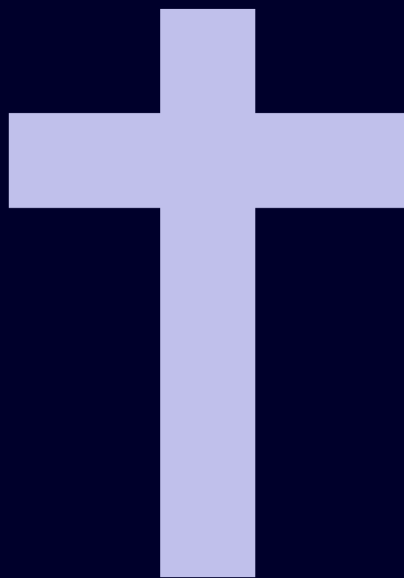

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim

ko Igiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2020 Edition

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea,
2020 Edition

Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2020

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis	1	Efesus	2037
Ua Me Ini	81	Filipai	2049
Ofa Gami	154	Kolosi	2057
Diboboniba	209	1 Tesalonika	2066
Godin Araziba	275	2 Tesalonika	2073
Josua	338	1 Timoti	2077
Gumazir Dapaniba	379	2 Timoti	2087
Rut	421	Taitus	2094
1 Samuel	427	Filemon	2099
2 Samuel	483	Hibru	2101
1 Atriviba	532	Jems	2130
2 Atriviba	589	1 Pita	2140
1 Eghaghaniba	648	2 Pita	2151
2 Eghaghaniba	701	1 Jon	2157
Esra	767	2 Jon	2166
Nehemia	785	3 Jon	2168
Esta	813	Jut	2170
Jop	826	Akar Mogomem	2173
Onger Akaba	891		
Aghuzir Akaba	1051		
Fofozir Gumazim	1100		
Solomon	1116		
Aisaia	1127		
Jeremaia	1264		
Azir Akam	1387		
Esekiel	1402		
Daniel	1497		
Hosea	1524		
Joel	1544		
Amos	1552		
Obadia	1570		
Jona	1573		
Maika	1577		
Nahum	1589		
Habakuk	1594		
Sefanaia	1601		
Hagai	1608		
Sekaraia	1612		
Malakai	1630		
NT			
Matyu	1636		
Mak	1707		
Luk	1748		
Jon	1815		
Aposel	1870		
Rom	1935		
1 Korin	1971		
2 Korin	2003		
Galesia	2024		

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanim O Jenesis Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghaviram otivizir bizibar mingaribagh eghari. An overiam ko nguazimin mingarim geghara, egha uaghan gumamazibar mingarim geghara, egha arazir kuraba ko osimtiziba ko mizazir nguazir kamın itibagh eghari. A God uabi nguazir kamın gumamaziziba ko ingarasa tuavim amisevegha a geghari.

E akinafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1--11. Akinafarir akuar kam, God overiam ko nguazimin ingari, egha a uaghan bar faraghaviram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumamaziziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelin eghaghanim uaghan iti. Egha akinafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamın otozim ko Babelin taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akinafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godin ifongiamın apengan iti, egha a gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itibar nedazimin ababanim gami. Akinafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezi gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelin 12plan anababagh amizi da otifi. Ezi akinafarir akuar kamın saptan aviriba, da Josep geghari, a Jekopin otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizi, me ghua Isipin kantrin iti. Akinafarir kam deravira dar gun migei.

Ezi gumamazizibar eghaghanir avirim akinafarir kamın aven iti. Ezi bizir ekiar bar faragha itim, akinafarir kam a migei, kar God uabi amizir biziba. God uabi faragha biziba bar dar ingari, egha gin gumamaziziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganiga bar me gasighasiki. Egha Noan adarazi ataghizi me iti. Egha ua gin, God Abraham amisevegha, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dikirizim gami.

Akinafarir kam a God gegharavira iti. A gumamazizibar afeziamra, a men araziba tuisigha, gumamazizir arazir kurabagh amibagh asighasisi. Egha a deraghavira gumamazizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akinafarir kam a gumamazizir fomira itibar nighnizir gavgavim geghari, eghti gin izi darasi, me uaghan an osiziribar poniva nighnizir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizi da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizi da bar otivizir eghaghanim

¹ Bar faraghavira God overiam ko nguazimin ingarigha aningın itir biziba bar dagh amizima, da otifi.

² Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighın iti moghın garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazima, Godin Duam pura dipam gisın arui.

³ Ezi God kamaghın migei, "Angazangarim otogh." Ezi angazangarim oto. ⁴ Ezi God angazangarimın gari, a derazima, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim taira. ⁵ Egha angazangarim ziar kam, "Aruem," a gati. Egha mitatem ziar kam, "Dimagarim," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim.

⁶⁻⁷ Egha gin God kamaghin migei, “Avavetam otogh dipam avinighti, dipam akuar pumuningin iki.” Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. ⁸ Egha God avaver kam ziam, “Overiam,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2.

⁹ Egha gin God kamaghin migei, “Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi danganir vamiran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh.” Ezi nguazir misingizim oto. ¹⁰ Ezi God nguazir misingizir kam ziam, “Nguazim,” a gati. Egha dipar danganir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,” dagh ati. Egha God bizir kabar gari da bar derazima, a bar akonge. ¹¹ Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung.” Ezi bizir kaba otifi. ¹² Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvagha aghui moghin aghua, egha da be moghin be. Ezi God bizir kabar garima da derazima, a bar akonge. ¹³ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3.

¹⁴ Egha gin God kamaghin migei, “Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughia-
abagh fogham. ¹⁵ Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam.” Ezi angazangariba otifi. ¹⁶ Egha God angazangarir ekiar pumuning gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruem in angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. ¹⁷ Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki.

¹⁸ Egha aruem isiragha ganamin dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ¹⁹ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

²⁰ Egha gin God kamaghin migei, “Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi.” ²¹ Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ²² Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, “Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh.” ²³ Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

²⁴ Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv.” Ezi asiziba otifi. ²⁵ God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

²⁶ Egha God kamaghin migia ghaze, “Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham.” ²⁷ Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar

mın otivizi, marazi amizibar mın otifi.

²⁸ Ezi God me deraghasa, miğirigiar aghuim me gamua kamaghın miğei, “Ia avırasemegh mangi nguazir otevíba bar dar apiagh egh bizir nguazimın itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimın itir asızir guar avırıba ian dafarim darıgham.”

²⁹ Egha God miğia ghaze, “Ki nguazir kamın itir dagheba batamin temeċa, ko nguazimın aven otivir dagher avırıba, ki bar da ia ganıdi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam.

³⁰ Egha ter afarir garıba ki daghebar mın, da isa angamıra itir asızıba bar, dagh anıdi, eghti da dar amam. Kar, nguıbamın itir asızıba ko ruarımın itir asızir ekiaba ko dozıba ko, overıamın itir kuarazıba bar.” Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi. ³¹ Ezi God bizir kaba bar dar garı da bar derazıma, a bar akonge. Ezi aminim pırıgha ua tirazıma, kar dughiar namba 6.

2

¹ Ezi arazir kamra, God overıam ko nguazim ko aningın itir bizir avırıbar ingari. ² Ezi aruer namba 7ın, God garıma an ingangarıba bar gıvazi, a dughiar kamın avughse. ³ Ezi God dughiar namba 7 gıniğhıgha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavım arıgha dughiar namba 7ın anogorogha ghaze, a bizıba bar dar ingari, egha dughiar kamın avughse, ezi kamaghın wıghın vamıran vaghvagha dar namba 7ın dughiaba, kar an dughiar ekiaba. ⁴ Ezi arazir God overıam ko nguazim ko bizıba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghıra ghu.

Ikiavıra Itir God Idenın Azenimın ingari

Dughiar kam, Ikiavıra Itir Godın Gavgavım overıam ko nguazim gamızıma aning otozıma, ⁵ an amozim amadazıma a izir puvati.

Ezi nguazimın azenimın ingaramın gumazamizıba puvati. Kamaghın, grazıba ko temeċa tıghar nguazimın otivam. ⁶ Ezi guızbangıra amozim izir puvatizi, dipam nguazimın averıamın ikiava otiva iza nguazim bar a gizıfa.

⁷ Egha gın Ikiavıra Itir Godın Gavgavım nguazim inıgha gumazir mamın ingari. Egha uan ikirimirir angamıra itim anıdir aminim isa, gumazimın atinimın a gıverezıma, an an aven ghu, ezi gumazim angamıra itı. ⁸ Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavım azenir mam aruem anadı naghın an ingarizi a Idenın nguazimın itı. Egha azenir kamın gumazir kam atızıma, a itı. ⁹ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavım temer guar avırıbagha amizi da nguazimın otivıgha, dar ovızıba daghemın bar dera. Temer kabar ganganım bar moghıra dera. Azenir kamın torımra temer mam itı, a ikirimirir zurara itim anıdir temem. Ezi temer ıgharazir mam uaghan itı, kar temer niğhnızir aghuım anıngtı gumazamizıba arazir aghuım ko arazir kuram gıfoghıamım.

¹⁰ Ezi faner mam dipam Idenın Azenim danıngasava oto. Dipar kam 4plan aguabar bıaghıre. ¹¹⁻¹² Ezi faner faragha zuımın zıam Pison, a kantri Havılan aven dipıragharui. Kantri Havıla golin bar aghuım itı. Egha temer borer mughuriar aghuım zuir mam itı. Egha a dagıar aghuir mam itıma, an ıvezim bar pın itı. Me kamagh a dibori, kanilian. ¹³ Ezi faner namba 2ın zıam Gıhon, a kantri Kusın ghua an aven dipıragharui. ¹⁴ Ezi namba 3ın fanemın zıam Taıgris, an aruem anadı naghın kantri Asirian aven itı. Ezi namba 4ın fanemın zıam a Yufretis.

¹⁵ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavım kamaghın ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenın Azenimın iki an ingar an ganam. Kamaghın, ana isa azenir kamın aneti. ¹⁶ Egha Ikiavıra Itir

2:2: Hibru 4:4; 4:10 2:2: Ua Me Ini 20:11 Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45

2:7: Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; 2:9: Akar Mogomem 2:7; 22:2; 22:14

Godin Gavgavim kamaghin gumazim miġia ghaze, “Ni azenir kamın itir temeġa bar dar ovizibar ami. 17 Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham.”

18 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim miġia ghaze, “Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir puvati. Ki a bagh roroatamin ingarighti an an min iki an akurvaghham.”

19-20 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraziba vaghvagh me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvagh dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamın akuraghamin roroatam bar itir puvati.*

21 Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava onгани. Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganimin uam an inim a dukua. 22 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mamın ingari, egha ġin amizim inigha gumazim bagha zui. 23 Ezi gumazim amizimin ganigha miġia ghaze:

“Ame! Datirighin, kar guizbangira nan roroam.
An agharim, kar nan agharim,
ezi an tuzim, kar nan tuzim.
Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi,
ki datirighin kamagh a diponam,

‘Amizim.’”†

24 Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.

25 Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningın adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

1 Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamın asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamın itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?”

2 Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamın itir ter ovizibar amam. 3 Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga miġia ghaze, ‘Gua bar iter kamın ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

4 Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. 5 Gua iter kamın ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamın ovizim aman guan anogoroke.”

* 2:19-20: Hibrun akamin, ziar kam “Adam,” an mingarimra kara, “Gumazim.” † 2:23: Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, “amizim,” a gati. Hibrun akam akar kam, “amizim,” “gumazim,” ko aning magh ghu. 2:24: Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 3:1: Akar Mogomem 12:9; 20:2

⁶ Ezi amizim iter kamın ovızimın gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghın nıghnisi, “Kamaghın deragham, ki iter kamın ovızim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghın, amizim iter kamın ovızir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovızir maba isa uan pam ganıngizi, an pam uaghan da ame. ⁷ Ezi aningın damazimning kuaghirezıma aning uaningın gari, aning bibiamra iti. Kamaghın aning fıghın iter afarıba isa inıbar mın da isamıgha, uan mıkarzimning avara.

⁸ Ezi guaratızir orangtızimın, aning orazıma Ikiavıra Itir Godın Gavgavim, an azenir kamın arua izi, ezi aning temebar tongın modo. ⁹ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavim gumazimın dia ghaze, “Nı managh iti?”

¹⁰ Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghın mıgei, “Ki bibiamra iti. Ki nı barazi, nı azenir kamın arua izi, kamaghın ki atiatıgha modo.”

¹¹ Ezi God an azara, “Nı manmaghıra fo, nı bibiamra iti? Tina nı mıkemem? Nı, iter ovızir ki gua daman anogoroghezir kam, nı ti an ovızitam anemeghama?”

¹² Ezi gumazim a ikaragha kamaghın mıgei, “Amizir nan roroamın mın ikiamın nı na ganıngizim, anarıra iter kamın ovızir mam na ganıngizi, ki aneme.”

¹³ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavim kamagh amizimın azara, “Nı manmaghsuavıra bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamın ovızir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganıngi

¹⁴ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavim kamaghın kuruzim mıgei, “Nı arazir kurar kam a gamizi, ki datırıghın

nı abınamin akar gavgavim iti. Nı osımtızir bar ekiam ikiam. Osımtızir nı iniamim, an osımtızir asızir ıgharazıba iniamim gafıragham. Egh nı zurara uan navimın nguazimın davarva, nguazimın mınezıbar amı ikiam. ¹⁵ Egh ki nı damıghtı nı amizimın apanimın ikıti, amizim nı apanimın ikiam. Eghtı ki nın ovavır borıbar amıghtı, me amizimın ovavır borıbar apanimın ikiam. Egh an ovavır borır mam nın dapanım dıkaragham, eghtı nı an dagarır gınkevım gıvıam.”*

¹⁶ Ezi God kamaghın amizim mıgei, “Nı navım asangamın dughıamın, ki osımtızim nı danıngam. Egh nı borım batamın dughıam, nı mıızazır dafamra iniam. Egh nı uan pam gifueghıvıra ikıti, a nı gativagh nın ganvıra ikiam.”

¹⁷ Egha God kamaghın Adam mıgei, “Nı uan amuımın akam baregha, temer ovızir nı daman ki nın anogoroghezim ame. Kamaghın nı amızir arazır kam bangın, ki datırıghın nguazım gasıghasıghtı, dagheba deragh an otıvan kogham. Egh nı zurara nguazır kamın ikiamın dughıamın, nı dagheba deragh otıvı, ingangarır dafabara nguazimın dar amuam. ¹⁸⁻¹⁹ Eghtı benır ataghatarıba ko benır kuraba otıv, nın azenımın aghung anevaragham. Egh nı dagheba inisi, ingangarır ekiabar amutı, dorıba nın agham. Egh nı zurara kamaghıra puvıra ingar mangı, ovegh uamategh nguazimın mangam. Guızbangıra, ki nguazimın nın ingarı, ezi nı uamategh nguazimın mangam.”

²⁰ Ezi gumazim kamaghın nıghnisi, an amuım, gumazamızıba bar men ovavır amizimın otogham. Kamaghın, a zıam, “ıv,” a gati.† ²¹ Ezi gın Ikiavıra Itir Godın Gavgavım asızimın inım inıgha korotıamningın

3:13: 2 Korın 11:3; 1 Timoti 2:14 * **3:15:** Fofozır gumazır maba ghaze, Kraıs a Satanın gavgavım abınam, eghtı Satan an adarazi ko apanım damuam. Kar an akar ısın zuım. Nı Akar Mogomem 12:17ın gan. **3:17:** Hıbru 6:8 † **3:20:** Hıbrun akamın zıar kam, “ıv,” an mıngarım mong kamaghın ghu, “Gumazamızıba ko bizır angamıra itıbar amebam.”

ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

²² Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamın ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.”²³ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui.²⁴ Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamın gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamın boroghin mangan kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

¹ Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati.*² Egha gin a Keinın dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.

³ Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui.⁴ Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam

ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge,⁵ egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari?”⁷ Ni arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”

⁸ Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.

⁹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinın azara, “Nin dozim Abel mana?”

Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamın ararem barazi, a uan osimtizim ikarvahasava nan arai.¹¹ Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamın ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham.¹² Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi,

3:22: Akar Mogomem 22:14 * **4:1:** Hibrun akamin ziar kam, “Kein,” an mingarim mong kamaghin ghu, “inigh.” **4:4:** Hibru 11:4 **4:8:** Matyu 23:35; Luk 11:51; 1 Jon 3:12 **4:10:** Hibru 12:24

nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamın danganiba bar dar aruam.”

¹³ Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osımtızir ni na ganıdir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram?

¹⁴ Ni na migia ghaze, ki bar azenitamın ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamın danganiba bar dar aruam. Kamaghın ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Kein migei, “Bizitam kamaghın otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamın apigh, a misueghti an oveghan kogham.

¹⁶ Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenın Azenimın aruem anadi naghın iti.

Keinın ovavir boribar ziaba

¹⁷ Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gın Kein nguibar ekiar mamın ingarigha, uan borimın ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati. ¹⁸ Egha gın Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.

¹⁹ Ezi Lamek amuir pumuningın iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila. ²⁰ Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. ²¹ Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.

²² Ezi gın Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainın bizir guar avıribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

²³ Egha dughiar mam Lamek kamaghın uan amuimning migei:

“Ada ko Sila,

gua nan akam baragh.

Ki Lamek, gua nan amuimning,

gua deravira nan akam baragh.

Gumazir mam na misozima,

ki a misoghezima an areme.

Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,

ki a misoghezima an areme.

²⁴ Gumazitam Kein misueghti an aremegham,

God 7plan gumaziba an ovevem

ikarvagh me misueghti me arımıghiregham.

Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti,

77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

²⁵ Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghın God Abelin danganım iniıasa borir igharazim na ganıngi.” Kamaghın a borir kam ziam, “Set,” a gati.† ²⁶ Ezi gın Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godın ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5

Adamın ovavir boribar ziaba, kar men eghaghanım

(1 Eghaghanıba 1:1-4)

¹⁻² Adamın eghaghanım kamaghıra ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar mın otivizi, marazi amizibar mın otifi. A men ingarigha gıvagha, deravira me

† 4:25: Hibrun akamın ziar kam, “Set,” an mingarım mong kamaghın ghu, “Danıng.” 5:1-2: Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6

damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumazamiziba.”

Ezi Adamın ovavir boribar ziaba kamaghın zui.

³ Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati. ⁴ Set otogha givazıma, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁵ Ezi 930plan azeniba givazıma, Adam areme.

⁶ Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. ⁷ Enos otogha givazıma, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁸ Ezi 912plan azeniba givazıma, Set areme.

⁹ Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. ¹⁰ Kenan otozıma, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹¹ Ezi 905plan azeniba givazıma, Enos areme.

¹² Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. ¹³ Mahalalel otogha givazıma, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁴ Ezi 910plan azeniba givazıma, Kenan areme.

¹⁵ Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. ¹⁶ Jaret otozıma, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁷ Ezi 895plan azeniba givazıma, Mahalalel areme.

¹⁸ Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. ¹⁹ Enok otozıma, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁰ Ezi 962plan azeniba givazıma, Jaret areme.

²¹ Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. ²² Metusela otogha givazıma, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godın boroghıra ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. ²³ Enok 365plan azeniba bar

adar ike. ²⁴ Enok Godın boroghın ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

²⁵ Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. ²⁶ Lamek otogha givazıma, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁷ Ezi 969plan azeniba givazıma, Metusela areme.

²⁸ Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. ²⁹ Ezi Lamek ghaze, “Fomıra Ikiavıra Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghın e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvıra ingaran kogham.” Kamaghın, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.*

³⁰ Noa otogha givazıma, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini. ³¹ Ezi 777plan azeniba givazıma, Lamek areme.

³² Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

¹ Ezi datirighın gumazamizir avırıba otiva nguazim gizıvagha, guivıba bate. ² Ezi Godın otariba* gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mikarzıbar ganganıba bar men dera. Ezi me uan ifongiamın gin ghua, me isa men iti. ³ Ezi God ghaze, “Gumazamiziba angamıra ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarzıba nguazir kamın bizıba, kamaghın ki uan Duamın amamangatıghti, a me ko dughiar

5:24: Hibru 11:5; Jut 1:14 * **5:29:** Hibrun akamın ziar kam, “Noa,” miğirıgiar kamın mın ghu, “avughsi.” Ni Jenesis 9:20ın gan. * **6:2:** Marazi kamaghın miğei, miğirıgiar otevir kam “Godın otarıba,” kar me enselbav gei.

ruarimîn ikian kogham.† Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam.”⁴ Ezi dughiar kamîn ikegha gîn zuir dughiamîn, gumazir bar dafar maba nguazimîn ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamîn ziar ekiaba iti.⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar, uan navir averiamîn aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti.⁶ Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim bighi-aghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimîn itir gumazamizibar ingarizir puvatizi deraghai.

⁷ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimîn ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamîn itiba ko ruarimîn itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.”⁸ Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimîn deravirama oto, ezi a bar a gifonge.

⁹⁻¹⁰ Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimîn bar gumazir aghuim, egha gumazamizibar damazibar dera. Egha a dughiaba bar Godin boroghin ikiava a ko ro-roam gami.¹¹ Ezi God gumazamizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir otevíba bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti.¹² God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumazamizir aghuaritam itir

pu. Puvati. Gumazamiziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimîn ingarasa Noa migei

¹³ Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, “Gumazamiziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumazamiziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham.¹⁴ Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamîn ingarigh. Egh an averimîn danganitabar ingarighva koltan an averiam ko azenim aghefegh.¹⁵ Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh.¹⁶ Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimîn aven mangi.† Egh ni ghurir 3pla kurimîn aven dar ingarigh, tam vazimîn, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh.

¹⁷ “Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighti a nguazimîn otogh, nguazimîn itir bizir angamira itiba bar dar amighti da bar moghirama ovengam.¹⁸ Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamîn aven mangi.¹⁹ Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimîn aven mangi.²⁰ Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, ni da inigh kurimîn aven mangi.²¹ Egh

† **6:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puvati. **6:4:** Diboboniba 13:33
6:5: Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20
6:9-10: Jenesis 7:1; Esekial 14:14; 2 Pita 2:5 **6:11:** Esekial 8:17 † **6:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puvati.

ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.”

²² Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi. ² Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi. ³ Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh bar avirasemegham. ⁴ Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighiregham.”

⁵ Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami.

⁶ Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. ⁷ Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue. ⁸⁻⁹ Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuavanangi. ¹⁰ Dughiar

7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

¹¹ Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamin iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimin averiamin itir ekiam akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. ¹² Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti.

¹³ Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue. ¹⁴ Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara. ¹⁷ Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti. ¹⁸ Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuavanadima kurim a gisin deravira iti. ¹⁹ Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghuavanagavira ikia mighsiar overiamin apengan itiba bar ada ave. ²⁰ Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu. ²¹ Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar ariaghire. ²² Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire. ²³ Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba, ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara

angamira iti.

²⁴ Ezi dipam bar ekevegħa nguazim bar anevaragħa ghua 150plan dugħiabar ike.

8

Aperiam gifa

¹ Ezi dugħiar kamın God Noa ko asızir a ko kurimın itiba ġın amadazir puvati, a me ġinighnighavira ikiava aminim amadazi a dipam ġisın ivaima dipam sıvagħa uaghiri. ² Ezi dipar nguazimın averiamın izim uam anadir puvati. Ezi overiamın amozim izir tuaviba pırizi, amozim ua izağhirir puvati. ³ Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dugħiaba ġivazıma dipam daka uaghıravira iti. ⁴ Ezi iakınir namba 7ın dugħiar namba 17ın kurim Araratın Mighsiabar itir danganımın mighsiar mamın apera. ⁵ Ezi dipam, daka uaghıravira ikia ghua iakınir namba 10ın dugħiar namba 1ın tuzi, dugħiar kamra mighsiabar ghuaba otifi. ⁶⁻⁷ Ezi 40plan dugħiaba ġivazıma, Noa kurimın windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazıma, a ghugħa ua izezir puvati. A migha aruavira ikiav itima dipam dakezi nguazim mısingı. ⁸ Ezi Noa fogħasa, nguazim mısingıs, o puvati. Egha kamaghın, kuarazir ziam bunbam amadazıma, a zui. ⁹ Ezi dipam nguazim avaragħa ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganıbagħ asa, kamakın dipam mong pın ikiavira iti. Ezi a uamategħa kurimın ghuzi, Noa dafarım amadagħa uam a inigha aven ghu.

¹⁰ Ezi 7plan dugħiaba ġivazıma, Noa ua kuarazir bunbam amada. ¹¹ Ezi dugħiar kamın bar guaratizimın kuarazir bunbam uamategħa a bagħa izi. Egha uan akamın olivın temer dafarır igiar mam iviragħa izi. Ezi Noa kamaghın fo, dipam dakegħa gifa. ¹² Egha a 7plan dugħiabar uam orarkegħa kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.

¹³ Ezi Noa dugħiar kamın 601plan azeniba iti, ezi iakınir namba 1, an dugħiar namba 1 otozi dipam midıi. Ezi a kurimın siriam mikinizir avavem asigha azenan danganıba bar deravira dar gari, nguazim mısingı. ¹⁴ Egha ghua iakınir namba 2ın, namba 27ın dugħiam otozi, nguazim bar mısingı.

¹⁵ Ezi God Noa mıgıa ghaze, ¹⁶ “Ni, uan amuım ko, nın otariba uan amuıba ko, ia kurım ategħ magırı. ¹⁷ Egh angamıra itir asızıba bar, kuarazıba ko asızir ruarım ko nguıbamın itiba, ni bar mogħıra da inigh magırı. Eghtı da bar otıv arogh avırasemegħıva nguazır kam bar an angı.” ¹⁸ Ezi Noa uan amuım ko an otariba, uan amuıba ko uaghiri. ¹⁹ Ezi kuarazıba ko asızir avırır guar magħ garıba vaghvagħa uarı uarı abıgha uarı akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganıdı

²⁰ Egha Noa Ikiavira Itir Godın ziam fasa ofa damuamin danganır mamın ingarı. Egha Godın damazimın zuezır asızır guar avırıba, dar vamıra vamıra inigha, kuarazır Godın damazimın zuezıba dar vamıra vamıra inigha dav suegħa God bagħa ofa gamı. Egha da tuezı da bar isigha mighiri. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Noa amızır mugħuriar aghuım zuir ofa bagħa bar ifuegħa ghaze, “Ki ua gumazamizıbar arazır kuraba bagħ nguazım gasıghasıghın kogħam. Guızbangıra, gumazamizıba borıbar mın ikia ghua asangızır dugħıamın, me bar arazır kuram damuamin nıghnızıba iti. Ezi bizır kam bagħa, ki bizıba bar dagħ asıghasıki. Egh ki dugħiar kamın amızır arazır kamın mırara, uamategħ angamıra itir bizıba bar dagħ asıghasıghın kogħam. ²² Eghtı nguazım ikıvıra ikıtı dugħiar kaba uagħın otıvıra ikıam, dugħiar dagħeba oparıba ko dagħeba ini-amba, dugħiar orangtızıba ko fe-feba, dugħiar amozıba izıba ko arueba garıba ko dimagarıba ko

arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham.”

9

God Noa ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Dughiar kamın, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghın me miġia ghaze, “Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka. ² Eghti ruarimın itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men ganam. ³ Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar mın ia ganıngi. Egha datirighın nguibamın asiziba, ko ruarimın itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganıngi eghti, ia bar dar amam. ⁴ Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir angamıra itim anidi. Kamaghın, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtıma, ia ġin anemi. ⁵ Eghti tina gumazimın ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamın arazir kuram ikarvaghām. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osımtızir kuram a danighti an aremegham. ⁶ Ki God, ki uabi gumazimın ingarizıma a nan mirara gari. Kamaghın gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar da-faribar ovengam.”

⁷ Egha God ua kamaghın miġei, “Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimın otivarogham.”

⁸ Egha God Noa ko an otaribav ġia ghaze, ⁹ “Ia oragh! Ki datirighın ia ko, ian borir ġin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁰ Egha uaghan bizir angamıra ia ko kurimın ikezir kaba, kuaraziba, nguibamın asiziba ko, ruarimın

asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹¹ Ki datirighın ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamıgha kamaghın miġia ghaze, Guizbangira, ki datirighın uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamıra itibagh asıghasıghan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasıghasıghan kogham.”

¹² Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganıgh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamıra ia ko itiba, ko ian ġin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamıgha ġifa. ¹³ Ezi arazir kam kamakın, ki ababanim ian akagha, overiamın pın ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimın itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam. ¹⁴ Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an ġin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamın ekianim overiamın otogham. ¹⁵ Eghti ki an ganıgh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamıra itiba ko ia bagha amizim a ġinıghnıghvıra ikiam. Eghti bizitam ua kamaghın otivan kogham, aperiatam uam nguazimın angamıra itir bizibagh asıghasıghan kogham. ¹⁶ Egh ki pın ekianimın ganıva, nguazimın angamıra itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ġinıghnıghvıra ikiti, a iki mamaghıra ikiam.”

¹⁷ Egha God Noa miġei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimın angamıra itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamıgha aneka.”

Noa uan otarim Hamın atari

¹⁸ Kar Noan otarir 3plan a ko kurimın ikegha azenan izezibar zı-aba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamın otarimın ziam, Kenan. ¹⁹ Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighın nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba.

²⁰ Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. ²¹ Egha dughiar mam in a wainin dipar onganir maba amegha onгани. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. ²² Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. ²³ Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.

²⁴ Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir bizim baraki. ²⁵ Egha a ghaze, "Osimtizir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men apengan ikiam." ²⁶ Egha Noa ua kamaghin migei, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam. ²⁷ Eghti God Jafetin adarazir amighti me avirasemegh, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam."

²⁸ Aperiar ekiam givazima, Noa uam 350plan azenibar ike. ²⁹ Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

¹ Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamin gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

² Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ³ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁴ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. ⁵ Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei.

⁶ Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁷ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ⁸ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kam in bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, "Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti." ¹⁰ Ezi Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimin iti.† ¹¹ Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, ¹² ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

¹³ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹⁴ ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi.

¹⁵ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁶ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁷ Hivia, Arkaia,

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam "Kus," kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mam in ziam iti, an ziam Kalne.

Sinia, ¹⁸ Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia. ¹⁹ Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men mitaghniam ghua aruem anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. ²⁰ Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvaghera uan nguazibarama apiaghera, uari uan nguibabara akabav gei.

²¹ Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar ovavir afeziam. ²² Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram. ²³ Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. ²⁴ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ²⁵ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghera. Kamaghin me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, "Bar biaghera." Ezi Pelek in dozim in ziam Joktan.

²⁶ Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla ko, ²⁸ Obal, Abimael, Seba ko, ²⁹ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. ³⁰ Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin nguibar mighsiabar tu. ³¹ Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvaghera uan nguazibarama apiaghera, uari uan ikizibar akabav gei. ³² Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivaghera aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

¹ Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami. ² Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia.

³ Egha me uarira uariv gei, "Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika." Egha me dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti.

⁴ Egha me ghaze, "E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruraritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam."

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri. ⁶ Egha uan Nguibamin ikia ghaze, "Gumazamizir kaba me akar vamiram migia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamin ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam. ⁷ Kamagh, e ua magiri akar me migeim abighirarighiti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham."

⁸ Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvati. ⁹ Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimin danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekiar kam dibora ghaze, "Babel."*

Siemin ovavir boribar ziaba

11:5: Jenesis 18:21   **11:8:** Luk 1:51   * **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, "Babel," a mong kamaghin ghu, "abiaghariki."

¹⁰ Kar Siemîn ovavir boribar ziaba. Aperiai ekiam otozi azenir pumuningîn gîn, me Siemîn azeniba medi da 100în oto. Ezi an Arpaksatîn afeziamîn oto. ¹¹ Egha gîn Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹² Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamîn oto. ¹³ Egha gîn Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹⁴ Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberîn afeziamîn oto. ¹⁵ Egha gîn Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁶ Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekîn afeziamîn oto. ¹⁷ Egha gîn Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁸ Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamîn oto. ¹⁹ Egha gîn Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁰ Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukîn afeziamîn oto. ²¹ Egha gîn Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²² Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorîn afeziamîn oto. ²³ Egha gîn Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁴ Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamîn oto. ²⁵ Egha gîn Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

²⁶ Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranîn afeziamîn oto. ²⁷ Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranîn afeziam. Ezi Haran a Lotîn afeziam. ²⁸ Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimîn iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamîra ikiavîra iti.

²⁹ Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranîn guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam. ³⁰ Ezi Sarai boriba batir puvatîgha, boritam itir puvatî.

³¹ Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimîn itir nguibam Ur, an ategha Kenanîn nguazimîn zui. Teran gîn zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotîn afeziam. Me ghua Haranîn nguibamîn otivigha egha nguibar kamîn apera. ³² Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kamîn areme.

Abramîn eghaghanim

12

(Sapta 12:1--25:18)

Ikiavîra Itir God Abramîn dia

¹ Dughiar mam, Ikiavîra Itir God Abram miġia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamîn ikizim ategh nguazir ki nin akaghamimîn mangi.

² “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh, mangîva gîn ikizir gavgavir mam otogham.

Egh ki deravîra ni damu ni damighti nin ziam bar ekevegham.

Eghti ni bangîn ki gumazamiziba deravîra me damuamin tuavim ikiam.

³ Eghti gumazamizir deravîra ni gamiba, ki deravîra me damuam.

Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham.

Ni bangîn ki nguazir kamîn itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.”

⁴ Ezi Abram Haranîn nguibam ategha Ikiavîra Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamîn Abram 75plan azeniba iti. ⁵ Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimîn otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram

faragha Haranin nguibamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir dughiamin a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanin otivigha givagha, ⁶ Abram uan adarazi ko nguazir kamın ghua Sekemin nguibamin oto. Nguibar kamın temer ekıar mam ikia Moren danganimın amadaghan iti. Ezi dughıar kamın Kenania Kenanin nguazımın ikiavıra iti.

⁷ Ezi Ikiavıra Itir God Abram batogha a migei, “Ki nguazir kam nın ovavir borıbar anıngam.” Kamaghın Abram Ikiavıra Itir God a batozi naghıra, an ziam fasa ofa gamir dakozımın ingari.

⁸ Egha gın Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghın itir mighsıar Betelin boroghın itımın ghu. Mighsıar kam Betelin nguıbam ko Ain nguıbamın tızımın iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghın itıma, Ai an aruem anadi naghın iti. Ezi danganıır kamın Abram uan purırpenıbar ingarigha, Ikiavıra Itir Godın ziam fasa, ofa gamir dakozımın ingarigha, an ziam dibora a fe.

⁹ Egha gın Abram uan adarazi ko danganıır kam ategha sautın amadaghan zui. Egha me purırpenıbar ingara ghua Negevın danganimın oto, a gumazamizıba puvatızır danganıım.

Abram ghua Isipın kantrin iti

¹⁰ Dughıar mam mıtıriar ekıam otozi, danganıır kam dagheba bar puvati. Kamaghın, Abram uan adarazi ko me ghua nguıbar ıgharazıbar gumazamizıbar mın pura ikia, kantri Isipın iti. ¹¹ Egha me kantri Isipın boroghıra iza, Abram uan amuım Sarai mıgıa ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amızır dirır bar deragha ganganıır aghuım gamım. ¹² Isipın gumazıba nın ganıgh, ti ni gakuegham. Egh me kamaghın fogham, ni nan amuım, egh me na mııueghıti ki aremeghtı, ni

ıkiam. ¹³ Ni kamaghın mıkımtı deragham, ni nan amızım. Egh ni kamaghın damıghtı, me arazır aghuımın na damu, na mııueghıti ki aremeghan kogham.”

¹⁴ Ezi Abram kantri Isipın otozi, Isipın gumazıba a mıkemızı moghıra, an amuımın garıma an ganganıım bar dera. ¹⁵ Ezi atrıvımın ingangarır gumazıba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrıvım kamaghın a mıgei, “Amızır bar dirır mam ızegha iti.” Egha me ghua Sarai inıgha atrıvımın dipenımın ızı. ¹⁶ Ezi atrıvım Sarain ganıgha mıghıgha a gakongegha, kamaghın bar deravıram Abram gamı. Egha sıpsıpa, memeba, bulmakauba, donkın apurıba, donkın amebaba, kamelba, ingangarır gumazıba ko ingangarır amızır bar avırıba, ısa Abram ganıngı.

¹⁷ Egha atrıvım Abramın amuım Sarai inıgha ua bagha an amuım gamı, kamaghın Ikiavıra Itir God Isipın atrıvım ko an dipenımın itır darazi bagha arımarıar guar avırıba amangı. ¹⁸ Ezi atrıvım Abramın diazıma a ızıma a kamaghın a mıgıa ghaze, “Ni manmaghsua arazır kam na gamı? Egha kamaghın na mıkemızı puvati, Sarai nın amuım. ¹⁹ Ni na mıgıa ghaze nın amızım, ezi kamaghın ki uan amuımın mın a ini. Ni manmaghsuavıra arazır kam gamı? Kamaghın ni uan amuım inıgh, gua mangı!” ²⁰ Ezi atrıvım uan ingangarır gumazıbav mıkemızı, me Abram uan amuım ko, an bizıba sara Isipın bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

¹⁻² Dughıar kamın Abram bizır bar avırıba iti. A sıpsıpa, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar avıraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevın danganimın amadaghan zui. A uan amuım ko uan bizıba bar da inızı, Lot uaghan a ko zui.

3-4 Egha gın Abram uan adarazi ko Negev ategha Notın amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelın nguibamın oto. Danganir kamra Abraham fomıram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimın ingari. A Betel ko Ain nguibamningın tizimın iti. A danganir kamın otogha Ikiavıra Itir Godın ziam dibora a fe.

⁵ Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir avırıba a ko ikia purirpenibar iti.

⁶ Abram ko Lot uaghara bizir avırıba iti, ezi kamaghın nguazim aningın sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge. ⁷ Ezi adarim Abram ko Lotın sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongın oto. Dughiar kam Kenanın adarazi ko Peresın adarazi danganir kamın iti.

⁸ Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamıra. Ga uaningın atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumazıba uaghan uarir atari derazir puvati. ⁹ Guizbangıra, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angı. Ni agharir guvimın mangiti, ki kiriamın mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamın mangiti, ki guvimın mangam.”

¹⁰ Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanın Faner zarimın itir danganıba bar dar gara ghua Soarın nguıbamın tu. Nguazir otevir kam dipar avırıba ikia bar dera. Egha mati Ikiavıra Itir Godın azenir bar aghuımın mın garava, uaghan kantri Isipın mın gari. Dughiar kam, Ikiavıra Itir God tıghar Sodomın nguıbam ko Gomoran nguıbam gasıghasıgham. ¹¹ Ezi Lot nguazir otevir Jordanın Faner zarimın itıba bar ada inıasa mıgei. Egha Abram ataghızıma an aruem anadı naghın ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.

¹² Egha Abram Kenanın nguazimın apera. Ezi Lot ghua nguıbar ekiar Jordanın Faner zarimın itibar tongın

apera. Egha Sodomın nguıbar ekiam boroghın purirpenibar ingari.

¹³ Ezi nguıbar ekiar kam Sodom, an gumazamizıba, men arazıba bar ikufi. Ezi me Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronın nguıbamın ghu

¹⁴ Ezi Lot ghuzıma, Ikiavıra Itir God Abram mıgıa ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadı naghın ganıva aruem uaghiri naghın ganıva, not ko saut vıraram aningın gan. ¹⁵ Nguazir ni datırıghın garir kaba bar, ki da isi ni ko nın ovavir borıbar aningam. Eghtı nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghıra ikiam.

¹⁶ Eghtı ki nın borıbar amıghtı me nguazir mınemniamın mın bar avırasemegham. Eghtı gumazıtam nguazir mınemniaba mengeghıva nın ovavir borıba mengam. ¹⁷ Ki nguazir kaba bar da isa ni ganıdı. Kamaghın, ni datırıghın dikavıgh mangı nguazir kaba bar dar ganıgh.”

¹⁸ Kamaghın, Abram danganir kam ategha ghua Hebronın nguıbam boroghın oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghın, purirpenibar ingarıgha, me kagh apıa. Egha Ikiavıra Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamın an ingari.

14

Mıdorozir ekiam atrıvıbar tongın oto

¹⁻⁹ Dughiar kamın, Kedorlaomer Elamın nguıbamın atrıvimın ikia egha uaghan nguıbar kaba ko dar atrıvıbar gari. Bera a Sodomın nguıbar ekiamın atrıvimın iti, Bırsa a Gomoran nguıbar ekiamın atrıvimın iti, Sinap an Atman nguıbar ekiamın atrıvimın iti, Semeber an Seboımın nguıbar ekiamın atrıvimın iti, ezi Belan nguıbam uaghan an apengan iti. Ezi Belan zıar mam Soar.

A 12plan azenıbar me gatıvagha men gari, ezi namba 13ın azenımın me Kedorlaomerın akam batoke. Ezi namba 14ın azenımın Kedorlaomer

uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar ekiamin otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

¹⁰ Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodom in atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue. ¹¹ Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

¹² Ezi Lot, Abram in dozimin otarim, a Sodom in itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

¹³ Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abram in namakaba.

¹⁴ Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318 in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Dan in nguibar ekiamin tu.

¹⁵ Egha danganir kam in Abram uan midorozir gumaziba taira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogha me abini. Egha not in amadaghan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamin tu. ¹⁶ Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

¹⁷ Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodom in atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim, "Save," an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarimra. ¹⁸ Ezi Melkisedek, a Salem in nguibamin atrivim, a God in Bar Pin Itim in Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi. ¹⁹ Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghin migia ghaze, "God in Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh ni damu. ²⁰ Guizbangira, ni apaniba ko uariv sozi, God in Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam." Ezi bizir Abram in iziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10 in vamira isa Melkisedek ganingi.

²¹ Ezi gin Sodom in atrivim kamagh Abram miġei, “Ni midorozim in izir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumamazizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

²² Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, God in Bar Pin Itim, overiam ko nguazim in ingarizim, ki an ziam in pamten kamagh mikimasa, ²³ ki tong bar nin bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamagh in mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim iti.’ ²⁴ Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba ameziba ki darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamin min bizimin aven akam isa Abram ganiga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.

Ki nin oramin min ikiam,
eghti ni nan apazangin de-
ravira ikiam.
Eghti ki ni damighti
nin ziam bar pin ikiam.”

² Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvati, ni manmaghin na damighti ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniam in gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim. ³ Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a miġia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a miġia ghaze, “Ni kogh overiam in mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam.”

⁶ Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God in itima an a dibora ghaze, a nan damazim in dera.

⁷ Egha ana miġia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganim in itir nguibam Ur in itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziam in ikegham.”

⁸ Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsip in apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.”

¹⁰ Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuning in dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuning in dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati. ¹¹ Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

¹² Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava ongani. Egha garima mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram miġia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazim in aven nguibar igharazim in gumamazizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kam in gumamaziziba 400plan azenibar pazi me damuam. ¹⁴ Eghti ki

osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam ategh azenan izam. ¹⁵ Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham. ¹⁶ Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kam in izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4 in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kam in izam. Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir kam in me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam.”

¹⁷ Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kam in anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biagharigha bizimin arighizir kabar tongin zui. ¹⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikrizir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti men nguazimin mitaghniam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamin tugham. ¹⁹ Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, ²⁰ Hitian nguazim, Pesian nguazim Refaimian nguazim ko, ²¹ Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16

Hagar Abram in amuimin min oto

¹ Ezi dughiar kam in Abram in amuim Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipin kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar. ² Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan anogoroke, ezi ki

boritam batan kogham. Ezi ki nin azangisi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu. ³ Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abram in amuimin min a ganingi. Dughiar kam in Abram Kenanin nguazimin itima 10plan azeniba gifa. ⁴ Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kam in Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati.

⁵ Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimin min ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa, egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisighasa ki ifonge.”

⁶ Ezi Abram kamagh in Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagar in apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.

⁷ Egha a gumazamiziba puvatizir danganim in ghua, egha Surin nguibamin zuir tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir God in enselin mam a bato. ⁸ Egha ensel kamagh in a migei, “Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, egha managhira zui?”

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.”

⁹ Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”

¹⁰ Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir God in ensel ua migei:

“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi. Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki. Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*
 12 Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam. A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam. Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.”

13 Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†

14 Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Iki Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.

15 Ezi Hagar Abramın otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati. 16 Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

1 Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuibar amu. 2 Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.”

3 Ezi Abram ua tevimning apirigha guam nguazim girizi, God a migia

ghaze, 4 “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimın gumazamizibar ovavimın otogham. 5 Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimın otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham.* 6 Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam. 7 Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God. 8 Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.”

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

9 Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimın gin mangi. 10 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimın gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. 11-12 Ian otarir iririviba 8plan dughyaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba,

* 16:11: Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.”

† 16:13: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 16:15: Galesia 4:22

17:5: Rom 4:17 * 17:5: Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.” 17:7: Luk 1:55 17:8: Aposel 7:5 17:10: Aposel 7:8; Rom 4:11

ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹³ Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kam in duar kurim ian mikarzibar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. ¹⁴ Egh me tav in mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham.”

¹⁵ Egha God Abraham migia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. ¹⁶ Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar in-ghamimin otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.”

¹⁷ Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?”

¹⁸ Egha Abraham God migia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismael-rama eghuva deragh an gan.”

¹⁹ Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ²⁰ Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsis. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar

afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham. ²¹ Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.”

²² Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

²³ Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivezezir mikarzir mogomebar inibar aghore. ²⁴⁻²⁵ Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aning in mikarzir mogomemning inimning atu. ²⁶ Dughiar God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aning in mikarzir mogomemning in inimning atu. ²⁷ Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

¹ Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mam in aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. ² Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri.

³ Egha kamaghin miġei, "O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. ⁴ Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekiam kam in povimin avughsam. ⁵ Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa."

Ezi me kamaghin miġei, "A dera, ni miġei moghin damu."

⁶ Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara miġei, "Ni plauan beghin ekiam aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh." ⁷ Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami. ⁸ Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti.

⁹ Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, "Nin amuim Sara, a managh iti?"

Ezi Abraham ghaze, "A purirpenimin aven iti."

¹⁰ Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin miġei, "Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam."

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kam in akirangin, ikia akar kam baraki. ¹¹ Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa.

¹² Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi miġia ghaze, "Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam

uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?"

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, "Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?"

¹⁴ Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam."

¹⁵ Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, "Ki akezir puvati."

Ezi a ghaze, "Ni guizbangiram ake."

¹⁶ Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mam in tuivigha, gara uaghira Sodom in nguibamin gari.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, "Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsiġhan aghua."

¹⁸ Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kam in itir ikiziba bar dar gumamaziziba bar deragh me damuam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir God in akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam."

²⁰ Egha Ikiavira Itir God Abraham miġia ghaze, "Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi."

²¹ Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati."

²² Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodom in ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti.

23 Ezi Abraham sivagha an boroghin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham? 24 Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamın ikiti, ni igharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham? 25 Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamıran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam.”

26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodomın nguibamın itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumazamiziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.”

27 Ezi Abraham ua kamaghın migei, “Ekiam, ki bizir avıribav kimti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikıman kogham. 28 Eghti gumazir aghuir 50pla puvatıghti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a gasighasigham, o puvatıgham?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

29 Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghın damuam?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

30 Ezi Abraham kamaghın migei, “Ekiam, ki ua bizitam mikımasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakın?”

Ezi Ekiam kamaghın migia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

31 Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirıgiar avırir kaba bagh

nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakın?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.”

32 Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikımasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakın?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

33 Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha gıvagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimın ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

1 Ezi Lot guaratıghın Sodomın nguibamın uari akuvir tiar akamın aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abrahamın ganizimning, datırıghın iza Sodomın nguibam oto. Ezi Lot aningın garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apırigha aviragha guam nguazim giri. 2 Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimın izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.”

Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam.”

3 Ezi Lot mighıghavıra aning migeima, aning gın a ko dipenimın ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazıbav kemezıma me bretın yis puvatızıba tuegha aning bagha dagher aghuıbagh ami. Ezi aning api.

4 Ezi aning tıghar mısiabar mangasava amima, Sodomın gumazıba iza dipenim avını. Nguibamın itir gumazir igıaba ko ghurıba bar moghıra izi. 5 Egha me Lotın dia ghaze,

“Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.”

⁶Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara. ⁷Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki! ⁸Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aning in anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aning in ganam. Kamagh in ia arazir kuratam bar aning damuan marki.”

⁹Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar igharazim in gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aning in mizazim gafiragham.” Egha me ua Lot in suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.

¹⁰Ezi gumazir dipenim in aven itimning dafarim azenan anemadagha Lot in suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. ¹¹Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenim in tiar akam in garir puvati.

Lot Sodom ataki

¹²Ezi gumazir kamning kamagh Lot in azara, “Nin tarazi uam nguibar kam in aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh. ¹³Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kam in aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamagh in, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi.”

¹⁴Ezi Lot gumazir an guivimning in ikiasa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kamagh in gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei.

¹⁵Ezi aminim tiragha givazi enselning Lot in avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham.”

¹⁶Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lot in apangkufi. Kamagh in amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu. ¹⁷Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamagh in me migei, “Ia zuamiram arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganam marki. Egh ia danganir zarir munam in dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghuvanang.”

¹⁸Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. ¹⁹Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham. ²⁰Ni nguibar muziarir munam in gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kam in manigh egh osimtizir kam gitagham.”

²¹Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. ²²Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kam in otoghamim.” Ezi Lot

19:11: 2 Atriviba 6:18 **19:16:** 2 Pita 2:7 * **19:22:** Hibrun akam in, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamagh in ghu, “Sufi.”

ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

²³ Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. ²⁴ Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. ²⁵ Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kam in itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.

²⁶ Ezi Lot in amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

²⁷ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu. ²⁸ Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.

²⁹ God nguibar nguazir zarir kam in itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

³⁰ Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guivinning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mam in aven iti. ³¹ Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, "Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kam in danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. ³² Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam.

Eghti gan afeziam in adarazi ikivira ikiam."

³³ Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aning in afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui.

³⁴ Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, "Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wain in taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziam in adarazi iki mangivira ikiam." ³⁵ Egha dimagarir kam in aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.

³⁶ Egha tuavir kam in Lot in guivinning afeziam dam boriba ini. ³⁷ Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, "Moap," a gati, ezi gin a Moapian ovavimin oto.† ³⁸ Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, "Benami," a gati, ezi gin an Amonian ovavimin oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

¹⁻² Dughiar kam in Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin danganim in amadaghan, Kades ko Sur in nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiam in apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, "Sara nan amizim." Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

³ Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, "Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam."

19:24: Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 **19:26:** Luk 17:32 † **19:37:** Hibrun akamin, ziar kam, "Moap," a mong akar kam ko magh ghu, "A nan afeziam bagha ize."

‡ **19:38:** Hibrun akamin, ziar kam, "Benami," a mong akar kam ko magh ghu, "Nan anabamin borim."

20:1-2: Jenesis 12:13; 26:7

⁴ Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham?”

⁵ Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimin a ini. Egha ki osimtiziba puvati.”

⁶ Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati. ⁷ Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimighiregham.”

⁸ Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi.

⁹ Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.”

¹⁰ Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?”

¹¹ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kam in gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham.

¹² Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimin oto. ¹³ Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi, egh

ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’”

¹⁴ Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi. ¹⁵ Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”

¹⁶ Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam gamizir puvati.”

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekin amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

¹ Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. ² Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. ³ Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati. ⁴ Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu. ⁵ Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.

⁶ Egha Sara kamaghin migei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam.” ⁷ Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.” ⁸ Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi

dughiar kamın, Abraham maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

⁹ Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamın ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mamın Sarai otarir igharazir kamın gari, a Aisak ko ikararagha arui. ¹⁰ Ezi an Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizimın borim nın bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakın biziba.”

¹¹ Ezi Ismael uaghan Abrahamın borim, ezi miġirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar oseme.

¹² Ezi God Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an ġin mangi. Aisakrama nın ovavir boriba otivam. ¹³ Eghti ingangarir amizimın borim, a uaghan nın borim. Kamaghın, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavimın otogham.”

¹⁴ Ezi amimzaraghan bar mizaraghar, Abraham dagheba inigha egha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagarın dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamın amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui.*

¹⁵ Ezi dipam ġivazima Hagar uan borim isa tevsevimın apengan aneti. ¹⁶ Egha a borimın ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti.

¹⁷ Ezi God borimın ararem baraki, ezi an ensel Godın nguibamın ikia Hagarın diagha a miġia ghaze, “Hagar, manmaghın ami? Ni atiatingan marki. God nın borimın ararem baregħa ġifa. ¹⁸ Ni dikavigh mangi borimın agharimın suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir

gavgavimın otogham.” ¹⁹ Ezi God Hagarın damaziba kuizi, a mozir par mamın api. Ezi a ghua memen inimın dipam tui. Egha dipam isa borim ganingizi an anepi. ²⁰ Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimın ikiava ekevegha, barir pimın asir fofozir bar ekiam iti. ²¹ Egha ġin a Paranın gumazamiziba puvatizir danganimın itima, an amebam a bagħa Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

²² Dughiar kamın Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol, Abraham bagħa ghua Abimelek kamaghın a migei, “Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami. ²³ Egh ni Godın damazimın na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimın na damu egh kantrin ni datirighın itir kam saram uaghan a damu.”

²⁴ Ezi Abraham ghaze, “Ki ni mikemezir mogħin ki akam akiri.”

²⁵ Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekın ingangarir gumaziba inimizim bagħa, Abimelek ko miġirigiam iti. ²⁶ Ezi Abimelek ghaze, “Ki mamaghın fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.”

²⁷ Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami. ²⁸ Egha Abraham uan sipsipbar tongın sipsipın nguzir amebar igiar 7pla inigha munagh ada ariki. ²⁹ Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagħa mamagh ami?”

³⁰ Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipın nguzir amebar 7pla inigh. Egh arazir kamın kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam.”

21:10: Galesia 4:29-30   **21:12:** Rom 9:7; Hibru 11:18   * **21:14:** Hibrun akam deragħa miġirigiar kamın mingarim abighizir puvati.   **21:22:** Jenesis 26:26

³¹ Egha aning danganir kamın akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a gati.†

³² Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha givagha, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamategha Filistian danganimın ghu. ³³ Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godın ziam fe, a Godın zurazurara ikiavira itim. ³⁴ Egha Abraham dughiar bar ruarimın, kantrin igharazimın gumazimın mın Filistiabar nguazimın ike.

22

God Abraham miġia ghaze, an Aisak isi an ofa damuam

¹ Egha ġin dughiar mam God Abrahamın niġhnizir gavgavim ġifoghasa a guizbangira gavgaviz, ti puvati? Kamaghın an an dia ghaze, “Abraham!”

Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”

² Ezi God a miġia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a ġifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimın aningti ki miġhsiatam nin akagham. Egh miġhsiar kamın ni Aisak isi ofan bar isi miġhramimın mın na daningh.”

³ Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egh ofan bar isia miġhirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimın zui. ⁴ Egha namba 3in aruemin Abraham danganir kamın gari a saghon ikiavira iti. ⁵ Ezi a kamagh ingangarir gumazimning miġei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ga munagh Godın ziam fam. Egh ga ġin gua bagh uamategham.”

⁶ Egha Abraham dazir ofan bar isi miġhramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. ⁷ Aning tighar maghın

ghua Aisak kamaghın an azara, “Afeziam.”

Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghın ami?”

Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi miġhramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?”

⁸ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi miġhramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui.

⁹ Egha aning danganir God mikemezimın otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimın ingarigha daziba a ġisın da ariki. Egha uan otarim Aisak benimın a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimın dazibagh isin aneti. ¹⁰ Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel, a Godın Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!”

Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

¹² Ezi ensel a miġia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghın ki fo, ni gumazir Godın atiatiava an apengan itim.”

¹³ Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamın gari, an kom tevsevir mamın suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi miġhramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakın danganim inizi Aisak iti. ¹⁴ Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningı.” Ezi iza datirighın gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godın uan miġhsiam ġisın biziba e daningam.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel Abraham uam an dia ghaze, ¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi

† **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamın mirara ghu, “Akar dikirizir gavgavimın mozir pam.” **22:1:** Hibru 11:17-19 **22:2:** 2 Eghaghaniba 3:1 **22:9:** Jems 2:21 **22:16:** Hibru 6:13-14

uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. ¹⁷ Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam. ¹⁸ Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kam in itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”

¹⁹ Ezi Abraham Aisak inigha uamategha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

²⁰ Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abram in dozim Nahor an amuim Milka. ²¹ Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziam in oto) ko, ²² Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. ²³ Ezi Betuel a Rebekan afeziam. Milka Nahor in dughiam in otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abraham in dozim. ²⁴ Ezi Nahor in amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam giveze

¹ Ezi dughiar kam in Sara 127plan azeniba iti. ² Egha nguibar ziam Kiriya Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenan in nguazim in iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.

³ Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze, ⁴ “Ki kantrin igharazim in gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”

⁵ Ezi Hitian gumaziba kamagh in migei, ⁶ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitam in anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazim in afeziam pura ni daningam.”

⁷ Ezi Abraham dikavigha tugh a uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim aviragha, ⁸ egha kamagh in migei, “Ki uan amuim in kuam isi nguibar kam in a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Sohar in otarim Efron in azaragh, ⁹ eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efron in nguazir miriam in ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganim in min ikiam.”

¹⁰ Ezi Efron uabi nguibar ekiam in danganir uari akuvim in, Hitian tongin aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamagh in Abraham in akam ikaragha ghaze, ¹¹ “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazim in ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.”

¹² Ezi Abraham ua gumazibar damazim in guam avira. ¹³ Egha men damazim in a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba in iti, ki uan amuim nguazir kam in a mozim darigham.”

¹⁴ Ezi Efron Abraham in akam ikaragha ghaze, ¹⁵ “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kam in ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan

bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.”

¹⁶ Ezi Abraham akar kam gi-fongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi.

¹⁷ Egha arazir kamin Abraham Efronin nguazir Makpela itim ini, a Mamren nguibamin boroghin iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba a bar moghira da ini. ¹⁸ Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. ¹⁹ Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpela nguazimin itimin a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamin boroghin iti. Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron. ²⁰ Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir dagiar mozim, an Abrahamin adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

¹ Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi. ² Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze, “Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anakirigh. ³ Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. ⁴ Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.”

⁵ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?”

⁶ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham. ⁷ Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. ⁸ Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam.” ⁹ Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.

¹¹ An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

¹² Ezi a kamagh God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apanguvigh, egh datirighin nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh. ¹³ Ki mozir par kamin boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam. ¹⁴ Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin minner dipam asigh a

inigh izighiri.' Eghti a suam, 'Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.' Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi."

¹⁵ Ezi ingangarir gumazim God ko migiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim. ¹⁶ Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.

¹⁷ Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, "Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?"

¹⁸ Ezi Rebeka ghaze, "Gumazir ekiam, ni dipam rami." Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

¹⁹ Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, "Ki nin kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham." ²⁰ Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuavti kamelba bar dipam ame. ²¹ Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.

²² Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kammin osimtizim a 5 gremmin tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100 gremmin tu. ²³ Egha ingangarir gumazim ghaze, "Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir

dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?"

²⁴ Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, "Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. ²⁵ Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku."

²⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²⁷ Egha kamaghin migei, "Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apangkuvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati."

²⁸ Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me mikeme. ²⁹⁻³⁰ Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abrahamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kammin gari a mozir dipamin boroghin uan kamelba ko tughav iti. ³¹ Ezi Laban kamaghin migei, "Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri."

³² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. ³³ Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei,

“Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar amigham.”

Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”

³⁴ Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamin ingangarir gumazim.

³⁵ Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganingi, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. ³⁶ Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi. ³⁷⁻³⁸ Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamnan nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.’ Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamnan gin mangasa a ko akam akirigha gifa.

³⁹ “Ezi ki uan gumazir ekiam migei, ‘Eghti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?’

⁴⁰ “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. ⁴¹ Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningan kogham.’

⁴² “Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamnan otogha kamagh God ko migei, ‘O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh. ⁴³ Ezi ki datirighin mozir pamnan boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki

a mikim suam, ‘Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka.’ ⁴⁴ Eghti a kamagh mikimam, ‘Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam,’ eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.’

⁴⁵ “Ki God ko migiavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamnan uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, ‘Ai, ni dipar muziaritam na daningh.’

⁴⁶ “Ezi a zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.’ Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi.

⁴⁷ “Ezi ki an azara, ‘Ni tinan guivim?’

“Ezi a ghaze, ‘Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezi ki ring an atinim gatigha egha daveriaba an agharimning garu.

⁴⁸ “Egha ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam. ⁴⁹ Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham.”

⁵⁰ Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba puvati. ⁵¹ Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki.”

⁵² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. ⁵³ Egha

bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi.

⁵⁴ Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa."

⁵⁵ Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, "Ni amizir igiam amamangatighi a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi."

⁵⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam."

⁵⁷ Ezi me ghaze, "E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka."

⁵⁸ Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, "Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?"

Ezi a ghaze, "Are, ki mangam."

⁵⁹ Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.

⁶⁰ Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze:

"En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin
amebam otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba
abinigh,
men nguibaba iniam."

⁶¹ Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.

⁶² Aisak faragha mozir pam in boroghin iti, mozir par me kamagh diborim, "Godin Zurara Ikia Nan Garim." Egha dughiar kam a mozir

pam ategha iza Negevin danganimin iti. ⁶³ Egha guaratizir kam in a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. ⁶⁴ Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha izaghiri. ⁶⁵ Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, "Munar gumazitam e bagha izi, a tina?"

Ezi ingangarir gumazim ghaze, "Mar nan gumazir ekiam." Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. ⁶⁶ Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. ⁶⁷ Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

¹ Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura. ² Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. ³ Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto. ⁴ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

⁵ Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi. ⁶ Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozinningin boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

⁷ Dughiar kam in Abraham 175plan azeniba iti. ⁸ A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuigha ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ⁹ Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghin dagiar

mozir me Makpela arizimın anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharın otarim Efronın nguazim. ¹⁰ Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamın Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighın Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.

¹¹ Ezi Abrahamın ovevemın gın, God bar deraghvıra an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamın boroghın iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godın Zurara Ikiā Nan Garim.”

¹² Ezi kar Ismaelın ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamın otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim.

¹³ Ismaelın otariba, men faragha otozimın ghua abuananamın ziaba: Ismaelın otarir ivariamın ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam, ¹⁴ ko Misma, Duma, ko Masa, ¹⁵ ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema. ¹⁶ Kar Ismaelın otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gın 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.

¹⁷ Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamın me ko iti. ¹⁸ Ezi Ismaelın ovavir boriba Havilan nguazim ko Surın nguibamın tizimın itir nguazir otevimın apia. Sur a Asirian zuir tavimın iti, Isipin boroghın. Ezi me deragha Abrahamın ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakın eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

¹⁹ Kar Abrahamın otarim Aisakın eghaghanim. ²⁰ Ezi Aisak 40plan

azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanın buaramizim.

²¹ Ezi Aisakın amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavıra Itir God ko miġia ghaze, ni na baregh nan amuimın akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavıra Itir God, Aisakın miġirigiam baraghizi, Rebeka navim adai. ²² Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamın ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, “Tizim baghavıra bizir kam na bato?” A bizir kamın mingarim gifoghasa, egha Ikiavıra Itir God ko miġei.

²³ Ezi Ikiavıra Itir God Rebeka miġia ghaze, “Kantrin pumuningın gumazamiziba nın navimın aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavın gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir gın irizimın ingangarir gumazimın mın ikiam.”

²⁴ Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate. ²⁵ Ezi faragha irizimın mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, “Iso,” a gati.† ²⁶ Ezi Ison amebam a batir dughiamın an dozim an dagarir ginkevimın suiragha azenan ize. Kamaghın amizi me ziam, “Jekop,” a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningın amebam aning bate.

Iso otarir ivariamın mın itir danganim ataki

²⁷ Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra ti. ²⁸ Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.

25:10: Jenesis 23:3-16 * **25:18:** Hibrun akam deragha miġirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **25:23:** Rom 9:12 † **25:25:** Hibrun akamın ziar kam “Iso,” an mingarim kamaghın ghu, “arizivatari.” ‡ **25:26:** Hibrun akamın ziar kam, “Jekop,” an mingarim kamaghın ghu, “dagarir ginkevim.”

²⁹ Ezi dughiar mamın Jekop nguez-ibar diparsızim isai. Ezi Iso ruarımın ikegha ngun izi. ³⁰ Egha mitiriam puv ana aghezıma a kamagh Jekop mıgei, “Mitiriam puv nan azi. Ni diparsızir aghevir ni isamizir matam na daningigh.” Kamaghın me gın “Iso,” ziar igharazim, “Idom,” a gati. §

³¹ Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariamın mın itir danganir kam, na daningighti, ki gın diparsızir kam ni daningam.”

³² Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiar roghıra ize, ezi ki otarir ivariamın itir danganim a manmaghın nan akurvagh?”

³³ Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godın akakagh guizbangıra na mikim suam, ni uan danganim na daningam.” Ezi Iso guizbangıra mıgia, egha uan danganir an otarir ivariamın itim isa Jekop ganingi.

³⁴ Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsızir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha gıvagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamın itir danganim pura bizimın mın oto.

26

Aisak Gerarın nguibamın iti

¹ Ezi dughiar kamın Kenanın nguazimın mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamın dughiamın otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarın atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarın nguibar ekiamın ikia Filistiabar atrivimın iti. ² Ezi Ikiavıra Itir God Aisak batogha a mıgia ghaze, “Ni Isipın mangan marki. Ni kaghıra ikiti, ki danganir ni ikiamimın gun ni mikimam. ³ Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimın mın a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar

aningam, eghti akar dikirizir gav-gavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangın otivam. ⁴ Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avırasemegh men avirim mikovezibar mın ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghın amizi, nin ovavir boriba bangın ki nguazir kamın itir nguibabar gumazamiziba bar deravıra me damuam. ⁵ Guizbangıra, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgavıba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gın ghuzir bizir kam bagh, ki deravıra me damuam.” ⁶ Ezi Aisak Gerarın nguibamın ti.

⁷ Ezi nguibar kamın gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghın mıgeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnızim kamaghın iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”

⁸ Egha Aisak mong dughiar ruarımın ike, ezi dughiar mamın Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimın winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai. ⁹ Ezi Abimelek Aisakın diagha a mıgia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavıra ghaze, ‘Kar nan amizim?’”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnızir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”

¹⁰ Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtızir ekiamın ikeghai! Guizbangıra an a ko dakuighti, osimtızir kamın mingarım a nin ikiam.”

¹¹ Egha gın Abimelek akar gav-gavim gumazamizibav gıa ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamın a damigh, egh ovengam.”

§ **25:30:** Hibrun akamın ziar kam “Idom,” an mingarım kamaghın ghu, “aghevım.” **25:33:** Hibru 12:16 **26:3:** Jenesis 22:16-18 **26:7:** Jenesis 12:13; 20:2

12 Ezi Aisak azenir ekiamin ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme. 13 A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava. 14 A sip-sipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi. 15 Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.

16 Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, "Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti." 17 Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. 18 Abraham faragha mozir paba danganir kam in dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.

19 Ezi dughiar mam in Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kam in mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto. 20 Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, "Kar en mozir pam."

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, "Uari Adoghodosi." 21 Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, "Apanim gamir arazim," a gati.

22 Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kam in gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, "Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kam in deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam." Egha

a mozir pam ziar kam a gati, "Dabirabim derazir danganim."

23 Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. 24 Ezi dimagarir kam in Ikiavira Itir God a batogha ghaze, "Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham."

25 Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kam in an ingarigha Ikiavira Itir God in ziam fe. Egha gin a danganir kam in uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek uaning ko akam akiri

26 Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. 27 Ezi Aisak men azara, "Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?"

28 Ezi me a ikaragha ghaze, "E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kam in aven migirigiar kam ikiam, 29 ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami."

30 Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. 31 Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, "Ia

navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

³² Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

³³ Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

³⁴ Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. ³⁵ Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aninghin navimning ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27--35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

¹ Ezi dughiar kamra Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

² Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. ³ Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. ⁴ Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

⁵ Ezi dughiar kamra Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, ⁶ Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, ⁷ ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvira, egh gin ovengam.”

⁸ Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh

egh bizir ki ni mikimamim na damu.

⁹ Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. ¹⁰ Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvira, gin ovengam.”

¹¹ Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu. ¹² Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

¹³ Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.”

¹⁴ Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghira a dagheba isai. ¹⁵ Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. ¹⁶ Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. ¹⁷ Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko bretin tueziba isa Jekop ganingi.

¹⁸ Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?”

¹⁹ Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghira amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.”

²⁰ Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?”

Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.”

²¹ Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?”

²² Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.”

²³ Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a damuasa, ²⁴ egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o puvati?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

²⁵ Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam.”

Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api.

²⁶ Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni nan boroghin izi nan torehg.”

²⁷ Ezi an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze:

“Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam
Azenir kam deraghasa

Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.

²⁸ Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti da izighiri nin azenibagh iziti da aghung dagher aviriba iki.

Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni daning.

²⁹ Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir gumazamiziba nin ingangarir gumazibar min ikiam,

eghti kantrin mabar gumazamiziba nin apengan ikiam.

Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam.

Eghti nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam.

Eghti gumazir paza ni damuasa Godin azangsiziba,

ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham.

Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiziba, ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam.”

³⁰ Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi.

³¹ Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katabar ameghiva, deraghvira na damu.”

³² Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso.”

³³ Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!”

³⁴ Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!”

³⁵ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghaviram a gami.”

³⁶ Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariam min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningigh?”

³⁷ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.”

^{27:27:} Hibrú 11:20   ^{27:29:} Jenesis 12:3   ^{27:36:} Jenesis 25:29-34   * ^{27:36:} Hibrún akamin, ziar kam Jekop, mong akar kamin mirara ghu, “An danganim ini.”   ^{27:38:} Hibrú 12:17

³⁸ Ezi Iso uan afeziam miġiavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh miġia egha bar puvirama azi.

³⁹ Ezi Aisak a miġia ghaze:

“Nin nguibam,
 nguazir dagher aghuiba itibar
 saghon ikiam.
 Eghti dimagaribar ghuariar dipaba
 nin azenibagh iran kogham.†
⁴⁰ Egh ni uan midorozir sabamin
 amodoghin misogh daghebar
 ami,
 egh dabirabir aghuim buriam.
 Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.
 Egh ġin ni uabi abigh egh an
 apengan ikian kogham.”

⁴¹ Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh ġivaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.”

⁴² Ezi Rebeka Ison miġirigiar kam baregħa, Jekop bagħa akam amadagħa ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegħa ikarvaghā tuavim buria, ni misueghti ni aremegħasa niġhnisi. ⁴³ Kamagħ amizi, nan otarim, ni ki ni miġei mogħira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, ⁴⁴ egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. ⁴⁵ Eghti a ni a gamizir bizir kam ġin amadaka. Eghti ġin ki gumazitam amadagħti a ni bagħ izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.”

Aisak Laban bagħ mangasa Jekop amada

⁴⁶ Ezi Rebeka Aisak miġia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin

aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

¹ Ezi Aisak Jekopin diagħa ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.”

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian kogham. ² Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki. ³ Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. ⁴ Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragħa Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingti. Egh God uabi ġin a isi ni danighti, ni a iniam.”

⁵ Egha Aisak kamagħ miġia, Jekop amadazima a Laban bagħa Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

⁶ Ezi Iso kamagħin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egh anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagħ oraki, Aisak deravirama a gamua a miġia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham. ⁷ Egha a uaghan kamagħin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregħa dar ġin ghua Mesopotemian ghu. ⁸ Egha Iso uaghan kamagħin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir puvati. ⁹ Ezi Iso, Abrahamin otarim

^{27:39}: Hibrū 11:20 † ^{27:39}: Hibrūn akam deragħa miġirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

^{27:40}: Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20 ^{28:4}: Jenesis 17:4-8

Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mizezim in oto.

Jekop irebam in gari

¹⁰ Ezi dughiar kam in Jekop Berseban nguibam ategha egha Haran in nguibam in zui. ¹¹ A zuima aminim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanim in aghoroghava akui. ¹² Egha an akua irebam in adidiar mam in gari. An otevir mam nguazim in itima an otevir mam overiam in iti. Ezi God in enselba an ghuavanaga izaghiri. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God an borogh in tughav iti. Egha a kamagh in mizegi, "Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam. ¹⁴ Eghti nin ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi nagh in ko, aruem uaghiri nagh in ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nin ovavir boriba bang in, ki nguazim in itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvira me damuam. ¹⁵ Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kam in izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangi bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham."

¹⁶ Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God danganir kam in iti, ezi ki bizir kam gifozir puvat!"

¹⁷ Egha an atiatigha ghaze, "Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar God in Dipenim. Kar God in Nguibam in tiar akam!"

¹⁸ Egha a bar mizaraghara dikavigha dagiar a dapanim in aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an ababanim in min ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham. Egha olivin borem a gingegha a isa God

ganing. ¹⁹ Egha danganir kam ziam, "Betel," a gati.* (Me faragha danganir kam in itir nguibam diborogha ghaze, Lus.)

²⁰ Ezi Jekop bar guizbangira migia, God ko akar gavgavim akira ghaze, "Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kam in na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na daning, ²¹ egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziam in nguibam in mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan God. ²² Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e God in ziam famin dipenim in min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10 in vamira isi ni daningam."

29

Jekop Laban in nguibam in oto

¹ Ezi Jekop ghuavira ikia ghua aruem anadi nagh in itir gumazamizibar nguazim in oto. ² Egha a tugh a pura tintinibar gara ghua gari, sipsip in okoruar 3pla mozir par mam in miriam in ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsip in kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kam in akam dukuaghav iti. ³ Eghti sipsipba bar mozir par kam in izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuagham.

⁴ Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, "Namakaba, ia nguibar manam in gumaziba?"

Ezi me kamagh in a ikaragha ghaze, "E Haran in nguibam in gumaziba."

⁵ Ezi a men azara, "Nahor in igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?"

Ezi me ghaze, "Are, e a gifo."

⁶ Ezi a men azara, "A deragha iti?"

Ezi me ghaze, "A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi."

28:12: Jon 1:51   **28:13:** Jenesis 13:14-15   **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18   * **28:19:** Fomira Hibrun akam me danganir kam, "Lus," a garisi, datirigh in me ghaze, "Betel." Ziar kam in mingarimra kara: "God in Dipenim."

⁷ Ezi Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami.”

⁸ Ezi me ghaze, “E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pam in akam kuighirighiti, e dipam sipsipbar aningam.”

⁹ Ezi Jekop me ko migiavira itima, Resel uan afeziam in sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim. ¹⁰ Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin tuebamin guivim, egha a Laban in sipsipbar ganigha, mozir pam in ghugha dagiam poegha mozir pam in akam kui. Egha dipam uan amebamin tuebamin sipsipbagh anidi. ¹¹ Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi. ¹² Egha a migia ghaze, “Ki nin afeziam in buaramizim Rebekan otarim.” Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.

¹³ Ezi Laban orazi an buaramizim in otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenim in ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

¹⁴ Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamira.” Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike.

Jekop Laban in ingangarir gumazim in iti

¹⁵ Ezi Laban Jekop migia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?”

¹⁶ Laban guivir pumuning iti, guivir ekiam in ziam Lea, ezi dozim in ziam Resel. ¹⁷ Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. ¹⁸ Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nin ingarighiti, ni Resel na danighiti ki an ikiam.”

¹⁹ Ezi Laban ghaze, “Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.”

²⁰ Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim.

²¹ Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban migei, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighiti ki an ikiam.”

²² Ezi Laban amuir ikizim in isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. ²³ Ezi dimagarir kam in, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazim in a gami. ²⁴ Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.

²⁵ Ezi amanim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kam in gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”

²⁶ Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pam in ikiti, gin guivir dozim pam in ikiam. ²⁷ Ni orarkiti amuir ikizim in isam in wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”

²⁸ Ezi Jekop an akam gifuegha, amuim in ikizir isam in dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuim in oto. ²⁹ Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. ³⁰ Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekop in boribar ziaba

³¹ Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi

* **29:17:** Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Lean damazimning derazir puvati.”

a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. ³² Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham.” Egha otarim ziam “Ruben,” a gati.†

³³ Egha gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God orasi, Jekop der- agha na gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati.‡

³⁴ Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam, “Livai,” a gati.§

³⁵ Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, “Ki dughiar kamın Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Lea otarim ziam, “Juda,” a gati.** Egha Lea dughiar kamın ua boritam batir puvati.

30

¹ Ezi Resel uabın gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamın gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop miġia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighti, ki aremegham.”

² Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham.”

³ Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamın ki an apengan boribar amebamın ikiam.”

⁴ Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimın mın a ganingizi, an a koma akui, ⁵ ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate. ⁶ Ezi Resel kamaghin miġia ghaze, “God nan niġhniziba tuisigha ġivagha egha nan arazim gifonge. Egha nan azangsizim baregha otarir mam na ganingi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gati.*

⁷ Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate. ⁸ Ezi Resel ghaze, “Ki uan avenamebam ko miġiriġiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gati.†

⁹ Ezi Lea uabın gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimın mın a ganingi.

¹⁰ Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate. ¹¹ Ezi Lea ghaze, “Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera.” Egha ziam, “Gat,” a gati.‡

¹² Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate. ¹³ Ezi Lea ghaze, “Ki bar akonge, eghti amiziba bar na miġim suam, ki bar akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gati.§

¹⁴ Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimın ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akur- vazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea miġia ghaze, “Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningigh?”

¹⁵ Ezi Lea a ikaragha ghaze, “Ni nan pam inigha ġivagha, datirighin nan

† 29:32: Hibrun akamın ziar kam “Ruben,” an mınġarim kamakın, “Gari.” ‡ 29:33: Hibrun akamın ziar kam “Simeon,” an mınġarim kamakın, “Orasi.” § 29:34: Hibrun akamın ziar kam “Livai,” an mınġarim kamakın, “Zurara na ko iti.”

** 29:35: Hibrun akamın ziar kam, “Juda,” an mınġarim kamakın, “Godin ziam fe.” * 30:6: Hibrun akamın ziar kam, “Dan,” an mınġarim kamakın, “God na tuisighizi ki dera.” † 30:8: Hibrun akamın ziar kam, “Naptali,” an mınġarim kamakın, “Ga uaning adogha ghua ki a gafira.” ‡ 30:11: Hibrun akamın ziar kam, “Gat,” an mınġarim kamakın, “Ki bar angavsikın.” § 30:13: Hibrun akamın ziam, “Aser,” an mınġarim kamakın, “Bar akonge.”

otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa.”

Ezi Resel ghaze, “Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jekop ko dakuam.”

¹⁶ Ezi guaratizimin, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha egha ghaze, “Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuam.” Ezi Jekop dimangan Lea koma akui.

¹⁷ Ezi God Lean azangsizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate. ¹⁸ Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi, God ivezir aghuimin na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gati.**

¹⁹ Ezi Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate. ²⁰ Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighin a ziar ekiam na daningam.” Egha borim ziam, “Sebulun,” a gati.††

²¹ Egha gin Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gati.

²² Ezi God Resel ginighnisi. Egha Reselin azangsizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam batam. ²³ Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham. ²⁴ Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam.” Egha borir kam ziam, “Josep,” a gati.††

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

²⁵⁻²⁶ Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban migei, “Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa.”

²⁷ Ezi Laban a migia ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.”

²⁸ Egha Laban ua kamaghin migei, “Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam.”

²⁹ Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme. ³⁰ Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamaghsua, nan biziba igharagham.”

³¹ Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, “Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?”

Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam. ³² Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memebar ganigham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam. ³³ Egh ni gin uabi ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme.”

³⁴ Ezi Laban ghaze, “A ti deragham, e ni migei moghira damuam.”

³⁵ Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki. ³⁶ Ezi Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mamini iti. Ezi

** **30:18:** Hibrun akamin ziar kam, “Isakar,” an mingarim kamakin, “Ivezir aghuim.” †† **30:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Sebulun,” an mingarim kamakin, “Ziar ekiam.” ††† **30:24:** Hibrun akamin ziar kam, “Josep,” an mingarim kamakin, “Ua tam iniam.”

Jekop Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi.

³⁷ Egha gin Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti. ³⁸ Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghin ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi. ³⁹ Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghin me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati. ⁴⁰ Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kamın, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati. ⁴¹ Ezi sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi. ⁴² Ezi sipsip ko memen gavgaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghmiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopin naba. ⁴³ Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

¹ Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migia ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti.”

² Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezi moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.”

⁴ Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam. ⁵ Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti. ⁶ Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari, ⁷ ezi a dughiar aviribar na gifara nan ivezim giraghirasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. ⁸ Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. ⁹ Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganingi.

¹⁰ “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. ¹¹ Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop.’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’ ¹² Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha givagha, egha bizir kam kamagh a gami. ¹³ Kirara, ki Godin kamnang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamın, ni nan ziam fasa dagiam asaragha borem a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavim akiri. Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan

nguibamin mangi.’”

¹⁴ Ezi Resel ko Lea akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Gan afeziam ga daningamin bizitam ua itir puvati. ¹⁵ Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar min ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni. ¹⁶ Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha ni ganingiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God ni mikemezi moghira ni damu.”

¹⁷ Ezi Jekop dikavigha uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe. ¹⁸ Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me amangizima da men faragha ghue. Egha me bar Haranin nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanin nguazimin zui.

¹⁹ Me mangasava amir dughiamin, Laban uan sipsipin arizibagh isasa ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamin dipenimin garir asebar marvir guaba okeme. ²⁰ Jekop ar mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mikemezir pu. Puvati. ²¹ A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanin nguibam ategha Yufretisin Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir danganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

²² Ezi dughiar pumuning givazi dughiar mikezim, gumaziba Laban migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa. ²³ Ezi Laban uan adarazi inigha men gin zui. Egha 7plan aruebar ghuavira ikia Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop bato. ²⁴ Ezi dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban migia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar a damuan marki.”

²⁵ Dughiar kam Jekop Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.

²⁶ Egha Laban Jekop bagha ghua a migia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui?

²⁷ Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akueghavira izeghai. ²⁸ Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami. ²⁹ Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogha ghaze, ‘Ni Jekop migirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.’ ³⁰ Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?”

³¹ Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatigha, kamaghin ki modogha arav ghu. ³² Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misueghti an aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategh a inigh.” Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme.

³³ Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugha biziba ghavkira dar gari. Egha gin Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge. Egha men purirpeniba ategha Reselin purirpenimin aven ghu. ³⁴ Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha apiaghirimin aven amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati.

³⁵ Ezi Resel uan afeziam migia ghaze, “Nan ekiam, ki, amiziba e uan

arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati.

³⁶ Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra pazava a gamizi ni os-emegeha nan agiragha izi? Ki arazir kurar manatam ni gami? ³⁷ Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir man-amra gari a iti? Ni uan bizitamni ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighti, me virara gan migirigiaba tuisigham. Egh fogh suam, tina guizin migei, ezi tina ifari.

³⁸ “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati. ³⁹ Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na migei. ⁴⁰ Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugha egha deraviram akuir puvati. ⁴¹ Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningin ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi. ⁴² Eghti nan inazim Abrahamin God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan itir osimtizim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghin a dimangan

akar gavgavim ni ganingi.”

Jekop ko Laban akam akiri

⁴³ Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningin boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nanan-abara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningin boriba ko men anogorogham? ⁴⁴ Kamaghin ga datirighin akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.”*

⁴⁵ Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha ababanimin min anesara.

⁴⁶ Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghin deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kam in boroghin dagheba api. ⁴⁷ Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati.†

⁴⁸ Egha Laban Jekop migia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kam in ababanimin min ikiam.” Ezi kamaghin danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet.

⁴⁹ Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghin danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa.‡ ⁵⁰ Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

⁵¹ Egha Laban ua Jekop migia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kam in gan, aning gan tizimin iti.

⁵² Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin

* **31:44:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. † **31:47:** Ziar kamning mingarim kamakin, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavimin ababanimin min iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kam in min ghu, “Danganir iki ganamim.”

ababanimın mın iki niğhnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.”

⁵³ Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin migei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”§

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gav-gavir kamın gin mangam. ⁵⁴ Egha Jekop mighsiar kamın asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamın tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiamram akui.

⁵⁵ Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamategha uan nguibamın ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

¹ Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato. ² A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*

³ Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimın ghua apera, an ziar mam Idom. ⁴ Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimın Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa. ⁵ Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.”

⁶ Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigiba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tu-avimın ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”

⁷ Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha niğhnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. ⁸ A kamaghin niğhnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”

⁹ Egha Jekop kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamın God, ni nan afeziam Aisakın God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamın mangighti ni deravira na damuam. ¹⁰ Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi. ¹¹ Ki kamaghsua nin azangsi, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham. ¹² Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimın gigimın mın bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

¹³ Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar mın uan avebam Iso daningasa da amisefe. ¹⁴ A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba,

§ 31:53: Labanin inazim Nahor, an Abrahamın avebam. * 32:2: Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu. 32:12: Jenesis 22:17; 28:13-15

sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba, ¹⁵ 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. ¹⁶ Egha a vaghvaghera asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okorubar abar tizibar arigh mangi.”

¹⁷ Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni mangagh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’ ¹⁸ Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’”

¹⁹ Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. ²⁰ Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.” ²¹ Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

²² Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha

Jabokin dipam atugha zui. ²³ A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui. ²⁴ Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira. ²⁵ Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

²⁶ Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

²⁷ Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

²⁸ Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

²⁹ Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsisu?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

³⁰ Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.‡

³¹ Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. ³² Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

32:24: Hosea 12:3-4   **32:28:** Jenesis 35:10   † **32:28:** Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu.   **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18   ‡ **32:30:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

33

Jekop Iso bato

¹ Dughiar kamın Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me miġia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh. ² Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men ġin ti. ³ Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghın mangasava amua 7plan dughiarbar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghın ghu.

⁴ Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimın suiragha a muiaghriġha an tori. Egha aning uagharama azi.

⁵ Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopın azara, “Kar te ni ko iti?”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nın ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingı.”

⁶ Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimın uan teviba apirigha avigha iraghu. ⁷ Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.

⁸ Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

⁹ Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”

¹⁰ Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamın na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghın, ki nın guamın gara mati ki Godın guamın gari. ¹¹ Ki kamaghın ifonge, bizir aghuir ki ni ganıdir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God

nan apanguva arazir bar aghuimın na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a bizir kaba iniasta bar a gakhonezıma, Iso a dama da ini.

¹² Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.”

¹³ Ezi Jekop a miġia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh niġhnisi. E aruer vamıran bar me inigh mangıvira ikiti me bar arımıghiregham. ¹⁴ Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nın ġin izam. Egh ġin Idomın nguazimın ni bativam.”

¹⁵ Ezi Iso ghaze, “Kamaghın ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.”

Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.”

¹⁶ Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomın ghu. ¹⁷ Ezi Jekop ghua Sukotın nguibamın ghu. Egha ua bagha dipenimın ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghın a nguibar kam ziam, “Sukot,”* a gati.

¹⁸ Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanın nguazimın ize, egha Sekemın nguibam deragha an ghughava, Sekemın nguibar ekiamın boroghın purirpenibar ingari. ¹⁹ Hamor a Sekemın afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamın a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamın ivezim a 100 silvan dagıaba. ²⁰ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamın an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelın God.”†

* **33:17:** Hibrun akamın, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dipenir muziarim,” an mırara ghu. **33:19:** Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** “El,” kar Godın ziar mam.

34

Sekem arazir kuramın Daina gami

¹ Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemın nguibamın itir amizibar ganasa zui. ² Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanın nguazimın itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. ³ Sekem, a Jekopın guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazima, a bar a gifuegha anepezepera mığirıgıar otevir bar isingtızibar a gamuavıra iti. ⁴ Egha gın uan afeziam mığia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amızir kam inighti, ki an ikiasa.”

⁵ Ezi Jekop kamaghın oraki, Sekem arazir kuramın an guivim Daina a gami. Dughiar kamın an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimın ikia sipsipba ko asızibar gara iti. Kamaghın a bizitam damuan iburagha pura me mızua iti.

⁶ Ezi Sekemın afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize. ⁷ Egha aning uaning mığiavıra itima, Jekopın otariba uamategha ize. Me kamaghın oregha gıfa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puvıram atari. Arazir Sekem Jekopın guivim gamızir kam, Israelian damazimın bar arazir kuram. Guizbangıra, Israelian nıghnızimın ni arazir katam damuan bar markiam.

⁸ Ezi Hamor kamaghın Jekop mıgei, “Nan otarim bar moghıram nın guivim gifonge, ezi ki nın azai, an an ikiami, o? ⁹ Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivıbar ikıti, ia en guivıbar ikiam. ¹⁰ Egh ia e ko kantrin kamın ikiam. Egh nguazir asızir manam gifuegh ian iki, egh dagıar ingangaribar amu nguazim gıvezeghtı a iana.”

¹¹ Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghın Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “Ia nan azangsızimın amamangatıgham, eghtı bizir ia ifongezıba ki da ia danıngam. ¹² Egh ia amızir kamın ivezim diborogh na mikim, egh

bizir aghuir manmagh garıba uari danıngısı na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghırama anetıgham, ki a isi ia danıngam. Nan nıghnızir ekiam, ia amızim na danıghtı ki an ikiam.”

¹³ Ezi Jekopın otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamızim gınırı. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, ¹⁴ egha me a mığia ghaze, “E uan buaramizimın amamangatıghtı a gumazir me an mikarzir mogomemın inim atuzir puvatızitamın ikian kogham. E kamaghın damıgh, aghumsızir ekiam inıgham. ¹⁵ Kamaghın amızı ia faragh bizir kam damıgh. Ia uan gumazıbar mikarzir mogomebar inıba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en mın ikiam. Egh gın, ni en buaramizimın ikiam. ¹⁶ Egh ia kamagh damıghtı, e uan guivıba ian taghıraghtı ia men ikıti e uaghan ian guivıbar ikiam. Eghtı e ia ko iki egh gumazamızir vabara ikiam. ¹⁷ Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar inıba aghoreghan koghtı, e uan buaramizim inıgh egh nguıbar kam ataghıragham.”

¹⁸ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men mığirıgıar kam gifonge. ¹⁹ Ezi Sekem Jekopın guivim bar a gifonge, kamaghın a bar zuamıra bizir me mikemezı kabagh ami. Sekemın afeziamın adarasi, fomıra iza datırıghın zıar bar ekiam Sekem ganıga bar a gifonge. ²⁰ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguıbar ekiamın dıvazimın tıar akamın uari akuvır danganimın ghugha, nguıbamın itir gumazir ıgharazıbav gei. Egha ghaze, ²¹ “Gumazamızir kaba me gumazamızir bar aghuıba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghtı me en nguazimın iki, uan ifongiamın dagıar ingangaribar amuam. Egh e men guivıbar ikıti me en guivıbar ikiam. ²² Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazıbar mikarzir mogomebar inıba aghoregh egh e men mın ikiam.

E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham. ²³ Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam.”

²⁴ Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.

²⁵ Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁶ Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghue. ²⁷ Dughiar kam in Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvaghera da okeme. ²⁸ Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. ²⁹ Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

³⁰ Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, “Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aning in adarazi nguazir kam in iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumamazir aviriba puvati. Eghti ikizir kamning in gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagh.”

³¹ Ezi aning kamagh in migei, “Kamagh in e manmagh in damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti,

me arazir kurabar a damighti, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?”

35

Jekop Betelin itima God bizir bar aghuibar a gami

¹ Ezi God Jekop migia ghaze, “Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato.”

² Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumamazir a ko itibav gia ghaze, “Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir God in damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. ³ Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamin ingaram. God in kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti.”

⁴ Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui.

⁵ Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin borogh in itir nguibabar gumamazibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati.

⁶ Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanin nguazimin, Lus in nguibamin otifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim. ⁷ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam in ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, “Betelin God.” Jekop nighnisi, danganir kam in a fomira uan avebam Ison arima God a bato.

⁸ Ezi dughiar kam Rebekan ingan garir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kam in ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin borogh in temer ekiam in

apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.”

⁹ Egha dughiar kamın Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanin nguazimın izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami. ¹⁰ Egha God a miġia ghaze, “Datirighin nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham.” Kamaghin God ziam, “Israel,” a gati.

¹¹ Egha God a miġia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti ġin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamın otivam. ¹² Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.”

¹³ God mikemegha ġivagha danganir a Jekop ko miġeir kam ategha ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kamın ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin borem ofan min aning isa dagiar kam ġinge. ¹⁵ Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gati.

¹⁶ Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamın zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi. ¹⁷ A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a miġei, “Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam.”

¹⁸ Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi an afeziam ġin ziam, “Benjamin,” a gati.*

¹⁹ Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamın zuir tuavir miriamın

a mozim gati. Kar Betlehemın nguibamın ziar ghurim. ²⁰ Ezi Jekop danganir kamın dagiam isa Reselin mozimın ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti.†

²¹ Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purirpenibar ingari. ^{22a} Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamın amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopın otaribar ziaba (1 Eghaghaniba 2:1-2)

^{22b} Jekop a 12plan otariba iti. ²³ Kar Lean otariba, Ruben a Jekopın otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.

²⁴ Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.

²⁵ Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naptali.

²⁶ Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

²⁷ Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamın ghu, Hebronın nguibamın boroghın an ziar mam Kiriati Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. ²⁸ Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, ²⁹ bar ghurigha ovengazi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamın me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikizimın adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba (1 Eghaghaniba 1:34-37)

¹ Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

35:10: Jenesis 32:28   **35:11:** Jenesis 17:4-8   **35:14:** Jenesis 28:18-19   * **35:18:** Hibrun akamın, ziar kam, “Benoni,” an mingarim kamakın, “Borir ki mizazir bar ekiamın tongın ikiava otezim.” Hibrun akamın, ziar kam, “Benjamin,” an mingarim kamakın, “Borim ziar ekiam iniam.”
† **35:20:** Akar otevir kam, “datirighin ikiavira iti,” a e datirighin itir dughiam miġeir puvati. A gumazim akınafarir kam osirizir dughiam miġei.   **35:22a:** Jenesis 49:4   **35:27:** Jenesis 13:18
36:2: Jenesis 26:34

² Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. ³ Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematın iti. Ezi Basemat a Nebaiotın buaramizim.

⁴ Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. ⁵ Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamın Iso Kenanın nguazımın ikiavıra ikiava borir kaba ini.

⁶ Egha gın Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi ko itiba ko, asıziba ko, an bizir Kenanın nguazımın itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopın saghon ghua nguazir igharazımın zui. ⁷ Iso uan dozim ataghırazir bizim kamakın, nguazir aning itir kam aningın tughatıghan kogham. Aningın asıziba bar avırasemezi aning uaning ko ikian iburaghburaki.

⁸ Kamaghın, Iso ghua Seirın Mıghsiabar nguıbamın apera. Idom, kar Ison ziar igharazim.

⁹ Ezi Ison boribar ziabar kara:

Iso uabi, a Idomian afeziam, me Seirın Mıghsiabar iti.

¹⁰ Iso uabi an otariba, Elifas a Adan otarım, ezi Ruel a Basematın otarım.

¹¹ Ezi Elifasın otariba, Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.

¹² Ezi Ison otarım Elifas, an amuir dozım Timna, an Amalek bate. Kar Ison amuım Adan ovavir boriba.

¹³ Ezi Ruelın otariba, Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematın otariba.

¹⁴ Ezi Ison amuir igharazım Oholibama, a Jeus, Jalam ko Kora bate. Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Ison otarir uan adarazir

gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,

Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi Idomın nguazımın men gari. Kar Ison amuım Ada, an ovavir boribar otariba.

¹⁷ Ezi Ruelın adarasi, Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar otivigha Idomın nguazımın men gari.

Kar Ison amuım Basemat, an ovavir boriba.

¹⁸ Ezi Ison amuım Oholibaman adarasi, Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.

Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate.

¹⁹ Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakozibar gumazir dapanibar iti.

*Seirın adarazir ziaba
(1 Eghaghanıba 1:38-42)*

²⁰ Seir, a Horian gumazir mam, a Idomın nguazımın iti. Kar Seirın otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, ²¹ Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seirın otariba, me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomın nguazımın iti.

²² Ezi Lotanın otarımning, Hori ko Heman. Ezi Lotanın buaramizim, a Timna.

²³ Ezi Sobalın otariba, Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

²⁴ Ezi Sibeonın otarımning, Aia ko Ana. Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonın donkiba gumazamiziba puvatızir danganın dar gara, egha dipar atuir bar puvıra feibar gani.

- 25 Ezi Anan borimning,
Dison ko Oholibama. Ezi
Oholibama Anan guivim.
- 26 Ezi Disonin* otariba,
Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.
- 27 Ezi Eserin otariba,
Bilhan, Savan, ko Akan.
- 28 Ezi Disanin otarimning,
Us ko Aran.
- 29-30 Ezi Idomin nguazimin aven,
Horin adarazir dakozibar gu-
mazir dapanibar ziaba,
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison,
Eser ko Disan.

*Idomin atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)*

- 31 Dughiar kamın Israelia atriv-
iba puvatizi, gumazir kaba Idomin
kantrin atrivibar ike:
- 32 Ezi Beorin otarim Bela, Idomin
kantrin faraghaviram atrivimin
iti.
A Dinhaban nguibar ekiamin
atrivimin iti.
- 33 Egha Bela aremezi, Seran otarim
Jobap an danganim inigha
atrivimin iti.
Sera, a Bosran nguibamin gu-
mazim.
- 34 Egha Jobap aremezi, Temanian
nguazimin gumazim Husam,
an danganim inigha atrivimin
iti.
- 35 Egha Husam aremezi, Bedatin
otarim Hadat an danganim
inigha atrivimin iti.
Egha Hadat Moapin nguazimin
ghua Midianin gumaziba ko
misogha midorozimin me
abira.
Egha Hadat Avitin nguibar
ekiamin atrivimin iti.
- 36 Egha Hadat aremezi, Masrekan
nguibamin gumazim,
an ziam Samla, an danganim
inigha atrivimin oto.
- 37 Egha Samla aremezi, Saul an
danganim inigha atrivimin oto.
Saul, a Rehobotian gumazir
mam.

Rehobot, a Yufretisin Fanemin
miriamin itir nguibam.

- 38 Ezi Saul aremezi,
Akborin otarim Balhanan an
danganim inigha atrivimin
oto.
- 39 Egha Balhanan aremezi, Hadar
an danganim inigha atrivimin
oto.
Egha Paun nguibamin atrivimin
iti.
Ezi an amuim Mehetabel, a Ma-
tretin guivim.
Ezi Mehetabelin inazim Mesa-
hap.

40-43 Ezi Idomian anababar gu-
mazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela,
Pinon, Kenas, Teman, Mipsar,
Makdiel, ko Iram.
Gumazir kaba me Idomian gu-
mazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim,
ezi Iso Idomian inazir afeziam.
Ezi gumazir dapanir kaba vagh-
vagha uan nguibabar ikia, egha uan
adarazir gativa men gari.

Josepin Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepin aveghbuaba a baseme

¹ Jekop Kenanin nguazimin iti, kar
nguazir an afeziam Aisak fomira
ikezim. ² Ezi Jekop ko an ovavir
boribar eghaghanimra kara. Josep
a gumazir bar igiam, egha 17pla
azeniba iti. Egha a sipsipba ko
memeba uan aveghbuaba ko dar
gari. Kar Bilha ko Silpan otariba,
aning an afeziamin amuimning. Ezi
Josepin aveghbuaba amir arazir
kuraba a zurara dar gun uan afeziam
migei. ³ Ezi Jekop, an ziar mam
Israel. Israel bar ghurizir dughiam
an amuim Josep bate. Ezi bizir
kam bagha, a uan otarir igharaz-
ibar tongin Josep bar a gifonge.

* 36:26: Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamın iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam,
"Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamın ingarigha a ganıngi. ⁴ Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghın, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, migirigiar aghuubar a gamir puvati. ⁵ Egha dughiar mamın Josep irebamın ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghıra an ikufi.

⁶ Ezi Josep kamaghın migei, “Ia nan irebam baragh. ⁷ E bar moghıra dagher azenimın aven ikia, egha witın ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witın ikizim voroghıra tughav iti. Ezi ian witın ikiziba nan witın ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghıra nan witın ikizim mitifi.”

⁸ Ezi an aveghbuaba oregha kamaghın Josep migei, “Ni ghaze, ni en atrivimın otogh egh e gativagham?” Egha kamaghın, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.

⁹ Egha gın Josep ua irebar mamın ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghın migei, “Ki ua irebar mamın gani. Egha nan irebamın aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamın uan dapaniba avingı.”

¹⁰ A irebar kamın uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha gıvazi, an afeziam an atara kamaghın a migei, “Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nın amebam ko nın aveghbuaba, e bar izi nın guamın tevibar pirigh dapaniba avigham?” ¹¹ Ezi Josepın aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepın irebamning puvıram aning gınighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipin kantrin ghu

¹² Ezi dughiar mamın Josepın aveghbuaba uan afeziamın sipsipbar ganasa Sekemın nguibamın ghue.

¹³ Ezi Israel kamaghın Josep migei, “Nın aveghbuaba sipsipbar gara Sekemın nguibamın iti. Ezi ni mangı men ganasa ki ifonge.”

Ezi Josep kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Are, Afeziam. Ki mangam.”

¹⁴ Ezi afeziam kamaghın a migei, “Ni mangı uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavıra ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh.” Ezi dughiar kamın Israelın adarasi, Hebronın danganir zarimın iti. Ezi Josep Sekemın nguibamın otogha gıfa. ¹⁵ Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghın an azara, “Ni bizir tizim buri?”

¹⁶ Ezi Josep kamaghın migei, “Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?”

¹⁷ Ezi gumazir kam a migıa ghaze, “Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamın mangasa mikeme.” Ezi Josep uan aveghbuabar gın ghua Dotan nguibamın me bato.

¹⁸ Egha a saghon ghuavıra itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹⁹ Egha me uarir tongın uarira kamaghın uariv gıa ghaze, “Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi. ²⁰ Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gın suam, ‘Asızir atiar mam a misoghezi an areme.’ Egh e ganam, an irebamning manmaghın otivam!”

²¹ Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepın akurvaghasa. Egha ghaze, “E a misueghti an aremeghan markiam.

²² E uari an ikirimirim agıvaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimın itir mozir kam mikinigh.” Guizbangıra Ruben

kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

²³ Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. ²⁴ Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

²⁵ Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarzi bagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

²⁶ Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham? ²⁷ Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham.” Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

²⁸ Egha an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josepin garima, a mozim in iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui.

²⁹ Ezi gin Ruben ua ghua mozim in garima, Josep mozim in itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki, ³⁰ egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamaghin me

migei, “Josep mozim in itir puvati. Ezi ki manmaghin damuam?”

³¹ Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josepin korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini. ³² Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a migei, “Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mam in iti e an api. Ka ti nin borir tam in korotiam, o puvati?”

³³ Ezi afeziam korotiar dirir kam in ganigha fogha kamaghin migei, “Are, kar Josepin korotiam. Laion in tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama.” ³⁴ Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarim in uan borim bagha azia iti.

³⁵ Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa migirigiar a migei. Ezi a bar aghuagha kamaghin migei, “Ki a bagh arang mamaghira iki mangi, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh a batogham.” Egha Jekop aziavira iti. ³⁶ Ezi Midianian gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kinimin min a isa dagiaba bagha Potifan anemada. A Isipin atrivim in ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivim in dipenir ekiam in garava, midorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

¹ Ezi dughiar kam in Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulam in nguibamin gumazim, an ziam Hira, a ko iti. ² Egha Kenan in nguazim in gumazim, an ziam Sua, an an guivim in gani. Egha an amizir kam in ikia egha aning iti. ³ Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati. ⁴ Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi

37:28: Aposel 7:9 * **37:36:** E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghin migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamaghin migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

ziam, “Onan,” a gati. ⁵ Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipin nguibamin itima an amuim Sela bate. ⁶ Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kam in ziam Tamar. ⁷ Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godin damazimin bar derazir puvati, kamaghin God a misoghezi an areme.

⁸ Ezi Juda kamagh Onan migei, “Ni uan avebamin amuim ko daku. Nin avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakin, ni uan avebamin amuim inighiva an iki, egh a bagh boriba iniam.” ⁹ Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamin ziamin iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghin nighnisi, a kamaghin damu uan avebam bagh boritam inighan kogham. ¹⁰ Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir Godin damazimin bar ikufi. Kamaghin, God uaghan a misoghezi an areme.

¹¹ Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar migia ghaze, “Nin pam areme. Kamaghin, ni uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nighnigha atiatigha migirigiar kam gami, Sela uan avebamningin min ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamin dipenimin ghugha iti.

¹² Ezi dughiar ruarim ghua givazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovenge. Juda uan amuimin buabem agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu. Ezi an namakam, Adulam in nguibamin gumazim Hira, a ko ghu. ¹³ Ezi gumazir mam kamagh Tamar migei, “Nin ivozir afeziam sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibamin ghu.” ¹⁴ Ezi Tamar kamaghin fo, Sela ekevegha gifa, ezi aning uaningin ikiamin migirigiaba me dar kirizir puvati. Kamaghin a korotiar uan

pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimin nguibamin zuir tuavir akamin aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibamin zuir tuavimin iti.

¹⁵ Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghin nighnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim. ¹⁶ Egha a tuavir miriamin an boroghin ghua a migia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghin fozir puvati, kar an ivozir amizim.

Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na daningam?”

¹⁷ Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanimin min bizitam na daningigh, egh gin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni daningam.”

¹⁸ Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizir tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni daningam?”

Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na daningigh, ringin nin ziamin ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. ¹⁹ Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adeggha, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai.

²⁰ Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. ²¹ Kamaghin a danganir kam in itir gumazibar azangisi, “Enaimin tuavimin apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?”

Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.”

22 Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam mu-nagh itir puvati.”

23 Ezi Juda kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.”

24 Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirighin navim asangi.”

Ezi Juda kamaghin migia ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!”

25 Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagha anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”

26 Ezi Juda ganigha fogha kamaghin migei, “Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a koma akuir puvati.

27 Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. 28 Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamın agharim faragha oto. Ezi amizir Tamarın akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha benir aghevır mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.” 29 Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.

Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati.* 30 Ezi gin an avebar benir aghevım itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39

Josep Potifarın dipenimin iti

1 Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. 2 Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarın dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deravıram otifi. 3 Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. 4 Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. 5 Ezi Josep Potifarın dipenimin gara itir dughiar kamın, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarın adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarın dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. 6 Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamın Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. 7 Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarın amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.”

8 Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamın biziba bar dar ganasa na miseveggha, bizitam bagha ua nighnizir puvati. 9 Ezi dipenir kamın

* **38:29:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uari abisi,” ko magh ghu. **39:2:** Jenesis 39:3; 39:21-23; Aposel 7:9

aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamın aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godın damazimın bar ikuvigham.”¹⁰ Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghın ghuzir puvati.

¹¹ Egha dughiar mamın Josep dipenimın aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati. ¹² Ezi Potifarın amuim Josepın saketın suira, egha kamaghın migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

¹³ Ezi amizim Josepın gari, a saket ategha arav ghu, ¹⁴ ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha en dipenimın izezi, a datirighın aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir danganimın aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gakaghori. Ezi kamaghın ki pamten dei. ¹⁵ Ezi an orazi ki deima, a uan saket nan miriamın anetegha zuamirama arava azenan ghu.”

¹⁶ Egha Potifarın amuim Josepın saketın suira. A ikiti an pam izi dipenimın otoghti, an an akagham. ¹⁷ Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimın izezi, a iza ki akui naghın iza, na ko daku arazir kuramın na damigh aghumsizir dafam na daningasa, na gaghori. ¹⁸ Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

¹⁹ Ezi Potifar uan amuimın eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari. ²⁰ Egha midorozir

gumazibav kemezi me Josepın suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimın kalabuziaba itir dipenim. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apanguvighavira iti. Egha a gumazir kalabusın dipenimın garim gamizi, a uaghan Josep gifonge. ²² Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusın dipenimın itir ingangariba bar dar gari. ²³ Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimın garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40

Josep irebamningın mingarim abiki

¹ Egha mong dughiar ruarimın ikegha, gumazir atrivimın dipenimın wainın garim, ko atrivimın bretin ingarir gumazir dapanim, aning Isipın atrivim bar ifongezir puvatizir arazir kuram gami. ² Ezi Isipın atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningın iti, ³ egha aning isa kalabus gati. Kalabusın dipenir kam, kar atrivimın midorozir gumazibar garir gumazir dapanimın dipenim. Ezi kalabusın dipenir kamra me faragha Josep isava a gati. ⁴ Ezi midorozir gumazibar dapanim aningın akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimın kalabusın iti.

⁵ Egha dimagarir mam, gumazir atrivimın wain ko bretin garimning, aning irebamningın gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati. ⁶ Ezi mizarazimın Josep ghua aningın garima, aning bar osemi. ⁷ Ezi a kamagh aningın azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navinning bar osemi?”

⁸ Ezi aning kamaghın Josepın akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningın

gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati.”

Ezi Josep kamaghin aning migei, “God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikim.”

⁹ Ezi atrivimin wainin garir gumazim uan irebamin gun Josep migia ghaze, “Nan irebamin, ki wainin ikarizimin gani. ¹⁰ Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainin oviziba otivigha bar moghirama ani. ¹¹ Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan dafarir mamın da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingi.”

¹² Ezi Josep ghaze, “Nin irebamin mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanim. ¹³ Dughiar 3pla givaghti atrivim uan ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainin kap a ganiga ingarizi moghin, ni uam a daningam. ¹⁴ Egh ni mangi nin dabirabim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamin gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka. ¹⁵ Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibruian nguazimin na okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati.”

¹⁶ Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimin irebamin mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghin Josep migei, “Ki uaghan irebar mamın gani. Nan irebam kamakin. Ki akirar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akirar kabagh izifa. ¹⁷ Ezi akirar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api.”

¹⁸ Ezi Josep kamaghin migei, “Irebar kamın mingarim kamaghin ghu, akirar 3plan da dughiar 3plan ababanim. ¹⁹ Eghti dughiar 3pla

tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akinitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam.” ²⁰ Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamın iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamin aning asara. ²¹ Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui. ²² Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningin irebabar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi. ²³ Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimin irebamin mingarim abiki

¹ Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti. ² A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamın da api. ³ Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav iti. ⁴ Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuzi da iraghue. Egha atrivim irebar kamın ganigha givagha ose. ⁵ Egha a uam akua irebar mamın gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramin dughiam roghira ize. ⁶ Ezi gin 7plan raizin

dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimın otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi. ⁷Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra. ⁸Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningin me migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati. ⁹Ezi gin gumazir atrivimın dipenimın wainin garim kamaghin a migei, "Datirighin ki uan arazir kurar amizir mamın gun mikimam. ¹⁰Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimın dipenimın ike. ¹¹Egha dimagarir mamın ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara. ¹²Ezi Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimın ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme. ¹³Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir bretin ingarim, me tememın anegura."

¹⁴Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimın ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. ¹⁵Ezi atrivim kamagh Josep migei, "Ki irebamın gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazamiziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fofozim iti."

¹⁶Ezi Josep kamaghin an akam

ikaragha ghaze, "Ki uabi fofoziba puvati, ezi Godra nin irebamın mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham."

¹⁷Egha atrivim ghaze, "Ki kamaghin irebamın gani. Ki Nailin faner miriamın tughav iti, ¹⁸egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamın graziba api. ¹⁹Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamın ganizir puvati. ²⁰Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. ²¹Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi. ²²Egha gin ki uam akua ua irebar mamın gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramim roghira ize. ²³Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimın otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi. ²⁴Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamın gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati."

²⁵Ezi Josep kamaghin migei, "Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. ²⁶Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanım gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi. ²⁷Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun

aghariba guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanim aka. ²⁸ Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme. ²⁹ Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagheba bar izivagham. ³⁰ Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamın otogham. ³¹ Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghin gumazamiziba dughiar me dagheba avirasamezir kam bar a gin amadagham. ³² Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a mingarir vamira itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham.

³³ “Eghti ni datirighin Isipin kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh dar ganam. ³⁴ Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kimti, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningigh. ³⁵ Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimin apengan ingariva raizibagh eghevagh, da isi dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh deraghvira dar gan. ³⁶ Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav

kinizir kaba iniam. Tuavir kamın gumazamiziba dagheba oteveghamin dughiamin, me ovengan kogham.”

Atrivim Isipin gavmanin faragh mangasa Josep amisefe

³⁷ Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge. ³⁸ Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Godin Duam gumazir kamın aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati.”

³⁹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvati. ⁴⁰ Ezi ki uan kantri bagh ni amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.”

⁴¹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe.” ⁴² Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen an firimin da.

⁴³ Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!” Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto.

⁴⁴ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.” ⁴⁵ Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamın ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin

nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.

⁴⁶ Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui. ⁴⁷ Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi. ⁴⁸ Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi. ⁴⁹ Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan da osirizir puvati. ⁵⁰ Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim.

⁵¹ Ezi Josep kamaghin migei, “God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati.*

⁵² Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati.†

⁵³ Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi, ⁵⁴ Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kam in mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti. ⁵⁵ Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a

mikemezi moghin damu.” ⁵⁶ Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi. ⁵⁷ Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepin aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

¹ Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Manmaghin amizi ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav iti? ² Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighti e daghem bagh arimighiregham.”

³ Ezi Josepin aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui. ⁴ Ezi Jekop Josepin dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham. ⁵ Mitiriar ekiar kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jekopin otariba uaghan me ko tuavimin zui. ⁶ Dughiar kam in Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezi Josepin aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire. ⁷ Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me gifogha, mati me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me migia ghaze, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.”

* **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, “Manase,” an mingarim kamakin, “Okinighniki.” † **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, “Efraim,” an mingarim kamakin, “Borim aningi.” **41:54:** Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12 **42:6:** Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10

⁸ Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozi me a gifozir puvati. ⁹ Egha a fomira irebamin gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, "Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavgavizir puvati."

¹⁰ Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. ¹¹ E bar moghira gumazir mam in boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba."

¹² Ezi Josep kamaghin migei, "Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati."

¹³ Ezi me ghaze, "Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamin boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge."

¹⁴ Ezi Josep ua kamaghin me migei, "Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba. ¹⁵ Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatightima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba." ¹⁷ Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughiabar me isa kalabus gati.

¹⁸ Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, "Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham. ¹⁹ Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin

dipenir ia ikezinin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. ²⁰ Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham." Ezi me Josepin migirigiam gakuegha ghaze, Are.

²¹ Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, "Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara."

²² Ezi Ruben kamaghin migei, "Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevem in ikarvazim."

²³ Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. ²⁴ Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josepin aveghbuaba uamategha Kenanin ghue

²⁵ Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagha men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagha men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami.

²⁶ Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui. ²⁷ Egha danganir mamın otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. ²⁸ Egha kamaghın a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagi ar ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.”

Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsigha ghaze, “God man arazim-rama e gami?”

²⁹ Egha aveghbuaba Kenanin nguazimın otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. ³⁰ Me kamaghın migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. ³¹ Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. ³² E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimın iti.’ ³³ Egha gavmanın ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghın e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghın damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. ³⁴ Egh ia uan dozir bar igiamın aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamın kantrin kamın mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”

³⁵ Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar osemi. ³⁶ Ezi Jekop kamaghın me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha

Josep ovengezi datirighın Simeon ovenge. Egha datirighın ia uaghan Benjamin inigh nan saghon man-gasa?”

³⁷ Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighti, a nan dafarimın ikeghti, ki uam an aku izam.”

³⁸ Ezi Jekop kamaghın migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimın osımtızitam batoghti, ia na damighti nan nighnıziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezi-ibar Nguibamın magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

¹ Dughiar kamın Kenanin nguazimın aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe. ² Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghın uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”

³ Ezi Juda kamaghın afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanın garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghın e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham. ⁴ Egh ni en dozimın amamangatighti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam. ⁵ Isipin gavmanın garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”

⁶ Ezi afeziam Israel kamaghın migei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanın garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osımtızir ekiam na ganıdi.”

⁷ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangszir aviribar e gami. An en adarazi bagha en

azangsisì. Egha ghaze, ‘Ian afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbutam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangsizima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsisì.”

⁸ Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham. ⁹ Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizir ekier kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghai.”

¹¹ Ezi Israel kamaghin me migei, “Tuaviba ua puvatighi, ia kamaghin damu. Ia nguazir kam in bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarizibagh azuir bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. ¹² Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. ¹³ Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. ¹⁴ Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kam in nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.”

¹⁵ Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.

¹⁶ Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.” ¹⁷ Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu.

¹⁸ Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighi e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.”

¹⁹ Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, ²⁰ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. ²¹ Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. ²² Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.”

²³ Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. ²⁴ Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. ²⁵ Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin

damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.

²⁶ Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.

²⁷ Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara, “Tan afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi.

²⁹ Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha uan dozir bar abuanamin gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?”

Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.”

³⁰ Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimin aven ghughava, azi. ³¹ Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh. ³² Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gaperu. ³³ Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimin azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariam in ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari. ³⁴ Ezi

ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

¹ Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh. ² Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami. ³ Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui.

⁴ Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim migia ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar gin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, ‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami? ⁵ Kav in ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsigha, kav in kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.’”

⁶ Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josepin akabar gun me migei. ⁷ Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar a damighan kogham. ⁸ Ni fo, e faragha Kenanin nguazim ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari.

E dagiar en mītarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam?⁹ Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamīn suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavīn suirazir kamīn apighi, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”

¹¹ Ezi me vaghvaghera zuamira uan mītariba isa nguazim dafegha da kui. ¹² Ezi Josepīn ingangarir gumazim men mītaribar averiabar gari, egha men avebamīn mītarim faragha an gara, ghua bar men dozimīn tu. Egha Benjaminīn mītarimīn kavīn kamīn api. ¹³ Ezi aveghbuaba gari, kavīn kam Benjaminīn mītarimīn itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mītariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamīn zui.

¹⁴ Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepīn dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepīn damazimīn nguazim gire. ¹⁵ Ezi Josep kamaghīn me mīgei, “Ia arazir manmaghīrama amizim gami? Ia ti kamaghīn fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?”

¹⁶ Ezi Juda kamaghīn mīgei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin mīgiriabiaba puvati. E kamaghīn mikimam kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikiam kogham. Bar puvati. E bar moghira.”

¹⁷ Ezi Josep kamaghīn mīgei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghīn damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh

uamategh afeziam bagh mangi. Ki mīgiriabiaba ian puvati.”

Juda Benjaminīn danganim iniasa

¹⁸ Ezi Juda Josepīn boroghīn ghua kamaghīn mīgei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimīn akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isipīn atrivimīn mīn iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki. ¹⁹ Gumazir ekiam, ni faragha kamaghīn en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’ ²⁰ Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizīn otarir kamīn avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghīn en afeziam bar a gifonge.’ ²¹ Ezi gumazir ekiam, ni kamaghīn e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’ ²² Ezi gumazir ekiam, e kamaghīn nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’ ²³ Egha ni gin uaghan kamaghīn uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’

²⁴ “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamīn gun a mikeme. ²⁵ Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’ ²⁶ Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiam kam guizbangira bar uam en ganam aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’ ²⁷ Ezi en afeziam kamaghīn e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate. ²⁸ Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a misuegha aneghoragsuezi, an areme. ²⁹ Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghīn

osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighti, ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.’

³⁰⁻³¹ “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighniziba ikuvighiti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam danighti, an aremegham. ³² Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kam in aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham. ³³ Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighiti, ki otarir kam in danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi. ³⁴ Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua.”

45

Josep uan aveghbuabav g'ia ghaze, a tinara

¹ Ezi Josep oregha bar apangkuvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia bar moghira azenimin mangi.”

Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.” ² Egha Josep pamtemin

azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kam in gun me mikeme. ³ Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?” Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiatam damuan asa.

⁴ Egha Josep ua kamaghin migia ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi.”

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize. ⁵ Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham. ⁶ Ezi datirighin nguazir kam in dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham. ⁷ God arazir aghuir bar igharazir kam in ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kam in ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada. ⁸ Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kam in izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziam in oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

⁹ “Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, ‘Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki,

ni zuamira na bagh izi. ¹⁰ Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh. ¹¹ Mitiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.’”

¹² Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, “Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh. ¹³ Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi.”

¹⁴ Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi. ¹⁵ Egh Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim inigha a ko migei.

¹⁶ Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. ¹⁷ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi. ¹⁸ Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam. ¹⁹ Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me

ko izi. ²⁰ Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam.”

²¹ Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. ²² Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. ²³ Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. ²⁴ Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, “Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki.”

²⁵ Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato. ²⁶ Egha me kamaghin uan afeziam migei, “Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezi Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. ²⁷ Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera.

²⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam.”

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

¹ Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimîn ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamîn otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. ² Ezi dimagarimîn God irebamîn mîn bizimîn aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, "Jekop! Jekop!"

Ezi Jekop kamaghin migei, "Are, ki kati."

³ Ezi God kamaghin migei, "Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimîn otogham. ⁴ Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham."

⁵ Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. ⁶ Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimîn inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. ⁷ Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.

⁸ Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam. ⁹ Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. ¹⁰ Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim. ¹¹ Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. ¹² Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimîn ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. ¹³ Ezi Isakarın otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. ¹⁴ Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel.

¹⁵ Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimîn ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.

¹⁶ Ezi Gatin otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli.

¹⁷ Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. ¹⁸ Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.

¹⁹ Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin. ²⁰ Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamîn ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim. ²¹ Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. ²² Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.

²³ Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim. ²⁴ Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. ²⁵ Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.

²⁶ Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati. ²⁷ Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men

dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

²⁸ Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima, ²⁹ Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. ³⁰ Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge."

³¹ Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, "Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, 'Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. ³² Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.' ³³ Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam. ³⁴ Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, 'Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.' Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati."†

47

¹ Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, "Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha

izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti."

² Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi.

³ Ezi atrivim kamaghin men azai, "Ia ingangarir manabagh ami?"

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kam in ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighti, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam."

⁵ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, "Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. ⁶ Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir oteviba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti me nan bulmakaubar ganam."

⁷ Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. ⁸ Ezi atrivim kamaghin an azara, "Nin azeniba datirighin manmaghira?"

⁹ Ezi Jekop an azangsizim ikaragha ghaze, "Ki nguazir kam in aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizir aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kam in ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira." ¹⁰ Ezi

* **46:27:** Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge. † **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighti, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighti me Gosenin Distrighin ikiam.

Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

¹¹ Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin* boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira. ¹² Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagha men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

¹³ Dughiar kamın mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevir puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasizima, gumazamiziba bar osimtizim isi. ¹⁴ Ezi Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba inigha da isa atrivimin dagiar dipenim gati. ¹⁵ Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighti, mitiriam bar e akuatighti, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, “Ian dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.” ¹⁷ Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba isi. Me kamaghram amua ghuavira iti azenir kam gifa.

¹⁸ Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogham. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar da inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavira iti. ¹⁹ Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremeghan kogham. Eghti en nguazim pura iki ikuvighan kogham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti, e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan kogham.”

²⁰ Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha dagh ivese. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini. ²¹ Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumazamizir kinibar min iti.† ²² Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

²³ Ezi Josep kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh. ²⁴ Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.”

²⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin

* **47:11:** Rameses, a distrighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim. † **47:21:** Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin migei, “Josep Isipin danganiba bar dar gumazamizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar ike.”

migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti.”

²⁶ Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti.[‡] Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

²⁷ Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighin apiagha, danganir kammin nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. ²⁸ Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. ²⁹ A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakirimin apengan amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham. ³⁰ Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh.”

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghin damuam.”

³¹ Ezi Jekop ua kamaghin migei, “Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep Godin akagha ghaze, ki guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

¹ Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning inigha uan afeziam Jekopin ganasa zui.

² Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa.” Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera.

³ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. ⁴ Egha a kamaghin mikeme, ‘Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin iki mamaghira ikiam.’”

⁵ Egha Jekop ua kamaghin migei, “Ki tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. ⁶ Eghti nin borir, Efraim ko Manasen gin otivighamba, me bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba me Efraim ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning. ⁷ Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar Betlehemin ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apangkuvigha bar osemi. Kamaghin, ki nin

[‡] 47:26: Akar kam, “ikia iza datirighin iti,” an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei. 47:29: Jenesis 49:29-32; 50:6 48:3: Jenesis 28:13-14 48:7: Jenesis 35:16-19

otarimning bagha akar aghuir kam migei.”

⁸ Ezi Jekop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar tinan borimning?”

⁹ Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingi.”

Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam.”

¹⁰ Dughiar kamın Jekop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aningın toregha aning muki.

¹¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.” ¹² Ezi Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira nguazim giri.

¹³ Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir ikiriamın an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira, egha aning inigha Jekopin boroghin ghu. ¹⁴ Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati. ¹⁵ Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin. ¹⁶ Egha ni enselin mamın min na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aningın

ovavir boribar amuti, me nguazir kamın bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham.”

¹⁷ Josep uan afeziamın garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamın agharir guvimın suiragha, Manasen dapanim gisin darighasava ami. ¹⁸ Egha a kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.”

¹⁹ Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin aviribar gumazamizibar min bar avirasemegham.”

²⁰ Ezi dughiar kamın Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghin Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningın ziamning daponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamın Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti.

²¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam. ²² Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsiar apirazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amoria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir

kam, nırara danıngam. Ki nın aveghbuabar anıngan kogham.”*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegha, an akar aghuiba me ganıdi

¹ Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghın me migei, “İa nan boroghıra izıti, ki bizir gın ia bativamibar gun ia mikimam. ² Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam İrael, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghın uari akuvagh, deraghvıra uan kuariba arigh na baragh.

³ “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekevegha bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira. ⁴ Egha nın araziba mati aperiam ivemari moghın bar gavgavigha ongani, ezi gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan afeziamın amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsızir ekiam na ganıngi. Kamaghın, ni ua faragh ikian kogham.*

⁵ “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami. ⁶ Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramın gın ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghın, ki aning ko navir vamıra ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nıghnıgha akam akırıziba, ki dar gın mangan aghua. ⁷ Anıngın adariba bar gavgafi, ezi anıngın aningagharım bar kufi, kamaghın anıngın aningagharır kam aning gasıghasıgham. Eghti ki aning damıghti, anıngın ovavır

boriba tintinıbar İraelian gumazamızir igharazıbar tongın ikiam.

⁸ “Juda, nın aveghbuaba nın ziam fam. Egh ni uan apanıbar fıribar suıgh me abınti, nın aveghbuaba nın guamın uan dapanıba avıgh, ziar ekiam ni danıngam. ⁹ Ezi Juda, nan otarım, ni mati laionın igiar mam. An asızıbav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nımıra apıav ikia uabi akunasavıra gara iti, ezi gumazamızıba a dipovan atıatingi.

¹⁰ Egha an atrıvımın aghorımın suıraghti, an an gavgavır ekiam akaghti, a iki mamaghıra ikiam. Egh an ovavır borıbar atrıvımın mın iki mangıti, gumazamızıba bar a bagh bizir aghuıba inıgh a bagh izamın dughıam otogham.† Egh a kanrıba bar dagh atıvaghıam. ¹¹ Egha a wainın ikarızır bar aghuır avırıba iti. Egha a uan donkın amebamın nguzım ikıasa, pura wainın ikarızır kabar a iti. Egha a wainın ovızıba mırmıra, wainın dipar avırıbagh amı, eghti gumazamızıba dar amı da gıvaghan kogham. Ezi a wainın dipar maba isa uan korotiaba rue. ¹² Egha a wainın dipar avırıba apava, kamaghın an damazımning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborır avırıba apava, kamaghın an atarıba bar ghurghuri.

¹³ “Ezi Sebulun ongarımın boroghıra ikiam, ezi an ongarır dadarım, kurıba ikıamın danganıř aghuım ikiam. Eghti an nguazımın ababanım bar mangı Saidonın nguıbamın nguazım bıragham.

¹⁴ “İsakar a donkın bar gavgavım. Egha a pura mıtarır bızıba atarıbar tongın irav iti.‡ ¹⁵ A uan nguazımın

* **48:22:** İraelia ghua Kenanın nguazımın itır dughıamın, Josepın adarazi Sekemın nguıbam ini. Ni Josua 24:32ın gan. Ezi Hıbrun akamın, zıar kam, “Sekem,” an ararem akar kam mıřara ghu, “asızır suer akuam tuzır aghuıba an iti.” Ni 1 Samuel 9:24ın gan. Kamaghın, dughıar kam Jekop ghaze, a Sekemın nguazım isı Josep danıngam. Guızbangıra, an akar ısın zuım gamua ghaze, a nguazır otevir Josep danıngamım, an aveghbuaba inıamın nguazım gafıragham. * **49:4:** Ni Jenesis 35:22ın gan.

49:9: Dibobonıba 24:9; Akar Mogomem 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8 † **49:10:** Hıbrun akam deragha mıgırıgıar kamın mıngarım abıghızır puvatı. Gumazır maba Hıbrun akam mong a gıghagharıra egha kamaghın akar kam osırı, “A gavgavır kamın suıragh iki mangı gumazır ingangarır kam inıamın gumazım otogham.” ‡ **49:14:** Akar kam, “mıtarır bızıba atarıba,” Hıbrun akamın deragha mıgeır puvatı. Gumazır maba kamaghın a gıra, “sıpsıpar dıvazım.”

garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimin min ingangarir bar ekiam gami.

16 “Ezi Dan, § a gumazir dapanir ekiamin min ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar min otivam. 17 Egh Dan kuruzir kurar mamın min tuavir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba ivemari tuavimin iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.

18 “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mizuai iti.

19 “Gat, okimakar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam.

20 “Aser, nin nguazim dagher aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam.

21 “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamin gin zui. Egha nguzir diriba bati.

22 “Josep ni mati wainin ikarizir aghuim, a dipar atuir mamın boroghin otogha aghua oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha divazim avara. 23 Ezi gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me a gaseghti an aremeghasa me pazava a gami. 24 Ezi Josep uan pimın benim firizir puvati. Godin Bar Gavgavim Itim, a Jekopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim. 25 Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimin otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir

aviriba batam. 26 Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afiragham.** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham.

27 “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiar mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.”

28 Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

29 Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimin narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian gumazir mam. 30 Mozir kam Makpela nguazimin iti, a Kenanin nguazimin ikia, Mamren nguibamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. 31 Ezi mozir kamın, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamın anefa. 32 Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.”

33 Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an

§ 49:16: Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.” 49:18: Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7 ** 49:26: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 49:30: Jenesis 23:3-20 49:31: Jenesis 25:9-10; 35:29 49:33: Aposel 7:15

areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamin iti.

50

¹ Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori. ² Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami. ³ Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu. ⁴ Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimin gumazir dapanibav gia ghaze, “E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, ⁵ ‘Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighi, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.’”

⁶ Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kam in gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam mozim in anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui. ⁸ Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti. ⁹ Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me

uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue.

¹⁰ Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi. ¹¹ Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, “Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami.” Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, “Abel Misraim.” Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti.* ¹² Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghiram ami. ¹³ Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozim in anefa, a Mamren nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganim in min ikiam. ¹⁴ Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gin amada

¹⁵ Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, “Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiana, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?”

¹⁶ Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, “En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mam in e mikeme. ¹⁷ An akar kam ni daningasa e mikeme, ‘Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.’ Ezi e datirighin, en

50:5: Jenesis 47:29-31 * **50:11:** Hibrun akamin, ziar kam, “Abel Misraim,” an mingarim kamakin, “Isipia aziava arai.” **50:13:** Aposel 7:16

afeziamin Godin ingangarir gumaz-iba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekiar kam, a gin amadagh.” Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

¹⁸ Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, “E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi.”

¹⁹ Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham. ²⁰ Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumamazir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa. ²¹ Kamaghin, ia ati-atingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam.” Josep akar bar aghuir kam in uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

²² Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kam in ike. ²³ Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim. ²⁴ Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam.”

²⁵ Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, “Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kam in nan aghariba inigh mangi.” Egha

Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kam in gin mangam. ²⁶ Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksiar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

**God Ua Uan
Gumazamiziba
Inigha, Isipin Azenan
Zui
O
Ua Me Ini
Akar faragha zuim**

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozir bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiar akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaghiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozir darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kam aven, Israelia Godin Purirpenimin ingari. Egha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Egha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiaba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiaba akinafarir kam aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kam in itir gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgavibagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiaba akinafarir kam in faraghavira iti. God uabi Israelian

apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, egha me an gumazamizibara ikiasa a me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God ifongezibar amuam.

**God ingangarim isa
Moses ganingi**

(Sapta 1--4)

Isipia pazavira Israelia gami

¹ Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara: ²⁻⁴ Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser. ⁵ Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.

⁶ Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kam in ikeziba, me bar ariaghire. ⁷ Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.

⁸ Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ⁹ Egha a uan gumazamizibav gia ghaze, "Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira. ¹⁰ Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighti, me otiv arogh avirasemeghan kogham."

¹¹ Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba misevegha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba

sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekiar pumuningin ingari, Pitomın nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimın daghebar arıghamimning.* ¹² Isipia bar pazavıra Israelia gamima, me uaghan bar avırasemegha Isip gizefi. Me kamaghın me gamua ghuavıra iti me puvıra ingarava, boriba bata ghuavıra iti. Kamaghın amizi, Isipia men atiatia bar men aghua. ¹³ Isipia me gamima, me puvıra ingarava, osımtızir ekiaba ateri, Isipia tong men apangkuvir pu. Bar puvati. ¹⁴ Egha Isipia puvıra me abıra me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asıghasiki.

¹⁵ Ezi Isipın atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze, ¹⁶ “Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghıva gan, amizim otarim bateghti, gua a misueghti an aremegh. A borir guivim bateghti, gua aneteghti a iki.” ¹⁷ Ezi amizir kamning Godın atiatıava Isipın atrivim aning mikemezi moghın amir puvati, egha otariba ataghırazıma me iti.

¹⁸ Ezi Isipın atrivim aningın digha aningın azara, “Gua tızim bagha otariba ataghızıma me iti?”

¹⁹ Ezi amizimning kamaghın atrivim mıgei, “Hibrun amizıba Isipian amizıbar mın amir puvati, me amizir gavgavıba. Me otısı, me bar zuamıra otegham, kamaghın amizi, ga tıghar maghın mangıtı me otegh gıvaghıam.” ²⁰⁻²¹ Amizir kamning Godın atiatı, kamaghın amizi God deragha aning gamima aning uaghan uaning bagha borıba batı. Kamaghın İsrailın gumazamizıba bar otava arogha ghuavıra ikia gavgafı.

²² Ezi gın atrivim kamaghın Isipın gumazamizıba bar me mıgei, “İa Hibrun otarir irıvıba isi, Nailın Fanemın me akunıgh. Egh guivir irıvıba ateghti, me iki.”

2

Moses irıvıvıma itıma, me a misoghezi an aremezir puvati

¹ Dughıar kamın Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamın iti. ² Gın amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garıma, an ganganim bar dera, kamaghın amizi a 3plan iakinıbar a modi. ³ An amebam uam a mongan asaghava, akırar me ıghurunıbar mın garir grazir aghuıbar ingarızir mam inıgha, koltan an torıba apırı. Eghtı dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetıgha ghua Nailın Faner miriamın grazıbar tongın dipam gısın aneti. ⁴ Ezi borımın amezemebam mong saghuıamın tughıa modogha an gari, bizir tızıtım a batıvam.

⁵ Ezi atrivimın guivim ruasa fanemın uaghirıma, an ingangarir amizıba an gın ghua dipar miriamın arui. Ezi atrivimın guivim amuavıava akırar kam grazıbar tongın an apıgha, a inıasa ingangarir amizir mam amada. ⁶ Egha atrivimın guivim akırar kamın asuam kuıgha otarımın garıma, an araima, an an apangkufı. Egha kamaghın mıgei, “Kar Hibrubar borir mam.”

⁷ Ezi an amezemebam izava an azai, “Kı mangıva Hibrun amizıtım mikemeghti, a nı bagh oteba a danıngam?”

⁸ Ezi atrivimın guivim kamaghın mıgei, “Aria, nı mıgei moghın damu.” Ezi guivim ghua borımın amebamra inıgha ize.

⁹ Ezi atrivimın guivim amizir kam kamaghın a mıgia ghaze, “Nı borir kam inıgh na bagh a damu oteba a danıngtı, kı nı givezam.” Ezi amizir

* **1:11:** Pitom ko Ramesesin nguibar ekiamning, me aning ingarıgha, atrivimın dagher dipenir dafaba aningın aven ingari. Ezi Isipia dagheba otevir dughıamın araravım gamua dagher avırim aning garısı. **1:17:** Ua Me Ini 1:21 **1:22:** Aposel 7:19 **2:2:** Aposel 7:20; Hibru 11:23

kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganidi.

¹⁰ Gĩn borir kam ekevezima, an amebam a inigha atrivimĩn guivim bagha ghu. Ezi atrivimĩn guivim, otarir kam, mati an otozir borimĩn mirara ua bagha a gami. Egha a kamaghĩn uabi mĩgei, “Ki dipamĩn a isava azenim gati. Kamaghĩn, ki ziam, Moses, a darigham.”*

Moses ara Midian kantrin ghu

¹¹ Ezi gĩn Moses aghuigha gumazim aragha givagha, atrivimĩn dipenimĩn azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumazamiziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osimtizibar amuasa puv me abiri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir mam. ¹² Ezi Moses tintinibar garima, tav itir puvatizi, a Isipĩn gumazir kam misuegha an kuam gigimĩn aven a modo.

¹³ Egha an amimzaraghan uamategha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim mĩgei, “Ni tizim bagha uan akar gumazim misosi?”

¹⁴ Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze, “Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasĩn ikiava en gari? Ni Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghĩn, ni na misueghti ki aremeghasa, a?”

Ezi Moses kamaghĩn oregha ati-atigha, kamaghĩn nighnisi, “Ki amizir bizir kam, gumazamiziba a gĩfo.”

¹⁵ Ezi Isipĩn atrivim gĩn Moses amizir bizir kam baregha, Moses misueghti an aremeghasava ami. Ezi kamaghĩn Moses atrivimĩn ara ghua, Midianĩn nguazimĩn oto. Egha mozir dipar mamĩn miriamĩn aperaghav iti. ¹⁶ Midianĩn nguazimĩn, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha

uan afeziamĩn sipsipba ko memebar aningasa, itarir bar ekiam gingasava ami. ¹⁷ Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh aningĩ.

¹⁸ Ezi me uamategha zuima men afeziam men azara, “Manmagh amizi ia zuamira uamatenge?”

¹⁹ Ezi me kamaghĩn a mĩgei, “Isipĩn gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dipam tuigha en sipsipba ko memebagh aningĩ.”

²⁰ Ezi afeziam men azara, “Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami.” Ezi me ghua Moses inigha izi.

²¹ Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesĩn ikiasava a ganingĩ. ²² Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghĩn mĩgei, “Ki nguibar igharazimĩn gumazimĩn min iza ia ko iti, kamaghĩn ki ziam Gersom a gati.”†

²³ Dughiar ruarim givazima, Isipĩn atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me gativagha men gari, me puvira ingara osimtizir kaba isavira ikiava, akurvazim bagha pamtemĩn arai, “O God, en akuragh.” Ezi men ararem God bagha ghuavanabo. ²⁴ Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikirizir Gavgavim giniri. ²⁵ Kamaghĩn God, Israelĩn gumazamizibar garima men ikirimirĩn bar ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3

God Mosesĩn dia

2:10: Aposel 7:21 * **2:10:** Hibrun akamĩn, ziar kam, “Moses,” akar kamĩn mirara ghu, “A inigh pin anang.” **2:11:** Hibru 11:24 **2:11:** Aposel 7:23-28 **2:15:** Aposel 7:29; Hibru 11:27 † **2:22:** Hibrun akamĩn, ziar kam, “Gersom,” akar kamĩn mirara ghu, “nguibar igharazimĩn gumazim.” **2:24:** Jenesis 15:13-14

1 Dughiar mamîn Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamîn ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai. 2 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mamîn aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamîn gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati. 3 Ezi Moses aguaghfagha ghaze, “Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham.”

4 Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, “Moses! Moses!”

Ezi Moses a ikara, “Ki kati.”

5 Ezi God ghaze, “Ni roghira izan marki! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh.”

6 Egha God ua kamaghin migei, “Ki nin afeziamin God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God.” Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara.

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me ingangarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi. 8 Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghasa izaghiri. Egh Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar aghuimin mangam, nguazir

kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Persia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapiaghav iti. 9 Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa. 10 Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amamangatighi, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam.”

11 Ezi Moses kamaghin God migei, “Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghburaki.”

12 Ezi God a ikara, “Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kamîn nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada.”

13 Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, ‘Ian ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti me nan azaragham, ‘An ziam tina?’ Eghti ki manmaghin me mikimam?”

14 Ezi God Moses migia ghaze, “Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, ‘Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha a ia bagha na amada.’”

15 Egha God ua kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi gin otivamin boriba ziar kamra na dipon.* 16 Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh

3:2: Aposel 7:30-34   **3:13:** Ua Me Ini 6:2-3   **3:14:** Akar Mogomem 1:4; 1:8   * **3:15:** Hibrun akamin, me, Godin ziar a Moses mikemezim, kamaghin an osiri, “Yhwh.” Fofozir gumaziba deragha ziar kam diborir arazim gifozir puvati, egha gumazir avirir maba ghaze, e kamaghin a diponam, “Yave.” Hibrun akamin aven, akar kam mong an mirara ghu, “Ki uabi ki kamaghira ikiavira iti,” o “Ki zurara kamaghira ikiam.” (Ni ves 14in gan.) Hibruia Godin ziar kam, gumazamiziba a diponan me bar anogoroke. Me akinafarimin an osiri, egha dughiar me a diponamim, me ghaze, “Ekiam.” Ezi Tok Pisin Buk Baibelin aven, e ghaze, “Ekiam,” o Bikpela. Ezi Aruamin Akamin aven, e ziar kam “Yave,” an mingarimin gin ghua, egha “Ikiavira Itir God,” dibori. Egha vezin manam ziar kam “Yhwh,” an iti, e kamaghin an osiri, “Ikiavira Itir God.” Kamakin, Ikiavira Itir God, a Godin ziam.

me mikim suam, 'Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami. ¹⁷ Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagha iti.'

¹⁸ "Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir God, a Hibriuan God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighti, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangihiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.'

¹⁹ "Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatighan kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kamin ian amamangatighti, ia mangam. ²⁰ Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabargin, a ia ateghti, ia mangam.

²¹ "Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangan kogham. ²² Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kamin ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam."

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganingi

¹ Ezi Moses God ikaragha ghaze, "Israelian gumazir dapaniba

nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baraghan kogh, egh suam, 'Ni na batozir puvati,' eghti ki manmaghin damuam?"

² Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?"

Ezi Moses ghaze, "Aghorir asadivim."

³ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni nguazimin anakunigh." Ezi Moses anakunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragh." Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir asadivimin oto.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni kamaghin damighti Israelia nighnizir gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a ni bato."

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, "Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadagh." Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim bato, egha a ghuariam min ghurghuri.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni uan dafarim ua uan evarim gisin korotiamin aven anemadagh." Ezi Moses God mikemezi moghin ami, egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikarzim min mirara gari.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Me nighnizir gavgavim nin ikian kogh, egh mirakelin ni faraghava amizimin ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti, mirakelin kamnang me damighti, me nighnizir gavgavim ikiam. ⁹ Egh me mirakelin arazir kamningin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh, egh nin akam baraghan koghti, ni Nailin Fanemin mangi dipatam tuigh nguazim gingegeh. Eghti dipar

ni nguazim gingezim, ghuzimin otogham.”

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na amangan marki. Ki fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi ni datirighin na migeima, ki bizibav geir gumazimin min otozir puvati. Ki asoghosogha bizibav gia, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin nighnizitam zuamira a ginirighan kogham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Tina gumazimin akamin ingari? Tina a gamima, an kuariba a bangani, o a migeir puvati? Tina a gamima, a gari, o an damaziba an okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami da otifi. ¹² Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam.”

¹³ Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga uaning, marki. Ni ti gumazir igharazitam amadagh.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin migia ghaze, “Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin ganigh, an navim deragham. ¹⁵ Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam. ¹⁶ A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati an godin min ikiam. ¹⁷ Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kamın suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kamın mirakelbar amuam.”

Moses uamategha Isipin ghu

¹⁸ Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a migia

ghaze, “Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiama?”

Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, “Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi.”

¹⁹ Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Isipian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh Isipin mangi.” ²⁰ Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir aghorir God iniasa a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha Isipin zui.

²¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ni uamategh Isipin mangighiva, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganingi. Egh ki atrivimin navim damighti a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighti, me mangighan kogham. ²² Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, “Israel nan otarir ivariam. ²³ Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham.” ’”

²⁴ Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avugh sazir danganir mamın iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami.* ²⁵ Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghumtizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, “Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghamimning.” ²⁶ Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, “Ghuzir kam bangin, ga poroghamimningin

4:23: Ua Me Ini 12:29 * **4:24:** Moses uan otarimin mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. † **4:26:** Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimin nir mogomem atu. Kamaghin God anetaghizi a iti.

oto.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati.†

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, “Ni gumamaziziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.”

²⁸ Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipin mangi dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam.

²⁹ Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa. ³⁰ Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, egha uaghan mirakelba gumamazizibar damazimin dagh ami. ³¹ Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1--15:21)

Moses ko Aron Isipin atrivimin ganasa zui

¹ Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, ‘Ni nan gumamaziziba ateghti me mangi, egh isatam gumamaziziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.’”

² Ezi atrivim ghaze, “Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham.”

³ Ezi Moses ko Aron ghaze, “Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighti, e aruer 3plan gumamaziziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.”

⁴ Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, “Gua manmagh nighnigha gumamaziziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi. ⁵ Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi.”

⁶⁻⁷ Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, “Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam.* ⁸ Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumamaziziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam. ⁹ Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiba puvatigham.”

¹⁰ Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, “Atrivim ghaze, ‘E ua graziba ia daningan kogham. ¹¹ Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.’”

¹² Kamaghin Israelian gumamaziziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir

* **5:6-7:** Israelia kantri Isipin ikia brighbar ingarir arazim kamaghin ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighi da misigh gavgavigham.

otevir muziariba buri. ¹³ Ezi ingangarimîn garir gumazir kuraba men avigha ghaze, “E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar.”

¹⁴ Isipian ingangarimîn garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimîn garir gumaziba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, “Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimîn min otozir puvati?”

¹⁵ Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, “Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami? ¹⁶ Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra.”

¹⁷ Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia puram amiragha ingangarimîn aghua! Egha ghaze, ‘Ni en amamangatighi, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.’ ¹⁸ Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighi da otifigh.”

¹⁹ Ezi Israelian ingangarimîn garir gumazir me miseveziba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato. ²⁰ Egha me atrivimîn danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti. ²¹ Egha ingangarimîn garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimîn mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir

kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam.”

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

²² Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize? ²³ Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati.”

6

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimîn ganam. Ki uan gavgavimîn a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimîn pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.”

God ua Moses migei

² Egha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God. ³ Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati. ⁴ Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati. ⁵ Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri.

⁶ “Ni nan akam isi Israelia me daning, ‘Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighti ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimîn ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam.

⁷ Egh ki ia damighti ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighti ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamın ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁸ Ki ia inigh mangi nguazir kamın otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighti, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’” ⁹ Ezi Moses akar kamın Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghın amizima, me Mosesin akam barazir puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ni mangi Isipin atrivim mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi.” ¹² Ezi Moses kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghın na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghın deragh atrivim mikimam?” ¹³ Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui.

Moses ko Aronin ikizimin ziaba

¹⁴ Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.

¹⁵ Ezi Simeon otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. ¹⁶ Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegħa areme. ¹⁷ Ezi

Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Simei. Ezi gin aning vaghvagha uan ikizimningin dapanimningin oto. ¹⁸ Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir 133plan ikegħa areme. ¹⁹ Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi.

²⁰ Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagħa Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegħa areme. ²¹ Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri. ²² Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri. ²³ Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guivim, egha Nasonin buaramizim. Egha an a bagħa Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate. ²⁴ Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin inaziba. ²⁵ Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guivimin itima, an a bagħa Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me vaghvagha uan ikizibar amodoghın, me men ziaba osiri. ²⁶ Ezi Aron ko Moses aningra, Ikiavira Itir God kamaghın aning migei, “Gua Israelian anababa bar, dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh Isipin azenan mangi.” ²⁷ Ezi gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amamangatighti me firighireghasa Isipin atrivim mikeme.

Ikiavira Itir God, akam isa Moses ko Aron ganidi

²⁸ Ezi Moses Isipin kantrin itima, Ikiavira Itir God kamaghın a migei, ²⁹ “Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar ki ni migeiba, ni bar dar gun Isipin atrivim mikim.”

³⁰ Ezi Moses a ikara, “Ni fo, nan mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Kamaghın atrivim manmaghın na baragham?”

7

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses miġei, “Ki ni damighti, ni atrivim in damazim in God in min otogham. Eghti nin avebam Aron God in akam inigha izir gumazim in min otoghiva, nin akaba isi dar gun atrivim mikimam. ² Eghti akar gavgavir ki ni miġeiba, ni bar dar gun Aron mikemegh. Eghti a kamagh in atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me an kantri ategham. ³ Eghti ki atrivim in navim damighti, a gavgavigham. Guizbangira, ki Isip in kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir aviribar amuti da otivam, ⁴ eghti atrivim dar gan, egh nin akam baraghan kogham. Egh ki uan gavgavim in Isipia ivezir bar kuram me daningam. Egh nan gumazamiziba Israelia, men anababa bar, ki me inigh Isip in kantrin azenan mangam. ⁵ Ki uan gavgavim in Isipia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh Isip in kantrin azenan mangam, eghti dughiar kam in Isipia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

⁶ Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God akar gavgavim aning mikemezi moghiram ami. ⁷ Dughiar aning atrivim ko mikemezir kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba iti.

Aron in asadivir aghorim

⁸⁻⁹ Ikiavira Itir God kamagh Moses ko Aron miġei, “Atrivim kamagh in guan azaragham, gua digavir kuram gamir arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a mikim suam, ‘Ni uan asadivir aghorim isi atrivim in damazim in anekunigh.’ Egh a kamagh in damighti, asadivir aghorim kuruzim in otogham.” ¹⁰ Egha Moses ko Aron atrivim in bighan ghua, Ikiavira Itir God in akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir gumazibar damazim in anekunizi, a kuruzim in oto. ¹¹ Ezi atrivim uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazi me ize. Isipian

imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. ¹² Egha me vaghvaghera uan asadivir aghoriba akurima, da kuruzibar otifi. Ezi Aron in asadivir aghorim iza menaba tuvareme. ¹³ Ezi atrivim bizir kam in ganigha an navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dipaba ghuzim in otifi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses miġei, “Atrivim in navim bar gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan aghua. ¹⁵ A gurum mizaraghara Nail in Fanem in mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzim in otozim, uan dafarim in an suiragh mangi dipar miriam in a mizuam. ¹⁶ Egh ni kamagh in atrivim mikim, ‘Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni mikimasa na amadagha ghaze, “Ni nan gumazamizibar amamangatighi, me nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir danganim in mangi.” Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirik in. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God datirigh in kamagh in miġei, “Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God.” Ni gan, ki uan dafarim in suirazir asadivir aghorir kam in dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzim in otogham. ¹⁸ Eghti osiriba bar arimighireghti, Nail in Fanem kurigh mighuaghti, Isipia an dipamra aman iburagham.’”

¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses uam a miġei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isip in dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isip in nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izevegham.”

²⁰ Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghram ami. Egh aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzimin otifi. ²¹ Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mughuasi. Ezi Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin danganibar iti. ²² Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua. ²³ Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha uamategha uan dipenir ekiamin aven ghu. ²⁴ Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui.

²⁵ Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God ghaze, "Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam." ² Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar anevaragham. ³ Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba ko, nin bretba tuer danganiba ko, bretbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam. ⁴ Egh da uari akuniva, ni ko nin gumazamiziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam.'"

⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin a ghufegh, mitivibar amighti, da dipam ategh anang Isipin nguazim bar anevaragh."

⁶ Ezi Aron uan agharim isa ane-madagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza nguazim gizifa. ⁷ Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi.

⁸ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumazamiziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam."

⁹ Ezi Moses a ikara, "Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam."

¹⁰ Ezi atrivim ghaze, "Ni gurumin na bagh God ko mikimam." Ezi Moses a migei, "Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati. ¹¹ Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam."

¹² Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire. ¹⁴ Ezi Isipin gumazamiziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Isipin nguazim bar anevara. ¹⁵ Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira

Itir God mikemezi moghin, an navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Itiba otifi

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Isipin nguazimin itir mineziba bar ragh itibar otifigh."

¹⁷ Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Isipin itir nguazir mineziba bar, ragha itibar otivigha, gumazamiziba ko asiziba avara. ¹⁸ Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia, gumazamiziba ko asiziba avara.

¹⁹ Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghin a migei, "God uabi bizir kam gami!" Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam. ²¹ Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumazamiziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham.

²² Eghti dughiar kamn, ki Gosenin Distrighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distrighin kam, nan gumazamiziba an iti. Ki kamaghin damighti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamn ingara iti. ²³ Egh ki uan gumazamiziba ko nin gumazamiziba tuiragh, egh uan gumazamizibar akurvagh, nin gumazamizibar

akurvaghan kogham. Ni gan, gurumzaraghan arazir kam otivam.'"

²⁴ Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami. Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin dipenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba bar anevarazi, a bar ikufi.

²⁵ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Ia mangi, kantrin kamn averiamra, ofa isi uan God daning."

²⁶ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "E kantrin kamn aven, uan Godin ofa damighti, a deraghan kogham. Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en Godin ofa damighti, me asizir kabar ganigh naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e ginivighi, e arimighiregham. Kamaghin, e kagh ofa damuan kogham.

²⁷ Egh Ikiavira Itir God, en God, akar gavgavim e mikemezi moghin, e aruer 3plan mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi ofa damuam."

²⁸ Ezi atrivim ghaze, "Ki ia ateghti, ia mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mikim."

²⁹ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gurumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba ategham. Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh kamaghin mikiman kogh suam, en gumazamiziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa damuan kogham. Bar marki."

³⁰ Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavira Itir God ko migei,

³¹ ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, bar me ategha ghuezi, tam ua bar itir puvati. ³² Ezi

dughiar kam atrivimın navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

9

Asiziba ariaghire

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses miġei, “Ni mangıva atrivim kamaghın a mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Hibruiian God, a ghaze: Ni nan gumazamiziba ateghti me mangı nan ziam fam. ²⁻³ Egh ni men anogoregh ua me amangan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar kuram nın asizibar amadagham. Eghti nın hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a inigham. ⁴ Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian asiziba ko Isipian asiziba tuiraghti Israelian asizitam aremeghan kogham.’”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora ghaze, “Ki gurumın arazir kam damuam.” ⁶ Ezi aminim tirazıma, Ikiavira Itir God mikemezi moghın ami, ezi Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir puvati.

⁷ Ezi atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, “Israelian asiziba deragha iti, o puvati?”

Ezi gumazir kaba uamategha kamaghın a miġei, “Are, da bar deraghvira iti. Tam aremezir puvati.” Ezi an navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

Okaba Isipian mikarzibar otifi

⁸ Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron miġia ghaze, “Gua brighba tuer dipenimın mangı, egh uan darimningın averenir taba inighıva, atrivimın bighan mangıva, Moses atrivimın damazimın averenir kaba akunighti, da pın mavanang. ⁹ Egh averenir kaba iregh minezir muziaribar otivigh miġhi Isipın nguazim bar anevaragham. Egh da gumazamiziba ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzibar otivigh biġhiregh duar ekiabar otivigham.”

¹⁰ Egha aning avereniba inigha ghua atrivimın damazimın tugha, Moses pın avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biġhirezi duar ekiaba gumazamiziba ko asizibar otifi. ¹¹ Ezi Isipian gumazamiziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghın amizıma, me Mosesın damazimın izan ibura. ¹² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghın, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baragham aghua.

Amozir ofizir ekiar dagıabar mın gariba iram

¹³ Egha Ikiavira Itir God ġin ua Moses kamaghın a miġei, “Ni gurum mizaraghara dikavigh mangı, atrivim batogh kamaghın a mikim, ‘Hibruiian God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, “Ni nan gumazamiziba ateghti me mangıva, nan ziam fam. ¹⁴ Puvatighti nırara, ki datirighın ivezir kuram ni daning, egh nın ingangarir gumaziba ko nın gumazamiziba uaghan me damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan mın godın tam o gumazitam ua itir puvati. ¹⁵ Ki faragha uan gavgavimın paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nın gumazamiziba gasighasighizi, ia ti bar geveghai. ¹⁶ Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamın danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghın amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti. ¹⁷ Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumazamiziba dikabıragha, mangasa men amamangarızir puvati. ¹⁸ Ni oragh. Gurumın dughiar kamra, ki maburan amozir ofizir dagıabar mın garibar amighti da izighiram. Fomira fomira Isipın kantri nguibar igiamın ikegha iza datirıkin, me amozir ofizir ekiar dagıar kabar mın gari tamın ganizir puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofiziba, bar dagh afiragham.

19 Ezi datirighin ni gumazamiziba migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba amighti, da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.” ”

20 Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki. 21 Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti.

22 Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam.” 23 Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi. 24 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otizir dughiamra ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh afira. 25 Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumazamiziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki. Egha men

obariba, ko temer gumazamiziba oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki. 26 Gosenin Distrighin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, a gizezir puvati.

27 Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze, “Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami. 28 Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighi, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham.” 29 Ezi Moses kamaghin a migei, “Ki nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim. 30 Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati.”

31-32 Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegha moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti.

33 Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarimning fegha, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givazi, amozim ua izir puvati. 34 Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami. 35 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

10

Odeziba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses miġei, "Ni mangi atrivim in gan. Ki kamaghsua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi. ² Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kam in ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighti, ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

³ Egha Moses ko Aron atrivim in bighan ghugha, a miġia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, 'Dughiar ruarim in iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumazamizibar amamangatighti me mangi, nan ziam fam. ⁴ Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivagham. ⁵ Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazim in ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham. ⁶ Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.'" Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu.

⁷ Ezi atrivim in ingangarir gumaziba kamaghin a miġei, "Dughiar ruarim in ikegha iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiaba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan

Ikiavira Itir God in ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi."

⁸ Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning miġei, "Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?"

⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, "E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir God in ziam fam."

¹⁰ Ezi atrivim, Ikiavira Itir God in ziam dibora akar gavgavim pamtem in miġia ghaze, "Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuram in e damuasa. ¹¹ Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir God in ziam fam. Ia guizbangira kamaghsua ifonge." Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, "Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham."

¹³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa.

¹⁴ Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham. ¹⁵ Odeziba

nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi

temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa.

¹⁶ Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, “Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami.” ¹⁷ Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh.” ¹⁸ Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir puvati. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

Mitarmer ekiam oto

²¹ Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamim min mitemegha osemegha gavgafi.” ²² Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu. ²³ Ezi Isipian gumamaziziba uarir ganam ibura, egha dughiar kamim tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeba puvati.

²⁴ Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam.”

²⁵ Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Puvati. E kamagh-sua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamim

Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighi, e asiziba inigh mangam. ²⁶ E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham.” ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighi me mangan kogham.

²⁸ Ezi atrivim Moses migia ghaze, “Ni na gitagh! Ki ua nin ganam aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham.”

²⁹ Ezi Moses oregha ghaze, “A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganam kogham.”

11

Isipian otarir ivariaba arimighiram

¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumamazizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamim ia batueghti ia bar mangam. ² Ni datirighin Israelian gumamazizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighi, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning.”

³ Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumamaziziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.

⁴ Ezi Moses kamaghin atrivim migei, "Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, 'Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam. ⁵ Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham. ⁶ Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham. ⁷ Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.'"

⁸ Egha Moses kamaghin a migei, "Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar piriva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham." Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.

⁹ Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, "Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam."

¹⁰ Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, ² "Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam. ³ Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kam in aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh. ⁴ Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agivagham. ⁵ Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzim in ikian marki. ⁶ Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kam in aruer 14 in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumazamiziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh. ⁷ Egh me asizimin ghuzitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kam in aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. ⁸ Egh dimagarir kam in me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi. ⁹ Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami. ¹⁰ Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti aminim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh. ¹¹ Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia

iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekiar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.

¹² “Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God. ¹³ Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.

¹⁴ “Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ¹⁶ Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu. ¹⁷ Ezi 7plan dughiar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekiar kam, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin

Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.

¹⁸ “Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh. ¹⁹ Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ²⁰ Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami.”

Me asizibav sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

²¹ Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. ²² Egh ia ghuzim itarir ekiam gin-gegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh. ²³ Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham.

²⁴ “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam. ²⁵ Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God

ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu. ²⁶ Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, 'Kar manmaghin amizir isar kam?' ²⁷ Eghti ia kamaghin me mikimam, 'Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.' Ezi gumazamiziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe. ²⁸ Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

²⁹ Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke. ³⁰ Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumazamiziba azirakar ekiam gami. ³¹ Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, "Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumazamiziba bar, ia zuamira mangi, nan gumazamizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi. ³² Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu."

³³ Ezi Isipia Israelian gumazamizibar avigha ghaze, "Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham." ³⁴ Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui. ³⁵ Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai. ³⁶ Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kam in Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua Isipin kantrin azenan ghue

³⁷ Israelian gumazamiziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zuir kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati. ³⁸ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui. ³⁹ Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramin dughia puvati. Kamaghin, me yis isa plaua gatizir puvati.

⁴⁰ Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike. ⁴¹ Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir Godin gumazamiziba Isip ategha azenan zui. ⁴² Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin gin mangamin arazibar, akar gavgaviba Israelia ganingi

⁴³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Ta God Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, isar kamın daghetamra aman marki. ⁴⁴⁻⁴⁵ Eghti gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha ingara itiba, me isar kamın daghetam aman kogham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzir mogomebar inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamın daghetam amam.

⁴⁶ “Egh gumazamiziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamın averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar piran marki. ⁴⁷ Israelian gumazamiziba bar isar kamın aven iki dami.

⁴⁸ “Eghti gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizim, daman kogham. Kantri igharazimin gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia an mikarzir mogomemin inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko dami. ⁴⁹ Ezi arazir kabara Israelian gumazamiziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi.” ⁵⁰ Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghirama ami. ⁵¹ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvagha bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavira Itir God ganidi

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ta bar uan otarir ivariaba na danighti, me na baghvira ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asizir apurir ivariaba, bar nana.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

³ Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, “Ta faragha Isipin kantrin ikia, ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ia zurara dughiar, dughiar kam ko an amizir arazir kam ginighnigh, yis itir bret tam aman marki. ⁴ Ia Isip ataghizir dughiar kamın faragha zuir iakinim, an ziam, Abip.* ⁵ Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba ko akam akirigha ghaze, a nguazim isi ia daningam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiaghav iti. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ikiavira Itir God ia inigh nguazir kamın mangighti, gin izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis Puvatizir Bretin Isam damuam.

⁶ “Egh ia yis puvatizir bret 7plan arueba anemi, mangiva namba 7in aruemin tugh. Eghti namba 7in aruem otoghti, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. ⁷ Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatizir bretra dami. Egh ia bretin yis itim ko yis tam ateghti, a ian nguibatamin aven ikian marki. Guizbangira, yis ian kantrin aven ikian kogham. ⁸ Eghti dughiar ekiar kam otoghti, ia uan otariba kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amigha, en adarazi inigha azenan ize. Ezi e datirighin isar ekiam gamua, bizir kaba bar dagh nighnisi.’ ⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamtem ingara, e inigha Isipin kantrin azenan ize. Eghti isamin arazir kam ian dafariba ko guabar, osizirimin min iki. Eghti

12:46: Diboboniba 9:12; Jon 19:36   **13:1-2:** Diboboniba 3:13; Luk 2:23   * **13:4:** Israelian iakinir kam, “Abip,” an en iakinir kamningin otifi, Mas ko Epril.

a ia bagh arazir an amizimîn abanimîn mîn iki. Egh a ia damighti ia kamaghîn nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godin akar gavgavibar gun mikimam. ¹⁰ Egh azeniba bar, ia isar a damuasa mikemezir kam, an dughiamra a damuam.”

Otarir ivariaba

¹¹ Egha Moses kamaghîn miġei, “Ikiavira Itir God ia inigh Kenanian nguazimîn mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir kam ia daningam. ¹² A ia danigh ġivaghti, ia uan otarir ivariaba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian asizir apurir ivariaba uaghan, da Godin anaba. ¹³ Ia sipsipin nguzir tam isi ofa damu, egh tuavir kamîn ia donkin apurir ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvaghua ua me givezegh me iniam. ¹⁴ Egh ġin izamin dughiba ian otariba kamaghîn ian azangsigh suam, ‘Kar manmaghîn amizir arazim?’ Eghti ia kamaghîn me mikim suam, ‘E ingangarir gumazir kinibar mîn Isipin kantrin ingara itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimîn pamten ingara, e inigha azenan ize. ¹⁵ Ezi faragha Isipin atrivimîn navim gavgavizi, an e ateghti e mangan an aghua. Ezi Ikiavira Itir God Isipian otarir ivariaba, ko men asizir apurir ivariabav soghezi da ariaghire. Ezi e datirikin asizir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavira Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini.’ ¹⁶ Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God ġinighnigh suam, a uan gavgavimîn Isipin kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirimîn mîn iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimîn mîn ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam.”

God ghuariar ruarir ekiar mam ko, avir mizariar ruarir ekiar mamîn aven ikia men faragha zui

¹⁷ Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamîn, God kamaghîn nighnigha ghaze, “Israelia tuavir otevimîn mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghîn damuan ki ifongezir puvati.” Kamaghîn, God tuavir otevimîn me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimîn zuir puvati. ¹⁸ Ezi kamaghîn, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatizir danganimîn ghua Ongarir Aghevimîn oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui.

¹⁹ Bar fomira, Josep kamaghîn Israelia mikeme, “Bar ġin God Isipin ua ia inigh ian akurvaghm. Eghti dughiar kamîn ia nan aghariba inigh da sara mangi.” Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui.

²⁰ Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimîn miriamîn otoghava apia. ²¹ Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamîn aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamîn aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui. ²² Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekiar kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekiar kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14

Me Ongarir Aghevim abiki

1-2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolin nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti. ³ Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, 'Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.' ⁴ Ki atrivim damighti an navim gavgavighti, a ian agiragham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God." Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha, uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia.

⁵ Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, "Israelia ara ghue."

Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, "Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifa!"

⁶ Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini. ⁷ Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui.

⁸ Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui. ⁹ Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin otifi. Dangannir kam, an Ongarir Aghevimin

miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti.

¹⁰ Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. ¹¹ Me kamaghin Moses migei, "Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kam in ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramin danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize? ¹² E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, 'Arazir kurar kaba e bativam.' E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighti, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram."

¹³ Moses kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham. ¹⁴ Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki."

¹⁵ Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, "Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi. ¹⁶ Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akuar pumuning irighti, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh. ¹⁷ Eghti ki Isipia damighti men naviba gavgavighti, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me dikabiragham. Egh ki me gamizir arazir kam bagh, ziar ekiam iniam. ¹⁸ Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God."

19 Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir ekiar zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu. 20 Dimagarir kamın, ghuariar ruarir ekiar kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi.* Kamaghın, dimagarir kamın Isipia ko Israelia uarir boroghın mangan ibura.

21 Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimın Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghın oto. Egha dimagarir kamın aminim ongarim gıva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim tongıra bighirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimın oto. 22 Egha divazimningin mın vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningın tongin nguazir dakirtizimın ghua vongin otifi. 23 Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua ongarimın tongıra ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh apiziba, da bar zui. 24 Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamın mın ghuariar ruarir kamın aven iti. Ezi aminim tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh irazıma, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami. 25 Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, "Ia oragh, E zuamırama arı mangeka! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e misosi."

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses mıgei, "Ni uan agharim ghufegh, ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko men karisba

ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh."

27 Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminim tirazıma, ongarim ua iza faragha ikezi moghın uan danganimın iti. Dughiar kamra, Isipia arı mangasa amuvıra itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim mikini. 28 Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimın hoziabagh apiaziba ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimın ghueziba, bar me avara. Ezi men tav miseveagherizir puvati. 29 Ongarim divazim mın, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir dakirtizimın zui.

30 Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimın Israelia, ua men akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimın ireghav iti. 31 Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamın pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abıra. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15

Mosesin Onger Akam

1 Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha ighiar kam kamaghın a bange:

"Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abıra, ezi ki datirighın a bagh onger akam bangam.

Guizbangıra, a hoziaba ko gumazir hoziabagh isin apiaziba me avigha ongarim mikini.

An apaniba abıra, ezi an ziam bar pin iti!

2 Ikiavira Itir God uabi na gamizıma, ki gavgavigha, onger akam bangava an ziam fe.

A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa.

* 14:20: Hibru akam vezin kam deragha a migeir puvati. 14:22: 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29
15:1: Akar Mogomem 15:3 15:2: Ua Me Ini 3:6; 3:15; Aisaia 12:2

- A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin amizi, ki an ziar ekiam fasa.
Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam damuam.
- ³ Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim.
Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam.
- ⁴ A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini.
Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire.
- ⁵ Ongarim bar me avarazima, me dagiabar min ongarir dikinim giraghue.
- ⁶ Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti, ni uan apaniba dikaragha bar me mirmiri.
- ⁷ Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira, egha ni uan navir aningazim avimin min otogha men isia, mati avim grazir midiaribar isi.
- ⁸ Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo.
Egha voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apemamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi.
- ⁹ "Apaniba ghaze, 'E men agintigh men suigham.
Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam.
Egh e bizir manam inisi e puram a iniam.
E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.'
- ¹⁰ Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara.
Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue.
- ¹¹ O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.
Ni atrivir ekiam, egha arazir aghuibaram ami.
Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati.
Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingan garir ekiabagh ami.
- ¹² Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi, nguazim akam akarigha apaniba tuavareme.
- ¹³ Ni bar uan gumazamiziba men apangkuvigha men akuragha me inigha, men faragha ghua me inigha zui.
Ni uan gavgavimin men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui.
- ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregha, pamten nighava atiati.
Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati.
- ¹⁵ Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami.
Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi.
Kenanian gumazamiziba atiati, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri.
- ¹⁶ Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura.
Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam.
- O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam.
- ¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagh.
O Ekiam, danganir kammin, ni uabi uan dipenimin ingaram.

Dipenir ni itir kamın, gumazamiziba izi nın ziam fam.

¹⁸ Ikiavıra Itir God, an atrivimın mın iki mamaghıra ikiam.”

Miriamın Onger Akam

¹⁹ Israelia nguazir dakirtizimın Ongarir Aghevımın tongın ghua otogha gıfa. Ezi Isipın atrivimın midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaziba, me Israelian gın zui. Ezi Ikiavıra Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara.

²⁰ Gın Godın akam inıgha izir amizim Miriam, an Aronın amezemebam, a buar mam uan dafarımın an suira. Amiziba bar moghıra uan buaba inıgha, Miriamın gın zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ıghiam gizi. ²¹ Miriam me bagha kamaghın ıghiam bange:

“Ikiavıra Itir God gumazir hoziabagh apiaziba, ko hoziaba sara bar me avıgha ongarim mıkınıgha, apanıba abınıgha ziar ekiam ini. Kamaghın, ia a bagh onger akam bangi.”

Israelia gumazamiziba puvatızir danganıbar arua zui

(Sapta 15:22--18:27)

Dıpar misozim

²² Ezi gın Moses Israelian akua Ongarir Aghevım ategha, Surın gumazamiziba puvatızir danganımın zui. Me gumazamiziba puvatızir danganım, aruer 3plan an arua ghua, dipatamın apızir puvati. ²³ Egha me gın ghua Maran danganımın otivıgha dıpar mam bato. Dıpar kam akatorımın aven misosi, ezi me anereman ibura. Dıpar kamın ziam, Mara, an mınгарım, bizim akamın aven anınganıgha misosi. ²⁴ Ezi gumazamiziba atara mıgırıgıar avırıbar Moses gamua, kamaghın an azangsisı, “E managh dipatam amegham?”

²⁵ Moses Ikiavıra Itir Godın dia mıghıgha a ko mıgeıma, Ikiavıra Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inıgha dipamın anekuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam.

Ezi God danganır kamın arazır a ifongeziba ko bizır a damuasa mıkemeziba me ganıdi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gın mangam, o ti puvatıgham.

²⁶ Ezi God me mıgei, “İa deragh nan akam baragh. Kıřara Ikiavıra Itir God, ian God, ia arazır nan damazımın derazıba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgavıba ko arazır kı ifongezıba bar dar gın mangı. İa kamaghın damuti, kı pazı ia damuan koghıva, arımariar kurar kı Isipın gumazamizıbagh anıngızıba ia danıngan kogham. Guızbangıra, kı ian Ikiavıra Itir God. Kı ian arımariaba akırızı ia ghuamazı.”

²⁷ Egha gın Israelia ghua Elimın nguıbamın otıfi. Elim, a dıpar nguazımın aven anagava otıva uaghırır 12pla ikıa, 70plan temer detba itı.* Ezi Israelia purırpenıba, nguazımın aven ivemarır dıpar boroghın dar ingarıgha kagh apıa.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazıbar amasa da ini

¹ Israelian gumazamizıba Elimın danganım ategha, ghua Senın gumazamizıba puvatızir danganımın otıfi. Danganır kam ana Elim ko Sainain Mıghsıamın tongıra itı. Me otıvizır dughıar kamran gın me Isipın kantri ategha ghue. Egha namba 2ın iakınım, an namba 15ın dughıamın, me gumazamizıba puvatızir danganır kamın otıfi. ² Egha me danganır kamın ikıa Moses ko Aronın atara, mıgırıgıar avırıbar anıng gamı. ³ Me kamaghın anıng mıgei, “Kamaghın deraghı, Ikiavıra Itir God, Isıpra e mııueghti e arımıghıregh. E Isipın kantrin ikıa dagher guar ıgharagha garıba uan ifongıabar da apı. E mıtırıaba sara ikı aremeghasa gua

* 15:27: Temer detba matı en iruebar mın gara egh temer dapanıbar mın gara detın ovızıba itı.

ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamın ize.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses miġia ghaze, “Ki ia bagh bret overiamın anemadaghti, an amozimın mın magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughiaba vaghvagh mangi dughiar vamira baghivira dagheba ini. Ki arazir kamın me damu gan fogh suam, me ti nan akamın ġin mangam, o puvatigham. ⁵ Ezi dughiar namba 6ın, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh.”

⁶ Ezi Moses ko Aron kamaghın Israelian gumazamizibav gei, “Guaratizimın ia kamaghın fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize. ⁷ Ia an atara miġirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimın Ikiavira Itir Godın gavgavim ko angazangarimın ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara miġei?”

⁸ Egha Moses ua miġei, “Ikiavira Itir God uabi guaratizimın asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a miġei. Kamaghın amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga miġeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a miġei.”

⁹ Egha Moses Aron miġia ghaze, “Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir miġirigiaba baraki. Kamaghın amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godın damazimın tufigh.” ¹⁰ Ezi Aron me miġiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganir ġigim ġisın garima, Godın angazangarim zuamira ghuariar mamın aven oto.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses miġei, ¹² “Ki Israelian adarir miġirigiam baraki. Kamaghın amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamın bretbar

amam. Me dagher kam inigh ġivagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God.” ¹³ Guaratizir kamın kuarazir muziarir bizim, miġha iza me itir danganim bar a ġizifa. Ezi mizarazimın, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a ġire. ¹⁴ Ezi ghuariar dipam iregha misingigha ġivazi, me bizir muziarir aviribar ġari da nguazimın iti, egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire.

¹⁵ Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh ġifozir puvati. Egha me kamaghın uarira uarir azai, “Kar bizir tizim?”

Ezi Moses me miġei, “Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingı. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh miner muziaribar aghuigh.’”

¹⁷ Egha Israelia God mikemezi moghın me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini. ¹⁸ Egha ġin me dagher kabar ġarima, gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati. Me da apa izevegha mitiriam men azir puvati.

¹⁹ Ezi Moses me miġia ghaze, “Ia gurum bagh dagher na taba ataghıraghan marki.” ²⁰ Ezi gumazamizir maba Mosesın akam baraghizir puvatigha, dagher nar maba amımzaraghan bagha da ariki. Ezi amımzaraghan dagher kaba apiziba dagh izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses men atari. ²¹ Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba, me ifongezi moghın, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamın, dagher me isir puvatiziba nguazimın ikia, dipamın mın otiva puram amera ġefi. ²² Ezi aruer

namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira mīner dozir pumuning pumuning gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamīn gun Moses mikeme.

²³ Ezi Moses kamaghin me miġei, “Ikiavira Itir God kamaghin miġei, gurum mizaraghan avughsamīn dughiam. Kar Ikiavira Itir Godin ziam famīn dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimīn da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemīn da isamasa, ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum mizaraghan bagh bar ada atigh.”

²⁴ Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amīnzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati. ²⁵ Ezi amīnzaraghan Moses kamaghin miġia ghaze, “Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamīn nguībamīn azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami. ²⁶ Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamīn dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamīn dagher tam nguazimīn ikian kogham.” ²⁷ Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me dagher tabar garir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God Moses miġia ghaze, “Ia manadzoghin nan akaba barazir puvatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar ġintigham? ²⁹ Ia deraghviram oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamīn dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam.

Egh aruer namba 7in gumazamiziba bar danganir me itiba ataghiraghan marki.” ³⁰ Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, “Mana.”* Hibrun akamīn Manan kamīn ganganim, temer ovizir muziarimīn mīn gara egha ghurghuri. Egha an isingtizim, mati bisketin me hani sara ingarizim.

³² Ezi Moses kamaghin me miġia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin miġei, ‘E mīner tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en ġin otivamin ovavir boriba bagh ikiam. Me ġin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir danganimīn e atizir dughiam.’”

³³ Egha Moses Aron miġia ghaze, “Ni nguazir mīner tam inigh, manan tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimīn anetigh. Eghti borir ġin otivighamiba, a ġifogham.” ³⁴ Ezi Aron manan dagher mīner kam isa, ġin izamin dughiam bagha, Akar Dikrizir Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

³⁵ Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba ġivazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam gapiagha uari bagha azenibar ingari. ³⁶ (Dughiar kamīn Israelia bizibar osintizibagh fofoghamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam mīner dozir vamiran mīn iti. Mam 10plan mīner dozibar mīn iti.)

17

Me dagiamin dipam ini (Diboboniba 20:1-13)

¹ Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin akamīn ġin ghua,

16:23: Ua Me Ini 20:8-11 **16:31:** Diboboniba 11:7-8 * **16:31:** Hibrun akamīn, ziar kam “mana,” a miġirighar otevir kam ko mong magh ghu, “Kar bizir tizim?” Ni sapta 16:15in gan. **16:33:** Hibru 9:4 **16:35:** Josua 5:12; Nehemia 9:20-21; Jon 6:31

dikavigha Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavighiva danganir me itir kam ategh sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me kamaghira apiaghira ghua, gin me ghua Refidimin danganimin otogha, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati.

² Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e daningigh.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?”

³ Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kamaghin a migei, “Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?”

⁴ Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Gumazamizir kaba dagiabar na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa. Ezi ki manmagh me damuam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragha Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi. ⁶ Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni roghira iziva, asadivir aghorir kam in dagiam misokegh. Eghti dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba anemam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri. ⁷ Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin,

“Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim, “Adarim.” Me kamaghin nighnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati.” Arazir kam in, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha azanghsisi.

Israelia Amalekia ko misosi

⁸ Egha gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko misosi. ⁹ Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e bagh gumazitaba amiseveghti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Eghti ki mangi mighsiar dozir munamin tugh, Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragham.” ¹⁰ Ezi Josua, Moses a mikemezi moghira, gumazir maba inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me mighsiar dozimin uanabo. ¹¹ Egha Moses uan agharimning feghavira itima, Israelian midorozir gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uaghirima, Amalekia Israelia gafiragha ghuavira iti. ¹² Ezi gin Mosesin agharimning a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong ko vongin tugh, an agharimning suiragha aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem ghuaghiri. ¹³ Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian midorozir gumaziba abinigha, bar me gasighasiki.

¹⁴ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni akar kam akinafaritam in an osirighti, gumazamiziba a ginighnigh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me agivagham. Eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.’ Ni akar kam Josua bagh a diponti, an a barakigh.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Moses ofa gamir dakozir mam in ingari. Ezi ofa gamir dakozir

kamın ziam mati nir avızir ekiam me an osirigha a ghufezi a ghaze, “Ikiavıra Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abıra.”

¹⁶ Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavıra Itir Godın inir avızim ghufegh bar pın an suiragh.* Guizbangıra, Ikiavıra Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghıra ikiam.”

18

Jetro iza Mosesın gari

¹ Jetro, a Midianian ofa gamir gumazim, a Mosesın amerem. A bizir God Israelia ko Moses bagha amizibar eghaghanim baregha, uaghan dughiar Ikiavıra Itir God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategha izezir eghaghanim baraki. ² Kamaghın amizi, Jetro Mosesın ganasa ize. Moses faragha uan amuim Sipora amadazi, a uan afeziam Jetro bagha ghu. ³ Ezi datirighın, Sipora ko Mosesın otarir pumuningın ko Jetro, me izava otifi. An otarimningın ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragha ghaze, “Ki kantrin igharazimın gumazim, egha kantrin igharazimın iti.” Egha a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati.*

⁴ Egha a gın kamaghın migei, “Nan afeziamın God nan akurazi, Isipın atrivim na misoghezi ki aremezir puvati.” Egha uan otarir dozim, a “Elieser,” a gati.†

⁵ Ezi Jetro, Mosesın amuim ko an otarir pumuningın akua me iza gumazamiziba puvatızir danganim iza, Godın mighsiamın boroghıra izava otifi. Kar Moses purirpenibar ingarigha dar ikezir danganim. ⁶ Egha Jetro kamaghın Moses bagha akam amada, “Ki nın amerem Jetro, ki nın amuim ko nın otarimning, e ni bagha ize.” ⁷ Ezi Moses akar kam baregha, ghua tuavimın Jetro

bato. Egha Moses aviragha gın ghua an tori. Egha aning uan ikirimirim bagha uaningın azangsigha, me gın Mosesın purirpenimın aven ghue. ⁸ Egha Moses uan amerem bizir avıribar a geghara ghaze, Ikiavıra Itir God Israelian akurvaghasa, Isipın atrivim ko Isipın gumazamizibagh amizi, arazarazir avıriba otifi. Egha a ghaze, me tuavimın zuima, bizir kuraba ko osimtıziba me bativima, Ikiavıra Itir God men akura.

⁹ Ezi Jetro akar kam baregha fo, Ikiavıra Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarimın ua me ini. Ezi Jetro akar kam baregha bar akonge. ¹⁰ Egha kamaghın migei, “Ga Ikiavıra Itir Godın ziam fe. A Isipın atrivim ko an gumazamizibar dafarimın ia inigha ian akurazi, ia kalabusın ingangarir kurar kam ataki. ¹¹ Ezi ki datirighın fo, Ekiam bar godın igharazibagh afiragha kamaghın ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavıra Itir God ian akura. Ezi ki datirighın fo, Ikiavıra Itir God bar gavgavizi, an gavgavim godın igharazibar gavgavibagh afira.” ¹² Egha Jetro ofan bar isia mighırizir mam, inigha God ganıdi. Egha uaghan ofan igharazıba God ganıngi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godın damazimın Mosesın amerem koma api.

Me osimtıziba tuisighamin gumazamizir maba amısefe

(Godın Arazıba 1:9-18)

¹³ Ezi Dughiar igharazimın, Moses amımzaraghan jasın mın aperagha Israelian gumazamizibar osimtıziba tuisisi. Ezi gumazamizir avıriba Moses bagha mızarazimın izavıra ikia, ghua guaratızimın tu. ¹⁴ Ezi Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir arazıba, bar dar gara, egha kamaghın Moses migei, “Maning, gua uaningra ingangarir avıribar

* **17:16:** Hibrun akam deragha migirıgiar kamın mıngarım abıghızir puvati. **18:2:** Ua Me Ini 2:21-22 **18:3:** Aposel 7:29 * **18:3:** Hibrun akamın, zıar kam, “Gersom,” a mong kamaghın ghu, “Kantrin igharazimın gumazim.” † **18:4:** Hibrun akamın, zıar kam, “Elieser,” a mong kamaghın ghu, “God nan akura.”

gumamazibar akurvaghasa dagh ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira iti gumamaziziba mizaraghara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa.”

¹⁵ Ezi Moses a migei, “Gumamaziziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha izi. ¹⁶ Gumazitamning bizir mam bagh uaningin atarigh, aning na bagh izeghti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egh ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam.”

¹⁷ Ezi Jetro kamaghin a migei, “Nan amerem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir puvati. ¹⁸ Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragham. Eghti gumamaziziba uaghan men mikarziba men amiragham. ¹⁹ Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumamaziziba bagh Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi. ²⁰ Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure damu. ²¹ Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumamazizibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumamazizibar gantima, tarazi 100plan gumamazizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki. Gumamaziziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogham. ²² Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Egh me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir ekiaba, me da inigh ni

bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingangarir kam in osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham. ²³ Ki bizir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti, nin mikarzim nin amiragham kogham. Eghti ia gumamazizibar osimtiziba ko akabar kirighti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar mangam.”

²⁴ Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam baregha kamaghin ami. ²⁵ Egha a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba misevegha me atizi, me gumamazizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan gumamazizibar garima, marazi 100plan gumamazizibar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. ²⁶ Egha me zurara jasbar min osimtizibar tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri. ²⁷ Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

¹⁻² Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumamaziziba puvatizir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha apia. ³ Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha

ghaze, “Ni Israelia miḡiriḡiar kaba me daningam, me Jekopin ovavir boriba. ⁴ Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia inigha iza danganir kamın izezi, ia datirighin na ko iti. ⁵ Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimın suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumazamizibar otogham. Nguazir kamın danganiba bar, ko gumazamiziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumazamizibara ikiam. ⁶ Egh ia na baghavira itir gumazamizibara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh abuir gumazimın ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangira nan gumazamizibara ikiva na baghvira ikiam.” Egha Ikiavira Itir God miḡiriḡiar kaba gumazamizibar aningasa Moses miḡei.

⁷ Ezi Moses miḡhsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me miḡei. ⁸ Ezi gumazamiziba bar moghira kamaghin miḡei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.” Ezi Moses ghua gumazamizibar akabar gun Ikiavira Itir God miḡei.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miḡei, “Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamın gumazamiziba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin miḡiriḡiaba nighnizir gavgavim dar ikiam.” Ezi Moses gumazamizibar akabar gun, Ikiavira Itir God miḡei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses miḡei, “Ni mangi gumazamizibav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba ko araziba akirigh, bar

zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh. ¹¹ Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Miḡhsiamın izighiri gumazamiziba bar, men damazimın otogham. ¹² Egh ni miḡhsiam bagh mitaghniam atigh. Eghti gumazamiziba mitaghniar kamın vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim, me deraghvira ganigh, me mitaghniar kamın ikiavkinigh vongin mangi, miḡhsiamın mavanangan kogham. Guizbangira me miḡhsiamın boroghira mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamin ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham. ¹³ Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki. Me dagiabar a ginifigh, o afuzitamın a biragh. Gumazitam, o asizitam mitaghniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia dughiar vamiran, ia miḡhsiamın anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia mangi.”

¹⁴ Ezi Moses miḡhsiam ategha uaghirigha gumazamizibav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba akirigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim damuasa uari akiraghasi. ¹⁵ Ezi Moses me miḡei, “Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki.”

¹⁶ Ezi dughiar namba 3in mizarazimın arariba dagarvazi onimariba taghtazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira miḡhsiam avara. Ezi me sighar ararer gavgavir mam baraki. Egha gumazamizir danganir kamın itiba, bar atiatigha nisi. ¹⁷ Ezi Moses gumazamiziba inigha, me itir danganimın azenan ghua men faragha ghua God bativasa zui. Me miḡhsiamın boroghin ghua,

an apengan zarimîn tuifi. ¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God avimîn aven ikia, egha izaghira Sainain Mighsiamîn iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar anevara. Migharir kam ghuavanaga, mati avir ekiamîn migharim ghuavanadi. Ezi mikimkizir ekiam mighsiamîn oto. ¹⁹ Ezi sighamîn ararem bar ekevegha pamtem ara ghuavira iti. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarim mati ararim dagarvasi. ²⁰ Ikiavira Itir God izaghira Sainain Mighsiamîn orazimîn ikia, egha Mosesin dei. Ezi Moses ghuavanadi.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghîn a migei, “Ni magiri, migirigiar gavgavim gumazamizibar aningighti me mitaghniar kamîn ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghîn damigh, men aviriba arighiregham. ²² Nan boroghîn izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na daningisi, uari akirigh nan damazimîn zuegham. Puvatighti, ki ivezir kuram me daningam.”

²³ Egha Moses Ikiavira Itir God kamaghîn a migei, “Ni akar gavgavim e ganingî, kamaghîn gumazamiziba mighsiamîn mangan kogham. E mitaghniar arigha mighsiamîn apinim ighuigha, e kamaghîn fo, mighsiar kam, a nin mighsiamra, egha ana anogoroke.”

²⁴ Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “Ni magiri, Aron inighti a ni ko uamategh anang. Eghti ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar mitaghniar kamîn ikiavkinigh na bagh mighsiamîn anangan marki. Me kamaghîn damighti, ki ivezir kuram me daningam.” ²⁵ Ezi Moses akar kam baregha gumazamizibar bighan iraghugha, Ikiavira Itir God mikemezir migirigiaba bar me migei.

20

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Godin Araziba 5:1-21)

- ¹ Ezi God kamaghîn migei:
- ² Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.
- ³ Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamîn gin mangan bar marki.
- ⁴ Ia uari bagh marvir guatam an ingaran marki. Ia overiamîn itir bizitam, ko nguazimîn itir bizitam ko dipamîn aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar mîn marvir guatamîn ingaran marki. ⁵ Ia asetam ko marvir guatamîn itevibar piriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamîn amamangatighti, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimîn igiar boriba ko aziziba otogham. ⁶ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamibar otogham.
- ⁷ Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghîn me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam.
- ⁸ Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a

dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ⁹ Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁰ Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam, ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghavira a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin oto. Kar Godin dughiamra.

- ¹² Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamim ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim.
- ¹³ Egh ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.
- ¹⁴ Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.
- ¹⁵ Egh ia biziba okiman marki.
- ¹⁶ Egh ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki.
- ¹⁷ Egh ia gumazir igharazitamin

dipenim bagh navim dikavan marki. Egh an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

*Gumazamiziba Godin atiatingi
(Godin Araziba 5:22-23)*

¹⁸ Ezi gumazamiziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatigha puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon tuifi. ¹⁹ Egha me kamaghin Moses migei, "Ni uabi e mikimti e ni baragham. God e mikimti, e arimighiregham."

²⁰ Ezi Moses me migei, "Ia atiatigan marki. God kamagsua ifonge, ia bar an atiatigh an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghin a iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangira a baghavira iti, o puvati." ²¹ Egha gumazamiziba saghon tuivighavira itima, Moses uavira ghua God aven itir ghuariar pizimin boroghin zui.

Ofa gamir dakozimin araziba

²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin Israelia akar kabar me mikim suam, Ia uari ganigha kamaghin fo, ki Uan Nguibamin ikia, ia ko mikeme. ²³ Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan marki. Ki uavira, ia bar nan ziamra fam. ²⁴ Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimin ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba ofan min da isi na daningigh, ofan taba, kar ia da tueghti da bar isi mighirighamin ofaba. Eghti taba, kar ia gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava

20:11: Jenesis 2:1-3; Ua Me Ini 31:17   **20:12:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3   **20:13:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11   **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11   **20:15:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9   **20:16:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20   **20:17:** Rom 7:7; 13:9   **20:18:** Hibru 12:18-19

amir ofaba. Egh ia danganir ki inabazibar kamaghin nan ziam fiti, ki izi deragh ia damuam. ²⁵ Ia ofa gamir dagiar dakozimin ingar, egh dagiar gumaziba dighoreziba inian marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dagiar ekiatam amineghti, arazir kamın dagiar kam nan damazimin zueghan koghti, nan ingangarim bar deraghan kogham. ²⁶ Ia ofa gamir dakozimin ingarighti a pin ikiti, ia adiriziamin ingarigh mavanang, egh arazir kamın ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghin damigh, adiriziamin mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar ganigham. Arazir kam derazir puvati.’”

21

Hibrun ingangarir gumazir kinibar garir araziba

(Godin Araziba 15:12-18)

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni Israelia damuamin arazibar gun me mikim: ² Ia Hibruian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin ia aneteghti a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan marki. Bar marki. ³ A faragha odiarimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh a gin mangisi, a uabira mangi. A faraghavira amuimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam. ⁴ Egh an gumazir dapanim amizim a danighti, a boriba bateghti, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh mangam.

⁵ “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Ki uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,’ ⁶ eghti an gumazir dapanim a inigh

Godin Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikonir tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamın a gumazir dapanir kamın ingangarir gumazir kinimra iki mangiti, an ovevemın dughiam otogham.

⁷ “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba 6in azenim givaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham.

⁸ Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamın aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki. ⁹ Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu. ¹⁰ Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki. ¹¹ An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki.”

Midoroziba akiramin araziba

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹³ Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar

ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam. ¹⁴ Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghsi nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh.

¹⁵ “Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti tav gumazitam okemegh, a damighti an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh. ¹⁷ Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningin atariva aningin ziamning gasighasighti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kam arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kam ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham. ²⁰ Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam. ²¹ Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim

datirighin an ingangarim damuan kogham. ²² Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezi moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighti, gin amizir kam pam da iniam. ²³ Eghti amizim osimtizim inighti, ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²⁴ Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighti, ia kamaghira da ikarvagh. ²⁵ Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim daboroghti, ia an mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighti duam otoghti, ia kamaghira a ikaragh. Egh a benim a misueghti, kamaghira ia benim a ikaragh. ²⁶ Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir gumazim o amizimin min ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim. ²⁷ Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim.”

Bulmakaun arazir kuram, akiramin araziba

²⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bulmakaun tam uan komin gumazitam o amizitam biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an osimtizim inian kogham. ²⁹ Bulmakaun kam gumazamizibagh inivira ikiti, gumazamiziba pamtemin an ghuavim mikimti, an ghuavim a siva divazimin anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin

damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh. ³⁰ Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamın bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghın damigh an ovengeghan kogham. ³¹ Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gın mangi. ³² Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamın ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi ingangarir gumazimın gumazir dapanim danıngam. Egh ia dagiabar bulmakaun kam ginivighti, an aremegh.

³³ “Egh gumazitam nguazimın itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh, egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi mozir kamın magirigh aremegham, ³⁴ eghti gumazir mozim gukuizim asizimın ghuavim givezam. Egh a uabi asizir kamın kuam iniam. ³⁵ Eghti gumazitamın bulmakau gumazir igharazimın bulmakau misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamın amamangatighti, a bulmakaun angamira itir kam givesegh. Egh aning dagiar kaba ko bulmakaun aremezimın asiziba uaning tuiragh, uaning danıngam. ³⁶ Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir bulmakau. An ghuavim deragh divazimın aven a geghuvan koghıva, a bulmakaun angamira itim isi gumazir igharazim danıngam. Egh a uabi bulmakaun aremezimın asizim iniam.”

22

Arazir kuraba akıramın araziba

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragh, o a 4plan sipsipbar sipsipın kam ikaragh. ²⁻⁴ Kamaghın a deraghvira da ikarvagh. A ikarvaghamin bulmakauba o sipsipba puvatighti, ia aneteghti, gumazir igharazitam ingangarir gumazir kınimın mın a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimın ikiavira ikiti, a pumuningın ivezim uam a gisın aning inigh uan okimakiam ikarvagh.

“Okimakiar gumazim dimagarimın dipenimın tiar akamın aven mangisi damuti, dipenimın ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osımtiziba puvatigham. An aruemin a misueghıva egh osımtizim ikiam.

⁵ “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainın azenimın tintinibar daru damıva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimın azenimın daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimın dagher aghuariba da ikarvagh. Egh uaghan wainın oviziba gumazir kam ikarvagh a danıngam.*

⁶ “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimın witın azenim, o witın me dıghora pozim mıkınizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagh. ⁷ Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gın me okimakiar gumazimın suiraghti, okimakiar gumazir kam

* 22:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

bizir pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagh.

8 “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighi, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, ‘Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.’

9 “Egh dughiaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, ‘Kar nan bizimra,’ eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagh namakam daningam.

10 “Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daninghti ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham, o an ovegham, o apaniba uariv sogh midorozimin tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam an ganighan kogham. 11 Egh aning na bagh izi nan damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, ‘Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir puvati.’ Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovengzir kam ikarvaghan kogham. 12 Eghti okimakiar gumazitam asizir kam okemeghti, namakar kam, an asizim ikarvagh ivezim asizir ghuavim daningam. 13 Asizir atiatam asizir kam misueghti, namakam asizir tuzir dughoraghirezir tam o agharir tam inigh namakamin akagham. Eghti ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar aningan kogham.

14 “Gumazitam uan bulmakau ateghti an namakam ingangarim

bagh a inighti, egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimin ghuavim givezam. 15 Eghti bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikiti, bulmakau osimtizim batoghti namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagiar akuatam ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osimtizim batoghti an a givezan kogham. Guizbangira, dagiar a faragha aningizim ana givezegha gifa.”

God me migeir arazir maba

16 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam guivir igiamin garima, a gumaziba ko akuizir puvatizi, me gumazitam bagha a ginabazir puvati, gumazir kam a inigh a gakaghonegh a ko dakuighiva, gumazir kam an ikisi ivezim isi guivimin afeziam givezeghiva, amizir kam in ikiam. 17 Eghti guivir kamin afeziam gumazir kamin aghuaghti, gumazir kam uabi dagiaba isi amizimin afeziam givezam. Ivezir kamin dibobonim, a ivezir amizim gumazitam ko akuizir puvatizimin min ikiam.

18 “Ia imezibagh amir amizibav sueghti me arimighiregh.

19 “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asizir amebatam ko a damighti, ia a misueghti an aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asizir apurim ko a damighti, ia a misueghti an aremegh.

20 “Eghti tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an ziamra fi.

21 “Ia kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam paziva a damuan marki, egh osimtizim a darighan kogham. Ia fo, ia faragha an min kamaghira Isipin kantrin ike. 22 Ia paziva amizir pam aremezim damuan marki, egh

uaghan borir afeziam aremezim paziva a damuan marki. ²³ Ia pazi me damuti, me akurvazim bagh na bagh arangti, ki men dimdiam baragham. ²⁴ Egh ki navim ikuvigh, gumazir kurabar amighti, me izi ia misoghti, ia arimighiregham. Kamaghin, ia uaghan amuiba paba puvatigham, eghti ian boriba afeziba puvatigham.

²⁵ “Nan gumazamizir dagiaba ko biziba bar puvatiziba, men tav ia da dagiataba inighti ia me daning nighnigh suam, a gin ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagiar ingangaribagh amibar min, gumazir kaba da, dagiar kaba ua da iniva, dagiataba uam a gisin darighan marki, Bar marki. ²⁶ Gumazir tam ian dagiaba inigh uan korotiar azenimin azuim isi ia daning mikim suam, korotiar kam kamaghin ian aka, a gin dagiar kaba ua da ikaragham. Eghti ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem tighar magiram, ia uam a daningh. ²⁷ Guizbangira, a bar korotiar azenimin azuir kamra iti. Egh dimagarimin a fefem a daningti, an arugharughan kogham. Eghti ni korotiar azenimin azuir ruarimin suiraghti, a bizir tizimin uan mikarzim avaragh dakuam? Ki gumazamiziba bar men apangkufi. Kamaghin, gumazir kam uabin akurvaghsi na mikimti, ki an migirigiam baragham.

²⁸ “Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.

²⁹ “Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin dipar faragha zuiba, ko olivin borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan min nan ziam fisi na daning. Egh ia uan otarir ivaribaba na daning. ³⁰ Ia uaghan uan

bulmakaun faragha otiviziba ko sipsipin faragha otiviziba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipin nguzim 7plan aruebar uan amebam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a misueghiva na bagh ofa damuam. ³¹ Guizbangira, ia nan gumazamizibara. Kamaghin amizi, asizir atiatam misogha dughoraghsuezir asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia an tuziba isi afiabar aning.”

23

Israelia arazir aghuaribara damu

¹ Moses Ikiavira Itir Godin akam kamaghin anakuri, “Ni bizir otozitam baraghizi, a guizin akam puvati, ni bizir kam tintinibar a mikiman marki. Gumazitam arazir kuratam damighti, osimtizim an ikiti, ni kotin aven akar ifavaribav kimiva an akurvaghan marki. ² Gumazir aviriba arazir kurabar amuti, ni men arazibar gin mangan marki. Eghti gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam gifaramin migirigibav kimti, ni men arazir kabar gin mangan marki. ³ Gumazitaba gumazir biziba puvatizim kotiam datighti, a uabin akurvaghsi ni inighti, ni gumazir biziba puvatizimin akurvaghsi ifavarir migirigibav kiman marki.

⁴ “Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi. ⁵ Ni gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti, ni gumazir kamin akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv ikian marki. ⁶ Gumazir biziba puvatizitam kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a dikabinan marki. ⁷ Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghti

22:25: Ofa Gami 25:35-38; Godin Araziba 15:7-11; 23:19-20   **22:26:** Godin Araziba 24:10-13

22:28: Aposel 23:5   **22:31:** Ofa Gami 17:15   **23:1:** Ua Me Ini 20:16; Ofa Gami 19:11-12; Godin Araziba 5:20   **23:3:** Ofa Gami 19:15   **23:4:** Godin Araziba 22:1-4   **23:6:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 16:19

an aremeghan marki. Guizbangira, gumazir arazir kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighti, an ovengam. ⁸ Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. ⁹ Kantrin igharazibar gumamazir ia ko itiba ia pazi me damuan marki. Guizbangira, ia uari faragha uan kantri ategha Isipin kantrin ikegha, Kantrin Igharazibar Gumamazibar navir averiabagh fogha gifa.”

Namba 7in azenim ko Sabatin dughiamin araziba

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam isa Israelia migei, “Ia azenibar dagheba opariva, dagheba iniamin dughiamin da asi pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh. ¹¹ Eghti namba 7in azenimin ia nguazim ateghti an avughsi pura iki. Egh ia an otivir dagheba inian marki. Ni uaghan arazir kamra wainin azenim ko olivin azenim damu. Eghti biziba puvatizir gumamazibara, azenir kabar dagheba iniam. Egh gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami da givagham.

¹² “Eghti wikba bar ni 6plan dughiarbar uan ingangaribar amu, egh namba 7in dughiam ni ingaran marki. Ni avughsi. Eghti arazir kamnin nin donki, bulmakau, ko ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharazibar Gumamazir ni ko itiba, me bar avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam.

¹³ “Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponan marki.

Egh me ko mikiman marki. Bar marki.”

Isar ekiar 3pla

(Ua Me Ini 34:18-26; Godin Araziba 16:1-17)

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam. ¹⁵ Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiarbar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan taba inigh izi.

¹⁶ “Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia witin faragha aniba iniamim, isar ekiar kam otogham.

“Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu. ¹⁷ Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumamaziziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam. ¹⁸ Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuamin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi amimzaraghan otivan marki.

¹⁹ “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

23:9: Ua Me Ini 22:21; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18; 27:19   **23:10:** Ofa Gami 25:1-7
23:12: Ua Me Ini 20:9-11; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14   **23:15:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:17-25   **23:16:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31   **23:19:** Ua Me Ini 34:26; Godin Araziba 14:21; 26:2

“Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.”

God akar dikirizir maba Israelia ganidi

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham. ²¹ Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumamazir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan kogham. ²² Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham. ²³ Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham. ²⁴ Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh. ²⁵ Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham. ²⁶ Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir paba itibar, naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam. ²⁷ Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apanibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighti me ian aregham. ²⁸ Egh ki gumazibagh ivir apariba

amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham. ²⁹ Ki azenir vamiran me batueghan kogham. Ki kamaghin damighti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham. ³⁰ Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham. ³¹ Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian nguazimin mitagniam, Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumamaziziba puvatizir danganimin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kam in itir gumamaziziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kam in aven mangi, me batueghti me mangam. ³² Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham. ³³ Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighti me ia damighti ia arazir kuram na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham.”

24

*Ikiavira Itir God,
Akar Dikirizir Gavgavim
Israelia ko a gami*

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimming apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi. ² Eghti Moses uavira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumamaziziba Moses ko anangan kogham.”

³ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumamazizibav

mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam.”

⁴ Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mamın bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha ofa gamir dakozir kamın boroghın, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanım gami. ⁵ Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asızir me avimin tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. ⁶ Ezi me a gamigha givazıma, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. ⁷ Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim aven itim, inigha gumazamiziba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.”

⁸ Egha Moses ghuzim inigha, gumazamizibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin me migei, “Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingiziba, a dagh isin tu.”

⁹ Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavanadi.

¹⁰ Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apengan bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimin min gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari.

¹¹ Guizbangira, me Godin gari, ezi a me gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamın

ikia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api.

Moses Sainain Mighsiamin ghuvanabo

¹² Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni na bagh mighsiamin anangiva, nan boroghın tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar akuar kamning ni daningam.”

¹³ Ezi Moses uan ingangarir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamin ghuvanadi. ¹⁴ Moses faragha Israelian gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia kaghira dapiagh iki, egha mizuam ikiti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazitaba osimtiziba gumazir igharazibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da akiram.”

¹⁵ Ezi Moses mikemegha givagha, Sainain Mighsiamin ghuavanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam avara. ¹⁶⁻¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarir kamın garima, men damazimin avir ekiam mighsiam gisin isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughiaubar mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam, Ikiavira Itir God ghuariamın tongin ikia Mosesin dia. ¹⁸ Ezi Moses ghuariamın aven ghugha, mighsiamın bar pin ghuavanadi. Egha mighsiamın ikia ghua 40plan dughiaaba ko dimagaribar tu.

25

Gumazamiziba God bagh Purirpenimin ingarsi bizibar aningam
(Ua Me Ini 35:4-9)

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh ofan min na daning. Gumazamizir uan biziba na daningasa naviba dikaviba,

me da ni daning. ³ Eghti ni bizir kaba me dama da inigh. Gol, silva, bras ko, ⁴ sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, ⁵ sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeaba ko, ⁶ lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughurir aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughurir aghuim gamiba. ⁷ Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. ⁸ Egh ni gumazamizibav kemeghti, me na bagh Purirpenitamin ingarighti, ki men tongin ikiam. ⁹ Egh ia Purirpenir kam in ingarighti, bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar nedazir ki ni daningamimin mirara ganam.”

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingaram

(Ua Me Ini 37:1-9)

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ni gumazamizibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh. ¹¹ Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tam in Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a ikiraruigh. ¹² Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh. ¹³ Egh ia Boksiam atersi

akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh. ¹⁴ Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh. ¹⁵ Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki. ¹⁶ Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighti ni aning isi Boksiamin aven aning atigh.

¹⁷ “Egh ia Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin danganim. ¹⁸ Egh ia golin taba inigh, haman dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarigh. Eghti enselning Boksiamin asuam gisin tughiv iki, tav vongin ikiti, tav vongin ikiam. ¹⁹ Eghti tam Boksiamin asuamin agharir guvimin tughti, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham. ²⁰ Eghti enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv ikiam, eghti aning in guamning uaning in akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aning in avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asuam avaragham. ²¹ Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighti, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asuam dukuagh. ²² Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kam in, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam.”

Me God daningamin bret arighamin

*dakozimîn ingaram**(Ua Me Ini 37:10-16)*

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia akasin tememin dakozir tamîn ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh. ²⁴⁻²⁵ Egh ia dakozir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritamîn an miriamîn poghiva bar a ikiraruigh. Ia golin ruarir kam damighti a tong figh anabogh, egh dakozimîn apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamîn, an miriamîn golin igharazitamîn an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a ikiraruigh. ²⁶⁻²⁷ Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakozimîn mikebabar suebar boroghin da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakozimîn apinimîn boroghira ikiam. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. ²⁸ Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh aning akirigh, egh golrama aningîn poghiva aning nokegh. ²⁹ Egh ia, ofa damuamin wain fufughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh. ³⁰ Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakozir kam datighti, a nan damazimîn ikiavira ikiam."

*Me lamba afamin aghorimîn ingaram**(Ua Me Ini 37:17-24)*

³¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia golin aghuarim inigh lamîn aghorimîn ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamîn aghorim asamin mingarimîn ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighti da bizir vamiran mîn ikiam. ³² Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla

vongin ikiti, 3pla vongin iki. ³³ Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamîn kabar apengan ikiam. Eghti lamîn aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganganiba amonîn tememin akimaribar mîn ganam. ³⁴ Eghti lamîn aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighti da amonîn tememin akimaribar mîn, taba tighar onamibar mîn ganti, taba onezibar mîn gan. ³⁵ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu. ³⁶ Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighti da bizir vamiran mîn ikiam. ³⁷ Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimîn averiam gisiragh. ³⁸ Egh golin aghuariba inigh, egh akamimîn mîn avimîn suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh. ³⁹ Ia 35 kilogremîn golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh. ⁴⁰ Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamîn nin akazimîn gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh."

26*Me Godin Purirpenimîn ingaram**(Ua Me Ini 36:8-38)*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuibar an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh. ² Egh 10plan inir kabar ingarighti dar oteviba bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. ³ Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da

isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh. ⁴Egh bluplan tretin righizir kuzir taba, ininning uaningin sasuighsi aningin miriamningin da isamigh. ⁵Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira da a gituighti, dar kuziba voroghira iki. ⁶Egh ia 50plan golin akezibar ingarighti, da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh da ikeghti, aning Purirpenir vamiran otogham.

⁷“Egh gin ia memen arizibar inir 11plan ingarighti, da Purirpenim avamin inir ekiar vamiran otogh. ⁸Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. Eghti dar ababanim voroghira mangi. ⁹Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isafuragh da isamighti, da inir ekiar vamiran otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamighti da inir ekiar vamiran otogham. Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba 6in inir otevir kam an otevim remegh Purirpenimin tiam avaragh. ¹⁰Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in miriamin dagh ituigh. ¹¹Egh 50plan brasin akezibar ingarigh, egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamera ikiam. ¹²Eghti inir ruarir kam 1 mitan pura itimin, ia Purirpenimin girakirangin aneguraghti a magiri nguazim girigh. ¹³Eghti inir Purirpenim avamim, an ruarim, aven itir inimin ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamim Purirpenir kam bar anevaragh magiri nguazim girigh.

¹⁴“Egh ia Purirpenim avisi sipipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimin asizir ekiamin inim inimin ingarigh.

¹⁵“Egh ia akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingarigh. ¹⁶Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh. ¹⁷Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksiamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh. ¹⁸Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingarigh. ¹⁹Egh ia silva inigh 40pla boksiar torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamin ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim a daningam. ²⁰⁻²¹Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksiabar ingarigh. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da asi. ²²Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingarigh, ²³egh birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin ingarigh. ²⁴Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu. ²⁵Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suigham, eghti boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam.

²⁶“Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁷Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar

ingarigh. ²⁸⁻²⁹ Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimin mikebar mamın ikegh mangi mamın tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh. ³⁰ Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamın nin akazimın mirara ganam.

³¹ “Egh ia inir aghuarir ekiatamin ingarigh, egh Purirpenimin aven aneguragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevım ko aghevır me sip-sipin arizimin ingarizimin a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gav-gavibar nedazibar arigh da isamigh. ³² Egh ia akasin temeba inigh, inir ekiar kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir kamın suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksiabar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksiabagh asegh. ³³ Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar guighti, nir kam, a Purirpenim avarazir nir ekiar uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamın girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min Anogoroghezir Danganım ko, Bar Anogoroghezir Danganım abigh ikiam. ³⁴ Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamın asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganım. ³⁵ Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghın anetigh. Egh lamba afamin aghorım isi sautin amadaghan inimin boroghın anesaragh.

³⁶ “Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin

a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevım ko, aghevımın an kurkegh da isamigh. ³⁷ Egh akasin temeba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh.”

27

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingaram

(Ua Me Ini 38:1-7)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kam-aghın migei, “Ia akasin temeba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanım, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimin ababanım 1 mita 30 sentimitan tugh. ² Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh.

³ Ofan dakozimin ofan ingangarım damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh.

⁴⁻⁵ Egh ia bras uايا inigh abizimin min garir bizimin ingarigh. Egh ofa gamir dakozimin aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimin abizimin mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uايا brasin abizimin miriaba isi, brasin ruarir kamın apengan aneguragh. Eghti abizimin min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongira daperaghın. ⁶ Egh ia akasin

iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh. ⁷ Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh. ⁸ Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikinimin ingaran marki. Ia aneteghti an dikinim pura torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirarama an ingarigh.”

Me Godin Purirpenimin divazim avinam
(Ua Me Ini 38:9-20)

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh. ¹⁰ Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh dipenir akinir kaba isi 20plan brasin boksiabagh asegh. Egh inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingarigh. ¹¹ Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingarigh. ¹² Egh divazir aruem ghuaghiri naghin itim, ia inir ruarir tam in ingarighti, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingarigh. ¹³ Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tugh. Eghti divazir kam tiar akam an ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamin miriamningin ia dipenir akiniba asisi brasin boksiabar ingarigh. 3pla vongin ikiti 3pla vongin iki. Brasin boksiabagh asisi, ia dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla vongin da asegh. Egh tiar akamningin miriamningin gusi nir pumuningin ingarigh. Aning in arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tugh. ¹⁶ Egh divazimin tiar akam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevur me sipsipin arizimin ingariziba isamiva an kurkeghti, a divazimin tiar akam

avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akiniba isi 4plan brasin boksiabagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinir kabar da guigh. ¹⁷ Ingangarim kamaghin mangam: ia silvan agharir ighuvir kabar ingarigh, divazir kam in dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh silvan akezibar ingarigh egh dipenir akinibar arighti da silvan agharir ighuvibar suigham. Egh bras inigh dipenir akiniba asamin boksiabar ingarigh. ¹⁸ Eghti divazir kam, an ruarim 44 mitan tughti an arozim 22 mitan tugh, eghti an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir aghuarir tam inigh divazir kam in ingarigh. Egh ia bras taba inigh divazimin dipenir akinibagh asamin boksiabar ingarigh. ¹⁹ Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasin dar ingarigh.”

Lamba deragh dar ganamin arazim
(Ofa Gami 24:1-4)

²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lam in kabagh isi iki mamaghira ikiam. ²¹ Eghti Aron uan otariba ko lam in kaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozir inimin azenan dar arikigh. Egh dughiabar zurara me borem lambar arigh, eghti da danganir ki Ikiavira Itir God itimin, guaratizibar isi mangi mizarazibar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kam in suiragh gavgavigh iki mamaghira iki.”

28

*Me ofa gamir gumaziba
kurkamin adiaribar ingaram
(Ua Me Ini 39:1-7)*

¹ Egha Ikiavira Itir God miġiavira ikia kamaghin miġei, “Moses ni uamategh mangigh egh dughiar kamın uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar mın iki nan ingangaribar amu. ² Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimın korotiar aghuarimın ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimın ziar ekiam ikiam. ³ Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimın otogh, nan ingangarim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramin fofozim me ganingizibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotiamın ingarigh. ⁴ Egh me mikemeghti me forivtarir nir an evarimın poroghav itimın ingarigh, korotiar otevir azenan itimın ingarigh, korotiar ruarir azenan itimın ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimın ingarigh, inir dapanir asuar ruarimın ingarigh, egh inir ruarir ivariamın ikezimın ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar mın nan ingangarim damuam. ⁵ Egh ingangarir gumaziba tretin blupla, ko pighaghevım, ko tretin aghevır me sipsipin arızimın ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar. ⁶ Egh me korotiar otevir azenan itimın ingarsi, tretin blupla, pighaghevım ko, tretin aghevır me sipsipin arızimın ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuıbar a isamigh. ⁷ Egh inir sazır pumuning korotiamın suighsi a gisin aning isamighti,

aning dipizimning gisin anang mangi akirimın inir otevir vongin itimın suiragh. ⁸ Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevım, tretin aghevır me sipsipin arızibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim isi korotiar otevir azenan itir kamın miriamın porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datirighin bizir vamıran mın ikiam. ⁹ Egh dagiar pızir aghuarir pumuning inigh, egh Jekopin otarir 12plan ziaba aningın dar ghorıva da osirigh. ¹⁰ Ia kamaghin damu, otarir ivariamın ziam faragh anetigh mangi namba 12in otarimın tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar igharazim datigh. ¹¹ Ni ingangarir kam isi gumazir dagiaba aghoramın fofozim itim daningigh, eghti a Jekopin otaribar ziaba isi dagiar kamningın dar ghoregh. Egh ia dagiamningın suighsi golin kurkazir pumuningın ingarigh. ¹² Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimın dipizimningın itir inir sazımning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar ababanımın mın ikiam. Eghti Aron uan dipizimningın men ziaba aterti, ki Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighvira ikiam. ¹³⁻¹⁴ Ia dagiamningın suighamin golin kurkazir kamningın ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin mın ikarızibagh irighıva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningın ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningın porogh.”

*Ofa gamir gumazibar dapanimın
evarimın poghsi forivtarir inimın in-
garigh*

(Ua Me Ini 29:8-21)

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin miġei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanimın evarim gikisi forivtarir

initamın ingarigh. Kar Godın ifongiam gifofoghamin bizim. Egh ia kamaghıra korotiar otevir azenimın itimın ingarizimın mırara, gol tret, ko tretin blupla, pıghaghevım, ko tretin aghevır me sipsipın arızibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarım inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghırama an kurkegh. ¹⁶ Ia forivtarir inir muziarir kamın ingarighti, an inimın ruarım 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvıra tongıra a remeghti, a forivtarımın mın otoghti, an otevir ababanıba voroghıra mangi. ¹⁷⁻²¹ Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pın kozıba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopın otaribar ziaba osirigh, eghti dagıaba vaghvagh an anababar abanimın mın ikiam. Ia golin taba inigh dagıabar suızir golin kurkazıbar ingarigh, egha dagıaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimın azenan da ikegh. Egh ia dagıar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kamın azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamın dagıar me kamaghın dıborıba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an gırara itimın dagıar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mıkezimın, dagıar terkois, aget, ko ametisin dagıaba ikegh. Egh namba 4ın abiamın, berilin dagıam ko, dagıar pızir aghuarım ko jasper dagıam ikegh.

²² “Egh ia golin aghuarım inigh egh tretin mın ikarızıbagh irigh da nuavigh egh benir pumuningın ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarımın guraghav itimın suıgham. ²³⁻²⁴ Egh gol ringın pumuningın ingarigh, egh aning isi evarımın ikiamın forivtarir inimın mıkebar pın itimningın aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningın otevimning, forivtarir inimın itir gol ringın kamning gikegh. ²⁵ Ia golin benir otevir ıgharazımning isi, dıpızımningın itir dagıamningın suızir golin kurkaz-

imning gikegh. Egh tuavır kamın forivtarir nır kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh. ²⁶ Egh ia ua gol ringın pumuningın ingarigh, egh aning isi evarımın itir forivtarir inir otevimın mıkebamningın vın aning ikegh. Ringın kamning datırighın korotiar otevir azenan itimın boroghın ikiam. ²⁷ Egh ia gol ringın pumuning uam aningın ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariamın amadaghan itimın, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aningın otevimning dıpızımningın ikegha izıghırı inir ruarır ivariam gıkezımın tugh. Egh ivariam gıkezır inir me deraghavıra kurkezır kam an boroghın, gol ringning isamigh. ²⁸ Egh benir sazır blupla inigh, evarımın ikiamın forivtarir inimın ringning isi, korotiar otevir azenan itimın ringning gikegh, eghti evarımın itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimın suıragh gavavıghti, evarımın ikiamın forivtarir inim ıghuamangan kogham.

²⁹ “Egh Aron Anogoroghezır Danganır kamın aven mangamın dughıar kamın, a forivtarir inir Israelian ovavıbar ziaba aven itim inigh uan evarımın boroghın uan evarım gıkegh. Kar Godın ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki İkiavıra Itir God kamaghın ganigh, egh ki uan gumazamızıba zurara me gınıghnıgham. ³⁰ Egh dagıar Godın ifongiam gifofoghamın kamning isi, forivtarir inir an evarımın itim darugh, eghti aning an evarım gısırara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezır Danganımın mangi, ki İkiavıra Itir Godın damazımın tuıvsı, a dagıar kamning inigh aning sara mangi. Egh İsrailia Godın ifongiam gifoghsı, Aron dagıar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarım gısırara aning ater İkiavıra Itir Godın damazımın tuıvam.”

Me ofa gamir gumazıba bagh

*korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)*

³¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighi a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh.

³² Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighi torim bigh ekevegh mangankogham. ³³⁻³⁴ Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin agheviri me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighi, da ituighiv ikiam. ³⁵ Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham.

³⁶ "Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamim ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, 'Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.'

³⁷ Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki.

³⁸ Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram.

³⁹ "Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir

aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh.

⁴⁰ "Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariamim ikeziba ko inir dapanir asuar otevir ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam. ⁴¹ Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin boreme me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam. ⁴² Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar oteviba isamighi me korotiar ruarimin apengan dar aghuighi, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham. ⁴³ Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam."

29

*Ofa gamir gumaziba misevir arazim
(Ofa Gami 8:1-36)*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir

tamning inigh. ² Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki. Egh plauan kaba inigh Bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin borem sara da veregh Bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin borem dar aghuigh. ³ Egh Bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning.

⁴ “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh. ⁵ Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh. ⁶ Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ ⁷ Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an dapanim gingiva anemisefeigh.

⁸⁻⁹ “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar oteviba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.

¹⁰ “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh. ¹¹ Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh.

¹² Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh. ¹³ Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh. ¹⁴ Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumazamiziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa.

¹⁵ “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kam dapanim datigh. ¹⁶ Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan mariaba bar a kavamangigh. ¹⁷ Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh. ¹⁸ Egh ofan bar isia mighirimin ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kam mughuriar aghuarim bar a gakuegham.

¹⁹ “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh. ²⁰ Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir puzir amebar agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimin, an 4plan mariabar ghuzim kavamangigh. ²¹ Egh gin ni ghuzir ofa

gamir dakozimın miriamın itim ko, olivın borer ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni kamaghın damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavıra dagh inaba.

²² “Egh ni namba 2in sipsipın kam aghoregh, an oviba ko an puer ekıar ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramın akuar aghuarim, ko ovızimning ko aningın itir oviba, ko agharir guvimın itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa. ²³ Ni uaghan mangı nan damazimın itir bretın yis puvatızibar itir akıramın itiba, ni bretba vaghvagh kamaghın bretba ini: bretın me olivın boremin tuezir tam ko, olivın boremin tuezir puvatızir tam, ko bisketin vamıra. ²⁴ Egh dagher kaba isi Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godın damazimın ighuavamangam. ²⁵ Eghti ni gın dagher men dafarimın itiba inigh, egh ofan bar isia mıghırıbagh amir dakozimın ofaba tue naghın da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki İkiavıra Itir God, ki ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar akuegham.

²⁶ “Egh ni sipsipın namba 2in kamın evarir tuzim uan dafarimın an suiragh a fi a damuti, a Godın damazimın ighuavamangi. Egh ni asızir kam anemi.

²⁷ “Aron ofa gamir gumazimın otivsi, ni sipsipın evarir tuzim uan dafarimın an suiragh a fegh a damuti a nan damazimın ighuavamangi. Egh Aronın otariba bagh sipsipın buarakırir agharir guvimın itim inigh uan dafarimın an suiragh a fegh a damuti a nan damazimın ighuavamangi. Arazir kamın, ni ofa gamir gumazibar ikisi me amisefeigh. Egh gın ia asızir tuzir kam isi ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremi. ²⁸ Egh dughiaba Israelia zurara na ko navir vamıra ikisi, asızir

evarimın itim ko buaragharim inigh, ki İkiavıra Itir God na daning. Eghti ki ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezir kam ikivıra ikiam.

²⁹ “Eghti gın Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimın korotiar aghuarim isi an otaribar aningigh. Eghti Aronın ikızimın adarazi ofa gamir gumazibar otivsi, me korotiar kam arughti, me me amısva borem me gingam. ³⁰ Eghti Aronın ikızimın gumazitam an danganım inigh ofa gamir gumazibar dapanımın otivsi, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin Purirpenimın aven mangıva Anogoroghezir Danganımın aven nan ingangarım damu mangı 7plan dughiabar tugham.

³¹ “Dughiar ni Aron ko an otariba misıvamım, ni sipsipın tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavıra itir Purirpenim avınızir divazimın aven a isi minem darugh anevikigh. ³² Eghti Aron ko an otariba, sipsipın tuzir kam ko bretın akıramın ikiavıra itim inigh, egh na bativamin Purirpenimın tiar akamın aneremi. ³³ Me ofa gamir gumaziba amısvamin dughiamın, me uan arazir kuraba gın amangasa ofa gamua tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavıra ikiava bar anogoroke. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamızir kıniba bar puvatıgham. ³⁴ Egh asızir tuzitaba ko bretın iki mangıti amınım tiraghamba, ia dar aman marki. Asızir tuzir kamagh amızim na baghavıra ikia bar anogoroke, kamagh me avımın a tuaghti a bar isi mıghırigh puvatıgh.

³⁵ “Egh ki ni mikemezi moghın, ni Aron uan otariba ko me amısvısi, ingangarır kam damu mangıti, namba 7in dughiam otogh. ³⁶ Dughiabar zurara ni arazir kuraba gın amangısi, bulmakaun vamıran ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim bar zuegham. Egh olivın borem isi ofa gamir dakozimın a fugh,

anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam. ³⁷ Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim damu mangi namba 7in dughiamin tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bizitam ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira ikiam.”

Dughiaba vaghvasha ofa gamir arazim

(Diboboniba 28:1-8)

³⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia dughiaba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozimin dar ofa damu. ³⁹ Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tam in ofa damu. ⁴⁰ Egh ia witin ingarizir 1 kilogram plauan aghuitam inigh, 1 lita olivin borem sara aning veregh, egh sipsipin faragha ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin dipam inigh, ofan min afugh. ⁴¹ Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min avimin tuezi mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴² Eghti ofan bar isia mighirir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiabar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan gumamaziziba danganir kam in ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam. ⁴³ Eghti nan angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir kam damighti, a nan danganim in min otogham. Eghti ki danganir kam in Israelian gumamaziziba bativam. ⁴⁴ Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti,

me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. ⁴⁵ Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian God in ikiam. ⁴⁶ Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egha ki uabi ki ian God.”

30

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram
(Ua Me Ini 37:25-28)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tam in ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghti a migharir mughuriar aghuim otivam. ² Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugh, eghti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki. ³ Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh. ⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghamin apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ⁵ Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh. ⁶ Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksir kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir kam in, ki ia bativam.

⁷ “Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dughiar

kamra pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamın da tu, egh migharir mughuriar aghuim zuim damuti an otivam. ⁸ Egh a guaratizibar lamba akırmıgh, egh pauran mughuriar aghuim zuimın ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavıra Itir God, na bagh a damu, egh zurara gın izamin dughiar kamaghıra damu. ⁹ Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirim dakozir kamın da tuan marki, asıziba tuan marki, witba tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki ian anogoroke. ¹⁰ Egh azeniba bar dughiar vamıra,* Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimın zueghsi, ingangarim damuam. In-gangarir kam kamakın: Asızir ian arazir kuraba gın amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kamın kombar arıkiğh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavıra Itir God, kar nan bizimra.”

Purirpenim bagh dagıaba iniamin arazim

¹¹⁻¹² Egha gın Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, “Ni Israelian gumazibar ziaba akınafarımın da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagıar taba na danıng. Puvatıghti, arımariar ekiar kuram otogh, dughiar kamın me gasıghasıgham. ¹³ Eghti gumazir me ziaba inıziaba, me bar 5 kinan silvan dagıaba isi ofan mın na danıngam. ¹⁴ Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me bar dagıar kaba na danıngam. ¹⁵ Eghti dagıaba itir gumaziba avıribar anıngan marki, eghti dagıaba pu-vatızir gumaziba dagıar muziarıbar anıngan marki. Me bar 5 kina na danıng, egh me uan arazir kuraba gın amangamin ivezimın mın a givesegh, egh me aremeghan

kogham. ¹⁶ Eghti ni dagıar kam isi na bativamin Purirpenimın ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavıra Itir God, dagıar kabar gan fogh suam, ‘Kar me uan arazir kuraba gın amangamin ivezim, kamaghın ki Israelian gumazamiziba bakıniğhnıghan kogham.’”

Ofa gamir gumaziba uan sorogha-fariba ruer itarir ekiam

¹⁷⁻¹⁸ Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın Moses mıgei, “Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimın ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimın tizimın anetıgh. Egh itarir ekiam dakozimın pın anefagh, egh dipam itarir ekiam gıngegh. ¹⁹ Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam. ²⁰ Egh me na bativamin Purirpenimın aven mangısi, o ofaba isia mıghiri naghın dakozimın ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham. ²¹ Bar guızbangıra, me uan sorogha-fariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gın otivamıba, me zurara bizir ki damuasa mıkememizibar gın mangıvıra iki.”

Ofa gamir gumaziba mısevır boremin ingarir arazim

²²⁻²³ Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın Moses mıgei, “Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itıba, da inigh: Mean sanda, an osımtızim 6 kilogrem, ko sinamonın pauran mughuriar aghuim zuim, an osımtızim 3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osımtızim 3 kilogrem. ²⁴⁻²⁵ Egh pauran me iter kasian inimın ingarızim, an osımtızim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivın boremin inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravıra sandaba verezi moghın,

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamıra, kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gın Amadim. Ni Ofa Gami, sapta 16ın gan. **30:13:** Ua Me Ini 38:25-26; Matyu 17:24 **30:17-18:** Ua Me Ini 38:8 **30:22-23:** Ua Me Ini 37:29

ni deraghvira da vereghti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.

²⁶ “Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh, ²⁷ egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegh, ²⁸ egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegh. ²⁹ Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam.

³⁰ “Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziari-tam me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam. ³¹ Eghti ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam. ³² Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke. ³³ Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.’”

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

³⁴ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ia migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean

paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gav-gavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh, ³⁵ egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughuriar aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighi, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁶ Egh deraghvira pauran kam in taba mirmirighi, an averenimin min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁷ Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁸ Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira garir bizitamin ingarigh, egh a nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.”

31

Ikiavira Itir God uan Purirpenimin bizibar ingarasa gumaziba amisefe (Ua Me Ini 35:30-31)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ² “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³⁻⁴ Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganingi. ⁵ Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. ⁶ Egha ki uaghan Ahisamak in otarim Oholiap amisevegha gifa, me Danin

anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me bar dar ingaram. ⁷ Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingaram. ⁸ Egh me bretba arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh me uaghan pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh. ⁹ Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin ingar. ¹⁰ Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. ¹¹ Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pauran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu.”

*Sabatın dughiam,
kar avughsamin dughiam*

¹²⁻¹³ Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Sabatin dughiam, kar dughiar avughsamin. Kamaghin ia zurara Sabatin dughiamin avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin min ki ia ganidi, a datirighin ko ian adarazir dughiar gin izamibar ababanimin min ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumazamizibar mirara iti. ¹⁴ Ezi dughiar avughsamin

kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghin ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ¹⁵ Ia wighin vamiran an 6plan dughiar ingangaribar amu, namba 7in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kamin ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh. ¹⁶ Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam akirizim, kamaghin, ia Israelia dughiar kamin avughsi ikivira iki mangiti ian gin izamin adarazi kamaghira damuam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiar aningin ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimin min oto.” ¹⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha givagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isa Moses ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aningin da osiri.

**Israelia akirim ragha
God gasara, egha gin
uamategha a bagha ize**

32

(Sapta 32--34)

*Gumazamiziba golin bulmakaun
nguzimin ingari*

(Godin Araziba 9:6-29)

¹ Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumazamiziba uari kuvagha iza kamaghin Aron migei, “E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e inigha en akua ize. Kamaghin amizi ni

dikavigh, e bagh godin tabar ingarighti, da en faragh mangiva e inigh tuavimin mangam.”

² Ezi Aron me migei, “Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi.”

³ Egha Aron kamaghin mikemezi, gumazamiziba bar uan kuaribar golin ringba asigha da inigha a bagha izi. ⁴ Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba inigha, da tuezı da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha afuam inigha deraghavira anerkiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin migei, “Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua azenan ize.”

⁵ Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha ghaze, “E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam.” ⁶ Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni zuamira magiri. Gumazamizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami. ⁸ Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, ‘Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.’”

⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gumazamizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba. ¹⁰ Ki me bagh

navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamın otogham.”

¹¹ Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakhagori, “O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize. ¹² Egh ni kamaghin me damighti, Isipia ua suam, ‘God uan gumazamiziba paza me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.’ O Ikiavira Itir God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh, egh uan gumazamizibagh asighasighan marki. ¹³ Ni uan ingangarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop. Egh me koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua ghaze, ‘Ki bar guizbangira migei, ki overiamin mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguazir ki ia daningasa akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam.’”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsizim baregha uan nighnizim giragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumazamiziba gasighasighizir puvati.

¹⁵ Egha Moses dagiar akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha, mighsiam ategha izaghiri. God aningin vong ko vongin akaba osiri. ¹⁶ God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba aningin dar aghora da osiri. ¹⁷ Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumazamiziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses

migei, “Ai Moses! Gumazamiziba itir danganimîn aven, ki inogovir nigînim barasi!”

¹⁸ Ezi Moses ghaze, “Mamaghîn puvati. Kar gumaziba inogovimîn apaniba abinizir dimdiam puvati. Ezi apaniba me abirazir ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram orasi.”

¹⁹ Ezi Moses me itir danganimîn boroghîra izegha, golin bulmakaun nguzim ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe. Egha dagiar an aterir kamning, isa mighsiamîn apemîn aning akunizi, aning bar misaraghire. ²⁰ Egha Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigha avimîn a tuazi a isi. Egha anebigha, a mirmirizi a pauran kinimîn oto. Egha golin pauran kam dipam mikini. A tintinibar dipamîn anekunigha givagha, Israelia abiraghbirazima me dipar kam api. ²¹ Egha an Aron migei, “Gumazamizir kaba arazir manamra ni gamizi, ni me gamizima, me arazir bar kurar kam gami?”

²² Ezi Aron a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni nan aningaghan marki. Gumazamizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir kuram damuasa bar kufi. ²³ Me kamaghîn na migia ghaze, ‘Gumazir kam Moses, gumazir Isipin e inigha en akua azenan izezim, e fozir puvati, bizir tizim a bato. Kamaghîn ni e bagh godin tabar ingarighti da en faragh mangi en aku tuavimîn mangam.’ ²⁴ Ezi ki men akam baregha, gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia te golin ringba iti, ia da asigh.’ Ezi me golin uari garighiziba inigh da na ganingi. Me da na ganingizi, ki da isa avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a purama oto!”

²⁵ Egha Moses fo, Aron gumazamizibar amamangatizi, me tintinibar arazir kurar igharagha garir aviribagh ami. Moses nighnisi, me kamaghîn damuti men apaniba men ganigh, men ziam gasighasigh men ingariva akiti, me bar aghumsigham.

²⁶ Egha a ghua me itir danganimîn divazimîn tiar akamîn tugha kamaghîn dia migei, “Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi na bagh izi.” Ezi Livain anabamîn adarazi iza an boroghîn tuifi.

²⁷ Ezi a kamaghîn me migei, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghîn migei, ‘Ia bar uan midorozir sababa inigh danganir e itir kam bar an otevirar mangi, gumazamizir ian boroghîn ikiava marvir guamîn gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghîn itir darasi, ia bar me misueghti me arimighiregh.’” ²⁸ Ezi Livaiba Moses mikemezi moghirama ami. Egha dughiar kamra me 3,000 gumazamizibav soghezi me ariaghire.

²⁹ Egha Moses kamaghîn Livaibav gei, “Ia datirighîn uari uan boriba, ko aveghbuabav soghezi me ariaghire. Ezi arazir kamîn, Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa ia misefe. Egha datirighîn deragha ia gami.”

³⁰ Egha amimzaraghan Moses gumazamizibav gia ghaze, “Arazir kurar ia amizir kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighîn uamategh mighsiamîn mavanang Ikiavira Itir God bativam, egh a ian arazir kuraba gin amangisi ki an azangsigh ganigham.”

³¹ Egha Moses mighsiamîn ghuvanabogha kamaghîn Ikiavira Itir God migei, “Ni nan apangkufigh nan azangsizim baragh. Gumazamizir kaba bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golin uari bagha dar ingarigha, dar ziaba fe. ³² Ezi ki datirighîn nin azai, ni ifongegh men arazir kuraba gin amadagh. Egh ni aghuaghiva nan ziamra, akinafarir ni uan gumazamizibar ziaba osirizimîn anengarigh.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghîn Moses migei, “Puvatigham. Ki gumazamizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram. ³⁴ Aria, ni mangi, gumazamiziba inigh danganir ki ni mikemezir kamîn mangi. Ni oragh. Nan ensel ia inigh ian

faragh tuavimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragham.”

³⁵ Guizbangira, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragha arimariar kurar mam amadazi a me bagha ize.

33

Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam ataghiraghasa Israelia migei

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ko ni Isipin inigha izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategh, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jekop migia ghaze, ‘Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.’ ² Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham. ³ Eghti ia manang nguazir aghuir kam in ikiam, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ia gumazamizir akaba batoziba, kamaghin ki ia ko mangan kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham.”

⁴ Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba bighizi me uan adiarir aghuibar kuritir puvati.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ia gumazamizir akaba batoziba. Ki ia ko dughiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arighizir adiarir aghuiba bar da surarikigh, eghti ki deraghvira nighnigh arazitam ia damusi nighnigham.” ⁶ Israelia Sainain Mighsiam itir dughiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagharigha, Sainain Mighsiam ategha zuir dughiamin, me ua dar kuritir puvati.

God Moses ko bizibav gei

⁷ Egha dughiar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men saghon ghua anesara. Egha kamaghin dipenir kam dibori, “God bativamin Purirpenim.” Eghti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoghfoghsi, a Purirpenir kam in mangam. ⁸ Moses God bativamin Purirpenimin aven mangamin dughiamin, gumazamiziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui. ⁹ Moses aven ghugha givazi, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar kam in aven ikia Moses ko migei. ¹⁰ Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir ekiam kam God bativamin Purirpenimin boroghin tughiv ikiam, eghti me dapaniba avigh, Godin ziam fam. ¹¹ Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati gumazim uan roroam ko migei. Moses uamategha danganir gumazamiziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim ataghirazir puvati.

Moses Ikiavira Itir Godin guamin ganasa

¹² Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Guizbangira, ni gumazamizir kaba inigh nguazir kam in mangasa na mikeme. Egha ni gumazir nan gin mangi nan akurvaghamin tamin gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, ‘Ki bar deragha ni gifogha, bar ni gifonge.’ ¹³ Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni gifoghiva arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni ua bagha inabazir kaba gin amangan marki.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti,

ni avughsam.”

¹⁵ Ezi Moses ua Ikiavira Itir God miġia ghaze, “Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam ataghiraghsi e mikiman marki. ¹⁶ Ni e ko mangan koghti, gumazir igharaziba manmaghin fogh suam, ni na ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi e ko mangiti, gumazamizir igharaziba kamaghin fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumazamizibara.”

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, “Ki deragha ni gifogha bar ni gifonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira damuam.”

¹⁸ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God miġei, “Ki nin azangsi, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akaghasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin akam ikaragha ghaze, “Ki nin guamin uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam. ²⁰ Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni nan guamin ganighan kogham. ²¹ Ni gan! Dagi ar ekiam mam nan boroghin iti. Ni dagi ar ekiam kam gisin tugh. ²² Eghti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagi ar torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh mangi ni gitagham. ²³ Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin ganighan kogham.”

34

*Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavaviba ini
(Godin Araziba 10:1-5)*

33:19: Rom 9:15   **33:22:** Aisaia 49:2; 51:16
Diboboniba 14:18; Godin Araziba 5:9-10; 7:9-10

¹ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, “Ni dagi ar akuar pumuning uam aning atughiva aning akirigh. Aning, dagi ar ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba uam aningin da osiram. ² Ni dagi ar akuar kamning akirigh, gurumin bar mizaraghara Sainain Miġhsiamin anang bar an orazimin na batogh. ³ Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam miġhsiar kam in danganir katamin an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bulmakauba uaghan izi miġhsiam boroghin grazibar aman marki.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagi ar akuamningin mirara garir dagi ar akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan dafarimin dagi ar akuamning atera Sainain Miġhsiamin ghuavanadi.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariam in ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egha uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God. ⁶ Egha a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apangkuvir arazimin mingarim. Egha zuamira aningazir puvati. Egha zurara gumazamizibar apangkuva, zurara uan miġirigibabar gin ghua guizin arazibagh ami. ⁷ Ki zurara uan gumazamizir aviriba bar men apangkuvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Egha ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.”

⁸ God mikemegha givazi, Moses

34:1: Ua Me Ini 31:18   **34:6:** Ua Me Ini 20:5-6;

zuamira tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe. ⁹ Egha kamaghin migei, “O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighti e nin gumazamizibara ikiam.”

God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim uam anekiri

(Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5; 16:1-17)

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabargan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam. ¹¹ Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham. ¹² Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamın gumazamiziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimın min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham.

¹³ “Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh.

¹⁴ “Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.

¹⁵ “Egh ia kantrin kamın gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki. Me tuavimın amizimın arazimın min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham. ¹⁶ Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimın arazir kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

¹⁷ “Ia ainın min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki.

¹⁸ “Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamın, wighin vamiran yis puvatizir bret amam.

¹⁹ “Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba. ²⁰ Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamın ia donkin kam givezagh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezagh ua me iniam.

“Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi.

²¹ “Egh wikba bar ia 6plan dughia- abara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamın ingangaritam damuan bar marki. Azenimın ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam,

34:12: Ua Me Ini 23:32-33   **34:13:** Godin Araziba 16:21   **34:17:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 27:15   **34:18:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:16-25   **34:19:** Ua Me Ini 13:2   **34:20:** Ua Me Ini 13:13   **34:21:** Ua Me Ini 20:9-10; 23:12; 31:15; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14

ia Sabatin dughiamin virara aningın ingaran marki.

²² “Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekiar kam otogham.

²³ “Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God. ²⁴ Eghti gin ki gumazamizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghnam damighti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughia bar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham.

²⁵ “Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

²⁶ “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuivara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

“Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.”

²⁷ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir tamın da osirigh.” ²⁸ Ezi Moses 40plan dughia bar Ikiavira Itir God ko mighsiamin ikia, egha daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira

Itir God Akar Dikirizir Gavgavimin akaba, daghar akuar Moses inigha ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba.

Moses mighsiam ategha ghuaghiri

²⁹ Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a daghar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam kamaghin gari. ³⁰ Ezi Aron gumazamiziba ko Mosesin guamin angazangarimin ganigha, atiatigha, an boroghin mangan aghua. ³¹ Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima a me migei. ³² Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar dar gun me migei. ³³ Egha a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara. ³⁴ Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimin aven zuir dughiam, a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi biziba bar dar gun gumazamizibav gei. ³⁵ Ezi gumazamiziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me mikemegh givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingari

35

(Sapta 35--40)

Avughsamin Dughiamin Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me izezi a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamagh migha ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi. ² Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan

34:22: Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31 **34:25:** Ua Me Ini 12:10 **34:26:** Godin Araziba 14:21; 26:2 **34:29:** 2 Korin 3:7-16 **35:2:** Ua Me Ini 20:8-11; 23:12; 31:15; 34:21; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:12-14

dughiamran tugh. Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim o amizitam dughiar kamın ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. ³ Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamın dar amuan marki.”

Gumazamiziba biziba God daningasa Moses me migei (Ua Me Ini 25:1-9)

⁴ Egha gin Moses kamaghın Israelia bar me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze: ⁵ ia datirighın bizitaba isi ofan mın Ikiavira Itir God daningam. Gumazamizir uan navimın aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko, ⁶ sipsipın arızibar ingarizir tretin bluplaba, pıghaghevıba, aghevıba ko, inir ghurghurir aghuarıba, ko inir me memen arızibar ingarizıba ko, ⁷ sipsipın apurımın inir me penın aghevımın aghuizıba ko, ongarımın itir asızir ekiabar inıba ko, akasın temeıba ko, ⁸ lambagh arıgha dagh aboir olivın boreıme ko, pauran mughuriar aghuım zuir me olivın boreıme sara verezir God ua bagha inabazir bizıbagh ingem, ko pauran mughuriar aghuım gamıba. ⁹ Egh dagıar pızir aghuarıba ko dagıar aghuir ivezim bar pın kozir ıgharazıba inıgh, da ofa gamir gumazıbar dapanımın korotiar otevir azenan itımın kurkegh, egh an forıvtarir inir an evarımın poroghav itim gitıugh. Bizir kaba, me bar da inıgh izi.”

Moses Godın Purirpenimın ingaramın bizıba bagha me migei (Ua Me Ini 29:32-43)

¹⁰ Egha Moses ua kamaghın migei, “Ian tongın gumazıba bar bizir kabar ingaramın fofozıba itı, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezıbar ingar. ¹¹ Me Purirpenımın ingarıghıva, egh anevamin bizıba, ko akezıba, ko birir agharıba,

ko agharir ıghuvir gavgavım Purirpenım daningamıba ko, dipenir akınıba ko, boksiar me birir agharıba asamıba, me bar dar ingar. ¹² Egh me Akar Dikirizir Gavgavımın Boksiamın ingarıgh, egh temer aneteramımningın ingarıgh, egh gol inıgh an asuamın ingarıgh, kar arazir kuraba gin amangamın danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamın ingarıgh. ¹³ Egh ia bretıba arızir dakozım ko an ingangarım gamir bizıbar ingarıgh, egh dakozım ateramin tememning akırıgh, egh Godın damazımın darıghamin bretıba tuagh. ¹⁴ Egh me lambar afamin aghorım, ko lamba, ko an ingangarım gamir bizıba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarım aningamin olivın boreıme sara ingarıgh. ¹⁵ Egh me pauran mughuriar aghuım tuamin ofa gamir dakozım ko anetersı itemningın ingarıgh. Egh bizıba misıv ingiamın olivın boreıme ko pauran mughuriar aghuımın ingarıgh. Egh me Purirpenımın tiar akamın guamin inir ekiamın ingarıgh. ¹⁶ Egh me asızıba da bar isia mıghırir ofa gamir dakozımın ingarıgh, egh a bagh brasın ingarizir abizımın mın garir bizımın ko an ingarir bizıbar ingarıgh. Egh me ofa gamir dakozım ateramin itemningın ingarıgh. Egh me soroghafarıba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozımın ingarıgh. ¹⁷ Egh me Purirpenımın divazım avınsı inıbar ingarıva, egh divazımın dipenir akınıba, ko boksiar akınıba asamıba, bar dar ingarıgh. Egh me divazımın tiar akamın guamin ini tamın ingarıgh. ¹⁸ Egh me Purirpenım ko an divazım gavgavım aning daningamin benıba ko afughafughamıba, dar ingarıgh. ¹⁹ Aron a ofa gamir gumazım, a uan otarıba ko, me bagh korotiar aghuarıbara isamightı me dar aghuıgh, egh ofa gamir gumazımın ingangarım damuam. Kar, me daghuıgh Anogoroghezir Danganimın aven mangamin korotiıba.”

Gumazamiziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba Moses ategha zui. ²¹ Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi. ²² Ezi gumazamizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi. ²³ Ezi gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba. ²⁴ Ezi gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi. ²⁵ Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuibar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi. ²⁶ Egha me uaghan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari. ²⁷ Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin

korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham. ²⁸ Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughurir aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi. ²⁹ Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi.

Ikiavira Itir God gumazir ingangarim damuamiba misefi (Ua Me Ini 31:1-11)

³⁰ Ezi Moses Israelia migei, "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amiseveghe gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³¹ Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim iti. ³² Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi. ³³ Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. ³⁴ Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti. ³⁵ Ikiavira Itir God gumazir kamning ingangarir guar aviribar amuamin fofozir aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari."

36

¹ Egha Moses ghua kamaghin miġia ghaze, “Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fofozim itir gumazir iġharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fofozim me ganġi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram.”

Gumamaziziba bizir aviriba inigha izi

² Ezi ġin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fofozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me miġei. ³ Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh anġi. Egha Israelian gumamaziziba zurara mizarazibar uan ifongiabar ġin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti. ⁴ Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi.

⁵ Egha me kamaghin Moses miġei, “Gumamaziziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da bar iti. Egħti bizir avirim pura ikiam.”

⁶ Ezi Moses akam amadazi a bar gumamaziziba bagħa me itir danganibar ghua ghaze, “Ia gumamaziziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh izan marki.” Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati.

⁷ Ezi bizir gumamaziziba inigha Purirpenimin ingarasa izegħa ġivaziba, da bar ingangarir kaba aġivagħti, dar naba pura ikiam.

Me Godin Purirpenimin ingari (Ua Me Ini 26:1-37)

⁸ Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, piġħagheviba

ko, aġheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami. ⁹ Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar otevíba bar voroġħira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu. ¹⁰ Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami. ¹¹ Egha aning isafuragħasa, me bluplan tretin iriġħizir kuzir kabar inimningin mariamningin da isami. ¹² Egha me 50plan tretin iriġħizir kuziba inir faragħa itimin mariam ġitui, egha 50plan tretin iriġħizir kuziba namba 2in inim kamaghira a ġitui da voroġħira ghue. ¹³ Egha me 50plan ġolin akeżibar ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba isafuragħa aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto.

¹⁴ Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekar vamiram oto. ¹⁵ Ezi inir kaba vaghvagħa dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroġħira għu. ¹⁶ Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragħa da isamizi, da inir ekar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragħa da isamizi, da inir ekar vamiran oto. ¹⁷ Egha me 50plan tretin iriġħizir kuziba inigha inir faragħa itimin mariam ġituiġħa, 50pla tretin iriġħizir kuziba inigha inir namba 2in mariam ġitui. ¹⁸ Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin iriġħizir kuzibar aghuam. Egħti inir kamning uaning isafuragħti inir ekar vamira ikiam. ¹⁹ Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aġhevimin aghuizimin inim in ingari. Egha a ġisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inim in ingari. ²⁰ Egha me akasin temebar Purirpenimin birir aġħaribar ingari. ²¹ Ezi birir aġħaribar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir aġħaribagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tu. ²²⁻²⁴ Egha me iter akirin pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning ġisin

aning asara. Egha me Purirpenimîn birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimîn 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksiar torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamîn ti, egha birir agharimîn povim gavgavim a ganidi. ²⁵⁻²⁶ Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksiabar ingari. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase. ²⁷ Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimîn girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari. ²⁸ Egha me birir agharir pumuning Purirpenimîn girakirangin itir mikebamningin aningin ingari. ²⁹ Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuvanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami. ³⁰ Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suisi, ezi boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagh da tuifi.

³¹⁻³² Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. ³³⁻³⁴ Egha me ringbar ingarigha vaghvagh birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimîn mikebar mamîn ikegha ghua mamîn tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

³⁵ Egha me inir ghurghurir ru-

arir ekiar mamîn ingarigha, Purirpenimîn aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, agheviri me sipsipin arizimîn ingarizimîn a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami. ³⁶ Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamîn suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan boksiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari. ³⁷ Egha me Purirpenimîn tiar akamîn min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimîn ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimîn an kurkegha da isami. ³⁸ Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksiar toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiamîn ingari

(Ua Me Ini 25:10-22)

¹ Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiamîn ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu. ² Egha me golin aghuarim isa Boksiamîn averiam ko azenimîn poghava a noke. Egha golin ruarir mamîn an apinimîn azenan bar an pogha a ikiagharui. ³ Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamîn vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike. ⁴ Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha

aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ⁵ Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu. ⁶ Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. ⁷ Egha me golin maba inigha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti. ⁸ Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti. ⁹ Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiagherigha ikia, Boksiamin asuam avara.

*Me bret bagha dakozimin ingari
(Ua Me Ini 25:23-30)*

¹⁰ Egha me akasin tememin dakozir mam in ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu. ¹¹⁻¹² Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mam an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamizi a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kam in, an miriamin golin igharazir mam adarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiaghariki. ¹³⁻¹⁴ Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mikebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. ¹⁵ Egha me akasin iter

otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ¹⁶ Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fufughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

*Me lamba afamin aghorimin ingari
(Ua Me Ini 25:31-40)*

¹⁷ Egha me golin aghuarim inigha lam in aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lam in aghorim asamin danganim in ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti. ¹⁸ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. ¹⁹ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvaha akimarir 3pla iti, egha da lam in kabar apengan iti. Ezi lam in aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar gan ganiba amon in tememin akimaribar min gari. ²⁰ Ezi lam in aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amon in tememin akimaribar min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari. ²¹ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami. ²² Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti. ²³ Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari. ²⁴ Me 35 kilogrem in golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

*Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari
(Ua Me Ini 30:1-5)*

²⁵ Egha me akasin tememin inigha pauran mughuriar aghuim tuamin

ofa gamir dakozimîn ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamîn ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mîrara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasîn ofa gamir dakozimîn ingarizimra, me bulmakaun kombar mîn garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimîn mîkebabar vaghvagha dar iti. ²⁶ Egha me an 4plan mîriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimîn dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimîn mîriabagh atigha a ikiagharui. ²⁷ Egha me gol ringîn pumuningîn ingarigha, mam isa vongîn a ikegha, vongîn mam ike. Me ringîn kamning golin ruarir me an mîriabar ikezimîn apengan aning ike. Ringîn kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ²⁸ Me akasîn iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimîn ingari

(Ua Me Ini 30:22-38)

²⁹ Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivîn borem deravîra da verezi, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivîn borer kam, an ingangarim kamakîn: me bizim o gumazim Ikiavîra Itir God bagh anemisîvisi, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravîra da verezi, sandan aghuim oto.

38

Me asiziba bar isia mîghîrir ofa gamir dakozimîn ingari

(Ua Me Ini 27:1-8)

¹ Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasîn temeba inigha, asiziba bar isia mîghîrir ofa gamir dakozimîn ingari. Ezi an arozim ko an ruarimîn ababanim vîrara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an

tuirivimîn ababanim 1 mita 30 sentimitan tu. ² Egha temer akasîn ofa gamir dakozimîn ingarizimra, me bulmakaun kombar mîn garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimîn mîkebabar vaghvagha dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasîn an pogha a noke. ³ Ofan dakozimîn ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasîn dar ingari. ⁴⁻⁵ Egha me bras uايا inigha abizimîn mîn garir bizimîn ingari. Egha ofa gamir dakozimîn aven aneti. Egha me brasîn ringîn 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimîn, abizimîn mîkebabar da arîki. Kar ringîn tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasîn ruarim inigha ofa gamir dakozimîn averiamîn tongîram anetigha a ikiagharui. Egh uايا brasîn abizimîn mîriaba isa brasîn ruarir kamîn apengan anegura. Ezi abizimîn mîn garir bizir kam, ofa gamir dakozimîn averiamîn tongîram apera. ⁶ Egha me akasîn iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasîn aning puegha aning noke. ⁷ Me ofa gamir dakozim aterasa akasîn temer kamning isa ringîn an mîriamningîn itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamîn mîn an ingari, egha boksiamîn dikinimîn ingarizir puvati. Me anetaghizîma an dikinim pura torim iti.

Me soroghafariba ruer itarir ekiamîn ingari

(Ua Me Ini 30:18)

⁸ Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn boroghîn Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingî. Brasîn kaba, da ganganir me uan guabar garibar mîn gari. Ezi ingangarir gumaziba brasîn kaba inigha, egha soroghafariba ruer

itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari.

Me Godin Purirpenimin divazim azui

(Ua Me Ini 27:9-19)

⁹ Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu. ¹⁰ Egha me inir kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha, egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiabagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹¹ Egha kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingari. ¹² Ezi divazir aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mam in ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹³ Ezi divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam tiar akam an iti. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamin miriamningin me dipenir akiniba asasa brasin boksiabar ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa nir pumuningin ingari. Aningin arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tu. ¹⁶ Me divaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari.

¹⁷ Me bras inigha, dipenir akiniba asamin boksiabar ingari. Egha me silva inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari. ¹⁸ Egha divazimin tiar akam bagha, me inir ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevur me sipsipin arizimin ingariziba isamigha inir kam in kurke. Ezi inir kam in arozim 9

mitan tu. Ezi an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin iniba ko voroghira ghu. ¹⁹ Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksiar 4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari. ²⁰ Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari.

Me Purirpenimin ingarasa gol ko biziba isi

²¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraziv kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kam in faragha zui.

²² Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari. ²³ Ezi Oholiap, an Ahisamak in otarim, egha Dan in anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko, aghevur me sipsipin arizimin ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo.

²⁴ Ezi me, golin gumazamiziba Godin damazimin fegha ighuavamadir ofan min Godin Purirpenimin ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtizim ghua 998 kilogrem in tu. ²⁵⁻²⁶ Ezi me silva medima, an osimtizim ghua 3,430 kilogrem in tu. Gumazir ziaba akinafarimin itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tughu ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir

kaba bar men dibobonim 603,550. ²⁷ Ezi me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimin birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganim avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagh dar osimtizim 34 kilogrem in tu. ²⁸ Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtizim 30 kilogrem in tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave. ²⁹ Ezi brasin me ofan min Ikiavira Itir God ganingizimin osimtizim a 2,425 kilogrem in tu. ³⁰ Ezi me brasin kam inigha God bativamin Purirpenimin tiar akamin akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasin ofa gamir dakozim ko, an abizimin min garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasin dar ingari. ³¹ Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimin tiar akamin dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimin dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39

Me ofa gamir gumazibar korotiabar ingari

(Ua Me Ini 18:1-14)

¹ Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari.

²⁻³ Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami. ⁴ Egha me inir sazir pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suigham. ⁵ Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kammin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami.

⁶ Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningin suighasa, golin kurkazir pumuningin ingari. ⁷ Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarimin poroghav itim, an ingari

(Ua Me Ini 28:15-30)

⁸ Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam

bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke. ⁹ Me forivtarir inir muziarir kamın ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimın mın oto, ezi an otevirar ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu. ¹⁰⁻¹⁴ Egha me dagiar ivezim bar pın koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar abanimın mın iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimın azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamın, dagiar me kamaghın diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimın, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mıkezimın, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4ın abiamın, dagiar beril ko, dagiar pızir aghuarim ko jasper dagiam ike.

¹⁵ Egha me golin aghuarim inigha tretin mın ikarizibagh irigha da nuavigha benir pumuningın ingarizi, aning forivtarir inir evarimın guraghav itimın suigham. ¹⁶⁻¹⁷ Egha me dagiamningın suighasa golin kurkazir pumuning, ko gol ringın pumuningın ingarigha, ringın kamning isa evarimın itir forivtarir inimın mıkebar pın itimningın aning gike. Egha me golin benimning isa, aningın otevimning, forivtarir inimın itir gol ringın kamning gike. ¹⁸ Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipızimningın itir dagiamningın suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamın forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.

¹⁹ Egha me ua gol ringın pumuningın ingarigha, aning isa evarimın itir forivtarir inimın mıkebar vın itimningın aning gike. Ringın kamning datirighın korotiar otevir azenan itimın boroghın iti.

²⁰ Egha me gol ringın pumuning uam aningın ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimın dipızimningın vın korotiar otevimın aning isami. Aning datirighın, inir ruarir me deravira kurkezimın pın, inimning uaningın akuizir danganımın boroghın iti. ²¹ Egha me benir sazır blupla inigha, evarimın itir forivtarir inimın ringning isa korotiar otevir azenan itimın ringning gike, ezi evarimın itir forivtarir inim, korotiar otevir azenimın itimın suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir puvati. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Me ofa gamir gumazibar korotiar igharazibar ingari (Ua Me Ini 28:31-43)

²² Egha me korotiar ruarir azenan itimın ingarizi, a korotiar otevir azenan itimın apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipın arızimın ingarizimın an ingari. ²³ Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avızir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam isamizi moghın a ighuigha a isami, eghti an torimın apıniba gavgavightı torim bigh ekevegh mangan kogham. ²⁴⁻²⁶ Me tretin blupla ko pıghaghevım ko tretin aghevır me sipsipın arızimın irıghızım inigha, iter pomigranetin ovızibar mın biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar dapanımın korotiar ruarir azenan itimın vın bizir kaba isami. Egha golin aghuımın ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovızibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanımın korotiar kam arugh ofa gamir gumazimın ingangarım damuam. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

²⁷⁻²⁹ Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronın dapanim darıghasa inir ghurghurir aghuarım inigha, dapanir asuar ruarımın

ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevirar ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar otevirar isami. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ruarir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuubar an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

³⁰ Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mam in ingari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, "Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra." ³¹ Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gituasa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

*Ingangariba bar gifa
(Ua Me Ini 35:10-19)*

³² Egha me dughiar kam in God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. ³³ Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksiar divazir aghariba ko akinibagh asamiba, ³⁴ ko Purirpenim avamin avaver ekiar me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuizim, ko avaver ekiar me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam, ³⁵ ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksiar kam aterasa iter pumuning, ³⁶ ko bretba arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin

arizir bretba, ³⁷ ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lam in me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angangarim aningamin olivin borem, ³⁸ ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivin borem, ko pauran mughurir aghuim, ko Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiam, ³⁹ ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimin ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi. ⁴⁰ Egha uaghan, me Purirpenimin divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, ko divazimin tiar akamin guamin inim, ko gavgavim divazim daningamin beniba ko afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingangarim damuasa bizir kaba bar da inigha izi. ⁴¹ Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me gin dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba. ⁴² Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari. ⁴³ Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha givagha, deraghvira me damuasa, kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu."

40

*Me Purirpenim asaragha,
egha God baghavira a ginaba*

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² "Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an dughiar namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh. ³ Egh

ia nan Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiaŕ dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimın aven anetiĝh, eĝh boksiam mongsi inir ekiam aguragh. ⁴ Eĝh bretba arizir dakozim inigh aven mangi anetiĝh, an biziba a gisin dar arikigh. Eĝh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, eĝh lamba isi an agharibar arikigh. ⁵ Eĝh golin ofa gamir dakozir me pauran mughuriar aghuim tuamim, a isi Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiaŕ dagiar akuar pumuning aven itir kamın, boroghın anetiĝh. Eĝhti inir ekiaŕ Boksiam modim aning abighti an azenan iki. Eĝh Purirpenimın tiar akamın itir inir ekiam aguragh. ⁶ Eĝh ia asiziba bar isia miĝhirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimın tiar akar azenan itimın anetiĝh. ⁷ Eĝh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamın tongira, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, eĝh dipam a datigh. ⁸ Eĝh ia divazimın mın inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Eĝh divazimın tiar akamın inir ekiam aguragh.

⁹ “Eĝh ĝin ia biziba misiv ingiamin olivin borem inigh, eĝh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Eĝh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar mın iki, bar na baghvira ikiam. ¹⁰ Eĝh ia borem isi, asiziba bar isia miĝhirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir dakozim na baghvira iki, bar anogoregham. ¹¹ Eĝh kamaghira soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eĝhti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam.

¹² “Eĝh ĝin ni Aron uan otariba ko me inigh izi, na bativamin Purirpenimın tiar akamın me rueĝh.

¹³ “Eĝh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, eĝh biziba misiv dagh ingiamin borem isi a ĝingegh anemiseveghti, a ofa gamir gumazimın mın nan ingangarim damuam. ¹⁴ Eĝh ni an otariba

inigh roĝhira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh. ¹⁵ Eĝh ni men afeziam amisevezi moghin, ni borem me ĝingĝi eĝh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni borem me ĝingegh me amiseveghti, ĝin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam.”

¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami. ¹⁷ Dughiar me Isip ataghizimın ĝin, azenir an ĝin zuimın, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1ın, dughiar kamra me Godın Purirpenim asara. ¹⁸ Dughiar kamın Moses Purirpenimın asara. A boksiaba isa, nguazimın da arigha, divazir aghariba isa boksiabagh ase, eĝh divazimın agharir ighuviba da ikia, eĝh inir ekiam guasa dipenir akiniba asi. ¹⁹ Eĝh Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimın agharim gisin anetiĝha, Purirpenim aver sipsipın apuriba ko ongarimın asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara. ²⁰ Eĝh me dagiar akuar God uan Akar Gavgaviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın aning ati. Eĝh me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamın ringbagh arugha, Boksiamın asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksiaŕ asuar kam, kar arazir kuraba ĝin amadir danganim. ²¹ Eĝh me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo.

²² Eĝh me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimın, notın amadaghan Anogoroghezir Danganimın aven anefa. ²³ Eĝh Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godın damazimın dakozim gisin deraghaviram aneti. ²⁴ Eĝh lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimın, sautin amadaghan, bretba arizir dakozimın vongin anesara. ²⁵ Eĝh Ikiavira Itir

God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi. ²⁶ Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimin aven, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin nir ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kamın pauran mughuriar aghuim tuezima, migharir mughuriar aghuim zuim otifi. ²⁸ Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura.

²⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamın, Moses dughiar kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue. ³⁰ Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin anefagha, dipam a ginge. ³¹ Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kamın da rue. ³² Guizbangira, me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me ofa gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me amir araziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami. ³³ Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar akamin inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisin iti

³⁴ Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira iza God ba-

tivamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin Moses God bativamin Purirpenimin aven mangan ibura.

³⁶ Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiam kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. ³⁷ Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisin ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam sivaghsivagh mangiti, me mangam.

³⁸ Guizbangira, Israelian tuavimin daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamın gari, egha dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamın aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira Itir God me daningamin kantrin oto.

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarim O Levitikas Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa miseveziba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tuavim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1--7)

¹⁻² Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin

a migei, "Ian gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

³ Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ⁴ Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kam dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kam deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham. ⁵ Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kam Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁶ Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirim bulmakaun kam inim adeg, an tuziba aghorarigh. ⁷⁻⁹ Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirim dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteviba bar da isi deraghvira avim darighti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kam mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁰ "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba

an mikarzim gasighasighizir pu-
vatizitam inigh izi. ¹¹ Egh Ikiavira
Itir Godin damazimin an ofa gamir
dakozimin boroghin danganir notin
amadaghan iti naghin, asizim
misueghti an aremegh. Eghti Aronin
otariba, me ofa gamir gumaziba,
me izi asizir ghuziba inigh, ofa
gamir dakozimin 4plan miriabar da
kavamang. ¹²⁻¹³ Eghti gumazir kam,
asizim aghorarigh, egh an muriam ko
suemning deragh aning ruegh. Eghti
ofa gamir gumazitam daziba ofa
gamir dakozim darigh, dar aborogh,
egh asizimin dapanim ko ovim, ko
asizir naba ofa gamir dakozimin
avimin deraghvira dar arikigh. Egh
ofa gamir gumazim, ofan bar isia
mighirir kam isi Ikiavira Itir God
daningam, eghti avim dar isi mangiti
da bar mighirighiti, averenir kinim
otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan
asizir kam in mughuriam baregh, egh
a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁴ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir
God bagh kuarazimin ofan bar isia
mighirizim damusi, a kuarazir me
kamaghin diborim, bunbam a inigh
ofa gamir gumazim bagh mangi.
¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir
bunbam inigh ofa gamir dakozimin
mangi, egh an firim ruivighiti an
aremegh. Egh a bunbamin dapanim
asigh, egh ofa gamir dakozimin a
tuaghti avim an isi mangiti a bar
mighirighiti, averenir kinim otogh.
Egh a bunbam ruivighiti an ghuzim
ofa gamir dakozimin miriam giri.
¹⁶ Egh a bunbamin ariziba asigh, an
forivtarir dagheba itim isi, aruem
anadi naghin, danganir me ofa
gamir dakozimin avereniba arizi
naghin anetigh. ¹⁷ Egh gin ofa gamir
gumazim bunbamin avizimningin
suiragh, an namnam abikigh, egh an
avizimning bar aning asian marki.
Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti
a bar mighirigh, averenir kinimin
otogh. A kamaghin damuti, Ikiavira
Itir God ofan bar isi mighiramimin
kuarazir kam in mughuriam baregh,

egh a gifuegh navir aghuim an
ikiam.”

2

Wit tuamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa
kamaghin Moses migei, “Gumazitam
witin ovizibar Ikiavira Itir Godin
ofa damusi, a witin iniba amisevegh
dar dagheba inigh faragh plauan
aghuimin ingarigh, egh a inigh izi.
Egh a olivin borem ko migharir
mughurir aghuim zuim itir pauran
me iter balsamin eborimin ingarizim
isi plauan kam gisin aning ingegh,
² egh a inigh Aronin adarazir ofa
gamir gumaziba bagh mangi. Eghti
ofa gamir gumazitam uan dafarim
plauan kam darugh, egh a plauan
muziaritam, ko migharir mughurir
aghuim zuim itir pauran me iter
balsamin eborimin ingarizim, an-
ingin dafarir izivirizim inigh ofa
gamir dakozimin a tuaghti, avim
an isi mangiti a bar mighirighiti,
averenir kinim otogham. Plauan
muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin
ofa gamizir kam, bar plauan nam in
danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir
God, wit tuer ofan kam in mughuriam
baregh, egh a gifuegh navir aghuim
an ikiam. ³ Eghti plauan nam, an ofa
gamir gumazibar daghem. Plauan
kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira
Itir God bagha ofa gami. Kamaghin
amizi, da bar zuegha Godin biz-
ibara, eghti gumazir kiniba da inian
kogham. Ofa gamir gumazibara, da
iniam.

⁴ “Eghti ia bret, bretba tuer dan-
ganimin aven a tuagh an nam inigh,
Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia
yis sara veregh an damuan marki.
Ia plaua inigh olivin borem sara
a veregh, egh ia bretin damigh an
ofa damu. Kamaghin, ia bretin
damuan aghuaghiva, ia bretin bar-
avim damigh, egh olivin borem a
daghuigh. ⁵ Egh ia ofa bagh ain in
baravim gisin plaua tusi, ia plauan
aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh
ia faragh olivin borem sara a veregh,

egh a tu. ⁶ Ia plauan kam bar a nguemsirigh, borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁷ Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin borem sara a veregh a tuagh. ⁸ A isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighti, a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir dakozimin mangi. ⁹ Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar muziaritam inighti, bretin Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar bretin namin danganim inigham. Eghti a ofa gamir dakozimin a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁰ Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

¹¹ “Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighi, ia Ikiavira Itir God daningan bar marki.

¹² “Ia witin akuar faragh azenimin miseveziba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimin a tuan marki, eghti an mughuriam aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki. ¹³ Amangsizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimin ababanim gami, kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar marki.

¹⁴ “Ia azenimin faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer danganimin aven

da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi. ¹⁵ Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimin ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim, witin kamın muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namın danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebbar bar aghuir, duatam an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin izi. ² Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamın ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. ³ Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh. ⁴ Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia

mighiriba inigh, ofa gamir dakozimın da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

⁶ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebor okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizim. ⁷ Egh gumazir kam sipsipın tamın ofa damusi, kamaghın ana inigh Ikiavira Itir Godın damazimın izi. ⁸ Egh a uan dafarim isi sipsipın kamın dapanim gisın datigh, egh a God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamın ghuziba isi, ofa gamir dakozimın 4plan miriabar da kavamang. ⁹ Eghti gumazir kam, God ko navir vavira ikiamin ofa bagh, sipsipın asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan mın da tuam. Sipsipın ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimın boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimın boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh. ¹⁰ Egh an ogiagharimın itir ovizimning, ko aningın ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemın ofan mın, ofa gamir dakozim gisın avimın da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham.

¹² “Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godın damazimın mangi. ¹³ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisın datigh, egh God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın a misueghti an aremegh. Eghti Aronın adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir

dakozimın 4plan miriabar da kavamang. ¹⁴ Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumaziba ofan mın da tuam. An an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh. ¹⁵ Egh an ovizir pumuning, ko aningın ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemın ofan mın, ofa gamir dakozimın da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godın bizibara. ¹⁷ Ia Israelia, ian tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamın gintigh mamaghira iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamın gin mangivira iki.”

4

Arazir kuraba gin amadir ofaba

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghın, a ofan kabar amu.”

Ofa gamir gumazibar dapanimın arazir kuraba gin amadir ofa

³ Egha Moses ua kamaghın migei, “Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumamazibar amuti, me bar osimtizim ikiam. Kamaghın, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh. ⁴ A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimın itiar akamın mangigh, dafarim an dapanim gisın datigh, egh Ikiavira Itir Godın damazimın a misueghti an aremegh. ⁵ Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God bativamin Purirpenimın aven mangi. ⁶ Egh nir

ekiar Bar Anogoroghezir Danganim modozimın boroghın mangı, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi, Ikiavıra Itir Godın damazimın, inir ekiamın a gasıvamang. A 7plan dughiabar kamaghın damu. ⁷ Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim iti naghın mangı, God bativamin Purirpenimın aven Ikiavıra Itir Godın damazimın tughıv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir nar ikiavıra itir kaba, inigh asıziba bar isia mıghırir ofa gamir dakozir azenan itimın mangı, God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın tughıv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamın mıngarim gınggeh.

⁸ “Egh arazir kuraba gın amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamın navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh, ⁹ egh an ovızir pumuning ko, aningın ovim sara inigh, egh an beramın akuar aghuim inigh. ¹⁰ Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovir mısaziar kaba bar isia mıghırir ofa gamir dakozimın da tueghtı da bar isigh mıghırigham, eghtı averenir kınimra ikiam. An ofan arazir kam mati, me God ko navir vamıran ikiamın ofa, me bulmakaun oviba inigha ofa gami. ¹¹⁻¹² Egh a bulmakaun apurir kamın asızir naba inigh, an inim ko tuziba ko dapanim, suemning ko dafarimning, muriam ko buariba, bar ada inigh, nguıbar me itimın azenan mangıva, me avimın avereniba inger danganimın, Godın damazimın zuezir danganimın mangı. Egh averenir pozim gısın daziba arigh avim daborogh asızir nar kaba tueghtı da bar isightı averenir kınim otogham.”

Gumamazıbar arazir kuraba gın amadir ofaba

¹³ Ikiavıra Itir God Israelia mıkimasa kamaghın Moses mıkeme, “Israelian gumamazıba deraghvıra foghan koghıva, Ikiavıra Itir Godın

Akar Gavgavir me mıkememiz mam abigh, kamaghın me arazir kuram gami. Me fozir puvatı, me arazir kuram gami, egha guızbangıra me uan arazir kamın me osımtızim iti. ¹⁴ Me gın uan arazir kuram gıfogh, egh a gın amangısı, me uan asızibar tongın bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gın amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimın izi. ¹⁵ Eghtı Ikiavıra Itir Godın damazimın Israelian gumazir dapaniba uan dafariba isi, bulmakaun apurir kamın dapanim datıgh, egh me a mısueghtı an aremegh. ¹⁶ Eghtı ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun apurir kamın ghuzitaba inigh, God bativamin Purirpenimın aven mangı. ¹⁷ Egh nir ekıar Bar Anogoroghezir Danganim modozimın boroghın mangı, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi Ikiavıra Itir Godın damazimın, inir ekiam gasıvamang. A 7plan dughiabar kamaghın damu. ¹⁸ Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozir Purirpenimın aven iti naghın mangı, egh God bativamin Purirpenimın aven Ikiavıra Itir Godın damazimın tughıv iki. Egh a ofa gamir dakozir kamın ghuzitaba isi, bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavıra itir kaba, a da inigh asıziba bar isia mıghırir ofa gamir dakozimın mangı, God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın tughıv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamın mıngarim gınggeh. ¹⁹ Egh gın a bulmakaun oviba bar da inigh asıziba bar isia mıghırir ofa gamir dakozimın da tueghtı da bar isigh mıghırıghtı, averenir kınimra ikiam. ²⁰ Ofa gamir gumazibar dapanim, uabı uan arazir kuraba gın amadir ofa gami moghın, a kamaghıra bulmakaun kam damıgh. Ezı kamaghıra ofa gamir gumazibar dapanim, gumamazıbar arazir kuraba gın amangısı ofa damutı, God men arazir kuraba

gîn amangam. ²¹ Eghti a gîn bulmakaun asizir naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gîn amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumazamiziba bar men arazir kuraba gîn amadir ofa.”

Gumazir dapanibar arazir kuraba gîn amadir ofaba

²² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kam in an osimtizim iti. ²³ A gîn uan arazir kurar kam gifogh, egh a gîn amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzim in ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi. ²⁴ Egh Ikiavira Itir Godin damazim in a dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gîn amadir ofa. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gîn amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim in, ofa gamir dakozim in mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim in mingarim gingegh. ²⁶ Egh a memen oviba ofa gamir dakozim in, da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kam in arazir kuraba gîn amangisi ofa

damu, eghti God an arazir kuraba gîn amangam.”

Gumazir kinibar arazir kuraba gîn amadir ofaba

²⁷ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar kam in osimtizim an iti. ²⁸ Egh a gîn bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gîn amangisi ofa damuam. A memen amebur aghuir duaba an mikarzim in puvatizimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi. ²⁹ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gîn amadir ofa. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim in mangi, ofa gamir dakozim in mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim in mingarim gingegh. ³¹ Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozim in da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozim in da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kam in arazir kuraba gîn amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gîn amangam.

³² “Eghti gumazitam uan arazir kuraba gîn amangisi sipsip in ofa

damusi, a sipsipin amebat aghuir duaba an mikarzim puvatizimra inigh izi. ³³ Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ³⁴ Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozim mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim mingarim gingegh. ³⁵ Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozim da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amibar min, a sipsipin kam oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mighirighi, averenir kinim otogham. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kam arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

5

Arazir kurar igharagha garir maba gin amadir ofaba

¹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam gumazir igharazim garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kam gun mikimasa an diagha an azangisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kam gun mikemez puwati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazim a gamigha osimtizim iti.

² “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemez bizir mizezir tam porogham, gumazir kam a Godin damazim mize. A mati asizir atiar aremezir

kuam, o nguibamin asizir kuar Godin damazim mizezim, o asizir davaragha aruir Godin damazim mizezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizim porogha Godin damazim mize. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam.

³ “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazim bizir mizezir gumazim o amizim mikarzim itim porogh, gumazir kam Godin damazim mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam.

⁴ “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazim arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuram osimtizim an ikiam.

⁵ “Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizim gun mikemegh. ⁶ Egh a uan arazir kuram osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kam arazir kuram gin amangisi, asizir kam ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham.

⁷ “Arazir kuram osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba oteveggh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirim otogham. ⁸ Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbam firim

ruivighti an aremeghti, an an danim asian marki. ⁹ Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimın miriamın a kavamang, bunbamın firim ruivighti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimın mıngarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gın amadir ofa. ¹⁰ Egh gın a bunbar igharazimın, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamın arazimın gın mangi. Egh kamaghıra ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuraba gın amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gın amadagham.

¹¹ “Gumazir osımtızim itim, bar dagiabagh asaghıva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a wıtın ovizim tuer ofan mın amizi moghın, an olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamın eborimın ingarizim isi a gıngan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gın amadir ofa. ¹² Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimın a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kınim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavıra Itir Godın ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganım ini. Kar arazir kuraba gın amadir ofa. ¹³ Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram bagh ofa damighti, God an arazir kuraba gın amadagham. Eghti ikiavıra itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati wıtın ovizir nar me ofa bagha tueba.”

Osımtıziba agevir ofaba

¹⁴ Ikiavıra Itir God Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, ¹⁵ “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatıgha, Ikiavıra Itir God danıngamin biziba bakınighnigh,

egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavıra Itir Godın ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osımtızim agıvaghıam. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asızibar okoruabar tongın sipsipın apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatızitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipın gumazim inigha izezir kamın ivezimın dibobonım atıgham. Kar osımtızim agevir ofa. ¹⁶ Eghti dagıar a isa Ikiavıra Itir God ganıngizir puvatızir kaba, a datırıghın a danıng, egh ua dagıataba isi dagh ısın datıgh. A pura 5plan biziba ini, kamaghın a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim danıngıgh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipın kam inigh, gumazir kamın osımtızim agıvamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gın amadagham.

¹⁷ “Gumazitam o amizitam deragh nıghnıghan kogh, Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgavitam abıgham, kamaghın an arazir kuram gamıgha Godın damazimın osımtızim iti, egh ivezir kuram iniam. ¹⁸ Kamaghın amizi, a uan asızibar okoruabar tongın sipsipın apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatızitam inigh, ofan mın ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osımtıziba akır da agıfagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipın gumazim inigha izezir kamın ivezim diborogh a datıgh. Eghti gumazim sipsipın kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamın osımtızim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gın amadagham. ¹⁹ Sipsipın kam, Ikiavıra Itir Godın damazimın, an osımtızim agevir ofa.”

6

¹ Ikiavıra Itir God Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, ² “Gumazitam o amizitam uan namakamın bizim puram a inigha, uam a ikarvaghıasa akar dikırızim gamıgha, gın bizir kam uam a

daningan aghua, kamaghin a deraghavira Ikiavira Itir Godin gin zuir puvati, egha an arazir kuram gami. A namakamin bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui,³ o a bizitamın garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghin, an arazir kuram gami. ⁴⁻⁵ Gumazir arazir kabagh amim, a Godin damazimın osımtızim inigha gıfa. Egh gin a uan osımtızim gıfogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimın inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osımtıziba agıvsi ofa damuamin dughiamın, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim daningh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh. ⁶ A sipsipın apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar osımtızim agevir ofan mın Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asızibar tongin sipsipın apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatızitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipın gumazim inigha izezir kamın ivezimın dibobonim atıgham. ⁷ Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimın osımtıziba agıvsi Ikiavira Itir Godin damazimın ofa damuti, God an arazir kuraba gin amadagham.”

Ofan bar isia mighiribar araziba

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme: ⁹ “Ni ofan bar isia mighiribar arazibar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozimın a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti aminim tiragh. Dimangan avim isi mamaghira iki, egh mungeghan marki. ¹⁰ Eghti gin, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimın ingarizim arugh, egh gin trausiziar otevir me nir aghuimın ingarizim isi aven anerugh, egh gin an ofa gamir dakozimın mangi, ofan bar isi mighiramimın averenim inigh,

averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozimın boroghın nguazimın a ingegh. ¹¹ Egh a gin uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh, averenir kam inigh men dipeniba itir danganimın azenan mangi, nan damazimın danganir zuezimın anetigh. ¹² Eghti ofa gamir dakozimın avim isi mamaghira iki, egh mungan marki. Egh mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim dazibar avim darigh mamaghira iki. Egh an asızir bar isia mighiriba inigh, da isi avimın deragh dar arigh da tueghti, da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. Egh a God ko navir vamıran ikiamın ofan oviba inigh, avir kamın da tueghti da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. ¹³ Avim zurara ofa gamir dakozimın isi mamaghira iki. Ia avim ateghti a mungeghan marki.”

Wit tuamin ofabar arazim

¹⁴ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Wit tuamin ofabar arazim kamakın. Aronın adarazir ofa gamir gumazitam ofan wit tuamin kam isi nan damazimın ofa gamir dakozimın boroghın mangi, nan akagh na daningam. Ki Ikiavira Itir God. ¹⁵ Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim uan dafarim isi plauan kam darugh, egh dafarir zivirizimın an plaua inigh, an itir borer muziaritam, ko migharir mughurıar aghuim zuir pauran me iter balsamın eborimın ingarizim bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozimın da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namın danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir God, wıtın ofa tuamin kamın mughurıam bareghıva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis puvatızir bretın ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizir

divazimîn aven anemi. ¹⁷ Kar ofan dagher nar me iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir kuraba gîn amadir ofaba ko gumazamizibar osimtiziba agevir ofaba, da nan biziba. Kamaghîn amizi, me yis sara bretin kam veregh a tuan marki. Me puram a tuam. ¹⁸ Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh bretin kam amam. Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirir dagher kaba, merara, da iniam. Egh gîn izamin dughia bar zurara, Aronin ovavir boriba, ofan nar kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar anogoregham.”

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghîn Moses migei, ²⁰ “Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa gamir ingangarim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa gamir dughiamin gumazitam amiseveghti, a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighti, an osimtizim 1 kilogremin tugh, a mati me dughia bar zurara wit tuer ofan ababanimra inigh. A plauan kamîn akuatam isi mizarazimîn ofa damigh, egh aruem magiriti, an akuar namîn ofa damu. ²¹ An olivin borem sara bar deragh plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh gîn anebighirarigh na daning, ki Ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kamîn mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ²² Eghti gîn izamin dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan kam, a nan bizimra, kamaghîn, a ofa ateghti a bar isi mighirighti, averenir kinim otogh. ²³ Ofa gamir gumaziba witin ofan kamîn muziarir tabar aman

marki. Puvati. Me aneteghti a bar isi mighirigh.”

Arazir kuraba gîn amadir ofaba

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghîn Moses migei: ²⁵ “Ni ofan arazir kuraba gîn amadir arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gîn amangisi, nan damazimîn asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba misozir danganimîn asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa. ²⁶ Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gîn amadir ofa damu, egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizir divazimîn aven asizir tuzir kam amam, kar danganir na baghavira itim. ²⁷ Eghti gumazitam, ofan kamîn asizir tuzimîn porogh, egh a nan bizimram otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimîn ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizir divazimîn aven a ruegh. ²⁸ Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemîn anevigh, a gîn miner kam abikigh. A brasin minemîn anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh. ²⁹ Ofan kamaghîn garim, a nan bizimra. Kamaghîn amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamîn asizir tuzim ami. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamîn ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimîn aven mangigh, arazir kuraba gîn amangamin ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighti, averenir kinim otogham.”

7

Osimtiziba agevir ofaba

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghîn Moses mikeme: “Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin. ² Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozир danganimîn, me osimtizim agevir ofa

bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin kamın ghuziba isi ofa gamir dakozimın 4plan miriabar da kavamang. ³ Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipin oviba, ko an puer mingarimın boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh. ⁴ Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipin beramin akuar aghuim inigh. ⁵ Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimın da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God ganidi moghin damu. Kar ofan osimtizim agevir ofa. ⁶ Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghin amizi, me Godin Purirpenim avinizir divazimın aven anemi, kar Godin danganimra.

⁷ “Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osimtizim agevir ofa, aning ofan arazir vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamın asizir tuzim iniam. ⁸ Ofa gamir gumazim bar isia mighirir ofa damuva, a ua bagh asizimın inim iniam. ⁹ Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer danganimın tueziba, ko witin ofan me nguazir minemın tueziba, ko witin ofan me ainin baravimın tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami. ¹⁰ Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin sara da vere, maba me pluan ofan kinibagh ami, da bar Aronin adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamiran gin mangi vaghvagh Aronin adarazir ofa gamir gumazibar aning.”

God ko navir vamiran ikiamin ofaba

¹¹ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan arazim kamakin.

¹² Gumazitam God minabi a ko navir vamira ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: pluan me olivin borem sara veregha ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir basketba, ko olivin borer ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu. ¹³ Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamiran ikiamin ofan kam sara damuva a minabi. ¹⁴ A bretin kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavira Itir God daningigh. Bretin kaba, ofa gamir gumazimın dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofan asizimın ghuziba inigh, ofa gamir dakozimın miriabar da kavamang. ¹⁵ Eghti gumazir God minabiva a ko navir vamiran ikiamin ofa gamim, ofa gamir dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar dar amegh. An asizir tuziba ateghti, da iki mangi dughiar igharazimın otivan marki.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan akar dikirizir God koma amizim akiramın ofa damusi, o a uan ifongiamın gin mangi ofa damu, o God ko navir vamiran ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiamın, an asizir kamın tuzir tabar ami, egh amimzaraghan uaghan tuzir nabar ameghti, kamaghin deragham. ¹⁷ Egh me dughiar namba 2in, da givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira ikiti, me dughiar namba 3in avimın bar da tueghti, da bar moghira isi mighirigh. ¹⁸ Me dughiar namba 3in asizir tuzir katam ameghti, God gumazir kamın ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a Godin damazimın deragham kogh, egh pura mangigh gumazir kamın akurvaghan kogham. Eghti God suam, nin ofan kam bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asizir tuzir kam amiva, an osimtizim ikiam.

¹⁹ “Eghti God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim, bizir mizirizitamın porogham, a Godin damazimın zueghan kogham. Eghti

me asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuzir kam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh.

“Gumazamizir Godin damazimin zueziba, merara God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ami. ²⁰ Eghti ian tav Godin damazimin zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ²¹ Eghti ian tav uaghan, bizir Godin damazimin mizezir tamn suiragham, ka ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumazamizibar mikarzipar itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin ikian kogham.”

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

²²⁻²³ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ia bulmakaun oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba, dar aman marki. ²⁴ Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an ovim aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inighti deragham. ²⁵ Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin ofa gamizir asizimin ovitam ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. ²⁶ Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara kuarazibar aman marki. Bar marki. ²⁷ Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir ghuzibar aman koghamin kam abighti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.”

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

²⁸⁻²⁹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ian tongin itir gumazitam, God

ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh. ³⁰ Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimin suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang. ³¹ Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh. ³² Eghti asizir kamn agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim daningh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa. ³³ Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim. ³⁴ Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir kamn agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aning inigha, ofa gamir gumazibagh aningi, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughiar zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam. ³⁵ Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam. ³⁶ Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki.”

³⁷ Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia miḡhiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba ḡin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba. ³⁸ Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Miḡhsiamin da isa Moses ganingi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavira Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8--10)

God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa (Ua Me Ini 29:1-37)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses miḡei, ²⁻³ “Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin boremin inigh. Egh arazir kuraba ḡin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh gumazamiziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an ḡin zui. Ezi gumazamiziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghin me miḡia ghaze, “Bizir ki datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme.”

⁶ Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumazamizibar damazimin tughu, me gamizi me dipamin uari rue. ⁷ A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an

ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike. ⁸ Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu. ⁹ Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁰ Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kam a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. ¹¹ Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughibar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kam Moses bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi. ¹² Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kam an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto. ¹³ Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁴ Ezi bizir kam ḡivazi, Moses arazir kuraba ḡin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki. ¹⁵ Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini.

Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dagh arıki. Egha arazir kamın a ofa gamir dakozim gamima, a Godın damazimın zue. Ezi Moses ghuzir ikiavıra itiba inigha, ofa gamir dakozimın mıngarim ginge, kar arazir kuraba gın amangamin arazim. Egha arazir kamın, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi, a Godın bizimram oto. ¹⁶ Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovızir pumuning ko, aningın ovim sara inigha, an beramın akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimın da tuezı, avim bar dar isia ghua mıghırizi, averenir kınimın oto.

¹⁷ Egha a bulmakaun kamın ikiavıra itir asızir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimın azenan ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavıra Itir God mikemezi moghın, Moses ami.

¹⁸ Egha Moses sipsipın apurir kamningın mam inigha izi. Kar ofan bar isia mıghırım damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipın dapanim gisın da arıki. ¹⁹ Ezi Moses sipsipın kam misuegha, an ghuziba inigha ofa gamir dakozimın 4plan mırıabar da kavamangi. ²⁰⁻²¹ Egha a sipsip aghoragharigha, an muriaba ko an suemning deraghavıra darue. A gın sipsipın dapanim ko ovim ko an asızir otevir maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatıgha bar ada tuezı, avim bar dar isia ghua mıghırizi, averenir kınim oto. Ikiavıra Itir God a mikemezi moghıra, Moses ami. Sipsipın kam, kar bar isia mıghırir ofa. Ikiavıra Itir God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam.

²² Ezi Moses sipsipın apurir igharazim inigha izi, sipsipın kam, ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba

isa sipsipın kamın dapanim garıki. ²³ Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronın kuarir guvimın itir kuarir amırazim, ko an dafarir puzir amebar agharir guvimın itim, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimın itim, dagh aghui. ²⁴ Egha Moses Aronın otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadaghan itir kuarir apebar amıraziba, ko men dafarir puzir amebar dafarir guvimın itiba ko dagarir puzir amebar suer guvimın itibagh aghui. Egha sipsipın ghuzir ikiavıra itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimın 4plan mırıabar da kavamangi.

²⁵ Egha sipsipın oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mıngarimın itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovızir pumuning ko, aningın ovim sara inigha, sipsipın beramın akuar aghuim inigha, sipsipın buaragharir agharir guvimın itim ini. ²⁶ Egha Moses ghua, Godın damazimın itir yis puvatızir bret bar izivazir akırar kam bagha ghua, bretın ruzir me yis sara tuazir puvatızir mam, ko pluan me olivın boreme sara veregha ingarizir bretın ruzir mam, ko olivın borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretın kaba isa sipsipın oviba ko buaghagharir agharir guvimın itim gisın ati. ²⁷ Egha gın dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atızı, me ofan kamın suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavıra Itir Godın damazimın ighuavamadi. ²⁸ Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimın asızir ofan bar isia mıghırizim gisın atızı, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mıghırizi averenir kınim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavıra Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera. ²⁹ Ezi datırighın Moses sipsipın kamın uan dafarimningın an amagapamın itir asızir tuzimın suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavıra Itir Godın

damazimın ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipın apurimın akuar kam, kar Moses uabi damamin asızir tuzim. Moses Ikiavıra Itir God a mikemezi moghıra bizibagh ami.

³⁰ Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir dakozimın miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamın Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavıra Itir Godın bizibara.

³¹ Ezi Moses ghua kamaghın Aron ko an otaribav gia ghaze, “Ia asızir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimın tiar akamın mangi, egh anevigh Bretin akiramın itim sara dami. God ia mikemezi moghıra, Iarara dar ami. Akırar Bret Itir kam, me an aven Bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami. ³² Egh ia damegh izivagh, asızir tuzir naba ko Bretin naba ikivıra ikiti, ia avimın da tueghti da bar isi mighirigh. ³³ Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimın tiar akamın azenan mangan marki. Ia kamaghıra iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam gıvagh. Guizbangıra, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba. ³⁴ Ikiavıra Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemegha ghaze, Ia uan arazir kuraba gın amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighın ia dagh amigha gıfa. ³⁵ Ia arueba ko dimagarıbar God bativamin Purirpenimın tiar akamın iki mangi 7plan dughiabar tugh, egh ia Ikiavıra Itir God mikemezi moghın bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arımighiregham. Ikiavıra Itir God kamaghın na mikeme.”

³⁶ Mosesin migirigıabar aven, Ikiavıra Itir God bizir kabar Aron ko

an otaribav keme. Ezi me kamaghıra dagh ami.

9

Aron ofan mabagh ami

¹ Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atıgha gıfa. Ezi dughiar namba 8 otozıma, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanıbar diazi, me iza uari akufa. ² Me uari akuvagha itima, a kamaghın Aron migei, “Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gın amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipın apurir aghuir duaba an mikarzimın puvatızitam, ofan bar isia mighirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavıra Itir Godın damazimın aningın ofa damu. ³ Egh ni kamaghın Israelian gumazamizıbar kemegh, ‘Ia arazir kuraba gın amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mighıramıbar amusi, bulmakaun azenir vamıra ititam ko sipsipın apurir azenir vamıra ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asızir aghuıbara inigh, duatam men mikarzıbar ikian marki. ⁴ Egh uaghan ia ofan God ko navir vamıra ikiamim damusi, bulmakaun tam ko sipsipın apuritam inigh. Ia, asızir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavıra Itir Godın ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavıra Itir God ian damazimın otogham, kamaghın amizi, ia ofan kabar amu.’”

⁵ Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemezıba inigha, God bativamin Purirpenimın boroghın ize. Ezi Israelian gumazamizıba bar, Ikiavıra Itir Godın ziam fasa iza an damazimın uari akuvagha tuıvıghav iti. ⁶ Ezi Moses kamaghın me migei, “Ikiavıra Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavıra Itir Godın angazangarir bar gavgavim ia bativam.” ⁷ Egha Moses kamaghın Aron migıa ghaze, “Ni ofa gamir dakozimın boroghın mangi, egh ofan

arazir kuraba gın amangamim ko nın ofan bar isi mighirighamim sara damu. Ni ua bagh kamaghın damuti God nın arazir kuraba gın amangıva, gumazamizibar arazir kuraba sara gın amangam. Egh gın, Ikiavıra Itir God mikemezi moghın, gumazamiziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gın amangam.”

⁸ Ezi Aron ofa gamir dakozimın boroghın ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gın amangasa ofa gami. ⁹ Ezi Aronın otariba a bagha asızir ghuziba inigha iza a ganıngizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar mın garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimın mıngarim ginge. ¹⁰ Egha gın Aron, arazir kuraba gın amadir ofan kamın asızir oviba bar ada inigha, ovızimning ko beramın akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozimın da tuezı avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kınim oto. Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghın, Aron ami. ¹¹ Egha an asızir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimın azenan ghua da tuezı, avim bar dar isizi da gıfa.

¹² Egha gın Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipın apurir kam misoke. Ezi an otariba asızir ghuzir kaba inigha iza a ganıngizi, an ofa gamir dakozimın 4plan mırıabar da kavamangi. ¹³ Ezi otariba asızir dapanim ko asızir otevir maba sara vaghvaghda da inigha iza a ganıngi. Ezi a bar ofa gamir dakozimın da tuezı avim bar dar isia mighirizi, averenir kınim oto. ¹⁴ Ezi an asızir kamın muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamın mabagh isın da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kınim oto.

¹⁵ Egha Aron gın gumazamizibar ofaba inigha, Ikiavıra Itir God

bagha ofa gami. A gumazamizibar ofabar amu men arazir kuraba gın amangamimın meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir kuraba gın amangamin asızimın ofa gamizi mokin.

¹⁶⁻¹⁷ Egha an asızir gumazamiziba ofan bar isia mighirizim bagha inigha izezir kamningın mamın ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara mızarazibar ofa damuamibar gın zui. Egha a plaua inigha wıtın ofa damuasa a tue. A uan dafarir zıvirizimın plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimın da tuezı avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kınim oto.

¹⁸ Egha gın, Aron bulmakau ko sipsipın apurir gumazamiziba God ko navir vamıran ikiamın ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asızir kamningın ghuziba inigha a ganıngizi, an ofa gamir dakozimın 4plan mırıabar da kavamangi. ¹⁹ Egha Aron bulmakau ko sipsipın apurimın oviba bar ada ini, kar an puer mıngarim boroghıra itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovızir pumuning, aningın ovim ko beramın akuar aghuim, a bar da ini. ²⁰ Egha me ovir kaba isa asızimningın amagapamning gatıgha, bar da inigha ofa gamir dakozimın ghu. Asızir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimın da tuezı avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kınim oto. ²¹ Egha a uan dafarimın bulmakau ko sipsipın amagapamning ko agharir guvimın amadaghan itir buaragharimningın suiragha da fegha dagh amizi, da Ikiavıra Itir Godın damazimın ighuavamadi. A Moses mikemezi moghın ami.

²² Aron ofan kaba bar dagh amigha gıvaghda, uan agharimning ghufegha, gumazamizibav gıa ghaze, God deraghvıra ia damu. Egha ofa gamir dakozim ategha izaghiri. ²³ Egha Moses ko Aron, God bativamin

Purirpenimîn aven ghu. Egha aning azenan izir dughamîn, aning ghaze, God deraghvîra bar gumazamizibar amuam. Ezi Ikiavîra Itir Godîn angazangarir bar ekiam, azenim girizi gumazamiziba bar an gani. ²⁴ Ezi zuamîra Ikiavîra Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimîn izaghiri. Egha avim ofan bar isia miġhirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamîn ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemîn dia Ikiavîra Itir Godîn ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

¹ Ezi dughiar kamîn Aronîn otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan mîn Ikiavîra Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavîra Itir God kamaghîn garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghîn amizi, bizir kam a Ikiavîra Itir Godîn bizim puvati, ezi an an aghua. ² Egha Ikiavîra Itir God, zuamîram avim amadazi, a iza Ikiavîra Itir Godîn damazimîn bar aningîn isizi, aning areme. ³ Ezi Moses kamaghîn Aron miġei, “Ikiavîra Itir God, fomîra kamaghîn ikiangsiġha ia mikeme, ‘Gumazir nan boroghîn iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengan iki deragh na damuva kamaghîn fogh suam, ki guizbangîra Ikiavîra Itir Godîn bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.’” Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura.

⁴ Ezi Moses dikavigha, Aronîn ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aningîn diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghîn aning miġei, “Gua roġhîra kagh izîva, uan avebamningîn

kuamning inigh, egh Ikiavîra Itir Godîn Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimîn azenan mangi.” ⁵ Ezi aning Moses mikemezi moghîn ghua, gumazir kuamning inigha danganir me itimîn azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningîn korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningîn korotiabar suigha aning amikirigha azenan zui.

⁶ Ezi Moses datirighîn, Aron ko an otarir igharazir pumuning, Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi. A kamaghîn me miġei, “Ia apangkuvir arazimîn ġin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dughiaba zurara uan dapanir ariziba batoghvîra iki. Ia da ateghti da pura ikian marki. Ia uan apangkuvimîn ababanim bagh, korotiaba abighan marki. Ia apangkuvir arazimîn ġin mangiti, Ikiavîra Itir God ia misueghti, ia arimighiregham. Eghti e Israelian gumazamiziba, Ikiavîra Itir God bar puvîram en ataram. Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavîra Itir God amadazir avimîn aremezir gumazimning bagh aziam. ⁷ Eghti ia God bativamin Purirpenimîn tiar akam ataghîraghan marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavîra Itir Godîn bizimra ikiasa olivîn borem ia gaghuizi, ia Ikiavîra Itir Godîn adarazira. Kamaghîn amizi, ia Ikiavîra Itir Godîn Purirpenimîn azenan mangegh, ia arighiregham.” Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi moghîn ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

⁸ Ikiavîra Itir God kamaghîn Aron miġei, ⁹ “Ni uan otariba ko, ia wainîn dipar onganiba amegh, nan damazimîn, na bativamin Purirpenimîn aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven mangîva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir ġin otivamiba, arazir kamîn

gintigh mamaghira iki. ¹⁰ Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumamazir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin zuezi, manaba mize. ¹¹ Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumamazizibar sure damu.”

¹² Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, “Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir Bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganingi. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin Bretin kam ami. ¹³ Ikiavira Itir God bizir kamın na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumamazir Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven Bretin kam ami. ¹⁴⁻¹⁵ Eghti Israelian gumamaziziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh izi. Eghti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamın asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamın mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa.”

¹⁶ Egha gin Moses ghua arazir

kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagha azaragha ghaze, “Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?” Ezi me a migei, “E avimin a tuazi a isigha gifa.” Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari.

Egha a ghaze, ¹⁷ “Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamın asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganingi, ia gumamazizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam. ¹⁸ Ia ofan kamın ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?”

¹⁹ Ezi Aron kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Datirighira, gumamaziziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gakuegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham.” ²⁰ Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

11

(Sapta 11--15)

*Asizir Israelia damamiba ko asizir anogorogheziba
(Godin Araziba 14:3-21)*

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, “Ia, nguazir kamın itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami. ³ Asizir kabanang: Dar

soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami. ⁴⁻⁶ Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke. ⁷ Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize. ⁸ Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighiti, ia fogh, da bizir bar kuraba. ¹¹ Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba. ¹² Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighiti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

¹³⁻¹⁹ “Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki.

²⁰ “Ezi apizir suemning ko darfarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke. ²¹ Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami.

²² Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami. ²³ Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke.

²⁴⁻²⁵ “Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitam mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kam in suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham.

²⁶ “Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati. ²⁷ Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham. ²⁸ Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimin mangigham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize.

²⁹⁻³⁰ “Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar aviriba. ³¹ Ki asizir kaba ian anogoroke. Eghti ia dar kuabar suighiva, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. ³² Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irigham, bizir kam uaghan nan damazimin mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mitaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irigham, a nan damazimin bar mizegham. Eghti ia a isi dipamin a rueghti, bizir kam nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. ³³ Eghti asizir mizezir kam in mikarzim nguazir minem girighiti, bizir miner

kamin itiba bar mizegham. Kamaghin, ia miner kam abikigh. ³⁴ Eghti daghetaba roghira ikiti, miner kamin dipam dagher kabagh ireghti, dagher kaba nan damazimin uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamin itim, a ikuvigha mizegha gifa. ³⁵ Eghti asizir kam bizitam girigham, bizir kam nan damazimin a mizegham. Eghti miner kam, o bretba tuer danganir me nguazimin ingarizir kam, ia uaghan anebikigh. ³⁶ Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimin otivim girigham, o tengin dipam girigham, eghti dipam nan damazimin mizeghan kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamin mikarzim poro, a mizegha ikufi. ³⁷ Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvati, a zueghavira iti. ³⁸ Ezi dagher anabar kam dipamin aven itima, asizir kamin kuam a giri, dagher anabar kaba nan damazimin mize.

³⁹ “Ia asizir ki damasa ia mikemezibagh nighnigh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimin mizegham. Egh a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁰ Eghti gumazitam asizir kamin tuzitam ame, o asizir kamin kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

⁴¹ “Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimin aruibar aman marki. Ia kamaghin nighnigh, da bizir bar kuraba. ⁴² Egh asizir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asiziba, ko asizir suer aviraviriba itiba, da bizir aghuiba puvati. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoroke. ⁴³ Ia asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimin mizegham. Eghti ki dar aghuazi moghin, ki bar ian

aghuagham. ⁴⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian God, egha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumamazibar ikivira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gin mangi nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimin mizeghan marki. ⁴⁵ Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghin amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuibar gin mangi.

⁴⁶ “Ezi Akar Gavgavir ia datirighin inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimin davaribav gei. ⁴⁷ Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimin zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12

Amizim borim bategha gin uabi zuer arazim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelian gumamazibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimin mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam. ³ Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamin mikarzir mogomemin inim atugham. ⁴ Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimin mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamimin, a bizir ki ua baghavira misevezir tam in suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimin aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamin tugham.

⁵ “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam.

A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimin mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham.

⁶ “Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamim bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ⁷ Eghti ofa gamir gumazim amizir kamın kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh, an arazir kamra damu.

⁸ “Amizitam sipsip givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamın, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimin, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kamningin ofa damighti, amizim ua nan damazimin zuegham.”

13

Gumamaziba duaba isiva arazir kabar amu

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzir ghuarir ghurghuritam, an mikarzimın otogham, egh bizir kamın ganganim mati lepan arimariam o arimariar ekıar igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira duar kamın ganigh fogh

suam, an duar kurimın aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an mikarzimın aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar ekıar igharazim. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh givagh, kamaghin mikimam, ‘Gumazir kam, a Godın damazimin zuezir puvati.’ ⁴ Eghti duam ghurghurighti, ofa gamir gumazim duamin ganti, a mikarzimın inimın aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba puvatighti, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uavira dipenitamın iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵ Eghti namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua gumazir kamın duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim kamaghira iki ekeveghan koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uavira ua ikegh. ⁶ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, ‘Ni Godın damazimin zue. Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.’ ⁷ Eghti bizir kamın gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh uabi an akagh. ⁸ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira gumazir kamın duamin ganti, duar kam ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Ni Godın damazimin zuezir puvati.’

⁹ “Eghti gumazitam duar gavavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁰ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin duamin ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a gasam, ¹¹ gumazir kam lepan arimariam an iti.* Eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, ‘Ni Godın damazimin zuezir

^{12:8:} Luk 2:24 * ^{13:11:} Hibruia arimariar kam ziar aviribar a dibori, “lepan arimariam.” Arimariar kam lepan arimariar e datirighin garimin mirara garir puvati.

puvati.’ Ofa gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghin amizi, a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimin ikian kogham. ¹²⁻¹³ Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamın mikarzim bar anevaraghti, ofa gamir gumazim ua gumazimın mikarzim bar deraghviram an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimın ganti, arimariar kam bar an mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighti a fogham, arimariar kam givasava ami, eghti a kamaghin gumazim mikimam, ‘Ni Godin damazimın zue.’ Ezi kamaghin, gumazir kam a zuegha gifa. ¹⁴ Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighti, gumazir kam zueghan kogham. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighti, a gumazir kam mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’ Gumazim duaba ikia egha da bighizi dar tuziba duar toribar otivti, kamaghin a nan damazimın zuezir puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram. ¹⁶ Egh gin duam misighti, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kamın duamın ganti, an duam misingighti an inim ghurghurigham, kamaghin gumazir kam nan damazimın zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, ‘Ni Godin damazimın zuegha gifa.’

¹⁸ “Eghti gumazitam okam an mikarzimın iki, egh misighti, ¹⁹ egh gin okam ikezir danganimın, an mikarzim figh ghurghurigham, o an mikarzim aghevegh ghurghurighti, kamaghin gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi uabi isi an akagh. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamın okar duamın danganim deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimın aven mangighti, an inimın ariziba ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim

mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’ Lapan arimariar kam okar misingizir kamın danganimın otozim, a bizir bar kuram. ²¹ Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimın aven mangighan kogh, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim anetighti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ²² Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar bar kuram, egh kamaghin gumazim mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’ ²³ Eghti duar mikarzimın itimın ganganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati, kar okar kamın duar kurim. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zue.’

²⁴ “Eghti avim gumazitamın inivafizimın isighti, an duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham, ²⁵ eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kamın ariziba ghurghurighti, duam guizbangira mikarzimın aven mangiti, ofa gamir gumazim fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh a gumazim mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’

²⁶ Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamın danganimın otiviba ghurghurighan koghti, duam an inivafizimın aven mangan kogh, egh mising damuti, kamaghin ofa gamir gumazim aneteghti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh. ²⁷ Ofa gamir gumazim namba 7in dughiamın deraghvira uam an duamın ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Ni Godin damazimın mize.’ ²⁸ Eghti duar kam pura danganir kamın kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurimın danganim. Kamaghin, ofa gamir gumazim mikim suam, ‘Ni Godin

damazimın zue.’

²⁹ “Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanim o an aghozim batoghti, ³⁰ ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganibar puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighi, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’ Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam. ³¹ Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimın deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ³² Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamın mikarzir inimın ganighti, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregħa aven ghuzir puvati, eghti danganir kamın ariziba aghevegh iangurighan koghti, ³³ kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegħ, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighti a uabira iki mangi 7plan dughiabar tugh. ³⁴ Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamın duar muziaribar ganigh, da kamaghira iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogħ suam, duar muziariba mikarzir inim okoregħa aven ghuezir puvati, a kamaghin gumazim o amizimın mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zue.’ Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham. ³⁵ Gumazim o amizim zueghamin dughiamın gin duar muziariba otivigh ekivti, ³⁶ ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamın inivafizimın gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir

gumazim fogħ suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevır ianguriba bagħ ruian kogħam. ³⁷ Eghti ofa gamir gumazimın damazimın, duar muziarir kaba kamaghira iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighi, ofa gamir gumazim fogħ suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuegha gifa.’

³⁸ “Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimın otoghti, ³⁹ ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtagħan koghti a fogħ suam, da ghuarir kiniba mikarzimın otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimın zue.

⁴⁰ “Eghti gumazimın dapanir ariziba asighiregh, onarim misegħ, a Godin damazimın mizezir puvati. A zue. ⁴¹ Egh an minedevimın itir ariziba asighiregh, onarim misegħ, a Godin damazimın zuegham. ⁴² Eghti ghuarim an dapanir ginkevımın itir onarim o minedevimın itir onarimın otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurighi, ofa gamir gumazim fogħ suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram. ⁴³ Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamın ganighti, ghuarir kamın duamın ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariam an mikarzimın inimın iti, ⁴⁴ a kamaghin fogħ suam, gumazir ghuarir an dapanimın itir kam, a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, ‘Ni Godin damazimın zuezir puvati.’

⁴⁵ “Eghti gumazitam duar kurar kamagh garitam iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batogħan kogħ, egh dafarimın uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, ‘Ki zuezir puvati. Ki zuezir puvati.’ ⁴⁶ Gumazir arimariar

kamagh garim ikivira ikiva, nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimin azenan uabira ikiam.”

Moses Osirizir Araziba, bizir korotiabagh amima da mizezibav gei

⁴⁷⁻⁴⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamın min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimın ingariziba, da dar otifi. ⁴⁹ Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikiti, garim o aghevım an otoghti, me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimın akagh. ⁵⁰ Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar kam itir bizir kam isi danganir igharazitam datighti, a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵¹ A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti, arimariar kurar kam, a korotiam o inimın bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arimariam. Ezi korotiar kam o nir kam, a nan damazimın zuezir puvati. ⁵² Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimın a tuaghti, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariamın min a bato, eghti a bar isi mighirigh.

⁵³ “Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamın ganti, a kamaghira ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham, ⁵⁴ eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighti, a iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵⁵ Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar kamın ganti, a korotiamın avizir manamın aven, o azenan otoghti, arimariar kurar kamın ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevım ikivira ikiti, a fogh suam, a nan damazimın zuezir puvati. Arimariar kurar kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim,

ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimın zuezir puvati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimın a tuaghti a bar isi mighirigh.

⁵⁶ “Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir lepan arimariamın min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o asizimın mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh. ⁵⁷ Eghti gin, arimariar kurar kam, ua korotiar kamın otivti, kamaghin korotiar kamın ghuavım avimın a tuaghti, a isi bar mighirigh. ⁵⁸ Egh a korotiam o asizimın mikarzimın inim ruer dughiamın, lepan arimariamın min itir puvati, an ghuavım ua namba 2in dughiamın a rueghti, korotiar kam nan damazimın zuegham.

⁵⁹ “Arimariar bar kuramın min itir bizir inibagh amima da ikuvım, Akar Gavgavir kam an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimın zuezir puvati.”

14

Lepan arimariam givaghti zueghamin arazim

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, ² “Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arimariam givaghamin dughiamın, a nan damazimın zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimin azenan mangi, egh deragh an mikarzimın ganigh. Eghti lepan min garir arimariam guizbangira bar givaghti, ⁴ ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimın kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer

otevitam, ko benir agheviri tam, ko temer hisopin aguatom, da inigh izi. ⁵ Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikariatam tuigh, a inigh izi. Egh me gin kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an ghuzim minemin magiri. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir agheviri kam, ko hisopin aguam isi ghuzim itir dipam darugh, zuamiram anesigh. ⁷ Egh gumazir kam nan damazimin zueghsi, me 7plan dughiabar dipar ghuzim itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni datirighin Godin damazimin zuegha gifa.' Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighhegh mangi. ⁸ Gumazim zueghsi a uan korotiam ruva, dapanir ariziba ko uan mikarzim ariziba bar dagh isegh uabi ruegh. A kamaghin damigh, nan damazimin zuegh, egh nguibamin aven mangi, egh 7plan aruebar a uan purirpenimin azenan iki. ⁹ Egh aruer namba 7in, gumazir kam ua, uan dapanir ariziba bar dagh isiva, ghuamasiziba ko sevanir ariziba, ko namnamin arizir maba sara isegh, egh a uabi ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimin zuegham.

¹⁰ "Egh namba 8in dughiamin, a sipsipin apurir pumuning ko sipsipin ameban azenir vamira itim inigh. Da bar deragh egh duatom dar mikarzipar ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan min, a 3 kilogramin pluan aghuiba ko olivin borem sara da veregh da inigh. Egh olivin borer itarir pumuning gingegh. ¹¹ Egh a sipsipba ko plaua ko olivin borem inigh na bativamin Purirpenimin izi. Eghti ofa gamir gumazitam an akuraghti a zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a

inigh, na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, nan damazimin tugham. ¹² Egh datirighin ofa gamir gumazim sipsipin apurir kamningin tam inigh olivin borem sara ofa damu, mati an osimtizim agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarimin dar suiragh da fegh dar amuti da nan damazimin ighuavamangi. ¹³ Ofa gamir gumazim sipsipin kam isi, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozir danganimin mangi a misueghti an aremegh. Guizbangira, osimtizim agevir ofaba, da arazir kuraba gin amadir ofabar mirara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a isa ofa gamir gumazibagh aningi. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim kamaghin damuam. ¹⁴ Egh gin ofa gamir gumazim sipsipin ghuzir taba inigh, gumazimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kam dagarir ameban agharir guvimin amadaghan itim datigh. ¹⁵ Egh ofa gamir gumazim olivin boremin taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh. ¹⁶ Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. ¹⁷ Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghaminin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kam agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kam dagarir ameban agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. ¹⁸ Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kam dapanim gingegh. Arazir kam a gumazim damighi, a nan damazimin zuegham.

19 “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gın amangamin asızimın ofa damuti, gumazim nan damazimın zuegham. Egh a gın, ofan bar isia mighirim damusi, asızim misogham. 20 Egh an asızir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimın ofa damu. Egh arazir kamın ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuraba gın amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimın bar zuegham.

21 “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a sipsipın nguzir apurir vamırara inigh. Sipsipın kam a gumazimın osımtızim agevir ofa. Eghti gın ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimın ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuir itarir pumuning vıraram aningın suiragh izi. 22 A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gın amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu. 23 Namba 8ın aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimın ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimın tiar akamın mangi. 24 Eghti ofa gamir gumazim osımtızim agevir ofa bagh sipsipın nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimın an suiragh a fegh a damuti a nan damazimın ighuavamangi. 25 Egh ofa gamir gumazim osımtızim agevir ofa bagh sipsipın nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamın kuarir guvimın itir kuarir apebamın amırazim datigh, egh an agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimın amadaghan itim datigh.

26 Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimın an suiragh. 27 Egh a uan agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamın itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavıra Itir Godın damazimın a kavamang. 28 Egh gın ofa gamir gumazim borer an dafarimın ikiavıra itir taba inigh, gumazir zueghamimın kuarir guvimın itir kuarir apebamın amırazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamın agharir guvimın amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimın amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. 29 Egh borer nar ofa gamir gumazimın dafarimın ikiavıra itiba, gumazir kamın dapanim gingegh. Egh arazir kamın a gumazim damighti, a nan damazimın zuegham. 30 Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh. 31 A kuarazir tam, arazir kuraba gın amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamın ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimın zueghamin kamın arazir kuraba gın amangisi ofa damu. 32 Arazir kam, gumazir uan lepan mın garir arımarıam agıvsi, egh dagiaba otevegh, ofan asızibagh ivezan iburagham, an arazir kamın gın mangıva, nan damazimın zuegham.”

Arımarıar kuram dipenim damighti dipenim ikuvighamim

33 Ikiavıra Itir God, kamaghın Moses ko Aron mıgei, 34 “İa gın Kenanın nguazimın mangegh an ikiam, nguazir ki ia danıngamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanın ikiamim, ki ti lepan mın garir arımarıar kuram

damighti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham. ³⁵ Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, 'Ki asighasizir mam arimariar kuramin min an gari an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasisi.' ³⁶ Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam, 'Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.' Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam. ³⁷ A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a gantima, bizir gariba ko agheviba torir muziariba biribar arighti a suam, bizir kam bar biribar aven ghu, ³⁸ egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam, 'Dipenir kam, a 7plan dughiabar pura ikiam.' ³⁹ Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti, ⁴⁰ ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir puvatziba makuri naghin, da maku-nigh. ⁴¹ Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba bar da avarazim angarigh. Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir bizir kuraba akurir naghira da kunigh. ⁴² Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir kabar ingarigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh dipenimin biriba ua dar aghu da avegh.

⁴³ "Eghti me ingangarir kam damighti, an gin asighasizir kam ua birimin otoghti, ⁴⁴ ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh der-

aghvira a getiv an ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekevegh dipenim damighti a ikuvigh, egh dipenir kam a nan damazimin mizegha gifa. ⁴⁵ Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh dagiaba ko temeaba bar ada angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan damazimin zuezir puvatzir biziba makuri naghin da makunigh.

⁴⁶ "Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimin mizeghiva kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁷ Eghti gumazitam dipenir kam an aven dami, o an aven dakuam, kamaghin a uan korotiaba ruegh.

⁴⁸ "Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimin ganti, an biriba deragham, eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam, 'Dipenir kam a Godin damazimin zue.' A fo, bizir lepan arimariar kuramin min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a gifa. ⁴⁹ Arazir dipenim gamima a ua nan damazimin zuezim, a kamakin. Ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir aghevir tam, ko temer hisopin aguam, inigh izi. ⁵⁰ Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magari. ⁵¹ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiabar dipar ghuzim itim dipenimin a kavamang. ⁵² Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin zuegham. ⁵³ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira

itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin miziriziba agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua zuegham.

⁵⁴⁻⁵⁶ “Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzim otiviba, ko asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei. ⁵⁷ Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati.”

15

Mikarzim otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam:

“Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. ³ Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir tuavim apirighti, gumazir kam nan damazimin mizegham. ⁴ Eghti danganir an apiagheriba o akuiba, da bar mizegham. ⁵⁻⁶ Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiagheri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁷ Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin mikarzim suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁸ Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezim giparighti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti

aruem magirigham. ⁹ Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham. ¹⁰ Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ¹¹ Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham. ¹² Eghti gumazir duar kam itim, nguazir minner tamin suiraghti, kamaghin, me minner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh.

¹³ “Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a ⁷plan dughiaabar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham. ¹⁴ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham. ¹⁷ Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a

dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁸ “Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁹ “Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham.

²⁰ Eghti dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mizegham. ²¹⁻²³ Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ²⁴ Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kam miziriziba an iki mangi 7plan dughiaabar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham.

²⁵ “Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham. ²⁶ Egh a dughiar kam dakozi manam gakui, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham. ²⁷ Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitam suiragh, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham. ²⁸ Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughiaabar ikegh nan damazimin zuegham. ²⁹ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh

izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kam, an amizir kam akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

³¹ “Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighi me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham.”

³² Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba. ³³ Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumamazibar arazir kuraba gin amadi

¹ Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:

² “Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar mamın tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamın asuam gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghın amizi, ki uabi dughiam atıghti, an an aven mangi. A pura danganir kamın aven mangıghti, ki a misueghti an aremegham. ³ Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh.

⁴ “Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha miseveziba, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghvira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh gıvagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh.

⁵ “Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam.

⁶ “Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamın ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang.

⁷ “Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh. ⁸ Egh a dagiar pumuning inigh, mamın osizirim kamaghın migei, ‘Kar Ikiavira Itir

Godin ofa’ ezi igharazimin osizirim kamaghın migei, ‘Kar Asaselın ofa.’ Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningın akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh.* ⁹ Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu. ¹⁰ Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh gumazamiziba puvatizir danganimın anemadagh. Eghti memen kam gumazamizibar arazir kuraba ater mangam.

¹¹ “Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamın, an arazir kamın gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu. ¹²⁻¹³ Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa gamir dakoizimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamın girakirangın itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarir pumuning pauran mughuriar aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datıghti, pauran kamın migharim, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamın asuam avaragham, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghın Aron uabi, arazir kuraba gin amadir danganimın ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamın pin arazir

16:3: Hıbru 9:7   **16:5:** Ofa Gami 9:7; Hıbru 5:1-3; 7:27-28; 9:7   * **16:8:** Hıbrun akam, akar kam deragha migeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanın ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganir misingizimin danganir kurar mam. Ezi marazi kamaghın akar kamın mingarim ginighnigha ghaze, “Ni danganitamin anemadagh.”

kuraba gın amadir danganimın guamın a kavamang. Egh 7plan dughiabar kamaghıra ua ghuzir taba uan dafarir puzimın da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın da kavamang.

¹⁵ “Egh gın a gumazamizibar arazir kuraba gın amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimın aven inir ekiamın girakirangın Bar Anogoroghezir Danganimın mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın asuamın pın itir arazir kuraba gın amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokın. ¹⁶ Egh arazir kamın a Bar Anogoroghezir Danganim damighti, a nan damazimın zuegham. Guizbangıra, Israelian gumazamiziba arazir mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimın bizibagh amima, da bar nan damazimın mize. Kamaghın amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimın danganir igharazibar kamaghıra dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokın. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham. ¹⁷ Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumazamiziba sara bar da gın amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimın aven mangan kogham, egh kamaghıra iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki bar men anogoroke. ¹⁸⁻¹⁹ Egh gın Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar

isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimın mize. Kamaghın amizi, Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme virara, aningın ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimın mikebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar arikigh. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughiabar ofa gamir dakozimın a kavamang. Arazir kamın a ofa gamir dakozim damighti a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvira ikiam.”

Memem Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gifa

²⁰ Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Aron Bar Anogoroghezir Danganim ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agivagh, egh a memen asem Asasel bagha misevezir kam inigh, Ikiavira Itir God bagh izi. ²¹ Eghti memen angamıra itim, a uan dafarimning isi an dapanim gisin datigh, egh Israelian gumazamizibar arazir miziriziba, ko akam batozir araziba ko men arazir kurar aviriba bar dar gun mikemegh. Egh arazir kamın an arazir kuraba isa memen dapanim gati. Egh gın a meme isi gumazir a misevezimın dafarim datighi, gumazir kam meme inigh gumazamiziba puvatizir danganimın mangi. ²² Egh danganir kamın aneteghti, memen kam Israelian arazir kurabar osimtizim inigh da ateriva gumazamiziba puvatizir danganimın mangigham.

²³ “Eghti ingangarir kam givaghti, Aron na bativamin Purirpenimın aven mangigh, ofa gamir gumazimın korotiar an arugha Bar Anogoroghezir Danganimın aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimın aven

iki. ²⁴ Egh a mangi Purirpenimin divazimin aven dipamin bar uabi ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazimin korotiar igharazibar aghuigh. A gin azenan izegh, ofan bar isia mighirir pumuning damigh, a ua bagh ofan tam damigh, egh ofan igharazim gumazamiziba bagh a damigh. Ofan kamningin, a uan arazir kuraba ko gumazamizibar arazir kuaba gin amadagham. ²⁵ Egh a men arazir kuraba gin amangisi ofa gamizir asizimin ovim isi ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim bar an isi mangiti, a bar mighirighi, averenir kinim otogham. ²⁶ Eghti gumazir faragha meme inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamin uan mikarzim sara ruegh, egh gin, a ua danganir me itimin aven izam. ²⁷ Me bulmakaun apurim, ko memen ofan arazir kuraba gin amadim, ofa gamir gumazim faragha aningin ghuziba inigha, uan arazir kuraba ko gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangasa, Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghu. Egh gin me asizir kamningin kuamning inigh nguibamin azenan mangam. Egh me aningin iniba ko tuziba ko buariba tueghti, avim aning bar isi mighirigh mangiti, averenir kinim otogham. ²⁸ Egh gin gumazir aning tuazir kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir me itimin aven izam.”

God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam damuamin arazim

²⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia Akar Gavgavir kam zurara an gin mangi. Iakinir namba 7, an dughiar namba 10in, ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bar, ia dagheba ko agoroger araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh avughsi. ³⁰ Arazir kamın mingarim kamakın: Dughiar

kamra, ofa gamir gumazim ofa damuva ian arazir kuraba gin amangam, eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. ³¹ Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghti ia agoroger araziba dughiar kamın da ategh avughsi. Ia ingaran marki. Bar marki. Egh ia zurara arazir kamın gin mangi. ³² Ofa gamir gumazir manam ia anemisefe, eghti an afeziamin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a uabira gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ingangarir kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimin korotiar ghurghurir aghuim arugh. ³³ Egh gin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazamiziba bar, me nan damazimin zuegham. ³⁴ Me arazir kaba zurara dar gin mangivira iki. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumazamizibar arazir kuraba gin amang, egh me damuti me nan damazimin zuegham.”

Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganingı, ezi Moses bar adar gin zui.

Arazir aghuir God damuasa Israelia mikemeziba

17

(Sapta 17--27)

Ofabar amuamin danganir vamira

¹⁻² Ikiavira Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumazamizibav kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.

³ Ia Israelian gumazamiziba ofa damusi ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh, ⁴ egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi

ofan min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, egh ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin ia batuegham. ⁵ Akar kamin mingarim kamakin: Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tuer kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia Israelia uam aseba bagh asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua, na tegha asebar gin ghue.* Eghti ian gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenimin izi.

⁸⁻⁹ “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.”

Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi ia ghuzibar aman marki

¹⁰ “Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an firim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti,

ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumazamizibar tongin a batuegham. ¹¹ Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirim min mingarim. Ghuzimra gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. ¹² Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki.

¹³ “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevaragh. ¹⁴ Kamaghin ami, gumazamiziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

¹⁵ “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a miziriziba sara iki mangiti aruem magirighi, a ua zuegham. ¹⁶ Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

^{17:7}: Godin Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * ^{17:7}: Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asemin mingari. ^{17:10}: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 ^{17:11}: Hibru 9:22

1-2 Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses miği, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. 3 Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki. 4 Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamın ia miği. 5 Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba miği moghin damu egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

6 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin miği, ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki. 7 Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki. 8 Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham. 9 Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki. 10 Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghumsigham. 11 Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni

an ikian bar marki. 12 Nin afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir vamira. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. 13 Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. 14 Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebar dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar aghumsigham. 15 Ni uan otarimin amuim ko dakuan marki. A nin amuim puvati, kamaghin ni a ko dakuan bar marki. 16 Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuighti, nin aveghbuam bar aghumsigham. 17 Amizitam fomira gumazir igharazimin ikia guivim bate, ezi gin ni amizir kamın iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimin guivimin guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimin otarimin guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, egha nin adarasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin me damigham, ni arazir aghumsizir bar ekiam damigham.

18 “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni an afumimin ikian marki. Ni kamaghin damuva, aning damuti, aning uaningin ataram.

19 “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir puvati. Kamaghin, ni a bagh navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki. 20 Ni uan namakamin amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghin damuva, nan damazimin mizegham.

21 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidi, ia uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan boribav sogh avimin da tuan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan ziam dikabiragham.

18:5: Nehemia 9:29; Esekiel 18:9; 20:11-13; Luk 10:28; Rom 10:5; Galesia 3:12
 20:11; Godin Araziba 22:30; 27:20 18:8: Ofa Gami
 18:9: Ofa Gami 20:17; Godin Araziba 27:22 18:12: Ofa Gami
 20:19-20 18:15: Ofa Gami 20:12 18:16: Ofa Gami 20:21 18:17: Ofa Gami 20:14; Godin
 Araziba 27:23 18:19: Ofa Gami 20:18 18:20: Ofa Gami 20:10 18:21: Ofa Gami 20:1-5
 18:22: Ofa Gami 20:13

²² “Ia gumaziba, gumazir igharazitam ko dakuan marki, mati gumazim amizim ko akui mokin. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua. ²³ Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghti amiziba, asizir apuritam ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam ia damuti ia nan damazimin bar mizegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkira aghumsizir bar ekiam itim gami.

²⁴ “Ia arazir kurar kabar amuan marki. Ia dar amu, egh ia nan damazimin mizegham. Ikizir igharazibar gumazamizir Kenanin nguazimin itiba, me arazir kabagh amua nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki datirighin me batosi, eghti ia men nguazim iniam. ²⁵ Men arazir kurar kabara nguazir kam gamima a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isa men nguazim ganidi. Egh ikizir igharazibar gumazamiziba, ki me batuegham, mati nguazim men misi, eghti me ua Kenanin nguazimin ikian kogham. ²⁶ Eghti ia Israelian gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Ia God gifozir puvatizir ikizir igharazibar arazibar amuan marki. Men arazir kuraba bar kuri, ezi ki bar dar aghua. ²⁷ Ia fo, gumazamizir faragha nguazir kam in itiba, me arazir kurar kabagh ami. Kar arazir kurar bar kuriziba, ezi ki bar dar aghua. Bizir kam bangin, nguazim nan damazimin mizegha iti. ²⁸ Ezi ia uaghan kamaghin damigham, ia nguazir kam damuti, a mizegham. Ia kamaghin damuti, nguazir kam ian migh ia batuegham, mati nguazim faragha ikizir igharazibar gumazamiziba batoghezi mokin. ²⁹ Eghti Israelian amizim o gumazir manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir kabar amuti, ki uan gumazamizibar

tongin a batuegham.

³⁰ “Ia Akar Gavgavir ki ia ganidir kam in gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua nguazir kam in ikia amizir arazir bar kurir ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia kamaghin damigham, ia nan damazimin mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gin mangi

¹⁻² Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia mikimasa Moses mikeme:

“Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin, ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki. ³ Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁴ Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa.

⁵ “Ia na ko navir vamira iki-amin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kam in gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin damuti, ki ian ofa gifuegham. ⁶ Ia asizim misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o amimzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mikezimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimin otogh. ⁷ Eghti gumazitam dughiar mikezimin asizir kam amiti, arazir kam nan damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kam in aghuagham. ⁸ Gumazitam dughiar mikezimin asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir

18:23: Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 20:15-16; Godin Araziba 27:21

19:1-2: Ofa Gami 11:44-45; 1

Pita 1:16 **19:3:** Ua Me Ini 20:8; 20:12; Godin Araziba 5:12; 5:16

19:4: Ua Me Ini 20:23; 34:17; Ofa

Gami 26:1; Godin Araziba 27:15

kuramın osımtızim iki ıvezir kuram iniam. Kamaghın amizi, ki uan gumazamizibar tongın a batuegham.

9 “Dughiar ia uan azeniba aghorımın, ia dagher azenımın dazıghıamın tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongın dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangı da asian marki. Ia da ateghti da mamaghıra iki. 10 Dughiar ia wainın ovızir anıdzıba inıgha gıvazımın, ia uamategh mangı wainın azenımın wainın ovızir ia faragha ganızir puvatızıba inian marki. Egh ia wainın ovızir nguazım gıreghav itıba inian marki. Ia dagher kaba, onganarazıba ko ikızir ıgharazıbar gumazamızir ian tongın itıba bagh da ateghti, me da iniam. Ki İkiavıra İtir God, ki ian God, ki kamaghın mıkemem.

11 “İa gumazir ıgharazımın bizıba okıman marki. Egh ia gumazir ıgharazım gıfar, an bizıba inian marki. Egh ia bar gumazir ıgharazım mıkimıva a gıfaran marki. 12 Egha ia gumazir ıgharazım ko akam akıra, nan zıam dıbora gavgavım uan akar dıkırızım ganıdı, kamaghın ia pura gumazir kam ko akam akır, egh a gıfaran marki. Egh ia uan akar dıkırızımın gın mangan koghıva, ia nan zıam dıkabırı. Ki İkiavıra İtir God, ian God, ki mıkememgha gıfa.

13 “İa pazı gumazir ıgharazım damuva, egh an bizıba okıman marki. Ia dagıaba bagh ingangarım gumazıtam danıgh, egh ia an ingangarımın ıvezımın dughiar a ingarızir kamın ıvezım a danıngıgh. Ia ıvezımın sıuragh iki gurumzaragha a danıngan kogham. 14 İa gumazamızir kuarır onganıba, akar kurabar kamaghın me mıkiman marki suam, God ia gasıghasıgham. İa damazır okavırızıba men tuavıba apır ıghuvıbar arıgh, me damutı me iran

markı. Ki İkiavıra İtir God, ian God. İa nan atıating.

15 “İa kotıam barazır dughıamın, ia deraghvıra kotıam tuisıgh. Egh ia deraghvıra kotıam akırıgh. İa onganarazır gumazamizibar akurvaghan marki, me kotıam puram a gafıragham. Egh ia gumazamızır zıaba ko gavgavıba itıbar atıating men akurvaghti, me pura kotıam gafıraghan marki. 16 İa namakaba ko daruva egh gırakırangın gumazır ıgharazım mıkiman marki. Me gumazıtam osımtızır ekıam bagh a sıı kotıam datıghtı, ia kotın an akurvaghamın gavgavım iki, ia an akuragh. İa uan akabar kuaghti, kot suam, a mııueghti an aremegh, kar bizır bar kuram. İa an akuraghasa, ki ifonge. Ki İkiavıra İtir God.

17 “Nı uan navır averıamın aven uan namakam dughiar ruarımın navım an ikuvıgh ikıan marki. Nı a ko akam akırıgh, egh osımtızır kam ağıfagh. Puvatıghtıma, nı an arazım gınıghnıghvıra ikıva, nı ti uaghan, an amızır arazır kam damıgham. 18 Nın namakatam arazır kuratam nı damıghtı, nı an arazım ikarvaghan marki, egh nı an ataran marki. Nı uavıra uabı gıfongezı moghın, nı gumazamızır ıgharazıbagh ifongegh. Ki İkiavıra İtir God, ki kamaghın mıkememgha gıfa.

19 “İa nan arazır ki ifongezır kabar gın mangı. Egh ia asızır ıgharagha garımning ateghti, anıng uanıng ko dakuva nguzıba batan marki. Egh ia dagher anabar ıgharagha garır pumunıng azenır vamıran da oparan marki. Egh ia pura nır me tretın kınımın ısamızım ko tretın me sıpsıpın arızımın ısamızım, anıng ısafuragha korotıar ingarızım aghuan marki. Kar arazır anogoroghezıba.

20 “Ezı gumazıtam ingangarır amızır kınıtam iki, egh a gumazır

19:9: Ofa Gami 23:22; Godın Arazıba 24:19-22

19:11: Ua Me İni 20:15-16; Godın Arazıba 5:19-20

19:12: Ua Me İni 20:7; Godın Arazıba 5:11; Matyu 5:33

19:13: Godın Arazıba 24:14-15

19:14:

Godın Arazıba 27:18

19:15: Ua Me İni 23:6-8; Godın Arazıba 16:19

19:17: Matyu 18:15

19:18:

Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8

19:19: Godın

Arazıba 22:9-11

igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir amizir kamın garim, amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamın mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimın ingangarir amizir kinim. ²¹ Eghti gumazir kam sipsipın apuritam inigh na bativamin Purirpenimın tiar akamın mangi. A sipsipın kam isi uan osımtızim agevir ofan mın Ikiavıra Itir God bagh ofa damu. ²² Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavıra Itir Godın damazimın osımtızim agevir ofa damuva gumazir kamın arazir kuraba gın amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gın amadagham.

²³ “Ia Kenanın nguazimın mangamin dughiamın, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba gıvagh, da nan damazimın zuezir puvati. ²⁴ Egh namba 4ın azenimın ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavıra Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuegh nan ziam famim. ²⁵ Egh namba 5ın azenimın ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kamın gın mangiti, ian temeba bıva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki kamaghın mikeme.

²⁶ “Ia asızir tuzir ghuzim itibar aman marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavimın izezir puvati. ²⁷⁻²⁸ Ia gumazim o amizir aremezim gınighnigh dapanir arızir ian kuaribar boroghın itiba apıran marki, egh uan ghua-masızibagh isi da otıvan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim gınighnigh, uan mikarızibar ghor,

dıghoribar amuan marki. Ki Ikiavıra Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke.

²⁹ “Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimın amizibar mın aghumsızir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghın damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimın amizir tintinimın gumaziba koma akuim. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gızıvagh. ³⁰ Ia Sabatın dughiamın ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumazamiziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavıra Itir God, ki ia mikemegha gıfa.

³¹ “Egh ia nıghnızir aghuim inisi, mangi ariaghirezir gumazamizibar duaba ko mıgeir gumazimın azaraghti, me duar kurabar nıghnızim ia daningın marki. Ia kamaghın damu, ia nan damazimın bar mızegham. Ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki mikemegha gıfa.

³² “Ia gumazamizir ghuribar apengan iki, egh deraghvıra me damu. Egh ia nan atiating nan apengan iki. Ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki kamaghın mikeme.

³³ “Ia ikızir igharazibar gumazamizir ian nguazimın itiba pazı me damuan marki. ³⁴ Ia ikızir igharazibar gumazamizir ian tongın itiba arazir aghuibar me damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokın. Egh ia uari gifongezı moghın ia bar me gifongegh. Ia fomıra Isipın kantrin ike, kamaghın ia gumazamizir uan nguibaba ataghıragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gıfo. Ia deraghvıra gumazir ia ko itir kabar amu. Ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki mikemegha gıfa.

³⁵ “Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osımtızim ko ruaribagh fofogh da tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ıvezam, ia arazir

19:26: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; Godın Araziba 12:16; 12:23; 15:23; 18:10 **19:27-28:** Ofa Gami 21:5; Godın Araziba 14:1 **19:29:** Godın Araziba 23:17 **19:30:** Ofa Gami 26:2 **19:31:** Godın Araziba 18:11; 1 Samuel 28:3; 2 Atrivıba 23:4; Aisaia 8:19 **19:33:** Ua Me Ini 22:21; Godın Araziba 24:17-18; 27:19 **19:35:** Godın Araziba 25:13-16; Aghuzir Akaba 20:10; Esekiel 45:10

kamin, me gifaran marki. ³⁶ Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. ³⁷ Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar, ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.”

20

God gumazamizir akaba batoz-ibagh asighasigham

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav kimsa kamaghin Moses migei:

“Israelian tav o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin aven itibar tav, uan borim isi asem Molek bagh ofan min a daningti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Nguazir kamin gumazamiziba bar dikavigh dagiaba isi gumazir kam ginivighi an aremegh. ³ Gumazim borim isa Molek ganidir arazir kam, nan Purirpenim gamima a mizegha bar nan ziar ekiam dikabira. Kamaghin amizi, ki gumazir kamin apanim damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham. ⁴ Nguazir kamin gumazamiziba gumazir kamin arazir kurar kamin ganiva mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti, ⁵ kamaghin ki uabi an apanim damuva an adarazi sara, ko gumazamizir akirim na gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki men apanim damuam. Ki uan gumazamizibar tongin me batuegham.

⁶ “Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghrezir gumazibar duaba ko migeiba bagh mangi, a mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba koma akui. Kamaghin, ki gumazir kamin apanim damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham. ⁷ Ia

bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghira itir ki ifongezibar aven daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumazamizir aghuibar otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba, ia bar dar gin mangi.

⁹ “Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramin a migia ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim bangin aremegham.

¹⁰ “Eghti gumazitam uan namakamin amuim ko dakuighti, kamaghin ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh. ¹¹ Eghti gumazim uan afeziamin amuim ko dakuigh, egh an arazir kuramin uan afeziam damuva aghumsizim a daningam. Kamaghin, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham. ¹² Eghti gumazitam uan otarimin amuim ko dakuighti, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtizim bangin aning aremegham. ¹³ Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui moghin, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham. ¹⁴ Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh uaghan an amuimin amebam isafuragh uaghara aningin ikiti, ia bar me isi avimin me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir

20:9: Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10   **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godin Araziba 5:18   **20:11:** Ofa Gami 18:8; Godin Araziba 22:30; 27:20   **20:12:** Ofa Gami 18:15   **20:13:** Ofa Gami 18:22   **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godin Araziba 27:23   **20:15:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godin Araziba 27:21

gumamaziba ateghti, me ian tongin ikian marki. ¹⁵ Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghin, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh. ¹⁶ Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.

¹⁷ “Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumamazibar damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin osimtizim ateram. ¹⁸ Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam. Eghti ia nan gumamazibar tongin aning batokegh.

¹⁹ “Gumazitam uan amebar dozim o afeziamin buaramizim ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangin osimtizim ateram. ²⁰ Eghti gumazitam uan afeziar dozimin amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim afeziar dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kam osimtizim ateram. Gumazir kam amizitam in iki boriba batan kogham, eghti an afeziar dozimin amuim uaghan boriba batan kogham. ²¹ Eghti gumazitam uan aveghbuamin amuim a dam a inigh an iki, a nan damazimin arazir bar mizirizim damuva aghumsizim uan aveghbuam daningam. Kamaghin amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham.

²² “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, nguazir ki datirighin ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramin mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam. ²³ Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar arazibar gin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighin ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam. ²⁴ Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumamazibaram otogham. ²⁵ Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham. ²⁶ Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua baghavira ia ini.

²⁷ “Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghirezir gumamazibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin arighiregham.”

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuibar gin mangi

¹ Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimasa kamaghin Moses migei:

“Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam

20:17: Ofa Gami 18:9; Godin Araziba 27:22

20:18: Ofa Gami 18:19

20:19: Ofa Gami 18:12-14

20:21: Ofa Gami 18:16

ia gamima, ia nan damazimîn mîze.
² Eghti bar gumazimîn adarazir aven itî tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam, ³ o guizîn an buaramizir pam puvatîgha afeziamîn dipenimîn ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghîn fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimîn mîzegham. ⁴ Eghti ofa gamir gumazimîn ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghîn a nan damazimîn mîzegham.

⁵ “Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimîn gîn mangîva, uan dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghumasizibar mîriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mîkarzibar ghoran marki. ⁶ Ia ofa gamir gumaziba kî ua bagha ia mîsefe. Kî ian God, kamaghîn ia nan ziam dikabînan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarim itî, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar mîn na ganîdi. Kamaghîn amizi, ia arazir kurar kaba akîrim ragh dagh asaragh, egh na ko daru. ⁷ Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghîn amizi, ia tuavimîn amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki. ⁸ Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganîdi, kamaghîn, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Kî uabî Ikiavîra Itir God. Kî Godîn bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha kî uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami.

⁹ “Eghti ia ofa gamir gumazitamîn guivitam, tuavimîn amizimîn ikîva, arazir mîzirizibar gîn mangîva, aghumsizir ekiam uan afeziam danîgam. Kamaghîn, gumazamiziba avimîn a daboroghti a isigh aremegh.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimîn ziar ekiam ini. Me borem an dapanim gîngezir dughiamîn, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemîsefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghvîram a batogh. Egh a uan korotiam abîghan marki. ¹¹ Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimîn kuam itir danganimîn boroghîn mangan marki. A kamaghîn damuva, nan damazimîn mîzegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamîn uabî damu mîzeghan marki. ¹² Kamaghîn, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimîn boroghîn mangan marki. A kamaghîn damu nan Purirpenim damuti a nan damazimîn mîzegham. Ia borer kî ia ganîgîzîr kam a gîngegha gîvagh, anemîsevezi a ofa gamir gumazibar dapanimîn oto. Kamaghîn, a gumazimîn kuam itir danganimîn boroghîn mangan marki. Kî Ikiavîra Itir God, kî kamaghîn ia mîkemegha gîfa.

¹³ “Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir puvatîzir tamîn ikî. ¹⁴ An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimîn ikian marki. A tuavimîn amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramîn a gamua a ko akuizimîn ikian marki. Kar amizir anogorogheziba. An ofa gamir gumazibar anabamîn amizir gumazitam ko akuizir puvatîzir tamra ikî. ¹⁵ Egh a nan akar kamîn gîn mangan koghti, an boriba nan damazimîn mîzegham. Kî Ikiavîra Itir God, kî ua baghvîra anemîsevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimîn ingangarir kam damuasa aneti.”

¹⁶ Egha Ikiavîra Itir God ua kamaghîn Moses mîgei: ¹⁷ “Nî kamaghîn Aron mîkemegh: Nîn adarazir

gumazitam datirighin o gin izamin dughiamin otoghti, an mikarzim dutam iki ikuvighti, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki. ¹⁸ Gumazir mikarziba ikuviziba, me nan boroghin izi na bagh ofabar amuan marki. Ki gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba otevegha ikizirighiziba, ¹⁹ o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba, ²⁰ o gumazir akirir fightiziba, o gumazir bar otevisa, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mikarzir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba. ²¹ Guizbangira, nin anabamin tavin mikarzim dutam ikia ikufi, gumazir kam, na bagh izi daghebar ofabar amuan marki. Ki bar anogoroke. ²² Egh an asiziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amam. Ki ofa gamir gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam. ²³ Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa gamir dakozimin boroghin mangan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki uan ingangarimra damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizir bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham.”

²⁴ Ezi Moses akar kamın gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba bar me mikeme.

22

Ofaba, da Godin bizibara

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighti, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God. ³ Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan

damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamın gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴⁻⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamın asizir mizezir tamın suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham. ⁶ Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham. ⁷ Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba. ⁸ A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁹ Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa. ¹⁰ “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham.

Bar markiam. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazimın ingangarir gumamazir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamın dipenimın ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami. ¹² Eghti ofa gamir gumazitamın guivim, ofa gamir gumazibar ikizimın azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghın a nan ofabar aman marki. ¹³ Eghti guivir kamın pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamın dipenimın mangi, kamaghın, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

¹⁴ “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghın a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghın a 6plan dagheba isi da ikarvagh. ¹⁵ Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumamazir kiniba nan ofan kabar aman bar marki. ¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamın amamangatighti a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtızim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghın Moses mikeme, ¹⁸ “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumamazibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumamazir Israelin kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamın gin ghua ofa damuasa, ¹⁹ a bulmakaun apurim o sipsipın apuritam o memen apurir

tam inigh izi. Ia duaba mikarzimın itir asizitamın ofa damuan marki. Ia kamaghın damighti, ki a gifueghan kogham. ²⁰ Ia deraghvıram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tamın ofa damuti, ki a gifueghan kogham.

²¹ “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamın gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipın duaba an mikarzimın puvatizitam inigh izi. A kamaghın damighti, ki an ofa gifuegham. ²² Ia asizir damazir okaviriziba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakozimın avimın an ofa damuan marki. ²³ Egh ia uari ofan tam uan ifongiamın a damusi, bulmakau o sipsipın soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki. ²⁴ Eghti asizir katamın turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghın gariba, uan nguazimın aven Ikiavira Itir Godın ofa damuan marki. Bar marki. ²⁵ Egh ia ikizir igharazimın gumazimın dafarimın asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazimın derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghın garibar aghua. Ki bar dar aghua.”

²⁶ Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei: ²⁷ “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamın, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8ın aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimın ofa damusi ofa gamir dakozimın mangi, eghti ki ian ofa gifuegham. ²⁸ Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipın amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara

aning misuegh aningın ofa damuan marki. Bar marki. ²⁹ Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gın mangiti, ki ian ofa gifuegham. ³⁰ Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi amimzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın ia mikemegha gifa.

³¹ “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gın mangi. Ki Ikiavira Itir God. ³² Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghın fogh suam, ki Godın bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi. ³³ Ki ian Godın ikiasa, kamaghın, ki fomira Isipın kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın ami.”

23

Godın ziam fer dughiar ekiaba

¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses miği, ² “Ni kamaghın Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekiar ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.

³ “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughsazir dughiar kamın ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amisefegh, ki Ikiavira Itir God. ⁴ Ki datirighın ia bagha misevezir dughiabar gun ia mikimasa. Egh azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fi.”

*God Israelia Gitazir Dughiam
Ginighnighamin Isam, ko Yis Puvatizir
Bretin Isam Damuamin Dughiam
(Diboboniba 28:16-25)*

⁵ Ikiavira Itir God kamaghın mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14ın aruemin guaratizimin, ia uari akuvagh nan ziam fi. ⁶ Ezi iakinir kamın namba 15ın aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh. ⁷ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fi, uan ingangaribar amuan marki. ⁸ Ia asiziba ko dagheba isi avimin Ikiavira Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughiar kamın, ia uan ingangaribar amuan marki.”

Dagher faragha anigha gıvazibar ofaba

⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghın Moses miği, ¹⁰ “Ni Israelian gumazamiziba kamaghın me mikemegh: Dughiar ia mangi nguazir ki ia daningamimin ikiamimin, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamın suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gın otivamin aruemin, an ofan kam damu. ¹² Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamin, ia sipsipın nguzir azenir vamira itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzimin puvatigham. Eghti sipsipın kam, an ofan bar isia mighirim. ¹³ Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osimtızim 2 kilogrem, egh olivin borek ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan tuamin kamın mughuriar

22:32: Ofa Gami 11:45   **23:3:** Ua Me Ini 20:8-10; 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Godın Araziba 5:12-14
23:5: Ua Me Ini 12:1-13; Godın Araziba 16:1-2   **23:6:** Ua Me Ini 12:14-20; 23:15; 34:18; Godın Araziba 16:3-8

aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainin dipam inigh ofan kamning sara ofa damu. ¹⁴ Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghiva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kam in gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Diboboniba 28:26-31)

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh. ¹⁶ Egh namba 7 wigh givaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamin ofan igharazim na daning.* ¹⁷ Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogrem in itim inighiva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aning in suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir God in damazimin ighuavamang. ¹⁸ Ia bizir kaba sara bretin kam in ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipin apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzipar itiba inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba

ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighi, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kam in mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁹ Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipin apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiam in ofa damu. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim witin faragha anibar ofan min, bretin kam ko sipsipin nguzimningin suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam. ²¹ Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kam in gin mangam.

²² “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.”

Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam
(Diboboniba 29:1-6)

²³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁴ “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinim, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi. ²⁵ Dughiar kam in ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa damu.”

23:15: Ua Me Ini 23:16; 34:22; Godin Araziba 16:9-12 * **23:16:** Israelian dughiar ekiar kam, me Grighin akamin me, “Pentekos,” a garisi. Ezi Grighin akamin aven ziar kam, a “50plan arueba,” an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan. **23:22:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22

God Gumamazibar Arazir Kuraba Gın Amadir Dughiar Ekiam (Diboboniba 29:7-11)

²⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses miġei: ²⁷ “Namba 7in iakinim, an namba 10in aruem, kar Gumamazibar Arazir Kuraba Gın Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamın ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabıva na bagh avimın tuamin ofan tam inigh izi. ²⁸ Aruer kamın, God Gumamazibar Arazir Kuraba Gın Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gın amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gın amadagham. Kamaghın amizi, ia aruer kamın ingaran marki. ²⁹ Eghti gumazitam aruer kamın daghebar amıva uan agorogeba abıraghan koghti, ki uan gumamazibar tongın a batuegham. ³⁰ Eghti gumazitam ingangaritam aruer kamın a damuti, ki uabi uan gumamazibar tongın a misueghti, an aremegham. ³¹ Ia oragh. Ki ua miġei, ia ingangaritam aruer kamın a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gın mangi. Eghti ian ovavir gın otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gın mangi. ³² Ia dughiar ekiar kamın deraghvıra avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghirir dughiamın ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghıra, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.”

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba (Diboboniba 29:12-40)

³³⁻³⁴ Ikiavira Itir God akar kam Israelia danıngasa kamaghın Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamın, gumamaziziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki

Ikiavira Itir God gınıghnıgh. ³⁵ Egh wıghın kamın faragha zuir aruemin, ia nan ziam fısi uari akuv, egh ia uan ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia wıghın kamın arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God gınıghnıgh an ziam fısi uari akuv, egh an ofan avimın tuamıba inıgh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godın ziam famın dughiam, kamaghın amizi ia uan ingangaribar amuan marki.

³⁷ “Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fısi uari akuv, avimın na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mıghırıba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan ıgharazir maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu. ³⁸ Ia dughiar ekiar kabar gın mangi, egh uaghan nan Sabatın dughıabar gın mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganıdıba, ko akar dikırızıba akıramın ofaba, ko ofan ia uari uan ifongıabar gın mangi na danıngamıba, ia bar da isi na danıngam.

³⁹ “Ezi namba 7in iakinimın, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha anızıba inıgh gıvagh, egh ia Ikiavira Itir Godın dughiar ekiar kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenıbar ikıva na gınıghnıgham. Dughiar ekiar kamın aruer faragha zuım ko namba 8 aruemin, ia bar avughsi. ⁴⁰ Aruer faragha zuımın ia temer ovızir ia apıbar dagher bar aghuitaba inıgh. Ia temer detın aguaba ko temer dafarır avırıba itibar aguaba inıgh. Egh ia nan damazımın 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁴¹ Egh azenıba bar dar namba 7in iakinimın, ia 7plan dughiar kaba na bagh da mısevegh, dughiar ekiar kam damuam. Ian ovavıba gın otivigh zurara arazir kabar gın mangam. ⁴² Ia Israelian

gumazamiziba bar, 7plan aruebar averpenir muziaribar iki. ⁴³ Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kamın ki ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

⁴⁴ Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiar a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24

Godin Purirpenimin lambar garir arazim

(Ua Me Ini 27:20-21)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lamın nan Purirpenimin itiba bagh olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar zurara lamın kabar apongti da isi mamaghira iki. ³ Lamın kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba isi mamaghira ikiti aminim tiragham. Lamın kaba, God bativamin Purirpenimin aven iki inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan tuivigh iki nan damazimin isiam. ⁴ Lamın kaba, da aghorir me golin aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar ganam.”

Bretin me isa God ganidim

⁵ Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, “Ia 12 kilogrem plauan aghuiba iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimin ingarsi, plauan osimtizir 1 kilogremın itim inigh. ⁶ Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarimin an pogha a noghezir kamın, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin ikiti

6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. ⁷ Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningin boroghin dar arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh avimin pauran kamın nan ofa damu, a bretin kabar danganim iniam. ⁸ Egh Sabatin dughiabar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim datighti, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. Israelia arazir kamra gin mangi. Kar Akar Dikirizir Gavgavir mam, ki me koma a gami, eghti a zurara ikivira ikiam. ⁹ Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha avimin ofa gamiziba, da bar nan bizibara. Eghti ki da isi Aronin ovavir boribar aningam. Kamaghin, bretin kam datirighin ko gin izamin dughiabar, an Aronin adarazir bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avinizir divazimin aven aneremi.”

God gumazir mam amizir arazir kuraba ikarvazir arazim migei

¹⁰⁻¹¹ Dughiar mam, gumazir mam iti, an afeziam Isipian gumazim, an amebam Israelian amizim. Amebamin ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a Danin anabamin adarazir mav. Egha Selomitin otarir kam, a me itir danganimın ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Aning uaning misogha ghua, Selomitin otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram migia an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi, me a inigha Moses bagha ghu. ¹² Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghin gumazir kam mikimti, me arazir manatamin a damuam.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁴ “Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim

darikigh. Me kamaghin damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham. ¹⁵ Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim ateram. ¹⁶ Gumazitam akar kuram mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimn gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.

¹⁷ “Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh. ¹⁸ Eghti gumazitam gumazir igharazimn bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitamn a ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimn asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.

¹⁹ “Eghti gumazitam gumazir igharazimn mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh. ²⁰ A gumazir igharazimn agharim apirighti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimn damazim gasighasighti, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimn atariba apirighti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh. ²¹ Gumazim gumazir igharazimn asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²² Ki Israelia ia ko ikizir

igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa.”

²³ Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egha me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamn, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimn gin zui.

25

Azenir namba 7in Araziba (Godin Araziba 15:1-11)

¹⁻² Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: “Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamn mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimn, ia nguazir kamn dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi. ³ Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimn da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam. ⁴ Egh ia namba 7in azenimn, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimn ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamn dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki. ⁵ Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighti, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamn nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki. ⁶ Eghti azenir kamn dagheba pura ian nguazimn

otivti, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar ami. ⁷Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami.”

Azenir ua biziba ikarvaghamin

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia 7plan dughiabar, 7plan azeniba meng mangi, kamaghira damu mangi 49plan azenibar otogh. ⁹ Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar dar mangi sghabagh ivi. Kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. ¹⁰ Namba 50in azenimin ia datirighin sghabagh iviamin dughiamin ikegh mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia gumazamizibav mikim suam, me azenir kamın firighireghti men osimtiziba givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamın, gumazir gumazir igharazibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumazamizir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira mangi. ¹¹ Guizbangira, namba 50in azenimin, gumazamiziba deraghvira dapiagh avughsi bar akuegham. Egh azenir kamın ia uan nguazibar dagheba oparan marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki. ¹² Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a ginighnigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara dami. Ia dagher igharazibar aman marki.

¹³ “Eghti azenir kamın gumazir nguaziba isa igharaz darazir da amangiziba, ia ua me dama uan

nguaziba iniam. ¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi, o a da nguazim givese, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti, eghti bar akongamin azenim otoghti ia ua bizir kaba ikarvagh, egh manmaghin dughiabar an opariva dagheba iniam. Ia bar deraghvira nguazir kamın dagheba iniamin azenir ikiavira itibar ivezim givesegh. ¹⁶ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magari. Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvatı, a nguazir kamın otivir daghebagh ivese. A nguazir an agharimin ikiavira itir kamın azeniba mengıva, an azenir kabar nguazir kamın otivir daghebagh ivezam. ¹⁷ Ia uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godın atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

God gumazamizir an akamin gin zuiba deraghvira me damuam

¹⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia daningamin kamın ikiam. ¹⁹ Eghti dagher avirim nguazimin otivti, ia zurara dagher aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamın ikiam. ²⁰ Egh ia ua kamaghin mikim suam, ‘Namba 7in azenimin e dagheba oparan kogham, egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e kamaghin damuan kogh, e azenir kamın tizim amam?’ ²¹ Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighti, dagher aviriba otivtima ia dami mangi 3plan azenibar tugham. ²² Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar

amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin dughiam otogham.”

Nguazir me iniziba, me ua da ikarvagh

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti.

²⁴ “Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamın guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.

²⁵ “Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningh.* ²⁶ Eghti gumazir kamın akuragh uam a givezamin anabamin gumazamiziba puvatighi, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam. ²⁷ A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamın dagher nguazir kamın otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam. ²⁸ Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghin gumazir fomiram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimin iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. Eghti azenir kam otoghamin dughiamin, gumazir

nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningh.

²⁹ “Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti. ³⁰ Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighin uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham. ³¹ Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghaminin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam. ³² Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamın gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givesegh. ³³ Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikarvaghaminin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain nguibar ekiamin itiba, da dughiaabar zurara Livain dipenibara.

* **25:25:** Hibrun arazim, gumazitam osimtizim batogham, eghti an anabatam an ganiva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekiar namakar kam damuamim, an osimtizim itir gumazimin nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremaia 32:6-12in gan. Asaian Akinafarimin akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumazamizibar ganiva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16in gan.

³⁴ Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamin boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara.”

Onganarazibagh amir gumazamizir akurvazir araziba

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighi, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam. ³⁶⁻³⁷ Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghsi, ia ua dagiatam daghisin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki. ³⁸ Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami.”

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

³⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari. ⁴⁰ A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghim otogham. ⁴¹ Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam. ⁴² Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin

ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughiabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki. ⁴³ Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu.

⁴⁴ “Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh. ⁴⁵ Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh. ⁴⁶ Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizir kinibar otivighi, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu.

⁴⁷ “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivaghim, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir gumazimin min otogham. ⁴⁸ Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deraghim. An aveghbuatam, ⁴⁹ o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deraghim. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar

kam atakigh. ⁵⁰ Gumazir kam, ikizir igharazimın gumazir a givevezim ko deraghvıra nighnigh uaning kimıva fogh suam, azenir ikiavıra itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghımın tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givevezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimın dibobonim manmakın. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghın garimra uam a givesegh. ⁵¹ Eghti azenir avırıba ikivıra ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamın ua gumazir a givevezir kam daningigh. ⁵² Eghti azenir avırıba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghım otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh. ⁵³ Eghti ikizir igharazimın gumazir kam kamaghın ingangarir gumazim gınighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimıva, anebın pazi a damuan marki. An an asughasugh nımıram a damu. ⁵⁴ Eghti me arazir kabar gın mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghım otoghti, gumazir a givevezim aneteghti, a fıriğhırığh mangıva uan amuım ko borıba sara deraghvıra ikiam.

⁵⁵ “Ki İkiavıra İtir God, ian God, ki İsipın kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghın, ia İraelia, ia nan ingangarir gumazamizibar mın iti. Kamaghın amizi, ia uan tav ateghti, a dughiabar zurara ingangarir gumazir kınımın ikian marki.”

26

God deraghvıra uan gumazamizir an akamın gın zuibar amuam

(Godın Arazıba 7:12-24; 28:1-14)

¹ İkiavıra İtir God kamaghın mıgei, “İa temer otevíba inigh dar asebar nedazıbar ghoran marki, ia guarir akınıtam inigh uan nguazımın anesaragham, o dagıatam inigh dıghorıba a darıghti da ian asebar

marvir guabar mın ganti, ia marvir guar kabar ziaba fan marki, da gavgavıba pu. Puvati. Ki İkiavıra İtir God, ian God, ia nan zıamra fı. ² Ki ia bagha mısevezir Sabatın dughiabar, ia ingaran marki. İa puram avughsi. Egh ia bar nan Purırpenım gifongegh a baghvıra iki. Ki İkiavıra İtir God, ki kamaghın ia mıkemegha gıfa.

³ “Egh ia nan arazir ki ifongezıbar gın mangi, nan Akar Gavgavıba baragħ, egh dar amu, ⁴ eghti ki amozım damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti ki ian daghebar amuti, da deraghvıra ian nguazımın otıvti, temeba bıva ovızir avırıba ikiam. ⁵ İa dagher bar avırıba ikıva, egh wıtın andızıba ini mangi, ia wainın ovızir anıdızıba inıamımın dughiamın tugham. Egh ia wainın ovızıba ini mangi, dughiar ia dagheba oparamımın tugham. İa damıva navıba bar izevegham. Egh ia deraghvıra uan nguazım dapiagħam.

⁶ “Eghti ki navir amırızım ia danıghti ia deraghvıra dapiagħ, egh dakuamin dughiamın, ia bizıtamın atiatingan kogham. Ki asızir atiar mısozıba ian nguazımın da batuegħti apanıba nguazır kamın ia mısoghan kogham. ⁷ Eghti ia apanıbav sogħ me abınti, men avırım ian damazımın arıghıram. ⁸ İan 5plan mıdorozır gumazıba 100plan apanıba abınıgham. Eghti ian 100plan mıdorozır gumazıba 10,000plan apanıba abınıgham. Guızbangıra, ian apanıba bar ian damazımın arıghıregham. ⁹ Eghti ki deraghvıra ia damuva borır avırıba ia danıng, egh ia damuti, ia bar avırasemegħam. Eghti Akar Dıkrızır Gavgavır ki fomıra ia ko amızır kam, ki gavgavım a danıngam. ¹⁰ Eghti azenır gıvazımın dagheba, da ikivıra iki mangi azenır ıgharazım batogħam. Eghti dagher naba ikivıra ikiti, ia dagher igiar andızıba inıva, ghurıba makunıgh, egh dagher igıaba dar danganıım darıgham.

¹¹ Eghti ki ian tongin ikivira iki, akirim ragh ia gasaraghan kogham. ¹² Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam. Eghti ia nan gumamazibar ikiam. ¹³ Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God. Ia fomira Isipin kantrin aven ingangarir gumamazizir kinibar ikezi, ki ian osimtizim agivagha ian akua azenan ize. Ki ia isa kalabus gatizir gumazibar gavgaviba abighizi, ia kalabus ategha bar akongegha ize.”

God gumamazizir an akam batoziba ivezir kuram me daningam (Godin Araziba 28:15-68)

¹⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nan akaba baraghan aghuagh, egh nan Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki ivezir kuram ia daningam. ¹⁵ Ia akirim ragh nan arazir ki ifongezibagh asaragh, nan bizir ki damuasa ia mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba baraghan koghiva, egh nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam abighti, ¹⁶ kamaghin ki bizitamin ia damuam. Ki zuamira ia damighti, ia bar ikuvigh bar atiatigham. Ki ia damuti, ia arimariar bar ekiaba iniva, ian mikarziba puv fengti, ian damaziba okavighti, ian mikarziba nimira su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apanibara, da ini dar amam. ¹⁷ Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia gintighamin dughiamin, ia puram atiating aregham.

¹⁸ “Bizir kurar kabar gin, ia nan akam baraghan aghuavira ikiti, ki ian arazir kuraba bagh osimtizir avirim ia darighvira ikiam. ¹⁹ Egh ki ian ifaghatir arazimin gavgavim bar anebiragham. Ki amozimin tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham. ²⁰ Eghti dagheba ian nguazimin otivan koghti, ian

temeba ban kogham. Kamaghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givagham.

²¹ “Osimtizir kaba ia bativti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia darighvira ikiam.

²² “Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghti gumazir aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumamazizir vabara ikiam.

²³ “Osimtizir kaba ia bativighti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti, ²⁴ ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam. ²⁵ Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti, ki apaniba amadaghti me ia misogh. Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangiti, gumamazizir avirim arimighiregham. Eghti ia ikuvamin dughiamin, ki ia isi apanibar dafarim darigham. ²⁶ Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimin da tuan kogham. Eghti brebba tuer danganimin avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam.

²⁷ “Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti, ²⁸ ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham.

²⁹ Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam. ³⁰ Eghti ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki

asighasighizir kabagh isin da kunnigham. ³¹ Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham. ³² Egh ki ian nguazim bar a gasighasighti, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram damigham. ³³ Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.

³⁴⁻³⁵ “Eghti ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kam in ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham. ³⁶⁻³⁷ Eghti ian varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham. ³⁸ Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui. ³⁹ Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

⁴⁰ “Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami.

E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.’ ⁴¹ Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti, ⁴² ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. ⁴³ Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kam in ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam. ⁴⁴ Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham. ⁴⁵ Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God.”

⁴⁶ Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

Gumamaziziba God ganidir biz-ibar Arazir maba

1-2 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumamazir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh. ³ Gumamaziziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam. ⁴ Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 300 kinan a givezam. ⁵ Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam. ⁶ Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghti borir guivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 30 kinan a givezam. ⁷ Eghti gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghti amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam.

⁸ "Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magari gumazir kam damuamin ababanimin tughti, gumazir kam ivezam.

⁹ "Eghti gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara. ¹⁰ Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tam in danganim datighti,

asizir kamning virara nana. ¹¹ Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kam in nan ofa damuan kogham, kamaghin an asizim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹² Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghira iki. ¹³ Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12 kinan ivezam.

¹⁴ "Eghti gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumazim dipenir kam in ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghira iki. ¹⁵ Eghti gumazir uan dipenim isa Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighti, gumazir kam 120 kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan dipenim iniam.

¹⁶ "Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa gamir gumazim nguazir kam tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kam in da operam. Egh me ti 20 kilogram balin oviziba operam, eghti nguazimin ivezim, a 100 kinan tugham. ¹⁷ Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghamin gin nguazir kam na danighti ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki. ¹⁸ Egh an azenir ua biziba ikarvaghamin gin, azenir tabar gin, a na daningam, eghti ofa gamir gumazim gin izamin azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir kam in ivezim gisivagh

magirigh. ¹⁹ Eghti gumazir uan nguazim na ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi a mikimti, a 120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam. ²⁰ A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isi gumazir igharazim in amadagh, egh a gin uabi uam a givezan kogham. ²¹ Eghti azenir ua biziba ikarvaghaim otoghti, gumazir nguazir kam givezezim, a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a nan nguazimra iki mamaghira ikiam. A na baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa gamir gumazibara, me daningam.

²² “Eghti gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganingizir puvatizim, a faragha gumazir igharazim dama a giveze, egh a nguazir kam inigh Ikiavira Itir God daningasa. ²³ Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghaim bativsi, an azenir ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kam in ivezim in abanim atighti, aruer kamra gumazim nguazir kam in dagiaba isi ofan gumazim daningam. Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir God in dagiabara. ²⁴ Eghti azenir ua biziba ikarvaghaim in, gumazir kam nguazir kam uam a isi an guizin ghuavim daningigh.

²⁵ “Eghti ia bizir kabar osimtizim ko ivezim bar deraghvira dar pon.

²⁶ “Asizir nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizi, ia ofan tam na daningisi, asizir nguzir ivariaba inian marki. Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsip in nguzir ivariam, da bar nana. ²⁷ Eghti asizir nguzir ivariar kam nan damazim in zueghan koghti, ia uam a givesegh. Eghti ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetighti, ia 12 kina a daningigh. Eghti gumazir kam uam asizir kam

givezeghan koghti, ofa gamir gumazim, gumazir igharazitam in anemadaghti, an ofa gamir gumazim diborozir ivezim in a givesegh.

²⁸ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God baghvira ikiam in bizitam amisevegh, egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a gumazir igharazir tam in anemadaghti an a givezan marki, egh a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan marki. A gumazitam o, amizitam o, asizitam o, a uan inazir afeziaba da inizir nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavira Itir God in bizibara. A bar da amangan marki. ²⁹ Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amisefe, a uam a givezan marki. Bar marki. Ia gumazim o amizir kam misueghti an aremegh.

³⁰ “Ezi nguazim in otivir dagher kaba, witi in oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh 10 plan pozibar amigh, egh pozitam na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Egh a pozir kam aman marki. Kar nan bizimra. ³¹ Eghti gumazitam nan dagher pozim uam a givesi a givesegh. Eghti dagher kabar ivezim 5 kina, eghti a 6 kinan dagh ivezegh ofa gamir gumazim daningigh. ³² Ian 10 plan bulmakauba o 10 plan sipsipbar tongin, dar vamira vamira, a nana. Ia asiziba bar bizim in dar atigh, egh bar da mengegh, eghti 10 plan asizibar tongin, dar namba 10 in asiziba, da nana, ki Ikiavira Itir God. ³³ Ezi asizir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganim darighan marki. Eghti ia asizir igharazitam an danganim datighti, namba 10 in asizim ko an danganim inizim, aning nana, ezi ia uam aning givezan kogham.”

³⁴ Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam in Moses ganing. Egha ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Israelian Diboboniba O Namba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniyam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin otifi, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kam in ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin otifi. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar osei, egha osimtizar dughiabar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiatia arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1--10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

¹ Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei. ² A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh. ³ Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh. ⁴ Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh.

⁵ "Gumazir guan akuragh inganrarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh. ⁶ Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh. ⁷ Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh. ⁸ Egh Isakarın anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh. ⁹ Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh. ¹⁰ Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh. ¹¹ Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideoni, an otarim Abidan, gua a inigh. ¹² Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser, gua a inigh. ¹³ Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiell, gua a inigh. ¹⁴ Egh Gatın

anabamın adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh. ¹⁵ Egh Naptalin anabamın adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh.” ¹⁶ Ezi Moses ko Aron, Israelian tongın men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini. ¹⁷ God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavıra me ini. ¹⁸ Egha aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi. ¹⁹ Ikiavıra Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganımın itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri. ²⁰⁻⁴⁶ Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin:

Rubenin anabamın gumazibar dibobonim, 46,500in tu.

Ezi Simeonin anabamın gumazibar dibobonim, 59,300in tu.

Ezi Gatin anabamın gumazibar dibobonim, 45,650in tu.

Ezi Judan anabamın gumazibar dibobonim, 74,600in tu.

Ezi Isakarın anabamın gumazibar dibobonim, 54,400in tu.

Ezi Sebulunın anabamın gumazibar dibobonim, 57,400in tu.

Ezi Josepin otarir mam Efrain, an anabamın gumazibar dibobonim, 40,500in tu.

Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamın gumazibar dibobonim, 32,200in tu.

Ezi Benjaminın anabamın gumaz-

ibar dibobonim, 35,400in tu.

Ezi Danın anabamın gumazibar dibobonim, 62,700in tu.

Ezi Aserin anabamın gumazibar dibobonim, 41,500in tu.

Ezi Naptalin anabamın gumazibar dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar moghıra, 603,550in tu.

⁴⁷ Egha Livain anabamın gumaziba, me me mengezir puvati.

⁴⁸ Ikiavıra Itir God faragha Moses migia ghaze, ⁴⁹ “Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiva,

Livain anabamın gumaziba mengan marki. ⁵⁰ Ni Livaiba amiseveghti,

me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu.

Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavımın zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimın miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh. ⁵¹ Dughiar manamın ia danganir igiamın mangisi, Li-

vaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimın uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimın boroghın iziva, an aremegham. ⁵² Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki,

uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan abanim itir fleghba aseghti da ghuanang. ⁵³ Eghti Livain anabamın adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimın miriaba bar da asegh, egh deraghvıra a geghuv an gan. Puvatighti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghın izi na damighti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam.”

⁵⁴ Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

Ikiavira Itir God, dapiamin danganiba akiramın arazibar Israelia miği

¹ Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganıngi:

² “Israelia uan purirpenibar iki-amin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghın boroghın uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamın tongıra ikiam. Men purirpeniba tong Godın Purirpenimın saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.

³⁻⁹ “Aruem anadi naghın amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamın abanim itir fleghın boroghın, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapın otarim Nason, a Judan anabamın gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamın adarazir miriamın, Isakarın anabamın adarazi iki. Ezi Suarın otarim Netanel, a Isakarın anabamın gumazir dapanim, ezi Isakarın anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarın anabamın adarazir miriamın, Sebulunın anabamın adarazi iki. Ezi Helonın otarim Eliap, a Sebulunın anabamın gumazir dapanim. Ezi Sebulunın anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghıra, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimın mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.

¹⁰⁻¹⁶ “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamın abanim itir fleghın boroghın iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin otarim Elisur, a Rubenin anabamın gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamın adarazir miriamın, Simeonın anabamın

adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonın anabamın gumazir dapanim, ezi Simeonın anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonın anabamın adarazir miriamın, Gatin anabamın adarazi iki. Ezi Ruelın otarim Eliasap, a Gatin anabamın gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghıra, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimın mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gın mangam.

¹⁷ “Me tuavimın mangamin dughiamın, Judan anabamın adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gın zui moghıra dar ingar. Eghti Livain anabamın adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongıra iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gın mangam.

¹⁸⁻²⁴ “Eghti aruem uaghiri naghın, anabar 3pla, Efraimın anabamın abanim itir fleghın boroghın, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimın anabamın gumazir dapanim, ezi Efraimın anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimın anabamın adarazir miriamın, Manasen anabamın adarazi iki. Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamın gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamın adarazir miriamın, Benjaminın anabamın adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminın anabamın gumazir dapanim, ezi Benjaminın anabam, 35,400plan gumaziba iti,

me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

25-31 “Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin abanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam.”

32 Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba. 33 Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

34 Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagh uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin

mangamim, me bar vaghvagh uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

1 Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin. 2 Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar. 3 Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi. 4 Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghava Livaibav sefe

5 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 6 “Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham. 7 Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar amuam. 8 Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar deraghvira dar ganiva dagh ativagham. Me arazir kam, Purirpenimin ingangaribar amuam. 9 Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningigh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghava

Livaibav sefe. ¹⁰ Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, ia a misueghti an aremegh.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹²⁻¹³ “Ia oragh! Ki datirighin ua bagh Israelian gumazamizibar tonghin Livaiba amiseveghti, me na baghvira ikiam. Ia fo, ki faragha Isipian otarir ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagha dagh inaba, kar gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egha ki datirighin otarir ivariabar danganim iniassa Livaibagh inaba. Me datirighin nan ingangarir gumazibar min iki na baghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

Me Livaibar ziaba akinafarimin da osiri

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ua kamaghin Moses migei, ¹⁵ “Ni Livain anabamin adarazi ko men ikiziba bar me menegh. Ni gumaziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar me menegh men ziaba osirigh.” ¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, an ghin ghua bar me menge.

¹⁷ Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.

¹⁸ Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simein, aning ghin uan ikizimningin afeziamningin oto. ¹⁹ Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me ghin uan ikizibar afeziabar otifi. ²⁰ Ezi Merarin otarimningin

ziamning kara, Mali ko Musi, aning ghin uan ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamin adarasi, men ikizibar ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar ghin zui.

²¹ Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim. ²² Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu. ²³ Gersonin ikizimin adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimin akiranghin uan purirpeniba asam. ²⁴ Ezi Gersonin ikizimin gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap.

²⁵⁻²⁶ Gersonin ikizimin gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamin inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin iniba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

²⁷ Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim. ²⁸ Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 8,300in tu.* Me Purirpenimin ganamin ingangarir maba iti. ²⁹ Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁰ Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan. ³¹ Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko dakozim, ko lam in agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganim

3:12-13: Ua Me Ini 13:2 * **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumaziba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha me 8,300plan gumaziba osiri. Ezi ves 39 kamaghin migei, gumazibar dibobonim 22,000in tu. Kamaghin ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghti men dibobonim bar moghira 22,300in otogham.

modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³² Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronin otarim. A Godin Purirpenimin aven ingangarim gamir gumazibagh, ativagha men gari.

³³ Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim. ³⁴ Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in tu. ³⁵ Merarin ikizimin adarazir gumazir dapanim, Abihailin otarim Suriel. Egh me Purirpenimin notin amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁶⁻³⁷ Merarin ikizimin adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³⁸ Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvaghasa kamaghin ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamın boroghın iziti, me a misueghti, an aremegham. ³⁹ Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi moghin, aning an gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

⁴⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ni Israelian otarir

ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam.” ⁴² Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri. ⁴³ Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.

⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ⁴⁵ “Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁴⁶ Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam. ⁴⁷ Ezi ua gumazir vamira, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi. ⁴⁸ Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba iniam.” ⁴⁹⁻⁵¹ Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezimin min Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, ² “Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba

ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ³ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ⁴ Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam.

⁵ “Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adeghe a inigh an onegh Boksiam avaragh. ⁶ Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁷ “Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikiavira iki. ⁸ Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁹ “Egh me inir bluplan tam inigh, lam in aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh. ¹⁰ Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.

¹¹ “Egh inir bluplan tam isi, gol in ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh. ¹² Egh Anogoroghezir Danganimin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tam in aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.

¹³ “Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pighevitamin anevaragh. ¹⁴ Egh ofa gamir dakozimin Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh.

¹⁵ “Israelia dikavigh danganir igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kam in, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighti, me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir kam iti.

¹⁶ “Ofa gamir gumazim Aron in otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughuriar aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, ¹⁸⁻¹⁹ “Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan.

Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim. ²⁰ Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganam kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham.”

Gersonin ikizim damuamin ingan-gariba

²¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²² “Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ²³ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ²⁴ Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram. ²⁵ Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram. ²⁶ Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganiva dar kir da ateramin ingangarim iti. ²⁷ Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganiva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam. ²⁸ Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti.

Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Merarin ikizim damuamin ingan-gariba

²⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ³⁰ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ³¹⁻³² Ia danganir igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramin ingangarim iti. Ni Merarin ikizimin adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim. ³³ Merarin ikizimin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Livain anabamin adarazir diboboniba

³⁴⁻⁴⁸ Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me menge. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me menge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba,

me God bativamin Purirpenimın ingangarim bagha men ziaba osirigha me menge.

Men dibonibar kara, Kohatin ikizimın gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonın ikizimın gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimın gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghıra, men dibobonim, 8,580plan gumaziba. ⁴⁹ Ikiavıra Itir God, Moses mikemezi moghıra, me gumaziba menge. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5

Me Godın damazimın mizezir gumazamizibar amuamin araziba

¹ Ikiavıra Itir God kamaghın Moses miği, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimın gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan mın garir arımarıar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumazamizir ariaghirezibar kuabar suigha Godın damazimın mizeziba. ³ Ia gumazamizir kaba uaghara me amangighi, me danganir ia itimın azenan mangi. Ia kamaghın damuti, danganir ki uan gumazamizibar tongin itim, a nan damazimın mizeghan kogham.”

⁴ Kamaghın amizi, Israelia, gumazamizir Godın damazimın mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavgavim

⁵ Ezi Ikiavıra Itir God Moses miğia ghaze, ⁶ “Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavıra Itir God gasaragh, arazir kuratam

gumazir igharazitam damighi, osimtızim an ikiam. ⁷ Kamaghın, a uan arazir kuramın gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh gumazir an arazir kuramın a gamizim daningigh. Ivezir a ikarvaghıamim, 500plan dagıabar ikiti, ni uam a gisın dagıatabar atigh 600plan dagıaba a daningigh. ⁸ Gumazir ivezir kam ini-amim aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavıra Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisın, a sipsipın apuritam isi ofa gamir gumazim danighi, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam. ⁹ Israelia Ikiavıra Itir Godın ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighi, bizir kaba an bizibara. ¹⁰ Gumazamiziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam.”

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghin damuam

¹¹ Egha Ikiavıra Itir God Moses miğia ghaze, ¹²⁻¹⁴ “Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningigh: Gumazitam kamagh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko akui, egha Godın damazimın mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangıra, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangıra, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamın tuaviba puvati. Kamaghın pam navir kuram uan amuimın iti. ¹⁵ Egh arazir kamın, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogram plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamın mingarımra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangıra arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghın, gumazir

kam olivîn borem isi plauan kam gin-gan marki. Egh uaghan, a miġharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamîn eborimîn ingarizim a darighan marki.

16 “Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozimîn boroghîn izi Ikiavira Itir Godin damazimîn tugham. 17 Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gingegh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimîn apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghti arazir kamîn dipar kam puv misogham. 18 Amizir kam nan damazimîn tughiv ikiamin dughiamîn, ofa gamir gumazim amizimîn dapanir arizim firighti a ruaragh pura ikiam. Eghti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimîn dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimîn dipar misozi kamîn itir nguazir minemîn suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi. 19 Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighti, ofa gamir gumazim suam, ‘Ni fo, dughiar ni uan pamîn itimîn, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati, eghti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan kogham. 20 Ezi ni uan pamîn itir dughiamîn, ni uan pam ategha guizbangira gumazir igharazim ko arazir kuram gamigha Godin damazimîn mize, eghti dipar misozir kam nin ingariva ni gasighasigham.’ 21 Eghti ofa gamir gumazim uam akar kurar kam amizim mikimam, ‘Ni guizbangira arazir kuram gami, eghti Ikiavira Itir God nin gumazamizibar tongin nin ziam gasighasigham, egh nin borivtarim damighti, an ekonamighti, nin navim buigham. 22 Dipar misozir kam nin navimîn aven mangi an ingarti, a buva nin mikarzir mogomem damighti a ikuvigham.’ Eghti amizim suam, ‘Aria, guizbangira. Ikiavira Itir

God mikemezi moghin damu.’

23 “Eghti ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh, egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar misozim magiram. 24 Egh gin an amizim mikemeghti, an anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamîn aven magiram. 25 Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin damazimîn a fegh a damuti, a ighuamangi. Egh a inigh ofa gamir dakozimîn mangam. 26 Egh uan dafarim isi plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimîn a tuaghti, avim an isi mangiti a bar miġhrighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namîn danganim inigham. A kamaghîn damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam amam. 27 Amizim guizbangira poroghamiba uari bakeir arazim damighiva Godin damazimîn mizeghti, dipar misozir kam an aven mangiva, mizazim a daningiva, an borivtaribar amighti, da ekonamigh, navim buva an mikarzir mogomem ikuvigham. Eghti Ikiavira Itir God an gumazamizibar tongin an ziam gasighasigham. 28 Eghti amizir kam, guizbangira arazir kuram damighan koghiva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasighasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam.

29 “Akar Gavgavir kamîn mingarim kamakîn. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a niġhnizir aviriba iki egh navir kuram an ikiam. 30 O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimîn boroghîn tughti, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghsi arazir kam damuam. 31 Eghti amizim guizbangira arazir

kurar kam gami, an an ivezir kuram iniva osimtiziba ateram. Amizim guizbangira osimtizim damighti, an pam akam a gasir arazir kamın osimtizim an ikian kogham.”

6

Gumamaziziba uari God daningamin Akar Gavgavim

¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses miğei, ² “Ni Israelian gumamaziziba kamaghın me mikim: Gumazitam o amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningiva a baghvira ikisi, a ko akam akirigh, ³ egh a wainın dipam ko dipar gavgavibar aman marki. Egh wainın ovizibar dipaba ko wainın oviziba ko wainın ovizir midiaribar aman marki. ⁴ A uabi isa na ganiga Akar Gavgavim gamizir dughiamın ikegh mangi dughiar a na baghvira ikiamim givaghamim otogham, a wainın dipatam, o wainın oviziba, o wainın ovizibar inibar aman marki.

⁵ “Egh dughiar a uan akar dikirizimın gin ghua uabi isa na ganidimın, a uan dapanir arizibagh isi da otivan marki. A nan gumazimra. Egh an akar dikirizir gavgavir kamın apengan iki, dughibar zurara uan dapanir arizim ko ghuamasiziba ateghti da aghung. ⁶⁻⁷ A dapanir arizir ruarim sara itir arazir kam, gumamazizibar akagha ghaze, a God baghavira itir gumazimra. Kamaghın amizi, a uabi nan damazimın mizeghan koghsi gumazitamın kuamın boroghın mangan kogham. Guizbangira an afeziam, o amebam, o aveghbuaba o buaramiziba arimighireghti, a men kuabar boroghın mangan kogham. A kamaghın damigh, nan damazimın mizegham. ⁸ Dughiar a uan akar dikirizimın gin ghua na baghavira itimın, a Ikiavira Itir Godın gumazimra.

⁹ “Gumazitam an boroghın puram aremeghti, bizir kam an dapanir arizir na ganingizim damuti, a nan damazimın mizegham. Kamaghın

amizi, gumazir kam 7plan arueba orarkegh gin uan dapanim gisegh, egh ua nan damazimın zuegham. ¹⁰ Egh namba 8ın aruemin, a kuarazir bunbar pumuning o osirvar pumuning inigh ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimın tiar akamın mangi. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim aning inigh, tam arazir kuraba gin amadir ofa damu. Egh tam ofan bar isia mighirim damu. Gumazir kam, gumazir kuamın boroghın ikegha osimtizim ikia a nan damazimın mize. Kamaghın, ofan kamning a damighti a nan damazimın ua zuegham. Aruer kamra, gumazir kam ua uan dapanir arizim na daningti, a nan bizimram otogham. ¹² Aruer a Ikiavira Itir God baghavira ikiasa akam akirizibar dibobonim, a bar ua dar amuam. Dar dibobonim, aruer kamın ikegh mangiva, aruer kabar dibobonim givagham. A uan akar dikirizimın gin zuir aruer faragha ghueziba, da pura ghue. Guizbangira, an dapanarizim nan damazimın mize. Kamaghın, an azenir vamira itir sipsipın apurir igiatam inigh osimtiziba agivamin ofan mın na bagh izi.

¹³ “Na baghvira ikiasa akar dikirizim gamizir gumazim, bizir a damuasa mikemezibar amigh givagh, egh na bativamin Purirpenimın mangi an tiar akamın boroghın tugham. ¹⁴ Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh dar amuam. An ofan bar isia mighirim bagh azenir vamira itir sipsipın nguzir apuritam, ko arazir kuraba gin amadir ofa bagh azenir vamira itir sipsipın amebatam, ko God ko navir vamira ikiamın ofa bagh sipsipın apuritam, a bar da inigh na bagh izam. Kar, asizir duaba dar mikarzibar itir puvatiziba. ¹⁵ Egh uaghan yis puvatizir bretba itir akiram, kar plauan aghuim ko olivin bore m sara veregha ingarizir bretba, ko yis puvatizir bisketin olivin

boremın aghuiziba, egh uaghan wit tuamin ofa ko wainın dipabar ofa damuamiba sara inigh izi.

16 “Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba bar da isi, Ikiavira Itir God daningiva, arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim damu.

17 Egh sipsipin apurim misuegh akiramın itir bretin yis puvatiziba sara, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damuam. Egh wit tuamin ofa ko wainın dipabar ofa uaghan dar ofa damu. 18 Eghti God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın, gumazir God bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da isigh.

19 “Gumazir kamın dapanir ariziba isigh givaghti, gin ofa gamir gumazim, sipsipin apurimın aniavir agharimın tuzir me minemın avigha givazim, ko akiramın itir yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam inigh, gumazir kamın dafarim datigh. 20 Egh ofa gamir gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir Godın damazimın ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazimın ofan zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim, da ofa gamir gumazimın biziba. Eghti gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim, wainın dipam amisi anemi.

21 “Arazir kabar mingarim kamakın. Gumazitam o amizitam uabi isi na daningisi, akam akirigh, egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi. Eghti gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi, akar dikirizim damigh, a guizbangira akar dikirizir kamın gin mangi a damu.”

Ofa gamir gumaziba ghaze, God deraghvira gumazamizibar amuam

22 Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, 23 “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh Israelia damuamim, an gun me mikemegh. Eghti me kamaghın Israelia mikim:

24 “Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva,
egh deraghvira ian ganam.

25 Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh, mati an guamin angazangarim ia gisirazi moghin,
deraghvira ian ganam.

26 Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian iki,
egh navir amirizim ko dabirabir aghuim ia daningam.’

27 “Eghti arazir kamın me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam.”

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

1 Moses Ikiavira Itir Godın Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti. 2-3 Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godın Purirpenimın boroghın izi. Gumazir dapaniba vaghvagha bulmakaun vavira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vavira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki. 4-5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimın ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.”

6 Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi. 7 A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonın ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. 8 Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba

Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam. ⁹ Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati.

¹⁰ Me olivin boreme isa ofa gamir dakozim gingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givaghham. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi."

¹²⁻⁸³ Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan abamin gumazir dapanim Nason, an Aminadapin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakarın abamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunın abamin gumazir dapanim Eliap, a Helonın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenin abamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonın abamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatın abamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efraimin abamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen abamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminın abamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danın abamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserın abamin gumazir dapanim Pagiell, a Okranın otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin abamin gumazir dapanim Ahira, a Enanın otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghira vaghvagha ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtızim 1 kilogrem ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtızim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin boreme sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osimtızim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

⁸⁴⁻⁸⁵ Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtızim bar moghira, 28 kilogrem. ⁸⁶ Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtızim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa. ⁸⁷ Egha

me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize. ⁸⁸ Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavira Itir God baghavira itir bizimin oto, egha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami.

⁸⁹ Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha Ikiavira Itir Godin tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otogha Moses migei. Boksiar kam in asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lam in aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lam in aghorimin guamin itir danganimin isiva angazangar.”

³ Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lam in aghorimin itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lam in aghorimin guamin itir danganir kam in isiva angazangar.

⁴ Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lam in aghorim kamaghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lam in aghorimin ingara, an mingarimin

ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavira Itir God baghavira me amisefe

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁶ “Ni Israelian gumamazibar tongin Livaibar dighti me iziti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh. ⁷ Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzin itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh. ⁸ Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi. ⁹ Egh ni Israelian gumamaziziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh. ¹⁰ Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumamaziziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh. ¹¹ Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kam in, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam. ¹² Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimning gisin dar arighiva, aning in tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham.

¹³ “Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko

an otaribar akuragh men ingan-
garibar amuam. ¹⁴ Arazir kamın,
ni Livaibar amighti, me Israelian
gumazamizibar min ikian kogham,
me bar nan adarazira. ¹⁵ Mati ni
uan dafarimningin ofan suiragh a
fegh a damuti a Ikiavira Itir Godin
damazimin ighuavamadi moghin, ni
Livaibar amighti, me zuegh givaghti,
ni me isi na daningh. Kamaghin
me na bativamin Purirpenimin
aven ingaram. ¹⁶ Israelia bar men
tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe.
Ki me gamizi, me Israelian otarir
ivariaba bar, men danganim ini,
ezi Livaiba bar nan adarazira.
¹⁷ Bar guizbangira, ki Isipian otarir
ivariabav misoghezir dughiamin, ki
Israelian otarir ivariaba ko sipsipba
ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua
bagha me amisefe. Kamaghin amizi,
me bar nan bizibara. ¹⁸ Datirighin,
ki Livaiba inigha me gamizi, me Is-
raelian otarir ivariaba bar, men dan-
ganim ini. ¹⁹ Ezi ki Livaiba isa Aron
uan otariba ko men agharim garisi.
Eghti me men akurvagh Israelia
bagh na bativamin Purirpenimin
ingar, an ganiva ofabar amuva men
arazir kuraba gin amangiti, me
Godin damazimin zuegham. Me ian
danganim inigha gifa. Kamaghin
amizi, ian tav Anogoroghezir Dan-
ganimin boroghin mangan marki.
Guizbangira, gumazir kinitaba
danganir kamın boroghin mangiti,
arazir bar kuraba me bativ, me
gasighasigham.”

²⁰ Kamaghin amizi, Moses, ko Aron,
Israelian gumazamiziba ko, me bar
Livaiba isa God ganidi, mati Ikiavira
Itir God Moses mikemezi mokin.
²¹ Livaiba uari akirmigha uan arazir
kuraba ategha uan korotiaba ruegha
Ikiavira Itir Godin damazimin zue.
Ezi Aron, mati a uan dafarimningin
ofan suiragha a fegha a gamizi,
a Ikiavira Itir Godin damazimin
ighuavamadi moghin, a men arazir
kuraba gin amangasa ofa gamigha,
me isa God ganingi. ²² Ikiavira Itir

God Livaiba bagha Moses mikemezi
moghira, gumazamiziba biziba bar
dagh ami. Kamaghin, Livaiba,
Aron uan otariba ko men apengan
ikia, God bativamin Purirpenimin
ingangarim gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God kam-
aghin Moses migei, ²⁴ “Livaibar
gumazir 25plan azenibar ikegha
ghuavanadiba, me God bativamin
Purirpenimin aven ingaram. ²⁵ Egh
me 50plan azenibar otoghiva, me
Purirpenimin ingangariba ategh,
avughsam. ²⁶ Egh gin, me pura
uan aveghbuar na bativamin Purir-
penimin aven uan ingangaribagh
amibar akurvagh. Egh, me uari
ua ingaran marki. Ni akar kam
Livaibav kemeghti, me kamaghin
damu.”

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Israelia Isipin kantri ategha
Sainain gumazamiziba puvatizir
danganimin itima, azenir namba
2 otozi an iakinir namba 1in aven,
Ikiavira Itir God kamaghin Moses
migei, ²⁻³ “Ia iakinir kam, an aruer
namba 14in guaratizimin, Israelian
gumazamiziba, God Israelia Gi-
tazir Dughiam Ginighnighamin
Isar kamın, bizir ki damuasa ia
mikemeziba ko arazir ki ifongeziba
bar deravira dar gin mangi.”

⁴ Kamagh amizi, Moses gumaza-
mizibav kemezi, me God Israelia Gi-
tazir Dughiam Ginighnighamin Isam
damusi, an arazarazibar gin mangiva
isam damuam.

⁵ Me Sainain gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikia iakinir
faragha zuimin, an aruer 14in,
guaratizimin, me isar ekiar kam
gami. Me Ikiavira Itir God damuasa
Moses mikemezi moghin ami.

⁶ Isar kamın dughiamin, gumazir
maba, gumazir aremezimin kuar
mamin suiragha Godin damazimin

mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham. Egha me Moses ko Aron bagha ghua kamaghin aning migei, ⁷ “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize. E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekiam kam in Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?”

⁸ Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a manmaghin e mikimam.”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav mikimasa, kamaghin Moses migei, ¹⁰ “Ia tav, o ian ovavir boriba aremezir gumazir kuatamin suiragha nan damazimin mize, o ian tav tuavir ruaritamin ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir akirangin itimin a damu. ¹¹⁻¹² Egh me namba 2in iakinimin, an namba 14in aruemin, an guaratizimin isam damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam in araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi amimzaraghan otivan marki. Egh asizir kam in agharitam apiran marki. ¹³ Eghti gumazamizir nan damazimin zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumazamizibar ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. ¹⁴ Kantrin igharazitamin gumazamiziba ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin

mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ian tongin itiba uaghara, arazir kam damu.”

Ghuariam Godin Purirpenim avara
(Ua Me Ini 40:34-38)

¹⁵ Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar ikegh mangi aminim tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari. ¹⁶ Dughiabar zurara ghuariam Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariam in aven iti. ¹⁷ Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiam kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariam izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam. ¹⁸ Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian gumazamiziba danganim me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua danganim igiam aghuam. Eghti ghuariar kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganim kam in ikivira ikiam. ¹⁹ Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganim me itim ategh mangam, o me ikiam. ²¹ Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighiti, me iki mangi amimzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganim kam ategham. ²² Dughiar

mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaba manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamın ikivira ikiam. Dughiar manamın ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam. ²³ Ikiavira Itir God me migeir dughiabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamın, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamın, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamın gin zui.

10

Me sighar pumuning silvan aningın ingari

¹ Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² “Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningın ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimın, ia aning giviam. ³ Ia dughiar ruarimın sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimın tiar akamın uari akufagh. ⁴ Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh. ⁵ Ia sighar vamira pamtemın dughiar otevimın a giviti, aruem anadi naghın itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam. ⁶ Ia namba 2in dughiamın, sighar vamira pamtem dughiar otevimın a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam. ⁷ Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimın sighar pumuning giviam. ⁸ Aronın otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamın ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamın arazir kamın gin mangi.

⁹ “Apaniba izi ian nguazimın ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghın damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam. ¹⁰ Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godın ziam famın dughiaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamın ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

Israelia Sainain Mighsiam ataki

(Sapta 10:11–12:16)

Israelia Sainai ataki

¹¹ Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godın Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati. ¹² Ezi Israelia kamaghın ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariamın gin ghuavira ikia ghua garima, Paranın gumazamiziba puvatizir danganimın ghuariam an tu.

¹³ Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui. ¹⁴ Egha me zuir dughiamın, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamın ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapın otarim Nason, a Judan anabamın gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁵ Ezi Suarın otarim Netanel, a Isakarın anabamın gumazir dapanim. ¹⁶ Ezi Helonın otarim Eliap, a Sebulunın anabamın gumazir dapanim.

¹⁷ Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adegħa deraghavira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atera faragħa zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar ġin zui.

¹⁸ Ezi men ġin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me uan fleħin suiragħa men ġin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁹ Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim. ²⁰ Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatın anabamin gumazir dapanim.

²¹ Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men ġin zui. Livaibar ikizir igħarazimning faragħa ġħua danganir igiar me ikiamimin otivigha Purirpenim asaragħa ġifa. Ezi Kohatin ikizimin adarazi men ġin ġħua danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagħ aningizi, me da isa Godin Purirpenim ġarisi.

²² Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleħin suiragħa Kohatin ikizimin ġin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²³ Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim. ²⁴ Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim.

²⁵ Ezi bar ġin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleħin suiragħa zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²⁶ Ezi Okranin otarim Pagiell, an Aserin anabamin gumazir dapanim. ²⁷ Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim. ²⁸ Dugħiabar zurara, Israelia mangasa, me kamagħira uari afi.

²⁹ Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin gumazim Ruelin otarim, ka-

magħin a miġei, “E datirighin danganir aghuir mamin mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Egħti e deraghvira nin ganam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam.”

³⁰ Ezi Hobap a ikaragħa ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam ko uan adarazi bagħ mangam.”

³¹ Ezi Moses kamagħin a miġei, “O nan amerem, ni e atagħiragħan marki. Danganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagħ fo. Kamagħin amizi, ni e ko mangi tiravim en akakagħam. ³² Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uagħan taba ni daningam.”

Gumazamiziba dikavigha zui

³³ Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin miġhsiam ategħa zuima, 3plan arueba ġifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera faragħa ġħua, egha danganir me avughsamim bagħa ġari. ³⁴ Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin għuariam zurara me ġisin ikia zui.

³⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dugħiabar, Moses zurara kamagħin miġei, “O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni ġifongezir puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar aregh.”

³⁶ Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dugħiabar, Moses zurara kamagħin miġei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagħ uamategh izi.”

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

1 Gumamaziziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi. 2 Ezi gumamaziziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge. 3 Danganir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kam in mingarim kamakin, "Avim Isir Danganim." Ziar kam in nighnizim kamaghin zui, danganir kam in, Ikiavira Itir God in avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

4 Ikizir igharazibar gumamazizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, "Oio! E asizir tabar ameka! 5 E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti. 6 Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughiabar zurara, e manan dagher kamram apaghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!"

7 Manan dagher kam in gananim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi. 8-9 Me itir danganim in manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumamaziziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiam in aven temer otevim in dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

10 Gumamaziziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar

boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei, 11 "Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumamazizir kabar ganamin ingangarim na ganingi? 12 Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham? 13 Gumamazizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki. 14 Ki uabira manmaghin gumamazizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghburaki. 15 Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham."

16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumamazizibar damazim in me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenim in iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh. 17 Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumamazizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham. 18 Ni gumamazizibav kim suam: Ia guruh mizaragh bagh uari akirigh God in damazim in zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha

gifa. Ia ghaze, 'E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.' Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami. ¹⁹ Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham. ²⁰ Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egha ara ghaze, 'E bar tizim bagha Isip ategha ize?' Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam."

²¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti? ²² E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham."

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otogham, o puvatigham."

²⁴ Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Egha 70plan gumazir dapanibav sevegha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu. ²⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamın tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamın gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimın akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁶ Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamın ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimın ghuzir puvati. Aning

danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri. ²⁷ Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁸ Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, "Nan gumazir ekiam, ni mangi aningın anogoreghti aning bizitam mikiman marki." ²⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, "Gumazitam ti nan danganim inian ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha izir gumazibar min akam akunam!" ³⁰ Egha Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

³¹ Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimın boroghın ira bar a gizivagha tintinimın danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran darorimın mitaghniamin min ghu. ³² Ezi gumazamiziba aruer vamira ko dimagarim sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumazamiziba kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtızim 1,000 kilogremın tu. Ezi gumazamizir avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtızim 1,000 kilogrem gafira. Egha me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam.

³³ Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar

kurar mam amadazi, gumazamizir avirim ariaghire.

³⁴ Danganir kamın, me gumazamizibar kuaba afegha, a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamın mıngarım kamakın, “Asızıba bagha puvıra arair gumazamizibar kuaba afezir danganım.”

³⁵ Egha gın Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotın danganım aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavıra Moses mikeme

¹ Moses a kantri Itiopian amizir mamın iti. Ezi Israelia Haserotın danganımın itir dughiamın, Aron ko Miriam, aning an amuım bangın pazava a mikeme. ² Aning kamaghın a mıgei, “Moses ti ghaze, Ikiavıra Itir God anarıra mıgei. Puvati, a uaghan ga mıgei.” Ezi Ikiavıra Itir God aningın imobir kam baraki. ³ (Guizbangıra, Moses, a uabi abırır gumazım, nguazımın itir gumazıtam an mın uabi abırır puvati.)

⁴ Egha zuamıra Ikiavıra Itir God kamaghın Moses, ko Aron ko Miriam mıgei, “İa na batıvamın Purırpenımın tiar akamın izi.” Ezi me ghue.

⁵ Ezi Ikiavıra Itir God ghuarır ruarır ekıamın aven ikıa izaghıra Purırpenımın tiar akamın tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning oregha sıvagha roghıra ghu.

⁶ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın aning mıgei, “Gua oraghti kı datırıghın gua mikımam. Kı Ikiavıra Itir God. İan tongın akam inıgha izır gumazıtam ikıtı, kı irebamın mın garır bıızıbar aven, uabi isı an akaghıra bıızıbar gun an mikımam. Egh kı irebabar aven a ko mikımam. ⁷ Ezi nan ingangarır gumazım Moses, a bar ıghara. Kı garıma, a nan gumazamıızıbar tongın nıghnızır gavgavım nan ikıa deravıra nan gın izi. Kı uan gumazamıızıbar ganamın ingangarım a ganıngızı, a bar deraghavıra

men gari. ⁸ Ga roroamningın mın guıızbangıra uan guamningın gara, uaning ko mıgei. Kı akar mogomeba ko akar ısın zuıbar a ko mıgeır puvati. Kı bıghavıra bıızıbar a mıgei. Ezi a uaghan nan nedazımın gari. Kamaghın amızı, gua manmaghsua nan ingangarır gumazım akam a gası?”

⁹ Egha İkiavıra Itır God aning bagha navım bar ikuvıgha aningın atara, aning ategha ghu.

¹⁰ Ezi Godın ghuarım Purırpenım ategha ghuzı, lepan arımarıam maghıra, Miriamın mıkarzımın otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghırıgha an garıma, lepan arımarıam an mıkarzım bar anevarızı, ¹¹ a Moses mıgei, “Aruam, ga uaning, nı gan apangkuvıgh, egh gan arazır kurar onganır kam bangın ivezır kuram ga danıngan markı. ¹² Nı aneteghti, a matı borım aremezi, amebam an kuam batezi moghın ganan markı. Nı an amanganatıghtı, arımarıar kurar kam bar an mıkarzım damutı an mıkarzır vuem ikuvıgh puvatıghan markı.”

¹³ Ezi Moses İkiavıra Itır Godın dıa ghaze, “O God, kı kamaghsua, nı Miriamın mıkarzım damıghtı, a ua deragh.”

¹⁴ Ezi İkiavıra Itır God a ikaragha ghaze, “An afezıam tı an guam gıparıghtı, an aghumsızım aterıra danganır e itımın azenan ikı mangıtı, 7plan arueba gıvagham. Kamaghın, nı aneteghti an azenan ikı mangıtı, wıghın vamıra gıvaghti, gın nı a inıgh ua danganır ia itımın aven izi.” ¹⁵ Kamaghın amızı, me Miriam batoghezi, a İraelıan gumazamıızıbar danganır me itımın azenan itıma, İraelıan gumazamıızıba ua tamoghın ghuezır puvati. Me ikıavıra itıma 7plan arueba gıvazı, me ua Miriam inıgha uamategha me itır danganımın aven ize. ¹⁶ Egha gın, me dıkavıgha Haserot ategha ghua, Paranın gumazamıızıba puvatızır danganımın otogha, danganım aghuıgha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamin ikia Godin akaba batosi

13

(Sapta 13:1--20:13)

Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimin ganasa ghue

(Godin Araziba 1:19-33)

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miyei, ² “Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighti, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh.” ³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui. ⁴ Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav. ⁵ Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav. ⁶ Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav. ⁷ Josepin otarim Igal, a Isakarın anabamin mav. ⁸ Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav. ⁹ Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav. ¹⁰ Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav. ¹¹ Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.) ¹² Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav. ¹³ Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav. ¹⁴ Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav. ¹⁵ Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav.

¹⁶ Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, “Josua,” a gati.

¹⁷ Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me miyei, “Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba

itir danganimin otogh. ¹⁸ Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati? ¹⁹ Ia nguazim asavsuih, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguibabar gan da asavsuih, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti? ²⁰ Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki.”

²¹ Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti. ²² Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmai, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.)

²³ Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini. ²⁴ Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,”* a gati. An mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim.

* 13:24: Ziar kam, “Eskol,” an mingarim kamakin, “Wainin aguar ovizir bar aviriba itim.”

25-26 Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesav-suigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Parandin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan. 27 Egha me kamaghin Moses migei, "Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize. 28 Egha nguazir kam in itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekevegha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anak in ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba. 29 Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediterenian in Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordan in Fanemin miriamin iti."

30 Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha Moses in damazimin migiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, "E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham."

31 Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, "Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham." 32 Egha me ganizir bizibar ghuangsiha ifara ghaze, "Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba. 33 Bar guizbangira, Anak in ovavir boriba

bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam."

14

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar God gami

1 Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kam in pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira. 2 Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, "E Isip in kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumazamiziba puvatizir danganir kam in ikia ariaghirezi, deraghai! 3 Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenan in zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isip in mangiti deragham." 4 Egha me uariv gia ghaze, "E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isip in mangam."

5 Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guamning nguazim mitua. 6 Ezi Nun in otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tong in gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki. 7 Egha aning kamaghin gumazamizibav gei, "Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera. 8 Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kam in aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui. 9 Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir God in akaba batoghan marki! Egh ia gumazamizir nguazir kam in itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e me misogharirigham, mati

gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghin amizi, ia men atiatingan marki.”¹⁰ Ezi Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighti, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghira garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumazamiziba bagha God ko migei

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki mirakelin ekia aviribar gumazamizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amiragha men atari.”¹² Kamaghin, ki arimariar ekia kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighti nin ovavir boriba, ikizir ekiamin otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham.”

¹³ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni uabi, uan gavgavir ekiamin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighti, Isipia bizir kam in akam baregham.”¹⁴ Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghin oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghin ikia nin gari. Me kamaghin oraki, nin ghuariam e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuariar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariam in aven avimin min isia iti.”¹⁵ Ni uan gumazamizibav soghirarighti, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam,¹⁶ ‘Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua

ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimin me misuaghariki.’

¹⁷ “O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme,¹⁸ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apangkuva, egha zurara uan migirigiar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.’¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni zurara apangkuva devira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apangkuvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azanglisi, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu.”

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam.”²¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze,²² Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kam in amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha,

nan akamin gin mangan aghua. ²³ Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamın aven mangan kogham. ²⁴ Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamın aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamın ikiva uari bagh a iniam. ²⁵ Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamın danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki.”

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

²⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁷ “Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham. ²⁸ Kamagh amizi, ni nan akar kamın gun kamagh me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam. ²⁹ Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba, kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamın aven mangan kogham. ³⁰ Ki fomira kantrin kamın ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam. ³¹ Ia ghaze, me ti

ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam. ³² Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamın arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam. ³³ Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamın mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham. ³⁴ Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da menegha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati. ³⁵ Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamın arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.’”

³⁶⁻³⁷ Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me zuamira ariaghire. ³⁸ Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim

*iniasa misosi**(Godin Araziba 1:41-46)*

³⁹ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav kemezi, me puviram azi. ⁴⁰ Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze, Ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimin mangam. Egha me Kenania misoghasava ami.

⁴¹ Ezi Moses kamaghin me migei, "Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham. ⁴² Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin, ian apaniba bar ia abiragham. ⁴³ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misogh rarigham."

⁴⁴ Moses kamaghin me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimin zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimin ikiavira iti. ⁴⁵ Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamin oto.

15*Ofan igharagha garibar Akar Gavgaviba*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezimin otogh a dapiam. ³ Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim,

o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekier ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴ Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremın vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi. ⁵ Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh asizim sara ofa damu. ⁶ Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremın pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu. ⁷ Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁸ Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi, ⁹ ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh. ¹⁰ Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹¹ "Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguzir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin borembem, ko wainin dipam, egh asiziba romegh dar ofa damu. ¹² Ia asizibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh. ¹³ Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam

baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴ Eghti ikizir igharazibar gumazamizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁵ Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue. ¹⁶ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam.”

¹⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹⁸ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam. ¹⁹ Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam. ²⁰ Ia witin igiabar ingarizir Bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin Bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningh. Kamaghira, ia witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningh. ²¹ Dughiar kam ko dughiar gin izamibar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningh.

²²⁻²³ “Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham. ²⁴ Eghti gumazamiziba bar, gumazir kamın arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghin, me God ifongezir arazimin gin mangi bulmakaun apurir igiatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin

dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighti, Israelian gumazamizibar arazir kuraba bar givagham. Ofan kamın mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami. ²⁶ Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba gin amangam.

²⁷ “Gumazitam, uabira deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebur azenir vamira itim inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. ²⁸ Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuva, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir kuram gin amadagham. ²⁹ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir kabara bar ian akaba. Kar, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir a damuamim.

³⁰ “Eghti gumazamizir na baragham aghuagha arazir kuram gamim, a mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar gumazim, a Israelian tongin ikian kogham. ³¹ Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin aghuagha anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian tongin ikian kogham. An arazir kuramin ivezim, a uabi uan osimtizim ateram.”

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

³² Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba puvatizir danganimın ikia garima, Sabatin dughiamın gumazir mam daziba isi. ³³ Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumazamiziba bar, me bagha ghue. ³⁴ Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmaghın a damuam. ³⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir danganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a ginivti an aremegh.” ³⁶ Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghın amua, gumazir kam inigha, danganir me itim ategha azenan ghugha, dagiabar a ginivizi, an areme.

Korotiar apınir vın itibar dueviar ruaribar Akar Gavgavim

³⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ³⁸ “Ni kamaghın Israelian gumazamizibav kim: Ia strinba inigh dar dueviabar amigh uan korotiabar apınibar mıkebabar, da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh bluplan strinba dagh ikeghti, da ian korotiabar apınibar mıkebabar ikiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba kamaghıra damu. ³⁹ Dughiabar zurara ia dueviar ikizir kabar ganıva, Akar Gavgavir ki ia ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan ifongiabar gin mangıva, uan damazibar bizibar ganıva, navir averiabar da bagh dikav arazir kurabar amuan marki. ⁴⁰ Ia kamaghın damuva, nan Akar Gavgavibar gin mangisi nighnigh, bar na baghavıra itir gumazamizibar mın ikiam. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godın ikiasa ifonge, kamaghın, ki Isipın kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

15:38: Godın Araziba 22:12   **16:1-2:** Jut 1:11

¹⁻² Isharın otarım Kora, a Kohatın ikizimın gumazim, egha Livain anabamın mav, a ko Rubenin anabamın gumazir 3pla, me Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapın otarır pumuning Datan ko Abiram, ko Peletın otarım On. Gumazir 4plan kaba dikavigha Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagha Moses mikımasa zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumazamiziba faragha me amısevezi, me men damazimın ziar ekiaba iti. ³ Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ghua ghaze, “Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar, e vaghvagha Ikiavira Itir God baghavıra itir gumazamiziba, ezi a bar en tongın iti. Ezi gua uaning fa ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godın gumazir igharaziba bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gativagham? Guan arazir kam, bar derazir puvati.”

⁴ Ezi Moses kamaghın oregha nguazim girıgha, uan guam nguazim mituagha God ko migei. ⁵ Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, “Gurum mızaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumazıbara, egha guızbangıra a baghavıra iti. Egh gumazir kabar amamangatıghti, me a bagh izi an ingangarım damuam. ⁶ Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghın damu: Gurum mızaraghan, ia pauran mughuriar aghuım zuım dapongamin itariba inigh. ⁷ Egh avir mikıataba, ko pauran mughuriar aghuım zuıba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamır dakozimın mangı Ikiavira Itir Godın damazimın tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongın itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amısefe. Bar guızbangıra, ia Livaıba arazir onganır kam gamızı, a derazir puvati!”

⁸ Egha Moses ua Kora miġia ghaze, “Ia Livaiba, ia oragh! ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumamazibar tongin ia misevegh, ian amamangatighti, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangaribar amuva, gumamazibar damazimin tuiv men akurvaghti, me deravira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ian ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a? ¹¹ Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari.”

¹² Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh miġei, “Ga bar izeghan kogham. ¹³ Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha aghuimin aven, e inigha gumamaziziba puvatizir danganir kamin ize. Egha ni datirighin ifaghata uabi amisevegha e gativaghasava ami. ¹⁴ Ni zurara e miġia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi e daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e ongani, eghti ni e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.”

¹⁵ Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God miġei, “Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir puvati. Bar puvati.”

¹⁶ Egha Moses kamaghin Kora miġei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia gurunzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron ko

tugham. ¹⁷ Ia vaghvagh uan ofan migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba uan itaribar suigh izi.”

¹⁸ Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti. ¹⁹ Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumamaziziba akuva God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin amuvira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron miġei, ²¹ “Gua gumamazizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumamazizir kabav soghirarigham.”

²² Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guamning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God miġei, “O God, ni uabi gumamaziziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?”

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, ²⁴ “Ni gumamazizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiram purirpenibar boroghin ikian marki.”

²⁵ Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui. ²⁶ Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumamazizibagh aniga ghaze, “Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghin ikian marki. Ia men bizitam suighan marki. Puvatightima, ia men arazir kuram bangin, me sara givagham.”

²⁷ Kamaghin, gumamaziziba men purirpenibagh itagha saghuam

mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav iti.

²⁸ Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, “Ia datirighin bizir kurar kamın ganigh fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir God na misevegga, ingangaribar amuasa na mikemegha na amada. Kar nan nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin nighnizim. ²⁹ Gumazir kaba, datirighin aremegham. Ia bar ganti, God mizazir kuram me daningan koghti, me datirighin gumaziba zurara puram ariaghiri moghin arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God na misevezir puvati. ³⁰ Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir fomira otozir puvatizir tam damighti, nguazim akam akarighti, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha Ikiavira Itir God gasara.”

³¹ Moses mikemegha givazima, gumazir kaba tuivighav iti naghin, nguazim zuamira, akam akarizima, maburan torim oto. ³² Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati. ³³ Me angamira ikia, uan biziba sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati. ³⁴ Me nguazir torimin aven ghuaghira puvira diava araima, Israelian gumazamiziba men tuater ararem baregga atiatia kamaghin migei, “Ame! E zuamiram ari mangeka! Puvatightima, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarighti, e uaghan nguazimin aven magiregham.” Egha me zuamiram are.

³⁵ Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim amadazi, avim 250plan gumazir avir migharir mughuriar

aghuim zuimin ofa gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire.

Me bras inigha ofa gamir dakozim dukua

³⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ³⁷ “Ni ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, a mikemeghti, a mangi avimin averenimin tongin avim isizir gumazibar brasin itariba asigh da inighiva, saghon mangi dar avir mikiaba tintinimin da kavamang. Bar guizbangira, itarir kaba, na baghavira itir biziba. ³⁸ Kamaghin, an haman dav suegh, ofa gamir dakozim avarazir brasin evarimin ingarigh anevaragh. Gumazir kaba uan arazir kurabar bangin ariaghire. Eghti men avim isizir gumazibar brasin itariba, brasin evarimin otoghti, gumazamiziba brasin evarir kamın ganigh fogh suam, me gumazir kabar min arazir kurar kam damuan kogham.”

³⁹ Kamaghin, Eleasar itarir kaba akumakumigha haman dav suegga ofa gamir dakozim avasa brasin evarimin ingari. ⁴⁰ Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, brasin evarir kam fofozim Israelia daningasa ababanimin min iti, eghti me fogham, Aronin ovavir boribara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an damazimin migharir mughuriar aghuim zuir ofa dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi, a Kora ko an gin zui darazi ivezir kuram inizi moghin, a uaghan ivezir kuram iniam.

Aron gumazamizibar akurvasi

⁴¹ Ezi amimzaraghan Israelia Moses ko Aron gimoba ghaze, “Gua Ikiavira Itir Godin gumazamizibav soghezi, me ariaghire.” ⁴² Egha Israelia bar uari akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God bativamin Purirpenimin garima, ghuaruar ekiam Purirpenim avarazima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam dafogha tagtagha azenim giri.

⁴³ Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin Purirpenimin guamin tu. ⁴⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁴⁵ “Gua kamatigh, egh gumazamizir kabar saghuiamin tugh. Eghti ki zuamira bar me kuavaremegham.” Ezi aning nguazim girigha uan guamning nguazim mitua.

⁴⁶ Egha Moses kamaghin Aron migei, “Ni uan ofan migharir mughuriar aghuim zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumazamiziba bagh mangi, men arazir kuraba gin amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin aningagharim izaghirizi, arimariar bar kuram otogha me gasighasizima, marazi ariaghiri.” ⁴⁷ Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumazamizir uari akuvagha itibar tongin ghu. A garima, arimariar bar kuram men tongin otogha gifa. Ezi Aron pauran mughuriar aghuim zuim inigha itarim gatigha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min kamaghin ami. ⁴⁸ Dughiar kam, Aron ovengezir gumazamizibar kuaba ko angamira itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa. ⁴⁹ Gumazamizir arimariar kurar kam in ariaghirezibar dibobonim, 14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar dibobonimin aven itir puvati. ⁵⁰ Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daningighti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh.

Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kabar da osirigh. ³ Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam. ⁴ Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh. ⁵ Eghti gumazir ki misevezimin asadivim ghuzghugham. Arazir kam, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.”

⁶ Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvagha uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti. ⁷ Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin da ariki.

⁸ Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti. ⁹ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvagha uan asadivir aghoriba isi.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh. Eghti a fofozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.” ¹¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami.

¹² Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, "Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham. ¹³ Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an aremegham. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi."

18

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangarim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarim damuan koghiva, iarara uan arazir kurar kamn osimtizim ateram.

² "Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimin boroghin izeghti, me nin akurvagh, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingaram. ³ Livaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham.

⁴ Me ni ko ingar, me ingangarir na bativamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham. ⁵ Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham. ⁶ Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam. ⁷ Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min

ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin iziti, ia a misueghti an aremegh."

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, "Ni kamaghin fogh, gumazamiziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam. ⁹ Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi. ¹⁰ Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.

¹¹ "Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam.

¹² "Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam. ¹³ Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da

ian bizibara. Eghti nın adarasi, tina nan damazimın zuegha gıfa, a dagher kabar amam. ¹⁴ Israelian gumazamiziba na ganıdir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogorogheziba, kar ian bizibara.

¹⁵ “Israelian borir ivariaba ko asızir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asızir nan damazimın zuezir puvatıziba, ua dagh ivezagh da inigh. ¹⁶ Israelia, uan borir iakinir vamıra gıvaziba, ua me inisi 5plan silvan dagıabar me givezagh me iniam. ¹⁷ Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipın nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavıra itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimın da kavamang, egh dar oviba avimın aven ofa damutı dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavıra Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁸ Asızibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimın itiba, ia uan darfarimningın dar suiragh ofan mın da fı dar amutı, da Godın damazimın ighuavamang, eghti asızir tuziba ia uari bagh da inigh.

¹⁹ “Israelia na ganıdir ofaba, ki zurara gın izamin dughiabar da isi ni ko nın guiviba ko otaribar anıng mamaghıra ikiam. Ki ni ko nın ovavir boriba ko amir Akar Dikirızir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivıra iki mamaghıra ikiam.” ²⁰ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Aron mıgei, “Ia Israelian nguazimın aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamın otevitam inian kogham. Bar guizbangıra, bizir aghuir ki ia ganıngizim, a kamakın, ia ofa gamir ingangaribar amutı, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia danıngam.”

Ikiavıra Itir God biziba isa Livaibagh anıdi

²¹ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na danıngısı a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar anıngam. Me na bativamin Purirpenimın gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim. ²² Datırighın ikegh mangı, Israelian gumazir kıniba, na bativamin Purirpenim boroghın mangan kogham. Me an boroghıra mangıva, arazir kamın osımtızim ater arıghiregham. ²³ Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimın gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghıva, an osımtızim ateram. Akar gavgavir kam kamaghıra ikıva, uaghan ian ovavir boribar mangı. Me Israelian tongın nguazir otevitam, inian kogham. ²⁴ Bar guizbangıra, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na danıngısı da inigh izam. Ki datırighın ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gıfa. Bizir kam bangın, ki me mıgıa ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamın ghuavim ikeghan kogham.”

Livaiba 10plan bizibar, dar vamıra iniam

²⁵ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ²⁶ “Ni kamaghın Livaibav kım: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na danıngısı a inigh izıti, ia me da a inigh izı ofan mın Ikiavıra Itir God danıghtı, God da isi ia danıngtı, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavıra Itir God danıngısı a inigh izı. ²⁷ Eghti Ikiavıra Itir God ofan kamın ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan wıtın igıaba o wainın igıabar ofa gami moghın ganam. ²⁸ Ia kamaghın damuva, uaghan ofa damusı bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamıra isi Ikiavıra Itir God

daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh. ²⁹ Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh. ³⁰ Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi. ³¹ Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim. ³² Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God ia misoghinarigham.”

19

Bulmakaun amebar aghevimin Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebar aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzinin ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham. ³ Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh. ⁴ Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughiabar da kavamang. ⁵ Egh Eleasar ganti, me asizir kam inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da

isi bar mighirigh. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatom, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mikinigh. ⁷ Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganimin mangi. A kamaghin damigh, na damazimin mizegh ikivira iki mangi guaratizimin tugham. ⁸ Eghti gumazir bulmakau dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimin mizegh, ikivira iki mangi guaratizimin tugham.

⁹ “Eghti gin gumazir nan damazimin zuezitam, bulmakaun kam in avereniba inigh, danganir me itimin azenan mangi nan damazimin zuezir danganitamin dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimin uan miziriziba agivsi bulmakaun kam in averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimin miziriziba agivagham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim. ¹⁰ Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimin mizeghvira iki mangi guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam.”

Gumazamizibar amighti me zueghamin Akar Gavgavim

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, “Gumazitam gumazir kutamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazimin mizegham. ¹² Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan damazimin zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamaghin damighan kogh, nan damazimin zueghan kogham. ¹³ Gumazitam o amizitam, gumazir kuamin suiragh uabi zueghan kogh, kamaghin a nan damazimin mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kam in a Ikiavira Itir Godin

Purirpenim damuti, a mizegham. Kamaghin, a Israelian tongin ikian kogham.

¹⁴ “Arazir igharazir mam kamakin: Gumazim purirpenir manamin aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kamın purirpenir kamın aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kamın aven zuiba, me nan damazimın mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham. ¹⁵ Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba ko miner asuaba puvatiziba, da bar moghira nan damazimın mizegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam ruarimın ghua, azenimın mar arua, me misuegha atizir gumazimın kuamın suira, o gumazir puram aremezir tamın kuamın suira, o gumazir kurizir tamın agharitamın suira, o gumazir aremezimın mozim gisin arui, a nan damazimın mizegh kamaghira iki mangi 7plan aruebar tugham.

¹⁷ “Mizirizir kaba adegshi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bulmakaun aghevimın averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh. ¹⁸ Eghti gumazir nan damazimın zueзитam, ter hisopin aguatom inigh dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kamın purirpenimın dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazamizir an aven itiba sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam gumazir aremezimın agharimın suira, o gumazir kuamın suira, o gumazir aremezimın mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimın zuezir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimın zuegham. ¹⁹ Gumazir nan damazimın zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan damazimın bar zuegham.

²⁰ “Gumazitam nan damazimın mizegh ikiva, zueghamin arazimın mangan kogh, nan damazimın mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan gumazamizibar tongin ikian kogham. ²¹ Ia zurara gin izamin dughiabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamın suirazim, a nan damazimın mizegh iki mangi bar guaratizimın tugham. ²² Gumazir nan damazimın mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamın suiragham, a uaghan nan damazimın mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimın tugham.”

20

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar Ikiavira Itir God gami (Ua Me Ini 17:1-7)

¹ Iakinir farazimın, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimın otogha Kadesin nguibar ekiamın itima, Miriam areme.

² Danganir me itimın dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize. ³ Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimın tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai. ⁴ Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamın ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham? ⁵ Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamın kamın ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir

kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati.”

⁶ Ezi Moses ko Aron gumazamiz-ibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazan-garir gavgavim aning gisiragha taghtasi. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, ⁸ “Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itim inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kam dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam.” ⁹ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini.

¹⁰ Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, “Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kam in ia bagh dipam inigham, o?” ¹¹ Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gav-gavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivimin a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kam in aven mangighan kogham.”

¹³ Bizir kam dipaba otivir dan-ganim, Meriban oto.* Danganir kam in, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi

isa men akagha ghaze, a Godin bar zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui

(Sapta 20:14--21:35)

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

¹⁴ Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim deragha itir puvati. ¹⁵ En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami. ¹⁶ Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti. ¹⁷ E uari, ni en amamangatighi, e nin nguazimin otogh mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekiamra ian atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniamin gitagham.”

¹⁸ Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham.”

¹⁹ Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh mangasavira nighnisi.”

²⁰ Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa. ²¹ Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, “Puvira Imobi.”

aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui.

Aron areme

²² Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto. ²³ Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁴ "Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham. ²⁵ Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang. ²⁶ Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiam munamin aremegham." ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemez moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi. ²⁸ Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri. ²⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

¹ Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue. ² Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, "Ni e ateghti, e midorozimin gumazir

kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham." ³ Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam "Horma," a gati.*

Kuruzir brasin ingarizim

⁴ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira. ⁵ Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, "Gua ghaze, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua."

⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumazamizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire. ⁷ Ezi gumazamiziba Moses bagha iza ghaze, "E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh." Ezi Moses me bagha God ko migei.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, "Ni kuruzimin nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumazamiziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham."

⁹ Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumazamizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghuamagham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapin oto

¹⁰ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim

20:28: Ua Me Ini 29:29; Diboboniba 33:38; Godin Araziba 10:6 Hibrun akamin, ziam Horma, kamaghin ghu, "Bar asighasiki." **21:9:** 2 Atriviba 18:4; Jon 3:14

21:1: Diboboniba 33:40

* **21:3:**

21:4: Godin Araziba 2:1

21:5: 1

aghuigha an iti. ¹¹ Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumazamiziba puvatizir danganimin iti. ¹² Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin otogha danganim aghuigha a gapia. ¹³ Egha gin, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua, notin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir mam in otogha danganim aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniam. ¹⁴ Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira Itir Godin Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghin migei:

Wahepin nguibar ekiar Sufan danganimin itim,
 ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem,
¹⁵ koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arin nguibar ekiamin otogha,
 bar ghua kantri Moapin nguazir mitaghniamin tu.

¹⁶ Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni gumazamiziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam."

¹⁷ Dughiar kam in, Israelian gumazamiziba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir.
 E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam.

¹⁸ Mozir kam, gumazamizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir aghoriba,

ko asadivibar a gikui.

Egha gin, me dikavigha gumazamiziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimin otifi. ¹⁹ Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto. ²⁰ Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mam in otifi. Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumazamiziba danganir kam in tuivigha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

Israelia, Atrivim Sihon ko Atrivim Ok abira (Godin Araziba 2:26--3:11)

²¹ Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua kamaghin a migei, ²² "Ni en amamangatighti e nin nguazimin otogh munagh mangasa. E tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar aven mangan kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham."

²³ Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighti, me an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro. ²⁴ Ezi Israelia midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim ini. Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghniamin iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgavir avirim uan mitaghniar kam bagha gari. ²⁵ Kamaghin amizi, Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha dagh apia. ²⁶ Amorian

Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin tu. ²⁷ Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim Sihonin nguibar ekiam.

E kamaghin ganasa ifonge, me an ingarighti a gavgavigh ikiam.

²⁸ Fomira, Atrivim Sihonin midorozir gumaziba Hesbonin ikia dikavigha, mati avimin min misoghasa ghue.

Egha Moapian nguibar ekiam Ar gasighasiki.

Me Arnonin Fanemin boroghin mighsiaba itir gumazir aruaba kuavareme.

²⁹ Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtizir ekiam iniam.

Ia gumazamizir asem Kemosin ziam feba, ia ikuvigham.

Ian aser kam, a gumazibagh amima, me an gin ghua nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti.

Ian aser kam Amoriant Atrivim Sihon gamizi,

a ian amizibar suighizi, me Amoriant atrivimin ingangarir amizir kinibar iti.

³⁰ Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi.

E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar ghua nguibar ekiam Dibonin oto.

Egha bar ghua Nofan nguibamin tu, nguibar kam, Medeban nguibamin boroghin iti.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba Amoriant nguibar ekiabagh apia.

³² Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi, me moga garir gumazibar min ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue. Ezi

Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir nguibar doziba sara, da inigha Amoriant gumazamizir dar itibar agirazi, me are.

³³ Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ³⁴ Ezi

Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, "Ni an atiangan marki. A uan gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia faragha Amoriant Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari." ³⁵ Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balam in eghaghanim

22

(Sapta 22--24)

Moapian atrivim, Balam bagha akam amada

¹ Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti.

² Dughiar kam in, Moapian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia Amoriant gamizir araziba baraki. ³ A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghin amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi. ⁴⁻⁵ Egha Moapia, kamaghin Midianian gumazir dapanibav gei, "Kiran oveghangin, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba, bar da givagham, mati bulmakau graziba api." Kamaghin amizi, Atrivim Balak,

Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar kamın, Balam Yufretisin Fanemin boroghın itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim.

Atrivim Balak uabın akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, “Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamın gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghın iza en nguazim iniasava ami. ⁶ Men avirim bar e gafira. Kamaghın amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datighti, e ti me abiniva men agiraghti me en nguazim gitagham. Ki kamaghın fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba me damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.”

⁷ Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasighasighamin akavsiabagh ivezasa ivezim sara inigha ghua Balam migei. ⁸ Ezi Balam kamaghın me migei, “Ia dimagarir kamın kagh daku, eghti gurum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an gun ia mikimam.” Ezi Moapian gumazir dapaniba a koma akui.

⁹ Ezi dimangan God iza kamaghın Balamın azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?”

¹⁰ Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moapian Atrivim Balak na mikimasa me amangi, egha ghaze, ¹¹ ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimın nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighti, a me misogh men agiraghti me an nguazim gitagham.’”

¹² Ezi God kamaghın Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deravira me gami. Kamaghın, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.”

¹³ Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia uamategh mangi. Ikiavira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”

¹⁴ Kamaghın amizi, me uamategha ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”

¹⁵ Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira. ¹⁶ Ezi me Balam bagha ghua Balakın akabar gun kamaghın a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki! ¹⁷ Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.”

¹⁸ Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimın dipenimın itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir God, nan Godın Akar Gavgavim batueghan kogham. ¹⁹ Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokın. Ia dimagarir kamın ikeghti, ki Ikiavira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitamin na mikimam, o puvatigham.”

²⁰ Ezi dimagarir kamın, God Balam bagha iza kamaghın a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.” ²¹ Kamaghın, amınzaraghan, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moapian gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

²² Balam zuima, Godın navim a bagha bar puv an isi. Dughiar kamın, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godın ensel, an apanimın mın an tuavim apirigha tughav iti. ²³ Ezi donki enselin

garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misuegħa uam a isa tuavimin amada. ²⁴ Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa. ²⁵ Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi feħha dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamın dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke. ²⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburaghburaki. ²⁷ Dughiar kamin, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamın navim bar ikuvizi, a uan asadivim inigha atara magħira donki misosi. ²⁸ Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki magħira kamaghin Balam migei, “Ki manmagħin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”

²⁹ Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimin min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misogħezi ni aremegħai.”

³⁰ Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan igiamra ikegħa iza datirighin na gisin apiav ikiagħa rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?”

Ezi Balam ghaze, “Puvati.”

³¹ Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir sabam suiragħa tuavimin tughav iti. Ezi Balam uabi feħha nguazim mikinigha magħira guam nguazim mitua. ³² Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagħa uan donki, 3plan dughiar kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimin min nin tuavim apirasa ize. ³³ Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin mangasa. A ti kamaghin amizir

puvatighai, ki ni misogħezi ni aremezi donki angamira ikiai.”

³⁴ Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogħa tuavim apiri. Ki zuir darorir kam, ni a gifuegħan kogħti, ki uamategħ uan nguibamin mangam.”

³⁵ Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagħa bar akonge

³⁶ Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguibar ekiam Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir mitaghniar bar sagħon itim. ³⁷ Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragħa ni bagħa akam amadazi ni manmagħ amigha, na bagħa izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogħam?”

³⁸ Ezi Balam a ikaragħa kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki izegħa gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.” ³⁹ Egha Balam, Balakin gin Husotin nguibar ekiamin ghu. ⁴⁰ Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav suegħa, uan asem bagħa ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko itibagh aning.

Balamın akar faragħa zuim

⁴¹ Egha mizaragħara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagħa ofa gamir danganimin ghuvanabo. Ezi Balam mighsiar kamin pin tughav ikia, Israelian marazi vin men gari.

23

¹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagħ 7plan ofa gamir

dakozibar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inigh izi.”² Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira ko sipsipin vamira uaghara da isa, vaghvaghera 7plan ofa gamir dakozibar dar ofa gami.

³ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam.” Egha uabira ghua mighsiar mamim orazimin itima,⁴ God a bato.

Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvaghera ofan dakozir kabar dar ofa gami.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada. ⁶ Ezi a uamategha ghua garima, Balak ko Moapian gumazir dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganibar boroghin tuivighav iti. ⁷ Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei:

“Moapian Atrivim Balak, Aramin kantrin aven aruem anadi naghin mighsiabar na inigha kagh ize.

Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim.

Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazamizibar atighti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.’

⁸ Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati.

Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham.

Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatizir puvati.

Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham.

⁹ Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo, me gumazamizir igharaghavira itiba.

Me fo, God deraghavira me gamizi, me ikizir igharazibar min itir puvati.

¹⁰ Israelin ovavir boriba bar aviraseme, me nguazir minezibar min bar aviraseme.

Eghti gumazitam me mengan iburagham.

Ia na teghti, ki uan arueba givaka.

Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremeka. Ki gumazamizir aghuubar min aremeghasa.”

¹¹ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me migei.”

¹² Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam.”

Balamin akar namba 2

¹³ Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganan kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh.”

¹⁴ Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamin, a 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vaghvaghera dar ofa gami. ¹⁵ Ezi Balam kamagh Balak migei, “Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh orarki a batoka.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a

mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu. ¹⁷ A uamategha ghua garima, Balak Moapian gumazir dapaniba ko uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balamın azara, “Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?”

¹⁸ Ezi Balam kamaghin a migei:

“O Siporin otarim Balak, ni dikavigh iziva

akar ki mikimamiba baragh.

¹⁹ God a gumazamizibar min ikia ifarir puvati.

Egha gumazamizibar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati.

A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam.

A migeir biziba otivaghiri.

²⁰ God deravira Israelia damuasa akam na ganingi.

God uabi deravira me gami, eghti ki an arazir kam agiraghan kogham.

²¹ Ki garima,

Israelia bativamin araziba, dar tam me damuti me bar ikuvighan kogham.

Bar puvatigham.

Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.

Me kamaghin an gun migei, a men Atrivim.

²² God Isipin kantrin me inigha azenan ize,

egha bulmakaun atiamin min me bagha misosi.

²³ Bar guizbangira, imeziba ko akuzir araziba, Israelian gumazamizibagh amuva avegham.

Eghti gin gumazamiziba Israelian ganiva mikim suam,

Ia God amizir bizir ekiabargan!

²⁴ Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar gavgavim.

An avughsan kogh mangi dughiar an asizim suegh bar anebighirarigh an tuzibar amiva

an ghuzim sara dozegham.”

²⁵ Ezi Balak kamaghin Balam migei, “Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan marki.”

²⁶ Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam.”

Balamın akar namba 3

²⁷ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga danganir igharazitamin mangam.

God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi akavsiam

me darigham.” ²⁸ Kamaghin amizi,

aning Peorin Mighsiamın orazimin bar ghuanabogha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

²⁹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir

dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sip-

sipin apuriba na bagh da inigh izi.” ³⁰ Ezi Balak, Balam mikemezi

moghın, an amua bulmakaun apurir vamira ko sipsipin apurir vamira

vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibagh isin dar ofa gami.

24

¹ Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin

akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamategha

akuzir araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumazamiziba

puvatizir danganimin gari. ² A garima, Israelian gumazamizibar

anababa vaghvagha uan purirpenibar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza

anevarazima, ³ a kamaghin migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.

Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.*

⁴ Ki Godin akar a migeiba barasi.

Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,

23:19: 1 Samuel 15:29; Malakai 3:6; Rom 11:29; Taitus 1:2

* **24:3:** Hibrun akam, kagh deragha

migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.)

ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha, uan damazimn-
ingin deraghavira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan
akakasi.

⁵ O Jekopin ovavir boriba, ki ian
purirpenibar garima,
dar ganganiba bar dera.

Bar guizbangira, Israelia, ian dan-
ganir ia itiba,
bar dera.

⁶ Ian purirpenir kaba, mati detin
temer bizir bar ruariba
mitivighaviti.

Egha mati azeniba faner
miriamin iti.

Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir
God opariziba.

Egha mati sidan temer dipar
miriamin itiba.

⁷ Amozir aviriba Israelian nguazim
gizam.

Eghti Israelian gumazamiz-
iba uan dagheba nguazir
aghuimin da oparam.

Israelian atrivim, an gavgavim ko
ziar ekiam, Atrivim Agakin
gavgavim ko ziar ekiam gafi-
ragham.

Eghti Israelian atrivim gumaza-
mizir aviribagh ativagh men
ganam.

⁸ God Isipin kantrin Israelia inigha
men akua azenan ize.

Egha me bagha bulmakaun
atiamin min misosi.

Kamaghin amizi, Israelia uan apani-
bav sogh bar me gasighasigh,
uan afuzibar me giniv men
agharapanibagh asegham.

⁹ Israelia, mati laionin bar gavgavim.
A dakuti, tav a gaghunan ati-
atigham.

Gumazitam deragh Israelia damusi
mikimti, God deragh a
damuam.

Eghti gumazitam Israelia ikuvsi
akavsiam me darighti, God
pazivira a damigham.”

¹⁰ Ezi Atrivim Balak akar kam
baregha atara an navim bar ikuvizi,

24:9: Jenesis 12:3; 49:9

a uan dafarimning misuegha kam-
aghin Balam migei, “Ki uan apaniba
ikuvighamin akavsiam me darighasa
ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni
3plan dughiar kabar me deraghvira
ikiasa me migei. ¹¹ Kamaghin amizi,
ki aghua. Ni datirighira na gitagh
uamategh uan nguibamin mangi! Ki
faragha ivezim ni daningasa akar
dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God
nin ivezim iniamin tuavim apiri,
eghti ni ivezim inighan kogham.”

¹² Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ni
oragh. Gumazir ni amadaziba, ki
kamaghin me mikemegha gifa. ¹³ Ni
fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir
silvaba ko golba bar, na daningti,
ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh
bizitam uan ifongiamin a damuan
kogham. Akar Ikiavira Itir God
mikemezimra, ki anarira mikimam.”

Balamin akar abuananam

¹⁴ Egha Balam kamaghin Balak
migei, “Ki uamategh uan adarazi
bagh mangasava ami. Egh ki faragh
ikiangsizim ni daningti, ni fogham, Is-
raelia gin manmaghin ganamin araz-
iba nin adarazir amuam.” ¹⁵ Egha
akar kam kamaghin a migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan
migrigiaba baragh.

Ki deraghavira bizibar gara dav
geir gumazim.

¹⁶ Ki Godin akar a migeiba barasi.

Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba
dagh fo.

Egha ki pamtemin gara, ire-
bamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim
mituagha uan damazimningin
deravira garima,

Godin Gavgaviba Bar Itim nan
akakasi.

¹⁷ Ki gin otivamin bizibar gara,
egha uaghan Israelian gari.

Atrivir mam men tongin otogh, ziar
ekiam ko gavgavim ikiam,
egh mikovezir angazangarim
itim in min iki gumazamiz-
ibagh siragham.

Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham.

Egh Setin ikizimin gumazamiz-iba bar me abiragham.

18 Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham.

Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham.

Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam.

19 Israelian tongin atrivitam otogh, uan apaniba dikabiragham,

egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me agivagham.”

20 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha kamaghin migei:

“Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh afira.

Egh me gin iregh bar ikuvigham.”

21 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei:

“Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia, mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin iti.

22 Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh,

egh ian adarazi inigh kal-abuziar gumazamizibar min mangigham.”

23 Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme:

“Iavzika! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam?

Bar puvatigham.†

24 Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir ekiaba inigh izi,

Asuria ko Eberia misogh me abiragham.

Egh Saiprusba uaghan bar givagham.”

25 Egha Balam dikavigha uamategha uan nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan uamategha uan nguibamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25--36)

Israelia asem Balin ziam fe

1 Israelia Sitimin danganir zarimin ikia, men gumazir maba ghuava, Moapian amiziba ko arazir kurabagh ami.

2 Amizir kaba, Israelian gumaziba bagha akaba amaga ghaze, me izi me koma Moapian asebar ziaba famin ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api.

3 Arazir kamın, Israelia uari isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi.

4 Egha kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me aguighti, me arimighireghti, gumazamiziba bar men ganam. Eghti ni damuamin arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar aningaghan kogham.”

5 Kamaghin amizi, Moses Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh uan anababar gumazir ghua Peorin Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me misogh rarikigh.”

6 Ezi Moses ko gumazamiziba bar God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ikia arai, egha garima, Ame! Israelian gumazir mam, men damazimin Midianian amizir mam inigha uan purirpenimin aven ghu.

7 Ezi Eleasarın

† 24:23: Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

otarim Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira dikavigha gumazamiziba ategha, ghua uan afuzim ini. ⁸⁻⁹ Egha aningın gın ghua purirpenimın aven bar ghua gumazim ko amizir kam uaghara aning birazi, afuzim uaghara aningın namnamning amikıragha vongın oto. Dughiar kamın, Ikiavıra Itir God arımarıar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arımarıar kurar kam gıfa.

¹⁰ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ¹¹ “Eleasarın otarım Finias, an Aronın ovavir borım, a guızbangıra Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangın, kı ua Israelian gumazamiziba bagha navım ısır puvati. Egha kı uan aningagharımın me gasıghasıghan aghua. ¹² Kamaghın, nı a mıkim suam, ‘Kı Akar Dikırızır Gavgavır zurara ikıamım a koma a gamı. Egha an roroamın mın ikıam. ¹³ Kamaghın, a uan ovavir borıba ko me zurara ofa gamır gumazıbar mın ikıam. Bar guızbangıra, Israelia aseba inıgh nan danganıamın da atıgh dar ziaba fan kı bar aghua, egha arazir kam gamı. Ezi kamaghın, kı gumazır kabar arazir kuraba gın amada.’”

¹⁴ Israelian gumazır Midianian amızım ko aremezım, an zıam Simrı, a Salun otarım. Salu Sımeonın anabamın tongın, ikızır mamın gumazır dapanım. ¹⁵ Midianian amızım, an zıam Kosbı, an afezıam Sur. Sur, a Midianian ikızır mamın gumazır dapanım.

¹⁶ Ezi gın Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, ¹⁷ “İa apanıbar mın Midiania korogh me gasıghasıkıgh. ¹⁸ Bar guızbangıra, me apanıbar mın arazır kuramın ia gamua, Peorın Mıghsıamın otozır arazır kuram ko Kosbı amızır arazır kuramın ia gıfara. Kosbı, a Midianian

gumazır dapanımın guıvım. Peorın Mıghsıamın otozır arımarıamın dughıamın, Finias amızır kam bırazıma an areme.”

26

Me dughiar namba 2ın Israelian zıaba osıra me medı

¹ Arımarıar ekıar kam gıvazı, İkiavıra Itir God, Moses ko Aronın otarım Eleasar kamaghın aning mıgei, ² “Gua datırıghın mangı Israelia bar men ziaba inıgh. Gua gumazıba vaghvagh men zıabagh fogh da osırıgh da mengegh. Eghtı Israelian gumazıbar zıaba vaghvagh uan ananaba ko ikızıbar zıabar apengan ikıam. Kar gumazır 20plan azenıba itıba, ko 20plan azenıbagh afırazıba, me mıdorozım damuamın gavgavıba itı.” ³⁻⁴ Ezi Moses ko ofa gamır gumazım Eleasar ghua, İkiavıra Itir God mıkezezi moghın amı. Anıng gumazır 20plan azenıba itıba ko 20plan azenıbagh afırazıba bar men dıazı, me Moapın danganıar zarımın uarı akufa. Danganıar kam, Jordanın Fanemın boroghın aruem anadı naghın itıma, Jerıkon nguıbar ekıam Jordanın Fanemın vongın itı.

Ezi me gumazıbar kemezi, me Israelian gumazır Isıp ategha azenan ızezıbar zıaba osırıgha me medıma, men dibobonım kamaghın ghı.

⁵ İraelın otarır ıvarıam Ruben, an anabamın ovavır borıbar ikızıbar zıabar kara, Hanok ko Palu, ⁶ ko Hesron, ko Karmı. ⁷ Gumazır 4plan kabar adarazır dibobonım, 43,730plan gumazıba bar moghıra.

⁸ Ezi Palun otarım, Elıap. ⁹ Ezi Elıapın otarıba, Nemuel, ko Datan, ko Abıram. Gumazamizıba faragha Datan ko Abıram gumazır dapanımın gın ikıasa anıng amısefe. Ezi anıng Moses ko Aronın akaba batuegha Koran adarazı ko me uarı akuvagha İkiavıra Itir Godın akam barazı puvatıgha akırım a gasara. ¹⁰ Kamaghın amızı, nguazım kúıaghrızı matı maburan torım oto,

ezi me bar irava an aven iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar ariaghire. Dughiar kamın, avim izaghira 250plan gumazir Koran gın zuibar isia, me gasıghasiki. Arazir kamın, God fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingha ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham. ¹¹ Ezi dughiar kamın Koran otariba ariaghirezir puvati.

¹² Ezi Simeonın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Nemuel, Jamin, ko Jakın, ¹³ ko Sera ko Saul. ¹⁴ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 22,200plan gumaziba bar moghıra.

¹⁵ Ezi Gatin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni, ¹⁶ Osni, ko Eri, ¹⁷ Arot ko Areli. ¹⁸ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghıra.

¹⁹⁻²¹ Ezi Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulin afeziam. Judan otarir igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanın areme. ²² Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar moghıra.

²³⁻²⁴ Ezi Isakarın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi. ²⁵ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar moghıra.

²⁶ Ezi Sebulunın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel. ²⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar moghıra.

²⁸ Ezi Josepın anabamın adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim.

²⁹⁻³⁰ Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirın otarim. Ezi Gileatin adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek, ³¹ koma Asriel ko Sekem, ³² ko Semida ko

Hefer. ³³ Heferın otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsas. ³⁴ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghıra.

³⁵ Ezi Efraimın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan. ³⁶ Ezi Sutela, an Eranın adarazir inazir afeziam. ³⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghıra. Manasen adarazi ko Efraimın adarasi, me inazir afeziar vamıra iti, a Josep.

³⁸ Ezi Benjaminın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram, ³⁹ ko Sefufam ko, Hufam. ⁴⁰ Ezi Bela, Art ko Namanın adarazir inazir afeziam. ⁴¹ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghıra.

⁴² Ezi Danın anabam, an ovavir boribar ikizir vamıra iti, an ziam, Suham. ⁴³ Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghıra.

⁴⁴ Ezi Aserın anabamın ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria. ⁴⁵ Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam. ⁴⁶ Aser a guivir vamıra iti, an ziam Sera. ⁴⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghıra.

⁴⁸ Ezi Naptalin anabamın, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni, ⁴⁹ ko Jeser ko Silem. ⁵⁰ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghıra.

⁵¹ Israelian gumazibar dibobonim bar moghıra, 601,730ın tu.

⁵² Ezi Ikiavıra Itir God gın kamaghın Moses migei, ⁵³ “Ni datirighın men anababar ganıva men ziabar dibobonımın gın mangı nguazim abıgh me danıng.

⁵⁴⁻⁵⁶ “Ni nguazim me danıngisi, satu gikararangıva, nguazir ekiaba isıva gumazamizir avırıba itir anababar anıng, egh nguazir muzıarıba isi

avirasemezir puvatizir anababar aning.”

⁵⁷ Livain anabamın ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari.

⁵⁸ Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat. Kohat, Amramın afeziam. ⁵⁹ Ezi Amram, Livain anabamın guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam. ⁶⁰ Ezi Aron gin amuimın ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁶¹ Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme.

⁶² Livain anabamın ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamın adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghın amizi, a Livain anabamın gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati.

⁶³ Dughiar kamın, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapın danganir zarimın uari akufa. Danganir kam, Jordanın Fanemın boroghın aruem anadi naghın itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanın Fanemın vongın iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge. ⁶⁴ Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamın boroghın itir gumazamiziba puvatizir danganimın, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighın, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati. ⁶⁵ Ikiavira Itir God fomira kamaghın migia ghaze, “Gumazir datirighın itir kaba

bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimın arighiregham.” Kamaghın amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunın otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

¹⁻² Selofehat a Heferın otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirın otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamın, Selofehat an amuimın ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimın tuivigha kamaghın migei, ³ “En afeziam, gumazamiziba puvatizir danganimın areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira Itir Godın akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamın, an otariba puvati. ⁴ An otaritam ikiai, an an ziamın danganim inighai. Ezi puvati. Kamaghın, manmaghsuva afeziamın ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghın bar aghua. Kamaghın amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamın aveghbuabar tongin nguazitam e daningigh.”

⁵ Ezi Moses men azangsizim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a migei, ⁷ “Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghın amizi, ni men afeziamın adarazir tongin nguazitam isi me daningighti, me uari bagh a inigh. ⁸ Eghti ni kamaghın Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghti, an guiviba an nguazim

iniam. ⁹ Egh a uaghan guiviba puvatighti, an aveghbuaba an nguazim iniam. ¹⁰ A uaghan aveghbuaba puvatighti, an afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam. ¹¹ An afeziam aveghbuaba puvatighti, an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamın gin mangıva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gıfa.”

*God Mosesin danganim
iniasa Josua amisefe
(Godin Araziba 31:1-8)*

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezimin gan. ¹³ Ni nguazimin ganıghıva gin aremegham, nin avebam Aron aremez moghin. ¹⁴ Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekiar zuruzim men akaghan aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham.” Mozir dipar kam, an ziam Meriba, a Senin gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguıbar ekiam Kadesin boroghin iti.

¹⁵ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, ¹⁶ “Ikiavira Itir God, nırrara ni Godin gumazamizibar ikirimirimın mingarim. Kamaghin, ki nin azangsisı, ni gumazitam amiseveghti a gumazamizir kabar ganam. ¹⁷ Egh men faragh mangi men dabirabimin akurvagh, midorozibar aven akar gavgavim me daningti, me deravira ikiam. Puvatighti, me ghuaviba puvatizir sipsipbar min ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Nunin otarim Josua inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughati. Ni a inigh mangiti, a ofa gamir

gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tughti, ni uan dafarim an dapanim gisin datıghıva, gumazamizibav kemeghti, a nin danganim iniam. ²⁰ Egh ni uan gavgavıbar, gavgavitaba a danighti, Israelian gumazamiziba bar an akaba baragham. ²¹ Eghti Josua ofa gamir gumazim Eleasarın akam baragıva an gin mangi, Israelian gumazamiziba ko mangıgh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghsi, ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin itir forıvtarir inimin aven itir dagıamning damuva, arazir kamın a bizir Israelia damuamıbagh fogh, Josua ko Israelian gumazamizibav kimam.”

²² Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumazamizibar damazimin tu. ²³ Ezi Moses uan dafarim isa Josuan dapanim gisin atıgha, gumazamizibav kemegha a gamizi, an an danganim ini. Arazir kamın, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizıbagh ami.

28

*Arueba bar me zurara ofabar amu
(Ua Me Ini 29:38-46)*

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia danıghıgh: Ia na bagh dagheba inıgh avimin aven ofabar amusi, dughıar ki misevıbar dar amuti, ki ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.

³ “Ni kamaghin me mikim: Kar dagher ia dughıabar zurara avimin aven ofan Ikiavira Itir God danıngamıba. Dar kara, sipsipin nguzir apurir pumuning inıgh ızi. Aning azenir vamira iki egh duatam anıngin ikian marki. Aning ofan bar isia mıghirim bagh ikiam. ⁴ Ia mizarazimin sipsipin kamningin

27:12: Godin Araziba 3:23-27; 32:48-52   **27:17:** 1 Atrıvıba 22:17; Esekıel 34:5; Matyu 9:36; Mak 6:34   **27:18-19:** Ua Me Ini 24:13   **27:21:** Ua Me Ini 28:30; 1 Samuel 14:41; 28:6   **27:23:** Godin Arazıba 31:23

tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. ⁵ Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 litan olivin borem sara aning veregh, wit tuamin ofa bagh ofa damu. ⁶ Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimin aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Israelia fomira Sainain Mighsiamin boroghin itima, God ofan kamın arazim me ganıngi. Ia avimin aven ofan kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia uaghan sipsipin kamning vaghvagh aningın ofa damusi, 1 lita wainin dipam inigh, wainin dipamin ofan min, Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim gingegegh. ⁸ Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min na ganıdir kaba, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

Sabatın dughiabar damuamin ofaba

⁹ Egha Ikiavira Itir God gumazamizibav kimasa kamaghın Moses mıgei, “Ia Sabatın dughiabar, sipsipin apurir igiar pumuning inigh izi, aning azenir vamira ikiti, duatam aningın mikarzimningın ikian marki. Egh 2 kilogrem plauan aghuim inighıva, olivin borem sara a vereghti a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da inigh ofa damu. ¹⁰ Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimın min Sabatın dughiaba bar, a damu. Ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan kam gisın bar isia mighirir ofaba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofa damu.”

Iakinibar aruer faragha zuimin ofaba

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses mıgei, “Iakiniba bar vaghvagh, dar aruer faraghavira zuibar, ia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimın ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu. ¹² Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningın tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ¹³ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. Ia avimin aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴ Ia wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira inigh sipsipin nguzir vamira sara ofa damu. Ia kamaghira 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghavira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu. ¹⁵ Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.”

Yis Puvatizir Bretın Isam

*Damuamin Dughiar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:5-8)*

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi. ¹⁷ Ezi iakinir kam namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh. ¹⁸ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. ¹⁹ Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzipar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu. ²⁰ Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin boreme sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin boreme sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu. ²¹ Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin boreme sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu. ²² Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kam God gumamazibar amuti, me an damazimin zuegham. ²³ Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu. ²⁴ Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam

baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu. ²⁵ Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam.”

*Azenibar Dagher Igiaba Asiamin
Dughiamin Isar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:15-22)*

²⁶ “Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki. ²⁷ Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kam mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzipar ikian kogham. ²⁸ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin boreme sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin boreme sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ²⁹ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin boreme sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ³⁰ Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kam God gumamazibar amuti, me an damazimin zuegham. ³¹ Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara

dar amu. Asızir kaba, duaba dar mıkarzibar ikian kogham.”

29

Me Sıghabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba (Ofa Gami 23:23-25)

¹ Egha Ikiavıra Itir God, Israelia mikimasa kamaghın Moses migei, “Takınir namba 7ın, an aruer faragha zuımın, ia nan ziam fısi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sıghabagh Iviamin Dughiar Ekiam. ² Egh ia ofan bar isia mıghırım isi Ikiavıra Itir God daning. Eghti Ikiavıra Itir God, ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamıra ko sipsipın apurir vamıra ko, 7plan sipsipın apurir nguzıba inigh izi. Sipsipın kaba azenir vamıra iki, egh dar mıkarzıba duaba puvatıgham. ³ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asızir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivın borem sara da veregh bulmakaun kamningın tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivın borem sara veregh sipsipın apurim sara ofa damu. ⁴ Ia wit tuamin ofan mın, 1 kilogrem plauan aghuir vamıra inigh, olivın borem sara veregh 7plan sipsipın nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mıghırır kam damu. ⁵ Egh uaghan ia arazir kuraba gın amadir ofa bagh, memen apurir vamıra inigh ofa damu, eghti arazir kamın Ikiavıra Itir God gumazamizıbar amuti, me an damazımın zuegham. ⁶ Ofan kabagh ısın, ia bizir a damuasa mikemezıbar gın mangı, iakınır igıabar ofan bar isia mıghırım, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughıabar zurara amir ofan bar isia mıghırıba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainın dipabar ofaba sara avımın aven ofa damu. Eghti Ikiavıra Itir God, ofan kabar mughuriam baregh,

egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.”

Dughiar Ekiar Gumazamizıbar Arazir Kuraba Gın Amangamin ofaba (Ofa Gami 23:26-32)

⁷ Egha Ikiavıra Itir God, Israelia mikimasa kamaghın Moses migei, “Namba 7ın iakınımın, an namba 10ın aruemin, ia nan ziam fısi uari akuvam. Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki. ⁸ Egh ofan bar isia mıghırım isi Ikiavıra Itir God daning, eghti Ikiavıra Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamıra, ko sipsipın apurir vamıra, ko 7plan sipsipın apurir nguzıba inigh izi. Sipsipın kaba, azenir vamıra iki, egh dar mıkarzıba duaba puvatıgham. ⁹ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asızir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivın borem sara veregh bulmakaun kamningın tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivın borem sara veregh sipsipın apurim sara ofa damu. ¹⁰ Ia wit tuamin ofan mın, plauan aghuir kilogremın vamıra inigh, olivın borem sara veregh 7plan sipsipın nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mıghırır kam damu. ¹¹ Egh uaghan ia arazir kuraba gın amadir ofa bagh, memen apurir vamıra inigh ofa damu, eghti arazir kamın Ikiavıra Itir God gumazamizıbar amuti, me an damazımın zuegham. Memen kam gısın, ofan ıgharazir ia zurara amıba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mıghırım, ko an wit tuamin ofa, ko an wainın dipabar ofa, ia ofan kabar amu.”

Averpenıbar Ikiamin Dughiar Ekiabar ofaba (Ofa Gami 23:33-44)

¹² Egha Ikiavıra Itir God Israelia mikimasa, kamaghın Moses migei, “Ia namba 7ın iakınımın, an aruer namba 15ın, ia nan ziam fısi uari

akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu. ¹³ Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham. ¹⁴ Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogrem plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu. ¹⁵ Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu. ¹⁶ Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.

¹⁷ “Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ¹⁸ Egh ofan ia faraghavira zuir aruem in amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. ¹⁹ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁰ “Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ²¹ Egh ofan ia faraghavira zuir aruem in amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ²² Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²³ “Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ²⁴ Egh ofan ia faraghavira zuir aruem in amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. ²⁵ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁶ “Egh namba 5in aruem in, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ²⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruem in amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa

damu. ²⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁹ “Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. ³⁰ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³¹ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³² “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. ³³ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁴ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁵ “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia avimin

aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham. ³⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁹ “Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekier ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu.”

⁴⁰ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumazamizibav keme.

30

Gumazamiziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, ² “Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

³ “Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, ⁴ eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitamın a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. ⁵ Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoroke, kamaghın, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kamın gın ghuzir puvatizir arazir kurar kam gın amadagham.

⁶⁻⁷ “Eghti amizir odjarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gın amizir kam pamın ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh. ⁸ Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghın, Ikiavira Itir God an akar dikirizimın gın ghuzir puvatizir arazir kurar kam gın amadagham.

⁹ “Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuagha a batoghezim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

¹⁰ “Eghti amizir pamın ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. ¹¹ Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. ¹² Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim

baregh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghın, Ikiavira Itir God an akar dikirizimın gın ghuzir puvatizir arazir kurar kam gın amadagham. ¹³ Amizimın pam, an akar dikirizir an amizimın amamangatigham o, a an anogoregham, eghti amizim uan pamın nighnizimın gın mangi. ¹⁴ Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gın otivamin aruer igharazibar bizitamın a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra bizitamın a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizimın akar dikirizim ganıdi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh. ¹⁵ Eghti aruetabar gın, pam amuimın akar dikirizimın gın mangan an anogoregham, pam uabi, amuimın akar dikirizimın gın mangan koghamin arazir kurar kamın osımtızim aterıva an ivezir kuram iniam.”

¹⁶ Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganıngi. Arazir kaba, gumaziba uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenibar ikiavira itiba, a me bagha, Moses ganıngi.

31

Israelia Midiania ko misosi

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses mıgei, ² “Ni fo, Midiania faragha pazavira Israelia gami. Kamaghın amizi, ia men arazir kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kamaghın damighıva, gın aremegham.”

³ Ezi Moses gumamazibav gia ghaze, “Ia midorozim bagh uan midorozir bizibar kir, eghti ian midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midiania korogh, bizir me Ikiavira Itir God gamizimın, ivezir kuramın me ikaragh pazavira me

damigh. ⁴ Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisevegh midorozim bagh me amadagh.”

⁵ Kamaghin amizi, Israelin anababa vaghvagh, 1,000plan gumaziba amisefi. Ezi men dibobonim bar moghira 12,000plan gumazibar tu. Ezi me midorozim bagha, uan midorozimin bizibar kiri. ⁶ Ezi Moses midorozim bagha me amadazima, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, men dapanimin ikiasa me ko zui. A uaghan Godin Purirpenimin itir bizir bar zuruziba ko sighaba inigha zui. Sighar kaba, a midorozir gumazibar dimti me midorozim bagh mangam, o midorozimin gin a ua dagh iviti, me uamategh izam. ⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me Midiania korogha bar men gumazibav suaghariki. ⁸ Egha uaghan Midianian atrivir 5pla misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam misoghezi an areme.

⁹ Egha Israelia Midianian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko sipsipba ko men biziba bar, uari bagha da ini. ¹⁰ Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh apongezi, da isi. ¹¹ Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da inigha ghue. ¹² Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazamiziba bagha ghue. Dughiar kam, me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

¹³ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba

bativasa zui. ¹⁴ Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamaghin men azai, ¹⁵ “Manmaghsua ia amizir kabav misogharighan aghua? ¹⁶ Ia fo, men amizibara Balamin akabar gin ghua Israelian gumazamizibagh amizi, me Peorin itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir Godin gumazamizibagh asighasiki. ¹⁷ Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me misogharikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar me misogharikigh. ¹⁸ Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia uari bagh me ini. ¹⁹ Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tamin kuatamin suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganimin azenan ikiam. Egh namba 3in aruem ko namba 7in aruemin ia Godin damazimin uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua iniziba sara uari zuegh. ²⁰ Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar ingarizir biziba, ko ter otevirar ingarizir biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazimin gin mangi dar amuti, da an damazimin zuegh.”

²¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha uamategha izir gumazibav gei, “Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavaviba, da kamakin: ²²⁻²³ Bizir avimin isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko brasin ingarizir biziba, ia da isi avim datighi, da isightima, ia da inigh da rueghti da zuegham. Egh bizir igharazir avimin sighamiba, ia da inigh dipamin da rueghti da zuegham. ²⁴ Egh dughiar namba 7in, ia uan korotiaba rueghti, da zueghti,

ia uamategh danganir ia itimîn aven izam.”

Israelia midorozimîn inizir biziba uari taira

²⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁶ “Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia midorozimîn aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da menegh. ²⁷ Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh. ²⁸ Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memebar tongin, dar vamira inigh. ²⁹ Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningh. Bizir kaba, da mati, ia Ikiavira Itir God ganidir ofaba. ³⁰ Egh ia gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningh. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimîn garir darasi.” ³¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.

³²⁻³⁵ Midorozir gumaziba midorozimîn duiba, ko kuaribar duir gol ringin aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir

puvatiziba. ³⁶⁻⁴⁰ Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min 72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min 32pla isa Ikiavira Itir God ganingi. ⁴¹ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.

⁴²⁻⁴⁶ Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba. ⁴⁷ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimîn garir adarasi.

⁴⁸ Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei, ⁴⁹ “Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puвати. ⁵⁰ Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimîn min da inigh izi arazir kamîn Ikiavira Itir Godin damazimîn zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e

gasighasighizir puvati.” ⁵¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini. ⁵² Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogrem in borogh in tu. ⁵³ Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me in iziba, me uari bagha dar suiki. ⁵⁴ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir God in damazim in da ati. Aning in nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruem anadi nagh in ikiamiba (Godin Araziba 3:12-22)

¹ Dughiar kam in, Ruben in anabamin adarasi, ko Gat in anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsip in okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileat in Distrighning in nguazim in garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti. ² Kamagh in amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamagh in me migei, ³⁻⁴ “Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiam in nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti. ⁵ Kamagh in, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazim in m in ikiam. Ia e damuti, e Jordan in Fanem giregh mangi vong in dapian e aghua.”

⁶ Ezi Moses akar gavgavim in pamtem in kamagh in Gat ko Ruben in adaraziv gei, “Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati. ⁷ Ia ti Israelian gumazamizir igharazibar nighnizim

gasighasighti, me nguazir Ikiavira Itir God me daningasava amim bagh Jordan in Fanem giregh vong in mangan kogham o? Ia tizim bagha kamagh in ami? ⁸ Fomira, ian afeziaba kamagh in ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadazima, ⁹ me ghua arua Eskolin danganir zarim in tugha, kantrin kam in ganigha uamategha iza atiatim gumazamizibagh aningizi, me Ikiavira Itir God me ganingizir kantrin ghuezir puvati. ¹⁰ Dughiar kam in, Ikiavira Itir God aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze, ¹¹ ‘Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Kamagh in amizi, gumazir Isip ategha azenan izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba, men tav nguazir ki Abraham ko Aisak ko Jekop daningasa akar dikirizim gamizir kam in ganighan kogham. ¹² Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep, a Kenasin adarazir gumazim, ko Nun in otarim Josua. Bar guizbangira, aning uaningra uan navir averiam in aven, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God in ikia, an gin zui.’

¹³ “Kamagh in amizi, Ikiavira Itir God gumazamizibar arazir kuraba bagha men aningaghegha me gamima, me 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganir kam garua ghua, gumazamizir dughiar kam in Isip ategha azenan izeziba bar ariaghire. ¹⁴ Ia oragh! Ia datirigh in uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh amir gumazamizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir bar kuram uam Israelia damuam. ¹⁵ Ia Ruben ko Gat in anabamning in adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua gumazamiziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir kam ua kamagh in otoghti, ia

men osımtızim ateram.”

¹⁶ Ezi me Moses boroghın ghua kamaghın a mıgei, “Ni oragh. Ni en amamangatıghti, e faragh sip-sipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avınamin dagıar divazibar ingarighti, en amuiba ko boriba deragh ikiam. ¹⁷ Eghti e Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh mangı apanibar agıntıgh mangıvıra ikiti, en namakaba uari bagh nguaziba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh divazir gavgavir nguibar ekiaba avınizibar aven deravıra ikiti, nguazir kamın gumazamiziba me gasıghasıghan kogham. ¹⁸ Guizbangıra, Israelian anabar igharazibar ikiziba vagh-vagh uari bagh nguaziba inıgh dar apiaghti, gın e uamategh izi uan nguibabar ikiam. ¹⁹ E fo, e kagh Jordanın Fanemın aruem anadi naghın nguazim inıgha gıfa. Kamaghın amizi, e Jordanın Fanemın vongın men tongın nguazitam inian kogham.”

²⁰ Ezi Moses me ikaragha ghaze, “Ia guizbangıra mıkimıva, midorozim bagh mangısi Ikiavıra Itir Godın damazimın uan midorozir biziba akır. ²¹⁻²² Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir biziba inıgh, Ikiavıra Itir Godın damazimın Jordanın Fanem giregh mangı apaniba ko mısoghti, Ikiavıra Itir God bar apaniba abıragh, men nguazim inıgham. Ia uan namakabar akuraghamın ingangarır, Ikiavıra Itir God ia ganıngızim agıvaghti, Ikiavıra Itir God ian amamangatıghti, ia uamategh kagh izi Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itir nguazir kam iniam. ²³ Ki akar gavgavımın kamaghın ia mıgei, ia uan akar dikırızimın gın mangan koghıva, ia guizbangıra Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kuram gamı. Ia kamaghın deravıra fogh, Ikiavıra Itir God ian arazir kurar kam bagh pazavıra ia damıgham. ²⁴ Ia faragh uan nguibar ekiaba ko

sipsipbar divazibar ingarigh, egh gın uan akar dikırızimın gın mangı apaniba ko mısogh.”

²⁵ Ezi Gat ko Rubenın anabamningın gumaziba kamaghın Moses mıgei, “Aruam, e nın ingangarır gumaziba, e ni mıkezezi moghın damuam. ²⁶ En amuiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatın nguibar ekiabar kaghıra ikiam. ²⁷ Eghti e gumaziba bar, e nın ingangarır gumaziba, e uan midorozir bizibar kırva, Ikiavıra Itir Godın damazimın midorozim bagh mangam. E Jordanın Fanem giregh vongın mangı apaniba ko mısogham, mati en gumazir ekiam mıkezezi mokın.”

²⁸ Ezi Moses akar gavgavıba isa, ofa gamır gumazim Eleasar ko Nunın otarım Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh anıga ghaze, ²⁹ “Gat ko Rubenın anabamningın gumaziba, me midorozir bizibar kırva, Ikiavıra Itir Godın damazimın midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavıra Itir Godın akamın gın mangı Jordanın Fanem giregh vongın apaniba ko mısogham, kamaghın a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimın apaniba abıragh, ia nguazim inıgh, egh gın ia Gileatın nguazim isi me danıngıgh. ³⁰ Eghti me Jordanın Fanem giregh vongın mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangıghan kogh, kamaghın me ia ko Kenanın nguazimın nguazir asızıtaba iniam.”

³¹ Ezi Gat ko Rubenın anabamningın gumaziba kamaghın mıgei, “Aruam, e nın ingangarır gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavıra Itir God mıkezezi moghın e damuam. ³² E uan midorozir biziba inıgh Ikiavıra Itir Godın damazimın mangı, Jordanın Fanem giregh vongın mangı Kenanın nguazimın aven Kenania ko mısogham. Egh gın e Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itir nguazim uari bagh a iniam.”

³³ Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam ganingi. Manase, a Josepin otarim.

³⁴ Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer, ³⁵ ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha, ³⁶ ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizir divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir aghuibar ingari. ³⁷ Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiriataim, ³⁸ ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha nguibar ekiam me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.

³⁹ Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁴⁰ Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti. ⁴¹ Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me ziar igiam, "Jairin Nguibaba," dagh ati. ⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha, men agintigha men nguibaba ini. Egha a uan ziam, "Noba," Kenat gati.

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimin eghaghanim

¹ Israelia Isipin kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua

dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamin, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui. ² Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri.

³ Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin amimzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui. ⁴ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki.

⁵ Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti.

⁶ Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti.

⁷ Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha me Mikdoln boroghin itir danganim aghui.

⁸ Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui.

⁹ Egha gin me Mara ategha ghua Elimin danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti.

¹⁰ Egha gin Elimin danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin

boroghin danganim aghuigha an iti.

11 Egha gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senin otogha danganim aghuigha a gapia.

12 Egha gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui.

13 Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui.

14 Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvati.

15 Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti.

16 Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti.

17 Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

18 Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti.

19 Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti.

20 Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti.

21 Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba aghuigha iti.

22 Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimin danganiba aghuigha iti.

23 Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti.

24 Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimin danganiba aghuigha iti.

25 Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimin danganiba aghuigha iti.

26 Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimin danganiba aghuigha iti.

27 Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimin danganiba aghuigha iti.

28 Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimin danganiba aghuigha iti.

29 Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

30 Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimin danganiba aghuigha iti.

31 Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimin danganiba aghuigha iti.

32 Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgat in danganimin danganiba aghuigha iti.

33 Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jotbatan danganimin danganiba aghuigha iti.

34 Egha gin Jotbata ategha ghua Abronan danganimin danganiba aghuigha iti.

35 Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti.

36 Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti.

37 Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghin danganim aghuigha apia.

38-39 Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavanabogha areme. An azenir

123pla ikiava areme.

⁴⁰Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi.

⁴¹Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiam ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴²Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴³Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti.

⁴⁴Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam.

⁴⁵Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gat in danganiba aghuigha iti.

⁴⁶Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti.

⁴⁷Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti.

⁴⁸Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. ⁴⁹Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekiar kamin danganim aghuigha apia.

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

⁵⁰Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam

Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁵¹“Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven, ⁵²gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh. ⁵³Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh. ⁵⁴Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning. ⁵⁵Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam. ⁵⁶Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham.”

34

Israelian nguazir mitaghniaba

¹Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²“Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin: ³Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi, ⁴egh

nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniamin raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham. ⁵ Egh nguazir mitaghniamin Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. ⁶ Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniamin, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin iti.

⁷ “Notin amadaghan itir nguazir mitaghniamin Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva, ⁸ mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi, ⁹ Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.

¹⁰ “Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniamin, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva, ¹¹ Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibamin Ripplan otogham, Ripplan a nguibamin Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniamin mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi, ¹² egh nguazir mitaghniamin sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba.”

¹³ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin

mam bagh, satu gikarangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh. ¹⁴ Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa. ¹⁵ Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis.”

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁷ “Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumazamizibar aning. ¹⁸ Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagh. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe. ²⁰ Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumiel amisefe. ²¹ Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kislonin otarim Elidat amisefe. ²² Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe. ²³ Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efotin otarim Haniel amisefe. ²⁴ Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel amisefe. ²⁵ Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe. ²⁶ Egha Isakaran anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe. ²⁷ Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahihut amisefe. ²⁸ Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel amisefe.” ²⁹ Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumazamizibar aningasa misevezir gumaziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

¹ Dughiar kamın, Israelia Moapın danganir zarımın iti. Danganir kam, Jordanın Fanemın boroghın aruem anadi naghın itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanın Fanemın vongın iti. Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Moses miği, ²“Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia danıngıhtı, nguazir me inizibar tongın me nguibar ekiataba isi Livaibar anıghtı me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekiar kabar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danıghtı, Livaibar bulmakauba dar amam. ³ Livaiba uari bagh nguibar ekiar kaba inıghıva dar ikiam. Eghtı grazir dadar aghuiba itir nguazıba, men bulmakauba ko asızir ıgharazıba dar grazıbar amam. ⁴ Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avınızir divazıbar ikegh azenan mangı nguazir kam bar a ıghuıgh mangı 450 mitan tugham. ⁵ Nguibar ekiam, dadaba bar an okarıgh, otevir mamın ikegh mangı otevir ıgharazımın otogham, eghtı an ababanım 900 mitan tugham.

⁶ “Nguibar ia Livain anabamın adarazir anıngamıbar tongın, ia 6plan nguibar ekiar gumazamizıba arı mangı mongamıba me danıngıgh. Eghtı gın ian tav atamakuıgh tav misueghtı an aremeghtı, an arı mangı nguibar kam uabı modogham. Eghtı gumazir uan akar gumazımın ovevem ikarvaghı, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekiar ıgharazıba Livain anabam danıngıgh. ⁷ Dadaba itir nguazıba, nguibar kabar boroghın iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti. ⁸ Ia nguibar ekiaba isi Livaibar anıngı, Israelın anababar nguazıbar gantı, anabar manam ekevegha nguibar ekiar avırıba iti, eghtı ia nguibar ekiar avırıba isi me danıng. Eghtı anabar manaba suvıgha nguibar ekiar avırıba putıghtı, ia nguibar ekiar vaghvazıba isi me danıng.”

Nguibar ekiar gumazamizıba

arı mangı mongamıba

(Godın Arazıba 19:1-13; Josua 20:1-9)

⁹ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Moses miği, ¹⁰“Ni kamaghın Israelia mikim: Ia Jordanın Fanem gıregh vongın mangı Kenanın nguazımın aven mangı, ¹¹ uari mongamın nguibar ekiataba amısefegh. Eghtı gumazıtam atamakuıgh, gumazir ıgharazım misueghtı an aremeghtı, an arı mangı nguibar ekiar gumazamizıba arı mangı mongamın tamın aven modogh, deraghvıra ikiam. ¹² Nguibar ekiar kaba, ia uari mongamın nguıbarar mın ikiam. Eghtı gumazir aremezımın namakatam an ovevem ikaraghan iburagham. Gumazıtam tav misueghtı an aremegham, a deravıra iki egh mangı kotıamın tugham. Eghtı me an kotıam baregh deraghvıra fogh suam, a guızbangıra gumazir ıgharazım misoghezi an areme, eghtı kamaghın, me a misueghtı an aremegham.

¹³ “Ia 6plan nguibar ekiar miseveghamın kaba, gumazamizıba arı mangı dar aven mongam. ¹⁴ Nguibar kabar 3pla, Jordanın Fanemın aruem anadi naghın ikıti, 3pla Kenanın nguazımın aven iki. Kar, nguibar ekiar gumazamizıba arı mangı dar aven mongamıba. ¹⁵ Nguibar ekiar uari mongamın 6plan kaba, da Israelian gumazamizıba, ko ikızir ıgharazıbar gumazamizir, iza dughiar otevimın me ko itıba, ko ikızir ıgharazıbar gumazamizir me ko zurara ikıamıba, kar men akurvagh me mongamın nguibar ekiaba. Eghtı tına atamakuıgh gumazıtam misueghtı an aremegham, an arı mangı kagh uabı modogham.

¹⁶⁻¹⁸ “Eghtı gumazıtam, gumazir ıgharazımın apanım damuva ain, o dagıam o aghoritam isi a misueghtı an aremeghtı, osımtızir ekiam an ikiam, eghtı a ıvezir kuram inıam. Kamaghın amızı, ia an arazir kam bangın a misueghtı an aremegh.

19 Gumazir aremezir kamın anabatamra, gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir dughi-amra, an a misueghti an aremegh.

20-21 “Gumazitam tav gifueghan koghıva, an apanim damuva an aningaghıva anekunighti a irıgham, o bizitamın a biraghti an aremegham, o uan agharımın a misoghti an aremegham, an amızir arazir kam bangın, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamın anabatamra an apıgh, a misueghti an aremegh.

22 “Eghti gumazitam tavın apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anekunıgham, o pura bizitam fegh a mikınighti an aremegham. 23 O an an ganıghan kogh, dagıatam fegh a mikınıgham, o foghan kogh a biraghti an aremegham. 24 Eghti kamaghın, İsraelian gumazamizıba bar, bizir a damuasa ia mikemezıbar gın mangı deravıra ganıva, gumazir atamakuıgha gumazım misoghezi an aremezım bagh nıghnıgh deraghvıra kotıam damu. Eghti gumazir aremezımın anabamra a ikarvaghsı damuan kogham. 25 Ia gumazir kam inıgh deraghvıra an akurvaghti, gumazir aremezir kamın anababa, an arazım ikarvaghan markı. Ia an akuragh ua nguıbar ekiar gumazamizıba arı mangı mongamımın anetıgh. Eghti a kagh ikı mangıti ofa gamır gumazir me faragha Godın ingangarım bagha misevegha boreme a gıngemiz aremeghti, a gın mongamın nguıbar ekiar kam ategh uan nguıbamın mangam. 26-27 Gumazir arazir kurar kam gamızım, mongamın nguıbar ekıamın mıtaghnıam ategh, azenan mangıti, gumazir aremezımın anabatam, mongamın nguıbar ekıamın azenan an apıgh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamın, anabar kam osımtızıba puvatıgh kotıaba puvatıgham. 28 Bar guızbangıra, gumazım gumazıtam misueghti an

aremegham, a mongamın nguıbar ekıam ataghiraghan markı. A mongamın nguıbar ekıamın ikı mangıti, ofa gamır gumazıbar dapanım aremeghti, a gın uamategh uan nguıbamın mangı. 29 Ia uan ovavır borır gın otıvamıba ko, ia managh ikıam, ia bizır a damuasa mikemezır kaba ko arazır kabar gın mangı.

30 “Gumazıtam gumazır ıgharazım misueghti an aremegham, ia a isı kotıam datıghıva akam a gası, gumazır pumuning o gumazır 3plan an ganızıba, me bar kotın aven akar otavır vamıra damuam, kamaghın ia deraghvıra fogh suam, gumazır kam guızbangıra arazır kam gamı, eghti bizır kam bangın gumazır kam aremegham. Gumazır vamıra a uabıra, an mıgırıgıam kotın aven gavgavıba puvatıgham. Eghti ia gumazır kam misueghti an aremeghan kogham.

31 “Gumazır gumazır ıgharazımın apanım gamua a misoghezi an aremezım, ia a misueghti an aremegh. Gumazır kam uan ikırımırım ikarvaghsı dagıabar ıvezan kogham. Bar puvatı. An aremegham. 32 Eghti gumazıtam mongamın nguıbar ekıatamın mangıgh, gın anetegh uamategh uan nguıbamın mangısi damutı, ofa gamır gumazıbar dapanım tıghar aremegham, kamaghın gumazır kam uan ikırımırım ikarvaghsı dagıabar ıvezan kogham. 33 Ia an amamangatıghtı a mongamın nguıbar ekıam ategh mangıgham, ian arazır kamın, ia nguazır kam damıghtı a nan damazımın mızegham. Gumazıbav sozi me arıaghirır arazır kam, nguazım gamıma, a nan damazımın mıze. Nguazım damıghtı a zueghamın arazım, tuavır vamıra itı, a kamakın, ia gumazır a misoghezi an aremezımın arazır kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavır ıgharazıtam, ua itır puvatı. 34 Kı İkıavıra Itır God, kı İsraelıa, ian tongın itı. Kamaghın, nguazır ia itır

kam, ia a damuti, a nan damazimin mizeghan marki.”

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremezibar nguaziba iniam

¹ Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamın, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui.

² Egha kamaghın migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganıga ghaze, ni satu gikararangıva nguaziba abigh da Israelia e danıngti, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar anıngasa, ni mikeme.

³ Ni kamaghın fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghın damuti, en nguazir ni bigha e ganıngizim suvigham. ⁴ Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamim otoghti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inıgham. Eghti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham.”

⁵ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghın, Josepin anabamin gumazibav gıa ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangıra. ⁶ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam.

⁷ Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti anabar igharazitam da inian kogham. ⁸ Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Eghti arazir kamın, Israelia bar uan inazir afeziabar gın mangı nguaziba ko biziba iniam. ⁹ Kamaghın, ia anabar igharazimin amamangatıghti,

me ian nguaziba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ikegh mangıvıra ikiam.”

¹⁰⁻¹¹ Kamaghın amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokın. Men ziabar kara: Mala, Tırsa, Hokla, Milka ko Noa.

¹² Me Josepin otarım Manasen anabamin gumazibar iti. Kamaghın amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamın anabamin aven ikiavira iti.

¹³ Dughiar Israelia Moapın danganir zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagha Moses ganıngi. Danganir kam, Jordanın Fanemin boroghın aruem anadi naghın itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanın Fanemin vongın iti.

Moses Ua Godin Araziba Osiri O Diuteronomi Akar faragha zuim

Akinafarir kamın aven, Israelia namba 2in dughiamın Godin Araziba ini, eghti da men nighniziba fiva gavgavim men navir averiabar aningam. Dughiar kamın, Israelia Moapian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanın Fanem abigh Kenanin nguazim iniasava ami. Moses me ko mangıghan kogham, kamaghın, a uan akar abuananam isa me ganıngi. Moses migirıgiar otevir 3pla isa Israelia ganıngi, ezi akınafarımın abuan migirıgiaba Mosesin ovevemın eghaghanim an iti.

Moses kamaghın akar ekiabar gun mıgei. A God Israelian darorir kamın men gara me bagha amizir ingangarir ekiar avırıba, uam a dagh nighnisi. God uabi uan gavgavımın men akura, kamaghın amizi, me an apengan ikiam. Moses ua Godin 10plan Akar Gavgavıba dar gun mıgei, egha Godin Akar Gavgavir kabar mıngarir maba, a Israelian ikirimirim bagha me geghari. A Godin Akar Gavgavir faragha itıba, gavgavım dagh anıdi, egha Israelian nighniziba fe, eghti God me danıngasa mikemezır nguazım dapiamin dughiamın, me deraghvıra Arazir kabar gın mangam.

Bizir ekiar akınafarir kam damuasa mıgeim, a Israelian akuraghti, me Godin Akar Gavgavıba deraghvıram dar gın mangam. Godin Arazir kam, a sapta 6:4-6in ikia kamaghın mıgei, “Ia uan navir averiam ko uan nighnizim ko uan gavgavım sara bar İkiavıra İtir God, ian God, a gifongegh.” Moses Akar Gavgavir kam gavgavım a danıngasa, tintınıbar mıghsiabar mavanang egha asebar ziaba fan men anogoroke. Me

God gifozir puvatızir arazıbar amuan marki. Egh me danganir vamırara amısefegh, egh gumazamizıba bar an mangı İkiavıra İtir Godin ziam fi.

Akinafarir kam God Israelia ko amizir Akar Dikirızir Gavgavir kamın men nighniziba fe. God uabi Akar Dikirızir Gavgavir kamın gın ghua iza datırıghın, eghti me uaghan deraghvıra nighnigh me Kenanin nguazım ikiamımın dughiamın, me Akar Dikirızir Gavgavir kamın gın mangısi bar gavgafıgh.

Israelia Sainain Mıghsiam ategha izezir eghaghanim, Moses a geghari

(Sapta 1--3)

¹ Akinafarir kamın aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizıbar keme. Dughiar kamın, me gumazamizıba puvatızir danganim aghuıgha an iti. Kar Jordanın Fanemın boroghın aruem anadı naghın itir danganim. Danganir zarir me itir kam, Supın nguıbamın boroghın ikia, egha bar mısingi. Ezi Paranin nguıbam, vongın amadaghan iti, ezi Tofelin nguıbam, ko Labanın nguıbam, ko Haserotın nguıbam, ko Disahapın nguıbam, da vongın amadaghan itima, Israelia dar tongın iti. ² Gumazitam ti Sainain Mıghsiamın ikegh Kades Barnea mangısi 11plan aruebar İdomın kantrin mıghsiaba atugh mangam. ³ Ezi Israelia fomıra İsipın kantri ategha iza 40plan azenıba danganir kamın arui. Dughiar kam, namba 40in azenim, an namba 11in iakınımın, an dughiar faragha zuim otozi, Moses İkiavıra İtir God a mikemezır bizıbar gun me mıgei. ⁴ İkiavıra İtir God, Amorıan Atrıvim, Sihon, abırazır dughiamın gın, bizir kaba otifi. Atrıvim Sihon Hesbonın nguıbar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan İkiavıra İtir God, Basanın danganimın Atrıvim Ok anebıra. Ok, a Astarotın nguıbam ko Edrein

nguibam gativagha aningın gari.
⁵ Dughiar kamın Israelia Jordanın Fanemın, aruem anadi naghın, Moapian nguazimın itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizibav gıa men sure gamua ghaze:

⁶ “E Sainain Mighsiamin itir dughiamın, Ikiavıra Itir God, en God, kamaghın e miğia ghaze:

“İa dughiar bar ruarimın mighsiar kamın boroghın iti. İan dughiar kagh itim, a iza kamaghıra tu. ⁷ İa dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganım, ko an boroghın itir danganıbar mangı. Kar Jordanın danganir zarım ko mighsiaba itir danganıba, ko sautın amadaghan itir nguazir misingizıba, ko Mediterenianın Ongarir Ekiamın dadarımın itir nguazıba. Egh ia Kenanian nguazım ko nguazir Lebanonın Mighsiabar vongın itıba sara inıgh mangı Yufretisin Faner Ekiamın tugh. ⁸ İa oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganıdi. Ki İkiavıra Itir God, ki ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir gın otivamıba, nguazir kaba isi me danıngasa me koma akam akırıgha gıfa. Eghti ia datırıghın dikavigh mangı da inıgh dar apiagh iki.’”

Moses gumazir dapanıba amısevezi me Israelian jasbar mın iti (Ua Me İni 18:13-27)

⁹ Egha Moses gumazamizıba gıa ghaze, “Ki faragha kamaghın ia mikeme, ‘Ki ia gativagh ian ganamin ingangarım, a bar ekefe. Ki uabıram a damuva avegham. ¹⁰ İkiavıra Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir avırıba bategha, bar avırasemegha iti. İan dibobonım, overiamın itir mikovezıbar dibobonımın mın ghu. ¹¹ Nan ifongiam kamakın. İkiavıra Itir God, a en inazir afeziabar God, a uan akar dikırızimın gın mangı, ia damıghti ia guızbangıra bar avırasemeghıra ian gın otivamin dibobonım, ian dibobonir datırıghın itim bar a gafıragham. Eghti a

uaghan ian bizıbar amuti, da bar deragh otivam. ¹² Eghti ki manmaghıra uabıra ian osımtızıba ko ian akamadarıba akıram? Ki uabıra dar amuan iburagham. ¹³ Kamaghın amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir deravıra nıghnıgha bizıba tuisızıtaba, me ian gumazir dapanıbar ikisi me amısefegh. İa uan anababar tongın vaghvagh me amıseveghti, ki me ginabaghti me ia gativagh ian ganam.’ ¹⁴ Ki kamaghın ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghın damuasa ifonge. ¹⁵ Kamaghın, ia uari uan anababar tongın vaghvagha misesevir fofozir gumazıba ko, gumazir dapanir aghuir gumazamizıba deravıra me gıfızıba, ki me ini. Ki me amısevezi, men marazi 1,000plan gumazamizıbar garıma, marazi 100plan garıma, marazi 50plan garıma, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir ekiar maba bar ian anababar tongın vaghvagha me amısefe.

¹⁶ “Egha dughiar kamın ki ian jasın kaba akar gavgavım me ganıga ghaze, ‘İa gumazamizıbar akamadarir men tongın otıvıba baraghamın dughiamın, ia deraghavıra kuarıba arıgh da baragh. Egh akamadarıba bar deraghvıra da tuisıgh. Kar ti, ian namakar pumuningın tongın itir akamadarıba, o akamadarir ian namakaba ko ikızir ıgharazıbar gumazamizir ian tongın itıba, ia uaghara deravıra da baragh guızın arazımın gın mangı da tuisıgh. ¹⁷ Ki kamaghın me mikeme: Gumazım a zıam iti o zıam puvatı, ia arazir vamıran gın mangı bar men arazıba tuisıgh. God uabı kotın dughiamın nıghnızıba ia danıngam, eghti ia gumazıtamin atiatingan marki. Eghti osımtızım bar ekeveghti, ia anekıran iburaghıra, a inıgh na bagh izıti, ki a baragham.’ ¹⁸ Egha dughiar kamın bizir ıgharazir ia uaghan damuamıba sara ki ian sure gamı.”

Israelia moga gari gumaziba amangi

(Diboboniba 13:1-13)

¹⁹ Moses ua kamaghin miġei, “Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamın dikavigha Sainain Miġhsiam ategha ghua danganir bar kuramın zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian miġhsiba itir danganimın otivigha Kades Barnean otifi. ²⁰ Ezi ki kamaghin ia miġia ghaze, ‘E datirighin Amorian miġhsiba itir danganimın otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami. ²¹ Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiat-ingiva okam nighnighan marki.’

²² “Ezi ia bar moghiram iza na miġia ghaze, ‘E gumazitaba amanghiti me en faragh mangi, mongegh nguazir kamın ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekiar kaba, da manmaghira gari.’

²³ “Ezi ki oregha ghaze, e akar kamın gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagher dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam. ²⁴ Egha me dikavigha miġhsiba itir danganimın pin ghua, Eskolin Danganir Zarimın otivigha moga garagha rui. ²⁵ Egha me dagher nguazir kamın otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, ‘Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.’

²⁶ “Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamın ghuavanangan aghua. ²⁷ Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin miġirigiar aviribagh amua uarigh imoba ghaze, ‘Ikiavira

Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarim datighiti me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha azenan ize. ²⁸ E tizim bagh danganir kamın mangam? Gumazir e nguazir kamın mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e miġia ghaze, Gumazamizir nguazir kamın itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me itir nguibar ekiaba, da avinizir divaziba bar overiamın ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima, gumazir dafabara men tongin iti. Me ti gumazir bar ruarir fomira itim Anak, an ovavir boribara!’

²⁹ “Ezi ki kamaghin ia miġei, ‘Ia gumazamizir kabar atiatingan marki. ³⁰ Ikiavira Itir God, ian God, a fomira Isipin kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghin, a datirighin ian faragh mangi ia bagh apanibav sogham. ³¹ Ia faragha gumazamiziba puvatizir danganimın itima, Ikiavira Itir God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavira ikia nguazir ia datirighin itir kamın oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha gifa. A mati afeziam uan borim ghurafazi moghin, ia gami.’ ³² Ki kamaghin ia miġeima, ia akar kam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin itir puvati. ³³ A ian faragha ghua tuavim ian akagha danganir ia purirpeniba asamim ian aka. Egha a dimagaribar, avivzariar ekiamın aven ian faragha ghua, aruebar mati, ghuariar ruarir ekiamın in ia gisin faragha zui.”

God ivezir kuram Israelia ganingi
(Diboboniba 14:20-45)

³⁴ Egha Moses me miġia ghaze, “Ia miġirigiar aviribagh amima, Ikiavira Itir God ia baragha ghua ian aningaghegha bar pamtemin miġia ghaze, ³⁵ ‘Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar aningasa me koma

akam akirizimin mangan kogham. Bar puvatigham. ³⁶ Ki garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar na baghavira ikia nan gin zui. Kamaghin amizi, a uabira mangi nguazir kam in ikiam. Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a ko, an ovavir boribar aningam.'

³⁷ "Ian arazir kam, Ikiavira Itir God gamima, a uaghan bar na base-megha kamaghin migei, 'Moses, ni uakan, ni nguazir kam in aven mangan kogham. ³⁸ Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gavgavim isi Josuan nighnizim danighti, a Israelia inigh men faragh mangi nguazir kam inigh a dapiam.'

³⁹ "Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin bar e migei, 'Ian borir aghirir datirighin itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a ikufi, ezi bizir tizim a dera, merara nguazir kam in aven mangam. Borir kabara, ia me migia ghaze, Apaniba me misueghti me arighiregham. Eghti ki nguazir kam me danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam. ⁴⁰ Ezi ia gumazamizir aruba, ia datirighin uamategh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.'

⁴¹ "Egha ia na migia ghaze, 'Moses, e Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God e mikemezi moghin mangi misogham.' Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami.

⁴² "Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Ni ikiangszir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi men akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.' ⁴³ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam in gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dikavigha

apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue.

⁴⁴ "Ezi Amorian mighsiaba itir danganir kam in itiba, aparir ivibar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiamin otogha bar ia dikabira. ⁴⁵ Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghosa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati. ⁴⁶ Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike."

2

Israelia ghua Idomin kantri ko Moapin kantrin oto (Diboboniba 21:10-20)

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, "E gin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui.

² "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, ³ 'Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.' ⁴ Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, 'Ia datirighin Idomian mighsiaba itir danganimin torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh. ⁵ Ia me ko misoghan marki. Ki men nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiam isa Ison ovavir boribagh anigha gifa. ⁶ Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives.'

⁷ "Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gumazamiziba

puvatizir danganim purama a garuir dughiamin, a bar deraghavira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitam in otevezir puvati.

8 “Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirin Mighsiabar boroghin itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esiongeberin nguibamning bagha zuir tuavir gumazamiziba puvatizir danganimin itim ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin zui. 9 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ‘Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misoghan marki. Ki men nguazitam isi ia danighan kogham.’”

10-11 (Ikiavira Itir God tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin, gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir kaba dibora ghaze, “Emia.” Me fomira nguibar ekiam kam Ar, me an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam Emia, me gati. 12 Horia fomira Idomin kantrin itima, Ison ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir kam, inigha a gapia.)

13 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui. 14 Dughiar e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar moghira ariaghire. 15 Guizbangira, Ikiavira Itir God, men

apanim gamua ghua bar me agifa.

16 “Midorozir gumaziba bar ariaghirezi men gin, 17 Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, 18 ‘Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tuavimin otogh Moapian nguazimin mitaghnam abigh an aven mangi. 19 Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimin boroghira mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam damighti me atarti ia me misoghan marki.’”

20 (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dibori, “Refaimian nguazim.” Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin uaghan me dibora ghaze, me “Samsunia.” 21 Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia. 22 Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomin Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia. 23 Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kritia kamaghira amigha Avian nguazim inigha a gapia.)

24 Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, ‘Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham. 25 Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamizibar amighti me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.’”

*Israelia Atrivim Sihon dikabira
(Diboboniba 21:21-30)*

²⁶ Egha Moses ua kamaghin miġia ghaze, “E Kedemotin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamiran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi. ²⁷ Me ghua otivigha kamaghin a miġei, ‘Ni en amamangatighi, e nin nguazim abigh tuavimra mangam. En gumazamiziba raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam. ²⁸ Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru, ²⁹ mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa mikemezimin otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin Miġsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.’

³⁰ “Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.

³¹ “Ezi Ikiavira Itir God, na miġia ghaze, ‘Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.’

³² Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi. ³³ Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire. ³⁴ Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati.

³⁵ Ezi e uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba

bar da ini. ³⁶ Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati. ³⁷ Dughiar kam, e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko miġsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogrogheziba, e dar boroghin ghuzir puvati.”

3

*Israelia Atrivim Ok abira
(Diboboniba 21:31-35)*

¹ Egha Moses ua Israelia miġia ghaze, “Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ² Ezi Ikiavira Itir God, na miġia ghaze, ‘Ni an atiatingan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.’

³ “Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati. ⁴ E dughiar kam an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganimin itir nguibar ekiar 60pla, e bar moghira ada ini. ⁵ Nguibar ekiar kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin igugunibar da apiri. Ezi

nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti. ⁶ E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami. ⁷ Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini.

⁸ “E dughiar kamın, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningın nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanın Fanemın aruem anadi naghın iti. Da sautin amadaghan Arnonın Fanemın ikegha ghua notın amadaghan Hermonın Mighsiamın tu. ⁹ Ezi Saidonia, Hermonın Mighsiam ziar kam a garisi, ‘Sirion.’ Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, ‘Senir.’ ¹⁰ E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanın nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningın tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimın itima e bar moghıram ada ini.”

¹¹ (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an eghuamin boksiam, me dagiamın an ingari. Boksıar kamın ruarım, a 4 mitan tuzi, an arozim, 2 mitan tu. Dagiär boksıar kam, an Amon kantrin Raban nguibamın ikiavıra iti.)*

Ruben Ko Gatın anabamningın adarasi, Jordanın Fanemın aruem anadi naghın apia (Diboboniba 32:1-14)

¹² Moses kamaghın Israelia migha ghaze, “E nguibar kaba inigha gıvagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatın anabamningın adarazigh anıngi. Men nguazim, Arnonın Fanemın boroghın itir nguibam Aroer, a nguazir notın amadaghan itim. Egha uaghan

ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimın nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganıngi. ¹³ Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanın nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningın mam ganıngi. Atrivim Ok faragha Basanın nguazim gativagha an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh anıngi. Me fomıra Basan migha ghaze, a Refaimian nguazim.

¹⁴ “Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gın Argopın danganim bar moghıram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimın mitaghniamın tu. A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghın amizi, gumazamiziba nguibar kabav gıavıra ikia iza datirighın ghaze, kar Jainın nguibaba.

¹⁵ “Makiria, me Manasen anabamın marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganıngi. ¹⁶ Ezi Ruben ko Gatın anabamningın adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonın Fanemın tuzir nguazim isa me ganıngi. Men mitaghniam sautin ikegha ghua Arnonın Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghın itimın mitaghniam ghua Jabokın Fanemın tu. Ezi Jabokın Fanem, an Amonın kantrin mitaghniam. ¹⁷ Ezi men mitaghniar aruem uaghiri naghın itim, a Jordanın Fanemın tu. Men mitaghniam notın amadaghan Galilin Dipar Akaremın ikegha ghua, Amangsızim Itir Dipamın sautin amadaghan tu. Kar Amangsızim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghın, Pisgan Mighsiamın boroghın itir nguazim.

¹⁸ “Egha ki dughiar kamra, kamaghın me migha ghaze, ‘Ikiavıra Itir God, en God, Jordanın Fanemın

* **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghın akam giragha an osiri, “An dakozim, me ainın an ingari. Dakozir kamın ruarım, a 4 mitan ghu.” Ezi vezin kamın akar abuananam, akar kam, “boksıar kam ikiavıra ikia iti,” a dughiar e datirighın itim migeir puvati. A dughiar Moses akınafarım kam osirizim migei. **3:18:** Josua 1:12-15

itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam. ¹⁹ Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekier ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki. ²⁰ Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamim otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamategh uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.'

²¹ "Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, 'Ikiavira Itir God en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam. ²² Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagh. Kamaghin, ia men atiatingan marki.'"

God, kantri Kenanin mangasa Mosesin amamangatizir puvati

²³ Egha Moses kamaghin migia ghaze, "Dughiar kam in ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze, ²⁴ 'O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekier ni damuamiba, ni dar otevir muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekier ni amigha givazir kabar amuan kogham. ²⁵ Ki nin azai, ni nan amamangatighti, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin

mangi, egh nguazir aghuir kam in ganiva mighsiaba itir danganir aghuibar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.'

²⁶ "Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, 'Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki. ²⁷ Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kam in mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan. ²⁸ Josua uabi gumazamiziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi, ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningigh.'

²⁹ "Ezi dughiar kam in e Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti."

Moses, Israelia migia ghaze, me Godin Arazibar gin mangi

4

(Sapta 4--11)

Moses, Godin Akar Gavgavibar gin mangasa Israelia mikeme

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, "O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kam in mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi. ² Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira

Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgaviba, ezi ia uam akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anengaran marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi. ³ Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kamın ganigha gıfa. Gumamazir avirim danganir kamın ikia asem Balın ziam fema, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasıghasiki. ⁴ Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati.

⁵ “Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi. ⁶ Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazibar gumamaziziba kamaghın fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav kimti, gumamaziziba da baragh kamaghın mikimam, ‘Gumamazizir ikizir gavgavir kamın itiba, me fofozim ikia egha bizibagh nighnigha deragha dagh ami.’

⁷ “Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi. ⁸ Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar gumamaziziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati. ⁹ Ia nguazir kamın itir dughiam, ia uari bagh deraghvira gan, egh bizir ganigha gıvaziba ia zurara dughiabar da bakınighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangıvira iki.

¹⁰ Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dughiam ginighnigh. Dughiar kamın a na migıa ghaze, ‘Ni gumamaziziba bar men diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kamın ikiamin dughiamın, me nan atiating nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan apengan ikiam.’

¹¹ “God mikemegha gıvazi, ia mighsiamın boroghın ghuegha, an apengan zarimın tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigha pin ghuavanaga overiamın suıghasava amima, ghuariar bar pızim mighsiam avara. ¹² Ezi Ikiavira Itir God avir kamın aven ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha ia gumazitamin nedazimın garir puvatigha pura migirıgiar kinim barasi. ¹³ A dughiar kamın uan Akar Dikirizir Gavgavibar gun ia mikemegha dar gin mangasa ia migei. Egha a dagıar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla. ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimın na mikeme. Ia nguazir datirighin iniamın kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi.”

Israelia asebar gin mangan kogham

¹⁵ Moses ua kamaghın migei, “Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamın avimın aven otogha migeir dughiamın, ia gumazitamin nedazimın garir puvati, ia pura tiarir kinim barasi. Kamaghın, ia deragh uari bagh ganıva, ¹⁶⁻¹⁸ egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghın damıghıva, arazir kuratam damıgham. Ia marvir guar kaba akıran marki, gumazim o amizim, asıziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar kabar amighti

da ian godbar min ikiam. ¹⁹ Ia ti overiamin itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh ekuti, ia teviba apir dar ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghin damuan kogham. ²⁰ Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir bar puvira isimin aven uan borim inizi moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati ia datirighin iti mokin. ²¹ Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghin a pamten na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh mangi nguazir aghuir kam in aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia daningam. ²² Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kannaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam. ²³ Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki. ²⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a uavira guizbangira God. A ian amamangatighi, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan marki.

²⁵ “Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe.

²⁶ Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diazi, aning orazi ki akar gavgavir kam in ia migei. Ia Godin akam batogh egh deravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kam in ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam. ²⁸ Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeaba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati. ²⁹ Egh ia dughiar kam in ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam. ³⁰ Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam. ³¹ Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.

³² “Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kam in oteviba bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati. ³³ Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi

ia ariaghirezir puvati. ³⁴ Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekial aviribagh ami. An arimariar ekial aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egha a mirakelbagh amuava, bizir igharagha garir ekial Isipia damuti me bar puviram ati-atingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham. ³⁵ Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati. ³⁶ God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei. ³⁷ A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize. ³⁸ A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi. ³⁹ Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati. ⁴⁰ Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam.”

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

4:35: Mak 12:32   4:41: Josua 20:8-9

⁴¹ Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekial 3pla amisefe. ⁴² Nguibar ekial kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar ekial katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan kogham. ⁴³ Nguibar ekial kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

⁴⁴ Moses Godin Araziba Israelia ganidi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kam, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kam gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini. ⁴⁷ Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. ⁴⁸ Israelia inigha givazir nguazir kam mitaghnam, an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam. ⁴⁹ Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisgan Mighsiamin tu.

5

*Godin 10plan Akar Gavgaviba
(Ua Me Ini 20:1-17)*

¹ Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me miġia ghaze:

O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar ġin mangi. ² Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Miġhsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. ³ Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ⁴ Ikiavira Itir God uabi, miġhsiamin avimin aven ikia egha ian gara ia ko miġei. ⁵ (Dughiar kam in, ia avimin atiatigha miġhsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamagh in, ki ia ko Ikiavira Itir God in tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba baragha dar gun ia miġei.) A kamagh in ia mikeme:

⁶ Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isip in kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

⁷ Ia bar narara ġin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin ġin mangan bar marki.

⁸ Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki.

⁹ Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin

ifavaritam in amamangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvasi. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham. ¹⁰ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar ġin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000 in ovavir borir ġin izamiba otivam.

¹¹ Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamagh in me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvasi, a ivezir kuram me daningam.

¹² Ikiavira Itir God, ia mikemezi moghin, ia Sabatin dughiam deragh a ġinighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ¹³ Ia wigh in vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁴ Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian God in dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia ko avughsi. ¹⁵ Ia Isip in kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha azenan ize. Kamagh in amizi, avugh sazir dughiar kam in akam, ia deravirama an

5:8: Ofa Gami 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 Araziba 7:9-10 **5:11:** Ofa Gami 19:12 **5:12:** 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3

5:9: Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **5:13:** Ua Me Ini

gin mangasa, God an gun ia migei.

- 16 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin damuva, nguazir ki datirighin ia ganidir kam, ia an ingangaribar amuti da bar deraviram otivti, ia dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidim.
- 17 Ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.
- 18 Ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.
- 19 Ia biziba okiman marki.
- 20 Ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki.
- 21 Ia gumazir igharazitamin amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko dipenim ko nguazim, ko bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

22 Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, "Ia mighsiamin boroghin uari akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven ikia, egha ghuariar pizir ekiamin aven iti. A tiarir arozimin migia, egha Akar kaba isa ia ganingi. Egha a ua dagh isin akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A gin Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar pumuningin da osirigha na ganingi."

*Gumazamiziba atiati
(Ua Me Ini 20:18-21)*

23 Egha Moses ua kamaghin migei, "Avim isia mighsiam bar anevarazi, ia tiarir mam barazi a mitatemin aven ikia migei. Ezi ian anababar gumazir dapaniba ko ian gumazir aruaba na bagha iza na migei, 24 'Ikiavira Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angazangarim en akagha avimin aven ikia e migei. Ezi e datirighin fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti an aremeghan kogham, an angamira ikivira ikiam. 25 E bizir tizim bagh datirighin ovengam? Avir ekiar kam ti e gasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e arighiregham. 26 Nguazir kam in gumazitam ti Ikiavira Itir God in tiarim barazi an avimin aven ikia mikemezi, an angamira en min ikiavira ikez ti? 27 E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en God, mikimamiba na da baregh ua iziv e mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.'

28 "Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba baregha kamaghin na migei, 'Ki gumazamizibar akaba barazi da dera. 29 Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingangariba deraghti, men ovavir boriba, zurara deraghvira ikiam. 30 Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategh uan purirpenibar mangi. 31 Eghti Moses, ni kagh na ko ikiti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Eghti ni deraghvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deraghvira dar gin mangi.'"

32 Egha Moses Israelia migia ghaze, "Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari bagh ganiva, egh

5:16: Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 5:17: Genesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 5:18: Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 5:19: Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 5:20: Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 5:21: Rom 7:7; 13:9 5:22: Hibu 12:18-19

dar gin mangi. Ia ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. ³³ Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvira an gin mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kam in ikiam.”

6

Godin Akar Gavgavir bar ekar faraghvira zuim

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamin dapiagh, egh akar kaba bar dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God kamaghsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men gin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam. ³ O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi, ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui. Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighti, ingangarir ia damuamiba, da deraghviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mikemezi mokin.

⁴⁻⁵ “O Israelia, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ⁶ Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagh nighnighvira iki. ⁷ Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaaba, ko dughiar

ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki. ⁸ Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki. ⁹ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh.”

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

¹⁰ Egha Moses kamaghin migei “Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam, nguibar ekar aghuiba an iti. Nguibar ekar kaba, ia uari dar ingarizir puvati. ¹¹ Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar izevegham. ¹² Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki. ¹³ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim damu. ¹⁴ Egh ian boroghin itir gumamazibar aseba, ia dar ziaba fan marki. ¹⁵ Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumamaziziba asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti, ia ua nguazir kam in ikian kogham.

¹⁶ “Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki,

6:4-5: Matyu 22:37; Mak 12:29; 12:30; Luk 10:27
12:7; 26:3; 28:13

6:13: Matyu 4:10; Luk 4:8

6:6: Godin Araziba 11:18-20

6:10: Jenesis

6:16: Ua Me Ini 17:1-7; Matyu 4:7; Luk 4:12

mati ia Masan danganimin amizi mokin. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi. ¹⁸ Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam. ¹⁹ Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham.

²⁰ “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?’ ²¹ Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Isipin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini. ²² E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami. ²³ Egha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi e daningam. ²⁴ Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin iti mokin. ²⁵ Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.’”

7

Israelia, kar God ua baghavira

7:1: Aposel 13:19   **7:5:** Godin Araziba 12:3
26:18; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9

misevezir ikizim

(Ua Me Ini 34:11-16)

¹ Moses ua kamaghin Israelia migei:

“Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamın mangisi, a nguazir kamın itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumamazibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia. ² Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighi, ia bar me misoghti me bar arimighiregh. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar marki. ³ Egh ia me ko guiviba ikarvaghisi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighi, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initı, me ian otaribar ikian marki. ⁴ Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham. ⁵ Ia gumamazir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikigh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi.

⁶ “Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumamaziziba. Nguazimin gumamaziziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumamazizibara, a bar ia gifongeh.

⁷ “Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi. ⁸ Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha,

7:6: Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 14:2;

ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumamazir kinibar min Isipin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize. ⁹ Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God, egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin ghua bizibagh ami. Egha gumamazir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangivira ikiam. ¹⁰ Egha a gifongezir puvatizir gumamazibiba, a men arazir kam ikarvagha zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi. ¹¹ Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi.”

Gumamazir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam

(Godin Araziba 28:1-14)

¹² Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham. ¹³ A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeaba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh ia damu nguazir kam in itir bizir aghuiba isi bar ia daningam. ¹⁴ God bar deravira ia gami moghin, a nguazir kam in ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian min

deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar moghira otam. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian ganti arimariar guar igharagha garitaba ia bativan kogham. Egh arimariar kurar ia Isipin ikia ganizir katam uam ia bativan kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara bativam. ¹⁶ Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim azuazimin aven ghu, egh arazir kam bangin ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangkuvan marki. Bar marki.

¹⁷ “Ia ikizir kabar gan kamaghin nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim e gafira. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham. ¹⁸ Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God, Isipin atrivim ko an gumamazibagh amizibagh nighnigh. ¹⁹ Egh ia arimariar bar kurar ia Isipin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God amizibagh nighnigh. Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiatiba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin me damu bar me gasighasigham. ²⁰ Eghti men tarazi ian arı mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumamazibiba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham.

²¹ “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumamazibiba bar an atiatingam. ²² Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra

ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighti, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibar amighti me bar atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamim otogham. ²⁴ God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misoghirarigham.

²⁵ “Ia bar men asebar marvir guabar apongti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God, a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia da inighti da ti azuazimin min, ian suighti ia arimighiregham. ²⁶ Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar akiriba ighegh dagh asaragh.”

8

Israelia nguazir aghuim iniam

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei:

“Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, deravira iki oti bar avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar aningasa me ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam. ² Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir danganim garui. Ia bizir kam

ginighnighvira iki. A dughiar kam in ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa, an osimtizir maba ia ganingi. ³ Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin damighti ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikirimirir aghuim iniam. ⁴ Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati. ⁵ Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami. ⁶ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi.

⁷ “Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimin apengan ivemara, egha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar izaghiri. ⁸ Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi. ⁹ Eghti nguazir kam in, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizitam in otevegghan kogham. Ezi nguibar kam in dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam. ¹⁰ Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam.”

Israelia, Ikiavira Itir God bakinighnighan

kogham

¹¹ Egha Moses kamaghin Israelia migei:

“Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram. ¹² Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam, ¹³ egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham. ¹⁴ Ia dughiar kamın, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize. ¹⁵ Egh a uabi ian faragha ghua gumazamiziba puvatizir danganir kurar ekiar kamın ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme. ¹⁶ Egha danganir kamın a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam. ¹⁷ Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati. ¹⁸ Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira

iti. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikiangsizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham. ²⁰ Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham.”

9*Israelia, Godin akam batoke*

¹ Egha Moses ua kamaghin Israelia migei:

“O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira. ² Ezi Anakın ikizir ekiabar gumazamiziba bar ekevegga, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregga fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham. ³ Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da abinigham. Eghti gin ia me misogh bar zuamira me gasighasigham.

⁴ “Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givaghti, ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, ‘God ti en garima, e an damazimin bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangin nguazir aghuir kam isa e ganingi.’ Nighnizir kam a guizin nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumazamizibar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, a me batueghasava ami. ⁵ Ia kamaghin

nighnighan marki, ia uan navir averi-
abar aven bar deragha, arazir Godin
damazimin zuezibagh ami. Puvati,
ikizir igharazir kabar gumamaziz-
iba, me arazir bar kurabagh ami, ka-
maghin God me batuegham. Egha
uaghan, Ikiavira Itir God, ian God,
uan akar dikirizir ian inazir afeziaba,
Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimin
gin mangasa ifonge. Kamaghin, a
me batueghti, ia men nguazim iniam.
⁶ Ia kamaghin nighnighan marki, ia
gumamazizir Godin damazim deraz-
iba. Kamaghin amizi Ikiavira Itir
God, ian God, ian arazir aghuiba ika-
vagh a ivezir aghuimin min nguazir
aghuir kam ia ganidi. Bar puvati.
Guizbangira, ia gumamazizir navir
bar gavgaviba itiba, egha ia an akaba
baraghan aghua.

⁷ “Ia bizir kam ginirigh, egh
deraghviram a ginighnigh: Ia gu-
mazamiziba puvatizir danganimin
ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian
aningaghe. Ia fomira Isip ategha
iza datirighin, ia dughiar ruarir
kamin Ikiavira Itir Godin akam
batoghavira iti. ⁸ Ia fomira, Sainain
Mighsiamin boroghin ikia, Ikiavira
Itir God gamizi, a bar aningaghegha
atam ia gasighasiki. ⁹ Ezi ki dagiar
akuar kamning iniasa mighsiamin
ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God,
ia koma amizir Akar Dikirizir Gav-
gavimin osizirim itir dagiar akuar
pumuning. Dughiar kamin, ki 40plan
arueba ko dimagaribar mighsiamin
ikia, dipatam ko daghetam amezir
puvati. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God,
dagiar akuar kamning isa na
ganingi. Dagiar akuar kamning, ia
mighsiamin boroghin uari akuvagha
itima, Ikiavira Itir God avimin aven
ikia, ia mikemezir migirigiaba, a uabi
aningin ada osiri.

¹¹ “Ki 40plan arueba ko dimagaribar
mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira
Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin
osizirim itir dagiar akuamning isa na
ganingi. ¹² Egha a kamaghin na migei,
‘Nin gumamazizir ni Isipin kantrin

inigha azenan izeziba, me arazir
kurar bar avirim gami. Egha me
zuamira akirim ragha nan akabagh
asaragha, uari bagha bulmakaun
nedazir mam golin an ingari. Ka-
maghin amizi, ni zuamira dikavigh
mighsiam ategh magiri.’

¹³ “Egha Ikiavira Itir God, ua na
migia ghaze, ‘Gumamazizir kaba ki
men gara me gifo, me na baraghan
aghuagha nan akam batoke. ¹⁴ Ezi
ki bar me gasighasighti gumazitam
ua me ginighnighan kogham. Ki ka-
maghin me damigh, gin ni damighti,
ni ikizir gavgavir bar avirimin
afeziamin otoghti, ikizir kamin
dibobonim ko gavgavim, bar gu-
mazamizir kurar kabar dibobonim
ko gavgavim gafiragham. Kamaghin
amizi, ni nan anogoroghan marki.’

¹⁵ “Kamaghin, ki dikavigha dagiar
akuar Akar Dikirizir Gavgavim
itimning, uan dafarimningin an-
ingin suiragha, mighsiamin uaghiri.
Ezi dughiar kamin, avir ekiam
mighsiamin dafogha isima, an
mizariaba akizirigha ghuavanadi.
¹⁶ Ki izaghirigha givagha garima, ia
guizbangira Ikiavira Itir God, en God,
an akaba akirim ragha dagh asara.
Egha ia uari bagha golin bulmakaun
igiar mammin nedazimin ingarigha
gifa. Arazir kamin, ia arazir kuram
gamigha zuamira tuavir Ikiavira Itir
God ian akazim ataki. ¹⁷ Kamaghin
amizi, ki ian damazibar, dagiar akuar
kamningin suiragha aning akunizi,
aning ira bar misaraghire. ¹⁸ Egha
gin ki uamategha Ikiavira Itir Godin
damazimin ghua nguazimin fuagha,
uan guam nguazim mituagha irighav
iti. Ki 40plan arueba ko dimagaribar
kamaghira ikia, egha dipatam ko
daghetam amezir puvati. Ki fo, ia
arazir kuram Ikiavira Itir Godin
damazimin a gamua, a gamizi, a
puvira ian atari, ezi ki ia bagha ka-
maghin ami. ¹⁹ Ikiavira Itir God, bar
ian aningaghegha ia givasa nighnisi,
kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira Itir
God, faragha amizi moghin, ua nan

azangsizim baraki. ²⁰ Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, uaghan bar puvira Aronın aningaghegha, a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha God ko migeima, a nan azangsizim ikara. ²¹ Ia bulmakaun kamın ingarigha arazir kuram gami. Ezi ki bulmakau inigha ghua a isa avim mikini. Egha ki bar a anemisaragharigha, a mirmirigha an avereniba inigha da isa, mighsiamın ivemara uaghırir daghurir dipam mikini.

²² “Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughıabar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a bar ian aningaghe. ²³ Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia migia ghaze, Ia mangi nguazir a ia daningamin kamın aven mangi a dapiam. Ezi ia nighnızir gavgavim Ikiavira Itir Godın itir puvatigha, an akamın gin mangan aghuagha a batoke. ²⁴ Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir dughiamın ikegha iza datirighın, ki bar ia gifo, ia gumazamizir Godın akaba batoziba.

²⁵ “Ian arazir kuram bangın Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasava amima, ki 40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir Godın damazimın nguazimın fuagha uan guam nguazim mituagha irıghav ikia, ²⁶ Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni uan gumazamizibagh asighasighan marki. Ni uabi uan gavgavimın gumazamizir kaba Isipın kantrin me inigha azenan ize. Ni uan gavgavir ekiamın men akuragha ua me inigha gifa. ²⁷ Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jekop, me ginıghnıgh, akaba batozir gumazamizir kabar arazir bar kurar kabagh nıghnıgh da ikarvaghan marki. ²⁸ Ni kamaghın damıghti, Isipia ti kamaghın mikim suam, Ikiavira Itir God, gumazamizir kaba inigha nguazir me daningasa me ko akam akırızim, bagh mangan

iburaghburaki. Puvati, God gumazamizir kabar aghuagha, aremeghasa, me inigha gumazamiziba puvatizir danganimın ghu. ²⁹ Mevzika, gumazamizir kaba ni ua baghavira me amisefe. Egha ni uan gavgavir ekiamın Isipın kantrin me inigha azenan ize. Kamaghın amizi, ni me gasighasighan marki.’”

10

Moses namba 2in dughiamın Akar Gavgavir 10pla ini (Ua Me Ini 34:1-10)

¹ Egha Moses Israelia migia ghaze, “40plan arueba ko dimagariba gıvazıma, Ikiavira Itir God, ua kamaghın na migei, ‘Ni dagiar akuar faragha dituzir pumuningın mirara ua pumuning atugh, egh aning inıgh na bagh mighsiamın anang. Egh ter araritaba aghoregh boksiamın ingarigh. ² Eghti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua bıghızimningın osiriziba, aningın da osiram. Ki akaba osirigh gıvaghti ni aning isi boksiam darugh.’

³ “Egha ki temer akasın boksiar mamın ingarigha, dagiar faragha dutuzimningın mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua mighsiamın ghuavanabo. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningın, faragha uan akaba osirizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgavıba osiri, a faragha dughiar ia mighsiamın apengan uari akuvagha itimın, an avimın aven ikia akar kabara ia mikeme, a datirighın uam ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na ganıngi. ⁵ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha izaghira dagiar akuar kamning isa Boksiar ki ingarizimın aven aning ati. Ezi dagiar akuamning Boksiamın aven ikia iti.”

⁶ Egha gin Israelia Jakanian gumazamizibar mozir dipaba ategha,

Moserin nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar, an danganim inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti. ⁷ Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha, gin ghua Jotbatan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim.

⁸ Me faragha Sainain Mighsiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamın ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav kim suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar kamın ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin. ⁹ Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

¹⁰ Moses Israelia migia ghaze, “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati. ¹¹ Egha a kamaghin na migia ghaze, ‘Ni dikavigh gumazamizibar faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.’”

Arazir God ifongeziba

¹² Moses ua kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar

uan navir averiaba ko duaba sara bar akongegh an ingangarim damu.

¹³ Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam. ¹⁴ Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amisevegha, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumazamizibara. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia

uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghorı. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekevegha bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati.

¹⁸ Egha amizir paba ariaghireziba a deraghvira me gamuava, borir afeziaba ariaghireziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi. ¹⁹ Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh. ²⁰ Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu.

²¹ Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekıar igharagha garıbar gari, a ian akurvaghasa dagh

ami. ²² Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme.”

11

God ziar ekiam iti

¹ Moses kamaghin Israelia migei, “Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavgavibar gin mangi. ² Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani. ³ Egha ia Ikiavira Itir Godin garima, a Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. ⁴ Ia garima, Isipia ian agintizir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi a iza bar Isipian midorozir gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisba avara. Egha Ikiavira Itir God bar me gasighasiki. ⁵ Ia tighar izi danganir ia datirighin itir kammin izamin dughiamin, ia uari bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganimin ia bagha bizir bar aviribagh ami. ⁶ Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima, Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav, Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima, Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akam akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar me avara. ⁷ Ikiavira Itir God amizir bizir ekiar kaba, ia guizbangira, uari uan damazibar bar adar gani.”

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganingi

⁸ Moses ua kamaghin Israelia migei, “Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangamin dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia deraghvira dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin iniasava amir kammin aven mangi a iniam. ⁹ Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kammin ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasa akar dikirizim gami. ¹⁰ Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezimin, nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan azenibar izasa ingangarir dafabagh ami. ¹¹ Ezi nguibar ia datirighin mangi iniasava amir kam, a mighsiaba ko danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi. ¹² Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar, dar iakinibar vaghvagha nguazir kam deraghaviram an gari.

¹³ “Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba sarama an ingangarim damu. ¹⁴ Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughia bar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivagham. ¹⁵ Eghti ia daghetamin oteveghan kogham. Eghti ian bulmakauba damamin graziba ikiam.

¹⁶ “Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuan marki. ¹⁷ Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighti, dagheba ko biziba deragh aghungan

kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamin, zuamiram arighiregham.

18 “Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arikigh. Egh da osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughiabar dagh nighnighvira iki. 19 Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki. 20 Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh. 21 Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ia dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin dughiam uaghan bar ruaragham. Mati overiam zurara uan danganimin ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin ikivira ikiam.

22 “Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar adar suiragh. 23 Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men nguazibar apiagham. 24 Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian nguazir mitaghnam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi notin amadaghan Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham.

25 Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham.

26 “Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifonge? 27 Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam. 28 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham. 29 Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e gasighasigham. 30 Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti. 31 Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi. 32 Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi.”

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12--26)

*Godin ziam famin
danganir vamira ikiam*

¹ Moses ua Israelia miġia ghaze, “Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kamın ikiamin dughiamın ia bar deravira dar ġin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganingı, eghti ia angamira itir dughiar, ia a dapiagh ikiam. ² Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganım inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar miġhsiar ekiaba ko, miġhsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganıba, ia bar dagh asıghasikigh. ³ Egh men ofa gamir dakoziba apırarigh, men dagıar guarir dıghorıba itıba misararikigh, egh temer guarir aser amızim Aseran nedazim itıba avımın da tueghti da isigh, egh sobiamın men marvir guaba okıva, bar dagh asıghasikigh. Eghti me ua nguazir kamın dar ziaba fan kogham.

⁴ “Ia gumazamizir asebar ziaba febar mın, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. ⁵ Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongın, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam. ⁶ Eghti ia danganir kamın ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia miġhirıba, ko ofan igharazıba. Egh ia uan bizıba 10plan pozıbar da abıgh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuıba isıva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akırızıba, da isıva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tızim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ⁷ Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazımın, ia ko ian amuroghborıba ko ian ingangarir gumazamizıba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damıghti,

ian ingangarıba deraghvira otivıghti, ia bizir kam bagh an damazımın bar akuegh ikiam.

⁸ “Ia ġin Godin ziam famin danganir vamiran ikıva, datırighın kagh ikiava ami moghın, ia uari uan ifongiabar an ziam fan marki. ⁹ Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia ġin an aven mangeghti a dabirabir aghuım ia danıghti, ia navir amırızımın ikıva avughsam. ¹⁰ Ia Jordanın Fanem giregh vongın mangiti, Ikiavira Itir God, ian amamangatıghti, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apanıba ian boroghıra izan koghti, ia navir amırızımın ikiam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fısi, a ua bagh danganir vamira amisevegh, an ikiti, ia danganir kamın izi ofan igharagha garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia miġhirıba, ko ofan igharazıba. Egh ia uan bizıba 10plan pozıbar da abıgh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuıba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir God ko akam akırızıba, ia da isıva a daning. ¹² Egh ia uan otarıba ko guıvıba ko, ingangarir gumazamizıba ko, Livain ian nguıbar itıba ko, ia bar moghıra Ikiavira Itir God, ian Godin damazımın bar akuegh an boroghın iki. Ia Lıvaıbagh fo, me uari nguazıtıba inızir puvati. ¹³ Egh ia uari uan ifongiabar ġin mangıva, tintınıbar danganıbar ofan bar isia miġhirıbar amuan marki. ¹⁴ Puvati, ia danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God, misıvamin danganım. A ian anababar nguazibar tongın, anabatamın nguazir vamira, amisevegham. Egh danganir kamra, ia ofan bar isia miġhirıba ko ofan igharazir kiıa mikemezıba, ia bar dar amu.

¹⁵ “Egh danganir ia itıba, ia asızıbav sogh dar ami, da anogorozıba puvati. Asızir Ikiavira Itir God, ia ganingizıba, ia dar ami. Ia an

damazimin zue o zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir atiaba api mokin. ¹⁶ Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi dipamin min nguazimin a fugh. ¹⁷ Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan kabar aman marki. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ¹⁸ Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh misivamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. ¹⁹ Ia uan nguazir kam in ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh.

²⁰ “Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami. ²¹ Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiaabar kamaghira damu. ²² Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami. ²³ Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumazamiziba ko asiziba bar me

ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham. ²⁴ Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh. ²⁵ Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghviram otivam. ²⁶ Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamimin mangi. ²⁷ Egh danganir kam in ia ofan bar isia mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami. ²⁸ Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam.”

God, asebar ziaba fan Israelian anogoroke

²⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam. ³⁰ Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsighan marki, ‘Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifonge.’ ³¹ Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer

dughiaba, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua.

³² “Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki.”

13

¹⁻² “Eghti akam inigha izir gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam. ³ Eghti da guizin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir ave-riaba ko duabar guizbangira a gifongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami. ⁴ Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan iki, egh an gin mangi. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gavgavigh, dar gin mangi an ziam fi. ⁵ Egh ia akam inigha izir gumaziba ko, irebabar mingariba abizir gumazir kaba bar me misueghti, me arimighiregh. Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghivira ikiasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighti, ia Ikiavira Itir Godin gin zuir tuvim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham.

⁶ “Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatizibar

ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki. ⁷ Nguazir kamın gumamazir ian boroghın itiba ko ian saghuiamın itiba, bar moghira aser kabar ziaba fe. ⁸ Ia gumazir kamaghın amibar apezeperir akaba baraghan marki, ia akirim me gasaragh. Ia men akurvaghan marki. Egh ia apanguvir arazimın me damuan marki. ⁹ Gumazim o amizim kamaghın ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarimın dagiabar a ginivighti, gin gumamaziziba bar dagiabar a ginivam. ¹⁰ Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Egh me ia gekuti ia Godin akamin gin mangan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar me ginivti, me arimighiregh. ¹¹ Ia me misueghti, me arimighireghti, Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam arazir kurar katam damuan kogham.

¹²⁻¹³ “Ia Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti, me kamaghin mikimam, Gumazir kurar maba nguibar ekiar kamın itir gumamazizibar nighnizibagh ekua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatiziba. ¹⁴ Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh deraghviram akar kamın mingarim gifoghsi pamtemin ingar. Eghti migirigiar bar kurar kam a guizbangira ikiti, ¹⁵ kamaghin, ia nguibar kamın itir gumamaziziba ko men bulmakauba sara misoghırarigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asighasikigh. ¹⁶ Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamin torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghti an itir biziba bar isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning. Eghti nguibar kam ikuvigh iki kamaghira ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham. ¹⁷ Ia uari bagh nguibar kamın bizitam inian marki. Ia avim ateghtima

a bar dar isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim ategh, ian apangkuvigham. Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ian dibobonim ghuavanabogham. ¹⁸ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam.”

14

Israelia, ikizir igharazibar min ariaghirir gumazamiziba bagh azian marki

¹ Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarzipar ghor, egh minedevir arizibagh isan marki. ² Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam in ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazamizibara.”

Godin damazimin asizir miziriziba ko zueziba (Ofa Gami 11:1-4)

³ Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke. ⁴ Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme, ⁵ ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami. ⁶ Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami. ⁷ Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam

marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke. ⁸ Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize.

¹¹ “Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami. ¹²⁻¹⁸ Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa.

¹⁹ “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir miziriziba, kamaghin ia dar aman marki. ²⁰ Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami.

²¹ “Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha aruir gumazamizibar amamangatighti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba.

“Ia memen oter eborim isi, minem gingegh, memen amebar kam in nguzimin tuzim isi, miner kam in anevighan marki.”

*Ia 10plan bizibar tongin vamira isi
God daningam*

²² Moses kamaghin migei, “Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki. ²³ Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamimin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir kam in uan bulmakau ko sipsipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fofozim iniam. ²⁴ Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kam in da ater mangan iburagh, ²⁵ dagher kaba amadaghti gumazitam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi. ²⁶ Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kam in, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh.

²⁷ “Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh.

²⁸ “Ia zurara, azenir mikezimin vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh. ²⁹ Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar

gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam.”

15

*Bizim inigha uam a ikarvaghamin
arazim agivamin azenim
(Ofa Gami 25:1-7)*

¹ Egha Moses ua Israelia migia ghaze, “Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.* ² Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e migei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da gin amangam. ³ Eghti ikizir igharazitam in gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghshi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghshi men azangan marki.

⁴ “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitam in oteveghan kogham. ⁵ Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti, a deraghvira ia damuam. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham.

⁷ “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir

14:22: Ofa Gami 27:30-33; Diboboniba 18:21 * **15:1:** Arazir kam kamakin, gumazitam nin dagiaba inigha akam akira ghaze, a gin ua nin dagiaba ikarvaghamin. Eghti azenibar mangiti azenir namba 7 otoghiva, eghti ni a mikimti an a ikarvaghan marki. **15:7:** Ofa Gami 25:35

kamin nguibatamin iki, bizitamın otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba mighin dar suighan marki. ⁸ Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isiva a daning. ⁹ Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba mighin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam. ¹⁰ A ian azangsizir biziba, ia bar da isi a daninghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam. ¹¹ E Israelia, en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki ghaze, ia onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv men akurvagh deraghvira me damu.”

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim (Ua Me Ini 21:1-11)

¹² Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi. ¹³ Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki. ¹⁴ Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba, witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi. ¹⁵ Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua firiaghire. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei.

¹⁶ “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan gumazir dapanim gifuegha, an amuim ko boribagh ifuegha, me ataghiraghan

aghua.’ ¹⁷ Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh.

¹⁸ “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram otivam.”

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

¹⁹ Egha Moses ua kamaghin migei ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipbar nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki. ²⁰ Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuiroghboriba ko, asizir kaba inigh, Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin asizir kabar ami. ²¹ Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikiragham, o an damazinning okavigham, o a arimariar kurar igharazim ikiam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian God, bagh ofa damuan marki. ²² Ia asizir atiaba api moghin, uan nguibabara asizir kamagh garim amiva anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize, ia asizir kam pura bar anemegh. ²³ Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.”

16

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam (Ua Me Ini 12:1-20)

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia Abipin iakinimin,* azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God fomira Abipin iakinimin dimagarir mamın, Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuva, bizir kam ginighnigh an ziam fi. ² Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otivigh, uan bulmakau o sipsipin tam misuegh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh asizir tuzibar ami. ³ Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman marki. Ia 7plan aruebara yis puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret ame. Kamaghin amizi, ia brettin kam amiva, dughiar ia Isipin osimtizimin ikia an ategha izezim ginighnigh. Ia bizir kam zuraram a ginighnighvira iki mangiti ian ovever dughiam otogham. ⁴ Yis Puvatizir Brettin Isam Damuamin Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian dipenibar ikian marki. Egh an aruer faragha zuimin, ia ofa damuamin asizibar ami mangi, dimagarir kamra bar ada gifagh. Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

⁵ “Ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganiditamin aven dav soghan marki. ⁶ Ia Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia

guaratizimin asizibav sogh dughiar kam ginighnigh. ⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh amimzaraghan ia uan purirpenibar mangi. ⁸ Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret ami. Egh namba 7in aruem, ia uari akuvagh Ikiavira Itir God, en God an ziam fi. Egh dughiar kamın ia ingangaritam bar a damuan marki.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam

(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)

⁹ Egha Moses me migia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham. ¹⁰ Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir daghebar dibobonimin mirara, uan ifongiamin gin mangi, da tuiragh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh. ¹¹ Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh an damazimin a bagh bar akongegh. ¹² Ia fomira pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar amu.”

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba

(Ofa Gami 23:33-34)

¹³ Egha Moses ua ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziba amisiva wainin oviziba mirmirighti, gin

16:1: Ofa Gami 23:5-8; Diboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipin iakinim, kar Israelia iakinir faragha zuim. Iakinir kam, an en iakinimning Mas ko Epril, aningın otifi. Iakinir kamın ziar igharazim, “Nisan.” **16:9:** Diboboniba 28:26-31 **16:13:** Diboboniba 29:12-38

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham. ¹⁴ Dughiar kamın, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, ¹⁵ ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekiar kam damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira dar amuam, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7 aruem otogham.

¹⁶ “Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan biziba tuiragh a daning.”

Kotiabar araziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ian anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin arazibar gin mangi, deraghvira gumazamizibar migirigiaba tuisigh. ¹⁹ E fo, dagiar gumaziba jasba apezepera me ganidiba, da gumazir nighnzir aghuiba itibagh ami, me damazir okavirizibar min iti. Egha arazir kam uaghan gumazir

aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. Kamaghin amizi, gumazitam me apezeper kotiam gifarisi, dagiaba me daningti, me dagiar kaba inian marki. Me guizin arazim gighan marki. Me kotiamin aven pazi gumazitamın akurvaghiva, igharazitav dikabinan kogham. Me guizin arazimin gin mangi gumazamiziba bar me tuisigham. ²⁰ Ia zurara guizin arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamın dapiagh iki mamaghira ikiam.

²¹ “Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingar, egh an boroghin temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki. ²² Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asemın ziam fan marki. Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aningın aghua.”

17

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzimın ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua.

² “Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami. ³ A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam. ⁴ Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kamın mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto, ⁵ eghti ia gumazir kam o

16:19: Ua Me Ini 23:6-8; Ofa Gami 19:15   **16:21:** Ua Me Ini 34:13   **16:22:** Ofa Gami 26:1   **17:3:** Ua Me Ini 22:20   **17:6:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28

amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighti an aremegh. ⁶Egh gumazamizir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti, me dagiabar a ginivighti an aremegh. ⁷Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumazamizir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh.

⁸ “Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mam in apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarziagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi. ⁹Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jas in datirighin kotiaba baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir. ¹⁰Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kam in me kotin nighniziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu. ¹¹Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi. ¹²Egh gumazitam jas, o God in ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham. ¹³Eghti gumazamiziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham.”

Atrivimin arazibar migirigiam

¹⁴Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumazamizir igharazibar min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en

ganam. ¹⁵Egh dughiar kam in, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin gumazitam amisivan marki. Ia kantrin igharazitam in gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki. ¹⁶Ikiavira Itir God, ghaze, an gumazamiziba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin mangan marki. ¹⁷Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikinan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham. ¹⁸An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir God in Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh Akinafarir Righizir igharazir tam in deragh an osirigh. ¹⁹An akinafarir righizir kam uabin boroghram anetigh, egh dughiabar zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir God in atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar gin mangam. ²⁰Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan kogham. Egh a God in Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim o agharir kiriam in mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganim inigh atirivibar otiv mangivira ikiam.”

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

¹Egha Moses ua kamaghin migei, “Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inizi moghin me nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumazamiziba uan bizir

aghuiba God daningti Livaiba da iniam. ² Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

³ “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh. ⁴ Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin borem ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh. ⁵ Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam.

⁶ “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar Israelin nguazimin aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamın mangam. ⁷ Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu, mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarir kam gami mokin. ⁸ Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagiaba bagh amadazimin dagiaba, a uaghan ua bagh dar suiragh.”

God aghuazir arazir bar kurar maba

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir kamın otivigh, egh ikizir kabar gumamaziziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba. ¹⁰⁻¹¹ Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me

tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumamazizibar duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumamazizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki. ¹² Ikiavira Itir God, en God, a gumamazizir arazir kurar kabagh amiba, a bar men aghua. Ezi gumamazizir ikizir igharazir kabar itiba, ia men boroghira izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me batuegham. ¹³ Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi.”

God akam inigha izir gumaziba amangasa akam akiri

¹⁴ Egha Moses ghaze, “Gumamazizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke.

¹⁵ “Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam.

¹⁶ “Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, ‘E Ikiavira Itir God, en God an ganigh arimighiregham. Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiar God aven itir kamın ganan aghua.’ ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Men migirigiam, bar guizbangira. ¹⁸ Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danighti an akar ki daningamiba

18:10-11: Ua Me Ini 22:18; Ofa Gami 19:26; 19:31
18:19: Aposel 3:23

18:13: Matyu 5:48

18:15: Aposel 3:22; 7:37

bar da isi gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁹ Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumazamizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me daningam. ²⁰ Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a asetamin ziamin gun mikimam, an ovengam.’

²¹ “Eghti ia manmagh fogh suam, ‘Akam inigha izir gumazir kamin akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?’ ²² Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a mikemezim otoghan koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatingan marki.”

19

*Nguibar ekiar gumazamiziba
ari mangi mongamiba*

(Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh, ²⁻³ egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba, da danganir gumazamiziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar ingarighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumazamiziba tuavir kabar ari mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamin aven mangi modogh ikiam. ⁴ Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin mangigh deraghvira ikiam. ⁵ Egha uaghan, gumazir

pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam. ⁶ Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kamin gintigh, tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme. ⁷ Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme.

⁸ “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin. ⁹ Eghti ia dughiar kamin mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. ¹⁰ Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamin iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba puvatigham.

¹¹ “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekiar kabar tamin aven mangighti, ¹² an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiar a ghua modozimin gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighti, me a ikaragh a

misueghti an aremegh. ¹³ Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam.”

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

¹⁴ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki.”

Kotiamin aven gumazitam osimtizim isi gumazir igharazim gasan marki

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamın gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamın akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning ko mikezimın ikiti, ia gumazir kam isi kot datighti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam.

¹⁶ “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami, ¹⁷ egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningın akaba tuisigham. ¹⁸ Egh jasba deraghviram aningın akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi, ¹⁹ eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir

tongin a batokegh. ²⁰ Eghti gumazamiziba bar bizir kamın akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham. ²¹ Ia ifavarir gumazitamın apangkuvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh.”

20

Midorozibar araziba

¹ Egha Moses migia ghuavira ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hoziba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafiraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua izezim, a ia ko iti. ² Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim, ³ ‘O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki. ⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kamın aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.’

⁵ “Eghti midorozir gumazibar dapaniba kamaghin me mikim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam. ⁶ Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh

19:14: Godin Araziba 27:17   **19:15:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 17:6; Matyu 18:16; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19; Hibru 10:28   **19:21:** Ua Me Ini 21:23-25; Ofa Gami 24:19-20; Matyu 5:38
20:5: Luk 14:18-20

uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam. ⁷ Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.'

⁸ "Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, 'Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa ikiama? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan atiatingam.' ⁹ Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh.

¹⁰ "Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira mangi, egh faragh nguibar kam in itir gumazamiziba kamagh me mikim, 'Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.'

¹¹ "Eghti me ian akamin amamangatih, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura ingangarim damu. ¹² Egh nguibar ekier kam in gumazamiziba ian amamangatih kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekier kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatih, ia nguibar ekier kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh. ¹⁴ Ikiavira Itir God nguibar ekier kam ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia nguibar kam in amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kam in itiba sara, ia uari bagh da inigh. ¹⁵ Ia kamaghira nguibar ekier ian nguazimin

saghon itibar amu. Nguibar ekier kaba, da ian borogh in itir ikizibar nguibaba puvati.

¹⁶ "Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kam in nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh. ¹⁸ Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.

¹⁹ "Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kam in borogh in itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki. ²⁰ Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam."

21

Gumazir purama ariagheribar osimtizim akiramin arazim

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitam in irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme, ² eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin ababanim damu ganigh. ³ Eghti kuar kam in boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh. ⁴ Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi

puvatizimîn, bulmakaun kamîn tuem apirigh. ⁵ Livain anabamîn ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamîn gun gumazamizibav kîmti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghîn, me uaghan dikavigh danganir kamîn mangi. ⁶ Eghti gumazir kuam iti naghîn an boroghira itir nguibar kamîn gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisîn da ruegh. ⁷ Egh me kamaghîn mikim suam, ‘E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemîn ganizir puvatigha a misoghezir gumazitam gifozir puvati. ⁸ O Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumazamizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamîn osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.’ Eghti kamaghira God gumazir kamîn ghuzimîn osimtizim, agivagham. ⁹ Kamaghîn, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir aghuim damighti, a suam, Gumazir kamîn ovevemîn osimtizim, a ian itir puvati.”

Israelia midorozimîn aven inizir amiziba

¹⁰ Egha Moses ua kamaghîn migia ghaze, “Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimîn uan apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar mîn ingangarir gumazamizir kinibar me atigh. ¹¹ Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuitamîn ganigh an ikisi nighnigham. ¹²⁻¹³ Egh ni amizim inigh uan dipenimîn mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir ariziba apirigh, uan

dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamîn mîn ingangarir amizir kinimîn itir dughamîn aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimîn ikiva azi. Eghti ni gin an iki. ¹⁴ Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghîn a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghîn, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi.”

Afeziam aremeghti otarir ivariam biziba iniam

¹⁵ Egha Moses ua kamaghîn migei “Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimîn aghuagham. Eghti amuir a bar ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham. ¹⁶ Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimîn otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimîn otarir ivariamîn anogoroghan marki. Bar markiam. ¹⁷ Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizin otarir ivariam daningigh. Guizbangira, otarir ivariar kamîn amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamîn faraghaviram otozir otarim. Kamaghîn, an otarir ivariamîn mîn afeziamîn biziba iniam.”

Borir akam batogheziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghîn migei, “Gumazitam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamîn akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a daningti, a uaghan aning bareghan kogham. ¹⁹ Eghti an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamîn gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi kot datigh. ²⁰ Egh an amebam

ko afeziam gumazir dapanibav kim suam, ‘Gan otarim akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvira apava, wainin dipaba apa onganighav arui.’ ²¹ Eghti datirighin nguibar ekiamin gumaziba dagiaba isiva a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghin damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongin ikian kogham. Eghti Israelian gumazamiziba bar bizir kam in ganigh egh atiatingam.”

Akar Gavgavir maba

²² Egha Moses ua kamagh migei, “Gumazitam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememin aneguragham, ²³ eghti me an kuam ateghti, a guragh iki mangiti aminim dutughan marki. Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir kuam an aremezir aruerram a inigh mangi mozim datigh. Puvatighi, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham.”

22

¹ “Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi. ² Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kam in ghuavim a buri iziti, ia a daningh. ³ Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuva, an akurvagham.

⁴ “Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh.

⁵ “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumazamizir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati.

⁶ “Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguaziba ko ikiti, ia kuarazir amebam kam inian marki. ⁷ Ia uari bagh kuarazir nguaziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kam in ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningam.

⁸ “Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir avughsamin danganimin miriabar, birir oteviba asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtiziba puvatigham.

⁹ “Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba oparan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar oviziba ko dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningh.

¹⁰ “Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uaning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghan marki.

¹¹ “Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuibar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki.

¹² “Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar puegh ada isamigh.”

Gumazamiziba Godin damazimin zuezir arazibar amu

¹³ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh gin an aghuagh, ¹⁴ egh gin ifar puram akaba a gasaragham. Egh kamagh mikimam, ‘Ki amizir kam in ikia, egha

fo, a faragha gumazir igharazim koma akui.’

15 “Gumazir kam kamaghin damighti, guivir kamın amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguibar ekiamın tiar akamın mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kamın ganigh fogham, a faragha gumazitam koma akuizir puvati.

16 Eghti amizimın afeziam kamaghin gumazir dapanibav kim, ‘Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi an an iti. Egha a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua.

17 Egha gumazir kam a gifara a miġia ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir mizirizibagh ami.” Ezi ia inir avagha akuir kamın ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvati.’ Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimın nguazimın a ghuara. 18 Eghti gumazir dapaniba amizir kamın pam inigh ivezir kuramın mın benir gavgavimın a ifozorogh. 19 Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganingi. Kamaghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir kamın afeziam daningigh. Eghti amizir kam gumazir kamın amuimra iki mangi aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki.

20 “Eghti inir avagha akuir guivimın afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimın gun mikiman koghti, 21 eghti nguibamın gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamın dipenimın tiar akamın azenan mangiti, an nguibamın gumazibara dagiabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram en gumazamizibar tongin a gami. A poroghamim gamizir puvatizir dughamın uan afeziamın dipenimın ikia tintinibar gumazir maba koma

akua arazir kuram gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir kurar kam agivagham.

22 “Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimın amuim ko dakuighti, ia viraram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghin damu egh Israelian tongin arazir kurar kam agivagham.

23 “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimın ikiasa a bagh inabazim, nguibar ekiamın aven a batogh a ko arazir kuram damighti, 24 ia aning inigh nguibamın azenan mangi, dagiabar aning ginivighti aning aremegh. Amizim nguibar ekiamın aven ikia, uabın akurvaghasa deir puvati, kamaghin a uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pamın ikiasa misevezim ko arazir aghumsizibagh ami. Kamaghin an aremegham. Ia kamaghin damu egh ian tongin itir arazir kurar kam agivagham.

25 “Eghti amizir me pamın ikiasa inabazim, a nguibamın boroghın ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damighti, me gumazir kamra misueghti an aremegh. 26 Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamın arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia bizitamın amizim damuan marki. 27 Gumazir kam nguibamın azenan arazir kuramın amizir kam gami. Ezi amizim uabın akurvaghasa deima, akurvaghamın gumazamiz-itaba ikezir puvati.

28 “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamın ikiasa inabazir puvatizitamın suiragh a ko dakuigh, 29 an amizir kamın afeziam 500 kinan a givezagh, egh amizimın ikiam. Gumazir kam, amizir kamın suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki

mangi, an aremeghamin dughiamin tugham.

³⁰ “Eghti gumazim uan afeziamin amuimin ikian kogh, a ko daku arazir kuramin a damuan marki. A kamaghin damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam daningam.”

23

Gumazamizir taba, Godin gumazamizibar tongin ikian kogham

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

² “Eghti gumazitam, amizim ko uaningin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingi, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

³ “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibar aven ikian kogham. ⁴ Bizir kamın mingarim kamakin. E Isip ataghırazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvati. Me Balam givese, eghti a God ko mikimti, an e gasighasigham. Balam a Beorin otarim, egha Aramin nguazimin itir nguibar ekiam Petorin gumazim. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamın akam baraghizir puvati. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghın amizi, a ian akurvaghasa an akar kurar an e gamizir kam girazi, a ghua akar aghuimin oto. ⁶ Kamaghın, ia zurara gumazamizir kaba deragh iki biziba bar avırasemeghsi, ia men akurvaghan marki. ⁷ Eghti Idomia ko Isipia, ia ko ikiti, ia pazi me ginighnighan marki. Guizbangira, Idomia ian ikizibar min iti. Ia fomira, gumazamizir pura guighav itibar

min Isipin kantrin ike, kamaghin amizi, ia men aghuaghan marki.

⁸ Eghti men gin otivamin aziziba, merara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikiamin tuavim iti.”

Midorozir gumaziba itir danganim, Godin damazimin zuegh iki

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozim bagh mangamin dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimın dar amuan marki. ¹⁰ Eghti gumazitam dimangan daku mangi irebamin ganti, dipam an mikarzir mogomemin otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangigh iki. ¹¹ Egh guaratizimin a mangi deragh ruegh, eghti aruem magirighti, a ua danganir me itimin aven izi.

¹² “Eghti midorozir gumaziba misigh daviamin danganim, danganir me itimin azenan iki. ¹³ Egh midorozir gumaziba davisı azenan mangi uari bagh toribagh kusı itaziba inigh da sara mangi. Egh me torim gıkuigh, egh davigh gıvagh ua torim apemegh. ¹⁴ Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimın iki, egh ian akurvaghti ia uan apaniba abınam. Kamaghın, ia itir danganim Godin damazimin zurara zuegh iki. Ia Godin damazimin bizitam damighti a Godin damazimin mizeghti, Ikiavira Itir God akirim ragh ia gasaragham.”

Arazir igharazir maba

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanimin ari mangi, izi uabin akurvaghsi ian azangsigham, eghti ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan marki. ¹⁶ Egh a mangi ian nguibatamin ikisi ifuegh, a mangi. Ia pazıva a damuan marki.

17 “Israelian gumamazibiba, ia asebar ziaba fer dipenibar aven, tuavimîn amiziba ko tuavimîn gumazibar mîn otivigh asebar ziam famin arazimîn gîn mangî, dagiaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko dakuan marki.* 18 Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimîn arazir kam damighîva arazir kamîn dagiaba inigh, egh gîn dagiar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavîra Itir God ko amizim, anakîrsî izi, Ikiavîra Itir God, ian God, an Dipenimîn aven mangan marki. Bar guizbangîra, Ikiavîra Itir God, ian God arazir kam ko an dagiaba, sara bar dar aghua.

19 “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagiaba pura da inigh, egh mikim suam, a gîn ua da ikarvaghâ. Eghti ia dagiatam uam a gisîn ua datigh a inian marki. Eghti me nîn dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghî mikimti, ia dagh isîn bizitaba ua da inisî men azangsighan marki. 20 Ia ikizir igharaziba ateghti, me pura ian biziba inigham, eghti ia dagh isîn dagiataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagiaba inian marki. Ia arazir aghuir kamîn gîn mangîti, Ikiavîra Itir God, en God, nguazir ia datirighîn mangî dapiamin kamîn aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuibar ia damuam.

21 “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavîra Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamîra a damighti an otogh. Eghti Ikiavîra Itir God, ian dikirizir akar kam gîn amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighti, a zuamîram otoghan koghti, ia Godin damazimîn osimtizim iti. 22 Ia Ikiavîra Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham. 23 Egh ia uari uan ifongiabar gîn mangî Ikiavîra Itir God, ian God bagh akar

dikirizim damigh, egh guizbangîra an gîn mangî.

24 “Egh ia mangî uan namakamîn wainîn azenimîn aven mangî, egh ia uan ifongiabar an azenimîn wainîn ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi akirabar aghuigh da inigh mangan marki. 25 Egh ia mangî namakamîn witîn azenimîn aven mangî, egh da-faribar witîn ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit aghorir sabamîn dar ghoran marki.”

24

Gumazim amuim batuegh, amuir igiam iniamin arazim

1 Egha Moses ua kamaghîn migia ghaze, “Gumazitam amizitamîn iki, egh gîn an arazir a ifongezir puvatizimîn ganigh, an amiraghîva, egh amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh, amizir kam danigh anemadaghti a mangî. 2 Eghti amizir kam mangî gumazir igharazimîn ikiti, 3 gumazir kam uaghan an aghuaghîva, uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh a danigh anemadaghti a mangî. O an par namba 2 ti areme, 4 eghti an par faragha an ikezim uam an ikian marki. A kamaghîn fogh, amizir kam an damazimîn mizezi, an an ikian kogham. Ikiavîra Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavîra Itir God, ian God ia ganidir kamîn mangigh, egh arazir kurar kam damuan marki.”

Arazir maba

5 Egha Moses ua kamaghîn migei, “Gumazim amizim inigha igiamra an ikitima, me midorozir gumazibar ingangarim o gavmanîn ingangarir ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamîran amuim ko pura nguibamîn iki, egh uan amuimîn navim damuti, a deragh.

* 23:17: Dipenir Kenania uan asebar ziaba febar aven, gumamazibiba dar ghua tuavir gumaziba ko tuavir amizir aseba fer dipenir kabar ingariba isa me koma akui. Men nighnizir gavgavim kamakîn, me arazir kam damu asebar ziaba fiti, aseba men azenibar amuti da dagher aviriba iki, egh uaghan men asizibar amuti, da nguazir aviriba batam. 23:19: Ua Me Ini 22:25; Ofa Gami 25:36-37; Godin Araziba 15:7-11 23:21: Diboboniba 30:1-16; Matyu 5:33 24:1: Matyu 5:31; 19:7; Mak 10:4

6 “Ia gumazir igharazim amamangatighi a pura ia da bizim inighti, ia an bizitamın suiraghti a ian darimın ikiti, a fogh, bizir a ia da izim a uam a ikarvagh. Egh ia an witiın oviziba mirmirir dagiam inian marki. Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighti, a ua bagh daghebar amuan kogham.

7 “Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighti, a puram an ingangarir gumazir kinimın ikiam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimın ikiti, ia gumazir kamaghın amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghın damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anegivagh.

8 “Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzarib otivti, ia deraghvira Livain anabamın ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi. 9 Ia Isip ategha azenan izir dughiamın Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh.

10 “Ia namakamın amamangatighi a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimın min anetigh, eghti ia puram an dipenimın aven mangi, an korotiar kam inian marki. 11 Ia an dipenimın azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimın aven korotiar kam inigh azenan izam. 12 Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir ekiam ia danighti, ia inir kamın suiragh anevan marki. 13 Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningigh, eghti a dimangan dakusi uan mikarzarim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham.

14 “Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimın gumazir ian nguibamın aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki. 15 Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim a daning. A dagiaba otevegha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimın osimtizim ikiam.

16 “Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghisi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghisi, aningın boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.

17 “Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighti, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghisi ababanim damu an korotiam inian marki. 18 Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipın ingangarir gumazamizir kinibar itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghın, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi.

19-21 “Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witiın ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainın ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witiın oviziba ko oliv ko wainın oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God,

ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghvıram otivam. ²² Ia bizir kam gınıghnıgh, ia fomıra Isipın ingangarir gumazamizir kınibar ike. Kamaghın amizi, kı Akar Gavgavir kaba ia ganıdi.”

25

¹ “Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningın ikıti, jas aning tuisıgh fogh suam, aningın mav osımtızim iti, ezi mav puvati. ² Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramın osımtızim itir kam ifozoreghti, jas a isi dakozimın anetıghti me jasin damazimın a misogh mangi an amizir arazir kuramın dibobonimın tugham. ³ Me 40plan dibobonimın apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar avıribar a damuti, a gumazamizibar damazimın aghumsızim inıgham.

⁴ “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamın, ia an akam ikeghıva damisi an anogoroghan marki.”

Gumazir ovengezimın amuiroghboribar ganamin Araziba

⁵ Egha Moses ua kamaghın migei, “Aveghbuar pumuning uaning inıgh nguazir otevir mamın ikıti, aningın tav otariba puvatıgh aremeghti, an amuim ıgharaz darazir tavın ikian marki. Puvati. Ovengezir gumazimın aveghbuam an amuir odiarimın ikıva a bagh boriba iniam. ⁶ Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimın otarim. Eghti an ziam Israelian tongın kuvaremeghan kogham. ⁷ Eghti ovengezir gumazimın aveghbuam amizir kamın ikian aghuaghti, amizim kotın danganimın mangi, nguibamın gumazir dapanibar gan, kamaghın me mikim, ‘Nan ivozim Godın Araziba e mikemezi moghın, a nan ikian aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inıghti, kamaghın an ziam Israelian tongın kuvaremeghan

kogham. Ezi a nan ikian aghua.’ ⁸ Eghti nguibamın gumazir dapaniba gumazir kamın diaghti a izıtıma me pantemin a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti, ⁹ aveghbuamın amuir odiarim mangi gumazir dapanibar damazimın otogh, uan par ivozimın dagarir asuatam suegh, an guam gıparıgh suam, ‘Gumazim uan aveghbuamın akuraghti, an ziam iki mangıvıra ikian an aghuaghti, e arazir kamın a damuam.’ ¹⁰ Eghti ia Israelia gumazir kamın adarazi ziar kam me darıgh, ‘Gumazir me dagarir asuam suezimın adarasi.’”

Arazir ıgharazir pumuning

¹¹ Egha Moses ua kamaghın migei, “Eghti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavın amuim dikavıgh uan pamın akuragh ıgharaztavın mikarzir mogomem gekuıghtıma, ¹² ia amizimın apangkuvan marki. Ia an dafarim atugh a makunıgh.

¹³⁻¹⁴ “Gumazamiziba uan bizibagh ivesi, ia bagh izıti, ia dar osımtızim abıragh ifar dar dibobonim otevegh me danıngan marki. ¹⁵ Ia deragh dar osımtızibara ganıva, guızın dar diboboniba me danıng. Egh ia kamaghın damuva, Ikiavıra Itir God, ian God ia ganıdir nguazim dughiar ruarimın an ikiam. ¹⁶ Ikiavıra Itir God, ian God gumazir kamaghın ifavarıbagh amiba, a men aghua.”

Israelia bar Amalekia misueghti me arimıghiregh

¹⁷ Egha Moses ua kamaghın migei, “Ia Isip ategha izir dughiamın, Amalekia arazir kuram ia gamizir bizir kam gınıghnıgh. ¹⁸ Dughiar kamın ia avıghaghegha gavgavıba ian gıvazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godın atiatir puvatıgha, ian gın iza ian gırakırangın aghumra izi daraziv sozi me ariaghire. ¹⁹ Kamaghın, Ikiavıra Itir God, ian God kantrin kam ia danıngıgh, egh

deragh ia avinighti, apanir roghira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremeghti, gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26

Azenibar faragha asir daghebar ofaba

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapiagh givagh, ² egh ia nguazir kam in azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kam in mangi. ³ Egh mangi dughiar kam in ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kam in aven ize.’

⁴ “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin God in, ofa gamir dakozim in borogh in dar afegh. ⁵ Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God in, damazim in ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasemezir puvatigha ghua Isipin apia, egha gin me bar avirasemeziba bar gavgafi. ⁶ Ezi Isipia en apanguvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari. ⁷ Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekiar e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani. ⁸ Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiam in arazarazir gavgavir

aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize. ⁹ Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganingi. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kam in, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.’ Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin God in damazim in ofa gamir dakozim in anefagh, egh tevimming apirigh an ziam fi.

¹¹ “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi.

¹² “Egh dughiabar zurara namba 3 in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10 plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighti, nin nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivagham. ¹³ Eghti ni Ikiavira Itir God, nin God in damazim in kamaghin mikim suam, ‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenim in itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganingi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mikezir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati. ¹⁴ Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10 plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati.

Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami. ¹⁵ Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.’”

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

¹⁶ Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi. ¹⁷ Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh. ¹⁸ Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme. ¹⁹ A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kam in itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam.”

Moses ghaze, Israelia izezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27--30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgaviba osiram

¹ Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, “Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi. ² Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kam in mangi, egh aruer kamra dagiar ekia taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh. ³ Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam in otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh. ⁴ Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh. ⁵ Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki. ⁶ Ia dagiar me dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba tu. ⁷ Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu, egh danganir kam in ofan kam in asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir God, ian God in damazimin bar akongegh. ⁸ Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir

kabar, ia Godin Arazibar miğirigiaba bar deraghvıram ada osirigh.”

⁹ Egha Moses Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia, kamaghın Israelia miğei, “O Israelia! Ia aghumra iki deraghvıra nan akam baragh. Ia datirighın Ikiavıra Itir God, ian Godin gumazamizibar otivigha gıfa. ¹⁰ Kamaghın amizi, ia Ikiavıra Itir God, ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gavgavir ki datirighın ia ganıdiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gın mangi.”

God gumazamizir akaba batoz-ibagh asighasigham

¹¹ Egha Moses ua Israelia miğei, ¹² “Ia Jordanın Fanem giregh vongın otivigh givagh, aruer kamra Ikiavıra Itir God deragh ia damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamın tuifigh, kar Simeonın anabamin adarasi, ko Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminın anabamin adarasi. ¹³ Eghti Ikiavıra Itir God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian anabar igharaziba mangi Ebalın Mighsiamın tuifigh, kar Rubenın anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabamin adarasi. ¹⁴ Eghti Livaiba pamten kamaghın Israelia mikim suam, ¹⁵ ‘Gumazitam asetamin marvir guam dagiamın an ingari, o temetamin anekirigham, o ainın an ingarigh modogh an ziam fiti, Ikiavıra Itir God gumazir kam gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavıra Itir God, gumazamiziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

¹⁶ “‘Gumazim uan afeziam ko amebamin ziam gasighasighti, God

uaghan a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

¹⁷ “‘Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniam gisıvaghti, God a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

¹⁸ “‘Gumazitam damazir okavirizim gifaraghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

¹⁹ “‘Gumazim ikızir igharazibar gumazamiziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

²⁰ “‘Gumazim uan afeziamın amuim ko dakuighti, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighti a bar aghum-sigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

²¹ “‘Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

²² “‘Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghın akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangıra, God kamaghıra damu.’

27:12: Godin Araziba 11:29; Josua 8:33-35   **27:15:** Ua Me Ini 20:4; 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 5:8   **27:16:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16   **27:17:** Godin Araziba 19:14   **27:18:** Ofa Gami 19:14   **27:19:** Ua Me Ini 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18   **27:20:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godin Araziba 22:30   **27:21:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; 20:15   **27:22:** Ofa Gami 18:9; 20:17   **27:23:** Ofa Gami 18:17; 20:14

23 “‘Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

24 “‘Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

25 “‘Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi ivezim inighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

26 “‘Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’”

28

Godin akamin gin zuir gumamaziziba, a deravira me damuam

(Ofa Gami 26:3-13; Godin Araziba 7:12-26)

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kam in ikizir igharazibagh afiragham. 2 Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam.

3 “Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam.

4 “Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia danigham.

5 “Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir

ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham.

6 “Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghviram otivam.

7 “Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham.

8 “Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighti da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kam in aven, a deraghvira ia damuam.

9 “Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgavir gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighti ia an gumamazibaram otivigham.

10 Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi, ia an gumamazibara, eghti me ian atiatingam. 11 Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam. 12 Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghviram otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighti, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvaghham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham. 13 Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighti, ia ikizir igharazibar gumamaziziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva, bizitam in oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar

dar pin iti. ¹⁴ Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar marki.”

Gumazir Godin Akar Gavgaviba abiziba, a me gasighasigham (Ofa Gami 26:14-46)

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangan koghti, bizir kurar kaba ia bativam:

¹⁶ “God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham.

¹⁷ “God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar otevegham.

¹⁸ “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba oti avirasemeghan kogham.

¹⁹ “God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham.

²⁰ “Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir ia damuasava amiba, an adar amighti, da paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham. Egh ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar ia gasighasigh bar zuamira ia agivagham. ²¹ Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da amangighti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamn iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian kogham. ²² Dughiar kamn, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzibar otivam. Kar, mikarziba ber arimariam, ko mikarziba puvira fer arimariam, ko mikarziba arugharughamin arimariar kuram. Eghti God aruem damuti a bar

gavgavigham. Egh an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham. ²³ Eghti Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham. ²⁴ Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivknighti a nguazir minemeniam ko gigimin min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar kuvaremegham.

²⁵ “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighti, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamn ikiziba bar dar gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram damuam. ²⁶ Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham. ²⁷ Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian mikarzibar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da tintinibar ian mikarzibar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzibagh izivagh puvira ia gizighzighti, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. ²⁸ Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti, ian tarazi bar onganighti, tarazir damaziba okavighti, tarazi okam nighnigham. ²⁹ Egh ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tamn daghetam deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmemin aven arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghamiba puvatigham.

³⁰ “Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan

kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a gekuigh a ko dakuam. Ia dipenimin ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan kogham. ³¹ Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghirarighi da iram, eghti ia dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh, uam a da inigh izan kogham. Eghti ian apaniba ian sipsipba okimiti, gumazir ian akurvaghambiba puvatigham. ³² Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh mangam. Eghti ia zurara dughiabar me uamateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi bizitam damuva avegham. ³³ Egh ikizir igharazibar gumamazir ia fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba ia daningam. ³⁴ Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar onganigham. ³⁵ Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar otivam, Guizbangira, okaba ian mikarziba bar dar anegham. Eghti okar kaba akirighi ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

³⁶ “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia kantrin kamın ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar da ingari. ³⁷ Ikiavira Itir God, kantrin kamın ia amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti kantrin kamın gumamaziziba, ian ganigh aguaghfagh kamaghın mikimam, manmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam.

³⁸ “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti ia dar ovizir vabara iniam. ³⁹ Ia wainin azeniba oparigh, egh da deragh bis

dar kirva dar aghariba aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighti, ia wainin oviziba inighan kogh, wainin dipam damigh anemeghan kogham. ⁴⁰ Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamaghın amizi, ia dar borem uarir aghuighan kogham. ⁴¹ Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham. ⁴² Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham.

⁴³ “Eghti ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba, me biziba bar avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam. Eghti ia biziba puvatighi ian gavgavim magirighivvira ikiam. ⁴⁴ Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighi, ia me da pura da inigh gin da ikarvagham. Eghti ia dagiar aviriba puvatighi, me ia da biziba pura da inian kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam.

⁴⁵ “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia kuavaremegham. ⁴⁶ Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam, guizbangira kar God ian aningazi. ⁴⁷ Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati. ⁴⁸ Kamaghın, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba,

ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagham. ⁴⁹ Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiamin itir mamın gumaziba inigh izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham. ⁵⁰ Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangkuvighan kogham. ⁵¹ Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham. ⁵² Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham.

⁵³ “Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam. ⁵⁴⁻⁵⁵ Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham. ⁵⁶⁻⁵⁷ Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabilirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamın, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba

bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

⁵⁸ “Eghti ia Akinafarir kamın itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti, ⁵⁹ an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam. ⁶⁰ Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham. ⁶¹ Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham. ⁶² Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam. ⁶³ Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamın bar ia batuegham.

⁶⁴ “Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia nguazir kamın tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati. ⁶⁵ Ia kantrin kabar tongin iki ian dabilirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiating, naviba osemegh, ovengsivira nighnigham. ⁶⁶ Ia dughiabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem ginighnigh atiating ikiam. ⁶⁷ Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiabar avigh mizarazibar suam, ‘Aio! Mizarazim zuamira mangighti, Guaratizim iziti,

deragham.’ Egh guaratizibar ia zurara avigh suam, ‘Aio! Guaratizim zuamira mangighti, mizarazim iziti, deragham.’⁶⁸ Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham.”

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

² Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, “Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani. ³ Egha ia uan damazibar, arimariar kurar aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani. ⁴ Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian nighniziba, ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia deraghavira bizir kabar mingaribagh fozir puvatighavira iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Ki 40plan azenibar ia inigha gumazamiziba puvatizir danganimin zuima, ian korotiaba ko dagarir asuaba dighoraghirezir pu. Bar puvati. ⁶ Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian gari. Ki kamaghin

ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, kirara ian God.’”

⁷ Egha Moses ua migia ghaze, “E danganir kamın otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning misogha aning abira. ⁸ Egha e aningın nguazimning inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko, Gatın anabam ko, Manasen anabar me tuirazimningın mam, me ganingi, eghti me dar apiam. ⁹ Kamaghın amizi, ia zurara Akar Dikirizir Gavgavir kam deraghvira an gın mangi, eghti bizir ia amiba bar deragh otivam.

¹⁰ “Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God, an damazimin mitivighav iti. Kar, ian anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko ian ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba, ¹¹ ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba. Gumazamizir kaba, ian daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi. ¹² Ia gumazamizir datirighin bar kagh tuivighav itir kaba, datirighin Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira iki anekirigh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighti, ia an gumazamizibaram otivti, a ian Godin ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir kabanang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir borir gın izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gın mangisi akam akiram.

¹⁶ “Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh nighnigh. ¹⁷ Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me

asebar ziaba fe. Me aser kurar kabar marvir guaba, temeaba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar kaba bar dar aghua. ¹⁸ Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh, gumazir avirim gasighasigham. ¹⁹ Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam batueghti, an arazir kuram bar pazi ia damighti, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham. ²⁰ Gumazir kamaghin amim, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amadaghan kogham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharim bar an ekevegham, mati avim isia bar puvira fei. Eghti bizir kurar akinafarir kam mikemeziba, da gumazir kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir God anegivamin dughiam otoghti, an ziam kuavaremegham. ²¹ Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham. Egh Akinafarir kam in aven osirizir Akar Dikirizir Gavgavim in itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasighasigham.

²² “Ikiavira Itir God, gumazir kam in nguazim damighti, bizir kuraba ko osimtizir aviriba a bativam. Eghti an ovavir borir gin otivamiba, ko gumazamizir kantrin saghuiabar ikegha izeziba, bizir kurar kabar ganam. ²³ Eghti ian nguazim, avim bar an isighti, a nguazir kinim gavaghti, salfan dagiaba ko amangsiziba a gizivagh, graziba puvatighti dagheba oparamin danganir aghuiba pu-

vatigham. A Sodom, ko Gomoran nguibar ekiamningin min gan, egh uaghan Atma ko Seboimin ngubamningin min ganam. Nguibar ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar aningaghegha bar adagh asighasiki. ²⁴ Eghti kantriba bar dar gumazamiziba bizir kaba baregh azangsigham, ‘Manmagh amizi, Ikiavira Itir God, men nguazim kamaghin a gami? A manmaghsua nguazir kam in aningaghe?’ ²⁵ Egh me uarira uari ikaragh kamaghin mikimam, ‘Bizir kam in mingarim kamakin. Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim abighama. Kar, God fomira Isipin kantrin me inigha azenan iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gami. ²⁶ Israelia akirim uan God gasaragha asebar gin ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatigha dar ziaba fer puvati. Ezi Ikiavira Itir God fomira dar ziaba fan men anogoroke. ²⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar aningaghegha, bizir kurar an Akinafarim in aven osiriziba bar da isa men nguazim ginge. ²⁸ Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar aningaghegha atara men nguazim in me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizi, me datirighin ikiavira iti.’”

²⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Bizir maba, da Ikiavira Itir God, en Godin bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gia da azenim gati, eghti e dughiaabar dar gin mangi kamaghira ikiam.”

30

Me ua God bagh izamin arazim

¹ Moses ua kamaghin migei, “Ki datirighin tuavir kamning isa ian damazibar aning arisi. Eghti datirighin ia aningin tam amisefegh. Ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh ia

gasighasighasa ia ifonge? Ikiavira Itir God ia amangiti, ia tintinibar Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Eghti bizir kurar kaba ia bativti, ia tuavir ki ia mikemezir kamning uam aning ginighnigham. ²Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi an akaba guizbangira uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati ki datirighin ia migei moghin, ³eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabi tintinibar ia amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam. A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira dapiam. ⁴Ia kantrin bar saghuiabar itibar ikiam, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam. ⁵Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir nguazimin ua ia arighti, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiagh egh bar deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir boribar amuti, me bizir aviriba ko borir aviriba ikiva, egh bar ian inazir afeziabagh afragham.

⁶“Egh Ikiavira Itir God, ian God, ia ko ian ovavir boribar amighti, men naviba zuegham, mati me gumazimin mikarzir mogomemin inim atuzi moghin, God arazir kuraba ian navir averiabar dar ghoregham. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, uan navir averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin, ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.

⁷“Bizir kurar ki ia mikemeziba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti da ian apanir ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba me bativam. ⁸Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi. ⁹Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvirama otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba

ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirim ia daningisi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin.

¹⁰“Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavira ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kam in osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh.

¹¹“Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvati. ¹²Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, “Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?” ¹³Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, “Tinara vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?” ¹⁴Ezi puvati. Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughiar zurara an gin mangi.

¹⁵“Ia gan, ki datirighin tuavir pumuning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighti, ia arimighiregham. ¹⁶Ki kamagsua ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgavira ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar avirasemegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam.

¹⁷“Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi,

ikizir igharazibar amamangatighi, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti, ¹⁸ ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham. ¹⁹ Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mamn, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikiavira ikiam. Eghti tuavir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam. ²⁰ Ki kamagsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

Josua Mosesin danganim ini

31

(Sapta 31--34)

Moses Josua amisevezi a Israelian faragha zui

¹ Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei. ² A ghaze, “Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham. ³ Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir

kamin itir ikizibagh asighasighti, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimin iki ian faragh mangam. ⁴ Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin itir ikizir kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningnin nguazimning gasighasighizi mokin. ⁵ Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.”

⁷ Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin tu. Ezi Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumazamizir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamin aven mangam. Egh ni men akurvaghti me a iniam. ⁸ Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.”

Dughiaba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar ganiva dar gun mikim

⁹ Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain abanimin ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba. ¹⁰ Egha Moses kamaghin me migei, “Ia zurara namba 7 azeniba givamin dughiamin, kar azenir ia ua biziba ikarvaghaim. Eghti ia Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuva, ¹¹ Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en God, a

misivamin danganimin otivigh an damazimin uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kamın, Livaiba Akinafarir Righizimin aven itir Arazir kaba me bagh dar ponti, me da baragham. ¹² Ia gumazamiziba ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian nguibabar itiba, me damuti, me bar izi uari akufagh. Egh me Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fozim inigh, an Akar Gavgaviba bar deraghvira dar gin mangam. ¹³ Me kamaghin damuti, men ovavir borir gin otivamiba, kar borir tighar Godin Arazibagh foghamiba, me datirighin da baragham. Egh me arazir Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan ikiamin fozim inigh, egh Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia iniasava amir kamın iki, zurara Godin apengan iki mamaghira ikiam.”

God Josua bagha migirigiar abuanabar Moses ganidi

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Niın ovever dughiam a bar roghira ize. Ni Josuan daghti a ni bagh izi, na bativamin Purirpenimin boroghın izeghti, ki ifongezir ingangarir a damuamim an akagham.” Ezi Moses ko Josua God bativamin Purirpenimin boroghın ghua Godin damazimin tu. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia Purirpenimin ize. Egha Purirpenimin tiar akamin boroghın tughav iti.

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni oragh! Kiran oveghangin, ni mangi uan inazir afeziaba ko dakuam. Eghti gin gumazamizir kaba, akirim ragh na gasaragh tintinibar nguazir me mangamin kamın ikizir igharazibar asebar gin mangegham. Me mati poroghamiba uari ataghiragha tintinibar akui mokin. Kamaghin, me Akar Dikirizir Gavgavir ki me koma amizir kam, me anebigham. ¹⁷ Eghti ki dughiar

kamın bar men aningaghegham. Egh ki me ategh, egh uan guam bar men modogham. Eghti me bar moghira ikuvigham. Eghti bizir kurar avirim me bativti, me dar gan fogh suam, ‘God ti e ko itir puvatizi, bizir kurar kaba e batifi.’ ¹⁸ Me arazir kurar kam damuva, na ategh asebar ziaba fam. Eghti men arazir kurar kam bangin, ki dughiar kamın uan guam bar men modogh, men akurvaghisi tong nighnighan kogham.

¹⁹ “Ki datirighin ighiar kam Josua ko Moses, gua mikimti, gua uaning bagh an osirigh. Egh Moses, ni an Israelian gumazamizibar sure damighti, a men navir averiabar ikiti, me zurara ighiar kamın akabagh nighnigh, fogh suam, ki guizbangira ikiangsizir kam me ganiga ghaze, me na ataghiraghisi nighnighan kogham.

²⁰ Ki me inigh nguazir bar aghuir dagheba ikia, bar deraviram aghuir kamın mangam, kar nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akam akirizim. Eghti me nguazir kamın dagher aviribar amiva mikarzir aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar kamın, me nan aghuagh, akirim ragh na gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuam. Egh me nan Akar Dikirizir Gavgavim abigh, egh na ategham. ²¹ Egh Israelia dughiar kurar kamın aven ikiva, ighiar kam ginighnighvira iki a bangam. Eghti men ovavir boriba uaghan, a gifogh a bangam. Eghti ighiamin akaba men arazir kurar me amiziba, men akakagh dar gun me mikimam. Ki tighar me inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamın aven mangam, egha ki men nighnizir kurabagh fogha gifa.”

²² Egha aruer kamra, Moses ighiar kam osirigha an Israelian sure gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim, Josua migia ghaze, “Ni tugh gavgavigh bizitamin atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamın mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam.”

²⁴ Ezi Moses, Godin Arazibar akaba bar, Akinafarir Righizir mamın deraghavıra bar da osiri, egha dar tam ataghizir puvati. ²⁵ An ada osirigha gıvagha, Livain anabamın ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavıra Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze, ²⁶ “Ia Godin Araziba itir Akinafarir Righizim inigh mangi, Ikiavıra Itir God ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiamın boroghın anetigh. Eghti a danganir kamın iki, egh Godin gumazamizibar araziba tuisigham. ²⁷ Ki fo, me gumazamizir akaba batoziba. Datirighın, ki angamıra ikiavıra itima, me Ikiavıra Itir Godin akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan gın, men arazir kurar kam ti mangi bar ekevegham. ²⁸ Ia mangi Israelian anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghti, me izi nan boroghın izi uari akuvagh tuifigh. Eghti ki overiam ko nguazimın diaghti, aning nan ganti, ki guizbangıra akar kabar me mikimam. ²⁹ Ki fo, ki oveghti, nan girakirangın, ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning gınighnighan aghuagh. Egh ia arazir ki ia mikemeziba ategh akirim dagh asaragham. Egh ia Ikiavıra Itir Godin damazimın arazir kurar bar avirim damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangın, Ikiavıra Itir God bar ian aningagh, bizir bar kurar aviriba amangiti, da ia bativam.”

Mosesin onger akam

³⁰ Egha Moses, Israelian gumazamiziba akuvagha, onger akar kamın itir akabar men sure gamua ghua bar anegifa. Onger akar kamın migirigiaba kamaghın ghu.

32

¹ “O overiam ko nguazim, gua deragh uan kuarimning atigh nan akaba baraghti, ki mikimam.

² O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamın ian sure damuam.

Mati, amozim deraghavıra ira grazibagh izima, da otifi.

Egha mati mizarazimın ghuariam ira daghebagh amima, da otiva aghua gavgafi.

³ Kamaghın, ki Ikiavıra Itir Godin ziam fam.

Eghti ia gumazamiziba bar moghıra Godin gun mikim suam,

a bar moghıra dera.

⁴ En God zurara kamaghıra iti.

A zurara guizin arazibaram ami.

A mati dagiar ekiar mamın mın gavgavigha kamaghıra iti.

A zurara uan akamın gın ghua egha ifarir puvati.

Ezi an araziba bar deragha egha voroghıra iti.

A guizin arazimın gın ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati.

⁵ Ezi ia kamaghın puvati.

Ia gumazamizir ifariba.

Ia akaba ighavkıra, egha akar dikiriziba abisi.

Ia gumazamizir arazir kurabaram amibara.

Bizir kaba bangın,

ia Godin boribar ikian kogham.

⁶ Ia bar onganigha

fofositam tong ian dapanibar itir puvati.

Ikiavıra Itir God, a ian afeziam.

A ian ingarizi ia otivigha datirighın ikizir mamın mın oto.

Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,

arazir kurar kamın a gami.

⁷ “Ia uamategh bizir bar fomıra fomiram otivizibagh nighnigh.

Egh uan afeziaba ko ian gumazir aruabar azangsighti,

me fomıra otivizir bizibar ia geghanam.

⁸ Godin Bar Pin Itim, a nguazir ote-

viba isa da tuiragha, bar vaghvagha kantribar gumazamizibagh aningi.

A gumazamiziba dapiamin nguaz-
iba,
a bar dar mitaghniaba me bagha
da abigha gifa.*

A Israelian dibobonimin gin ghua,
nguazir mitaghniaba arisi, eghti
me dar ikiam.

9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me
Jekopin adarasi, a ua bagha me
amisevegħa
men Godin iti.

10 Israelia, ia onganigha pura gu-
mazamiziba puvatizir dan-
ganimin aminir ekiaba ivair
kam garui.

Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara
uabi gegħuvi mogħin,
a me akumakua der-
aghavira me gegħufi.

11 Ikiavira Itir God, deragħa Israelian
gara me gegħuvima,
me bizitamın irizir puvati.

Mati kuarazir bagam uan nguziba
mighamin arazarazibar da afi,
ezi nguziba irasava amima a dar
apengan ghua uan avizimın da
fegħa anadima,
da irir puvati.

12 Ikiavira Itir God uavira, tuavim
uan gumazamizibar akakasi.
Ikizir igharazitamın asetam men
akurazir puvati.

13 "Ikiavira Itir God, nguazir kamın
mighsiaba itir danganiba men
tagħizi, me dar gari.

Egha me dagħer azenibar
otivigha givagħa itiba da isa,
da api.

Ezi God dagħar dafabar tongın
aparibar haniba inigha
me ganingizi, me da isa da api.

Ezi olivin temeba bar deraghavira
dagħar aviriba itir nguazimın
agħuima,

God dar olivin boreba isa me
ganidi, me da api.

14 Me uaghan, bulmakauba ko memeba
oter eborir aviriba isa,
da api.

Ezi men bulmakaun apuriba ko
memeba ko sipsipba deragħa
mikarziba sarama agħuima,
dar oviba avirasemezi,
me da api.

Ezi men witin agħuiba ko wainin
ovizir agħuiba bar derazi,
me da api.

15 "Israelia, bizir bar avirim ikia egha
bar puvirama apa
mikarziba saram agħui.

God men ingarizi me otivigha iti.

A men Akurvazir Gumazir gav-
gavim, mati men dagħar ekiar
gavgavim.

Ezi me datirighin akirim
ragħa a gasaragħa ane-
taki.

16 Me ikizir igharazibar asebar ziaba
fema,
men arazir kam, Ikiavira Itir God
bar men agħuagħa navim bar
men ikufi.

Egha men arazir kam bangın
a bar men aningagħegħa men
atari.

17 Me ikizir igharazibar duar kuraba
bagħa asizibar ofa gami.
Aser kaba, da guizbangın godba
puvati.

Ezi aser kaba da datirighira iza ian
nighnizibar otivizi, ia da fe.

Kar ian inazir afeziaba fozir pu-
vatizir aseba.

18 Me Godin men ingarizi me itim
ataki.

A mati dagħar ekiar gav-
gavimın mın me apazazi,
me an apazangın mongegħa
angamira ikiavira iti.

Me Godin gavgavir kam
bakinighniki.

* 32:8: Vezin kamın akar abuananaba, Hibrun akam da deragħa bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamın a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze, "A kantribar ganasa vaghvagħa enselba misefe." Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, Kamagħ garir akam uaghan faragħa Hibrun akamın ike, ezi gin gumazir maba a giragħa an osiri. 32:15: Aisaia 51:13 32:17: 1 Korin 10:20

- 19 “Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha,
 an navim bar ikuvizi, an aningaghegha akirim ragha me gasara.
- 20 Egha a ghaze, ‘Ia borir naviba gav-gavigha nan akabar gin zuir puvatiziba.
 Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighti,
 ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham.
- 21 Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi,
 nan navim bar ikuvigha men aningaghegha men atari.
 Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba,
 da guizin godba puvati.
 Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagh me ameghti, Is-raelian naviba bar ikuvigham.
 Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram.
- 22 Eghti nan aningagharim dughiar kam in avimin min isiva,
 nguazir kam in itir biziba bar adar isigham.
 Egh avim Gumazamizir Oveaghuezi-ibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh,
 dagiar bar ekiar mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham.
- 23 Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh izivira ikiam,
 mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima,
 an afuzitam ua itir puvati.
- 24 Ki me damuti mitiriaba men aghiti,
 me arimariar guar avirir igharagha gariba iniva arimighiram.
 Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti,
 da me giviam.
- 25 Eghti midorozir ekiam me batoghti,
 apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gumazir ghuriba,
 me tuavir toribar me misoghirarighti me bar arimighiregham.
 Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragh,
 puvira atiatingam.
- 26 Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin,
 ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti,
 gumazamiziba bar me gin amadagh ua me ginighnighan kogham.
- 27 Egha ki fo, ki kamaghin aghua.
 Apaniba kamaghin ganigh ua uari fi suam,
 E uan gavgavibar Ikiavira Itir Godin gumazamizibav sogha me abini.
 Men God bizir kam gamizir puvati.
 Erara Israelia misogha me abini.’
- 28 “Israelian gumazamiziba, nighnizir aghuiba men itir puvati.
 Men nighniziba otevezi me bar ongani.
- 29 Me ti nighnizir aghuiba ikiava,
 bizir me gasighasighamin kam in mingarim deragha a gifoghai.
 Ezi puvati.
- 30 Men Ikiavira Itir Godin gavgavim,
 a men dagiar ekiar gavgavimin min iti.
 Egha a men aghuagha me ataki.
 Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh:
 manmaghsua, apanir vamira Is-raelian 1,000pla misogha me abini?
 Ezi manmaghsua apanir pumuning, Israelian 10,000pla misogha me abini?
 Bar guizbangira, bizir kam in mingarim kamakin:
 Men God men aghuagha akirim ragha me gasara.
- 31 Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgaviba puvati.

- Ezi Israelian God gavgavir ekiam
iti, mati dagiar gavgavir
ekiam.
- 32 Israelian apanibar araziba bar
ikuvigha Sodom ko Gomoran
araziba ko magh ghu.
Egha mati wainin ikarizim
imezir ekiam itima, an wainin
oviziba uaghan imezim ikia
misosi.
- 33 Egha men araziba,
mati wainin dipar me kuruzir
imezir kuram itimin an ingari.
- 34 “Tkiavira Itir God, Israelian
apaniba me gamizir biziba isa
uan nighnizim gatighavira iti.
Egha me gasighasighamin
dughiamin mizuai.
- 35 Ikiavira Itir God ghaze, Arazir
kuraba ikarvaghamin ingan-
garim, kar nan bizim.
Ki uabi men arazir kuraba ikar-
vagh egh ivezir kuraba me
daningam.
Eghti dughiar bar ovezimin
me iregh bar ikuvigham.
- 36 Ikiavira Itir God uan ingangarir gu-
mazamizibar ganti men gav-
gavim givaghham.
Eghti a men apangkuvigh suam,
me nan damazimin osimtiziba
puvati.
Dughiar kamın, gumazamizir
vabara ikivira ikiti, a men
akurvaghham.
- 37 Egh Ikiavira Itir God, kamaghin
uan gumazamizibar azangam,
‘Ia ti ghaze, aser kaba ian akur-
vaghamin gavgaviba iti.
Ia fomira uarir akurvaghasa
da bagha ghue.
Ezi datirighin da manmaghin
ami?
- 38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa
asizibar oviba ko wain me
gangingi.
Kamaghin, me ti datirighin ian
akuragh,
danganir kurar kamın ua ia
inigh.
- 39 Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki
uabira, ki guizbangira God.
Ezi godin tam ua itir puvati.
Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim
gumazamizibagh aniga, egha
men duaba isi me ovei.
Ki gumazim gasighasigh ua
anekirighti a deraghham.
Egh ki bizitam damuti gu-
mazitam nan anogoreghan
kogham.
- 40 Bar guizbangira, kirara ki Godin
zurara ikiavira itim.
Egha ki uan ziar gavgavim akak-
agha, akar dikirizim kamaghin
a gamua ghaze,
- 41 Ki bar deraghvira uan midorozir
sabam amineghti a ghumigh
taghtagham.
Egh gumazamizibar araziba bar
ada tuisigham.
Egh ki midorozir sabar kamın uan
apaniba ikarvaghham.
Ki gumazir na gifongezir pu-
vatiziba ikarvagh me misoghti
me arimighiram.
- 42 Na ko misoghamin gumaziba,
ki bar me gasirarighti, men
ghuziba nan afuzibar emir
magiram.
Eghti ki uan midorozir sabam
inigh apanibar namnabar gho-
ram.
Ki apanir gumazir kalabusin itiba,
bar me misoghinarigham,
egh apanir dapanir arizir ru-
ariba itiba ki bar men firibar
ghoreghti, men dapaniba
ireghham.’
- 43 “O nguazir kamın itir ikizibar gu-
mazamiziba,
ia bar Ikiavira Itir Godin gu-
mazamizibar ziaba fi.
Ia aseba bar, ia Godin damazimin
teviba apir.
A gumazir an gumazamizibav sozi
me ariaghiriba, a ivezir kuram
me daningam.
A uan apanibar arazir kuraba
ikarvasi.

Egh a uan gumamazizibar nguazim damighti,
an an damazimin bar zuegham.”†

⁴⁴ Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamın akar osirizibar gun miğeima, Israelia da barasi.

Godin Akam, a ian ikirimirimın mingarim

⁴⁵ Moses Godin akaba bar gumamazizibav keme. ⁴⁶ Egha ua kamaghın miğei, “Ia deragh gan, egh akar ki datirighın ia ganidir kabar gın mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gın mangi. ⁴⁷ Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimın mingarim. Ia deragh an gın mangiva, ia Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia datirighın mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam.”

Moses Kenanın nguazimin mangighan kogham

⁴⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses miğia ghaze, ⁴⁹ “Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghın iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanın nguazimin gan. Nguazir kam ki datirighın a isi, Israelia danighti me a iniam.

⁵⁰ Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuezibar nguibamin ikiam.

⁵¹ Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimin ike, a Senin gumamaziziba puvatizir danganimın aven iti. Egha dughiar kamın, ni ko Aron nan akam batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira. Kamaghın amizi, ni mighsiar kamın ikiva ovegham.

⁵² Ni saghuiamra iki nguazir kamın ganam. Egh ni an aven mangighan kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim.”

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

¹ Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangsisı. ² Egha a kamaghın miğei, “Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin ikegha izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisir-gha iti. An angazangarim Paranin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumamazizibagh anidi. Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia taghtasi. ³ Israelia, me Godin gumamazizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghın, e a bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gın mangam. ⁴⁻⁵ Ia Israelian anababar gumamaziziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgavira ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira. Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto.”*

⁶ Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ian anabamin dibobonim, bar avirasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikivira ikiam.”

⁷ Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Judaba uarir akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamın ni men akuragh.”

† **32:43:** Hibrun akam vezin kam deragha a miğeir puvati. **32:48:** Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 3:23-27 * **33:4-5:** Hibrun akam, ves 2in ikegha ghua ves 5in tuzimin aven, a deragha miğeir puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Diboboniba 20:13

⁸ Egha a Livain anabamın adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Livain anabamın adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa osimtızim me ganingi, ezi men araziba dera. ⁹ Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin mangan aghua. ¹⁰ Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemezibar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimın dar arigh, nin ofa gamir dakozimın ofan bar isia mighiribar amuam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ni Livain anabamın ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighi, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighti, me ua dikavan kogham.”

¹² Egha a kamaghın Benjaminın anabamın adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godın Bar Pin Itim, bar Benjaminın adarazigh ifuegha, dughiba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughibar an dipizimın deraghavira ikia avughsi.”

¹³ Egha a kamaghın Josepin anabamın adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godın azai, eghti an overiamın itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimın izighiriti, nguazir averiamın aven itir dipar aviriba anangıva otiv nguazim gizıvam. ¹⁴ Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam. ¹⁵ Eghti mighsıar fomira itiba, datirighın azenibar ingaramın danganir aghubar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izıvagh.

¹⁶ Josep uan aveghbuabar gumazir dapanımın iti. Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir Godın azangısi, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamın adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimın azenibagh izıvagh. Ki fo, God fomira Sainain Mighsıamın ikia, temer otevir mamın aguabar tongın avir mızariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam. ¹⁷ Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komın pumuning itimın min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamın komın mam. Ezi an otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamın komın igharazim. Egh aning uan komın kamningın ikizir igharazibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamın mıkebaba bar dagh iregham.”

¹⁸ Egha Moses kamaghın Sebulun ko Isakarın anabamningın adaraziv gia ghaze, “Ia Sebulun anabamın adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamın itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam. ¹⁹ Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aningın mighsıamın izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamın inizibar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimın aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamın, me dagiar aviriba iniam.”

²⁰ Egha Moses kamaghın Gatın anabamın adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatın anabamın nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghın amizi, ia bar an ziam fi. Gatın adarasi, laionın min, asızim misuegh an agharim asıgham o, an dapanir inim adeghasa a mızua iti. ²¹ Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari danıngasa uari akuvagha, Gatın adarazi bagha nguazir bar aghuim

ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu. Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui.”†

²² Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.”

²³ Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.”

²⁴ Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kam, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temebara bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam. ²⁵ Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.”

²⁶ Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi. ²⁷ Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghizarigham. ²⁸ Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam,

eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam. ²⁹ O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apanguvsi ian azangsigham. Eghti ia me diki me abinam.”

34

Moses areme

¹ Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kam in tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti, ² egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediteranianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti. ³ Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kam ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti. ⁴ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven mangighan kogham.”

⁵ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi

† **33:21:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. **34:4:** Jenesis 12:7; 26:3; 28:13

moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.

⁶ Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti. ⁷ Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera. ⁸ Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu.

⁹ Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui.

¹⁰ Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei.

¹¹ Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati. ¹² Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim O Josua Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garuava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamın aven mangasa men amamangati. Dughiar kamın Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimın oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanın Fanem abighizir dughiamın ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamın tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamın iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godın Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akuar 3pla iti.

1. Sapta 1--12in eghaghanimın aven, Israelia Kenanın nguazim ini.

2. Sapta 13--22in eghaghanimın aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vaghvagha nguaziba abigha me ganingi.

3. Sapta 23--24in eghaghanimın aven, Josua uan migirigiar abuananabagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godın gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamın, a bizir God uan agharir gavgavimın ingarizibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizim gamua ghaze, nguazir kam an a isi

Abrahamın ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghin an gun migei, "Ia Ikiavira Itir Godın ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godın manamın ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimın itir darazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godın ziamra fam." (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamın nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanın nguazim Ini

(Sapta 1--12)

Israelia Kenanın nguazim iniasa

¹ Moses Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, ² "Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanın Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimın otifigh. ³ Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam. ⁴ Nguazir ia iniamin kamın mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonın kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamın otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada iningham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianın Ongarir Ekiamın otogham. ⁵ Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimın angamira ikiamin dughiamın, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.

⁶ "Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam

akirigha gifa. ⁷ Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimin zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamin tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghin damuva, ni danganir manamin mangam, ni osimtizer tam batoghan kogh, deravira ikiam. ⁸ Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni arueba ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar ganiva, dar poniva dagh nighnighvira iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir ni gin damuamiba deragh kamaghira ikiam. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni mitigh gavgavigh atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

¹⁰ Ezi Josua kamaghin gumazamizibar gumazir dapanibav gei, ¹¹ “Ia danganir e itir kamın aven daruva, gumazamizibav kimtima me uari bagh daghetaba isamigh, biziba akirighi, da iki. Aruer pumuning givaghti mikezimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva Ikiavira Itir God, en God, e daningamin nguazim iniam. Eghti nguazir kam, kar en nguazimra.”

¹² Ezi Josua kamaghin Rubenin anabam ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me migia ghaze, ¹³ “Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia mikemezir akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira Itir God, Jordanin Faner miriamin aruem anadi naghin itir nguazim ia daningam. Eghti ia an iki deravira navir amirizimin iki avughsam. ¹⁴ Moses, Jordanin Fanemin nguazir vuer kam, an aruem anadi naghin

itir nguazim, a ia ganingi. Eghti ian amuiroghboriba ko asiziba an ikiam. Eghti ian midorozir gumaziba, me bar uan midorozir biziba inigh Jordanin Fanem giregh vongin mangi uan aveghbuabar faragh mangi. Egh men akuragh midorozim damu. ¹⁵ Ia me ko kamaghira damu mangi, Ikiavira Itir God me ganidir nguazir kam, me bar moghiram an danganiba bar a da inigh, dar apiagham. Eghti ia gin uamategh uan nguazimin izam. Kar, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia ganingizir nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, ia a dapiam.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha ghaze, “Ore, bizir ni e mikemeziba e bar moghira dar amuam. Ezi danganir ni e amadiba e bar dar mangam. ¹⁷ E ni migeir akaba bar moghira dar gin mangam, mati e faragha zurara Mosesin akabar gin zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi moghira ni ko ikiam. ¹⁸ Eghti tina nin akam barazir puvati, an aremegham. Nin akam batozir gumazamiziba, me arimighiram. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh atiatingan marki!”

2

Josua gumazir pumuning amadazi aning ghua Jerikon nguibam, mogomemin an gari

¹ Dughiar kam, Israelia Sitimin nguibamin ikiavira ikia, Nunin otarim Josua gumazir pumuning amada, eghti aning mangi modogh Jerikon nguibam, ko nguazir an boroghin itibar ganam. Ezi aning ghua tuavimin amizir mamın dipenimin oto. Amizimin ziam Rahap, aning an dipenimin iti.

² Ezi gumazir maba aning baregha ghua kamaghin Jerikon atrivim migia ghaze, “Ni deravira ganigh. Israelian gumazir maba datirighin

dimangan iza en nguibamın aven ikiava mogomemın an gari.”

³ Ezi atrivim kamaghın oregha gumazir maba amadazi, me ghua Rahap miġia ghaze, “Gumazir mogomebar en kantrin ganasa izeziba, me nın dipenimın iti. Ni me amadaghti me azenan izi. E fo, me en kantrin averiam bar mogomebar an ganasa ize.”

⁴ Guizbangira, Rahap gumazir kamning modo. Egha atrivim amadazir gumazibagh ifara ghaze, “Are, gumazir maba nan dipenimın ize. Ezi ki me ġifozir puvati, me ti nguibar manamın ikegha ize. ⁵ Me guaratizimın nguibar ekiamın tiar akar ekiam asasava amima, gumazir kaba ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira men ġin mangiva me batogham.” ⁶ Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian gumazir kamning inigha dipenimın uanaga ghuriamın bar pın dadar ikiziba itibar apengan aning modo. ⁷ Ezi atrivimın ingangarir gumaziba Rahapın akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamın tiar akamın garir gumaziba zuamira nguibamın tiar akam asara. Ezi atrivimın ingangarir gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanın Faner miriamın oto.

⁸ Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghın pın ghuavanabo. ⁹ Egha kamaghın aning miġei, “Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua miġei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira. ¹⁰ E kamaghın oraki, ia Isipın kantri ategha izir dughiamın, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghın oraki, ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok, ia aningın midorozir gumaziba sara Jordanın Faner vuemın aruem anadi naghın

bar me misoghezi me ariaghire.

¹¹ E miġirigiar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighın gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pın itim ko nguazimın God. ¹² Kamaghın ki guan azangsisı, datirighın Ikiavira Itir Godın damazimın, ki faragha deravira gua gamizi moghın, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam. ¹³ Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki.”

¹⁴ Ezi gumazimning kamaghın amizimın akam ikaragha ghaze, “Ga ni mikemezi moghın, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e daningamin dughiam, ga guizbangira ni ġinirigh nın kuarkuvigh deraghvira ni damuam.”

¹⁵ Rahapın dipenim bar nguibar ekiamın divazir ekiamın poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam ġisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimın aven a ikegha, winduan anakunizi, a divazir ekiamın azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamın suigha azenan ghuaghiri. ¹⁶ Ezi Rahap kamaghın gumazimning miġei, “Gua aruer pumuning ko mizekimın miġsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh uan adarazi bagh mangi.”

¹⁷ Ezi gumazimning kamaghın Rahap miġei, “Ga ni mikemezi moghın ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham. ¹⁸ Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamın otivamin dughiamın, ni benir aghevır ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamın aneguragh. Egh ni uan afeziam

ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh. ¹⁹ Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram. ²⁰ Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.”

²¹ Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir aghevir kam inigha uan dipenimin winduan anegura.

²² Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aning apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue. ²³ Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²⁴ Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigha vongin mangasa

¹ Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigha vongin mangam. ² Aruer pumuning ko mikezimin gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei, ³ “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi.

⁴ Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghram a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”

⁵ Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurumzaraghan digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.”

⁶ Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam. ⁸ Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’”

⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh.

¹⁰ Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti. ¹¹ Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin gumazamiziba, bar me gativamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin Fanem girightima dipam bighirigham. ¹² Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a misefegh. ¹³ Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangam.

Egh me mangi men dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam du-tugh ua ivemaran kogham, eghti agharir guvimin amadaghan iza-ghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam kamın God, a nguazir kamın gumazamiziba bar me gativamin Ekiam.

¹⁴ Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men faragha zui. ¹⁵ Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui. ¹⁶ Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiamin mamın min tughav iti. Fanem bua ghua-vanaga Adamın nguibar ekiamın tu, a Saretan nguibar ekiamın boroghın itir nguibam. Ezi fanemin dipar ivemara Amangszim Itir Dipar Akaremın zuim, a bar misingi. Ezi gumazamiziba fanemin vongin ghua Jerikon nguibamin boroghın oto. ¹⁷ Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha Jordanin Faner torim mitivigha mamaghira itima, Israelian gumazamiziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4

Israelia Gilgalin dagiar 12pla uar-igh isin afe

¹ Israelian gumazamiziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin ghuezima, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, ² “Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh. ³ Egh me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh

danganir ia dimangan ikiamimin mangi.”

⁴ Ezi Josua 12plan gumazir miseveziba, men diazi me izi. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanemin magiri an tongira mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghın mangi me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar ababanım damuva da inigh kagh izi. ⁶ Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira Itir God amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin ian azangsiham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti? ⁷ Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamın, me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam ginighnigh mangivira ikiam.”

⁸ Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan Israelian anababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki. ⁹ Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti. ¹⁰ Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezir biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua vongin otifi. ¹¹ Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir

Gavgavimın Boksiam gisaghpuha, uaghan ghua vongın otivigha, gumazamizibar faragha mitifi. ¹² Ezi Moses mikemezi moghın, Rubenin anabamın midorozir gumaziba ko, Gatin anabamın midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me tuirazimningın mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha misoghasava amua men faragh zui. ¹³ Egha me Ikiavira Itir Godın damazimın ghua Jerikon nguibamın boroghın danganir zarimın otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000ın boroghın tu. ¹⁴ Dughiar kamın, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesın ziam fezi mokin.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Josua miğia ghaze, ¹⁶ “Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam gupugh Jordanın Fanem ategh azenan izi.”

¹⁷ Ezi Josua kamaghın me miğei, “Ia Jordanın Fanem ategh azenan izi.” ¹⁸ Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongın otivigha uan dagariba dipar apinim ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghın ua ivemara iza uan danganim inizı, aperiaam uam oto.

¹⁹ Ezi Israelia, faragha zuir iakinimın, an dughiar namba 10, me Jordanın Fanem abigha ghua Jerikon nguibamın boroghın aruem anadi naghın ikia, danganir Gilgalın nguibamın boroghın itim aghuigha a gapia. ²⁰ Ezi dagiar 12plan me Jordanın Fanemın iniziba, Josua Gilgalın ada isi uarigh isin dafasa gumazibav gei. ²¹ Egha Josua kamaghın Israelia miğei, “Gin izamin dughiamın, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam, ‘Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?’ ²² Eghti men afeziaba kamaghın me mikim suam, ‘Dagiar kaba, kar Jordanın Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongın otivizir

dughiamın ababanim.’ ²³ Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongın izezi moghın, a Jordanın Fanem gamizi a dakezi ia iza vongın otifi. ²⁴ Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam.”

5

Israelia Gilgalın mikarzir mogomebar inibar ghorı

¹ Ezi Amorian atrivir Jordanın Fanemın aruem uaghiri naghın itiba, ko Kenanian atrivir Mediterenianın Ongarir Ekiamın miriamın itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanın Fanem gamizi, a dakezi, me vongın ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiattia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti.

² Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua miğia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar ingarigh da amineghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh.” ³ Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, miğhsiar dozir mamın Israelian gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore. Miğhsiar kam, me kamaghın a dıbori, Miğhsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim.

⁴ Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghorı. Gumazir Isipın kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimın ariaghire. ⁵ Gumazir Isipın kantri ategha azenan iziba, me bar men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimın oteziba, me tighar men mikarzir mogomebar

inibar aghoram. ⁶ Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghvram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kam ganighan kogham. Kamaghin, Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fozim itiba, me bar moghirama ariaghire.

⁷ Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir mogomebar iniba aghori. ⁸ Me danganir kam gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore, egha Israelia danganir kam ikiavira itima gumazibar duaba misingi.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, "Ia faragha pura Isipian ingangarir gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da aghumsizir kam batoke." Kamaghin datirighin danganir kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti.*

¹⁰ Dughiar kam Israelia Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin, Gilgalin danganim aghuigha an iti. Egha iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar 14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti. ¹¹ Egha amimzaraghan Israelia Kenanin kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me baliba tuegha, bretin yis puvatizibagh amuava, da api. ¹² Dughiar kam girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia,

Kenanin nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin nguazimin otivaghirir daghebaram api.†

Josua gumazir mamın gari a midorozir sabamın suira

¹³ Dughiar mamın Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tugh midorozir sabar ghumtizimin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, "Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?"

¹⁴ Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim." Ezi Josua uan tevimming apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, "Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?"

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin Josua migei, "Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh." Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

¹ Dughiar kam Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham.

² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, "Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam. ³ Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon

* **5:9:** Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, "Batoke." **5:10:** Ua Me Ini 12:1-13 **5:12:** Ua Me Ini 16:35 † **5:12:** Ni Ua Me Ini 16:13-35in ganigh. **5:13:** Jenesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu. ⁴ Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughiabar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi ia ko nguibam gighu daru. ⁵ Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekier kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamin aven mangi.”

⁶ Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh a gisaghpugh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba ater Boksiamin faragh mangi.”

⁷ Egha gin Josua gumazamizibav gei, “Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi.”

⁸ Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha ghua, uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men gin zui. ⁹ Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. ¹⁰ Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, “Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsia akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem dimam.”

¹¹ Kamaghin, Josua ofa gamir gu-

maziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimin, danganir me itimin iti.

¹² Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui. ¹³ Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti. ¹⁴ Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami.

¹⁵ Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon nguibamin ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughiabar a gighuagh arui. ¹⁶ Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamin, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God, nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten tiariba akar. ¹⁷ E nguibar ekier kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham. E ofan mamin min bar da isi Ikiavira Itir God daningam. Eghti Rahap, dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam gifofoghasa amadazimning modo. Kamaghin a uan adarazi ko, e me misueghti me aremeghan kogham. ¹⁸ Ia oragh. Ia nguibamin bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osimtizim ko dughiar kuram Israelia itir danganimin otogham. ¹⁹ Bizir me silva ko gol ko bras ko ainin ingariziba, kar Ikiavira Itir Godin bizibara. Ia da inigh izi an dagiar dipenimin dar arikigh.”

²⁰ Josua akar kaba me ganigha givazi, ofa gamir gumaziba sighabagh

ivima, gumazamiziba oregha bar pamten tiariba akarima, Jerikon nguibamın divazir gavgavim akaraghire. Ezi gumaziba maghira bar aven ghuegha uari bagha nguibam ini. ²¹ Egha me Jerikon gumazamiziba, midorozir sababar bar me misoghezi me ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko ghuriba sara me, me misozi me ariaghire. Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da ariaghire.

²² Ezi Josua faragha Jerikon nguibam modogh an ganasa amadazir gumazimning miġia ghaze, “Ia faragha akam akirizi moghin, gua aven mangi, amizir dagiaba bagha gumaziba ko akuim, an dipenimın mangi a ko an adarasi, me inigh azenan izegh.” ²³ Ezi gumazir igiar faragha moga nguibamın ganizimning aven ghua Rahap ko, an afeziam ko amebam ko, an doziba, ko an adarasi, bar me inigha azenan izegha me isava Israelia itir danganimın azenan me ati.

²⁴ Ezi ġin me nguibam avim a gatizima a isima, an aven itir biziba bar moghira isi. Egha me nguibar ekiamın aven itir silva, gol, bras ko ainın maba inigha Ikiavira Itir Godın dagiar dipenimın aven da ariki. ²⁵ Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning modo. Kamaghın, Josua a ko an adarazi ataghizi me ikia iza, datirighın Rahapın ovavir boriba Israelian aven ikiavira iti.*

²⁶ Ezi dughiar kamın Josua akar gavgavim isa gumazamizibagh anıga ghaze, “Gumazitam ua Jerikon nguibar kamın ingarighti, Ikiavira Itir God, a gasighasigham. A ua nguibar kamın ingangaritam damighti a dikavighti, an otarir ivariam ovengam. Egh a nguibar kamın tiar akar ekiabar ingarti, an otarir abuananam ovengam.”

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God Josua ko ikiavira iti, kamaghın gumazamizir kantrin kamın danganiba bar dar itiba, bar moghira iza ziar ekiam isa Josua ganıdi.

7

Akan arazir kuram gami

¹ Ikiavira Itir God, faragha kamaghın miġia ghaze, Israelia Jerikon nguibam dikabıraghıva, anogoroghezir bizitam inian kogham. Ezi Israelia akar kam batoke. Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamın mav. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir Godın navim bar Israelia bagha pamten an isi.

² Ezi Josua Jerikon nguibamın boroghın ikia gumazir maba amangizi, me Ain nguibamın ghue. Ain nguibam, a Betelin nguibamın amadaghan, aruem anadi naghın iti. A Betavenın nguibamın boroghın iti. A danganir kamın, modogh daru an ganasa me miġei. Ezi me ghua Ain nguibamın garagha arui.

³ Egha gumazir kaba ġin uamategha iza Josua miġei, “Ni bar midorozir gumaziba amangighti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000ın midorozir gumazibara amangighti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir avırıba amangan marki.” ⁴ Kamaghın amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000ın gumazibara amangizi me Ain nguibamın ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men aġintızi me zuamira ua izaghire. ⁵ Ain midorozir gumaziba uan nguibamın divazimın tiar akamın ikegha Israelian, aġintıgha ghua dagiaba abizir danganimın tu. Egha miġhsiamın zuir tuavimın uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi

6:25: Hibru 11:31 * **6:25:** Miġirıgiar otevir kam “iza datirighın,” a datirighın en dughiam miġei puvati. A gumazim akınafarir kam osirizir dughiam miġei. **6:26:** 1 Atrivıba 16:34

Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi.

⁶ Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui. ⁷ Ezi Josua ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vongin danganir kamın ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira ikian aghua? ⁸ O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atigha uam ekuigha ara ize. ⁹ Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamın itir gumamaziba bar bizir kamın migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamın ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipovanın ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti? ¹¹ Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge. ¹² Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghan gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko ikian kogham.

¹³ “Ni dikafigh. Egh mangi gumamazibav kemeghti, me uari akirigh

zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan kogham.

¹⁴ “Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamın ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamın aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamın ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamın aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamın itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi. ¹⁵ Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumamaziba na ko dikirizir akam abiki.”

¹⁶ Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi. ¹⁷ Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira.* ¹⁸ Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanın suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti.

¹⁹ Ezi Josua kamaghin Akan migei, “Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamın nan ghuangsighan marki.”

^{7:9:} Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28 mingarim abighizir puvati.

* ^{7:17:} Hibrun akam deragha migirigiar kamın

²⁰ Ezi Akan a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam. ²¹ E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilogrem in tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogrem in tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregga da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti.”

²² Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozim in aven iti, ezi silva bar apengan iti. ²³ Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki.

²⁴ Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sip-sipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri. ²⁵ Egha Josua kamaghin a migei, “Ni manmaghsua osimtizir ekiam kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam.”

Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi.

²⁶ Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi

me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, “Akorin danganir zarim.”†

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang. ² Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kam in, ia nguibar kam in asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiam kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh.”

³ Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegga me amadazima, me dimangan faragha ghue. ⁴ Egha a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsi gan iki. ⁵ Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e faragha amizi moghin men aram. ⁶ Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari. ⁷ Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God,

† **7:26:** Hibrun akamin, ziar kam, “Akor,” a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, “osimtizir ekiam.” Ezi migirigiar kam, “dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham. ⁸ Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.”

⁹ Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamın mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamın midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimın iti.

¹⁰ Egha amızaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui. ¹¹ Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamın tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamın tiar akar ekiamın tizimın, danganir zarir mam iti. ¹² Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamın mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimın iti. ¹³ Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamın boroghın danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamın ghua danganir zarimın iti.

¹⁴ Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanın danganir zarimın zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghın fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamın azenan mongegh ikegh an girakirangın misogh izam.

¹⁵ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumamaziba puvatizir danganimın amadaghan zui.

¹⁶ Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamın tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuiam a gati. ¹⁷ Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningın tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Josua migei, “Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamın akagh. Ki datirighın nguibar ekiar kam isi nın agharim darigham.” Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghın ami. ¹⁹ A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamın aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi.

²⁰⁻²¹ Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamın garima migharim an otogha overiamın ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighın ua iza migharimın gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire. ²² Ezi datirighın Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamın aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimın aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati. ²³ Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu.

²⁴ Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumamaziba

puvatizir danganimin, me danganir kamın uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire.

²⁵⁻²⁶ Josua dughiar kamın uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a 12,000in tu.

²⁷ Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, "Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam." Ezi Israelia bizir kaba bar uari bagha da ini.

²⁸ Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozı a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighin ikia kamaghira iti. ²⁹ Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin Josua gumazibav kezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anekuni. Egha me dagiar aviriba isa an kuam gisin dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Mighsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

³⁰⁻³¹ Dughiar maba givazima Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin

dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ³² Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri. ³³ Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangaribar faragh zuir gumaziba ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin igharazibar izeziba, me bar ghua okoruar pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir tuiviziba, marazi Gerisimin Mighsiamin boroghın tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamin boroghın tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha izezima, Israelian okoruar pumuningin vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksar kam men torimra iti. Gumazamiziba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an ingangarir gumazim Moses mikemezi moghira, me bizibar amuam.

³⁴ Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar, pamtemin dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar gin mangiti, a deravira me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batoghti a ivezir kuram me daningamin akaba dibori. ³⁵ Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumazamiziba bar da baraki. Men amiziba ko, boriba ko, nguibar igharazibar gumazamiziba, me uaghan ikia migirigiar kaba baraki.

9

Gibionia, Josua gifari

¹ Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me

* **8:29:** Migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," e datirighin itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25

8:30-31: Godin Araziba 27:2-8 **8:33:** Godin Araziba 11:29; 27:11-14

mighsiabar itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko, danganir Mediteranianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegha ghua notin amadaghan Lebanonin nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim, Amorian atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian atrivim, me bar moghira Israelia amizir bizir kabar akam baraki. ² Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi.

³ Ezi Gibeonin nguibamin itir gumazamiziba me Hivian dakozimin aven iti. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki. ⁴ Egha men marazi nguibar saghuiamin izezir gumazibar min Josua gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Egha da inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui. Egha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki. ⁵ Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Egha dagarir asuar ghurir dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Egha Bretin mdiarir aviaba inivizir kuraba uaghan da inigha izi. ⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an iti. Ezi Gibeonin adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin me migei, “E nguibar saghuiamin ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko deragh dapiasa.”

⁷ Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia migei, “Ia ti bar en boroghira iti. E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham.”

⁸ Ezi me kamaghin Josua migei, “E pura nin ingangarir gumazibar otivigh ikiam.”

Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia taia. Ia managhira ikegha izi?”

⁹ Ezi me kamaghin a migei, “E nin ingangarir gumaziba bar saghon mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar ekiaba Isipin

kantrin, dagh ami. ¹⁰ Egha e uaghan Amorian atrivir Jordanin Fanemin vongin itimning, Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotin nguibar ekiamin ike. ¹¹ Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar kamaghin e migei, “Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim suam, “E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi.” ¹² Ia kagh Bretbar ganigh, da isiavira itima, e nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi Bretin kaba datirighin misingigha aviaba dagh inifi. ¹³ Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain isa dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire. Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kam in izima da bar dighoraghire.”

¹⁴ Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam, me kamaghin amizir puvati. ¹⁵ Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira navir amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akar dikirizir kam in amamangati.

¹⁶ Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mizezim givazi, me gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti. ¹⁷ Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mizezimin men nguibar ekiabar otifi. Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriath Jearim. ¹⁸ Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari. ¹⁹ Ezi gumazir

9:7: Ua Me Ini 23:32; 34:12; Godin Araziba 7:2 27:21; 1 Samuel 22:10; Aisaia 30:1-2

9:10: Diboboniba 21:21-35

9:14: Diboboniba

dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham. ²⁰ E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham. ²¹ Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam.” Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti.

²² Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, “Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati. ²³ Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam.”

²⁴ Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighti, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami. ²⁵ Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a damu.”

²⁶ Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. ²⁷ Ezi Josua dughiar kamin me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia uari

akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

¹ Ezi Jerusalem Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti. ² Ezi Jerusalem atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekevegha Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuibara. ³ Dughiar kamin Jerusalem Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir. ⁴ An akam me bagha anemaga ghaze, “Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham.” ⁵ Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakin ko Eklon.

⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, “O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa.” ⁷ Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar

* **9:27:** Migirigiar kam, “datirighin uaghan,” a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham.” ⁹ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonian nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami. ¹⁰ Dughiar kamın Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonian nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghın mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu. ¹¹ Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuvanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.

¹² Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “Aruem, ni Gibeonia gisin iki maghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki.” ¹³ Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia

uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarın Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamın, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri.* ¹⁴ Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamın akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami!

¹⁵ Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue. ¹⁶ Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamın iti. ¹⁷ Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme.

¹⁸ Ezi Josua ghaze, “Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighti me an gan iki. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura ikian marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki.” ²⁰ Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti. ²¹ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati.

²² Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, “Ia mangi mozimın akamin itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi.” ²³ Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagiar torimin aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara,

* **10:13:** Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarın Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kamın iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

²⁴ Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me migei, "Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh." Ezi me a mikemezi moghin ami.

²⁵ Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia akongiva atiatingan marki. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam."

²⁶ Egha Josua atrivir kabav soghezi me ariaghirezi, a me isa temer 5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem gifa. ²⁷ Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamın me akuni. Egha torir kamın akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti.

²⁸ Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamın midorozim gamua an atrivimın suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamın itir gumazamiziba bar moghira me misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

²⁹ Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamın otogha me misosi.

³⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi me midorozim gamua uan apaniba abinigha, atrivim sara suiraghav a misoghezi an areme. Me nguibar ekiamın aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan atrivim gami.

³¹ Bizir kabar gin, Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan nguibam ategha ghua Lakisın

nguibamın otogha, a korogha me misosi. ³² Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha amimzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me ariaghire. A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan Lakisın adarazigh gami. ³³ Ezi Geserın nguibamın atrivim, Horam, a Lakisın akuragh misoghasa izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghire.

³⁴ Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisın nguibam ategha, ghua Eklonın nguibam korogha maghira me misosi. ³⁵ Dughiar me ghua me korozimın, aruer kamra, me bar me misoghezi me ariaghire. Me Lakisın adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonın adarazigh ami.

³⁶ Me kamaghin amigha givagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Eklonın nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko misosi. ³⁷ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamın aven itir gumazamiziba bar me misuegħa, nguibar men boroghın itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Eklonın adarazigh amizi moghin, me uaghan arazir kamra Hebronın adarazigh ami.

³⁸ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghiregha ua iza Debirın nguibar ekiam korogha me misosi. ³⁹ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamın aven itir gumazamiziba bar me misuegħa, nguibar men boroghın itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronın atrivimning gamizir arazimra, me uaghan Debirın atrivim gami.

⁴⁰ Josua Kenanın nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumazamiziba bar me misogħa me

abira. Egha mighsiabar itir dangani-bar atrivibav sogha me abinigha, Negevın danganimın itir atrivibav sogha me abinigha, aruem uaghiri naghın itir mighsiabar atriviba bar me misogha me abinigha, egha Jordanın Fanemın danganir zarimın itir nguibabar atrivibav sogha me abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi moghin, a bar me misoghezi me ariaghire. ⁴¹ Josua danganir kamın nguibar kabar gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikegha iza Gasan nguibamın oto, an ongarir dadarimın boroghın iti. Egha Gosenın danganimın ikegha notin amadaghan iza Gibeonın nguibamın tu. ⁴² Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kabav sogha me abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar ada ini. ⁴³ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamategha Gilgalın me itir danganimın ghu.

11

Israelia, Atrivim Jabin ko an namakaba, me abini

¹ Ezi Jabin, Hasorın nguibar ekiamın atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim baregha, nguibar ekiar kabar atriviba bagha akaba amangi, kar Madonın nguibar ekiamın Atrivim Jobap ko, Simronın nguibar ekiamın atrivim ko Aksapın nguibar ekiamın atrivim. ² Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba bagha akam amada, egha Jordanın Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamın itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha akam amaga, Dorın nguibamın boroghın ongarir miriamın itir atriviba bagha akam amada. ³ Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghın ko, aruem uaghiri naghın itiba bagha

akam amada. Egha mighsiamın itir nguibar kabar atriviba bagh akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagha akam amada, me Mispan nguazimın Hermonın Mighsiamın boroghın iti. ⁴ Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar moghira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegha, ongarir miriamın gigimın mın ghugha, hoziar avirim ko karisın avirim iti. ⁵ Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men akua iza Meromın Faner miriamın danganir mam aghuigha an ti.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Josua migei, "Gurumzaraghan dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueghti me arighiregham. Kamaghın amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongeghti da isigh." ⁷ Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromın Faner miriamın midorozim fore. ⁸ Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimın uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonın nguibar ekiam ko Misrefot Maimın nguibamın otogha, ghua aruem anadi naghın Mispan danganir zarimın oto. Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me agifa. ⁹ Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hoziabar suer agiriba aghoregha men karisbagh apongezi da isi.

¹⁰ Egha Josua gın uamategha iza Hasorın nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamın Hasorın nguibar ekiam, a nguibaba bar dar faragha itir nguibam. ¹¹ Ezi Israelia Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar kam gaborozi a isi. ¹² Josua atriviba

bar men suigha men nguibar eki-
aba bar ada inigha, bar moghira
me misoghezi me ariaghire, mati
Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim Moses, a mikemezi mokin.
¹³ Ezi Israelia nguibar ekiar gu-
maziba mighsiar dozibagh isin in-
garizibagh apongezir puvati. Josua
me mikemezi me Hasorin nguibar
ekiamram aboro. ¹⁴ Ezi Israelia
nguibar ekiar kabar bizir aghuiba ko
dagiaba ko bulmakauba uari bagha
dar suiki. Egha gumazamizitam
ataghizi a itir puvati. Me bar me
misoghezi me ariaghire.

¹⁵ Ikiavira Itir God faragha
migrigiam isa uan ingangarir gu-
mazim Moses ganingizi, Moses
migrigiar kaba isa Josua ganingi, ezi
Josua bar dar gin ghu. Guizbangira,
Ikiavira Itir God Moses mikemezi
moghin, Josua bar moghira bizibagh
ami.

Josua, nguazir kamin danganiba bar ada ini

¹⁶ Ezi Josua nguazir kamin dan-
ganiba bar ada ini. A danganir
mighsiaba isava, Negevin Distrighin
danganiba bar ada isava, Gosenin
Distrik ko dipaba puvatizir dan-
ganim Araba isava, aruem uaghiri
naghin mighsiar doziba isava, Jor-
danin Fanemin danganir zarim
ini, kar bar Israelian danganir
zariba ko danganir mighsiaba itiba.
¹⁷⁻¹⁸ Nguazir kamin mitaghnam,
Halakin Mighsiamin ikegha ghua
Idomin nguazimin boroghin sautin
amadaghan ghua, notin amadaghan
ghua, Lebanonin nguazimin dan-
ganir zarimin itir nguibam Bal-
gatin oto, a Hermonin Mighsiamin
boroghin iti. Dughiar kam Josua,
dughiar bar ruarimin atrivir kaba
ko misogha, bar me misuaghariki.
¹⁹ Ezi nguibar igharazitam Israelia ko
navir amirizim inizir puvati. Hiviara
Israelia ko navir amirizim inigha me
ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin
aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz

darazi bar moghira me gasighasiki.
²⁰ Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
men navibagh amizi da gavgavigha,
Israelia ko misoghasa. Ezi puvati,
Israelia men apangkuvizir puvati.
Israelia, Ikiavira Itir God fomira
Moses ganingizir migrigiamin gin
ghua, me gasighasigha bar me agifa.

²¹ Ezi dughiar kamin Josua ghua
Anakin ovavir boribar adarasi, bar
me gasighasiki. Kar gumazir ekiar
bar ruariba. Me Hebronin nguibam,
ko Debirin nguibam, ko Anapin
nguibam, ko Juda, ko Israelin dan-
ganir mighsiar igharazibar iti. Josua
gumazir kaba bar me agivagha men
nguibaba sara bar dagh asighasiki.

²² Anakian tav ua Israelin itir puvati.
Men varazira Gasan nguibar ekiam
ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin
nguibar ekiamin ikia avirasemezir
puvati. ²³ Ezi Josua nguazir kamin
danganiba bar ada ini, mati Ikiavira
Itir God Moses mikemezi moghira.
Ezi Josua danganir kaba tuiragha
vaghvagha bar moghira Israelian
anababagh aningizi, me bar dar
ghuaviba ikiangi. Kamaghin,
midorozitam ua nguazir kamin otivir
puvatizi, Israelia avughsi.

12

Moses midorozimin abinizir atriv- ibar ziaba

¹ Fomira, Moses tighar ovengamin
dughiamin, a faragha Israelia
inigha ghua, Jordanin Fanemin
aruem anadi naghin itir atrivimning
misogha, aning abiragha aningin
nguaziba bar ada ini. Nguazir
kamin mitaghnam, sautin ikegha
Arnonin Fanemin danganir zarimin
ikegha, ghua Jordanin Fanemin
danganir zarimin otogha, ghua notin
amadaghan Hermonin Mighsiamin
tu. ² Moses misogha abirazir atrivir
mamin ziam, Sihon. An Amorian
atrivim, egha Hesbonin nguibar
ekiam gativagha an gari. Ezi an
kantrin sautin itir mitaghnam,

an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniyam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighin nguazir akuar mam. ³ Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangszim Itir Dipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamin apengan tu.

⁴ Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguibamningin iti. ⁵ Ezi an ativazir nguazimin mitaghniyam, notin amadaghan Hermonin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan, Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distrighin danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniyar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniyam tu. ⁶ Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

⁷ Kar nguazir kam in itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam. ⁸ Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike. ⁹ Israelia nguibar ekiar kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim, ¹⁰ Jerusalem in nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim, ¹¹ Jarmutin nguibamin atrivim, Lakin in nguibamin atrivim, ¹² Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim, ¹³ Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim, ¹⁴ Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim, ¹⁵ Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim, ¹⁶ Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim, ¹⁷ Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim, ¹⁸ Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim, ¹⁹ Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim, ²⁰ Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim, ²¹ Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim, ²² Kedesin

nguibamın atrivim, ko Jokneamın nguibamın atrivim, nguibar kamning Karmelın Distrighın iti. ²³ Egha uaghan Dorın nguibamın atrivim, an ongarir dadarimın boroghın iti, egha Goimın nguibamın atrivim, a Galilin Distrighın iti. ²⁴ Egha uaghan Tirsan nguibamın atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anidi

13

(Sapta 13--22)

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

¹ Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghın a migei, “Ni bar ghuri, egh dughiar ruarimın ikian kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar misoghıva ada iniam. ²⁻³ Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguibar ekiar 5plan kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurın nguaziba inizir puvati. A Isipın nguazir mitaghniar aruem anadi naghın iti. Ia uaghan sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorın Faner miriamın itir nguazim, a Isipın kantrin mitaghniamın iti, egha notın amadaghan ghua Ekronın nguibamın nguazim, ia a inizir puvati. ⁴ Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonın nguazimın itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin nguibamın oto, an Amorıan nguazir mitaghniamın iti. Ia nguazir kaba tighar ada iniam. ⁵ Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonın nguazir aruem anadi naghın itiba, ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonın Mighsiamın boroghın

itir nguibam Balgatın ikegha ghua Hamatın Tuavir Akamın tu. ⁶ Ia uaghan, Saidonın gumazamizir Lebanonın Mighsiabar ikia ghua Misrefot Maimın nguibamın itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh mangı men agiraghti me aregham, eghti Israelia nguazir kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi moghıra, ni nguazir kaba bar ada abigh, da isi Israelia danighti me dar iki. ⁷ Egh ni datirighın nguazir kam tuiragh a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen anabar me tuirazimningın igharazim, bar me daningigh.”

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

⁸ Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim Moses, a fomıra Rubenın anabamın adarasi, ko Gatın anabamın adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningın faragha zuimın adarasi, nguazir maba me ganigha gıfa. Men nguaziba aruem anadi naghın Jordanın Fanemın vongın iti. ⁹ Ezi men nguazim, an Arnonın Fanemın danganir zarimın tongın itir nguibamın ikegha notın zui. Ezi uaghan Arnonın Fanemın notın miriamın itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimın danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamın otogha ghua Dibonın nguibamın tu. ¹⁰ Egha uaghan Amorıan Atrivim Sihon, an nguibar ekiaba bar ada ini. Sihon fomıra uabi Hesbonın nguibar ekiamın ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha dar gara ghua, Amonian nguazim ko mitaghniam ati. ¹¹ Egha me uaghan Gileatın nguazim isava, Gesur ko Makatın Distrik sara inigha, uaghan Hermonın mighsiam sara, bar ada ini. Egha Basanın Distrighın danganiba bar ada inigha, ghua Salekan nguibamın tu. ¹² Egha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba, bar ada ini. A Refaimbar gumazir

mam, me gumazir ekiar bar ruariba, egha me avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein nguibamningin iti. Ezi Moses gumazir kaba ko misogha me abiragha bar me batoke. ¹³ Egha Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati.

¹⁴ Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a isa me ganingizi, me a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati.

¹⁵ Egha Moses nguazir akuar maba isa vaghvagha Rubenin anabamin ikizibagh aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti. ¹⁶ Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin oto. ¹⁷ Egha bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogha ghua, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon, ¹⁸ ko Jahas, Kedemot, Mefat, ¹⁹ ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir zarir kam in itir mighsiar muziarim gisin iti. ²⁰ Egha Betpeor, ko nguibar Pisgan mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jesimot. ²¹ Nguibar kaba da, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibaba bar moghira. Kar Amorian Atrivim Sihon uabi

Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari. Moses a ko misogha anebiragha uaghan Midianian gumazir dapanir kabav sogha me abira. Men ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba. Me faragha bar moghira nguazir kam in apiagha itima, Atrivim Sihon ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari. ²² Egha Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar gun migeir gumazim, Israelia uaghan a misoghezi an areme. ²³ Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin adarazir nguazir mitaghnam. Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba vaghvagha uari baghavira da ini.

²⁴ Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba tuiragha vaghvagha Gatin anabamin ikizibagh aningizi, me vaghvagha dagh apiaghav iti. ²⁵ Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko Gileatin Distirighin itir nguibar ekiaba, ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban nguibar ekiamin boroghin aruem anadi naghin iti. ²⁶ Egha men nguazim, Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramatmispen nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogha ghua, Mahanaimin nguibar ekiamin otogha, ghua Lodebarin nguazir mitaghnamin tu. ²⁷ Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibar kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran nguibam, Sukotin nguibam, ko Sefonin nguibam, ko Atrivim Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, a faragha an gari. Egha Gatin anabamin adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin tu. ²⁸ Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Gatin anabamin

ikizibar adarazi uari baghavira da inigha dagh apiaghav iti.

²⁹ Egha Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me tuirazimningin mav ganingizi, me vaghvaghera uari bagha a inigha a gapia. ³⁰ Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativaghera an gari. Me uaghan 60 plan nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin distrighin iti, me bar da ini.* ³¹ Men nguazir kam, a Gileatin Distrighin akuam inigha, Astarot ko Edrein nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira ativaghera ganizir nguibamning. Egha Moses nguazir kam isava Manasen otarim, Makirin ovavir boribar ikizibar adarazi vaghvaghera me ganingi.

³² Kamaghira, Moses Moapin danganir zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem anadi naghin amadaghan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da tuiraghera da isa Israelia ganingi. ³³ Egha Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. A kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir aghuir ia inimizimin min iti, kamaghin ia nguazitam inian kogham."

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

¹⁻³ Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vaghvaghera in izibar eghaghanim. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiavira itima, Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mammin akuam ganingi. Egha

a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati.

Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin Kenanin nguazimin otogha givaghera, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababa vaghvaghera men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan 9plan anababa ko anabar mammin akuar igharazim, me daningasa a bagha satu gikararai.

⁴ Egha me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egha me nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati.* Livaiba, me nguibar ekiar mabara ini, ezi nguibar ekiar kabanang, danganir me bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti. ⁵ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Israelia Kenanin nguazim abigha uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

⁶ Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a bagha ize. Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagha iza a migia ghaze, "Ni fo, e Kades Barnea ikiavira itir dughiamin, Ikiavira Itir God, ga bagh damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses mikeme. ⁷ Dughiar kammin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategh mangi nguazir ekiar kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua

* **13:30:** Jair, a Manasen ovavir boribar mam. **13:33:** Diboboniba 18:20; Godin Araziba 18:2 **14:1-3:** Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17 * **14:4:** Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababar otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiraghera 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. **14:6:** Diboboniba 14:30 **14:7:** Diboboniba 13:1-30

uan damazimın ganizir biziba, ki uamategha iza guizbangıra bar uan navim sara Moses geghani. ⁸ Ezi nan aveghbuar na ko ghueziba, me atiatir miğiriğiabagh amima, atiatim gumazamiziba bar moghıra men navir averiabagh izivagha me abini. Ezi ki Ikiavıra Itir God, nan God, an akamın gın ghua uabi isa a ganingi. ⁹ Dughiar kamın, Moses na ko akam akira ghaze, ‘Ni bar deravıra Ikiavıra Itir God, en God, an akamın gın ghua uabi isa a ganingi, kamaghın ni uan dagarimın dikagha aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighti, ia a daperagh an iki kamaghıra ikiam.’” ¹⁰ Egha Kalep ua kamaghın Josua miğia ghaze, “Ni oragh. Israelia gumazamiziba puvatizir danganimın ikiavıra itima, Ikiavıra Itir God bizir kamın gun Moses mikemezi, datirighın 45plan azeniba gıfa. Ezi ki datirighın azenir 85plan ikia egha ikiavıra iti. ¹¹ Fomıra, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dughiam, ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighın nan ikiavıra itima, ki misogh bizibar amu daruvıra ikiam. ¹² Ni datirighın, Ikiavıra Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir miğhsıabar itiba, ni da isi na daning. Ni dughiar kamın uabi ikiav orazi, ki kamaghın miğia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar ekevegha divazir gavgavibar aven iti. Eghti Ikiavıra Itir God, na mikemezi moghın, na ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me aregham.”

¹³ Ezi Josua kamaghın oregha, Ikiavıra Itir God, deragh Jefunen otarim Kalep damuasa God ko miğei. Egha a Hebronin nguibam isava a ganingi. ¹⁴ Guizbangıra, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen otarim, a bar deragha Ikiavıra Itir God, Israelian God, an akamın gın ghua bar uabi isava a ganiga, an gın zui. Kamaghın, a Hebronin

nguibam isa a ganingi. Ezi an ovavir boriba a gapiagha ikia kamaghıra iti. ¹⁵ (Fomıra, me ziam Kiriya Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an Anakian gumazir ruarir bar ekiar mam.)

Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziba uam Kenanin nguazir kamın otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

¹ Ezi Judan anabamın adarazi bar nguazir me Juda bagha bighizim inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir mitaghniyam sautin amadaghan ghua, Idomın kantrin tugha, bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganim sara ghu. ² Men nguazir mitaghniyar sautin amadaghan itim, an Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegha ghua, ³ tuavir Akrabimın ghuavanadim gitagha ghua sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimın otogha ghua, Kades Barnea gitagha ghua Hesronin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamın oto. Egha raghirigha ghua Karkan nguibamın oto. ⁴ Egha ghua Asmonin nguibamın otogha, Isipin nguazimın mitaghniyam abighizir daghurir muziarimın ghuavanaga Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimın mitaghniyam.

⁵ Ezi men nguazir mitaghniyar aruem anadi naghın itim, an Amangsizim Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuanaga Jordanin Fanemin akamın oto. Ezi notin amadaghan itir nguazir mitaghniyam, a Jordanin Fanemin akamın ikegha, ⁶ ghua Bethoklan nguibamın otogha ghua, notin amadaghan ghua Betaraban nguibamın otogha ghua Bohanin dagiamın oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamın ziam.) ⁷ Egha Akorin danganir zarimın

ghua, Debirin nguibamin otogha, notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar ekiamin ghu. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tu-avir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim iti. A danganir zarir kamın sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniyam ghua Ensemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin danganimin oto.⁸ Egha sautin amadaghan ghua Hinomin Otarimin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalemın nguibam danganir kamın iti. Ezi nguazir mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti. Mighsiar kam, a Refaimin danganir zarimin iti.⁹ Egha ghua Neptoan dipar emimirimin otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto. Egha kagh nguazir mitaghniyam ua ragha ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriati Jearim.¹⁰ Egha Balan nguibamin mitaghniyam ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita.¹¹ Egha ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamın mitaghniyam ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa.

¹² Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniyam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghua. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvaghera nguazir kaba inigha dagh apiaghav iti.

Kalep Hebron ko Debirin

15:13: Gumazir Dapaniba 1:20

nguibar ekiamning ini

(Gumazir Dapaniba 1:11-15)

¹³ Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriati Arba. Arba ana Anakian ovavim.¹⁴ Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmai, me Anakin ovavir boriba.¹⁵ Egha gin Kalep nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamın ziar mam, Kiriati Sefer.)

¹⁶ Egha Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.”

¹⁷ Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamın gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.¹⁸ Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”

¹⁹ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

²⁰ Kar Judan anabamin aven itir ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba.

²¹ Nguibar sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniyamın

boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kedes, Hasor, Itnan, ²⁴ Sip, Telem, Bealot, ²⁵ Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an ziar mam Hasor, ²⁶ Amam, Sema, Molada, ²⁷ Hasargada, Hesmon, Betpelet, ²⁸ Hasarsual, Berseba, Bisiotia, ²⁹ Bala, Im, Esem, ³⁰ Eltolat, Kesil, Horma, ³¹ Siklak, Matmana, Sansana, ³² Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distrighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

³³ Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna, ³⁴ Sanoa, Enganim, Tapua, Enam, ³⁵ Jarmut, Adulam, Soko, Aseka, ³⁶ Saraim, Aditaim, ko Geder, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti.

³⁷ Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat, ³⁸ Dilean, Mispa, Joktel, ³⁹ Lakis, Boskat, Eklon, ⁴⁰ Kabon, Lamas, Kitlis, ⁴¹ Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁴² Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan, ⁴³ Ipta, Asna, Nesip, ⁴⁴ Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁴⁵ Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba, ⁴⁶ nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu. ⁴⁷ Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba,

bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.

⁴⁸ Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kam in itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko, ⁴⁹ Dana, Kiriati Sefer, an ziar mam Debir, ⁵⁰ Anap, Estemoa, Anim, ⁵¹ Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵² Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan, ⁵³ Janim, Bet Tapua, Afeka, ⁵⁴ Humta, Kiriati Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁵ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta, ⁵⁶ Jesril, Jokdeam, Sanoa, ⁵⁷ Kain, Gibe, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁸ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor, ⁵⁹ Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶⁰ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriati Bal, an ziar mam Kiriati Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aning in boroghin iti.

⁶¹ Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganim in itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka, ⁶² Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶³ Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalem in nguibar ekiam in itiba. Kamagh in,

15:63: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * **15:63:** Akar kam, "Jerusalem in ikiavira iti," kar en dughiam in akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam in migei.

me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalem in ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraimin anabamin adarazi bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitagniam Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin amadaghan Jerikon mozir pabar ikegha ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir mighsiabar ghua Betelin nguibamin oto. ² A Betelin otogha ghua, Lusin nguibamin otogha ghua Atarotin oto, danganir kam Arkaia an ike. ³ Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egha ghua Geserin nguibamin otogha, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.

⁴ Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin anabamin adarasi, me nguazir kaba ini.

⁵ Kar Efraimin anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitagniam, aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegha ghua Bethoron nguibamin tu.

⁶ Egha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimin iti. Ezi men mitagniam aruem anadi naghin amadaghan ighuigha ghua, Tanatsilon nguibam gitagha ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamin tu.

⁷ Egha Janoan nguibam ategha ghua Atarotin nguibar ekiam ko Naran nguibar ekiam giraghu. Egha ghua Jerikon nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin tu.

⁸⁻⁹ Egha Tapuan nguibar ekiamin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Kanan Fanemin

otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men boroghin itiba, me bar ada isa Efraimin anabamin adarazigh aningi. Efraimin anabamin adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen nguazimin aven iti. ¹⁰ Efraimin adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamin itibav sogha me batoghezir puvati. Kamaghin, Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimningin igharazim bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam Manasen anabamin adarazi bagha bighizir nguazim, me an ovavir boribagh aningi. Ezi Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik ko Basanin Distrihin itir nguaziba isa an ovavir boribagh aningi. ² Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh aningi. Manasen ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba, me vaghvagha uan ikizir ekiabar inazir afeziabar otifi. ³ Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsa. ⁴ Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, 'En afeziamin aveghbuabar otariba tongin ia nguazitam e daningigh.'" Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba

abigha Selofehatin guivibagh aniga, egha maghira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningi. ⁵⁻⁶ Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba ko otaribagh aningi. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar moghira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin adarasi, Jordanin Fanemin vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin nguaziba ini.

⁷ Manasen anabamin adarazir nguazir mitaghniyam, Aserin anabamin nguazimin ikegha ghua Mikmetatin nguibamin oto, an aruem anadi naghin amadaghan Sekemin nguibar ekiamin iti. Egha mitaghniyam sautin amadaghan ghua Entapuabar nguazimin tu. ⁸ Ezi Manasen anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazimin mitaghniyam, Tapuan nguibar ekiamin kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim. ⁹⁻¹⁰ Ezi Efraimin adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti, ezi aningin nguazir mitaghniyam aruem uaghiri naghin Kanan daghurimin uaghira, Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu. Ezi Aserin nguazim not ko aruem uaghiri naghin aningin tongira iti, ezi Isakarın adarazir nguazim, not ko aruem anadi naghin aningin tongira iti. ¹¹ Isakar ko Aserin nguazir mitaghniyamningin aven, Manasen anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar aning okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko Megido, ko nguibar da okarigha itiba.* ¹² Ezi Manasen anabamin adarasi, Kenanin gumazamiziba nguibar ekiar kabar me batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar

kabar ikiavira iti. ¹³ Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati.

¹⁴ Egha gin Josepin ovavir boriba, Josua bagha izegha a migia ghaze, "Ikiavira Itir God bar deragha e gamizi, e bar aviraseme. Ezi e nguazir aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganingi."

¹⁵ Ezi Josua kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ian avirim bar ekeveghti Efraimbar mighsiabar itir nguazim ian suvighti, ia uari ghuanang Peresia ko Refaimian ruarir ghurimin mangi, uari baghvira nguazitamin ganiva anezenegh."

¹⁶ Ezi Josepin ovavir boriba kamaghin a migei, "Mighsiar nguazir kam en sufi. Kenania, me danganir zarimin nguazir voroghira ireghav itiba, me bar moghira midorozir karisin ainin gavgaviba itiba iti. Betsanin nguibar ekiam ko an okarigha itir nguibaba ko, Jesrilin nguibamin boroghin danganir zarimin itir adarasi, me bar ainin midorozir karisba iti."

¹⁷ Ezi Josua kamaghin Efraim ko Manasen anabamningin adarazir nighniziba fa me migia ghaze, "Ian anabamningin aven ia guizbangira bar avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir vamira, a ian sufi. Kamaghin, ia nguazir igharazitaba uaghan ada iniam. ¹⁸ Egh nguibar mighsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam a guizbangira ruarir ghurir pizim, ia an mitaghniar tamin ikegh an ingar mangi, an saghon itir mitaghniar igharazimin otogh. Kenania gavgavigha midorozir karisin bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh men agintighti me aregham."

18

Josua nguazir igharazim bar anebigha Israelia bar me ganidi

* **17:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **17:12:** Gumazir Dapaniba 1:27-28

¹ Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a bativamin Purirpenim asara. ² Dughiar kamın Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tighar da iniam. ³ Ezi Josua kamaghın Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghın amigha ghuava a inizir puvati?” ⁴ Ia 7plan anabar nguaziba puvatizar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na daningigh. ⁵ Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam. ⁶ Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi, satu gikiararangam. ⁷ Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghın, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba.”

⁸ Ezi Josua kamaghın gumazir mangasa misevezibav gei, “Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin

damazimin satu gikararang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba.” Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue. ⁹ Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize. ¹⁰ Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi.

Nguazir me Benjaminın anabamin adarazi bagha bighizim

¹¹ Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminın anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti. ¹² Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniyam, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto. ¹³ Egha nguazir mitaghniyam bar ghua Lusın nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lusın ziar mam, Betel. Egha ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghın itir mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. ¹⁴ Mitaghniyar kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar ekiamin boroghın iti. Egha aruem ghuaghiri naghin ghua, egha ragha sautin amadaghan zui. Egha sautin amadaghan ghuaghira Kiriya Balin nguibamin oto, an ziar mam, Kiriya Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam.

Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam, kagh ikegha aruem uaghiri naghin iraghu.

¹⁵ Ezi sautin itir mitaghniyam, Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoan nguibamin boroghin itir dipar emimirimin tu. ¹⁶ Egha mitaghniyam bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin itir mighsiamin miriamin ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin danganir zarim atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniyam ghua Enrogelin dipar emimirimin tu. ¹⁷ Egha mitaghniyam notin amadaghan ghua Ensesimin dipar emimirimin otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir kam sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha nguazir mitaghniyam ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mam in ziam.) ¹⁸ Egha ghua mighsiar mam in pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniyam bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu. ¹⁹ Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam. ²⁰ Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizar mitaghniaba.

²¹ Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizar nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla,

Emek Kesis, ²² Betaraba, Semaraim, Betel, ²³ Avim, Para, Ofra, ²⁴ Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distrighin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot, ²⁶ ko Mispa, Kefira, Mosa, ²⁷ Rekem, Irpel, Tarala, ²⁸ Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibeon, ko Kiriati Jearim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19

Nguazir me Simeonin anabamin adarazi bagha bighizim

¹ Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh aningizir nguazim bar an tongira iti. ² Kar Simeonin anabamin adarazi inizar nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada, ³ Hasarsual, Balam, Esem, ⁴ Eltolat, Betul, Horma, ⁵ Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa, ⁶ Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti. ⁷ Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghin itir nguibar dozir maba ini. ⁸ Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatberin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini. ⁹ Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin

Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.

Nguazir me Sebulunin anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁰ Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniyam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu. ¹¹ Ezi men nguazir mitaghniyam ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi naghin itir daghurimin tu. ¹² Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniyam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo. ¹³ Ezi mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghu. ¹⁴ Egha notin itir mitaghniyam ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu. ¹⁵⁻¹⁶ Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarın anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁷ Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 4 Isakarın anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ¹⁸ Isakarın anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot, Sunem, ¹⁹ ko Hafaraim, Sion, Anaharat, ²⁰ ko Rabbit, Kision, Ebes,

²¹ ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases. ²²⁻²³ Isakarın anabamin nguazir mitaghniyam ghua, Taborin Mighsiamin suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarın anabamin adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

²⁴ Josua ghua satu gikararaima, Isakarın anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ²⁵ Aserin anabam inizir nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap, ²⁶ ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniyam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatın nguibar ekiamin tu. ²⁷ Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimin ghua notin amadaghan Betemek ko Neielin nguibamningin tu. Egha mitaghniyam ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua Kabulın nguibamin otogha, ²⁸ ghua Ebron, Rehop, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamin tu. ²⁹ Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamin otogha iza, Tairin nguibar ekiamin tu, nguibar ekiar kamın divazim bar gavgafi. Egha mitaghniyam ua ragha Hosan nguibar ekiamin otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Aserin anabam uaghan nguibar ekiar kaba ini: Mehebel, Aksip, ³⁰⁻³¹ ko Uma, Afek, ko Rehop. Aserin anabamin adarasi, nguibar ekiar 22pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

³² Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 6 Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ³³ Ezi men nguazir mitaghniyam, Helepin nguibar ekiam ko Sananimin nguibamin tughav itir Okin temer ekiamin povimin ikegha ghua, Adami Nekepin nguibar ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar ekiamin otogha, ghua Lakumin nguibar ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto. ³⁴ Egha mitaghniyam ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua Asnot Taborin nguibar ekiam ko Hukokin nguibar ekiamin oto. Ezi Sebulunin anabamin nguazir mitaghniyar sautin itim, a Naptalin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniyar aruem uaghiri naghin itim, an Aserin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Egha an nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia Jordanin Fanemin suira.* ³⁵ Men nguibar ekiar divazir gavaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser, Hamat, Rakat, Kineret, ³⁶ ko Adama, Rama, Hasor, ³⁷ ko Kedes, Edrei, Enhasor, ³⁸⁻³⁹ ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabam, 19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

⁴⁰ Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ⁴¹ Danin anabam inizir nguazim, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol, Irsemes, ⁴² ko Salbim, Aijalon, Ibla, ⁴³ ko Elon, Timna, Ekron, ⁴⁴ ko Elteken, Gibeton, Balat, ⁴⁵ ko Jehut, Beneberak, Gattrimon, ⁴⁶ ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamin boroghin

itir danganim. ⁴⁷ Ezi gin, nguazir kamın ghuavir faraghav itiba, Danin anabamin adarazir apanim gamigha nguazir kamın me batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha ghua Laisin nguibamin otogha, me misogha nguibar ekiar kamın gumazamiziba bar me misuagharigha men nguibar ekiam ini. Egha Danin anabamin adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar kam Lais adeggha uan inazir afeziamin ziam Dan a gati. ⁴⁸ Nguibar ekiar kaba, ko nguibar dozir dar boroghin itiba, Danin anabamin adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

⁴⁹ Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin otarim Josuan adarazigh aningi. ⁵⁰ Josua faragha Timnat Seran nguibar ekiam uabi daningasa men azai, an Efraimin anabamin nguazimin ikia mighsiaba itir danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an ingarigha, a gaperaghav an iti.

⁵¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian anababar ikiziba vaghvagha men gumazir dapaniba ko Silon danganimin, me Ikiavira Itir Godin damazimin ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar akamin apiaghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua kamaghira tughagha gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

¹ Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze, ² “Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia

* **19:34:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **19:47:** Gumazir Dapaniba 18:27-29 **20:1:** Diboboniba 35:6-32; Godin Araziba 4:41-43; 19:1-13

mikimti, me nguibar ekier gumazamiziba ari mangi mongamibagh, inamighti da iki. ³ Eghti ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi nguibar ekier kabar tamın modogh ikiam. Eghti aremezir gumazimın tav uam a ikarvaghsi a burian kogham.

⁴ “Eghti gumazir osımtızim gamızim nguibar ekier kamın mongsı mangi otogh, faragh mangi nguibar ekiamın tiar akamın, uan osımtızimın gun gumazir aruabav kemegh. Eghti me an amamangatıghti, a mangi me ko ikiam. ⁵ Eghti gumazir a ikarvaghasava amim an gın iziti, nguibar ekiamın gumazir dapaniba a isi an agharim datıghan kogham. Me fo, a guizbangıra an apanim gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekier kamın gumazamiziba a geghuv deragh an ganam. ⁶ Egh a nguibar ekier kamın averara iki mangiti, me gumazamizibar damazimın kotın aven, an osımtızim tuisıgh a bareghti, an kot deraghti, a nguibar ekier kamın averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim ovengeghamin dughiam otogham. Eghti gın a uamategh uan nguibar a ikegha araezimın mangam.”

⁷ Ezi me kamaghın oregha Naphtalin anabamın nguibar mıghsiamın itir mam Kedes ginaba. A Galilin Distrıghın aven iti. Egha Efraimın nguibar mıghsiamın itim, Sekem ginaba. Egha Kiriya Arba, an ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan anabamın nguibar mıghsiamın itim. ⁸ Egha me Rubenın anabamın nguazimın, Beserın nguibam ginaba. Ni Jerikon tugh Jordanın Fanemın vongın ganti, Beserın nguibar mıghsiam ikiam. An aruem anadi naghın dipaba puvatızir danganimın iti. Egha Gatın anabamın nguazimın, Gileatin Distrıghın aven, me Ramotın nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen anabamın nguazimın, Basanın

Distrıghın aven, Golanın nguibar ekiam ginaba. ⁹ Nguibar ekier mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, eghti men tav atamakuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a ikarvaghsi damuti, an atiing ivegh mangi nguibar ekier kabar aven mangi deragh ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamın gumazamiziba bar a baregham. Eghti gumazir ovevem ikaraghasa amim, faragh deraghvıra oregh fogh suam, gumazir kam ti guizbangıra nıghnıgha a misoghezi an areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir kam osımtızim guizbangıra iti, eghti an a ikaragham. Puvatıghti, puvatıgham.

21

Nguibar ekier me Livain anabamın adarazıgh anıngiziba

¹⁻² Israelia dughiar kamın Kenanın nguazimın, Silon nguibar ekiamın boroghın nguibam aghuıgha an iti. Ezi Livain anabamın gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me mıgıa ghaze, “Ikiavıra Itir God, Moses mıgıa ghaze, ni Livain anabamın adarasi, nguibar ekier danganır aghuıba iti taba ko dar boroghın itir nguazir men asıziba ikiamıba, da isi me danıng.” ³ Ezi Israelian anababa, Ikiavıra Itir God, mikemezi moghın, amua vaghvagha uan nguibar ekier maba ko men asıziba ikiamın nguazir maba isava Livain anabamın adarazıgh anıngi.

⁴ Me faraghavıra Kohatin adarazi iniamın nguibar ekiaba bagha satu gıkararai. Kohatin ikızir ıgharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonın anabam, ko Benjaminın anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganıngi. ⁵ Ezi Kohatin

ikizimın gumazamizir igharaziba, Efraimın anabam ko Danın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir aruem uaghiri naghın amadaghan itim, me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganıngi.

⁶ Ezi Gersonın ikizimın adarasi, Isakarın anabam, ko Aserın anabam, Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghın itim, me uan nguibar ekiar 13pla atugha me ganıngi.

⁷ Ezi Merarin ikizimın adarasi, Rubenın anabam, ko Gatın anabam, ko Sebulunın anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganıngi.

⁸ Egha Ikiavıra Itir God, Moses mikemezi moghın, me Livain anabamın adarazi bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba me danıngasa satu gikararai. Eghti nguibar ekiar kabar boroghın itir nguaziba, Livain adarazi uan asızibar arıghı da ikiam.

⁹⁻¹⁰ Kar Judan anabam ko Simeonın anabam, me ganıngizir nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekiar kaba me danıngasa satu gikararangizi, Aronın ovavir boriba Kohatın ikizimın aven itir adarasi, da ini. ¹¹ Israelia, Kiriati Arban nguibar ekiam isa Aronın ikizimın adarazigh anıngi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam. Hebronın nguibar ekiam, a Judan anabamın nguazimın aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asıziba nguazir kabar dar arıgham. ¹² Nguibar ekiar kamın, Israelia faragha azeniba oparamın nguazir an boroghın itiba, ko an nguibar dozir an boroghın itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha gıfa. Kamaghın, me datırighın nguazir kaba ko nguibar doziba isi Aronın adarazir anıngan koghām.

¹³ Hebron, a nguibar ekiar gumaziba arı mangı mongamin mam. Egha me uaghan nguibar ekiar igharaziba isa Aronın ovavir boribagh anıngi. Dar ziabar kara: Lipna, ¹⁴ ko Jatir,

Estemoa, ¹⁵ ko Holon, Debir, ¹⁶ ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonın anabam 9plan nguibar ekiaba me ganıngi. Eghti nguibar ekiar kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asızibar arıgham.

¹⁷ Ezi Benjaminın anabamın adarazi nguibar ekiar 4pla isa me ganıngi. Dar ziabar kara: Gibeon, Geba, ¹⁸ ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain adarazi uan asızibar arıgham.

¹⁹ Aronın ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asızibar arıgham. ²⁰ Ezi Kohatın ikizir igharaziba, Efraimın anabamın adarazi uan nguibar ekiaba me ganıngi.

²¹ Me anıngizir nguibar ekiar 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimın anabamın nguazir mighsiaba itimın iti, egha a nguibar ekiar gumaziba arı mangı mongamin mam. A ko Geserın nguibar ekiam,

²² ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatın adarazi uan asızibar arıgham. ²³ Ezi Danın anabamın adarazi me nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatın adarazigh anıngi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton,

²⁴ ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatın adarazi uan asızibar arıgham. ²⁵ Egha Manasen anabam me tuirazimningin igharazimın adarasi, me nguibar ekiar pumuning isa Kohatın adarazigh anıngi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Kohatın adarazi uan asızibar arıgham.

²⁶ Kamaghın, Kohatın ikizimın adarazi bar nguibar ekiar 12pla ko, dar nguazir asızibar arıghamiba, ini.

²⁷ Ezi Gersonın ikizim, me Livain anabamın ikizir mam, Israelia nguibar ekiar maba me ganıngi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir faragha zuimın nguibar ekiar pumuning isa Gersonın adarazigh

aningi. Aningin ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distrighin amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.

²⁸ Ezi me Isakarın anabamın nguibar ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat, ²⁹ Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³⁰ Ezi me Aserin anabamın adarazir nguibar ekiar 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon, ³¹ ko Helkat, Rehob. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³² Egha me Naptalin anabamın nguibar ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³³ Egha Gersonin ikizim nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.

³⁴ Egha me Sebulunin anabamın nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamın gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam, Karta, ³⁵ ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ³⁶ Ezi me Rubenin anabamın nguibar ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas, ³⁷ ko Kedemot ko Mefat. Eghti

nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ³⁸ Ezi me Gatin anabamın nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtıziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim, ³⁹ ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ⁴⁰ Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekiar 12pla bar da ini. Men ikizim, Livain anabamın gumazamizir igharaziba.

⁴¹ Israelia bar moghira nguazir me apiazibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain anabamın adarazigh aningi. ⁴² Eghti nguazir bar nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain anabamın adarazi uan asizibar arigham.

Ikiavira Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

⁴³ Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia. ⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God, uan akar dikirizim ginighnigha Israelian akurazi, me uan apanibav sogha bar me abinizi, men apanitam me abirazir puvati. ⁴⁵ Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba Israelia ganingi, egha a deravira dagh amizi, da guizbangiram otifi.

22

Josua, anabar Jordanin Fanemin vongin ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

¹ Israelia, Kenanin nguaziba bar da abigha givazi, Josua, Rubenin anabam ko, Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarasi, a bar men diazi, me iza uari akufa. ² Ezi a kamaghin me migei, “Moses a Ikiavira Itir

21:44: Godin Araziba 7:24; Josua 11:23; 22:4
Josua 1:12-15

21:45: Josua 23:14

22:2: Diboboniba 32:20-32;

Godin ingangarir gumazim, bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan dagh ami. ³ Fomira iza datirighin, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamin me ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavibar gin zui. ⁴ Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar faragha dikirizimin gin ghua avughsazim ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia datirighin uamategh nguazir ia inizibar mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Jordanin Fanemin vongin itir nguazir kaba ia ganingizi, da ian nguazibara. ⁵ Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir Araziba, ia bar deraghvira dar gin mangi da bakinighnighan marki. Da ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvira an gin mangi an Akar Gavgaviba bar dar amu. Ia zurara pamtemin an suiragh. Egh ia uan ifongiaba ko navir averiaba sara, an ingangarim damu.” ⁶ Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemegha, me amadazi, me uan nguibabar zui.

⁷ (Moses fomira Basanin Distrighin aven itir nguazim isa Manasen anabamin akuar mam in adarazigh aningi, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Josua aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin nguazir maba isa Manasen anabamin akuar igharazim ganingi.) Egha Josua me migeima, Jordanin Fanemin vongin mangamin gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangasava amima, Josua, God deragh me damuasa Godin azaragha, ⁸ kamaghin me migia ghaze, “Ia bizir bar aviriba inigha, da sara zui. Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da inigha zui. Ia uan apaniba abiragha inizir bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko da tuiragh uari daning.”

⁹ Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi, me Kenanin nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distrighin itir nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Fomira Moses me migia ghaze, “Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti ia dar ghuaviba ikegham.”

¹⁰ Egha me bar tuavimin ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin Fanemin boroghin otogha, ofa gamir dakozir ekar mam faner miriamin an ingari. ¹¹ Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, “Rubenin anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en amadaghan Jordanin Faner miriamin ofa gamir dakozir mam in ingarigha gifa.” ¹² Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko misoghasa nighnisi.

¹³ Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias amadazi, a Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam in adarazir, ganasa Gileatin Distrighin zui. ¹⁴ Egha me uan anababar 10pla vaghvagher men tongin gumazir dapanir maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagher uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui. ¹⁵ Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei, ¹⁶ “E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, ‘Ia manmaghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir

puvati. ¹⁷ Ia fo, e fomira Peorin danganimin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasighasiki. Ezi an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam damuasa? ¹⁸ Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghuagh akirim ragh a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram. ¹⁹ Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham. ²⁰ Ia bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God e migia ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh." Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin me ariaghire.'"

²¹ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamn adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze, ²² "Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti, deragham. ²³ E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da bar isia mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba, ko God ko navir

vamira ikiasava amir ofaba dar amuti, kamaghin Ikiavira Itir God uabi e gasighasigham. ²⁴ Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kamn nighnizim kamakin, e uan ovavir borir gin otivamibagh nighnisi. E kamaghin atiati, ian ovavir boriba ti gin, en ovavir boribar anogoregh me mikim suam, 'Ia manmaghsua Godin ziam fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God puvati.' ²⁵ Egh me ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, e bagha mitaghnam ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.' Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham. ²⁶ Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamn ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isia mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu.

²⁷ "Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba ko en ovavir borir gin izamiba, an ababanimin min iki, kamaghin men akakagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar isia mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuam. Eghti ian ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.'

²⁸ "En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kinti, me kamaghin me ikarvagham, 'Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an ababanimin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.'

²⁹ "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin

ikia an Purirpenimîn tiar akamîn boroghîn tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamîn danganim inisi, guizîn ofa gamir dakozimîn ingaran kogham, egh ofan bar isia mighiriba ko witîn ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghîn damigham, e Ikiavîra Itir Godîn akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghîn damuan kogham.”

³⁰ Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvagher men gumazir dapaniba, me Rubenîn anabam, ko Gatîn anabam ko Manasen anabamîn akuamîn adarazir, mîgirîgiam baregha bar akonge.

³¹ Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghîn Rubenîn anabam ko, Gatîn anabam ko Manasen anabamîn akuam, men adaraziv gei, “E datirîghîn fo, ia Ikiavîra Itir Godîn akam batoghezir puvati. Kamaghîn, a uan gumazamiziba ko iti. Egh a datirîghîn en atarîva, e gasighasighan kogham.”

³² Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarîn otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenîn anabam ko Gatîn anabam, Gileatîn nguibam ategha uamategha Kenanîn kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar gun bar Israelia geghani.

³³ Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar akongegha ghaze, “E Ikiavîra Itir Godîn ziam fam.” Egha Ruben ko Gatîn anabamningîn adaraziv soghamin nîghnîzir kam, me anetaki.

³⁴ Kamaghîn, Ruben ko Gatîn anabamningîn adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravîra Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mîngarim kamakîn, “Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavîra Itir God, a uavîra God.”

Josua areme

23

(Sapta 23--24)

Josua akar abuananabar Israelia migei

¹ Azenir avîriba zuima, Ikiavîra Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganîngizi, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri.

² Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanîn faragha zuiba, a bar moghîra me akuvagha kamaghîn me migei, “Ki datirîghîn ghurigha gîfa. ³ Ia uari uan damazibar bizibar ganigha gîvagher fo, Ikiavîra Itir God, ian God, ian akuragha bizir avîribagh amua, ian apanibav sogha me abîni. Ikiavîra Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami.

⁴ Ia datirîghîn deravîram oragh, ian nguazim, aruem anadi naghîn Jordanîn Fanemîn ikegha ghua, aruem uaghiri naghîn Mediterenianîn Ongarir Ekiamîn tu. Ki, apanibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganîngi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tîghar apanibav sogh me abînigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagher gîfa.

⁵ Eghti Ikiavîra Itir God, ian God, ian faragh mangî apanibar amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangî nguaziba iniam. Egha Ikiavîra Itir God, akam akirizi moghîn, ia men nguazim inigham.

⁶ Kamaghîn, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akînafarimîn aven deraghvîra akabar gin mangî. Ia akatam ataghîraghan marki, ia bar moghîra dar suiragh.

⁷ Egh ia ikîzir igharazibar gumazamizir ia ko ikiavîra itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvîra iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangîra mikîmsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apîr dar ziaba fan marki.

⁸ Kamaghîn dera, ia fomîra amizi moghîn, datirîghîn bar deravîra Ikiavîra Itir God ko porogh an gin mangî. ⁹ Bar guizbangîra, Ikiavîra Itir God, ikîzir ekîar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gîfa.

Ezi datirighin ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati. ¹⁰ Ikiavira Itir God, en God, fomira akam akirizi moghin, ia bagha apanibav sosi. Egh a ian tavin akuraghti, a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti me aregham.

¹¹ “Kamaghin, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh. ¹² Egh ia akirim ragh God gasaragh, uamategh mangi, kantrin kamın ikiavira itir gumazamiziba ko porogh, me ko poroghamibar amu, ¹³ egh ia kamaghin fogh, God ikizir kaba me batueghan kogham. Eghti me azuaziba asizibar suizi moghin, ia bagh azuaziba guighti da ian suigham. Egh ian akiraghariba ifozoroghti, ia mizaziba baraghti, me dikonibar ian damazibagh inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God, ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki mizazir kaba ini mangigin ia ovengam.

¹⁴ “Datirighin ki ia ataghiraghamin dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gifa, Ikiavira Itir God, ia daningasa akam akirigha givazir bizitam, pura mangighan kogham. A ia ko akam akirizir biziba da guizbangira bar otifi. An akar dikirizir katam pura ghuzir puvati. ¹⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a uan akar dikirizir aghuibar gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kamın aven ia gasighasigham. ¹⁶ Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar ziaba fiti, Ikiavira Itir Godın aningagharim avimın min ian isigham. Eghti ia dughiar ruarimın nguazir aghuir a ia ganingizir kamın ikeghan kogham. Ia bar moghira

arighiregham.”

24

Josuan akar abuananaba

¹ Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavmanin ingan garibar faragha zuir gumaziba, a me inigha Godın damazimın mitivasa zui. ² Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ian ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam. ³ Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi. ⁴ Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jekop ko Iso. Egha Idomın danganimın mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi Jekop uan otariba ko, me Isipin kantrin iraghue. ⁵ Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighasiki. Egha gin ia inigha Isipin kantri ategha azenan ize. ⁶ Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevimın oto. ⁷ Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir akurvaghana nan araima, ki ghuariar pizimın me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua ongarimın vongin ghua nguazimın otozi, Isipia ongarir torimın men gin zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaningin suiragha, Isipia avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir kamın ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarimın gumazamiziba puvatizir danganimın ike.

23:10: Godın Araziba 3:22; 32:30   **24:2:** Jenesis 11:27   **24:3:** Jenesis 12:1-9; 21:1-3   **24:4:** Jenesis 25:24-26; 36:8; 46:1-7; Godın Araziba 2:5   **24:5:** Ua Me Ini 3:1-12:42   **24:6:** Ua Me Ini 14:1-31

8 “Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amorian nguazir Jordanin Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. 9 Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa. 10 Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuibara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini. 11 Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hitia, Girsasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini. 12 Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apanibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu. 13 Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekiar nguazir kam in aven itiba, ia uari tam in ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api.’”

14 Egha Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin ati-ating, an akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva, uan inazir afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe. 15 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia

godin manamin ziam fam? Ian ovav-iba fomira Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia datirighin itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.”

16 Ezi gumamaziziba kamaghin a ikaragha ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh godin igharazibar ziaba fan kogham, bar puvatigham. 17 E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia, pura ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an amizir mirakelin ekiar aviribar gani. Kantrin e aruibar aven, a bar deravirama e geghuvima, e zui. 18 E zuir dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin e mangi otiv mangamiba, a bar me batuegha Amoria saram otoke. Amoria me faragha nguazir kam in ghuviba. Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an ziam fasa.”

19 Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin mikiman marki, egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin igharazitam a ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge. Ia akirim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba gin amadaghan kogham. 20 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami. Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva pazavira ia damigh, ivezir kuram ia danigh ia agivagham.” 21 Ezi gumamaziziba Josua migia ghaze, “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” 22 Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are, migirigiar

e amir kam, a guizbangira.”

²³ Ezi Josua ua me miġia ghaze, “Ia ikizir iġharazibar aser ian tongin itiba, da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar aven an ziamra fiva, uari isi a daningh.” ²⁴ Ezi gumazamiziba Josua miġei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva, an akamin ġin mangam.”

²⁵ Egha dughiar kamın me bar Sekemın nguibamın ikia, Josua gumazamizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongeziba ko bizir God damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir kamın ġin mangam. ²⁶ Egha Josua akar kaba isava, Godın Akar Gavgaviba itir Akinafarimın aven da osiri. Egha daġiar ekier mam inigha, me Ikiavira Itir Godın ziam fer danganimın boroghın temer Okın povimın anesara. ²⁷ Egha Josua gumazamizibav ġia ghaze, “Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim ġinighniġsi, ia zurara daġiar asaraghav itir kamın gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir miġirigiaba, daġiar kam, bar ada baregha ġifa. A kagh ababanimın min iki niġhnizim ia daningti, ia uan Godın akaba batoghan kogham.” ²⁸ Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

²⁹ Egha ġin Nunın otarim Josua, Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim, a 110plan azeniba ikiava areme. ³⁰ Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamın anefa. Nguibar kam, Efraimın anabamın nguazimın iti, a miġsiaba itir nguazim, egha notın amadaghan Ġasın Miġsiamın iti.

³¹ Ezi Josua ikiavira itir dughiamın, Israelia Ikiavira Itir Godın ziam

fa ghua Josuan ovevemın ġin, Israelia Ikiavira Itir Godın ziam favira iti. Men gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamın, me bar Godın ziam favira iti.

³² Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemın afeziam Hamor, an ovavir boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan daġiabar nguazir kam givese. Bar ġin Israelian gumazamiziba Isipın kantri ategha izir dughiamın, me uan inazir afeziam Josepın aghariba ateravira iza bar abuan uan nguazimın ize. Egha me datirighın Josepın aghariba isa, nguazir Jekop fomira ivezezimın dar afa. Nguazir kam, a Josepın ovavir boribar nguazim.

³³ Ezi Aronın otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibeon nguibamın anefa. Nguibar kam, an Efraimın anabamın miġsiaba itir nguazimın iti. Ezi nguibar kam, an Eleasarın otarim Finiasın nguibam.

Israelian Gumazir Dapaniba

O Jasba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikegha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamın God bizir ekiar mamın en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ikiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apangkuvigh ua men akurvagham. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvagham. Akinafarir kamın eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1--3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

¹ Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?"

² Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, "Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam."

³ Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, "Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam." Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

⁴ Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini. ⁵ Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini. ⁶ Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

⁷ Ezi Adoni Besek kamaghin migei, "Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamazir arazimra, God a ikaragha an na gami." Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalemın ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamin adarazi Jerusalem ko Hebron ini

⁸ Judaba Jerusalemın gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi.

⁹ Me gin ghua, gumazamizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distrighin itiba, ko sautin

amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui. ¹⁰ Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriati Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini.

*Otniel Debirin nguibar ekiam ini
(Josua 15:15-19)*

¹¹ Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamzin ziar mam, Kiriati Sefer.) ¹² Ezi Kalep kamaghin migia ghaze, "Gumazim Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam." ¹³ Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamzin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

¹⁴ Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, "Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?"

¹⁵ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, "Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh." Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judan anabamin adarazi ko Benjaminin anabamin adarazi midorozim gafira

¹⁶ Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me

Temer Detba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamzin iti.

¹⁷ Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, "Horma," a gati. ¹⁸ Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini.

¹⁹ Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura. ²⁰ Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingi. Ezi Kalep zuima, Anakin ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke.* ²¹ Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalemn iti darazi batoghezir puvati, kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti.

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

²²⁻²³ Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiar kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui. ²⁴ Gumazir kaba gumazir mamn gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, "Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham." ²⁵ Ezi a

1:20: Josua 15:13-14 * **1:20:** Ikizir kabar ziaba ves 10in iti, ni Diboboniba 13:22 uaghan an gan.

1:21: Josua 15:63; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4

tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiam kamın aven itir gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui. ²⁶ Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimın ghugha, nguibar ekiam mamın ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighın an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

²⁷ Ezi Manasen anabamın adarasi, me Betsan nguibamın itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiam kabar boroghın itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati. ²⁸ Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

²⁹ Efraimın anabamın gumaziba Kenanın gumazamizir Geserın nguibar ekiamın itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongın danganir kamın iti.

³⁰ Ezi Sebulunın anabamın gumaziba, gumazamizir Kitronın nguibar ekiam ko Nahalalın nguibar ekiamın itiba batoghezir puvati. Kamaghın, Kenanian gumazamizir kaba men tongın ikiavira iti. Ezi Sebulunın gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³¹ Ezi Aserın anabamın gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonın nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati.

³² Me, me batoghezir puvati, kamaghın, Aserian gumazamiziba Kenanian tongın ikiavira iti.

³³ Ezi Naptalin anabamın gumaziba, gumazamizir Betsemesın

nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamın itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongın iti. Egha Naptalin anabamın adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³⁴ Ezi Amoria gavgavigha Danın anabamın gumazamiziba batoghezir, me ghua mighsiar danganimın ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimın itir puvati. ³⁵⁻³⁶ Amoria uarira Heresın Mighsiam ko, Aijalonın nguibar ekiam, ko Salbimın nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniam, Tuighakabar Mighsiamın Pin Zuir Tuavimın ikegha ghua, Selan nguibamın otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamın gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Ikiavira Itir Godın ensel Israelia migei

(Josua 24:29-31)

¹ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel, Gilgalın nguibam ategha, Bokimın nguibar ekiamın ghu. Egha kamaghın Israelia migei, “Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghın migei, ‘Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogham. ² Kamaghın, ia gumazamizir nguazir kamın itiba ko akar dikirizir gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.’ Ki datirighın garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami. ³ Kamaghın, ki kamaghın ia migei, ia men nguazibar aven mangi me batoghsı damuamin dughiamın, ki ian faragh mangighan kogham. Puvati. Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar mın ian suigh ia

damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategham. Eghti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o.”

⁴ Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba baregha, bar puviram azi. ⁵ Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, “Bokim.” Egha danganir kamın, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami.*

Josua areme

⁶ Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvaghera me bagha misevegha me ganingiziba inigha, dagh apia. ⁷ Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagha amizir bizibar ganizir dughiamin tu. ⁸ Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme. ⁹ Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin amadaghan Gasin Mighsiamin boroghin iti. ¹⁰ Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumazamizir igiaba otivigha, men danganiba ini. Gumazamizir gin otivizir kabanang, me Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha bizir a Israelian akurvaghera amiziba, bar da gin amada.

Israelia ua Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati

¹¹ Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ¹² Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha tintinibar gumazamizir men tongin itibar asebar

ziaba fe. Israelia uan iteviba apira aser kabar ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningaghe. ¹³ Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagha an ategha, Balin asem ko Astarten aser amizibar ziaba fe.

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God bar men aningaghegha, midorozir gumaziba ko okimakar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogha men biziba bar da okeme. Ikiavira Itir God me isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagh misoghan ibura. ¹⁵ Me zurara misoghasa zuir dughiar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dughiar kuramin iti.

¹⁶ Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragha midorozir gumaziba ko okimakar gumazibar aghariba da uam me ini. ¹⁷ Ezi gumazamiziba kamaghiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvati. Me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha arui moghin, me aseba bagha bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Gavgavibar gin zui, ezi merara datirighin kamaghin amir puvati. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki. ¹⁸ Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagha aziava arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughiba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghavaghera me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvaghera Israelian akurvaghera apanibar gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamın akurvagh an gan

* **2:5:** Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, “Azi darasi.” **2:9:** Josua 19:49-50 **2:14:** Josua 7:12; 2 Atriviba 17:20; Onger Akaba 44:12; Aisaia 50:1

mangi an aremeghamin dughiamin tugham. ¹⁹ Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afiragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin mangasa bar gavgafi, egha da ataghiraghan aghua.

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, "Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati. ²¹ Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inizir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham. ²² Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basanti ki ganasa, me nan migirigibar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham." ²³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3

Ikiavira Itir God midorozir arazibar Israelian akakaghasa

¹ Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tam in ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa. ² Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otiviziba midorozimin me geghan men sure damuam. ³ Kar God Kenanin nguazimin ataghizir

ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu. ⁴ Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham? Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganingi. ⁵ Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba. ⁶ Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimin oto

⁷ Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe. ⁸ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin gavgavimin apengan iti. ⁹ Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira. ¹¹ Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme.

Ehut gumazir dapanimîn oto

¹² Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir Godin damazimîn an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira. ¹³ Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini. ¹⁴ Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kanibar min ingara ghua 18plan azenibar tu.

¹⁵ Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamîn, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu. ¹⁶ Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghumtizir pumuning itir mamîn ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kamîn ruarim 50 sentimitan tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha mangasava amimîn, a midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kam isa uan agharir guvimin apengan buar akirimîn korotiar ruarimîn aven a modo. ¹⁷ Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam. ¹⁸ Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me uamatenge.

¹⁹ Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimin otifi. Egha danganir kamîn, Ehut Moapian atrivimin ganasa a bagha uamatenge. An Atrivim Eklonin ganigha kamaghin a migei, "Atrivim, ki ni mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira a baragham." Ezi atrivim

kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Ia mangi, ga uaningra ikiam." Ezi ingangarir gumaziba bar moghira azenan ghue. ²⁰ Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven, an pin itir danganir orangtizimin avughsava irighav iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, "Ki God da izezir migirigiar ni mikimamin mam iti." Ezi atrivim dikavigha tuzima, ²¹ Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimin apengan korotiar ruarir aruzimin aven, buar akirim gisin modozir sabam asigha, atrivimin navim gasara. ²² Ezi Ehut atrivim da sabar ghumtizir pumuning itim asizir puvati, an ghumtizim ko an misiam sara bar an navimin aven ghu. Ezi an navimin ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimin tu. ²³ Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha azuarimin azenan otogha deragha tiar akamning asaragha ghu. ²⁴ Ezi gin an ingangarir gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, "Atrivim ti uan avughsazir danganimin ikia uan davir danganimin aven ikiama." ²⁵ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimin a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimin irighav iti!

²⁶ Ezi ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modo.

²⁷⁻²⁸ Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimin ghua, Efraimin anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misogham. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, "Ia nan gin izi. Guizbangira,

Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham.” Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moapian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati. ²⁹ Ezi dughiar kam in Israelia Moapian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati. ³⁰ Kamaghira, Israelia dughiar kam in Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanim in oto

³¹ Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

Deboran eghaghanim

4

(Sapta 4--5)

Debora ko Barak apaniba abira

¹ Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir arazir kurabagh ami. ² Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam. ³ Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai.

⁴ Ezi dughiar kam in, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mam in amuim,

an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanim in ikia nighniziba isa Israelia ganidi. ⁵ Debora zurara Temer Detin Povimin apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Efraimin anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti.

⁶ Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiar kam ni daningasa, ‘Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh. ⁷ Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misogham. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.’”

⁸ Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, “Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham.”

⁹ Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kam in aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati.” Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui.

¹⁰ Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui.

¹¹ Ezi dughiar kam in, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananim in itir okin temer

ekiamin boroghin an ingari.

¹² Ezi Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Mighsiamin ghuanabo. ¹³ Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui. ¹⁴ Ezi Debora kamaghin Barak migei, "Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kam in Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham." Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Mighsiam ategha uaghiri. ¹⁵ Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar onгани. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin aravghu. ¹⁶ Ezi Barak men karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Siseran midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati.

¹⁷ Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati. ¹⁸ Dughiar kam in, Jael Siseran gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera migei, "O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki." Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara. ¹⁹ Ezi Sisera Jael migha ghaze, "Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na daningighti ki anemeka." Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha

a modo. ²⁰ Ezi Sisera kamaghin Jael migei, "Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, 'Gumazitam kagh iti?' Eghti ni kamaghin a mikim suam, 'Puvati.'"

²¹ Ezi Siseran mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mam in suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar aghumra Siseran amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Siseran dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme. ²² Dughiar kam in, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a migei, "Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham." Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia mamaghira iti.

²³ Ezi dughiar kam in God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki. ²⁴ Ezi Israelia misogha ghua bar gavgavigha Kenanian atrivim Jabin ko an midorozir gumazibagh asighasiki.

5

Debora ko Barakin onger akam

¹ Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange:

² E Ikiavira Itir God in ziam fam. Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha ghua, pamten misoghasa nighnsi.

Ezi gumazamiziba misoghasa pamtem in nighnigha bar akonge.

E Ikiavira Itir God in ziam fam!

³ Ia atriviba, oragh!

- Ia gumazir dapaniba, ia deravira kuariba arigh oragh!
 Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam.
 Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginighnigh ighiam damuam.
- 4 O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam ataghizir dughiam, kar Idomin nguazim, ni izaghirima, mikimkizim nguazim ginobazi, amozim arigha mighsiabar izaghiri.
 Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha nguazimin izaghiri.
- 5 Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi, a Sainaian God, a Ikiavira Itir God, Israelian God.
- 6 Anatin otarim Samgarin dughiam, ko Jaelin dughiam, gumazir dagiaba bagha biziba amadiba, me okimakiar gumazibar atia-tia uamategha tuavir ekiamin aruir puvati.
 Me mangi zegh gamua, egha moga kiriar tuavir dozibagh arui.
- 7 O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bizitam gamizir puvati.
 Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin tu.
 Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar mam.
- 8 Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin, midoroziba me batifi.
 Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti, egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati.
- 9 Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti.
 Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi.
 Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- 10 Ia gumazir donkin ghurghuribar satelbagh apiaghiriba, ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba, ia bizir kamın gun mikim.
- 11 Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba, me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuibara amuava apaniba abira.
 Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, bar deragha apanibagh afira.
 Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize.
- 12 O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi.
 Ni faragh mangi ighiatam bangi!
 O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh!
 Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh.
 Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi.
- 13 Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi.
 Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a bagha iza misoghasa uari akufi.
- 14 Efraimin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto, Efraimin adarazi fomira Amalekia abiragha men nguazim ini.
 Me datirighin Benjaminin anabamin adarazir gin zui.
 Ezi Makirin adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri.

Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba uan ghuarar gavgavibar suigha izaghiri.

¹⁵ Ezi Isakarın anabamin gumazir dapaniba Debora ko izi.

Isakarın anabamin gumazir kaba deravira Barakin gin zuima,
a men faragha ghua zuamira danganir zarimin zui.

Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning ikia mangangan aghua.

¹⁶ Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavira iti?

Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa?

Bar guizbangira, Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning iti.

¹⁷ Ezi Gileatin Distrighin itir adarasi, me pura Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin ikiavira iti.

Ezi Danin anabamin adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari?

Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir dadarimin iti.

Me pura ongarir miriamin, kuriba itir danganimin uarira iti.

¹⁸ Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin adarasi, uan mikarzipagh nighnizir puvati.

Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha, atam midorozir danganimin oveghai.

¹⁹ Dughiar kamın, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha, Megidon dipamin boroghın misosi.

Kenanian atriviba misogha, midorozim gafirazir puvati.
Me uaghan silvan taba inizir puvati.

²⁰ Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi.

Da pin overiamin uan tuavimin ghua, Sisera ko misosi.

²¹ Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue.

Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi.

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
ki bar uabin gavgavigh midorozir gumazir gavgavimin min daru mangam!

²² Ezi hoziar atamra ivemara zuiba, me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti.

²³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei,

“Merosin nguibar ekiamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.

Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin akurazir puvati.

Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai,

A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham.

Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamın itiba me uaghan ikuvigham.”

²⁴ Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam,

God deraghviram a damuti, an navim bar akuegham.

An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afiragham.

²⁵ Sisera dipam bagha Jaelin azarazi, an oter eborim a ganingi.

An oter ovim itir bar aghuarim inigha

itarir ganganir aghuarim itimin a inigha izi.

²⁶ A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamın suira,

egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira.

A Siseran dakurum misogha anebiki.

- A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri.
 A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu.
- 27 Ezi Sisera tevimning apirigha soroghafariba kunigha, Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti, gumaka a uam angamira itir puvati.
 A bar aremegha gifa.
- 28 Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati.
 A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei,
 “Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati?
 Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?”
- 29-30 Ezi an fofozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze,
 “Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam.
 Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam.
 Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriavira iti.
 Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam.”
- Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati.
- 31 O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng.
 Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim

otogha pamten nguazim gisira.

Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaghanim

6

(Sapta 6--9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

¹ Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari.
² Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi.
³ Israelia dagheba oparamin dughiabar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi.
⁴ Egha me nguazir kamin uari bagha averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagh asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue.
⁵ Egha me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir irubuaba uari akuvagha izi moghin, men gumazamiziba ko kamelba bar aviraseme. Guizbangira, gumazitam me mengan iburagham, ezi me izava Israelian azeniba bar dagh asighasiki.
⁶ Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha daghem bangin amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagh aziava arai.

⁷ Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvaghasa Ikiavira Itir God bagh arai.
⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam inigha

izir gumazir mam amadazi, a me bagha izi. A kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar fomira Isipia dughiar ruarimin ia gativagha ian garima, ia men ingangarir gumazamizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven ia inigha azenan izegha gifa. ⁹ Ki Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kam in gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin, ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa ia ganingi. ¹⁰ Egha ki kamaghin ia migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian asebar ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin apia.' Ezi ia nan akam batoke."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okin tememin apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba mirmirir dagiar miner ekiamin aven modoghav iti. Egha an an aven Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti. ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti." ¹³ Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki."

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gavgavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni amadazi ni zui." ¹⁵ Ezi Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian

akuragh ua me inigham? Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati. Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egha uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam." ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, "Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham."

¹⁷ Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighti, ki ganigh fogh suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei. ¹⁸ Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam."

Ezi ensel kamaghin migei, "Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam."

¹⁹ Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egha pluan yisba puvatizir maba uaghan da tuezzi da isi, dar osimtizim 25 kilogrem in tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egha a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi. ²⁰ Ezi ensel kamaghin a migei, "Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egh diparsizim isi aning gingegh." Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami. ²¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragha an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogha asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha garava avenge.

²² Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egha bar aguaghfagha ghaze, "Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin

gani. Datirighin bizir tizitam na batogham? Ni nan akuragh!”

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogham.”

²⁴ Kamaghin, Gideon danganir kamın Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamın ingarigha kamaghin a dibora ghaze, “Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anıdim.” Dughiar kamın ikegha iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamın mitighav ikiavira iti, kar Abieserın adarazir nguazim.*

²⁵ Ezi dimagarir kamın Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ni mangi uan afeziamın bulmakaubar tongın, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egh ni uan afeziamın marvir guar asem Balın ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apırigh. Egh aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegh, kar temer akinir ekiar ofa gamir dakozimın boroghın mitighav itim. ²⁶ Egh ni mighsiar dozir kam gisın na bagh deraghvira ofa gamir dakozir tamın ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun kam misueghıva, dipenir akinir ni dutuzimın avim atigh, namba 2ın bulmakaun kam isi, ofan mın a tuaghti, a bar isi mighirigh.”

²⁷ Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiamın itir gumazir igharaziba ko a uan adarazir atiatingi. Kamaghın amizi, a dimagarimın a gami.

²⁸ Bar mizarazimın nguibar ekiamın itir gumazamiziba dikavigha garima, Balın ziam famın ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiar an

boroghın mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamın ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa ofa gamigha gifa. ²⁹ Ezi gumazamiziba uarira uarir azai, “Tınara bizir kam gami?” Me azangsigha ghua kamaghın fo, Joasın otarim Gideon, a bizir kam gami.

³⁰ Ezi me kamaghın Joas migei, “Nın otarim, asem Balın ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekiar an boroghın mitighav itim apiriaghati. Kamaghın, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an a aremegham.”

³¹ Ezi Joas kamaghın gumazir an ataribar akam ikaragha ghaze, “Ia asem Balın akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balın akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamın an a aremegham. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balın ofa gamir dakozim. Kamaghın, Bal guizbangıra god, a uabi uabın akuragh.”

³² Dughiar kamın ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghın migei, “Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balın bizim. Kamaghın, Bal uabi uabın akuragh.” Kamaghın, me “Jerubal,” Gideon gati.†

³³ Dughiar kamın, Midianın adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghın itir gumazamiziba, me uari akuvagha iti. Egha me Jordanın Fanem abigha vongın ghua, Jesrılın danganir zarimın averpenibar ingarigha dar iti. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir Godın Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserın adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a sipsipın komın ingarizir sigham givi. ³⁵ A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamın nguazimın itir adaraziv gıa ghaze, me izi an gin mangam. A

* **6:24:** Migirigiar kam, “ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamın mitighav ikiavira iti,” kar migirigiar datirighın itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomıra akınafarir kam osirizimın dughiamın iti.

† **6:32:** Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamın kamaghın ghu, “Bal uabi uabın akuragh.”

uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa.

³⁶ Ezi Gideon kamaghin God migei, "Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh. ³⁷ Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghin fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki Israelian akurvagh." ³⁸ Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara oseghe dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimin ganasa zui. Egha sipsipin arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagh.

³⁹ Egha gin Gideon ua ghua kamaghin God migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamagsua, ni na ateghti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kam in ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra misingigh iki." ⁴⁰ Ezi dimagarir kam in, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

¹ Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimin miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti.

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, 'E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.' Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham.

³ Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, 'Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.'" Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezi, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.

⁴ Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki."

⁵ Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni gumazibav kinti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh." ⁶ Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, "Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi." ⁸ Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan

nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighbaba ini. Dughiar kamın, Gideonın gumazibar averpeniba mong pın amadaghan itima, Midianian averpeniba, vın amadaghan danganır zarımın iti.

⁹ Ezi dimagarir kamın, Ikiavıra Itir God kamaghın Gideon mıgei, “İa mangı Midianian danganımın midorozim foregh. Kİ ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangıra, kİ me isa ian agharim gatigha gıfa. ¹⁰ Nı midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nın gın mangı, Midianian averpenibar magıri. ¹¹ Egh men mıgıriğıaba baraghıva mısoğhsi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghın men mıriamın uaghıri.

¹² Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghın itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamın mın danganır zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar avıraseme, mati ongarımın gıgim. Gumazitam ti me mengan iburagham. ¹³ Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghın uan irebamın gun uan namakam geghari, “Kİ irebamın garima, me balın ovızıba isa balın bretın mamın ingari, ezi bretın kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganır kamın aven iza averpenim pamten a mısoğhezi a ragha ghua nguazim giri.”

¹⁴ Ezi gumazir kamın namakam kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangıra, ababanir kam en aka. Kar, Gideonın midorozir sabamra. Gideon, a Joasın otarim, İraelian gumazir mam, anarıra. Guizbangıra, God Gideonın

akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e ağıvaghıam. Irebar kamın mıngarım, kamaghıra ghu.”*

¹⁵ Ezi Gideon irebar kamın eghaghanım baregha uaghan an mıngarım baregha, maghıra itevimning apırigha İkiavıra Itir Godın ziam fe. Egha uamategha İraelian averpeniba iti naghın ghugha kamaghın İraelian dei, “İa dikav! E mangam! İkiavıra Itir God datırighın en akuraghtıma, e midorozımın Midiania dikabiragham.” ¹⁶ Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me arıki. Egha sighbaba ko nguazir mıneba sara inigha bar gumazibagh anıngı. Nguazir mıneba bar vaghvagha korır avıba dar averıabar iti. ¹⁷ Ezi Gideon kamaghın mıgei, “İa deraghvıra nan gan, kİ damuamın arazımra ia uaghan a damuam. Kİ mangı men danganır mıriamın mangıgh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu. ¹⁸ Gumazir okoruuar na ko zuıba sıghabagh ivıti, ia uaghan sıghabagh ivi kamaghın dım, ‘E İkiavıra Itir Godın adarasi! E Gideonın adarasi. E anıng bagha mısoı!’”

¹⁹ Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuıba, me ghua dimagarir arızımın men averpeniba iti naghın mıriamın oto. Dughiar kamın, Midianian averpeniba itir danganımın garır gumazıba avughısa uarigh itaghvırazır dughıam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuıba, sıghabagh ivıava nguazir mıner me sıughızıba abıagharıki. ²⁰ Ezi Gideonın gumazir okoruuar igharazımning kamaghın ganıgha, uan sıghabagh ivıava nguazir mıneba uaghan ada abıagharıki. Me uan agharır kırıabar korır avıbar suıki. Egha agharır guvıbar sıghabar sıughıa, kamaghın dıava arai, “Kar, İkiavıra Itir God ko Gideon baghavıra itir midorozir

* **7:14:** İraelia, me uarı bagha uan azenıbar ingarava opara dagheba isava uarı bretba tua da api. Kamaghın amızı, irebamın aven itir bizir kam, bretın poghpogha ızır kam, a mati İraelian nedazım. Midiania bar danganıbagh arua averpenıbar ingari darasi, ezi irebamın aven itir bizir kam, averpenır dıpırigha ragha ghuzır kam, kar men nedazım.

sabamra!”²¹ Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari.²² Ezi 300plan gumazir kabanang sghabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto.

²³ Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi.²⁴ Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.”²⁵ Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

8:3: Onger Akaba 83:11

¹ Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?” Me bar puv a gimoba an atari.

² Ezi Gideon kamaghin me migei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimin gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira.”³ Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, aningin ziamning Orep ko Sep. Ezi ia aningin firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghin garir bizitam gamizir puvati.” Gideon kamaghin mikemegha givazi, Efraimin anabamin adarazi uam an atari puvati.

⁴ Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, a girigha vongin ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti.⁵ Egha me ghua Sukotin nguibar ekiamin otivigha, Gideon kamaghin Sukotin itir gumazibar azai, “Gumazir nan gin iziba, men mikarziba mitiriam bangin bar amira. Kamaghin, ia bretin taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi.”⁶ Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghin migei, “Ia tighar Seba ko Salmunan suigam. Kamaghin, e tizim bagh bretba isi nin midorozir gumazibar aningam?”

⁷ Ezi Gideon ghaze, “Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia ganti, Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighti, ki gin gumazamiziba puvatizir danganimin mangi benir dikonir taba inigh izi ia misogh, ian mikarziba abighirarigham.”⁸ Egha Gideon me ategha ghua Penuelin nguibar ekiamin ghugha, kamaghira bretba bagha men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi

moghira, men tira. ⁹ Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, “Ki apaniba dikabiragh, egh uamategh izi ian taua apiram.”

¹⁰ Dughiar kamın, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir gumazibara ikiavira iti. ¹¹ Ezi Gideon uan midorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jokbehan nguibam, aruem anadi naghin amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi Gideon zuamira ghua Midianin otogha maghira midorozim fore. Ezi Midianian midorozir gumaziba bar digavir kuram gami. ¹² Ezi Midianian atrivimning, Seba ko Salmuna, aravghu. Ezi puvati, Gideon aningın agintighavira ikia ghua aningın suira. Ezi aningın midorozir gumaziba aguaghfagha bar atiatingi.

¹³ Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin danganim ategha, uamategha iza, tuavir Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavanabo. ¹⁴ A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemin an suiragha kamaghın an azara, terara Sukotin adarazir gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon ganingı. ¹⁵ Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba batogha kamaghın me migei, “Ia kamaghın fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim bagh bretba isi nan midorozir gumazibar aningam? Egha ia na dipova nan ingaravaka, bretin taba nan midorozir gumazibar aningan aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba

ko Salmuna aningra, ki aningın suiragha gifa!” ¹⁶ Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba puvatizir danganimin inizar Sukotia misogha mizazim me gase. ¹⁷ A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiriaghatizi, a iri. Egha nguibar ekiar kamın itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁸ Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, “Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?”

Ezi aning kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagha mati, atrivir mamın otariba.”

¹⁹ Ezi Gideon kamaghın migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.”

²⁰ Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghın damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati.

²¹ Ezi Seba ko Salmuna kamaghın Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghın bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghın a damuam. Kamaghın, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghın, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningın kamelningin firimin itir benir iakinir igiamın nedazim guraghav itir adiarimning ini.*

²² Ezi Israelia kamaghın Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangın, ni en gumazir dapanimin iki e gativagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

* **8:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **8:23:** 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

²³ Ezi Gideon kamaghin miġei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.”
²⁴ Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi.

Kamaghin, a miġia ghua ua kamaghin Israelia miġei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.”

²⁵ Ezi me kamaghin miġei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin inizir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garisi. ²⁶ Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogrem in tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati. ²⁷ Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mam iningarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kam in ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti.

²⁸ Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

²⁹ Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti. ³⁰ An amuir aviriba

iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti. ³¹ Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, “Abimelek,” a gati. ³² Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa.

³³ Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto. ³⁴ Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughiabar, me me abini. ³⁵ Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemin nguibar ekiamin atrivimin oto

¹ Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha, ² kamaghin men azai, “Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham.”
³ Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra. ⁴ Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek

ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui. ⁵ Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati. ⁶ Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.

⁷ Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavanabogha men diagha ghaze, "Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham. ⁸ Dughiar mam, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, 'Ni en atrivimin otivam?' ⁹ Ezi olivin temem kamaghin migei, 'Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.' ¹⁰ Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, 'E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!' ¹¹ Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, 'Manmaghsu? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.' ¹² Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, 'Ni izi en atrivimin otivam.' ¹³ Ezi wainin ikarizim ghaze, 'Manmaghin ami?

Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.' ¹⁴ Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mam azara, 'Ni ti en atrivimin ikiam?' ¹⁵ Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, 'Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.'"

¹⁶ Egha Jotam ua kamaghin migei, "Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu? Ti puvati. ¹⁷ Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini. ¹⁸ Ezi datirighin, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin otivasa. ¹⁹ Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar akongegham. ²⁰ Eghti arazir kam deraghan koghti, avim Abimelek batogh egh mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba uaghan men isiam.

Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumamaziziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam.”
²¹ Jotam kamaghin mikemegha givagha, uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua Berin nguibamin iti.

²² Ezi Abimelek azenir pumuning ko mizekimin Israelian atrivimin ike. ²³ Ezi God gin duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemin gumazir dapanibar tongin adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a barazir puvati. ²⁴ Sekemin gumazir dapaniba faragha Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalin otariba. God bizir kam bangin, Abimelek ko Sekemin gumazir dapaniba, ovengezir gumazibar ghuziba bagh me ikaragh ivezir kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an oto. ²⁵ Ezi Sekemin gumazir dapaniba, Abimelekin aghuagha osimtiziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kam in izir gumamaziziba bagha gara, men suigha men biziba isava me misosi. Kamaghin, bizir me Abimelek damuamim an a gifo.

²⁶ Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar mam in, uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan nighniziba isava a gatigha an gin mangasa nighnisi. ²⁷ Ezi wainba anir dughiam in, Sekemin gumamaziziba uan wain in azenibar ghua wain in oviziba kuari. Me wain in oviziba inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asem in dipenim in ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko wain in dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi.

²⁸ Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei, “Abimelek a gumazir manmaghin garim, ezi e Sekemin gumamaziziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim,

ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam? ²⁹ Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumamazizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, ‘Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.’”

³⁰ Ezi Sebul, nguibar kam in gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe. ³¹ Egha gumazir maba amadazima, me modogha ghua kamaghin Abimelek mikeme, “Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi. ³² Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghin tuzimin mongegh. ³³ Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekiar kam in mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh.”

³⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti. ³⁵ Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiam in divazir tiar akamin tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui. ³⁶ Ezi Gal men ganigha, kamaghin Sebul migei, “Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirim in izaghiri.”

Ezi Sebul kamaghin migei, “Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba.”

³⁷ Ezi Gal ua kamaghin migia ghaze, “Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirim in izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekiar gumaziba duaba ko migeimin moghin izi.”

³⁸ Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal migei, “Ni datirighin nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghin garir

gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!”³⁹ Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelek in adarazi ko uariv sosi.⁴⁰ Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelek in midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiam in tiar akam in tu.⁴¹ Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibam in iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham.

⁴² Ezi aminim tirazi mizarazim in, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme.⁴³ Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikemizim in me tuira. Ezi me tuzim in mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi nagh in ikegha azenim giregha me misosi.⁴⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibam in tiar akam in borogh in tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire.⁴⁵ Ezi Abimelek ghua nguibar ekiam in aven iti daraziv sogha itima aruem gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsizim tintinibar nguibar ekiam in nguazim ginge.

⁴⁶ Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberit in dipenir gavgavim in aven ghuegha mongegha iti.⁴⁷ Ezi Abimelek kam-

agh in oraki, gumazamiziba bar uari akuvagha dipenir kam in aven iti.⁴⁸ Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmon in Mighsiam in orazim in uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamagh in uan midorozir gumazibav gei, “Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi mogh in ia damu.”⁴⁹ Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelek in gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriam in da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kam in, Sekemin dipenir gavgavim in aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire.

⁵⁰ Ezi Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebes in nguibam in gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini.⁵¹ Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kam in tong in iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti.⁵² Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam in iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kam in borogh in ghugha, an tiar akam in borogh in avim a darighasa.⁵³ Ezi amizir mam wit in oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelek in dapanim abiki.⁵⁴ Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterim in diagha ghaze, ni uan midorozir sabam in na biraghti ki aremeka. Eghti me kamagh in mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme.⁵⁵ Ezi Israelia Abimelek in gari an aremezi, me uamategha uan nguibam in ghue.

⁵⁶ Abimelek in faragha uan afeziam osimtizim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara.⁵⁷ Ezi Sekemin gumazamiziba amizir arazir kuram,

God uaghan a ikara. Jerubalın otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemın gumazamiziba ikuvigham, ezi datirighın arazir kam, a mikemezi moghın oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Tola gumazir dapanimın oto

¹ Abimelek aremegha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakarın adarazir gumazim. Egha a Efraimın miğhsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirın iti. ² A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimın ike. Egha aremezi me Samirın anefa.

Jair gumazir dapanimın oto

³ Ezi Tolan gın, Gileatın Distrighın gumazir mam Jair, a gumazir dapanimın oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimın iti. ⁴ A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatın nguazimın, 30plan nguibar ekiaba iti. Me datirighın nguibar ekiar kaba kamaghın dar bori, "Jairın Nguibar Ekiaba," egha iza datirighın. ⁵ Ezi Jair aremezi me Kamonın nguibamın anefa.

Amonia osımtızim Israelia ganıngi

⁶ Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavıra Itir Godın damazimın a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavıra Itir God ategha uam an ziam fer puvatı. ⁷ Kamaghın, Ikiavıra God bar Israelian anıngaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimın me dikabıra. ⁸ Dughiar kamın me midorozimın Israelia abınigha bar pazavıra me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia,

bar pazavıra, Jordanın Fanemın vongın, Gileatın Distrighın Amorian nguazimın itir Israelia gami. ⁹ Ezi, Amoria Jordanın Fanem giregha vongın iza Judan anabamın adarazi ko, Benjaminın anabamın adarazi ko, Efraimın anabamın adarazi ko misosi. Kamaghın, Israelia bar dughiar kuramra ini.

¹⁰ Ezi Israelia Ikiavıra Itir Godın dia, kamaghın miğei, "En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghın, e nın damazimın arazir kuram gami."

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Israelia miğei, "Ia fo, fomıra Isipia, Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasıghasıki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini. ¹³ Ezi ia na ategha ua godın igharazibar ziaba fe. Kamaghın, ki datirighın ua ian akuraghan kogham. ¹⁴ Ia mangı aser ia uari bagha inabazibar dım. Egh ia osımtızim bativamin dughiamın, me ti ian akurvagham."

¹⁵ Ezi Israelia kamaghın Ikiavıra Itir God miğei, "E arazir kuram gami. Ni bizir tizimın e damusi, ni a damu. Ezi e datirighın uarir akurvaghasa nın azangısısi." ¹⁶ Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavıra Itir God baghavıra iti. Ezi Ikiavıra Itir God Israelia aterir osımtızir kabar gara ghua bar me gıporpore.

¹⁷ Ezi gın Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatın uari bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan iza uari akuvagha, Mispan nguibamın uari bagha averpenibar ingarigha iti.

¹⁸ Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatın itiba, me uarira uarir azangısısi, "Tınara Amonian misoghsı en faragh mangam? Gumazir kamaghın damuamim, a Gileatın gumazamiziba bar men gumazir dapanimın ikiam."

11

Jepta gumazir dapanimîn oto

¹ Jepta, a Gileatîn Distrighîn gumazir, a midorozir gumazir gav-gavir mam. A tuavimîn amizir pura ikiava otir amizimîn borim, ezi Gileat an afeziam. ² Ezi Gileatîn amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegħa, kamaghîn Jepta miġei, “Ni amizir iġharazimîn borim. Kamaghîn, ni en afeziamîn bizitam inian kogħam.” ³ Kamaghîn amizi, Jepta uan avegħbuaba ategħa arav għu. Egha għua Topîn nguazimîn iti. A gumazir kurar maba gakaghonezima me a koma arui. A me ko għua tintinibar ikiava gumazamizibav sogħa men biziba pura da isi.

⁴ Ezi Amonia ġin għua Israelia ko misosi. ⁵ Ezi midorozim otozima, Gileatîn gumazir aruaba Jepta iniasa Topîn nguazimîn għu. ⁶ Egha me kamaghîn a miġei, “Ni iziva en gumazir dapanimîn ikiava, e Amonia ko misogħam.”

⁷ Ezi Jepta kamaghîn Gileatîn gumazir aruabav ġei, “Ia nan aghuagħa nan afeziamîn dipenimîn na batuegħa ġifa. Ia bizir tizim bagħa ua na bagħa izi? Ia datirighîn osimtiziba bativa na bagħa izi?”

⁸ Ezi Gileatîn gumazir aruaba kamaghîn a miġei, “Mar ġuizbangira. E datirighîn ni iniasa izi, ni en ġin mangiva en akuragh Amonia ko misogħam. Egh ni ġin Gileatîn gumazamizibar gumazir dapanimîn ikiam.”

⁹ Ezi Jepta kamaghîn Gileatîn gumazir aruabav ġei, “Are! Ia na inigh uamategħ mangiġti Ikiavira Itir God nan akuragħtima, ki midorozim damuva apaniba abiragħti, ia ġuizîn na ategħti ki ian gumazir dapanimîn ikiam.”

¹⁰ Ezi gumazir aruaba kamaghîn miġei, “Ġuizbangira, e Ikiavira Itir Godîn damazimîn ni miġei, e ni mikemezi mogħira e damuam.”

¹¹ Kamaghîn, Jepta Gileatîn gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba anemisevezima, a men gumazir dapanimîn iti. Ezi Jepta Mispan nguibamîn ikia Ikiavira Itir Godîn damazimîn mitigha uan akamîn gumazamizibav ġei.

¹² Ezi Jepta ġin Amonian atrivim kamaghîn an azangasa gumaziba amada, “Ni tizim bagħa iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?”

¹³ Ezi Amonian atrivim kamaghîn gumazir Jepta amadazibar azangsiġhizir akam ikaragħa għaze, “Israelia faragħa Isipin kantri ategħa izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanemîn ikegħa għua, Jabokin Fanemîn otogħa, għua Jordanin Fanemîn tu. Ezi ki bizir kam bagħava atari. Ia datirighîn nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighi, e uariv sogħam.”

¹⁴ Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagħa zui.

¹⁵ Ezi me kamaghîn a ikaragħa għaze, “Jepta għaze, puvati, Israelia Moapian nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati. ¹⁶ Israelia Isip ategħa izir dugħiamîn me gumazamiziba puvatizir danganimîn izava Ongarir Aghevimîn otifi. Egha me ġin għuava Kadesin nguibar ekiamîn oto. ¹⁷ Egha Israelia uamategħa gumazir kaba amangizi me għuava kamaghîn Idomian atrivimîn azangsi, ‘E uari, ni e ategħti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?’ Ezi atrivim aghua. Ezi me gumaziba amangizima me għua Moapian atrivimîn azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghîn, Israelia Kadesin ikia iti.

¹⁸ “Egha me ġin għua gumazamiziba puvatizir danganimîn zui. Egha me Idom ko Moapian nguazimîn għuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghîn Arnonin Fanemîn vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir mitagħniam. Kamaghîn, me Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati.

19 “Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hesbonin danganimin itima, Israelia mangi an ganasu gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, ‘E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.’”²⁰ Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiamin averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi.²¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amorian nguazir danganir me itir kabanang bar ada ini.

22 “Me bar Amorian nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha, ghua notin amadaghan Jabokin Fanemin tu, egha aruem anadi naghin gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin tu.”²³ Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoria batuegha, men nguazim isava uan gumazamizibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniasa?²⁴ Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba.

25 “Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati.”²⁶ Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin nguibamning isava, aningin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kam in ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati?²⁷ Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam

ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko en araziba tuisigham.”²⁸ Ezi Amorian atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghizir puvati.

29 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghua Amonian nguazimin oto.³⁰ Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, “Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh,³¹ egh midorozimin ikegh uamategh izamin dughiar kam in, bizir manam faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamim bizir kam, a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar isi mighirimin min ni daningam.”³² Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua Amonia bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin me abira.³³ Me Amonia misogha bar me abini, me Aroerin nguibar ekiamin ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi, me ua me ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

34 Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otozi, an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta guivir kamra iti. A ua boriba puvati.³⁵ Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan korotiam abigha

kamaghin miġei, “O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki bar osemi. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam na ganingi? Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan kogham.”

³⁶ Ezi an guivim kamaghin miġei, “O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin, ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba Amonia abira.”

³⁷ Egha a kamaghin uan afeziam miġei, “Ki kamaghsua, ni faragh na ateghti ki uan namakaba ko iakinir pumuningin miġhsibar orazibar daru azir akabar amuam. Ki fo, ki gumazitam inkeghan kogh borir tam bateghan koghiva aremegham.”

³⁸ Ezi an afeziam kamaghin a miġei, “A dera, ni mangi.” Egha anemadazi a ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua miġhsiabagh arua, azir akabagh amua kamaghin azi, a gumazitam inkeghan koghiva borir taba inghan kogh aremegham.* ³⁹ Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guvir kam gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami.

⁴⁰ Israelian guvir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guvim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12

Efraimin anabamin adarazi Gileatia ko misosi

¹ Ezi Efraimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin

Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta miġei, “Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam.”

² Ezi Jepta kamaghin me miġei, “Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati. ³ Ezi ki gari ia iza nan akurazir puvatizi, ki kamaghin nighnisi, ‘Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremek.’ Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?”

⁴ Efraimian anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, “Ia Gileatin adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efraim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazamizir pura gughav itiba.” Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efraimin gumazibav sogha me abiri.*

⁵ Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin miġei, “E dipam giregh vongin mangasa.”

Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangsi, “Ni Efraimin tav o puvati?”

Eghti me kamaghin mikim suam, “Puvati,” eghti me ua kamaghin a mikimam, ⁶ “Aria ni mikim, ‘Sihibole.’” Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, “Sibole,” eghti me fogh suam kar Efraimin adarazir gumazir mam, egh me an

* **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumazamiziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. A bar arazir kuram gami. * **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.†

7 Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa.‡

Ipsan, gumazir dapanimin oto

8 Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimin oto. 9 A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. 10 Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimin oto

11 Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimin otogha 10plan azenibar men gari. 12 Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin anefa.

Apdon gumazir dapanimin oto

13 Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a Israelian gumazir dapanimin oto. 14 A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. 15 Ezi an aremezi, me Efraimin nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam Amalekian mighsiar dozibar iti.

Samsonin eghaghanim

13

(Sapta 13--16)

Manoan amuim Samson bate

1 Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amima, Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men gari.

2 Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An amuim boriba batir puvati. 3 Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei, "Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham. 4 Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumazamizibar anogorogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumazamizibagh ami, me nan damazimin mizeziba. 5 Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin navimin aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam."

6 Ezi amizir kam ghua uan pam Manoan migia ghaze, "Gumazir akam akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamin gun na mikemezir puvati. 7 A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghiva uaghan, dagher God daman gumazamizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumazamizibagh amima me nan damazimin mize. Eghti gan otarir nan navimin aven ikiamin kam, God ua baghvira a ginabagham, eghti a kamaghira iki mangi aremegham."

† 12:6: Hibrun akamin akar kam kamakin, "Sihibolet," o "Sibolet," an mingarim kamakin, "raiziar dapanim." Gileatia kamaghin ziar kam dibori, "Sihibolet." Ezi Efraimin adarazir ighara a dibori, "Sibolet." Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me fogham kar Efraimin gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. ‡ 12:7: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 13:5: Diboboniba 6:1-5; 1 Samuel 1:11

8 Ezi Manoa miġirġiar kam baregha Ikiavira Itir God ko miġia ghaze, “O Ekiam, ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam.” 9 Ezi God Manoa miġirġiam baraghizi, Manoa amuim uan azenimin aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kam in a ko itir puvati.

10 Ezi an amuim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an miġia ghaze, “Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua iza na bato.”

11 Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, “Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?”

Ezi gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

12 Ezi Manoa gumazimin azara, “Ni nan amuim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin mangam?”

13 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Manoa miġei, “Nin amuim bar deravira miġirġiar ki a mikemezibar gintigh. 14 A wainin ovizibar aman marki. Egh wainin dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumazamizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumazamizibagh ami me nan damazimin mize. A bar deravira ki a mikemezir miġirġiabar gintigh.”

15 Ezi Manoa kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel miġei, “Ga uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a isamighti, ni damegh mangam.” 16 Manoa kamaghin fozir puvati, a Ikiavira Itir Godin ensel miġei.

Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua meme misuegh a tusi,

gua Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia miġhirizim damu, a tuaghti a bar isigh.”

17 Ezi Manoa kamaghin ensel miġei, “Ni uan ziamin gun ga mikemeghti, gin gan otarim otoghti ga nin ziam fam.”

18 Ezi ensel kamaghin aning ikaragha ghaze, “Puvati. Gua tizim bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam bar deragha bar ighara.”

19 Kamaghin, Manoa memen igiar mam ko witin maba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami, a Godin bizir bar igharagha garibagh amim. Manoa ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam gisin a gamigha, uan amuim ko aning tugha pura gara iti. 20 Avim ofa gamir dakozimin dafogha isia mizariaba ghuavanadir dughiamin, Manoa uan amuim ko garima, Ikiavira Itir Godin ensel avir mizariabar tongin Godin Nguibamin ghuavanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim gati. 21 Ezi Ensel uam aning ko itir puvati. Ezi Manoa datirighin fo, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel.

22 Egha Manoa kamaghin uan amuim miġei, “Ga Godin enselin ganigha gifa, kamaghin, ga ti aremegham.”

23 Ezi Manoa amuim kamaghin miġei, “Ikiavira Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga miġia ghaze, ga otarim ikiam.”

24 Egha Manoa amuim gin otarim bategha, ziar kam a ganingi, “Samson.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami. 25 Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimin, Danin anabamin danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimin aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mam in iti

¹ Ezi dughiar mamın, Samson Timnan nguibar ekiamın ghuaghira, Filistiabar amizir igiar mamın gani. ² Egha a uamategha ghugha kamaghın uan amebam ko afeziam migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamın an gani. Ki kamaghsua, gua na bagh a inighti ki an ikiam.”

³ Ezi an amebam ko afeziam kamaghın a ikaragha ghaze, “Manmaghın ami? Nın ikizimın aven amizir igiatam iti o, en gumazamizibar tongin ti puvati? Ni bizir tizim bagha Filistiabar amizim iniassa, gumazir kaba me uan mikarzir mogomebar iniba aghori puvati?”

Ezi Samson ua kamaghın uan afeziam migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagh a inigh.”

⁴ Dughiar kamın Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghın, Samsonın afeziam ko amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonın nighnizim fema an akar kam gami. ⁵ Egha gin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha Timnan itir wainın azenibar boroghın zuima, laionın igiar mam dazeregha Samson misoghasa a bagha izi. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godın Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionın kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kamın, gun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati.

⁷ Egha gin a ghua Timnan nguibamın ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha, a ko migei. ⁸ Samson mong ikegha, uamategha amizir kamın ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionın a faragha misuegha atizir kuamın ganasa, tuavir miriamın ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati. ⁹ Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimın zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa

aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghın aning mikemezir puvati, a laionın kuamın aven haniba ini.

¹⁰ Ezi Samsonın afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamın akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira amuibar ikiasa ami moghın, Samson maghira maburan isam gami. ¹¹ Ezi Filistiaba kamaghın Samsonın ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam. ¹² Ezi Samson kamaghın 30plan gumazir igiar kabav gei, “Ki akar isin zuitamın ia mikimasa. Ia isam damuamın 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamın mingarimın gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam. ¹³ Eghti ia nan akar isin zuimın mingarimın gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam.”

Ezi me kamaghın a migei, “Ni uan akar isin zuimın gun en mikemegh.”

¹⁴ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze:

“Apir bizir mamın bizir apir mam oto.

Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimın oto.”

Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.

¹⁵ Egha aruer namba 4in, me kamaghın Samsonın amuim migei, “Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimın mingarimın gun e mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimın ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”

¹⁶ Ezi Samsonın amuim ghua an guamın garava aziava kamaghın a migei, “Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamın nan adaraziv kemegha, an mingarimın gun na mikemezir puvati.”

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?”

¹⁷ Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme. ¹⁸ Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kam in itir gumaziba kamaghin Samson migei:

“Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?

Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei:

“Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai, ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemegham koghai.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aninghi. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu. ²⁰ Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganinghi, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

¹ Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei,

“Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.”

Ezi an amuimin afeziam an anogoroke. ² A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganinghi. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam.”

³ Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra.”

⁴ Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike. ⁵ Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi.

⁶ Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangisi, “Tinara bizir kam gami?”

Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganinghi.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozani aninghi isi.

⁷ Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.”

⁸ Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiar mam in dagiar akiriamin aven iti.

Samson Filistiaba abira

⁹ Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimın averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamın gumazamiz-iba ko misoghasa. ¹⁰ Ezi Judaba kamaghın men azangsisı, “İa bar tizim bagha iza e ko misoghasa?”

Ezi Filistiaba kamaghın me ikaragha ghaze, “E Samsonın suiragh, a inigh mangı kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghıram a damuam.”

¹¹ Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamın dagıar akıriam iti naghın ghuaghıra kamaghın a miğei, “Ni kamaghın fo, Filistiaba e gativagha gıfa? Ni tizim bagha osımtızir dafar kam gamigha osımtızim e ganıngi?”

Ezi a kamaghın me miğei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”

¹² Egha me kamaghın Samson miğei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.”

Ezi Samson kamaghın me miğei, “İa guizbangıra na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹³ Ezi me kamaghın a miğei, “E bar guizbangıra ni miğei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangı Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagıar akıriam ategha Filistiaba bagha zui.

¹⁴ Egha me ghua Lehin nguibamın otivigha gıvazıma, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi İkiavıra İtir Godın Duam Samson gızivagha gavgavir ekiam a ganıngi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dıghoraghıre. ¹⁵ Ezi a gari donkin mam aremegha irıghav ikia, tıghar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghıre.

¹⁶ Egha Samson kamaghın ıghıar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamın, ki gumazir avıribav soghezi, me ariaghıre.

Egha ki men kuabar pozıbab kınizi, da mamaghıra iti.

Donkin akaguar agharimın, ki gumazir 1,000pla, bar me agıfa.”

¹⁷ Ezi a kamaghın ongegħa gıvagħa akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimın Mıghsıam,” a garısi.

¹⁸ Ezi Samsonın kuarim bar puvıra an pırıma, a kamaghın İkiavıra İtir Godın dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamın me abıra. Egh ki dipam bangın kagh aremeghti Filistiaba ti na inıgham, o?” ¹⁹ Ezi God Lehin emimırir dipar mam gamizi, dipavsızim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegħa ua gavgavim ini.

Ezi bizir kam bangın me emimırir kam kamaghın a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimırir Dipam.” Ezi Lehin emimırir dipar kam datırıghın ikiavıra iti.

²⁰ Ezi Filistiaba İsraelian nguazimın garir dugħıamın, Samson 20plan azenibar me gativagħa men gumazir dapanımın ike.

16*Samson Gasan nguıbar ekiamın ghu*

¹ Ezi Samson Lehin nguıbam ategħa Gasan nguıbar ekiamın ghugħa, tuavımın amızir gumazıba koma akuir mam batogħa a koma akui. ² Ezi gumazir maba kamaghın Gasan gumazıbab gıa ghaze, “Samson izegħa gıfa.”

Ezi me ghuava nguıbam okarigha nguıbamın dıvazir tiar akar ekiabar boroghın mongegħa a bagħa gara iti. Egha sıghsırir akabar uariv gıa ghaze, “E kagh ikiti amınim tiraghti, e a misueghti an aremegham.” ³ Ezi Samson bogarangra tuavımın amızir kam ko ikia ghua dımagarir arızımın, misıamın dikavıgha ghua nguıbar

ekiamin tiar akamningin suiragha aning asi. Egha aningin akinimning ko tiar akam asir ainin igugunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpugha ghua Hebronin nguibamin boroghin mihsiar orazimin da ariki.

Delaila Samson gifara

⁴ Ezi bizir kam otogha givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekin danganir zarimin amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagha bar ifonge. ⁵ Ezi Filistian atriviba ghua kamaghin Delailan mihei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagh an azaragh, a managh gavgavir ekiar kam isi, eghti e manmaghira a damighti, an gavgavim aneteghti, e anebiragham. Ni an gun en mikemeghti e an suiragh a ikegham. Ni kamaghin damighti e vaghvagh 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.”

⁶ Ezi Delaila kamaghin Samson mihei, “Ni na mikim, ni manmaghin gavgavir kam isi? Egh ni manmaghin damighti gavgavim ni ateghti me nin suiragh ni ikegham?”

⁷ Ezi Samson kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir 7plan agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikeghtima, nan gavgavim givaghti, ki pura gumazir kinimin min ikiam.”

⁸⁻⁹ Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatiziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui naghin mongeghav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariam boroghin ikia isia dighoraghirezi moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba an gavgavimin mingarim gifozir puvatighavira iti.

¹⁰ Ezi Delaila kamaghin Samson mihei, “Ni oragh, ga uaning, ni bar na gifaragha aghumsizir dafam na

ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmaghira damigh nin suiragham?”

¹¹ Ezi Samson kamaghin a mihei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikeghti nan gavgavir kam givaghti ki pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹² Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimin modogha itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike. Egha Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretin min dar ghore.

¹³ Ezi Delaila Samson mihei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmaghira ni ikegham?”

Ezi Samson kamaghin mihei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kam in aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tamin nir kam isi birimin a gafughti, a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.”

¹⁴ Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kam in aven tretba sara a nuafi. Egha gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogha gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin arizir gizgiziba, a bar birimin dagh ekuigha dikafi.

¹⁵ Ezi Delaila kamaghin a mihei, “Ni manmaghsua, na miha ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar na miheir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni

na gifaragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira amigha bar gavgafi.” ¹⁶ Ezi Delaila dughiabar uabi mikimasa a gimobava, an azangsiha mamaghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore.

¹⁷ Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagh isezir puvati. Me nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹⁸ Ezi dughiar kamın Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi. ¹⁹ Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava ongani. Ezi Delaila gumazir mamın diazima a iza Samson dapanir arizir gizgizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamın Samsonın gavgavim bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa.*

²⁰ Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izi!”

Ezi Samson oseghe ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki. ²¹ Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha me a inigha Gasan ghuegha senın brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri. ²² Ezi dughiar kamın Samsonın dapanir arizim uam aghui.

Samson areme

²³ Ezi dughiar mamın Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar

ekiar mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonın suiragha anebira.”

²⁴⁻²⁵ Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonın aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusın a inigha izi.

Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemın ziam fava kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi.

²⁶ Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.”

²⁷ Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekier kamın siriamın pin ikia beragha Samsonın garava a dipovava ati.

²⁸ Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningigh. Eghti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki me ikaragham.”

²⁹ Egha Samson dagiar dipenir guarir tongira tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimın guarir akinir mamın suiragha, dafarir kiriamın igharazimin suira.

³⁰ Egha a kamaghin dei, “Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremeke.” Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim

* **16:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.

³¹ Ezi Samsonin adarazi gin iza-ghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17--21)

*Maika uabi marvir guabar ziaba
fer dipenir mam iti*

¹ Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimin mighsiar dozibar iti. ² A dughiar mam in uan amebam migei, “Ni uan 1,100in dagiar silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kam in itima, ni God migia ghaze da oke-mezir gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemegha, datirighin ua ni ganidi.”

Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

³ Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi. Ezi an amebam kamaghin migei, “Ki silvan dagiar kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiar kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isava gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aning in ziamning fam. Me temer

otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.”* ⁴ Egha Maikan amebam 200 silvan dagiar an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aning in nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati.

⁵ Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mam in ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kam in ofa gamir gumazimin oto.† ⁶ Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

⁷ Ezi dughiar kam in Livain anabamin adarazir gumazir igiar mam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehem in nguibar ekiam in iti. ⁸ A Betlehem ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimin mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto. ⁹ Ezi Maika an azara, “Ni managh ikegha izi?” Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Betlehem in itir Livain anabamin gumazir mam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui.”

¹⁰ Ezi Maika kamaghin a migei, “Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba

* **17:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmagh garir nedazimin digirim silvan kam in a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, “aser god in ki ingarizimning.” † **17:5:** E fozir puvati, “asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam,” a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba. **17:6:** God in Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

sara ni daningam.” ¹¹ Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti. ¹² Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti.

¹³ Ezi Maika kamaghin migei, “Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam.”

18

Danin anabamin adarazi nguibar ekia igiam ini

¹ Dughiar kam in Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizir puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri. ² Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadazima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, “Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru.” Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui.

³ Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, “Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?”

⁴ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazimin otogha kagh iti.”

⁵ Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, “E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsigh, en darorir kam deragham, o puvatigham?”

⁶ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghuvam.”

⁷ Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghan kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati.*

⁸ Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, “Ia manmaghira garir bizibar gani?”

⁹ Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekia kam korogh me misogham. E men nguzimin garima, a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam. ¹⁰ Ia danganir kam in mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam.”

¹¹ Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui. ¹² Me ghua Kiriati Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a dibori, “Danin Averpenibar Ingarizir Danganim.”

* **18:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

Danganir kam Kiriati Jearimîn aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a dibora mamaghira iti.

¹³ Me danganir kam ategha ghua Efraimîn mighsiar dozibar Maikan dipenimîn oto. ¹⁴ Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv gei, "Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememîn dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimîn ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?" ¹⁵ Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam itir dipenimîn otogha, egha dughiam a ganingi. ¹⁶ Me dipenimîn aven itir dughiamîn, Danin midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimîn divazimîn itiar akamîn mitivighav iti. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimîn itiar akamîn itir dughiamîn, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniassa dipenimîn aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememîn dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimîn ingarizim, me bar ada okimasa.

¹⁸ Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimîn aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememîn dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimîn ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, "Ia tizim gami?"

¹⁹ Ezi me kamaghin a migha ghaze, "Ni uan akam dukuagh nimira iki. Ni mighirigiar tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimîn otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamin

gumazimîn ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimîn ikiam? Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tamîn ofa gamir gumazimîn ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira." ²⁰ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.

²¹ Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui. ²² Me Maikan dipenim ategha mong saghuam me gatigha zuima, Maika uan dipenimîn boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.

²³ Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamîn adarazi ragha Maikan azara, "Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?"

²⁴ Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia tizim bagha kamaghin nan azangsisî, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati."

²⁵ Ezi Danin anabamîn adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni mighirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham."

²⁶ Egha Danin anabamîn adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamîn ghu.

²⁷ Ezi Danin anabamîn adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa

nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi. ²⁸ Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi ua nguibar ekiar kam in garigha an iti. ²⁹ Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, "Dan." Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiar kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, "Lais." ³⁰ Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati.† ³¹ Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kam ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

¹ Dughiar kam in Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehem in nguibar ekiam in Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti. ² Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziam in dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa. ³ Ezi gin, an pam an gin ghua

a ko migirigiam akirigh, a inigh izasa zui. A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziam in dipenimin aven ghu. Ezi an amuim in afeziam an ganigha bar akonge. ⁴ Ezi amizim in afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiaabar me ko ikia, apava dipaba api.

⁵ Ezi namba 4 in dughiam in, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuim in afeziam kamaghin uan amerem migei, "Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningh, egh gin mangi."

⁶ Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivim in afeziam ua kamaghin a migei, "Ki kamaghsua, ni ua ghuariar dimagarir kam in ikiva e bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi." ⁷ Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mam in ua me ko iti.

⁸ Dughiar namba 5 in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, "Ga uaning, ni ikegh daghetam ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam." Ezi gumazimning uaghara ikiava api.

⁹ Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangarir gumazim, me mangasa amima, amuim in afeziam kamaghin me migei, "Ia gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir kam in ikegh, aminim kiran oveghangin piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurum in dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh."

¹⁰ Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tam in ikian aghua. Egha a uan amuir dozim ko dikavigha zui.

† 18:30: Akar kam in mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kam in, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29 in gan.

Aning uan donkingin akirimningin itir satelning gaperagha zui.

¹¹ Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalem ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, “E nguibar ekiar kam in aven mangi kagh dakuam.”

¹² Ezi ingangarir gumazir kam in gumazir aruam ghaze, “Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiamin puvati. E mangi Gibeian nguibar ekiamin dakuam. ¹³ Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibeia o Raman nguibar ekiamin dakuam.” ¹⁴ Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminin anabamin adarazir nguazimin, Gibeian nguibamin boroghin otifi. ¹⁵ Egha me ghua tuavir ekiam ategha ghuava nguibar ekiamin aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti. Ezi gumazir me batogh, me inigh uan dipenimin mangi dakuamin tam, otozir puvati.

¹⁶ Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibeian iti. Gibeian itir adarasi, me Benjaminin adarasi. ¹⁷ Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimin apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, “Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?”

¹⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, “E Judan nguazimin, Betlehemin nguibamin ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi e mangi an dakuasa. Ezi datirighin, e inigh dipenimin mangamin gumaziba puvati. ¹⁹ E pura ian ingangarir

gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkingin dagheba iti. Ki uan amuim ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitamin otevezir puvati. E dakuamin danganiba buri.”

²⁰ Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, “A dera, ia nan dipenimin izi. Ki bizibar ian akurvagh. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham.” ²¹ Egha a me inigha uan dipenimin ghugha, dagheba isa donkingin ganingi. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba api.

²² Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiar kam in gumazir arazir kurabagh amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir kam in ghuavim migia ghaze, “Gumazir ni ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa.”

²³ Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, “Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir kam nan dipenimin izegha na ko iti. Ia arazir kurar kam in a damuan kogham. ²⁴ Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatizim ko gumazir kam in amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim darigham, eghti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kamning ia arazir kurar kam in aning damuan kogham.” ²⁵ Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganingi. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui. ²⁶ Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kam in dipenir tiar akamin irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi.

²⁷ Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim

irighav iti. A uan dafarimning tiar akamın suighasava amuava avenge. ²⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghın a migei, “Ni dikavigh, ga mangam.” Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghıram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamın zui. ²⁹ A ghua nguibamın otogha dipenimın aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimın kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvaghera Israelian 12plan anababa bagha da amangi.

³⁰ Ezi gumaziba bar bizir kamın ganigha kamaghın migia ghaze, “Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamın iza datirighın, bizir kamaghın garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighnigh uariv kim. E manmaghıra damuam?”

20

Israelia Benjaminın anabamın adarazi ko misoghasa

¹ Egha Israelia bar Gibeana gumaziba amizir arazir kuramın akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamın Ikiavıra Itir Godın Damazimın bar moghıra uari akufa. Me notın amadaghan Danın nguibar ekiamın ghua sautın amadaghan itir Berseban nguibar ekiamın gumaziba ko, Gileatın nguazimın itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghıra uari akufa. ² Ezi Israelian anababa vaghvaghera dar gumazir dapaniba bar moghıra Godın gumazamizibar ivıriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba. ³ Ezi Benjaminın anabamın adarazi kamaghın oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa.

Ezi Israelia kamaghın Livain gumazir kamın azara, “Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghın oto?”

⁴ Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimın pam, kamaghın me migei, “Ki uan amuir dozim ko iza Gibeana nguibar ekiamın Benjaminın adarazir nguazimın otozi, amınim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti. ⁵ Ezi dimagarir kamın Gibeana gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme. ⁶ Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongın a gami, kamaghın, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi. ⁷ Ezi ia datirighın kagh uari akuvaghera itir Israelia, ia deravıra nighnigh migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvaghın?”

⁸ Ezi gumaziba bar moghıra dikavigha navir vamıra ikia kamaghın migei, “En tav uamategh uan purirpenmın mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimın mangan kogham. ⁹⁻¹⁰ Egh e Gibeana adarazi kamaghın me damuam! E satu gikarang, midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me ikaraghın. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongın 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongın 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongın 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghıva, Gibeana ko misoghamın midorozir gumaziba bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamın ikiam.”*

¹¹ Ezi Israelia bar moghıra uari akuvaghera mati anabar vamıram otogha, Gibeana ko misoghamın nighnızir bar vamıran iti.

¹² Ezi Israelian adarasi, Benjaminın anabamın adaraziv kimasa kamaghın gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghın amizi, arazir

19:29: 1 Samuel 11:7 * **20:9-10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Geban nguibam Gibeana nguibamın boroghın iti.

bar kurar kam ian tongin oto? ¹³ Ia datirighira Gibeian gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham.” Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

¹⁴ Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibeian uari akufa, egha Israelia ko misoghasa. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi dughiar kamın Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriabar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham. ¹⁷ Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

¹⁸ Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Judan anabamin adarazi faragh mangi.”

¹⁹ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibeian nguibar ekiamin boroghin uari akufa. ²⁰ Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi. ²¹ Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire. ²²⁻²³ Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin

azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, “E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia uamategh mangi me ko misogh.”

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibeian, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi. ²⁴ Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi. ²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamın me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

²⁶ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ²⁷⁻²⁸ (Finias, a Eleasarın ovavir borim, ezi Eleasar an Aronın otarim. Dughiar kamın Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham.”

²⁹ Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibeian nguibar ekiam okarigha mongegha iti. ³⁰ Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibeian nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba

isa me arisi. ³¹ Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibeon zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke. ³² Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, “E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa.”

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, “E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam.” ³³⁻³⁴ Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeonia gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa. ³⁵ Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire. ³⁶ Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibeon nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba

fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki. ³⁷ Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibeon nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire. ³⁸ Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiam kam gisin mavanangti, ³⁹ ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, “Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira.” ⁴⁰ Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibeon nguibar ekiam bar isi. ⁴¹ Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin dughiar bar kuram me batogham. ⁴² Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagharighizi me ariaghire.† ⁴³ Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibeon nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire. ⁴⁴ Ezi me aruer kamra Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.

† 20:42: Hibrun akam deragha migirigiar kamra mingarim abighizir puvati.

⁴⁵ Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ⁴⁶ Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara. ⁴⁷ Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamin iti. ⁴⁸ Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazir ibar ikiamiba bagha nighnisi

¹ Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, “Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitam in ikian kogham.”

² Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu.

³ Me kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?”

⁴ Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mam in ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an

damazimin dagh ami. ⁵ Egha me kamaghin migei, “Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham.

⁶ Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai. ⁷ E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.”

⁸ Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati.

⁹ Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitam in apizir puvati. ¹⁰⁻¹¹ Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki.”

¹² Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin

nguazimîn ize.

¹³ Egha Israelia datirighîn, Benjaminin anabamîn gumazir Rimonin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighîn ua ia ko misoghan kogham.” ¹⁴ Ezi Benjaminin anabamîn gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighîn, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamîn gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe.

¹⁵ Ezi Israelia bar Benjaminin anabamîn adarazir apangkuvigha kamaghîn nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme. ¹⁶ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghîn miği, “Benjaminin anabamîn amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghîn men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam? ¹⁷ Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham. ¹⁸ Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guivitamîn ikian kogham. E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin anabamîn gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghîn amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.”

¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghîn miği, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighîn Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebanonin boroghira iti. Egha aruem anadi naghîn tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimîn zuimîn iti.

²⁰ Ezi Israelian gumazir dapaniba

kamaghîn Benjaminin anabamîn gumazibav gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki. ²¹ Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva, uamategh uan nguazimîn mangi. ²² Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghîn me mikimam, ‘E kamagsua ia Benjaminin anabamîn gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir puvati, kamaghîn, ia uan akar dikirizim abighizir puvati.’”*

²³ Ezi Benjaminin anabamîn gumaziba gumazir dapaniba mikemezi moghîn ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminin anabamîn gumaziba, amizir kaba inigha ghua uan nguazimîn ghuegha ua nguibar ekiar kabar ingara dar iti. ²⁴ Ezi Israelia uaghan bar moghira vaghvagha uan nguibabar ghue. Me uan anababa ko ikizibar nguazibar ghuegha iti.

²⁵ Dughiar kabar atrivir tam Israelin itir puvati. Kamaghîn, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

* **21:22:** Hibrun akam kagh akam deragha anebighizir puvati. **21:25:** Gumazir Dapaniba 17:6

Rutin Eghaghanim O Rut Akar faragha zuim

Akinafarir kamın eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughiamın an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelin ikizimın gumazir mamın ikia aning Moapın nguazimın iti. Ezi an pam aremezi, a uan asamir amebam geghufi. Egha gın aning uamategha Judian nguazimın ghu. Rut uaghan Israelian Godın apengan iti. A gın gumazir igharazimın ikia atrivim Devitın inghamimın oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Ni akinafarir kam diponiva, amizir kam gifuegham, a faragha God gifozir puvatigha arazir kurabagh ami. Datirighın a uan navim isa Israelian God ganingi. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganingi. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganingizir arazim ko magh ghu, “Ia uan navir averiabar aven bar God gifongegh,” egh, “Igharaz darazi sara ifongegh.” Akinafarir kam kamaghın en akakasi, gumazamizir Godın saghon itiba uaghan Godın bizir aghuariba iniva an adarazir tongın ikiam. Egh arazir kamın, Godın saghon itir gumazir vamıran arazim Israelin aven tir marazigh afiragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapın areme

¹ Bar fomıra gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatızir dughiam oto. Ezi Betlehemın nguibamın gumazir mam, Betlehem Judian Distrighın aven itir nguibam. Dughiar kamın

Israelin dagheba puvati, kamaghın amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapın ikiasa ghu. ² Gumazimın ziam Elimelek, ezi an amuimın ziam Naomi, ezi an otarimningın ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimın adarasi. Egha me Betlehemın nguibar Judian nguazimın aven itimın ikegha ghua Moapın apera. ³ Egha gın Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti. ⁴⁻⁵ Ezi gın an otarimning Moapian amizimningın iti. Aningın ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezi datirighın Naomi bar uabıra iti.

Rut arazir aghuimın Naomi gami

⁶ Egha Naomi Moapın ikia orazi Ikiavıra Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganıdi. Kamaghın amizi, a uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimın mangasa. ⁷ Egha Naomi uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimın mangasa tuavimın zui.

⁸ Egha me ghua Naomi kamaghın aning migei, “Gua uamategh uan nguibamın mangı uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghıra, Ikiavıra Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam. ⁹ Egh Ikiavıra Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh deravıra iki.”

Egha aningın torezı aning puvıram azi. ¹⁰ Ezi an asamir guivimning a migıa ghaze, “Puvati. Ga uaghan mangı ni ko nin adarazi ko ikiasa.”

¹¹ Ezi Naomi kamaghın aning migei, “Nan guivimning, gua uamategh mangı. Gua tizim bagh nan gın mangasa? Ki manmaghın otaritamning bateghti gua uam aningın ikiam? ¹² Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningın

mangi. Gua fo, ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bategti, ¹³ gua aning mizuamigh egh aning in ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odarimning in ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizim na ganingi! Kamaghin, nan osimtizir nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira.”

¹⁴ Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, “Ki zui.” Ezi Rut Naomin suiragha gavgavigha mangan aghua. ¹⁵ Ezi Naomi Rut migia ghaze, “Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi.”*

¹⁶ Ezi Rut kamaghin a migei, “Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. ¹⁷ Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti me danganir kam in narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatightima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin na damika.” ¹⁸ Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a migeir puvati. ¹⁹ Egha aning ghua Betlehem in oto.

Naomi osimtizir ekiam ikia ua Betlehem in nguibamin ize

Naomi ko Rut ghua Betlehem in otozi, nguibamin itir gumazamiziba

* **1:15:** Kantri Moap in gumazamiziba, me aser aviribar ziaba fe, da aseba ko marvir guaba ko dagiaba ko bizir avirir igharaziba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atriviba 2:2-6 † **1:22:** Bali a raizin min garir daghem. Me an ovizibav sozima, da menmeniar kinibar otifi. Ezi me da isa brethaghami. **2:2:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19

bar, digavir kuram gami. Egha Betlehem in amiziba kamaghin migei, “Kar ti Naomi?”

²⁰ Ezi Naomi ghaze, “Ia ‘Naomi,’ na darighan marki. Ziar kam kamakin, amizir navir aghuim itim. Puvati. God in Gavgaviba Bar Itim navir osimtizim na ganingi. Ezi ia ‘Mara,’ na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi. ²¹ Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiam in ki biziba bar puvati, miner misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganingi. God in Gavgaviba Bar Itim osimtizir aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!”

²² Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moap in amizim, aning Betlehem in izima, dughiar bali aghoramim oto.†

Rut Boasin azenimin dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangi dagheba buriasa

¹ Dughiar kam in, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovegezim Elimelekin adarazir mav.

² Ezi Rut kamaghin Naomi migei, “Ni nan amamangatighti, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifuegti, ki men gin mangiva, da inigh izam.”

Ezi Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim, a dera, ni mangi.”

³ Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati,

kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira.

Boas arazir aghuimin Rut gami

⁴ Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, “Ikiavira Itir God ia ko iti.” Ezi me a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

⁵ Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, “Amizir munam, a ikizir manamin amizim?”

⁶ Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, “Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moapin ikegha ize.

⁷ A ingangarir gumazibar gin mangi balin ikizir me ikegha givaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughsasa ghua averpenimin aperagha avughsi.”

⁸ Ezi Boas kamaghin Rut migei, “Nan guivim, ni nan azenimin kaghira iki, egh ua bagh balin ovizibagh eghuv. Gumazir igharazitamin azenimin mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki. ⁹ Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganingi. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekiam ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh.”

¹⁰ Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav ikia kamaghin Boas migei, “Ki kantrin igharazimin amizim. Ezi ni manmaghin nan gara na gifogha deravira na gami?”

¹¹ Ezi Boas kamaghin a ikara, “Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazim�ir ni fomira fozir puvatiziba ko iti.

¹² Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Guizbangira,

Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize. Eghti a deraghvira ni damuam.”

¹³ Ezi Rut kamaghin Boas migei, “Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimira na migeima nan navim bar dera.”

¹⁴ Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, “Ni izi bret tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh.” Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti.

¹⁵ Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, “Ia aneteghti a ua bagh balin ikizibar boroghin ireghav itir balin ovizibagh eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki.

¹⁶ Egh ia a bagh balin ikizibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimin dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan marki.”

Rut ghua bizir otvizibar gun Naomi mikeme

¹⁷ Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar osimtizim 10 kilon tu. ¹⁸ Egha Rut balin oviziba inigha nguibar ekiamin ghugha uan asamimin aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganingi.

¹⁹ Ezi Naomi Rutin azara, “Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan azenimin ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni gamim, God, ni deraviram a damu.” Ezi Rut kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ki datirighin an azenimin ingarizim, an ziam Boas.”

²⁰ Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God deragh gumazir kam damu. A uan migirigiamin gin ghuava ariaghireziba ko

angamira itiba, men apangkuva arazir aghuibar me gami.”

Egha a ua migia ghaze, “Gumazir kam e ko ikizir vamira, egha en akur-vazir gumazim.”

²¹ Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei, “Boas uaghan na migia ghaze, ‘Ki an ingangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti ingangarim givagham.’”

²² Ezi Naomi kamaghin uan asamim migei, “Guizbangira ni gumazir igharazimin azenimin ingarti me pazi ni damuam. Kamaghin deragham ni Boasin ingangarir amiziba ko ingar.”

²³ Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan asamir amebam Naomi ko ikiavira iti.

Boas arazir aghuim Rut gami

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamin apighasa

¹ Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitamın apighti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam. ² Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimın mangi ingaram. ³ Ni mangi ruegh uan mughuriar aghuim zuir boreu uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamın mangi. Ni mangi an damazimin otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka. ⁴ Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.”

⁵ Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghira damuam.”

⁶ Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimın ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami.

Boas Rutin akurvaghasa migei

⁷ Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito.

⁸ Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa.

⁹ Egha azara, “Ni tina?”

Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu.”*

¹⁰ Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apangkuvir arazir ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati. ¹¹ Nan guivim atiatingan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam.

¹² Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam.

¹³ Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh.”

* **3:9:** Rut Boas azangisizir akamin mingarim kamakin, a uabin gan egh uabin akurvaghasa. Israelin arazim me amizir odiaribar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

14 Egha Boas ghaze, “Nguibamın gumazamiziba foghan marki, ni danganir kamın ize.”

Ezi Rut Boasın suanvirin irighav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. 15 Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimın itim firigh egh mitarimın mın an suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim gingezi, dar osimtızim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutin akuragha da isa a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamın ghu.

Rut bizir otvizibar gun Naomi mikeme

16 Ezi Rut ghua dipenimın otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nırara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme.

17 Egha Rut ghaze, “Boas kamaghın migia ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghın a ni bagha balin ovizir aviriba na ganingi.”

18 Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvirama avughsam. Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam.”

God Naomi deravira a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutin gara an akurvasi

1 Dughiar kam Boas ghua nguibamın bizibav geir danganimın ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekın ikizimın gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghuava apera. 2 Egha Boas nguibamın itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti.

3 Ezi a uan ikizir kam migei, “Ni fo, Naomi Moapın kantri ategha uamategha ize. Egha datirighın

en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. 4 Ezi datirighın nan ifongiam kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki ni migei, ni nguazir kam givesi a givesegh. Ni datirighira en nguibamın itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumazamizibar damazimın a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nırara guizbangira nan faragha ikia nguazir kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nın gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarim iti.”

Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.”

5 Ezi Boas a migia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegh, egh uaghan Rut inigh an ikiam. A gumazir aremezimın amuir odiarim, Moapian amizim. Ni kamaghın damighti, Rut otaritam bateghti borir kam uan afeziar aremezimın nguazimın ikiti men ziam nguazir kamın ikivira ikiam.”

6 Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghın ki nguazir kam givezeghan kogham. Ki uan bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir igharaziba sara daningan aghua. Ni a givesegh ki aghua.”

7 Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimın aven me uarira uan nguaziba aniga dagh iveza kamaghın ami. Gumazir mam uan dagarir asuam suegha mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri. 8 Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, “Ni uabi nguazir kam givesegh.” Egha uan dagarir asuam suegha a ganingi.

9 Ezi Boas kamaghın gumazir aruaba ko maraziv gia ghaze, “Datirighın ia bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonın bizibar suira, ezi datirighın ki Naomin dafarimın bar adagh ivese. 10 Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuim a Moapian amizim. A faragha Malonın ikezi Malon areme. Eghti Malonın nguazir asizim an adarazir

dafarimın ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamın iti darazi an ziam ginighnighvıra ikiam. Ezi datirighın ia uan damazibar bizir ki amizir kamın ganigha a gıfo.”

¹¹ Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangıra e oregha uan damazibar gani. E kamaghın Ikiavıra Itir Godın azangsıgha ghaze, ‘God amizir nın dipenimın izamin kam deragh a damu, egh a damighti a Lea ko Reselin mın borir avırıba batam. E fo, aning borir avırıba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamın mın otogh, Betlehemin nguibamın aven ziar ekiam iniam. ¹² Ikiavıra Itir God borir avırıba gua danıngam. Egh Ikiavıra Itir God nın adarazir amighti me Peresın adarazir mın bar avırasemegham, Peres a Juda ko Tamarın otarim.’”

Rut Naomin igiavotarım bate

¹³ Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavıra Itir God deragha Rut gamizi, a navim asegha otarım bate.

¹⁴ Ezi amizıba kamaghın Naomi mıgei, “E Ikiavıra Itir Godın ziam fe! A igavatarım ni ganıngi. Eghti igavatarır kam, a nın ikızimın aven akurvazır gumazımın iki, egh nın gan deraghvıra ni damuam. A Israelin adarazır aven ziar ekiam iniam. ¹⁵ Nın asamım bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nın asamım bar ni gifongezi moghın, nın otarır 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghın amizi otarır kam, a nın akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a nın ganam.”

¹⁶ Ezi Naomi otarım gifuegha uan apozım gatıgha deravırıma a gami.

¹⁷ Ezi nguıbar kamın amizıba ghaze, “Naomi datırighın otarım iti.”

Egha me borım ziam, “Obet,” a gati. Ezi gin Obet Jesin afezıamın oto, ezi Jesi Devitın afezıamın oto.

Atrıvım Devitın inazır afezıaba

¹⁸ Kar Peresın adarazır ghua Devitın tu, men ziabar kara: Peres a Hesronın afezıam. ¹⁹ Ezi Hesron a Ramın afezıam, ezi Ram a Aminadapın afezıam. ²⁰ Ezi Aminadap a Nasonın afezıam, ezi Nason a Salmonın afezıam. ²¹ Ezi Salmon a Boasın afezıam, ezi Boas a Obetın afezıam. ²² Ezi Obet a Jesin afezıam, ezi Jesin a Devitın afezıam.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a gumazir dapaniba givazir dughiamin otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimin itir dughiamin faraghavira otozir bizibagh eghari. Akinafarir kamın danganir aviriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabi Israelian gumazir dapanir abuananamın ike. Akinafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghaviram otozim. Ezi Devitin eghaghanir aviriba uaghan iti, kar, a tighar atrivimin otivamin dughiam.

Akinafarir kam, eghaghanir aviriba iti, da pura eghaghanir kiniba puvati. Samuelin akinafarir faragha zuir kam, kamaghin en akaghasa, gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva an apengan ikiam, egh a deraghvira ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvira akar kamın ganam, God a isa Eli ganingi, a 1 Samuel 2:30ın aven iti. A ghaze, "Gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham."

Akinafarir kamın, nighnizir pumuning kamaghin iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatigham. Ikiavira Itir God a uabi guizbangira Israelian atrivim. Ezi Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghin amizi, God me bagha atrivir mam amisefe. God uabi Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghira men afeziam, egha a uabi me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godin apengan ikiamin dughiam, me deraghvira ikiam. Ezi gumazamizir

an akaba batoziba, me osimtiziba bativam.

Eli ko Samuelin eghaghanim

(Sapta 1--7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

¹ Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam. ² Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puvati.

³ Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamın, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti. ⁴ Elkana zurara ofabagh amir dughiamin, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam. ⁵ Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puvati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi. ⁶ Amizir kamning, aning penemning, egha dughiabar aningın mav bizibar faraghivira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami.

⁷ Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragham aziam, kamaghin amizi a dagheba

apir puvati. ⁸ Ezi Elkana kamaghin an azangsis, "Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram osei? Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai."

Hana Eli ko migei

⁹ Dughiar mamın me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimın azenan an damazimın miti. Dughiar kamın ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimın tiar akamın azenan, a gaperaghav iti. ¹⁰ Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei. ¹¹ Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anakira ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganıva nan apangkuvasa, ki ifonge. Ni nan osımtızir kamın gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni danıngighti a nin ingangarir gumazimın iki mangı uan ovevem batogham. Eghti bizir kamın abanim bagh, me an dapanir arızim apıran kogham."

¹² Hana dughiar ruarimın Ikiavira Itir God ko mıgıavıra itima, Eli aperaghav ikia Hanan akatorimra gari. ¹³ Hana uan nıghnızimın averara mıgei. Eli an garima, a mıgei moghin, akam akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puvati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam amegha ongani. ¹⁴ Egha Eli kamaghın a mıgei, "Ni man dughiamın dipar onganıba apir arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangı. Nin onganir arazir kam gıvaghtıma, ni ua ızı."

¹⁵ Ezi Hana kamaghın an akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ki dipar onganitam amezir puvati, bar

puvati. Nan navim, osımtızim bar a itaragha uagherıma, ki bar oseme. Egha ki uan osımtızim isa Ikiavıra Itir God ganıga a ko mıgei. ¹⁶ Ni kamaghın na ginighnighan marki, ki amızir kuram. Puvati. Ki paza uabi baragha nan nıghnızıba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavıra Itir God ko mıgeıma ni nan gari."

¹⁷ Eli mıgırıgıar kam baregha kamaghın a mıgei, "Guizbangıra, ni navir amırızim inigh mangı. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni danıngam."

¹⁸ Ezi Hana kamaghın Eli mıgei, "Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim. Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuım nan iki." A mikemegha gıvagha ghuava amegha, gin uam oseir puvati.

Hana otarım bategha a isa God ganıngı

¹⁹ Elkana uan amuımning ko borıba, me dımagarımın Silon akuıma, amım tirazıma, me mızaraghara dikavigha Ikiavıra Itir Godin zıam fe. Me an zıam fegha gıvagha, uamategha uan dipenım bagha Raman nguıbamın ghue. Ezi Elkana, uan amuım Hana koma akui. Ezi Ikiavıra Itir God, Hanan azangsızım ginırıgha a ikara. ²⁰ Dughiar mong otevimın gin, Hana navim asegha otarım bate. Egha ghaze, "Ki Ikiavıra Itir Godin azarazıma, a borir kam na ganıngı. Ezi ki zıam Samuel a gatı."*

Hana Samuel isa God ganıdı

²¹ Arazir kamın gin, Elkana ko an dipenımın itir adarasi, Silon nguıbamın ghu, egha azenıba bar me ofa gamı moghin damuasa. Egh a uaghan Ikiavıra Itir God ko dikırızir akam bagh, ofa damuam. ²² Ezi Hana me ko zuir puvatıgha kamaghın uan pam mıgei, "Borım tong ekevegh gıvagh otem ateghtı, ki a inigh Ikiavıra Itir God danıngam.

1:11: Dibobonıba 6:5 * **1:20:** Hıbrun akamın zıar kam, "Samuel," an mıngarım mong mıgırıgıar otevir kamın mın ghu, "Azaragh."

Eghti a Ikiavira Itir Godin damazimin iki mamaghira ikiam.”

²³ Ezi Elkana kamaghin Hana migei, “Ni mamaghin deragh damusi, ni nguibamra iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nin akar dikirizim damighti a guizbangira otogham, mati a mikemezi mokin.” Ezi Hana nguibamin ikia deraghavira uan borim gamua a geghufi.

²⁴ Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir Purirpenimin zui. Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogrem plaua ko, beghiar me memen inimin isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A bizir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin zui. Dughiar kamın, Samuel, otarir aghirimra iti, a tighar gumazir igiamin otivam.

²⁵ Me otogha givagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha givagha, otarim inigha Eli bagha zui. ²⁶ Egha Hana kamaghin Eli migei, “O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei. ²⁷ Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangsisı, ezi a nan azangsizim ikara. ²⁸ Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirim zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim damuam.”

Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

¹ Egha Hana kamaghin God ko migei:

“O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.

Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge.

Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge.

Ni bangin ki uan apanibar ingaravati.

² O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati.

Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira.

Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi.

³ “E gumamaziziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi.

Ezi ia gumamazizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.

⁴ Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puvati.

Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi.

⁵ Gumamazizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam.

Ezi gumamazizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham.

Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate.

Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovengezi a uabira iti.

⁶ Ikiavira Itir God gumamazizibav sozima, me ariaghiri.

Egha gumamazizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti.

God gumamazizibagh amima, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri.

Ezi a me gamima, me ua dikafi.

⁷ Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati, egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.

A gumazir mabagh amima, men ziba bar iraghuegha bar vin iti. A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti.

⁸ Nguazir kamın suizir bizir gavgav-iba da Ikiavira Itir Godın biz-iba, a uabi bizir kabagh isin nguazimın ingari.

Kamaghın amizi, gumazamizir on-ganarazibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba, a me ghufa men akurvasi.

A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi, ezi gumazamiziba ziar ekiam me ganidi.

⁹ “Ikiavira Itir God, gumazamizir a baghavira itiba a me geghufi. Egha gumazamizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimın ovegham.

E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimın ikiva avegham.

¹⁰ “Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham.

A uan Nguibamın ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi.

Ikiavira Itir God nguazimın mikebaba bar dar itir gumazamiziba, a bar me akuvagh kotiamın men araziba tuisigham.

Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham,

eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam.”

¹¹ Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamın ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan

ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godın ingangarim gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

¹² Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami. ¹³ God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamın, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokın atarir 3pla itim inigh izam. ¹⁴ Ingangarir gumazir kam fokın pura miner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam. ¹⁵ Dughiar mabar,

ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimın a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningın ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, “Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimın da tuasa, ia minemın avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghın amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning.”

¹⁶ Eghti gumazir ofa damuamim kamaghın mikim suam, “Ni takigh, ki ofan arazimın gin mangiva asizimın oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini,” ezi ofa gamir gumazimningın ingangarir gumazim ghaze, “Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam.”

¹⁷ Elin otarir kamning ghaze, Godın ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningın arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi.

Samuel Silon iti

18 Dughiar kamın Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimın inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godın ingangarir kam gami. 19 Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Egha amebam ko afeziam aning azenibar zurara ofa damuasa izir dughiamın, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganidi. 20 Egha an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godın azai. A kamaghın Elkana miğei, “Ikiavira Itir God nın amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimın danganim iniam.” Eli aning mikemeghti, aning uamategh uan nguibamın mangam. 21 Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar naviba adava da bate. An otarir 3pla ko guivir pumuning bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godın damazimın ikia an ingangarim gamua nımira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

22 Dughiar kamın Eli bar ghurizima, dughiar aviribar, an otarimning amir arazir kurar aviriba, a da barasi. A uaghan kamaghın orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimın tiar akamın ingarir amiziba, koma akui. 23 Kamaghın amizi a aning miğei, “Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumazamiziba bar iza guan arazibar gun na miğei. 24 Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godın gumazamiziba tintinibar guan arazir kabagh eghari, kar arazir bar kuram. 25 Gumazitam arazir kuratam gumazir igharazir tam datighti, tav a bagh an abuir gumazimın mın iki Godın azangsighti, God bizir kam gın amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datighti, tina an abuir gumazimın iki an akuragham?” Dughiar kamın, Ikiavira Itir God aningın arazir

kuraba bangın aning misueghti aning aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kamaghın aning mikemezi, God aningın dapanimning gamizima, aning gavgavigha uan afeziamın akaba barazir puvati.

26 Dughiar kamın Samuel mong uan mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko gumazamiziba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pamtemın dikafi.

Godın akam inigha izir gumazim, akar mamın gun Eli miğei

27 Ezi Godın akam inigha izir gumazim gın ghua kamaghın Eli miğei, “Ikiavira Itir Godın akam kamaghın iti, Fomira, nın inazir afeziam Aron, uan adarazi ko Isipian atrivimın ingangarir gumazir kınibar itima, ki iza me batogha uan ifongiamın gun me mikeme. 28 Egha ki Israelian anababar tongın Aronın adarazi amisefe, me nan ofan ingangarir gumazibar otivasa ki me amisefe. Me ofa damuamin dakozimın ingar, egh pauran mughuriar aghuim amadim tu, egh me nan boroghın izisi ofa gamir gumazibar dapanimın korotiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki uaghan me miğia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir asızir naba me dar ami. 29 Kamaghın amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me mikemezir bizibar ikura? Nın otarimning, gumazamiziba na bagha inigha izir ofan asızir oviba itir aghuibara amasava da isi, aning da apava mikarziba saram aghungi. Arazir kamın ni aningın ziam fegha nan ziam abıra. Manmaghın amizi, ni arazir kurar kam gami?”

30 “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia miğei: Ki fomira ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir gumazibar mın ingaram. Ezi datirighın ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghın mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti

gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham.

³¹ “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham. ³² Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati. ³³ Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumazamiziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumazamizir kinibar min arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighti, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighi, da okavigham.

³⁴ “Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar guizbangira. ³⁵ Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram. ³⁶ Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, ‘Ni en amamangatightima, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.’”

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

2:34: 1 Samuel 4:11

¹ Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven a me migei.

² Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangin da bar okavigham. Dimagarir mammin a uan akuir danganimin akui. ³ Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikarizir Gavgavimin Boksiam itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin itir lam a isiavira itima, ⁴ Ikiavira Itir God Samuelin dei.

Ezi Samuel ghaze, “Ai, ki kati.”

⁵ Egha a dikavigha ivegha ghua Eli migia ghaze, “Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi.”

Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.” Ezi Samuel uamategha ghuav akui.

⁶ Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”

Ezi Eli ghaze, “Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.”

⁷ Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.”

Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei. ⁹ Kamaghin amizi, Eli a migei, “Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.’” Ezi Samuel Elin akam baregha uamategha uan misiamin ghugha akui.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugh faragha Samuelin diazi moghin, uam an dia ghaze, “Samuel, Samuel.”

Ezi Samuel ghaze, “Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti me bizir kamın migirigiam baregh, me digavir kuram damigham. ¹² Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me damuam. ¹³ Ki migirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me kuavaremegham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningın anogoroghezir puvati. ¹⁴ Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv gia ghaze, ofan tam men arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati.”

¹⁵ Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminim tira. Egha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Egha Samuel uan irebamin min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.

¹⁶ Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, “Samuel, nan otarim, ni izi.”

Ezi Samuel a ikaragha ghaze, “Are, ki izi.”

¹⁷ Ezi Eli an azara, “God manmaghira ni migei? Ni akatam nan mongan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni damigham.”

¹⁸ Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a mikeme, egha bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin migei, “A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egha Samuel migeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi. ²⁰ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguibaba bar, notin amadaghan itir Danın anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin amadaghan Berseban

nguibamin oto, dar gumazamiziba kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Samuel amisefe. ²¹ Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a ganıdi.

4

Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini

¹ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia migeima, me kuariba arigha deraghavira an migirigiaba barasi.

Dughiar kamın, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebeneserin nguibamin boroghin averpenibar ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba, me Afekin nguibamin boroghin uari bagha averpenibar ingarigha dar iti. ² Egha Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozim fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan gumazibav misoghezima me ariaghire.

³ Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi, men gumazir dapaniba kamaghin migei, “Tizim bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi. Egh e midorozim bagh mangisi Boksir kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham.”

⁴ Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini. Boksir kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamın, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning

uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi.

⁵ Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam oto.

⁶ Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, "Ia Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin pamtemin diava arai?" Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa. ⁷ Egha me atiatigha kamaghin migei, "Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghin garir arazir tam in e gamizir puvati.

⁸ Maia! E datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁹ Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham."

¹⁰ Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinisi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kam in Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

¹² Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan korotiam abigha nguazim uan dapanim

gaghui. ¹³ Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha, pamtemin diava arai. ¹⁴⁻¹⁵ Dughiar kam in Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, "Ia tizim bagha niginir kam gami?"

Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei, ¹⁶ "Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi."

Ezi Eli an azara, "Nan otarim, manmaghin ami?"

¹⁷ Ezi gumazim kamaghin a geghari, "Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini."

¹⁸ Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

¹⁹ Dughiar kam in Elin asamir guivim, Finiasin amuim a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira ize. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami. ²⁰ Ezi

amizir an gara itiba, me kamaghin a migei, "Ni atiatingan marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa." Ezi borir kamın amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.

²¹ An aremeghasa amua ghaze, "E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavim e ataki." Kamaghin amizi, a ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamın, a uan pam ko uan ivozir afeziamın ovevem, ko Godin Boksiam apaniba inigha ghuzim ginighnisi.*

²² Egha bizir kam bangin, a kamaghin migei, "Apaniba Godin Boksiam inigha ghu, kamaghin amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia ataki." An abuan kamaghin mikemegha givagha, an areme.

5

Ikiavira Itir Godin Boksiam Filistian kantrin iti

¹ Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha Asdotin nguibar ekiamın ghu.

² Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam fer dipenimın aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamın ingarizimın boroghın aneti. ³ Egha amınzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba osegha dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamın boroghın ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghın amizi, me Dagon inigha uam an danganimın anesara.

⁴ Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimın aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamın boroghın iri. Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamın boroghın irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti. ⁵ Dughiar kamın ikegha iza datirighın, bizir mingarir kam bangin, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me

uan Dagonin ziam fer dipenimın tiar akamın aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arui.

⁶ Godin Boksiam Asdotin itir dughiamın, Ikiavira Itir God Asdotin itir gumazamiziba ko an boroghın itir darasi, a mızazim me gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarzarbar otifi. ⁷ Asdotin itir gumazamiziba osımtızir kabar ganigha kamaghın migei, "Israelian God, mızazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghın amizi, e Boksiam kam ateghti a ua en nguibamın ikian kogham."

⁸ Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghın gumazamizibar azai, "E Israelian Godin Boksiam manmaghın a damuam?"

Ezi gumazir dapaniba kamaghın migei, "Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamın mangi." Ezi me a gisaghpuvigha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam.

⁹ Ezi me Boksiamın akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba mızazim me gasima, me puvırama atiati. Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki. ¹⁰ Kamaghın amizi, Getia Godin Boksiam isa Filistian nguibar ekiar igharazim Ekronin anemada.

Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtemın dia ghaze, "Ame, e bar ovengasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize."

¹¹ Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghın me migei, "E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighireghan kogham." Dughiar kamın, God mızazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghın amizima, me

* **4:21:** Hibrun akamın ziar kam, "Ikabot," an mingarim, migirigiar kamın mın ghu, "Godin gavgavim itir puvati."

bar moghira puvira atiati. ¹² Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarzipar otivima, men marazi ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6

Filistiaba ua Godin Boksiam amadazi a Israelin ghu

¹ Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazimin ike, ² ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghin men azai, “E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira anemangam?”

³ Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia uamategh Israelian Godin Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh. Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami.”

⁴⁻⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “E osimtiziba agivamin ofan manmaghin garim God daningam?”

Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, “E 5plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gumazamiziba bar moghira arimariar ekiam kam iti. Kamaghin amizi, ia golin taba inigh 5plan okar ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuarzir en nguazim gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osimtizir tam e daningan kogham. ⁶ Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi moghin damuam, o markiam. God bizir

kuraba me ganiga me gamima, me onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam ginighnighiva, akirim ragh God gasan marki.

⁷ “Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebar tighar ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Aningin nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh. ⁸ Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba agivamin ofan min, golin ingarizir okaba ko kuarziba, da isi boksiar dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi. ⁹ Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekiam kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir kam ti puram oto.”

¹⁰ Ezi gumazamiziba migirigiar kam baregha an gin zui. Egha me bulmakaun amebar pumuning inigha karis gike. Egha bulmakauningin nguzimning inigha, bulmakaun divazimin aven aning ati. ¹¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, boksiar dozir okaba ko kuarzibar nedaziba aven itim, aning isa karis gisin aning ati. ¹² Me aning atigha givazi, bulmakauning biaghatigha Betsemesin nguibar ekiamin zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam ataghizir pu. Bar puvati. Aning diav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir dapaniba, karisin gin ghua Betsemesin mitaghniamin tu.

Godin Boksiam, Betsemes ko Kiriati Jearimin iti

¹³ Ezi Betsemesin gumazamiziba danganir zarir mam in azenibar ikia,

witba aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara, Godin Boksiamin apigha me bar akonge. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi bulmakauning karis kurugha ghua, Betsemesin gumazir mam Josua, an azenimin otogha, azenimin aven dagiar ekiar mamirin miriamin tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko boksiar me golin ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki. Ezi gumazamiziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebamning misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan bar isia mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami. ¹⁶ Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir kabagh amima, me dughiar kamra uamategha Ekronin ghue.

¹⁷ Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvagher men nguibar ekiabar ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko Ekron. ¹⁸ Me kuarzibar nedaziba amada, da vaghvagher men nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ababanim gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim Josuan azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir danganir kamirin otozimin ababanim gami.*

¹⁹ Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godin Boksiamin averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamirin itir 50,000in gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki. Egha me bar pamtemin azi.† ²⁰ Egha Betsemesin itir gumazamiziba kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Godin bar

zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar puvatigham. A en atartima, en tav bar deragh ikeghan kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksiar kam amadaghti, a igharagh mangam. E managhira anemangam?”

²¹ Egha me Kiriati Jearimin nguibar ekiamin itir gumazamizibav mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me migei, “Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh.”

7

¹ Ezi Kiriati Jearimin gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha ghua, mighsiar muziarimin pin, gumazim Abinadapin dipenimin aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamin ganasa anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

² Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan azenibar Kiriati Jearimin ikezima, Israelia uarir akurvaghosa Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a baghavira iti. ³ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham.” ⁴ Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe.

⁵ Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, “Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghisi, ki a ko mikimam.” ⁶ Ezi gumazamiziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God bagha ofan min, an dipam tuava nguazim ginge.

* **6:18:** Hibrun akam deragha mighirigiar kamirin mingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi mighirigiar kam “dagiam,” Grikin akamin gin ghu. † **6:19:** Hibrun akam deragha mighirigiar kamirin mingarim abighizir puvati. **7:1:** 2 Samuel 6:2-4; 1 Eghaghaniba 13:5-7

Egha dagheba tagha ikia ghua aruem iraghu.

Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E nin damazimin arazir kuram gami.” Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men kotiaba baragha men migirigiaba akiri.

⁷ Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia orazi, Filistiaba izima me atiati. ⁸ Egha Israelia Samuel migei, “Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir arazim ataghiraghan marki.” ⁹ Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira Itir God ko migeima, an a baregha men akura.

¹⁰ Samuel ofan bar isia mighirim gamuavira itima, Filistiaba midorozim forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar arima, Israelia men gani. ¹¹ Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin men avirim misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin boroghin oto.

¹² Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin tizimin anesara. Egha kamaghin migei, “Dagiar kam, a Ikiavira Itir Godin ababanim, a en akuragha iza datirighin tu.” Egha ziar kam a gati, “Dagiar Akurvazim.” ¹³ Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiar kam, Samuel Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven

misozir puvati. ¹⁴ Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa Israelia ganingi. Filistiaba ua Israelian nguazir otevitam gativazir puvati. Israelia uaghan ua Amoria ko uariv sozir puvatigha, uari inigha deraviram apia.

¹⁵ Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuava areme. ¹⁶ Azeniba bar Samuel nguibar ekiar kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua Israelian kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ¹⁷ A nguibar kabar ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman mangam. A uaghan nguibar kam in kotiaba barasi. Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mam in ingari.

Sol Israelian atrivimin oto

8

(Sapta 8--15)

Israelia uari bagha atriviba buri

¹ Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir pumuning Israelian gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. ² An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava, gumazamizibar kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ³ Egha aning uan afeziamin arazibar gin zuir puvati. Puvati. Aning dagiaba iniasa bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatizi, me uari bagha nighnigha dagiaba isa aning ganidima, aning men kotiabar ghuangsigha deragha dar kirir puvati.

⁴ Aning in arazir kam bangin, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganasa Raman nguibar ekiamin ghu. ⁵ Me ghuegha kamaghin Samuel migei, “Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin otarimning nin arazir aghuibar gin zuir puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam amiseveghti, a en atrivimin ikiva e

geghuvam. E kantrin igharazibar min otivasa.”

⁶ Ezi Samuel men azangsizir me uari bagha atrivir tam amisivasa an azarazir azangsizir kamaginighnizima, an an nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a manmaghin damuam. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Bizir gumamaziziba uari bagha nighnigha nin azangsizir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin ikian me aghuagha na batosi. ⁸ Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin kantrin me inigha iza datirighin, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin me uaghan akirim ragha ni gasara. ⁹ Ezi ki kamaghsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni migirigiar gavgavim me daning suam, ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba ni bar deravira dar gun me geghanigh.”

¹⁰ Kamaghin amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivitam amisivasa azaraziba bagha ghugha, Ikiavira Itir God me mikimasa mikemezir bizibar gun me migei. ¹¹ Ezi Samuel kamaghin me migei, “Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otivam. Eghti midorozimin dughiamin, tarazi misoghamin karisbar tuivighti, tarazi misoghamin hoziabar dapiagham. Eghti gumazitaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh managh mangisi, me faragh ivemaram. ¹² A gumazitabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin ikiti, tarazi 50plan midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abighti, tarazi an azenimin dagher andiziba iniam. Eghti tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisin biziba sara ingaram. ¹³ Atrivim ian guiviba

inighti me a bagh sandabar ingar, uaghan bretba ko dagher igharazibar an dipenimin da tuam. ¹⁴ Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainin azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar aningam. ¹⁵ Ia uaghan wainin oviziba ko witin oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar pozir vamira isi a daning. Eghti a dagher kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinibar aningam. ¹⁶ Atrivim uan ingangaribar amusi, ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba inigham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam. ¹⁷ Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar min ikiam. ¹⁸ Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godin mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia bareghan kogham.”

¹⁹ Ezi gumamazizir kaba Samuelin akaba baraghan aghuagha, kamaghin a migei “E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh. ²⁰ E kantrin igharazibar min otivasa, eghti en atrivim e gativagham. Egh e uan apanibav soghsi mangamin dughiamin, a en midorozir gumazibagh ativagh men faragh mangam.”

²¹ Ezi Samuel gumamazizir kabar migirigiaba baregha ghua Ikiavira Itir God migei. ²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel migei, “Aria, ni men akam baregh me bagh atrivitam amisefegh.”

Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghin Israelian gumazibav gei, “Ia bar moghira uan nguibabar mangi.”

9

Sol Samuel bato

1 Gumazir mam Benjaminin anabamin aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekorat Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir igharazibar tongin ziam ti. ² Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi Israelian gumazitam an min ruarazir puvati. An ganganiba uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira.

³ Dughiar mamın, Solin afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha ovenge. Ezi Kis kamaghin Sol migei, “Ni ingangarir gumazitam inigh gua mangi donkiba buri.” ⁴ Ezi aning dikavigha Efraimin mighsiar dozibar ghu, egha Salisan nguazir otevir mamın ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Salimin nguazimin ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning gin Benjaminin nguazimin ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati.

⁵ Aning tagha Sufin nguzimin ghua otogha givagha, Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Aria, ga uamategh uan nguibamin mangam. Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan donkiba ginamadagham.”

⁶ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ga, tong orarkegham. Gumazir mam Sufin nguibamin ikia Godin akam akura iti. A migeir akaba da guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga mangamimin gun ga mikimam.”

⁷ Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim migei, “Ga a bagh mangam. Egh ga bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher natam itir puvati.”

⁸ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki silvan muziarir mam iti. Ki a daningighti a donkiba itir danganimin gun ga mikimam.”

⁹ (Fomira, Godin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghin me dibori, “Kukunir gumaziba.” Eghti gumazitaba bizitam bagh Godin azangsighsi, kamaghin mikim suam, “E kukunir gumazimin ganasa.” Kamaghin amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.)

¹⁰ Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Bar dera. Ni izi ga mangam.” Egha aning nguibar ekier Godin ingangarir gumazim itimin zui.

¹¹ Aning nguibar mighsiar dozim itimin ghuavanadir dughiamin, guivir igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, “Kukunir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?”

¹² Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir gumazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira mangi. ¹³ Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumazamiziba ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira mangiva a batogh.”

¹⁴ Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamın tiar akamin aven ghua garima, kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangasa.

¹⁵ Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God faragha kamaghin Samuel migei, ¹⁶ “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a Israelian gumazamizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar gari, me

osimtizir ekiam ko mizazim Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava arai. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavimın ua me iniam.”

17 Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, “A mara, ki boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumazamiziba bar me gativagham.”

18 Ezi Sol nguibar ekiamın tiar akamin Samuel batogha kamaghın an azara, “Kukunir gumazimın dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?”

19 Ezi Samuel kamaghın a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira Itir Godın ziam fer danganimın mangi, egh gua datirighın na ko damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam. 20 Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumazamiziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamın adarazira bar me gifonge. Bar guizbangira!”*

21 Ezi Sol kamaghın Samuel migei, “Ki Benjaminın anabamın gumazir mam. Ezi Israelian anababar tongın, a bar anabar muziarim. Ezi nan afeziamın ikizim, e Benjaminın anabamın tongın ziaba puvati. Ezi ni tizim bagha migirigiar kamın na gami?”

22 Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenimın aven apir danganimın ghue. Samuel faragha 30plan gumazibar diazima, me izegha damasa api-agma gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazim ko, aning dabirabir dakozir faraghavira itim gaperi. 23 Ezi Samuel isair gumazim migei, “Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi.”

24 Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anek-agma ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asizir ni bagha atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighın e ko isar kamın iki damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghın amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamın Samuel koma api.

25 Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamın uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimın aven ghugha, dipenimın avughsir danganimın ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamın dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimın ikiasa Sol amisefe

26 Ezi Samuel bar mizaraghara osegga avughsir danganimın Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamın mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimın zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui.

27 Me nguibar ekiamın mitaghniamin boroghın ghua, Samuel kamaghın Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10

1 Egha Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimın ekiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni

* 9:20: Hibrun akam kagh deragha akam abighizir puvati. Gumazir maba kamaghın a gira, “Ni manmaghın nighnisi, tinara Israelian bizir aghuiba iniam? Ni uan afeziamın adarazi ko, iarara ada iniam.”

ginaba. Ni datirighin ababanir kamın ganam.* ² Ni na ategh mangıva, Benjaminin nguazimin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghın gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni ruiagha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsıghavıra ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam.

³ “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavıra Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamın ni batogham. Men faraghavıra izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav Bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimin isamizir misevim inigh izam. ⁴ Gumazir kaba dughiam ni daningıva Bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh.

⁵ “Eghti ni Ikiavıra Itir Godin mighsiamin Gibeian nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamın ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghıva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimıva dimıva ighi izam. ⁶ Eghti Ikiavıra Itir Godin Duam zuamıra ni gizıvaghti, ni Ikiavıra Itir Godin akam inigha izir gumaziba ko Godin akam pamtem an gun mikimıva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham. ⁷ Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu.

⁸ “Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughıabar iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi mighıramıba ko, God ko navir vamıran ikiamin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin bizıbar, gun ni mikimti, ni dar amuam.”

⁹ Ezi Sol Samuel ategha raghirigha, mangasava amir dughiamin, God navir igiam Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemezıba dughıar kamra bar a batifi. ¹⁰ Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibeian otozi, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam a bato. Bar zuamıra Godin Duam a gizıvazi, a me koma Ikiavıra Itir Godin akam inigha izir gumazimin min diava Godin akam pamtem an gun mighıa ighiagha rui. ¹¹ Ezi gumazamizir fomıra a gifozıba, kamaghın an gara uarir azangısi, “Bizir tizim Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin akabar gun migeir gumazim, o?”

¹² Ezi kagh itir gumazir mam kamaghın azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar gun migeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghin garir gumazıba? Ezi azangızir kam ikiavıra ikia ghu datirighin aghuzir mighırigiamin min oto: ‘Sol ti guızbangıra Godin akam inigha izir gumazıbar tongın iti, o?’” ¹³ Ezi Sol Godin akamin gun mikemegha gıvagha, Godin ziam fer danganimin ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Solin afeziar dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningın azara, “Gua managh ghugha izi?”

Ezi Sol ghaze, “Ga donkıba burıasa ghua dar apizir puvatıgha, maghıra Samuel bagha ghu.”

¹⁵ Ezi Solin afeziar dozim ghaze, “Ga uaning, ni na mikim, Samuel tizıbar ni mikeme?”

¹⁶ Ezi Sol a mighıa ghaze, “A kamaghın ga mikeme, gumazir maba donkıba bato.” Egha Sol atrivimin

* **10:1:** Bar fomıra gumazıba Hıbrun akamin Grikın akam giragha, kagh mighırigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me mighırigiam kagh uari aneti, o a ti fomıra uaghan Hıbrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikın akam kamaghın ghu, “Egh ni me gativagh men akurvaghti apanıba me gasıghasıghan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni batıvamıbar ni mikımasa. Eghti ni bizir otıvamin kabar gan fogh suam, Ikiavıra Itir God gumazamizir kabagh atıvagh men ganasa ni amısefe. Bizir kaba da kamakin.” **10:2:** Jenesıs 35:19 **10:12:** 1 Samuel 19:23-24

ikiasa Samuel a ginabazir bizimın gun uan afeziar dozimın mıkezir puvati.

Sol atrivimın oto

¹⁷ Ezi Samuel Israelian gumazamiziba bar men diazi, me iza Ikiavıra Itir Godın damazimın Mispán nguibar ekiamın uari akufa. ¹⁸ Me uari akuvagha gıvazi, a kamaghın me mıgei, “Ikiavıra Itir God a Israelian God, a ghaze, a Isipın ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko gumazamizir igharazir pazavıra ia gamibar, dafaribar ua ia ini. ¹⁹ Ezi ia dughiar kurabar aven itima Godın ian akurazir kam, ia datırighın akırım ragha a gasara. Egha ia kamaghın a mıgei, ia kamaghsua, an atrivitam ia daningam. Kamaghın amizi, ia datırighın izi uan anababa ko ikızibar Ikiavıra Itir Godın damazimın tuifigh, eghti a ia bagh atrivitam amisivam.”

²⁰ Egha Samuel Israelian anababa vaghvagha bar me inigha iza, satu gikararangıva Ikiavıra Itir Godın ifongiam gıfoghamın arazim gamua, egha Benjaminın anabam amisefe. ²¹ Egha Samuel Benjaminın anabamın itir ikıziba inigha iza, vaghvagha men ikıziba gara satu gikararava, Matrin ikızim amisefe, egha Matrin ikızim bagha, satu gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a buriava an apizir puvati. ²² Kamaghın amizima me ua Ikiavıra Itir Godın azara, “Gumazir kam, a kagh izava otoz, o puvati?”

Ezi Ikiavıra Itir God ghaze, “Are, a muna bizir pozir ekiabar tongın modo.”

²³ Me akar kam baregha ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongın anetizi, a uan suemningın tugha me gafiragha bar ruara. ²⁴ Ezi Samuel gumazamizibav gei, “Ia gumazir kamın gan, kar gumazir Ikiavıra Itir God inabazim. Tav uam en tongın anın itir puvati.”

Ezi gumazamiziba bar pamtemın dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimın ikiamın atrivim!”

²⁵ Ezi gumazamiziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi damuamin araziba, Samuel adar gun me mıgei, egha akınafarimın da osiri. Egha akınafarim isa Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın Godın damazimın aneti. Egha gumazamiziba bar me amadazima, me uamategha uan nguibabar ghue.

²⁶ Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibeann ghu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solın gın ghue.

²⁷ Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghın mıgia ghaze, “Gumazir kam manmaghın en akuragham?” Egha me bar Solın aghuagha, bizir aghuitaba a daningam aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogha me abini

¹ Ezi Amonian Atrivim Nahas, gın uan midorozir gumaziba inigha Israelın itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasın midorozir gumaziba Jabesın nguibar ekiam koro, kamagh amizima Jabesın gumazamiziba kamaghın a mıgei, “Ni mıgırıgıatam e ko anekırıghti, e nın apengan ikiam.”

² Ezi Nahas kamaghın mıgei, “Tuavir bar vamıra ki ia ko akam akıram. Ia Jabesın itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimın itiba asıgham, eghti arazir kam aghumsızim ia ko Israelian igharazıba bar me daningam.”

³ Ezi Jabesın gumazir dapanıba akar kam baregha kamaghın Nahas mıgei, “Ni dughiar 7pla e danıghti, e gumazıtaba amadaghtı me Israelian ikızıba bar men azaraghtıma, me ti izi en akuragham. Eghti gumazir en akurvaghamıba puvatıghti, e uari isi ni danıngıva nın apengan ikiam.”

⁴ Ezi akam inigha zuir gumazıba ghua Gibeann nguıbar ekiamın oto, kar Solın nguıbar ekiar a itim. Egha me, me gegharıma, gumazamizıba bar puvırama azi.

⁵ Dughiar kamın Sol uan obarir azenimın ingarigha gıvagha, bulmakaun azenimın ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamın izegha gıvagha men azai, “İa tizim bagha bar moghırama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a geghari. ⁶ Sol akar kaba baregha gıvazi, Godın Duam zuamıra a gızıvagha pamtemın an ingarima, an atara navim bar oseme.

⁷ Egha a bulmakaun pumuning inigha aning misuegha, aningın asızir tuziba aghoregha, asızir tuzir kaba isava gumazir mıgırıgıaba inigha izibagh anıngi. Egha a kamaghın me mıgei, ia asızir tuzir kaba inigh mangı İraelian gumazamizibar ikıziba bar men akakagh. Egha akar kam akunasa me mıgei, “Gumazir manam Sol ko Samuelin akuragh Amonia misueghan koghti, Sol gumazir kamın bulmakaubav sueghıva, asızir tuzir kabar mın dar ghoram.” Gumazamiziba akar kam baregha gıvazi, İkiavıra İtir God me gamızıma me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamıran ikia, uari akuvagha, gumazir gavgavir mamın mın otogha izi. ⁸ Egha Sol gumaziba bar me mıkemezıma, me Besekin nguibar ekiamın uari akuvazi, a İraelia dıborima me 300,000ın mıdorozir gumaziba, ezi Judan mıdorozir gumazibar dıbobonim 30,000.

⁹ Ezi mıdorozir gumazir kaba, kamaghın Jabesian akam inigha izir gumazıvav gei, “İa ua Jabesın mangı kamaghın uan gumazamizıvav mıkim: E gurumın aruemin, izi ian akuragh ian apanıbar gıntıgham.” Ezi Jabesian akam inigha izir gumazir kaba ghua akar kamın gun uan gumazamizıvav geima, me oregha bar akonge.

¹⁰ Egha me Nahas mıgei, “E gurumın nı bagh izam, nı bizir tizimın e damusi nı a damu.”

¹¹ Bar mızaraghara aminim tıghar tiam, Sol uan mıdorozir gumaziba ikızir 3plan me abiki, ezi aminim itima me ivemara ghua Amonia

misosi. Me puvıra men avırıvav sozima me ariaghira ghua aruer arızimın tu. Ezi Amonian gumazir ariaghırezir puvatızir varazira, me tintinıbar aregha vaghvagha iti.

¹² Ezi İraelia gın kamaghın Samuelin azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimın ikian kogham? Nı en mıkemeghtıma, e me misueghıma me arımıghıregham.”

¹³ Ezi Sol men akam baregha kamaghın me mıgei, “Puvatı. Dughiar kamra, İkiavıra İtir God e İraelia a en apanıbar agharımın e ini. Kamaghın amızı, e dughiar kamın uan akar gumazıtam misueghı an aremeghan kogham.”

¹⁴ Sol mıkemegha gıvazi, Samuel kamaghın gumazamizıvav gei, “E Gilgalın nguıbar ekiamın mangı uam akam akırıgh kamaghın mıkim suam, Sol en atrivimın ikıvıra ikiam.”

¹⁵ Kamaghın amızı, me bar Gilgalın ghuegha, İkiavıra İtir Godın damazımın me kamaghın akam akıra ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me Godın damazımın ikia God ko navir vamıran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol İraelia ko, me bizir kam bagha bar akonge.

12

Samuel akar abuananam İraelia mıkıri

¹ Ezi Samuel gın kamaghın İraelia mıgei, “İa oragh, ia bizir avırıba bagha nan azangsızıma, kı ia baregha, atrivir mam ia gativaghasa ia ganıngi. ² İa gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isi tuavir aghuımın ia amangam. Kı uabi ghurigha dapanir arızir ghurghurıba na batıfı, ezi nan otarıba ekevegha ia ko iti. Kı fomıra uan igiamra ikia ian gumazir dapanımın ikia iza datırıghın tu. ³ Kı uabi kır kara. İa bar deragha nan arazıbagh fo. Kı arazir kuratam ia damıghtı, ia İkiavıra İtir God ko atrivir a ia bagha inabazımın damazımın, nan gun mıkim. Kı ti gumazıtamın bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Kı ti tav gıfaragha

an biziba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki ti gumazitamın amamangatizi, a modogha dagıabar na givezegha, na gakaghorima ki kotiaba paza dar suisi, a? Ki arazir katam damighti, ia na mikemeghti, ki anekirigh uam a ikarvaghām.”

⁴ Ezi gumazamiziba kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamın e gamizir puvati. Egha gumazitam ataghizi, an akar isingtizibar ni migeima, ni dar gın zuir puvati.”

⁵ Kamaghın amizi Samuel ghaze, “A dera. Ikiavıra Itir God ko a misevezir atrivim ian akar kam baregha gıfa, egha fo ia nan dafarımın arazir kuratamın apizir puvati.”

Ezi me ghaze, “Guizbangıra. Ikiavıra Itir God fogha gıfa.”

⁶ Egha Samuel ua kamaghın me mığıa ghaze, “Are, Ikiavıra Itir God fogha gıfa. A fomıra Moses ko Aron amısefe, egha ian inazir afeziaba Isipın kantrin me inigha azenan kagh ize. ⁷ Kamaghın amizi, ia deragh kuariba arigh oragh, ki kamaghın ia geghanasa, dughiar avırıba Ikiavıra Itir God ingangarir aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki. ⁸ Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me ghua Isipın iti, ezi Isipın itir gumaziba arazir kurabar me gami, ezi me uarir akurvaghasa Ikiavıra Itir God mığıava araima, a me bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipın ian ovavıba inigha azenan iza kagh me ati. ⁹ Ezi me Ikiavıra Itir God, men God, me a gın amada. Kamaghın amizi, a Hasorın nguıbar ekiamın midorozir gumazıbar dapanım Sisera ataghizi, a iza me misosi. Ezi dughiar igharazımın, God Filistiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dughiar igharazımın, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me misogha

me abını. ¹⁰ Kamaghın amizi, ian ovavıba pamtemın dia, kamaghın Ikiavıra Itir God mıgei, ‘O Ikiavıra Itir God, e akırım ni gasaragha aser Balba ko aser amizim Astarten ziam fe. Kamaghın amizi, e arazir kuram gamıgha gıfa. Ni datirighın en apanıbar agharımın e inıasa, e ua nın azangısisi, eghti e ni baghvıra iki nın ziamra fam.’

¹¹ “Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God men mığırıgıam baregha, Israelia bagha Gideon ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men akurvaghasa e amada. Guizbangıra, e gumazir dapanıba bar moghıra ian apanıbar agharıbar ia ini, ezi ia Israelia deraghavıra iti.*

¹² “Dughiar kaba bar, Ikiavıra Itir God, ian God, a uavıra ian atrivımın ti. Egha ia garıma, Amonian Atrivım Nahas iza ia ko misoghasa. Ia Ikiavıra Itir God ian atrivımın ikıasa ia ifongezir puvati, egha ia kamaghın na mıgei, ‘Marki, Ni e bagh atrivıtam amısvasa e ifonge.’

¹³ “İa gan! Ian atrivir ia inabazımra kara, ia a bagha azarazi, Ikiavıra Itir God a isa ia ganıngi! ¹⁴ İa Ikiavıra Itir Godın atiating an apengan iki. Egh ia an ziam fıva an akaba baragh, ia uan atrivım ko ia bar, an Akar Gavgavıba zurara dar gın mangi, eghti God dabırabır aghuım ia danıngam. ¹⁵ Eghti ia oraghan kogh Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgavıba batueghti, Ikiavıra Itir God uan gavgavımın, ia ko ian atrivım sara puv ia damıgham. ¹⁶ İa oragh. İa tugh gavgavıghti, Ikiavıra Itir God bizir bar ekiatam damıghti ia an ganam. ¹⁷ İa fo, kar wıtın ovızir anızıba aghoramın dughıam, ezi kar amozımın dughıam puvati. Ki datirighın Ikiavıra Itir God ko mikımti, an ararım ko amozım damutı, ararım dagaraghti, amozım arıgham. Eghti ia ganıgh fogh suam,

12:6: Ua Me Ini 6:26   **12:8:** Ua Me Ini 2:23   **12:9:** Gumazir Dapanıba 3:12; 4:2; 13:1

12:10: Gumazir Dapanıba 10:10-15   **12:11:** Gumazir Dapanıba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20

* **12:11:** Gideonın eghaghanım, a Gumazir Dapanıba saptı 6–8ın iti. Ezi Jeptan eghaghanım, a Gumazir Dapanıba saptı 11–12ın iti. Ezi Bedanın mığırıgıaba itir puvati. Kamaghın amizi, gumazıba ghaze, Bedanın zıar ıgharazım ti Barak, o Samson.   **12:12:** 1 Samuel 8:19

ia arazir bar kuramın Ikiavıra Itir Godın damazımın a gamigha, uari bagh atrivitam amısvasa an azara.”

¹⁸ Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavıra Itir God ko mıgeima, an ararim ko amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghıram arıki. Ezi gumazamiziba bizir kamın ganigha Samuel ko Ikiavıra Itir Godın atiatingi.

¹⁹ Kamaghın amizıma, gumazamiziba Samuel mıgei, “E uari, gumazir aruam, e nın ingangarır gumazamiziba, e kamaghsua, nı e bagh Ikiavıra Itir God, nın God, a en apangkuvıghı a mıkim, eghtı e ovengan kogham. E fo, e arazir kurar avıribagh ami, e datırıghın fo, e arazir kurar ıgharazir mam gamua, uari bagha atrivim amısvasa nın azara.”

²⁰ Ezi Samuel kamaghın me ikaragha ghaze, “İa atiatingan markı. Guızbangıra ia arazir kuram gamigha gıfa. Egh ia bar akırım ragh Ikiavıra Itir God gasan markiam. İa guızbangıra an gın mangıva, uan navır averıabar, bar moghıra an zıam fı an ingangarım damusı gavgafıgh. ²¹ Egh ia gavgavıba puvatızır asebar gın mangan markı. Da guızbangıra pura bizir kınıba, eghtı osımtızıbar dughiabar me ian akuragh ua ia inıghan kogham. Bar puvatıgham. ²² Bar guızbangıra, Ikiavıra Itir Godın ifongıamra, a ia gınabazı ia an gumazamizıbar otıfı. A uan zıar ekıam gınıghnıgh, egh akırım ragh ia gasaraghan kogham. ²³ İa deraghvıra ikısı, kırara God ko mıkimamın ingangarım itı. Kı God ko mıgeır arazım ategham, mar kı arazır kuramın Ikiavıra Itir God gamı. Kı arazır aghuıba ko voroghıra zuir tuavıbar ian sure damutı, ia dar gın mangı. ²⁴ İa bizır bar ekıar Ikiavıra Itir God ian akurvagha ia gamızıbagh nıghnıgh, egh zurara an

atiating an apengan ikı. İa uan navır averıabar aven guızbangıra an gın mangı an zıam fıva, an ingangarım damusı gavgafıgh. ²⁵ Egh ia arazır kurabar amuvıra ikıtı, Ikiavıra Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avıgh ia makunıgham.”

13

Israelia Filistiaba ko misosi

¹ Sol bar uan igıamra ikıava atrivımın oto. Ezi azenır pumunıng gıvazıma, bizır kam oto.* ² Dughiar kamın Sol ua bagha 3,000pla İraelian mıdorozır gumazıba amısevegha, ıgharazıba amadazıma me ua nguıbar ghue. A mıdorozır gumazır kabar tongın, 2,000pla inızı, me a ko Mıkmasın nguıbar ekıamın itı, a Betelın nguıbamın boroghın mıghsıar dozıbar itı. Egha a uaghan mıdorozır gumazır 1,000pla amadazı, me an otarım Jonatan ko, me Benjaminın anabamın nguazımın aven, Gıbean nguıbar ekıamın itı. ³ Egha Jonatan uan mıdorozır gumazıba ko, me Geban nguıbamın averpenıbar itır Filıstian mıdorozır gumazıbar sogha me abını. Ezi Filıstian ıgharaz darazı me arazır kamın akam baregha puvıra İraelian atarı. Ezi Sol bizır kam bagha gumazıba amadazı, me İraelian ikızıba bar dar ghua sıghabagh ivıa, mıdorozımın uabın akurvaghasa gumazıbar dei. ⁴ Gumazır kaba kamaghın me mıgei, “Sol Filıstian mıdorozır gumazıbar okoruar mam abıra, kamaghın amızı Filıstıaba datırıghın bar İraelian apanım gamı.” Ezi gumazıba akar kam baregha ıza Gılgalın nguıbar ekıamın Sol ko uarı akufa.

⁵ Dughiar kamın Filıstian avırıba ıza Israelia mısoghasa uarı akufı. Me 3,000plan mısoghamın karısha ko 6,000plan mıdorozır gumazır

12:20: Godın Arazıba 11:16   **12:23:** 1 Atrıvıba 8:36; Aghuzır Akaba 4:11; Kolosı 1:9; 2 Timotı 1:3

* **13:1:** Hıbrun akam, namba 40 itır puvatı, Solın azenıbar dıbobonım ovenge. Kamaghın amızı, e deragha fozır puvatı, dıbobonır kam 40 guızbangıra o puvatı. Gumazır avırıba ghaze, Sol atrivımın itır azenıba, azenır pumunıng gafıragha. Azenır kamnıngın, Samuel, Solın danganı inıasa Devıt amısefe. (Nı 1 Samuel 16.13ın gan.) A Sol aremezır dughıamın mıgeır puvatı.

hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongarimın gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasın nguibar ekiamın ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas a Betavenın nguibar ekiamın boroghın, aruem anadi naghın iti. ⁶ Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemın misozima, Israelia uarir gari me midorozim gafiraghan kogham. Kamaghın amizima, Israelian marazi ghua nguazir toribar aven ghue, ezi marazi benir epariabar aven monge, ezi marazi mighsiamın dagiar toribar aven monge, ezi marazi dagiar ekiabar tizibar monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar akiribar monge. ⁷⁻⁸ Ezi marazi Jordanın Fanemın vongın otogha Gat ko Gileatin nguazimın vongın ghue. Sol Israelian gın midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel faragha 7plan dughiaabar Gilgalın uabın mizuamasa a mikeme. Kamaghın amizi, a Gilgalın ikia a mizuai. Ezi gumazamizir a ko itiba me kamaghın oraki, Filistiaba midorozimın Israelia abını, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan dughiaaba gıvazi Samuel izezir puvati. Ezi gumazamizir maba uari amikırvagha Sol ataghıragha tintinibar zui. ⁹ Ezi Sol kamaghın me migei, “Ia ofan bar isia mighirim ko God ko navir vamıran ikiamın ofaba inigh na bagh izi.” Me da inigha izezi, a da inigha ofa damuasa avimın bar ada tue. ¹⁰ Men ofan arazaraziba gıvazima, Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir dakozim ategha azenan ghua, dughiam a ganıga ghaze, “Aruer arızir aghuim.”

¹¹ Ezi Samuel kamaghın Solın azara, “Ni tizim gami?”

Ezi Sol kamaghın a migei, “Ki gumazamizibar garima me na

ataghırası. Ezi ki ni mikemezi moghın ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasın uari bagha averpenibar ingari. ¹² Ki kamaghın nıghnisi, Filistiaba izi Gilgalın kagh e ko misogham. Ezi ki navir aghuim Ikiavıra Itir God danıngasa bizitam gamizir puvati. Kamaghın amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighıramibar amuam.”

¹³ Ezi Samuel kamaghın a migei, “Arazir ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavıra Itir God, nın God, ni ganıngizir Akar Gavıvıba ni dar gın zuir puvati. Ni ti an akabar gın ghuaı, a ni ko nın ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia gativagha ikiai. ¹⁴ Kamaghın amizi, ni datırighın dughiar ruarimın atrivimın ikian kogham. Ni Ikiavıra Itir Godın akabar gın zuir puvati. Ezi Ikiavıra Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gın zuir gumazim. Eghti a Godın gumazamizibar atrivimın ikiam.”

¹⁵ Samuel mikemegha gıvagha Gilgal ategha nguibar ıgharazimın ghu.

Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba batıvasa Gilgal ategha Gibeın ghu. Ezi Gilgalın itir gumazamiziba me bar an gın zui. Gibeın nguıbam, a Benjaminın anabamın nguazimın iti. Me otivigha gıvagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600ın boroghın ghu.† ¹⁶ Egha Sol uan otarım Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminın nguazim itir Geban nguıbar ekiamın iti. Ezi Filistiaba Mikmasın uan averpenibar iti. ¹⁷ Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okorubar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruar mam notın

13:7-8: 1 Samuel 10:8 **13:14:** 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † **13:15:** Akar kam, “Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba batıvasa Gilgal ategha Gibeın ghu. Ezi Gilgalın itir gumazamiziba me bar an gın zui. Gibeın nguıbam, a Benjaminın anabamın nguazimın iti,” a Hıbrun akamın itir puvati. Akar kam ti fomıra iti, egha gın ovenge. Akam ikiavıra itir dughiamın, gumazir maba Grikin akamın a gıra, ezi akar kam Grikin akamın 1 Samuelin iti.

amadaghan Sualin Distrighin aven, Ofran nguibar ekiamin ghu. ¹⁸ Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghu, kar gumamaziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar kamın zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afıar Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam.

¹⁹ Dughiar kamın kantri Israelin gumazitam ainin bizitamın ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke. ²⁰ Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine. ²¹ Israelia zurara ingangarir kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko. ²² Kamaghin amizi, midorozibar dughiabar, Sol ko Jonatan aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

²³ Dughiar kamın Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14

¹ Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, "Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam." Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati.

² Dughiar kamın, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibeon boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti. ³ Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu.

⁴ Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mamın ziam Boses, ezi igharazim Sene. ⁵ Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti.

⁶ Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamın otogha kamaghin uan namakam migei, "Aria, ga vongin mangıva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham."

⁷ Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, "A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti."

⁸ Ezi Jonatan kamaghin a migei, "Bar dera. Ga datirighin vongin mangıva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam. ⁹ Eghti me uarir

mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham. ¹⁰ Egh me suam, 'Gua izi,' eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamın ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abınam."

¹¹ Kamaghın amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningın gani. Egha kamaghın migei, "İa munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi."

¹² Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningın dia ghaze, "Oı, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa."

Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, "Ni nan gın izi ga mangam. Ga datirighın fo, İkiavira Itir God me isa İraelia en agharim gatigha gifa." ¹³ Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamın ghua uan dafarimningın ua bagha suigha, suemningın iruemin ghuanadi moghın an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gın ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gın iza midorozir sabamın me aghori me bar ariaghiri.

¹⁴ Ezi faragha otozir midorozir kamın, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamın oto.

¹⁵ Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, midorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimın oto. Ezi İkiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are.

İraelia Filistiaba abini

¹⁶ Dughiar kamın, midorozir gumazir Sol Gibeian nguibar ekiamın ganasa miseveziba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghın tintinibar ivemaragha arui. ¹⁷ Me ghua Sol

mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghın uan midorozir gumazibav gia ghaze, "İa midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati." Ezi me kamaghın amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba aterim itir puvati. ¹⁸ Dughiar kamın, Godın Boksiam Gibeian İraelia ko iti. Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godın ifongiam bagh an azangsigham. ¹⁹ Sol ofa gamir gumazir kamın migiavira itima, Filistiaba pamtemın dia, tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, "Marki. Ni Boksiam ategh e misoghsi mangam."

²⁰ Egha Sol uan midorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi. ²¹ Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazibar akurvagha men tongın iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighın Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba İraelian akuragha misosi. ²² İraelian marazi, Efraimın mighsiar dozibar muega iti, egha me kamaghın oraki, Filistiaba are. Kamaghın amizima me iza Sol ko Jonatanın akuragha Filistiabar agıra. ²³ Me Filistiabar agiragha ghua Betavenın nguibar ekiam gitagha sivagha ghu. Dughiar kamın İkiavira Itir God İraelian akurazi, me midorozimın Filistiaba abini.

Bizir midorozimın gın otiviziba

²⁴ Dughiar kamın Sol akar gavvim İraelia mikeme. A kamaghın migei, "Ki datirighira uan apanibar osımtiziba ikaragh mızazim me gasam. Kamaghın amizi, ia datirighın daghetam aman kogh mangi guaratizimın tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham." Kamaghın amizi,

Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin amiragha gavgaviba puvati. ²⁵ Egha me ghua ruarir mamın otogha garima, hanin mikonir dafar mam nguazimın itima, hanin bar avirim an aven iti. ²⁶ Me fo, Sol akar gavgavim me ganingizi me atitigha, hanibar gara tam amezir puvati. ²⁷ Ezi Jonatan kamaghın oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan midorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimın ruaghatevimın hani garugha aneme. An amegha gıvagha zuamıra ua gavgavim ini. ²⁸ Ezi gumazir mam kamaghın Jonatan migei, “Nın afeziam dughiar kamın daghebar aman en anogoroke, kamaghın amizi e mitiriam bangin amıra. A pamtemın kamaghın e migei, gumazitam daghetam ameghti God a gasıghasıgham.”

²⁹ Ezi Jonatan kamaghın gumazir kam migei, “Nan afeziamın akar kam, osımtızim isa en nguazir kamın itir gumazibagh anıngi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim amegha ua gavgavim ini. ³⁰ E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inıghai. E Filistian mabav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavıgha, Filistian bar avırir tabar misueghai.”

³¹ Dughiar kamın, Israelia Mikmasın nguıbar ekiamın apanıbav sogha ghua, Aijalonın nguıbar ekiamın tu. Kamaghın amizi, mitiriam bar puvıra men azima me gavgavıba puvati. ³² Aruem iraghugha gıvazıma me ivemara ghua, sipsıba ko bulmakaun me uan apanıba da inizıba ini. Egha me zuamıra pura nguazimın dav sueghava dar tuzıba inıgha ghuzıba sara purama da api.

³³ Ezi gumazir maba ghua kamaghın Sol migei, “Nı oragh. Midorozir gumazıba ghuzıba itir asızıba ame,

me Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kuram gami.”

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, “Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara.”

A kamaghın gumazir akam inıgha izezıbav gıa ghaze, “Ia dagıar ekiatam poghpogh na bagh izi.* ³⁴ Egh ia tintinıbar mangı midorozir gumazıbav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsıba inıgh izi. Egh me dagıar kamın dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuzıba sara dar ameghan koghti, arazir kamın me Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kuram gamızir puvati.” Kamaghın amızıma, dimagarir kamnaghıra, midorozir gumazıba bulmakauba inıgha iza danganir kamra dav soke. ³⁵ Ezi Sol dagıar kamın Ikiavıra Itir God bagha ofa gamir dakozimın ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavıra ingarızim.

³⁶ Ezi Sol gın uan gumazıbav gıa ghaze, “Aria, e dimangan magırıva, Filistiabar agiragh me misogh mangıti aminim tiragham. Egh e bar me misueghti me arıghıreghti, e men bizıba bar ada inıam.”

Ezi me ghaze, “A dera, e mamaghıra damuam.”

Ezi ofa gamir gumazim ghaze, “E ti faraghıvıra Ikiavıra Itir Godın azaragham.”

³⁷ Ezi Sol kamaghın Godın azara, “E mangı Filistiabav sogham o markiam? Nı en amamangatıghıva, en akuraghti e me abınıgham o?” Dughiar kamın God a ikarazir puvati.

³⁸ Ezi Sol kamaghın Israelian gumazir dapanıbav gei, “Ia izi. E uarıra uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamızı, Ikiavıra Itir God en akam barazir puvati. ³⁹ Ikiavıra Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvası, ezi an ziamın ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarım Jonatan uaghan arazir kurar kam damıgh, a uaghan ovengam.” Ezi

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godın Arazıba 12:16; 12:23; 15:23 * **14:33:** God asızir ghuzıba itıba aman Israelian anogoroke. Nı Jenesıs 9:4ın gan.

gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati. ⁴⁰ Ezi Sol bar Israelia miġia ghaze, “Ia bar mogħira vongin munagh tuifigh, egħti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham.”

Ezi me ghaze, “A dera, ni manmagħin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin ġin mangi mamagħira damuam.”

⁴¹ Ezi Sol kamagħin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, “O Ikiavira Itir God, ni tizim bagħa nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighi, ni ofa gamir gumazim damighi, a Godin ifongiam ġifogħsi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragħa itim inigh. Egh gumazir iġharazitam arazir kurar kam damighi, ni ofa gamir gumazim damighi, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregħa ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin abanimin itim ini, ezi gumazamizir iġharaziba puvati.†

⁴² Ezi Sol datirighin kamagħin miġei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamagħin amizima dagiam Jonatan ġinaba.

⁴³ Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?”

Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin ruagħatevimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegħam.”

⁴⁴ Ezi Sol a miġia ghaze, “Are, ni aremegħam. Ni aremegħan kogħti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, egħti God na misuegħti ki aremegħam.”

⁴⁵ Ezi gumazamiziba kamagħin Sol miġei, “Ni oragħ. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekiar kam

gafira. A ti aremegħam, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni miġei, ni bizir kuratamin a damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagħ amizi, gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a misogħezi an aremezir puvati. ⁴⁶ Bizir kam ġin, Sol ua Filistiabar aġirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategħa uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

⁴⁷ Sol Israelian atrivimin otogħa ġivagħa, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apanir tintinimin danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me midorozibar zurara uan apaniba mizazim me gasa me abiri. ⁴⁸ Egh Sol uan midorozir gumazibar naviba fema, me pamtemin misogħa uagħan Amalekia abini. Kamagħin amizi, men apaniba ua iza Israelia misozir puvati.

⁴⁹ Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezi an guivimning, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal. ⁵⁰ Ezi Solin amuimin ziam, Ahinoam a Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin otarim. Ner a Solin afeziar dozim. ⁵¹ Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielin otarimning.

⁵² Sol atrivimin itir dugħiamin, an midorozir gumaziba pamtemin Filistiabav sosi. Kamagħin amizi, a zurara gumazir gavgaviba buri. A gari, gumazir manam midorozibar atiatur puvati, an a inightima, an an midorozir gumazimin otogħam.

15

Sol Ikiavira Itir Godin akam batoke

¹ Dugħiar mam, Samuel kamagħin Sol miġei, “Dugħiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na amadazi,

† **14:41:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 **14:41:** Vezin kamın akar otevir maba, da Hibrun akamın itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha ġin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dugħiamin, gumazir maba Grikin dagħ ira, ezi akar kaba Grikin akamın 1 Samuelin iti. **15:1:** 1 Samuel 10:1

ki kamaghin ami. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei, 'Tan inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin, Amalekia pazavira me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me daningam. ³ Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi Amalekia ko misogh men biziba bar dagh asighasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar marki.'"

⁴ Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telem in nguibamin uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin zui, Judan midorozir gumaziba me 10,000, ezi Israelia 200,000. ⁵ Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamin boroghin ghue. Kar danganir dipam fomira ivemarim, a datirighin dakezi me an mongegha iti. ⁶ Ezi Kinia Amalekian boroghin iti. Ezi Sol akar gavgavim me bagha anemaga ghaze, "Ia Amalekia ategh mangi danganir igharazitamin iki. Puvatighi, e mangi me misoghti ia me sara arighiregham. En inazir afeziaba fomira Isip ategha azenan izir dughiamin, ian inazir afeziaba deraghavira Israelia e gami. Ki ian inazir afeziabagh nighnigha ia bagha akam amadi. Kamaghin, ia arighiram ki aghua." Ezi Kinian gumazamiziba kamaghin oregha Amalekia ategha ghue. ⁷ Ezi Sol pamtem misogha Amalekia abini, a Havilan nguazimin ikegha ghua Surin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, Isipin aruem anadi naghin tu. ⁸ Egha Sol Amalekian Atrivim Agakin suira. Ezi Israelia Amalekian igharaz darazi bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ Me Agakin misoghezi an aremezir puvati, egha me uaghan bulmakauba

ko sipsipin aghuibav soghezir puvati. Me bulmakauba ko sipsipin kuraba ko asizir igharazir kinibav soghezi da ariaghire.

Sol uam atrivimin ikian God aghua

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Samuel migei, ¹¹ "Ni oragh, Sol nan akaba batuegha akirim na gasara. Ezi nan navim kamaghin mong os-eme, ki Sol atrivimin ikiasa a ginaba. Bizir kam bangin nan navim derazir puvati." Ezi Samuel akar kam baregha navim osemegha atari, egha dimagarir kam in Samuel Ikiavira Itir God ko migia an diavira itima aminim tira.

¹² Bar mizaraghara Samuel dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a migia ghaze, Sol Karmelin nguibar ekiamin ghugha, midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir kam bagha, a dagiar ababanim asara. An anesaragha givagha Gilgalin nguibar ekiamin ghu. ¹³ Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, "Samuel, Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghugha gifa."

¹⁴ Ezi Samuel a migia ghaze, "Guisi? Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar arareba barasi?"

¹⁵ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, "Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin kuraba me bar dav soke."

¹⁶ Ezi Samuel kamaghin a migei, "Ni asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir God dimangan na mikemezimin gun ni mikimam."

Ezi Sol ghaze, "A dera, ni na mikim."

¹⁷ Ezi Samuel kamaghin Sol migei, "Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni atrivimin oto. ¹⁸ Egha a ni amadazi

ni ghua Amalekia misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gumazir kurar kaba bar me agifagh. ¹⁹ Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Ni Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kuram gami.”

²⁰ Ezi Sol kamaghin Samuel ikara, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak inigha ize. ²¹ E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaun kabagh inabagha, dav soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, asizir kabar tongin asizir bar aghuiba inigha ize.”

²² Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan bar isia mighirizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuibar ofa gamir arazim, a pura bizim. ²³ Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimin ikian kogham.”

²⁴ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu. ²⁵ Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

²⁶ Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti

ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham.”

²⁷ Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemin an korotiar avizimin suirazi a biki. ²⁸ Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighin atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira. ²⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kam in gumazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati.”

³⁰ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir igharaziba me nighnizir aghuim nan ikiam.”

³¹ Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe.

³² Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigh izi.”

Ezi Agak iza bar atiativa agoi, egha kamaghin nighnisi, “Ovever kuram, ti datirighin na batogham.”

³³ Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebam kabar min ikiam.” Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri.

³⁴ Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibeana ua dipenimin ghu. ³⁵ Egha Samuel ua tong Solin

ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizim ginighnigha, bar oseme.

Sol ko Devitin eghaghanim

16

(Sapta 16--31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, "Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir osimtizir kam manadzoghin givagham? Ki, Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa."

² Ezi Samuel kamaghin migei, "Ki manmaghin bizir kam damigham? Ki bizir kam damighti, Sol oregh na misueghti ki aremegham."

Ezi Ikiavira Itir God a migei, "Puvati. Ni bulmakaun amebar igiar otezir puvatizitam inigh, ua Betlehemin mangiva gumamazir nguibar ekiamin itibar mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi.'" ³ Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem isi an dapanim gingegham."

⁴ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua Betlehemin ghu. A ghuava otizima, nguibar ekiamin gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha me bar moghira aguava an azai, "Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?"

⁵ Ezi Samuel ghaze, "Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir

God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam." Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin damazimin zuegh arazir aghuibar gin mangamin akabar me migei, egha ofan kam in izasa men azangisi.

⁶ Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin tuivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapin gara, nighnisi, "Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba."

⁷ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ni kamaghin nighnighan marki, an aghuir ruarim ko an ganganiba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biziba tuisizir puvati. Gumaziba uan damazibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar nighniziba ko men ifongiar gara me tuisisi."

⁸ Ezi Jesi uan otarir namba 2in dia, an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel bagha ize. Ezi Samuel ghaze, "Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati."

⁹ Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze "Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati."

¹⁰ Dughiar kam in, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a migia ghaze, "Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati."

¹¹ Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, "Nin otaritam ua iti, o?"

Ezi Jesi ghaze, "Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsibagh eghuva dar gari."

Ezi Samuel a migia ghaze, "Ni gumazitam amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e gin dapiagh ofa damuam."

¹² Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzimın ganganiba bar dera.

Ezi Ikiavira Itir God, Samuel miġia ghaze, “A mara, gumazir mamra, an atrivimın otivam. Ni atriviba amisiva me gazuir borem isi, a gingeġh.”

¹³ Ezi Samuel olivın borer sipsipın komın itim inigha, Devitin aveghbuabar damazimın borer muziarim an dapanim ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godın Duam iza pamtemın Devit avara, egha a ko ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamateġha Raman nguibar ekiamın ghu.

Devit Atrivim Solın dipenimın iti

¹⁴ Dughiar kamın Ikiavira Itir Godın Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God, duar kurar mam amadazi a ghua an niġhnizim gasiġhasiġhizima a bar atiatingi. ¹⁵ Ezi Solın ingangarir gumaziba kamaghın a miġei, “O atrivim, e fo, God duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami. ¹⁶ Ni ifueġhti e mangi ni baġh, gitan mın garir dibiariir strinba itibav sozir gumazitam batogham. Eġhti God, ni baġh duar kuram amangamin dughiaġbar, gumazir kam ni baġh dibiariir misoġhti, an ararer aghuim ni damuti, nin niġhnizim ua deragham.”

¹⁷ Ezi Sol kamaghın ingangarir gumazibav gei, “Mamaghira. Ia mangi gumazir deraghavira dibiariir ararer aghuim gamir tam batogh na baġh a inigh izi.”

¹⁸ Ezi ingangarir gumazir mam kamaghın Sol miġei, “Ki Jesin otarir mam Betlehemın nguibar ekiamın an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiariir midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir aghuim. Egha uaghan miġirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti.”

¹⁹ Sol akar kam bareġha gumaziba amadazi me ghua kamaghın Jesin miġei, “Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghın ifonge, ni na baġh anemadaghti a izi.” ²⁰ Ezi Jesi oreġha Sol baġha Devit amadi. Jesi akırar pumuningın bretba aġhuigha, donkin mamın akırim gikeġha, da isa Devit ganıngi. A uaghan memen inimın ingarizir miġevir wain ruizim sara a ganıngi. Eġha memen igiar mam sara a ganıngi, a kamaghın Devit miġia ghaze, bizir kaba, ni bizir aġhuibar mın Atrivim Sol danıngiġh. ²¹ Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimın oto. Ezi Sol bar Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit ganıngi.

²² Ezi Sol kamaghın Jesi baġha akam amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamaghsua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimın ikiam.”

²³ Kamaghın amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram Sol baġha anemadir dughiaġbar, Devit dibiariir misozima an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan mın garir dibiariir ararer kam barazima, duar kurar kam Sol ataghırazima, an niġhnizim ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemın Israelian dei

¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba ġin iza Efesdamimın uari akuvagha uari akiri. Me nguibar kamın uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka ko Sokon nguibar ekiamningın tizimın iti. Egha me Sokon Israelia ko misoġhasa. ² Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimın ikia Filistiaba ko misoġhasa uari akiri. ³ Ezi Filistiaba vongın miġhsiar mamın itima, Israelia vongın miġhsiar iġharazimın iti, ezi danganir zarim aning abiki.

⁴ Dughiar kamın, midorozir gumazir bar dafar gavgavir mam, a Getın nguibar ekiamın gumazim, an

ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu. ⁵ Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar osimtizim 50 kilogremin tu. ⁶ A brasin otevir mamningin uan suemning noke, Egha brasin ingarizir afuzim gisaghpu. ⁷ An afuzir misiam mitemegha ekeveghe, mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremin tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin suiragha an faragha zui.

⁸ Ezi Goliat tugha pamtemin Israelian dia ghaze, "Ia tizim bagha midorozim damuasa mikefi? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amiseveghti, a izi na misogh. ⁹ A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam."

¹⁰ Egha Goliat ua kamaghin me migei, "Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti a izi na ko misogham."

¹¹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam bareghe, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagha zui

¹² Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimin iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa. ¹³⁻¹⁴ Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mizekim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav soghasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam.

¹⁵ Dughiar mabar Devit ghua Solin

ingangaribagha ami. Egha dughiar maba, a Sol ataghiragha ghua Betlehemin uan afeziamin sipsipbar gari.

¹⁶ Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misoghasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh.

¹⁷ Ezi dughiar mammin Jesi kamaghin Devit migei, "Ni Bretin 10plan kaba ko 10 kilogremin witin me avimin tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba bagh averpenir me itibar mangi. ¹⁸ Ni uaghan 10plan sisin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanim daningh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira iti. ¹⁹ Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir igharaziba, me Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misosi."

²⁰ Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui. ²¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri. ²² Ezi Devit dagheba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha, iveghe ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia dera? ²³ A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midorozir gumaziba ategha iza azenara tugha, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi. ²⁴ Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are.

²⁵ Egha Israelia kamaghin uarir gei, "Ia gumazir munamin ganiva

an dımdiam baragh. A mıdorozim bagha e gaghora en ingaravati. Ezi en atrivim kamaghın mıgei, gumazıtam Filistian kam mııueghti an aremeghti, a dagiar avırıba ko bizır avırıba a danıngam, egh a uaghan uan guivim ateghti, gumazır kam an ikıam. Eghtı atrivim uaghan gumazır kamın adarazi da dagıaba inıan kogham, egh atrivim uaghan uan ingangarıba bagh men dıman kogham.”

²⁶ Ezi Devıt deragha akar kam baraghızır puvatıgha kamaghın an boroghın itır gumazıbar azai, “Gumazır manatam Filistian gumazır kam mııueghti, an aremeghti, Israelian aghumsızır kam gıvaghın, eghtı atrivim manmaghın a damuam? Kı kamaghın gari, Filistian kam, a gumazır God gıfozır puvatızım, egha uan mıkarzır mogomemın inım atuzır puvatı. A uabı fava dıbovir akabar Godın Zurara Itımın mıdorozır gumazıbav geı.” ²⁷ Ezi gumazıba a geghari, atrivim kamaghın mıgei, gumazır manam Goliat mııueghti, a bizır kabar a damuam.

²⁸ Ezi Devıtın avebam Eliap orazıma, Devıt gumazıba ko mıgei. Ezi an navım ikuvızıma a kamaghın a mıgei, “Nı tızım bagha kagh ize? Tınara nın sıpsıpın muzıarıba gumazamızıba puvatızır danganıman dar gara dagh eghufı? Kı fo, nı ifarı, nı orazı puvatıgha puvıra ifaghatır gumazım. Nı pura daru mıdorozımın ganası ize, bizıba puvatı.”

²⁹ Ezi Devıt kamaghın uan avebam mıgei, “Puvatı. Kı bizıtım gıfoghısa gumazıbar azangısı. Kı kamaghın amıma, a tı deraz, o puvatı?” ³⁰ Egha a raghırıgha ua gumazır ıgharazıbar azai, gumazır Filistian gumazım mııueghti an aremeghamım, atrivim manmaghın a damuam? Ezi me ua bizır Sol faragha mıkemızıbar a mıgei.

³¹ Ezi gumazır maba Devıtın mıgırıgıaba baregha ghua Sol mıgei.

Kamaghın amızı, a Devıtın dıazıma an a bagha ghı.

³² Ezi Devıt ghua otogha kamaghın Sol mıgei, “O atrivım, nı oragh. E Israelia, e Filistian kamın atıatingıva osemeghan kogham. Kı nın ingangarır gumazım, kı uabı mangı a ko mııuegham.”

³³ Ezi Sol ghaze, “Bar puvatı. Nı otarır bar ıgıam. Nı manmaghın a ko mııuegham? Nı otarır aghırır kınım. Goliat uan ıgıamra mıdorozır gumazımın ikıa ıza datırıkın.”

³⁴ Ezi Devıt Solın akam ıkaragha ghaze, “Atrivım, kı uan afezıamın sıpsıpbar gari. Ezi dughar mabar laıonba ko beaba ıza sıpsıpın nguzıba ıza zui. ³⁵ Ezi kı laıonba ko bean kabar agıtıgha dav sogha dar akatorıbar uam sıpsıpın nguzıba, me dama da ııı. Eghtı laıon o bea ragh na mııueghı ızıtıma, kı an tuer arızıbar sıuragh an gurım apırıghtı an aremegham. ³⁶ O atrivım, Filistian gumazır İkıavıra Itır God gıfozır puvatızır kam, a gumazır uan mıkarzır mogomemın inım atuzı puvatızım, a dıbovir akaba Godın mıdorozır gumazıbav geı. Ezi kı laıonba ko beabav soghezi moghın, arazır kamra, kı a damuam. ³⁷ İkıavıra Itır God nan akurazı, laıonba ko beaba na gasıghasıghızır puvatı. Ezi datırıghın, a uaghan nan akuraghti, Filistian kam na mııueghan kogham.”

Ezi Sol a mıgıa ghaze, “A dera, nı mangı, İkıavıra Itır God nı ko ikıam.”

³⁸ Egha Sol dapanır asuar brasın ingarızımın an dapanım garugha, korotıar brasın ingarızımın an mıkarzımın avasa a ganıngı. Kar Solın mıdorozır korotıaba. ³⁹ Ezi Devıt mıdorozır sabam ınıgha brasın mıdorozır korotıam arugha, uabı baraghav arui. Ezi puvatı, a fomıra bizır kamagh gari taba aghuızır puvatı. Kamagh amızı, a Sol mıgıa ghaze, “Kı mıdorozır korotıar kabar aghuıgh mangı mııueghan kogham. Kı bizır kaba azuır puvatı.” Kamagh amızı, a ua da sue. ⁴⁰ Egha a uan asadıvir aghorım ınıgha daghurır dıpar mamın eghuravımın

ghuava 5plan dagiar guar doziba inigha, uan mītarir dozim garu. Egha uan katapelin suiragha Goliat bagha zui.

Devit mīdorozimīn Goliat abīra

⁴¹ Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima, Devit a bagha arua izi. Ezi Goliat Devit bagha izi. Ezi gumazir Goliatīn oramīn suizim an faragha zui. ⁴² Ezi Goliat Devitīn garima, a bar otarir igiam, ezi an guamīn ganganiba bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti mīdorozim damuamin fofoziba puvati, a pura borir kinim. ⁴³ Kamaghīn amizi a Devit dipova kamaghīn a mīgei, “Nī tizim bagh asadivir aghorir mamīn suiragha izi? Nī ghaze, kī ti afiam, egha na mīsoghasa, a?” Egha a Devit gasīghasīghasa uan asebar dei.

⁴⁴ Egha a kamaghīn Devit mīgei, “Nī iziti, kī nī mīsuegh nīn kuam isi kuarazir isaba ko asīzir atiabar anighti, me nī amam.”

⁴⁵ Ezi Devit kamaghīn a ikaragha ghaze, “Nī mīdorozir sabam ko afuziba inigha na mīsoghasa. Ezi kī Ikiavīra Itir Godīn Gavgaviba Bar Itimīn ziamīn nīn mīsoghasa izi, a Israelia en mīdorozir gumaziba gativazir God. A Godīn kamra, nī an akaba barazir puvatīgha dibovir akabar a mīgei. ⁴⁶ Nī oragh. Datirīghīn dughīar kamra, Ikiavīra Itir God nī isi nan dafarim datīgham. Eghti kī nī mīsuegh nīn dapanim atugham. Egh e ian mīdorozir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asīzir atiabar anīngam. Kī kamaghīn damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghīn fogham, Israelian God, a guizbangīra God. ⁴⁷ Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghīn ganigh suam, Ikiavīra Itir God uan gumazamiziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko mīdorozir sababar suiziba, a dagh nīghnīzir puvati. Ikiavīra Itir God uabi mīdorozir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darīgham.”

⁴⁸ Devit mikemegha givazīma, Goliat ua bar sīvagha Devitīn boroghīra izi. Ezi Devit zuamīra ivegha ghua Goliat mīsoghasa zui. ⁴⁹ Devit dafarim uan mītarir dozim garugha, dagiar mam inigha uan katapel gatīgha a ighengegha Goliat gase. Ezi dagiam an guam mītīgha a vuigha an dapanimīn aven ghuzi, a guam moghīn ira uaghīra nguazimīn fuaghav iti. ⁵⁰ Kamaghīra, Devit katapel ko dagiamīn mīdorozimīn Goliat mīsoghezi an areme. A mīdorozir sababa puvati. ⁵¹ Goliat nguazim girīghav itīma, Devit ivegha ghua Goliatīn boroghīn tugha, an mīdorozir sabam amīkīrīgha an firim atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragha zuir mīdorozir gumazir gavgavim aremegha givazi, me bar moghīra tintinibar are.

⁵² Ezi Israelia ko Judan gumaziba dagarvagha, men agīntīgha me mīsozīma me ariaghīri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimīn nguibar ekiamīn tuavim girav ikia ghua, Getīn nguibar ekiam ko Ekronīn nguibar ekiamīn divazimīn tiar akabar tu. ⁵³ Ezi Israelia men agīntīgha givagha, uamategha ghua Filistiabar averpenibar men bizir me tegha areziba ini. ⁵⁴ Ezi Devit Goliatīn kuamīn namnamīn itir mīdorozir biziba bar da inigha ghua uan averpenim gati. Egha Goliatīn dapanim inigha ghua Jerusalemīn itir gumazamizibar akakaghasa, eghti me fogh suam, a mīdorozimīn Goliat abīragha gīfa.

Devit ghua Solīn gani

⁵⁵ Sol garima, Devit ghua Goliat ko mīsozīma, ezi a kamaghīn mīdorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim Apnerīn azai, “Otarir igiar kam, a tīnan otarim?”

Ezi Apner a ikaragha ghaze, “Atrivim, kī guizbangīra nī mīgei, kī fozir puvati.”

⁵⁶ Kamagh amizi, Sol ghaze, “Nī mangī tintinibar gumazir

igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh.”⁵⁷ Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalem in ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato.

⁵⁸ Ezi Sol an azara, “Otarir igiam, ni tinan otarim?”

Ezi Devit a migia ghaze, “Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehem in nguibar ekiamin gumazir mam.”

18

¹ Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimningin oto. ² Dughiar kam in, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati. ³ Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mam in Devit ko anakiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri. ⁴ Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganingi.

⁵ Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughia bar, Devit zurara midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mam in ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghin Devit in gara, bar a gifonge.

Sol Devit baseme

⁶ Devit Goliat misoghezi an aremegha givazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavim in izima, Israelian nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiabategha azenan iza tuavim in atrivim

Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinbav sosi. ⁷ Egha me kamaghin ighiam bange:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.

Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.’”

⁸ Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghin migei, “Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamagsua, a ti gin nan danganim inigh atrivim in ikiam.” ⁹ Dughiar kam in, Sol bizir kam ginighnigha Devit in gara a basei.

¹⁰ Amimzaraghan Sol uan dipenim in iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kam in Devit uan gitan min garir dibiarim in gikararai, mati a dughia bar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzim in suiragha, ¹¹ kamaghin nighnisi, “Ki datirighin afuzim in Devit giniv a isi birim gikegti ana aremegham.” Egha an afuzim Devit mikinisi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita.

¹² Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devit in atiatingi. ¹³ Egha a Devit ataghizi, an atrivim in dipenim in itir puvati. Sol gin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanim in iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an amiba deraghaviram otifi. ¹⁵ Ezi Sol Devit in garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devit in atiati. ¹⁶ Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh amizima,

Israelia ko Judabar gumazamiziba bar a gifongegha a baghavira iti.

Devit Solin guivimin iti

¹⁷ Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a misueghan kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, “Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir gumazimin min iki pamtemin ingar atiangan marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti e uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham.”

¹⁸ Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Marki, ki an ikian kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian kogham.” ¹⁹ Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merapin ikiam, egha aning uaningin ikiasa dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin ikiamim otozi, a dikavigha Merap isa gumazir igharazim ganingi, an ziam Adriel, a Meholan nguibar ekiamin gumazir mam.

²⁰ Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge. ²¹ Egha a kamaghin nighnisi, “Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghtima an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol ua Devitin digha a migei, “Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin ikiam.”

²² Egha Sol uan ingangarir gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devitin ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an apezeper suam, “Atrivim Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim.”

²³ Egha me ghua migirigiar kamın Devit migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba puvatizir gumazir kinim. Kamaghin amizi, ki an ikeghan kogham.”

²⁴ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit mikemezir akabar gun Sol geghari.

²⁵ Ezi Sol kamaghin nighnisi, a Devit amadaghti, a mangi Filistiaba ko misoghtima, me a misueghti an aremegham. Kamaghin amizi, a uan ingangarir gumazibav kemeghti, me uamategh mangi Devit mikimam. A kamaghin migei, “Ki kamaghsua, Devit bizir bar vamira nan guivim givesi na daningam. Ki kamaghsua, Devit nan apaniba ikarvaghiva 100plan Filistian midorozir gumazibav sueghti me arighiregh. Egh a 100plan gumazir kabar mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izi.”

²⁶ Ezi Solin ingangarir gumaziba ghua Solin akabar gun Devit migei. Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Solin guivim givezamin arazir aghuim, egha a Solin ameremin otivasa bar akonge. Egha Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izasa dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar otivam, ²⁷ ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla misuegha, men mikarzir mogomebar iniba aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha da medi. Devit Solin guivimin ikiasava arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning uaningin iti.

²⁸ Ezi Sol datirighin kamaghin deragha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge. ²⁹ Kamaghin amizima, Sol Devitin atiavira ikia egha bar an aghua. Egha Sol zurara an apanimin iti.

³⁰ Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir gumazir dapaniba uan

mīdorozir gumazibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit uan mīdorozir gumaziba ko pamtemin me misogha me abiri. Solin mīdorozir gumazir dapanir igharaziba, me Devit pamtemin misozi moghin misozir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba ziar ekiam Devit ganidi.

19

Jonatan Devitin akura

¹ Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gumaziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar Devit gifonge. ² Egha a ghua Devit migia ghaze, “Nan afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei. Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar deraghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar modogh. ³ Eghti ki afeziam ko, ga mangi danganir ni modozim boroghin tughiv ikiti, ki ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim gifogham. A manmaghin ni damusi damuti, ki an gun ni mikimam.”

⁴ Egha amimzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning migia, Jonatan Devitin ziam fa kamaghin Sol migei, “Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan marki. An arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi. ⁵ A Goliat misoghezi an aremezi dughiam, a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an ovengam o an angamira ikiam. Devitin agharimin Ikiavira Itir God, Israelia en akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me abini. Ezi ni uabi bizir kamın ganigha bar akonge. A bizitam gasighasighizir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a misueghti an aremegham? Ni kamaghin damigh osimtizir ekiam ingham.”

⁶ Ezi Sol Jonatanin akaba baregha, akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin

damazimin, ki Devit misueghti an aremeghan kogham.” ⁷ Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devitin diazima a izima, an eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari. A gin Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

⁸ Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mamın ua uariv sosi. Ezi Devit uan mīdorozir gumaziba ko pamtemin misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba tintinibar are.

⁹ Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solin nighnizim avara. Dughiar kamın Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimin suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiarim gikararai. ¹⁰ Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi dimagarir kamın, Devit arav ghu. ¹¹ Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi Devitin amuim Mikal, kamaghin a migei, “Ni datirighin dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighti, me gurumin mizaraghara izi ni misueghti, ni aremegham.” ¹² Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim girigha arav ghu. ¹³ Devit ghugha givazi, Mikal marvir guar me tememin ingarizim inigha Devitin misiamin aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamın dapanim aniki. Egha nir ruarir mamın anevara.

¹⁴ Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghin me migei, “Devit arei.”

¹⁵ Ezi me uamategha ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin me migei, “Ia uamategh an dipenimin

aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti, ki a misueghtima an aremegham.”

¹⁶ Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima, a misiamin irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen ariziba iti. ¹⁷ Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin azai, “Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an arav ghu?”

Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, “Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti, ki ari mangika. Puvatighiti, ki nin misueghti, ni aremegham.”

¹⁸ Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghani. Egha gin Devit ko Samuel ghua Naiotin nguibamin iti. ¹⁹ Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, “Devit Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam inigha izir gumazibar nguibam.” ²⁰ Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godin akam pamtem an gun migiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akam inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin gumaziba gizivazi, me uaghan Godin akam pamten an gun migia, dia ighia izi. ²¹ Ezi Sol kamaghin bizir kam baregha gumazir igharaziba amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi.

²² Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha, ghua Sekun nguibamin mozir dipar ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit aning managh iti?”

Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti.” ²³ Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akam pamtem an gun migiava, diava ighia tuavimin ghua Raman boroghin ghua Naiotin nguibamin oto.

²⁴ A gumazir igharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin akam inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer kam, a bibiamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba migeir mam, mingarim. Akar kam kamakin, “Manmaghin ami, Sol ti uaghan Godin akam inigha izir gumazim, o?”)

20

Jonatan Devitin akura

¹ Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha arava, uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, “Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam o arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”

² Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, “Puvati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni aremeghan kogham.”

³ Ezi Devit ua kamaghin migei, “Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na ko iti. Ezi dughiar bar otevimin nin afeziam bizir kam damuam.”

⁴ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ki manmaghin nin akuraghasa, ni ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.”

⁵ Ezi Devit kamaghin a migei, “Gurumzaraghan iakinir igiamin dughiar ekiamin, ki mangi atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki mangi obarir azenimin modogh iki, mangi amimzaraghan guaratizimin tugham. ⁶ Eghti nin afeziam apir dakozimin na bagh ganiva nin azangsigh suam, a mangh iti, eghti ni kamaghin a mikim, ‘Azeniba vaghvagher dar dughiar kam, Devitin adarazi me uari akuva Betlehemin ofabagh ami. Kamaghin amizi, a mangasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamin ghu.’ ⁷ Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, ‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki deragh ikiam. Eghti an atariva osemeghti, ni fogh suam a pazi na damuam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan namakar aghuimin ikiasa akar mam akiri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na damuam, ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighti, ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki.”

⁹ Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Marki, ni mamaghin nighnighan marki. Ki tong kamaghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham.”

¹⁰ Ezi Devit kamaghin a migei, “Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?”

¹¹ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ga dagher azenimin mangigh, ki ni mikimam.” Egha aning dikavigha zui.

¹² Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghin Devit migei, “Ikiavira Itir God, Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei, ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gurumzaraghan o zuerimin dughiar

kamra, ki ni bagh afeziamin azangsigham. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam amangam. ¹³ Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki.

¹⁴ “Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira na damu, mati Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha e gami mokin. Puvatighti, ki aremegham. ¹⁵ Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kam, ni nan apaniba agivamin dughiamin, ni nan ovavir boribar apangkuvigh deraghvira me damu.” ¹⁶ Jonatan akar dikirizir gavgavimin, Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni aremeghamin dughiamin gin, ni nan ovavir boriba akar dikirizir kam gin amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam.

¹⁷ Jonatan uabi gifongezi moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin ami. ¹⁸ Egha Jonatan ua kamaghin Devit migei, “Gurumzaraghan, iakinir igiamin dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam ni apiagherir dabirabimin ganti a pura ikiti, an okam nighnigham. ¹⁹ Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magari dagiar pozir ekiar ni faragha modozimin boroghin modogh, dagiar pozimin ziam Esel. ²⁰ Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghin itir bizitam gasam. ²¹ Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti Devit,

ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni gasighasighan kogham. ²² Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danganir igharazitamin mangi. Ni kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi. ²³ Guizbangira, akar dikirizir gav-gavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam.”

²⁴ Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera. ²⁵ A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gapera. Ezi Jonatan atrivim vongin amadaghan aperaghav itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi Devit api-aghilir dabirabim pura iti. ²⁶ Sol garima, Devit dughiar kam in itir puvatizi, a migirigiatam gamir puvati, a pura kamaghin nighnisi, “Devit manmaghirama ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatigha, izezir puvati, o?” ²⁷ Iakinir igiamin, namba zin dughiamin, me ua uari akuvagha gari, Devit apiaghilir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan otarim Jonatan migei, “Jesin otarim manmaghin amigha boghinaron ko datirighin isam bagha izezir puvati?”

²⁸ Ezi Jonatan ghaze, “A Betlehemin mangasa nan azangsiki. ²⁹ A kamagh na migei, ‘Nan aveghbuam na bagha akam amaga ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam. Ni guizbangira nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.’ Bizir mingarir kam in a isar ekiam kam in ni ko ikiasa izezir puvati.”

³⁰ Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan baseme, egha kamaghin a

migei, “Ni amizir bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin otarir kam in akurvaghasa. Arazir kam ni damighti ni gumazir kinimin ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan amebam ko gua batogham. ³¹ Jesin otarir kam nguazir kam in ikivira ikiti, ni kantrin kam in atrivimin otoghan kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me mangi a inigh iziti, ki a misueghti an aremekal!”

³² Ezi Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, “A tizim bagh aremegham? An osimtizir manam gami?” ³³ Ezi Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan afeziam datirighin Devit misueghti an aremeghasa pamten nighnisi. ³⁴ Egha Jonatan atara bar uan afeziam basemegha, dagher dakozim ategha ghu. Egha iakinir igiamin dughiar namba zin, daghetam amezir puvati. An afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme.

³⁵ Egha amimzaraghan mizaraghara, Jonatan dagher azenimin Devit bativasa ghua, otarir mam inizi an a ko zui. ³⁶ Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei, “Ki barir afuzibar asiti, ni mangi da buri. Ni zuamira mangi.” Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir mam in a gafiragha ase.

³⁷ Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kamagh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti munagh iti.”

³⁸ Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha izi. ³⁹ Otarir kam Jonatan migeir akabar mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit uaningra fo. ⁴⁰ Egha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganingizi, ana da inigha ua nguibar ekiamin ghu.

⁴¹ Egha otarim ghugha givazi, Devit dagiar pozimin girakirangin modozim ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim mitua. Egha 3plan dughiabar uan dapanim fegha uam aviragha egha dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim gafira.

⁴² Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, "Ni navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan kamaghira arazir kam damuam." A mikemegha givazi, Devit danganir igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21

Devit Solin arav ghu

¹ Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi Ahimelek nigha atiatia uan dipenimin azenan izegha kamaghin Devit migei, "Ni tizim bagha uabira izi?"

² Ezi Devit ghaze, "Atrivim ingangarir mam na ganingizi ki izi. A ghaze, ki damuamin ingangarir kam, ki an gun gumazir igharazitam mikiman kogham. Ki uan midorozir gumazibav gia ghaze, ia danganir igharazitamin na batogh. ³ Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni bretba ikiva 5plan rubuziba na daning, puvatighti ni dagher igharazitam na daningigh."

⁴ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a migei, "Ki bretin kiniba puvati. Bretin God ganingizimra iti. Nin midorozir gumaziba bogh dimangan amiziba ko dakuighan koghti, ni bretin kaba inigh mangam."

⁵ Devit kamaghin Ahimelek migei, "Ki guizbangira ni migei, e dimangan

amiziba koma akuizir puvati. E zurara pura uan apanibav soghamin dughiaba, en midorozir gumaziba ko men biziba Godin damazimin zue. E datirighin uaghan Godin damazimin zue."

⁶ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim bretba isava a ganingi. Bretin me isa God ganingizim anarira iti. Dagher igharaziba ua puvati. Me dughiar kam in Godin damazimin bretin igiaba isa, ghuribar danganim garigha, dakozim gati. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba isa Devit ganingi. ⁷ Ezi dughiar kam in, Atrivim Solin ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godin Purirpenimin ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai. A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit ganingi. Doek a Solin bulmakaubar garir gumazibar gumazir dapanim. ⁸ Ezi Devit bretba inigha kamagh Ahimelek migei, "Ni afuzitam o midorozir sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh. Atrivim ingangarim bagha nan avisi, ki midorozir sabatam o bizir igharazitam inizir puvati. Ki pura ize."

⁹ Ezi Ahimelek a migia ghaze, "Ki midorozir sabar vamira iti. Kar Goliatin midorozir sabam, ni Elan danganir zarimin a misoghezi an areme. Me a isa nir mam in a noegha ofa gamir gumazibar dapanim azenimin azuir korotiar otevimin girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam."

Ezi Devit ghaze, "Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvati."

¹⁰ Egha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekiamin kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato. ¹¹ Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, "Gumazir kam Devit, a uan kantrin

atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange:

“Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

¹² Ezi Devit migirigiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Egha an atiati. ¹³ Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimin, odava gumazir onganim gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganimin mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuamasizimin izaghiri.

¹⁴ Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia kagh gan, gumazir kam bar ongan! Ia tizimsua a inigha na bagha izi? ¹⁵ Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham.” Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezi, me ariaghire

¹ Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamın nguibar ekiamın boroghın mighsiamın dagiar torir mamın iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamın ikizim kamaghın oraki, a danganir kamın iti. Ezi me ghua a ko iti. ² Dughiar kamın, gumazir osimtızir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir

dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghın ghu.

³ Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha danganir kam ategha, Moapın kantrin, Mispan nguibar ekiamın ghu. Egha a kamaghın Moapian atrivim migei, “Ki kamaghsua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godın ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam.”

⁴ Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezi moghin, a Devitin amebam ko afeziam inigha izima aning Moapın atrivim ko itima, Devit uabi dagiar torimin modogha iti.

⁵ Ezi Godın akam inigha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghın Devit migei, “Ni ua danganir kamın ikian marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi.” Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an ruarir ekiar me kamaghın diborim Heretin ghugha an iti.

⁶ Dughiar mam, Sol Gibeam mighsiar dozimin ikia, temer mamın apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti. Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir danganimin gun a migei. ⁷ Ezi Sol kamaghın uan ingangarir gumazibav gei, “Ia Benjaminın anabamin gumaziba, ia deraviram oragh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko wainın azeniba isi ia daningam, a? Egh a ia damuti ia 1,000pla ko 100plan midorozir gumazibar dapanibar otivam, a? Bar puvatigham. ⁸ Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha na gasighasighasa akam misoke. Ian tav bar kamaghın na mikemezir puvati, nan otarim, Jesin otarir kamın akurvaghasa a ko akar gavgavim akiri. Ia na ginighnizir puvatigha, kamaghın na mikemezir puvati, nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizima, a nan apanimin oto. Egha a datirighın

na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

⁹ Dughiar kamın Idomian gumazim Doek, a Solın ingangarir gumaziba ko tuivighav iti. Egha a kamaghın Sol migei, “Ki Nopın nguibar ekiamın ikia garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha ghu, a Ahitupın otarim. ¹⁰ Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim bagha Ikiavira Itir God ko migei. Egha a dagher maba ko Filistian gumazim Goliatin midorozir sabam sara inigha Devit ganıngi.”

¹¹ Sol akar kam baregha gumazir maba amadazıma, me ghua Nopın ofa gamir gumazim Ahimelek ko an ikızimın itir ofa gamir gumaziba bar me inigha ize. ¹² Ezi ofa gamir gumazir kaba bar otivigha gıvazıma, Sol kamaghın Ahimelek migei, “O Ahitupın otarim, ni oragh. Ki akar mam nın iti.”

Ezi Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?”

¹³ Ezi Sol kamaghın a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na gasıghasıghasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozir sabar mam sara a ganıga, aka taba a danıngasa Godın azangsisı. A datırighın nan apanim gavagha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

¹⁴ Ezi Ahimelek kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nın ingangarir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira nın girara zui. Ingangarir gumazitam a gafırazir puvati. A uaghan nın amerem, a nın boroghın ikia ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir mam. Nın dipenimın aven itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a ganıdi.* ¹⁵ Dughiar kamra ki ti akatam a danıngasa Godın azangsisı, o? Bar puvati. Ki dughiar avıribar a bagha God ko migei. Ki nın ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni

gasıghasıghasa akam akırızir puvati. Bizir ni datırighın migeir kam, ki bar a gifozir puvati.”

¹⁶ Ezi atrivim kamaghın a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.”

¹⁷ Egha Sol uan midorozir gumazir an boroghın tuivighav itıbav gıa ghaze, “Aria. Ia raghırigh Ikiavira Itir Godın ofa gamir gumaziba misueghti, me arıghiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar na migeir puvati.” Sol kamaghın migeima, midorozir gumaziba me misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira Itir Godın ofa gamir gumaziba.

¹⁸ Kamaghın amızı, Sol Doek mıgıa ghaze, “Ni mangı me misueghti me arıghiregh.” Ezi Doek raghırigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godın ofa gamir gumazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar otevir azenan azuiba. ¹⁹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba amadazıma me Nopın ghue, kar ofa gamir gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me Nopın gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir agheghevir oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me kuavareme.

²⁰ Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupın igıavotarim, me a misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti. ²¹ Ezi Abiatar kamaghın Devit migei, “Sol Ikiavira Itir Godın ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire.”

²² Ezi Devit kamaghın a migei, “Noka! Dughiar ki nın afeziam ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guızbangıra nan gun Sol mikımam. Ki fo, na bangın, nın afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osımtızimra! ²³ Kamaghın amızı, ni ikıva atiatingan marki. Ga

22:9: Onger Akaba 52:1 * **22:14:** Hibrun akam deragha mıgırıgıar kamın mıngarım abıghızir puvati.

fo, gumazir na misoghasava amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam.”

23

Devit Keilan nguibamın akura

¹ Ezi gumazir maba iza kamaghın Devit migei, “Filistiaba Keilan nguibamın itir gumazamizibav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimın ghua, men witin dagheba okeme.”

² Ezi Devit akar kam baregha kamaghın Ikiavira Itir Godın azai, “Ki mangi Filistiabav sogham o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deragham.”

³ Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, “Ni oragh. E datirighın Judan anabamın nguazimın itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E manmaghın Keilan nguibamın mangi Filistiabav sogham? E mangan kogham.”

⁴ Me kamaghın mikemezima, Devit uam Ikiavira Itir Godın azai. Ezi a ua kamaghın migei, “Ki ian akuraghtima, ia midorozimın Filistiaba abinigham. Kamaghın amizima, ia dikavigh Keilan nguibamın mangi Filistiabav sogh.”

⁵ Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba ariaghire. A bar me abiragha, men bulmakauba ini. Kamaghira, Devit Keilan nguibamın gumazamizibar akurazi, me deravira iti.

⁶ Ahimelekin otarim Abiatar, faragha Atrivim Solın ara iza Devit ko itir dughiamın, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim inigha ize.* Me Keilan nguibamın zuir dughiamın, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha me ko zui.†

⁷ Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, “Devit ghua Keilan nguibar ekiamın iti.”

Ezi Sol ghaze, “Bar dera, God datirighın a isa nan agharim darigham. Devit a nguibar ekiar tiar akar gavgavim ko divazir gavgavim itimın aven ize. A uabi uabi isa kalabuziam gati. Kamaghın amizi, ki an suighamin ingangarim osemezir puvati.” ⁸ Kamaghın amizi Sol uan midorozir gumaziba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui.

⁹ Ezi Devit kamaghın oraki, Sol a gasighasighasa izi. Ezi a kamaghın ofa gamir gumazim Abiatar migei, “Ni ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, a inigh izi.”

¹⁰ Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghın Ikiavira Itir God migei, “O, Ikiavira Itir God, ni Israelia en God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghın oraki, Sol fo, ki Keilan kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh izi nguibar kam gasighasighasa. ¹¹ Ki foghasa, nguibar kamın gumazamiziba na isi Sol daningam, o puvatigham? Sol izamin akam a guizbangira o puvati? O Ikiavira Itir God, Israelia en God, nan ifongiam kamakin, ni nan azangsizim ikaragh.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a migei, “Sol a izam.”

¹² Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godın azara, “Keilan gumazamiziba, me ki uan adarazi ko e isi Sol daningam, o puvatigham?” Ezi a ghaze, “Are, me ni migei moghira mamaghira damuam.” ¹³ Ezi Devit kamaghın oregha zuamira uan gumaziba ini, men dibobonim 600ın mın tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue. Me bar moghira uari inigha tintinibar danganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav ghuzima, Sol ua Keilan mangan nighnizir puvati.

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim, a dagiar pumuning iti. Aning Godın ifongiam gifoghamın ingangarim iti. † **23:6:** Fomira itir gumazir maba, akinafarir kam Grikın akamın a giragha an osiri. Egha me ghaze, Hibrun akamın mingarim kamaghın iti. Ezi e garima, akinafarir Hibrun akamın datirighın itir kam, akar kamın mingarim kamaghın ghu, Abiatar faragha Keilan nguibamın Devit bato.

Devit a mighsiaba itir danganibar modi

¹⁴ Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir mongamin aghuibar modi. Danganir kam, kar danganir dakirtizir gumaziba puvatizim. Sol zurara Devit buriavira iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit bativir puvati. ¹⁵ Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misueghti an aremegham. Kamaghin amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin nguibamin iti. ¹⁶ Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiasa akar aghuibar a migei. ¹⁷ Egha Jonatan kamaghin a migei, “Nan afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a uaghan bizir kam gifo.” ¹⁸ Egha aning Ikiavira Itir Godin damazimin, roroamningin ikiasa akar dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha uan nguibamin ghuzima, Devit Horesin ikiavira iti.

¹⁹ Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibeon nguibar ekiamin Sol migia ghaze, “O atrivim, ni oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a sautin amadaghan Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuibar iti. ²⁰ O atrivim, e fo, ni gumazir kamin suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E uari a isi nin agharim darigham.”

²¹ Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu. ²² Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziba inigh. ²³ Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira

izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham.”

²⁴ Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti. ²⁵ Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamin ghua Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumazamiziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamin mangam. ²⁶ Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar men suighasava ami. ²⁷ Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, “Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi.” ²⁸ Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam.” ²⁹ Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghuibar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

¹ Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, “Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.” ² Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir

gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri. ³ Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamın iti. Ezi Sol daviasa torir kamın aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamın, bar an aven ghugha an modogha iti.

⁴ Devitin gumaziba kamaghin a migei, “Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu.” Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati. ⁵ Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.

⁶ Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamın aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham.” ⁷ Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamın azenim girigha tuavim girigha ghu.

⁸ Ezi Devit an girara torir kamın azenim girigha an girara ghua an digha ghaze, “Atrivim Sol, nan gumazir ekiam.” Ezi Sol dimdiar kam baregħa ragħirizi, Devit uan tevimning apirigha, guam nguazim tuagħa ziar ekiam a ganidi.

⁹ Egha a kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagħa gumazir kabar akaba baragħa ghaze, ki ni gasighasighasa? ¹⁰ Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misuegħti an aremegħ. Ezi ki nin

apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misuegħan kogham. ¹¹ Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamın gan. Ki nin korotiar ruarimin avizim atugħa ni misogħan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misuegħti ki aremegħasa na buriavira iti. ¹² Ikiavira Itir God uabi, gan araziba tuisigh egh fogħ suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kurar kam bagħ ni ikarvagħ, ivezir kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham. ¹³ Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, ‘Gumazir kurabara, arazir kurabagħ ami.’ Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bar puvati. ¹⁴ O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegħa gifa. Ki mati pir mam. ¹⁵ Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagħ akam akirighiti, ni na gasighasighan kogham.”

¹⁶ Devit mikemegħa givazima, Sol kamaghin a migei, “Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?” Egha Sol pamtem aziava arai.

¹⁷ Egha a kamaghin Devit migei, “Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragħa na gami, ezi ki deragħa ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramin ni gami. ¹⁸ Ni datirighin deragħa na gegħara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamın na gami. ¹⁹ Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagħ anetegħtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deragħvira ni damuva deragħvira ni ikaragħam.

20 Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam. 21 Ki kamagsua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighi, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham.”

22 Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimin ghue.

25

Samuel areme

1 Ezi Samuel aremezima, Israelian gumazamiziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa.

Samuelin ovevemin gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Abigel Devitin akura

2-3 Dughiar kamın, Maonın nguibar ekiamın gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamın boroghın nguazir mamın iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi.

Dughiar kamın, Nabal Karmelin nguibar ekiamın ikia, uan sipsipbar arizibar ghorı. 4 Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami. 5 Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghın me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamın dughiar aghuim isi Nabal daningh.

6 Ia kamaghın a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghın Godin azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabir aghuim isi ia daningam. 7 Devit kamaghın oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghorı. A kamagsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati. 8 Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighın isar ekiamın dughiam, ezi Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamagsua, ni en apangkufigh, e mati nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e daningh.’”

9 Ezi Devitin gumaziba ghua, Devitin ziamın akar kabar Nabal geghanigha a mizua iti. 10 Ezi Nabal kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam Devit, Jesin otarim, a manmaghın garir gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghın oraki, dughiar kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir dapanibar aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir gumazir kinir mam, egha uaghan aragharuir gumazim. 11 Ia managhira ize, ki ia gifozir puvati. Kamaghın amizi, ki uan bretba ko, dipaba, ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar ariziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham. Ki aghua.”

12 Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabalın akar kam baregha uamategha ghua Devit mikeme. 13 Ezi Devit kamaghın migei, “Ia bar moghira midorozim bagh midorozir sababa inigh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi mangi.” Egha me vaghvagha bar moghira Devitin akamin gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan oghiriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me inigha zui. Ezi 200plan gumaziba, a bizibagh eghuvasa me mikemezi,

me iti.

¹⁴ Dughiar kamın Nabalın ingangarir gumazir mam ghua, kamaghın Nabalın amuim Abigel miġia ghaze, “Devit gumazamiziba puvatizir danganimın ikia, uan gumazir maba amadazi me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganingi. Ezi a pamtemın me dagaragha men atara akar kuram me ganingi. ¹⁵ Gumazir kaba faragha arazir kuratamın e gamizir puvati. Me zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba aghuir danganimın iti. Me en bizitam okemezir puvati. ¹⁶ E me ko ikiava uan sipsipbagh eghuvir dughiamın, me arueba ko dimagariba bar, divazimın mın e ekiarugha deravira e geghufi. ¹⁷ Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaziba ko izi, en gumazir ekiam ko an gumazamizir a ko itibagh asighasighasa nighnisi. Kamaghın amizi, e ni bagha izi. E nin azai, ni deraghvira nighnigh, ni manmaghın osimtizir kam akiram? E bar Nabal ġifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatizir gumazim.”

¹⁸ Abigel kamaghın oregha zuamira 200pla bretba ko memen inimın ingarizir wain itir misevir pumuning inigha, sipsipın 5plan tuziba ko, 20 kilogremın witin tueziba, ko 100plan wainın ovizir ikizir apuziziba, ko 200pla fikın ovizir me apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha donkibagh isında ariki. ¹⁹ Egha a kamaghın uan ingangarir gumazibav ġia ghaze, “Ia donkiba inigh faragh mangiti, ki ian ġin mangam.” A bizir amizir kamın gun uan pam mikemezir puvati.

²⁰ Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamın zui. Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha izi. Ezi Abigel tuavir kamın ghua miġhsiar mamın akirir

vuemın me bato. ²¹ Dughiar kam, Devit nighnisi, “Ki tizim bagha gumazir kamın biziba gumazamiziba puvatizir danganimın dagh eghufi? E an bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba bar deraghavira iti, ezi datirighın an arazir kuramın na ikara, an arazim derazir puvati. ²² Bizir kam bangın, ki dimagarir kamın an adarazir gumaziba bar me kuavaremegham. Puvatightima, ki Godın azaraghti, a na misueghti ki aremegham.”*

²³⁻²⁴ Ezi Abigel iza Devitın apigha zuamira uan donki gisın ikegha faghafiragha, maghira Devitın dagarimningın boroghın irigha, uan guam isa nguazim mituagha ghaze, “O nan gumazir ekiam, kar nan osimtizimra, ni osimtizir kam nan pam darighan marki. Ki nin ingangarir amizim, ki ni mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam baragham, o? ²⁵ Guizbangira, ni Nabalın akabagh nighnighan marki, an araziba bar ikufi. An ziamın mingarim kamakın, gumazir onganir nighnizir aghuiba puvatizim, ezi an arazim an ziamın mirara ghu. O nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi men ganizir puvati. Bar puvati. ²⁶ Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni gamizi gumazir nin apanim gamiba, ni uabi me misoghezir puvati. Puvatizi, men ghuzibar osimtizim nin ikiam. Ezi Ikiavira Itir Godın zurara itimın ziamın, ki guizbangira pamtemın miġia ghaze, mizazir God Nabal daningamim, a uaghan nin apaniba kamaghira me damuam.

²⁷ “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, nan ifongiam kamakın, ni nan bizir aghuir ki ni ganidiba inigh, uan ingangarir gumazir nin ġin zuibar aning. ²⁸ Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki nin damazimın arazir kuratam

* **25:22:** Bar fomira, me Hibrun akamın aven itir akar kam, Grikin akamın a ġira. Ezi Grikin akam ghaze, “God na misueghti, ki aremegham.” Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnigha ghaze, akar kam, “ki uabi,” a uaghan Hibrun akamın aven kagh iti. Egha me ġin ghaze, Devit men atrivir aghuim. Egha me datirighın a giragha ghaze, “nan apanibara.”

damighti, ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan gumazir ekiam, ki fo, Ikiavira Itir God ni amadazi, ni an ifongiamin gin ghua an apanibav sosi. Ki Godin azai, ni nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni arazir kuratam damighan kogham. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God ni damighti ni atrivimin otogham, eghti gin nin ovavir boriba Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.

29 “Gumazir ekiam, gumazitaba nin gintigh nin misoghsa iziti, Ikiavira Itir God, nin God deraghvira nin akurvagh, mati gumazim uan bizir aghuiba deraghavira dagh eghufi. Egh nin apaniba batuegham, mati gumazim katapelin dagiam gasavamadi moghin, a nin apanibagh asivamangam. 30 Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, a bizir aghuir aviriba ni daningam, egh ni damighti ni Israelia en atrivimin ikiam. 31 Ezi datirighin ni bizir kam ginighnigh, nan pam misoghan marki. Nan gumazir ekiam, ni uabi gumazitam puram a misoghezi, an aremezir puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizitam nin dafarimningin ikian kogham. Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nin azai, Ikiavira Itir God gin deraghvira ni damuti, ni na ginirigh deraghvira na damu.”

32 Ezi Devit akar kaba baregha kamaghin Abigel migei, “Ikiavira Itir God, a Israelia en God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato, bizir kam bangin ki an ziam fe. 33 Ni datirighin nan anogoroke, ezi ki Nabalın osimtizim bagha, uan dafarimningin gumazir tabav soghezi me ariaghrezir puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin, ki nin akaba ko nighnizir aghuiba bagha God minaba. 34 Ikiavira Itir God ia gasighasighan nan anogoroke. Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Israelian God, ki an ziamin guizbangira ni migei, ni ti na bagha zuamira izezir puvatizi, gurumzaraghan Nabalın

ingangarir gumazitam angamira ikeghan koghai.”

35 Egha Devit bizir Abigel inigha izeziba inigha kamaghin a migei, “Ni datirighin uamategh uan dipenimin mangiva navim amiragh iki. Ki nin akaba baregha gifa. Ni na mikemezi moghin, ki Nabal amizir arazir kuram gin amadagh, ia misueghan kogham.”

36 Ezi Abigel uamategha dipenimin ghugha Nabalın garima, an atriviba amir isar ekiabar min isam gami. Egha a bar akongegha wainin dipar avirim apava bar onganı. Kamaghin amizi, Abigel bizitamın gun a geghanizir puvatigha ghua amimzaraghan.

37 Ezi aminim tirazima, Nabalın nighnizim uamategha izi, ezi an amuim Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari. Nabal oregha givagha, bar zuamira an dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a mati dagiam pura irighav iti. 38 Egha a kamaghira irighav ikia ghua 10plan dughuiba givazi, Ikiavira Itir God Nabal misoghezima an areme.

39 Ezi Devit Nabalın ovever akam baregha kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God minaba. A uabi Nabal na gamizir arazir kurar kam ginirigha, an arazim tuisigha, a ikara. Nabal uabi arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God mizazim a gase. Ikiavira Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir puvati.”

Ezi Devit gin Abigelın ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an azangsighasa ghue. 40 Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a batogha kamaghin a migei, “Devit nin ikiasa e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa izi.”

41 Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimning apirigha guam aviragha ghaze, “Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamin ingangarir gumazibar dagariba ruam.”

42 Egha a bar zuamira dikavigha uan donki inigha a gaperagha zuima, an 5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko

me Devitın ingangarir gumazibar gın zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitın amuimın oto.

⁴³ Devitın amuir faragha itimın ziam Ahinoam, a Jesrılın nguibar ekiamın amizir mam. Ezi Aning datırighın vırara, Devitın iti. ⁴⁴ Solın guivim Mikal a faragha Devitın ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim Palti ganıngi, a Galimın nguibar ekiamın gumazir mam.

26

Namba 2ın dughiamın Devit Sol misoghezir puvati

¹ Ezi Sifın gumazir maba iza Gibeian Sol batogha kamaghın a migei, “Devit ti Hakilan mighsiamın modogha iti, a Jesimonın gumazamiziba puvatızir danganımın boroghın iti.”

² Ezi Sol zuamıra dikavigha ghua Israelian 3,000ın midorozir gumazir aghuiba inigha, Sifın gumazamiziba puvatızir danganımın ghuaghira, Devit buriasa zui. ³ Dughiar kamın, Sol Hakilan mighsiamın tuavir miriamın averpenibar ingari. Danganir me itim, a Jesimonın boroghın iti. Ezi Devit gumazamiziba puvatızir danganir kamın ikiavıra ikia kamaghın oraki, Sol gumazamiziba puvatızir danganir kamın a buri. ⁴ Kamaghın amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol guizbangıra izegha gıfa. ⁵ Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu, egha a bar deraghavıra Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko, aning akuir danganımın gari, Apner a Nerın otarim. Sol uan averpenibar tongırama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui. ⁶ Abisai, a Seruian otarim, egha Joapın aveghbuam. Ezi Devit kamaghın, Hitin gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim Abisai migei, “Guan tinara na ko dimangan Solın averpenibar magıram?”

Ezi Abisai ghaze, “Ki mangam.” ⁷ Ezi dimagarir kamın Devit ko Abisai, aning Solın averpeniba itir danganımın zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongırama akui. A uan afuzim uan dapanvırın nguazimın anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba ko me an okarigha akui.

⁸ Ezi Abisai kamaghın Devit migei, “God datırighın nın apanim isa nın dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamıran a biraghtıma an aremegham. Ki dughiar pumuningın a ginivan kogham.”

⁹ Ezi Devit a migıa ghaze, “Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavıra Itir God, atrivimın ikiasa anemısefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabi ivezir kuram isi gumazir kam danıngam.”

¹⁰ Egha Devit ua kamaghın migei, “Ikiavıra Itir Godın zurara itimın ziamın, ki kamaghın ni migei, Ikiavıra Itir God, uabi Solın misuegham, o Sol uabi uan dughiamın aremegham, o an apaniba midorozir tamın a misueghti an aremegham. ¹¹ Ikiavıra Itir God kamaghın ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvırın asaraghav itir afuzim ko an mınır dipamra inigh mangam.” ¹² Ezi Devit Solın dapanvırın an afuzim ko nguazir mınır dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegħa aningın ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavıra Itir God uabi me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati. ¹³ Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsıar mamın ghuanaga orazimın tughav ti, a mong Solın averpenibar sagħon iti.

¹⁴ Ezi Devit Solın midorozir gumaziba ko Apnerın diagħa ghaze, “Oi!

Apner, ni nan dımdiam barazi, o puvati?”

Ezi Apner an diagma ghaze, “Ni tina atrivimın dei?”

¹⁵ Ezi Devit a ikaragha kamaghın a migei, “Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir manam, nın mın gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavıra uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nın atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datırıghıra atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimın aven magh ghu. ¹⁶ Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavıra uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavıra Itir God atrivimın ikiasa misevezim. Kamaghın amizi, ki guizbangıra Ikiavıra Itir Godın zurara itimın ziamın ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arıghiregham. Ia mangi atrivimın dapanvirın an afuzim ko an mınner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?”

¹⁷ Ezi Sol oregha fo kar Devitın tiarim, egha a dikavigha ghaze, “Devit nan otarim, kar nın tiarimra, o?”

Ezi Devit ghaze, “Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kırara.”

¹⁸ Egha a ua ghaze, “O gumazir ekiam, ki nın ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavıra iti? Guizbangıra, ki arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁹ Kamaghın amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghın ifonge, ni na barakigh. Ikiavıra Itir God uabi na misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighti, a nan apangkuvigham. Eghti gumaziba na misoghsi nın navim ginivti, gumazir kaba Ikiavıra Itir God me gasighasigham. Guizbangıra, me kamaghsua, me kantrin kamın na batueghti, ki mangıva asebar tevımning apırıva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavıra Itir God uan gumazamiziba bagha anıdiba, ki da inian kogham.

²⁰ Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o

mati gumazim mıghsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghın ni mikimasa, ni Ikiavıra Itir God gıfozir puvatizir darazir nguazimın na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir ıgharazıbar nguazim giran ki aghua.”

²¹ Ezi Sol akar kam baregha kamaghın Devit migei, “Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasıghasıghsi nıghnıghan kogham. Ki fo, dımagarir kamın ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghın amizi, nan arazıba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati.”

²² Ezi Devit kamaghın Sol migei, “O atrivim, nın afuzim nan dafarımın iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inıgh. ²³ E fo, Ikiavıra Itir God gara, gumazir zurara nıghnızir gavgavım an ikiava, arazir aghuibagh amıba, a deraghavıra me gami. Guizbangıra, Ikiavıra Itir God datırıghın ni isa nan dafarım gati, ezi ki fo Ikiavıra Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarım a datıghan kogham. ²⁴ Ki kamaghın nıghnısi, nın angamıra itir ikırımırım, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavıra iti. Ezi datırıghın ki kamaghsua, Ikiavıra Itir God kamaghıra nan angamıra itir ikırımırım gınıghnıgh deraghvıra na damuva, nan osımtızıba agıvaghti ki deraghvıra ikiam.”

²⁵ Ezi Sol kamaghın Devit migei, “Devit nan otarım, God deraghvıra ni damu! Eghti bizir avırır ni damuamıba da bar deraghvıram otıvam!” Anıng uanıng mikemegha gıvagha, Devit mıghsıar kam ategha zuıma, Sol uamategha uan nguıbar ekıamın ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

¹ Ezi Devit gın kamaghın nıghnısi, “Kıran oveghangın, Sol na misueghti

ki aremegham. Kamaghin ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ikiam. Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimin na burian kogham. Eghti ki tuavir kamın, ki a miseveghirigham.”

² Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamın atrivim. ³ Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamın ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. ⁴ Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamın itima, a uam a burir puvati.

⁵ Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, “Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimın nin nguibar dozir mamın ikiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamın ikiti, ni ingangarir ekiamın e damuan ki aghua.” ⁶ Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira iti.* ⁷ Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti.

⁸ Dughiar kamın Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghın, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir danganimın iti. Me fomira danganir kamın iti. ⁹ Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamın ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu.

¹⁰ Ezi Atrivim Akis zurara dughiar kamaghin Devitin azai, “Ni datirighin ghua te ko misoke?”

Eghti Devit a gifar suam, “Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi.” O, a na mikim suam, “Ki ghua Jeramelian nguibamın gumazibav sosi.” O, a suam, “Ki ghua Kinian nguibamın gumazibav sosi.” Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimın iti.

¹¹ Egha Devit ghua misozir dughiar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, “Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham.” Devit Filistian ikia dughiar zurara arazir kamram ami.

¹² Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, “Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimın ikiam.”

28

¹ Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, “Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?”

² Ezi Devit a migia ghaze, “Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimın ganam.”

Ezi Akis ghaze, “Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni daningam.”

Sol Samuelin duam ko migei

³ Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kamın, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati.

* **27:6:** Migirigiar kam, “datirighin,” kar migirigiar en dughiamın otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimın dughiamın akam. **28:3:** Ofa Gami 20:27; Godin Araziba 18:10-11; 1 Samuel 25:1

⁴ Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiamin uari bagh averpenibar ingari. ⁵ Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi. ⁶ Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangisi, “Ki bizir tizim damuam?” Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

⁷ Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia mangi na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa.”

Ezi me a migia ghaze, “Mam Endorin nguibar ekiamin iti.”

⁸ Ezi Sol uan atrivir korotiam adeghe korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighti, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kam ganasa zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, “Ki kamaghsua, ni aremegha givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimin gun na mikimam. Eghti ki gumazir kam ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh.”

⁹ Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghrezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim adui moghin migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na gifari.”

¹⁰ Sol a ko akar mam akirigha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, ni bizir kam damighti, me osimtizitam ni datighan kogham.”

¹¹ Ezi amizim kamaghin Solin azai, “Aria, ki ni bagh tinan dimam?”

Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin diagh.”

¹² Ezi amizim Samuelin diagha garima an otozi, a tuaragha Sol migia ghaze, “Ni tizim bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.”

¹³ Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni atiangan marki. Ni tizimin gari?”

Ezi amizim ghaze, “Ki duar mamin garima, a igharagha gara nguazimin anagav oto.”

¹⁴ Ezi Sol an azara, “Duam manmaghin gari?”

Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugha izi.”

Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha Sol uan tevimning apirigha guam nguazim mituagha, Samuelin ziam fe.

¹⁵ Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha na gaghura, egha nan diazi ki dikavigha izi?”

Ezi Sol Samuel ikaragha ghaze, “God na ataghizi Filistiaba izi na misoghasa, kamagh amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na migeir puvati. Egha a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na migeir puvati. Ezi ki foghasa, ki manmaghin damuam. Kamaghin amizi ki uabin mikimasa nin dia.”

¹⁶ Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God akirim ragha ni gasaragha gifa, egha nin apanimin oto. Ezi ni tizim bagha nan dei? Ki nin akuraghan kogham.

¹⁷ Ikiavira Itir God ni mikimasa, nan akatorimin mikemezi moghin, bizir kam gami. An atrivir ingangarimin ni agivazi, ni ua Israelia gativaghan kogham. Ingangarir kam, an a isa nin namakam Devit ganingi.

¹⁸ Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam

batoke. A fomira Amalekian atarava me gasighasighasa ni mikemezi, ni an akamin gin ghuzir puvati. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God bizir kamın ni gami. ¹⁹ Egha bizir kannaghira puvati, a ni ko Israelia isi Filistiabar agharim darigham. Ni gurumzaraghan uan otariba ko aremegh izi, na ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Eghti Ikiavira Itir God Filistiabar amamangatighi, me Israelian midorozir gumaziba bar me abiragham.”

²⁰ Ezi Sol akar kam baregha bar atiatigha, maghira irigha nguazim girighav ti. An aruer kam ko dimagarir kamın daghetam amezir puvatigha, gavgaviba bar puvati.

²¹ Ezi amizir kam ghua Solin garima, a bar atiatingi, ezi a kamaghın a migei, “Gumazir ekiam ni oragh, ki nin ingangarir amizim, ki nin akamin gin ghua, kamaghın uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki angamira ikiam. Ki ni baregha bizir kam gami.

²² Datirighin ki kamaghın ifonge, ni nan akam baregh bizitam damuam. Ki dagher taba ni daningti ni dar amam. Ni damegh gavgavim inigh uamategh mangam.”

²³ Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakaghonezi, a nguazimın dikavigha dakozim gaperi. ²⁴ Ezi bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam, amizimın dipenimın iti. Ezi a zuamira a misuegha an tuziba tue. Egha plauan maba inigha da veregha, da pogh-puegha yis puvatizir bretbar ingara da tue. ²⁵ Dagheba isigha givazima, amizim dagher kaba inigha iza Sol ko an ingangarir gumazimning sara me ganingizima, me da api. Me amegha givagha, dimagarir kamra dikavigha amizir kam ategha ghue.

29

Devit Filistiabar akurvaghan me

29:5: 1 Samuel 18:7; 21:11

aghua

¹ Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamın uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israelia Jesrilin danganir zarimın, emimirir dipamin boroghın averpenibar ingarigha iti. ² Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar misoghamin danganimın zui. Filistiaba faragha zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui. ³ Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?”

Ezi Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimın na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamın apizir puvati.”

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Ni anemadaghti a uamategh mangi nguibar ni a ganingizimın iki. Ni aneteghti an e ko mangi misoghan kogham. A midorozim bagh mangiva, uan nighnizim giragh, e misueghti e arighiregham. Devit kamaghın damighti, Atrivim Sol ua tuavir kamın a gakongiva a gifuegham. ⁵ E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghın onge:

“‘Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.’”

⁶ Kamaghın amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migea ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimın ziamın, ki guizbangira kamaghın ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghın ti deragham, ni na ko izi midorozir kamın en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamın ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamın apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghın

miglia ghaze, ni e ko mangan kogham. ⁷ Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.”

⁸ Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?”

⁹ Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham. ¹⁰ Devit, ni oragh. Gurumzaraghan aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.”*

¹¹ Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

¹ Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan Siklakin nguibam misogha,

uari bagh an biziba inigha nguibam gaborozima a isi. ² Egha me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misoghezir puvatigha pura me inigha ghue.

³ Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inigha ghue. ⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me bar puvirama azia ghua men gavgaviba bar gifa. ⁵ Devitin amuimning, Ahinoam ko Abigel, Amalekia uaghan aning inigha ghu. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezi Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme.

⁶ Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko guivibagh nighnigha, bar a basemegha dagiabar a ginivighti an aremeghasava amima, a bar osimtizir ekiam isi. Egha Devit uan God ko migei, ezi Ikiavira Itir God, gavgavim an nighnizim ganingi.

⁷ Ezi Devit Ahimelekin otarim Abiatarin migia ghaze, “Ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, ni a inigh iziti, e Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoka.” Ezi Abiatar korotiar kam inigha izi.

⁸ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva okimakiar gumazir kabar agiragham, o markiam? Ki mangi men apigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni mangi men agiragh. Ni mangi me batogh me misoghiva, uan amuiba ko boriba ua me inigh.”

⁹⁻¹⁰ Kamaghin amizi Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian agira. Me ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi daruan ibura. Men mikarziba men amirazi me dipam abighan iburagha maghira

* **29:10:** Vezin kamin aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, “nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti. **30:5:** 1 Samuel 25:42-43 **30:7:** 1 Samuel 22:20-23

iti. Men dibobonim 200in boroghin tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin zui.

¹¹ Ezi Devitin midorozir gumazir maba danganir kinir mam abigha ghua Isipin gumazir igiar mamın apigha, a inigha Devit bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingi. ¹² Egha me fighin ikizir muziarir apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir ikizir pumuning a ganingi. Ana aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko dipatam amezir puvatigha, mitiriam bangin mikirigha, gavgaviba bar puvati. An amegha givagha ua gavgavim ini. ¹³ Ezi Devit kamaghin an azara, “Tina nin gumazir ekiam? Egha a nguibar manamin gumazim?”

Ezi a ghaze, “Ki Isipian gumazim, egha ki Amalekian gumazimin inganagarir gumazir mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gifa. ¹⁴ E kantri Judan sautin amadaghan Negevin danganimin ghua, Judaba ko Keretia ko Kalepian misogha men biziba bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men nguibar kam gaborozima a isi.”

¹⁵ Ezi Devit kamaghin an azara, “Ni na inigh okimakar gumazir kaba bagh mangam, o?”

Ezi a ghaze, “Are, ga mangam. Ezi ki kamaghsua, ni Godin ziamin akar gavgavim akirigh suam, ni na misueghti ki aremeghan kogham, egh uaghan na isi nan gumazir ekiamin dafarim darighan marki. Ni kamaghin damighti, ki ni inigh mangam.” Ezi Devit a ko akar gavgavim akiri.

¹⁶ Ezi Isipian gumazir kam Devit inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar kamın, Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Judan nguazimin iniziba bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dipar onganiba apava tintinibar nguazim gireghav iti. ¹⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua aminim magh kuigha izima, me ghua midorozim fore. Egha Amalekian misogha ghua bar

guaratizimin tu. Egha Amalekian aviribav soghezima me ariaghire. 400plan gumazibara uan kamelbagh apiagha are. Ezi igharaziba bar moghira ariaghire. ¹⁸ Ezi Devit uan amuimning ko amizir igharaziba ko boriba ko men bizir Amalekia iniziba bar uam ada ini. ¹⁹ Men bizir ekiaba ko bizir muziariba bar iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an midorozir gumazibar otariba ko guiviba, ko bizir apaniba okemeziba bar, Devit bar moghira ua da ini. ²⁰ Egha Devit Amalekian bulmakauba ko sipsipba bar ada ini. Ezi an midorozir gumaziba da inigha men faragha zui. Ezi gumazamiziba arazir kamın gara kamaghin dia ghaze, “Kar, Devitin asizibara, a midorozimin da ini.”

²¹ Egha me ghuava, men 200plan gumaziba Besorin Fanemin me bato. Kar gumazir faragha mikarziba amiragha dipam abighan iburaziba, Devit me ataghizi, me a mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba datirighin iza Devit ko an gumazamiziba bato, ezi Devit men boroghin ghua dughiar aghuim me ganingi. ²² Midorozir gumazir Devit ko ghuezi maba, me gumazir aghuiba puvati, me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir puvatizir kaba, me e misogha inizir biziba inian kogham. Me uan amuiba ko boribara inigh pura mangam.”

²³ Ezi Devit ghaze, “Bar puvatigham. Nan aveghbuaba, ia migirigiar kabar amuan marki. Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir kaba e ganingi. A uabi e geghuva en akurazi, e apanir en nguibam gasighasighiziba abinigha bizir kaba ini. ²⁴ Tinara ian akaba baragham? Puvatigham. E deraghvira biziba abigh, gumaziba vaghvagh iniamin biziba voroghira me daningam. Gumazir en bizibagh eghuviba ko gumazir midorozim bagha ghueziba, me iniamin biziba bar voroghira mangi.”

²⁵ Arazir kam, Devit arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me

mikemezimîn mîn, Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara akar kamîn gîn ghua, iza datirîghîn ikiavîra iti.

²⁶ Egha Devit uamategha Siklakîn ghugha, midorozimîn inizir bizir maba isa uan namakar mabagh anîdi, me Judan gumazir dapaniba. A kamaghîn me miġia ghaze, “Kar ian bizir aghuir Amalekia okemeziba, e Ikiavîra Itir Godîn apaniba da bizir aghuir avîriba ini, egha maba ia ganîdi.” ²⁷ Devit bizir aghuir kaba isa nguibar ekiar kabagh anîdi: Betel, ko Rama, a Judan sautin amadaghan Negevîn itir danganimîn ko Jatir, ²⁸ ko Aroer, Sipmot, Estemoa, ²⁹ ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguibaba, ³⁰ ko Horma ko Borasan ko Atak, ³¹ ko Hebron. Bizir maba, Devit fomîra uan midorozir gumaziba ko aruizir nguibaba, a bar moghîra bizir aghuiba me ganîngi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

¹ Dughiar kamîn, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan miġsiamîn Israelian gumazir avîribav soghezîma me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. ² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men aġiragha ghua me misoghezî me ariaghire. Solîn otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezîma gumaziba Solîn aġira. Filistian maba an apigha barir pîbar a gasima, barir maba an mitivîzi, a bar amughamuki.

⁴ Kamaghîn amîzi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimîn diagha ghaze, “Nî uan midorozir sabam inigh izî na biraghtîma kî aremekâ. Puvatîghtî, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatîzir kaba, izî na dipov mîzazim na danîngîva na misueghtî kî aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghîn amîzi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazî, sabam

a mitîzi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezî, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazî, sabam a mitîzi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir biziba aterim ko, Solîn midorozir gumaziba sara, me bar moghîra ariaghire.

⁷ Ezi Israelian Jordanîn Fanemîn vongin itiba, ko Jesrîlîn danganir zarimîn vongin itiba kamaghîn oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghîn oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gîn Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim ġivazî, amîmzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniâsa izî. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan miġsiamîn ireghav iti. ⁹ Ezi me Solîn kuamîn firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazîma, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimîn tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei. ¹⁰ Egha me Solîn midorozir korotiaba isa uan aser amîzim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar ekiamîn divazimîn me gui.

¹¹ Ezi Israelian Jabesîn nguibar ekiamîn iti darasi, me Gileatîn nguazimîn aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimîn eghaghanim baraki. ¹² Kamaghîn amîzi, Jabesîn midorozir gumazir gavgaviba dimangan dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamîn divazimîn, Sol ko an otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesîn da tuezi da isi. ¹³ Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesîn nguibar ekiamîn temer povir mamîn da isa mozim gati. Egha me bar moghîra me bagha aziava osemegha

7plan dughiabar me bagha dagheba
ataki.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Namba

2
0

2 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kamın eghaghaniba, da Samuelin Akinafarir Namba 1in eghaghanimin gin, otivizir bizibagh eghari. Akinafarir kamning faragha akinafarir vamiran ike. Samuelin Akinafarir Namba 2, a gumazir vamiira geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghın, me gin an ogharazi, a ua baghavira iti. Akinafarir kam, a Devit atrivimin itir dughiamin bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavira ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nighnizir bar gavgavim Godin iti, ezi Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafizir agorogemin gin ghua, arazir kurar avirir maba uaghan dagh ami. Ezi gin Godin akam inigha izir gumazim Natan, Devitin arazir kurabar an akazi, a uan arazir kurabar gun mikemegha navim gira.

Israelian damazimin, Devit bar ziar ekiam iti. Devitin dughiamin gin, osimtiziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit ginighnisi. Egha me kamaghın pamtemin nighnisi, me Devitin min garir atrivir gavgavitam ikiti deragham. Devitin nighnizir gavgavim ko navim girazir arazim bangin, a Israelian tongin bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimin oto

(Sapta 1--9)

Devit Solin ovevemin akam baraki

¹ Dughiar kamın, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua

Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimin Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimin Amalekia abinigha givagha, me uamategha Siklakin nguibar ekiamin izegha aruer pumuningin iti. Dughiar kamın Atrivim Sol aremegha gifa, ezi Devit tong fozir puvati. ² Ezi namba 3in aruemin, gumazir igiar mam iza Siklakin oto. A iza uan osimtizim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimning apirigha guam nguazimin mituagha, ziar ekiam Devit ganıdi. Gumazir kam Sol iti naghın ikegha ize. ³ Ezi Devit an azara, “Ni managhira ikegha izi?”

Ezi gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasighasizima, ki en midorozir gumaziba iti naghın, me ategha ara ni bagha izi.”

⁴ Ezi Devit an azara, “Ga uaning, ni midorozimin otivizir bizibar gun na geghan.”

Ezi gumazir igiam a migia ghaze, “Israelian midorozir gumaziba midorozimin arezi, Filistiaba men gumazir avirim misoagharighizi me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme.”

⁵ Ezi Devit an azara, “Ni manmaghin Sol ko Jonatanin ovevem gifo?”

⁶ Ezi gumazir igiar kam ghaze, “Ki, Gilboan mighsamın pin tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganiga tughav iti. Ki garima, apaniba Solin boroghin zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba. ⁷ Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghın a ikaragha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ki kagh iti.’ ⁸ A kamaghın nan azara, ‘Ni nguibar manamin gumazim?’ Ezi ki ghaze, ‘Ki Amalekian mav.’ ⁹ Ezi a kamaghın na migei, ‘Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti ki aremeka. Nan apaniba bar puvira

na misoghezima, nan damaziba nan sirima, ki kiran oveghangin ovengam.’¹⁰ Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin ghua a misoghezi an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar aremegham. An aremegha givazi, ki an atrivibar dapanir asuam ko daveriam inigha, ni bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara.”

¹¹ Devit akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki. Ezi an midorozir gumaziba uaghan kamaghiram ami.¹² Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir gumaziba ko Israelian gumamazir igharaziba sara, me bar moghira midorozir sababar ariaghire. Kamaghin amizi, me bar men apangkuvigha osemegha azia, dagheba tagha ikia ghua guaratizimin tu.

¹³ Egha Devit gumazir igiar kam kamaghin an azara, “Ni nguibar manamin gumazim?”

Ezi a ghaze, “Ki Amalekian mav, nan afeziam fomira Amalekian nguazim ategha iza Israelin kantrin nguazim gaperu.”

¹⁴ Ezi Devit uam an azara, “Manmaghin ami? Ni atrivimin misogha tong atiatir puvati? Kar atrivir Ikiavira Itir God misevezim.”

¹⁵ Egha Devit uan midorozir gumazir mamn diazi, a izima a kamaghin a migei, “Ni gumazir kam misueghti an aremegh.” Ezi Devitin midorozir gumazim, midorozir sabamin gumazir kam okezi an areme.

¹⁶ Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar kamn gara ghaze, “Ni amizir osimtizim bangin ni areme. Ni uabi uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira Itir God misevezir atrivim misoghezi, an areme.”

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuimazir onger akam bange

¹⁷ Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarim Jonatan ko aning

ginighnigha aghuimazir ighiam bange.¹⁸ Devit akar gavgavim Judan gumamazizibagh aniga ghaze, me ighiar kam bangam. Ighiar kamn ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me a isa Jasarin Akinafarimin an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati:*

¹⁹ “Gumazir en faragha zuiba,
me Israelia en gumaziba,
me mighsiabagh isin
ariaghire.

En midorozir gumazir gavgaviba
ariaghiregha gifa.

²⁰ Ia Getin nguibar ekiam ko
Askelonin nguibar ekiamin
tuavibar
bizir kamn gun mikiman marki.
Filistian amiziba oregh
bar akuegham.

Eghti God gifozir puvatizibar guiviba,
me navir amirizim inigh bar
akuegham.

²¹ “En midorozir gumazir gavgaviba
Gilboan mighsiabar ariaghire.

Ezi midorozir oraba
pura mighsiar kabagh irav iti.
Ezi Solin oram uaghan pura iti,
ezi me boreu uam a gazuir pu-
vati.

Kamaghin amizi, ki kamaghsua,
amozim ko dimagarimin
ghuariam mighsiar kam uam
a giran marki.

Eghti dagher aghuiba ua nguazir
kamn aghungan kogham.

²² “Jonatanin barir pim a paza zuir
puvati.

Ezi Solin midorozir sabam pura
itir puvati.

A midorozir gumazir gavgavibav
soghezi me ariaghire,
ezi apanibar ghuziba ko oviba
bar a noke.

²³ Gumamaziziba bar Sol ko Jonatan
gifonge.

Aning gumazir bar aghuimning.

* **1:18:** Fofozir gumaziba ghaze, Jasarin Akinafarir kam, a Israelian akinafarir ghurir mam. Egha datirighin akinafarir kam bar ovenge, ezi e fozir puvati akar manaba an ike. Josua God ko migeima an aruem gamizi an overiamin tughav itir dughiamin eghaghanim, a uaghan akinafarir kamn iti. Ni Josua 10:12-13in gan.

Aning zurara roroamningin min
 uaningin poroghav ikia,
 kamaghira ikia ghuava areme.
 Aning pamtemin uan apanibar
 agintisi,
 egha aning kuarazir isaba
 asizibar agintizir ivemarir
 arazim gafira.
 Egha aning gavgavir ekiam ikia
 laionin gavgavim gafira.

24 “Ia, Israelian amiziba, ia Sol
 bagh azirakabar amuva an
 aghuimazimin iki.
 A korotiar aghevir aghuiba isa ia
 ganingizi ia uari asingi.
 Dar iveziba bar pin iti.
 A golin adiarir aghuir guar
 aviriba isa ia ganingi.

25 “Midorozir gumazir gavgaviba
 midorozimin ariaghire.
 Ezi Jonatan uaghan areme,
 ezi an kuam mighsiamin pin
 iti.

26 O Jonatan, nan roroam!
 Ki bar nin apangkuvigha oseme.
 Ki bar ni gifonge,
 ezi ni uaghan bar na gifonge.
 Ni na gifongezir arazim, a bar gav-
 gavigha, bar ekefe,
 egha amiziba bar na gifongezir
 arazim, a bar men ifongiam
 gafira.

27 Midorozir gumazir gavgaviba
 midorozimin ariaghiregha
 gifa,
 ezi midorozim gamir biziba da
 bar ikuvigha gifa.”

2

Devit Judabar atrivimin oto

¹ Sol ko Jonatanin ovevem in gin,
 Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin
 azai, “Ki ti mangiva Judan nguibar
 ekiatam dapiam, o puvatigham?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni
 mangi.”

Ezi Devit ua kamaghin an azara,
 “Ki mangi nguibar ekiar manam
 dapiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni
 mangiva Hebronin nguibar ekiamin
 daperagh.”

² Kamaghin, Devit uan amuimning
 ko ghua Hebronin nguibar ekiamin
 apera. An amuir mam, a Jesrilin
 nguibar ekiamin amizim, an ziam
 Ahinoam. An amuir igharazim, a
 Karmelin nguibar ekiamin amizim,
 an ziam Abigel. A fomira Nabal
 amuim, Nabal aremezima Devit a
 inigha an iti. ³ Devit uan gumaziba
 ko, an gumazibar adarasi, me bar
 ghua Hebron ko Hebronin boroghin
 itir nguibar ekiabagh apia. ⁴ Ezi Ju-
 dan adarazir gumaziba iza Hebronin
 otivigha, uari bagh atrivimin ikiasa
 Devit amisevegha, olivin borem an
 dapanim ginge.

Devit atrivimin otogha givagha
 kamaghin oraki, Jabesin nguibar
 ekiamin itir gumazamizir maba
 Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin
 nguazimin aven itir nguibam.

⁵ Kamaghin amizi, a gumazir
 maba amangizi, me ghua Jabesia
 migia ghaze, “Ia apangkuvim ikia
 arazir aghuimin Sol gamigha an
 kuam afa, a ian atrivim. Kamaghin,
 Ikiavira Itir God ian apangkuvigh
 deraghvira ia damu. ⁶ Ikiavira Itir
 God datirighin guizin apangkuvir
 arazimin ian akakaghiva, zurara
 deraghvira ia damu. Eghti ki uaghan
 ian arazir aghuir ia Sol gamizim
 ikarvagh deraghvira ia damuam.
⁷ Guizbangira, ian Atrivim Sol areme,
 ezi Judan adarazi uari bagh atrivimin
 ikiasa na misefe. Kamaghin amizi, ia
 tuivigh gavgavigh bizitam in atiatin-
 gan marki.”

Israelia uari bagh atrivimin ikiasa Isboset amisefe

2:2: 1 Samuel 25:42-43   **2:4:** 1 Samuel 31:11-13   * **2:8:** Gumazir kam in ziam Isboset, a
 guizbangira, Isbal o Esbal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:33 in gan.) Ezi Hibrun akam ziam Isbal an akar kam in
 mirara ghu, “Bal in gumazim.” Bal an asem in ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha
 me a giragha kamagh in osiri, “Boset,” an akar kam in mirara ghu, “aghumsizir bizim.”

⁸ Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset* inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim. ⁹ Me Mahanaimin ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto. ¹⁰ Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui, ¹¹ ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami.

Israelia Judan adarazi ko misosi

¹² Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto. ¹³ Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarir gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima, Devitin adarazi vongin apiaghav ti. ¹⁴ Ezi Apner kamaghin Joapin azara, "E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikararang uariv sogham."

Ezi Joap ghaze, "A dera, me mamaghira damuam."

¹⁵ Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir gumaziba vaghvaghera, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvaghera me ko me uariv sosi. ¹⁶ Me vaghvaghera midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvaghera uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha

24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, "Midorozir Sababar Danganim."

¹⁷ Ezi dughiar kammin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini. ¹⁸ Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kammin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari. ¹⁹ Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira. ²⁰ Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, "Asahel kar nirara?"

Ezi Asahel ghaze, "Are, kirara."

²¹ Egha Apner ghaze, "Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh." Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti.

²² Ezi Apner uam a migei, "Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghum-sigham." ²³ Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi me danganir kammin tuivighav ikia pura gari.

²⁴ Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim. ²⁵ Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mammin uari akuvaghera, pura

mīdorozim bagha uari arīgha iti. ²⁶ Ezi Apner aningīn apigha, Joapīn diagha ghaze, “Manmaghīn ami? Mīdorozir kam gīvaghan kogham? Nī ti kamaghīn fozir puvati, arazir kam osimtīzir bar ekiam e danīngam? E ikīzir vamīra. Nī dazoghīn uan gumazibav kemeghtī, me uam en agīntīghan kogham?”

²⁷ Joap kamaghīn oregha a ikara, “Ikiavīra Itir Godīn ziamīn kī guīzbangīra nī mīgei, nī ti akar kamīn na mīkemezīr puvatīzi, nan gumaziba ian agīntīgha ghua gūrum mīzaraghan otoghan koghai.”

²⁸ Joap akar kam mīkemegha gīvagha, sīgham gīvia Israelīan agīntīghan uan mīdorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelīan agīntīghīzir puvatīgha mīdorozim agīfa.

²⁹ Ezi Apner uan adarazi ko me danganīr kam ategha Jordanīn danganīr zarīmīn uaghīri. Egħa me dīmagarīmīn danganīr zarīr kamīn ghua Jordanīn Fanem abīgha vongīn ghua, amīnzaraghan aruer arīzīmīn Mahanaimīn oto.

³⁰ Apner uan mīdorozir gumaziba ko ghuegha gīvazīma, Joap uan mīdorozir gumaziba akuvagha me medi. A me mengegħa kamaghīn fo, 19plan mīdorozir gumaziba ariaghīre. Ezi Asahel uaghan areme.

³¹ Dughīar kamīn, Devītīn adarazi Benjaminīn 360plan gumazibav sogħezi me ariaghīre, kar Apnerīn adarasi. ³² Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelīn kuam inīgha ghua Betlehemīn nguībamīn, an afezīam afazīr danganīmīn anefa. Me anefagħa dīmagarīmīn uamategha ghua Hebronīn otīvīma, amīnim bar tīra.

3

¹ Dughīar kamīn gīn, mīdorozim dughīar bar ruarīmīn Devīt ko Solīn adarazīr tongīn iti. Devītīn adarazi bar gavgavīgha ghuvanaga Solīn

adarazīgh amīma, me bar amīragħa uaghīri.

Devīt 6plan otarība itī

² Devīt Hebron aperagħa 6plan otarīr kaba ini. Men zīabar kara: Amnon, an otarīr ivarīam, an amebam Ahīnoam, a Jesrīlīn nguībar ekīamīn amīzīm. ³ Amnonīn gīrara irīm, Kīleap, an amebam Abīgel, a Karmelīan amīzīm. Abīgel faragħa Nabalīn ike, ezi Nabal aremezi, Devīt a inīgha an iti. Ezi otarīr mīkezīm, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantrī Gesurīn Atrīvīm Talmain guīvīm. ⁴ Namba 4īn otarīm, Adonīya, an amebam Hagīt. Otarīr namba 5īn zīam, Sefatīa, an amebam Abītāl. ⁵ Ezi otarīr namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devītīn amūīm. Devīt Hebronīn ikīava otarīr kaba ini.

Apner Devīt ko mīgei

⁶ Solīn adarazi ko Devītīn adarazīr mīdorozir gumaziba uarīv sogħa ghuvīra itīma, Apner a Solīn adarazīr gumazīr ekīamīn otīvāsava amī. ⁷ Ezi dughīar mamīn, Isboset kamaghīn akar mam Apner gasa ghaze, “Nī nan afezīam Solīn amūīr dozīm koma akūī. Amīzīr kamīn zīam Rīspa, a Aīan guīvīm. Nī tīzīm bagħa kamaghīn amī?”

⁸ Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, “Nī ghaze, kī tī nīn afīar gumazīm? Egħa nī ghaze, kī tī Judabar akurvasī? Puvati. Nī nīghnīgh. Dughīar nīn afezīam Sol atrīvīmīn ikīa iza datīrīghīn, kī a ko an aveghbuaba ko an namakabar gīn zūī. Egħa kī uaghan nī ataghīzī, Devīt nī inīgha nī gasīghasīghīzīr puvati. Ezi nī datīrīghīn amīzīr kam bagħa akam na gasī, kar pura bīzīr kīnīm.

⁹⁻¹⁰ Ikiavīra Itir God, Devīt bagħa Akar Gavgavīr mam akīrīgha ghaze, Devīt Solīn adarazi batuegħtīma, me Israelīan atrīvībar ikīan kogham. Ikiavīra Itir God ghaze, a uabī Devīt damīghī a Israelīa ko Judabar atrīvīmīn ikīva, kantrīn kam bar a gatīvaghām. Egħtī Devīt

kantrin kamın atrivimın iki, egh Danın anabamın nguazimın ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugham. God Devit bagha dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin akuraghan koghti, God na misueghti ki aremegham.”¹¹ Kamaghın, Isboset oregha bar Apnerın atiatigha, ua migeir puvati.

¹² Ezi Apner zuamira Devit bagha akam amaga ghaze, “Tinara kantrin kam gativagham? Ki kamagsua, ni na ko akar gavgavim akirighti, ki nin akuragh, Israelia damighti me bar nin gumazamizibara ikiam.”

¹³ Ezi Devit kamaghın Apner bagha akam amada, “Nin akaba bar dera. Ki kamagsua, ni faragh bizir kam na koma anakirigh. Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal, na bagh a inigh izi. Puvatighi, ki ua nin ganan kogham.”

¹⁴ Egha Devit gin Isboset bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghın ifonge, ni nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a uamategh izi. A guizbangira nan amuim. Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese.”¹⁵ Ezi Isboset kamaghın oregha gumazir maba amangizima, me ghua Laisin otarim Paltiel, a Mikalın pam, me ada Mikal inigha Devit bagha ize.*

¹⁶ Me Mikal inigha Devit bagha zuir dughiamın, Paltiel aziava Mikalın gin zui. Me ghua Bahurimın nguibar ekiamın otogha, Apner kamaghın Paltiel migei, “Ni uamategh uan dipenimın mangi.” Ezi Paltiel an akam baregha uamatenge.

¹⁷ Me tighar Devit bagh mangamin dughiamın, Apner Israelian gumazir dapaniba bagha ghugha me migia ghaze, “Ia oragh. Faragha zuir dughiar aviribar ia bar ifongegha ghaze, Devit en atrivimın ikiam.”¹⁸ Ia datirighın dikavigh mangi a damighti, an atrivimın otivam. Ia Ikiavira Itir God amizir akar kam ginighnigh. A kamaghın mikeme,

‘Nan ingangarir gumazim Devit, ki ingangarim a danightima, a Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimın, nan gumazamiziba Israelia, a ua me iniam.’”¹⁹ Egha Apner uaghan uabi ghua Benjaminın adaraziv keme. Egha gin uamategha Hebronın ghugha, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir bizibar gun Devit migei.

²⁰ Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronın Devit batozir dughiamın, Devit me bagha isar ekiam gami. ²¹ Ezi Apner gin kamaghın Devit migei, “Ni na ateghti, ki mangiva Israelia bar me inigh iziti, me nin apengan ikisi ni ko akar gavgavim akiram. Eghti ni ifongezir moghin, ni kantrin kamın danganiba bar dar atrivimın ikiam.” Ezi Devit uan adaraziv gia ghaze, ia arazir kuratamın Apner damuan marki. Egha a Apner amadazima, a navir amirizim sara uamategha ghu.

Joap Apnerın misoghezi an areme

²² Apner Hebronın itir dughiamın, Joap ko Devitin midorozir gumaziba itir puvati. Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzima, an girara Joapın adarazi me uan apanibav suegha, me da inizir biziba inigha uam Hebronın otifi. ²³ Ezi Joap ko an gin zuir midorozir gumaziba bar Hebron otivigha, Joap kamaghın oraki, Apner iza Atrivim Devitin gani, ezi Devit Apnerın misoghan gumazibar anogoregha anemadazima, a navir amirizim sara ghu.

²⁴ Kamagh amizi, Joap ghua atrivimın gara an migia ghaze, “Me ghaze, Apner iza ni batozima ni anetaghizima, a uamategha navir amirizim sara ghu. ²⁵ Ni ti Nerın otarim Apnerın arazibagh fozir puvati? A ni gifara nin ganasa izi. A nin danganir ni aruiba ko, ni amir biziba, a modogh bar dar gan da asavsuighasa ize, egh a uamategh izi ni ko misogham.”

3:14: 1 Samuel 18:27 * **3:15:** Ni 1 Samuel 18:17-27 ko 25:44in gan.

26 Joap miġirigiar kam gamigha uamategha ghu. A ua Apner inigh izasa gumaziba amadazi, me an ġintigha an ġin ghue. Gumazir kaba ghua Siran mozirpamin a batogha, uam a inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir Joap amir kam ġifozir puvati. 27 Apner iza Hebronin otozir dughiamin, Joap a inigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin, a ko tughu nimira a ko mikimasa. Egha aning tughav itir dughiar kamin, Joap uan afuam inigha Apnerin navim birazima an areme. Joap uan dozim Asahelin ovevem ikarvaghera, Apner birazi an areme.

28 Me ġin bizir kamin gun Devitin mikemezi, a ghaze, "Ikiavira Itir God fo, ki Apnerin suiraghera a misoghezi an aremezir puvati. Nan gumazamiziba uaghan osimtizitam an itir puvati. Joap uabira, kar an osimtizim. 29 Kamagh amizi, an ghuzim Joapin dapanim ġiriva, an afeziamin dipenimin itir darazi sara bar me giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin dipenimin aven itir gumaziba zurazurara, men tarazi ġin lepan arimariam ikiti, men tarazi duar kurar midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar ingangaribar amuam, eghti men tarazi apaniba midorozibar me misoghtima me arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar otevegham."

30 Arazir kamin, Apner faraghera Gibeonin midorozimin aven Joap ko Abisain dozim, Asahel misoghezi an areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abisai aning uan dozimin ovevem ikarvaghera, Apnerin misoghezi an areme.

Me Apnerin kuam afa

31-32 Ezi Devit kamaghin Joap uan midorozir gumaziba ko me miġei, "Ia uan korotiaba abighiva, azirakar korotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh azi." Me Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam inigha gumazir kuaba afir danganimin zuima, Devit Apnerin akuriamin ġirara zui. Devit gumazamiziba ko me mozim in boroghin tuivighav ikia, bar moghira

puviram azi. 33 Egha Devit Apner bagha azirakar igiar kam bange:

"Apner gumazir onganim puvati.

A tizim bagha pura kamaghin areme?

34 Me an suemning ko dafarimning ikezir puvati,

me a gifaraghera a misoghezi an areme,

me gumazir kurabagh ami moghin, me a gami."

Devit ighiar kam gamigha ġivazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi.

35 Bizir kabar ġin, gumazamiziba Devit miġia ghaze, aruem ikiavira iti, ni daghetam ami. Ezi an aghuaghera akar gavgavir mam in me miġia ghaze, "Ki daghetam ameghan kogħ iki mangi guaratizimin tugham. Aruem tighar magiriti ki daghetam ameghti, God na misuegħti ki aremegham."

36 Ezi gumazamiziba atrivimin akar kam baregha, men naviba amirazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha bar akonge. 37 Devitin adarazi ko Israelian gumazamiziba bar, Devit aruer kamin amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati.

38 Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav ġia ghaze, "Ia oragh. Datirighin, e Israelia en faraghera zuir gumazir gavgavir mam aremegħa ġifa. 39 Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghisi, ivezir kuram aning daningam."

4

Gumazir pumuning Isboset misoghezi an areme

1 Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar

ekiamin Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar osemi. Ezi Israelia bar atiatingi. ² Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Aningin ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir mam. Gumazamiziba Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin adarazir aven iti. ³ Guizin Berotin gumazamiziba, me faragha aregha, datirighin pura nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti.

⁴ Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kam, Jesrilin nguibar ekiamin gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga ghaze, Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemin ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighin an dagarimning an ikufi.

⁵ Dughiar mam, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kam, Isboset avugh-sava uan akuir misiamin irighav iti. ⁶⁻⁷ Aning Isboset misoghasa witba iniamin abazim gamua a gatin, an akuir danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugha garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarimin Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua, ⁸ amimzaraghan Hebronin nguibar

ekiamin oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misueghti ni aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi."

⁹ Ezi Devit kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin ki kamaghin guizbangira gua mikimam. ¹⁰ Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingi. ¹¹ Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kam inikian kogham."

¹² Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aning sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarer mam boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimin oto
(1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

4:4: 2 Samuel 9:3 * **4:4:** Gumazir kam ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:34in gan.) Ziar kam in akuar abuananam, a, "Bal," an asem in ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragha kamaghin osiri, "Boset." An akar kam in mirara ghu, "Aghumsizir Bizim." Ezi gumazir kam in ziam kamaghin oto, "Meriboset," o "Mefiboset." **4:10:** 2 Samuel 1:1-16

¹ Ezi bizir kamın gın, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronin nguibamın Devitin gara, kamaghın a miġei, “Ni oragh. E bar inivafızir vamira ko ghuzir vamira. ² Sol fomira en atrivimın itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni miġia ghaze, ni sipsipbagh eghuvir gumazimın mın iki, en gumamazibagh ativagham. Egh en atrivimın otogham.” ³ Kamaghın amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamın otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimın akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ġinga, maghıram anemisevezi a Israelian atrivimın oto. ⁴ Devit 30plan azeniba ikia atrivimın oto. Egha 40plan azenibar atrivimın iti. ⁵ Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimın ike. Egha 33plan azenibar Jerusalemın nguibar ekiamın Israelia ko Judaba, uaghara me gativagha men gari.

⁶ Dughiar mamın, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a miġia ghaze, “İa bar en nguibar ekiamın aven izan kogham. Gumazir damazir okaviriziba ko suer amiraziba, me pura izi ia izamin tuavim apirigham.”

⁷ Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men nguibar ekiar divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekiar kamın ziam Saion. Ezi ġın gumamaziziba a dibora ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. ⁸ Dughiar Devit nguibar ekiar kam inizimın, a kamaghın uan midorozir gumazibav ġia ghaze, “E nguibar ekiar kam inisiva, tuavir dirizir Jebusia dipam iniasa aruimın aven mangıva

nguibar ekiamın otogham. Egh e damazir okaviriziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar mın iti.”

Gumamaziziba datirighın Devitin akam ġinighnighavira ikia kamaghın miġia ghaze, “Damazir okaviriziba ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven mangan kogham.”

⁹ Kamaghın amizi, Devit ġın ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gaperı. Egha a ziam a gatıgha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamın dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimın, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamın aven izi. ¹⁰ Ikiavira Itir Godin Gavgavıba Bar İtim Devit ko itima, bizir kam bangın, Devit atrivir gavgavimın ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghıra iti.

¹¹ Tairın nguibar ekiamın Atrivim Hıram, a uan gavmanın ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimın ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagıabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimın ingari. ¹² Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghın fo, Ikiavira İtir God ġuizbangıra Israelian atrivimın ikiasa a ġinaba. A uaghan kamaghın fo, Ikiavira İtir God uan gumamaziziba bar men akurvaghasa, kamaghın amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

¹³ Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamın, an amuir ıgharazir maba uam ada inıgha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalemın otariba ko ġuivir maba bate. ¹⁴ An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon, ¹⁵ İphar, Elisua, Nefek, Jafia, ¹⁶ Elisama, Eliada ko Elifelet.

*Devit Filistiabav sogha me abini
(1 Eghaghaniba 14:8-17)*

17 Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. 18 Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghuegha mongegha iti. 19 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki mangiva Filistian kabav sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighiti, ni midorozimin me abiragham."

20 Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki."

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, "Ikiavira Itir God Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi." 21 Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue.

22 Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari aghamsigha iti. 23 Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki manmaghin damuam?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki. 24 Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin

dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh." 25 Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalem inize

(1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25-16:6; 16:43)

1 Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000. 2 Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksar kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. 3 Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksar kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kam in akua tuavimin zui. 4 Ezi Ahio karisin faragha zui. 5 Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi.

6 Me ghua gumazir mam in nguazir asizimin oto, gumazir kam in ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kam in bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin

amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira. ⁷ Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan aningaghegha atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriam naghiram areme. ⁸ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

⁹ Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, "Manmaghsu, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?"

¹⁰ Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin manghan aghuagha, a inigha Jerusalem zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti. ¹¹ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kam, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazi gami.

¹² Ezi Atrivim Devit gin kamaghin oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit uamategha Obetidomin dipenimin ghugha, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Bizir kam bagha gumamaziziba bar akonge. ¹³ Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughiabar da akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir mam ko bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam inigha ofa gami. ¹⁴ Egha Devit ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha,

an sazimning uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir God ganiga, an damazimin ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi akuri. ¹⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atara Jerusalem zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sghabagh ivi.

¹⁶ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atara Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin tintinibar uabi fakurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi a navir kuram Devitin ikia a baseme. ¹⁷ Ezi me Ikiavira Itir Godin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighiriba ko, gumamaziziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ¹⁸ Devit ofabagh amigha givagha, kamaghin gumamazizibav gei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uan ziamin deraghvira ia damu." ¹⁹ Egha Devit dagheba isa bar gumamazizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bret ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini. Me da inigha givagha, me uamategha uan nguibabar ghue.

²⁰ Ezi Devit uamategha uan dipenimin ghugha, uan ikizim deragh me damuasa, Ikiavira Itir Godin azangasava ami. Ezi Solin guivim Mikal dipenim ategha azenan iza Devit migia ghaze, "Ame, Israelian atrivim uan ziar ekiam akakagha, bibiamra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir amizir kiniba bar an gani. Nin arazir kam, mati gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amir arazim."

* **6:8:** Akar kam "datirighin," an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **6:11:** 1 Eghaghaniba 26:4-5 **6:19:** 1 Eghaghaniba 16:43

21 Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir Godra daningasa an damazimin ighiam banga uabi fa uabi akuri. A uabi nin afeziamin ikizimin danganim inigh na daningasa na ginabazi, ki an gumazamizibar dapanimin ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa ighiabagh amuavira iti. 22 Ki uan ziam bar anebiragh, egh an damazimin pura bizir kinimin min ikiam. Eghti ingangarir amizir ni migeir kaba, me ziar ekiam na daningam.” 23 Ezi bizir kam bangin, Solin guivim Mikal, a borir tam batezir puvatigha ikia ghuava areme.

7

Akam inigha izir gumazim Natan, Godin akar dikirizim Devit ganingi (1 Eghaghaniba 17:1-15)

1 Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir an okariziba ua izava a ko misozir puvati. Kamaghin amizi, a uan dipenimin bar deraviram aperaghav ikia avughsi. 2 Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti derazir puvati.”

3 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram a damu.”

4 Ezi dimagarir kam, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, 5 “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati.

6 “Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki Isipin ua Israelia inizimin, ki tintinibar zuir dughiba, ki Purirpenimin averara iti. 7 Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir

ki misevezir tam, azarazir puvati, ‘Ni tizim bagha na bagha temer sidan dipenir tam, ingarizir puvati?’”

8 Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, “Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. 9 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kam, gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. 10-11 Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha, iza ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

12 “Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin, ki nin boribar tongin otarir tam amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. 13 Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. 14 Eghti ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam. 15 Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh an otarim gasaraghan kogham. 16 Eghti

nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.”

¹⁷ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

*Devit Ekiam ko migei
(1 Eghaghaniba 17:16-27)*

¹⁸ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purir-penimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamın ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi.

²⁰ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa.

²¹ Ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²² O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God.

²³ E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini, egha ni e gamizi e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamın gumazamizir igharaziba me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamın otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi.

²⁴ O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²⁵ “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. ²⁶ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. ²⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh. ²⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

8

*Devit apaniba abini
(1 Eghaghaniba 18:1-17)*

¹ Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati.

² Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir

namba 2in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar kamın Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamın Sirian Damaskusin nguibar ekiamın itiba, Me Atrivim Hadateserin akuragha misoghasa ghue. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalemın ghu. ⁸ A uaghan, Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningın brasın aviriba ini.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserin midorozir gumaziba abinigha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha Toin apanim gami. Kamaghın amizi,

Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghın Toi, uan otarim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghın a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghın amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Joram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasın ingariziba a ganidi. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godın ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar dav sogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. ¹² Devit Idomia* ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini.

¹³ Devit gin uan midorozir gumaziba ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangszir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganingi.† ¹⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba kantri Idomın tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁵ Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. ¹⁶ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanın akınafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁷ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupın otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarın otarim. Ezi Seraia, an atrivimin akınafariba osirir gumazim. ¹⁸ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit

* **8:12:** Hibrun akam ghaze “Siriaba.” Egha me fomira akar kam Grikın akamin a giragha an osiri, “Idomia.” Guizbangira, Hibrun akam ti faragha ghaze, “Idomia,” ezi gin me pazav an osiri. Ni uaghan 1 Eghaghaniba 18:11in gan. **8:13:** Onger Akaba 60:1 † **8:13:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

geghuvir midorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir gumazibar min iti.

9

Devit deragha Mefiboset gami

¹ Dughiar mam Devit kamaghin gumazibar azara, "Solin adarazir gumazitaba ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir apanguvir arazim ikarvaghasa." ² Dughiar kamin Solin adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimin ganasana dia, ezi a ghua atrivim batozima atrivim kamaghin a migei, "Nin ziam Siba?"

Ezi a ghaze, "Are, gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazimra."

³ Ezi atrivim Sibana azara, "Solin adarazir tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti, ki Godin apanguvir arazim men akakaghasa."

Ezi Siba kamaghin Devit migei, "Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egha an dagarimning uaghara ikufi."

⁴ Ezi atrivim an azara, "A managh iti?"

Ezi Siba a migia ghaze, "A Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin iti."

⁵ Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi. ⁶ Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimning apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, "Aruer aghuim, Mefiboset."

Ezi Mefiboset ghaze, "Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim."

⁷ Ezi Devit a ikaragha ghaze, "Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apanguvir

arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam."

⁸ Ezi Mefiboset uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, "Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti."

⁹ Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Sibana diazi a izima, a kamaghin a migei, "Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim. ¹⁰ Eghti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamin azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamin, nin gumazir ekiamin adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam." Dughiar kamin, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.

¹¹ Ezi Siba kamaghin Devit migei, "Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam." Bizir kamin gin, Mefiboset ghuava atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam.

¹² Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamin, Sibana dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami.

¹³ Ezi Mefiboset uabi Jerusalem in ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitin otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10--20)

*Devit Amonia ko Siriaba abini
(1 Eghaghaniba 19:1-19)*

¹ Bizir kamın gın, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimın oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimın Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimın na gami.”

Kamaghın amizi, Devit apangkuvir miğiriğiabar Hanunın mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamın, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim miğia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nın afeziam daningasa ize? Bar puvatı. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gın uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitın abuir gumazibar suigha, men ghuamasiziba vaghvagh dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan men korotiar ruariba arıghara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghın abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “İa Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh gıvaghı ia Jerusalemın izi.”

⁶ Ezi Amonia kamaghın fo, me Devitın gumazibagh amizir bizir kam bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghın amizi, me nguibar avırir kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betrehop ko Soban midorozir gumazitaba iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topın nguibar ekiamın midorozir gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir

gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri.

⁷ Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. ⁸ Ezi Amonia uan nguibar ekiamın azenan izegha misoghasa uari arıgha, divazimın tiar akamın boroghın tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar torimın tuivighav iti. Egha misoghasa uari arıgha iti.

⁹ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghın amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimın itir apanir kabar arava bizimın me afe. Egha a uabi men dapanimın ikia faragha tu. ¹⁰ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghın uan midorozir gumaziba bizimın me afa zui. ¹¹ Egha Joap kamaghın Abisai miğei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragh. ¹² İa atiatingan marki! E uan gumazimiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemın misogham. Eghti İkiavira İtir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangır ama otogh.”

¹³ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁴ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimın ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamın aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalemın ghu.

¹⁵ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimın me abira, kamaghın amizi, me uan midorozir gumazibar

diazima me bar iza uari akufa. ¹⁶ Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin Fanemin vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian midorozir gumaziba inigha ghua bar Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti.

¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua Helamin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelian midorozim bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 700plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobak misoghezima, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir atrivir maba garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian akurvazir puvati.

11

Devit Urian amuim ko arazir kuram gami

¹ Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba isa uan apaniba ko misoghasa zui. Ezi Devit Amonia misoghasa Joap ko, uan midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko Israelian midorozir gumaziba, a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiamin midorozim

fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha Jerusalemra iti.

² Egha guaratizir mamın aruem uaghira bar migorima, Devit uan misiamın dikavigha avughsa uan dipenimın pin itir danganim garui. Egha garima amizir mam uan dipenimın rua iti. Amizir kam, an ganganiba bar dera. ³ Ezi Devit foghasa, munar amizir manamra rue, egha gumazir mam amadazima a foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganigha kamaghın fo, kar Batseba, Eliamin guivim. A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an amuim. ⁴ Ezi Devit gumazir maba amangizi me ghua Batseba inigha ize. Dughiar kamın, Batseba uan iakinibav suegha gıvagha, uan mikarzim zuasa bizibagh ami. Egha Batseba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi, Batseba gin uamategha uan dipenimın ghu. ⁵ Egha gin Batseba borimın duirava fo, a navim adai, egha Devit bagha akam amada.

⁶ Ezi Devit oregha Joap bagha akam amaga ghaze, “Ni Hitian gumazim Uria amadaghti a na bagh izegh.” Ezi Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize.

⁷ Uria Devit bagha izezi, a kamaghın an azara, “Joap derazi an midorozir gumaziba uaghan dera? Ezi midorozim manmaghira zui? Me, en apaniba abinigham, o?” Ezi Uria midorozimın otivizir biziba bar a geghani.

⁸ Ezi Devit Urian migia ghaze, “Bar dera, ki oregha gifa. Ni datirighin uan dipenimın mangi dagarimning ruegh avughsi.” Ezi Uria Atrivim Devit ategha azenan ghuzi, Devit gin bizir aghuir maba Uria daningasa, da isa gumazir mam ganingizi an ada inigha a bagha zui. ⁹ Ezi Uria uan dipenimın ghuzir puvati. A uan gumazir ekiamın gumazir a geghuviba ko, me atrivimın dipenimın tiar akar miriamın akui.

¹⁰ Ezi Devit orazi, Uria uan dipenimın ghuzir puvatizi, Devit ghuava a migei, “Ni tizim bagha

uan dipenimîn ghuzir puvati? Ni dughiar ruarimîn midorozimîn ikia uan dipenimîn ikezir puvati.”

¹¹ Ezi Uria kamaghîn Devit ikara, “Israelia ko Judabar midorzir gumaziba midorozir danganimra iti. Ezi Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiam me ko ikiavira iti. Ezi nan gumazir ekiam Joap, midorozir gumaziba ko pura danganir azentuzimîn averpenibar ikiavira iti. Eghti ki uavira mangi uan dipenimîn deragh damiva, dipabar ami, egh uan amuim ko dakuti, kamaghîn bar deraghan kogham. Ki bar guizbangira arazir katam damighan kogham.”

¹² Ezi Devit a migia ghaze, “A dera, ni datirighîn kagh ikeghti ki gurumzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi aruer kamîn Uria Jerusalemîn iti. Ezi amimzaraghan guaratighîn, ¹³ Devit Urian diazi a iza a ko apima, a dipar onganiba a ganingizi an ada amegha bar ongani. Egha dimagarir kamîn, Uria dakuasa uan dipenimîn iraghuzir puvati. A uan daguivsiam ghuaragha, gumazir atrivim geghuva itiba koma akui.

¹⁴ Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha akinafarir mam osirigha, Uria ganingigha anemadazima a uamategha midorozir danganimîn ghu. ¹⁵ Devit kamaghîn akinafarim osiri, “Ni Uria isi midorozim bar gavgavizi naghîn anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh girakirangin izeghti, apaniba a misueghti an aremegh.”

¹⁶ Dughiar kamîn Joap midorozir gumaziba ko me Raban nguibar ekiam iniasa misoghavira iti. Egha Joap akinafarim inigha givagha egha gari, Amonian midorozir gumazir gavgaviba bar pamten misozir danganim, a Uria isava danganir kamîn aneti.

¹⁷ Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan iza, Joapin midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamîn aven, Devitîn ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me

koma areme.

¹⁸ Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamîn otivizir bizibar gun migei. ¹⁹ Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamim migia ghaze, “Midorozir kamîn aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitîn mikemegh. ²⁰ Eghti an atar kamaghîn ni mikimam, ‘Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamîn divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghîn fozir puvati, apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham. ²¹ Ia ti fomira Gideonîn otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonîn otarim Abimelek, a fomira Tebesîn nguibar ekiamîn boroghîn divazir miriamîn tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizi an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamîn boroghîn ghue?’ Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghîn a mikim, ‘Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.’”

²² Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha Devit bagha ize. ²³ Egha kamaghîn a migei, “Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamîn azenan izegha tuzir torimîn e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamîn tiar akamîn ghu. ²⁴ Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamîn pin ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme.”

²⁵ Ezi Devit a migia ghaze, “Ni uamategh mangi Joapin mikim suam, A midorozimîn aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemîn nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimîn aven ovegham. Kamaghîn amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh.”

²⁶ Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti.

27 A uan pam gĩbua a bagha ikegha gĩvazĩma, Devit gumazir mabav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimĩn dipenimĩn ize. Ezi Devit an itima, an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavĩra Itir God bar a gifongezir puvati.

12

Natan Devitĩn arazir kuram aghuri

1 Egha Ikiavĩra Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batogha kamaghĩn Devit geghari, “Dughiar mam gumazir pumuning nguibar ekiar mamĩn iti. Aningĩn mav bizir avĩriba iti, ezi mav on-ganarazibagh amua bizir avĩriba puvati. 2 Gumazir bizir avĩriba itim, a bulmakauba ko sipsipĩn bar avĩriba iti. 3 Ezi gumazir biziba puvatizim, sipsipĩn nguzir amebar vamĩra ua bagha a givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavĩra sipsipĩn nguzir amebar kamĩn garima, an an boriba ko dipenimĩn ikia ghuava ekefe. A dagher muziarir a itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsip ganĩga anetaghĩrazima, a an dipaba apir kavĩn dipar naba api. Egha an a isa uan evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipĩn kam mati an guivimĩn miraram oto. 4 Ezi dughiar mamĩn, gumazir mam iza gumazir bizir avĩriba itimĩn dipenimĩn ize. Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipĩn tam o bulmakaun tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba puvatizimĩn sipsipĩn nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha izezim bagha a isami.”

5 Ezi Devit kamaghĩn oregha, gumazir bizir avĩriba itir kam bar a basemegha, kamaghĩn Natan mĩgei, “Ki Ikiavĩra Itir Godĩn ziamĩn guizbangĩra mĩgei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham. 6 Guizbangĩra, a gumazir biziba

puvatizimĩn apanguvir puvatigha arazir bar kuram gami. Kamaghĩn amizi, a 4plan sipsipba isi, a inizir sipsipĩn kam ikarvagham.”

7 Ezi Natan kamaghĩn Devit migĩa ghaze, “Nĩrara, gumazir ki egharir kamnang! Ikiavĩra Itir God, a Israelian God, a kamaghĩn ni migĩa ghaze, ‘Ki nĩn akurazi, Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem isa ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian atrivimĩn oto. 8 Nĩn gumazir aruam Sol, ki an dipenim ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa nĩn dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Israelia ko Judabar atrivimĩn oto. Bizir kaba nĩn damazimĩn oteveghti, ki bizitaba ua ni danĩngvĩra ikiam. 9 Ezi ni manmaghsua Ikiavĩra Itir Godĩn akam batuegha, an damazimĩn arazir kurar kam gami? Nĩ Hitian gumazim Uria misoghezi an areme. Nĩ midorozim bagha anemadazi, Amonia uan midorozir sabamĩn a misoghezi an areme, ezi ni an amuim ini. 10 Ezi ni deraghvĩram oragh. Nĩ nan akam batuegha Urian amuimĩn ikiasava a ini. Kamaghĩn amizi, dughiar gĩn izibar, gumaziba nĩn ovavir borir tabav soghti me arimighiram, eghti arazir kam ikivĩra ikiam.’

11 “Ki Ikiavĩra Itir God, ki kamaghĩn migĩa ghaze, Ki nĩn adarazir gumazitabar amighti, me osĩmtizir ekiaba ni darigham. Egh nĩn damazimĩn, ki nĩn amuiba isi gumazir igharazibar aningam. Eghti me azenara arazir kurabar nĩn amuibar amuam. 12 Nĩ uan arazir kuram modogha a gami, ezi ki nĩn arazir kurar kam, azenara a ikarvaghti, Israelia bar an ganam.”

13 Ezi Devit kamaghĩn oregha ghaze, “Ki Ikiavĩra Itir Godĩn damazimĩn arazir kuram gami.”

Ezi Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavĩra Itir God, nĩn arazir kuraba gĩn amada, ezi ni aremeghan kogham. 14 Ezi nĩn arazir kurar kam bangĩn, apaniba akar kurabar Ikiavĩra Itir God mĩgei. Kamaghĩn

amizi, nin otarir Batseba otezim aremegham.”

¹⁵ Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu.

Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

¹⁶ Devitin otarim arei, ezi otarim ghuamaghasa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar uan dipenimin ghua pura nguazim girav iti. ¹⁷ Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua. ¹⁸ Ezi 7plan dughiaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimin ovevemingun an mikiman bar atiatingi. Me kamaghin uarira uariv gei, “Borim tighar ovengamin dughiamin, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghin e datirighin borimin ovevemingun a mikemeghan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasigham.”

¹⁹ Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo, borim ti aremegha gifa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?”

Ezi me ghaze, “Are, an areme.”

²⁰ Egha Devit akar kam baregha, nguazimin dikavigha ghua rue. Egha borem uan mikarzim gaghuigha, korotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa an Dipenimin ghua, uan tevimming apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit ua uan dipenimin izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana da api. ²¹ Devit arazir kam gamizima, ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Ni arazir manmaghin amizim gami? Nin borim aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi borim

aremezi, ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?”

²² Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damighti an aremeghan kogham. Kamaghin borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta. ²³ Ezi datirighin an aremegha givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kam in ki ua borim damighti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.”

Batseba Solomon bate

²⁴ Egha gin Devit gavgavim uan amuim Batseba daningasa, akar aghuibar a migei. Egha Devit a koma akuizima, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge. ²⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia* borim darighasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu.

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini

²⁶ Ezi dughiar kam in, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiamin misogha ghuavira iti, kar Amonian atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar ekiar kam in akuar mam ini. ²⁷ Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguibam ko misogha men dipaba tuir danganim inigha gifa. ²⁸ Eghti datirighin, ni zuamira Israelin midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh, me amadaghti, me izi pamtemin Raban gumaziba ko misogh me abinighiva nguibar ekiam inigh. Puvatighti, nan adarazira misogh me abinighti, gumazamiziba nan ziam nguibar ekiar kam darigham.” ²⁹ Ezi Devit akar kam inigha givagha, midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha, me bar ghua

* **12:25:** Ziar kam Jedidia, an mingarim kamaghin ghu, “Ikiavira Itir God bar a gifonge.”

Raban gumaziba ko misogha me abinigha nguibar ekiam ini. ³⁰ Egha Devit Amonian atrivimîn dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pîn kozir mamîn an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitîn dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamîn ada ini. ³¹ Egha Devit Raban nguibar ekiamîn itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainîn afavibar ingangaribagh ami, marazi ainîn sobiabar ingangaribagh ami. Ezi marazi brighbar ingari.† Arazir kamra, Devit kantri Amonîn nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemîn ghue.

13

Amnon arazir kuramîn Tamar gami

¹ Bizir kamîn girara, arazir mam oto. Devitîn otarim Apsalom, a buaramizir mam iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera. Ezi Devitîn otarir igharazir mam, an ziam Amnon, amebar igharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navim dikafi. ² Tamar tong bar gumazitam koma akuigha fozir puvatizi, me bar deragha a geghuvima a iti. Kamaghîn amizi, Amnon Tamarîn boroghîn mangamin tuaviba puvati, egha a zurara a ginighnigha arei moghîn iti. ³ Egha Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitîn avebam Saman otarim, a bizibav kimti, dar dagheba guizbangirama otivamin fofozir ekiam iti. ⁴ Egha a Amnonîn azara, "Atrivimîn otarim, ni na mikim, manmaghîn amizi ki

zurara nîn garima, ni osemegha arei moghîn gari?"

Ezi Amnon a ikaragha ghaze, "Ki uan avebam Apsalomîn buaramizim Tamar, bar a gifonge."

⁵ Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, "Ni ifar arei moghîn damu, egh uan misiamîn irighiv iki mamaghira iki. Eghti nîn afeziam nîn gansi aven iziti, ni kamaghîn a mikim suam, 'Ga uaning! Ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi daghem na daningti ki aneremam.'"

⁶ Ezi Amnon, Jonadapîn akam baregha, ghua uan misiamîn ghugha ifara arei moghîn amua uan misiam girighav iti. Ezi Atrivim Devit an arimariar akam baregha an ganasa an dipenimîn ghu. Ezi Amnon a migia ghaze, "Ga uaning! Ki aria nîn azangsis, ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti a na bagh kekîn taba tu. Egh a uabi kekîn kaba inigh na daningti ki dar amam."

⁷ Dughiar kamîn, Tamar atrivimîn dipenimîn itima, Devit a bagha akam amaga ghaze, "Ni mangi uan tuebam Amnonîn dipenimîn mangiva a bagh daghetam tuam."

⁸ Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonîn dipenimîn ghugha garima, a uan misiam girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar plauan maba inigha plaua giragha kekba tuer minemîn da tue.

⁹ A kekba tuer minem isa kekba Amnonîn damazimîn da ingegha itarim gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, "Ia ingarir gumaziba bar, ia azenan mangi." Ezi gumazamiziba kamaghîn oregha, me bar dipenim ategha azenan ghue.

¹⁰ Ezi Amnon Tamar migia ghaze, "Ni kekba inigh ki akui naghîn izi, egh kekba isi na daningti ki dar amam." Ezi Tamar kekîn tuezir kaba inigha a irighav iti naghîn a bagha zui.

† 12:31: Hibrun akam deragha vezin kamîn mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a kamaghîn migei, "Egha a Raban nguibar ekiamîn gumazamiziba bar me inigha egha soba ko ainîn afaviba ko ainîn sobiabar me misoghezi, me ariaghire. Egha a marazi brighbar ingarir avenîn marazi tue."

11 Tamar kekba inigha ghuava Amnon daningasa amima, a maghira an dafarim gitorogha a migia ghaze, “Nan buaramizim, ni izi nan misiamin na ko dakuasa ki ifonge.”

12 Ezi Tamar a migia ghaze, “Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi na gaghonan marki. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki. 13 Ni arazir kurar kam damighti, ki aghumsizir ekiam inigh, ua gumazamizibar damazimin daruan kogham. Eghti Israelia bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin amamangatigham.”

14 Ezi Amnon Tamarin migirigiam baraghan aghuagha, uan gavgavim sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui.

15 Egha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, egha datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar ekevegha, a faragha a gifongezir arazim gafira. Egha a migia ghaze, “Ni dikavigh na gitagh mangi.”

16 Ezi Tamar a ikaragha ghaze, “Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin na gamizir arazim bar a gafiragham.” Ezi Amnon bar tong Tamar barazir puvati.

17 Egha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a migia ghaze, “Ni izi amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh.” 18 (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamin

ikiamiba azuir korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenim girizi, a tiam asara.

19 Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim gatigha, pamten aziavira zui.

20 Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a an azara, “Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitamin ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghin, ni azir akam ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kamin osiman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikiman marki.” Ezi Tamar Apsalomin dipenimin ghugha a ko iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira iti. 21 Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira ikufi.*

22 Ezi Apsalom bizitamın bar Amnon migeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon an buaramizim suiragha a gekuigha ghua arazir kuramin a gami, kamaghin amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

Apsalom, Amnon misueghti an aremeghasa tuaviba buri

23 Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin boroghin iti. 24 Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghin a migei, “Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azanglisi.”

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighin akamin a gira, egha vezin kamin me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighin fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Grighin akam ghaze, “Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghin Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati.”

25 Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, “Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh uam osimtizim ni danigham.” Ezi Apsalom mangasa a gaghovavira iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragham.

26 Ezi Apsalom a migia ghaze, “Ia mamaghin izan aghuaghiva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi.”

Ezi atrivim a ikaragha ghaze, “A bizir tizim baghvira nin gin mangam?” 27 Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalomnin gin ghu.

28 Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me migia ghaze, “Ia isamin torimin ganti, Amnon dipar onganiba amegh onganighti, ki mikimvira ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia migia ia abira. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitam in atiatingan marki.” 29 Ezi Apsalomnin ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghin ganigha dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are.

30 Me tuavimin ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit migia ghaze, “Apsalom nin otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati.” 31 Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tughu uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.

32 Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit

migei, “Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamin mingarim kamakin, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomnin buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomnin guamin garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo.† 33 Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabiram areme.”

34-36 Ezi Apsalom zuamiram arav ghu.

Jonadap Devit ko migiavira itima, nguibar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimin izir tuavmin garima, gumazir avirim mighsiar miriamin otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghin a migei, “Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri.”‡

Ezi Jonadap Devit migia ghaze, “Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar atrivimin otaribara izi.” Jonadap mikemegha givazima, Devitin otariba aven izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi.

Apsalom arav ghu

37-39 Apsalom ara ghua kantri Gesurin ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim. § An azenir 3plan Gesurin iti.

Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimin Amnon gibua a bagha ikegha

† 13:32: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ‡ 13:34-36: Vezin kamin aven, akar kam, “Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a migei, ‘Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigha izaghiri,’” a datirighin Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira ike, egha datirighin ovenge. Bar fomira dughiar akam ikiavira itimin, gumaziba Grikin akamin a gira, ezi akar kam a Grikin akamin ikiavira iti. § 13:37-39: Talmai an Apsalomnin inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3in gan.

gìvaghera, ua Apsalomìn apangku-
vigha ghaze, a uamategh izi.

14

*Apsalom ua izasa, Joap a bagha
tuaviba buri*

¹ Seruian otarim Joap kamaghìn fo, Atrivim Devitìn navim bar Apsalom baghavira iti. ² Ezi Joap amizir nìghnìzir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamìn a inigha ize. Ezi Joap kamaghìn a mìgei, “Nì kamaghìn damuasa kì ifonge, nì ifar mati gumazim aremezi nì aghuimazimìn iti moghìn iki. Nì aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mìkarzim daghuan marki. Nì mati gumazim aremezi nì dughiar ruarimìn a gìbua iti moghìn iki. ³ Egh nì atrivim bagh mangìva akar kì nì ganìdir kabar gun a mìkim.” Egha Joap atrivim mìkimamin akabar amizim mìgei.

⁴ Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimìn damazimìn nguazim girigha uan guam nguazim mìtuagha, ziar ekiam a ganìga ghaze, “O atrivim, nì nan akuragh.”

⁵ Ezi atrivim an azara, “Nì osimtizir manam iti?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi kì odiarimìn iti. ⁶ Kì nìn ingangarir amizim. Kì faragha otarir pumuningra iti. Egha aning azenibar ikia uaningìn atara uaning mìsozima, aningìn tongìn mìdorozim abìghan gumaziba puvati. Ezi mav mavìn mìsoghezi an areme. ⁷ Ezi datirighìn nan pamìn ikìzimìn adarazi bar dikavigha nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam mìsoghezi an aremezim, nì a isi en dafarim datighi, e a mìsueghti an aremegh, uan aveghbuamìn ovevem ikaragham. Kì men akamìn gìn mangìva, kì otariba puvatigham. Mati kì avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamaghìn damighi, nan pam ko an ikìzimìn ziam nguazir kamìn ikian kogham.”

⁸ Ezi Atrivim Devit, amizimìn akam baregha kamaghìn a ikaragha ghaze, “A dera, kì nìn osimtizim nì bagh anekìram. Nì uamategh uan dipenimìn mangì.”

⁹ Ezi Tekoan amizim kamaghìn atrivim mìgei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osimtizir kam na ko nan afeziamìn adarazir izam. Eghti nì ko nìn dipenimìn itir darazi osimtiziba puvatigham.”

¹⁰ Ezi atrivim a mìgìa ghaze, “Gumazitam mìgirìgiar kuratam nì mìkemeghti, nì a inigh na bagh iziti, kì a mìkemeghti a ua kamaghìn nì damuan kogham.”

¹¹ Ezi amizim ua kamaghìn mìgei, “Ga uaning, atrivim, kì kamaghìn ifonge, Ikiavira Itir God, a nìn God, nì an ziamìn mìghvira a mìkimtìma, me nan otarir igharazim mìsueghti an aremeghan marki. Bar markiam. Guizbangira, en arazim kamakìn, gumazim uan aveghbuam mìsueghti an aremeghti, gumazir kamìn an-ababara a mìsueghti an aremegham. Ezi nì arazir kamìn gìn mangan marki, eghti gumazitam nan otarim mìsueghti an aremeghan marki.”

Ezi Devit ghaze, “Kì, Ikiavira Itir Godìn ziamìn guizbangira nì mìgei, nìn otarimìn dapanir arizitam tong nguazim girighan kogham. An aremeghan kogham.”

¹² Ezi amizim kamaghìn mìgei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, kì nìn ingangarir amizir kinim. Nì na ateghti kì tong ua mìkemeka?”

Ezi Devit ghaze, “A dera nì mìkim.”

¹³ Ezi amizim kamaghìn Devit mìgei, “Nì tizim bagha bizir kurar kamìn Godìn gumazamizibagh ami? Nì uabi uan otarim batuegha anetaghizi, a ua izezir puvati. Kamaghìn amizi, akar nì datirighìn na mìkemezir kam, nì uabi uabi isa kotiam gati. ¹⁴ E fo, e bar moghira arìghiregh ua angamira ikian kogham, mati gumazim dipam nguazim gingeghti, gumazitam uam a iniva avegham. God pura gumazibar ikìrimìriba agevir puvati. Eghti

gumazitam an saghon ikitima, a gumazir kam inigh uabin boroghin izisi, a bagh tuaviba buriam. ¹⁵ Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumamaziba na gasighasighasa na migei. Kamaghin amizi, ki men atiatia, egha datirighin ni mikimasa ni bagha izi. Ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nighnisi, ki nin azaraghtima, ni nan akurvaghamin tuavitam batogham. ¹⁶ Ki kamaghin nighnisi, gumazir maba ki uan otarim ko, ga gasighasighava ami, eghti God ga ganingizir nguazir kam, ga an ikian kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam baragh nan akuragh, gumazir kabar dafarim da ua ga iniam. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki ghaze, ni na bagh akar gavgavitam akirighti ki deraghvira ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, egha ni arazir kuraba ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God, nin God ni ko iki.”

¹⁸ Atrivim oregha kamaghin amizim ikara, “A dera, ki datirighin azangsizir mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin guizbangira na mikimiva bizitam nan mongan marki.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, ni nan azang.”

¹⁹ Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimasa ni amadaz, o?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ziamin guizbangira ni migei, ki nin azangsizim gitaviraghan ibura, egh ki uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangira, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazima ki dar gun ni migei. ²⁰ Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puvati. An Apsalomın osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, ni fofoziba ko nighnizir aghuir

aviriba iti, egha ni nguazir kamın otivir biziba bar dagh fo.”

²¹ Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei, “Bar dera, ki nin nighnizimın gin mangam. Eghti ni mangiva Apsalom inigh uamategh izi.”

²² Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimın nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan azangsizimın gin ghuzi, ki datirighin fo, ni na gifonge.” ²³ Egha Joap dikavigha Gesurın ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalemın ize.

²⁴ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan damazimın izi nan ganan marki.” Kamaghin amizi, Apsalom uan dipenimra ikia egha atrivimın damazimın ghuzir puvati.

Devit Apsalomın arazir kuram gin amada

²⁵ Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamın dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamın itir puvati. Israelian gumazitam an min garir puvati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar akonge. ²⁶ An dapanir arizim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamın, an azeniba vaghvagha gevir dughiamın an anepiri. Egha me dapanir arizir a dipirizir kamın osimtizimın gari, an atrivimın skelin a kilogremın pumuningin tu. ²⁷ Apsalom amuimın ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamira iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim.

²⁸ Ezi Apsalom azenir pumuningin Jerusalemın ikia, egha tong bar atrivimın damazimın ghuzir puvati. ²⁹ Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomın amamangatighti, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a dughiar igharazimın uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua mangan aghua. ³⁰ Kamaghin

amizi, Apsalom uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Joapin balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangiva a daboroghtima a isigh.” Ezi me ghuava an balin azenim gaborozima a isi.

³¹ Ezi Joap arazir Apsalomın ingangarir gumaziba amizir kam baregha, Apsalomın dipenimin ghugha an azara, “Nin ingangarir gumaziba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?”

³² Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki izi uabin ganasa ni bagha akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh mangiva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalemın ize? Ki ti munaghira ikia deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin ganasa, eghti a nan arazir kuratamin apighiva, na misueghti ki aremegham.”

³³ Ezi Joap ghugha Apsalomın akabar gun Atrivim Devit migei. Atrivim oregha givagha gumazir maba amadazima, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi Apsalom nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15

Apsalom Atrivim Devit batueghasa tuaviba buri

¹ Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a geghuv an daroribar faragh mangamiba ini. ² A dughiaba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamın tiar akamin zuir tuavir miriamın tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtızim ikiva anekirshi atrivim bagh iziti, Apsalom an digh kamaghin an azaragham, “Ni nguibar manamin gumazim?”

Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, “Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelin anabar mamın gumazim.”

³ Ezi Apsalom gumazir kamın osimtızimın mingarim gifogha, kamaghin a migei, “Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, egha dera. Ezi noki, atrivim deravira nin akaba baraghamın gumazitam amisevezir puvati.”

⁴ Egha Apsalom dughiabar zurara kamaghin gumazibav gei, “Tav ti na misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtıziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge.”

⁵ Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning an amadagh a muigh an toram. ⁶ Gumazamizir uan osimtıziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamın Israelian gumazamiziba, bar men nighnizibagh etui.

⁷ Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei, “Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronın mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka. ⁸ Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibam Gesurin ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalemın mangighti, ki Hebronın nguibamin an ziam fam.”

⁹ Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni navir amirizim sara mangi.” Ezi Apsalom uamategha Hebronın ghu.

¹⁰ Apsalom uaghan Israelian ababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, “Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronın ikia atrivimin otogha gifa.” ¹¹ Apsalom

* **15:7:** Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalem 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puvati, egha puram an gin zui. ¹² Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha Apsalom bagha ize. Dughiar kamin, Apsalom nighnizir kurar an averara amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghua

¹³ Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, "Datirighin Israelian gumazamizibar navir averiba, bar moghira Apsalom baghavira iti."

¹⁴ Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalem itibav gia ghaze, "Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighti, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suighsuightima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en gumazamizibav sueghti me arighiregham."

¹⁵ Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, "Are, atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam." ¹⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan dipenimin itir darazi ko an ingangarir gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan suebar zui. Egha atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimin dipenimin gara iti.

¹⁷ Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiamin itir dipenir bar abuan

dazighiamin itimin boroghin tuivighav iti. ¹⁸ Egha atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiamin midorozir gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar ekiamin ike, me uaghan an gin ize.

¹⁹ Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir gumazibar gumazir dapanim Itai migia ghaze, "Ni tizim bagha e ko mangasa? Ni kantrin igharazimin gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibam saghon iti. Kamaghin ni uamategh Jerusalem mangiva Atrivim Apsalom ko iki. ²⁰ Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghin, ki ni damuti ni nguibar kam ategh pura e ko daruan kogham. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba inigh uamategh mangiti deragham. Ikiavira Itir Godin apangkuvim ko an arazir a ia baghavira itim, guizbangira ia ko zurara iki."†

²¹ Ezi Itai kamaghin Devitin akam ikaragha ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ki ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egh me ni misueghti ni aremegham, me uaghan na misueghti ki aremegham."

²² Ezi Devit kamaghin a migei, "A dera, ia e ko mangam." Kamaghin amizi, Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragha zuir darazir gin zui. ²³ Devit uan adarazi ko me Jerusalem ataghirazir dughiamin, kantrin aven itir gumazamiziba bar moghira puviram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidronin Fanem

† 15:20: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

giregha gumazamiziba puvatizir danganimın amadaghan zui.

²⁴ Dedit tughav ikia garima, gumazamiziba arua zuima, ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam gisaghpuğa iza nguazim gati, egha uam a gisaghpuzir puvatigha, ikia ghuava dughiar gumazamiziba bar Jerusalem ataghizimın oto. ²⁵ Ezi atrivim kamaghın Sadok migei, “Ni Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh uamategh nguibar ekiamın mangi. Eghti Ikiavira Itir God na gifuegh, egh nan amamangatighi ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam ko Purirpenir a itimın ganam. ²⁶ Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God na gakuaghan kogham, a dera, a bizir tizimın na damusi a puram a damu.”

²⁷ Egha Dedit ua kamaghın ofa gamir gumazim Sadok migei, “Ni nan akam deragha a gifos, o puvati? Ki kamaghın migei. Ni uan otarim Ahimas ko Abiatarın otarim Jonatan, aning inigh ia uamategh navir amirizim sara nguibar ekiamın mangi. ²⁸ Ni oragh, ki mangiva gumazamiziba puvatizir danganimın otogh, fanem gira zuir danganimın boroghın iki ia mizuamam. Eghti ia bizir Jerusalemın otiviziba dar akam na bagh anemadagh.” ²⁹ Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha uamategha Jerusalemın ghugha iti.

³⁰ Ezi Atrivim Dedit bar osemegha uan dagarir asuamning suegha uan dapanim avaragha azia Olivın Mighsiamın ghuavanadi. Ezi an gin zuir darasi, uaghan uan dapaniba avegha azia ghuavanadi. ³¹ Ezi Dedit kamaghın oraki, “Ahitofel Apsalom ko an gin zuir darazir akurvaghasa ghu.”

Ezi Dedit kamaghın Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ga

uaning, ni Ahitofelin migirigiabagh iraghti, da bar pazaviram mangi.”

³² Me ghua mighsiamın orazimın otifi, kar danganir me Ikiavira Itir Godın ziam fem. Ezi Deditın namakar mam iza a bato, an ziam Husai, an Arkan ikizimın gumazim. An apangkuvir ekiam Deditın ikia uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ³³ Ezi Dedit an ganigha kamaghın a migei, “Ni na ko iziti, ki nin akurvaghsi ingangarir ekiatam damigham. ³⁴ Egh ni nan akurvaghsi, ni uamategh nguibar ekiamın mangi, Apsalomın ganigh kamaghın a mikim, ‘O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganingı, egha datirighın ki nin ingangarir gumazimın otivasa.’ Ni kamaghın damighti, nighnizir ni Apsalom ganıdir kam, a Ahitofel Apsalom ganıngizir nighnizim atugham. ³⁵ Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalemın iti. Ni atrivimın dipenimın oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegh. ³⁶ Sadokın otarim Ahimas, ko Abiatarın otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiaba aning mikemeghti aning izi na mikimam.” ³⁷ Ezi Deditın namakam Husai, an akamın gin ghua uamategha Jerusalemın ghu. Husai ghua Jerusalemın otozima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamın oto.

16

Siba tuavimın Dedit bato

¹ Dedit Husai ko mikemegha givagha, a mighsıar orazim ategha mong sıvagha ghu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bretba ko 100pla wainın ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimın ingarizir misevir wainın dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Dedit bagha izi. ² Ezi

Devit kamaghin Sibana azara, “Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?”

Ezi a kamaghin Devit ikara, “Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bretba ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangiti, mikarziba men amiaghti, me aneremam.”

³ Ezi atrivim ghaze, “Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh iti?”

Ezi Siba ghaze, “Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalem in ikiavira iti.”

⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, “A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam.”

Ezi Siba kamaghin Devit ikara, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevimning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamagsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ikiam.”

Simei akar kurabar Devit migei

⁵ Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simei, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi. ⁶ Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simei dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Simei tong men atiatir puvati. ⁷ Egha Simei Devitin atara ghaze, “Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariaghirir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh. ⁸ Ni Sol batuegha an danganim inigha atrivimin oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribav soghezima, me ariaghire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egha Ikiavira Itir God nin danganim iniassa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin

oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariaghirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasisi.”

⁹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmaghsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham.”

¹⁰ Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a mikemegha ghaze, ‘Ni akar kurabav kim Devitin atar,’ eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, ‘Ni tizim bagha Devitin atari?’”

¹¹ Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, “Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kam in adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiavira Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu. ¹² Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifongeghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghvira na damuam.” ¹³ Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin mariabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui. ¹⁴ Ezi atrivim uan gumazamiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kam in avughsa iti.

Apsalom Jerusalem in oto

¹⁵ Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalem in otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu. ¹⁶ Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha kamaghin

a miġia ghaze, “Ni dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam!”

¹⁷ Ezi Apsalom akar kam baregha kamaghin Husai miġia ghaze, “Ni Devitin namakar bar aghuim, manmaghin amizi ni an ġin ghuzir puvati? Kar namakar aghuibar arazir puvati. Ki nin ganigha dikavir kuram gami.”

¹⁸ Ezi Husai kamaghin Apsalom miġia ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God ko, gumazamizir kaba ko, Israelian iġharaziba, me bar atrivitam amiseveghtima, ki an apengan ikiva a ko ikiam. ¹⁹ Egh ki nin ingangarir gumazimin ikian kogħ, egh ki mangi tinan ingangarir gumazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kamaghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingangaribar amuam.”

²⁰ Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel miġia ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim damuam?”

²¹ Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan afeziamin amuir doziba ko daku, a me ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti. Ni kamaghin damighti, Israelian gumazamiziba bar fogħ suam, Ni guizbangira uan afeziam gamizi a nin apanimin oto. Eghti gumazamizir datirighin nin ġin zuiba, me nin ġin mangisi bar gavgavigham.” ²² Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mammin ingari. Egha gumazamiziba bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvaghera an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui.

²³ Dughiar kammin gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ahitofel me miġeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar ġin zui. Devit faraghera Ahitofelin akabar ġin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar ġin mangasa.

17

Husai Apsalom ġifara

¹ Ezi ġin Ahitofel kamaghin Apsalom miġia ghaze, “Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin ġintigham. ² A datirighin bar amiraghera navim osemegħa iti mogħira, ki mangiva a ko misogħam. A digavir kuram damighti, an gumaziba ari mangiti ki atrivimra misuegħti an aremegħam. ³ Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua ni bagħ izam. Me mati amizim datirighira pammin ikegħa a basemegħa arav ghugħa, ġin a uamategħa uan pam bagħa ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misuegħti an aremegħti, gumazamiziba deravira ikiam.”*

⁴ Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin miġia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra.

⁵ Ezi Apsalom ghaze, “Ia Husain diagħti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka.”

⁶ Ezi Husai izezima, Apsalom a miġia ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an ġin mangam o puvatigham? Puvatighi, ni e mikim, e manmagħin damuam?”

⁷ Ezi Husai Apsalommin akam ikaraghera ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati. ⁸ Ni fogħ, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, egha bar osemegħa iti, me mati bean amebam gumazim an nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogħam. ⁹ Egha a datirighin ti miġisjar tammin dagħar torir ekiatamin modoghav ikiama, a danganir iġharazitamin ikiama. Eghti e datirighin mangi me misogħtima, me en midorozir gumazir tabav suegħti

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deraghera vezin kammin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giraghera an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin ġin zui.

me arimighiregti, gumazamiziba akar kam baregh kamaghin mikim suam, 'Apsalomın adarazi me bar ikufi.' ¹⁰ Eghti nin midorozir gumazir igharaziba akar kam baregh bar atiatigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, egha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir gumaziba bar puvira misosi.

¹¹ "Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akuvagham. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Dedit ko misogh. ¹² Egh e Dedit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an adarazigh asam. Me bar en tivaghan kogham, mati dimagarimin ghuariam irima, gumazitam anepiran iburagham. Eghti Dedit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighiregham. Eghti men tav bar ikian kogham. ¹³ Eghti an arı nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian midorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekiar kamın divaziba ikeghiva, nguibar ekiar kam gekuigh danganir zarimin anakunighti, a bar ikuvigham. Eghti nguibar ekiar kamın dagiar muziartam bar ikeghan kogham. Bar puvatigham."

¹⁴ Husai mikemegha gıvazıma, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kamaghın mıgei, "Husain mıgırıgıaba bar dera, egha Ahitofelin mıgırıgıabagh afira." Guizbangıra, Ikiavıra Itir God faragha Apsalom gasıghasıghasa nıghnıki. Kamaghın amızı, a uabi men nıghnızıba fezi, me Husain akabar gın zui. Guizbangıra Ahitofelin mıgırıgıaba da dera, ezi puvati, Ikiavıra Itir God me gamızı,

me akar kamın gın ghuzir puvati.

Dedit Jordanın Fanem girıgha vongın ghu

¹⁵ Ezi bizir kamın gın, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar mıgei. Egha a uaghan Ahitofelin akabar gun aning mikeme.

¹⁶ Egha a ghaze, "Gua zuamıra Dedit bagh akam amadagh a mikim suam, Atrivim, ni datirighin dimangan Jordanın Fanem vongın kagh dakuan marki, Ni fanem girıgh vongın mangi. Puvatightıma, Apsalom uan adarazi ko izıva, ni ko nin adarazi sara bar ia misueghti ia arimighiregham."

¹⁷ Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua Jerusalemın azenan Enrogelin Fanemin me mızua iti. Aning ofa gamir gumazimningın otarimning. Gumazamiziba aningın ganti aning nguibar ekiamin aven mangan aghuagha, egha aning azenan modoghav iti. Ingangarir amızir mam faragha nguibar ekiar kamın otivir bizibar gun aning mıgei. Ezi aning ghua Dedit mikeme. ¹⁸ Ezi dughiar kamın, gumazir igiar mam aningın ganıgha ghua Apsalom mikeme. Kamaghın amızı, aning zuamıra ghua Bahurimin nguibamin gumazir mamın dipenimin ghu. Ezi mozir dipar mam an dipenim boroghın iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghugha modo. ¹⁹ Ezi gumazir kamın amuim inir mam inıgha iza an onegha mozir dipar kamın akam avara. Egha a wıtın maba inıgha tintinıbar inir kam gısın da arıki. Eghti gumazıba foghan kogham, aning kagh modoghav iti.

²⁰ Ezi gın Apsalomın gumazir maba aningın gın iza kamaghın amızimin azai, "Ahimas ko Jonatan managh iti?"

Ezi amızim ghaze, "Aning fanem girıgha vongın ghu." Ezi gumazıba ghua Ahimas ko Jonatan buriava

aningin apizir puvatigha uamategha Jerusalem in ghu.

²¹ Apsalom in gumaziba ghuegha givazi, Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin a migei, "Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me inigh zuamira fanem girigh vongin mangi." Egha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani.

²² Ezi Devit akar kaba baregha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordan in Fanem girigha vongin ghu. Ezi aminim itima me vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir kam in itir puvati.

²³ Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiam in ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganim in anefa.

²⁴ Egha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devit in gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordan in Fanem girigha vongin zuim in, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaim in nguibar ekiam in otogha gifa. ²⁵ Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joap in danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanim in iti. Amasa Jeter in otarim, a Ismael in ikizim in gumazir mam,† egha a Nahas in guivim Abigelin iti. Ezi Joap in amebam Seruia, an Abigelin amezemebam. ²⁶ Dughiar kam in, Apsalom Israelia ko ghua Gileat in Distrigh in otivigha averpenibar ingari.

²⁷ Ezi Devit ghua Mahanaim in otozir dughiam in, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahas in otarim, a kantri Amon in nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amiel in otarim Makir, a Lodebar in

nguibar ekiam in gumazim. Ezi Barsilai, a Gileat in Distrigh in Rogelim in nguibar ekiam in gumazim. ²⁸⁻²⁹ Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko wit in me avim in tueziba, ko nguezir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sis in me bulmakaun oter eborim in ingarizim. Me uaghan sipsip in maba inigha ghue. Me kamagh in fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazamiziba puvatizir danganim in zuir tuavim in ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikarziaba bar men amia. Kamagh in amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amiva ua gavgavim iniam.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

¹ Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amiseveghe, egha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe. ² Egha uan midorozir gumaziba 3plan okorubar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mam in garima, Get in nguibar ekiam in gumazim Itai okoruar mam in gari. Egha Devit kamagh in uan midorozir gumazibav gia ghaze, "Ki uabi ia ko e misoghsi mangam."

³ Ezi me kamagh in a migei, "Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar midorozim in areghti, me e ginighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e

17:23: 2 Samuel 15:12 † **17:25:** Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grigh in akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.”⁴ Ezi atrivim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimin gin mangam.” Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamin tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui. Midorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mam in dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mam in dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui.

⁵ Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalom in apangkufigh.” Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki.

⁶ Egha Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalom in midorozir gumaziba. Egha me Efraimin anabamin ruarimin uariv sosi.⁷⁻⁸ Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekevegha bar distrighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarimin aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozimin ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu.

⁹ Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekiar mam in apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mam in guragha gavgafi.

Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin tizimin guraghav iti.¹⁰ Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalom in ganigha ghua Joap migia ghaze, “Ki datirighin Apsalom in garima, a temer okin aguamin guraghav iti.”

¹¹ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.”

¹² Ezi gumazir kam kamaghin Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitamin atrivimin otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalom in ganighiva, a gasighasighan marki.’¹³ Ki atrivimin akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiam in aven nan akuraghan kogham.”

¹⁴ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi.¹⁵ Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joap in afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalom in boroghin iza bar an kuam amighizi, an areme.

¹⁶ Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir mam migia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian agintizir arazim ategha uamategha ize.¹⁷ Egha me ruarimin

ghua Apsalom in kuam inigha mozir konir mam in anekunizi, a iraghu. Egha dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba vaghvagher dar ghue.

¹⁸ Apsalom fomira angamira itir dughiam in, a dagiar ruarir ekiam mam inigha Atrivim in Danganir Zarim in uan ziam in ababanim gamuava, anesara. Egha a kamagh in migei, "Ki otarir nan danganim ini-amba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginighnigham." A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirigh in gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, "Apsalom in Dagiam."*

Me Apsalom in ovevem in gun Devit geghani

¹⁹ Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamagh in Joap migei, "Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazim in a geghanam."

²⁰ Ezi Joap a migia ghaze, "Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamagh in amizi, ni dughiar igharazitam in mangiti deragham." ²¹ Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivim in ingangarir gumazim. Ezi Joap a migia ghaze, "Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim geghan." Ezi a Joap in damazim in uan tevimning apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui.

²² Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, "Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamagsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kam in gin mangiva atrivim geghanasa."

Ezi Joap kamagh in an azai, "Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangi a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham."

²³ Ezi Ahimas ghaze, "Bizir tizim na bativam, ki mangam."

Ezi Joap ghaze, "Aria ni mangi." Ezi Ahimas ivegha Jordan in Fanem moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghu.

²⁴ Dughiar kam in, Devit nguibar ekiam in aven itir divazim in tiar akam ko azenan itir divazim in tiar akamning in tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akam in borogh in divazir gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi. ²⁵ Ezi gumazir kam iza atrivim in diagha ghaze, "Gumazir mam ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim." Ezi gumazim ivemara roghira izi.

²⁶ Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akam in gara itim in diagha ghaze, "Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi."

²⁷ Ezi eghuvir gumazim ua kamagh in migei, "Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari."

Ezi atrivim ghaze, "A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama."

²⁸ Ezi Ahimas roghira iza kamagh in atrivim in diagha ghaze, "E deraghavira iti."

Egha an atrivim in borogh in izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, "Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir God in ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini."

²⁹ Ezi atrivim kamagh in Ahimas in azara, "Nan borim Apsalom deragha iti, o puvati?"

* **18:18:** Akar kam, "datirigh in," an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim migei.

Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtemin diav arai. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami."

³⁰ Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni sivagh mangi magh tugh." Ezi a isivagha ghua munagh tughav iti.

³¹ Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham."

³² Ezi atrivim oregha kamaghin migei, "Nan borim Apsalom, a deraghavira iti o puvati?"

Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh."

³³ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghuriar pin itimin ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, "O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!"

19

Joap akar gavgavim Devit ganingi

¹ Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, "Devit bar Apsalomin apangkuvigha a bagha azia iti."

² Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti. ³ Egha

midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi. ⁴ Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, "O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!"

⁵ Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghin a migei, "Ni oragh. Ni datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati. ⁶ Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai.

⁷ "Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afiragham."

⁸ Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue.

⁹ Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, "Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a

Judaba ua Jerusalem in ikiasa, Devitin azangisi

⁹ Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, "Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a

datirighin, Apsalomın atiatigha arav ghugha en kantri ataki. ¹⁰ E Apsalom amisevezi a en atrivimın otozi, me midorozimın aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimın ikiam. E bizir tizim mizuamam?”

¹¹ Gumazir maba Israelian migirigiar kamın gun Atrivim Devit geghani, kamaghın amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghın ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimın mangam? ¹² E bar aveghbuaba egha anabar vamirara, egha ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?”

¹³ Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, “Ga anabar vamiira. Ki ni amiseveghtima, ni Joapın danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimın ikiam. Ki kamaghın damighan koghti God na misueghti ki aremegham.”

¹⁴ Ezi Devitın akaba, Judan gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vamiram amigha kamaghın a bagha akam amadagha ghaze, “E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalemın izi.”

¹⁵ Kamaghın amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanın Fanemın otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jordanın Fanem girighiti, me a bativigh a ko Jordanın vongin izam. Egha me ghua Jordanın Fanemın boroghın, Gilgalın nguibar ekiamın a mizuai iti. ¹⁶ Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminın anabamın mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri. ¹⁷ Ezi Benjaminın anabamın 1,000plan gumaziba Simei

ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanın Fanemın atrivim bato. ¹⁸ Me atrivimın adarazir akurvagha, me isa fanemın vongin me arisi.* Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

¹⁹ Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazimın irigha kamaghın a migei, “Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamın, osimtızir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh. ²⁰ Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghın amizi ki notın amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim.”

²¹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghın a migei, “Simei akar kuramın Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghın an aremeghti, deragham!”

²² Ezi Devit kamaghın Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim damuasa? Ki datirighın kamaghın fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kamın, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham. Bar puvatigham.”

²³ Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemın Simei migia ghaze, “Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham.”

Devit Mefibosetın apangkufi

²⁴ Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem ataghizimın ikegha iza datirighın, atrivim uamategha deragha izezimın, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati,

^{19:16:} 2 Samuel 16:5-13 * ^{19:18:} Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

^{19:24:} 2 Samuel 9:1-13; 16:1-4 † ^{19:25:} Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir puvati. ²⁵ Mefiboset datirighin Jerusalem ategha† iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an azara, “Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir puvati?”

²⁶ Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusalem ataghirazimin, ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, ‘Ni na bagh donkin tam inigh iziti, ki a daperagh atrivim ko mangam.’ Ezi nan ingangarir gumazim na gifara. ²⁷ Egha a ni bagha ghua akar ifavaribar ni migia nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir Godin ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi ni a damu. ²⁸ Ki fo, ni nan afeziamin adarazir gumazamiziba bar me misueghti me arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na ataghizi, ki zurara nin dipenimin aven itir dagher dakozimin api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz tam uabi daningisi nin azangan kogham.”

²⁹ Ezi atrivim kamaghin migei, “Nin migirigiar kam mamaghira tugh, ki nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an akuar tam initima ni akuatam inigh.”

³⁰ Ezi Mefiboset kamaghin atrivim migei, “Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki dagh nighnizir puvati. Ki ni baghavira nighnizima, ni deraghavira ikegha ua ize.”

³¹ Ezi Gileatin Distirighin gumazim Barsilai, a Rogelimin nguibam ategha izaghira atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin mangasa a ko iti. ³² Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia egha bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaimin itir dughiamin, Barsilai dagheba ko bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi. ³³ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni nan

gin Jerusalemiziti ki ni geghuv nin ganam.”

³⁴ Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin aremegham, ezi ki tizim bagh nin gin Jerusalem mangam?”

³⁵ Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, egha deragha bizir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan kogham, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, eghti gumazamiziba ighiabar amuti, ki me onger ighiaba baraghan kogham. Kamagh amizi, ki tizim bagh nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti puvatigham.

³⁶ Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamın na damuasa? Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham. ³⁷ Ga uaning, ni na ateghti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremekka. Ezi nan otarim Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Eghti ni bizitam a bagh a damusi ni puram a damu.”

³⁸ Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir tizim a bagh a damusi ifongegh, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a damuam.”

³⁹ Egha atrivim uan gumazamiziba ko, me bar Jordanin Fanem girigha vongin ghue. Egha atrivim deragh Barsilai damuasa God ko migei. Egha a Barsilain tozezi, a uamategha uan nguibamin ghu. ⁴⁰ Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

⁴¹ Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim bagha iza, kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, bizir tizim bagha

en aveghbuaba Judaba, en modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?”

⁴² Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givezezir puvati, egha bizitam bar e ganingizir puvati.”

⁴³ Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kam in aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamirara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba bar gavgavigha pamtemin migia Israelia abini.

20

Seba atrivim abinasa

¹ Dughiar kam in gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangam.” ² Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalem in otifi.

³ Me ghua Jerusalem in otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha dipenir

igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe. Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odiariba.

⁴ Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.” ⁵ Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam.

⁶ Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighti Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekiam divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.”*

⁷ Ezi Abisai, ko Joap in midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue. ⁸ Me ghua Gibeonin dagiar ekiam in otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kam in, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiam in anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevim in aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir dughiam in midorozir sabam suiaghirigha nguazim giri.

⁹ Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa. ¹⁰ Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriam in an suira,

20:1: 1 Atriviba 12:16; 2 Eghaghaniba 10:16 deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati.

20:3: 2 Samuel 16:22

* **20:6:** Hibrun akam

ezi Amasa midorozir sabar kamın ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima, an muriam suiaghiriĝha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.

¹¹ Ezi Joapın midorozir gumazir mam Amasan kuamın boroghın tughav ikia dia ghaze, “Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapın ĝin mangi.” ¹² Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamın ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapın midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimın anetigha inimın anevara. ¹³ Ezi Amasan kuam ua tuavimın itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapın ĝin ghua Seba buri.

¹⁴ Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimın gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamın aven ghue. ¹⁵ Ezi Joapın midorozir gumaziba kamaghın oraki, Seba nguibar ekiamın aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamın divazimın boroghın nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim akarighti a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti. ¹⁶ Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekiar kamın ikia kamaghın Joapın adarazir dia ghaze, “Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti.”

¹⁷ Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, “Ni Joapra?”

Ezi Joap ghaze, “Are, kar kirara.”

Ezi amizim a miĝia ghaze, “Ki nin ingangarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh.”

Ezi Joap ghaze, “A dera, ki nin akam baragham.”

¹⁸ Ezi amizim kamaghın Joap migei, “Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamın mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri. ¹⁹ Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira api-gha, uan arazir aghuibar ĝirara zui. Ezi ni datirighın nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?”

²⁰ Ezi Joap kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a kuvarimasa puvati. ²¹ E gumazir vamira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimın anabar miĝsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam.”

Ezi amizim kamaghın Joap migei, “Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimın vongın a kunighti, ia datirighiram an ganam.”

²² Kamaghın amizi, amizim nguibar ekiamın ghua uan nighnizir aghuim gumazamiziba bar me migei. Ezi me an nighnizimın ĝin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimın azenan, Joap bagh anakuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalemın ghu.

Devitın ingangarir gumazir dapanibar ziaba

²³ Joap datirighın Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuvibar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia. ²⁴ Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizibar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanın akinafariba osirir gumazir

faragha zuim. ²⁵ Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning. ²⁶ Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godin eghaghaniba

21

(Sapta 21--24)

Gibonia Atrivim Solin arazir kuraba ikara

¹ Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamın mingarim bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Bizir kamın mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar ikiavira iti.”

² Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize.* Gibeonia Israelian gumazamiziba puvati, me Amorria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamın ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari.

³ Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, “Ki arazir kurar e ia gamizir kamın osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh bizir tizim damuam?”

⁴ Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, “Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham.”

Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?”

⁵ Ezi me kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin ikian kogham. ⁶ E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa Sol amisefe. Solin nguibam Gibeia. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti, me arimighiregham.”

Ezi Devit me migia ghaze, “A dera, ki me isi ia daningam.” ⁷ Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, egha a datirighin a giniri.† Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati.

⁸ Egha Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate.

⁹ Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuavanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto.

¹⁰ Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamın ghuavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagiar mam gisin an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan kabar aghariba rue.

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan. † **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19

Rispa dimagariba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham. ¹¹ Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki. ¹² Egha Devit Gileatin Distrighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, aningin kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin kuamning okemegha aning inigha ghu.† ¹³ Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa. ¹⁴ Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamın gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(1 Eghaghaniba 20:4-8)

¹⁵ Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogha ghua Devitin gavgaviba bar givazima, a ua misoghan ibura. ¹⁶ Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isbibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misueghti, an aremeghasa migei. An afuzir igiar mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremın tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti. ¹⁷ Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha iza an akuragha Filistian kam misoghezima an areme.

Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit migha ghaze, “E mangi misoghamin dughiamin ni e ko mangan kogham. Ni mati lamın angazangarir Israelia e ganidim, ni lamın kam damighti, a mungeghan marki.”

¹⁸ Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamın me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam misoghezi an areme, an ziam Sap.

¹⁹ Dughiar igharazir mamın, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehemın gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin igharazim misoghezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

²⁰ Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ²¹ Gumazir kam dibovir akabar Israelia mighav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

²² Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22

Devit Ikiavira Itir God bagha ighiam bange
(Onger Akaba 18)

¹ Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God

† 21:12: Ni 1 Samuel 31:8-13in gan. 21:17: 1 Atriviba 11:36; Onger Akaba 132:17

bagha ighiar kam bange. ² Ighiar kamın miğiriğiaba kamakın:

Ikiavıra Itir God, a nan divazir bar gavgavimın mın iti.

A nan dagiar ki an aven uabi modimın mın ikia, nan akuragha nan apaniba da ua na ini.

Nan God, a dagiar ekiamın mın iti, ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.

A nan oramın mın ikia na avara, ezi ki an uabi modi.

A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti, egha nan divazir bar gavgavimın mın iti.

³ Nan God mati dagiar ekiam, ezi ki an ghuava an uan apanibar modi.

A nan oramın mın ikia na avara, ezi ki an uabi modi.

A ua na isir gavgavim ikia egha na geghufi.

Ki an deima, an nan akurazıma, apaniba na gasighasighizir pu-vati.

A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti, egha nan divazir bar gavgavimın mın iti.

O Ikiavıra Itir God, ni nan Akurvazir Gumazim.

Ki an deima, a nan akurazıma, apaniba na gasighasighizir pu-vati.

⁴ E Ikiavıra Itir Godın ziam feka! Ki an deima, a nan akurazıma, apaniba na gasighasighizir pu-vati.

⁵ Guizbangıra, ki atam areme. Ovevem benir gavgavimın mın na ikiagharigha gıfa, mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.

⁶ Ovevem bar na inizi, ki Gumazimizir Oveaghezibar Nguibamın magırasava ami.

Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.

⁷ Ki osımtızir ekiamın ikia, egha pamten Ikiavıra Itir Godın dei.

Ki uabın akurvaghasa uan Godın arai.

Ezi a uan Dipenimın ikia nan ararem barazıma, an an kuarir torim giraghu.

⁸ Kamaghın amizi, a nan apanibar atari.

Egha mikimkızim gamizi an otogha, overiabagh inobaghnobasi.

⁹ Ikiavıra Itir God, miğharım an atinimın otivaghiri,

ezi avım an akamın otivaghira bizir avıribar isi.

Egha mızariaba ira tintinibar zui.

¹⁰ God overiam kuigha izaghiri, ezi miğharır pızıba an dagarımningın apengan iti.

¹¹ A iza mati, a enselin bar gavgavım gaperazi, an a inigha izi.

Mati amınım avızımning ikia, God inigha bar atamra izi.

¹² An amınırbırım gamizi an anevara.

Mati a purırpenimın aven modoghav iti,

amozımın miturır pızıba anevara.

¹³ A ghuariar pızıbagh amizi, an angazangarım bar da avarazi,

onımarım ghuariar pızır kam abıgha azenım giri.

¹⁴ Ikiavıra Itir God uan Nguibamın ikia, tiarım akara pamten dagarvası.

Godın Bar Pın İtim uan akara pamtem miğei.

¹⁵ An onımarıbagh amizi, da mati an barır avıba

an apanıbagh asavamadı, ezi me tintinıbar ara zui.

¹⁶ O Ikiavıra Itir God, ni men atarır adarır kam,

mati amınır ekiam nın atinimın otogha me gıva me munamadı.

Nın adarır kam ongarım gamizi, a bar mısıngı,

ezi bizır nguazır mıngarımın suırazıba, bar azenım gıre.

- 17 Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha ua na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
- 18 Dughiar kamın nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da ua na ini.
- 19 Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan gari.
- 20 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghın a ua na ini.
- 21 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godın damazimin zue, ezi a izezir aghuim isa na ganidi.
- 22 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.
- 23 Ki zurara bizir God damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha ki an arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
- 24 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
- 25 Ki Ikiavira Itir Godın damazimin zuegha iti.
Kamaghın amizi a nan arazir aghuir kamın ganigha, a ikaragha arazir aghuimin na gami.
- 26 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
- 27 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zueziba an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
- 28 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.
- 29 O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na ganidi.
Egha mitarmem na dama a batosi.
- 30 Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham.
Ki uan Godın akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham.
- 31 Godra, an araziba da bar guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, deraghvira ikiam.
- 32 Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamın min ikia e apasa.
- 33 Godra nan daroribar na akumakui, egha gavgavim na ganiga deragha nan garima, ki zui.
- 34 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
- 35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainın ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.
- 36 O God, ni uan oram na ganingizima, ki an girakirangın modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.

- Ni nan dimdian baregha nan akurazi, ki gumamazibar damazimin ziar ekiam iti.*
- 37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua, apighsigha irizir puvati.
- 38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua, men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
- 39 Ki me gazezi, me kuabara ira, nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
- 40 Nirara, midorozim damuasa gavavim na ganingi, ezi ki me misogha me abinizi, me nan dagarimningin apengan iti.
- 41 Ni nan apanibagh amizi, me akiribagh ighegha, na gasegha uam are. Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki.
- 42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati. Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati.
- 43 Ki bar me gasighasighizi, me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu. Ki me dikabira me abini, mati ki tuavimin nguazir beghneaziba dika zui.
- 44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura. Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar dapanimin oto. Gumamazir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha men gari.
- 45 Kantrin Igharazibar Gumamaziba kamaghin na baregha zuamira iza, nan guamin uan teviba apira nan akam barasi.
- 46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.
- 47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia maghira iti. A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi, kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam. God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam.
- 48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi. A Kantrin Igharazibar Gumamaziba isa nan apengan me ati.
- 49 A nan apaniba da ua na ini. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi. Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.
- 50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam.
- 51 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe. A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri. A zurara nan apangkuva mamaghira iti. A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

23

Devitin akar abuananaba

¹ Kar Devitin akar abuananaba:

- Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba. Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim. God gumamazibar damazimin ziar ekiam na ganingi.

* 22:36: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 22:50: Rom 15:9

- Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh ifuegha da bange.
- ² Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati.
Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei.
- ³ Israelia en God, a mati dagiar ekiar e modim,
a kamaghin na migei,
“Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara gumazamizibagh eghuv men gan.
- ⁴ A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir overiamin anaga isira, mati amozir avirim grazibagh izezima,
aruemin angazangarim dagh isirazi da taghtasi.”*
- ⁵ God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze,
A nan ikizim damighti me iki gavgavigham,
eghti a na ko dikirizir akar kam otevkínighan kogham.
Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam.
Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti da deraghviram otivam.
- ⁶ Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba, gumaziba da makuri.
Eghti gumazamiziba uan da faribar dar suighan kogham.
- ⁷ Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziv siatamin da itir danganimra da akuvagh dar apongti, da isi bar gifagh.

*Midorozir gumazir gavgavir ziaba itibar ziaba
(1 Eghaghaniba 11:10-47)*

⁸ Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep Basebet, a Takemonin adarazir gumazim. A 3plan midorozir gumazir gavgavir kabar mav, egha a men faragha zui. A dughiar mamín afuzimín suiragha† 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

⁹ Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. Dughiar mamín an Atrivim Devit ko Pasdamimín nguibamín itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamín, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamín balin azenir mam iti. ¹⁰ Ezi Eleasar uabira tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an aghariba a girima, a midorozir sabamin suirazi an an ikia gavgavigha mamaghira iti. Ezi Ikiavira Itir God dughiar kamín bar Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha iza gari Eleasar uabira iti, ezi Filistian midorozir gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingangarimra iti.

¹¹ An girara itim, Agin otarim Sama, a Hararin nguibamin gumazim. A namba 3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar mamín Filistiaba iza Lehin nguibamin iza, nguezir azenir ekiamín boroghin uari akufa. Ezi Israelian midorozir gumazir igharazir maba men ganigha are. ¹² Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, nguezir azenir kam geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamín Ikiavira Itir God bar Filistiaba abini.

¹³ Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui. Gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamín, azenir igiabar dagheba asir dughiam

* **23:4:** Hibrun akam deragha vezin kamín mingarim abighizir puvati. † **23:8:** Hibrun akam deragha vezin kamín mingarim abighizir puvati.

izima, Devitın Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongın, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamin dagiar torimın† a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimın danganir zarimın uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁴ Ezi dughiar kamın, Devit uan mogomer danganir gavgavimın iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguibam inigha gıfa. ¹⁵ Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangı na bagh Betlehemın nguibamın divazir tiar akamın boroghın itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!”

¹⁶ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganımın me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemın nguibam avinizir divazimın itiar akamın boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan mın a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimın a inge. ¹⁷ Egha Devit kamaghın miıgei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghın amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.

¹⁸ Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. § An aveghbuam Joap, ezi aningın amebam Seruia. Dughiar mamın Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghın, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ¹⁹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanımın oto. Egha a

uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²⁰ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamın gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamın, Benaia Moapın kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimın, aisın ofıziba irima, a mozir mam giraghugha laionın mam misoghezima an areme. ²¹ Egha dughiar igharazir mamın, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamın misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimın suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osimtızir mam inigha an boroghın ghugha an a misuegha, an dafarımın an afuzim amıkegha afuzir kamın a birazi, an areme. ²² Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekıar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²³ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabın ganamin gumazibar dapanımın aneti.

²⁴⁻³⁹ Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba:

Asahel, a Joapın dozim,
Betlehemın nguibamın gumazim
Elhanan, a Dodon otarim,
Sama, a Harotın nguibamın gumazim,
Elika, a Harotın nguibamın gumazim,
Heles, a Peletian nguibar ekiamın gumazim,
Ira, a Ikesın otarim, a Tekoan nguibar ekiamın gumazim,
Abieser, a Anatotın nguibar ekiamın gumazim,
Mebunai, a Husan nguibamın gumazim,

† **23:13:** Ni 1 Samuel 22:1ın gan. § **23:18:** Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazibav gei.

Salmon, a Ahohin adarazir gumazim,
 Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
 Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
 Itai a Ribain otarim, a Gibeon nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
 Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
 Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
 Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim,
 Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim,
 Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
 Jasen, a Gunin nguibamin gumazim,
 Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim,
 Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
 Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim,
 Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim,
 Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
 Parai a Arapin nguibamin gumazim,
 Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim,
 Bani, a Gatin anabamin gumazim,
 Selek, a kantri Amonian gumazim,
 Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,

Ira, a Itran ikizimin gumazim,
 Garep, a Itran ikizimin gumazim,
 Uria, a Hitian gumazim.

Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24

Devit gumazamiziba medi (1 Eghaghaniba 21:1-27)

¹ Dughiar mamın, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osımtızim me danıngasa nıghnızim Devit ganıngi. Egha a Devit mıgıa ghaze, “Ni mangi Israelia ko Judabar gumazamiziba mengegh.”

² Ezi Atrivim Devit kamaghın midorozir gumazibar dapanim Joap mıgei, “Ni midorozir gumazibar gumazir dapanıba inıgh, ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia Israelian anababa bar dar mangi, notın amadaghan Danın nguibar ekiam ikegh, mangi sautın amadaghan Berseban nguibar ekiamın otogh, ni gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gıfoghasa.”

³ Ezi Joap kamaghın atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avırasemegham. Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimın otoghti, ni uabi uan damazimın an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim

* **24:3:** E fozir puvati, Ikiavira Itir God manmaghsua dughiar kamın Israelian atari. (Ni ves 1ın gan.) Egha uaghan, akınafarir kam deragha e mıgeir puvati, gumaziba medir arazir kam, manmaghsua Godın damazimın “Arazir kuram.” Gumazir maba ghaze, God uabıra gumazamizibar dibobonim gıfogh. Kamaghın Joap ghaze, “Gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati.” Ezi guızbangıra, God dughiar mabar gumazamiziba mengasa Israelia mıgei. Egha God men ziaba iniasa me mıgei, a uaghan dagıaba a danıngasa mıkeme, eghti arımariar ekiam me inıghan kogham. (Ni Ua Me Ini 30:11-12ın gan.) Nıghnızir ıgharazim kamakın. Devit kamaghın ifonge, a uan midorozir gumazibar amighti me bar avırasemegham, kamaghın amizi a gumaziba menge. (Ni ves 9ın gan.) Guızbangıra, bar fomıra Ikiavira Itir God Israelia mıgıa ghaze, A uabi midorozimın men akuragham, egh me kamaghın nıghnıghan kogham, Men midorozir gumazir avırım me damuti me apanıbagh afıragham. (Ni Gumazir Dapanıba 7:2-7ın gan.) Bizir kam bangın, arazir Devit amızir kam derazir puvati.

puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?”*

⁴ Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim ategha ghua Israelian gumazamiziba mengasa ghue.

⁵ Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kam sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto. ⁶ Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto. ⁷ Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi. ⁸ Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalem in ghu. Men darorir kam in ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughia bar ghu. ⁹ Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu.”

¹⁰ Devit bar me meneggha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Ki bar onanigha

midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kam in osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.”

¹¹⁻¹² Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, “Ni mangi Devit mikemegh, ‘Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.’”

Amimzaraghan mizaraghara Devit osegha dikavigha givazi, ¹³ Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, “Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izi ia misoghian agintighi, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ekiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.”

¹⁴ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apanguvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.”

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi, arimariam mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁶ Ezi dughiar kam in, enselin gumazamizibagh asighasighamim, a Jerusalem in izegha givagha, me gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira Itir God, osimtizir kurar kam gumazamizibar aningan

men apangkuvigha, uan nighnizim giragha enselin kamın miġia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamın Ikiavira Itir Godın ensel danganir me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isimın boroghın iti. Ezi danganir kam, a Araunan nguazim, a Jebusian adarazir gumazim.

¹⁷ Ezi Devit enselin kamın ganigha kamaghın Ikiavira Itir God miġei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazimizir kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.”

¹⁸ Ezi dughiar kamra Godın akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghın Devit miġei, “Ni Jebusian gumazim Araunan danganir me witin ovizibar iniba kua, dar dagheba isimın mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir tamın ingarigh.” ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavimın ġin ghua me witin dagheba isir danganir kamın oto.

²⁰ Ezi Arauna ingarir danganimın ikia vın garima, atrivim uan ingangarir gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghın amizi, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghın ghua nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mitua. ²¹ Egha kamaghın miġei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nın ingangarir gumazim, ki manmaghin amizi ni nan ganasa izi?”

Ezi Devit kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki danganir ni datirighın witin iniba kua, dar dagheba isir kam, ki a givezasa izi. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimın ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.”

²² Ezi Arauna kamaghın Devit miġei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia miġhiribar amuasa, ki bulmakaun

kaba ni ganidi. Ni uaghan, avim arighsi ter ararir witin iniba miseviba ko, temer ruarir ki bulmakauningın tuemning gatizim, aning uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba tusi a inigh. ²³ Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni ganidi.”

Egha Arauna ua kamaghın miġei, “Ki kamagsua, ni Ikiavira Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham.”

²⁴ Ezi atrivim kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimın bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia miġhirizim damighan kogham. Kamaghın amizi, ki uan daghaba isi nın bizir kabagh ivezam.” Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan daghaba isa Arauna ganingi. ²⁵ Egha Devit danganir kamın Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimın ingarigha, ofan bar isia miġhiriba ko ofan God ko navir vamiran iki-amibagh ami. Egha Devit nguazimın itir gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godın azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baraki. Egha God arimariar kam Israelin anegifa.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Atriviba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingan-garibagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimn dughiamn, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimin gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughia-bar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughia-bar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimin iti

(Sapta 1--11)

Atrivim Devit bar ghuri

1:5-6: 2 Samuel 3:4

¹ Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati. ² Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, "Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fefem a daningam." ³ Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. ⁴ Amizir bar igiar dirir kamn ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamn a gamizir puvati.

Adoniya atrivimin otivasa

⁵⁻⁶ Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyanganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsiha kamaghin a mikemezir puvati, "Ni manmaghsua arazir kabagh ami?" Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini. ⁷ Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge. ⁸ Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyanganghizim ko itir puvati.

⁹ Dughiar mamn. Adoniya ofa damuasa danganir mamn ghu,

danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghin iti. A sip-sipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. ¹⁰ Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivimin oto

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba bagha ghua kamaghin a migei, “Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati. ¹² Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. ¹³ Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam, ‘Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighin atrivimin oto?’ ¹⁴ Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam.”

¹⁵ Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. ¹⁶ Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an

azara, “Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?”

¹⁷ Ezi Batseba a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma anakira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. ¹⁸ Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati. ¹⁹ A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abitar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati. ²⁰ O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazamiziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim dapiam. ²¹ Puvatighti, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gumazamiziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham.”

²² Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimin dipenimin oto. ²³ Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa.” Ezi atrivim an amangan-gatizi, Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha dapanim avira.

²⁴ Egha Natan Devit migia ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim dapiam? ²⁵ E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua

bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, 'Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.' ²⁶ Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. ²⁷ Atrivim, nan Ekiam, manmaghiram ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati."

²⁸ Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia Batseban dighti a ua izi." Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu.

²⁹ Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini. ³⁰ An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam."

³¹ Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimning apirigha, aviragha kamaghin migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge."

³² Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi." Ezi me aven ize.

³³ Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighiti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi. ³⁴ Egh danganir kamn, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, aning borem isi an dapanim gingeggh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, 'Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikiavira ikiam.' ³⁵ Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam."

³⁶ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamagh-sua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam. ³⁷ Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham."

³⁸ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri. ³⁹ Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sighthabagh ivima, gumazamiziba bar kamaghin araghasi, "Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam." ⁴⁰ Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh

iviava, Solomonin gin uamategha Jerusalemn zui. Men dimdiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonin ati-atingi

⁴¹ Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sighabar ararem baregha kamaghin migei, “Kar niginir ekiar manam Jerusalemn oto?”

⁴² Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi.”

⁴³ Ezi Jonatan kamaghin Adoniyam akam ikaragha ghaze, “Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati. ⁴⁴ Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui. ⁴⁵ Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gin-gegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalemn izi, ezi datirighin Jerusalemn itir gumamaziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi. ⁴⁶ Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gaper. ⁴⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a migei, ‘Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir

God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi. ⁴⁸ Egha a kamaghin migei, ‘God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamnin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.’”

⁴⁹ Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue. ⁵⁰ Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavgafi.* ⁵¹ Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, “Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, ‘Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam.’”

⁵² Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam.”

⁵³ Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inigha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin boroghin tevimming apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misueghti me aremeghsi damuti, me ari mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin mikebamin itir bulmakaun komin suiragh ikiam. Me kamagh nighnisi, me an suiragh deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14in gan.

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

¹ Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi. ² A kamaghin migei, “Ki kiran oveghangin aremegham. Ni guizin gumazimin min tugh gavgavigh, uan ingangarim damu. ³ Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni tuavir aghuir an e bagha inabazibar gin mangi, egh arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar gin mangi. Kamaghin God nin akuraghti, danganir manam ni an iti, nin ingangarim bar deraghviram otivam. ⁴ Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mam in na gamigha ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimin daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighti, a Israelian atrivimin otivam.’ Kamaghin amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham.

⁵ “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganigi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimin dughiamin aning misoghezi aning aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kamning misoghezi aning areme, ezi aning in osimtizim an ikiavira iti. ⁶ Ni uan nighnizir aghuimin gin mangiva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magiran marki.

⁷ “Ni uaghan Barsilain otaribar apangkuvigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomin aravghuzir dughiamin, me arazir aghuimin na gami.

⁸ “Ezi Geran otarim Simej, a Bahurimin nguibar ekiamin gumazim, a Benjaminin anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha na gasighasighasa Godin azangsis. Egha a ua iza Jordanin Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham. ⁹ Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni kamaghin nighnighan marki, a gumazir osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim iti. Ni tuavir manatamin mangiva, a misueghti an aremegh Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

Devit areme

¹⁰ Egha gin Devit uan inazir afeziabar min aremezima, me Jerusalem anefa. Nguibar ekiam kam, me kamaghin a dibori, “Devitin Nguibar Ekiam.” ¹¹ Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. ¹² Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inigha atrivimin oto. Solomon atrivir gavgavimin otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

¹³ Dughiar mam in, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonin amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?”

Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ki akar aghuimra mikimasa izi.”

¹⁴ Egha a kamaghin migei, “Ki akar bar muziarir mam iti.” Ezi Batseba a migia ghaze, “A dera, ni na mikim.”

¹⁵ Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin otozima, ki puvati. ¹⁶ Egha ki datirighin azangsizir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir kamın amamangatigh.”

Ezi Batseba ghaze, “Ni mikimti ki oragham.”

¹⁷ Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonin azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham.”

¹⁸ Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, “A dera, ki mangi ni bagh atrivimin azangsigham.”

¹⁹ Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimming apirigha uan dapanim avira. Egha a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, egha ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gaperi. ²⁰ Egha Batseba kamaghin migei, “Ki azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki.”

Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, “Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin azangsizimin aghuaghan kogham.”

²¹ Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyam amamangatighti, a Sunemin amizim Abisakin ikiam.”

²² Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam baregha atara kamaghin migei, “Ni tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsisi?*” Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagh azangsiziba inigh izam.”

²³ Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham.

²⁴ Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamın e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.” ²⁵ Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme.

Solomon ofa gamir gumazibar ingangarimin Abiatar agifa

²⁶ Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremeghan kogham.” ²⁷ Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira

2:17: 1 Atriviba 1:3-4 * **2:22:** Gumazitam atrivimin amuim inighti, kamaghin gumazir kam atrivimin ikiasa. Ni 2 Samuel 3:6-11 ko 16:21-22in gan. **2:26:** 1 Samuel 22:20-23; 2 Samuel 15:24

Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

28 Joap, fomira Apsalomin ro-roam gamizir puvati, an Adoniyon akurvasi. A datirighin Adoniyon ovevem migitigiam baregha, atitigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemin dar suiragha iti.‡ 29 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, "Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemin an suiragha iti."

Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, "Ni mangiva Joap misueghti an aremegh."

30 Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, "Atrivim ghaze, ni dangarir kam ategh azenan mangi."

Ezi Joap ghaze, "Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham." Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapin akamin gun a migei.

31 Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, "A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham. 32 Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagham, ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati.

Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami. 33 Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam."

34 Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti. 35 Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simei misoghezi an areme

36 Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, "Ni Jerusalem dipenitamin ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki. 37 Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalem nguibar ekiamin mitaghniamin ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham."

38 Ezi Simei kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi moghin damuam." Kamaghin amizi, Simei dughiar ruarimin Jerusalem in iti.

39 Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin Simei migei, "Nin ingangarir gumazir

† 2:27: Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. ‡ 2:28: Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

kamning ghua Getin iti.”⁴⁰ Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki gaper-
 agha, uan ingangarir gumazimning
 buriasa Atrivim Akis bagha Getin
 ghu. An aningın apigha, aning inigha
 uamategha Jerusalemın ize.

⁴¹ Ezi Solomon kamaghın oraki,
 Simei Jerusalem ategha Getin ghugha
 uamategha ize. ⁴² Kamaghın amizi a
 Simein diazima a izima, a kamaghın
 a migei, “Ki ni gamizima, ni Ikiavira
 Itir Godın damazimın akar dikirizim
 akirigha ghaze, Ni Jerusalem ategh
 tintinibar daruan kogham. Egha
 ki kamaghın pamtemin ni migia
 ghaze, Ni nguibar ekiam ateghti, ki
 zuamira aruer kamra ni misueghti
 ni aremegham. Ezi ni kamaghın
 na ikara, A dera, ki nin akamin gin
 mangam. ⁴³ Egha ni bizir tizim
 bagha, Ikiavira Itir Godın ziamın
 amizir akar dikirizim abigha, uaghan
 nan akam batoke?”

⁴⁴ Egha atrivim ua kamaghın migei,
 “Arazir kurar ni nan afeziam De-
 vit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi
 datirighın ni amizir arazir kurar kaba
 bagh, Ikiavira Itir God, mizazim ni
 gasam. ⁴⁵ Egh Ikiavira Itir God der-
 aghvira na damuva, egh zurara De-
 vitin ovavir boribar amuti, me atriv-
 ibar otivam.”

⁴⁶ Ezi Simei ghuzima, Atrivim Be-
 naia a migia ghaze, “Ni mangiva
 Simei misueghti an aremegh.” Ezi
 Benaia atrivim ategha ghua Simei
 misoghezi an areme.

Solomon datirighın atrivir bar gav-
 gavimın otozi, gumazitam anebinan
 ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagha God ko migei

(2 Eghaghaniba 1:3-12)

¹ Egha Solomon, Isipian atrivimın
 guvir mamın ikia, egha arazir
 kamın a Isipian atrivim ko akam
 akiri, eghti kantrining deraghvira iki,
 uaning misoghan kogham. Solomon
 uan amuim inigha Devitin Nguibar

Ekiam Jerusalemın ize. Amizim
 danganir kamın ikiavira itima,
 Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir
 Godın Dipenim ko divazir Jerusalem
 avinizimın ingari. ² Israelia tighar
 Ikiavira Itir God bagh Dipenir tamın
 ingaram. Kamaghın amizi, me
 tintinibar mighsiabar ghuavanaga
 an ziam fasa ofabagh ami. ³ Ezi
 Solomon Ikiavira Itir God gifuegha,
 uan afeziam Devitin mın arazir
 God ifongezibar gin zui. Egha an
 arazir mam ikufi, an asiziba ko
 pauran mughuriar aghuim zuim isa
 Ikiavira Itir God bagha mighsiabar
 dar ofabagh ami.

⁴ Nguibar ekiam Gibeon, a
 mighsiamin pin ikia egha ofa gamir
 danganir ekiam iti, egha ofa gamir
 danganir igharazibagh afira. Ezi
 me kagh ghuegha Ikiavira Itir Godın
 ziam fe. Kamaghın amizi, dughiar
 kamın Solomon ofa damuasa
 Gibeonın ghu. Solomon 1,000plan
 asiziba inigha ofan bar isia mighiriba
 tuasa Gibeonın ofan dakozir kamın
 ghua da tue. ⁵ Dimagarir mam,
 Solomon Gibeonın nguibamin ikia
 akua irebamin garima, Ikiavira
 Itir God uabi an akagha a migia
 ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh,
 nan azaraghti, ki ni daningam.”

⁶ Ezi Solomon kamaghın an akam
 ikaragha ghaze, “Nan afeziam Devit,
 nin damazimın zurara guizin araz-
 iba bar deraghavira dar gin ghua,
 egha arazir aghuir voroghira itim
 gami. Ezi kamaghın amizi, ni zu-
 rara bar an apangkuvigha, bar de-
 raviram a gami. Egha datirighın ni
 uaghan kamaghın amuvira iti, ezi
 ki an otarim, ni na ataghizi, ki an
 danganim inigha atrivimın iti. ⁷ O
 Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin
 ingangarir gumazim, ni na gamizi,
 ki uan afeziam Devitin danganim
 inigha atrivimın iti. Ki igiamra ikia
 ingangarir kam damuamin fofoziba
 puvati. ⁸ Nin ingangarir gumazim
 datirighın, ni ua baghavira misevezir
 gumazamizibar tongın iti. Me bar

avirasemezi, gumaziba me meng'an ibura. ⁹ Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham, arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati."

¹⁰ Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim bar dera. ¹¹ Egha God Solomon migia ghaze, "Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati, egha uan apanibagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai. ¹² Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitam itir puvati, egh uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam ikian kogham. ¹³ Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin ikiamim, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiam kam itir puvati. ¹⁴ Egh ni uan afeziam Devitin min nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam."

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon oseghe dikavigha fo, a irebamin gani. Egha gin a uamategha Jerusalem ghugha, Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamim gami. Egha

bizir kamin gin, a uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami.

Nighnizir aghuim Solomonin aku-razi a deravira kotiam gami

¹⁶ Dughiar mamn, tuavimin amizimning uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize. ¹⁷ Amizir mam kamaghin migei, "Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam batir dughiamin, amizir kam uaghan na ko dipenimin iti. ¹⁸ Aruer pumuning givazi, mizekim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra dipenimin iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kamin itir puvati. ¹⁹ Ezi dimangan, an akuav onganigha iragha iza uan borim gisin mitozi an areme. ²⁰ Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamin ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghin aneti. ²¹ Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namnamin gara anesavsuigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati."

²² Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, "Puvati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim."

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Bar puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan borim." Aning atrivimin damazimin uaning adosi.

²³ Ezi atrivim kamaghin aning migei, "Gua uaghara akar vamira bagha uaning adosi. Mav ghaze, 'Otarir angamira itim a nan borim.' Ezi igharazitav uaghan ghaze, 'Bar puvati. A nan otarim.'"

²⁴ Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir sabatam inigh izi." Ezi

me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize.

²⁵ Ezi a kamaghin me migei, "Ia otarir angamira itir mam, inigh izi tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh."

²⁶ Ezi guizin borir kamın amebam bar uan borimın apangkuvigha kamaghin atrivim migei, "Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki."

Ezi amizir igharazim ghaze, "Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongiram anebikigh."

²⁷ Ezi atrivim kamaghin migei, "Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira guizin borir kamın amebam."

²⁸ Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamın aven amizimning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganidi. Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin arazimın gin mangi osimtiziba akiramın fofozim ko nighnizir aghuim a ganingi.

4

Atrivim Solomonin ingangarir gumazir dapaniba

¹ Atrivim Solomon Israelian dananiba bar a dagh atifa. ² Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara:

Sadokın otarim Asaria, an ofa gamir gumazim.

³ Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimın akinafariba osirir gumazimning.

Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim.

⁴ Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim.

Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning.

⁵ Natanın otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim.

Natanın otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin nighnizir aghuiba atrivim ganidim.

⁶ Ahisar an atrivimın dipenimın ingangaribar garir gumazir dapanim.

Apdan otarim Adoniram, an atrivimın ingangarir gumazir kinibar dapanim.

⁷ Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimın itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimın itir adarasi, me daghebar men akurvagh. ⁸ Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara:

Benhur, a Efraimın anabamın mighsiaba itir danganimın garir gumazim.

⁹ Bendeker, a nguibar ekier kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan.

¹⁰ Benheset, a nguibar ekier kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamın nguaziba.

¹¹ Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonin guivir mamın iti, an ziam Tafat.

¹² Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekier kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin nguibar ekiamın boroghin, Jesrilin nguibar ekiamın Sautin amadaghan iti. Distrighin kamın mitaghnam, aruem anadi naghin Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamin nguibar ekiamın aruem uaghiri naghin tu.

¹³ Bengeber, a Gileatin Distrighin itir Ramotin nguibar ekiamın gara,

egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasen anabamin gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin iti. A uaghan Argopin danganimin gari, a Distrik Basanin iti. Distrighin kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasin ingarizir igugunir gavgavibar da asi.

¹⁴ Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimin nguibar ekiamin gari.

¹⁵ Ahimas, a Naptalin anabamin nguazimin gari. A Solomonin guivir igharazim Basematin iti.

¹⁶ Husain otarim Bana, an Aserin anabamin nguazimin gara, egha uaghan Bealotin nguibar ekiamin gari.

¹⁷ Paruan otarim Jehosafat, a Isakarın anabamin nguazimin gari.

¹⁸ Elan otarim Simei, a Benjaminin anabamin nguazimin gari.

¹⁹ Urin otarim Geber, a Gileatin Distrighin gari. Fomira distrighin kam, Amorian Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning an ikia an gari.

Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan Distrighin ikia distrighin kabar gumazir dapanir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivimin itima kantri bar deraghaviram oto

²⁰ Juda ko Israelin gumazamiziba bar aviraseme, mati ongarir gigim. Me dagheba ko dipaba apava bar akonge. ²¹ Solomon kantrin kaba bar dar atrivimin iti, da Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin ikegha ghua, Filistiabar nguazimin aruem uaghiri naghin otogha ghua, sautin amadaghan, Isipin mitaghniamin tu. Kantrin kaba bar Solomonin apengan ikia, egha dughiabar uan takisba isa a bagha iza ghua, dughiar an aremezimin tu.

²² Arueba bar vaghvaghera Solomon kamaghin dagheba isi, 6,000 kilogram plaua ko 3,000 kilogram

plauan aghuiba, ²³ ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghafir mikarziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini.

²⁴ Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniamin, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan iti, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apanim gamir puvati. ²⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiziba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua Berseban nguibar ekiamin tu, me bar deraghavira uan wainin azeniba ko fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozir puvati.

²⁶ Solomon hoziabar arighamin dipenir aviriba iti, kar hoziar midorozir karisba mikirvaziba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan 12,000plan midorozir gumaziba iti, me hoziabagh apia misozir gumaziba.

²⁷ Distrighin kaba vaghvaghera dar 12plan gumazir dapaniba, me Atrivim Solomon bagha iakinir a me bagha inabazimin dagheba iniasa zui. Dagher kaba, da atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir kaba, me bar deraghavira uan ingangarim gami, ezi atrivim dughiar tamin daghebar otevezir puvati. ²⁸ Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko hoziar igharaziba bagha, baliba ko graziba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvaghera daniganir hoziaba iti naghin mangam.

²⁹ God, nighniziba ko fofozir aghuir aviriba isa Solomon ganingi. A

* **4:19:** Hibrun akam kagh deragha bigha migeir puvati. **4:21:** Jenesis 15:18; 2 Eghaghaniba 9:26
4:26: 1 Atriviba 10:26; 2 Eghaghaniba 1:14; 9:25

fofozir bar aghuiba iti, mati ongarimın gigim, ezi gumazitam da mengan iburagham. ³⁰ An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem anadi naghın itir fofozir gumaziba ko, Isipin itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. ³¹ Solomonın fofozim, a nguazir kamın fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. Solomonın fofozim, uaghan Etanın fofozim gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gumazir mam. Solomonın fofozim uaghan Maholın otaribar fofozim gafira, Maholın otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghın amizi, Israelin boroghın itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an ziar ekiamın akam barasi. ³² Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri. ³³ An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonın sidan temer ekiam ko, hisopin mın garir temer dagiar divazir mırıabar aghuibav gei. A uaghan asızir avırıba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osirıba sara mıgei. ³⁴ Kantriba bar dar atrivıba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5

Solomon Ikiavıra Itir God bagha Dipenimın ingarasa bizıbar kırı (2 Eghaghanıba 2:1-18)

¹ Fomıra Hiram Tairın atrivimın ike, a fomıra Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghın oraki, Solomon, Devitin danganim inıgha atrivimın oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapanıba Solomonın ganasa me amada. ² Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, ³ “Ni fo, nan afeziam Devit atrivimın itir dughiamın, apanıba zurara izava a ko misosi. Kamaghın a Ikiavıra Itir God, uan Godın ziam famın Dipenimın ingaramın dughıaba puvati. A kamaghın

nighnisi, Ikiavıra Itir God apanir kaba abınighti, ki uan Ikiavıra Itir Godın Dipenimın ingaram. ⁴ Ezi datırighın, Ikiavıra Itir God, nan God, kantrin ıgharazıbagh amizıma, me e ko deraghavıram apia. Kantrin kaba datırighın uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati. ⁵ Kamaghın amizi, ki datırighın Ikiavıra Itir God, nan God, an ziam famın Dipenimın ingarasa ifonge. Ikiavıra Itir God fomıra nan afeziam ko akar kam akırigha ghaze, ‘Ki nın otaritam amıseveghti, a nın danganim inıgh atrivimın ikiam. Egh a na bagh Dipenimın ingaram, eghti gumazamizıba Dipenir kamın na bagh roghıra izı nan ziam fam.’ Kamaghın amizi, ki datırighın a bagh Dipenimın ingaram. ⁶ Kamaghın amizi, ni uan ingangarir gumazıba, amadaghtıma me sidan temeba okisi, Lebanonın Mıghsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamın ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumazıba fozir puvati. Kamaghın amizi, ki uan ingangarir gumazıba amadaghtıma, me puram men akurvaghıı izam. Eghti ni manmaghın dagıaba, uan ingangarir gumazıbagh ivesı ifueghti, ki pura ni danıngam.”

⁷ Ezi Hiram, Solomonın akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghın mıgei, “E datırighın Ikiavıra Itir Godın ziam fam. Guızbangıra, an otarir aghuim isa Devit ganıngizıma, an an danganim inıgha, atrivimın otogha kantrin gavgavir kamın gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuıba ko fofozıba iti.” ⁸ Egha Hiram kamaghın Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nın akam baregha gıvagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painın temeba amangam. ⁹ Nan ingangarir gumazıba Lebanonın temeba okegh, da inıgh ongarir dadarımın mangam. Me da akuvagh, pamtemın da ikegh, dar ikızıba inıgh ongarımın izı,

ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamın, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.”

¹⁰ Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu. ¹¹ Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi.

¹² Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.

¹³ Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei. ¹⁴ Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. ¹⁵ Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghor. Egha dagiaba aterasa 70,000plan gumaziba ini. ¹⁶ Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan

maba amisefe. ¹⁷ Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. ¹⁸ Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiramın ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeaba abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

¹ Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kamın namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim Siv,* Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. ² Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu. ³ Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu. ⁴ Dipenir kamın biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekevegga, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam.† ⁵ Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghua anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuruar kabar ingarasa, ghuruar

* **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan. **5:14:** 1 Atriviba 12:18 * **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kamın deragha bigha a migei puvati.

3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimîn biribar toribar amuan aghua. Kamaghîn amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghîn amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimîn abanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimîn abanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimîn abanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.

7 Me dagiaba inizir danganimîn, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimîn dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimîn ingaram. Kamaghîn amizi me dipenimîn ingarir dughiamîn, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati.

8 Ghuriar pin itimningin ghuanadir adiriziam iti, a Dipenimîn sautin amadaghan iti. 9 Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimîn miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan temer arariba inigha dipenir siriamîn ingari. 10 Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimîn ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba inigha Dipenimîn biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi.

11 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghîn Solomon migei. 12 “Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. 13 Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam,

ia nan gumazamiziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati.”

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimîn danganiba asingi

(2 Eghaghaniba 3:8-14)

14 Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimîn ingarigha gifa. 15 Me Dipenimîn aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar aruir danganimîn ikegha, ghua an siriamîn tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimîn itimîn da ghuani. 16-17 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimîn aven danganir ekiar mam abigha, birimîn ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghîn a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimîn abanim 10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghîn a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimîn abanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuananaga dipenir siriamîn tu. 18 Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganam kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar ghore.

19 Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiam arighasa, Dipenir kamîn aven Bar Anogoroghezir Danganimîn ingari. 20 Bar Anogoroghezir Danganimîn ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamîn biriba ave. Danganir kamîn tiar akamîn boroghîn, me temer sidan ofa gamir dakozir mamîn ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave.† 21 Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimîn aven an biriba bar a da ave. Me

6:7: Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31 6:14: 2 Eghaghaniba 3:1-14 6:16-17: Ua Me Ini 26:33-34 † 6:20: Hibrun akam danganir kamîn deragha bigha a migeir pu.

uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamın biriba golin da ave. ²² Kamaghın amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar da ave.

²³⁻²⁶ Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Aningın ruarimningin ababanım 5 mitan tu. Enselning bar uaghara gari. Aningın avizimning kuigha voroghira iti. Ezi aningın avizimningın ruarimın ababanım vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghın amizi, enselin bar gavgavir mamın avizimningın ruarimningın ababanım 5 mitan tu. ²⁷ Me

enselin bar gavgavir kamningın ingarigha gıvagha, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimın tughav itima, an avizim agharir guvimın itir birimın poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamın tughav itima, an avizim agharir kiriamın itir birimın poroghav iti. Ezi aningın avizir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongın, uaningın akuigha uaning bira. ²⁸ Me uaghan golin enselin kamning avara.

²⁹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aningın biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar ghorı. ³⁰ Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.

³¹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningın ingari. Egha me tiam asir danganimin ter akınir 5plan mıkebaba itimningın aning agura. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua. ³² Tiar

akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningın dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³³ Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningın ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akınimning tiar kamning arıghamimın ingari. Ezi guarir akınir kamning, vaghvagha 4plan mıriaba iti. ³⁴ Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningın ingari. Tiar akar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongın itima, pumuning vongın iti. Da kuamin dughiamın da isıvagh isıvagh mangı

uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokın. ³⁵ Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningın dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³⁶ Egha me Dipenim boroghın itir danganir arozim avınizir divazimın ingarasa, dagıar deragha dıghoregha dikırıziba inigha, 3plan bıızibar da arısi, me da uarigh ısın arısi. Egha me sidan temer arariba dagıar kabagh ısın arısi. Egha me ua dagıar 3plan bıızibar uarigh ısın arıgha, temer araribar bıızir mam dagıabagh ısın atı, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.

³⁷ Solomon namba 4ın azenimın atrivimın itir dughiamın, an iakınir namba 2ın, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mıngarir gavgavim atı. Iakınir kam me kamaghın a dıborı, Siv, iakınir kamın me dipenim asasa dagıaba isa bıızibar da arısi. ³⁸ Ingangarir gumaziba 7plan

azenibar Dïpenir kamïn ingari, egha Solomon atrivimïn itir azenir namba 11, an iakinir namba 8ïn aven, me Dïpenimïn ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghïn a dibori, Bul.§ Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh amizi, Dïpenimïn ingangariba bar deraghaviram oto.

7

Me Solomon bagha dïpenir ekiamïn ingari

¹ Solomon ua bagha atrivimïn dïpeniba itir danganir mamïn dïpenimïn ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamïn dïpenir kaba gifa. ² Solomonïn ingangarir gumaziba, dïpenir ekiar mamïn ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanonïn Ruarir Pizimïn Dïpenim. Dïpenir kamïn ruarimïn ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimïn ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirivimïn ababanim, 15 mitan tu. Dïpenir kamïn, me temer sidan dïpenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dïpenimïn tuirivimïn pïn, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar mïn dïpenir akinibagh isin da ariki. ³ Egha dïpenimïn arozimïn gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dïpenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45ïn tu, ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriämïn ingari. ⁴ Dïpenimïn birir vong ko vongïn itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningïn vong ko vongïn ikia, bar voroghira gara iti. ⁵ Dïpenir kamïn tiar akaba, da 4plan mïriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.

⁶ Egha me dïpenir mamïn ingarigha kamaghïn a dibora ghaze, Dïpenir Akinir Ekiar Aviriba Itir Dïpenim. Dïpenir kamïn ruarimïn ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimïn ababanim, 15 mitan tu. Dïpenir kamïn azuarimïn akiniba, da azuarir kamïn isiriam gisaghpu.*

⁷ Egha me uaghan Atrivimïn Dabirabimïn Dïpenimïn ingari. An ziar igharazir mam Dïpenir Kotiaba Barazim. Kar dïpenir Solomon gumazamizibar osimtiziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dïpenir kamïn biriba apira, ghuriamïn arui naghïn ikegha, ghuavanaga an siriämïn tu.†

⁸ Egha me arazir kamïn gin ghua Solomonïn dïpenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazimïn aven, Dïpenir Kotiaba Barazimïn girakirangïn an ingaravira iti. Egha me uaghan dïpenir igharazibar mïn an ingari. Solomon uaghan dïpenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipïn atrivimïn guivim.

⁹ Dïpenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dïpenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghïn ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avinizir divazimïn ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar mïriabar kiri. ¹⁰ Egha dïpenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pïn koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuämïn tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu. ¹¹ Me dagiar ekiar kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dïpenibar ingari. ¹² Egha dïpenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha

§ 6:38: Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamïn otifi. * 7:6: Hibrun akam, deragha akar kamïn mingarim abighizir puvati. † 7:7: Hibrun akam, deragha akar kamïn mingarim abighizir puvati. 7:8: 1 Atriviba 3:1

3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kam in ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari.

Huram iza Atrivim Solomonin ingangaribagh ami

¹³⁻¹⁴ Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar dar ingari.

Huram brasin guarir akinir ruarir pumuningin ingari

(2 Eghaghaniba 3:15-17)

¹⁵ Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuning brasin aning in ingari. Ezi aning in ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aning in arozimning 6 mitan tu. ¹⁶ Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimning in ingari. Guarir akinir kamning in dapanimning in guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. ¹⁷ Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimning in dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvagha aning in iti. ¹⁸ Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasin guarir akinimning in dapanimning gisin arigha ghu. Guarir akinimning

vaghvagha pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning iti. ¹⁹ Guarir akinir dapanimning vaghvagha aning in ganganim mati akimarir dirim oneghirigha iti. Aning in ruarimin ababanim, 2 mitan tu. ²⁰ Guarir akinir kamning in dapanimning in apengan, aning gighuizir mizimning iti. Ezi Huram ivemin min irighizir sen bras inigha, mizir kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti. ²¹ Huram guarir akinimning in ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin borogh in aning asara. Egha guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamagh in a dibori, Jakin. Egha not in amadaghan tughav itim kamagh in a dibori, Boas. ²² Guarir akinir kamning in dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimin mirara ingarizir bizimning aning in iti. Ezi guarir akinir kamning in ingangariba bar gifa.

Huram tengin dipar ekiam brasin an ingari

(2 Eghaghaniba 4:2-5)

²³ Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezir da isia amerezi, a bras tengin bar ekiam in ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kam in arozimin ababanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ²⁴ Egha a kerbezbar nedaziba tengin kam in dapanim in miriaba, bar bizir pumuning in da arigha a gighui. Ezi tengin kam in dapanim gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba

† **7:20:** Hibrun akam, deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. § **7:21:** Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kam in min ghu, "God a gamizi an oto." Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kam in min ghu, "God in gavgavim."

tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. ²⁵ Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ²⁶ Tengin kamın brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimın dafarimın ababanim. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akimarir aghuarir onezir mamın mın oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

²⁷ Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarın kabar 4plan miriabar ababanim magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu. ²⁸⁻²⁹ A kamaghın wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar mın, miriar 4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gin a brasin maba inigha laionın nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarın 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarın aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionın nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pin iti. ³⁰ Wilkarın kaba vaghvagha brasin ingarizir wilın 4pla iti, egha wilningın suizir ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarın kabar pin, da mikebar 4pla iti, ezi mikebar kabar pin, brasin akinir 4pla iti, mati dipenir akinir itarir ekiam

aterim. Ezi akinir kabagh aghuizir adiariba iti. ³¹ Brasin bizir mam, a ringin ekiamın mın gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamın suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav iti. Wilkarın kamın siriāmın ikegha pin ghuanaga ringin apebamın ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarın siriāmın ikegha pin ghuanaga ring gisin tuzir ababanim, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi wilkarın apebam, a ringin mın gari puvati, a boksiāmın mın ikia miriar 4pla iti.**

³² Wilkarın kaba, da vaghvagha 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan iti. Ezi wilkarın wilningın suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarın poroghav ikia bizir vamıran mın oto. Ezi wilbar arozibar ababanim, da 68 sentimitan tu. ³³ Wilın kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin amerezimın dar ingari, kar wilın suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilın suizir bizir igharaziba sara. ³⁴⁻³⁵ Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarın poroghav ikia bizir vamıran mın oto. Ringin tuirivimın ababaniba, da 25 sentimitan tu. ³⁶ Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui. ³⁷ Kamaghira, Huram wilkarın 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu.

³⁸ Ezi Huram vaghvagha wilkarın kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiam

** **7:31:** Hibrun akam, deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **7:38:** Ua Me Ini 30:17-21

kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. ³⁹ Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikobamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aning'in tizimin aneti.

*Huram Godin Dipenim bagha ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)*

⁴⁰ Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir inganariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin inganariba. ⁴¹ Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir rurir pumuning ko, aning'in pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimning'in dapanimning'in asuamning asingi. ⁴² A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimning'in dapanimning'in asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aning'in iti. ⁴³ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ⁴⁴ Egha uaghan tengin dipar bar dafar kam'in ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ⁴⁵ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha,

iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

⁴⁶ Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamning'in tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuez'i da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ⁴⁷ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari
(2 Eghaghaniba 4:19--5:1)*

⁴⁸ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, inganarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ⁴⁹ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimning'in boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ⁵⁰ Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

⁵¹ Atrivim Solomon, uan ingan-garir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize (2 Eghaghaniba 5:2--6:2)

¹ Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ² Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ³ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁴ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. ⁵ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin

guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da menggan ibura.

⁶ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁷ Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterinning sarama avara. ⁸ Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kam azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.†

⁹ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviritaba itir puvati. Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksir kam garu.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha

8:1: 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29 **8:2:** Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi. † **8:8:** Migirigiar otevir kam, aghoriba iti moghira iti, e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei. **8:9:** Godin Araziba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavira Itir God ghuariam in aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavira Itir Godin ghuariar kam, gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2in gan.) Egha Ikiavira Itir God ghuariam in aven ikia, akam Moses ganing, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21in gan.) Israelia zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin, gumazamiziba puvatizir danganir kam in, an asara, ezi Ikiavira Itir Godin ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2in gan.)

azenan izimrama, ghuariam Ikiavira Itir Godin Dipenim avara.† 11 Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura. 12 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. 13 Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamn ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.”

*Solomon gumazamizibav gei
(2 Eghaghaniba 6:3-11)*

14 Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsis. 15-18 Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deraviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamn ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin iza datirighin, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamn ingarasa, ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimn ingarasava amir nighnizir kam, a dera. 19 Egh ni uabi na bagh Dipenimn ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin na bagh Dipenimn ingaram, eghti gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.’

20 “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimn otogha iti. Egha

ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir mamn ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. 21 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimn Boksiam arighasa, Dipenir kamn aven danganir mamn ingari. Boksar kamn aven, dagiar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. Ikiavira Itir God fomira en inazir afeziaba inigha Isipin kantri ategha azenan izezir dughiamn, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

*Solomon God ko migei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)*

22 Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimn, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimn boroghin tugha uan dafarimning fegha overiamn aka. 23 Egha a kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimn itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamn gin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. 24 Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. 25 Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimn daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimn iki mamaghira ikiam.’ 26 O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

27 “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamn ikiam o? E fo, overiar

8:12: Onger Akaba 18:11; 97:2   8:15-18: 2 Samuel 7:1-11; 1 Eghaghaniba 17:1-10   8:19: 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghaniba 17:11-12   8:25: 1 Atriviba 2:4   8:27: 2 Eghaghaniba 2:6; Aisaia 66:1; Aposel 7:49; 17:24

bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Eghti dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin tughatigham?
²⁸ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh.
²⁹ Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kam ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragh. ³⁰ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

³¹ "Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. ³² O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni deraghvira osimtiziba puvatizir gumazim damighti, gumazamiziba bizir kam ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati.

³³ "E Israelia, nin gumazamiziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighti, ³⁴ ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin

mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh.

³⁵ "Eghti e nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kam gan nin ziam fi, nin azangsighti, ³⁶ ni uan Nguibamin iki, e Israelia, nin ingangarir gumazamiziba, en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim giri.

³⁷ "Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar kurar ekiam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, ³⁸ bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin mizazim baragh, uan aghariba feqh nin azangsighti, ³⁹ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. ⁴⁰ Ni kamaghin damightima, e nin gumazamiziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kam gan ikiam.

⁴¹⁻⁴² "Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiam ni en gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin

Dipenir kamın boroghıra izi, egh ni ko mikimam. ⁴³ O Ikiavıra Itir God, ni uan Nguibamın iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghın amizi, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamın gumazamiziba bar ni gifogh egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti an aven nguazir kamın gumazamiziba me nin boroghıra izam.

⁴⁴ “Egh danganir manamın ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiar ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ⁴⁵ Ikiavıra Itir God, ni uan Nguibamın iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkufigh.

⁴⁶ “Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighti ni en atar en apanibar amamangatighi, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghıra itimın e isi kalabuziabar mın e arigham. ⁴⁷⁻⁴⁹ Eghti e men kantrin kamın aven kalabuziar gumazamizibar mın ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavıra Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangıra, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvıra iki guizbangıra navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua baghvıra inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamın ganiva guam a mituagh kamaghın ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tavimın ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamın iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba

ghin amadagh. ⁵⁰ Egh e nin gumazamiziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e amiba, ni da ghin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh. ⁵¹ E Israelia guizin nin gumazamiziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiar mamın mın iti, ezi ni an e inigha ize.

⁵² “O Ikiavıra Itir God, e nin gumazamiziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki. ⁵³ Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumazamizibar otifi. O Ikiavıra Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamın, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimın aven, ni akar dikirizir kam gami.”

God deragh gumazamizibar amuasa, Solomon an azangisi

⁵⁴ Solomon Ikiavıra Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimın boroghın tevimning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa. ⁵⁵ Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimın tiarir ekiamın, God deragh Israelia damuasa a ko migei. ⁵⁶ A ghaze, “E Ikiavıra Itir Godın ziam fam, a uan akar dikirizimın ghin ghua, navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingı. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati. ⁵⁷ Ikiavıra Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighın an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham. ⁵⁸ An e damuti en naviba a baghvıra iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravıra dar ghin mangam. ⁵⁹ Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham.

A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki men akurvagh, dughiabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham. ⁶⁰ Eghti nguazir kamın gumamaziziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godın tam ua itir puvati. ⁶¹ Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi.”

Dipenir kam, me Ikiavira Itir God baghavirama a ginaba

(2 Eghaghaniba 7:4-10)

⁶² Egha Atrivim Solomon uan gumamaziziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. ⁶³ Solomon God ko navir vamiran iki-asa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamın atrivim uan gumamaziziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın oto. ⁶⁴ Aruer kamra atrivim nguazir Godın Dipenimın guamın boroghın itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asızir kamın, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asızibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godın damazimın tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasın an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumamaziziba uari akuvir kamın ofabagh ami.

⁶⁵ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemın iti. Me Ikiavira Itir God, en Godın damazimın, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumamazizir avirim nguazir kamın danganiba bar dar ikegha ize. Notın amadaghan

Hamatın nguibar ekiamın zuir tu-avir akamın ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamın tu. ⁶⁶ Aruer ekier kaba givazima, amınzaraghan Solomon gumamaziziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumamaziziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingan-garir gumazim Devit ko, dikirizir akamın gin ghua, uan gumamaziziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato
(2 Eghaghaniba 7:11-22)

¹ Solomon Ikiavira Itir Godın Dipenim ko, atrivimın dipenimın ingarigha gifa. A dipenir kamningın ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. ² Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonın nguibar ekiamın irebamın a batozi moghin, uam a bato. ³ Egha Ikiavira Itir God kamaghın a migei, “Ki nin azangsiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumamaziziba zurara dughiabar Dipenir kamın aven iziva nan boroghın izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamın aven a ginighnigham. ⁴ Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamın aven na baghvira nighnigh nan damazimın deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ⁵ Ni kamaghın damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghın Devit migha

ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

⁶ “Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, ⁷ ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. ⁸ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kam in izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?’ ⁹ Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kam in mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguzir kam in ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.’”

*Solomon bizir aghuir mam isa
Atrivim Hiram ganingi
(2 Eghaghaniba 8:1-2)*

¹⁰ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir God in Dipenim in ingara anegivagha, egha gin me Solomon in dipenim in ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. ¹¹ Tairin nguibar ekiam in Atrivim Hiram, Solomon ifongezi moghin, sidan temeaba ko painin temeaba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba

bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distrighin iti. ¹² Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagh ifongezir puvati. ¹³ Egha a kamaghin Solomon migei, “Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?” Bizir kam bagha, datirighin gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, “Kabal.”* ¹⁴ Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla tanin tu.

*Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)*

¹⁵ Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir God in Dipenim in ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalem in nguazibagh kua da isa Jerusalem in danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. ¹⁶ Geser in nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivim in guivim inigha an itima, atrivim Geser in nguibar ekiar kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi. ¹⁷ Ezi Solomon gin ua Geser in nguibar ekiar kam in ingari. A gin Bethoron in nguibar ekiar vin amadaghan itim ko, ¹⁸ Balat ko Tamar in nguibamningin ingari. Tamar in nguibar ekiam, Judan anabam in gumazamiziba puvatizir danganim in iti. ¹⁹ Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a

9:8: 2 Atriviba 25:9; 2 Eghaghaniba 36:19
kam ko voroghira ghu, “Nguazir ikuvim.”

* **9:13:** Hibrun akamin ziar kam, “Kabal,” a mong akar
9:15: 2 Eghaghaniba 8:16

bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.

²⁰ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ²¹ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.† ²² Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagh apiagha ghua misozibar ingangarim me ganingi. ²³ Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu.

²⁴ Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalem in itir danganir iraghueziba apeme.

²⁵ Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiabar ingarizir ofan dakozir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kam in ingangarim gamizi, a guizbangirama oto.‡

²⁶ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin

iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ²⁷ Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. ²⁸ Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtuzim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi
(2 Eghaghaniba 9:1-12)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. ² Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem in oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi. ³ Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ⁴ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekiam a ingarizimin gani. ⁵ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko

† **9:21:** Migirigiar otevir kam, "datirighin uaghan," an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **9:25:** Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16

‡ **9:25:** Hibrun akam, deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **10:1:** Matyu 12:42; Luk 11:31

men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁶ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁷ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme. ⁸ Nin gumamaziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto."

¹⁰ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kam in gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

¹¹ Ezi Atrivim Hiram in ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹² Ezi

Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹³ Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)*

¹⁴ Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁵ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distirighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁶ Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogrem in tu.

¹⁷ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogrem in tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

¹⁸ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mam in ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. ¹⁹⁻²⁰ Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti.

Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabir kamın girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam tong kamaghin garir puvati.

²¹ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²² Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²³ Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. ²⁴ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. ²⁵ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

²⁶ Solomon dughiar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemın iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamın silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. ²⁹ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11

Solomon akirim ragha God gasara

¹ Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapın amizibar ikia, egha kantri Amonın amiziba ko, kantri Idomın amiziba, ko Saidonın nguibar ekiamın amiziba, ko Hitian amizibar iti. ² Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoro. Ikiavira Itir God Israelia migha ghaze, "Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam." Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa.

10:26: 1 Atriviba 4:26   **10:27:** Godin Araziba 17:17   **10:28:** Godin Araziba 17:16   * **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei. **11:1:** Godin Araziba 17:17   **11:2:** Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavra ita. ³ Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla ita. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. ⁴ Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. ⁵ Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. ⁶ Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati. ⁷ A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mam in gari, kar Moopian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mam in gari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalem in aruem anadi naghin mighsiam gisin ita. ⁸ Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar in gari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam.

⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomon in ikia, ¹¹ egha kamaghin a migei, "Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavim in gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin

givagh, ua kantrin kam in ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam. ¹² Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham. ¹³ Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekir ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam."

Gumazir pumuning Solomon in apanim gami

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomon in apanimin oto. Gumazir kam in ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam. ¹⁵ Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idom in ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe. ¹⁶ Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idom in kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme. ¹⁷ Dughiar kam in Hadat suvighavira ikia, egha Idom in gumazir maba ko ara Isip in kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziam in ingangarir gumaziba. ¹⁸ Me Midian in nguazim ategha ghua Paran in gumazamiziba puvatizir danganim in otifi. Egha Paran in gumaziba inigha, me bar moghira Isip in ghue. Me otivigha givagha, ghua Isip in atrivim batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi. ¹⁹ Isipian atrivim bar Hadat gifongegha anetaghizima, a Tapenes in afumimin ita. Tapenes, a Isip in atrivimin amuim. ²⁰ Ezi Hadat in amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin men gari. ²¹ Ezi Hadat Isip in ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap,

aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim miġia ghaze, “Ni nan amamangatighti, ki uamategh uan kantrin mangam.”

²² Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.”

Ezi Hadat a miġia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamagh-sua, ni pura na ateghti ki mangam.”

²³ God gumazir igharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamın ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategha arav ghu. ²⁴ Egha a gumazir maba akuvagha men faragha ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogha me agivazi,* bizir kamın ġin, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Egha an adarazi an akurazi, a Damaskusin atrivimin oto. ²⁵ Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizı mokın. Egha Reson kantri Sirian atrivimin ikia, Israelia bar men aghua.

Ikiavira Itir God, Jeroboam bagha akam akiri

²⁶ Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a gasaragha an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat, ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiam. ²⁷ Jeroboam Atrivim Solomon abinasa niġhnisi. Bizir kamın mingarim kamaghin ghu, Solomon Jerusalemın danganir iraghueziba apeava, Devitin Nguibar Ekiam avinizir divazim akirir dughiamin, ²⁸ Jeroboam bar deraghavira ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar ganigha

anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gativagha men gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganingi.

²⁹ Dughiar mamın, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamın zuima, Godın akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a iza tuavimin a bato. Aning uaningra itima, gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar kamın, Ahiya korotiar igiar mam arugha egha ize. ³⁰ Egha Ahiya korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar anebiki. ³¹ Egha a Jeroboamin miġia ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin ni miġei, ‘Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa niġhnigha ġifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla gativagh men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagh dar suikigh. ³² Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anababar tongin Jerusalemın nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ġinighnisi. Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam. ³³ Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonın aser amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki men akaziba dar ġin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar ġin zuir puvati. Egha ki ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me Solomonın afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham.

³⁴ “Egh ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivaghan kogham. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim Devit, a ġinighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar ġin zuir gumazim. Ki a ġinighnigh, Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham. ³⁵ Solomon aremegh ġivaghti, an otarim an danganim

* **11:24:** Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan.

inigh atrivimîn ikîti, kî an dafarimîn 10plan Israelian anababa inigh ni Jeroboam, nîn dafarim darigham. ³⁶ Egh kî Solomonin otarim ateghti, a Israelian anabar vamîran ganam. Eghti nan ingangarir gumazim Devitîn lam mungueghan kogham.† Bar puvatigham. An ovavir boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitîn ikizimîn adarazir tongin gumazitam zurara Jerusalemîn atrivimîn ikiam. Nguibar ekiar kam, gumazamiziba an iziva nan boroghîn izi nan ziam fasa kî a ginaba. ³⁷ Jeroboam, kî ni damightîma ni Israelian atrivimîn otogh, nguazir ni ganasa ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. ³⁸ Ni nan Akar Gavgavir kî ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir kî nîn akaghamibar gin mangi, egh nan damazimîn arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghîn, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir kî ifongezibar gin mangiti, kî ni ko ikiam. Egh kî nîn ikizimîn adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti kî Israelian anabar 10pla isi ni daningam. ³⁹ Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin kî ivezir kuram isi Devitîn ovavir boribar aningam. Egh kî zurara mizazim me gasivira ikian kogham.’”

⁴⁰ Solomon gin kamaghin fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghin amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipin ikiavira itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

⁴¹ Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimîn ada osiri. ⁴² Solomon 40plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari.

⁴³ Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitîn Nguibar Ekiam Jerusalemîn, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimîn iti.

**Israel ko Juda, kantrin
pumuningin oto**

12

(Sapta 12--16)

*Anabar notin amadaghan itiba
bigha Judaba ataki*
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimîn otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimîn otivasa amima, Jeroboam bizir kamîn akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua iziti kî uan nighnizimîn gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam

† **11:36:** 2 Samuel 21:17in, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganidi. Gin akar kam, Devitîn lam, a Devitîn adarazir akar isin zuimin min oto. Akar kam, “Devitîn lam mungan kogham,” an mingarim kamaghin, “Devitîn ikizim givan marki.”

kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan darfarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benim in ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benim in ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira

akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kam in adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kam in akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem in ghua. ¹⁹ Dughiar kam in ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriam in ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin

12:15: 1 Atriviba 11:29-39 **12:16:** 2 Samuel 20:1 * **12:19:** Akar kam, “dughiar kam in ikegha iza datirighin,” a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

ikizimın otivizir atrivibar apengan iti.

Akam inigha izir gumazim Semaia, Godın akam akuri (2 Eghaghaniba 11:1-4)

²¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminın anabamningın midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000ın tu. Rehoboam kamaghsua, me mangı Israelian notın amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ²² Ezi God kamaghın akam inigha izir gumazim Semaia miği, ²³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangı, egh a ko, Judaba ko Benjaminın anabamningın adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghın me mikim, ²⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın miği: Ia mangı Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghın amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghın ia uamategh uan nguibabar mangı.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godın akam me mikinzi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

²⁵ Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimın anabamın nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distrighın itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimın ingara, gavgavim a ganidi.

²⁶ Jeroboam kamaghın nighnigha ghaze, “Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangıgham. ²⁷ Me datirighın Jerusalemın itir Ikiavira Itir Godın Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me

ti na misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam.”

²⁸ Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghın bulmakaun apurir pumuning marvir guamningın min, golin aningın ingari. Egha kamaghın uan gumazamizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godın ziam fasa Jerusalemın zui. Ezi datirighın ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipın ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningın ziam fi.” ²⁹ Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamın anetigha, igharazim Danın nguibar ekiamın aneti. ³⁰ Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningın ziamning fe. Me kamaghın amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danın itir bulmakaun kamın ziam fasa pura Danın zui. ³¹ Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamın adarazi puvati.

Ikiavira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauningın ziamning fem gasighasighasa

³² Egha Jeroboam, gol bulmakauningın ziamning fasa dughiar ekiar mam ginaba, a namba 8ın iakinim an namba 15ın aruem. Kar bulmakaun kamningın ziam fer dughiam, a Judaba Godın ziam fer dughiam ko ekevegga magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar inganarimın faragh mangı a damuam. ³³ Egha namba 8ın iakinim, an namba 15ın aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekiar me marvir

guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimın ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

¹ Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimın tughav ikia ofa gami, ezi Godın akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme. ² Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kamın ikia, egha akam inigha izir gumazim miġia ghaze, Ni kamaghın ofa gamir dakozir kam mikim: “O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nın iti. Otarir mam, an ziam Josaia, a Devitın ikizimın aven otivam. An atrivimın ikiamim dughiamın, a nın ofa gamir gumazir ni gisın ofa gamiba inigh, ni gisın me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisın da tueghti, ni bar mizegham.”

³ Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghın miġei, “Ki datirighın bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nın akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godın akamra. A kamakın: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighti, an itir averenim tintinibar iregham.”

⁴ Jeroboam ofa gamir dakozimın boroghın mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimın akuigha ghaze, “Gumazir mamın suiragh.” Ezi Jeroboamın dafarim maghira mineghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.

⁵ Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimın akamın aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimın nguazim gire.

⁶ Ezi Atrivim Jeroboam kamaghın akam inigha izir gumazim miġei, “Nan ifongiam kamakın, ni na bagh

uan Ikiavira Itir God, nın God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka.” Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko miġeima, an atrivimın dafarim gamizi, a ua deragha iraghu.

⁷ Egha atrivim kamaghın akam inigha izir gumazim miġei, “Ki kamaghın ifonge, ni nan dipenimın izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam.”

⁸ Ezi akam inigha izir gumazim kamaghın a miġei, “Ni uan daghaba akuar pumuningın da abigh tam na daningisi damuti, ki nın dipenimın mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham.

⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na miġia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamın mangam.” ¹⁰ Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezimın ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimın ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim ġifara

¹¹ Dughiar kamın akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a miġei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a miġei. ¹² Ezi afeziar ghurim kamaghın otaribar azara, “Akam inigha izir gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?” Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimın gani, kamaghın amizi, me uan afeziam mikeme.

¹³ Ezi a kamaghın me miġei, “Ia mangi satel inigh izi nan donki gisın datigh.” Ezi me amigha ġivazi, a donki gaperagha zui. ¹⁴ A Judan akam inigha izir gumazimın ġin ghua

an garima, a temer okin povimin aperaghav iti.

Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, "Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?"

Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, "Are, kar kirara."

¹⁵ Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, "Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki ifonge."

¹⁶ Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, "Ki uamategh ni ko nin dipenimin mangan kogham. Egh ki danganir kamın daghetam ko dipatam ameghan kogham. ¹⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam."

¹⁸ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, "Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami." Egha gumazir ghurir kam a gifara. ¹⁹ Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamın gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api.

²⁰ Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi. ²¹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati. ²² Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me

nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham."

²³ Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui. ²⁴ A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti. ²⁵ Ezi gin gumazir maba tuavir kamın ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kamın gun gumazimizibav gei.

²⁶ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, "Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme."

²⁷ Ezi a uan otaribav gia ghaze, "Ia satel isi nan donki gisin anetigh." Ezi a mikemezi moghin me ami. ²⁸ Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitamin donki gamizir puvati.

²⁹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam. ³⁰ Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, "O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!"

³¹ Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, "Ki aremeghti ia nan kuam isi Godin akam inigha izir gumazir kamın kuam itir mozimin boroghin na

afagh. ³² Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

³³ Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram. ³⁴ Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

¹ Dughiar kamın, Atrivim Jeroboamin otarim Ahiya arimariam a ini. ² Ezi Jeroboam kamaghin uan amuimin migia ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuim puvati. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kamın iti. Gumazir kam na migia ghaze, ki Israelian atrivimin otivam. ³ Ni 10plan Bretin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimin arimariam gifofoghsi an azaragh. Eghti a ni mikimam.” ⁴ Ezi Jeroboamin amuim a mikemezi moghin ghua Silon nguibamin Ahiyan dipenimin zui. Ahiya datirighin bar ghurigha damaziba okafi.

⁵ Jeroboamin amuim izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze,

“Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan otarimin arimariam gifofoghsi nin azangsighasa izi, a deragham ti. A ifar amizir igharazimin min gan ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuim mikimasa Ahiya mikeme.

⁶ Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuimin dagariba tiar akamin azenan tingazima a kamaghin migei, “Jeroboamin amuim ni aven izi. Ni tizim bagh amizir igharazimin min uabi garigha na gifarasa? Ki migirigiar mam iti, ki ni mikemeghti nin navim bar ni basemegham. ⁷ Ni uamategh Jeroboam bagh mangi, kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin a mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Jeroboam, ki uan gumazamiziba Israelia, men tongin ni amisevezi ni men atrivimin oto. ⁸ Ki Devitin adarazi da atrivir ingangarim adeghe, a isa ni ganingi. Ezi ni nan ingangarir gumazim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati. Devit nan Akar Gavgaviba bar adar gin ghua, uan navir averiamin aven na baghavira ikia, egha arazir nan damazimin derazibaram ami. ⁹ Ni arazir kuram gamua ghuavira ikia, faragha ikezir darazir arazir kuraba bar dagh afira. Ni ua bagha godin igharaziba ko marvir guar ni ainin amerezibar dar ingari. Egha akirim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe. Ezi ki nin arazir kaba bagha, bar nin aningaghe. ¹⁰ Bar guizbangira! Ki nin adarazigh asighasigham. Egh Jeroboam, Israelian aven nin gumaziba gin otivti, ki bar moghira me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba sara. Ki bar me agivagham, mati gumazim buariba bar da suegha da makunizi tam ua itir puvati. ¹¹ Nin adarazir aven gumazitaba nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, a fiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’”

12 Egha Ahiya ua Jeroboamin amuim migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibamin mangi. Ni nguibar ekiamin aven mangitimira nin otarim aremegham. 13 Eghti Israelia bar moghira an aziva anefam. A uabira Jeroboamin adarazir tongin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an garima, an arazir aghuibagh ami. An kuamra gumaziba a isi mozim darigham. Eghti Jeroboamin adarazir gumazir igharaziba, puvatigham. 14 Eghti Ikiavira Itir God, gumazitam amiseveghti an atrivimin ikiam, egh atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me agivaghham. Bizir kam, datirighin ikegh mangivira ikiam.*

15 “Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, mizazim me gaseghti, me atiatigh akongam, mati aperiam uaghira ighurunim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir God, nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh aningizir kam in me batuegham. Egh Yufretisin Fanemin vongin tintinibar me aghamsigh me akunigham. 16 Jeroboam uabi arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian arazir kurar kam ginighnigh, akirim ragh me gasaraghham.”

17 Ezi Jeroboamin amuim akar kaba baregha dikavigha uamategha Tirsan nguibar ekiamin zui. A ghua uan dipenimin aven zuima, an otarim areme. 18 Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim Ahiya mikemezi moghira, Israelia

bar moghira otarimin azia, egha a isa mozim gati.

Jeroboam areme

19 Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akinafarir mam in aven iti, akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.† Akinafarir kam in, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gativagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti. 20 Jeroboam 22plan azenibar atrivimin ikegha uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa anefa. Ezi an otarim Nadap an danganim inigha atrivimin iti.

Rehoboam Judabar atrivimin iti (2 Eghaghaniba 11:5--12:16)

21 Solomonin otarim Rehoboam, a Judabar atrivimin iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin ike. A Jerusalem in aperagha iti, nguibar ekiar kam Ikiavira Itir God, Israelian nguibar ekiar igharazibar tongin, ua bagha a ginaba, eghti danganim kam in Israelia bar Godin boroghin iziva an ziam fam. Rehoboamin amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim.

22 Dughiar kam in Judabar gumazamiziba arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, Ikiavira Itir Godin aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi Ikiavira Itir Godin adarir datirighin Judabar itim, a bar ekeveghe adarir fomira men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. 23 Judaba datirighin mighsiaba ko temer ekiabar apababar, dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran

* **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. † **14:19:** En Godin Akinafarimin aven, akinafarir pumuning iti, me kamaghin aning dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezi uaghan akinafarir igharazir pumuning iti, me aning dibora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezi marazi kamaghin nighnisi, bar fomira akinafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godin Akinafarimin aven itir akinafariba, akinafarir igharazir kamningin akaba dar iti. Ezi datirighin akinafarir igharazir kamning, bar ovenge, ezi e uam adar ganam kogham. **14:23:** 2 Atriviba 17:9-10 **14:24:** Godin Araziba 23:17

nedazim itiba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. ²⁴ Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gumazamiziba, me gumazamizir fomira nguazir kamın ikezibar mın, arazir bar kurir ki aghuazibagh ami. Gumazamizir fomira ikezir kaba, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganıngi.

²⁵ Ezi Rehoboam atrivimın itima an namba 5ın azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ²⁶ Egha me Jerusalemia misogha, me abınigha Ikiavira Itir Godın Dipenim ko, atrivimın dipenimın bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipın ghue. ²⁷ Ezi gın Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi, me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasın da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimın tiar akabagh eghuvibagh anıngizi me dar suigha tiarakabar gari. ²⁸ Atrivim Ikiavira Itir Godın Dipenimın zuir dughıabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimın izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimın mangı dar arıgham.

²⁹ Atrivim Rehoboam amizir arazir ıgharaziba, da akınafarir me kamaghın diborimın aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghanıba. ³⁰ Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningın itir dughıamın, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ³¹ Ezi gın Rehoboam uan inazir afeziabar mın aremezıma, me Devitın Nguıbar Ekiamın an inazir

afeziabar kuaba afir danganımın anefa. Ezi an otarım Abiya an danganım inigha atrivimın oto. Rehoboamın amebam an ziam Nama, a kantri Amonın amizim.

15

Abiya Judan atrivimın oto (2 Eghaghanıba 13:1-14:1)

¹ Nebatın otarım Jeroboam, Israelin atrivimın itima, an namba 18ın azenimın, gumazir ziam Abiya, an ziar ıgharazim Abijam, a Judan atrivimın oto. ² A 3plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Ezi an amebamın ziam Maka, Apsalomın guivim. ³ Abiya arazir kurar an afeziam amizibar mıraram ami. A uan inazim Devit amizi moghın, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an God ganıdir puvatıgha, a ko navir vamıran itir puvatı. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit bangın, an otarır mam isa Abiya ganıngi, an an danganım inigh Jerusalemın atrivimın ikiam. Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvıra iki gavgavıgham. ⁵ Devit Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavgavıbar gın zui. Dughıar bar vamıra, Devit pazav Hitian gumazim Uria gami. ⁶ Abiya angamıra itir dughıamın,* Rehoboamın midorozir gumaziba, ko Jeroboamın midorozir gumaziba, zurara uariv soghavıra iti. ⁷ Atrivim Abiya amizir arazir ıgharaziba, da akınafarir me kamaghın diborimın aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghanıba.

⁸ Abiya uan inazir afeziabar mın aremezı, me Devitın Nguıbar Ekiamın aven anefa, ezi an otarım Asa an danganım inigha atrivimın iti.

Asa Judabar atrivimın oto (2 Eghaghanıba 15:16-16:14)

⁹ Jeroboam Israelian atrivimın itima, an azenir namba 20ın, Asa Judan atrivimın oto. ¹⁰ Asa 41plan

14:25: 2 Eghaghanıba 12:2-8   **14:26:** 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghanıba 9:15-16   **15:4:** 1 Atriviba 11:36   **15:5:** 2 Samuel 11:1-27   **15:6:** 2 Eghaghanıba 13:3-21   * **15:6:** Hıbrun akınafarir bar ghurıba, danganır kamın, dar akaba ko uaghara garır puvatı. Dar avırıba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti.

azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An inaghamim Maka, an Apsalomın guivim. ¹¹ Asa uan inazim Devitin mın arazir aghuir Ikiavıra Itir Godın damazimın derazibagh ami. ¹² Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.

¹³ Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimın a batoke. Ikiavıra Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimın ingari, ezi atrivim an danganimın a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronın Fanemın danganir zarimın a gaborozı a isi.

¹⁴ Ezi asebar ziaba fer danganir bar pın itiba ikiavıra iti. Asa dagh asıghasıghızir puvati. Egha dughıabar zurara Asan navir averiam Ikiavıra Itir God baghavıra iti. ¹⁵ Egha Asa, an afeziam Ikiavıra Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ghu.

¹⁶ Egha Asa ko Basa atrivimningın ikia, zurara uaning misogha mamaghıra iti. ¹⁷ Basa dughıar mamın uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguıbar ekiam inigha, uam an divazimın ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangıgh izegh damuan kogham. ¹⁸ Ezi Atrivim Asa silva ko golın nar Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın itiba ko atrivimın dıpenimın itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh anıngi, eghti me da inigh nguıbar ekiam Damaskusın mangı Sirian Atrivim Benhadat danıngam. Benhadat, a Taprimonın otarim, egha Hesionın igıavotarim. Asa kamaghın Benhadat mikımasa uan ingangarir gumazıav keme, ¹⁹ “Datırıghın ga uaning ko akar dikırızir gavgavim damıgh, egh namakar aghuımningın

ikiam, mati nan afeziam ko nın afeziam amızı mokın. Ki ni bagha silva ko gol amadı. Eghti ni mangı Israelian Atrivim Basa ko amızir akar dikırızir gavgavir mam abıkıgh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangı nan nguazim atakıgh.”

²⁰ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan mıgırıgıamın amamangatıgha, uan midorozir gumazıbar dapanıba amangızı, me ghua midorozir gumazıba inigha ghua, Israelian nguıbar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguıbar ekiar kaba kora, İjonın nguıbar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dıpar Akaremın boroghın itir nguazim isava, Naptalin anabamın nguazim bar moghıram a ini. ²¹ Ezi Atrivim Basa kamaghın akam baraki, Sirian midorozir gumazıba iza İraelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguıbar ekiamın amim ategha, ua ghua Tirsan nguıbar ekiamın iti.

²² Ezi gın Atrivim Asa Raman nguıbamın mangasa, Judan gumazıba bar moghıra me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagıaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim danıngasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguıbam avınızir divazim ko Geban nguıbar ekiam avınızir divazim gavgavim anıng ganıngi. Nguıbar kamning, Benjaminın anabamın nguazimın iti.

²³ Atrivim Asa amızir arazir ıgharazıba, ko an gavgavir ekiaba, da akınafarir me kamaghın dıborımın aven iti, Judabar Atrıvıbar Eghaghanıba. Akınafarir kam, an Atrivim Asa nguıbar ekiaba avınızir divazıba, gavgavim dagh anıngızir ingangarir ekiaba ko ingangarir ıgharazir an amızıbagh eghari. Ezi Asa ghurigha gıvazı, arımariar kurar mam an dagarımningın oto. ²⁴ Egha Asa uan inazir afeziabar mın aremezi me an kuam inigha Devitin Nguıbar Ekiamın, an inazir afeziaba

koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimın oto.

Nadap Israelian atrivimın iti

²⁵ Asa namba 2ın azenimın Judabar atrivimın itima, Jeroboamın otarim Nadap, Israelian atrivimın oto. Egha an azenir pumuningra atrivimın ike.

²⁶ Egha Nadap uan afeziamın arazir kurabar gın ghua, Ikiavıra Itir Godın damazimın uabı arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.

²⁷ Ezi Isakarın anabamın gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapın misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonın nguibar ekiam ekiaruzir dughiamın, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi Asa uabı Israelian atrivimın iti. Asa Judan atrivimın itima, an namba 3ın azenimın, bizir kam oto. ²⁹ Ezi Basa zuamıra Jeroboamın adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamın, akar Ikiavıra Itir God uan ingangarir gumazimın akamın aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamın gumazim. ³⁰ Jeroboamın adarazir batozir bizimın mingarim kamakın, Jeroboam faragha uabı arazir kuram Ikiavıra Itir God, Israelian Godın damazimın a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamın arazir kurar kaba Ikiavıra Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghın amizi a Jeroboamın adarazigh asighasiki.

³¹ Atrivim Nadapın arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghın diborimın aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimın oto

³²⁻³³ Asa namba 3ın azenimın Judan atrivimın itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimın oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamın atrivimın ike. Dughiar Asa

ko, Basa atrivimningın itim, aning uaning misoghavıra iti. ³⁴ Egha Basa uan afeziam Jeroboamın mın, Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

¹ Ezi Ikiavıra Itir God, akam Basa daningasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavıra Itir God ghaze, ² “Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimın otogha, nan gumamaziziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamın mın arazir kurabagh amua, gumamazizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe. ³ Kamaghın amizi, ki Nebatın otarim Jeroboamın adarazi gasighasighizi moghın, ki ni ko nın adarasi, bar ia gasighasigham. ⁴ Nın adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamın arımighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamın azenan arımighireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegha gıfa.”

⁵ Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghın diborimın aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Ezi Basa uan inazir afeziabar mın aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimın oto.

⁷ Atrivim Basa Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomıram amizi moghın, ezi an arazir kurar kaba Ikiavıra Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamın adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavıra Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamın adarazi

kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

⁸ Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike. ⁹ Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim. ¹⁰ Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto.

¹¹ Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. ¹² Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kam, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. ¹³ Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki. ¹⁴ Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

¹⁵ Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kam Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko

misosi. ¹⁶ Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto. ¹⁷ Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsan iniasa an ekiarugha misosi. ¹⁸ Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mam in aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kam in aven areme. ¹⁹ Bizir Simri batozimin mingarim kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian God in damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. ²⁰ Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

²¹ Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. ²² Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto.

²³ Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiam in ike. ²⁴ Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam giveve. Egha mighsiar kam in divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam mam in ingari. Gumazir an a da nguazir kam givevezim, an ziam

Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.

²⁵ Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveggha atrivir, faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ²⁶ Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. ²⁷ Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari. ²⁸ Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahap Israelian atrivimin oto

²⁹ Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike. ³⁰ Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveggha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ³¹ A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. ³² Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mam iningarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kam in aven an ingari. ³³ Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar

ekeveggha, atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira.

³⁴ Dughiar Ahap atrivimin itimin, Betelin nguibar ekiamin gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamin ingari. Hiel nguibar ekiamin avinamin divazir mingarim bagha daghar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinizir divazimin tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17--21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

¹ Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distirighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mam in, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, "Ki Godin ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziam in, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuariam in dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam."

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ³ "Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki. ⁴ Egh ni daghurir kam in dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam." ⁵ Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. ⁶ A dipar

16:25: 1 Atriviba 14:9; 16:30-33; Maika 6:16 * **16:34:** Ni Josua 6:26in gan. **17:1:** Luk 4:25; Jems 5:17

kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. ⁷ Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aning'in akura

⁸ Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ⁹ "Ni dikavigh Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kam, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme."

¹⁰ Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kam in divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, "Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi."

¹¹ Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam iniasa zuima, a uam an diagha ghaze, "Noki, ni na bagh breti otevitam sara inigh izi."

¹² Ezi amizim a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari. An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam."

¹³ Ezi Elaija a migia ghaze, "Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko boremin inigh egh breti muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan

otarim ko gua uaning bagh damu.

¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam." ¹⁵ Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiabar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti. ¹⁶ Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati.

¹⁷ Dughiar maba givazi, dipenir kam in ghuamizimin otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme. ¹⁸ Ezi amizim Elaija migia ghaze, "Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kam in na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme."

¹⁹ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, "Ni otarim inigh izi na daningigh." Egha Elaija otarimin kuam amebamin dafarimningin a inigha, a firagha dipenimin pin itir ghuriamin ghua vanabogha uan dakozimin aneti.

²⁰ Egha a pamten Ikiavira Itir Godin diagha ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizer ekier kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?"

²¹ Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighti, a ua dikavigh angamira iki." ²² Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dimdiam baregha otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti.

²³ Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, "Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti."

²⁴ Ezi amebam a ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin akatorimin otiviba, da bar guizbangira.”

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

¹ Aruem dughiar ruarimin iti, ezi an dughiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, “Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam.” ² Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamın, Samariaba dagheba bar puvati.

³ Atrivim Ahap, faragha uabin ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti. ⁴ Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimin, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamın me muegha, egha 50pla isa torir mamın me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. ⁵ Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap kamaghin a migei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangiva, tintinibar danganir mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamın dadaba buriam, eghti hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba arimighiran kogham.” ⁶ Egha aning kantrin aven danganiba amisefe, Ahap tamın mangi dadaba buriti, Obadia tamın mangi dadaba buriam. Egha aning ghu.

⁷ Obadia zuima, Elaija iza tuavimin a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha,

uan guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghin an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nirara?”

⁸ Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangi Atrivim Ahap kamaghin a mikim suam, Elaija izegha gifa.”

⁹ Ezi Obadia kamaghin an azara, “Gumazir ekiam, ki bar arazir kurar manam gamizi, Atrivim Ahap na misueghti ki aremeghasa ni ifonge?

¹⁰ Ikiavira Itir God, nin Godin zurara itimin ziamın, ki bar guizbangira migei, atrivim ua nin ganasa bar ifongegha, nguazir kamın danganiba bar ni buria ni bagha gari.* Eghti kantrin tamın gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar gavgavimin gumazir dapanibav gia ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghin guizbangira darigh mikim suam, ni itir puvati. ¹¹ Ezi datirighin ni ifueghti, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Ki kamaghin damuan bar aghua. ¹² Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin Duam ti ni inigh danganir ki fozir puvatizimin mangan maraghe. Eghti Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan kogh, nan atar na misueghti ki aremegham. Ni na amangan marki. Markiam. Guizbangira, ki igiamra ikia zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an ziam fa iza datirikin. Kamaghin amizi, ni nan apangkufigh. ¹³ Egha Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirir dughiamın, ki 100plan akam inigha izir gumaziba dagiar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir igharazimin me mongegha, 50pla mozir igharazimin me monge. Egha ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam gifos, o? ¹⁴ Ezi datirighin ni kamaghin ifonge, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija

17:24: Jon 3:2; 16:30 * **18:10:** Aruer ekiamın dughiam otozi, kantrin biziba bar ikufi. Kamaghin, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghin ifongegha ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1in gan.)

ua izegha gifa. Egh ki ni mikemezi moghin damighti, atrivim gin izi nin apighan kogh na misueghti ki aremegham.”

15 Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingan-garir gumazim, a zurara ikia mamaghira itim. Ezi an ziamin ki ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamın nan ganam.”

16 Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa ghua a batogha, kamaghin a migei, “Elaija ua izegha gifa.” Ezi Ahap dikavigha Elaija bativasa zui.

17 Egha Ahap an garavira a migia ghaze, “Datirighin, ki nin apigha gifa. Nin osimtizim bangin, Israelia osimtizir ekiam ini.”

18 Ezi Elaija kamaghin Ahapin akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batoke, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin amizi, kar nin afeziamin adarazi ko ian osimtizim. Nan osimtizim puvati. 19 Ni datirighin Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghti, me izi Karmelin Mighsiamin na bativam. Egh ni uaghan asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha izir gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha izir gumaziba.”

20 Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko akam inigha izir gumazir ifavariba bar moghira men diazi, me ghua Karmelin Mighsiamin uari akufa. 21 Ezi Elaija ghua gumazamizibar boroghin tughav ikia, kamaghin migei, “Ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, ia manadizoghin nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam.” Ezi gumazamiziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

22 Ezi Elaija me migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. 23 Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningin tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham. 24 Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsizim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kamın isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God.”

Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, “Bar dera! E mamaghira damuam.”

25 Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, “Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kamın isi.”

26 Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, “Bal, ni en dimdiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.

27 Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, “Ia amirvaghan marki. Kar ti godra.

Ia tong miġħiġ a ko ua miġħim. A ti bizitam ġinighniġha iti, o a ti daviasa ġhu, eġha ian diḡndiam baraghizir puvati. A bizir iġharaz-ibagh amuama, o a ti nguiabar iġharazitamin ġhughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a ġaghuragh.”²⁸ Ezi akam inigha izir ġumaziba pamtemin dia, eġha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemin ziam fer arazibar ġin ġhua, uari uan namnaba aġhori. Ezi ġhuziba men namnabar emira izaġhiri.²⁹ Me mati ġumazir onganibar min dia ġhuavira itima, ġuaratizimin ofa damuamin dugħiam oto. Ezi men diḡndiar ararebar iġkarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.

³⁰ Ezi datirighin Elaija kamaghin ġumazamizibav ġei, “Ia nan boroghira izi.” Ezi me bar iza uari akuvagħa an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir ġod in ofa ġamir dakozim akiri, ġumaziba fomiram a ġasighasiki.

³¹ A ofa ġamir dakozimin ingarasa 12plan daġiaba ini. Daġiar kaba, dar dibobonim, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanim ġami. Fomira Ikiavira Itir ġod kamaghin Jekop miġħeme, “ġumazamiziba ziar kam Israel ni darigham.”³² Eġha Elaija daġiar kaba inigha Ikiavira Itir ġod bagħa ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa ġamir dakozimin ingarigha ġivagħa, eġha afemozir mam ġikua dakozim ġighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a ġingegħti a izivagħam.†

³³ Eġha Elaija daziba inigha ofa ġamir dakozim ġatigha, bulmakaun tuziba aġhoreġha da isa dazibagh isin ariki.³⁴ Eġha a kamaghin ġumazamizibav ġei, “Ia 4plan miner dipar izeveziba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin daġh ingegħ.” Me amigha ġivazi, a me miġħemezi me uam ami. Ezi me uam amigha ġivazi,

a ua me miġħemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami.³⁵ Ezi dipam ofa ġamir dakozimin miriamin emira uaghira afemozir kam ġizifa.

³⁶ Eġha bar ġuaratizimin, ofa damuamin dugħiamra, akam inigha izir ġumazim Elaija ofa ġamir dakozim boroghin ġhughu kamaghin ġod ko miġħei, “O Ikiavira Itir ġod, ni Abraham ko Aisak ko Israelin ġod, ki kamaghin ifonge, ni datirighin ġumazamiziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian ġod. Eġh ni uagħan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir ġumazim, eġha nin akamra ġin ġhua bizir kaba bar daġh ami.³⁷ O Ikiavira Itir ġod, ni nan diḡndiam bareġh, eġh ki nin azarazi mogħin damu, eġħti ġumazamizir kaba fogħ suam, nirara ġuizbangira Ikiavira Itir ġod, eġh ni men navir averiabar amighiti, me ua ni bagħ izi.”

³⁸ Ezi Ikiavira Itir ġod avim amadazi, a izaghira ofan bar isia miġħirir kam bar an isia, daziba ko ofa ġamir dakozimin daġiaba, ko nguazir minemeniar an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uagħan bar dake.³⁹ Ezi ġumazamiziba kamaghin ġanigha, uari isa nguazimin uari akunigha kamaghin dia miġħei, “Ikiavira Itir ġod, a uabira ġuizbangira ġod! Ikiavira Itir ġod, a uabira ġuizbangira ġod!”

⁴⁰ Ezi ġin Elaija kamaghin me miġħei, “Ia dikavigh Balin akam inigha izir ġumaziba bar mogħira men suikigh. Ia men tav ategħti an arimangan marki!” Ezi me akam inigha izir ġumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija me inigha Kisonin Daġhurimin miriamin uaghirigha me misogħezi, me ariagħire.

Amozim ua Israelin kantri ġizi

⁴¹ Me danganir kam in ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap miġħei, “Ni zuamira mangi eġħ dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi.”⁴² Ezi Ahap ġhuava api. Ezi Elaija uan ingangarir ġumazim ko Karmelin Miġħsiar

18:31: Jenesis 32:28; 35:10 † 18:32: Hibrun akam deragħa akar kam in miġħarim abighizir puvati.
18:36: Diboboniba 16:28 18:42: Jems 5:18

orazimîn ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimningin tizim gati.

⁴³ Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni munagh mangi ongarimîn gan.”

Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, “Ki bizitamîn ganizir puvati.”

Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, “Ni mangi ua ganigh.” Ezi ingangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiabar migirigiar kamram ami.

⁴⁴ Egha namba 7in dughiamîn ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei, “Ki ghuariar muziarir mamîn garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimîn dafarimîn min gari.”

Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, “Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim apirigham.”

⁴⁵ Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimîn zui.

⁴⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemîn uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Mighsiamin ghua

¹ Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamîn gun a migei. ² Ezi

Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, “Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham. Ni gurumzaraghan

dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham.”

³ Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghua. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamîn anetaki.

⁴ Egha Elaija uabira gumazamiziba puvatizir danganimîn aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimîn aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, “O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremekka.” ⁵ A God ko mikemegha givagha, temer kamîn povimîn irighava akui.

Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh dami.” ⁶ Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimîn itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimîn mangiva avegham.”

⁸ Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto. ⁹ Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamîn aven ghugha akui. Elaija torir kamîn aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁰ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba

akaragharigha, nîn akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamîn bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a miġia ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki miġhsiamîn boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva miġhsiamîn pin nan damazimîn tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin miġhsaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamîn aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamîn aven itir puvati. ¹² Ezi mikimkizimîn ġin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamîn aven itir puvati. Ezi avimîn ġin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei.

¹³ Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimîn uan guam avaragha, azenan ghua torir akamîn tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁴ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nîn ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nîn Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nîn ofa gamir dakoziba akaragharigha, nîn akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamîn bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a miġei, “Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamîn boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimîn otogh. Egh ġin ni nguibamîn aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimîn otogh.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a miġei, “Ni uaghan, Nimsin

adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimîn ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nîn danganim inigh egh akam inigha izir gumazimîn otivam. ¹⁷ Eghti Hasael atrivimîn ikiamin dughiamîn, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham. ¹⁸ Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amamangatighi, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan ġin zui.”

Elaija Elisa bato

¹⁹ Ezi Elaija miġhsiam ategha uamategha Israelin nguazimîn ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvaghera bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me ġin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu. ²⁰ Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an ġin ghua kamaghin Elaija miġei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamîn toregħ aningîn agharibar suiragh, egh izi nîn ġin mangam.”

Ezi Elaija a miġia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nîn anogoreghan kogham.”

²¹ Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun

pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

¹ Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi.

² Dughiar kamın, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, ³ me ghua Ahapın miġia ghaze, “Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgav-iba, ni bar da na daningigh.”

⁴ Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, “O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara.”

⁵ Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, “Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme.

⁶ Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam.”

⁷ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me miġei, “Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an

akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa.”

⁸ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap miġia ghaze, “Ni an akar kamın gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav ġia ghaze, “Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin miġeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham.” Ezi gumazir kaba ghua Ahapın akabar gun Benhadat mikeme.

¹⁰ Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, “Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekiar kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremegham.”

¹¹ Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav ġia ghaze, “Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham.”

¹² Dughiar kamın, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapın akam inigha iza a miġei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav ġia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha zui.*

¹³ Dughiar kamın, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a miġia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin miġei, ‘Ni gan, Benhadatin midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatighti, ni

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam miġei. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.’”

¹⁴ Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Tinara me misogh me abinigham?”

Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham.”

Ezi atrivim ua men azara, “Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?”

Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, “Nirara.”

¹⁵ Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu. ¹⁶ Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha ongani. ¹⁷ Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, “Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi.”

¹⁸ Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Ia mangi men suigh, egh me misoghinarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamiran ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki.”

¹⁹ Ezi Israelin midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui. ²⁰ Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir

arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu. ²¹ Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharigha, bar me abini.

²² Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin a migei, “Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi deragh nighnigh iki.”

Siriaba ua Israelia ko misosi

²³ Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, “Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham. ²⁴ Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh. ²⁵ Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimin Israelia misogh, me abinigham.” Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami.

²⁶ Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin ghue.

²⁷ Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha,

mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti.

²⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighti, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.'" "

²⁹ Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu. ³⁰ Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mam in danganir bar aven itimin uabi modo.

³¹ Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, "E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham."

³² Ezi Benhadat men azangszim in amamangatizi, me azirakar koro tiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, "Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremeghan marki."

Ezi Ahap me migia ghaze, "An angamira iti, o? A dera. A mati nan

aveghbuam."

³³ Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kam in iti. Egha me zuamira kamaghin migei, "Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam."

Ezi Ahap me migia ghaze, "Ia mangi a inigh na bagh izi." Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

³⁴ Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, "Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha in iziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu."

Ezi Ahap kamaghin a migei, "Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighti, ni mangam." Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

³⁵ Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, "Ni na misoghasa, ki ifonge." Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati.

³⁶ Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, "Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham." Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.

³⁷ Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, "Ni na misoghasa

ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki. ³⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham.† Egha an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin tughav iti.

³⁹ Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kam gan. An arimangighi, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatighima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghu. ⁴⁰ Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghu.”

Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.”

⁴¹ Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim. ⁴² Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.” ⁴³ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

¹ Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti. ² Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighi, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighi, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.”

³ Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kam in ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”

⁴ Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua. ⁵ Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?”

⁶ Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningan aghua.”

⁷ Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.”

⁸ Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha,

† 20:38: Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekial 9:4in gan.

Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi. ⁹ Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, "Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh. ¹⁰ Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, 'Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.' Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh."

¹¹ Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami. ¹² Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumazamizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.

¹³ Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, "Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme." Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.

¹⁴ Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, "Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme."

¹⁵ Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, "Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini." ¹⁶ Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazim, Elaija migia ghaze, ¹⁸ "Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin

wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami. ¹⁹ Ni kamaghin a mikim suam: 'Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.'

²⁰ Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, "O nan apanim, ni iza ua na bato, a?"

Ezi Elaija ghaze, "Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi.

²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivagham. ²² Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.'

²³ Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam. ²⁴ Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, kuarazir isaba men kuabar amam."

²⁵ Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. An amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami. ²⁶ Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumazamizir fomira nguazir kamin ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha,

nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁷ Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar osemi. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei, ²⁹ “Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kamın gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham.”

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Akam inigha izir gumazim Mikaia
ghaze, Ahap aremegham
(2 Eghaghaniba 18:2-27)*

¹ Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti. ² Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. ³ Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia fo, Gileatin Distirighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?”

⁴ Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hosiaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti.”

⁵ Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, “Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.”

⁶ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁷ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁸ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghın itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugha, gin otivamin bizibav gei. ¹¹ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni

Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin me gasivira ikiti me bar givagham.”

12 Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

13 Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.”

14 Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

15 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

16 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadzoghin nan akam baragham?”

17 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumamazir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amanghti, me vaghvagh

uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

18 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

19 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tuivigha iti. 20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighi, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

21 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’

22 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’”

23 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

24 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na

ategha, nîn ghugha akar kam ni ganingi?”

²⁵ Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamîn aven danganir mogomemîn modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

²⁶ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamîn garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. ²⁷ Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

²⁸ Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazimiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egh kamaghin Ahap migia ghaze, “Ni osimtîzitam inighan kogh ua deraghvira nguibamîn izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki migeir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Ahap ghua misosi (2 Eghaghaniba 18:28-34)

²⁹ Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. ³⁰ Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

³¹ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir

karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazibav soghan marki.” ³² Ezi me misozir dughiamîn, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima, ³³ me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³⁴ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimîn Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁵ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimîn uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme.

³⁶ Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir gumaziba me bar dia kamaghin migei, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibabar mangam!”

³⁷ Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. ³⁸ Egha an karis, Samarian dipar akarer mamîn a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim apima, tuavimîn amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin otifi. ³⁹ Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimîn aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh

eghari. ⁴⁰ Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha atrivimin oto.

*Jehosafat Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 20:31–21:1)*

⁴¹ Ahap Israelian atrivimin itima, an namba 4 azenimin aven. Asan otarim Jehosafat Judan atrivimin oto. ⁴² Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ⁴³ Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir God in damazimin arazir aghuibagh ami. Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ⁴⁴ Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suiragha, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati.

⁴⁵ Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an aven iti. ⁴⁶ Fomira Jehosafat in afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.

⁴⁷ Dughiar kamin, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri gativagh, an ganasa gumaziba amisefi.

⁴⁸ Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati.

⁴⁹ Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafat in kuriba

ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat migei, “Ni uan kuriba ua da amangighti, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadaghti me mangam.” Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua.

⁵⁰ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Ahasia, Israelian atrivimin oto

⁵¹ Jehosafat Judan atrivimin itima, an namba 17 in azenimin aven, Ahap in otarim Ahasia Israelian atrivimin oto. Egha azenir pumuningin Samarian atrivimin ike. ⁵² A uan afeziam ko amebamin min arazir kuraba Ikiavira Itir God in damazimin dar gin ghua, Nebatin otarim Jeroboamin min ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizi, me arazir kurar aviribagh ami.

⁵³ Ahasia, asem Balin ziam fe. An arazir kam bangin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahap in aningaghezi moghin, an aningaghe.

**Israelia ko Judabar
Atriviba,
Men Akinafarir
Namba 2
O
2 Atriviba
Akar faragha zuim**

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumamaziziba, me bar moghira akirim God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiam kam bato.

Gumamazizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba

Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumamazizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

**Elaija ko Elisan
eghaghanim**

(Sapta 1:1–8:15)

*Elaija ghaze,
Atrivim Ahasia aremegham*

¹ Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke.

² Dughiar mamın, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamın birim akariaghırizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghın amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham.

³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghın Tisben nguibar ekiamın itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, “Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamın amadaziba batogh. Egh ni kamaghın me mikemegh, ‘Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa?’ ⁴ Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.’” Ezi Elaija akar kam baregħa, dikavigha ghua gumazir kabav gei.

⁵ Ezi gumaziba Elaijan akam baregħa givagħa, uam atrivim bagħa ghuzi, atrivim kamaghın men azara, “Ia tizimsua zuamira ua ize?”

⁶ Ezi me kamaghın a ikaragħa ghaze, “Gumazir mam tuavimin e batogħa ghaze, ‘Ia uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamın gun

atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsihasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.’”

⁷ Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, “Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?”

⁸ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri.”

Atrivim oregha ghaze, “Mar, Tisben gumazim, Elaija.”

⁹ Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh.”

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹¹ Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh.”

¹² Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim,

eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹³ Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghue. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimming apirigha, kamaghin an azara, “O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki.

¹⁴ Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha izaghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningin midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki.”

¹⁵ Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, “Ni dikavigh gumazir kam ko magari. Ni an atiatangan marki.” Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui.

¹⁶ Elaija ghua otogha akar kamın gun atrivim migei, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham.”

¹⁷ Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamın, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin

itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto. ¹⁸ Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamın ghu

¹ Ikiavira Itir God aminir ighuagharuinin Elaija inigh uan Nguibamın mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui.

² Egha Elaija kamaghın Elisa migei, “Ikiavira Itir God mangı Betelin otivasa na mikeme. Kamaghın amizi, ga uaning, ni kagh iki.”

Ezi Elisa kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godın ziamın, ki bar guizbangıra migei, ki ni ko mangam.” Kamaghın amizi, aning virara Betelin nguibamın ghu.

³ Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazibar okoruar ekiar mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamın azenan iza aning batogha, kamaghın Elisa migei, “Ikiavira Itir God datirighın, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghın foz, o puvati?”

Ezi Elisa kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gıfa. Ia ua bizir kamın mikıman marki.”

⁴ Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghın Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jerikon nguibamın mangasa na amada, kamaghın amizi, ga uaning, ni kagh iki.”

Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Itir Godın ziamın, ki guizbangıra migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jerikon nguibamın ghu. ⁵ Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghın a migei, “Ikiavira Itir God datirighın nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghın foz, o puvati?”

Ezi Elisa kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gıfa. Ia ua bizir kam mikıman marki.”

⁶ Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghın Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jordanın Fanemın mangasa na mikeme. Kamaghın amizi, ga uaning, ni kagh iki.”

Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Godın ziamın, ki guizbangıra migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jordanın Fanemın ghu.

⁷ Ezi Godın akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningın gın ghu. Aning ghua Jordanın Fanemın otogha dipamın boroghın tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningın saghon tuivighav iti. ⁸ Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a righa a isa Jordanın Fanemın dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningın irizi, nguazir tizimın itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimın arua dipamın vongin ghu.

⁹ Aning ghua Elaija kamaghın Elisa migei, “Ikiavira Itir God na iniamın dughiam roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghın amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?”

Ezi Elisa kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki fo, ni Godın gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganıdi. Egh ki nin danganim inigh, Godın akam inigha izir ingangarim damuam.”

¹⁰ Ezi Elaija kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangıti, ni guizbangıra gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamın, ni nan ganighan koghıva, ni gavgavir kam inighan koghıam.”

¹¹ Aning ghua migia zuima, Ame! Avir mam zuamıra aningın torimın

oto. Avir kamın aven, aning garima, hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharuim Elaija inigha Godın Nguibamın ghu. ¹² Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghın dia miaviara iti, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.” Ezi Elaija ghugha givazi, Elisa uam an gari puvati. Kamaghın amizi, Elisa bar osemi, egha uan korotiar ruarimın suiragha anebighizi, an akuar pumuningın iri, kar a uan osimtizim akakagha amizir arazim. ¹³ Elaija ghuavanadir dughiar kamın, an korotiar ruarim nguazim giri. Ezi Elisa a inigha uamategha Jordanın Fanemın ghua an miriamın tughav iti. ¹⁴ Egha a Elaijan korotiar ruarir kam inigha, Elaija faragha amizi moghin dipam misoke. Egha a dipam misozir dughiamın, a ghaze, “Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?” Ezi dipam zuamira bigha akuar pumuningın otozi, Elisa uamategha vongin ize.

¹⁵ Ezi 50plan Godın akam inigha izir gumaziba, danganir kamın ikiavira ikia, egha bizir kamın garima, Elisa a gami. Egha me ghaze, “Ia gan! God fomira Elaija ganingizir gavgavir kam, a datirighın Elisan iti.” Egha me iza a batogha, tevibar pirigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar ekiam a daningasa.

¹⁶ Egha me kamaghın Elisa miği, “Ni gan. En adarazir aven, 50plan gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godın Duam ti a inigha ghua mighsiatamın anetaki, o danganir zaritamın anetaki.”

Ezi Elisa me miği, “Marki. Ia me amadaghti me mangi a burian marki.”

¹⁷ Ezi Godın akam inigha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakhghora an azangsisı. Kamaghın amizi, Elisa mong aghumsigha, men

tivan aghuagha ghaze, “A dera, ia me amadaghti me mangi.” Ezi me 50plan gumaziba amangizi me 3plan aruebar Elaija buriava, a batozir puvati.

¹⁸ Dughiar kamın, Elisa Jerikon ikiava me mizuaima, me ua izezi, a kamaghın me miği, “Ki manmaghın ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan akam baraghan aghua.”

Elisa dipam gamizi, a deragha oto

¹⁹ Dughiar kamın, Elisa Jerikon ikiavira itima, nguibamın gumazamiziba iza kamaghın a miği, “Gumazir ekiam, ni gan, nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava, me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghın amizi, boriba ariaghiri.”

²⁰ Ezi Elisa kamaghın me miği, “Ia mangi itarir igiatam inigh, egh amangsizir tam a datigh, a inigh izi.” Ezi me Elisa mikemezi moghin ami.

²¹ Ezi Elisa a inigha ghua emimirir dipamın ghugha amangsizir kam a mikinigha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghın miği: Ki Ikiavira Itir God, ki dipar kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua gumazibar amuti, me arimighiran kogham. Egh ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam zuamiram otoghan kogham.” ²² Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragha kamaghira ikia iza datirighın iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

²³ Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu. Ezi nguibamın otarir igiar maba nguibamın azenan iza an gani, egha me kamaghın Elisa dipova ghaze, “O gumazir onarim misezim, ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni danganir kam gitagh.”

²⁴ Ezi Elisa ragha mighigha men gara ghaze, “Ki guizbangira miği, Ikiavira Itir God ia gasighasigham.” Ezi asizir bean amebar pumuning zuamira ruarimın azenan iza, otarir kabar tongın otarir 42plan

misogha, tintinibar men mikarziba abiaghariki.

²⁵ Ezi Elisa danganir kam ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

¹ Dughiar kamın, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapın otarım Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike.

² Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balın marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke.

³ Egha Nebatin otarım Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

⁴ Dughiar kamın, kantri Moapın Atrivim Mesa sipsipın aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipın apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipın apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi.

⁵ Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamın apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati.

⁶ Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa.

⁷ Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, “Moapın Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?”

Ezi Jehosafat kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamın gin mangasa iti. Ezi

nan midorozir gumaziba ko hoziabannın akurvaghasa iti. ⁸ Egh e tuavir manamin mangam?”

Ezi Joram kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E Idomin kantrin gumazamiziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham.”

⁹ Kamaghın, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Joram kamaghın migei, “Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati.”

¹¹ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghın Atrivim Joramın azai, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghın damuam.”

Ezi Atrivim Joramın gumazir dapanir mam, kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Safatin otarım Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike.”

¹² Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, “Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim.” Ezi atrivir 3plan kaba Elisaganasa ghue.

¹³ Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi.”

Ezi Atrivim Joram kamaghın an ikaragha ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapın atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagha izi.”

¹⁴ Ezi Elisa kamaghın Joram migei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim. A zurara

ikia mamaghira iti, egha gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragham. ¹⁵ Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighiabagh amitam inigh izi.” Ezi me gumazir gita misoghamim inigha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara.

¹⁶ Ezi Elisa akam akura ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar fomira emira, egha datirighin misingizir kam, mozir dipar aviribagh kuigh. ¹⁷ Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam.”

¹⁸ Elisa ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham. ¹⁹ Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba vaghvagh da inigh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, eghti me dagheba operan kogham.”

Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu. ²⁰ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa.

²¹ Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misoghasa. Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko

kantri Idomin mitaghniamin tugh misoghasa danganiba isa mizua iti. ²² Egha amimzaraghan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Israelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin tuivav ikia an gari. ²³ Egha me kamaghin dei, “Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam.”

²⁴ Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuagharigha, ²⁵ men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinizi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam. Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekiar kam ekiarugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui.

²⁶ Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghuburaki. ²⁷ Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moapian asem

ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamın ganigha bar atiatingi.* Egha me midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4

Elisa amuir odiarimın akura

¹ Dughiar mamın Godın akam inigha izir gumazibar okoruamın mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimın iti. Egha a kamaghın Elisan diava arai, “O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a zurara Ikiavıra Itir Godın atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagıaba ini. Ezi datırighın ki da ikarvaghamin dagıaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningın otogham.”

² Elisa akar kam baregha kamaghın amizim migei, “Ki manmaghın nın akuragham? Bizir manam nın dipenimın iti?”

Ezi amizim kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki mınner mam iti, olivin borem an iti, anarıra. Ki ua bizir igharaziba puvati.”

³ Ezi Elisa kamaghın a migei, “Ni mangı namakabar azaraghti, me uan mınner pura itiba ni daningigh. Ni mınner avırıba inigh. ⁴ Egh ni mınner kaba inigh uan dipenimın aven mangı, egh tiam asaragh. Datırighın ni uan otarimning ko borer nın mınner kamın itim isi, mınner kabagh ingegh. Ni minetam gingeghti a izıvaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghıra damuvıra mangıti, mınner kaba bar izefegh.”

⁵ Ezi amizim akar kam baregha gıvagha ghua, uan namakaba da mineba inigha, uan dipenimın ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimın

aven ghugha tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a bagha izıma, a borem mınner kabagh ingavıra iti. ⁶ Amizim borem minebagh ingegha gıvagha, kamaghın uan otarir mam migei, “Ni mınner igharazim inigh izi.”

Ezi otarim ghaze, “Amebam, mineba bar izefe.” Egha dughiar kamra, borem ua amizimın mınemın otivir puvati. A kamaghıra tu.

⁷ Ezi amizim ghua kamaghın Godın akam inigha izir gumazim Elisa migei, “Ki mınner kaba bar borem dagh ingegha gıfa.”

Ezi Elisa kamaghın a migei, “Ni mangı borer kaba amadagh, egh dagıaba inigh. Egh ni uan pam inizir dagıaba ikaragham. Eghtı dagıar naba ikiam, kar ni uan otarimning ko ia daghebagh ivezam.”

Elisa Sunemın nguibar ekiamın amizimın otarim gamizi, a ua dikafi

⁸ Dughiar mamın Elisa Sunemın nguibamın ghu. Amizir mam nguibar kamın ikia, egha dagıar avırıba iti. Egha uan dipenimın daghetam amasa Elisan azangsısi. Ezi Elisa zurara Sunemın izir dughıabar an amizir kamın dipenimın apiaghirava api.

⁹ Egha dughiar mamın amizir kam kamaghın uan pam migei, “Ni gan, gumazir kam zurara iza e koma api, ki fo, a Godın akam inigha izir gumazim, egha a God baghavıra itir gumazimra. ¹⁰ Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pın itimın daguraguir danganitam akırigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamın tam, danganir kamın dar arigham. Eghtı gumazir kam izamin dughiamın, a danganir kamın ikiam.” Egha aning a bagha danganir kam akiri.

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha migeir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnisi, Israelia ti kamaghın nighnisi, Moapian asem men ataram, kamaghın me atiati. Ezi fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghın atiati, Ikiavıra Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizi a Israelian damazimın oto. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimın arazir kamın osemegha midorozim ataki.

11 Ezi dughiar mamın Elisa ua Sunemın izegha, danganir kamın ghuavanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughsi. 12 An avughsa ikia kamaghın uan ingangarir gumazim Gehasi miġei, “Ni magiri na bagh Sunemın amizir kamın ganigh, egh a mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guamın tu.

13 Ezi Elisa Gehasi miġia ghaze, “Ni kamaghın amizimın azaragh, ‘Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimın azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghın ifongez, o?”

Ezi Gehasi ghua amizir kamın azarazi, amizim kamaghın a miġei, “Ki uan adarazir tongin iti, egha bizitamın otevezir puvati.”

14 Ezi Elisa kamaghın Gehasin azara, “E bizir aghuir manatamın amizir kamın arazir aghuim ikaragham?”

Ezi Gehasi ghaze, “Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati.”

15 Ezi Elisa Gehasi miġia ghaze, “Ni amizim mikemeghti, a izi.” Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamın tughav iti.

16 Ezi Elisa amizim miġia ghaze, “Azenir munamın dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningin a firagham.”

Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki.” 17 Ezi ġin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghira, azenir munamın, dughiar kamra an otarim bate.

18 Azenir mabar ġin otarim ekevegħa, uan afeziam bagħa azenibar għu. Kar witbar għorir dugħiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko

witın azenimın iti. 19 Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghın uan afeziamın diava arai, “Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira iti! Iiii!”

Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam miġia ghaze, “Ni otarim kam inigh an amebam bagħ mangi.” 20 Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagħa għu. Ezi otarim amebamın apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimın tu, egha an areme. 21 Ezi amebam otarimın kuam inigha dipenimın pin ghuanaga Elisan danganimın aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghughā tiam asara.

22 Egha a uan pamın diazi, a izima a kamaghın a miġei, “Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagħ donki inigh izi. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamın ganigh, egh uamategh izam.”

23 Ezi an pam ghaze, “Manmagħ amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin dugħiam o iakinir igiamın dugħiar ekiam mizuamam, o?”

Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragħam.”

24 Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghın ingangarir gumazim miġei, “E mangamin dugħiamın, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.”

25 Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim Elisan ganasa Karmelin Miġhsiamın għu.* Aning sagħon ikiavira itima, Elisa aningın gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi miġei, “Ni munagh gan, Sunemın amizir kam izi. 26 Ni ivegh a bagħ mangiva an azaragh fogħ, a

4:16: Jenesis 18:14; 2 Atriviba 4:28

* 4:25: Karmelin Miġhsiam mong 40 kilomitan, Sunemın nguibar ekiamın sagħon iti.

uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?"

Ezi Gehasi ghua amizimın azarazi, amizim kamaghın an akam ikaragha ghaze, "E deraghavıra iti." ²⁷ Amizim iza miğhsiamın Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningın suira. Ezi Gehasi amizimın garima, a kamaghın amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa.

Ezi Elisa kamaghın Gehasi miğei, "Anetakigh. Ki fo, an osimtızir bar ekiam iti. Ezi Ikiavıra Itir God an osimtızim nan modogha an gun na mikemezir puvati."

²⁸ Ezi amizim ghaze, "Gumazir ekiam, kar nin miğirigiamın God borir kam na ganıngi. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni miğia ghaze, ni na gifaran marki."

²⁹ Elisa akar kam baregħa, kamaghın Gehasi miğei, "Ni deraghvıra uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimın an suiragh, egh zuamıra Sunemın nguibamın mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a danıngan marki. Egħti gumazitam dughiam ni danıngti, ni an akam ikaraghan marki. Ni amizir kamın dipenimra mangi, egh fidizim otarir kamın guam gisın datigh."

³⁰ Ezi otarimın amebam kamaghın garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghın miğei, "Ikiavıra Itir Godın ziamın, ki guizbangıra miğei, ki ni ategħ uabıra mangan kogħam." Kamaghın amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategħa Sunemın għu.

³¹ Ezi Gehasi faragħa ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimın guam gati, ezi a tong mozorogħa amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategħa zui. A tuavimın aning batozir dughiamın, a kamaghın Elisa miğei, "Ni mikemezi mogħın ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati."

³² Egha me ghua dipenimın otivigha, Elisa uan danganimın tiar akamın ghugħa, otarir kamın kuamın garima a dakozim girighav iti. ³³ Egha an aven ghugħa tiam

asaragħa, Ikiavıra Itir God ko miğei.

³⁴ Egha a dakozim gisın għuavan-abogħa otarimın kuam gisın fuagħa, uan akam isa otarimın kuamın akam gatigha, uan damazimning an damazimningın porogħa, uan dafarimning isa an dafarimning gisın ati. Elisa kamaghın amuavıra itima, otarimın mikarzim ua fei. ³⁵ Ezi Elisa dakozim ategħa mong uan danganimın aven arui. Egha ua ghua otarim gisın avıra. Ezi otarim 7plan dughıabar asigha uan damazimning kui.

³⁶ Ezi Elisa Gehasin diagħa kamaghın a miğei, "Ni mangi otarimın amebam mikemegħti a izi."

Ezi Gehasi kamaghın amizi, amizir kam anaga akuir danganimın aven għu. Ezi Elisa a miğei, "Ni uan otarim inigh." ³⁷ Egha amizim Elisan dagarimningın boroghıra irigha, dapanim aviragħa nguazim mituagħa, ziar ekiam Elisa ganıdi. Egha gın dikavigha uan otarim inigha għu.

Elisa diparsızim gamizi, a dera

³⁸ Dagħeba puvatizir dughıar kurar mam, Israelın nguazim bato. Ezi dughıar kamın Elisa uamategħa ghua Gilgalın nguibamın iti. Dughıar mamın, Godın akam inigha izir gumazibar okoruamın, gumazir maba iza a da niğhnıziba isi. Me apiagħa an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghın a miğei, "Ni mınner ekiam inigh izıva Godın akam inigha izir gumaziba bagħ diparsızim damu."

³⁹ Ezi Godın akam inigha izir gumazir mam diparsızir tam damuasa ghua, zuravarıba buri. Egha a ruarimın itir sevıbar mın garir bizıbar gara ghaze, ka ti dagħer aghuıba. Kamaghın amizi, a sevır ovızir avırıba inigha, uan inim garıghızı an inim bar izıfa. Egha a da inigha iza dar ghoregħa mınem gagħui. Ezi gumazıba deragħa sevır ovızıbagħ fozir puvati. ⁴⁰ Diparsızim isigha gıvazi, Godın akam inigha izir gumazıba

damasa me da isa itaribagh arisi. Ezi me apir dughiamin, diparsizim men akabav sosi, ezi me kamaghin Elisan dei, “O Godin akam inigha izir gumazim, diparsizir kam bar puvira misosi. Ezi e daman ibura. E ti arimighiregham.”

⁴¹ Ezi Elisa plauan me witin ingarizir taba inigh izasa me migei. Me da inigha izezima, Elisa da minem mikinigha, kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsizim uam a isi itaribar arikigh, eghti Godin akam inigha izir gumaziba damam.” Ezi me apima, diparsizim datirighin ua men akabav sozир puvati.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganidi

⁴² Ezi dughiar mamın gın, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramin dughiam. Gumazir kam uan azenimın, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretin rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatizir maba sara inigha uan mitarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha izir gumazibar aningti, me dar ami.”

⁴³ Ezi an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avirasemezir puvati, Dagher kaba manmaghira 100plan akam inigha izir gumazir kabar tughatigham.”

Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, me damiti, dagher naba ikiavira ikiam. Kamaghin amizi, ni dagheba isi gumazibar anighti, me dar ami.” ⁴⁴ Ezi ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh aningizi, me da api. Egha Ikiavira Itir God mikemezi moghira, me amegha izivazi, dagher naba ikiavira iti.

5

Namanin lepan arimariam gifa

5:1: Luk 4:27

¹ Naman, a Sirian midorozir gumazibar dapanir ekiam. Namanin dafarimin, Ikiavira Itir God, Sirian midorozir gumazibar akurazi, me apaniba dikabini, kamaghin amizi, Sirian atrivim bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Naman a midorozir gumazir bar aghuim, egha a lepan arimariam iti.

² Dughiar mamın Sirian midorozir gumaziba ghua Israelia misogha, guivir igiar mamın suiragha a sara ghu. Ezi guivir igiar kam, a Namanin amuimın ingangarir amizimın iti.

³ Dughiar mamın gın, Israelian guivir igiar kam kamaghin Namanin amuim migei, “Nin pam Godin akam inigha izir gumazir Samarian itir kam bagh mangigh, ti deragham. Godin akam inigha izir gumazir kam an arimariam akirighti, a ua deragham.”

⁴ Naman akar kam baregha, atrivim bagha ghua, guivir igiar kamın akamın gun a mikeme. ⁵ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni mangi! Ki Israelian atrivim bagh akinafaritam osirigh, ni danighti ni a inigh mangi a daningigh.”

Egha atrivim akinafarim osirigha Naman ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan daghaba ko 60 kilogrem gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara inigha, dikavigha Samarian ghu.

⁶ Egha Naman Sirian atrivim da akinafarir kam inigha ghua, Israelian atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin migei: “Akinafarir kam, nan gumazir dapanim Naman ki a bagh ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighti, a ua deraghasa ki ifonge.”

⁷ Ezi Israelian atrivim akinafarir kamın ganigha uan navir osimtizim akakagha uan korotiam abiki. Egha a kamaghin migei, “Amei! Sirian atrivim tizim bagha kamaghin na bagh akam amada, ki mangi gumazir kamın arimariam akirigham? A ti ghaze, ki God, ki gumazim damighti a deragh ikiamin gavgavim iti, a? O ki

gumazim damighti, an aremeghamin gavgavim iti, a? Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri.”

8 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osimtizim ikia, uan korotiam abiki. Kamaghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, “Ni manmaghsua navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam guizbangira Israelin iti.” 9 Kamaghin amizi, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara ghua Elisan dipenimin tiar akamin oto.

10 Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimin azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, “Ni mangi 7plan dughiabar Jordanin Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.”

11 Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kam in a na damighti, ki ua deragham. Ezi puvati. 12 A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham.” Naman kamaghin migia, egha bar aningaghegha ghu.

13 Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam inigha izir gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.”

14 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan dughiabar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar givazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min oto.

15 Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan guamin tugh a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam ua nguazir kam in nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni na dama a inigh.”

16 Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham.” Ezi Naman bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua.

17 Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamangatighti, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkinging datighti, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam. 18 Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kam in marvir guamin boroghin

teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi.”

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin, ²⁰ Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham.”

²¹ Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?”

²² Ezi Gehasi ghaze, “Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazimning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan begham ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning bagh dar aningh.”

²³ Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, “Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh.” A mighighavira da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganingi, ezi aning da atera Gehasin faragha zui.

²⁴ Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman

bagha aning amada. ²⁵ Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisan damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, “Gehasi, ni managh ghugha izi?”

Ezi Gehasi ghaze, “Gumazir ekiam, ki danganitam in ghuzir puvati.”

²⁶ Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiam puvati. Arazir kam derazir puvati. ²⁷ Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi, lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam.”

Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariam ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizi, a ua dipamin azenan oto

¹ Dughiar kam in, Elisa Godin akam inigha izir gumazir okoruamin gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, “En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati. ² Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vamiram okam. Egh e uari bagh dipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram.”

Ezi Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghin damu.”

³ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, “Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge.”

Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.”

⁴ Egha a me ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira teme

oti. ⁵ Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mamın sobiav zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghın dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimın sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.”

⁶ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghın an azara, “Sobiam managhıra iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimın Elisan aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghın dipam mikini, ezi sobiam uam anabo.

⁷ Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighın sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian midorozir gumazibar tifa

⁸ Dughiar mamın, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimın ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham.

⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gıfo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamın boroghın mangan marki. Me an boroghın mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham.

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghın ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamın otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomıra iti. Kamaghın amizi, me danganir kamın ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi.

¹¹ Ezi Sirian atrivim bizir kam bangın nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara

pamtemın kamaghın me migei, “Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimın akurvasi?”

¹² Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimın iki mikimti, Elisa fogham.”

¹³ Ezi atrivim kamaghın gumazir dapanibav gei, “Ia mangi fogh, Elisa danganir manamın iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh.” Ezi me ghua kamaghın fo, Elisa Dotanın nguibar ekiamin iti.

¹⁴ Kamaghın amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanın ghue. Me ghua dimagarimın otivigha nguibam koro.

¹⁵ Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimın azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gıfa. Egha a ghua kamaghın Elisa migei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gıfa. E manmaghın damuam?”

¹⁶ Ezi Elisa kamaghın a migei, “Ni atiatingan marki. Me guizbangıra midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafıra.”

¹⁷ Ezi Elisa kamaghın God ko migia ghaze, “O Ikiavıra Itir God, ni gumazir kamın damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika.” Ezi Ikiavıra Itir God ingangarir gumazir kamın damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizıfa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimın mirara gari.

¹⁸ Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ki kamaghsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham." Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi.

¹⁹ Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin migei, "Ia ti onгани. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekia ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam." Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu.

²⁰ Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan." Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.

²¹ Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisan azara, "Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?"

²² Ezi Elisa ghaze, "Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghin amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam." ²³ Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kam, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samar-ian nguibar ekiam ekiaru

²⁴ Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa. ²⁵ Ezi dughiar kam, Samarian nguibar ekiam

dagheba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugha itima, Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamin aven izasa ibura. Kamaghin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamaghin a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 grem, kuarazir bunbamin buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam.

²⁶ Dughiar mam, Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghin an dei, "O nan atrivim, ni en akuragh!"

²⁷ Ezi atrivim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki ua manmaghin ian akuragham? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham."

²⁸ Egha atrivim an azara, "Ki manmaghin nin akuraghasa ni ifonge?"

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, "Ga amizir kamning, kamaghin akam akiri, nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar igharazimin, ga an otarim amam.

²⁹ Kamaghin amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha amimzaraghan, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogha gifa."

³⁰ Kamaghin amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan korotiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira itima, gumazamiziba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan korotiar azenan itimin aven aneru. ³¹ Egha atrivim ghaze, "Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God uabi na misueghti ki aremegham."

³² Atrivim kamaghin migia, Elisa misueghti an aremeghasa gumazir mam amadazi, a ghu. Ezi dughiar kam, Elisa uan dipenimin itima,

Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, "En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamin dughamin, ia pamtemin tiam asaragh anepirighti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kam in gin izi."

³³ Elisa miaviara itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin Elisa miagei,* "Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvaghsi bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham."

7

¹ Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam."

² Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam bareghe, kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham."

Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam miagei, "Bar guizbangira, ni bizir kam in ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham."

Sirian midorozir gumaziba are

³ Ezi aruer kam in 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, "E tizimsua puram apiav ikia

ovevem mizuai? ⁴ E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti."

⁵ Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati. ⁶⁻⁷ Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar areghe gifa. Guaratizir kam in, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, "Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi." Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati.

⁸ Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mam in aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mam in da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi. ⁹ Egha gin me uarira uariv gia ghaze, "E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh

* **6:33:** Hibrun akamin akar otevir kam, atrivim, vezin kam in puvati. Ezi me kamaghin nighnisi, atrivim migirigiar kam in Elisa gami.

e mangi gumamazibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka.”

¹⁰ Egha me dimagarimra ua Samaritan ghugha nguibar ekiamin tiar akamin garir gumazibar dia ghaze, “E Sirian midorozir gumazibar danganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiatoba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti.”

¹¹ Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin dipenim mangasa gumamazibabar dei.

¹² Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.”

¹³ Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti, e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.”*

¹⁴ Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa gumazir kabagh aningi,

egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato.

¹⁵ Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme.

¹⁶ Ezi Samaritan gumamaziziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogrem bali givesi.

¹⁷ Atrivimin akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamin tiar akar ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamin boroghira tughav itima, gumamaziziba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir danganimin ghue. Gumamazizir avirim ivemara tiar akamin azenan ghua, anakunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangin oto.

¹⁸ Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, “Aruem gurumin kamaghira ganti, gumamaziziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam.”

¹⁹ Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba daghar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.”

* **7:13:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam miġia ghaze, “Bar guizbangira, ni bizir kamın ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.”²⁰ Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamin tiar akamin tughav iti. Ezi gumamaziziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anakunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme.

8

Sunemin nguibar ekiamin amizim, ua Israelin ize

¹ Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, “Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar ekiamin dughiam en nguazimin otivam, eghti gumamaziziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimin mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham.”² Ezi amizir kam Elisan akamin gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba gifa.³ Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa atrivimin azangasa ghu.

⁴ Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi miġia ghaze, “Ga uaning, ni mirakelin ekiar Elisa amizibar na geghanasa ki ifonge.”

⁵ Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim geghari. Egha an egharavira itima, amizir kam ua uan biziba iniasa atrivimin azangsiġhasa izav oto. Ezi Gehasi amizir kamın ganigha, kamaghin atrivim miġei, “Atrivim, ni gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizi a ua dikafi.”

⁶ Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagha amizir kamın azai, ezi amizim a geghari. Egha gin atrivim uan gumazir dapanir mamın diazi a izima, a kamaghin a miġei, “Ni amizir kamın akuraghti, a uan biziba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan an akuraghti, a dagher azenibar otivizibar dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimin itima, an azenimin otivizir dagheba.”

Sirian Atrivim Benhadat areme

⁷ Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusin ghu. Ezi dughiar kamın Sirian Atrivim Benhadat, arimariam iti. Ezi me kamaghin atrivim miġei, “Godın akam inigha izir gumazir kam Elisa, a datirighin Damaskusin iza kagh iti.”

⁸ Ezi atrivim uan gumazir dapanir mam Hasael kamaghin a miġei, “Ni dikavigh bizir aghuitam Godın akam inigha izir gumazim daningisi a inigh mangi an ganigh. Egh ni a mikemeghti, a kamaghin Ikiavira Itir Godın azaragh, nan arimariam givagham, o puvatigham.”

⁹ Kamaghin amizi, Hasael bizir bar aghuir me Damaskusin ingariziba ini. Ezi 40plan kamelba da ateram. Egha ada isa kamelbagh arigha Elisa bagha ghu. A ghua otogha kamaghin Elisan miġei, “Gumazir Ekiam, Sirian Atrivim Benhadat, a nin otarimin min iti, a uan arimariam bagh nin azangasa na amada, an arimariam givagham, o puvatigham?”

¹⁰ Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni mangi kamaghin atrivim mikemegh, an arimariam givagham. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nan aka, bar guizbangira an aremegham.”¹¹ Elisa akar kam gamigha givagha, dughiar ruarim puv Hasaelin gara ghuavira itima, Hasael aghumsigha nighnizir aviribagh ami. Ezi Elisa azi.

¹² Ezi Hasael kamaghin an azai, “Nan gumazir ekiam, ni tizim bagh azi?”

Ezi Elisa kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fo, ni gin arazir kurar aviribar Israelian gumazamizibar amuam. Ni uan midorozir gumaziba ko, men divazir gavgavibagh asighasigh, egh dar apongti da isiam. Egh ia Israelian gumazir igiabav soghti me arighiram. Egh ia borir muziariba, nguazimin me apisti me arighiram. Egh ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia midorozir sababa inigh men naviba ofiram. Kamaghin amizi, ki azi.”

¹³ Ezi Hasael akar kam baregha, kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ki pura gumazir kinim. Ki manmaghin bizir ekiar kam damuam?” Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin nan akagha gifa, ni Sirian atrivimin otivam.”

¹⁴ Aning mikemegha givagha, Hasael ua Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezi atrivim an azara, “Elisa manmaghira ni mikeme?”

Ezi Hasael ghaze, “Elisa ghaze, bar guizbangira nin arimariam givaghti, ni ua deragham.” ¹⁵ Egha amimzaraghan Hasael atrivim misueghti an aremeghasa nighnisi. Kamaghin amizi, a inim inigha, dipam garugha a inigha ghua, atrivimin guam avara. Egha mighigha an suirazi, atrivim aminim isava avegha, areme. Ezi gin Hasael an danganim inigha uabi Sirian atrivimin oto.

Israelin kantri ko kantrin Judan eghaghanim ghua Israelin kantri ikuvizir dughiamin tu

(Sapta 8:16--17:41)

*Jehoram Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 21:1-20)*

¹⁶ Ahapin otarim Joram, 5plan azenibar Israelian atrivimin iti, ezi Jehosafatin otarim Jehoram, a uan afeziamin danganim inigha, Judabar atrivimin oto. ¹⁷ A 32plan azeniba

ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. ¹⁸ A Israelian Atrivim Ahapin guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kam in Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.*

²⁰ Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me gativagha men gari. ²¹ Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoram in midorozir gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misogha Idomian gumaziba adugha zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue. ²² Kamaghin amizi, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kam in, Lipnan gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

²³ Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborim,

Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti. ²⁴ Ezi gın Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam inigha Devitın Nguibar Ekiamın ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimın anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimın oto.

Ahasia Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 22:1-6)

²⁵ Ahapın otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimın itima, Jehoramın otarim Ahasia, Judabar atrivimın oto. ²⁶ Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimın oto. Egha azenir vamıran Jerusalemın atrivimın ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim. ²⁷ Ahasian amebam Ahapın ikızimın ize, kamaghın amizi, a Ahapın ikızimın arazir kurabar gın ghua, arazir kuraba Ikiavıra Itir Godın damazimın dagh ami, mati Ahapın ikızim amizi mokın.

²⁸ Dughiar mamın, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi. Me Gileatın Distrighın, Ramotın nguibar ekiamın boroghıra uariv sosi. Ezi Sirian mıdorozir gumaziba Joram bırazi, a bar ikufi. ²⁹ Ezi Joram mıdorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamın ikia, ua deraghasa mızua iti. A Jesrilin ikiavıra itima Atrivim Ahasia an ganasa ghua.

9

God Jehu amisevezi, a Israelian atrivimın oto

¹ Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamın itima, Godın akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamın tongın, gumazir igiar mamın diazi a ize. Ezi a kamaghın a mıgei, “Nı deraghvıra uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatın Distrighın itir nguibar ekiam

Ramotın mangi. ² Egh nı Ramotın otogh, mangi Jehosafatin otarim Jehu batogh,* a Nimsin igiavotarim. Eghti a uan namakaba ko ikiti, nı a inigh danganir mogomer tamın aven mangi. ³ Egh borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingegh kamaghın a mikim, ‘Ikiavıra Itir God, Israelian atrivimın ikiasa nı amisefe.’ Nı bizir kam damigh gıvagh, egh tiar akam kuigh zuamıram ari mangıgh.”

⁴ Elisa mikemegha gıvazi, Godın akam inigha izir gumazir igiar kam dikavigha Ramotın nguibar ekiamın ghua. ⁵ Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia mıdorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko mıgei. Egha a Jehu mıgia ghaze, “Gumazir ekiam, ki akar mam nın iti.”

Ezi Jehu an azara, “En tinara, nı akam an iti?”

Ezi Godın akam inigha izir gumazim kamaghın a mıgei, “Nırara, ki akam nın iti.”

⁶ Ezi Jehu dikavigha dipenimın aven ghuzi, Godın akam inigha izir gumazim an gın ghua olivin borem inigha Jehun dapanim gınga kamaghın a mıgei, “Ikiavıra Itir God, a Israelian God, kamaghın mıgei, ‘Ki datirighın Israelian atrivimın ikiasa nı amisefe. Eghti nı nan gumazamiziba Israelia, me gativagh men ganam. ⁷ Egh nı Ahapın ikızim misoghırarıkigh, kar atrivir nı fomıra an ingangarir gumazir dapanimın ikezim. Eghti ki arazir kamın, Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba ikarvagh. Kar fomıra nan akam inigha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghırezir amizim. ⁸ Eghti ki Ahapın adarazi bar me gasighasıgham. Bar guızbangıra, Israelian tongın otivir Ahapın ikızimın gumaziba, ki bar moghıra me agıvagh, gumazir igiaba ko aruaba sara. ⁹ Ki bar

* **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimın ikezir gumazir kam Jehosafat puvati. Atrivim Jehosafatin eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3ın iti. Jehosafat, a gumazir igharazim. **9:6:** 1 Atriviba 19:16

fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim Basan ikizim gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham. ¹⁰ Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghram an kuam amam.” Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamın gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu.

¹¹ Ezi Jehu ua atrivimin gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, “Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?”

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami.”

¹² Ezi me kamaghin a migei, “Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki.”

Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, “Gumazir kam iza kamaghin na migei, ‘Tkiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimin iki-asa na misevegha gifa.’” ¹³ Gumazir dapaniba akar kam baregha, zuamira uan korotiar ruariba suegha dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, “Jehu atrivimin otogha gifa.”

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

¹⁴⁻¹⁵ Jehu, a Jehosafatin otarim, egha Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, egha Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimin otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimin aven osimtizer ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi

datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikiman marki.” ¹⁶ Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramın arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamın, Judan Atrivim Ahasia, Joramın ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.

¹⁷ Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, “Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi.”

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamın akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, “Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, ‘Biziba bar ti ian deraz, o puvati?’”

¹⁸ Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati.”

¹⁹ Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, “Atrivim kamaghin

foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu a miġia ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en ġin izi.”

²⁰ Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganim gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagha izi.”

²¹ Ezi Atrivim Joram ghaze, “Ni na bagh karis akir.” Ezi me anekirigha ġivazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato.

²² Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, “Biziba bar ti nin deraz, o puvati?”

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Da manmaghin deragham? Nin amebam Jesebel asebar ġin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui.”

²³ Joram, Jehun akar kam baregha, zuamira uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!” ²⁴ Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joram akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme.

²⁵ Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar miġei, “Ni Joram kiam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joram afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar

kamin, ga uan karisning inigha Ahapin ġin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme. ²⁶ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin ġin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.’”

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar miġei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joram kiam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anekunigh.”

Judan Atrivim Ahasia areme

²⁷ Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joram garima, an aremegha ġivazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav ġia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamin ghuvanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha ġin areme. ²⁸ Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kiam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalem ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa.

²⁹ Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

³⁰ Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha ġivagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamin ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari. ³¹ Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia

ghaze, “O Simri,[†] ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?”

³² Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.

³³ Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.

³⁴ Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mam in guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.” ³⁵ Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.

³⁶ Egha me ua ghuegha bizir kam in gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otuzir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ‘Jesebel aremeghamin dughiam, a fiaba izi Jesrilin nguibar ekiam in an kuam amam. ³⁷ Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, a fiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?”

10

Me Ahapin ikizim misoghezi, me bar ariaghire

¹ Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiam in iti.* Men dibobonim, 70 in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze, ²⁻³ “Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gav-gavim avinizir nguibar ekiam in iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir kaba iniamimin, ia Ahapin ovavir boribar tongin, gumazir bar aghuitam atrivimin ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh misogh.”

⁴ Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar atigha ghaze, “Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti e manmaghin anebiragham? E bar ibura.”

⁵ Kamaghin amizi, gumazir atrivimin dipenimin garim ko nguibar ekiam in gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapin ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghin akam amada, “E nin ingangarir gumaziba, e nin ifongiamin gin mangasa. E gumazitam amiseveghti an atrivimin otoghan kogham. Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram a damu.”

⁶ Ezi Jehu uam akinafarir igharazim osirigha kamaghin gumazir kabav gei, “Ia nan gin mangi egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapin ovavir borir otaribav sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh gurumin kamaghira garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilin izi.” Dughiar kabar, Ahapin ovavir borir

[†] **9:31:** Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimin ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20 in gan. **9:36:** 1 Atriviba 21:23 * **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamin akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiam in migei.

otarir 70plan kaba, me gumazir aru-
aba ko Samarian nguibar ekiamin
iti, ezi gumazir aruar kaba zurara
men sure gami. ⁷Egha gumazir aruar
kaba Jehu da akinafarim inigha,
Ahapin ovavir borir otarir 70plan
kaba bar me misoghezi me ariaghire.
Me men firibar ghoregha, men
dapaniba isa akirabagh aghuigha
Jehu bagha da amangi.

⁸ Ezi Jehu kamaghin oraki, me
Ahapin ovavir borir otaribar dapani-
bar akua izegha gifa, ezi a kamaghin
me migei, “Ia dapanir kaba inigh,
nguibar ekiamin tiar akar ekiamin,
da isi pozir pumuning mikinigh, egh
da ateghti, da mamaghira iki mangi
gurum mizaraghan tugh.”

⁹ Egha amimzaraghan, Jehu
dikavigha nguibar ekiamin tiar
akamin ghugha dapanir kabar
gari. Gumazamizir avirim danganir
kamin iti, ezi Jehu tugh kamaghin
me migei, “Ki uabi uan gumazir
ekiam Atrivim Joram abiraghasa
nighnisi. Egha ki a misoghezi an
areme. Egha ki fo, ia gumazir kam
misoghezi an aremezir puvati. Ezi
tinara gumazir kabav soghezi, me
ariaghire? E fozir puvati. ¹⁰ Ezi
bizir kam kamaghin en aka, akar
Ikiavira Itir God fomira isa Ahapin
ikizim ganingiziba, da bar guizin
otivaghiri. Ezi datirighin Ikiavira Itir
God, akar a uan ingangarir gumazim,
Elaijan akam garugha mikemezim,
an otogha gifa.” ¹¹ Egha gin Jehu,
Ahapin ikizir Jesrilin itir igharaziba,
ko an gumazir dapaniba, ko an
namakar aghuiba, ko an ofa gamir
gumaziba, a bar me misoghezi me
ariaghire. Jehu tav ataghizi a itir
puvati. Bar puvati.

*Jehu, Atrivim Ahasian ikizim
misoghezi, me ariaghire*

¹² Egha Jehu uan midorozir gu-
maziba ko Jesril ategha, Samarian
mangasa. A tuavir kamin ghua
danganir me kamaghin diborim,
Sipsipbar Garir Gumaziba Uari

Akuvir Danganimin oto. ¹³ Egha a
gumazir maba bativigha, kamaghin
men azara, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghin an akam
ikaragha ghaze, “E Atrivim Ahasian
adarasi. E Atrivim Joram adarazi
ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimin
ganasa Jesrilin zui.”

¹⁴ Ezi Jehu akar kam baregha, kam-
aghin uan adaraziv gei, “Ia gumazir
kabar suikigh.” Ezi me gumazir
kaba bar men suigha, me inigha ghua
mozir bar ekiam itir danganimin zui.
Egha me Ahasian adarazi bar me
misoghezi me ariaghire, ezi tav itir
puvati. Men dibobonim, 42in ghu.

*Jehu Ahapin ikizimin igharaziba
bar me misoghezi, me ariaghire*

¹⁵ Ezi Jehu uan midorozir gumaz-
iba ko danganir kam ategha ghua, tu-
avimin Rekapin otarim Jonadap bato.
Egha Jehu dughiam a ganigha, kam-
aghin a migei, “Ki nin nighnizim bar a
gifonge. Ni manmaghin ami, ki amir
biziba ni dagh akongez, o puvati?”

Ezi Jonadap kamaghin Jehu migei,
“Are, ki ni ko navir vamira iti.”

Ezi Jehu kamaghin a migei, “A
dera. Kamaghin ni uan dafarim
na daningigh, ga uan dafarimningin
suiraka.” Egha Jehu, Jonadapin da-
farimin suiragha, a gekuigha karisin
anabo.

¹⁶ Egha Jehu kamaghin a migei,
“Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira
Itir Godin gin mangasa gavgafi.”
Egha aning karisin aven aperagha
Samaritan ghu. ¹⁷ Me Samaritan
otivigha, Jehu Ahapin ikizimin
gumazir igharazir maba bar me
misoghezi me ariaghire. A bar me
agifa, ezi akar kam, Ikiavira Itir God
fomira Elaija ganingizi moghira, a
guizin oto.

*Jehu gumazamizir asem Balin
ziam feba bar me misoghezi, me
ariaghire*

¹⁸ Ezi gin Jehu Samaritan gumaza-
mizibar diazi, me iza uari akufa,

ezi a kamaghin me migei, “Fomira, Atrivim Ahap asem Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balin ziam famim, Ahapin arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham. ¹⁹ Eghti datirighin ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighin ki ofan bar ekiam asem Balin bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham.” Jehu gumazamizir asem Balin ziam febv sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami.

²⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka.” Egha me dughiar mam amisefe. ²¹ Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamin itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimin aven ghuezi, dipenim bar izifa.

²² Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghin a migei, “Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balin ziam febar aningh.” Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami.

²³ Ezi gin, Jehu ko Rekapin otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Jehu kamaghin gumazamizibav gei, “Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavira Itir Godin ziam fe tam ti e ko ikiama. E gumazamizir asem Balin ziam febara ikiam.” ²⁴ A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimin aven ghua, asem Balin bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibagh ami.

Gumazamiziba tighar izamin dughiamin, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav sevegha asem

Balin ziam fer dipenimin azenan mizuam ikiasa me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, “Ia asem Balin ziam fer gumazamiziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumazamizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham.”

²⁵ Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, “Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an arimangan marki.” Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui. ²⁶ Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro. ²⁷ Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†

²⁸ Arazir kam, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati. ²⁹⁻³⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, “Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham.” Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam

† **10:27:** Akar kam, “datirighin,” e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **10:29-30:** 1 Atriviba 12:28-30

inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe. ³¹ Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

³² Dughiar kamın Jehu atrivimın itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi. ³³ A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrihningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamın adarazir nguaziba.

³⁴ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. ³⁵ Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimın oto. ³⁶ Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimın ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimın oto (2 Eghaghaniba 22:10–23:15)

¹ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimın gumaziba bar me misoghezi me

ariaghire. ² Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramın guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an ganamim, ko aning isa danganir me daguivsiaba arizimın aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ³ Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın Atalia Judan atrivir amizimın ikiavira iti.

⁴ Ezi namba 7in azenimın Atalia amizir atrivimın itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, midorozir gumazir amizir atrivimın gariba ko, midorozir gumazir atrivimın dipenimın gariba, me bagha akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Dipenimın izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamın akar dikirizir gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka. ⁵⁻⁸ Egha Jehoiada kamaghin me migei, “E Joas damighti an atrivimın otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki fo, midorozir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamın, ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midorozir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir gumazir Sabatin dughiamın ingangarim gamiba, kar atrivimın dipenimın gari darasi, ko Surin tiar akamın garir darasi, ko midorozir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimın tiar akamın gariba, me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimın izi Joas geghuv an ganam. Midorozir gumaziba bar midorozir sababar suighiva, Ikiavira Itir Godin Dipenimın danganiba bar

da tuivigh iki, egh deraghvıram atrivim bagh gan. Eghti a dangani-tamın mangıti, mıdorozir gumaziba a ko mangı. Egh mıdorozir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghın izan marki. Eghti gumazitam roghıra izıti, me gumazir kam mısuęhti an aremegh.”*

⁹ Ezi mıdorozir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gın ghua Sabatın dughiamın, me mıdorozir gumazir ingangarım agıvagha avughsasa amir kaba, ko mıdorozir gumazir men danganiba iniamiba, bar men akua Jehoiada bagha Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın izi. ¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Devitın afuziba ko oraba, da Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inıgha mıdorozir gumazibar dapanibagh anıngi. ¹¹ Ezi mıdorozir gumaziba ghua, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın uari bagha danganiba inıgha, sautın amadaghan ikegha ghua notın amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimın boroghın tuivıghav ikia, egha mıdorozir sababa suıgha, atrivim ekiarugha bar deraghvıra gara iti. ¹² Mıdorozir gumaziba uari akırıgha mızua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, Joasın akua azenan iza, atrivıbar dapanir asuam Joasın dapanim garu. Egha Akar Dıkirızir Gavgavım itir akınafarır rıghızir mam a ganıngi. Egha me gın olivın borem Joasın dapanim gıngegha anemısevezi, an atrivimın oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha dafarıbar sogha, kamaghın dei, “Joas dughiar ruarımın atrivimın ikiam.”

¹³ Ezi Atrivir Amizim Atalia mıdorozir gumaziba ko gumazamizibar dımdiam baregha, uan dıpenim ategha Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın danganır gumazamiziba uari akua itimın ghı. ¹⁴ A ghua otogha garıma atrivır igiam, atrivıba ami moghın, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın guamın

ıtır guarır akınımın boroghın tughav iti. Egha a mıdorozir gumazıbar dapanıba ko gumazır sıghabagh ivıbar garıma, me atrivır igiamın boroghın iti. A uaghan garıma gumazamizıba bar akuegha, men marazı uaghan sıghabagh ivı. Ezi Atalia puv atara uan korotıam abıgha dıa ghaze, “İa gumazamızır kuraba. İa bar arazır kuram gamua na abınasa.”

¹⁵ Ezi Jehoiada Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın boroghın Atalia mısuęhti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghın mıdorozir gumazır dapanıbar geı, “İa Atalian sıuraghti, mıdorozir gumazıba anekıarugh a kurugh Ikiavıra Itir Godın Dıpenim avınızır dıvazımın azenan mangı. Eghti gumazıtım an gın mangıti, İa gumazır kam mısuęhti an aremegh.” ¹⁶ Ezi me Atalian sıuragha, a inıgha Godın Dıpenim ategha ghua atrivımın dıpenim avınızır dıvazır hoziaba aven zıur tıar akamın aven ghugha, a mısoğhezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizıbar akurazi, me Ikiavıra Itir Godın gırara zui (2 Eghaghanıba 23:16-21)

¹⁷ Godın ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizıbar akurvazi, me Ikiavıra Itir God ko Akar Dıkirızir Gavgavım gamua ghaze, me Ikiavıra Itir Godın gumazamizıbara ikiam. Egha a uaghan atrivım ko gumazamizıbar akurazi, me uarır tongın Akar Dıkirızir Gavgavım gamı. ¹⁸ Egha gın gumazamizıba asem Balın zıam fer dıpenimın ghua, bar a gasıghasıki. Egha me ofa gamir dakozıba ko asem Balın marvır guabagh asıghasıki. Egha me Balın ofa gamir gumazım Matan mısoğhezi an areme. Ezi Jehoiada mıdorozir gumazır maba mısevezi me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın gara a geghufı. ¹⁹ Ezi Jehoiada, mıdorozir gumazıbar dapanıba ko, mıdorozir gumazır atrivımın garıba ko, atrivımın dıpenimın garır

* **11:5-8:** Hıbrun akam vezın kabar mıgırıgıar otevir maba deragha dar mıngarıba abıghızır puvati. **11:14:** 2 Atrivıba 23:3

mīdorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenim in ghuha atrivir igiam inigha an akua atrivim in dipenim in zuima, gumamaziziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamagh in diborim, Mīdorozir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gaperā. ²⁰ Ezi gumamaziziba bar akonge. Me fo, mīdorozir gumaziba atrivim in dipenim in borogh in Atalia misoghezi an areme. Kamagh in amizi, gumamaziziba navir amirizim sara Jerusalem in apiaghav iti. ²¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivim in oto.

12

Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)

¹ Jehu Israelian atrivim in itima, an namba 7 in azenim in aven Joas Judan atrivim in oto. Egha Joas Jerusalem in ikia, 40plan azenibar atrivim in iti. Joas in amebam Sibia, a Berseban amizim. ² Ezi Joas atrivim in itir dughiam in, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamagh in amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazim in dagh ami. ³ Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumamaziziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁴ Dughiar mam in, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migha ghaze, “Ia ofa gamir gumamaziziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim in iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim in takis in dagiaba, ko dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me uan ifongiabar God ganidir dagiaba.* ⁵ Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira

dagiar gumamaziziba ia ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenim in danganitam ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me danganir ikuvizir kam akirigham.”

⁶ Ezi azenir mabar gin, kar Joas in namba 23plan azenibar an atrivim in iti, egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir puvati. ⁷ Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kamagh in me mighi, “Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenim in danganir ikuvigha itiba akiran aghua? Kamagh in, ia gumamaziziba da isir dagiabagh ativagh dar ganan marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirs i ki misivamibar aningam.” ⁸ Ezi ofa gamir gumaziba Joas in akam in amamangati, egha me ua gumamaziziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin Dipenim in bizir ikuvizibar akiram in ingangaribar ganan kogham.

⁹ Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksiar mam inigha, an asuam in torim gamigha, a isa ofa gamir dakozim in borogh in aneti. Ezi gumamaziziba iza Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazim in aven zuir dughiam in, me boksiar kam in garima, an ofa gamir dakozim in agharir guivim in amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenim in tiar akam in gariba, me gumamaziziba inigha izir dagiaba isa boksiar kam gazui. ¹⁰ Egha ofa gamir gumaziba garima, boksiam izivasava amima, me gumazir atrivim in akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarim gaghua da inigha ghua da medi. ¹¹⁻¹² Me da menegha givagha, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takis in dagiabagh foghsi, ni Ua Me Ini 30:11-16 in gan. Egh ni akar dikirizim in dagiabagh foghsi, ni Ofa Gami 27:1-7 in gan.

gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramin dagiabagh ivesi. Ezi ingangarir kamın akurvazir bizir manaba iti, me uaghan dagh ivesi. ¹³⁻¹⁴ Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godın Dipenimın iniziba, da ingangarir vamira iti, kar Ikiavira Itir Godın Dipenim akıramin dagiaba. Kamaghın amizi, me dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir me silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven, ingaramin bizir igharazir me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan kogham. ¹⁵ Gumazir ingangarimın gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba dagiar kaba bagha men azangsızir puvati, me manmaghira dagiar kabagh ami. ¹⁶ Ezi dagiar gumazamiziba osımtızim agevir ofa bagha anıdiba, ko dagiar arazir kuraba gın amadir ofaba bagha anıdiba, me da isa Ikiavira Itir Godın Dipenimın itir boksiam gazuir puvati. Me da isa Godın ofa gamir gumazibagh anidi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

¹⁷ Atrivim Joas Ikiavira Itir Godın Dipenim akırasa gumazibav sevegha gıfa, ezi gın, Sirian Atrivim Hasael uan midorozir gumaziba ko, iza Getın nguibar ekiam koro. Me Getia abıragha gıvagha, egha ragha Jerusalemia ko misoghasa ghue. ¹⁸ Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoghan aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasın inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasın ifongiamın gın ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira Itir God ganıgi. Ezi datırıghın Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godın

Dipenim ko atrivimın dipenimın dagiaba modir danganimın itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha gıvagha, Jerusalem ategha ghu.

¹⁹ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akınafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁰⁻²¹ Dughiar mamın, Joasın ingangarir gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa akam akıri. Ezi men mamning, Simeatın otarim Josakar, ko Somerin otarim Jehosabat, aning tuavimın itir dipenir mamın a misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamın otozim. Dipenir kam, me fomira Jerusalemın boroghın nguazibagh kua da isa Jerusalemın danganir ira ghuezibav kira da apemezir danganimın iti. Kamaghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitın Nguibar Ekiamın ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimın oto.

13

Joahas Israelian atrivimın oto

¹ Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimın itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimın oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamın atrivimın iti. ² Nebatın otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghın, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godın damazimın a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datırıghın arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghızir puvati. Bar puvati. ³ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God puvira Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar avırıbar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gın Hasaelın otarim Benhadat, Sirian atrivimın oto. Ezi

Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabinasava ami. ⁴ Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin dimdiam baraki. ⁵ Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa gumazir mam amisefe, ezi gumazir kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi, Israelia fomira deragha ikezi moghin, datirighin men nguibabar dabirabim ua dera. ⁶ Egha me arazir kurar kam ataghizir puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me dagh ami. Me datirighin arazir kurar kabagh amuavira iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian itim, me a batoghezir puvati.

⁷ Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me gamua, me dikabira me gamima me nguazir minemniamin min otifi. Kamaghin amizi, dughiar kam, Joahas midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia datirighin 50plan midorozir gumazir hoziabagh apia misozibara iti. Egha me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan midorozir gumazir igharaziba iti.

⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir kam, ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. ⁹ Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoas Israelian atrivimin oto

¹⁰ Joas 37plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Joahasin otarim Jehoas, a Israelian atrivimin oto. Egha

16plan azenibar atrivim ikia, Samarian nguibar ekiamin iti. ¹¹ Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomira arazir kuram gamizi moghin Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ezi datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir kurar kamaghira garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati. ¹² Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kam, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir dughiamin, amizir bizir gavgavibagh eghari. ¹³ Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi Jehoasin otarim Jeroboamin igharazim an danganim inigha atrivimin oto.

Elisa areme

¹⁴ Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin, Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an apangkuvigha azia a migia ghaze, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.”

¹⁵ Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi barir pim inigh izi.” Ezi Jehoas ghua a inigha izi.

¹⁶ Egha Elisa a migia ghaze, “Ni barir pim inigh a gekuigh asisivira gan.” Ezi atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarim isa atrivimin dafarim gisin ati.

¹⁷ Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei, “Ni datirighin mangi dipenir winduan aruem anadi naghin itim kuigh.” Ezi Jehoas uan barir pim ategha ghua windua kui.

Ezi Elisa ghaze, “Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh.”

Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha ghaze, “Barir kam, kar Ikiavira Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghin nguibamin Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham.”

¹⁸ Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, “Ni bariba inigh.”

Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, “Ni barir kaba isi nguazim gapisigh.” Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiabar nguazim gapisi.

¹⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin migei, “Ni 5pla o 6plan dughiabar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan dughiabara, me abiragham.”

²⁰ Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami.

²¹ Dughiar mam in Israelian gumaziba iza gumazir mam kuam afasa. Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamira gumazir kam kuam isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi gumazir kam kuam mozimin ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an angamira itir ikirimirim ua iza an kuamin anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

²² Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivim itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi. ²³ Ezi Ikiavira Itir God Israelian apangkuvigha bar me gifonge. A fomira Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jekop ko amizir kam ginirigha, a Israelian akuragha me

gasighasighizir puvati. Egha a Israelia batueghti, me an damazimin saghon mangan an aghua.

²⁴ Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganim inigha Sirian atrivim in oto.

²⁵ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin, nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiabar Benhadat abira.

14

*Amasia Judan atrivim in oto
(2 Eghaghaniba 25:1-24)*

¹ Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir pumuningin Israelian atrivim itima, Joasin otarim Amasia Judan atrivim in oto. ² A 25plan azeniba ikia, egha atrivim in otogha, 29plan azenibar Jerusalem in atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalem in nguibar ekiam in amizir mam. ³ Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazim in dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati. ⁴ Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir kabagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingan garir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezir kamningin, misoghezi aning areme. ⁶ Ezi a ingan garir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarim in itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kam in aven

Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.”

⁷ Dughiar mamın, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangsızir Avirim Itimın me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiar kam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza datirighın, ziar igiar kam a garisi.

⁸ Ezi gın Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasın otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghın a migei, “Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghın amizi, ia izi.”

⁹ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghın akar isın zuimın a migei, “Lebanonın kantrin aven, dikoniba itir ikarızir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghın a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningın ikiam.’ Dikoniba itir ikarızir kam, akar kam mikemezi, gın asızir atiar mam danganir kam garua, ikarızir kam dikabinizi, a ikufi.”

¹⁰ Jehoas akar isın zuir kam gamua, ua kamaghın Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghın amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamın ziar ekiam ini. Egh ni datirighın bar akuegh, deraghvira uan nguibamın iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiz-

iba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham.”

¹¹ Ezi Amasia Jehoasın akam baraghan aghua. Kamaghın amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesın ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi.

¹² Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ¹³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesın nguibar ekiamın ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasın otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gın, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesın nguibar ekiam ategha Jerusalemın ghue. Egha me Jerusalem avınizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimın Tiar Akamın ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamın itimın tu. Divazir kuvizir kamın ababanim, a 200 mitan mın ghu.

¹⁴ Ezi Jehoas Jerusalemın aven ghua, nguibar ekiamın itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godın Dipenimın itiba, ko atrivimın dipenimın mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiar maba isa kalabus gatigha kamaghın Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghın damighti, ki nın gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha gıvagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghu.

Atrivim Jehoas areme

¹⁵ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim,

ko an amizir bizir gavgavir igharaz-
ibagh eghari. ¹⁶ Ezi gin Jehoas uan
inazir afeziabar min aremezi, me
an kuam inigha Samarian nguibar
ekiamin ghua, Israelian atrivibar
mozibar boroghin anefa. Ezi an
otarim, Jeroboamin igharazim, an
danganim inigha atrivimin oto.

*Atrivim Amasia areme
(2 Eghaghaniba 25:25-28)*

¹⁷ Israelian Atrivim Jehoas are-
megha givazi, Judan Atrivim Ama-
sia ua 15plan azenibar ikegha,
areme. ¹⁸ Ezi bizir igharazibar
eghaghanir Atrivim Amasia amiziba,
da akinafarir kamini iti, me kam-
aghin a dibori, Judabar Atrivibar
Eghaghaniba.

¹⁹ Atrivim Amasia Jerusalem
itima, gumazir maba a misueghti an
aremeghasa akam akiri. Ezi an akar
kam baregha, ara Lakisin nguibar
ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba
gumazir maba amangizi, me an gin
Lakisin nguibar ekiamin ghua, a
misoghezi, an areme. ²⁰ Ezi me an
kuam inigha hoziabagh atigha ua
Jerusalem ize. Egha me an kuam
isa Devitin Nguibar Ekiamin, an
inazir afeziaba afezi naghin anefa.

²¹ Ezi gin Judan gumazamiziba
bar Usia ini, an ziar igharazim
Asaria. Egha me a gamizi, a uan
afeziam Amasian danganim inigha
atrivimin oto. Usia 16plan azeniba
ikia, atrivimin oto. ²² Egha mong gin,
an atrivimin itir dughiamin, a ghua
misogha apanibar dafarimin Elatin
nguibam uam a ini. Egha nguibar
kamini danganir ikuviziba a ua dar
kiri.

*Jeroboamin igharazim, Israelian
atrivimin oto*

²³ Joasin otarim Amasia 15plan
azenibar Judan atrivimin itima,
Jhoasin otarim, Jeroboam Israelian
atrivimin oto. Egha a 41plan azeni-
bar atrivimin ikia, egha Samarian iti.
²⁴ Egha Nebatin otarim Jeroboamin

faragha itim, an amizi moghin
a Ikiavira Itir Godin damazimin
arazir kurabagh ami. Fomira
Jeroboamin faragha itim, Israelia
gekuizi, me Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kurabagh ami. Ezi
datirighin Jeroboamin kam arazir
kurar kabara, Jeroboamin faragha
itim amizi moghira, an adagh ami.

²⁵ Jeroboam tighar atrivimin oti-
vamin dughiamin, apaniba Israelian
nguazir otevir aviriba ini. Ezi
datirighin Jeroboam misogha, ua
nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira
Hamatin nguibar notin amadaghan
itim in ikegha ghua, Amangsizim Itir
Dipar Akaremin, sautin amadaghan
itim in tu. Ezi arazir kamini, Jeroboam
Ikiavira Itir God, Israelian Godin
akam gamizi, a guizbangiram oto.
Akar kam, God faragha a isa Amitain
otarim, Jona,* a Godin akam inigha
izir gumazim a ganingizi, an a gun
mikeme. Godin akam inigha izir
gumazir kam Jona, a Gatheferin
nguibamin gumazir mam. ²⁶ Ikiavira
Itir God Israelian apanibar garima,
me osimtizir ekiam me garighavira
ikia, egha me agivasava ami. Ezi
gumazir vaghvaziba ikiavira iti.†
Egha uaghan men akurvaghamin
gumaziba puvati. ²⁷ Ezi Ikiavira Itir
God bar Israelian ziam angarighti,
gumaziba ua me ginighnighan
kogham, a kamaghin mikemezir
puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin
otarim, Atrivim Jeroboam apanibar
dafarimin ua me iniasa anemisefe.

²⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir
Atrivim Jeroboam amiziba, da
akinafarir kamini iti, me kam-
aghin a dibori, Israelian Atrivibar
Eghaghaniba. Akinafarir kam, an
ingangarir gavgavir an amiziba
ko, a Damaskusin nguibar ekiam
ko Hamatin nguibar ekiam, ua
da iniasa misoghezir midorozibar
eghaghanibagh eghari. Nguibar
ekiam Hamat, Judaba faragha a
gatifa. ²⁹ Ezi gin Jeroboam uan inazir

^{14:25:} Jona 1:1 * ^{14:25:} Gumazir kamra, Godin akam inigha izir gumazim, Jona, vezin kam a
eghari. † ^{14:26:} Ni Godin Araziba 32:36in gan.

afeziar Israelian atriviba ikezibar mın areme. Ezi an otarım Sekaraia an danganım inigha atrivimın oto.

15

Usia Judan atrivimın oto (2 Eghaghaniba 26:1-23)

¹ Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimın itima, Amasian otarım, Usia Judan atrivimın oto. Usian ziar igharazım, Asaria. ² A 16plan azeniba ikia, egha atrivimın oto, egha 52plan azenibar atrivimın ikia, egha Jerusalemın iti. An amebam Jekolia, Jerusalemın nguibar ekiamın amizim. ³ Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghın, Usia Ikiavıra Itir Godın damazımın arazir aghuibagh ami. ⁴ Egha Usia mighsiabar pın itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghın amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuım zuiba tue.

⁵ Dughiar mamın Ikiavıra Itir God lepan arımarıam gamizi, a Usian mıkazım bato, eghti arımarıar kam gıvaghan kogham. Ezi an atrivir dipenım ategha ghua dipenir igharazımın iti, ezi an otarım Jotam, an atrivir ingangarım gami, egha atrivimın dipenımın gara, egha kantri gativagha ikia ghuav itima, Atrivim Usia areme.

⁶ Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akınafarır kamın iti, me kamaghın a dıbori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. ⁷ Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam inigha Devitın Nguibar Ekiamın ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozıbar boroghın anefa. Ezi an otarım Jotam, an danganım inigha atrivimın oto.

Sekaraia Israelian atrivimın oto

⁸ Usia 38plan azenibar Judan atrivimın itima, Jeroboamın igharazımın otarım, Sekaraia, Israelian atrivimın oto. Egha a Samarian nguibar ekiamın ikia, 6plan

iakınibara atrivimın ike. ⁹ Egha Sekaraian ovaviba amizi moghın, a Ikiavıra Itir Godın damazımın arazir kurabagh ami. An arazir Nebatın otarım Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomıra Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavıra Itir Godın damazımın dagh ami. Ezi datırıghın Sekaraia uaghan arazir kabaram ami. ¹⁰ Ezi Jabesın otarım Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gın Salum uabi, gumazamizibar damazımın, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimın oto. ¹¹⁻¹² Ezi arazir kamın, a Ikiavıra Itir God mikemezır akar dikırızım gamizi, a guizbangıram oto.* Fomıra Ikiavıra Itir God kamaghın Atrivim Jehu mikeme, “Ki gın nın adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otıvam. Nın ikegh mangi nın otarım ko an otarım, ko an igıavotarım ko an azızımın tugham.” Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarır kamın iti, me kamaghın a dıbori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimın oto

¹³ Usia 39plan azenibar Judan atrivimın iti, ezi Jabesın otarım Salum, Israelian atrivimın oto. Egha Samarian ikia, iakınır vamıran atrivimın ike. ¹⁴ Ezi dughiar kamın, Gadin otarım Menahem, Tirsan nguıbam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimın oto. ¹⁵ Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarır kamın iti, me kamaghın a dıbori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akınafarır kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari.

¹⁶ Dughiar Menahem uan gumazıba ko, me Tırsa ategha Samaria bagha zuımın, me Tıpsan nguıbar

15:7: Aisaia 6:1 * 15:11-12: Ni 2 Atriviba 10:30ın gan.

ekiamin otifi. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatizir puvati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tipsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me Tipsan nguibamin gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimin oto

¹⁷ Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti. ¹⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghirazir puvati, an adagh amuavira ikia ghuav areme. ¹⁹ Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileses, Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pilesesin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileses givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam. ²⁰ Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvaghera me gaghorima, me 50 silvan daghaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileses ganingi. Ezi Tiklat Pileses Israelian kantri ategha ghu.

²¹ Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamnin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ²² Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto.

Pekahia Israelian atrivimin oto

²³ Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike.

²⁴ An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puvati.

²⁵ Ezi Pekahian midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distirighin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamnin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir dipenimin aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamnin aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimin oto.

²⁶ Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamnin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimin oto

²⁷ Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 20plan azenibar atrivimin iti.

²⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puvati.

²⁹ Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileses iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar ada ini.

Egha a danganir kabar gumamaziziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar min ingangarir gumamazizir kinibar me ariki.†

³⁰ Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimin oto. ³¹ Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kam in iti, me kamagh in a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

*Jotam Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 27:1-9)*

³² Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuning in Israelian atrivimin itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto. ³³ A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha Jerusalem in ikia, 16plan azenibar atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ³⁴ Ezi Jotam in afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir God in damazim in dagh ami. ³⁵ Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamagh in amizi, gumamaziziba danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir God in Dipenim avinizir Divazim in Tiar Akar Pin Itim in ingari.

³⁶ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kam in iti, me kamagh in a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁷ Ezi Jotam atrivimin itir dughiam in, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, aning in midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuim in, Judaba konasa ghue. ³⁸ Ezi Jotam uan inazir

afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devit in Nguibar Ekiam in ghua, an inazir afeziabar mozibar borogh in anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

16

*Ahas Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 28:1-27)*

¹ Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jotam in otarim, Ahas Judan atrivimin oto. ² Egha Ahas

20plan azeniba ikia, atrivimin otogha, 16plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazim in arazir aghuibagh amir puvati. ³ Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin, puram arazir kuram gami. Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim misuegha, aseba bagha ofan bar isia mighirim in min a tua. Egha a fomira nguazir kam in ikezir gumamazizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁴ Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Dughiar kam in, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa ghu. Egha me Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avenge. ⁶ Ezi dughiar kam in, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibam in

† 15:29: Ni akinafarir kam in akirang in itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabus in itir dughiam migei. 16:3: God in Araziba 12:31 16:5: Aisaia 7:1 * 16:6: Migirigiar otevir kam, "datirik in," a datirigh in e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizim in dughiam migei.

iti. Egha an ikia iza datirikin.* ⁷ Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pileseser bagha ghua kamaghin a migei, “Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin borimin min iti. Datirighin Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghin amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham.” ⁸ Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimin dipenimin itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghasa da amada. ⁹ Ezi Atrivim Tiklat Pileseser, Ahasin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin misogha a ini. Egha Tiklat Pileseser, Atrivim Resinin misoghezi, an areme. Egha Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar min me inigha, Kirin nguibar ekiamin ghu.

¹⁰ Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pileseserin ganasa Damaskusin ghu. A danganir kamın itir dughiamin, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozimin gani. Egha an nedazimin ingarigha, ofa gamir dakozir kamın ingarir araziba osiri. Egha Jerusalemın Godin ofa gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mamın ingari. ¹¹ Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin ingari. Ahas tighar ua Jerusalemın izamin dughiamin, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha gifa. ¹² Ahas ua izezir dughiamin, a ghua ofa gamir dakozimin gari. Egha ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kamın boroghın ghua adiriziamın ghuavanabo. ¹³ Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha, ghuzim isa ofa

gamir dakozimin a kavamadi.

¹⁴ Bar fomira iza dughiar kamın, ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam, an danganimin a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamın miriamın anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin, tizimin tughav ti. ¹⁵ Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, “Ni zurara ofa damuamin dughiaba, ni ofa gamir dakozir igiar kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan igharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar amuam.” ¹⁶ Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar gin ghua, egha kamaghin ami.

¹⁷ Ezi gin Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha, Solomonın ingangarir gumaziba fomira wilkarın brasin amizibar aghariba akaraghariki. Egha uaghan itarir ekiar wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagiaba inigha tengin ekiar kam afasa dakozir igiamın ingari.† ¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam

16:14: Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **16:17:** 2 Eghaghaniba 4:2-6 † **16:17:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

mati dipenir dozir mamın mın iti, me Sabatin dughiamın uari bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighin a girazi, gumaziba an guamin ganam kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamın ganam kogham. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamın gin ghua, arazir kabagh ami.†

¹⁹ Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁰ Ezi Ahas uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamın ghua, a isa an inazir afeziabar mozibar boroghın anefa. Ezi an otarim Heskia an danganım inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan otarim Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia Samaritan nguibar ekiamın iti. ² An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a Israelian atrivir igharazir an faragha zuiba amizi moghin, an arazir kurar bar aviribagh amizir puvati. ³ An atrivimin itir dughiamın, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia Salmaneserın akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin mın dagiaba a daningam. ⁴ Egha azenir mamın, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagha ghuegha an azai, eghti a Hosian akuragham. Egha uaghan azenir kamın, Hosia azenibar zurara ami moghin, a Salmaneser bagha takisin

mın dagiaba amadir puvati. Kamaghin amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragha kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogha me abini

⁵ Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamın otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko misosi. ⁶ Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distirighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

⁷ Osimtızir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ginighnızir pu. Bar puvati. Israelia asebar ziaba fe, ⁸ egha me uan atirivibar arazir kurar me faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamın ikezibar, arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁹ Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin damazimin derazir puvatiziba. Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famın danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar, dar boroghın, dar ingari. ¹⁰ Egha

† **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagha bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan. **16:20:** Aisaia 14:28 **17:10:** 1 Atriviba 14:23

me mighsiabar oraziba ko temer ekiabar apebabar dughuazibar ghua, uari bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asava, egha dar ziaba fe. ¹¹ Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamın me batoke. Me pauran mughuriar aghuim zuiba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, an aningaghe. ¹² Fomira Ikiavira Itir God kamaghın me mikeme, “Ia asebar marvir guabar ziaba fan marki.” Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghuegħa, kamaghın Akar Gavgavim me ganiga ghaze, “Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategħ nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar ġin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba.”

¹⁴ Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godın akam barazir puvati, egha an akam batuegħa uan inazir afeziabar arazibar ġin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godın ikian aghua, a men God.

¹⁵ Israelia akirim ragħa arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogħa, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangın godba puvati. Ezi Israelian gumazamiziba bizir ifavarir knir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir knibar mın otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir ikizibar arazibar ġin mangan marki, ezi Israelia an akam batuegħa, arazir

kabar ġin zui. ¹⁶ Egha me Ikiavira Itir God, men Godın Akar Gavgaviba bar da batuegħa da abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin marvir guamningin ingarigha, aningın ziamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamın ingarigha an ziam fe. Egha uaghan, overiamın itir mikoveziba bar dar ziaba fava, egha asem Balın ziam fe. ¹⁷ Egha me uan otariba ko guivibav sogħa, avimın aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumaziba ko gumazamizir aremezibar duaba ko migeiba bagħa ghua, egha uarir akurvagħasa men azai. Egha me imezibagh amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin, me Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamın ganigha puvira men atari. ¹⁸ Ikiavira Itir God bar Israelian aningagħegħa, men guabar ganan aghua. Kamaghın amizi, a men nguazimın me batogħezi, me ghua sagħon itir kantrin għu. Ezi Judan anabamın gumazamiziba uan nguazimın ikiavira iti.

¹⁹ Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar ġin zuir puvati. Israelia ġin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumazamiziba uaghan dar ġin zui.

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God akirim ragħa bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki. Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagħa, me batogħezi me an damazimın sagħon ghue.

²¹ Fomira Israelia ko Judaba uari inigha Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha ġin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimın oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategħa, arazir kurar avirir

bar ekiabagh ami. ²² Egha gın Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghin, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati. ²³ Ezi gın Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamın mingarim kamakın, God dughiar aviriba ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghın amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamın ikiavira iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

²⁴ Asirian atrivim ghua, Babilonin nguibar ekiamın gumazamiziba, ko Kutun nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimın nguibar ekiamın gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia.

²⁵ Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki.

²⁶ Ezi gumazir maba ghua kamaghın Asirian atrivim migei, “Gumazamizir ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamın asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghın amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumazamizibav sozi me ariaghiri.”

²⁷ Atrivim akar kam baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh

nguazir kamın asebar arazibar gumazamizibar sure damu.” ²⁸ Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamın ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir kabar sure gami.

²⁹ Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gın ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi. ³⁰ Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamın ingari, ezi Kutun gumazamiziba, asem Nergalin marvir guamın ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamın ingari, ³¹ ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasın marvir guam ko asem Tartakin marvir guamın ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan mın asemning Adramelek ko Anamelek ganidi. ³² Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami. ³³ Egha arazir kamın me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamın amir arazimın gın ghua uan asebar ziaba fe.

³⁴ Egha datirighın uaghan gumazamizir kaba arazir kamın gın ghuavira iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gın zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jekop a gumazir

* **17:23:** Migirigiar otevir kam, “ikiavira iti,” a e datirighın itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimın dughiam migei. **17:34:** Jenesis 32:28; 35:10

kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi. ³⁵ Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha mighigha kamaghin me migia ghaze, "Ia asebar ziaba fan marki. Ia men apengan ikian marki, egh me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh ofabar amuan marki. Bar marki. ³⁶ Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagh teviba apiriva, na baghvira ofabar amu. ³⁷ Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki. ³⁸ Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki. Egha ia mangi asebar ziaba fan marki. ³⁹ Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia nan apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan kogham." ⁴⁰ Ezi gumamazizir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira amizibar gin ghuavira iti.

⁴¹ Ikizir igharazibar gumamazizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.†

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha givazir dughiamin eghaghanim

18

(Sapta 18--25)

*Hesekia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)*

¹ Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima, Ahasin otarim Hesekia, Judan

atrivimin oto. ² Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim. ³ Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. ⁴ Egha Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Hesekia garima, Moses fomira ingarizir kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, "Nehustan," egha gumamaziziba pauran mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir kamin ziam fe. Kamaghin amizi, Hesekia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebiaghariki. ⁵ Hesekia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Hesekian min nighnizir gavgavim Godin itir puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh afira. ⁶ A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghavira iti, egha zurara Ikiavira Itir God ataghirazir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui. ⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hesekia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Hesekia bar aghua, egha a ua atrivir kamin apengan itir puvati. ⁸ Egha Hesekia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira itibar tu.

⁹ Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kamin Elan otarim Hosia, an namba 7in

17:36: Godin Araziba 6:13 † **17:41:** Migirigiar otevir kam "datirikin," a ves 34 ko ves 41in iti, an e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **18:4:** Diboboniba 21:9

azenimîn a Israelian atrivimîn iti. Egha azenir kamîn, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevînigha misosi. ¹⁰ Me nguibar ekiam korigha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesehia atrivimîn iti, ezi namba 9in azenimîn Hosia atrivimîn iti. ¹¹ Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

¹² Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abigha, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir Akar Gavgaviba barazir puvatigha, an arazibar gin zuir puvati.

Asirian midorozir gumaziba Jerusalemîn nguibar ekiam iniasav amua misosi

(2 Eghaghaniba 32:1-19; Aisaia 36:1-22)

¹³ Hesehia 14plan azenibar atrivimîn itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha me abiragha, men nguibar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati. ¹⁴ Atrivim Senakerip Lakisin nguibamin iti, ezi Hesehia kamaghin a bagha akam amada, "Ki nin akam batuegha, datirighin osimtizim iti. Ezi ki kamaghsua, ni na ko misoghan marki. Egh nan kantri ateghti, ki kamaghin damuam, ni bizir manam bagh azangsighti, ki ni daningam." Ezi Senakerip 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabi daningasa Hesehia migei. ¹⁵ Kamaghin amizi, Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir silvan dagiaba ko atrivimîn dagiaba itir danganimin dagiaba inigha, Senakerip bagha

bar da amada. ¹⁶ Egha Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar itir golba ko guarir akinir tiar akabar miriamin itimningin golba bar da adangi. A uabi faragha ingangarir gumazibav kemezi, me golin kaba tiar akar kaba avava, egha guarir akinimning sara nomke. Egha datirighin a golin kaba inigha Atrivim Senakerip bagha da amangi. ¹⁷ Ezi Asirian atrivim gol ko silvan kaba inigha, uan midorozir gumazibar dapanir ekiar 3pla, ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesehia bagha Jerusalemîn zui. Me ghua Jerusalemîn oto. Dughiar kamîn, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalemîn oto. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin oto. Asiriaba otivigha danganir kamîn tuivighav iti.

¹⁸ Ezi Asirian gumaziba Atrivim Hesehia bagha akam amaga ghaze, a izi. Ezi a uan fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizi, me Asirian gumazir kaba bativasa ghue. Kar, Hilikian otarim Eliakim, an atrivimîn dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimîn akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba, bar ada osirir gumazim, me zui.

¹⁹ Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba bativizi, Asirian midorozir gumazibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kamîn gun Hesehia mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesehia, ni gavgavir manam ikia, egha nan apengan ikian aghua?"

²⁰ Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. ²¹ Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam

dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim, abuar misiar kamir mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham. ²² Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Heskia, ni uabi ghua mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.’

²³ “Heskia, ni izi nan gumazir ekiam Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. ²⁴ Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. ²⁵ Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.”

²⁶ Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazibar dapanir kam migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham.”

²⁷ Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazim

gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.”

²⁸ Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! ²⁹ Atrivim kamaghin migei, Ia Heskia baraghti, a ia gifaran marki. Heskia ian akuraghti ia deragh ikian kogham. ³⁰ Ia Heskian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim Heskian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemnin nguibar ekiam inighan kogham. ³¹ Ia Heskian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ³² Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeba ko haniba iti. Heskia ia gifaragha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!’

³³ “Ia Heskia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ³⁴ E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam, Sefarvaim, Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati.

³⁵ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!”

³⁶ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimın apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Heskia Asiriabar akam ikarvagh bizitamın mikıman men anogoroke. Kamaghın amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ³⁷ Ezi Asirian gumazir dapanir kamın migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar osemi. Ezi me uan korotiaba abiagharigha, ghua gumazir kamın migirigiaba bar dar gun Heskia migei.

19

Heskia uan osımtızibar gun Godın akam inigha izir gumazim Aisaia migei

(Aisaia 37:1-7)

¹ Ezi Judan Atrivim Heskia Asirian atrivimın gumazir dapanimın akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghu. ² Egha atrivimın dipenimın garir gumazim Eliakim ko, atrivimın akınafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi me izi. Ezi a me amangizi, me Emosın otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghın Aisaia migei, “Atrivim Heskia ghaze, Kar osımtızir ekiaba ko aghumsıziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimın mın ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godın Zurara

Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, eghti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir kuram isi me daningam. Kamaghın amizi, ni en akuragh God ko mikımti, e ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham.”

⁵ Ezi Aisaia, Heskian akam baregha, ⁶ kamaghın gumazir an akam inigha izezir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godın akamın gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimın ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamın gavgavimın, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. A migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikiavira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham.’”

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasighasighasa migei

(Aisaia 37:8-20)

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghın oraki, Atrivim Senakerip Lakisın nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamın otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamın ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. ⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniassa nighnisi, kamaghın amizi, an akınafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Heskia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghın akınafarim osiri, “Heskia, ki fo, Godın ni nighnzir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni

uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

¹⁴ Ezi Atrivim Hesehia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵ Egha Hesehia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamın kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁸ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi.

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamın kantribar gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi

(Aisaia 37:21-38)

²⁰ Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesehia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiki. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.

Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²² Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²³ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga,

egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba aven zuir puvatizimin,

ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

- 24 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.
Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.
Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam.
- 25 “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.
Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.
Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.
- 26 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.
Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.
- 27 “Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo.
Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.
- 28 Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.
Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.
Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.’”
- 29 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Heskia ganiga, kamaghin migei, “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba operan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. 30 Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. 31 Eghti apaniba Jerusalem gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.
- 32 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
‘Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalem aven izan kogham.
Egh me uan baritamın asegti, a nguibar ekiar kamin aven izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan kogham.
Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighti, a ghuavan-aboghan kogham.
Bar puvatigham.
- 33 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghin amizi, a Jerusalem aven izeghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

³⁴ Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh, egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiam kamn ganiva an akurvagham.’”

³⁵ Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. ³⁶ Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti. ³⁷ Egha a dughiar mamn uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningn ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratn kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamn danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

20

Atrivim Hesehia arimariam inizi, Ikiavira Itir God an akura (Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

¹ Dughiar kamn, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesehia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosn otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itiba, me mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.’”

² Ezi Hesehia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamn birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ³ “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamn aven ni baghavira ikia, nin ifongiamn gin

ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham.” Egha Hesehia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

⁴ Aisaia atrivimin dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, ⁵ “Ni ua mangi Hesehian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi. ⁶ Egh kamaghin Hesehia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragh, egh Asiriabar atrivimin amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghin damuasa.”

⁷ Egha Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuiarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Hesehian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Hesehian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingl.

⁸ Hesehia tighar ghuamaghamin dughiamn, a faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?”

⁹ Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamn gari. Ezi ni adiriziamn dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa

ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?”

¹⁰ Ezi Heskia ghaze, “An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge.”

¹¹ Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari.

Bablonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizi, me Jerusalem in ize (Aisaia 39:1-8)

¹² Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heskia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heskia bagha da inigha zui. ¹³ Ezi Heskia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Heskia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizer dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

¹⁴ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Heskian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?”

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize.”

¹⁵ Ezi Aisaia kamaghin Heskian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?”

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitam in men modozir puvati.”

¹⁶ Ezi Aisaia kamaghin Heskia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam.

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ¹⁸ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.’”

¹⁹ Ezi Heskia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.”

Guizbangira, Heskia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

Atrivim Heskia areme (2 Eghaghaniba 32:32-33)

²⁰ Atrivim Heskia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Heskia amizir ingangarir gavgav-ibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Heskia dipamin suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh Jerusalem in aven mangasa nguazimin averara torir ruarir mam gikui. ²¹ Atrivim Heskia uan

inazir afeziabar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21

Manase Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 33:1-20)

¹ Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egha 55plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. An amebamin ziam, Hepsiba. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Bar puvati. A gumamazizir igharazir fomira nguazir kamın ikezibar arazir mızirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godın damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba.

³ Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egha asem Balın ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian Atrivim Ahap, fomira amizi moghin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamın itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemın itir Dipenir kam, an aven gumamaziziba nan ziamra fi ikiam." ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godın Dipenim avınizir divazimın aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamın itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ Egha a uan otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimın min a tuazi a bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghrezir gumamazibar duabar diava, egha uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha

garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godın damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, "Jerusalemın itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Egh ia nan gumamaziziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham."

⁹ Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gin zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumamazizir fomira nguazir kamın ikezibar arazir kurabagh afira. Gumamazizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamın aven ize.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aningi, kar an ingangarir gumaziba. Ikiavira Itir Godın akam kamakin: ¹¹ "Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amoria fomira amizir arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamın a Judan gumamazizibagh ekua zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimin dagh ami. ¹² Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Ki bar Jerusalemın nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti

Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir kamın akam baregh, me digavir bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam. ¹³ Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumamaziziba bar me gasighasigham. Eghti Jerusalem mati itarim, me a ruegha givazi, minezir muziarir taba an itir puvatizi moghin a pura ikiam. ¹⁴ Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me damuva, men biziba bar ada okemegham. ¹⁵ Nan arazir kamın mingarim kamakin: men ovaviba fomira Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, nan gumamaziziba nan damazimin arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe.”

¹⁶ Manase Judan gumamazizibagh amima, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalemın danganir mikababa bar, Manase gumamazizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire.

¹⁷ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari. ¹⁸ Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa an atrivimin dipenim avinizir divazimin ghua nguazir otevir mamın anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim inigha atrivimin oto.

*Emon Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 33:1-25)*

¹⁹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha a Jerusalemın ikia

azenir pumuningra atrivimin ike. An amebamin ziam, Mesulemet, a Harusin guivim, an nguibam Jotba. ²⁰ Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ²¹ An afeziam fomira amizi moghin, a uan afeziam amizir arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba fe. ²² An akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir puvati. ²³ Ezi dughiar mamın, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. ²⁴ Ezi gin Judan gumamaziziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia gamizi, a uan afeziamın danganim inigha men atrivimin oto.

²⁵ Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁶ Ezi me Emonin kuam isa Usan Azenimin itir mozimin anefa. Ezi an otarim Josaia, an danganim inigha atrivimin oto.

22

*Josaia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)*

¹ Josaia 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. An amebamin ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatın nguibar ekiamın amizim. ² Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gin mangasa bar gavgafi.

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin
Godin Araziba Itir Akinafarimin api
(2 Eghaghaniba 34:8-28)*

³ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, a uan gumazir an akinafariba osirim Safan amadazi, an akam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Safan, an Asalian otarim, egha uaghan Mesulamın igiavotarim. Josaia kamaghın Safan migei, ⁴ “Ni mangi ofa gamir gumazibar dapanim Hilikian ganigh, egh a mikemeghti, a dagiar gumazamiziba isa ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin garibagh anidiba, a bar da menegh. ⁵ Egh ni Hilkia mikemeghti, a dagiar kaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarim gamir gumazir kabar aningh. Eghti me Dipenir kam akirir gumazibagh ives. ⁶ Egh me dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ives. Egh uaghan me ter arariba ko dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa dighoregha arighiziba sara ivesegh. ⁷ Ki fo, gumazir ingangaribar garir kaba, me gumazir ifarir puvatiziba, egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim dagiar kaba bagh men azangan kogham, me manmaghın dagiar kabagh ami.”

⁸ Ezi Safan ghua atrivim mikemezi moghın ami. Ezi Hilkia akam baregha, kamaghın Safan migei, “Ki akinafarir righizir mamın gari, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti.” Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi, ezi an a dibori.

⁹ An a diponegha givagha, akinafarim inigha ghua Atrivim Josaia bagha ghugha kamaghın a migei, “Nin ingangarir gumaziba dagiaba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara anekirir ingangarir gumazibagh aningi.”

¹⁰ Egha Safan ua kamaghın migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar

dapanim Hilkia akinafarir kam na ganingi.” Egha an akinafarim onegha atrivim bagh a dibori.

¹¹ Ezi atrivim Godin Akinafarir kamın aven itir Arazibar Akaba baregha, bar osemegha uan korotiam abiki. ¹² Egha an ofa gamir gumazim Hilkia, ko Safanın otarim Ahikam, ko Mikaian otarim Akbor, ko atrivim bagha akinafariba osirir gumazim Safan, ko atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha givazi, a kamaghın me migei, ¹³ “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighın inizir kam, a bizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongezibar gun e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangın Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighın e Godin Akinafarir kamın apigha gifa. Kamaghın amizi, ki kamagsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, e bizir manabar amuasa a ifonge.”

¹⁴ Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemın boroghın itimin ghu. Amizir kamın ziam, Hulda. Hulda a Salumın amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tikvan otarim, egha Harhasın igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ¹⁵ kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghın migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghın a mikemegh, ¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarimin itir Akar kaba bar dar gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asighasigham. ¹⁷ Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki

puvıram atari. Ki Jerusalema bar men anıngaghe, ezi nan anıngagharir kam, a gıvaghan kogham.

¹⁸ “Ezi datırıghın ki Ikiavıra Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghın a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ¹⁹ ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghın miği, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimın ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apaniba akar kurabar me mikimsi, kamaghın mikimam, “İa Jerusalema ikuvizi moghın ia ikufigh.” Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimın uabi abıra. Egha ni datırıghın uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghın amizi, ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın miği, ki nın dımdiam baraki. ²⁰ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asıghasızir kamın ganıghan kogham. Puvatı. Ni bar deraghvıra ikiam. Egh ni gın uan inazir afeziabar mın aremeghti, me nın kuam afagh gıvaghti, ki Jerusalem gasıghasıgham.” Godın akam inıgha izir amizim Hulda, Ikiavıra Itir Godın akam gumazir kabagh anıgha gıvazi, me akar kam inıgha uam atrivim bagha uamategha ghue.

23

Judaba Ikiavıra Itir Godın apengan ikiasa akar dıkirızim gami
(2 Eghaghanıba 34:3-7; 34:29-33)

¹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalemın gumazir dapanıbar diazi, me iza uari akufa. ² Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inıgha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko Jerusalemın itir gumazamiziba, me ghua Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın uari akufa. Me uari akuvagha gıvazi, atrivim Akar Dıkirızir Gavgavim itir Akinafarir Rıghızir me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın apızir kam inıgha,

an itir akaba bar me bagha dar bori. ³ Atrivim Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın tiar akamın boroghın itir guarir akınimın boroghın tughav ikia, Ikiavıra Itir Godın damazimın Akar Dıkirızir Gavgavim gamua kamaghın miği: A bar guızbangıra uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godın Akar Gavgavıba ko, akar a me ganıngızıba ko, arazir a ifongezıba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamın aven itir Akar Dıkirızir Gavgavimın akaba bar dar gın mangam. Ezi gumazamizıba uaghan bar Akar Dıkirızir Gavgavir kamın akabar gın mangasa kamaghıra akar dıkirızir mam gami.

⁴ Ezi gın Atrivim Josaia, ofa gamir gumazıbar dapanim Hilkia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingarıba ko, ofa gamir gumazir Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın tiar akamın garıba, me inıgha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamın itir bizıbar ziaba fer bizıba, me bar ada inıgha azenan izi. Me bizir kaba bar ada inıgha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inıgha, nguıbar ekiamın azenan ghua, Kidronın Fanemın danganir konimın da tue. Ezi bizıba bar isıgha gıvazi, me dar averenim inıgha, Betelin nguıbar ekiamın ghu. ⁵ Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozıbar ofabagh amir ofa gamir gumazıba batoke. Judabar atrivıba, fomıra ofa gamir gumazir kabav sevezi, me miğhsıabar pın itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguıbabar ikia egha Jerusalemın boroghın iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikovezıba ko overiamın itir bizir ıgharazıba sara, dar ofa gamir gumazıba batoke. ⁶ Egha a Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a inıgha Jerusalemın

azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalem gumamazir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge. ⁷ Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

⁸ Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumamazibar damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha Jerusalem ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalem gavmanin gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalem nguibar ekiamin aven zuir tiar akar ekir agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari.

⁹ Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha Jerusalem izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir Jerusalem aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura uan adarazi ko ikia iis puvatizir bret api.

¹⁰ Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me

a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham. ¹¹ Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amisevegga da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisin nedazir kaba tuezii, da bar isi.

¹² Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven uari akuvir danganir pumuningin, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Josaia ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gin me ofa gamir dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar otevilla inigha ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da makuni. ¹³ Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalem amadaghan aruem anadi naghin, Olivin Mighsiamin sautin amadaghan itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin

23:10: Ofa Gami 18:21; Jeremaia 7:31; 19:1-6; 32:35   **23:12:** 2 Atriviba 21:5; 2 Eghaghaniba 33:5

23:13: 1 Atriviba 11:7   * **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamin ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghin amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivin Mighsiam gati, a "Mighsiar Ikuvim."

damazim̄n bizir bar kurar a bar aghuaziba. ¹⁴ Atrivim Josaia dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha givazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghira danganir kabagh amizi, da gumamazibar damazibar mize.†

¹⁵ Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam, Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozir mam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba fasa danganir mam̄n ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira Itir Godin damazim̄n arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Atrivim Josaia, Betelin ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha gin me avim̄n averenim inigha a misogha zuima a pauran min oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam inigha avim̄n a tuazi a isi. ¹⁶ Ezi Atrivim Josaia mighsiar kam̄n tughav ikia egha a ragharigha, mozir mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir dakozim gatigha avim̄n dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumamazibar damazim̄n bar mize. Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godin akar a fomira uan akam inigha izir gumazir mam̄n akam garugha mikemezim gamizi, a guizbangiram oto. ¹⁷ Josaia aghariba tuegha givagha, gumazir kuaba afir danganir igharazir mam̄n garima a iti. Ezi a men azara, “Kar tinan mozim?”

Ezi Betelin nguibar ekiamin gumamaziziba Josaia ikaragha ghaze, “Kar Judan kantrin akam inigha izir

gumazir kam̄n mozim, a fomira iza bizir ni datirighin ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme.”

¹⁸ Ezi Josaia kamaghin me migei, “Ia bizitam̄n a damuan marki. Ia an aghariba ateghti da mar an mozim̄n iki.” Kamaghin amizi, me an aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distrighin akam inigha izir gumazir igharazir kam̄n aghariba inizir puvati. ¹⁹ Fomira Israelian atriviba, Samarian Distrighin itir nguibar ekiabar asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itibar ingari. Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a men aningaghe. Josaia faragha Betelin nguibar ekiamin amizi moghin, datirighin a danganir kabagh asighasiki. ²⁰ Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha, men ofa gamir dakozibagh isin me misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalem̄n ghu.

Gumamaziziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

(2 Eghaghaniba 35:1-19)

²¹ Egha gin Atrivim Josaia akam gumamaziziba bagha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikrizir Gavgavim Itir Akinafarim̄n mikemezi moghin, E God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam.” Ezi gumamaziziba atrivim mikemezi moghiram ami.

²² Gumamaziziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir dapanibar dughiamin tugh a iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamin, gumamaziziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighin me bar deragha a gami.

²³ Dughiar kam̄n, Josaia 18plan

† **23:14:** Josua kamaghin nighnigha gumazir oveaghuezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghti gumaziba atiatingiva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghin amizi, Israelia kamaghin nighnizir gavgavim iti, gumazir oveaghuezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2 **23:17:** 1 Atriviba 13:30-32

azenibar atrivimın itima, me Godın Akınafarimın Akaba deraghavıra dar gın ghua, Ikiavıra Itir God bagha Jerusalemın Isar kam deraghvıram a gami.

Atrivim Josaia arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

²⁴ Atrivim Josaia uaghan gumazir ariaghrezir gumazibar duaba ko miğeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dipenibagh arıziba ko, asebar marvir guar gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguibaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghsua, gumazamiziba Ikiavıra Itir Godın Arazir Akınafarir kamın aven itiba bar dar gın mangasa a ifonge. Akınafarir kam, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavıra Itir Godın Dipenimın an api. ²⁵ Josaia an atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an gavvimın aven, a ifongiar vamıra ko nighnızir vamırara iti, a Ikiavıra Itir God baghavıra ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gın mangasa. Fomıra atrivitam Josaian mın derazir puvati, egha gın atrivitam an mın itir puvati. A bar me gafira.

²⁶ Josaia guizbangıra arazir aghuir aviribagh ami, ezi Ikiavıra Itir God, Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nighnighavıra iti, egha a Judaba bar men aningaghegha, an aningagharim gıvazir puvati. ²⁷ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın miğei, “Ki fomıra Israelian kantri gamizi moghın, ki bar arazir magh garimın Judan kantri damigham. Ki Jerusalem akırım ragh a gasaragham, kar nguibar ekıar ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumazamiziba an izi nan ziam famın kam, ki akırım ragh a gasaragham.”

*Josaia areme
(2 Eghaghaniba 35:20–36:1)*

23:34: Jeremaia 22:11-12

²⁸ Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba, akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. ²⁹ Josaia atrivimın itir dughiamın, Isipın Atrivim Neko, Isipın midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisın Fanemın ghu. Atrivim Josaia bizir kamın akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamın boroghın misozima, Isipian Atrivim Josaia misoghezi, an areme. ³⁰ Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisın mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalemın ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimın anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimın oto.

*Joahas Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 36:2-4)*

³¹ Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimın oto. Egha a Jerusalemın ikia iakinir 3plara atrivimın ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamın gumazim Jeremaian guivim. ³² Joahas uan inazir afeziabar arazibar gın ghua, egha arazir kuraba Ikiavıra Itir Godın damzimın dagh ami.

³³ Isipın Atrivim Neko, Joahasın atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamın kalabus gati, an Hamatın kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalemın aven uam atrivimın itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisın mın dagıaba a ganıdi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ³⁴ Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganım inigha Judabar atrivimın oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimın ziam adeggha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gın Atrivim Neko Joahas inigha Isipın

kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme.

³⁵ Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada.

*Jehoiakim Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:5-8)*

³⁶ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalem in ikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim. ³⁷ Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir God in damazimin dagh ami.

24

¹ Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. ² Ezi dughiar kam in, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moapian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakim in adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighin bizir

kabagh amizi, da guizbangiram otifi. ³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir kam bangin, a Judabar atari, egh a me batueghti me an damazimin saghon mangasa, a ifonge. ⁴ Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusalem in nguibar ekiamin aven itir gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manasen arazir kuraba gin amangan aghua.

⁵ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kam in iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim, Jehoiakin an danganim inigha atrivimin oto.*

⁷ Isipin atrivim fomira ativazir danganiba, Isipin kantrin mitaghniamin fanemin ikegha ghua Yufretisin Fanemin tu. Ezi dughiar kam in Babilon in atrivim dagh atifa. Kamaghin amizi, Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir puvati.

*Jehoiakin Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:9-10)*

⁸ Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto. Egha a Jerusalem in ikia 3plan iakinibara atrivimin ike. An amebamin ziam, Nehusta, a Jerusalem in gumazim El-natan in guivim. ⁹ Jehoiakin uan afeziam in arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir God in damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁰ Egha Jehoiakin atrivimin ikiavira itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi. ¹¹ Babilonian

23:36: Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19   **24:1:** Jeremaia 25:1-38; Daniel 1:1-2   * **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aning in ziamning mong uaghara ghu.

mīdorozir gumaziba Jerusalem ko-rogha iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan mīdorozir gumaziba ko iti. ¹² Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimīn dipenimīn garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a miġia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimīn itir azenir namba 8in aven oto. ¹³ Dughiar kamīn, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godin Dipenimīn aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba, a bar ada inigha da biaghariki. Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimīn itiba ko, bizir aghuir atrivimīn dipenimīn itiba, a bar da atera Babilonin ghu. Arazir kamīn mīngarim kamakin, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto.

¹⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemīn gumazamiziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, mīdorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kalabuziar gumazamizibar mīn me inigha ghu, men dibobonim 10,000in tu. Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramin fofozim itiba ko, gumazir ainin bizibar ingaramin fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategha ghua Babilonin kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar mīn otifi. An onganarazibagh amir gumazamizir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati. ¹⁵ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir

aruaba, a bar me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumazamizibar mīn Babilonin ghu. ¹⁶ Egha Atrivim Nebukatnesar mīdorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainin bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000in tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me mīdorozir gumazibar ingangarim damuan tughati.

¹⁷ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinin afeziar dozim Matania gamizi, a Jehoiakinin danganim inigha atrivimīn oto. Nebukatnesar ziam Matania adegħa ziar kam, Sedekaia a gati.

*Babilonia Jerusalem misogħa a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jere-
maia 52:1-11)*

¹⁸ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimīn oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemīn atrivimīn ike. An amebam, Hamutal, a Jeremian igharazimīn guivim, a Lipnan nguibar ekiamīn gumazir mam. ¹⁹ Sedekaia, Jehoiakimīn arazibar ġin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimīn arazir kurabagh ami. ²⁰ Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningagħe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batogħezi, me an guamīn sagħon ghue.

Ezi ġin Sedekaia, Babilonin atrivim a gativagh an ganān a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25

¹ Egha namba 9in azenimīn Sedekaia atrivimīn ikia ghua, an namba 10in iakinimīn, namba 10in iakinir kamīn aruemīn oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan mīdorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam

24:12: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2
17:13 **24:18:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17
Ezekiel 24:2

24:15: Ezekiel 17:12
24:20: Ezekiel 17:15

24:17: Jeremaia 37:1; Ezekiel
25:1: Jeremaia 21:1-10; 34:1-5;

iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim dav kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham. ²⁻³ Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, ezi an namba 4in iakinimin otogha* ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalem gumamaziba mitiriam bar puv men azi. ⁴ Dughiar kam Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalem aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalem midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kam ghua, Jerusalem nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghuaghilir tuavimin zui. ⁵ Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁶ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghue. Ezi dughiar kam Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. ⁷ Ezi Babilonian midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Riplan ize. Ezi nguibar kam Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki.

Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghue. Egha a isa Babilonin kalabus gati.

Babilonin midorozir gumaziba, Jerusalem gasighasiki (Jeremaia 52:12-23)

⁸ Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 7in aruem oto. Ezi dughiar kam, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingangarim gativagh an ganasa Jerusalem ize. ⁹ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalem gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagha dagh aponge. ¹⁰ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. ¹¹ Nebusaradan gumamazir Jerusalem ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. ¹² Egha Nebusaradan, gumamazir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹³ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekiam me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin

* **25:2-3:** Hibrun akamin danganir kam, iakinimin dibobonim itir puvati. Ezi Jeremaia 52:6 kamaghin migia ghaze, bizir kam namba 4in iakinimin oto. **25:4:** Esekiel 33:21 **25:7:** Esekiel 12:13 **25:9:** 1 Atriviba 9:8 **25:13:** 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 **25:14:** 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16

ghue. ¹⁴ Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba mungar biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. ¹⁵ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada ini.

¹⁶ Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim, "Ongarim," an adar ingari. Egha wilkarin itarir ekiar dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skelin tam darighan iburagham. ¹⁷ Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu. Ezi me brasin guarir akinimningin dapanimningin ingarizi, aning mong ekefe. Egha aningin dapanimning ghuanaga 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min ada ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi.

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti
(Jeremaia 52:24-27)

¹⁸ Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. ¹⁹ Egha Jerusalem, a gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan

atrivim ganidir gumazir 5pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima, me Jerusalem ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. ²⁰ Egha Nebusaradan gumazamizir kaba, bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu. ²¹ Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati.†

Gedalia Judan nguazim gatifa
(Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)

²² Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizi me Judan nguazimin itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. ²³ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia, Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Mispanghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibamin gumazim, ko Makan nguazimin gumazim Jesania. ²⁴ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, "Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, egh Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam."

²⁵ Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kamin namba 7in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispanghue

† 25:21: Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Judabar kalabusin itir dughiam migei. 25:22: Jeremaia 40:7-9 25:25: Jeremaia 41:1-3

Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁶ Bizir kamın gin, danganir kamın ikiavıra itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavıra itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamaghın amizi, me ara ghua Isipın iti.

Babilonın atrivim kalabusın Jehoiakin fıri

(Jeremaia 52:31-34)

²⁷ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonın 37plan azenibar kalabusın itima, Evil Merodak, Babilonın atrivimın oto. Egha azenir kamın aven, an namba 12ın iakinim otogha ghua, namba 27ın aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakinın apangkuvigha, kalabusın anegifa. ²⁸ Evil Merodak arazir aghuimın a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganıngi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonın kalabusın ikezibar dabirabim gafira. ²⁹ Kamaghın amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughubar Babilonın atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu. ³⁰ Babilonın atrivim mikemezi, me dughubar dagıaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvıra ikiam. Me kamaghıram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu.

**Atrivibar
Eghaghaniba Itir
Akinafarir Faragha
Zuim
O
1 Eghaghaniba
Akar faragha zuim**

Akinafarir kamning, e kamaghin aning dïbori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelin Akinafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akinafarimningin eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avirir dar aven itiba, magh ghu, ezi gumazir aning osirizim, an nighnizim mong igharagha ghu. Akinafarir kamning, nighnizir pumuningin mingarimin gun mikimasa.

Namba 1. Guizbangira, Israelia akirim ragha God gasaragha osimtizir igharagha garir aviribagh amima da me abini, ezi God bar me ataghizir pu. Puvati. God uan akar dikirizir men inazir afeziaba ko amizim damighti a guizin otivasa me ko ingaravira iti. Akinafarir kamning, Godin ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun migei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Heskia ko Atrivim Josaia.

Namba 2. Akinafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godin Dipenimin ikia an ziam fer arazir aviriba, aningin aven iti. Akinafarir kamning kamaghin en akakaghasa, manmaghin amizi, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akinafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangariba akakaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamın

ikegha iza Atrivim Solin tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamın ikizim

(Sapta 1:1-27)

*Adamın otaribar ikizibar ziaba
(Jenesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)*

¹ Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam. ² Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam. ³ Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam. ⁴ Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.

⁵ Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ⁶ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁷ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.

⁸ Ezi Hamın otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁹ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ¹⁰ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.

¹¹ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹² ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. ¹³ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁴ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁵ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁶ Arvatia, Semaria ko Hamatia.

¹⁷ Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek. ¹⁸ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamın oto. ¹⁹ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamın ziam Pelek.

* **1:8:** Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezi Isip, an ziar igharazim Misraim, a Isipian inazir afeziam. Ezi Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezi Kenan, a Kenanian inazir afeziam.

Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kamın mingarim kamakin, "Bar biaghire." Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan.† ²⁰ Ezi Joktanın otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²¹ Hadoram, Usal, Dikla, ko ²² Ebal, Abimael, Seba ko, ²³ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanın otariba. ²⁴ Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam. ²⁵ Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam. ²⁶ Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam. ²⁷ Ezi Tera Abramın afeziam. Ezi Abramın ziar igiam kamaghin ghu, Abraham.

Abrahamın ikizim

(*Sapta 1:28-54*)

Abrahamın ovavir borir mabar ziaba

(*Jenesis 25:12-16*)

²⁸ Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko Ismael. ²⁹ Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, Mipsam ko, ³⁰ Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko, ³¹ Jetur, Nafis ko Kedema.

³² Abraham, amuir dozimin iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan otarir pumuning iti, Seba ko Dedan. ³³ Ezi Midianın otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

Ison ovavir boribar ziaba
(*Jenesis 36:1-19*)

³⁴ Abrahamın otarim Aisak, otarir pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin ziar igharazim, Israel. ³⁵ Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora. ³⁶ Elifasin otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko Amalek. ³⁷ Ruelin otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa.

Seirin ovavir boribar ziaba
(*Jenesis 36:20-30*)

³⁸ Seirin otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. ³⁹ Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna. ⁴⁰ Sobalin otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonın otarir pumuning, Aia ko Ana. ⁴¹ Anan otarim Dison. Ezi Disonın otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Keran. ⁴² Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezi Disanın otarimningin ziamning kara: Us ko Aran.

Idomın kantrin atrivibar ziaba
(*Jenesis 36:31-43*)

⁴³ Ezi Israelin nguibam atriviba puvatizi dughiamin, Idomın nguibam atrivir aviriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorın otarim. A Dinhaban nguibar ekiamın atrivimin iti. ⁴⁴ Egha Bela aremezi, Bosran nguibar ekiamın gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁵ Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁶ Egha Husam aremezi, Bedatin otarim, Hadat an danganim inigha atrivimin iti. Hadat Moapın nguazimin ghua Midianın gumaziba ko misoghava midorozimin me abira. Egha Hadat Avitin nguibar ekiamın atrivimin iti. ⁴⁷ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁸ Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamın itir nguibam. ⁴⁹ Ezi Saul aremezi, Akborın otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. ⁵⁰ Egha Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimin oto. Egha Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

† **1:19:** Hibrun akamin, ziar kam, "Pelek," a mong migirigiar otevir kam ko voroghira ghu, "Bar biaghire."

⁵¹ Ezi gın Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighın kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet, ⁵² Oholibama, Ela, Pinon, ⁵³ Kenas, Teman, Mipsar, ⁵⁴ Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelin otaribar ziaba

2

(Sapta 2--8)

¹ Israelin otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, ² Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser.

JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA Judan otaribar ziaba

³ Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misoghezima an areme. ⁴ Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aningın amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghın amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti.

⁵ Peresın otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul. ⁶ Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti. ⁷ Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangın God osımtızim isa Israelia ganıngi. ⁸ Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria.

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

⁹ Peresın otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep. ¹⁰ Ezi Ram an Aminadapın afeziam, ezi Aminadap, a

Nasonın afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam.

¹¹ Ezi Nason, a Salmonın afeziam, ezi Salmon, a Boasın afeziam, ¹² ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam.

¹³ Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3ın otarim Simea. ¹⁴ Ezi an namba 4ın otarim Netanel, ezi namba 5 Radai. ¹⁵ Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit. ¹⁶ Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel. ¹⁷ Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa.

Hesronın otarir mabar ziaba

¹⁸ Hesronın otarim Kalep, an amuimın ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotın otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.† ¹⁹ Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur. ²⁰ Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin afeziam.

²¹ Ezi gın, Hesron 60plan azeniba ikia, Makirın guivimın iti. Amizir kam, Gileatın afumim. Egha amizir kam otarir mam bate, an ziam, Segup. ²² Ezi Segup, a Jairın afeziam. Ezi Jair Gileatın Distrighın itir nguibar ekiar 23pla gativagha dar gari. ²³ Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko Kenatın adarazi ko misogha men nguibar ekiaba ko, men nguibar dozir men boroghın itir maba sara ini. Me 60plan nguibar ekiaba bar moghira da ini. Danganir kamın iti darasi, kar Gileatın afeziam Makirın ovavir boriba. ²⁴ Ezi Hesronın amuim Abiya navim adair dughiamın, Hesron, Kalep Efratan nguibar ekiamın areme.‡ Ezi Abiya

2:7: Josua 7:1 * **2:7:** Ziar kam, "Akan," a guizbangira gumazir kamın ziam. Ezi Hibrun akamın, ziar igharazim, "Akar," an araremın mingarim kamaghın ghu, "Ikufi." Kamaghın amizi, gumazir migirigiar otevir kam osirizim, kamaghın an osiri, "Akar." † **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Fomira itir gumazir maba uari akar kam gira, ezi Tok Pisin Buk Baibelin itir osirizim men nighnızimın girara ghu. ‡ **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

otarim bategha, ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelin ovavir boribar ziaba

²⁵ Ezi Hesronin otarir ivariam Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam. Ezi otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko Ahiya. ²⁶⁻²⁷ Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam amizir mam inigha an iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir vamira bate, an ziam Onam. ²⁸ Ezi Onamin otarimningin ziamning kara: Samai ko Jada. Ezi Samai, an otarimningin ziamning kara: Nadap ko Abisur. ²⁹ Ezi Abisur Abihail inigha an itima, an otarir pumuning bate, Aban ko Molit.

³⁰ Nadapin otarimningin ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir puvatigha areme. ³¹ Ezi Apaim otarir vamira iti, an ziam Isi. Ezi Isi otarir vamira iti, an ziam Sesan. Ezi Sesan otarir vamira iti, an ziam, Alai.

³² Ezi Samain avebam Jada, an otarimningin ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi Jeter boritam inizir puvatigha areme. ³³ Ezi Jonatan otarir pumuning iti, aningin ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir kaba, kar Jeramelin ovavir boriba.

³⁴ Ezi Sesan otariba puvati, a guvibara iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanin ingangarir gumazir kinimin iti. Ingangarir gumazir kinir kamini ziam, Jara. ³⁵ Ezi Sesan uan guvir mam ataghizi, a ingangarir gumazir kinim Jaran iti. Egha otarir mam bate, an ziam Atai. ³⁶ Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi Natan, Sabatin afeziam. ³⁷ Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi Eplal, a Obetin afeziam. ³⁸ Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi Jehu, a Asarian afeziam. ³⁹ Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi Heles Eleasan afeziam. ⁴⁰ Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi Sismai, a Salumin afeziam. ⁴¹ Ezi Salum, a Jekamian afeziam, ezi Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepin ovavir boribar ziaba

⁴² Ezi Jeramelin avebam Kalep, an otaribar ziabar kara. An otarir ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin afeziam.

⁴³ Ezi Hebronin otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema. ⁴⁴ Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Raham, a Jorkeamin afeziam.

Ezi Rekem, a Samain afeziam. ⁴⁵ Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon, a Betsurin afeziam.

⁴⁶ Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezi Efan otaribar ziabar kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran, a Gasesin igharazimin afeziam.

⁴⁷ Ezi Jadain otaribar ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap.

⁴⁸⁻⁴⁹ Ezi Kalepin amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka. Ezi Makan otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap, Matmanan nguibar ekiamin ingari. Ezi Seva Makbena ko Gibeian nguibar ekiamningin ingari. Ezi Kalep guvir mam iti, an ziam Aksa.

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi Kalepin ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi Sobal, Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin nguibar ekiamin ingari.

⁵² Ezi Sobal, a Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingarizir gumazim, a Haroen nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ko nguibar ekiam Menuhotin itir gumazamizir mabar inazir afeziam. ⁵³ Egha a uaghan Kiriati Jearimin itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolin gumazamiziba, me uaghan men adarasi.

⁵⁴ Ezi Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa, ko nguibar ekiam Atrot Betjoapin gumazamiziba, ko

nguibar ekiam Manahatin gumazamizir maba, me bar moghira Sorin nguibamin ikegha izezir gumazamiziba. ⁵⁵ Ezi Jabesin nguibar ekiamin itir marasi, me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguibar ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitin ovavir boribar ziaba

¹ Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. Ezi an gin otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelin nguibar ekiamin amizim. ² Ezi otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezi Makan afeziam Talmai, a kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit. ³ Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam, Ekla. ⁴ Devit Hebronin nguibar ekiamin ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakinibar Hebronin atrivimin ike.

Egha Jerusalem in ikia, 33plan azenibar atrivimin iti. ⁵ A kagh itima, an amuim Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielin guivim. Ezi an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon. ⁶ Devit ua gin, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet, ⁷ Noga, Nefek, Jafia, ⁸ Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletin igharazim. ⁹ Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir doziba me bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar.

Atrivim Solomonin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Solomonin ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamin

afeziam, ezi Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya, a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin afeziam, ¹¹ ezi Jehosafat, a Jehoram in afeziam, ezi Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a Joasin afeziam, ¹² ezi Joas, a Amasian afeziam, ezi Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezi Usia, a Jotamin afeziam, ¹³ ezi Jotam, a Ahasin afeziam, ezi Ahas, a Heskian afeziam, ezi Heskia, a Manasen afeziam. ¹⁴ Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi Emon, a Josaian afeziam.

¹⁵ Ezi Josaia otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezi an girara irim Jehoiakim, ezi namba 3 in otarim Sedekaia, ezi namba 4 in otarim Salum, an ziar igharazim Joahas.

¹⁶ Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar igharazim Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragha kalabuziar gumazamin in, a inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel, ¹⁸ ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia. ¹⁹ Pedaian otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir pumuning iti, aning in ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan guivir mam iti, an ziam Selomit. ²⁰ Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko Jusap Heset. ²¹ Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnan in afeziam, ezi Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam.*

²² Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko Safat. ²³ Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioenai, Hiskia ko Asrikam. ²⁴ Ezi Elioenai otarir

3:4: 2 Samuel 5:4-5; 1 Atriviba 2:11; 1 Eghaghaniba 29:27
akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

3:5: 2 Samuel 11:3 * **3:21:** Hibrun

7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

¹ Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal. ² Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afeziaba.

³⁻⁴ Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haseleponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari.*

⁵ Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an amuir pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara. ⁶ Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko Hahastari. ⁷ Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan.

⁸ Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egha Harumin otarim Aharhelin ikizibar inazir afeziamra.

⁹ Gumazir mam iti, an ziam Jabes. An araziba bar deragha uan aveghbuabar araziba bar dagh afira. Ezi gumazamiziba bar an ziam fe. Jabesin amebam a batir dughiamin, a bar mizazir ekiam ini. Kamaghin amizima, a ziam Jabes, a gati.† ¹⁰ Ezi dughiar mam in Jabes kamaghin Israelian Godin dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni deravira na damuva nguazir aviriba na daningti, da nguazir ki datirighin itim gafiragham. Eghti nin gavgavim na ko ikiva nan akurvagh! Egh ni bar

deravira na geghuvti, arazir kuraba mizaziba na daningan kogham.” Ezi God Jabesin azangsizim baregha Jabes an azarazi moghiram ami.

¹¹ Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a Mehirin afeziam, ezi Mehir, a Estonin afeziam. ¹² Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan afeziam. Ezi Tehina, a Nahasin nguibar ekiamin ingari. Gumazir kaba Rekan danganimin iti.

¹³ Ezi Kenasin otarimningin ziamning, Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meonotain afeziam.

¹⁴ Ezi Meonotai, a Ofran afeziam.

Ezi Seraia, a Joapin afeziam. Ezi Joap, danganir zarir mam in itir ikizimin inazir afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghin a dibora ghaze, “Fofozim Itir Ingangarir Gumazibar Danganir Zarim.” Danganir kam in itir gumazamiziba, me bizir guar aviribar ingaramin fofoziba iti. Kamaghin amizi, me ziar kam a gati.

¹⁵ Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela, Kenasin afeziam.

¹⁶ Jehalelelin otaribar ziabar kara: Sif, Sifa, Tiria ko Asarel.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Esran otaribar ziabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isipian atrivimin guivim Bitian iti. Aningin boribar ziabar kara: Miriam, Samai ko Isba. Gin Isba Estemoan nguibar ekiamin ingari. Meret uaghan Judan anabamin amizir mam in iti. Aningin boribar ziabar kara: Jeret ko Heber ko Jekutiel. Ezi gin, Jeret Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Heber Sokon nguibar ekiamin ingari. Ezi Jekutiel Sanoan nguibar ekiamin ingari.

¹⁹ Ezi Hodia, a Nahamin afumimin iti. Aningin ovavir borir maba, Gerem ko Makan ikizimningin iti. Ezi Geremin ikizim, me nguibar ekiam Keilan itima, Makan ikizim, me Estemoan nguibar ekiamin iti.‡

²⁰ Simonin otaribar ziabar kara: Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon.

* **4:3-4:** Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati. † **4:9:** Hibrun akamin ziar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghira ghu, “Mizazim.” ‡ **4:19:** Hibrun akam akar kam deragha an mingarim abighizir puvati.

Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Bensohet.

²¹⁻²³ Ezi Sela, a Judan otarir mam. Kar an ovavir borir mabar ziaba: Er, Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban nguibar ekiamin iti darasi, ko Betasbean nguibar ekiamin iti darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba, me inir bar aghuiba nuavir darasi.

Ezi Er, a Lekan nguibar ekiamin ingari. Ezi Lada, a Maresan nguibar ekiamin ingari. Ezi Joas ko Sarap, aning Moapin nguazimin iti darazi ko Jasubi Lahemin nguibar ekiamin iti darazi gativagha men gari.

Gumazir kaba, Netaim ko Gederan nguibar ekiamningin ikiava atrivibar ingangaribagh ami. Me nguazir minebar ingarir gumaziba.

Migirigiar otevir kam, gumaziba fomira an osiri.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁴ Simeonin otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul.

²⁵ Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mipsam, a Mismam afeziam. ²⁶ Mismam ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelin afeziam, ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi Sakur, a Simein afeziam.

²⁷ Ezi Simein otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir aviriba puvati. Kamaghin amizi, Simeonin anabam, Judan anabamin min avirasemezir puvati. ²⁸ Simeonin anabamin adarasi, me nguibar ekiar kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual, ²⁹ Bilha, Esem, Tolat, ³⁰ ko Betuel, Horma, Siklak, ³¹ ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonin anabamin gumazamiziba nguibar kabar ikia ghuavira itima, Atrivim Devitin dughiam oto. ³² Me uaghan 5plan nguibar ekiar kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko Asan. ³³ Egha me uaghan danganir dozir nguibar ekiar kabar boroghin itibar ikia ghua Balatin nguibar ekiamin tu. Kar Simeonin anabamin nguibar

ekiaba. Simeonin anabamin adarasi, me bar deraghavira uan ikiziba ko gumazamizibar ziaba osiri.

³⁴⁻³⁸ Kar men ikizibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap, Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia, a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme.

³⁹ Egha me uan bulmakauba ko sip-sipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti. ⁴⁰ Me ghua danganir kammin garima danganir kammin graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kammin itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamin adarazi bar fomira danganir kammin ike.

⁴¹ Judabar Atrivim Heskia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kammin iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Egha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egha gin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia.

⁴² Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel. ⁴³ Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kammin iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira

itir varazira misogha me dikabiragha men danganim inigha an ikia iza datirighin tu. §

5

RUBENIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba iniamin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragha itir puvati.

² Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha ziar ekiam iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongin otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariam in min danganir kam ini.

³ Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.

⁴ Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semalian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam, ⁵ ezi Simei, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam, ⁶ ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziamin min aneti.

⁷ Ezi Rubenin anabamin adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghin dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia, ⁸ ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir danganim, Aroerin nguibar ekiamin notin amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeonin nguibar ekiamningin tu. ⁹ Me Gileatin Distrighin danganir kam in itima,

men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem anadi naghin, nguazir gumamaziziba puvatizir danganimin miriamin itim inigha an iti, nguazir kam in mitaghniyam ghua Yufretisin Fanemin tu.

¹⁰ Ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Rubenin adarazi Hagarin adaraziv soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatin Distrighin amadaghan aruem anadi naghin iti.

GATIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹¹ Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin Distrighin ikia Rubenin anabamin adarazi iti naghin notin amadaghan iti. Me itir nguazimin mitaghniyam ghua aruem anadi naghin Salekan nguibar ekiamin tu.

¹² Gatin anabamin marazi Basanin Distrighin iti. Ezi Joelin ikizim men faragha zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti.

¹³ Ezi Gatin anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber. ¹⁴ Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi Jesisai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin otarim. ¹⁵ Ezi ikizir kam in gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin igiavotarim. ¹⁶ Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin ikia, egha uaghan aning in aven itir nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me Saronin nguazimin iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti.

¹⁷ Dughiar Jotam Judabar atrivimin itim, ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimin itimin, akinafarim osirir gumaziba Gatin anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri.

§ 4:43: Akar kam, "iza datirighin tu," a en dughiamin akam puvati. A gumazir akinafarir kam osirim in dughiam migei. 5:1: Jenesis 35:22; 49:3-4 5:2: Jenesis 49:8-10 5:6: 2 Atriviba 15:29

Rubenin adarazi ko Gatın adarazi ko Manasen adarazi apaniba abıra

18 Israelian Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itir darasi, me Rubenin anabamın adarazi ko Gatın anabamın adarazi ko Manasen anabamın me tuirazimningın mamın adarasi, me bar moghıra 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar deravıra oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo. ¹⁹ Me ghua Hagarın adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapın adarazi ko misosi. ²⁰ Ezi midorozimın dughiamın, Israelia uarir akurvaghasa Godın diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apanir kaba abıra. Me bar uarir akurvaghasa nighnızir gav-gavir ekiam Godın itima, God men akura. ²¹ Ezi me uan apanibar asıziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar mın me inigha ize. ²² Bar guizbangıra, God uabi midorozir kamın faragha zui, kamaghın amizi apanibar gumazir avırıba midorozir kamın ariaghire. Egha me gın uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua azenir avırıbar gın, Israelian apanir igharazıba me inigha ghua kantrin igharazimın me isa kalabuziabar mın me atızir dughiamın oto.

**MANASEN ANABAR ME TUIRAZ-
IMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR
ZIABA**

²³ Manasen anabar me tuirazimningın ikızir mam bar aviraseme. Me Basanın Distriğhın iti, ezi men nguazim Balhermonın nguıbar ekiamın notın amadaghan ghua Senirın Mighsiamın tu, an ziar mam Hermonın Mighsiam.

²⁴ Men ikızibar gumazir dapanıbar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel,

Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuıba, egha uaghan ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar mın iti

²⁵ Ezi gın Rubenin anabam ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningın mamın adarasi, me uan inazir afeziabar Godın akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kamın ikezibar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kamın otozir dughiamın, God me bagha nguazir kamın iti darazi batoke. Ezi datirıghın Israelia ua akırım ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimın mın pura tintinıbar gumazıba ko akui moghın iti. ²⁶ Kamaghın amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pileser, a me misoghasa nighnızim a ganigha an nighnızim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abıra. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatın anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningın mamın adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborın Fanem ko Gosenın Fanemın boroghın itir nguazim, ko Haran Distriğhın otogha me isava kalabuziabar mın me atı. Ezi me kagh ikia iza datirıghın iti.*

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA
*Livain anabamın aven ofa gamır gu-
mazıbar dapanıbar ziaba*

¹ Livain otarıbar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ² Ezi Kohatın otarıbar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ³ Ezi Amramın borıbar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronın otarıbar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁴ Ezi Eleasar, a Finiasın afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam, ⁵ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin

5:26: 2 Atrivıba 15:19; 15:29; 17:6 * **5:26:** Akar kam, "datirıghın," a en dughiam migeir puvati. A gumazir akınafarir kam osirizimın dughiam a mıgei.

afeziam, ⁶ ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotın afeziam, ⁷ ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupın afeziam, ⁸ ezi Ahitup, a Sadokın afeziam, ezi Sadok, a Ahimasın afeziam, ⁹ ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananın afeziam, ¹⁰ ezi Johanan, a Asarian igharazimın afeziam. Atrivim Solomon Jerusalemın Godın Dıpenimın ingarizir dughiamın, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimın iti. ¹¹ Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupın afeziam, ¹² ezi Ahitup, a Sadokın afeziam, ezi Sadok, a Salumın afeziam, ¹³ ezi Salum, a Hilikian afeziam, ezi Hilkia, a Asarian afeziam, ¹⁴ ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakın afeziam. ¹⁵ Ezi Ikiavıra Itir God nıghnızim isava Atrivim Nebukatnesar ganıngızıma, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inıgha kalabuzıabar mın me inıgha ghue. Dughiar kamın me uaghan kalabuziar gumazimın mın, Jehosadak inıgha Babilonın ghue.

Livain anabamın ikızir igharazıbar ziaba

¹⁶ Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ¹⁷ Ezi Gersonın otarimningın ziamning kara: Lipni ko Simei. ¹⁸ Ezi Kohatın otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ¹⁹ Ezi Merarin otarimningın ziamning: Mali ko Musi.

Gumazir kaba, Livain anabamın ikızibar gumazıba.

²⁰ Ezi Gersonın ikızimın ovavir borıbar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatın afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam, ²¹ ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam.

²² Ezi Kohatın ovavir borıbar ziabar kara: Kohat, an Aminadapın afeziam, ezi Aminadap, a Koran

afeziam, ezi Kora, a Asirın afeziam, ²³ ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapın afeziam, ezi Ebi-asap, a Asirın igharazimın afeziam, ²⁴ ezi Asir, a Tahatın afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulın afeziam.

²⁵ Ezi Elkanan ovavir borıbar ziabar kara: Amasai, Ahimot, ²⁶ ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamın ovavir borıbar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatın afeziam, ²⁷ ezi Nahat, a Eliapın afeziam, ezi Eliap, a Jerohamin afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam.

²⁸ Ezi Samuelın otarimningın ziamning kara: Joel* an otarir ivariam, ezi an gırara irim Abiya.

²⁹ Ezi Merarin ikızimın ovavir borıbar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simei, a Usan afeziam, ³⁰ ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian afeziam.

Godın Dıpenimın aven onger akabagh amir gumazıbar ziaba

³¹ Ezi Atrivim Devit Akar Dıkirızir Gavgavimın Boksiam inıgha iza, Jerusalemın Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven izegha anetıgha gıvagha, Godın Dıpenimın aven onger akabar ingangarımın faragh mangamin gumazir maba amısefe.

³² Ezi gumazamizıba bar uari akuvir dughiamın, gumazir kaba Ikiavıra Itir God bativamin Purirpenimın tiar akamin boroghın ighıabagh ami. Me Godın Purirpenim boroghın kamaghıram amua ghua, Atrivim Solomon Jerusalemın itir Ikiavıra Itir Godın Dıpenir igiamın ingari. Gumazir kaba, bar deravıra Godın Akınafarımın aven onger akabar amuamin arazıbar gıntisi.

³³ Devit ighıabar amuamin gumazıbar faragh mangamin gumazir 3pla

6:16: Ua Me Ini 6:15-19 * **6:28:** Ziar kam, "Joel," datırıghın Hıbrun akamin itir puvati. Egha a fomıra ikegha datırıghın itir puvati. Nı saptan kamın ves 33, ko 1 Samuel 8:2ın gan.

amisefe. Eghti men boriba gin kamaghira ingangarir kam damuam. Kohatin ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim, ³⁴ ezi Samuel, a Elkanaan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim, ³⁵ ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanaan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim, ³⁶ ezi Amasai, a Elkanaan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim, ³⁷ ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim, ³⁸ ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim.

³⁹ Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghbuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir dughiahar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim, ⁴⁰ ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim, ⁴¹ ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim, ⁴² ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim, ⁴³ ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim.

⁴⁴ Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim, ⁴⁵ ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilikian otarim, ⁴⁶ ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim, ⁴⁷ ezi Semer, a Malin otarim,

ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim.

⁴⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

⁴⁹ Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami.

⁵⁰ Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam, ⁵¹ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam, ⁵² ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ⁵³ ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

⁵⁴ Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto. ⁵⁵ Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekiar kamın boroghın itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti. ⁵⁶ Ezi azeniba ko

nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati. ⁵⁷ Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiam gumazamiziba ari mangi mongamim.† Egha me uaghan nguibar ekiam igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekiam kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko, ⁵⁸ Hilan ko Debir ko, ⁵⁹ Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiam kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ⁶⁰ Egha Israelia uaghan nguibar ekiam Benjaminin anabamin nguazimin itir maba isa me ganingi. Nguibar ekiam kabar ziabar kara: Geba, Alemet ko Anatot. Egha me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh aningi.

⁶¹ Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekiam 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz darazigh aningi. Nguibar ekiam kaba Manasen anabar tuirazimningin mamnin nguazir arueme uaghiri naghin itimin iti.

⁶² Egha me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiam kaba, Isakarın anabamin nguazim ko Aserin anabamin nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin nguazimin iti. Manasen anabar kamnin nguazim, a Basanin Distrighin iti. ⁶³ Egha me Merarin ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiam kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin anababar nguazibar iti. ⁶⁴ Egha arazir kamra me nguibar ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba itiba

isava Livain anabamin ovavir boribagh aningi. ⁶⁵ Nguibar ekiam kabar maba, Juda ko Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar iti. Ezi nin men ziabar ganigha gifa. Me satu gikararava me bagha nguibar ekiam kaba amisefe.

⁶⁶ Kohatin ikizimin ovavir boriba inizir nguibar ekiam kabar maba, Efraimin anabamin nguazimin iti. ⁶⁷ Sekem, a nguibar ekiam kabar nguibar mam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin iti. A nguibar ekiam gumazamiziba ari mangi mong ikiasa Israelia misevezir mam. Ezi nguibar ekiam igharazir kabar ziabar kara: Geser, ⁶⁸ ko Jokmeam ko Bethoron, ⁶⁹ ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. ⁷⁰ Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi, nguibar ekiam pumuning iti. Nguibar ekiam kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Manasen anabar me tuirazimningin mamnin nguazimin iti. Me uaghan aningın boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatin ikizim ganingi.

⁷¹ Israelia nguibar ekiam isa Gersonin ikizim ganingizimning, aning Manasen anabar tuirazimningin mamnin nguazimin iti. Aningın ziamningra kara: Astarotin nguibar ekiam, ko Basanin Distrighin itir nguibar ekiam Golan. Me uaghan aningın boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷² Ezi nguibar ekiam kabar maba, Isakarın anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Daberat, ⁷³ ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁴ Ezi nguibar ekiam kabar maba Aserin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Masal, Apdon, ⁷⁵ Hukok ko Rehop. Me uaghan dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi.

† 6:57: Ni Josua sapta 20in gan.

76 Nguibar kabar maba, Naptalin anabamın adarazir nguazimın iti. Dar ziabar kara: Galilin Distrighın itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamonın nguibar ekiam, ko Kiriataimın nguibar ekiam. Me dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonın ikizim ganıngi.

77 Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikizimın ovavir borir igharazibagh anıngi. Nguibar ekiar kabar ziaba kara. Sebulunın anabamın nguazimın itir nguibamningın ziamning kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan aningın boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganıngi. 78-79 Ezi Rubenın anabamın nguazimın itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumazamiziba puvatızir danganımın itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat. Me dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganıngi. Rubenın anabamın nguazim, a Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanın Fanemın vongın iti. 80-81 Ezi Gatın anabamın nguazimın itir nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatın Distrighın aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganıngi.

7

ISAKARIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron. ² Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Semuel. Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimın itir dughiamın, Tolan adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba.

³ Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men

ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghıra uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ⁴ Gumazir kaba amuiroghborir avırıba iti. Kamaghın amizi, men adarazi bar avıraseme, egha me uan adarazir ziaba osira izaghıra me medima, men dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti.

⁵ Ezi Isakarın anabamın adarazir dibobonim bar moghıra 87,000plan midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

⁶ Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael. ⁷ Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghıra uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamın, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba.

⁸ Ezi Bekerın otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerın otariba, me bar moghıra uan adarazir gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir gavgaviba. ⁹ Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamın, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba.

¹⁰ Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanın otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar. ¹¹ Gumazir kaba bar, me Jediaelın ikizimın adarasi, me bar moghıra gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamın, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gavgaviba iti.

* 7:12: Gumazir maba kamaghın nıghnısi, ziar kam, "Aher," a "Dan," mıgei.

¹² Ezi Irin otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim.

Ezi Husim, a Aherin otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZI-ABA

¹³ Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZIBAR ZIABA

¹⁴ Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningin amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam. ¹⁵ Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim ganingi. Makirin buaramizim Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti.† ¹⁶ Ezi Makan igharazim, a Makirin amuim, a uam otarir pumuning bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem. ¹⁷ Ezi Ulam otarir vamera iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim. ¹⁸ Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate. ¹⁹ Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMIN OVAVIR BORIBAR ZI-ABA

²⁰ Efraimin ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam, ²¹ ezi Eleada, a Tahatin igharazimin afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a Sutelan igharazimin afeziam. Efraim ua otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamin adarazir bulmakauba okimasa uaghizima, Getia aning misoghezima aning areme. ²² Ezi

aningin afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an aveghbuaba izava an navim damuti a navir amirizim iniasa, a ko iti. ²³ Ezi gin, Efraimin amuim uam otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghin amizi, a ziar kam, Beria a gati.‡ ²⁴ Ezi Efraimin guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekiar 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronin Pin Itim, ko Bethoronin Vin Itim, ko Usensera.

²⁵ Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam,§ ezi Tela, a Tahanin afeziam, ²⁶ ezi Tahan, a Ladanin afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam, ²⁷ ezi Elisama, a Nunin afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam.

²⁸ Efraimin anabamin nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itiba, ko nguazir Naran nguibar ekiamin aruem anadi naghin ikegha, ghua Geserin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin otogha, ghua Geserin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itibar tu. ²⁹ Efraimin anabamin nguazimin mitaghniyam, a Manasen anabamin nguazimin mitaghniyam tu. Mitaghniyar kamin boroghin, Manasen adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghin itir nguibar doziba.

Israelin otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti.

ASERIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

³⁰ Aserin otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserin guivim Sera. ³¹ Ezi Berian

† **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir puvati. ‡ **7:23:** Hibrun akamin, ziar kam “Beria,” a mong akar kam ko voroghira ghua, “Dughiar kuram.” § **7:25:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

otarimningin ziamning kara: Heber ko Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitin afeziam. ³² Ezi Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamin afeziam. Ezi Heberin guivim Sua. ³³ Ezi Japletin otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat. ³⁴ Ezi Japletin dozim Somer in otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram.** ³⁵ Ezi Somer in dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal. ³⁶ Ezi Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra, ³⁷ Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko Bera. ³⁸ Ezi Jeter in otaribar ziabar kara: Jefune, Pispas ko Ara. ³⁹ Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia.

⁴⁰ Gumazir kaba, kar Aser in anabamin ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

Benjaminin adarasir ziaba

¹ Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara, ² ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa. ³ Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut, ⁴ Abisua ko Naman ko Ahoa, ⁵ ko Gera ko Sefufam ko Huram.

⁶⁻⁷ Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumazamizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam.

⁸⁻⁹ Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aning in ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes,

otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam, ¹⁰ Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ¹¹ Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimning in mam, Husim, aning bate. ¹² Ezi Elpal in otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lot in nguibar ekiam ko an borogh in itir nguibar dozibar ingari.

¹³ Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalon in nguibar ekiam in iti. Aning gumazamizir kabar gumazir dapanimning in ikia, egha Get in nguibar ekiam in gumazamiziba batoke.

¹⁴⁻¹⁶ Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Elpal in otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.

¹⁹⁻²¹ Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.

²²⁻²⁵ Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel.

²⁶⁻²⁷ Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharia, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri.

²⁸ Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalem in iti.

²⁹ Ezi Jeiel,* a gumazir Gibeon in nguibar ekiam in ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeon in nguibar ekiam in iti. ³⁰ An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap, ³¹ Gedor, Ahio, Seker, ³² ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjamin in anabamin igharaz darazir borogh in Jerusalem in iti.

*Atrivim Solin adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 9:39-44)*

** **7:34:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. * **8:29:** Hibrun akam gumazir kam in ziam vezin kam in a diborir puvati, egha 9:35 in a kamagh in migia ghaze, an ziam "Jeiel."

³³ Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ³⁴ Ezi Jonatan, a Meribalın afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. ³⁵ Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. ³⁶ Ezi Ahas, a Jehoadan afeziam. Ezi Jehoadan otaribar ziabar kara: Aletmet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ³⁷ Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam.

³⁸ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan. ³⁹ Ezi Aselin dozim Esekın otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara irim, Jeus, ezi an gın irim, Elifelet. ⁴⁰ Ezi Ulamın otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pıbar asa bar fo. Me bar moghıra borir avırıba ko igiar avırıba itima, men dibobonim 150plan gumazıba.

Gumazir kaba bar moghıra Benjaminın anabamın adarasi.

9

¹ Me Israelian ikızıbar ziaba bar moghıra da osira izaghıra da menge, ezi ziaba itir akınafarir kam me kamaghın a dibori, Israelian Atrivıbar Eghaghanıbar Akınafarim.

Judan gumazamizıba, uan kantrin ikia akırım ragha God gasara. Kamaghın amizıma, God Babilonia ataghızıma me iza me inıgha ghua kalabuzıabar mın Babilonın kantri gati.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimın ize

(Sapta 9:1-34)

Gumazamizıbar gumazir dapanıbar ziaba

² Ezi gın, Israelian marazi kalabusın mın itir dughiam agıvagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguıbar ghuegha uari uan nguazıbagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongın, ofa gamir gumazıba ko Livain adarazi ko Godın Dıpenimın aven ingarir darasi.

³ Ezi Judan anabamın marazi ko Benjaminın anabamın marazi ko Efraimın anabamın marazi ko Manasen anabamın marasi, me Jerusalemın iti. ⁴⁻⁶ Judan anabamın gumazamizir izava Jerusalemın itibar dibobonim, a 690ın tu. Men gumazir dapanir mamın ziam, Utai. Utai, a Amihutın otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banın otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresın ovavir borıba. Ezi Selan adarazir tongın, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim.

⁷ Ezi Mesulamın otarim Salu, a Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim. ⁸ Ezi Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapanir igharazıbar ziabar kara: Jerohamın otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igıavotarim, ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelın otarim, ezi Ruel, a Ipniyan otarim. ⁹ Gumazir kaba, me Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapanıba. İkızir kabar gumazamizıbar dibobonim bar moghıra, 956ın tu.

Ofa gamir gumazıbar dapanir mabar ziaba

¹⁰ Ofa gamir gumazıbar adarazir gumazir dapanıbar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip, Jakın, ¹¹ ko Asaria. Me Godın Dıpenimın faragh mangasava Asaria amısefe. Asaria, a Hilikian otarim, ezi Hilkia, a Mesulamın otarim, ezi Mesulam, a Sadokın otarim, ezi Sadok, a Meraiotın

otarim, ezi Meraiot, a Ahitupin otarim. ¹² Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran otarim, ezi Jasera, a Mesulamın otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim.

¹³ Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin Dipenimin aven ingangaribagh amir fofoziba iti.

Livain anabamin gumazir dapanir mabar ziaba

¹⁴ Livain marasi, Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir dapanir mamın ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi Hasup, a Asrikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimin gumaziba. ¹⁵ Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakbakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapın otarim. ¹⁶ Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamın boroghın itir nguibar dozibar iti.

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

¹⁷ Ezi Jerusalemın nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim. ¹⁸ Fomira Jerusalemın nguibam tighar ikuvighamin dughiamın, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghın Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar

akar kam, me kamaghın a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba puvatizir danganimın itir dughiamın, me Livain anabamin adarazi bagha danganir me itim geghuva an gari. ¹⁹⁻²⁰ Ezi dughiar kamın Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarın otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti.

Ezi Devitin dughiamın, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapın igiavotarim.

²¹ Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim. ²² Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi. ²³ Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam. ²⁴ Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghın mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghın itima, mam aruem uaghiri naghın itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti. ²⁵ Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui. ²⁶ Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir dan-

ganim ko bar p̄in kozir biziba arizir danganim̄in garir ingangarim iti. ²⁷ Me D̄ipenim geghuva m̄izarazibar D̄ipenim̄in tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamagh̄in amizi, me d̄imagaribar God̄in D̄ipenim av̄inizir d̄ivazim̄in aven itir danganibar akui.

Livain anabam̄in gumazir igharaz-ibar ingangariba

²⁸ Jerusalem tighar ikuvighamin dughiam̄in, Livain anabam̄in marasi, me God̄in ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko m̄ineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaaba, ko ua ada inigha izir dughiaaba, gumazir kaba bar deravira da mengam. ²⁹ Ezi Livain anabam̄in igharaz darasi, Ikiavira Itir God̄in D̄ipenim̄in aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari. ³⁰ Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.

³¹ Livain anabam̄in gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salum̄in otarir ivariam, egha a Koran ikizim̄in mav. ³² Ezi Kohat̄in ikizim̄in marasi, me zurara Sabat̄in dughiaabar, God daningamin bret̄in rubuziba tuer ingangarim iti.

³³ Ezi Livain anabam̄in ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me d̄imagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvati. Kamagh̄in amizima, me God̄in D̄ipenim av̄inizir d̄ivazim̄in aven itir danganir mabar akui.

* **9:34:** Vezin kam, gumazir men ziaba ves 14-17in itiba, me migei. † **9:41:** Hibrun akam, vezin kam̄in, Ahas̄in ziam itir puvati. Ezi ni ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35in gan.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalem̄in itir mabar ziaba

³⁴ Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabam̄in adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalem̄in iti.*

Atrivim Sol̄in ikizim
(Sapta 9:35--10:14)

Atrivim Sol̄in adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 8:29-38)

³⁵ Gumazir Gibeon̄in nguibar ekiam̄in ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeon̄in nguibar ekiam̄in iti. ³⁶ An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap, ³⁷ Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot. ³⁸ Ezi Miklot ḡin, Simean afeziam̄in oto. Men ikizim, Benjamin̄in anabam̄in igharaz darazir borogh̄in Jerusalem̄in iti.

³⁹ Ezi Ner, a Kis̄in afeziam, ezi Kis, a Sol̄in afeziam. Ezi Sol̄in otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ⁴⁰ Ezi Jonatan, a Meribal̄in afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. ⁴¹ Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.† ⁴² Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ⁴³ Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. ⁴⁴ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

10

Atrivim Sol̄ uan otariba ko ariaghire

(1 Samuel 31:1-13)

¹ Dughiar mam̄in, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiam̄in Israelian gumazir av̄iribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are.

² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solin otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki. ⁴ Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, "Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham."

Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar moghira ariaghire.

⁷ Ezi Israelian danganir zarimin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. ⁹ Ezi me Solin kuamin firim atugha, an dapanim ko midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar aghuim inigha ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamiziba ko men asebv gei. ¹⁰ Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan

asebar ziaba fer dipenimin da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonin ziam fer dipenir birimin anegura. ¹¹ Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. ¹² Kamaghin amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha Solin kuam ko an otaribar kuaba inigha ghua Jabesin nguibar ekiamin temer Okin povimin me isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha dagheba ataki.

¹³ Sol Ikiavira Itir Godin akam baraghizir puvati. A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. An oveaghuezibar duabar dia, nighnizim uabi daning tuavim uabin akakaghasa, dar azai. Kamaghin amizi, an areme. ¹⁴ A Ikiavira Itir Godin nighnizim inian aghua. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God a misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarim Devit gamizi, an atrivimin oto.

Atrivim Devitin eghaghanim

11

(Sapta 11--21)

*Devit Israelian atrivimin oto
(2 Samuel 5:1-10)*

¹ Ezi bizir kamın gin, Israelia bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, "Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir vamira. ² Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni migia ghaze, 'Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, nan gumazamizibagh ativagham. Egh men atrivimin otogham.'" ³ Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi,

a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugha mikemezi mokin.

⁴ Dughiar mamın, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra. ⁵ Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham. Ezi puvati, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiar kamın ziam Saion. Ezi gin, gumazamiziba a dibora ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” ⁶ Devit faragha nguibar ekiar kam ko misoghasa kamaghın uan midorozir gumazibav gei, “Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam misueghti an aremegham, a nan midorozir gumazibar gumazir dapanimın ikiam.” Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midorozim fore. Kamaghın amizi, Devit anemisevezi, a midorozir gumazibar gumazir dapanimın oto. ⁷ Kamaghın amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” ⁸ Ezi Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamın dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimın, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamın aven dar ingara izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamın danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangın, Devit atrivir gavgavimın ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.

Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)

¹⁰ Kar Devitin midorozir gumazir bar gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginighnigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pamtemin ingara ghuavira iti. Arazir kamın, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. ¹¹ Devitin midorozir gumazir gavgavibar zibabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamın, a uan afuzimın suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

¹² Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. ¹³ Dughiar mamın, an Atrivim Devit ko Pasdamimın nguibamın itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamın, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamın, balin azenir mam iti. ¹⁴ Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamın tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamın, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti.

¹⁵ Devitin midorozir gumazir dapanibar tongın, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın Devit Adulamın dagiar torimın aven itima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongın, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimın danganir zarimın uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁶ Ezi dughiar kamın, Devit uan mogomer danganir gavgavimın iti,

ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa. ¹⁷ Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, "Maia, tina mangi na bagh Betlehemin nguibam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir mozir dipatam tuigh izi na danigham!"

¹⁸ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge. ¹⁹ Egha Devit kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham." Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami.

²⁰ Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mam, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti. ²¹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²² Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mam, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin

dughiar orangtuzimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. ²³ Egha dughiar igharazir mam, a Isipian gumazir bar dafar mam, a Isipian gumazir bar dafar mam misoghezi an areme. Gumazir kam tuirivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekevegha, mati iniba isair masinin ainin ruarimin min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtuzir mam inigha an boroghin ghugha a misogha, an dafarimin afuzim amikegha a birazi, an areme. ²⁴ Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiam kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²⁵ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti.

²⁶⁻⁴⁷ 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara:

Asahel, a Joapin dozim,
 Betlehemin nguibamin gumazim
 Elhanan, a Dodon otarim,
 Sama, a Harorin nguibamin gumazim,
 Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim,
 Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim,
 Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim,
 Sibekai, a Husan nguibamin gumazim,
 Ilai, a Ahohin adarazir gumazim,
 Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
 Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
 Itai a Ribain otarim, a Gibeain nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim,
 Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,

* **11:20:** Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
 Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim,
 Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim,
 Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
 Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba,
 Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
 Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
 Elifal, a Urin otarim,
 Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
 Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim,
 Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
 Narai, a Esbain otarim,
 Joel, a Natanin aveghbuam,
 Miphar, a Hakrin otarim,
 Selek, a kantri Amonian gumazim,
 Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
 Ira, a Itran ikizimin gumazim,
 Garep, a Itran ikizimin gumazim,
 Uria, a Hitian gumazim,
 Sabat, a Alain otarim,
 Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti,
 Hanan, a Makan otarim,
 Josafat, a Mitandin nguibamin gumazim,
 Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
 Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning,
 Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning,
 Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,

Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
 Itma, a Moapian kantrin gumazim,
 Ezi Mesoban nguibamin gumaziba,
 Eliel ko Obet ko Jasiel.

12

Benjaminin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

¹ Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi. ² Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir gumin barir piba ko katapelbar deraviram asi.

³ Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibeon nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,

Beraka,
 Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,

⁴ Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deravira misosi.

Jeremaia, Jahasiel, Johanan, ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,

⁵ ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,

ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia,

⁶ ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam,

⁷ ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otivizibar ziaba

⁸ Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamın itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiaabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari. ⁹⁻¹³ Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,
ezi namba 2 Obadia,
namba 3 Eliap,
namba 4 Mismana,
namba 5 Jeremaia,
namba 6 Atai,
namba 7 Eliel,
namba 8 Johanan,
namba 9 Elsabat,
namba 10 Jeremaian igharazim,
ezi namba 11 Makbanai.

¹⁴ Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiaabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.

¹⁵ Azenir mamın, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanın Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamın, me aruem anadi naghın ko aruem uaghiri naghın gumazamizir danganir zarimin boroghın itibav sogha men gıntisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁶ Dughiar mamın, Benjaminın anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamın an ganasa ize. ¹⁷ Ezi Devit ghua me batogha kamaghın me

migei, “Ia navir amirizimin nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghın amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar God a ian ganiva ia tuisigham.”

¹⁸ Ezi men mav, Amasai, Godın Duam a gapazazima, a kamaghın Devit migei, “O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir iki-asa. Bar guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghın amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.” Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto.

Manasen anabamin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁹ Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghın fo, Devit fomira Solın akura. Kamaghın amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamın, Solın adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghın amizi, atriviba kamaghın migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui. ²⁰ Devit uamategha Siklakın zuir dughiamın, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediael, Maikel ko Josabatın igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midorozir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midorozir gumazibar gumazir dapanibar iti. ²¹ Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan midorozir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha

Devit gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir kaba an akuragha me ko misosi. ²² Ezi arueba bar midorozir gumazir aviriba iza Devitin midorozir gumazibar otivasa mamaghira iti. Ezi an midorozir gumazibar dibobonim bar pin ghuvanabo, mati Godin midorozir gumazir okoruar bar dafamra.

Israelia bar moghira Devitin akuraghti an atrivimin otivam

²³ Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, midorozir gumazir avirim a damighti a Israelian atrivimin otogh Solin danganim iniasa, me a bagha ize. Me midorozir biziba saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara.

²⁴ Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midorozir gumaziba, me uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize.

²⁵ Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba.

²⁶ Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midorozir gumaziba ize. ²⁷ Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan midorozir gumaziba inigha ize. ²⁸ Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan midorozir gumazir dapaniba ko ize.

²⁹ Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize.

³⁰ Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin, 20,800plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti.

³¹ Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamain adarazir tongin, 18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegha

me amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu.

³² Ezi Isakarın anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me dughiar kamın bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo.

³³ Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin, 50,000plan midorozir gumazir bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize.

³⁴ Ezi Naptalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize.

³⁵ Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti.

³⁶ Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti.

³⁷ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara ize.

³⁸ Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti. ³⁹ Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mikezimin Devit ko Hebronin iti. ⁴⁰ Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi,

bar saghon itir Isakarın nguazim ko Sebulunın nguazim ko Naptalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghın oregha bar akuegha dagher igharagha garir avırım atera Hebronın izi. Me plauan avırım ko wainın ovızir me apuziziba ko fikin ovızir me apuziziba ko wainın dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13

Devit ghua Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam ini
(2 Samuel 6:1-11)

¹ Dughiar mamın, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghın me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai. ²⁻³ Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghın me migei, “Ki kamaghın nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimın itir dughiamın, e bar Boksiam kam bakınighniki. Kamaghın amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam kam inigh izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham.” ⁴ Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gifongegha Devitin amamangati.

⁵ Kamaghın amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin amadaghan itir Isipin mitaghniamin boroghın

Sihorın Fanemın ikegha bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamın tu. Ezi me Kiriati Jearimın mangi Ikiavira Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam iniasa, bar iza uari akufa. ⁶ Ezi Devit me inigha Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam iniasa Judan nguazimın itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriati Jearim. Me Boksiam kam migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam. Boksiam kam, enselin bar gavgavir pumuningın nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godın atrivir dabirabim. ⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamın otivigha, ghua Abinadapın dipenimın oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapın otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamın akua tuavimın zui. ⁸ Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godın damazimın bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh ivi.

⁹ Me ghua gumazir mamın nguazir asizimın oto, gumazir kamın ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamın bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam irasava ami. Kamaghın amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamın suira. ¹⁰ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningaghegha atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın miriamın maghiram areme. ¹¹ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, “God Uan Aningagharim Usa

Ginge,” egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

¹² Dedit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Ki manmaghin, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?” ¹³ Kamagh amizi, Dedit Boksiam inigh Deditin Nguibar Ekiamın mangan aghuagha, a inigha Jerusalemın zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamın gumazir mam, Obetidomın dipenimın aneti. ¹⁴ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomın dipenimın iti. Ezi dughiar kamın, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14

Devit Jerusalemın ikia atrivimın iti (2 Samuel 5:11-16)

¹ Tairin nguibar ekiamın Atrivim Hiram, a uan gavmanın ingangarir gumazir dapaniba Dedit bagha me amada. A uaghan Atrivim Deditin dipenimın ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Dedit bagha atrivimın dipenimın ingari. ² Dedit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghın fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimın ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghın fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

³ Ezi Dedit Jerusalemın ikia ua amuir igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate. ⁴ A Jerusalemın ikia otarir maba ini. Men ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon, ⁵ Iphar, Elisua, Elpelet, ⁶ Noga, Nefek, Jafia, ⁷ Elisama, Beliada ko Elifelet.

Devit Filistiaba ko misogha me abira (2 Samuel 5:17-25)

⁸ Filistiaba kamaghın oraki, Israelia Dedit amisevezima a men atrivimın oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Deditin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Dedit fogha, uan danganir mogomer gavgavimın uaghiri. ⁹ Filistiaba iza Refaimın danganir zarimın otogha gumazamizibav sogha men biziba okei. ¹⁰ Ezi Dedit kamaghın Godın azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham, o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighti, ni midorozimın me abiragham.”

¹¹ Ezi Dedit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghın migei, “Ikiavira Itir God mati aperiam otogha, pamtemın ivemara nan dafarimın nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.”

Kamaghın amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ekiam Aperiamın Mın Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”

¹² Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Dedit uan midorozir gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi.

¹³ Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kamın izegha gumazamizibav sogha men biziba okei. ¹⁴ Ezi Dedit kamaghın Godın azara, “Ki manmaghin damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin misoghsivira gan iki. ¹⁵ Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamın, ia maghira ivemar mangi me misogh.” ¹⁶ Ezi Dedit Ikiavira

* **13:11:** Akar kam, “datirighin,” a datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimın dughiam migei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

Itir God a mikemezi moghram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu. ¹⁷ Devit amizi bizir kam, kantribar gumazamiziba bar moghira a baregha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Jerusalem mangasa

¹ Devit ua bagha Jerusalem dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam. Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa danganir mam akiri, egha me danganir kam, Purirpenir mam ingari. ² Ezi Devit kamaghin migei, "Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugh aneteram." ³ Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalem nguibamin uari akufa. ⁴ Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa. ⁵ Men ziabar kara:

Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel.

⁶ Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia.

⁷ Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel.

⁸ Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia.

⁹ Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel.

¹⁰ Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap.

¹¹ Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir igharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap. ¹² Egha a kamaghin me migei, "Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamibar gin mangi. Arazir kam gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam. ¹³ E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami." ¹⁴ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamim gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. ¹⁵ Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpugha zui. ¹⁶ Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.

¹⁷⁻²¹ Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe:

Joelin otarim Heman,
Hemanin adarazir mav Asap, a
Berekian otarim,
ko Kusaian otarim Etan, a Merarin
ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi
tambarinbav soghamin ingangarim
iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gu-
mazir kabar akuraghasa ua Livain
anabamin adarazir gumazir maba
mifefe. Livain adarazir gumazir
kaba gitabav soziz ingangarim iti.
Marazi gitan igharagha garibav sosi,
dar ararem bar pin ghuanabo. Gu-
mazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel,
Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav
sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir
kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea,
Obetidom, Jeiel ko Asasia.
Obetidom ko Jeiel, aning Godin
Dipenimin itiar akabar garir
adarazir gumazimning.

²² Ezi Kenania, a ingangarir kabar
amuan bar fo, kamaghin amizi,
me Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam inigh izamin ingangarir kabar
ganasa Kenania amifefe. Kenania,
a ighiam gamir gumazir kabar
garir gumazim. ²³⁻²⁴ Egha me Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiamin
ganasa gumazir maba amifefe, men
ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Je-
hia.

Egha me ofa gamir gumazir maba
amisevezima, me sighbagh ivia
Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siamin faragha zui. Ofa gamir
gumazir kabar ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai,
Sekaraia, Benaia ko Elieser.

*Me Akar Dikirizir Gavgavimin Bok-
siam inigha Jerusalem in ize
(2 Samuel 6:12-22)*

²⁵ Egha me bar uari akuvagha
givagha, Devit, Israelian gumazir
dapaniba ko 1,000plan midorozir
gumazibar garir gumazir dapaniba,
me Obetidomin dipenimin ghugha,
Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam inigh ua De-
vitin Nguibar Ekiamin izasava ami.
Gumamaziba bizir kam bagha bar
akonge. ²⁶ Ezi Livaiba Ikiavira Itir
Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam aterir dughiamin, God men
akura. Kamaghin amizi, me a bagha
7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sip-
sipin apuribar ofa gami. ²⁷ Ezi Devit,
ofa gamir gumazimin korotiar ruarir
dirir mam arugha, an sazimning
uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir
Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba
ko, gitabav sogha ighiabagh amiba
ko, ingangaribar garir gumazim
Kenania, me bar moghira Devit
kurkezi moghin kurke. Ezi Devit
ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan
ofa gamir gumazimin korotiar otevir
azenan azuir dirir mam arugha, an
sazimning uabi gike. ²⁸ Me Akar
Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera
Jerusalem in zuima, Devit Israelia
ko me bar moghira arazir kamram
amua, bar akongegha pamtemin
diava sighbagh ivia tambarinbav
sogha gitan igharagha garir kabav
sozima, dar ararem bar pin mar
ghuavanabo.

²⁹ Me Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiam atera Devitin Nguibar
Ekiamin aven izir dughiamin, Solin
guivim Mikal winduan tughav ikia
men gari. A uan pam Atrivim Devitin
garima, a ighiabagh amuava Ikiavira
Itir Godin damazimin igharagha
ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira
Itir Godin ziam fe. Devit amir
arazir kam, Mikal bar a gifongezir
puvatigha, navir kuram Devitin ikia
a baseme.

16

¹ Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ² Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumazamizibar amuasa, an azai. ³ Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini.

⁴ Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a minabi an ziam fam. ⁵ Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav soham. Eghti Asap brasin itaribav soham. ⁶ Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi sighbagh iviamin ingangarim bagha aning amisefe. ⁷ Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabaghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim.

Me Ikiavira Itir God minabir ighiam gami

(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1; 106:47-48)

⁸ Asapin adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.

⁹ E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.

Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.

¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba,

uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.

¹¹ E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi

uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

¹²⁻¹³ Ia Israelin ovavir boriba, Israel a Ekiamin ingangarir gumazim.

Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba.

Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba,

ia uam adagh nighnighvira iki.

¹⁴ Ikiavira Itir God, a en God.

Egha nguazir kamın gumazamiziba bar me gativagha men gari.

¹⁵ Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami,

egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.

An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.

¹⁶ An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.

¹⁷ An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim,

egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi, eghti a zurara iki mamaghira ikiam.

- 18 Ikiavira Itir God kamaghin miġia ghaze, “Ki Kenanin nguazim ni daningam, eghti nguazir kam nin ovavir boribar nguazimin ikiam.”
- 19 Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura Kenanin nguazimin iti.
- 20 Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura tintinibar dagh aruavira iti.
- 21 Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati. A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga atriviba dikabira,
- 22 egha ghaze, “Ki ua bagha misevezir gumazamiziba, ia me gasighasighan marki! Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”
- 23 Nguazir kam in gumazamiziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar amu. Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.
- 24 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.
- 25 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi. Ezi e an ziam fi mangivira ikiam. Aseba bar, me Ikiavira Itir God in min itir puvati. E an apengara ikiva an atiatingam.
- 26 Nguazimin itir gumazamizibar aseba, da pura ifavarir godba. Ikiavira Itir God, an overiam in ingari.
- 27 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti.
- A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.
- 28 Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar, ia Ikiavira Itir God in ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh.
- 29-30 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi. Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
- Ikiavira Itir God in Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim. Ia gumazamiziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
- Ia nguazimin gumazamiziba, ia an atiating egh akong.
- Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tong in iki mikim suam, “Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.”
- 31-33 Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu. Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh. Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh. Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh. Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir God in damazimin ighiam damu. A izi nguazimin gumazamiziba bar men araziba tuisigham.
- 34 Ikiavira Itir God in Araziba bar dera, ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham!
- 35 O God, ni datirighin en akuragh!

16:21: Jenesis 20:3-7 16:22: Onger Akaba 105:15 16:26: Ofa Gami 19:4 * 16:29-30: Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Hibrun akamin mingarim kamakin, “Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi.” 16:34: 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

E gumazamizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi. Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham. E nin ziam fisi bar akuegham.

³⁶ E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God. E datirighin ko, gin izamin dughibar zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumazamiziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

³⁷ Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam. ³⁸ Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

³⁹ Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenimin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe. ⁴⁰ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh. ⁴¹ Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti." ⁴² Heman ko Jedutun, Ikiavira

Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighbagh ivi tambarinba ko buar guar aviribav soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti.

⁴³ Devit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17

Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Devit migei (2 Samuel 7:1-17)

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati."

² Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu."

³ Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁴ "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. ⁵ Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti. ⁶ Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamn azarazir puvati, 'Ni manmaghsua na bagha temer sidabar dipenitamn ingarizir puvati?'"

⁷ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan

ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. ⁸ Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamın gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. ⁹⁻¹⁰ Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha izi, ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹¹ “Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti, ki nin boribar tongin otaritam amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. ¹² Atrivir kamra, a na bagh dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹³ Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham. ¹⁴ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” ¹⁵ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

*Devit Ikiavira Itir God ko migei
(2 Samuel 7:18-29)*

17:13: Hibru 1:5

¹⁶ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁷ O God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamın ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ¹⁸ Kamaghin amizi, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²⁰ O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²¹ E Israelia, Isipin kalabusin itima, ni uam e ini, egha ni e gamizi, e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamın gumazamizir igharaziba, me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamın otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²² O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²³ “O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. ²⁴ Eghti gumazamiz-

iba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghin mikim suam, 'Tkiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.' Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. ²⁵ O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁶ "O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh. ²⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam."

18

Devit midorozimin aven uan apaniba abira (2 Samuel 8:1-18)

¹ Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. ² Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiam mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamatin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin

me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamatin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazimiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalem ghu. ⁸ A uaghan Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin Dipenimin bizir kabar ingari, brasin tengin bar ekiam ko Godin Dipenimin guarir akinir ruarir pumuning ko brasin itariba ko bizir igharaziba sara.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Hadateserin midorozir gumaziba abiragha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, "Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge." Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko

silva ko brasın ingariziba a ganıdı. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavıra Itir Godın ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvıra ikiam. A kantrin igharaziba bar me misogha inizir golba ko silvaba, a kamaghıra dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia.

¹² Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin midorozir gumaziba inigha uaghıra Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangızir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.

¹³ Ezi Abisai, Idomian ganasa midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan iki-ava, dagıaba isa takisin min a ganıdı. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavıra Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁴ Devit Israelia bar me gativagha, guızın arazibar deraghavıra uan gumazamizibagh ami. ¹⁵ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanın akınafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁶ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupın otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarın otarim. Ezi Savsa, an atrivimin akınafariba osirir gumazim. ¹⁷ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanın gumazir dapanir ekiabar iti.

19

Devit, midorozimin Amonia ko Siriaba abıra (2 Samuel 10:1-19)

¹ Bizir kamın gın, Amonian Atrivim Nahas aremezi, an otarim an danganim inigha atrivimin oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.”

Kamaghın amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunın mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamın, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A ti ifar mongıva en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gın uan midorozir gumaziba ko izi e gasıghasıgham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha men ghuamasızibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arıghara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguıbabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amızir bizir kam baregha, kamaghın abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguıbar ekiamra iki mangıti ian ghumasıziba uam otivigh gıvaghti ia Jerusalemın izi.”

⁶ Amonia kamaghın fo, me Devitin abuir gumazibagh amızir bizir kam, an a bagh bar men anıngaghegham. Kamaghın amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karıba ko karıbagh ısın apia misozir midorozir gumazibagh ıvezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ıvezasa silvan maba amada, dar osımtızim 35,000 kilogremın tu. ⁷ Ezi me 32,000plan midorozir karıba ısava Hanun ganıngi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunın akurvaghasa iza Medeban nguıbar ekiamın boroghın danganim aghuıgha an iti. Ezi Amonın midorozir gumaziba uaghan uan nguıbar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti.

⁸ Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. ⁹ Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

¹⁰ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu. ¹¹ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. ¹² Egha Joap kamaghin Abisai migei, "Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham. ¹³ Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh."

¹⁴ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁵ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalem ghue.

¹⁶ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin

amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. ¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini

(2 Samuel 11:1; 12:26-31)

¹ Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi

midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.

Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini. ²Ezi Devit Amonian atrivimın dapanir asuar ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osımtızim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitın dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamın ada ini. ³Egha Devit Raban nguibar ekiamın itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainın afavibar ingangaribagh ami, marazi ainın sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonın nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemın ghue.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(2 Samuel 21:18-22)

⁴Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamın me Geserin nguibamın uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamın gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.

⁵Dughiar igharazir mamın, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairın otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamın gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatın aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinın tretbar suizir aghorir bar dafam.

⁶Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamın oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvaghera 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning

uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ⁷Gumazir kam dibovir akabar Israelia miavi itima, Devitın aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

⁸Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamın izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

Devit gumazamiziba medi
(2 Samuel 24:1-25)

¹Dughiar mamın, apanibagh amir gumazim Satan, osımtızim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitın nighnızim fe.

²Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mabav gia ghaze, "Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notın amadaghan Danın nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamın otogh, gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa."

³Ezi Joap kamaghın atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuvanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam ti osımtızim Israelia danigham."

⁴Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gavgavigha Joap abiraghbırası. Kamaghın amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalemın ize.

⁵Me ghua otivigha gıvaghera, Joap ghua kamaghın me uan darorimın

gun atrivim geghari, “Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu.”⁶ Ezi Joap ingangarir atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Livain anabam ko Benjaminin anabamin adarazi mengezir puvati.

⁷ Ezi me Israelian gumazamiziba medir arazir kam, God bar a gifongezir puvati. Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase. ⁸ Ezi Devit kamaghin God ko migei, “Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamın osimtızir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.”

⁹⁻¹⁰ Ezi Gat, a gumazir Devit bagha Godın akam inigha izim, Ikiavira Itir God kamaghin a migia ghaze, “Ni mangi Devit mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.’”

¹¹ Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godın akamin gun a migei, “Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam amisivasa ni bagha mikeme. ¹² Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighti, ia ari mangi 3plan iakinibar danganir igharazibar ekiam? O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam amadaghti an enselin dafarimin nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godın mikimam.”

¹³ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtızir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir manam a

damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.”

¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God arimariar kuram amadazi, Israelian 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁵ Ezi God Jerusalem gasighasighasa uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir God garima, enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui, ezi a osimtızir kurar kam gumazamizibar aningan men apangkuvigha, uan nighnizim giragha ensel migia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamın Ikiavira Itir Godın ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin boroghin iti. Ezi danganir kam, an Araunan nguazim, a Jebusian ikizimin gumazim, an ziar igharazim Ornan.

¹⁶ Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba ko azirakar korotiaba aghuigha iti. Egha Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godın ensel, midorozir sabam uan agharimin an suiragha overiam ko nguazimin tizimin tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua. ¹⁷ Egha Devit enselin kamın ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtızir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sip-sipbar min iti, mevzika, me osimtızir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.”

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, “Ni Jebusian gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozitamın ingarigh.” ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamın oto. ²⁰ Dughiar kamın, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge. ²¹ Arauna garima,

Devit a bagha izi. Kamaghin, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua tevimning apirigha uan guam nguazim mitua.

²² Ezi Devit kamaghin Arauna migei, “Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin anerisi, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.”

²³ Ezi Arauna kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi.”

²⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.” ²⁵ Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogram gol isa Arauna ganingi. ²⁶ Egha Devit danganir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir God in azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baregha, overiamin avim amadazi, a izaghira ofa gamir dakozimin itir ofabar isi. ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an danganim gati.

²⁸ Dughiar kam in, Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir

God an mighirigiba barasi. Kamaghin amizi, Devit danganir kam in ikia Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.

²⁹ Dughiar kam in, Ikiavira Itir God in Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa gamir dakozim, Gibeon in nguibar ekiam in uari akuvir danganim in iti. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganim in itir dughiam in, Moses Purirpenir kam in ingari. ³⁰ Ezi dughiar kam in Devit Ikiavira Itir God in ensel in midorozir sabam in atatingi, kamaghin amizi, a Gibeon in mangi God in ifongiam gifofoghan aghua.

22

¹ Egha Devit Araunan nguazimra ikia kamaghin migei, “E kagh Ikiavira Itir God in Gavgavim in Dipenim in ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva ofabar amuam.”

Devit Ikiavira Itir God bagh Dipenim in ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22--29)

*Solomon Ikiavira Itir God in
Dipenim in ingaram*

² Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazim in itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarim me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me amisevegha me mikeme, eghti dagiar kaba me bar deravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenim in ingaram.

³ Ezi Devit dikonibar ingarasa ain in bar aviriba inigha, ain in igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan bras in bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham. ⁴ Ezi Tair ko Saidon in nguibar ekiamning in itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam

dar dibobonim mengan iburagham. ⁵ Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, “Nan otarim Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi ki kamaghsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighti, kantribar gumazamiziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighti, a Dipenimin ingaram.”

⁶ Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi. ⁷ Egha David kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumazamiziba Godin boroghin izi an ziam fam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ‘Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir kam damuan ki aghua. ⁹ Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughsazim gumazamizibar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningaghan kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, “Solomon,” a datigh.* Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim Israelia daningam. ¹⁰ Atrivir kamra, Dipenir gumazamiziba nan boroghin izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.’”

¹¹ Egha Devit ua kamaghin

Solomon migei, “Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar. ¹² Ikiavira Itir God fofozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi. ¹³ Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mikemezibar gin mangiti, bizir ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh bar gavgavigh, egh atiatingan marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir kuram damigh puram onganan marki.

¹⁴ “Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bar ingangarir dafam gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa, eghti gumaziba dar osimtizim gifofoghsi iburagham. Egha ki uaghan temeaba ko dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada inigh. ¹⁵ Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar dipenibar ingaramin fofoziba itir gumaziba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gumazir bizir guar aviribar ingaramin fofozir gumaziba, ¹⁶ mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”

¹⁷ Egha Devit gin, Solomonin akurvaghasa Israelian gumazir dapanibav gei. ¹⁸ A kamaghin me migei, “Ia fo, Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima, ki fomira nguazir kamın itir gumazamizir avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin a ko ian apengan iti. Ezi arazir kamın, a dabirabir aghuim ko navir amirizim ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima, apaniba ua

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14

Hibrun akamin ziar kam, “Solomon,” a mong akar amirizim ko avughsazim.” **22:13:** Josua 1:6-9

22:8: 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3

* **22:9:**

kam ko voroghira ghu, “dabirabir aghuim ko navir

ia misozir puvati. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia datirighin bar nighnizir vamira iki, egh ia bar gavgavigh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin ifongiamin gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingarigh. Egh gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko itariba inigh, Dipenir kamın dar arikigh. Dipenir kamın, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin boroghın izıva an ziam fam.”

23

¹ Devit ghurigha gıvazir dughiamın, a uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian atrivimin oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

² Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba akufa. ³ A mikemezıma, gumaziba Livain anabamin adarazi medima, Livaibar gumazir 30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men dibobonim bar moghıra 38,000plan gumaziba. ⁴ Ezi Devit kamaghın mıgei, “Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akınafariba osirir ingangariba ko kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam. ⁵ Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fısi buaba ko gitabav soghamin ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa sighaba ko dibıarir guar avıribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fı.”

⁶ Livain anabam 3plan ikıziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar otifi: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikızir kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuam.

⁷ Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko Simei. ⁸ Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an

dozimning, Setam ko Joel. ⁹ Me bar moghıra Ladanın adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simei otarir 3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Haran.*

¹⁰ Ezi Simei otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa. ¹¹ Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus ko Beria otarir avıriba puvati, kamaghın amizi, aningın ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha ikızir vamiran otogha iti.

¹² Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel.

¹³ Amramın otarimningın ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba God ganıdir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughiabar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh uaghan an azangsighti, a deravira gumazamizibar amuam. ¹⁴ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain anabamin gumazir igharazibar min otivigha iti. ¹⁵ Mosesin otarimningın ziamning kara: Gersom ko Elieser.

¹⁶ Ezi Gersomın otarir ivariamın ziam: Sebuel. ¹⁷ Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avırım iti.

¹⁸ Ezi Kohatın otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit. ¹⁹ Ezi Kohatın otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. ²⁰ Ezi Kohatın otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir ivariam Maika, ezi an girara irim Isia.

²¹ Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimningın ziamning kara: Mali ko Musi. Ezi Malin otarimningın ziamning: Eleasar ko Kis. ²² Ezi

23:1: 1 Atriviba 1:1-40 * **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9ın itim, a ves 10 ko 11 min zuir puvati. Kamaghın amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira. **23:13:** Ua Me Ini 28:1

Eleasar otariba puvatigha areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti. ²³ Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot.

²⁴ Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamin adarazir ziaba osira iza-ghirir dughiamin, me men ziaba vaghvaghera men adarazir ziabar apengan men ziaba osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim gami.

²⁵ Devit faragha kamaghin mikeme, "Ikiavira Itir God, Israelian God, avugh sazir bar aghuim uan gumazamizibagh aningi, egh a uabi Jerusalem in iki mamaghira ikiam.

²⁶ Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh amir biziba ater daruan kogham." ²⁷ Ezi gumaziba gin Devitin akar abuananabar gin ghua, egha Livain anabamin gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamin 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi.

²⁸ Livaibar ingangarim kamakin.† Me Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avinizir divazimin aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamin ingangarir igharazir maba uaghan

iti.

²⁹ Me God ganidir bretin rubuzibar pozir pumuningin ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko yis puvatizir bisketba, ko bret tuamin ofaba, ko plauan me olivin boreme sara veregha ingarizir bretba bar dar ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin daghebar gan dar osimtiziba tuisighamin ingangarim iti. ³⁰ Egha mizaraziba ko guaratiziba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin izi a minabiva an ziam famin ingangarim iti. ³¹ Me uaghan Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia migharibar amusi, me Sabatin dughiaaba ko iakinir igiaba otivir dughiaabar isar ekiaba, ko uari akuvir dughiaaba, me arazir kam damu mamaghira iki. Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, me dar gin mangiva dughiar ekiabar vaghvaghera ofan manaba ko ofaba manmaghin dar amuam. Livaiba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin an ziam famin ingangarim iti. ³² Livaiba Ikiavira Itir God Bativamin Purirpenim ko an Dipenimin ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronin ovavir boriba, me men akurvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar amuam.

24

Devit Godin ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amisiva me arisi

¹ Kar Aronin ovavir boribar ikiziba. Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ² Ezi Nadap ko Abihu, aningin afeziam ikiavira itir dughiamin, aning aremegha boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa gamir gumazimningin oto. ³ Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingangariba deraviram otivam. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumazibar ikiziba vaghvaghera ingangarim bagha

23:26: Godin Araziba 10:8 **23:28:** Diboboniba 3:5-9 † **23:28:** E kamaghin gari, Devitin akam ves 26in gifa. Marazi ghaze akar kam ves 28in ikegha ghua ves 32in tu, a uaghan Devit migei. **24:2:** Ofa Gami 10:1-2

me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a Eleasarın ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarın ovavir boribar mav. ⁴ Aning garima, Eleasarın ovavir boriba gumazir dapanir aviriba iti. Kamaghın amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi Itamarın ovavir boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Kamaghın amizi, aning me tuiragha me isa 8plan ikizibar me ariki. ⁵ Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amisevir dughiamın, a Eleasarın ikizimın gumazibara amisevir puvati, o Itamarın ikizimra amisefe, puvati. A virara aningın ikizimningın gumaziba amisivam. Aningın ikizimning me uaghara Godın ingangarir kam damuamin gumaziba iti. Egha me uaghara Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven ingangarim damuamin gumaziba iti. Kamaghın amizi, me satu gikarara gumaziba amisefe.

⁶ Eleasar ko Itamarın ikizimningın ovavir boriba, uari gitavtagha uaghara satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevegha gıvazi, akınafariba osirir gumazim Livain anabamın gumazim Netanelın otarim Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarın otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghıra Semaian garima, a ziaba osiri.

⁷ Me faraghavıra satu gikararai dughiamın, me Jehoiaripın ikizim amisefe. Namba 2 Jedaian ikizim, ⁸ namba 3 Harimın ikizim, namba 4 Seorimın ikizim, ⁹ namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mijaminın ikizim, ¹⁰ namba 7 Hakosın ikizim, namba 8 Abiyan ikizim, ¹¹ namba 9 Jesuan ikizim, namba 10 Sekanian ikizim,

¹² egha namba 11 Eliasipın ikizim, namba 12 Jakimın ikizim, ¹³ namba 13 Hupan ikizim, namba 14 Jesebeapın ikizim, ¹⁴ namba 15 Bilgan ikizim, namba 16 Imerın ikizim, ¹⁵ namba 17 Hesirın ikizim, namba 18 Hapisesın ikizim, ¹⁶ namba 19 Petahian ikizim, namba 20 Jeheskelin ikizim, ¹⁷ namba 21 Jakinın ikizim, namba 22 Gamulın ikizim, ¹⁸ namba 23 Delaian ikizim, egha namba 24 Masian ikizim.

¹⁹ Me Ikiavıra Itir Godın Dipenimın mangı ingangaribar amuasa ofa gamir gumazibar ikizir kabav sefe. Men inazir afeziam Aron fomıra ingarizi moghın, me ingaram. Ikiavıra Itir God, a Israelian God, a fomıra ingangarir kam damuasa Aron mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

²⁰ Kar Livain ovavir borir igharaziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a Amramın ovavir boribar mav.

Ezi Jedea, a Sebuelın ovavir boribar mav.

²¹ Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men gumazir dapanim.

²² Ezi Selomit, a Isharın ovavir boribar mav.

Ezi Jahat, a Selomitın ovavir boribar mav.

²³ Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an otarir ivariam Jeria, ezi an gırara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam.

²⁴ Ezi Maika, a Usielın ovavir boribar mav.

Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav.

²⁵ Ezi Isia, a Maikan dozim.

Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav.

²⁶⁻²⁷ Merarin ovavir borimningın ziamning kara: Mali ko Musi. Guizbangıra, aning Merarin otarim Jasian otarimning.

* **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamın vezin kamın itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19ın mırara ghu, ezi Hebronın ziam ves 23:19ın iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamın mingarim deragha abighizir puvati.

Merarin otarir igharazibar ziabar
kara: Soham, Sakur ko Ipri.†

28-29 Malin otarimningin ziamning
kara: Eleasar ko Kis. Eleasar
otariba puvati.

Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar
mav.

30 Ezi Musin otaribar ziaba kara:
Mali ko Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamın
ikizibar gumaziba.

31 Livain anabamın ikizibar gu-
mazir dapaniba uan doziba ko,
ingangarir manam damusi satu
gikararang Livain anabamın ikizibav
kemeghti, me a damuam. Aronın
ikizimın ofa gamir gumaziba, kar
men aveghbuaba, me amizir araz-
ibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim
Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa
gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar
gumazir dapaniba, me bar moghıra
men garima, me satu gikararai.

25

*Devit Godın Dipenimın ighiam
damuasa Livaibar adarazi amisefe*

1 Devit uan midorozir gumazibar
dapaniba ko, me Ikiavıra Itir Godın
Dipenimın aven an ziam famin in-
gangaribar amuasa gumazir maba
amisefe. Men ziabar kara: Asapın
ovavir boriba, ko Hemanın ovavir
boriba, ko Jedutunın ovavir boriba.
Me Ikiavıra Itir Godın akam gumaza-
mizibav mikınamin ingangarim ikia
egha gitan guar aviriba ko tambarin-
bav sogh uaghan akam me mikınam.
Men ziaba ko ingangarir me amibar
kara:

2 Asapın otaribar tongın, me Sakur
ko Josep ko Netania ko Asarela
me amisefe. Asap uabi me gati-
vagha men gari, egha atrivim
me migeir dughiabar, me Godın
akam akuri.

3 Me Jedutunın otaribar tongın,
6plan gumazir kaba amisefe:
Gedalia, Seri, Jesaia, Simei,*

Hasabia ko Matitia. Ezi men
afeziam Jedutun me gativagha
men gari. Me Ikiavıra Itir Godın
akamın gun miğiava a minabava,
an ziam fava gitan igharagha
garibav sogha ighiabagh ami.

4 Ezi Hemanın otaribar tongın, me
gumazir kaba amisefe. Bukia,
Matania, Usiel, Sebucl, Jerimot,
Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti,
Romamtieser, Josbekasa, Maloti,
Hotir ko Mahasiot. 5 Heman,
a Godın akam isi atrivimın
mikımamin ingangarim iti. God
faragha ziar ekiam isi Heman
daningasa akam akiri. Kam-
aghın amizi, an otarir 14pla
ko guivir 3pla a ganingi. 6 Ezi
Heman uan otaribagh ativagha
men garima, me Ikiavıra Itir
Godın Dipenimın aven, an ziam
famin ingangariba iti. Me gitan
igharagha gariba ko tambarin-
bav sogh an ziam fiva ighiaba
bangam.

Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun
ko Heman gativagha men gari.

7 Gumazir kaba ko Livain igharazir
ighiabar amuamin foziba, men
dibobonim 288. Me bar deravıra
ighiabagh amir fofozim ini, egha
me bar deravıra gitabav sogha fo.
8 Me bar moghıra, satu gikararang
foghasa, terara ingangarimın faragh
mangam. Gumazir igiaba, o gumazir
ghuriba, o gitabagh ikarara bar
fogha givaziba, o tighar gitabagh
ikararangamin fofozim iniamiba,
me bar satu gikararai. Men ikiziba
vaghvagha 12plan gumaziba iti.

9 Me faraghavıra satu gikararava,
Asapın ikizimın gumazim Josep
ko an adarazi amisefe.

Egha namba 2in dughiamın,
Gedalia ko an otariba ko an
adarazi amisefe.

10 Egha namba 3in dughiamın,
me Sakur ko an otariba ko an
adarazi amisefe.

* 25:3: Ziar kam, "Simei," datirighın Hibrun akamın itir puvati. A fomira ike, egha datirighın itir puvati. Ves 17 Simein gun miği.

- 11 Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe.
- 12 Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 13 Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 14 Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe.
- 15 Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 16 Egha namba 9in dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 17 Egha me namba 10in dughiamin, Simei ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 18 Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 19 Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 20 Egha me namba 13in dughiamin, Sebucl, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe.
- 21 Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 22 Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 23 Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 24 Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 25 Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 26 Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 27 Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 28 Egha namba 21in dughiamin, me

Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe.

- 29 Egha namba 22in dughiamin, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 30 Egha namba 23in dughiamin, me Mahasiot ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 31 Egha namba 24in dughiamin, me Romamtieser ko an otariba ko an adarazi amisefe.

26

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

¹ Livain anabamin gumazir maba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara:

Meselemia, a Koren otarim, a Asapin adarazir mav, egha a Koran ikizimin gumazim.

²⁻³ Ezi Meselemian otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba 2 Jediael, ezi namba 3 Sebadaia, ezi namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi namba 6 Jehohanan, ezi namba 7 Elioenai.

⁴⁻⁵ God deragha Obetidom gamima, an otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba 6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba 8 Peuletai.

⁶ Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.

⁷ Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran bar fo.

⁸ Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba, me bar gumazibar garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingangaribagh fogha dagh ami.

⁹ Ezi Meselemian ikizimın gumazir 18pla, me bar deravıra uan ingangaribagh fogha dagh gami.

¹⁰⁻¹¹ Hosa, a Merarin ikizimın gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimın iti. (Simri, a guizbangıra Hosan otarir ivariam puvati. An afeziam an amisevezi, a gumazir dapanimın oto.) Ezi namba 2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimın 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti.

¹² Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın itiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghın ami.

¹³ Ikizir kabar gumaziba bar moghıra satu gikararang fofoghasa, me Ikiavıra Itir Godın Dıpenim itiar akar manamın gan a geghuvam. Men ikizim avıraseme, o avırasemezir puvati, ikizir kabar gumaziba bar moghıra ingangarim iniam. ¹⁴ Me satu gikarara kamaghın foghasa, terara aruem anadi naghın itir itiar akamın gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amısefe. Ezi gın me ua satu gikarara kamaghın foghasa, Sekaraia itiar akar manamın gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notın itim amısefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nıghnızir aghuiba anıdir gumazim. ¹⁵ Ezi satu gın sautin amadaghan itir itiar akamın gan a geghuvasa Obetidom amısefe. Egha satu, danganir biziba arızibar ganamin ingangarim bagha an otariba amısefe. ¹⁶ Egha satu, aruem uaghiri naghın itir itiar akam ko itiar akar me kamaghın diborim Saleket, aningın ganasa, Supim ko Hosa amısefe. Saleketın itiar akam, a pın ghuavanadir tuavimın boroghın iti. Me itiar akar kabar ganamin

ingangarim damuasa, me ikizir kaba amısefe, eghtı ikizitam faragh ingarightı, gın ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*

¹⁷ Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghın itir itiar akamın gara a geghufi, ezi 4pla notın amadaghan itir itiar akamın gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamın gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arızibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arızibar vongın aning atı, egha ua pumuning isa danganir me biziba arızibar vongın aning atı. ¹⁸ Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghın itir itiar akamın gara a geghufi.† Pumuning dıpenimın gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimın gari.

¹⁹ Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghıra Kora ko Merarin ikizimningın adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

²⁰ Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir dagıaba arızir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavıra Itir God bagha anıdir bizir aghuiba itir danganimın gari. ²¹ Ezi Gersonın otarim Ladan, an ikizimın gumazir mam, an ziam Jehiel. ²² Ezi Jehielın otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir dagıaba arızir danganibar garir ingarim iti.

²³ Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielın ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara:

²⁴ Amramın ikizimın gumazim Sebuel, a Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir dagıaba arızir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesın otarim Gersom, an ovavir boribar mav.

²⁵ Sebuelin ikizimın gumazir mam iti, an ziam Selomit. A

* **26:16:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abıghızir puvati. † **26:18:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abıghızir puvati.

Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramın afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitın afeziam. ²⁶ Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godın Dıpenimın itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikızibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba. ²⁷ Me midorozibagh amir dughiabar, me uan apaniba abira men bizir aghuir avırıba ini. Egha me gın God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godın Dıpenimın ingangarim damuasa da inigha ize. ²⁸ Bizir aghuir Ikiavira Itir Godın Dıpenimın itir kabar maba, Godın akam inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerın otarim Apner, ko Seruian otarim Joap, me da isa God ganıngi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari.

²⁹ Ezi Isharın ovavir boribar tongın, me Kenania uan otariba ko, gavmanın ingangaribar amuasa me amısefe. Me akınafariba osirir ingangaribagh amua kotın aven Israelian gumazamizibar osımtıziba tuisisi.

³⁰ Ezi Hebronın ovavir boribar tongın, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amısevezi, me gavmanın ingangarim gami. Me Israelın nguazir aruem uaghiri naghın ikegha ghua, Jordanın Fanemın otozimın, me gavmanın ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gavmanın ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira Itir God bagha

amir ingangariba ko atrivimın ingangariba bar adagh ativagha dagh ami. ³¹ Ezi Jeria, a Hebronın ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba 40ın azenimın Devit atrivimın itima, me Hebronın ovavir boriba buri. Egha me garima, gumazir kabar avırıba, Gileatın Distriğhın itir nguıbar ekiam Jaserın iti. Jaserın itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir avırıbagh amir fofozir gumaziba. ³² Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanın Fanemın aruem anadi naghın itir danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amısefe, men dibobonim 2,700ın tu. Nguazir kaba, Rubenın anabam ko Gatın anabam ko Manasen anabar me tuirazimningın faragha zuimın adarazir nguaziba. Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuıba, egha uan ikızibar gumazir dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimın ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27

Atrivimın gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Kar Israelian ikızibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar gari gumazir dapanibar ziaba, ko akınafariba osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir kaba, 12plan ikızir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh ativagha men gari. Ikızir kabar ikızir vamıra zurara azenibar iakınir tamın ingarighti, gın ikızir igharazim men danganim inigh iakınir igharazimın ingaram. Ikızir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men ziabar kara:

- 2 Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim.
- 3 Egha a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanibar garir gumazir dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam.
- 4 Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim damuamin gumazir 24,000pla me geghuva men gari. Ezi Miklot an namba 2in ikia an akurvasi.*
- 5 Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim, a namba 3in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.
- 6 Benaia, an Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gav-gavibar mav, egha midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat an namba 2in ikia an akurvasi.
- 7 Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an danganim ini.
- 8 Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim, a namba 5 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.
- 9 Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, a namba 6 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.
- 10 Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
- 11 Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaz-

iba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimin gumazim.

- 12 Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim.
- 13 Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim.
- 14 Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
- 15 Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim.

Gumazir dapanir Israelian an-ababagh eghuva men garibar ziaba

16 Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari.

17 Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari.

18 Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari.

Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakaran anabamin adarazi gativagha men gari.

* 27:4: Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

¹⁹ Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari.

²⁰ Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazi gativagha men gari.

²¹ Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti.

Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari.

²² Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba.

²³ Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumamazibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati. ²⁴ Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamın da osirizir puvati.

Atrivimin bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

²⁵ Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar

aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir tauan bar gavgavibar gari. ²⁶ Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar ingarir gumazibar garir gumazim. ²⁷ Ezi Raman nguibar ekiamin gumazim Simej, an atrivimin wainin azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar garir gumazim. ²⁸ Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir mighsjar dozibar itir olivin temeaba ko fighin temeabar garir gumazim. Ezi Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim. ²⁹ Ezi Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain otarim Safat, a danganir zarar igharazibar itir bulmakaubar garir gumazim. ³⁰ Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi Meronotin nguibar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar garir gumazim. ³¹ Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a sipsipba ko memebar garir gumazim.

Gumazir kaba bar moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

³² Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fofozir ekiam ikia egha akinafariba osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure gamir ingangarim iti.

³³ Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguibar ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim. ³⁴ Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini.

Ezi Joap atrivimîn midorozir gumazibar dapanir faragha zuim.

28

Devit Godin Dipenimîn ingaramin araziba ko, me manmaghin an ingaramin arazibar gun gumazir aruabav gei

¹ Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalemîn uari akuvaghasa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba, ko atrivimîn ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimîn dipenimîn ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalemîn uari akufa.

² Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, "Ia nan aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamîn ingarasa uan navir averiamîn pamten nighnisi. Eghti Boksar kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimîn min ikiam. Ki Dipenir kamîn ingarasa nighnigha, a bagha biziba bar da akuvagha gifa. ³ Ezi God kamaghin na migei, 'Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir avirimîn misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.'

⁴ "Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir

boriba amisefe. A faragha Judan anabamîn adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar ikiam. Egha Judan anabamîn gumazibar tongin, a nan afeziamîn ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamîn gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegha na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimîn oto.

⁵ Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingî. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, 'Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimîn ingaram. Guizbangira, a nan otarimîn ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamîn ikiam. ⁷ A datirighin ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangi, ki an ikizimîn adarazir gumaziba amsivti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.'

⁸ Egha Devit ua kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kamîn ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira ikiam. Eghti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamîn iki mamaghira ikiam.

⁹ "Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamîn God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamîn aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamîn gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifoghsî bar gavgavighti, a nin amamangatighti ni deravira

a gıfogham. Egh ni akırım ragh a gasaraghti, a ni batuegh akırım ragh ni gasaraghti ni zurara an saghon ikiam. ¹⁰ Egh ni datirighin kamaghin fogh, gumazamiziba izi Ikiavıra Itir Godın ziam famin Dıpenim, an an ingarasa ni amısefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dıpenir kamın ingar.”

¹¹ Devit mikemegha gıvagha, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingaramın bizir osiziriba ko Dıpenimın ingaramın nedazimın akınafarım isa Solomon ganıgi. Nedazir kaba, da Ikiavıra Itir Godın Dıpenir kamın danganıba, ko Dıpenimın azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuıbar arıghamıba, ko pın itir danganir dozıba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dıkirızir Gavgavımın Boksiam arıghamın danganım. Boksıar kamın asuam, kar God gumazamizıbar arazir kuraba gın amadır danganım. Danganir kabar nedazıba, da bar akınafarir kamın iti. ¹² Godın Duam, Devitın akazir bizıbar nedazıbar kara: Ikiavıra Itir Godın Dıpenim avınızir divazımın aven itir uari akuvir danganım, ko me uari akuvir danganir ekiam okarızir danganir dozıba, ko Godın Dıpenimın aven itir dagıaba arızir danganıba, ko gumazamizıba Ikiavıra Itir God ganıdır bizir aghuıba arızir danganıba.

¹³ Akınafarir kam uaghan osızirir ıgharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumazıba ko Lıvaıba ingangarım damuamin arazıba, ko Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven ingaramın arazıba, ko Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir ingangarım bagh itarıba ko bizir ıgharazıba, me manmaghın dar ingaramın arazım, da uaghan akınafarir kamın aven iti. ¹⁴ Osızirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itarıba ko bizir ıgharazıbar ingarsı, me gol ko silvan osımtızir manmaghın itıba inıgh dar ingaram. ¹⁵ Egh lamba ko da arıghamın aghorıba bagh, me gol ko silvan osımtızir manmaghın

itıba inıgh dar ingaram. ¹⁶ Egh golin dakozıbar ingarsı, me golin osımtızir manmaghın itıba inıgh dar ingaram, kar dakozir me breıba arıgh da isi God danıngamıba. Egh me silvan dakozıbar ingarsı, me silvan osımtızir manmaghın itıba inıgh dar ingaram. ¹⁷ Akınafarir kamın me bizir kaba uaghan da osıra izaghiri: Me fokba ko itarıba ko kapbar ingarsı me golin aghuir osımtızir manmaghın itıba inıgh dar ingaram. Egh silvan itarir ıgharazıba bagh, me silvan osımtızir manmaghın itıba inıgha, dar ingaram. ¹⁸ Ezi akınafarir kam uaghan bizir kabar gun mıgei: me golin aghuir osımtızir manmaghın itıba inıgh, me pauran mughuriar aghuım tuamin ofa gamir dakozımın ingaram. Egh me golin aghuir osımtızir manmaghın itıba inıgh, enselin bar gavgavir pumuningın nedazımningın ingarightı, anıngın avızımning oneghirıgh Ikiavıra Itir Godın Akar Dıkirızir Gavgavımın Boksiam gısın ikiam. Enselin kamning, Ikiavıra Itir Godın karısın ababanımın mın ikiam.

¹⁹ Ezi Atrivim Devit kamaghın mıgei, “Akınafarir kamın itir nedazıba bar, Ikiavıra Itir God uabı dar nedazıbar nan akazi, kı da osiri.”

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghın uan otarım Solomon mıgei, “Ikiavıra Itir Godın Gavgavım, a nan God, a ni ko iti, a nın akurvagham. Kamaghın amizi, ni mıtıgh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osımtızıbar ganti, da ni abınan markı. Ni atiatingan markı. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghıra iki mangıti, ni an Dıpenimın ingangarım ağıvagham. ²¹ E Godın Dıpenimın ingangarıbar amuasa Lıvain anabamın ikızıba ko ofa gamir gumazıbar ikızıba amısevegha gıfa. Ezi ingangarir guar avıribar amuan bar fozıba, nın akurvaghasa gara iti. Ezi gumazir dapanıba ko gumazamizıba bar moghıra, nın mıgırıgıbar gıntıghasa pura nıram oragha iti.”

29

Gumazamiziba Godin Dipenimin ingarasa bizir aghuiba arisi

¹ Ezi Atrivim Devit kamaghin gumazamiziba bar me migei, "God uabi, nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamın gumazamizibar dipenimin ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam. ² Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeba, dagiar pizir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki. ³ Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge, kamaghin amizi, bizir ki akuvagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi. ⁴ Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilogrem gafira. Ezi silvan aghuibar osimtizim 240,000 kilogremın tu. Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiamın an biribar mırıaba asingamin biziba. ⁵ Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?"

⁶ Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamın gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi. ⁷ Me aningizir bizir kabar osimtiziba

kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogremın tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafira. ⁸ Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim. ⁹ Gumazamiziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamın gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumazamiziba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavira Itir Godin ziam fe

¹⁰ Egha Atrivim Devit gumazamizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kamaghin a minabi:

"O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God, e nin gumazamiziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

¹¹ Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti.

Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba.

Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam.

¹² Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi.

Egha nirara biziba bar dagh atifa.

Nirara gavgavir ekiar kamın mingarim.

Nirara gumazamizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam.

¹³ "En God, e datirighin ni minabava nin ziar bar ekiam fe.

¹⁴ "Ki uan gumazamiziba ko, e kamaghin mikiman kogham, e ni ganidir bizir kabar ghuviba. Puvati. E pura

gumazir kiniba, e bizitamın ghuavim ikiangizir puvati. Bizir kaba, kar bar nın bizibara. Ni faragha bizir kaba e ganingi, ezi e datirighin ua da isa ni ganidi. ¹⁵ E nın damazimın e iza pura guighav itir gumazamiziba ko azenan itir gumazamiziba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir nguazir kamın itim, a uaghan en suiraghan kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh arighiregham, mati nedazibar mın, ghuariam aruem apazazi, da zuamira puvati. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, en God, nırara ziar ekiam iniasa, e ni bagha Dipenimın ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nın bizibara.

¹⁷ “Nan God, ni gumazamizibar naviba tuisigha men garima, me arazir voroghira itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki bizir kam ginighnigha, uaghan nın ziar ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba ni daningasa na dikavima, ki uan ifongiamın gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir kamra, nın gumazamizir kaba uan biziba isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar akonge. ¹⁸ O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumazamizibar amuti, me ni bagh kamaghın garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar aven itir ifongiabar amighti, me nın porogh iki gavgafigh. ¹⁹ Ni nan otarim Solomonın nighnizim feghti, a nighnizir bar vamira iki nın Akar Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nın Dipenimın ingar. Dipenir kam, ki an ingarasa bizibar kiri.”

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghın bar gumazamizibav gei, “Ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fi.” Ezi gumazamiziba oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim Devitın damazimın dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam

a ganidi. ²¹ Egha gumazamiziba amımzaraghan 1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan sipsipin nguziba inigha ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiribagh ami. Egha me uaghan wainın dipam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumazamiziba bagha ofan igharazir avirir mabagh ami. ²² Egha me dughiar kamın isar ekiam gamua ofan igharazir kabar wainın dipaba ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir Godın damazimın bar akonge.

Egha dughiar kamra, me Ikiavira Itir Godın ziamın olivin borem isa ua namba 2in dughiamın Solomonın dapanim gingegha, uam anemisevezi an atrivimın oto. Egha me uaghan ofa gamir gumazimın otivasa Sadok amisefe.

²³ Ezi Solomon datirighin uan afeziamın danganim inigha Ikiavira Itir Godın gumazamizibar atrivimın oto. An ingangarim bar derazi Israelian gumazamiziba bar an akabar girara zui. ²⁴ Ezi gavmanın gumazir dapaniba, ko midorozir gumazir gavgaviba, ko Devitın otariba, me bar moghira Atrivim Solomonın apengan ikiasa akam akiri. ²⁵ Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a Israelian gumazamizibar damazimın, a bar me gafiragha bar pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar ekevegha ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragha ikeziabagh afira.

Devit areme

²⁶ Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim.

²⁷ A kantri Israelin 40plan azenibar atrivimın ike. A faragha Hebronın nguibar ekiamın 7plan azenibar atrivimın ike, egha 33plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. ²⁸ A gumazamizibar damazimın bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an otarim

Solomon gın, an danganim inigha atrivimın oto. ²⁹ Atrivim Devit uan igiamın atrivimın ikia ghua ghurigha aremezı dughamın amizı bizibar eghaghaniba, da akınafarir mabar iti. Akınafarir kaba, me kamaghın dar bori, Godın Akam Inigha Izir Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko Godın Akam Inigha Izir Gumazim Natanın Eghaghaniba, ko Godın Akam Inigha Izir Gumazim Gatin Eghaghaniba.* ³⁰ Akınafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingan garir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimın ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumazamiziba ko nguazir kamın itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

---

* **29:29:** Godın akam inigha izir gumaziba fomıra osirizir akınafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati. E fozir puvati, manmaghın garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba 2 O 2 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akuar mam. Kamaghin, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimin akar mingaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimin akar faragha zuimin gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ikia kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamin tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin otivizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalem in nguibar ekiamin otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

*God nighnizir aghuim isa
Solomon ganingi*

(1 Atriviba 3:4-15)

¹ Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekiar bar pin itim ini. ² Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian

gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei. ³ Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kam in, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kam in iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kam in ingari. ⁴ Dughiar kam in, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalem in itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriati Jearimin nguibar ekiam in ghua Boksia kam in igha, iza Jerusalem in itir purirpenir kam in aneti. ⁵ Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin borogh in iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kam in Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. ⁶ Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kam in borogh in tugh a, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami.

⁷ Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, "Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam."

⁸ Ezi Solomon kamagh in an akam ikaragha ghaze, "Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirigh in na gamizi, ki an danganim in igha atrivimin oto. ⁹ O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kam in minemniaba.

Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. ¹⁰ Ni datirighin nighnizir aghuim ko fofozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kam in i-asa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai. ¹² Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kam in, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.” ¹³ Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalem in ghua. Egha a Jerusalem in atrivimin ikia Israelian gari.

Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti
(1 Atriviba 10:26-29)

¹⁴ Solomon dughiabar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalem in iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. ¹⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim

inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kam in silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsiar muziaribar itir temeba. ¹⁶ Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.* ¹⁷ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri
(1 Atriviba 5:1-18)

¹ Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi. ² Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amisevegha, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba amisevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.

³ Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

“Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. ⁴ Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam,

1:12: 1 Eghaghaniba 29:25; 2 Eghaghaniba 9:22

1:16: * Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanim gami. † **1:17:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

1:14: 1 Atriviba 4:26

1:16: Godin Araziba

a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumamaziba ko dipenir kamın mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimin Bretin rubuzir e ofan min a daningamibar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughiaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekiar igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

⁵ “En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram. ⁶ Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamın ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimin a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamın ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghuburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimın min, Dipenimin ingarasa ifonge.

⁷ “Ki uabi, ki Juda ko Jerusalemın gumazir maba iti, fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kamın ingangaribar amuasa me amisefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainın bizibar ingaramin fofozim iki. Egh nir pighagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fofozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fofozim iki.

⁸⁻⁹ “Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonın mighsiabar itir dan-

ganibar itir temeba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonın temer sidaba ko temer painba ko junipan temeba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikinam.

¹⁰ “Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainın dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.”

¹¹ Tairin Atrivim Hiram, Solomonın akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomonın akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

“Ikiavira Itir God uan gumamaziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. ¹² E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim ini-asava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua bagh tamın ingaram.

¹³ “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Hiram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin fofozim ikiava, nighnizir bar aghuim iti. ¹⁴ An amebam Danın anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamın gumazim. Hiram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir

ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

¹⁵ “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge. ¹⁶ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.”

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari

(1 Atriviba 5:15--6:38)

¹⁷ Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. ¹⁸ Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

¹ Atrivim Solomon Jerusalem aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiar kamnin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir

danganimin ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa anemisefe. ² Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiram a gami. ³ Godin Dipenimin biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. ⁴ Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha, Godin Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamnin aven biriba bar dagh arigha da ave. ⁵ Egha me temer painin arariba inigha Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir Danganimin biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arigha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detin nedaziba ko senin digiriba aghore. ⁶ Atrivim golin kaba, kantri Parvaimin da ini. Egha a dagiar bar dirir iveziba bar pin koziba inigha, Godin Dipenim asingi. ⁷ A gol inigh, Dipenimin danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba, ko biriba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dipenimin biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore.

⁸ Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. An arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamnin osimtuzim 20,000 kilogrem gafira. ⁹ Me 500 grem gol inigha dikonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghuriar pin itimin danganir dozibar biribar pogha da ave.

¹⁰ Egha atrivimin ingangarir

gumaziba enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Egha me gol inigha bar moghira aningın pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara. ¹¹⁻¹³ Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningın avizimning kuiaghirigha voroghira iti. Ezi aningın avizibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin igharazim agharir kiriamin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir kiriamin birim biragha an poro. Ezi aningın avizir igharazimning iza danganir kamın aven tongira uaning bira. Enselin kamningın avizibar ruariba bar moghira 9 mitan tu. ¹⁴ Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pighagheviba, ko agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamın da isamigha, tiar akamın anegura.

Me guarir akinir ruarir pumuningin ingari
(1 Atriviba 7:15-22)

¹⁵ Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningin ingarigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamın azenara aning asara. Aningın ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningın roghuar pumuning akirigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningın roghuamningın ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. ¹⁶ Me gin senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningın roghuamning garu. Egha

me temer pomigranetin ovizibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike.* ¹⁷ Ezi me guarir akinir ruarimningın ingangariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamın boroghın aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghın a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghın a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari
(1 Atriviba 7:23-51)

¹ Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamın ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamın tu. ² Egha me brasın aviriba inigha da tuezı da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamın arozimın ababanım 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanım, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ³ Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamın akamın miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamın akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. ⁴ Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasın dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghın gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghın gari, ezi 3pla

3:14: Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hibrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimin aven senin kabar ingari. Ezi bar guizbangira, Bar Anogoroghezir Danganimin aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghın amizi, gumazir aviriba ghaze, me deragha akar kamın mingarimın osirizir puvati. † **3:17:** Hibrun akamın, ziar kam Jakin, akar kamın mirara ghu, "God a gamizi an oto." Ezi ziam, Boas, akar kamın mirara ghu, "Godin gavgavimın aven." **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2

notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ⁵ Tengin kamın brasın mitiar azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an ababanım, 8 sentimitan tu, mati gumazimın dafarimın ababanım. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akımarir aghuarir onezir mamın mın kuiagherigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. ⁶ Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godın Dipenimın miriamın ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asızir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

⁷⁻⁸ Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamın aghoribar ingaramın arazimın Akar Gavgavım, a Moses Osirizir Arazibar akınafarımın iti, ezi me deravıram an gıntıgha, lambar aghariba arazir kamın dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamın aghariba ko dakoziba isa, Godın Dipenimın aven, Anogoroghezir Danganımın aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamın aghoriba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamın aghoriba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. ⁹ Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozımın ingari. Danganir dozır kam, a ofa gamir gumazibar danganım. Egha uari akuvamin danganir ekiamın tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. ¹⁰ Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimın guamın mıkebar sautin amadaghan itimın anefa.

¹¹ Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara

ingari. Egha datırighın Huram Atrivim Solomon a ganıngızır inganğariba bar ada agıfa. Kar İkiavıra İtir Godın Dipenimın inganğariba. ¹² Bizir Huram ingarızıbar kara: Brasın ingarızır guarır akınır ruarır pumuning ko, aningın pın itir dapanımning ko, sen brasba ivemın mın dar ingarigha, a da isa guarır akınımningın dapanımningın asuamning asingı. ¹³ A uaghan 400plan temer pomıgranetin ovızıbar nedazıbar ingarigha da isa guarır akınımning dapanımning garuzur ivemın mın garır bizim gıke. Guarır akınımningın dapanımningın asuamning vaghvagha pomıgranetin ovızır bizir pumuning aningın iti. ¹⁴ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarır ekiar dagh isın itibar ingari. ¹⁵ Egha uaghan tengin dipar bar ekiar kamın ingari, me a dibora ghaze, Ongarım. Egha uaghan 12plan bulmakaun apurıbar nedazır tengin kam ateramıbar ingari. ¹⁶ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasın bar dar ingari. Huram, Solomonın akamın gın ghua, İkiavıra İtir Godın Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha gıvagha, iniba inigha bar deraghavıra da isamigha dagh amızı, da bar deragha taghtasi.

¹⁷ Atrivim Solomon Seredan nguıbar ekiam ko, Sukotın nguıbar ekiamningın tızımın, Jordanın Faner danganır zarımın, a bizir kabar amuasa Huram mıkeme. Danganır kam, a bizir kabar ingaramın nguazır gavgavır aghuım iti. Huram brasba inigha, da tuezi da isia ameregha dipamın mın oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazıbar mın nguazır kuızıbagh fugha dar ingari. ¹⁸ Solomon Huram mıkemezi, a brasın bizir kaba bar dar ingari. Da bar avıraseme, ezi me brasın kabar osımtızım mengezır puvati. Ezi gumazıtım brasın kabar

osimtizim gifozir puvati.

¹⁹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ²⁰ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamın aghoriba arazir kamın gin ghua dar ingari. ²¹ Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ²² Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti

(1 Atriviba 8:1-9)

² Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir

afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemın a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin manang, danganir igiam darigham. ³ Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ⁴ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁵ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. ⁶ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁷ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁸ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁹ Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningın ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamın porozı, aningın ruaghatevimning mong ighav iti. Eghtı gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningın ruaghatevimning itir danganimningın ganam. Gumazim

5:1: 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11   **5:2:** 2 Samuel 6:12-15; 1 Eghaghaniba 15:25-28   **5:8:** 2 Eghaghaniba 3:10-13   * **5:9:** Migirigiar otevir kam, "Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti," a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.   **5:10:** Godin Araziba 10:5

Danganir Anogoroghezir kamın azenan ikıva, aningın ganighan kogham. Iter otevir kamning, datırighın ikia kamaghıra iti.* ¹⁰ Akar Dikirızir Gavgavimın Boksiamın aven bizir avırıba itir puvati, Godın Akar Gavgavıba itir dagıar akuamnıngıra, an aven iti. Israelia fomıra Isip ategha iza Sainain Mıghsiamın itima, Ikiavıra Itir God me ko Akar Dikirızir Gavgavim akırı. Ezi Akar Dikirızir Gavgavir kam, a dagıar akuar kamningın iti, ezi Moses fomıra aning isa Boksıar kam garu.

Godın angazangarir ekiam Ikiavıra Itir Godın Dıpenim gizıfa (1 Atrivıba 8:10-11)

¹¹⁻¹³ Gumazamizıba tıghar uari akuvagh Akar Dikirızir Gavgavimın Boksiam inıgh Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven mangamin dughiamın, Godın ofa gamir gumazıba Godın damazimın zueghamin arazim gami. Ezi gumazamizıba iza uari akuvagha gıvazir dughiamın, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otarıba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuıba ikegħa, aruem anadı naghın ofa gamir dakozimın boroghın tuivıghav iti. Gumazir kaba, me Lıvaıbar tongın gumazir ıghıabagh amua gitabav sozıba. Me gıtan guar avırıba ko brasın itarir avırıbar suıghav iti, ezi ¹² Oplan ofa gamir gumazıba sıghabar suıgha me ko tuivıghav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuıgha Ikiavıra Itir Godın zıam fava a mınabir ıghıabagh amir dughiamın, gumazir ıghıabagh amıba ko sıghabagh ivıba, me bar tıarir vamıran ıghıar bar aghuıbagħ ami.

Ofa gamir gumazıba Akar Dikirızir Gavgavimın Boksiam isa Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven anetıgha gıvagħa, me azenimın ızir dughiamın, ıghıam gamir gumazıba

magħıra dıkavıgha sıghabagh ivıava, brasın itarıba ko gitabav sogħa, Ikiavıra Itir Godın zıam fe. Me kamaghın onge:

“Ikiavıra Itir Godın Arazıba bar dera, ezi a zurara en apangkuva ikia mamaghıra iti.”

Me tuivıghavıra ikia ıghıar kam gamir dughiamın, ghuariam zuamıra Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın averiam bar a gizıfa. ¹⁴ Ikiavıra Itir Godın angazangarim ghuariamın aven ısıragħa bar angazangarıgha Dıpenim bar anevara. Kamaghın, ofa gamir gumazıba uan ingangarım damuan ibura.†

6

¹⁻² Ezi Solomon kamaghın Ikiavıra Itir God ko mıgıa ghaze, “O Ikiavıra Itir God, nı ghaze, nı ghuariar bar mıtarımemın aven ikiam. Ezi kı datırighın nı bagħa Dıpenir bar aghuir mamın ingarı, kar dıpenir nı zurara ikıvıra ikiamım.”

Solomon mıgırıgıaba ısava gumazamizıbagħ anıdı (1 Atrivıba 8:14-21)

³ Atrıvim Solomon God ko mıkemegħa gıvagħa, ragħırıgha Israelian gumazamizıbar gara, deragħ me damuasa Godın azangısi. ⁴⁻⁸ Egha a kamaghın mıgei, “E Ikiavıra Itir Godın zıam fam, a Israelian God. An akar dıkirızir nan afezıam Devit bagħa amızir kam, deragħavıram an gın għu. Devitın nıghnızim kamakın, a Dıpenıtamın ingarıghtı, gumazamizıba Ikiavıra Itir God, Israelian Godın boroghın ızıva an zıam fam. Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın a mıgei, ‘Kı Isıpın kantrın uan gumazamizıba inıgha ızir dughiamın ikegħa iza datırighın, Israelia nan zıam fasa, kı ua bagħ Dıpenıtamın ingarasa, nguıbar ekıatam gınbazır puvati. Egha uagħan, uan gumazamizıbar

5:11-13: 1 Eghaghanıba 16:34; 2 Eghaghanıba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaıa 33:11 † **5:14:** Nı 1 Atrivıba 8:11ın gan. **6:4-8:** 2 Samuel 7:1-13; 1 Eghaghanıba 17:1-12

ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera. ⁹ Ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimin ingarighti, gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.’

¹⁰ “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamın ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. ¹¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arighasa, Dipenir kamın aven danganir mamın ingari. Boksar kamın aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningın iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

¹²⁻¹³ Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimın, Ikiavira Itir Godın ofa gamir dakozimın boroghin tu. A me brasın ingarizir ofa gamir dakozimın ghuavanabogha a gisın miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimın boroghin, danganir me uari akuvimın iti. Dakozir kamın arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimın, uan dafarimning fegha overiamın aka.

¹⁴ Egha kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godın tam nin mın overiam ko nguazimın itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin ghua,

uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. ¹⁵ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. ¹⁶ Kamaghın, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin mın zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimın daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimın iki mamaghira ikiam.’ ¹⁷ O Israelian God, ki kamagsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

¹⁸ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamın ikiam o? E fo, overiar bar pın itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamın danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramın kam, a manmaghin nin tughatigham? ¹⁹ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. ²⁰ Ni kamaghın migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghın ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamın ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragham. ²¹ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamın pın iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimın ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

²² “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimın aven izi, egh nin ofa gamir dakozimın boroghin mangi, egh pazi gumazir

kam damusi nın azangam. Eghti nın damazimın bizir kam guizbangıra puvatighti, ni osımtızir kam gın amadagh. ²³ O Ikiavıra Itir God, ni uan nguibamın iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvıra men kotiam akırigh. Egh ni mızazim isi gumazir osımtızim gamizim gasi, egh osımtızir kuramın uam a ikaragh. Egh ni osımtıziba puvatızir gumazim deraghvıra a damighti, gumaziba bizir kamın ganigh fogh suam an arazir kuram gamızir puvati.

²⁴ “E Israelia, nın gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangın en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abıragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gın amangisi, nın Dıpenimın izi nın ziam fı nın azangsighti, ²⁵ ni uan Nguibamın iki e Israelia nın gumazamiziba en azangsıziba baragh, en arazir kuraba gın amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimın mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomıra en inazir afeziabagh anıngizimın e atıgh.

²⁶ “E nın gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimın anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dıpenir kamın gan nın ziam fı, nın azangsighti, ²⁷ ni uan Nguibamın iki, e Israelia, e nın ingangarir gumazamiziba, ni en azangsıziba baragh, en arazir kuraba gın amang. Egh ni uan arazir aghuıbar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomıra e ganıngizim gızı.

²⁸ “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arımariar eki-atam otogham, o amınir avimın mın isitam izi azenibagh asıghasıgham, o odezir avırıba daghebar ami da agıvam, o apaniba izi en nguıbar ekiabar e korogh e misogham, o arımariar igharagha garir avırıba e gasıghasıgham, ²⁹ bizir kaba otivti,

e Israelia nın gumazamiziba, en tav osımtızir kabar tamın mızazim baragh, uan aghariba fegh nın azangsighti, ³⁰ ni Ikiavıra Itir God, ni uan Nguibamın ikıva en azangsızim baregh en akuragh en arazir kuraba gın amadagh. Nırara gumazamizibar nıghnıziba bar dagh fo, kamaghın, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ıvezir kuram e danıng. ³¹ Ni kamaghın damightima, e nın gumazamiziba zurara nın apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh anıngızir kamın ikiam.

³² “Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba, me nın adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nın ziam bangın, uan nguıbar saghon itıba ategh kagh izam. Guizbangıra, me nın ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiar ni en gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nın ziam fısi, nın Dıpenir kamın izi, egh ni ko mikımam. ³³ O Ikiavıra Itir God, ni uan Nguibamın itı, egh ni men dımdiam baragh, egh bizir me damuasa nın azangsızıbar amu. Kamaghın, e Israelia, nın gumazamiziba, e ami moghın, nguazir kamın gumazamiziba bar ni gifogh, egh nın atiating nın apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dıpenir ki ingarızir kam, kar nın Dıpenimıra, eghti nguazir kamın gumazamiziba an aven, me nın boroghıra izam.

³⁴ “Egh danganir manamın ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangı uan apanıbar soghsi, nın nguıbar ekiar ni ua bagha misevezir kam ko Dıpenir ki ni bagha ingarızir kam, guam a mıtuagh ni ko mikımtı, ³⁵ Ikiavıra Itir God, ni uan Nguibamın iki, e uarir akurvaghasa ni ko mıgeir mıgırıgıaba baragh en apangkuvıgh en akuragh.

³⁶ “Gumazamiziba bar moghıram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanıbar amamangatighti, me izi e ko misogh e abınıgh e inıgh mangı,

kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ³⁷⁻³⁹ Eghti e men kantrin kamın aven kalabuziar gumamazibar min ikıva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikıva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamın ganıva, guam a mituagh kamaghın ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigıaba baragh, e nin gumamaziziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

⁴⁰ "O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamın iki ni ko mikimti, ni zurara en ganıva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh.

⁴¹ "O Ikiavira Itir Godın Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam sara izi uan avughsir danganimın iki. Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

O Ikiavira Itir Godın Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh,

eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimın min ikiam.

Eghti nin gumamazizir ni baghavira itiba,

nin arazir aghuiba bangin bar akongegham.

⁴² O Ikiavira Itir Godın Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh.

Guizbangira, ni zurara an apangkufi.

Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki."

7

Solomon Dipenir kam damighti, a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa ofa gami

(1 Atriviba 8:62-66)

¹ Solomon God ko mikemegha gıvazi, God overiamın avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godın angazangarim bar ekevegħa an Dipenir kam bar a gizifa. ² Ikiavira Itir Godın angazangarir ekiar kam Godın Dipenim gizifa, kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. ³ Israelia avir kamın garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godın Dipenim gizivagħa an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın nguazimın arighizir dagıabagh isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagħa, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze:

"Ikiavira Itir Godın Araziba bar dera, egha a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti."

⁴ Egha Atrivim Solomon uan gumamaziziba ko me bar mogħira, Ikiavira Itir God bagħa ofabagh ami. ⁵ Atrivim Solomon God bagħa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamın atrivim uan gumamaziziba ko me Dipenir kam gamizıma, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın oto. ⁶ Godın ofa gamir gumaziba vongın mitivizi, Livaiba vongın mitifi. Atrivim Devit ighiabar amuasa uan ingangarir gumazıbar kemezi me ingarizir biziba, me da

sara mitivighav iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha, Ikiavira Itir God minabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami, "Ikiavira Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghira iti." Ezi gumazamiziba datirighin mitivighav itima, Livaiba ighiar kam batima, ofa gamir gumaziba sghabagh ivi.

⁷ Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kam, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kam, an ofabagh ami.

⁸⁻⁹ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Gumazamizir avirim nguazir kam, an danganiba bar dar ikeghe ize. Me notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikeghe, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikeghe, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba bar me dar ike. Egha aminzaraghan me ua uari akufa.* ¹⁰ Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir

kabagh nighnigha bar akongegha uamategha uan nguibabar zui.

*God ua Solomon bato
(1 Atriviba 9:1-9)*

¹¹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. ¹² Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogha, kamaghin a migei, "Ki nin azangsiziba bareghe gifa. Gumazamiziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe. ¹³⁻¹⁴ Eghti ia nan akaba baraghan koghe, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumazamiziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kam, ia nan gumazamizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadaghe, egh ian nguazim damighti, a ua deragham. ¹⁵⁻¹⁶ Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumazamiziba zurara Dipenir kam, an nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kam, an ganiva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam. ¹⁷ Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ¹⁸ Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migha

* **7:8-9:** Ni 2 Eghaghaniba 5:3in gan. **7:13-14:** 2 Eghaghaniba 6:37-39 **7:18:** 1 Atriviba 2:4

ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.’

19 “Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, 20 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. 21 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kam in izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?’ 22 Eghti gumamazizitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kam in mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kam in ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.’”

8

Solomon amizir bizir igharaziba (1 Atriviba 9:10-28)

1 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir God in Dipenim in ingara anegivagha, gin Solomon in dipenim in ingari. Inangarir me amizir kaba bar, me 20 plan azenibar dar ingari. 2 Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekia ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekia kabagh apia. 3 Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar

ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekia kamning ini. 4 Egha gin, a gumamaziziba puvatizir danganim in Tatmor in nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamat in nguibar ekia mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekia kabar ingari. 5 Egha Solomon gin Bethoron in Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoron in Vin Itir nguibar ekiam, uam aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiam in nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekia kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ain in ighuvibar ingari. 6 Egha a uaghan Balat in nguibam in ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

7 Ezi Israel in kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumamaziziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. 8 Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar in otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.* 9 Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi. 10 Solomon in ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250 in tu.

11 Solomon in amuim Devit in Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon

* 8:8: Akar kam, “datirighin ikia kamaghira iti,” a datirighin en dughiar kam in migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizim in dughiam in gun migei.

a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivim guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam danganir kam in iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, "Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti." Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

¹² Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kam in ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami. ¹³ Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvaghera, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ¹⁴ Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me tuira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvaghera me tuira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiar vaghvaghera dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghvaghera me tuira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. ¹⁵ Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim

Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi.

¹⁶ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.

¹⁷ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ¹⁸ Ezi Atrivim Hiram in kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomon in kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim Solomonin ganasa izi (1 Atriviba 10:1-13)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem in oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughurir aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givaghera, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi. ² Ezi Solomon bar

deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ³ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekir a ingarizimin gani. ⁴ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁵ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁶ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. ⁷ Ezi nin gumamaziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamagsua ni gamizi, ni atrivimin oto."

⁹ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba

ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko Solomonın ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹¹ Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹² Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)*

¹³ Atrivim Solomon azenibar vaghvagher 23 tan gol isi. ¹⁴ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁵ Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagher da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁶ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagher da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi

Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

17 Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. 18-19 Atrivimın dabirabim bar pın iti, ezi adiriziar tuiiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongın iti, ezi mam vongın iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningın boroghın, me laionın nedazir pumuningın ingarizi, mam vongın itima, mam vongın iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghın garir puvati.

20 Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimın aven itir itariba bar, me golin aghuimın dar ingari. Solomonın dughiamın, gumamazibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghın amizi, me silvan bizir katamın ingarizir puvati.

21 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla gıvaghı, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanın atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

22 Atrivim Solomon, dagıar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

23 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavıra Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.

24 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganıdi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

25 Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamın kabar dibobonim, 4,000ın tu. Ezi a uaghan 12,000ın hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemın iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekiar igharazibar iti.

26 Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemın ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipın tu.

27 Solomon atrivimın itir dughiamın, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemın ize. Ezi dughiar kamın silvan aviriba ikia, dagıar kinibar mın pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar mın iti.

28 Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

Solomon areme (1 Atriviba 11:41-43)

29 Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimın itir dughiamın ikegha ghua, an aremezir dughiamın tu, dar eghaghaniba bar akınafarir 3plan kabar iti: Godın Akam Inigha Izir Gumazim Natanın Akınafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akınafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akınafarim. Idon Akınafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. 30 Solomon 40plan azenibar Jerusalemın atrivimın ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. 31 Egha a uan inazir

afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalem, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Atrivim Rehoboamin eghaghanim

10

(Sapta 10--12)

Notin amadaghan itir Israelin adarasi, me Judaba ataki

(1 Atriviba 12:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamın akam baraki. ³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.”

Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizer ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizer ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizer taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaaba givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizer kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvaghham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizer kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan darfarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizer ia ganingi, ezi ki osimtizer ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimın ia ifozoroke, ezi ki benim gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizer ia ganingi, ezi ki osimtizer ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimın ia ifozoroke, ezi ki benim gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a

guizın otivasava ami. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gın zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighın fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghın amizi, me pamtemın dia kamaghın migei, “E Devitın adarazir apengan ikian aghua. E Devitın adarazi puvati, e uaghan Devitın otarir kamın adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitın adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongın iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gın Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimın ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamın, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamın akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalemın ghu. ¹⁹ Dughiar kamın ikegha iza datirighın,* Israelian notın amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitın ikizimın tav atrivimın otogh men ganan me bar aghua.

11

*Akam inigha izir gumazim Semaia Godın akam akuri
(1 Atriviba 12:21-24)*

¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminın anabamningın midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000ın tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian

notın amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghın an akam inigha izir gumazim Semaia migei, ³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminın anabamningın adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghın me mikim, ⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghın amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghın ia uamategh uan nguibabar mangi.’” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godın akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

⁵ Rehoboam Jerusalemın ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. ⁶ Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, ⁷ ko Betsur, Soko, ko Adulam, ⁸ ko Get, Maresa ko Sif, ⁹ ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, ¹⁰ ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir nguazimın iti. ¹¹⁻¹² Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dughiabagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainın dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamın nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam

10:16: 2 Samuel 20:1 * **10:19:** Akar kam, “Dughiar kamın ikegha iza datirighın,” an e datirighın itir dughiar kamın gun migeir puvati. A gumazir akınafarir kam osirizimın dughiamın gun migei.

ko Benjaminin anabamin adarazir atrivimin iti.

*Ofa gamir gumaziba ko Livaiba
Jerusalem in ize*

¹³ Kantri Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. ¹⁴ Atrivim Jeroboam ko an gin otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarim gamir puvati. Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar iti. ¹⁵ Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi mighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*

¹⁶ Ezi Israelian anababa bar dar gumazamizir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalem in izi. ¹⁷ Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir bar gavgavimin oto.

*Atrivim Rehoboam amuir aviriba
ko borir aviriba iti*

¹⁸ Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. ¹⁹ Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. ²⁰ Ezi Rehoboam

gin, Apsalom in guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. ²¹ Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. ²² Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. ²³ Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distrighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12

*Judaba arazir kuram gamizi,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)*

¹ Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumazamiziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. ² Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ³ Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avirim ko ize, eghti gumaziba me mengan iburagham. Egha a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. ⁴ Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba inigha, iza Jerusalem in boroghin otifi.

11:15: 1 Atriviba 12:31 * **11:15:** Gumazir maba ghaze, aser kaba, memebar min gari.

⁵ Ezi Judan kantrin gumazir daniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalem, Rehoboam ko iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ia akirim ragha a gasara, kamaghin amizi, a datirighin akirim ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abiragham."

⁶ Ezi atrivim uan gumazir daniba ko me akar kam baregha uari abiragha kamaghin migei, "Bar guizbangira, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavira Itir God amim, a guizin arazimra."

⁷ Ezi Ikiavira Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izir gumazim Semaia ganiga ghaze, "Ki garima, me uari abira. Kamaghin amizi, ki me gasighasighan kogham. Sisak Jerusalem misoghamin dughiamin, ki an ateghti, a bar me gasighasighan kogham. Guizbangira, ki men aningaghe, egh ki Jerusalem nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasighasighan kogham. ⁸ Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazimizar kinibar otivigham. Eghti arazir kamın, me ganigh fogh suam, nan ingangarir gumazimizar kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamın atrivibar ingangarir gumazimizar kinibar itir arazim, a ikufi."

⁹ Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ¹⁰ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir

gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ¹¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

¹² Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamın, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme
(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

¹³ Rehoboam a Jerusalemın ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalemın iti, nguibar ekiar kam, Ikiavira Itir God, Israelın kantrin nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti danganir kamın, Israelia bar an boroghın izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. ¹⁴ Rehoboam uan navir averiamın aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.

¹⁵ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamın aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ¹⁶ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamın anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

*Judaba ko Israelia uariv sosi
(1 Atriviba 15:1-8)*

¹ Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto.

² A 3plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeangnuibamin gumazim.

Dughiar kamın, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi.

³ Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi.

⁴ Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimın uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, “Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh.

⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitın ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?

⁶ “Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami.

⁷ Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamın arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamın Rehoboam gumazir igiamra ikia

kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura. ⁸ Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egha ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamın atrivibar otiv an ganasa Devitın ovavir boriba amisefe. ⁹ Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.

¹⁰ “Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. ¹¹ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamın aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara. ¹² Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikia, ia ko misoghasa midorozimin sighbagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.”

¹³ Atrivim Abiya mighavira itima,

Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. ¹⁴ Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sishabagh ivi. ¹⁵ Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. ¹⁶ Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. ¹⁷ Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. ¹⁸ Dughiar kamın, Judaba kamaghın fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghın amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

¹⁹ Dughiar kamın, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghın itir nguibar dozir aviriba sara ini. ²⁰⁻²¹ Egha Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarim 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. ²² Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimin oto

¹ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamin, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gifa. ² Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³ Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. ⁴ Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei. ⁵ Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroziba puvatizi, gumazamiziba deraghavira iti.

⁶⁻⁷ Egha Atrivim Asa kamaghın Judabav gei, "E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekiar gavgavitar ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainin iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamin gintighasa gavgafi, kamaghın amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati." Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir

dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. ⁸ Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

⁹ Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. ¹⁰ Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. ¹¹ Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kam in gumazitamin amamangatighti, a ni abiraghan kogham.”

¹² Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are. ¹³ Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midorozir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue. ¹⁴ Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue. ¹⁵ Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kam in sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalem in ghue.

15

Atrivim Asa Judabar araziba akirmighasa me migei

¹ Dughiar mam in, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa. ² Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, “Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an boroghin ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. ³ Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati. ⁴ Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughia bar, me uamategha

Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghin izi. ⁵ Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiar aviriba nguazir kamın gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati. ⁶ God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi. ⁷ Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighti, Ikiavira Itir God ian ingangarimın gan, deravira ia damuam.”

⁸ Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminın anabamın nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimın anabamın nguazimın itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiar a midorozimın inizibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godın Dipenimın azuarimın guamın boroghın itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anakiri. ⁹ Efraimın anabam ko Manasen anabam ko Simeonın anabamın adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminın adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.

¹⁰ Asa atrivimın itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimın, gumazamizir kaba iza Jerusalemın uari akufa. ¹¹ Egha dughiar kamın, me midorozimın aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. ¹² Egha me

Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gantigham. ¹³ Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egha me Ikiavira Itir Godın ziamın, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighthabagh ivi. ¹⁵ Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godın ifongiamın gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

¹⁶ Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimın ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimın a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronın danganir zarimın a gaborozı a isi. ¹⁷ Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁸ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghu. ¹⁹ Ezi dughiar kamın ikegha ghua namba 35in azenimın, Asa atrivimın itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16

*Israelia Judaba ko misosi
(1 Atriviba 15:17-22)*

1 Asa Judan atrivimın itir dughiamın, an namba 36ın azenimın aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamın uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimın ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimın mangigh izegh damuan kogham. 2 Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godın Dipenimın itiba ko atrivimın dipenimın itir maba sara inigha, Damaskusın nguibar ekiamın itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghın Atrivim Benhadat bagha akam amada, 3 “Datirighın ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningın ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh.”

4 Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamın amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamın nguazim bar moghıram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba arıziba. 5 Ezi Atrivim Basa kamaghın akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamın amim ategha, divazim agıvazir puvati. 6 Egha gın Atrivim Asa Raman nguibamın mangasa, Judan gumaziba bar moghıra me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a danıngasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezıma, Asa da inigha, Mispın nguibar ekiam avınizir divazim ko Geban nguibar ekiam avınizir

divazim, gavgavim aning ganıngi.

Godın akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganıngi

7 Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghın a mıgei, “Ni ti ghaze, Sirian atrivim nın akurvaghamin gavgavıba iti, egha ni nıghnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın itir puvatigha, uabın akurvaghasa an azangıghan aghua. Kamaghın amizi, ni uan apanıba ko Sirian Atrivimın midorozir gumazıba abıraghan iburagham. 8 Ni kamaghın fo, İtiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumazıba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar avırıba ko midorozir karısın bar avırıba ko midorozir gumazir bar avırır hoziabagh apiaghıra misozıba iti. Ezi dughiar kamın, ni nıghnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın ikiava, an azarazıma, a nın akura. Ikiavıra Itir God gavgavim ni ganıngizi, ni me abıra. 9 Gumazamizir uan navır averıabar aven Ikiavıra Itir God baghavıra itıba, me nguazir kamın danganır manamın itı, a zurara me burıa deravıra me bagha tintınıbar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganıdı. Ezi ni uabın akurvaghasa Sirian atrivimın azarazır arazır kam, a derazır puvati. Kamaghın amizi, datırighın ni Judaba ko, ia deravıra dapiaghan kogham. Apanıba zurara ia ko misogham.” 10 Godın akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamıma, a bar puvıram atarı. Egha a mıkemezı, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazır kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

*Atrivim Asa areme
(1 Atrivıba 15:23-24)*

11 Atrivim Asa amizir arazır igharazıbar eghaghanıba, da akınafarır kamın itı, me kamaghın a

dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ¹² Asa atrivimın itima, an azenir namba 39ın, arımariar bar kurar mam an dagarimningin oto. Ezi Asa uabın akurvaghasa Ikiavira Itir Godın azangsızir puvati. A doktabara, men azangsisi. ¹³ Ezi an atrivimın itir namba 41ın azenimın, Atrivim Asa uan inazir afeziabar mın areme. ¹⁴ Ezi me Devitın Nguibar Ekiamın a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimın, anefa. Gumaziba paura ko borer mughurıar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimın atızir dakozim gisın da inge. Egha me atrivimın kuam isa dakozir kam gisın aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatın eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jhosafat Judabar atrivimın oto

¹ Ezi Jehosafat uan afeziamın danganım inigha, Judan kantrin atrivimın oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghtı Israelia izi me misoghan iburagham. ² Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguıbar ekiar divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganıba bar me ariki. Egha a Efraimın anabamın nguazimın itir nguıbar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimın inizir nguıbar ekiaba. ³ Jehosafat atrivimın itir dughiamın, a uan inazir afeziam Devitın mın arazir aghuibagh ami. An asem Balın ziam fer puvati, kamaghın, Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. ⁴ Jehosafat uan afeziamın Godın gintigha, egha uaghan Godın Arazıba bar deragha dar gintisi. A Israelın kantrin itir atrivibar mın arazir kurabagh amir puvati. ⁵ Ezi

Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimın otogha, deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamizıba bar bizir aghuıba inigha a bagha zui. Kamaghın, a dagıar avıriba ko bizir avıriba ikia, Judabar damazimın ziar ekiam iti. ⁶ A Ikiavira Itir Godın Arazıbar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan danganıba bar dagh arua, mighsiabar pın itir asebar ziaba fer danganıba bar adagh asıghasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itıba saram asıghasiki.

⁷⁻⁹ Jehosafat atrivimın ikia, an namba 3ın azenimın aven, a uan gumazir aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godın Arazıba Itir Akinafarim inigh, Judan nguıbar ekiaba bar dar mangı, arazir kabar gumazamizıbar sure damu. Ezi, me Judan nguıbaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaıbar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jhosafat bar atrivir gavgavim

¹⁰ Jehosafat atrivimın itir dughiamın, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghın itir kantribar atrivıba bar me gamizi, me bar Jehosafatın atiatingi. Kamaghın amizi, me izava a ko misozir puvati. ¹¹ Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arabian gumazamizıba uaghan 7,700plan sipsipın apurıba ko 7,700plan memen apurıba inigha iza Jehosafat ganıngi. ¹² Ezi Jehosafat atrivir gavgavimın oto. Egha a gumazıba amangizi, me Judan nguıbar ekiabar ghue. Egha me bizıbar arıghamin dipenıbar ingarigha, dagheba ko bizıba isa dagh

ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. ¹³ Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalemın me ariki.

¹⁴ Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvasha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. ¹⁵ An gumazir an girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. ¹⁶ Gumazir dapanir aningın gın irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godın ingangarim ganıga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari.

¹⁷ Ezi Benjaminın anabamin adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimın ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. ¹⁸ Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar suigha misoghasa gara iti. ¹⁹ Midorozir gumazir kaba bar moghıra atrivimın ingangarim gamua, Jerusalemın iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar gavgavir avıniziba, atrivimın midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18

*Godın akam inigha izir gumazim
Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)*

¹ Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi

gumazamiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akıra ghaze, an otarim Ahapın guivimın ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. ² Azenir maba ghua gıvazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapın ganasa Samarian nguibar ekiamın ghu. Kamaghın, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatın azaraghti, a mangı an akuragh Gileatın Distrighın itir, Ramotın nguibar ekiamın misoghasa nıghnızim iti. ³ Egha Ahap kamaghın Jehosafat mıgei, “Nı na ko izam, o? Kı kamaghsua, ga mangı Ramotın nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Kı nın gın mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nın akurvaghasa pura iti. ⁴ Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godın ifongiam gıfoka.”

⁵ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Kı mangı Ramotın nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatıgham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, nı mangı. God nın akuraghti, nı me abıragham.”

⁶ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghın Atrivim Ahapın azara, “Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godın ifongiam gıfogham.”

⁷ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamın, Godın akam baragha, egha akar aghuitamın na mıgeir puvati. Dughıabar zurara, a na gasıghasıghamin akar kurabar na ganıdi. Kamaghın amızı, kı gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁸ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a miġia ghaze, “Ni zuamira mangi, Im-lan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

⁹ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avınizir divazimın tiar akamın boroghın, itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witi ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamın tughā, ġin otivamin bizibav gei.

¹⁰ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komın mın garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap miġia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komın kamın mın me ġiniv mangi, bar me agivagham.”

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira miġei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamın mangi misogh, egh ġuizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nın akuraghti, ni me abiragham.”

¹² Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghın iza, gumazir dapanir kam Mikaia miġia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimın Siriaba abiragham. Kamaghın amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamın atrivim mikim.”

¹³ Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godın zurara itimın ziamın, ki ġuizbangira ni miġei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an ġun mikimam.”

¹⁴ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nın akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁵ Ezi Atrivim Ahap a miġia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni miġia ghaze, ni Ikiavira Itir Godın ziamın ġuizbangira na mikim. Ni manadizoghın nan akam baragham?”

¹⁶ Ezi Mikaia Ahap miġia ghaze, “Ki garima, Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar mın pura tintinibar miġsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

¹⁷ Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghın oregha, Atrivim Jehosafat miġia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha ġifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamın ġun na miġeir puvati. A zurara bizir kurar na bati-vamibara ġun na miġei.”

¹⁸ Ezi Mikaia ua kamaghın miġei, “Ni datirighın deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamın uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir ġuvim ko agharir ikiriamın tuivighav iti. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın men azara, ‘Tinara mangi Ahap ġifariva a ġekuighti, a Ramotin nguibamın mangi midorozimın aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan niġhniziba Ikiavira Itir God ġanidi.

²⁰ “Me kamaghın amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godın damazimın tughā, kamaghın a miġei, ‘Ki mangi a ġifaragh, a ġekuigham.’”

21 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.’”

22 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

23 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kam in Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

24 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitam in aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

25 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikasian suiragh nguibar ekiam in garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. 26 Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

27 Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazimiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki

mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Atrivim Ahap misoghasa zui
(1 Atriviba 22:29-36)

28 Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. 29 Ezi

midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

30 Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko misoghan marki.” 31 Ezi me misozir dughiam in, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. 32 Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

33 Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pim in Israelia iti nagh in puram asavamada. Ezi barim ghua Ahap in mikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karis in suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” 34 Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karis in aven puram

anefazi, a Siriabar damazimın uan karisın aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghıra itima, aruem gevima an areme.

19

Godın akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatın atari

¹ Atrivim Ahap aremegha gıvazi, Atrivim Jehosafat bar deravıra uamategha iza Jerusalemın uan atrivir dipenimın oto. ² Ezi dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghın a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavıra Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghın garim gamizi, Ikiavıra Itir God nın aningaghe. ³ Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akınibagh asıghasigha, Godın ifongiamın gıntighasa gavgafi.”

Jhosafat kotiabar jasba amısefe

⁴ Atrivim Jehosafat Jerusalemın iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizibar ganasa ghua, sautın amadaghan Berseban nguibar ekiamın ikegha ghua notın amadaghan Efraimın anabamın mıghsıaba itir danganimın tuifi. Egha a Ikiavıra Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh izasa me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. ⁵ Ezi Jehosafat kotiaba tuisıghamin jasba amısevegha, Judan nguibar ekıar divazir bar gavgavım avınizıba bar me arıki. ⁶ Egha kotiaba tuisızir jasba, a kamaghın me migei, “Ia gumazamizibar ingangarım gamır puvatı. Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarım gamı, a uabı ia ko iti. Kamaghın amızı, ia kotiaba tuisıghamin dughiabar, ia uari uan arazıba bagh

deravıra gan. ⁷ Ikiavıra Itir God, en God, kotiamın aven, guızın arazım giragh kotiaba baraghamin arazıba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin arazıba ko, gumazamizıba ia apezeper dagıaba ia danıngamin arazıba, arazır kaba God bar dar aghua. Kamaghın amızı, ia gumazır kotiaba tuisızıba, ia Ikiavıra Itir Godın atiatingıva bar an apengan ikı, egh deraghvıra uan arazıbar gan.”

⁸ Jehosafat uan gumazır dapanıba ko uamategha Jerusalemın izezir dughiamın,* Jehosafat Livain marazı ko ofa gamır gumazır maba ko ikızıbar gumazır dapanır maba amısefe, eghtı me gumazamızır Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgavıba abızıba tuisıghamin jasbar otıvam, egh uaghan Jerusalemın nguıbar ekiamın aven itır gumazamizıba uari adoghodozır mıgırıgıaba akırmıgham. ⁹ Jehosafat kamaghın jasın kabav geı, “Ia ingangarır kam damuamin dughiamın, ia bar Ikiavıra Itir Godın atiating an apengan ikıva, deraghvıra an arazıbar gın mangı. Ia ingangarır kam damutı, a deraghvıram otıvsı, ia uan navır averıabar aven bar ifongegh. ¹⁰ Eghtı ian namakataba, nguıbar ekıar ıgharazıbar ikegh ızı uarır akurvagh kotiaba tuisıghsı ian azangtı, ia men akuragh kotiaba tuisıghamin arazır aghuıbar men sure damu. Gumazım, gumazır ıgharazımın mısoğhezi an aremezır kotıam ko, gumazım Godın Arazıba, ko an Akar Gavgavıba abıghızır kotıam, ko gumazım arazır God ifongezıba abıghızımın kotıam ko arazır God damuasa ia mıkemezıba abıghızır kotıam, ia men sure damutı, me Ikiavıra Itir Godın damazımın osımtızıba puvatıgham. Eghtı ia ko ian adarası, Godın damazımın osımtızıba puvatıghtı, God ian aningagheghan kogham. ¹¹ Ia deravıram oragh. Gumazır pumuning ian faragh mangı kotiabar

19:3: 2 Eghaghanıba 17:4-6; 30:19   **19:6:** Godın Arazıba 1:17; Onger Akaba 82:1   **19:7:** Godın Arazıba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14; 1 Pita 1:17   * **19:8:** Hıbrun akam deragha akar kamın mıngarım abıghızır puvatı.   **19:9:** 2 Samuel 23:3

ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gavmanin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvaghham. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu.”

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

¹ Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi. ² Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, “Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremın vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti.” Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. ³ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. ⁴ Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalemın ize.

⁵ Egha me iza Jerusalemın gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimın danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tugha, kamaghin God ko migei, ⁶ “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God,

ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham.

⁷ O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamın ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kamın apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi. ⁸ Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamın ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghın mangi, nin ziam fasa Dipenir kamın ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamın, me kamaghın ni ko migei ghaze, ⁹ ‘Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamın guamin nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghın izi nin ziam famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghı nin azangsigham. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.’”

¹⁰ Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghın God ko migei, “Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamın, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghın amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati. ¹¹ Ezi me datirighın tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamın e batueghasa izegha gifa. ¹² O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamın gavgaviba puvati. Kamaghın amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir

* **20:1:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **20:7:** Aisaia 41:8; Jems 2:23 **20:10:** Godin Araziba 2:4-19 **20:12:** Onger Akaba 25:15; 121:1-2

puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghana ni baghavira gara iti.”

¹³ Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti. ¹⁴ Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumamazizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, ¹⁵ a kamaghin migei, “O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalem in itir gumamaziziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvasi. ¹⁶ Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsa Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumamaziziba puvasi danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham. ¹⁷ Ia uari midorozir kamin misogham kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumamaziziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.”

¹⁸ Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe. ¹⁹ Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha

pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

²⁰ Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumamaziziba puvasi danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham.”

²¹ Egha atrivim uaghan gumamazibar nighnizibagh foghasa men azangsi, egh gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati.

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue, ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.

E bizir kabagh nighnigh, egh an ziam fi ighiaba bangam. Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

Kamaghin amizi, e a minamam.”

²²⁻²³ Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egh gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki. ²⁴ Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumamaziziba puvasi danganimin itir tauan mam in oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar

20:15: Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7

20:15: Godin Araziba 20:1-4

20:17: Ua Me Ini 14:13-14; Diboboniba 14:9; 2 Eghaghaniba 15:2

nguazimın irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire.

²⁵ Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghın amizi, me aruer pumuning ko mıkezimın bizir kaba isavira iti. ²⁶ Egha namba 4ın aruemin, me iza danganir zarir mamın uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamın ikegha iza datirighın, me danganir kam kamaghın a dibori, Godın Ziam Fer Danganir Zarim. ²⁷ Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghın amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalemın zui. ²⁸ Egha me gitabav sogha sıghabagh iviava Jerusalemın nguibar ekiamın aven zui, egha Ikiavira Itir Godın Dipenim avınizir divazimın tiar akamın boroghın ghua ziar ekiam a ganıdi. ²⁹ Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghın oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. ³⁰ Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatın kantrin gari, kamaghın amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

*Atrivim Jehosafat areme
(1 Atriviba 22:41-50)*

³¹ Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimın oto, egha 25plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ³² Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. ³³ Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a

mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godın gintigha tughavagvizir puvati.

³⁴ Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimın otozir dughiamın ikegha ghua an aremezir dughiamın eghaghaniba, akınafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akınafarir kam, akınafarir bar ekiamın aven iti, me kamaghın a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim.

³⁵ Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. ³⁶ Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisin mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aningın ingangarir gumaziba Esiongeberin kurir ekiar kabar ingari. ³⁷ Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamın gumazim, a Godın akar bar gavgavimın kamaghın Jehosafat migei, “Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham.” Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21

¹ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar mın aremezima, me Devitın Nguibar Ekiamın, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimın anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimın oto.

Atrivim Jehoramın eghaghanim

(Sapta 21)

*Jehoram Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 8:17-24)*

² Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim

Jehosafatın otariba. ³ Jehosafat gol ko silvan avırım ko bizir ivezir bar pın koziba isa uan borir kabagh anıngi. Egha a uaghan Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganıngi. Jehoram, a Jehosafatın otarir ivariam, kamaghın amizi, Jehosafat uan danganım inıgh atrivimın ikiasa anemisefe. ⁴ Jehoram atrivimın otozir dughiamin, a uan kantri bagha gavgavıgha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire.

⁵ Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimın oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. ⁶ A Israelian Atrivim Ahapın, guivimın iti. Kamaghın amizi, an Ahapın adarazi ko Israelian atrivir ıgharazibar arazir kurabar gıntisi. Egha arazir kurar avırıba Ikiavıra Itir Godın damazimın dagh ami. ⁷ Ezi Ikiavıra Itir God Judan kantri gasıghasıghızir puvati. Guızbangıra, Ikiavıra Itir God uan ingangarır gumazim, Atrivim Devit gınıghnisi. A fomıra Devit ko akar dikırızim gamua ghaze, Devitın ikızibar tongın gumazitam zurara atrivimın ikiam, eghti Devitın lamın angazangarım mungeghan kogham. Ezi dughiar kamın Ikiavıra Itir God akar dikırızir kam gınıghnisi. Kamaghın amizi, a Judan kantri gasıghasıghan aghua.

⁸ Jehoram Judan atrivimın itir dughiamin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. ⁹ Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inıgha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramın midorozir gumaziba ekiarugha me misoghasa. Ezi dimagarımın Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inıgha, bar pamtem misogha me adugha ghue. ¹⁰ Egha, Judaba Idomia dikabırızir

puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datırıghın tu. Jehoram Ikiavıra Itir God, uan inazir afeziabar God akırım ragha a gasara. Kamaghın amizi, dughiar kamın, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

¹¹ Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mıghsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamizibagh ekuizi, me akırım ragha Ikiavıra Itir God gasaragha, an damazimın arazir kurabagh ami.

¹² Dughiar mam, Godın akam inıgha ızir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akınafarır mam osirıgha anemaga ghaze, “Ikiavıra Itir God, a nın ovavım Devitın God, akam kamaghın nın iti: Nı uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nın inazim Atrivim Asa, nı anıngın arazir aghuıbar gıntızir puvati. ¹³ Nı Israelian atrivir arazir kurabagh amıbar gın ghua, Judaba ko Jerusalemia getuıma, me akırım ragha God gasara. Nı Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghıra nı a gami. Egha nı uan dozıbav soghezi, me ariaghire. Me gumazir aghuıba, egha men arazıba bar nın arazıbagh afıra. ¹⁴ Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God nın gumazamiziba ko, nın amuıba ko borıba sara pazıvıra ia damuva, nın bizıba bar dagh asıghasıgham. ¹⁵ Eghti nı uabi, arımarıar bar kuram nın murıar averıamın ikiam. Eghti dughiabar vaghvagh, arımarıar kam bar ekeveghti, nın evenavım asıghırıgham.”

¹⁶ Ezi dughiar kamın, Ikiavıra Itir God, Filistiaba ko Arabian İtiopian nguazımın boroghın itıbagh amizi, me Jehoramın anıngaghe. ¹⁷ Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoramın dipenımın itir bizıba bar ada inıgha ghu. Egha me an amuıba

ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

¹⁸ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimın muriamın oto. Arimariar kam a givaghan kogham. ¹⁹ Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoramın evenavim asiaghirizi, a mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumamaziziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin.

²⁰ Jehoram azenir 32pla ikia atrivimın oto, egha 8plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Ezi an aremezir dughiamın, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimın anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamın anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Ahasia Judan atrivimın oto
(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)*

¹ Jehoram atrivimın itir dughiamın, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramın otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati. ² Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimın oto. Egha azenir vamiran Jerusalemın atrivimın ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. ³ An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghın amizi, an Ahapın ikizimın arazir kurabagh ami. ⁴ An afeziam aremezir dughiamın gin, an Ahapın adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangın an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba

Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami, mati Ahapın ikizim amizi mokin. ⁵ Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotın nguibar ekiamın boroghira uariv sosi, a Gileatın Distriğhın itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ⁶ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilın nguibar ekiamın ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilın ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

⁷ Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramın gan ikiamın dughiar kamın, an a gasighasigham. Egha dughiar kamın Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapın ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe. ⁸ Ezi Jehu, Ahapın ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamın modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghın nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatın igiam, Jehosafat bar uan navir averiamın aven Ikiavira Itir God baghavira iti. Kamaghın amizi, me Ahasian kuam isa mozimın anefa. Ezi dughiar kamın, Ahasian ikizimın aven, Judabar atrivimın ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

*Atalia Judabar atrivir amizimın
oto
(2 Atriviba 11:1-3)*

¹⁰ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghın akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimın

gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Jehoramın guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimın otarir aremeghamibar tongin Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimın aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ¹² Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın, Atalia Judan atrivir amizimın ikiavira iti.

Atrivim Joasin eghaghanim

23

(Sapta 23--24)

*Me Joas amisevezi, an atrivimın oto
(2 Atriviba 11:4-16)*

¹ Atalia atrivir amizimın itima, an namba 7in azenimın, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akuraghasa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamın otarim Asaria, ko Jehohanın otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. ² Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalemın ize.

³ Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimın uari akuvagha, Atrivim Joasin apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimın otivam.

Kamaghin amizi, Ia izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimın otivam. ⁴ Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimın tiar akabar ganam. ⁵ Eghti okoruar namba 2, atrivimın dipenimın gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghin diborim, Jesot, me an gan. Eghti gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimın uari akuvir danganir ekiamın iki. ⁶ Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godin damazimın zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki. ⁷ Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamın mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh."

⁸ Ezi Livaiba ko Judan gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gin zui. Egha Sabatin dughiamın, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimın izi. ⁹ Dughiar kamın, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimın iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. ¹⁰ Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimın divazimın danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimın uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin

amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimın boroghın tuivighav ikia, mīdorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹¹ Mīdorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasın akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasın dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akınafarir righizir mam a ganıngi. Egha me gın olivin borem Joasın dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimın oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghın dei, “Joas dughiar ruarimın atrivimın ikiam.”

¹² Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima nıgınir dafam oto. Ezi mīdorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimın ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godın Dipenimın danganir gumazamiziba uari akuva itimın zui. ¹³ A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghın, Ikiavira Itir Godın Dipenimın guamın itir guarir akınimın boroghın tughav iti. Egha a mīdorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sıghabagh ivibar garima, me atrivir igiamın boroghın iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isıghabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abıgha dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abınasa.”

¹⁴ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godın Dipenimın boroghın Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghın mīdorozir gumazir dapanibav gei, “Ia Atalian suiraghti, mīdorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godın Dipenim avınizir divazimın azenan mangi. Eghti gumazitam an gın mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.” ¹⁵ Ezi me Atalian suiragha, a inıgha Godın Dipenim ategha ghua

atrivimın dipenim avınizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamın aven ghugha, a misoghezi an areme.

Ofa gamir gumazim Jehoiada, Ikiavira Itir Godın gın mangasa gumazamizibar akurvasi (2 Atriviba 11:17-21)

¹⁶ Godın ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godın gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongın Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁷ Egha gın gumazamiziba asem Balın ziam fer dipenimın ghua, bar a gasıghasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balın marvir guabagh asıghasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghın Balın ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. ¹⁸ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven itir ingangaribar ganasa, Livain adarazir tongın, Godın ofa gamir gumazir maba ko Livain ıgharaziba sara me amısefe. İkızir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghın, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mıghiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghın, ofa damuamin dughiamın, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kımıti, me ıghiar bar akongezibar amu. ¹⁹ Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godın Dipenim avınizir divazimın tiar akabar ganasa Livain maba amısefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godın damazimın zuezir puvatızir gumazamiziba aven mangan kogham.

²⁰ Ezi Jehoiada, mīdorozir gumazibar dapaniba ko, mīdorozir gumazir atrivimın gariba ko, atrivimın dipenimın garir mīdorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghuegha atrivir igiam inıgha an

akua atrivimın dipenimın zuima, gumazamiziba bar men gın zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghın diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²¹ Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghın amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemın iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godın Dipenim akiri
(2 Atriviba 12:1-16)

¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimın oto. Egha 40plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Joasın amebamın ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamın amizim. ² Godın ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamın, Joas Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. ³ Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningın itima, aning otariba ko guiviba bate.

⁴ Ezi dughiar maba ghuegha gıvazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godın Dipenim akirasa nighnisi. ⁵ Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghın me migei, “Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godın Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirighın zuamira mangi dagiar kaba inigh.” Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

⁶ Egha Joas gın ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghın an azara, “Manmaghın amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godın

Purirpenimın ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?”

⁷ Amizir kurar kam Atalia atrivimın itir dughiamın, an adarazi Ikiavira Itir Godın Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghın amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

⁸ Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mamın ingari, egha me Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın tiar akamın boroghın aneti. ⁹ Egha me Ikiavira Itir Godın Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemın gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimın itima, Godın ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghın, me datirighın ua takisbar aningam. ¹⁰ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa. ¹¹ Ezi Livaiba dughiaabar zurara boksiar kamın gari a izivavira itima, me a isa atrivimın ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimın gumazir akınafariba osirim ko Godın ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kamın dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godın Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

¹² Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir

* 24:6: Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar anekiram. ¹³ Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi. ¹⁴ Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

¹⁵ Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. ¹⁶ Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

¹⁷ Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. ¹⁸ Atrivim Joas Juda ko Jerusalem in gumazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziba fe. Me osimtizer bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a

bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.

²⁰ Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara." ²¹ Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. ²² Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kam ganigh ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

²³ Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalem in nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi. ²⁴ Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira

Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamın Atrivim Joasın arazir kuram ikarvagha izevir kuram a ganingi. ²⁵ Midorozir kamın, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimın gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimın misoghezi, an aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimın akuima, me an dakozimın a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimın anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamın anefa. ²⁶ Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningın ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatın amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatın amebam Simrit, a Moopian adarazir amizim. ²⁷ Joasın otaribar eghaghaniba, ko Godın akam inigha izir gumazimın migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godın Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghın diborimın iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimın oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

Amasia Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 14:2-6)

¹ Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimın otogha, 29plan azenibar Jerusalemın atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemın nguibar ekiamın amizir mam.

² Amasia arazir aghuibara Ikiavira

Itir Godın damazimın dagh amua, egha guizbangira uan navir averiamın dar gintizir puvati.

³ Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamın, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme. ⁴ Egha a ingangarir gumazir kamningın boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimın itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.”

Amasia ghua Idomia ko misosi
(2 Atriviba 14:7)

⁵ Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminın adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan midorozir gumazibar me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 300,000ın tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo. ⁶ Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelın ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogremın tu.

⁷ Ezi Godın akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghın atrivim

migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki. ⁸ Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham."*

⁹ Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin azara, "Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeziba, ki manmaghin dar amuam?"

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, "Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham."

¹⁰ Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

¹¹ Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. ¹² Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mamn ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamn me akunizi, me bar misaraghire.

¹³ Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar ekiabav sosi, me

Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue.

Akam inigha izir gumazir mam Amasian atari

¹⁴ Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamn ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, "Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?"

¹⁶ Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba atugha kamaghin migei, "Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham."

Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim migei, "Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham."

Amasia Israelia ko misosi (2 Atriviba 14:8-20)

¹⁷ Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, "Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi."

* 25:8: Hibrun akam deragha akar kamn mingarim abighizir puvati.

18 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, "Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, 'Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.' Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi."

19 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, "Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham."

20 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa. 21 Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiam Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. 22 Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. 23 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan tu.

24 Ezi Jehoas Jerusalem aven

ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiam maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia migei, "Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham." An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiam kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu.

25 Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. 26 Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

27 Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an areme. 28 Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezinaghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

Usia Judan atrivimin oto
(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)

1-2 Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha

atrivimın oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimın oto. An atrivimın itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiam danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

³ Usia 16plan azeniba ikia atrivimın oto, egha 52plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemın nguibar ekiamın amizim. ⁴⁻⁵ Usia atrivimın itir dughiamın, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godın atiating an apengan ikiamın arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamın, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godın ifongiamın gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

⁶ Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimın danganir igharazibar nguibar ekiam igiabar ingari. ⁷ God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamın itir Arabian adarazi abini. ⁸ Usia atrivir bar gavgavimın otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamın migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti.

⁹ Egha Usia Jerusalemın, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam.

¹⁰ Atrivim Usia a bulmakauba ko sipipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba puvatizir danganimın apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainın ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari.

¹¹ Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimın akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimın midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningın faragha ghua aningın gari. ¹² Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600ın tu. ¹³ Midorozir gumazibar dibobonim 307,500ın tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimın akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti. ¹⁴ Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba. ¹⁵ Egha a uaghan Jerusalemın fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamın, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimın ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir

taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazimiza an ziar ekiamin akaba barasi.

*Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)*

¹⁶ Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. ¹⁸ Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham."

¹⁹ Dughiar kam, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin

Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto. ²⁰ Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

²¹ Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

²² Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti. ²³ Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

**Atrivim Jotamin
Eghaghanim**

27

(Sapta 27)

*Jotam Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 15:32-38)*

¹ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. **26:16:** Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 **26:18:** Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 **26:19:** 2 Atriviba 5:25-27 **26:23:** Aisaia 6:1

amebam Jerusa, a Sadokin guivim.
² Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamin afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuvira iti.

³ Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha me Jerusalem aven itir danganim Ofelin boroghin, gavgavim bar divazim ganiga ingangarir aviribagh ami. ⁴ Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamin mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. ⁵ Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamin midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogram silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in biziba a ganingi. ⁶ Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin oto. ⁷ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari. ⁸ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. ⁹ Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi

an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Ahasin eghaghanim

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimin iti
 (2 Atriviba 16:1-4)

¹ Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh amir pu. ² Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimin ingari. ³ Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kamin ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi. ⁴ Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
 (2 Atriviba 16:5)

⁵⁻⁶ Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka

amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. ⁷ Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. ⁸ Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

⁹ Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamın ganigha gifa. ¹⁰ Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalemın gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamın uan namakabagh amigha osimtiziba iti. ¹¹ Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuziabar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi.”

¹² Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananın otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa.

¹³ Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, “Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam.”

¹⁴ Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue. ¹⁵ Ezi 4plan gumazir aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghasa Asiriabar azangisi (2 Atriviba 16:7-9)

¹⁶⁻¹⁷ Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba “4plan gumazir aruar kaba,” a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, “Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akınafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mamın iti.”

inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham. ¹⁸ Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi. ¹⁹ Osimtizer Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimn mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizer puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizer kaba ataghizi da otifi. ²⁰ Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. ²¹ Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

²² Atrivim Ahas osimtizer aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizer puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. ²³ A kamaghin migei, "Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizer ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba

batifi. ²⁴ Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari. ²⁵ Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kamn, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.

²⁶ Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamn itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ²⁷ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Heskia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Heskian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

*Heskia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 18:1-3)*

¹ Heskia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Abiya, a Sekaraiian guivim. ² Heskia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, a ua zue

³ Heskia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada

akirasa gumazir mabav keme. ⁴ Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganir gumazamiziba uari akuvimin uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam. ⁶ En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. ⁷ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lam in isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvati.

⁸⁻⁹ "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

¹⁰ "Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. ¹¹ Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamiz-

ibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam."

¹² Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning. ¹³ Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning. ¹⁴ Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning. ¹⁵ Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. ¹⁶ Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin boroghin, danganir ekiar me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalem in azenan ghua, Kidron in fanemin danganir zarim giraghugha da ariki. ¹⁷ Me iakinir faragha zuimin aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghiram a gami. Me ingara ghua namba 8 in aruemin me Dipenimin azuarimin tiar akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamin aruer namba 16 in, me ingangarir kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gami

¹⁸ Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agivagha, ghua Atrivim Hese kian gara kamaghin a migei, “E Ikiavira Iti Godin Dipenimin itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir bretba arizim ko, dakozimin ikiamin biziba, da bar moghira zue. ¹⁹ Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha, danganir igharazibar da arighizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gamir dakozimin boroghin da ariki.”

²⁰ Atrivim Hese kia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira iza uari akuvazi, a me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui. ²¹ Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me da Judan gumazamizibar arazir kuraba ko, atrivimin adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. ²² Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir dakozimin da kavamangi. ²³ Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa

bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki.

²⁴ Egha atrivim kamaghin migei, “E Israelian gumazamiziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam.” Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi.

²⁵ Atrivim Hese kia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavvimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. ²⁶ Livain kaba, Atrivim Devit fomira iklararangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav iti. ²⁷ Ezi Hese kia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami. ²⁸ Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamaghiram amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. ²⁹ Ofan kaba givazima, Atrivim Hese kia ko, gumazamiziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ³⁰ Ezi Atrivim Hese kia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha

Godin ziam fe.

³¹ Ezi Hesekia gin kamaghin gumazamizibav gei, "Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi." Ezi gumazamiziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge, ³² egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi. ³³ Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. ³⁴ Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kam in mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati. ³⁵⁻³⁶ Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Hesekia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira

gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30

Me, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuamin biziba akiri

¹ Atrivim Hesekia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem in Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagh. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi. ²⁻³ Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalem in uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2 in isam damuasa akam akiri. ⁴ Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. ⁵ Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiar sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekiar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem in uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kam in gintisi.

⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi.

Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, "Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. ⁷ Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. ⁸ Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningh. Egh ia Jerusalem in izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. ⁹ Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a God in apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam."

¹⁰ Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. ¹¹ Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir God in damazimin uari abiragha Jerusalem in ghue. ¹² Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem in uari

akuvagha, Ikiavira Itir God in Akar Gavaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

¹³ Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar avirir dafam iza Jerusalem in uari akufa. ¹⁴ Egha me ghua Jerusalem in itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughurir aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar otevilla inigha, ghua Kidron in Fanemin danganir zarimin da makuni. ¹⁵ Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, God in damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir God in Dipenimin zui.

¹⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, God in ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir God in Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. ¹⁷ Gumazamizir aviriba, God in damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir God in bizibaram otifi. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha God in damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir

gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesehia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh." ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Hesehian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati.

²¹ Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiaabar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²² Isar kam in dughiam in, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesehia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kam in, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

²³ Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. ²⁴ Ezi Atrivim Hesehia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan

sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kam in, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. ²⁵⁻²⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem in ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiam in ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalem in otozir puvati. ²⁷ Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31

Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

¹ Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalem in uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui.

² Atrivim Hesehia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba

bar dagh ami. ³ Atrivim kamaghin miġia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia miġhiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiaba ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

⁴ Egha atrivim kamaghin Jerusaleminavirim ame, egha da agivan iburazi, gumazamizibav ġia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin. ⁵ Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. ⁶ Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki,* egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.

⁷ Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. ⁸ Ezi Atrivim Heskia ko, gumazir dapaniba ghua, gumazamiziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumazamiziba minabagha, me bagha bar akonge.

⁹ Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Man-maghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.”

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize. E dagher kabar dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.”

¹¹ Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. ¹² Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mam ziam Konania, a ingangarir kam in garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simej, a ingangarir kam in garir gumazir namba 2. ¹³ Atrivim Heskia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. ¹⁴ Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumazamiziba uan ifongiabar ġin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. ¹⁵ Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha

31:4: Diboboniba 18:12-13; 18:21 * **31:6:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **31:10:** Malakai 3:10

dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. ¹⁶ Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalem mangekh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

¹⁷ Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikizibar ziabar apengan da osirighti, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. ¹⁸ Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin ingangarim iti.‡ ¹⁹ Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

²⁰ Hesehia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami. ²¹ Hesehia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa

bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesehia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32

Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi

(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)

¹ Atrivim Hesehia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. ² Ezi Hesehia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. ³ Ezi Hesehia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. ⁴ Dughiar kamın, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, “E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham.” Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.

⁵ Egha Hesehia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mamın ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru.

† 31:16: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

‡ 31:18: Hibrun akam

deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

⁶ Egha gin, Hesehia Jerusalem gumamazibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumamaziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei, ⁷ “Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamatin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira. ⁸ Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinam.” Gumamaziziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.

⁹ Dughiar kamatin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Hesehia ko, Judabav kimasa Jerusalem ghue. An akabar kara: ¹⁰ “Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati. ¹¹ Ki fo, Hesehia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesehia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam iningham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham. ¹² Ia fo, Hesehia kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba

bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.

¹³ “Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. ¹⁴ E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! ¹⁵ Ia Hesehia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham.”

¹⁶ Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesehia gami. ¹⁷ Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesehia God uaghan nan dafarim da, uan gumamazizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham.” ¹⁸ Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalem nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumamaziziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamatin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham. ¹⁹ Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalem God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumamaziziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghin

amizi, me dibovir akabar a gami.

²⁰ Atrivim Hesehia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.) ²¹ Ikiavira Itir God aningin dimdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgav-iba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asem in ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

²² Arazir kam in, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesehia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi. ²³ Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizir avirim, Jerusalem in iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesehia ganidi. Dughiar kam in ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesehia ganiga ghuavira iti.

Hesehia arimariam ini
(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

²⁴ Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kam in, Atrivim Hesehia arimariam bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kam in, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham. ²⁵ Hesehian arimariam gin givazi, a Ikiavira

Itir God, an akurazir bizir ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalem in gumamazizibagh asighasighasava ami. ²⁶ Ezi Hesehia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiam in, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesehia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

²⁷ Hesehia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumamazizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. ²⁸ Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wain in dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekibar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. ²⁹ God bizir aghuir bar aviriba Hesehia ganingi, ezi Hesehia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar aviribar ingari. ³⁰ Atrivim Hesehia fomira Gihon in Emimir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiam in aruem uaghiri nagh in, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesehia amizir biziba bar deraviram otifi. ³¹ Babilon in kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kam in* eghaghanim baregha, bizir kam in mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesehia bagha izi. God Hesehian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kam in Hesehia ataki.

32:21: 2 Atriviba 19:35   **32:25:** 2 Eghaghaniba 24:18; 26:16; Onger Akaba 116:12   **32:26:** 2 Atriviba 20:19; Jeremaia 26:18-19   * **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11 in iti.

*Atrivim Hesehia areme
(2 Atriviba 20:20-21)*

³² Atrivim Hesehia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ³³ Atrivim Hesehia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumamaziziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

*Manase Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 21:1-9)*

¹ Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemian atrivimin ike. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumamazizir igharazir fomira nguazir kam inikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatiziba.

³ Fomira an afeziam Hesehia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar

ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemian itir Dipenir kam, an aven gumamaziziba nan ziamra fi ikiam." ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimin min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumamazizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalemian nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Ia nan gumamaziziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham." ⁹ Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumamazizir fomira nguazir kam inikezibar

arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamın aven ize.

Manase navim gıra

¹⁰ Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghıraghasa me miğeima, me an akam baragha an gın zuir puvati. ¹¹ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimın midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abıra. Egha Asiriaba kalabuziamın mın Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senın an dafarimning ikegħa, a inigha Babilonın għu. ¹² Ezi a bar osemegħa Ikiavira Itir God, an ovavibar Godın damazimın uabi abıragħa, uamategħa God bagħa iza, ¹³ uabın akurvagħasa an azangsi. Ezi God Manasen azangsim baregħa an akuragħa anetaghizi, a uamategħa Jerusalemın ghugħa, ua kantri gativagħa an gari. Egha Manase datırighın kamaghın fo, Ikiavira Itir God, a uabıra guızbangıra God.

¹⁴ Bizir kabar gın, Manase Jerusalem avınizir divazimın azenan itir divazir igiamın ingari. Me kamaghın danganir kam dibori, Devitın Nguibar Ekiam. Divazir kamın tuirivim bar pın iti. Divazim aruem uaghiri naghın, danganir zarir Gihonın Dipar Emimirimın ikegħa ghua notın amadaghan tiar akar me kamaghın diborimın tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelın miğhsıam avını. Egha Manase uaghan, Judan Distrighın itir nguibar ekiar divazir bar gavgavıba avınizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amısefe. ¹⁵ Egha a ikızir ıgharazıbar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven atızir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godın Dipenim itir miğhsıamın pın itir asebar ofa gamir dakozıba

ko, Jerusalemın danganir ıgharazıbar itir ofa gamir dakozıba sara akaragħariki. Egha a bizir kaba inigha nguıbar ekiamın azenan ghua bar ada makuni. ¹⁶ Egha a gın uamategħa Ikiavira Itir Godın ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamıran ikiamın ofaba ko, God mınamamin ofaba bagħa, asızıba inigha iza ofa gamir dakozimın dar ofa gami. Egha a kamaghın Judabav gei, “İa Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fı.” ¹⁷ Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregħa, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar mogħıra Jerusalemın izir puvati. Me uan miğhsıabar itir danganıbara ghua Ikiavira Itir God, men Godın ziam fa, egha ofaba a ganıdi.

Atrivim Manase areme (2 Atrivıba 21:17-18)

¹⁸ Atrivim Manase amizir arazir ıgharazıbar eghaghanıba, akınafarım me kamaghın diborimın iti, İsrailian Atrivıbar Eghaghanıbar Akınafarım. Manase God ko mikemezır miğırıgıaba ko, akam inigha izir gumazıba Ikiavira Itir God, İsrailian Godın ziamın Manase mikemezır akar kaba, da uaghan akınafarır kamın iti. ¹⁹ Ezi Atrivim Manasen eghaghanır maba akınafarır me kamaghın diborimın iti, Godın Akam İnigha İzir Gumazıbar Eghaghanıba. Akınafarır kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akırım ragħa God gasarazır arazım gegħara, an asebar ziaba fer danganır a ingarızıbagħ eghara, egha a ingarızır guarır akınır aser amızım Aseran nedazım itıbagħ eghara, egha marvir guar a ingarıgħa dar ziaba febar eghaghanıbagħ egharı. Akınafarır kam uaghan, a navım giragħa uabi abırazır arazım ko, a God ko miğeima, God an dımdıam baragħızır bizıbagħ egharı. ²⁰ Manase uan inazır afeziabar mın aremezi, me atrivimın dipenım avınizır divazımın aven anefa. Ezi

an otarim Emon an danganim inigha atrivimın oto.

Emon Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 21:19-26)

²¹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimın oto, egha azenir pumuningra Jerusalemın atrivimın ike. ²² Emonın afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Amonın afeziam Manase fomira ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. ²³ Emonın afeziam, Ikiavira Itir Godın damazimın uabi abıragha navim gıra, ezi Emon kamaghın amizir puvati. An arazir kurabar osımtızim ghuavira iti. ²⁴ Dughiar mamın, Emonın ingangarir gumazıbar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gın atrivimın dipenimın aven a misoghezi an areme. ²⁵ Ezi gın Judan gumazamiziba, ingangarir gumazıbar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonın otarim Josaia gamizi, a uan afeziamın danganim inigha men atrivimın oto.

Atrivim Josaian eghaghanim

34

(Sapta 34--35)

Josaia Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 22:1-2)

¹ Josaia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. ² Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godın akaba bar a dar gın mangasa bar gavgafi.

Josaia asebar marvir guaba batuegha da makuni

³ Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8ın azenir an atrivimın

itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitın Godın ziam fa a baghavira iti. An namba 12ın azenir an atrivimın itir dughiamın, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalemın danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pın itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba ko, ainın ingariziba, bar dagh asighasiki. ⁴ A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balın ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghın itir paura mughuriar aghuimın ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeba ko, ainın ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimın mın oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isın da kavamangi. ⁵ Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isın da tuezı da isi. A bizir kabagh amigha gıvazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godın damazimın ua zue.

⁶ Egha Josaia ghua Manasen anabamın nguazim ko, Efraimın anabam ko, Simeonın anabam ko, Naptalın anabamın nguazimın ghua bar notın amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki. ⁷ A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da averenimın mın oto. Egha a uaghan Israelin nguazimın aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam

34:1: Jeremaia 3:6

34:3: 2 Eghaghaniba 15:2

34:4: 2 Atriviba 21:3; 2 Eghaghaniba 33:3

34:5: 1 Atriviba 13:2

agivagha, uamategha Jerusalem ghu.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api

(2 Atriviba 22:3-20)

⁸ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalem nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim. ⁹ Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghasa, Manasen anabamin gumazamiziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Jerusalem nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu. ¹⁰ Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramin ingangarir gumazibagh ivese. ¹¹ Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizir divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi. ¹² Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar

ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, ¹³ gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.

¹⁴ Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba. ¹⁵ Ezi Hilkia kamaghin akinafariba osirir gumazim Safan migei, "Ki akinafarir righizir mam in api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti." Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi.

¹⁶ Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, "E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami. ¹⁷ E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi."

¹⁸ Egha Safan kamaghin migei, "Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi." Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori.

¹⁹ Ezi atrivim akinafarir kamin aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki. ²⁰ Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar

men diazi me izezi, a kamaghin me migei, ²¹ “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamın apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelin ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.” ²² Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemın boroghın itimin ghu. Amizir kamın ziam, Hulda. Hulda a Salumın amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimın garim. Salum a Tokhatin otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ²³ kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, ²⁴ ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimın itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an itir gumazamiziba saram asighasigham. ²⁵ Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

²⁶ “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ²⁷ ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir

kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁸ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemın otivamin asighasizir kamın ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.’” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue.

*Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)*

²⁹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalemın gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ³⁰ Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalemın itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha da dibori. ³¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghın itir guarir akinimin boroghın tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamın aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. ³² Egha Benjaminın adarazi ko, Jerusalemın itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamın akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim me ganingi. Egha gin Jerusalemın gumazamiziba, me uan ovavibar God ko amizir Akar

Dikirizir Gavgavimın akabar gıntisi. ³³ Israelian danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavıra iti, ezi bizir kaba Ikiavıra Itir Godın damazimın bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar adagh asıghasıki, egha Israelia Ikiavıra Itir God, uan Godın gıntighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimın itir dughiamın, gumazamiziba Ikiavıra Itir God, men ovavibar Godın gıntighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami (2 Atriviba 23:21-23)

¹ Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalemın uari akuvagha, iakinir faragha zuimın, an aruer namba 14ın, me dughiar ekiar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipın nguzir bar avıribav soke. ² Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavıra Itir Godın Dipenimın uan ingangarim damu. Egha me deravıra ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anıdi.

³ Egha a uaghan akar mam Livaibagh anıngi, me Ikiavıra Itir Godın adarazira, me Ikiavıra Itir Godın akamın Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, “Ia mangi Ikiavıra Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inıgh, uan dipizibar aneter mangi, Devitın otarim Solomon fomıra ingarizir Dipenimın aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomıra ami mokın. Ikiavıra Itir God, ian Godın Dipenimın ingangariba, ia deravıra dar amu. Egh ia uaghan deravıra Israelian akurvagh, kar Godın gumazamiziba. ⁴ Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akınafarim osirizi moghın, ia ikiziba vaghvagh

dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akır. ⁵ Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghı, uan danganibar tuivigh me mızuam iki. ⁶ Ia Godın damazimın uari zuamin arazimın gın mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipın nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akır, eghti Israelia ofan kamın araziba Ikiavıra Itir God, Moses mikemezi moghın, deraghvıra dar gın mangam.”

⁷ Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaia uabi sipsipın nguzir bar avırım ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inıgha gumazamizibagh anıngi. Sipsipın nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. ⁸ Ezi atrivimın gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asızir avıriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh anıngi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godın Dipenimın garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamın uaghan ofa damuasa, sipsipın nguzir bar avıriba ko, memen nguziba inıgha ofa gamir gumazibagh anıngi. Dar dibobonim, 2,600ın tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inıgha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh anıngi. ⁹ Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipın nguzir avıriba ko, memen nguzir bar avıriba ini, dar dibobonim 5,000ın tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asızir kaba bar, me da isa Livaibagh anıngi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavıra Itir Godın ofa damuam.

¹⁰ Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi.

¹¹ Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi.

¹² Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami.

¹³ Ofan kamın bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebar tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi.

¹⁴ Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

¹⁵ Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham.

¹⁶ Aruer kamın, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokin.

¹⁷ Israelin gumazamizir Jerusalemın itiba, me dughiar kamın isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa.

¹⁸ Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto. ¹⁹ Dughiar kamın, Josaia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghaviram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme

(2 Atriviba 23:28-30)

²⁰ Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisın nguibar ekiamin ghu. Josaia bizir kamın akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui.

²¹ Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaia bagha akam amaga ghaze, "O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin

amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.”
²² God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. ²³ Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.” ²⁴ Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalem ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalem gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. ²⁵ Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kam in iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizar dughiar, Israelia zurara arazir kam in gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti. ²⁶⁻²⁷ Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(Sapta 36)

Joahas Judan atrivimin iti
 (2 Atriviba 23:30-35)

¹ Josaian ovevem in gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto. ² Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalem atrivimin ike. ³ Isipin Atrivim Neko Jerusalem iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ⁴ Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalem atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adeggha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimin iti
 (2 Atriviba 23:36--24:7)

⁵ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ⁶ Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu. ⁷ Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir ekiar maba ko, itarir dozir

36:4: Jeremaia 22:11-12
 36:1-32; 45:1-5; Daniel 1:1-2

36:5: Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19

36:6: Jeremaia 25:1-38;

maba inigha Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki.

⁸ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto.

*Jehoiakin Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 24:8-17)*

⁹ Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalem atrivimin ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. ¹⁰ Azenir kam, orangtizimin dughiam givasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimin min, a inigha Babilonin ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalem atrivimin oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini

(2 Atriviba 24:18--25:21; Jeremaia 52:1-11)

¹¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. ¹² Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimin, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin gun a migeima, a uabi abirava an akam barazir puvati. ¹³ Sedekaia bar akaba barazi puvatigha, navim

giraghan aghuagha, Ikiavira Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangasa Akar Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarin akamin gintigham. Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize. ¹⁵ Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. ¹⁶ Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati.

¹⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. ¹⁸ Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba,

36:10: Jeremaia 22:24-30; 24:1-10; 29:1-2; 37:1; Esekiel 17:12-13 * **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghin migei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimin oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghin migei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimin oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinin afeziar dozim. Fofozir gumazir aviribar nighnizim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati.

36:11: Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekiel 17:15 **36:17:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5

ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu. ¹⁹ Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. ²⁰ Babilonin atrivim gumazamizir midorozimin ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumazamizibar min me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. ²¹ Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughsa zim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziabar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

*Atrivim Sairus kamaghin migei,
Judaba uamategh uan nguibamin
mangi*

(Esra 1:1-3)

²² Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. ²³ Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem in nguibar ekiamin, uan

Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem in nguibamin mavanangam."

36:19: 1 Atriviba 9:8   **36:21:** Jeremaia 25:11; 29:10   † **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10 in gan.   **36:23:** Aisaia 44:28

Esra Osirizir Akinafarim O Esra Akar faragha zuim

Akinafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh iviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. ² Eghaghanibar Akinafarimın aven, e gari, osimtıziba Israelia bativizi, men avirim ghua Babilonın kantrin kalabusın iti. Ezi Godın Dıpenir Jerusalemın itim ko Jerusalemın nguibar ekiam uabi bar ikuvigha iti. Ezi Ezran Akinafarimın, Judan marazi Babilonın kalabus ategha uamategha uan nguazimın Judan Distrighın ize. Egha me ua Godın Dıpenir igiam Jerusalemın an ingari.

Esran Akinafarimın aven, an akuar pununing ko mıkezim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mikemezi, Judan marazi faragha Babilonın kalabus ategha uamategha Judan Distrighın ize (Sapta 1--2).

2. Judaba ua Godın Dıpenimın ingarigha, nımıra nımıra ua Godın ziam fer arazibar gın zui (Sapta 3--6).

3. Ezi azenir maba gıvazi, Judan marazi uamategha Jerusalemın izezi, Esra men gumazir dapanimın iti. Esra Godın Arazibagh fofozir gumazir mam. Egha Godın ziam fer arazibar gın mangıva, an apengan ikıva, deragh dapiasa me migei (Sapta 7--10).

Israelia uamategha Juda ko Jerusalemın izi

(Sapta 1--2)

*Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategh uan nguazimın mangam
(2 Eghaghaniba 36:22-23)*

¹ Sairus kantri Persian atrivimın itir dughiamın, an azenir faraghavıra zuimın, Ikiavıra Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia

mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, Sairusın nıghnızim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangıti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamizıba bagh a dıponam.

² Kar Persian Atrivim Sairusın migirigiam, "Ikiavıra Itir God, a Godın uan Nguibamın itim, a nguazimın itir kantriba bar na ganıngizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighın aven Jerusalemın nguibar ekiamın, uan Dıpenimın ingarasa na amısefe.

³ Eghti gumazir manaba ian tongin iki, God me ko ikıti, me ateghti, me Jerusalemın mavanang Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingar. A Israelian God, egha Jerusalemın itir God.

⁴ Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghıra men akuragh bizir aghuiba me danıngti, me da inigh mangı. Ia silva ko gol, dagheba, asıziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godın Dıpenimın ofa damuamin taba, uan ifongiamın gın mangı da isi pura me danıng. Kar Godın Dıpenir Jerusalemın nguibamın ikiamim."

⁵ Ezi Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamın adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalemın mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavıra Itir Godın Dıpenim uam an ingarsi mangasava ami.

⁶ Ezi men boroghın itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganıngi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pın koziba sara me ganıngi. Egha Godın Dıpenimın ofa damuamin asıziba sara pura me ganıngi. Egha biziba aterir asıziba sara uaghan pura me ganıngi. ⁷ Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın itir itarir aghuiba ko,

itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha Jerusalem da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati. ⁸ Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da mengegha da isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam.

⁹⁻¹⁰ Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*

¹¹ Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategha Jerusalem zui.

2

Israelian gumazamizir uamategha Jerusalem ghuezibar dibobonim
(*Nehemia 7:4-73*)

¹ Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav misogha men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ² Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seraia, Relai, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bikvai, Rehun, Ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara:

³⁻²⁰ Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.

Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.

Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.

Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)

Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.

Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.

Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.

Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.

Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623.

Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222.

Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666.

Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056.

Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.

Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Heskia.)

Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323,

Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.

Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223.

Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

²¹⁻³⁵ Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.

Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.

Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

* **1:9-10:** Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
 Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
 Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621.
 Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
 Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223.
 Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.
 Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.
 Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254.
 Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
 Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725.
 Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
 Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

36-39 Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalem ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973.
 Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
 Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
 Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

40-42 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
 Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kam inazir afeziam, Asap.)

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

43-54 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Siaha, Padon ko, Lebana, Hagaba, Akup ko, Hagap, Samlai, Hanan ko, Gidel, Gahar, Reaia ko, Resin, Nekoda, Gasam ko, Usa, Pasea, Besai ko, Asna, Meunim, Nefisim ko, Bakbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida, Harsa ko, Barkos, Sisera, Tema ko, Nesia ko Hatifa.

55-57 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusalem ghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko, Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

58 Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.

59-60 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

61-62 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me

deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziaabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamın ziar tamın apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar mın iti.

⁶³ Ezi Judan gavmanın gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

⁶⁴⁻⁶⁷ Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.

Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.

Ezi hoziaba 736.

Ezi kamelba 435.

Ezi donkiba 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize.

⁶⁸ Egha Israelia iza Jerusalemın itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan mın puram akurvaghasa ada anıngi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezinim an ingaram. ⁶⁹ Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anıdi. Ezi golin osımtızim ghua 500 kilogremın tu. Ezi silvan osımtızim ghua

2,800 kilogremın tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

⁷⁰ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemın aven ko an boroghın iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamın garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalemın boroghın itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimin ingari

3

(Sapta 3--6)

*Me uamategha
Godin ziam fer arazim gami*

¹ Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalemın uari akufa. ² Ezi Jehosadakın otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielın otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kamın ingari. ³ Me distrighın kamın itir gumazir igharazibar atiatia, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezinim danganim, a gisın uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁴ Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghın amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁵ Egha me uaghan

dughiabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuavira ikia, egha iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe. ⁹ Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.

Me uamategha Godin Dipenimin ingari

⁷ Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar eki-amning Tair ko Saidon, aningin gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Jopan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi.

⁸ Ezi Israelia uamategha Jerusalem in izezir dughiamin, dughiar maba ghua azenir pumuning oto. Egha ghua an iakinir pumuningin otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakin otarim, ko aningin adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalem in izeziba, me

ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe. ⁹ Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.

¹⁰ Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighbaba sara iza faraghavira iza uan danganim ini. Ezi Livaiba, kar Asapin adarasi, me vaghvagha tambarinbar suigha izi. Egha me bar Ikiavira Itir Godin ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokin. ¹¹ Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabi:

“Ikiavira Itir God, a bar dera!

Guizbangira, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghira iti.”

Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pamtemin tiariba akara Ikiavira Itir Godin ziam fe. ¹² Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir aviriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha ikezim ginighnigha, egha ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara

dei. ¹³ Araghasizim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men nigirin dafar kam baragha egha fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apirasa

¹ Ezi Juda ko Benjaminin anabamin apaniba orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God. ² Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migel, “E ia ko Godin Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamini iti. Egha e kagh izezir dughiamin ikegha iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuavira iti.”

³ Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migel, “Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram.” ⁴ Fomira nguazir kamini izezir gumazir kaba me pazi me damuasava amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim ategham. ⁵ Egha me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

⁶ Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughia, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada.

⁷ Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha

Persian atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserksis bagha anemada. Me Aramin akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamim, Persian akamin a gigham.* ⁸ Ezi gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko Simsai provinsin kamini akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalemn itir adarazir kotim gamua Atrivim Artaserksis bagha akinafarimin kamaghin an osiri.

⁹ “Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum nin gavmanin gumazir faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamini akinafariba osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibabar kara: Erekin provins, ko Babilonin kantrin ekiam ko Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir nguibam. E bar ni bagha akinafarir kam osiri. ¹⁰ Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akinafarir kam osiri.”

¹¹ Kar akinafarir me osirizim, me an mirara akinafarir igharazimin an osirigha anemada.

“Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin ikia, migirigiar maba iti. Egha e akinafarir kam ni bagha anemadi. ¹² O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba ategha uamategha iza Jerusalemn nguibar ekier kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar ekier kamini gumazamiziba, atrivimin akaba batozir gumazamiziba, egha

4:2: 2 Atriviba 17:24-41   **4:6:** Esta 1:1   * **4:7:** Akinafarir kamini migirigiam, ves 4:7 tugha ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

me datirighin uan nguibamin dagiar ekiar an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha anegivasava ami. ¹³ O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham. ¹⁴ Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akinafarir kam ni oraghasa e ni bagha an osiri.

¹⁵ “E kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav mikemeghti, me mangi gavmanin akinafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir osiziribar dipon. Jerusalem gumazamiziba, akaba barazir puvatizir darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriviba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi. Egha Jerusalem gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi, atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.

¹⁶ “Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e kamaghin ni migia ghaze, me ua nguibar ekiar kamin ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghan kogham.”

Atrivim men akam ikara

¹⁷ Ezi atrivim kamaghin men akinafarimin akam ikara:

“Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin

Fanemin vongin itir provinsin itiba, akinafarir kam ia bagha zui.

¹⁸ “Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori. ¹⁹ Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalem gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekiar kam gizifa. ²⁰ Fomira atrivir gavgaviba Jerusalem gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi.

²¹ “Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekiar kamin ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam. ²² Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim en atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham.” ²³ Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehum ko Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalem nguibamin itiba, akar bar gavgavimin nguibar ekiar kam uam an ingaran men anogoroke.

²⁴ Ezi Godin Dipenir Jerusalem itim, an ingangarim pura tugha mamaghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius Persian atrivimin otozir dughiam, an azenir pumuning oto.†

5

Me ua Godin Dipenir ingangarim gami

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † **4:24:** Ves 24, an a sapta 4 ves 5in migirigiar otevimin tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha givazi, azenir aviribar gin bizir avirir otiviziba, an dar gun migei. **5:1:** Hagai 1:1; Sekaraia 1:1

1 Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemın nguibam ko Judan nguazimın itiba bagha Godın akamın gun me miği. Aning Israelian Godın ziamın gavgavimın miği. Godın kam bar pın ikia me gatifa. 2 Ezi Serubabel, Sealtielın otarim, a ko Josua, Jehosadakın otarim, aning Godın akam inigha izir gumazir kamningın akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemın Godın Dıpenimın ingari. Ezi Godın akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi. 3 Dughiar kamın, Tatenai, Yufretisın Fanemın vongın itir provinsın gavmanın gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamıra Jerusalemın ghu. Egha Godın Dıpenimın ingarir gumaziba kamaghın men azara, “Tina ia mikemezi, ia dıpenir kam uam an ingari.” 4 Egha me uaghan Dıpenimın ingarir gumazibar ziaba bagha men azai. 5 Ezi Godın damazim Judabar gumazir dapanibar garavıra iti. Ezi Persian gavmanın gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogoroghezir puvatıgha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamın gun miğia Darius bagh akınafarim osirigha, anemadagha mızua ghuav itima, an ikarvazimın akam ua ize. 6-7 Tatenai, Yufretisın Fanemın vongın itir provinsın gavmanın gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghın Atrivim Darius bagha miğiava osiri.

“Atrivim Darius, navir amirizim ko dabirabir aghuim ni ko iki.

8 “Ni kamaghın fogh, e Judan Distrighın ghuegha gari, Judaba uan Godın Gavgavıba Bar Itimın Dıpenim uam an ingari. Me dagıar

dafar dighoreziba isa, palangın ighuvir me ighuvizibagh isın da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizi, a bar deragha zuamıra ghuavıra iti.

9 “Ezi e men faragha zuir gumazıbar diagha men azara, tinara ian amamangatizi, ia Godın Dıpenim uam an ingara ingangarir kabagh ami? 10 Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamın faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh ni mikımam.

11 “Ezi Judaba kamaghın e ikara, ‘E overiam ko nguazim gativazir Godın ingangarir gumaziba. En atrivir gavgavir mam fomıra Dıpenir kamın ingarigha anegıvazi, e datırighın uam an ingari. 12 Fomıra en inazir afeziaba Godın uan Nguibamın Itim gamizi, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonın atrivimın amamangatizi, a Godın Dıpenim apırigha bar a gasıghasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonın kalabus gati. 13 Ezi gın Sairus Babilonın atrivimın itir dughiamın, an azenir faragha zuir kamın, an e mikemezi, e ua God Dıpenimın ingari. 14 Fomıra Jerusalemın itir Godın Dıpenimın aven, me Godın ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dıpaba apir itarir avırıba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonın uan asemın dıpenimın ada arıki. Ezi gın Atrivim Sairus itariba ko dıpaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganıngi. Gumazir kam, Atrivim Sairus anemisevezi, a Judan Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti. 15 Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar miğia ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalemın mangı, danganir Godın Dıpenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar

5:2: Hagai 1:12; Sekaraia 4:6-9

5:12: 2 Atrivıba 25:8-12; 2 Eghaghanıba 36:17-20; Jeremaia

52:12-15 5:13: Esra 1:2-11

arikigh. ¹⁶ Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalemın izegha, Godin Dipenim bagha uam dagiar ekiaba isa, Dipenimın apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati.’

¹⁷ “Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me Babilonın akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam, me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham.”

6

Me uam Atrivim Sairusın akababuri

¹ Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akinafariba osirir gumaziba Babilonın ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba bagha, gavmanın akinafaribar aven da buri. ² Egha me Babilonın dar apizir puvati. Me ghua Midianın Provinsin itir nguibar ekiam Ekbatanan tugha ruia akinafarir righizir mamın api. Ezi akinafarir kam kamaghin migei:

³ “Sairus atrivimın itir dughiamın, an azenir faragha zuimın, a ghaze, me ua Jerusalemın itir Godin Dipenimın ingaram. Egh danganir kam, me asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan da inigh izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimın apengan iki gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamın siriam 27 mitan tughti, an arozm mangi 27 mitan tugh. ⁴ Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamıram a gisin datigh, egh ua kamaghira an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimın dagiar dipenimın dagiataba inigh

bizir kabagh iveziva, egh ingangarir gumazibar ivezim uaghan me daning. ⁵ Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itariba bar da inigh, mangi Jerusalemın itir Godin Dipenir igiamın dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın bizir kaba inigha Babilonın ize. Ezi ia datirighin ua da inigh mangi dar danganibar arigh.”

Atrivim Darius ghaze, me ingangarim damu mangivira iki

⁶ Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir akinafarimın gara fogha, uan ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamaghin osiri:

“Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemın vongin itir provinsin gavmanın gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin Dipenimın ingangarim men anogoroghan marki. ⁷ Ia me ateghti, Judan Distriğhin gavmanın gumazir faragha zuim ko men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi naghin uam an ingar.

⁸ “Kamaghin amizi, ki akar gavgavimın kamagh ia migei, ia uaghan Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamın ingar. Me bizitam bagh mikimti, ia bemira me bagh a givesegh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemın vongin itir provinsbar gumazamiziba dama takisin min isiba, ki davgei, kar atrivimın dagiaba. Kamaghin ingangarimın suighsuighan kogham. ⁹ Dughiabar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi, bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainın

dipam, o olivin borem, ia dughi-atam ataghiraghan marki, ia zurara dughiabar me daning. ¹⁰ Ia kamaghin damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuam.

¹¹ “Ki akar gavgavim, ua kamaghin ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar miziriziba inigha tintinibar dar pozim mikini. ¹² God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalem Itim gasighasighti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi.”

Me God baghavira Dipenir kam amisefe

¹³ Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghram ami. ¹⁴ Kamaghin amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me ingaravira ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari. ¹⁵ Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa.* ¹⁶ Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir

kalabus ategha uamateghe izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra. ¹⁷ Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami. ¹⁸ Egha uaghan me Jerusalem itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

¹⁹ Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamateghe izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge. ²⁰ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kam in me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami. ²¹ Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kam in itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir miziriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame. ²² Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin

6:14: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 * **6:15:** Judabar iakinim Adar, an en iakinimning Februari ko Masin otifi. **6:19:** Ua Me Ini 12:1-20

ingangarimin men akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalemın amizir ingangariba

7

(Sapta 7--10)

Esra Jerusalemın oto

¹⁻⁵ Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimın itima, gumazir mam Babilonın iti, an ziam Esra. Esra an Aronın ovavir boribar mav. Esran inazir afeziabar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilikian otarim. Ezi Hilkia, Salumın otarim. Ezi Salum, Sadokın otarim. Ezi Sadok, Ahitupın otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotın otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasın otarim. Ezi Finias, Eleasarın otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim.

⁶⁻⁷ Bar fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganingi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiabar zurara, God deraghavira Esra gami, kamaghin Esra bizir tiziba bagha Atrivim Artaserksisın azangsisi, ana ganidi. Egha Artaserksis atrivimın itima, an namba 7ın azenimın, Esra Israelian gumazimizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalemın zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godın Dipenimın garir gumaziba koma, Godın Dipenimın ingangarimın gamir gumaziba. ⁸⁻⁹ Esra me ko, iakinir faraghavira itimın, an aruer farazimın Babilon ategha Jerusalemın zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5ın, an aruer farazimın Jerusalemın oto. ¹⁰ Esra, Ikiavira Itir Godın Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa, pamtemın ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir a

damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan deravira dar gin mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akinafarim osiri

¹¹ Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godın Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavira Itir Godın Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamın, Atrivim Artaserksis akinafarir mam osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghin migei:

¹² “Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godın Uan Nguibamın Itimın Araziba, ni bar adagh fo. ¹³ Ki akar gavgavimın uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Israelian gumazimizir datirighin kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nin gin Jerusalemın mangisi ifuegh, egh me mangi.

¹⁴ “Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni mangi Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir danganiba bar dar gan, egh kamaghin me gifogham, me Godın Arazibar suiragha dar gintisi, o puvati. Godın Arazimın Akinafarir kam, a nin agharimın iti, ezi ni an suiraghav iti. ¹⁵ Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh Israelian God daningasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh mangi Godın Dipenir Jerusalemın itimın dar arigh. ¹⁶ Egh uaghan, ni Babilonın Distrighin inizir gol ko silvaba inigh mangi. Egh uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalemın itir Godın Dipenimın ingarasa puram aningiziba, ni da inigh mangi.

¹⁷ “Ni deravira dagiabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipin apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit

ko wain, givezegh da inigh mangi Jerusalem itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir dakozimin ofa damu. ¹⁸ Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim gifogh, dagiar kaba isi bizir a ifongezibagh ives. Egh ia fogh givagh bizir kabara, dagiar kabar dagh ivesegh. ¹⁹ Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa me ia ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan Godin Dipenimin ada arikigh. ²⁰ Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan dagiar dipenimin na da dagiataba inigh bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh.

²¹ “Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar dipenimin ingangarir gumaziba, me Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin iti, ezi ki akar gavgavim me ganidi. Nan migirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh. ²² Eghti bizir ia a daningamiba, da dibononir kam gafighan marki, Silva 3,400 kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezi moghin ia a daning. ²³ Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarim, na ko nan boriba ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian kogham.

²⁴ “Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin in-

gangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaziba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki.

²⁵ “Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingangaribar faragha zuir gumaziba ko jasba, amiseveghti, me gumazamizir Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh me gativagh me damu. Egh ian gumazamizitaba deragh Godin Arazibagh foghan koghti, ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam. ²⁶ Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me amadaghti me mangi saghon itir kantrin igharazitamin mangi, o men biziba inigh, o me isi kalabus datigh.”

Esra Godin ziam fe

²⁷ Ezi Esra ghaze, “Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a minabagha an ziam fe! An Atrivim Artaserksisin nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem itim deragha a damuasa ifuegha tuavir kam ati.* ²⁸ God nan apangkuvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalem man-gasa men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge.”

8

Judan gumazir uamategħa Jerusalem ghuzibar ziaba

^{7:25:} Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3   ^{7:26:} Esra 6:11-12   * ^{7:27:} Esra uabi sapta 7:27-9:15 osiri, ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri.

¹ Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategha, Esran gin uamategħa Jerusalemın ghuziba, men ziabar kara. Dughiar kamın Artaserksis atrivimın iti.

²⁻³ Gersom, a Finiasın ikizimın ovavir boribar mav.

Ezi Daniel, Itamarın ikizimın ovavir boribar mav.

Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitın ikizimın ovavir boribar mav.

Ezi Sekaraia, Parosın ikizimın ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimın adarazir, akınafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira.

⁴ Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatmoapın ikizimın ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue.

⁵ Ezi Sekania, a Jahasielın otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue.*

⁶ Ezi Ebet a Jonatanın otarim, egha Adinın ikizimın ovavir boribar mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.

⁷ Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamın ikizimın ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.

⁸ Ezi Sebadaia, a Maikelın otarim, egha Sefatian ikizimın ovavir boribar mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.

⁹ Ezi Obadia, a Jehielın otarim, egha Joapın ikizimın ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue.

¹⁰ Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.†

¹¹ Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Bebain ikizimın ovavir boribar mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.

¹² Ezi Johanan, a Hakatanın otarim,

egħa Asgatın ikizimın ovavir boribar mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue.

¹³ Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamın ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamın adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimın ize.

¹⁴ Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimın ovavir boribar gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghu.

Esra Godın Dipenimın aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

¹⁵ Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamın Faner an amadaghan zuimın gumazamiziba akuvagħa, me ko 3plan aruebar danganir kamın iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongın ti, ezi Livain tav itir puvati. ¹⁶ Kamaghın amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi. Gumazir kabar ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanın igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir pumuningın dia. Aningın ziamning, Joiarip koma Elnatan. ¹⁷ Egha ki me amadazima, me Ido bagħa ghue. Ido a Godın Dipenimın ingangarim gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim. Ki akam amaga ghaze, a koma, a ko ingarir gumazibar azaragħtima, a gumazitaba amadagħtima me izi, e ko Godın Dipenimın ingaram.

¹⁸ Godın apangkuvim e ko itima, a Livain gumazir mam e bagħa anemada. An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavıra ingangaribagh ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize. ¹⁹ Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir

* **8:5:** Hibrun akam deragħa miğiriğiar kamın miğarim abighizir puvati. † **8:10:** Hibrun akam deragħa miğiriğiar kamın miğarim abighizir puvati.

gumazimning, egha uan ikizimın gumazir 20pla ko ize. ²⁰ A uaghan 220plan gumazir Godın Dıpenimın ingangarım damuamıba amangi. Fomıra Atrivim Devit uan gumazir dapanıba ko, gumazir kabar inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi 220plan gumazir kabar ziaba, akınafarır mamın iti.

Esra Israelian gumazamizıba ko me bar moghıra dagheba ategha God ko mıgei

²¹ E Ahavan Fanemın boroghın ikiava, kı kamaghın gumazamizıbagı, “E dagheba ateghıva uan Godın damazimın uarı abınıgham. Egh e Jerusalemın mangamın dughıamın, e uarır akuraghsı an azaraghtı, an e ko en borıba ko en bizıbar ganam.”

²² Kı kamaghın me mıgei, kı tızim baghavıra atrivimın azangsigghan aghua, eghtı a tuavımın en apanıbar e geghuvamın hoziabagh apiaghirır gumazıba ko midorozir gumazıba na ganıghai.

Kı atrivim ko itir dughıamın, kı kamaghın a mıkemı, “En God a bar deraghavıra gumazamizır an gın zuıbagh amı. A uaghan gumazamizır an akabar gın zuır puvatızıba, a men atara mızazım me gası.” Kı kamaghın atrivim mıkemı, kamaghın amızıma, kı midorozir gumazıba bagh an azangsigghan aghumsiki. ²³ Egha e dagheba ategha uan God ko mıgeıma, an en akam baragha, e geghuva deraghavıra e gamı.

Ofa gamır gumazıba Godın Dıpenimın ofabar amuamın bizıbar gan

²⁴ Kı Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavıra zuır ofa gamır gumazır ıgharazıba mısevegħa, men diazi me ize. ²⁵ Bar fomıra atrivim ko nıghnızır aghuıba a ganıdır gumazıba, ko gavmanın ingarır gumazır dapanıba, ko Israelian gumazamizıba bar, me sılvaba ko golba ko itarıba isa Godın Dıpenimın aven ingangarım

damuasa na ganıngı. Ezi kı da inıgha dar osımtızım mengegħa, da isava ofa gamır gumazır kabagh anıngı. ²⁶ Bizır kı me ganıngızır kaba, dar osımtızıba kamakın: Silvan osımtızım, 22,000 kilogrem, ezi golin osımtızım 3,400 kilogrem, ezi 100plan silvan itarır ekiar kabar osımtızım, da vaghvagħa 34 kilogrem. † ²⁷ Golin itarır ekiar 20pla, dar osımtızım vaghvagħa 8 kilogrem ko 400 grem. Brasın itarır ekiar pumuning, me bar deraghavıra anıngın ingarızı anıngı taghtası, ezi anıngın ivezim matı golin itarır ekiar pumuning.

²⁸ Ezi kı 12plan ofa gamır gumazıbagħ anıga kamaghın me mıgei, “İa oragh. İa İkiavıra İtir God, en inazır afeziabar God, a ua bagħa ia amısevezi, ia an damazımın zuegh an ingangarım damuam. Ezi kamaghıra, itarıba ko dıpaba apır itarıba uaghan Godın damazımın zue, egha da an bizıbara. Ezi sılvıba ko gol, gumazamizıba uan ifongıamın gın ghua da isa pura ofan mın İkiavıra İtir God ganıngı. ²⁹ İa bizır kaba deravıra dar gan mangı Jerusalemın Godın Dıpenimın otogh. Egh ia munagh da isıva, Godın Dıpenimın aven itir danganimın mangı ofa gamır gumazır ekiaba ko Livaıba ko Israelian ikızıbar gumazır dapanıba, ia men damazımın bizır kabar osımtızıba meng men agharım darıgham.” ³⁰ Kı mıkemegħa gıvazıma, ofa gamır gumazıba ko Livaıba, me e ko Jerusalemın mangasa, sılvıba ko gol ko itarıba isi.

Esra ko Judan gumazır kalabusın ikezıba, me uamategħa Jerusalemın ghue

³¹ Kar iakınır faragħa zuımın, namba 12ın aruemın, e Jerusalemın mangasa Ahavan Fanem atakı. Ezi en God e ko ikıa, deravıra en garıma, bizır kuratamı tuavımın e batozır puvatı. Kamaghın apanıba iza e

† 8:26: Hıbrun akam deragħa mıgırıgıar kamın mıngarım abıghızır puvatı.

misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba oke-mezir puvati. ³² E ghua Jerusalem otivigha, 3plan aruebar avughsa pura iti. ³³ Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba mengeggha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi. ³⁴ Me bar uari inigha bizir kaba deravira da mengeggha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri.

³⁵ Dughiar kamın, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganingi. ³⁶ Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua God gifozir puvatizir ikizibar guivibar iti

¹ Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei, "Israelian gumaza-

miziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuiamin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria. ² Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men gara uaghan men min ami."

³ Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar osemi. Ezi ki uan korotiam abiagharigha uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiaghariki. Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti. ⁴ Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim ginighnigha bar atiatingi. Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha nan gari.

⁵ Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko azenan itir korotiar ki abiaghariziba, da nan mikarzimın ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevimning apirigha uan agharimning fegha kamaghin God ko migei, ⁶ "O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir kuraba bar ekeveggha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekeveggha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo. ⁷ Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikeggha iza datirighin, en arazir

kurabar osimtizim bar ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar kaba bangin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti.

⁸ “O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kamın aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari. ⁹ Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusra ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimirir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akurvazima, e kagh Juda ko Jerusalemın deravira iti.

¹⁰ “O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam? Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati. ¹¹ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi iniamim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumazamizir nguazir kamın itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara. ¹² Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir

boriba nguazir kamın deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamın dagher aghuibar ami mamaghira ikiam.

¹³ “Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati. ¹⁴ E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gav-gaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham. ¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura.”

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamın arazimın akam akiri

¹ Egha Esra, Godın Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamın guivibar ikiamın arazimın osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai. ² Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, “Bar guizbangira, e Godın akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godın ikiam. ³ E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin

zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam. ⁴ Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu.”

⁵ Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri. ⁶ Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamın aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.

⁷ Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalemın itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalemın uari akufagh. ⁸ Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumamazibar tongin a batuegham.

⁹ Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumamaziziba ko Benjaminın anabamin gumamaziziba bar iza Jerusalemın otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtızir kamın migirigiba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nısi.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugh kamaghin me migei, “Ia nguazir kamın ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamın, ia Godin akam batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtızim

gamima, a bar ekefe. ¹¹ Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir kurabar gun Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir ikizibar gumamaziziba ko poghan marki. Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh.”

¹² Ezi gumamazizir kaba bar pamtemin kamaghin migei, “Bar guizbangira! E ni migei moghira damuam.”

¹³ Egha me uaghan kamaghin migei, “En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pamten izi, eghti e purama azenimin kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtızir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aventi. Ezi e zuamira uari akirighan kogham. ¹⁴ Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtızir kam akir. Ia dughiatiba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamın en Godin aningagharir kuram e ataghiragham.” ¹⁵ Gumaziba bar migirigiar kamın amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi.

¹⁶ Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha zuimin, me apiagha osimtızir kamın garava a tuisisi. ¹⁷ Ezi iakinir 3plan gin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtızir kaba akirigha gifa.

Amizir God gifozir puvatizibar pabar ziaba

18 Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakın otarim. 19 Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghın fo, me arazir kuramın osımtızim iti. Egha men osımtızim bangın me vaghvagha sipsipın apurir mam inigha Godın ofa gami, eghti God men arazir kuramın osımtızim gın amadagham.

20 Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerın ikizimın ovavir otarimning.

21 Ezi Harimın ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia.

22 Ezi Pasurın ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa.

23 Kar Livain gumazir amizir God gifozir puvatizibar itibar ziaba:

Josabat, Simei, Kelaia, an ziar mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser.

24 Ezi Godın Dıpenimın onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God gifozir puvatizir amizimın iti, a Eliasip, a uabıra.

Ezi Godın Dıpenimın tiar akar ekiamın garir gumaziba, God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri.

25 Ezi Israelian gumazir igharaziba, me God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosın ikizimın ovavir

boriba.

26 Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamın ikizimın ovavir boriba.

27 Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimın ovavir boriba.

28 Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Bebain ikizimın ovavir boriba.

29 Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimın ovavir boriba.

30 Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapın ikizimın ovavir boriba.

31-32 Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria. Kar Harimın ikizimın ovavir boriba.

33 Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simei. Kar Hasumın ikizimın ovavir boriba.

34-42 Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simei, Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai, Saisai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaria, Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikizimın ovavir boriba.

43 Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon ikizimın ovavir boriba.

44 Gumazir kabanang, bar God gifozir puvatizir amiziba inigha dar iti, ezi amizir kabar marazi boriba bategha gıfa. Ezi Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezi, me uamategha uan nguibabar ghue.*

* **10:44:** Hibrun akam deragha migirıgiar kamın mınгарim abighizir puvati.

Nehemia Osirizir Akinafarim O Nehemia Akar faragha zuim

Fomira, Nehemian Akinafarim, a Esran Akinafarir akuar mamın min iti. Kamaghın amizi, akinafarir kam uaghan, Judan Atrivibar Eghaghanir Namba 2 uam a giviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akinafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amisefe, ezi Nehemia Jerusalemın ghugha, an divazir bar mitiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godın ziam fer inganariba akirava men akurvasi (Sapta 1--7).

2. Esra Godın Akar Gavgaviba diborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).

3. Nehemia Jerusalem gativagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10--13).

Akinafarir kamın danganir aviriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavira Itir Godın apengan ikia zurara a ko mişeim.

Nehemia ua Jerusalemın divazir bar mitiar gavgavimın ingari

(Sapta 1--7)

Jerusalem ikuvighavira iti, ezi bizir kam bangın, Nehemia bar oseme

¹ Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.

Bar fomira Artaserksis atrivimın itima, an azenir 20ın aven, Kislevın iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamın iti, a gavmanın faragha zuir nguibar ekiam.* ² Ezi dughiar kamın Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bizir maba,

Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamın otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa kamaghın men azara, Judan gumazamizir Babilonın kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemın nguibamın otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusalemın nguibam uaghan deragha iti, o puvati?

³ Ezi me kamaghın mişei, "Puvati. Gumazamizir Babilonın kalabus ategha uan nguazimın ghuezir varazira, me osimtızir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatigha Jerusalemın boroghın itiba, me paza me gamizi me aghumsızir ekiam iti. Ezi Jerusalem avinizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalemia dar ingarizir puvati."

⁴ Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godın Uan Nguibamın Itim ko mişavira iti. ⁵ Egha ki kamaghın God ko mişei:

"O Ikiavira Itir Godın Uan Nguibamın Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nın atiatia nın apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gın ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nın Akar Gavgavibar gın zuiba, ni zurara bar men apangkuvavira iti. ⁶ O God, ki nın ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghasa nın azangsisı, me nın ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghın ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsim baragh. Ki guizbangira kamaghın nın damazimın mişia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gıfa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir

* **1:1:** Iakinim Kislev, a Israelian iakinir namba 9, egha an en iakinimning Novemba ko Disemban otifi. **1:7:** Godın Araziba 28:14; Daniel 9:5

kuram gami. ⁷ E nîn damazimîn arazir kuram gami. Fomîra ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganîngi, ezi e datirîghîn dar gîn zuir puvati.

⁸⁻⁹ “Akar Gavgavir ni fomîra isa Moses ganîngizim, ni a ginîghnîgh, egh a gîn amangan marki. Ni kamaghîn miġia ghaze, ‘Ia Israelian gumazamiziba akîrim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangî Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongîn ikiam. Egh gîn, dughiar ia saghon itir kantrin kamîn, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamîn gîn mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inîgh izam.’ E ua ni bagha ize, kamaghîn ki nîn azai, ni uan akar dikirîzimîn gîn mangî en akurvagh.

¹⁰ “E Israelia nîn ingangarir gumazamizibar mîn iti. Egha e nîn gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamîn, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati. ¹¹ O Ekiam, e Israelia, e nîn ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha nîn ziam fe. Ki kamaghîn ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh. Egh ki uaghan, kamaghîn ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nîn ingangarir gumazim. Ki mangî atrivimîn ganamin dughiamin, ni atrivim damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh.”

Ki atrivimîn ingangarir gumazimîn itir dughiamin, ki kamaghîn God ko miġei. Nan ingangarim kamakin, ki atrivimîn wainîn dipamin gara a bagha a inîgha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalemîn zui

1:8-9: Ofa Gami 26:33; Godin Araziba 12:5; 30:1-5 Jeremaia 52:12-14

¹ Ezi iakinir 4pla ġivazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainîn dipam inîgha a bagha izi. Dughiaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemezi nan guam bar derazir puvati. ² Ezi atrivim nan azara, “Manmagh amizi nîn guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?” Ame. Ki akar kam baregha diġavir kuram gami. ³ Egha ki kamaghîn atrivim miġei, “O atrivim, ni dughiar ruarimîn deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar oseme. Nguibar ekar me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamîn tiar akaba, avim fomîra dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginîghnîgha bar oseme.”

⁴ Atrivim akar kam baregha kamaghîn nan azara, “Ki datirîghîn ni bagh tizim damuasa ni ifonge?”

Ezi ki zuamîra uan navir averiamîn aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimîn azara. ⁵ Egha ki kamaghîn atrivim miġei, “O atrivim, ga uaning, nîn navim nan deraghti, ki bizitam bagh nîn azangam. Kamaghîn, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimîn mangî nguibar ekar uan inazir afeziabar mozibar itimîn otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamîn ingaram.”

⁶ Ki atrivim ko miġeima, ezi atrivimîn amuim an mîn aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, “A dera, ni mangî. Ni dughiar ruarim o otevimîn Judan nguazimîn ikiam o? Ni manadzoghîn ua izam?” Ezi ki uan nîghnîzimîn gun a miġei.

⁷ Ezi ki atrivim akînafarim Yufretisîn Fanemîn vongîn itir provinsîn, gavmanîn gumazir dapaniba bagha osirizir akînafarim bagha an azara. Eghti akînafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamîn mangî, Judan Distrighîn otogham. ⁸ Ezi

2:3: 2 Atriviba 25:8-10; 2 Eghaghaniba 36:19;

uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimın azara, gumazir kam Atrivimın ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalemın divazimın tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimın tiar akamın ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godın Dipenimın ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamın, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghın amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati.

⁹ Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimın ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemın vongın itir provinsın otifi. Egha atrivimın akinafarim isa provinsın kamın gavmanın garir gumazibagh aningi.

¹⁰ Ezi Bethoronın nguibamın gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimın ingangarir gumazir ekiar mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar na baseme.

¹¹ Kamaghın amizi, ki Jerusalemın otogha 3plan dughiar bar pura iti. ¹² God fomira Jerusalem bagh damuamin nighnizir kam nan navir averiamın aven na ganingi. Ezi dughiar kamın, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimın dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamın divazimın gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui. ¹³ Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghiri Naghın Tiar Akamın azenan zui, kar me kamaghın diborim, Danganir Zarimın Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamın Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Dan-

ganimın oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimın isizibar gara da tuisisi. ¹⁴ Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pamın Tiar Akam ko Atrivimın Dipar Akarer Muziarimın oto. Ezi danganir kamın, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura. ¹⁵ Kamaghın amizi, dimagarir kamın, e Kidronın danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimın gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto. Kar Danganir Zarimın Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamın aven zui.

¹⁶ Jerusalemın itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimın amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavın mikemezir puvati. Ki ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanın faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati.

¹⁷ Ezi datirighın ki me akuvagha ghaze, “Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghın amizi, e osimtizir ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi datirighın e ua nguibar ekiamın divazimın ingaram, arazir kamın e gumazir e dipova itibar akabar kuagham.” ¹⁸ Egha ki uaghan God nan akurazir bizir aghuibar gun me mikeme. Egha atrivimın akar aghuim uaghan me mikeme.

Ezi me kamaghın akam ikaragha ghaze, “Bar dera. E datirighın ingangarir kam damuam.” Me na mikemegha givagha, me ghua ingaramın bizibar kiri.

¹⁹ Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arabian gumazim Gesem, me bizir e damuamin akam bareghe, me iza e dipova en ingarava aka kamaghın migia ghaze, “Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamın divazir bar mitiar gavgavimın ingarasa, a? Ia ti

ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogham.”

²⁰ Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kam in ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati.”

3

Me ua Jerusalem divazir bar mitiar gavgavimin ingari

¹ Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegivagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godin ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagha God bagha inabazir danganimin, maghira Godin ziam fe.

² Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

³ Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi. ⁴ Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir

divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim. ⁵ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati.

⁶ Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kam in tiar akar mam in ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

⁷ Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto.

⁸ Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuibar ingarir gumazir mam. ⁹ Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer mam in faragha zuir gumazir dapanim. ¹⁰ Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir nam in ingara an dipenimin boroghin oto. Ezi

Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghin an ingari. ¹¹ Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer Danganimin divazimin ingari. ¹² Ezi Halohesin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin an ingari. Ezi an guiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem itir distrighin akuar igharazimin faragha zuir gumazir dapanim.

¹³ Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gumaziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kam in ruarim a 440 mitan tu.

¹⁴ Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganim ua an ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim.

¹⁵ Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A gumazir maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an ingari. Egha ter ararir naba inigha tiar akam avasa a gisin ivemin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha, egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer Muziarim boroghin an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin azenimin boroghin iti. Egha me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin ghua vanadir dagiar adidiamin oto. ¹⁶ Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mam in gumazir

dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghin an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogha ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir dipenimin boroghin oto.

Livain divazir bar mitiar gavvimin ingangarimin faragha zuibar ziaba

¹⁷ Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men zibar kara: Banin otarim Rehum, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian adarazir boroghin an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mam in gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehum in adarazir boroghin, uam an ingari.

¹⁸ Ezi Henadatin otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir nam Hasabian boroghin uam an ingara zui. ¹⁹ Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arizir dipenimin oto. Danganir kam in, divazim bar sikharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi.

²⁰ Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eser in adarazir boroghin an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto. ²¹ Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir nam in ingara Eliasipin dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamin tu.

Ofa gamir gumazir, divazimin ingangarim gamibar ziaba

²² Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalem in boroghin itir ofa gamir gumaziba,

divazir nam Meremotin adarazir boroghin an ingari. ²³ Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningin dipenimin miriamin oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimin boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminin adarazi ingarizir naghin suiragha, an ingara zui. ²⁴ Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatin otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha ghua Sigharkonimin tu. ²⁵ Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimin boroghin uam an ingari. ²⁶ Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghin divazir nar kam in iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghin iti, ezi divazir me ingarizim, aningin tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti.

Divazimin ingarizir gumazir igharazibar ziaba

²⁷ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godin Dipenim boroghin itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hozibaba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghin

itibar ingari. ²⁹ Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim. ³⁰ Ezi Selemian otarim Hania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari.

³¹ Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti. ³² Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4

Nehemia apaniba abira

¹ Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kam in ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami. ² A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, "Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekiar kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kam in ingarigh dughiar vamiran

aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuim in garam?”

³ Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, “Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuavanangti, divazim bar akarighiregham.”

⁴ Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, “O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamagsua, ni uabi me ikarvagh. Ni me ateghtima okimakiar gumaziba men biziba okimiva, me inigh nguibar saghuibar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh.

⁵ Ni men osimtizim avaragh men arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me divazim in ingarir gumazibar damazim in akar dibovir kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti.”

⁶ Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevim in e bar navir averiam in aven navir vamira ikia, puvira ingarima divazim ghua vanaga arighan ghu. Ezi an nar kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

⁷ Ezi Senbalat, ko Tobia, Arabian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalem in divazim in ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti. ⁸ Egh me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko misogham in akar mam akiri. ⁹ Ezi e men nighnizim baraki, egha uarir akurvaghasa God in azavira iti. E arueba ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amisevegha, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogham.

¹⁰ E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam gami:

“Bizir e aterir kaba bar oseme. Ezi en aghariba bar amira.

Dagiar ikuviziba bar aviraseme.

E manmagh divazir kam in ingaram?”

¹¹ Ezi en apaniba kamagh uariv gei, “E mogomebar mangi Judaba batoghti, me en ganighan kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham. Eghti me uan ingangarim agivagham kogham.”

¹² Apaniba kamaghin migeima, en Judan marazi men boroghin ikia, zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun e migei.*

¹³ Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir sababa ko barir piba iniasa ingarir gumazibav gei, egh me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egh mangi divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba bagh mizuam iki.

¹⁴ Ki ghua gumazamiziba bar deravira men gara fo, me osemegha bar atiatingi. Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me migei, “Ia apanibar atiatingan marki. Bizir ekiar kam, ia deragh a ginighnigh egh fogh, Ekiam bar gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh, ia uan namakaba ko amuiroghboriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh gavgafigh.”

¹⁵ Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamim in biziba e dagh fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategha ghua, vaghvagh uan divazim in ingangarim bagha ghue.

4:4: Onger Akaba 79:12; 123:3-4   * **4:12:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.   **4:14:** God in Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12

¹⁶ Egha dughiar kamın e ingangarir arazim gira. Egha ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi divazimın ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan iki. Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar suiragh, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira Judan gumazamizibar akurvasi. ¹⁷ Ezi gumazir divazimın ingariba, divazimın ingara zuir biziba dafarir mamın dar suigha, egha dafarir vuemın midorozir bizibar suiki. ¹⁸ Egha gumazir ingariba vaghvaghera midorozir sababa uan oghiriabagh aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sighamın suigha apaniba bagha gara nan boroghın ikiavira iti.

¹⁹ Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarimın garir gumaziba ko gumazamiziba bar, ki me migei, “Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvaghera saghuiabar uari arigh ingaram. ²⁰ Kamaghın amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kamaghın, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba ko misogham.”

²¹ Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi divazimın ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.

²² Dughiar kamın, ki kamaghın gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav migei, “Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimın ganam.”

²³ E bar moghira kamaghın ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzirbara itima e

akui. Dughiaba bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

¹ Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pamtem me gimobi. ² Men marazi ghaze, “E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin dagheba puvatizi, e arimighiram.”

³ Ezi marazi kamaghın migei, “Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghın amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainın azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvaghham.”

⁴ Ezi marazi kamaghın migei, “E atrivim bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti, me en dagher azeniba ko wainın azeniba inigh ivezir kam ikarvaghham. ⁵ Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganingi. En boriba uaghan men boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvatizi, en boriba men ingangarir gumazamizibar otifi. Ezi e men dagiaba ikarvaghamin bizim bangin, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainın azeniba ini. Datirighın e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati.”

⁶ Ki gumazamizir kabar adarir akam baregha, nan navim bar osemi. ⁷ Ki osimtizir kam akirasa bar deravira nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba, osimtizir kam gami. Egha ki kamaghın me migia ghaze, “Ia aveghbuaba ian dagiaba ikarvazir dughiamin, ia me da dagiar ekiabara isi.” Kamaghın ki osimtizir kam

akirasa gumamaziziba, bar men diazi me iza uari akufa.

⁸ Me uari akuvazi ki kamaghin me migei, “Ia bar fo, en gumamazizitaba, ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar ikitima, e ua me givezisi pamtem ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi datirighin, ia uan namakaba paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumamazizir kinibar min iti, ezi me e givesi.” Ki kamaghin me migeima, gumazir dapaniba nimira ikia akatam ikarazir puvati.

⁹ Ki ghaze, “Arazir ia amizim, derazir puvati. Ia Godin atiating egh an apengan ikiva, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuti, en apaniba dibovir akabav kiman koghiva, en araziba dikabinan kogham. ¹⁰ Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumamazizir kaba ataghizi, me pura e da dagiaba inigha, tuavir kamın dagheba ko dagiaba ini. Kamaghin amizi, me ua da ikarvaghsi me mikıman kogham. ¹¹ En dagiaba me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti, men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da iniziba, ia ua me daning.”

¹² Ezi gumazir dapaniba ghaze, “Eni mikemezi moghin damu men biziba me danigh, ua me da bizitam inian kogham.”

Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “Ia gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimin akar gavgavir kam akirigh, akar ia amizir kam deravira an gin mangi.” Ezi me akar gavgavim akiri.

¹³ Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikirizimin gin mangan koghti, God an dipenimin biziba ko an ingangarimin dagheba sara, a da guragureghti, a inir kamın min pura ikiam. Mati ki inir kam

guraguraghizi a pura iti moghin, gumazir kam biziba puvatigh pura ikiam.”

Ezi gumamaziziba bar kamaghin migei, “Bar guizbangira,” egha me Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin me akarizi moghin me deravira bizir kabagh ami.

Nehemia uabira uabin akurvaghasa nighnizir puvati

¹⁴ Ki 12plan azenibar Judan gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi dughiar kamın, Atrivim Artaserksis 20plan azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagiar atrivim daghebagh ivezasa aningiziba inizir puvati.

¹⁵ Gavmanin faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumamaziziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaba bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumamaziziba dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan aghua.

¹⁶ Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givezezir puvati. Ki uan gavgavibar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalemın divazimin ingari. Ezi nan dipenimin ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akurvagha divazimin ingari.

¹⁷ Dughiaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumamaziziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba men gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba api. ¹⁸ Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumamazizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me

dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi.

¹⁹ O God, ki nin azangsis, ni arazir aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

¹ Ezi Senbalat, Tobia, Arabian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham. ² Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimin nguibar mamn ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa. ³ Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiar mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatigham.

⁴ Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi.

⁵ Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamn, an akinafarir kam, bizitamn a noghezir puvati, a pura na bagh anemada. ⁶ Akinafarir kam kamaghin migei:

“Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan gumazamiziba atrivimin apengan ikian aghuagha, uari baghvira gumazir dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimin ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimin otoghasava ami. ⁷ E

orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me Jerusalem akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamn mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham.”

Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, “Ni osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimin da osiri.”

⁹ Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, “Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim damuam.”

¹⁰ Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian otarim, Mehetabelin igavatarim, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, “Ga fo, apaniba dimagarimin izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin mangi modogh, tiar akaba aseka.”

¹¹ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, “Ki, atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin modoghan kogham. Bar puvati.”

¹² Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God akar kam Semaia ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko Senbalat migirigiar kam damuasa a givese. ¹³ Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti, ki mangi Dipenir kamn itir Anogoroghezir Danganimin mangi arazir kuram damuam. Guizbangira, me nan ziam gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese.

¹⁴ Dughiar kamn, ki God ko migia ghaze, “O God, ni nan God, ni Senbalat ko Tobia na gamizir arazim ginighnigh, ivezir kuram isi aning daningh. Ezi uaghan akam inigha izir amizim Noadia ko akam inigha

izir gumazir igharaziba, me atiatir nighnizibar na damuasava ami, kamaghin ni men arazim ginighnigh ivezir kuram isi me daningh.

Divazir mitiar bar gavgavim in-gangarim gifa

¹⁵ E 52plan dughiabar ingara zuima, Elulin iakinim an dughiar 25plan otozima, Jerusalem avinizir divazir mitiar gavgavim in-gangarim gifa. ¹⁶ Ezi kantrin en boroghin itiba ko en apaniba orazi, e divazim in-gangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e ingangarir kam gami. Me uaghan fo, arazir kurar me e damuamiba bangin, men ziaba gumazir igharazibar damazim in-irezima me aghumsigha atiatu. ¹⁷⁻¹⁸ Dughiar kam, Judan gumazir dapanir Jerusalem in-itor maba, Tobia ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivim in-iti, Sekania an Aran otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a faragha Mesulam in-guivim in-iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghin amizi, dughiar e divazim in-ingarim in-gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghosa, a bagha akinafariba osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvaghosa akinafariba me bagha da amadi. ¹⁹ Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuim in-gun na migei. Egha gin ki me migeir akaba inigha ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7

¹ Datirighin divazim in-ingangarim givazima, e an tiar akaba dar danganibar da arigha, uaghan Jerusalem in-tiar akabar ganamin gumaziba misefe. Egha e uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir God in-ziam fiva, ighiabar amuamiba sara misevegha, ingangarim isa me ganingi. ² Egha ki Jerusalem in-ganamin gumazir pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar

faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira God in-atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira. ³ Ezi ki aning migia ghaze, "Gua Jerusalem in-tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibam in-garir gumaziba guaratizibar ingangarim givaghti, me tiar akaba pamtem in-da asegh, egh ain in-igugunir ruariba dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan Jerusalem in-gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba amiseveghiti, me uaghan uan dipenibar boroghin divazim in-gan."

Israelian ua Jerusalem in-izezibar dibobonim (Esra 2:1-70)

⁴ Jerusalem in-nguibam, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram. ⁵ Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavman in-ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarim in-da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

⁶ Bar fomira Atrivim Nebukatenesar Israelian aviriba inigha Babilon in-kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabus in-iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvaghua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ⁷ Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem in-

mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.

8-25 Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

- Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.
- Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.
- Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.
- Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)
- Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.
- Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.
- Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.
- Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.
- Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.
- Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 2,322.
- Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667.
- Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.
- Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655.
- Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesehia.)
- Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328.
- Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324.
- Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112.
- Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95.

26-38 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188.

Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.

Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.

Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621.

Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.

Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123.

Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52.

Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254.

Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.

Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.

Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.

Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalem ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973.

Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.

Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.

Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

43-45 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)

Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.)

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Sia, Padon ko, Lebana, Hagaba, Salmai ko, Hanan, Gidel, Gahar ko, Reaia, Resin, Nekoda ko, Gasam, Usa, Pasa ko, Besai, Meunim, Nefusesim ko, Bakbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida Harsa ko, Barkos, Sisera, ko Tema ko, Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalem ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.

61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

63-64 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir

puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibarin iti. ⁶⁵ Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

66-69 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.*

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim, 245.

Ezi hoziaba, 736.

Ezi kamelba, 435.

Ezi donkiba, 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

70-72 Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogrem in tu. Egha

7:65: Godin Araziba 33:8 * 7:66-69: Migirigiar otevir kam in akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67in voroghira ghu. Kamaghin ami, fofozir gumaziba ghaze, a ti fomira ikegha datirighin itir puvati.

50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi.

⁷³ Ezi ofa gamir gumaziba ko, Li-vaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kamın, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumazamizibar akurvasi

8

(Sapta 8--10)

Esra Moses Osirizir Arazibar Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori

¹⁻² Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemın nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimın uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osirizi an akinafarimın iti. Dughiar kamın, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghın ghu.

³ Egha a bar mizaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamin boroghın tugha, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua

aruer arizimın tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavibar Akinafarir kam barasi.

⁴ Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mamın ingari. Kamaghın amizima Esra datirighın a gisın tugha akam diponasa. Dughiar kamın, gumazir maba an agharir guvimın tuivighav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba an agharir kiriamın tuivighav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.

⁵ Osazarir a tuzir kam, a mong pin iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akinafarim tuima, me bar moghira dikavigha tuifi. ⁶ Ezi Esra ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam. A Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.”

Ezi me bar aghariba fegha ghaze, “Bar guizbangira! Bar guizbangira.” Egha me iteviba apirigha dapaniba avigha guaba nguazimın akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

⁷ Egha me ua tuivima, Esra akar kam dibora an gun me migeima, Li-vaiba akar kamın mingarimın gun me geghari. Livaibar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia.

⁸ Ezi Esra Godin Akinafarir kam a dibori, ezi Livaiba aghumra akam gighi an mingarim abighiti, gumazamiziba fogham.

⁹ Gumazamizir kaba Akinafarir kamın aven itir akam baregha, men naviba bighizi me aziava arai. Ezi gavmanın faragha zuir gumazim Nehemia ko, ofa gamir gumazim Esra ko, Livain anabamin gumazir men sure gamiba, me gumazamizibav gia ghaze, “Kar Ikiavira Itir God, ian God, a baghavira itir dughiar ekiam. Kamaghın amizi, ia naviba osemegh arangan marki.”

¹⁰ “Ia uan dipenibar mangi, isar ekiabar amu asizir aghuiba

ko wainin isingtizim ami. Egh daghetaba ko wainin taba isi gumazir dagheba puvatizibar aning. Kar Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam, kamaghin ian naviba osiman marki. Ikiavira Itir God bagha bar akongezir arazim, a gavgavim ia daningam.”

¹¹ Ezi Livaiba gumazamizibar tongin aruava, me migia navir amirizim me ganidi. Me ghaze, “Kar Godin dughiar ekiam. Kamaghin, ia naviba osiman marki, egh nimira iki navir amirizim iki.”

¹² Kamaghin amizi, gumazamiziba uan dipenibar ghuegha, apava wainin dipaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba puvatizibagh anidi. Me datirighin Godin Akamin mingarim kam gifo, egha me bizir kabagh ami.

Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam

¹³ Amimzaraghan, Israelian ikiziba bar dar gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me Godin Arazibar aven Akar Gavgavibar mingarim gifoghasa Esra bagha zui. ¹⁴ Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha uan Araziba isa Mosesin agharim gatizi, ana da osiri. Me datirighin Moses Osirizir Arazibar gari, akar mam an aven iti. Akar kam kamaghin, iakinir namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti Israelia bar averpenibar aven iki, egh Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamın gin mangi bizir kabar amu.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba inigha iza uan averpenibar ingari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizir divazibar aven

dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim avinizir divazimin aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko Efraimin Tiar Akam boroghin uari akuva itir danganibar dar ingari. ¹⁷ Gumazamizir Babilon ategha uan nguibamin izeziba, me bar uari bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan dughiamin, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar kam gami. Ezi Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati. Israelia datirighin uam arazir kam gamua men naviba bar akonge.

¹⁸ Egha me 7plan dughiar isar kam gami, an dughiar farazimin ikegha ghua dughiar abuananamin, Esra Godin Arazibar Akinafarimin aven akaba dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

¹ Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamın, me Godin akaghasa, me bar osemi. ² Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei. ³ Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.

⁴ Livaiba akam akurir dakozimin ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangsis. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani. ⁵ Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, “Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam.”

Gumazamiziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

⁶ Gumazamiziba kamaghin God ko migia ghaze:

“Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe.

⁷ “O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati. ⁸ Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu.

⁹ “Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni

men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki. ¹⁰ Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto. ¹¹ Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumazamizibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue. ¹² Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui.

¹³ “Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikegha me bagha izaghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi. ¹⁴ Ni men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumazamizibagh aningi.

¹⁵ “Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuarim men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a

9:7: Jenesis 11:31; 12:1; 17:5   **9:8:** Jenesis 15:18-21   **9:9:** Ua Me Ini 3:7; 14:10-12   **9:10:** Ua Me Ini 7:8-12:32   **9:11:** Ua Me Ini 14:21-29; 15:1; 15:4-5; 15:10   **9:12:** Ua Me Ini 13:21-22   **9:13:** Ua Me Ini 19:18-23:33   **9:15:** Ua Me Ini 16:4-15; 17:1-7; Diboboniba 20:7-13; Godin Araziba 1:8; 1:21
9:16: Diboboniba 14:1-4; Godin Araziba 1:26-33

gativagham.

¹⁶ “Ezi en inazir afeziaba, nîn akaba baraghizir puvatigha, uari fa nîn akam batogha, an gîn zuir puvati. ¹⁷ Me nîn akabar gîn mangan aghua. Me mirakelin gavgavir nî men tongin amiziba, me bar da gîn amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, nî nguazir kamîn gumazamizibar arazir kuraba gîn amadi. Nî en kuarkuvigha e gifuegha deragha e gami, egha bar nîmîra nîmîra en atari. Nîn apangkuvir arazim ekevegha, nî en inazir afeziaba akîrim me gasarazir puvati.

¹⁸ “Dughiar mam me golba inigha da tuezi da isigha ameregha dipam ara. Ezi me da isa mozir me bulmakaun nguzimîn nedazimîn mîn, nguzir kuizim, a fugha bulmakaun nguzimîn ingari. Egha me ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e inigha ize. Arazir kamîn, me puvira nîn ziam gasighasisi.

¹⁹ “Me kamaghin ami, ezi nî bar men apangkufi, egha me ataghizi me gumazamizibar puvatizir danganir kamîn pura itir puvati. Nî me da ghuariar ruarir ekiar tuavim men akakazir kam inizir puvati. Egha uaghan nî me da, tuavim akakazir avir, dimagarimîn angazangarim me dama a inizir puvati. ²⁰ Nî, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me ganidima, a men sure gami. Egha uaghan men garima, mitiriam men azima, nî manan daghem me ganidi. Egha men garima, kuarim men pirima, nî dipam me ganidi. ²¹ Ezi 40plan azenir kabar aven me gumazamiziba puvatizir danganimîn ghuavira itima, nî bar deragha men gara bizir me otevilla, nî bar

men akurvasi. Dughiar kamîn, men korotiaba biaghirezir puvati, ezi uaghan men sueba bava me gamir puvati.

²² “Nî en inazir afeziabar amamangatizi, me kantri Hesbonin Atrivim Sihon ko, kantri Basanin Atrivim Ok, aning misogha, aning dikabiragha, aningin nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men kantrin nguazir otevir mamîn mîn oto. ²³ Ezi nî ovavir borir bar aviriba me ganingi, mati overiamîn mikovezibar dibobonim. Egha nî men amamangatigha, men inazir afeziaba daningasa akam akirizir nguazim, me uan apaniba abiragha a ini. ²⁴ Me Kenanian adarazir misozir dughiam, nî Kenania abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Nî me ataghizi me uan ifongiamîn gîn ghua Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha men nguazim sara ini. ²⁵ En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavgavibar aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamîn aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir nî me ganingizir kam bangin me bar akonge.

²⁶ “Ezi puvati, nîn gumazamiziba nî baraghizir puvatigha, nîn akaba batogha, akîrim ragha nîn Arazibar Akinafarim gasara. Nîn akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nîn ziam gasighasisi. ²⁷ Kamaghin amizi, nî

9:17: Ua Me Ini 34:6; Diboboniba 14:18

9:18: Ua Me Ini 32:1-4

9:19: Godin Araziba 8:2-4

9:22: Diboboniba 21:21-35

9:23: Jenesis 15:5; 22:17; Josua 3:14-17

9:24: Josua 11:23

9:25:

Godin Araziba 6:10-11

9:26: Gumazir Dapaniba 2:11-16

9:27: Gumazir Dapaniba 2:18; 3:8-9;

Onger Akaba 106:44

apanibar amamangatizi, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizim aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha, men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apaniba batoke.

²⁸ “Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni ua apanibar amamangatizi, me uan gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apangkuva apaniba da ua me isi.

²⁹ “Ni uan Arazibar Akinafarimin aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam dar gin mangi, tuavir kam in a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangan aghua. ³⁰ Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati. ³¹ Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangkufi, egha bar e gifonge!

³² “Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin

atitigha nin apengan iti. Dughiba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kam in gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighin osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu. ³³ E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi.

³⁴ “Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar gin mangan aghua. ³⁵ En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kam in dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati.

³⁶ “Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti. ³⁷ E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam iti!”

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10--13)

Gumazamiziba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimın gın mangasa akam akiri

³⁸ “E Israelia, e kamaghın miğia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghın God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazimın da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghın amizi, e Israelian gumazamiziba uari inigha navir amirizimın ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisın da arisi.”

10

¹ Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanın faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gın, Sedekaia uan ziam osiri.

²⁻⁸ Ezi Sedekaian gın ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia,
Pasur, Amaria, ko Malkia,
Hatus, Sebania, ko Maluk,
Harim, Meremot, ko Obadia,
Daniel, Gineton, ko Baruk,
Mesulam, Abiya, ko Mijamin,
Masia, Bilgai ko Semaia.

⁹⁻¹³ Ofa gamir gumazibar gın Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua,
Binui, a Henadatın ikizimın gumazim,
Katmiel ko Livain marasi, ko Sebania, ko Hodia,
Kelita, Pelaia ko Hanan,
Mika, Rehob, ko Hasabia,
Sakur, Serebia, Sebanian igharazim,
Hodia, Bani, ko Beninu.

¹⁴⁻²⁷ Livaibar gın gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap,
Elam, Satu, ko Bani.
Buni, Asgat, ko Bebai,
Adoniya, Bikvai, ko Adin,
Ater, Heskia, ko Asur,
Hodia, Hasum, ko Besai,
Harip, Anatot, ko Nebai,
Makpias, Mesulam, ko Hesir,
Mesesabel, Sadok, ko Jadua,
Pelatia, Hanan, ko Anaia,
Hosea, Hanania, ko Hasup,
Halohes, Pilha, ko Sobek,
Rehum, Hasapna, ko Masea,
Ahiya, Hananın igharazim, ko Anan,
Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavimın akaba

²⁸ “E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimın tiar akamın garir gumaziba, ko Godin Dipenimın onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimın ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akınafarimın aven itir akabar gın zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi. ²⁹ E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari kuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akınafarimın akabar gın mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gın mangi dar amuam. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham.

30 “E ghaze, e ikizir igharazibar gumamazir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham.

31 “E ghaze, ikizir igharazibar gumamazir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh iziti, e dagh ivezan kogham.

“Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba operan kogham, en nguazim pura ikiam.

“Egh gumazitam faragha zuir azenitamın bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam.

32 “Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar aningam.

33 “Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiaaba bar me ofaba damuamin wit, ko dughiaaba zurara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamim biziba, ko dughiar ekiar igharazimin ofa damuamim biziba, ko Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizir igharazir Godin Dipenimin aven ingariba sara.

34 “E gumamaziziba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin iziti, ofa gamir gumaziba da isi, asizir gumamaziziba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh mangasa, dughiar maba me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God, en God daningam.

35 “Azeniba bar e dagher faragha azenibar aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba inigh Godin Dipenimin izam.

36 “Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bulmakauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi moghin, e damuam.

37 “Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighti, plaua otoghti e a inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin borem ko ter ovizir igharaziba inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam.

“Eghti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar dagheba tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam isi Livain gumaziba me daningam. 38 Eghti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti Livaiba dagher kaba tuiragh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba arighamin danganimin dar arigham. 39 E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba arighamin danganimin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me ikiamin danganim kagh iti.

“Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir ingangarir kam

10:31: Ua Me Ini 23:10-11; Ofa Gami 25:1-7; Godin Araziba 15:1-2   **10:32:** Ua Me Ini 30:11-16

10:35: Ua Me Ini 23:19; 34:26; Godin Araziba 26:2   **10:36:** Ua Me Ini 13:2   **10:37:** Diboboniba 18:21   **10:38:** Diboboniba 18:26

ateghan kogham.

“Akar Dikirizir Gavgavir kamın akaba, kamaghıra tu.”

11

Jerusalemın apiazir gumazamiz-ibar ziaba

¹ Dughiar kamın, Israelian gumazir dapaniba Jerusalemın iti. Ezi gumazamizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamın me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalemın ikiam. Kar Godın nguibar ekiamra. Eghti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam. ² Ezi gumazamizir maba uan ifongiamın gın ghua Jerusalemın iti. Kamaghın amizıma Israelia me bagha bar akonge.

³ Ezi Israelian gumazamizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godın Dipenimın ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonın ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti.

Gumazir dapanir Judan provinsın ikegha iza Jerusalemın apiaziba, men ziabar kara.

⁴ Judan anabamın adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peresın ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim.

⁵ Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukın otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaian otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiaripın otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamın adarasi.

⁶ Egha Peresın ovavir borir Jerusalemın itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghıra, men dibobonim, 468ın tu.

⁷⁻⁹ Benjaminın anabamın adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.

Salu a Mesulamın otarim, ezi Mesulam Joetin otarim, ezi Joet Pedaian otarim, ezi Pedaiia Kolaian otarim, ezi Kolaia Masean otarim, ezi Masea Itielin otarim, ezi Itiel Jesaian otarim. Jerusalemın itir Benjaminın anabamın adarazi bar moghıra, men dibobonim, 928ın tu.

Ezi Sikrin otarim Joel, Benjaminın adarazir faragha zuir gumazir dapanim.

Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminın adarazir mav. A gumazir dapanir Joelın gın zuim, a an akuragha Jerusalemın aven itir distrighın mamın gari.

¹⁰ Kar Jerusalemın itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripın otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakın, ¹¹ ko gumazir dapanim Seraia, a Hilikian otarim, ezi Hilkia a Mesulamın otarim, ezi Mesulam a Sadokın otarim, ezi Sadok a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Godın Dipenimın ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupın otarim, a fomıra Godın Dipenimın ofa gamir gumazibar dapanimın ike. ¹² Me bar moghıra 822plan gumaziba, me Godın Dipenimın ingangarim gami.

Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamın otarim, ezi Jeroham a Pelalian otarim, ezi Pelalia a Amsin otarim, ezi Amsi a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia a Pasurın otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. ¹³ İkizir kam, men gumazir dapanibar dibobonim, 242ın tu.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelın otarim, ezi Asarel

a Asain otarim, ezi Asai a Mesilemotin otarim, ezi Mesilemot a Imerin otarim. ¹⁴ Ikizir kamın adarazir aven, 128plan midorozir gumazir gavgaviba iti. Midorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimın otarim Sapdiel.

¹⁵ Livaibar gumazir dapanir Jerusalemın itibar ziabar kara:

Hasupın otarim Semaia, ezi Hasup a Asrikamın otarim, ezi Asrikam a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Bunin otarim.

¹⁶ Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godın Dipenimın azenan ingangaribar gari.

¹⁷ Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Asapın otarim.

Dughiar me Godın Dipenimın iza Godın ziam febar, Matania a gumazir God ko miğia a minabir gumazir dapanimın iti.

Ezi Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir kam gami.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin otarim, ezi Galal a Jedutun otarim.

¹⁸ Livain Godın nguibar ekiar Jerusalemın itiba, me bar moghira men dibobonim, 284in tu.

¹⁹ Jerusalemın itir Godın Dipenimın tiar akamın garir gumazibar, gumazir dapanimningin ziamning kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dipenimın tiar akabar gara itir gumaziba, men dibobonim 172.

²⁰ Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti. ²¹ Ezi Godın Dipenimın ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi Siha

ko Gispa men ingangaribar garir gumazimning.

²² Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalemın itibar gari. Ezi Bani a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikan otarim, Asapın ovavir boribar adarasi. Ezi Asapın ovavir boriba, me Godın Dipenimın aven onger akaba banger gumazibar gari. ²³ Persian atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara dughiaba bar Godın Dipenimın aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha dughiabar damamin dagheba me bagha da akiri.

²⁴ Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimın boroghın ikia, an damazimın, Israelia bagha abuir gumazimın mın iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

²⁵ Gumazamizir aviriba uan nguibar uan nguazimın boroghın itibar iti. Judan gumazamizir maba nguibar ekiar pumuning ko mikezimın iti, Kiriati Arba ko an boroghın itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghın itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghın itir nguibaba. ²⁶ Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet, ²⁷ Hasarsual, Berseba ko an boroghın itir nguibaba ko, ²⁸ Siklak, Mekona ko an boroghın itir nguibaba ko, ²⁹ Enrimon, Sora ko Jarmut ko, ³⁰ Sanoa ko Adulam ko aningın boroghın itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghın itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghın itir nguibaba. Kamaghın Judaba sautin amadaghan itir nguibam Berseban ikia iza, nguibar danganir ekiar kamın itibar ikia ghua, Hinomın danganir zarir notın amadaghan itimın otifi.

³¹ Ezi Benjaminın anabamın gumazamizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko

Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba, ³² Anatot, Nop, Anania ko, ³³ Hasor, Rama, Gitaim ko, ³⁴ Hadit, Seboim, Nebalat ko, ³⁵ Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamın iti. ³⁶ Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

¹ Ofa gamir gumazir aviriba, ko Li-vaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningın gin faragha Babilon ategha ua Jerusalemın ize.

²⁻⁷ Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehun, Meremot, Ido, Ginetoı ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joiarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilkia ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimın itimın itir dughiamın, me ofa gamir gumazibar tongin ikia, men faragha zuir gumazibar iti.

⁸⁻⁹ Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakbukia, ko Uno.

Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui.

Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gin, Bakbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

¹⁰⁻¹¹ Josua a Joiakimın afeziam, ezi Joiakim a Eliasipın afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatanın afeziam, ezi Jonatan a Juduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikizibar gumazir dapanibar ziaba

¹²⁻²¹ Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimın itir dughiamın, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Hanania a Jeremaian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Esran ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Jehohanan an Amarian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Jonatan a Malukın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Josep a Sebanian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Atna a Harimın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Helkai a Meraiotın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Sekaraia a Idon ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Ginetonın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Sikri a Abiyan ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Samua a Bilgan ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Jehonatan a Semaian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Matenai a Joiaripın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Usi a Jedaian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Kalai a Salain ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Eber a Amokın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Hasabia a Hilikian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Netanel a Jedaian ikizimın gumazir dapanim.

22-23 Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Jaduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarir mamın da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarimin aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kamın gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimin ingangarim isa Livaibagh aningi

24 Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi.

25 Ezi Matania, Bakbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti.

26 Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakın igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemın divazir mitiar gavgavim isa God ganidi

27 Ezi Jerusalemın divazim gıvazıma, gumazamiziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamın, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegħa ighiaba

banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai. 28-29 Kamaghın Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagħa ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegħa iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalemın borogħin iti. 30 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalemın gumazamiziba ko divazim ko tiar akabagh ami.

31 Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuvanadi. Egha ki okoruar ekiar pumuningin me tuiragħa ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimin oto. 32 Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mamın adarazi zui. 33-35 Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighabagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanın otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a Sakurın otarim, ezi Sakur a Asapın otarim.) 36 Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar mogħira ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagħa garir aviriba inigha, da sara ghua dagħ ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagħ ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragħa zui.

37 Me arua ghua Mozir Pamin Tiar Akamin otogħa adidiamin ghuvanaga Atrivim Devitin Nguibar

Ekiamin oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamin aruem anadi naghin amadaghan iti.

³⁸ Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekiar igharazimin min ghua, agharir kiriamin amadaghan divazimin pin itir voroghira zuir danganim gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi gumamazizir bizir ekiar igharazim nan gin ghua, Tauan Bretba Tuer Danganim gitagha ghua, Divazir Nar Bar Ekiamin oto. ³⁹ Egha e danganir kam ategha ghua, Efraimin Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin Taua gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Taua gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamin tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimin aven zuir tiar akar kam in oto. Me tiar akar kam kamaghin a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam.

⁴⁰ Kamaghin amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godin Dipenimin danganimin iza, Dipenim avinizir divazimin aven ghua, vaghvagha uan danganibar tuivigha, ighiaba banga God minabi.

Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti. ⁴¹⁻⁴² Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sghabar suigha dagh ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamin, Mikaia, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanen, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem deravira ighiabagh ami.

⁴³ Dughiar kam in me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge.

Ezi gumamazizir saghon itiba, me dimdiar niginim ko bar akongezir niginim barasi.

Gumamaziziba bar, ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvasi

⁴⁴ Dughiar kamra, me Godin Dipenimin aven bizibar arighamin danganimin ganasa gumazir mabagh inaba. Danganimin kabar, gumamaziziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba tuiraghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarir kam damuam: me gumamazibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe. ⁴⁵ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Arazibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan gumamaziziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim gami.

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi.

⁴⁶ Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kam in faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi. ⁴⁷ Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiaabar zurara uan dagheba

isa gumazir Godin Dipenimin ighi-abagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13

Israelia, God gifozir puvatizir gumazamiziba batosi

¹ Dughiar kamın gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamın migirigiar mam kamaghın migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izan kogham. ²⁻³ Ezi Israelia akar akinafarir kamın aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamın mingarim kamaghın: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamın akam girazi, a kamaghın mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kari

⁴ Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin danganim akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam. ⁵ Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar mamın iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughuriar aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin

biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kamın iti.

⁶ Ki Nehemia, ki Jerusalemın itir puvatizir dughiamın, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksisin ganasa uamategha Persian kantrin ghu. Dughiar kamın a 32plan azenibar Babilonın atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamategh Jerusalemın mangasa atrivimin azai. Ezi a nan amamangatizi ki uamategha ize. ⁷ Dughiar ki ghua Jerusalemın otozimin, me kamaghın na migei, Eliasip Godin Dipenimin avinizir divazimin aven, danganir ekiar mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar ikufi. ⁸ Kamaghın amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenimin da kuni. ⁹ Egha ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa damuamin witba ko, pauran mughuriar aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki.

¹⁰ Ki uaghan kamaghın oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamaghın amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamategha uan nguazibar ghue. ¹¹ Kamaghın amizi, ki gumazir aruabar atara egha men azara, “Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?” Egha ki Livaiba

ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi, me uamategha uan ingangarim gami. ¹² Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenimin iza, dar arighamin danganim gati. ¹³ Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedaiia, me amisevegha ghaze, me Dipenir kamın aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Egha ki gumazir mam men akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakurın otarim, egha Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da mengegh da isi me daningam.

¹⁴ “O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan ingangarir aghuimin akar nin akinafarimin itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki aghua.”

¹⁵ Dughiar kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin dughia bar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalemın izi. Ezi Sabatin dughiamın ki pamtemın me migia ghaze, “Sabatin dughiamın, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir kamın bar ian anogoroke.” ¹⁶ Tairian gumazir maba faragha uan nguibar ekiamın ikegha Jerusalemın ize. Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha Sabatin dughiamın Jerusalemın izima, en gumazamiziba dagh ivese. ¹⁷ Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara ghaze, “Ia orakigh! Ia bar

arazir kuram gami. Ia Sabatin dughiam gamizi, a dughiar kinimin oto. ¹⁸ Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir kuram isa me ganiga, nguibar ekiar kam gasighasiki. Ezi datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir arazir kam gamuavira itima, Godin adarim ian ikiavira iti.”

¹⁹ Egha ki pamtem kamaghin migia ghaze, “Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam, ia nguibar ekiamın divazimın tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamın otogh.” Egha ki uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamın da inigh da ateriva nguibar ekiamın izan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalemın izi nguibar ekiamın divazimın azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam. ²¹ Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, “Ia tizim bagha divazimın azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamın ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam.”

Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamın izir puvati. ²² Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, “Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin damazimın zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimın tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamın Godin Akar Gavgavimın gin mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamın izan marki.”

“O nan God, ki nin azai, ni uan apangkuvir arazimın gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh deravira na damu.”

²³ Dughiar kamın, ki uaghan kamaghın gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti. ²⁴ Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a migei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati. ²⁵ Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiaghariki. Egha ki kamaghın me migei, “Ia arazir kurar kam gami, kamaghın God ia gasighasigham.” Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godın ziamın akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham.

²⁶ Ki kamaghın me migei, “Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangın arazir bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimın oto. Egha kantrin igharazibar atriviba bar men tongın, an fofozim bar ekevegħa bar me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami. ²⁷ E ian arazir kurabar gın mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir kamın Godın akam batogham. Ia ti, e kamaghın damuan ia ifonge?”

²⁸ Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar mav ikizir igharazir mamın amizimın iti. Amizir kam, an Horonian gumazim, Senbalatın guivim. Kamaghın amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav ghugħa, ua Jerusalemın itir puvati.

²⁹ “O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin

damazimın mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki.”

³⁰ Arazir kam bangın, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en tongın itibar biziba batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko Livaiba, vaghvagh me bagħa, ki ingangariba me ganingi. ³¹ Ki gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me a misefe. Egha uaghan me da inigh izamin dughiam amisefe. Egha uaghan dagħer faragħa azenibar aniziba, ko iter ovizir faragħa aniziba, me ofan mın da inigh izasa ki me mikeme.

“O nan God, ki nin azai, ki amizir arazir kaba, ni dagħ nighnigh deragħ na damu.”

13:23: Ua Me Ini 34:11-16; Godın Araziba 7:1-5
13:28: Nehemia 4:1

13:26: 2 Samuel 12:24-25; 1 Atriviba 11:1-8

Estan Eghaghanim O Esta Akar faragha zuim

Estan Akinafarimin eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimin amuim, o kwinin oto. Kamaghin amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekia Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimin Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimin Dughiar Ekia kam mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kam aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puva. Ezi ni eghaghanir kam gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kantrin kwinin oto

(Sapta 1--2)

Kwin Vasti atrivimin akam batoke

¹⁻² Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekia gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus. ³ An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

⁴ Ezi isar ekia kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumazamizibar akakasi. Ezi me an bizir bar

aghuir ganganir aghuibagh amibargari.

⁵ Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekia igharazim gami. Susan nguibar ekia gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti. ⁶ Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghurir kam inigari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akiminin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kam ada afe. ⁷ Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti. ⁸ Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puva.

⁹ Ezi dughiar kam Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami.

¹⁰ Ezi isar ekia kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas. ¹¹ Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamin izeziba bar men akak-

aghasa. ¹² Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an miğiriğiabar gun a miğei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghin oregha an muriam Kwin Vasti bagha bar moghira an ikufi.

¹³ Kar atrivimin arazim, a fofzir gumazibar azara, kar gumazir faragha zuir dughiabar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham. Kamaghin amizi, a fofzir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam. ¹⁴ Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha gumazir ekiar igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men nighnizibar girara zui.

¹⁵ Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, “Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a miğeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam miğei? E manmaghira kwin damuam?”

¹⁶ Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, “Atrivim ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh ariki. ¹⁷ Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, ‘Atrivim Serksis Kwin Vasti miğia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam batoke.’ Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baragham koghham. ¹⁸ Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba kwin amizir

arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam, egh amiziba akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar amuam.

¹⁹ “Ezi atrivim, ni akar ki miğeim gifueghiva, ni akam gumazamiziba bagh anemadagh kamaghin mikim suam, ‘Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganam koghham.’ Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir igharazitam inighti, a Kwin Vastin danganim inigh kwinin iki. ²⁰ Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighi, amiziba bar uan pabar akaba baragham men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara.”

²¹ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me miğiriğiabar kam gifonge, kamaghin atrivim Memukan mikemezi moghin ami. ²² Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha gumazamiziba miğeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha ada osirigha, kamaghin miğia ghaze, “Gumazimra uan dipenimin itir darazir ko biziba bar dar dapanimin ikiam.”*

2

Esta kwinin oto

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Serksisin adarim amirazima, a ua Vasti gamizir arazim giniri, a Kwin Vasti agivaghti a ua kwinin ikian koghham. ² Ezi gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba a koma apiagha kamaghin a miğei, “Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganganir aghuiba iki egh uaghan araziba deragh. ³ Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar gumazitaba miseveghti, me amizir igiar aghuiba inigh gavmanin nguibar ekiar gavgavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiziba akuvi naghin

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kamın mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kamigha ghaze, “Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam.”

me arikigh. Eghti Hegai, gumazir nin amizibar garim,* a deragh men ganam. Eghti amiziba borem uan mikarzipar aghu egh uari asingiva, ganganir aghuibar amuam. ⁴ Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh tav amiseveghti a Kwin Vastin danganim iniam.” Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghin damuasa.

⁵ Dughiar kam Susan nguibar ekiar gavgavimın aven Judan gumazir mam iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamın ziam, Jair. Jair a Simein ovavir borir mam, Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminın adarazir mav. ⁶ Ezi faragha Babilonın Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan marazi inizi me ghua Babilonın kalabusin ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan ghua. ⁷ Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain afeziar dozimın guivim. Ezi an afeziar dozim uan amuim ko aning areme, ezi Mordekai Esta inigha uan borimın miraram a gami. Ezi Esta bar deragha ganganir aghuim gami.

⁸ Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha akam amaga ghaze, me amizir igiar aviriba inigh Susan nguibamın izi. Ezi me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimın dipenimın amiziba itir danganimın aneti. Ezi Hegai amizibagh ativagha men gari. ⁹ Hegai Estan garima a bar derazima a bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarzipa adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganingi. Egha amiziba itir dipenimın danganir faraghavira itim, an a isa Esta ganingi. Egha atrivimın dipenimın 7plan amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia deragha a gami.

¹⁰ Mordekai faragha Esta migia ghaze, an atrivimın dipenimın mangi kamaghin mikiman kogham, a Judan amizim. ¹¹ Dughiaaba bar Mordekai amiziba itir dipenimın divazimın tiar akam garuavira iti. A Estan ikirimirim gifoghasa a manmaghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam.

¹² Azenir vamiran aven, me amizibar mikarzipa akiraghasezima men ganganiba bar dera. Iakinir 6plan me mean tememın apongezir boremın amizibar mikarzipa aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughuriar aghuim zuimın me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisın akakasi. ¹³ Egh dughiar amizim atrivimın dipenimın mangasava amim, uabi ifongezi moghin uabi asingigh atrivimın dipenimın mangi. ¹⁴ Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimın iki mangiti aminim dutugham. Eghti amimzaraghan me a inigh mangi amizibar dipenir igharazimın Sasgasın dafarim datigham. Sasgas, an atrivimın amuir dozibar dipenimın garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham. Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati.

¹⁵ Ezi datirighin Esta mangi atrivimın ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimın mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimın garir dughiamın a uan ifongiamın gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi koro tiabaram aghui. ¹⁶ Ezi dughiar kam Serksis atrivimın iti 7plan azeniba.

* **2:3:** Hegai atrivimın amuibar ganamin ingangarim iti. Ezi Serksisın atrivir dughiamın, atriviba amuir aviribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dipenibar da arizi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikararangan me atiatigha men turiar oviziba bar dar ghore. **2:6:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10

Azenir kamın iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui.†

17 Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto. 18 Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, “Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kamın avughsam.” Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningi.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

19 Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,‡ atrivim Mordekai amisevezim an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mamın iti. 20 Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim.

21 Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami. 22 Ezi Mordekai aningın migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin

oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki. 23 Me akar aning mikemezimin mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh.” Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

Haman Judaba kuvarimasa akam misoke

1 Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. 2 Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua.

3 Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, “Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?”

4 Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, “Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevimning apirighan kogham.”* Ezi ingangaribar faragha zuir gumaziba Mordekain migirigiar kamın gun

† 2:16: Iakinim Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti. ‡ 2:19: Hibrun akam vezin kamın mingarim deravira bigha migeir puvati.

* 3:4: Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghin amizi, Mordekai a bagh tevimning apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godin Araziba 25:17-19in gan.

Haman mikeme. Kamaghin me gan foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham.

⁵ Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagha an muriam bar an ikufi. ⁶ Haman gin kamaghin fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghin a Mordekai gasighasighasa akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam ginighnigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar moghira me misueghti me arighireghasa nighnisi.

⁷ Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kam in iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikarang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogham. Me ikararegha givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim Adar,[†] an dughiar namba 13in, Haman Judabagh asighasigham.

⁸ Egha Haman ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan koghti, nin kantri deragh mangan kogham. ⁹ Ore atrivim, ni ifuegh akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me bar gumazamizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me gumazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghin damighti ki 10 tausen silvan daghaba isi nin daghar dipenim datigham, eghti me daghar kabar atrivimin ingangarir kam damuam."

¹⁰ Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin

ziam ko nedazim an ikia egha an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi. ¹¹ Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonge daghaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumazamizir kabar amusi, a dera ni puram a damu.

¹² Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigiaba bar me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanim dar iti. Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba osiri. ¹³ Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim garir nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia ghaze, "Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiziba ko, boriba dughiar kamra bar me kuavaremegeh, egh men apanguvan marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegeh egh bar men biziba inigh. ¹⁴ Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram."

¹⁵ Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin kam in nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar

[†] 3:7: Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilin min iti. Ezi Adarin iakinim a en iakinimning Februari ko Masin min iti. Kamaghin amizi, Haman damuasa migeir bizim bagh mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiziba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghasa Estan azangisi

¹ Mordekai kamaghin oregha bar atiatingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar osemi. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamın men akaghasa, a bar osemi. Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami. ² A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham. ³ Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamın provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemi me pamten diva arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gakui.

⁴ Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua. ⁵ Kamaghin Esta Hatakın diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh

deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami?

⁶ Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato. ⁷ Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba, bar dar gun Hatak mikeme. ⁸ Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadaziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin an azaragh, a Estan adarazir apangkuvighiti me ovengan kogham.

⁹ Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme. ¹⁰ Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi. ¹¹ A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa."

¹² Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha, ¹³ a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, "Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam. ¹⁴ Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir

igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham.* Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamın kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim.”

¹⁵ Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada, ¹⁶ “Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh, egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamın gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera.”

¹⁷ Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azangsi

¹ Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta. Egha bizir kamın gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari. ² Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghatevimin suira.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha izi? Ni bizitam gifuegh

na bagh izi egh na mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam ni daningam.”

⁴ Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, “O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekiar kam bagh izasa ki nin azangsi.”

⁵ Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a zuamira izeghiva aning Estan isamin mangiva an azangsi bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghu.

⁶ Egha isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, na mikim. Eghti nguibar ki ativagha garim ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.”

⁷ Ezi Esta a ikaragha ghaze, ⁸ “Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egh ni nan azangsiimin gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam nin azangsi, ki gurumzaraghan isar igharazim ni ko Haman bagh uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurumzaraghan isar kamın ua izam. Dughiar kamın bizir ki ifongegha ni mikimasava amim, ki ni mikimam.”

Haman Mordekai misueghti an aremeghasa tuavim akiri

⁹ Ezi Haman dughiar kamın dagher danganim ategha bar akuegha navir amirizimin zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimin dipenimin aven zuir divazimin tiar akamin min aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegha dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnizim ikuvizi a bar a basemegha puviram atari. ¹⁰ Egha Haman pura uan osimtizim abiragha uan dipenimin ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan

* **4:14:** Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, “akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham,” an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, “God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham.”

uan amuim Seres mikemezi ma a uaghan me ko iti.

¹¹ Ezi me otivigha givazima Haman men damazimin uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganingi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti.

¹² Egha Haman ua kamaghin migei, “Kwin Esta, uabi isar ekiam mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara inabazima ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangi a ko ua damam. ¹³ Egha ki Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimin dipenimin tiar akamin aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagha bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir aghuir ki mikemezi kaba pura biziba.”

¹⁴ Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnizir mam batogha ghaze, “Ni nighnigh osiman marki. Ni gumazibav kemeghti, me temer ruaritam asaragh, eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti ni gurum bar mizaraghara mangi atrivim mikemegh egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguraghti an aremegh. Ni kamaghin damigh, navir amirizim inigh mangi damam.” Haman migirigiar kam gifuegha gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

Judaba deravira ikiamin tuavim bato

6

(Sapta 6--10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganingi

¹ Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarimin aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagha me migei, eghti me da inigh izi a bagh dar ponam. ² Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning

atrivimin danganir a itimin garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misueghti an aremeghasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningin nighnizim gifogha aningin gun mikeme.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “E bizir aghuir manamra Mordekai amizir ingangarir kam bagha a ikara?”

Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, “E bizitam guizbangira a ganingizir puvati.”

⁴ Ezi atrivim kamaghin men azara, “Nan ingangarir gumazitaba dipenir kamin iti, o puvati?” Ezi bar datirighira Haman atrivimin dipenir tiar akamin azenan tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi Mordekai temer a kuazazimin an firim dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi atrivimin dipenimin divazimin aven izi.

⁵ Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghin atrivim migei, “Haman izegha givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa.” Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi.

⁶ Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, “Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir manatam a daningam. Ezi nin nighnizim, ki manmaghiram a damuam?”

Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamin a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”

⁷⁻⁸ Egha Haman kamaghin atrivimin akam ikara, “Ni mikimti, me korotiar ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimin dapanir asuam isi hoziamin dapanim uaghan anesingh. ⁹ Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir kam nin korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nin ingangarir gumazir kam a inigh

nguibar ekiamin danganir uari akuvimin mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghin dim mikim, 'Ia bar gumazir kam gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!'"

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, "Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh."

¹¹ Ezi Haman atrivimin korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghin gumazibar dia ghaze, "Ia bar gumazir kam gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!"

¹² Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu.

¹³ Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fofozir aviriba itiba, me kamaghin a migei, "Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniasa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti ni puram an guraghav ikiam."

Esta Hamanin gun atrivim migei

¹⁴ Egha me uariv giavira itima, atrivimin dipenimin aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7

¹⁻² Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemin tongin atrivim uam Estan azara,

"Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam."

³ Ezi Esta a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki nin azangsis, nin ifongiam nan azangsizimin ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa. ⁴ Ki kamaghin oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniam, eghti ki ni mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvarimasa, kamaghin ki bizir kam in gun migei."

⁵ Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, "Tina atiatiba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?"

⁶ Ezi Esta a ikaragha ghaze, "Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasighasa." Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningin guamningin bar aguaghfagha bar atiatingi. ⁷ Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin gananim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a gaghorasa. A ghaze, an apangkuvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti.

⁸ Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, "Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?"

Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamın me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham. ⁹ Ezi atrivimın dipenimın ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghın miġia ghaze, “Haman temer akinir mam uan dipenimın boroghın anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneguasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimın akurazıma an ovengezir puvatizim.”

Ezi atrivim akam amaga ghaze, “Ia mangi Haman isi temer akinir kamın an firim dafagh aneguraghti, an aremegh.” ¹⁰ Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghın amigha ġivazıma atrivim navir amirizim isi.

8

Atrivim Judabav ġia ghaze, me uan apanibar midoroziba ikarvagh

¹ Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingi. Ezi Esta atrivim miġia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghın atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimın guamın tu. ² Ezi atrivim uan dafarimın ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringın kam atrivimın ziamın ababanım an iti. Ringın kamra Haman faragha uan dafarım ġarisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingi. Ezi datirighın Esta Mordekai a misevezıma, a Hamanın dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari.

³ Egha ġin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningın boroghın iri, egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimın azangsisı, eghti an apangkuvim iki me mikemeghti me uam arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham. ⁴ Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazıma,

a dikavigha ghaze, ⁵ “Atrivim, ki ua nin azangsisı, nin ifongiam nan azangsisimın iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimın deragham, kamaghın ni nan azangsisim ikaragh. Egh akınafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otarım, a Judabagh asighasighamin niġhnizir kam me anetegh a damuan marki. ⁶ Osımtızir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me ġasighasighti, nan dabirabım manmaghın deragh ikivira ikiam?”

⁷ Ezi Atrivim Serksis kamaghın Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai miġei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghın ki tememın anegurazıma an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingi. ⁸ Ezi datirighın guarara uan ifongiamın ġin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akınafarım osirıva nan ziamın gavgavım ko nan ringın itir nedazim isi akınafarımın porogh, eghti nin akaba gavgavım adar ikiam. Gumazamiziba bar fo, akınafarır nan ringın nedazim itim, tav anebighan gavgavıba bar puvatigham.”

⁹ Ezi Mordekai atrivimın akınafarıba osirir gumazıbav keme. Ezi me akınafarıba osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko, nguibar ekiabar ġarır gumazir dapanıba ko, 127plan provinsbar ġarır gumazir ekiaba, provinsın kaba da Indian provinsın ikegha ghua Itiopian provinsın tu, me me bagha vaghvagha da amada. Mordekai osirir gumazıbav ġia ghaze, ia da osirıva men nguıbar akabar me osirir arazimın akaba vaghvagh me bagh da osirigh, egh uaghan Judaba miġeir akamın me bagh osirigh. Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23 aruemın

oto.* ¹⁰ Egha Mordekai atrivimîn ziamîn akinafariba osirigha givagha, atrivimîn ringîn nedazimîn dar poke. Egha gumazir akinafariba inigh mangamiba, me hoziar aghuir atrivimîn ingangarimram amiba inigha, akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba bar dar ghue.

¹¹ Ezi akinafarir kabar osiziribar averiabar, atrivimîn akar gavgavim dar iti. Da kamaghîn miġia ghaze, nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko misoghsî izî uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvagham. Eghtî atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir manaba, me iziva Judaba misoghsî iziti, atrivim Judabar amamangatiham. Eghtî me uan ifongiamîn gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba bar ada iniam. ¹² Egha Haman faragha Persian nguibar ekiamîn akar kam akiri, iakinir namba 12, an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar kam ati. Ezi bizim ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra, Judaba uan apanibav sogham. ¹³ Ezi akinafarir kam a atrivimîn akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar mangam, eghtî gumazamiziba bar oregh fogham. Eghtî Judabar apaniba izî, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatihgha ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvaghham. ¹⁴ Ezi atrivim miġeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivimîn hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamîn aven uaghan anakuri.

¹⁵ Ezi me Mordekai atrivimîn korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir piġhaghevir ruarir mam uaghan a garu. Egha ġin atrivimîn dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asingigha atrivimîn

dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumazamiziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai. ¹⁶ Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha ġifa. ¹⁷ Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivimîn akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kamîn isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatigha iza men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar ġin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

¹ Adarîn iakinimîn, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghîn anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira. ² Dughiar kamîn atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghasa uariv ġia egha biziba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura. ³ Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanîn gumazir dapaniba ko, atrivimîn ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiati. Kamaghîn amizi, me bar Judabar akurvasi. ⁴ Kantrin kamîn gumazamiziba bar fo, Mordekai datirighîn atrivimîn dipenimîn aven gavgavir ekiam atrivimîn apengan a ini. Ezi dughiar kamîn an gavgavim ekiva ghuvanagavira iti. ⁵ Kamaghîn amizi, Judaba uan ifongiamîn ġin ghua uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.

* **8:9:** Judabar kalendan iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimîn dughiar kam kar Mei ko Jun.

⁶ Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. ⁷⁻¹⁰ Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati.

¹¹ Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghaghanim ghua atrivim bato. ¹² Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, "Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati, ingangarim manmaghin ghuama!"

Egha atrivim ua kamaghin Estan azara, "Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham."

¹³ Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, "Ni nan azangsizim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itibar amamangatighti me datirighin amizi moghin gurumzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afegh me aguigh." ¹⁴ Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamın azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui. ¹⁵ Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati. ¹⁶ Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari

akuva deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati. ¹⁷ Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otazir puvati, ezi Judaba dughiar kamın avughsa bar akuegha isar ekiam gami. ¹⁸ Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami. ¹⁹ Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozibar itiba bar bizir kam ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiam. Me dughiar kamın uaghan uan bizir aghuiba uari ikarvagha uari ganidi.

Me Purim arizir isar ekiam

²⁰ Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada osirigha givagha, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara. ²¹ Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ekiamin dughiam. ²² Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning. ²³ Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kamın azeniba vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava apa, egha biziba uari ikarvagha uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamimin min oto.

²⁴ Me fo, fomira Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghasa ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghasa ikararem gamimin mingarim kamakin, dughiar kam “Purim,” a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasighasa a diboro.

²⁵ Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha ghaze, “Fomira Haman Judaba bar me gasighasighasa akam ati, ezi datirighin osimtizer kamra uamategh izi a bativam.” Ezi me temer an asarazimram aneguragha, uaghan an otariba gui. ²⁶ Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai akinafarim amaga ghaze, me dughiar kam in avughsam. Ezi kamaghin, me avugh-sazir dughiar kamning dibora ghaze, “Purimin Dughiar Ekiam.” Ezi ziar kam Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem. ²⁷ Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kam in gin mangam. Egh azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai me mikemezir dughiar kam ginighnigham. ²⁸ Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me avughsam.

²⁹ Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi akinafarir kam in Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi. ³⁰ Egha aning Judan 127plan

provinsin Persian kantri aven itiba bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze, “Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabir aghuimin iki. ³¹ Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar moghira ia ganingi.” ³² Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikemezim gavgavim Purim ganidi. Ezi me akinafarir mam in an osirigha anetizima a iti.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

¹ Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghin itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizi, me a garir nguazibar ingara iti. ² Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, migirigiar arazir a Mordekai gamizi a gumazir ekiamin otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar akinafaribar ada osiri. ³ Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim Serksis uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar dera. Kamaghira, me atiatingan kogham. Eghti men ovavir borir bar gin otivamiba men dabirabim deraghvira iki mangivira ikiam.

Jopin Akinafarim O Jop Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar osemi, ezi an namakar 3pla an apangkuvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kamın mingarim bagha migirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deraviram a damuam. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingi.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekia-aba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniasa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fofozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin migirigiar kam baregha ghaze, ki paza God gami. Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fofozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fofoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1--3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

¹ Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi. ² An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate. ³ A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti.

⁴ Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam. ⁵ Isabar dughiar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin

damazimîn zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mîzaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isa mîghîrîr ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghîn nîghnîsi, me ti uan navir averi-abar aven ti arazir kuram gamua paza Godîn mikemeghama. Egha nîghnîzir kam bangîn, a me bagha ofabagh ami.

⁶ Dughiar mamîn Godîn Nguibamîn itir enselba iza Ikiavîra Itir Godîn damazimîn uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongîn iti. ⁷ Ezi Ikiavîra Itir God kamaghîn an azara, “Nî managh ikegha izav oto?”

Ezi Satan kamaghîn a ikara, “Kî nguazimîn danganir vamîran itir puvati. Kî arua nguazir kamîn danganiba bar dar mangîgh izegh gami.”

⁸ Ezi Ikiavîra Itir God Satanîn azara, “Nî ti nan ingangarir gumazim, Jopîn ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimîn arazir kuraba puvati. A nan atiatiava nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akîrim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamîn danganiba bar gumazitam an mîn itir puvati.”

⁹ Ezi Satan kamaghîn Godîn akam ikaragha ghaze, “Nî deravîra Jop gami, kamaghîn a nî baghavîra iti. Nî ghaze, Jop nîn dafarimîn bizir aghuitam inîghan kogh, egh ti nîn apengan ikiam, o? Kî ghaze, ti puvatîgham. ¹⁰ Nî zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravîra dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimîn aven iti. Nî zurara deravîram a gamua bulmakauba ko asîzir avîriba a ganîngîzi, da a itir nguazim bar a gizîfa. ¹¹ Kamaghîn, nî uan agharim amînegh, a da bizir aghuir kabagh asîghasîgh da agîvagh, egh nî ganti an akar bar kurabar nî mikîmam.”

¹² Ezi Ikiavîra Itir God kamaghîn Satan mîgei, “Nî gan! Kî bizir aghuir kaba bar da isa nîn agharim gati. Nî an biziba manmaghîn dar amusi,

dar amu. Egh Jop uabi, nî pazîva a damuan marki.” Ezi Satan Ikiavîra Itir Godîn akam baregha anetegha ghu.

Dughiar namba 1în Satan osîmtîzim Jop ganîngî

¹³ Dughiar mamîn, Jopîn otariba ko guiviba, me uan avebamîn dipenimîn isar ekiam gamua dagheba ko wainîn dipaba api. ¹⁴ Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghîn a geghari, “E akunimîn ingarima, bulmakauba nguazim abîzima, donkiba men boroghîra grazîba api. ¹⁵ Ezi Sabean gumazîba zuamîram otivîgha uan midorozir sababar ingangarir gumazîbav soghezi me ariaghîre, ezi me bulmakauba ko donkiba inîgha ghue, ezi kî uabîra mîseveaghîrîgha arav ghugha nî mikîmasa izî.”

¹⁶ Gumazir kam mîgiavîra itima, ingangarir gumazir îgharazim otogha iza kamaghîn mîgei, “Onîmarîr dafam, Godîn avimîn mîn overiamîn ikegha taghtagha izaghîra, sîpsîpba ko dagh eghuvîr ingangarîr gumazîba bar men isîzi, me ariaghîre. Ezi kî uabîra osîmtîzir kamîn mîseveaghîrîgha arav ghugha nî mikîmasa izî.”

¹⁷ Gumazir kam mîgiavîra itima, ingangarir gumazir îgharazîr mam uam otogha iza kamaghîn mîgei, “Kaldian 3plan gumazîr okorûaba iza nîn kamelba okemegha, nîn ingangarîr gumazîbav soghezi me ariaghîre. Ezi kî uabîra kî mîseveaghîrîgha arav ghugha nî mikîmasa izî.”

¹⁸ Gumazir kam mîgiavîra itima, ingangarir gumazir îgharazîr mam uam otogha iza kamaghîn mîgei, “Nîn otariba ko guiviba, nîn otarîr ivarîamîn dipenimîn isar ekiam gamua dagheba ko wainîn dipaba api. ¹⁹ Ezi amînîr dafam zuamîra dikavîgha gumazamîzîba puvatîzir danganimîn ikegha iza, me itir dipenimîn 4plan mîkebabagh

ivarazi, a dipirigha me misoghezi, me ariaghire. Ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

²⁰ Ezi Jop kamaghin oregha bar osemegha, dikavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim gise. Egha Godin damazimin tevimning apirigha, uan guam nguazim mituagha Godin ziam fe. ²¹ Egha a kamaghin migei, “Nan amebam na batezir dughiamin, ki bizitam inigha izezir puvati. Ki bibiamra ize. Egh kamaghira, ki aremegh pura mangam. Ikiavira Itir God uabi bizir kaba na ganigha, egha datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an ziam fe.”

²² Egha osimtizir kamin aven, Jop paza Godin mikemegha arazir kuratam gamizir puvati. An akatam God gasir puvati.

2

Dughiar namba 2 Satan osimtizim Jop ganingi

¹ Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti. ² Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni managh ikegha izav oto?”

Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.”

³ Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni nan ingangarir gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar, gumazitam an min itir puvati. Ezi ni na apezepera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami moghin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati.”

⁴ Ezi Satan kamaghin a ikaragha ghaze, “Guisi? Ki ghaze, gumazitam

deravira ikisi, uan biziba bar da ateghiva ua uan ikirimirim givezam.

⁵ Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegh an namnam ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar pazivira ni mikemegham.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a misueghti an aremeghan bar marki.”

⁷ Egha Satan Ikiavira Itir God ategha azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin mikarzim gariki. Da an dagarimningin apengan ikegha ghua an dapanimin tu. ⁸ Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamin azenan, uan osimtizim akaghasa danganir me bizir kuraba makurimin ghua, averenimin tongin aperaghav iti. Egha nguazir miner akuar mam in suiragha uabi isavira iti. ⁹ Ezi an amuim ghua an gara kamaghin a migei, “Manmaghin amizi ni Godin suiraghavira iti? Ni anetakigh, egh an ziam gasighasigh, egh aremegh.”

¹⁰ Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, “Bar puvatigham. Ni amizir onganir mam in min migei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmaghsu an osimtiziba uaghan e daningti, e da inian kogham?”

Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dughiamin aven, an akar kuratam God mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

¹¹ Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apanguva gavgavim a daningasa zui. ¹² Me izavira ikia saghuiamin tuivigha

an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri. ¹³ Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimin atara migei

¹ Egha 7plan dughiabar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei. ² A kamaghin migei:

³ “Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai.

Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai.

⁴ God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai.

Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai.

⁵ A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha,

ghuariar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai.

⁶ Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmer dafam anevazazi deraghai.

God dimagarir kam kalendan dughiabar tongin anetizir puvatizi deraghai.

Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai.

⁷ Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir

kamin a gamizir puvatizi, deraghai.

Dimagarir kamin amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai.

⁸ Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba,

ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba,

me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai.

⁹ Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai,

ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai.

¹⁰ Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti.

Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai.

¹¹ “Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati?

Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati?

¹² Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha otem na ganingi?

¹³ Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia, egha akuava avughsa.

¹⁴ Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai.

Me nguibar ekir ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa.

Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti.

¹⁵ Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba,

me datirighin bar ovea ghue.

Ki men min deravira dakuasa.

- 16 Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha, aruemin angazangarimin ganighan koghai.
- 17 “Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin, gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati. Ezi gumamazir amiraziba deraghaviram avughsi.
- 18 Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti. Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati.
- 19 Danganir kamın, gumamazir guar aviriba iti. Gumazir kiniba ko gumazir zibaba itiba, me bar moghira an iti. Danganir kamın, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati. Me firiaghiregha gifa.
- 20 “Ki kamaghin azai, God gari, gumamaziziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima, a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti?
- 21 Gumamazir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati. Me ovevem buria puvira ingari, mati me nguazimin modozir bizir ivezir bar pin kozim bagha nguazim gutui.
- 22 Me ovevem batozir dughiamin, me matmatiamin gara bar akonge.
- 23 God gumazir kabar tuaviba bar ada piri, ezi me mangamin tuaviba monge. Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam.

Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimir angamira itimin angazangarim men iti.

- 24 “Nan navir averiam ara mamaghira iti, ezi ki dagheba apir puvati. Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai. Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui.
- 25 Guizbangira, bizir ki atiatiba, da na bativigha gifa, egha na gasighasisi.
- 26 Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati. Egh nimira daperagh iki avughsan kogham. Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

Elifasin migirigiar faragha zuim

4

(Sapta 4--5)

God gumazir aghuibar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

- 1 Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha kamaghin migei:
- 2 “Jop, ki tong mikemegham. Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham? Ki pura ikian kogham.
- 3 Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumamazizir avirim ganingi, egha gavgavim gumamazizir osimtizibar aven itibagh aningi.
- 4 Gumamazizir osimtizibar aven ikia ireziba, ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi.
- 5 Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batozi, ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi.

6 Ni nighnizir gavgavim Godin iki-ava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti.

Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim.

Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki, egh a mizuamti a nin akuragham.

7 “Jop, ni nighnigh, gumazir arazir aghuibagh amua, egha osimtizitam gumazitam gatizir puvatizitam, osimtizitam batogha aremez, o? Ti Puvati.

8 Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba, gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba me batifi.

Egha mati, gumazim azenimin ingarigha dagher aghuim azenimin anekaragha dagher aghuim asi.

Ezi gumazim dagher kuram akaragha, dagher kuram asi.

9 Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagha me gasighasigha bar me a gefi, mati aminir gavgavim ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da gifa.

10 Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasizir dughiar bar me bar akonge, mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim akara dazeri.

Ezi God gumazir kaba abira, egha puv me gasighasisi.

Ezi me mati atariba dipiraghirezir laionba, me uam asizibav soghti da arimighiran gavgaviba puvati.

11 Kamaghin amizi, me mati laionin gavgaviba dagheba puvatigha ariaghiri, ezi dar nguziba tintinibar zui.

Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.”

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

12 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze:

“Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin iza nan kuarim giraghu.

13 Gumazamiziba dimagarimin pamten akuir dughiamin, ki migirigiar kam ini.

Ki akuava onganigha itima nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi.

14 Dughiar kamın, atiatim na avarazi, nan mikarzim nighava agoi.

15 Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui.

Ezi ki puviram atiatima nan mikarzimın ariziba dikafi.

16 Ki bizir mamın garima, a nimira tughav iti.

Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim.

A nimira tughav ikia niginiba puvati. Ezi tiarir dozim kamaghin migei,

17 ‘God gumazamizibar ingarizi me an apengan iti.

Kamaghin, tav ti Godin damazimin deraghan kogham.

A ti Godin mirara zueghan kogham. Bar puvati.

18 E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami.

Egha dughiar maba me deravira uan ingangarim gamir puvati.

God men arazir mabar garima, da derazir puvati.

19 Ezi gumazamiziba, me nguazir kamın bizir kiniba.

Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh Godin damazimin deravira ikiam? Puvatigham.

God nguazim inigha gumazibar ini-vafizibar ingari,

ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumaziba bughiraviaba dikabiri.

20 Gumazim mizarazimin deravira ikegh egh guaratizimin oveghti,

gumamazir igharaziba uam a
ginihnihan kogham.
21 Gumamaziba tighar nighnizir
aghuim ko fozim iniamin
dughiamin,
ovevem zuamira me bativima,
gumazir igharaziba men bizir
aviriba isi,
mati gumazim averpenim
ikezir beniba firizi a
zuamira degiaghiri.’”

5

1 Egha Elifas ua kamaghin migia
ghaze:

“Jop, ni akurvazim bagh dim!
Tina nin tiarim baregh izam? Ti
puvatigham.
Enselin tam ti nin akurvaghasa
nighnisi o?
2 Gumazitam onganigh nighnizir
aghuim puvatigh arazir
aghuim damuan koghiva,
zurara navim ikuv aningaghti,
an arazir kam a damuti an are-
megham.
3 Ki gari, gumazir onganir arazir
kurabagh amiba, me der-
aghavira uan danganibar iti,
ezi ki zuamira me gasighasighasa
Godin deima, a me gasighasiki.
4 Eghti men boriba deravira ikiamin
tuaviba puvatigham.
Eghti kotin aven gumazir kuraba
me abinamin dughiamin, na-
makar kotin aven men akur-
vaghamba puvatigham.
5 Gumamazir dagheba puvatigha
kuariba piriba,
me izi gumazir kurar kabar
azenibar dagheba iniam.
Egh me uaghan benir ataghataribar
aven itir dagheba sara iniam.
Egh me uaghan men dagiaba
ko bizir igharaziba sara inisi
nighnigham.*
6 E fo, arazir kuraba ko osimtiziba,
daghebar min nguazimin ana-
gav otivir puvati.

Bar puvati.

7 E gumamaziba, e uari osimtizir e
bativibar mingariba.
E uari osimtizibagh amima, da
otifi,
mati itam isia afuaghira, avir
muziaribagh asavamadi.”

*God dughiar kuramin, ni geghu-
vam*

8 Egha Elifas migia ghua ghaze:

“Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera
ikiai,
ki da agivasa God gakaghora a ko
migiai.

9 A digavir kuram gamir bizibagh
amima e da tuisighan asa.
Da bar en nighnizibagh afirazi, e
deragha dagh fozir puvati.

10 An amozim amadima,
a nguazim giza dipam isa
azeniba ko bizibagh anidi.

11 A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gu-
mazamizibagh anidi.
Egha azia naviba ikuvir gumaza-
mizibar arareba agiva me
gamima,
me ua deragha bar akuegha
iti.

12 “Ifavaribagh amir gumamaziba,
a men nighniziba onganin dagh
anidi,
ezi me damuasa ifongezir araz-
ibagh amir puvati.

13 Gumamazir maba pazi igharaz
darazir amuasa, arazir kurar
guar aviribagh nighnisi,
ezi God men arazir kabagh
amima da meraram asighasisi.
Mati gumazim asizim bagha ivem
atigha, egha a uabi ivemin
aven ghu.

Egha bizir me damuasa migeiba,
da pura ghua gifa.

14 Men nighniziba bar davdavizi, me
bizitam damighan kogham.
Aminim tiraghti aruem bar
anangti,

* 5:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 5:11: Jop 22:29; 36:7
5:13: 1 Korin 3:19

- me mitarmer ekiamin iti moghin, me tuavir zuimin ganan kogham.
- 15 Ezi God gumamazir biziba putatizibar akurvasi. Ezi gumazir ekiar gavgaviba itir kaba, me pura biziba, me onganarazibagh amir gumamazibagh asighasighan kogham.
- 16 Kamaghin, onganarazibagh amir gumamaziba nighnizir gavgavim Godin ikia, uarir akurvaghasa a mizua iti. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba pazi me damuan kogham.
- 17 “Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazitamin arazim akirmighti, gumazir kam, a bar akongegham. Kamaghin amizi, God ti ni akirmighasava ami, ezi ni an aghuzir akaba baragh egh akirim ragh a gasan marki.
- 18 E fo, God osimtizim ko mizazim gumazitam danigh, egh a damighti, a gin ua ghuam-aghegham.
- 19 Dughiar bar aviriba, a nin ganti, ni osimtizimin aven ikiti, a nin akuragham. Eghti bizir kuratam ni gasighasighan kogham.
- 20 Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a dagheba ni daningti, ni deraghvira ikiam. Egh midorozimin dughiamin a ni geghuvti, nin apaniba ni misueghti ni aremeghan kogham.
- 21 “Apaniba akar ifavaribar nin ziam gasighasighsi damuti, God nin akuraghti, men akaba ni abiraghan kogham. Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan kogham.
- 22 Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar kuramin, God ni geghuvam, eghti ni navir aghuim iki bar akuegham. Egh ni nguazir kam in itir asizir atiabar atiatingan kogham.
- 23 Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an aven ikian kogham. Eghti asizir atiaba ni ko navir amirizimin iki deraghvira ni ko ikiam.
- 24 Eghti ni fogham, nin biziba bar deraghvira iti, egh ni navir amirizimin iki uan purirpenimin aven daperaghiv ikiam. Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti, tam oveghan kogham.
- 25 Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba bar avirasemegham. Nin ovavir boriba avirasemegh, tintinibar nguazimin grazibar min ikiam.
- 26 Egh ni gavgavigh iki mangi bar ghurighiva, ovegham, mati rais aghoramin dughiam otozi, gumamaziba rais aghora an oviziba isi.
- 27 Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh nighnigha kamaghin fo, da bar guizbangira. Migirigiar kam, ki nin akurvaghasa a gami, ni deravira kuarim atigh migirigiam baregh, nighnizim inigh.”

Jop Elifasin akam ikara

6

(Sapta 6--7)

Jop mizazir ekiam isavira iti

¹ Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi:

² “O, ki uabin apangkufi.

Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir na batoziba bar da isi, skel tam datigham!

- 3 Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba, ongarir dadarimin itir gigimin osimtizim, bar a gafiragham.
Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar aviribagh ami.
- 4 Godin Gavgaviba Bar Itim, barir marasinin kuram itibar na gasi.
Marasinin kurar kam nan namnamin aven ghuzi, nan nighnizim ikufi.
God atiatim na daningamin bizir guar aviriba amadi.
- 5 “Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti, da diman kogham. Bar puvatigham.
- 6 Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti pura dar amam o? Puvati.
E faragh amangsizim dar atigh, egh dar amam.
Ezi tuarir aroriamin dipar kinim a isingiz o? Bar puvati.
- 7 Nan navir averiam dagher kamaghin garibagh ifongezir puvati.
Da mati nan damazimin bar ikuvizir dagheba.*
- 8 “Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim baregh, nan azangsizimin mirara bizir kam damuam.
- 9 Ki kamaghsua,
God na dikabiragh pamten na misoghti ki aremeka.
- 10 Ki fo, ki akirim ragha Godin akam gasarazir puvati, a Godin Bar Zuezim.
Kamaghin, ki mizazir ekiam isa aremeghamin dughiam, ki kamagh mikim suam, a dera, pura bizim,
ki bar akuegh uabi fi uabi akunam.†
- 11 Nan gavgaviba bar gifa,
- ezi bizir aghuir manatam uam na bativsi ki a mizuamam?
Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir amirizim ikiam?
Nan ikirimirim givaghti, deragham.
- 12 Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagiamin min iti, a?
Bar puvati.
- 13 Bar guizbangira, nan gavgavim bar givazi,
ki manmaghin uabi uabin akurvaghamin bizitam damuam?
Bar puvati.
- 14 “Gumazim osimtizir ekiam itir dughiam,
an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera.
Gumazamizir uan namakabagh ifongezir puvatiziba,
me uaghan Godin Gavgaviba Bar Itimin atiatia an apengan itir puvati.‡
- 15 Ki garima, ia nan namakaba ia bar deraghavira na gifari.
Ia mati amozim izi puvatizi daghuriba dake.
- 16 Amozir dughiamin daghuriba izevegha pamtemin emiri.
- 17 Egha aruemin dughiamin daghurir kaba bar dakegha dipaba puvati.
- 18 Dughiar maba gumaziba uan kamelin biziba ateriba ko, tuaviba ataghiragha tuavir igharazibar zui.
Egh me dipaba puvatigh, tuavim ategh mangi daghurir kabar dipaba buriam.
Eghti dipar kaba dakeghti, me pura gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangi arimighiregham.
- 19-20 Teman nguibar ekiamin gumaziba ko Sabean gumazir biziba amadiba, uaghan kamaghiram ami.

* **6:7:** Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghin akar isin zuim gami, Elifasin akam tong nan akurvazir puvati, mati daghem isingizir puvati. Kamaghin amizi, ki uan akabar gun migiavira iti. † **6:10:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. ‡ **6:14:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- Me ghaze, dipaba daghurir
kabar ikiama, egh me uan
kamelba inigh mangiti me
dipabar amam.
- Ezi me daghuribar garima, da bar
dakezi, me digavir kuram
gami.
- Egha men nighniziba bar derazir
puvatigha okam nighnisi.
- 21 Ia ti uaghan daghurir dakezir
kabar min ami.
Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa
ize,
ezi ia nan garima, ki
ikuvigha itima, ia bar
puviram atiati.
- 22 Manmaghin ami?
Ki fomira bizir aghuitam uabi
daningasa ti ian azara?
O, ki ti dagiabar uabin akur-
vaghasa gumazir igharazibar
azagsighasa, ia apezepere?
- 23 O, ki ti apanibar dafaribar uabi ini-
asa ian azara?
O, ki atrivir kuramin dafarimin
uabi givezasa ti ian azara?
Bar puvati.
- 24 “Aria, ia nan sure damuti, ki arazir
kurar amiziba deragh dagh
fogham.
Egh ki akam dukuagh iararam
oragham.
- 25 E fo, fofozir gumazim guizin akam
mikimti, an migirigiaba gu-
mazir igharazibar nighnizibar
amuti,
me nighnizir gavgavim dar
ikiam.
Ezi ia puram akam arai.
Ian akaba deravira nan arazibar
osimtizitamın gun migeir pu-
vati.
- 26 Osimtizir kam bar na gasighasiki.
Kamaghın, nan migirigiaba der-
azir puvati.
Ezi ia ghaze, da aminimin min pura
ivai.
Egha ia ghaze, ia ti na akirigham?
Bar puvati.
- 27 Ki ghaze, ia ti borir asaghasaz-
ibagh eghuvamin gumazim
amisivisi, satu gikararangam.
- Egh ia dagiaba inisi, ti uan na-
makaba amangam.
- 28 “Aria, e uari, ia deravira gan na
tuisigh.
Ia fo, ki ia gifarir puvati.
- 29 Ia migirigiar kaba ko arazir derazir
puvatiziba atakigh,
egh ia arazir aghuimra gin mangi
nan araziba tuisigh.
Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghın amizi, ia pazi na
ginighnighan marki.
- 30 Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir
puvati.
Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati
arazir manam dera,
o arazir manam ikufi.
Bar puvati.”

7

- 1 Egha Jop ua kamaghın migia ghaze:
“O God, e nguazir kamın itir
ikirimirim a kamaghın iti,
gumazamiziba bar puvira
ingar ikiam,
mati gumaziba ingangarim
damuasa e amikirvagha zui.
Egha mati gumazim uan ingangarir
ivezim iniasa uabi abiragha,
bar pamten ingaravira iti.
- 2 E mati ingangarir gumazir kinibar
min, danganir dughuaziba
itibar ikiasa ifonge.
Egha e mati ingangarir gumazim
ivezim iniasa ingarigha ivezim
bagha mizua iti.
- 3 God nguazimin ikiasa na amisevegha
na gamizi,
iakiniba iza zuima, nan
ikirimirim mati pura bizir
kinim,
egha mingarir aghuim puvatigha
kamaghira iti.
Ezi zurara dimagaribar, nan navim
osemegha ikia derazir pu-
vatigha kamaghira iti.
- 4 Ki misiamın akua egha aminim
zuamira tiasa ki ifonge.

- Ezi dimagarim bar ruarazi, ki misiamin uabi gighavkiravira itima, aminim tira.
- ⁵ Ezi apizir muziariba ko nguazir mineziba, korotiabar min, nan namnam bar a noke.
Ezi duar akaziba zuamira nan duaba avezi,
duabar ganganiba, misingizi moghin gari.
Ezi duaba zuamira ua biaghiregha, mitiziba uam otifi.
- ⁶ Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi moghin, nan dughiar ki nguazimin itiba, da iza zuamira zui.
Ezi nan ikirimirim derazir puvatigha kamaghira iti.
Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua deraghan kogham.”

Jop uan osimtizimin God migei

- ⁷ Egha Jop ua kamaghin migia ghaze,
“O God, ni fo, mati gumazim ghuariam sue moghin, nan ikirimirim a bar otefe.
Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bativamibar ganan kogham.
- ⁸ Gumazamiziba datirighin nan gari, me gin ua nan ganan kogham.
Ni nan ganvira ikiti, ki pura puvatighti, ni ua nan ganan kogham.
- ⁹ Gumazim aremegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam,
mati ghuariam ua overiamin itir puvati, a uan danganim ategha ghu.
Nguibar kamın itir gumazim a ua izeghan kogham.
- ¹⁰ A ua izi uan dipenimin mangan kogham,
eghti an adarazi a gin amadagham.
- ¹¹ “Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnighamin dughiamin, ki uan akam dukuaghan kogham.

Ki osimtizir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puviram arai.

- Ki uan duamin aven bar osime, kamaghin amizi, ki mikimam.
- ¹² Manmaghin amizi, ni zurara kal-abuziamin min na geghufi?
Ni ti ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egh ki bizibagh asighasigham.*
- ¹³ Ki ghaze, ki ti dakuam,
egh kamaghin ki uan mizazir kam gin amadagham.
- ¹⁴ Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi,
ezi ki aser guar igharazibar gari.
Arazir kamın, ni na gamizi ki bar atiatingi.
- ¹⁵ Ki kamaghin uabin apangkuvigha ghaze, me nan firim dafazi ki aremegha deraghai.
Ki iki uan mikarzimın, uam osimtizir kaba ateran aghua.
- ¹⁶ Ki bar amira.
Ki ua nguazir kamın ikian aghua.
God, ni osimtizim ua na daningan marki.
Nan dughiam bar otefe,
kamaghin, ni na ateghti ki pura ikiam.
- ¹⁷ “E gumazamiziba, e bar bizir tiziba, ni zurara puviram e ginighnisi?
Tizim bagha ni zurara en garavira iti?
- ¹⁸ Tizim bagha ni zurara mizarazibar en araziba tuisisi?
Egha ni manmaghsua en garavira ikia avugh saziba puvati?
- ¹⁹ Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganan marki,
eghti ki tong avughseka.
- ²⁰ Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi?

* **7:12:** Fomira gumazir maba kuruzir aser ongarimin ikia bizibagh asighasizimin eghaghanim men iti. Ezi God a isa kalabus gatigha an gara iti. Egha eghaghanir kamın akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14in iti. **7:17:** Onger Akaba 8:4; 144:3; Hiebru 2:6

Ki mati asavamadir ababanimin
min itima, ni zurara uan afuz-
ibar na ginifi.
Ni gumazir e geghuvim, mati gu-
mazir kalabuziabar suigha,
me geghuvim.
Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi,
o?
21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba
gin amangan aghua?
Kiran oveghangin ki ovegh mozir
torimin irighiv ikiam.
Eghti ni na buriamin dughiamin,
ni nan apighan kogham.”

Bildatin migirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

*Gumazir kuraba dughiar ruarimin
ikian kogham*

1 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gu-
mazir mam, a kamaghin migei:
2 “Nin migirigiam a kamaghira iti,
egha derazir puvatigha,
mati aminir ekiam ivai.
Ni dazoghin migirigiar kam
ategham?
3 Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar
Itim guizin uan arazim gigha
e gamir akar dikirizibagh
nighnizir puvati? Bar puvati.
An arazir aghuiba, zurara kam-
aghira iti.
4 Nin boriba ti arazir kuram Godin
damazimin a gamizi,
a men arazir kuramra uam me
ikara.
5 Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar
Itim ko ikiva,
a ko mikimiva uabin apangkuvs
an azang.
6 Egh ni gumazir aghuir Godin
damazimin derazimin otogh
bar zueghti, God izi nin
akuragham.
A ni damighti ni fomira uan
dipenimin ikezi moghin ikiam.
7 A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
da bizir avirir ni faragha ikez-
ibagh afragham.

8 Ni inazir afeziar fomira ikezibar
nighnizir aghuibagh fogh,
egh men fofozim deraghviram a
tuisigh.

9 “E dughiar bar otevimra
nguazimin iti,

mati nedazim aruem a gamizi
a tu, ezi ghuariam aruem
apazazima a zuamira puvati.
E boghimra otivigha fofozir
muziarim iti.

10 Fomira ikezir gumazamiziba fo-
fozir aghuiba ko nighnizir
aghuariba iti.

Kamaghin, men nighnizir
aghuiba ko fofozir aghuiba nin
sure damuam.

11 “Ighuruniba ko graziba ti dipaba
puvatizir nguazimin deragha
aghu? Bar puvati.

Da danganir dipaba itibar de-
raviram aghui.

12 Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba
ko graziba deragha aghuir pu-
vati.

Gumazamiziba tighar da agho-
ramin dughiamin, da su-
vighavira ikia misingi.

Grazir maba grazir kabar
min zuamira midir puvati.

13 Gumazamizir akirim ragha God
gasaraziba,
me mati grazir kaba.

Me ikuvighamin tuavimin gin zui.

Me kamaghin nighnighan marki,
me deraghvira ikiam.

Puvati. Me ovengam.

14-15 Men nighnizir gavgavim ghaze, e
deravira ikiam.

Ezi puvati, me bar tuavir aghuim
ataki.

Me mati gumazamizir onganiba
boghoborirmen dipenimin
suiragh an ghuavanangam.

Eghti boghoborir dipenim
zuamira dutughti me pazavira
iregham.

16 Gumazamizir kaba fomira
mati grazir gavgavibar min
azenimin ike.

- Me deraviram aghuima men
biba azenimin danganiba bar
dar ghue.
- 17 Egha dagiabar suigha bar gavgafi.
- 18 Eghti gumazitam grazir kaba
asighti, gumazamiziba foghan
kogham,
fomira grazir gavgavir mam
danganir kamin ike.
- 19 Guizbangira, gumazamizir akirim
ragha God gasiba, me bar
akongezir arazimin dughiam
bar otefe.
Egh me arighireghti, igharaz
darazi otivigh men danganim
iniam.*
- 20 “Eghti gumazim arazir aghuibar
amu, egh Godin damazimin
arazir kuraba puvatighti,
God akirim ragh a gasan
kogham.
Gumazir arazir kurabagh amim,
God an akurvaghan kogham.
- 21 Jop ni oragh, God nin arazibar ganti
da deraghti,
a ni damighti ni navir aghuim
ikiam,
eghti ni dimiva bar akuegham.
- 22 Egh a ni gifongezir puvatizir gu-
mazamiziba abiraghti, me bar
aghumsigham.
Eghti gumazamizir arazir
kurabagh amiba, me uan
biziba sara bar ovegham.”

Jop Bildatin migirigiaba ikarvasi

9

(Sapta 9--10)

Jop, God ko akam akirasa

- 1 Egha Jop kamaghin Bildatin
migirigiam ikara:
- 2 “Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a
guizbangira.
Gumazim Godin kotin otoghti,
God manmaghin gumazir
kamin arazimin ganiva
- a mikim suam, a nan
damazimin derazir gu-
mazim?
- 3 Gumazitam God ko akabar uaning
misoghti,
God 1,000in bizibar an azangsighti,
gumazir kam azangsizir
katam bar a ikaraghan
kogham.
- 4 God nighnizir aghuim ko fofozim ko
gavgavir ekiam iti.
Kamaghin, tinara a batuegh a
gafiragham?
Gumaziba puvati.
- 5 Egh an aningagheghamin dughiamin,
a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi,
da zui,
egha bar moghira dagh asighasisi.
- 6 A nguazim gavgavim a daningasa
bizibagh nobaghnobazima,
nguazim puvira ivazvasi.
- 7 A pura aruem mikemeghti, a isir-
aghan kogham.
A mikovezibar angazangariba
apazaghti e dar ganan
kogham.
- 8 A uabi overiam pin aneti.
Ezi ongarim dipirima, an a gisin
arui.
- 9 God mikoveziba bar dar ingarizi,
da vaghvagha ziaba iti, mati
Guezam ko Iavibam ko sautin
amadaghan itir mikovezir
igharaziba.
- 10 A digavir kuram gamir bizir guar
aviribagh ami,
ezi da bar en fofozim gafira.
Ezi digavir kuram gamir arazir an
amiba,
e da mengiva avegham.
- 11 “God nan boroghira izi na gitagh
mangiti,
ki an ganighan kogham.
- 12 A bizir tizim gifonge, a pu-
ram a iniam, gumazitam an
anogoroghan kogham.
Eghti tina an azangam, Ni tizim
gami?

* **8:19:** Hibrun akam, ves 16in tugha ghua ves 19in tu, a deragha migeir puvati. **8:20:** Jop 4:7;
21:30 **8:21:** Jop 5:22; Onger Akaba 126:1-2; 132:16 **8:22:** Jop 18:14; Onger Akaba 132:18 **9:2:**
Jop 4:17 **9:9:** Jop 38:31; Amos 5:8

- 13 God uan aningagharimin suizi puvati.
Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani.
God apanir kaba dikabirazi, me an apengan iti.
- 14 Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham.
Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham.
- 15 Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim,
egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham.
Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham.
Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham.
- 16 Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva,
ti kotiamin, nan akam bareghan kogham.
- 17 An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi.
Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi,
a na gasighasighavira iti.
- 18 “God tong na ataghirazir puvati,
ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isavira iti.
Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti.
- 19 An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira.
Egh ki kotin akam akirsi nighnighti, tinara a inigh kotin izam? Puvatigham.
- 20 Ki arazir kuratam gamizir puvati,
egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati,
egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighi, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan kogham.
- 21 Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim,
egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
- 22 Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
- 23 Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighti,
a men osimtizim dipova an ingiarva akam.
- 24 God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?
- 25 “Nan dughiar ki angamira iki-amiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimin ivemarim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
- 26 Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari,
egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri.
- 27-28 Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh,
bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati.
Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti,
kamaghin ki atiati.

* 9:19: Hibrun akar datirighin itim ghaze, “Tinara na inigh kot bagh izam?” Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, “Tinara a inigh kot bagh izam?” a itima, gin gumazir maba Hibrun akamin a giragha an osiri.

- 29 Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
- 30 Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi, dipar dikiriamin uabi rueghti,
- 31 ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighti,
nan mikarzim bar pugh-purigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
- Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzim in aghuaghham.
- 32 “God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
- 33 Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati,
a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
- 34 egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
- 35 Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam.
- Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitam in osimtizitam itir puvati.”†

10

Jop uan ikirimirim bar an aghua

1 Jop ua kamaghin migei:

- “Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.
Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekiam kam in gun mikimvira ikiam.
- 2 Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki.

Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge.

- 3 “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba,
ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba,
ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o?
- 4 Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari,
ni arazir kabanang gami.
- 5 Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o?
Ti puvatigham.
- 6 Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari?
- 7 Ni fo, ki bizitam in osimtizitam itir puvati.
Ezi ni mizazim na gasi.
Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin ua na inighan kogham.
- 8 “Ni uabi nan inivafizimin ingari, egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
- 9 Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin, ni nan ingari.
Ezi datirighin mamaghin ami?
Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa?
- 10 Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi,
ki an borir mitarimin aven otoghava aghui.
- 11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gatizi, nan mikarzim gavgafi,
ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafizim gati.
- 12 Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangkufi.
Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira iti.

9:32: Aisaia 45:9; Jeremaia 49:19; Rom 2:20 † 9:35: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin, ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
- 14 Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighti, ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham.
- 15 Ki arazir kuratam damighti, guizbangira ni pazi na damigham. Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin nighnighan kogh suam, ki gumazir aghuim. Puvati. Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi, ki bar aghumsiki.
- 16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim, eghti ni zuamira nan agiragham, mati laion asizimin agiragha a misoghezi an areme. Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuam.
- 17 Ni uan aningagharim akakaghsi, ni osimtizir avirim amangam. Nin aningagharim ekiva mizazir ekiam na daningam, mati midorozir gumazir bizir ekiam na misoghasa otivaghiravira iti.
- 18 “God, ni tizim bagha na ataghizi amebam na bate? Kamaghin deraghai, ki uan amebamin navimin aven aremezi gumazitam o amizitam nan ganighan koghai.
- 19 Ki amebamin navir averiamin aremezi me maghira modogha na inigha ghua, matmatiamin mozim in na afaghai. Arazir kam, mati ki nguazir kamin otozir puvati.
- 20 Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningan marki. Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam.

- 21 “Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam, egh uamateghan kogham.
- 22 Nguibar kamin itir biziba, da deragha itir puvatigha bar ikufi. Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara.”

Sofarin migirigiaba

11

(Sapta 11)

*Jop navim giraghti,
God uam an apangkuvigham*

- 1 Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei:
- 2-3 “Jop, ni migirigiar bar avirim gami, Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e damuti, e suam ni gumazir aghuim. Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e damuti, e akabar kumigham. Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme. Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kabar aghumsizim ini-amin tam itir puvati. Ki uan akam dukuaghan kogham. Ki ti nin migirigiaba ikaragham.
- 4 Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar migirigiar aghuiba. Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera.
- 5 Ki kamagsua bar ifonge, God uabi nin migirigiar kaba ikarvaghti deragham.
- 6 Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa, ki ifonge. Bizir aviriba mogomemin iti, kamaghin gumamaziziba deraghdagh foghan kogham.*
- Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava,

* 11:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir eki-atam ni ganingizir puvati.
- 7 “Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba, ni ti bar dagh fogha iti? Puvati. Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti? Bar puvati.
- 8-9 Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti. Egha Gumamazir Oveaghuezi-ibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu. Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamın danganir mıkebaba bar dagh afira. Egha bar ekevegha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira. Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham.
- 10 God izi ni inigh kotin mangıva ni isi kalabus datıghti, tinara a mikim suam, markiam?
- 11 God ifavarir arazibagh amir gumamazizibagh fo. A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham.
- 12 Ni ganti, donkin amebam gumazir boritam bateghan kogham. Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam?† Bar puvatigham.
- 13 “Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimıva an azangsıghti, a nin apangkuvigh nin akuragham.
- 14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim ragh uan arazir kuram gasaragh. Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin purirpenimin aven ni ko ikian marki.
- 15 Ni kamaghın damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham. Egh ni gavgavigh bizitamın atiatingan kogham.
- 16 Egh ni uan osimtizim ko mızazim gin amadagham. Egh ni uam aning ginighnighan kogham, mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi, gumamaziziba a bakinighniki.
- 17 Nin ikirimirim igiamın otogham. Egh bar deragham, mati aruem pazaghar torimın ikia deraghavira siragha gari. Ezi osimtizir ni batozir kaba mati dimagarimın mitarmer ekiam, da ua nin ikian kogham, mati aruer igiamın mızarazim.
- 18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam. Eghti nin ikirimirim amiraghıghti, ni gavgavigh ikiam. Ni bizitamın atiatingan kogham, kamaghın amizi, ni dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam. Gumazir aviriba uarir akuravaghsi izi nin azangsıgham.
- 20 Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me akurvazim baghan ikivira ikiam. Eghti puvatigham. Me Godin aningagharim gitaviraghsi tuavir aviriba buriam. Eghti bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me batıvsi me a mızuam ikiam.”

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

12

(Sapta 12--14)

Jop uan namakabar migirigiabar aghua

1 Jop kamaghın Sofarin akaba ikarvasi:

† 11:12: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 2 “Bar guizbangira, ia 3plan namakar kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.
Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko fofozir aghuim sara,
inigh mangi bar givagham.
- 3 Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim iti.
Ian fofozim nan fofozim gafirazir puvati.
- Ia migeir biziba,
gumamaziziba ti bar dagh fogha gifa.
- 4 “Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na dipofi.
Ki arazir aghuibagh amua, Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a da barasi.
Ezi ia datirighin iza na dipova nan ingaravati.
- 5 Gumamazizir deravira ikia osimtiziba me bativir puvatiziba,
me gumamazizir onganarazibagh amua osimtiziba itibar ingaravati.
- Me mati gumamaziziba tuavimin gumazir mamın garima, a irasava amima,
me bar a munamadazi, a degiaghiri.
- 6 Ezi okimakar gumamaziziba ko Godin akaba batozir gumamaziziba,
men ikirimirim a dera.
- Me uan fofozim ko gavgavimin garima,
bizir kamning me bagha ikirimirir aghuim gamima, an otifi,
ezi bizir kam mati men asemın mın oto.*
- 7-8 “Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghti,
me ian sure damu.
Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamın azaraghti,
a Godin Arazibar gun ian sure damu.
- 9 Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh fo.
- 10 Gumamazizibar ikirimirim ko bizir a ingarizir igharaziba sara,
da bar an dafarimin iti.
- 11 “En akatoriba dagheba apa dar isingtizim barasi, daghem isingiz, o a ikufi.
Kamaghira en kuariba, migirigiaba barazima, e bar deravira da tuisisi.
- 12 Guizbangira, gumamazizir ghuriba nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.
- 13 Ezi Godin nighnizir aghuim ko fofozim, gumamazizir ghuribar fofozim bar a gafira.
Egha uaghan gavgavir ekiam iti.
- 14 “God bizitam gasighasighti, gumazitam uam an ingarighan kogham.
God gumazitam kalabus datighti, gumazitam ua a inighan kogham.
- 15 Egh God amozimin anogoreghti, aruer ekiam otoghti, nguazim bar misigh gavgavigham.
Egh an amozir avirim amangti faneba bar aperiar ekiaba otivti,
dipam nguazimin danganir aviriba avaragh dagh asighasigham.
- 16 God gavgavir ekiam iti.
A bizir guar aviribar amuamin fofozir avirim iti.
- Gumamazizir akar ifavaribav geiba ko gumamazizir akar ifavaribar gin zuiba,
me bar moghira Godin agharimin iti.
- 17 Gumazir nighnizir aghuiba atrivibagh anidiba,
God men nighnizir aghuariba batozima,
me onganigha bibiabaram arui.
Egha a uaghan jasbagh amima,
me onгани.

* 12:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 18 God atrivibar ingangaribar me agefi,
ezi me ua atrivir korotiaba azuir puvati.
Me pura ingangarir gumazir kinibar min inir kiniba iti.
- 19 A ofa gamir gumazibagh amima, me onganigha bibiabaram arui.
Egha a gumazir ekiaba abiri.
- 20 Nighnizir aghuiba isa gumazir dapanibagh anidiba, God men akatoribar kumi.
Egha gumazamizir ghuribar nighnizir aghuim ko fofozim batosi.
- 21 A gumazir dapaniba abira paza me gami,
egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi.
- 22 A bizir mogomebagh amima, da azenibagh iri.
Egha an angazangarim gamima, a bar mitarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari.
- 23 A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti.
Egha a gin uam adagh asighasisi.
A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi,
egha gin a dar gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garisi.
- 24 A kantribar gumazir dapanibar nighnizir aghuiba batoghezi, me onganigha puram arui, mati me danganir biziba puvatizimin puram arui.
- 25 Me mati gumazim danganir mitarmemin ikia tuavim buria pura suighsuisi.
Egha a me gamima, me dipar onganiba apir gumazamizibar min purama aghuavtifi.”

13

- 1 “Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki fomira da baregha dar ganigha gifa.
Ki bizir kabagh fogha gifa.
- 2 Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo.

- Ian fofozim, nan fofozim gafirazir puvati.
- 3 Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira.
Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko mikimasa.
Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga migirigiabar uaning misoghasa,
kamaghin ki ifonge.
- 4 Ezi iarara, migirigiar ifavarir aviribagh ami.
Ia mati dokta gumazimin arimariam akiran fofozim puvati.
- 5 Kamaghin amizi, ia ua mikiman marki.
Ia ti akabar kumigh nimira ikiti, gumazamiziba suam, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.
- 6 “Egh ia deravira kuarim atigh nan migirigiaba baraghasa ki ifonge.
- 7 Ia akam ara migirigiar ifavaribagh ami,
egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiar kaba Godin akuragham?
- 8 Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin akuragh na abinasa.
- 9 God ia tuisigh deravira ian araziba ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o puvati?
Ia ti gumazamizibagh ifari moghin God gifaram o? Bar puvatigham.
- 10 Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi navir averiamin na ginighnighti,
God ian ataram.
- 11 Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam.
- 12 Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme, da pura biziba, mati averenim.
Ia kotin aven migeir akaba, da gavgaviba puvati, mati beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

13 Jop ua kamaghin migia ghaze:

- “Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.
Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
- 14 Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki aremegham.
- 15 A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam.
A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
ki arazir kurabagh amir puvati.*
- 16 Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamın na gifogh suam,
ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.
- 17 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.
- 18 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti,
ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.
- 19 Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.
- 20 “O God, bizir pumuningra ni aningın na damuasa, ki nin azangsi.
Ni nan azangsizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham.
- 21 Nan azangsizimning kamakin.
Ki kamaghın ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.
- Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.
- 22 Ni kamaghın damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagh.
O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.
- 23 Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.
- 24 Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?
- 25 Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.
Kamaghın, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?
- 26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti,
egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi.
- 27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningın ganam.†
- 28 E gumamaziziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa,
egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

14

- 1 “E gumamaziziba dughiar otevimra nguazir kamın iti,
egha amebam e batezir dughi-amra, osimtiziba e bativavira ikia,
iza e aremezir dughiamın tu.
- 2 E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misingi.

* **13:15:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghın a giragh, “Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham.” † **13:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- Egha uaghan e mati nedaziba,
ghuariam aruem apazazi da
zuamira puvarisi.
- ³ Kamaghin, ni manmaghsua en araz-
iba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi man-
maghsua ni na isa kot gati?
- ⁴ E gumamaziziba nin damazimin
bar mize.
Eghti tina e damighti e nin
damazimin zuegham?
Bar puvati.
- ⁵ Ni en ikirimirim in ababanim atigha
gifa,
eghti e manmaghin dughia
ko azenibar nguazir kamin
ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim bagh
ua dughiatam gisivaghan
kogham.
- ⁶ Kamaghin, ni datirighin na ateghti,
dughiar ki itimin, ki avughsi
navim deragham,
mati ingangarir gumazim an in-
gangarim guaratizimin givazi
an navim dera.
- ⁷ “Ki fo, gumazitam temem okeghti,
a ua ghuzim anangamin tuavim
iti.
- ⁸ Tememin povim mising magiriti an
biba kurigham,
- ⁹ eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir
igiam temer dakar me
okezimin otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati
temer igiam.
- ¹⁰ Ezi e gumamaziziba kamaghin pu-
vati,
e ovengezir dughiam e bar
givagham,
eghti igharaz darazi uam en
ganan kogham.
- ¹¹ Dipar akareba ko dipar ekiaba
dughiar mabar bar dakegham.
- ¹² Kamaghira gumamaziziba ovea ua
dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin
dughiamin,
me kamaghira ikiti bizitam
me gaghuraghan kogham.
- ¹³⁻¹⁴ “Gumamazizir oveaghueziba,
me ti ua ikirimirir igiam
iniam?
O God, kamaghin deragham,
ni Gumamazizir Oveaghuez-
ibar Nguibamin na modogh
mangi, nin aningagharim bar
amiraghamin dughiamin tugh.
Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi
a ginabagh.
Eghti ki pura ni mizuam
iki mangiti, dughiar ni na
ataghiraghasa misevezim
otogham.
- ¹⁵ Egh dughiar kamin, ni uabira uan
ingangarim ginighnigham, kar
kirara ni nan ingari.
Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar
ifuegham.
Kamaghin amizi, ni nan diaghti,
ki nin akam ikaragham.
- ¹⁶ Eghti dughia bar zurara, ni nan
daroriba bar deravira dagh
eghuvam.
Egh nan arazir kurabagh
nighnighan marki.
- ¹⁷ Nan arazir kurar ki amiziba, ni
bar da gin amadagh ua dagh
nighnighan marki,
mati me biziba mitarim
gaghuigha, an akam ikegha
dagh nighnizir puvati.
- ¹⁸⁻¹⁹ “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.
Ki biziba bar dar gari da ikufi.
Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura
nguazir kanimin oto.
Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan
danganir ikeziba ataghirasi.
Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh
ami da ghua sufi,
egha nguazim gikua anetera
igharagha zui.
Ezi kamaghira, ni gari e gumamaziz-
iba ghaze, e deravira ikiam,
ezi ni en nighnizir gavgavir kaba
agivasa arazir guar aviribagh
ami.
- ²⁰ Ni uan gavgavimin me abiri me
ariaghiri.
Egha me ariaghirir dughiam,
men guaba igharagha gari,

ezi ni me amadima me
Oveaghuezibar Nguibamın
zui.

²¹ Eghti gin gumamaziziba ziar ekiam
men otaribar aningam o, me
men ziaba abin aghumsizim
me daningam,
eghti gumazir ovengeziba bizir
kamin ganan kogh, egh
uaghan a gifoghan koghan.

²² Me mati gumazir uan inivafizimra
mizazim barazim,
egha osimtızir a bativiziba bagha
azi.”

Elifasin migirigiar namba 2

15

(Sapta 15)

*Gumazir kuraba ivezir kuram
iniam*

¹ Jop mikemegha givazi, Temanin
nguibar ekiamın gumazim Elifas ka-
maghin a ikaragha ghaze:

² “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnızir
aghuim ko fofozim itim.
Manmaghin amizi nin migirigiaba
mati aminim, ezi ni puram
akam arai?”

³ Ni e adogha ghuavira iti,
ezi nin migirigiaba deragha gu-
mazitamın akurvazir pu.
Puvati.

⁴ Migirigiar kamaghin amiba, gu-
mazamazibagh amima,
me Godin atiatiaava an apengan
itir puvati,
egha uam an damazimın
ikia a ginighnızir puvati.

⁵ Ni arazir kuram gami, ezi bizir
kam ni gamima ni migirigiar
kabagh ami,
eghti da ni amizir arazir kuraba
avegh da mongegham.

Nin apezeperir migirigiaba bar dera,
egha mati ifavaribagh amir gu-
mazamaziziba.

⁶ Ni tuisighamin arazim, a nan ingan-
garim puvati.
Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni
damuti,

ni fogh suam, ni arazir ku-
ram gamigha gifa.

⁷ “Ezi manmaghin ami?
Tav ti nin faragha nguazir kamin
otozir puvati?”

Nin amebam ni batezir dughiamın,
God ti tighar mighsiabar in-
garam?
Bar puvati.

⁸ Jop, God uan Nguibamın enselba
akuvagha me ko migirigiabagh
ami, ezi ni dughiar kamin
uaghan ikia oraghiz, o?
Ni ti uabira nguazimın itir gu-
mazamazibar tongin, nighnızir
aghuim ko fofozim iti?

Bar puvati.

⁹ Nin fofozim en fofozim gafirazir pu-
vati.
Bizir tizim ni a gifo, e uaghan
a gifo.

¹⁰ Gumazir ghurir ghurapaniba e ko
iti.
Ezi men azeniba nin afeziamın
azeniba bar dagh afira.

¹¹ “Jop, God nin mizazim amirvagasav
ami, eghti nin navim amiragh
nimira ikiam.

Ezi e nin asughasugha ni
migiava, egha migirigiar
aghuiba ni ganingi.

Egha ni ti ghaze, bizir God
damuamim,
a pura bizim, egha ni aghua?

¹²⁻¹³ Ni digavir kuram gamigha navir
averiamın aven Godin atara
damazimning atiaghirigha
gari,
egha migirigiar kurar avirimın a
gami.

Tizim nin nighnızim gasighasiki,
ezi ni arazir kam gami?

¹⁴ “Gumamaziziba Godin damazimın
zuezir puvati.

Gumazir amebam otezir tam,
arazir aghuibaram amir pu-
vati.

¹⁵ E gumamaziziba, enselba e gafira,
ezi God men arazibar gari, da
derazir puvati.

- Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati.
- 16 Ezi e nguazir kamın itir gumazamiziba, e tong bar derazir puvati.
En araziba bar ikuvigha mughuasi.
E arazir kuram damuasa bar ifonge, mati gumazim kuarim an pirima, a dipam bagha areme.
- 17 “Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Bizir ki ganigha fofozim iniziba, ki dar nin sure damuasava ami.
- 18 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itir gumazamiziba da fofozir kam ini.
Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini.
Ezi dughiar me nan sure gamizim, me migirigiatam modozir puvati.
Me bar dar gun na mikeme.
- 19 Gumazamizir kaba uan nguazimra iti.
Ezi nguibar igharazibar gumazitam iza me ko ikia,
egha men nighnizibagh asighasighizir puvati.
- 20 “Nan migirigiam kamakin:
Gumazamizir kuraba me kamaghira mizazim ini mangi ovegham.
- 21 Me niginiba barazir dughiabar, me bar puviram atiati.
Me ghaze, bizir kurar me gasighasighamim izi.
Egh me suam, osimtiziba puvati, dughiar kamın apaniba izi, men bizibagh asighasigh men biziba okimam.
- 22 Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam, mati mitarmem nguazim avara.
Men nighnizim ghaze, me osimtizir kam gitaghan kogham.
Egha me fo, apaniba midorozir sabamin me misoghti, me arimighiram.
- 23 Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba itir puvati.
Ezi me fo, dughiar ovezimın, dughiar bar kuram me bativam,
mati mitarmem nguazir kam avara.
- 24 Men nighniziba derazir puvati, me pazavira nighnigha bar atiatingi.
Bizir kam me abiragha, men nighnizibagh asighasisi,
mati atrivim uan apanibagh asighasisi.
- 25 “Me ifaghata ghaze, me Godin Gavaviba Bar Itim bar a gafira, egha an akaba batogha an gavavim iriaghiriiasi.
Kamaghın amizi, dughiar kurar kam, gumazamizir kurar kaba bativam.
- 26 Mati me midorozir korotiam arugha, midorozir oramin suiragha
Godin misoghasavira zui.
- 27 Me datirighin deravira ikiava mikarziba bui,
egha bizir aghuir aviriba iti.
- 28 Ezi nguibar ekiar me datirighin itiba ikuvigham,
eghti men dipeniba dipirighiregh ikuvighti,
me dar ikivira ikiam.
- 29 Eghti men dagiaba ko biziba bar gevegham.
Egh gumazitam ua men ganighan kogham.
- 30 Me mitarmer osimtizir ekiar kam gitaghan kogham.
Mitarmem nguazim avarazi moghin me avaragham.
Godin aningagharim me gasighasigham, mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui.
- 31 Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze,
bizir kam ivezir aghuim me daningam.
Ezi puvati.
Me bizir aghuitam inighan kogham.

- Men ifavarir arazimra, mati men
ivezir kurar me iniamim.
- 32 Egh me azenir aviribar ikeghan
kogh ovengam,
mati temer igiam, gumaziba an
oke.
- 33 Gumazamizir kaba ingangarir
aviribagh ami, ezi da der-
aghaviram otivir puvati.
Da mati wainin ikarizim wainin
oviziba bati,
egha da tighar aniamin
dughiam, da puram asi-
aghiri.
- Me mati olivin temem akimarir
avirim a batifi,
egha bar suaghirezi, olivin
oviziba tememin puvati.
- 34 Gumazamizir nighnizir gavgavim
Godin itir puvatiziba, men
adarazi pura ikiam.
Me boriba puvatigham.
- Eghti gumaziba gumazamizibar
azangsighti, me mongapezeperis
dagiaba me givezogh me gak-
aghonti, me me bagh arazir ku-
ram damigh, egh dagiar kaba
inigh uari bagh dipenibar
ingaram.
Eghti dipenir kaba, da bar
moghira isigham.
- 35 Ifavaribagh amir arazir guar
aviribar nighnizim, men navir
averiabar otifi,
mati borim amebamin navir
averiamin otifi.
Arazir kuram damuamin nighnizim
men naviba ko nighnizibagh
izifa,
ezi me ifavarir avirim gami.”

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

*Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a
uabin akurvaghasa Godin azangsisi*

¹ Jop kamaghin Elifasin migirigiam
ikara:

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighasighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami.”

² “Ki zurara migirigiar kaba baragha
ghua, ua da baraghan amira.
Ia tong bar nan akurvazir puvati.

³ Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira
iti.
Ni dazoghin nimira ikiam?

Ni nighnizir manam ikia, egha nimira
itir puvatigha en migirigiaba
baraghan aghua?

Ni en migirigiaba ikarvaghavira
iti.

⁴ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia
nan danganim inigh, ki paza iti
moghin ikiti,
ki ia deragha iti moghin ikiti,
arazir ia datirighin na gamir
kamra ia damuam.

Ki uan apangkuvim ian akakaghsi
puviram akam arangam.
Egh ki ia bativizir bizir kurar
kabar digavir kuram damigh
dapanim rongam.

Nan akatorimin ki migirigiar
gavgavir bar aviribar ia
damuti, ian mizaziba amiragh
magiram.

⁶ Egha ki uabi kamaghin nighnisi,
ki mikimam, o ki akatorim
dukuagham,
a pura bizim, arazir kam nan
akuragh nan mizazim a
givaghan kogham.

⁷⁻⁸ “Bar guizbangira, God bar nan
gavgaviba agifa.

A na gamizi, ki bar agharim
guragha gavvaviba nan pu-
vati.

Kamaghin nan namakaba nan gara
bar atiatigha ghaze,
ki ti arazir kuram gamizi, God
nan arazir kuram ikarvagha
mizazim na gasi.*

⁹ God bar nan aghuagha nan apanim
gami.

A bar nan aningaghegha atarib-
agh ivia, na gasighasisi.

- 10 “Gumamaziziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami.
Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese.
- 11 Gumazir akirim ragha God gasava arazir kurar aviribagh amiba, God na isa men agharim gati.
- 12 Fomira ki deraghvira ike, ezi God otogha nan firimin suiragha bar na misaraghariki, egha puv na gamizi, ki bar ikufi.
A na gamizi,
ki an baribar asavamangamin ababanir mamın min oto.
- 13 Ezi an midorozir gumaziba na gasavamadi.
Egha a nan navim atuzi, nan muriam suiagherigha nguazim giri.
God tong nan apangkuvir pu. Bar puvati.
- 14 A nan tuavim apirigha puvira na misosi,
mati midorozir gumazir gavgavim apanibar nguibar ekiam iniasa pamtem misosi.
- 15 Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi datirighin, ki onganarazibagh amua bar aghumsiki.
Egha uan korotiaba suegha azir korotiam aru.
- 16 Ki aziavira itima nan damazimning begha nan mitarmangi.
Ezi nan guam bar aghevegha igharagha gari.
- 17 Ki arazir kuraba puvati, ezi osimtizir kaba pura na batifi.
Ki igharaz darazi paza me gamir puvati.
Egha ki God ko migeir arazim ko nan daroriba,
da bar Godin damazimin dera.
- 18 “O nguazim, ni oragh.
Ki aremeghti nan ghuzim ireghti, ni ghuzir kam avan bar marki.
Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra iki,
egh osimtizir kam akirsi Godin dimam.
- 19 Ki fo, na bagha garir gumazir mam Godin Nguibamin iti.
A fo, ki osimtizitam gamizir puvati.
A nan akurvagh,
kotin aven gavgavim nan migirigiabar aningam.
- 20 Nan namakaba na gifongezir puvati, pazavira na dipofi.
Ezi ki Godin damazimin aziavira iti.†
- 21 Ki kamaghsua, gumazim uan namakamin akuragha gumazir igharazim ko akam akiri moghin,
akurvazir gumazitam nan akuragh na bagh God ko mikimiva, a ko akam akiram.
- 22 Guizbangira, ki dughiar otevimin angamira ikiam,
ti azenir vamira, o azenir pumuningin,
ki ovevemın tuavimin mangi ua izan kogham.”

17

- 1 “Nan ikirimirim ikuvigha gifa, ezi dughiar ki ovengamim, a bar roghira ize.
Ezi matmatiamra na mizua iti.
- 2 Gumamaziziba na okarigha tuivighav ikia dibovibar na migei, ezi ki men gari, me arazir kurar kamın na gami.
- 3 “O God, ni uabira nan akuragh nan kalabuziam givezeghti ki firighirigham.
Gumazir kamaghin nan akurvaghamin tam itir puvati.
- 4 Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke,
ezi me na abinasavira nighnisi.
Kamaghin, me nan akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki.
- 5 O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh,

16:18: Jenesis 4:10; Esekiel 24:6-8 16:19: Jop 19:25 † 16:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 'Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh, egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.'
- 6 "Datirighin gumazamiziba Godin garima, an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari. Danganiba bar me na dipova kamaghin migei, 'Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiam ini.'
- 7 Ki bar osemegha puviram azi, bizir kam na gamima nan damazimning bezi, ki deravira gari puvati. Egha ki bar agharim gura.
- 8 Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba, me gari, bizir kaba na bativima, me bar digavir kuram gami. Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti, ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi.
- 9 Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam. Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti.*
- 10 "Aria, ia ua mikim. Ki ian migirigiaba baragha fo, ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati.
- 11 Ki angamira itir dughiam givasava ami. Bizir ki damuasa bar ifongeziba, ki datirighin dar amuan kogham.
- 12 Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze, 'Puvati, ni angazarimin iti.' Me ghaze, 'Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.' Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti.

- 13 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti, eghti a nan dipenimin min ikiam. Egh ki nguibar kam in dakuti mitarmem na avaragham.
- 14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, 'Nan afeziam.' Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam, 'Nan amizim,' ko 'Nan amebam.'
- 15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam, guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam. Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam? Ti puvatigham.
- 16 Ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh, egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o? Ti puvati."

Bildatin migirigiar namba 2

18

(Sapta 18)

*God gumazir kuraba
ivezir kuram me ganidi*

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi:

- 2 "Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham? Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e ni ko mikimam.
- 3 Ni manmagsua kamaghin nighnisi, e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati?
- 4 Nin aningagharim nirara ni gasighasisi. A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batueghan kogham. A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham. Bar puvati.

* 17:9: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 18:5: Jop 21:17

- 5 Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God me gasighasisi.
A gumamazizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge.
- 6 Eghti gumamaziziba ua lamın angazangarimın ganti,
a ua arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham.
- 7 Gumamazizir kaba deravira itir dughiamın me pamten arui,
ezi osimtızim me batozi, me dapaniba avigha nimiram arui.
Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti,
ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi.
- 8 Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi,
egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri.
- 9 Me mati asiziba azuazimın aven zui,
10 egha me mati asiziba benibar dui,
benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba.
- 11 Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
da danganir me aruibar otiva men agıntisi.
- 12 “Arazir kurabagh amir gumamaziziba,
me datirighın dagheba otevegha mitiriamra iti.
Ezi dughiar bar kuram otogha me gasighasighasava ami.
- 13 Gumamazizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarziabar otiv,
men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam.
- 14 Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirim damuti, a bar deragham.
Ezi puvati, me puviram atiating ovengam.
- 15 Me oveghti, gin men ikizimın aven tav ua iki,
men dipenimın ikian kogham.
Eghti ikizir igharazimın gumamaziziba izi, men dipenimın aven itir mughuriar kuram agıvsi,

- pauran me salfan dagiamın ingarizim fufugham.
Egh gin me uari dipenir kamın ikiam.
- 16 Gumamazizir arazir kurabagh amiba bar gıvaghham,
mati temem, an biba ko an aguaba misingizi a bar misingi.
- 17 Eghti gumamaziziba bar me gin amadagham.
Eghti me ua nguazir kamın ziaba puvatigham.
- 18 Me angamira itir dughiamın, me aruemin angazangarimın gari.
Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimın ghue.
- 19 Men ikizim bar kuavaremegham,
eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham.
Puvati. Me bar ovengam.
- 20 Aruem anadi naghın itir gumamaziziba ko, aruem ghuaghiri naghın itir gumamaziziba,
me bizir kurar gumamazizir kaba batozim bareghıva,
digavir kuram damigh puviram atiatingam.
- 21 Osimtızir guar avirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavim Godın itir puvatizibar amuiroghboriba ko,
men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

Jop Bildatın akam ikarvasi

19

(Sapta 19)

Jop bar ikuvigha uabira iti

¹ Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze:

- 2 “Tan migirigiaba mızazir ekiam na ganiga, puvira na abira na gasighasisi.
Ia dazoghın migirigiar kaba ategham?
- 3 Dughiar aviribar ia na gasighasigha na abiri.
Ia kamaghın amua tong bar aghumsizir puvati.

- 4 Ki guizbangira Godin damazimin arazir kuratam damigham, eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati.
- 5 Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram? Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
- 6 “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati. God uan ifongiamra bizir kabagh ami. A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri.
- 7 Ia gan! God puvira na misoghavira iti. Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai. Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati. Egha a guizin arazimin na gamir puvati.
- 8 A nan tuavim apirizi ki mangan asa. Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi, ki tuavimin garir puvati.
- 9 A nan ziar aghuim gasighasighizi, gumamaziziba ghaze, ki gumazir kuram.
- 10 A na gasighasigha bar na akaraghariki, mati gumazim dipenim akaraghariki. Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deravira ikiam. Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke.
- 11 God puvira nan atara egha kamaghin nighnisi, ki mati an apanim.
- 12 A uan midorozir gumaziba aman-gizi, me iza nan dipenim okarigha na ko misosi.
- 13 “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati. Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati. Men damazibar, ki nguibar igharazimin gumazimin min iti.
- 14 Ezi nan anababa uaghan na ataki. Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa.
- 15 Gumazir fomira iza nan dipenimin ikeziba, me na ginamadagha gifa. Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati. Ki men damazimin nguibar igharazimin gumazimin min oto.
- 16 Ki uan ingangarir gumazibar deima, me na bagha izir puvati. Ki uan akatorimin migirigiar aghuibar me mikinam, ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati.
- 17 Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi, ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua. Ezi guizin nan aveghbuaba, me nan gari, ki mati bizir kuram.
- 18 Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi. Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikimam.
- 19 Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua. Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami.
- 20 Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiaghirigha gavgaviba puvati. Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai. Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati.
- 21 “God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti. Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu.
- 22 Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami? Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigiar aviribagh ami?
- 23 “Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba,

- gumazitam bar ada isi akinafaritamın Nin miğirigiam na gamizi, ki da osirighti, da ikivira iki.
- 24 Kamaghın deragham, me ti nan akaba isi, dagiatamın dagiar tuizimın da aghoregh, egh taba ainın da osirighti, da iki mamaghıra ikiam.
- 25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godın Nguibamın iti, egh a gin nguazir kamın izi kotın aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam.
- 26 Arımariar kuraba nan mikarzim gasighasighti, ki da sara ikivira iki Godın ganam.
- 27 Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam. Ki an ganti an nan roroamın mın ikiam. Ki guizbangıra Godın ganasa nan navim bar dikavigha iti.*
- 28 “Ia ti ghaze, Osımtızir Jop bativir kamın mıngarım, anarıra iti. Kamaghın, e a isi kot darıghamın arazım ataghiragham koghım.
- 29 Ezi iarara, ia uari bagh ganıgh. Ian miğirıgıar kabanagh Godın anıngagharım damutı, a ivezir kuram ia danıngıva mızazım ia gasegham.
- A kamaghın damıghtı, ia fogham, gumazır arazır kurabagh amıba Godın kotın otıvam.”
- Sofarın miğirıgıar namba**
2
20
(Sapta 20)
- Gumazır kuraba dugıar bar otevimın deravıra ikiam*
- 1 Jop mikemegha gıvazi, kantrin Naman gumazım, Sofar kamaghın a ikarvası:
- 2 “Jop, ni oragh.
- Nın miğirıgıam na gamızı, ki digavır kuram gamıgha okam nıghnısi. Ezi ki nın miğirıgıam zuamıram a ikaraghasa.
- 3 Ni na akırmıghasa mıgeır miğirıgıam, ki a barazı, a bar aghumsızım na ganıngı. Ezi ki bıghıvıra nın akam ikarvaghasa.
- 4 Bar fomıra God gumazamızıba nguazır kam gatızır dugıamın, tugh a iza datırıghın,
- 5 gumazamızır arazır kurabagh amıba, dugıar otevimra, bar akuegha navır aghuım isi.
- 6 Gumazamızır kabanang gumazamızıbar damazımın gumazır ekiabar otıva zıar ekiaba isi. Me matı mıghsıar mam, an ghuam pın mar ikıa ghuarıaba ko voroghıra zui.
- 7 Gumazamızır kaba uan buarıbar mırarıa ikuvıgham. Egh me bar ovengam. Eghtı gumazır fomıra men gara me gıfozıba, me kamaghın mikimam, gumazır kaba managh iti?
- 8 Gumazır kamaghın amıba, me irebamın mın zuamıra gıvaghtı, gumazıba uam men ganan koghım.
- 9 Me ua uan nguıbar ikıan koghım, eghtı gumazıtım ua men ganıghan koghım.
- 10 Eghtı men borıba uarır apangkuv, egh uarır akurvaghsı, gumazamızır onganarazıbar azangsigham.
- Gumazır kaba ikivıra iki, onganarazıbagh amıba da, okemezır bızır avırım uam ada ikarvaghım.
- 11 Egh me igıabara uan gavgavıba sara iki, egh zuamıra puram ovengam.

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2 ves 27in tuzıba, deragha mıgeır puvatı.

* 19:27: Hıbrun akar ves 25ın ikegha ghua

- 12-13 “Gumamazizir kuraba, arazir kuram bar a gifonge, egha me anetaghiraghan aghua. Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemîn apengan aneti, eghti daghemîn isingtizim zuamira givaghan kogham.
- 14 Ezi men arazir kuram meraram asighasigham, mati daghem gumazimîn navir averiamîn ghuaghira, kuruzir imezimîn mîn otogha, a gasighasisi.
- 15 Gumamazizir kuraba uan okimakiar arazimîn dagiar aviriba ko biziba akumakua, dar pozibav kiri. Eghti God bizir kaba batueghti da mangam, mati gumazim dagher aghuir aviriba amegha gin ua dar misi.
- 16 Gumamaziziba akumakuir biziba meraram asighasigham, mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri.
- 17 Me bizir kaba pozibav kira ghaze, Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dipaba izevegha emiri. Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bativan kogham.
- 18 Me bizir kaba pozibav kira ingan-garir dafam gami. Eghti God igharaz darazi ateghti me bizir kaba iniam. Kamaghin amizi, gumamazizir kurar kaba bizir kabar ivezimîn suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham.
- 19 Guizbangira, me gumamazizir on-ganarazibar apangkuvir pu. Puvati, me paza me gami. Me arazir ifavarir aviribagh amua gumamazizir igharazibar dipeniba isi.
- 20 Me zurara gumamazizir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa, egha tong avughsir puvati.
- Kamaghin God me ateghan koghti, me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham.
- 21 Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi, mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa, ezi muziarir tam ua itir puvati. Egha me dabirabir aghuim itima, men biziba deraghaviram otifi. Eghti dughiar aghuir kam dughiar ovezimîn ikegh ua givagham.
- 22 Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin dughiamîn, osimtizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam.
- 23 “Me bizir bar aghuir avirim iniam. Eghti Godin aningagharim bar men ekeveghti, an osimtizir avirim, amozir ekiamin mîn me gingam.
- 24 God apaniba amadaghti, me ainin ingarizir midorozir sababa ko brasin ingarizir afuziba sara izam. Eghti gumamazizir kuraba, apanibar midorozir sababar ariti, apaniba brasin ingarizir baribar me gasam.
- 25 Eghti bariba me amikiragh men namnabar vongin otivam. Eghti gumamazizir kurar kaba uarira uan ghuzibar ganti, da barir kabar ikiti, me bar ati-atigham.
- 26 Dagjaba ko bizir me akuvaziba bar ikuvigham, eghti mitarmem bar da avaragham. Eghti gumazir kurar kaba uan biziba sara, avir nguazimîn gumazitam atizir puvatizimîn aven, bar ovegham.
- 27 Godin Nguibam uabi, gumamazizir kabar arazir kurabar gun mikimam, eghti nguazir kam uaghan me isi kotiam darigham.
- 28 God bar men aningaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin dughiamîn,

a men adarazi ko men dagiaba
ko biziba bar moghira da
kuavaremegham.
Mati aperiar ekiam otogha iza men
biziba bar da inigha ghuezi,
bizitam itir puvati.
29 God osimtizir kaba, gumazamizir
kurabar aningasa, a dagh in-
abagha gifa.
Eghti me kamaghira gevegham.”

Jop Sofarin migirigiaba ikarvasi

21

(Sapta 21)

*Gumazamizir kuraba dabirabir
aghuim iti*

1 Egha Jop ghaze:
2 “Ki kamaghsua, ia deravira kuarim
atigh nan migirigiam baragh.
Ia kamaghin damu nan navim
damuti, a deragham.
3 Ni teghti ki mikemeka.
Ki mikemegh givaghti, ni
dibovibar na mikim.
4 Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me
adoghodosi, o puvati?
Bar puvati.
Ki God ko migeima a nan akam
ikarazir puvati,
kamaghin amizi, ki an osemegha
nimira itir puvati.
5 Ia deravira nan gan, ia bar digavir
kuram damigh,
egh mikiman akabagh asagham.
6 Ki bizir kurar na bativizibagh
nighnigha,
puv atiatia nisi.
7 “Tizim bagha God arazir kurabagh
amir gumazamiziba ataghirazi
me ikia bar ghuri?
Egha tizim bagha a me ataghirazi
me gumazir ekiabar otiva gav-
gaviba ikia bizir aviriba iti?
8 Gumazir kurar kaba boriba ko
ovavir boriba iti.
Egha me ikia borir kabar gari,
me aghuava ekefe.

9 Gumazir kurar kabar amuirogh-
boriba deraghavira uan
dipenibagh apigha,
bizitam in atiatir puvati.
Ezi God uaghan ivezir kuram isa
me ganiga me gasighasizir pu-
vati.
10 Men bulmakaun apuriba navim
bulmakaun amebabagh
anidima,
da deraviram ota nguzir gavgav-
ibarama oti.
11 Gumazir kaba borir aviriba iti,
Egha me borir kaba ataghirazi,
me sipsipin nguzibar min,
bizimin arua ikarara ighi-
abagh amuava arui.
12 Gumazir maba gitaba ko buabav
sogha marvibagh ivima, da
ararer aghuibagh amima,
borir kaba bar akongegha ighi-
abagh ami.
13 Dughiaba zurara gumazir kurar
kaba,
dabirabir aghuim isi.
Me tighar ovegh, Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
mangisi,
me arimariaba ko mizaziba pu-
vatigham.
14 “Arazir kurabagh amir gumaza-
miziba kamaghin God migei,
‘Ni e ategh mangi.
E nin akam baragh, egh an gin
mangan aghua.’
15 Egha me uaghan kamaghin migei,
‘Godin Gavgaviba Bar Itim a tina,
eghti e an apengan iki an ziam
fam a?
Egh e a ko mikim, bizir aghuir
manatam iniam? Bar pu-
vatigham.’
16 Gumazir kaba dabirabir aghuim
ikiava, bizir avirim isi.
Ezi bizir kaba men gavgavibar
otivir puvati.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gu-
mazir kurar kabar migirigiaba
baraghan aghua,
egh men nighnizibar gin mangan
kogham.

- 17 “Dughiar aviriba God ti gumazir kurabagh amima, me ariaghirir puvati.
Egha uaghan dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me gasighasizir puvati.
A men aningazir dughiamin,
a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati.
- 18 God dughiar aviribar me batozir puvati,
mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai.
- 19 Ia ti kamaghin mikeme,
‘God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.’
Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir puvati.
God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham,
God men arazir kurabara ikarvasi.
- 20 Me uari uan damazibar,
Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim
guizin an gan a gifogham.
- 21 Egh me mangi Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiva,
ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham,
me manmaghira iti.
- 22 “E gumamaziziba, enselba e gafira,
ezi God men araziba tuisisi.
Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuam? Bar puvati.
- 23-24 Ki gumamazizir mabar gari,
men dabirabimin ikirimirim,
a bar dera.
Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham.
- 25 Ezi gumamazizir maba dabirabir aghuarim puvati.
Gumamazizir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba bar oseme.
- Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto.
- 26 Ezi gumamaziziba ovia,
mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi.
Apiziba men kuabagh izefi.
- 27 “Ki ian nighnizibagh fogha gifa.
Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi.
- 28 Ia kamaghin mikeme,
‘Bizir guar aviriba gumazir ekial arazir kurabagh amiba batifi,
ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi,
ezi gumamaziziba ua men garir puvati.’
- 29 Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir puvati,
egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangsizir puvati, a?
- 30 Me guizbangira kamaghin ia mikimam,
‘God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamin gumamazizibagh asighasighiva,
gumamazizir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham.
Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.’
- 31 Kamaghin amizi, tinara gumamazizir kuraba kotin me tuisigham?
Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,
egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham.
- 32-33 Ezi gumamazizir kurar kaba over dughiamin, gumamazizir avirim iza uari akuva,
me afasa me inigha matmatiamin zui.
Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.

34 Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
 Ia ghaze, migirigiar kaba ti gav-gavim na daningam?
 Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati.”

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

¹ Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:

² “E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuam o? Puvatigham.

Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.

³ Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o?

Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati.

⁴ Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti,

a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.

⁵ Jop, ni arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.

⁶ “Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvaghham.

Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni men biziba isi.

Egha ni bizir kabar suiragha gav-gafi, egha ua me ganidir puvati.

Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati,

ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati.*

⁷ Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati.

Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati.

⁸ Ni gumazir ekial ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini.

⁹ Ezi amizir odialir paba ovengeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangsisisi, ezi ni men akurvazir pu.

Puvati. Ni me batozima me zui.

Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu.

Puvati. Ni me abiri.

¹⁰ Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekialugha,

ni gamima, ni bar puviram atiati.

¹¹ Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitam in garir puvati, mati aperiar ekiam bar moghira ni avara.

¹² “Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan.

Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mar iti.

¹³⁻¹⁴ Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei, ‘God bizir tizim gifo?’

An overiam gisin aruima, ghuarlar ekiam anevarazi mitarmer ekiam a modo, ezi an en ganan kogham.

A manmaghin en araziba tuisigham?†

22:2: Jop 35:6-8 * **22:6:** Elifas ghaze, Jop arazir kam gami, ezi Godin Araziba, Israelia arazir kam damuan bar men anogoroke. Ni Ua Me Ini 22:26-27 ko Godin Araziba 24:6 ko 24:10-13 in gan. **22:9:**

Godin Araziba 15:7-11 † **22:13-14:** Elifas ti deravira Jopin nighnizibagh fozir puvati. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asighasizir puvati. (Ni sapta 21:19-33 in gan.) Egha Jop kamaghin mikomezir puvati, God gumazir kabar ganiva men araziba tuisighan kogham.

- 15 “Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tu-
avir ghurir kuramin mangasa
gavgafi?
Gumazir arazir kurabagh amiba,
me tuavir kamın zui.
- 16 Me tıghar ghuram, God zuamıra
me agefi.
Me bar kufi, mati dipenim faner
ekiamın apınımın ikia ikufi.
Egha mati aperiar gavgavim
fanemın otogha dipenim
gasıghasigha an ingarizir
temeba ko dagıaba atera ghue.
- 17 Gumazir kaba kamaghın God
mıgei, ‘Ni e ategh mangı.’
Egha me uaghan kamaghın
mikeme, ‘Godın Gavgavıba
Bar İtim bizir manamra e
damuam?’
- 18 Egha me kamaghın fozir puvati
God uabi me ataghizi me bizir
aghuir avırıba isi.
Kamaghın amizi, ki kuarim atıgh
gumazir kurabar mıgırıgıaba
baraghıva, men nıghnızir
avırımın gın mangan kogham.
- 19 Gumazamizir Godın damazımın
derazıba gari, God ıvezir
kuram gumazir kurabagh
anıdima, me bar akonge.
Ezi arazir kuraba puvatızir gu-
mazamizıba, me gumazamizir
kurar kaba dıbovir akabar me
mıgei.
- 20 Me kamaghın mıgei, ‘Bar dera. En
apanir kaba ikuvıgha gıfa.
Ezi avim men dagıaba ko bizir
aghuıbar isi.’
- 21 “Jop, ni oragh. Ni datırıghın God ko
akam akırıgh,
a ko navir vamıra iki.
Ni kamaghın damıghtı, a deravıra ni
damuam,
eghtı nın dabirabim ua der-
agham.
- 22 An aghuzir akar a ni daningamıba,
ni bar ada inıgh,
egh deravıra an mıgırıgıaba isi
uan navim datıgh.
- 23 Ni uamategh Godın Gavgavıba Bar
İtim bagh izıti,
a nın osımtızıba bar da gıvagh,
dabirabir aghuim ua ni
daningam.
Egh ni akırım ragh uan arazir
kurabagh asaragh
dar saghon iki.
- 24 Kamaghın deragham, ni kantrin
Ofırın inızir golin bar aghuıba
isi,
danganir kurabar da makunıgh.
- 25 Egh ni Godın Gavgavıba Bar İtim
ateghtı,
a nın golin aghuıba ko silvabar
danganım inıgh, egh nın bizir
bar aghuımın mın ikiam.
- 26 Ni kamaghın damıgh, egh Godın
Gavgavıba Bar İtim deravıra
ni gamızir bizim bagh bar
akuegham.
Egh ni Godın damazımın navir
zuruzım iki an ganam.
- 27 Ni God ko mıkımtı, a ni baragh
egh bizir ni an azangsızıba ni
daningam.
Egh ni God ko akam akırızir biz-
ıbar amusi bar akuegham.
- 28 Egh ni bizir manam damuasa
nıghnısi, God ni ateghtı,
ni bizir kam damutı, a der-
aghvıram otogham.
Eghtı God nın dabirabim damutı,
bar akongezir arazım a gızıvaghım,
mati an angazangarım ni
gisirazi, ni deravıra gara
tuavımın zui.
- 29 Ni fo, gumazamizir uan zıaba feba,
God me abırı,
egha uari abırır gumazamizıba,
a men akurvazıma,
me deravıra itı.
- 30 E fo, God gumazamizıbar garıma,
me an damazımın bar zue, ezi
a men akurvası.
Kamaghın amizi, ni arazir ku-
ramın osımtızıtım ikian kogh,
egh an damazımın bar zueghtı,
a uaghan nın apangkuv nın
akurvaghtı,
ni ovengan kogham.”†

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godin kotin tuivasa atiatir puvati

¹ Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi:

² “Ni oragh. Datirighin ki bar ose-megha iti,
egha bizir kurar na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava ami.

Ki guizbangira uan ararem abinasava amua,
egha bar amuava avenge.

³ Oio! God itir danganim, ki a gifogha deraghai,
egha ki datirighira bighavira ghuav an damazimin tughai.

⁴ Egha na batozir osimtizimin gun deraviram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.

Ki uan kotiamin akurvaghsi,
migirigiar aviribar amuam.

⁵ Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar aningam,
eghti ki an nighnizim gifogham.

⁶ Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan gavgavimin na abiragham?
Bar puvatigham.

A bar deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragham.

⁷ Ki Godin damazimin derazir gumazim, egh ki an guamin kotin tughti,
a nan migirigiaba tuisighiva, deraghvira nighnigh nan akam akirigham.

A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin mikimam, ki arazir kuratamin osimtizitam itir puvati.
Eghti nan kotiam bar givagham.

⁸ “Ame! Ki aruem anadi naghin God buri, ezi a itir puvati.

Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati.

⁹ God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami.

Ezi ki danganir kabar ghua a buriava, an apizir puvati.

¹⁰ Ezi God nan daroriba bar dagh fo. Egh a bizitam na damigh fogham, ki golin min bar dera.

¹¹ Tuavir God zuim, ki deraviram an zui.

Ki tuavir kam ataghizir puvatigha igharagha zuir puvati.

¹² Ki an akam batoghezir puvati.

A na ganingizir akaba, ki bar dargin zui.

Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
da bar dera, egha dagher isingizibagh afira.

¹³ “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighti, tinara an nighnizim otevkningham? Bar puvatigham.
A iti moghira iti.

Egh a bizitam damusi ifuegh, a puram a damuam.

¹⁴ Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam.
A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati.

¹⁵ Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram an atiati.
Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi.

¹⁶ Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agivagha, na gamizi, ki puviram atiati.

¹⁷ Ki faragha kamaghin ikezir pu. Puvati. Godra mitarmer ekiam kam amadazi a iza na avarazi, ki datirighin bar pazavira iti.
Egha ki mitarmer kamin tongin ikia, an diava aravira iti.”*

23:10: Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12

* **23:17:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Jop Bildatin migirigiam ikarvasi

24

*Jop ghaze, God arazir aghuim
gamir puvati*

¹ Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Godin Gavgaviba Bar Itim manmaghsua, gumazir kurabar araziba tuisighasa dughiatam ginabazir puvati?

Manmaghsua nighnizir gavgavim Godin itir gumazamiziba, pura Godin kotiam bagha mizua iti?

² Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okimasa,

egha men nguaziba iniasa men nguazir mitaghniabar ababanibagh isivaghsvasi,

egh me suam, ka ti men nguazimra.

Me men sipsipba okia uan sipsipbar tongin da arisi.

³ Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam gami, me borir afeziaba ovengezibar, donkiba okei.

Egha me paba ovengezir amizibar amamangarizi, amizir kaba dagiaba pura da isi, egh da ikarvaghamin dughiar kamra, me ua men dagiar me iniziba ikarvaghamin ababanimin min, men azenibar ingarir bulmakauba isi.

Kamaghin amizi, amizir kaba uan azenibar ingaramin bulmakauba puvatigha, dagheba puvati.

⁴ Gumazamizir dagiaba ko biziba puvatiziba, gumazir kurar kaba, me gamima me atiati,

egh me uan ifongiamin bizitam damighan kogham.

Nguazir kam in itir gumazamizir onganarazibagh amiba, me gumazir kurabar atiatia men saghon ikia uari monge.

⁵ Onganarazibagh amir gumazamizir kaba, mevkika, me

mangi gumazamiziba puvatizir danganimin ikiam.

Egh dagheba uan boribar aningsi donkin atiabar min pamten ingar dagheba buriam.

⁶ Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi.

Ezi gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainin azenibar wainin oviziba inigh givaghti,

gumazamizir kaba mevkigh mangi azenir kabar aru wainin ovizir nar itiba akumakumam.

⁷ Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava arugharusi.

Me uan mikarziba avamin biziba puvati.

⁸ Me mighsiamin itir danganimin itima, amozim me gizima me kumkui.

Me dipeniba puvatigha amozimin moga dagiar ekiabar apengan iti.

⁹ “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar,

borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui.

Me amizir kabar amamangarizima, me pura dagiaba isi.

Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimin min, men borir kabar suirazi me iti.

Egha gin borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kinibar otifi.

¹⁰ Gumazamizir kaba, mevkika, me uan mikarziba avamin korotiaba puvati.

Me ghua gumazir igharazibar azenibar ingara, men dagher dipenibar witbar pozibav kiri.

Egha me uari dagheba puvatigha mitiriam men azi.

¹¹ Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba mirmirir danganimin dagiamin da mirmiri,

ezi olivin boreme otifi.

- Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin oviziba dikabirir danganimin da dikabiri, egha me uari wainin dipar kaba apir puvati, ezi kuarim puv men piri.
- 12 Nguibar ekiabar aven ovengasava amir gumazamiziba puviram arai. Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara Godin dei. Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir puvati.
- 13 “Gumazamizir maba God ifongezir arazibar tuavimin gin mangan aghua. Me arazir aghuibar apanim gamua da batosi, kar angazangarimin araziba.
- 14 Bar mizaraghara, aminim tighar tiam, gumazir kuraba dikavigh mangi biziba puvatizir gumazamizibav soghti me arimighirasa zui. Egha dimagaribar me biziba okimasava arui.
- 15 Poroghamiba uari bakeir arazim gamir gumaziba, me aruem bararti, a magirighi me mangi gumazir igharazibar amuiba ko dakuam. Me zuir dughiam, me uan guaba avegh suam, Tav nan gan na gifoghan kogham.
- 16 Dimagarimin okimakiar gumaziba dipeniba akara aven ghua biziba okei. Aruem men dughiam puvati, kamaghin amizi, aruemin, me tiar akaba asegha dipenir ave-riabara iti.
- 17 Gumazir kaba aruer ekiamin daruan atiati, mati gumazir igharaziba dimagarimin daruan atiati. Ezi dimagarim me gamima, me bar akonge.
- 18 * “Ia kamaghin migirigiar kabanang gami, ‘Gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham. Puvatigham. Aperiar ekiam zuamira izi me inigh mangigham. Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham. Eghti gumazitam mangi men wainin azenimin ingaran kogham.
- 19 Aruem anaga isirazima ghuariar orangtizim ghua gefi. Kamaghira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gumazamizir arazir kurabagh amiba isi, ezi me bar gefi.
- 20 Eghti men mikarziba apizibar dagher isingtizimin min otogham. Eghti tav ua me ginighnighan kogham. Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham. Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’
- 21 “Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami. Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati.
- 22 Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar ruaribar iti.

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinaru akam akuni. Elifas 3plan dughiar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar otefe. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghua. Ezi bizir kam bagha, fofozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fofozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi.

- Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira iti.
- 23 God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati.
Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari.
- 24 Ezi me ziar ekiaba iti.
Me dughiar otevirar ikia gumamazir igharazibar min zuamiram ovei.
Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi,
gumaziba aneghori.†
- 25 Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighi,
tinara nan ifavarim azenim datigham?
Tinara nan akagh suam,
ki puram akam arai?"

Bildatin migirigiar namba 3

25

(Sapta 25)

E gumamaziziba Godin damazimin pura biziba

- 1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi:
- 2 "God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia,
biziba bar dagh amima, da an atiatia puviram agoa nisi.
Egha a uan Nguibamin bizibagh amima,
da nimirra ikia dabirabir aghuim iti.
- 3 An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi fav me menga iburagham.
Ezi a uan angazangarim gamizi,
a danganiba bar dagh isira.
- 4 Kamaghin amizi, e gumamaziziba manmaghin Godin damazimin deragham?
Amebam otezir gumazir man-atam, Godin damazimin zuegham? Bar puvatigham.

- 5 Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe,
ezi Godin damazimin, da bar sufi.
- 6 Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kammin itir gumamaziziba, an damazimin zuezir puvati.
E mati nguazimin aghuviziba.
E pura bizir kiniba."

Jop Bildatin akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godin gavgavim bar en fofozim ko nighnizim gafira

1 Jop kamaghin Bildatin akam ikara:

- 2 "Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kammin akurvasi.
Egha nighnizir aghuiba ko gav-gaviba puvatizir gumamazizibar akurvazir gumazim.
Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati.
- 3 Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba puvatizir gumamazizibagh anidir gumazim.
Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba, ni men sure damuam.
- 4 Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei?
Tinan duam fofozir aghuim ni ganingizi, ni kamaghin bizibar gun migei?
- 5-6 "Gumamaziziba ovea ghua ongarimin apengan itir Oveaghezibar Nguibamin iti, egha me Godin mongezir puvati.
Me Godin damazimin azenara iti.
A men garima, me atiatia nisi.
- 7 God overiamin ingarigha pura pin anetizi, a danganir bizitam faragha itir puvatizimin iti.

† 24:24: Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

- Egha nguazim atizi a pura iti,
bizitam an suirazir puvati.
- 8 God amozim isa uan ghuariabar
anetizi, da amozimin suirazi, a
iti.
Dipar kam bar osemegha, an
osimtizim ghuariaba abizir pu-
vati.
- 9 God ghuariabagh amizi,
da iza iakinir ekiam avaragha
Godin atrivir dabilirabim modo.
- 10 An ongarim gisin, gumazimin
damazim gan mangi givaghamin
mitaghniyam, iver agharimin
min, a gighua an osiri.
Mitaghniyar kam, aruem ko
dimagarim abisi.
- 11 God atarir dughamin, mighsiaba
ko overiam
digavir kuram gamua agoa nisi.
- 12 God uan gavgavir ekiamin on-
garim gamizi, a pura nimira iti.
A uan nighnizir aghuimin,
ongarimin itir kuruzir aser
ekiam Rahapin gavgavim
dikabira.
- 13 God uabi aminir ekiam amadazi a
iza ghuariabagh ivarazi,
overiam uam angazangari.
Egha a uan dafarimin kuruzir aser
ekiar kam birazima,
an areme.
- 14 Bizir an amizi otivizir kaba, da
an gavgavir ekiamin pura bizir
muziariba,
e da baragha dar gari.
Eghti God bar uan gavgavim en ak-
aghti,
e akatam bar a mikiman
iburagham. Bar puvatigham.
Godin gavgavim bar ekefe.”
- kamaghin amizi, a na gamizir
arazibar ki adarim an iti.
Egha Godin zurara itimin ziamin
ki guizbangira migei,
3 dughiabar zurara God na ataghizi,
ki angamira ikiavira iti,
4 egha ki akar kuratam ko akar
ifavaritam uan akatorimin a
damighan kogham.
- 5-6 “Kamaghin ia deraghvira na
baragh.
Amebam na batezir dughamin
ikegha iza datirighin, ki kam-
aghin fo,
nan nighnizim ko navir averiamin, ki
Godin damazimin deravira iti.
Ki pamten kamaghin mikimasa,
ki arazir kuratam gamizir pu-
vatigha osimtiziba nan puvati.
Ki akar otevir kabara mikim mangi
egh ovegh mangam.
Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na
migeir kaba, da guizbangiram
akaba puvati.
- 7 “Ki kamaghin ifonge, God ivezir ku-
ram nan apanibar aningam.
An arazir kurabagh amir gu-
mazamizibar mirara me
damu.
- 8 Gumazamizir nighnizir gavgavim
Godin itir puvatigha, an gin
zuir puvatiziba,
God men ikirimirim agivaghti,
me bizir aghuir manam
iniam?
Bar puvatigham.
- 9 Osimtizim me bativamin dughamin,
me uarir akurvaghsi Godin
dinti
a me baragham, o? Bar pu-
vatigham.
- 10 Gumazamizir kamaghin amiba,
Godin Gavgaviba Bar Itim
bagh bar akueghiva,
zurara dughiabar a ko mikimam,
o? Bar puvati.
- 11 “Ki ian sure damighti ia Godin gav-
gavim deravira a gifogham.

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

- 1 Jop ua kamaghin migei:
- 2 “Godin gavgaviba Bar Itim arazir
aghuimin na gamizir puvati,
ezi ki datirighin paza iti.
A kotin deravira na baragha na
tuisighizir puvati,

- Egh bizir a damuasa nighniziba,
ki dar gun ia mikimam,
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.
- 12 Ia uari Godin arazir kabar ganigha gifa.
Egha ia manmaghsua akar mingariba puvatizir kabav gei?
- 13 “Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kuraba ko paza igharaz darazigh amir gumazamiziba, a ivezir kuram me bagha an abaragha gifa.
Egh mizaziba ko osimtizir kaba isi me daningam.
- 14 Gumazir kaba borir aviriba ikiti, apaniba borir kabav misoghti me arimighiram.
Egh me zurara dagheba puvatigham.
- 15 Eghti gumazir kurar kaba arimighireghti, men ikiavira itir adarazi arimariam me damuti,
me uaghan arimighiregham,
eghti men amuir odiariba me bagh azian kogham.
- 16 Gumazir kuraba silvan dagiar avirim ko korotiar avirim akumakum,
nguazir minemniabar min, uan dipenibar dar pozibav kinam.
- 17 Eghti gin gumazamizir Godin damazimin deraziba izi,
men korotiar aghuiba ko silvan dagiaba abigh uari daningam.
- 18 Gumazir kurar kaba dipenir aghuibar ingari,
ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Da mati boghoborir dipeniba ko averpenir azenibar itim.
Da zuamira dipirighiregham.
- 19 Me dimagarimin dakuasava amua garima, men biziba bar avirasemegha deravira iti.
Egha mizarazimin me oseghe gara digavir kuram gami,
- Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati.
Ezi me bar bizibagh asa.
- 20 “Bizir kuraba aperiamin min, me aviti me puv atiatingam.
Bizir kaba ua ikian kogham, mati aminir gavgavim dimagarimin otogha dagh ivaragha ghu.
- 21 Aruem anadi naghin izir aminim me asirafagha me inigha ghuzi,
me ua uan danganimin itir puvati.
- 22 Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me givai,
ezi me arimangasa pamtemin ingari.
- 23 Egha me aminir kam batoghan ibura.
Aminim men ingarava aka darfaribav sogha,
bar me batoke.”*

28

E nighnizir aghuim ko fozozim danganir manamin an apigham?

- 1 “Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimin aven mozir bar konibagh tui.
Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghti avim dar minezibar isighti da bar zuegham.
- 2 Egha me ain buria nguazim gutui.
Me nguazir torimin dagiaba isa da tuema kapa otifi.
- 3 Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba vin mar uaghiri,
eghti me ain itir dagiaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh tui,
ezi angazangarim mozimin itir mitarmem batozima,
dagiaba azenara otivima, me da isi.
- 4 Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori,
danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvati.

* **27:23:** Akar ves 13-23in itiba, akar otevir avirir Jopin namakar 3pla fomira gun mikemeziba mirara ghu. Kamaghin amizi, fozozir gumazir maba ghaze, kar Jopin akaba puvati, kar ti an namakar kabar mavin migirigiaba.

Me uarira ikia ingari.

Me nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangi izegh gamua ingangarim gami.

⁵ Gumazir igharaziba, nguazim gisin azenibar ingara dagheba ko biziba opari.

Ezi gumazir nguazimin apengan ingarir kaba, me dagiaba abigha nguazim gikua a girazi, a mati avim danganir mam bar an isizi moghin iti.

⁶ Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir dagiabar aven Sapaian dagiar bluplan aghuariba isi.

Egha nguazimin aven uaghan golin minemeniam isi.

⁷ Isaba ko bagaba, nguazimin aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvati.

⁸ Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara torir kabar averiabagh aruir puvati.

⁹ “Gumaziba dagiar gavgaviba itir danganibagh kuava, mighsiaba abizi da bar iraghue.

¹⁰ Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari moghin, dagiaba aghora averara zui.

Egha me aven ghua garima, dagiar aghuir ivezir bar pin koziba iti.

¹¹ Me mozibagh ku ganti, dipam danganir kamın otivti me anepirigham,

eghti dipam nguazir torim gizivaghan kogham.

Eghti bizir aghuir nguazimin aven mongeghav itiba, me da asigh azenim datigham.

¹² “Ezi e managh mangi fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim iniam?

Fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniamin nguibam managh iti?

¹³ Guizbangira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim bizir bar ekiam,

egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba bar dagh afira.

Ezi gumazamiziba bizir kam deraviram a gifozir puvati.

Ezi fofozim ko nighnizir aghuarim nguazir kamın gumazamizibar tongin itir puvati.

¹⁴ Ongarim ko an apengan itir danganir bar koniba kamaghin migei,

‘Fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim, aning kagh itir puvati.’

¹⁵ Golin bar aghuim a pura bizim, ni a isi ua nighnizir aghuarim givezeghan kogham.

Fofozir aghuarimin ivezim bar pin ko, eghti ni silvan aghuarimin a givezeghan kogham,

silvan aghuarim, a pura bizim.

¹⁶ Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko dagiar iveziba bar pin koziba, da isi aning givezeghan kogham.

¹⁷ Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir bar pin kozim ko bizir aghuir golin ingariziba inigham, noka, ni aning givezeghan kogham.

Da uaghan pura biziba.

¹⁸ Aningin ivezim, bar pin ikia adiarir aghuarim ko dagiar ghurghurir gavgavir glasin min taghtazimin ivezim bar a gafira.

Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim givezeghan kogham.

¹⁹ Topasin dagiar iangurir aghuarim me kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir golin aghuiba,

da uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim tong aning givezeghan kogham.

Bar puvati.

- 20 “Ezi e managhira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim batogham?
Fofozim ko nighnizir aghuarim danganir manamra iti?”
- 21 Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumazamiziba ko angamira itir biziba sara bar men modo.
Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan aningin garir puvati.
- 22 Ovengezibar Danganim ko Ovevem uabi, aning kamaghin migei,
‘Ga mong aningin sighsirir akaba baraki,
egha aningin ganizir puvati.’
- 23-24 “Ia oragh. God uabira nguazir kamaghin danganiba bar dar gara, egha overiamin apengan itir bizibar gari.
Kamaghin, a uabira fofozim ko nighnizir aghuarim itir danganim gifo.
Egha tuavir aning bagha zuim gifo.
- 25 Bar fomira, God nighnigha aminimin gavgavimin abara, egha uaghan nighnigha ongarir ekiam ikiasa, a dipabar abananim ati.
- 26 Egha a uaghan amozim damuamin araziba ariki,
egha onimarim taghtagh mangamin tuavim ati.
- 27 Bizir kabar gin God nighnizir aghuarimin gara an araziba bar da tuisisi.
Egha nighnizir aghuarim gamizi a tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar aghuim.*
- 28 Egha God kamaghin gumazamizibav gei,
‘Ki ian Ekiam. Gumazir nan ati-atia nan apengan ikiava arazir kurabar gin zuir puvatizim, gumazir kam nighnizir aghuarim ko fofozim iti.’”

29

Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim ginighnisi

¹ Jop ua kamaghin migei:

- ² “Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira deragha ikezi moghin ikiasa ifonge.
Fomira God bar deraghavira na geghufi.
- ³ A lamin min itima, an angazangarim na gisira.
A dimagaribar angazangarimin min tuavim nan akakazima, ki zui.
- ⁴ Fomira, God nan roroamin min ikia, deravira nan purirpenimin aven itir ikizimin gari.
Ki faragha gavgavigha ikezi moghin, ki datirighin ua kamaghira ikiasa ifonge.
- ⁵ Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim, na ko ikiavira itima, nan boriba uaghan na ko iti.
- ⁶ Ezi nan bulmakauba ko memeba oter eborir avirim na ganingi, ezi olivin oviziba mirmirir danganimin aven, nan olivin boreba bar izifa.
- ⁷ “Ki faragha nguibar ekiamin gumazir dapanir mammin ikia, egha ghua nguibar ekiamin tiar akamin gumazir dapaniba ko uari akuva ikia kotiaba barasi.
- ⁸ Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari amikirvagha ghua saghon iti.
Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam na daningisi dikavigh tuivigham.
- ⁹ Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh, pura nimira ekiam.
- ¹⁰ Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baraghsi, uan akabar kumigh nimira ekiam.

* **28:27:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **28:28:** Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

- 11-12 “Onganarazibagh amir gumamazibiba uarir akurvaghasa nan deima, ki men akurvasi.
Egha afeziaba puvatizir boriba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi.
Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumamazibiba, me nan ziam fe.
Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge.
- 13 Gumamazizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi, egha God deravira na damuasa me a ko migei.
Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima, me uan navir averiabar aven bar akonge.
- 14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi, mati ki korotiar ruarir aghuim aru.
- 15 Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi, egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui.
- 16 Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi.
Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi.
Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri, ezi ki men akaba isa me bagha migei.
- 17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva, egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi.
Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini.
- 18 “Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam, egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam.
- 19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin in, an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam.
- 20 Gumamazibiba nan ziar ekiam fivira ikiam.
Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam, mati gumazim barir pir igiam dafa.
- 21 “Gumamazibiba damuamin araziba ki dar me migeima, me akabar kumigha nimira ikia na barasi.
- 22 Nan migirigiaba men navir averiabar ghuaghiri, mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri.
Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigiar otevitam a isafuraghan kogham.
Puvati.
- 23 Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi.
Me akam bagha bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge.
- 24 Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi,
Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei?
Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim, gavgavim men navibagh anidi.*
- 25 Ki men gumazir dapanimin min ikiava, arazir me damuamiba bagha, nighniziba me ganidi.
Ki gumamazibiba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti.
Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi,

* 29:24: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

mati ovevemîn dughiamîn gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi.”

30

Jop osîmtîzir a batozibav gei

¹ Jop ua kamaghîn mişei:

“Datirighîn ziaba puvatîzir gumaz-ibar boriba,
dibovir akabar na mişei.

Men afeziaba pura bizir kînbarmîn ikia, egha gumazamizibar damazimîn onganarazibagh amua,
bizir aghuitam gamizir puvati.

Kamaghîn garir gumaziba, kî me ataghîzi
me nan sipsipbagh eghuvir afibar tongîn itir puvati.

² Kî gari, me nan akurvaghamin gavgaviba puvati.
Me bar amîraghamîraki,
kamaghîn amizi, kî ingarasa me mişeiir puvati.

³ Gumazir kaba, dagheba puvatîgha aghariba gui,
egha men navir averiaba daghem bagha arai.

Me ara danganir mişingizibar ghua pura dagher muziariba buri.

⁴ Egha tevsevir mişoziba asia, dar biba ko dafariba api.

⁵ Egha me nguibamîn boroghîn izir dughiamîn,
gumazamiziba me dagarvagha me batosi,
mati me okimakiar gumazibagh ami.

⁶ Kamaghîn amizi, me ara ghua saghon itir mişsiabar avarir konir faner mişingizibar danganibar ikia,
dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti.

⁷ Me gumazamiziba puvatîzir danganimîn tevsevibar tongîn arua donkibar mîn arai.
Egha tevsevir kabar tongîn uari akuva moga iti.

⁸ Nguibamîn gumazamiziba me fozorogha, me mişogha me batoke.

Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumazamiziba.

⁹ “Ezi datirighîn men boriba iza na dipova ighiabagh ami.

Me ghaze, kî ti pura bizim, egha nan ziam dibora a gasighasi.

¹⁰ Me ghaze, kî bizir bar kuram, egha bar nan aghua.

Me na ategha saghon iti,
egha me nan boroghîn izir dughiamîn, me nan guamîn iparan atiatir puvati.

¹¹ God bar na abiragha nan gavgaviba bar ada gîfa,
kamaghîn amizi, me atiatir puvatîgha bizir manam damuasa ifuegha,
an na gamua arazir kurabar na gami.

¹² Kî uan agharir guvimîn garima, gumazir igiar kurar bizim dikavigha,
na baghavira iza na mişogha na batozima, kî aravira zui.
Me na gasighasighasa arazir guar aviribagh ami.

¹³ Kî me gitaviraghasa amima, me nan tuavim apirizi kî aran ibura.

Kî ikuvigha gîfa, ezi me nan osîmtîzim damuti a bar ekivasa.

Ezi men anogoroghamin gumazitam itir puvati,
kamaghîn me na gamizi, kî bar ikufi.*

¹⁴ Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamîn divazir gavgavim akarigha mişoghasa ivemara nguibar ekiamîn zui.
Egha mati ongarim dipiraghira nîga dadarimîn izi moghîn,
me ivemara na bagha izi.

¹⁵ Bizir guar igharagha garir aviriba na bativa na gamima, kî puvatiati.

* **30:13:** Hibrun akam, vezîn kam deragha a mişeiir puvati.

- Nan ziar ekiam gifa, mati tera-
farim aminim a givarazi a ghu.
Nan dabirabir aghuim ko nan bizir
aghuariba gifa,
mati ghuariam ghugha ua itir
puvatizi, overiar kinim iti.
- 16 “Ezi kiran oveghangin nan
ikirimirim givagham,
dughiaba bar ki osimtizim ko
mizazim barasi.
- 17 Dimagaribar nan agharapaniba
mizazim isi,
mati me afuzimin na ginifi.
Mizazim na gasir bizir kam na
ataghirazir puvati.
A kamaghira iti.
- 18 God uan gavgavimin nan mikarzim
gamizi a igharagha oto.
Egha pamtemin na amighiri,
mati korotiam nan firagharim
amighiri.†
- 19 God na kunizi ki beghneazim gi-
raghu,
egha ki mati nguazir minemeniam
ko averenimin min pura iti.
- 20 “O God, ki nin damazimin tugh
uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni pura nan gari.
Egha kuarim atigha
nan dimdiam barazi puvati.
- 21 Ni nan apangkuvir puvati.
Ni uan gavgavimin paza na
gamuavira iti.
- 22 Ni ter afarimin min pin na kunizi
aminim na inigha zui.
Ni aminim gamima, a tintinibar
na akuri.
- 23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti,
ki magari danganir ni gumaza-
mizir oveaghueziba bagha in-
abazimin ikiam.
- 24 “Eghti gumazitam bar ikuvighsi
damuva akurvazim bagh
dimti,
gumazitam ti a misogh pazi a
damuam o? Bar puvati.‡
- 25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar
kurabar itibar kuarkufi.
Egha biziba puvatizir gumaza-
mizibar apangkufi.
- 26 Ki kamaghin nighniki, nan
dabirabir aghuim zurara
ikiam,
ezi puvati, dughiar bar kuram na
bato.
Ki ghaze ki angazangarimin aven
ikiam.
Ezi puvati, mitarmem bar na
avara.
- 27 Nan navir averiam zuraram osei,
ezi dughiaba zurara mizazim ko
osimtizim na batifi.
- 28 Ki paza itima nan mikarzim bar
pigha igharagha gari.
Ezi aruem na gapongezir pu.
Puvati. Arimariam na gamima ki ka-
maghin oto.
Ki gumazamizibar tongin
ikia akurvazim bagha men
azangsisu.
Ezi me nan akurazir puvati.
- 29 Ki mizazir ekiam isa pazavira iti,
egha nan ararem mati afiar
atiamin ararem ko ponemin
araremin min iti.
- 30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
ezi nan mikarzimin inir
muziariba tintinibar pura
vuaghira iri.
Ezi arimariar kurar kam nan
mikarzim gamizi, a puvira
fei.
- 31 Ki fomira deravira ikia uan gita
misogha uan marvim givi,
egha agoroger onger akabagh
ami.
Egha datirighin ki uan gita
misogha azir akabagh ami,
mati gumazim ovengezi me a
gubai.”

31

*Jop ghaze, an arazir kuratam
gamizir puvati*

¹ Jop ua kamaghin migei:

† 30:18: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, “Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegha gavgafi.” ‡ 30:24: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- “Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze,
ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogham.
- ² Godin Gavgaviba Bar Itim a manmaghin en arazir kuraba ikarvaghham?
- ³ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima,
a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei.
- ⁴ God bar nan arazibagh fogha, nan daroribar gari.
- ⁵ “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati.
- ⁶ God guizbangira deravira nan araziba tuisigh egh fogham,
ki bizitam osimtizitam itir puvati.
- ⁷ Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim bizir nan damazimning garibar gin mangi,
arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham.
- ⁸ Eghti God gumazir igharazimin amamangatighi, a ki oparizir daghebar ami,
egh nan azenim bar a gasighasigham.
- ⁹ Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav,
egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham,
a mangighi, ki mangi a ko dakuighi,
- ¹⁰ kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir amizim gavagh men wit mirmiram.
Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam.
- ¹¹ Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighi me na isi kot datighi,
ki an ivezir kuram iniam.
- ¹² Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumazamizibar isim.
- Ki guizin kamaghin damighi,
avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti,
ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
- ¹³ “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima,
ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti,
- ¹⁴ gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti,
ki manmaghin an akam ikarvaghham? Bar puvatigham.
- ¹⁵ Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto,
egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi,
me uan amebabar navibar otifi.
Godin kamra bar e gamizi,
e an damazimin magh gari.
- ¹⁶ “Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi.
Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati,
ki uaghan men akurvasi.
- ¹⁷ Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu.
Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi.
- ¹⁸ Ki uan igiamin ikia iza datirighin,
ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi.
Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi.
- ¹⁹ Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi,
ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
- ²⁰ Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi.
Korotiar kam fefem a ganidima,
a nan ziam fa na minabi.
- ²¹ Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gifaraghai,
ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai.

- 22 Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai.
- 23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atiati.
A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi.
Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami.
- 24-25 “Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti.
Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati.
Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati,
nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam.
Puvati.
- 26-27 Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti.
Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati.
Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati.
- 28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham.
Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighti, ki ivezir kuram iniam.
- 29 “Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati.
- 30 Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati.
- 31 Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei,
‘A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa.
- A gumazitam ataghizir puvati.’
- 32 Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi, ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati.
Tuavibagh aruir gumaziba sara, ki me isa uan dipenimin zui.
- 33-34 Gumazamizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi.
Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai,
kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia,
gumazamizir igharaziba ko migeir puvatighai.
Nan arazir kamın, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,
nguibamin gumazamizibar atiati.
Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham.
Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ki mongamin arazir kuraba puvati.
- 35 “Oio, ki kamagsua, tav iki kuarim atigh
na baragh.
Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati,
ki datirighin ababanitam damighti, a gavgavim nan akam daningam.
Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh.
A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge,
a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamın da osirigh.
- 36 Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter,
egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam.
- 37 Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh,
egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam.

38-39 “Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh dagheba oparighti, nguazir kam uabi nan atar pamten arangti,
 40 wit ko balin ovizir ki opariziba, benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh nguazir kam in aghungam.”

Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32--37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

¹ Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati. ² Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin ikizimin aven iti. A kamaghin orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi. ³ Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghin amizi, Elihu uaghan bar me baseme. ⁴ A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghin amizi, a faragha nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi, datirighin a uan nighnizimin gun Jopin mikimasava ami. ⁵ Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me baseme.

⁶ Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei:

“Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, egha ian apengan iti.

Kamaghin ki faragh uan fofozimin ia mikiman bar atigha uaghan aghumsiki.

⁷ Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva, egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim.

⁸⁻⁹ Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti.

Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir aghuim gumazamiziba e ganidi.

Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan kogh suam, arazir manam Godin damazimin derazi manam ikufi.

¹⁰ Kamaghin ia na baraghti, ki uabi, uan fofozir nan itibav kimasa.

¹¹ “Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir migirigiaba bagha ruia puv ingari.

Ki ia mizua bar deravira ian migirigiaba baragha da tuisisi.

¹² Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki.

Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir pu, a guizbangira migei puvati.

¹³ Ia kamaghin uarira uariv kiman kogham, e nighnizir aghuim buria egha a inigha gifa.

E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvagh.

E gumazir kiniba a ikaraghan kogham.

¹⁴ Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia migei.

A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba,

ian migirigiabar mirara mangan kogham.

¹⁵ “Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba otefe.

Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti.

¹⁶ Me pura tuivighav ikia nimira iti,

- kamaghin amizi, ki me mizuaman kogham.
 Ki mikimasa.
 17 Ki uan fozozim in gun ni mikim egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghasa.
 18 Nan navim migirigiaba bar a gizifa. Aminir ekiam ivai moghin, nan navir averiam pamtem nan ingari, ezi ki ni mikimam.
 19 Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan navim gizivagha iti, mati wainin misevir, me asizir memen inimin ingarizim, wainin igiam an itima a buigha bighasava ami.
 20 Guizbangira ki mikemegh deragh uabi baragh, navir amirizim ikiam.
 21 Ki tavin gin mangan kogham. Nan navimin itir bizim, ki guizbangira bighivira aneghurigh a mikimam. Ki gumazitam apezeper akar isingtizir tam a mikemeghan kogham.
 22 Gumamaziziba akar isingtizibar me apezeperir arazim, ki a gifozir puvati. Ki kamaghin damighti, Godin nan ingarizim zuamira na gasighasigham.”
- 4 “Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan ingari, egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, na giveragha na gamizi, ki angamira iti.
 5 Jop, ki kamaghin ifonge, gan migirigiar uariv soghamiba, ni deraghvira dagh nighnigh. Ni nan damazimin tugh egh uan nighnizim mikim.
 6 Godin damazimin ga magh gari. A nguazimin virara gan ingari.
 7 Kamaghin amizi, ni nan atiatingan marki. Ki osimtizim ni daningan kogh, egh ni abinan kogham.
 8-9 “Ki kamaghin nin migirigiaba baraki. Ni pamtem migia ghaze, ‘Ki arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin zue, ezi bizitam in osimtizim nan itir puvati.
 10 Ezi God uan apanimin min osimtiziba na darighasa tuaviba buri, mati a gumazir kurabagh ami mokin.
 11 A senin nan dagarimning ike, a bar deravira nan daroriba ko ki amir bizibar gari.’

33

Godin arazir gumamaziziba akiramim, Elihu an gun migei

- 1 “Jop, ki datirighin ni mikimamin migirigiaba, ni deravira kuarim atigh bar deravira da baragh.
 2 Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni mikimasava ami.
 3 Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang, ni da baragh kamaghin fogh, ki Godin damazimin derazir gumazim, egh nan navimin itir nighniziba, ki bighivira deravira dar gun ni mikimam.
 12 “Jop, ni oragh. Migirigiar ni amizir kaba, da derazir puvati. Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa. Godin fozozim ko gavgavim bar ekefe, egha bar gumamazizibar fozim ko gavgavim gafira.
 13 Ni tizimsua akam God gasa ghaze, a gumamazizibar migirigiaba ikarvazir puvati?
 14 E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei. Ezi e gumamaziziba deragha an akam gifozir puvati.

- 15 “E dimagaribar uan misiabagh akuir dughiabar, God irebar guar aviriba en akakasi.
- 16 Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa, an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi.
- Egha akar kam gamizi, a en nighnizibar ikia gavgafi.
- 17 Egh arazir kamın a gumazamizibar anogoreghti, me arazir kurabar amuan kogham. Egh uari fan kogham.
- 18 A kamaghın aghua, e arazir kurabar amuti, en apaniba e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamın ikiam.
- 19 “Dughiar maba God gumazamizibar arazir kuraba akirasa arimariaba me ganidi, ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi.
- 20 Me daghebar aman bar aghua. Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi, ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara. Ezi me dar aman ibura.
- 21 Me mikarziba suegha bar aghariba gui, ezi men aghariba azenim gire.
- 22 Men ikirimirim bar givasava ami, ezi ovevemın enselba bar me agivasa me mizuai. Ezi me Oveaghuezibar Nguibamın mangasava ami.
- 23 “Eghti Godın enselin bar avirimın tongın enselin tam izi, gumazir kamın akuragh, egh arazir aghuir a damuamimın gun a mikemegham.
- 24 Eghti enselin kam, gumazir kamın apangkuvigh kamaghın Godın azangam,
- ‘Ni gumazir kamın apangkuvigh, aneteghti an Oveaghuezibar Nguibamın mangan marki. Ki uam a givezamin tuavim batogha gifa.’*
- 25 Eghti gumazir kamın mikarzim ua gavgavigh igiamın otogham, mati a fomira igiamın ikezi mokın.
- 26 Gumazir kam datirighın God ko mikimti an a baragham. God an akurazi an ovengezir puvati, kamaghın amizi, a Godın damazimın izi an ziam fi bar akuegham.†
- 27 Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumazamizir igharazibav kim suam, ‘Ki arazir aghuibar tuavim ataki, kamaghın ki arazir kuram gami.
- Arazir kam bangın God ti ivezir bar kurar ekiatam na ikaragha na ganighai. Ezi puvati, a nan apangkuvigha kamaghın amizir puvati.
- 28 A ua nan ikirimirim givese, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamın ghuzir puvati. Ki angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimın gara bar akonge.’
- 29 “Guizbangira, dughiaba zurara God arazir kabar gumazamizibar ami. Dughiar pumuning, o pumuning ko mikezimın ghua dughiar aviriba, a kamaghın amuavira iti.
- 30 A ua men ikirimiribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamın zuir puvati. Me angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimın gara bar akonge.
- 31 “Jop ni datirighın oragh.

33:15: Jop 4:13 * 33:24: Hibrun akam, ves 23 ko 24ın akar otevir mabar deragha dav geir puvati.

† 33:26: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ki miġirġiar maba iti, ki dar ni mikimasa.

Kamaghin amizi, ni akam dukuagh, egh kuarim atigh deravira na baragh.

³² Ki kamaghsua bar ifonge, gumazamiziba fogh suam, ni gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.

Egh ni miġirġia taba iki mikimti, ki ni baraghasa.

³³ Ni miġirġiaba puvatigh, egh nimira iki na baragh.

Eghti ki nin sure damuti, ni fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam.”

34

Elihu ghaze, Jop paza miġia akam God gasi

¹ Elihu ua kamaghin miġia ghaze:

² “Ia nighnizir bar aghuiba itir gumaziba, ia bar deravira kuaribar arigh, nan akaba baragh.

Ia gumazir fofozir aghuiba itiba, ia na baragh.

³ Akatorim daghem apava a barasi, a bar isingiz o, a ikufi.

Kamaghira, kuarim miġirġiam baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi.

⁴ E uari bagh miġirġiaba tuisigh fogham,

manam dera, ezi manam ikufi.

⁵ “Jop kamaghin mikeme, ‘An arazir kuratamin osimtizitam itir puvati,

ezi God arazir aghuimin a gamizir puvati.

⁶ A bizitam in osimtizim itir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati,

ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim, egha bar a gasighasiki.

Mati God uan barimin a gasezir duam, uam akumighan kogham.’

⁷ “Gumazir manatamra Jopin arazim damuam?

A puvira akaba God gasi, mati dipam ivemari.

⁸ Egha a uaghan gumazir kuraba koma arua, me amir arazir kurabagh ami.

⁹ A ghaze, e God ifongezir arazibar amuti bizir aghuir manatam e bativam? Ti puvatigham.

Kamaghin an arazir kurar kabagh ami.*

¹⁰ “Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba itir gumaziba ia na baragh.

Godin Gavgaviba Bar Itim arazir kuratam damighan kogham. Bar puvatigham.

¹¹ A deraviram en araziba tuisigha, en arazir e amibar miraram, e ikarvasi.

¹² Bar guizbangira, Godin Gavgaviba Bar Itim pazi gumazitam damighan kogham, egh arazir kuratam damighan kogham.

¹³ Ezi tinara faraghavira nguazir kam gativagha gavgavim God ganingi? Bar puvati.

¹⁴ God uan navir averiam in aven uabi ginighnigh,

egh uan Duam ko an aminir angamira itir ikirimirim anidim, a uam aning inighti,

¹⁵ biziba bar zuamiram arimighiregham,

34:5: Jop 27:2; 31:6 * **34:9:** Sapta 21:7-13 in aven, Jop ghaze, Gumazir arazir kurabagh amiba, God ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. Egha Sapta 21:15 in aven, Jop ghaze, Gumazir kuraba miġeir akaba, da akar Elihu kagh amibar mirara ghu. Akar Elihu Jop gasarazim, a guizin akam puvati. Ezi sapta 21:16, Jop ghaze, An arazir kurabagh amir gumazamiziba ko navir vamira isir puvati.

34:10: Jenesi 18:25; Godin Araziba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 **34:11:** Onger Akaba 62:12; Esekial 33:20; Matyu 16:27; 2 Korin 5:10; 1 Pita 1:17 **34:15:** Jenesi 3:19; Fofozir Gumazim 12:7

- eghti gumamaziziba uamategh
nguazim gavagham.
- 16 “Jop ni oragh. Ni nighnizir aghuim
iki,
egh kuarim atigh na baragh.
- 17 Ni manmaghin nighnisi, Godin
Gavgavim Itim,
a ti deravira nguazir kamin
gumamazizibagh ativagh men
ganan kogham o?
- Ezi manmaghsua, ni akam arazir
aghuibagh amir God gasa
ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizin
arazimin gin mangan aghua?
- 18 Gumazir kinitam kamaghin atrivi-
tam mikemeghan kogh suam,
ni atrivir bar kuram.
- Egh gumazir aruatam kamaghin a
mikemeghan kogh suam,
ni gumazir bar kuram.
- 19 God uabi gumamazizibar ingarizi,
me an damazimin magh ghue.
A gari, gumamazizir biziba itiba,
ko biziba puvatizir gumaza-
miziba, me bar moghira magh
ghue.
- 20 A gumamaziziba bar me gamima,
me zuamiram ariaghiri,
gumamazizir ziar ekiaba itiba
o gavgavir ekiaba itir pu-
vatiziba, me pura biziba.
- Dimagarir arizimin, a me gami me
digavir kuram gamima,
a uabi uan gavgavimin men
ikirimiriba gefi.
- 21 “E managh zui, Godin damazim en
araziba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim de-
ravira en daroribar garavira
iti.
- 22 Dimagarir bar mitater pizi tam ikiti,
Godin damazimin arazir
kurabagh amir gumamaziziba
ti an aven modogham o?
- 23 God en arazir kurabagh fogha gifa,
kamaghin amizi, a da tuisighamin
dughiatam amisivan marki.
- 24 Dughiar a gumazir dapaniba
gevim,
a men arazibagh fofoghasa in-
garir puvati.
- A men arazibagh fogha gifa,
a pura me batogha, gumazir
igharaziba men danganibagh
arisi.
- 25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghin a dimagaribar me
agiva me dikabiri.
- 26 A gumazir kaba amizir arazir
kuraba bangin,
gumamazizir igharaziba ganasa,
a men damazibar me
gasighasisi.
- 27 A fo, me akirim ragha a gasaragha,
an Akar Gavgavibar gin man-
gan aghua.
Kamaghin amizi, a me gasighasisi.
- 28 Me onganarazibagh amir gumaza-
miziba paza me gami,
ezi me Godin deima, a men
ararem barasi.
- 29-30 God nimira iki bizitam damuan
koghti,
tinara suam God arazir kuram
gami?
- Egh a uan guam modoghti, tina an
boroghin mangi an guamin
ganam?
Bar puvati.
- God gumamaziziba ko kantribagh
ativagha bar dar gari,
eghti gumazir kuratam atrivimin
otoghan kogh, egh gu-
mazamazizibagh asighasighan
kogham,
mati gumazim asizimin suighasa
azuazimin ingari.†
- 31 “Ian tinara orazi Jop kamaghin God
mikeme,
‘God osimtiziba na garizima ki da
ateri,
egh ki uam arazir kuratam
damighan kogham.‡

34:21: Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19   34:22: Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hiebru 4:13

† 34:29-30: Hiebrun akam, ves 29 ko 30 deragha aninghin migeir puvati. ‡ 34:31: Hiebrun akam
deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.   34:32: Jop 13:19; 24:25

- 32 God bizir ki fozir puvatiziba, da nan akaghti, ki arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.'
- 33 "Jop, ni God amir bizibagh ifongezir puvati. Ni kamaghin nighnighan marki, ni uabi ifongezir biziba God dar amuam. Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu. Kar nan ingangarim puvati. Arazir manam nin deraghti, ni datirighin fofozir aghuarir kamın gun e mikim. §
- 34 "Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba, me nan akar kam baregh suam,
- 35 'Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati. A deravira nighnizir puvatigha migei.'
- 36 Jop gumazir arazir kurabagh amibar min bizibav gei. Ezi nan ifongiam kamakin, God kamaghira a damu mangivivra ikiti a fogh suam, a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham.
- 37 Jop arazir kuram gamigha, arazir kam gisin Godin akaba batosi. A en tongin ikia en migirigiaba batogha, egha atara akaba God gasi."
- 3 Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam damighan koghti, bizir kam manmaghin nan akuragham? Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam?
- 4 "Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar akaba ikarvaghasa.
- 5 Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan. Da bar pin mar iti. Kamaghira, God bar pin iti.
- 6 Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan kogham. Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim.
- 7 Egh ni zurara arazir aghuibar amuti, da manmaghin an akuragham? Ni arazir kuraba puvatigh, egh tuavir kamın, ni bizir aghuir manatam isi God daningam? Puvatigham.
- 8 Arazir kurar ni amiba, da gumazamiziba eraram asighasisi. Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumazamizibaram akurvasi.
- 9 "Gumazir gavgaviba gumazamiziba dika me abiri. Ezi gumazir kaba uarir akuravaghasa bar pamten gumazir ekiar aghuibar diava arai.
- 10 Ezi gumazitam kamaghin deir puvati, 'Godin Nan Ingarizim, a managh iti? A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima, e bar akuegha ighiabagh ami.
- 11 God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira, egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.'
- 12 Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai.

35

Elihu ghaze, Jopin akaba ikufi, egh an atari

¹ Elihu migiavira ua kamaghin migei:

² "Jop ni ghaze, nin arazim dera, egha Godin arazim gafira. Nin migirigiar kam ti deraz o, puvati?*

§ 34:33: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. * 35:2: Dughiar aviribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvati. (Ni sapta 10:7 ko 27:5-6in gan.) Ezi akar Elihu Jop gasarazir kam, a guizin akam puvati. 35:3: Jop 7:17-20 35:6: Jop 22:2-3

- Ezi me gumazir uarira uari feba
ko arazir kurabagh amiba,
God men dimdiaba barazi pu-
vati.
- ¹³ Men nighniziba derazir puvati,
kamaghin amizi, me puram an
diava arai.
Eghti Godin Gavgaviba Bar
Itim, men dimdiaba baraghan
kogham.
- ¹⁴ Jop, ni kamaghin migia ghaze,
Ni Godin garir puvati.
Ni uaghan ghaze,
ni dughiar bar ruarimin a
mizuaima,
a kotin aven nin azangsizim
akirizir puvati.
Kamaghin amizi Jop, God
ti nin dimdiam bareghan
kogham.
- ¹⁵ Ni uaghan kamaghin migia ghaze,
God ivezir kuram isa gumazir
arazir kurabagh amibagh
anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh
nighnizir puvati.†
- ¹⁶ “Jop pura bizibav gei, ezi an
migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha,
pura bizibav gei.”

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

- ¹ Elihu ua kamaghin migei:
- ² “Jop, ki migirigiar maba gavgavim
ua Godin akam daningamiba
ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ni nimira ikiti,
ki tong uam nin sure damika.
- ³ Fofozir aghuir aviriba nan navim
gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin
akakaghasa, Godin Nan In-
garizim,
a zurara voroghira itir arazibagh
ami.
- ⁴ Bar guizbangira, ki akar ifavaritam
gamir puvati.

- Ki fofozir gumazimin min, ni ko
iti,
ezi nan fofozim gumazir
igharazibar fofoziba bar
dagh afira.
- ⁵ “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam
iti,
egha a uan fofozimin gav-
gavimin, a ifongezir biziba bar
dagh ami.
Egha a gumazamizibar
aghuazir puvati.
- ⁶ Arazir kurabagh amir gumazamiz-
iba, a men ganiva men ama-
mangatighti, me dughiar ru-
arimin ikian kogham.
Egha onanarazir gumazamiz-
iba, a men akurvagha men
osimtiziba akiri.
- ⁷ God gumazir an damazimin deraz-
iba, a deravira men gara me
geghufi,
ezi gumazamizir kiniba ziar
ekiam me ganidi,
mati me atrivibagh ami.
- ⁸⁻⁹ Eghti dughiar kuram otoghti,
osimtizim gumazamiziba
ikegham,
mati me senba ko beniba
gumazimin soroghafariba
ike.
God kamaghin men akagha ghaze,
Me uarira uan ziaba fava arazir
kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar
kuram me batifi.
- ¹⁰ A me gamima, me deraviram ak-
aba barasi.
Egha uam arazir kurabar amuan
men anogorosi.
- ¹¹ Me an akaba baragh an apengan
iki,
egh dughiarbar zurara navir
amirizim ko dabirabir aghuim
ikiam.
- ¹² Me oraghan aghuaghti, apaniba
me misueghti,
me arimighiram.
Egh me uari foghan kogham,
bizir tizim me bato.

^{35:14}: Jop 9:11; 23:8-9

^{35:15}: Jop 21:7-34

† ^{35:15}: Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning
migeir puvati.

- 13 “Gumazamizir nighnizir gavgavim
Godin itir puvatiziba,
an osimtiziba me garizir dughi-
abar,
me Godin aningagha,
uarir akurvaghasa an azangsizir
puvati.
- 14 Me aghumsizir arazibagh amir gu-
mazamizibar tongin ikia,
egha igiabaram ovei.
- 15 God gumazamizibagh amima, me
osimtiziba ko mizaziba isi.
Arazir kamın, God arazir
aghuibar amuasa gumazamiz-
ibar sure gami,
egha tuavir kamın a ua me isi, ezi
me deravira iti.
- 16 “Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir
ekiam atera atam ovenge.
Ezi God ua ni iniassa bar ifonge,
egh ni damighti, ni deravira
daperagh firighirigham.
Eghti a dagher bar aghuiba ko
biziba ni daningam.
- 17 Ezi datirighin God nin gari,
ni mati gumazir arazir kurabagh
amim,
egha ni isa kotiam gatigha osimtizim
ni ganingi.
Ezi ni manmaghin osimtizir kam
gitagham? Ti puvatigham.
- 18 Kamaghin ni deraghvira ganigh,
nin aningagharim ni damuti, ni
God dipovan marki.
Egh ni ua suam, ni uabi giveza-
min ivezim a bar ekefe, egh ni
God ateghan marki.
- 19 Nin bizir aviriba ko nin gavgavim,
datirighin nin osimtizir kam
agivaghan kogham.
- 20 Ni dimagarim otivsi puvira
nighnighan marki,
kar gumazamiziba zuamira pu-
varighamin dughiam.
- 21 Ni faragha arazir kurabagh ami.
Bizir kam bangin ni foghasa, God
osimtiziba ni ganingi.
Kamaghin ni ua bagh ganigh,
ni uam arazir kuratam bar an
aven mangan marki.*
- 22 “Ni deraviram oragh. God gavgavir
ekiam ikia bar pin ti.
Egha a tisan bar aghuim.
Tina ua an min en sure damuam?
Bar puvati.
- 23 Tinara God damuamin bizibar a
mikimti, a adar amuam?
Egh tina kamaghin a mikim
suam, ‘God, ni arazir kuram
gami?’
Gumazitam kamaghin mikemeghan
kogham.
- 24 Gumazamiziba God ingarizir biz-
ibar gara,
egha onger akabagh amua an
ziam fe.
Kamaghin amizi, ni uaghan
an ziam fi.
- 25 Gumazamiziba bar God amizir biz-
ibar gani,
egha me saghon ikia deragha
dagh fozir puvati.”
- Godin fofozim ko gavgavim bar pin
iti*
- 26 Elihu ua kamaghin migia ghaze,
“E manmaghin God gifogham, a
bar ekevegha bar pin iti.
E uaghan manmaghin an
azenibagh fogham. Bar pu-
vatigham.
- 27 A nguazir kamın dipam isa ghua-
vanaga a gamima,
an amozimin oto.
- 28 Egha amozir ofiziba ko ghuariar
overiamin itiba,
izaghira nguazim gizima, gu-
mazamiziba dipar avirim isi.
- 29 E kamaghin fozir puvati, ghuar-
iar manaba ekevegha overiam
avara,
mati Godin Purirpenim.
- E fozir puvati,
arariba manmaghin ghuariabar
apengan ikia tingazi.
- 30 God onimaribagh amima, da
tintinimin danganiba bar dar
taghtasi.
Egha ongarir konim avarazi, a
mitarmemin aven iti.

* 36:21: Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21in tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvati.

- 31 God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravira men gari.
Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher aviriba iti.
- 32 An uan dafarimningin onimarim korogha,
afuzimin min, bizir a inivasa ifongezim ginifi.
- 33 Arariba tingazima, e fo, aminim ko amozim otogham.
Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami.”

37

- 1 “Arariba dagarvazima, ki nisi, ezi nan dighorim na ginifi.
- 2 Ia araribar dagarvaziba baragh.
Mar Godra pamten dia migei.
- 3 An onimaribagh amima,
da taghtagha overiamin danganiba bar dar zui.
Egha nguazir kamın apinir mamın ikegha apinir mamın ghu.
- 4 Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an gavgavim barasi.
God kamaghın amima onimarim taghtagha tintinibar zui.
- 5 “Godın tiarim, mati ararim dagarvasi,
a bar igharagha ghugha an ararem bar dera.
Egha an amir biziba bar, en nighnizibagh afira.
- 6 A migeima aisin amozim nguazim giri.
A migeima, amozir bar ekiam nguazir gizi.
- 7 Arazir kamın, a gumazamizibar amuti me ingaran kogham.
A kamaghın damuti, an amir biziba,
gumazamiziba deragh dagh fogham.
- 8 Dughiar kamın asızir atiaba,
uan danganibar mangi mongegh ikiam.
- 9 Aminir gavgaviba uan danganibar ikegha izi.
Egha aminir ekiar kaba orangtizim inigha izi.
- 10 God uan akatorimin aminim giverazi ais otifi.
Egha dipar ekiabagh amima, da aisin min otiva bar gavgafi.
- 11 A dipar avirim isa ghuariar ekiabar aven da akufi,
ezi onimariba dar tongin ikia taghtagha tintinibar zui.
- 12 God uabi migeima, ghuariaba ighuagha arui.
Da ghua gumazamiziba itir danganibar, God damuasa mikemezir bizibagh ami.
- 13 God kamaghsua amozim amadi, dughiar maba a gumazamizibar arazir kuraba akirasa, egha dughiar maba, a men apangkuva arazir aghuim me damuasa.
- 14 “Jop, ni kuarim atigh nimira iki puram oragh,
egh God amir bizir ekiar igharagha garibagh nighnigh.
- 15 God Akar Gavgavim ghuariabagh aningizi, onimariba dar aven ikia taghtagha tintinibar zui.
Ni ti kamaghın foz, o?
- 16 God overiamın ghuariaba guizi, da pura guighav iti.
A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a gifoz, o?
God fofozir aviriba ikia, digavir kuram gamir arazimin, ingargarir aghuir kabagh ami.
Ezi ni fofozir kamaghın garim puvati.
- 17 Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin amadaghan izim ni gamima,
doriba nin azima, ni bar puvira sokosi.
Ni manmaghın aminir fefer kamın tivagham.
Bar puvatigham.
- 18 God overiamın ingarigha, a isa an danganimın anetizi, a ikia gavgafi.

- Ezi overiam mati guabar garir bizimin min iti, me brasin gan-ganir kamın ingari.
Ezi ni ti Godin akuragh kamaghin bizitamın ingarigham?
Bar puvatigham.
- 19 En nighniziba derazir puvati, mati e mitatemın aven iti, ezi e manmaghin nighnigh egh God ko mikimam?
Kamaghin amizi, ni migirigiar e God mikimamibar en sure damuam o puvati?
Ti puvatigham!
- 20 God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti kuarim atigh na baragham, o?
A ti mighigh nan akabagh nighnighan kogham.
Gumazitam ti bar onganigh, God a misueghti, an aremeghsi kamagh mikimam.
Ti bar puvatigham.*
- 21 “Amınim ghuariabagh ivarazi, overiam bar zuegha itima, aruem bar deravira isira, ezi e an angazangarimın ganan iburaghburaki.
- 22 Ni gan, Notin amadaghan angazangarir ekiam overiamın oto, an ganganim mati gol.
Kar God uabın kurkegha, uan angazangarim ko gavgavim sara izi, ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.
- 23 Godin Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti, eghti e an boroghın mangan kogham.
A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba ko arazir aghuibara gin ghua, puram e abirir arazim gamir puvati.
- 24 Kamaghin amizi, gumazamiziba an atiati.
Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir aviriba iti,

God gumazir kaba barazi puvati.”

Ikiavira Itir God, Jopin akam ikara

38

(Sapta 38--39)

Bizir God amiziba, Jopin fofozim gafira

¹ Ikiavira Itir God amınir ekiam ko amozimın aven ikia kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

- ² “Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim puvati.
Ni bar manmaghin garir gumazim, egha ni fofoziba puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami?
- ³ Ni datirighin guizin gumazimın min tugh.
Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan azangsiziba ikarvagh.
- ⁴ “Jop, dughiar ki nguazir kamın ingara egha gavgavim an mingarim ganidimın, ni managh ike?
Ni bizir kaba deragh dagh fogh na mikim.
- ⁵ Tinara, deraghvira nighnigha nguazir kamın mitaghniaba ariki?
Tinara benim inigha nguazir kam garigha, an ruariba ko arozibar ababanibagh amuagh arui?
Ni ti bizir kabagh foz o?
- ⁶ Gavgavim nguazir kam daningamin guarir akiniba, managh mitivighav iti?
Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gavgavighamibar ingari?
- ⁷ Ingangarir kam otozir dughiamın, mikoveziba an ganigha bar akongegha ighiabagh amima, enselba dia bar akonge.
- ⁸ “Dughiar ongarim nguazim abigha azenan otogha anadimın,

* **37:20:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **38:1:** Jop 40:6; Esekiel 1:4 **38:4:** Onger Akaba 104:5; Aghuzir Akaba 8:29; 30:4 **38:8:** Jeremaia 5:22

- tinara an tiar akam asarazi,
a itir danganimra iti,
ezi aperiam otozir puvati?
Kirara, ki bizir kam gami.
- 9 Dughiar ongarim igiamram
otozimîn, kirara ghuariaba isa,
anevara,
mati amebam inim isa uan borir
iririvim gike.
- Ki miġharir piġiba isa ongarim
avarazi,
mitarmer bar ekiam anevara.
- 10 Kirara ongarimîn mitaghniâm
atiġha, an miriabar divazir
gavgavibar min a da ase,
eghti ongarim anebigh aven
mangiva avegham.
- 11 Ki ongarim miġia ghaze,
'Ni ongarir ekiam, ni dikav bar
pin mavanang dipir izi kaghira
tugh.
Ni mitaghniar kam fagh vongin
mangan marki.'
- 12 "Jop, ni ti pura miġeima aminim
tira?
Ni ti dughiaabar vaghvaghera
mizarazibar dughiaabar bori?
- 13 Mitarmem mati inir mitiar ekiamîn
min dimagarimîn nguazim
ave,
ezi gumazir kuraba mitarmemîn
aruava arazir kurabagh ami.
Ni ti dughiatamin mizarazim
mikemezi an otogha mitarmem
batoke,
ezi gumazir kuraba digavir ku-
ram gamigha tintinibar are?
- 14 Mizarazimîn, aruem angazan-
garim bizibagh anidima da bar
azenara iti,
ezi bizir dimagarimîn mongez-
iba, e deravira dar gari.
- 15 Aruemîn dughiam, gumazir
kuraba mitatemîn uan arazir
kuraba amir puvatiġha,
gumazamizibagh asighasighamin
gavgavim puvati.
- 16 "Jop, ni ti ongarir dikinim gi-
raghugha, an ganiz o?
Egha dipaba an otivi danganibar
ganiz o?
- 17 Oveaghuezibar Nguibar mitarmemîn
aven itim,
ni ti ghua an tiar akamin ganiz o?
Ti puvati.
- 18 Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an
mitaghniaba bar dagh fogha
mati?
Ni fogh na mikemegh.
- 19 "Jop, ni managh mangiva, angazan-
garim otivir danganim bati-
vam?
Egh ni managh mangiva,
mitarmem otivir danganim
bativam?
- 20 Ni angazangarim ko mitarmem
mangamin tuavim,
ko aning uamategh izamin tu-
avim, ni ti aningîn akagham?
- 21 Jop, ki angazangarim ko mitarmemîn
ingaramin dughiam, nin ame-
bam ti ni bategha gifa.
Kamaghin ni aningîn danganim
gifo.
- 22 "Jop, ni ti ghua ais ko aisin amozim
itir danganimîn ganiz o?
- 23 Ki dar ingarizi, da pazi gumazir
igharaz darazi damu, me
misoghamin dughiam mizuai.
- 24 Tuavir onimarim taghtagha tintini-
bar zuim, ni ti a gifo,
a managh iti?
Egha ni ti fo, aminim aruem
anadi naghin managh ikegha
iza tintinibar nguazimîn zui?
- 25 Tinara amozir ekiam bagha tu-
avim atizi, a nguazimîn iza-
ghiri?
Tinara ararir tingazir kaba
bagha overiamin mangamin
tuavim ati?
- 26 Tina amozibagh amima,
da gumazamiziba puvatizir dan-
ganiba ko nguazir midiaribagh
izi?
- 27 Nguazir kam faragha pura iti, ezi
temeba ko graziba an puvati.
Ezi datirighin amozim a gamizi,
grazir bar avirim nguazir
kamin otifi.

- 28 “Jop, dimagarimin ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvati?”
- 29 Ezi tina ais ko aisin amozimin amebar aning batezim?
- 30 Ais irir dughiamin dipaba gavgavigha dagiabar min iti.
Egha ais bar ongarim avara.
- 31 “Jop, ni gavgavim iki mikovezir taba akuvaghti, da overiamin itir danganir vamiran ikiam?
Egh ni mikovezir bar avirir kam ikezir benim firigh me ateghti, me tintinibar mangam?
Ti puvatigham.
- 32 Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar akakagh,
egh azeniba vaghvagh dughiar manamra da otivasa, ni dav gei?
- 33 Ni ti overiamin bizir a damuasa mikemezibagh fogham o?
Egh ni ti nguazimin itir bizibar amighti, da uaghan arazir kabar gin mangam?
Ti puvatigham.
- 34 “Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh amozir ekiam amadaghti,
a ni giri aperiamin min otogh ni avaragham o?”
- 35 Egh ni managh mangisi onimarim amangti,
a ti kamaghin ni mikimam,
‘Ki nin ingangarim damuasa pura iti.’
- 36 Aperiam otivamin dughiam,
tina fofozir aghuim kuarazibagh anidi?
Tina fofozim tuaribagh anidima,
aminim tiasava amir dughiamin,
da ati?*
- 37 Tina ghuariaba bar da mengamin fofozim iti?
Ghuariaba mati nguazir mineba overiamin iti,
ezi tina da fufughti amozim izighiram?
- 38 Eghti nguazimin minemeniam ua porogh gavgavigham.”
- Tina fofozim kuaraziba ko asizibagh aningi?*
39-40 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
“Jop, laionba uan mogomer danganiba ko toribar ikia mizuaitima,
ni ti asizibagh ami da roghira izima, laionba dav sogha da apa, uan mitiriaba agefi?”
- 41 Ezi kuarazir kotkotba, dagheba puvatigha puram arua dagheba burir dughiaaba, ko men nguziba daghem bagha nan deir dughiaaba,
tinara dagheba me ganidi?
Kirara.”

39

- 1 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra, mighsiamin itir memen amebaba oti?
Ni ti garima, asizir dian amebaba uan nguziba bati?”
- 2-3 Ni ti foghama, iakinir manabara, memen nguziba ko dian nguziba amebabar navibar aven iti?
Egha ni ti fo, dughiar manamra memen amebaba uan teviba apira nguziba bati?”
- 4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba ko, tuziba ko ruaribar ikia ekevegha gavgafi.
Me ekevegha givagha, uan amebaba ategha bar ghue.
Egha ua izir puvati.
- 5 “Tina donkin atiabar beniba firizi, da uan ifongiabar gin ghua pura tintinibar zui?”
- 6 Ki danganir gumazamiziba ikia ingarir puvatizir isa me ganingi, kar danganir grazir aghuiba aghuir puvatizim, kar amangsizir avirim itir nguazir kuram.
- 7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikiti gumazamiziba

- benibar me ikiva, ingangarim damusi pamten me dagarvagh.
- Kamaghin me akirim ragha nguibar ekiamin niginim ko dagarvazibagh asara.
- ⁸ Egha me pura mighsiabagh arua, egha damasa terafariba ko graziba buri.
- ⁹ “Jop, bulmakaun atiaba ti ni bagh ingangarim damuam o? Egh dimagarimin da ti izi nin bulmakaubar dipenim dakuam o?”
- ¹⁰ Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a damuti, a bizir osimtizibagh ekuam o? O ni a damuti, a ter otevim kurvagh nguazim abigh nin azenimin ingaram?
- ¹¹ Ni fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam iti, ezi ni ghaze, a nin akuragh nin ingangarir ekiabar amuam?
- ¹² Ni ghaze, a mangi nin azenimin witin aniziba inigh izi, nin danganir witin misevibav sogha da amisevimin izam o?
- ¹³ “Poneba* bar akongezir dughiaba, me uan aviziba onava dav sosi. Egha me kuarazir benibar min avizir ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati. Ni ti men gara me gifo?”
- ¹⁴ Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar atigh, egh da ategh mangigham, ezi nguazim fefem dagh anidi.
- ¹⁵ Egha da tong kamaghin nighnizir puvati, gumazitam, o asizitam da dikaragham.
- ¹⁶ Poneba deravira uan aroriabagh amir puvati, da mati poner igharazim otezir aroriabar min dagh ami. Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba ikuvighti,
- dar ingangarir ekiar aroriaba batim pura mangigham.
- ¹⁷ Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim dagh aningizir puvati, kamaghin amizi, da arazir kabagh ami.
- ¹⁸ Ezi da dikavigha ivemarir dughiabar, da bar puvira ivemara, uan aviziba pamten dav sogh, egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.”
- ¹⁹ “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi? Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh arisi?†”
- ²⁰ Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar min bar pin uari akuri? Hoziaba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumazamizibagh anidi.
- ²¹ Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha pin uari akura, egha suerogho-fariba nguazim misosi. Egha midorozim bagha pamten ivemara zui.
- ²² Hoziaba atiatir puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim, da akirim a gasaraghan kogh, ari mangi modoghan kogham.
- ²³ Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi, ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi.
- ²⁴ Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati, dar naviba dikavima, da misoghasavira amua egha ivemara zui.
- ²⁵ Me sigham givir dughiam, hoziaba arai. Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira

* **39:13:** Poner Israelin itiba, en ponebar min garir puvati. † **39:19:** Akar vezin 19in ikegha ghua 25in tuziba, da hoziar midorozir gumaziba apiaghira midorozim bagha zuibav gei.

ikia midorozimin mughuriam barasi.
 Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei,
 ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei.

26 “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua, egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadaghan zui?”

27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav kemeghti,
 da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram?”

28 Da mighsiabar ghua dagiar eki-aba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari.
 Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgav-iba.

29 Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizibar gari.

30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge.
 Midorozimin dughiamin gumazir kuaba tintinimin nguazim girav itima,
 bagaba iza danganir kamın uari akufi.”

Jop God migei

40

(Sapta 40:1-5)

Godin azangsiziba, Jop da ikarvaghan ibura

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai:

² “Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin migirigiaba na ko misosi?
 Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
 Ezi datirighin ni nan azangsiziba ikarvaghassa ki ni mizuai.”

³ Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara:

⁴ “Ki pura bizir kinim.
 Ki manmaghin nin akaba ikarvagh
 vagham?
 Ki akam dukuagh nimira ikiam.
⁵ Ki migirigiar bar avirim gami,
 kamaghin amizi, ki ua mikiman kogham.”

God, Jopin migiavira iti

(Sapta 40:6--41:34)

Jop guizin gumazimin min tuivasa, God a migei

⁶ Ezi Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

⁷ “Jop, ni guizin gumazimin min tugh, eghti ki bizibar nin azangsihti, ni nan akaba ikarvagh.
⁸ Ni migia ghaze, nin araziba derazi ni gavgafi.
 Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze,
 ki arazir aghuim gamir puvati?
⁹ Nin gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu?
 Ki pamtem migia araribar min dagarvasi.
 Ezi ni ti uaghan nan min damuam?”

¹⁰ “Ni kamaghin otivsi, nan danganim inigh, egh nan atrivimin kurkazir aghuiba inigh dar aghuigh,
 egh ziar ekiam inigh gumazamizibagh ativagh,
 bar men pin iki.

¹¹ Egh ni ganti gumazamiziba uan ziba fiti,
 ni puv men aningaghi bar me abinigh.

¹² Ni gumazamizir akaba batozibargan me dikabin.
 Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 me itir danganibara, zuamira bar me diki me mirmirigh.

- 13 Egh Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziar danganimin me arikigh.
Egh me isi nguazir torim datighti, gumazamizir igharaziba ua men ganan kogham.
- 14 Ni bizir kabar amighti, ki nin ziam fi suam,
ni uan gavgavimin gumazir arazir kurabagh amiba, abiragha bar me agifa.”

God uabira, asizir bar gavgavim hipopotamus gativagham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

- “Jop, ni mangi asizir bar gavgavim hipopotamusin gan, da bar ekefe.
Ki uabi dar ingarizi moghin uaghan nin ingari.
Hipopotamusba bulmakaubar min graziba ko ter afariba api.
- 16 Dar namnaba bar ekevegha bar gavgafi.
Dar naviba ko akiriba uaghan bar gavgafi.
- 17 Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temeba,
ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti.
- 18 Dar aghariba bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimin ingarizir ainba.
Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin otevilla.
- 19 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba bar me gafira.
Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba abinam.*
- 20 “Hipopotamusba apir graziba, da mighsiabar iti.
Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui.
- 21 Hipopotamusba temer dikoniba itibar apebabar irav iti,
egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi.

- 22 Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan mogava avughsi.
- 23 Aperiam otogh pamten ivemarti, da atiatingan kogham.
Aperiam Jordanin Fanemin otogh, bar izivagh dar aktoribar aven mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam.
- 24 Tinara dar suiragh da ikegham?
Tinara azuazimin ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kalabuziamin ikiam?
Ti puvatigham.”

41

Ongarimin itir goar bar ekiam, an asizibar atrivimin iti

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

- “Jop, ni ti akezim akunigh ongarimin itir goar ekiam kamir guragham?
Ni ti an mizem benir gavgavimin a ikegham?
- 2 Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh mangigham?
Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham?
- 3 Ni manmaghin nighnisi?
Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangsighti, ni aneteghti a mangam o?
Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o?
- 4 A ti ni ko akar gavgavim akirigh, zurara ni bagh ingaram o?
- 5 Ni ti a ko ikararangam, mati ni kuarazim ko ikararangasa benimin a ike?
O, ni ti benimin a ikeghti, nin ingangarir amiziba a kurvagh mangam?
- 6 Dagiaba bagha ingarir gumazamiziba ti, an ivezim bagh akabar uari adogham?
Egh me ti an asiziba aghoregh,

* 40:19: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 41:1: Onger Akaba 74:14; 104:26; Aisaia 27:1

- da inigh mangi danganir
biziba amadi naghin da
amangam?
- 7 Ni ti afuzir aviribar a ginifti,
da an mikarzim ko dapanim
gizivagham?
- 8 Aria, ni uan agharimning a gisin
datigh,
egh an gavgavimın ganigh, ua
kamaghın damuan kogham.
- A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin
amadaghan kogham.
- 9 “Ni ongarimın itir goar ekiar kamın
ganigh, egh ni bar atiatigh
nirizim nin agharapaniba
asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghın amizi, ni on-
garimın itir goar ekiar
kamın suighsi nighnighan
marki.
- 10 Tinara an navim giniv, a ko misogh
anebiragham?
Gumazir kamaghın amitam itir
puvati.
- Ezi kamaghın tina na ko misogh na
abiragham?
Ti puvatigham.
- 11 Nguazir kamın biziba da bar nana,
kamaghın amizi, tina faragh biz-
iba na danighti,
ki an biziba ikarvagham?
Bar puvatigham.*
- 12 “Ki datirighın ongarimın goar ekiar
kamın suebagh eghanam, da
manmaghın gari,
an namnam gavgavir aghuarim
iti.
Ezi ki bizir kam bangın
mikimiva, uan akam
dukuaghan kogham.
- 13 Tinara an inimın itir naziar gav-
gaviba adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar
gavgavim viraram aning
abizagh vongin otogham?†
- 14 An atarir ekiar aviriba itima gu-
mazamiziba bar dar atiatingi.
Kamaghın amizi, tina an akam
akarigham?
- 15 An akiragharimın itir naziar gav-
gaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim
an inim ganidi.
- 16 An naziaba bar deravira uarigh ku-
migha gavgavizi,
aminim dar tongin mangighan
kogham.
- 17 Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.
- 18 “An asir dughiamın, avim an fe-
toribar otiva azenan iza tin-
tinibar zui.
Ezi an damazimning isia mati
aruer ebariba mizarazimın
siragha anaga aghefe.
- 19 Avir mizariaba an akatorimın oti-
vaghira,
biaghira tintinibar zui.
- 20 Ezi miturir an fetorimın otivim,
mati minem avim gisin ikia
siaghkua miturim otifi.
- 21 A uan akatorim akarir dughiamın,
an aminim avim gamima, an
otifi.
Ezi avim an akatorimın ikiava
otivaghiri.
- 22 “An firagharim bar gavgafi,
ezi gumazamiziba an gara
puviram atiati.
- 23 An inivafizimın itir tuziba bar uar-
igh asavkonegga,
bar gavgavigha ighuam zuir pu-
vati. Bar puvati.
- 24 An navir averiam bizitamın atiatir
puvati.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagiar ekiar raiziar
miseviba mirmirim.
- 25 “A dikavigh tughamin dughiam,
atrivir gavgaviba uaghan
puviram atiati.
Me oraghti a dipam misogh tingaghiti,

41:11: Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12
† 41:13: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

* 41:11: Hibrun akam, vezin kam deragha a

- men agharapaniba pura men
amiraghti,
me bizitam damuan
iburagham.
- ²⁶ Gumaziba midorozir sababar an
okasava ami, o me afuzir eki-
aba ko dozibar a ginivasava
ami, da pura biziba.
Bizir kaba a gasighasighan
kogham.
- ²⁷ A dar gari, da pura biziba.
An ainin gari, a mati dadar
midiarim,
egha brasin gavgavimin gari, a
mati ter kurum.
- ²⁸ Gumaziba baribar a gasiti,
an arimangighan kogham.
Me katapelin dagiabar a gasiti,
a da baraghti, mati ter afariba an
namnam giri.
- ²⁹ An aghorir ekiar misozibar gari,
da mati grazir midiariba.
An afuzir magameba baragha da
dipova ghaze,
da pura bizir kiniba.
- ³⁰ “Goar ekiamin navimin itir nazi-
aba bar ghumigha,
mati nguazir minem misaraghirezi,
an arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtizim daruti,
an naziar kaba nguazim
abigham.
- ³¹ An ongarimin aven aruir dughiam,
ongarim isiaghtui,
mati dipam minemin aven isi-
aghtui.
- ³² An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar
ghurghuriba an ikia taghtasi.
- ³³ Goar ekiam bizitam in atiatir pu-
vati.
Asizir tam an min itir pu.
Bar puvati.
- ³⁴ A gari, asizir ekiar maba uaghan
ziar ekiaba iti,
ezi a ghaze, Da pura biziba.
Asizir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezi a bar dar atrivimin iti.”

Jop Ikiavira Itir Godin akaba ikarvasi

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gira

¹ Ezi Jop kamaghin Ikiavira Itir
Godin migirigiaba ikarvagha ghaze:

² “Ki datirighin fo, nirara biziba bar
dar amuamin gavgavim iti.
Egha ni uan ifongiamin gin
ghuava amir ingangariba,
tav dar anogoreghan kogham.

³ Ni kamaghin nan azara,
‘Tina nighnizir aghuim ko fo-
fozim puvatigha tintinibar
migirigiar aviribagh ami, egha
ki damuasa amir biziba posi?’

Ki fo, ki bizibar mingariba deravira
dagh fozir puvatigha,
egha migirigiar onganir aviribagh
ami.

Bizir igharagha garir aghuarir ki
mikemeziba,
da nan fozim ko nighnizim
gafira.

⁴ “Ezi ni kamaghin na mikeme,
‘Jop, ni deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baragh.

Eghti ki bizir maba bagh nin
azangsighti,
ni nan azangsiziba ikarvagham.’

⁵ Ikiavira Itir God, ki fomira pura gu-
mazamizibar akaba baragha,
egha ni gifo.

Egha datirighin ki uabi uan
damazimin nin gari.

⁶ Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba
ko uabira uabin aghumsiki.

Egha datirighin nguazir minemeniam
ko averenim gaperaghav iti,
nan arazir kam kamaghin nin ak-
agham,

ki navim giragha gifa.”

Ikiavira Itir God, Jopin namakabav gei

(Sapta 42:7-9)

*Ikiavira Itir God Jopin namakabar
atari*

⁷ Ikiavira Itir God Jop mikemegha givagha, kamaghin Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas migei, "Nan ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari. ⁸ Bizir kam bagh ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagh mangi. Egh dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Eghti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagh na ko mikim nan azangsighti, ki a baregh ian apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagh ia gasighasighan kogham."

⁹ Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua Job ganingi

¹⁰ Jop uan namakaba bagha God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagh iviragha, ua bizir aviriba isa Jop ganingi. ¹¹ Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha, an apangkuva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagha silvan dagiar maba ko gol ringin mam a ganingi.

¹² Dughiar kamin Ikiavira Itir God mong bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimirir abuananam in azeniba, da an osimtizimin faragha zuir

azenibagh afiragha bar dera. Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko, 2,000plan bulmakauba ko, 1,000plan donkin amebaba ini. ¹³ Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini. ¹⁴ Guivir faragha zuim, a ziam Jemima a gati, Jemiman girara irim Kesia, ezi abuananam in ziam, Kerenhapuk. ¹⁵ Jopin guivir kaba men ganganiba bar dera, ezi nguazir kamin aven, amizitam kamaghin garir puvati. Ezi Jop uan otariba bagha nguazim ko biziba abizir dughiam, a uan guiviba bagha uaghan nguazim ko biziba abiki.

¹⁶ Egha osimtizir kamin gin, Jop uam 140plan azenibar ikegha, uan boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani. ¹⁷ Egha a bar deravira ikia ghua bar ghurighava areme.

Godin Ziam Fer Onger Akabar Akinafarim

O Onger Akaba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akinafarim. Onger akar akinafarir kamın itir maba, me Jerusalemın nguibamın ikia Godin Dipenimın da bange. Ezi onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osımtıziba ikia, Godin ziam fer dughiamın dar gun migei.

En ganganımın, gumazir avırıba ti onger akar kaba dughiar vamıran da osirizir puvati. Me dughiar igharaz igharazıbar kamagh ami. Ezi gın gumazir igharazıba da akuvagha akinafarir vamıra gami.

Onger akar kaba ko God ko migeir arazir kaba, dar nıghnızir avırıba itı. Akinafarir kamın aven akar kaba itı: onger akar Godin ziam feba, ko uan arazir kuraba bagh God ko mikımti a da gın amangamin akaba,

ko osımtıziba ko mızazıba izir dughiamın, akurvazim bagha God ko migeir akaba,

ko atrivim amısvamımın dughiar ekiabar onger akaba,

ko nıghnızir gavgavımın gun Godin mikımamın ıghiaba,

ko onger akar God minamamıba,

ko uan navir kuraba ko osımtıziba agıvsı God ko migeir arazim,

ko God ko mikımti an apanıbagh asıghasıghamın arazim,

ko onger akar gumazamizıba da baragh dar mıgırıgiabar gın mangamıba.

God ko migeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamizıba e itir ikırımırir kam bar ada avaragha dar gun migei. En dughiar

e bar akongezıba itı, en dughiar e osımtızıba isıba itı. En dughiar e igıabara itıba itı, en dughiar e ghuramıba itı. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar en navıba dera. Onger Akabar Akinafarir kam, a ikırımırir e datırıghın itir ikıamin dughıaba ko magh ghu, egha fomıra iza datırıkın onger akar kaba Godin gumazamizıbar nıghnızıba gavgavım dagh anıga, egha men ikırımırımın men akurvası.

Akinafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1--41)

Godin damazımın derazir gumazamizıba ko, gumazamizir arazir kurabagh amıba

1 Gumazamizir kamaghın amıba, me bar akongegh:

me gumazamizir arazir kurabagh amıbar akaba baragha men gın aruir puvatıgha,

tuavir gumazamizir kuraba zuıba, me men gın zuir puvatıgha,

Godin akaba batogha da dipovir gumazamizıba ko, apiaghirir puvati.

2 Gumazamizir kaba, bar Ikiavıra Itir Godin Arazıbagh ifongegha, dımagarıba ko aruebar dar gara pamtem dagh nıghnıghavıra itı.

3 Me mati temem, me dipar miriamın anekara.

A uan dughiamra bava, dafarıba midir puvati.

Kamaghıra, bizir me amıba bar, da deraghavırama otıfi.

4 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amıba, me kamaghın ikian kogham.

Bar puvati.

* 1:: Hibrun akamın aven, me Onger Akabar Akinafarımın 5plan otevíbagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akinafarıba. 1:1: Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 1:2: Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92 1:3: Aısaia 3:10; Jeremaia 17:8; Esekıel 47:12

Aminim raizin misevibagh ivarazi da zui moghin, bizir me amiba deragh otivan kogh, dagheba dar puvatigh pura mangam.

⁵ Kamaghira, gumazamizir arazir kurabagh amiba, God uan kotiamin me batuegh ivezir kuram me daningti, me Godin damazimin derazir gumazamizibar sahon ikiam.

⁶ Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, a me geghuv deragh men ganam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigh ovegham.

2

God atrivim ginaba

¹ Manmaghiram amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akaba batozir arazim damuasa uariv gei?

Manmaghiram amizi, ikizir igharazibar gumazir dapaniba, arazir kurabar amuasa uari ko akam misoke? Men akar kabar daghetam, otoghan kogham.

² Nguazir kamın itir atriviba, midorozim bagha uari akufi. Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha inabazim, gumazir dapaniba aning dikabinasa tuaviba buri. Me kamaghin migia ghaze,

³ “Aning e ikezir senba e da aghorariham. Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da firigham.”

⁴ Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim gaperaghav ikia, me dipova men ingaravati.

⁵ A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar Gavgavim me migei.

Ezi an adarir ekiar kam me gamima, me bar atiatima, a me migia ghaze,

⁶ “Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam amisevegha gifa. Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha inabazimra anefazi, an aperaghav iti.”

⁷ Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki datirighin Ikiavira Itir God na mikemezir bizibar gun mikimam.

A ghaze, ‘Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.’

⁸ Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni daningam.

Ni nguazir kamın itir kantriba bar me gativagh men ganam.

⁹ Ni uan agharir gavgavimin men suiragh men ganam.

Ni me abighti, me nguazir mineba biaghiri moghin bighiregh, mizumzuiaribar iregham.”

¹⁰ Kamaghin amizi, ia atriviba, ia kuariba arigh oregh nighnizir aghuim iniam.

Ia nguazimin gumazir dapaniba, ia akar kam baregh deravira uari bagh ganam.

¹¹ Ia uari isi God danigh, egh an apengan iki.

Egh agorogem sara bar atiatingh.

¹² Ia uari amiragh teviba apirigh magiri, an dagarimningin tor.

Puvatighti, an adarim zuamirama otoghti ia arimighiregham.

Guizbangira, an aningagheghti an aningagharim zuamirama otogham.

Eghti gumazitam God bagh izi an aven modogh,

1:6: Jon 10:14; 2 Timoti 2:19   **2:1:** Onger Akaba 46:6   **2:1:** Aposel 4:25-26   **2:4:** Onger Akaba 37:13; 59:8; Aghuzir Akaba 1:26   **2:7:** Aposel 13:33; Hibru 1:5; 5:5   **2:8:** Onger Akaba 72:8; Daniel 7:13-14; Jon 17:4-5   **2:9:** Onger Akaba 89:23; Akar Mogomem 2:26-27; 12:5; 19:15   **2:11:** Filipai 2:12; Hibru 12:28   **2:12:** Jon 5:23; 1 Pita 2:6

nighnizir gavgavim an iki bar akuegham.

3

Gumazir mam mizaraghara gavgavim iniasa God ko migei

Devit uan otarim Apsalomın arav ghugha, dughiar kamın ighiar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar aviraseme.

Me nan apanim gamua egha pazavira na gami.

² Men aviriba na mığia ghaze, “God nın akuraghan kogham.”

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

³ Ezi men akar me mığeir kam a guizbangira puvati.

Ikiavira Itir God, nırara nan midorozir oramin mın iti, ezi ki nın uabi modi.

Nırara nan akurvazima ki uan apaniba abiri.

Ni nan osımtiziba agevima, ki tughavıghavira iti.

⁴ Ki uabın akurvaghasa Ikiavira Itir Godın dei.

Ezi a uan mighsiar ua baghavira inabazımın ikia na baragha nan akurvasi.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁵ Ki misiamın akuava onganigha, egha gın osegha bar deravira iti.

Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira nan gari.

⁶ Nan apanir 10,000pla danganiba bar na ekiaru,

ezi ki men atiatir puvati.

⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh izi nan akuragh.

Guizbangira, ni mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghin, ni nan apaniba aghumsizim me ganıdi.

Ni mati gumazim uan apanibar atariba apirizi moghin, ni gumazir kurar kaba abiri.

⁸ Ikiavira Itir God, ni uabira en akuravagha uam e ini, ezi bizir katam bar e gasıghasıghızir puvati.

Ni bar deraghavira uan gumazimizibagh ami. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

4

Gumazim dimagarımın gavgavim iniasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi.

¹ O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira, ezi ki nın dei, ni nan akuragh.

Fomira osımtizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme,

ezi ni nan akurazi osımtizim datırighın gifa.

Ni datırighın nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh.

² O gumaziba, dughiabar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gası nan ziam gasıghasıvira ikiam?

Egh dughiabar manmaghin, ia nguazir kamın bizir kinibagh ifueghvira ikiam?

Ia dughiabar manmaghin arazir ifavarim gifueghvira ikiam?

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

³ Ia akar kam bar deragh a gifogh.
Gumazamizir Ikiavira Itir
Godin apengan itiba, God ua
baghavira me ginaba.
Ezi ki an diazi, a nan
azangsizim barasi.

⁴ Ia atar uari bagh gan, egh arazir
kuratam damuan marki.
Ia uan misiabagh ireghiv iki,
migirigiar kam ginighnigh
uan akabar kumigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin ikiva,
ofan a ifongezibar amu.

⁶ Gumazamizir aviriba bizir
aghuibar gan, bar akueghasa
ifonge.
O Ikiavira Itir God, nin guamin
angazangarim e gisirazi
moghin,
ni bar e gifuegh en boroghira
iki, egh en apangkuvigh en
akurvagh.

⁷ Wit ko wainin oviziba azenibar
aghua bar puvira bema, gu-
maziba da bagha bar akonge.
Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar
akongezir arazim, nan navir
averiam bar a gizivagha,
wit ko wain gifongezir
arazim guizbangira bar a
gafira.

⁸ Ki misiamin ghua atiatir pu-
vatighava akui.
Ikiavira Itir God, nirara deragha
na akumakua nan garima,
ki deraghvira ikia atiatir pu-
vati.

5

*Gumazim deragh uabi geghuvasa
God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.
Ezi gumazir onger akar kamin
faragha zuim gumazibav geima me
itabagh ivi.

¹ O Ikiavira Itir God,
ki ni ko migeir migirigiaba ni da
baragh,
egh kuarim atigh nan
ararem baragh.

² Ni nan atrivim ko nan God,
ki ni ko migei,
ni nan ararem baragh.

³ O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni
ko migeima, ni na barasi.
Aruem anadir dughiabar ki ni ko
migei.

Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi,
ezi ni datirighin na ikarvaghasa
ki ni mizua iti.

⁴ Ni Godin arazir kurabagh ifongezir
puvatizim.
Kamaghin, gumazamizir arazir
kurabagh amiba
nin boroghin ikian kogham.

⁵ Gumazamizir uarira uari feba, me
nin damazimin ikian kogham.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, ni bar me gifongezir
puvati.

⁶ Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni
me gasighasisi.
Egha gumazamizir gumaz-
ibav sozi me ariaghiriba ko
ifavaribagh amiba,
ni bar men aghua.

⁷ Ni zurara nan apangkufi, kamaghin,
ki nin Dipenir miriamin aven
mangam.
Ki dipenir ni ua bagha in-
abazimin izi,
nin atiatigh uan tevimning
apirigh nin ziam fam.

4:4: Onger Akaba 77:6; 119:11; Efesus 4:26   **4:5:** Godin Araziba 33:19; Onger Akaba 51:19; 62:8

4:6: Diboboniba 6:26; Jop 7:7; 9:25   **4:7:** Onger Akaba 97:11-12; 119:14; 119:72   **4:8:** Jop 11:19;
Onger Akaba 16:9   **5:2:** Onger Akaba 3:4; 65:2   **5:3:** Onger Akaba 30:5; 88:13; 130:6   **5:5:**
Habakuk 1:13   **5:6:** Onger Akaba 55:23; Akar Mogomem 21:8   **5:7:** 1 Atriviba 8:29-30; Onger
Akaba 132:7; 138:2   **5:8:** Onger Akaba 24:4-5; 27:11

- 8 O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa. Kamaghin ni nan aku mangiti, ki nin guizin arazimin tu-avimin gin mangam.
- 9 Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir puvati. Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi. Men akatoriba mati gumazamizibar moziba akaba akari; me migeima ovevem otifi. Gumazamiziba me baragh men gin mangisi, me ifavarir akar bar isingtizibav kimam.
- 10 O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning. Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti, me bar onganigh. Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi, kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki.
- 11 Egh gumazamizir ni bagha iza nin aven modiba, ni me ateghti me bar akongegh. Gumazamizir ni ativagha gariba, men naviba deraghti, me ighiabar amu bar akongegh. Gumazamizir bar ni gifongeziba, me bar akongegh nin ziam fi.
- 12 O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin akamin gin zuiba, ni bar deraghavira me gami. Nin ifongiam oramin min me avaragha me modima, me bar deraghavira iti.
- 1 O Ikiavira Itir God, ni adarim iki pamten na mikiman marki. Nin navim ikuvighi, ni ivezir kuram na daningan marki.
- 2 O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha ua gavgaviba puvati, ezi ni nan apangkufigh. Nan gavgaviba bar gifa, eghti ni gavgavir igiam na daningighti ki ua deragham.
- 3 O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir ekiam a itaragha ghuaghiri. Ezi dughiaba manmaghin, osimtizir ekiar kam nan navir averiamin ikivira ikiam?
- 4 O Ikiavira Itir God, ni iragh izi nan akuragh ua na inigh. Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira iti, ni uan apangkuvim ginirigh nan akuraghti ki ovengan kogham.
- 5 Gumazamizir oveaghueziba, me ua ni ginighnizir puvati. Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, tina ua nin ziam fam?
- 6 Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa. Nan temeriba zurara dimagaribar nan misiam giri, ki ara ghuav itima, nan dapanir aghoghonim bar kumkumi.
- 7 Nan apanir aviriba iti, kamaghin amizi, ki dughiabar aziavira iti. Nan damazimning nan bezi, ki deragha bizibar garir puvati.
- 8 Ikiavira Itir God nan azirakam baregha gifa, kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh amiba,

6

Gumazim osimtizim ikia uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamın faragha zuim, gita gikararang ongasa me mikeme.

5:9: Onger Akaba 62:4; Luk 11:44; Rom 3:13 5:10: 2 Samuel 15:31; 17:14; 17:23 5:11: Aisaia 65:13 5:12: Onger Akaba 115:13 6:1: Onger Akaba 38:1; Jeremaia 10:24 6:2: Onger Akaba 41:4; Hosea 6:1 6:3: Onger Akaba 90:13 6:5: Onger Akaba 88:11; 118:17; Aisaia 38:18 6:7: Jop 17:7; Onger Akaba 38:10; Azir Akam 5:17 6:8: Onger Akaba 119:115; Matyu 7:23; Luk 13:27

na gitagh.

- ⁹ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir
God ko migeima,
a na baregha gifa.
Ki a ko migeir migirigiaba, a
da baregha gifa.
- ¹⁰ Nan apaniba osimtizir ekiam inigh,
bar aghumsigh atiatigham.
Me zuamira na ategh onganigh ari
tintinibar mangegham.

7

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

Benjaminin adarazir gumazir mam
an ziam Kus, an arazir mam gamizi,
Devit a basemegha onger akar kam
osiri.

A God ko migia a bange.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki ni bagha iza nin uabi apazagha
uan apanibar modo.
Ni nan akuraghti, nan apanir nan
agintiziba na misueghti,
ki aremeghan kogham.
- ² Puvatightima, laion gumazim
gasighasizi moghin,
me na gasighasigh nan mikarzim
abighirarigham.
Me na gekuigh mangighti,
gumazir nan akuragh na ini-
amiba puvatigham.
- ³ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki
arazir kuram damigham,
o gumazir igharazitam gasighasigham.
- ⁴ o ki uan namakam gifaragh pu-
ram akatam a gasam,
o ki arazir kuramin pura uan
apanim damighti,
- ⁵ ni nan apanibar amamangatighti,
me nan agiragh nan suiragh.
Egh na dikabiragh magiri nan
mikarzim bar a gasighasigh,
anetighti a pura nguazim
girighiv iki.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- ⁶ O Ikiavira Itir God,
ni aningaghegh dikavighasa ki
ifonge.
Apaniba bar aningaghegha na
misosi,
ni izi nan akuragh.
O nan God, ni gumazibar araziba
tuisighamin dughiam amisefe,
kamaghin ni dikavigh izi nan
akuragh.
- ⁷ Ni bar ikiziba akuvaghti, me ni
okarigh.
Egh ni uan atrivir dabirabir pin
itim daperagh
bar me gativagh men gan.
- ⁸ O Ikiavira Itir God, ni gumazamiz-
ibar araziba tuisisi.
Ni fo, ki guizin arazir aghuibara
ami.
Kamaghin amizi, ni nan
araziba tuisighamin
dughiamin nan akuragh.
- ⁹ O God, ni bar Godin aghuimra.
Ni gumazamiziba bar men navir
averiaba ko nighniziba tuisisi.
Ni gumazamizir kurabar arazir
kuraba bar ada gifagh.
Egh nin damazimin derazir gu-
mazamiziba,
ni me damuti, me tugh gav-
gafigh.
- ¹⁰ God nan oramin min,
na geghuva nan garir gumazim.
Gumazamizir an akam baragha an
gin zuiba,
a men akurvagha ua me isi.
- ¹¹ God guizin arazimra gumazamiz-
ibar araziba tuisisi.
Gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
a zurara me dikabira ivezir
kuram me ganidi.

7:1: Onger Akaba 31:1; 31:15; 71:1   **7:4:** Onger Akaba 109:4-5   **7:6:** Onger Akaba 35:23; 94:2; 138:7   **7:7:** Onger Akaba 22:27   **7:8:** Onger Akaba 26:1; 43:1; 98:9   **7:9:** Onger Akaba 34:21; 40:2; 94:23; Akar Mogomem 2:23   **7:10:** Onger Akaba 18:2; 18:30; 97:10-11   **7:11:** Onger Akaba 50:6; 90:9   **7:12:** Godin Araziba 32:41-42; Onger Akaba 64:7

- 12 Gumazim uan navim giraghan koghti,
God uan midorozir sabam aminam.
Egh a uan barir pim dafagh midorozim bagh mizuam ikiam.
- 13 A gumazir kurar kabav sueghti me aremeghasa uan midorozir biziba akirigha gifa.
An afuzir aviba itiba men akuighav iti.
- 14 E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nighnizim akirigha gifa.
A zurara ifarava, osimtizir kabagh amima da otivavira iti.
- 15 A gumazir igharaziba mozir torir kamın magirasa, me bagh a gikui.
Egha a uabi mozir torir a kuizir kam giraghu.
- 16 Kamaghira, osimtizir an amizim, anariram avaragham.
Akam adariba ko, midorozir a igharaz darazi damuasava amiba,
da raghirigh anariram asighasigham.
- 17 Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera,
kamaghın ki bar a minabagham.
Ki Godın Bar Pin Itimın ziam fiva,
a bagh ighiaba bangam.

8

Godın ziar ekiam ko gumazibar ziar aghuim

Devit onger akar kam osiri.
Gumazir onger akar kamın faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamın ingarizir gita inigha a gikararai.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam.
Nguazir kamın nguibaba bar dar gumazamiziba,

- nın gavgavimın gara ziar ekiam ni ganıdi.
Ezi nın ziar ekiam bar overiam gizifa.
- ² Borir bar iririviba uaghan nın ziam fe.
Nın apaniba ko, nın akam batozir darazi ni men tuavim apirasa,
divazir bar gavgavim ati.
- ³ Ki kogha pin overiar ni uan darimın ingarizimın gara,
egha uaghan iakinim ko mikovezir uan danganir ni me arighizibar gari,
- ⁴ ki kamaghın nighnigha ghaze,
e gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?
E pura biziba.
Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi?
- ⁵ Ni uabi en ingarigha, e isa uabın apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganıga e afazi,
bizir ni ingariziba bar en apengan iti.
- ⁶ Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.
Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiziba en suemningın apengan da ariki.
- ⁷⁻⁸ Bizir kaba bar moghira:
Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimın itiba ko,
overiamın itir kuaraziba,
ongarimın osiriba ko ongarimın aven aruir biziba,
da bar en apengan iti.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni en God.
Nguazir kamın nguibaba bar dar gumazamiziba,
nın gavgavimın gara ziar ekiam ni ganıdi.

7:13: Onger Akaba 18:14; 45:5   **7:14:** Jop 15:35; Aisaia 59:4; Jems 1:15   **7:15:** Onger Akaba 57:6

7:16: Onger Akaba 140:9-11   **8:1:** Onger Akaba 113:4; 148:13   **8:2:** Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27   **8:3:** Onger Akaba 111:2   **8:4:** Jop 7:17-18; Onger Akaba 144:3; Hibru 2:6-8
8:6: Jenesis 1:26-28; 1 Korin 15:27; Efesus 1:22; Hibru 2:8

9

Gumazim Godin guizin arazir bagha a minabi

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akar kamın faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me Almut Labenin tiarimın gın mangi ighiar kam bangam.

¹ O God, ki uan navir averiamın ni minabaghasa.

Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumazamizibav kimasa.

² Ki ni ginighnigh ni bagh ongi bar akuegham.

O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi egh ziar ekiam ni daningam.

³ Nan apaniba nin ganigha ara ghua, nin damazimın daghiregha bar ariaghire.

⁴ Ni uan atrivir dabirabim gaperagha guizin arazimın gumazamizibar araziba tuisisi.

Egha nan araziba guizin arazimın da tuisigha ghaze, ki osimtiziba puvati.

⁵ Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba tuisigha gifa.

Gumazamizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti,

gumazamiziba me ginighnighan a men arazir kuraba ikarvasi.

⁶ Ni bar apanibagh asighasigha gifa, eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.

Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa,

eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam.

A guizin arazimın gumazamizibar araziba tuisigham.

⁸ A uan guizin arazir kabar gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.

A uan arazir aghuimın gumazamizibagh ativagha men gari.

⁹ Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumazamiziba bagha

dipenir gavgavir mamın mın iti.

Eghti apaniba osimtizibar aningamin dughiabar,

me an aven mangegh muegham.

¹⁰ O Ikiavira Itir God, gumazamizir ni bagha iziba,

ni akirim giragha me gasir puvati.

Kamaghın gumazamizir ni gifoziba, me nighnizir gavgavim nin iti.

¹¹ Ikiavira Itir God, Saionin nguibamın ikia

uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.

E a bagh ongi va an ziam fam!

E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki,

arazir an amizibar gun mikimiva an ziam fam.

¹² Ikiavira Itir God, gumazamizir mizaziba isiba, a me ginighnisi.

A me baragha uan kuarimning dukuir puvati.

Gumazamizir arazir kurabar me gamiba,

a men arazir kuraba ikarvasi.

¹³ O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh!

Apaniba na garizir osimtiziba ni dar gan.

Ki bar ovengasava amir dughiabar,

ni nan akurvagha ua na isima ki deraghavira iti.

¹⁴ Kamaghın amizi, ni na gamizir biziba,

ki bar dagh eghan nin ziam fam.

Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin nguibamın tiar akamın tughiv iki,

9:2: Onger Akaba 5:11; 83:18   **9:5:** Godin Araziba 9:14; Aghuzir Akaba 10:7   **9:7:** Onger Akaba 102:12; 102:26; Hiebru 1:11   **9:8:** Onger Akaba 96:13; 98:9   **9:9:** Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2
9:10: Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14   **9:11:** Onger Akaba 107:22   **9:12:** 2 Samuel 4:11; Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hiebru 13:5   **9:14:** Onger Akaba 13:5; 20:5; 35:9

bar akuegh an gun mikimam.
 15 Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
 iba en suighasa, nguazimîn
 toribagh tui.

Egha me uari dagh iraghue.

Me en suighasa azuaziba guizi,
 azuaziba merara suiki.

16 Ikiavira Itir God, guizîn arazimîn
 gumamaziziba tuisizir dughiamîn,
 a uan arazir aghuim akakasi.

Gumamazizir kuraba, igharaz
 darazigh asighasighasa amir
 biziba
 meraram asighasisi.

(Ni akar kam ginighnigh
 kuarimîn aven bar
 aghumra ighiam damu.)

(Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

17 Gumamazizir kuraba ko Kantrin
 Igharazibar Gumamazizir
 akirim ragha God gasaraziba,
 me bar moghira mangi Gu-
 mazamizir Oveaghuezibar
 Nguibamîn ikiam.

18 Dughiabar zurara, God onganaraz-
 ibagh amir gumamazizibagh
 nighnighavira iti.

Gumamazizir osimtiziba itiba,
 me nighnizir gavgavim ikia
 kamaghin fo,

God men akurvaghham.

A me ateghti
 me puram a mizuam ikian
 kogham.

19 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
 Ni nguazimîn gumamaziziba
 ateghti,

me gavgavigh ni gafiraghan
 marki.

Ni Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
 ibar amighti,

me nin kotin aven nin damazimîn
 tuifigh.

Egh ni guizîn arazimîn men
 araziba tuisigh.

20 O Ikiavira Itir God, ni me damighti
 me bar atiatingigh.

Ni Kantrin Igharazibar Gu-
 mazamiziba kamaghin me
 damighti,

me bar fogh suam me gav-
 gaviba puvati,

me pura bizir kiniba.

(Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

10

*Gumazim uabin akurvaghasa God
 ko migei**

1 O Ikiavira Itir God, ni man-
 maghsuavira nan saghuiamîn
 tughav iti?

Ki osimtiziba itir dughiabar, ni
 manmaghsuavira nan modi?

2 Gumazir kuraba uari fa,
 egha gumazir onganarazibagh
 amibagh asighasighasa men
 agintisi.

Ni me damighti, me nguazir torir
 gumazir igharaziba magirasa
 kuiziba,

me uari dar magari.

3 Gumazir kuram uabi fa,
 uan navir averiamîn aven itir
 arazir kurabagh ifonge.

Gumazir bizir aviribagh ifongezim,
 an akar kurabar Ikiavira Itir God
 migiava, akirim ragha a gasi.

4 Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki
 bar bizibagh fo.

A ghaze, ki nighnizir aghuir
 aviriba iti.

Egha God ginighnizir puvati.

A ghaze, "God, arazir kurar ki amibar
 gari puvati.

A nan arazir kaba ikaraghan
 kogham."

9:15: Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27 9:16: Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba
 5:22 9:17: Jop 8:13; Onger Akaba 50:22 9:18: Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14

9:20: Onger Akaba 62:9; Aisaia 31:3; Esekiel 28:2 * 10:: Gumazir maba ghaze, Onger Akabar
 Akinafarimîn sapta 10, a sapta 9in akinafarir otevir mam. 10:2: Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzir
 Akaba 5:22 10:3: Onger Akaba 94:4; Rom 1:32 10:4: Onger Akaba 14:1-2; 53:1 10:5: Onger
 Akaba 12:5; Aisaia 26:11

- 5 Gumazir kam amir biziba, da bar deraghavirama otifi.
Egha a ifaghata, bar tong nin nighnizibagh fozir puvati,
egha uan apaniba men apanim gami.
- 6 A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki tugha gavgafi.
Bizitam bar na munamadaghan koghti,
ki osimtizitam batoghan kogham.
- 7 An atamra paza bizibav giava, gumamazir igharazibagh asighasighasa migei.
A gumamazibar amuti me atiatingasa, bizibar me gifara atamra migei.
An arazir kuraba ko osimtizar amuti da otivasa atamra bizibav gei.
- 8 Gumazir kamaghin amim, nguibamin aven modoghav iti.
A iki ganam, gumazir aghuim iziti an a misueghti an aremegham.
A gumazir gavgaviba itir puvatiziba bagha modoghav ikia gari.
- 9 A laionin min uan torimin modogha gara iti.
A modogh iki egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa.
A uan iver ekiamin men pigha men suigha me amikervagha zui.
- 10 Gumazir kurar kam nimiram apiav ikia gara,
gumazir gavgaviba puvatiziba,
a uan gavgavir ekiar kamın me abiri.
- 11 Gumazir kuram kamagh nighnigha ghaze,
“God ti arazir kurar ki amir kaba, mighigha dagh nighnizir puvati.
- A uan damazimning dukuagha, nan garir puvati.”
- 12 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi!
Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isi me daningigh!
Ni osimtiziba aterir gumamaziziba, me bakinighnighan marki!
- 13 Gumazir kuram akirim ragha ni gasaragha uan navir averiamin ghaze,
“God ti, ki amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham.”
- 14 Gumamazir kurabar arazir kuraba, ni dar ganigha gifa.
Egha mizaziba ko, osimtizar me gumamazir igharazibagh anidiba, ni dagh fogha gifa.
Ni osimtiziba aterir gumamazir kabar akurvaghasa mizua iti.
Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatigha uari isa ni ganidiba, ni men akurvasi.
- 15 Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh.
Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham.
- 16 Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumamazir kuraba batueghti,
me bar moghira givagham.
- 17 O Ikiavira Itir God, gumamazir osimtiziba atera nin apengan itiba,
ni men dimdiam baragh gavgavim isi
men navir averiabar aningigh.
- 18 Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba,

10:6: Aisaia 56:12; Akar Mogomem 18:7   **10:7:** Jop 20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14   **10:8:** Onger Akaba 17:11; Habakuk 3:14   **10:9:** Onger Akaba 17:12; Maika 7:2   **10:11:** Jop 22:13; Onger Akaba 94:7; Esekiel 9:9   **10:14:** Onger Akaba 68:5; 2 Timoti 1:12; 1 Pita 4:19   **10:16:** Onger Akaba 145:13; Jeremaia 10:10; Daniel 4:34; 1 Timoti 1:17   **10:17:** Ua Me Ini 22:23; Onger Akaba 9:12
10:18: Onger Akaba 82:3; Aisaia 11:4

ni men arareba baragh men akuragh.
 Ni uan guizirin arazimin men araziba tuisighti me iki.
 Eghti nguazimin gumazamiziba uam osimtizim me darighan kogham.

11

Gumazim nighnizir gavgavim Godin iti

Devit onger akar kam osiri.
 An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri.

¹ Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari.

Ni ti onganigh kamagh na mikim suam,
 “Ni kuarazimin min mighegh mighsiamin mavanang.”

² Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gifa.
 Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.

³ Gumazamiziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti, gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam?

⁴ Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti.
 A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti,
 egha gumazamiziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi.

⁵ Ikiavira Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari.
 Egha gumazir misoghasa ifongeziba,
 a uan navir averiamin aven bar men aghua.

⁶ An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge.

Kar a men ivezir kuram ikarvazima,
 men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi.

⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami.

A uabi arazir aghuim bar a gifonge.

Gumazamiziba an akam baragh an gin mangiva,
 an guamin ganam.

12

Godin gumazamiziba uarir akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.
 Gumazir onger akar kamin faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikararang ongasa me mikeme.

¹ O Ikiavira Itir God, ni en akuragh.
 Gumazamizir aghuiba bar puvati?

Ni ua gumazamizir zurara nighnizir gavgavirin ikiavira itibar ganan kogham.

² Gumazamiziba bar, gumazamizir igharaziba ko ifavaribagh ami.
 Me asuir akaba uariv gia egha uarira uarigh ifari.

³ Ikiavira Itir God, ni gumazamizir igharaz darazi apezeperiba ko gumazamizir uari fa migeiba,
 ni bar men akabar kumigh.

⁴ Me kamaghin migia ghaze,
 “E mikimsi ifongegh e mikimam.
 Gumazitam en anogoroghan kogham.
 Tinara e gativagh en ganam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Gumazamizir onganarazibagh amiba, gumazamizir igharaziba paza me gamizi

11:1: Onger Akaba 2:12; 121:1   **11:2:** Onger Akaba 37:14; 64:3-4   **11:3:** Onger Akaba 87:1; 119:152   **11:4:** Maika 1:2; Matyu 23:16-22   **11:5:** Jenesis 22:1; Jems 1:12   **11:6:** Onger Akaba 75:8; Jeremaia 4:11-12; Esekiel 38:22   **11:7:** Onger Akaba 7:9-11; 16:11; 33:5   **12:1:** Aisaia 57:1; Maika 7:2   **12:2:** Onger Akaba 41:6; Jeremaia 9:8; Rom 16:18   **12:5:** Onger Akaba 10:18; 34:6; 35:10; Aisaia 33:10

me mizaziba isa ara iti.
Me nan akurvazim iniya bar ifonge.
Ki datirighin dikavigh izi men
akurvagham.”

⁶ Godin akam bar guizbangira.
An akam mati me avimin silva
tuazima,
a 7plan dughiabar isigha bar
zue.

⁷⁻⁸ O Ikiavira Itir God, gumazamizir
kuraba, me danganiba bar dar
iti.
Guizbangira, nguazimin itir gu-
mazamizibar nighnizim,
arazir kuram a bizir bar
aghuim.

Kamaghin amizi, ni bar deravira e
geghuv en gan.
Eghti gumazamizir kurar kaba e
gasighasighan kogham.

13

*Gumazim Godin akurvazim bagh
an azangsisi*

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akar kam
osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni manadzoghin
ua na ginighnigham?
Ni ti bar na gin amadagha ma?
Ni manadzoghin uan guam
nan akaghtima ki an
ganigham?

² Ni manadzoghin osimtizir ki isir
kaba givagham?
Dimagariba ko aruebar, mizazir
kaba ti nan ikivira ikiam, o?
Ni manadzoghin nan
akuraghti,
ki ua apanibar apengan
ikian kogham?

³ O Ikiavira Itir God, ni nan God.
Ni na ginighnigh ki ni ko migeir
migrigiaba baragh.

Egh gavgavim ua na
danighti ki ovengan
kogham.

⁴ Apaniba kamaghin mikiman marki
suam,
e anebiragha gifa.
Ki irighamin arazir kam,
me an ganigh a bagh bar
akueghan marki.

⁵ Ki nighnizir gavgavim kamaghin
ikia ghaze,
ni nan apangkuvigha ikia kam-
aghira iti.
Ni nan akurvaghasa ki bar
ifonge.

⁶ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
bar deravira na gami.
Kamaghin ki an ziamin onger ak-
abar amuva,
ziar ekiam a daningam.

14

*Gumazamizibar arazir kuraba
(Onger Akaba 53)*

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akar kam
osiri.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir
averiabar aven nighnigha
ghaze,
“God itir puvati.”
Gumazamizir kaba, me bar gumaza-
mizir kurabara.
Me bar moghira arazir aghuitam
gamir puvati.

² Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin
ikia, nguazimin itir gumaza-
mizibar garima,
men tav nighnizir aghuim ikia a
gifofoghasa a buri,
ti puvati.

³ Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh
gari.
Men tav arazir aghuitam bar a
gamizir pu.

12:6: Onger Akaba 119:140; Aghuzir Akaba 30:5

13:1: Jop 13:24; Onger Akaba 88:14; Aisaia 59:2

25:2; 35:19; 38:16 **13:6:** Onger Akaba 116:7; 119:17

3:10-12 **14:2:** Onger Akaba 33:13; 102:19

12:7-8: Onger Akaba 37:28; 55:10-11; 97:10

13:3: Jeremaia 51:39

13:4: Onger Akaba

14:1: Onger Akaba 10:4; 53:1

14:1: Rom

Bar puvati.

- 4 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 “Gumamazir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
 Me bret apa anegevi moghin, me nan gumamaziziba agefi.
 Egha me tong na ko migeir puvati.”
- 5 God gumamazir an akam baragha an gin zuiba, a me ko iti.
 Kamaghin amizi, gumamazir arazir kurabagh amir kaba,
 a me ginobaghti me nighiva akong bar atiatigham.
- 6 Gumamazir onganarazibagh amiba, Ikiavira Itir God me akumakua deragha men garima, me an aven modi.
 Kamaghin, gumazir arazir kurabagh amiba,
 me onganarazibagh amir gumamaziziba damuasa migeir bizibar ingaravati.
- 7 Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.
 Ikiavira Itir God, uan gumamazibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.
 Guizbangira, Israelian naviba deragham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin ikiam?
 Tinara mighsiar ni ua bagha inabazim dapiam?
- 2 Gumazim, God ifongezi moghin biziba bar dar gin ghua,

arazir aghuiba zurara dagh amua,
 egha zurara uan navir averiamin aven guizin akam ginighnigha guizbangira migei,
 a nin Dipenimin aven ikiam.

- 3 Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asighasizir puvati,
 egha arazir kurabar uan namakabagh amir puvati,
 egha akar kinibar pura uan roroabav geir puvati,
 gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.
- 4 Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir gumamaziziba, a bar men aghua,
 egha gumamazir Godin apengan ikia an atiatiba, a men zibaba fe,
 egha uan akar dikirizibar girara ghua bizibagh ami.

Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim.
 A guizbangira uan akar dikirizir kamın gin mangam.
 Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.

- 5 Gumazir kam uan dagiaba amadima,
 gumazir igharaziba pura da ini,
 egha me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir puvati.

Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti,
 gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti,
 a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
 a tugh gavgavigh irighan kogham.

14:4: Aisaia 64:7; Jeremaia 10:25; Amos 8:4   14:6: Onger Akaba 9:9; 142:5   14:7: Jop 42:10; Onger Akaba 53:6; 126:1   15:1: Onger Akaba 23:6; 24:3; 27:4; 61:4   15:2: Aisaia 33:15; Sekaraia 8:16; Efesus 4:25   15:3: Ua Me Ini 23:1; Onger Akaba 28:3; 50:20   15:4: Josua 9:18-20; Gumazir Dapaniba 11:35; Aposel 28:10   15:5: Godin Araziba 16:19; Esekiel 18:8

16

*Gumazim nighnizir gavgavim ikia
God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam
Miktam, a garisi.

¹ O God, ni deragh na geghuv egh nan
gan.

Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza
nin aven modi.

² Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia
ghaze,

“Ni nan Ekiam.

Bizir aghuir ki datirighin itiba,
da nin agharimrama otifi.”

³ Godin gumazamizir nguazir kamin
itiba,

me bar gumazamizir aghuiba.

Ki me ko ikiasa bar akonge.

⁴ Gumazamizir aseba bagha ivemara
zuiba,

me osimtizir aviriba ateram.

Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi,
asizibav sogh me ko ofa damuan
aghua.

⁵ Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir
igharaziba ua puvati.

Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi.

Ezi nan ikirimirim nin da-
farimin iti.

⁶ Ki bizir aghuiba nin dafarimin da
ini.

Bar guizbangira, bizir kaba da
bar guizbangira dera.

⁷ Ikiavira Itir God nan sure gamima,
kamaghin ki an ziam fe.

Nan navir averiam dimagaribar
nan sure gamima,

ki datirighin deraghavira
nighnigha bar bizibagh fo.

⁸ Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan
boroghira iti.

A bar roghira ikia gavgavim na
ganidima,

ki atiatiava agoir puvati.

⁹ Kamaghin nan navir averiam bar
akonge.

Ezi nan duam bar akonge.

Ezi nan mikarzim bar bizitamın
atiatir puvati.

¹⁰ Ki fo, ni na ateghti ki Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin
magiran kogham.

Ni gumazir ua baghavira in-
abazim ateghti,

a mozir konimin iki kurighan
kogham.

¹¹ Ni uabi ikirimirir aghuarim ini-
amin tuavim nan akagha gifa.

Ki nin damazimin ikiti, nan
navir averiam agorogem bar
a gizivagham.

Ki nin boroghira iki zurara bar
akueghvira ikiam.

17

*Arazir kuratam gamizir puvatizir
gumazim, a God ko migei*

God ko migeir migirigiar kam, Devit
an osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki nin
damazimin dera,

egha osimtizir me na gariziba
bagha nin dia ghaze,

ni na baragh nan akuragh.

Ki guizbangira ni ko migei,
ni nan akuragh.

² Guizin arazir gumazamiziba
tuisizim, ni a gifo.

Kamaghin ni nan kotiamin nan
akuragh.

³⁻⁴ Ni uabi nan navir averiam gifo.

Ni dimangan na bagha iza nan
araziba tuisigha gifa,

egha nan arazir kuratamin
apizir puvati.

Gumazamizir igharaziba akar
kurabav gei, ezi ki bar gavgav-
igha ghaze, ki akar kuratam
mikiman kogham.

16:1: Onger Akaba 7:1; 17:8   **16:3:** Onger Akaba 101:6; 119:63   **16:4:** Josua 23:7; Onger Akaba 32:10; 106:37-38   **16:5:** Onger Akaba 23:5; 119:57; 125:3   **16:6:** Jeremaia 3:19   **16:7:** Onger Akaba 73:24; 77:6   **16:8:** Onger Akaba 27:8; 73:23   **16:8:** Aposel 2:25-28   **16:9:** Onger Akaba 13:5; 30:12; 108:1   **16:10:** Onger Akaba 49:15; 86:13; Aposel 13:35   **16:11:** Onger Akaba 36:7-8; 43:4   **17:3-4:** Onger Akaba 16:7; Sekaraia 13:9; Malakai 3:2-3; 1 Pita 1:7

- Ki nin Akar Gavgavim in suiragha
an gin gua,
adariba ko midorozir araz-
ibar gin zuir puvati.
- ⁵ Dughiabar zurara ni nan akakazir
tuavimra, ki an gin zui.
Ki tuavir kam ategha pura tin-
tinibar zuir puvati.
- ⁶ O God, ki fo, ki ni ko migeir
migiirigiaba ni da barasi.
Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko
migei.
Ki ni ko migeir migiirigiar kaba,
ni kuarim atigh da baragh.
- ⁷ Ni uan apangkuvir arazir kam
azenara anakagh,
uan gavgavim in en akuragh.
Eghti e ni ko iki nin aven modoghti,
apaniba e gasighasighan
kogham.
- ⁸ Ni uabi uan damazir tuzim geghuva
deragha an gari moghin,
ni na geghuv deragh nan ganam.
Mati tuarir amebam uan nguziba
akumakua uan avizimningin
apengan me modi moghin,
ni na avaragh na modogh.
- ⁹ Kamaghin gumazir kurar kaba na
gasighasighan kogham.
Me datirighin bar nan apanim
gamigha na okarigha gifa.
- ¹⁰ Me gumazamizir igharazibar
apangkuvir nighnizitam tong
bar men itir puvati.
Me akaba akara egh uarira uan
ziaba fe.
- ¹¹ Me datirighin nan diariba pegha
iza bar na okarigha gifa.
Me na abiraghti ki magirasa da-
fariba na gasegha gifa.
- ¹² Me mati laion asizim misueghti an
aremeghasa,
na bagha modogha mizua iti.
- ¹³ O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Egh nan apanibav sogh bar me
abinigh.

- Ni uan midorozir sabam inigh egh gu-
mazir kurar kaba ko misogh,
men dafaribar ua na inigh.
- ¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir
ekiamin nan akuraghti,
gumazir kaba nan ikirimirir kam
agivaghan kogham.
Nguazir kam in bizir gumaziba uari
bagha akuviba,
ni men dafaribar ua da inigh.
Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba,
ni men mitiriaba agefi.
Men boriba dagher aviriba iti.
Ezi me uan ovavir borir
gin otivamiba bagha bizir
aghuiba arisi.
- ¹⁵ Eghti kirara, ki gumazir nin
damazim in derazim,
ki nin guamin ganam.
Ki dakuigh osegh dikavigh fogh
suam,
ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

18

*Ikiavira Itir God en akurvazima, e
uan apaniba abiri
(2 Samuel 22:1-51)*

Devit a Ikiavira Itir Godin ingan-
garir gumazim, an onger akar kabar
faragha zuir gumazim ginighnigha
onger akam osiri.

Dughiar kam Ikiavira Itir God, De-
vitin apanim Sol ko apanir igharaz-
iba da uam a ini. Ezi a bizir kam
ginighnigha Ikiavira Itir God bagha
onger akar kam gami.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na
ganidi,
ezi ki ni bagha bar ifonge.
- ² Ikiavira Itir God, a nan divazir bar
gavgavim in iti.
A nan dagiar ki aven uabi
modimin in ikia,
nan akuragha nan apaniba
da ua na ini.
Nan God, a dagiar ekiamin in iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an
modi.
A nan oramin in ikia na avara,

- ezi ki an uabi modi.
 A nan akuragh nan ganamin gav-
 gavim ikia,
 egha nan divazir bar gavgavimın
 mın iti.
- ³ E Ikiavıra Itir Godın ziam feka!
 Ki an deima a nan akurazıma,
 apaniba na gasıghasıghızır
 puvati.
- ⁴ Guizbangıra, ki atam areme.
 Ovevem benir gavgavimın mın
 na ikiagharıgha gıfa,
 Mati ongarım dıkava
 dipıraghıra, na avasava
 ami.
- ⁵ Ovevem bar na inızı ki Gu-
 mazamızır Oveaghezıbar
 Nguıbamın magırasava ami.
 Mati me nan suıghasa azuazım
 agurazı, a nan suıghasa iti.
- ⁶ Ki osımtızır ekıamın ikia egha
 pamten Ikiavıra Itir Godın dei.
 Ki uabın akurvaghasa uan Godın
 arai.
 Ezi a uan Dipenimın ikia nan ararem
 barazıma,
 an an kuarır torım giraghu.
- ⁷ Kamaghın amızı, a nan apanıbar
 atarı.
 Egha mıkimkızım gamızı an
 otogha,
 mıghasıabagh inobagh-
 nobası.
- ⁸ Mıgharım Ikiavıra Itir Godın
 atınımın otıvaghırı,
 ezi avım an akamın otıvaghıra
 bizır avırıbar isi.
 Egha mıزاریaba ira tintini-
 bar zui.
- ⁹ God overıam kuıgha izaghırı,
 ezi mıgharır pızıba an dagarımın-
 ingın apengan iti.
- ¹⁰ Mati a enselın bar gavgavım
 gaperazı, an a inıgha izı.
 Mati amınım avızımning ikia,
 God inıgha bar atamra izı.
- ¹¹ An amınırbırım gamızı an anevara.
 Mati a purırpenımın aven
 modoghav itıma,
- amozımın mıturır pızıba
 anevara.
- ¹² A ghuarıar pızıbagh amızı,
 angazangarım bar da avarazı,
 onımarım ko amozır ofızır ekıar
 dagıabar mın garıba,
 ghuarıar pızır kam abıgha
 azenım gırı.
- ¹³ Ikiavıra Itir God uan Nguıbamın
 ikia
 tıarım akara pamten dagarvası.
 Godın Bar Pın Itım uan akam akarızı,
 an akaba matı onımarım ko
 amozır ofızır ekıar dagıabar
 mın garıba daghıra izaghırı.
- ¹⁴ An onımarıbagh amızı, da matı an
 barır avıba,
 an apanıbagh asavamadı, ezi me
 tintınıbar ara zui.
- ¹⁵ O Ikiavıra Itir God, nı men atarır
 adarır kam,
 matı amınır ekıam nın atınımın
 otogha me gıva me munamadı.
 Nın adarır kam ongarım gamızı, a
 bar mısingı,
 ezi bizır nguazır mıngarımın
 sıurazıba bar azenım gıre.
- ¹⁶ Ikiavıra Itir God pın ikia uan
 agharım amadazı,
 a izaghıra nan sıuragha na gekui.
 An ongarır bar konımın uam
 na inıgha azenım gatı.
- ¹⁷ Dughıar kamın nan apanıba bar
 gavgavıgha na abınasava ami.
 Ezi Ikiavıra Itir God men da-
 farıbar ua na inı.
- ¹⁸ Ki dughıar kuramın itıma nan
 apanıba ıza na ko mısoı.
 Ezi Ikiavıra Itir God na geghuva
 nan garı.
- ¹⁹ A deravıra nan gara nan akurazı,
 ki danganıır aghuımın ikia de-
 ravıra iti.
 A bar guızbangıra na gifonge,
 egha kamaghın a ua na inı.
- ²⁰ Ki arazır aghuımın gın zui.
 Ezi bizır kam bagha Ikiavıra Itir
 God bizır bar aghuır avırıbar
 na gamı.
 Ki Godın damazımın zue,

- ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
- 21 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavavibar gin zui.
- 22 Ki zurara bizir a damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
- 23 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
- 24 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti.
Kamaghin a nan arazir aghuir kamın ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.
- 25 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
- 26 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zuezibar an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
- 27 Gumamazir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumamazir uari pirafiba, ni me abiri.
- 28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni angazangarim na ganidi.
Egha na da mitarmem batosi.
- 29 Ki nin gavgavimin uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham.
- 30 Godra, an araziba da guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavavim an iki, gumazir kam deraghvira ikiam.
- 31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.
- 32 Godra nan daroribar na akumakui, egha gavgavim na ganiga deragha nan garima,
ki zui.
- 33 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
- 34 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti.
- 35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an girakirangin modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
ki gumamazibar damazimin ziar ekiam iti.
- 36 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.
- 37 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
- 38 Ki me gasezi me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
- 39 Nirara midorozim damuasa gavgavim na ganingi,

18:24: 1 Samuel 26:23   **18:25:** Onger Akaba 25:10; 31:23; 37:28; 40:11; 89:24   **18:27:** Onger Akaba 101:5; Aghuzir Akaba 6:17   **18:28:** Jop 29:3   **18:30:** Onger Akaba 17:7; 119:140; Daniel 4:37   **18:31:** Godin Araziba 32:31; 32:39; 1 Samuel 2:2; Aisaia 45:5   **18:33:** Godin Araziba 32:13; 2 Samuel 2:18; Habakuk 3:19   **18:36:** Aghuzir Akaba 4:12

ezi ki me misogha me abirazi,
me nan dagarimningin
apengan iti.

40 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha na
gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba,
ki bar me gasighasiki.

41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa
diava arai,
ezi men akurvaghamin gumaz-
iba puvati.

Me Ikiavira Itir Godin diava arai,
ezi a men dimdiaba barazir pu-
vati.

42 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir
minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin nguazir beghe-
neaziba dika zui.

43 Ni gumazir na gasighasizibar da-
farimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar da-
panimin oto.

Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
ni men kantriba na ganingizi, ki
dagh ativagha dar gari.

44 Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba kamaghin na baregha
zuamira iza,
nan guamin uan teviba apirigha
nan akam barasi.

45 Men gavgaviba bar givazi,
me nirizim ko agorogem sara na
bagha izi.

46 Ikiavira Itir God, a zurara ikia ma-
maghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi
ki an apazangin itima a na
geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar
ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na
inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.

47 Nan apaniba na gamizir arazir
kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba isa nan apengan me ati.

48 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar
ekiam na ganingi.

Ni nan akurazi,
midorozir gumaziba na misoghezi
ki aremezir puvati.

49 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin iki nin ziam fi,
onger akar nin ziam feba
bangam.

50 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin
ikiasa na ginabagha na
amisefe.
A nan akurvazima, ki uan apani-
bav sogha me abiri.

A zurara nan apanguva mamaghira
iti.
Nan gin otivamin ovavir boriba,
a kamaghira me damu
mangivira ikiam.

19

God ingarizir biziba, an ziar ekiam en akakasi

Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akam osiri.

1 Overiam Godin gavgavir ekiam ko
ziar ekiam en akakasi.
Bar guizbangira, bizir pin itiba,
da an gun e geghara ghaze,
a bar deragha dar ingari.

2 Arueba zurara sigha gara, bizir
kamin gun migei.
Ezi dimagariba uaghan bizir
kamin en akakagha ghuavira
iti.

3 Aruem ko dimagarim mikimamin
akaba puvatigha migeir pu-
vati.
E aningin migirigiataba barazir
puvati.

4 Ezi e aruem ko dimagarimin gara
fofuziba isi.
Akam inigha izir gumazibar aka-
toribar otivir migirigiba,
da ghua nguazir kamin nguibaba
bar dar otozi,

gumamaziba bar, men
kuariba da baraki.
Overiamin pin, God aruem
bagha purirpenir mamın in-
gari.

⁵ Aruem otogha anaga,
mati gumazim amuimin ikiasa
bar akuegha, a itir danganim
ategha azenan izi.
Aruem anaga,
mati gumazir gavgavim
itim pamtem ivemara
bar akonge.

⁶ Aruem dikavigha overiamin
miriamin anagava otogha
ua vongin uaghiri.
Ezi bizitam an fefer gav-
gavir kamın modoghan
kogham.

⁷ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar
guizbangira,
egha ikirimirir aghuim e ganidi.
E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin akabar ikiam.
Ezi fofoziba puvatizir darasi,
a fofozir aghuim me ganidi.

⁸ Ikiavira Itir Godin akaba bar de-
ravira en sure gami.
An akar kaba en sure damuti, e
uan navir averiabar da bagh
bar akuegham.
An Akar Gavgaviba angazangarim e
ganidi,
egha fofozir bar aghuim en
nighnizibagh ariki.

⁹ Ikiavira Itir Godin atiatia an apen-
gan itir arazim,
a bar deragha zuegha ikia mam-
aghira iti.
Bizir Ikiavira Itir God damuasa
mikemezibar arazim,
a bar guizbangira deragha
voroghira zui.

¹⁰ Godin akam bar deragha bar gol
gafira.
E fo, gumaziba gol tuema, a
isigha golin aghuimram oto.
Guizbangira, Godin akam,

golin isigha bar derazir avirim
gafira.
Godin akam bar isingi, egha hani
gafira.
A guizbangira bar hanin
isingizim gafira.

¹¹ Ki nin ingangarir gumazim.
Nin akaba fofozim na ganidi,
ki dar gin zuima,
nan dabirabim bar dera.

¹² Tinara uabi uan osimtizir an
itibagh fogham?
O Ikiavira Itir God, arazir kurar
ki amizir maba, ki dagh fozir
puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.

¹³ Ki nin ingangarir gumazim, ni bar
deragh na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba ba-
tozir arazir kuram,
bar na gativaghan marki.
Kamaghin ki arazir kuratam damuan
koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan pu-
vatigham.

¹⁴ O Ikiavira Itir God, nan ifongiam
kamakin,
ni nan migirigibaba ko nan
navir averiamin aven itir
nighnizibagh fogh dagh
ifuegham.
O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar
ekiamin min itima, ki nin aven
uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

*Gumazim uabin akuragh midorozim
damuasa God ko migei*
Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha an osiri.

¹ Ni osimtizim ikiamin dughiamin,
Ikiavira Itir God nin dimdiam
ikaragh nin akurvagh.

19:6: Onger Akaba 113:3   **19:7:** Onger Akaba 119:130   **19:8:** Onger Akaba 12:6; 36:9; 119:128
19:9: Onger Akaba 119:138; 119:142   **19:10:** Onger Akaba 119:72; 119:103; 119:127   **19:11:**
Onger Akaba 17:4   **19:12:** Onger Akaba 40:12; 51:1-2; 90:8   **19:13:** Onger Akaba 18:32; 25:11;
119:133   **19:14:** Onger Akaba 18:2; 31:5; 104:34

- A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv nin ganam.
- ² A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin iti, egh a uan akurvazim ni bagh anemadagh gavgavim ni daningam.
- ³ Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh nighnigh, egh nin ofan bar isia mighiribagh ifuegham.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁴ Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni dikafi, God a isi ni daningam.
Bizir ni damuasa nighniziba, a dar amighti da bar otivigham.
- ⁵ Ni uan apanibav sogh me abiraghti, e bizir kam bagh bar akuegham.
E bizir kam ginighnigh uan Godin ziam fam.
- E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir biziba, an ada ikaragh da isi ni daningam.
- ⁶ Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God, uabi uan atrivir a ua baghavira misevezir kam, an an akurvasi.
A uan Nguibar aghuimin ikia, an azangsiziba barasi.
Egha uan gavgavimin an akurvazima, a midorozimin uan apaniba abiri.
- ⁷ Gumazir maba nighnizir gavgavim uan midorozir karisbar ikia ghaze, da men akurvaghham.
Ezi marazi nighnizir gavgavim uan hoziabar ikia ghaze, da men akurvaghham.
Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira Itir Godin ziamin ikia kamaghin fo, a en akurvaghham.
- ⁸ Gumazamizir kamaghin amiba, me asaghpora ira bar puvarisi.

E puvati.
E dikavigh tuivigh gavgavigham.

- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni atrivimin akuraghti a uan apaniba abinigh.
E nin deir dughiabar, ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21

God atrivimin akurazi, an an ziam

fe

Devit onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar akonge.
Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira, bizir kam bagha a guizbangira bar akonge.
- ² Bizir a uan navir averiamin ifongeziba ni a ganigha gifa.
Bizir a iniasa nin azarazir kam, ni an anogoroghezir puvati.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ³ Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga, atrivimin dapanir asuar me golin aghuimin ingarizim isa, an dapanim garu.
- ⁴ A ikirimirir aghuim bagha nin azarazima, ni a isa a ganingi.
Guizbangira, ikirimirir a ikiamin dughiaba, da bar ruaragh iki, mamaghira ikiam.
- ⁵ Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam iti.
Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiar kam a ganingi.
- ⁶ Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a gami, egh ni deraviram a damu kamaghira ikiam.
Ni an boroghira ikiti,

- a bizir kam bagh bar akuegham.
- 7 Atrivim nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
Godin Bar Pin Itir kam, an apangkuvighavira iti,
kamaghin atrivim tugh gav-
gavigh mamaghira ikiam.
- 8 Ni uan agharimin uan apanibar suigham.
Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir puvatizir darazir suigham.
- 9 An azenaram otogh izamin dughiamin,
avim bizibar isia da gevi moghin, a me agivagham.
Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men ataram,
mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuzi moghin, God me agivagham.
An aningagharim avimin min men isi bar me gasighasigham.
- 10 Ni, men ovavir borir nguazir kam in gin otivamiba, ni bar me misueghti me arimighiregham.
Eghti men boritam ua nguazir kam in ikian kogham.
- 11 Me arazir kuratabar pazi ni damuasa, nighnigha akam akirigha gifa.
Eghti men nighnizir kam, a dagheba puvatigham.
- 12 Guizbangira, ni uan bariba men guamin dagh asavamangiti, me raghiregh ar i mangegham.
- 13 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gavgavim sara iziti,
e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam fam.

22

*Gumazim osimtizim ikia akur-
vazim bagha dia, egha ighiam banga*

God minabi

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim gumazamizibav kemezi me tiarir kam in ighiam bange, "Mizarazimin asizir dian amebam."

1 O nan God, nan God,
ni tizim bagha na ataki?

Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha
nan akurvaghan aghua?

2 O nan God, ki aruebar nin deima, ni na barazir puvati.

Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia tong avughsir puvati.

3 Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir aghuibaram amua,
uan atrivir dabirabim gaper-
aghav itima, Israelia nin ziam fe.

4 Fomira en ovaviba nighnizir gav-
gavim nin iti.

Me nighnizir gavgavim nin itima,
ni men akurazi, men apaniba me abirazir pu-
vati.

5 Me nin diava araima, ni men akuragha ua me ini.

Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam,
a pura ghuzir puvati.

6 Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura apizir kuramin min iti.

Gumazamiziba bar nan atara na dipova na dikabira, akiriba igha na gasi.

7 Gumazamiziba bar nan gara akaba na gasa,

mizeba onga na garigha uan dapaniba roi.

8 Me ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.

A manmaghsua nin akuragha ua ni inizir puvati?

God ni gifongegha ni bagha bar akonge,

21:7: Onger Akaba 16:8   21:9: Onger Akaba 18:8; Aisaia 26:11; Malakai 4:1   21:11: Onger Akaba 2:1   22:1: Onger Akaba 10:1; Matyu 27:46; Mak 15:34   22:2: Onger Akaba 42:3; 88:1
22:4: Onger Akaba 78:53; 107:6   22:6: Jop 25:6; Onger Akaba 31:11; Aisaia 41:14; 49:7   22:7: Aisaia 53:3; Matyu 27:39; Mak 15:29; Luk 23:35   22:8: Matyu 27:43

- egha manmaghsua a nin akurazir puvati?"
- 9 O God, ni nan amebamin navir averiamin na inigha azenan na atizi,
ki uan amebamin otem apavira itima,
ni na geghuva deragha nan gari.
- 10 Nan amebam na batezir dughiamin iza datirighin, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Nan amebam na batezir dughiamra, ni nan Godin iti.
- 11 Osimtizim bar nan boroghin izegha givazi,
nan akurvaghamin gumaziba puvati.
Kamaghin amizi, ni nan saghon ikian marki!
- 12 Nan apanir aviriba bulmakaun apuribar min na ekiarugha gifa.
Me mati, Distrik Basanin bulmakaun gavgaviba.
- 13 Me, laion uan akam akara asizibav sogha dagh asighasizi moghin,
me na gasighasighasava ami.
- 14 Nan gavgaviba bar gifa,
mati me dipam nguazim gingezi a ghua pura gifa.
Nan namnamin aghariba bar nan apunapuni.
Kendel purama emira uaghiri moghin,
nan navir averiam purama amiragha uaghiri.
- 15 Nan kuarmizim minner bighizir mammin min na misingi.
Ezi nan mizem iza nan akatorimin aven pura itoroghav iti.
Ni na ataghizi,
ki nguazir minemeniamin min irighav ikia bar ovengasava ami.
- 16 Gumazir kuraba bar na ekiarugha gifa,
mati afiaba bar asizim okarigha gifa.
Me nan suemning ko dafarimning ginivaghasi.
- 17 Nan aghariba bar azenim girezi,
gumazir kaba nan ganigha na dipova bar akonge.
- 18 Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningasa,
da bagha satu gikararai.
- 19 O Ikiavira Itir God, ni nan saghon ikian marki.
Ni nan Akurvazir Gumazim,
ni zuamira izi nan akuragh.
- 20 Ni nan akuraghti men midorozir sabam na atughan kogham.
Ni nan akuraghti, gumazir afiabar min itir kaba na misueghti ki aremeghan kogham.
Ki angamira ikivira ikiam.
- 21 Laionba asizir atiabav sogha da api moghin, me na agivasa.
Egha bulmakaun atiabar min uan kombar na ginivasa.
Kamaghin amizi, ni nan akuragh men dafariba da ua na inigh.
- 22 Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam.
Gumazamiziba uari akuvamin danganimin,
ki men tongin iki nin ziam fam.
- 23 Ki kamagh mikim suam,
"Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fi.
Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning.
Ia Israelia, ia an damazimin tugh an ziam pirafi."
- 24 Gumazamizir onganaraziba,
a men osimtizibar gara pura da ataghirazir puvati.

22:9: Onger Akaba 71:5-6   22:10: Aisaia 46:3; 49:1   22:11: 2 Atriviba 14:26; Onger Akaba 72:12; Aisaia 63:5   22:14: Onger Akaba 73:26; Daniel 5:6   22:15: Onger Akaba 38:10   22:18: Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34; Jon 19:24   22:19: Onger Akaba 22:11; 70:5   22:21: Onger Akaba 34:4; 118:5   22:22: Onger Akaba 40:10; Hibru 2:12   22:24: Onger Akaba 31:22; 69:17; 69:33; Hibru 5:7

A kamaghin migeir puvati, men
osimtiziba pura biziba.
A men saghon itir puvati.
A men azangsiziba barasi.

²⁵ Gumamaziziba uari akuvagh nin
ziam famin dughiamin,
ki ni amizir biziba bagh nin zi-
amra fam.

Egh gumamazizir nin atiatia nin
apengan itibar damazimin,
ki fomira nin ofa damuasa akam
akirizir biziba,
ki ni bagh dar damuam.

²⁶ Gumamazizir onganaraziba,
me damasa ifongezi moghin,
dami bar izivagh ikiam.

Gumamazizir Ikiavira Itir Godin
boroghin zuiba, me an ziam
pirafi.

Men naviba amiragh deraghvira
iki mamaghira ikiam.

²⁷ Nguazimin itir ikiziba bar,
me Ikiavira Itir God ginighnigh,
a bagh izi an guamin teviba
apirigh an ziam fam.

²⁸ Me fogh suam,
Ikiavira Itir God atrivimin ikia,
kantriba bar dar gumaza-
mizibagh gativagha men
gari.

²⁹ Bar guizbangira, gumamazizir
uarira uari feba, an guamin
teviba apirigh an ziam fam.

Eghti gumamazizir ovengasava
amiba,
me bar Godin guamin teviba
apirigh an ziam pirafam.

³⁰ Gumamazizir gin otivamiba,
Ekiamin ingangarim damuam.
Gumamaziziba, uan ovavir borir
gin otivamiba,
me an akamin gun me
mikimam.

³¹ Gumamazizir men amebaba tighar
me batamiba, me gin otivighti,
me me mikim suam,
“God uabi uan gumamazizibar
akuragha ua me ini.”

23

*Ikiavira Itir God, a na geghuvir gu-
mazim*

Devit ighiar kam osiri.

¹ Ikiavira Itir God, a gumazir der-
agha uan sipsipbagh eghuva
dar garimin min iti.

Kamaghira, a deragha na
geghuva nan gari.

Kamaghin ki bizitamin
otevezir puvati.

² A na inigha ghua grazir aghuiba itir
danganimin na atizi,
ki dagh isin irav iti.

A na inigha dipar aghuiba itir dan-
ganibar zuima,
ki dar boroghin avughsa iti.

³ A gavgavir igiam na ganidi.
A fomira uan ziar ekiam bangin
mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuibara
zui.

⁴ O God, ni na ko iti.
Kamaghin, ki danganir zarimin
mangiva ovevem in tuavir
mitarmemin mangi,
egh bizir kurabar atiatingan
kogham.

Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh
eghuvimin suirazi,
ki an gara fo, ni na geghuv der-
agh nan ganam.

Kamaghin, nan navim bar
nan dera.

⁵ Ni na bagha daghem gamigha
azenara na dafazi,
nan apaniba bar nan gari.

Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanim ginge.

22:25: Onger Akaba 35:18; 40:9-10; 61:8 **22:26:** Onger Akaba 40:16; 69:32 **22:27:** Onger Akaba 2:8; 82:8; 86:9 **22:28:** Onger Akaba 47:7-8; Sekaraia 14:9 **22:29:** Onger Akaba 89:48 **22:30:** Onger Akaba 102:18; 102:28 **22:31:** Onger Akaba 71:18; 78:6 **23:1:** Onger Akaba 34:9-10; Aisaia 40:11; Jon 10:11; 1 Pita 2:25 **23:2:** Onger Akaba 36:8; Esekial 34:14; Akar Mogomem 7:17 **23:3:** Onger Akaba 5:8; 19:7; 85:13 **23:4:** Onger Akaba 16:8; 27:1; Aisaia 43:2; Maika 7:14 **23:5:** Onger Akaba 78:19; 92:10; Luk 7:46 **23:6:** Onger Akaba 25:7; 25:10; 27:4-6; 2 Korin 5:1

Ezi nan itarim bar izivagha
fasfagha iri.

- ⁶ Bar guizbangira, nin arazir aghuim
ko apangkuvir arazim,
dughiabar zurara na ko ikiam.
Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin
iki
mamaghira ikiam.

24

God a bar atrivir ekiam

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ Nguazir kam ko an itir biziba bar,
da bar Ikiavira Itir Godin biz-
ibara.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar
uaghan an bizibara.
- ² An ongarir konibar aven mati akinir
guariba asegha,
nguazimin ingarigha a isava
dipar kabagh isin anefazi
a bar gavgafi.
- ³ Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin
ghuavanangam?
Tinara an Dipenimin aven
mangam?
- ⁴ Gumazamizir kamagh amiba,
merara an aven mangam.
Men navir averiaba ko, me amir
araziba ko, nighniziba zue,
egha asebar ziaba fer puvatigha,
igharaz darazi ko akam
akirigha egha gin me
gifarir puvati.
- ⁵ Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir
God deragh me damu,
ua me inigh men akuragh me
dipon suam,
me nan damazimin dera,
egha osimtiziba puvati.
- ⁶ Gumazamizir kamagh amiba, kar
me God buri.
Me Jekopin Godin boroghira
ghua
a baghavira iti.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- ⁷ Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!
Ia tiar akar fomira itiba, ia bar
arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar
Ekiam Itim aven izam.
- ⁸ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir
kam, a tinara?
A Ikiavira Itir God uabi.
A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abiri.
- ⁹ Ia tiar akar ekiaba, ia uari
kuighiregh!
Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar
arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar
Ekiam Itim aven izam.
- ¹⁰ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir
kam, a tinara?
Ikiavira Itir Godin Gavgavira
Bar Itim,
a guizbangira Atrivir Gav-
gavir Bar Ekiam!
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

25

*Gumazim, God an daroriba deragh
dar ganiva a ko ikiasa, a God ko migei*
Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God,
ki datirighin uan navir ave-
riamin aven nin ziam fava nin
azai.
- ² Ni nan God, ezi ki nighnizir gav-
gavim nirara iti.
O God, nan nighnizir gav-
gavir kam pura mangighti ki
aghumsighan aghua.
Ni nan akuraghti,
nan apaniba na abiragh na
dipovan kogham.
- ³ Gumazamizir nighnizir gavgavim
nin itiba,

24:1: Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12; 1 Korin 10:26   **24:2:** Onger Akaba 104:5; 136:6; 2 Pita 3:5   **24:3:** Onger Akaba 15:1   **24:4:** Onger Akaba 15:4; Aisaia 33:15-16; Matyu 5:8; 1 Timoti 2:8   **24:6:** Onger Akaba 27:8; 105:4   **24:7:** Aisaia 26:2; Hagai 2:7; Malakai 3:1   **25:1:** Onger Akaba 86:4; 143:8   **25:2:** Onger Akaba 31:1; 41:11   **25:3:** Aisaia 49:23

- apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham.
Gumazamizir pura nin akaba batoziba,
merara aghumsizim iniam.
- 4 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh.
Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu.
- 5 Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure damuti,
ki dughiabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam.
- 6 O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazir ni e gamiba,
da fomira ikia iza datirighin iti.
Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangivira iki.
- 7 Ki uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba,
ni dagh nighnighan marki.
- O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangkufi,
kamaghin amizi ni na ginighnigh.
- 8 Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira.
Kamaghin amizi, a gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a uan arazibar gin mangasa men sure gami.
- 9 Gumazamizir uari abira an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami.
Egha arazir a ifongezibar men sure gami.
- 10 Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gin zuima,
an an apangkuvighavira iti.
Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir pu-
vati.
- 11 O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar aviraseme.
Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi,
nan arazir kuraba gin amadagh.
- 12 Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti,
an an mangam.
- 13 Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivira ikiam.
Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti,
a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam.
- 14 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba,
a men namakam gami.
Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anakazi me a gifo.
- 15 Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin gara a mizuai,
ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi.
- 16 O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi.
- 17 Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva ghuavira iti.
Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki.

25:4: Onger Akaba 27:11; 86:11   25:5: Onger Akaba 40:1; 43:3; 79:9   25:6: Onger Akaba 98:3; 103:17   25:7: Jop 13:26; Onger Akaba 31:19; 51:1   25:8: Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15   25:9: Onger Akaba 23:3; 27:11   25:10: Onger Akaba 40:11; 103:18   25:11: Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9   25:13: Onger Akaba 69:36; Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6   25:14: Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32   25:15: Onger Akaba 123:2; 124:7   25:16: Onger Akaba 69:16; 143:4   25:17: Onger Akaba 40:12; 107:6   25:18: Onger Akaba 31:7; 103:3

- 18 Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan,
egh nan arazir kuraba gin amadagh.
- 19 Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha,
bar nan aghuagha guizbangira nan apanim gami.
- 20 Ni nan akuragh deragh nan ganti,
me na abinti ki aghumsighan kogham.
Nirara nan akurvasi,
ezi ki ni bagha iza nin aven modi.
- 21 Nin araziba dera, egha bar guizbangira.
Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizua ghaze,
ni zurara na geghuv deragh nan gan.
- 22 O God, ni uan gumazamiziba Is-
raelia ua me inighti,
osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26

Arazir kuratam itir puvatizir gumazim God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gav-
gavim pamtem nin iti,
egha nin damazimin arazir ku-
ratam gamizir puvati.
Kamaghin, ni nan gun mikim
suam, ki gumazir aghuim.
- 2 O Ikiavira Itir God, ni bar nan araz-
iba ko, nan nighniziba ko, nan
navim tuisigh ingangarim na
danigh,
deragh na gifogh.
- 3 Guizbangira, nin apangkuvim nan
faragha ghua tuavim nan
akakasi.
Ni na mikemezi moghira der-
agha bizibagh amua zurara
nan faragha zui,
ezi ki zurara nin guizin
arazimin gin zui.
- 4 Ki ifavaribagh amir gumazamiziba
ko arua
me ko apiav itir puvati.
- 5 Ki gumazamizir arazir kurabagh
amibar gin daruan bar
aghuagha
me gitavirasi.
- 6 O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba
ruegha kamagh uabi akagha
ghaze,
ki osimtiziba puvati.
Egha ki iza nin ofa gamir dakozir
miriamin arua
nin ziam fe.
- 7 Ki ni minabava ni bagha onger akar
mam banga
nin ingangarir bar aghuir ni
amizibar gun migei.
- 8 O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki
bar a gifonge.
Danganir kam, nin angazan-
garim ko gavgavir ekiam bar
a gizivagha iti.
- 9 Ki fo, mati amizim uan dipenim bar
anevia ghuzi moghin,
ni gin gumazamizir arazir
kurabagh amiba avigh mangi
na sara inigh mangan marki.
Egh uaghan gumazir gumazibav
sozi me ariaghiriba,
ni me sara na gasighasighan
ki aghua.
- 10 Gumazamizir kaba,
me zurara arazir kurabar
amuasavira ikia,
egha dagiaba isa arazir
kurabar amuasa gumazir
igharazibagh ivesi.
- 11 Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir
kuratam gamizir puvati.
Eghti ni nan kuarkuvigh ua na
inigh.
- 12 Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi.

25:19: Onger Akaba 3:1-2; 9:13   25:21: Onger Akaba 41:12   25:22: Onger Akaba 130:8   26:1:
2 Atriviba 20:3; Onger Akaba 28:7; Aghuzir Akaba 20:7   26:2: Onger Akaba 17:3; 139:23; Sekaraia
13:9   26:3: 2 Atriviba 20:3   26:4: Onger Akaba 1:1   26:5: Onger Akaba 1:1; 31:6; 139:21-22
26:6: Onger Akaba 73:13   26:9: 1 Samuel 25:29; Onger Akaba 28:3   26:10: Godin Araziba
16:19; 1 Samuel 8:3; Aisaia 33:15   26:12: Onger Akaba 22:22; 40:2; 107:32

Bizitam na gasighasighsi
damuva avegham.
Ki gumazamizir aviribar tongin iki,
egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27

*Godin ziam fava a ko migeir
migiirigiaba*

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ikiavira Itir God, a nan angazan-
garim ko nan Akurvazir Gu-
mazim.

Ezi ki gumazitamın atiatingan
kogham.

Ikiavira Itir God, a dipenir gav-
gavimın min na modogha na
geghuva nan garima,
ki atiatir puvati.

² Mati afiam asizimın tuzibar
amasava ami moghin,
nan apaniba na gasighasighsi
iziva,
bizibagh asaghpor iregham.

³ Midorozir gumazir aviriba bar na
ekiarughamin dughiamın, ki
atiatingan kogham.

Nan apaniba na ko misoghsı iza-
min dughiamın,
ki nighnizir gavgavim Godin
iki egh tugh gavgavigham.

⁴ Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir
Godin azaragha gifa.

Bizir ki bar ifongezimra kara:
ki angamira itir dughiamın,
ki an Dipenimrama aven
ikiam.

Ki an ganganir aghuimın gan an
boroghın iki bar akueghasa.

Ki an Dipenimın iki a baghvira
ikiva an nighnizim gifofoghsı
an azangam.

⁵ Eghti osimtiziba otivamin dughiamın
a uan Dipenimın bar deravira na
modogham.

A na isi uan Purirpenimın aven na
modogham.

A na isi dagiar gavgavimın pin
mar na afagham.

⁶ Nan apanir na okarigha itiba, ki bar
me abiragham.

Egh bar akongegh dimiva arang
an Purirpenimın a bagh ofa
damuam.

Egh onger akabar amu
Ikiavira Itir Godin ziam
fam.

⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin deir
dughiamın,
ni nan kuarkuvigh nan migiirigiaba
baragh na ikarvagh.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni kamagh na
migia ghaze,

“Ni bar na nan boroghira izi na
baghavira iki
na gifofoghsı nan azangsigh.”

Eghti ki ni ko ikisi bar nin
boroghira mangam.

⁹ Ni uabi nan mongan marki.

Ki nin ingangarir gumazim, ni
nan God, nan Akurvazir Gu-
mazim.

Ni dughiar aviribar nan akurvasi.

Ni nan atar nan aghuagh, egh na
ataghiraghan marki.

¹⁰ Dughiar mabar nan amebam ko
afeziam akirim na gasaragha
nan aghuaghuasi,
ezi ni Ikiavira Itir God, ni na
geghuva deragha nan gari.

¹¹ O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni
ifongezir araziba, ni dar nan
sure damu.

Ki apanir aviriba iti,
kamaghın ni tuavir aghuimra
nan akaghti ki an
mangam.

¹² Ni na ateghti nan apaniba na
inigh me ifongezı moghin na
damuan marki.

Me akar ifavaribagh amua egha
atiatim na ganidi.

27:1: Onger Akaba 118:14; Aisaia 33:2; 60:20; Maika 7:8 **27:2:** Onger Akaba 9:3; 14:4 **27:3:**
Jop 4:6; Onger Akaba 3:6 **27:4:** Onger Akaba 18:6; 23:6 **27:5:** Onger Akaba 17:8; 31:20; 40:2;
50:15 **27:6:** Onger Akaba 3:3; 107:22 **27:7:** Onger Akaba 4:3; 13:3; 61:1 **27:8:** Onger Akaba
34:4; 105:4; Amos 5:6 **27:9:** Onger Akaba 6:1; 40:17; 69:17; 94:14 **27:10:** Aisaia 40:11; 49:15; Jon
16:32; 2 Timoti 4:16-18 **27:11:** Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 **27:12:** Godin Araziba 19:18; Matyu
26:60; Aposel 9:1

- 13 Nighnizir gavgavir kam nan
ikiavira itima, ki kamaghin fo,
ki nguazir kamın angamira iki
ganti,
God deraghvira uan gu-
mazamizibar amuam.
- 14 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki a bagh mizuam.
Nin navim osiman marki.
Ni tugh gavgavigh mamaghira iki
mangiti
a izi nin akuragham.

28

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, nirara dagiar
gavgavimın min na modozi,
ki nin apazangin itima ni na
geghufi.
Ki uabin akurvaghsi nin dimamin
dughiamin,
ni gumazir kuarir onganımın
min na baraghan koghan
marki.
Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da
baraghan koghti,
ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar
Nguibamin mangigham.
- 2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghsi uan
dafarimning fegh
nin Dipenimin akagh nin dimiva
arangti,
ni nan kuarkuvigh nan
akuragh.

- 3 Gumamazir arazir kurabagh
amiba,
me akar isingtiziba uan namak-
aba ko dav gia, egha men navir
averiaba bar ikufi,
ni gumazir kamaghin amiba
sara na abiraghan marki.
- 4 Gumamazir kamagh amiba, ni
me amir arazir kaba ikarvagh
ivezir kuram me daning.
Bizir kurar manam me a gami,

- ni anarira ikaragh uam a isi
ivezimın min me daning.
- 5 Ikiavira Itir God me bagha amizir
ingangarir ekiaba me dagh
nighnizir puvatigha ghaze,
a uan dafarimningin bizir eki-
atam gamizir puvati.
Kamaghin, a me gasighasigh
bar me kuavaremegham.

- 6 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe.
Guizbangira, ki uabin akur-
vaghasa a ko mikemezi a na
baraki.
- 7 Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa
na ganiga,
nan oramin min ikia na modi.
Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.
A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a
bagha bar akuegha
onger akabagh amua a
minabi.

- 8 Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, a
uabi men gavgavim.
Egha atrivir a ua bagha in-
abazim,
a uabi a geghuva deragha an
akurvasi.
- 9 O Ikiavira Itir God, ni uan gumaza-
mizibar akuragh.
Kar gumamazizir ni ua baghavira
inabaziba,
ni deraghvira me damu.
Ni sipsipbar garir gumazimın min,
me inigh me ater mangi,
deragh men gan kamaghira
iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi

Devit onger akar kam osiri.

- 1 Ia Godin Nguibamin itir enselin gav-
gaviba,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia an gavgavim ko an ziar ekiam
bagh bar akongegh.

27:13: Jeremaia 11:19 27:14: Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 28:1: Onger
Akaba 83:1; 88:4; 143:7 28:2: Onger Akaba 5:7; 138:2 28:3: Onger Akaba 26:9; 55:21; Jeremaia
9:8 28:4: 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 18:6; 22:12 28:5: Jop 34:27; Aisaia 5:12 28:7:
Onger Akaba 13:5; 18:2; 22:4 28:9: 1 Atriviba 8:51-53 29:1: Onger Akaba 96:7-9 29:2: 2
Eghaghaniba 20:21

- 2 Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.
Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi.
- 3 Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi. Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi.
An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagh da avara.
- 4 Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti.
A dagarvazima, gumazamiziba a baragha an atiatia an ziam fe.
- 5 Ikiavira Itir Godin dagarvazima, an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi.
- 6 A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi,
da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri.
A Hermonin Mighsiam gamizi,
a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri.
- 7 Ikiavira Itir Godin tiarim otiva onimarim gamima a taghtasi.
- 8 Ikiavira Itir Godin tiarim,
a gumazamiziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi.
Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganim gamizi,
a puvira nighava agoi.
- 9 Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima,
da agoa otamin dughiaba ataghiragha puram oti.
Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba purama asiaghira iri.
Ezi Godin Dipenimin aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze,
“God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!”

- 10 Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari.
A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam.
- 11 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga,
deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba.

- 1 O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi,
ni ua na fegha anabogha nan akura.
Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati.
Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe.
- 2 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera.
- 3 O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa.
Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi.

- 4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu
an ziar bar zuezim fi.
Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi.
- 5 Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti.
Ezi dughiar e nguazir kamin itimin,
a uan navim sara e gifongegha deragha e gami.

Dimangan en temeriba iregham,
egh amimzaraghan e deragh iki
bar akuegham.

⁶ Ki deragha ikia ghaze,
“Bizitam na munamadaghan
kogham.”

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan navim
sara na gifongegha deragha na
gamizi,
ki mati mighsiar mam tugha gav-
gafi.

Ni nan modozir dughiamin,
ki bar puvirama atiati.

⁸ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia
pamten nin dia nin azai.
Ekiam, ni nan akuragh.

⁹ Ki oveghti bizir aghuir tizitam
otogham?
Ki ti dagiar torimin magirighti,
bizir kam tinan akuragh?

Gumazamizir oveaghueziba me ti ua
nin ziam fam?
Me ti ua dikavigh mikim suam, ni
me mikemezi moghira zurara
ni me bagha deragha bizibagh
ami?
Bar puvatigham.

¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni na baregh
nan apangkufigh.
O Ikiavira Itir God, ni nan Akur-
vazir Gumazimin iki!

¹¹ Ni nan navir osimtizim batoghezi
ki bar akuegha ighiabagh ami.
Ki faragha azirakar korotiaba aghui,
ezi datirighin ni nan azirakar ko-
rotiaba suegha,
nan azirakam oteghavkinizi
nan navim derazi ki bar
akonge.

¹² Ikiavira Itir God, ki uan akam
dukuaghan kogham.
Ki uan navir averiamin onger ak-
abar amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira
ikiam.

31

*Gumazamizir Ikiavira Itir Godin
apengan itiba a deragha men gari*

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki nin aven
modoghti

ni na geghuv deragh nan ganasa,
kamaghin ki ni bagha ize.

Ni na ateghti nan apaniba na abinti,
ki aghumsighan kogham.

Ni zurara arazir aghuim gami.

Egh ni uan arazir aghuir kam
gin mangi nan akuragh!

² Ni nan dimdiam baregh zuamira
nan akuragh!

Ni dagiar ekiamin min na
modogh.

Ni divazir gavgavimin min iki na
ekiarughti,

nan apaniba na abinan kogham.

³ Guizbangira, ni uabi nan dagiar
ekiamin min iti.

Ni nan divazir bar gavgavimin
min ikia deragha na geghufi.

Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira
mikemezi moghin,

ki zui naghin, ni nan faragh
mangi nan akua na geghuv.

⁴ Ni nan danganir mogomemin min
iti.

Nan apaniba modogha na bagha
gurazir azuazir kam,

ni nan akuraghti a nan
suighan kogham.

⁵ O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin
dafarim garisi.

Ni guizin arazibagh amir God,
ni nan akuragha ua na
inigha gifa.

⁶ Marvir guar gavgaviba puvatizibar
ziaba fer gumazamiziba,
ni bar men aghua.

Ezi ko,

ki nighnizir gavgavim nin iti.

⁷ Ni zurara nan apangkufi,

- kamaghin ki ni bagha bar akonge.
 Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar dar gari.
 Egha nan navir averiamin aven itir osimtiziba, ni bar dagh fo.
- ⁸ Ni nan akurazi ki apanibar dafaribar itir puvati. Ni nan akurazi ki deragha iti.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia, egha azia ghua nan damazimning bezi, nan gavgaviba bar gifa. Kamaghin, ni nan apangkufigh.
- ¹⁰ Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim otefe. Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati. Nan agharapaniba nan amiraghamirasi.
- ¹¹ Nan apaniba na dipova na migei. Ezi nan namakaba nan aghuagha akar kurabar na migei. Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze, God ivezir kuram a ganidi. Ki tuavimin zuir dughiabar, gumaziba nan gara nan ari.
- ¹² Gumazim aremezi gumazamiziba bar a gin amadazi moghin, me na gin amada. Ki mati, nguazir minem bighizi, me na makuni.
- ¹³ Ki orazi, apanir aviriba uari akuva girakirangin moghin aghumra uariv gei. Me atiatim na daningasa uari akuva na gasighasighasa akam misosi. Egh na misueghti ki aremeghasa uariv gei.
- ¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki nighnizir gavgavim nin iti.
- ¹⁵ Ki datirighin itir ikirimirir kam, ki a isa nin dafarim gati. Ni nan akuragh nan apanir nan agintizibar dafaribar ua na inigh.
- ¹⁶ Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam na mituazi an angazangarim na gisirazi moghin, kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira iki. Ni zurara nan apangkuvighavira iti. Kamaghin, ni nan akurvagh!
- ¹⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin azangsisi, ni nan akuragham. Ni apanibar amamangatighti me na abiraghti ki aghumsizim inian marki. Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh. Me mar oveng mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri, egh akabar kumigh iki.
- ¹⁸ Gumazir kaba uari fa akaba batogha, gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei. Egha ifavarir akabav gei. Ni me gasighasighti, me uam akaba akaran kogham.
- ¹⁹ Gumazir nin atiatia nin apengan itiba, ni men akurvaghasa bizir aghuir aviriba me bagha dagh ami. Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin aven modiba, ni deravira me gami. Egha gumazamizibar damazibar ni zurara men akurvasi.
- ²⁰ Men apaniba me gasighasighasa akabar kiri, eghti dughiar kamin, ni me avaragh deraghvira me geghuvti

31:8: Onger Akaba 18:19 **31:10:** Onger Akaba 32:3; 102:3 **31:12:** Onger Akaba 88:4-5 **31:13:** Jeremaia 6:25; 20:3; 20:10; Matyu 27:1 **31:16:** Diboboniba 6:25-26; Onger Akaba 4:6; 67:1 **31:17:** 1 Samuel 2:9; Onger Akaba 25:2; 115:17 **31:18:** 1 Samuel 2:3; Onger Akaba 12:3; Jut 1:15 **31:19:** Aisaia 64:4; 1 Korin 2:9 **31:20:** Jop 5:21; Onger Akaba 27:5; 32:7

me me gasighasighan
kogham.
Me nin dafarimin apengan ikiti,
apanibar akar kuraba me
gasighasighan kogham.

21 Ikiavira Itir God bar nan
apangkufi,
ezi ki ghaze, ki an ziam fam!
Nan apaniba na ekiarugha na
gasighasighasava amima,
God uan gavgavimin nan akurazi
ki deravira iti.

22 Ki faragha bar atiatigha kamagh
nighnisi,
Ikiavira Itir God, ni na batoghezi
ki ua nin boroghin itir pu
Puvati, ni nan ararem
baregha nan akura.

23 Ia gumazamizir God baghavira
itiba,
ia bar moghira a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gin zuiba,
a bar deraghavira me geghuva
men gari.

Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganidi.

24 Ia gumazamizir nighnizir gav-
gavim Ikiavira Itir Godin itiba,
ia uan navibar aven atiatingan
kogh,
egh tugh gavgavigh mam-
aghira iki.

32

*Gumazim uan arazir kurabar gun
God migeima, an an arazir kuraba gin
amada*

Devit onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamaghin a
dibori, Maskil.

1 Gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
God men arazir kuraba gin
amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar
akuegham.

2 Gumazamizir arazir kurabagh
amiba, God men arazir kuram
mengvira ikian koghti,
arazir ifavaritam an ikian
kogham,
eghti gumazamizir kaba bar
akuegham.

3 O God, ki uan arazir kurabar gun ni
mikemezir puvatigha,
dimagariba ko aruebar ara kam-
aghira ikia
ghua nan aghariba bar nan
amira.

4 Dimagariba ko arueba, ni ivezir ku-
ram na ganingizi
nan gavgaviba bar gifa.
Mati aruer ekiam nguazim
gaboima a bar masingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 Datirighin ki uan arazir kuraba
bar dar gun Ikiavira Itir God
mikemezi,
an ada gin amadagha gifa.

Egha ki uan arazir kuratam modozir
puvati,
ki bar da aghurigha ni mikeme.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

6 Kamaghin dera, nin gumazamiziba
osimtiziba bativ,
egh zurara ni ko mikimti,
osimtizim aperiar ekiamin min me
avigh mangisi izi,
me avigh mangighan kogham.

7 Nirara nan mogomer danganim,
ki nin aven modima osimtiziba
na abirir puvati.

Ki osimtizibar aven itima,
ni na ekiarugha nan akurvasi.
Kamaghin ki pamten dia
ighiabagh amua nin ziam
fe.

31:21: 1 Samuel 23:7; Onger Akaba 17:7

27:14 32:1: Onger Akaba 85:2; 103:3

Onger Akaba 31:10; 38:8; 39:2-3

103:12; 1 Jon 1:9

Akaba 31:20; 91:1; 121:7

31:22: Aisaia 38:11-12; Jona 2:4

32:1: Rom 4:7-8

32:2: Jon 1:47; 2 Korin 5:19

32:3: Ofa Gami 26:40; 2 Samuel 12:13; Jop 31:33; Onger Akaba

32:6: Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13

32:7: Gumazir Dapaniba 5:1-31; Onger

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- ⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
Tuavir ni mangamim,
ki nin sure damu deragh ni
gegharaghti, ni an mangam.
Ki deravira nin sure damu
egh nin gan ni geghuvam.
- ⁹ Ni hoziaba ko donkibar min on-
ganan marki,
mati me ain ko benir ruaribar
men akabagh aghuigha me ge-
tuima me izi.
Puvatighti me izeghan
kogham.
- ¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba
osimtizer aviriba bativam.
Ezi gumazir nighnizer gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me zurara an apangkuvir
ekiamin aven deragh
ikiam.
- ¹¹ Ia gumazamizir arazir aghuibagh
amiba,
Ikiavira Itir God ia bagh amizir
biziba, ia da bagh naviba der-
agh bar akongegh.
- Ia Godin damazimin zuezir gumaza-
miziba,
ia bar pamten dim mikim bar
akongegh.

33

Godin ziam fer onger akam

- ¹ Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira
Itir God ia bagha amizir bizir
aghuim bagh bar akongegh.
Arazir kam bar dera:
ia an akam baragha an gin
zui darasi, ia an ziam fi.
- ² Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim
misogh,
Ikiavira Itir God bagh ighiam
damu an ziam fi.

- ³ Ia onger akar igiaba osirigh da
bangi,
egh deragh gita misoghti an
ararem deraghti,
ia bar akongegh pamten dim
mikim.
- ⁴ E fo, Ikiavira Itir Godin akam a
guizbangira iti.
Ezi an akam mikemezi moghira,
a zurara guizin arazibar gin
ghua ingangariba bar dagh
ami.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba
ko guizin araziba bar dagh
ifonge.
An apangkuvir arazim, nguazimin
itir gumazamiziba bar me ave.
- ⁶ Ikiavira Itir God fomira mikemezi,
aruem ko iakinim ko mikoveziba,
ko overiamin pin itir biziba bar
otivigha iti.
- ⁷ Gumazim dipam isa itam guruizi
moghin,
an ongarim isa danganir
vamiran anakufa.
Egha ongarim gamizi a bar konegha
nguazimin apengan itir dan-
ganimin vin mar iraghu.
- ⁸ Ia nguazimin itir gumazamiziba,
ia Ikiavira Itir Godram atiating
an apengan iki.
- ⁹ A mikemezi nguazir kam puram oto.
An Akar Gavgavim mikemezi,
biziba bar nguazir kam in otifi.
- ¹⁰ Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba damuasava nighnizer biz-
iba,
Ikiavira Itir God dagh amima da
ghua puvarisi.
Ikizir igharaziba damuasa akabav
sozir migirigiaba,
an adar tuaviba apiri.
- ¹¹ Ikiavira Itir God damuasava amir
biziba,
da gavgavigh mangivira ikiam.

32:8: Onger Akaba 25:8; 33:18   **32:10:** Onger Akaba 16:4; Aghuzir Akaba 13:21; Rom 2:9   **32:11:**
Onger Akaba 7:10; 64:10; 97:12   **33:5:** Onger Akaba 11:7; 37:28; 119:64   **33:6:** Jenesis 1:14-19;
2:1; Onger Akaba 104:30; Hiebru 11:3   **33:7:** Ua Me Ini 15:8; Josua 3:16; Onger Akaba 78:13   **33:9:**
Onger Akaba 148:5   **33:10:** Onger Akaba 2:1-3; Aisaia 8:10; 19:3   **33:11:** Jop 23:13; Onger Akaba
40:5; Aghuzir Akaba 19:21; Aisaia 55:8

A uan navir averiamin aven itir
nighnizim giraghan kogham.

An nighnizim zurara ikiavira
ikiam.

¹² Kantrin tam God baghavira ikiti,
Ikiavira Itir God deravira a
damuti a bar akongegham.

Kantrin kamın gumazamiziba
God ua baghavira me ginaba.

¹³ Ikiavira Itir God uan Nguibamin
ikia,
nguazimin itir gumazamiziba
bar men gari.

¹⁴ A uan Nguibamin ikia,
egha nguazimin bar deragha en
gari.

¹⁵ A uabi nighniziba ko navir averi-
abar ingarigha da isa gumaza-
mizibagh ariki,
egha bizir me amiba a bar dagh
fo.

¹⁶ Atrivim midorozir gumazir aviriba
ikiti,
me an akuragh midorozim
damu an apaniba abiraghan
kogham.
Ezi kamaghira midorozir
gumazim uan gavgavimin
apaniba abiraghan kogham.

¹⁷ Midorozir hoziam midorozir gu-
mazimin akuraghti, a uan
apaniba abiraghan kogham.
Apaniba midorozir gumaziba
abiraghti, men hoziaba men
akuraghan kogham.

¹⁸ Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira
Itir Godin atiatia an apengan
itiba, an damazim men iti.
Gumazamizir kaba, me nighnizir
gavgavim an apangkuvir
arazimin iti.

¹⁹ A deragh gumazamizir kabar ganti
me angamira ikiam.
Mitiriam aghamin dughiam
otoghti,

a men akuraghti me daghem
bagh ovengan kogham.

²⁰ E Ikiavira Itir God baghvira
mizuamiva,
nighnizir gavgavim an ikiti an e
geghuvam.

A en oramin min iti,
ezi e an aven modima a en akur-
vasi.

²¹ E nighnizir gavgavim an ziar bar
zuezinin iti.
Kamaghin, e uan navir ave-
riabar aven a bagh bar
akongegham.

²² O Ikiavira Itir God, e nighnizir
gavgavim nin ikiavira ikia nin
akurvazim bagha mizuai.
Kamaghin amizi ni en apangku-
vigh mamaghira iki.

34

*God bar deragha Devit gamizi, an
an ziam fe*

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onga-
nizi moghin amima, Abimelek a ba-
toke. Devit uamategha ghugha onger
akar kam osiri.

¹ Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir
God daningam.

Ki an ziam fi mamaghira ikiam.

² Ikiavira Itir God nan akurazir bizir
kam bangin,
ki a minabava a bagha bar
akonge.

Gumazamizir osimtiziba ateriba me
bizir kam uaghan a baragh,
men naviba bar moghira der-
agham.

³ E bar moghira an ziar ekiamin gun
mikimiva,
egh an ziam fam!

⁴ Ki uabin akurvaghassa Ikiavira Itir
Godin azangsizima, a nan
azangsizim baraki.

33:12: Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 28:9; 144:15

33:13: Jop 28:24; Onger Akaba 11:4; 14:2

33:14: 1 Atriviba 8:39; 8:43; Onger Akaba 102:19

33:15: 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger

Akaba 119:73

33:16: Onger Akaba 44:6; 60:11

33:17: Onger Akaba 20:7; 147:10; Aghuzir Akaba

21:31

33:18: Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12

33:19: Jop 5:20; Onger Akaba 37:19;

Aposel 12:11

33:20: Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17

34:1: 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20;

1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13

34:3: Onger Akaba 69:30; Luk 1:46

34:4: Onger Akaba

18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9

- A nan atiatiba bar da batoghezi,
ki datirighin navir amirizimin
iti.
- 5 Gumamazizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me bar akongegh.
- Men nighnizir gavgavir kam, a iki
gavgavighi
me aghumsighan kogham.
- 6 Gumamazizir onganarazibagh
amiba
Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha men osimtizibar
aven deragha men akur-
vasi.
- 7 Ikiavira Itir Godin ensel, gumaza-
mizir an atiatia an apengan
itiba, a me apaza men akur-
vasi.
Eghti osimtiziba me gasighasighan
kogham.
- 8 Ia kamaghin ganigh fogh suam,
Ikiavira Itir Godin araziba da bar
moghira dera.
Gumazim God bagh mangi an aven
modogh nighnizir gavgavim
an iki,
egh a deragh iki bar akuegham.
- 9 Ia Ikiavira Itir Godin gumamaziz-
iba, ia an atiating an apengan
iki.
Gumamazizir an atiatia an
apengan itiba me bizitam
otevezir puvati.
- 10 Dughiar mabar laionin nguziba
dagheba puvatizi,
mitiriaba men azi.
Ezi gumamazizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir God ikia an apen-
gan itiba,
me bizir aghuiba bagha
asaghasazir puvati.
- 11 Nan boriba, ia izi na baraghti
ki ian sure damuti,
ia zurara Ikiavira Itir Godin
atiating an apengan iki.
- 12 Nin dabirabim deraghasa ni
ifongez, o?
Ni dughiar ruarimin iki bar
akongeghasa ifongez?
Are!
- 13 Ni kamaghin ikisi, akar kurabav
kiman koghiva
ifavarir akaba atakigh.
- 14 Ni akirim ragh arazir kurabagh
asaragh, egh arazir aghuibara
damu.
Egh navir amirizimin gumaza-
mizir igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.
- 15 Ikiavira Itir Godin damazimin der-
azir gumamaziziba,
a deragha men gara, men
arareba barasi.
- 16 Ikiavira Itir God gumamazizir
arazir kurabagh amiba,
a me batogha men aghua.
Kamaghin, me oveghti
gumamaziziba ua me
ginighnighan kogham.
- 17 Ikiavira Itir Godin damazimin der-
azir gumamaziziba,
me Godin deima a me barasi.
A men akurvazima osimtiziba
me abirir puvati.
- 18 Gumamazizir naviba osia itiba,
Ikiavira Itir God bar men
boroghira iti.
Egha gumamazizir osimtizir ekir
me abinasava amiba,
a men akurvasi.
- 19 Osimtizir bar aviriba gumazir
aghuiba batifi.
Ezi Ikiavira Itir God men akur-
vazima
osimtizir kaba me abirir pu-
vati.
- 20 Ikiavira Itir God guizbangira men
akurazima,
men agharitam dipiriaghizir
puvati.

34:6: Onger Akaba 3:4; 34:17-19 34:7: 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14

34:8: Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3 34:9: Onger Akaba 31:23 34:10: Jop 4:10-11; Onger Akaba
84:11 34:12: 1 Pita 3:10-12 34:13: 1 Pita 2:22 34:14: Aisaia 1:16-17; Rom 12:18; Hibru 12:14

34:15: Jop 36:7; Onger Akaba 34:6; 34:17 34:16: Aghuzir Akaba 10:7; Jeremaia 44:11; Amos 9:4

34:17: Onger Akaba 34:6; 34:15; 34:19; 145:19-20 34:18: Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 66:2

34:19: Aghuzir Akaba 24:16; 2 Timoti 3:11-12 34:20: Jon 19:36

- 21 Gumamazir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram.
 Godin damazimin derazir gumamaziziba,
 God men apanibagh asighasigham.
- 22 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumamaziziba,
 a ua me iniam.
 Egh gumamazir a bagha ghua an aven modiba,
 a deragh men ganti,
 me ovengan kogham.

35

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba,
 ni men atar me ko misogh.
- 2 Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh,
 uan oramin suiragh izi nan akuragh.
- 3 Ni uan afuzim ko ghuram inigh izi gumazir nan agintiziba ko misogh.
 Ni na mikim suam,
 ki nin Akurvazir Gumazim!
- 4 Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami.
 Ni me abiraghti me aghumsikigh.
 Me na gasighasighasa akabav sosi.
 Ni men agintigh me damighti me okam nighnigh.
- 5 O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin,
 nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh.
- 6 Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi.
 Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighti a bar apighsigham.
- 7 Ki arazir kuratamin me gamizir puvati,

ezi me nan suighasa modogha azuazim ati.

Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa.

- 8 Me foghan koghti,
 ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham.
 Me na gasighasighasava atizir azuazir kam,
 a meraram asighasigham.
- 9 Ki kamagh fogh suam,
 Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini.
 Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham.
- 10 Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam,
 "O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati.
 Gumamazir gavgaviba puvatiziba,
 ni deravira men akurvasi.
 Gumamazir onganarazibagh amiba, ni deravira me geghufi.
 Ezi gumamazir gavgavir bar ekiaba itiba
 me gasighasighasa amuava avenge."
- 11 Gumamazir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei.
- 12 Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.
 Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar oseme.
- 13 Me arer dughiar, ki men apankuva azirakar korotiaba aghua uabi abiragha,
 me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei.
- 14 Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha a bagha God ko migei.
 Nan amebam aremezi ki an apangkuvigha a bagha azi-
 agha rui moghin,
 ki me bagh azi.
- 15 Ki osimtizimin irizir dughiamin,

- me uari akuva na dipova na migia bar akonge.
- Gumazamizir ki fozir puvatiziba, me puram akaba na gasa na migia ghuavira iti.
- 16 Me arazir bar kurabar gin ghua, osimtizim na garigha dibovir akabar na migiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi.
- 17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me mizua itima me kamaghiram ami.
Ni manadzoghin bizitam damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham.
Me laionbar min amua na misosi, ni men dafaribar ua na inigh.
- 18 Ni kamaghin damighti, nin gumazamizir aviriba uari akuvamin dughiamin, ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumazamizir aviribar tongin nin ziam fam.
- 19 Gumazamizir maba pura nan apanim gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki.
Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghin, ni me ateghti me osimtizir na gariziba bagh, damaziba ighighiri na dipov bar akueghan marki.
- 20 Me tong igharaz darazi ko dabirabir aghuimin ikiasa migeir puvati.
Me gumazamizir nimira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua me gasighasighasavira uariv gei.
- 21 Me pamten migia akaba na gasa ghaze,
“Bar guizbangira, e nin gari ni arazir kurabagh ami!”
- 22 O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin amiba ni uabi men ganigha gifa.
Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki.
Ni nan saghon ikian marki.
- 23 O Ekiam, ni nan God, ni osegh dikavigh izi, gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikim.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araziba da bar dera.
Ni uan arazir aghuibar gin mangi nan akuraghti
nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimin gan bar akongeghan marki.
- 25 Ni men amamangatighti me kamagh mikiman marki,
“Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim, an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa.”
- 26 Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba, ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim me daning.
- 27 Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge, ni na dipon suam ki nin damazimin dera.
Gumazamizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam,
“Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam.
Bizir kam bagh a bar akongegh.”
- 28 Eghti ki nin arazir aghuibar gun mikim,
egh dughiabar zurara nin ziam fi

mamaghira ikiam.

36

Gumazir kurabar arazir kuraba

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri.

An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi.

Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati.

Bar puvati.

Me bar akirim ragha God gasara.

² Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha uari uan ziaba fe.

Me kamaghin fozir puvati,

God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham.

³ Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari.

Egha arazir aghuibara amuamin fofozir aghuitam itir puvati.

⁴ Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi.

Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi.

Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

⁵ O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekevegha uanaga overiamin suira.

Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim gighavkirir puvati,

ezi nin arazir kam uaghan bar ekevegha uanaga, overiamin itir ghuariabar suira.

⁶ Nin arazir aghuim bar ekevegha nighsiar ekiabar min tughav iti.

Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati.

An ongarimin min bar konegha vin mar iraghu.

O Ikiavira Itir God, ni gumamaziziba ko asiziba virara deravira me geghuva

men gari.

⁷ O God, nin apangkuvir arazim bar derazi e bar a gifonge.

Gumamaziziba bar ghua nin aven modi.

Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimningin apengan ghua modi.

⁸ Nin Dipenimin dagher aviriba itima, nin gumamaziziba apa izivagha mamaghira iti.

Mati ni uan faner aghuimin gumamazizibar amamangatizi, me anepi moghin, ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.

⁹ Biziba bar, ni dar ikirimirimim mingarim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim.

Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin, e deravira bizibar gari.

¹⁰ Gumamazizir ni gifoziba, ni men apangkuvigh kamaghira iki.

Gumamazizir nin damazimin deraziba, ni deragh me damu.

¹¹ Ni gumazir uari fava akaba batoziba ateghti, me na dikabinan marki.

Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghti,

me nan agiraghti ki aran kogham.

¹² Ia gan.

Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimin fueghav iti.

Me ua dikavan kogham.

37

*God gumamazizir aghuiba deragh
me damuva, gumamazizir kuraba
pazi me damuam*

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ni gumamazizir kuraba amir
araziba bagh nighnigh osiman
marki.

Egh me amir bizibar gan navim
dikavan marki.

² Guizbangira, me graziba midii
moghin zuamira misigham.

Egh ter afarir gariba imua midii
moghin,
zuamira misigh puvarigham.

³ Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki,

egh arazir aghuibar amu.
Egh ni nguazir kamin iki de-
ragh ikiam.

⁴ Ni Ikiavira Itir God bagh bar
akueghti,

a bizir nin uan navir averiam
ifongeziba ni daningam.

⁵ Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God
danigh,

egh nighnizir gavgavim an ikiti, a
nin akuragham.

⁶ A nin arazir aghuim damighiti,
nin arazir aghuir kam,

aruem aruer arizimin isir-
agha gavgavizi moghin
isiragham.

⁷ Ni Ikiavira Itir Godin damazimin
uabin asugh a mizuamti,
a nin akuragham.

Gumamazizir taba uan nighnizibar
gin mangi bizir aghuir aviriba
initi,

ni men gan navim dikavan
marki.

Eghti gumamaziziba arazir kurabar
amuti,

ni dagh nighnigh osiman marki.

⁸ Ni atar egh osiman marki.

Bizir kaba ni gekuighti ni arazir
kuram damigham.

⁹ Gumamazizir nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin itiba,
me uan nguazimin iki der-
aghvira ikiam.

Eghti gumamazizir kuraba
bar ikuvigham.

¹⁰ Dughiar ruarim puvatighiti,
gumamazizir arazir kurabagh
amiba pura puvarigham.

Ni men nguibabar me buriva
men apighan kogham.

¹¹ Gumamazizir uari abira aghumra
itiba,

me deragh uan nguazim dapiagh
bizir aviriba inigh bar
akuegh ikiam.

¹² Gumamazizir arazir kurabagh
amiba,

me gumamazizir aghuibagh
asighasighasava amua,
men atara atariba kuskusi.

¹³ Ekiam kamaghin fo,

gumamazizir kuraba givaghamin
dughiam a izi.

Kamaghin a men ingaravati.

¹⁴ Gumazir kuraba uan midorozir
sababa asia,

egha beniba uan pibagh afi.
Me gumamazizir onga-
narazibagh amiba ko,
asaghasaziba ko, gumaza-
mizir aghuibagh asasa.

¹⁵ Puvatigham.

Men midorozir sababa raghiregh
merara misueghti me arimighiregham.

Eghti men piba, bar moghira
dipirighiregham.

¹⁶ Gumazir aghuimin bizir muziarim,
a gumamazizir kurabar bizir
aviribagh afira.

¹⁷ E fo, Ikiavira Itir God gumazir
kurabar gavgavim agivagham.

Egh a gumamazizir aghuiba der-
agh me geghuv men ganam.

¹⁸ Ikiavira Itir God gumamazizir an
akamin gin zuiba,

a deravira me geghuva men gari.

37:1: Onger Akaba 73:3; Aghuzir Akaba 23:17; 24:1; 24:19   **37:2:** Onger Akaba 90:5-6   **37:4:**
Aisaia 58:14   **37:5:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25; Luk 12:22; 1 Pita 5:7   **37:6:** Jop 11:17; Maika
7:9   **37:7:** Onger Akaba 62:1; Aisaia 30:15; Jeremaia 12:1   **37:8:** Onger Akaba 73:3; Efesus 4:26
37:9: Jop 27:13-14; Aisaia 57:13   **37:10:** Jop 20:9; Hibru 10:36-37   **37:11:** Matyu 5:5   **37:16:**
Aghuzir Akaba 15:16; 16:8; 1 Timoti 6:6

- Ezi nguazir me itim, a bar moghira
men nguazimin min iki
mamaghira ikiam.
- 19 Me dughiar kurabar osimtiziba ba-
tivan kogham.
Egh dagheba oteveghamin
dughiamin, me dagheba
oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
- 20 Eghti gumamazizir kuraba me bar
ikuvigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me
graziba ko akimarir aghuibar
min bar iregham.
Me migharimin min dughiar
otevimin iki
mangigh bar puvarigham.
- 21 Gumazir kuram, a pura gumazibar
biziba isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir
aghuibagh amua
pura biziba isa gumazir
igharazibagh anidi.
- 22 Gumamazizir Ikiavira Itir God der-
agha amiba,
me nguazir kam inigh der-
aghvira an ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin
gumamaziziba,
me puvarigham.
- 23 Ikiavira Itir God ifongezı moghin, a
gumamaziziba daruasa
me bagha tuavim ati.
A gumazitamın arazim bagh bar
akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a danıngti,
a tugh gavgavigham.
- 24 Ikiavira Itir God uan dafarimin gu-
mazamizir kabar suiragh men
akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.
Kamaghın gumamazizir kaba irighsi
damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.
- 25 Ki uan igiamin ikia iza datirighın ki
ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir
aghuitam gasarazir puvati.
Ki uaghan garima,
- men boriba dagheba puvarigha
da bagh azangsighezir puvati.
Bar puvati.
- 26 Gumamazizir aghuiba zurara
apankuva biziba isa pura
gumamazizibagh anidi.
Ezi God bizir bar aghuiba isa me
ganidi moghin, a boriba isa me
ganidima
me bar akonge.
- 27 Ni uan arazir kuraba akirim ragh
dagh asaragh,
egh arazir aghuibara amu.
Egh ni zurara deravira
nguazir kamın ikivira
ikiam.
- 28 Ikiavira Itir God, an arazir
aghuibara ifonge.
Kamaghın, a uan gumamaziziba
me ataghırazir puvati.
A dughıabar zurara me geghuva
arazir aghuibara me gami.
Egh a gumazir kurabar boribagh
asighasigham.
- 29 Gumamazizir aghuiba, God me
ganıngızir nguazim inigh,
a dapiagh iki mamaghira ikiam.
- 30 Gumamazizir aghuiba, migirigiar
aghuibaram ami.
Men migirigiaba bar moghira
nıghnızir aghuiba ikia
guızın arazimın gumamaziz-
ibar akurvasi.
- 31 Me uan Godın Akar Gavgavim isa
uan navir averiabagh atıgha,
deragha arui.
- 32 Gumazir kuram gumazir aghuim
misueghti an aremeghasa,
a bagha mızua gara iti.
- 33 Ikiavira Itir God gumamazizir
aghuiba ataghırazima,
apaniba me misozi me ariaghırir
puvati.
Gumazir kuram gumazir aghuim isi
kot datıghti,
Ikiavira Itir God gumazir aghuim
ateghti,

- gumazir kuram kotin aven
a gafiragh anebiraghan
kogham.
- 34 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir
Godin iki a mizumiva an ak-
abar gin mangi.
Ni kamaghin damuti a ziar ekiam
isi ni daningam.
Eghti nguazir a ni ganingizir
kam ni a iniam.
Egh ni uabi ganti a nin apanibagh
asighasigham.
- 35 Ki gumazir kuramin garima, a gav-
gavir ekiam iti.
A Lebanon kantrin temer sidan
min ekevegha tughav ikia,
temer igharaziba bar dagh
afira.
- 36 Ki gin uamategha zuima, gumazir
kam ua itir puvati.
Ki a bagha gara,
bar an apizir puvati.
Bar puvati.
- 37 Gumazamizir Godin damazimin
deraziba, me osimtizitam itir
puvati.
Ni men gan fogham.
Me navir amirizimin ikia deraviram
apiazi,
men ovavir boribar dabirabim
deragha ikia mamaghira iti.
- 38 Gumazamizir kuraba me bar pu-
varigham.
Eghti men ovavir boriba uaghan
bar gevegham.
- 39 Ikiavira Itir God uabi, gumaza-
mizir an damazimin derazibar
akura.
Me osimtizar aven ikiava, a
baghavira ghua an aven mod-
ima,
a me geghuva deragha men
gari.
- 40 Ikiavira Itir God men akuragha ua
me ini.
Me an boroghin ikia an aven
modi.
Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar
uam me inizi,
me deraghavira iti.

38

Gumazim osimtizim ikia, God ko migei

Devit kamaghin ifonge, God an
osimtizar gan dagh nighnigham.
Kamaghin an onger akar kam osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni aningagharim
iki, egh nan ataran marki.
Ni adarim nan iki, egh ni ivezir
kuram na daningan marki.

2 Ni uan baribar na gasegha,
na abirazi ki iraghu.
Ni uan agharimin na
misoghezi, ki iraghu.

3 Ni adarim nan itima, ki mizazir
ekiam isi.
Nan arazir kuram bangin,
nan namnam arimariam
bar anevara.

4 Nan arazir kuraba bar na avaragha
gifa,
ezi osimtizar kaba mati ki bizir
avirir maba ateri ezi da bar
oseme.

Ezi kamaghin, ki da ateran
iburaghburaki.

5 Ki arazir onganir bar kuram gami.
Kamaghin amizi, nan mikarzim
itir duaba emimiziba ikia bar
kuri.

6 Nan navir averiam osimtizar ekiam
ikia, egha bar moghira na
itaragha ghuaghiri,
ezi ki nguazimin fuaghav iti.

Ki dughiabar zurara a
ginighnigha aziavira iti.

7 Nan mikarzim fei, mati avim nan
mikarzimin isima,
arimariam bar na akuati.

8 Arimariam bar guizbangira na
akuatizi, ki onganigha bizitam
ginighnizir puvati.

Mati bizir mam nan navir ave-
riamin ikia na dikabiri.

Nan navir averiam osimtizar ekiam
an itima,
ki mizazim isava arai.

9 O Ikiavira Itir God, ni nan ifongiar
ekiam gifo.

Nan navir arerer kam nin mod-
ozir puvati.

- 10 Nan dighorim bar pamten nan ingari.
Nan gavgaviba givazi,
nan damazimning nan pirizi
ki ua deragha garir puvati.
- 11 Ezi nan namakaba ko nan ro-
roaba, me nan duabar ganan
atiatigha,
nan boroghin izan aghua.
Nan adarazi uaghan nan
saghon iti.
- 12 Gumazir na misueghti ki are-
meghasava amiba,
me na bagha azuazim guragha
gifa.
Gumazir na gasighasighasava amiba,
me zurara pazavira na damuasavira
migei.
Egha me dughiabar zurara
na gasighasighasavira ak-
abav sosi.
- 13 Ki gumazir kuarim onganizimin
min ikia, egha me barazir pu-
vati.
Ki gumazir migeir puvatizimin
min ikia, akam akarigha
migeir puvati.
- 14 Guizbangira, ki gumazir kuarir on-
ganimin min ikia,
egha men akaba baragha da
ikarvazir puvati.
- 15 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gav-
gavim nin ikia ni mizuai.
O Ekiam, ni nan God, nirara uabi
nan migirigiba ikarvagh.
- 16 Ki nin azangsis,
“Nan apaniba na abirazir bizir kam
bagh bar akongeghsi, ni men
amamangarighan marki.
Ki irizir bizir kam, me a mikim
na dipova bar akongeghan
marki.”
- 17 Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia
kamaghira iti,
ezi kamaghin ki irasava ami.
- 18 Ki datirighin uan arazir kurabar
gun ni migei,
da bar osimtizir ekiam nan
navim ganidi.
- 19 Nan apanibar mikarziba bar der-
agha gavgafi.
Gumazir aviriba pura nan
apanim gamua nan aghua.
- 20 Ki arazir aghuibar me gamima, me
arazir kurabar na ikarvasi.
Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me
bizir kam bagha nan apanim
gami.
- 21 O Ikiavira Itir God, ni na
ataghiraghan marki.
Ni nan God, ni nan saghon ikian
marki.
- 22 O Ekiam, ni nan Akurvazir Gu-
mazim.
Ni zuamira na bagh izi nan
akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimin akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kam in faragha zuir
gumazim Jedutun ginighnigha onger
akar kam osiri.

1 Ki uabira uabi migia ghaze,

“Ki amir araziba bagh deravira uabin
ganam.

Ki uan mizem bagh deraghvira
ganti, a na isi arazir kuratam
datighan kogham.

Gumazir kuraba na ko ikiti,
ki mizer otuaritam
mikiman kogham.”

2 Ki bar nimira ikia, egha bizir
aghuitam bar a migeir puvati.

Kamaghin, nan osimtizim bar
ekevegha ghuavanabo.

3 Ki bizir kam dughiabar zurarama a
ginighnighavira ikia,
nan navir averiam osimtizim a
gizivavira iti.

Ezi ki migia ghaze,

4 “O Ikiavira Itir God, ni nan
ikirimirim in dughiamin ru-
arim nan akagh.

Ki dughiar manamrama ovengam?

Ni na mikemegh,

ki nguazir kam in ikiamin
ikirimirim a ruara, o an otefe?”

- ⁵ Ni ti nan ikirimirimın dughiabagh amizi da bar otefe.
Nan ikirimirimın dughiar kam nın damazimın a pura bizimın oto.
Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati gumazim akamın amınim giverazi a zui.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁶ Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati aruem temem gisirazi an nedazim otogha iti.
Egha me bizir aviriba iniasa puvira ingari, ezi men ingan-garir kaba pura zui.
Gumamaziziba angamira ikia bizir aviriba uari bagha da akuva, egha fozir puvati, men ovevemın gın tinara da iniam.
- ⁷ O Ekiam, ki datirighın ua tina mizuamam? Puvati.
Nan nighnızir gavgavim nırara ikiti, ki zurara ni mizuamam.
- ⁸ Ni nan arazir kuraba gın amadagh, egh uam na inigh.
Ni gumazir kurar onganibar amamangatighti me na dipova nan ingar-vakan marki.
- ⁹ Ni uabi osimtızir kam na ganıngi.
Ezi kamaghın, ki akam akarigh bizitam mikiman kogham.
Ki uan akam dukuagh pura ikiam.
- ¹⁰ Ni ivezir kuram isi na danıngvira ikian marki.
Ni mızazim na gasezi ki atam areme.
- ¹¹ Ni gumazimın arazir kuram ikar-vagha osimtızim a ganıdi.
Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh asıghası, mati barereba ko omebaba da apima da mazava akuaghiri.
Bar guizbangira, gumazimın ikirimirim mati amınim varagha ghu.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- ¹² O Ikiavira Itir God, ni nan azangsıziba baragh.
Egh nan ararem baregh nan akuragh.
Nan temeriba irir dughiar kam, ni kuarim atigh na baragh.
- Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimın nguazir kamın ikezi moghın, ki uaghan dughiar otevimın nguazir kamın ikiam.
- ¹³ Ni ivezir kuram ua na danıngan marki.
Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim tong deraka.
Egh ki gın ovegh nguazim bar anetaghıragham.

40

Godın ziam fer onger akam

- Devit onger akar kam osiri.
An onger akar kabar faragha zuir gumazim gınıghnıgha onger akar kam osiri.
- ¹ Ki dughiar bar ruarimın Ikiavira Itir God mızua itima, a nan ararem baregha nan akura.
- ² Ki mati gumazim torir konimın aven ikia oveghasava amima, Ikiavira Itir God nan suiragha na gekuigha anabo.
Mati ki beghneazim bar a giraghugha an aven itima, a ua na asigha dagiar ekiam gısın na afazi, ki gavgavim inigha tu.
- ³ An onger akar igiar mam nan akam gati.
Kar onger akar e uan Godın ziam famim.
Gumamazizir avirim kamaghın ganigh atiatigh an apengan ikisi, nighnızir gavgavim Ikiavira Itir Godın ikiam.

- 4 Gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh.
Gumamazizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gin zuir puvatigha,
uamategha asebar ziaba fer puvati.
- 5 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir aghuir bar aviriba e bagha dagh ami.
Gumazitam nin min amir puvati, ni bar me gafira.
Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami.
Dar dibobonim bar ghuavan-abozi,
ki da mangan ibura.
- 6 Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan min isa ni ganidiba,
ni dar aghua.
Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha mighiriziba ko, arazir kuraba gin amangamin ofaba,
ni dar aghua.
Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim kuighti,
ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin mangam.
- 7 Ki datirighin ghaze,
“God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin,
ki datirighin izegha gifa.
- 8 O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan navimin aven ada arigha,
nin ifongiamin gin mangasa bar ifonge.”
- 9 O Ikiavira Itir God, gumamaziziba uari akuva nin ziam fer danganimin,
ni en akurazir akar aghuir kam, ki an gun me mikemegha gifa.
Ni fo, ki me mikim mangivira ikiam.
- 10 Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, ki a modozi a narara itir puvati.
Ki gumamaziziba uari akuvir danganibar kamaghin migia ghaze,
Ni zurara en apangkufi,
egha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.
- 11 O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apangkuvir arazir kam, ni anegivaghan kogham.
Ni zurara uan guizin akamin gin mangi,
na gifongezir arazir kam bagh na geghuv nan akurvaghham.
- Gumazim uabin akurvaghasa Godin azai (Onger Akaba 70)*
- 12 Guizbangira, arazir kurar bar avirim na okarigha itima,
ki da mangan iburaghuburaki.
Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi
ki ua garir puvati.
Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi,
nan navim bar nan amirazi ki gavgaviba puvati.
- 13 O Ikiavira Itir God, ni ifuegh zuamira izi nan akuraghl!
- 14 Gumamazizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumamazizir maba dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.
- 15 Gumazir maba na migia ghaze,
“A mara! Ni magh a baragh!”
Ni me damighti
me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh.

40:5: Onger Akaba 71:15; 139:17-18; Aisaia 55:8-9

40:6: Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Maika 6:6-8

40:6: Hibru 10:5-7

40:8: Onger Akaba 37:31; 2 Korin 3:3

40:10: Onger Akaba 89:1; Aposel

20:20; 20:27

40:12: Onger Akaba 18:5; 38:4; 65:3

- 16 Gumamazir ni bagha iziba,
men naviba deraghti, me ni bagh
bar akongegham.
Gumamazir nin akurvazim iniasa
bar ifongeziba,
me zurara ni minabiva kam-
aghin mikim suam,
“Ikiavira Itir God,
a bar ekevegha bar pin
iti!”
- 17 Kirara, ki gavgaviba puvatigha
uabira uabin akurvaghan
iburaghburaki.
Ezi Ekiam na ginighnisi.
O nan God, ni uabi nan akuragha ua
na ini.
Ni suighsuighan marki, ni
zuamira izi nan akuragh!

41

*Gumazim ariava uabin akur-
vaghasa God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gu-
mazim ginighnigha onger akam osiri.

- 1 Gumazir onganarazibagh amir gu-
mazimizibagh nighnigha men
akurvazim, a bar akongegh.

Guizbangira, an osimtizim iki-
amin dughiamin Ikiavira Itir
God an akurvagham.

- 2 Ikiavira Itir God deragh a geghuv an
ganti, an angamira ikiam.

A uan nguazimin ikiti, Ikiavira
Itir God bar deragh a damuam.

God aneteghti apaniba uan
ifongiamin gin mangi
anebiraghan kogham.

- 3 Gumazir kam arimamin dughiamin,
Ikiavira Itir God a ko iki
gavgavim a daningam.

Egh an arimariam damighti, a
deragh ghuamaghegham.

- 4 Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
“O Ikiavira Itir God, ki nin akam bat-
uegha arazir kuram gami.

Eghti ni nan apangkuvigh nan
arimariam agifagh.”

- 5 Nan apanibar naviba nan ikuvigha
na dipova kamaghin migei,

“A zuamira aremeghti deragham,
eghti e ua a ginighnighan
kogham.”

- 6 Gumazir iza nan garir maba, me
ifara pura migirigiar kinibar
na migei.

Me na mikim nan azang kam-
aghin foghasa, ki arimariar ku-
ram iti.

Egh azenan danganiba
bar dar mangi nan
arimariamın gun me
mikimam.

- 7 Apaniba bar na gifongezir puvati,
egha nan arimariamın gun
aghumra uarira uari geghari.

Me kamagh nighnisi, bizir
kuram na gasighasigham.

- 8 Me kamaghin migia ghaze,

“Bizir bar kuram a inigha gifa.

A uan misiar irighav itim ategh
dikavighan kogham.”

- 9 Nan roroar aghuim, ki nighnizir
gavgavim an iti.

Gumazir na ko dagheba apim,
nan apanimin oto.

- 10 O Ikiavira Itir God, ni nan kuarku-
vigh egh nan arimariam
agifagh.

Eghti ki gumazir kabar arazir ku-
rar kam ikaraka.

- 11 Apaniba na abiraghan koghti,
ki fogh suam, ni bar na gifonge.

- 12 Ni nan gari, nan daroriba nin
damazimin dera.

Kamaghin amizi, ni ua na inigh
nan suiraghti

ki nin boroghın iki mam-
aghira ikiam.

- 13 E Ikiavira Itir Godın ziam fam, a
Israelian God.

Eghti gin otivamin ovaviba bar,
me uaghan an ziam fam.

Guizbangira!

Bar guizbangira!

Akinafarir namba 2

42

(Onger Akaba 42--72)

*Gumazim uan nguibam ategha
saghon ikia God ko migei*

Kar Koran adarazir onger akam.
A gumazir onger akar kamın faragha
zuim ginighnigha onger akam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ Asizir atiam dipatam amasa
ariaghira ivemara daghurir
muziaribar uaghiri moghin,
O God, ki nin boroghin ikiasa bar
ifonge.

² O God, ni Godin Angamira Itim, ki ni
bagha kuarim bar puvira nan
piri,
mati gumazim kuarim an pirizi a
dipatam amasa.

God, dughiar manamra ki bar nin
boroghira mangi
egh nin ziam fam?

³ Ki zurara arueba ko dimagaribar
aziavira iti,
ezi nan temeriba mati nan
dagher ki zurarama apim.

Dughiabar zurara gumazamiziba
nan azangsigha ghaze,
“Nin God managh iti?”

⁴ Ki fomira gumazamizir avirimın
faragha ghua
me inigha Godin Dipenimın aven
ghu.

Ki me ko zuir dughiamın,
gumazamizir avirir kam Godin
ziam fa a minabava pamten
tiariba akara onger akabagh
ami.

Ki bizir kabagh nighnigha
egha nan navim bar
moghira biaghiri.

⁵ Ki uan navir averiamın aven uabira
uabin azangsigha ghaze, ki
tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.

Kamaghın dera, ki ua nighnizir gav-
gavim Godin ikiva, uam an
ziam fam.

Nan God, a nan Akurvazir Gu-
mazim.

⁶⁻⁷ Nan God, ki orazi osimtıziba ape-
riamın min afora na bagha izi.
Mati dipav sizim Jordanın
Fanem ko Hermon ko Misan
mighsiamningin ikegha afora
niga izaghiri.

Ongarir konim, ongarir bar
konezimın diava a migei.

Ezi dipar dagiabar zaghiriba
niginir dafam gami.

Ni ongarim gamima, a dikava
dipiraghira,
ghua bar ongarir dadaribar
ghuavanadi.

Kamaghira, osimtızir ni na ganidir
kaba,
mati dipav siziba iza na misogha
na ave.

⁸ Ki kamaghsua ifonge, Ikiavira Itir
God aruemin nan apanguvti,
ki dimagaribar a bagh onger ak-
abar amuva a ko mikimam.

A Godin ikirimirir aghuim
na ganidim.

⁹ God, a dagiar ekiamın min gav-
gavim na ganidi,
ezi ki kamaghın a migei,

“Ni manmaghsua na ginighnizir pu-
vati?”

Ni manmaghsua nan apaniba
ataghizi me na abirazi,
nan navir averiam bar na
baseme?”

¹⁰ Dughiabar zurara nan apaniba na
dipova nan azangsigha ghaze,
“Nin God a managhira iti?”

Ezi men azangsizir kam afuzimın
min nan mikarzim ginivima,
ki aremeghasava ami.

¹¹ Ki uan navir averiamın aven
uabira uabin azangsigha
ghaze, ki tizim bagha bar
oseme?

Ki osiman kogham.

Kamaghın deragham, ki ua nighnizir
gavgavim Godin ikiva, uam an
ziam fam.

Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

Gumazim uan nguibam ategha saghon itir kantrin ikia God ko migei

¹ O God, gumazamizir akirim ragha ni gasiba na abinasa.

Ni nan akuragh gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikimti
me kamaghin fogham, ki arazir kuratam gamizir puvati.

Ni gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh ua na inigh.

² O God, ki ni baghavira zuima ni na modi.

Ni manmaghsua nan aghuagha na batoke?

Manmaghsua nan apaniba na abirazi,
nan navim osemegha kamaghira iti?

³ Ni uan guizin akam amadagh uan angazangarim akaghti,
aning tuavim nan akagh uam na inigh Saionin Mighsiar ni ua bagha inabazimin,
Dipenir ni uabi itimin mangam.

⁴ O God, ni nan God, nirara nan navim gamima
a derazi ki bar akonge.

Ki nin ofa gamir dakozimin mangi,
egh uan gita misogh nin ziar ekiam fam.

⁵ Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.

Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.

A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44

Apaniba paza Israelia gamima, me uarir akurvaghasa Godin azangisi
Kar Koran adarazir onger akam.

A gumazir onger akar kamın faragha zuim ginighnigha an osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O God, e uan kuarir toribar orazi,
en inazir afeziaba bizir ekar ni men dughamin fomira me bagha amizibar e geghani.

² Ni uabi uan gavgavimin ikizir igharazibar gumazamizibar nguazimin me batuegha,
uan gumazamiziba isa nguazir kamın me arighizi me gavgavigha iti.

Ni ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi.
Egha en inazir afeziabagh amizi,
me deravira ikia borir bar aviriba bate.

³ En inazir afeziaba uan midorozir sababar midorozim gamua nguazir kam inizir puvati.
Me uan agharibar misogha uan gavgavibar apaniba abirazir pu.

Bar puvati.

Ni uabi me gifongegha me ko itima,
nin angazangarimin gavgavim me gisirazi,
me nin gavgavimra, uan apaniba abini.

⁴ Ni nan atrivim ko nan God.
Ni Akar Gavgavim aningizima,
Jekopin adarazi uan apanibav sogha me abiri.

⁵ E nin gavgavimin amodoghin e uan apanibav sogha me abira.

⁶ Ki nighnizir gavgavim uan barir pim ko baribar itir puvati.
Da nan akuraghti ki uan apaniba abiraghan kogham.

⁷ Nirara en akurazi en apaniba e misogha e abirazir puvati.

En aghuazir gumaziba, ni me abirazi me aghumsigha okam nighnisi.

43:1: 1 Samuel 24:15; Onger Akaba 5:6; 26:1; 38:12 **43:3:** Onger Akaba 36:9 **44:1:** Ua Me Ini 12:26-27; Onger Akaba 78:3 **44:2:** Onger Akaba 78:55; 80:8 **44:3:** Godin Araziba 8:17; Josua 24:12 **44:6:** Onger Akaba 33:16; Hosea 1:7

- 8 O God, nîrara e nîn ziam fi,
 egh nî minabi mamaghîra ikiam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
- 9 Nî datirîghîn manmaghsua akîrim
 ragha e gasara?
 Kamaghîn en apaniba uam e
 abîrima, e aghumsîsi.
 En midorozir gumaziba misoghasa
 zuima,
 nî ua me ko zuir puvati.
- 10 Nî kamaghîn e gamizi, e uan apani-
 bar atiatigha are.
 Ezi en apaniba uari bagha bar en
 biziba ini.
- 11 Nî e ataghizi, e sipsipîn me
 misueghti aremeghamibar
 mîn iti.
 Nî en nguazimîn e batuegha e
 amangizi, e tintinibar ghua
 Kantrin Igharazibar Gu-
 mazamizibar tongîn pura
 iti.
- 12 Nî uan gumazamiziba isa gumazir
 igharaziba pura ingangarir
 gumazir kînibar ikiasa me
 amangizi,
 gumazir kaba dagiar ekiatamîn
 me givezezir puvati.
- 13 Nî kamaghîn e gamizi, en boroghîn
 itir darasi,
 dibovir akabar e migîa en ingar-
 avati.
- 14 Bizir nî e gamizir kamîn
 eghaghanim otozi,
 Kantrin Igharazibar Gumaza-
 miziba a baregha
 dapaniba roa aghumsîzir
 akabar e migîa en ingar-
 avati.
- 15-16 Kî zurara orazima, gumaz-
 iba dibovir akabar na migîa
 aghumsîzim na ganîga
 bar akar kurabar na migei.
 Kî uaghan zurara garima, apaniba
 ko gumazir ivezir kuram na
 danîngasava amiba
 mîzazim na gasi.
- Kamaghîn amizi kî zurara
 aghumsîzir bar dafam
 isima a bar nan avara.
- 17 O God, en nîghnîzimîn, e nî
 ataghizir puvati.
 Nîn Akar Dîkîrîzir Gavgavim, e
 anebîghizir puvati.
 Ezi bizir kurar kaba e batifi.
- 18 E akîrim ragha nî gasarazir puvati,
 egha nîn tuavim ataghizir pu-
 vati.
- 19 Nî guizbangîra e abira, mati nî
 asîzir atiaba itir danganimîn e
 ataghizi,
 e akurvaziba puvatigha uarira
 iti.
 Nî mitarmer bar ekiamîn e
 avarazi e an aven iti.
- 20-21 O en God, e nîn ziam fan koghîva,
 godîn ifavaribar ziaba fiti nî
 fogham.
 Nî guizbangîra gumazibar navir
 averiabar itir nîghnîzir
 mogomeba,
 nî bar dagh fogha gîfa.
- 22 E nîn gîn zui, ezi bizir kam
 bangîn me zurara e misozima
 e ariaghirasava ami.
 Me kamaghîn nîghnîgha ghaze,
 e mati sipsipîn gumaziba
 misueghti aremeghasavîrama
 amibar mîn,
 me e misoghasa.
- 23 O Ekiam, nî manmaghîn amîgha
 akuavira iti?
 Nî osegh dikafîgh.
 Nî akîrim ragh e gasaraghvira
 ikian marki.
- 24 Nî manmaghsua uan guam bar en
 modo?
 Egha apaniba pazavira e gamir
 araziba ko mîzazir e isir kabar
 garir puvati?
 Nî en osîmtîzim bakînîghnîghan
 marki!
- 25 E nguazim gîsîn daghirezi,
 en mîkarziba mati gumaziba
 ariaghiregha
 nguazim gîreghav iti.
- 26 O God, nî uan apangkuvir arazim
 gînîghnîgh

44:18: Jop 23:11

44:19: Onger Akaba 23:4

44:20-21: Onger Akaba 139:1; Jeremaia 17:10

44:22: Rom 8:36

44:23: Onger Akaba 35:23; 78:65

dikavigh izi en akuragh,
 egh uam e inighti e
 arimighiran kogham.

45

Atrivim amuimîn ikiamim dughamîn onger akam

Kar Koran adarazir onger akam.
 Kar, gumazim amizim gifongezir
 ighiam.

Gumazir onger akar kabar faragha
 zuim gumazibav gia ghaze, me
 Akimarir Aghuibar tiarimîn gin
 mangi, ighiar kam bangi.

Me onger akar kam kamagh a dibori,
 Maskil.

¹ Migirigiar aghuir avirir maba nan
 nighnizimîn izi.

Ki onger akar kam osirighti me
 atrivim bagh a diponam.

Nan mizem mati finfinim,
 a gumazir akinafariba osira fo-
 fozimîn mîn ikia onger akar
 kam osiri.

² O atrivim, ni gumazir ganganir
 aghuim gamim.

Gumazir igharazitam nîn mîn
 garir puvati.

Migirigiar nîn akamîn otiviba bar de-
 ravira zui.

Ezi God deragha ni gamua mam-
 aghira iti.

³ Ni atrivir bar gavgavim.

Ni adiarir bar aghuim gamizi nîn
 ziam bar pîn mar iti.

Ni uan midorozir sabam inigh
 uan oghiriam gikegh misoghsî
 gan.

⁴ Ni atriviba bar dar faragha ghua
 ziar ekiam iti.

Ni guizin akam ko arazir aghuim
 baghavira misoghasa,
 uan hoziam gaperagha ghua
 misogha uan apaniba
 abira.

Eghti nîn midorozir arazim gavgavim
 sara mangiti,
 gumazir kuraba bar nîn ati-
 atigham.

⁵ Nîn bariba bar ghumigha,

apanibar dighoriba okorava
 aven zui.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
 ibav sogha me abirima,

me nîn suemningin apengan iti.

⁶ Nîn atrivir dabirabir God ni
 ganingizim,

a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimîn uan gumaza-
 mizibagh ativagh men ganam.

⁷ Ni arazir aghuibara ifuegha,
 arazir kuraba bar dar aghua.

Kamaghin amizi, God ni amisevegha,
 ni ziar ekiam ikiasa a borem nîn
 dapanim ginge.

A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,
 ezi ni bar akongezir bizir kam,
 atrivir igharaziba bar me
 gafira.

⁸ Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar
 aghuim, nîn korotiar ruarimîn
 ikia mughuriar aghuim zui.

Me elefanin ataribar digirir
 igharagha garibar ingarigha,
 atrivir dipenim asigha ni bar
 akueghasa me gitabagh
 iklararai.

⁹ Atrivibar guivir maba, me nîn ziaba
 itir amizibar tongin ikia
 nîn dipenimîn aven iti.

Ezi amizir igiar nîn amuimîn
 otoghamim, a nîn agharir
 guvimîn tughav iti.

A Ofirin kantrin golin asingizir
 korotiar aghuim arugha
 tughav iti.

¹⁰ Amizir igiar atrivimîn iki-
 asava amim, ki datirighin a
 mikimasa.

O guivim, ni kuarim atigh deragh
 nan migirigiaba baragh.

Ni uan nguibamin gumaza-
 miziba ko, nîn afeziamîn
 dipenimîn itir darazi gin
 amadagh.

¹¹ Ni kamaghin damuva atrivimîn
 damazimîn ganganir bar
 aghuim damuti,
 a nîn gan ni gifuegham.

A nîn gumazir ekiam,

- ni an akaba baragh dar gin mangi.
- 12 Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh bizir aghuiba inigh iziti, dagiar aviriba itir gumaziba, ni me ginighnighsi me uaghan dagiaba ni daningam.
- 13 Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia ganganiba bar dera.
A korotiar me tret golin nu-avigha kurkezim aru.
- 14 Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti,
ezi me an akua atrivim bagha zui.
A zuima an namakar amizir igiaba, me uaghan an akua zui.
- 15 Men naviba men derazi me bar akuegha ghua,
atrivimin dipenimin aven zui.
- 16 O atrivim, ni datirighin otarir aviriba ikiti,
me nin inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam.
Ni me damighti me ziar ekiam iki,
nguazir kamın gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
- 17 Ki nin ziar ekiamın gun mikimti,
gumazamizir gin otivamiba ni ginighnighvira ikiam.
Eghti dughiar gin izamiba,
gumazamiziba zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

46

God e ko iti

- Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamın faragha zuim gumazamizibav kemezi, me ighiar ziam "Amizir Igiaba," an tiarimin a bange.
- 1 God en danganir mogomemin min ikia,
e akumakua deragha en gara,
gavgavim zurarama e ganidi.

- Dughiar e osimtızir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghasa gara iti.
- 2 Mikimkiziba otivti, mighsiaba dipirighiri
ongarir torimin magiriti,
e atiatingan kogham.
- 3 Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi
mighsiabav soghti, da nuigh-nuigham,
eghti e akongan kogham.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 4 Godin Nguibam, a Godin Bar Pin Itim ua bagh a ginaba, egha an aven iti.
Ezi faner bar ekiar mam an torimin ivemarima,
gumazamiziba dipar kam bagha bar akonge.
- 5 God Nguibar kamın aven iti,
ezi Nguibar kam ikuvighan kogham.
Amınim tighar tisi damuti,
God an akuragham.
- 6 Kantrin aviribar gumazamiziba digavir kuram damigh uarira uariv sogham.
Eghti atriviba uan gumazamiziba ko bar iregham.
Eghti Godin tiarim ararimin min dargaraghti,
nguazim puram ameregh magiram.

- 7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 8 Aria! Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar ganigh.
A nguazimin amizir biziba,

- ia dar gan digavir kurabar amuam.
- 9 A nguazimin otevíba bar dar midoroziba agefi.
Egha barir píba ko afuzibar suigha da apiragharigha,
oraba avíba dagh arízi da isi.
- 10 A kamaghin mígia ghaze, “Ia uarir asugh nimira iki.
Egh deragh na gifogh, kí guizbangíra God.
Kantriba bar nan ziam fi.
Nguazir kamín itir gumazamiziba bar kamaghin mikim suam,
Kírara kí ekevegha bar pín iti.”
- 11 Ikiavíra Itir Godin Gavgavíba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

47

God gumazamiziba bar men atrivimin iti

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar gumazir onger akar kamín faragha zuimin onger akam.

- 1 Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar akongegh,
egh uan dafaribav sogh pamtem dimíva
onger akabar amuva an ziam fi.
- 2 Ikiavíra Itir God, a Godin Bar Pín Itim,
an atrivir ekiamín ikia nguazir kam gativagha an gari.
Kamaghin amizi, e bar an atiatíava an apengan iti.
- 3 God ikízir igharaziba bar me abírazi, e me gatífa.
A Kantrin Igharazíbar Gumazamizíbagh amizi, me en apengan iti.
- 4 E Jekopin ovavir boríba, ezi God bar e gifonge.

God Kenanín nguazim e bagh a ginabagha,
a isa e ganíngi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 5 God uan Nguibamín ghuvanangamin dughiamín,
gumazamiziba bar akuegha tíaríba akari,
ezi síghabagh ivir gumazíba dagh ivi.
- 6 E God bagh ongíva an ziam fam!
A en atrivim, e a bagh ighíabar amuva
ziar ekiam a daníngam!
- 7 God, a nguazimin itir gumazamizíba bar men atrivim.
E a bagh ongíva an ziam fam!
- 8 God uan atrivir dabirabim gaperagha,
nguazir kamín itir kantriba bar dagh atívagha dar gari.
- 9 Gumazamizíbar gumazir dapaníba, me Abrahamín Godin gín zuir gumazamizíba ko uarí akuvagh ikiam.
Nguazimin itir atrivíba bar men midorozir gumazíbar oraba, da bar Godin bizíba.
Eghtí me bar an ziam fam!

48

Saionín nguibam, ziar ekiam iki egh ikívíra ikiam

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar Godin ziam fer onger akam.

- 1 Ikiavíra Itir God, ziar ekiam iti.
E Godin míghsiamín ghuvanang,
egh an nguíbar ekiamín aven mangí an ziar ekiam pírafam.
- 2 Saionín Míghsíasar kam, an ganganim bar deragha bar pín mar iti.
A notín amadaghan iti, ezi atrivir ekiamín nguibam an iti.

- Ezi nguazimîn gumazamiz-
iba miġhsiar kam bagha
bar ifonge.
- ³ God nguibar kamîn ikia, mîdorozibar
dughiabar uan gumazamiz-
ibagh eghuva men akurvaz-
ima,
me deravira iti.
- ⁴ Atriviba uan mîdorozir gumaziba
ko uari akuva,
Saionîn nguibam ko misoghasa
izi.
- ⁵ Me iza nguibamîn gara atiatim men
anadima,
me agoava ara zui.
- ⁶ Me nguibamîn gara niġhava agoa
mizazim isi,
mati amizim borim batasa
mizazim isi.
- ⁷ Aminir ekiam aruem anadi naghîn
ikegha iza, Tarsisîn nguibamîn
kuribagh asigħasizi mogħin,
ni me gasigħasikigh.
- ⁸ God fomira amizir bizibar akaba, e
pura da baraki.
E datirighîn uan damazibar uan
Godin Nguibamîn ikia garima,
a bizir kabagh ami.
- A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
kamaghîn a uan nguibamîn gara
gavgavim isa a ganidima,
a tugh gavgavigh, egh kam-
aghira ikiam.
(Ighiam gamua an suiam
atugħa avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁹ O God, e nin Dipenimîn aven ikia
nin apangkuvir arazir kam
ġinighniġhavira iti.
- ¹⁰ Nguazir kamîn gumazamiziba bar
fo, ni ziar ekiam iti.
Egha me bar nin ziam pirafi.
Ni arazir aghuim gamua gu-
mazamiziba me gativagħa
men gari.
- ¹¹ Saionîn nguibamîn aven itir gu-
mazamiziba bar akongegħ.
- Ni arazir aghuimra ġin ghua
gumaziba bar men araziba
tuisisi.
- Kamaghîn Judan aven itir nguibabar
gumaziba,
me bar akongegħ.
- ¹² Ia Israelia, ia bar izi
Saionîn nguibam avinizir
divazimîn azenan daruva, an
dipenir ruarir gumaziba iki
ganamiba meng.
- ¹³ Ia Saionîn nguibam avinizir
divazim deragh an ganigh
niġhnizim inighiva,
deragh an itir dipenir gavgav-
ibar ganigh.
Egh ia ġin, deraghvira
ġin otivamin ovavibagh
eghanam.
- ¹⁴ Ia kamagh me mikim suam,
“Godin kam a en God, a zurara ikia
kamaghira iti.
Egh a zurara en faragh mangi
tuavim en akakagħam.”

49

*Gumazim dagħaba ko bizir
aviribara niġhnisi, a gumazir onganim*

Kar Koran adarazir onger akam.
Kar onger akabar faragħa zuir gu-
mazimîn onger akam.

- ¹ Ia bar mogħira bizir kam baragh.
Ia nguazir kamîn itir gumaza-
miziba, ia bar kuariba arigh
deragh nan akam baragh.
- ² Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba pu-
vatiziba,
dagħaba itir gumazamiziba, ko
dagħaba puvatiziba, ia akar
kam deragh a baragh.
- ³ Nan navir averiam niġhnizir aghuir
mam an dikafi.
Ki niġhnizir aghuir kam mikimti
a fofozir aghuim ia daningam.
- ⁴ Ki faragh aghuzir akar tabav ke-
megħ,
gita misogh aghuzir akar kamîn
mingarim bangi ia mikimam.

- 5 Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar kurabar ikia, egha dughiar kurar kabar atiatir puvati.
- 6 Gumazir bizir aviriba itir kaba, me uan bizibagh nighnigha uari uan ziaba fa migirigiabagh ami. Ezi ki men atiatir puvati.
- 7 E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan kogham. Egh a uabi uan ikirimirim givesi dagiatam God daningan kogham. Bar puvati.
- 8-9 Guizbangira, gumazimin ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko. Gumazim angamira ikisi dagiaba God danighti, God aneteghti an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham. Bar puvatigham.
- 10 E fofozir gumazamizibar garima, me uaghan ariaghiri. Ezi gumazamizir kuraba ko gumazamizir onganiba, me uaghan ariaghiri. Gumazamizir kaba bar uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti, gumazamizir igharaziba da iniam.
- 11 Gumazamizir kaba faragha uari nguaziba iti. Datirighin matmatiaba men nguibar me zurara ikiamibar min ikiam.
- 12 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham. Puvati. E bar asizibar mirarama arimighiram.
- 13 Arazir kamnang, a gumazamizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba itiba bativam. Gumazamizir kamaghin amiba me nighnizir aghuiba puvati, me bizir isir kaba bagh bar akuegh, uaghan kamaghiram ovengam.
- (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 14 God me amisevegha ghaze, me sip-sipbar min arighiri, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam. Eghti ovevem me geghuv men garir gumazimin min ikiam. Me uan dipenir aghuiba ateghti, men mikarziba bar kurighireghti, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Eghti amimzaraghan, gumazamizir aghuiba gumazamizir kabagh ativagh men ganam.
- 15 Eghti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim ua nan suighan kogham. A ua bagh ua na iniam. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh bizir bar aghuiba a darighti, ni bizir kam ginighnigh osiman marki.
- 17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham. An bizir aghuir kaba, a ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.
- 18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar gara da bagha bar akonge. Egha bizir aviriba iniasa bar pamten ingarima, gumaziba a migia ghaze, "A gumazir bar aghuim."
- 19 An aremegh uan inazir afeziaba ko,

nguibar uam aruer angazan-
garimın garir puvatizimın
ikiam.

- 20 Gumazimın ziar ekiam, an
ovengamin tuavim apırighan
kogham.
Puvati. E bar asizibar mirarama
arighiram.

50

*God gumazamizibar araziba
tuisisi*

Asap onger akar kam osiri.

- 1 Godın Bar Gavgaviba Itim, a en
Ikiavıra Itir God.
An aruem anadi naghın ikegha
ghua aruem uaghiri naghın
itir gumazamiziba bar men
dei.
- 2 God Saionın nguibamın ikia uan
Dipenimın iti.
Nguibar kam a bar deragha gan-
ganir aghuim gami,
Godın angazangarim Saionın otiva a
gisiragha
nguazir kam bar an ghu.
- 3 En God a izi, egha a nımıra izir pu-
vati.
Avir ekiam bizir aviribar isia an
faragha izima,
amozim ko amınir ekiam a
sara izi.
- 4 An overiam ko nguazimın diazi,
aning izi uaghan iki ganti,
a guizın arazimın gın mangi
uan gumazamizibar araz-
iba tuisiğham.
- 5 God ghaze,
“Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi.
Ia na ko Akar Dikirizir Gav-
gavim gamigha gavgavim a
daningasa, asizibav sogha ofa
gami.”
- 6 Overiam uabi ghaze, Godın Araziba
bar moghıra dera.
Guizbangıra, a uabi guizın
arazimın gın ghua
gumazamizibar araziba
tuisisi.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- 7 God ghaze,
“Nan gumazamiziba, ia oraghti ki
mikimam.
Ia Israelia, ki kotın aven tugh ia
gasir akamın gun mikimam.
Ki uabıra God, ki guizbangıra
ian God.
- 8 Ki ofan ia amiba bagha ian atarir
puvati.
Ki ian garima,
ia zurara nan damazimın
ofa bagha amua avimın da
tue da bar isia mighiri.
- 9 Ki ian divazibar aven ian bul-
makaun apuriba ko memen
apuriba inian aghua.
- 10 Guizbangıra, ruarimın itir asizir
atiaba bar nana.
Mighsiaba bar dar itir bul-
makauba,
da bar vaghvagha nan asizibara.
- 11 Kuarazir mighsiabar itiba, ki vagh-
vagha dagh fo.
Asiziba ko apizir tuzibar aven
aruiba,
da bar nana.
- 12 Mitiriam nan aghiti, ki dagheba
bagh ian azaraghan kogham.
Guizbangıra, nguazim ko bizir
an itiba, da bar nan biziba.
- 13 Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
Ki ti memen ghuzim api?
Bar puvati.
- 14 “Kamaghın deragham, ia bar God
mınabagh.
Kamaghın garir ofa ia a damu.
Ki Godın Bar Pın Itim, bizir aghuir
ia na daningasa mikemegha
gıvaziba,
ia da isi na daning.
- 15 Osımtizim ia bativamin dughiamın,
ia nan dimti ki ian akuragham.
Eghti ia nan ziam fam.”
- 16 God kamaghın gumazamizir arazir
kurabagh amibav gıa ghaze,

“Ia tizim bagha nan arazir ki ifongez-
iba pura dar bori?

Ian arazir kam tong ian akurazir
puvati.

Egha tizim baghavira nan
Akar Dikirizir Gavgavim
purama a migei?

17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
nan akaba girakirangin ada arisi.

18 Ia okimakar gumazibar gara me
ko namakabagh ami.

Egha ia poroghamiba uari bakia
uari ko akuir gumazamiziba
koma arui.

19 “Ia zurara akar kurabav gia,
ian mizeba ifavarim ataghirazir
puvati.

20 Ia uan aveghbuaba girakirangin
me migia,
me isa kotiabagh arisi.

21 Ia bizir kabagh amima, ki akam
akarigha bizitam migeir pu-
vati.

Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?

Bar puvati.

Ki datirighin ia isi kot datigh
azenara ian guabar ian atariva
akam ia gasam.

22 “Ia deraghviram oragh!
Ia gumazamizir akirim ragha na
gasaraziba.

Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti,
gumazitam ian akuragh ua ia
inighan kogham.

23 Gumazim a na minabi, mati a na
bagha ofa gamua nan ziam fe.
Gumazamizir nan akamin gin
zuiba,
ki men akuragh ua me
iniam.”

51

*Gumazim uan arazir kuraba gin
amangasa God ko migei*

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha an osiri.

Devit Batseba ko arazir kuram
gamizi, Godin akam inigha izir gu-
mazim Natan, iza akam a gasara. Ezi
Devit uan arazir kuram ginighnigha
ighiar kam osiri.

1 O God, ni uan apanguvir arazimin
gin mangi,
egh nan apangkufigh.

Ni apanguvir ekir kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.

2 Gumazamiziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba
mangighti
ki zueka.

3 Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa.
Egha arazir kurar ki amizir kam,
ki a ginighnighavira iti.

4 Ki bar nirara, nin damazimin arazir
kuram gami.

Ni uan arazir aghuimin gin ghua
na isa kot gatigha,
nan arazir kuraba bagha
ivezir kuram na ganingi.

5 Ki uan amebamin navir averiamin
aven ikiavira itima,
arazir kuraba nan iti.

Arazir kurar kaba nan mikarzimin
ikiavira itima
nan amebam na bate.

6 Ki fo, ni kamaghin ifonge, ki uan
nighnizimin aven nin guizin
akamin gin mangam.

Kamaghin, ni uan nighnizir
aghuim isi
nan navir averiam datigh.

7 Ni hisopin ter aguar muziaritam
inigh a isi dipam darugh,
egh nan mikarzimin a kava-
madaghti, ki nin damazimin
zueka.

50:17: Nehemia 9:26; Rom 2:21-22 50:21: Onger Akaba 90:8; Aisaia 55:8-9; 57:11; Rom 2:4
50:23: Onger Akaba 27:6 51:1: 2 Samuel 12:1-15; Onger Akaba 109:26; Aisaia 43:25; Aposel
3:19; Kolosi 2:14 51:2: Aisaia 1:16; Jeremaia 4:14; Hibru 9:14 51:3: Aisaia 59:12 51:4: 2
Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 51:5: Jop 15:14; Efesus 2:3 51:6: Onger Akaba 15:2; Aghuzir
Akaba 2:6; Jems 1:5 51:7: Diboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru 9:19 51:8: Onger Akaba 35:10;
Aisaia 35:10; Joel 1:16

- Egh na rueghti ki bar zuegh
nir ghurghurimin min bar
ghurghurika.
- 8 Bar guizbangira, ni bar na
dikabiragha egha nan arazir
kuraba ikaragha gifa.
Datirighin nan navir averiam de-
raghti ki bar akuegham.
- 9 Ni nan arazir kuraba ua dar ganam
marki.
Ni da batuegh ua adagh
nighnighan marki.
- 10 O God, ni nan navir averiam
damighti a zuegh ua igiamin
otogh.
Eghti nin ifongiar aghuim nan
aven iziti ki nirara ganam.
- 11 Nin Duam nan aven iti,
ezi ni uabin boroghin na bat-
uegh, na da uan duam inian
marki.
- 12 Ni faraghavira ua na inizi ki ni
bagha bar akonge.
Ni datirighin bar akongezir
arazir kam na daningigh.
Ki nin akabar gin mangamin
ifongiar kam, ni ua na
daningigh.
- 13 Eghti ki gumazir arazir kurabagh
amiba nin akamin me
mikimam,
eghti me ni bagh izam.
- 14 O God, ni nan Akurvazir Gumazim,
kamaghin ni nan akuraghti, ki
uan arazir kurar kam bagh
ovengan kogham.
Kamaghin amizi, ni nan akurazir
bizir kam bagh,
ki pamten ighiabar amuam.
- 15 O Ekiam, ni nan akuraghti,
ki deragh eghaghanibagh fogh
nin ziam fam.
- 16 Ki fo, ni kamaghin aghua, ki
asizim inigh izi ni bagh an ofa
damuam.
- Ki ofa damusi asizim misuegh a
tuaghti, a bar isi mighiran ni
aghua.
- 17 O God, ni kamaghin ifonge, ki ofan
min bar uabi abiragh bar nin
apengan ikiam.
Gumazamizir uari abira nav-
ibagh iziba,
ni akirim ragha me gasir pu-
vati.
- 18 O God, ni uan ifongiamin gin
mangi Saionin gumazamizibar
akuragh,
egh Jerusalem in nguibamin
divaziba uam adar ingarighti
da tuifigh.
- 19 Dughiar kam in me ofan aghuir
nin damazimin deraziba
ko, asizim tuaghti a bar isi
mighirighamin ofa,
me da isi ni daningam.
Me uan bulmakaun apuriba
inigh nin ofa gamir
dakozezin izi
ni bagh dar ofa damuam.

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim

Devit ighiar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha an osiri.

Idomian gumazim Doek, Solin
dipenimin ghugha ghaze, Devit
Ahimelekin dipenimin ghu. Dughiar
kamin Devit ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ O gumazir ekiam, ni manmagh-
sua uabi fa, arazir kurar ni
Godin gumazamizibagh amiz-
iba bagha bar akonge?

Godin apangkuvim men ikia ma-
maghira iti.

² Nin mizem resan min bar ghumigha
ifavaribagh ami da otifi.

51:9: Jeremaia 16:17   **51:10:** Onger Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10   **51:11:**
2 Atriviba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia 7:15   **51:12:** Onger Akaba 13:5   **51:13:** Onger Akaba
22:27; Aposel 9:21-22   **51:14:** 2 Samuel 12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15   **51:15:** Ua Me Ini 4:15;
Onger Akaba 9:14   **51:16:** Onger Akaba 40:6   **51:17:** Onger Akaba 34:18   **52:1:** 1 Samuel
22:9-10   **52:2:** Onger Akaba 50:19; 59:7; 64:3

- Dughiabar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa miġei.
- ³ Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.
Ni guizin akam gifongezir puvatiġha, ifarasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁴ Ni ifarir gumazim!
Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge.
- ⁵ Ni orakigh, God bar ni gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam.
A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti,
ni ua nguazir kam in ikian kogham.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁶ God in gumazamiziba kamagh in nin ganigh atiatingam.
Me nin ingariva aki kamagh in mikimam,
- ⁷ “Ia gumazir kam in gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an gan an aghua.
A uan dagaiba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze,
an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam.”
- ⁸ Ezi ki, olivin tememin min God in Dipenimin aven tughav ikia deravirama aghui.
Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki maghira ikiam.
- ⁹ O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam.
Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam,
“God arazir bar aghuimin na gami.”

53

*Gumazamizibar arazir kuraba
(Onger Akaba 14)*

- Devit onger akar kam osiri.
Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam.
A gumazamizibav kemezi me Mahalatin tiarimin ighiar kam bange.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
- ¹ Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, “God itir puvati.”
Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.
Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.
- ² God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari,
men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.
- ³ Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.
- ⁴ God kamagh in miġia ghaze,
“Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
Me bret apava anegevi moghin, me nan gumazamiziba a gefi.
Egha me tong na ko miġeir puvati.”
- ⁵ Gumazamizir kamagh in amiba ati-atir bar dafam me bativam.
Fomira atiatir kamagh in garitam me batozir puvati.
Guizbangira, God bar uan gumazamizibar apanibar aghua.
Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki.
Kamagh in, a bar me gafiragha gifa.

⁶ Ki kamaghin ifonge, Israelian akur-
vaghamin gumazitam Saionin
nguibamin ikegh azenan izi.
God uan gumazamizibar
akuraghti me deravira
ikiti, Jekopin ovaviba bar
akuegham.
Guizbangira, Israelian nav-
iba deragham.

54

God nan Akurvazir Gumazim

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim,
kar an onger akam. Gumazir kam,
gumazir gitabav sozibav kemezi me
ighiam gami.
Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit
men tongin modoghav iti. Ezi Devit
dughiar kam in ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.
¹ O God, ni uan ziar gavgavimin nan
akuragh gumazir kurabar da-
faribar ua na inigh.
Ni uan gavgavir bar ekiamin nan
akuraghti, ki firighirika.
² O God, ki ni ko migei, ni na baragh.
Ni kuarim atigh nan migirigiaba
baragh.
³ Nguibar igharazibar gumaziba na
misoghasa izegha gifa.
Gumazir igharaz darazigh
asighasiziba, me na misueghti
ki aremeghasa.
Gumazir kaba kamaghin
nighnisi, God a pura bizim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
⁴ Bar guizbangira, God uabira nan
akurvasi.
Ekiam nan akurvazima, ki de-
ravira ikia, angamira ikiavira
iti.
⁵ Nan apaniba, God mar mizazim me
gasi.
Egh arazir kurar me na gamiba,

a maghira da otevkigh da
isi me gasegh.
Ni mikemezi moghira deragha biz-
ibagh amua, uan nighnizim
gighavkirir puvati.
Egh kamaghira, ni bar nan
apaniba agivagham.

⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni
minaba.
Ki uan ifongiamin ni bagh ofa
damuasa bar ifonge.
⁷ Ni nan akurazima, osimtizer na ba-
tiviba,
tam na abirazir puvati.
Ki nin gari, ni nan apanibagh
bar me gasighasiki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko migei

Devit ighiar kam osiri.
Kar onger akabar faragha zuir gu-
mazimin onger akam.
A gumazir gitabav sozibav kemezi
me ighiam bange.
Me onger akar kam kamaghin a
dibori, Maskil.
¹ O God, ki ni ko migei ni na baragh.
Ni uan kuarim dukuagham
marki.
² Ki ni ko migeir migirigiaba, ni der-
agh da baregh,
egh uamategh da ikaragh.
Osimtizer kam bar na
gasighasighasava ami.
³ Nan apaniba na gasighasighasa
pamtem migei.
Gumazir kurar kaba na abiri, ezi
nan navir averiam derazir pu-
vati.
Me osimtizer aviriba na garigha
puvira nan atara,
bar nan apanim gami.
⁴ Bizir kam na gami, nan navim bar
na baseme.
Ezi ki bar atiatigha are-
meghasava ami.
⁵ Atiatim bar puvira nan anadima ki
agoa nizima,

- atiatim bar na avara.
⁶ Ezi ki ghaze,
 “Ki kuarazir bunbamın min aviziba
 ikiti deragham.
 Ki danganitamın mangi iki
 avughsi, mighegh an
 mangam.
⁷ Ki mighegh saghon mangi,
 gumazamiziba puvatizir dan-
 ganımın avughsi ikiam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
⁸ Ki zuamıra mighegh mangi ua bagh
 danganitamın apigh,
 egh uabi modogh amınir ekiam
 ko amozim gitagham.”
- ⁹ O Ekiam, ki gari, gumazamiz-
 iba nguibar ekiamın aven
 midoroziba fora dagh ami da
 otifi.
 Kamaghın ni nan apanir kabar
 mizebar amighti,
 da osemeghti me deragh biz-
 ibav kiman kogham.
¹⁰ Arueba ko dimagaribar me
 nguibar ekiamın divazir gav-
 gavibagh isin arui.
 Nguibar ekiamın gumazamiziba
 arazir kurar aviribagh amua
 osimtizibagh ami.
¹¹ Nguibar ekiar kamın aven an dan-
 ganiba bar,
 gumazamiziba tintinibar uari
 gasighasighasava amua, arazir
 igharazibagh ami da otifi.
 Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh
 ivezir danganiba bar,
 gumaziba gumazir igharazibav
 gia me abıra,
 ifara pura men biziba isi.
¹² Nan apanitam akar kuram na
 mikemeghti,
 ki pura uabi abiragh purama an
 akamın osimtizim ateram.
 Gumazir ki fozitam akatam
 na gasi na mikimti
 ki uabi isiva an modogham.
¹³ Ezi nirara, ni bar nan namakamra.
- Nirara, ni nan roroamra, egha
 bar nan boroghıra iti.
 Egha nirara ni arazir kurar
 kabar na gami.
¹⁴ Ga fomıra uaning ko aruava biz-
 ibar uaning migia,
 gumazamizir igharaziba ko
 Godın Dipenimın zui.
¹⁵ Arazir kuram bar nan apanibar
 naviba ko dipenibagh izifa.
 Kamaghın amizi, me zuamırama
 arımighireghasa ki ifonge.
 Me angamıra itir dughiamın,
 me Gumazamizir Oveaghez-
 ibar Nguibamın mangi.
¹⁶ God nan akuraghasa ki an dei.
 Eghti Ikiavıra Itir God, nan
 akuragh ua na iniam.
¹⁷ Mizaraziba ko aruer ariziba ko
 dimagaribar,
 ki uan osimtiziba bagh a ko
 mikimiva arangti
 a na baragham.
¹⁸ Gumazir avıriba na ko misosi,
 ezi ki osimtizir ekiatam uan
 mikarzimın a inizir puvati.
 God bar deraghavıra nan
 gara uamategha na inigha
 izi.
¹⁹ Bar fomıra, God atrivimın iti, egha
 datirighın atrivimın ikiavıra
 iti.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
 Gumazir Godın atiatir puvatiziba,
 me uan arazir kurabagh ighan
 aghua.
 Kamaghın amizi, God uabi
 nan azangsizim baregh,
 egh midorozimın apaniba
 abiragham.
²⁰ Nan namakam, a uan namakabara
 misosi.
 Egha me ko fomırama amizir
 akar dikirizim abiki.

- 21 A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti.
A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei.
Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghumtizimin min na aghori.
- 22 Osimtizer ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh,
eghti an ada ater gavgavim ni daningam.
Gumazir Godin damazimin deraziba, a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham.
- 23 O God, gumazir gumazibav sozi me ariagheriba ko, gumazir ifariba,
me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovengegh.
Eghti ki uabi nighnizer gavgavim nin iki mamaghira ikiam.
- 3 O God, ki atiatir dughiabar, ki nighnizer gavgavim nin ikivira ikiam.
- 4 Ki Godin akam fa, egha nighnizer gavgavim Godin ikia atiatir puvati.
Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati.
- 5 Dughiaba bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi.
Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri.
- 6 Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva,
nan tuaviba isa mogav ikia, nan daroribar nan akuvamadi.
- 7 O God, ni men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akagh.
Ni uan aningagharim akagh egh gumazir kaba bar me agifagh.
- 8 Ni na gifo, ki osimtizer aterava ara iti.
Ni nan temerir irir kaba, ni bar ada mengegha uan akinafarimin ada osiri.

56

Gumazir nighnizer gavgavim itim God ko migei

Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit igihar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, "Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti."

1 O God, ni nan apangkufigh.
Gumaziba zurara na misogha nan agintisi.

Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami.

2 Nan apanir kaba kamaghin ami, me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givagham.

Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami.

9 O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti.

Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan apanibar amighti me aregham.

10 Ki Godin akam ginighnigha a fe.
Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin migirigiaba pirafam.

11 Ki nighnizer gavgavim Godin iti, kamaghin, ki bizitamin atiatir puvati.

Gumazir kinitam arazir manatamin na damuam? Puvati.

12-13 O God, bizir ki fomira damuasa ni ko akam akirizim, ki a damuam.

Ni nan akurazi ki ovengezir puvati.

Ni nan akurazi ki asaghpورا irizir puvati.

Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara
ni ko daru,
nin angazangarimin aven daru
mangivira iki ovegham.
Egh bizir ni amizir kaba bagh ni
minabiva
ofa isi ni daningam.

57

Gumazim akurvazim bagha Godin azangisi

Devit Solin aravghugha dagiar torir
mam in ikia ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gu-
mazamizibav kintti, me tiarir kam in
gin mangi ighiar kam bangam, "Gu-
mazitam gasighasighan marki."

Onger akar kabar mam, me ziam
Miktam, a garisi.

¹ O God, ni nan apangkuvigh nan
akuragh.

Ki nin boroghira ikia bar deragha
iti,

mati tuarir nguziba uan
amebamin avizibar apen-
gan modoghav ikia der-
aghavira iti.

Ki kamaghira deravira iki
mangiti, bizir na gasighasighamin
kaba mangi givagham.

² Godin Bar Pin Itim, a God,
ki uabin akurvaghasa an dei.

Bizir ki oteveziba,
a bar ada isa na ganidi.

³ God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko
migeir migirigiba,
a da baregh nan akuragh ua na
iniam.

Agumazir na gasighasighamba
abinigh egh ua na iniam.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

God bar nan apangkuvigha
mikemezi moghira,
a zurara uan akamin gin
ghua bizibagh ami.

⁴ Nan apaniba bar na okarizi ki men
torimin akui.

Me laionbar min gumazibar
amasa men atariba baribar
min bar ghumi.

Ezi men mizeba sabar
ghumtizir pumuning
itim in min bar ghumi.

⁵ O God, ni overiamin uan gavgavim
akaghti,

nguazimin gumazamiziba
ganigh fogh suam,

nin gavgavim bar ekevegha
me gafiragha pin iti.

⁶ Nan apaniba nan suighasa na bagha
ivem agura.

Mati gumazim asizir atiamin
suighasa azuazim agura.

Ki magiramin mozim, me tuavir ki
zuimin an okorezi osimtizir
ekiam nan iti.

Ezi puvati, me atamakuigha uari
torir kam giraghue.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁷ O God, ki uan navir averiamin
nighnizir gavgavimra nin ikia,
egha nighnizir igharaziba ua nan
puvati.

Ki gitabav sogh

nin ziam famin ighiabar amuasa.

⁸ Ki daguim ategh dikavigh uan gita
ko kulele misogham.

Eghti dar ararer aghuim otivti
aruem bigh anangam.

⁹ O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar
Gumazamizibar tongin ni
minamam.

Gumazamiziba bar moghira or-
aghti,

ki nin ziam fi ighiam
bangam.

¹⁰ Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a
bar ekefe,

egha overiamin ababanimin tu.

Ni zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangiti,

da mangi overiamin ghuari-
abar suiragham.

- 11 O God, ni overiamin uan gavgavim akagh.
Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

58

God gumazir kurabagh asighasighasa

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kintti, me tiarir kam in gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

- 1 Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar deragha biziba baragha dav gei, o?
Ia gumazamizibar migirigiaba deragha da baragha da tuisisi, o puvati?
Ti puvati.
- 2 Ian nighniziba arazir kurabara damuasa dikafi.
Ia nguazimin gumazamizibagh asighasighasaviram ami.
- 3 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mangamin tuavim ataki.
Men amebaba me batezir dughiamin ikegha iza datirikin, me ifaravira iti.
- 4 Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir imezir kuram dagh izifa.
Egha me kuruzimin min, uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvati.
- 5 Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti, kuruzir kaba dikavigh ighiam.
Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatizibar min ami.
Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim giviti, kuruzim oreghan kogham.

- 6 O God, ni arazir kurabagh amir gumazir kabagh asighasikigh.

Ikiavira Itir God, me laionin misozibar min ikia puvira misosi.

Ni men ataribav sogh, bar da apirarigh da asigh.

- 7 Ni me damighti, me dipam nguazimin aven uaghiri moghin mangi pura puvatigh.
Ni me dikabinti, me gumazim grazim dikabiri a uaghira midii moghin me misingigh.

- 8 Ni me damuti, me demdembar min arimighiregh puvatigh.

Ni me damighti, me borim amebamin navir averiamrama aremezi moghin iki.

Egh amebam gin a bateghti an aruemin ganighan kogham.

- 9 Gumazim temer muziarim voroghirama anetuzi moghin, God bar zuamira me gasighasigham.
Me angamira ikiavira itima, God men aningaghegha bar moghira me agifa.

- 10 God, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasigham.

Eghti gumazamizir aghuiba arazir kam in ganigh bar akuegh,
gumazir kurabar ghuzibar uan dagariba ruam.

- 11 Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam,

"Bar guizbangira, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi.

Bar guizbangira, God ikia kotin aven nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisisi."

59

Gumazim apaniba a gasighasighan koghasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misueghti an aremeghasa, gumazir maba amangizi me an

dipenimin zui. Ezi dughiar kamin, Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kintti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.

Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham.

² Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh.

Ni gumazir na gasighasigh na misueghti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh.

³ Ni gan, gumazir kurar misoziba na misueghti ki aremeghasa, uari akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari.

O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati.

⁴ Guizbangira, ki osimtiziba puvati.

Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti.

Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh.

⁵ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God.

Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aning.

Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh ariziba,

ni men apangkuvan marki, ni bar me gasighasikigh.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁶ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha,

afiabar min aroava nguibamin azenan arui.

⁷ Ni men akar otuariba baragh, men migirigiaba mati midorozir sabamin min bar ghumi.

Me ghaze, "Tina e baregham."

⁸ O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gumazir kurar kabav kimiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men ingarvaki.

⁹ O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.

Nirara ni nan danganir mogomem.

Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti.

¹⁰ Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan akuragh.

A nan apaniba abinamin dugham, a nan amanganatighti,

ki iki men ganti, a me gasighasigham.

¹¹ O God, ni me misueghti me arimighiran marki.

Ki kamaghin aghua, nan gumazamiziba bizir ni amir kam bakinighnigham.

Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura tintinibar me aghamsikigh.

Ekiam, ni en oramin min itima, e nin aven modi.

¹² Me zurara arazir kurabar amusi mikim uari fiti,

ni azuazim asizimin suirazi moghin men suiragh.

Me nin ziam akar kurabar a migia egha zurara ifari.

¹³ Kamaghin amizi, ni uan aningagharim men akagh me misueghti me arimighiregh.

Ni men tav ateghti a ikian marki, ni bar me kuavaremegh.

Ni kamaghin damighti, nguazimin gumazamiziba bar fogham, ni Jekopin ovavibar God.

Ni uaghan nguazimin gumazamiziba bar men atrivim.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 14 Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar min aroava nguibamin azenan arui.
- 15 Me afiabar min, damisi dagheba buri daru, egh damegh izivaghan kogh, me puvira dapuriva arangam.
- 16 Osimtizer bar aviriba faragha na bativizi, ni nan divazimin min iti. Ki nin aven modogha itima ni bar deragha nan gari. Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin gavgavim ko apangkuvir arazim ginighnigh, ighiabar amu nin ziar ekiam fam.
- 17 O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari. Nirara ni nan danganir mogomemin min ikia, egha bar nan apangkufi. Bizir kaba bagha, ki ighiam bangi nin ziam fasa.
- 1 O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en garir puvatizi, en apaniba e misogha e abira. Ni adarim en ikia kamaghin ami, ni datirighin uamategh izi en akuragh.
- 2 Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a batozi a tongira bigha torir bar ekiam iti. Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti. Kamaghin, ni uam an akuamning inigh aning dukuaghti a ua gavgafigh.
- 3 E nin gumamaziziba, ni osimtizer aviriba e ganingi, mati ni wainin onganim e ganidima, e anepava onгани.
- 4 Ni nir avizitam fegh ghuavan-aboghti, nin atiatia nin apengan iti darazi an ganigh fogham. Eghti men apaniba men agintighi, me ari izi nin nir avizim batogh an apengan deragh ikiam. (Ighiam gamua an suiam atugha avughseghe ua ighiam gami.)

60

Gumazim uabin akuragh uabi ini-asa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kimti, me tiarir kam in gin mangi ighiar kam bangam, "Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim."

Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha izegha Idomin kantrin ghua Danganir Zarir Amangszir Avirim Itimin ikia, me misogha men 12,000pla gumazibav soghezi me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

59:16: 2 Samuel 22:3; Onger Akaba 46:1; 88:13 8:13; 1 Eghaghaniba 18:12

5 Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa, ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh. Ni en azangsizim baragh!

6 God uan Dipenimra ikia ghaze, "Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.

Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh, egh uan gumamazizibar aningam.

7 Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.

59:17: Onger Akaba 59:9-10

60:1: 2 Samuel

60:4: Aisaia 5:26; 11:10-12

- Ezi Efraimın nguazim a nan midorozir dapanir asuamın mın iti.
Ezi Judan nguazim mati nan atrivir fidizim.
- ⁸ Moapın kantri, a nan itarir dipar ki ruemın mın iti.
Idomın kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arızimın mın iti.
Ezi Filistiaba, ki midorozimın me abıragha bar akuegha pamten dei.”
- ⁹ O God, tinara na inigh gavgavim itir nguibar kamın aven mangam? Tina nan faragh mangıti, ki Idomın kantrin ekiamın aven mangam?
- ¹⁰ O God, ni akirim ragha e gasaras ti? Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?
- ¹¹ O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim.
Kamaghın amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.
- ¹² E fo, Godın akurvazimra, e uan apanibav sogh me abınigham.
A uabi en apanibav sogh me agıvaghham.

61

Gumazim deragh uabın ganasa God ko mıgei

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozıbar kımıti me ighiam bangam.

- ¹ O God, ni kuarim atıgh nan dımdiam baragh,
ki ni ko mıgeir mıgırıgiaba ni deragh da baragh.
- ² Ki uan nguıbamın saghon iti, ezi nan navim bar oseme.
Ni nan akurvaghasa ki nın dei.
Ni na inigh mangı dagıar gavgavımın aven na modoghti,

nan apaniba na gasıghasıghan kogham.

- ³ Nirara ni nan divazir bar gavgavımın iti, ezi ki an modima, nan apaniba na abınamin tuavıba puvati.
Nirara dipenir ruarir gavgavımın mın bar deragha nan gara na geghufi.

- ⁴ Nan ifongiam kamakın, ki zurara nın dipenımın iki mamaghıra iki mangı ovegham.

Ki, tuarir nguzıba uan amebamın avızimın apengan ikia deragha iti moghın,
ki nın apengan bar deravıra ikiasa.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- ⁵ God, ki ni ko akam akırıgha mıkememiz bizıba ni da baregha gıfa.

Gumazamızir nın atıatia nın zıam feba, ni bizir aghuıba me ganıdi.

Arazir kamra ni uaghan bizir aghuıba na ganıdi.

- ⁶ Ni atrivim ateghti, an azenir avıribar angamıra ikıvıra iki.
Ni aneteghti, a dughiar ruarımın nguazımın ikegh.

- ⁷ O God, ni aneteghti a nın damazımın dughiar ruarımın atrivımın iki.

Ni bar a gifongegha mıkememiz moghıra deragha bizıbagh amua,

uan nıghnızim gıghavkırır puvati, kamaghıra ni bar deragh a geghuv an gan.

- ⁸ Ni kamaghın damuti, ki dughiabar zurara akar faragha ni ko dıkirızıbar gın mangı,
zurara ıghıaba bangı nın zıar ekiam fam.

62

God uabira deragha en gara e geghufi

Devit igiar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri.

¹ Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a baghavira mizua iti.

Anarira, a nan akurvazima ki angamira ikiavira iti.

² Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. A nan divazir gavgavim in min iti, ezi ki akongan kogham.

³ Ia dughiaba manmaghin, na gasighasighasa na bagha izi? Ia ghaze, ki divazir ghurimin min irigh bar dipirighiregh bar givagham.

⁴ Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan ziar ekiar kam gasighasighasa.

Ia ifavarir arazim bar a gifonge.

Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a migei, ezi ian navir averiaba ghaze,

“God a gasighasikigh.”

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a baghavira iti.

Anarira deragha nan garima, ki angamira ikiavira iti.

⁶ Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.

A nan divazir gavgavim in min iti, ezi ki akongan kogham.

⁷ God uabira nan akurvagha ziar ekiam na ganidi.

A nan dagiam in min itima, ki an aven modi.

⁸ Nan adarasi, ia zurara nighnizir gavgavim God in iki.

Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia itiba, ia bar da isi a daning.

E ia a bagh mangi an aven mongegh deraghvira ikiam.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁹ Gumazir kiniba mati, aminim pura akamin otiva zui.

Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura biziba.

E men osimtiziba tuisigh fogham, me guizbangirama osemes ti.

Men osimtiziba akamin otivir aminim ko magh ghue.

¹⁰ Ia midorozir arazim ko okimakiar arazim kamaghin aning ginighnighan marki,

“Aning dera, aning e damighti e dagiar aviriba ikiam.”

Ian dagiaba ko ian biziba bar avirasemeghti, ia kamaghin mikiman marki,

“Bizir kaba darara en gavgav-iba.”

¹¹ Nan orarazim, God dughiar aviribar kamaghin migei,

“Ki God, ki gavgavir ekiam iti.

¹² Ki zurara gumazamizibar apangkufi. Ekiam, ni gumazamiziba amir ingangariba baghvira ivezim

isi me daningam.”

63

Gumazim God ko ikiasa a ko migei

Devit ghua Judan Distrighin aven itir gumazamiziba puvatizir dananim in ikia, ighiar kam osiri.

¹ O God, ni nan God, ki nin ganasa ni baghavira mizua iti.

Ki mati, dipaba puvatizir danganim in ikia

dipam bagha ariaghiri moghin,

nan duam ni ko ikiasa ifongezi, ki bar uabi isa ni ganingi.

62:1: Onger Akaba 37:39; 59:9 **62:2:** Onger Akaba 62:6; 89:26 **62:5:** Onger Akaba 62:1 **62:7:** Onger Akaba 46:1; 85:9 **62:8:** 1 Samuel 1:15; Onger Akaba 52:8; Aisaia 26:4 **62:10:** Aisaia 61:8; Esekiel 22:29; Luk 12:15; 1 Timoti 6:10 **62:12:** Jop 34:11; Onger Akaba 103:8; Jeremaia 17:10; Matyu 16:27; Rom 2:6; 1 Korin 3:8; Akar Mogomem 2:23 **63:1:** 1 Samuel 23:14; Onger Akaba 42:2; 84:2; 143:6

- 2 Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge,
ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghasa ki ifonge.
- 3 Nguazir kamın ikirimirim a dera,
ezi nin apangkuvir arazim a gafiragha bar moghira dera.
Kamaghın, ki nin ziam fe.
- 4 Ki angamira ikivira iki,
ni minabiva nin ziam fivira ikiam.
Ki uan dafariba fegh ghuanabogh ni ko mikimam.
- 5 Nan duam bar deraghavira ikia mati,
gumazim dagher aghuiba amegha bar ikiri.
Kamaghın, ki bar akuegha nin ziam fa ighiabagh ami.
- 6-7 Ni dughiabar zurara nan akurvasi.
Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav ikia nirara nighnisi.
Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin apengan iti moghin,
ki bar nin boroghın ikia,
bar akuegha ighiabagh ami.
- 8 Nan duam ni ko poroghav iti,
ezi nin agharim deragha na avara.
- 9 Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba,
me Gumazamizir Oveaghuezi-ibar Nguibamin mangam.
- 10 Me midorozim damu an aven oveghti,
afiar atiaba men mikarziabar amam.
- 11 Eghti Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godin ziam dibora a koma akam akiriziba, me an gin mangi bar akuegham.
Gumazir ifariba, God men akabar kumighti me mikiman kogham.

64

Gumazim God a geghuv deragh an ganasa, an a ko migei

Devit onger akar kam osiri.
Kar gumazir onger akabar faragha zuimin ighiam.

1 O God, gumazir kuraba na gasighasighasava ami,
ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.

Ni nan migirigiam barakigh,
eghti me na misueghti ki ovengan kogham.

2 Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi.
Kamaghın, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham.

3 Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarzim aghori.

Men akar kuraba nan akuighav iti,
mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti.

4 Me atiatir puvatigha mongeghav ikia,
akaba gumazir aghuibagh asa me migei.

Kamaghın me bar zuamirama asi.

5 Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei.

Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze,
“Tina e gifogham?”

6 Me arazir kurabar amuasa akam misuegha givagha ghaze,
“E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa.

E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati.”

- Guizbangira, e gumazibar nighniziba ko navir averi-abagh fozir puvati, da bar modo.
- 7 Me kamaghin damuti God uan barimin me gasegti, me zuamira duar ekiam inigham.
- 8 Me gumazir igharazibagh asighasighasa migei, kamaghin God meraram asighasigham. Eghti gumaziba men gan beniba aku men ingariva akam.
- 9 Gumamaziziba bar Godin ati-atingam. Egh God amizir bizir kam mikim zurara a ginighnigham.
- 10 Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me Ikiavira Itir God bagh bar akongegh a bagh mangi bizir kurar kamın modogham. Gumamazizir navir aghuiba itiba, Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- 65**
- Godin gumamaziziba bar akuegha a minabi*
Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri.
- 1 O God, e Saionin nguibamin mangi nin ziam fam. Egh fomira ni ko akam akirizir bizir kabar amighti, da guizbangirama otivigham.
- 2 Ni guizbangira en migirigiaba barasi. Kamaghin, e gumamaziziba bar moghira ni bagh mangam.
- 3 E uan arazir kuraba bagh ni bagh mangam. En arazir kurabar osimtiziba e abirima e bar iraghue, ezi nırara en arazir kuraba gin amadi.
- 4 Gumamazizir ni uan Dipenimin iki-asa misevegha inigha ghuez-iba, me bar akongegh. Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir aviriba an iti. Kamaghin, e nin Dipenimin gumamaziziba uari akuvi naghin iki, navir amirizim ikiam.
- 5 O God, ni en akurvasi. Ni en azangsiziba baragha ingan-garir bar ekiam aghuibagh ami. Gumamazizir nguazir kamın saghuiamın itiba, me nighnizir gavgavim nin iti. Men marazi uaghan ongarir bar ekiamın vongin saghon ikia, nighnizir gavgavim nin iti.
- 6 Ni uan gavgavimın mighsiabagh amizi, da otivigha uan danganibara iti. Nin gavgavir kam bar moghiram ekefe.
- 7 Ongarim dikavima, nırarama a migeima, an aghumra irighav ikia dipiraghirir puvati. Ni gumamazizibar midorozibagh ami da gefi.
- 8 Gumamaziziba bizir kabar gara bar nin atiatingi. Me aruem anaga uaghiri naghin bizir ni amir kabar gara, ni bagha bar akongegha, pamten diava arai.
- 9 Ni nguazim damuti a deravira iki-asa, ni amozim amadima a izi. Ni nguazim gamima a deravira itima, dagheba a gisin der-aghaviram aghui. God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi, a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puvati. Arazir kamın, dagher aviriba nguazir kamın otifi.
- 10 Ni amozir aviriba amadima, da azenibagh izi,

ezi dipam nguazimın aven
ghuaghiri.

Dipam nguazim gami an
amiraghırizi dagheba de-
raghavıram aghui.

¹¹ Ni danganir manamın iti, dagher
aghuiba danganir kamın iki
bar avırasemegham.

Ni bar en deragha daghe-
bagh amima, da otiva bar
avıraseme.

¹² Danganir dadaba itiba, bul-
makauba ko sipsipba dagh
izefi.

Azenir avırıba mıghsiabar ikıti,
mıghsiaba bar akongegh.

¹³ Danganir dadaba itiba, sipsipın bar
avırıba iti.

Danganir zarir mıghsiabar
tongın itiba, witba bar dagh
izifa.

Bizir kaba bar moghıra
gumazir God bagha bar
akuegha an ziam febar
mın damuam.

66

*Me God mınabıva an ziam fasa
onger akabagh ami*

Gumazir mam, gumazir onger ak-
abar faragha zuim gınıghnıgha ıghiar
kam osiri.

¹ Ia nguazimın itir gumazamizıba
bar,

God bagh pamtem dımıva bar
akongegh an ziam fı.

² E ıghıaba bangı an ziar ekıamın gun
mıkım,

an ziar ekıam fıti, a bar pın iki.

³ E Godın mıkım suam,

“Bizir ni amıba da bar dera.

Nın gavgavım bar moghıram
ekefe,

ezi nın apanıba bar atı-
atıgha, nın damazımın
uan tevıba apırı.”

⁴ Nguazımın gumazamizıba bar nın
zıam fava,

ıghıabagh amua ziar ekıam ni
ganıdı.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁵ Ia izi God amızir bizıbar ganıgh.

A gumazamizıbar tongın bizir
bar ekiabagh ami.

⁶ An ongarım gamızı a dakezi,
nguazır mıdiarım otozi,
en ovavıba puram a gısın arua
dipam abıgha ize.

Me iza vongın otıvıgha, bizır
an amızır kam bagha bar
akonge.

⁷ A gavgavır bar ekıam ikıa, atrıvımın
ikıa mamaghıra iti.

A kanrıbar gumazamizıba amır
ıngangarıba, a bar deragha
dar gari.

Gumazır akaba batozıba
uari fan markı.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁸ Ia bar moghıra izi, e uan Godın zıam
fam.

E an zıam fıti gumazamizıba bar
e baragham.

⁹ A bar deragha e geghuva en garıma
e angamıra ikıavıra itıma,

arazır kuram e abırızır pu-
vatı.

¹⁰ Gumazım avımın sılva tuagha an
kuraba isa da makuri da bar
zuezı moghın,

e osımtızıba aterı, God en gara
e tuisıgh foghasa, e gavgavıs o
puvatı.

Egha tuavır kamın an e
gamızı, e zue.

¹¹ Ni osımtızır ekiaba e garıki,

matı ni e bagha azuazıba guızı e
dar aven ghue.

¹² Ni en apanıbar amamangatızı, me
e dıkabıragha bar e rıghırıki.

E matı avım ko dipam e avarazı,
e anıngın tongın arui.

Ezi ni datırıghın e inıgha
danganır aghuımın ize.

66:1: Onger Akaba 100:1

66:4: Onger Akaba 67:3; 96:1-2; 117:1

66:5: Onger Akaba 46:8

66:6: Ua Me Ini 14:21; Josua 3:14-17

66:9: Onger Akaba 121:3

66:10: Onger Akaba 17:3;

Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; 1 Pita 1:6-7

13-14 Osimtízim faragha na batozi, ki
ni koma akam akira ghaze,
ki asizir avimin tue bar isia
mighirizim isi, ofan min ni
daningam.

Ki datirighin akar dikirizir kamín gin
mangi,
nin Dipenimin mangi ofan kam
damuam.

15 Ki asizir mikarziba sara itiba
inigh izi, ofan min da isi ni
daningiva,
da tueghti da bar isi mighiram.

Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan
kamín mughuriar aghuim nin
mangam.

Ki bulmakaun apuriba ko
memeba inigh izi ni bagh ofa
damuam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

16 Ia gumazamizir Godin atiatia an
apengan itiba, ia izi nan akam
baragh.

God nan akurvaghasava amizir
biziba,
ki dar gun ia mikimam.

17 Ki faragha uabin akurvaghasa an
dia,
egha uaghan an ziam fasa onger
akabagh ami.

18 Ki ti arazir kuram uan navir ave-
riamin a gifongezi,
Ekiam nan azangsizim bareghan
koghai.

19 Puvati. A na baregha gifa.
A guizbangira, ki a ko migeir
mighirigiba ana da baregha
gifa.

20 God nan azangsizim batoghezir pu-
vati.
Egha uan apangkuvir arazim na
dam a inizir puvati.
Kamaghin amizi, ki an ziam
fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God minabi

Gumazir onger akabar faragha zuim,
kar an onger akam. Gumazir kam,
gumazir gitabav sozibav kemezi me
ighiam gami.

1 God, e kamaghin nin azai, ni
deraghvira e damuva en
apangkuv.

Mati nin angazangarim e gisirazi
moghin,
ni ragh en gan en akurvagh.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

2 Eghti nguazimin gumazamiziba
ganigh nin arazibagh fogham.
Me kamaghin fogham, ni gav-
gavir bar ekiam ikia men akur-
vasi.

3 O God, nan ifongiam, gumazamiz-
iba bar ni gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam
pirafam.

4 Ni guizbangira gumazamizibar
araziba tuisigha, tuavir
aghuim men akazi, me nin
ifongiamin girara zui.

Kamaghin amizi, gumazamiz-
ibar naviba bar akueghiva,
ighiaba bangi nin ziam fam.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

5 O God, nan ifongiam, gumazamiz-
iba bar ni gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam
pirafam.

6 God, ni en God,
ni bar deragha e gami.
Ezi dagher aghuir aviriba en
nguazibar otifi.

7 Bar guizbangira, God deragha e
gami.
Nguazimin gumazamiziba bar
an atiating an apengan iki.

68

God Israelian akurazi me bar akonge

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange.

¹ Gumazamizir Godin apanim gamiba,
a zuamira dikavigh izi tintinimin
me batuegham.

Gumazamizir Godin apanimin itiba,
me a gitagh aregham.

² Aminim migharim givai a ghua pu-
vatizi moghin,
God uan apaniba batuegham.

Kandel isia an dipam suaghiri
moghin,
gumazamizir kuraba Godin
damazimin ikuvigham.

³ Gumazamizir aghuiba, Godin
damazimin
naviba deragh bar akuegh iki
mamaghira ikiam.

⁴ God ghuariabagh aperagha ove-
riamin zui.
Ia an tuavim akir.
An ziam kara, Ikiavira Itir
God.

E an damazimin bar akuegh,
ighiaba bangi ziar ekiam a
daningam.

⁵ God uan Nguibamin ikia, borir ame-
boghfeziaba ariaghireziba de-
ragha men gara,
paba ariaghrezir amiziba der-
agha men gari.

⁶ Gumazamizir uarira itiba, a men
adarazi isa me ko me akufi.
Ezi me uari ko ikia deragha iti.

A kalabusin itir gumazamiziba
inigha azenan izegha,
me gamizi me deragha iti.

Ezi gumazamizir akaba batoziba,
a me gamizi me nguazir dipaba
puvatizar iti.

⁷ O God, ni fomira uan gumazamiziba
men faragha ghua,

me inigha iza gumazamiziba pu-
vatizir danganim garui.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁸ Bar guizbangira, Israelian God, ni
izegha gifa.

Ni izegha givazi, Sainain
Mighsiam mikimkizim a gun-
abavira iti.

Mikimkizim otozi amozir
dafam ariki.

⁹ O God, ni amozir dafam amadazi, a
nguazir kurar kam giza a gamizi
a ua dera.

¹⁰ Nin gumazamiziba nguazir kamin
nguibabar ingari.

Ni bar dera, egha ni dagheba isa
onganarazibagh amir gu-
mazamizibagh anidi.

¹¹ Ekiam uan akam isa amizir
aviribagh aningizi,
me a inigha ghua an gun migei.

¹² Akar me kurir kam kamaghin
migia ghaze,
“Atriviba uan midorozir gumaz-
iba ko, me bar moghira aregha
gifa.”

Ezi amizir nguibamin itibara,
gumaziba misogha inizir biziba
uarigh anidi.

¹³ Men marazi sipsipba ko ikia ati-
atigha pura aghumra iti.

Amizir kaba uaghan silva ko gol
uarir kurkegha,

kuarazir ozamin min gan-
ganiba bar dera.

Ozamin avizimning silvan min
taghtasi, ezi an namnam golin
min taghtasi.

¹⁴ Atrivir maba Salmonin Mighsiamin
iti.

Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim
men agirazi, me tintinimin are.

Egha aisin amozim gamizi, a
mighsiar kam gizi.

¹⁵ O Basanin Mighsiar ekiam,
ni ruarir akirir aviriba iti.

- 16 Ni mighsiar ekiar ruarir akirir aviriba itim,
God ua baghavira mighsiar igharazim ginabagh a gisin dapiasa.
Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar igharazimin gara nin navim oseme?
Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar kamın daperagh iki mamaghira ikiam.
- 17 Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan Dipenimin iti.
An midorozir gumazir bar aviriba, karisin gavgavir bar aviribagh apiagha a ko izi.
- 18 God mighsiar kamın ikiasa bar pin ghuavanaga,
kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue.
Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini.
Kamaghın amizi, O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni kagh ikiam.
- 19 E Ekiamın ziam fam.
A dughiabar vaghvagha en akurvagha en osimtiziba ateri.
God uabi en Akurvazir Gumazim.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 20 En God, a uabi God, an en akurvasi.
Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puvati.
- 21 Bar guizbangira, God uan apanibar dapaniba abighirarigham.
Gumamazir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami.
- 22 Ekiam kamaghın mighia ghaze, “Ki Basanın ian apaniba inigh uamategh izam.
Me ongarir konimın bar vin mar ikiam, pura bizim, ki ua me inigh azenan izegham.
- 23 Ia uan apaniba bar me agivagh, men ghuziba uan dagariba ruegh.
Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami mangi uan ifongiaba agivagham.”
- 24 O God, ni nan Atrivim.
Gumamaziziba bar nin gari ni apanim ko misogha anebiragha, bar akuegha izi.
Me bar moghira nin gari, ni ghua uan Dipenimin aven ghu.
- 25 Gumaziba onger akam gamua faragha zui.
Ezi guivir igiaba tongira ikia tambarinbav sosi.
Gumazir gitabav soziba abuan iti.
- 26 Me kamaghın onge,
“E Godin gumamaziziba, e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam.
E Israelia, e Godin adarasi, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.”
- 27 Benjaminın ikizir muziarim men faragha zui.
Men girara, Judan anabamın gumazir dapaniba uan adarazi ko zui.
Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamın gumazir dapaniba me zui.
- 28 O God, ni uan gavgavim en akagh.
Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighın en akagh.
- 29 Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nin Dipenir Jerusalemın itimın ni ganidi.
- 30 Ni Asizir atiar dakarabar itir kamın atari moghın, ni Isipin atar.*
Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghın, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar atar.
Ni men atar mangiti, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning.

68:18: Efesus 4:8   68:19: Onger Akaba 55:22; 65:5; Aisaia 46:4   68:20: Onger Akaba 49:15; 56:13
* 68:30: Gumazir maba ghaze, “Asizir atiar dakarabar itir kam,” kar kantri Isipin akar isin zuim.

- Gumazir midoroziba foriba, ni
bar men agintighti
me ari tintinibar mangegh.
- ³¹ Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti,
me Jerusalem mangi nin akam
baragham.
Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi
uan dafariba fam.
- ³² Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
ia onger akabar amu
egh Godin ziam fi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ³³ Overiar kam fomira iti, ezi God a
gaperagha zui.
Ia orakigh. God bar pamtemin
dei.
- ³⁴ Ia gumazamiziba bar, Godin ziar
ekiamin gun mikim.
A Israelian atrivim.
An gavgavir ekiam, e overiamin pin an ganam.
- ³⁵ Israelian God uan Dipenimin iti, ezi
e an atiatingam.
A gavgavir ekiam isa uan gumazamizibagh anidi.

E Godin ziam fam!

69

*Gumazim uabin akurvaghasa
Godin azangisi*

Devit ighiar kam osiri.
Gumazir onger akar kabar faragha
zuim gumazibav gia ghaze,
“Me Akimarir Aghuibar tiarimin gin
mangi, ighiar kam bangi.”

- ¹ O God, nan akuragh.
Dipam na avaragha anaga nan
firagharimin tu.
- ² Ki beghneazim itir dipamin suegha
uaghiri.
Ki tugh gavgavighamin nguazir
gavgaviba puvati.
Ki dipar konimin arua zuima,
dipam bar na avaraghasava ami.

³ O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba
bar moghira givagha taghizi,
nan kuarim nan pirizi, nan gav-
gaviba gifa.

Ki uabin akurvaghasa fomira ni
bagha gara ikia ghua,
nan damazimning na gami.

⁴ Gumazir bar avirim pura nan
apanim gami.

Men dibobonim bar nan dapanir
arizibagh afira.

Nan apaniba arazir kurabar na gami,
ezi bizir me na gamir kaba
mingariba puvati.

Apanir kaba na gasighasighasa, akar
ifavaribar na gami.

Ki men bizitam okemezir puvati,
me pura uan akaba na gasa
ghaze, ki bizitaba pura me
daningam.

⁵ God, ni na gifo ki gumazir onganim.
Nan arazir kurabar osimtiziba
nin damazimin mongezir pu-
vati.

⁶ O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, ni nan
dimdiam baragh,
ni na baraghan koghti, nighnizir
gavgavim nin iti darasi
aghumsizim iniam.

O Israelian God, ni nan dimdiam
baragh,
puvatighti, gumazamiziba nin
ziam fe darazi dipova, akar
kurabar me mikimam.

⁷ Ni bangin, gumazamiziba dibovir
akabar na migeima
ki aghumsisi.

⁸ Nan aveghbuaba gumazir igharazimin
gari moghin nan gari.

Ezi nan adarazi nguibar igharaz-
ibar gumazimin gari moghin
nan gari.

⁹ Nan navir averiam bar nin Dipenim
gifuegha a baghavira iti.

Egha ki pamtemin Dipenir kamin
ingara deragha an garima, a
deraghavira iti.

- Gumazamizir maba akar kurabar ni miġei, ezi men akaba nan izi.
- 10 Ki dagheba ataghiraġha, arazir kamın ki nin damazimın uabira uabi abiri. Ezi gumazamiziba akar kurabar na miġei.
- 11 Ki azirakar korotiaba azui, ezi gumazamiziba na dipovava akar kurabar na miġiavira iti.
- 12 Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia, na geghara na miġei. Gumaziba wainın dipaba apava onanigha, na dighora onger akabagh ami.
- 13 O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh niġhnizir puvati, ki ni ko mikimasa. Ni dughiatamın uan ifongiam ko apangkuvir ekiamın ġin mangi nan azangsizim ikaragh. Ni na ko akam akirigha ġivagha an ġin zui. Kamaghın, ni guizbangira nan akuragh.
- 14 Ni beghneazir kamın aven ua na inighti, ki an aven mangi ovengan kogham. Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham. Eghti osimtızir kam, dipar konimın mın na avaraghan kogham.
- 15 Ni na ateghti aperiam na avan marki. Ni na ateghti ki mozimın magirighti, a na avan marki. Ni na ateghti dipar konim na avan marki.
- 16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apangkuvir arazir kam bar dera, kamaghın ni zurara nan azangsiziba baragh. Nin apangkuvim zurara nan iti,
- kamaghın ni izi nan akuragh.
- 17 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghın ni nan mongan marki. Osimtızir ekiam nan iti, kamaghın ni zuamira nan azangsiziba ikaragh.
- 18 Ni nan boroghın izi egh nan akuragh. Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
- 19 Gumazamizir akar kurabar na miġeiba, ni dagh fogha ġifa. Egha ni fogha ġifa, me na dipovava aghumsizim na ganingi.
- 20 Akar kurar kaba, nan niġhnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar moghirama osemi. Ezi gavgaviba ua nan puvati. Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apangkuvam, ezi bar puvati.
- 21 Mitiriam nan azima, me aguiam daghem gatigha na ganingi. Ezi kuarim nan pirima, me pura wainın kuram amasa na ganingi.
- 22 Kamaghın deragh, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim misoke.
- 23 Ni men damazibar amighti aminim men pirighti, me ua ganan kogham. Ni men akiragharibar amighti, me tugh gavgavighsi damuva avegham.
- 24 Ni puvira men atar mizazim me gasi. Nin aningagharir kam me initi me oveng.
- 25 Eghti nguibar me itir kam pura ikiti,

- ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki.
- 26 Gumamazizir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki, ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti.
- Gumamazizir maba, ni men mikarzibagh asighasighizi me mizaziba inizi, gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei.
- 27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki. Egh me ateghti me nin gumamazizibar aven izan marki.
- 28 Ni gumamazizir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh. Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumamazizibar ziaba koma ada osiran marki.
- 29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi. Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka.
- 30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam. Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam.
- 31 Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham. Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera, eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham.
- 32 Gumamazizir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham. Gumamazizir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam.
- 33 Ikiavira Itir God gumamazizir biziba puvatizibar azangsiziba barasi, egha uan gumamazizir kalabusin itiba, a me gin amadir puvati.

- 34 Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba, ia bar Godin ziam fi.
- 35 Guizbangira, God Saionin nguibamin gumamazizibar akuragh, men apanibar dafaribar ua me inigh, Judan nguibaba ua dar ingaram.
- Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar aven deraghvira ikiva, nguazir kaba bar ada iniam.
- 36 Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir boriba, nguazir kaba iniam. Gumamazizir kaba bar God gifongegh, nguazir kam in iki mamaghira ikiam.

70

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

(Onger Akaba 40:13-17)

Devit, God an osimtizibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni ifuegh zuamira izi nan akuragh!

2 Gumamazizir maba na misueghti ki aremeghasa.

Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.

Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara bar akonge.

Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.

3 Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar aghumsizir ekiam me daningigh, eghti me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham.

4 Eghti gumamazizir ni baghavira zuiba, men naviba deraghti, me bar akuegh iki.

Gumazamizir kaba, ni bar moghira
ua me ini.

Ni me bagha amizir ingangarir
kam me bar a gifonge.

Egh me zurara kamagh
mikim suam,
“God, a guizbangira bar
dera.”

⁵ O God, ki gavgaviba puvatigha
uabira uabin akurvaghan
iburaghuburaki.

Kamaghin, ni zuamira na bagh
izegh.

O Ikiavira Itir God, nirara nan akur-
vagha ua na isir gumazim.

Ni suighsuighan marki, ni
zuamira izi nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko migei

¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na
geghuv na avaragh nan ganti,
gumazir kuraba na gasighasighti
ki aghumsighan kogham.

Ni me ateghti me na abinan
marki.

² Ni zurara arazir aghuim gami.

Egh ni uan arazir aghuir kam
gin mangi nan akuragh!

Ki ni ko migeir migirigiaba,
ni da baregh ua na inigh.

³ Ni dagiar ekiamin min na modogh.

Ni divazir gavgavimin min iki
na ekiarughti, nan apaniba na
abinan kogham.

Ki nin aven modogh ikiam.

Nirara deragh na geghuv nan
ganti, ki deragh ikiam.

⁴ Nan God, ni gumazir kurabar da-
farimin ua na ini.

Me arazir kurabar amuasa bar
gavgafi.

⁵ Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.

Ki fomira uan igiamra ikia,
nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kam-
aghira iti.

⁶ Nan ikirimirir ki itir kam, a nin
agharimra iti.

Nan amebam na batezi dughi-
amra, ni na geghuva deragha
nan gara iza datirikin.

Kamaghin, ki nin ziam zu-
raram a fam.

⁷ Na bativizir biziba, gumazamizir
aviriba dar ganigha fo,

ni na geghuv nan ganasa gavgafi.

⁸ Dughiabar zurara,

ki nin ziar ekiam fi, an gun gu-
mazamizibav kimasa.

⁹ Ki ghurigha givagha gavgaviba pu-
vati,

ni na ategh akirim ragh na gasan
marki.

¹⁰ Nan apaniba na misueghti ki are-
meghasa

uari akuvagha akabav sosi.

¹¹ Me ghaze, “God anetegha givazi,
gumazir an akurvaghamiba
puvati.

Aria, e an agiragh an suiraka.”

¹² O God, ni na ategh nan saghon
ikian marki.

O nan God, ni zuamira izi nan
akuragh.

¹³ Gumazir akaba na gasiba, ni
me abinigh bar moghira me
agifagh.

Me na gasighasighasa, ni
me gasighasigh men ziaba
abinighti,

me okam nighnigh bar
aghumsigham.

¹⁴ Ni nan akurvaghisi, ki ni mizuam
nighnizir gavgavim nin ikiam.

Egh nin ziam fi mangivira ikiam.

¹⁵ Ki nin arazir aghuimin gun gu-
mazamizibav kimam.

Bizir aghuir ni amir kabar
diboboniba, ki deragha dagh
fozir puvati.

Ni ua na inizir arazir kam, ki
dughiabar zurara an gun
me mikimam.

- 16 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gavgavir ekiam ginighnigh nin ziam fam.
Egh kamaghin akam akun suam,
"Ikiavira Itir God uabira dera."
- 17 O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni nan sure gami.
Ezi bizir aghuir ni amir kaba,
ki dughiar kamın dar gun mikimvira ikiam.
- 18 Ki datirighin ghurigha givagha bar ghurapani.
God, ni na ataghiraghan marki.
Ni na ko ikiti,
ki nin gavgavir ekiamın gun gumazamizir gin otivamibav kimam.
- 19 God, nin arazir aghuim nguazir kamın danganiba bar dagh izivagha, uanaga overiamın tu,
egha gumazamizibar damazibar azenara iti.
Ni ingangarir bar ekiam gami.
Ezi nguazir kamın gumazitam nin mın garir pu. Bar puvati.
Ni bar moghira me gafira.
- 20 Osımtızir kaba ni na bagha da amangizi da izi.
Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam.
Ki mati aremegha nguazir torimın ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.
- 21 Ni nan ziam damighti a bar ekevegh,
egh na damighti ki navir amirizim ikiam.
- 22 Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti, ki nin ziam fam.
O nan God, nin akam a bar guizbangira, ezi ni na ataghirazir puvati.
Kamaghin, ki nin ziam fam.
Ni, Israelian Godın Bar Zuezim,
ki buam misogh ighiam bangi ziar ekiam ni daningam.
- 23 Ki ighiam bangi bar akongegh dimam.

- Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra da bangan kogham.
Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara nin ighiaba bangam.
- 24 Gumazamiziba na gasighasighasava amima,
ni me abirazi me bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara arazir aghuir ni amizir kamın gun gumazamizibav kimam.

72

God atrivimın akurvaghasa, gumazim a bagha God ko migei

Solomon ighiar kam osiri.

- 1 O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan.
Eghti a kotın aven deragh gumazamiziba tuisigham.
Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui,
egh ni atrivir kamın akuraghti an kotiar araziba guizbangira mangi.
- 2 Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir onganarazibagh amiba,
an arazir aghuimra me gativagh,
guizin arazimın gin mangi men araziba tuisigham.
- 3 Ni men ingangaribar aven bizir aghuir aviribar amuti,
men dabirabim deragham.
Ni gumazamizibar amuti,
me arazir aghuibar gin mangi.
- 4 Atrivim deragh onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagh men osımtıziba akıram.
A biziba puvatızir gumazamizibar akurvagham.
Egh gumazir igharaz darazi gasighasighasava amiba, a me abinam.
- 5 O God, ki kamaghin nin azai.
Aruem ko iakinim isiragh ikivira ikiti,
nin gumazamiziba zurara nin ziam fam.

- 6 Ni atrivim damighti a gumazir aghuimin min ikiti, an arazir aghuiba, amozim azenibagh izi, dagheba dar aghui moghin ikiam.
- 7 A ikivira ikiamin dughiar kam, gumazamiziba arazir aghuimra gin mangam. Iakinim isiraghavira itir dughiamin, dabirabir aghuim otiv mangivira ikiam.
- 8 An atrivimin iki ongarimin roghira itir gumazamiziba ko saghon itiba, a me gativagh men ganam. Eghti an nguazir oteviba, Yufretisin Fanemin ikegh mangi nguazir kam bar an mangam.
- 9 Atrivir kamın apanir maba dipaba puvatizir danganimin iki a bagh teviba apiram. An apaniba an damazimin nguazim giregham.
- 10 Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar atriviba, me bizir aghuiba a daningam. Egh uaghan, Seban kantri ko, Arabian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh izam.
- 11 Atriviba bar izi a bagh teviba apiram. Eghti kantriba bar, dar gumazamiziba an ingangaribar amuam.
- 12 Guizbangira, an onganarazibagh amir gumazamizibar dimdiaba baragha men akurvasi. Gumazir onganarazibagh amua akurvaziba men puvatiziba, a uabi men akurvasi.
- 13 Gumazamizir onganarazibagh amua gavgaviba puvatiziba, a men apangkufi. Gumazir biziba puvatiziba a ua me isi.
- 14 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gasighasigh me abinsi damuti, a men akuragh ua me iniam. An ifongiam bar men ekevezi, an arazir kabar me gami.
- 15 Atrivimin ikirimirim a ruaragham. Eghti Arabian kantrin gumaziba gol a daningam. Gumazamiziba a bagh God ko mikimti, God zurara deravira a damu an akurvagham.
- 16 Dagher aviriba Lebanonin kantrin otivi moghin, gumazamizibar azenibar otiv. Eghti gumazamiziba bar avirasemegh nguibabar iki, egh grazibar min danganiba bar dar iki.
- 17 Gumazamiziba, atrivir kamın ziam ginamangan kogham. Dughiaba bar, aruem tighar maghin anangti, gumazamiziba ziar ekiam atrivir kam daningam. Egh gumazamiziba an ziam fam. God deragha atrivim gamir arazir kam bagh, me uaghan kamaghira deragh uari damusi Godin azangsigham.
- 18 E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam. A bar uabira arazarazir aghuir kabagh amima da otifi.
- 19 E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam. Bar guizbangira. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizifagh.
- 20 Kar Jesin otarim Devit, an azangsiziba kamaghira tu.

Akinafarir namba 3

73

(Onger Akaba 73--89)

*Gumazir arazir kurabagh amiba,
God mizazim me gasam*

Asap ighiar kam osiri.

¹ God bar guizbangira Israelian dera.
Egha an damazimin zuezir gumazamiziba, a bar men dera.

² Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar gefi.

Nan suemning mati apighsighizi,
ki uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami.

³ Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi.

Kamaghin amizi, ki gumazir kurar kabar bizibar gara,
nan navim da bagha dikafi.

⁴ Men mikarziba mizaziba puvatizi me dera.

Me gavgavigha mikarziba deraghvira ikia naviba fiki.

⁵ Me gumazir igharaziba osimtiziba ateri moghin, me osimtiziba aterir puvati.

Gumazir igharaziba aterir osimtizir kaba bar me bativir puvati.

⁶ Kamaghin amizi, me uari fer arazir kam mati, me deragha uan mikarzarbar kurti.

Me pura gumazir igharazibav sogha me gasighasisi.

Ezi arazir kam me avara, mati me korotiaba isa uan mikarziba ave.

⁷ Men nighniziba ko navibar aven, arazir kurar avirir me damuasa ifongeziba otivaghiri.

⁸ Me dibovir akabar gumazir igharazibav gia uari fa, arazir kurabar me damuasa nighnizibagh ami.

⁹ Me mizer otuaribar Godin uan Nguibamin itimin migei.

Me uarira uan ziaba fe, gumazamiziba men gin mangasa me arazir kam bagha bar gavgafi.

¹⁰ Me kamaghin damuti, Godin gumazamiziba men akabagh ifuegh,

nighnizir gavgavim dar ikiam.

¹¹ Gumazir kurar kaba ghaze, "E amir biziba God dagh foghan kogham.

Godin Bar Pin Itim,
en arazir e amiba, a tam bativsi damuva avegham."

¹² Gumazir kurar kabar arazim kamakin, men dabirabim derazi, me bizir aviriba ikia, egha ua inivira ikiasa.

¹³ Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi, ki arazir kuratabagh amizir puvati.

Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?

¹⁴ O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti.

Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoziba na ganidi.

¹⁵ Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumazamiziba akar otevitam me mikemeghti, me okam nighnigham.

Ki kamaghin amizir puvati.

¹⁶ Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha,

dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge.

¹⁷ O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu.

Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi,

ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi.

¹⁸ Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki,

egha me gami me ira bar moghira ikufi.

¹⁹ Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham.

Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham.

- 20 O Ekiam, me mati gumazim irebam ganizi, an amimzaraghan pura gifa.
Amizarazim in irebam ginighnizima, a uam an nighnizim in itir puvati.
- 21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar oseme.
Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan navir averiam puvira na gami.
- 22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati.
Ki asizir atiar nighniziba puvatizim in min, nin damazim in an arazibagh ami.
- 23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti, ezi ni nan dafarim in suira.
- 24 Ni uan akar aghuim in, tuavir ki daruamibar nan akakasi.
Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibam in ikiam.
- 25 O God, tina ua nin Nguibam in iki deragh nan ganam?
Ni bar uabira, ua gumaziba puvati.
Ki bar ni gifonge.
Ki nguazir kam in ua bizitam gifongezir puvati.
- 26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavgaviba puvatighi,
God, ni uabi gavgavim nan navir averiam daning.
Ki ua gumazir igharazitam in ganan kogham.
Ni bar uabira ki nin ganam.
- 27 Bar guizbangira, gumamazizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar moghira givagham.
Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni ataghiziba, ni me gasighasigham.
- 28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera.
Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan divazir gavgavim,
ezi ki nin aven modi.

Bizir ni amiba, ki bar adar gun mikimam.

74

Gumazim God ko migei, eghti a Israelian akurvagham

Asap onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

- 1 O God, ni manmaghsua akirim ragha e gasara?
E nin gumamaziziba, ni navim en ikuvigh en atar kamaghira ikiam, o?
- 2 Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e ginighnigh.
Ni e givezegha givazi, e nin adarazira.
Ni faragha Saion in Mighsiam in ike, egh ni ua mighsiar kam ginirigh.
- 3 En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba bar dagh asighasiki.
Ni dikavigh izi bizir me fomira asighasighizir kabar ganigh.
- 4 Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha,
paza bizibagh amua dia ghaze, me God abiragha gifa.
Me nin biziba inigha, uan bizir men ababaniba itiba isa dar danganibagh ariki.
- 5 Me mati gumazim ruarim in temeba okava da aghorogharighizi moghin,
me temer nin dipenim in ingariziba, bar ada okava da aghore.
- 6 Temer me fomira digirir aghuibagh amiziba,
apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari.
- 7 Nin Dipenir ni uabi aven itir kam, me a gasighasigha, a gaborozi a isi.
Me danganir gumamaziziba iki ni ziam famim bar a gasighasiki.
- 8 Me uan navir averiabar aven bar e abinigh guizbangira e gasighasighasa nighnigha,

- e God ko miġeir dipenir en nguazimin itiba, bar dagh aponge.
- ⁹ E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvati.
Da bar moghira ghuegħa gifa.
Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvati.
Osimtizer kam ġivamin dughiam, en tav bar a ġifozir puvati.
- ¹⁰ O God, dughiaġa manmagħ apaniba ni dipovam?
Me nin ziam akar kurabar a mikimvira ikiam?
- ¹¹ Ni manmagħsua en akurvagħan aghuagħa,
agħarimning ġirakirangin amadagħa puram en ġari?
- ¹² Bar ġuibangira, O God, ni fomirama en atrivimin ikia, dughiar aviribar en akurvazi, e midorozibagħ amua uan apaniba abiri.
- ¹³ Ni uan ġavgavimra ongarir ekiam tongiram anebiki.
Egħa maburan osirir ongarimin itibar dapaniba abighizi da ariagħhire.
- ¹⁴ Ni ġuar bar ekiamin dapanim abighizi,
ongarir miriamin itir gumazamiziba aneme.
- ¹⁵ Faneba ko dagħuriba, ni dipaba dagħ atizi da ivemara uaghiri.
Ni faner ekiabagħ ami da dati.
- ¹⁶ Ni angazangarim ko mitatem in ġari,
egħa aruem ko iakinimin in ġarizi aning pin uan danganinningin iti.
- ¹⁷ Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni dar ababaniba arigha gifa.
Azenibar aven, aruem ganamin dughiaġa ko amozim izamin dughiaġa, ni da arigha gifa.
- ¹⁸ Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki.

- Nin apaniba gumazir onganibar min nighnigha ghaze,
ni mati pura bizim egħa ni dipova ni miġei.
- ¹⁹ Nin gumazamiziba ġavgaviba puvati.
Asizer atiam kuarazir muziarim misuegħa anemezi mogħin,
apanir kaba bar mogħira me aġivan marki.
Kamagħin, ni me isi apanibar da faribar arighan marki.
E nin gumazamiziba, apaniba mizazim e ġasi.
Ezi e nin azai, ni e ġinighnigh kamagħira iki.
- ²⁰ En nguazibar danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin midorozibagħ ami.
Kamagħin amizi, ni e ko dikirizir akar kam, ni uam a ġinighnigh.
- ²¹ Ni gumazir kuraba ategħti,
me gumazir igħaraziba dikaragħ bar me abinan marki.
Ni biziba otevezir gumazamizibar akurvagħti,
me nin ziam fi.
- ²² O God, ni dikavigh izi pamten apanibav kim suam,
iarara osimtizim ġami, ki puvati.
Egħ gumazir akaba batogħa dibovir akabar ni miġeiba,
ni me ġinighnigh bizitam damu.
- ²³ Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni miġei.
Me akaba akara pamtem miġjavira iti.
Kamagħin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagħ nighnighvira iki.

75

God gumazamizir kuraba abinigha, gumazamizir aghuibar akura
Asap onger akar kam osiri.
Gumazir igħiabar faragħa zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kam in ġin mangi igħiar kam bangam, "Gumazitam ġasighasighan marki."

74:13: Ua Me Ini 14:21

74:14: Jop 41:1; Onger Akaba 104:26; Aisaia 27:1

74:16: Jenesis 1:14

74:17: Jenesis 8:22; Aposel 17:26

- 1 O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe.
E nin ziar ekiamin gun migia,
bizir igharagha garir ni
amibagh eghari.
- 2 God kamaghin migia ghaze,
“Ki kotiamin dughiar mam amisevegha
givazima a iti.
Nan kotiam guizbangira zui.
Egha ifarir puvati.
- 3 Nguazir kam, mikimkizim a
batoghti,
an itir gumamaziziba akongam.
Nguazimin mingarir apengan itim,
ki an suiraghti a iki gavgav-
igham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 4 Ki gumamazizir akaba batogha
pura uan ziaba febav gia
ghaze,
‘Ia uari fiva akaba batoghan
marki.’
Ki gumamazizir kurabav gia ghaze,
‘Ia uarira uan gavgavibagh
nighnigh uan ziaba fan marki.
- 5 Ia uan gavgavibagh nighnigh da
bagh ifaghatan marki.
Egh pamten akabagh iti, dibovir
akabar na mikiman marki.’”
- 6 Gumamazizibar araziba tuisighamin
gumazitam, an
aruem anadi naghin ko, aruem
uaghiri naghin ko, not ko
sautin amadaghan ikiva
otoghan kogham.
Puvatigham.
- 7 God uabira en araziba tuisisi.
A gumamazizir maba fa,
igharaziba abiri.
- 8 Ikiavira Itir Godin aningagharim ka-
maghin iti.
A kavin mamın suira, ezi wainin
igiar gavgavir ekiam itim a
gizifa.
An a ingezi gumamazizir kuraba
anepa bar anegifa.

Arazir kamra, gumamazizir
kuraba Godin kotin otivigh,
egh bar gevegham.

- 9 Ki uabi zurara Jekopin God bagh
ighiaba bangivira iki an ziam
fam.
Egh an akabar gun mikimam.
- 10 Eghti God gumamazizir kurabar
gavgaviba bar ada givagham.
Egh an damazimin derazir gu-
mazamiziba, a gavgavim ua
me daningam.

76

God midorozim gamua uan apaniba abira

- Asap onger akar kam osiri.
Onger akar kam kar Godin ziam fer
onger akam. Onger akar kamın
faragha zuir gumazim, gumazibav
gia ghaze, me gitabav sogh.
- 1 Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.
- 2 An Dipenim Jerusalemın nguibamin
iti.
Egha Saionin Mighsiamin ikia ka-
maghira iti.
- 3 A danganir kamın uan apanibar
afuziba ko,
oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba
sara apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 4 God, ni atrivibar ekiam egha ziar
ekiam iti.
Nin ziam bar pin ikia, egha
mighsiar ekiabar ziar eki-
abagh afira.
Ni mighsiabar uan apani-
bav sogha me abiragha
uamategha ize.
- 5 Ni men midorozir gumazir gavgav-
ibav sogha men bizir aghuiba
bar ada ini.
Ezi midorozir gumazir kaba
datirighin ariaghirezi,

gumazir iki misogh ua men
biziba iniamba puvati.

6 O Jekopin God, ni men atarigha
givazi,
hoziaba ko gumazir hozi-
abagh apiaziba ariaghiregha
nguazim gireghav iti.

7 O God, ni men ataran bighangin,
tinara nin damazimin tuivam?
Bar puvati.
Gumazamiziba bar puvira
nin atiati.

8-9 Ni uan Nguibamin ikia gumaza-
miziba isa uan kotiam gati.
Ni dughiar kamin tugha ko-
tiamin gun me migei.

Egha ni iza gumazamizir igharaz
darazi paza me gamiba, ni
men akurvasi.
Gumazamiziba bar atiatigha
mikiman asa.
Me pura uan akabar ku-
migha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

10 Gumaziba naviba men ikufi,
ezi bizir kam gumazir igharaz-
ibagh ami me nin ziam fe.

Gumazir midorozim gamua deragha
ikiavira itiba,
me nin ziam fam.

11 Ikiavira Itir God a nin God,
ni a ko Akar Gavgavim akirigh,
egh guizbangira akar
dikirizir kamin gin mangi.
Egh ifaran marki.

E Ikiavira Itir Godin atiatingam,
kamaghin, gumazamiziba bar
a bagh bizir aghuiba inigh
mangi.

12 An atrivir akaba batoziba abiri.
Egha nguazimin atrivibagh ami
me bar an atiati.

77

*Gumazim osimtizim itir dughiamin
a God ko migei*

Asap onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir
gumazim Jedutun ginighnigh a bagha
onger akar kam osiri.

1 Ki osemegha uabin akurvaghasa ar-
ava God ko migei.
A na baraghasa ki pamten an dei.

2 Osimtiziba na bativir dughiaaba,
ki Ekiam buriava an dei.
Ki dimagaribar uan dafariba favira
ikia a ko migia,
navir amirizim inizir puvati.

3 Ki God ginighnigha nan navim arai.
Ki God ginighnigha nan navim
bar na basemezi
damaziba nan siri.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

4 God na gamima ki dimagaribar
akuir puvati.
Nan navim bar na basemezi ki
mikiman asa.

5 Ki dughiar fomira ghueziba ko,
azenir fomira ghuezibagh
nighnisi.

6 Ki dimagaribar uan onger akar kam
ginighnisi.
Ki nighnigha ikia, egha uabira
uabin azangsis:

7 "Ekiam zurara akirim ragh na
gasam o?
Egh a ua na gifongeghan kogham
o?"

8 An apangkuvir arazim nan ikiavira
iti, o puvati?
A na ko dikirizir akar kam na ko
ikiavira iti, o puvati?

9 God en akurvaghasa ua nighnisi o
puvati?
An en apangkuvir arazim, an
adarim ti anepirighama?"
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- 10 Ki nighnizir kam gamua nan navim na baseme.
Ezi ki ghaze,
“Godin Bar Pin Itim,
datirighin nan akur-
vaghan aghua.”
- 11 O Ikiavira Itir God, ki digavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.
- 12 Ki guizbangira digavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.
- 13 O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue.
Ezi godin ifavaritamın gavgavim ni gafirazir puvati.
- 14 O God, nırara mirakelbagh amua, uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men aka.
- 15 Nin gavgavimra ni uan gumamazizibar akuragha me ini.
Gumamazizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- 16 O God, fomira dipaba nin gara nin atiati.
Ongarir konimın aven, mikimkizibakiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
tintinibar otifi.
- 17 Ezi amozir ekiaba izaghirima, onımariba danganiba bar dar taghtasi,
ezi arariba pamten dagarvasi.
- 18 Nin arariba aminir ekiamın tongın dagarvasi.
Ezi onımariba taghtagha bar nguazim gisisi,
ezi nguazim mozorogha sıvaghıvasi.
- 19 Ni ongarir torimın arua zuima, tuavir aruim, ongarir konimın iti.
- Ezi nin diaritam tuavir kamın itima,
gumazitam an ganizir puvati.
- 20 Ni sipsipbar garir gumazimın mın, gumamazizibar faragha ghua me inigha zui.
Egha ingangarim Moses ko Aron ganıngizi, aning men faragha ghua men gari.

78

Gumamaziziba God gamizi a bar me baseme

Asap nighnizir aghuim isi gumamazizibar anıngasa onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Nan gumamaziziba, ki ian sure damuamin migirigiaba ia deragh da baragh.

Nan akamın otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh.

² Ki akar isin zuibar bizir mogomemın itibav kimam.

Eghaghanir kaba fomira ikegha iza datirighin otifi.

³ Akar kaba en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gıfa.
Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.

⁴ E akar kaba uan boribar ghuangıghan kogham.

Borir igiar datirighin otivamiba, e kamagh me geghanam,

A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir aviribagh ami.

⁵ God Akar Gavgaviba isa Israelian gumamazizibagh anıngi.

Jekopin ovavir boriba akar kabar gin mangasa, a da isa me ganıngi.

A fomira en inazir afeziaba kamaghın me mikeme,

“Ia bar deraghvira nan Akar Gavgavibar uan boribar sure damu.”

⁶ Eghti men borir gin otivamiba uaghan dagh fogh,

- egh me uaghan uan boribagh eghanam.
- 7 Me kamaghin damuva, nighnizir gavgavim Godin iki, egh bizir an amiziba gin amangan kogham.
Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam.
- 8 Me uan inazir afeziabar arazibar gin mangan marki.
Men inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoke.
Egha nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
an akaba zurara dar gin zuir puvati.
- 9 Fomira Efraimin adarazi piba ko bariba inigha misoghasa zuima,
midorozim otozi me are.
- 10 Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha, an akamin gin zuir puvati.
God men apangkuvighavira iti.
- 11 A men damazibar amizir mirakelba ko,
bizir an amiziba, me da gin amada.
- 12 God en inazir afeziabar damazibar Isipin kantrin aven,
a Soanin nguibamin mirakelbagh ami.
- 13 God ongarim abighizi ongarim vong ko vongin tughav itima,
a Israelian akua an torimra ghua vongin oto.
- 14 An aruebar ghuariamın tongin ikia men faragha zui.
Egha dimagaribar avimin angazangarimin aven ikia men faragha zui.
- 15 A gumamaziziba puvatizir danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin aven mar itiba otifi.
Egha dipam uan gumamazizibagh anidima me da api.
- 16 A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva,
fanemin min ivemara ghuaghiri.
- 17 A kamaghin amima, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia,
akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir kurabagh amuavira iti.
- 18 Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa,
egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diva arai.
- 19 Me God dipova ghaze,
“Gumamaziziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o?”
- 20 A guizbangira faragha dagiam misoghezi dipam azenan otogha afora uaghiri.
Ezi a datirighin bret ko asizim e daningam, o?”
- 21 Ikiavira Itir God kamaghin me baregha an adarim bar ekevezi,
an avim Jekopin adarazi bagha anemadazi a izaghiri.
- 22 Me kamaghin nighnizi puvati:
A uan gavgavimin men akuraghti me deragh ikiam.
Egha me nighnizir gavgavim an itir puvati.
- 23 An nighnizim men ikiavira itima,
a pin overiam mikemezi a kuiaghiri.
- 24 Egha a uan Nguibamin manan daghem isa gumamazizibagh anidi.
Gumamaziziba damasa, a me bagh manan daghem* anemadazi a iri.
- 25 Enselba apir dagheba, God dar aviriba isa me ganingizi,
me da amegha bar izefe.
- 26 God uan gavgavimin, aruem anadi naghin ko sautin amadaghan izir aminim amadazi a ivai.
- 27 A nguazir minemniaba ko, ongarir gigimin min,

78:12: Ua Me Ini 7:8–12:32   78:13: Ua Me Ini 14:21-22   78:14: Ua Me Ini 13:21-22   78:15: Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13   78:18: Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35   78:24: Jon 6:31   * 78:24: Mana, a dagher manmagh garim. Ni foghsi, Ua Me Ini 16:31in an gan.

- kuarazir aviriba amangizi da iza-
ghiri.
- 28 God kuarazir kaba amangizi da
danganir me itimin,
bar men purirpenibar miriabara
iri.
- 29 Dagher gumamazir kaba iniasa
ifongeziba, God da me ganingi.
Ezi me da apa ghua bar izefe.
- 30-31 Me apima dagheba men aka-
toribar ikiavira itima,
God men atara
Israelian gumazir igiar
gavgavibav soghezi me
ariaghire.
- 32 God bizir kabagh ami, ezi me arazir
kurabagh amua ghuavira iti.
A mirakelbagh ami, ezi me
nighnizir gavgavim an itir
puvati.
- 33 A mati gumazim uan akamin
aminim giverazi an otogha
ghua pura givazi moghin,
A bar zuamira me gasighasighizi
me ariaghire.
- 34 God men maraziv soghezi me
ariaghirezi,
men marazi guizbangira nav-
ibagh iragha ua God bagha ize.
- 35 Me ua nirigha ghaze,
e Godin Bar Pin Itimin aven moga
egha deragha iti.
Ezi a en akuragha uam e ini.
- 36 Migirigiar me amir kaba, da bar
guizbangira puvasi,
me a gifarava a migei.
- 37 Me an akabar gin zuir puvasi,
egha a me ko Dikirizir Akar Gav-
gavim abiki.
- 38 Ezi a men apangkuvighavira ikia,
men arazir kuraba gin amadagha,
me gasighasizir puvasi.
A dughiar aviribar uan adarim
aminivagha
men akazir puvasi.
- 39 An nighnizim, me gumazibara,
men ikirimirim dughiar ru-
arimin itir puvasi.
- Men ikirimirim mati,
aminim dughiar bar otevimra
varagha ghugha gifa.
- 40 Me gumamaziziba puvasizir dan-
ganimin,
dughiar aviribar an akam batosi.
Me dughiar aviribar a gami
an navim oseme.
- 41 Me zurara Godin gavgavim
gifofoghasa, a gavgavis ti o
puvasi?
Egha arazir kabagh amua,
Israelian Godin Bar Zuezim
gamizi,
an navim bar osemegha
men atari.
- 42 God men akuragha men apanibar
dafariba da ua me inizir gav-
gavir kam,
me a ginighnizir puvasi.
- 43 A mirakelin arazir kaba,
Isipin kantrin aven, Soanin
nguibamin dagh ami da otifi.
- 44 A Isipian fanebagh amizi ghuzim
dar otozi,
gumamaziziba damamin dipaba
puvasi.
- 45 A berezir aviriba ko, mitivir aviriba
me bagha da amangizi,
bereziiba me givima, mitiviba
men azenibagh asighasiki.
- 46 An apiziba ko, odeziiba amangizi,
da iza men azenibar aghuir
dagheba ko zuravariba bar
ada ame.
- 47 An amozir ofizir dagiabar min
gariba amangizi,
da men wainin ikarizibagh ira
bar dagh asighasiki.
An ais gamizi
a men fighin temebagh ira bar
dagh asighasiki.
- 48 An aisin amozir ofizir ekiaba
amangizi da iza,
men bulmakaubagh asighasiki.
An onimaribagh amizi,
da asizir igharazibagh asighasiki.
- 49 An adarir bar ekiam men ikia men
aningaghegha,

- bar moghira me gasighasighasa
enselin aviriba amangi.
- Ezi me iza me gasighasigha
osimtizir bar ekiam me ganingi.
- 50 A men atara me ataghizi me itir
puvati.
An arimariar ekiam me ganingizi
me aria bar ariaghire.
- 51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a
vaghvaghera bar me misoghezi
me ariaghire.
- 52 A sipsipbagh eghuvir gumazimin
min,
uan gumamazibar faragha
ghua, men akua gumamaziz-
iba puvatizir danganimin ghu.
- 53 A me ko zuima me atiatir puvatigha
deraghavira ghuava otifi.
Ezi men apaniba, ongarim bar
moghira me avara.
- 54 A me inigha ghua uan nguazir a ua
bagha inabazimra me ati.
Nguazir mighsiar kam, a uan
gavgavimin a ini.
- 55 Israelia izezi, a ikizir igharaz-
ibar gumamaziziba batuegha,
nguazir kaba abigha
da isa Israelian anababagh
anigi.
Ezi me pura, men dipeniba
inigha deragha dagh api-
aghav iti.
- 56 Me Godin gavgavim gifofoghasa, a
gavgavis, ti puvati?
Egha me Godin Bar Pin Itimin ak-
aba batogha ghaze, a gavgav-
iba puvati.
Egha an Akar Gavgavibar
gin zuir puvati.
- 57 Men inazir afeziaba faragha amizi
moghin, me an akaba batogha
nighnizir gavgavim dar itir pu-
vati.
Me mati barir pim ikirazi, gu-
mazim asi bariba ikizirigha
zui.
- 58 Me mighsiabar ghua asebar ofa
gamir dakozibar ingarizi, God
puvira men atari.
- Me marvir guabar ingarizi,
Godin navim me bagha bar
ikufi.
- 59 God bizir kabar gara adarir ekiam
ikia,
egha bar Israelian aghua.
- 60 A Dipenir Silon nguibamin itimin
ikia, e ko iti.
A datirighin Purirpenir kam
ataki.
- 61 An apanibar amamangatizi me an
Akar Dikirizir Gavgavim itir
Boksiam inigha ghu.
Boksiar kamin me an gavgavir
ekiam ko, an guamin angazan-
garir ekiamin gari.
- 62 A uan gumamazizibar atara,
me ataghizi men apaniba me
misoghezi me ariaghire.
- 63 Men otarir igiaba midorozimin
aven bar ariaghirezima,
men amizir igiaba ikiamin gu-
maziba puvati.
- 64 Apaniba men ofa gamir gumazibav
sozi me ariaghirima,
men amuiba men apangkuva
men azian iburaghuburaki.
- 65 Ekiam akuavia osegha,
mati gumazir igiam wainin
dipam amegha gavgavigha
tintinibar dia migei.
- 66 A uan apanibav sogha me abinigha
men agintighizi me ghuegha,
aghumsizir dafam isa kamaghira
iti.
- 67 A Josepin adarazir ovavir boribar
aghua.
A Efraimin anabamin adarazi
amisevezir puvati.
- 68 A Saionin Mighsiar a ifongegha
uabi itim ko Judan anabam,
a ua bagha a ginaba.
- 69 A Saionin Mighsiar kamin uan
Dipenimin ingarizi,
a gavgavigha overiamin min pin
iti.
- A mati nguazir a ingarizir kamin min
anetizi,
a gavgavigha ikia mamaghira iti.

- 70 Godin ingangarir gumazim Devit,
uan sipsipbar gara itima,
God a inigha uan gumazamiz-
ibar ganasa anemisefe.
- 71 A sipsipbar garir ingangarim an
anogoregha,
Israelian atrivimin ikiasa
anemisefe.
A Godin gumazamiziba
me geghuv deragh men
ganam.
- 72 Devit uan navir aghuimin gin ghua
deragha men gari.
Egha uan fofozir aghuimin men
faragha ghua bizibagh ami.
- 5 O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti
o?
Ni dughiar ruarimin en atar iki
kamaghira ikiam o?
Ni navim en ikuvigh, nin
aningagharim avimin min
isi kamaghira ikiam o?
- 6 Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko
migeir puvatiziba,
ni men atarti deragham.
- 7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir
boriba bar me misuagharigha,
men nguazim bar a gasighasiki.
- 8 Ni en inazir afeziaba amizir arazir
kurabagh nighnighiva, paziva
e damuan marki.
En nighnizir gavgaviba datirighin
bar iraghuegha gifa.
Kamaghin, ni zuamira en
apangkufigh.

79

Israelia uarir akurvaghasa God ko migei

Asap onger akar kam osiri.

- 1 O God, Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba nin nguazimin
ize.
Egha Dipenir ni ua bagha in-
abagha itim gamizi, a bar
moghira nin damazimin
mizegha ikufi.
Egha me Jerusalem bar a
gasighasiki.
- 2 Me nin gumazamizibav soghezi me
ariaghirezi,
me nin ingangarir gumazir
kabar kuaba isa kuaraziba ko
asizir atiabar daghebar min
dagh aningizi, da da ame.
- 3 Me nin gumazamizibav soghezi me
ariaghirezi,
men ghuziba dipamin min
Jerusalemnin nguibar averiam
bar a gimiri.
Ezi gumazir men kuabar
suigh me mozibar
arighamitam ua itir pu-
vati.
- 4 Gumazamizir en boroghira itiba e
dipova, en ingaravaka,
akar kurabar e migei.
- 9 O God, ni Godin En Akurvazim.
Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh
en akuragh uam e inigh,
en arazir kuraba gin
amadagh.
- 10 O God, Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba manmaghsu ka-
magh e mikimam,
“Ian God mana?”
Ni uan gumazamizibar ghuziba ikar-
vagh,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba mizazim me gasiti e
ganika.
- 11 Ni kalabusin itir gumazamizibar
ararem baragh.
Ni uan gavgavir ekiamin, gu-
mazir apaniba misueghti are-
meghasava amiba,
uam men akuragh.
- 12 O Ekiam, apanir kaba akar kurabar
ni mikeme.
Kamaghin, ni men arazir kurar
kaba ikaragh bar moghira me
agifa.
- 13 Nin gumazamizir nin sipsipbar
min itiba,

zurazurara ni minamam.
En ovavir borir gin otivamiba,
me uaghan nin ziam fi kam-
aghira ikiam.

80

*Israelia ua tugh gavgavighasa,
God ko migei*

Asap onger akar kam osiri.
Gumazir ighiabar faragha zuim, a gu-
mazamizibav kimiti, me tiarir kam
gin mangi ighiar kam damuam,
“Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir
aghuim.”

¹ O Israelia geghuvir gumazim, ni de-
ravira e barakigh.

Ni sipsipbar min Josepin ovavir
boribagh eghuva, deragha
men gari.

Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav
ikia, enselin bar gavgavibar
pin iti.

Ni uan angazangarim e gisir-
agh.

² Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase,
men anababar ovavir boriba,
ni uabi men akagh.

Ni uan gavgavim akagh izi en
akuragh.

³ O God, ni uamategh e inigh iziti
e ua dikavigh tuivigh, fomira
ikezi moghin ua ikiam.

Ni uan angazangarim e gisir-
agh,

en apangkuvigh en akuraghti,
e ovengan kogham.

⁴ O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itim.

Ni dughiar bar ruarimin uan gu-
mazamizibar atara,
me ni ko migeir migirigiaba
ni da barazir puvati.

⁵ Ni e gamizi, e bretin min uan
temeriba apava,
kavin temerir izivirizim, dipamin
min uarir guri.

⁶ Ni gumazir en boroghin itibar ari-
razi, me iza en nguazim iniasa
uariv sosi.

En apaniba e dipovava en ingar-
avati.

⁷ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh, fomira
ikezi moghin ua ikiam.

Ni uan angazangarim e gisiragh,
en apangkuvigh en akuraghti e
ovengan kogham.

⁸ Ni uan gumazamiziba wainin
ikarizimin min Isipin me
asigha me inigha ize.

Ni Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba batuegha,
men nguazibar uan gu-
mazamiziba, wainin
ikarizimin min me arke.

⁹ Ni wainin ikarizir kam bagha
nguazim azenegha anakara.

Ezi an aghua an biba bar
nguazim giraghuzi,
an aghua ghua bar uabi
aroke.

¹⁰ Wainin ikarizir kam aghua, ekiva
an dughuazim mighsiaba bar
ada aghuazi,
an aghariba sidan temer ekiaba
bar ada avara.

¹¹ An aghariba aghua ghua Mediter-
nianin Ongarir Ekiamin tugh,
iza Yufretisin Fanemin tu.

¹² Ni datirighin manmaghsua wainin
azenim avinizir divazim bar
anekaraghariki?

Gumazamiziba datirighin tu-
avimin daru, an oviziba
okimam.

¹³ Dar atiaba a dikabinti,
asizir atiaba anemam.

¹⁴ O Godin Gavgaviba Bar Itim, ni
uam e ginighnigh,
uan Nguibamin pin iki vanginan
wainin ikarizir kam der-
aghvira an gan.

¹⁵ Ni uabi uan agharir guvimin
wainin ikarizir kam akara.
Ni wainin biar igiam akarazi an
aghua gavgavigha gifa.

- 16 En apaniba anetugha a isa avim
mikinigha gifa.
Ni uaghan me atugh me
gasighasighti deragham.
- 17 Nin gumazamizir ni ua bagha in-
abaziba,
ni me gamizi me ekevegha bar
gavgafi.
Ni men akuragh deragh men
gan.
- 18 Ni kamagh damighti e uam akirim
ragh ni gasan kogham.
Ni en akuraghti e angamira de-
ravira iki nin ziam fam.
- 19 O God, ni Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ni uamategh e inigh iziti,
e ua dikavigh tuivigh fomira
ikezi moghin ua ikiam.
Ni en boroghin ikiti, nin angazan-
garim e gisiraghti, ni deragh e
damu.
Egh en apangkuvigh en
akuraghti e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba

- Asap ighiar kam osiri.
Gumazir ighiar kamın faragha
zuim, gumazibav kemeghti me Gatin
nguibamin gitabav sogham.
- 1 Godin e geghuva deragha en garim,
e a bagh pamtem dimiva bar
akuegham.
E, ighiaba bangi Jekopin Godin
ziam fam.
- 2 Ia faragh gitaba ko ukulelebagh
ikararangiva,
tambarinbav soghti dar arareba
deravirama otiv.
- 3 En isar ekiam otivamin dughiamin,
iakınir igiam otoghti ia sighbagħ
ivi.
Egh iakınim izi pazagħar torimın
tughti,
ia ua sighbagħ ivi.
- 4 Arazir God ifongezir kam, a Israelia
e ganingi.

- Kar bizir Jekopin God damuasa e
mikemeziba.
- 5 God Isipia ko misozir dughiam an
akar kam, e Josepin ovavir
boriba an e ganingi.
Ki akar otevir kam baragha fozir
puvati tina a migei.
- 6 Ki orazi a kamaghin migia ghaze,
“Ian dipizibar itir osimtiziba, ki
bar da adegħa gifa.
Mitarir osimtizir ia ateriba,
ki da isa nguazim dafegħa gifa.
- 7 Ia osimtizir bar ekiam ikia nan deir
dughiamin,
ki ian akura.
Ki overiamin pin, arariba dagarvazir
naghin uan mogomer dan-
ganimin ikia,
ian dimdiam baregha a ikara.
Ki Meriban mozir pamın ikia,
ian nighnizir gavgavim gifofogħasa
arazarazir mabagh ami.
(Ighiam gamua an suiam
atugħa avughsegha ua
ighiam gami.)

- 8 “Nan gumazamiziba, ki Akar Gav-
gavim ia mikim ia akirasa.
O Israelia, ia deragħvira nan
akam baragh.
- 9 Ia marvir guabar ziaba fan marki.
Ia kantrin igharazibar asebar zi-
aba fan marki.
- 10 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki Isipin ia inigha azenan ize.
Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar
deravira ia damuam.
Mati kuarazir nguzim akam
akarigha itima, an amebam
biziba atera iza an akam
mikiri.
- 11 “Nan gumazamiziba, me nan ak-
aba baragħan aghua.
Bar guizbangira, Israelia uari
abinigha nan apengan itir pu-
vati.
- 12 Kamaghin, ki me ataghizi me uan
navibar kumigha uari uan
arazir kurabar gin ghua,

- uan ifongiabar bizibagh ami.
- ¹³ Ki kamaghsua, nan gumazamiziba
Israelia nan akaba baragh
nan arazibar gın mangam.
- ¹⁴ “Me kamaghın damuti, ki zuamira
uan gavgavir ekiamın men
apanibav suegham.
Ki men apaniba bar me
abinigham.
- ¹⁵ Nan aghuazir gumazamiziba, me
atiatir ekiam sara na bagha izi.
Eghti ki men apanimın iki mam-
aghira ikiam.
- ¹⁶ Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko,
ruarimın itir haniba ia daningti,
ia dami bar izevegham.”

82

God an atrivir ekiam

Asap ighiar kam osiri.

- ¹ Dughiar mamın aseba Godın
Nguibamın uari akuvazi,
God uan dabirabir danganim
gaperagha
men faragha ghua, akam me
gasu kamaghın me migei.
- ² A ghaze,
“Ia paza kotiaba tuisigha,
gumazir arazir kurabagh amiba
bar me gifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ³ Ia deragh gumazamizir uarira uarir
akurvaghan koghamiba ko,
borir afeziaba ariaghirezibar
akurvagh.
Ia gumazamizir osımtiziba
ateriba ko, onganarazibagh
amir gumazamiziba, deragh
me damu.
- ⁴ Gumazamizir gavgaviba puvatiziba
ko, onganarazibagh amiba,
ia gumazir kurabar dafariba da
ua me inigh.
- ⁵ “Me nighnizir aghuitam men itir pu-
vatizi, me bizitam gifozir pu-
vati.

Me mitatemın nguazir kam
garua,
arazir aghuitam gumaza-
mizibar akurvaghasa a
gamir puvati.

- ⁶ “Ki Godın Bar Pın Itim kamaghın
mıgia ghaze,
Ia aser muziarir kaba, ia bar nan
boriba.
- ⁷ Ia gumaziba ariaghiri moghın
uaghan arımıghiregham.
Ia atrivir igharaziba iri moghın
uaghan iregham.”
- ⁸ O God, ni dikavigh izi nguazimın gu-
mazamiziba bar me gativagh
men araziba tuisigh.
Nguazimın itir gumazamiziba
bar nın gumazamiziba.

83

God Israelian apaniba bar me agıvasa, gumazim God ko migei

Godın ziam fer ighiam, Asap an osiri.

- ¹ O God, ni akam dukuagh pura ganan
marki.
Ni pura uabın asugh nımira ikian
marki.
- ² Ni gan, nın apaniba me midoroziba
fori da otifi.
Ezi gumazir nın aghuaziba nın
akaba batosi.
- ³ Me nın gumazamiziba paza me
damuasa muegha me bagha
gara iti.
Gumazamizir nın apengan iti ni
eghuvir kaba,
gumazir kurar kaba me
gasıghasighasa.
- ⁴ Me ghaze,
“Ia izi e Israelin kantri bar a
gasıghasighti,
a ziaba puvatighti, me uam a
gınıghnıghan kogham.”
- ⁵ Kantrin kaba Israel abınasa uari
akuvagha,
nıghnizir vamıram amıgha akam
mısokı.
- ⁶⁻⁷ İkızır kabanang: İdomıa, İsmalıa,
Moapıa, Hakrıa, ko

- Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba.
- ⁸ Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.
Me Lotin ovavir borir bar gav-gaviba.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)
- ⁹ O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.
Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.
- ¹⁰ Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi, aning kuamning ikia kuri.
- ¹¹ Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin,
ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.
Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh.
- ¹² Gumazir kaba bar ghaze,
“E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham.”
- ¹³ O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti,
me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham.
Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi,
da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh.
- ¹⁴ Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin,
ni men agintighi me aregh.
- ¹⁵ Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh.
Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating.
- ¹⁶ O Ikiavira Itir God,
- Ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsigh,
ni baghvira ikiam.
- ¹⁷ Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atiatingigh aghumsigh kamaghira iki.
Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh.
- ¹⁸ Ni kamagh damighti me guizbangira ganigh fogh suam,
“Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God.
Nirara Godin Bar Pin Itim,
egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari.”

84

Gumazim Godin Dipenim bar a gifonge

Kar Koran adarazir onger akam.
Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.

¹ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Nin dipenim a bar moghira dera.

² Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiabar zurara gumaziba uari akuvi naghin aven ikiasa.

Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenim gifonge.

Ni Godin angamira itim.

Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar amuam.

³ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ni nan God ko nan atrivim.

Kuarazir muziariba nin ofa gamir dakozimin boroghira uari bagha mikonibar ingara,
ota uan nguzibar gari.

⁴ Nin Dipenimin aven itir darasi,
men naviba deragha bar akonge,
me zurara nin ziam fava ighiaba bati.

- (Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁵ Gumazamizir nin gavgavim ini-
asava amiba,
ni bagha Saionin Mighsiamin
mangasa ifongeziba,
me bar akongegh.
- ⁶ Me dipar atuir dipaba puvatizibar
zui.
Danganir kamın ziam Temeriba
Itir Danganir Zarim.
Me mozir dipaba danganir kamın
dagh amizi da otifi.
Mizarazibar amoziba izima
mozir dipar kaba izefi.
- ⁷ Me tuavimin ghua nin gavgavim isa
ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin
otivigh Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar
pin iti.
- ⁸ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
ni Jekopin God.
Ni nan azangsim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁹ O God, ni en atrivimin gan deragh a
damu.
A uabi oramin min e moga de-
ravira e geghufi.
Ni uabi ua bagha a ginabazi, an
atrivimin iti.
Ni deraviram a damu.
- ¹⁰ Ki aruer vamiran nin dipenimin gu-
maziba uari akuvi naghin iti, a
bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer
ki nguibar igharazimin itibagh
afira.
Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin
tughiv ikiasa bar akonge.
Ki gumazir kurabar dipenibar
ikian aghua.
- ¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an
aruemin min tuavim en akak-
agha, oramin min e modi.
A en apanguva egha ziar ekiam
e ganidi.
A gumazir an damazimin deraziba,
a uan bizir aghuiba men
anogorozir puvati.
- ¹² O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,
gumazamizir nighnizir gav-
gavim nin itiba,
me zurara bar akuegham.

85

Gumazim God, an adarazigh eghu- vasa a me bagha God ko migei

Kar Koran anabam, men ighiam.
A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha an osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni deragha uan
nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men
inizi me deragha,
faragha ikezi moghin iti.
- ² Ni uan gumazamizibar arazir kurar
me amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi
da ua itir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ³ Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a
gamir puvati.
- ⁴ O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsim, ni en ataran
marki,
ni uam e inigh ua bagh izi.
- ⁵ Manmaghin ami, ni en atar kam-
aghira ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?
- ⁶ Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a
igiamin otogh,
gavgavim e daningti e tuivigh
gavgavigham.

84:5: Onger Akaba 81:1; 86:11; 122:1; Jeremaia 31:6   **84:7:** Onger Akaba 42:2; Aisaia 40:31; 2
Korin 3:18   **84:10:** 1 Eghaghaniba 23:5; Onger Akaba 27:4   **84:11:** Onger Akaba 34:10; 85:9;
Aisaia 60:19-20; Malakai 4:2   **85:6:** Habakuk 3:2

- Eghti e nin gumamaziziba, ni
bagh bar akuegh nin ziam
fam.
- ⁷ O Ikiavira Itir God, ni zurara bar
en apangkuvir arazir kam en
akagh,
en akuragh uam e inighti e der-
agh ikiam.
- ⁸ Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir
Godin Gavgavim Itim, an akam
baragham.
E an gumamaziziba arazir ku-
rar e amibar gin mangan kogh,
uan navir averiabar aven a
baghvira ikiti,
a mikimti e navir amirizim
ikiam.
- ⁹ Bar guizbangira, an akurvazim, an
gumamazizir an ziam fava an
atiatia an apengan itiba, bar
men boroghira iti.
An angazangarim e gisiragha en
akura,
a uabi e ko en nguazir kam
iki mamaghira ikiam.
- ¹⁰ Dughiar kam, gumamaziziba
uarir apangkuvigh, guizin
arazir aghuibar zurara uarir
amuam.
Me Godin damazimin deragh iki,
navir amirizimin iki, deragh
uari ko dapiagh ikiam.
- ¹¹ Gumamaziziba nguazimin iki, bar
guizbangira Ikiavira Itir Godin
gin mangi
nighnizir gavgavim an ikivira
ikiam,
eghti Godin uan Nguibamin
Itim me damighti me an
damazimin zuegham.
- ¹² Guizbangira, Ikiavira Itir God en
akuragh bizir aghuiba isi e
daningam.
Eghti nguazir en azeniba
itiba, dagher bar aviriba dar
aghungam.
- ¹³ Ikiavira Itir God, gumamaziz-
ibar amighti, me arazir an

damazimin derazimin gin
mangam.
Eghti arazir kamra, God ua iza-
min tuavim atigham.

86

Gumazim God ko mikimti God an akurvagham

Devit God ko migeir migirigiaba osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin
akurvaghamin gavgaviba pu-
vati.
Kamaghin, ni na baragh.
- ² Ki nin ingangarir gumazim, ki
nighnizir gavgavim nin ikia,
nin gin zui.
Kamaghin amizi, ni ua nan
akuragh na inighti, ki ovengan
kogham.
- ³ O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar
nin dei,
kamaghin, ni nan apangkufigh.
- ⁴ Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Ki uan navir averiamin aven ni
baghavira iti.
Kamaghin, ni na damighti nan
navim bar akongegh.
- ⁵ O Ekiam, ni bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba
gin amadi.
Egha ni ko migeir gumamaziziba,
ni apangkuvir ekiam men ikia,
men azangsiziba barasi.
- ⁶ O Ikiavira Itir God, ni nan
azangsizim deragh a baregh
nan akuragh.
- ⁷ Ki fo, ni na baregh nan akurvagham.
Kamaghin, ki osimtizim itir
dughiam, ki uabin akur-
vaghasa nin dei.
- ⁸ O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam
itir puvati.
Tav ni ingari moghin ingari pu-
vati.
- ⁹ O Ekiam, ikizibar gumamazizir ni
ingariziba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba
apirigh, nin ziam fam.

86:5: Nehemia 9:17; Onger Akaba 25:8; Joel 2:13; Jona 4:2   **86:7:** Onger Akaba 17:6; 50:15; 77:2

86:8: Godin Araziba 3:24; 2 Samuel 7:22; Jeremaia 10:6   **86:9:** Onger Akaba 66:4; Aisaia 66:23;

Akar Mogomem 15:4   **86:10:** Onger Akaba 72:18; Aisaia 44:6-8; Mak 12:29

- 10 Ni bar uabira mirakelin bar
aghuibagh ami,
Ni uabira God.
- 11 Ikiavira Itir God, arazir ki gin man-
gasa ni ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.
Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam
fam.
- 12 O Ekiam, nan God, ki uan navimin
aven ni minabiva,
nin ziar ekiam zurarama a fasa.
- 13 Ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni ua na inizi, ki
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ghuzir puvati.
- 14 O God, akaba batozir gumazir
maba datirighin iza na ko
misoghasa.
Gumazir kurar kaba nin akabar
gin zuir puvatigha,
uari akuvagha na misueghti
ki aremeghasa.
- 15 O Ekiam, apangkuvir arazim
ko, akurvazir arazim bar ni
gizivazi ni zuamirama atarir
puvati.
Ni bar en apangkuvigha, de-
ravira uan akamin gin ghua
egha nighnizim giraghirazir
puvati.
- 16 Ni uamategh na bagh izi egh nan
apangkufigh.
Ki nin ingangarir gumazim, nan
amebam uaghan nin ingan-
garir amizim, a na bate.
Kamaghin, ni nan akuragh
gavgavim na daning.
- 17 O Ikiavira Itir God, Ni bizitam
damighti an otogh, nan ak-
aghti ki fogh suam, ni bar na
gifonge.
Eghti nan apaniba uaghan
ganigh fogham, ni nan
akuragha gavgavim na
ganingi.
Kamaghin, me uan arazir kurar me
amizir kam ginighnigh,
bar aghumsigham.

87

Me Jerusalem bagha bar akonge

- Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Godin ziam fer ighiam.
- 1 Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan
mighsiamin an ingari.
Kar Saionin Mighsiam.
- 2 Israelin nguazimin itir nguibaba
bar,
dar tongin, Ikiavira Itir God,
Jerusalemra bar a gifonge.
- 3 Ia Godin Nguibamin aven itir gu-
mazamiziba, ia deragh oragh,
God ghaze, ni nguibar bar
aghuim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 4 God ghaze, "Ki gumazamizir nan
akam baragha an gin zuiba
mengamin dughiamin,
ki uaghan Isipin kantrin gu-
mazamiziba ko, Babilonin
kantrin gumazamiziba ko,
Filistian ikizim ko, Tairin
nguibamin gumazamiziba
ko, Itiopian kantrin gumaza-
miziba, ki uaghan bar me
mengam.
Me uaghan Jerusalem
adarasi.
- 5 Ki kamaghin Jerusalem mikimam,
'Kar gumazamiziba bar men
nguibam.'
- Godin Bar Pin Itim, uabi
Jerusalem asaragh, a damighti
a bar gavgavigham.
- 6 Ikiavira Itir God, uabi Kantrin
Igharazibar Gumazamizibar
ziaba osirigh,
men ziaba isi Jerusalem
gumazamizibar ziaba sara me
akuvagham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 7 Jerusalem itir gumazamiziba bar
akuegh ighiaba bangam.
Me suam,

“O Jerusalem, bizir aghuir
e itiba, ni bar dar
mingarim.”

88

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Kar Koran ovavir boribar ighiam.
Esran ikizimin gumazir mam He-
man, ighiar kam osiri. Gumazir
onger akar kamın faragha zuim me
mikemezi, me “Mahalat Leanotin,”
tiarimin a bange.
Me onger akar kam kamagh a dibori,
Maskil.

¹ O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan
akuragha ua na ini.

Ki uabin akurvaghasa aruebar
nin diava,
dimagaribar ni ko migei.

² Ni kuarim atigh nan azangsiziba
baragh.

Egh deragh nan ararem baragh
nan akuragh.

³ Osimtızir avırıba na bativıma,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin boroghin man-
gasava ami.

⁴ Gumazir maba ariaghiregha ghua
mozir konimin mangasava
amıma,
ki uaghan men aven ikia, me ko
zui.

Ki guizbangıra gavgavıba
nan puvati.

⁵ Ki mati, me na ataghizi ki gu-
mazir oveaghuezıba ko men
danganımın iti.

Ki mati, gumazim me a
misoghezi, an aremegha gu-
mazıba ariaghıra itir dan-
ganimın iti.

Ki mati, gumazir ni bar
gin amadagha akurvazi
puvatizıbar mın iti.

⁶ Ni na isa mozir bar konir kam
mikinizi,

ki mozir bar konir kamın dan-
ganir bar mitatangizımın iti.

⁷ Nin aningagharim bar na avara,

mati ongarir ekiam dipırigha na
abırazi ki aven iraghu.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

⁸ Ni kamaghın amizi, nan namakaba
ganıgha nan atiatigha bar nan
saghon iti.

Bizir kam na ikiagharıghizi, ki
azenan izan ibura.

⁹ Osimtızir kam nan iti, ki anetera
ghuavti damazıba nan ikufi.

O Ikiavıra Itir God, ki aruebar
vaghvagha zurara ni ko migei,
ni nan akuragh.

¹⁰ Gumazir oveaghuezıba, ni ti me
bagha mirakelbagh ami, o?

Me ti ua dikavruegh nin ziam
fam, o?

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

¹¹ Gumazir ovegha mozim gireghav
itıba, me ti nin apangkuvir
arazımın uariv gei, o?

Me ti danganir bar kurar kamın
kamaghın uariv gıa ghaze, God
mikemezi moghıra e bagha
deragha bizıbagh amua, uan
nıghnızim gıghavkırır pu.

Puvati, me kamaghın mıgeir
puvati.

¹² Gumazamizir Oveaghuezıbar
Nguıbar mıtater kamın itıba,
ni amir arazır kabar gari, o?

O me danganir bar mıtater ku-
rar kamın ikia, nin akurvazır
arazımın gari, o?

¹³ O Ikiavıra Itir God,
ki mızarazıbar uabin akur-
vaghasa, zurara ni ko migei.

¹⁴ O Ikiavıra Itir God, ni manmaghsua
akırım ragha na gasara?

Ni manmaghsua uan guam nan
modo?

¹⁵ Ki uan igiamra ikia mızazır kamra
isa iza datırighın atam areme.

Ni mızazır ekiam na gasezi, nan
agharapanıba bar nan amıra.

- 16 Nín aningagharir ekiam bar na avarazi,
ni na misogha bar na gasighasiki.
- 17 Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiaru.
- Mati aperiam otogha ghua nguazir otevíba bar da avara.
- 18 Ni nan roroar aghuiba ko namak-abagh amizi, me bar na ataki.
Ki aminirbirimra a ko, ga ro-roamning gami.

89

Osimtizir mam Israelin kantrin aven otozi me onger akar kam gami

Esran ikizimín gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a díbori, Maskil.

- 1 O Ikiavira Itir God, ki zurara nín apangkuvimín gun, gumazamizibav kimiva ongam.
Ki uan akamin, pamten gin otivamin boribav kim suam,
God mikemezi moghira, a zurara der-aghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
- 2 Ki fo, nín apangkuvim a ikia mam-aghira iti.
Ni zurara deraghavira e gamua dughiatamin e ataghirazir puvatizir arazir kam,
a bar ekevegha overiamin min gavgavigha ikia mam-aghira iti.
- 3 Ni kamaghin migia ghaze,
“Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirizir Gavgavim gami.
Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavim gamigha gifa.
- 4 Ki kamaghin a migia ghaze, ‘Nín adarazira zurara atrivibar otivam.
Nín adarazir aven atrivitam otogh,
iki mamaghira ikiam.’”

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

- 5 Ikiavira Itir God, nín Nguibamin itir enselba ni amir mirakelba bagh, ighiaba bangi nín ziam fam.
Me gara fo, ni zurara der-aghavira e gami, egha dughiatamin e ataghirazir puvati,
egh me arazir kam ginighnigh uari akuv nín ziam fam.
- 6 O Ikiavira Itir God, nín Nguibamin aven, tav nín min itir puvati.
Nín nguibamin enseltam ni ko magh ghuzir puvati.
- 7 Nín Nguibamin enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav gia nín atiatia nín apengan iti.
Enselin igharazir ni okarigha itiba, me uaghan atiatia nírarama apengan iti.
- 8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha nín min itir puvati.
- O Ikiavira Itir God, ni zurara der-aghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.
- 9 Ni ongarir ekiar gavgavim gativagha an gari.
A pamten dikavima, ni a gami a pura amiragha irighav iti.
- 10 Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gavgavim abiragha bar a gasighasiki.
Ni uan gavgavir ekiar kamin, uan apaniba bar me abinizi me tintinibar are.
- 11 Overiam ko nguazim, aning nina.
Ni nguazimin ingarizima biziba bar an iti.
- 12 Ni nguazim bar, an notin amadaghan ikegha ghua sautin amadaghan biziba virara dar ingari.

- Gumamaziziba nin ziam fe moghin,
Tabor ko Hermonin Mighsiamning,
ni bagha bar akuegha
ighiam banga nin ziam fe.
- 13 Ni gavgavir bar ekiam iti.
Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe.
- 14 Ni atrivimin ikia uan gumamazizibagh ativagha, men akurvagha deravira men gari.
Nin kotiar araziba da bar dera.
Ni gumamaziziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami,
egha dughiatamin me ataghirazir puvati.
- 15 O Ikiavira Itir God, gumamazizir ighiabagh amua nin ziam feba, me bar akongegh.
Nin angazangarim me gisirazi moghin, ni bar me gifuegha men boroghira iti.
- 16 Ni bar deravira me gamima,
me bar akuegha dimagariba ko aruebar nin ziam fa ighiabagh ami.
- 17 Nirara, ni gavgavim e ganidi, ezi e ni bagha bar akonge.
Ni bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko misogha me abiri.
- 18 O Ikiavira Itir God, ni uabi e geghuv en ganamin gumazim, oramin min e ganingi.
Ni Israelian Godin Bar Zuezim, ni arazir aghuimrama amuava, atrivim e ganingi.
- God Akar Dikirizir Gavgavim Devit koma a gami*
- 19 Ni fomira irebamin min gari bizimin aven, uan ingangarir gumazir ni ifongezibav gia ghaze,
“Ki midorozir gumazir bar aghuir mam amisevegha gifa.
Ki gumamazizibar tongin anemisevegha,
an atrivimin ikiasa ki atrivir dapanir asuam a garu.
- 20 Ki uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemisevegha uan borem a ginge.
A ian atrivimin ikiam.
- 21 Nan gavgavim zurarama a ko iki, mamaghira ikiam.
Nan gavgavim zurara a ko iki gavgavighvira ikiam.
- 22 An apaniba a misogh anebiraghan kogham.
Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan kogham.
- 23 Ki uabi an apaniba abinigh, an aghuazibav sueghti, me arimighiregham.
- 24 Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara deraghvira a damu, egh dughiatamin aneteghan kogham.
Ki uan gavgavim a danighti a bar gavgavigham.
- 25 Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itir nguaziba bar a daning mangi, Yufretisin Faner dadarimin tugham.
Eghti an adagh ativagh dar ganam.
- 26 A kamagh na mikim suam, Ni nan God nan afeziam.
Ni dagiamin min ikia na moga nan akurvasi.
- 27 Ki David amisevezi a nan otarir ivariamini iti.
A nguazimin atriviba bar dagh afiragh,
men atrivir dapanimin ikiam.
- 28 Ki zurara an apangkuv an akurvagh mamaghira ikiam.
Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
a gavgavigh iki mamaghira ikiam.
- 29 Dughiabar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimin ikiam.
Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan iki mangiti, overiar kam givagham.

30-32 “An ovavir boriba nan akam batuegh, bizir ki damuasa mikemezibar gin mangan koghiva,
akirim ragh arazir ki ifongez-ibagh asaragh,
nan Akar Gavgavibar gin mangan koghti,
ki men arazir kurar me amizir kam ginighnigh,
mizazir kuram me daningam.

33 Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an apangkuvigh,
egh deraghvira uan akar dikirizimin gin mangi zurara deraghvira a damu egh dughi-atamin aneteghan kogham.

34 Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam abighan kogh,
uan akatam uamategh a giraghan kogham.

35 “Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara amim.
Ki uan ziamin akam akira ghaze,
Ki Devit gifaran kogham.

36 An ovavir boriba iki mamaghira ikiam.
An adarazi gumamazizibagh ativagh men ganam,
mati aruem isiragha mamaghira iti.

37 Me iakinimin min isiragh mamaghira iki,
kamagh gumamazizibar akagham, nan akam a bar guizbangira.”
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Etan orazi apaniba atrivim misogha anebirazi, an a bagha azi

38 Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira inabazim,
ni an atara anetegha akirim ragha a gasara.

39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha gifa.
Ni an atrivir dapanir asuam isa nguazimin anekunizi a mize.

40 Ni an nguibar ekiamin divaziba akaraghariki,
ezi dipenir ekiaba bar ikufi.

41 Ezi gumamazizir anebigha aruiba an biziba okei.
An boroghin itir gumaziba dibovir akabar a migei.

42 Ni an apanibagh amizi me anebiragha,
bar akonge.

43 Ni an midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin gavgaviba puvati.
Ezi me a misogha anebira.

44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir puvatigha,
ua gumamazizibagh ativagha men garir puvati.

45 Ni a gamizi a zuamira ghuri.
Egha aghumsizir dafam a ganingi.
(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko migei

46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en modogh iki kamaghira ikiam, o?
Nin aningagharim ti avimin min isi kamaghira ikiam, o?

47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en ikirimirim ofefegh.
Ni en ingarizi e iti, e ua bar moghirama ovegh pura gevegham.

48 Tinara angamira iki kamaghira iki, ovengan kogham?
Tinara uabin gavgavighvira iki, Gumamazizir Oveaghez-ibar Nguibamin mangan kogham?

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

49 O Ekiam, ni en apangkuvighavira iti o?
Ni Devit ko dikirizir akar kam, manmaghiram a damuam?

50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir gumazimin iti,

gumaziba dıbovir akabar na migei.

Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei.

51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi, nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na migei.

52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam.

Bar guizbangira.

Akinafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90--106)

Godin migirigiaba ko gumazimin migirigiaba

Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim.

1 O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima,

en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti.

2 Ni tighar mighsiaba ko nguazir kamın ingaram, ni Godin ikia kamaghira iti.

Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam.

3 Ni nguazimin gumazamizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava.

Ni ghaze, "Ia nguazimin gumazamiziba, ia arimighiri ua nguazim gavagh."

4 Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira.

Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa.

Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa.

5-6 Ni aperiamin min otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti.

Me irebamın min bar dughiar otevimin iti.

Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari.

Ezi aruem uaghirima me midia uaghiri.

7 Ni adarim en ikia, e gasighasisi.

Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi.

8 Ni en arazir kuraba bar adar gari.

En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa.

9 Nin adarim, e nguazimin itir ikirimir kamın dughiam otefe.

Bar guizbangira, e zuamira givagh, mati e ghuariaba sue moghin ami.

10 E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam.

Azenir e itir kabar dughiaba, e zurara ingangarir eki-abagh amua osimtizibarama ateri.

Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangegham.

11 Tinara nin adarir ekiamın gav-gavim gifo?

Ni atarima gumazamiziba nin atiati,

tinara men atiatir kam gifo?

12 Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirimin dughiam gifogham, an otefe.

E fofozir aghuim ikiva, dughiaba vaghvagh deraghvira bizibar amuam.

13 O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam ti dughiar ruarimin ikivira ikiam, o?

E nin ingangarir gumaziba, ni en apangkuv.

14 Ni zurarama en apangkufi.

Nin apangkuvir kam mizarazibar e gizivira iki.

E dughiabar iki zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam.

- 15 Ni faragha azenir aviribar osimtizim e ganingi.
Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba mengegh, dar mirara datirighin e damighti e bar akuegham.
- 16 E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingangarir gavgaviba en akagh.
Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan ingangarir gavgavir aghuiba men akagh.
- 17 O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni en apangkuvigh deraghvira e damu.
Bizir e amiba mar deraghvirama otiv.
Ni guizbangira bizir e amiba, ni gavgavim dar aningighti, da gavgavigh mamaghira iki.

91

God e geghuvir gumazim

- 1 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an gansi an a bagh mangiti, God deragh an ganam.
A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghin ikiti, God dughuazimin min anevaragham.
- 2 Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam,
“Ni nan divazir gavgavimin min itima, ki nin aven uabi moga deravira iti.
Ni nan God.
Ki nighnizir gavgavim nirara iti.”
- 3 Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv nin ganti,
Bizir kuratam azuazimin min modogh iki, nin suiragh ni gasighasighan kogham.
Ni an dafarimin aven ikiti,

- arimariar kuratam ni inighti, ni aremeghan kogham.
- 4 A tuarir amebam uan nguziba ave moghin,
uan avizimningin ni avaraghti ni aven ikiam.
Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan ikiti
a deravira ni modogh ni geghuv nin ganam.
A ifarir puvati.
A zurara uan akar a mikemezibar gin mangi,
nin oramin min iki,
deravira nin ganam.
- 5 Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar atiatingan marki.
Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi tamin atiatingan kogham.
- 6 Ni arimariar ekiar dimangan ni bativamiba,
ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibar atiatingan kogham.
- 7 Gumazir 1,000pla nin boroghin arimighireghti,
10,000pla nin agharir guvimin arighiregham, eghti ni deragh.
Bizir kuratam nin boroghin izan kogham.
- 8 Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba,
God uam ada ikarvagham.
- 9 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God bagha zui.
Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min ikia,
guizbangira ni geghuva nin gari.
- 10 Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan kogham.
Arimariar ekiatam nin dipenimin boroghin mangan kogham.
- 11 Ni daruamin dughiabar,

90:17: Aisaia 26:12   **91:1:** Onger Akaba 31:20; 121:5; Aisaia 25:4; 32:2   **91:2:** Onger Akaba 14:6; 18:2; 56:4; Jeremaia 16:19   **91:3:** 1 Atriviba 8:37; Onger Akaba 124:7; Aghuzir Akaba 6:5   **91:4:** Onger Akaba 36:7; 40:11; 63:7; Aisaia 51:16   **91:5:** Jop 5:19-23; Onger Akaba 23:4; 27:1   **91:6:** 2 Atriviba 19:35; Jop 5:22   **91:7:** Josua 14:10   **91:8:** Onger Akaba 37:34; 58:10   **91:11:** Onger Akaba 34:7; Matyu 4:6; Luk 4:10

- Ikiavira Itir God, ni bagh uan
enselba Akar Gavgavim me
mikimtima,
me deraghvira nin ganam.
- ¹² Egh me uan dafaribar ni fueghti,
ni uan dagarim dagiatamin ane-
seghan kogham.
- ¹³ Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin
igiaba ko,
kuruzir kurar ekiaba dikabinam.
- ¹⁴ God kamaghin migia ghaze,
“Gumazir nan ziam gifogha na gi-
fongegha nan poroziba,
ki ua me inigh,
deragh me geghuv men
ganam.
- ¹⁵ Eghti me na ko mikimti, ki me
baragham.
Egh osimtizim me batoghti ki me
ko ikiva,
ua me inigh ziar ekiam me
daningam.
- ¹⁶ Egh ki men ikirimirim men
ivezim in min a damighti
a mangi ruaragham, egh ki ua-
mategh me inigh me ko ikiam.
Egh ki ua me inigh
men Akurvazir Gumazimin
ikiam.”
- 92**

Godin ziam fer onger akam

- Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam.
Me Sabatin dughiabar ighiar kam
gami.
- ¹ Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin
Itim,
arazir ni minaba ighiabagh
amua nin ziam fer kam, a dera.
- ² Ni nan apangkuvir araziba,
ki mizarazibar dar gun
mikimam.
Ki dimagaribar zurara, ni de-
raghavira na gamir arazir
kamin gun mikimam.
- ³ Ki gita ko kulele ko boam misoghti
da ararer aghuim damu
nin ziam fam.
- ⁴ Kinin ingangarir aghuim ginighnigha
ighiam gamua bar akongezi,
nan navim dera.
- ⁵ O Ikiavira Itir God, nin nighnizim
bar ekevezi,
ni ingangarir bar ekiabagh ami.
- ⁶ Gumazir nighnizir aghuiba pu-
vatigha onganiziba,
me bizir kabagh foghan kogham.
- ⁷ Gumazir kuraba dadabar min
zuamiram otivam.
Eghti gumazir arazir kurabagh
amiba, me bizir aviriba inigh
deraghvira ikiti,
ni bar me gasighasigham.
- ⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God,
ni uabi atrivimin iki kamaghira
iki.
- ⁹ E fo, gumazir nin apanimin itiba me
arimighiregham.
Gumazir arazir kurabagh amiba,
ni me abinighti
me tintinibar ari mangam.
- ¹⁰ Ni na amisevegha gavgavir ekiam
na ganingizi, ki bar akonge.
Gavgavir kam bulmakaun gav-
gavim ko magh ghu.
- ¹¹ Ki uan apanibar gari me ikuvigha
gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem
barasi.
- ¹² Gumazir Godin damazimin deraz-
iba, me deragh otivigham.
Me mati iruem dagher aghuiba
bata,
egha uaghan Lebanonin
kantrin itir sidan temer
ekiabar min aghungi.
- ¹³ Me mati, temer me Ikiavira Itir
Godin Dipenimin oparigha
givaziba.
Da en Godin Dipenimin aven
aghua egha deragha gara iti.
- ¹⁴ Da ghurizir dughiamin, dar
dagheba ikiavira iti.
Dar dafaribagh arighavira itima,
da gavgavigha midir puvati.

91:12: Matyu 4:6; Luk 4:11   **91:13:** Gumazir Dapaniba 14:6; Daniel 6:22; Luk 10:19   **91:14:** Onger Akaba 9:10; 59:1; 145:20   **91:15:** 1 Samuel 2:30; Jop 12:4; Jon 12:26   **92:5:** Onger Akaba 139:17; Aisaia 28:29; 55:8-9; Rom 11:33-34   **92:12:** Onger Akaba 1:3; 52:8; Aisaia 65:22; Hosea 14:5-6
92:13: Onger Akaba 100:4; 135:2   **92:14:** Onger Akaba 1:3; Jon 15:2

15 Da kamagh amua gumazamizibav
gia ghaze,
“Ikiavira Itir God a bar
guizbangira, a ifarir puvati.
A dagiamin min itima, ki an aven
modima a nan akurvasi.
Arazir kuratam an itir pu.
Bar puvati.”

93

God atrivimin iti

- 1^a Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir
ekiam iti.
1^b A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia
bar gavgavigha kamaghira
iti.
- 2 O Ikiavira Itir God, biziba tighar
otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.
Ni atrivimin ikia zurara ikia
kamaghira iti.
- 3 Ikiavira Itir God, ongarir konim
mighigha niga,
bar pamten dipira tingazi.
- 4 O Ikiavira Itir God, nin gavgavir
ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar
dagh ativagha dar gari.
Ongarim dipira nidir niginim, a sufi.
Nin gavgavim a gafiragha bar
ekefe.
- 5 Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgav-
iba iki kamaghira ikiam.
Nin Dipenim zurara zuegh kam-
aghira ikiam.
Bar guizbangira!

94

God gumazamiziba tuisigh, gu- mazamizir kuraba abinigh, gumaza- mizir aghuibar akuragham

- 1 Ikiavira Itir God, ni gumazamizir
kurabar araziba ikarvazir
God.
Ni datirighin uan aningagharim
men akagh.

- 2 Ni gumazamizibar amighti me nin
kotiamin tuivam.
Ni datirighin gumazir akaba ba-
tozibar arazim ikarvagh,
ivezir kuram me daning.
- 3 O Ikiavira Itir God, dughiaba man-
maghin ikiavira iti,
ezi gumazamizir kurar kaba
uan arazir kuraba bagha bar
akonge?
- 4 Gumazamizir kuraba akaba
batogha, uan arazir kuraba
bagha bar akonge.
Me amir arazir kaba bagha
uarira uari fe.
- 5 O Ikiavira Itir God,
me osimtiziba nin gumazamiz-
ibagh arigha me abiri.
- 6 Me paba ariaghirezir amiziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba ko,
Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizir en nguazimin
itibav sozima,
me ariaghire.
- 7 Me ghaze,
“Ikiavira Itir God en garir puvati.
E amir bizir kaba, Jekopin God
mighigha dagh nighnizir pu-
vatigha
dar garir puvati.”
- 8 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba
puvatiziba,
ia oregh deragh fogh.
Ia bar gumazironganiba,
ia manadizoghin fofozitam
ikiam?
- 9 God en kuaribar ingari.
God oragham ti, o puvatigham?
God en damazibar ingari.
God uabi ganam ti, o pu-
vatigham?
- 10 A uabi kantriba bar dar gumaza-
mizibagh ativagha
men gara men sure gami.
A me akiram o, puvatigham?
- 11 Ikiavira Itir God, a bar gumazamiz-
ibar nighnizibagh fo.

93:2: Onger Akaba 45:6; 90:2; Azir Akam 5:19

93:5: Onger Akaba 19:7; 29:2; 96:9; 1 Korin 3:17

94:1: Aisaia 35:4; Nahum 1:2; Rom 12:19

94:3: Jop 20:5; Onger Akaba 13:2

94:9: Ua Me Ini

4:11; Aghuzir Akaba 20:12

94:10: Jop 35:11; Onger Akaba 44:2; Aisaia 28:26

94:11: Jop 11:11;

1 Korin 3:20

- Bizir me damuasa nighniziba, an
a dagh fogha gifa.
Da migharimin min zuamira
mangigh, otivan kogham.
- 12 O Ikiavira Itir God,
ni uan Akar Gavgavimin gumazi-
tamin sure damighti,
gumazir kam bar akuegham.
- 13 Ni kamaghin damigh avughsazim a
danigham.
Eghti osimtiziba a bativan kogh
mangi,
gumazamizir kuraba
arimighiregh mozim
magiregham.
- 14 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
uan gumazamiziba ateghan
kogham.
An akirim ragh me gasaraghan
kogham.
- 15 Gin, gumazamiziba kotin dughiamin
guizbangira mikimam.
Eghti gumazamizir Godin
damazimin deraziba,
me kotiamin migirigiar
aghuibar gin mangam.
- 16 Tinara nan akuragha gumazamizir
kuraba dikabira?
Tinara nan akuragha
arazir kurabagh ami da
otivir gumazamiziba ba-
toke?
- 17 God zuamira nan akurazir pu-
vatizi,
ki ti fomira matmatiam gi-
raghughai.
- 18 Ki kamagh nighnigha ghaze,
“Nan dagarim apighsighizi, ki
datirighin irigham.”
Puvati.
Ikiavira Itir God bar
nan apangkuvigha nan
suirazi,
ki arazir kuramin irizir
puvati.
- 19 Ki bizir aviribagh nighnigha nan
navim osemzir dughiamin,
ni nan navim gamizi
- a bar akongegha amiragha
iti.
- 20 Gumazamizir kurar kaba, gu-
mazamiziba arazir kurabar
amuasa, me bagha akar gav-
gaviba akiri.
Ni gumazir kamaghin amiba ko
ingarir puvati.
- 21 Me uari akuva gumazir aghuibav
soghti me arimighirasa akabav
sosi.
Me gumazir arazir kurabagh
amir puvatiziba, pura me isa
kotiabar arigh,
me misoghti me arimighirasa.
- 22 Ikiavira Itir God, a nan akur-
vaghasa bar gavgafi.
Nan God dagiamin min iti,
ezi ki an aven modima, a nan
akurvasi.
- 23 Apaniba arazir kurar bar
aviribagh ami,
ezi a men arazir kurar kaba ikar-
vagham.
- Ikiavira Itir God, en God, a men arazir
kurabagh nighnigh,
me misoghti me arimighiregham.

95

Ia izi, e Godin ziam fam

- 1 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir
Godin ziam fam.
A en dagiamin min ikia e moga en
akurvasi,
e a ginighnigh onger akabar
amuam.
- 2 E an boroghira mangi a minabiva,
pamten dim ighiabar amu
an ziam fi bar akuegham.
- 3 E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar
Gavgaviba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godin ifavariba bar
dagh afira.
- 4 A nguazimin aven itir danganir
koniba, ko mighsiar bar pin
itiba,
a bar dagh atifa.

- ⁵ A uabi ongarim ko nguazimin ingari,
ezi aning uaghan an bizimningra.
- ⁶ Ikiavira Itir God en ingari.
Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba avigh,
teviba apirigh uari a danigh an ziam fam.
- ⁷ A uabira en God.
E an gumazamiziba,
E sipsipbar min amima
a uabi e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!
- ⁸ God kamagh ia migia ghaze,
“Tan inazir afeziaba fomira gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
Meriban danganimin otogha, nan akam batoke.
Me gin Masan danganimin ikia, uam akam batoke.
Ia me amizir arazir kamin gin mangi uan navibar kuman marki.
- ⁹ Me guizbangira nan ingangarir gavgavibar gani.
Egha nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.
- ¹⁰ Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a gitavirasi.
Kamaghin, ki 40plan azenibar gumazamizir kabar aningaghe.
- ¹¹ Kamaghin amizi, ki aningaghegha kamaghin me migia ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!’ ”

96

God nguazimin gumazamiziba bar me gativagha men gari

- ¹ Ia bar moghira onger akar igiatam,
Ikiavira Itir God bagh a bangi.
Ia nguazimin gumazamiziba bar, a bagh ighiabar amu.
- ² Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam,
Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.
- ³ Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.
- ⁴ Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.
- ⁵ Nguazimin itir gumazamizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
- ⁶ Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia,
egha uan Dipenimin iti.
A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.
- ⁷ Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh, bar akongegh.
- ⁸ Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima,
ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
- ⁹ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.

95:7: Onger Akaba 80:1; 100:3   **95:7:** Hibru 3:15; 4:7   **95:7:** Hibru 3:7-11   **95:8:** Diboboniba 14:22; Godin Araziba 6:16   **95:8:** Ua Me Ini 17:1-7; Diboboniba 20:2-13   **95:11:** Diboboniba 14:20-23; Godin Araziba 1:34-36; 12:9-10; Hibru 4:3-5   **96:7:** Onger Akaba 29:1-2   **96:9:** 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5; 114:7

- Ia gumamaziziba bar moghira
an arazir kabagh nighnigh an
ziam fi.*
Ia nguazimîn gumamaziz-
iba, an atiating egh akong.
- 10 Ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin iki mikim
suam,
“Ikiavira Itir God, an atrivimîn
iti.
A nguazimîn ingarigha a gamizi a
gavgavigh iki mamaghira ikiva
sivaghsivaghan kogham.
Ikiavira Itir God, gin uan kotin
arazir aghuimîn gin mangiva,
gumamazizibar araziba bar
da tuisigham.”
- 11 Nguazim ko overiam, gua bar
akongegh,
ongarim, ni bar akuegh egh
niginir dafam damu.
Ia ongarimîn aven itir biz-
iba,
ia uaghan bar akongegh.
- 12 Ia azeniba, ko azenibar aghuir biz-
iba,
ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeaba,
ia uaghan ighiabar amu bar
akongegh.
- 13 Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir
Godin damazimîn ighiam
damu.
A izi nguazimîn gumamaziziba
bar me gativagh men ganam.
Ikiavira Itir God, uan arazir
aghuimîn gin mangi, gumaza-
miziba bar me gativagh,
uan guizin akamîn men araziba
tuisigham.
- ia dimiva bar akongegh.
- 2 Overiar migharir piziba an okarizi,
an arazir aghuimîn gumamaziz-
ibagh ativagha men gari.
- 3 Apanir a gasighasighasava amiba,
avim an faragha ghua
men isia me gasighasiki.
- 4 An onimaribar angazangaribagh
ami,
da nguazimîn taghtazima,
nguazim nighava agoi.
- 5 Ikiavira Itir God, a nguazir kamîn
God.
A izima, mighsiaba pura amera
uaghira dipabar mîn otifi.
- 6 Overiam uabi, kamaghin akam
akura ghaze,
“God arazir aghuibaram ami.”
Ezi gumamaziziba bar an
angazangarim ko gavgavimîn
gari.
- 7 Gumamazizir marvir guabar ziaba
feba bar aghumsiki.
Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir
Godin ziam fam.
- 8 Saionin nguibamîn itir gumamaziz-
iba, bizir kam barasi.
Judan nguibabar itir gumamaziziba,
nin kotiar arazir aghuir kam
bagh
bar akuegh, men naviba de-
ragham.
- 9 O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin
Itim,
ni nguazimîn gumamaziziba bar
me gativagha men gari.
Ni ziar ekiam ikia, bar ase-
bagh afira.

97

God an atrivir bar ekiam

- 1 Ikiavira Itir God, an atrivimîn iti.
Nguazimîn itir gumamaziziba, ia
bar akueghti,
arighatizibar itir gumaza-
miziba,

- 10 Arazir kurabar aghuazir gumaza-
miziba, Ikiavira Itir God bar
me gifonge.
Gumamazizir a baghavira itiba,
a men apaniba da ua me
inigha,

* 96:9: Hibrun akam deragha akar kamîn mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Hibrun mingarim kamakin, “Ia kurkazir aghuiba iki egha izi nan ziam fi.” 96:10: Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9 96:12: Onger Akaba 98:9 97:7: Ua Me Ini 20:4; Godin Araziba 5:8; 27:15; Jeremaia 10:14; Jems 2:19 97:9: Ua Me Ini 18:11; Onger Akaba 83:18; 95:3; 96:4

me geghuva deragha men
gari.

- 11 God angazangarim isa gumazamizir aghuibagh aniga,
me gamizi men naviba bar akongeh.
- 12 Gumazamizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh.
Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh.
Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh,
a pirafi.

98

God gumazamiziba bar men Atrivim

- Kar Godin ziam fer onger akam.
- 1 Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi.
A uan agharimin bizir aghuir igharagha garibagh ami.
A uan gavgavir ekiamin amodoghin, midorozir kam gamua apaniba abira.
- 2 Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha
me abirazir bizimin gun mikeme,
a uan akurvazir arazim isa gumazamizibar akazi me bar an gari.
- 3 A Israelian apangkuvigha men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia,
me ataghizir puvati.
Kantribar gumazamiziba Godin gari,
an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini.
- 4 Nguazimin gumazamiziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu.
Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi.
- 5 Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu.
Ia boabav soghti, dar arareba bar deragh.
- 6 Ia sighaba ko itabagh iviva,

pamten dimiva Ikiavira Itir
Godin ziam fi,
a en atrivim.

- 7 Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir nin aven itiba,
ia bar pamten dim mikim.
Ninguazim, ni ko nin itir gumazamiziba ko bizir nin itiba,
ia bar onger akabar amu.
- 8 Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh.
- 9 Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam.
An atrivimin iki, guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

- 1 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
Kamaghin gumazamiziba an ati-atiava agoi.
A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera,
kamaghin amizi, nguazim agoi.
- 2 Saionin nguibamin aven,
Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia,
gumazamizibagh ativagha men gari.
- 3 Gumazamiziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.
- 4 Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge.
Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui.
Ni e gamizi,
e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi.
- 5 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.

An arazir aghuiba, ko an
damazimin zuezir arazibara
amir God.

Kamaghin, ia an boroghin
mangi teviba apirigh,
an ziam fi.

⁶ Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir
Godin ofa gamir gumazimn-
ingin iti.

Samuel uaghan God ko migeir
gumazir mam.

Me bar Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha me ikarvasi.

⁷ God ghuariar ruarir ekiamin tongin
ikia,

Akar Gavgaviba ko arazir a
ifongeziba me ganingizi,
me dar gin zui.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan
gumazamizibar azangsiziba
barasi.

Ni men arazir kuraba ikarvagha
mizazim me gasi.

Ni uabi men akazi me fogha ghaze,
ni Godin men arazir kuraba
gin amadim.

⁹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam,
a en God, e an mighsiamin an
ziam fam.

Ikiavira Itir God, a en God,
a Godin arazir aghuibaram
amim.

100

God minabir ighiam

¹ Ia nguazimin itir gumazamiziba
bar,

ia Ikiavira Itir God bagh pamtem
dimiva,
bar akongegh an ziam fi.

² Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim
damu

an ziam fi bar akongegh.

Ia an boroghin iziva

bar akongezir ighiaba bangi.

³ Ia kamaghin fogh,

Ikiavira Itir God a guizbangira
God.

A uabi en ingarizima e an adarazira.

E an gumazamiziba,
egha an sipsipbar min iti.

⁴ E an Dipenimin aven mangi
an ziam fiva a minamam.

E a minabagh
an ziar ekiam bar a pirafam.

⁵ E fo, Ikiavira Itir God arazir
aghuibaram amua,
egha zurara bar en apangu-
vighavira iti.

A damuasa mikemegha givazir biz-
iba,

a zurara dagh amua kamaghira
iti.

101

Atrivimin akar dikirizim

Devit ighiar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God,
ki arazir aghuim ko apangukuvir
arazim ginighnighiva ighiam
bangam.

Bar guizbangira, ki ni baghvira
ighiar kam bangam.

² Ki nin damazimin deraghvira tuavir
aghuimra mangiti
gumazitam nan gan akatam na
gasan kogham.

O God, ni manadizoghin izi nan
akuragham?

Guizbangira, ki uan dipenimin
aven iki gumazamizibagh ati-
vagh men ganiva,
uan navir averiamin aven
deraghvira nighnigh biz-
iba bar dar amuam.

³ Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar
ikian kogham.

Gumazamizir akirim ragha ni ga-
siba ki men aghua.

Ki me ko daruan kogham.

⁴ Ki ifavarir arazimin gin mangan
kogham.

99:7: Ua Me Ini 33:9

99:8: Diboboniba 14:20; Godin Araziba 9:20; Jeremaia 46:28; Sefanaia 3:7

100:3: Onger Akaba 79:13; 95:7; Esekial 34:30-31; Efesus 2:10

100:5: 1 Eghaghaniba 16:34; 2

Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

101:3:

Godin Araziba 15:9; Onger Akaba 5:5; 40:4

101:5: Onger Akaba 18:27; 50:20; Jeremaia 9:4

Egha ki arazir kurabagh
nighnighan aghua.

⁵ Gumamazir moga girakirangin
igharaz daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumamazir ifaghata uari
uan ziaba feba ateghti
me ikian kogham.

⁶ Ezi gumamazir nighnizir gav-
gavim Godin ikiavira itiba, ki
me gifonge.
Merara na ko nan dipenimin
ikiam.
Eghti gumamazir Godin damazimin
deravira tuavir aghuimin
zuiba,
merara nan ingangaribar
amuam.

⁷ Eghti gumazir akar ifavaribagh
amitam nan dipenimin aven
ikian kogham.
Gumamazir ifariba na ko ikian
kogham. Bar puvatigham.

⁸ Eghti dughiaba vaghvagh,
en kantrin aven itir gu-
mazamizir kuraba, ki me
asighasigham.
Egh gumamazir arazir kurabagh
amiba, ki me batueghti,
me ua Ikiavira Itir Godin nguibar
ekiamin ikian kogham.

102

*Gumazim osimtizim ikia God ko
migei*

¹ O Ikiavira Itir God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni nan dimdiam barakigh.

² Ki osimtizim ikiti,
ni nan modogh akirim ragh na
gasan marki.
Ki nin dimamin dughiam,
ni zuamira na ikaragh nan
akuragh!

³ Guizbangira, nan ikirimirim
migharimin min dughiar ote-
vimin ikegha ua ghugha gifa.
Ezi nan mikarzim mati avir
ekiam nan isi moghin puvira
nan fei.

⁴ Ezi nan navir averiam mati, me
dadar midiaribar min,
na dikaragha na abirazi, ki
iraghu.

Ezi ki bar osemegha daghebar
aghuagha
damasa nighnizir puvati.

⁵ Ki mizazim baragha pamten arai.
Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki
agharim gura.

⁶ Ki kuarazir bagabar min gumaza-
miziba puvatizir danganimin
uabira iti.
Egha kuarazir mighiamin min
danganir kurar gumaziba
ikian aghuazibar iti.

⁷ Ki misiamin akuima, nan damaz-
inning kuiagherighavira iti.
Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir
dipenir siriabagh apiavtimin
min uabira iti.

⁸ Ezi dughiabar zurara, nan apaniba
migrigibagh amua na dipova
na gasighasisi.
Egha me gumamazir igharaz-
ibagh asighasighasa nan ziam
dibora ghaze,
osimtizir ki inizibar min me
uaghan da iniam.

⁹⁻¹⁰ Ni adarir ekiam ko aningagharim
nan iti,
egha ni na inigha mati gu-
mazamiziba bizir miziriziba
makurir danganimin da
makuri moghin ni na makuni.

Kamaghin amizi, ki bar osemegha
dagheba api moghin api
moghin, avir sirim api
ezi nan damazimningin teriba
dipamin min itarim girima, ki
anepi.

¹¹ Nan ikirimirimin dughiam mati
nedazim zuamira ghua
guaratizimin gifa.
Ezi ki angamira itir ikirimirimin
dughiam bar otefe.
Ki mati dadam aghua ghua
misigha gifa.

- 12 O Ikiavira Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira ikiam.
Eghti gumazamizir gin otivamiba nin ziar ekiam gifogham.
- 13 Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin apangkuvigham.
Ezi datirighin dughiar apangkuvamim oto.
Ni datirighin an uabin torogh, egh an akurvagh.
- 14 Saionin nguibam ikufi.
Ezi nin ingangarir gumazamiziba bar a gifonge.
A datirighin ikuvigha mati nguazir minemniamin otozi, me bar an apangkufi.
- 15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavimin atiating, an apengan ikiam.
Eghti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavimin atiatingam.
- 16 Ikiavira Itir God, gin ua Saionin nguibamin ingarigh, egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumazamizibar akagh.
- 17 Egh a uan gumazamizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragh.
- 18 Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh, eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam.
- 19 Gumazir osiramin kam kamaghin osiram:
“Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia,
egh nguazir kam in vanginan gari.
- 20 A gara orazi,
kalabuziar gumazamiziba uan osimtiziba aterava arai.
A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham.
God men akuraghasa ifonge,
eghti me firighregh, egh ovengan kogham.”
- 21-22 Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumazamiziba ko kantribar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi,
uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam.
Guizbangira, me Jerusalem in nguibamin ikiva ziar ekiam a daningam.
- 23 Guizbangira, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasighasiki.
Egha na gamizi, nan ikirimirim in dughiam otefe.
- 24 Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghira iti.
Ki igiam in ikiavira iti, ki ghurizir puvati.
Ni datirighin na inigh mangan marki.
- 25 Ni bar faraghavira nguazir kam in ingari,
ezi a gavgavigha ikiavira iti.
Ni uan dafarimningin,
overiam ko bizir pin itibar ingari.
- 26 Overiam ko nguazim bar ikuvigh givagh,
eghti ni zurara ikiam.
Guizbangira, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.
Ni aning damighti aning givagh,
mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni.
Eghti aning bar givagh ua ikian kogham.
- 27 Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir puvati.
Eghti nin azeniba givaghan kogham.
- 28 E nin ingangarir gumazamiziba.
Ni deraghvira en boribar ganti,

me deraghvira ikiam.
Egh ni men ovavir borir gin oti-
vamibar akuraghti,
me deraghvira ikiam.

103

*God bar en apangkuvigha bar e gi-
fonge*

Devit ighiar kam osiri.

¹ Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki uan duam ko, navir averiam
ko, namnam sara
Ikiavira Itir Godin ziar
aghuim pirafam!

² Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva,
bizir aghuir a na gamiba da
bakinighnighan kogham.

³ A nan arazir kuraba bar da gin am-
aga,
nan arimariabagh amizi,
da ua dera.

⁴ A nan akuragha ua na inizi,
ki ovengezir puvati.
A bar na gifongegha nan
apangkufi.

⁵ Ki nguazimin itir dughiamin,
God bar nan deragha bizir bar
aghuir aviribar na ganidi.
Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin
min gavgavigha,
kuarazir bagamin min igiamra
iti.

⁶ Ikiavira Itir God ingangarir
aghuim gumamazizibar akur-
vaghassava a gami.
Men marazi faragha gumazir
arazir kurabagh amibar apen-
gan ikia gavgaviba puvati.
Ezi a bar men akuragha de-
ragha me gamizi me de-
ravira iti.

⁷ Bar fomira, a uan araziba isa
Mosesin aka.
Egha Israelia, a ingangarir gav-
gavir kaba men tongin dagh
amizi me dar gani.

⁸ Ikiavira Itir God en kuarkuva

an apangkuvim en iti.

A bar en apangkuvigha
zuamiram en atarir pu-
vati.

⁹ An atara ghuavira itir puvati.
An atara egha adarimin suirazi,
a dughiar ruarimin itir pu-
vati.

¹⁰ E arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi an en arazir kuraba ikarvagh
e daningamin bizim,
an a gamir puvati.

¹¹ Gumamazir an atiatia an apen-
gan itiba,
a bar men apangkufi.

A men apangkuvir ababanim,
a bar ekefe,
mati an overiamin pin
ikegha
izaghira nguazimin tu.

¹² E fo, aruem anadi naghin ikegha
ghua aruem uaghiri naghin,
kar tizir bar ruarim.

Kamaghira, Ikiavira Itir God en
arazir kuraba batoghezi,
da bar en saghon mar iti.

¹³ E fo, afeziaba uan boribar
apangkuvi moghira,
Ikiavira Itir God uan gumaza-
mizir an atiatia
an apengan itibar apangkufi.

¹⁴ A kamaghin fogha gifa, a uabi
nguazim inigha en ingarizi,
e mati pura nguazir minemniaba.

¹⁵ E gumamaziziba, en angamira itir
ikirimirim grazibar min,
dughiar ruarimin itir puvati.
E dughiar bar otevimra
ruarimin akimarimin min
ikegha ariaghiri.

¹⁶ Ezi aminim akimarir kam giverazi
a irizi,
gumamaziziba uam an garir pu-
vati.

¹⁷ Ezi gumamazizir Ikiavira Itir Godin
apengan ikia an atiatiba,
a zurazurara men apangkufi.

Egh men ovavir borir gin otivamiba,

103:3: Aisaia 33:24; Jeremaia 17:14   **103:4:** Onger Akaba 34:22; 56:13   **103:5:** Aisaia 40:31

103:8: Jems 5:11   **103:10:** Esra 9:13   **103:11:** Onger Akaba 57:10; Efesus 3:18   **103:12:**

Aisaia 43:25; Maika 7:18   **103:13:** Malakai 3:17   **103:14:** Jenesis 3:19; Onger Akaba 78:39;

Fofozir Gumazim 12:7   **103:15:** Jop 14:1-2; Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24   **103:17:** Luk 1:50

- a uaghan deragh me damuvira ikiam.
- 18 Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavvimin gin zui, egha an Akar Gavgaviba barasi.
- 19 Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, bizibagh ativagha bar adar gari.
- 20 Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba, ia gavgaviba iti. Ia kuariba arigha an akaba baragha dar gin zui. Ia an ziam fam.
- 21 Ia Godin Nguibamin itir midorozir enselba, ia an ingangarir enselin an ifongiamin gin zuiba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- 22 Ia danganiba bar dar itir biziba, a ian ingarigha ia gativagha ian gari, ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104

Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi e an ziam fam

- 1 Ki uan navir averiamin Ikiavira Itir Godin ziam fam!
- O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti. Nin ziam bar pin ikia egha ni atrivir bar ekiam.
- 2 Angazangarim ni avara, mati gumazim inim avara. Ni overiam atizima mikoveziba bar iti, mati gumazim purirpenim asaragha benimin a ikezima a iti.
- 3 Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin an ingari. Ezi overiamin mighariba, da mati nin karis, ezi aminim ni atera zui.
- 4 Ni aminim amadima, a nin akaba atera zui. Ezi ni overiamin onimariba ko avir mizariaba dagh amima, da nin ingangarir gumazibar iti.
- 5 Ni fomira nguazir kam atizi, a bar deraghavirama aperagha gavgafi. Egha bar mozorozir puvati.
- 6 Ni ongarim atizi a ikia inimin min nguazim avara. Ezi dipar kam mighsiaba bar ada avara.
- 7 Ni gin ongarim pamten a mikemezi an arav ghu. Nin tiarim ararimin min dagarvazima, ongarim a baragha a foregha ghugha gifa.
- 8 Ongarim mighsiaba bar da ategha afora danganir zaribar uaghire. Egha danganir ongarim ikiasa ni inabazir kam, a datirighin an ikia kamaghira iti.
- 9 Ongarim ikiamin danganim, nirara an abaragha gifa, eghti ongarim ni atizir danganir kam gitaviraghan kogham. Gin ongarim ua nguazir kam bar an evaraghan kogham.
- 10 Ni nguazimin aven ivemarir dipabagh amima, da nguazir averiamin otivigha danganir zaribar afora, egha mighsiabar tongin ivemara uaghiri.
- 11 Asizir atiaba dipar kam api, ezi donkin atiaba dipar kamram api. Ezi kuariba ua men pirir puvati.
- 12 Overiamin pin mighagha aruir kuaraziba iza,

- temer dipar miriamin tuivighav
itibar uan mikonibar ingari.
Egha ter aguabar apiaghi-
rava arai.
- 13 Ni uan Nguibamin ikia egha
amozim amadi,
a mighsiabagh isin izi.
Ni ingangarir aghuim gamua nguazir
kamin akurazi,
bizir aghuiba nguazir kam bar a
gizifa.
- 14 Ni bulmakauba apir dadabagh ami
da otifi.
Ezi e gumazamiziba oparir biz-
iba,
ni uaghan dagh amizi da
otivizi,
e dar dagheba isi.
- 15 Ni en akurazima, e wainin ikariziba
opara dar oviziba mirmira,
dar dipaba apa en naviba bar
akonge.
Egha en guaba taghtaghasa, e
olivin temebar borem isa uan
guabagh azui.
Egha e dagheba opara, da apava,
en mikarziba gavgafi.
- 16 Amozim izima,
Lebanonin temeba dipar avirim
isi.
Sidan temer kabanang,
Ikiavira Itir God fomira da opari.
Ezi kar an temeba.
- 17 Sidan temer kaba,
kuaraziba iza dar uan mikonibar
ingari.
Ezi kuarazir firir ruariba
temer painbar uan mikonibar in-
gari.
- 18 Memen atiaba mighsiaba itir dan-
ganibagh arui,
ezi iriaba mighsiabar itir dagiar
toribar modi.
- 19 Ni iakinimin ingarigha,
azenir vamiran iakiniba vagh-
vagh dar dughiabar ada ariki.
Ezi aruem magiramin
dughiam gifo.
- 20 Ni mitatem gami, a dimagaribar
otifi.
- Ezi dimagaribar asizir atiaba
arui.
- 21 Laionba asiziba buria pamten dei.
Egha asizir ni me ganidiba buri.
- 22 Aruem anadima me uamategha
ghua,
uan mogomer danganibar zui.
- 23 Gumaziba uan ingangaribagh
amua ghua garima,
aruem uaghiri me gefi.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni bizir bar
avirimin ingari!
Ni bar fofozir ekiam ikia
bizir avirir kaba bar dar in-
gari.
Ezi bizir ni ingarizir kaba
nguazim bar a gizifa.
- 25 Ongarim bar ekefe,
ezi angamira itir bizir aviriba iti,
osirir ekiaba ko doziba, ko
bizir igharaziba an iti.
Ezi e da mengan ibura.
- 26 E gari, kuriba ongarim gisin ive-
mara zui,
ezi maburan osirir ekiar ni
faragha ingariziba
ongarimin ikarara uari
akura uanaga izaghiri.
- 27 Angamira itir biziba bar nirara
gari,
mitiriam men azir dughiam
ni dagheba me daningasa
me nirara mizuai.
- 28 Ni dagheba me ganidima me api.
Nirara dagher aghuiba me
ganidi,
men naviba izevegha
tughati.
- 29 Guizbangira, ni akirim ragha me
gasarazi me atiati.
Men angamira itir ikirimirim, ni
me dama a inizi me ariaghire,
egha men mikarziba ua
nguazir minemniamin
oto.
- 30 Ni ikirimirir angamira itim anidir
aminim me ganingizi,
me angamira iti.
Ni nguazimin bizir igiabagh amima
da otifi.

31 E ghaze, Ikiavira Itir Godin gav-
gavim ko angazangarir ekiam
zurara iki mamaghira ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, bizir
a ingariziba bagh bar
akongegham.

32 A nguazim in garima,
mikimkizim puram a batifi.
A dafarim mighsiabagh
arizima,
mighariba pura dar otifi.

33 Ki angamira itir dughiar kam
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiabar
amu,
egh an ziam pirafegh gin
ovengam.

34 A na gamima, ki bar akonge.
Ki kamaghsua ifonge,
a nan onger akabagh
ifuegham.

35 Nan ifongiam kamakin,
ni arazir kurabagh amir
gumazamiziba bar me
gasighasikigh.

Gumazamizir kuraba bar moghira
vevegh
ua ikian kogham.

Ki uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

105

*God uan gumazamiziba ko, men
onger akam*

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam
diponiva a minabaka.

Egh ingangarir ekiam an amiz-
ibar gun Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamiziba bar me
mikimam.

2 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba
bangi egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun
mikimam.

3 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin
boroghin zuiba,
uan navir averiabar a bagh bar
akongegham.

E an ziar aghuim ginighnigh,
an ziar ekiam bar a pirafi bar
akuegham.

4 E zurara Ikiavira Itir Godin
boroghira mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim
bagh an azangsigham.

5-6 Ia Abrahamin ovavir boriba,
Abraham an Ekiamin ingangarir
gumazim.

Ia Jekopin boriba,
ia Ikiavira Itir God ua
baghavira inabazir gu-
mazamiziba,

ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba
ko

akar a en apanibagh
asighasigha mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira
iki.

7 Ikiavira Itir God, a en God.
A nguazir kam in gumazamiziba
bar me gativagha men gari.

8 Ikiavira Itir God e koma Akar Gav-
gavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir
Gavgavir kam ginighnigham.

An Akar Dikirizir Gavgavir
kam ginighnigh mangivira
ikiam.

9 An Abraham ko Akar Dikirizir Gav-
gavir kam gami.

Egha Aisak koma Akar Dikirizir
Gavgavir kam akiri.

10 An Akar Dikirizir Gavgavir kam
Jekop koma a gami,

a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir
kam gavgavim a ganingi,
eghti a zurara iki mam-
aghira ikiam.

11 Ikiavira Itir God kamaghin mi-
ghaze,

“Ki Kenanin nguazim ni
daningam,
eghti nguazir kam
kar nin ovavir boribar
nguazim.”

- 12 Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,
egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura Kenanin nguazimin iti.
- 13 Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura tintinibar dagh aruavira iti.
- 14 Ezi God tarazi ataghizi,
me me misogha me abinizir puvati.
A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh aniga me dikabira ghaze,
- 15 “Ki ua bagha misevezir gumamaziziba,
ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”
- 16 Ikiavira Itir God mitiriar aghazir ekiam amadazi,
a nguazimin oto.
A men daghebagh amizi,
da bar gifa.
- 17 E fo, a Josep amadazi
a uan adarazir faragha ghua Isipin kantrin iti.
Me dagiaba bagha Josep amadazi,
a Isipin kantrin aven ingangarir gumazir kinimin min iti.
- 18 Ezi Isipia paza a gamua
senin gavgavimin an suemning gike.
Egha ain ring an firim dafa.
- 19 Ezi Josep ikia ghuavira itima,
bizir a mikemeziba guizbangiram otifi,
Ikiavira Itir Godin akam kamaghin aka,
Josepin akaba da guizbangira.
- 20 Ezi gin Isipin atrivim gumazir mam amadazi,
a ghua kalabusin Josep inigha azenim gati.
- Guizbangira, gumamazir aviribargarir atrivir kam Josep ataghizi,
a firiaghiri.
- 21 Atrivir kam Josep inigha uan bizibar ganasa gumazir dapanimin aneti.
Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti.
- 22 Josep atrivimin dipenimin ingarir gumaziba ko, gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba,
a me gativagha men sure gami.
- 23 Jekop gin ghua Isipin kantrin otogha,
nguibar igharazimin gumazimin min puram an guraghav ikia iti.
- 24 Ikiavira Itir God uan adarazir akurazi,
me borir aviriba bate.
A me gamizi, men dibobonim men apanibar dibobonim gafira.
- 25 God Isipia gamizi,
me an gumamazizibar apanim gamua,
egha pazi me damuasa tuaviba buri.
- 26 Gin, God uan ingangarir gumazim Moses ko Aron, a misevezir gumazim, an aning amada,
ezi aning Isipin kantrin zui.
- 27 Aning Isipin kantrin ikia Godin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazibagh ami.
- 28 Isipia Godin akam batoghavira iti.
Kamaghin amizi, God mitarmer bar ekiam gamizi,
a men nguazim avara.
- 29 A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar otivizi,
men osiriba bar ariaghire.
- 30 Mitiviba otiva bar avirasemegha men nguaziba bar adagh izifa,
egha uaghan atrivimin dipenir ekiam gizifa.

- 31 God mikemezi, bereziba ko itiba otiva bar avirasemegha men nguazim bar a gizifa.
- 32 Amozimın danganımın, God amozir ofızir ekiar dagıabar mın garıba amadazı da nguazımın izaghiri. Ezi onımarım taghtagha nguazımın izaghira men nguazım gasava amadi.
- 33 God tuavir kamın men wainın ikarızıba ko men fighın teme-bagh asıghasiki, egha men nguazımın teme-ba bar ada apıraghariki.
- 34 A mıgeıma, odezıba otifi. Ezi dar dibobonım bar ghuavan-abozi, gumazıtım dar ponan iburagham.
- 35 Odezir kaba, bizir dafarıba itıba, bar ada ame. Dagher me oparızıba, uaghan odezir kaba bar ada ame.
- 36 God Isipian adarazı bar, men otarir ivarıba bar me misoghezi me ariaghire.
- 37 A gın Israelia inıgha Isipın kantri ategha azenan ghu. Me gol ko silvan avırıba inıgha da sara ghue. Egha me bar moghıra mikarızıba deragha gav-gavıgha azenan izi.
- 38 Dughiar kamın Isipia Israelian atıngi. Me zuıma, datırıghın Isipia bar akonge.
- 39 God ghuariar ekiar mam isa overıamın pın anetızı, a me avara. Ezi a dımagarıbar ghuariam gamızı an avımın mın isia isiragha angazangarım me ganıdi.
- 40 Me dagheba bagha an azangısisi, ezi a kuarazıba amadazı da izi me da ame. Egha a uan Nguıbamın bretba isa me bagha da amadazı, me da apa bar izefe.
- 41 A dagıam gamızı, a kuiaghırızıma, dı pam otogha ivemara ghua dı paba puvatızir danganimın Faner ekiamın mın oto.
- 42 Guızbangıra, Ikiavıra Itir God uan ingangarır gumazım Abraham koma Akar Dikırızir Gavgavım gamı, egha an a gınıghnıghavıra ikia, bizir kabagh ami.
- 43 Kamaghın amızı, a uan gumazamızıba inıgha zui. Gumazamızir kaba, a ua baghavıra me amısefe, ezi me bar akuegha ıghı-abagh amua zui.
- 44 A gumazamızir ıgharazıbar nguazıba isa me ganıngi. Egha uan adarazir amaman-gatızı, me gumazamızir kabar azenıba ko nguıbaba ini.
- 45 God kamaghın ifonge, Israelia zurara an arazir a ifongezıba ko an Arazıbar gın mangam. Kamaghın amızı, a me bagha bizir aghuir kabagh ami.

Aleluia!

E Ikiavıra Itir Godın ziam pırafam!

106

God uan gumazamızıba arazir aghuıbar me gamı, ezi me arazir kurabagh ami

¹ E Ikiavıra Itir Godın ziam fam!

An arazıba bar dera, ezi a zurara en apangkuva ikia mamaghıra iti. Kamaghın amızı, e bizir kam bagh a mınabagham.

- 2 Tina an ingangarir ekiar an amiziba bar, dagh eghanam?
Tina an arazir aghuir an amiba bar da bagh an ziam fam?
Gumamaziziba puvatigham.
- 3 Gumamazizir an Akar Gavgavimın gin ghua arazir aghuibagh amiba,
me bar akongegh.
- 4 O Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibar akurvaghisi izi egh na ginirigh.
Ni men akurvagh egh uaghan nan akuragh.
- 5 Ni ua bagha misevezir gumamaziziba ki men ganti,
men dabirabim deraghti me bizir aghuiba iniam.
Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumamazizibara,
kamaghın e bar akuegham.
- 6 E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar aviribagh ami.
- 7 Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia,
ni amizir bizir ekiar kaba deragha dagh nighnizir puvati.
Ni bar men apangkuvigha dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apangkuvir ekiar kam bakinighnisi.
Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam batoke.
- 8 God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura.
- 9 An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha misingi.
Ezi a gumamaziziba inigha ongarir torir kamın apengan itir
- nguazimın tuavir dakirtizimın zui.
- 10 A gumamazizir kabar apanibar da faribar ua me ini.
A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir puvati.
- 11 Ongarim bar men apaniba avezi,
me bar ariaghire.
Men tav uam angamira iti puvati.
- 12 Dughiar kamın Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.
- 13 Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada.
Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa,
egha faragha Godin akam bagha an azangsizir puvati.
- 14 Me gumamaziziba puvatizir danganimın ikia daghem bagha naviba puvira dikava,
God ko itir arazim ategha an araziba tuisigh foghasa an gavgavim bagha azai.
- 15 God, me an azangsizir bizimın ganigha a ikara,
egha uam arimariar bar ekiam gamizi,
a me bato.
- 16 Gin me gumamaziziba puvatizir danganimın ikia,
egha men marazi Moses ko Aron navim aningın ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimning.
- 17 Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha me ave.
- 18 Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia,
egha gumazir kuraba bar men isi.

- 19 Me Horepin Mighsiamin ikia
gol isa bulmakaun mamın in-
garigha
an ziam fe.
- 20 Me Godin ziar ekiam akirim ragha
agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazimın²⁷
ingarigha
Godin danganimın aneti,
egha an ziam pırafi.
- 21-22 Godra, Isipin kantrin ingangarir
ekiabagh amigha,
Israelia ua me ini.
Egha a Isipin kantrin ingangarir bar
ekiar aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevımın bizir
igharagha garibagh ami, ezi
gumazamiziba digavir kuram
gami.
Ezi Israelia ua Godin
men akurazir kam a
bakinighniki.
- 23 Kamaghın, God ghaze, a uan gu-
mazamizibagh asighasigham.
Ezi God inabazir ingangarir
gumazim Moses dikavigha
abuir gumazimın min Godin
damazimın tu,
egha Israelian akurazi
Godin aningagharir kam
iraghuzi,
God me gasighasighizir
puvati.
- 24 God akar dikirizim me ganıga
ghaze,
a nguazir aghuim me danıngam.
Ezi me akar kam nighnızir gavgavim
an itir puvatıgha,
nguazir kam gifongezir pu-
vatıgha,
an aven mangan aghua.
- 25 Egha me uan purirpenibar aven
ikia
atara migirıgiar avıribar God gi-
moba ghuavıra ikiava,
egha Ikiavıra Itir Godin
akamin gın zuir puvati.
- 26 Kamaghın amizi, God akar
dikirizim me danıngasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangıra, a me
damuti,
me gumazamiziba pu-
vatızir danganimın
ikiva arımighiram.
- 27 A men gın otivamin ovavir boribar
amuti,
me mangı gumazamizir igharaz-
ibar tongın ikiam,
egh kantrin me itir kabar iki
oveng mangam.
- 28 Me gın aser mam, an ziam Bal,
me Peorin nguibamın an gın
ghua a ko poroghav ikia,
egha ofan me aser angamıra
itir puvatızir kabagh
aningiziba ame.
- 29 Ezi me amizir arazir kurar kam
bangın,
Ikiavıra Itir God atara,
arımariar ekiam me bagh
anemadazıma a ize.
- 30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar
kam ikara,
ezi arımariar kam me ataki.
- 31 God bizir Finias amizir kam
gınighnıgha egha a dibora
ghaze,
a nan damazimın dera.
A deragh iki mangıvıra
ikiam.
- 32 Israelia gın Meriban dipamın ikia
amir araziba God gamizi an
atari,
ezi Moses me bangın osımtızir
ekiam ini.
- 33 Guizbangıra, men arazir kam
Moses gamizi an atarava bar
osemegha
deragha nighnızir puvatıgha
paza mikeme.
- 34 Ikiavıra Itir God ghaze, ia Ke-
nanın gumazamiziba bar me
misueghtı me arımighiregh.
Ezi me me misoghezi me
ariaghirezir puvati.
- 35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia

- men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba
uaghan me ko dagh ami.
- 36 Me men asebar marvir guabar zi-
aba fe,
ezi kamaghin men arazir ku-
rar kam azuazimin min men
suiragha
me gasighasiki.
- 37 Me uari uan otariba ko guiviba
isa aseba bagha me misozi me
ariagherima,
me men ofa gami.
- 38 Me uari uan otariba ko guivibav
sozi me ariagheri.
Men boriba osimtizitaba puvati,
ezi me me isa pura me misozi
me ariagheri,
ezi me me isa Kenanian
aseba bagha ofa gami.
Men arazir kamın, men boribar
ghuziba ira egha men nguazim
gamizi,
a Godin damazim mize.
- 39 Me arazir kam gamua uari uari
gami
me Godin damazimin mize.
Arazir kam Godin damazimin mati,
gumamaziziba uari isa uari ko
tintinibar akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godin
akam deragha an gin zuir pu-
vati.
- 40 Ikiavira Itir God uan gumamaziz-
ibar atara
egha ua me gifongezir puvati.
- 41 Egha me isa Kantrin Igharazibar
Gumamazizibar dafaribagh
ariki,
ezi men apaniba me gativagha
men gari.
- 42 Men apanir kaba me gativagha
men gara
me dikabiragha paza me gami,
ezi me pura uan apanibar
gavgavibar apengan iti.
- 43 Dughiar aviribar God uan gumaza-
mizibar akurvasi,
ezi me akam batogha uari uan
nighnizibar gin zui.

Me kamagh amua arazir ku-
ram bar an aven ghugha
gifa.

- 44 Me Ikiavira Itir God ko migeir
dughiabar,
a men arareba barasi,
egha men osimtizimin gara
men apangkufi.
- 45 A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigha
ua bar men apangkufi.
Egha ua uan nighnizim gira.
- 46 A ua men apanir men suirazibar
nighnizibagh irazi,
me Israelian apangkufi.
- 47 O Ikiavira Itir God, en God, ni
datirighin en akuragh!
E gumamazizir bar igharazibar
torimin iti,
ni uam e akuvagh uam e
inigh en nguazimin izi.
Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin
ziar ekiam minabagham.
E nin ziam fisi bar akuegham.
- 48 E Ikiavira Itir Godin ziam feka,
a Israelian God.
E datirighin ko, gin izamin dughiabar
zurara an ziam feka.
Gumamaziziba bar mikim suam,
“Bar guizbangira!”

E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Aleluia!

Akinafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107–150)

*Gumamaziziba osimtizibar aven
ikia Godin deima, a men apangku-
vigha men akura*

- 1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara
en dera,
a zurara en apangkuva ikia ma-
maghira iti.
Kamaghin amizi, e a
minamam!

- 2 Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumazamiziba,
ia bar a minabi.
Guizbangira, a ian akuragha en
apanibar dafariba da ia inis.
- 3 An aruem anadi naghin ko aruem
uaghiri naghin ko not ko sautin
itir gumazamiziba,
bar ia akuvagha ia inigha ize.
- 4 Ezi ian marazi gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikia
tintinibar arua deragha fozir pu-
vati,
me nguibatamin boroghin
iti o puvati.
- 5 Ezi mitiriaba ko kuariba men pira
men azi,
ezi me ghaze,
me givagham.
- 6 Me osimtizir kamın ikia,
egha Ikiavira Itir Godın diava an
azangsizima,
a men osimtizir kamın aven
men akura.
- 7 A me inigha biaghatigha ghua
nguibar ekiar me an aven dapi-
amin mamın me ati.
- 8 Kamaghın, Ikiavira Itir God zurara
men apangkuvigha
arazir aghuimin me gamizir
bizim bagha,
me a minabi.
- 9 Guizbangira, a kuariba pirir
adarasi,
dipaba me ganidima, me apa bar
izefi.
Ezi mitiriaba azi darasi,
a dagheba me ganidima, me apa
bar izefi.
- 10-11 Ezi ian marazi Godın Bar Pin
Itimin akam batuegħa,
egħa an akam baraghizir puvati.
Kamaghın, me kalabusin dipenimin
ikia egha mitater kuramin iti.
Men apaniba ainin senba isa me
ikezima
me osimtizir ekiamın aven
iti.
- 12 Ezi God me dikabirazi,
me asaghpora ira ingangarir
ekiam gamua
men gavgaviba bar gifa,
ezi men akurvagħamin
gumaziba puvati.
- 13 Me osimtizir kamın ikia,
egħa Ikiavira Itir Godın diava an
azangsizima,
a men osimtizir kamın aven
men akura.
- 14 Ikiavira Itir God me inigha men
senba firigha,
danganir mitater kurar kamın
me inigha
azenan ize.
- 15 Kamaghın, me Ikiavira Itir God zu-
rara men apangkuvigha arazir
agħuimin me gamizir bizim
bagħ,
a minamam.
- 16 Me fo, a gumaziba brasin
gavgavimin ingarizir tiaba
abiagħarigha,
kalabuziar dipenimin ain baba
akaragħarisi.
- 17 Guizbangira, ian marazi bar arazir
kurabagh ami.
Egha arazir kurar me amir kaba
bangin
me arimariar kuraba ini.
- 18 Me dagheba inian aghuagħa
ovengasava ami.
- 19 Men ikirimirim ikuvizi me
pazavira ikia,
egħa Ikiavira Itir Godın dei.
Ezi a men akuragħa men
osimtizir kam agifa.
- 20 A uabi migeima,
an akar kam men mikarziabagh
amizi da ua dera.
Ezi a matmatiamın ua me
ini.
- 21 Kamaghın, me Ikiavira Itir God zu-
rara men apangkuvigha arazir
agħuimin me gamizir bizim
bagħ,
a minamam.
- 22 Me a minamamin ofabar amuva,
an amizir bizir aghuibar gun gu-
mazamizibav kimsi

- bar akongegh onger akabar
amu.
- 23 Ezi ian marazi kuribar aven ingara
ongarir ekiaba bar dagh arua
egha biziba amaga dagh
ivesi.
- 24 Kurimın ingarir gumazir kaba, me
Ikiavıra Itir God amizir bizir
kabar gani.
An ongarir ekiamın bizir aghuir
kabagh ami.
- 25 A mikemezi, aminir ekiam ongarir
konimın oto,
egha ongarim fema, a dikafi.
- 26 Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga
egha bar vin mar uaghiri.
Ezi kurimın ingarir gumaziba
bar atiatingi,
me fo me bar moghira bar
ikuvigham.
- 27 Me gumazir dipar onganiba
amegha onganigha purama
aruibar mın
kurim gisin arui,
egha kurimın akurvaghamin
nighniziba bar puvati.
- 28 Me osimtızir kamın aven ikia,
Ikiavıra Itir Godın deima
a men akuragha men
osimtızim agıfa.
- 29 An aminir ekiam gamizi an amira,
ezi ongarim amiragha
uaghirigha ua dikavir pu-
vati.
- 30 Me ongarimın gari an amiragha
irighav itima,
me bar akonge.
Ezi Ikiavıra Itir God me inigha
nguibar me mangi ikiamin on-
garir mikemamın ghu.
- 31 Kamaghın, me Ikiavıra Itir God zu-
rara gumazamizibar apangu-
vigha arazir aghuimın me
gamizir bizim bagh,
a minamam.
- 32 Me gumaziba uari akuvir dangani-
bar Godın gumazamiziba ko
uari akuv,
egh me an ziar ekiamın gun
mikim.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav
kim,
- dughiar kamın me Ikiavıra Itir
Godın ziam fam.
- 33 Ikiavıra Itir God faner ekiaba ko
dipar atuibagh ami,
da dati.
- 34 Egha nguazir dagheba deragha
aghuim gamizi,
a ragha otogha amangsızir
nguazimın otozi
bizitam bar an otogha
aghuir puvati.
- Nguazir kamın itir gumazamiziba
arazir kurabagh ami,
kamaghın, Ikiavıra Itir God
osimtızir kaba me ganingi.
- 35 Egha gin Ikiavıra Itir God, gumaza-
miziba puvatızir danganir
midiariba,
dipar akareba dagh arisi.
Egha nguazir dipaba puvatızibar,
a faneba arighizima da afora ive-
mari.
- 36 Me nguazir kabar mitiriaba azir
gumazamiziba ariki,
ezi me nguibar ekiamın in-
garigha an aven iti.
- 37 Ezi me dagheba opara, egha wainın
beniba opari,
egha dagher aviriba ikia, wainın
ovızir aviriba iti.
- 38 Ikiavıra Itir God uan gumazamiz-
iba bar deragha me gami,
ezi me borir aviriba bate.
Ezi a bulmakaun aviriba me bagha
dagh amizi
da otifi.
- 39 Men apaniba me ko misogha,
bar me dikabiragha osimtızir bar
ekiam me ganingi.
- 40 Ezi Ikiavıra Itir God men apanibar
gumazir dapanibagh amizi,
me pura bizir kinibar mın iti.
A me gamizi me tintinibar arua
danganir misingizir tuaviba pu-
vatıziba, pura dagh arui.
- 41 Gumazir biziba puvatıziba,
osimtızir aviribar aven iti,
ezi a men akurazi, me deragha
iti.
A men amizibagh amizi, me borir
aviriba bati.

Ezi men adarazi avirasemegha
 mati sipsipin bizibar min bar
 aviraseme.
⁴² Ezi gumazamizir Godin damazimin
 deraziba, bizir kamin ganigha
 men naviba bar men dera.
 Ezi gumazamizir kuraba mikiman
 asagha
 purama akabar kumigha nimira
 iti.
⁴³ Eghti ia gumazamizir nighnizir
 aghuiba itiba,
 ia deraghvira bizir kabagh bar
 dagh nighnigh.
 Egh kamagh akam akarigh suam,
 Ikiavira Itir God bar en apangu-
 vigha ikia
 mamaghira iti.

108

*Gumazim apaniba dikabinasa
 Godin azangsi*
(Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)

Godin ziam fer ighiar kam, Devit an
 osiri.
¹ O God, ki uan navir averiamin aven
 nighnizir gavgavimra nin ikia,
 egha ua nighnizir igharaziba nan
 puvati.
 Datirighin nan navim dikavti,
 ki gitabav sogh
 nin ziam famin ighiabar
 amuasa.
² Aminim tiraghti,
 ki daguim ategh dikavigh uan
 gita ko kulele misogham.
 Ki dagh ikararangti, dar ararer
 aghuim otivti
 aruem bigh anangam.
³ O Ikiavira Itir God, ki Kantrin
 Igharazibar Gumazamizibar
 tongin ni minamam.
 Gumazamiziba bar moghira or-
 aghti,
 ki nin ziam fi ighiam
 bangam.
⁴ Ki fo, ni en apanguvir arazim,
 a bar ekefe, egha overiamin aba-
 banimin tu.
 Ni zurara amir arazir aghuir kaba
 e da meng mangiti,

da mangi overiamin ghuari-
 abar suiragham.
⁵ O God, ni overiamin uan gavgavim
 akaghti,
 nguazimin gumazamiziba
 ganigh fogh suam,
 nin gavgavim bar ekevegha
 me gafiragha pin iti.
⁶ Ni bar ifongezir darazi bar deravira
 ikiasa,
 ni uan agharir guvir gavgavimin
 en suiragh en akuragh.
 Ni nan azangsim baragh!
⁷ God uan Dipenimra ikia ghaze,
 "Ki apaniba ko misogha me abiragha
 gifa.
 Ki datirighin Sekemin nguibamin
 nguazim ko Sukotin danganir
 zarim abigh,
 egh uan gumazamizibar
 aningam.
⁸ Guizbangira, Gileatin nguazim
 ko Manasen nguazim, aning
 nana.
 Ezi Efraimin nguazim a kon
 midorozir dapanir asuamin
 min iti.
 Ezi Judan nguazim, mati nan
 atrivir fidizim.
⁹ Moapin kantri, a nan itarir dipar ki
 ruemin min iti.
 Idomin kantri, a nan danganir
 ki uan dagarir asuaba arizimin
 min iti, egha nana.
 Ezi Filistiaba ki midorozimin me
 abiragha
 bar akuegha pamten dei."
¹⁰ O God, tinara na inigh
 egh nguibar gavgavim itir kamin
 aven mangam?
 Tina nan faragh mangiti
 ki Idomin kantrin ekiamin aven
 mangam?
¹¹ O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
 Ni ti en midorozir gumazibar
 akurvaghan aghua?
¹² Gumazibar gavgavibar akur-
 vazim, a pura bizim.
 Kamaghin amizi, ni en akuraghti
 e uan apaniba ko misogham.

13 E fo, Godin akurvazimra,
e uan apanibav sogh me
abinigham.
A uabi en apanibav sogh
me agivagham.

109

Gumazir osimtizim itim in dimdian
Godin ziam fer onger akar kam, Devit
an osiri.

A gumazir onger akabar faragha
zuim ginighnigha an osiri.

1 O God, ki nin ziam a pirafa.

Ni nimira ikian marki.

2 Gumazamizir kuraba ko gu-
mazamizir ifavariba na
gasighasighasa.

Me nan gara ifara akar kurabar
na migia

nan apanim gami.

3 Me na ekiarugha nan aghuazir ak-
abar na migei.

Guizbangira, me migeir migirigiaba,
mingariba puvati.

4 Ki me gifuegha me bagha God ko
migei.

Ezi me nan atara akaba na gasi.

5 Ki arazir aghuibar me gami,
ezi me arazir kuraba nan arazir
aghuiba ikarvasi.

Ki bar me gifonghe,
ezi me ki me gifongezir arazir
kam ikarvaghera na gifongezir
puvatigha bar nan aghua.

6 Ki ghaze, ni jasin kuratam a
miseveghti,
a nan apanim kotiamin a baragh
egh a tuisigh.

An apanitamrama,
an kotiam baragh.

7 Jasin kotiam barazir kam oraghti,
migirigiaba mangiti,
a mikim suam, gumazir kam
guizbangira arazir kuram
gami,

a isi kalabus datigh.

Nan apanim, God ko mikimti,
jasin kurar kam an akar kam
gifogh egh mikim suam,
a God ko migeir arazir kam,
an arazir kuram.

8 Nan ifongiam, a bar zuamiram are-
megh,
eghti gumazir igharazitam an
danganim inigh.

9 An aremeghti an boriba afeziaba
puvatighi,
an amuim uaghan paba pu-
vatigham.

10 An boriba dipeniba puvatigh egh
onganarazibar amu ikiasa ki
ifonge.

Eghti gumaziba me itir dipenir
kuramin me batuegham.

11 Nan apanir kam gumazitabar biz-
itaba inigh egh da ikaraghan
koghti,

ki kamaghsua, me izi uan biziba
ikarvagh an nguazim inigh.

Eghti nguibar igharazibar gumaziba
izi

bizir a ingangarim gamua
ivezeziba bar ada da inigham.

12 Ki kamaghsua, gumazitam bar an
apangkuvan marki.

Gumazitam kamaghin an borib-
agh nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men
apangkuvan marki.

13 Ki kamaghsua, an ovavir boriba
uaghan bar arimighiregham,
eghti gin otivamin adarazi ua gu-
mazir kam in ziam ginighnigh a
diponan kogham.

14 An inazir afeziaba amizir arazir
kuraba, Ikiavira Itir God uabi
adagh nighnigh.

Egh an amebamin arazir kuraba
gin amangan marki.

15 Ikiavira Itir God me amizir arazir
kurar kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir
kamin adarazi nighnizitam ua
men ikian bar marki.

16 Gumazir kam tong apangkuvir
nighnizitam igharaz darazir
itir puvati.

A gumazir biziba oteveziba ko,
biziba puvatiziba ko, naviba
osemegha itiba,

- a paza me gamua ghua me
misozi me ariaghire.
- 17 A faragha gumazamizibagh
asighasighasa ifuegha akar
kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar
moghira ikufigh!
A God deragh gumazamizir igharaz-
ibar amuasa a me bagha Godin
azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God de-
ragh a damusi an a bagh Godin
azangsighan marki.
- 18 Dughiabar a migeir migirigiaba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa
migei,
ezi an migirigiar kam
mati an adiarir a uan
mikarzim in kurkezim.
Kamaghin dera, an akar kurar kam
dipar an apimin min an nam-
namin aven iki.
Egh boremin min an agharibar
aven magiri.
- 19 An akar kurar kam, a korotiam
aruzi moghin anevaragh,
egh letiamin min uan ivariam
gighuigh iki kamaghira iki.
- 20 Ikiavira Itir God mizazir kamra
gumazir na isa kot garizibar
arighasa, ki ifonge.
Guizbangira, gumazir kaba akar
bar kuraba na migei.
- 21 O Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
ni uan ziar ekiam bangin, ni
Akar Gavgavim akirizi moghin
ni nan akuragh.
Ni bar deragha egha zurara nan
apangkufi,
kamaghin ni nan akuragh.
- 22 Ki biziba bar puvatigha purama
aperaghav ikia,
uan navir averiamin aven
mizazir kuram barasi.
- 23 Aruem anaga bizibagh isirazi dar
nedaziba ghua guaratighin
gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.
Aminim odezibagh ivai da migha
ghua gevi moghin,
- ki uaghan dar min mighegh
mangigh givagham.
- 24 Ki dagheba ategha egha nan tevir
akuriba gavgaviba puvati.
Ki bar agharim gurazi, agharir
suiaba bar nan amira.
- 25 Gumazamiziba nan gara egha na
dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha
nan ingaravati.
- 26 O Ikiavira Itir God, nan God,
ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni nan akuragh
egh uam na inigh.
- 27 Ni nan apaniba kamagh men ak-
aghti, me fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam
nan ini.
- 28 Me, ni na gasighasighsi me ni
mikimam.
Eghti puvatigham. Ni deravira
na damuvira ikiam.
Gumazir na gasighasighsava amiba
ni me abinasa ki ifonge.
Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.
- 29 Nan apaniba aghumsizir dafam
iniasa, ki ifonge,
eghti gumazamiziba men
aghumsizir arazir kam bar an
ganam.
- 30 Gumazamiziba Godin ziam fasa
uari akuvir dughiabar,
ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira
Itir God minamam.
- 31 Guizbangira, apaniba gumaza-
mizir onganaraziba isi kot
datigh kamagh mikim suam,
me arimighiram.
Ezi, God gumazamizir onga-
narazibar gara men akurvasi.

110

*Ikiavira Itir God gavgavim isa
atrivim ganidir ighiam*

Kar Godin ziam fer onger akam. De-
vit an osiri.

1 Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze,
 “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti
 me nin dagarimningin apengan ikiam.”

2 Ikiavira Itir God ni damighti,
 ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki
 nguibar aviribagh ativagh dar ganam.
 God ghaze, ni uan apanibagh ativagh.

3 Ni uan apanibav soghamin dughiam,
 nin gumamaziziba uaghan ni ko mangi nin akurvagh,
 egh ia Godin mighsiamin ghuavanangam.

E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri
 da aghua dagher aviriba iti.
 Kamaghira, ni dughiarbar zurara gavgavim ini mamaghira iki,
 egh gumazir igiamin min otogham.

4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa,
 egh uan nighnizim giraghan kogham.

A ghaze, “Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
 Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti.
 Eghti an aningaharir dughiam otoghti
 an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham.

6 Anguazimin gumamazizibar arazir kuraba ikarvagh,
 egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram.

An atrivir aviriba ko misogh me abinam.

7 Atrivim tuavir miriamin ivemarrir daghurir dipabar ami,
 egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragham.

111

*Godin ziam fer ighiam**

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Gumamazizir God baghavira itiba,
 me uari akuvamin dughiam,
 ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiva
 Ikiavira Itir God minamam.

2 Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba.
 Gumamazizir Ikiavira Itir God,
 bar a gifofoghasa ifongeziba,
 me an ingangariba bar deragh dagh fogham.

3 Bizir an amiba, e dar gara an ziar ekiam fa egha fo,
 an atrivir gavgavir ekiam a bar dera.
 An arazir aghuir kam zurara ikivira iki
 mamaghira ikiam.

4 Ikiavira Itir God zurara gumamazizibar nighnizibagh amima,
 me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti.
 Ikiavira Itir God en apangkuva en akurvasi.

5 A gumamazizir an atiatiba, a dagheba me ganidi.
 Egha a uan Akar Gavgavir a gumamaziziba ko dikirizir kam,
 a zuraram a ginighnisi.

6 A uan gavgavim uan gumamazizibar akagha
 Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nguaziba isa
 uan gumamazizibagh aningi.

110:4: Hiebru 5:6; 6:20; 7:17; 7:21 * 111:: Hiebrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvaha dar gin ghua ighiar kamin vesba osira bar ghuava vezin abuanamin oto.

⁷ An araziba, da bar guizbangira egha bar dera.

E an Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim adar iki egh dar gin mangam.

⁸ God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze,

da gavgavigh iki mamaghira ikiam.

Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua

Akar Gavgavir kaba e ganingizi da bar dera.

⁹ A uan gumazamizibagh ivezegha ua me ini.

Egha Akar Gavgavim me koma anakira ghaze,

Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.

Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God,

ezi gumazamiziba an ziar ekiam ginighnigha ghaze,

a bar pin kozi, me an atiatia an apengan iti.

¹⁰ Gumazitam nighnizir aghuim inisi a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.

Gumazamizir an Akar Gavgavibar gin zuiba,

me fofozir aghuiba ikiam.

Eghti e an ziam fi iki mamaghira ikiam.

112

Gumazir aghuiba me bar akongegham *

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an Akar Gavgavimin gin mangasa bar ifongeziba,

me bar akongegh.

² Gumazir aghuibar boriba, nguazir kam in iki

ziar ekiaba ikiam.

Men ovavir boriba,

Ikiavira Itir God deravira me damuam.

³ Men adarazi dagiar aviriba initi, men biziba bar avirasemegham.

Me deraghvira arazir aghuimin gin mangiva iki

mamaghira ikiam.

⁴ E fo, mitarmem iti,

ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akur-

vaghasa angazangarimin min anagava otogha,

men apangkuvigha, aminirbirim gisira.

⁵ Gumazir guizbangira migia pura uan biziba anidim,

an ingangariba a guizbangira dagh amuti, an dagiaba isir

tuaviba deravira mangiti, a bar akongegham.

⁶ Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh gavgavigh mamaghira

ikiam.

Eghti gumazamiziba a ginighnighvira ikiam.

⁷ An osimtizir otivibar migirigiaba baragh atiatingan kogham.

Puvatigham, a tugh gavgavigh nighnizir gavgavim Ikiavira

Itir Godin ikiam.

⁸ A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati.

A fo, God gin an apaniba dikabiragham.

⁹ A bizir bar aviriba gumazir onganarazibagh amibagh anidi.

Ezi an arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira

ikiam.

Egh a nguibamin aven ziar ekiam ikiti,

gumazamiziba an ziam fam.

¹⁰ Gumazir kuraba, gumazir aghuimin dabirabimin ganiva puviram ataram.

Egh men naviba men ikuvighti,

111:10: Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10
alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar
oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11

* **112::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan
kam in vesba osira bar ghuava vezin abuananamin
112:7: Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin
9:9

men gavgavim me ateghti
me puram amiragh magiri
givagham.
Guizbangira, bizir aghuir me iniasa
mizua itiba,
me da inighan kogham.

113

*Godin Araziba bar dera, kamaghin
e ziar ekiam a daningam*

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazamiziba,
ia Godin ziam fi.

² E bar moghira an ziam datirighin ko,
gin sara a fi
mangivira ikiam.

³ E Godin gumazamizir aruem anadi
naghin ikegh ghua aruem
uaghiri naghin itiba,
e bar moghira Ikiavira Itir Godin
ziam fam.

⁴ Ikiavira Itir God, kantribar gumaza-
miziba bar me gativagha men
garima,
me an ziam fe.

An gavgavim ko ziar ekiam bar
ekevegga
overiam gafiragha bar pin mar
iti.

⁵⁻⁶ Ikiavira Itir God, a en God, gumazi-
tam an miraram amir puvati.
An atrivir bar ekiamin ikia bar
pin iti.

Egha bar pin ikia overiam
ko nguazim virara vin be-
ragha aningin gari.

⁷ A gumazamizir onganarazir
nguazir minemniabar tongin
itiba, men akura.

A gumazamizir biziba puvatigha
averenimin tongin itir kaba,
a iza me fe.

⁸ A gumazamizir kaba isa uan
gumazamizibar gumazir da-
paniba ko me atizi,
me me ko apiaghav iti.

⁹ An amizir boriba batir puvatiziba
deragha me akirizi,
me borir aviriba bata bar
akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114

*Godin gumazamiziba Isipin
kantrin azenan izezir ighiam*

¹ Israelia me Jekopin ovavir boriba,
me Isipin kantri ategha azenan
ize.

Kar akar igharazibav geir
gumazamiziba, men
kantri.

² Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir
God baghavira itir gumaza-
mizibar min iti.

Guizbangira, Israelia God me
gativagha men gari, ezi me an
gumazamizibar min iti.

³ Dughiar kam, Ongarir Aghevim
Godin gavgavimin garava
egha arav ghu.

Ezi Jordanin Fanem pura
mitighav ikia ua ivemarir
puvati.

⁴ Ezi mighsiar ekiaba memebar min
uari akuri.

Ezi mighsiar muziariba sipsipin
nguzibar min uari akuri.

⁵ O Ongarim, ni manmaghsuava arav
ghu?

O Jordanin Fanem, ni manmagh-
sua ua ivemari puvati?

⁶ O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua
memebar min uari akuri?

O mighsiar doziba ia manmagh-
sua sipsipin nguzibar min uari
akuri?

⁷ O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni
nighiva akong.

A Jekopin God a izegga gifa,
ezi ni an damazimin nighiva
akong.

⁸ Godin kam, a dagiam gamizi, a
mozir dipamin min oto.

Guizbangira, a mighsiar gav-
gavim gamizi,
a dipar nguazimin aven
afora azenan izimin min
oto.

115

God uabira a guizbangira God

- 1 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar
en apangkuvigha mamaghira
ikia,
egha e ataghirazir puvati.
Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra
fam.
E uari uan ziaba fan kogham.
- 2 Manmaghirama amizi, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba
kamaghin en azangsihga
ghaze,
“Tan God managh iti?”
- 3 Me kamagh fozir puvati, en God uan
Nguibamin iti,
egha a bizir tizim uan ifongiamin
a damusi ifuegh, ana damuam.
- 4 Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba, silva ko gol isa uan marvir
guabar ingari.
Me uari uan dafaribar dar in-
gari.
- 5 Ezi marvir guar kaba, da akatoriba
ikia egha migeir puvati,
Da damaziba ikia bizibar garir
puvati.
- 6 Da kuariba ikia, egha orazir puvati,
egha atiniba ikia bizibav ghuri-
abagh amir puvati.
- 7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
Da sueba ikia, egha aruir puvati.
Da akaba akarti tiariba pu-
vatigham.
- 8 Guizbangira, gumazir marvir guar
kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir
kabar min iti.
Gumazir nighnizir gav-
gavim marvir guabar
itiba, me uaghan dar min
iti.

ia nighnizir gavgavim Ikiavira
Itir Godin iki.

- A deragha ia gamua egha ian
akurvasi.
- 10 O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir
gumaziba,
ia Ikiavira Itir God nighnizir gav-
gavim an iki.
A deragha ia gamua ian akur-
vasi.
- 11 O ia gumazamizir Ikiavira Itir
Godin atiatiba,
ia nighnizir gavgavim an iki.
A uabira deragha ia gamua
ian akurvasi.
- 12 Ikiavira Itir God zurara e
ginighnigha mamaghira iti.
Egh a deravira e damuam.
A, e Israelia deravira e damuam.
Egh uaghan Aronin adarasi,
me ofa gamir gumaziba, a
deravira me damuam.
- 13 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin
atiatiba,
a deragh me damuam,
gumazamizir ziaba itiba ko
ziaba puvatiziba uaghara,
a deragh me damuam.
- 14 Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar
aviriba,
ia ko ian gin otivamin ovavir
boribar aningam.
- 15 Guizbangira, Ikiavira Itir Godin
overiam ko nguazimin in-
garizim,
a bar deravira ia damu.
- 16 Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira
Godin bizimra.
A nguazir kam isa gumazamiz-
ibagh aningi.
- 17 E fo, gumazamizir ariaghiriba me
uan nguibamin iraghue.
Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer
puvati.
- 18 Ezi e datirighin angamira itir gu-
mazamiziba,
e Ikiavira Itir Godin ziam minabi
mamaghira ikiam.

9 O ia Israelian gumazamiziba,

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116

God gumazir mamın akurazi, an a minabi

¹ Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsiziba barasi.

Kamaghın ki bar a gifonge.

² Dughiaba bar a nan azangsiziba baraghavira iti,

kamaghın dughiar ki angamira itir kam,
ki a ko mikimvira ikiam.

³ Ki faragha aremeghasava amima, ovevem benimın mın na ikezi ki iti.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ginighnigha atiatia egha navim bar osemeghavira iti.

⁴ Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze,

“O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori, ni nan akuragh ua na inigh, pu-
vatighti ki ovegham!”

⁵ Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi,
egha a bar dera.

En God, an apangkuvim itir God.

⁶ Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatziba,

Ikiavira Itir God men akurvasi. Kamaghira ki faragha gavgaviba bar puvatizi,

osimtiziba na gasighasighasava amima, a nan akura.

⁷ Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami.

Kamaghın, ki datirighın navir amirizimın ikiva avughsi ikiam.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir puvati.

Ni nan temeriba adisi.
Egha na geghuvima ki irizir puvati.

⁹ Ki angamira itir dughiamin, ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam.

¹⁰ Ki faragha ghaze,
“Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami.”

Ezi dughiar kamın ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira ikia kamaghın migei.

¹¹ Ki dughiar kamın puv atiatia bar osemegha ghaze,

“Ki nighnizir gavgavim gumazitamın ikian kogham.
Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam.”

¹² Ikiavira Itir God bar deravira na gami.

Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam?

¹³ Ki ti wainın kavın tam a danigham, eghti ofan kam kamaghın akagh suam,

Ikiavira Itir God ua na ini.

A ua na inizir bizir kam bagh ki an ziamın dimiva a minamam.

¹⁴ An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam,

ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam.

¹⁵ Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham,

eghti an damazimın gumazir kamın ovevem, bar bizir ekiamın mın ikiam.

¹⁶ O Ikiavira Itir God, ki nın ingangarir gumazim.

Nan amebam faragha nın ingangarir amizimın ike,

ezi datirighın ki nın ingangarir gumazimın ikia egha nın ingangarim gami.

Ezi ni benir na ikeziba firizi ki datirighın firiaghiri.

¹⁷ Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam, egh nın ziamın dimiva a fam.

18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami.
Ki datirighin Akar Dikirizir Gav-
gavir kamin gin mangi
nin gumamazibar damaz-
ibar anakagham.

19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalem
nguibamin mangi,
nin Dipenimin aven ofa
damuam.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

1 Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
iba bar,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia ikiziba bar,
an ziamin onger akabar amu.

2 Guizbangira, an apangkuvim e
bagha zurara ekeveghavira iti.
Egha a zurara uan akamin gin
ghua
e ataghirazir puvati.

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam
fam!

118

*Me God men akuragha apaniba
abirazir bizim bagha a minabi*

1 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara
en dera,
egha a zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a
minamam!

2 E Israelian gumamaziziba, e kam-
aghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha ma-
maghira iti.”

3 Aronin adarazi uaghan kamaghin
mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.”

4 Gumamazizir Ikiavira Itir Godin ati-
atiba e bar moghira uaghan
kamaghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.”

5 Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia
Ikiavira Itir God ko migia an
deima,
a na baregha
nan osimtizir kam agifa.

6 Ikiavira Itir God na ko itima
ki atiatir puvati.
Ki fo, gumamaziziba arazi-
tamin na damighan
kogham.

7 Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi.
Ki Ekiamra ganti,
a nan apaniba abinigh me
gasighasigham.

8 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir
Godra nighnizir gavgavim an
ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumamazizir kuraba e
gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gu-
mazamizibar ikian kogham.

9 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir
Godra nighnizir gavgavim an
ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumamazizir kuraba e
gasighasighan kogham.
Eghti e nighnizir gavgavim gu-
mazir dapaniba ko atrivibar
ikian kogham.

10 Apanir aviriba faragha na ekiaru,
ezi Ikiavira Itir Godin ziamin
gavgavimra, ki me dikabira.

11 Guizbangira, me danganiba bar na
ekiaruzi
ki tongira iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin
gavgavimra, ki bar me
agifa.

12 Me aparibar min bar na ekiaru.

- Egha me dadabar avimin min zuamira isigha munge.
Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me gasighasiki!
- 13 Nan apaniba faragha na ko midorozim pamten a gamua na abinasaya ami.
Ezi Ikiavira Itir God nan akura.
- 14 Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe.
A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.
- 15 Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan purirpenibar aven ikia
bar akongegha dia kamaghin migei,
“Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.
- 16 Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.”
- 17 Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati.
Ki angamira iki,
egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam.
- 18 Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase,
egha na ataghizi ki aremezir puvati.
- 19 Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh tiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.
- 20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,
eghti gumazamizir an damazimin derazibara an aven mangam.
- 21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir migirigiam baraki,
egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.
- 22 Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
- 23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.
- 24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e bar akuegham.
- 25 O Ikiavira Itir God, ni en akuravaghasa e nin azangsis.
Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar deragham.
- 26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kam in ziam fe.
- 27 Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.
A bar deraviram e gamua an angazangarim e gisira.
Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh ighuraruam.
- 28 O God, ni nan God,
ezi ki ni minabaghasa.
Ni nan God,
ki ziar ekiam ni daningam.
- 29 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi e a minamam!

119

Godin Akamin Osiziriba, da bar dera

1 Gumazamizir, men daroriba Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatiziba,

- Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me bar akongegham!
- ² Gumamazir kaba uan navir averiabar aven nighnizir vamiran ikiava,
an akabar gin ghua bar akonge.
- ³ Bar guizbangira, gumazir kaba arazir kurabar gin zuir puvati. Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin zui.
- ⁴ Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze,
e deraghvira dar gin mangam.
- ⁵ Ki kamaghsua ifonge,
ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi bar gavgavigham.
- ⁶ Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira ikiam.
Kamaghin ki aghumsighan kogham.
- ⁷ Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba bagh nighnighiva,
bar uan navim sara nin ziam fam.
- ⁸ Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa.
Ni na ataghiraghan marki!
- Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin zui*
- ⁹ Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin damazimin zuegham?
A nin akamin suiragh gavgavigh an gin mangi, egh zuegham.
- ¹⁰ Ki uan navir averiamin aven nighnizir vamiran ikiva, nin ingangarim damuasa.
Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgaviba ataghiraghan kogham.
- ¹¹ Ki nin akam uan navim ko nighnizimin aning gati.
Kamaghin, ki arazir kuratam nin damazimin a damighan kogham.
- ¹² O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
- ¹³ Bizir ni damuasa e mikemeziba,
ki dar gun gumamazizibav gei.
- ¹⁴ Dagiar aviriba ko bizir aviriba, ki dagh ifonge, ezi God gifongezir arazim, bar bizir kabagh afira.

- Ezi ki nin akaba bagha bar akonge.
- ¹⁵ Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha dagh ami.
Egha deragha dar gara da tuisisi.
- ¹⁶ Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa bar akonge.
Egh da gin amangan kogham.

Gumazim Godin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dar gin zui

- ¹⁷ Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh nin akamin gin mangam.
Kamaghin ki nin ingangarir gumazim, ni bar deraghvira na damu.
- ¹⁸ Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar aghuiba,
nin Arazibar aven dar ganam.
- ¹⁹ Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.
Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki.
- ²⁰ Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa,
dughiabar zurara na dikafi.
- ²¹ Gumamazir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh asiba,
ni men atariva me gasighasigham.
- ²² Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumamazir kaba akar kurabar na migia na dipofi.
Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men anogorokegh.
- ²³ Gumazir dapaniba uari akuvagha,
na misoghasa akam misosi.
Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh nighnigham.
- ²⁴ Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge.
Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

- 25 Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu.
Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh.
- 26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara.
Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
- 27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham.
Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham.
- 28 Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri.
Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh.
- 29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham.
Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu.
- 30 Ki nin gin mangasa akam akirigha, egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi.
- 31 O, Ikiavira Itir God, ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui.
Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki.
- 32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti,
ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham.
- Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangisi*
- 33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu,
eghti ki dughiaba bar adar gin mangam.
- 34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti,
ki bar moghira uan navimin dar gin mangam.
- 35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
- Tuavir ki mangamim ni nan ak-aghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam.
- 36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira dikav.
Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.
- 37 Nan akuraghti ki mingariba pu-vatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham.
Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu.
- 38 Gumazir nin atiativava nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi.
Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu.
- 39 Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan kogham.
Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
- 40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge.
Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning.
- Gumazim Godin Akar Gavgavim, nighnizir gavgavim an iti*
- 41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin,
ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh.
- 42 Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumamaziba na migeiba,
ki da ikarvagh.
- 43 Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin, ni gavgavim na danighti,
ki nin guizin akam dughiabar anekunvira ikiam.
- 44 Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam.
- 45 Ki nin akabar gin mangasa ifonge.

Kamaghin, arazir kuratam nan mikarzimın itir puvatizi ki firiaghiri.

- 46 Ki aghumsighan kogh nin akabar gun atrivibav kimam.
- 47 Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangira bar dagh ifonge. Kamaghin ki da bagha bar akonge.
- 48 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da derazi, ki bar dagh ifuegha ni minabi. Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham.

Gumazim ghaze, Godin akam a guizin bizim

- 49 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighnigh.
- Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti.
- 50 Nin akar dikirizim ikirimirir aghuim na ganidi.
- Kamaghin amizi, osımtıziba na bativir dughiamın, ki navir amirizimın iti.
- 51 Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei, ezi ki nin Araziba ataghırazir puvati.
- 52 O, Ikiavira Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomira e ganıgizi ki dagh nighnisi, ezi da gavgavim na ganidi.
- 53 Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami, ezi nan navim bar men ikuvigha men atari.
- 54 Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia, nin arazir ni ifongezibar ighi-abagh ami.
- 55 O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighnigha, egha nin Arazibar gin zui.
- 56 Nan arazir ekiamra kara, ki dughıabar zurara nin akabar gin zui.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin mangasa

- 57 O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam.
- Nan nighnizim ua bizitamın itir puvati. Ni bar uabira ki nin ganam.
- 58 Ni faragha na ko akam akirizi moghin, ki datirighin uan navir averiamın pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh.
- 59 Ki uan daroribagh nighnigha gıvagha, nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri.
- 60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa, ki suighsuighan aghua.
- 61 Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami.
- Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti.
- 62 Ki dimagarir arızibar dikava apiav ikia, bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe.
- 63 Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba, ki men namakam.
- 64 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamın gumazamiziba bar me gizifa.
- Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.

Godin Akar Gavgaviba deragha en akurvasi

- 65 O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akamın mikemezi moghin arazir aghuimın na gami.
- 66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavibar iti.
- Kamaghin, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning.

- 67 Ki fomira tighar mizaziba ini-amin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.
Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui.
- 68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.
Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
- 69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme.
Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui.
- 70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.
Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.
- 71 Ni bar deragha mizazim na gase.
Ni mizazim na gasezir bizir kamın, ni arazir ni ifongeziba nan aka.
- 72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham.
Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira.
- Godin Akar Gavgavim a bar dera*
- 73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari.
Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu.
- 74 Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti.
Kamaghin, gumazamizir nin ati-tiba me nan gan egh bar akuegham.
- 75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira.
Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizim na ganingi.
- 76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi,
nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning.
- 77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge.
Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighti, ki ikirimirir aghuim iniam.
- 78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia,
pura na isi kotiam darighasa.
Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh.
Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam.
- 79 Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazamiziba,
me na bagh izi na ko ikiam.
- 80 Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam.
Egh arazir kamın ki aghumsighan kogham.
- Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei*
- 81 Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuava amira.
Ezi nan gavgavim bar gifa.
Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti.
- 82 Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gav-gaviba bar givazi, ki amira.
Ki kamaghin migia ghaze, "Ni manadizoghin nan akuragham?"
- 83 Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi,
me a makuni.
Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.
- 84 Ki nin ingangarir gumazim, man-maghin dughiaabar ki zurara ni mizuam ikiam?
Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam?
- 85 Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha,
nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.
- 86 Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti.
Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh.
- 87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.
Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati.

88 Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.
Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam.

*Gumazim nighnizir gavgavim
Godin Akar Gavgavim in iti*

89 O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam.

A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam.

90 Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui.

Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati.

91 Biziba bar nin ingangarim gami.

Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti.

92 Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi, ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.

93 Ki nin akabar gin ghua egha angamira iti,
kamaghin, ki da ataghiraghan kogham.

94 Ki zurara nin akabar gin zui, egha ki ni baghavira itir gumazim.
Ni nan akuragh.

95 Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti.

Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.

96 Ki kamaghin fo, biziba bar givamin otevilla iti.

Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiabar vaghvagh zurara ikivira ikiam.

*Gumazim Godin Akar Gavgavim
bagha bar ifonge*

97 Ki nin Arazim bagha bar ifonge.

Egha arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti.

98 Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganidi.

Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira.

99 Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi.

Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.

100 Ki nin akabar gin zui.

Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira.

101 Ki nin akamin gin mangasa ifonge.

Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangan aghua.

102 Ni uabi uan akabar nan sure gami, kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti.

103 Nin akaba da bar isingi.

Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira.

104 Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi,
kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua.

*Godin akam an angazangarimin
min iti*

105 Nin akam a lamin angazangarimin min,
tuavim nan akaghagha angazangarim na ganidima ki zui.

106 Ki ni ko akam akira ghaze,
ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam.

107 O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara.

Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti ki angamira ikivira ikiam.

108 O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia egha ni minabi.

Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki uan ifongiamin gin zuir ofan min da ni ganidi.

Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e mikemeziba,

ni deraghvira nan sure damu.

109 Ki uabi zurara atam ovia taghirasi.

Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham.

- 110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimîn suighasa, na bagha mongegha ikia azuaziba gui. Ezi ki nîn akaba ataghîrazir puvati.
- 111 Nîn akaba, ki dar suirazi da nan ikia kamaghîra iti. Akar kaba nan navim gami a bar akonge.
- 112 Ki mikemegha gîfa, ki nîn arazir ni ifongezibar suiragh, dar gîn mangîvîra iki mangî ovegham.

Godîn Akar Gavgaviba e gamizi e deravîra iti

- 113 Gumazir maba nîghnîzir vamîra itir puvati, men nîghnîziba biaghire. Gumazir kamaghîn amiba ki bar men aghua. Ki uabi, nîn Araziba bar dagh ifonge.
- 114 Nîrara nan mogomer danganim, egha oramîn mîn na apazagha na modozi ki deravîra iti. Ezi ki nîn akam nîghnîzir gavgavim an iti.
- 115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh. Eghti ki uan Godîn Akar Gavgavibar gîn mangam.
- 116 Nî gavgavim na danîngasa na koma akam akîrigha gîfa, eghti ki angamîra ikîvîra ikiam. Nîn akar dikîrizir kam, ki nîghnîzir gavgavim an iti. Ki akar kam bagh aghumsighan aghua. Kamaghîn, ni uan akar dikîrizimîn gîn mangî gavgavim na danîng.
- 117 Nî nan suiraghti ki deraghvîra ikiam. Eghti, ki zurara nîn arazir ni ifongeziba baragh dar gîn mangam.
- 118 Gumazamizir nîn arazir ni ifongezibar aghuaziba, ni akirim gîgha me gasi. Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham.

- 119 Nî kamaghîn nîghnîsi, nguazir kamîn itir gumazamizir kuraba bar, mati bizir kurar gumazamiziba makunasava amiba. Kamaghîn amizi, ki bar nîn akabagh ifonge.
- 120 Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh nîghnîsi. Egha kamaghîn, ki bar nîn atîtima, nan mikarzim nîghava agoi.

Gumazim Godîn Akar Gavgavibar gîn zui

- 121 Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh amiba, da nîn damazimîn bar dera. Nî na ateghti nan apaniba arazir kuramîn na damuan marki.
- 122 Ki nîn ingangarir gumazim, ni nan akurvaghsi na ko akam akiram. Egh gumazir uari febar amamangatighi me osîmtîzim na danîngan kogham.
- 123 Ki nîn akurvazim bagha mîzua ghuava amîra. Nîn akar dikîrizir aghuim, ki a inîasa dughîar bar ruarimîn mîzua ghuava amîra.
- 124 Ki nîn ingangarir gumazim, ni uan apangkuvir arazimîn gîn mangî deravîra na damu. Egh deraghvîra uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
- 125 Ki nîn ingangarir gumazim, kamaghîn ni nîghnîzir aghuim na danîghti, ki nîn akabagh fogham.
- 126 O, Ikiavîra Itir God, gumazamiziba nîn Araziba zurara da abîsi. Nî datîrîghîn mîzazim me gasi.
- 127 Kamaghîn amizi, ki nîn Akar Gavgaviba bar adagh ifonge. Ki nîn akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.
- 128 Kamaghîn amizi, Ki nîn akaba bar dar gîn zui.

Egha tuavir kurar igharaziba, ki
bar dar aghua.

*Gumazim Godin Akar Gavgavimin
gin mangasa*

129 Nin akaba bar moghira dera,
kamaghin, ki uan navir ave-
riamin aven bar dar gin zui.

130 Gumazim igharazitavin akuragh
nin akabar mingaribar an sure
damighti,
nin akamin angazangarim an
navir averiamin ikiam.

Akar kam nighnizir aghuiba pu-
vatizir gumazamizibar amuti,
me nighnizir aghuiba ikiam.

131 Ki nin Akar Gavgaviba uan navir
averiamin dagh ifonge.

Mati gumazim dipam bagha
kuarim an pirima, a dipam
apima an an kuarmizimin
uaghiri.

132 Ni gumazamizir nin ziam gi-
fongeziba, ni me gifongezir
moghin,
ni na bagh izi nan apangkufigh.

133 Ni faragha na ko akar dikirizim
gamizi moghin deragh na gati-
vagh nan gan.

Eghti arazir kuram na damighti
ki irighan kogham.

134 Ni uam na inighti, gumazir akaba
na gasiba na gasighasighan
kogham.

Eghti ki nin akabar gin mangam.

135 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan
boroghin ikiti, nin angazan-
garim na gisiraghti, ni deragh
na damu.

Egh arazir ni ifongezibar nan
sure damu.

136 Gumazamiziba nin Arazibar gin
zuir puvati.

Kamaghin ki puviram azima
nan temeriba dipamin min
ivemari.

*Godin Akar Gavgaviba da bar
guizbangira*

137 O, Ikiavira Itir God, ni guizbangira
bar dera.

Ezi bizir ni damuasa mikemeziba
da bar dera.

138 Akar ni e ganingiziba,
da bar deragha bar guizbangira.

139 Nan apaniba nin akabagh
nighnizir puvati.

Kamaghin amizi, nan navim
avimin min nan isi.

140 Ki nin ingangarir gumazim, ki nin
akar dikirizimin ganigha a tu-
isigha fo, a bar guizbangira.

Egha akar dikirizir kam ki bar a
gifonge.

141 Ki gumazir kinim ezi gumazamiz-
iba na dipofi,
ezi ki nin akabagh nighnighavira
iti.

142 Nin arazir aghuim a zurara
ikiavira iti,
ezi nin Araziba da bar guizbangira.

143 Osimtizir ekiaba na batifi,
ezi ki nin Akar Gavgaviba bagha
bar akonge.

144 Nin akaba da bar deragh iki mam-
aghira ikiam.

Ni nighnizir aghuim na danighti
ki angamira iki mamaghira
ikiam.

*Gumazim uabin akurvaghasa God
ko migei*

145 O, Ikiavira Itir God, ki uan navir
averiamin aven nighnizir
vamira ikiava
ni ko mikimasa.

Ni nan migirigiam barakigh.

Ki nin arazir ni ifongezibar gin
mangam.

146 Ki datirighin nin dia ghaze,
ni ua na inighti ki nin akabar gin
mangam.

147 Aminim tiasava amima ni nan
akurvaghasa ki nin dei.

Ki nin akaba nighnizir gavgavim
dar iti.

148 Ki dimagaribar akuir puvati.

Ki nin akar dikirizim ginighnighavira
iti.

149 O, Ikiavira Itir God, ni bar nan
apangkufi, kamaghin ni nan
migirigiaba barakigh.

- Ni bar moghira dera, kamaghin ni na akumakum nan ganti, ki deraghvira ikiam.
- 150 Gumazir nighnizir kuraba nan itiba, na gasighasighasa nan boroghira izi.
Gumazir kaba nin Arazibar saghon ikia, dar gin zuir puvati.
- 151 Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira.
Ezi ni uabi, ni bar nan boroghira iti.
- 152 Bar fomira ki nin akabagh fo.
Ni uan akar kam gamizi a ikia mamaghira iti.
- Gumazim uabin akurvaghasa Godin dei*
- 153 Ki nin Araziba bakinighnizir puvati.
Kamaghin, ni nan osimtizar gan nan akuragh.
- 154 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir aghuim na daning.
- 155 Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar gin zuir puvati,
ezi ni ua me inian kogham.
- 156 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekefe.
Ni faragha mikemezi moghin, ni nan akuraghti ki angamira ikiam.
- 157 Gumazir aviriba arazir kurabar na gamua egha na gasighasighasa, ezi ki nin akaba ataghizir puvati.
- 158 Gumazir akaba batoziba, me nin Akar Gavgavibar gin zuir puvati.
Gumazir kaba, ki men gara nan navim bar ikuvizi, ki bar men amira.
- 159 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin akaba bar dagh ifonge.
Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni uam na inighti ki angamira ikiam.
- 160 Nin akar kam a guizin akamra.
Bizir ni damuasa mikemeziba da zurara ikia mamaghira iti.

Gumazim Godin Arazibar gin man-gasa bar akonge

- 161 Gumazir dapaniba arazir kurabar na gami, ezi men arazir kurar kaba, mingarir aghuitam itir puvati.
Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.
- 162 Ki nin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim dagiar aviribar apigha da isa bar akonge.
- 163 Ki guizbangira ifavarir arazim bar an aghua,
egha nin Araziba ki bar dagh ifonge.
- 164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar,
ki bizir aghuir ni damuasa mikemezibagh nighnigha nin ziam fe.
- 165 Gumazamizir nin Arazibagh ifongeziba, me navir amirizimin ikia bar deraghavira iti.
Eghti bizitam me damighti me asagh poregh ireghan kogham.
- 166 O, Ikiavira Itir God, ki nin akuravazim bagha ni mizua,
nin Akar Gavgavibar gin zui.
- 167 Ki nin akaba bar uan navir averiamin dagh ifonge.
Egha zurara dar gin zui.
- 168 Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar dar gin zui.
Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

- 169 O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh nan akuragh.
Ni faragha mikemezi moghin, nan akuragh fofozir aghuim na daningigh.
- 170 Ni faragha na mikemezi moghin, nan azangsizim baragh nan akuragh.
- 171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure gami.
Kamaghin ki zurara nin ziam fam.

172 Nin Akar Gavgaviba da bar
guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh
ighiabar amuam.

173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akur-
vaghshi gan iki.

174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akur-
vazim bagha ara ni mizuai.
Ezi nin Araziba na gami ki bar
akonge.

175 Ni na damighti ki angamira iki, egh
nin ziam fam.
Eghti bizir ni damuasa e
mikemeziba en akuragham.

176 Ki nin ingangarir gumazim.
Ki sipsipin ovegezimin min tu-
avir aghuim ataki.

Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir
pupati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na
buri.

120

*Gumazim uabin akurvaghasa God
ko migei**

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 Ki osimtizim itir dughiamin,
ki uabin akurvaghasa Ikiavira
Itir Godin diava araima,
a nan dimdiam barasi.

2 Ki ghaze, "O Ikiavira Itir God, gu-
mazir ifariba na gasighasighasava
ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan
akuragh,
men dafaribar ua na inigh."

3 Ia gumazir ifariba, God mizazir
manmaghira garim ia daningam?
Egh a manmaghira garir arazim
ian arazir kuraba ikaragham?

4 God ti afuzir ghumtuzim inigh ia
ginivam.
A ti avir bar puvira isim inigh ia
dapongam.

5 Maia! Ki uabin apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongin
pazava aperazi moghin,
ian tongin datirighin pazava
apera.

6 Gumazir igharaziba ko deragh
dapian aghuaziba,
ki dughiar ruarimin ian tongin
ikegha, bar amira.

7 Ki uabi dabirabir aghuim baghavira
migei,
ezi me midorozim baghavira
migei!

121

*Ikiavira Itir God, a gumazir de-
raviram e geghuva en garim*

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 Ki uan akurvazim bagha mighsiaba
kozorogha dar gari.
Eghti gumazir nan akur-
vaghhamim managhira ikegh
otogh izam.

2 Ikiavira Itir Godin overiam ko
nguazimin ingarizim,
a bar uabira nan akurvasi.

3 A Godin akuir puvatuzim.
A ni akumakum deragh nin
ganti,
ni irighan kogham.

4 A Israelia akumakua deragha men
gari,
egha dughiatamin bar akuizir
pupati.

5 Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia,
mati dughuazim ni avara.
Egha ni geghuva deragha
nin gari.

6 Aruem isiragh ni dapongeghan
kogham,
eghti dimangan iakinim ni
gasighasighan kogham.

7 Ikiavira Itir God ni geghuv deragh
nin ganti,

119:176: Aisaia 53:6; Jeremaia 50:6; Matyu 18:12; Luk 15:4 * 120:: Godin gumazamiziba an ziam
fasa Godin Dipenimin ghuavanaga ighiaba banga zui. 120:1: Onger Akaba 118:5; Jona 2:2 121:1:
Onger Akaba 123:1 121:2: Onger Akaba 115:15; 124:8 121:3: Onger Akaba 41:2; 66:9 121:6:
Aisaia 49:10; Akar Mogomem 7:16 121:7: Onger Akaba 91:10-12

bizir kuratam ni gasighasighan
kogham.
8 Ni uan dipenim ataghiraghamin
dughiam,
a ni geghuv deragh nin ganam.
Egh ni ua izamin dughiam, a kam-
aghira damuam,
a datirighin ko, dughiar gin iza-
mibar,
kamaghira damuam.

122

*Me Jerusalem in nguibam ginighnigha
ighiam gamua bar akonge*

Devit ighiar kam osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 Ki orazi, me kamagh na migia ghaze,
“Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir
Godin Dipenimin mangam.”
Ki kamaghin oregha bar
akonge.

2 E datirighin otivigha givagha,
Jerusalem in nguibam avinizir
divazimin aven tuivighav iti.

3 Me Jerusalem in nguibamin ingarizi,
a gavgavigha ganganim datirighin
bar dera.

4 God faragh Israelian anababav ke-
mezi me iza kagh Ikiavira Itir
God minabazi moghin,
me datirighin izava ami.

5 Danganir kam, atrivim kotiaba
barazir dipenim iti.
Kar Atrivim Devitin ovavir
boriba kotiaba baragha
da tuisizir danganim.

6 Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God
ko mikim.
Eghti a navir amirizim Jerusalem in
iti darazir anighti,
me navir amirizimin ikiva
deragh ikiam.

7 Gumazamizir Jerusalem in divazimin
aven itiba deragh ikiva,
ua midorozim damuan kogham.

8 Ki uan adarazi ko, uan namakabagh
nighnigha,

kamaghin Jerusalem migia
ghaze,

“Ni amiragh nimira ikiti
midoroziba nin aven otivan
marki.”

9 Ki, Ikiavira Itir God, en God, an
Dipenim ginighnisi.
Egha Jerusalem bar deraghvira
ikiasa ki a bagha God ko migei.

123

*Gumazim Godin apangkuvim ini-
asa a ko migei*

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 O, Ikiavira Itir God, ni uan
Nguibamin atrivimin itima,
ki kogha nin akurvazim bagha
gari.

2 Ingangarir gumazim, a uan gu-
mazir dapanimin ganti, an an
akurvaghiam.

Ingangarir amizim, a uan amizir
dapanimin ganti, an an akur-
vaghiam.

Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin
ganvira iki mangiti,
a uan apangkuvim en akak-
agham.

3 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba
arazir kurabar e gami,
kamagh ni en apangkufigh.

4 Dughiar bar ruarimin dagiaba itir
gumazamiziba dibovir akabar
e migia,
uari fa pazava e gami.
Ezi e bar amira.

124

*Godin gumazamiziba, a uabi men
akurvazim*

Ighiar kam, Devit an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 Ikiavira Itir God en akuraghan
koghti, e manmaghira damuam?
Ia Israelia azangsizir kam
ikaragh mikim suam:

2-3 En apaniba faragha naviba en iku-
vigha e misoke.

- Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi,
 apaniba pazavira en atara bar e gasighasighai.
- ⁴ Puvatizi apaniba aperiamin min e inigha ghuzi
 dipam e avarazi moghin e oveghai.
- ⁵ Mati aperiar ekiam
 bar e adugha ghueghai.
- ⁶ E datirighin Ikiavira Itir God minabagham.
 A itima en apaniba asizir atiamin min e givir puvati.
- ⁷ Mati gumazim kuarazimin suighasa azuazim gura,
 e kuarazimin min mighegha a gitagha ghu.
 Me gurazir azuazir kam du-tuaghiri,
 ezi e a gitagha ghu.
- ⁸ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
 a uabira en akurvasi.

125

God uan gumazamizibagh amizi, me deragha apia

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
 me Saionin Mighsiamin min iti.
 Mighsiar kam bar gavgavigha mozoroziba puvati,
 a iki kamaghira ikiam.
- ² Kamaghira, mighsiaba Jerusalem in nguibam ekiaruzi moghin,
 datirighin ko gin Ikiavira Itir God,
 uan gumazamiziba ekiarugh men ganam.
- ³ Gumazir arazir kurabagh amiba,
 Godin gumazamizibar nguazim gatavagh zurara men ganan kogham.
 Me kamagh damuti,

Godin gumazamiziba uaghan arazir kurabar amuam.

- ⁴ O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni baghavira ikia nin akamin gin zuiba,
 ni deraghvira me damu.
- ⁵ Ni gumazir kurabagh asighasigh,
 egh gumazir ifara uan nighnizibar gin zuiba sarama asighasikigh.

Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

Israelia God men akurvaghasa me a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Ikiavira Itir God uam e inigha Saionin nguibamin ize,
 ezi dughiar kam e ghaze,
 e mati irebamin gari.
- ² Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira iti.
 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba e migia ghaze,
 "Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa maburan ingangarimram ami."
- ³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akurvaghasa bar ingangarir ekiam gami,
 kamaghin e datirighin naviba deragha bar akonge.
- ⁴ O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e damuam.
 E mati dipaba puvatizir danganimin itir faneba dipaba dake,
 ni amozim damighti a ua iziti da izevegham.
 Kamaghira, ni e damuti e izivagham.
- ⁵ Gumazir aravira dagheba opariba,
 me dar dagheba iniva
 bar akuegh dimiva arangam.
- ⁶ Guizbangira, gumazir aravira dagher oviziba atera ghua da opariba,
 me dar dagheba inigh

uamategh ighiabar amu da
ater izam.

127

*God arazir aghuimin me gamizi me
an ziam fe*

Ighiar kam, Solomon an osiri.
Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

¹ Ikiavira Itir God uabi dipenimin in-
gar.

Puvatightima, dipenir kamın in-
garir gumaziba pura an in-
garigham.

Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.

Puvatightima, nguibar kamın
garir gumaziba pura in-
garigham.

² E dagheba ko dagiaba bagha bar
mizarazibara dikava ingara
zui aminiba piri.

E pura ingangarir kabagh ami.

Ikiavira Itir God uabi gumaza-
mizir a ifongeziba biziba me
ganidima,
me pura ikia avughsi.

³ Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir
God anidiba,
da bar dera.

⁴ Gumazir igiamın boriba,
mati afuziba midorozir gumazir
mamın dafarimın iti.

⁵ Gumazir borir aviriba itim a bar
akongegh.

A uan apaniba ko kotiam
damuamim dughiamın,
me kotiar danganimın an
akurvagham.

Eghti an kotiam deragh
mangam.

128

*God gumazamizir an akam
baragha an gin zuiba, a deragha me
gami*

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

¹ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin ati-
atia an apengan ikia, an akaba
baragha dar gin zuiba,
me bar akongegh.

² Ingangarir ni amibara ni dar
dagiaba inigh

bizir ni ifongezibagh ivezam.

Eghti bizir ni amiba bar deraghti
ni bar akuegham.

³ Nin amuim, wainin ikarizimin min
ava ovizir aviriba iti moghin, a
borir aviriba batam.

Nin boriba bar avirasemegh nin avir
miriam,
olivin temer igiabar min bar an
okarigham.

⁴ Bar guizbangira,
gumazir Ikiavira Itir Godin atia-
tia an apengan itim,
a kamaghirama otogham.

⁵ Ikiavira Itir God, uan Dipenimin
aven Saionin Nguibamin iti,
a deragh ni damu.

Ni zurara nguazimin itir dughiam,
ni Jerusalemın nguibamin itir
bizibar ganti da deraghvirama
otiv.

⁶ Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin
iki
uan igiar boribar gan.

Eghti Israelia deraghvira iki.

129

*Israelia uan apanibagh asighasighasa
God ko migei*

Godin Dipenimin ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

¹ Israel, ni uan igiamın ikegha iza,
datirighin nin apaniba ni gamizir
arazir kuraba,
ni dagh eghan.

² Ni kamaghin mikim suam,
“Ki uan igiamın ikia iza
datirighin, nan apaniba arazir
kurabar na gami.

Me kamaghin na gamua
egha na abirazir puvati.

³ Me nan akirim ifozorozima a duar
ruariba iti.

Ezi duar kaba mati me azenir
ekiam oparasa an nguazim
abiaghariki.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera,

- a ikia kalabuziar kamın ua nan akurazi ki firiaghiri.”
- ⁵ Ki ghaze, Saionın Nguibamın apanimın itir darasi, e men agintighti me uam ari uan nguibabar mangekh bar aghumsika.
- ⁶ Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar mın aghungam. Da aghung ua zuamira misigham.
- ⁷ Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia, egha da atera zuir puvati.
- ⁸ Gumazamiziba gumazamizir kabar boroghın mangi kamaghın mikiman marki, “Ikiavira Itir God deragh ia damu!
Ikiavira Itir Godın ziamın ia deraghvira iki.”

130

Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei

- Godın Dipenimın ghuavanaga an ziam fer ighiam.
- ¹ O, Ikiavira Itir God, nan navir averiam bar osemezi ki nın dei, ni nan akuragh.
- ² O Ekiam, ni na barakigh. Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregh nan akuragh.
- ³ O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba mengegh dar suiragh ikiti, Ekiam, en tinara nın damazimın tugh gavgavigham?
- ⁴ Nırara arazir kuraba gin amadi, kamaghın amizi, e nırarama ati-ating nın apengan ikiam.
- ⁵ Ki uabın akurvaghasa ifongegha, Ikiavira Itir God, a mızua iti. Egha nighnızir gavgavim an akamın iti.

- ⁶ Ki uan navir averiamın aven, Ekiamın akurvazim bagha a mızua ti. Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimın bizibar gara itima amınim men itirazir arazim, a bar a gafira.
- ⁷ E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en apangkufi, egha e ikuvighan koghasa an en akurvasi. Kamaghın amizi, ia nighnızir gavgavim an iki.
- ⁸ A uan gumazamiziba Israelia men akuragha ua me ini, egh men arazir kuraba gin amangam.

131

Gumazim nighnızir gavgavim ikia God ko migei

- Ighiar kam, Devit an osiri. Godın Dipenimın ghuavanaga an ziam fer ighiam.
- ¹ O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua. Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnızir puvati.
- ² Ki datirighın deragha aperagha navir amirizim iti, mati borim uan amebamın otem ategha a ko aghumram aperaghav iti. Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti.
- ³ O Israelia, ia datirighın nighnızir gavgavim Ikiavira Itir God iki, kamaghira iki mangivira iki.

132

Gumazamiziba Godın Dipenim bagha bar akonge

- Godın Dipenimın ghuavanaga an ziam fer ighiam.
- ¹ O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtızir ekiar kaba,

- ni dagh nighnighvira iki.
- 2 O Ikiavira Itir God,
Ni Jekopin God, Godin Bar Gav-
gavir Ekiam Itim.
Devit ni ko dikirizir akaba
ni dagh nighnighvira iki.
- 3 Devit ghaze,
“Ki uan dipenimin ghuavanaboghan
kogh,
uan misiam mitoghan kogham.
- 4 Ki dakusi uabi abinan kogham.
Eghti nan damazimning komeghan
kogham.
- 5 Ki kamaghira deragh dakuan kogh
mangi,
ki Ikiavira Itir God bagh
Dipenimin ingarsi danganitam
batoghvira givagham.
A Jekopin God, Godin Bar
Gavgavir Ekiam Itim.”
- 6 E Betlehemin nguibamin ikia,
Akar Dikirizir Gavgavimin
Boksiamin akam baraki.
Egha ghua Kiriati Jearimin
nguazimin an apigha a inigha
ize.
- 7 E ghaze, e Ikiavira Itir Godin
Dipenimin mangi,
egh an atrivir dabirabimin
guamin teviba apirigh an ziam
fam.
- 8 O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi
uan avughsir danganimin iki.
Ni uan Akar Dikirizir Gav-
gavimin Boksiam sara izi.
Boksiar kam, a nin gavgavir
bar ekiam aka.
- 9 Nin ofa gamir gumaziba me zurara
arazir aghuibara damuam.
Arazir aghuir kaba men
kurkazir aghuimin min ikiam.
Eghti nin gumazamizir ni baghavira
itiba,
bar akuegh pamten kamagh
dimiva arang mikimam.
- 10 O, Ikiavira Itir God, ni faragha
uan ingangarir gumazim De-
vit koma akam akirizi moghin,
ni datirighin uan Atrivir ni ua
bagha inabazim, akirim ragh a
gasan marki.
- 11 Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh
uan nighnizim gighan marki.
Ni kamaghin migia ghaze,
“Ki nin gin otivamin adarazir aven
otaritam damighti
an Atrivimin otogham,
eghti nin gin, ana Atrivimin
ikiam.
- 12 Nin otariba, ki men sure gamir ak-
aba baregh
nan Akar Dikirizir Gavgavimin
gin mangiti,
nin ovavibar otariba,
uaghan Atrivibar iki
mamaghira ikiam.”
- 13 Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua
bagh a ginaba.
A nguibar kam bar a gifuegha,
zurarama an ikiasa a gin-
aba.
- 14 A ghaze, “Ki nguibar kam bar a
gifonge.
A nan avughsizir danganim,
ki an aven iki mamaghira
ikiam.
- 15 Ki Saion deragh a damu bizir bar
aviriba isiva a daningam.
Eghti an itir gumazamizir onga-
naraziba,
ki dagheba me daningam.
- 16 Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba
ingangarim me danighti,
me ki nguazimin gumazamiz-
ibar akurvagh ua me iniamin
akam, me me mikimam.
Eghti Saionin gumazamiz-
iba bar akuegh tiariba
akaram.
- 17 “Ki Devitin adarazir aven gumazi-
tam damighti
an otogh Atrivir bar gavgavimin
ikiam.
Ki an miseveghti,

a mati lamın angazangarımın
mın isiragh gavgavigh iki
mangivıra ikiam.
18 An apaniba, ki me damighti
me aghumsızir bar ekiam
inigham.
Eghti an ativaghamin gumazamiz-
iba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghıra ikiam.”

133

*Godın adarazi uari ko ikia, navir
vamıran itir arazim a bar dera*
Devit ighiar kam osiri.

Godın Dıpenimın ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 Ia oragh, kamaghın bar dera,
e Godın adarazi bar navir
vamıran ikıva,
uari ko dapiagh avegh-
buabar mın ikiam.

2 Arazir kam mati olivın tememın
borer aghuim,
me a isa Aronın dapanim ginge.

Ezi an emıra uaghıra an ghua-
masızımın uaghıra,
egha uaghıra an evarımın itir ko-
rotiamın tu.

3 Arazir kam uaghan mati, ghuariar
dıpam Hermonın Mıghsiamın
ira,
izaghıra Saionın Nguibam gisın
itir mıghsıabagh iri.

Danganır kamın, Ikiavıra Itir God,
gumazamızir navir vamıran
itiba bar deragha me gami.

A ikırımırır zurazurara itim
me ganıdı me iki mamaghıra
ikiam.

134

E Ikiavıra Itir Godın ziam fam
Godın Dıpenimın ghuavanaga an
ziam fer ighiam.

1 Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarır gu-
mazıba,
ia izıva an ziam fı.

Ia dımagarıbar an Dıpenimın tuıvav
ikıa an ingangarım gami,
ia an ziam fı.

2 Ia Godın Dıpenimın aven dafarıba fı

a ko mıkim egh an ziam fı.

3 Ikiavıra Itir God, a Godın overiam ko
nguazımın ingarızim,
a Saionın nguıbamın iki,
egh bar deragha ia damu.

135

Godın ziam fer onger akam

1 Ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fı!
Ia ziar ekiam a danıng!

Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarır gu-
mazıba,
ia an ziam fı.

2 Ia gumazır Ikiavıra Itir Godın
Dıpenimın tuıvıghav itıba,
ia an ziam fı.

3 Ikiavıra Itir God a bar dera,
kamaghın ia an ziam fı.
An apangkuvım bar en ekefe,
kamaghın ia an ziam fı ıghıabar
amu.

4 Ikiavıra Itir God ua baghvıra Jekop
gınaba,
kamaghın Israelia kar bar Godın
adarazıra.

5 Kı kamaghın fo, Ikiavıra Itir God
gavgavır ekiam itı,
egha aseba bar dagh afıra.

6 An overiam ko, nguazım ko, on-
garım, ko ongarır konımın
bizım damuasa,
an a gamı.

7 Ana amozımın mıgharır pızıbagh
amı, da nguazır otevíba bar
dar zui,
ana onımarıbagh amı, da tagh-
tagha amozım sara izı.

An amınım gamı, a dıkava
ıvava danganıba bar dar
zui.

8 A Isıpian otarır ivarıba ko,
men asızır apurır faragha
otıvızır avırıbav soghezi, da
arıaghire.

9 A Isıpın atrıvım ko, an ingangarır
gumazıba, me damıghtı me
foghasa,

- a mirakelba ko digavir kuram
gamir arazibagh ami.
- 10 Ikiavira Itir God, kantrin aviribagh
asighasigha,
atrivir gavgavir aviribav
soghezi, me ariaghire.
- 11 An atrivir gavgavir kabar maraziv
soghezi me ariaghire,
Sihon Amorian atrivim, ko Ok
a Basanian atrivim, ko Kenan-
ian atriviba, bar moghira.
- 12 An Atrivir kabar nguaziba, isa
uan gumazamiziba Israelia
ganingi.
Eghti da men nguazibara min
ikiam.
- 13 O, Ikiavira Itir God, gumazamiz-
iba zurara kamagh ni mikim
suam,
ni uabi guizbangira God.
Gumazamizir gin otivamin
kaba me ni gifogham.
- 14 Ikiavira Itir God, uan gumazamiz-
ibar araziba tuisigh, egh suam,
me osimtiziba puvati.
Egh a uan ingangarir gu-
mazibar kuarkuvam.
- 15 E fo, Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba me silva ko golba isa,
uan dafaribara marvir guaba
kiri.
- 16 Marvir guar kaba, da akatoriba
ikia egha migeir puvati.
Da damaziba ikia bizibar garir
puvati.
- 17 Da kuariba ikia, egha orazir puvati.
Me ikirimirir e datirighin ikiava
angamira itir kam puvati.
- 18 Guizbangira, gumazir marvir guar
kabar ingariba,
me uari marvir guar me ingarir
kabar min iti.
Gumazir nighnizir gavgavim marvir
guabar itiba,
me uari dar min iti.
- 19 Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin
ziam fi.

- Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir
gumaziba,
ia an ziam fi.
- 20 Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir
Godin ziam fi.
Ia gumazamizir Ikiavira Itir
Godin atiatiba,
ia an ziam fi.
- 21 Saion, an ziar mam Jerusalem,
a Ikiavira Itir Godin nguibam.
Ia an itir gumazamiziba,
an ziam fi.

Aleluia!

Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136

God minabir ighiam

- 1 Ikiavira Itir God, bar arazir
aghuibar e gami, kamaghin e
a minabagham.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.
- 2 Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh
afiragha bar ekefe.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.
- 3 Ekiam nguazir kamın gumazir eki-
aba bar dagh afira.
Kamaghin e a minamam.
A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.
- 4 A uabira mirakelin ekiabagh ami.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.
- 5 A uan nighnizir aghuimin ove-
riamin ingari.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.
- 6 A nguazim isa dipabagh isin an in-
garizi an aperaghav iti.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.
- 7 An aruem ko iakinimin ingari.
A zurara en apangkuvigha mam-
aghira iti.
- 8 An aruem atizima an aruemin isir-
agha gari.

- A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ⁹ A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁰ A Isipian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹¹ A Israelian gumamaziziba inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹² A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹³ An Ongarir Aghevim gamizi a tongira biaghiri.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁴ A uan gumamazizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁵ A Isipin atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimin me makunizi me dipam amegha ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁶ A uan gumamazizibar faragha ghua me inigha gumamaziziba puvatizir danganimin ghuava otifi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁷ An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁸ An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire.
- A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ¹⁹ An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁰ A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²¹ An atrivir kabar nguazim isa uan gumamazizibagh aningi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²² A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²³ En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁴ A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁵ A dagheba isa gumamaziziba ko asiziba bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- ²⁶ Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalem in nguibam bagha arai

- ¹ E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava,
Saionin nguibam ginighnigha a bagha azia iti.
- ² E uan gitabav sozir puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.

- 3 Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze,
 “Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham.
 Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu.”
- 4 E manmagh suvira kantrin igharazimin iki,
 egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam?
 Kar en kantri puvati,
 e kamaghin damuan kogham.
- 5 O Jerusalem Nguibam, ki ni gin amadagh,
 gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham.
- 6 O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akonge.
 Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti,
 nan tiarim ikuvighti ki ighiabar amuan kogham.
- 7 O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh.
 Me ivivigha ghaze,
 Jerusalem dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh.
- 8 O Babilonia, ia orakigh.
 Ia bar ikuvigham!
 Ian arazir kurar ia e gamizir kam,
 gumazir uam a ikarvaghaim, a bar akongegh.
- 9 Gumazir kam nin borir iririviba inigh,
 dagiabav kinighti me bar ikuvigham.
 Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138

Gumazim God minabi

- Ighiar kam, Devit an osiri.
- 1 O Ikiavira Itir God,
 ki uan navir averiamin aven bar ni minaba.
 Egha asebar damazibar,
 ki ighiar nin ziam febagh ami.
- 2 Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari.
 Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze,
 ni bar ekevegha bizir igharaziba bar dagh afira.
 Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh,
 teviba apirigh egh nin ziam fam.
- 3 Ki nin deima, ni dughiar kamin nan dimdiaba barasi.
 Egha uan gavgavim na ganigavira iti.
- 4 Ni migei, nguazir kamin atriviba uari nin akam baraki,
 kamaghin me nin ziam fam.
- 5 Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh,
 ni amizir biziba bagh ighiabar amuam.
- 6 O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ikia egha bar pin iti.
 Gumazir uari abira nin apengan itiba,
 ni me ginighnisi.
 Egh gumazir uari feba,
 me nin damazimin uari mongiva avegham.
- 7 Osimtizir aviriba na batifi,
 ezi ni nan gari ki deragha iti.
 Nan apaniba nan atari,
 ezi ni me ko misogha uan gavgavimrama ua na ini.
- 8 Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizir akamin gin mangi biziba bar dar amu.
 Ni nan apangkuvigha ikia mamaghira iti.
 Ingangarir ni damuasa nighnizim,
 ni a damu bar anegifagh.

139

God e gifogha givagha bar der-aghavira en gari

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God,
ni nan navim tuisigha givagha
na gifo.
- 2 Ni nan saghon ikia nan nighniziba
ko,
ki amir biziba ko, ki apia dikavir
araziba,
ni bar dagh fo.
- 3 Ni nan gari ki ingari, o ki akui,
ki amir araziba,
ni bar dagh fo.
- 4 O Ikiavira Itir God, ki tighar
mikimamin dughiam,
ni fogha gifa ki tizim mikimam.
- 5 Ni danganibar bar nan miriaba
ekiarugha,
uan gavgavir ekiamin bar der-
agha nan gari.
- 6 Nin fofozir kam bar pin ikia,
egha nan nighnizim bar a gafira.
- 7 Ki managhira mangigh, nin duam
ategham?
Ki managhira mangigh nin
modogham?
Bar puvati.
- 8 Ki nin Nguibamin mangam, ni
uaghan iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ikiam, ni uaghan ti.
- 9 Ki nguibar aruem anadi naghin iti-
tamin ikiam,
o aruem uaghiri naghin itir
nguibar saghuiamin ikiam,
- 10 ni kagh iki tuavim nan akakagh
nan akurvagham.
- 11-12 Ki suam, "Aminir birim ni na
avaraghti,
aruer angazangarim ni iragh
mitatemin otogh."

Nin nighnizim mitater kam a guizin
mitatem puvati.

Dimagarim, a uaghan aruem
mirara isiragha gari.

Nin damazimin, aruem ko
dimagarim magh gari.

- 13 Guizbangira, ni nan mikarzim in-
garir dughiam,
ni nan amebamin navir ave-
riamin aven bar nan ingarizi,
nan mikarzim bar moghira
iti.
- 14 Ni nan mikarzim in ingari,
ezi nan mikarzim bar deragha
igharagha gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.
Bizir ni ingariziba, da bar dera,
ezi ki guizbangira uan navir
averiamin aven bizir kabagh
nighnigha dagh fo.
- 15 Ki uan amebamin navir averiamin
aven modoghav ikia nimiram
irivima,
ni nan agharibar garima da
ekiva uari isavsuiki.
- 16 Nan amebam tighar na batamin
dughiam,
ni faragha nan ganigha gifa.
Bar fomira, ki tighar nguazimin oti-
vam,
ki nguazir kam in ikiasa ni
ifongezi moghin dughiaba ni
da osirigha gifa.
- 17 O God, ki manmaghira nin
nighnizibagh fofogham?
Nin nighniziba bar avirasemegha
bar pin iti,
ezi ki dagh foghamin tu-
aviba puvati.
- 18 Ki nin nighniziba mengti,
dar megemem mangi ongarimin
gigibagh afiragham.
Ki akuigha uam osezir dughiamin,
ni na ko ikiavira iti.
- 19 O God, ni gumazir kurabav sueghti
me arimighireghasa ki ifonge.
Gumazir misoziba na atakigh.

139:1: Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3

139:2: 2 Atriviba 19:27; Matyu 9:4; Jon 2:24-25

139:3: Onger Akaba 17:3; Jeremaia 12:3

139:4: Hibru 4:13

139:7: Jeremaia 23:24; Jona

1:3 139:11-12: Jop 34:22; Daniel 2:22; Hibru 4:13

139:15: Jop 10:8-9; Fofozir Gumazim 11:5

20 Gumazir kaba, nın ziam akar kurabar a miġei.

Egha pura nın ziam diborava, a gasighasisi.

21 O Ikiavira Itir God, gumazir ni gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua.

Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba,
nan navim me bagha bar ikufi.

22 Ki bar guizbangira me gifongezir puvati.

Ki garima me nın apanibar min iti.

23 O God, ni nan navir averiam tuisigh egh deragh nan nighnizim gifogh.

24 Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh,
ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiama.

Nan akuragh nan aku,
ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

140

Gumazim deragh uabin ganasa God ko miġei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti, gumazir kuraba ko midorozibagh amir gumaziba, na gasighasighan kogham.

2 Me zurara uan navir averi-
abar aven arazir kurabagh nighnigha,
zurara gumamazibar tongin adaribagh amima,
da otifi.

3 Men mizebar otivir akaba,
kuruzir ataribar min bar ghumi.

Me gumazibagh asighasighasa miġeir akaba,
men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

4 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti,
gumazir kurabar gavgavim na abiraghan kogham.

Ni uan dafarimin na avaraghti gumazir misoziba na gasighasighan kogham.

5 Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgavibar an ingarigha a gura.

Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

6 Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God.

O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh.

7 O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni gumazir bar gavgavir ekiam itim,
ni nan akuragh ua na inigh.

Ki faragha apaniba ko misozi, ni na modozi ki deraghavira iti.

8 O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa miġeir biziba,
ni da me daningan marki.

Egh arazir kurar me damuasa akabav soghez-
iba,

ni dar damighti da guizin otivan marki.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

9 Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.

Ni me damighti me na abinan kogham.

Bizir me na damuasava amiba, ni da otevknighti da meraram otiv.

10 Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri men isi.

- Tarazi ni me isi torir konimin me
kunighti
me uam anangan tuaviba
puvatigham.
- 11 Gumazir akaba igharaz darazi ga-
siba,
men akatam guizbangiram
otoghan kogham.
- Kamaghin dera, gumazir misoziba,
bizir bar kuratam me batogh bar
me agifagh.
- 12 O Ikiavira Itir God, ki fo, gumaza-
mizir onganaraziba ni men
akurvasi.
Egha osimtiziba itir gumazamiz-
iba,
ni deragha men osimtizar
gara me akirmisi.
- 13 Guizbangira, gumazamizir
aghuiba nin ziam fi,
zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141

*Gumazir mam dimangan God ko
migei*

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin
azangsisi,
ni zuamira nan akuragh.
Ki uabin akurvaghasa ni ko migei,
ni nan azangsizim barakigh.
- 2 Ki guaratizar ofa gami, ni
migharir mughuriar aghuim
zuim barazi moghin,
ki ni ko migeir migirigiaba, ni da
baragh da iniasa ki ifonge.
- 3 O Ikiavira Itir God, ni deragh nan
akatorimin gan,
egh ki migeir migirigiaba
ni ifongezi moghin ki me
mikimam.
- 4 Ni na ateghti nan navim arazir
kuraba bagh dikavan marki.
Ki gumazir kuraba ko uari
akuva arazir kuratam damuan
kogham.
Ni na ateghti,

ki me ko men isar kurabar ikian
kogham.

- 5 Gumazir aghuim nan apangkuvigh,
arazir aghuim damusi nan
atar fofozim na daningti,
kamaghin a dera.
Kamaghin, ki gumazir
kuraba ko namakabar
amuan kogham.

Ki zurara God ko migia ghaze,
a men arazir kuraba uam ada
ikarvagh.

- 6 Gumazitaba gumazir kurar kaba
inigh me gasighasighti,
me fogh suam, nan akam a bar
guizbangira.

- 7 Me gumazir kurar kabar aghariba
inigh,
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin mozir torim
mikinigham,
mati gumazim temer akuam
abiagharighizi
an muziariba tintinimin
ire.

- 8 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God,
ki nighnizir gavgavim nin
ikiavira ikia,
egha nin aven modi.

Ni deravira nan ganti
ki ovengan kogham.

- 9 Ni deragh nan ganti,
gumazir kuraba na bagha
modogha guizir azuazir katam
na suiraghan kogham.

- 10 Ni gumazir kurabar amighti,
me uari uan azuazibar guighiv
iki.
Eghti ki puvatigham.

Ki bar deravira daruti,
bizitam na gasighasighan
kogham.

142

*Gumazir mam uabin akurvaghasa
God ko migei*

Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.

Ki an apangkuvim bagha pamten a gaghorrava a migei.

² Na bativir araziba ko osimtiziba ki bar dar gun a migei.

³ Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura,
ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham.

Nirara, ki mangamin tuavim ni a gifo.

⁴ Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghamiba puvati.

Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati.

Ki mongamin danganiba puvati.

⁵ O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei.

Nirara ni nan eghuvir gumazim.

Ki kamaghin ifonge,
ki angamira ikiavira itir dughiam,

nirara na ko ikiam.

⁶ Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi,

ezi ki me abinasava amuava avenge.

Nan navim bar oseme.

Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei,
ni na barakigh.

⁷ Ni osimtizir kamin aven uam na inighti,

ki an firighirigh egh deravira ikiam.

Ni bar deravira na gami.

Kamaghin, gumamaziba uari akuvagh ikiti,

ki men tongin nin ziam fam.

143

*Gumazir mam uabin akurvaghasa
God ko migei*

Devit ighiar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh.

Ni arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migia ifarir puvati.

Ki ni ko migeir migirigiaba ni kuarim atigh da baragh.

² Gumazitam bar zuegha nin damazimin itir puvati.

Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki.

³ Nan apaniba nan agintigha bar na abira.

Egha na isa kalabuziar danganir mitatemin na atizi,

ki fomirama oveaghuezibar min iti.

⁴ Kamaghin nan nighnizim ikuvizi,
nan navim osemegha mamaghirita iti.

⁵ Ki fomiram otivizir biziba uam a dagh niri.

Egha ni fomira ingarizir bizir aghuiba, ki uam adagh nighnisi.

⁶ Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa bar ifongezim moghin,
nan duam ni ko mikimasa bar ifonge.

(Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.)

⁷ O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu.

Ni nan dimdiam baragh.

Ni uabi nan mongan marki,
ki ti ovegh mangi oveaghuezibar nguibamin mangigham.

⁸ Ki nighnizir gavgavim nin iti,

- ni mizaraziba vaghvagh apangku-
vir ekiar nan itir kam bagh, na
mikimvira iki.
Ki uan navir averiamin aven ni
baghavira iti.
Kamaghin ki mangamin tuavim
ni nan sure damu.
9 O Ikiavira Itir God, ni nan akur-
vaghasa ki ni bagha zui,
ni na modogh.
Ni nan apanibar dafaribar
uam na inigh.
10 Ni nan God, ki kamagsua, ni de-
ravira nan sure damuti,
ki nin ifongiamra gin mangam.
Nin duam deravira na damuti,
ki tuavir aghuimin mangam.
11 O Ikiavira Itir God, ni uan ziar
ekiam bangin,
ni akam akirizi moghin ni uam na
inigh.
Ni arazir aghuibaram ami.
Kamaghin, ni nan osimtizer na
bativibar aven uam na inigh.
12 Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni
bar nan apangkufi.
Kamaghin amizi, gumazir
nan apanim gamiba ko na
gasighasighasava amiba,
ni me misueghti me bar
arimighiregh.

144

*God atrivimin apaniba abirazi, an a
minabi*

Ighiar kam, Devit an osiri.

- 1 Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin
min itima
ki an aven modozi
ni deragha nan gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.
A midorozir arazibar nan
aka.
2 A dagiar ekiamin min itima, ki an
aven modi.
Egha dipenir gavgavimin min
itima, ki an aven iti.
Egha a nguibar gavgavimin min ikia
nan akurvasi.
Egha nan oramin min itima,

ki an uabi apazagha deragha
iti.
Ki nighnizer gavgavim an itima,
a na ko ikia nan akurvazi ki de-
ravira iti.
A gumazamizir igharaz-
ibagh amizi me nan apen-
gan iti.

- 3 O Ikiavira Itir God, e gumazamizir
kiniba.
Manmagh amizi, ni e ginighnigha
deragha en gari?
E pura bizir kinibar min iti,
ezi ni manmaghsua mighigha e
ginighnisi?
4 E mati gumazim, uan akatorimin
dughiar vamiran aminim
givera.
E dughiar bar otevimra ikiam,
mati aruem isirazi nin
nedazim dughiar ote-
vimra ikegha
ua zuamira puvati.
5 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh
izighiri.
Egh uan agharim mighsiabar
amadaghti
dar miturir ekiaba otiv.
6 Ni uan onimarim damighti a tagh-
tagh,
apanibar agiraghti me tintinibar
aregh.
Ni uan baribar me gasiti me
aregh.
7 Ni uan dafarim amadaghti a izighiri,
na gekuighti
ki dipar konir kaba ategh uam
anaboka.
Ni Kantrin Igharazibar Gu-
mazamizibar dafariba da
uam na inigh.
8 Gumazamizir kaba guizbangira
migeir puvati,
me akar ifavaribagh ami.
Me ifara uari isa pin uari arigha
ghaze,
me guizbangira migei.
9 O God, ki nin ziam fi egh ighiar
igiatam bangam.

- Ki gita misogh ni bagh onger akam damuam.
- ¹⁰ Ni atrivibar akurvazi me misogha uan apaniba abiri.
- Ki nin ingangarir gumazim Devit, ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini.
- ¹¹ Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh.
- Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.
- Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami.
- Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze, me guizbangira migei.
- ¹² E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh, temebar min gavgavigham.
- Eghti en guivibar ganganiba bar deragham, mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir bar aghuiba.
- ¹³ E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti, en dagher peniba izivagham.
- Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati, mangi mamaghira ikiam.
- ¹⁴ En bulmakauba oti mamaghira ikiam.

- Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh, egh tam aremeghan kogham.
- E kamaghin aghua, e oraghti gumazitam o amizitam, osimtiziba ater tuangiva arangam.
- ¹⁵ Gumazamizir God kamaghin deragha me gamiba, me bar akongegh.
- Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men Godin min iti, me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**

Ighiar kam, Devit an osiri.

- ¹ Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam.
- Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira ikiam.
- ² Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar, ki zurara ni minamam.
- Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mamaghira ikiam.
- ³ Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam iti, e an ziar ekiam fi mamaghira ikiam.
- E an gavgavim gifoghsa damuva avegham.
- En nighniziba otefe.
- ⁴ Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me gumazamizir gin otivamiba bizir ni amibar gun me mikimiva, nin ziam fam.

144:15: Onger Akaba 33:12 * **145::** Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagha dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kam in gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiaba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kam in gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kam in ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kam in aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kam in aven itir nighnizir ekiam in gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aning in iti, egha gavgavim nighnizir ekiar ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31.

- Me arazarazir bar ekiam ni
amiziba,
me dagh eghanam.
- ⁵ Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki
nin gavgavim ko,
nin atrivir araziba ko, ingangarir
ekiabagh nighnigham.
- ⁶ Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir
bizibar gun mikimam.
Gumamaziziba nin ingangarir
gavgavir ekiam ni amizibagh
egharavira ikia,
- ⁷ ghua nin arazir aghuim ko, nin
apangkuvir arazim, geghara
onger akam bange.
- ⁸ Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e
gifueghavira iti.
A bar en apangkuvigha zuamiram
en atarir puvati.
Kar bar bizir ekiam.
- ⁹ Ikiavira Itir God gumamaziziba bar
men deragha,
bizir a ingariziba sarama
apangkufi.
Bar guizbangira.
- ¹⁰ Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir
angamira itir ni ingariziba bar
moghira nin ziam fam.
Eghti ni baghavira itir gumaza-
miziba ni minamam.
- ¹¹ Me nin gavgavimin gun mikim
suam,
ni biziba bar dagh ativagha dar
gari, da bar dera.
Ezi nin ziam bar pin iti.
- ¹² Nin ingangarir ekiam ni amiziba ko,
ni biziba bar dagh ativaghamin
arazim,
me dar gumamazizibav
kimti me fogh suam,
ni ziar ekiam ko gavgavir
ekiam iti.
- ¹³ Nguazimin itir gumamaziziba
ko, biziba bar,
- ni dagh ativagha dar gan mam-
aghira ikiam.
Ni bizibagh ativaghamin
arazir kam, givaghan
kogham.
- God uan akar dikirizimin gin ghua
biziba bar dagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.
- ¹⁴ Osimtiziba itir gumamaziziba,
Ikiavira Itir God men akurvasi.
Gumamazizir, men apaniba me
abiniziba,
Ikiavira Itir God ua me fava
gavgavim me ganidi.
- ¹⁵ Pin garir angamira itir biziba, me
nirara gari.
Ezi mitiriaba men azir dughiaba,
ni men akurvagha dagheba
me ganidi.
- ¹⁶ Ruarimin itir biziba ko, nguibamin
itir biziba bar,
ni dagheba me ganidi me apa
izivagha kuatigha iti.
- ¹⁷ Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira
Itir God, dar girara ghua biz-
ibagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.
- ¹⁸ Te navir averiaba zuegha Ikiavira
Itir Godin dei,
a bar men boroghira ikiam.
- ¹⁹ Uaghan, gumamazizir an atiatia an
apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isi
me daningam.
A uaghan men arareba baragh
men akurvagh ua me iniam.
- ²⁰ Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi
gumamazizir arazir kurabagh
amiba, me daningiva,
bar me gasighasigham.
Egh gumamazizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh
men ganam.

21 Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti bizir angamira itir a ingariziba,
me an ziam fi iki mamaghira ikiam.

146

Ikiavira Itir God, men akurvazima, me an ziam fe

¹ E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka!

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,

ki Ikiavira Itir Godin ziam fam!

² Nan dughiar ki nguazimin iki-amimin, ki an ziam fam.

Ki ighiaba bangi an ziam fi kamaghira iki,
mangi uan ovevem batogham.

³ Ia uarir akurvaghsi nguazir kam in atriviba ko, gumazir dapaniba, me ginighnighan marki.

Me pura gumazir kiniba, me ian akuraghan kogham.

⁴ Me arimighiregh pura ua nguazim gavagh,

bizir me damuasa mikemeziba,
me dar amighan kogham.

⁵ Gumazitam nighnizir gavgavim Jekopin Godin iki suam,
Ikiavira Itir God nan akuragham,
gumazir kam bar akongegh.

⁶ God, overiam ko nguazim, ko ongarimin ingarigha, dar itir biziba bar dar ingari.

God dughiabar zurara bizir a gun mikemegha givazibar gin ghua dagh ami.

⁷ A gumazamizir gavgaviba putaviziba, deragha me gamizi, me dera.

A mitiriaba aziba, dagheba isa me ganidi.

A kalabuziar gumazamiziba firi,
me kalabus ataghiragha azenibar izi.

⁸ A gumazamizir damazir okavrizibagh amima, me datirighin ua gari.
Gumazamizir, men apaniba me abiniziba, a ua me fava gavgavim me ganidi.

Ikiavira Itir God, an damazimin derazi adarasi,
a bar me gifonge.

⁹ Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimin itiba, Ikiavira Itir God deragha men gari.

Amizir paba ariaghireziba ko,
borir afeziaba ariaghireziba,
a me fava men akurvasi.

A gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki.

¹⁰ Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mamaghira ikiam.

Ia Saionin gumazamiziba,
ian God, a Atrivimin iki, zurara ikivira ikiam.

Aleluia!

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

¹ E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
E ighiabagh amua uan Godin ziam fer arazim dera.

An ziam fer arazir kam a guizbangirama bar dera.

² Ikiavira Itir God ua Jerusalem in nguibam akirigha,

Israelian gumazamizir Babilon in kalabus itiba,
ua me inigha ize.

³ An osimtiziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera.

Egha men duaba nogha dagh ami da uam agui.

⁴ A mikovezibar ingarir dughiam,
a vaghvagha da meneggha

ziaba dagh arigha dagh fo.

⁵ En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar ekiam iti,

- an fofozim bar pîn iti,
ezi e an fofozim bativsi
damuva avegham.
- 6 A gumazamizir uarira uan naviba
abîra itiba, a men dafaribar
suigha
me fe me dikafi.
Egha arazir kurabagh amir gumaza-
miziba,
a me dikabîri me nguazim giri.
- 7 Ia Ikiavîra Itir God bagh ighiaba
bangî egh a minamang.
E uan God bagh gitabav soghti,
dar ararer aghuiba a bagh
mangi.
- 8 An overiamin ghuariaba arîghizi,
amozim nguazimin izaghi-
rava,
mîghsiabagh izima graziba dar
otifi.
- 9 A dagheba isa asiziba bar me ganîdi,
ezi kuarazir nguziba daghem
bagha arai,
a men akuaghapi.
- 10 A haziabar gavgavim ko,
mîdorozir gumazibar gavgavim
bagha bar akongezir puvati.
- 11 A gumazamizir an atiatîava,
nîghnîzir gavgavim an
apangkuvir arazimin itiba,
a me baghavîra bar akonge.
- 12 O Jerusalemia, ia Ikiavîra Itir Godin
ziam fi!
O Saionia, ia uan Godin ziam fi!
- 13 A nîn divazimin tiar akabagh amizi
da gavgafi,
egha nîn gumazamiziba arazir
aghuimin me gami.
- 14 A nîn nguazir mîtaghniabar aven,
dabirabir aghuim gumaza-
miziba bar me ganîga, navir
amîrizim me ganîdi.
Egha ian azenibar daghebagh
ami da deragha aghui.
- 15 Ikiavîra Itir God, nguazimin Akar
Gavgavitam amadaghti,
bizir a mikemezîr kam zuamîra
nguazimin otogham.

- 16 A ghuariaba amadazî da iza
avivkiabar min
izaghira, nguazim avara.
- 17 An aisin amozir ofîzir dagîabar min
gariba amadazî,
da izaghira ongarimin gigibar
min nguazim giri.
Eghti gumazitam an amadazir
orangtîzir kamîn ikîva
avegham.
- 18 A gin ua mikemezi aisin kam
dîpamin oto.
Ezi an aminim amadazî a dîpam
givaima a ivemari.
- 19 A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mikemeziba
isa
Israelia ganîngi.
- 20 Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba an Akar Gavgavir kabagh
fozir puvati,
kamaghin bizir kam, a me bagh a
gamizir puvati.

Aleluia!

E bar Ikiavîra Itir Godin
ziam fam!

148

*Overiam ko nguazimin itir biziba
bar Godin ziam fi*

- 1 Ia Ikiavîra Itir Godin ziam fi!
Ia Godin Nguibamin bar pîn iti
darasi,
ia an ziam fi.
- 2 Ia enselba, ia bar moghîrama an
ziam fi!
Godin Nguibamin itir mîdorozir
enselba uaghan an ziam fi.
- 3 Aruem ko iakinim, gua uaghan an
ziam fi!
Mikovezir angazangarir gavgav-
iba itiba, ia uaghan an ziam fi.
- 4 Godin Nguibar bar pîn itim, nî
uaghan an ziam fi!
Dîpar overiamin pîn itiba, ia
uaghan an ziam fi.
- 5 Ikiavîra Itir God mikemezi bizir
kaba otifi!
Kamaghin me bar an ziam fi.

- 6 A uabi mikemezi me uan dangani-
barama, otivigha iti.
Me dar iki kamaghira ikiva,
an akabar gin mangam.
- 7 Ia nguazimin itir biziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia bizir kabanang.
Ongarir konimin aven itir ku-
ruzir ekiaba ko osiriba ko
8 onimariba ko dagiabar min
garir amozir ofizir ekiaba ko
amoziba ko migharir piziba ko
aminir ekiar an Akar Gavgavibar
gin zuiba,
ia bar Ikiavira Itir Godin
ziam fi.
- 9 Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar
doziba,
ko temer oviziba itiba ko sidan
temeba ko,
10 ruarim ko nguibamin asiziba
bar moghira ko goaba ko
kuaraziba,
ia bar moghira Ikiavira Itir
Godin ziam fi.
- 11 Ia nguazir kamın itir atriviba,
ko kantriba ko gavmanın gumaz-
iba ko gumazir dapaniba ko
12 gumazir igiaba ko amizir
igiaba ko gumazir ghuriba ko
boriba,
ia bar Ikiavira Itir Godin
ziam fi.
- 13 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
an ziam bar ekevegga gu-
mazamizibar ziaba bar dagh
afira,
egha an ziar ekiam bar pin ikia
nguazim ko overiam gafira.
Kamaghın amizi, biziba bar
moghira an ziam fi.
- 14 A bar Israelia gifonge.
Me bar an gumamazizibara.
Me bar an boroghira itima,
a me gamima me gavgavighavira
iti.
Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!

Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149:5: Jop 35:10

149

*Godin gumamaziziba uan apaniba
abiragha, an ziam fe*

- 1 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia ighiar igiam, a bagh a bangi.
Ia gumamazizir a baghavira itiba,
ia an ziam fasa misevezir dughi-
aba,
ia uari akuv ziar ekiam a
daning.
- 2 Ia Israelia, God ian ingari,
ezi ia an bizir kam bagh bar
akongegh.
Ia Saionin nguibamin gumamaziz-
iba,
ia uan atrivim bagh bar
akongegh.
- 3 Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi.
Ia gitaba ko, tambarinbav sogh
an ziam fi.
- 4 Ikiavira Itir God uan gumamaziz-
ibagh ifonge.
Gumazir uari abira igharaz
darazir apengan itiba, a men
ziaba fava,
me gami me midorozim
gamua uan apaniba abiri.
- 5 Godin gumamaziziba uan apaniba
ko, midorozim gamigha me
abiragha gifa.
Me datirighin bar akongegh.
Me dimagariba sara uari
akuvir dughiabar,
me God bagh bar
akongezir ighiabar
amu.
- 6 Me pamtem dimiva Godin ziam fi.
Me midorozir sabar ghumtiziba
uan dafaribar da suikigh.
- 7 Egh kantrin igharaziba akirsi
misogh,
mizazim me gasi me abinigh.
- 8 Apanibar gumazir dapaniba ko
atriviba,
me senin ainin ingarizibar me
ikegham.
- 9 Me God osirizi moghira me
damuam.

Godin gumamaziziba arazir
 kamnaghira damu, uan
 apaniba akiram.
 God baghavira itir gumamazir
 kaba, arazir kamra damu,
 uan apaniba abinigh ziar ekiam
 iniam.

Aleluia!
 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150

Godin ziam fer ighiar abuananam

- ¹ God uan Dipenimin itima, e an ziam
 fam.
 A gavgavir bar ekiam ikia uan
 Nguibamin itima,
 e an ziam pirafam.
- ² A bar bizir ekiabagh ami.
 E ziar ekiam a daningam.
 A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam
 bar pin mar iti.
 E an ziam fam.
- ³ E sighbagh iviva, dibiariba ko
 gitavav sogh,
 Ikiavira Itir Godin ziam pirafam.
- ⁴ E tambarinbav soghiva, ighi an ziam
 fam.
 E gitan avirir igharagha garibav
 soghiva, itabagh iviva ziar
 ekiam a daningam.
- ⁵ E brasin itaribav soghti da bar
 puvirama arangti,
 e Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- ⁶ E bizir bar angamira itiba,
 e bar Ikiavira Itir Godin ziam
 fam.

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
 Aleluia!

Dabirabir Aghuimın Aghuzir Akaba O Aghuzir Akaba Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isıngtızir gumazamizibar ikirimirim akir dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisin akamın kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimın Aghuzir Akabar akinafarir kamın aven, me akar otevir avırir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamın gumazamiziba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me danıngam, me kamagh a dibori, nıghnızir aghuim ko fofozir aghuim. Akinafarir kam, kamaghın en aka, nıghnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, anıng nıghnızir aghuim ko fofozir aghuimın mıngarım.

Akinafarir kamın averiam, dabirabir aghuimın mıgırıgıar avırıba en aka. A e uan amuiroghborıba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagıar inganaribar amu ıgharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar avırıba itı, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatızıba ko daruan kogham. Kamaghın dera, e uarira uari abınıgh gumazamizir onganarazıbar akurvagham.

Akinafarir kamın otevir maba, Godın Akar Gavgavıba, gavgavım dagh anıdı. Ezi akar maba fofozir gumazıba uari dar gara dagh fo, da en ikirimirimın akurvaghasa, ezi me dar gun mıgei. Me mıgırıgıar kaba bar da isa akinafarir kamın da

osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nıghnızir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

Akinafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagham

¹ Akinafarir kam a Solomonın aghuzir akar otevir aghuıba an itı, a Devitın otarım, a Israelian atrivım.

² Egh akar kaba, nıghnızir aghuim e danıngıva, egh uaghan en sure damuam.

Eghti e mıngarıba ızıvazir akaba, deraghvıra dagh fogham.

³ Egh akinafarir kamın itir akaba, dabirabir aghuimın tuavım, en sure damuam.

Eghti e arazir aghuimın gın mangıva, egh gumazamizıba bar deragh me damuva, arazir magh garımın bar me damuam.

⁴ Eghti gumazir fofozir muziarıba itıba, akar kam men akurvaghti me nıghnızir aghuıba inıva,

egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar anıngtı, me deragh tuavıba tuisıghamın arazim gıfoghıva egh tuavir aghuimın gın mangam.

⁵ Eghti akinafarir kam gumazir fofozıba itıba bar men akurvaghti, me fofozım inıvıra ikıam.

Egh gumazir nıghnızir aghuıba itıbar sure damutı, me tuavir aghuimın gın mangısi nıghnıgham.

⁶ Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar ısın zuıbagh fofoghıva,

egh gumazir fofozıbar akar aghuıba ko akar mogomebagh fofogham.

- 7 Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating. Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.
- Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba*
- 8 Nan borim, ni uan amebam ko afeziamin aghuzir akaba baragh egh aningin akaba batoghan marki.
- 9 Eghti aningin akaba ni damuti nin dabirabimin ganganim deragham, mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganim dera.
- 10 Nan borim, arazir kurabagh amir gumazamiziba arazir kuram damusi ni gaghonti, ni men akam baraghan marki.
- 11 Eghti kamagh garir gumaziba kamaghin mikimam, "Ni izi, e mangi tuavir miriamin muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham. Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamin gin mangi pura me misueghti me arimighiregham.
- 12 Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham, mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri.
- 13 Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi da bar en dipenibagh izivagham.
- 14 Ni izi en akuragh, egh e koma bizir aviriba iniam."
- 15 Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki, men saghuiamin ikiva egh men gin mangan marki.
- 16 Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge. Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami.
- 17 E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghin garava ara zui. Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir aghuiba puvati, me ivezir kuramin arimangamin nighniziba puvati.
- 18 Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui, da me misoghti me arimighiram.
- 19 Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kamin gin zui, me arimighiram. Bizir me okeba, da me gasighasigham.
- Gumazir nighnizir aghuimin gin zuir puvatiziba, me osimtizir ekiaba bativam*
- 20 Nighnizir aghuim, a mati amizim tuavibar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia gumazamizibar dei.
- 21 Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gumazamizir aviriba itir danganibar tuivav ikia, egha kamaghin dei,
- 22 "Ia gumazamizir nighniziba puvatiziba, ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia gumazamizir onganiba! Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha dibovibar a migei. Ia manadizoghin arazir kam ataghiragham?"
- 23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei, ia uan arazir kuraba atakigh. Ki ian sure damuva egh nighnizir aghuiba ia daningam, eghti ia nan akamin gin mangi.

24 Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha ian dei.

Ezi ia aghuagha izezir puvati.

25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua.

Egha ia bar moghira akirim ragha nan akam gasara.

26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia ikuvighamin dughiamin, ki uaghan bar puviram akiva, dibovir akabar ia mikimam.

27 Dughiar kuram zuamiram otogham, mati aminir gav-gavir kuram bizibagh asighasisi. Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham, mati aminir bar ekiam oto.

28 “Dughiar kamın ia uarir akur-vaghsi nan dımti, ki oreghan kogham.

Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.

29 Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke.

Egha Ikiavira Itir Godın apengan iki an atiatingan aghua.

30 Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim ragha na gasara.

Egha nan akar aghuim batoke.

31 Kamaghın amizi, ia datirighın uan arazir kurar ia amiba bagh ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puviram arei.

32 Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, zurara akiribagh igha na gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri.

Me ghaze, me bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir onganiba. Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham.

33 Ezi gumamazizir deraghavira nan akam baraziba, me deraghvira ikiam.

Egh osimtiziba men puvatighti, me atiatingan kogh, egh me

fogham, bizir kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nighnizir aghuimın gin zuiba deraghvira ikiam

1 Nan borim, ni nan akam baragh, egh deraghviram nan akar gav-gaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko.

2 Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh.

Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar.

3 Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam,

mati ni uabin akurvaghasa gumazir mamın dei.

4 Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtemın ingar, mati gumazim silvan nguazimın aven itim a buri,

egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri.

5 Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir Godın apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva,

egh ni bar deraghvira God gifogham.

6 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi.

Egha a fofozim ko deragha nighnizir arazimın mingarim.

7 Egha a gumamazizir arazir aghuibar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi.

Gumamazizir deraghaviram aruiba, a bar deraghvira men garima me osimtiziba puvati.

8 God gumamazizibar gari, me gumamazizir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura.

Egha gumamazizir an tuavimın gin zuiba, a deravira me geghufi.

- 9 Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuimin gin mangiva, egh tuavir aghuir ni mangamim a gifogham.
Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garimin gumazamizibar amuamin arazim gifogham.
- 10 Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva,
ni uan fofozim bagh bar akuegham.
- 11 Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.
Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazimin aven deravira iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam.
- 12 Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti,
ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogham.
- 13 Gumazir kaba tuavir aghuim ategha
tuavir mitatemin zui.
- 14 Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar ifonge.
- 15 Gumazir kaba ifarava,
men araziba bar ikufi.
- 16 Eghti gumazir igharazimin amuim ni ko dakusi apezeperir akabar ni mikimam,
eghti nighnizir aghuim nin akuraghti ni an akam baraghan kogham.
- 17 Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra pamin ike, egha datirighin a gin amadagha anetaki.
A fomira Godin damazimin dikirizir akam datirighin a bakinighniki.
- 18 Ni amizir kamnin gin an dipenimin ghua,
kar ni ovever tuavimin zui.
- 19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati.
Me ikirimirir aghuim bagha zuir tuavim ataki, egh ua izeghan kogham.
- 20 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ikiva,
egh ni gumazir aghuibar tuavimin mangi, egh arazir aghuibar gin mangi.
- 21 Eghti gumazir aghuiba en nguazimin ikiam.
Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam.
- 22 Eghti gumazim uan azenimin ogheba asi moghin,
God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

- 1 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki.
Ni zurara a ginighnigh a damu.
- 2 Ni akar kamnin gin mangiva, egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva,
bar deraghvira daperagham.
- 3 Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav itir arazim ataghiraghan marki.
Egh ni arazir kamnin gin mangiti, a mati kurukazir aghuimin nin firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam isi uan navim datigh.
- 4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gumazamizibar damazimin ziar ekiam iniam,
eghti me ni gifongegham.
- 5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki.

- Egh kamaghin nighnighan marki, nan fofozimra nan akurvagham.
- 6 Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu, eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham.
- 7 Ni suam, nan fofozimra a guizbangin bizim. Puvati. Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh.
- 8 Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham, mati marasin nin mikarzimn akurvazima, ni deraghavira iti.
- 9 Egh ni uan azenimn faragha mitighizir dagheba inigh ofan mn da isi Ikiavira Itir God daningh, egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamn ziar ekiam God daningam.
- 10 Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam. Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fashagham.
- 11 Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti, ni osimiva egh ataran marki.
- 12 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi, mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.
- 13 Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini, a bar akongegh.
- 14 Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha silva ko gol gafira.
- 15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira. Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira.
- 16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimn nguazimn ikiam. Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam.
- 17 Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam. Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham.
- 18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimn mn iti. Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimn suiraziba, me ikirimirir aghuimn ikia egha bar akonge.
- 19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimn nguazir kamn ingari, egha a fofozir aghuimn overiamn ingari.
- 20 Egha nighnizir aghuimn dipar ekiar nguazir averiamn itim gamizi an akariaghirigha anabo. Egha ghuariabagh amima, da uari akuvima amozim izi.
- 21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimn suiragh gavgavigh, egh tuavir aghuimn gin mangi. Ni aning ataghiraghan marki.
- 22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim ni daningiva, egh kurukazir aghuimn mn nin firimn ikiam.
- 23 Eghti ni deraghvira tuavimn mangiti, bizitam nin dagarim mitighti ni irighan kogham.
- 24 Egh ni akuir dughiamn ni atiatin-gan kogham. Ni bar deraghvira dakuam.

- 25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki.
- 26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham.
- 27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighti, ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
- 28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki, "Ni tong orarkegh.
Ni gurumzaraghan iziti, ki ni daningam."
- 29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki.
Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
- 30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam, ni puram an atar akabar a gasan marki.
- 31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumamazibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
- 32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.
- 33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham.

Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari.

- 34 Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz daraziv geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvagham.

Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami.

- 35 Gumamazir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam.

Eghti gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4

Ia fozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

- 1 Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh,
egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.
- 2 Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera,
eghti ia an suiragh gavgafigh.
- 3-4 Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge.
Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin dipenimin itima,
a nan sure gamigha kamaghin na migei,
"Nan akam deraghviram a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam.
- 5 Ni nighnizir aghuim ko fozir aghuiba inigh.
Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki.
- 6 Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki.
Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam.
- 7 Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti.

- Guizbangira, ni gin bizir
igharazir aviriba iniam, ezi
nighnizir aghuim a bar dagh
afira, ezi ni a inisi pamtem
ingar.
- 8 Ni nighnizir aghuim gifuegh
pamtemin an suiragh,
eghti a ziar ekiam ni daningam.
- 9 A kurukazir aghuimin min nin da-
panimin iki,
egh a mati atrivimin dapanir
asuamin min ikiam.”

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

- 10 Nan borim, ni bar deraghvira nan
akam baragh,
egh ni dughiar bar ruarimin
ikiam.
- 11 Ki nighnizir aghuimin nin sure
gami,
egha nin akua tuavir aghuimin
zui.
- 12 Ni tuavir kamın mangiti,
bizitam nin tuavim apirighti ni
irighan kogham.
- 13 Aghuzir akar aghuim, a nin
ikirimirimin mingarim.
Kamaghın ni zurara an suiragh
deraviram a geghuv, egh ane-
taghiraghan marki.
- 14 Ni gumazir kurabar tuavimin man-
gan marki,
egh men arazibar gin mangan
marki.
- 15 Egh ni bar moghira tuavir kam
gitagh, akirim a gasaragh
mangi bar an saghon iki.
- 16 Gumazir kuraba arazir ku-
ratam damusi nighnigh egh
dakuighan kogham.
Me arazir kuratam gumazir
igharazitam damighvira,
egh me deraghvira dakuam.
- 17 Arazir kuram ko arazir gumazir
igharaziba paza me gamim,
aning mati men daghem ko dipar
me apimning.
- 18-19 Gumazir kurabar tuavim
mitarmer bar ekiamin min iti.

- Gumazir kaba tuavir kamın
ghua irava fozir puvati, bizir
manam men dagaribav tifi.
- Ezi gumazir aghuibar tuavim mati
aruem anaga isiragha,
angazangarim bar ekevegha
ghua aruer arizimin tu.
- 20 Nan borim, ni deraghvira kuarim
atigh
nan akam baragh.
- 21 Ni akar kam deraghviram an
suiragh.
Egh a isi uan navim datigh.
- 22 Ni nan akam inigh, eghti akar kam
ikirimirir aghuim ni daningti
nin mikarzim ghuamagheghti, ni
bar deraghvira ikiam.
- 23 Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim
akakazim, a nin nighnizimin
otifi.
Kamaghın amizi ni zurara uan
nighnizim deraghviram an
gan.
- 24 Ni akar ifavariba ko akar kurabav
mikiman marki.
- 25 Ni tuavir ni mangamimra der-
aghviram an gan.
Egh ni tintinimin ganan marki.
- 26 Ni faragh deragh nighnigh, egh gin
mangi bizibar amu.
Eghti nin araziba bar der-
aghviram otivam.
- 27 Ni zuir tuavir aghuim, ni ane-
taghiraghan marki.
Egh ni agharir guvim ko
ikiriamin gin mangi arazir
kuratam bar a damuan marki.

5

*Ni gumazir igharazimin amuim
okemegeh a ko dakuan marki*

- 1 Nan borim, ni deraghvira kuarim
atigh nan akam baragh.
Ki nighnizir aghuim ko fofozir
aghuiim ni daningasa.
- 2 Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin
arazim gifoghiva egh tuavir
aghuiimin gin mangam.

- Eghti nin migirigiaba mati gumazim fozir aghuim ikia migei.
- ³ Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakuighsi, a ni apezeperiva akar aviribar ni mikimiva egh ni gekuigham.
Eghti an akaba zuimin min bar isingigham.
- ⁴ Eghti ni an migirigiabar gin mangihiva, gin an akabagh nighnighti da bar nin ikuvigham.
Amizir kam in akaba mati ni marasinin misozim ame. Egha a uaghan mati midorozir sabamin min ni ginifi.
- ⁵ Ezi amizir kamaghin amim, a nin akua Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin zui. Kar ovever tuavimra.
- ⁶ A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa nighnizir puvati.
A kamaghin fozir puvati, a tuavir kuramin ghua pura zui.
- ⁷ Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan akam baragh, ia akar kam bakinighnighan marki.
- ⁸ Ni bar amizir kamaghin amimin saghon iki.
Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghin mangan marki.
- ⁹ Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham.
Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham.
- ¹⁰ Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba,
da gumazir igharazibar da faribar mangigham.
- ¹¹ Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guraghham.
Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimin irighiv iki mizazim iniva arangam.
- ¹² Egh ni kamaghin mikimam, “Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua.
- ¹³ Gumaziba aghuzir akabar na migei,
ezi ki men akaba barazir puvati.
- ¹⁴ Ki datirighin bar moghira ikufi,
egha gumazamizibar damazibar aghumsiki.”
- ¹⁵ Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki.
Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api.
- ¹⁶ Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.
Nin amuimra ni bagh boriba bati.
- ¹⁷ Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.
Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvaghham. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.
- ¹⁸ God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam,
eghti ni a bagh bar akuegham.
- ¹⁹ An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi.
Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.
- ²⁰ Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa?
Arazir kam bar ikufi.
- ²¹ Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo.

- 22 Gumazimın arazir kuram,
ivemın mırara an suira, egha
mati benimın min a iki-
aghariki.
- 23 Kamagh amir gumazim, a uan
ifongiam dikabirir puvatigha
arazir bar onganım gami,
eghti an arazir kamning a
misueghti an aremegham.

6

Kar arazir maba, ni dar gin mangan marki

- 1 Nan borim, gumazitam gumazir
igharazitam da puram an
bizim ini, egh tighar uam a
ikarvaghām, ezi ni a ko akam
akirigha givagha ghaze,
“Ni a ikarvaghan iburaghti, ki
ni bagh a ikarvaghām.” Nin
arazir kam bar derazir puvati.
- 2 Nin akar dikirizir kam nırara iki-
aghariki,
mati ni uabi ivem agurazi a nin
suira.
- 3 Nan borim, ni gumazir kamın apen-
gan itima, a ni ikiaghariki. Ka-
maghin ni iver kam zuamıram
an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh,
gua akar dikirizir kam ua
anekirigh ni firighirigham.
Arazir kam nin ziam abirazi
ni aghumsisi. Pura bizim. Ni
mangıva anekirigh.
- 4 Ni avughsi dakusi nighnighan
marki,
ni zuamıra mangi.
- 5 Ni iver kam firigh,
mati asizim o kuarazim ivemın
uabi firigha arav ghu.
- 6 Ia gumazir amıraziba, ki kamaghın
ia mikımasa.
Ia mangıva sibabar araziba
deraghvıra dar ganigh, egh
nighnzir aghuim inigh.
- 7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko
gumazir men faragha zuiba ko
gumazir me gativagh men
ganamıba, bar puvati.
- 8 Ezi dagher aviriba itir dughiamın,
sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam
bagha da arisi.
- 9 Ni gumazir amırazim, ni dughiar
ruarımın akui.
Ni manadızoghın uan misiam
ategh dikavam?
- 10 Ezi ni ghaze, “A dera, ki tong
dakuigham.
Ki dughiar ovezimın tong avugh-
segh iki mangi egh gin ua
dikavigham.”
- 11 Ni kamaghın damuti, nin biziba
ko dagheba zuamıra gıvaghti,
ni gumazir onganarazibagh
amım min otogham.
Mati okımakıar gumazim nin
biziba bar da okeme.
- 12 Gumazir kuraba puram arua
ifavaribagh ami.
- 13 Egha me deraghavıra uan akabar
bıghavıra mıgeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa
arazir igharagha garibagh
amua, uan damaziba ko da-
farıba, ko suebar arazıba
akakasi.
- 14 Egha me zurara navımın aven
ifavarir nighnzibagh amua
arazir kurabar amuasa
nighnsi,
egha gumazibagh amıma me gu-
mazir igharazıbar anıngazi.
- 15 Eghti osımtızir ekıam zuamıra
me batogham, egh me
gasıghasıgham.
Eghti me ua deraghamın tuavıba
puvatıgham.
- 16 Ikiavıra Itir God 7plan arazir kurar
kabar amuan anogoregha
bar dar aghua:
- 17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir
igharazıbar gara ghaze,
me pura bizıba.
Gumazir akar ifavarıbav geım.
Gumazir pura gumazir igharazı-
ıbav sozi me ariaghirım.

- 18 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemarim.
- 19 Gumazir kotiamin aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir aningazim.
- Ni gumazir igharazimin amuim ko dakuan marki*
- 20 Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh, egh da bakinighnighan marki.
- 21 Ni aningin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi,
eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.
- 22 Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.
- 23 Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham.
Aningin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.
- 24 Aningin akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham.
- 25 Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki.
A nin ganiva ni gekuighti ni a bagh mangan marki.
- 26 Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam
- damuam. Egh a uaghan aremegham.
- 27 Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?
- 28 Ni avim gisin daruti,
avim ti nin suemin isigham, o?
- 29 Kamaghira, ni gumazir igharazimin amuim ko dakuighti,
me bar pazavira ni damighti ni bar ikuvigh ivezir kuram gitaviraghan iburagham.
- 30 Gumazitam mitiriam an aghiti a daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
- 31 Me bizir an amizir kamın apighiva a isi kotiam datighti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimin itir biziba bar ada da inigham.
- 32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar derazir puvatigha egha bar ongani.
Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi.
- 33 Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar a mikimiva an ziam gasighasigham,
eghti aghumsizim an iki mamaghira ikiam.
- 34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, an osimtizir ekiam gami.
Kamaghira, amizir kamın pam bar puvira aningaghegh bar pazavira gumazir kam damigh ivezir kuram a daningiva, egh an apangkuvighan kogham.
Bar puvatigham.
- 35 An arazir kurar kam ikarvaghamin dagiatam inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam givaghan kogh kamaghira ikiam.

7

1 Nan borim, akar kam bar pin ko,

* **6:26:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, “Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazimin ikiam.” **6:32:** Aghuzir Akaba 7:7-13

- ni pamtem nan akamin suiraghti
a nin nighnizimin iki.
- 2 Ni nan akam deraghviram an gin
mangi, ni deraghvira ikiam.
Egh deraghvira nan akamin gan,
mati ni uabi uan damazim
geghufi.
- 3 Ni nan akam inigh uan navim
datighti a iki mamaghira
ikiam,
mati ring zurara nin dafarimin
iti.
- 4 Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira
ikia, mati nin buaramizim ni
ko iti.
Fofozim, a mati nin roroar
aghuim.
- 5 Eghti gumazir igharazimin amuim
uabi ko dakusi apezeperir ak-
abar ni mikim ni gaghonti,
nighnizir aghuimra ni mikemeghti,
ni an akamin gin mangan
kogham.
- Gumazir igiabar ikiangsizir akaba*
- 6 Dughiar mamın ki uan dipenimin
aven winduan boroghın
tughav ikia
egha tuavimin gari.
- 7 Egha ki gumazir igiabar garima me
tuavimin mangigh zegh gami.
Egha me nighnizir aghuiba ko fo-
foziba puvati. Egha mav bar
paza ghu.
- 8 Egha gumazir igiar kam,
amizir kurar mamın dipenimin
boroghın arui.
- 9 Ezi aruem iraghugha givazi,
aminim bar pırasava ami.
- 10 Ezi amizir kam tuavimin amizimin
min kurukegha, gumazir kam
gekuigh uabi mikinasa.
Egha amizim ghuava a bato.
- 11 Amizir kam, an aghumsizir pu-
vatigha puv ifaghati,
egha deragha dipenimin api-
aghirir puvati.
- 12 Egha a zurara gumaziba buria
tuaviba ko biziba amadir dan-
ganiba ko uari akuvir dan-
ganiba bar dagh arui.
- 13 Ezi ki garima, amizir kam gumazir
igiar kam muigha an tori.
- Egha an damazimningra gara
egha kamaghın a migei,
- 14 “Ki datirighın ofan mam gami,
ezi ofan kamın asızir nar mam
nan dipenimin iti.
- 15 Kamaghın amizi, ki uan dipenim
ategha egha ni buriasa izi.
Egha ki ni bato.
- 16 Ki uaghan misiar aghuim uan
dipenimin anekiri.
Egha ki Isipın kantrin inir avaver
dirir aghuiba itiba isa, misiar
kamın da ghuani.
- 17 Egha ki pauran mughuriar bar
aghuim zuiba,
misiar kam ginge.
- 18 Ni na ko izi!
Ga uaning gikararangıva daku
mamaghira ikiti aminim
tiragham.
- 19 Ni nan pamın atiatingan marki.
A dipenimin itir puvati. A saghon
ghugha maghira iti.
- 20 A dagiar avırıba inigha da sara ghu.
Egh zuamıra izeghan kogham.
Wighın pumuning gıvaghti a ua
izam.”
- 21 Egha amizir kam, gumazir kamın
navim damuti a dikavasa,
akar isingtızir aghuiba ko
apezeperir akabar a gifarava
a gakaghora an navim ginifi.
- 22 Ezi gumazir kam amizir kamın
akam baregha zuamıra amizir
kamın gin dipenimin ghu,
mati bulmakau me a misueghti
an aremeghasa a inigha
zui. Egha mati asızir mam
azuazimin aven ghu.
- 23 Ezi gumazir kam kamaghın fozir
puvati, afuzitam an dıghorim
mitivam.
A mati kuarazir mam mıghegha
ivem itir danganimın zui.
Egha a fozir puvati, ivem an
suiraghti an aremegham.
- 24 O nan borıba, ia oragh,
ia deraghvıra nan akam baragh.
- 25 Ia uan navıba ateghti

da amizir kamaghin amimin gin
mangan marki.

²⁶ Guizbangira, gumazir bar aviriba
amizir kamaghin amimin
agharimin ariaghire.

²⁷ An bighan zuir tuavim mati ni
ovevem bagha firim mikinigha
ghu.

Ia tuavir kamın mangam, ia
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamın zuir tuavimın
ghugha gıfa.

8

Nighnizir aghuim, en akurvasi

¹ Nighnizir aghuim, mati amizir mam
tughav ikia
egha en dei.

² Egha a tuavimın boroghıra itir dan-
ganir pın tibar tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tu-
ivav iti.

³ Egha a nguibar ekiamın danganir
uari akuvimın tughav ikia,
kamaghin dei,

⁴ “Ki gumamaziziba bar ian dei.

⁵ Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia
izi fofozim ini.

Ia gumazir nighniziba pu-
vatiziba ia nighnizir aghuim
ini.

⁶ Ia deraghvıra na baragh, ki akar bar
aghuim ia mikimasa.

Nan akam guizin araziba ian ak-
agham.

⁷ Ki zurara guizbangın akamın gun ia
mıgei.

Ki akar kurar maba bar adar
aghua.

⁸ Nan akaba da guizbangıra.

Ki akar ifavarir tam mikemeghan
kogham.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim ko fo-
fozim itiba,

me bar nan akam gifogha ghaze,
akar kam bar guizbangıra.

¹⁰ Nan aghuzir akaba ko fofozim, an-
ing bar deragha silva ko golin
aghuim gafira.

Kamaghin ia silva ko gol bagh
nighnighan marki. Ia pamtem
nan akaba inisi nighnigh.

¹¹ “Ki uabi ki nighnizir aghuim, egha
ki dagiar igharagha gari bar
pın koziba ko
bizir ia bar ifongezibagh afira.

¹² Ki dabirabir aghuimın arazim gıfo.
Egha ki fofoziba bar iti, egha ki
biziba bar da tuisighamin fo-
fozim iti.

¹³ Ezi gumazir Ikiavıra Itir Godın
apengan ikia an atiatiba, me
arazir kurabar aghua.

Ki, akaba batozir arazim ko,
gumamaziziba uarira uan
ziaba fer arazim ko, bizir
kurabagh amir arazim ko,
akar ifavaribav geir arazim, ki
bar dar aghua.

¹⁴ Ki nighnizir aghuim gumamaziz-
ibar aningıva, egh men akur-
vaghti me ingangarir aghuibar
amuam.

Ki nighnizir aghuim ko gavgavir
ekiam iti.

¹⁵⁻¹⁶ Ki atriviba ko gavmanın gu-
mazir dapanibar akurvazima
me uan kantribagh ativagha
bar deraghavıra men gara,
egha arazir aghuiba arisi, eghti
men kantribar gumamaziziba
arazir aghuibar gintıgham.

¹⁷ Ezi gumamazizir manaba gavgav-
igha na buri, me nan ganam.

Ezi gumamazizir manaba na gi-
fonge, ki uaghan bar me gi-
fuegham.

¹⁸ Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi
gumamazizibar aningasa.

Ki men akurvaghti me arazir
aghuimın gin mangıva, bizir
bar aghuiba iniam.

¹⁹ Ezi bizir ki me ganıdiba,
bar guizin gol ko guizin silva
gafira.

²⁰ Ki zurara arazir aghuimın gintisi.
Ki dughiaba bar guizin arazibar
gin zui.

- 21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi. Ezi men dipeniba bar izefi.
- 22 “Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari. Egha a gin bizir igharazibar ingari.
- 23 Bar fomira, a tighar nguazim in-garam, a nan ingarizi ki iti.
- 24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram, ki faragha oto.
- 25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto.
- 26 A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminiar tam in ingarizir puvatizi, ki faragha oto.
- 27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto. Ki itima, an overiam ko ongarim uaning mitivi nagh in mitaghniyam ati.
- 28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiam in iti. Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.
- 29 Ezi an Akar Gavgavim in ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizim in tugh, egh an ikiavkinan marki. Ki itima, God nguazim ikiam in danganim in abara.
- 30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiam in, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarim in gari. Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
- 31 Dughiaba bar ki nguazim in itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge.
- Kamagh in amizi, ki Ikiavira Itir God in damazim in bar akuegha ikia mamaghira iti.”
- 32 Ezi nighnizir aghuim ua kamagh in migei, “Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi. Ia kamagh in damuva, ia bar akuegham.
- 33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki.
- 34 Gumazamizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh. Me zurara dughiabar iza nan dipenim in tiar akam in boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi.
- 35 Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir aghuim isi. Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.
- 36 Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi. Ezi gumazamizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba.”

9

Nighnizir aghuim gumazamizibar dei

- ¹ Nighnizir aghuim, amizim in min, uan dipenim in ingari. Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni.
- ² Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezi, a isingi. Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
- ³ Egha uan ingangarir amiziba aman-gizi

- me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kamaghin dia migei,
- 4 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
- 5 Nighnizir aghuim ia migia ghaze, Ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami.
- 6 Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini. Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.”

Gumazir pumuningin arazimning

- 7 Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham. Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham.
- 8 Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighti, a ni gifuegham.
- 9 Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam. Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam.
- 10 Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati. Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghviram a gifogh.
- 11 Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva, ni azenir aviribar ikiam.
- 12 Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagham.

Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham.

Arazir onganim, gumazamizibar dei

- 13 Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari. Egha arazir aghuim gifozir puvati.
- 14 Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti. Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti.
- 15 Egha gumazamizibar gari, me uan ingangariba bagha zui, ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei,
- 16 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nan dipenimin aven izi!
- 17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham. Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”
- 18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghuezibar dipenim. Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

- 1 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar oteviba, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei: Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham.
- 2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir

aghuimın gintıghti, God nin akur-
vaghti ni dughiar ruarimın ikiam.

³ Ikiavıra Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghırazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.

⁴ Ni ingarir puvati, ni biziba puvatıgham. Egh ni bar puvıra ingariva, egh ni bizir avırıba ikiam.

⁵ Gumazir nıghnızir aghuim itim, a dagheba asir dughiamın a da isa da akufi. Ezi dughiar kamın gumazir akua ingarir puvatızim, an adarazi a bangın bar aghumsıgham.

⁶ God gumazir aghuiba deraghavıra me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir ıgharazıbagh asıghasıghasa nıghnıgha, nıghnızir kurar kaba modi.

⁷ Gumazir aghuitam aremegham, gumazamızıba a gınıghnıgh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamızıba zuamıram me bakınıghnisi.

⁸ Gumazir nıghnızir aghuim itim, a gumazir ıgharazıbar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onanıgha puram akam araim, a bar ikuvıgham.

⁹ Gumazir aghuiba deraghvıra ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongıva avegham, God adagh fogham.

¹⁰ Gumazir guızın akam avaragha a modim, an osımtızıbagh ami da otifi. Gumazir pura guızın akaba bıgha mıgeim, a gumazamızıbagh amızı, me navir amırızimın ikia deravıram apia.

¹¹ Gumazamızir aghuıbar akaba, mati dıpar ikırımırir aghuim anıdim. Ezi gumazamızir kuraba me gumazir ıgharazıbagh asıghasıghasa nıghnisi, ezi men akaba men nıghnızir kurar kaba modi.

¹² Navir kuramın arazim osımtızıba fema da otifi. Ezi ıgharaz darazıgh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.

¹³ Gumazir nıghnızir aghuim itim, a zurara uan nıghnızir aghuimın gun mıgei. Ezi gumazir nıghnızir

aghuıba puvatızıba, me fidızimın an akırıgharım mıssuegham.

¹⁴ Gumazir nıghnızir aghuim itim zurara fofozir avırir ıgharazıba isa egha zuamıra dar gun mıgeir puvati. Eghti gumazir nıghnızir aghuim puvatızim, a pura tintinıbar akabav kım mangıti, osımtızim zuamıram otogham.

¹⁵ Gumazamızir dagıar avırıba itıba, men dagıar avırıba me geghuva men garıma, me deraghvıra itı, mati nguıbamın dıvazir gavgavım anekıaruzı an gumazamızıba deravıra itı. Ezi onanarazıbagh amir gumazamızıba bızıba puvati, kamaghın me ikuvıgham.

¹⁶ Gumazir aghuim ikırımırir aghuim inıam, mati gumazim uan ıvezir aghuim isi. Ezi gumazir kuraba arazir kurar avırıbagh amıma da otifi.

¹⁷ Gumazim, gumazir ıgharazıba ateghti me anerkıram, eghti a ikırımırir aghuimın tuavımın ikiam. Eghti gumazim, me anerkırasav amıma ana aghua, a tuavir kam gitagha gıfa.

¹⁸ Gumazim ıgharaztavın aghuagha navir kuram an ikia, egha bızir kam mongasava amı, kamaghın a zurara akar ifavarıbav gei. Ezi gumazim ıgharaztavın girakırangın a mıgei, a mati gumazir bar onanıam.

¹⁹ Gumazir akar avırıbav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar avırıbav geir puvati, a nıghnızir aghuim itı.

²⁰ Gumazir aghuimın akaba mati guızın silva. Ezi gumazir kuramın nıghnızıba pura bızıba, egha da bar derazir puvati.

²¹ Gumazir aghuimın akaba zurara gumazamızir avırıbar akurvası. Ezi gumazir nıghnızir aghuıba puvatızıba, men nıghnızıba bar paza zui, kamaghın me arımıghıram.

²² Ikiavıra Itir God uabı bızir aghuıba e ganıdı, egha an osımtızıba e ganıdır puvati.

²³ Gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amuasa bar akonge. Ezi gumamazir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar amuasa bar akonge.

²⁴ Gumamazir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti gumamazir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam.

²⁵ Dughiar kuram gumamazir kuraba batogham, bizir kam bar me agivagham, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumamazir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti.

²⁶ Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui.

²⁷ Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva egh ni dughiar ruramin nguazimin ikiam. Ezi gumamazir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me aremegham.

²⁸ Gumamazir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumamazir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham.

²⁹ Ikiavira Itir God bar deraghvira gumamazir aghuibar gari. Egha a gumamazir arazir kurabagh amiba gasighasisi.

³⁰ Gumamazir aghuiba deraghvira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumamazir kuraba kamaghin ikeghan kogham.

³¹ Gumamazir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumamazibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.

³² Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumamazibar akurvasi.

Ezi gumazir kurabar akaba gumamazibar navibagh amima me osei.

11

¹ Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumamazibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghvira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.

² Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.

³ Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.

⁴ Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.

⁵ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.

⁶ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghvira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.

⁷ Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.

⁸ Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvagh, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvagh.

⁹ Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumamazir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.

10 Gumazir aghuibar dahirabim deraghaviram otoghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham.

11 Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi.

12 Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati.

13 Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati.

14 Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumazamizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam.

15 Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghasa ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh.

16 Amizir apangkuvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apangkuvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniasa ifonge.

17 Ni gumazir munamin apangkuvigha deraghaviram a gami, egha arazir kam in deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim

deragha a gamir puvati, kamaghin ni pazavira uabi uabi damuam.

18 Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuragham, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizin ivezir bar aghuim iniam.

19 Gumazir arazir aghuim pamten an gin zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir kurabar amuasa bar gavgaviba, me arimighiram.

20 Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghviram aruiba, bar me gakonge.

21 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamin miseveghirigham.

22 Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nighnigha bizibagh amir puvati, a mati dam me bar deraghaviram anesigha, golin ringin aghuim an atinim garu.

23 Ikiavira Itir God bar gumazamizibar nighniziba ko men ifongiabagh fo. Ezi gumazamizir aghuiba me nighnizir aghuiba iti. Kamaghin amizi, a bizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir kuraba iti, kamaghin amizi, a men arazir kuraba ikarvasi.

24 Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa gumazir igharazibagh aniga egha men akurvasi. Egha me gin uari uan ingangaribar dagiar aviriba isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, egha me aghuagha uan dagiabar suira, egha gin me uari bar dagiaba puvati.

25 Gumazamizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir

aviriba isi. Egh ni gumazir igharaz-ibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagham.

²⁶ Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumazamiziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.

²⁷ Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumazamiziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam.

²⁸ Gumazim suam, nan dagiagara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti.

²⁹ Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam.

³⁰ Arazir aghuimin daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa ifonge.

³¹ E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamin ikia uan araziba bagha ivezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12

¹ Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anakirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim.

² Gumazamiziba arazir aghuimin gin zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham.

³ Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham.

⁴ Gumazir tamim amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamim agharibagh amua, egha an pam gasighasisi.

⁵ Gumazamizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumazamizibar amuasa nighnisi. Ezi gumazamizir kuraba zurara gumazamizibagh ifarir arazibagh nighnisi.

⁶ Gumazamizir kurabar akaba, osimtiziba gumazamizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuibar akaba, gumazamizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumazamizir kaba me deraghvira ikiam.

⁷ Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighti an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam.

⁸ Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumazamiziba an ziam fam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham.

⁹ Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, egha an dabirabim dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira.

10 Gumazir aghuiba uan asizibar apanguva egha deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami.

11 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham.

12 Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuiba biziba isi.

13 Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

14 Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari.

18 Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumamazibar akurvasi.

19 Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumamaziziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam.

20 Gumamazir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir gumamazibar akurvaghti me navir amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham.

21 Gumamazir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumamazir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.

22 Ikiavira Itir God bar moghira gumamazir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumamazir guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.

23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumamaziziba an akaba baragha egha me fo, a mati gumazir akam araim.

24 Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.

25 Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an navim deragham.

26 Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu.*

27 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.

28 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kam in gin zuim, an ovevem in tuavimin gin zuir puvati.

* 12:26: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

13

1 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.

2 Gumazim akar aghuibar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge.

3 Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham.

4 Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam.

5 Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami.

6 Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi.

7 Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, "E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti." Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.

8 Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.

9 Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami.

10 Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti.

11 Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.

12 Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.

13 Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam.

14 Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.

15 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.

16 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.

17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.

18 Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.

19 Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham.

Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.

²⁰ Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam.

²¹ Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.

²² Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam.

²³ Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

²⁴ Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anekiri.

²⁵ Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14

¹ Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.

² Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, "A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim."

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira iti.

⁴ Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam.

⁵ Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam.

⁷ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham.

⁸ Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu.

⁹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*

¹⁰ Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham.

¹¹ Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.

¹² Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

¹³ E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.

¹⁴ Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan

13:20: 2 Eghaghaniba 10:8 13:24: Aghuzir Akaba 19:18; 22:15; 23:13-14; 29:15-17 * 14:9: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 14:12: Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21 † 14:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†

15 Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam.

16 Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.

17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.

18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. 19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagh.

20 Gumazamizir biziba puvatiziba, gumazamiziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba, me namakar aviriba iti.

21 Gumazim, uan nighnizim in aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.

22 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.

23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham.

24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuim in m in da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me ongani.

25 Gumazim arazir mam in ganigha, kot in guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham.

26 Gumazim Ikiavira Itir God in atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitam in atiatighan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam.

27 Ikiavira Itir God in atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazim in akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.

28 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir vabaram ativagh, egh a gumazir kinim in m in ikiam.

29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.

30 Gumazim navir amirizim in iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

31 God gumazamiziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apangkuva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.

32 Gumazamizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevem in dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.

33 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

³⁴ Gumamaziziba arazir aghuimın gın mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsizim inivira ikiam.

³⁵ Atrivimın ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsizim atrivim danighti a bar men aningaghegham.

15

¹ Gumazim nın aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighti a bar puvira nın aningaghegham.

² Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumamazizibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei.

³ Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimın otifi, egha a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari.

⁴ Gumazim ghuamagheghamin akamin gun gumamazizibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimın mın gumamazizibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar kuramın gumamazizibav keme, a men nighnizibagh asighasisi.

⁵ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamın akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a nighnizir aghuim iti.

⁶ Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osimtizim meraram anidi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazir nighnizir

aghuiba puvatiziba, me kamaghın amir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge.

⁹ Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuibar gın zuiba, a bar me gifonge.

¹⁰ Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a izevir kuram iniam. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekiran aghua, an aremegham.

¹¹ Ikiavira Itir God gumazir ovengezibar gara, egha Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimın gumamaziziba, en nighniziba ko ifongiabagh fo.

¹² Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimın azaraghti, a nighnizim a daningan aghua.

¹³ Gumazimın navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimın navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham.

¹⁴ Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei.

¹⁵ Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osimtizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiaba bar mati isabagh amir dughiam.

¹⁶ Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godın atiati an apengan iti, nın ikirimirim, gumazir dagiar aviriba ko osimtizir avirim itim, an ikirimirim gafira.

¹⁷ Gumamazizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan

namakaba ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira.

¹⁸ Gumazir zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezi gumazir navir amirizim gumamazibar adariba dikabiri, me ua navir vamira iti.

¹⁹ Gumazir amirazim ghaze, nan ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirimin tuavim akiran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a tuavir ekiam garui.

²⁰ Otarir nighnizir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganimin gin zuim, a uan afeziam ko amebam gakongezir puvati.

²¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuimin gin zui.

²² Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, eghti nin ingangarim deraghviram otogham. Ni kamaghin damighan kogh, ni pura ingarigham.

²³ Gumaziba migia ghuavira iti, ezi nin dughiamin ni migirigiar aghuir mam in me damigh, ni arazir kam bagh bar akuegham.

²⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia tuavir isin zuimin ghua, an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghin a uamategh Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magirighan kogham.

²⁵ Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femin dipenim gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kam in nguazim inian kogham.

²⁶ Ikiavira Itir God, gumamazir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar

aghua. Ezi God in damazimin zuezir gumamazibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.

²⁷ Gumazim dagiabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osimtizim me ganingi. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, "Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua," kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam.

²⁸ Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei.

²⁹ Ikiavira Itir God gumamazir arazir kurabagh amibar saghuiam in iti. Egha a gumamazir aghuir a ko migeiba, a men azangsiziba barasi.

³⁰ Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nin mikarzim daningam.

³¹ Gumazim deraghavira kuarim atighti, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimin itir gumazibar tongin ikiam.

³² Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham.

³³ Ikiavira Itir God in atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16

¹ E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amanganatighti, e akatam mikimam.

² E kamaghin nighnigha ghaze, "en araziba bar God in damazimin

bar zue.” Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.

³ Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.

⁴ Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamın ovengasa me amisefe.

⁵ Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghın fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ıvezir kuram me danıngam.

⁶ Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gın amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiatıng an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.

⁷ Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikıva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.

⁸ Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gın zui, kamaghın nın ikirimirim dera. Egha nın ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagıaba isa uaghan arazir kurabagh amımın, ikirimirim gafira.

⁹ E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.

¹⁰ Atrivim akam gumazamizibagh anıdi, mati Ikiavira Itir God a ganıngızir akabar gun mıgei. Egha kotın gumazamiziba tuisızir dughiam, a bar deravira me tuisisi.

¹¹ Gumazamiziba biziba tuisıghasa bizibar abaraghti, da mangı mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba

tuisıghamin arazim, kar Godın bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti, puvatıgham.

¹² Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavıgham.

¹³ Gumazim guızın akam akunasa atrivim ifonge.

¹⁴ Atrivim gumazir mamın anıngaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnızir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amırizimın ikiam.

¹⁵ Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimın arazir kam, mati ghuariam amozimın akua iza, daghebagh amima da ani.

¹⁶ Ni nighnızir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

¹⁷ Gumazamizir aghuiba arazir kuramın gın zuir tuavim gitavırasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.

¹⁸ Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irıgh bar ikuvıgham.

¹⁹ Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, ıgharaz darazir biziba okia uarigh anıdim, a bar a gafira.

²⁰ Gumazim deraghvıram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnızir gavgavim Ikiavira Itir Godın ikıva, a bar akuegham.

²¹ Gumazamiziba fo, gumazir nighnızir aghuim itim, a deragh arazıba ko, nighnızir ıgharagha garıba tuisıgham. Egh a gumazir mıgırıgıar aghuibagh amim, gumazamiziba an suren akaba baraghsı bar ifueghıva dar gın mangam.

²² Gumazir nighnızir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anıdim. Gumazamizir nighnızir

aghuiba puvatiziba, me onganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi.

²³ Gumazir nighnizir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam gumazamizibagh amima me an migirigiaba baraghasa bar ifonge.

²⁴ Migirigiar aghuim mati hani, a bar isingigha, gumazamizibar mikarziba gavgavim me ganidi.

²⁵ Gumazamizir maba ghaze, men araziba derazi me tuavir aghuimin gin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

²⁶ Ingangarir gumazamiziba fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham. Egha bizir kam me gamima, me puvira ingari.

²⁷ Gumazir bar kuram, a gumazamiziba pazi me damuasa tuavir igharaziba buri. Egha an migirigiaba mati avir dafam me gasighasisi.

²⁸ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, gumazamizibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi. Ezi gumazir girakirangin migeim, a gumazim gamima a namakamin atari.

²⁹ Gumazir misozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramin zui.

³⁰ Ni gari, gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir kuram gami.

³¹ Gumazamiziba, gumazir ghuribar dapanir arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gin ghua, dughiar ruarimin nguazimin iti. Kamaghin, me ziar ekiam me ganidi.

³² Gumazim zuamira aningazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, midorozir gumazimin arazim gafira. Ezi gumazim uabi gativagha uabin gari, a gumazir pamten

misogha nguibar mam inizim, ana gafira.

³³ Gumazir satu* gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God, uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17

¹ Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira.

² Ingangarir gumazim nighnizir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir a gativazimin borimin min otogham. Eghti gumazir a gativazimin borir kuram, ingangarir gumazir kamin apebamin ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara daningam.

³ Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati.

⁴ Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi.

⁵ God bar gumazamizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a izevir kuram iniam.

⁶ Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumazamizibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.

16:25: Aghuzir Akaba 14:12   **16:32:** Aghuzir Akaba 19:11   * **16:33:** Satun ikararem, a katin ikararem in min ghuzir puvati, a mong ighara. Ni bar fofoghsi, Ua Me Ini 28:30 in gan.

7 Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati.

8 Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin mangi bizibar amuam.

9 Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gun mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham.

10 Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham.

11 Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham.

12 Ni asizir bean amebamin nguizitam okemegh, tuavimin bean amebabar kam batoghti, a puvira nin atarighti, ni bar kuramra inigham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti, ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a bean amebamin adarir arazim gafiragham.

13 Me gumazir mam arazir aghuimin a gami, ezi gumazir kam arazir kuramin me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramin ikiam.

14 Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham.

15 Ikiavira Itir God, kotin arazir kamning bar aningin aghua: pura gumazimin arazir kuraba

ataghirazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me gasighasizir arazim.

16 Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham.

17 Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti.

18 Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsi ni mikim suam, ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko akam akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni onanigha gumazir nighniziba puvatizimin min iti.

19 Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin aven mangasava ami.

20 Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian kogham. Puvati. An osimtizibara ruiam.

21 Otarim nighnizir aghuiba puvatighti, an afeziam bar osemegham.

22 Navir aghuimin arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a deraghvira ikiam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, bizir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

23 Gumazir arazir kuram gamim kotin iti, gumazamiziba kotiam gasighasighasa anepezepera dagiaba moga a ganidi, eghti a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam gasighasigham.

24 Gumazir fofozim itim, a nighnizir aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an onanigha tintinibar gara bizir igharagha gariba iniasa bar puvira ingari.

25 Borim arazir onanimin gin zui, an amebam ko afeziam navimning ikuvigh egh bar osemegham.

26 Kot mikimti, gumazir arazir kuram gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mizaziba me daningam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvigham.

27 Gumazir fofozir aviriba itim, a nighigha migeir puvati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir puvati.

28 Kamaghin amizi, gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eghti gumazamiziba suam, a nighnizir aghuim ko fofozim iti.

18

1 Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ginighnisi. Egha gumazir igharazir nighnizir aghuiba itiba, a men nighnizibagh ifongezir puvati.

2 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa bar akongezir puvati. A pura uabi fava egha uan nighniziba aghurasa ifonge.

3 Gumazir arazir kurabagh amim, a ghaze, "Gumazir igharaziba me pura biziba." Egha men zibagh asighasigha me gamima me aghumsisi.

4 Gumazim nighnizir aghuim ikia migei, an akaba bar guizbangin akaba, ezi nighnizir aghuir avirim an akar kabagh izifa, mati dipam mozir pam gizivagha emira ira zui.

5 Gumazim arazir kuram gamigha kotin tu, ni an akurvaghan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir kuratam gamizir puvatizimin tuvavim apirighti, kotiam an osimtizim akirighan kogham.

6 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa.

7 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemin

uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki.

8 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

9 Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsizimin aveghbuamin min ami.

10 Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiba, ivemariva an mangiva deraghvira ikiam.

11 Dagiaba itir gumazamiziba ghaze, "Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini."

12 Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh.

13 Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganim damigh, aghumsigham.

14 Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragham. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmaghin ua deragham?

15 Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasa puvira ingari, egha bizir aviribagh fofosi. Egha deravira gumazir an sure damuamiba barasi.

16 Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam.

17 Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam akirsi an azangsigham, eghti ni an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira.

18 Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararangiva gumazim amiseveghti kotiam givagham.

19 Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningin tuavim apirighti aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.

20 Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.

21 Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.

22 Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.

23 Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangsis. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.

24 Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

1 Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.

2 Gumazim bizitamın ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam

damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.

3 Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.

4 Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.

5 Gumazim kotiam gifaragh, a izevir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.

6 Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.

7 Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuaghham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.

8 Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.

9 Gumazir kotiam gifarazim, a izevir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham.

10 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

11 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati.

12 Atrivim atariva aningaghham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati

18:24: Aghuzir Akaba 17:17 * 18:24: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

amozim daghebagh izima da der-
aghaviram otifi.

13 Otarir nighnizir aghuiba pu-
vatizim, an osimtizir bar ekiam uan
afeziam ganidi. Ezi gumazimin
amuim, an atara migia migirigiar
aviribagh ami, a mati amozim
dipenir isiriamin torimin izaghira,
zurara muziaribar iravira iti.

14 Nin afeziam ko amebam dipenim
ko dagiaba ko biziba ni daningam.
Eghti God uabira amuir nighnizir
aghuim itim ni daningam.

15 Gumazir amiraziba zurara
akuavira iti. Gumazir puram
apiav itim, a dagheba puvatigh egh
mitiriabara ikiam.

16 Gumazir Godin Arazibar gin
zuim, a deraghvira iki ikuvighan
kogham. Ni Godin Araziba akirim
ragh dagh asaragh, ni aremegham.

17 Ni onganarazibagh amir gu-
mazimin apangkuvigha bizim a
ganingi, mati ni Ikiavira Itir God
bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira
Itir God gin bizir kam ikarvagh.

18 Nin borim akam batosi, ni
anekirighti, ana arazir aghuimin
gin mangam. Ni aneteghti ana
arazir kuramin gin mangam, mati ni
ovengasa an amamangati.

19 Gumazir zuamiram adarib-
agh amim, a uan arazir kurabar
osimtiziba ateram. Eghti ni an
akuragh an osimtizim agivagh,
kamaghira ni gin uam an akuragh.

20 Ni gumazim ateghti a nin
sure damuva nighnizir aghuim ni
daningti, ni gin nighnizir aghuim ko
fofzim ikiam.

21 Gumazamiziba bizir aviribar
amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira
Itir God damuasa nighnizim, bizir
kamram otivam.

22 Gumazim akar a uabi amiziba,
gavgavigha dar gin zui, gumaziba
a gifonge. Guizbangira, kamaghin

derazir puvati, gumazim onganaraz-
ibagh amir gumazim min ikiam, ka-
maghin derazir puvati. Egha onga-
narazibagh amir gumazimin, a gu-
mazir aghuim, a gumazir ifarim bar
a gafira.

23 Ni Ikiavira Itir Godin atiati an
apengan ikiam, arazir kam ikirimirir
aghuim ni daningam. Eghti ni
avughsi deraghvira iki mamaghira
ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan
kogham.

24 Gumazir amirazim daghebar
amasa uan dafarim isa itarim gatigha
ikia, uan agharim fegh daghetamin
suiragh uan akam darighan aghua.

25 Ni gumazir akaba dipovim
misueghti, gumazir nighniziba pu-
vatizim ganigh fogham, a uabi arazir
aghuimin gin mangam. Eghti ni
gumazir nighnizir aghuiba itiba
akirti, men fofozim bar deraviram
otogham.

26 Borir tam uan afeziam paziva a
damuva, uan amebam dipenimin a
batuegham, kamaghin a uan adarazi
damuti me bar aghumsigham.

27 Nan borim, ni ua nighnizir
aghuimin sure damuan aghuagh,
ni gumazir nighniziba puvatizibar
arazibar gin mangam.

28 Arazir kuram gamir gumazim
kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh
anegivagh. Ezi arazir kuram, a
bar kamagh amir gumaziba, men
dagher isingtizimra.

29 Gumazir akar kuraba ko akar
asuibav geiba ivezir kuraba iniam.
Eghti gumaziba, gumazir nighniziba
puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

1 Gumazir dipar onganir aviriba
apim, an akar asuiba ko akar
kurabav mikimiva egh pura
misogham. Guizbangira, gumazim
dipar onganim ataghizi an a gatifa, a
nighnizir aghuiba puvati.

2 Atrivimin adarim ko aningagharim,
atiatim gumazamizibagh anidi, mati

laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

³ Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.

⁴ Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam.

⁵ Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham.

⁶ Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangira gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.

⁷ Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham.

⁸ Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavira kotiaba bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

⁹ Tinara kamaghin mikim suam, "Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizitam nan itir puvati." Ti puvati.

¹⁰ Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

¹¹ E gumazir mamın arazibar ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami.

¹² Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi.

¹³ Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam.

¹⁴ Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamın ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimın ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagiar bar muziarimin a giveze.

¹⁵ Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, egha gol ko dagiar igharagha gara bar pin kozibagh afira.

¹⁶ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamın ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁷ Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham.

¹⁸ Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham, ni manmaghin misogham.

¹⁹ Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamın gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghan marki.

²⁰ Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge.

21 Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aning'in danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian kogham.

22 Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham.

23 Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

24 E nguazir kamın itir dughiamın, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

25 Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham.

26 Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

27 En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

28 Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apangkuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimın Atrivimın ikiam.

29 Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

30 Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimın otogham.

21

1 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamın gin zui, mati dipam daghurimın ivemari.

2 E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo.

3 E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimın, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.

4 Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.

5 Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham.

6 Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimın iti. Guizbangira, gumazir kamın dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimın ikegh, bar givagham.

7 Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivagham.

8 Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimın zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.

21:2: Aghuzir Akaba 24:12; Luk 16:15
6:7-8 21:5: Aghuzir Akaba 10:4; 13:4

21:3: Onger Akaba 50:8; Aisaia 1:11; Hosea 6:6; Maika
21:6: Aghuzir Akaba 10:2 21:9: Aghuzir Akaba 21:19;
25:24

⁹ Gumazim uan dipenimın siriameın uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv miğeim ko dipenimın aven itir arazim, a bar a gafira.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi. Egh me gumazir men boroghın ititamın apangkuvighan kogham.

¹¹ Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram a danighti, gumazir niğhniziba puvatizim ganighiva, niğhnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti me gumazir niğhnizir aghuim itimın sure damighti, an fofozim bar deraghvıram otogham. ¹² Godın arazim a bar dera, egha arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham.

¹³ Ni uan kuarimning miğoroghti, onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghı nın dimtima ni me baraghan kogham, eghti giğ gumazamiziba ni dımdiam bareghan kogham.

¹⁴ Gumazitam nın atarighti, ni bizim mogomemın a daningighti, an adarim amiragham.

¹⁵ Gumazamiziba kotın deragha araziba tuisisi, gumazamizir aghuiba me bar akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba men navir averiaba bar moghıra ikuvigham.

¹⁶ Gumazir niğhnizir aghuimın tuavim ataghizim, an ovegh mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam.

¹⁷ Gumazir dagher aghuim ko wainın dipaba apava bar akongezim, an dagıaba giğvaghti, a biziba puvatigham.

¹⁸ Osımtizim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osımtizir kaba ateram.

¹⁹ Gumazim, gumazamiziba puvatizir danganimın uabira iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara atara

puvıra miğeim ko itir arazim, a bar a gafira.

²⁰ Gumazir niğhnizir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir avırıba uan dipenimın ada akufi. Ezi gumazir niğhnizir aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi.

²¹ Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apangkuvir arazimın giğ zuim, a dughiar ruarimın deraghvıra ikiti, me arazir aghuimın a damuva, ziar ekiam a daningam.

²² Gumazir niğhnizir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamın divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghıva, nguibamın midorozir gumazir gavgavıba dikabıraghıva, nguibam inıva divazir kam gasighasigham.

²³ Gumazir faragh deragh niğhnigh bizıbav kimamim, a uabın akurvaghti osımtiziba a bativan kogham.

²⁴ Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuıbar gumazir igharazıbav gei. Egha zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.

²⁵ Gumazir amırazim bizıba inıasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvati. Eghti an ifongiar kam a damighti, an aremegham.

²⁶ Gumazir amırazim, bizir igharagha garıba inıasa zurara niğhnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir igharazıbagh anıga da bagha niğhnizir puvati.

²⁷ Ekiam gumazir arazir kurabagh amıbar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir ifavarimın giğ ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi.

²⁸ Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghvıra akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghvıram an akam baragham.

²⁹ Arazir kurabagh amir gumazim kamaghin amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam.

³⁰ Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin apanimin ikiti, nin fofozir aghuir kam nin akuraghan kogham.

³¹ Midorozir gumaziba uan hozibaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22

¹ Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira.

² Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba.

³ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.

⁴ Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.

⁵ Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.

⁶ Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamın mangivira iki mangi a bar ghurigham.

⁷ Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar

da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.

⁸ Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham.

⁹ Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami.

¹⁰ Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givagham.

¹¹ Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an roroamin otogham.

¹² Ikiavira Itir God deraghavira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.

¹³ Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiana. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighti, laion na misueghti ki aremegham!"

¹⁴ Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamın arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamın magirigham.

¹⁵ Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.

¹⁶ Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumazamizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17--24:34)

¹⁷ Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh.

¹⁸ Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.

¹⁹ Ki datirighin akar kamın gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. ²⁰ Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fozim ni daningam.† ²¹ Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

²² Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumazamiziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiva egh men akurvagham. Eghti gumazitam pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damigham.

Akar aghuir namba 2

²⁴ Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroabar amuan marki. ²⁵ Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

²⁶ Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki. ²⁷ Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham.

Akar aghuir namba 4

²⁸ Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghnam gatizir abanım gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

²⁹ Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

¹ Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi. ² Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh. ³ Egh ni gumazir aruar kamın dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham.

Akar aghuir namba 7

⁴ Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham. ⁵ Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givagham. Dagiaba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia nighegha bar isin mar ghu.

Akar aghuir namba 8

⁶ Ni gumazir uan bizibar suighavghira dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki. ⁷ Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam, "Ni izi, uan

† **22:20:** Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, "30plan akar aghuiba." Gumazir maba kamaghin a gira, "Akar maba, da bar dera." Ezi marazi ghaze, "Fomira itir akaba." **22:28:** Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10 **22:29:** 1 Atriviba 11:28; Aghuzir Akaba 10:4; Fozozir Gumazim 9:10; Matyu 25:21; Rom 12:11 **23:4:** Aghuzir Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10

ifongiamin gin mangi taba ua dar ami.” Egha a guizbangira migeir puvati. A uan nighnizimin aven ni damamin dagheba an ada amisefe. ⁸ Eghti ni gumazir kamin arazim gifogh, egh dagher amezir kabar mighsi damuam. Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da pura givagham.

Akar aghuir namba 9

⁹ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a daningam, a bar aghuagham.

Akar aghuir namba 10

¹⁰ Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghniar kabagh isivaghan marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuezibar boribar nguaziba inian marki. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir kabar anabar gumazimin min, men akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiarbar aven men akurvaghsi bar gavgavigh ikiam.

Akar aghuir namba 11

¹² Me nin sure damuti, ni bar deraghvira suren akar aghuibar suiragh. Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

¹³ Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan marki. Ni aghorimin a misogh, an aremeghan kogham. ¹⁴ Guizbangira, bizir kam an akuraghti, a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.

Akar aghuir namba 13

¹⁵ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar deragham. ¹⁶ Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

¹⁷ Ni gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.

¹⁸ Ni kamaghin damuva, egh ni gin dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

¹⁹ Nan borim, ni nan akam baragh, nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba deraghvira dagh nighnigh. ²⁰ Egh ni puv wainin dipaba apir gumazamiziba ko puv apir gumazamiziba ko poghan marki. ²¹ Guizbangira, wainin dipaba apa onganizir gumazamiziba ko puv apir gumazamiziba, me bar onganarazibagh amir gumazamizibar otivigham. Ezi gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar biaghireziba uan mikarzim avam.

Akar aghuir namba 16

²² Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam ghurighti, ni a bakinighnigh an aghuaghan marki. ²³ Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makunan marki.

²⁴ Guizbangira, gumazim nighnizir aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an afeziam bizir kam bagha bar akonge. ²⁵ Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nin afeziam ko amebar ni batezim, aningin navimning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

²⁶ Nan borim, ni deraghvira nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. ²⁷ Guizbangira, tuavimin amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. ²⁸ Ezi amizir kamaghin amim, okimakiar amizimin min gumaziba bagha mizua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghirasi.

Akar aghuir namba 18

²⁹ Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi?

Ezi gumazir manaba puvira miġia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi?

³⁰ Kar gumazir wainin dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara. ³¹ Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimim dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki. ³² Ni anemegh, ġin kamaghin uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzimim aven ghu. ³³ Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam. ³⁴ Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni kurimim dipenim gisin itima ana ongarimim ghua ni isa vong ko vongin ni akuri. ³⁵ Egh ni kamaghin mikimam, "Me na misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa."

24

Akar aghuir namba 19

¹ Ni gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki. ² Guizbangira, me gumazamizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

³ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimim ikiti, an amuiroghboriba gavgavigh ikiam. ⁴ Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimim dar arigham.

Akar aghuir namba 21

⁵ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimim arazim gafira. ⁶ Guizbangira, atrivim

nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimim arazibagh fozim da nighnizim inigham. Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

⁷ Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimim nighnizim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

⁸ Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amim, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim.

⁹ Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumazamiziba, dibovir akabav geir gumazimim gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

¹⁰ Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

¹¹ Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham. ¹² Ni kamaghin mikiman kogh suam, "Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati." Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamim mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

¹³ Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi. ¹⁴ Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a

uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan kogham.

Akar aghuir namba 27

¹⁵ Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.

¹⁶ Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

¹⁷ Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki. ¹⁸ Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamin ataran kogham.

Akar aghuir namba 29

¹⁹ Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki. ²⁰ Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamin avim mungezi moghin, arighiregham.

Akar aghuir namba 30

²¹ Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumamazir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batoziba, men saghon iki. ²² Guizbangira, gumamazir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizer manam me daningam.

Akar aghuir igharazir maba

²³ Gumazir nighnizer aghuiba itiba, akar kamin gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinam, arazir kam bar ikufi. ²⁴ Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datighti, jas

aneteghti a pura mangiti, kantrin gumamaziziba bar jas in kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam. ²⁵ Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam.

²⁶ Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam.

²⁷ Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar.

²⁸ Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki. ²⁹ Egh ni kamaghin mikiman marki, "Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam."

³⁰ Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamin dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizer aghuiba puvati, egha gumazir amirazim. ³¹ Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamin ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri. ³² Ezi ki dagher azenir kamin ganigha, nighnizer aviribagh amua, fofozir aghuim ini. ³³ Guizbangira, gumamazir amiraziba ghaze, "A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham." ³⁴ Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amimin min otogham. Mati okimakar gumazim nin biziba bar da okeme.

Solomonin aghuzir akar oteviba

25

(Sapta 25--29)

¹ Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Heskia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.

² God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar

ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.

³ Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsiburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.

⁴ Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham. ⁵ Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam.

⁶ Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganim inian marki. ⁷ Kamaghin, ni gumazir aruar tam in danganim inighti, atrivim gin otoghti me ni batuegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamin gantima an arazitam damighti, ⁸ ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham.

⁹ Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko akam akirigh. Egh ni bizir kam in mogomer akatam baraki, ni akar kam in gun a mikiman marki. ¹⁰ Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira ikiam.

¹¹ Gumazim akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kam in akam mati golin kurukazir bar aghuim.

¹³ Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akam in gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.

¹⁴ Gumazamiziba bizir aghuim aningasa akam akirigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.

¹⁵ Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham.

¹⁶ Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham. ¹⁷ Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham.

¹⁸ Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira.

¹⁹ Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia egha daruasa.

²⁰ Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir kam in akurvazir pu. Bar puvati. Ni mati gumazim aminir orangtizimin dughiamin uan korotiam sue, o mati gumazim wainin dipam isa an duam ginge.

²¹ Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning.

²² Nin arazir aghuir kam in a damighti, a uan arazir kuram

ginihniġh bar aghumsigham. Eghti Ikiavira Itir God, nin arazir kam bagħ bar deraghviram ni damuam.

²³ Girakirangin miġeir akaba gumazim gamima an guam mišiġi, mati aminim amozim inigha izi.

²⁴ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv miġeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

²⁵ Gumazim nguibar saghuiamin izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar orangtizim api.

²⁶ Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuigham, a mati mozir par aghuim negenem an oto.

²⁷ Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati.*

²⁸ Gumazim uan aningagharim tivan iburaghti, gumazir igharaziba a dikabiragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti apaniba aven mangi a gasighasigham.

26

¹ Gumazamiziba ziar ekiam isi gumazir niġhnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamin izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamin izi.

² Gumazim arazir kuram damighan koghtima, gumazamiziba paziva a damusi God mikimti akar kam a guizin otogħan kogħam. Men akaba mati kuaraziba zurara miġhagħa arua, danganitam gaperazir puvati.

³ Gumaziba hoziaba aghoribar dav sogħam. Egh ainin donkibar akabar aghu, me damuti da men ifongiabar gin mangam. Egh gumazir arazir onganibagh amiba, fidizibar men akiragħaribav suegham.

⁴ Gumazir niġhnizir aghuiba puvatizim, an akar onganimin ni mikimti, ni an akam ikaragħan marki. Ni a ikaragħ, an min otogħam.

⁵ Gumazim niġhnizir aghuim puvatigha akar onganim ni mikimti, ni an akam ikaragħ. Kamaghin a fogħ suam, an fofozim ekevezir puvati.

⁶ Ni gumazir niġhnizir aghuiba puvatizim amadaghti, a gumazir igharazim bagħ akam inigh mangigham, kamaghin arazir kam in uabira uabi gasighasisi, mati ni uabi uan suem atugħa a makunigha mizazir ekiam isi.

⁷ Gumazir niġhnizir aghuim puvatizim, a pura aghuzir akar otevir aghuitam mikimsi iburagħam, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura.

⁸ Gumazim ziar ekiam isa gumazir niġhnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir kam mati a katapelin asasa, dagiam isa katapel garugħa pamtemin a ikezi dagiam zuir puvati.

⁹ Gumazir niġhnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegħa onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi.

¹⁰ Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir niġhnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim pim dafagħa pura tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim gasighasisi.*

¹¹ Gumazir niġhnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.

¹² Gumazir niġhnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuragħan kogħam. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuragħan iburagħam.

25:24: Aghuzir Akaba 21:9; 21:19 * **25:27:** Hibrun akam deragħa vezin kam in mingarim abighizir puvati. * **26:10:** Hibrun akam deragħa vezin kam in mingarim abighizir puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16

13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham."

14 Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira Eghti ni an akabar nighnizir gav-gavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa.

15 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

16 Gumazir amirazim ghaze, "Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira."

17 Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira.

18-19 Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, "Ki pura dibovibav gei," a mati gumazir onganin, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.

20 Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givaghham.

21 Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi.

22 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

23 Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganim bar dera.

24 Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari.

25 Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti ni an akabar nighnizir gav-gavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa.

26 A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram gifogham.

27 Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuavanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu.

28 Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir migirigiabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvati.

27

1 Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaragham otivam.

2 Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

3 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira.

4 Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira.

5 Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam

a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

⁶ Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami.

⁷ Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi.

⁸ Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha egha pura tintinibar mighagha arui.

⁹ Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, migirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge.

¹⁰ Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

¹¹ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

¹³ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kam in ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁴ Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

¹⁵ Gumazitam in amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. ¹⁶ Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

¹⁷ Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningin nighniziba ghuavanabogha bar ghumi.

¹⁸ Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kam in gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.

¹⁹ Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.

²⁰ Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuzeibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.

²¹ Me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.

²² Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.

²³⁻²⁴ Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri

gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. ²⁵⁻²⁶ Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. ²⁷ Egh ni uan memabar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

¹ Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.

² Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.

³ Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.

⁴ Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.

⁵ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.

⁶ Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.

⁷ Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham.

⁸ Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiragham kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.

⁹ Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua.

¹⁰ Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

¹¹ Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

¹² Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi.

¹³ Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otogham kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

¹⁴ Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

¹⁵ Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba

dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

16 Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

17 Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

18 Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

19 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

20 Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

21 Gumazim pazi gumazitamın kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham.

22 Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham.

23 Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuegham. Ezi arazir

kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

24 Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, "Ki arazir kuram gamizir puvati," a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

25 Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam.

26 Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam.

27 Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamın oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikimam.

28 Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29

1 Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham.

2 Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiziba bar osemegha ararer kuram gami.

3 Gumazir nighnizir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri.

28:18: Aghuzir Akaba 10:9; 10:25; 28:6

28:27: Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 19:17; 22:9

28:28: Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2

29:1: 1 Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16

29:2:

Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18

⁴ Atrivim arazir aghuimın kantri gativagh an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumazamizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham.

⁵ Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamın suighasa ivem agura.

⁶ Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabın suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighiabagh ami.

⁷ Gumazamizir aghuiba me onganarazibagh amir gumazamizibar osımtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osımtizir kaba kiri. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, arazir kamın mıngarım gıfızır puvati.

⁸ Gumazamizir dibovir akabav geiba nguibamın itir gumazamizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganidi. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me gumazamiziba aminivima, me ua navir amirizim isi.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabiriba ko dibovir akabav giavira ikia akam ara, nımıra itir puvati.

¹⁰ Gumazir igharaz daraziv sozi me ariagherim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge.*

¹¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharım azenım gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharım dikabiragha an suirazi a iti.

¹² Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam.

¹³ Ikiavira Itir God bar gumazamizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba ko, me dikabirir gumazamiziba uaghara men damazibar ingari.

¹⁴ Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gın izamin dughiaba an adarazir atrivimın ikivira ikiam.

¹⁵ Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiamın gın mangıva, uan amebam damuti an aghumsigham.

¹⁶ Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangıra gumazir kaba dughiar ruarımın ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham.

¹⁷ Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.

¹⁸ Ikiavira Itir God, akam gumazamizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godın Akar Gavgavibar gın zuim, a bar akongegham.

¹⁹ Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nın akar kam bareghıva, an gın mangan kogham.

²⁰ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham.

²¹ Nın ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughiabar biziba isa a ganidi, a gın bar nın otarımın mırara ikiam.†

²² Gumazir zuamıram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami.

* **29:10:** Hibrun akam deragha vezin kamın mıngarım abıghızır puvati. **29:17:** Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14 **29:18:** 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † **29:21:** Hibrun akam deragha vezin kamın mıngarım abıghızır puvati.

²³ Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam.

²⁴ Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighiti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham.

²⁵ Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam.

²⁶ Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.

²⁷ Gumazamizir aghuiba, gumazamizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

Agur mikemezir akar maba

¹ Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei.*

² Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi. ³ Ki nighnizir aghuim ko fofozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati. ⁴ Tinara Godin Nguibamin ghuavanabogha an ganigha ua izaghira bizir a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan dafarimningin aminimin suira? Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a nomke?

Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamın ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.

⁵ Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimin min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimin ghua an suigha uarir pisi. ⁶ Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighiti, gin gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.

⁷ O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin, ⁸ ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning. ⁹ Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, "Ikiavira Itir God, a tinara?" Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.

¹⁰ Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighti, ni osimtizim inigham.

¹¹ Gumazamizir maba ghaze, "God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam." ¹² Ezi gumazamizir maba ghaze, "Me arazir kuratam gamizir puvati." Ezi puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin bar mize. ¹³ Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze,

* **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamın akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara. **30:4:** Jon 3:13 **30:8:** Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6 **30:12:** 1 Jon 1:8

e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba. ¹⁴ Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa.

¹⁵ Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, "Na Daning, na Daning."

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham:

¹⁶ Kar, Gumazamizir Oveaghuez-ibar Nguibam, ko amizir furabar itim, ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam, ko avim isia mamaghira iti.

¹⁷ Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.

¹⁸ Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

¹⁹ Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim, ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim, ko kurim ongarim gisin aruir arazim, ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

²⁰ Pamın itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, "Ki arazir kuratam gamizir puvati."

²¹ Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivazvasi. ²² Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,

ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,

²³ ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamın iti, an arazim,

ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

²⁴ Ezi nguazir kamın 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti:

²⁵ Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.

²⁶ Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari.

²⁷ Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari inigha okoruamin arui.

²⁸ Ezi miziviar muziariba, e uan dafarimin dar suigham. Ezi da atrivimin dipenimin iti.

²⁹ Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:

³⁰ Laionba bar gavgavigha, bar asizir mabagh afira. Egha da arua bizitamın atiatir puvati.

³¹ Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiraghan kogham.

³² Ni arazir onganım gamua ifaghata uabira uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakigh. ³³ Ni fo, ni bulmakaun oter eborim inigh a gighiti, bata otogham. Egh ni gumazir igharazimin atinim misueghti, ghuzim otogham. Kamaghira, ni gumazamizibar amuti me atarti, midorozim otogham.

31

Atrivim Lemuelin akar aghuiba

¹ Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamın a geghani.

² Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghin ni deraghvira nan akam baragh.

³ Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me daningan marki. Guizbangira, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi.

⁴ O Lemuel, ni oragh! Ni atriviba, wainin dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha gariba sara damisi navim dikavan marki.

⁵ Me dipar onganibar amiva kantrin araziba gin amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba pazi me damuam. ⁶ Dipar onganim ko wain, kar gumamazizir ovengasava amiba ko osimtizir ekiaba itir gumamazizibar bizimning. ⁷ Me ifuegh damiva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osimtizir bar ekiaba dagh nighnighan kogham.

⁸ Ni, gumamazizir uan osimtizibar gun mikiman koghamibagh nighnigh, kotin aven men akuragh mikim. Egh ni kotin aven mikim gavgavightima, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumamaziziba me damu. ⁹ Egh ni uabi kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumamaziziba ko biziba puvatizir gumamazizibar akurvagh.

*Amuir aghuimin araziba**

¹⁰ Guizbangira, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimin ikisi, a bar pamtem da buriam. Kamaghin garir amizim, a bar deragha pin ikia dagiar iveziba bar pin koziba bar dagh afira.

¹¹ Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim an ikia deraghvira a gifo, a zuraram arazir aghuibar gin zui.

Eghti an amuim an akuraghti, a bizir aviriba ikiam.

¹² Amizir kam dughiaba vaghvagha arazir aghuibara, uan pam gami.

¹³ Egha a tretin aghuir me sipsipin arizibar ingariziba, ko tretin aghuir igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge.

¹⁴ Egha a mati kurir ekiaba ami moghin, saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi an adarazi me dagher aviriba iti.

¹⁵ Amizir kamagh amim, aminim tighar bar tiragham, an oseghe dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abigha me ganidi.

¹⁶ Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamın ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainin ikizimin ovizibagh ivezegha, da opari.

¹⁷ Amizir kam, dughiatamin amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim.

¹⁸ Egha an lam munger puvatigha isiavira itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimin garima, a deraghvira zui.

¹⁹ Kamagh amir amizim, uabi uabagh tretbagh irigha, inibar ingari.

²⁰ Egha a gumamazizibar gari, me biziba oteveghe onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi.

²¹ Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham.

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazim, a mong igharagha ghu. Hibrun akamin aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughiar maba, me akaba osirasa, 22plan vezba o danganibar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arisi. Gumaziba Hibrun akam gigha akar igharaziba osirir dughiabar, me zurara Israelian arazir kamın gin ghua da osirir puvati. Hibrun akamin aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamın gin zui. Hibrun akamin arazir kam, danganir vamiran itir puvati, me danganir igharazir kabar arazir kamın gin zui: Azirakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

²² Egha a uabi uan dipenimin itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviri aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.

²³ Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uaghan men gumazir dapanir mam.

²⁴ Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi.

²⁵ Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamin min anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati.

²⁶ A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti. ²⁷ Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami.

²⁸ Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze,

²⁹ “En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira.”

³⁰ Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamin ziam fam.

³¹ Bar guizbangira, e amizir kamin arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim Ikirimirimin Mingarim Buri O Eklisiastis Akar faragha zuim

Akinafarir kamın, fofozir gumazir mam uan nighnizimın gun miğei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumamazibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osımtızim an navim ganıdi. Egha a gumamazibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avirir gumamaziziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghın fofozir gumazir kam kamaghın miğia ghaze, ikirimirir gumamaziziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamın Afeziam. Ezi e gumamaziziba, e deragh Godın Arazibagh foghan kogham. Kamaghın akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghın e miğia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamın ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganıngi, eghti dughiar kamın aven e nguazir kamın iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghın deragham.

Gumazir aviriba Godın akınafarimın aven akınafarir mamın gari, akar kamaghın gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akınafarir kam bizir mam en aka, a kamakın. Gumazir manam osımtızir aviriba ateri, a uaghan Godın adarazir aven ikiam. Akınafarir kam gumamazizir bar aviribar akura. Guizbangıra, me uari osımtıziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghın, bizir kaba me batifi. Egha me akınafarir kamın garir dughiamın, me kamaghın fo, me uarira itir puvati. Me Godın

adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godın akınafarimın itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

¹ Kar gumazir bar fofozir mamın akaba, a Devitın otarim, a Jerusalemın nguibamın ikia atrivimın iti:

² Bar fofozir gumazir kam kamaghın miğia ghaze,

“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,

bar guizbangıra, e dagh fozir puvatiğha bar okam nighnisi.”

³ E bar, overiamın apengan itir dughiamın

e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi?

Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.

⁴ Gumamaziziba ovıa zui ezi igiaba otiva men danganıba isıma, nguazir kam kamaghıra iti.

⁵ E garima, aruem anaga uaghıra zuamıra ivemara uamateğha an anadir danganimın zui.

⁶ E gari, aminim sautın amadaghan ivava anaga notın amadaghan vua uaghiri.

Egha a kamaghıram amua ghuavıra iti.

⁷ E gari, faneba bar emıra ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.

Egha gin dipaba uamateğha ghua dipar suiabar ghuegha uamateğha emıra ua izaghiri.

⁸ Nguazir kamın biziba bar zurara ghuavıra itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amıra.

Guizbangıra, e bizir kabar amırvagha dar gun mikımamin migirigiabagh asa.

E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghıra iti.

E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavıra iti.

- ⁹ Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.
 Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.
 Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati.
- ¹⁰ Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, "Ia gan, kar bizir igiar mam."
 Ezi puvati.
 Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamın tighar otivamin dughiamin, da iti.
- ¹¹ Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.
 Eghti gumazamizir en gin otivamiba, me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

¹² Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemın nguibamin ike. ¹³ Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniasa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme. ¹⁴ Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.

- ¹⁵ Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.
 Ezi bizir puvatiziba, e da mengan kogham.

¹⁶ Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemın nguibamin atrivimın ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo. ¹⁷ Ki nighnizir aghuim pamtemın a buria ingara, uaghan onganizir

arazimın mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim ini-amim, a mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghua an suighan ibura.

- ¹⁸ Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri.
 Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

¹ Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimın agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ² Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati. ³ Ki nighnizir aghuir kamın mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainın dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevimın overiamin apengan ikiti, bizir man-amra men akuragham?

⁴ Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainın azenibar ingari. ⁵ Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti. ⁶ Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui. ⁷ Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimın

aven nan ingangarir gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalemın nguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati. ⁸ Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsın igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.

⁹ Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalemın nguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghırazir puvati, da na ko ikiavira iti. ¹⁰ Ki tong uan ifongiam dikabırazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimın ivezim. ¹¹ Egha gin ki uan dafarimningın ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisıgha deraghavira dagh nıghnıgha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. Da mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamın apengan itir dughiamın e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangı dar dagher aghuiba puvatıgham. Da tong en akuraghan kogham.

Nıghnızir aghuim mati pura bizim

¹² Ki bizir kabagh amıgha gıfa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inıgh atrivimın otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghın amizi, ki nıghnızir aghuimın mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nıghnıghavira iti.

¹³ Ki nıghnıgha gıvagha, kamaghın fo, nıghnızir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira. ¹⁴ Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimın garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemın tuavimın zui. Bizir kam a guızbangıra, ezi ki nıghnıgha ghua nıghnızir ekiar mam na bato. A kamakin, anıng uaghara ovevem anıng bativam.

¹⁵ Ezi ki uabıra uabi ginıghnıgha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghın, nan fofozir avırir kaba, manmaghın nan akuragham? Bar puvatıgham. Egha ki uan navir averiamın aven kamaghın nıghnısi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. ¹⁶ Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guızbangıra, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginıghnıghan kogham. Ezi ovevemın dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganım gafıraghan kogham. Puvati. E bar moghıram ovengam! ¹⁷ Ezi bizir overiamın apengan otivir kaba bar moghıram osımtızim nan navim ganıdi. Kamaghın, ki uan ikırımırım bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. Da mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava, an suighan ibura.

İngangarir mitiabar mingariba ko dagheba puvati

¹⁸ Ki overiamın apengan ikia zurara puvıra ingari. Egha ki fogha gıfa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inıgh dar ganam. Kamaghın, ki ingangarir kaba bar dar aghua. ¹⁹ Eghti gumazir nan danganim iniamım, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganım. Egh a izi, ki uan fofozir aghuimın overiamın apengan amizir

ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme. ²¹ E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia egha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba der- agha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²² E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaragham? Bar puvati. ²³ Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi.

²⁴ Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki arazir kam in gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi. ²⁵ Guizbangira, God puvatighti, e manmaghin dami, bar akueghiva arazir kabar amuam? Bar puvatigham. ²⁶ Guizbangira, God ifongezir gumazamiziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa

da akumakua da isa God ifongezi darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3

Biziba bar moghira, vaghvagh otivamin dughiaaba iti

¹ Overiamin apengan otivir biziba vaghvagha, da uan dughiabaram otifi:

² Amiziba otamin dughiaaba iti, ezi e bar arimighiramin dughiaaba iti.

Egha e dagheba oparamin dughiaaba iti, egh e dagheba asiamin dughiaaba iti.

³ Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaaba iti, egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaaba iti.

Egha e biziba angararighamin dughiaaba iti, egh e bizibar ingaramin dughiaaba iti.

⁴ Egha e aziamin dughiaaba iti, egh e akamin dughiaaba iti.

Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaaba iti, egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaaba iti.

⁵ Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaaba iti, egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaaba iti.

Egha paba uan amuibar suighamin dughiaaba iti, egh an suighan koghamin dughiaaba iti.

⁶ Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaaba iti, egh da buri mangi da ateghamin dughiaaba iti.

Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaaba iti,

egh e pura da makunamin dughiaba iti.

⁷ Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
egh e da isamamin dughiaba iti.

Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
egh e mikimamin dughiam iti.

⁸ Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti,
egh e men aghuaghamin dughiaba iti.

Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

⁹ Gumamazizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi? ¹⁰ God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. ¹¹ God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham. ¹² Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam. ¹³ Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.

¹⁴ Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh

gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami. ¹⁵ Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumamazizibar araziba derazir puvati

¹⁶ Ezi ki arazir mam in garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi. ¹⁷ Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumamaziziba kotiam darighamin dughiamin, a gumamazizir an damazimin deraziba ko gumamazizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham. ¹⁸ Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumamazizibar araziba tuisighti, me kamaghin fogh suam, e gumamaziziba, en araziba uaghan asizibar arazibar min iti. ¹⁹ Ki ghaze, E gumamaziziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumamaziziba uaghan ovei. Gumamaziziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kamin iti. Kamaghin, gumamazizibar ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir puvati. Aningin ikirimirim iningarim uaghara aning in modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Gumamaziziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimin inivafizim in ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham. ²¹ Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima,

asizimın duam nguazimın ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamın ganigh a gifogham?

²² Ki bizir kam gıñıghnıgha ghua kamaghın fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakın. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a izevir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimıghiregh gıvaghti en gın otivamin biziba en akagham?

4

¹ Overiamın apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nıghnıgha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osımtıziba me garizima, me bar puvıram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanın gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghın, gavman uaghan men akurvazir puvati. ² Ezi ki kamaghın nıghnısi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimın itir gumazamizibar mın osımtıziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabım, an angamıra itir gumazamizibar dabirabım gafira. ³ Ezi gumazamizir tıghar nguazimın otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamın apengan amibar ganizir pu. Kamaghın me bar dera, egha gumazamizir nguazimın itibagh afira.

⁴ Egha ki uaghan arazir mamın gari, gumazamiziba ingangarir mıtıabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamın mıngarım kamakın, me uan namakabar garima, me bizir avırıba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men mın otivasa ingangarir avırıbagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mıngarıba mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. A mati gumazim amınımın suıghasa ivegha ghuava an suıghan ibura. ⁵ Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan

amıragha pura nguıbamın itim, a gumazir onganım. Egh an gavgavım gıvaghti an aremegham. ⁶ Ezi ki kamaghın nıghnısi, kamaghın dera, e bizir muzıarıba ikı, navır amırızım sara ikiam. Gumazir maba bizir avırıba bagha nıghnıgha pamtem ingara osımtızir avırıba sara itı, ezi arazir kam ikufı, mati gumazim amınımın suıghasa ivegha ghuava an suıghan ibura.

⁷ Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamın apengan itı, a uaghan an mıngarım modozi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi. ⁸ A kamakın, gumazir mam a uabıra itı, egha borıba ko aveghbuaba puvatıgha ingaravıra ikia avugh sazıba an puvati. Egha a bizir bar avırıba ikia kamaghın nıghnısi, bizir kaba tıghar nan ifongıam agıvaghım. Ki mangı zurara ingarvıra ikiam. A kamagh uabı uabı mıgeir puvati, “Ki tızım bagha pura ingangarır mıtıar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba inıam? Puvatıghım.” Gumazir kamaghın amımın arazıba, da bar kufı. Ezi ki datırıghın fo, arazir kam uaghan, an mıngarım modozi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnısi.

⁹ Uabıra itir arazım, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inıgh ikıti, deraghım. Eghti gumazir pumuning uaning inıgh ingartı, anıngın ingangarım deraghım. ¹⁰ Eghti tavırıghtı, tav an agharımın suırıagh uam a feghım. Ezi uabıra itir gumazım, gumaka, a irıghtı tına an akuragh a feghım? Bar puvatıghım.

¹¹ Gumazir pumuning arıgharıgh, egh uaning inıgh dakuva, anıngın mıkazımning feghım. Eghti tav uabıra dakuva, an arıgharıghım.

¹² Gumazir vamıra, an apanıba a mısoğh bar anegıvaghım. Ezi gumazir pumuning, me anıng mısoghan iburaghım. Guızbangıra gumazıtım, benır pumuning ko mıkezım inıgh da ruıvıgh ikarızım

girighti da zuamira dighoreghan kogham.

¹³⁻¹⁴ Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningın tav kantrin atrivimın ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnızir aghuiba baragham aghua, ezi an arazim bar ikuvigha onгани. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnızir aghuimın ikia, atrivir ghurir kam gafira.

¹⁵ Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamın apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamın gin zui. ¹⁶ Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekier kabagh nighnızir puvati. Egha ki datirighın fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimın God damuan marki

¹ Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godın Dipenimın aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar mın puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghın amir gumazamiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godın damazimın dera. ² Ni faragh navir averiamın aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan akatorimın mikim. Egh ni God ko migeir dughiamın migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamın iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kamın iti. Kamaghın, ni

an damazimın migirigiar aviribar a damuan marki. ³ E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganım puvira bizibav gei. ⁴ Egh ni akar dikirizi tamın God damighiva, zuamıram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimın gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganım. God kamaghın amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghın ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh. ⁵ Egha ni akar dikirizimın God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki. ⁶ Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin Godın ofa gamir gumazim mikıman marki suam, “Ki deragha nighnızir puvatigha, akar dikirizir kam gami.” Ni tizim bagh God damighti an aningagharım nın ikiam? Ni kamaghın damuti, a nın aningaghegham. Egh ni ingangarır mıtıabagh amua inizir bizibagh asighasigham. ⁷ Ni gumazir zurara irebabar garım, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghın, ni zurara Godın atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimın otivsi nighnighan marki

⁸ Ni gavmanın ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osımtıziba me darighiva, men kotiaba deragh da akıran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningın itir akar isın zuimning deragha aning abighizir puvati. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Diboboniba 30:2; Godın Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

kamın mınгарim kamakın. In-
gangarir gumazir dapaniba arazir
kabagh amima, men garir gumazir
ekiar maba, men ingangaribar gara
osımtıziba me garisi. Ezi gumazir
men garir kaba, me uaghan gumazir
ekiar maba ikia men gara osımtıziba
me garisi, me arazir kamra me gami.
⁹ Egha me arazir kam gamima, gu-
mazamiziba uan nguazibar azenibar
ingara dagheba amaga dar iveziba
isima me bar men dagıaba tuiragha
uarira uarigh anıdi. Ezi atrivim
uaghan men dagıar nar maba isi.*

¹⁰ Gumazim dagıar avırıba ini-
asa puvıram nıghnızima, dagıar
muziarir a isiba, an ifongiam
agıvaghan kogham. Ezi gumazim,
dagıar avırıba itir gumazimın mın
otıvsı nıghnıghıva, bizir a isir kaba,
an ifongiam agıvaghan kogham. Ka-
maghın, dagıam bagha bar ifongezir
arazim ko bizibagh ifongezir arazim,
da uaghan dar mınгарıba mon-
gezi, e dagh fozir puvatıgha okam
nıghnisi. ¹¹ Egh gumazimın ivezim
mavanangtı, an ikızir gumazir
avırım izıva an dıpenim gıvıvagh
an daghebar amam. Kamaghın,
gumazim uan dagıaba ko bizibar
garava, a uabi ua bagh bizitam
givezan kogham. ¹² Ingangarir
gumazıba, me dagher avırıba itı, o
dagher muzıarıba itı, me dımangan
deravıra dakuam. Ezi dagıar avırıba
ıtır gumazim, a zurara uan bizir
avırır kabagh nıghnıghava, deraghav
akuir puvatı.

¹³ Kı gara overiamın apengan itir
arazıbar garıma, arazir bar kurar
mam itı. Gumazir mam, gın iza-
min osımtızimın atıatıgha pura tin-
tinıbar bizibagh ivezamin ifongiam
dikabıragha, uan dagıaba atıgha der-
aghavıram dar gara itı. ¹⁴ Egha gın an
dagıar ingangarim akuiaghirızı, an
dagıaba bar gıvazıma, a uan borım
danıngamin bizıba pu.

¹⁵ E fo, en amebam e batezir

dughiamın, a bizitam saram e batezir
puvatı, e puram bibıabara itı. Ka-
maghıra, e ovengamin dughiamın,
e pura bibıabara mangam. E
guızbangıra bizir avırıba iniıasa
ingangarir mıtıabagh amı, egh e are-
meghamın dughiamın, e bizir katam
sara Gumazamizir Oveaghuezıbar
Nguıbamın mangan kogham. ¹⁶ Ezi
kar uaghan bar osımtızir kurar
mam, e pura dafarir kınıbar nguazir
kamın ize, ezi kamaghıra, e dafarir
kınıbar uamategh mangam. Egha
e nguazir kamın tir dughiamın,
e pura ingangarir mıtıabagh amı,
matı gumazim amınımın suıghasa
ıvegha ghuav an suıghan ıburıa.
¹⁷ Nguazir kamın tir dabırabım, a
derazir pu, matı e zurara osımtızim
ıkia ovevemın mıtarmemın aven
apıa dagheba apı. E zurara navır
kuram ısava, atarava, arımariaba
ısi. ¹⁸ Guızbangıra, kı bizir kam
gınıghnıgha ghua kamaghın fo,
arazir mam bar deragha arazir kam
gafıra. Arazir kam, a kamakın, God e
ganıngızir dughıar otevir overiamın
apengan ikiamımın, e uan ingangarir
e amızıbar ivezim inıgh daghebar
amı bar akuegh ikiam. Bar akongezir
arazir kam, a ivezir God e bagha
mısevezimra.

¹⁹ Eghtı God dagıaba ko bizıtıba
gumazıtım danıghtıma, a fogh suam,
da ivezir God a bagha inabazıba.
Egh an adar gan bar akuegh, egh
uan ingangarıba ko dabırabımın
gan egh navır amırızim inıgh ikıtı,
kamaghın deragham. Bizir kaba,
kar God anıngızı bizir aghuıba.
²⁰ Egha God gumazir kam ataghızı
a uan dabırabır aghuımın gara, bar
akuegha mamaghıra ikia, kamaghın
nıghnızir pu, kı dughıar otevimın
nguazir kamın ikiam.

6

Ikırımırır kam, osımtızıba an itı

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9ın itir akamın mınгарim abıghızir puvatı. **5:15:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1 Timoti 6:7

1 Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mamın garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami. 2 God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitamın otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

3 Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamın azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamın navimın aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamın itim gafira. 4 Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemın anefazir dughiamın, me a ginamadagha gifa. 5 Egha borir kam, an aruer angazangarimın ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghin, borir kamın dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamın dabirabim gafira. 6 Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamın ikiti, an dabirabim, borir kamın dabirabim gafiraghan kogh. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamiran mangam.

7 E dagheba iniassa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati. 8 Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimın gumaza-

mizibar damazimın a damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam? 9 Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogh. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

10 Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari batoghan kogh. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira. 11 E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima, da manmaghin en akurvagh? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogh, e pura migei. 12 E dughiar bar otevimın nguazir kamın iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamın gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamın apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

1 Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragh.

2 Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamın ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira

ovengam. Kamaghin, e nguazir kamın iki bar deravira ovevemın arazim gıñghıgham.

³ E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikıti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osımtızıba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.

⁴ Egha gumazir nıghnızir aghuıba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumamazir nıghnızir aghuıba puvatızıba, me inıvafızir agoroger arazir avırıbagh amir gumamazıba ko ikiasa.

⁵ Gumamazir nıghnızir aghuıba itıba, nın atar, nı akırmıgham, nı me baregh men gın mangıti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganım zıar ekıam isa nı ganıdir arazim, gafıragham.

⁶ Egh gumamazir nıghnızir aghuıba puvatızıba akıti, men akazıbar mıngarıba puvatıgham. Mati benir ataghatarım avımın ikıa isia tıngazi, egha a mınem gamıma a ısır puvatı. Arazir kam uaghan pura bızim, an mıngarıba puvatı.

⁷ Gumazir nıghnızir aghuım ikıava gumazir ıgharazıbar bızıba ko dagıaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganım. Eghtı gumazım apezeperır dagıaba inıtı, an arazir kamın, a uabı uan nıghnızir aghuım gasıghası.

⁸ Eghtı gumazıtım ıngangarım foregh a damuasava amı, kar arazir aghuım. Egha an an ıngarava anegıfa, arazir kam bar deragha arazir ıngangarım damuasava amım, gafıra. Ezi gumazir navım amıragha uabın asugha nımıra itım, a dera. An arazim, gumazir uabıra uabı femın arazim, bar a gafıra.

⁹ Nı zuamıra gumazir munamın anıngagheghan markı. Anıngagharım, a gumazir nıghnızir aghuıba puvatızımın arazim.

¹⁰ Nı kamaghın mıkıman markı, “Manmaghın amızıma, dughıar

fomıra ikezim, datırıghın tir dughıam gafıra?” Gumazir nıghnızir aghuım puvatızim, a kamaghın azangıgham.

¹¹ Gumamazıba bar overıamın apengan ikı nıghnızir aghuım ikıva, men akurvagh ikıvıra ikıamın ıvezır aghuımın mın ikıam. Bizır kam, a bar dera, mati afezıam aremeghasava amua uan bızır aghuıba isa uan borıbagh anıngı. ¹² Nıghnızir aghuım ko dagıam, anıng uaghara dughıar kurabar en akurvası. Egha nıghnızir aghuım ko fofozım, dagıam gafıra, egha deravıram en akurvazıma, e deravıra ikı mamaghıra ikıam.

¹³ God amızır bızıba, ia bar deraghvıra, dagh nıghnıgh. Egh God bızıtım damıghtı a ikızırıghtı, tınara uam anemınegham? ¹⁴ Nın ikırımırımın bızıba bar deravıram otıvtı, nı bar akuegh ikı. Eghtı dughıar kuram nı batoghtı, nı kamaghın fogh suam, God dughıar aghuıba ko dughıar kuraba e bagha da amadı. Kamaghın, e fozır pu, bızır manam gın otıvam.

¹⁵ Kı nguazır kamın ikıa arazır avıravırıbar gara ghaze, nan ikırımırım, an mıngarıba mongezi kı dagh fozır puvatıgha okam nıghnısi. Egha kı gumazır mabar garıma, me arazır aghuıbar gıntıgha, egha arıaghire. Ezi kı gumazır mabar garı, me arazır kurabagh amua, egha dughıar ruarımın nguazır kamın itı. ¹⁶ Kamaghın e uan damazımın uarı fı, arazır aghuım ko nıghnızır aghuımın gıntıghısi, bar pamten ıngaran kogham. E fı, uarıra uarıgh asıghasıgham. ¹⁷ Egh e uaghan arazır kuraba ko arazır onganıbar gıntıghısi bar pamten ıngaran kogham. E fı God ovengasa e bagha ınabazır dughıamın avırıragham. ¹⁸ Nı uabı tuavır aghuımın gın mangı, egh arazır aghuımın suırıagh, egh arazır kuramın suıghan markı. Gumazım Godın atıatıa an apengan itı, a bızır manam damutı, a bar deravıram otogham.

¹⁹ Eghti gumazir dapanir ekiar 10pla, nguibar ekiar mamın akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamın akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekiar kamın gavgavim gafiragham.

²⁰ Godın damazimın derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

²¹ Ni gumazamizibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam.

²² Guizbangira, ni kamaghın fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav miği.

²³ Ki bar fofozir gumazimın otivasa, kamaghın ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnim otefe.

²⁴ Bizir otivir kabanangın mingaribagh foghamın ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghın, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. ²⁵ Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

²⁶ Ki ingara ghua kamaghın fo, amizir maba osimtızir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevemın osimtızim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimın suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati. ²⁷ Ezi fofozir gumazim kamaghın miği, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighın bizir mabar arazim gifo.

²⁸ Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenın gumazibar tongın, ki gari,

gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamın garir puvati.

²⁹ Egha ki nighnizir ekiar mam bato, a kamakın, God gumazamizibar ingarigha ghaze, me an damazimın dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gın zui.

8

¹ Fofozir gumazamizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghın tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimın navim ikuvighti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimın akamın gın mangi

² Ki kamaghın miği, ni atrivimın akamın gın mangi. Ni God ko dikirizir akam gınighnigh, egh atrivimın akaba batoghan marki. ³ Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiraghan marki. Egh nin akaba ko atrivimın akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghın fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamın gın mangam. ⁴ E bar fo, atrivim mikimtima, gumazamiziba bar an akamın gın mangi. Eghti gumazitam kamaghın an azangsighan kogham, “Ni tizim bagha kamaghın ami?” ⁵ Gumazir atrivimın akaba bar dar gıntızim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham.

⁶ E fo, e gumazamiziba en osimtıziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti. ⁷ E fozir pu, bizir manam gın otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati. ⁸ Gumazim ovengamin dughiamın, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemın dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimın dughiamın, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha

gumazim arazir kuramın gıntisi, an arazir kam bar an porogh, ane-taghiraghan iburagham.

E bar akongezir arazimın gıntigham

⁹ Ki bizir kabar garava, gumazamizir overiamın apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamın ki garima, gumazir ekiar maba gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami. ¹⁰ Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimın anefa. Gumazamiziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamın ghue. Egha me izir dughiar kamın, me gumazir kurar kamın ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

¹¹ Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghın bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti. ¹² Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimın nguazir kamın ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghın migia ghaze, “Gumazim Godın atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. ¹³ Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godın atiatia an apengan itir puvati, kamaghın a bar dughiar otevimın nguazir kamın ikiam.”

¹⁴ A guizbangira, me onganigha kamaghın migei, ezi ki arazir mamın garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godın damazimın deraziba, ivezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godın damazimın derazir

gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

¹⁵ Ezi ki kamaghın nighnisi, e bar akueghamin arazimın gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gıntighamba puvati. Kamaghın e overiamın apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamın apengan itimın, e bar akongezir arazim damu ikiam.

¹⁶ Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati. ¹⁷ Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimın otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9

Bizir kamra bar e bativam

¹ Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghın fos, Godın damazimın derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godın agharimın iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam. ² Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godın damazimın deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godın damazimın zuezir darasi, ko Godın damazimın mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10ın akabar mingarim abighizir puvati.

kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham. ³ Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaa bar ovevem arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri. ⁴⁻⁵ Afir angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa. ⁶ Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.

⁷ Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam amin navir amirizim inigh. God arazir kam in amamangati. ⁸ Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. ⁹ En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiaa, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimin min ni bagha anemisevegha ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham. ¹⁰ Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko

nighnizitam damuan kogham. Danganir kam in, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

¹¹ Ki uamategha overiamin apengan bizir mam in gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam. ¹² E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumazamizibar arazir aghuim ko arazir kuram

¹³ Ki overiamin apengan ikia ua bizir mam in garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin. ¹⁴ Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. ¹⁵ Ezi nguibar kam in, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. ¹⁶ Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

17 Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham.

Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim, an tiarir arozim gafira.

18 Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira.

Eghti gumazitam arazir kurar tam damighti, an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

1 E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimin aven magari arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

2 Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami. 3 Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

4 Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiraghan marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

5 Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra. 6 Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi. 7 Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima, gumazir

ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui.

8 Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magariham. Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighti, kuruzim ti a givigham. 9 Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighti, temem ti a misueghti a mizazim iniam. 10 Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham.

Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim otogham. 11 Eghti gumazim kuruzim damighti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighti, an fofozim manmaghin an akuragham? Bar puvati.

12 Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri. 13 Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba.

14 Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi.

16 O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam.

17 Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamın borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainın dipaba apir dughiamın da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.

18 Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

19 Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainın dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

20 Ni uan akuir danganimın aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me damuan marki. Ni kamaghın damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

1 Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam. 2 Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamın otivam. Kamaghın, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

3 E fo, dipam overiamın pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimın, a irighiv ikiam. 4 Eghti ni aminim ko amozimın dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamın ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. 5 God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghın fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamın navimın aven iti, ezi an duam iza an aven

ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham. 6 Ni daghetaba mizarazimın da opariva, taba guaratizimın da opar, ni kamaghın fozir puvati, dagher ni mizarazimın opariziba o ni guaratizimın opariziba deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam.

7 Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimın gara, bar akonge. 8 Ni nguazir kamın itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemın iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

9 Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamın, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamın gintigh. Kamaghın ia uari bagh gan, God uan kotiamın dughiam, a ian araziba tuisigham.

10 Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghın amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarzipagh anidibar gintighan marki. Ki datirighın fo, ia igiamın itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12

1 God bar en ingari, kamaghın, ia igiamra itir dughiamın, ia a ginighnigh. Ia kamaghın a gin amadagh gin ghurighti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghın mikimam, "Ki uan ikirimirim gakongezir puvati." 2 Eghti dughiar kamın ian damaziba ikuvightima, ia kamaghın nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza

danganir vamiran iti. ³ Eghti dughiar kamın, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravira bizibar ganan kogham. ⁴ Egh ian kuarir toribar bar pirighti, ia dipenimın azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamın tingagharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia gaghunam. ⁵ Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimın ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam.

⁶ Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghın ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuim, irigha bar misaraghire.* ⁷ E fo, God fomira nguazir minemeniam isa gumazimın ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam.

⁸ Fofozir gumazim kamaghın migei,
Biziba bar, dar mingariba bar
mongezi
e dagh fozir puvatigha bar okam
nighnisi.

Akinafarimın akar abuananam

⁹ Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghın a

gumamazibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar deravira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighi, a guizbangira mikimti, an akinafarimın an osiram. ¹⁰ Egha an akar aghuiba buria akar gumamazibar kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri.

¹¹ Fofozir gumazimın akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimın aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimın ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

¹² Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumamaziziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghın amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghın ni bizir kam bagh deravira gan.

¹³ Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghın migei, e gumamaziziba en ikirimirimın faragha zuir bizim, a kamakin. E Godın atiating an apengan iki, an akabar gintigham. ¹⁴ Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

* **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati. **12:14:** Fofozir Gumazim 11:9; Aposel 17:30-31; Rom 2:16; 2 Korin 5:10

Solomonin Onger Akam O Solomon Akar faragha zuim

Akinafarir kam, me ighiamin min an osiri, ezi gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvagha akar otevir kabar aven iti. Da kamakin, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimin migei. Ezi onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimin migirigiba ikarvasi. Ezi akar isin zuir bar aghuiba, aningin onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravira kamaghin en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezi amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godin Akinafarimin akinafarir igharazir mabar aven, Godin akam inigha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghin akar isin zuim gami, Israelia me Godin amuimin min iti. Kamaghin amizi, Israelia akinafarir kam in gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezi me uaghan bar God gifonge. Ezi Kraisin gin zuir gumazamizir maba, me akinafarir kam kamaghin an gari, kar Krai uan sios ko aningin akar isin zuim. Krai uan sios bar a gifonge, ezi an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarimin aven, God gumazim ko amizimin ingari, eghti aning uaning porogh ikiam. (Ni Jenesis 2:24in gan.) Akinafarir kam gavgavim akar kam ganidi, egha kamaghin en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isi ni danighti, ni a bagh bar akongegh. Kar Godin bizir aghuir a pura ni ganingizim.

1:1: 1 Atriviba 4:32

1

¹ Onger akar kam a bar dera, egha onger akaba bar dagh afira. Me Solomon ginighnigha a baghavira ighiar kam osiri.

Onger akar faragha zuim

Amizir igiamin onger akam

² Dughiar aviribar ni nan tori, ki kamaghsua, ni zurara kamaghira damuvira iki.

Guizbangira, ni na gifuegha, na baghavira iti.

Ni na gifongezir arazir kam, a bar isingi, egha wainin aghuimin isingtizim gafira.

³ Nin mikarzim mughuriar bar aghuim iti. Ki nin ziam baregha bar akonge, mati ki sandan aghuim bagha bar akonge.

Kamaghin, amizir igiaba bar ni gifonge.

⁴ Ni na inigh ga zuamira ari mangam. Ni mati nan atrivim, egh ni na inigh mangi uan danganir akuimin mangi.

Egh ga uaghara bar akongegham. Ni bar na gifonge, kamagh amizi ga bar akonge.

Gan agoroger kam, a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira.

Ni bar deragha bar igharagha gari. Kamaghin amizi, amizir igiaba bar ni bagha pura iri.

⁵ O Jerusalem in itir amizir igiaba, ia oragh.

Nan mikarzim piki,
Ezi ki ganganir aghuim gami.

Nan mikarzim pigha, mati Kedarin purirpenim.

Ezi nan ganganim bar dera, mati inir aghuir Solomonin dipenimin guighav itiba.

⁶ Guizbangira, nan mikarzim piki,

ezi ia kamaghin nighnighan
marki,
ki ti pura ingangarir amizir
kinim. Puvati.
Aruem na gapongezi,
nan mikarzim kamaghin oto.
Nan tuebaba nan atara na gamizi,
ki ghua wainin azenibar gari.
Kamaghin amizi, ki deragha uan
mikarzim geghuvir puvati.

7 O nan roroar bar aghuim,
ki bar ni gifonge.
Ni na mikemegh,
ni uan memen okoruam inigh
managh mangam?
Da danganir manamin mangigh
grazir aghuiba bativ dar
amam?
Egh aruer ekiamin, da
mangi managh muegh
avughsam?
Ni na mikemeghti,
ki ni buriamin ingangarir ekiam
damuan kogham.
Ni na mikemeghan koghti
ki ti initam inigh uan guam
avaragh,
egh memebagh eghuvir gumazir
igharazibar memen okoru-
abar tongin ni buriam.

Gumazir igiamin onger akam

8 O nan amizir dirim, nin ganganim
bar deragha
amizir igharazibar ganganiba
bar dagh afira.
Ni nan gansi,
ni memebar diarir nozibar gin
mangi.
Ni dar gin mangi, egh ni grazir
aghuibar apigham,
eghti nin memeba dar amam.
Grazir kaba sipsipbagh eghu-
vir gumazibar averpenibar
boroghin iti.
9 O nan dighorim,
nin kurkaziba bar derazi nin
ganganim bar dera,
mati hoziaba kurkegha
Isipin atrivimin karis getui.
10 Kurkazir nin dapanir arizimin
guighav itiba,

nin koviamning gamima, a
dafo.
Ezi nin manmaniar aghuiba nin
firimin itima,
nin firim bar dafo.
11 Eghti e golin kurkazir tabar in-
garigh,
silvan kurkazir igharaziba sara
ingarigh,
egh ki da isi ni daningam.

Amizir igiamin onger akam

12 Nan atrivim uan dakozim gakua,
egha
borer aghuir ki uabi gaghuizimin
mughuriam isi.
13 Nan roroar ki bar ifongezim,
a mati pauran anezir mughuriam
aghuim itim,
nan evarim gisin irighav iki-
ava akui.
14 Nan roroar ki bar ifongezim, a mati
akimarir mughuriam aghuim
zuim,
a Engedin nguibamin wainin
azenibar otifi.

Gumazir igiamin onger akam

15 Ame! Ni amizir bar dirim
ezi ki bar ni gifonge.
Ezi ni uaghan na gifonge,
ezi nin damazim bar dera mati
kuarazir bunbamin damazim.

Amizir igiamin onger akam

16 Ame! Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ni bar dera.
Nin ganganiba bar dera,
ezi ki bar ni gakonge.
Gan misiam mati, grazir garir
aghuim.
17 Temer sidan aguar kaba,
mati gan dipenir akoriba.
Ezi painin temeba mati
gan dipenir afiaba.

2

1 Ki mati ruarimin akimarir dirim,
a pura Saronin danganir zarimin
oto.
Egha ki mati akimarir aghuarim,
a mighsiabar tongin itir danganir
zarimin ti.

Gumazir igiamin onger akam

2 Ki garima, nan dughorir amizim,
an amizir igiar igharazibar
tongin ikia
mati akimarir dirim dikoniba itir
ikarizibar tongin iti.

Amizir igiamin onger akam

3 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, a gumazir igiar
igharazibar tongin ikia,
mati temer dagher aghuiba itim,
a ruarimin ikia temer igharaz-
ibar tongin ti.

Aruer ekiamin dughiam ki an
dughuazimin aven ikiasa bar
ifonge.

Temer kamin oviziba bar de-
ragha nan akatorimin bar
isingi.

4 A na inigha isar ekiam bagha uan
dipenir ekiamin ghu.

A bar na gifonge, ezi ki a bagha
bar akonge,

mati nir aghuir me isa
gan dagher dipenimin ga
avarazim, ki a bagha bar
akonge.

5 Nan roroam, ki bar ni gifonge,
ezi nan damaziba nan sirizi, nan
agharapaniba bar nan amira.

Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin
ovizir me apuzizir taba na
danighti,

ki dar amegh ua gavgavim iniam.

6 Ki ghaze, Nan roroam uan agharir
kiriam,

nan dapanimin aghorogham.

Eghti an agharir guvim, a nan
namnam muigham.

7 O Jerusalem amiziba, ki kamaghin
ian azai,

ia dian asizir atiar aghuibagh
nighnigh,

egh na ko akam akirigh
suam,

Ia ga uaning gifongezir arazim, an
tuavim apiran marki,

egh iki mangiti gan ifongiam
givagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamin onger akam

8 Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki
bar ifongezim na bagha izi!

Ki garima, a mighsiabagh isin
uabi akura ivemara izi.

9 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, a pamten ivemari,
mati dian asizir apurir gav-
gavir mam.

Ame! A izegha givagha en
dipenimin divazim azenan
tughav ikia winduan aven
gari.

Gumazir igiamin onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim kamaghin na migei:

“O nan amizir ki bar ifongezim,
ni nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh na ko, ga ari mangam.

11 Ni amozimin atiatingan marki,
amozir dughiam a gifa.

12 Ezi akimariba nguazir kamin dan-
ganiba bar a da avara,
ezi kar onger akabar dughiam.

Aruer kuaraziba tintinimin ruaribar
onger akabagh ami.

13 Ezi fighin temeaba be.

Ezi ruarimin beniba akimariba
otifi,

ezi dar akimariba mughuriar
aghuiba zui.

O nan amizir ki bar ifongezim,
nan amizir dirim,
ni dikavigh azenan izi,
egh ga ari mangam.”

14 Ni uan dipenimin aven ikia,
mati kuarazir bunbam saghon
itir mighsiamin dagiar torir
muziarimin modoghav iti.

Ni azenan iziti, ki nin guar dirimin
ganiva,

egh nin tiarir isingtizim
baragham.

15 Gan wainin ikarizibar, akimariba
otifi.

E fo, afiar atiar muziariba aru-
ava tintinibar wainin azeni-
bagh asighasighasava ami.

Kamaghin amizi, ni afiar atiar
muziarir kabar suikigh,

eghti da gan azenimîn aven
izegh gan wainîn ikarizibagh
asighasighan kogham.

Amizir igiamîn onger akam

16 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ki an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuubar tongîn ghuzi,
da graziba api moghîn,
a na ko ikiasa bar akonge.

17 A dagh eghuv dar gan mangiti
aminim tiraghti, mitarmem ari
mangigham.

O nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ni zuamira raghirigh
ari mangi,
mati asizir dian apurir aghuir
mam ivemara mighsiar eki-
abagh isin ara zui.

3

1 Ki dimagaribar zurara akuava,
irebabar gumazir ki ifongezir
kamîn gari.

Egha irebamîn aven ki pamtemîn
a ginighnigha danganiba bar a
buriavira ikia ghua,
egha an apizir puvati.

2 Ki irebamîn aven dikavigha,
nguubar ekiamîn aven a
buriagh arui.

Ki nguubar ekiamîn tuaviba ko,
gumazamiziba uari akuvir
danganiba ko danganiba bar
dagh arui.

Egha ki bar ifongezir gumazir kam
buria,
egha ki a batozir puvati.

3 Ezi nguubar ekiam geghuvir gumaz-
iba arua iza na bato.

Ezi ki men azara,
“Gumazir ki ifongezir kam, ia ti
an ganiz, o puvati?”

4 Egha ki me ategha ghua
maghira gumazir ki ifongezir
kamîn api.

Ki a bagha ghua a muki,
egha ki an ataghiraghan aghua.

Egha ki a inigha uan amebamîn
dipenimîn ghu,
egha ga amebar na batezimîn
danganir akuimîn aven ghu.

5 O Jerusalemîn amiziba, ki kamaghin
ian azai,
ia dian asizir atiar aghuibagh
nighnigh,
egh na ko akam akirigh
suam,

ia ga uaning gifongezir arazim, an
tuavim apiran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam
givagham.

Onger akar namba 3

Amizir igiamîn onger akam

6 Bizir tizim gumazamiziba puvatizir
danganim ategha izi?

Bizir kam, mati migharim me
sanda ko pauran anezir, me
iter balsan eborimîn ingarizim
tuema an migharim otifi.

Ezi an mughuriam,
mati pauran aghuir dagiar in-
gangaribagh amir gumaziba
amadim.

7 Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a
gupugha izi.

Ezi Atrivim Solomon uabi a
gaperaghav iti.

Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko
izi.

Me Israelian midorozir gumaz-
ibar tongîn itir midorozir gu-
mazir gavgaviba.

8 Me fomira dughiar aviribar misoke.
Egha me midorozir sababar
misogha bar fo.

Me bar moghira vaghvaghera uan
midorozir sababa suiki.

Me fo, apaniba dimagaribar iza
me misosi,
kamaghin amizi, me de-
ravira uari bagha gara iti.

9 Atrivim Solomon uan gumazibav
kemezi,

me kantri Lebanonin temer
aghuiba inigha
a bagha akuriar aghuimîn in-
gari,

- mati dipenir muziarir mam.
 10 Akuriar aghuir kamın sueba, me
 silvan dar ingari,
 ezi an dabirabir danganim me
 golin an ingari.
 Ezi me akuriar aghuir kamın
 danganir apiaghirimın pilo,
 atrivimın inir pıghaghevımın
 anevara.
 Jerusalemın amiziba deravıra
 dabirabir kam asıngi.
 Me atrivim bagha ingan-
 garir kam damuasa bar
 ifonge.
 11 O Jerusalemın amiziba, ia azenan
 izi Atrivim Solomonın ganigh.
 Atrivimın dapanir asuam an da-
 panımın iti.
 Atrivim Solomon amuımın itir
 dughiamın, an amebam da-
 panir asuar kam isa an da-
 panim garu.
 Ezi dughiar kamın a bar akonge.

4

Gumazir igiamın onger akam

- 1 O amizir ki ifongezim, nın gan-
 ganım bar dera.
 Bar guizbangıra, ni amizir dirim.
 Ni uan guam mongasa nir avızim uan
 dapanim gike.
 Ezi ki nın damazimningın gari,
 aning kuarazir bunbamın
 damazimningın mın dikiravıra
 gara bar dera.
 Nın dapanir arızim girakırangın
 guraghav itim, pıgha ruaragha
 bar dera,
 mati memen pızir okoruam bar
 akuegha, uari fa kura Gileatın
 Mıghsiamın ghuaghiri.
 2 Nın atariba bar ghurghuri,
 mati sipsipın mıkarzır ghurghurıba,
 me dar arızibagh isegha
 datırıghıra da rue.
 Nın ataritam asiaghirızır pu,
 Puvati. Da bar deravıra iti.
 3 Nın irivıba bar aghevegha, mati
 benir aghevım.
 Nın akatorım bar aghungıgha,
 bar dera.
 Inım nın guam avıra,

- ezi ki nın koviamningın gari, an-
 ing dafo,
 mati pomıgranetın ovızır
 aghevır akuam.
 4 Nın fıragharım bar ruaragha bar
 dera,
 mati Atrivım Devıtın tauan ru-
 arır aghuım.
 Ezi nın fıragharımın itır manmanıar
 aghuıba,
 mati mıdorozır gumazır avırıbar
 oraba taghtagha tauan ruarır
 kamın guıghav iti.
 5 Nın otemning mati dian asızır
 aghuarır pumuning,
 akımarıbar tongın grazıba api.
 6 Anıng mati mıghsıar mamning,
 mughurıar aghuıba itır bıızıba
 bar anıng gızıfa,
 mam sandan anezım, ezi
 mam pauran balsamın temer
 eborımın ingarızım.
 Ki mangı mıghsıar kamningın ikı
 mangıtı
 amınım tiraghtı, aruem ovıram.
 7 Nan amızır ki bar ifongezım, nın
 ganımın bar dera.
 Nın mıkarzım duar kurıtım an
 itır puvatı.
 8 Nan amuım, ni na ko izı,
 egh ga Lebanonın Mıghsıaba
 ategh mangam.
 Ni Amanan Mıghsıam ko Senırın
 Mıghsıam ko Hermonın
 Mıghsıar orazım
 ategh izıghırı.
 Ni fo, laionba ko asızır atıar
 ıgharazıba mıghsıar kabır
 itı.
 9 Ni nan amuım,
 egha ni guızın nan dıghorım ası.
 Ni dughıar vamıran pura damazır
 ofızımningın nan gara,
 egha nan dıghorım ası.
 Ki nın fıırımın itır manmanıamın gara
 bar ni gifonge.
 10 Ni nan amuım,
 egha ni guızın nan dıghorım,
 ni bar na gifonge,
 ezi ki bar akonge.
 Nın ifongıar kam, a bar ısıngı,
 egha wainın ısıngtızım gafıra.

Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam,
a pauran mabar mughuriaba bar dagh afira.

¹¹ O nan amuim,
nin migirigiaba, nan kuarimin aven bar isingi.

Nin akamin torir araziba, nan akamin bar isingi,
mati hani akatorimin isingi.

Ni nan tozezi, ki bar akonge,
mati ki bulmakaun oter eborim ko ani api.

Nin korotiaba mughuriar aghuim iti,
mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar aghuim.

¹² O nan amuim, ni bar nan dighorim.
Ni mati azenir divazim itim,
eghti gumazitam an mangan kogham.

Ni mati mozir dipar mam,
egha azenir kamın aven iti,
eghti gumazitam aven mangan kogham.

¹³⁻¹⁴ Ni mati azenir aghuim,
temer bar aghuiba an iti.

Temer maba dagher aghuiba iti,
ezi maba mughuriar aghuim zuir boreba iti.

Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
egha maba, daghebagh amima,
da isingi.

Temer kaba, dar oviziba bar isingigha, nguazir kamın ter oviziba bar dagh afira.

Dar eboriba bar isingigha,
nguazir kamın ter eboriba bar dagh afira.

¹⁵ Ni mati mozir dipam izivagha fasfagha ivemara ghua,
ikirimirir zurara itim anidim azenir kam ganidi.

Ni mati daghurir suiar dipaba Lebanonin Mighsiabar otiva ivemara izaghira azenir kamın izim.

Amizir igiamın onger akam

¹⁶ O notin aminim, ni osegh dikafigh.
O sautin aminim, ni dikavigh izi.
Gua dikavigh izi nan azenim givang,

egh danganiba bar dar amuti,
da azenir kamın mughuriar aghuim ikiam.

Eghti nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
uan azenimın iziva, egh an ter ovizir bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamın onger akam

^{1a} O nan amuim, ni bar nan dighorimra,

ki uan azenimın izegha gifa.

Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar aghuiba itiba,
ki da akufa.

Ki uan hanin aghuim amegha,
uan bulmakaun oter eborim ko wainin dipam amegha gifa.

Amizibar onger akam

^{1b} Gua namakar aghuimning,
gua deravira uaning gifongegh,
mati gua dagheba ko dipaba apa,
ghua bar izifa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamın onger akam

^{2a} Ki dimagarimın akuima,
nan nighnizim ingaravira iti.

Egha ki irebamın aven uan roroar gumazir ki bar ifongezimın garima,
a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamın onger akam

^{2b} O nan amuim, ni guizin bar nan dighorim,
ni kuarazir bunbamın min ikia guizbangira bar dera.

Ni tiam kuighti ki aven izam.

Dimagarimın ghuariam izaghira nan dapanim rue.

Ezi nan dapanarizim kumkumi.

Amizir igiamın onger akam

³ Ki uan korotiar ruarim suegha gifa.
Ki tizim bagh uam aneghuam?

Ki uan dagariba ruegha gifa.

Egh dikavigh daruan aghua.

Tizim bagh nan dagariba ua mizegham?

4 Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 tiam kuighasa uan dafarim isa
 aven tiar torimin amadagha
 tiar akamin igugunimin
 suirazi,
 nan mikarzim na dikafi,
 ezi ki a baghavira ikia bar
 akonge.

5 Ki uan roroar ki bar ifongezim
 bagha tiam kuasa dikafi.
 Ki uan dafarim isa tiar akamin gugunim
 darighasava amima,
 ezi sandan nan dafarimin itim,
 ira
 tiar akamin igugunimin
 poro.

6 Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim
 bagha tiam kui.
 Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua
 ragha ghugha gifa.
 Ezi ki an garir puvati.
 Ki an migirigiabagh nighnigha
 nan navim a bagha bar ikufi.
 Ki a buriagharua, an apizir puvati.
 Ki an deima, a na ikarazir puvati.

7 Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir
 gumaziba na batogha,
 na misogha na mikarzim
 gasighasigha,
 egha ki azenan azuir koro-
 tiam ini.

8 O Jerusalem amiziba, ki akar gav-
 gavim ia ganiga ghaze,
 Ia nan roroar gumazir ki bar
 ifongezir kam, ia a batoghiva,
 a mikim suam,
 ki bar a gifonge.
 Bizir kam bagha nan aghara-
 paniba nan amirazi, nan
 damazimning nan siri.

Amizibar onger akam

9 O amizir dirim, nin ganganim bar
 deragha
 amizir igharazibar ganganiba
 bar dagh afira.
 Ni ifongezir roroar gumazir kam,
 a gumazir manmaghin garim?
 A ti e amizir igharaziba en paba bar
 dagh afira,
 kamaghin amizi ni ghaze,

e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamin onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 a bar gavgavigha,
 an guam bar derazi, an damazimning
 dafozi, an mikarzim
 ganganim bar dera,
 egha gumazir tausen plan
 aviribar ganganim gafira.

11 An dapanim bar deragha golin min
 dafo.
 An dapanarizim pigha bar dera,
 mati kuarazir pizimin
 arizim.

12 An damazimning bar dafogha,
 mati kuarazir bunbamning
 ruegha givagha, dipar
 miriamin aperaghav iti.

13 An koviamningin bar deragha
 mati temer eborir mughuriar
 aghuim itiba azenim gizifa.
 An iriviba, mati akimarir aghuim.
 An migirigiaba bar dera,
 mati sandan mughuriar
 aghuim.

14 An agharimning bar dera.
 Egh uan dafarimningin kurka
 ringin ivezir pin koziba aghui.
 An navir asizim bar ghurghurigha,
 bar dafo.
 Ezi an letiam me dagiar bluplan
 ivezir pin kozibar anesingizi, a
 uan ivariam gike.

15 An suemning mati guarir akinir
 pumuning,
 me dagiar ghurghurir aghuibar
 aningin ingari.
 Ezi aning golin taghtazir pumuning
 gisin tughav iti.
 An ganganim bar deragha, mati
 sidan temer diriba,
 egha mati Lebanonin kantrin
 mighsiar ekiaba.

16 A nan torima, ki an isingtizim isi.
 An mikarzim bar moghira na
 gamima, ki bar a gifonge.

O ia Jerusalem amiziba,
 ki ifongezir gumazir kam, a nan
 roroar aghuim,
 an ganganim kamaghin gari.

6

Amizibar onger akam

- ¹ O ni amizir dirim, ni bar amizir
igharazibagh afira.
Nin roroar gumazir ni bar
ifongezim managh ghu?
Ni e mikemeghti, e nin
akuragh a buriam.
A tuavir manamin ghu?

Amizir igiamin onger akam

- ² Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim,
uan azenim giraghu.
Azenir kam, bizir mughuriar
aghuiba itiba, a gizifa.
An memen okoruam azenimin
graziba api,
ezi an akimarir aghuiba aku-
makua da arisi.
- ³ Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ki an amuim,
ezi a nan pam,
mati a uan memeba inigha
akimarir aghuibar tongin ghuzi,
da graziba api.

Onger akar namba 5

Gumazir igiamin onger akam

- ⁴ O ki ifongezir amizim, nin gan-
ganim bar dera,
mati Tirsan nguibar ekiam,
ko Jerusalem in nguibar
ekiam.
Nin ganganim nan damazimin, ni
amizir bar dirim,
mati gumazir mam gari,
midorozir gumaziba uan aba-
banir inir avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram
gamigha mikiman asa.
- ⁵ Ni nan ganan ki aghua.
Ni nan gara nan muriam
aghorima, ki okam nighnisi.
Nin dapanarizir girakirangin
guraghav itim, pigha ruaragha
bar dera,
mati memen pizir okoruam bar
akuegha, uari fa kura Gileatin
Mighsiamin ghuaghiri.
- ⁶ Nin atariba bar ghurghuri,
mati sipsipin ghurghurimin
ariziba

me datirighira da rue.

- Nin ataritam asiaghirizir pu.
Puvati. Da bar deraghavira iti.
- ⁷ Inim nin guam avara,
ezi ki nin koviamningin gari, an-
ing dafogha,
mati pomigranetin ovizir
aghevira akuam.
- ⁸ Atrivim amuir aviriba iti.
60plan kwinba, ko 80plan amuir
doziba.
Egha amizir igiar avirir
maba uaghan iti,
ezi gumazitam men
dibobonim gifozir pu-
vati.
- ⁹ Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti.
A bar amizibagh afira,
ezi ki bar a gifongezim.
An amebam, uan guivibar tongin,
bar a gifuegha,
a bagha bar akongezim.
Amizir igiaba bar an garava,
an ziam fe.
Atrivimin amuir ekiaba ko, amuir
doziba,
a bagha bar akuegha ighiabagh
ami.
- ¹⁰ Muna tinara nan gari?
An guam mati aminim tirazi,
aruer ekiam isiragha dafo.
An guam bar angarigha,
mati iakinir aruem isira.
An ganganim nan damazimin bar
amizir dirim,
mati gumazir mam garima,
midorozir gumaziba uan aba-
banir inir avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram
gamigha mikiman asa.
- ¹¹ Ki izaghirigha givagha azenimin
aven itir temer aghuir oviziba
itibar tongin iti.
Ki temeaba ko dar akimarir
otivibar ganasa danganir
zarimin ize.
Ki wainin ikarizir mumuriba, ko
temer dagher aghuiba itibar
akimaribar ganasa ize.
- ¹² O nan amizim, ki nin gara,
egha agorogem na misosi.
Ki kamaghin nighnisi,

ki mati gumazir aruar mamın
karisın aven iti.*

Amizibar onger akam

13a O Sulamın ikızimın amizim,
ni uamatengegh,
ni uamatengegh.

Ni uamategh iziti, e nın ganika!

Amizir igiamın onger akam

13b Ki Sulamın ikızimın amizim,
ia tizim bagh nan ganti,
ki midorozir gumazir oko-
ruar pumuningın tongın
igham gighiam?

7

Gumazir igiamın onger akam

1 O ki ifongezir amizim, ni bar amizir
igharazibagh afira,
egha mati atrivimın guivim.

Ni dagarir asuaba aghuizi,
nın dagarimning bar aghungi.

Nın oghiriamningın ganganimning,
bar dera,
mati nedazir mamning, fofozir
gumazim dagiar aghuimın an-
ing aghore.

2 Nın overapanim,
mati itarir mam, me wainın
dipam ko pauran isingtızim
verezi, an a gizifa.

Nın navim bar dera,
mati witın pozir mam, me
akimarir aghuaribar an ku-
ruke.

3 Nın otemning bar dera,
mati asizir dian atiar aghuarir
pumuning.

4 Nın firagharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.

Nın damazimning bar dera,
mati dipar akarer muziarir Hes-
bonın nguibar ekiamın tiar
akamın boroghın itimning.

Nın atinim bar dera,
mati Lebanon geghuvir gumaz-
ibar tauan ruarim.
Me an ikiava, Damaskusın
nguibar ekiam geghufi.

5 Nın dapanim nın namnam gisın ikia
bar dera,

mati atrivimın dapanir asuam,
egha mati Karmelin Mighsiar
orazim.

Nın dapanir arizir girakirangın
guraghav itim, pigha ruaragha
bar deragha taghtasi,
mati atrivimın inir aghuim.

Egh nın dapanarızir kam,
atrivim damuti, a ni gakuegh, nın
kalabuziar gumazimın mın
otogham.

6 O nan amizir ki ifongezim, ni amizir
bar dirim.

Ki bar ni gifonge,
ezi nın biziba bar na gamima,
ki bar akonge.

7 Nın ruarim bar dera,
mati iruem voroghıra tughav iti.
Ezi nın otemning,
mati iruer foroziamning.

8 Ki ghaze, ki iruer kamın mavanang,
egh an dagheba iniam.

Ki nın otemningın gari,
aning mati wainın orozaghar
ovızir avırıba itimning.

Ezi nın akamın otivir mughuriam,
mati ter ovızir mughuriar
aghuim itim.

9 Ni nan torima bar dera,
mati wainın bar aghuim,
nan amizimın akatorimın
amiraghavıra emiri.

Ni nan tora,
mati ga uaning inigha akua
wainın isingtızim api.

Amizir igiamın onger akam

10 Nan roroar gumazir ki bar
ifongezim,
ki an amuim,
ezi a bar na gifonge.

11 O nan roroar gumazir ki bar
ifongezim,
ni na ko izi.

Ga dimagarimın ruarimın
mangi,
egh nguibar dozibar iki
dakuam.

12 Egh mizaraghara dikavigh mangi
wainın ikarızir azenibar ganam.

* 6:12: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

Dar atiba ko akimariba ti oneghama?
 Egh uaghan pomigranetin ovizir aghuiba ber temebar ganam, dar akimariba ti onez, o puvati?
 Ga wainin azenir kamın iki, egh ki uabi isi ni daning kamaghin nin akaghama, ki bar ni gifonge.

13 O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki temer ovizir aghuiba ini, ter ovizir kaba e dav gia ghaze, amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da apima, dar mughuriam gumazim damuti, an amuim ko daku, egh boriba batam, ki da isa tiar akamin boroghin da ati, eghti ni dar amam.

Ki fomira maba ini, egha maba ki datirighira da ini. Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti.

Egh ga ter ovizir kamın mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8

1 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi, kamaghin deraghai. Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh, nin torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham.

2 Egha ki ni inigha ga uan amebamin dipenimin ghuzi, ni deravira nan sure gamighai. Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim, a isa ni ganighai. Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da ameghai.

3 Ki ghaze, nan roroam uan agharir kiriam nan dapanimin aghorogham. Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham.

4 O Jerusalemın amiziba, ki kamaghin ian azai, ia na ko akam akirigh suam, ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

5a Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi, egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi?

Gumazir igiamin onger akam

5b Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin ikiava, ki nin ifongiam gamizi, a dikafi. Nin amebam temer kamın apebamin ni bate.

Amizir igiamin onger akam

6 Ni uan navir averiamin aven, narara ifongegh, egh uam amizitam gifueghan marki. Ni amizir igharazitam uan dafarimin an suighan marki.

Kirara, ni nan dafarimin suigh. Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi, mati Ovevem ni iniasa gavgafi. Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira dikafi, mati avim isia pamten dikafi.

7 Ifongiar arazim, an avir mizariamın min isi, kamaghin ongarir ekiaba anemungan iburagham, eghti aperiar ekiaba iziva anegivagham kogham. Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh, uan dagiaba ko biziba isi na daningti, tam tughatighan kogham. Ki dagh ifueghan kogham. Ki pura ni gifuegham.

Amizir igiamin tuebabar onger akam

8 En buaramizim suvighavira iti ezi an otemning tighari. An amizir ekiamin otoghti,

gumazitam an ikisi damuti,
 e manmaghin a bagh
 damuam?

9 En buaramizim nguibar ekiamin
 divazimin min deravira ikiti,
 e divazir kam gisin a bagh sil-
 van tauan a geghuvamimin in-
 garam.

Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin
 min ikiti,
 e temer sidan ararir gavgavibar
 anepirigham.

Amizir igiamin onger akam

10 Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir
 divazim,
 ezi nan otemning mati tauan ru-
 arir pumuning.

Ki ifongezir gumazim nan gari,
 ki aghuigha amizir ekiamin oto.
 Egha ki an damazimin bar
 dera.

Gumazir igiamin onger akam

11 Atrivim Solomonin wainin azenim
 Balhamonin nguibamin iti.
 Gumaziba azenir kam in ingarsi,
 me vaghvagh 1,000 sil-
 van dagiaba isi Atrivim
 Solomon daning.

12 Solomon mar uan 1,000 silvan
 dagiaba ini.
 Ezi gumazir azenimin ingariba,
 me mar uan 200 silvan
 dagiaba ini.

Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati,
 ki uabi, nan wainin azenim iti.
 Ki uabi wainin azenir kam in
 gari.

13 O amizir ki ifongezim,
 ni azenimin aven iki mikimti, ki
 nin tiarim baragham.
 Nan namakaba uaghan nin
 tiarim baraghasa.

Amizir igiamin onger akam

14 O nan roroar gumazir ki bar
 ifongezim,
 ni uamategh atamra izasa ki
 ifonge,
 mati dian asizir atiar aghuim
 mighsiabagh isin ivemara izi,
 mighsiar kaba, bizir
 mughuriar aghuir aviriba
 dar iti.

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Aisaian Akinafarim
O
Aisaia
Akar faragha zuim**

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemın itir dughiamın Asiriaba iza, notın amadaghan itir kantri Israel gasıghasıghasa ızı. Egha me uaghan kiran oveghangın iza sautın amadaghan iti Judan kantri gasıghasıghai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1--39. Dughiar kamın, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asıghasıghasa bar roghıra izezıma, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1--12).

Dughiar kamın Judabar gumazamizir bar avırıba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osımtızir me batozir kamın mıngarımın gun me mıgei. A kamaghın mıgei, bizir kam Asirian ifongiamın otozir pu. Puvatı, Judaba akırım ragha God gasara, kamaghın me uari osımtızim iti. Kamaghın amızı, God me gasıghasıghasa.

Aisaia kamaghın mıgei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me İkiavıra Itir Godın apengan ikıva, arazir aghuıbara gıntıgh. Egh me kamaghın damu, me deravıra ikiam. Me arazir kurar kabar gıntıghvıra ikıti, God me gasıghasıgham.

Egha Aisaia uaghan gın otivamin dughiar aghuımın akam akuri. Atrivim Devitın ovavir borir mam, an atrivimın otoghti, nguıbar avırıbar gumazamiziba, bar dughiar aghuım iniam.

2. Sapta 40--55. Akinafarımın akuar kamın, a Judaba Babilonın kalabusın ikiamin dughiamın gun mıgei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimın itir bizıbar gın otifi. Judaba navıba osemegha

itima, Godın akam inigha izir gumazim, dughiar aghuım otoghtima, me bar akueghamin dughiamın gun me mıgei. God a bizıba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apanıba me inıgh mangıti, me bar uan nguıbamın saghon ikiam, eghti God me gınamadaghan kogham. A fomıra me gamızir akar dikırızıbagh nıghnıghavıra iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amıseveghtima, a uan ingangarım damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguıbamra izam. Egha Godın akam inigha izir gumazim uaghan kamaghın mıgia ghaze, İraelian agharımın, God nguazir kamın gumazamizıba bar deravıra me damuam.

Akinafarımın akuar kamın mıgırıgıar avırır maba uaghan kamaghın iti, İkiavıra Itir Godın ingangarır gumazır mam otogh, mızazım inıgh, egh gumazamizıbar akuragham. Kraısın gın zuir gumazamizır avırıba kamaghın nıghnızır gavgavım iti, kar İesusra.

3. Sapta 56--66. Akinafarımın akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemın itima, Godın akam inigha izir gumazım, akam me ganıdi. Akinafarır kamın mıgırıgıar maba kamaghın mıgei, God uan akar dikırızım gınıghnıghavıra iti, ezi bizır kam, gavgavım Judabar navıbagh anıdi. Ezi akinafarır kamın mıgırıgıar otevir maba kamaghın me mıgei, Me Godın apengan ikıva, an ziam fer arazır aghuıbar gıntıghıva, Godın ziam fıva, an amamangarıghıva, egh ofaba a danıng. Me uaghan gumazamizır bizıba puvatızıbagh nıghnıgh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2ın iti, İesus uan ingangarım foregh a damuamin dughiamın, an a diborıma, gumazamizıba a barakis. (Nı Luk 4:16-21ın gan.)

Aisaian akinafarır kamın mıgırıgıar avırır maba Godın gumazamizıbar akurvazıma, me navır amırızım isi. Mıgırıgıar kaba Godın gavgavımın

gun miġei. Gumazamiziba, osimtizir guar aviribar isa dar mizaziba barasi. God guizbangira men afeziam, egh a men akurvaghm. E Kraisin gin zuir gumazamiziba kamaghin fo, Iesusin ikrimirim ko an ovevemin, Godin akam inigha izir gumazim mikemezir akabar daghem oto.

Aisaia Godin akam Juda ko Jerusalem in itir gumazamiziba mikiri

(Sapta 1-12)

¹ Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebam in garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazim in gumazamiziba ko Jerusalem in nguibar ekiam in gumazamiziba* akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Heskia, me Judan kantrin atrivibar itir dughibar Aisaia akar kam akuni.

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atari

² Ikiavira Itir God kamaghin miġei: "O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim, ni uaghan oragh.

Borir ki garima ekeveziba, me datirighin nan akaba batosi.

³ Bulmakauba uan ghuavibagh fo.

Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me ganidi me apir danganibagh fo.

Ezi nan gumazamiziba, Israelia, me kamaghin na gifozir puvati, ki me geghufi.

Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fofozim bar men fofozim gafira."

⁴ Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi.

Ia zurara arazir kurabagh amuavira itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri.

Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha gifa.

Guizbangira, ia akirim ragha Israelian God in Bar Zuezim gasara.

⁵ Egha manmaghsua ia God in akam batoghavira iti?

Ia ti zurara mizaziba inian aghua, a?

Israelia, ia mati gumazir me bar puv misoghezim,

ezi an mikarzim ikufi, egha gav-gaviba puvati.

Ezi duaba bar an dapanim gizifa.

⁶ Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira an suemningin tu, ezi an mikarzitam pura itir puvati.

Duar igharagha garir aviriba an mikarzim in iti,

ezi an mikarzim pura fifiki.

Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir puvati.

Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvati.

⁷ Ian apaniba ian kantri gasighasigha givagha, ian nguibabagh apongezi da isi.

Egha ia garavira itima, me ian azenibar ian dagheba isi.

Nguibar igharazim in gumaziba iza ian kantrin biziba bar dagh asighasighizi, nguazir kinim oto.

⁸ Saion in nguibam, me gumagh ataki. A uabira iti, egha gav-gaviba puvati.

A mati, averpenim gumaziba wain in azenibar tong in an ingari.

A mati, averpenir muziarir kurar mam, me melon in azenir ekiam in tong in an ingarizi a uabira mitighav iti.

A mati, nguibam an apaniba, anerugha gifa.

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1-20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1-32:33 * **1:1:** Judan nguazim, a sautin amadaghan itir kantrin iti. Ezi Jerusalem in nguibar ekiam, a Judan nguazim in aven iti, ezi God in Dipenim ko Judan atriviba, an aven iti. **1:2:** Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2 **1:3:** Jeremaia 9:3; 9:6 **1:9:** Jenesis 19:24; Rom 9:29

- 9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai.
Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi.
- 10 Ia Jerusalemın gumazir dapaniba ko, gumamaziziba, ia mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar min iti.
Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en God. A, ian sure damuamin akam, ia deraviram a baragh.
- 11 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?
Bar puvati.
Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi mighirighamin ofaba, ki bar dar aghua.
Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar oviba, ki uaghan dar aghua.
Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin nguziba ko, memen apuribar ghuziba, ki bar dar aghua gifa.
- 12 "Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia nimira iza nan Dipenim avinizir divazimin aven izir puvati.
Bar puvati.
Ia pura iza aruava niginir dafam gami.
- 13 Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingangarir dafabar amuan marki.
Guizbangira, ki ian ofaba bar dar aghua.
Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba, dar mughuriar kurabara nan atinimin zui.
- Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir igharazir ia amibar ganan bar aghua.
Ia izi uari akuvagh arazir kurabar amuasa izi.
Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar aghua.
- 14 Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba ko, ia mizevezir isar ekiar igharaziba, ki uan navir averiamin aven bar dagh ifongezir puvati.
Bizir kaba bar osimtirim na ganidi, ezi ki da ateran porporegha bar dar amira.
- 15 "Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham.
Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarimning migorogham.
Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
- 16 Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi.
Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh.
Egh uam arazir kurabar amuan marki.
- 17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin fofozim inigh.
Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gavgavigh iki.
Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighiva nighnizir aghuiba me daning.
Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba ko, amizir paba oveaghueziba, deravira me damu.
Egh uaghan gumamaziziba pazi me damuti, ia men akurvagh.
- 18 "Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze,

Ia izi, e uari akuvagh deraghvira
nighnigh akam akirigham.
Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti,
egha ia mati nir ghurghurim,
me nguazir aghevim a
gasighasigha givazi moghin iti.
Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia
ua buruvir ovizimin min bar
ghurghurigham.
Guizbangira, ian arazir kuraba, mati
ter ovizir aghevir ighiabagh
amimin min gari.
Eghti ki ian arazir kuraba gin
amadaghti,
ia arinir ghurghurimin min bar
ghurghurigham.
19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin
iziti, ian dabirabim bar der-
agham,
eghti bizir aghuiba ian azenibar
otivti, ia dar amam.
20 Egh ia aghuagh nan akam bat-
ueghti,
ian apaniba izi ia misoghti, ia
arighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

*Ikiavira Itir God Jerusalemian
araziba akirmighasa*

21 O Jerusalem ninguibar ekiam, ni
fomira deravira nan akamin
gintisi,
egha ni datirighin tuavibar
amizimin min oto.
Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh
amiba ko, gumazir kotiamin
aven guizin arazibar gintiziba,
ni gizifa,
egha datirighin, gumazir
gumazamizibav sozi me
ariagheriba, ni gizifa.
22 Ni fomira silvan aghuimin min gari,
egha ni datirighin mati kapa
akuaghiregha gifa.
Ni fomira mati wain, a bar singi,
egha ni datirighin, mati wain
me dipam sara a iverezi a
isingtiziba puvati.
23 O Jerusalem, nin gumazir da-
paniba, me gumazir akaba
batoziba,

egha me uaghan okimakiar gu-
mazibar namakaba.
Me zurara kotiabar dughiamin,
me gumazir arazir kurabagh
amibar amamangatizi,
me uarir akurvaghasa me
givizivigha, dagiaba ko biziba
me ganidi, ezi me men akur-
vasi.
Egha me kotiaba barazir dughiamin,
me borir ameboghfeziaba
oveaghuezibar akurvazir pu-
vati,
Egha me uaghan deragha
kuariba arigha oragha,
amizir paba oveaghuezibar
osimtiziba akirir puvati.
24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim.
Ki Israelian Atrivir Bar Gav-
gavim, egha ki kamaghin
migei,
“O Jerusalem, ni datirighin nan akaba
baragh.
Ki uan apaniba, ivezir kuram me
ikarvaghm,
eghti me uam osimtizim na
darighan kogham.
25 O Jerusalem, ki ingangarir gav-
gavim foregha, nin arazir ku-
ram akirmigham,
mati gumaziba silvan itir
mineziba amisivasa da tue
moghin,
ki bar avir pamtemin isimin
ni tuam.
Kamaghira, ki ian arazir
miziriziba adangasa.
26 Egh ki uamategh ian jasba ko
ian gumazir dapanir aghuibar
arighiva,
deraghavira kotiaba baraziba
arigham,
mati fomira nin ikezir
darazi.
Eghti gumazamiziba kamaghin ni
dipon suam,
Nguibar Ekiar Godin Damazimin
Derazim,
ko Nguibar Ekiar Deravira
Godin Akamin Gintizim.”

27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi Jerusalem araziba bar deraviram da tuisigh, egh gin uam a iniam.

Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalem gumazamiziba iniam.

Kar gumazamizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba.

28 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin akam batoziba, ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a me gasighasigham.

Gumazamizir akirim ragha God gasiba, a bar me agivagham.

29 Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava temer kaba bagha bar akonge, egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham.

Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze, da asebar ziaba famin danganiba aghhegha pura iti.

Egh gin ia navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham.

30 Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham. Egh ia mati azenim dipaba putatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham.

31 E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi, ezi arazir kamra gumazamizir gavgaviba ko bizir me amiziba bativam.

Avir kuram, uaghara zuamiram men sigham, eghti dughiar kammin gumazitam men akurvaghsi avim amungan iburagham.

2

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gumazamiziba bar me daningam (Maika 4:1-3)

1 God, Judan kantri ko Jerusalem inguibar ekiamin gumazamiziba mikimasa, irebamin min garir bizimin aven uan akam isa Emosin otarim, Aisaian aka. 2 A ghaze:

Gin otivamin dughiar tammin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam.

Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afragham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.

3 Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,

“Ia izi e Saionin Mighsiamin manangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam.

Kar Jekopin Godin Dipenim.

E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.

Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.”

Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.

Guizbangira, Jerusalem inguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi uan gumazamizibar aningamim,

eghti me azenan mangi an akam akunam.

4 A jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inigh, dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.

Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.

Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva,

ua midorozir arazibar sure damuan kogham.

⁵ O Jekopin ovavir boriba, ia izi.
Ikiavira Itir God uan Akar
Gavgaviba isa uan angazan-
garimin min e ganidi.

Da angazangarim min tuavim en
akakasi, egha an Akar Gavgav-
iba, deravira tuavim en aka.
Eghti e Akar Gavgavir kabar gin
mangam.

*Ikiavira Itir God uan ziar ekiam
akagham*

⁶ Asebar gin zuir arazir guar aviriba,
Jekopin ovavir boribagh izifa,
ezi me mati Filistian gumazamiz-
iba.

Ezi kukunir gumazibar arazir
kuraba,
me aruem anadi naghin itir
kantriba dama da ini.

Ezi me datirighin Kantrin Igharaz-
ibar Gumazamizibar arazibar
gintisi.

Kamaghin amizi, O Ikiavira
Itir God, nin gumazamiziba,
Jekopin ovavir boriba, ni
akirim ragha me gasara.

⁷ Silva ko gol, Israelin nguazim bar a
gizifa,
ezi me uan bizir aghuiba men-
gan ibura.

Me hosin bar aviriba iti,
egha me uan karisba, bar da
mengan iburagham.

⁸ Ezi men marvir guaba, men
nguazim gizifa.

Ezi me uari uan dafaribar in-
garizir godin ifavaribar nedaz-
iba dar ziaba fa teviba apiri.

⁹ O God, ni gumazamiziba bar me
dikabiraghti me bar aghum-
sigham.

Egh ni gumazamizir kaba, men
arazir kuraba gin amadagh ua
me fan marki.

¹⁰ Ia gumazamiziba, ia ari mangi
dagiar toribar mongegh.

Ia nguazibar moziba okoregh
dar aven mongegh.

Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin
ganti,

an atrivimin min uan angazan-
garir ekiam ko gavgavim sara
iziti,
ia akong bar atiatigham.

¹¹ Ikiavira Itir God otivamin
dughiamin,
a gumazamizir uarira uari feba
bar me abiragham,
eghti me bar aghumsigham.
Eghti a uabira dughiar kamın ziar
ekiam iniam.

¹² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim uabi gumazamizir
uarira uan ziaba feba abinasa
dughiar kam amisefe.

Egh dughiar kamra, bizir
ekiar gumazamiziba gara bar
akuegha uan ziaba feba,
a bar dagh asighasigham.

¹³ A Lebanonin kantrin itir temer
sidan ruarir diriba ko,
Basanin Distrighin itir temer
okin gavgaviba saram asighasigham.

¹⁴⁻¹⁵ Egh a mighsiar ekiabagh
asighasigh,

egh tauan ruariba ko nguibar
ekiamin divazir mitiar bar
gavgaviba saram asighasigham.

¹⁶ A Tarsisin nguibar ekiamin kurir
aghuiba,
ko kurir ekiar bar dirir igharaz-
iba, bar dagh asighasigham.

¹⁷⁻¹⁸ Ikiavira Itir God otivamin
dughiamin,

a gumazamizir uarira uari feba
bar me abiragham, eghti me
bar aghumsigham.

Eghti marvir guaba uaghan
bar givagham.

Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar
kamın ziar ekiam iniam.

¹⁹ Egh gin izamin dughiamin,
Ikiavira Itir God dikavigh
nguazir kamın gumazamiziba
ivezir kuram me daningisi
izam.

Gumazamiziba bar an ganti, an
atrivimin min uan angazan-
garir ekiam ko gavgavim sara
iziti,

- me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam.
 Tarazi nguazibar moziba okoregh dar aven mongam.
- 20 Dughiar kamın gumazamiziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar ziaba feba, me da inigh mangi, kuarziba ko aghunababa itir danganibar da makunam.
- 21 Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarir gavgavim sara gumazamizibar araziba tuisighsi izam.
 Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar ghuavanegh mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam.
- 22 Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian akurvagham.
 Puvati. Me dughiar otevimra ikegh arimighiregham.
 Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3

Jerusalemın gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

- 1 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, a kiran oveghangın Jerusalem ko Judan gumazamiziba, me da, men akurvaziba ko biziba bar da batuegham,
 kar bizir me gamima men dabirabim deraziba.
 A men dagheba ko dipaba bar da agivagham.
- 2 A men midorozir gumazir gavgaviba ko midorozir gumazir igharaziba sara batuegham, egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godın akam inigha izir gumaziba ko, kukunir gumaziba

ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham.

- 3 Egh a uaghan midorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanın gumazir ekiaba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, a bar me batuegham.
 Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham.
- 4 Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham.
 Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar amuam.
- 5 Egh gumazamiziba uarigh afighfighsi, igharaz darazi dikabinam.
 Namakaba uaghan uari dikabinam.
 Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham.
 Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham.
- 6 Eghti dughiar kamın, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghın a mikim suam,
 “E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti.
 Ni en gumazir dapanimın otoghıva, danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham.”
- 7 Eghti a kamaghın men akam ikaragham,
 “Ki ian akurvaghamın tuaviba puvati.
 Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimın puvati.
 Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimın otivan marki.”
- 8 Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba,
 Ikiavira Itir God dikabırava, an ziar ekiam gasighasisi.
 Egha me arazir kurar kaba an damazimın dagh ami.

- Kamaghin amizi, dughiar kuram me batozima, me akuiagherigha uaghiri.
- ⁹ Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dikabiri.
Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garisi.
- Sodomia fomiram amizi moghira, me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsizir puvati.
- Mevzika!
Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osimtizim ateri.
Kamaghin amizi, me uan arazir kuramin ivezim ateram.*
- ¹⁰ Gumazir Godin damazimin deraziba, ia me mikemegh,
Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam,
kamaghin, me bar akongegh.
- ¹¹ Ezi gumazamizir kuraba, mevkika!
Me bar ikuvigham!
Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh
arazir kurar me amizir kabara, me daningam.
- ¹² O nan gumazamiziba, iavzika!
Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizi, ia men gin tuavir kurabar ghue.
Ezi borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dikabira paza ia gami.
- ¹³ Ezi Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men kotiaba baragha, me tuisighasav ami.
- ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghin me migei,
“Nan gumazamiziba mati, nan wainin azenim,
- ezi iarara azenir kam gasighasigha, an itir biziba bar da okeme.
Ia gumazamizir biziba otevezibar apangkuvir puvati. Bar puvati. Men bizir muziariba, ia me da da isava uan dipenibar da pozibav kiri.
- ¹⁵ Tina ia mikemezima, ia nan gumazamizibagh asighasisi, a?
Ia gumazir biziba puvatiziba paza me gami,
mati me gumazim isa, nguazim mikinigha an dapanim dikaragha nguazim gisin a righirisi.
- Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavaviba Bar Itim,
ki guizbangira ia migei, ia bar arazir kuram gami.”
- Saionin itir amizir puv uari feba, me bar ivezir kuram bativam*
- ¹⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Saionin itir amizibar gan.
Me ghaze, me bar pin mar iti.
Me aruir dughiabar, gumazamiziba men ganasa
me uan suer kurkazibar amuti da tingaghasa, me pura darorir afangtizir kabagh ami.
Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar ruara,
ezi men damaziba pura tintinibar gumazibar gari.”
- ¹⁷ Kamaghin amizi, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me danigham.
Ikiavira Itir God Saionin amizibar amuti, duaba men dapanibagh izivagham,
eghti me men dapanibar ariziba bar dagh iseghti, me bar aghumsizir dafam iniam.†
- ¹⁸⁻¹⁹ Eghti dughiar kamın, Ekiam Saionin amizibar kurkaziba, bar me da ada adeggham. Kar men kurkaziba: suer averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko, kuarir kurkaziba

* **3:9:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam ababanir pumuningin tongin iti, “Ni men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba.” † **3:17:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

ko, dafarivteba ko, dapaniba aver nir aviziba ko, ²⁰ dapaniba kurkamin soriba ko, men daveriaba ko, miteba ko, forivtarir muziarir borer mughuriar aghuim zuim azuiba ko, bizir me suigha akavsiar arazibagh amiba ko, ²¹ ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko, ²²⁻²³ korotiar bar aghuiba ko, azenan azuir korotiar ruariba ko, saketin aghuiba ko, dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir ganganiba ko, korotiar me nir ghurghurir aghuibar isamiziba ko, dapanir asuaba ko, inir aghuiba. Ekiam bar me dama da adegham. †

²⁴ Eghti dughiar kamın, Saionin amiziba, fomira deragha kurti moghin ua kurukan kogham. Me borer mughuriar aghuim zuiba puvatigham, eghti men mikarziba bar puvira mughagham.

Me ua miteba uan ivariaba amighinan kogham, egh uan ivariaba pura benir kinibar uari amighinan.

Me ua deraghvira uan dapanir arizibar akirigh da asingan kogham, eghti men apaniba izi, men dapanir ariziba bar dagh iseghtima, me onariba misegh ikiam.

Me korotiar bar diriba ua da aghuan kogham, egh me korotiar bibizir kurabar aghuam.

Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba kalabuziabar dighoribar min me aghor me tuegham.

Eghti me bar aghumsigham.

²⁵ O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir gumazir gavgaviba ko nin gumazir igharaziba misoghti, me arighiregham.

²⁶ Egh me nin biziba bar da inigham.

Ni mati amizim, me bar an korotiaba suezi, a pura bibi-amra nguazim gaperaghav iti moghin ikiam.

Eghti nin gumazamiziba nin ganti, bizir kaba ni bativti, men naviba bighti me bar puv aziam.

4

¹ Dughiar kamın, 7plan amiziba gumazitamin suiragh a muigh, kamaghin pamtem a gak-aghonam,

“E dagheba ko korotiaba uari uarir akurvagh ikiam.

E paba puvatigha bar aghumsiki. Kamaghin amizi, e uari, ni en pam gavagh.”

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

² Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighti, a ua ghuzir igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar akuegham.

³ Jerusalemın ikiavira itir gumazamizir kaba, me Saionin ikiavira itir varazira, God angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha uan akinafarimin men ziaba osiri. Egh a datirighin me dipon suam, me an gumazamizibara.

⁴ Ekiam Jerusalemın nguibam damighti, a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir ekiamın, avimin min izi gumazamizibar araziba tuisigh, egh Saionin amizibar arazir miziriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan Jerusalemın gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar kamın Jerusalem zuegh givagham.

⁵ Gumazamiziba Saionin Mighsiamın pin Godin ziam fisi uari kuvaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighti, an otogh Saionin Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam a gisin ikiam, egh dimagaribar, a

† **3:22-23:** E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari.
4:5: Ua Me Ini 13:21; 24:16

migharim ko avir mizariar angazan-
garimîn mîn isi ikiam. Ghuariar
kam, averpenimîn mîn an mighsiam
gisin guraghiv iki, an ziar ekiam
ko angazangarir ekiamîn aven itir
bizir aghuiba, an a da avaragham.

⁶ Averpenir kam mati, Godin gav-
gavim ko angazangarimîn aba-
banim, a Jerusalem aviva, aruer
bar gavgavim apazagham, egh
uaghan amozir ekiabar dughiamîn, a
Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainin azenimîn ighiam

¹ Ia oraghti, ki uan namakar ki
ifongezim bagh onger akar
kam bangam.

Nan onger akar kam, ki uan
namakamîn wainin azenim
geghari.

Nan namakam, mighsiam gisin itir
nguazir mam iti, dagheba an
deragha aghui,
ezi a nguazir kamîn wainin
azenimîn ingari.

² A nguazim abiagharigha, dagiaba
amisevegha,
wainin ikarizir agharir bar
aghuiba amisevegha da isa da
opari.

Egha wainin azenir kamîn torimîn, a
dipenir bar pin itimîn ingari,
an an aven ikiva wainin
azenimîn ganam.

A dipenir kamîn aven, wainin oviziba
diki da righirighasa, dagiar
mozir mam gikui.

Ingangariba bar givazima, a
datirighin wainin ovizibar
ganasa mizua ghaze,
“Da ti deraviram otivighti dar
dagem isingigham.”

Ezi puvati. Ikariziba deragha ber pu-
vatigha,
oviziba bar suvigha akam misosi.

³ Ezi nan namakam kamaghin migia
ghaze:

“Ia Judan kantrin itir gumazamiziba
ko Jerusalemia,
ia datirighin na ko nan wainin
azenim tuisigh ga mikim,

Tina osimtizim iti?

Nan osimtizim, o nan wainin
azenimîn osimtizim?

⁴ Ki fo, wainin azenim deraghvira
biva ovizir aghuiba ikiasa,
ki ingangarir aghuim gami.

Ezi manmaghin amizi wainin oviziba
bar suvigha akam misosi?

Bizir ki ua damuamin tam ti iti,
ezi ki a gamizir puvati?

⁵ Ki datirighin uan wainin azenim
damuamin arazimîn gun ia
mikimam.

Ki azenim avinizir divazim
akarigh a gasighasigham.

Egh ki wainin azenim avinizir
divazim akarighti a irigham.

Eghti asizir atiaba wainin
azenimîn aven mangi azenim
dikabin wainin ikarizibar
amiva, dagh asighasigham.

⁶ Ki nguazim damighti ruarim a
batoghti

dikoniba itir ikariziba azenir
kamîn avegham.

Ki wainin azenimîn ogher kuraba
asian kogh, egh ikarizibar
aghariba aghoran kogham.

Ki uaghan ghuariabav kemeghti,
da amozimîn tivaghti a
wainin azenir kam gizan
kogham.”

⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimîn wainin azenim, a Is-
raelian gumazamiziba.

Bar guizbangira, Judan gumaza-
miziba, an oparizir wainin
agharir aghuir a bar ifongez-
iba.

Me guizin arazir aghuibara damu iki-
asa a ifonge, ezi puvati. Me
gumazibav sozi me ariaghiri.

Me arazir aghuibar igharaz
darazir amuasa a ifonge, ezi
puvati.

Ararer kuram men dangani-
bar otiva ghuavira iti.

*Gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me bar ikuvigham*

⁸ Iavzika, ia dipenir aviriba ko
nguazibagh iveza egha uari

- baghavira dar poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham.
 Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin danganibagh asagham.
 Eghti ia uarira nguazir kamın ikiam.
- ⁹ Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:
 “Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham,
 eghti gumazitaba dar ikian kogham.
- ¹⁰ Me wainin azenir ekiam oparigham,
 eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham,
 egh da wainin dipar bar muziarimra otogham.
 Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh,
 egha dagh eghuvamin dughiamin,
 me mitarir vamira daghuigham.”
- ¹¹ Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba,
 ia bar ikuvigham!
 Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori.
 Ia bar ikuvigham.
- ¹² Ia isabagh amua, wain apava, gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami.
 Egha ia arazir kaba bar dagh fo.
 Egha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati.
- ¹³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,
 “Bar guizbangira nan gumazamiziba, ia na gifoghan aghua,
 kamaghin ian apaniba ia inigh mangi
 nguibar igharazimin ia isi kalabuziam darigham.
- Ian gumazir aruaba ko gumazamiziba, me dipaba ko dagheba puvatigham,
 egh me bar ikuvigham.
- ¹⁴ Jerusalemın itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti,
 ezi bar guizbangira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumazamiziba tuasa me mizua iti.
 Iavzika, ia bar ikuvigham.”
- ¹⁵ Gumazamiziba bar, me bar aghumsigham.
 Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
 God me dikabiragham,
 eghti me ua ziaba puvatigham.
- ¹⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uan arazir aghuimin gumazamiziba akir men akagham,
 egh a uabi ziar ekiam iniam.
 Egh a uabi gumazamizibar akagh suam,
 a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruzibaram amim.
- ¹⁷ Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba aghung bar nguibaba avaragham.
 Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi danganir kamın oghebar amam.
- ¹⁸ Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh amiba,
 ia bar ikuvigham.
 Ian arazir kurar kaba ian poghezi,
 ia da ataghiraghan iburagham.
- ¹⁹ Ia kamaghin migia ghaze,
 “E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar Zuezim,
 a bizitamin e damusi egh a zuamiram a damuam.
 Egh e kamaghin ganigh, an nighnizim gifogham.”
- ²⁰ Iavzika, ia bar ikuvigham.

- Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi.
 Egha ia ghaze, mitarmem an angazangarim, ezi angazangarim a mitarmem.
 Egha ia ghaze bizir akatorimın ikia misozim a isingi, ezi bizir akatorimın ikia isingizim, a misosi.
 Ia bar ikuvigham.
- 21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba ikiava ian fofozim, igharaz darazir fofozibagh afira.
 Ezi puvati.
 Ia bar ikuvigham.
- 22 Iavzika! Ia gumazir dipar onganım apava, egha bizir kam bagha ia ziar ekiam isi.
 Ezi ia bar ikuvigham.
 Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar onganım ververamin fofozimra iti.
 Iavzika! Ia bar ikuvigham.
- 23 Iavzika! Ia kotın aven akaba tuisighamin dughiamin, gumazir arazir kurabagh amiba uan osimtıziba akırasa, ia apezepera dagiaba ia ganidima,
 ia me ataghırazima me zui.
 Egha ia gumazir osimtıziba puvatızibar akaba der-
 agha da tuisızir puvati.
- 24 Ia Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itimın akaba baraghan aghua.
 Ia akırım ragha Israelian Godın Bar Zuezimın Akar Gavgavibagh asaragha gıfa.
 Kamaghın amızı, ia dadar misingizibar mın ikuvigham,
 mati dar biba kurigha gıvazi,
 dar akımariba asiaghıra nguazim gıra, mınezibar mın mıgha ghue.
 Osimtızir kam bar zuamıram ia batogham,
- mati avim isia ghua dadar misingizibagh irigha zuamıra isigha gıfa.
- 25 Ikiavıra Itir God uan gumazamizibar aningaghe.
 Egha datırighın uan agharım ghufegha me gasighasighasa gara iti.
 A dughiar vamıran agharım akunighti, mikımkızım otoghti, mıghsiaba ivazvaghti, gumazamizir bar avırım arıghiregham.
 Eghti men kuaba nguıbar ekiamın tuavıbar buarır pozıbar mın pura tintınıbar ireghıv ikiam.
 Ikiavıra Itir God kamaghın damuam, eghti bizir kam an aningagharım aghıvaghan kogham.
 Puvati. A ıvezir kuram isi me danıngvıra ikiam.
- 26 Egh Ikiavıra Itir God kantrin bar saghon itimın midorozir gumaziba bagh dımdıar ababanıtam damıghti,
 me izi an gumazamizibagh asıghasıgham.
 Ia gan!
 Midorozir gumazir kaba bar puvıra ivemar akızırigh izam.
- 27 Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir gavgavıbara.
 Men tav, an suem a gamıma, a ırasa amır puvati.
 Men tav, an damazım akuir puvati.
 Men tav, uan mıtem bar deravıram an amıghınızı a fıriaghırızir puvati.
 Men tav, dagarır asuar bar gavgavımning aruzı aningın benıba dıghoraghırezir puvati.
- 28 Men barıba bar ghumızı,
 me pıbar afegha, egha asasavıra gara iti.
 Men hoziaba bar gavgafi,
 ezi men hoziabar dagarır puzıba mati dagıar bar gavgavıba egh bıghıran kogham.
 Men karısbı bar puvıram akızırısı,

ezi dar wilba aminir ekiamin min ivemari.
 29 Midorozir gumazibar dimdiar ararem, mati laion asizimin gintigha ghuav an suiragha, a dazeri moghin me diava arai. Midorozir gumaziba mati laion uan asizim misuegħa a inigha zui moghin, me uan apanibar suigha me at-era zui. Eghti gumazitam uam me inian iburagħam.
 30 Eghti dugħiar kamın, midorozir gumaziba izi Judan kantri gasighasigham, egh me bar pamtemin dim nigınir dafam damuam, mati ongarim dipira iza ongarir dadarim gira tingazi. Eghti gumazitam ian kantrin kamın ganti, a bar ikuvighti, ghuariar piziba aruemin angazangarim apazaghti, kantrin kamın danganiba bar mitarmegħam.*

6

God Aisaian diazi, an akam inigha izir gumazimin oto

¹ Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamın min bizimin gari moghin Ekiamın garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragħa pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragħa an Dipenir averiam bar a ini. ² Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagħa 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogħa, egha avizir mamningin migha zui.* ³ Egha me dia ongava uarira uariv ġia ghaze:

* **5:30:** Hibrun akam deragħa migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **6:1:** 2 Atriviba 15:7; 2 Eghagħaniba 26:23 * **6:2:** Enselin avizir 6pla itir kaba, da enselin igharazibar min garir puvati. Enselin kaba me Hibrun akamın kamagħin me dibori, "Serafim." Ezi men akam Godın akınafarimin aven danganir vamiran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8 **6:4:** Akar Mogomem 15:8 **6:5:** Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6 **6:9:** 2 Korin 3:14-15 **6:9:** Matyu 13:14-15; Mak 4:12; Luk 8:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27

"Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, an arazir kurabar sagħon ikiava Bar Zue, a Bar Zue, a Bar Zue! An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam, bar nguazim avara."

⁴ Ezi ki ikiava orazima, enselba dia ongema, Dipenimin akınir tiar akamın itiba ivazvagħa nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa.

⁵ Ezi ki atiatigha ghaze, "Maia, ki ikuvigha ġifa. Nan mizem zurara akar kurabav ġiavira iti, ezi ki gumazamizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagħ amir gumazim, egha datirighin ki Atrivimin ganigha ġifa, a Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha ġifa, kamagħin amizı, ki aremegħam."

⁶ Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir dakozimin itir avir mikiamın suiragħa, mighegħa na bagħa izi.

⁷ Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam a ini, egha kamagħin na migei, "Ni oragh. Ki avir mikiar kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba ġin amadagħa, nin osimtızim adangi, ezi ni zue."

⁸ Ezi ki orazima, Ekiam kamagħin enselbar azangsisı, "Ki tinaram amangam? Tina e bagħ akam inigh mangi gumazamizibav kimam?"

Ezi ki ghaze, "Ni na amadaghti, ki mangam."

⁹ Ezi Ekiam akar kam Israelian gumazamizibar aningasa na mikemegħa na amada:

"Ia zurara ganıva, egh deragħ bizitamın ganighan kogħam.

Ia uaghan zurara oraghiva, egh
ia deragh bizitamın mingarim
gıfoghın koghın.”

¹⁰ Egha a uaghan kamaghın
mikeme:

“Ni gumazamizir kabav kimıva, men
nighnızibar amighti, da pirigh,
egh men kuaribar amighti, me
akam baraghan aghuagh,
egh men damazibar amighti,
me ganın iburaghın.
Puvatightima, me ua bizitamın
ganigh akam baregh an
mingarim gıfoghın.
Egh me navibagh iragh egh na
bagh iziti,
ki men arazir kuraba gın
amadaghti, me ua der-
aghın.”

¹¹ Egha ki kamaghın an azara,
“O Ekiam, ki ingangarir kam damu
mangı man dughıamın tugham?”
Ezi a kamaghın nan akam ikaragha
ghaze:

“Ni ingangarir kam damu, mam-
aghıra iki mangıti
nguıbar ekiaba bar ikuvighın,
eghti nguazim ikuvighti,
dıpenıba pura mısevir kınıbar
ikiam,
eghti gumazamizitaba uam
a dar ikian koghın.”

¹² Ki İkiavıra İtir God,
ki gumazamiziba bar men
agiraghti, me bar uan nguıbam
ategh saghon mangegham,
eghti men kantri gumaza-
mizitaba uam an ikian
koghın.

¹³ Eghı gumazamizir vaghvazir taba
nguazir kamın ikıvıra iki,
me uaghan geveghın.
Eghı kantrin gumazamiziba bar
kuavaremegham,
eghti gın nan gumazamizir bızir
ıgıam otivighın,

mati temem me an okegha
a gaborozı a isigha gıvazi,
ghuzir igiaba an otoghav
aghıı.”

7

*God Atrivim Ahas mıgıa ghaze, ni
nighnızir gavgavim iki gavgavıgh iki*

¹ Dughıar kam, Usian otarım
Jotam, ezi Jotam Ahasın afezıam.
Ezi Ahas Jerusalemın aven, Judan
atrivimın itima, midorozim oto.
Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian
otarım Peka, a İraelian atrivim,
anıng ghua Jerusalemıa ko mısoıı.
Egha anıng a inian iburaghburaki.

Ezi midorozim tıghar Jerusalemın
otivam, ² Judan Atrivim Ahas, a
Devitın ovavir borım, a kamaghın
oraki, “Siriabar midorozir gumaza-
ıba İraelian midorozir gumazıbar
akuraghasa İraelin nguazımın
izegha gıfa.” Ezi atrivim uan gumaza-
miziba ko, me bar puvıram atıatıa
bar puv nııı, mati amınım temebagh
ıvıı.

³ Ezi İkiavıra İtir God kamaghın
Aisaia mıgeı, “Ni uan otarım Searja-
sup inıgh gua mangı Atrivim Ahas
batoghsı, Mozir Dıpar Pın İtimın
daghurımın mavanang, dıpar kam a
uaghıra Jerusalemın otıfı. Egh gua
mangı tuavir ekiar ghua inıba ruer
danganımın boroghın iki, atrivim
batogham.* ⁴ Ni kamaghın atrivim
mikim suam, A gavgavıgh iki, egh a
pura tintinımın mıgırıgıaba baraghti
da an navım abınan markı. An
aghumra iki, egh Atrivim Resin
uan adarazi ko Remalian otarım
İraelian atrivir kamın atıatın-
gan markı. Atrivir kamningın
anıngagharım mati avım kırıan
oveghangın mungeghasava amı, ezi
mıgharımram otıfı. ⁵ Guızbangıra,
Siriaba, ko Eframın adarası, ko
İraelian atrivim, a Remalian otarım,
me Judan Atrivim Ahas abınasa
akam akırı. ⁶ Me kamaghın mıgıa

6:11: Maıka 3:12   **7:1:** 2 Atrivıba 16:5; 2 Eghaghanıba 28:5-6   * **7:3:** Hıbrun akamın, zıam
Searjasup an mıngarım an mırarıa ghı, “Gumazamizir varazıra uamategh ızam.”

ghaze, me izi kantri Judan gumazamiziba ko misogh atiatim an gumazamizibar aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarim amiseveghti an atrivimin ikiam.†

⁷ “Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa:

“Bizir kam otoghan kogham.
Bar puvatigham.

⁸ Ia fo, Sirian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, an ziam Damaskus.
Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin nguibam gativagha an gari.

Ia ganti, 65plan azeniba givaghti,
Israelian kantri, bighiregh egh bar givagham.

⁹ E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria.
Ezi Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamin atrivimin ikia a gativagha an gari.

Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh.
Ia nighnizir gavgavim Godin ikian kogh,
egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham.”

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi. ¹¹ A kamaghin Ahas mikimasa Aisaia mikeme, “Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ababanir tamin ganasa, o ababanir overiamin ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir

manam, ni puram azaraghti God nin akagham.”

¹² Ezi Ahas ghaze, “Ki mirakelin tamin gansi azangsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua.”

¹³ Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, “Ia Atrivim Devitin ovavir boriba, ia bar deraghviram oragh! Ian araziba gumazamizibagh amima me bar ian amira. Ia uaghan nan God, kamaghiram a damuti a ti ian amiragham, o? ¹⁴ Kamaghin, Ekiam uabi ababanir tam nin akagh. Ababanir kam kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham.”‡

¹⁵ “Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam, bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh dughiar kamın, a hani ko sis amam, daghem sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin dar ingari.§

¹⁶ “O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir kamningin atiati. Eghti aningın kantrining bar ikuvigham, eghti aningın nguazimning pura ikiam. Dughiar kamın borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh a tighar dagh foghamin dughiamin bizir kaba otivam. ¹⁷ Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumazamiziba ko nin adarazi bagh dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza datirighin, osimtızir tam me batozir

† **7:6:** E gumazir kamın ziam gifozir puvati, me kamaghin a dibori “Tabelin otarim.” Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, a Sirian adarazir gumazir mam. **7:14:** Aisaia 9:6; Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34 ‡ **7:14:** Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghin ghu, “God e ko iti.”

§ **7:15:** Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:8in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimin otivigha garima, hani ko oter eborim, aningra itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamın mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamim o daghem sis, me oter eborimin an ingari.

puvati. Ezi datirighin osimtızir bar kuram me bativam. Osimtızir kam a kamakin: Ikiavıra Itir God, Asirian atrivimin amamangatıghti, a Judaba bagh izam.

¹⁸ “Eghti dughiar kamın Ikiavıra Itir God bobemın Isipian diaghtıma, midorozir gumazir bar avirim, saghon mar Isipin Faneba bar dar suiabar ikegh, berezir bizir bar avirimın mın izam. Egh an Asiriaba bobemın men diaghti me aparir okoruabar mın izam. ¹⁹ Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izıvagh. Me danganir moziba bar dagh izıvagh, dagıar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba bar dagh izıvagh.

²⁰ “Dughiar kamın, Ekiam Yufretisin Fanemın vongın Asirian atrivim inigham. An Ekiamın resan mın otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarızibagh isam. A ian ghua-masızibagh isıva, ian dapaniba ko mikarzir arıziba sara isam.

²¹ “Eghti dughiar kamın, apaniba izi ian bulmakauba ko sipsipbav sogham. Eghti gumazitam bulmakaun vamıra ko sipsipin pumuningra ikıti, ²² da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh damamın sisin ingaram. Eghti gumazamizir ikiavıra itir varazira, me haniba ko sisbar amam.

²³⁻²⁴ “Dughiar kamın ian azeniba bar moghıra ikuvigham. Datirighin wainın azeniba da wainın ikarızir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagha dar ivezim 1,000 kina. Eghti gın temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asıziba burisi, me uan barir piba sara mangam. ²⁵ Datirighin gumazamiziba mighsiar dozibar dagheba opari. Eghti gın temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh mighsiar dozir kaba bar, da avegham. Gumazamiziba dikonibar

atiating egh me uam mangı azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam.”

8

Asiriaba misoghsı izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

¹ Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın na mıgei, “Ni osırsı bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamın letan kinir kabar, ziar kam osirigh, ‘Me Zuamıram Okemegh Zuamıram a Inigh Mangi.’ Ni bar deravıram an osirigh, eghti gumazamiziba deravıram an ganıva a diponam.* ² Egh akar ni osiramın kam gavgavım a danıngısi, ni gumazir aghuir kamning inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarım Sekaraia, aning ganti, ni an osir.”

³ Ezi ki gın ghua uan amuım, a Godın akam inigha izir amizir mam, a koma akui. Ezi a navım asegha otarım bate. Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın na mıgıa ghaze, “Ni ziar kam a datıgh, ‘Me Zuamıram Okemegh Zuamıram A Inigh Mangi.’† ⁴ Borir kam tıghar kamaghın fogh suam, kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir gumaziba izi Damaskusın nguıbar ekiam ko Samarian nguıbar ekiamın bizir aghuiba okemegh, mangı uan atrivim danıngam. Ezi borir kamın ziamın mıngarım kamakin, Zuamıram Okemegh Zuamıram A Inigh Mangi.”

Asirian atrivim Judaba dikabınasava ami, ezi God me ko iti

⁵ Ezi Ikiavıra Itir God ua kamaghın na mıgei:

⁶ “Ki Ekiam, ki Jerusalemın boroghın itir dipam Siloan mın iti, egha zurara aghumra ivemari.

* **8:1:** Hibrun akam bizitamın mıngarım deragha bigha mikemezır puvati. † **8:3:** Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Asaia, an amuım uaghan akam inigha izir amizir mam.

Ezi Judan gumamaziziba kamaghin nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati.

Egha me Atrivim Resinin gavgavim ko Israelin atrivir kamın gavgavim ginighnigha, atiatir bar ekiam men itima, agorogem me misozima aghariba men amira.

7-8 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin Fanem damighti, an aperiam bar ekevegh dan-ganiba bar da avaragham.

Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisin Fanemin miriamin ikegh izi

kantri Judan otogham, egh dipam bar buigh iziv anang gumazimin firagharimin tugham.

Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim uan midorozir gumaziba ko men nedazim.

Ezi e fo, God e ko iti!

Egha deravira e geghuvam, mati kuarazir avizir bar eki-amning itim, an aning onegha migha ghua

en nguazim bar, deravira an gari.”†

9 Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumamaziziba.

Ia uari akuvagh misoghsı gan iki.

Eghti ian gavgavim bighirighti, ia digavir kuram damigh puram onganım damuam.

10 God e ko iti.

Kamaghin amizi, bizir ia damuasa nighnizim,

ia a damuti, ian tu-avim pırighti, bizir kam otoghan kogham.

Ia bizir avıribav mikımam, eghti dar dagheba puvatıgham.§

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

11 Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin na migei, “Ni gumamazizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki. 12 Gumamaziziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumamaziziba puviram atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki. 13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin Bar Zuezim, egha arazir aghuibara ami. Ia anariram atiatingıva an apengan iki. 14-15 A gumamazizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a dagiamin min Israelia ko Judan gumamaziziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalemın gumamaziziba, an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kamın guam. Jerusalemın gumamaziziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa iti.”

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mızua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin, Ikiavira Itir God na ganıngizir akar kaba,

† 8:7-8: Hibrun akamin ziam Emanuel kamaghin ghu, “God e ko iti.” Aisaia 7:14ın aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darıgham. Aisaia ti borir kam ginighnigha ghaze, “Emanuel.”

§ 8:10: Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, “God e ko iti,” a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8ın gan. 8:12: 1 Pita 3:14-15 8:14-15: 1 Pita 2:8 ** 8:16: Aisaia akam osirigha ghaze, Gumamaziziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akınafarım righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongıram a gati, egha a uan ababanım isa kandelin gris gısın ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighti, gumamaziziba an akınafarır akar irıghızır kam kuigh akar an osırızıba dıpon kamaghın guızın fogh suam, Aisaian akaba, da guızbangıra. 8:17: Hibru 2:13

ki da osirigh, da righiva da ikegh
kandelin grisin anemighirigh,
uan ababanim isi kandelin
gris datighti, da der-
aghvira ikiam.**

17 Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God
damuasa mikemezir biziba,
ki puram a mizuam da bagh gan
ikiam.

Ki fo, an akirim ragha Israelian gu-
mazamizibagh asagha gifa,
egh a ua ragh men ganan
kogham.

Eghti ki nighnizir gavgavim
an ikivira ikiam.

18 Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin
ikiava, borir kaba na ganingi. Ezi ki
uan boriba ko an e atizi e Israelian gu-
mazamiziba bagha, ababanimin min
iti. Eghti me en ganiva, Godin Araz-
ibagh nighnigham.††

*Godra uan gumazamiziba bizir
aghuiba me ganidi*

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti,
ia mangi gumazamizir oveaghuez-
ibar duaba ko mikim, me da
nighniziba iniam. Egha me kuaraz-
ibar min imoba, sighsirir akabar
migei. Ezi gumazamizir oveaghuez-
iba, me nighniziba gumazamizir
angamira itibar aningan iburagham.
Kamaghin amizi, e tizim bagh aseba
ko gumazamizir oveaghueziba da
nighniziba iniasa ivemara me bagha
zui? Puvati. Arazir kam ikufi.
Me uan God bagh mangi. 20 Me
Godin Araziba ko an Akar Gavgav-
iba ko, an nighnizim gifogh. Egh
me kamaghin damighan kogh, me
mitarmemin averara ikiti, aminim
me bagh tiragham kogham, eghti

me dughiar aghuitamin ganighan
kogham.†† 21 Puvati. Me bar
dughiar kuram iniam. Me navir
osimtizir dafaba ikiti, mitiriaba men
aghiti, me pura tintinibar kantrin
aven daruam. Mitiriam me damuti
me atar, akar kurabar uan aseba
ko atrivim mikimam. Me kogh
overiamin ganiva, 22 vin nguazimin
gan, egh me bar bizir aghuitamin
ganighan kogham. Bar puvati.
Me osimtiziba ko dughiar kuramra
danganiba bar da gan ikiam, mati
aminirbirim bar me avara. Egh me
osimtizim gitaviragh arimangamin
tuaviba puvatigham.

9

*Godin, gumazamiziba bar akueghsi,
an atrivir aghuim me daningam*

1 Eghti gin, osimtiziba aterir darasi,
me uam osemeghan kogham. Ia
fo, Ikiavira Itir God, fomira Naptali
ko Sebulunin anababar nguibaba
bar dagh asighasighizi, me bar
aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti,
tuavir ongarimin zuimin boroghira
itir danganim, ko Jordanin Fanemin
dadarir vongin itir danganim, a
Galilin Distrighin nguazim, danganir
kam Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizir aviriba uaghan an aven iti,
nguibar kaba uaghan bar moghira,
men dughiar kuraba da givaghti, me
ziar ekiam iniam.*

2 Gumazamizir arazir kurabar
mitatemin aven aruiba,
me datirighin angazangarir
ekiamin gari.

Me danganir mitatemin apiaghav iki-
ava aremeghasava ami,
ezi datirighin aminim tirazi
angazangarim me gisira.

8:18: Hibu 2:13 †† 8:18: Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar amuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar izibar mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, "Israelin gumazamiziba," a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei. †† 8:20: Ves 19 ko 20in, Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. 9:1: Matyu 4:15 * 9:1: Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni 2 Atriviba 15:29in gan. Kantrin kam in danganir kam, an ziar mam Galili. 9:2: Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14

3 Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh amizima, me bar aviraseme,
Ni me gamizi, me bar akonge.
Me nin damazimin bar akongezir arazir kam,
mati me azenibar dagheba asia da bagha bar akonge.
Egha mati midorozir gumaziba midorozim gamigha givagha, bizir me iniziba da tuiragha uari ganiga bar akonge.

4 Gumazamiziba bar akongezir bizim, a kamakin:
Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba apiragharighizi moghin,
datirighin men apanibar gavgaviba apiragharigha gifa.
Guizbangira, apaniba faragha nin gumazamizibagh ativagha,
me gamima, me mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim isa an tuem gatigha,
ingangarim zuamiram a damuasa, a gaghora a misosi.
Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba apiragharighizi,
me ua nin gumazamiziba paza me gamir puvati.†

5 Guizbangira, midorozir gumaziba midorozir korotiar aghua ghua misoziba,
avim bar dar isigham.
Men dagarir asuaba ko men korotiar gumazibar ghuziba itiba,
avim bar adar isigham.
Eghti osimtiziba bar givaghtima,
dughiar aghuim otogham.

6 Bar guizbangira, otarir mam amebam e bagha a bate,
a borir God e ganingizir mam.
Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam,
mati gumazim dipenir akinir dafam uan dipizim gatigha aneteri.

Kar an ziaba,
Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba Anidim,
ko Godin Gavgaviba Bar Itim,
ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim,
ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir Amirizim Anidim.

7 Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin danganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam.
Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam,
an ekiv mangivira ikiam.
Kamaghin midoroziba ua puvatighi,
gumazamiziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam.
Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisigha,
Godin arazir aghuibara amuasavira iti.
A kamaghin damuti,
an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumazamiziba guizbangira bar me gifonge,
kamaghin amizi, a bizir kam damighti an otogham.

Ikiavira Itir God Israelia gasighasiki

8 Ekiam mikemegha givagha ghaze,
a kantri Israel gasighasigham,
kar Jekopin ovavir boriba.
Eghti dughiar kurar kam me batoghti,

9 Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba ko, Efraimin adarasi,
me bar kamaghin fogh suam,
Ekiamra bizir kamin me gami.
Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar iti,
egha uarira uan ziaba fe.
Me kamaghin migei,

10 "Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki.

† 9:4: Fomira Midiania paza Israelia gami, ezi Gideonin dafarimin Ikiavira Itir God men gavgaviba apiri. Ni Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25in gan. 9:6: Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13
9:7: 2 Atrivira 19:31; Daniel 2:44; Luk 1:32-33

- Ezi e da bagha naviba ikuvir pu,
da pura biziba.
Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir
bar gavgavibar ingaram.
Egh temer fikbar danganibar,
temer sidan bar aghuiba
oparam.”
- 11-12 Ezi Ikiavira Itir God Israelian
aningaghe,
kamaghin amizi, a men apanibar
naviba fegha gifa, eghti me izi
me misogham.
An aruem anadi naghin Siriabar
naviba fe, me Atrivim Resinin
adarasi.
Egha a uaghan aruem uaghiri
naghin Filistiabar naviba fe.
Egha a uaghan Israelia misogh, me
dikabinasa Atrivim Resinin
apanibar naviba fe.
Ekiam kamaghin amigha gifa,
ezi bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.
- 13 Ezi Israelian gumazamiziba nav-
ibagh irazir puvati.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, ivezir bar kuram me
ganingi,
ezi me uamategha a
baghavira izir puvati.
- 14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
kantri Israel gasighasiki.
Guizbangira, an aruer vamiran
Israelin dapanim ko puem atu.
A dughiar vamira, a iruer
dagarim ko ighurunim
gighizazi aning iri.
- 15 Dapanim, a gumazir aruaba ko gu-
mazir ziar ekiaba itibar aba-
banim.
Ezi puem, a gumazir akam
inigha iziba, me akar
ifavaribar gumazamizibagh
anidiba, men ababanim.
- 16 Gumazir dapaniba tuavir aghuim
ko arazir aghuim men akazir
puvati.
- Kamaghin amizi, gumazamiziba
okam nighnigha pura tintini-
bar ghue.
- 17 Gumazamizir kaba bar moghira
God ategha arazir kurabagh
ami.
Me bar akar kurabav gei.
Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira
me gasighasigham.
A gumazir igiatam ateghtima a
ikian kogham.
Egh an amizir paba oveaghuezi-
iba ko borir ameboghfezi-
aba oveaghueziabar apangu-
vighan kogham.
Ekiam kamaghin damuam, eghti
bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me
daningvira ikiam.†
- 18 Gumazamizibar arazir kurabara
me gasighasisi.
Mati avim benir ataghatariba
ko ogher kurabar isia ghua,
temer dafaribagh irigha ghua,
ruarir ekiam girizi a isi.
Ezi maburan migharim
dikavigha ghuavanadi.
- 19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim bar aningaghegha,
nguazir kamın ruaghatevibar
itir gumazamiziba bar me
gasighasiki.
A mati avim ruarir ekiamın isia
bar a gasighasighizi moghin,
bar me gasighasiki.
Gumazamiziba uaghan vaghvaghera
men nighnizibar gin ghua,
igharaz darazi dikabinasava
ami.§
- 20 Me gumazamizir igharazibar biz-
iba, tintinibar da okimasa.
Eghti bizir kaba men ifongiaba
agivan kogham.
Me mati gumazim dagher aviriba
apavira ikiava izivazir puvati.

9:17: Aisaia 5:25; Maika 7:2 † 9:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. § 9:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. ** 9:20: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

Egha me uaghan arazir kamra,
uan ikizibagh amua me
gasighasisi.**

21 Manasen anabamin adarasi,
Efraimin anabamin adarazi
abinasa,
ezi Efraimia Manaseba abinasa.
Egha aning uaghan Judaba
abinasa.
Kamaghin amizi, Ekiam me
ateghti me uarira uarigh
asighasigham,
eghti bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir
kuram isi me daningvira
ikiam.

10

1-2 Iavzika! Ia gumazamizir kamagh
amiba, ia bar ikuvigham.
Ia gumazir onganarazibagh
amibagh ifar men biziba
iniasa
arazir igiar igharagha garir
aviriba arigha, da osirigha
me gasighasisi.
Ia arazir kurar kaba arigha dar gin
zuima,
nan gumazamizir onganaraziba
kotin aven, uan biziba bagha
mikimasa izima,
ia guizin araziba ategha arazir kurar
ia arizir kabar, me dikabirima,
me bizir me iniamba isir puvati.
Egha arazir kamra, ia amizir paba
oveaghuezibar biziba okiava,
borir ameboghfeziaba oveaghuez-
ibar biziba saram okei.

3 God ian arazir kurar ia amir kaba
ikarvagh, ia gasighasighti, ia
manmaghin damuam?
Dughiar kam, a kantrin saghon
itimn gumaziba inigh iziti,
me aminir gavgavimin
min izi ian bizibagh
asighasighti, ia man-
maghin damuam?
Ia ti ivegh mangi tina dama akur-
vazim iniam?

Ian ziar ekiam ko bizir avirir
ia iniziba, ia ti managh dar
arighti, da deraghvira ikiam?
Bar puvatigham!

4 Ia bizitam damuva avegham. Bar
puvatigham.
Ian tarazi midorozimin arimighiregham.
Me ian tarazir suigh mangiti, ia kal-
abuziabar tongin bar atiatigh
teviba apirigh mamaghira
ikiam.
Ia osimtizir bar kurar kam
gitaghan kogham.
Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da
ia bativam,
eghti bizir kam an aningagharim
agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir
kuram isi me daningvira
ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

5 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:
Asirian kantrin gumazamiziba,
mevzika! Me bar ikuvigham.
Ki uan gumazamiziba puvira
men atari.
Kamaghin ki datirighin ingangarim
isi Asirian kantrin gumaza-
mizibar aningti,
me nan aghorimin min otoghti,
gumazamizir nan navim gamima a
ikuviziba,
me ivezir kuram me daningvira
me gasighasigham.

6 Nan gumazamizir kaba na ategha
uamategha nguazir kamn biz-
ibagh amua, na gamizi
ki bar men aningaghe.
Kamaghin amizi, ki Asiriaba
amadaghti,
me mangi gumazamizir ki
aningaghavira itir kabagh
asighasigh,
egh me dikiti me mati
gumazim tuavir begh-
neazim diti moghin me
magiram.
Egh me uan ifongiabar gin mangi
men bizir aghuiba me dama da
mikegh,

- da inigh uan kantrin mangam.
- 7 Ezi Asirian atrivim nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.
- A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh, da agivasa nighnisi.
- 8 A uabi fa kamaghin migia ghaze, “Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini. Ezi atrivir ki abiraziba, me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.
- 9 Ki misogha nguibar ekiar kaba ini: Kalno, Karkemis, Hamat, Arpat, Samaria, ko Damaskus.
- 10 Ki kantrin aviriba abiragha fo, men asebar marvir guar aviriba men iti. Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati. Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.
- 11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa. Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.”
- 12 Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalem in nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi ivezir kuram Asirian atrivim daningam. 13 Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghin migi:
- “Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti. Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fofozimin, ki bizir kabagh ami. Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha gifa, ezi da bar nan apengan iti.
- Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini. Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini, mati bulmakaun apurir ekiam misosi.
- 14 Nguazir kam in itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam, ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimin, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, nimira bar da ini. Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati. Mevzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir puvati. Ki pura men biziba oke-megha da inigha ghu.”
- 15 Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghin azaragha ghaze, Sobiatham ti uabi fi kamaghin mikim suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimin gavgavim gafira, a? Puvati, nighnizir kam on-gani. Eghti son tam ti uabi fi suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem pungizim gafira, a? Puvati, nighnizir kam on-gani. Eghti itazitam ti uabi fi suam, a uabi gumazitam in suiragh, a inigh misoghsi mangam, a? Puvati. Nighnizir kaba, bar on-gani.
- 16 Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir God in Gav-gaviba Bar Itim, a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti. Egh a datirighin arimariar bar kuratam amadaghti, an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam agivagham. Egh a uaghan avim damighti, a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham.

- 17 Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim,
 a Israelian gumamazibar angazangarimin min iti.
 Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh,
 men kantri daboroghti, a isigham.
 Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti, da bar isigham.
- 18 Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuir azenibar ingaramim sara daboroghti, da bar isigham.
- Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba agivagham, mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim bar magari ameregh givagham.
- 19 Eghti Asirian kantrin temer vaghvazibara mitivighiv ikiti, borir iririvitam uaghan da mengang fogham.

Gumamazir ikiavira itir varazira, uamategham

20 Jekopin ovavir boriba, datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi nighnizir gavgavim an ikian kogham. Puvati. Dughiar izamimin, me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an ekiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin gin mangi uarir akurvaghsi, anarira mizuamam.

21 Gin, Jekopin ovavir boribar gumamazir ikiavira itir varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam.* 22 Fomira, Israelian gumamaziba, mati ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God

uan arazir aghuimin gin mangiva izevir kurar kam me daningam. Eghti gin men gumamazir ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam. 23 Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, a nguazir kam in kantriba bar, a izevir kuram isi me daningasa mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham.

24 Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim kamaghin migei, "Ia nan gumamazir Saionin nguibar ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men atiatingan marki. 25 Nan navim ia bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir ian itim agivagh, egh raghirigh Asiriabagh asighasigham. 26 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, ki me misogham, mati ki fomira Midiana, Orepin Dagiamin boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha mati, ki fomiram Isipin kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar ikufi.† 27 Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha, an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men arazir kam na gamima, nan navim puvira nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar kam in, ki Asiriabar gavgavim agivaghti, me uam osimtiziba ia daningan kogham."‡

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

28 Apaniba Ain nguibar ekiam boroghin iza a gitagha, Mikronin nguibar ekiamin otivigha gifa.

* 10:21: Hibrun akamin akar kam, "Gumamazir varazira uamategh izam," a mati Aisaian otarir mam in ziam. Ni Aisaia 7:3 in gan. 10:22: Rom 9:27 † 10:26: Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25 in gan. ‡ 10:27: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

Me uan dagheba ko biziba isa
Mikmasin nguibar ekiamin da
ariki. §

29 Me uaghira daghurir dipamin
faghafiagha, binigha ghua-
naga,
dimangan Geban nguibar
ekiamin akui.
Raman nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba bar atiatingi.
Ezi, Gibeane nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, kar Atrivim
Solin nguibar ekiam,
me anetegha are.

30 O Galimin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba, ia pamtemin
dim.
Ia Laisan nguibar ekiamin itir
gumazamiziba,
ia kuariba arighiva oragh.
Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba, iavzika!
Ia ti akabagh asa.

31 Matmenan nguibam ko Gebimin
nguibamin itir gumazamiziba,
me uari mongasa danganiba
buriava, aregha gifa.

32 Apaniba datirighin Nopin nguibar
ekiamin otivigha gifa.
Egha Saionin Mighsiamin
amadaghan gara, uan da-
fariba apira,
uan gavgaviba akakagha ghaze,
me Jerusalem in nguibar
ekiam gasighasighasa uari
baraki.

33 Ia oragh!
Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavga-
viba Bar Itim,
a gumazir ziar ekiam ko gav-
gavim itiba dikabiragham.
Me datirighin temer ekiam ruaribar
min iti,
eghti a me okiti me iregham.

34 Me mati Lebanonin temer
aghuibar min mitivigha gav-
gavigha iti,
egha mati temer dafar ruarir bar
ruarir pizimin itibar min iti.
Egh a me gasighasigham,
mati gumazim sobiam inigha
temer ekiam kaba okiti da
iregham.

11

*Atrivir igiam, dabirabir aghuim
me daningam*

1 Jesin ovavir boriba, mati temer
povim me an okegha givazi,
an dakam ikiavira iti.
Eghti gumazir mam otogham,
mati temer ghuzir igiam
temer dakar kamin otogh
mavanangam.*

2 Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi
gumazir kam gizivagh a ko iki,
egh fofozir aghuim ko nighnizir
aghuim a daningam.
Eghti an atrivir gavgavimin ikiva,
deraghvira ingangarim damuamin
fofozim ikiam.
Egh a deraghvira Ikiavira Itir God
gifogh,
an atiatingiva zurara an apen-
gan ikiam.

3 Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir
arazir kam a damuti,
a bar akuegh mamaghira ikiam.
Egh kotiaba baraghamin dughiam,
a pura gumazimin ganganimin
ganiva, a tuisighan kogham.
Egh a gumazamizir tintinimin migeir
akaba,
a pura da baragh da tuisighan
kogham.
Bar puvatigham.

4 A kotin aven guizin arazir aghuimin
gin mangi,

§ 10:28: Nguibar ekiam igharazir kaba da notin amadaghan Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain nguibar ekiam ko nguibar ekiam kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti. 11:1: Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaraia 3:8; Aposel 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * 11:1: Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otuzir atrivir igiamin ababanim. 11:2: Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7 11:4: Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8

onganarazibar migirigiaba
baragh, deraghvira me
tuisigham.
A nguazir kamın itir gumazir uari
abira aghumra itiba,
a men osımtızıba baragh, me
tuisigh men akurvaghham.
An akam me danıngtı, nguazir kamın
gumazir kuraba, ıvezir kuram
iniam.
A mikimti, gumazir kurar akaba
batozıba arımighıram.
5 An arazir aghuim mati gumazim
letın uabi amighiri,
an an ikiti, a gumazamizıbar
ganam.
Eghti an nıghnızir gavgavir arazir
aghuim gamim, mati inim gu-
mazimın evarim avara,
an an ikiti, a uan ingangarım
damuvıra ikiam.
6 Eghti afiar atiaba ko sipsipın
nguzıba uari inıgh deraghvıra
ikiam,
eghti lepatba, da kaziar ekiabar
mın gari, da memen nguzıba
ko dakuam.
Eghti bulmakaun nguzıba ko laionın
igiaba daru egh uari inıgh
damam,
eghti borır dozır mam men gan
men aku men faragh mangam.
7 Eghti bulmakauba ko beaba uari
inıgh damıti,
men nguzıba uari inıgh dakuam.
Eghti laionba bulmakaubar
mın dadabar amam.
8 Eghti borır dozır oteba apavıra itiba,
me kuruzır imezıba itıbar moz-
ıbar boroghıra ikararangam.
Eghti borır oteba ataghızıba,
uan dafarıba isi kuruzır kuraba
ıtır mozıbar aven dar arıgh,
egh deraghvıra ikiam.
9 Dughıar kamın, nguazimın itır
gumazamizıba bar deraghvıra
Ikiavıra Itır God gifogham.
Eghti fofozır kam, nguazimın
otevıba bar dagh izıvaghham,
mati ongarım bar ghua uan
danganımra tu.

Kamaghın amızı, God baghavıra itır
mıghsıamın itır gumazamizıba
ko, gumazamizır ıgharazıba
bar moghıra
uari inıgh deraghvıra ikıva,
tav pazı tav damuan kogh,
egh me gasıghasıghan
kogham.

*Judan gumazamizır ikiavıra itır
varazıra, me uamategh izam*

10 Eghti dughıar kamın, atrıvir igiam,
Jesın ovavır borıbar tongın
otogh,
mati temer ghuzır igiam, temer
dakar kamın oto.
Eghti gumazamizıba bar
an gantı, a me bagh aba-
banımın mın ikiam.
Eghti gumazır kamra, kantribar
gumazamizıba a bagh izı a
baghvıra ikiam.
Eghti an Dıpenır an avughsı iki-
amım,
bar gavgavıgh zıar bar
ekiam ikiti, an angazan-
garım bar me gısiraghham.

11 Egh gın ua izamin dughıamın,
Ekiam uamategh uan agharım
ghufegh uan gavgavım akagh, uan
gumazamizıba inıgh uamategh izı,
men nguıbar me arıgham. Kar
gumazamizır ikiavıra itır varazıra,
me kantri Asıria ko, Isıp ko, İtiopia
ko, Elam ko, Babilonian kantri ko,
Hamat ko, Mediterenianın Ongarır
Ekiamın arıghatızıbar ikiavıra itıba.

12 Kantriba bar dar gumazamiz-
ıba gansı, Ekiam nır avızim
ghufegh ababanımın mın
anesaraghham,
egh a İraelia ko, Judan gumaza-
mizır apanıba inıgha ghua kal-
abuz gatızıba, a ua me aku-
vaghham.

Me datırıghın tintınıbar ikia nguazır
ruaghatevıba bar dar itı,
eghti Ekiam ua me inıgh izam.

13 Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham.
Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham.
Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam.

14 Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko misogham.
Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumazamiz-ibar bizir aghuiba iniam.

Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gativaghti, me men apengan ikiam.

15-16 Ikiavira Itir God, Ongarir Aghev-
vim damighti a bar dakegham.
Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighti a daki mangi suvigham.

Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamın tuavim, tuavir ekiamın min bar ekevegh aruegham,
eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumku-mighan kogham.

Tuavim Israelia bagha kuiagherizi me Isip ategha izezi moghin,
bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12

Ekiam minabir ighiam

1 Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam:

“O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe.
Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa,

ezi ni bar deraghavira nan asugha-sugha gavgavim na ganıdi.
Ezi datirighin nan navim deraghavira iti.

2 “Ia oragh! God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham.

Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti.
Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami.”

3 Mozir dipam, gumazir kuariba pırıba, anepa bar akonge.
Ezi kamaghira, God uan gumazamizibar akuragh ua me inighti, me bar akuegham.

4 Dughiar kamın ia kamagh mikimam:

“E Ikiavira Itir God, an ziam dipon,
egh a minabıva,
uarir akurvaghsi an dimam.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumazamiziba bar moghira me mikimıva,
an ziar ekiamın gun mikim.

5 Ia Ikiavira Itir Godın ingangarir bar ekiar an amiziba bangin,
a bagh onger akabar amu an ziam fam!

Ia nguazir kamın gumazamiziba bar me mikim suam,
God ingangarir ekiabagh ami.”

6 O Saionin Mıghsıamın itir gumazamiziba, ia fo,
Israelian Godın Bar Zuezim, a ian tongın ikia
ingangarir ekiabagh amua,
ziar bar ekiam iti.

Kamaghin amizi, ia pamten dimıva arang

bar akuegh onger akabar amu.

**Aisaia, Godın akamın,
gun kantrin mabav gei**

13

(Sapta 13--23)

God kantri Babilon gasighasigham

¹ God kantri Babilon gasighasighasa, kamaghin, a irebamin min garir bizimin aven, akam isa Emosin otarim, Aisaia ganingi. ² A kamaghin migei:

“Ni nan nir avizir pin itim isi abanamin min temeba puvatizir mighsiar mamın a kuasagh, eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam.

Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi.

Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonin itir gumazir aruar uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh, egh me amadaghti, me mangi me ko misogh.

³ Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi, egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevegha, men diazi, me ize.

Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram me daningam.

Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti, egha Babilon misoghasa bar akonge.”

⁴ Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh, kar gumazir bar aviribar niginim.

Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, misoghasa uan midorozir gumaziba akufa.

⁵ Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize,

egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba.

A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti, me nguazir kamın itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham.*

⁶ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa. Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang.

Dughiar kamın, Godin Gavgavim Bar Itim, dughiar bar kuram amadaghti a izam.

⁷ Bizir kam bangin, gumazamizibar aghariba bar men amiraghti, men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam.

⁸ Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.

Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam, me mizazir bar ekiam isi.

Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamın, me bar atiatigham.

⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi, kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam,

egh nguazir kamın itir ruaghateviba bar dagh asighasighiva, gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.

¹⁰ Dughiar kamın, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham.

Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham, eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

13:1: Aisaia 47:1-15; Jeremaia 50:1-51:64 * **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun akam, a “Nguazir kamın itir kantriba bar,” a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghin migei, “Kantrin kamra nguibaba bar an iti.” **13:6:** Joel 1:15 **13:8:** Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3 **13:10:** Esekiel 32:7; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13; 8:12

- 11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Gumamazibar arazir kuraba
 nguazir kam gizifa,
 kamaghin amizi, ki men arazir
 kuraba ikarvagh, puv me
 damigham.
 Gumamazir uarira uan ziaba feba,
 ki me dikabiragham.
 Gumamazir igharaz darazi
 paza me gamua uari feba,
 ki pazi me damigh men
 ifaghatir arazim agivagham.
- 12 Gumamazir bar avirim arighiregham,
 eghti ki vaghvaziba ateghti, me
 ikiam.
 Egh ni kantri Ofirin golin bar
 aghuim burian asaghasaghizi
 moghin,
 ni me burian asaghasegham.
- 13 Dughiar kamın, ki Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itim,
 uan aningagharir bar dafam
 sara izam.
 Egh ki overiam ko nguazim damighti,
 aning nigham,
 eghti nguazim isivagh uan dan-
 ganim ategham.”
- 14 Dughiar kamın, gumamaziziba bar
 puviram atiatingiva aregham,
 mati asizir atiam, gumazim
 ruarimin ghua a gasasava
 amima,
 an arav ghuzi moghin, me
 arimangegham.
 Egh mati sipsipbar garir gumaziba
 puvatizi, me onganigh pura
 tintinibar zui moghin,
 me tintinibar arı uamategh pura
 uan nguibabar mangam.
- 15 Eghti gumazir manam, apaniba an
 suira,
 me uan midorozir sababar a
 biraghti, an aremegham.
- 16 Eghti apaniba, borir iririviba, men
 amebabar aghariba da me
 amikiva,
 eghti amebaba ko afeziaba
 ganvira ikiti,
 me boriba isi dagiaba itir
 nguazim gapizti, me
 arimighiram.
 Eghti apaniba men dipenibagh
 asighasigh, men biziba
 okimiva,
 men amuibar suigh, me abin
 arazir kurabar me damuam.
- 17 Ikiavira Itir God ua ghaze,
 “Ki, Midbar navibagh inivima, me
 Babilonia misoghasa izi.
 Me Babilonian silva ko gol bagha
 nighnigha misoghasa izir pu-
 vati.
- 18 Me bar Babilonia agivasa
 nighnizim bar gavgafi.
 Me gumazir igiaba uan pibar me
 gasiti, me arighiregham.
 Eghti borir ekiaba ko
 muziariba, me men
 apangkuvighan kogham.”
- 19 E fo, Babilonin nguibar ekiam,
 a bar deragha nguibar ekiar
 mabagh afira.
 Babilonian gumamaziziba, me
 uan nguibar ekiamın ziar
 aghuim bagha bar akonge.
 Eghti God Sodom ko Gomora
 gasighasighizi moghin,
 a Babilon gasighasigham.
- 20 Gumazitam ua nguibar kamın
 ikian kogham.
 Eghti uaghan Arabian gumaziba
 izi uan averpenitam danganir
 kamın anesaragham kogham.
 Eghti sipsipbar garir gumaziba uan
 sipsipba inigh iziti,
 da danganir kamın iriv iki
 avughsan kogham.
- 21 Nguibar kam pura danganir kinim
 gavaghti, asizir atiaba iziva an
 ikiam.
 Eghti dimagarimin, kuaraziba
 dipenibar ikiam.
 Eghti poneba uaghan ikiti,
 memen atiaba uari akun
 nguibar ekiamın mangi izegh
 damuam.

22 Eghti, atrivibar dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba, afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam.
Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam, a roghira izegha gifa.

14

Ikiavira Itir God uan gumamaziziba ua me iniam

¹ Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh Israelia misevegham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi me ko iki, men gumamazizibagh avagham. ² Guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Israelia inigh men aku uamategh Israelian nguazimin izam, kar Ikiavira Itir Godin nguazim. Eghti Israelia, gumamazizir kabar amuti, me pura Israelian ingangarir gumamazizir kinibar otivigham. Fomira Israelia kalabus gatizir darasi, me datirighin, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomira Israelia dikabiragha paza me gami, me datirighin Israelian apengan ikiti, me me gativagham.

Atrivir bar gavgavir irizimin ighiam

³ Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mizazim ko dughiar kuram agivaghti, ia deravira ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men ingangarir mitiabagh ami, eghti osimtizir kam, datirighin givagham. ⁴⁻⁵ Eghti Ikiavira Itir God kamaghin damighti, ia Babilonin atrivim ginighnigh ighiar dibovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakin:

“Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha gifa.
Manmaghin amizi, atrivir puvira atara uan ziam fer kaba iri?
Ikiavira Itir Godra,
paza gumazibagh amir gumazir kurar kabar gavgavim agifa.

⁶ Atrivir kaba pura gumamazizibar aningaghegha paza me gami. Egha me arazir kurabar kantrin igharazibagh amua, me gasighasighan avughsir puvati.
Me dughiaaba bar, kantrin igharazibar atara osimtizir kuraba me ganiga me gatifa.

⁷ “Ezi datirighin nguazir kam in ruaghatviba bar, avughsa navir amirizimin iti.
Dar gumamaziziba bar akuegha ighiabagh ami.

⁸ “Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir temer painba ko, temer sidaba, oregha fo,
Babilonin atrivim aremegha gifa.
Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge.
Me ti ghaze, ‘Gumazitam ua iziva e okan kogham. Bar dera!’

⁹ “Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin, me ni iniasa bar akuegha biziba akira iti.
Danganir kam ti kamaghin migia ghaze,
Ia gumazir aruaba, dikav.
Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba ataghiragh.
Ia bar izi gumazir izir kam batogh.

¹⁰ Me bar moghira ni dipov migirigiar kam in ni damuam,
‘Maia, e kamaghin nighnisi,
nin gavgavim ti bar en gavgavim gafira.
Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi ni en min iti.
Ni gavgaviba puvati.’

¹¹ “Ni fomira kurkazir aghuibar uabin kurtima, gumamaziziba gitaba misogha, ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe.
Ezi datirighin, ni Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin

- itima, nguazimın apiziba nın dakoziŋ gavagham.
Eghti ni me gisin dakuam.
Eghti kuruzir muziariba blanketin inimın mın ni avaragham.
- 12 “Ni fomira ziar bar ekiam ike.
Gumazamizibar damazimın, ni mati mizarazibar anadir mikovezir overiamın ikia isimın mın iti.
Ezi noka, ni datirighın irigha gifa.
Ni fomira midorozir gumazir gavagvim itim.
Ni kantrin aviriba agevir gumazim.
- 13 Ni ti kamaghın nighnisi,
‘Ki mikovezibagh afiragh, bar pın mar overiamın mavanabogham.
Egh ki uan atrivir dabirabim isi, Godin mikovezibagh isin bar pın mar anefagham.
Egh ki uaghan izi, notin amadaghan itir mighsiar aseba iza uari akuvi naghın, a gisin bar pın mar daperaghiv ikiam.
- 14 Ki ghuariabagh isin bar pın mar ghuanabogh,
Godin Bar Pın Itimın mın ikiam.’
- 15 “Ezi noka, ni irigha gifa, ni bar vin mar magiri Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın iki,
egh ni bar apengan ikiam.
- 16 Egh nguibar kamın, oveaghuezir gumazamiziba nın apigh bar digavir kuram damigham.
Egh me dikiravira nın gan kamaghın azaragham,
‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivavazima,
kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nisi, guisi?
- 17 Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh asighasighava, nguazim gamima,
a nguazir kinimın oto?
- Gumazir kamra ti, kalabuziam gatizir gumazamizibar apanguvizir puvatigha, me ataghizi, me uamategha uan nguibabar ghuzir puvati?
Are, gumazir kamra!’
- 18 “Atrivir igharaziba over dughiamın, gumazamiziba bar deravira men kuabagh amua,
mozir bar aghuibar me afi.
- 19 Ezi ni puvati.
Nın kuam mati, gumazim temer aguam kurasa an anetugha anekunizi moghın,
me nın kuam akunizima a mozim giraghu.
Nın kuam tuavimın gumazir igharazir midorozimın ovengezibar kuabar pozimın apengan iti.
Ezi gumazamiziba a dika ive-mara mangi izegh gami.
Men duaba bar moghira,
gumazir ovegha givazibar mozimın, bar vin mar magiram.
- 20 Ni uan kantri gasighasigha, uan gumazamiziba misoghezi, me ariaghire.
Kamaghın amizi, me atrivir igharazibar mın deravira nın kuam akirigh,
anefaghan kogham.
Atrivir kurar kamın boriba, nguazir kamın bar givaghti, bar deragham.
- 21 Kamaghın, an boriba, ia bar da inigh izi,
egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsi,
me misoghti me arighiregh.
Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimın otogh, ua kantribar ganan kogham.
Egh ua nguazir kamın danganiba bar dar mangi nguibar ekiabar ingaran kogham.”

*Ikiavira Itir God
Babilonia gasighasigham*

²² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghiva, me gasighasigh bar me agivagham. ²⁷ Ki men tav ateghtima a ikian kogham. Bar puvati.

Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham.

²³ Ki mati amizim uan bizimin mineziba avi moghin, ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham.

Ki Babilon damighti, mughuriar kuram itir beghneazim bar anevargham.

Eghti asizir atiaba an ikiam.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigham

²⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam gami:

“Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim, ki a damuam.

²⁵ Asiriaba nan nguazimin iza, nan gumazamizibagh amizi, me osimtizir bar ekiam ateri. Asiriaba pamtemin Israelia abirima, me puvira ingari, mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebirima, a ingari.

Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti, ki me dikabin bar me righirigham.

Egh osimtizir ekiar Israelia aterir kam, ki bar anegivagham.”

²⁶ Nguazir kamın itir kantrin gavgaviba,

Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa.

Kamaghin amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti.

²⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin damuasa nighnigha gifa,

ezi tina an anogoregham?

A uan agharim ghufegha gifa, eghti tav an agharim medagh magiran iburagham.

Ikiavira Itir God Filistiabagh asighasigham

²⁸ Atrivim Ahas aremezi azenimin, Ikiavira Itir God akar mam aningi. Akar kam kamakin:

²⁹ “Ia Filistian gumazamiziba, ia oragh.

Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki.

Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam.

Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti, an aviziba iki, egh mighi mangi izegh damuam.*

³⁰ Gumazamizir onganarazibagh amiba, me deravira ikiam.

Gumazamizir biziba puvatiziba, me navir amirizim iniam.

Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar bar ruarim amadaghti, a izam.

Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir varazira damuti, me bar mitiriam bangin arighiri bar gevegham.

³¹ “Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumazamizir men itiba,

ia bar moghiram atiatingiva, nighiva akong puv aziva, pamtemin dim gan,

14:24: Aisaia 10:5-34; Nahum 1:1-3:19; Sefanaia 2:13-15 **14:28:** 2 Atriviba 16:20; 2 Eghaghaniba 28:27 **14:29:** Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

* **14:29:** Fofozir gumazir maba ghaze, Asirian atrivir mam aremezir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar isin zuir kamın kamaghin migei, atrivir igharaziba atrivir kamın danganim iniam, eghti men arazir osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kamın arazibagh afiragham.

midorozir gumazir bar bizir dafam,
 notin amadaghan ikegha izi.
 Me izima, mati avir miturim men
 girakirangin otifi.
 Midorozir gumazir kaba, me
 midorozir gumazir bar gav-
 gaviba,
 ezi, men tav uabira gin izir
 puvati, me bar moghira uari
 inigha izi.”

³² E Israelia, e ganti, Filistian abuir
 gumaziba izi uarir akurvaghsi
 en azangsighti,
 e manmaghin men akam ikar-
 vaghham?
 E kamaghin men akam ikarvaghham,
 “Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin
 ingarigha a gamizi a tugha gav-
 gafi.
 Ezi an gumazamiziba osimtizir
 ekiaba me bativir dughiabar,
 me a bagh mangi an aven
 modogh deravira ikiam.”

15

Ikiavira Itir God Moapia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kantri Moap
 ginighnigha akar kam aningi:
 Apaniba dimagarimin iza kantri
 Moapin otogha,
 Arin nguibar ekiam gasighasisi.
 Me ghua Kirin nguibar ekiam
 gasighasighizi,
 Moapin kantri datirighin bar
 ikufi.
² Kamaghin amizi, Dibonin nguibar
 ekiamin itir gumazamiziba,
 mighsiabar ghuavanabogha,
 asebar ziaba fer danganibar azi-
 ava ara iti.
 Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam
 ko, Medeban nguibar ekiam
 bar ikuvizima,
 kamaghin me aningin apangku-
 vigha azi.
 Me bar aning bagha osemegha,
 uan dapanir ariziba ko, ghua-
 masizir arizibagh ise.
³ Egha azir korotiaba aghuigha,

nguibar ekiabar tuavibagh arui.
 Marazi uan dipenibar avughsamin
 danganibar iti,
 ezi marazi uari akuva itir dan-
 ganibar iti,
 Me bar puv azima, temeriba men
 damazibar izaghira,
 egha uaghira nguazim giri.
⁴ Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen
 nguibar ekiamin itir gumaza-
 miziba,
 me uaghan bar puviram azi,
 ezi Jahasin nguibar ekiamin
 itir gumazamiziba, men
 azir akaba barasi.
 Ezi midorozir gumazir gavgaviba
 uaghan osemegha ara dei.
 Guizbangira, Moapian gavgavim
 bar gifa.

⁵ Mevzika! Ki uaghan Moapian
 apangkuvigha, me bagha azi.
 Ki garima, me uan nguibam
 ategha, ara ivemara
 Soarin nguibar ekiam ko,
 Eklat Selisian nguibar
 ekiamin zui.
 Me aziavira ghua Luhitin
 nguibar ekiamin tuavimin
 ghuavanadi.
 Egha me uan osimtizir ekiam
 ginighnigha pamtem aziava
 ara
 Horonaimin nguibar ekiamin tu-
 avimin zui.
 Ezi men ararem bar ekefe.
⁶ Me fo, Nimrimin dipam bar
 misingizi, an apinimin itir
 oghevseviba uaghan misingi.
 Me ghaze, Danganir kam, oghev-
 seviba ko, temeba ti uam an
 aghungan kogham.
⁷ Ezi Moapia uan nguibamin ikiava,
 uari bagh akumakumizir bizir
 aghuiba, me da saram ari.
 Me kantri Moap ategha,
 Temeba Itir Danganir
 Zarir tuavimin zui.
⁸⁻⁹ Bar guizbangira, me uarir
 akurvaghamin ararem bar
 ekevegha

men kantrin danganiba bar dar ghu.
 Ekclaimin nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko,
 kantri Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumazamiziba, men ararem baraki.
 Guizbangira, Moapian ghuzim Dimonin dipam gizifa.
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 A uam puv Moapia damigham.
 Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin ikiavira itir varazira,
 a laionin bar kuram mikemeghti,
 a izi bar me gasighasigham.*

16

¹ O Moapin atrivim, e Moapian gumazamiziba ara iza Idomin nguibar ekiam Selan iti.
 Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam.
 Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumazamiziba dar ganigh fogh suam,
 e uam dagiaba takisin min me daningam.
 Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba, me gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalem otivigham.
 Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami.
² Egh me kamaghin Judan gumazamizibav mikim,
 Apaniba en nguibabar en agirazi,
 e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin ikia,
 deragha itir puvati.
 E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregha pura tintinibar ruarimin aven arui moghin,
 e ara pura tintinibar arui.
³ Ezi, e kamagsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh.

E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh.
 E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam.
 En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti.
 Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighi,
 me izi pazi e damuan marki.
⁴ E uari, e Moapian gumazamizir aragharuiba, ia e ateghti,
 e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.
 Eghti ia en ganiva e mueghti,
 en apaniba e gasighasighan kogham!
 “E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti,
 en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh,
⁵ eghti danganir kamin, atrivir mam otogham.
 A Devitin ovavir boribar gumazir mam.
 Egh a uan gumazamiziba bar men apangkuvigh,
 egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam.
 A uan gumazamizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham.
 Egh a zurara arazir aghuibar amusi gavgavigham.”
⁶ Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uariv gei,
 “E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa.
 Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiar guar aviribagh ami.
 Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir igharazibagh afiragha, me dipofi.

* 15:8-9: Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- E fo, Moapia me gumamazizir ifariba.
E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham.
- 7 “Kamaghin amizi, e Moapian gumamaziziba ateghti, me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam. Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia, wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba api. Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa, kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha, bar uarir apangkuvighav arai. Mevzika! Gumamaziziba bar men apangkuvigh me bagh aziam.
- 8 Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha, dar apangkuvavira iti. Kantrin igharazibar atriviba fomira, wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge. Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar ongani. Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha ikuvigha gifa. Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike, da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegha, ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi naghin itir gumamaziziba puvatizir danganimin tu. Egha maghira ghua Amangsizim Itir Dipar Akarem girigha ghua vongin aruem uaghiri naghin tu.
- 9 “Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi. Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamningin gisin iri. Ki fo, ia bar ikuvigha gifa, kamaghin amizi, ian gumamaziziba wainin azenibar mangi, wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dim ivemar mangigh izegh damuan kogham.
- 10 Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be, ezi gumamaziziba da kuarir dughiamin, me bar akonge. Ezi datirighin bar akongezir arazir dimdiar kam gifa, ezi gumamaziziba ua bar akongeghamin ighiabagh amir puvati. Ezi gumamaziziba uam wainin itarir ekiamin, wainin oviziba mirmirir puvati. Ikiavira Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dimdiar kam agifa.
- 11 Kamaghin amizi, ki Moapia ko, Kirheresin nguibar ekiamin gumamaziziba bagha nan navim bar osemi. Gumazimin navim bar osemegha gita misogha ighiar amirizibagh ami moghin, nan navim bar osemi.
- 12 Moapian gumamaziziba uan asebar ziaba fasa mighsiabar ghuavanega, dar dipenibar aven dar dei. Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi. Ezi men arazir kam tong men akurvazir puvati.”
- 13 Moapia ikuvighamin migirigiar kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha gifa. 14 Egha Ikiavira Itir God datirighin ua kamaghin migei, “Moapia uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar arueba ki vaghvagha, bar deraghavira da medi. Ezi namba 3in azenimin, ki mikemezi moghin ki bizir kabar amuam. Moapin ziam datirighin

bar pîn iti, egh a gîn bar gîvaghâ. Gumazamizir bar avîrim datîrîghîn kantri Moapîn iti, eghti men kantri ikuvamin dughiamîn, gumazamizir varazira an ikîva gavgaviba pu- vatîgham.”

17

Ikiavîra Itir God, kantri Siria ko Israelia gasîghasîgham

¹ Ikiavîra Itir God Damaskusîn nguibar ekiam ikuvighasa akar kam anîngi. A kamaghîn mîgei:

“Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasîghasîgham, eghti a bizir kuraba akurir danganir pozimîn otogham.

² Gumazamizitaba uam Aroerîn Distrîghîn nguibabar ikian kogham.

Eghti an nguibaba, pura sipsip-bar danganibagh avaghâ.

Eghti a ua dar amutî, da atî- atingamin gumaziba pu- vatîgham,

kamaghîn amizi, sipsipîn kaba deravîra ikiam.

³ Apaniba, kantri Israelîn nguibar gavgavibagh asîghasîgh, egh uaghan Damaskusîn gumazamizibagh gativaghâ.

Datîrîghîn kantri Israel ko Siria, an- îng ziar ekiamning itima, gumazamizir avîrim anîngîn iti.

Eghti kantrin kamning bar ikuvîghtî, gumazamizir varazira ikiam.

Kî Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itim, kî mikemegha gîfa.”

⁴ Ikiavîra Itir God ua kamaghîn mîgei, “Dughiar kamîn, Jekopîn ovavir boribar ziar ekiam gîvaghâ.

Men bizir aghuir bar avîriba ko, gumazamizir bar avîrim gîvaghâ,

eghti men kantri biziba bar pu- vatîgh pura ikiam.

Egha mati arîmariam gumazir gavgavir dafam batozi, a bar agharim gura.

⁵ Israelia datîrîghîn bar avîrasemegha, mati witba Refaimîn danganir zarimîn bar pu- vîram otifi.

Eghti apaniba me gasîghasîgh gîvaghamin dughiamîn,

me bar avîrasemeghan kogham,

mati me azenimîn witba akoregħa gîvazi, wîtin

vaghvaziba mîtivîghav iti.

⁶ Egha me mati, temer oliv, gumazim aghorim inîgha a mîsogħa

olivîn ovîzir avîriba ini,

ezi datîrîghîn olivîn ovîzir pun- ingra an ghuamîn itima,

ovîzir vaghvaziba an aguabar iti.

Kî Ikiavîra Itir God, Israelian God, kî mikemegha gîfa.”

⁷ Dughiar kamîn, gumazamiziba nav- îbagħ iragh,

Israelîn Godîn ziam fî nîghnîzir gavgavim an ikiam,

a Godîn men ingarizim,

a Israelian Godîn Bar Zuezim.

⁸ Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagħ mangan kogħ,

egħ ua aser amizim Aseran ziam fan kogħ,

egħ temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan kogħam.

Egh pauran mugħurîar aghuim zuim isî

aser amizim Asera bagħ me ofa gamir dakozibar uam a tuan kogħam.

Me uari uan dafaribar ingarîgha ase- bar ziaba fer bizir kaba,

me bar da agîvaghâ.

⁹ God Israel gasîghasîghamin dughiar kamîn, men nguibar ekîar gavgaviba, bar ikuvîgh pura ikiam, da mati nguazir kamîn fomîra îkezir

darazir nguibabar min ganam. Israelia fomira misoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezi nguibar ekiar kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim ada avara.*

10-11 O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a ginighnizir puvati.

Dughiar kurabar, a mati dagiar bar ekiam,

ia ghua an aven uari moga deravira iti.

Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir puvati.

Ia igharaz darazir asebar ziaba fava,

ia ghaze, aser kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam.

Egh ia mizaziba ko arimariaba iki bar ikuvigh deragh ikian kogh, egh uamategh deraghamin tuaviba puvatigham.

Mati ia wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari,

da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge.

Ezi ia dar dagheba inighan kogham. Puvati.

Wainin ikarizir kaba misighti, azenim bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dikabira

12 Ia niginir ekiar kam baragh!

Kar kantrin aviribar midorozir gumaziba uari akuvir niginim.

Men niginim mati, ongarim pamtem iza dadarimin dipiraghira tingazi.

13 Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi.

Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti,

me uamategh ari uan nguibabar mangam.

God men agiraghti, me pura mangam,

mati aminim mighsiabar dikavigha,

raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui,

egha mati aminir dafam pamtem iza,

nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi.

14 Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima,

gumazamiziba bar atiatingi.

Egha mizarazibar me itir puvati.

God, arazir kamın, en apanibar tuaviba apirima,

me iza pazav e gamua,

en biziba okeir puvati.

18

Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin iti

1 Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mevzika!

Nguazir kamın apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami.

2 Me uan abuir gumaziba amadima, me ighuruniba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh api-
agha Nailin Fanemin uaghiri.

Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba,

ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim.

Kantrin kamın itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mikarziba bar dera.

Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti,

ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi.

3 Ia gumazamizir nguazir kamın ruaghativim bar an itiba, ia bar oragh.

Ia ganti, me ababanitam mighsiabar a kuazaghti, ia deraviram an gan.

Egh ia oraghti me sightham giviti,

ia kuariba arigh deragh a baragh.

* 17:9: Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

4 Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme,
 “Ki uan Nguibamin ikiava, gumazamizibar arazibar gara,
 puram aghumra ikia men gari.
 Egha ki me gasighasighasa navim dikavir puvati.
 Ki me mizua pura nimira iti,
 mati aruem nguazim gisirazima, an fefem ghuananadi.
 Egha ki mati dagheba iniamin dughiam roghira izima,
 ghuariaba dimagaribar iza azenibagh iri moghin,
 ki nimira ikia me mizuavira iti.”

5 Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi,
 mati wainin ikarizim deraviram otogha, an akimariba otivigha irezi,
 wainin oviziba kiran oveghangin aniam.
 Gumazim aningaghegha wainin ovizir ghuariba itir aguam atuzi a irizi moghin,
 God kantrin kam gasighasigham.*

6 Ikiavira Itir God apaniba amadaghti, me izi kantrin kam bar a gasighasigham,
 eghti kantrin kamın midorozir gumazibar kuaba pura tintinibar nguazim gireghiv ikiam.
 Eghti kuarazir isaba ko, ruarimin itir asizir atiaba izi men kuabar amam.
 Aruemin dughiamin, isaba izi dar amiti,
 orangtizimin dughiamin, ruarimin itir asizir atiaba izi kuar kabar amam.

7 Dughiar kamın, Itiopian kantrin gumazamiziba bizir bar aghuiba inigh mangi
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim daningam.

A kantrin gavgavim. A kantrin dipar bar aviriba itim.
 Kantrin kamın itir gumazamiziba bar ruarigha, mikarziba bar dera.
 Egha kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi.
 Eghti me uan bizir aghuiba inigh izi Saionin Mighsiamin izam.
 Ikiavira Itir God, ua bagha danganir kam amisefe,
 eghti gumazamiziba an izi, an ziam fam.

19

Ikiavira Itir God Isipia gasighasigham

¹ Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God akar kam me bagha an aningi.

“Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam gisin aperaghav ikia,
 ivegha akigha Isipin kantrin izi.
 A izi otoghamin dughiamin, Isipian aseba, bar puvira nighti,
 Isipian gumazamiziba bar puviram atiatingiva,
 gavgaviba amiragh magirigh bar givagham.”

² Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ki Isipian navibagh inivti, me uarira uariv sogham.
 Aveghbuaba uarira uariv soghtima,
 namakaba uarira uariv sogham.
 Isipian nguibar ekiaba uarira uariv soghtima,
 provinsba uaghan uarira uariv sogham.”

³ Ki Isipia damighti men gavgavim givaghti,
 me okam nighnighiva,
 bizir me damuasa nighniziba,
 me dar amuan kogham.
 Egh me uan asebar azangti, da ti men akurvagham.

* **18:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, vezin kam kantri Itiopian migei. Ezi gumazir igharaziba ghaze, a kantri Asirian migei. **19:1:** Jeremaia 46:2-26; Esekiel 29:1-32:32

- Egh me mangi, gumazir
oveaghuezibar duabar azangsigham,
me bizir manam damuam.
Me imezibagh amir gumaz-
iba ko kukunir gumazibar
nighnizibagh foghsi
men azangsigham.
- 4 Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin
agharim datighi,
a men ganam.
A gumazir bar aningaghezim,
a men gan, deragh me damuan
kogham.
Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”
- 5 Eghti Nailin Fanem bar dakegh
magiriti,
nguazim otogh bar misingigham.
- 6 Daghurir dipar izava Nailin Fanem
giniviziba,
aghumra daka uagherima,
mughuriar kuram otifi.
Eghtima ogheba ko ighu-
runir dipamin itiba bar
masingigham.
- 7 Eghti me fanemin miriam ko
an akamin boroghin oparizir
dagheba misingti,
aminim vang bar da inigh
mangigham.
- 8 Eghti gumazir Nailin Fanemin
osiriba isiba,
uam osiribar guan kogh, uan
iver ekiaba akuniva osiriba
inian kogham.
Kamaghin amizi, men naviba bar os-
emeghti,
me aziva arangam.
- 9 Eghti korotiabar ingarir biziba
uam otivan kogham.
Eghti gumazir iniba nuaviba ko
amizir korotiaba isaiba,
me bar amiragh, bar osemegh
puviram aziam.
- 10 Eghti Isipian gumazir dapaniba
bar ikuvighi,
dagiaba bagha ingarir gumaza-
miziba,
- men navir averiaba bar me
basemegham.*
- 11 Soanin nguibamin gumazir ekiaba,
me gumazir onganiba.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba
Isipin atrivim ganidiba, me
migirigiar kuraba a ganidi.
Fofozir gumazir kaba vaghvagha ati-
atir puvatigha kamaghin Isip-
ian atrivim gifara
uari fa migia ghaze,
“Ki fofozir gumazibar gin zuir suren
gumazibar mav.
Ki fomira itir atrivibar ovavir
borimra!”
- 12 Egha me managh uan fofoziba
moegha,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Isipia damuamin
bizibar gun ni mikemezir
puvati?
Bar puvati.
- 13 Soanin nguibam ko, Memfisin
nguibar ekiam, aningin gu-
mazir ekiaba,
me gumazir onganiba.
Ezi Isipian gumazamizibar gumazir
dapanir ekiaba,
me uaghan deragha kantrin
garir puvati.
- 14 Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isip-
ian nighnizim gasighasigha
gifa.
Bizir kam bangin, Isipia amir
biziba, bar ikuvigha ghua,
mati wainin dipar onganin
amezir gumazim uan
mimizim dikaragha, atam
irighai.
- 15 Gumazitam kantri Isipin akuraghti,
a deragh ikian kogham.
Gumazir ekiam o pura gumazir
kinim,
a bizitam damuan kogham.

*Ikiavira Itir God Isipia ivezir
kuram me daningti, me navibagh
iragham*

16 Gin izamin dughiamin, Isipia
kamaghin osimtiziba ateriva, me

* 19:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi uan agharim ghufeghti, me amizibar min bar atiatigh nigham. ¹⁷ Egh dughiar kamın, Isipian gumazamiziba oraghti, me kantri Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiating nigham.

¹⁸ Dughiar kamın, Isipian gumazamizir an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hibrun akam mikimam. Egh nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apengan ikiam. Nguibar ekiar kabar mam, me ziar kam a darigham, “Aruemın Nguibar Ekiam.”†

¹⁹ Eghti dughiar kamın, Isipin kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghvira itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti, a tughiv ikiam. ²⁰ Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gumazamiziba aningın gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me damuamin dughiamın, me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh ua me iniam. ²¹ Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira Itir God. A kamaghın damighti, Isipia bar deragh a gifogh, an ziam fi, uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam. Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me damuasa mikemezir bizibar amuam. ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ivezir kuram Isipia daningam. Arazir an amir kamın, a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti, a men azangsiziba

baragh, me damuti, me ghuam-aghegh deravira ikiam.

²³ Dughiar kamın, tuavir ekiar mam Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin ikiam. Eghti Asiriaba daru Isipin kantrin mangiti, Isipia daru Asirian kantrin mangam. Eghti kantrin kamningın gumazamiziba Ekiamın ziamra fam. ²⁴ Eghti dughiar kamın, kantri Israel, Isipin kantri ko Asirian kantri, me roroabar otogh uari inigh deraghvira ikiam. Eghti God me bangin, nguazimin itir kantriba bar, dar gumazamiziba bar deragh me damuam. ²⁵ Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir aghuiba me daning kamaghın mikimam, “Isipia, ki deravira ia damuam, ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki uabi ingariziba. Egh ia Israelia, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki ua bagha miseveziba.”

20

Aisaia amizir arazir kam, a God damuamin bizim akakasi

¹ Asirian Atrivim Sargon migeima, an midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian midorozir gumaziba inigha ghua Filistian kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamın misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam Aisaia ganingi. ² Ikiavira Itir God fomiram Emosin otarim Aisaia, arazir kam damuasa a migia ghaze, Aisaia azir korotiar an aghuiziba adegh bibi-amra iki, egh uan dagarimın, dagarir asuaba suegh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

³ Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghın migei, “3plan azenir kaba bar moghira, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri bativamin ababanim. ⁴ Eghti

† **19:18:** Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, “Aruemın Nguibar Ekiam.” Ezi maba ziar kam iti, “Ikuvighamin Nguibar Ekiam.” **19:23:** Aisaia 27:13; 35:8; 62:10

Asirian atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir tamın me kalabuziam darıgham. Egh me mangamin dughiamın, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham. ⁵ Gumazamiziba kantri Itiopia ko kantri Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvaghäm, egh me guizbangıra digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham. ⁶ Dughiar kamın, Filistian gumazamizir ongarir miriamın itiba, me kamaghın uarira uariv kimam, 'Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akurvaghäsa, e aningın azaragha ghaze, me en akuraghtıma, Asiriaba ua izi e gasıghasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datırighın ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba gitavıraghan tuaviba ua puvati.'"

21

Ikiavıra Itir God, Babilonın nguibar ekiam gasıghasıgham

¹ Ikiavıra Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam anıngi, an ongarımın boroghın gumazamiziba puvatızir danganimın iti.

Ia oragh, osımtızir bar dafam ko, bizıbagh asıghasızir arazim me batogham.

Apaniba izi mati, amınir bar gavgavim, Negevın danganim, a sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatızir danganimın ikegha,
pamtem ivegha iza bizimın mın nguazim avigha izi.

Gumazamiziba puvatızir danganir kam, gumazamizibagh amima
me bar atiati.*

² Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamın mın garir bizimın, an gani.

Ki orazi, Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei:

"Babilonia, me gumazamizibagh ifara paza me gami darasi.

Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe.

Kamaghın amizi, ia kantri Elamın itir midorozir gumaziba,
ia izi Babilonia misogh.

Eghtı ia Midian kantrin midorozir gumaziba,

ia izi nguibar ekiar kam an ekiarugh.

Ki osımtızir Babilonia gumazamizir igharazibagh anıdiba agıvaghäm."

³ Irebar kam na gamima, ki bar atıgha aguaghfagha,
mati amızim borim batasa mızazim isi moghın,
ki mızazir bar dafam isi.

Ki bar atiatıgha nan nıghnızim bar ikufi,
egha ki bizitamın ganan bar aghuagha,
akatham baraghan bar aghua.

⁴ Nan dapanim onganizi,
nan mıkarzim atiatim bangın nısi.

Aruem iraghugha gıvazi, amınirbirim nguibam avarazi dughıaba,
ki zurara guaratıziba bagha bar ifonge.

Ezi datırighın puvati, amınirbirim otozi irebam na gamima,
ki bar atiatingi.

⁵ Ki irebar kamın garima,
gumazamiziba isar dafam damuasa biziba akiri.

Egha me inir dafaba nguazimın da ghuanizi
gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api.

Ezi gumazir mam zuamıra iza kamaghın dei,

* **21:1:** Hibrun akamın ziar kam Babilon itir puvati. A ghaze, "Danganir midarir kınir ongarımın boroghın itim." Ezi a mati Babilonın akar ısın zuim.

“Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa.
Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh
misoghsı gan.”

⁶ Ezi Ekiam kamaghın na miğia ghaze:

“Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti,
a tugh gavgavigh gan iki.
Egh a bizir manamin ganigh,
ni mikimam.

⁷ Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti, maba kamaghira aning tiv izam.
A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam,
eghti, a bar deravira ganiva,
kuarimning atigh oragham,
bizir tizimram otivam.”

⁸ Ezi apaniba bagha garir gumazir kam,
laionin min tiarir dafam akara,
pamten kamaghın dei,
“Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar,
apaniba bagh ganamin danganir kamın tughav ikia
bar deravira me bagha gara iti.

⁹ Egha ki datirighın gumazibar garima,
gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba kamaghira aning tiva izi.”

Egha gumazir kam ua kamaghın miğei:

“Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.
Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha
bar misaraghire.”

¹⁰ Ezi ki ghaze:

21:9: Akar Mogomem 14:8; 18:2 † **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningin mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arabian nguibar ekiam mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamın ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomın miğei. Kamaghın amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamın ziam Duma a kantri Idom.

“O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia misoke,
mati gumaziba witin ovizibav sosi.

Ezi ki datirighın, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim na ganingizir akam,
ki ia mikemegha gifa,
kar Israelian God.”

Godin akam inigha izir gumazim, Idomian azangsizim ikara

¹¹ Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamın otivamin bizibar gun miğei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghın azangsisi,

“O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadizoghın givagham?

A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?”†

¹² Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghın men akam ikaragha ghaze,
“Aminim tiragh izam, ezi datirighın dimagarim ikiavira iti.

Eghti ia uam azangsighsi,
ia uamategh iziv azang.”

Ekiam Arebia gasighasigham

¹³ Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aningi.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh apiagha,
danganir dipaba puvatizibagh aruava, bizibagh iveza da amadi.

Egh ia ari mangi

Arabian ruarimın danganir dipaba puvatizimın muegham.

¹⁴ O ia Teman nguazimın itir gumazamiziba, ia dikavigh mangi,
gumazamizir kuariba bar puv me pırir kaba,
ia dipaba inigh me bagh mangi.

Ia Teman gumamaziziba,
gumamazizir ruarimin arav
ghuezir kaba,
ia dagheba inigh me bagh
mangi.

¹⁵ Men apaniba midorozir sababa ko,
piba inigha
iza puv me misosi, kamaghin
amizi,
me are.

¹⁶ Ezi Ekiam kamaghin na mikeme,
“Kedarin nguibar ekiamin itir gu-
mazamiziba, uan bizir aghuiba sara
bar givaghamin azenir bar vamira
iti. Ki bar deravira azenir kam
dughiaba vaghvaghera da medi, egh
azenir kam givamin aruer kamra, ki
me damuasa mikemezir bizibar me
damuam. ¹⁷ Kedaria, me midorozir
gumazir bar gavgaviba, egha me
pibar misoghan bar fo. Egh me bar
givaghti, midorozir gumazir buangn-
ingra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Is-
raelian God, ki mikemegha gifa.”

22

Ikiavira Itir God, Jerusalem gumamazizibar atari

¹⁻² Ikiavira Itir God, Irebamin Min
Garir Biziba Otivamin Danganir
Zarim bagh akar kam aningi.

Ia Jerusalem itir gumamaziziba, ia
bar manmaghira nighnigha,
dia niginir dafam gamua, egha
bar akonge?

Ia uan dipenir inogoribar ghua-
vanega pamtem deima,
ian niginim nguibar ekiamin ru-
aghateviba bar dar ghu.

Ian gumazir ariaghireziba,
me midorozir gumazir gav-
gavibar min misoghava
ariaghirezir puvati.*

³ Ia fo, ian midorozir gumazir da-
paniba ara bar saghon ghue.

Ian gumaziba uan apanibar
midorozim ikarvaghan piba
ko biziba puvati.

Kamaghin amizi, apaniba men
apigha
zuamira bar moghira men suiki.†

⁴ Kamaghin ki ia migei,
Ia nan navim damuti,
a nimira ikisi damuan marki.
Nan navim bar ikuvizi ki azia iti,
kamaghin amizi, ia na ateghti ki
uabira ikiam.
Nan gumamaziziba bar ikufi,
ezi ki me ginighnighav arai.

⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, nan Ekiam,
an osimtizir guar aviriba ia ba-
tivamin dughiam amisevegha
gifa.

Osimtizir kaba, Irebamin
min Garir Bizibar Garir
Danganir Zarimin ia bati-
vam.

Dughiar kammin, apanir bar avirim
iziva pamtemin dimiva ivemar
mangi izegh damuti,
ia digavir kuram damigh on-
ganigham.

Egh me nguibar ekiamin divazir gav-
gavim akarti,
ia atiatingti, ian dimdiam bar
saghon mangi mighsiabar
tugham.

⁶ Elamin kantrin midorozir gumaz-
iba, me piba ko baribar suiki,
egha me misoghasa hoziaba ko
karisba sara izi.

Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir
gumaziba,
me misoghasa uan oraba sara izi.

⁷ Misoghamin karisba ian danganir
zarir bar aghuiba bar dagh
izefe.

Ezi midorozir gumaziba hoziaba
mikirvazir karisbagh apiagha,

* **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiazuzir dughiamin, Jerusalem gumaziba Asiriabar atiatigha tuivigha gavgavigha me ko misoghezir puvati. Jerusalem gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suigha me misoghezi me ariaghire. Ezi marazi nguibar ekiamin aven ikia arimariaba ko mitiriam bangin ariaghire. † **22:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kammin mingarim abighizir puvati.

men nguibar ekiamin tiar
akabar otivigha givagha
misoghasa gara iti.

⁸ Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir
puvati.

Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa
dipenir me kamaghin diborim
gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin
Temebar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba
izi ia ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba
ian akuraghti, ia der-
aghvira ikiam.

⁹⁻¹⁰ Egha ia kamaghin gari, Jerusalem
dagiabar ingarizir divazir bar
mitiar gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha
ikuvigha iti.

Egha ia Atrivim Devitin nguibar
ekiam Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.

Egha ia dipenir maba akaragharigha
dar dagiaba inigha nguibar
ekiamin divazim akirmiki.

Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin
Itimin magirasa,
ia afemozibagh gikui.

¹¹ Egha ia mozir dipar mam, nguibar
ekiam avinizir divazimningin
tongiram a gikui.

Eghti mozir dipar ghurir nguibar
ekiamin azenan itim, a ivemar
izi
nguibar ekiamin aven
itir mozir dipar igiamin
magiram.

Ia bizir kabagh amua, egha tong God
ginighnizir puvasi.

Bizir ia bativamin kaba, a fomira
ia bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da
otifi.

¹² Egha bizir kaba otivir dughiamin,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, nan Ekiam, a kam-
aghin ifonge,

Ia aziv arang kuarkuv, egh uan
dapaniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.

¹³ Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir
puvasi.

Ia akazim gamua bar akuegha
iti.

Egha ia sipsipba ko bulmakaubav
sogha, isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.

Egha ia kamaghin migei,
“E fo, e gurumin ovengam, kam-
aghin amizi,
ia izi e dami wainin dipabar
amam.”

¹⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim,

a uabi na batogha migirigiar kam
nan kuarim gati,

“Ki ian arazir kurar kam gin
amadaghan kogh,
mamaghira iki mangi ia are-
meghtimra givagham.”

Kar Ikiavira Itir God, Godin
Gavgaviba Bar Itim, a nan
Ekiam, an akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

¹⁵ Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir
kam atrivimin dipenimin biz-
iba bar dar gari.

Egh ni akar kam a mikim,

¹⁶ “Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh
itir puvasi.

Tinara nin amamangatizi, ni uabi
fa pin itir mighsiamin ghua,
ua bagha dagiam abigha
torim okore,

eghti dagiar torir kam, ni bagh
mozir bar aghuimin otogham?

¹⁷⁻¹⁸ “Ni ti ghaze, ni gumazir gav-
gavim, a? Bar puvasi!

Ni kamaghin fogh, Ikiavira
Itir God, bar pamtemin nin
suiragh, ni munumigh ni
righti,

ni balin muziarimin min
otogham.

Egh a ni akunighti, ni akigh
mangi
bar saghon itir nguazir eki-
atamin irigham.
Egh ni danganir kamin aremegham.
Egh ni karisin bar dirir ni bar
ifongezir kaba ategham.
Ni datirighin atrivimin ingangarim
gami.
Egh ni gin aghumsizim atrivimin
adarazir ganidir gumazimin
otogham.†

19 “Ikiavira Itir God ingangarimin
ni agivagh ni batueghti, ni pura
ikiva ua ziaba puvatigham. 20 Bizir
kam otoghti, ki uan ingangarir
gumazim Eliakimin diaghti a izam.
A Hilikian otarim. 21 Eghti ki korotiar
ruarir kam isi Eliakim darugh, miter
atrivimin ingangarir gumazim uan
ivariam gitim a gikegh, ni amir
ingangarimin gavgavim inigh an da-
farim datigham. Eghti an afeziamin
min otogh bar moghira Jerusalem
nguibamin gumazamiziba, ko Judian
nguibaba bar me gativagh men
gamam. 22 Eghti ki Ikiavira Itir God,
ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi,
an dafarim datigham. Eghti a tiam
kuighti tav a dukuaghan kogham.
A tiam dukuaghti tav a kuighan
kogham. 23 Ki a damighti, a ingan-
garir kam bagh bar gavgavigham,
mati purirpenibar suizir afugha-
fuziba, da purirpenimin suirazi a
danganir vamira ikia gavgafi. Eghti
an adarazi bar moghira ingangarir
an amir kam bangin ziar ekiam
iniam.

24 “Eghti an adarazi ko an boriba
ko namakaba, me bar moghira
an guighiv iki, uarir akurvaghisi
an azangsigham. Me, mineba ko
mitariba akezir mamın guraghav iti
moghin, me an guighiv ikiam.”

25 Egha Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim, ua kamaghin
migei, “Dughiar kamin akezir kam,

a faragha gavgavigha iti, egh a
datirighin asighirigh irigham. Eghti
bizir an guighav ikia osimtızim a
ganidiba, me bar ikuvigham. Ki
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, ki mikemegha gifa.”

23

*Ikiavira Itir God, Tairin nguibar
ekiam gasighasigham*

1 Bizir Tairin nguibar ekiamin oti-
vamiba, Ikiavira Itir God, dar akam
anidi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim
garuiba, iavzika!

Ian nguibar ekiam Tair, a bar
ikuvigha gifa,
ezi tam uan an itir puvati.

Ia Tarsisin nguazimin ikegha,
uamategha iza Saiprusin
Arighatizim ategha, uan
nguibam bagha izi,
egha dughiar kamin ia asighasighizir
arazir kam baraki.
Kamaghin amizi, ia naviba
ikuvigh aziv arang.

2 Ia ongarir miriamin itir darasi,
ia Saidonin nguibar ekiamin itir
daghaba bagha ingarir gumaz-
iba,

ian naviba osemegh, uan ak-
aba dukuagh.

Ia Saidonin nguibar ekiamin gu-
maziba,
kuriba bizir aviriba ia bagha
da inigha izi.

3 Egha ia ongarir bar konim gisin
arua, kantrin aviribar ghua
biziba amaga, dagh ivezagha
arua,
egha ia ziar ekiam isi.

Ian kuriba Isipin kantrin ghua,
Nailin Fanemin ghua, Sihorin
Danganir Zarimin amadaghan
ghua,

witin oviziba ko, biziba
inigha ia bagha izi.

† 22:17-18: Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. 22:22: Akar Mogomem
3:7 23:1: Esekiel 26:1-28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

- Ezi ia dar dagiabar ingangarib-
agh amua,
dar dagiaba isi.
- ⁴ Ia Saidonin nguibar ekiamin gu-
mazamiziba, ian nguibar
ekiar bar gavgavir ongarir
miriamin itim,
a bar ikuvigha gifa.
Ongarim ti ian nguibam ginighnigha
ghaze,
“Iavzika! Nan boriba bar moghiram
ovegha gifa.
Ezi ki mati, amizim borim
batasa, mizazim barazir pu-
vatizi moghin iti.
Egha ki mati, amizir gu-
mazamizir igiar bar
aghuiba bata, egha der-
agha dar gari puvatizim.”
Kamaghin amizi, ia bar
aghumsigh!
- ⁵ Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin
otivizir bizir kaba baregh,
bar atiating, egh men gavgaviba
bar givagham.
- ⁶ Ia gumazamizir ongarir miriamin
itiba,
ia naviba ikuvigh, aziv arangiva,
ari bar saghon Tarsisin
nguazimin amadaghan
mangi.
- ⁷ Tair nguibar ekiar bar gavgavir
fomira itim,
a nguibar ekiar ia a bagha bar
akongezim.
Fomira nguibar ekiamin itir gumaza-
miziba uan marazi amangizi,
me nguazir saghon itibar ghua,
nguibar ekiar igiabar ingara
da aghui.
Ezi tizim bagha, nguibar
ekiar kam uabi ikuvigha
iti?
- ⁸ Tinara migiava arazir kurar kam
gamizima, a Tairin oto,
nguibar ekiar kam atriviba
amisevezi, me nguibar ekiar
igharazibagh ativagha dar
gari?
- Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga
dagh ivezir ingarir gumaziba,
atrivibar otaribar min itima,
nguazir kam in itir gumazamiz-
iba bar, ziar ekiam me ganidi.
- ⁹ Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim migeima, arazir kam
oto.
Gumazir uan gavgaviba ko, uan
ziar ekiaba fa bar akongez-
iba, Ikiavira Itir God me
dikabinasa.
Egha a uaghan gumazir
ziar ekiaba itibar ziaba
dikabinasa, bizir kam
gami.
- ¹⁰ Ia Tarsisin nguazimin itir gumaza-
miziba,
ia uan ifongiamin bizibar amu,
mati Nailin Fanemin aperiar
dafam otogha afora pura
tintinibar zui.
Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir
gumazamiziba ua ikian kogh,
ian ifongiamin tuaviba
apiran kogham.*
- ¹¹ Ikiavira Itir God uan agharim
ghufegha gifa, an ongarim
gisin an amadagha,
kantrin ongarir miriamin itir
kabagh asighasighasava ami.
Kamaghin amizi, kantrin kabar itir
gumazamiziba atiatiava agoi.
A Kenanin nguazimin nguibar
ekiar gavgavir kabagh
asighasighasa akam anigha
gifa.
- ¹² A kamaghin migei:
“O Saidonin nguibar ekiar dirim, gu-
maka!
Ni uabin akurvaghan kogham.
Nin bar akongezir arazim
givagh ua ikian kogham.
Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian
kogham.
Kamaghin amizi, ia Saidonian
gumazamiziba, ia dikavigh
ari Saiprusin Arighatizimin
mangi.
Egh ia uaghan avughsamin
danganiba puvatigham.”

* **23:10:** Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati.

13 Ia Kaldian nguazim deraghvıram an gan.

Men kantri bar gıvazı, gumazıtam uam an itir puvatı.

Ia fo, Asiriaba men kantri gasıghasıki, egha men nguazim gamıma, a ruarımın itir asızır atıabar nguıbam gava.

Asiriaba dakozıbar ingarızıma, da Kaldiabar nguıbar ekıamın dıvazır gavgavım bar anevınızı, nguıbar ekıam an aven itı.

Egha me dakozır kabagh ısın tuıvıgha me mısosı.

Me nguıbar ekıar kamın dıvazır gavgavır kam akaragharıki,

egha bar nguıbar ekiabagh asıghasıki.†

14 O ia gumazır kurır ekiabar ongarım garıba, iavzıka!

Ia Tarsısın nguıbamın ikegha ıza garıma,

ıan nguıbar ekıar gavgavım, a bar ikuvıgha gıfa.

Kamaghın amızı, ia navıba ikuvıgh azıva arang.

15 Bizır kaba otıvamin dughıamın, gumazamızıba 70plan azenıbar, Tairın nguıbar ekıam gınamadagham. Kar atrıvım ikıamin azenıbar dıbobonım. 70plan azenır kaba gıvaghtı, Tair tuavımın amızımın mın ikıtı, gumazıba a dıghor ıghıam damuam. Ighıar kamın mıgırıgıaba kamakın:

16 O tuavımın amızım, me nı gınamadagha gıfa.

Kamaghın nı gıta inıgh nguıbar ekıam daru.

Egh nı ıghıabar amuva, onger akar bar aghuıbar amu,

eghtı gumazıba ua nı gınıghnıgham.

17 Eghtı 70plan azenıba gıvaghtı, İkiavıra İtir God, Tairın nguıbar ekıam damıghtı, a uamategh nguıbar gumazamızıba ıza bizıba amaga dagh ıvezımın mın otogham. Egh Tairın nguıbar ekıam, nguazır kamın

ıtır kantrin ıgharazıba, bar me apezepertı, me ızı a ko dagıar ıngangarıbar amuam, matı tuavımın amızım, a gumazıba apezeperıma, me a bagha ızı. 18 Egh dagıaba ko, bizır tızır Tair ısıba, a ua baghvıra da ısı, dar pozım mıkınan kogham. Puvatı. Da İkiavıra İtir Godın bizıbar mın ikıam. Eghtı Tair inıgha pozım mıkınızır bizır kaba, İkiavıra İtir Godın damazımın ikıamin gumazamızıba bar da inıgham, egh me damamin dagher bar avırıba ko, korotıar aghuır daghuamin bar avırıba ikıam.

İkiavıra İtir God Saionın Mıghsıam gısın ikı, gumazamızıba bar me gativagh men ganam

24

(Sapta 24--27)

İkiavıra İtir God nguazır kam gasıghasıgh, egh a uabı gumazamızıbagh atıvagham

1 Ia deravıram oragh! İkiavıra İtir God nguazım bar a gasıghasıghtı,

a bar nguazır kınımın otoghtı gumazamızıba puvatıgham.

A nguazım dıkaragh a rıghırıgham.

Egh a gumazamızıbar amıghtı, me arı tintınıbar mangegham.

2 Gumazamızır dabırabır ıgharagha garıbar itıba, me bar moghıram osımtızır vamıra batıvam.

Godın ofa gamır gumazıba ko, gumazamızır kınıba,

gumazır dapanıba ko, ingarır gumazıba,

amızır dapanıba ko, amızır kınıba,

bızıba amadıır gumazıba ko, bızıbagh ıvezır gumazıba ko,

gumazır munam ko, akam akırıgh dagıaba a danıghtı a gın uam ada ıkarvaghamın

arazım gamır gumazıba ko,

† 23:13: Vezın kamın, Hıbrun akam deragha mıkemızır puvatı.

- gumazir munamin dagiaba ini-
asa a ko akam akirir arazim
gamir gumaziba,
gumazir dagiaba itiba ko, gu-
mazir biziba puvatiziba,
me bar moghira dughiar ku-
ram bativam.
- ³ Nguazim bar moghira ikuvigh pura
ikiam.
Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir
God mikemegha gifa.
- ⁴ Nguazir bar misingha, an gav-
gavim gifa, ezi an azirakar
amirizibagh ami.
Ezi gumazamizir ziaba itiba,
men gavgaviba uaghan gifa.
- ⁵ Gumazamizibar arazir kuraba
bangin, nguazim Godin
damazimin bar ikufi.
Me akirim ragha Godin Araz-
ibagh asara.
Me arazir God ifongeziba munasa
amuavira iti.
Me God ko Akar Dikirizir Gav-
gavir iki mamaghira ikiamim
abiki.
- ⁶ God men arazir kurabar osimtizim
bangin mikemezi,
dughiar bar kuram nguazimin
otozi,
gumazamizir bar avirim,
avir ekiam men isigha
gifa,
ezi bar varazira iti.
A kamaghin damighti,
gumazamiziba uan arazir
kurabar osimtiziba ateram.
- ⁷ Egha me garima, wainin ovizir
igiaba midima,
wainin ikariziba uaghan midii.
Ezi gumazamizir wainin dipaba apa
bar akongeziba,
me datirighin naviba bar ose-
megha iti.
- ⁸ Me ua bar akuegha, dia uan tambar-
inbav misozir puvati.
Ezi me bar akongezir arazir isam
gamim a uam otozir puvati.
Ezi ighiar me gitan guar aviribav
soghava amim,
a bar gifa.
- ⁹ Me wainin dipaba apir dughiamin,
me ua ighiabagh amir puvati.
Men osimtiziba me gamima,
dipar onganim ua men aka-
toribar isingizir puvati.
- ¹⁰ Nguibar ekiamin itir biziba bar
moghira ikufi.
Ezi dipenibar tiar akaba bar
pirigha itima,
gumazitam dar aven man-
gan iburagham.
- ¹¹ Ezi gumazamiziba damamin
wainin dipaba puvati,
kamaghin amizi, me nguibar eki-
abar tuavibar mitivighav ikia
wainin dipaba bagha dei.
Gumazamiziba bar akongezir
arazim gifa,
ezi navir kuram ko navir
osimtizimra nguazimin ru-
aghateviba bar, dar ghu.
- ¹² Nguibar ekiam bar ikufi,
ezi an divazir gavgavimin itir
tiar akar ekiam irigha bar
akaraghire.
- ¹³ Arazir kamra, nguazir kammin itir
gumazamiziba bar me bati-
vam,
eghti gumazamizir varazira
ikiam,
mati gumaziba olivin oviziba kuar-
igha da inigha givazi,
ovizir vabara olivin tememin
guighav iti.
Egha mati me wainin oviziba inigha
givazi,
vaghvazibara wainin azenimin
iti.
- ¹⁴ Ezi ikiavira iti varazira, me bar
akuegh ighiabar amuam.
Gumazamizir aruem uaghiri
naghin itiba,
me Ikiavira Itir Godin ziar
ekiam ko, gavgavim bagh
bar akuegham.
- ¹⁵ Kamaghin amizi, ia aruem anadi
naghin itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
Ia ongarimin arighatizibar itir gu-
mazamiziba,
ia bar moghira ziar ekiam a
daning,
a Israelian God, Ikiavira Itir
God.
- ¹⁶ Ia oragh!

Nguazir kamın ruaghatevir bar
saghon itibar gumazamiziba,
me bar akongezir ighiabagh
ami.
Ezi men ighiam kamakin,
“Ikiavira Itir God, arazir
aghuibagh ami.
Kamaghın amizi, e bar ziar
ekiam a ganidi.”

Ezi ki kamaghın migei,
“Iavzika! Ki bar akueghan
kogham.
Nan navim bar osımtızir dafam
iti,
ezi nan ikirimirim pura
gıvasava ami.
Ki garima, gumazir arazir
kurabagh amiba ko akar
ifavaribagh amiba,
igharaz darazigh ifara paza
me gami.

17 Ia nguazir kamın itir gumazamiz-
iba, iavzika!
Dughiar kuram ko, torir ekiam
ko, iver ia avaragh ian
suighamba,
me ia mızua iti.

18 Eghti gumazitam dughiar kurar
kamın migirigiam bareghıva
arımangam,
a torir ekiamın magirigham.
Egh a uamategh anabogh arı mangisi,
ivem gasagham.

Guizbangıra, overiam kuighirighti,
amozir ekiam nguazim giram.
Eghti nguazimın mıngarım
nıgham.

19 Nguazim bar puvıra nıgh bıghiri,
akaba akarighiregh ikiam.

20 Nguazim ivazvagh,
mati gumazim wainın dipam
apava onganıgha mangın
izegh gami.
Egh mati averpenir muziarımın mın,
amınir gavgavım a gıvaima, a
mangın izegh damuam.
Gumazamizibar arazir kuramın
osımtızim, bar osemezi
nguazim an ateran ibura.

Kamaghın amizi, nguazim irıgh,
ua dikavıghan iburagham.”

- 21 Eghti Ikiavıra Itir God uabi
mısevezir dughiamın,
a Godın Nguibamın itir mıdorozir
gumazıba ko,
nguazir kam gativir atrıv-
ıba, ıvezir kuram isi me
danıngam.
- 22 God me akuvagh me isi kalabus
datıgham,
mati me kalabuziar gumazamiz-
ıba inıgha torir mam gati.
Egh a me dukuaghti, me dughiar ru-
arımın kalabuziamın ikiam,
egh a gın ıvezir kuram me
danıngam.
- 23 Dughiar kamın, Ikiavıra Itir Godın
Gavgavıba Bar itim, uan
angazangarır ekiam ko, uan
gavgavım sara ızı,
Jerusalemın itir Saionın Mıghsıamın
iki, gumazamizıbagh atıvagh
men ganam.
Eghti an gumazamizıbar gumazır
faragha zuıba an ganam.
Eghti an angazangarım pamtem
me gısiraghti,
aruem ko iakınımın angazan-
garım pura bizır kınımın
mın otogham.

25

Ikiavıra Itir Godın ziam fer ighiam

- 1 O Ikiavıra Itir God, ni nan God, ezi ki
nın ziam fasa.
Ni nan akurvaghısa bizır aghuir
ıgharagha garıbagh ami.
Ni fomıra damuasa mıkevezır biz-
ıba,
ni guizbangıra dagh amıgha gıfa.
Kamaghın amizi, ki ziar
ekiam ni ganıdi.
- 2 Ni nguıbar ekiabagh amizi, da
mınezır pozıbar otıfi.
Nguıbar ekiar dıvazır gavgavıba
ıtıba, bar ikufı.
Ezi apanıbar nguıbar ekiar kabar
gavgavıba bar gıfa,

ezi me ua dikavan ibura.
³ Kantrin gavgavibar gumamaziziba,
 ziar ekiam ni daningam.
 Eghti kantrin kurabar nguibar
 ekiaba, me nin atiatingam.
⁴⁻⁵ Gumamazizir biziba puvatiziba,
 ni deravira me geghuva men
 gari.
 Gumamazizir onganarazibagh
 amiba, osimtizibar dughiamin
 itima,
 ni men mogomer danganir bar
 gavgavimin min iti.
 Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba,
 mati aminir gavgavim iza
 dipenir birim ginifi.
 Ezi ni mati averpenim me avarazi,
 aminir gavgavim iziva me
 ginobaghan kogham.
 Ezi gumazir kurabar adariba,
 mati aruemin fefem dipaba
 puvatizir danganimin ikegha
 pamtem me gisira.
 Ezi ni mati, me tememin dughuazimin
 apengan ikia,
 aruemin fefemin uari apasi.
 Ezi aminim ko amozimin dughiamin,
 ni biziba puvatizir gumamaziz-
 iba avarazi
 me deravira iti,
 ezi aruer gavgavim me gapongezir
 puvati,
 mati overiamin ghuariaba
 aruemin fefeim avarazi,
 nguibam bar orangi.
 Ni ifaghatir apanibar akaba
 dukumizi,
 atrivir kurabar dimdiaba
 pura gefi.

*God Saionin Mighsiamin isar
 ekiam damuam*

⁶ Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itim,
 isar bar ekiam kantribar gu-
 mazamiziba bar me bagh a
 damuam.
 Eghti isar kam bar deragham, egh
 asizir bar aghuir oviba itiba
 ko,

damamin wainin dipar bar
 aghuiba an ikiam.
⁷ Datirighin gumamazizir naviba ose-
 megha itiba,
 me mati gumazim aremezi,
 me a bagha osemegha koro-
 tiar piziba aghui.
 Eghti Ikiavira Itir God,
 Saionin Mighsiamin iki, gu-
 mazamiziba bar men ovever
 osimtiziba agivam,
 mati me gumazir kuam
 avarazir niravizir kam, a
 me dama anedegham.
⁸ Egh God ovevem dikabiragh,
 a gasighasigh, bar a gafiragham.
 Ikiavira Itir God, en Ekiam, men
 ararem agivagham,
 egh bar gumamazizibar damaz-
 ibar teriba bar da adizam.
 Egh a uan gumamazizir aghumsigha
 itiba,
 a men aghumsiziba bar da
 givagham.
 Kar, Ikiavira Itir God
 kamaghin damuasa
 mikemezir akam.
⁹ Ezi bizir kaba otivamin dughiamin,
 gumamaziziba kamaghin
 mikimam,
 "Ikiavira Itir God, en God.
 E nighnizir gavgavim an iki, a
 mizuam ikiti,
 anarira izi en akuragh uam e
 iniam.
 A uabira Ikiavira Itir God, egha an en
 akura.
 Kamaghin amizi, a uam e inizir
 bizir kam bagh,
 e bar akuegham."

God kantri Moab gasighasigham

¹⁰ Eghti Ikiavira Itir God bar deravira
 Saionin Mighsiamin ganti, a
 deraghvira ikiam.
 Egh a Moapian gumamaziziba
 fofozim me daning.
 Egh apanibar amamangtighti,
 me izi me gasighasigh me
 abinigham,

mati bulmakauba uari uan
buariba dikabiri, da dad-
abar aven zui.*

11 Egh Moapia, mati gumazim on-
garir torir ekiamin ikiava,
ovengan atiatia ongarir dadarimin
mangasa nighnigha,
uan dafarimningin pamtemin on-
garim misogha
afozofogha zui moghin,
me osimtizir kam gi-
taviraghsi arazir bar
igharazibar amuam.

Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin
me abiraghti,
me fogh suam, bizir me uari fasa
amir kaba,
da men akuraghan kogham.†

12 Eghti God Moapian nguibar
ekiabar divazir gavgaviba
akararigham.
Divazir kaba datirighin pin mar
iti.

Ezi an adar amuti, da bar daghiri
nguazim giregham.
Da bar iregh nguazir minemniabar
tongin irighiv ikiam.

26

God uan gumamazibar amuti me uan apaniba dikabiragham

1 Dughiatam gin otoghti, Judan
nguazimin itir gumamaziziba ighiar
kam damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!
Ikiavira Itir God, a uabi en
divazir bar mitiar gavgavimin
min iti.

An en akurvazima,
e uan apaniba dikabiri.

2 Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba
kuigh,
eghti Godin damazimin derazir
gumamaziziba aven izam.

Gumamazizir kaba zurara Ikiavira
Itir Godin apengan ikia,

nighnizir gavgavim an iti.
3 O Ikiavira Itir God, gumamazizir nin
apengan itiba,
me zurara ni baghavira iti.

Kamaghin amizi, ni me gamima,
navir amirizimin arazim me
gizifa.

4 Ikiavira Itir God, en God, a en
mogomer danganir gavgavim,
mati dagiar gavgavir ekiam.

Egh a zurara kamaghira
ikiam.

Kamaghin e guizbangira nighnizir
gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikiva,

zuraram an apengan ikiam.

5 Gumamazizir ziar ekiar bar pin
itiba,

Ikiavira Itir God me dikabiri.
Egha a nguibar ekiar gavgaviba
akaragharighizima,
da bar nguazim gire.

6 Nguibar nguazim girezir kaba,
gumazir onganaraziba ko gu-
mazamizir gavgaviba pu-
vatiziba,
datirighin iza uan suebar me
dikabira me gisin arui.

7 O God, gumamazizir nin damazimin
deraziba,
ni me zuir tuavim akirizi, a
voroghira iti.

Ikiavira Itir God, nin damazimin der-
azir gumamaziziba,
ni me bagha tuavim akirizi a
dera.

8 O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gav-
gavibar gin zui,
egha e ni baghavira gara,
nirara mizua iti.

Egha uan navir averiabar aven nin
ziar ekiam bar a gifongegha
ghaze,

gumamaziziba bar ni gifogh
zurara ni ginighnigham.

9 Dimagaribar mitiriam nan azi
moghin,

* **25:10:** Matmena a Moapin kantrin nguibar ekiar mam. Ezi Hibrun akam Matmena, an ziamin mingarim kamaghin min ghu, "Davir danganim." A mati Godin akam inigha izir gumazim dibovir akabar Moapin nguibar ekiar kam in ziam gami. † **25:11:** Hibrun akam vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. **26:2:** Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1-2 **26:3:** Aisaia 27:5; 57:19; 66:12 **26:7:** Onger Akaba 27:11; Aisaia 42:16; 57:2 **26:9:** Onger Akaba 63:1; 63:5-6; Aisaia 55:6; Luk 6:12

nan nighnizim nirara iti.
 Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven
 ni ko ikiasa bar ifonge.
 Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar araziba tuisisi,
 eghti me ganiva guizin nin araziba deraghvira dagh fogham.
 10 Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh gumazamizir kurabar apangkuvighi,
 me ti nin arazir derazibar fofozim inighan kogham.
 Egh me gumazamizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva,
 me arazir kurar kabar amu maghira ikiam.
 Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim ginighnighan koghiva,
 an apengan ikian kogham.
 11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabagh asighasighasa uan agharim ghufegha gifa.
 Ezi me an ganizir puvati.
 Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
 ni uan gumazamizibar akurvaghasa bar ifonge.
 Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham.
 Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir kam,
 bar me dapongti me isigh.
 12 O Ikiavira Itir God, ni en ingan gariba akirmigha dagh amizi,
 da deraviram otifi.
 Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko navir amirizim isi e daningh.
 13 O Ikiavira Itir God, en God, gumazir ekiar igharaziba fomira e gativaghava en gari.
 Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
 14 Gumazir ekiar kaba datirighin ariaghiregha gifa.
 Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham.

Ni men gavgavim dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa.
 Ezi gumazamiziba ua men ziabagh nighnizir puvati.
 15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe.
 Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuavanabo.
 Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa.
 Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe.
 16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima, men gavgaviba gifa.
 Egha me osimtizar tongin ikia ni bagha iza osimtizar dafam sara sighsirir akabar ni ko migei.
 17 O Ikiavira Itir God, e mati amizim borim batasa mizazim isa pamtemin arai moghin,
 e nin damazimin mizazim isi.
 18 E, mati amizim borim batasa, osimtizar dafam atera, egha mizazir dafam isa nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam.
 Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir puvati.
 E mati, amizim boritam batezir puvati,
 a pura aminir kinim bate.
 Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba dikabinamin gavgaviba puvati,
 egha uan nguazimin dabirabir aghuitam gamizir puvati.
 Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati.*
 19 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti,
 me ua dikavigham.

26:11: Hiebru 10:27 * 26:18: Hiebrun akam vezin kamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati.

Ni uan gumamazizir ovengez-
 ibar kuabar amuti, me gin ua
 angamira ikiam.
 Ia mozim in itir kuaba,
 ia ua osegh dimiva bar akuegh
 ighiabar amuam!
 O Ikiavira Itir God, ni mati
 dimagarimin ghuariam
 nguazir misingizim girima,
 oghevsevir igiaba a bativi
 moghin,
 ni gumamazizir oveaghuezibar
 amuti,
 me nguazim ategh ua dikavam.

*Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi
 uan gumamazizibar aningam,
 eghti me gin deraghvira ikiam*

²⁰ Ia nan gumamaziziba, ia uan
 dipenibar aven mangi uan
 tiaba asegh.
 Ia dughiar otevimra muegh ikiti,
 Ekiamin aningagharim givaka.
²¹ Ia gan! Ikiavira Itir God uan
 Nguibam ategha izaghiri,
 egh nguazir kamin itir gu-
 mazamizibar arazir kurabar
 ikarvaghamin ivezim me
 daningam.
 Eghti gumazir igharazir darazi me
 misoghezi me ariaghireziba,
 nguazim uabi ovengezir gu-
 mazir kabar ghuziba mongan
 iburagham.
 Bar puvatigham.
 A gumamaziziba amizir arazir
 kurar kaba bar da azenim
 datigham.

27

¹ Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir
 God uan gavgavir bar ekiam
 akakagham.
 A izi ongarimin itir kuruzir aser
 dafar kam Leviatan,
 ivezir kuram isi a daningiva
 a gasighasigham.
 A uan midorozir sabar ekier gav-
 gavir bar ghumizim inigh,

kuruzir bar puvira daghdagha
 tintinibar aragharuir kam
 atughti
 an aremegham.

²⁻³ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God
 ighiatam kamaghin a bangam:

“E wainin azenir aghuimin ighiam
 damuam.

Ki, Ikiavira Itir God, ki bar de-
 raviram azenir kamin gari.

Egha ki zurara dipam a ganidi.

Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,
 kamaghin amizi, ki dimagariba
 ko aruebar deraviram an gari.

⁴ Ki datirighin uan wainin azenir
 kamin atarir puvati.

Egh ki ganti, ogher ataghatariba
 itiba ko, ogher kurataba a
 bativighti,

ki, mati midorozir gumazim uan
 apanibav sozi moghin,
 ki dagh asighasigham.

Ki avim daborogh, ogher kaba bar
 dar aboroghti
 da isigham.

⁵ Egh apanir kaba, ki men gansi,
 me na bagh izi na ko deragh ikisi,
 me
 akar dikirizir tam damigham.”

⁶ Gin izamin dughiamin, Israelia,
 Jekopin ovavir boriba,
 me wainin ikarizir akimariba
 itimin min mitigh gavgavigh,
 egh borir aviriba batam,
 mati wainin ikariziba
 ovizir aviriba ituigham.

Eghti men otivir dagheba, bar
 avirasemegh,
 mangi nguazimin danganiba bar
 dagh izivagham.*

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian apaniba
 puv me gamizi moghin,
 Israelia gamizir puvati.
 Guizbangira, a igharaz darazigh
 amizi moghin,

^{27:1:} Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26 * ^{27:6:} Vezin kamin Hibrun akamin mingarim deragha
 bigha mikemezir puvati.

Israelian gumazamizir aviribav soghezi, me ariaghirezir puvati.
 8 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba amadazi, me kalabuziamin zuir dughiamin, a puv me gami.
 A men aningaghegha uan aminir gavgavim amadazima, a iza me avigha ghu, mati aminir gavgavim aruem anadi naghin ikegha iza, men biziba avigha ghu.
 9 Egh Israelia guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God men arazir kurabar osimtiziba agivam, eghti me uan asebar ofa gamir dakoziba apirighiva, dar dagiaba amsariraghiti da nguazir minemniamin min otogham.
 Egh me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okirarigh. Egh paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba, bar dagh asighasikigh.
 Tuavir kamin, Ikiavira Itir God men arazir kuraba gin amadagham.
 10 Nguibar ekiam kam fomira divazir bar gavgavim iti, egha datirighin a bar ikuvigha iti. A datirighin pura nguibar dadar kinim min itima, gumazitaba uam an itir puvati. Egha bulmakaubar nguibamin min otozi, da iza uari akuva ikia, dadaba ko tevsevibar dafariba apava, kagh avughsa iti.
 11 Ezi temer kabar aguaba misigha givazi, dar aguaba dipiraghira nguazim girima, amiziba avibar arighasa iza dagh eghufi.
 Nguibar ekiam kamin itir gumazamiziba, me bar onganigha akaba baraghan aghua, kamaghin, arazir kam me batifi.

Kamaghin amizi, God, a Godin men ingarizim, a men apanguvir puvatigha deragha me gamir puvati.

12 Egh Ikiavira Itir God bizir kabar amuamin dughiamin, a uan gumazamizir tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin Fanemin ikegh mangi Isipin kantrin tugham. A vaghvagh me iniam, mati gumazim witin oviziba righirigha dar miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa itarim garisi. 13 Eghti dughiar kamin sigham in ararem bar ekevegham. A Israelian dimam, men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipin ovegha ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalem in izi, Ikiavira Itir God in mighsiamram an ziam fam.

Ekiam, Jerusalem in gumazamizibar araziba akirmigham

28

(Sapta 28--35)

Ekiam Samarian nguibar ekiam bar aghuim gasighasigham

1 O Efraimin anabamin adarasi, iavzika!
 Ian nguibar ekiam bar aghuim Samaria bar ikuvigham.
 Ian gumazir aruaba wain apava onganigha, Samarian ziam bar puviram a fa kamaghin migia ghaze, a nguibar ekiam bar gavgavim.
 A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti, egha a bar deragha gari, mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min, bar dera.
 Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin ikeghan kogh,

* **28:1:** Vezin kamin, Aisaia Samarian nguibar ekiam migei. Samaria, a notin amadaghan itir kantri Israelin nguibar ekiam mam.

- mati akımarim mısigha ikuvizi moghin, ikuvigham.*
- 2 Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa ikızir bar gavgavir mam amisevegha gıfa.
- Eghti me aminir gavgavimın mın izıva,
amozim ko aisin amozimın mın bar pamtemın ia girıva,
ia amısararigh, ia fı nguazim mikınigham.
- 3 Egh me ia dikabin ia gisin daruam,
ia Efraimın anabamın adarasi,
ian gumazir aruaba wainın dipaba apava onganigha,
ian nguıbamın ziam bar pın mar a fe.
- 4 A mıghsıar bar muziarim gisin iti,
a nguazir bar aghuir dagheba oparamimın tongın iti,
mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arızir akımarıbar mın bar dera.
- Egh ian nguıbar ekiar kam dughıar ruarımın ikeghan kogham,
mati akımarim mısigha ikuvizi moghin, ikuvigham.
- Egh a zuamıra gıvaghıam,
mati temer fıghın mamın ovızim,
mabagh afiragha faragha anızı,
gumazir mam zuamıra a inigha aneme.
- 5 Eghti dughıar kamın, gumazamızir ikiavıra itir vabara,
me İkiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim bagh bar akuegham.
- A uabi atrivimın dapanir asuar aghuımın mın ikiam,
egh mati akımarir bızim me uan dapanibagh aghui.
- 6 İkiavıra Itir God uabi nıghnızir aghuım isi
kotiaba barazir gumazir aruabar anıghti,
me guızın arazımın gın mangı deraghvıra kotiaba tuisigham.
- Eghti a gavgavim isi nguıbar ekiamın tiar akabar itir mıdorozir gumazıbar anıngam,
eghti me apanıba ateghti,
me aven izı gumazamızıba v soghan kogham.
- Godın ofa gamir gumazıba ko
Godın akam inigha izir gumazıba
Aisaia dipofi*
- 7 Godın ofa gamir gumazıba ko,
Godın akam inigha izir gumazıba,
uaghan wainın dipaba ko dipar onganıba puv da apava onganigha,
asaghporaghıra nuıghnuıgha men darorıba derazir puvati.
- Godın akam inigha izir gumazıba,
me irebamın mın garir bizıbar ganasa,
God men akakazir bizıba, me deragha dar garir puvati.
- Ezi Godın ofa gamir gumazıba, men nıghnızıba derazir puvatıgha,
gumazamızıbar osımtızıba deragha da tuisızir puvati.
- 8 Dakozir me apiaghav ikia dipar onganıba apıba,
men mımızıba bar dagh izıfa, ezi dar danganıba bar mızegha iti.
- 9 Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughıamın, me kamaghin mıgıa ghaze,
“Gumazir kam bar tınara sure damuasa?
E bizıba bar dagh fogha gıfa, ezi a tınan sure damuasa?
E borir agheghevıba puvati,
egha datırıghıram amebamın otem ataki.
- 10 A zuraram akar kabaram ami,
mati borir irırivıba azava ghaze,
ta ta da da nı nı na na.
Mıgırıgıar kaba mıngarıba puvati.”†
- 11 Bar guizbangıra, gumazamızir kaba, nan akaba baraghan bar aghua,

† 28:10: Vezın kamın, Hıbrun akam deragha akamın mıngarım bıgha mikemezır puvati (ves 13 uaghan.) 28:11: 1 Korın 14:21

kamaghin amizi, Ikiavira Itir
 God uan akam nguibar
 igharazimin gumazim danighti,
 a uan nguibamin akamin
 mikim gumamazir
 kabav kimam.

12 God uabi uan gumamaziziba
 nguazir otevir kamın me ariki,
 egha kamaghin me mikeme,
 “Ia danganir kamın avughsi
 navir amirizim inigh iki.
 Ia gumamazir osımtiziba aterava
 amiraziba,
 ia nguazir kamın avughsi nımıra
 iki.”
 Ezi me an akam baraghan
 aghua.

13 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
 uabi men sure damuam,
 eghti me aghuagh kamaghin
 mikim suam,
 Godın akam mingariba puvati, mati
 borir iririviba azafi.
 Egh me bar onganigh dughiar
 kuram initima,
 men apaniba, mati azuazim asızimın
 suirazi moghin,
 me inigh mangi kalabus
 darigham.

*God dagiar bar aghuir gavgavim
 Saionın Mighsiam darigham*

14 Ia gumazir aruar Jerusalemın itir
 gumamazibar gariba,
 ia deraghvira Ikiavira Itir Godın
 akam baragh.
 Ia na dipova ghaze,
 nan akam a pura bizim.

15 Egha ia ti kamaghin migei,
 “E Ovevem ko akar gavgavim
 akirigha gifa.
 E Gumamazir Oveaghuezibar
 Nguibam ko, akar gavgavim
 akirigha gifa,
 kamaghin, e ikuvighan kogham.
 Dughiar kurar manam aperiamın
 mın e bativam, e a gitagham.
 En nighnızir gavgavim kam-
 aghin iti,

en ifavarir akaba ko ifavarir
 arazir guar igharagha garir
 aviriba, en akurazıma,
 e deravira iti.”

16 Ezi Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 kamaghin migei,
 “Ia gan! Ki datırighın dagiar mam isa,
 Saionın Mighsiamın anerisi.
 Ezi a dipenim aterir dagiamın
 mın oto.
 Ki deravira a tuisigha ghaze,
 a dagiar aghuir bar gavgavim,
 egha an ıvezim bar pın ko.
 Gumamazir nighnızir gavgavim an
 itiba,
 me zuamıram atiating nighan
 kogham.†

17 Ki Godın guızın arazim damighti,
 a mati gumazir mam bizimın
 ruarimın ababanım tuisighsi,
 benim amikirivagh bizimın ru-
 arimın dibobonım gifogham,
 egh men araziba tuisigham.
 Eghti arazir aghuım,
 mati gumazir mam bizibar
 osımtiziba gan dagh foghsi,
 a skelin mın otogh ian akaba
 tuisigham.

Ia ti ghaze,
 ian arazir ifavariba ian akuraghti,
 ia deravira ikiam.
 Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram
 damighti a ia batogham.
 Egha ia, mati aperiar dafam
 otogha gumamazizibagh
 asighasighizi moghin,
 ia bar ikuvigh mangi
 mongamin danganiba
 puvatigham.

18 Egh ki ia Ovevem ko amızir akar
 dikirizir gavgavim uaghan
 anetughıva,
 ia Gumamazir Oveaghuezibar
 Nguibam ko, akar dikirizir
 gavgavim agıvagham.
 Eghti dughiar bar kuraba ia ba-
 tivtima,
 ia bar moghıra ikuvigham.

19 Dughiar kurar kaba ia ateghan
 kogham. Puvati.

28:16: Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6 † 28:16: Gumazir maba, vezin kamın akuar abuananam gıgha ghaze, “Dagiar kamın ziam kamakın, ‘Gumazir guızbangıra nighnızir gavgavim itiba, me atiatingıva akongan kogham.’”

Da dimagariba ko aruebar
zurara ia bativ mamaghira
ikiam,
mati amizim bizimin
uan dipenim zurara
aneviavira iti.”

Egh ia guizbangira Godin akar
kabar mingaribagh foghiva,
puv atiating nigham.

²⁰ E fo, gumazim dakozim dakuasava
amima,
dakozim bar otevezi an suemn-
ing pura guraghav iti, ezi a
dakuan ibura.

Egha gumazim dakuasava amima,
an nir avavem bar suvizi
a uan mikarzim deragh
anevaraghan kogh, egh
dakuan iburagham.

Kamaghira, ia bar osemegham,
eghti ian akurvaghamin tuaviba
bar puvatigham.

²¹ Guizbangira, Ikiavira Itir God
fomira Perasimin Mighsiam
ko Gibeonin danganir zarim
gamizi moghin,
dikavigh uan gavgavim ko
aningagharim sara izam.

Egh ingangarir a nighnizim,
an a damuam.

Egh ia ingangarir kamın ganti,
a bar igharagh otogham.

²² Kamaghin amizi, ia Godin akaba
batogha da dipovir arazir kam
atakigh.

Puvatighti, ian kalabuziamin
aven itir arazir kam,
a bar ekevegh mamaghira
ikiam.

Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, nan
Ekiam, mikimti
ian kantrin kam bar moghira
ikuvigham.

*Gumamazibar fofozir aghuim,
a Godra ikegha izi*

²³ Ia kuariba arigh,
deragh nan akaba baragh.

²⁴ Gumazitam dagher oviziba
oparasa, zurara dughiabar

akunimin ingaravira iti, o?
Puvati.

A ti dughiabar pura nguazim
gikuavira iti? Puvati.

²⁵ A nguazim gikuigha, anekirasegha
givagha, zuravariba opari.

A witin oviziba, bar voroghram
da oparava, balin oviziba
igharagha da opari.

Egha, a uaghan azenir kamın
miriamin,
raizin guar avirir igharaziba
opari.

²⁶ An God uabi, azenimin ingaramin
arazir aghuim,
bar deraviram an sure gami.

²⁷ Egha zuravarir muziaribar oviziba
iniamin dughiamin,
gumazir kam, ter ararir bar
dafam isa pamtem zu-
ravaribav sozir puvati.

Egha a wilbaro tiva ghua zuravarib-
agh isin da mira zuir pu.
Bar puvati.

A ter agharir bar muziarim inighiva,
zuravarir muziarir kabar
oviziba inisi,
bar aghumra dav sogha da kuari.

²⁸ A witin oviziba dikabinamin
arazim bar a gifo,
egha an adar bretbar ingaram.

Egha a witin oviziba, ko witin
miseviba, da amisivasa hos ko
wilkar isa
witin ovizibagh isin ghua da
mirmira zui.

Egha a deravira aghumra ghua dar
gara ghaze,

A witin oviziba amisar dagh
asighasighan kogham.

²⁹ Ingangarir kabar fofozim ko
nighnizir aghuim, bar Ikiavira
Itir Godin Gavgaviba Bar
Itimin ize.

A uabira fofozir aghuir guar
aviriba ko nighnizir aghuim
bar a gizifa.

29

Ikiavira Itir God, aminim ko mikimkizim ko avimin min Jerusalem izam

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,

“O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim Devit fomira ikezim, Jerusalem, noka!

Ni bar ikuvigham.

Ni datirighin nan ofa gamir dakozimin min iti.

Ki garima, azeniba zurara iza zuima, ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuavira iti.

Egh ni gin bar ikuvigham.

² Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam. Eghti ni bar osemegh tiarim akariva arangam.

Ni nan ofa gamir dakozimin min iti, eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham,

mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin asizibav sozi, dar ghuziba ofa gamir dakozim avarazi moghin ni avaragham.*

³ Ki nin apaniba inigh iziti, me ni ekiarugham.

Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh nin divazir gavgavimin miriamin uarigh isin darigh divazim bar an okarigham, egh nguazir kam gisin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham.

⁴ Eghti ni bar moghira degeghirighti, nguazim ni avaragham.

Eghti ni bar nimira, nimira mikimam,

mati ariaghirezir gumazamizibar duaba nguazimin aven ikia migei.

Egha mati, tiarir mam nguazimin minemniabar tongin ikia, aghumra sighsirakabav geima,

tiarir bar muziarim an ikegha azenan izi.”

⁵ Ezi apanir iza ni misozir kaba, me nguazir minemniamin min bar aviraseme.

Men gumazir ekiar kuraba bar avirasemegham,

mati me witin ovizibar amasa, dav sozima,

dar miseviba pura tintinibar mizi moghin, me bar avirasemegham.

Ezi bar zuamira,

⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva,

arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim, amozir bar dafam ko,

avir mizarar bar kurar biziba bar da tueghamim sara izam.

⁷ Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza a gamiziba, da uam ikian kogham.

Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham,

mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin.

Egh mati irebamin min garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui moghin,

an apaniba zuamira bar givagham.

⁸ Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir avirir kaba, Saionin Mighsiam ko misoghasa ize,

egh me bar a dikabiraghan kogham.

Bar puvatigham.

Mati mitiriam azir gumazim irebamin garava, an aven api,

egha an osezir dughiamin, a uabi barazi, mitiriam an aghavira iti.

Egha mati gumazim dipam amasa kuarim bar a misingi,

egha a irebamin aven gari, a dipam api.

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kammin mingarim gifozir puvati. Marazi ghaze, “Godin laion.” Ezi marazi ghaze, “Godin mighsiam.” Ezi aviriba me ghaze, “God bagha ofa gamir dakozim.” Ezi vezin kamning aning nighnizir kammin gin zui.

Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi,
kuarim an piravira iti.

God gumamazibagh amizi me ongani

⁹ Ia Juda ko Jerusalemin gumamazibiba, ia okam nighnigh onganighvira iki damazir okavirizibar min daru.

Ia gumazim wainin dipam ko dipar onganin apava deragha aruir puvatizi moghin arui.

Egha guizbangira, ia wain ko dipar onganiba apa onganin gamir puvati.

¹⁰ Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi pariam puv ian azi.

Ia mati gumazim akuav aremezi moghin akui.

Ezi God uaghan uan akam inigha izir gumazibar damaziba okafi, ezi me ganamin bizibar garir puvati.

Egha God uaghan an akam inigha izir gumazibar damaziba avara, ezi me God amir bizibar garir puvati.

¹¹ Kamaghin amizi, God irebamin min garir bizimin aven nin akakaghamin biziba, ni dar mingaribagh foghan kogham. Mati me akaba aven itir akinafarim righa, kendelin gris a gatigha, pamtemin a dukuazi a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozitam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a mikimti, a suam, "Akinafarir bar dukuagha gavgavizir kam, ki a diponan iburaghuburaki." ¹² Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin mikimam, "Ki akinafariba dibora fozir puvati."

¹³ Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze: "Gumamazizir kaba uan akatoribara nan ziam fe,

ezi men naviba ko nighniziba bar nan saghon iti.

Me guizbangira nan ziam fer puvati.

Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar gintisi.

Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori, ezi da men navir averiabar aven zuir puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti,

da gumamazizir kaba bativam.

Eghti me bar digavir kuram damigham.

Eghti ki gumamazizir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adeggham,

egh ki men fofozir gumamazizibar fofoziba bar da agivagham."

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham

¹⁵ Gumamazizir uan nighnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir Godin da mongasava amiba, mevzika!

Me bar ikuvigham!

Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua kamaghin migia ghaze, "Tinara en ganigh e gifogham?"

¹⁶ Me biziba otavkira bar da adafi.

Egha me kamaghin migei,

"Gumazir nguazir minemin ingarim, a nguazimin min gari."

Manmaghin ami?

Pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,

"Ni nan ingarizir puvati," migirigiar kam ti deraz, o?

Egh pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,

"Ni bizitam gifozir puvati," migirigiar kam ti deraz, o?

Bar puvati.

- 17 Kiran oveghangin biziba bar igharagh otivigham.
Lebanonin kantrin ruarir pizim,
bar nguazir aghuir azenibar
ingaramim gavagham.
Eghti azenir bar aghuiba ru-
arir pizim gavagham.
- 18 Eghti dughiar kamın kuarir orazir
puvatiziba,
akinafarir me osirizimın akaba
baragham.
Eghti damazir kurar bar mitarmemın
aven itiba,
ua ganam.
- 19 Eghti gumazamizir uari abiriba,
me Ikiavira Itir God bagh bar
akuegham.
Eghti gumazamizir biziba pu-
vatiziba,
me uaghan Israelian Godin Bar
Zuezim bagh bar akuegham.
- 20 Eghti gumazir ekiar kuraba, men
gavgaviba givagham.
Eghti gumazir Godin akam
batogha a dipoviba, me pu-
varigham.
Eghti gumazir arazir kurabar
amuasa bar ifongeziba,
me bar moghira bar ikuvigham.
- 21 Egh arazir kamra uaghan, gumazir
pura ifara igharaz darazi isa
kot gariziba,
ko gumazir osimtizibagh amibar
akurvagha akar ifavaribagh
amiba,
ko gumazir kotiam adava-
davighti, eghti gumazir Godin
damazimın deraziba kotiamın
me gafiraghan kogham,
gumazir kaba, me bar
moghira bar ikuvigham.
- 22 Kamaghın amizi, Ikiavira Itir
God, kar Godin fomira Abrahamın
akurazim, a datirighın kamaghın Is-
raelian gumazamizibav gei:
“Ia Jekopin ovavir boriba ia uam
aghumsighan kogh,
egh ian guaba uam pighatomegh
ganan kogham.
- 23 Ia ingangarir ki ian tongin amiz-
ibar gan,
egh guizbangira kamaghın fogh
suam, ki Israelian God,
ki Jekopin ovavir boribar
Godin Bar Zuezim.
Eghti ia nan ziam fiva nan apengan
ikiam.
- 24 Eghti gumazamizir nighnizir
aghuiba itir puvatiziba,
datirighın nighnizir aghuiba
iniam.
Ezi gumazamizir imoba puv akaba
batoziba,
me nan akaba baraghsi
bar ifuegham.”

30

*Ikiavira Itir God kamaghın migei,
Isipia Judabar akurvaghan kogham*

- 1 Ikiavira Itir God kamaghın migei,
“Judan adarasi, me nan boriba me
bar ikuvigham, me bar orazir
puvatizir darazi.
Me nan nighnizimın gintizir pu-
vati.
Me uan nighnizibar gintigha ghua
kantrin igharazim ko roroam
gami.
Egha tuavir kamın, me arazir kurar
bar avirim,
uan arazir kurar faragha amiz-
ibagh siriabagh arisi.
Mevzika.
Kamaghın amizi, me bar iku-
vigham.
- 2 Me Isipia ko akam akirasa nan
nighnizim bagha nan azarazir
puvati,
eghti Isipian atrivim men
akuragh men ganti,
apaniba me gasighasighan
kogham.
- 3 Eghti men nighnizim deragh in-
garan koghti me bar aghum-
sigham.
Osimtizir me bativamin kam,
Isipin atrivim men akuragh
me apazaghan kogham.
- 4 E fo, Judan atrivim Soanin nguibar
ekiam ko Hanesin nguibar

- ekiamin, Isipin abuir gumaziba batoghasa,
uan abuir gumaziba ko ingan-
garir gumazir faragha zuiba
amadazi, me ghua otivigha
gifa.
- ⁵ Eghti Isipia men akurvaghshi bizitam
damighan kogham. Bar pu-
vatigham.
Kamaghin amizi, Judaba aghum-
sigh bar uarir apangku-
vigham.
Me aghumsizir bar ekiamra
Judabar aningam.”
- ⁶ Ekiam, a Negevin danganimin,
sautin amadaghan itir gumazamiz-
iba puvatizir danganimin itir asizir
atiaba, akar kam me ganingi. A kam-
aghin migei:
“Judan gumazir aruaba sautin
amadaghan itir gumazamiz-
iba puvatizir danganir kam
garui.
Kar gumazamiziba osimtiziba
bativamin danganir kurar
mam.
Laionin amebaba ko apuriba ko, ku-
ruzir gumazamizibagh iviba
ko, kuruzir kurar mighegha
zuiba ko,
asizir atiar kuraba danganir
kamin iti.
Ezi gumazir aruar kaba ingangarir
dafam gamua, bizir bar aghuir
ivezim bar pin koziba isa,
donkiba ko kamelbagh isin
arigha ghua,
kantrin men akurvaghan
koghamiba bagha da atera
zui.
- ⁷ Isipin kantri, kantrin igharazibar
akurvaghasa migiava,
a men akurvazir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin ziar
igiar kam a gati,
‘Maburan Kuruzir Aser Puram
Aperaghav Itim.’”
- Gumazamiziba Godin akam
baraghan aghua*
- ⁸ Ikiavira Itir God gumazamizibar
damazimin, me amir araz-
ibar eghaghanibar akaba,
dagiamin da osirigh da agho-
rasa na mikeme.
Egh uaghan eghaghanir kam
akinafarir righizimin da
osirigh.
Eghti migirigiar kam zurara iki gu-
mazamizibar akakagh suam,
⁹ me gumazamizir bar puviram
akaba barazir puvatiziba.
Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba
batosi, a men Afeziam.
Egha me zurara ifarava, an
suren akaba baraghan aghua.
- ¹⁰ Egha me kamaghin Godin ganganir
gumaziba ko an irebamin min
garir bizibar garir gumazibav
gei,
“Ta ua irebamin min garir bizibar
ganan marki.
Egh ia uan akabar kumigh.
Ia uam arazir aghuiba ko
arazir zuezibar gin mangisi e
mikiman marki.
E oraghasa ifongezir akar e
apezeperibaram e mikim,
kar bizir aghuir otivan koghamiba.
- ¹¹ Ia ingangarir kam atakigh, egh bar
saghon ikiva, en tuavim apiran
marki.
E Israelian Godin Bar Zuezimin
akaba baraghan aghua.”
- ¹² Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a
kamaghin migei,
“Ta nan Akar Gavgavim munasava
akirim ragha na gasara.
Egha ia kamaghin nighnizir gav-
gavim ikia ghaze,
Ifavarir arazim ko igharaz
darazi dikabirir araziba ian
akuragham.
- ¹³ Kamaghin amizi, ia arazir kuram
gamigha gifa,
ezi arazir kurar kam bar ia
gasighasigham,
mati bibizir muziarim divazir ru-
arimin ghuamin ikia bar ekefi,
egha kiran oveghangin dipirasava
ami.

Egh divazim dipirigh
zuamira irigham.

¹⁴ Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,
mati nguazir minem bigha akuar
bar mizumzuiaribar ire,
ezi akuar ekiatam itir puvati,
me akua tam isi avim isir dan-
ganimin mangi avir mikiam tu-
ighan kogham.

O akua tam inigh mangi
mozir dipamin an dipaba tuan
iburagham.”

¹⁵ Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Is-
raelian Godin Bar Zuezim, a
kamaghin migei,
“Tuavir ia deravira ikiamim, a ka-
makin.
Ia uamategh na bagh izi, egh
avughsi ikiti,
ki ian akurvagham.

Eghti ia navir amirizimin iki
nighnizir gavgavim narara
ikiva, ia gavgavigh ikiam.”
God kamaghin mikeme, ezi ia an
akar kamın gin mangan bar
aghua.

¹⁶ Egha ia ghaze, “Puvati! E hoziabar
apiagh puv ari mangam.”
Ezi God ghaze, “Guizbangira, ia
ari mangi!”
Ia ghaze, “En hoziaba puvira ive-
maram.”
Ezi God ghaze, “Ian apanibar
hoziaba bar puvira ivemar ian
gintigham.”

¹⁷ Ian apanibar midorozir gumazir
vamira izi misoghsı dimti,
ian 1,000plan midorozir gumaz-
iba puv aregham.

Egh men midorozir gumazir 5plara
izi ian dimti,
ia bar moghira dikavigh nguibar
ekiam ategh aregham, eghti
gumazitam ua ikian kogham.

Eghti ian gumazir ikiavira itir
varazira bar uarira ikiam,
mati me inir avizim guasa temer
vamira mighsiar itimin a
kuasa.

¹⁸ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a
Godin guizin arazibagh amim.
Kamaghin amizi, a ian apangku-
vighasa ifongiar bar ekiam iti.
A uan apangkuvim ian akak-
aghasa ia mizua iti.

Gumazamizir nighnizir gavgavim an
ikiava, uarir akurvaghasa a
mizua itiba,
me bar akuegham.

*Ikiavira Itir God, deravira
uan gumazamizibar amuam*

¹⁹ Ia Jerusalemia, ia Saionin
Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv
arangan kogham. Ezi Ikiavira Itir
God datirighin ian apangkuvigha,
deravira ia damuasa gara iti. Egh
ia uari bagh an azangsigh an dimti,
a zuamira ian dimdiam baregh ian
akurvagham. ²⁰ Guizbangira, Ekiam ia
gamizi, ia osimtizir dafam ateri, egha
ia mati gumazim daghebar otevezi
moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure
gami. Eghti gin ia uam a burian
kogham. Ia uari uan damazibar
an ganam.* ²¹ Egh ia daruamin
dughiamin tuavimin atamakuigh, ia
ti tuavir agharir guvimin amadaghan
itimın mangam, o agharir kiriamin
amadaghan itimin mangam, eghti a
ian gin iki ia mangamin tuavim ia
mikimam. ²² Egh ia uan asebar mar-
vir guaba, ia fomira dar ingarigha
silva ko golin da noke. Egh ia marvir
guar kaba batogh dar ganti da mati
bizir kuriba, egh ia kamaghin me
mikimam, “Ia kamatigh. E ua ia
gifongezir puvati.”

²³ Eghti Ekiam ia oparizi dagher
oviziba bagh amozim amadaghti, a
izighiri da ruam, eghti da deravira
nguazir kamın otivam. Eghti ia
dagher aviriba ikiam. Eghti ian bul-
makauba uaghan damamin grazir
aviriba ikiam. ²⁴ Egh ia uaghan uan
azenibar dagher aghuiba inigh izi,
egh bar deravira da akuvagh, uan
bulmakauba ko donkin ian nguazim
abigha ingariziba bagh, fogh ko

30:18: Onger Akaba 2:12; Aghuzir Akaba 16:20; Jeremaia 17:7 * **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam
deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati.

sped isi dagh iniv da aghamsigh me daningam. ²⁵ Dughiar Ekiam misavezimin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamın, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin oteveghan kogham. ²⁶ Eghti dughiar kamın, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighti an angazangarim bar ekevegh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba deravira me damu men mizaziba ko osimtiziba adeghti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiriaba daningam

²⁷ Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi.

A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi.

A migeir dughiamin, avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi.

²⁸ An aningagharim biziba bar dagh asighasisi,

mati aperiam otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu.

Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha, me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri.

Egha a men nighnizibagh amima, da deragha ingari puvatizi,

a me inigha danganir me mangan ifongezir puvatizibar zui,

mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa,

ainin otevim an akam garu.

²⁹ Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia bizir kabar ganti da otivti,

ia Godin ziam fer arazim bagha isar ekiaba dimagaribar dagh ami moghin,

ia bar akongezir ighiabar amuam.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh uan itabagh ivi ighiabar amuam,

kamaghira ia men min bar akuegham.

Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim,

egha a uabi Israelian mogomer danganim.

³⁰ Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an dimdiar gavgavim baragham,

egh me an aningagharimin mizazim baragham.

An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam,

egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam.

Eghti arariba dagarvaghti, gumazamiziba an aningagharimin ganam.

³¹ Ikiavira Itir Godin dimdiam kantri Asiria damuti, a bar atiatigham.

Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriaba misogh mamaghira ikiam.

³² Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir dughiamin, Godin gumazamiziba bar akueghiva,

gitaba ko buar guar aviriba misoghiva,

Ekiam me misozir aghorimin tingagharim girara mangam.

³³ Me Asirian atrivimin kuam tusa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa.

Egha me mozir kam gituima a bar vin mar iraghugha bar aroke,

ezi me dazir aviribar kuegha
dar pozim mikini.

Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim
pantem otogh,
mati aminim pamtemin avim
giveraghti, a bar puvira
isigham.

31

*Ikiavira Itir God uan gavgavim
akazi, kantrin gavgaviba daghire*

¹ Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin
ghuava uarir akurvaghasa,
men azangsi, iavzika!
Ia bar ikuvigham.

Ia Isipian hoziaba ko men karisin
aviriba ko karisin suizir
gumazir bar gavgaviba, ia
nighnizir gavgavim dar iti.

Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.
Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim,
nighnizir gavgavim an itir pu-
vati.

Egha ia uarir akurvaghasa
Ikiavira Itir Godin azangsizir
puvati.

Kamaghin amizi, ia bar iku-
vigham.
Iavzika!

² Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti.
A dughiar kuram gumaza-
mizir kurabar aningsi, me
daningam.

Egha a zurara uan akabar
gin zui.

A dikavigh gumazir kuraba ko,
gumazir arazir kurabagh
amibar akurvazir gumaziba
ko misogham.

³ Isipia, me aseba puvati, me pura
gumazir kiniba.

Men hoziaba uaghan en hozi-
abar min gari, da aseba puvati.

Eghti Ikiavira Itir God uan gav-
gavim akagh ivezir kuram me
daningamin dughiam,
kantrin gavgavir kam irighi
kantrin an akurazim uaghan
irigham.

Egh aning uaghara bar iku-
vigham.

⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God kam-
aghin na migia ghaze,

“Ia fo, laionin tam, sipsipin a
misoghezim amisi dazer iki,
egh sipsipin kam ategh arimangighan
kogham.

Eghti sipsipbar gari gumazir avirim
izi a dagarvaghti,
a men atiatigh arı mangighan
kogham.

Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim,
ki dikavigh Saionin Mighsiamin
apanibav soghsi izighiram,
eghti bizitam nan tuavim
apirighan kogham.

⁵ E fo, kuaraziba pin migha, egha
deraghvira uan mikonibar itir
nguzibagh eghufi.

Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim,
ki deragh Jerusalem geghuv
deragh an ganam.

Ki zurarama an boroghin iki mangin
izegh damu
a getiva deragh an ganiva an
akurvagham.”*

⁶ Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, de-
ragha a barazir puvatigha an
akaba batosi.

Egh ia uan navibagh iragh ua-
mategh a bagh izi.

⁷ Ikiavira Itir God izamin dughiamin,
ia asebar marvir guaba maku-
nigham.

Kar nedazir ia uari uan dafaribar
silva ko gol isa dar ingariziba.
Ia kamaghin amigha arazir ku-
ram gami.

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,

“Midorozir sabar tam Asirian kantri
misogh egh bar me agivagham.

31:1: Aisaia 30:2; Esekiel 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7 * **31:5:** God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

Midorozir sabar kam, a gumaz-
 ibar sabam puvati, ki uabi ane-
 madaghti a mangam.
 Asiriaba midorozir sabar kam gi-
 taviraghsi aregham,
 eghti men midorozir gumazir
 igiaba kalabusin mangi
 pura ingangarir gumazir
 kinibar min otivigham.
⁹Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti,
 men nguibar ekiar gavgavim
 irigham.
 Men midorozir gumazibar dapaniba,
 bar atiatigh uan midorozir inir
 avizir asaraghav itim ategh
 onganigh puviram aregham.”
 Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gav-
 gavim.
 A Saionin Mighsiamin ikia,
 avimin min iti.
 A Jerusalem in nguibar ekiam in ikia,
 danganir ekiar avir pamtem in
 isim in min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

¹Ia oragh! Atrivitam otivam!
 Atrivir kam, arazir aghuim in
 gin mangi, kantrin kam gati-
 vaghham.
 Eghti kantrin gumazir dapaniba, me
 guizin arazim in gin mangi,
 gumazamizibagh ativagh men
 ganam.
²Gumazamiziba akurvazim bagh
 iziti,
 gumazir dapanir kaba deravira
 vaghvagh bar deravira men
 akurvaghham.
 Gumazir dapanir kaba, gumazamiz-
 ibar danganir mogomemin
 min ikiam,
 eghti dughiar amozir ekiaba ko
 aminir ekiaba iziti, me mangi
 men uari mongam.
 Eghti me mati dipaba puvatizir dan-
 ganimin,
 dipam ivemara an zui moghin
 iki,

egh mati dagiar ekiam
 aruem apazagha, dan-
 ganir orangtizimin min iti.
 Aruem bar gavgavighi,
 gumazamiziba mangi an
 apazangin dapiagh iki
 avughsam.
³Gumazamizir bizibar gariba,
 men damaziba okavighan
 koghti,
 me deravira bizibar ganam.
 Eghti gumazamizir kuariba deraz-
 iba,
 men kuariba deraghvira ikiti,
 me deravira biziba baraghham.*
⁴Eghti gumazamizir faragha deragha
 nighnigha bizibagh amir pu-
 vatiziba,
 me datirighin biziba deragh
 dagh nighnigh dar amuam.
 Eghti gumazamizir mikimasa mizeba
 osemziba,
 me deravira bizibav kimam.
⁵Eghti arazir ziar ekiam isa gumazir
 arazir kurabagh amiba ko,
 gumazir onganibagh amibagh
 anidim,
 a bar givaghham.
⁶Guizbangira, gumazir arazir on-
 ganibagh amiba, me migirigiar
 onganibagh ami,
 egha me zurara bizir kurabar
 amuasa nighnisi.
 Me arazir Ikiavira Itir God aghuaz-
 ibagh amuava,
 egha akar ifavarir aviriba
 Ikiavira Itir God gasi.
 Egha me mitiriaba azir gumazamiz-
 iba, dagheba me ganidir pu-
 vati.
 Egha kuariba pirir gumazamiz-
 iba, dipaba me ganidir puvati.
⁷Ezi ifavarir gumazamiziba,
 nighnizir kurar bar aviriba
 men dapanibagh izifa.
 Me gumazamizir biziba pu-
 vatiziba, dikabinasa men ko-
 tiaba adafi.
 Me, onganarazibagh amir gumazir
 arazir kurabagh amir pu-
 vatiziba,

* 32:3: Ni Aisaia 6:9-10 in gan.

- me kotin aven ifavarir arazir
igharazibar migirigiabar me
gami.
- 8 Ezi gumazamizir aghuiba me ziar
ekiaba iti, me zurara arazir
zuezibagh ami.
Egha me arazir aghuibar
amuasavira iti.
- Amiziba azirakabar amu*
- 9 Ia Jerusalemian amiziba, ian
dabirabim derazi ia ghaze, ia
deravira ikiam.
Egh ia deravira kuariba arigh
nan akam baragh.
- 10 Ia datirighin navir amirizimin iti.
Egh ia oragh, azenir vamira
givaghti, ia bar atiating
nigham.
- Ia ganti, ian wainin azeniba ko,
dagher igharazibar azeniba,
da ua ban kogham.
- 11 Datirighin ian dabirabim derazi ia
ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia atiating nighiva akong
uan korotiar aghuiba suva,
azirakar korotiabar aghuam.
- 12 Ia uan azenir obarir aghuiba ko
wainin azenir aghuiba bagh
uan osimtiziba akakaghsi,
ia uan evaribav misogh azirak-
abar amu.
- 13 Benir ataghatariba ko oghev-
sevir kuraba nguazir kam
avaragham,
kamaghin ia nan gumazamiz-
iba nguazim bagh azirakabar
amu.
- Guizbangira, ia dipenir bar dirir
ia bar ifongeziba, ia fomira
dagh nighnigha da bagha bar
akonge,
egh datirighin ia da bagh azirak-
abar amu.
- Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia
bar akonge,
egh gin, ia a bagh osemegham.
- 14 Bar guizbangira, atrivim uan
dipenim ategham.
Eghti gumazamiziba bar
moghira nguibar ekiar kam
ateghti
gumazamizibar niginir me
ingara mangin izegh

- gamir kam, ua ikian
kogham.
- Eghti midorozir gumazibar divazir
gavgavim ko, dipenir suer ru-
arir midorozir gumaziba ikia
apaniba bagha gariba,
da bar moghira pura iki bar iku-
vigham.
- Eghti afiar atiaba dughiar bar ru-
arimin danganir kam in ikiam.
Eghti donkin atiaba an aven
darusi bar akuegham,
eghti sipsipba ko bul-
makauba izi oghevsevibar
amam.

*Ikiavira Itir God dabirabir aghuim
isi uan gumazamizibar aningam*

- 15 Ikiavira Itir God uan Nguibamin
ikia
uan Duam, uam e bagh ane-
mangam.
- Eghti dughiar kam in, gumazamiziba
puvatizir danganim,
azenir bar aghuim otogham,
eghti bizir bar igharagha
gariba a bativam.
- Eghti azeniba, dagher aviribar amuti
da otivam,
mati temeaba pura ruarir pizimin
aghui.
- 16 Dughiar kam in, gumazamiziba
nguazir kam in ruaghateviba
bar dar iki,
arazir aghuiba ko guizin araz-
ibara damuam.
- 17 Gumazamiziba arazir aghuim
damuti,
tuavir kam in dabirabir aghuim
otogham.
- Eghti gumazamiziba uam atiatingan
kogh,
nimira iki nighnizir gavgavimin
aven tugh gavgavigh kam-
aghira ikiam.
- 18 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
Nan gumazamiziba, me dabirabir
aghuim ikiam, egh me de-
ravira iki avughsi,
uan nguibabar aven navir
amirizimin iki, egh
bizitam in atiatingan
kogham.

19-20 Eghti aisin amozim mar iri ruarir ekiamin itir temeaba bar dagh asighasigh,
 egh uaghan nguibar ekiamin dipenibagh iriti, da bar nguazim giregham,
 eghti ia Ekiamin gumazamiziba bar deravira ikiam.
 Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti naghin da operam,
 egh ia uan bulmakauba ko donkiba ateghti,
 da uan ifongiabar daru oghevsevibar ami ikiam.

33

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin dimti, a deravira men ganam

¹ Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi, iavzika!
 Ia bar ikuvigham.

Bar guizbangira, ia datirighin ikuvizir puvati.

Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin dughiam,
 a gifa, eghti ia uari ikuvigham.

Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar dikiriziba abigha
 me isa apanibar agharim garisi.

Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gifarazir puvati.

Eghti ia igharaz darazigh ifaramin dughiam, a givaghiam.

Eghti igharaz darazi ia gifar,
 ia isi apanibar dafarim darigham.

² O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti.

Ni en apangkuvigh zurara dughibar e ekiarugh

uan gavgavimin deragh en gan.

Egh osimtizar dughiamin en akurvagh e damuti,
 e uan apaniba dikabiraka.

³ Gumazamiziba nin dimdiam barasi, mati arariba dagarvazima me ari.

Kantrin bar gavgaviba nin garima,
 ni dikavigha uan gavgavim men akazi,

me atiatia tintinibar ari.

⁴ Ezi bizir me ara taghiziba,

Israelian gumaziba izi zuamiram da iniam.

Mati odezir bizir avirim mighegha iza azenibagh apiagha,
 men dagheba apa bar ada gifa.

Ezi kamaghira, gumaziba zuamira izi men biziba ater mangam.

⁵ Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava, bar pin uan Nguibamin iti.

Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim amadaghti,
 a izi Jerusalem mikebaba bar da avaragham.

⁶ Egh ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a zurara deragh ian ganiva,

ia damuti ian dabirabim deragh gavgavigh ikiam.

Egh a bizir aghuiba ia daningti ia deraghvira ikiam.

A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko, arazir an atiatia an apengan itiba,
 da bizir bar aghuibar min, an ada isa ia ganidi.

⁷ Ia munagh ganigh!

Midorozir gumazir gavgaviba tintinibar tuavibar mitivighav ikia

akurvazim bagha diava arai.

Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami,

ezi midorozim givazir puvati.

Kamaghin amizi, abuir gumaziba datirighin bar puviram azi.

⁸ Tuavir ekiaba pura itima, gumazamiziba ua dar mangi izegh gamir puvati.

Gumazamiziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki.

Ezi gumazim uan damazimin bizimin ganigha, kotin aven guizbangiram an gun migeima,

me nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua.

Egha me gumazir igharazibar gara ghaze,

me mati pura biziba.*

⁹ Ezi nguazim uabi bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa.

Lebanonin ruaribar teme ba midii, egha bar aghumsiki.

Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha dipaba puvatizir danganim gava.

Ezi Basanin Distrihgin teme ba ko, Karmelin Mighsiamin temebar dafariba da midia suaghiri.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganam

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki datirighin dikavigh ingangarim damuam, eghti gumazamiziba ganigh nan ziar ekiam fam.

¹¹ Ia nan apanim gami darasi, ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha ingangarir miti abagh ami.

Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir dafam gami, ezi puvati, dadar misingiziba ko oghevsever kiniba puram an ofi.

Ian ingangarir mitiar kam avimin min otogh bar ia agivagham.

¹² Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezii, da arinimin otozi moghin, ia otivigham.

Egha mati me benir ataghatarim tuazima an averenimin otozi moghin, ia otivigham.

¹³ Ia gumazamizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba, ia ingangarir gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimin gun mikim!"

¹⁴ Saionin itir gumazamizir arazir kurabagh amua Godin damazimin mizeziba,

me bar atiatighava agoi.

Egha me kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimin min isiava, biziba bar da gefi.

An ofa gamir dakozimin itir avim zurara isia mamaghira iti.

Ezi en tongin tinara a ko ikiam?"

¹⁵ Gumazamizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam:

Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ko gumazamizir guizbangira migeiba, ko

gumazamizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir puvatiziba, ko

gumazamizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh arazir kuram damuamin aghuaziba, ko

gumazamizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an aremeghan me oraghan aghuaziba, ko

gumazamizir arazir kurabar ganan aghuaziba.

¹⁶ Gumazamizir kamaghin amiba, me bar deravira ikiam.

Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimin modoghav iti moghin deravira ikiam.

Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.

Eghti me zurara damamin dagheba ko dipaba ikiam.

Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi Jerusalem daningam

¹⁷ Ia uan atrivir dirim uam an ganti, a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh,

kantri deraviram an ganam.

Egh ia uan kantrin ganti, a bar aruegh bar ekevegham.

¹⁸ Egh ia uamategh dughiar kurar ia batozir kam ginirigh, egh kamaghin azangisham,

* **33:8:** Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati. **33:15:** Onger Akaba 15:2; 119:37; Aisaia 58:6-11 **33:17:** Aisaia 6:5; 24:3; 26:15

- “Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba, me managh iti?
Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba, me managh iti?
Ti puvati.”
- 19 Akaba barazir puvatigha uarira uan ziaba fer gumazir kaba, ia ua men guatamin apighan kogham.
Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba baraghan kogham, akar me mikimamim, gumazitam deragh an mingarim gifoghan kogham.
- 20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem, a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akuva itim.
Danganir e avughsa deravira itim.
A purirpenir gavgavimin min mitigh gavgavigham,
eghti gumaziba an afugha-fuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangan kogham.
- 21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar ekiam Jerusalem aven e bagh anakogham.
Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimin min ikiam,
an aven faner ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam.
Eghti midorozimin kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba, dipar kabar izan kogham.
- 22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,
jasin min iki,
egh en atrivimin iki,
en gumazir deravira en ganamim min iki,
egh en Akurvazir Gumazimin ikiam.
- 23 Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghburegham.
Me mati kurimin ingangarir gumaziba kurimin ikiti a ivemaran kogham.
Mati kurimin mas mitigha gavgavizir puvati.
Ezi an beniba firiaghirezi, an sel kuiaghirizir puvati.
Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir aviriba ateghti da ikiti, Jerusalemia ivemar izi bizir kaba iniam.
Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin otivigh, uaghan bizir avirir tabar ganti,
da ikivira ikiti,
me uari bagh da inigh mangam.
- 24 Eghti dughiar kamin, Jerusalem in itir gumazitam kamaghin mikiman kogham,
“Ki arimariam iti.”
Eghti Ikiavira Itir God Jerusalem in itir gumazamizibar arazir kuraba ginamangam.

34

God kantri Idom gasighasigham

- 1 Ia nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamiziba, ia izi.
Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam baragh.
Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
ia uaghan kuariba arigh deraghviram oragh.
- 2 Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko midorozir gumaziba, bar men aningaghegha me bagha navim isi,
egha me aremeghasa, a mikemegha gifa.
- 3 Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da afeghan kogham.
Puvati. Da pura iki kur mughuriam mangam.
Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh daghuribar emir magiram.

- 4 Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar moghira kuarigh iregh givagham.
Eghti overiam mati akinafarim me a irigha a nomke.
Mikoveziba ko bizir overiamin ikia isiba,
mati wainin ikarizibar dafarir midiariba ko fighin temebar ovizir midiariba,
misigha ira nguazim girezi moghin nguazim giram.
- 5 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Nan aningagharim, a midorozir sabamin min iti,
egh midorozir sabar kam pin ikegh, ivezir kuram aningamin ingangarim agivagh,
egh overiam ategh magiri,
Idomia bagh izi ivezir kuram me daningiva
me misoghti me arimighiram.
Kar ki asighasighasa mikemegha givazir darasi.”
- 6 Eghti Idomian ghuzim ko ovim,
Ikiavira Itir Godin midorozir sabam bar anegiragirigham,
mati sipsip ko memen ghuzim ko ovim, gumaziba ofa damuasa dav sozi
men ghuziba ko ovim men dafariba agiragiri.
Ikiavira Itir God kantri Idomin aven Bosran nguibar ekiamin,
gumazamizir bar avirim misueghti me arimighiregham.
Mati a uabi Bosran iki ofan bar dafam damuam.
- 7 Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun atiaba ko bulmakaun igiaba ko bulmakaun apurir bar gavgaviba, dav soghti da arimighiriti,
dar ghuziba ko oviba Idomin kantrin nguazim giregh anevaragham.
- 8 Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam Saion, apaniba a dikabiravira iti.
- Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin azenir mam amisevegha gifa.
Eghti dughiar kam otoghti,
a ivezir kuram isi me daningam.
- 9 Idomin kantrin faneba, koltan min isia amera zui moghin otogham.
Eghti nguazimin mineziba dagiar avir isibar min otivam.
Eghti Idomin nguazim kolta isi moghin isiam.
- 10 Avir kam mungeghan kogham. Puvati.
An arueba ko dimagaribar isi gavgavigh mamaghira ikiti, an migharim zuraram otivam.
Eghti Idomin nguazim pura iki mangiti men ovavir borir gin otivamiba, men danganiba inigh mangi dughiabar iki mamaghira ikiam.
Eghti gumazitam ua danganir kam in mangan kogham.
- 11 Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba ko, mighiaba dar danganim gavagham.
Ikiavira Itir God Idomian biziba bar da agivagham,
egh Idomin nguazim damighti a pura ikiam,
mati nguazim fomirama otogha pura ikezi moghin ikiam.
- 12 Men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba ua ikian kogham.
Eghti atrivitam ua kantrin kam in ganan kogham.
- 13 Beniba ko oghevsevir dikoniba itiba atrivimin dipenim ko dipenir igharazibar avi da avegham.
Eghti afiar atiaba izi iki arangti, poneba izi dipenir kabar dakuam.
- 14 Eghti asizir atiar guar aviriba izi danganir kam in uari akuvagh ikiam.

Eghti memen atiaba uaghan izi
iki dimti,
amizir aser dimagaribar aruim
uaghan izi dakusi,
danganir kamın daguir dan-
ganiba buriam.

15 Eghti mighiaba izi uan aroriabar
arighsi, danganir kamın izi
mikonibar ingarsi danganiba
buriam,
egh da aroriaba arighti, da
afueghti
da uan aviziba kuigh uan
nguzibar gan ikiam.

Eghti isar apuriba ko isar amebaba,
me uaghan izi ikiam.

16 Ia Ikiavira Itir Godın akinafarir
righizimın aven ganıva,
ia bizir kabar mighirigıabar ganti,
da ikiam.

Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba,
akinafarim dar gun migei,
da bar izi kantri Idomın
nguazimın ikiam.

Egh da vaghvagh asizir ame-
baba ko apuriba ikiam.

Guizbangıra, Ikiavira Itir God uabi da
izasa dav keme.

An Duam da akuvagh, da inigh
izam.*

17 Ikiavira Itir God uabi Idomın
nguazim abıgha,
asizir kaba bagha da tuiragha
dagh anıngi,

eghti da zurara danganir kamın
iki mangiti dar ovavir borir
gin otivamiba, dar danganiba
inigh
mangi dughiabar iki mamaghıra
ikiam.

Nguazir kam, Ikiavira Itir
God da bagha aneti.

35

*God ua bizibagh amizi da deragha
otifi*

1 Gumamaziziba puvatizir dan-
ganiba, ko nguazir misingiziba,
da bar akuegham.

Akimarir aghuiba otivigh gu-
mazamiziba puvatizir dan-
ganiba avaraghti,
da bar akongegham.

2 Egh nguazir midiarir kam, akimarir
aviriba an otogh oneghti, an
ganganim bar deraghti,
a bar akuegh pamten dimıva
arangam.

Ikiavira Itir God dirir aghuim
isi nguazir midiarir kam
danıngti, an ganganim bar
deragham,

egh Lebanonın ruarir ekiam ko,
Karmelin Mighsıam ko,
Saronın Danganir Zarımın
ganganir aghuımın
mirara ganam.

Eghti gumamaziziba Ikiavira Itir
Godın angazangarım ko gav-
gavımın ganıva, egh uaghan
en Godın ziar ekiamın ganti,
an atrivımın kurkazir
aghuımın mın ikiam.

3 Ia atiatim itir gumamazizibar
amuti,
me atiatingan kogh tuivigh gav-
gavigh iki.

Egh gavgavıba puvatizir gu-
mazamiziba gavgavım me
danıng.

4 Ia gumamazizir atiatıba me mıkım
suam,
“Ia tuivigh gavgavigh, egh ati-
atingan marki.

Ian God izi ian akuragh,
egh ivezir kuram isi ian
apanıbar anıngıva bar me
gasıghasıgham.”

5 Dughiar kamın, gumazir damazir
okavırızıba ua ganti,
gumazir bizıba barazir pu-
vatızıba, uam oragham.

6 Eghti gumazir suer kuraba, uari
akun mavanang izıghıram,
matı ruarımın itir asizir mam,
me dia a garisi.

Eghti gumazir mıgeir puvatızıba,

* **34:16:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamın mingarım bigha mikemezır puvati. **35:1:**
Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13 **35:3:** Hibru 12:12 **35:4:** Aisaia 34:8; 61:2 **35:5:** Matyu
11:5; Luk 7:22 **35:6:** Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38; Aposel 3:8

- me pamten dim, egh bar akuegham.
- Eghti dipaba otiv gumazamiziba puvatizir danganibar mangi, egh nguazir misingizibar itir fanebar ivemar magiram.
- ⁷ Egh gigir misingizim, dipar akaremin min otogham. Nguazir dipaba faragha puvatiziba, nguazimin aven ivemarir dipar atuiba, dar otivigh ivemar izighiram. Afar atiabara ikezir danganir misingizir kam, dadar aviriba ko ighuruniba an otivam.
- ⁸ Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kamaghin a dipon suam, kar "God Ua Baghavira Inabazir Tuavim." Eghti Godin damazimin arazir kurabagh amir gumazitam an daruan kogham, kar Godin gumazamizibar tuavimra.
- Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko gumazamizir nighnizir aghuiba oteveziba, me an atam akuighan kogham, me a gifogh an mangam.*
- ⁹ Laionin tam ko, asizir kurar misozitam tuavir kamın mangan kogham. Asizir aningazir taba tuavir ekier kam daruan kogham. Gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua inizibara, tuavir kamın daruam.
- ¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir God men akuragha ua iniziba, me ua izi, Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar akongegh ongi, tiariba akariva tuavir kamın izam. Egh me dabirabir bar aghuim ikiti, bar akongezir arazir kam a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.

Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh, ua men ikian kogham.

Asiriaba Jerusalemın nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami (2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba 32:1-19)

¹ Hesehia 14plan azenibar an atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip, uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha, me abiragha men nguibar ekier divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati. ² Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin ikia uan abuir gumazim ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesehia bagha Jerusalemın zui. Me an boroghın ghua otifi. Dughiar kamın, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalemın otifi. Daghurir kam, a tuavir ekier ghua iniba ruer danganimin boroghın iti. Asiriaba otivigha danganir kamın tuivighav iti.

³ Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilikian otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapın otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba bar a da osirir gumazim, me zui. ⁴ Ezi 3plan gumazir kaba ghuava Asirian abuir gumazir kam batozi, an akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kam Hesehia mikemegh. A kamaghın migei, 'Hesehia, ni gavgavir manam ikia egha nan apengan ikian aghua?" ⁵ Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim

^{35:8}: Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16 * ^{35:8}: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abigha migeir puvati. ^{35:9}: Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12 ^{35:10}: Aisaia 1:27; 65:19; Akar Mogomem 7:17; 21:4 ^{36:6}: Esekiel 29:6-7

gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. ⁶ Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim abuar misiar kam in mirara ghu. Kamagh in amizi, misogham in dughiam in a izi nin akuraghan kogham. ⁷ Egh ni ti kamagh in mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God in iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Heskia, ni uabi ghua, mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran God in ziam fam.’

⁸ “Heskia, ni izi nan gumazir ekiam, Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamagh in garitaba itir puvati. ⁹ Egha ni kamagh in nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tong in gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. ¹⁰ Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.”

¹¹ Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar kam baregha, kamagh in Asiriabar abuir gumazim migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatightima, gumazir nguibar ekiam in divazir gavgavir mitiam

gisin mitivighav itiba nin akam baregham.”

¹² Ezi abuir gumazir kam kamagh in akam ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam pura akar kam in ia ko ian gumazir ekiam, a iarara mikimasa na amadazir pu. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighava uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.”

¹³ Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumazamizibar gara kamagh in pamtem in Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiam in akam baragh! ¹⁴ Atrivim kamagh in migei, Ia Heskia baraghti, a ia gifaran marki. Heskia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham. ¹⁵ Ia Heskian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalem in nguibar ekiam inighan kogham. ¹⁶ Ia Heskian akam baragh ua na ko misoghs in nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wain in ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer figh in oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ¹⁷ Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wain in azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin wit in azenir aviriba iti.

¹⁸ “Heskia ia gifaragha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!’ Ia Heskia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ¹⁹ E

ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egha men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ²⁰ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!”

²¹ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Hesekia faragha an akam ikarvagh bizitamın mikiman men anogoroke. Kamaghın amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ²² Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha ghua abuir gumazimın migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

37

*Hesekia uan osimtızimın
gun Aisaia migei
(2 Atriviba 19:1-17)*

¹ Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimın abuir gumazimın akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghu. ² Egha atrivimın dipenimın garir gumazim Eliakim ko, atrivimın akınafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi, me izi. Ezi a me amangizi, me Emosın otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghın Aisaia migei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar osimtızir ekiaba ko aghumsıziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimın mın ami, a borim

batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godın Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, egh gumazir kamaghın amizim, God ivezir kuram a daningam. Kamaghın amizi, ni en akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e varazira en akuraghti, e ovengan kogham.”

⁵⁻⁶ Ezi Aisaia Heseikian akam baregha, kamaghın gumazir an akam inigha izir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godın akamın gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimın ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamın gavgavimın, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. Egh a migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham.’”

*Asiriaba ua Jerusalem
gasighasigha migei
(2 Atriviba 19:8-19)*

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghın oraki, Atrivim Senakerip Lakisın nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamın otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamın ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.

⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghın amizi, an akınafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghın akınafarim osiri, “Hesekia, ki fo, Godın ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh

Jerusalem inghan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

¹⁴ Ezi Atrivim Hesehia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha Hesehia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamnin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁸ O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁹ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba,

da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. ²⁰ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamnin kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

Aisaia Godin akamin gun atrivim migei

(2 Atriviba 19:20-37)

²¹ Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesehia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangsiki. ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakeripin ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim, a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.

Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²³ Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²⁴ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanega,

egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir

- gumazamiziba aven zuir puvatizimîn,
ni temer sidan bar ruariba
ko temer painîn bar
aghuiba oke.
- 25 Egha ni pura tintinibar aruir
dughiabar, ni damamin
dîpatam gasazir puvati.
Dîpaba bar dakezir dughiamin,
ni kuizir mozir dîpaba,
da bar moghîra izefe, ezi nîn
adarazi da api.
Egh ni mangî Isipîn Faner ekiabar
aruti,
nîn sueba dîpar kabar amuti da
misingam.
- 26 “Senakerip, ni kamaghîn fozir puvati,
ki fomîra bizir kabar amuasa ni
amîsefe.
Ki, nguibar gavgavir divazir
gavgaviba itiba, ki dagh
asîghasîghasa, gavgavim ni
ganingi.
Ezi ni nan nîghnîzimra gîn ghua
nguibar kaba akaraghârîghîzi
da iregha,
mati me dagîaba pozibav
kinîzi, da iti.
- 27 Ezi gumazamizir nguibar kabar
itiba bar atiatingî.
Me okam nîghnîgha men gavgav-
iba bar moghîra gefe.
Me mati, aruer dughiamin, aminir
fefem iza grazibar isi
da mîdîi moghîn mîsîgha iti.
Aminir fefer kam aruem anadir
naghîn ikegha iza,
grazir dîpenir siriabar aghuiba
ko grazir tintinimîn aghuibar
isîzi,
da deragha aghuir puvati.
- 28 “Ezi ki bar moghîra ni gîfo,
nîn dabîrabîr araziba ko dîkavîr
araziba, ko iza zuir araziba,
ki bar dagh fo.
Egha nîn anîngaghârîr nan itim,
ki uaghan bar a gîfo.
- 29 Nîn anîngaghârîr nan itir akaba ko,
ni uabîra uabî feir arazim,
ki bar dagh fo.
- Ezi ki datîrîghîn akezim isi nîn atinim
darugh, egh ainîn otevir me
hosîn akam gazuim, isi nîn
akam darugham.
Egh ni amîkirîgh, tuavir ni uan
nguibamin ikegha izezim uam
an mangîgham.’”
- 30 Ezi Aisaia akar ababanir mam
isa Heskia ganîga kamaghîn mîgei:
“Ia kamaghîn ganîgh fogham, azenir
kam ko azenir gîn izamimîn, ia
dagheba oparan kogham.
Ia azenir kamîn wîtin pura uari
azenibar otiviba ini dar amî,
egh mangî azenir pumuningîn,
ia azenir faragha ghuzimîn
dagher ovîzir iregha aghuiba,
ia dar amî,
egh namba 3în azenimîn, ia ua
ingarîva opar damî.
Egh ia uaghan wainîn ovîzibar amîsî,
wainîn îkarîziba oparîva, dar
ovîzibar amam.
- 31 “Eghtî Judan anabamin gumaza-
mizir ikiavîra itir varazira,
me wîtin azenim puvîra be
moghîn, borir avîriba batî bar
avîrasemegham.
- 32 Eghtî apaniba Jerusalemîn
gumazamiziba bar me
gasîghasîghan kogham, men
tarazi ikîvîra ikiam.
Gumazamizir ikiavîra itir
varazira, ikî Saionîn Mîghsîamin
mîtivîghvîra ikiam.
Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar
Itim,
a bizir kabar amuti da otivîghî-
rasa nîghnîzir gavgavim iti.
- 33 “Egha Ikiavîra Itir God ua kam-
aghîn mîgei,
‘Asîriabar atrîvim, uan mîdorozîr
gumaziba ko, Jerusalemîn
aven izan kogham.
Egh me uan baritamîn aseghtî, a
nguibar ekiar kamîn aven
izeghan kogham.
Egh mîdorozîr gumaziba
mîsoghîsî, oratam inîgh

nguibar kamın aven izeghan kogham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamın divazir miriamın nguazim arighti, a ghuavan-aboghan kogham.

Bar puvatigham.

³⁴ Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.

Kamaghın amizi, a Jerusalemın aven izeghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikeme.

³⁵ Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,

egh bizir kamning bangin,

ki nguibar ekiar kamın ganıva an akurvagham.’”

³⁶ Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godın enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganımın, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. ³⁷ Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamın iti.

³⁸ Egha a dughiar mamın uan asem Nisrokin dipenimın ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningın ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratın kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamın danganım inigha, Asirian kantrin atrivimın iti.

38

Atrivim Hesehia arimariam itima, Ikiavira Itir God an akura (2 Atriviba 20:1-11; 2 Eghaghaniba 32:24-26)

¹ Dughiar kamın, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesehia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghın a migei, “Ikiavira Itir God kamaghın migei, ‘Nin arimariam gıvaghan kogham, a ikiavira ikiti ni ovegham. Kamaghın amizi, ni gumazamizir nın dipenimın itıbav kemeghti, me nın ingangariba bar dar amu dar kirigh.’”

² Ezi Hesehia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimın averiamın birimın gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ³ “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamın aven ni baghavira ikia nın ifongiamın gin ghua, bar guizbangıra zurara nın ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghın amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham.” Egha Hesehia Ikiavira Itir God ko mikemegha gıvagha, bar puviram azi.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghın Aisaia migei, ⁵ “Ni mangi kamaghın Hesehia mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, nın inazir afeziam Devitın God, ki nın azangsızim baregha nın temeribar ganigha gıfa. Kamaghın amizi, ki ni ateghti, ni ua 15plan azenibar ikegh gin ovengam. ⁶ Egh ki nın akuragh, Asiriabar atrivimın amamangatıghti, a ni abıragh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham.

⁷ “‘Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitam ni danighti, ni kamagh fogh suam, ki damuasa akam akırigha gıvazir bizim, ki a damuam. ⁸ Ni gan! Ababanir kam kamakın, Atrivim Ahas fomıra ingarigha asarazir adırıziam, ia an dughuazıbar gara aruemin auaba medi. Aruem datırighın ghughiri, eghti ki a damighti, a timıra uamategh overiamın mangiti, an angazangarımın dughuazim adırıziamın

10plan ighuvibar p̄in uamategh ghuavanabogham.’”*

Ezi aruem uaghira adiriziam̄in dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha p̄in ghua adiriziar ighuvir 10in p̄in itim̄in tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti.

9 Ezi Hesekia ua ghuamaghegha akar kam osira ghaze:

10 Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham.

Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam̄in ikiam.

11 Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin ganighan kogham.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam̄in mangi, egh ua nguazir kam̄in itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham.

12 Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim, gumaziba anepirigha a inigha ghu.

Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ruarim̄in min ruaragham, egha ki mitarim̄in min a girighavira iti. Ezi puvati.

Nan ikirimirir ki datirighin itir kam, mati amizim mitarim girizi moghin, me zuamiram anetughti, an otevegham.

God, nan ikirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh.

13 Ki dimagaribar nighnigha ghua mizarazibar tu, egha ghaze, Ni laionin min nan aghariba apiri.

Ni dughiaba bar na gamima, nan ikirimirir kam givasava ami.†

14 Ki mizazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati,

mati kuarazir nguzim̄in ararem.

Nan arareba, da kuarazir bunbam̄in ararebar min bar nimiram arai.

Ki dughiar bar ruarim̄in akurvazim iniasa, kogha overiam̄in garava araima, nan damazimning teriba ira na gamizi, ki bar amira.

O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh.

15 Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha gifa, egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi.

Kamaghin amizi, ki uan navir averiam̄in aven osimtizir ekiar na batozir kam ginighnisi, egh pura uabi abiragh nimira iki mangi ovengamin dughiam otogham.

16 O Ekiam, ni ikirimirim isi gumazamizibar aningti, me angamira ikiam.

Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirir igiam nan duam ganingi.

Ni nan arimariam agivagha na gamizi, ki ua dikavigha ghuamaghe.‡

17 Ezi osimtizir ekiar na bativiba, ki dar gara fo, da nan akurvaghasa otifi.

Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa.

Ni bar moghira na gifuegha nan amamangatizir puvatizi,

ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam̄in ghuzir puvati.

18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam̄in itiba, me nin ziam fan kogham.

* 38:8: Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam.

† 38:13: Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati. ‡ 38:16: Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningin akabar mingariba deragha da abighizir puvati.

Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba, me dar ganan kogham.

¹⁹ Gumazamizir angamira ikiavira itiba, guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi.

Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba, me dar gun uan boribav gei.

²⁰ Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe.

Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam.

E datirighin angamira itir dughiar kam, e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.

²¹ Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Hese kian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham."

²² Ezi Hese kia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalem in ize (2 Atriviba 20:12-19)

¹ Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hese kia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hese kia bagha da inigha zui. ² Ezi Hese kia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven

ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hese kia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

³ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hese kian azara, "Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?"

Ezi Hese kia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize."

⁴ Ezi Aisaia kamaghin Hese kian azara, "Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?"

Ezi Hese kia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitam in men modozir puvati."

⁵ Ezi Aisaia kamaghin Hese kia migia ghaze, "Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam ni mikimam. ⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham.

⁷ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram."

⁸ Ezi Hese kia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, "Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera." Guizbangira, Hese kia kamaghin nighnigha ghaze, "Ki datirighin

atrivimîn itir dughiar kamîn, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amîrizimîn ikîti midoroziba puvatigham.”

God uan gumazamiziba ua me iniam

40

(Sapta 40--55)

Dughiar aghuim Godîn gumazamiziba bativamin akam

¹ Ian God ghaze:

“Ia gavgavim isi nan gumazamizibar aningti,
me navir amîrizimîn iki.

² Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi,
Jerusalemîn nguibamin gumazamiziba me mikim gavgavim me daning.

Egh kamaghîn nan gun me mikim suam, ki Ikiavîra Itir God,
ki uan dafarimîn men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimîn me ataghizi me kalabusin ike.

Ezi datirighîn ki men mîzaziba ko ingangarir ekiam agivagha men arazir kuraba gin amadazi, me firiaghîre.”

³ Ezi gumazir tiarir mam kamaghîn dia ghaze,
“Ia gumazamiziba puvatizir danganimîn,
Ikiavîra Itir God baghîva tuaviba azenîva dar kir.

⁴ Egh danganir zariba apemîva, mîghsiaba ko akiribagh kutî da magiri.

Egh tuavir ikîziriziba, ia dar ingarightî, da voroghîra mîneghirigh.

Egh tuavir kuraba, ia deraghvîra da akir.

⁵ Eghti Ikiavîra Itir Godîn angazan-garir gavgavim ko ziar ekiam azenim girightî,

nguazir kamîn gumazamiziba bar moghîram an ganam.”

Kar Ikiavîra Itir Godîn, akatorimîn otozir migirigiam.

⁶ Ezi tiarir mam kamaghîn migia ghaze,
“Nî akam akun.”

Ezi ki ghaze,
“Kî akar manam akunam.”

Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,
“Nî kamaghîn mikim suam,
Gumazamiziba nguazir kamîn ikivîra ikian kogham,
me oghevseviba midîi moghîra misigham.

Me ruarimîn itir akîmariba suaghiri moghîn,
dughiar ruaribar itir puvati.

⁷ Ikiavîra Itir God aminir fe-feim amadima, oghevseviba midîima, akîmariba midîa suaghiri.

Bar guizbangîra, gumazamiziba oghevsevibar mîn, bar moghîra gevegham.

⁸ E fo, oghevseviba midîi, ezi akîmariba suaghiri.
Ezi en Godîn akam,
a zurara ikia kamaghîra iti.”

⁹ O Saionîn gumazamiziba, ia mîghsiar ekiamîn mavanangîva, akar aghuim akun.

O Jerusalemîn gumazamiziba, ia pamtemîn dîmîva akar aghuim akun.

Nî atiatingan kogh, akam akun Judan nguibabav kim suam,
“Ia gan, ian God a izi!”

¹⁰ Ia gan. Ikiavîra Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi.
A uan apaniba dikabîragha gîfa.

Egha a uan gumazamiziba, ua me inigha izi,
mati bizir aghuir a midorozimîn me dikabîragha inizir biziba.*

40:3: Matyu 3:3; Mak 1:3; Jon 1:23   **40:3:** Luk 3:4-6   **40:4:** Aisaia 45:2   **40:6:** Jems 1:10-11;

1 Pita 1:24-25   **40:10:** Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12   * **40:10:** Akar kam gîghan tuavir igharazim uaghan iti, a kamakîn, “An apaniba abîragha gîvagha, bizir aghuiba sara ize, a da isi uan gumazamizibar aningasa.”   **40:11:** Esekiel 34:15; Jon 10:11; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4

- 11 A sipsipbagh eghuvir gumazimîn
mîn,
uan gumazamiziba deragha me
geghuva men gari.
A zurara uan agharimningîn sipsipîn
nguziba akumakua,
me isa uan evarim garigha, me
ateragha arui.
A sipsipîn amebar nguzir bar
muziariba itiba, a men asug-
hasugha,
me isa tuaviba men akakagha,
men akua zui.

*Israelian God, an aseba bar dagh
afira*

- 12 Gumazitam ongarim tuisighasa
uan dafarimîn bar a tuigha an
suirazir puvati.
Gumazitam overiamîn arozim
gîfoghasa uan dafarim onegha
an suiragha an abarazir pu-
vati.
Gumazitam nguazir minezim
tuisighasa uan itarim inigha
bar moghîram a tuizir puvati.
Gumazitam, mighsiar eki-
aba ko dozibar osimtîzibar
dibobonim gîfoghasa, uan
skel inigha da medir puvati.
13 Gumazitam bizibar amuamin fo-
fozim, Ikiavîra Itir Godîn sure
damuan kogham.
Gumazitam an faragh mangî
nighnîziba a danîngan
kogham.
14 Ikiavîra Itir God fofozim bagha gu-
mazitamîn azarazi,
a ti guizîn arazimîn tuavimîn an
sure gami?
Bar puvati.
Gumazitam nighnîzir aghuiba
ko fofozir aghuir a itir kabar
Godîn sure gamizir puvati.
Bar puvati.
15 Bar guizbangîra, Ikiavîra Itir God,
kantribar garima, me mati pura
biziba.

- Me mati dipar muziarir
ofîzir vamîra ira mîner
ekiam giri.
Egha mati gumazim nguazir
minezir muziarir bar vamîran
osimtîzim gîfoghsî
a inigh skel datightî, an
osimtîziba puvatigham.
Kantriba bar, Godîn damazimîn
guizbangîra bar sufi.
A saghuiamîn itir arighatîzibar
garima, men osimtîziba
mati nguazir minezir kinim.
16 Egh gumazamiziba asîziba bar dav
suegh, Lebanonîn ruarimîn
temeba okegh,
da inigh izî avir ekiam atîgh,
asîzir kaba bar da tueghti,
da bar isi mîghîrighamin ofa
damuam.
Eghti men ofan kam Godîn
damazimîn pura bizimîn mîn
otogham.
17 Nguazir kamîn kantriba bar, me
Ikiavîra Itir Godîn damazimîn
pura biziba.
Me pura bizir kiniba.
18 Kamaghîn amizi, tinara Godîn mîn
gari?
Guizbangîra, bizitam a ko magh
garir puvati.
19 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir
dîgiribagh amiba,
me da aghora dar ingari.
Ezi golin ingarir gumaziba me golin
da nomke,
egha da ikîasa silvan senbar in-
gari.†
20 Gumazamizir onganarazibagh
amiba,
me temer aghuir bar gavgavir
zuamîra kurighan koghamiba
amîsefi.
Egha gumazir dîgiriba deragha dagh
amiba me mîgei.
Ezi me me bagha asebar marvir
guaba temebar dar aghori.

40:13: Rom 11:34; 1 Korin 2:16   40:17: Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35   40:18: Aposel 17:29

† 40:19: Fofozir gumazir maba ghaze, senba mati pura adiarir kiniba. Ezi fofozir gumazir igharazir maba ghaze, senba nedazibar suigham, puvatightî nedaziba iregham.

Gumazir kam bar deravira marvir guar kam tememin aneghoreghti,
a tugh gavgavigh iki irighan kogham.†

21 Ia ti fozir puvati?

Egha ia ti oraghizir puvati?

Gumazitam ti ia mikemezir puvati,
ezi ia bar fomira iza datirighin bizir kam gifozir puvati?

22 Godin overiamin pin uan atrivir dabirabim gaperaghav itim,
a bizir kaba bar dar ingari.

Egha an overiam, inimn min an onegha, averpenimin min a kuasa.

Ezi an damazimin, nguazir kamn gumazamiziba bar suvigha, odezibar min iti.

23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abirima,
me ua ziaba puvati.

24 Atriviba mati, akimarir igiaba gumazamiziba datirighira da opari, ezi dar biba tighar nguazimin magiram.

Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti, a izamin dughiamin, me zuamira misingam.

Eghti aminim minezir muziarimin min, me giveragh mangigham.

25 Ezi Godin Bar Zuezim azaragha ghaze,

“Tinara nan min gari?

Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati.”

26 Ia pin overiamin gan!

Tinara mikoveziba ko overiamin itir bizibar ingarizi, da otifi?

Bizir kaba, Godin midorozir gumazibar min iti.

A ziaba dagh arigha dar pone.

An adar dibobonim gifogha, vaghvagh dar ziaugh fo.

A gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam ovengan kogham.

27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, en osimtizar garir puvati.

E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.”

28 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati, Ikiavira Itir God, a Godin zurara ikia mamaghira itim.

A nguazir kam ko an itir biziba bar moghira dar ingari.

An amiragha amirazir puvati.

Egha an gavgavim gevir puvati.

Eghti gumazitam an nighnizim gifofoghsi damuva avegham.

29 A gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgaviba me ganidi.

Ezi men gavgaviba amiragha uagherima, a me gamizi, me uamategha gavgaviba isi.

30 Dughiar mabar, gumazir igiabar gavgaviba gefi.

Ezi me amirvagh pura iri.

31 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gavgavim bagha a mizua itiba,

a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam.

Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir bagaba overiamin mighagha arui.

Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham,

me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41

Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

¹ God kamaghin migei:

† 40:20: Hibrun akam deragha vezin kamn akar mingarim abighizir puvati. 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20

40:28: Onger Akaba 147:5; Rom 11:33

40:21: Onger Akaba

40:31: Onger Akaba

Ia kantrin roghira itimin gumazamiziba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia uan akaba dukumigh nan akam baragh.

Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim.

E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira.

² Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi, a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini.

Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima, an atrivir igharaziba abiri.

An midorozir sabam ko pim bar me agefi,

ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui.*

³ A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui,

ezi me bizitam in a damuan ibura, mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati.

⁴ Tinara bizir kabagh amizi da otifi?

Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami.

Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin,

ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kam in otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti.

Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin, uaghan ikiam.

⁵ Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko

nguazimin otevilla bar dar itir gumazamiziba, me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi.

Egha me iza uari akuvagha,

⁶ me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei.

⁷ Egha me asebar marvir guabar ingari.

Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gha ghaze,

Ia ingangarir bar aghuimram ami.

Ezi golin misogha anakiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumazibav gei,

Aia, ia bar deraviram ada isavsuiki.

Egha me gin da iran atiatigha, dikonibar dagh afughafuki.

⁸ Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti.

Ia nan roroam Abrahamin ovavir boriba.

⁹ Kinguazir kam in ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha ize.

Egha ki kamaghin ia mikeme, ia nan ingangarir gumazamizibar iki.

Ki ua bagha ia ginaba,

egha ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati.

¹⁰ Ki ian God, egha ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

Ki ia damuti ia gavgavighti, ki ian akuragham.

Ki bar deravira ian ganiva, uan gavgavir ekiamin ian apaniba abinam.

¹¹ Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui darasi, me ia dikabinan iburagh bar aghumsigham.

Gumazir ia misoghasa amiba,

* **41:2:** Akar kam, "Aruem anadi naghin itir atrivim," a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11in gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4 **41:10:** Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31

- me pura bizir kinimin min otogh bar givagham.
- 12 Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba, ia me buri men apighan kogham. Me pura nguazir kam ategh bar puvarigham.
- 13 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian boroghira ikia, gavgavim isa ian agharir guvim ganiga kamaghin ia migia ghaze, Ia atiatingan marki. Kirara, ki ian akurvagham.
- 14 Ikiavira Itir God ghaze: "O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gavgaviba puvati. Ki ian akurvagham. Ki Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim.
- 15 Ia gan! Ki ia damighti, ia wit dikava a mirmiri ter ararir bar dafar me ainin dikonibar afughafughizimin min otogham. Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar atariba bar ghumi. Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba ia ganidiba, ia da dikabinigham. Mati ia mighsiaba abiagharizi da uaghira nguazir minemniamin otifi.
- 16 Ia osimtizir kaba isi pin da akunam, mati gumazim nguazir minezim ruegha pin anakunizi, aminim a givaragha ghu. Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar akuegham. Egh ia Israelian Godin Bar Zuezim ziam fam.
- 17 "Gumamazizir onganarazibagh amiba dipaba puvatigha, men kuariba bar men pirizi, me dipaba buri. Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men migirigiaba barasi. Ki Israelian God, ki me ginamadaghan kogham.
- 18 Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar temeaba aghuir puvatizibar otiv afor dar izighiram. Egh ki dipar emimiribar amuti, da danganir zaribar otiv monmoniba anangam. Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir dakirtizibar otivam. Egh ki dipaba puvatizir daghuribar amuti, dipaba dar otiv dagh izivam.
- 19 Egh ki sidan temeaba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha garibar amighti, da dipaba puvatizir danganimin otivigh aghungam.
- 20 Ki kamagsua, gumamaziziba ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin bizir kabagh ami. Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da otifi."
- Aseba da guizin godba puvati*
- 21 Ikiavira Itir God, a Jekopin anabamin atrivim, a kamaghin migia ghaze, "Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otevir ia mikimamiba deragh da akirigh, uan akaba gavgavim dar aningsi kotin iziti, kot deragh ian migirigiaba tuisigh da baragham.
- 22 "Ia faragha, bizir gin otivamibar gun mikeme. Egh datirighin akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mingariba abigh e mikimti, e deraghvira da tuisigh dagh fofogh suam, da guizbangira otoz, ti puvati. Egh ia gin otivamin bizibar gun mikim.
- 23 Egh ia gin izamin arazibar gun e mikim, eghti bizir kaba otivamin dughiamin, e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati.

Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam
damuti,
e ian gavgaviba deraghvira dar
ganam.

²⁴ E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin
amizi, ia bizitam damighan
kogham.

Ezi gumazamizir ian ziaba feba,
me uaghan bizir kurabar min
otivizi,
ki bar men aghua.

²⁵ “Ki aruem anadi naghin itir gu-
mazir mam amisefe.
Gumazir kam ziar ekiam na
ganidi.

Ezi ki datirighin notin amadaghan a
inigha izi.

Ezi a mati, gumazir nguazir
minebar ingarim, a minemin
ingarasa nguazim dikabiri
moghin,
an atriviba dikabira me
abiri.

²⁶ Ia kantrin igharazibar aseba,
ian tongin tina ghaze, bizir kaba
otivam? Puvati.

Ian tongin tinara migirigiar tam
damighti,
e kamaghin mikimam, a
guizbangira migei.

Ian tav kamaghin mikemezir puvati,
bizir kaba otivam.
Guizbangira, gumazitam ian
tav barazima, a migirigiatam
gamizir puvati.

²⁷ Ki uabi faraghavira, bizir kaba oti-
vasa ki dar gun Saion mikeme.
Ezi datirighin ia garima, ada
otivigha gifa.

Ki datirighin Jerusalemin akar
aghuim akunasa abuir gu-
mazir mam amadagha gifa.†

²⁸ “Ki aser kabar garir dughiamin, me
migirigiatam gamizir puvati.
Egh me nighnizir aghuitam
damuan kogham.

Egh men tav nan azangsiziba
ikaraghan kogham.

²⁹ Ia gan! Aser kaba da pura bizir
kiniba.

Dar nedaziba mati aminim pura
ivai.

Da bizitam damuamin gav-
gaviba puvati.”

42

*Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazimin migirigiaba*

¹ Ikiavira Itir God ghaze:

Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim,
ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha
bar akonge.

Egha uan Duam isa a gati.

Eghti a nguazir kamın kantribar
gumazamiziba guizin arazimin
gin mangisi me tuisigham.

² A mikimamin dughiamin, a pamten
akam akarigh mikiman
kogham.

A tuavibar tuiv aghurighvira
pamten mikiman kogham.

³ Ighurunim gavgaviba puvatigha
dipirasava amim, a bar
anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir pu-
vatizim, a anemungeghan
kogham.

Egh a kamaghira, gavgaviba pu-
vatizir gumazamizibar asug-
hasugh deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi, guizin
arazim damighti a iki gavgav-
igham.

⁴ Eghti osimtizitam a dikabiraghan
kogham.

A pamten ingar mangiva,
dughiar a guizin arazimin
gin mangi gumazamiziba
tuisighamim otogham.

Egh an otogh gavgavigh
nguazir kam bar an ikiam.
Ezi saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba,
me arazir God uarir sure
damuamibav mizua iti.

† **41:27:** Vezin kam, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvati. **42:1:**
Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 **42:1:** Matyu 12:18-21
42:5: Aposel 17:24-25

- 5 Ikiavira Itir God, an overiamin ingarigha a isa inimin min an onegha aneti.
Egha nguazir kamın ingarigha, an itir biziba bar dar ingarigha dagh amizi, da otivigha aghui.
Egha angamira ikiamin aminim ko gavgavim isa nguazir kamın gumamazizibagh aningi.
Godın kamra, uan ingangarir gumazim miġia ghaze,
- 6 “Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir aghuimin bizibar amuasa ki nin dia.
Egh nin agharimin suiragh, deragh ni geghuv nin ganam.
Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim nguazir kamın gumamaziziba ko a damuam.
Egh ni damuti, ni kantribar gumamaziziba, bar men angazangarimin min ikiam.
- 7 Ni ingangarir kam damuam:
Ni damazir okavirizibar amuti, me ua ganam.
Egh kalabusin itir gumamazizir danganir mitarmemin apiaghav itiba,
ni me damighti me firighiregham.
- 8 “Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan ziam.
Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi.
Ia gumaziba ingarizir marvir guatamin ziam fan bar marki.
- 9 Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa mikemeziba,
da datirighin otivigha gifa.
Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia mikimam.
Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin otivam.”
- Gumamaziziba bar; Ikiavira Itir Godın ziamra fi*
- 10 Ia nguazir kamın itir gumamaziziba bar,
ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir Godın ziam fi!
- Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin osiriba, ia an ziam fi.
Ia saghon itir arighatizibar gumamaziziba, ia ighiar igiaba bangi.
- 11 Ia dakightizir danganimin itir nguibabar gumamaziziba ko, Kedarian adarasi,
ia tiariba akar an ziam fi.
Ia Selan nguibamin gumamaziziba, ia miġhsabar mavanegh dim mikim bar akongegh.
- 12 Ia gumamazizir roghira itiba, ziar ekiam Ikiavira Itir God daning.
Ia saghon itir arighatizibar gumamaziziba,
ia bar moghira an ziam fi.
- 13 Ikiavira Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egha a datirighin misoghasa zui.
A tiarim akara diava mati, gumaziba midorozim foreghasa misoghamin arazibagh amua, misoghasa gara iti.
Egha a gavgavim ikia, uan apaniba ko misoghasa atiatir puvatigha,
bar me abini.
- 14 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki dughiar ruarimin uabin asugha aghumra ikia, bizitam gamizir puvati.
Datirighin, ki amizim navim asegha otasa mizazim isa arai moghin, ki pamten diava arai.
Egha bar avighaghegha, nan akam ko nan atinim pamten aminim gekua aven ghua azenan izi.
- 15 Ki miġhsaba bar dagh asighasigh, egh temeba ko grazibar amighti, da misigham.
Egh ki faner ekiaba ko dipar akarebar amighti,
da bar dakegham.

16 Ki uan gumamaziziba inigh tu-
avir me fomirama aruizir pu-
vatizimin me atighti, me an
mangam.

Me datirighin mati damaziba
okavigha aminirbirimin iti.

Eghti ki aminirbirim me dam
anedegh, angazangarim me
daningam.

Tuavir fightizir kurar me
fomiram aruiziba, ki da
akozeghti,

me tuavir voroghira ireghav
itibar aruam.

Ki guizbangira, me gin amadaghan
kogham.

Bizir ki damuasa mikemezir
kaba, ki tam ateghan kogham.

Ki guizin dar amighti, da oti-
vam.

17 Gumamaziziba marvir guabar zi-
aba fa nighnizir gavgavim dar
ikia ghaze,
da men guizin godba.

Ezi ki bar gumamazizir kaba batuegh
me damuti,
me bar aghumsigh uan nighnizibagh
iragham.”

*Israelia, gumamazizir damazir
okaviriziba ko kuarir onganibar min
iti*

18 Ikiavira Itir God ghaze:

“O Israelia, ian damaziba pirizi, ian
kuariba bar ongani.

Ia uan damaziba kuigh ganiva,
egh kuariba arigh oragh!

19 Ia nan ingangarir gumamaziziba,
ki ua bagha ia amisefe,
eghti ia na baghvira iki, nan
abuir gumazibar min iki
nan akam inigh mangam.

Egha ia gumazir damazir okaviriziba
ko, kuarir onganibar min iti,
egha bar damazir ikuviziba
ko kuarir onganiba, bar me
gafira.*

20 Bizir bar aviriba, ia dar ganigha
dar akaba baraki.
Egha bizir kaba, ia deragha dar
gari puvati,

egha deragha kuariba
arigha, akar kam baraghizir
puvati.”

21 Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram
ami.

Kamaghin amizi, a uan Akar
Gavgaviba isa ia ganingi.

Eghti gumamazizir igharaziba dar
ganigh kamaghin fogh suam,
Akar Gavgavir kaba, bar der-
agha bar pin iti.

22 O Israelia, ia datirighin bar paza iti.
Apaniba ia gasighasigha ian biz-
iba okemegha da inigha ghue.

Me uaghan pamtem ian suigha ia
inigha

ghua kalabuziar dipeniba ko
toribar aven ia ariki.

Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia
okemegha ia inigha ghue,
ezi ian akurvagh ua ia iniamin
gumaziba puvati.

23 Ezi datirighin ikegh mangi,
ian te deragh kuariba arigh nan
akam baragham?

24 Tinara mikemezi, apaniba iza, e
Jekopin anabamin gumaza-
mizibagh asighasiki?

E Israelia, tinara e isa en apani-
bar agharim gatizi, me izegha
en biziba okeme?

Ikiavira Itir God uabi arazir
kam gami.

E akirim ragha Ikiavira Itir God
gasaragha arazir kurabagh
amua,

an Akar Gavgaviba batogha, a
ifongezi moghin zuir puvati.

Kamaghin amizi, a uabi bizir
kam gamizi, an oto.

25 A en apanibar amamangatizi, me
iza e ko misosi.

Ezi tuavir kamin, a uan
aningagharim isa e Israelia, e
gingezi, an e avara.

An aningagharim avimin
min bar en isi.

E arazir kamin gara, egha deragha
fozir puvatigha,
bizitam gamir puvati.

* 42:19: Vezin kam, Hibrun akam an mingarim deragha bigha an gun mikemezir puvati.

43

*God uan gumazamizibar akur-
vagha ua me ini*

¹ Ia Israelia, ia Jekopin anabamin
adarasi,
Ikiavira Itir God ian ingarigha ia
gamizi,
ia gumazamizir ikizir
vamiran otozi, a kamaghin
ia migei:

“Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia
gariki,
ki ua baghavira ia amisefe.
Kamaghin amizi, ia atiatin-
gan marki.

² Ia dipar konibagh iri mangiti,
ki ia ko mangam.

Ia faneba abigh vongin mangiti,
da ia avan kogham.

Eghti ia avir ekiam puvira isimin aven
mangiti,
a ian isian kogham.

³ Ki Ikiavira Itir God, ian God, Is-
raelian Godin Bar Zuezim, ian
Akurvazir Gumazim.
Ia apanibar dafarimin itir
dughiamin, ki Isipia ko, Itiopi-
aba ko, Sebaba, me isi
ian danganim inisi apani-
bar agharim datigh ia
givezeghti, ia firighirigham.

⁴ Ki ia isa uabin dighorim gamigha,
bar moghira ia gifongegha,
ziar ekiam ia daningasa.

Kamaghin amizi, ki gumazamizir
igharazitaba inigh ian dan-
ganimin inisi apaniba bagh me
amadagham.

Guizbangira, kantrin igharaziba
ian danganim iniam.

⁵ Ki ia ko iti,
kamaghin ia atiatingan marki.

Ian adarazi me aruem anadi naghin
ko aruem uaghiri naghin iti,
eghti ki me akuvagh uamategh
men aku izam.

⁶ Ki not ko sautin itir gumazamizibav
kemeghti, me ia ateghti,
ia uamategh izam.

Ki kantrin bar saghuiamin itiba, me
mikimti,
me nan otariba amadaghti, me
uamategh uan nguibamin
izam.

Ki gumazamizir nguazir kamın ote-
viba bar dar itiba, me mikimti,
me nan guiviba amadaghti,
me uamategh uan nguibamin
izam.

⁷ Ia nan gumazamizibara,
ki vaghvagha ian ingari.

Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam
bagha,
ian ikizimin ingarigha ghaze,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ian ganiva
nan ziam fam.”

*Israelia kotin aven God bagh ote-
viba akakagham*

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
“Ia gumazamizibar diaghti me izi
uari akufagh.

Guizbangira, me damazir
okaviriziba ko orazi pu-
vatizibar min ikia,
egha me ganamin damaz-
iba ko akam baraghamin
kuarir toriba iti!

⁹ Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba uari akuvagha iza kotin
damazimin tuivigha gifa.
Men tinara gin otivamin bizibar
gun mikimam?

Ezi men tongin gumazir manam
faragha bizibar gun mikemezi,
da datirighin otifi?

Tinara kotin aven tugh suam, an
aser mam barazima, a bizir gin
otivamibar gun mikeme, ezi da
datirighin guizbangiram otifi?
Bar puvati.”

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,
“Israelia, ia na ko ikia uan damazibar
nan gara na gifo,
egh ia kotin aven nan gun mikim.
Ia nan ingangarir gumazamizibar
otivasa,
ki ua baghavira ia amisefe.

Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir
gavgavim nan iki, deragh na
gifogh suam,
ki bar uabira ki guizbangira God.
Fomira godin tam nan faragha ikezir
puvati,
egh godin tam uam otogh nan
danganim inighan kogham.

11 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,
egha ian Akurvazir Gumazim,
ezi ian akurvazir gumazitam ua
itir puvati.

12 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.
Kirara, ki bizir damuamimin gun
mikeme.
Egha ki mikemezi moghin, ian
akuragha gifa.
Egha ki ian akurvazir bizimin
gun akam akuri.
Ezi ian akurvazir godin igharazitam
ua itir puvati. Ki uabira.
Ezi ia uan damazibar bizir kaba
dar ganigha fo.
Egh kotin aven, ia nan gun
mikim.

13 Datirighin ko dughiaabar zurara,
ki guizin Godin ikiam.
Ki gumazamizitabar suiraghti me
nan agharimin ikiti,
tina nan gavgavim iriagh, nan
agharimin me batuegham?
Bar puvatigham.
Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim
tivaghan kogham.”

*Israelian Babilonin kalabusin
itiba, God ua me iniam*

14 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin
Bar Zuezim, ian Akurvazir Gu-
mazim, a ghaze,
“Ki ian akurvaghsi midorozir gumaz-
iba amadaghti, me izi Babilo-
nia ko misogham.
Eghti Babilonia ari mangi, uan
kurir me bar akongezibar ma-
vanegh,
uan nguibam ategh bar ari
mangegham.*”

15 Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin
Bar Zuezim.

Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gu-
mazamizir ikizir vamiran iti,
ezi ki ian atrivimin iti.”

16 Ikiavira Itir God ghaze,
“Ki fomira ongarir bar ekiam
tongiram anebigha tuavim ati.

17 Egha ki midorozir gumazir
aviribagh amizi, me uan
karisba ko hoziaba sara tuavir
kamin ghue,
egha me bar ikuvigha ua
dikavizir puvati.

Me mati gumazim lam giverazi
a zuamira munge.

18 Ezi datirighin ki ghaze,
Ia bizir ki fomiram amizibara,
nighnighan marki.

19 Ia gan! Ki bizir igiam damuasava
ami.
Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi
ia ti an ganiz, o puvati?
Ki danganir misingizibar tuavibar in-
gariva,
egh ki dipabar amuti, da
gumazamiziba puvatizir
danganir kamin ive-
maram.

20 Nan gumazamizir ki ua bagha
miseveziba, me dipabar ami,
ki dipam damighti, a danganir
masingizimin otoghti,
bizir kam bangin asizir atiaba, ko
afiar atiaba, ko poneba
ziar ekiam na daningam.

21 Gumazamizir kaba, bar akuegh
nan ziar ekiamin gun
mikimasa,
ki ua bagha men ingarigha me
gamizi, me nan adarazir otifi.”

*Israelian arazir kuraba, osimtizim
God ganidi*

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
migia ghaze:
O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia
nan ziam dibora, a fer puvati.
Manmaghin amizi ia amiragha
nan aghua?

23 Egha ia asiziba tue da bar isia
mighirir ofaba bagha sipsipba

43:11: Aisaia 45:21; Hosea 13:4 * 43:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an
gun migeir puvati. 43:16: Ua Me Ini 14:21-29

- na daningasa, da inigha izezir puvati.
 Egha ia uan navir averiabar aven, ia nan ziam fa na ginighnizir puvatigha ofabagh ami.
 Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar bar aviriba ko, pauran me temer balsamin eborimin ingarizimin ofabagh nighnigha,
 osimtizir bar aviriba ia gisin arizir puvati.
 24 Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na bagha ighurunir mughuriar aghuim zuibagh ivezezir puvati.
 Egha ia ofaba bagha sipsipba na daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba sara na ganingizir puvati.
 Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na gamima, ki osimtizim ateri.
 Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir kurabar aghua.
 25 Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam baghavira nighnisi,
 kamaghin ki ian arazir kuraba bar da gin amada.
 Egh ki ua ian arazir kurar kabagh nighnighan kogham.
 26 Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir puvati.
 Egh ia kotin aven deraghvira mikim uan nighniziba azenim darigh oteyiba akakagham,
 eghti e nighnizir vamira damu akam akir mikim suam,
 ian nighniziba ti dera.
 27 Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar faraghavira ikezim, arazir kuram gami,
 ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan akam batoke.†
 28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba,

- ki me gamizi, me nan damazimin mizegha bar aghumsiki.
 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar moghira ikuvighasa ki ian amamangatis.
 Gumamazir igharaziba ia dipov ian ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumamazibar akurvasi

- 1 Ikiavira Itir God ghaze,
 "Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia oragh!
 Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir gumamazibar iti.
 2 Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.
 Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia batamin dughiam, ki ian ingarigha deravira ian gari.
 O Jesurun, ia nan gumamazibar ikiasa ki fomira ia ginabagha gifa.
 O Jekopin anabamin gumamaziziba, ia nan ingangarir gumazir aghuibar min iti.
 Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
 3 Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba puvatizibagh ingiva,
 egh dipam damighti, a nguazir midiaribar ivemaram.
 Kamaghira, ki uan Duam isi ian boribagh ingiva,
 ian ovavir boriba deragh me damuam.
 4 Eghti me deraghvira aghungam,
 mati grazir garir dipaba itibar min ganganiba deragham.
 Egh mati, temer faner miriabar aghuibar min ganam.
 5 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, men tarazi nighnizir gavgavim nan ikiam.
 Men tarazi kamagh mikim suam, 'E Ikiavira Itir Godin adarasi.'
 Men tarazi suam, 'E Jekopin anabamin adarasi.'

43:25: Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19 † 43:27: Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra. 44:3: Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18

Eghti tarazi uan agharibar kamaghin osiram, 'E Ikiavira Itir God baghavira iti darasi.'

Men tarazi suam, 'E Israelian adarasi.'"

Gumazir asebar marvir guabar ingariba, me bar ongani

⁶ Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

A kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God,

kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.

Ezi godin tam ua itir puvati.

Kirara, ki God.

⁷ Tinara, nan min gari?

Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin uan eghaghanimin gun e mikim.

Egh uabi abigh uan otevirar en akagh.

Kirara bar fomira gumamazibar ingarigha nguazir kam gati.

Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a bar fomira otozir biziba ko bizir gin izamibar gun e mikimti,

e bar moghira bizir kabagh fofogham.*

⁸ Nan gumamaziziba, ia nigh akongiva atiatingan marki.

Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun ia mikemegha gifa.

Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo,

egh kotin aven ia nan gun mikim.

Godin tam ua itir puvati!

Bar puvati.

Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia nan aven uari modi.

Ki bizir kam bar a gifo, a bar guizbangira!

⁹ "Gumazir marvir guabar ingariba, men ingangariba dagheba puvatigham.

Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir kaba, da pura bizir kinibar min iti.

Ezi aser kabar ziaba fer gumamaziziba,

me mitatemin aven iti moghin, bizitamın ganigh a gifoghan kogham,

kamaghin kotin aven me uan asebar akuragh deraghvira da bagh mikiman kogham.

Kamaghin amizi, me onganigh aghumsigham.

¹⁰ Me manmaghin nighnigha, aser kabar marvir guabar ingari?

Nedazir kinir kaba, tong bar men akuraghan kogham.

¹¹ Ia gan! Gumamazizir digiribagh amir kaba, me pura nguazir kamın itir gumazir kinibara, egha marvir guabar ingari.

Kamaghin amizi, gumamazizir marvir guabar ziaba feba, me bar aghumsigham.

Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin tuifigh.

Bar guizbangira, ki me damighti, me bar atiatigh bar aghumsigham.

¹² "Gumazir ainbar bizibar ingara foziba,

me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari.

Me uan gavgavibar haman suigha ain misogha,

nedazir kabar ingari.

Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam men aghiti

me dipaba ko daghebar aman koghti,

men gavgaviba bar moghira gevegham.

¹³ "Ezi gumazir temebar nedazibar ingara foziba,

me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghviram anekirigham.

44:6: Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13
kamın mingarim abigha an gun mikemezir puvati.
43:10-12

* **44:7:** Hibrun akam deragha vezin
44:8: Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22;

Egh finfinimin marvir guar kamın nedazim tememin bar deravira an apan an osiram.

Egh gin tuizim inigh osizirimın girara mangi, aneghoreghti, gumazir igiar bar diritamın nedazim bar deravirama otogh gan ikiam.

Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh, a isi uan aseba feir dipenimin anetigham.

14 Me temer sidaba isa ingangarir kam gami.

Me faraghavira ruarir ekiabar ghua okın temer igiar aghuibar gara dagh ifefi, egha me uaghan amozimın dughiam mizua iti.

Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti, me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam.

15 Temer kabar maba me dar daziba isava aviba arigha dar fi.

Egha maba me da arizi da isima, me dar bretba tue.

Egha me temer otevir igharazimın marvir guamın ingari, egha an damazimın tevimning apirigha an ziam fe.

16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.

Me anebigha a isa uan dagheba ko asiziba tuava, apa uan kuvibav gori da ghua bar izefi.

Egha uaghan, me avimın fingsa aviba arisi.

Me avimın fia ghaze, 'Avim bar deragha nan mikarzimın izima, ki bar deragha uabi barasi.'

17 Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari.

Egha me teviba apira dar ziaba fe.

Egha me kamaghın dia migei, 'Ni nan god, kamaghın amizi, ni nan akuragh.'

18 "Gumamazizir kamaghın amiba,

me bar guizbangıram ongani. Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okavırıziba ikia bizibar gari puvati.

Bizitam ti men nighnızibagh amizi, me ghua bar ongani.

19 Gumazim nighnızir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamaghın mikimam,

'Ki temer otevir kabar mabar avim ati,

egha uaghan bretba ko asiziba tuegha da ame.

Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamın marvir guamın ingarigh, uan tevimning apirigh an ziam fam?'

Guizbangıra, gumamazizir onganir kaba, me nighnızir aghuiba puvatigh migirigiar katam damuan kogham.

20 Men nighnıziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami.

Egha mati gumazim averenim ame.

Gumamazizir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati.

Egha me kamaghın fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba,

da guizin godba puvati."

Ikiavira Itir God uan gavgavimın, Israelia ua me ini

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghın migei,

"Ia Israelia, ia Jekopin anabamın adarasi,

ia nan ingangarir gumamazizibar mın iti, egh ia bizir kabagh inirigh.

Ki ian ingara ia gamizi,

ia gumamazizir ikizir vamiran otogha, nan ingangarir gumamazizibar mın iti.

Eghti ki ia gin amangan kogham.

22 Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin da akunizi, aminim da inigha ghu.

Nin arazir kuraba givagham,
mati ghuariaba aruem
mizaraghara anadi, da a sara
ghuegha gifa.

Ki ian akurvagha deravira ian gari,
kamaghin amizi, ia uamategh na
bagh izi.”

23 Ikiavira Itir God uan ziar ekiam
ko gavgavim akagha Israelian
akuragha ua me ini.

Kamaghin amizi, O overiam, ni
ighiabar amu bar akongegh.

Nguazimin aven itir biziba
bar, ia uaghan tiariba
akar.

O mighsiaba ko temer ruarimin itiba,
ia uaghan tiariba akar.

24 “Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir
Gumazim,

ia uan amebamin navir ave-
riamin ikezi a tighar ia
batamin dughiamin,

ki uabi, uan adarazir otivasa
ian ingari.

Ki kamaghin ia mikimasa:

Ki uabira bizibagh amizi da otifi.

Ki uabira overiam ko nguazimin in-
garigha,
aning isa aningin danganimin
aning ati.

25 Bizir gin otivamibar gun migeir gu-
maziba,

ki me gamizi, me okam
nighnigha, men migirigiaba
paza zui.

Ezi kukunir gumaziba, ki men
nighnizibagh amima, me
okam nighnisi.

Ezi fofozir gumaziba, ki me
gamizi, me onгани.

26 Nan ingangarir gumazim nan
akam akuniva,

bizir gin otivamiba, ki a mikimti,
a mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar
amuti, da guizbangiram
otivam.

Ki kamaghin migia ghaze, gumaza-
miziba ua Jerusalem in ikiam.

Egh Judan nguibar ekiaba me ua-
mategh dar ingaram.

Nguibar apaniba asighasighiziba,
ki uamategh da feghti, da
dikavigh tuivigham.

27 Ki kamagh mikim suam, ongarim
ni dakegh, eghti a dakegham.

Egh ki uaghan faner uaghira on-
garim ginivizibar amighti, da
misigham.

28 Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa
Sairus amisefe.

Eghti a nan gumazamiziba der-
aghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gu-
mazim uan sipsipba de-
ravira me geghufi.

Eghti a ingangarir ki ifongezibar
amuam.

A mikimti, me Jerusalem uam an
ingariva,

nan Dipenim uam anesam.”

45

*Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa
Sairus amisefe*

1 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin
ikiasa anemisevegha givagha,
gavgavim a ganingi.

Eghti a kantrin igharazibav sogh,
men atrivibar gavgaviba
agivaghti, me aghumsigham.

Eghti ki pura Sairus bagh men
nguibabar divazibar tiar ak-
aba kuti,

gumazitam ua da dukuman
koghti, Sairus aven mangi, uan
apaniba dikabinam.

Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Sairus migia ghaze:

2 “Ki nin faragh mangi danganir
fightizibar amighti, da magiri
voroghira ikiam.

Egh divazir gavgavimin tiar akar
ekiar me brasin ingariziba
akararigham.

Egh ainin igugunir ekiar
me tiar akaba gavgavim
dar aningasa atiziba dar
ghoregham.

³ Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar kamın gumamaziziba dan-ganir mogomebar atiziba, inigh ni daningam.

Eghti ni kamaghın fogham, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki uabi nın ziam diborogha, ua bagha nın dia.

⁴ “Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia, me gumamazizir ki ua baghavira miseveziba, ki men akurvaghasa nın diazi ni ize.

Ni guizbangira na gifozir puvati, ezi ki nın ziam diborogha nın di-agma ziar ekiam ni ganingi.

⁵ Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godın igharazir tam itir puvati. Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati.

Ni na gifozir puvati, ezi kirara ki gavgavim ni ganidi.

⁶ Ki kamaghsua, nguazir kamın gumamaziziba, me aruem anadir naghın ikia ghua aruem ghuaghiri naghın tu, me bar moghira fogh suam,

kirara ki Ikiavira Itir God, ezi ua godın tam itir puvati. Kamaghın amizi, ki bizir kabagh ami.

⁷ Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko mitarmem oto. Egha kirara gumamazizibagh amima, me deravira iti. Ki me gamima, me osimtizir ekiaba batifi.

Ki Ikiavira Itir God, kirara bizir kabagh amima da otivaghiri.

⁸ “O overiam ko ghuariaba, ia nan akurvazim ko dughiar aghuim, gumamazizibagh ingi, mati amozim nguazim giri.

O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh, nan akurvazim inighti

an aghungiva arazir aghuim damighti, a gumamazizibar navibar aven iki gavgavigham.

Ki, Ikiavira Itir God, ki uabi uan gumamazizibar akurvaghasa bizir kabar ingarizi da otifi.”

Ikiavira Itir God uabira biziba bar dar gari

⁹ E gumamaziziba, God en ingari, e mati pura bizir kiniba.

Kamaghın gumazir Godın atara a migeim, a bar ongani.

Gumaka, a bar ikuvigham.

God mati gumazir nguazir minebar ingarimın mın iti.

Ezi e nguazir minebar mın, biaghiregha pura tintinibar nguazim gireghav iti.

Ia bizir kam ginighnigh.

Nguazir mam ti dikavigh mangi gumazir a inigha minemin ingarizim, kamaghın an azaragham,

“Manmaghın ami? Ni na inigha bizir tizimın ingari?”

Eghti nguazim ti kamaghın atar mikimam,

“Ni tizim bagha bizir ni ingarizir kam, an suighamin agharimningin ingarizir puvati?”

¹⁰ Eghti gumazitam ti borir bar agheghevitamin gan kamagh an amebam ko afeziamın azaragham,

“Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?”

Gumazir kam, guizbangira bar gumazir onganim.

Gumaka, a bar ikuvigham.

¹¹ Ikiavira Itir God, a Israelian Godın Bar Zuezim.

Egha a Godın men ingarizim, a me gamizi

me ikizir vamiran gumazamizibar oto, a kamaghin migia ghaze,
 “Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam.
 Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganiva,
 egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningin ingangarim damuam,
 ia dar amusi, bar na mikiman marki.
 Bar markiam.
 Kar nan bizir ki damuamibara.
 12 Kirara, ki nguazimin ingarigha,
 nguazir kamın itir gumazamizibar ingarizi, me an iti.
 Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin anetizi, a iti.
 Kirara, ki aruem ko iakinim ko mikovezibagh ativagha dar gari.
 13 Kirara Atrivim Sairus gamizi,
 a nan ingangarir aghuibagh ami.
 Tuavir a mangamiba, ki dar kirighi,
 a nan nguibam Jerusalem uam an ingaram.
 Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me firigh, me ateghti me mangam.
 Gumazir a givezamiba puvatigham, a pura ingaram.
 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”
 14 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba, da Israelia ian biziba.
 Eghti apaniba kantri Sabean itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia bagh me amadaghti me izi,
 pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
 Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam,
 ‘Bar guizbangira, God ia ko iti.
 A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvati!’”

15 Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim,
 egha gumazamizir igharaziba, ni uabin me modi.
 16 Asebar marvir guabar ingarir gumaziba
 bar guizbangira okam nighnigh bar aghumsigham.
 17 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa.
 Egh a me damighi, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam.
 Egh okam nighnighan kogh,
 aghumsighan kogham.
 18 Ikiavira Itir God,
 anarira God.
 A nguazim ko overiamin ingarizi, aning gavgavighavira iti.
 Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvati.
 Biziba ko gumazamiziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari.
 Egha a ghaze, “Kirara, ki Ikiavira Itir God,
 ezi ua godin tam ua itir puvati.
 19 Ki saghon ghugha mitatemin modogha uan akam akurir puvati.
 Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ki kamaghin me mikemezir puvati,
 ‘Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir danganibar na buri.’
 Kamaghin puvati.
 Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri,
 ezi nan akaba da guizbangira zui.”
Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam
 20 Ikiavira Itir God ghaze,
 “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh!
 Ia gumazamizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba,
 ia bar moghira kot bagh izi!”

Me uan marvir guar me pura ter ote-
vir kinibar ingariziba,
da inigha tintinibar dar atera izi.
Ki men gara ghaze,
Me guizbangira nighnizir
aghuiba bar puvati.
Me uarir akurvaghasa asebar dei,
ezi da gumazitamin akuraghamin
gavgaviba puvati.

21 Ia gumamaziziba bar moghira izi
kotin aven uari bagh mikim.
Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh
suam,
godin manamra a fomira bizir
datirighin otivasa mikemeziba,
da datirighin guizbangirama
otifi?
Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi,
da datirighin otifi.
Ezi ua godba puvati.
Ki Godin arazir aghuibaram amim,
egha ki ian Akurvazir Gu-
mazim.
Ezi ua godba puvati, kirara ki
God.

22 "Ia nguazir kamın saghon itir dan-
ganibar gumamaziziba, ia bar
na bagh izi.
Kirara ki God, ezi godin tam ua
itir puvati.
Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,
ki ian akurvaghti, ia deravira
ikiam.

23 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan
ziamin pin akakagha mikeme,
egh ki uan akam akirigha
mikemezir bizir kam, ki a
giraghan kogham.
Nan migirigiam kamakin,
gumamaziziba bar moghira nan
guamin teviba apirigh nan
ziam fam.

Egh me akam akirigh suam,
e uari Godin apengan ikiam.

24 Egh me kamagh mikim suam,
Godra arazir aghuimin en akur-
vagha gavgavim e ganidi.
Eghti gumamazizir an aningagheziba,
bar moghira an damazimin izi,

egh aghumsizir ekiam inigham.*
25 Eghti Israelian ovavir boriba,
Ikiavira Itir God me damuti,
me uan apaniba abiragha ziar
ekiam inizir bizir kam bagh
bar akuegham."

46

*Ikiavira Itir God, uavira gavgavim
iti, ezi marvir guaba, da pura nedazir
kiniba*

1-2 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel
ko Nebo, ia aningın ziamning
fava,
egha aningın marvir guamning
atera, aningın ziamning famin
dughiar ekiabagh arui.

Eghti aningın ziar ekiamning
gıvaghti, ia aningın ganti,
aning uaningın akurvaghamin
gavgaviba puvatigham.

Egh apaniba izi Babilonin nguibar
ekiam gasighasighti, ia
donkibar aning ikegham.

Eghti donkiba, mevkika, da in-
gangarir dafam damu, aning
ater mangi
ia ko kantrin igharazimin
kalabusin ikiam.

3 "Ia Israelin ikiavira itir varazira
ia oragh, ia Jekopin anabamin
adarasi,
ian amebaba ia batezir dughiamin,
ian gumamazizir ikizir
igiamin otivizir dughiamin
ikegha iza datirighin,
ki ia inigha ia atera, bar de-
ravira ian gari.

4 Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi,
ia bar ghurigh dapanir arizir
ghurghuriba otivighamin
dughiam otogham.

Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi,
ia gumamazizir ikizir vamiran
oto,
egh ki zurara ia ateriva, ian gan
ian akurvagham.

45:22: Onger Akaba 22:27; 65:5   45:23: Jenesis 22:16; Rom 14:11; Filipai 2:10-11; Hibru 6:13

* 45:24: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abigha gun mikemezir puvati.   46:4: Onger Akaba 71:18

- 5 “Tinara nan min gari? Puvati.
Ki gumazir manamra ko magh
gari? Bar puvati.
Ia nan araziba, bar tinara ko da
tuisigham? Bar puvatigham.
Gumazitam ki amir araziba
uaghan dagh amua kagh iti, o
puvati?
Bar puvati.
- 6 Gumazir maba marvir guabar
ingarasa gol ko silvan bar
aviribar pozim mikira,
dar osimtiziba tuisisi.
Egh me gol ko silvan bizibar ingarir
fofozir gumazim givezeghti,
a me bagh marvir guabar in-
garam.
Eghti me teviba apiriva, an
ziam fam.
- 7 Egh me marvir guar kam uan
dipizibar afegh, aneter mangi,
danganir me anesasa dikirizimin
anesaraghti, a mitighiv ikiam.
Marvir guar kam uabi daru danganir
igharazimin mangan kogham.
Kamaghin amizi, a danganir me
anetizir kamra iti.
Egh gumazir an deibar dimdiaba
ikarvaghan koghiva,
egh dughiar kurabar men akur-
vaghan kogham.
Bar puvati.
- 8 “Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia akar ki akurir kam, ia bar de-
raviram a ginighnigh.
- 9 Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua
dagh nighnigh.
Ki uabira ki God, ezi ua godin tam
ua itir puvati.
Ki uabira ki God, ezi ua godin
tam nan min itir puvati.
- 10 Bizir tam tighar otivamin
dughiamin, an otogh man-
maghin givagham,
ki bizir kam in gun migei.
Ki bar fomira bizir otivambar gun
mikeme,
ezi gin bizir kaba ki mikemezi
moghiram otifi.

- Egh ki bizir manatam damusi
ifongegh, ki puram a damuam.
Eghti ki damuasa ifongezir bizir
kam, bizitam nan tuavim
apirighan kogham.
- 11 Ki aruem anadi naghin itir gumazir
mam izasa an diagha gifa,
eghti a isamin min mighegh izi
ki damuasa nighnizir bizibar
amuam.
Ki damuasa mikemezir bizir kaba,
ki mikemezir moghira an adar
amuam.
Bizir ki damuasa miseveziba, ki
dar amuam.*
- 12 “Ia gumazir akaba barazir pu-
vatiziba, ia nan akam baragh.
Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh
ian akuragh
ia iniassa misevezim, a
saghon ikiavira iti, a?”
- 13 Bar puvati. Nan akurvazim, a bar
roghira izegha gifa.
Eghti ki ua mizuaman kogham.
Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh
apanir ia abiriba,
ki bar puv me damighti, ia ua
deravira ikiam.
Egh ki uaghan Saionin nguibar
ekiamin akurvaghti, a de-
ravira ikiam.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavim
damighti,
aning Israelia ian tongin
azenim girigham.”

47

Ikiavira Itir God ghaze, Babilon ikuvigham

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nian nguibar ekiam migei,
“O Babilon, ni fomira mati atrivir
amizim uan atrivir dabirabim
gaperaghav iti moghin,
ziar ekiam iti.
Ni nguibar bar aghuimin min
itima, kantrin igharazi-
tamin midorozir gumaziba ni
dikabirazir puvati,

46:9: Godin Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9
itir gumazim,” an Atrivim Sairus. (Ni Aisaia 41:2-3in gan.)

* 46:11: Gumazir kam, “aruem anadi naghin
47:1: Aisaia 13:1-14:23; Jeremaia

50:1-51:64

- kamaghin amizi, ni mati amizir
bar igiar patamin itir pu-
vatizim min, bar deravira iti.
Ezi datirighin puvati.
Nin gavgavim givaghti,
ni uan atrivir dabirabim
ategh nguazir kinim
dapiam.
Nin mikarzim fomira deragha iti
moghin, ua ikian kogham.
Egh gumaziba ua nin ganti, ni de-
ragh kurkegh daruan kogham.
Bar puvati.
- ² Ni ingangarir amizir kinimin min
ingaram.
Ni uan dapanim avarazir nir
avizim adeg, uan korotiar
dirir otighin aruzim sueghti,
nin dagariba azenara ikiti,
ni wit mirmirir dagiaba
poghpogham.
Egh uan inim fegh
mavanabogh faneba abigh
mangam!
- ³ Gumaziba nin korotiaba sueghti,
ni bibiamra iki bar aghum-
sigham.
Ki nin arazir kuram ikarvaghsi ivezir
bar kuram isi ni daningti,
gumazitam nan anogoreghan
kogham.”
- ⁴ Israelian Godin Bar Zuezim, a en
Akurvazir Gumazim.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim.
- ⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nia migei,
“Babilon, Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ua kamaghin ni
diponan kogh suam,
‘Kantriba, bar men atrivir
amizim.’
Kamaghin amizi, ni uan akam
dukuagh mangi
mitarmemin daperagh nimira
iki.
- ⁶ Ki bar puvira uan gumazamizibar
atari,
egha ki ua uan gumazamizibar
min me ginighnizir puvati.
- Egha ki ni ataghizi, ni iza paza me
gamua,
egha ni tong men apangkuvizir
pu.
Bar puvati.
Ni bar pazavira me gamua osimtizir
bar dafam me ganingi.
Egha ni uaghan gumaza-
mizir ghuribagh amima me
osimtizir dafam ateri.
- ⁷ Ni ghaze, ni atrivir amizimin iki ma-
maghira ikiam,
kamaghin amizi, bizir kaba ko
bizir gin ni bativamiba,
ni deragha dagh nighnizir
puvati.
- ⁸ “Ni dughiar aghuim baghavira
nighnizir amizim,
ni akar kam baragh!
Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir ku-
ratam ni batoghan kogham.
Egha ni kamaghin uabi migia
ghaze,
‘Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav
nan min itir puvati.
Ki amizir pam ko boriba
ariaghirezimin min otoghan
kogham.’
- ⁹ Ezi noka, arazir kamning zuamira ni
bativam.
Dughiar kamra nin pam are-
megham,
eghti nin boriba uaghan bar
moghiram arighiregham.
Ni ti kamaghin nighnisi, ni imeziba ko
akavsiar gavgavir aviriba iti,
ezi bizir kaba nin akuraghan
kogham.
Bar puvatigham.
Ni bar dughiar kuram batogham.
- ¹⁰ “Ni ti kamaghin nighnisi,
Nin arazir kuraba ni damuti, ni
mitigh gavgavigham.
Egha ni kamaghin nighnisi,
Ni amir bizir kaba, gumazitam
dar garir puvati.
Nin fofozir bizir guar aviribar
ingariba, nin nighnizim
adavizima,
ni kamaghin uabin migia ghaze,

‘Ki uabira, ki gavgavim iti,
ezi tav nan min itir puvati.’

¹¹ Dughiar bar kuram ni batogham,
eghti ni akavsiamin gavgavimin
a gitaviraghan kogham.

Osimtizir dafam zuamira ni batogham,
eghti ni an tuavim apiramin
bizitam damuan kogham.

Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bati-
van koghamiba,
da ni batogh bar ni gasighasigham.

¹² “Kamaghin ti dera, ni igiamra
ikia imeziba ko akavsiar gav-
gavibar fofoziba inigha dagh
amua fozimoghin,
ni pamtem dar amu ganigh.

Da ti nin akuragham.
Da ti nin apanibar amuti,
me atiatigh aregham.

¹³ Fofozir gumazir aviriba nighnizim
ni ganidima,
nin nighnizim deravira ingarir
puvati.

Egha ni mikovezibar garir akavsi-
abagh amir gumaziba bagh
akam amada.

Gumazir kaba, me overiam
ko mikovezibar gara zurara
iaknibar ni bagha iza,
bizir ni bativamibar gun ni
migei.

Ezi me ti nin akuragham.

¹⁴ “Ezi puvati, me mati ogheba
misigha iti, ezi avir mam
gumazir kabar isi me
gasighasigham.

Eghti me uarira uarir akur-
vaghan kogham.

Bar guizbangira, me kamaghin
mikiman marki,

‘Ki mangi avir miriamin daper-
agh uan mikarzim fefem a
daningam.’

Puvati. Avir kam bar men
isigham.

¹⁵ Bar guizbangira, ni igiamra itima
gumazir nighnizim ni ganiga nin
akurvaziba,
me bar onganigh,

men tav nin akuragham
kogham.”

48

*Gumamaziba ziar ekiam Godra
daning*

¹ Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gu-
mazamizir Israelin ziam itiba,
ia Judan ovavir boriba, ia or-
agh!

Ia gavgavim uan akam daningasa,
Ikiavira Itir Godin ziam
dibora akaba akiri.

Egha ia ghaze, ia Israelian Godin
ziam fe.

Egha ia ifara guizbangira an
apengan ikiava,
guizin akaba ko arazir
aghuibar gin zuir puvati.

² Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,
ia God baghavira itir
nguibar ekier kam in gu-
mazamaziba.

Egha ia Israelian Godin akurvazim
iniasa a mizua iti.

An ziam, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim.

³ A kamaghin ia migei,

“Bar fomira, ki gin otivamin bizibar
akam akuni.

Egha ki zuamira dagh amizi, da
otifi.

⁴ Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba
mati dagiaba ko ain,
ezi ia nan akabar gintizir puvati.

Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin
otivamibar akar kam akuni,
egha ki zuamira dagh amizi, da
otifi.

⁵ Ki kamaghin aghua, ia ti mikim
suam, ian marvir guar ia
temeba ko ainbar ingarizir
nedazir kaba,
me bizir kabagh amizi, da otifi.

Ki bar aghua,

kamaghin amizi, ki fomira
bizir gin otivamibar gun ia
mikemegha gifa.

⁶ “Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba,
da otivigha givazi ia dar gani.

Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,
 ‘Ekiam, a guizbangira migei.’
 Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam,
 kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba,
 ia tighar da baragham.

7 “Bizir kaba, ki datirighin dar ingari,
 ki fomira dar ingarizir puvati.

Ia faragha zuir dughiamin,
 ia da baragha dagh fozir puvati.

Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir puvatiziba.

Eghti ia kamaghin mikiman kogham, ‘E bizir kabagh fogha gifa.’

Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati.

8 Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi,
 ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin,
 ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi.

Egha ki fo, ia ifavarir gumazamiziba. Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatizi,
 ia dagh fozir puvati.

9 “Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami.

Egha ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha,
 ia bagha uan aningagharim dikabiri.

Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan kogham.

Eghti gumazamizir igharaziba nan ziam fam.

10 Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi,
 egha ki avimin ia tuezir puvati,
 mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue.

Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa,

ki osimtizir guar aviriba ataghizi,
 da ia batifi.*

Ki tuavir kamın ian nighniziba ko araziba tuisisi.

11 Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamın ia gami.

Gumazamiziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua.

Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam.”

Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a gamima, a Babilonia dikabira

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ia Israelia, ia gumazamizir ki diaziba,
 ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh!

Ki uabira ki God.

Kirara, ki bar faraghavira iti,
 egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamın uaghan ikiam.

13 Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi,
 egha ki overiam isa an danganimin aneti.

Egha ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin,
 aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu.

14 “Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh!

Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati,
 ‘Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarim damusi, a izi Babilonia ko misogham.

Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.’

Aseba kamaghin mikemezir puvati.

15 Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.

* **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abigha a mikemezir puvati. **48:12:** Aisaia 44:6; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **48:13:** Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26

Ki uabi izasa an dia.
Ezi ki uabi a inigha iza a gamima,
a deravira ingara an ingarimin
dagem oto.

16 “Ia nan boroghira izi nan akam
baragh!

Fomira iza datirighin, ki
mogomer danganitamin ikia
otivamin bizibar gun migeir
puvati.

Bar puvasi.

Bizir kaba tighar otivamin dughiamin,
ki faragha ikia dar garima da
otifi.”

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
nan Ekiam,
uan Duam na ganiga na
amadazima,
ki an Duamin gavgavim sara
izi.†

*Ikiavira Itir God uan gumamazim-
iba deragh me damuasa iti*

17 Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir
Gumazim, a Israelian Godin
Bar Zuezim, a kamaghin migei,
“Ki Ikiavira Itir God, ian God.

Ki zurara ian sure gamua,
arazir zuruzir ia gintigh
deravira ikiamiba ian
akakasi.

18 Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi,
ki ian akurazi ia datirighin de-
ravira ikiai,
ezi ia dabirabir aghuimin ikiai,
mati fanemin dipaba zurara
iziva gevir puvasi.

Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgav-
igha mamaghira ikiai,
mati ongarim, ongarir dadarimin
dipiraghira kamaghira iti.

19 Egha ian boriba otiva,
mati ongarir dadarimin gigimin
min bar avirasemeghai.
Ezi menziaba nan damazimin
givaghan koghai.”

20 Ia kantri Babilon ategh,
nguibar kamin gumamazimbar
arimangigh.

Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba
akar, egh kamaghin akam
amadaghtima
a nguazir kamin ruaghatevibar
mangi,

“Ikiavira Itir God ua-
mategha uan ingangarir
gumazim Jekop, uam a
ini.”

21 Fomira Ikiavira Itir God uan gu-
mazamizibar akua, me inigha
danganir dipaba puvasizimin
ize,
ezi me dipam bangin ariaghirezir
puvasi.

A dipam gamizima, a dagiamin oto.
A dagiam kuizi, dipam iri me
anepi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,

“Gumamazir arazir kurabagh
amiba,
me dabirabir aghuim batoghan
kogham.”

49

*Ikiavira Itir Godin ingangarir gu-
mazim, angazangarimin min kantriba
bar dar ikiam*

1 Ia saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba ko, saghon itir
kantriba,
ia nan akam baragh.

Nan amebam tighar na batamin
dughiamin,
Ikiavira Itir God, na amisevegha
givagha ziam na gati.

2 Egha a nan akatorim gamizi, nan
migiigiaba deraviram otiva,
mati midorozir sabar bar
ghumtizim, gumamazimbar
navibagh inifi.

† 48:16: Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarim abigha an gun mikemezir puvasi. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvasi, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimin akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam. 48:18: Godin Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165 48:20: Akar Mogomem 18:4 48:21: Ua Me Ini 17:1-6; Diboboniba 20:2-11 48:22: Aisaia 57:21 49:1: Jeremaia 1:5 49:2: Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:16

Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima, ki an aven modo.
 A barir aghuir ghumtizimin min na akirigha, na isa danganir uan barir ghumtiziba arizimin na modozi, ki an ingangarim damuasa mizua iti.
³ Egha a kamaghin na migei, "Israel, ni nan ingangarir gumazim, ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamiziba bar men ak- agham."
⁴ Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze, "Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi. Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati. Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami. Ingangarir ki amir kabar ivezim, nan God a isi na daningam."
⁵ Nan amebam tighar na batamin dughiamin, Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na amisefe. Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gav- gavim na ganingi.
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
⁶ "Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze, Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi, ni gavgavim me daning ua me inigh izi. Kar ingangarir ekiam puvati. Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighti, ni Kantrin Igharazibar Gumaza- miziba bagh angazangarimin min ikiam. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gu- mazamiziba bar men akuragh

ua me iniam."

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian Akur- vazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze, Gumazir kam, Kantrin Igharaz- ibar Gumazamiziba gara ifongezir puvatizim. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gara ghaze, a bizir bar ku- ram. Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti. Egha Ikiavira Itir God datirighin kam- aghin gumazir kam migei, "Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan in- gangarim damuasa ni amisefe. Egha ki uan akar dikiriziba abizir puvati. Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh mitivigh nin ziam fam. Eghti gumazir aruaba nguazim girigh fuaghiva, ziar ekiam, ni daningam."
⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa dughiam amisefe. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki nin ararem baregha nin akura. Egha ki bar deravira ni geghufi. Egh ni bangin, ki nguazimin itir gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Egh ki Israelin nguazim damighti, a ua deragh otogham. Eghti Israelian adarazi ua- mateghti, ni me bagh men nguazir datirighin pura itim tuiragh, ua me daningti, me a dapiam.
⁹ Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumazamizibav kimam, 'Ia azenan izi!' Ki kamaghin mitarmemin itir gu- mazamizibav kimam, 'Ia angazangarimin izi!'

- “Eghti me kalabuziam ategh uamategh uan nguazim in izam.
Egh me tuavibar mangi,
damamin dagheba ikiam,
mati sipsipba mighsiar
graziba puvatizibar ghua,
dagher aviriba batifi.
- 10 Gumazir men apangkuvim bar deravira men ganam,
mati gumazir sipsipbar garim,
sipsipba inigha ogher aviriba
itir danganim ko dipar
aghuiba itir danganim bagha
me inigha zui.
- Kamagh in me dipam ko daghebar
oteveghan kogham,
eghti aminir fefem ko aruer
dafam men mikarzipar apon-
gan kogham.
- 11 Ki ingarizir mighsiaba akirmigh,
tuaviba aghorti da mighsiabagh
isin mangi vongin otivam.
Ki uan tuavir ekiam damighti, a
deraghvira otogham.
- 12 Ia gan! Nan gumazamiziba
nguibar bar saghon itibar
ikegh izam.
Marazi not ko aruem uaghiri
nagh in ikegh izam.
Marazi uaghan Aswan in
nguibamin amadaghan
ikegh izam.”*
- 13 O overiam, ni bar akongezir ighi-
abar amu.
O nguazim, ni bar akuegh tiarim
akar.
O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighi-
abar amu.
Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God,
gavgavim isa uan gumazamiz-
ibagh aningizi,
me navir amirizim in iti.
Me osimtizir aviriba ateri,
ezi datirikin Ikiavira Itir God,
men apangkuvigha der-
aghvira me gami.
- 14 Ezi Saion in nguibamin gumaza-
miziba kamagh in migia ghaze,
“Ikiavira Itir God, en Ekiam,
ti e bakinighinigha akirim
ragha e gasaraghama.”
- 15 Ezi Ikiavira Itir God kamagh in men
akam ikaragha ghaze,
“Amebatam ti otezir borir iririvim in
apangkuvigh otem a danighan
kogham o?
Amebatam ti kamagh in damuam,
ezi ko, ki ia bakinighnighan
kogham. Bar puvatigham.
- 16 “Ki ni gin amadaghan kogham.
Ni gan! Ki nin nedazim in
ingarigha nin ziam uan
dafarimning in an osira,
aneghorezi a iti.
Egha ki zuraram an gara ni
ginighnisi.
- 17 Nin boriba zuamira uamategha izi,
ni gasighasighizir darasi, me ni
ategh bar aregham.
- 18 Ni uan dapanim fegh pura tintini-
bar gan!
Nin boriba uari akuvagh ni bagh
izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira
ikiam, kamagh in amizi, ki
guizbangira ia migei,
‘Ni, mati amizim pamin iki-
asa bar akuegha kurkazir
aghuibar uabin kurti moghin,
ni ua me inigh me bagh bar
akuegham.’
- 19 “Guizbangira, ni bar moghira iku-
vigha bar pura iti.
Ezi gin nin boriba uamategh
izi bar ni gizivaghti, ni me
arighamin danganiba pu-
vatigham.
- Eghti ni gasighasighizir darasi, me
bar nin saghon ikiam.

49:10: Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17 * **49:12:** Hibrun akam ghaze, “Sinim,” ezi e fozir puvati nguibar kam managhira iti. Gumazir aviriba kamagh nighnisi, God in akam inigha izir gumazim, an Aswan nguibar ekiam in migei, a kantri Isipin nguibar ekiar sautin amadaghan itir mam. **49:15:** Malakai 3:17; Matyu 7:11; Rom 11:29 **49:16:** Ua Me Ini 13:9; Solomon 8:6

20 Dughiar kamın, nın borir amebaba kalabusın ikia me bateziba, me kamaghın ni mikimam, 'Nguazir kam a bar sufi. E nguazir asızir ekiatamın iki-asa.'

21 Eghti ni kamaghın uabıra uabi mikimam, 'Tinara borir kaba bar na ganingi?

Nan boriba ovengezi, ki ua boriba batan kogham.

Apaniba na kalabus darighasa na inigha ghu.

Tinara borir kaba bategha dar gari da ghuava ekefe?

Ki fo, ki uabıra iti, ezi borir kaba bar managhıra ize?"

22 Ikiavıra Itir God, en Ekiam, kamaghın Jerusalemın gumazamizibav gei,

"Ki uan inir avızim asaraghti, an abanimın mın ikiam, eghti ki uan dafarim, abanimın mın uaghan a ghufegham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh nın boriba uam ada inigh izam.

Me nın otariba uan evaribar arigh me inigh izam.

Me nın guiviba isi uan dipızibar afegh me inigh izam.

23 Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar gari moghın, nın boribar ganam.

Me nın ziam fisi, nın suemningin boroghın uan teviba apirigh, dapaniba avigh nguazim ginivigham.

Eghti ni fogh suam, ki uabıra, ki Ikiavıra Itir God.

Gumazamizir nighnızir gavgavim nan ikia, nan akurvazim bagha mizua itiba, me na mizuum iki aghumsighan kogham."

24 Eghti apaniba izi misogh midorozir gumazir gavgavir tamın

adarazi kalabuziam datigh an bizir aghuiba inighti,

a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko men biziba inigham o?

Bar puvatigham.

25 Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Jerusalem migei,

"Ki guizbangıra nın adarazi ko nın bizir aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir kuraba dam ada iniam.

Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men midoroziba ikarvagh, egh nın boribar akuragh ua me inigham.

26 Egh ki nın apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham,

mati gumazim uan namakabar tuzibar amam.

Me pamtem uarira uariv sogham, mati gumazim uan namakabar ghuziba apa bar ongani.

Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar bizir ki amizir kamın ganigh, me kamaghın fogh suam,

Ki uabıra, ki Ikiavıra Itir God.

Ki gumazir uamategha uan gumazamiziba isim.

Ki ian Akurvazir Gumazim.

Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim."

50

1 Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Israelian gumazamizibav gei:

"Jerusalemın nguibar ekiam, mati ian amebam.

Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghın,

ki akirim ragha bar a gasara, a?

Egh ia mamaghın nighnighti, akınafarir poroghamiba uari ataghırazimın akam, a managh iti?

Egha ki uaghan gumazitamın bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir puvati.

Ezi ia tizim bagha kamaghin
nighnigha ghaze,
ia nan boriba, ki uan ikarvazim
akirmighsi,
dagiaba bagh pura ingangarir
gumazir kinibar min gu-
mazir igharazibar ingarsi, ia
amadagham?

Kamaghin puvati.

Ian arazir kurar aviribara na
gamima, ki ian aningaghegha,
akirim ragha Jerusalem gasaragha,
a isa gumazir igharazibar
agharim gati.

² “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi
manmaghin amizi gumazitam
itir puvati?

Egha ki ian deir dughiamin, ia
tizim bagha nan dimdiam ikar-
vaghan aghua?

Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba
puvati.

Ia ghaze, ki ian akurvaghamin
gavgaviba puvati.

Ki mikimti, ongarim bar dakegham.

Ki mikimtima, faner ekiaba
bar dakegh gigir kinibar
otivigham.

Eghti dar osiriba arimighiregh Eghti apanir tuivighav itir kabar tav
kuram.

³ Egh ki uaghan overiam damighti a
bar pigham,

mati gumazim ovengezi, ana
bagha azirakar korotiam aru.”

*Gumamaziziba Ekiamin ingan-
garir gumazim pazav a gami*

⁴ Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure
gamigha,
uan akabar igharaz darazir sure
damuamin fofozir aghuim na
ganingi.

Ezi ki an akam inigha, gumamazir
amiagha pura itiba,
deraghvira men sure damuva
gavgavim me daningam.

Egha zurara mizarazibar, a na
gaghurima,

ki dikava suren gumazimin min,
an migirigiaba baraghasa bar
ifonge.

⁵ Ikiavira Itir God, en Ekiam,
uan akam baraghasa nan
kuarimning kuizi,
ki an akam batoghezir puvati.

Egha ki akirim ragha a
gasarazir puvati.

⁶ Ki pura uabi isa apanibar taghizi,
me aghorimin nan akiragharim
misogha, nan ghuamasiziba
asi.

Me akar kurabar na migei,

ki men gari me nan guam gi-
parima,

ki uan guam men modozir
puvati.

⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan
Ekiam, nan gara nan akurvasi,
kamaghin amizi, men akar kurar
katam na abirazir puvati.

Ki fo, ki amir ingangarir kam bagh
aghumsizim inian kogham,
kamaghin amizi, ki gavgavim
uabi ganiga uan ingangarim
gami.

⁸ God bar nan boroghira ikia ghaze,
arazir kuratam nan itir puvati.

Eghti apanir tuivighav itir kabar tav
na isi kot datigh,
akatham na gasi na mikemeghan
kogham.

Bar puvatigham.

⁹ Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
a uabira nan akurvasi.

Ezi ua tina na mikim suam, ki
arazir kuram iti? Puvati.

Akaba na gasi darasi,

me mati korotiaba barareba da
api, da okozokoregha bar iku-
vizi moghin,

me bar moghira ikuvigham.

¹⁰ Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an
apengan ikia, an ingangarir
gumazimin akabar gintiziba,
ia atiatingan marki.

Ia angazangarim puvatigha mitarmemin
arui darasi,

ia niĝnizir gavgavim Ikiavira
 Itir Godin ikiva a mizuam iki.
 11 Ia gan! Ia niĝnizir gavgavim
 Ekiamin itir puvati,
 ia mati gumazamiziba tuavir
 mitarmebar mangasa, uari
 uan adenir avibagh aboi,
 ia uan arazir kamın ĝin
 mangi, e ganika.
 Ia mangi ikiamin danganim,
 Ekiam an amisevegħa ĝifa, a
 mizazir bar kuram iniamin
 danganim.*

51

Gumazamiziba niĝnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin gavgavimın iki

1-2 Ikiavira Itir God kamaghın
 mikeme:
 "Ia arazir aghuimın ĝintighasa a
 bagħa pamten ingara, Ikiavira
 Itir Godin ifongiam buria a
 bagħavira itir darasi,
 ia nan akam baragh!
 Ia uan inazir afeziam Abraham ko
 amebam Sara ĝinighniĝh.
 Aning mati dagiam, ki aning
 abigha ia ini.
 Ki Abrahamın diazir
 dughiamın, a boriba pu-
 vati.
 Ezi ki deragħa aning gamizima,
 aningın ovavir borir bar avirim
 otifi.

3 "Ki Ikiavira Itir God, nguibar
 datirighın ikuvigha itir kam
 Saionin, ki bar an apangkufi.
 Egh ki an osimtiziba, bar dar
 amighti da ĝivagħam.
 A datirighın mati ĝigir kinimın mın
 iti,
 eghti, ki bizir avirir bar aghuibar
 amuti da a bativighti,
 an azenir ki Idenin in-
 garizimın mın gan bar
 deragh gan ikiam.
 Eghti bar akongezir arazim bar a
 ĝizivagħti,

an itir gumazamiziba zurara
 ighiar na mınabibar amu
 ikiam.

4 "Ia nan gumazamiziba, ia der-
 aghvira nan akam baragh.
 Ki dabirabir aghuimın arazim
 bagħ gumazamiziba bar men
 sure damuam,
 eghti nan guizın arazim,
 angazangarimın mın
 kantriba bar dar ikiam.
 5 Ki men akuragh ua me iniamin
 dughiam, a roghira izegħa ĝifa.
 Ki arazir aghuimın ĝin mangi,
 uan gavgavimra kantriba bar
 dar ganam.

Saghon itir arighatizibar gumaza-
 miziba, niĝnizir gavgavim
 nan gavgavimın iki,
 egh uarir akurvagħsi, na
 mizuam ikiam.

6 Ia kogh pin overiamın ĝaniva,
 egh vin nguazimın gan!
 Overiar kam, miĝharimın mın
 mangigh ĝivagħam,
 eghti nguazim, inimın mın
 biĝhiregh ĝivagħam.

Eghti gumazamiziba, itibar mın pura
 tintinibar bar arighiregham.
 Ezi nan arazir gumazamizibar
 akurvagħa ua me isim,
 a zurara iki ĝivagħan
 kogħam.

7 "Ia arazir aghuim deragħa a ĝifogħa
 uan navir averiabar aven nan
 akamın suiragħa gavgavizir
 darasi,
 ia gumazir ian atarava akar
 kurabar ia gamua, ia ĝasiĝhasizibar
 atiatingan marki.

8 Barareba inim apa bar anegivazi
 mogħin, me bar ĝivagħam.
 Eghti nan arazir gumazamiz-
 ibar akurvagħa ua me isim,
 ĝivagħan kogħam. Bar puvati.
 A zurara iki mamaghira
 ikiam."

* 50:11: Hibrun akam deragħa vezin kamın mingarim abighizir puvati. 51:1-2: Aisaia 51:7; Rom 9:30-32 51:6: Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10

9 O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh!

Ni fomiram amizi moghin, dikavigh uan gavgavir ekiam sara izi en akuragh.

Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir kuruzir aser dafar kam, egha ni bar aneghoragharighizi, a bar mizumzuiaribar ire.

10 Egha nirara, gumazamiziba firighirigh daru mangasa ongarir konim gamizima, a misingizi tuavim oto.

11 Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua iniziba, me uamategh izi, Saionin Mighsiamin boroghin iziva, bar akongegh tiariba akariva tuavir kam in iziva ongam.

Egh me dabirabir bar aghuim ikiti, bar akongezir arazir kam, a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.

Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh ua men ikian kogham.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumazamiziba migei,

“Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh aniga, ian osimtizibagh ami da gefi.

Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumazamizir igharazibar atiati?

Me gavgaviba puvati.
Gumazamiziba bar zuamira arimighiregh, mati ogheba zuamira misinghi.

13 Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha gifa.

Kirara, ki ian ingari.

Ki overiam an danganimram anetigha, nguazimin ingarigha, gavgavim an mingarim ganingi.

Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin ia gasighasighamibar atiati?

Gumazir kaba bizitam in ia damighan kogham.

Men aningazir kuram pura givagham.

14 Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi, me mozimin aven kalabusin iki arimighireghan kogham.

Puvati.

Me zuamira kalabus ategh azenan izegh pura ikiam.

Egh me damamin dagher aviriba ikiam.

15 “Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.

Ki ongarim gamima, ongarim dipira iza niginir dafam gami.

Nan ziamra kara,

Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim.

16 Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan akaba bar deraghvira da akunam.

Egha ki bar deravira uan agharimin ia monge.

Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim isa aningin danganibaram arighizi,

aning bar gavgavighavira iti.

Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kamaghin ia mikeme,

‘Ia nan gumazamizibara.’”

Ekiam ua Jerusalem in aningazir puvati

17 O Jerusalemia, ia dikafigh.

Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.

Ikiavira Itir God in aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi, egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar onгани.

18 Jerusalem in nguibar ekiam, nin borir tuavim nin akakagh, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati.

Boritam nin dafarimin suiragh, ni damuti, ni deragh daruan kogham.

19 Ni bar osimtizir dafam ateri, ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deragham?

Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.

Egha me uaghan nîn gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.
 Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.
 Ezi ni ghaze, ki nîn navir osimtizim agivsi, bizitamîn nîn akuragham? Bar puvati.

20 Nîn gumazamiziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri,
 me tuavir mîriabar pura tintinibar irav iti.
 Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.
 Egh me bizitam damuan iburagham.
 Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi,
 me bar ikuvigha iti.

21 Kamaghîn amizi, Jerusalemia, ia oragh!
 Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti.
 Ni wainîn dipam amegha onganizir pu. Puvati.
 Ekiamîn aningagharimra ni gamima, ni bar ongani.

22 Ezi Ikiavira Itir God, nîn God, a nîn Ekiam,
 a gumazir kotin aven nîn akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghîn migei,
 “Ni ganigh! Nan aningagharimîn aven itir itarir nîn agharimîn itir kam, ki anedangi,
 kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim.
 Eghti ni gin ua kavîn kamîn wainîn dipam aman kogham.

23 Eghti ki itarir kam isi gumazir paza ni gamibar agharim datigham.
 Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze,

ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nîn akiragharim gisin daru,
 mati me nguazir kinim gisin arui.”

52

Ikiavira Itir God gumazamiziba inigh uamategh Jerusalemîn izam

1 O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh!
 O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam!
 Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh
 ganganir bar aghuim damuam.
 Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba,
 me gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko Godin damazimîn zuezir puvatiziba,
 me uam nîn aven izan kogham.

2 O Jerusalem, noka! Ni datirighin kalabuziamîn iti,
 egh ni dikavigh uan mikarzimîn nguaziba apisigh.
 O Saion, senin nîn firim gikeziba,
 ni da adangigh mangi, uan atrivir dabirabim daperagh.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghîn migei,
 “Gumazitam na givezezir puvatigha, nan gumazamiziba inigha ghuzi, me an ingangarir gumazamizir kinibar otifi.
 Puvati.
 Kamaghîn amizi, ki ua me inisi, me givezan kogham.
 Puvati. Ki pura ua me iniam.

4 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghîn migei,
 Fomira nan gumazamiziba ghua Isipin itir dughiamin,
 me mati gumazamizir pura guighav itibar min ghua pura kantrin kamîn iti.
 Ezi gin, Asiriaba iza ingangarir gumazamizir kinibar min me inigha ghu.

- Asiriaba na givezezir puvatigha
pura me inigha ghu.
- 5 Ezi ki garima, Babilonia uaghan
arazir kamram ami.
Me pura nan gumazamiziba
inigha ghua kalabuziam gati,
egha nan adarazir gumazir
dapanibagh amizi, me bar
puviram azi.
- Ezi ki bizitam inizir puvati.
Gumazamiziba zurara na
dipovava, nan ziam gasighasisi.
- 6 Kamaghin amizi, ki uabi misevezir
dughiamin, ki uabi uan gu-
mazamiziba ua me iniam,
eghti me deravira nan ziam
gifogham.
- Egh me kamaghin fogh suam, kirara,
ki Ikiavira Itir God,
ki uavira biziba bar dar gun
migei.”*
- 7 Godin akar aghuim inigha izir gu-
mazamizibar darorim, a bar
dera.
Me mighsiabar pin ikegha akar
aghuim inigha iza Saionin
aven iza kamaghin migei,
“Ia dabirabir aghuim ko navir
amirizimin iki!
Bizir bar aghuiba ia bativam,
God ian akurvaghti ia deravira ikiam.
Eghti ia Saionin gumazamiziba,
ian God, an atrivimin ikiam.”
Eghti gumazamiziba akam
inigha izir gumazamiz-
ibar gansi bar akuegham.
- 8 Ia oragh. Ian gumazir nguibar
ekiamin bizibar gariba,
uari uan damazibar ganti,
Ikiavira Itir God uamategh Saionin
nguibamin izam,
eghti me bar akuegh pamten
dimiva, arangiva onger akabar
amu.
- 9 Ia Jerusalem in nguibar apaniba
asighasighizimin gumazamiz-
iba,

- ia kamaghin fogh, Ikiavira
Itir God uan gumazamizibar
osimtiziba agivagha
gavgavim isa me ganingi.
- A Jerusalem in nguibamin itir gu-
mazamiziba ua me ini.
Kamaghin amizi, ia bar akuegh
pamten dimiva onger akabar
amu.
- 10 Ikiavira Itir God uan gavgavim,
kantribar gumazamiziba an
ganasa,
anekagha gifa.
- Eghti a uan gumazamizibar akuragha
ua me inizir gavgavir ekiam,
nguazir kam in gumazamiziba
bar an ganam.
- 11 Ia bar moghira Babilon atakigh!
Ia dikavigh zuamiram azenan
izi!
Egh ia bar deraghvira uari bagh gan,
ia ua bizir God in damazimin
zuezir puvatizitam uam an
suighan marki.
- Egha ia Ikiavira Itir God in Dipenimin
itariba ateri darasi,
ia uari God in damazimin
zueghamin arazimin gin
mangi.
Ia bar moghira uari zuegh
izi.
- 12 Ia fomira Isip ategha zuamiram
aravghuzi moghin, ia Ba-
bilon ategh zuamira ari izan
kogham. Puvati.
Ia bar aghumra daru izam.
Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh
mangam.
Egh uaghan ian gin izam,
egh a bar deragh ian gan, ia
geghuv ian aku izam.

*Ikiavira Itir God in ingangarir
gumazim, gumazamizibar arazir
kurabar osimtiziba ateri*

- 13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia oragh, bizir nan ingangarir gu-
mazim amiziba,
da bar moghira deraghviram
otivigham.

52:5: Rom 2:24
mikemezir puvati.
52:11: 2 Korin 6:17

* 52:6: Hibrun akam deragha ves 4-6 in akabar mingariba abigha dar gun
52:7: Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15

Eghti gumamaziziba ziar ekiam a daningiva,
an ziam bar a pirafam.

¹⁴ Me faragha an mikarzim ko guam gasighasighizi,
gumamaziziba an garima, a nguazir kamın gumazimın min garir puvati.

Gumamaziziba digavir kuram gamua an ganan atidingi.

¹⁵ Eghti gin kantrin aviribar gumamaziziba ko men atriviba,
me bizir fomira nighnigha ganizir puvatizibar gan dagh fofogham.

Gumamazizir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighın da baragham.

Kamaghın amizi, me digavir kuram damigh, pura ganıva uan akabar kumigh,
bizitam mikiman asagham.”

53

¹ Ezi gumamaziziba akam ikaragha ghaze,

“Tinara datirighın, e orazir akaba nighnizir gavgavim adar iti?

Terara, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi,
me dar gani?

² Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi,

a mati temer mam nguazir misingizimin oto.

Ingangarir gumazir kam, an ganim tong en damazibar derazir puvati,

kamaghın amizi, a ziaba puvati.

Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganıva a gakongam.

³ Ezi gumamaziziba akirim ragha a gasaragha, pazavira a gamua bar a gifongezir puvati.

Ezi mızaziba ko osımtızir avırıba a gızıfa.

Gumamaziziba an ganan aghuagha, uan guaba monge.

Egha akirim ragha bar a gasara.

Ezi e an gara ghaze,
a pura gumazir kinim.

⁴ “E nighnigha ghaze,
God ti ivezir kuram a ganıga, a misogha osımtızir kabagh amizi, da a batifi.

Ezi puvati.

Ingangarir gumazir kam, e bagha en osımtıziba ko mızaziba isa da ateri.

⁵ Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an ekianim bira.

Arazir kurar e amiba bangın, me a dikabiragha a gasighasiki.

Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire, mızazir a inizir kam e gamizi, e ghuamaghegha ua deragha bar deravira iti.

⁶ Guizbangira, e bar moghıra sipsipbar mın tintinibar arua,
vaghvagha uan ifongiabar gin arui.

Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikarvaghsi pazaviram e damuan firin,
a kamaghın amizir puvati.

A uan ingangarir gumazim gamizi, a en danganim inizi, e ini-amin mızaziba, an ada isa a ganingı.”

⁷ Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami,
ezi a uabi dikabira mızazir kuram ini.

Egha migirigiar tam gamizir puvati.

A mati sipsipın nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.

Egha uaghan mati sipsip me an arıziba aghorasava amima,

52:14: Aisaia 53:2-3   **52:15:** Rom 15:21   **53:1:** Jon 12:38; Rom 10:16   **53:2:** Aisaia 11:1; 52:14
53:3: Matyu 27:30-31   **53:4:** Matyu 8:17; 1 Pita 2:24   **53:5:** Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibru 5:8; 1 Pita 2:24   **53:6:** Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25   **53:7:** Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6   **53:7:** Aposel 8:32-33

- a bizitam miġeir puvati.*
- ⁸ Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu, ezi kot a miġia ghaze, an aremegham.
Ezi me a misoghezi an areme.
Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati, a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini, egha en arazir kuraba ġin amangasa areme.†
- ⁹ Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa. Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati, egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.
- ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin ġin ghua uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.
A fo, ingangarir gumazim gumamazibar arazir kuraba ġin amangisi, osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirim bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam.
Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa ifongezir araziba, a dar amuam.
Egh a bizir kabar amuti, da deraghviram otivam.
- ¹¹ Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamın ġin, a bizir bar aghuibar ganti da otivam, eghti a bar akuegham.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin miġei, “Nan ingangarir gumazir nan damazimin derazir kam, a deraghavira na gifo.
Egha a gumamazizir aviribar arazir kuraba ateri, egh arazir kamın a me damuti, me nan damazimin derazir gumamazizibar otivigham.

- ¹² “Kamaghin amizi, gumamaziziba an ġari, a mati gumazir kuram. Egha a gumamazizir avirimın arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa me bagha areme.‡
Egha a gumamazizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko miġei.
Kamaghin amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam a daningam.
Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir aghuariba inigha, da tuisigha uan adarazigh aningizi moghin, ki bizir aghuiba isi a daningam.”§

54

Ikiavira Itir God bar Jerusalem ġifonge

- ¹ Ikiavira Itir God kamaghin miġei, “O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim.
Ni boritam batezir puvati.
Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim.
Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.
Egh ni ġin borir bar aviriba inighti,

* **53:7:** Fozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumamaziziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam. † **53:8:** Hibrun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. **53:9:** Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 **53:10:** Onger Akaba 22:30; Jon 1:29 **53:11:** Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 **53:12:** Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 ‡ **53:12:** Akar faraghavira 53:12in itim, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, “A gumamazizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osimtizim an a ini.” § **53:12:** Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, “Kamaghin amizi, ki gumamazizir kaba isi a daningam, mati bizir a midorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam.” **54:1:** Galesia 4:27

nin boribar dibobonim, amizir
uan pam ko itimin boribar
dibobonim gafiragham.
Kamaghin amizi, ni bar akuegh
dimiva ighiabar amu.

² “Egh ni uan averpenim asamimin
danganir mitaghnam a
gisifagh,
egh uan averpenir ekiam
asaragh.
Egh ni uan averpenim bar an
arokegh,
egh an beniba ateghti da tong
ruaragh,
egh averpenim gavgavim a daningamin
afughafuziba isi pamtemin
nguazimin dagh afughafughti,
da magireghti,
ni beniba pamtemin afughafuzir
kabagh ikegh.

³ Guizbangira, nin nguazim aruegh
bar ekevegh,
agharir guvimin tugh mangi
agharir kiriamin tugham.
Eghti nin ovavir boriba Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba
dikabinam.
Egh nguibar apaniba asighasighizir
pura itiba, me ua da inigh, dar
apiagh ikiam.

⁴ “O Jerusalem, ni uam aghumsighan
kogham.
Ni osimiva atiatingan marki.
Gumazamiziba ua dibovir akabar ni
mikiman kogham.
Ni fomira aghumsizim ikezir
dughiaba ginamadagham.
Ni fomira uabira ikia,
mati amizimin pam ovengezi, a
uabira ikia, bar aghumsigha
oseme.
Kamaghin amizi, ni dughiar
faragha ghuzir kam uam a
ginighnighan kogham.

⁵ “Gumazir nin ingarizim, a nin
pamin min iti.
An ziam kara, Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim,

a Israelian Godin Bar Zuezim,
a nin Akurvazir Gumazim,
a nguaziba bar dagh ativagha
dar garir God.

⁶ “Guizbangira Ikiavira Itir God
ghaze, ki nin diaghti ni uam na
bagh izam.

Ni mati amizir igiam uan pamin
ikezi, an pam gin anetaghizi,
an navim bigha bar oseme.
Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua
izi.

⁷⁻⁸ “Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir
Gumazim, ki ghaze,

ki dughiar bar otevimin ni
ategha, datirighin ki apangu-
vir ekiam nin iti.

Kamaghin amizi, ki ua ni inigh
izam.

Ki dughiar otevimin bar puvira
nin atara, uan guam modo.

Ki datirighin nin apanguv ni gi-
fuegh,

zurara deraghvira ni damuam.

⁹ “Ki fomira Noa ko akam akira ghaze,
ki nguazim gasighasighsi uam
aperiam damighti, an otivan
kogham.

Kamaghira, ki guizbangira ni
migia ghaze,

ki fomira Noa ko akam akirizi
moghin, ki uam ni ko
akam akira ghaze, ki nin
aningaghegh, ni batueghan
kogham.

¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gi-
fongezim, ki ghaze, mighsiaba
ko akiriba ti sivaghsivagh
mangi bar givagham,

eghti nan apanguvir arazir ian
itim, a gavgavigh iki mam-
aghira ikiam.

Ki fomira ia ko Akar Dikirizir
Gavgavim, e uari inigh deragh
ikiasa a gamigha gifa.

Eghti ki Akar Dikirizir
Gavgavir kam abighan
kogham.”

- 11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
 “O Jerusalem n̄n nguibam, noki,
 gumazitam n̄n apangkuvizir
 puvati,
 egha osimtizir aviriba ni garigha
 ni apirizi ni iri.
 Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua
 n̄n ingarighti,
 ni nguibar bar aghuim otogham.
 Ki dagiar aghuir ivezim bar p̄n koz-
 iba inigh nguazim̄n dar afegh,
 adagh is̄n ni afagham.
 Egh divazir gavgavim ni
 gighuigh an ingarigh,
 egh ki dagiar igharagha gara
 taghtazir aghuiba inigh,
 divazim̄n tiar akabar in-
 garigh,
 uaghan divazim̄n m̄n, dipenir
 bar p̄n itibar ingarigham.
- 13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi n̄n
 boriba bar men sure damuam,
 eghti me dabirabir bar aghuim
 ikiam.
- 14 Ki uan arazir aghuim̄n ḡn mangi
 ni damighti, ni gavgavigham.
 Eghti gumazir ni dikabiraghamin
 tam ua n̄n borogh̄n ikian
 kogham.
 Eghti ni bizitam uam an atiatin-
 gan kogham.
 Atiatir arazim n̄n saghon ikiam.
- 15 Eghti gumazitaba ni ko misoghs̄i
 iziti, ni kamagh̄n fogh suam, ki
 me amadazir puvati.
 Me uan ifongiam̄n izi.
 Kamagh̄n amizi, tina ni
 misoghasa izi, a uabi kuram
 iniam.
- 16 “Ki uabi gumazir ain̄n bizibar in-
 garibar ingarigha, fofozim me
 ganingi.
 Egha me avim atigha, a givima
 a dafogha pamtem isima, a
 ain isava avim gatizi, avim an
 isima a bar puvira isi.
 Ezi me ain inigha a misozima
 a baravizima, me misoghamin
 bizir guar aviribar ingari.

- Egha kirara, ki uaghan midorozir gu-
 mazibar ingarizi,
 me bizir kaba isa misogha
 kantrin igharazibagh asighasisi.
- 17 Eghti misoghamin bizir katam ni
 gasighasighan kogham.
 Eghti ni mitigh gavgavigh gu-
 mazir pura migirigiaba ni gasi-
 bar migirigiaba ikarvagh̄m,
 eghti men migirigiaba gavgaviba
 bar puvatigham.
 Ezi arazir kamra ki deravira uan in-
 gangarir gumazamizibar gar-
 ava,
 me gamizi, me uan apaniba
 dikabiri.
 Nan arazir kam, a ivezir
 aghuim̄n m̄n, ki a isa uan
 ingangarir gumazamizibagh
 anidi.
 Ki Ikiavira Itir God, ki
 mikemegha gifa.”

55

God uan gumazamiziba deravira me damuasa me migei

- 1 Ikiavira Itir God kamagh̄n migei,
 “O gumazamizir dipam bagha
 kuariba p̄riba,
 ia na bagh izi dipabar ami.
 Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na
 bagh izi, dagheba inigh dar
 ami.
 Ia izi wain̄n dipaba ko oter
 eborim inigh, dar iveziba
 puvati.
- 2 Manmagh amizi, ia ingangarir
 dafam gamua uan dagiaba
 isa pura bizir ian akurvazir
 puvatiziba bagha da agefi,
 ezi mitiriaba ian aghavira iti?
 Ia kuariba arigh deravira nan akam
 baragh, ki mikemezi mogh̄n
 damu,
 egh dagher guar aghuir avirir ki
 ia ganingiziba izivagh̄m.
 Dagher kaba bar isingigh
 gavgavim ia daningam.
- 3 Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba
 arigh na baragh,

- ian ikirimirim deragham.
 Eghti ki Atrivim Devit ganingizir
 apangkuvir arazim ia daningisi,
 Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a
 damigham,
 eghti a gavgavigh ikivira ikiam.
- ⁴ Ia oragh, ki Devit gamizi,
 a gumazir ekiamin otogha,
 Kantrin Igharazibar Gumaza-
 mizibagh ativagha men gari.
 Anarira, nan gavgavim isa
 gumazamizibar aka.
- ⁵ Ia fomira kantrin igharazir maba,
 ia me gifozir puvati, ezi me
 uaghan ia gifozir puvati.
 Eghti ia men dimam.
 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Is-
 raelian Godin Bar Zuezim,
 ki datirighin ziar ekiam isa ia
 ganingigha gifa.
 Kamaghin amizi, ia kantrin kabar
 amighti,
 me zuamira ivegh ia bagh
 izegham.”
- ⁶ “Ikiavira Itir God bar ian boroghira
 ikia ia mizua iti.
 Kamaghin, ia datirighin a buri izi
 an dimiva, a baghvira iki.
- ⁷ Eghti gumazamizir arazir kurabagh
 amiba uan arazir kuraba
 ategh,
 uam adar amusi nighnighan
 kogham.
 Egh me uamategh Ikiavira Itir God,
 en God, a bagh iziti,
 a men apangkuvigh men arazir
 kuraba gin amangam.”
- ⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
 “Ia gumazamiziba ian nighniziba,
 nan nighnizibar min zuir
 puvati.
 Ezi nan araziba, ian arazibar min
 itir puvati.
- ⁹ Overiam bar nguazim gafiragha pin
 mar iti moghin,
 nan araziba ko nighniziba,
 da ian araziba ko nighniziba
 bar dagh afira.
- ¹⁰ E fo, amozim overiamin ikia iza-
 ghira, pura uamategha ghua-
 vanadir puvati.
 A dipam nguazim ganiga, daghe-
 bagh amima da azenibar
 aghuima,
 gumazamiziba da isa dar
 maba apava, maba opari.
- ¹¹ Ezi kamaghira, nan akam uaghan,
 pura uamategh na bagh
 izeghan kogham.
 Puvati. A ki mikemezi moghira
 bizibar amuti da otivam.
 Eghti ingangarir ki damuasa ifongez-
 iba,
 a adar amuti dar dagheba oti-
 vam.
- ¹² “Ia kalabus ategh bar akuegh
 mangam,
 eghti ki ia inigh iziti,
 ia navir amirizim ikiti, bizir
 ia damuti ia atiatingamin
 tam, ia damuan kogham.
 Mighsiaba, ian damazibar ighiabar
 amu bar akuegham,
 eghti temeba bar akuegh da-
 faribav sogh ighiabar amuam.
- ¹³ Temer kurar dikoniba itir dan-
 ganim, datirighin temer
 painba a bativ an aghungam.
 Eghti temer muziarir bar
 aghuiba datirighin benir
 ataghatariba ikezi naghin
 ikiam.
 Egh temer aghuir kaba zurara dan-
 ganir kam in otivam, eghti bizir
 kam ababanamin min ikiam.
 Eghti gumazamiziba zurazurara
 bizir kam in gan,
 Ikiavira Itir God amizir
 ingangarir gavgavibagh
 nighnigham.”

Ikiavira Itir God, Jerusalem in igiamin atrivim in ikiam

56

(Sapta 56--66)

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, an Dipenim me bagha kuiagheri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“Ia nan gumazamiziba, ki ian akurvaghamin dughiam, a bar roghira ize.

Gumazamiziba ganti, ki ua ia iniam.

Kamaghin amizi, nan gumazamiziba, ia nan guizin arazibar gin mangi

arazir aghuibar amu.

² “Gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa gavgavigha, Sabatin araziba deraviram dar gin ghua,

egha arazir kurabagh amir puvati, me bar akongegh.

Ki deraghvira me damuam.”

³ Kantrin igharazibar gumazamizir Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko itiba, me kamaghin uarira uariv kiman marki,

“Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gumazamiziba ko ikian kogham.” Puvati.

Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin ovizim amisevegha givazim,

a kamaghin nighnigham kogham,

“Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham.

Ki mati temer mam misigha gifa.”

Puvatigham.

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin arazibar gin mangi,

egh arazir ki ifongezibar gin mangi,

egh ki uan gumazamiziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gin mangiti,

⁵ ki men ziam itir ababanitam uan Dipenimin aven anetigham.

Eghti gumazamiziba zuraram an gan me ginighnam.

Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar ziabagh afiragham.

Ki men ziam damighti a givaghan kogham.”

⁶ Ikiavira Itir God ghaze,

Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba,

me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko ikiasa ifonge.

Egha na bagha ingara bar na gifuegha, nan gin iza nan ziam fa, nan apengan ikia,

Sabatin dughiaba deravira dar gin zui.

Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gumazamiziba ko amizim,

me deravira an suiragha an gin zui.

⁷ Ezi gumazamizir kaba, ki me inigh uan Mighsiamin manangam.

Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki me damuti me bar akuegham.

Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa ko, ofan igharaziba na daningti,

ki da iniam.

Guizbangira, nan Dipenimin ingan garimin mingarim kamakin,

kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba na ko Migeir Dipenim.

⁸ Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze,

Ki Israelian gumazamizir apaniba inigha kalabus gatiziba, ki uamategh me inigh izam.

Egh gumazamizir ki kalabusin inigha iza akuvaziba,

ki ua gumazamizir igharazir taba inigh me gifuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

⁹⁻¹⁰ Israelian gumazir dapaniba, deragha gumazamizibar garir puvatizi, God akar kam gami,

“Apaniba ia datirighin izi.

- Ia ruariba ko miḡhsiabar asizir
atiabar min izi.
Ia izi Israelian gumazir dapanibagh
asighasigh.
Gumazir dapanir kaba, bizir kurar
izi kantri gasighasighamibar
gun gumazamizibav kimamin
ingangarim iti.
Egha me deragha uan ingan-
garim gamir pu. Puvati.
Me mati gumazir damazir okaviriziba,
apaniba bagha gara ikia
bizitamın garir puvati.
Egha me mati afiar dapurir pu-
vatiziba,
me okimakiar gumazimin
ganigh, a dapuran
kogham.
Fofozir muziaritam men dapanimin
itir puvati.
Me dakuasavira gara, irebar
igharagha garibar ganasa bar
ifonge.
- ¹¹ Me afiabar min daghem bagha bar
ikufi, egha tong izivazir puvati.
Me mati sipsipbar garir gu-
mazim uan ingangarim gifozir
puvati.
Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi.
Me uarira uarigh nighnigha biz-
ibagh amua uarira uarir akur-
vasi.
- ¹² Me uari akuvazir dughiamın, me
vaghvagha kamaghın uariv gia
ghaze,
'Aria, ia izi, ki wainın dipam inigh,
e anemi mangi e uan ifongiaba
agivaka.
Egh e, gurunzaraghan uam uari aku-
vagh
bar an dafam damuam.'"
- Egha me kamaghın nighnizir puvati,
Ekiam gumazamizir kaba
ataghizi,
me ovea zui, me gin iza-
min dughiar kurabagh
itaviragham.
- ² Gumazamizir arazir aghuibagh
amiba, me ovengamin
dughiamın,
me uan mozibar akua, avugh-
sazir bar aghuim ini ikiam,
eghti dughiar kuratam me
bativan kogham.
- ³ Ekiam kamaghın miḡei,
"Ia gumazamizir arazir kurar guar
aviribagh amiba,
ia kukunir amizibar boriba,
ia gumazamizir poroghamiba
uari bakiava uari isava akuir
arazim gamir gumazamizibar
boriba,
ia tuavimin amizibar boriba,
ia kagh izi.
- ⁴ Ia gumazir akaba barazir pu-
vatiziba ko ifavarir gumaza-
mizibar boriba,
ia dibovir akar kuramin tina
miḡei?
Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina
garisi?
Ki fo, ia arazir kurar kaba
nararam ami.
- ⁵ "Ia asebar ziaba fasa, ian ini-
vafizibar ifongiamın agoro-
gem dikavima,
ia ghua temer ekiabar apengan
uan godin ifavaribar ziaba fer
danganibar,
poroghamiba uari isava
akuir arazim gami.
Egha ia uan boribav sozi da
ariaghirima,
ia da isa danganir zarimin dagiar
ekiabar tongin
aseba bagha ofan min da
tue.
- ⁶ Egha ia danganir kamin dagiabar
gara ghaze, ian aseba dar aven
iti.
Ezi da ian godba.

57

*Israelia orazi puvatigha, asebar zi-
aba favira iti*

- ¹ Gumazamizir aghuiba ariaghirir
dughiamın,
gumazamiziba men gara men
apangkuvir puvati.
- ⁶ Egha ia danganir kamin dagiabar
gara ghaze, ian aseba dar aven
iti.
Ezi da ian godba.

Ia asebar zia bagh nighnigha,
wain inger ofa ko witin ofaba me
ganidi.

Ia arazir kabagh amua ghaze,
ki uan nighnizim giragh ian
apangkuvam?

Bar puvatigham.

⁷ Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer
danganibar ofa gamua,
poroghamiba uari isava akuir
arazim gami.

⁸ Ia bar akirim ragha na gasara.
Ia uan asebar nedaziba uan
dipenibar aven tiar akabar
boroghin da gui.

Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir
amiziba ko tuavimin gumaz-
iba isa me ko dakuasa, uan
dakozir ekiabar ingari,
egha dar misiaba adangizi,
da pura mizua iti.

Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha
bar ifonge.

Egha ia dagiaba me ganidima,
me izima,
ia men bibiamra itir
mikarzipar gara bar
akonge.

Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh
isin
poroghamiba uari isav akuir
arazim gami.

⁹ Ia paura ko sandan mughuriar bar
isingtizim zuim uari gaghua,
asem Melekin ziam fasa zui.

Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gu-
maziba amadima,
me aseba buria nguibar bar
saghon tibar zui.

Egha ia uaghan me amadima, me
Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin ghua, dar duaba
buri,
eghti ia dar ziaba fisi damuam.

¹⁰ Ia aseba buria ingangarir dafam
uari ganingi,
ezi ian gavgaviba gifa.

Egha ia bizir kam barazir puvatigha
ghaze,

‘E pura uan gavgaviba agefi. E ti
arazir kam ateka.’

Puvati.

Ian inivafizimin ifongiar kurar kam
gavgavigha ia getuima,
ia ghuavira iti.*

¹¹ “Ia bar tinaram atiatia,
na gifara akirim ragha na
gasaragha bar na bakinighniki?

Ki ti bar dughiar ruarimin ian ata-
rizer puvati, kamaghin amizi,
ia ua nan atiatir puvati.

¹² Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram
ami.

Ian arazir ia amiba, ki da azenim
datigham.

Eghti da tong ian akuraghan kogham.
Bar puvatigham.

¹³ Egh osimtizim ia bativamin
dughiamin, ia ti marvir guar
ia akuvazir kabar dimti,
me izi ian akuraghan, o?

Bar puvatigham.

Da gavgaviba puvati, aminir
bar muziarim me givaragh
mangigham.

Ezi gumazamizir na bagha iza
nighnizir gavgavim nan ikia
nan aven modoghav itiba,
me nguazir kam iniam.

Me uaghan mighsiar ki ua
bagha inabazir kam inigh
an ikiam.”

*God gumazamizibar arazir
kuraba gin amadagh, egh dughiar
aghuim me daningam*

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,

“Nan gumazamiziba ua na bagh izi.
Kamaghin amizi, ia me bagh der-
aghvira tuaviba akir,
egh tuavim apirizi biziba isi
da makun.

Puvatighti, bizir katam men sue-
tam mitightima
me daghiregham.

¹⁵ “Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim
ikia, egha zurara iti.

* **57:10:** Hibrun akam deragha ves 8-10in akabar mingarim abigha mikemezir puvati. **57:15:** Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2

Ezi nan ziam bar zue.
Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra
iti.

Egha ki uaghan gumazamizir
uari dikabira, uan arazir
kuraba ataghiragha navibagh
iraziba,

ki me ko iti.

Egha ki gavgavim men nav-
ibagh aniga, men ikirimirim
gamima,

a ua deraghaviram oto.

¹⁶ Ki uan gumazamiziba zurara akam
me gasi men ataran kogham.

Ki men atar me damuti,
men ikirimirim ikuvigh bar
givagham,

men ikirimirir kam, ki uabi
me ganingi.

¹⁷ Me faragha bizir aviriba iniasa,
arazir kurar guar aviribagh
ami,

kamaghin amizi, nan aningagharim
men ikia,

puv me gamua, egha uan
guam men modo.

Ezi me akaba barazir puvatigha,
uan ifongiabar gintisi.

¹⁸⁻¹⁹ “Me amir arazir kuraba, ki dar
ganigha gifa,
egh ki me gasighasighan
kogham.

Puvati.

Ki men arazir kuraba adeghti,
me ua ghuamaghegham.

Egh gumazamizir osimtiziba ikiava
araiba,

ki men aku tuavim men akagh
me damuti,

me osimtizir arazim ataghiragh,
na minabi bar akueghamin
ighiabar amuam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei,

Bar guizbangira, nan navir
amirizim ko dabirabir aghuim,
gumazamizir roghira itiba
ko nguibar saghon itiba
baghavira iti.

Ki me damighti me ua deraghti,

ki dughiar aghuim me daningam.

²⁰ Ezi gumazamizir arazir kurabagh
amiba, me uan arazir kuram
ateghan kogham.

Me mati ongarim zurara dipira
iza,

minezir guar avirim atera
iza ongarir dadarimin da
akuri.”

²¹ Nan God kamaghin migei,

“Gumazamizir arazir kurabagh
amiba,

me navir amirizim ko dabirabir
aghuim batoghan kogham.”

58

*Ia dagheba ataghiragh, egh
uaghan arazir kurabar amuan marki*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia
migei,

“Ni bar pamtemin dim!

Egh aghumra diman marki!

Ni tiarir arozim akar, mati sigham
arang kamaghin nan gumaza-
miziba mikim,

me nan Akar Gavgavibar gintizir
puvati.

Ni Jekopin ovavir boribar
arazir kurabar gun me
mikim.

² Guizbangira, me nan ifongiam
gifoghasa ifuegha, bizir
ki damuasa mikemezibar
aghuazir puvatigha,

dughiabar zurara nan ziam fer
arazibagh ami.

Me ifara ghaze, me nan boroghira
ikiasa bar akonge.

Me ifara, arazir aghuibar deragh
uari damuasa nan azangsisi.

Bar puvati, gumazamizir kaba bar
moghira ifari.

Me guizbangira akirim ragha
nan akabagh asaragha arazir
kurabagh ami.

³ Me kamaghin na migei,

“Ikiavira Itir God, ni en gari, e
dagheba ataghiragha uari
abiri,

ezi ni tizim bagha en akur-
vaghamin bizitam gamir pu-
vati?

“Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
men akam ikaragha ghaze,
Ia oragh!

Ia dagheba ataghiraghamim
dughiar ia inabazimin,
ia uarira uan bizibagh
nighnigha,
paza uan ingangarir gu-
mazamizibagh ami.

⁴ Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba
tagh na ko mikimam.

Ezi ian araziba guizbangira bar
igharagha ghu.

Ia atara misogha, dafariba apira
gumazir igharaziba me
misoghavira iti.

Egh ia dagheba ataghiraghamin
dughiamin arazir kurar kabar
amuti,

ki bar ian dimdiatam
bareghan kogham.

⁵ Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir
araziba,

ki da misevegha dagh ifonge, a?

Ia azirakar korotiaba aghuigha uan
dapaniba avigha uaghira,

mati ighurunim aminim a gi-
varazi, a nguazim girighav iti,
egha ia avernim gisin akua
uaghan uari abinasa
arazir maba saram ami.

Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na
damuti,

ki navir aghuim ian ikiam, a?

Bar puvati.

⁶ “Ia dagheba ataghirazir arazir kam-
aghin garim, ki an aghua.

Ezi nan ifongiam kamakin, ia
arazir kuraba ko gumaza-
mizir igharaziba dikabira paza
me gamir araziba, bar ada
atakigh.

Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia
kalabuziabar min beniba ko
senbar me ike,

Egha mati ia bulmakauba ter
ararim men firibagh ike,

egh me damuti me ian in-
gangarim damuam.

Ian arazir kam bar ikufi.

Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me
damuva men senba aghoregh,
me ateghti me mangi.”

⁷ God kamaghin migei,

“Arazir ki ifongezim a kamakin:

Ia dagheba isi mitiriaba azir gu-
mazamizibar aning.

Ia gumazir onganarazibar ganti,
me dakuamin dipeniba pu-
vatighti,

ia me inigh uan dipenibar mangi.

Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim
avamin iniba puvatighti,

ia iniba a daning.

Ia uan adarazir ganti me osimtiziba
initi,

ia men akurvagh.

⁸ “Eghti ia arazir ki ifongezir kabar
amuti,

ki zuamira ian osimtiziba
agivagham,

mati aruemin angazan-
garim isiragha mitatem
agifa.

Egh ki ian mikarzibar amuti, ia
zuamira ua deragham.

Ki arazir aghuim gamir Ikiavira
Itir God,

ki ian faragh mangam.

Egh ki angazangarim ko gavgavim
sara ian gin iziva,

egh deraviram ian ganam.

⁹ Egh ia na ko migia nan deir
dughiam,

ki Ikiavira Itir God, ki ian
dimdiam baragham.

Eghti dughiar ia uarir akurvaghsi na
bagh arangamimin,

ia fogh suam, ki ia ko iti.

“Eghti ia guizbangira igharaz darazi
dikabirir arazim ko paza me

gamir arazim ategh,
dafariba me gasa, akar kuraba
migeir arazim atakigh.

¹⁰ Egh ia gumazamizibar ganti
me bizibar otevegh dagheba

puvatighi, ia uari baghvira
nighnighan marki,
ia men apangkuvigh bizir me
oteveziba isi me daning.
Egh gumazamizir osimtiziba ateribar
gan,
men akurvagh.
Ia kamaghin damuti,
ki bar deravira ia damuam.
Nan dughiar aghuim ia batogham,
mati aruer angazangarir bar
gavgavim isiragha mitarmem
agifa.

11 “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara
deravira ian gara
ia mangamin tuavim ian akak-
agh,
bizir ian ifongiaba agivamba
ia daningam.

Ia datirighin mati nguazir dipaba pu-
vatizim, a bar ikuvighav iti,
eghti ki ia damighti ia bar deragh
gumazamizir bar gavgavibar
otivigham.

Egh ia bar deravira ikiam, mati
azenir dipar avirim itim,
egha mati mozir dipam datir pu-
vati.

12 Egh ia nguibar ikuviziba ua dar
ingaram.
Ia dipenir ghurir fomira ikezir
danganiba, ua dar dipenibar
ingaram.

Eghti me kamaghin ziar kamning ia
darigham,
‘Nguibar Ekiamin Divazir Gav-
gavir akuaghireziba ua Dar In-
garir Gumazamiziba’ ko,
‘Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua
Deraviram da Akiri Darasi.’”

*Ia Sabatin dughiamin araziba de-
raviram dar gintigh, egh bar deravira
ikiam*

13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Sabatin dughiamin araziba
abighan marki, kar dughiar ki
ua bagha misevezim.

Egh ia dughiar kamın uari uan
bizibar amusi nighnighan
marki.

Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar
kam bar a gifongegh kam-
aghin a ginighnigh,
kar nan dughiar bar ekiam.

Egh ia pura tintinibar mangi uan in-
gangaribar amuava,
uan migirigiar guar aviribar
amuam marki.

14 Egh ia Sabatin dughiamin arazibar
gintigh, ki Ikiavira Itir God,
ia na bagh bar akuegham.

Egh ki ia damuti, ia uan apaniba
dikabiraghti,
ki ian aku mangi mighsiar
bar pin itibar mavanangvira
ikiam.

Egh ki fomira ian inazir afeziam
Jekop ko an adarazi ganingizir
nguazim ia daningti,
ia dagher bar aviriba iki, egh
bizir bar aviriba iki bizitamin
oteveghan kogham.”

Akar kam Ikiavira Itir Godin
akatorimin ize.

59

*Israelia arazir kuramin gin man-
gasa bar gavgafi*

1 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan
marki,
Ikiavira Itir God ian akur-
vaghamin gavgaviba puvati.

Egh ia kamaghin nighnighan
kogham,
an kuariba pirizi, e an deir
dimdiaba, an ada barazir
puvati.

2 Ian arazir kurabaram amima,
God uan guam ian modogha, ian
dimdiaba barazir puvati.

Ian arazir kuraba mati, davarir
konim ia ko ian God abighizi,
ia an saghon iti.

3 Egha ian dafariba gumaziba misozi
me ariaghirima,
men ghuziba ian dafaribar
pueghavira iti.

Ian dafariba arazir kurabagh ami.
 Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami.
 Akar kurabar ian mizebar otivaghiri.

⁴ Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati.
 Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui.
 Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami,
 eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam.
 Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin arazibadagh gizifa,
 ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi.

⁵⁻⁶ Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba.
 Eghti gumazitam kuruzir divimin aroriaba abigh dar amegh, an aremegham.
 Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba otivigham.
 Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar aviribagh ami da otiva,
 gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi.

E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar amam.
 E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham.

Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi.
 Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham.
 Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram.

⁷ Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.

Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.
 Ia bizir kurabara damuasa nighnisi.
 Egha ia gumazamizibar ikirmirim gasighasighasava arua bizibagh ami.

⁸ Ia navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
 Ian ikirmirim, guizin arazim an itir puvati,
 ia mati tuavir ikizirizimin zui.
 Ian araziba bar derazir puvati,
 eghti gumazitam ian gin tuavir ia zuimin mangi,
 navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
 "O God, e datirighin fo, e arazir kurar kam gami,
 ezi bizir kam bagha ni uan guizin arazim en akazir puvati.
 Ezi nin arazir aghuim, e batozir puvati.
 E mati, gumazamiziba mitarmemin iti moghin iti.
 Egha e dughiar aghuim e bativasa, e bar ifuegha a mizua iti,
 mati aruemin angazangarim anang e gisiragham.
 Ezi puvati.
 E mitarmer dafamin tongin arua, egha osimtizir igharagha garir aviriba batifi.

¹⁰ Osimtizir kaba e gamima, e mati gumazir damazir okavirizibar min tuavim buriagh arui.
 Egha pura arua ghua dipenir birimin suighasava amuavavenge.
 Egha e aruer arizimin arua mati gumazamiziba mitarmemin arua, uan sueba isa dagiabagh asa daghiri.

E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti, puvati.

E gumazamiziba ariaghirezi moghin iti.

¹¹ Osimtızir kaba e gamima, e bar os-
emegha arai, mati afiar atiaba
aroi.

E dughiabar aghumra ikia
aziavira iti, mati kuarazir
bunbaba aghumram arai.

E Godin guizin arazim bagha mızua
iti. Bar puvati.

E Godin akurvazim bagh an gara
iti. Ezi a bar en saghon iti.

¹² “O Ikiavira Itir God, en arazir
kuraba nin damazimin bar
aviraseme.

Egha da e isa kot gati.

Ezi akaba batozir arazimin osimtızim,
en poroghavira iti.

Ezi e uari uan arazir kurar e
amibagh fo.

¹³ Ikiavira Itir God, en God, e arazir
kuramin ni gamigha, akirim
ragha ni gasaragha ni barazir
puvati.

E igharaz darazi dikabiragha, ak-
aba barazir puvatızir arazir
guar aviribagh ami.

E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar
aviribagh nighnigha,
dar gun migei.

¹⁴ E arazir kabagh amima, en arazir
kam guizin nin arazim ko
arazir aghuim gamima,
aning en saghon iti,

kamaghin amizi, ni en
akuragha, uam e inizir
puvati.

E arazir zuruzim ko guizin migeir
arazim ataghizi, aning en itir
puvati.

Egha e uari akuvir dughiabar,
arazir kamning uaghan itir pu-
vati.

^{15a} Guizin arazitam en itir puvati.

Eghti gumazitam uan arazir
kuraba ateghti,
igharaz darazi pazav a
damusi tuaviba buriam.”

*Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
ibar amuti me deravira ikiam*

^{15b} Ikiavira Itir God garima, gumaza-
miziba guizin arazim gamir
puvati,

ezi a navir aghuim men itir pu-
vati.

¹⁶ A garima, gumazamiziba paza
gumazir igharazibagh amima,
men akuraghamin gumazitam
itir puvati.

Ezi a kamaghin ganigha digavir
kuram gami.

Egha uabi uan gavgavim ko uan
arazir aghuimin, a ua me
inigha,

me gamizi me deravira iti.

¹⁷ An arazir aghuir a zuraram amiba,
evarimin pızir korotiamin min
aneru.

Egha a gumazamizibar akur-
vaghamin gavgavim ginighnigha,
an nighnızir kam mati a da-
panir asuar gavgavimin min
aneruzi, an an dapanim ave.

Egha gumazir kuraba ıvezir kuram
me ikarvaghamin gavgavim,
uan midorozir korotiamin min
aneru.

Egha uan aningagharir ekiam,
korotiar ruarimin min aneru.

¹⁸ Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin,
a uan apanibar arazir kuraba
ikarvagh,
puv me damigham.

Egh a uaghan gumazamizir kantrin
roghira itiba ko, saghon itir
arighatızibar gumazamiziba,
puvira me damu ıvezir kuram
me daningam.

¹⁹ Ikiavira Itir God puv ingara,
mati aminim ıza dipam giverazi,
dipam bar puvira ivemari
moghin,

Ikiavira Itir God izam.

Eghti nguazir kamın ruaghateviba
bar dar itir gumazamiziba,
aruem anadi naghin tugha
ghua aruem uaghiri naghin,
me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam
ko gavgavim gifogh,

an ziamin atiating an apengan ikiam.

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam.
 Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki uabar me iniam.”

²¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei,
 ‘Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti.
 Akar kaba, ia ko ikivira ikiti,
 ia dar gun mikimam.
 Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.
 Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.’
 Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!”

60

Godin angazangarir ekiam ko gavgavim Jerusalem in ikiam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira.
 Nan ziar ekiam otogha, mati aminim tirazi aruem anadi.
 Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh.
² Ni gan, ghuariar piziba nguazir kam in danganiba bar da avara.
 Mitater kuram, kantriba bar da modi.
 Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi,
 ni gisiraghti gumamaziziba an ganam.
³ Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin angazangarir kam in ganigh, ni bagh izam.

Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekiar kam in ganigh,
 dikavigh ni bagh izam.

⁴ “Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumamaziziba uari akuvagh ni bagh izam.

Nin otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam.

Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin,
 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam.

⁵ Eghti ni bizir kam in ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti,

nin navir averiam bar akuegham.

Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam,

eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kam in kantriba dam ada iniam.

⁶ Midianin kantri ko Efan kantri, aningin gumamaziziba, uan kamelin aviriba inighti,
 da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam.

Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamin eborimin ingariziba inigh ni bagh izam.

Ki Ikiavira Itir God, me tuavimin izi nan ziar ekiam fam.

⁷ “Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam.

Eghti ki uan gumamazizibar ganti,

me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimin iziti,

ki men gan bar akuegham.

Eghti ki uan Dipenir dirim damighti,
 a ziar ekiam inigh bar pin ikiam.

⁸ “Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimin min garima, aminim ada inigha ongarim gisin izi,

- egha mati kuarazim miġha uamategħa uan mikonim bagħa izi?
- 9 Kar, Tarsisin nguibar bar sagħon itimin kuriba.
Bar guizbangira, sagħon itir arighatizibar gumamaziziba uarir akurvagħasa na mizua iti.
Egh me nin boriba inigh uamategħ ni bagħ me amangisi, kurir ekiam kaba amangiti, me izam.
Egh gumamazizir kaba uagħan gol ko silvan avirim isi kurir kabar da amegħti, da izam.
Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti,
kamaghin amizi, me arazir kam gami.
Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim, egha me ziar ekiam na daningasa kamaghin ami.*
- 10 “O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi ua nin divazir gavgavibar ingaram.
Egh ti men atriviba nin ingangarim damuam.
Ki faragħa bar puv nin atara ni gasighasiki.
Egha datirighin, nan navim nin itima, ki nin apangkufi.
- 11 Kamaghin nin divazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dimagaribar kuighiregh ikiti,
Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan dagiaba ko biziba ni bagħ ada inigh izam.
Egh me uagħan uan atriviba inigh iziti,
me nin ingangarir gumazir kinibar otivam.
- 12 Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingangaribar amuan aghuaziba, me bar mogħira ikuvigh bar givagħam.
- 13 “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Lebanonin kantrin ruarir ekiamin ghuavanegħ,
- temer painin bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh ni bagħ izam.
Egh ti gumaziba izi temer kaba inigh, nan Dipenimin ingarigh anesaragħti, an ganganim bar deragħam.
Dipenir kam, ki an aven ikia uan dargarimning arizir danganim.
Egh ki a damigh ti, a bar pin iki, ziar ekiam ikiam.
- 14 Egha fomira paza ni gamua bar ni gifongezir puvatizir darasi, men ovavir boriba uan dapaniba avigh ni bagħ izi, nin apengan ikiam.
Egh me nin suemin boroghin, uan teviba apirigh, nin ziam fam.
Egh me kamaghin ni diponam,
‘Ikiavira Itir Godin Nguibar Ekiam’ ko,
‘Saion, Israelin Godin Bar Zuezimin Nguibar Ekiam.’
- 15 “O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nin tuavibar mangi izegħ gamir puvati.
Ni mati amizim, an pam an aghuagħa anetegħa arav ghuzi mogħin iti.
Egh ti, ki ni damigh ti, ni bar deragħ pin ikiti, gumamaziziba ni bagħ bar akuegham.
Egh ti ni zurazurara kamaghira ikiam.
- 16 Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi,
atriviba uan bizir aghuiba ni daningam,
mati amizim otem uan borim ganidi.
Egh ti ni kamagh fogħ suam, kirara ki Ikiavira Itir God.
Ki uan gumamaziziba ua me isir God,
ki nin Akurvazir Gumazim,
ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Gavgavim.

* 60:9: Ni Aisaia 51:5in gan. 60:11: Akar Mogomem 21:25-26 60:14: Akar Mogomem 3:9

17 “Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam.

Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam.

Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba ni daningam, egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam.

Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham.

Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimin gin mangi deraghvira nin ganam.

18 Egh nguazir kamin ruaghatevir ni gariba,

gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghti, ni bizir asighasizir niginitam bareghan kogham.

Eghti nin divazir gavgavimin ziam kamaghin ikiam, ‘Ekiam Gumazamizibar Akurvasi.’

Eghti nin divazir gavgavimin tiar akar ekiamin ziam kamaghin ikiam, ‘E Ekiamin Ziam Fam.’

19 “Aruem ua ni bagh angazangarimin min ikian kogham, eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimin min, angazangarim ni daning mamaghira ikiam.

Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamin min ni gisiraghti, ni ganganir bar aghuarim damuam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimin min ikiti, nin osimtizibar dughiam givagham.

Eghti ni ua aruem uaghirir arazimin ganan kogham.

Egh ni ua, iakinim uaghirir arazimin ganan kogham.

21 Nin gumazamiziba bar moghira arazir aghuibara damu,

egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam.

Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumazamizibar otogha,

mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba otifi.

Ki kamagsua, ki kamaghin damighti, ikizir igharazibar gumazamiziba ganiva, ziar ekiam na daningam.

22 O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumazamizir ikizir dafamin afeziamin otogham.

Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham, mati kantrin bar ekiar gavgavibar gumazamizibar min otivigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha misevezir dughiam, ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham.”

61

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deravira me damuamin dughiam otogha gifa

1 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumazamizibav kinasa na misevegga, borem nan dapanim ginge,

kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti.

Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam,

gumazir osimtizibar apengan itiba, men osimtiziba givagham,

eghti kalabusin itir gumazamiziba, me bagh kalabusin tiar akam kuighti,

me kalabus ategh firighiregh mangam.

2 A kamaghin akam akunasa na mikemegha na amada:

Ikiavira Itir God gumazamiz-
ibagh ifongezir dughiam, an
otogha gifa.

Dughiar kamın, God ivezir kuram isi
men apanibar aningam.

Egha, a gumazamizir osemegha az-
iba,
gavgavim men navibar aningasa
na amada.

3 Gumazamizir Saionin nguibamin
aven ikiava aziba,
ki bar akongezir arazim ko navir
amirizim me daningti, me gav-
gavigham.

Egh ki averenir me uan dapanibagh
atiziba adegħ,
kurkazir aghuiba men kurkegham.

Ki borem me daghuighti,
me bar akuegh, men osimtizir
ararem givagham.

Egh me ua uan gavgavim inigh, gu-
mazim korotiar aghuim aruzi
mogħin,
Ikiavira Itir God bagħ bar
akongegħ onger akar aghuibar
amuam.

Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God,
uabi oparizibar min,
tuivigh iki deraghvira Ikiavira
Itir Godin gin mangi an ziar
ekiam fam.

4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiz-
iba,
ia fomira ikuvizir nguibar eki-
aba ua da akir,
egħ bizir ikuvigha givagħa
azenir aviribar ikegha
givaziba akiram.

5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
izi ian ingangaribar amuam.
Me ian sipsipba ko bizibar
ganiva, ian akunibar ingarigh
dagheba oparam.
Egh me uaghan ian wainin
azenibar ganam.

6 Eghiti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa
gamir gumazibar min ikiti,

me ziar kam Godin ingangarir
gumaziba ia darigham.

Eghiti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ia bagħ bizir aviriba
inigh iziti,

ia bizir bar aviriba ikiam.

Eghiti ia bizir avirir me ia daningamiba
bagħ,
bar akuegham.

7 Ia faragħa bar aghumsizir dafam
inigha uan guaba monge.

Egh gin ia uari uan nguazim
inigh a dapiagh bizir bar
avirim initi,
da bizir ia faragħa inizibagh
afiragħam.

Eghiti ia bar akongegħ iki kam-
aghira ikiam.

8 Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze,

Ki guizin araziba bagħavira iti.

Egha okimakiar arazim ko
paza igharaz darazigh
amir arazibagh ifongezir
puvati.

Nan gumazamiziba osimtizir aviriba
ateri,

ezi datirighin ki bar guizbangira
bizir aghuiba me daningam.

Egh ki me koma Akar Dikirizir Gav-
gavitam damighti
a iki mamaghira ikiam.

9 Eghiti nan gumazamizibar ovavir
boriba,

Kantrin Igharazibar Gumaza-
mizibar tongin iki ziar ekiam
ikiam.

Eghiti gumazamiziba men ganigh
fogħ suam,

gumazamizir kaba me nan
adarasi, ezi ki Ikiavira Itir God,
ki uabi deravira me gami.

10 Godin ingangarir gumazim ghaze:

Ki uan Ikiavira Itir God bagħ bar
akongegħam.

Guizbangira, a nan akurazi, an
arazir aghuim mati korotiar
ruarim na avara,

egha mati gumazim amuimîn
ikiasa deragha kurke,
egha mati amizim pamin iki-
asa deragha kurke.

Kamaghin amizi, an navir ave-
riamîn aven itir bar akongezir
arazim bar na gizifa.

- 11 Ki fo, Ikiavira Itir God, nan
Ekiam, uan arazir aghuim ko
uan akurvazir arazim nan
akagham,
mati nguazim dagher oviziba an
aven ikia biaba otiva anaga
azenim giri.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba Ekiamîn arazir kamîn
ganigh
an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

- 1 Ki Saionîn nguibam bagh zurazu-
rara Ekiam mikimvira ikiti,
a deravira a damuam.

Guizbangira, ki Jerusalemîn nguibam
ginighnighvira iki,
kamaghin ki uan akam dukuaghan
kogham. Bar puvatigham.

Egh ki Ekiamîn dimvira iki mangiti,
arazir aghuimîn dughiam
Jerusalemîn gumazamiziba
batogham,
mati aruemin angazangarim
mizarazimîn otifi.

Egh ki Ekiamîn dimvira iki mangiti,
an akurvazir arazimîn gu-
mazamiziba batogham,
mati adenir angazangarim
dimagarimîn otifi.

- 2 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ganti, God Jerusalemîn
akurvagh suam, ni nan
damazimîn dera.

Eghti atriviba ganti, God gav-
gavim ko ziar ekiam isi ni
daningam.

Egh me ziar igiam ni darigham,
kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni
daningamim.

- 3 Jerusalem, ni atrivimîn dapanir
asuar kurkazir aghuiba itimîn
mîn ikiam.

Eghti Ikiavira Itir God, ian God,
dapanir asuar aghuir kam uan
dafarimningin an suiragham.

- 4 Eghti gumazamiziba ua kamaghin
ni diponan kogh suam,
“Ekiam ni ategha gifa.”

Eghti nin nguazim gumazamiziba ua
kamaghin a diponan kogham,
“Nguazir kam, gumaki, a bar iku-
vigha pura iti.” Puvati.

Kamaghin amizi, me kamaghin
fogham, Ikiavira Itir God navir
aghuim nin ikiava, ni bagha
bar akonge.

Egh me ziar igiam kamaghin
ni dipon suam, “God bar a
gakonge.”

Ezi nin nguazim mati amizim, an
pam uam a inigha, a bagha bar
akonge.

Eghti nin nguazim me kamaghin
a diponam, “An amizir pamin
itimîn mîn iti.”

- 5 Eghti nin otariba ni inigh, ni ko der-
aghvira ikiam,
mati gumazir igiam amizir
igiamîn ikia, aning uaning ko
deravira iti.

Guizbangira, nin God bar ni
gakuegham,
mati gumazim igiamra amuimîn
ikia uan amuim gakonge.

- 6 O Jerusalem, nin divazir mitiar gav-
gavibar pin, ki apaniba bagha
garir gumaziba afe,
eghti ganganir gumazir kaba,
arueba ko dimagaribar uan
akabar kumighan kogham.

Ki kamaghin me mikeme,
“Ia Ikiavira Itir Godin deir
gumazamiziba, ia avughsan
marki.

- 7 Ia an dimvira iki mangiti, a
Jerusalem damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin
dughiam otogham.

Eghti dughiar kamîn, Jerusalem
nguazir kamîn gumazamiz-
ibar damazimîn,
bar pin ikiam.”

- 8 Ikiavira Itir God akar dikirizim
gami,

ezi an gavgavir ekiamin, an akar dikirigha mikemezim, guizbangiram otogham.

Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemin migei,

“Ki uamategh apaniba ateghtima me izi, nin gumazamizibar witba ko bizir me ingangarir dafam gamuava opariziba inian kogham.

Ki ua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghti, me izi nin gumazamiziba ingarizir wainin dipaba inian kogham. Puvatigham.

⁹ Nin gumazamizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar amam.

Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.

Eghti nin gumazamiziba wainin ovizir andiziba inigh wainin dipabar ingaram.

Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar akuegham.”

¹⁰ Ia datirighin Jerusalemin itir darasi, ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh.

Ia nguibam ategh azenan mangi, ia gumazamizir uamategha iziba bagh deravira tuavim akir.

Ia me bagh deravira tuaviba azeniva, tuavim apirizir dagiaba isi da makun.

Egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gansi, ia inir avizir ababanim asaragh.

¹¹ Ia oragh! Ikiavira Itir God, kamaghin nguazir kamın gumazamiziba bar me mikemegha ghaze:

“Ia Saionin nguibamin gumazamiziba bagh mangi kamaghin me mikim suam,

‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi!

A faragha midorozim gamua apanibagh afiragha, gumazamiziba bizir aghuibar min me inizi, me a ko izi.’*
¹² Me gumazamizir kaba kamaghin me diponam, ‘God Baghavira Itir Gumazamiziba’ ko, ‘Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumazamiziba.’

Egh me kamaghin ian nguibam diponam, ‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko, ‘Nguibar Ekiar God ua Izegha Itim.’”

63

Ekiam ivezir kuram isa uan apanibagh anidi

¹ Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin min bar deravira kurkegha Idomin kantrin aven, Bosran nguibam ategha azenan izi?

Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi?

Ezi an korotiam bar aghevezi moghin gari.

“Kar ki Ekiamra. Ki gumazamizibar akurvazir gavgavim iti, egha ki kamaghin mikimasa, nan arazir aghuimin, ki men apaniba abiragha gifa!”

² Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe?

Da mati gumazim wainin dipabar ingarasa, wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin aven ghugha, wainin oviziba dikabirima, wainin dipar aghevir

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * **62:11:** Akar kam gighan tuavir igharazir mam kamakin, “Egha a bizir aghuiba isiva uan gumazamizibar aningasa, da sara izi.” **63:1:** Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

avirim otozi moghin Guizbangira, a bar e gifuegha
aghefe. apangkuvir ekiam en iti.

3 “Ki uabira, ki wainin oviziba
dikabira da mirmiri moghin,
kantriba dikabiri,
ezi kantrin tamin gumazitam
nan akurazir puvati.

Ki men atara bar men aningaghe,
egha bar pamtemin me dikarazi,
men ghuziba pura tintini-
bar asavamaga, nan koro-
tiabagh ira dar poke.

4 Ki uan navir averiamin aven
uan gumamazibar apaniba
ikarvagh, me gasighasighamin
dughiam ginighnighavira iti.

Ezi datirighin dughiar ki ua gumaza-
miziba iniamim otogha gifa.

5 Ki garima, nan akurvaghamin
gumaziba puvati, kamaghin
amizi,
ki digavir kuram gami.

Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra
na gamima,
ki uan gumamazibar apaniba
abira.

6 Nan aningagharir bar ekiam na
gamima,
ki ikizir aviribar gumamaziziba
dikabini.

Ki puv me gamua uan aningagharim
men akazi, me a baraki,
mati me nan aningagharim itir
itarimin wainin dipam ame,
egha bar ongani.

Ezi ki me misogha
men ghuziba isa nguazim ginge.”

*Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin
arazir aghuim ginighnisi*

7 Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir
ekiamin gun mikimasa.

Egh an arazir aghuim bagh an
ziam fam.

E Israelia, God en akurvagha
bizir aghuir bar aviriba
isa e ganidi.

Egha bar deravira e gamizi, e an
ziam fe.

8 E fo, Ikiavira Itir God kamaghin
mikemegha gifa,

“Gumamazir kaba, me nan gu-
mazamizibara.

Egh me nan akaba batogh, na
gifaran kogham.”

Kamaghin amizi, a men
osimtizibar tongin men
Akurvazir Gumazimin
oto.

9 Egha me mizaziba ko osimtiziba
aterir dughiamin,
Ekiam uaghan me ko mizaziba
ko osimtiziba ateri.

God uabi, ensel o abuir gumazimin
min otogha ua me ini.

Bar fomira an ifongiam ko
apangkuvim men ikiavira iti,
kamaghin amizi, a dughiar
bar ruarimin me atera bar
deravira men gari.

Bizir kam bagha, a men
akurvasi.

10 Guizbangira, me a barazir pu-
vatighava, an Duam gamima a
bar osemi.

Kamaghin amizi, God uabi men
apanimin min otogha,
me ko misosi.

11 Egha me gin God fomiram amizir
bizibagh nighnisi.

Men nighnizim uamategha
Moses ko an gumamazibar
ghua kamaghin migei:

“Ikiavira Itir God managh iti?

A fomira uan gumamaziziba ko,
men gumazir dapaniba inigha
izima,

me iza ongarim abigha
vongin oto.

Ikiavira Itir God managh iti?

A fomiram uan Duam amadazi, a
men tongin iti.

12 A uan gavgavir bar ekiam isa
Moses ganingi.

Ezi an ongarim tongiram an
abighizi, an akuar pumuningin

- otozi, an gumamaziziba
vongin ghue.
Ezi arazir kamın, a zurara
ikiamin ziar ekiam ini.
- 13 A men faragha zuima, me tuavir
ongarir bar konimın itimın
aruava an gın zui.
Egha me ghua dipaba puvatizir dan-
ganimın itir, hoziar atiabar
mın
pantemın dıka ghua daghirezir
puvati.
- 14 Ikiavıra Itir Godın Duam uabi,
an gumamaziziba avughsazim
isa me ganıngi,
mati bulmakauba ghua dan-
ganir zarimın ikia ogheba
apava, avughsa iti.”

Ikiavıra Itir God, ni kamaghın ifonge,
gumamaziziba bar nın gavgavim
ko ziar ekiam gifogham.
Kamaghın amizi, ni uan gu-
mazamizibar akua zui.

*Israelia Ikiavıra Itir God men akur-
vaghasa, me an azangsi*

- 15 O Ikiavıra Itir God, ni uan
Nguibamın iti, nguibar kam
nın gavgavim ko angazan-
garim a gizifa.
Eghti ni pın iki vazimın en gan.
Ni tizim bagh dikavigh uan arazir
e baghavıra itim ko gavgavir
ekiam en akakaghan aghua?
Ni ti uamategh uan apangu-
vim ko ifongiar uan navir ave-
riamın aven itim, en akak-
aghan aghua.
Ni ti uam e gifongezir pu-
vatiz, o?
- 16 O Ikiavıra Itir God, ni bar
guizbangıra en Afeziam.
En inazir afeziamning, Abraham
ko Jekop,
aning ua e ko itir puvati,
egha e gifozir puvati.
Ezi nırara, ni fomıram en Akurvazir
Gumazimın ikia,
e geghuva deragha en gara iza
datirighın tu.

- 17 O Ikiavıra Itir God, ni manmaghsua
e gamizi,
e tintinibar ghua nın akabar gın
zuir puvati?
Egha manmaghsua, ni en naviba ko
nıghnızigbagh amizi,
e nın atiatia nın apengan itir pu-
vati?
E nın ingangarir gumazir ni ua
baghavıra inabaziba,
e nın anabamra, egha ni
baghavıra iti.
Kamaghın amizi, ni ua-
mategh e ko iki.
- 18 E nın gumamazizibara.
Ezi Dipenir ni ua baghavıra in-
abazim, a bar dughiar ote-
vimın en agharimın iti.
Ezi gın en apaniba iza nın
Dipenim gasighasiki.
- 19 Ezi e datirighın mati gumamazizir
ni fomıra me gatıvazir pu-
vatiziba.
Egha mati gumamazizir ni uan
ziam me gatızir puvatizibar
mın iti.

64

- 1 O Ikiavıra Itir God, ni overiam abigh
kagh izighiri!
Ni kamaghın damuti, mighsiaba
nın damazimın atiating bar
puvıram akongam.
- 2 Ni gumazim dazir suzibar avim
atizi, dipam isiaghtui moghın,
ni uan ziar ekiam isi uan apani-
bar akagham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba nın damazimın atiating
bar puvıram akongam.
- 3 Ni fomıra izaghıra bizir igharagha
garir e ganizir puvatizibagh
amizi da otivima,
e dar gara digavir kuram gami.
Ni izaghirir dughiar kamın,
ni mighsiabagh amizi
da nın damazimın bar
puvıram agoi.
- 4 Bar fomıra iza datirighın, gumazi-
tam uan damazimın gara uan
kuarim atıgha orazi,

- godin nin min iti tam, ua itir pu.
Bar puvati.
- Ni uabira, gumazamizir nighnizir
gavgavim nin ikia ni mizuaiba,
ni me bagha pamtem ingara men
akura.
- ⁵ Gumazir arazir aghuibara damuasa
ifuegha nin tuavim ginighnigha
an gin zuiba,
nirara me bativa me gifonge.
E fo, ni faragha en ataravira itima,
e tong uan arazir kuraba
ataghazir puvati.
- E dughiar bar ruarimin arazir
kurabar amuasa bar gavgav-
ighavira iti.
Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam
sara izi uam e inigh.*
- ⁶ E nin damazimin arazir kurabagh
amigha, bar mize.
E amir arazir kaba e ghaze, da ti
derazi e dagh ami,
arazir kaba nin damazimin bar
ikuvigha, mati inir avizir bar
pughpurizim.
En arazir kurar kabara e gamima,
e aminim ter afarir midiaribagh
ivarazi da ghuezi moghin,
e bar misigha atam ariaghire.
- ⁷ Gumazitam nin ziam dibora ni ko
migeir puvatigha,
akurvazim bagha nin boroghin
zuir puvati.
E ghaze, en arazir kuraba bangin,
ni bar uan guam en modogha e
ataghizi,
en arazir kuraba e gasighasighizi,
e bar ikuvigha iti.
- ⁸ O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam,
ni mati minebar ingarir gu-
mazim.
Ezi e mati, gumazim nguazim
isa uan dafarimningin nguazir
minebar ingari.
Ezi ni uan dafarimningin en
ingari.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni zuraram
en arazir kurar e amibagh
nighnigh
puv en aningaghan marki.
Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gu-
mazamiziba,
ni tong en apangkufigh.
- ¹⁰ Nin nguibar ekiaba, danganir
kinibar min iti,
ezi Saion, a gumazamiziba pu-
vatizir danganimin min oto.
Guizbangira, Jerusalem bar moghira
ikuvizi,
gumazitam an itir puvati.
- ¹¹ Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam
famim,
a uaghan avim an isizi, a bar
moghira ikufi.
Fomira Dipenir kam bar dipenir
dirim,
ezi en inazir afeziaba an ghua
nin ziam fe.
Egha datirighin a ikuvizi,
bizir aghuir e ifongeziba, da
uaghan bar ikuvigha iti.
- ¹² O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar
gara,
en akuragh bizitam damuasa nin
navim ni dikafi, o puvati?
Ni ti kamagsua,
e osimtizir aviriba ater mangivira
ikiam, o?
Ni en migirigiaba baragha da ikar-
vaghan aghua, o?
E ghaze, ni ti en akuragham.

65

*God gumazir akaba barazir pu-
vatizibagh asighasigh, uan ingangarir
gumazamiziba deravira me damuam*

- ¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir na bagha azai pu-
vatiziba,
ki men dimdiaba baragh, men
akurvaghasa me mizua iti.
Gumazamizir na burir puvatiziba, na
bagh izasa ki me mizua iti.
Ki fo, me bar nan saghon ikia nan
ziamin nan diman aghua.

* **64:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha mikemezir puvati. **64:6:** Onger Akaba 90:5-6; Aisaia 48:1; Jeremaia 4:11-12 **64:8:** Onger Akaba 100:3; Aisaia 45:9; 60:21 **65:1:** Aisaia 63:19; Rom 9:24; 10:20; Efesus 2:12-13

- Ezi ki kamaghin men dia ghaze,
'Kirara kagh iti. Ki kagh iti.'
- ² Ki zurara dughiabar gumazamizir
nan akaba batoziba ua me ini-
asa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men
azangsighavira iti.
Kar gumazamizir uan arazir kurabar
tuavibar gin mangasa bar
ifongeziba.
Me uan ifongiabar gintisi.
- ³ Egha me zurara nan damazimin
arazir na damuti,
ki men aningagheghambagh
ami.
Me azeniba itir danganibar uari
akuva ikia aseba bagha
ofabagh amua,
asebar ofa gamir brighin dakoz-
ibar ghua, pauran migharim
otivim tuti,
a mughuriar aghuim man-
gasa me a tue.
- ⁴ Egha me ghua gumazir oveaghue-
zibar mozibar boroghin api-
aghav ikia,
men migirigibaba iniasa men
azangsigha iti.
Egha dimagaribar me danganir
kabar ikia asebar ziaba fe.
Egha me dabar tuziba apava,
asizir guar igharagha garir
nan damazimin zuezir pu-
vatizibar siariba api.
- ⁵ Egha me kamaghin igharaz darazi
migia ghaze,
'E uari isa asebagh aniga da
baghavira itima, dar gavgav-
iba en iti,
kamaghin amizi, ia bar en
saghon iki.
Ia en poghan marki.'
- Gumazamizir kaba amir araziba, ki
bar dar aghua.
Me na gamima, ki bar men
aningaghezi, nan aningagharimin
migharim nan atinimin otifi.
Mati avim isia bar gavgavizi moghin,
nan aningagharir men itim
givaghan kogham.
- ⁶ "Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba,
ki Ikiavira Itir God, ian arazir
kuraba uan akinafarimin da
osiri.
Egh nimira ikian kogham. Pu-
vati.
Ki bar ia gasighasigh,
ian arazir kurabar ivezimra ia
ikarvaghham.
- ⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei, ki ia damuti,
ia uan arazir kurabar osimtiziba
ko uan inazir afeziabar
osimtiziba saram ateram.
Ian inazir afeziaba mighsiabar ghua-
vanega,
asebar ziaba fer danganibar,
ofan migharir mughuriar
aghuiba zuibagh ami.
Egha me mighsiabar pin ikia arazir
kurar aviriba nan damazimin
dagh amua,
egha arazir kamın na dipova
aghumsizim na ganidi.
Kamaghin amizi, ki men
arazir kurar me amizibar
ivezimra me daningam."
- ⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei,
"Gumazitam wainin ikarizir ovizir
kurar aviriba itiba makunsi
damuti,
gumazir igharazim suam,
'Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir
aghuir mabar garima, da an
iti.
E da inigh wainin aghui
tabar amigh, dar ami bar
akongegham.'
- Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo,
Israelia nan ingangarir gumaza-
miziba, ezi ki me baghavira
ikia,
bar moghira me gasighasighan
kogham.
- ⁹ Judan anabamin adarasi, me
Jekopin ovavir boriba, ki bar
deraghvira me damuam.
Ki me damuti, me bar gumaza-
mizir bar aviribar otivigh, nan
mighsiabar dapiaghham.

- Gumazamizir kaba, ki me amisevezi me nguazir kamın nan ingangarir gumazamizibar mın iti.
Egh me nguazir kamın ikiam.
- ¹⁰ Eghti men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizivagham.
Da Saronın danganir zarir aruem uaghiri naghın tugh mangi, Akorın danganir zarir aruem anadi naghın tughti, men sipsipba ko bulmakauba bar avirasemegham.
Egh grazir avırıba ikiti, me dar ami avughsi ikiam.
Gumazamizir na gifuegha na buria na baghavıra itiba, ki bizir kabar me damuam.
- ¹¹ “Ia akırıba ıgha Ikiavıra Itir God gasıba,
ia nan mıghsıam Saionın, nan zıam fer arazım ataki,
kamaghın amızı, ia bar dughiar kuram inıam.
Ia Gat ko Menin zıamning fasa, anıng bagh ısar ekiabagh amua wainın dıparabar ofabagh ami.
Aser kamning, ia ghaze,
anıng ia gamı ia uan apanıba dıkabıra, egha ia dughiar aghuım isi.
- ¹² Ezi ki ia bagha dughiar ıgharagha garım amısevegha gıfa.
Ian apanıba ızı, uan mıdorozır sababar ia mısoğhti, ia arımıghıregham.
Ia uan tevıba apırıgh, avıgh dapanıba nguazımın gantı, apanıba ian fıriba aghoram.
Ia fo, ki ian deıma, ia nan dımdıam ıkarazır puvatı.
Ki uaghan uan akam ia mıkeme, ezi ia an gın zuir puvatı.
Ia nan akaba batogha, arazır kurar ki bar aghuazıba nan damazımın dagh ami.
Kamaghın amızı, dughiar kurar kam ia batıvam.
- ¹³ Kamaghın ki, Ikiavıra Itir God, ian Ekıam, ki kamaghın mıgei,
- Bar guızbangıra, nan ingangarır gumazamızıba guızbangıra dıpara ko dagher avırıba ikıam,
eghti akırım ragha na gası darası, ia mıtırıamra iki, damamın dıpara ko dagheba puvatıgham.
- Bar guızbangıra, nan ingangarır gumazamızıba, me bar akuegh ikıam,
eghti ia bar aghumsıgham.
- ¹⁴ Nan ingangarır gumazamızıba, men navır averıaba guızbangıra bar akongezır arazım me gizıvaghti,
me bar akongezır ıghıabar amuam.
Eghti ian navıba osımtızır ekıam dagh ızıvaghti,
ian nıghnızıba deragh ıngaran koghti,
ia bar puvıram azıv arangam.
- ¹⁵ Eghti nan adarazı me akar kuramın ıgharaz darazır anıngsı, me kamaghın mıkımam,
‘Ikiavıra Itir God, en Ekıam, gumazır kurar kabagh asıghasıghızı moghın, ia gasıghasıgham.’
Kamaghın amızı, gumazamızıba ian zıabagh nıghnıgh suam, da bizır kuraba.
Eghti God zıar aghuir ıgıam isi uan ingangarır gumazamızıbar anıngam.
- ¹⁶ Eghti me uam osımtızır fomıram amızıba bar da bakınıghnıgham.
Eghti ki Ikiavıra Itir God, me fomıram amızır osımtızıba ua dar ganan kogh,
bar ada gınamadagham.
Ki Godın bar guızbangıra bizıbav mıgeım, kamaghın mıgei:
Nguazır kamın ruaghatevıba bar adar ıtır gumazamızıba, deragh uarı damusı nan azangıgh,

egh gavgavim uan miġirigiabar
 aningsi, kamaghin mikimam:
 Bar guizbangira, Godin ziar
 bar pin itim, a uabira nan
 gara fo,
 nan akam a guizbangira.”

*Jerusalem in igiam in aven, biziba
 bar moghira deravira ikiam*

17 Ikiavira Itir God kamaghin miġei,
 “Ia ganigh! Ki overiar igiam ko
 nguazir igiam in ingarasava
 ami.

Eghti gumamaziziba ua fomiram
 otivizir bizibagh nighnighan
 kogham.

Guizbangira, ia bar da
 bakinighnigham.

18 Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim
 bagh naviba deragh
 zurara bar akuegh iki.

Ia gan! Jerusalem in igiar ki in-
 garamin kam,
 a nguibar gumamaziziba bar
 ifuegh bar akueghamim,
 eghti an gumamaziziba
 navir aghuim in ikiam.

19 Ki uaghan Jerusalem bagh bar
 akuegh uan gumamaziziba
 bagh navir aghuim ikiam.

Eghti Jerusalem in igiam in aven,
 gumamaziziba mizazim isava
 arair niginiba ua puvatighi,
 gumamazizibar, azirakaba
 puvatigham.

20 Eghti borir muziariba uaghan
 igiabara iki ovengan kogham.
 Eghti gumamaziziba dughiar
 bar ruarimin iki mangi bar
 ghurigham.

Tarazi 100plan azeniba ikiti,
 gumazir igharaziba men ganiva
 mikim suam, me ti bar gu-
 mazamizir igiabara iti.

Eghti men tarazi 100plan azeniba
 agivaghan kogh aremeghti,
 igharaz darazi suam, Ekiam ti
 uabi me gamizi me ariaghire.

21 “Nan gumamaziziba dipenibar in-
 gariva dar ikiam.

Egh me wainin azeniba opariva,
 dar ingar dar wainin ovizibar
 amam.

22 Apaniba ua izi nan gumamaziziba
 batogh men dipenibar dapi-
 aghan kogham.

Egh men wainin azeniba inigh,
 wainin ingar dar aman
 kogham.

Nan gumamaziziba, temer bar gav-
 gavibar min, dughiar bar ru-
 arimin ikiam.

Gumamazizir ki ua bagha
 miseveziba, me uari ingarizir
 bizibar ganiva, dughiar bar
 ruarimin bar akuegham.

23 Ingangarir me amiba puram
 mangighan kogham. Dar
 dagheba otivam.

Eghti dughiar kuratam men
 boriba batoghan kogham.

Guizbangira, kar gumamazizir ki de-
 ravira damuamibar boriba.

Ki Ikiavira Itir God, ki bar de-
 ravira me damu
 men gin otivamin boriba
 sara damuam.

24 Egh me ifongezir biziba bagh nan
 azangsighti,
 ki men azangsiziba ikarvaghham.

Me na ko mikimvira ikiti,
 ki me baregh men akurvaghham.

25 Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguz-
 iba uari inigh damam.

Eghti laionba, bulmakaubar min
 oghebar amam.

Eghti kuruziba nguazimin
 minezibar amam.

Egh da nan mighsiamin ikiva, bar
 moghira bar deravira uari
 inigh ikiva,

egh pazi uarir amuan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki
 mikemegha gifa.”

66

Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh, egh an apengan itir darazi deragh me damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin miġei,
“Overiam, a nan atrivir dabilirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning
arizir danganim.

Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?

Eghti danganir manamra nan avughsazir danganimin min ikiam? Bar puvatigham.

² Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
da otivigha iti.

Nan navim kamaghin amir gumazamizibar iti:

Gumazamizir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha,

nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba,
ki men gara bar me gifonge.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

³ “Gumazamizir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa bar ifonge.

Egha me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe.

Egha me amir ofan kaba, ki bar dar aghua.

Ki garima, me bulmakaubav sogha na bagha ofabagh amua,
merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagha ofabagh ami.

Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh amua,
me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagha dar ofabagh ami.

Me witba isa na bagha ofabagh amua,

me uaghan uan aseba bagha dabar ghuzibar ofabagh ami.

Me na bagha pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua,

egha uaghan asebar marvir guaba bagha ofabagh ami.*

⁴ Eghti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amiseveghti me aneteram,

kar osimtizir me ateran bar atiatingizim.

Guizbangira, ki men dei, ezi me nan dindiam ikarvaghan aghua.

Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me an gintighan aghua.

Puvati. Me nan akaba munasi.

Egha arazir kurabara nan damazimin dagh ami,

kar arazir kurar ki bar aghuaziba.

⁵ “Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an apengan ikia, an akamin atiatia agoi darasi,
ia akar ki datirighin ia mikinamim baragh!

Ia an gintighasa bar gavgafi,
kamaghin amizi, ian adarazi bar ia gifongezir puvatigha, akirim ragha ia gasaragha ghaze, ia men tongin ikian kogham.

Egha me dibovir akabar ia miġia, kamaghin miġei,

‘Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam ko izi ia damuti, ia bar akongeghti, e ganika.’

Ezi ki kamaghin ia miġei, Ia men ganti, me bar aghum-sigham.†

⁶ Ia nguibar ekiamin aven otivir dindiar ekiar munam baragh!

Egh nan Dipenimin aven otivir niginir dafar kam baragh!

Ki Ikiavira Itir God, mar nan dindiam ko niginimra.

66:2: Onger Akaba 34:18; 51:17; Aisaia 57:15 * **66:3:** Hibrun akam vezin kamın deragha gumazir kaba mikemezir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, God ti kamaghin miġei, ofan me amiba da bar an damazimin zuezir puvatizi, a bar dar aghua. † **66:5:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

- Ki uan apanibar arazir kuraba
ikarvagha ivezir kuram me
daningasa an gun migei.
- 7 “Nan nguibar ekiam mati, amizim
borim zuamiram a bate.
A borim batasa mizazim
baraghizir puvatigha, a bate.
- 8 Gumazitam fomira bizir kamin
ganigha, a baraghizir puvati!
Kantrin tam ti dughiar vamiram
otozir puvati!
Bar guizbangira, ikizir ekiatam
dughiar vamiran, zuamiram
otozir puvati. Bar puvati!
Eghti Saion borim batisi mizazim
baragh, a bar zuamiram uan
boriba bategham.
- 9 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian
azai,
Ki ti amizim gamima a borim
batasa mizazim isi,
egh manmaghsua, ki an navim
apirighiti, an borim otoghan
kogham?
Bar puvatigham.
- 10 “Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia
a ko bar akongegh.
Ia gumazamizir a bagh azia
itiba, ia datirighin a bagh bar
akongegh.
- 11 A datirighin deravira ikiti, ia an
aven itir bizir aghuir avirim
inisi bar akuegham.
A mati amebam otem boribagh
anidir mam.
Eghti ia mati, an boriba
an otem ami bar izivagh
navir amirizimin ikiam.”
- 12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
miglia ghaze,
“Ia oragh! Ki Jerusalem nguibar
ekiam damighti, a zurara bar
deravira ikiam.
A kantrin igharazibar bizir
aghuir aviriba iniam.
Mati faner zurara emira ivemara
gevir puvatizi moghin,
bizitam oteveghan kogham.
Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
- mati borim amebamin otem
apava bar akongezi,
amebam a ifiragha aruima a
bar akonge.
Egha amebam a isa
uan apozim gatigha a
gikararaima, a bar
akonge.
- 13 Ia Jerusalem nguibar ekiamin gu-
mazamiziba,
amebam deravira uan borimin
gara akar aghuimin a
migeima, a navir amirizim iti
moghin,
ki bar deraghvira ian gan
navir amirizim isi ia daningti, ia
deraghvira ikiam.
- 14 Ki ia gamizir bizir kam, ia
an ganigh ian naviba bar
akueghti,
ian mikarziba bar gavgavighti ia
deravira ikiam.
Eghti gumazamiziba kamaghin fogh
suam, Ikiavira Itir God uan
gavgavimin uan ingangarir
gumazamizibar akura.
Egha apanibara, a men atarima,
me an aningagharimin
mizazim barasi.”
- 15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara
izam,
mati a uan karis daperagh
aminir bar gavgavimin min
bar puv akigh izam.
Eghti an aningagharimin avivzari-
aba, an apanibar isiti,
a ivezir kuram me daning, bar
me agivagham.
- 16 Guizbangira, Ikiavira Itir God,
avim isi, ivezir kuram gumaza-
mizibar aningam.
Eghti an midorozir sabam, gu-
mazamizir bar avirimin arazir
kuraba ikarvagh
me misoghti, me arimighiregham.
- 17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizir maba, asebar ziaba
fasa uari zueghamin arazibar
gin ghua,

egha uan azenibar itir marvir
guabar ziaba fer danganibar
ghua,

men tongin itir gumazir da-
panimin gin zui. †

Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko
bizir igharazir nan damazimin
zuezir puvatiziba saram api.

Egh me bar moghira ikuvigh bar
givagham.”

*Kantriba bar men gumamaziziba,
Ikiavira Itir Godin apengan ikiam*

18 Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki gumamazizibar nighniziba ko
arazibar ganigha fo,
kar dughiar ki gumamaziziba
bar me akuvamim.

Kantriba bar dar itir gumamaziziba
ko akar igharazibav migeir gu-
mazamiziba, me bar moghira
izam.

Me izi uari akuvaghamin
dughiamin, me nan angazan-
garir ekiam ko gavgavimin
ganam. §

19 Eghti ki men tongin ababanitam
asaragh men akagham.

Egh ki gumamazizir ikiavira itir
varazira amangiti,
me saghon itir arighatizibar
gumamazizir igharaziba
bagh mangam.

Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin
gun gumamazizir tong or-
aghizir puvatizibav kimam.

Ki kantrin kaba bagh me
amangiti, me mangam,

Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko,
Lidian kantri,

me barir pibar asir fofozir
aghuim itir gumaziba.

Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri,
ko nguibar arighatizir ongarir
torir saghon itiba, me bagh
mangam.

Gumamazizir ikiavira itir varaziran
kabanang,

kantrin kaba bagh mangegh nan
ziar ekiam ko gavgavimin gun
me mikimam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gu-
mazamizir kaba mangi,
ian namakar kantrin kabar aven
itiba, me me isi Ikiavira Itir
Godin ofan min me inigh na
bagh izam.

Egh me isi hoziaba ko, karisba
ko, dabirabir akuriaba ko,
donkiba ko, kamelbar afegh,
men aku na bagh nan mighsiamin
itir nguibar ekiam Jerusalem
izam.

Israelia zurara witin oviziba
ofabar min, da isa itarir
nan damazimin zuezibagh
arigha, da atera na bagha nan
Dipenim izi moghin,
me men aku na bagh izam.

21 Eghti ki men tarazi amiseveghti
me ofa gamir gumazibar otivti,
tarazi Livaibar adarazir oti-
vam.”

Kar Ikiavira Itir God mikemezir
akaba.

22 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei,

Overiar igiam ko nguazir igiar ki
ingarasava amir kamning,
aning nan damazimin iki
gavgavigh mamaghira
ikiam.

Eghti kamaghira ian ovavir
boriba iki gavgavigh mam-
aghira ikiti,
ian ziam zurara ikivira
ikiam.

23 Eghti iakinir igiar otivamba ko
Sabatin dughiar ekiar nan
ziam famiba,

nguazir kamın itir ruaghateviba
bar dar itir gumamaziziba izi
nan damazimin teviba apirigh,
bar moghira izi nan ziam
fam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.

† 66:17: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. § 66:18: Hibrun akam deragha vezin kamın faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 66:22: Aisaia 65:17; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 21:1 66:24: Mak 9:48

24 “Me nan Dipenim ategha zuir
dughiamin,
me gumazir nan akaba munasa
na barazir puvatizibar kuabar
ganti,
me ireghiv ikiam.
Me ariaghiregha givagha pura tin-
tinibar nguazim gireghav iti.
Ezi apizir muziariba men kuaba
amivira iki mangi da givaghan
kogham.
Eghti avir men kuabar
isim uaghan mungeghan
kogham.
Men kuaba bar bizir kuribar min
ganti,
gumamaziba bar dar aghuagham.”

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Jeremaian
Akinafarim
O
Jeremaia
Akar faragha zuim**

Akam inigha izir gumazim Jeremaia Jerusalemin itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asighasiki. Jeremaian akar aviriba a Judaba ko Israelia dughiar kam bagha ikiangsizir akaba me ganingi. Eghti gumazamiziba aseba ategh navibagh iraghan koghti, God me gasighasigham. Ezi me Jeremaia migeir akaba baraghan aghua. Ezi Jeremaian akar maba, Godin akar dikirizimin gun me migei, God gin Judabar apangkufigh men akuraghti, me uamategh uan nguazimin izam.

Jeremaian akinafarim akam inigha izir gumazir igharazibar akinafariba mong men ighara. A kamakin, Jeremaia uabi an eghaghanir aviriba an aven iti. Jeremaia uabi Godin akam akunasa ifongezir puvati, a pura uan ifongiam abiragha Godin ifongiamin gin ghu. A dughiar aviribar navim osemegha uabira uabin apangkufi. Egha a uan navir osimtizim modozir puvati. A guizbangira an gun mikemezi, an migirigiaba akinafarir kamiti. Jeremaia Judaba bar me gifonge, ezi God Akar Gavgaviba a ganidima, an adar gun mikimasa ifongezir puvati. Ezi gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasighasighasava amima, a me bagha pamten God migei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34in iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiar damuamin

akabar gun migei. Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, me dagiam ko akinafarimra an osirighan kogham. A gumazamizibar navir averiabar ikiti, me uari an gin mangisi bar ifuegham. E Iesusin gin zuir gumazamiziba, Godin Duamin ingangarimin gara Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam ginighnisi.

**God uan akam akunasa
Jeremaian dia**

(Sapta 1)

Azenir God uan akam isa Jeremaia ganidiba

¹ Akinafarir kam, Jeremaia mikemezir migirigiaba an iti. Jeremaia, a Hilikian otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminin anabamin gumazim, egha Anatotin nguibamin iti. ² Ezi Emonin otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimin itima, an 13plan azenibar dughiamin Ikiavira Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganingi. ³ Ezi gin Josaian otarim Jehoiakim atrivimin itima, Ikiavira Itir God, ua akar aviriba isa Jeremaia ganigavira ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivimin itir dughiamin, an namba 11plan azenimin tu. Ezi azenir kam namba 5 iakinimin, apaniba Jerusalemin gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin kalabusin me ariki.

God, uan akam inigha izir ingangarim damuasa Jeremaian dia

⁴ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:

⁵ “Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam,

ki ni gifogha, ni ginabagha gifa.

Nin amebam tighar ni batamin dughiamin,

ki kantribar tongin akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa ni amisefe,

ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amisevegha gifa.”

⁶ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

“Ni kamaghin mikiman marki suam, ki gumazir bar igiam.
Egh ki gumazamizir manaba me bagh ni amangam,
ni me bagh pura mangi.
Egh akar ki bar ni mikemeziba,
ni dar gun me mikim.

⁸ Ki ni ko iki egh nin akurvaghm.
Kamaghin, ni men atiatingan marki.
Ki Ikiavira Itir God, ki ni mikemegha gifa.”

⁹ Egha Ikiavira Itir God, uan dafarim isa nan akam gatigha, kamaghin migei:

“Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin akam garisi,
eghti ni dar gun mikimam.

¹⁰ Ezi datirighin dughiar kamın, ki kantrin igharazir aviribar gumazamizibav kimamin gavgavim ni ganidi.
Eghti ni biziba asiamin gavgavim,
ko biziba apirarighamin gavgavim,
ko bizibagh asighasighamin gavgavim,
ko biziba dikabinamin gavgavim,
ko bizibar ingaramin gavgavim,
ko biziba oparamin gavgavim,
ki bar da isa ni ganidi.”

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki amonin temer aguamin gari.”

¹² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Ni deragha migei. Kamaghin, ki uabi uan akam deraviram an gari. Eghti, ki mikimamin biziba guizbangiram otivam.”*

¹³ Egha Ikiavira Itir God bizir igharazim nan akagha nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki notin amadaghan gari minem isiaghkua ikia, en amadaghan fuaghanadagh-sava ami.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Bizir kam a kamakin: Bizir bar kurar mam notin amadaghan ikegh izi, en nguazir kamın gumazamiziba bar me gasighasigham. ¹⁵ Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei, ni deraghviram oragh. Ki datirighin notin itir kantribar atrivibar diaghti, me uan midorozir gumaziba ko izam. Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba Jerusalemın tiar akabar boroghın dar afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir divazir gavgaviba akararigham. Egh me uaghan Judan nguibar igharaziba kamaghira dar amuam. ¹⁶ Nan gumazamiziba akirim ragha na gasaragha, uari bagha marvir guabar ingarigha, dar damazimin dapaniba avia da bagha ofan mughuriar aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar arazir kuram gami. Kamaghin, ki me isi kot datigham.

¹⁷ “Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni men atiatingan marki, ni atiatingti ki ni damighti, ni men damazibar bar atiatigham. ¹⁸ Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni nguibam avinizir divazir gavgavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me brasin

^{1:6:} 1 Atriviba 3:7 * ^{1:12:} Hibrun akam, “Amon,” an akar otevir kam ko magh ghu, “Ni deragha gari.”

ingarizimîn min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimîn ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamîn itir gumazamizir bar gavgav-iba, me ni dikabiragh ni abiraghan kogham. ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagh. Eghti gumazir kaba nin apanimîn ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva avegham.”

Jeremaia Godin akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

*Israelia datirighin
Ikiavira Itir God ataki*

¹ Ikiavira Itir God na migia ghaze:

² “Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin gun kamagh me mikim:

Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumazamiz-ibar otivizir dughiamin,

ia mati amizim igiamra pamîn ikia uan pam gifongezî moghin,

ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti.

Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba puvatizir danganimîn nan gin zui,

kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim.

³ Egha dughiar kamîn ia Israelia, ia nan gumazamizibara ikia, mati nan azenimîn itir dagher faragha aniziba.

Ezi nan dagher kabar maba isir gumazamiziba, osimtizim me batozi ki me gasighasiki.

Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

⁴ Ia Jekopin ovavir boriba, ia bar Israelian ikiziba,

ia bar Ikiavira Itir Godin akam baragh.

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi, me na ategha bar nan saghon ghue?

Egha marvir guar kinibar ziaba fema,

da tong men akurvazir puvati.

⁶ Me na ginighnizir puvati.

Egha me bizir ki men akurvaghasava amiziba dagh nighnizir puvati.

Kirara Isipin kantrin me inigha men akua ize.

Ezi me pura danganir dipaba puvatizir ekiam abiki.

Danganir kam, pura gigir kinim an iti,

egha mozir konir kuraba tintinibar an iti.

A gumazamiziba puvatizir danganim ko amoziba izir puvatizim.

Danganir kam, mitater kuram anevara.

Gumazamiziba uaghan danganir kam garuir puvatigha, uaghan an itir puvati.

⁷ Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir aghuir dagheba deraviram aghuir kamîn me ariki.

Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovizir aghuiba apa bar akonge.

Egha dughiar ia nan nguazimîn itim, ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami,

egha ia nguazir ki ia ganingizir kam gamizi,

a nan damazimîn bizir bar mizezimîn min oto.

⁸ Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na ginighnizir puvati.

Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gifozir puvati.

Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara.

Ezi ian akam inigha izir gumazamiziba me asem, Bal, an ziamin gun migei.

Me bar moghira bizir kinir men akurvaghan koghamibar ziaba fe.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba isa kot gati

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:

“Ia amizir arazir kurar kaba bagh, ki ia isi kot datigham.

Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gin otivamiba, ki me isi kot datigh me tuisigham.

¹⁰ Ia kurim inigh mangi Saiprusin Arighatizimin mangi, an aruem ghuaghiri naghin iti.

Egh ia Saiprusian arazibar ganigh.

Egh ia uaghan gumaziba amadaghti, me aruem anadi naghin amadaghan Arabian nguazimin mangi,

egh bar deraghvira men arazibar ganigh.

Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti? Bar puvatigham.

¹¹ Ezi kantrin igharazibar aseba, da guizbangira godba puvati.

Ezi gumazamizir kaba uan aseba ataghiragha godin igiabar gin ghua dar ziaba fer puvati.

Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti.

Ezi ia nan gumazamiziba, ia na ategha godin kurar ian akurvazir puvatizibar gin ghua dar ziaba fe.

¹² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

‘O overiam, ni Israelian arazir kurar kam in ganiva digavir kuram damu.

Egh ni atiating navim ikuvigh mamaghira iki.

¹³ Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami.

Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim me bagha fashagha iri.

Ezi me akirim ragha na gasara.

Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami.

Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti, dipaba dar aven ikian kogham.’”

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze:

“Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firiaghirezir gumazamiziba.

Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi, kamaghin ia ti firiaghiregha azenan izeghan koghai. Bar puvati.

Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba asizibar min ian gintigh ia misoghirarigham?

¹⁵ Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera tiariba akara iti.

Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mam in min iti.

Egha ian nguibabagh apongezi da isigha, nguibar sueriabar ofifi.

¹⁶ Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekiar kamning,

Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi ian dapanir tuaribagh isegham.*

¹⁷ Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa,

ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara.

Ia uari kamaghin amizi, osimtizir kam ia bato.

¹⁸ Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi,

2:13: Aisaia 12:3; 65:11; Jeremaia 17:13 * **2:16:** Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan.

men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemîn dipam amasa?
 Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi, men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa?
 Arazir kam tong ian akuraghan kogham. Bar puvatigham.†

19 Ian arazir kuramra puv ia damigham.
 Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir kam bangin ia bar ikuvigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia na ataki, egha ua nan apengan itir puvati.
 Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh, egh kamaghin fogham,
 ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba ia ganidi.
 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan aghua

20 Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia ghaze:
 “Israelia, ia oragh.
 Fomira ia uari nan akabar gin mangi nan apengan ikian aghuagha, ingangarir ki ia ganingizim ategha ghaze,
 ‘Ingangarir e damuasa ni e ganingizim, e a damuan kogham.’

Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir ghuribar temer ekiabar apengan,
 marvir guabar ziaba fe.

Ia mati, tuavimîn amizimîn min ghua gumazir aviriba ko tintinibar akui moghin ami.†

21 Ki nguazir kamîn ia ati, mati gumazim uan azenimîn wainîn ikarizir aghuir mam ginabagha anekara,
 eghti a gin biva ovizir bar aghuiba ikiam.

Ezi manmaghin amizi ia datirighin iragha ruarimîn wainîn ikarizir atiamîn min oto?

22 Ian mikarziba arazir miziriziba dar puegga gavgafi,
 Ia ti ghaze, ia osimtizir kaba rusi sopin gavgavibagh ivezegh,
 da ruti da givagham.
 Bar puvati.

Ian arazir mizirizir ian mikarzibar pogheziba, nan damazimîn ikiavira iti.

Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.
 23 Ia uarir ghuangsigh kamaghin mikiman kogham,
 E asem Balin ziam fezir puvati.
 Ia arazir kurar ia Hinomîn danganir zarimîn ikiava amizim ginighnigh.

Ia asizir kamelin amebat igiamîn min apuriba buria ivemara danganiba bar dagh arui moghin,
 ia asebar ziaba fasa ivemaragha arui.

24 Egha ia uaghan mati, donkin amebat atiamîn min,

† 2:18: Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuragham, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuam, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God uabi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa? † 2:20: Akar isin zuir kam kamakin. Israel a mati amizir mam, ezi God mati an pam. Ezi Israelia Godin ziamra fan aghua. Puvati. Me ghua tintinibar asebar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimîn amizir pura gumaziba koma akuimîn akar isin zuir eghaghanim dughiar aviribar Jeremaian akinafarimîn iti, egha a uaghan Godin akam inigha izir gumazir igharazibar akinafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar azebaba ko mighsiabagh isin asebar ziaba fasa danganibar ingari. 2:22: Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12

an iakinir a donkin apuriba
buriam otozi,
an ada buria gumazamiziba
puvatizir danganibagh
arui.

A kamaghin damuti tav an ifongiar
kam abiniva avegham.

Egh uaghan donkin apuriba
a bativsi iburaghuburaghan
kogham.

Me an dughiamrama a bati-
vam.

25 Israelia, ia asebar ziaba fisi ivemar
dar gin mangan marki.

Ia kamaghin damuva, ian da-
garir asuaba ti dighoraghirehti,
ian kuariba bar ia misigham.

Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar
iti,

ezi e dar gin mangivira ikiam.

E nin akam baraghan
aghua.”

Israelia aghumsizir ekiam iniam

26 Ikiavira Itir God, ua kamaghin
migei:

“Me okimakiar gumazimin suirazi an
aghumsighizi moghin,
kamaghira ia Israelia bar
aghumsigham.

Ian atriviba, ko gumazir dapaniba,
Godin ofa gamir gumaziba,
akam inigha izir gumazamiz-
iba, ko Israelian gumazamiz-
iba bar,

ia uaghan aghumsizim iniam.

27 Ia dagiaba ko temebar dikirizir
marvir guabar ziaba fa ghaze,
Da en ingarigha ikirimirim e
ganingi.

Da en afeziabara.

Egha ia akirim ragha na gasara.

Egha osimtiziba isir dughiebar,
ia uarir akurvaghasa nan
dei. §

28 Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimin
itir nguiebar dibobonim
gafira.

Kamaghin amizi, ia osimtizim itir
dughiam, ia men dimti,
da ian akurvaghamin tuavitam
iki, ian akurvagh. Ti pu-
vatigham!”

29 Ikiavira Itir God, ua kamaghin Is-
raelia migia ghaze:

“Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa
na migei?

30 Ian marazi ki ivezir kuram me
ganiga, me misoghezi me
ariaghire,

ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir
kamin ganigha,

me uan arazir kuraba
ataghizir pu.

Bar puvati.

Ia mati laionba asiziba zuamira dar
suigha dav sozi da ariaghiri
moghin,

ia nan akam inigha izir gumaz-
iba, midorozir sabamin me
misoghezi me ariaghire.

31 Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia
mikimasa.

Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.

Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati
danganir dakightizim?

Ki mati danganir bar mitatem, a?
Bar puvati.

Egha manmaghsua ia nan gumaza-
miziba ghaze,

Datirighin e uari uan ifongiabar
gin mangi tintinibar daruam.

E ua ni bagh izan kogham.

32 Egha ia ti ghaze, guivir igiaba
me uan kurkazir aghuiba
ategham, o puvatigham?

Eghti amizir igiar pamn iki-
amim,

uan kurkazir korotiar
aghuiba bakinighnigh dar
aghuan kogham, o?

Puvatigham.

§ 2:27: Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebar marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimirim angamira itim me ganingi. 2:28: Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

Ezi ia nan gumamaziziba, fomira iza datirighin ia na ginighnizir puvati.
Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim, mengiva avegham.

33 "Israelia, ia gumamaziziba uari isava akuir arazim deragha a gifogha a buriagha arui.

Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira.

Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure damuam.

34 Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir puvati.

Bar puvati.

Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire.

Men ghuziba ian korotiabar puegha ikiavira iti.

Ian arazir kurar kabanang bagh, ki osimtizim ia daningam.

35 Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.

Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham.

Ia uan arazir kurabar ghuangsighti, ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam.

36 Ezi ia manmaghin amigha tuavir mam in gin ghua anetegha zuamira ghua tuavir igharazimin gin zui?

Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia bar aghumsigham, mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin.

37 Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba, ki akirim ragha me gasaragha gifa.

Eghti me bizitam ian akuragh, ia bagh bar a damighan kogham. Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham, egh dughiar kam in ia aghumsigh naviba bar osemegham."

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

1 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze:

"Gumazim uan amuim batueghti a mangi gumazir igharazimin ikegh,

egh uamategh uan par faragha ikezim bagh izeghti,

an par faragha ikezim uam a inian kogham.

A kamaghin damighti, kantrin kam in nguazim nan damazimin bar mizegham.

Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa.

Egha datirikin ia uamategh na bagh izasa, a?*

2 Ia kogh mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh.

Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko amiziba uari isava akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o?

Puvati, ia mighsiabar vagh-vagha arazir kam gami.

Ia aseba baghavira iti,

mati tuavimin amizim, tuavir miriabar apiav ikia gumaziba bagha gari.

Egha uaghan mati Arebiabar min gumamaziziba puvatizir danganibar mogav ikia

gumazibar biziba okimasa me mizua iti.

Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin,

uan nguazim gamizi, a nan damazimin bar mize.

3 Ezi bizir kam bangin, ki amozimin tivazima,

a tong ian nguazim gizezir puvati.

Ezi ia tuavimin amizimin mirarama amua,

3:1: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 2:20; Esekiel 16:26-29 gan.

3:3: Jeremaia 6:15; 8:12; Esekiel 3:7

* 3:1: Ni Jeremaia 2:20in itir akamin gan.

akam baraghan aghuagha,
aghumsizir puvati.

⁴ Ia datirighin na migia ghaze,
'Ikiavira Itir God, ni en afeziam,
egha igiamra e gifongegha iza
datirikin.

⁵ Ia kamaghin na migia ghaze,
ni ti zurara en aningaghi egh zu-
rara en ataran kogham.'

Ia kamaghin migia, egha uan ifon-
giamin gin ghua
arazir kurar aviribagh amua
ghuavira iti."

*Israelia ko Judaba, nighnizir gav-
gavir Ikiavira Itir Godin itir arazim
ataki*

⁶ Dughiar kamın Josaia atrivimin
itima, Ikiavira Itir God, kamaghin
na migei, "Jeremaia, Israelia me
nighnizir gavgavir nan itir arazim,
me anetegha gifa. Me tuavimin
amizim ami moghin, me mighsiabar
ghua dar ghuanaga dar itir temer
ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni
bizir kamın ganiz, o? ⁷ Ki kamaghin
nighnigha iti, me uan arazir kurar
kabar amigh givagh, gin ua na bagh
izam. Ezi puvati, me ua izezir pu.
An buaramizim Juda, amizir par
ikizibagh asighasizir kam, a Israelian
arazimin gani.† ⁸ Juda garima,
Israelia nighnizir gavgavim nan itir
puvatigha, gumaziba isa da koma
akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimin
anegivasa akinafarim osirigha a
ganingi. Ezi an buaramizim Juda
arazir kamın ganigha, atiatir pu-
vatigha nighnizir gavgavir nan itir
arazim ataki. A uaghan ghua asebar
ziaba fe, mati tuavimin amizim
arazir gumaziba okia me isava akuim
gami. ⁹ A ghaze, an arazir tuavimin
amiziba gumaziba okia me isava
akuir kam, a pura bizim. Egha a

dagiaba ko temebar marvir guabar
ziaba fe. A kamaghin amua, nguazir
kam gamizi, a nan damazimin bar
mize. ¹⁰ Israelin buaramizim Juda,
nighnizir gavgavir nan itir arazim
ategha, arazir kurabagh ami, egha
guizbangira uan navim girazir pu-
vatigha ua na bagha ize. Bar puvati.
A ifara navim gira. Ki Ikiavira Itir
God, ki mikemegha gifa."

¹¹ Ikiavira Itir God migia ghuavira
ikia ghua kamaghin migei:

"Israelia ko Judaba, aning na
ataghiragha ghua arazir
kurabagh ami.

Egha Judabar arazir kuraba
bar Israelian arazir kurabagh
afira.

¹² Kamaghin amizi, Jeremaia, ni
dikavigh notin amadaghan
mangi dimiva

nan akamin gun kamaghin me
mikim,

Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia,
ia nighnizir gavgavir nan itir
arazim ataki,

mati amizim uan pam ategha par
igharazimin iti.

Nan apanguvir arazim a bar ekefe.
Kamaghin ia uamategh na bagh
izi.

Ki ua navir kuram ian iki
zurara ian aningaghan kogham.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Is-
raelia, ia bighivira kamaghin
mikim,

'E osimtizim gamigha givagha
uan Ikiavira Itir God, en God,
akirim ragha a gasaragha gifa.

Egha uaghan, e nin akabar gin zuir
puvati.

E temer ekiabar apebabar ghua
arazir kuram gamua asebar
ziaba fe.'

3:6: 2 Atriviba 22:1--23:30; 2 Eghaghaniba 34:1--35:27 † **3:7:** Jeremaian dughiamin, kantri Israel notin amadaghan ua tir puvati. Apaniba fomira a gasighasigha gifa. Akar otevir kamın, God gumazamizibav kemezi, me bizir fomira Israel bativizibagh nighnigh. Kamaghin amizi, danganir kamın ziar kam "Israel," a gumazamizir kagh notin amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanim gami. Ezi Jeremaian akinafarimin danganir aviriba, ziar kam Israel a Jerusalemın gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopin ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghin amizi, apaniba Israelia inigha ghua not amadaghan kantrin igharazimin me isa kalabus gatizi, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inigha uari uari gati.

14 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
 Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba,
 kirara ian Ekiam,
 ezi ia nan boribara.
 Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar aven,
 ian tarazi inigh ua uan mighsiam Saionin izam.
 Kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi.

15 Eghti gumazamizir zurara nan arazibara gin zuiba ki me amiseveghti,
 me fofozim ko nighnizir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh mangam.

16 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
 Dughiar gin zamin kamın, ian dibobonim ian nguazimin bar avirasemegham.
 Eghti gumazamiziba ua nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam mikiman kogham.
 Egh ia Boksier kam gin amadagh uam a ginighnighan kogham.
 Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksier igiatam,
 uam an ingarighan kogham.

17 Eghti dughiam iziti gumazamiziba kamaghin mikimam,
 Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin atrivir dahirabimin min iki.
 Eghti kantriba bar dar gumazamiziba izi an uari akuv,
 Ikiavira Itir Godin ziar ekiam fam.
 Egh me uan navir averiabar aven damuasa ifongezir arazir kuraba ko men arazir akam batoziba,
 me ua dar gin mangan kogham.

18 Eghti dughiar kamın Judaba ko Israelia, uari inigh notin amadaghan itir nguazir me itim ategh izi uari akuvaghham.
 Egh me izi nguazir ki ian inazir afeziabagh aningizimin ikiti,
 nguazir kam men adarazir

nguazimin min iki, kamaghira ikiam.”

Israelia aseba atakigh

19 Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei,
 “Israelia, ki fomira ia damighti ia guizbangira nan boribar otivasa nighnisi.
 Egha nguazir bar aghuir kam ia daningasa bar akonge.
 Nguazir dirir kam, gumazamizir igharazibar nguaziba bar dagh afira.
 Eghti ia an iki mamaghira ikiam.
 Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze,
 ia na dipon suam,
 Ni en Afeziam.
 Egh ia zurara nan gin izi, uamategh mangan marki.

20 Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha givagha,
 mati amizim pamin ikiava anetegha par igharazimin iti.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

21 Gumazamiziba orazi, niginir dafam mighsiabagh isin otifi.
 Kar Israelian gumazamizir arazir kurabagh amiba puviram arava azia ikia,
 uarir apangkuvighasa azangsighavira iti.
 Me fo, me Ikiavira Itir God, men God, me anetegha tuavir kurar igharazimin ghue.
 Kamaghin me pamtem azi.

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa zuir boriba,
 ia uamategh a bagh izi.
 Eghti a ian arazir kuraba batueghti, ia ua ghuamaghegham.”
 Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze,
 “Ni en Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e uamategha ni bagha ize.

23 E fo, e miḡhsiabar pin ikia asebar
ziaba fa niḡinir dafam gamir
arazir kam,
tong bar guizbangirama en
akuraghan kogham.

Ikiavira Itir God, en God,
a uabira Israelia en akuragham.

24 E aser aghumsizim itim, Bal, e an
ziam fer dughiamin,
e uan sipsipba ko, bulmakauba
ko, otariba ko, guiviba ko bizir
aghuir en inazir afeziaba in-
gara iniziba, e bar ada gifa.

E uan igiabara arazir kurar
kam gamuavira ikia iza
datirighin tu.

25 O Ikiavira Itir God, en God, e uan
inazir afeziaba ko, uan mu-
gabara ikia
arazir aghumsizir kurabar ni
gamua iza datirikin tu.

E nin akabar gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, e bar aghum-
sigh guaba avigh nguazim
mituagham.

Egh teghti, en aghumsizir kam
inimin min e avaraghti,
e a sara ikiam.”

4

*Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi
uan navibagh iragh*

1 Ikiavira Itir God kamaghin miḡei:
“Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na
baghvira izi.

Ia pura tintinibar tuavir igharaz-
ibar mangan marki.

Bar marki, ia niḡhnizir gavgavim
narara iki.

Egh marvir guar ki bar aghuaz-
iba nan damazimin da ba-
tokegh.

2 Egh ia gavgavim uan akabar
aningsi, kamaghin mikim
suam,

E Ikiavira Itir Godin zurara
itimn ziamn, e guizbangira
miḡei.

Egh dughiar kamn ia guizin akam
ko, arazir aghuim ko, arazir
voroghira zuimin gin mangi

akar kam damuam.

Egh ia kamaghin damuti, Kantrin
Igharazibar Gumamaziziba
deragh uari damusi nan
azangti,

ki deragh me damuam, mati ki
deravira ia gami mokin.

Eghti me ziar ekiam na
daningam.”

3 Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba
ko Jerusalemia miḡia ghaze:

“Ia akaba barazir puvatigha, naviba
bar gavgafi.

Ia tong uan navibar amighti da
amiragh,

mati nguazir ararir gav-
gavim me anebigha
anemisarizi moghin iki.

Ian arazir kuraba ian dabirabibagh
asighasisi.

Ia uan arazir kuraba adegh da
makunigh,

mati gumazim akunimin in-
garigha, an tongin aghuir
ikarizir dikoniba itiba
asizi, dagheba deraviram
aghui.

4 Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na
bagha uan mikarzir mogome-
bar inibar ghoregha na ko
akam akirizi moghin,

kamaghira ia na baghvira iki uari
isi na daning.

Ia kamaghin damighan koghti, nan
aningagharim avir ekiamin
min otogh,

ia amizir arazir kuram bagh ian
isiti,

gumazitam anemungueghan
kogham.”

Apaniba Judaba ko misoghasa

5 Ikiavira Itir God, Judaba ko
Jerusalemia akam me mikinasa
kamaghin na mikeme.

An akam kamakin:

“Ia kantrin danganiba bar dar mangi
sigham givi.

Egh gumamazizibar dim me
mikim suam,

‘Ia izi bar moghira uari akuvagh,
 egh mangi divazir gavgaviba itir
 nguibabar aven mangi uari
 mongegh.’

⁶ Egh ia nir avizir gumazamiziba
 ganigh foghfoghamim,
 ia a fehti me an ganigh ari
 Saionin mangam.
 Ki apanibagh amizi me bar pazavira
 ia gasighasighasa
 notin itir nguazim ategha izi.
 Kamaghin amizi, ia sughsughan
 marki,
 ia ivemar mangi mongegh.

⁷ Apanir kaba uan nguibam ategha
 mati laion uan mogomer dan-
 ganir itim ataki.
 Apanir kaba nguibar aviribagh
 asighasigha izi.
 Me izi Judan kantri bar a gasighasighti
 a bar ikuvighti,
 gumazamiziba ua nguibar kabar
 ikian kogham.”

⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharir ian
 itim givazir puvati,
 an aningagharim ikiavira iti.
 Kamaghin amizi, ia azirakar koro-
 tiabar aghuigh aziva,
 azirakar ighiar amirizibar amu.

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia
 ghaze,
 “Dughiar kamın, atrivim uan gu-
 mazir dapaniba ko bar ati-
 atigham.
 Eghti ofa gamir gumaziba, ko
 akam inigha izir gumaziba,
 digavir kuram damigham.”

¹⁰ Ezi ki kamaghin migei:
 “Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 ni Judaba ko Jerusalemia gifara
 ghaze,
 Kar me deraghvira ikiamin
 dughiam.
 Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
 uan midorozir sababar me
 misoghti me arimighiram.”

Apaniba aminir fefemın mın izi

¹¹ Eghti apaniba izamin dughiamın,

Ikiavira Itir God kamaghin Jud-
 aba ko Jerusalemia mikim
 suam,
 “Aminir fefem nguazir mighsiar gu-
 mazamiziba puvatizibar ikegh
 dikavigh,
 nan gumazamiziba iti naghin
 vang izam.
 Aminir kam nimira izi arazir kuraba
 batoghasa puvati,
 mati aminim nimira iza witin
 ovizibar misevibagh ivava-
 madi mokin. Puvati.
¹² Aminir kam bar gavgavigh izi,
 bar me gasighasigham.
 Ki uabi gumazamizir kaba isa kot
 gatigha gifa,
 egha ki ivezir kuram me
 daningasava ami.
 Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi
 apaniba izi,
 mati aminir kuram izi.”

¹³ Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir
 Godin akamin, kamaghin gu-
 mazamizibav gei,
 “Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin
 min pighatome,
 men midorozir gumazibar
 karisba, mati aminir biz-
 ibagh asighasizim pamten iza
 tingagha nidi,
 ezi men hoziaba mati
 kuarazir bagabar min
 akizirigha bar puvira izi.

Evzika!

E datirighin bar ikuvigha gifa.

¹⁴ O Jerusalemia, ia manadizoghin
 uan navir averiamın aven itir
 nighnizir kuraba batuegham?
 Ia bar uan arazir kuraba batuegh
 zueghti,
 Ikiavira Itir God, ian
 akuragham.

¹⁵ Ia gan, gumaziba Danin nguibar
 ekiam ko Efraimin mighsiaba
 ategha iza,
 osimtizir kamın akam akura izi.

¹⁶ Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia
 ghaze,
 Ia Kantrin Igharazibar Gumaza-
 mizibav kemegh,

‘Apaniba Judan otivigha
gifa.’
Egh ia Jerusalemia kamaghin me
mikemegh,
‘Apaniba nguibar saghon itiba
ategha iza,
Judan nguibaba ko misosi.
Me nguibar kaba avinigh, pamten
tiariba akar,
egh akar ekiamin gumazamiz-
ibav kimam.’
17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migha ghaze,
Ia Jerusalemia nan akam batoke.
Kamaghin, apaniba Jerusalem
avinigham,
mati gumaziba dagher azenim
divazimin min an okari.
18 Ia uari osimtizer kabagh amigha,
tuavir kuramin ghu.
Ezi bizir kam bagha ia bar
osimtizer ekiam ini.
Ian arazir kurabara ia gamima,
ia mizazir kam isima,
ian naviba biaghire.”

*Jeremaia uan adarazi bar men
apangkufi*

19 Jeremaia kamaghin migei:
“Ki tizim bagha mizazir dafar kurar
kam isi?
Ki mizazir kurar kam isima, nan
navir averiam bar na base-
mezi,
nan dighorim bar pamten na
ginivima,
ki bar mikirighasava ami.
Mizazir kam bar na abirazi nan
nighnizim uaghan bar nan
ikufi.
Ki midorozir gumaziba barazi,
me midorozim bagha
pantemin sighthabagh ivi.
Kamaghin amizi, ki uan akam
dukuagh,
nimira ikian kogham.
20 Ki garima, me kantrin aven itir
danganiba bar dar gumaza-
miziba paza me gamua
me gasighasizima, biziba bar
moghira ikufi.

Ki garima, me zuamira en
purirpenibagh asighasiki.
21 Eghti dughiar manatamra apaniba
e ategh ua uan nguibabar
mangam.
Egh me manadizoghin sigham
givia, nir avizim ghufer
arazim ategham?
Ki arazir kamra ikia ghua
bar amira!”*
22 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na
ikaragha ghaze,
“Nan gumazamiziba fofozir aghuiba
puvati,
egha na gifozir puvati.
Me boribar min fofoziba puvatigha
bar ongani.
Egha arazir kuram gamir arazim
me bar a gifogha,
arazir aghuibar amuamin
arazim me bar a gifozir
puvati.”

*Jeremaia irebamın min bizimın
gani*

23 Ki Jeremiah ki garima,
nguazim bar ikuvigha pura
itima,
bizir aghuitam a gisin itir
puvati.
Ezi ki overiamin gari,
angazangaritam an itir puvati.
24 Ezi ki mighsiabar garima,
mikimkizim adagh nuabima,
dar ghuaba mangigh zeghi
gami.
25 Ezi ki tintinibar gara gumazitamin
apizir puvati.
Ezi kuaraziba migha tintinibar
bar ghue.
26 Ezi ki ua garima, fomira nguazir
otevir biziba bar deravirama
aghuiba,
da datirighin dipaba puvatizir
danganir kinibar otifi.
Ezi nguibar ekiar nguazir
kamin itiba bar ikufi.
Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim
bar ekevegga,
bizir kabagh amizi da otifi.

* **4:21:** Me apanibar ganti me izamin dughiam, me nir avizim ghufegh sigham giviam, eghti gumazamiziba oregh ari mangi, nguibar divazir gavgaviba itibar mongegham. Ni saptan kamin, ves 5 ko 6in gan. **4:23:** Jenesis 1:2; Aisaia 5:25

27-28 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin miġia ghaze,
 “Ki bizir kabar amighti da otivasa uan nighnizim gamigha gifa.
 Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
 Nguazir kam, ki a damighti a mangi bar danganir kinimin otogham.
 Egh ki bar a gasighasighan kogham.
 Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim azirakar onger akabar amuti,
 overiam pin pighatomegham.”

29 Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gumazir maba hoziabagh apiazi,
 gumazir maba uan pibar suigha midorozim bagha izi.
 Ezi gumamazizir danganir kabar itiba, me baregha, bar moghira uan nguibaba ataghiraghava are.
 Men marazi ara ghua ruaribar aven monge,
 ezi marazi ghua dagiar toribar aven monge.
 Ezi nguibaba bar moghira pura misevir kinibar itima,
 gumamaziziba puvati.

30 O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin, ni manmaghin damuam?
 Nin gumazir fomira bar ni gifongegha ni ko akuir kaba,
 me datirighin nin aghuagha, ni misueghti ni aremeghasava ami.
 Kamaghin amizi, ni pura korotiar agheviri aghuibar aghuan marki,
 egh me golin ingarizir kurkazibar uabin kurkian marki,
 egh uan damazimning aghivan marki.
 Kurkazir kaba tong nin akuraghan kogham.

31 Ki ararem barazi, mati amizim otasava amir ararem.

Egha uaghan mati amizim datirighiram otirimirir igiam gami, egha mizazir ekiam isi.

Kar Saionin nguibar ekiamin ararem.
 A bar avighaghegha, uan aghariba kavkira, kamaghin miġei,
 “E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa.
 Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5

Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin miġia ghaze:

“Ia Jerusalem gumamaziziba, ia uan tuaviba bar dar aru,
 uan biziba amadir danganibar ganigh fogh suam,
 gumamazizir aghuitam iti, o puvati.

Egh ia ganti, gumamazizir arazir aghuim ko guizin arazimin gin zuitam ikiti,
 ki nguibar ekiar kamin arazir kuraba gin amadagham.

² Egha ia gavgavim uan migirigiabar aningasa

Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin arigha miġei,
 kar ia ifara pura miġei.”

³ Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze:

“Ki fo, ni gumamazizir deravira guizin arazimin gin zuiba, ni bar me gifonge.

Egha ni gumamazizir kabav soghezi, me mizazim baraghizir puvati.

Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam, me an ganigha fofozim inian aghua.

Men dapaniba dagiabar min gavgafi, ezi me uan navibagh iraghan aghua.

⁴ Ezi ki ghaze,

Gumamazir kaba, pura onganaraz-
ibagh amir gumamazizibar
mın ikia,
egha fofoziba bar men puvati.

Egha me Ikiavira Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araziba,
me deravira dagh fozir puvati.
Kamaghın, me arazir on-
ganibagh ami.

⁵ Kamaghın amizi, ki mangi gu-
mazir dapanibar gan, me ko
mikimam.

Me ti Ikiavira Itir God, men God,
a me damuasa ifongezir araz-
ibagh fo.

Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba
uaghan Ikiavira Itir Godın
akaba batuegha,
an ifongiamın gin mangan
aghua.

⁶ Gumamazir kaba arazir kurar
aviribagh amua,
egha dughiar aviribar Ikiavira
Itir God, akirim ragha a gasara.

Bizir kam bagh, men apaniba, laionın
ruarir ghuribar itiba azenan
izi
me misoghti me arimighiram.

Apanir kaba, afiar atiar danganir
kinibar itibar mın izi me
gasighasigham.

Apanir kaba, kaziar atiar eki-
abar mın izi,
Judan nguibar ekiabar
boroghın mongegh iki
ganam,

eghti gumazim o amizitam
nguibam ategh azenan iziti,
apaniba kaziar ekiar
kabar mın uari fi me
mikin, men mikarziba
abighirarigham.”

⁷ Ikiavira Itir God akar kam
Jerusalemın nguibamın itir
gumamazizibav gıa ghaze,

“Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa
me ganingi,
ezi me ua na ategha aser kabar
gin zui,

mati gumazim uan amuim
ategha, tuavimın amiz-
ibar gin ghu.

Kamaghın, ki manmaghsuvira ian
arazir kuraba gin amangam?
Bar puvatigham.

⁸ Gumazir kabar naviba, gumazir
igharazibar amuiba bagha
dikafi,
mati afiar apurir gavgaviba,
afiar amebaba bagha naviba
dikafi.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Gumamazir kaba nan ziar
ekiam gasighasisi.

Kamaghın, ki guizbangira gumaza-
mizir kabar arazir kuraba
ikarvaghıva,
bar me gasighasigham.

¹⁰ “Ia Israelian apaniba,
ia mangi men wainın azenibar
aruva dagh asighasigh.

Egh bar dagh asighasighan
marki.
Purama adar aghariba aghoregh.

Wainın ikarizir agharir kaba, da
nan biziba puvati.

Kamaghın amizi, ia dar
aghariba aghoregh.

¹¹ Guizbangira, Israelia ko Judabar
gumamaziziba, me akirim
ragha bar na gasaragha gıfa.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gıfa.”

*Ikiavira Itir God, apaniba
amangighti me Israelia gasighasigham*

¹² Israelia Ikiavira Itir God, an
gin mangan aghuagha ifara
ghaze:

“Ikiavira Itir God, arazir kuratam
damighti an e batoghan
kogham.

Apaniba izıva e misoghan
kogham,
eghti mitiriar ekiatam
otoghan kogham.

¹³ Guizbangira, akam inıgha izir gu-
maziba akar kabar e migei.

Ezi men akar kabar mingariba
puvati, da mati aminim ivai.

- Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati.
Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham.”
- 14 Gumazamizir kaba akar kamagh garir mabav keme,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
kamaghin na migia ghaze,
“Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim.
Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi.
Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham.”
- 15 Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze,
Ia Israelia, ia oragh!
Ki saghon itir nguibar mamim midorozir gumaziba inigh iziti,
me ia ko misogham.
Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumazamizir bar gavgaviba.
Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham.
Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham.
- 16 Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba.
Egha me barir pibar asa bar fogha,
gumazamizibagh asi me ariaghiri.
- 17 Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti,
eghti ia deravira dar aven ikiam.
Bar puvatigham.
Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham.
Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara,
dar ami da agivagham.
- Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav soghirarighi
da arighiregham.
Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham.
- 18 Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamim ua kamaghin na migei,
“Apaniba dughiar kamim izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham.
- 19 Eghti gumazamizir itiba kamaghin nin azangsigham,
‘Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha e gasarazi, bizir kurar kam e bato?’
Eghti Jeremaia, ni me mikim suam,
‘Ia akirim ragha na gasara, ia uan nguazimin ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia
dar ziaba fe.
Kamaghin, ia datirighin gumazamizir igharazibar kantrin mangi an iki, pura men ingangarir gumazir kinibar min iki, men ingangarim damu men apengan ikiam.’”
- Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi*
- 20 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba ko Judan nguazimin itiba me daningigh:
- 21 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba ko foziba puvatiziba.
Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati.
Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvati.
Ia datirighin kuariba arigh deraghvira nan akaba baragh.
- 22 Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze,
Ia manmaghsua nan damazimin atiatiava agoir puvati?

Ki ongarim dipir izi mitivasa dan-
ganimin abaragha gifa,
ezi ongarir dadarim an ongarim
dipir izi
tuivamin divazimin min iki
mamaghira ikiam.

Eghti ongarir ekiam pamten dipir izi,
egh divazir kam azovagh
mangighan kogham.

²³ Ezi ia gumazamiziba bar igharaghava
ami.

Egha bar puvira nan akaba
batogha uan nighniziba bar
dar kumi.

Egha akirim ragha na gasaragha
tintinibar ghue.

²⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian God.

Ezi ia nan apengan ikian aghua.

Egha ia kamaghin nighnizir puvati,
ki uabi azeniba oparir dughiam
ko dagheba asir dughiamin,
amozim amadi, a izi.

Egha ki uabi daghebagh amima da
uan dughiamram otivima,
ia azenibar, vaghvagha zurara
da isi.

²⁵ Ezi ian arazir kurar kabara bizir
aghuir kabar tuavim apirizi
ia da isir puvati.

²⁶ “Nan gumazamizibar tongin
marasi, arazir kurabagh amir
adarasi.

Me gumazamizir igharaziba
arazir kurabar me damuasa
mizua iti.

Mati gumazim kuarazim
izi ivemin aven mangasa
aneguragha a mizua iti.

²⁷ Me ifavarir arazibagh amua
gumazir igharazibar bizir
aviriba puram ada isi.

Mati gumazim ivem aguragha
kuarazir aviriba inizi an
akiram izifa.

Egha arazir kamın me gavgavigha
ikia,
dagheba ko bizir aviriba iti.

²⁸ Egha me bar puvirama apava nav-
iba ifiki.

Me arazir kurabar amuasava ati-
atir puvatigha dagh ami.

Me kotin aven guizin arazibar gin
zuir puvatigha,

arazir kamın borir afeziaba
ariaghireziba, arazir kurabar
me gami.

Ezi onganarazibagh amir gumaza-
miziba osimtiziba itima,
me men akurvazir puvatigha,
men osimtizir kaba agevir pu-
vati.

²⁹ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira
migei,

Ki gumazir kabar arazir kuraba
bagh pazivira me damigham.

Bar guizbangira, ki gumazamizir ka-
banang ikarvagh
ivezir kuram me daningam.

³⁰ Guizbangira, bizir bar kurar atia-
tim anidim
nguazir kamın oto.

³¹ Ki garima, akam inigha izir gumaz-
iba,
uari uan akaba akuri, egha gu-
mazamizibagh ifari.

Ezi ofa gamir gumaziba,
gumazamizibagh ativagha akam
inigha izir gumazibar akar
ifavarir kabar gin zui.

Ezi nan gumazamiziba arazir kam
bar a gifonge.

Ki mizazir kuram ia gaseghti ian
arazir kurar kam givagham.

Eghti dughiar kamın men
tinara ian akuragham?”

6

Apaniba iza Jerusalemia misosi

¹ Ia Benjaminin anabamin adarasi, ia
Jerusalem ategh ari mangi.

Puvatighti, ia bar ikuvigham.

Ia Tekoan nguibamin aven sighbagh
ivi mangi,

Bet Hakeremin nguibamin avim
atighti an migharim ma-
vanangam,

eghti gumazamiziba an
ganigh fogh ari mangam.

Bizir kurar ia gasighasighamim notin
amadaghan dikavigha,

bar roghira izi.

² Saionin nguibar ekiam, mati guivir
bar dirir mam,
a nguibar ekier bar aghuim.

- Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekiam bar moghirama,
a gasighasigh anegivagham.
- ³ Atriviba uan midorozir gumaziba ko Jerusalem misoghsi izam,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam.
- Me azenan nguibam ekiarugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghin itiba, uan averpenibar ingaram.
Egh midorozir gumazir kaba sipsipin okoruar dafabar min bar avirasemegham.
- ⁴ Eghti gumazir men faragha zuiba kamaghin mikimam,
“Aria, e misoghsivira gan ikiam.
E aruer arizimin dikavigh mangi me korogh,
me misogham.”
- Egh me gin kamaghin mikimam,
“Amei, e tighar midorozir bizibar akiram, aminim piri.
- ⁵ Kamaghin amizi, marki,
e dimagarimin midorozim foregh,
men divazir gavgavibagh asighasigham.”
- ⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar deravira nguibar ekiam kam in averiamin gani.
Egha kamaghin midorozir gumazibav gei,
“Nguibar ekiam kam gumamazibava, uan namakaba bar arazir kurabar me gamua me abiri.
Kamaghin amizi, nguibar ekiam kam osimtizer bar ekiam iniam.
Ia mangi temeba okegh izi divazir gavgavimin miriamin dar pozim kinigh nguazim adav kinighti,
a figh uanaboghti,
ia mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
- ⁷ Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia zuraram otivavira iti moghin,
zurara Jerusalem otifi.
- Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh asighasigha,
gumamazir igharazibav sosi.
Ki men gari, men aviriba duaba ikia egha arimariaba iti.
- ⁸ O Jerusalemia, ia nan akam barakigh.
Puvatighti, ki zuamira akirim ragh ia gasaragham.
Egh ki ia damighti ia nguibar soriam gavaghti,
gumamaziziba puvatigham.”
- Israelia akam bar a batoke*
- ⁹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei,
“Apaniba Israelian gumamazir vaghvazir ikiavira itiba ateghti, me ikian kogham,
me bar me gasighasigham.
Mati gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba bar da kuarizi tam itir puvati.
Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi
Jerusalemin aven akam akunigh.
Mati gumazim ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari,
wainin ovizir vaghvazir maba iti.
Kamaghira, gumamazir vaghvaziba ti nin akam baregham.”
- ¹⁰ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha ghaze:
“Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
tina men tongin na baregham?
Me kuarir toriba puvati.
Men naviba gavgavizi me nin akam baraghan aghua.
Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati.
- ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni men itir kam uaghan na gizifa.
Ezi ki an suiraghti a dughiar rurarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amira.”
- Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze:

“Ni nan aningagharir kam isi,
borir pura tintinibar tuavibar
ikarara itiba ko,
gumazamizir igiar uari akuva
itiba me gingegh.

Egh uaghan poroghamiba
ko gumazamizir bar
ghuriba, uaghan me gin-
geggh.

12 Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin
kamin itir gumazamiziba uan
gavgavir ekiamin bar me
gasighasigham.

Egh igharaz darazir amaman-
gatighti,

me izi men dipeniba ko
nguaziba ko men amuiba
iniam.

13 Men gumazamizir ziaba pu-
vatizibar ikegha ghua, gu-
mazamizir ziaba itibar tuziba,
me bar moghira ifara uari
baghavira nighnigha,
arazir kurar aviribagh amua
dagiaba ko biziba isi.

Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam
inigha izir gumaziba,
me uaghan arazir kurar kamin
gin ghua ifavaribagh ami.

14 Nan gumazamiziba, duar dafaba
isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam
inigha izir gumaziba men du-
abar gari,

da pura biziba,
egha deraghvira da akira da
nozir puvati.

Egha me akar aghuimin gumazamiz-
ibav gia ghaze,

‘Biziba en derazi e deraghavira
iti.’

Me kamaghin migei, ezi
guizbangira bizitam der-
agha itir puvati.

15 Me ti arazir kurar me amizibar
aghumsighama?

Bar puvati. Me tong aghumsizir
puvati.

Kamaghin, ki men igharaz darazigh
asighasighizi moghin,

ki gumazamizir kaba mizazim
me daning me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

*Israelia, Ikiavira Itir Godin akamin
gin mangan aghua*

16 Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
ibav gia ghaze:

“Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia
tuavir manam mangisi ifuegh,
an mangi.

Ia tuavir aghuir ian inazir afezi-
aba faragha ghuezim bagh gan
an apigh an mangi.

Ia tuavir kamin mangiti, bizitam
osimtizim ia daningan koghti,
ian naviba purama amiraghirigh
nimira ikiam.”

Ezi Israelia a ikaragha ghaze,

“Ti puvatigham,

E tuavir mamın gin mangan
aghua.”

17 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki ian faragh mangi ikiangszim
ia daningamin gumaziba
amisevegha gifa.

Egha ki kamaghin ia migei,

‘Osimtizim otivamin dughiamin me
sigham giviti,
ia deravira me baragh.’”

Ezi me ghaze,

“Ti puvatigham.

E gumazir kabar akaba bareghan
kogham.”

18 Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir
kantriba bar me migia ghaze:

“Ia izi bar uari akuvagh uan damaz-
ibar gan oraghti,

ki Israelia damuamin bizibar
gun ia mikimam.

Ia uan damazibar bizir
kabar ganam.

19 O nguazim, ni oragh!

Nan gumazamiziba na ginamadagha,
Arazir Ki Me Ganingizibar
gin zuir puvati.

Kamaghin, ki men arazir kurar kaba
ikarvagh,
uan gumazamizir kabagh
asighasigham.

²⁰ Me ofa gamua nan ziam fasa
Seban adarazi da pauran
mughuriar aghuim zuim ko,
saghon itir gumaziba da borer
aghuim givese.

Egha ghaze, bizir kaba nan
damazimin deragham.

Bar puvati.

Ki ofan me tue bar isia mighiriba
ko ofan igharazir me na bagha
amiba,

ki bar adagh ifongezir puvati.

Ki da inighan kogham.

²¹ Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,
Ki gumazamizir kabar amighti
me asaghpore iregham.

Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gu-
mazamiziba ko
men namakar men boroghin
itiba sara arimighiregham.”

*Apaniba notin amadaghan ikegha
izi*

²² Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia gan! Midorozir gumaziba notin
amadaghan ikegha izasava
ami.

Me bar gavgavigha, bar saghon
ti.

Egha me misoghasa
midorozir biziba akira iti.

²³ O Saion, ni mati guivir dirim!
Ezi apanir kaba, me apangu-
viba puvatizir gumaziba.

Me gumazir igharazibagh asighasighasa
bar ifonge.

Me barir piba ko barir afuziba
suisi.

Me hoziabar apiagh iziti, niginir
ekiam otivam.

Mati ongarim gigim gira tingazi.

Egh me uari darigh mitivigh iki,
egh Babilon ko misoghsivira gan
ikiam.”

²⁴ Ezi Jerusalema kamaghin migei:

“E apanir kam, an eghaghanim
baregha gifa.

Egha e men atiatia agharapaniba
bar en amia.

E nighnighava avenge, en ararem
mati,

amizim borim batasa mizazir
ekiam isava arai.

²⁵ Apaniba me bar gumazir kuraba,
egha danganiba bar adar iti.

Egha misoghasavira gara itima e
atiatingi.

Kamaghin amizi, e tu-
aviba ko azenibar aruan
kogham.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin
migei:

“O, nan gumazamizir ki bar ifongez-
iba,

ia azir korotiabar aghuigh av-
erenim gipoghpogh.

Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim
pura kaghiram otoghti,

ia atam mangeghti me ia
gasighasigham.

Kamaghin, ia puvirama aziva, azir
onger akaba bangi.

Mati poroghamimning borir bar
vamirara iti, an aremezi, aning
a bagh azia an kuarkufi.”

Gumazamiziba mati silvan kuram
²⁷ Ikiavira Itir God, kamaghin na
miglia ghaze,

“Jeremaia, ki ni isa uan gumazamiz-
ibar tongin ni ati.

Eghti ni gumazamiziba tuisigh,
mati gumaziba silva tuava a
gifofofi moghin, me tuva me
gifofogham,

men araziba guizbangira
dera, o ti puvati.”

²⁸ Ezi ki an akam ikaragha ghaze:

“Gumazamizir kaba me akaba
batogha,

akaba uarigh asa girakirangin
uarira uariv gei.

Me ifavaribagh amua men araziba
bar ikufi.

6:27: Jeremaia 1:18 * **6:28:** Marazi kamaghin nighnisi, ves 28in ikegha ghua ves 30, migirigiar Ikiavira Itir God Jeremaia mikemezir kam, a ves 27in itir akam, a uam a geghari.

Egha men naviba ain ko brasin
min bar gavgavigha,
arazir kurabar amuasa bar
gavgafi.*

29 Nan gumamaziziba mati silvan
mineziba itiba,
ni masinin avim giviti a puvira isi
minezir dar itir kabar isigh da
batueghan kogham.

Ingangarir gumaziba
pura ingangarir kam
damigham.

Kamaghira, nan gumamaziziba
arazir kurabagh ami,
egh arazir kurar kaba me da
ateghan kogham.

30 O Ikiavira Itir God, ni akirim
ragha uan gumamazizibagh
asaragha gifa.

Kamaghin amizi, me silvan ku-
rar me otoghezibar min iti.”

7

*Godin Dipenim, Judabar amuti, me
Godin damazimin deraghvira ikian
kogham*

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God
kamaghin na migei, 2 “Ni mangi
Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir
divazimin tiar akamin tugh, kam-
aghin mikim: Ia Judan Ikiavira Itir
Godin Dipenimin ghua an ziam fe
darasi, ia kuaribar arigh an akam
baragh. 3 Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim, Israelia ian God,
ki ghaze, Ia uan daroriba ko arazibar
kirigh deraviram otoghti, ki ia teghti
ia deraghvira uan nguazimin ikiam.
4 Ia kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira
Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira
Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir
Godin Dipenim.’ Egha ia kamaghin
migia uarira uarigh ifari. Dipenir
kam tong ian akuragh ia damuti, ia
Godin damazimin deraghvira ikian
kogham.* 5 Ian daroriba ko arazir ia
datirighin amiba, ia da ategh tuavir

aghuimin gin mangi. Egh arazir
aghuibara uari damu iki. 6 Ia Kantrin
Igharazibar Gumamazizir ia ko itiba,
pas me damuan marki. Egh borir
ameboghfeziaba ariaghireziba, ko
amizir paba ariaghireziba ia paza
me damuan marki. Egh ia uan
nguazir kamin aven, gumamazizir
osimtiziba itir puvatiziba pura me
misoghti me arighiram marki. Egh ia
asebar ziaba fan marki. Ian arazir
kam ia gasighasigham. 7 Ia nan
akar kaba bar dar gin mangiti, ki ia
teghti ia nguazir ki fomira ian inazir
afeziabagh aningizir kam, ia an iki
deravira iki mamaghira ikiam.

8 “Ia uarir gan. Ia akar ifavarir
kaba nighnizir gavgavimin dar iti.
Ada tong ian akuraghan kogham. 9 Ia
gumazir igharazibar biziba okiava,
egha gumazibav sozi da ariaghiri.
Egha poroghamiba uari isava akuir
arazim gamuavira iti. Egha uan
akaba gavgavim dar aningasa akam
akiri, egha ia guizbangira akar
ifavaribagh ami. Egha ia asem Bal,
a bagha ofan mughuriar aghuim
zuibagh ami. Egha ia aser ia faragha
fozir puvatizibar ziaba fe. 10 Ia arazir
kabagh amigha nan Dipenir ki uan
ziam fasa inabazimin aven izegha
nan ziam fa ghaze, E deraghavira iti.
Ia gin nan Dipenim ategha azenan
ghuegha arazir kurar ki ifongezir
puvatizibagh amuvira iti. Ia ghaze,
Kar ti arazir aghuim, a? 11 Ia Dipenir
kamin nan ziam fasa ki a ginaba. Ezi
ia ghaze, kar okimakiar gumaziba
modir danganim, a? Ki Ikiavira Itir
God uabi guizbangira migei, arazir ia
amiba, ki bar adar ganigha gifa.

12 “Kamaghin, ia mangi Silon
nguibar ki uan ziam fasa faragha
inabazimin, ki amizir bizibar ganigh.
Nan gumamaziziba Israelia, me
arazir kuram gami, kamaghin amizi,

* 7:4: Gumamaziziba ti akar Onger Akaba 132:13-14in aven itim ginighnigha, egha me kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir Godin Dipenim Jerusalem iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghti da Jerusalem koma an itir gumamaziziba bativan kogham. 7:11: Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46 7:12: Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6

ki nguibar kam bar a gasighasiki.†
 13 Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati. 14 Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam ian akuraghti, ia devavira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi moghin, a gasighasigham. 15 Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham.”†

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

16 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Jeremaia, ni ua gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghsi nan azangan marki. 17 Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusalem in nguibamin tuavir toribar arazibagh ami. 18 Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami. 19 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh aningi. 20 Kamaghin, ki

Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekiam kam in gumazamiziba, ko asiziba, ko temeaba, ko dagheba, ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiam in min iriti tav anemungeghan kogham.”

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim. 22 Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiamin, me ofan tueziba bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezir puvati. 23 Ki kamaghin me mikeme, ‘Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.’ 24 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti. 25 Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti. 26 Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha men faragha zuir ovavibagh afiragha arazir kurabagh ami.

27 “Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dimdiam ikaraghan kogham.

† 7:12: Josuan dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1 in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiamin, Godin Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3 in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirazir kam in me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4 in an gan.) 7:13: 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17

† 7:15: Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israelin adaraziv gei. Ni Jeremaia 3:7 in ganigh. 7:18: Jeremaia 44:17-19 7:23: Ua Me Ini 15:26; Ofa Gami 26:12; Aisaia 3:10

²⁸ Eghti ni kamaghin me mikim suam, 'Kantrin kamın gumamaziziba, Ikiavira Itir God, men Godin akamın gin ghuzir puvati. Egh God ateghti a me akirmighasa me nighnizir puvati. Egha guizin akamın gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.'"

Gumamaziziba Hinomın danganir zarimın ikia arazir kurabagh ami

²⁹ Jerusalema, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir arizibagh isegh da makunigh. Nin gumamaziziba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagharir ekiam iti. Egha a gumamazizir kabar aghuagha akirim ragha me gasara. Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba bangi.

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Judaba nan damazimın arazir kurar aviribagh ami. Me marvir guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazir kamın aven da ariki. Egha kamaghin nan Dipenim gamima, a nan damazimın bar mize. ³¹ Egha me Hinomın danganir zarimın ghua ofa gamir dakozibar ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari uan otariba ko guiviba inigh ofan mın avimın ada tuam. Arazir me amir kamın nighnizitam nan navir averiamın itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me mikemezir puvati. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki ikiangsizim me ganiga ghaze, Gin gumamaziziba ua danganir kam, Tofet o Hinomın danganir zarim a darighan kogham. Apaniba dughiar kamın Judan gumamazizir aviribav sueghti, me arimighiram. Eghti Tofetin danganim, a Judabar matmatiar danganimın mın ikiti, men kuaba bar a gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua puvatigham. Eghti me danganir kam kamagh a diponam, Danganir Gumazibav Sozi Me Ariaghirim. ³³ Eghti gumazir kuar aviriba pura nguazimın ireghiv ikiti, kuaraziba ko asizir

atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba ko asizir atiaba batoghamiba puvatigham. ³⁴ Eghti gumamaziziba ua Judan nguibaba ko Jerusalemın tuavibar ikian kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimın arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar givagham. Eghti kantrin kamın danganiba ikuvigh ikiam."

8

¹ "Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei. Dughiar kamın ian apaniba, matmatiar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalemın aven itir gumamazizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham. ² E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egha me bizir kaba bagha iteviba apira dar ziaba fava, da ko migia, egha uarir akurvaghasa dar azangsisi. Kamaghin amizi, dughiar gin izamim, men apaniba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar mın nguazimın ada akunigham. Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham. ³ Eghti Judan gumamazizir kurar kantrin kamın aven ikiavira itiba, ki men amangighti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegham. Egh gumamazizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin mikemegha gifa."

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

⁴ Ikiavira Itir God, kamaghin gumamazizibav kimasa na migei:

"Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.

- Ia fo, gumamaziziba daghira, egha me ua dikavrosi.
Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavim in izi.
- ⁵ Ezi Jerusalemin gumamazizir kaba na ategha, ua izir puvati.
Me zurara akiribagh igha na gasi.
Me ifavarir arazim in gin mangasa bar gavgavigha,
ua na bagh izan aghua.
- ⁶ Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guiz in akatam na migeir puvati.
Egha men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati.
Egha nan azanghira ghaze, ki arazir kurar manamrama ami?
Me vaghvagha uan ifongiabar girara ghua,
mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti.
- ⁷ E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighagh mangi ikegh,
ua izamin dughiam me a gifo.
Ezi nan gumamaziziba, me bizir ki damuasa mikemeziba me dar gin zuir puvati.
- ⁸ “Manmaghin amizima ia Judaba ghaze,
‘E nighnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingi.’
Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragha akar ifavariba osiri.
Kamaghin amizi, ia kamaghin mikiman marki.
- ⁹ Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagha akirim ragha dagh asara.
Manmaghsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati.
Me datirighin azuazim asizim in suizi moghin, dughiar kuram men suiraghti me bar aghumsigham.
Eghti men nighniziba bar ikuvigham.
- ¹⁰ “Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami.
Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uaghan gumamazizibagh ifari.
Kamaghin, ki men azeniba ko amuiba isi azenan itir gumazir igharazibar anigam.
- ¹¹ Nan gumamaziziba, mati duar dafaba isia iti,
ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari,
da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati.
Egha me akar aghuim in gumamazizibav gia ghaze,
‘Biziba en derazi e deraghvira iti.’
Me kamaghin migei,
ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.
- ¹² “Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?
Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.
Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,
ki gumamazizir kaba mizazim me daning, me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
- ¹³ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Ki bar me agivagham.
Me mati wain in ikariziba ko fighin temeba, da ua ber puvati,
ezi dar dafariba misingi.
Ezi kamaghin ki apaniba amadaghti me izi me dikabiragham.”
- ¹⁴ Eghti Judaba kamaghin mikimam:
“Manmaghin amizi e puram apia?”

E uari akuvagh mangi nguibar
ekiar divazir gavgaviba itibar
aven mongam.
Egh e nguibar kabar aven
arighiram.
E arazir kuramin Ikiavira Itir God
gami, a en God.
Ezi a ghaze, e ovengam.
A ivezir kuram e daningam,
mati gumazir mam marasinin
kurar gumazibagh asighasizim
me daningti
me aneremam.
¹⁵ E ghaze, e deravira dapiam, egha e
deragha apiazir puvati.
Egha e ghaze, ua deraghamin
dughiam iti,
ezi apaniba iza e gamima, e
bar atiatingi.
¹⁶ Ezi apaniba notin amadaghan,
Danin anabamin adarazir
nguazimin otivigha gifa,
ezi e hoziaba barazi me bar puv
avighagha pamtemin arai.
Ezi hoziar kaba araima, en nguazir
oteviba ivazvazima,
e bar puvirama atiati.
E fo, apaniba Jerusalem in nguibam
ko an tir gumazamiziba ko, bar
en nguazimin itir biziba bar
dagh gasighasighasa izi.”

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

“Ia oragh. Ki apaniba amadaghti,
da mati kuruzir kurabar min ia
bagh izi ia giviam.
Ia me damuti me nimira iki, me ia
ateghamin tuaviba puvati.
Bar puvati.”

*Ki Jeremaia ki bar uan adarazir
apangkufi*

¹⁸ Ki Jeremaia, ki kamaghin migei:

“Nan apangkuvir ekiam ko navim
bar oseme,
ezi nan nighniziba bar ikufi.

Nan osimtizim agivamin tu-
aviba puvati.*

¹⁹ Mevzika, nan adarazi nguazir ote-
viba bar adar ikia egha ara ka-
maghin dei,
‘Ikiavira Itir God ua Saionin
nguibamin atrivimin itir pu-
vatighama, a?
Egha a manmaghsua en aku-
razir puvati?’”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
akam ikaragha ghaze:
“Manmaghsua ia nan gumazamiz-
iba kantrin igharazibar asebar
nedazibar ingara
egha dar ziaba fe?
Ian arazir kam na gamima,
ki bar ian aningaghe.”

²⁰ Ezi gumazamiziba kamaghin di-
ava ara migei:

“Aruem garir dughiam gifa,
ezi me azenibar aven itir
dagheba bar ada asigha gifa.
Ezi God ua e iniasa nighnizir
puvati.”

²¹ Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki
bar ifongezibar garima,
me dighoraghire, ezi nan
nighniziba ikufi.
Ki bar osemegha aziava
aravira iti.

²² Ki orasi, Gileatin nguazim ti
marasinin aghuiba uam an iti.
Egha me ti uaghan doktan maba
iti.
Ezi manmagh amizi, nan
gumazamiziba ghuam-
aghezir puvati?†

9

¹ Ki ghaze,
Kamaghin deragham,
nan dapanim dipamin min ikiti,

* **8:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:22:** Jeremaia 14:19

† **8:22:** Jeremaia danganir kam akar isin zuimin a migei. Judaba Gileatin Distrighin marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25in gan.) Ezi Jeremaia kamaghin fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighti me ghuamagheghan kogham.

- nan damazimning mozir
dipar zurara anaga ive-
marimin min iki.
Eghti ki arueba ko dimagaribar nan
gumazamizir ki bar ifongez-
iba,
apaniba misoghezi ariaghirez-
iba,
me bagh aziva arangvira
ikiam.
- ² Kamaghin deragham,
ki ti gumazamiziba puvatizir
danganitamin mangi
tuavir miriamin averpenir gumaz-
iba daru dakuamin tamin in-
garigh,
an aven ikiam.
Nan gumazamiziba bar, Godin itir
nighnizir gavgavimin arazim
anetegha,
asebar gin ghua arazir mizirizibagh
ami.
Kamaghin amizi, ki ti me
ategh mangi saghon
ikiam.
- ³ Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
“Mati gumazim pir baribar asiva
amangasa ami moghin,
ifavarim nan gumazamizibar
akatoribar otiv mangasava
ami.
Egha men ifavarir arazim, men
kantrin bar ekefe.
Ezi nan gin zuir guizin arazim a
itir puvati.
Akar ifavarim bar ekefe.
Ezi me nighnizir gavgavim nan
itir puvati.”
- ⁴ “Ia gumazamiziba kamaghin fogh,
ian namakaba ko aveghbuaba
ifara,
mati ia uan inazir afeziam
Jekopin min ifari.*
Kamaghin amizi, ia bar me bagh der-
aghvira gan,
nighnizir gavgavim men akabar
ikian marki.
- ⁵ Gumazamiziba bar moghira uan
adarazigh ifara,
- egha guizin bizitam migeir pu-
vati.
Men mizeba ifavarir arazim bar a
gifozi,
me arazir kurar kam gamua
ghuavira iti.
Me uarigh ifarir arazir kam, uarira
uarir akakasi.
Egha me uan navibagh iraghan
aghua.†
- ⁶ Me uarira uari abirir arazim gamua
ghuavira ikia,
egha ifavarir arazibagh amuavira
iti.
Me nighnizir gavgavim nan iki, nan
gin mangan aghua.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”
- ⁷ Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar Itim migia ghaze:
“Ki uan gumazamizibar araziba
tuisigh, mizazim me daningiva
men gan me gifofogham,
mati gumazim silva isa avimin
a tua, an mineziba misiva da
batozi mokin.
Ki gumazamizir kabar arazir kuraba
bagh damuamin tuavitam ua
itir puvati.
Bar puvati.
- ⁸ Men mizeba, mati barir gumaz-
ibagh asi me ariaghiriba.
Me ifavarir gumazamiziba.
Me uan namakaba akar aghuibar me
migia,
egha men navir averiaba, me me
gasighasighasa nighnisi,
mati gumazim asizimin suighasa
azuazim agura.
- ⁹ Bar guizbangira, ki gumazamizir
kabar arazir kuraba ikar-
vaghiva,
bar me gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”
- ¹⁰ Ki Jeremaia, ki garima,
Mighsiaba ko tuziba itir danganiba,

^{9:4}: Jenesis 27:36 * ^{9:4}: Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti.

† ^{9:5}: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

me bar adagh apongegha dagh
 asighasighizi gumazamiziba
 ua dagh aruir puvati.
 Ezi bulmakaubar arareba puvatizi,
 kuarazibar arareba ua dar otivir
 puvati.
 Kamaghin ki dagh nighnigha
 puvirama azi.
 Ki da bagha osemegha azir akam
 bange.

11 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,
 “Ki Jerusalem gasighasighti a irigh
 dagiar pozim mitigham.
 Egh afiar atiabar danganimin
 otogham.
 Eghti ki Judan nguibar igharazibagh
 asighasighti,
 nguibaba pura ikiti gumazamiz-
 iba dar ikian kogham.”

12 Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira
 Itir God migei,
 “Nguazir kam tizim bagha ikuvigha
 gifa,
 egha gumazamiziba puvatizir
 danganimin min iti?
 Gumazir manatam Ikiavira Itir God
 nighnizim a danighti,
 a bizir kamın mingarimın gu-
 mazamizibav kimam?”

13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha
 ghaze:
 “Bizir kamın mingarim kamakın.
 Gumazamizir kaba nan Arazir Ki
 Me Ganingizibar gin zuir pu-
 vatigha,
 nan akam batuegha,
 tuavir ki men akazimın gin
 zuir puvati.

14 Men navir averiaba gavgavigha
 uan ifongiamın gin ghua
 men inazir afeziaba men sure
 gamizi moghin,
 me aser Balbar ziaba fe.

15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim, Israelian
 God, ki ghaze,
 Ia gan, ki gumazir kabar amighti
 me osimtizir ekiaba iniam,

mati me dagher akabav soz-
 ibar amam.
 Me bar ivezir kuram iniam,
 mati me imeziba itir dipabar
 amam.

16 Ki me batuegh me amadaghti, me
 mangi
 tintinibar kantrin fomira men
 inazir afeziaba ko me fozir pu-
 vatizibar tongin me ko ikiam.
 Eghti ki apanibar amamangatighi,
 me men gintigh mangi dughiar
 ki me gasighasighamim
 otogham.”

*Jerusalemia azirakar amirizibagh
 ami*

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim, kamaghin migei:
 “Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar
 gan.
 Egh azir akabagh amir amizibar
 diagh!
 Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar
 amirizibagh amua fozibar di-
 agh me inigh iziti,
 me azirakar amirizibar amu.”

18 Ezi gumazamiziba kamaghin
 migei:
 “Are, me zuamira iziva e bagh azi-
 rakar ighiabar amu.
 Me pamtem azi mamaghira iki
 mangiti,
 e aziti temeriba en damaz-
 ibar iziv otiv iram.

19 Guizbangira, Saionin nguibar
 ekiamın aven,
 gumazamiziba kamaghin ara
 egha azirakar ighiabagh amua
 ghaze,

‘Aio! E bar ikufi!
 Apaniba en dipenibagh asighasigha
 gifa.

Ezi e uan nguazim ategham.
 Kamaghin e bar aghumsiki.’”

20 Ezi ki ghaze:

Ia Jerusalemın amiziba,
 ia kuariba arigh Ikiavira Itir
 Godin akam baragh.

Ia uan guiviba azirakar ighiabar men
 sure damu.

Egh vaghvagh namakaba azirakar kamın men sure damu,
 21 “Ovevem e batogha gıfa.
 A en dipenir gavgavıba ko danganır mogomoebar aven izegħa gıfa.
 Borıba ikarara tuavıbar itıma ovevem me batıfı.
 Egha uarı akuvır danganıbar gumazır ıgıaba batıfı.”

22 İkiavıra İtir God mıkimasa na mıgıa ghaze,
 “Ariagħırır gumazamıziıbar kuaba pura tintinıbar nguazımın ikıam,
 mati afıar buarıba, ko wıtın ikızıba pura tintinıbar irav itı.
 Ezi gumazır dagħ eghuvamıba puvatı.”

23 İkiavıra İtir God ghaze:
 “Fofozır gumazım uan fofozım bagħ bar akuegħ uabı fan markı.
 Eghtı gumazır gavgavım uan gavgavım bagħ bar akuegħ uabı fan markı.
 Eghtı dagıaba izıvazır gumazım uan dagıaba bagħ bar akuegħ uabı fan markı.
 24 Gumazım bar akuegħsi, a bizır bar vamıra bagħ bar akongegħam.
 Bizır kam kamakın:
 Kı İkiavıra İtir God, a na gıfızır bizım bagħ bar akongegħ.
 Kı zurara nguazımın gumazamıziıba bar men apangkufı.
 Egha kı zurara guızın arazımın gın ghua arazır aghuıbar me gamı.
 Kı arazır kam damuasa bar akongegħ.
 Kı İkiavıra İtir God, kı kamagħın mıkemegħa gıfa.”

25 “İkiavıra İtir God ghaze,
 Gumazır uan mıkarzır mogomebar inıba aghorezır kaba,
 men arazıba azenan paza zui,
 egha me nan akamın gın zuir puvatı.

Gumazır kaba, dugħıam izıti kı puv me damıgħam.
 26 İa nguıbar kabar gumazıba,
 kar İsipıa, Judaba, İdomıa, Amonıa, Moapıa ko gumazır pura gumazamıziıba puvatızır danganımın ikıa uan dapanır dakurır arızıbagħ ızezi da otevezıba,
 gumazamızır kaba me gumazır God gıfızır puvatızıba.
 Ezi İraelıa uagħan men arazıbar gın zui.
 İraelıan gumazıba uan mıkarzır mogomer inıba aghoregħa,
 uan navır averıabagħ irazır puvatı.
 Egha me mati gumazır uan mıkarzır mogomer inıba aghorezır puvatızıba.”

10

İkiavıra İtir God an atrıvım, ezi aseba pura bizıba

¹ O İraelıa, ia deragħvıra İkiavıra İtir Godın akam baragħ. ² A kamagħın mıgıa ghaze:

“İa kantrın ıgħarazıba amır arazıbar gın mangan markı.
 Me overıamın ıgħaragħa garır otıvır bizıbar gara bar atıatingı.
 Ezi ia dar ganıva, atıatingan markı.

³ Ezi gumazır kabar arazır men aseba feba,
 da guızın arazıba puvatı.
 Me temer mam ruarımın an okegħa, dıgırıbagħ amır gumazıbagħ anıngızı,
 me temer kamın asemın marvır guam akırı.

⁴ Egha gumazıba gol ko silvan marvır guar kam asıgħa,
 hama ko dıkonıba inıgħa, a iran aghuagħa a gafu.

⁵ Ezi marvır guar kaba bizıba dar puvatı, da nedazır kınıba.

- Kuaraziba izi gumazibar azenibar zuravariba ko daghebar amisi, dar gan atiatingasa me dar ingarigha da ase.
Men marvir guar kaba migeir puvati.
Egha da aruir puvatizi, gumaziba da ateragha arui.
Me ian tav gasighasighan kogham, kamaghin ia dar atiatingan marki.
Me uaghan bizir aghuitam damighti an otoghan kogham.”
- ⁶ Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti,
ezi ua godin tam nin min itir puvati.
Nin ziam gavgavir ekiam iti.
Egha ni bizir igharagha garibagh amima da nin gavgavim aka.
- ⁷ Ni kantriba bar dar gumazamiziba bar me gativagha men gari,
ezi me bar nin atiating nin apengan iki nin ziamra fam.
Ezi nguazir kamın fofozir aghuiba itir gumaziba ko atriviba,
men tav nin min amir puvati.
- ⁸ Gumazir kaba bar fofoziba puvatigha bar onгани.
Marvir guar me temebar dikirigha arighizir kaba, pura biziba,
da fofozir aghuir manatam me daningam? Bar puvati.
- ⁹ Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa, Tarsisin nguibamin ghua silva isa,
egha ghua Ufasin nguibamin gol ini.
Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh anidi,
eghti me uan marvir guaba avam.
Egha me inir blupla ko pighagheviba isamigha
asebar marvir guar kabar kurti.
Kurkazir marvir guar kabar itiba,
kar digiribagh amir fofozir gumaziba ingangarir kaba bar dagh ami.
- ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God.
A Godin zurara ikia mamaghira itim,
egh atrivimin iki mamaghira ikiam.
Ezi an aningagharim nguazim gamima,
a ivazvasi, eghti gumazamiziba deraghvira ikian kogham.
- ¹¹ “Israelia, ia kamaghin nighnizir gavgavim Godin itir puvatizir gumazamizibav kim,
‘Tan aseba overiam ko nguazimin ingarizir puvatizi,
da ua nguazim ategh an ikian kogham,
egh overiamin apengan ikian kogham.’”
- Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)*
- ¹² Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamın ingari.
A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi.
A uan fofozimin overiamin ingara an onegha gifa.
- ¹³ A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir ote-vibar migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima, a
a uan danganim ataghiragha izi.
- ¹⁴ Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golın dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.
- ¹⁵ Kar me dibovir akabav kımasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.

Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham.
 16 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari.
 Egha bizir kabar min garir puvati.
 A Israelia amisevezi me an adarazira iti.
 An ziamra kara:
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

17 O Jerusalemia, apaniba ia ekiarugha gifa.
 Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi.
 18 Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze,
 "Dughiar kam in ki nguazir kam in itir gumazamiziba batueghti me mangegham.
 Ki osimtizir ekiam me danighti, me mizazir ekiam baragham."

19 Eghti Jerusalemia kamaghin mikimam:
 "Maia, e ikuvigha gifa.
 Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati.
 Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram."

20 Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri.
 A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire.
 Ezi gumazamiziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa, mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati.
 Kamaghin amizi, ua Jerusalem in ingaramin gumazitam ua itir puvati.

21 Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati,

egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire.

Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati,
 ezi apaniba iza gumazamiziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti,
 mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto.
 Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akizirigha izi.
 Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi.
 Me Judan nguibaba bar ada agivaghti,
 da afiar atiabar nguibamin otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara

23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumazamiziba uari uan daroriba gativaghan kogham.
 E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati.

24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki.
 Ni en aningagheghti e bar moghira ikuvigham.

25 Egh Kantrin Igharazibar Gumazamizir nin ziam dibora a fer puvatiziba,
 ni men aningaghi me gasighasigh. Gumazamizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire.

Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki.

Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavim akaba baregh mangi Judaba ko Jerusalem gumazamizibav kemegh: ³ Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavim gin mangan koghti, ki a damighti a bar ikuvigham. ⁴ Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, ‘Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin ikiam. ⁵ Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavim gin mangiti, ki a isi ia daningam.’ Nguazir kam ia datirighin an iti.” Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Bar guizbangira! Bizir kam otogham.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, “Ni nan migirigiar kaba isi Judan nguibaba ko Jerusalem tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavim akaba baragh, dar gin mangi! ⁷ Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsigha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim gin mangi. ⁸ Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi.”

⁹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Judaba ko

Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke. ¹⁰ Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa. ¹¹ Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighti, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham. ¹² Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughuriar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kam in aven men akuraghan kogham.

¹³ “Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughuriar aghuim zuim damuasa dakozir aviribar ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim da Jerusalem nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh ghu. ¹⁴ Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghsi nan azangsighan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan kogham.”

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze:

“Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami, kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham.

Ki ian amamangatighti, ia aven mangam.

Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze, ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan kogham. Bar puvatigham.

Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigh bar akongeghan kogham.*

¹⁶ Ki faragha ia dibora ghaze, Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti.

Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a datighi, avim ararimin min pamten darvagham, temer kam gaseghti, a isiva aguaba bar dipirighiregla bar givagham.

¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kam in ia akara, egha datirighin ia gasighasighasa migei.

Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan kantrin gumazamiziba, ia ofan mughuriar aghuim zuiba isa asem Bal bagha, dagh ami. Ezi ian arazir kurar kam na gamizi, ki bar ian aningaghe.”

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

¹⁸ Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze:

“Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza na damuasa migei. Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo.

¹⁹ Ki faragha fozir puvati, me paza na damuasa na bagha akam misosi.

Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misueghti an aremeghasa an akua zui.

Ezi gumazir kaba akam misuegha ghaze,

‘Aria, e datirighiram a misueghti an aremegham,

mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin.

E bar a kuavaremeghti, gumazamiziba uam an ginighnighan kogham.’

²⁰ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

ni arazir aghuimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.

Ni deravira men nighniziba ko naviba tuisisi.

Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati.

Ki fo, Ni gumazamizir kaba ivezir kuram me daningiva bar me gasighasigham.”

²¹ Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir maba na misueghti, ki aremeghasa kamaghin na migia ghaze, “Ni Ikiavira Itir Godin ziamin uam akatam mikiman marki. Ni ua tam mikimti, e ni misueghti ni aremegham.”

Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdiam baregha kamaghin na migei, ²² “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin gumazamiziba pazivira me damighiva, ivezir kuram me daningam. Ki me misoghsi apaniba amadaghti me izi men gumazir igiabav sueghti me arimighiregham.

Eghti dughiar kam in, Anatotin gumazamiziba dagheba puvatighi, men otariba ko guiviba arimighiram. ²³ Anatotin gumazamizir paza ni damuasava amiba, ki me ikarvagham me gasighasighamin dughiam, ki a ginabagha gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham. Me bar moghira ikuvigham.”

12

Jeremaia osimtizim ikia Ikiavira Itir Godin azangsisi

¹ O Ikiavira Itir God, ni kotiaba tuisizir arazim a bar dera, ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadarim ni ko a damuan kogham.

* **11:15:** Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti,
ezi guizin nin arazir kotiaba
tuisizim,
ki a bagh nin azangsighasa.

Manmaghiram amizi gumamazir
arazir kurabagh amiba me zu-
rara deragha iti?

Ezi manmagh amizi, ifavaribagh
amir gumaziba deraghavira
ikia ghuavira iti?

² Ni me isa nguazir kam garighizi, me
deraghviram otiva,
mati gumazim temem akarazi,
an biba nguazim giraghuezi,
temem aghuigha bava
oviziba iti.

Me zurara nin ziam diborava,
men nighniziba nin saghuiamin
iti.

³ O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha,
ki amir araziba sara fo.
Egha na tuisigha bar deravira na
gifo.

Ni na bagh apanir kaba batueghasa,
ki ifonge.

Mati gumaziba sipsipbav sueghti
da aremeghasa, da inigha zui.

Ki nin azai, ni inabazir dughiamin,
ni me misueghti me arighiregham.

⁴ Gumamazir kaba arazir kurabagh
ami.

Egha uaghan me ghaze,
“Bizir e bativamin kaba,
Jeremaia bar dar ganighan
kogham.”*

Kamaghin amizi, ni gumamazibar
arazir kurabar osimtiziba
ikarvagha nguazim gamizi,
an aghazagharizi, graziba bar
misingi.

Ezi asiziba ko kuaraziba tin-
tinibar ariaghiri.

Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam
agivaghti,
nguazim ua deragham?

⁵ Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha
ghaze:

“Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir
kam, a gin otivamin osimtizim
min garir puvati.

Ni gumaziba ko ia tuavimin
ivemar, ni me gitaviraghsi
damuva avegham, ni avighaghegham,
egh ni manmaghin hoziaba
ko ivemaram?

Ni nimira uan kantrin aven danganir
azentuzimra deragh iki,
ni manmaghin mangi Jordanin
Fanemin boroghin itir ruarir
averiamin ikiam?

⁶ Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi
akirim ni gasaragha,
osimtizim ni darigh pazi ni
damuasa akam misoke.

Egha uari akuvagha ni ekiarugha
givagha,
bar nin suighasa roghira izi.

Kamaghin amizi, me izi akar
aghuibar ni mikimti,
me baraghan marki.”

*Ikiavira Itir God, uan gumamaziz-
iba bar me baseme*

⁷ Ikiavira Itir God ghaze,
“Israelian gumamazir ki ua
baghavira miseveziba,
ki akirim ragha me gasaragha
gifa.

Gumamazir ki bar gifongezir kaba,
ki datirighin apanibar amaman-
gatighti,
me me dikabiragham.

⁸ Nan gumamazir kaba, nan
apanim gamigha,
na dikabinasa pamten diava
arai,
mati laionin mam ruarimin ikia
pamten aroi.

Kamaghin, ki me gifongezir
puvati.

⁹ Nan gumamazir ki ua baghavira
inabaziba,
me mati kuarazir mam, kuarazir
isaba iza anekiarugha a
gasighasisi.

Ki kantrin igharazibar diaghti
me izi nan gumamazir ki

* **12:4:** Gumazir maba kamaghin akar kam gira, “God bizir e amibar gari puvati.” Gumamaziziba kamaghin Jeremaian mikimam, egh me ti kamaghin nighnigh suam, a men faragh ovegham. O me ti ghaze, me uari an misueghti an aremegham. Ni Jeremaia 11:18-23in an gan. **12:5:** Jeremaia 49:19; 50:44

- ua baghavira inabazibagh asighasigham,
 Mati gumazim asizir atiabar di-
 aghti, me uaghan izi kuarazir
 kam amam.
- 10 “Kantrin Igharazibar Gumamaziz-
 ibar gumazir dapanir aviriba
 iza,
 nan wainin azenir dirim
 gasighasiki.
 Me azenir dirir kam dikezi,
 a danganir midiarimin min iti.
 Ezi gumamaziziba uam an
 itir puvati.
- 11 Eghti nguazir kam pura ikiti, gu-
 mazamiziba an puvatigham.
 A dipaba puvatizir danganimin
 min otogham.
 Eghti nguazim ikiva aziti, ki
 a baragham.
 Eghti nguazir kam in itir gumaziba,
 ua a ginighnighan kogham.
- 12 Eghti apanir aviriba otivigh, gu-
 mazamiziba puvatizir dan-
 ganir mighsiabar tuavimin izi,
 biziba bar dagh asighasigham.
 Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki
 apanibar amuti,
 me ian kantrin otevir mam in
 ikegh, mangi otevir igharazimin
 gumamaziziba bar me
 gasighasigham.
 Eghti gumazitam ua deragh
 ikian kogham.
- 13 Ia Israelia witin oviziba oparigh,
 da iniamim dughiam in, ia benir
 dikonibar ganti darara ikiam.
 Ia pura ingangar mitiabagh amua
 bizir muziaribara isi.
 Ki Ikiavira Itir God, nan
 aningagharim ian ikiavira iti,
 kamagh in ia witin ovizir
 muziariba bang in aghumsigham.

*Ikiavira Itir God, Israelian
 borogh in itir kantriba bagha akar
 dikirizim gami*

14 Ikiavira Itir God kamagh in
 migei, “Ki Israelian boroghira itir
 kantriba akam men iti. Me arazir

kurabagh amua, egha nguazir ki
 uan gumamazizibagh aningizir kam
 pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir
 kaba men nguazimra me batuegham.
 Judaba uaghan apanibar tongin uan
 nguazir ki me ganingizimra iti, eghti
 ki uaghan me batuegham. 15 Ki bar
 moghira me batuegh givagh, gin ua
 men apangkuvigh, men aku men
 nguazibara mangam. 16 Eghti nan
 gumamaziziba nan ziam fer araziba,
 me dughiar kam in dar gan dagh
 fofogham. Fomira gumazir kaba nan
 gumamaziziba, me aser Balin ziam in
 guizbangira mikimasa pin arigha
 migei, egha nan gumamazizibar sure
 gami. Me datirigh in uari nan ziam in
 pin darigh guizbangira mikim suam,
 Ikiavira Itir God, a zurara iki mam-
 aghira ikiam. Me arazir kabar gin
 mangi, uaghan nan gumamazizibar
 otivigham. 17 Eghti kantrin tam in
 gumamaziziba nan akam bareghan
 aghuaghti, ki me batuegh bar me
 gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God
 ki mikemegha gifa.”

13

*Ikiavira Itir God, inim in akar is in
 zuim in Jeremaia migei*

1 Ikiavira Itir God kamagh in na
 migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam
 givezegh, a ikegh. Egh inir kam
 isi dipam daghuan marki.” 2 Ezi
 Ikiavira Itir God mikemezi moghira,
 ki ghua inir mam givezegha a ike.
 3 Ezi Ikiavira Itir God ua kamagh in
 na migei, 4 “Inir ni ivezegha uan
 ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh
 Peratin Fanemin mangi, egh inir kam
 isi dagiar torimin aven a modogh.”*
 5 Ezi, ki Ikiavira Itir God mikemezi
 mogh in amua, inir kam Peratin
 Fanemin a modo. 6 Ezi aruer aviriba
 ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua
 kamagh in na migei, “Ni dikavigh
 uamategh Peratin Fanemin mangi,
 egh ki ni mikemezi ni modozir nir
 kam uam a inigh.” 7 Ezi ki Peratin

12:15: Jeremaia 48:47; 49:6; 49:39

12:16: Josua 23:7; Aisaia 49:6; Jeremaia 3:17; 16:19

12:17:

Onger Akaba 2:8-12; Aisaia 60:12

*

13:4: Ziar kam Perat, gumazir maba kamagh in a ginighnisi, a Yufretisin Fanem.

ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamın min ikuvighti, men ziar ekiam givagham. ¹⁰ Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki kamaghsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.”

Jerusalemia nguazir minemin min ikuvigham

¹² Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fufuzi da izefe.’ Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?’ ¹³ Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamın itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemın gumazamiziba bar, mati wainin dipam nguazir minem

gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham. ¹⁴ Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me ginighnigh men apangkuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

¹⁵ Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa.

Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh.

Egh ia ifaghati uari fan marki.

¹⁶ Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarim bagha garavira iti.

Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar ekiamin otogham.

Guizbangira, dughiar kuram otogham,

mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti,

ia mighsiabar pin daruva asaghpur tintinibar iregham.

Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin,

ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning.

¹⁷ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim, a deravira ia geghufi.

Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti,

apaniba izi, ia inigh mangi, kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham.

Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh,

ia bagh pamtem aziti,

temeriba nan damazimning
gizivagh izighiram.

18 Ikiavira Itir God kamaghin na
miglia ghaze:

“Ni mangi akar kam isi atrivim uan
amebam ko aningin mikim
suam,

Gua gin ua kantri gativaghan
kogham.

Guan atrivir dapanir asuar dirimn-
ing, pura bizir kinimningin
min otogham.

Kamaghin amizi, gua atrivir
dabirabimning atakigh.

19 Apaniba izi Judan sautin amadaghan
itir Distrik Negev, an itir
nguibaba ekiarugh dar
divazibar tiar akaba asegham.

Me Judaba bar me inigha
nguibar igharazimin, pura
ingangarir gumazir kinibar
min me arighsi, me inigh
mangegham.

Kamaghin amizi, Judan
gumazitam ua nguibabar
tiar akaba kuigh mangi
izegh damuan kogham.

20 “O Jerusalem in nguibar ekiam, ni
kogh notin amadaghan izir
midorozir gumazibar ganti,
me ni bagh izam.

Gumazamizir ni bar ifuegha der-
agha me geghuva men gariba,
me mati sipsipin dirir ni me
bagha bar akongeziba, me
managh iti?†

21 Eghti gumazir ni namakabagh
amigha akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.

Eghti ni manmaghin me
mikimam?

Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram
baragham.‡

22 Egh ni ti uan navir averiamin aven
uabi uabin azangsigham,

manmaghin amizi, bizir kurar
kaba na batifi?

Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram
bar ekefe.

Kamaghin amizi, gumaziba
nin korotiaba suegha arazir
kurabar ni gami.

23 Eghti Itiopian kantrin gumaza-
miziba, men mikarzir piziba,
mikarzir ghurghuribar oti-
vam, ti puvati.

Eghti kaziar atiam, me a dibora
ghaze, lepat,

a ti uan mikarzir dighdiriba
itiba giragham, a?

Bar puvati.

Kamaghira, arazir kurar kam, nin
arazimra,
ezi ni aneteghan kogham.

24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar
kam bangin

aminim gumazamiziba pu-
vatizir danganimin ikegha iza,
witin afezibagh ivai da zui
moghin,

ki nin gumazamiziba bat-
uegham.

25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir
aseba nighnizir gavgavim dar
iti.

Kamaghin amizi, bizir ni bativir
kaba, ki deraghavira fogha da
misevegha gifa,
eghti da ni bativam.

26 Ki uabi nin korotiam fegh uan-
aboghti,

gumazamiziba nin mikarzir
mogomemin ganti,
ni bar aghumsigham.

27 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki
ifongezir puvatizibagh ami.

Ni asebar gin mangasa pamtemin
ingara, mighsiaba ko danganir
tuziba itibar dar ziaba fe.

Ni mati gumazim uan roroamin
amuim ko dakuasa an
giriabagh suagha arui,

† 13:20: Ves 20-27in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kam in itiba me mati an boriba. ‡ 13:21: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. 13:27: Aisaia 65:7; Jeremaia 5:8; Esekial 6:13

egha mati hoziar apurim pamten
 hoziar amebamin gin ghuava
 aroi.
 O Jerusalem, nin araziba bar mize,
 egh ni kamaghira iki mangi
 manadzoghin ua zuegham?
 Bar puvatigham.
 Noka! Ni bar ikuvigham.”

14

Judan kantri amoziba puvati

¹ Dughiar kamın Judan kantri
 amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir
 God, an gun migia akar kam isa
 Jeremaia ganingi:

² Judan kantrin gumazamiziba bar
 osımtızir ekiamın ikia azi.
 An nguibabar aven itir gumaza-
 miziba bar pazavira iti.

An gumazamiziba tintinibar nguazim
 girav ikia puviram azima,
 men azirakam Jerusalemın
 nguibamin ikegha, nan
 kuarim bagha ghuavanadi.

³ Men gumazir dapaniba dipaba
 tuasa ingangarir gumaziba
 amangizi,
 me mozir dipabar ghuegha gari
 mozir paba dakegha gifa.

Ezi me miner miseviba ua da inigha
 nguibar ekiamın ghue.
 Egha me paza uari baragha
 aghumsigha, osemegha uan
 guaba monge.

⁴ Amoziba Judan kantri gizir puvatizi,
 nguazim bar misingi.

Kamaghın amizi, gumazir azeniba
 opariba,
 bar osemegha aghumsigha uan
 guaba monge.

⁵ Ezi asızir atiaba nguziba batima, da
 damamin graziba puvati.
 Kamaghın, me uan nguziba
 ataghırazi, da pura iti.

⁶ Ezi donkin atiaba mighsiabar tu-
 ivav ikia, afiar atiabar min
 avighagha pamtemın aminim
 isi.

Da pamtem damamin graziba
 bagha ruia gari.

Ezi graziba bar puvati,
 kamaghın men damaziba bar
 mikirvagha iraghue.

⁷ Ezi nan gumazamiziba kamaghın
 na ko migia dia ghaze,

“Bar guizbangira, e akirim ragha ni
 gasaragha gıvagha, arazir ku-
 rar avirim gami.

Ezi en arazir kurar kaba e isa
 kotiam gati.

Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar
 ekiam ginighnigh,
 en apangkufigh.

⁸ E Israelia zurara uarir akurvaghasa
 nırara nighnigha ni mızua iti.

Egha osımtızibar dughiabar ni
 uam e isi.

Ezi manmagh amizi, ni datirighın e
 gifozir puvatizi moghin iti?

Manmagh amizi, ni nguibar
 igharazimın gumazir guraghav
 itimın min iza
 dimagarir vamiran e ko
 ikegha ghu?

⁹ Manmagh amizi, ni gumazir okam
 nighnızimın min, en akur-
 vaghamin gavgaviba puvati?

Manmagh amizi, ni mati,
 midorozir gumazim uan
 apaniba abınamin gavgaviba
 puvati?

Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kam-
 aghın amir puvati.

E fo, ni en tongın itima, e nin
 gumazamizibara iti.

Kamaghın, ni e ataghıraghan
 marki.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiz-
 ibagh nighnigha ghaze:

“Me pura tintinibar daruasa
 bar ifuegha, deragha uan
 daroribar garir puvatigha
 akirim na gasara.

Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir
 kam bagha bar me gakongezir
 puvati.

Ki datirighın men arazir kurar
 kabagh nighnigh,
 me ikaragh ivezir kuram me
 danıngam.”

- 11 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze:
 “Jeremaia, gumazamizir kaba, ki deragh me damusi,
 ni me bagh nan azangsighan marki.
- 12 Eghti me ti na bagh dagheba ataghiragh nan akurvazim bagh na ko mikimti,
 ki me bareghan kogham.
 Eghti me ti, ofan na bagh tueghti bar isi mighiramiba ko, witin ofan tuamiba, na daningti,
 ki dagh ifuegh da inighan kogham. Puvati.
 Ki apaniba amadaghti, me izi me misueghti me arimighiregham.
 Egh ki me damuti, me dagheba puvatigh arimighiregham.
 Egh ki arimariar ekiabar amuti,
 da me bativti me arimighiregham.”
- 13 Ezi ki an akam ikaragha ghaze,
 “Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni oragh.
 Nin akam inigha izir gumazir maba akar igharagha garibar gumazamizibav gei.
 Me kamaghin nin akam akura ghaze,
 Apaniba ia misueghti ia arimighireghan kogham.
 Egh ia dagheba otevegha arimighireghan kogham.
 Egh Ikiavira Itir God deragh ia damighti,
 ia nguazir kam bar deraghvira an ikiam.”
- 14 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:
 “Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin ia migia, ifavarir akabar ia migei.
 Ki me amangizir puvati, egha uaghan akatam me ganingizir puvati.
 Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighnizibar migei.
 Me ghaze, me irebamın min garir bizibar gara migei.
 Puvati, me ifari.
- Egha bizir otivamiba me dav gia, pura migei.
- 15 Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan ziamin akam akunizir kaba, ki men gun ni migia ghaze,
 Ki me amangizir puvati.
 Me ifara pura iza nan ziamin ghaze,
 ‘Midoroziba ko dagheba puvatighamin dughiam kantrin kamin otivan kogham.’
 Ezi ki ia migei,
 Midoroziba ko mitiriar arazimra,
 Godin akam inigha izir gumazir kabara bativ bar me kuavaremegh.
- 16 Eghti gumazamizir akam inigha izir gumazir kabar akaba baraghiziba,
 me midorozim ko dagheba puvatizir bizim bagh arimighiriti,
 me men kuaba isi Jerusalemın nguibar ekiamın tuavir toribav kinighti,
 gumazir men kuaba isi mozibar afamiba bar puvatigham.
 Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir kamra men kuaba bativigham.
 Ki garima, Jerusalemia arazir kuram gami, kamaghin ki bar me gasighasigham.”
- 17 “Jeremaia, ni gumazamizibar apangkuvamin akamin me mikim. Ni kamaghin mikim,
 ‘Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar azivira ikiti,
 nan damazimning temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam.
 Nan gumazamiziba, guivir ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari.
 Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira me misoagharighizi,
 me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti.
- 18 Ki nguibar ekiamın azenan ghua gari,
 midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti.

Egha nguibar ekiamin tuavibar aven
 arua gumazir dagheba otevez-
 ibar gari,
 me ariava men mikarziba iku-
 vigha aghariba guni.

Ki arua garima,
 akam inigha izir gumaziba ko
 ofa gamir gumaziba purama
 arua
 bizitam gifozir puvati.’”

*Jeremaia amozim amangasa
 Godin azangsi*

¹⁹ Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin
 azangsi,

“O Ikiavira Itir God, ni bar akirim
 ragha Judan kantri gasara, o?

Ni Saionin nguibar ekiamin gu-
 mazamiziba bar me gifongezir
 puvati, a?

Egha ni manmaghsua, bar e
 gasighasighizi, e ua deraghan
 kogham?

E ghaze, e ti deraghvira dapiam.
 Ezi puvati, e deragha apiazir
 puvati.

E ghaze, e ti osimtiziba ategh,
 avughsi deravira ikiam.

Ezi puvati, apaniba iza e
 gamima e bar atiatingi.

²⁰ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e
 fo,

e uan inazir afeziaba ko, arazir
 kurar aviribagh amua,
 nin damazimin e dar
 osimtiziba iti.

²¹ Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh
 e gasan marki.

Nin Dipenim, a mati nin atrivir
 dabirabir aghuim,
 ni a ginighnigh, apaniba
 ateghti me Dipenir kam
 paza a damuan marki.

Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir
 Gavgavir kam ginighnigh
 anebighan marki.

²² Kantrin igharazitamin aser ku-
 ratam amozim damighti an
 arigham ti? Puvati.

O overiam uabi amozim e
 danigham ti? Bar puvati.

Ikiavira Itir God, en God, nirara ni
 bizir kamagh garibagh ami da
 otifi.

Kamaghin amizi, e nighnizir gav-
 gavim nin iti.”

15

Judaba bar ikuvigham

¹ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin
 na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses
 ko Samuel nan boroghin iziva, gu-
 mazamizir kabar akurvaghsi izi nan
 damazimin tugh na ko mikim nan
 azangam, eghti ki apangkuvitam
 men ikian kogham. Ni gumazamizir
 kaba batueghti me mangi! Nan
 mukuragh! Ki ua kagh men ganan
 aghua. ² Eghti me ti kamaghin
 azangam, ‘E managhira mangam?’
 Eghti ni me mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin
 migei:

Men gumazamizir ki arimariar ku-
 ram in arimighirasa amiseveziba,
 me arimariar kuraba iniam.

Eghti gumazamizir ki midorozir
 sabamin ovengasa amiseveziba,
 me mangi misogh arimighiram.

Eghti gumazamizir dagheba otevegh
 arimighiran ki miseveziba,
 me dagheba puvatighiva
 arimighiram.

Eghti gumazamizir mangi nguibar
 igharazimin kalabusin ikiasa
 ki miseveziba,
 me mangi nguibar igharazibar
 kalabusin ikiam.

³ “Ki Ikiavira Itir God, ki bizir
 gumazamiziba bar me agivamin
 4plan kaba amangi: Apaniba me
 misoghti me arimighireghti, afiaba
 men kuaba kurvagh mangiti, da
 dighorti kuarazir pin mighagha
 aruiba izighiri dar tuzibar amiti,
 asizir atiaba izi dar naba bar ada
 ami da agivagham. ⁴ Eghti Kantrin
 Igharazibar Gumazamiziba, bizir
 ki Judabagh amizir kam baregh

14:20: Nehemia 9:2; Onger Akaba 32:5; Jeremaia 8:14
 14:13-19; 1 Samuel 7:5-9 **15:2:** Akar Mogomem 13:10

15:1: Ua Me Ini 32:11-14; Diboboniba
15:4: 2 Atriviba 21:1-16; 2 Eghaghaniba
 33:1-9

atiatigh digavir kuram damigham.
Ki garima, Hese kian otarim Manase,
a Judan atrivimin ikia, Jerusalem
aven arazir bar kurabagh ami. Ezi
bizir ki amir kam, a Manasen arazir
kuram ikarvasi.”

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin diagha
ghaze:

“O Jerusalem gumazamiziba, tina
ian apangkuvigham?

Eghti tina ia bagh aziam?

Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham,
ia deragha iti o puvati?

Gumaziba puvati.

⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
migei,

ia akirim na gasaragha bar nan
saghon iti.

Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh,
ia gasighasighasava ami.

Ki dughiar aviribar ian apangkuva
ghua,

datirighin ki aghua.

⁷ “Judan gumazamiziba uan arazir
kurabagh irazir puvati.

Kamaghin amizi, ki Judan
nguibaba vaghvagha dar gu-
mazamiziba bar me inigha,

me givaragha me batoghezi
me ghuezi moghin,

mati aminim witin afezibagh
ivarazi da ghue.

Ki uan gumazamiziba bar me
gasighasigha

men boribav soghezi me
ariaghire.

⁸ Eghti men midorozir gumazir
ariaghirezibar amuir odi-
aribar dibobonim nan

damazimin bar ghuanabogh,
ongarir gigimin dibobonim gafi-
ragham.

Ki aruer arizimin apaniba amadazi,
me iza,

men midorozir gumazir igiabav
soghezi me ariaghire.

Ezi bizir kam gumazir igiar kabar
amebabagh amizi,

me digavir kuram gamigha,
osimtizir ekiamin ikia bar
atiatingi.

⁹ Ezi amizir borir 7pla batezim, an
boriba bar arimighireghti,

amebar kamın navir averiam
bar ikuvigh, mati minemin

min isikuam,

eghti an kuarmizim mati
asizir agharim an guraghti,

an angam aremeghsi
damuam.

Amebar kamın dughiar aghuim, ua
dughiar bar kuramin otoghti, a

bar aghumsigham.

Mati an aruer arizimin itima,
aruem zuamira iraghugha

gifa.

Kamaghira, Judan ikiavira itir
varazira, ki apaniba amangighti,

me izi me misueghti me
arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

*Jeremaia uan osimtizimin gun God
migei*

¹⁰ Ki kamaghin migei:

“Ki bar uabin apangkuvigha ose-
megha kamaghin uabira uabin
migei,

O nan amebam, ni ti tizim
baghavira na batezi ki nguazir

kamin ize?

Gumazamizir nguazir kamın itiba
nan akaba ikarvazima, ki

akamadariba me koma adagh
ami.

Ki gumazitamın amamangatizi, a
pura nan bizitam inizir puvati.

Ki gumazitam pura na da bizitam in-
izir puvati.

Ezi gumaziba bar moghira nan
atara ghaze, ki ikuvigham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:

“Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni
deraghvira ikiam.

Eghti ki apanibar amighti, me
osimtizim ko dughiar kuramin

aven ikiva,

15:6: Jeremaia 2:13; 7:24; Hosea 13:14 * **15:11:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim
abighizir puvati.

uarir akurvaghsi ni bagh izi
nin azangsiham.”*

- 12 Egha Ikiavira Itir God, gumamazir-
ibav gia ghaze:
“Gumazitam ain ko bras apiramin
gavgaviba puvati.
Ezi apanir notin amadaghan iz-
iba, me bras ko ainin min bar
gavgafi.
- 13 Ia nguibar kamın ikia arazir kurar
bar aviribagh ami.
Eghti ki bizir kam ikarvaghamin
ivezimın min, ian dagiaba ko
bizir aghuiba isi,
pura apanir kabar aningam.
- 14 Egh ki ian apanibar amighti me ia
inighti ia pura men ingangarir
gumazir kinibar iki,
nguazir ia fozir puvatizimın
mangam.
Nan aningagharir ian itim, ki a
damighti
an avim min bar puvira ian isi iki
kamaghira ikiam.”
- 15 Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei:
“O Ikiavira Itir God, ni biziba bar
dagh fo, egha gumazir paza na
gamiba, ni bar me gifo.
Kamaghin, ni gumazir nin ziam
bagha dibovir osimtiziba na
garizibar ganiva,
na ginighnigh nan akuragh.
Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni
ivezir kuram me ikaragh.
Ni ti men sughsughti, me na
misueghti ki aremegham.
- 16 O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba
Itim,
ni uan ziam na garizima, ki ni
nan anavira.
Ezi nin akam na batogha, mati nan
daghemra min iti,
mati dagher mam, gumazim, a
isa anepava gavgavim nam-
nam ko duam ganidi.
Ezi nin akam na gamima,
ki uan navir averiamın aven bar
akongegha nan navim dera.
- 17 Ki gumazir dughiar aghuiba
baghavira itiba ko apiavkia

- bizibav gia atir puvati. Bar pu-
vati.
Gumamazir arazir kurar me amiba
bangin, aningazim na gizifa.
Kamaghin, ki uabi abiragha bar
nin apengan ikia uavira iti.
- 18 Manmagh amizi mizazir kam nan
ikiavira iti?
Egha manmagh amizi, me
osimtizim na ganigavira iti,
mati duaba nan mikarzimın
ikiavira ikia midir puvati?
Ki garima, ni nan akurazir puvati,
mati gumazim mozir pam bagha
ghua garima,
a dakezi a tam amezir pu-
vati.”
- 19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
ikaragha ghaze:
“Ni akar kabanang ategh navim gi-
ragh ua na bagh iziti, ki ua ni
inighti,
ni ua nan ingangarim damuam.
Egh ni akar kuraba akurir arazim
ategh, akar aghuimram aku-
nam,
egh ni nan akatorimın min iki
nan akamin gun mikimam.
Eghti gumamaziziba nin akaba
baragh nin gin mangam.
Ni men akaba baragh men gin
mangan marki.
- 20 Ki gumamazir kabar damazimın
ni damighti,
ni brasin divazimın min tugh
gavgavigham.
Ki datirighin nin akuragha,
ni ko iti.
Eghti gumamazir kaba nin apanim
damuva
ni dikabiraghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikemegha gifa.
- 21 Ki gumazir arazir kurabagh amiba
ko apangkuviba puvatizir gu-
maziba,
men agharim da ua ni inighti, me
ua ni gasighasighan kogham.”

16

*Jeremaia Godin Akar Gavgavim
akunamin ingangarim iti*

1 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, 2 “Ni nguazir kamin amizitam in ikian marki, egh ni boriba puvatigh. 3 Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa. 4 Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buaribar min nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam.

5 “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pizir isam bagh, men dipenimin mangan marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. 6 Ki ghaze, nguazir kamin gumazamizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham. 7 Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimin iki nimira ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham.

8 “Ni gumazamizir isar ekiabagh amibar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki. 9 Ki,

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei, gumazamiziba ua nguazir kamin ikian kogham. Eghti bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, ki bar moghira da agivagham. Eghti gumazamizir datirighin itiba, uari uan damazibar bizir kamin ganti, an otivam.

10 “Jeremaia, ni kamaghin me mikimti, me ti kamaghin ni mikimam, ‘Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God bizir kurar kabar amuti da e bativasa migei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God, arazir kurar manamin a gami?’ 11 Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Ian inazir afeziaba nan akam batueghe, na ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia damuasa. 12 Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagha nan akam batogha, uari uan nighnizir kurabar gin zui. 13 Kamaghin amizi, ki nguazir kamin ia batueghti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimin ikiam. Ki ian apangkuvighan kogham, kamaghin amizi, ia nguibar kamin arueba ko dimagaribar ia asebar ziaba fam.’”

Ikiavira Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

14-15 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamizir kaba batuegh, gin ua men aku nguazir ki men inazir afeziabagh aningizimin izam. Me datirighin uan akam gavgavim a daningisi mikim suam, ‘Bar Guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua ize, e an ziamin gun migei.’ Egh ki ua men aku izamin dughiam, me arazir kam giragh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, notin amadaghan itir kantri ko kantrin

igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an ziamin gun migei.”

Judaba Ikiavira Itir Godin mongiva avegham

¹⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki apaniba amadaghti, me iziva Judan gumazamizibar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir igharaziba ameghti, me mangi gumazamizir mighsiabar mongeziba, ko dagiar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimin asiziba buria dar susi. ¹⁷ Me amir biziba bar nan modozir puvati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me uan arazir kuraba mongiva avegham. ¹⁸ Me nguazir ki me ganingizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garighizi, da nan damazimin mize. Kamaghin ki me amizir arazir kuramin ivezim giviragh, ua a ikaragham.”

Gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir God gifogham

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni gavvim na ganiga, nan danganir mogomemin min ikia, egha osimtizibar dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir kam in otevilla bar dar gumazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin mikimam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kiniba, da e gifara, en akuraghan kogham. ²⁰ Gumaziba uari baghvira godin tabar ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangira godba puvati.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni oragh! Ki gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamirara men sure damigham. Dughiar kam in ki men sure damuti, me nan gavgavir ekiam gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God.”

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikivira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar otevilla aghorezi moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakozibar 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri. ² Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada azezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe. ³ Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apanibar aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam. ⁴ Ian arazir kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighti ia nguazir ki aningizir kam ategham. Egh ki ia damighti ia nguazir ia fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarir gumazir kinibar otivigham. Guizbangira, nan aningagharim mati avir mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira ikiam.”

Gumazir pumuningin arazim

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 “Gumazim akirim ragha na gasaragha,
 nighnizir gavgavim gumazir
 kinimin ikia ghaze,
 ki uan gavgavimin uabin akurvagh
 deravira ikiam,
 gumazir kam a bar ikuvigham.”

6 A mati temer muziarim dipaba puvatizir danganimın ikiava aghui.

Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim a gizifa.

Gumazir kamaghın garim, dabirabir aghuiba puvatigham.

7 “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan itiba, ki bar deraghvira me damuam.

8 Me mati temem me dipar miriamın anekara.

Ezi temer kamın biba nguazim giraghuegha dipam isi.

Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati.

An dafariba angamira ikiavira iti.

Egha amoziba izir puvatizir dughia-
abar, a nighnizir aviribagh amir puvati.

A bar ikia mamaghira ti.”

*Ikiavira Itir God, gumazamizibar
araziba bar moghira da tuisisi*

9 Ikiavira Itir God, kamaghın miğia ghaze, “Gumazamizibar navir averiaba arazir kurabara damuasavira me dikafi.

Egha men nighniziba bar kufi.

Ezi tina arazir kamın mingarim gifogham?

Bar puvati.

10 Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumazamizibar navir averiaba ko men nighniziba aven men gari.

Egha vaghvaghera gumazamizibar araziba tuisigha,

me amir arazaraziba bar da ikarvaghera ivezim me ganidi.”

*Me arazir kurabagh amua isir
dagiaba, da ovengam*

11 Gumazim ifariva bizir aviriba iki,

a mati kuarazir mam, kuarazir igharazimın aroriaba oke-megha dagh isin itima da afoaghirezi,

an adar nguziba ini.

Ezi gumazir kamın dagiaba ko biziba, da gumazir kam tighar ghurighamin dughiam da ovengam.

Eghti gin, gumazamiziba fogham, a mati gumazir onganım.

*Israelia uarir akurvaghera
Ikiavira Itir God mizuai*

12 En Godın Dipenim, a mati Godın atrivimın dabirabir bar aghuim.

A fomira ziar ekiam ikia, iza kamaghira iti.

13 Ikiavira Itir God, e Israelia zurara nighnizir gavgavim nın ikia, ni en akurvaghera e ni bagha mizuai iti.

Gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar aghum-sigham.

Men ziaba, gumazamiziba zuamira me bakinighnigham,

mati gumazim uan ziam nguazimın an osirizima a zuamira angaraghire.

Ezi gumazir kaba ni ataki.

Ikiavira Itir God, ni mati emimirir pam, dipar ikirimirim e ganidimın mın iti.

*Jeremaia uabin akurvaghera
Ikiavira Itir Godın azangsisi*

14 O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam akirighti, ki bar guizbangira ghuamagheka.

Ni nan akuraghti, ki guizbangira deraghvira ikiam.

Ki ziar ekiam nıram anidi.

15 Israelia kamaghın na dipova miğia ghaze,

“E manadizoghın ganti, Ikiavira Itir God, bizir kurar a damuasava mikemezir kabar amuti, da otivam?”

17:7: Onger Akaba 2:12; 34:8; 146:5; Aisaia 30:18
Mak 7:21-22; Rom 1:21; 7:11; Efesus 4:22 17:10: Akar Mogomem 2:23

17:8: Onger Akaba 1:3 17:9: Matyu 13:15;
1 Samuel 16:7; Onger Akaba 62:12; Rom 2:6; 8:27;

A datirighin guizbangira dar amuti, da otivti, e dar ganika!”

¹⁶ Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh eghuvir ingangarir kam na ganingi, mati gumazir sipsipbagh eghuvim.

Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati.

Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumazamizir kaba bativasa me bagha ni mikemezir puvati. Bar puvati.

Ki nin damazimin mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo.

¹⁷ Ni na damuti ki bar puviram atingan marki. Puvati.

Ni dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimin min iti.

¹⁸ Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti,

me digavir kuram damighti, ki digavir kuram damigh aghumsighan kogham.

Ni men arazir kuram bangin dughiar kuram damighti, a me batogh bar me gasighasikigh.

Judaba Sabatin dughiamin damuamin araziba

¹⁹ Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalem tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki. ²⁰ Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba, ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalemian tiar akar kam in mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir God in akam baragh.

²¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim

bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem in aven mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki. ²² Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki. ²³ Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baraghan aghua. ²⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem in aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan marki. Ia nan akamin gin mangi, ²⁵ eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalem in tiar akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh dughiabar zurara gumazamiziba Jerusalem in ikiam. ²⁶ Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalem in boroghin itir nguibaba ko, Benjamin in anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalem in izam. Me izi, asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir God in Dipenimin izam. ²⁷ Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh

Sabatın dughiamın Jerusalemın tiar akabar aven mangıgh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atıghti da isiam. Eghti Jerusalemın itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan kogham.’”

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na miġia ghaze, ² “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimın dipenimın magiritima ki ua ni mikimam.” ³ Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimın dipenimın ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghın aperaghav ikia minemın ingara a gıghavkiri. ⁴ A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimın ingarir kam, an damazimın mong derazir puvati. Egha a ua miner kamın nguazir kamra inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamın ġin ghua nguazir miner igharagha garimın ingari.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın na miġei. ⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemın ingarizi moghın bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamın ġin mangam. Mati gumazim minemın ingarasa nguazimın suirazi an an dafarimın iti moghın, ia Israelia nan dafarimın iti. ⁷ Egh ki kamaghın mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abınigh me batuegh, me gasıghasıghsi me damuam. ⁸ Eghti kantrin kamın gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan niġnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁹ Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa miġei. ¹⁰ Eghti me nan damazimın arazir kuram damuti, ki uan niġnizim giragh,

me damuasa mikemezi moghın me damuan kogham.

¹¹ “Jeremaia, ni kamaghın Judaba ko Jerusalemia mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghın amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara ġin mangi.’

¹² Eghti gumazamiziba kamaghın nın akam ikaragham, ‘Marki e aghua. E uari uan niġnizibar ġin mangasa ifonge. E bar moghira nın akam baraghan aghua, e uan navir averiar kurabar ġin mangasa.’”

Gumazamiziba Ikiavira Itir God ġin amada

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghın miġia ghaze:

“Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar azaragh fogh, me tong kamaghın oraghiz, o?

Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uaghan, Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati.

Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimın min iti.

Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami.

¹⁴ Lebanonın kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati.

Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti dati, o?

Bar puvati.

¹⁵ Ezi nan gumazamiziba bar na ġin amada.

Egha me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami.

Me kamaghın amua iregha, tuavir men afeziba fomira ġin zuim ategha,

datirighın tuavir aguar kurar kabar zui.

¹⁶ Kamaghın, men nguazim ikuvigha pura danganir kinimın min iti.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamın izi an ganigh,
dapaniba rongiva dibovir akabar me damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar ati-
atigham.

¹⁷ Eghti ki uan gumazamiziba akirim me gasaragh men akuraghan koghti,
apaniba izi men agiraghti me aregham.

Mati aminim aruem anadi naghin ikegha pamtemin iza tintinimin bizibagh ivaima, da zui.”

Gumazamiziba Jeremaia paziva a damuasa

¹⁸ Gumazamiziba kamaghin migia ghaze, “Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsı tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir gumaziba suren akam akurir inganarim ataghiraghan kogham. Eghti gumazir nighnızir aghuim ko fofozir aghuiba itiba, me uan nighnızim ko fofozir aghuim ateghan kogham. Eghti akam inigha izir gumaziba Godin akam e mikımvıra ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia baraghan kogham. E a isi kotiam darigham.”

¹⁹ Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, “Ikiavıra Itir God, nan dimdiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezir akam ginighnigh.

²⁰ Gumazitam arazir aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a danıngam, o? Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati gumazim mozim gutui, eghti asızim atamakuigh an magirigham. Ni, arazir ki fomıra amizim ginighnigh. Ki nin boroghıra iza me bagha nin azangsıgha ghaze, ni uan aningagharim agıvagh, gumazamizir kaba deraghvıra me damu. ²¹ Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arıghiregham. Egh apaniba

ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arıghiregh. Eghti gumazitaba arımarıar kurataba ini arıghiri. Eghti gumazir igiaba midorozimın arıghiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham. ²² Nan apaniba nan suiragh na gasighasıghasa, mati asızim mozimın magırasa mozim gutui, egha mati gumazim asızimın suıghasa azuazim aguragha a mızua iti. Kamaghin amizi, ni zuamıra gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasıkigh, eghti me bar puvıram atiatingıva, uan dipenibar aven mongegh bar puvıram arangam. ²³ Ikiavıra Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osımtıziba agıvan marki. Ni men aningaghvıra ikıva, men apanibar amuti, me izi nin damazimın me dikabıragh.”

19

Judaba nguazir minem bighizi moghin bar ikuvigham

¹ Ikiavıra Itir God kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangıva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh miner kam inigh mangı gumazamizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangı. ² Egh ia mangı Jerusalemın divazimın tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghın mangı Hinomın Danganir Zarimın otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam,* ³ Ia Judan atriviba ko Jerusalemın gumazamiziba, ia Ikiavıra Itir Godın akam baragh! Ki Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsrailian God, ki guizbangıra migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamın otivam. Eghti gumazamizir bizir otivamin kamın akaba bareghamıba, me bar digavir

18:17: Jop 27:21; Jeremaia 13:24; 46:21

19:2: 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 32:34-35

* **19:2:** Ni

Jeremaia 7:30-33ın gan.

kuram damigham. ⁴ Ki kamaghin damuamin bizimin mingarim, a kamakin, gumazamizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumazamizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamın me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire. ⁵ Egha me Jerusalemın asem Balın ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimin da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati. ⁶ Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamın ziam, Tofet o Hinomın Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim!

⁷ “Judaba ko Jerusalemia danganir kamın bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi ki men tuavim apirighiti me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba ameghti, da izi men kuabar amegham. ⁸ Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamın izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. ⁹ Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam

Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam.”†

¹⁰ “Jeremaia, ni akam akunti gumazamiziba ni baragh nin ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisararikigh. ¹¹ Egh kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin gumazamiziba ko Jerusalemın gumazamiziba bar, nguazir minem amisaragharihizi moghin me misararigham. Eghti gumazitam uam anekirighan kogham. Eghti Tofetin danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganir kam bar a gizivagham. ¹² Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekiar kam ko, an itir gumazamiziba arazir kamın me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalemın nguibar ekiam damigham. ¹³ Ia Jerusalemın nguibar ekiamın itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalemın itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimın min otoghti, gumazamizibar kuaba dar aven iki Godın damazimin bar mizegham.’”

¹⁴ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimın ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghua, Dipenir miriamın uari akuvir danganimın tugha, kamaghin gumazamizibar dia me migei. ¹⁵ “Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar

19:5: Ofa Gami 18:21 † **19:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazamiziba ti igharaz daraziv sogh me amam, akar kamaghin amizim 2 Atriviba 6:26-29in iti. O me ti igharaz darazir kuabar mikarzaribar asizibar amam, mati Azirakam 2:20 ko 4:10in iti? E deravira foghan kogham.

ki ia damuasa mikemeziba, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.’”

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazim Pasur ganingi

¹ Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri. ² Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an sueming pamtem temem sara aning ike. ³ Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam. ⁴ Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, ‘Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham. ⁵ Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalem a damu dagiaba bar ada iniva, gumamazibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham. ⁶ Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekiar kam in ia afegham.’”

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi, ki nin apezeperir akar kam baraki. Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafirazi, ki pura nin apengan ghu. Ezi datirighin gumamaziziba na dipova nan ingaravati. ⁸ Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima ki tiarim akara kamaghin dia migei, “Midorozim otoghti, ia ikuvigham!” Ezi gumamaziziba akar kam baragha, zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei. ⁹ Ki kamaghin uabira uabi mikimam, ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akamin gun me mikiman kogh, egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam, nin akam mati avim nan navir averimin ikia, nan agharibar isia iti. Ki ua nin akam mikiman koghasava amuava avenge. Bar puvati. ¹⁰ Ki orazi, gumamaziziba bar nimira uarira uariv gia ghaze, Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti, an e damuti e atiatingam. Kamaghin e a isi kotiam datika. E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham. Nan namakaba kamaghsua ifonge, bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham. Me ghaze, “E ti a gifaragh a dikabiraghiva, an arazir kuram ikarvagham.” ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam,

a nan akurvaghasa nan boroghın tughav iti.
 Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
 bizir kuram me batoghti me daghiregham.
 Egh me bar aghumsıghti,
 men aghumsızir kam iki mam-aghıra iki gıvaghan kogham.
 12 O Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim,
 ni gumazamizıbar nıghnızıba ko navir averıaba tuisıgha dagh fo,
 ezi nın kotiam a bar guızın arazımra gın ghua bar dera.
 Ezi ki uan osımtızir kam isa nın dafarım garısı.
 Kamaghın amızı, ki ghaze, ni nan apanıba ivezir kuram me danıngtı, ki ganika.

13 E fo, İkiavıra İtir God, gumazamizir onganarazıbagh amıba,
 a bar men akuragha gumazir kurabar dafarım da ua me ini.
 Kamaghın amızı, e İkiavıra İtir God bagh ongıva,
 an zıam fam.

14 Nan amebam na batır dughıar kam,
 God a gasıghasıghızı deraghai.
 Egha God bizir aghuitam dughıar kamın a gamızı,
 a an otozir puvatızı deraghai.

15 Ezi dughıar kamın gumazir mam akam inıgha nan afezıam bagha ghua, kamaghın a mıgei,
 “Nın amuım otarım bate.”

Ezi nan afezıam oregha bar akonge.
 Ezi God gumazir akam inıgha afezıam bagha ghuzım paza a damuasa ki ifonge.

16 İkiavıra İtir God, nguıbar ekiabagh asıghasıghızı moghın,
 gumazir kam ikuvıghasa ki ifonge.

İkiavıra İtir God, nguıbar ekiar kabar apangkuvızir puvatı.

Ezi bar mızaragharı, gumazıamızıba apanıbar ganıgha bar puvıram azı.

Egha aruer arızımın apanıba nguıbamın aven zegha mısoghasa pamten dei.

Gumazir kam, arazır kamra, God a gasıghasıghasa ki ifonge.

17 Gumazir kam, nan amebamın navır averıamın na mısoğhezi ki aremeghai.

A kamaghın amızı, nan amebamın navır averıam na afazı mozımın mın otoghai.

Ezi puvatı. Gumaka!

18 Manmaghsua ki amebamın navımın ikegha otogha osımtızir kamagh garıbar ikıa, egha zurara bar puvıram aghumsısı?

Ki bar uabın apangkufı.

21

İkiavıra İtir God, Atrıvım Sedekıan azangsızım baraghızır puvatı

1-2 Atrıvım Sedekıaıa, gumazır pumunıng Jeremaıa bagha anıng amada. Anıngın zıamning, Malkıan otarım Pasur, ko Masean otarım Sefanaıa, an ofa gamır gumazır mam. Anıng Jeremaıa mıgıa ghaze, “Babilonın Atrıvım Nebukatnesar, e ko mısoıı. Ezi ni e bagh İkiavıra İtir Godın azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mirakelın tam damıgham, a fomıra en adarazı bagha amızı mokın. Eghtı a mirakelın kam Atrıvım Nebukatnesar damıghtı anetegh mangam.” Me mıgeıma, İkiavıra İtir God, mıgırıgıam isa Jeremaıa ganıdı.

3 Ezi Jeremaıa anıngın akam ikaragha ghaze, “Gua mangı Sedekıaıa mıkim suam, 4 İkiavıra İtir God, a İsraelıan God, kamaghın mıgıa ghaze, ‘Datırıghın Babilonın atrıvım, Kaldıabar mıdorozır gumazıba ko iza Jerusalemın dıvazım ekiaru. Ezi İsraelıan mıdorozır gumazıba mıdorozır bizıbar suıgha dıvazımın azenan gara Babilonia ko mısoıı.

Eghti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamin tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham. ⁵ Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham. ⁶ Egh ki nguibar ekiar kamın aven itir gumazamiziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighti, me arimighiregham. ⁷ Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghin migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham.’”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Jeremaia, ni kamaghin gumazamizibav kim suam, ‘Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimın zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemın zuir tuavim. ⁹ Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamın aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghti tarazi dagheba men puvatighti me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighti, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimın azenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarir gumazamizibar kinibar mın ikiam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemın nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua.

Ki Babilonın atrivimın amaman-gatighti, a nguibar ekiar kam inigh uan midorozir gumazibav kemeghti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.’”

Ikiavira Itir God, Judan atrivimın adarazigh asighasigham

¹¹⁻¹² Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze:

“Ia Judan Atrivim Devitin anabamın ikizim,
ia nan akam baragh!
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei,
Ia zurara mizarazibar kotin gumazamiziba tuisizir arazim a deraghvira mangi.
Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osimtizim a danighti,
ia gumazir osimtizim itir kamın akuragh an osimtizim akirigh.
Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh,
nan aningagharim avimın mın bar ekeveghti,
ki pazavira ia damigham.
Eghti gumazitam anemungiva avegham.

¹³ “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei.

Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganir zarir vin itibar gari.

Ni mati dagiar bar pin itim.

Ni ghaze, ‘Tina izi e misogham?’

Tinara iziva en nguibar e aven modimın aven izam?’

Ezi puvati.

¹⁴ Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh

pazavira ia damigham.

Ki avim damighti a Jerusalemın nguibar ekiamın otogham,

mati avim ruarir arizimın dikavigha isi,

egh avir kam atrivimın dipenimın isiti,

Jerusalemın dipeniba uaghan bar moghira isigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

22

Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko, akam me mikiri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Jeremaia ni Judan atrivimin dipenimin magiriva, egh akar kam akun. ² Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimin dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh. ³ Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimin bizim oke-megha osimtizim a ganingi, ia gumazir osimtizim itir kamın akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziba ariaghireziba, ko amizir paba ovengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamın aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki. ⁴ Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimin otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimin dipenimin divazimin tiar akamin mangi zegh damuam. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam. ⁵ Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham. ⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimin dipenim migirigiar kam an iti:

“O atrivimin dipenim, ki nin garima, ni bar dera, nin ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam,

egha mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba.

Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir kinimin min ikiam, mati danganir misingiziba ko nguibar gumazamiziba itir puvatiziba.

⁷ Ki apaniba ameghti, me izi ni gasighasigham.

Me uan sobiaba ko midorozir biziba inigh izi, nin dipenir akinir me sidan temebar ingariziba okegh da abigh, dar ararir kaba inigh avim mikinigham.

⁸ “Eghti gin, kantrin igharazir aviribar gumazamiziba danganir kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimin ganiva, kamaghin uarira uarir azangsigham, ‘Ikiavira Itir God manmaghsua arazir kamın nguibar ekiar kam gami?’ ⁹ Egh me uari kamaghin uari ikarvagh, ‘Bizir kamın mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikarizir Gavgavim akirim ragha a gasara. Egha me asebar ziaba fa dar apengan iti.’”

Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh aziam

¹⁰ Ia Judaba, ian Atrivim Josaia aremegha gifa, ezi ian apangkuv a bagh azian marki.

Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e ategha gifa.

A uamategh uan nguibamin izeghan kogham.

Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi.*

¹¹ Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaian danganim inigha,

Judabar atrivimin oto.

Egha Joahas Jerusalem ategha gifa.

Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme,

“Gumazir kam ua izeghan kogham.
 12 Apaniba a inigha nguibar igharazim in ghu.
 Ezi a uan nguazir kam in ganighan kogham. Puvati.
 A kantrin igharazim in aremegham.”

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

13 Ikiavira Itir God ua kamagh in migei:

“Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha,
 an arazir kurabar gin ghua dipenir kam in ingarir gumaziba paza me gami.

An akar gumaziba ingangarir kam gamua, an dipenim in ghuriar pin itibar ingarizi,
 a guizin arazim ategha me givezir puvati.

Me pura ingari.

Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham.

14 Gumazir kam ti kamagh in migei,
 ‘Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram.

Eghti an ghuriam in pin danganir ekiaba ikiam.

A dipenir kam in winduan ekiabar ingari.

Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha

Egha ter araribar uan dipenim in biribagh afughafuki.

Egha penin aghevim in dipenim asingi.’

15 “O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti,
 egha ti ghaze, da ni gamima ni atrivir aghuim in oto, a?

Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge.

Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami.

Ezi dabirabir aghuim iti.

16 Dughiar onganarazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiam in otivima,
 nin afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi.
 Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
 arazir kamagh in amizim, kar guizbang in na gifozir gumazamizibar arazim.

17 Ezi ni uabira uabi ginighnigha,
 egha zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha,

ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi.

Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri.

Egha ni gumazamiziba dikabira paza me gami.”

18 Ezi bizir kam bang in, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaian otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamagh in migei:

“Jehoiakim aremegham in dughiam in, gumazamiziba an apangkuv, egh a bagh azian koghiva kamagh in mikimam.

‘O noki, nan aveghbuam,’

‘O noki, nan amizim.’

Egh me kamagh in mikiman kogham,

‘O noki, en gumazir aruam,’

ezi ‘Noki, en atrivim.’

Puvati, me bar kamagh in mikemeghan kogham.

19 Me an kuam donkin kuam in min a batoke.

Egh me an kuam amikirigh, a inigh mangi,

Jerusalem in divazim in azenan a makunigham.”

Ikiavira Itir God Jerusalemia bagha Akar Gavgavim iti

20 Ikiavira Itir God kamagh in migei:

“Jerusalem, gumazir ni me gifuegha
me ko arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigha gifa.
Kamaghin amizi, ni mangi,
Lebanon mighsiar ekiaba ko
Basan mighsiam ko Abarimin
Mighsiamin ghuavanabogh,
pamtemin dimiva azi.
²¹ Ni deragha itir dughiaabar ni bizir
aviriba itima,
ki akam ni ganingi.
Ezi ni kamaghin migei, ‘Ki nin akam
baraghan aghua.’
Ni zurara nan akam batosi.
Ni kamaghin amir arazir kam,
ni uan igiamra itir dughiamin a
gamua iza datirighin tu.
²² Kamaghin amizi, apaniba aminir
gavgavimin min iziva,
nin gumazir dapaniba inigh
mangam.
Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha
me ko arazir kurabagh amiba
inigh mangiti,
me kantrin igharazimin kal-
abusin ikiam.
Egh dughiar kamin ni uan arazir ku-
rar ni amiziba bagh,
bar aghumsigham.
²³ Me faragha Lebanonin temer sidan
temer ararir aghuubar nin
dipenimin ingari,
ezi ni dabirabir aghuim iti.
Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,
mati amizim borim batasa
mizazir ekiam isi moghin,
ni bar puviram arangam.

*Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin
migei*

²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki zurara
ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin,
Judan atrivim ki guizbangira ni
migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam
ko gavgaviba akakaghamin ringin
min nan dafarir guvimin ikiam,
ki bar ni gifueghan koghiva, ni
batuegham.† ²⁵ Egh ki ni isi ni
gasighasighamin gumazibar anigam,
kar ni atiatir gumaziba. Ki Ba-
bilonin Atrivim Nebukatnesar uan

Kaldian midorozir gumaziba ko me
migei. ²⁶ Ni uan amebam ko, ki
gua inigh, gua isi kantrin igharazim
mikinigham. Kar guizbangira guan
kantrin guan amebamning gua
batezir puvatizim, eghti gua an iki
mangiva an aremegham. ²⁷ Ia ua-
mategh uan nguazimin izisi ifuegh,
egh uam an izeghan kogham.”

²⁸ Ezi Jeremaia kamaghin migei:

“Manmagh ami? Gumazir kam Je-
hoiakin, a mati nguazir miner
kurar mam bighizi
gumazamiziba an aghuaz, o?
Manmaghsua Ikiavira Itir God an
boriba sara
nguazir me fozir puvatizimin me
akunasa?
²⁹ O Israelian nguazim, Israelian
nguazim, Israelian nguazim,
ni Ikiavira Itir Godin akam
baragh!”

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Ni kamaghin gumazir kamin
eghaghanim osirigh.
Gumazir kam, mati gumazim
boriba puvatizi moghin,
bizir an amiba bar deragh otivan
kogham.
Bizir kam bangin, an boritam an
danganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daper-
agh,
Judan nguazim gativaghan
kogham.”

23

*Atrivir bar aghuim Israelia gati-
vagh men ganam*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin
migi ghaze, “Ia gumazir dapaniba,
Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan
gumazamiziba paza me gami. Ia
sipsipbar gari gumazir kuraba, ia
men agintigha me gasighasizima
me tintinibar zui. ² Kamaghin,
ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
ki bighavira gumazir dapanir nan

22:21: Jeremaia 19:15; 32:30   **22:24:** 2 Atriviba 24:8-15; 2 Eghaghaniba 36:9-10   † **22:24:** Jehoiakinin, an ziar igharazim Konia.

gumamazibagh ativiba me miġia ghaze, Ia nan sipsipba batogha men agintizi me tintinibar ara ghue. Ia deragha men gara me geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira an gan egh a ikarvaghham. ³ Gumamazizir ki amangizi ghua kantrin igharazibar itiba, ki ua men ikiavira itir varazira aku izi me isi men divazimin aven me arigham. Eghti me borir aviriba bativa bar avirasemegham. ⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira gumamazizir kaba sipsipbar min me geghuv men ganam. Eghti gumamaziziba bizitam in atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh, egh men tav ovengeghan kogham.

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin miġia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim Devitin adarazir tongin, gumazir aghui tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir Igiam temer dakamin otogha aghui moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kam in gumamaziziba arazir aghuibar me damuam. ⁶ Eghti an atrivimin ikiam in dughiam in, Israelin nguibamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, ‘Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.’

⁷⁻⁸ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin miġei. Ki gumamazizir kaba batoke, egha ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazim kamakin: Me kamaghin miġei, ‘Ikiavira Itir God in zurara ikia mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira miġei.’ Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me

arazir kam giraghti, akar igharazitam an danganim iniam. Eghti me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God in zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin igharazir e amangiziba, adar uam Israelia e inigha en akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha guizbangira miġei.’”

Jeremaia, a God in akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

⁹ Ezi Jeremaia God in akam inigha izir gumamazibagh nighnigha kamaghin miġei:

“Ki Ikiavira Itir God gifo,
egha an akar bar zueziba sara fo.
Egha ki garima, God in akam inigha
izir gumaziba arazir kurabagh
amua,
God in akabar gin zuir puvati.
Ezi bizir kam bangin nan
nighnizim bar ikufi.

Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi.

Ki mati gumazim wain in dipar onganir aviriba amegha givagha bar ongani.

¹⁰ Nguibar kam in gumamazizir avirim Ikiavira Itir God ataki, egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha, tintinibar uari isava akui.

Gumamaziziba zurara tuavir kurabar gin zui,
egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga,
gumamazizir igharaziba paza me gami.

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam gasighasiki.

Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin miġei,

Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin akaba batosi.

Egha me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa atiatir puvati.

12 Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighti a bar apighsigham, eghti mitatem bar me avaragham. Eghti ki bar mighighvira me abinti me iregham.

Ki me gasighasighasa dughiam gin-abagha gifa, eghti dughiar kam in ki bar puv me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

13 “Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima, me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami.

Me asem Balin ziamin, akam akuri, egha nan gumazamizibar akua tuavir kuramin zui.*

14 Ezi ki datirighin Jerusalem in gumazir Godin akam inigha izibar gari,

me arazir bar mizirizibagh ami.

Ezi men arazir kuraba bar kurigha, Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira.

Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir arazim gamua, egha uaghan ifavarimin arazim gami.

Me gumazir arazir kurabagh amiba gavgavim me ganidi.

Kamaghin amizi, gumazitam akirim ragha arazir kabanang gasarazir puvati.

Ki Jerusalemian garima, me bar gumazamizir kuraba, mati Sodom ko Gomora.

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki Godin akam inigha

izir gumazir kabagh nighnigha kamaghin migei,

Jerusalem in itir akam inigha izir gumaziba, nan akaba barazir puvati,

ezi arazir kam bar moghira nguazir kam bar anevara.

Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me daningam.

Ki mati marasin in misozim me ganiga, me gamima me anepi,

egha mati, ki me gamima me gumazamizibagh asighasizir imezir dipam ame.”

16 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Jerusalemia migei, “Ia Godin akam inigha izir gumaziba migeir akaba baraghan marki.

Me ia gifara ghaze ia deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar aven irebabar min garir bizibar gara ia migei. Ki akar kaba me ganidi puvati.

17 Gumazamizir nan akam baraghan aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghin me migei, ‘Ia dabirabir aghuim ikiam.’ Egha gumazamizir akaba batogha, uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghin me migei, ‘Bizir kuram, ia bativan kogham.’”

18 Ezi Jeremaia kamaghin migei:

“Godin akam inigha izir gumazir katam, bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin ikia uari akuvir dughiam in ikegha,

Godin akatam ko an nighnizir aghuitam inizir puvati.

Gumazir kaba deraghavira kuarim atigha

Godin akam baragha fozir puvati.

19 Ia gan!

Ikiavira Itir Godin aningagharim aminir gavgavim ko amozimin min gumazir kuraba bativam,

* 23:13: Samaria, a not amadaghan kantri Israel in nguibar ekiam. Jeremaian amebam a batezir puvatizir dughiam in, apaniba Samarian nguibam gasighasigha, an gumazamiziba inigha ghua me isa pura ingangarir gumazamizir kinibar me ati. 23:14: Jenesis 18:20; Esekiel 16:49

- mati amınir bar gavgavir kuram, men dapaniba dikabinam.
- 20 Ikiavıra Itir Godın anıngagharım ikivıra iki mangı, bizir a damuasa niğhniziba bar ada gıvagham. Egh dughiar abuananamın, ia gumamaziziba bizir kaba deraghvıram adagh fogham.”
- 21 Ikiavıra Itir God kamaghın miğei, “Ki akam inigha izir gumazir kaba amadazir puvati. Me uan avıvızibar ghua uan akaba akuri. Ki akatam me ganıngızir puvati, ezi me akam inigha izir gumazimın mın akam akuri.
- 22 Me ti na ko nan Nguibamın ikia uari akuvir dughiamın ikegha, nan niğhnizitam inigha, egha me ghua guizbangıra nan akabar gun nan gumamazizibav kemeghai. Ezi akar kam gumamazizibagh amizi, me arazir kurar me amiba ategha, uamategha na bagha izeghai.
- 23 “Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın ian azangsisı: Ia ti ghaze, ki ti roghıra kagh itir danganır kamın Godra, a? Puvati. Ki danganiba bar dar God. Ki roghıra ikia, egha uaghan saghon iti.
- 24 Eghtı gumazitam mangı igharagh modogham, eghtı ki Ikiavıra Itir God, ki ti an ganighan kogham? Puvati. Ki Ikiavıra Itir God, ki bar overiam ko nguazimın iti. Kamaghın amizi, ki gumazir kamın gari.
- 25 “Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamın gun miğei akar ifavariba baregha gıfa. Me kamaghın miğei, ‘Ki irebamın gani. Ki irebamın gani.’ 26 Akam inigha izir gumazir kaba, manadızoghn navibagh iragh uan akar ifavarir gumamazizibav geir kaba ataghıragham? Bar puvatiğham. 27 Me uari uan irebabar gun uarira uariv gei, egha me ghaze bizir kam gumamazizibar amuti, me na gın amadagham, mati men inazir afeziaba fomıra na gın amadagha, asem Bal bagha tevibar pıra an ziam fe. 28 Ki Ikiavıra Itir God, ki guizbangıra miğei, akam inigha izir gumazitam irebar kınitamın ganigh, uan irebar kınim geghanam. Eghtı ki akam isi gumazitam danightı, a nan akar kam deraghvıram anekunigh. Nan akam mati witın dagher aghuim, ezi akam inigha izir gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati witın miseviba. 29 Ki Ikiavıra Itir God, ki guizbangıra miğei, nan akam mati avim. Egha mati haman ekiam, a dagıaba bıgha dagh amima, da mineminiar kıniba iri. 30 “Kamaghın amizi, ia oragh. Ki Ikiavıra Itir God, ki guizbangıra akam inigha izir gumazir kabar apanim gami. Me uarira uan akaba okıava ifara ghaze, me na dama akaba ini. 31 Bar guizbangıra, ki Ikiavıra Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garima, me pura mizebav gıa kamaghın miğıa ghaze, ‘Kar Ikiavıra Itir Godın akam.’ Kamaghın amizi, ki men apanim gami. 32 Ia gan! Ki Ikiavıra Itir God, ki garima, akam inigha izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun gumamazizibav gei. Egha me gifara ghaze, ki da isa me ganıdi. Me akar ifavarir igharagha garir avırıba akuri, ezi bizir kam gumamazizibagh etuima me nan saghon iti. Ki me amadazir puvatıgha, ingangarım me ganıngızir puvati. Kamaghın amizi, me gumamazizibar akurvazir puvati. Bar puvati. Kamaghın amizi, ki men apanim gami. Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegha gıfa.”

Judaba osımtızim

Ikiavira Itir God ganingi

³³ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, "Gumazamiziba o, Godin akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin nin azangsigham, 'Ikiavira Itir God, akar osimtizim ititam iti, o puvati?' Eghti ni a ikaragh nan akar kamın gun mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God, ki akam ian iti. Iarara osimtizim na gati. Kamaghin amizi, ki ia batuegham.'† ³⁴ Eghti akam inigha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam, bar oseme.' Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtizim a daningiva, an adarazi sara osimtizim me daningam. ³⁵ Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamın, ia kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?' o 'Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?' ³⁶ Eghti ia ua kamaghin mikiman marki, 'Ikiavira Itir Godin akam, a bar oseme.' Puvati. Ian akabara, osimtizim ia ganidi. Ezi ia uari nan akam adavadafi. Ki Godin zurara ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ian God. ³⁷ Eghti gumazitam akam inigha izir gumazitamın azangsighsi, a kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God akar manamın ni ikara?' o 'Ikiavira Itir God manmaghira mikeme?' ³⁸ Eghti ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam bar oseme,' ki Ikiavira Itir God, ki deraghavira ia migei. Ki akar kamın mikiman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua migei, 'Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.' ³⁹ Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asirafagh, ia akunighti ia nan saghuiamin mangigham. Ki kamaghira ia damuva, ia ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekiar kam, ki uaghan a makunigham. ⁴⁰ Ki ia damighti, gumazir igharaz-

iba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsigham. Eghti aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham."

24*Ki Jeremaia, ki fighin temebar ovizibar gani*

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakimın otarim ini, otarir kamın ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akırar pumuningin garima, fighin oviziba akırar kamningin iti. Akırar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghın iti. ² Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akırar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akırar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba dar aman iburagham. ³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Jeremaia, ni bizir tizimin gari?" Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki fighin ovizibar gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham."

⁴ Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin: ⁵ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba. ⁶ Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me inigh nguazir kamın izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham.

† 23:33: Me Hibrun akamin aven, akar kam, "akam," ko akar kam, "osimtizim," aningin arerem voroghira ghu. Akar kamın arerem, a mingarir pumuning iti. Jerusalemia kamaghin a ginighnigha dibovir akabar kamaghin a dibori, "Ikiavira Itir Godin akam bar oseme." 24:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10

Ki me akaragh me asian kogham. ⁷ Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me kamaghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir vamiran ikiam. Egh nan gumazamizibar otivighti, ki men Godin ikiam.

⁸ “Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaia uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman iburazibagh ami. ⁹⁻¹⁰ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi Judan gumazamizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham. Eghti arazir kamın, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamın aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumazamizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’”

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh asighasigham

¹ Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, egha akar kam isa Jeremaia ganingi. Dughiar kamın Josaian otarim Jehoiakim, a Judabar atrivimin itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima an namba 1in azenim oto. ² Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar

kam Judaba ko Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme:

³ Emonin otarim Josaia, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza namba 23in azenim gifa. Ezi ia a baraghan aghua. ⁴ Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men akaba baraghan aghua. ⁵ Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, “Ia bar vaghvagh navibagh iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir a ia ko ian ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam. ⁶ Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia damighan kogham.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamın gun mikemezi, ia nan akam baraghan aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami.

⁸ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam baraghan aghua. ⁹ Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatnesar, an diaghama, a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gu-

mazamizir igharaziba men ganigh, akirim ragh me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram damuva, egh puviram atiatingam. Eghti nguazir kamın gumazamiziba aghumsizim iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Egh ki men navir aghuimın agoroger arazim ko, bar akongezir arazim ko, gumaziba amuibar iki-amin arazim, ki bar ada givaghham. Eghti witin oviziba mirmiramın gumaziba puvatigham, kamaghın wit mirmiramın dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamın angazangariba ua danganir kamın puvatigham. ¹¹ Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kinim otogham. Eghti 70plan azenibar, nan gumazamizir kaba, Babilonın atrivimın ingangarir gumazir kinibar ikiam.

¹² “Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonın atrivim ko an gumazamiziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh Babilonın kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonın nguazim pura iki mamaghira ikiam. ¹³ Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafarir kam, ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti. ¹⁴ Ki ivezir kuram isi Babilonın gumazamiziba, men arazir kurar me amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabın me damuti, me pura ingangarir gumazamizir kinibar mın ingangarim damuam.”

God gumazamiziba bar me gasighasighasa

¹⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghın na migei, “Jeremaia, wainın kavın ki suirazir kam, kar nan aningagharimın ababanım. Ni kavın kam inighti, ki ni amadaghti, ni

gumazamizir aviriba bagh mangigh, me damighti, me wainın kavın kamın itim ami. ¹⁶ Eghti ki apaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kamaghın me mati, me wainın dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar mın otivigh, bar pazivira daruam.”

¹⁷ Ezi ki Ikiavira Itir Godın darimın wainın kavın kam inigha, gumazamizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme.* ¹⁸ Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainın dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimın oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha gumazamizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghın me migei, “Ia Judaba ikuvizi moghın ia ikuvigham.” Bizir kaba datirighın bar moghira otivigha gifa. ¹⁹ Ezi ki wainın kavın kam inigha ghua, Isipın atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko, ²⁰ gumazamizir igharazir Isipın tongın itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin nguazimın atriviba ko, Filistian nguazimın atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotın nguibamın ikiavira itir varazira. ²¹ Ezi ki wainın kavın kam inigha ghua, Idomın kantri ko, Moapın kantri ko, Amonia ko, ²² Tairın atriviba ko, Saidonın atriviba ko, ongarimın vongın itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi. ²³ Egha ki ghua Dedanın gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gu-

25:10: Aisaia 24:7; Jeremaia 7:34; 16:9; Esekiel 26:13; Hosea 2:11; Akar Mogomem 18:22-23 **25:11:**

2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 29:10; Daniel 9:2

* **25:17:** Jeremaia kamaghın migia ghaze, gumazamiziba amezir kavın dipar kamın akar isin zuim kamakın: God men arazir kuraba ikarvagh ivezim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51ın uaghan an gan.

mazamizir uan dapanir m̄nedevir arizibar p̄ra da otevíba, sara bar me gan̄ngi. ²⁴ Egha ki ghua Arabian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganim̄n itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh an̄ngi. ²⁵ Egha ghua Simrin atriviba ko, Elam̄n kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko, ²⁶ nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi roghira iti, ki vaghvagha bar me gan̄ngi. Ki nguazir kam̄n kantriba bar dar atriviba, ki bar me gan̄ngi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilon̄n atrivim abuananam ame.

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamagh̄n na mikeme, “Jeremaia, ni akar kam gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir God̄n Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamagh̄n m̄gei, ‘Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh ia gasighasigham, eghti ia wain̄n dipar kam ami mangivira iki wain̄n dipar bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham.’ ²⁸ Jeremaia, me ti nin da-farim̄n kav̄n kam inian aghuaghti, ni kamagh̄n me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God̄n Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi! ²⁹ Ia oragh! Ki nguazir kam̄n gumazamiziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalem̄n bizir kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God̄n Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir kam̄n gumazamiziba bar me misogham.’

³⁰ “Jeremaia, ki ni gan̄ngizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni gumazamizir kaba kamagh̄n me mikemegh:

“Ikiavira Itir God uan Nguibam̄n overiam̄n ikiva,
pamtem̄n tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.

A pamtem̄n nguazir kam̄n uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wain̄n dipaba otivasa wain̄n oviziba dika dei moghin dimam.

³¹ An dimdiar kam̄n niḡnim, bar nguazim avaragham.
Ezi dimdiar kam̄n mingarim kamak̄n.

Ikiavira Itir God nguazir kam̄n gumazamiziba bar me tuisigham.

A kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darigham.

Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram.
Ikiavira Itir God, a kamagh̄n mikeme.

³² “‘Ikiavira Itir God̄n Gavgaviba Bar Itim, kamagh̄n mikeme:
Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.

Bizir kam, faragh kantrin tam̄n otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.

Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza nguazim bar a garui.’”

³³ Eghti dughiar kam̄n, Ikiavira Itir God gumazamizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar m̄n tintinibar nguazim̄n iriv ikiam.

³⁴ Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi.

Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin dughiam otogha gifa.

Eghti gin me gumazamizir ikiavira itiba batuegham.

- Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipogh-pogh.
 Ia nguazir miner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham.
- ³⁵ Sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia ari mangi bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati.
- ³⁶ Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki.
 Kamaghin amizi, ia oragh!
 Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv azi-ava arai.
- ³⁷ Ikiavira Itir God bar puviram ian aningaghe.
 Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa nimira itir danganir grazir aghuiba itibagh asighasiki.
- ³⁸ Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir mogomem ataki.
 Ikiavira Itir God bar aningaghegha apaniba amangizi, me iza Judabav sosi.

Ezi men nguazim bar ikuvigha, danganir kinim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(Sapta 26--36)

Gumazamiziba Jeremaia misueghti an aremeghasa

¹ Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira Itir God, kamaghin Jeremaia migei, ² "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven mangi, me uari akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir nguibabar gumazamiziba akam bar me mikim. Kar gumazamizir nan Dipenimin

aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam ataghiraghan marki. ³ Egh dughiar ni nan akaba bar ada akunam, eghti gumazamiziba nin akam baragh, egh navibagh iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghti ki nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁴ Ni akar kamin me mikemegh, 'Ikiavira Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan akam baragh, ki ia ganingizir Arazibar gin mangi. ⁵ Egh nan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia ganingizir akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar aviribar ki akam inigha izir gumaziba amadima, me iza akam ia mikiri, ezi ia men akabar gin zuir puvati. ⁶ Egh ia nan akam batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki fomira uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin. Eghti nguibar igharazibar gumazamiziba gin uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin me mikimam, "Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikuvigham." "

⁷⁻⁸ Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha, Ikiavira Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun gumazamiziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar akam baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar an suigha ghaze, "Na aremegh. ⁹ Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar kam akuri? Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir kam Silo ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh ni kamaghin mikiman marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumazamiziba uam an ikian kogham." Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir gumazamiziba, me bar iza Jeremaia ekiaru.

10 Ezi dughiar kamın Judan gumazir dapaniba atrivimın dipenimın ikia, egha bizir kabar akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir tiar akamın otifi. Egha me uan dabirabibagh apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godın Dipenimın avinizir divazimın aven mangamin tiar akam boroghın iti, tiar akar me kamaghın diborim, Tiarakar Igiam. 11 Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira me migei, “Gumazir kam kamaghın mikeme, nguibar ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki. Kamaghın amizi, bizir kam bangin, an aremegham.”

12 Ezi gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira, Jeremaia kamaghın men akaba ikara, “Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki akam inigha izir gumazimın akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekiar kam ikuvigham. 13 Eghti datirighın ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God, en Godın akamın gın mangi. Egh ia kamaghın damighti, Ikiavira Itir God uan nighnizim giraghıva, bizir a ia gasighasighasa mikemezibar amighan kogham. 14 Ezi ko, ki ian agharimın iti. Ia bizitamın na damusi, egh ia a ginighnigh suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu. 15 Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghın fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghın fogh, ia gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir kam a nguibar ekiar kamın ikıva, uaghan bar moghira nguibar kamın gumazamiziba sara ikiam.”

16 Jeremaia mikemegha gıvazıma, gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumazibav gıa ghaze, “Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamın akam akuri. An osimtiziba puvati, kamaghın amizi, e a misueghti ana aremeghan kogham.”

17 Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghın uari akuvagha itir gumazamizibav gei, 18 “Fomira, Hesekia Judan atrivimın itir dughiamın, Moresetin nguibamın itir Godın akam inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze, ‘Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itim ghaze, Jerusalemın bizıba bar ikuvigham, egh minezir pozimın otogham. Egh Saion nguazir kinimın mın ikıti, gumazamizıba an dagher azenıbar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godın Dipenim iti naghın mighsıar kam, ruarım a batogham.’ 19 Maika kamaghın migei, Hesekia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Hesekia Ikiavira Itir Godın apengan ikia, egha uan gumazamizıba bagha an azangsısi. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezıbagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezım, an osimtızir ekiam inighızi e datıgham!”

20 (Ezi gın gumazir mam, an ziam Uria, a Godın akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godın ziamın akam akuri. Uria a Semaian otarım, egha Kiriāt Jearımın nguıbamın gumazım. A Jeremaia mikemezi moghın, Jerusalemın nguıbar ekiam ko Judan nguazım ikuvıghasa a mikeme. 21 Ezi Atrivim Jehoiakım uan gumazir dapanıba ko, midorozir gumazıba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivım a misoghasa amıma, Uria atıatıgha ara Isipın ghu. 22 Egha Atrivım Jehoiakım, Akborın otarım Elnatan

amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue. ²³ Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.)

²⁴ Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27

Kantriba bar, Atrivim Nebukatnesarin apengan ikiam

¹ Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ² “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh. ³ Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalem in ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi. ⁴ Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti: ⁵ Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kam in ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kam in iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi. ⁶ Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an apengan ikiam. ⁷ Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan

an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kam in, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham.

⁸ “Egh kantrin igharaz tam in gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagham, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kam in gumazamiziba bar me agivagham. ⁹ Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. ¹⁰ Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham. ¹¹ Eghti kantrin tam in gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹² Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh,

aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam. ¹³ Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumazamiziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham. ¹⁴ Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan marki. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.”

¹⁶ Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, ‘Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalem izam.’ Godin akam inigha izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari. ¹⁷ Ia men akam baraghan marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam. Puvatightima, nguibar kaba ikuvigham. ¹⁸ Gumazir kaba, me guizbangira akam inigha izir gumaziba, egh me guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir bizir

aghuiba ko, Jerusalem danganir igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba inigh Babilonin mangan kogham.

¹⁹⁻²¹ “Atrivim Nebukatnesar Jerusalem izegha, Judan Atrivim Jehoiakin ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemian gumazir dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da Jerusalem iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin ekiar me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puvati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalem itir maba inizir puvati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei, ²² ‘Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghti dughiar kam in ki ua me inighti, me ua Jerusalem ikiam.’”

28

Hanania gumazamizibagh ifari

¹ Azenir kam in, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kam in namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin migei, ² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, ‘Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gatifa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia

gativagh ian ganan kogham. ³ Azenir pumuning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingan-garim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalem izam. ⁴ Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin, a Jehoiakinin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men aku Judan nguazimin izam. Guizbangira, ki Babilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’”

⁵ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin tuivighav itibar damazimin, Godin akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi. ⁶ Jeremaia kamaghin migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh Babilonin itir gumazamizir kaba, a ua me inigh Jerusalem izam. ⁷ Ezi datirighin gumazamiziba ko ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa. ⁸ Bar fomira iza datirikin, Godin akam inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin aviriba bativ, uaghan nguibar ekiabar otivam. ⁹ Eghti akam inigha izir gumazibar tav kamaghin mikim suam, Gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam, e foghan kogham, akar kam a guizbangira, o puvati. Eghti gin, akam guizbangiram otoghti, e datirighin fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingha anemadazi a ize.”

¹⁰ Jeremaia akar kam mikemegha givazi, Hanania ter ararim Jeremaia

uabi uan tuem gatizir kam ini. Egha Hanania ter ararir kam bar anepiraghariki. ¹¹ Egha a gumazamizibar damazimin tugh ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter ararir Nebukatnesar tintinibar kantribar gumazamizibar tuebagh ariziba apirarigham. Azenir pumuning givaghan koghtima, ki kamaghin damigham.” Jeremaia akar kam baregha ghu.

¹² Godin akam inigha izir gumazim Hanania, a Godin akam inigha izir gumazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam apiriaghati, ezi dughiar maba givazima, gin Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia ghaze, ¹³ “Ni mangi akar kam in gun Hanania mikemegh. Me tememin ingarizir ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter ararir ni dipirizir kam in danganim datigh. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim inigha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men tuebagh ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim Nebukatnesarin ingangarir gumazamizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara a ganingizi, da uaghan an apengan iti.” ¹⁵ Jeremaia akar kam mikemegha givagha, ua kamaghin Hanania migei, “Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni gumazamizibagh ifarazi, me nin akar ifavariba nighnizir gavgavimin dar iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: Nin akaba gumazamizibagh ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir kam in ni agivagham. Ni azenir kamnaghiram aremegham.”

¹⁷ Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim ikiavira itima, Godin akam inigha izir gumazim Hanania aremegha gifa.

29

Jeremaia Judan Babilonin itiba

bagha akinafarim osiri

¹ Jeremaia Jerusalemin ikiava, akinafarim osirigha gumamazir kaba bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumamazir Babilonin itiba. Gumamazir kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar faragha Jerusalemin me inigha, Babilonin kalabus darighasa men akua ghue. ² Babilonia faragha iza Jerusalemin izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumamazir avirim inigha men akua Babilonin ghuegha gifa, ezi gin Jeremaia akinafarir kam osiri. Me atrivim ko an amebam, ko atrivimin dipenimin ingarir gumazir ekiaba ko, Judaba ko Jerusalemian gumazir dapaniba ko, fofozir gumazir bizir aghuibar ingariba ko, ainin bizibar ingarir gumaziba, me bar moghira ghue. ³ Dughiar kam in Judabar Atrivim Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko, Hilkian otarim Gemaria, aning amadazi aning Babilonian Atrivim Nebukatnesar bagha zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarir kam isa aning ganingizi aning a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme, ⁴ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalemin ia batuegha ia amadazi ia Babilonin ghue. ⁵ Egh ia uari bagh dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir kabar dagheba ini. ⁶ Egh ia gumaziba amuibar ikiva boriba bati. Eghti ian otariba gin amuibar ikiva uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti, ian dibobonim magiran marki. ⁷ Ki ian akua nguibar ekiar ia datirighin itir kam in ghue. Eghti ia nguibar ekiar kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh deraghvira ikiam.

Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, a nguibar ekiar kam deraghviram a damuam. Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira ikiti, ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira ia migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia garir irebar aghuiba, gumazir dar mingariba abigha ia migeiba, ia me baraghan marki. ⁹ Akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki akatam me ganingizir puvati.

¹⁰ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Akar kam in mingarim a kamakin. Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba. Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti dughiar kam in ki ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin izam, kar ki uan akar dikirizimin gin mangiva a damuam. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghsi damuamiba, ki adagh nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki damuamin kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham. ¹² Egh dughiar kam in ia nan boroghin iziva, egh nan dimiva, egh na ko mikimti, ki ian dimdiam baragham. ¹³ Eghti dughiar kam in ia uan ifongiaba ko navir averiabar na buri nan gansi bar pamtemin ingaram. Ia kamaghin damu nan apigh nan boroghira izam. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki kantriba ko danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me da bar

29:1: 2 Atriviba 24:12-16; 2 Eghaghaniba 36:10
29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2
29:11: Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22
29:12: Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3
29:13: Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2 Eghaghaniba 6:37; Jeremaia 24:7
29:14: Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3

moghira ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian aku danganir ia fomira ikezimin mangam.

15 “Ia ti ghaze, ia Babilonin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumaziba, ia ganingi.* 16 Ezi Ikiavira Itir God, atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin atrivir dabirabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha, kamaghin migei: 17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min otivigham, eghti gumazamiziba dar aman iburagham. 18 Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba puvatighamin dughiaaba ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba me damuasa mikemezibar akam baregh, bar digavir kuram damigh atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh gumazamizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ 19 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba baragham aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.

20 “Ia gumazamizir ki Jerusalem bar ia batueggha, ia amadazi ia Babilonin ghueziba, ia Ikiavira Itir

Godin akam deraghviram abaragh.

21 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gumazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar, Kolaiian otarim, Ahap ko, Masean otarim, Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning misueghti aning aremegham. 22 Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati a Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.’ 23 Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar amuiba koma akuava, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningun gun migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gumazim Semaia akar kam a mikemegh. 25 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otarim Sefanaia, a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko gumazamizir Jerusalem itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme: 26 Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ganam. Eghti gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir

* 29:15: Ikiavira Itir God ua akam inigha izir gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

gumazimîn mîn akam akuntî, kar nîn ingangarir nî damuamim: Nî a isi kalabus datîgh, an sueba ko dafariba ikegh, ainîn an firim dafagh. ²⁷ Egha nî manmaghsua Anatotîn nguibamîn gumazim Jeremaia akîran aghua? Kar gumazir ian tongîn akam inîgha izir gumazimîn mîn akam akurir gumazim. ²⁸ E Babilonîn kagh itir gumazamiziba, an e bagha akam amadagha ghaze, ‘Ia dughiar ru-arimîn kalabusîn ikiam. Kamaghîn amizi, ia uari bagh dipenibar ingarîva, azenibar dagheba oparîva, azenir kabar dagheba ini.’”

²⁹ Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akînafarim inîgha Jeremaia bagha ghugha, a bagha akînafarir kam dibori. ³⁰ An a diponegha gîvazîma, Ikiavîra Itir God kamaghîn akam isa Jeremaia ganîngi, ³¹ “Jeremaia, nî akam isi bar Judan Babilonîn kalabusîn itir adarazi bagh anemadagh, kamaghîn me mikîm suam: Ikiavîra Itir God, Nehelamîn nguibamîn gumazim Semaia ginîghnîgha ghaze, kî ia bagha Semaia amadazir puvatî. Ezi an akam inîgha izir gumazimîn mîn akamîn gun ia mikeme, egha ia gamizîma, ia akar ifavarir kam nîghnîzir gavgavim an iti. ³² Kî Ikiavîra Itir God, kî guizbangîra mîgei, Nehelamîn nguibamîn gumazim Semaia, gumazamizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghîn amizi, kî a ko an adarazi puv me damîgham. Egh bizir aghuir kî uan gumazamiziba bagh damutî da otivîghamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Kî Ikiavîra Itir God, kî mikemegha gîfa.”

30

Ikiavîra Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akîri

¹ Ikiavîra Itir God kamaghîn akam Jeremaia ganîga ghaze, ² “Kî Ikiavîra Itir God, Israelian God, kî kamaghîn mikeme: Nî akînafaritam inîgh,

egh kî nî ganîngizir akaba bar ada osirigh. ³ Kî Ikiavîra Itir God, nan gumazamiziba Israelia ko Judaba, me ua deraghvîra ikiasa, kî me bagha dughiam amîsevegha gîfa. Kî ua men aku nguazir kî men ovavibagh anîngizimîn izam, eghtî a ua men nguazimra otogham.”

⁴ Ikiavîra Itir God Israelia ko Judabagh nîghnîgha ghaze:

⁵ “Kî Ikiavîra Itir God, kî kamaghîn mikeme:

E orazîma, gumazamiziba navir amîrizimîn itir puvatîgha, bar atiatia digavir kuram gamua bar puvîram azi.

⁶ Manmaghîn ami?

Gumaziba tî boriba bati, a? Puvatîgham.

Ezi manmaghsua, kî gumazibar garîma, me vaghvaghâ dafariba isa uan navibagh arîki, matî amizim borim batasa mîzazir ekiam isi moghîn arai.

Manmaghsua, men guaba igharagha otivîgha gari, matî gumazim bar puvîram atiatî.

⁷ Iavzîka! Dughiar bar kurar mam otivasava ami.

Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira.

Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar kamîn osîmtîzir bar ekiam iniam.

Eghtî kî ua me iniam.”

⁸ “Egh dughiar kamîn apaniba Israelian tuebagh atîzir ter ararir kaba kî da apîrigh, men kalabuziam agîvaghâ. Eghtî me ua pura igharaz darazir ingangarir gumazir kînîbar mîn ikian kogham. Puvatî. Kî Ikiavîra Itir Godin Gavgavîba Bar Itim, kî kamaghîn mikeme. ⁹ Kî Ikiavîra Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghtî kî me bagh Atrivim Devitîn ovavir borîbar tav amîseveghtî, a me gativagh men ganam. Eghtî me an apengan ikiam.”

- 10 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba,
 ia nan ingangarir gumazamiz-
 iba,
 ia atiatingiva digavir kuram
 damuan marki.
 Bar guizbangira, ia kantrin saghon
 itir kamın kalabusin iti.
 Eghti ki ua ia inighti,
 ia ua uan nguazimra izegh, der-
 aghvira dapiagham.
 Eghti tarazi ua ia damuti ia ati-
 atingan kogham.
- 11 Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian
 akurvagham.
 Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin
 igharazibar tongin itiba,
 ki bar me agivagham.
 Egh ki ia agivaghan kogham.
 Guizbangira, ki puv ia damigham,
 ki arazir voroghira itim
 ginighnigha ia akiri.”
- 12 Ikiavira Itir God ua kamaghin
 migei:
 “Ia Israelia, me puv ia misoke,
 eghti ian mizazim ikivira ikiti,
 ian duar ekiaba akumighan
 kogham.
- 13 Ki ian akurvaghsi, ia bagh na ko
 mikimamin gumaziba puvati.
 Egha uaghan ian mikarziba
 akirighti,
 da ua deraghamin maras-
 inba puvati.
- 14 Ia arazir kurar aviribagh amigha
 osimtızir ekiam iti.
 Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki,
 mati gumazim uan apanimin
 apangkuvir puvatigha, a
 gasighasiki.
 Kamaghin amizi, iavzika, gumazir
 fomira ian namakabagh amiz-
 iba, me ia gin amadagha gifa,
 egha me ua ia ginighnızir puvati.
- 15 Ia uan duar kaba bagh azirakar
 aviribar amuan marki.
 Duar kaba akumighan kogham.
 Ia arazir kurar aviribagh ami, egha
 osimtızir ekiam iti.
 Kamaghin ki arazir kamın ia
 gami.
- 16 Guizbangira, ia gasighasızir
 adarasi, me uari ikuvigham.
 Ian apaniba mangi saghon itir
 nguibabar kalabusin ikiam.
 Gumazir paza ia gamigha ian biziba
 okemeziba,
 apaniba pazi me damuva, men
 biziba okimam.
- 17 Ian apaniba kamaghin migei:
 ‘Saion mati bizir kinim, egha bar
 ikufi.
 Ezi gumazitam an apangkuvir
 puvati.
 Ki uabi ian mikarzibar amighti, da ua
 deragham,
 egh ian duabar amighti, da
 misigham.’
 Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
 aghin mikemegha gifa.”
- 18 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Ki Jekopin adarazir apangkuvigh,
 egh men akuragham.
 Eghti me uari bagh dipenibar
 ingar, egh deraghvira ua uan
 nguazimin ikiam.
 Egh Jerusalem fomira ikezi moghin,
 me uam an ingaram.
 Egh atrivimin dipenim me an
 danganimra an ingaram.
- 19 Eghti Israelia na minabir ighiabar
 amuam.
 Egh me ighiabar amuva, egh bar
 akongegham.
 Eghti ki me damighti me bar
 avirasemegham,
 egh me ua varazira ikian
 kogham.
 Eghti ki gumazamizir igharazibar
 amighti,
 me men ziaba dikabiraghan
 kogham,
 me ziar ekiam me daningam.
- 20 Israelia fomira gavgazizi moghin
 ikiam.
 Eghti ki men akuraghti me de-
 raghvira uan nguazim dapi-
 agham.
 Eghti gumazir pazi me damuamiba,
 ki puv me damigham.

- 21 Eghti men gumazitam uabi men gumazir dapanir ekiamin otogh, me gativagh men ganam.
Ki uabi gumazir kamın aku uabın boroghıra izam.
Guizbangıra, gumaziba uan ifongiabar gın ghua nan boroghıra izir puvati.
Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mikemegha gıfa.
- 22 Eghti ia Israelia, ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godın ikiam.”
- 23 Ia gan! Ikiavıra Itir Godın aningagharim gumazir kuraba bativasava ami,
mati aminir gavgavim ko amozir ekiam me bato,
egha mati aminir ighuagha aruim men dapaniba abini.
- 24 Ikiavıra Itir Godın aningagharim iki mangıvıra ikiti,
bizir a damuasa nighnıziba, a bar moghıra dar amu da gıvaghām.
- Eghti ia dughiar abuananamın, bizir kabagh fogham.

31

Israelia uamategh izi deraghvıra uan nguibamın ikiam

- 1 Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei:
“Dughiar ki inabazımın, ki Israelian ikıziba bar men Godın ikiam, eghti me nan gumazamizibaram otogham.
- 2 Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mıgei:
Apaniba Israelia misozima, men ikiavıra itir varazira apanibagh itagha

ara ghua gumazamiziba puvatızir danganimın iti.
Ezi ki me gifuegha, arazir aghuibar me gamima,
me ghua avughsazir danganimın ghue.”*

- 3 Ikiavıra Itir God, danganimın saghuiamın ikegha, e bagha izegha kamaghın mıgei,
“Ia Israelia, ki ia damighti ia na gifuegh nan boroghıra izasa, kamaghın ki zurara ia gifonge, ezi nan ifongiamın arazir kam iki mamaghıra ikiam.
Guizbangıra, nan apangkuvim ian itima, ki ia baghvıra iti.
- 4 Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim,
ki ia damighti ia ua kantrin gavgavımın ikiam.
Egh ia akuegh, mati amizir igiaba buabav sogha,
egha ighiam gizir marazi ko akueghıva ighavamang iki.
- 5 Egh ia uam uari, uari bagh Samarıan mıghsiabar wainın azenir igiabar ingar.
Egh ia wainın azenir kaba oparızir darasi,
ia uari uan wainın ikarızir kabar ovıziba inıva bar akueghām.
- 6 Eghti dughiar kamın, Efraimın anabamın adarazir gumazir eghuvir mıghsiabar itiba,
me kamaghın dimam,
‘Ia bar moghıra dikavigh izi, e Saionın Mıghsiamın mavanangam.
E Ikiavıra Itir God bagh mangam, en God.’”

30:23: Jeremaia 23:19-20; 25:32 * **31:2:** Ves 1 ikegha ghua 22ın aven itir akaba, da Israelian gumazamizibar gun mıgei, me fomira notın amadaghan Judan kantrin Israelın kantrin ike. Gumazamizir kaba arazir kurabagh amıma, God apaniba taghızı me me inıgha ghua uan kantri ike, me kamaghın a dıbori, “Kantri kam notın amadaghan iti.” Nı ves 8ın gan. Me dughiar ruarımın kantrin kamın ikezi, eghti datırıghın God ua me inıgh Israel kantri bagh izeghti me bar moghıra ikızir vamırın otivıgh deravıra iki Godın apengan ikiam. Samarıan nguıbar ekiam Israelın kantri nguıbar mam. Nı ves 5ın gan. Efraim anabamın adarasi, a Israelian ikızir dafam. Ezi God Efraimın ziam dıbori dughiam, a Israelian notın amadaghan iti darazi bar moghıra me dıbori. Nı ves 6 ko 9 ko 18 ko 20ın gan. **31:3:** Godın Arazıba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6

- 7 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
 “Ia, Jekopin adarazi bagh bar akongegh ighiabar amu, gumazamizir kaba gumazir igharazibagh afira.
 Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin ighiabar amu, egh kamaghin mikim,
 ‘Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba ua me inigh, kar Israelian ikiavira itir varazira.’
- 8 Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir nguibar kam ko nguazir otevíba bar uan gumazamiziba inigh,
 ua men aku izam.
 Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer kuraba itir gumaziba ko, amizir navir adaseba ko, amizir boriba batasava amiba, me uaghan izam.
 Eghti gumazamizir avirim uamategh nguibar kam in izam.
- 9 Ki men aku izamin dughiamin, me uan arazir kurar me amizibagin amangisi,
 na ko mikim azi, na ko tuavimin izam.
 Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim itir danganimin otogh, men aku tuavir aghuibar mangiti, me ireghan kogham.
 Guizbangira, ki Israelian afeziamin min itima, Efraim nan otarir ivariam in min iti.
- 10 “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh, ki Ikiavira Itir God.
 Egh ia nan akar kam in gun bar gumazamizir ongarimin vongin saghon arighatizibar itibav kin.
 Ia kamaghin me mikim,
 ‘Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tintinibar ghue,
 ezi a ua me inigh izam.
- Egh a ua deraghvira men ganam, mati gumazim uan sipsipbar gara me geghufi.’
- 11 Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gav-gavibar agharimin, ua Jekopin gumazamiziba, inigham.
- 12 Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar akuegh,
 egh bar pamtemin araghasi dim ighiabar amuam.
 Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir God me ganingiziba bagh bar akuegham.
 Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me ganingiziba, me da bagh bar akuegham.
 Egh me bar deraghviram otivigham, mati dagher azenim dipamin otevezir puvati.
 Egh me ua pazi ikian kogham.
- 13 Eghti dughiar kam in guivir igiaba bar akuegh kumatizibagh ighiam,
 eghti gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba uaghan bar akuegh kumatizibagh ighiam.
 Ki men azir akaba agivagh, me damuti men naviba bar der- agham.
 Ki men navibar itir osimtizibar amuti, da amiragh ikiti, me bar akuegham.
- 14 Ki gumazamizibar amuti, me ofan aviriba inigh na bagh izam.
 Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba dagher aghuir aviriba ikiam.
 Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamizibar aningti, me bizitam in oteveghan kogham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Israelian apangkufi

15 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati.
Kamaghira, a uan ovengezir boriba
bagha azi.

A navir amirizim inian aghua.†

16 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
Resel, ni uam azian marki.
Ni uan damazimin teriba
adisigh.

Nin azir akam pura zuir puvati.
Nin boriba apanibar kantri
ategh ua ni bagh izam.

17 Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin
migei:
ni bizir otivamin kam ginighnigh.
Nin boriba uamategh uan
nguibamin izamimin
dughiam ni a mizuam.

18 “Ki Efraimin adarazir azir akam
baregha gifa.

Me azia kamaghin migei:

‘Ikiavira Itir God, ni e akirasa,
mizazim e ganingi,
mati gumazim bulmakaun igiar
orazir puvatigha akaba ba-
tozim misosi.

Ikiavira Itir God, nirara en God,
kamaghin ni ua e ateghti, e ua-
mategh ni bagh izam.

19 E ni ategha givagha, datirighin e ua
uan nighnizibagh iragha gifa.
Egha e uan osimtizim gifozir
dughiamin, e osemegha bar
aghumsiki, egha dapaniba
avingi.

Faragha en adarazi gumamazir
igiabar min ike, egha me arazir
kurar aviribagh ami.

Egha datirighin e uan arazir
kuraba, bar dar aghumsiki.’

20 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim.
Ki zurara an ziamin dia, egha
puv a ginighnisi.

Dughiar mabar ki an atari.
Ezi guizbangira ki a ginighnigh
an apangkuvigham.

21 “Ia Israelia, ia uan nguibam ategha
ghuzir tuavir kam, ia deragh a
ginighnigh,
egh ia ua izisi, ababanir taba uari
bagh ada asegh.

Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki
bar ifongezim,
ia datirighin uamategh uan
nguibabar izi.

22 Ia mati nan guivim, egha ia akirim
na gasara.

Ia manadzoghin navir pumuning
itir arazim ategham, egh ua na
bagh izam?

Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam
atizi a nguazir kam in oto.

Arazir kam kamakin:

Mati amizim ua uan pam
gifuegha, an ikiasa an
azangsi.”†

*Ikiavira Itir Godin gumamaziziba
dabirabir aghuim ikiam*

23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, a kamaghin
mikeme:

“Ki gin Judan nguazim damighti, a
deraghvira ikiam.

Eghti Judaba uan nguazim ko
nguibar ekiabar ikiam.

Egh me fomira mikemezi moghin ua
mikim suam,

‘Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam,
Ikiavira Itir God nin ikia, bar
arazir aghuibagh ami!

Ikiavira Itir God bar der-
aghvira ni damu!’

24 Gumazir azenibar ingariba ko,
gumazir sipsipbagh eghuva,
egha dar gariba sara uaghan,
me Judan nguaziba ko nguibar
ekiabar ikiam.

25 Eghti gumazitam in mikarzim
amiragham, ki ua gavgavim a
daningam.

Eghti gumazitam amiragh damaziba
an siram, ki gavgavir igiam a
daningam.”

† 31:15: Resel a Jekopin amuim, ezi Israelia kamaghin nighnisi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselin kuam afazir mozim Raman nguibamin iti. Kamaghin amizi, gumamazir kaba kamaghin migei, Resel Raman nguibamin ikia uan ovavir borir oveaghuezibagh nighnigha aziavira ikia iti.

† 31:22: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

²⁶ Ezi ki osegħa dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragħa akui. §

²⁷ “Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh da gumazamiziba ko asizibar amighti, da Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar avirasemegħam. Mati gumazim dagħer azenimin ingarigha, dagħer aviribagh amizi da otifi. ²⁸ Ki fomira da asiassa dar gara, da abigha, egha dagħ asighasigha paza dagħ ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da oparti da deragħvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁹ Eghiti dughiar kamın gumazamiziba ua kamaghin akar isin zuir kamın mikiman kogħam: Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri. ³⁰ Puvati. Dughiar kamın, gumazitam arazir kuratam damigham, a uabi aremegħam. Mati gumazim wainin ovizir anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri.”

³¹ Egha Ikiavira Itir God migia ghua kamaghin migia ghaze, “Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam damuam. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogħam. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategħa azenan ize, egha ki men pamin min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki. ³³ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba

men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumazamizibar ikiam. ³⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, dughiar kamın gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogħ suam, ‘Ia Ikiavira Itir God gifogh.’ Puvati. Me bar mogħira na gifogħam, gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba. Eghiti ki men arazir kuraba gin amadaghiva ua dagħ nighnighan kogħam.”

³⁵ Ikiavira Itir God angazangarim aningasa aruemin ingari, egha a iakinim ko mikoveziba dimagaribar angazangarim aningasa dar ingarigha, dar danganibar da ariki.

Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava pamtemin dipiraghira tingazi.

An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

A kamaghin mikeme:

³⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Israelian adarasi, me zurara iki mamaghira ikiam, mati aruem ko iakinim ko mikoveziba.

Eghiti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganingizim damuan kogħam, eghiti dughiar kamra Israelian adarazi givagħam.

³⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Gumazitam ti overiamin danganibar ababaniba bar da inigh, egh gumazir kam ti nguazimin dikinimin magirigh, nguazimin otevilla bar dar ganigh deragħvira dagħ foghti,

§ **31:26:** Akar kamın mingarim deragħa otozir puvati, egha uaghan kamaghin deragħa otozir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E fogħan kogħam. **31:28:** Jeremaia 1:10; 44:27; Daniel 9:14 **31:29:** Esekiel 18:2 **31:30:** Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:11; Esekiel 18:4; 18:20 **31:31:** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6 **31:31:** Hibru 8:8-12 **31:33:** Jeremaia 24:7; 32:40; Hibru 10:16 **31:34:** Aisaia 11:9; Maika 7:18; Habakuk 2:14; 1 Tesalonika 4:9; Hibru 10:17

eghti dughiar kamra ki Israelian gumazimiziba akirim ragh bar me gasaraghiva, men arazir kurar me amiziba ikarvaghham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

³⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki dughiar mam amisefe, eghti me ua Jerusalem ingaram, nan nguibar ekiar kam. Jerusalem divazir notin amadaghan ghuzimin ababanim, an Hananelin Tauan ikegh mangi divazimin Mikebamin Tiar Akamin tugham. ³⁹ Eghti an mitaghniam mangi Garepin mighsar dozimin, aruem ghuaghiri naghin tugham, egh ua ragh mangi Goan nguibamin tugham. ⁴⁰ Egh nguibamin mitaghniamin mangi sautin amadaghan mangi Kidronin danganir zarimin miriam gighuigham. Nguibamin mitaghniamin aven nguazir kam, matmatiam ko danganir avereniba akurim iti. Eghti aruem anadi naghin nguazir zarimin ruaghatevibar itir danganir kaba, bar moghira uaghan nguibar kamin mitaghniamin aven ikiam. Eghti mitaghniam aruem anadi naghin mangi Hozibaba Zuir Tiar Akamin tugham. Eghti nguazir nguibar ekiar kamin aven itiba, kar bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti apaniba izi nguibar kam gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvira iki mamaghira ikiam.”

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

¹ Ezi namba 10in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim.

² Ezi dughiar kamin Babilonin atrivimin midorozir gumaziba,

Jerusalemin nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti.

³⁻⁵ Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min akam akuri, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekiar kam iniam. Eghti Sedekaia Babilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim ateghti an an suiraghham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarin guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada ikarvaghham. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonin mangighti, a nguibar ekiar kamin iki mangi dughiar ki uam a ginighnihamimin tugham. Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiraghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ezi Atrivim Sedekaia akar kam baregha, kamaghin Jeremaian atara ghaze, “Tinara ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?” Egha Sedekaia maghira Jeremaia inigha kalabus gati.

⁶ Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme:

⁷ “Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim.”*

⁸ Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, “Ni Anatotin nan nguazim givesegh, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir

mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghira itim, ni nguazir kamın faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nın nguazimra ikiam.” Egha Hanamel uabi mikemegha gıvazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godın akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezi moghira damuam.

⁹⁻¹⁰ Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akırigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanım a gati. Egha ki nguazir otevimın ivezim bagha 200 silvan dagıaba mengegha, da isa Hanamel ganıngi.

¹¹ Egha ki nguazim givezasa akar dikırızir akınafarır pumuning osiri, ezi akınafarır kamning bizir ga damuasa akam akırızir akaba anıngın iti. Ezi akınafarır mam ki a dukua, ezi ıgharazim ki a dukuazir puvati. ¹² Egha ki akınafarır otevir kamning inıgha Baruk ganıngi, a Nerian otarım, egha Masean igıavotarım. Ezi gumazir avırıba nan garıma, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akınafarımın men zıaba osırızıba, ko Judan gumazir danganır kamın aperaghav itıba, me bar moghıra bizir kabar garıma, ki dagh ami. ¹³ Gumazir kaba garavıra itıma, ki kamaghın Baruk mıgei, ¹⁴ “Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itım, Israelian God, a kamaghın mıgei, ‘Baruk, ni akar dikırızımın akınafarır kamning inıgh, dukuazir puvatızım ko dukuazim. Egh anıng isi nguazir mınetaın darugh, eghti anıng deraghvıra dughıar ruarımın ikiam.’”

¹⁵ Guızbangıra, arazir kamın mıngarım kamakın: Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar itım, Israelian God, a ghaze, Gın gumazamıziıba ua dipenıba ko, nguazıba ko, wainın azenıba nguıbar kamın a dagh ivezam.

Jeremaia Ikiavıra Itir God ko mıgei

¹⁶ Nerian otarım Baruk, akar dikırızir gavgavım itir akınafarım inıgha gıvazi, ki kamaghın Ikiavıra Itir God ko mıgei, ¹⁷ “O Ikiavıra Itir God, nan Ekıam, nın gavgavır ekıamın, ni overıam ko nguazımın ingarı. Ni bizıtam damusi iburaghan kogham. ¹⁸ Ni zurara tausenın gumazamızir avırıbar apangkuıfı. Eghti gumazıtım arazir kuratam damıgham, ni ivezir kuram a danıngıva, uaghan an borıba ko an arazir kuraba ikarvagham. God ni bar gavgafı, ezi nın gavgavım bar en gavgavım gafıra. Ezi nın zıam kamakın: Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar itım. ¹⁹ Ni bizir aghuıbar amuasa nıghnısi. Ni gavgavım ikıa, egha ni ingangarır ekiabagh ami. Ni gumazamıziıba amır bizıba ni bar adar garı. Egha ni vaghvagha gumazamıziıba amır arazıba tuisıgha, arazir me amıbar ivezimra ikarvagh me ganıdı.

²⁰ “Ni fomıra Isipın kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumazamızir ıgharazıba bar, men tongın arazir kamagh garıbagh amıavıra itı. Kamaghın amızı, gumazamıziıba bar zıar ekıam ni ganıdı. ²¹ Nın gavgavır ekıamın, ni mirakel bagh amıa, egha bizir ekıar ıgharagha garır avırıbagh ami, egh Isıpia damutı me bar atıatıgham. Ezi arazir kamın ni uan gumazamıziıba Israelia, ua Isipın me inıgha azenan ize. ²² Egha ni men ovavıba ko akam akırızı moghın, ni nguazir kam me ganıngi. Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikıa bar deraghavıram aghui. ²³ Me nguazir kam inıgha an ikıa, egha nın akaba ko Arazir Ni Me Ganıngıziıba, me dar gın zıur puvati. Me nın akam batuegha nın Arazıbar ikıavkıni. Kamaghın amızı, ni bizir kurar kabagh amızı, da me batıfı.

²⁴ “Ni gan. Datırıghın Babilonia me mısoghasava amıa, Jerusalem ekıarugha gıfa. Me nguıbar ekıamın divazım boroghıra mıtivıgh

misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibam iniasa. Apanir kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari. ²⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, 'Ni gumamaziziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kam in ada osiram.' Ezi Kaldiaba me nguibar ekir kam iniasava ami."

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ²⁷ "Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam in gumamaziziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburaghan kogham. ²⁸ Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁹ Me izi nguibar ekir kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumamaziziba faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumamaziziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe.

³⁰ "Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kam in na gamima, ki aningaghe. ³¹ Me Jerusalem ingarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekir kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa. ³² Israelia ko Judaba na damuti ki bar men aningaghivira ikiasa, me

arazir kurar igharagha garibagh amuavira iti. Gumamazizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumamaziziba ko, Jerusalem in itir gumamaziziba, me bar moghira arazir kurabagh ami. ³³ Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin zuir puvati. ³⁴ Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kam in me dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. ³⁵ Egha me Hinomin danganir zarimin asem Balin ziam fasa danganim akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamaghiram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kam in osimtizim iti."

Ikiavira Itir God uan gumamaziziba deragh me damuan

³⁶ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, "Gumamaziziba kamaghin migei, 'Apaniba e misozima, e dagheba puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kam in Ikiavira Itir God, Babilonin atrivim ateghti a en nguibar ekir kam iniam.' Ezi ki nguibar ekir kam ginighnigha, egha akar igharazim iti. ³⁷ Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumamaziziba batoghezi me ghuezir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kam in izeghti, me deraghvira ikiam. ³⁸ Egh me nan gumamazizibar ikiti, ki men God in ikiam. ³⁹ Ki men navir averiabar

32:27: Diboboniba 16:22; Jeremaia 32:17

32:28: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

32:33: Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24

32:34: 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6

32:35: Ofa

Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31

32:37: God in Araziba 30:3; Jeremaia 23:6; Esekiel 37:21

32:38: Jeremaia 30:22; 31:33

aven navir vamira me danighti, me tuavir vamiran gin mangam. Egh me zurara nan atiating nan apengan ikiti, ki me ko men boriba sara deraghvira me damuam. ⁴⁰ Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kamaghin akam akirigh suam, Ki deragh me damuamin arazim ateghan kogham. Egh ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua na ateghan kogham. ⁴¹ Egh ki uaghan uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me gakuegh deraghvira me damuam, egh me ateghti me deraghvira nguazir kam in ikiam.

⁴² “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki me bagh akam akirizi moghira, ki datirighin bizir aghuir avirim damuti da me bativti, me dabirabir aghuim ikiam, ⁴³ Gumazamiziba ghaze, ‘Ikiavira Itir God nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kamaghin amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an itir puvati.’ Ezi kirara, ki ghaze, gin Judaba ua uan nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a givezegh anemangam.

⁴⁴ “Gumazamiziba nguazim givesi akar dikirizibar akinafariba da osiram. Egh men damazibar gumazamizir maba me akar dikirizim damuva, uan ababanibar arighiva akinafarir kabar kumam. Da nguazir otevir kaba: Benjaminin anabamin nguaziba ko, Jerusalem in boroghin itir danganiba ko, Judan nguibar ekiar igharaziba ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negevin danganim sara. Eghti dughiar kam in, ki Judan kantri damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki

mikemegha gifa.”

33

Ikiavira Itir God uan akar dikirizim damuti a guizbangira otogham

¹ Jeremaia, atrivimin divazimin aven itir midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar igharazim a ganiga ghaze, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam damusi a ginighnighiva, ki bizir kam damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin migei: ³ Ni nan dimti, ki nin dimdiam ikaragham. Egh bizir ekiar modogha itir ni fozir puvatiziba, ki dar gun ni mikimam.

⁴ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki Jerusalem in dipeniba ko, Judan atrivimin dipenibagh nighnisi. Apaniba iza Jerusalem avinigha, an divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha, divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar ekiam iniasava ami. Ezi Jerusalemia uari uan dipeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir oteviba inigha ghua divazimin boroghira da ariki. ⁵ Egha me dikavigha Kaldiabav soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir kuraba bagha ataravira ikia, bar puviram me aningaghegheghe, men akuraghan aghua. Kamaghin, apaniba me misoghti me arighiram, eghti men kuaba men nguibar ekiam in dipenibagh izivagham.

⁶ “Eghti ki gin nguibar ekiar kam in akuragham, eghti nguibam ko an gumazamiziba ua deragh otivigham. Eghti ki dughiar bar aghuim me danighti, me deragh dapiaghti, apaniba me misoghan kogham. ⁷ Ki dughiar kam in Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me damighti me uan gumazamizir fomira ikeziba, ikezi moghin gavgavigh ikiam. ⁸ Me na batuegheghe, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir

kuraba ginamadagham, egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti, me nan damazimin zuegham. ⁹ Eghti nguazir kamın gumamaziziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalema gamizibar ganigham. Egh gumamazizir kaba bar akuegh navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumamazizir kaba Jerusaleman dabirabir aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong digavir kuram damigham.”

¹⁰ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Datirighin gumamaziziba ghaze, ‘Nguibar ekiam kam ikuvigha gifa, ezi gumamaziziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba ko Jerusalemın tuaviba pura iti, ezi gumamaziziba ko asiziba dagh aruir puvati.’ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumamaziziba gin ua nguibar ekiam kamın ikiam. ¹¹ Egh me navir aghuimin ikiva, bar akuegh poroghamiba uarir ikiamın isabar amuam. Egh gumamaziziba na minabir ofaba inigh Ikiavira Itir Godın Dipenimın izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam:

“Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim
bar deravira e gami.
A zurara bar en apangkufi.
Kamaghin, e a minamam.

“Dughiar kamın, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi moghin ua deraviram otogham.

¹² “Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumamaziziba ko asiziba dar itir puvati. Ezi gin, gumamaziziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir gumaziba kantrin kamın

nguazir otevíba bar, ua uan ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam. ¹³ Egh me uan sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminın anabamın nguazim ko, Jerusalemın boroghın itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram otivam. ¹⁵ Ki dughiar kamın, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuitam a damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Igiam temer aguamin otogham. Gumazir kam atrivimın iki arazir aghuimin gin mangi, guizin arazimın nguazir kamın itir gumamazizibagh ativagh men ganam. ¹⁶ Eghti dughiar kamın Jerusalemın nguibar ekiamın itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimın ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, “Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.”

¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Devitin ikizimın, Israelia zurara atrivibar otiv ikiam. ¹⁸ Eghti uaghan Livain anabamın ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimın na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isia mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba.

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ²⁰ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam

33:11: 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1 **33:14:** Jeremaia 23:5-6 **33:17:** 2 Samuel 7:12-16; 1 Atriviba 2:4; 1 Eghaghaniba 17:11-14 **33:18:** Diboboniba 3:5-10

akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimın otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham. ²¹ Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghın ghaze, Devitın ikizimın, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamın ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham. ²² Gumaziba mikoveziba ko, ongarimın gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumazamiziba me mengan iburagham.”

²³ Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaian migei, ²⁴ “Gumazamiziba ghaze: ‘Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningın iti. Ezi datirighın an akirim ragha me gasaragha gifa.’ Gumazamizir kaba akar kamagh garibav gia, egha me nan gumazamizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganimın, nan gumazamizibar kantri ovegha gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko Akar Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da ariki, ²⁶ ezi bar guizbangira, ki Jekopin ovavir boriba ko nan ingangarir gumazim Devitın ikizim, akirim ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitın ovavir boribar tongın atrivibar amuti me otivam. Guizbangira, ki kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvira ikiam.”

34

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Sedekaian iti

¹ Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir dughiamın, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganıngi. Nebukatnesarın apengan itir kantriba bar dar ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarın gın ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaia migei, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh mangıgh kamaghın a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekıar kam isi Babilonın atrivim danıngam, eghti an a daboroghti a isıgham. ³ Sedekaia, ni an arımangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inıgh a bagh mangam. Ni an guamın tugh, egh gua uaghara uaningın gan, egh ni an azangsıziba deraghvıram ada ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonın mangam. ⁴ O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki akar ıgharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam barakıgh: Me ni misueghti ni aremeghan kogham. ⁵ Puvati. Ni deraghvira iki mangı, egh aremegham. Eghti ni aremeghamın dughiamın, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, zıar ekiam ni danıngam, mati me nin Judan atrivibar itir ovavıba bagha amizi mokın. Egh me azi mikim suam, ‘O noki, en gumazir aruam.’ Ki Ikiavira Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi moghın bizir kam otivam.”

⁶ Atrivim Sedekaia Jerusalemın itima, ezi Godın akam inıgha izir gumazim Jeremaia ghua akar kaba bar a mikeme. ⁷ Ezi dughiar kamın, Babilonın atrivimın midorozir gumaziba Jerusalemia ko, Lakisın nguıbam ko, Asekan nguıbam ko misosi. Apanıba faragha Judan

nguibar divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi nguibar 3plan kabara ikiavira iti.

Judaba ingangarir gumazir kiniba paza me gami

⁸ Atrivim Sedekaia ko Jerusalem gumamaziziba ko, akar gavgavim akirigha ghaze, Men ingangarir gumamazizir kiniba, me me damighti me firighiregham. Ezi dughiar kamın, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. ⁹ Me kamaghın akam misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tamın ingangarir gumazir kinimın ikiti, a gativazir gumazim aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar suiraghti me men ingangarir gumamazizir kinibar ikian kogham. ¹⁰ Gumazir dapanir aviriba ko gumamazizir avirir maba akar dikirizir gavgavir kam gifonge, egha me bar akam misuegha ghaze, me pura men ingarir gumamazizir kinibar suighan kogham. Me akam misuegha gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi me firighire. ¹¹ Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima me ua ingangarir gumamazizir kinibar otifi.

¹² Kamaghın, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze, ¹³ “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumamazizir kinibar itima, ki kalabuziar danganimın me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghın miği: ¹⁴ “Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumamazizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighti me ian ingangarir gumamazizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagham. Eghti azenir an girara

irimra, ia me ateghti me pura mangi.’ Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.

¹⁵ “Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimın dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir gumamazizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimın tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimın a damuva mikim suam, Ia uan namakaba ateghti, me pura mangi. ¹⁶ Egha datirighın ia ua nighnizibagh iragh, gumamazizir ia me ataghizi me uan ifongiamın pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumamazizir kinibar otifi. Ezi arazir kamın ia nan ziar ekiam dikabira.

¹⁷ “Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikeme: Ia nan akamın gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir ki ia gamizibar akam baregh, atiating digavir kuram damigham. ¹⁸ Ian ovaviba fomira nan damazimın Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua, akam akiramin arazimın gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tizimningin arui. Ezi gin ian gumamazizir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Kamaghın amizi, ki ia damighti ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir kamın miraram

otogham. ¹⁹ Gumazamizir bul-makaun akuamningin tizimin aruiz-iba, me akar dikirizim abighti, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko, Jerusalemın gumazir dapaniba ko, atrivimın gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir igharaziba bar. ²⁰ Ki me isi apanibar dafarim datighti, apaniba me misueghti me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam. ²¹ Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apanir me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar Babilonın atrivimın midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha ghue.* ²² Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar ekar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimın dar apongegham. Eghti ki Judan nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar puvatigham.”

35

Rekapia deravira uan ovavibar akabar gin zui

¹ Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimın itir dughiamın, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ni mangi Rekapın adarazir gumazamizibar ganıva, egh me ko mikimıva men aku nan Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighti me aneremam.” ³ Ikiavira Itir God mikemegha gıvazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasia. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an otariba ko, Rekapın adarazir gumazir igharaziba bar me inigha, ⁴ men akua Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananın

adarazir danganimın ghu. Hanan a Godın akamın gin zuir gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın gumazir ekiabar danganimın boroghın iti. Egha a Masean danganim gısın iti, a Salumın otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın gumazir ekar faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim.

⁵ Ezi ki wainın miner izivirizim ko kavın dipaba apiba inigha Rekapın adarazi ganıga, kamaghin me migei, “Aria, ia dami.” ⁶ Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Noki, e wainın dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapın otarim, a ikiangsızir mam e ganıga, e ko en ovavir boriba wainın dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangın, e wainın dipaba apir puvati. ⁷ Jonadap uaghan e migıa ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba oparan marki, egh wainın azenibar ingaran kogh, uaghan wainın azenitam ikian marki. Puvati. E zurara averpenibar ikiam. Egh akar kabar gin mangam, egh e zuamıram oveghan kogham. E dughiar ruarimın nguazir kamın ikiam. ⁸ En ovavim, Rekapın otarim Jonadap, e ganıgızir akar kaba e zurara bar dar gin zui. E uan amuıba ko boriba sara wainın dipaba apir puvati. ⁹ E dipenibar ingarir puvatıgha, egha e wainın azeniba ko azenir igharaziba puvati. ¹⁰ E purirpenibar iti, ezi arazir kamın, e Jonadap e ganıgızir akaba bar adar gin zui. ¹¹ Ezi dughiar Babilonın Atrivim Nebukatnesar iza nguibar ekar kam ko misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemın iki-asa akam misoke. Kamaghin amizi, e datirighın Jerusalemın ikiavira iti.”

¹² Me mikemegha gıvazıma, ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ¹³ “Ki Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itim, Israelian God, ki

* **34:21:** Jeremaian akınafarimın itir akaba, biziba otivizir dughiamın gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamın aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11ın iti. **35:1:** 2 Atriviba 23:36--24:6; 2 Eghaghanıba 36:5-7

kamaghin mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalemia kamaghin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan akamin gin mangamin arazimin, ki ian sure damuasa. ¹⁴ Fomira Rekapin otarim Jonadap, uan adaraziv gia ghaze, me wainin dipabar aman kogham. Ezi fomira ikegha iza datirighin tugha zui, Rekapia uan ovavimin akaba deraviram dar gin ghua, egha wainin dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganidi, ezi ia nan akam barazir puvati. ¹⁵ Nan akam inigha izir gumaziba, ki dughiar aviribar me amadima, me ia bagha izi, me nan ingangarir gumaziba. Me kamaghin migia ghaze: Ia vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh, uan araziba akirigh. Egh ia asebar gin mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar kamın gin mangiva, nguazir ki ian ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba akar kamın gun ia mikeme, ezi ia nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati. ¹⁶ Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati. ¹⁷ Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam.”

¹⁸ Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia bar adagh ami. ¹⁹ Kamaghin

amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara nan ingangarim damuamin gumazamizibar ikiam.”

36

Jeremaia, Godin akam gumazamiziba bagh a diponasa Baruk migei

¹ Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga ghaze, ² “Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim Josaian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otoziba sara, ni bar ada osirigh. ³ Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin amadagham.”

⁴ Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir mamın bar ada osiri. ⁵ Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei, “Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham.* ⁶ Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kamın me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham. ⁷ Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei.

36:1: ² Atriviba 24:1; ² Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 * **36:5:** E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghin nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

Eghti gumamaziziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham.”

8-9 Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamin, gumamaziziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalem itir gumamaziziba ko Judan nguibabar gumamaziziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamın Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ¹⁰ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamın itiba bar ada dipone, ezi gumamaziziba bar da baraki. Baruk danganir mamın tiar akamın tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamın boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

¹¹ Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamın itiba dibori. ¹² Egha an atrivimin dipenimin iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimın aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekiar maba uaghan iti. ¹³ Baruk gumamaziziba

bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.

¹⁴ Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam amada. Gumazir kamın ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua kamaghin Baruk migei, “Ni akinafarir gumamaziziba bagha diponezir kam inigh, egh ni izi.” Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha ize. ¹⁵ An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, “Ni daperagh egh akinafarir kam diponti e a baragham.” Ezi Baruk akinafarir kam me bagha a dibori. ¹⁶ Me akinafarir kamın akaba bar ada baragha, atiatigha digavir kuram gami, egha uarira uarir gari. Egha me kamaghin Baruk migei, “Bar guizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim mikemeka.” ¹⁷ Egha me kamaghin Barukın azara, “Ni e mikemegh. Ni manmaghsua akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?” ¹⁸ Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba akinafarir kamın bar ada osiri.” ¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin Baruk migei, “Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir danganim gifoghan marki.”

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

²⁰ Ezi gumazir dapaniba Barukın dafarimin da akinafarim inigha, a isa Elisaman danganimın aneti, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. Egha me dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir danganimın ghugha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²¹ Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniasa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua Elisaman danganimın akinafarim inigha atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko gumazir ekiar atrivimin boroghira

tuivigha itiba, me bagha a dibori.
²² Kar bizir namba 9in iakinimîn otiviziba, kar orangtîzimîn dughiam. Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtîzimîn dughiamîn itimîn ikiava, avimîn boroghîra aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi. ²³ Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha gîvazîma, atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimîn itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavîra itima, atrivim kamaghîra amuavîra ghua, akinafarir otevir maba bar da tue. ²⁴ Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh nighnigha, egha osemegha uan korotiaba abîghizir puvati. ²⁵ Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha gavgavigha a gakaghori. Ezi atrivim men akam baraghan aghua. ²⁶ Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim Selemia, akar gavgavimra me ganiga ghaze, Ia mangî Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningîn suiragh. Ezi Ikiavîra Itir God aning modozi, me aningîn apizir puvati.

Ikiavîra Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia mîgei

²⁷ Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gîn, Ikiavîra Itir God kamaghîn Jeremaia mîgei, ²⁸ “Nî akinafarir igharazim inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kamîn itir akabar mirarama ada osirigh. ²⁹ Egh nî uaghan, atrivim bagh kamaghîn akam osir suam:

“Kî Ikiavîra Itir God, kî kamaghîn mîgei, Atrivim Jehoiakim, nî

akinafarir kam tuagha kamaghîn mikeme, ‘Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam gasighasigh, gumazamiziba ko asiziba bar me misueghti, me arîghiregham?’ ³⁰ Kamaghîn amizi, kî Ikiavîra Itir God, kî Atrivim Jehoiakim ginîghnigha kamaghîn mîgei, an adarazir gumazitam atrivimîn otogh, Devitîn atrivir dabirabim daperaghan kogham. Eghtî Jehoiakim aremeghamin dughiam, me an kuam isi nguazimîn anekunighti, aruem a dapongti, dimagarimîn ghuariam a giram. ³¹ Eghtî kî an arazir kuraba ikarvaghî, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivîra me damigham. Egh kî damuasa mikemezi moghîn, kî bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Kî akar kam me ganîngizi, me a baraghan aghua.”

³² Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganîngi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghîra ghuzir akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamîn ada osiri.†

**Jeremaia mikemezi
moghîn,
God bar pazavîra Juda ko
Jerusalem gami**

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavîra Itir God akam Sedekaian iti

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia

† **36:32:** Fofozir gumazir avîriba kamaghîn nighnîsi, akinafarir igiar kamîn itir akaba, da datirighîn Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirîgiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu. **37:1:** 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba 36:10

amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimin otarim. ² Dughiar kamın, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati.

³ Egha dughiar mamın, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godın akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghın a migei, "Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim." ⁴ Dughiar kamın Jeremaia tighar kalabusın mangam. A zurara gumazamizibar tongın uan ifongiamın mangi izegh gami. ⁵ Ezi uaghan dughiar kamın, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipın atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalemın izi. Kamaghın, Kaldiaba Jerusalem ataki.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godın akam kamakin, ⁷ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghın migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghın atrivim mikim, Isipın midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia batoghan kogham. Puvati. Me tuavimin uamategh ua uan kantrin mangam. ⁸ Eghti Babilonia uamategh izi Jerusalemia misoghiva, nguibar ekar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham. ⁹ Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimin ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalemın izeghan kogham.' Akar kamaghın garim, a guizin akam puvati. Me ua izam. ¹⁰ Ia ti Kaldiaba me misogha,

men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin varazira ti duar ekar aviriba ko midorozimin osimtiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham."

Me Jeremaia isa kalabus gati

¹¹ Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipın atrivimin midorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem ategha ghue.

¹² Ezi dughiar kamın Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminın anabamin nguazimin mangasa, egh uan namakabar tongın men nguazir otevir mam iniasa. ¹³ A ghua Jerusalemın divazimin tiar akar kamın oto, me kamaghın a dibori, Benjaminın Tiarakam. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam,

tiar akar kamın tugha gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamın ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami."

¹⁴ Ezi Jeremaia kamaghın an akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati."

Ezi Iriya nighnizir gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghın, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu. ¹⁵ Gumazir dapaniba Iriyan akam baregga, puvira Jeremaian atari. Egha me benimın a misuegga a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanın dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanın dipenim kalabusın min a gami. ¹⁶ Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamın a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti.

¹⁷ Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghın Jeremaian azara,

“Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?”

Ezi Jeremaia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham.”

¹⁸ Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, “Ki arazir kurar manamin ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumamazibagh amizi, ia na isa kalabus gati? ¹⁹ Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, ‘Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kam in misoghan kogham.’ Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti. ²⁰ Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangan marki. Puvatighitima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham.” ²¹ Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaiia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mam in, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaba bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiam in bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganim in kalabus in ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

¹⁻³ Jeremaia kamaghin akam gumamazibav mikiri, “Ikiavira Itir God ghaze: Gumamazir nguibar ekiam kam in itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir

gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, ‘Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiam kam iniam.’”

Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasur in otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, “Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiam kam in ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumamazibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh.” ⁵ Ezi Atrivim Sedekaiia kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham.” ⁶ Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mam in ghu. Egha me benim in an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozim in uaghira, mozir kam in dikinim in tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinim in tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganim in ikia atrivimin dipenim avinizi divazimin aven iti.

⁷ Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kam in, atrivim Benjamin in Tiarakam in boroghram aperaghav ikia, gumamazibar kotiam barasi. ⁸ Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze, ⁹ “Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuram in,

akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kamın ikıva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguıbar ekiar kamın bar puvati.”
¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghın İtiopian gumazim Ebetmelek migei, “Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamın Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham.”
¹¹ Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimın dagiaba itir dipenimın apengan itir danganir mamın ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamın ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri.
¹² Egha a kamaghın Jeremaia migei, “Inir kaba uan rezianning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamın, benim ni aghoran kogham.” Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami.
¹³ Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimın anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

¹⁴ Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godın akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza İkiavira İtir Godın Dipenir tiar akar namba 3ın atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghın Jeremaia migei, “Ki bizitam baghın azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki.”

¹⁵ Ezi Jeremaia kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki akamın gun ni mikemehti, bar guizbangira, ni na misuehti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baragham kogham.”

¹⁶ Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, “Bar guizbangira, İkiavira İtir Godın bar pin itim,

a Godın ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamın ni migei, ki ni misuehti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham.”

¹⁷ Ezi Jeremaia kamaghın Sedekaia migei, “İkiavira İtir Godın Gavgaviba Bar İtim, İraelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonın atrivimın gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misuehti ni aremeghan koghti, me nguıbar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam.
¹⁸ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguıbar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham.”

¹⁹ Ezi Sedekaia kamaghın Jeremaia migei, “Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghın Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighi, me pazivira na damigham.”

²⁰ Ezi Jeremaia ghaze, “Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni İkiavira İtir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misuehti ni aremeghan kogham.
²¹ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni battivigham. İkiavira İtir God irebamin min garir bizir mamın aven, bizir kam nan aka.
²² Ezi irebar kamın ki Babilonian garima, me amizir nin dipenimın ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonın atrivimın gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghın migei:

“O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki,
 me ni gifaragha ni dikabira.
 Datirighın dughiar kuram ni bato,
 mati nin dagarimning nguazir beghneazim giraghu.

Ezi namakaba anetaki.’

²³ “Ki irebar kamın gani, egha ki fo, bar guizbangıra, Babilonia nın amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men arıv avegham. Puvati. Babilonın atrivim nın suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangın, Babilonia nguibar ekıar kam daboroghti a isigham.”

²⁴ Ezi Sedekaia kamaghın Jeremaian akam ikaragha ghaze, “Ni, ga uan akamın gun gumazir igharazitam mikıman markı. Ni mikemeghıva, aremegham. ²⁵ Gumazir dapanıba kamaghın oregh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghın nın azangsıgham, ‘Ni manmaghın atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan markı. Puvatıghti, e ni misueghti ni aremegham.’ Me akar kamagh garitam ni mikemeghti, ²⁶ ni kamaghın men akam ikaragh, ‘Puvati. Ki atrivim ko mıgia, egha an azangsısi, a ua na amadaghti ki Jonatanın dipenimın kalabusın ikian kogham. Puvatıghti, ki dipenir kamın iki mangı aremegham.’”

²⁷ Egha gın gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangsısi. Ezi ana atrivim a mikemezi moghın, kamaghın men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghızir puvati. Kamaghın amizi, gumazir dapanıba ua an azangsıghan iburagha, Jeremaia ategha ghu. ²⁸ Ezi Jeremaia midorozir gumazıbar danganımın ikiavıra ikia ghua, apanıba Jerusalem inızir dughıamın tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini (Jeremaia 52:1-11)

¹ Egha namba 9ın azenımın Sedekaia atrivımın ikia ghua, namba 10ın iakınımın otogha ghua an namba 10ın iakınir kamın aruemın

oto. Ezi Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumazıba bar me inıgha iza, Jerusalemın nguıbar ekıam korogha a inıasa misosi. ² Me misogha ikiavıra itima iakınir 6pla gıfa, ezi Sedekaia atrivımın itir azenir namba 11 otozi, azenir kamın namba 4ın iakınim oto, egha an namba 9ın dughıamın, me divazımın vuer mam akarıgha, Jerusalemın aven ghue. ³ Egha dughıar kam, Babilonın atrivımın gumazir dapanıba bar nguıbar ekıamın aven ghue. Gumazir dapanıbar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo ko, gumazir ekıar faragha zuım Sarsekim ko, midorozir gumazıbar dapanım Nergal Sareser. Me ghua nguıbar ekıamın divazir kamın Arıghan Itir Tıarakamın ghuegha, nguıbar ekıam gativaghasa a gapiagha iti.* ⁴ Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir gumazıba ko me bar moghıra garıma, Babilonia izıma, me are. Me dimagarımın suebar ghuava atrivımın dagher azenımın otıvıgha ghua, danganır divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamın ghua, nguıbar ekıamın otıvıgha ghue. Egha me Jordanın Fanemın danganır zarımın ghua tuavımın zui. ⁵ Ezi Babilonın midorozir gumazıba men ağırazi, me ghua Jerikon nguıbar ekıamın boroghın itir danganır zarımın otozi, me Sedekaian suıra. Egha me a inıgha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu. Ezi dughıar kamın Atrivim Nebukatnesar Rıplan nguıbamın iti, Hamatın nguazımın aven itir nguıbam. Ezi Nebukatnesar uan kotın aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amızımın ivezim iniam.

⁶ Ezi Babilonian atrivim Rıplan nguıbamın ikia Sedekaian otarıba inıgha, Sedekaian damazımın bar me misuagharıki. Egha a uaghan Judan gumazir dapanıba me misuagharıki. ⁷ Egha atrivim mikemezi, me Sedeka-

38:28: Esekıel 33:21 * **39:3:** Gumazir dapanır kabar ziaba ko men ingangarıba me deragha da abıghızir puvati.

ian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu.

⁸ Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba Jerusalem in ikia atrivim in dipenim ko gumazamizibar dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir divaziba bar da akaraghariki.

⁹ Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalem in iti, a Jerusalem in gumazamizir ikiavira itiba bar me inigha, men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghu.

¹⁰ Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir maba ataghizi, merara Judan nguazim in ikiavira iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a dughiar kam in wain in azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganingi.

Atrivim mikemezi, Jeremaia kalabus ataki

¹¹ Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egha Jerusalem in Nebusaradan bagha anemada, Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim. Nebukatnesar in akam kamakin, ¹² “Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an ifongiam in gin mangiva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a damu.” ¹³ Ezi Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekiar an apengan ikia faragha itimning, Nebusaban ko Nergal Sareser, aning ko Babilonin gumazir ekiar igharaziba, me bar dikavigha, ¹⁴ gumaziba amangizi, me midorozir gumaziba itir danganim in ghua Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gati. Gedalia, a Ahikam in otarim, egha Safan in igiavotarim. Me, Jeremaia inigh an dipenim in mangasa Gedalia migei. Kamagh in, Jeremaia ua uan nguibam in ghua uan namakaba ko Judan nguazim in ikiavira iti.

Ikiavira Itir God akam Ebetmelek ganingi

¹⁵ Jeremaia faragha midorozir gumazibar danganim in ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamagh in akam isa ganiga ghaze, ¹⁶ “Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangi, kamagh in a mikim suam: Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamagh in mikeme, Ki fomira nguibar ekiar kam gasighasighasa, ezi datirigh in nan akam in daghem otogham. Ki nguibar ekiar kam deraghvira a damuan kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezibar ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar atighan kogham. ¹⁸ Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamagh in ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

40

Nebusaradan Jeremaia ko migei

¹ Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firighirigha zuir dughiam in, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalem in inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibam in otivir dughiam in, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firighirigha ghu. ² Ezi dughiar kam in Nebusaradan kamagh in Jeremaia migei, “Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kam in otivamim in gun mikeme. ³ Egha datirigh in Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizir kabagh amima da otifi, la Israelia Ikiavira Itir God in akaba batuegha, an damazim in arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi. ⁴ Ni oragh. Datirigh in ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirigh in firighirigh

iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin ganam. Ni aghuagh marki, a dera ni iki. Ezi kantrin kamin danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi.”

⁵ Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvati. Kamaghin amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, “Puvatighti, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi.” Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghu. ⁶ Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar tongin me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipin zui

(Sapta 40:7--45:5)

Gedalia Judan gavmanin gumazir faragha zuimin iti

(2 Atriviba 25:22-24)

⁷ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingangarim iti. ⁸ Ezi gumazir dapanir kaba uan midorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efain otariba ko, Makan

nguazimin gumazim Jesania. ⁹ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, Babilonin atrivimin apengan iki deraghvira ikiam. ¹⁰ Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimin ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh.”

¹¹ Ezi dughiar kamin Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimin itima, ezi atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. ¹² Ezi Judan gumazamizir apaniba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamategha Judan nguazimin ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainin ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainin aviriba ko dagher aghuiba iti.

Ismael Gedalia misoghezi an areme

(2 Atriviba 25:25-26)

¹³ Ezi dughiar mamn, Karean otarim Johanan ko, Judan midorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize. ¹⁴ Egha me kamaghin a migei, “Amonin kantrin Atrivim Balis, ni misueghti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvati?” Ezi Gedalia men akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ¹⁵ Ezi Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamin, Johanan nimira kamaghin Gedalian migei, “Ga uaning. Ni na ateghti ki mangi Ismael misueghti

ana aremeka. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misueghti, ni aremeghti, Judan datirighin iza ni akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham.”¹⁶ Ezi Ahikamin otarim Gedalia kamaghin Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, “Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelin gun migeir akar kam, a guizin akam puvati. Ni ifari.”

41

¹⁻² Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimin ikizir mam. An atrivimin gumazir dapanir faragha zuir mam in ike. Babilonin atrivim Judan gavmanin faragha zuir gumazimin ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kam in, an namba 7 in iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamin, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midorozir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme. ³ Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misueggha, Kaldiabar midorozir gumazir dughiar kam in Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire.

⁴ Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremeggha gifa, ⁵ ezi Sekemin nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamin gumazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha Jerusalem in mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akakaghasa. ⁶ Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimin zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me

suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghin me migei, “Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge.”

⁷ Me nguibar ekiamin aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav sueggha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiar mam giraghue. ⁸ Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, “Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimin dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni daningam.” Ezi Ismael men akam bareggha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

⁹ Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti, Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan kogham. A Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.

¹⁰ Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midorozir gumazibar dapanim Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimin guiviba uaghan men tongin iti.

¹¹ Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki. ¹² Kamaghin amizi, me dikavigha uan midorozir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarer ekiamin boroghiram a bato. ¹³ Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge. ¹⁴ Egha

me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue. ¹⁵ Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue.

¹⁶ Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumazamiziba ini. Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kamın tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue. ¹⁷⁻¹⁸ Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gativagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemın nguibamin boroghira, Gerut Kimhamın nguibamin otivigha iti.

42

Gumazamiziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsisi

¹ Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha, ² Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me kamaghin a migei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti. ³ E kamagsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir tizir e

damuamim, an e mikemegh.” ⁴ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham.”

⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin Jeremaia migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham. ⁶ Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvagha ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam.”

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsizim ikara

⁷ Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam a ganingi. ⁸ Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize. ⁹ Ezi a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei: ¹⁰ Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar oseme. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham. ¹¹ Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki. ¹² Ki ian apangkuvigh, egh a damuti,

a uaghan ian apangkuvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimın mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

¹³ “Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghın mikiman marki, ‘E Judan nguazimın ikian aghua. ¹⁴ Puvati. E Isipın mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumazamiziba misoghsi sıghabagh iviva, en dıman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipın ikiam.’ ¹⁵ O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghın amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsrailian God, ki ia mıgei, Ia ti gavgavıgh mangı Isipın ikiti, ¹⁶ bizir ia atiatiba, da Isipın ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arıghıram, egh ia dagheba puvatıgh arıghıram. ¹⁷ Gumazamizir otuegh gavgavıgh, mangı Isipın ikiamiba, me bar arıghıregham. Apaniba taraziv sueghti me arıghıram, eghti tarazi dagheba puvatıgh arımıghıregham, eghti tarazi arımarıar kuram inıva arımıghıram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me batıvti, men adarazi bar gıvaghti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogham.

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsrailian God, ki guızbangıra mıgei: Ki faragha puvıra Jerusalemian anıngagha, bar pazavıra me gasıghasıki. Eghti kamaghıra, ia Isipın mangıghti, ki bar puvıra ian anıngaghegh, bar pazıvıra ia gasıghasıgham. Eghti Kantrin İgharazıbar Gumazamizıba, bizir ki ia gamizıba bareghıva, atiating, dıgavır kuram damıgham. Egh me pazı ia damuva, egh dıbovir akabar ia mikımam. Egh me uari akar kurabar uan apaniba mikımsı, me kamaghın mikımam, ‘İa Judaba ikuvızı moghın, ia ikuvıgham.’ Egh ia ua uan nguazır kamın ganıghan kogham.”

¹⁹ Jeremaia İkiavıra İtir Godın

akam akunıgha gıvagha, kamaghın mıgei, “O ia Judan gumazamizir ikiavıra itir varazira, ia oragh! İkiavıra İtir God, Isipın mangan ian anogoregha mikeme. Ezi ia akar ikiangsızır ki datırıghın ia ganıngızır kam deraghvıram a gınıghnıgh. ²⁰ Ia, İkiavıra İtir God, ian God, a ko mikımasa nan azangsıgha, kamaghın mıgei, ‘Jeremaia, ni mangı İkiavıra İtir God, en God, ni a ko mikım, egh an azaraghti, an akam e danıngıgh. Eghti akar manam a ni danıghti, ni e mikemeghti, e an gın mangam.’ Ezi ia datırıghın arazır ıgharazım damuasava ami. İan arazır kam, a bar derazır puvati. A ia damuti, ia ikuvıgham. ²¹ İkiavıra İtir God, ian God, a ia danıngasa na ganıngızır akam, ki datırıghın ia ganıngı. Ezi ia akar kamın gın zuır puvati. ²² Kamaghın, ia deraghvıra fogh, danganır ia mangı ikıasa amır kam, apaniba ian taraziv sueghti me arımıghıregham, eghti tarazi dagheba puvatıgh arımıghıregham, eghti tarazi arımarıar kuram inıva arımıghıregham.”

43

Me Jeremaia inıgha, gumazamizir ikiavıra itir varazira sara Isipın ghue

¹ Akar İkiavıra İtir God, men God, gumazamizıbav kımasa Jeremaia mikemezıba, Jeremaia dar gun gumazamizıbav kemegha gıvazıma, ² Hosaian otarım Asaria, ko Karean otarım Johanan, ko gumazır akaba batozır maba, me kamaghın Jeremaia mıgei, “Ni ifari. İkiavıra İtir God, en God, e mangı Isipın ikıasa en anogorogha, e mikımasa ni amadazır puvati. Bar puvati. ³ Kar Nerian otarım Baruk, anarıra e dikabınasa nın nıghnızımın fe. Ni Kaldıaba e inıgh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonın mangasa ni ifonge.” ⁴ Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarım Johanan ko gumazır dapanır maba, ko gumazamizıba bar moghıra İkiavıra

Itir Godin akam batogha, Judan nguazimin ikian aghua. ⁵⁻⁶ Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumazamizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir faragha zuim, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui. ⁷ Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamın me Ikiavira Itir Godin akam batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin kantrin nguibar mam.

⁸ Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ⁹ “Ni mangi dagiar ekiar taba inigh mangi Isipin atrivimin dipenir nguibar kamın itimin tiar akamin apengan, nguazim gikuigh an aven dar afegh. Judan marazi nguibar kamın iti, me nin ganti, ni a damu.* ¹⁰ Egh Judan kaba kamaghin me mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan ingangarir gumazim Babilonin Atrivim Nebukatnesarin diagham. Eghti a danganir kamın izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham. ¹¹ A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamın

me arimariar kuram iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimin kalabusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar kamın me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamın me mangi misoghiva arighiram. ¹² Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar apongegham. Dipenir kaba, da Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar apongiva, taba inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar ada batuegham, mati sipsipbagh eghuvir gumazim, uan korotiamın piba batosi. A Isipba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira mangam. ¹³ A Isipin ikiamın dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamın itiba apirigham, gumazamiziba zurara dipenimin ghua, aruemin ziam fe, mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti da isigham.”

44

Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

¹ Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinasa Jeremaia ganingi. Me Mikdolin nguibam ko Tapanesin nguibam ko, Memfisın nguibam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin me migei, ² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar itir puvati. ³ Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi ia Judan

* **43:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

kagh itiba, ko ian inazir afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gumazamizibagh asighasiki. ⁴ Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godin akam inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghin nan akam akura ia gakaghori, 'Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan marki.' ⁵ Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati. ⁶ Kamaghin amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti.

⁷ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin migei: Ia manmaghsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir varazira ua ikian kogham. ⁸ Ia datirighin Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviram aningaghe. Eghti kamaghin ia ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ⁹ Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a? ¹⁰ Fomira ikegha iza datirighin, ia arazir kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir

puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir puvati.

¹¹ "Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikian kogham. ¹² Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ¹³ Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalem amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti tarazi arimariar kuram iniva arighiram. ¹⁴ Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam gitaghan kogham, egh uamategh uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar vaghvazibara uamategh ari mangi uan nguazimin mangam."

¹⁵ Dughiar kamin, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan mughuriar aghuim zuiba aseba bagha dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, ¹⁶ "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham.

Puvati. E aghua. ¹⁷ E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar amuam. E ofan mughuridar aghuim zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiabar, e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati. ¹⁸ E fomira ikegha iza datirighin Overiamin Kwin baghava wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire.” ¹⁹ Ezi amiziba ua kamaghin migei, “E guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba tua dagh amima da an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir kam in aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge.”

²⁰ Jeremaia akar kam baregha, egha gumaziba ko amiziba virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze, ²¹ “Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba, ko gumamazir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir mughuridar aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati. A deraghviram dagh fogha dagh nighnisi. ²² Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bangin, a ian nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi gumazitam an itir puvatigha iza datirighin tu. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba akar kurabar uan apanibav kimasa kamaghin migei, ‘Ia

Juda ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ ²³ Ia aseba bagha ofan migharir mughuridar aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha ia an Araziba ko an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar kurar ia batozim ikiavira iti.”

²⁴ Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav keme. An akam amizibagh asa, kamaghin migei, “Ia bar Judan Isipin itiba, deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir Godin akam baragh. ²⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze: Ia uan amuiba ko, uan akar dikirizimin bizibar amuti da otivasa. Ia kamaghin akam akirigha mikeme, ‘E ofan migharir mughuridar aghuim zuim tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira, e akar dikirizir kam damuti an otivam.’ Aria, ia bizir ia damuasa akam akiriziba, ia mangi dar amuti da otiv.

²⁶ “Ia Judan Isipin iti darazi bar, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki uan ziar ekiam bagha pin arigha guizbangira migei: Ia Judan tav Isipin kantrin ikivira ikiva, akar dikirizir tam uan ziamin a damighan kogham. Ia ua kamaghin mikemeghan kogham, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin ikiavira itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga migei.’ Bar puvati. ²⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki deraghvira ia damuan kogham. Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipin iti darasi, ki apaniba amadaghti, me izi ian taraziv sogharigham. Eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham. Egh ia bar gevegham. ²⁸ Ian vaghvazibara midorozimin ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir varazira, ia dughiar kam in

deraghvira fogham, tinan akam bar gavgafi, nan akam, o ian akam?

²⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ian akakaghsi bizitam kamaghin a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin dughiamin, ki ia gasighasigham. Ia bizir kamin ganigh, egh ia fogham, nan akam pura mangighan kogham. Puvati. ³⁰ Bizir ki ia damuamim a kamakin, Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a misueghti ana aremeghamimin dafarim darigham. Arazir kamra, ki faragha Judan Atrivim Sedekaia gami. Babilonin Atrivim Nebukatnesar Sedekaian apanim gami, egh a misueghti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar ganingi.”*

45

Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam isa Baruk ganidi

¹ Namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mam in ada osiri. Egha aning ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme, ²⁻⁴ “Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, ‘Aio! Ki osimtizir aviriba ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God uan nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevir puvati. Da kamaghira itima, ki bar amiragha avughsaziba puvati.’ Ezi Baruk, ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni mikimasa kamaghin na mikeme, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da

asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da bar nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. ⁵ Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir manamin mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.’”

Ikiavira Itir God kantrin maba migirigiam dar iti*

46

(Sapta 46--51)

Isipia midorozimin ire

¹ Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia ganingi.

² Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisin nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itima, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabira. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God Babilonia ginighnigha akar kam isa Isipia ganiga ghaze:

³ “Ia Isipia, ia oraba inigh, mangi misoghsi uari arigh gan iki.

⁴ Ia hoziabar kir. Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba, ia uan hoziabar apiagh.

Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh, tuivigh misoghsi gan iki.

44:30: 2 Atriviba 25:1-7 * **44:30:** Jeremaian eghaghanim, a sapta 44in gifa. Dughiar kamin, Jeremaia Isipin kantrin ikia egha ghurigha gifa. Ezi fozozir gumaziba ghaze Jeremaia Isipin kantrin ikia ghua areme. **45:1:** 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **45:2-4:** Jeremaia

1:10 * **46::** Jeremaia Jerusalem in Godin akam akuri dughiamin, God dughiar mabar kantrin igharazir tintinibar itiba bagha akaba isa a ganidi. Akar kaba me bar ada isafuragha Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarimin aven bar abuan ada ariki. **46:2:** Aisaia 19:1-25; Esekial 29:1--32:32

- Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuigh.
- ⁵ Ezi datirighin manmaghin ami?
Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian garima,
me bar puviram atiatigha ara uamategha ize.
- Apaniba men midorozir gumazir gavgaviba dikabira, ezi Isipia midorozim ategha zuamira ua ize.
Me atiatir biziba da tintinibar iti.
Kamaghin me ua ikigha girakirangin garir puvati.
- ⁶ Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgaviba, me apanibar ariv avegham. Puvati.
Me notin amadaghan ikia, tintinibar onganigha Yufretisin Fanemin boroghira ire.
- ⁷ “Ikizir manaba, Isipin kantrin itir Nailin Fanemin min ekefe?
Me gavgavigha, mati faner ekiam aperiar gavgavim an otogha zui.
- ⁸ Kar Isipin adarazira.
Me Nailin Fanemin min ekevegha otivigha, mati faner ekiam aperiam an oto.
Isipin gumazamiziba kamaghin mikeme:
‘Ki bar ekevegh otogh nguazimin danganiba bar ada avaragham.
Egh ki nguibabagh asighasighiva, dar itir gumazamiziba saram asighasigham.
- ⁹ Ia nan hoziaba, ia ivemar mangi.
Ia nan karisba, ia bar puvira ivemar.
Ia nan midorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian kantrining, ia aningin midorozir gumaziba,
ia oraba suizir gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba,
ia bar moghira mangi misogh.’
- ¹⁰ “Isipia kamaghin mikemegha gifa.
Ezi midorozir kam, kar Godin Gavgaviba Bar Itimin bizim.
A en Ekiam.
Egha dughiar kamın a uan apaniba ivezir kuram me ikarvasi.
Midorozim bar gavgavizi, gumaziba pura tintinibar ariaghiri.
Mati midorozir sabam matiriam puv an azima,
a gumazibar mikarziba ko ghuziba apava, bar izifa.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kabav soghezi me ariaghire.
Egha mati, a uabi notin amadaghan,
Yufretisin Fanemin boroghin ofa gami.”
- ¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Kantri Isip, ni mati guivir igiar mam duaba nin mikarzimın otifi.
Ni Gileatin mangigh danganir kamın marasinın aghuiba buri.
Egh ni marasinın igharagha gariba bagh, bar puvira ingar da inighan kogham.
Marasinın tam nin duabar amuti, da akumighan kogham.
- ¹² Nin midorozir gumaziba tintinibar are,
egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire.
Ni midorozimin irigha bar aghumsiki, ezi kantrin igharaziba nin aghumsizir akam baraki.
Nin ararem bar nguazir kamın danganiba bar adagh izifa.”
- Atrivim Nebukatnesar iza Isipia misosi*
¹³ Babilonin Atrivim Nebukatnesar izi Isipin kantri ko misoghamin dughiamin, Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Akar kam kamakin:

- 14 “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipin itir nguibar maba sara akam akun.
Egh kamaghin me mikim,
‘Apaniba otivigh puv ia misoghirarigh,
egh ian kantrin aven bizir aviribagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir biziba akirigh
tuivigh misoghsi iki.
- 15 Manmaghsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tugha gavgavizir puvati?
An mingarim kamakin,
Ikiavira Itir God uabi anekunizi a iraghu.
- 16 Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim gamizi, ia tintinibar ire.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uariv gia ghaze:
Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumazamiziba bagh mangam.
Apaniba kantrin kam gasighasisi,
kamaghin amizi, e uamategh uan nguibamra mangam.’
- 17 Ia ziar igiam kamaghin Isipin atrivim daningigh,
Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamin Atam Ghuzi A Gifa.”
- 18 Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme,
“Ki zurara angamira iti, ki guizbangira migei:
Gumazitam izam.
Eghti an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham,
mati Taborin Mighsiam bar ruaragha, mighsiam mabagh afira.
Egha mati Karmelin Mighsiam ongarir dadarimin ikia,
bar pin mar iti.
- 19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam,
kamaghin amizi, ia uan bizibar kir.
Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam,
eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.”
- 20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Isipin kantri, mati bulmakaun amebar igiar bar dirim.
Ezi difuar bar kurar mam notin amadaghan ikegha iza a givi.
- 21 Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa
me givese.
Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi me bar deraghavira iti,
mati bulmakaun mikarzim saram aghungiziba.
Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha are.
Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami.
Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi.
Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati.
Ezi dughiar kamin me arazir kurar me amiziba bagha
ivezir kuram isi.
- 22 “Apaniba bizir ekiamin arua izima, Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha are,
egha me niginir tam gamizir puvati.
Apaniba sobiabar me misoghasa izi,
mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi.†
- 23 Isipia me aviraseme, egha me bar gavgavigha,
mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri,
ezi gumaziba aven mangan asaghasaki.

† 46:22: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi apanibar midorozir gumazibar
dibobonim bar ghuavanabo,
egha odezibar dibobonim gafira,
eghti gumazitam men
dibobonim mengan
iburagham.

Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God,
ki ghaze,
apaniba bar Isipia agivagham,
mati gumaziba ruarir
ekiamin temeba bar ada
oke.

²⁴ Ki Isipia isa notin amadaghan itir
gumazibar dafarim gatizi,
me bar aghumsiki.”

²⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, Israelian God, kamaghin
migei, “Ia oragh. Tebesin nguibamin
asem Emon, ko Isipin atrivim ko, men
aser igharaziba ko, Isipin kantrin
aven itir biziba bar ko, an atrivim
ko, gavmanin gumazir dapaniba ko,
gumazamizir nighnizir gavgavim
uan atrivimin itiba, me bar moghira,
ki ivezir kuram isi me daningam.

²⁶ Atrivim Nebukatnesar uan gu-
mazir dapaniba ko Isipia misueghti
me arighireghasa. Ki Isipia isi Babilo-
nian dafarim darigham. Eghti gin,
gumazamiziba fomira Isipin apiagha
ikezi moghin, gumazamiziba ua
Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira
Itir God, ki mikemegha gifa.”

*Ikiavira Itir God ua uan gumaza-
miziba iniam*

²⁷ Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:

“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba,
ia nan ingangarir gumazamiz-
iba,
ia atiatingiva digavir kuram
damuan marki.

Bar guizbangira, ia kantrin saghon
itir kamın kalabusin iti.

Eghti ki ua ia inighti,
ia ua uan nguazimra izegh, der-
aghvira dapiagham.

Eghti tarazi ua ia damuti ia ati-
atingan kogham.

²⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei: Ki ia ko iki ian akur-
vagham.

Kamaghin amizi, ia Israelia, ia
nan adarasi, ia nan ingangarir
gumazamiziba, ia atiatingan
marki.

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin
igharazibar tongin iti.

Eghti ki kantrin kaba bar me
agevegham.

Egh ki ia agivaghan kogham.

Guizbangira, ki puv ia damigham,
ki arazir voroghira itim
ginighnigha ia akiri.”

47

*Ikiavira Itir God akam Filistian
adarazir iti*

¹ Ikiavira Itir God akam Filis-
tian kantrin adarazir iti. Dughiar
kamın Isipian atrivim tighar Gasa
misogham, kar Filistian nguibar
ekiar mam. Ezi God akam isa an
akam inigha izir gumazim Jeremaia
ganingi. ² Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:

“Ia gan!

Apaniba notin ikia uari aku-
vasava ami,
mati notin amadaghan itir
dipaba bar ekefe.

Egha da bar puvira ivemara,
dar aperiaba bar gavgafi.

Apaniba nguazir kam avaragham,
mati aperiam nguazim ko an itir
biziba bar ada avegham.

A nguibaba ko dar itir
gumazamiziba saram
avaragham.

Kamaghin nguibar kabar gumaza-
miziba bar atiatingiva,
pamtemin dimiva, bar puviram
arangam.

³ Eghti hoziaba ivemar iziti,

dar suer puziba puvira nguazim
 misogh tingaghiti, me da
 baragham.
 Eghti me karisbar niginim baraghti
 da puvira ivemarti, dar wilba
 pamtemin tingagham.
 Eghti gumazamiziba bar puviram ati-
 atingiva, aregham.
 Eghti ameboghfeziaba onganigh
 uan boribagh nighnighan
 koghiva, me mizuamighan
 kogham.

⁴“Filistiaba gasighasighamin dughiam
 a izegha gifa.
 Ki men tuavim apirigham,
 eghti me ua Tair ko Saidonin
 akuraghan kogham.
 Fomira Filistian ovaviba Kritin
 Arighatizim ategha iza Filis-
 tian nguibar ekiabar iti.
 Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God,
 ki nguibar ekiamin itir Filis-
 tian varazira gasighasighasava
 ami.

⁵ Gasaba, men naviba bar oseme, ezi
 me uan dapanir ariziba apiri.
 Ezi Askelonin nguibam bar ikufi.
 Ia danganir zarir kamın ikiavira
 itir varazira, ian apangkuvim
 manadzoghın gıvaghı,
 ia tintinibar uan inivafiziba
 aghorir arazim ategham?

⁶ Ia kamaghın dia ghaze,
 ‘O Ikiavira Itir Godin midorozir
 sabam, ni manadzoghın e
 gasighasizir ingangarir kam
 ategham?
 O midorozir sabam, ni uamategh uan
 asuamin aven magiri.
 Ni ingangarir kam ategh
 avughsi.’

⁷ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir
 kam isa uan midorozir sabam
 ganingi.
 Ki Askelonia ko ongarir
 dadarimin itir gumazamizir
 igharaziba sara misoghasa
 midorozir sabar kam amada.
 Kamaghın, a nimira iki
 avughsan kogham.”

48

Moapin kantri ikuvigham

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itim, Israelian God, a Moapin kantri
 ginighnigha kamaghın mikeme:

“Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gu-
 mazamiziba.
 Apaniba Nebo bar a gasighasigham.
 Me Kiriataim dikabiragham,
 a nguibar divazir gav-
 gavim itim.

Me a gasighasigham.
 Eghti nguibar kamın gumaza-
 miziba bar aghumsigham.
² Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.
 Apaniba Hesbonin nguibamin
 otifi,
 egha me Moapia gasighasighamin
 arazimin akam misosi.

Me kamaghın migei,
 ‘Aria, e mangi gumazamizir kaba
 bar me agivaka,
 eghti Moapin kantri ua ikian
 kogham.’

Ia Matmenia, apaniba bar ia
 gasighasighti,
 ia matmatin mangam.

³ “Ia dimdiar ararer ekiar Horon-
 aimin nguibamin otozim
 baragh.

Me kamaghın dei:
 Biziba bar ikufi.

⁴ Moap ikuvigham,
 eghti men boribar ararem bar
 ekevegham.

⁵ Moapia, me aregham.
 Me bar puv arava, Luhitin
 tuavimin ghuavanaga, Horon-
 aimin nguibamin ghuaghiri.
 Ezi men ararem ghuavira
 ikiava bar ekefe.

⁶ Me kamaghın migei: Ia zuamiram
 aregh.
 Puvatighti ia ikuvigham.
 Ia asizir atiarbar min mangi
 gumazamiziba puvatizir
 danganimin mongegh.*

48:1: Aisaia 15:1–16:14; Aisaia 25:10-12; Esekiel 25:8-11; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 * **48:6:**
 Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

7 “Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze:

Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam.

Ezi nin nighnizir kam derazir puvati.

Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham.

Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus datigham.

Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingangarir gumazibar dapaniba sara iniam.

8 Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibatam deragh ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin,

me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham.

9 “Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham.

Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam.

Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham.”†

10 Gumamaziziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu, apanitam iza a gasighasighizir puvati,

egha gumamaziziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati.

Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti.

Me dipar misevir tabar a ruizir puvati.

Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera.

12 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:

Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti

me izi Moapia gasighasigham, mati gumaziba iza wainin kam nguazir kamin a ingegha, wain ruir mineba abiaghariki.

13 Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin,

Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham.

Me ghaze, aser kam, a men akuragham.

14 Ia Moapia, manmaghsua ghaze, ia midorozir gumazir gavgaviba, egha ia bar midorozibar misogha fo?

15 “Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei:

Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam.

Me Moapian gumazir igiar diribav soghararigham.

16 Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa.

Asighasizir kam a bar zuamiram otogham.

17 Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziba,

ia an apangkuvigh kamaghin azi mikim,

48:7: Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3 † 48:9: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

‘Iavzika, ian nguibar kamın
ziar ekiam ko gavgavim a
irigha gifa.’

18 “Gumazir Moap gasiğhasiğhamin
ingangarim itim,
a ia batogh ian divazir gavgav-
ibagh asiğhasiğham.

Kamaghın amizi, ia Dibonın nguibar
ekiamın gumazamiziba,
ia mati atrivimın guivir dirim
uan ziam fe,
egh ia uan ziar ekiaba gın amadagh,
gumazir kınibar mın nguazir
mıdiarim dapiagh.

19 Ia Aroerın nguibar ekiamın gu-
mazamiziba,
ia mangı tuavir miriamın tuiv-
igh ganti, gumazamiziba me
arı izam.

Eghti ia men azaragh,
‘Bizir tizim otozi ia ari?’

20 Eghti me kamaghın akam
ikaragh,

‘Moapın kantri a ikuvigha gifa,
egha datirighın a bar aghumsiki.
Kamaghın amizi, ia apangkuv, bar
pantemın azi.

Ia Arnonın Fanemın mangıva,
kamaghın gumazamizibav ke-
megh,
Moap ikuvigha gifa.’

21 “Mighsiabar pın danganir
voroghıra itibar nguibar ekiaba, me
uan ivezir kuram isi. Nguibar ekiar
kaba kara: Holon, Jasa, Mefat, 22 ko
Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim, 23 ko
Kiriataim, ko Betgamul, ko Betmeon,
24 Keriot ko Bosra. Moapın nguibar
ekiar roghıra itiba ko, saghon
itiba, me bar moghıra ivezir kuram
ini. 25 Apaniba Moapın gavgavim
dikabıra. Ezi Moap uabın akuraghasa
bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavıra
Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavıra Itir God Moap dikabiragham

26 Ikiavıra Itir God kamaghın miğei:

“Moap na batoke, kamaghın amizi,
apaniba a dikabınasa ki ifonge.

Egh a damighti a mati gumazim
dipar onganım amezı moghın
otogham.

A uan mimizibagh isın daku, egh tin-
tinibar poghpogham,
eghti gumazamiziba an ingarıva
akam.

27 Moap, ni fomıra akar asuibar Is-
raelia miğia,
men ingarav ake. Manmaghın
ami?

Ni ti ghaze, Israelia okımakıar gu-
mazımın mın iti, ezi ni men
ziam dikabıra,
egha zurara me geghara da-
paniba roi, a?

28 “Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh
mangı dagıabar tongın mon-
gegh.

Ia kuaraziba danganir kurabagh
isın mikonibar ingari moghın
damu.

29 “E bar Moapian akaba batozir
arazim gıfo.

A uabi uan ziam fe, egha puv
ifaghata,
egha ghaze, a bar dera.

30 Ki Ikiavıra Itir God, ki an akaba
batozir arazim gıfo.

A ifaghata puram akam arai,
ezi an amir biziba, tam otivir
puvati.

31 Kamaghın amizi, ki Moapia bar
moghıra me bagh azir akabar
amuam.

Ki Kirheresın gumazamizibar
apangkuvam.

32 Jaserın nguibam ikuvizir dughamın,
ki azi.

Eghti Sipman nguibam, ni iku-
vighti, ki ni bagh azivıra ikiam.

Sipma, nın wainın azeniba, da bar
avırasemegha ghua,

Amangsızim Itir Dipar Akaremin
miriamın tugha ghua, Jaserın
dipar akaremin tu.

Apaniba izi wainın ikarızir ovızir
aghuiba,

ko nın temer taba saram
asiğhasiğham.

- 33 Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi, ezi gumazamiziba da isa bar akonge.
Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham.
Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham.
Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham.
Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar amuan kogham.
- 34 “Moapia bar puviram arangiva, Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam ko notin amadaghan, Jahasin nguibamin tugham.
Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham.
Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham.
Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham.
- 35 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba, ki bar me agivagham.
- 36 Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham.
Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar moghira, ki uan navimin aven bar men apangkufi.
Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia,
egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti.
- 37 “Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangkuvigham.
Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar aghuigham.
- 38 Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham, mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abighariki.
Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham.
Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua uari akuva itibar ikiva,
bar puviram aziam.
- 39 Bar guizbangira, Moap bar bighiregham,
eghti gumazamiziba bar puv arangam.
Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva,
uan guam modogham.
Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamın ganti, a Moapin otivti,
me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam.”
- Moap asighasizir kam gitaghan kogham*
- 40 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi,
mati kuarazir isam asizim iniasa, uan avizimning onegha tuigha iraghu.
- 41 Apaniba nguibaba iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam.
Eghti dughiar kamın, Moapian midorozir gumaziba atiatigh, okam nighnigham,
mati amiziba boriba batasa mizazim isi.
- 42 Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na batoke.
Kamaghin amizi, Moap bar ikuvigham.

Gin kantri Moap ua ikian kogham.

43 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, atiatim gumazamizibagh anidir biziba ko, mozir ekiaba ko azuaziba, da Moapian gumazamizibagh asighasighasa me mizua iti.

44 Eghti gumazitam atiatim gumazamizibagh anidir bizibar, ari mangam, a mozir ekiamin magiram.

Egh a mozim ategh anangiva otoghti, ivem an suiragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:

Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam amisefe, ezi ki me gasighasighasava ami.

45 “Moapian gumazamiziba apanibar atiatigha, ari mangi Hesbonin nguibamin mongasa.

Ezi Puvati.

Mati Hesbonin nguibam fomira Atrivim Sihonin dughiamin isizi moghin, me an garima a ua isia iti.

Kamaghin amizi, me nguibamin aven mangeghan kogham.

Me bizitam damuamin gavgav-iba puvati.

Avir kam kantrin kamın biziba bar adagh apongezi da isi.

Kantrin kamın mitaghniamin boroghın iti darasi, ko kantri kamın aven itir mighsiabar pin iti darasi,

midorozim bagha bar ikuvigha puv misozir gumazir kaba, me bar moghira isigham.

46 “Ia Moapia, iavzika.

Ia asem Kemosin gumazamiziba, ia ovegha gifa.

Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me inigh mangi,

kantrin igharazimin me isi kalabus darigham.

47 “Eghti dughiar abuananamin, ki Moapian dabirabim damighti a ua deragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, Moapia kot darighasa mikemezir akar kaba, da datirighin gifa.

49

Ikiavira Itir God Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God, akam Amonian gumazamizibar iti. A kamaghin mikeme:

“Manmaghin ami?

Israelia ti otariba puvati, me uan afeziabar nguaziba iniam, a?

Ezi men tarazi ti uan nguazir kabar iti, o?

Manmaghsua aser Milkomin ziam fer adarasi,

Gatin anabamin adarazir nguazim ini?

Manmaghsua Amonia ghua

Israelian nguibabar iti?

2 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe,

egh dughiar kamın ki apaniba ameghti me izi,

Raban nguibam misogham, kar Amonin kantrin nguibar ekiam.

Me nguibar kam gasighasigham, eghti a pura minezir akuvazibar mın ikiam.

Eghti apaniba nguibar ekiamın boroghira itir nguibabar apongam.

Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir kam iniam.

Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.

3 “Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,

- kamagh amizi, Hesbonin
nguibar ekiamin gumazamiz-
iba, ia pamtemin azi.
Ia Raban gumazamiziba, ia
uaghan azi.
Apaniba izi asem Milkom a inigh,
mangi kantrin igharazimin
kalabus datigham,
egh an ofa gamir gumaziba ko
Amonian gumazir dapaniba
sara iniam.
Kamaghin amizi, ia azirakar koro-
tiar pizibar aghuigh, apangu-
vir onger akaba bangi.
Egh ari mangi uan dagher azeni-
bar mongegh.
- 4 “O Amon, ni fo, nin danganir zariba
bar dera,
ezi ni zurara uabi fa, dagher
danganir kamin otiviba bagha
migia, egha bar akonge.
Ni akaba batozir guivimin min iti, ni
manmaghsua akar kabav gei?
Ni uan dagiaba ko bizibagh
nighnigha, ghaze,
“Tina izi na misogham?”
- 5 Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gav-
gaviba Bar itim, ki ian Ekiam,
ki guizbangira migei, ki nin
boroghin itir darazi bar me
feghti,
me izi ni damuti, ni bar ati-
atigham.
Eghti me ia batueghti,
ia ari tintinibar danganibar
mangegham.
Eghti ua ia geghuv ia aku-
vamin gumaziba pu-
vatigham.
- 6 “Eghti gin izamin dughiam,
ki ua ian dabirabim damuti, a ua
deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”
- Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham*
- 7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Idomian gumazamiziba
akam men iti.
- A kamaghin migei:
“Manmaghin ami?
Temanin Distrighin gumazamiz-
iba ti nighnizir aghuiba ko fo-
foziba puvati, a?
Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav
geir arazim ataki, a?
Men nighnizir aghuim ko fo-
fozim ovegha gifa, a?
8 Dughiar ki arazir kurar ia amiziba
bagh ivezir kuramin ia ikar-
vaghamin, ki anemisevegha
gifa.
Egh ki dughiar bar kuram
damighti, a Idomia bativam.
Ia Ison ovavir boriba, ia bar iku-
vigham.
Kamaghin, ia Dedanin gumaza-
miziba, ia nguibam ategh ari
mangi deraghvira mongegh.
- 9 “Gumaziba iza wainin ikarizir
ovizir andiziba isir dughiamin,
me ti bar ada isir puvati.
Me maba ataghirasi.
Okimakiar gumaziba dimagaribar
izir dughiamin,
me ti bizir me ifongezibara isi.
- 10 Eghti ki ua Ison ovavir boribagh
asighasighamin dughiamin,
ki ian biziba bar adagh
asighasigham.
Ki ian mogomer danganiba bar
adagh asighasighti,
ia ua mongan kogham.
Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian
boroghira itir darasi,
ia bar moghira ikuvigham.
Egh Idomian adarazi bar
gevegham.
- 11 Ia Idomia, ia uan boriba bagh
nighnighan marki.
Ian afeziaba arighireghti, ki uabi
ian boribar ganam.
Eghti ian amuiba uari,
uari isi nan dafarim
darigham.”
- 12 Ikiavira Itir God kamaghin
migei, “Ki gumazamizir avirim ivezir

49:7: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

49:10: Jenesis 36:8

kuram me daningam. Osimtızir ekiaba puvatızir darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar puvati. Ki ni gitaghan kogham. Ki uaghan ni gasighasigham. ¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira uabi uan ziamin pin arigha, kamaghin migia ghaze, ki Bosran nguibam bar pazaviram a gasighasigham, eghti a danganir kinimin otogham. Eghti igharaz darazir gumazamiziba bizir ki Bosran amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir kuram damigham. Egh me dipov akar asuibar Bosran mikimam. Ezi gumazamizir kaba uari akar kurabar uan apanibav kimamin dughiamin, me kamaghin mikimam, 'Ia Bosra ikuvizi moghin ia ikuvigham.' Ki Idomian nguibabara bar dagh asighasigham, eghti da ikuvigh mamaghira ikiam."

¹⁴ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
 "Ki gumazir mam amadazi
 a ghua akam kantriba bar dar gumazamizibav kinigha ghaze:
 Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi Idomia misogh.
 Ia me misoghsi uari akirighasi iki."

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Idomin kantri migei:
 "Idom, ni oragh.
 Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.
 Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh
 dibovir akabar ia mikim egh akirim ragh ia gasaragham."

¹⁶ Ni ifaghata ghaze, ni kantrin igharazibagh amima me puviram atiati.
 Egha ni ti ghaze, ni bar dera.
 Puvati, ni uabi fer nighnizimra ni gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min avinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti.
 Ni uan nguibam kuarazir isaba uan mikonibar ingarir danganibar an ingari.
 Eghti ki ni gekuighti ni izighiram.
 Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam."

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 "Idomia ikuvigham,
 eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Idomin nguazimin izi,
 bizir kurabar ganti, da an ikiam.
 Eghti me, me dipov aki misoribar aning,
 digavir kuram damigh atiatingam."

¹⁸ Ki fomira Sodomın nguibam ko G Moran nguibam ko, nguibar aningın boroghira itiba saram asighasiki.
 Ezi da nguibar kinibar otifi.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:
 Bizir kamra Idomin otogham,
 eghti gumazitam an ikeghan kogham."

¹⁹ Ki zuamira Idomian nguazimin me batuegham,
 mati laionba sipsipbagh ami mokin.
 Laion Jordanın Fanemin boroghın itir ruarir pizimin ikegha otogha ghua,
 sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men gintiki.
 Ezi ki gumazitam amiseveghti,
 a nguazir kam gativagh an ganam."

Ki kamaghin damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham?
 Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
 Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?
 Bar puvatigham."

20 “Ki gumamaziziba ko boriba uaghan bar me batuegham, mati laion sipsipba bar me misuegha, egha men kuaba amikirvaghazui.

Eghti Idomin kantri uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.

Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh oragh, egh bizir Ikiavira Itir God Temanin nguibar ekiam ko Idomin kantri sara damuasa nighniziba baragh.

21 Idomin kantri irighamin dughiamin, mikimkizim nguazimin otoghtiniginir ekiam otogham.

Eghti Idomian ararem otogh ekevegh mangi, Ongarir Aghevimin tugham.

22 Ia gan! Apaniba Bosran nguibam gasighasighasa puvira izi, mati isam mighegha pin ghuanabogha, tuigha izaghira asizim iniasa aviziba one.

Eghti dughiar kamın, Idomin midorozir gumaziba atiatigh okam nighnigham, mati amiziba boriba batasa mizaziba barasi.”

Ikiavira Itir God, Damaskus ivezir kuram a daningam

23 Ikiavira Itir God akam Damaskusin nguibar ekiamin gumamazizibar iti. A kamaghin migei:

“Hamat ko Arpatin nguibar ekiamningin gumamaziziba, me bativamin bizir kuraba me da baregha, digavir kuram gami.

Me atiatia, nirizir agorogem sara ikia deragha apiazir puvati.

Me mati ongarir ekiam dipiraghira puv ingara amiraghirigha itir puvati.*

24 Damaskusin gumamaziziba uagavgaviba puvati.

Me mati amizir mam arasa atiatim a gamima an aran ibura. Me mizazir ekiam ko osimtizim iti, mati amizim borim batasa mizazim isi.

25 “Nguibar ekiar kam ziar ekiam itima, ki bar a gifonge. Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganidi:

Ia nguibar kamın itir gumamaziziba ari mangi.

Apaniba otovigha izi.

Ia ikian marki!

26 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Dughiar kamın apaniba Damaskusin gumazir igiabav sueghti, me arighiriva, tintinibar uari akuvir danganibar iriv ikiam.

Eghti apaniba bar moghira Damaskusin midorozir gumazibav sueghti, me arighiregham.

27 Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim avim a datighti, avir kam uaghan Atrivim Benhadatin dipenir gavgavim uaghan an isigham.”

Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor; ivezir kuram aning daningam

28 Ikiavira Itir God, Kedarin ikizim ko Hasorin nguazimin aven itir distrighbar adarazi akam men iti. Babilonin Atrivim Nebukatnesar me misogha me dikabiragha gifa. God datirighin kamaghin Kedarian apanibav gei:

“Ia dikavigh mangi Kedarian misogh. Ia aruem anadi naghin itir gumamazizir kaba bar me agifagh.

29 Egh men purirpeniba ko sipsipba ko, purirpenibar iniba ko, men bizir maba saram ater mangi.

Egh uaghan men kamelba inigh mangi.

Egh kamaghin men dim:

49:23: Aisaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 mingarim abighizir puvati.

* 49:23: Hibrun akam deragha migirigiar kamın

- Bizir ia damuti ia atiatingamim, a bar danganibar iti.”
- 30 Ikiavira Itir God, kamaghin Hasorin gumazamizibav migei, “Babilonin Atrivim Nebukatnesar, a ia gasighasighasa nighnigha gifa. Kamaghin amizi, ia ivemar saghon mangekh, deraghvira mongekh.”
- 31 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei: “Ia dikavigh mangi, gumamazir deraghvira ikia bizitam bagha nighnizir puvatizibav sogh. Men nguibam divaziba puvati. Kantrin gavgavir tam men boroghin itir puvati. Me uarira iti.
- 32 Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh. Gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, egha uan dapanir dakurir arizibagh isiba, ki me batueghti me tintinibar mangegham.
- Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti, ia tintinibar danganiba bar dar otivighti, Hasor bar dughiar kuram batogham.
- 33 Eghti Hasor afiar atiabar danganimin min otogham, egh a ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti nguibar kam pura ikiam. Gumazamiziba ua an puvatigham.”
- Ikiavira Itir God, Elamin kantri gasighasigham*
- 34 Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin gumazamizibar iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimin otozir dughiamra, God akar kam maghira a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi:
- 35 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei: “Barir pim, a mati Elamin kantrin agharim, ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi. Eghti ki men barir piba apirarigham.
- 36 Ki nguazir kamin danganiba bar apanibar afeghti, me tintinibar izi Elamia misogham, mati aminir gavgaviba iza me gasighasiki. Ezi ki me batueghti, me tintinibar danganiba bar dar mangi, eghti Elamin gumazamiziba tintinibar kantriba vaghvagh dar ikiam.
- 37 Apaniba izi Elamia misoghti me arighiramin dughiam, ki me damighti me foghiva, bar puviram atiatigham. Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim akakaghsi, bizir bar kuram damighti, an Elam batogham. Egh ki midorozir gumazibar amighti, me, me misogh men agintigh mangiti, me bar arighireghamin dughiamin tugham.
- 38 Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir dabirabim Elam datigh, me gativagham. Egh ki men atrivim ko an gumazir dapaniba sara misoghirarigham.
- 39 “Egh dughiar abuananamin, ki Elamian dabirabim akirighti, a ua deragh otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

50

Ikiavira Itir God akam kantri Babilonin iti

¹ Babilonin nguibar ekar Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam

an gumazamizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri:

² “Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangi, akam me mikin.

Ni nir avizim fegh ghuanang,
eghti gumazamiziba an ganigh, izi akam baragh.

Egh akam mongan marki.

Ni mangi kamaghin me mikemegh,
‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa.

Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki.

Ezi asem Marduk digavir kuram gami.

Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki,

ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.’”*

³ Gumazamiziba not ategh izi Babilonia misogham.

Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham,

eghti a pura danganir kinimin otogham,

eghti gumazamiziba an ikian kogham.

Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh aregham.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Bizir kaba otivamin dughiamin,

Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.

Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.

Ki Ikiavira Itir God, men God.

⁵ Me Saionin Mighsiamin mangisi, tuavir an mangamim bagha azangsisi.

Me kamaghin mikim suam,

‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,

egh an gumazamizibar ikiam.’

Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam.

Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.

⁶ “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.

Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki,

egha tintinibar mighsiamin arui.

Me tintinibar mighsiamin arua, egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.

⁷ Ezi gumazir maba men gara me misosi.

Ezi men apanir kaba kamaghin migei:

‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.

Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.

Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,

a men akuraghasa me a mizua iti.

Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami.

Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvatigham.’”

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi.

Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin,

ia kalabuziar gumazamizibar faragh mangi.

⁹ Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam.

* **50:2:** Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami. **50:6:** Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25 **50:8:** Akar Mogomem 18:4

Me tuivigh uarir akuigh, egh
 Babilonia ko misogh me
 dikabiragham.
 Apanir kaba barir pibar asa bar
 fo, egha me asavamadir
 dughiamin,
 me ni gitaghan kogham.
 Kamaghin, ia Babilon
 atakigh.
 10 Eghti me Babilonin bizir aghuiba
 iniam.
 Gumazir vaghvaziba bizir
 aviriba iniva, egh uan ifon-
 giaba agivagham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki
 mikemegha gifa.”

Babilon bar moghira ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin
 mikeme:
 “Ia Babilonia, ia nan kantri
 gasighasiki,
 egha nan gumazamizibar biziba
 ini.
 Mati bulmakaun nguzim raizin
 miseviba dikabira uabi fa
 uabi ekura, egha bar akongezi
 moghin,
 ia bar akongegh.
 Egha ia hoziar apuribar min
 tiariba akara bar akonge.
 12 Ezi ian kantri Babilon bar aghum-
 sigham,
 eghti an ziar ekiam bar moghira
 irigham.
 Eghti a bar kantrin kuramin min
 ikiva,
 kantrin igharazibar tongin ziaba
 puvatigham.
 Egh a danganir misingizim
 ko danganir kinimin min
 ikiam.
 13 Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian
 aningazi,
 ki ia damuti ian kantri bar
 moghira ikuvigham,
 eghti gumazamiziba an
 ikian kogham.
 Ezi gumazir igharaziba danganir
 kamın mangamin dughiamin,
 me Babilonia ia bativizir bizir
 kurabar ganiva,

dibovir akabar ia damuva
 misoribar aningiva,
 digavir kuram damigh bar
 atiatigham.”

14 Ikiavira Itir God kamaghin Ba-
 bilonin apanibav keme:
 “Ia barir pibar asavamadir darasi, ia
 Babilonin nguibam ekiarugh,
 egh tuivigh misogh.
 Ia uan barir afuzibar bar a
 gasegh!
 Ia tam ataghiraghan marki.
 Babilonia me arazir kuramin Ikiavira
 Itir God gami,
 kamaghin amizi, ia nguibar kam
 bar a gasighasikigh.
 15 Ia an divazir gavgaviba ko
 an tauaba apirarighti da
 daighireghti,
 a ua misoghan iburagh, ia teghti
 ia a inigh,
 dughiar kamın ia danganiba
 bar, adar dimiva tiariba
 akar.
 Egh a faragha igharaz darazigh
 asighasighizi moghin,
 ia datirighin bar a gasighasikigh.
 Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram
 a daning, a gasighasighasava
 ami,
 kamaghin amizi, ia bar puv a
 damigh.
 16 Ia bar Babilonia agifagh,
 eghti gumazir dagheba oparitam
 ko, gumazir dagheba iniamiba
 puvatigham.
 Eghti kantrin igharazir Babilonin
 itiba,
 ia Babilonia gasighasizir gumaz-
 iba, me ian atiatingam.
 Egh me zuamira Babilon ategh
 uamategh uan kantribar
 mangegh,
 uari uan gumazamizibara me ko
 ikiam.”

*Israelia ua deravira uan nguazim
 dapiagham*

17 Ikiavira Itir God kamaghin
 mikeme:
 “Israelia mati sipsipin mam,

ezi nguibar maba mati laionba,
me a gasighasighasa an
agintisi.
Asirian atrivim faragha an suiragha
aneme.
Egha gin Babilonin Atrivim
Nebukatnesar an aghariba
ame.

18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir
Godin Gavgaviba Bar Itim, Is-
raelian God, ki mikeme.
Ki fomira Asirian atrivim
gasighasighizi moghin,
ki Babilonin atrivim ko an
kantri gasighasigham.

19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min
men aku ua men danganimin
izam,
eghti me Karmelin Mighsiam ko,
Basanin Distrik ko, Efraimin
Mighsiam ko, Gileatin Dis-
trighin, dar grazibar amam.
Me puvira dar ami mangi
naviba bar izevegham.

20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei:
Dughiar kamın ki Israelia ko Judan
ikiavira itir varazira,
kar ki taghizi deravira itiba,
ki men arazir kuraba gin
amadagham.
Eghti arazir kuratam ko osimtızir tam
men ikian kogham.
Eghti gumazitam akatam me
gasisi damuva avegham.”

*Ikiavira Itir God bar pazivira Ba-
bilonia damigham*

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilo-
nian apanibav gei:
“Ia mangi Babilonia misogh.
Ia Merataimin nguazimin gu-
mazamiziba ko, Pekotin
nguazimin itir adarazi ko
misogh.
Egh puv me misuegh men bizibagh
asighasigh.
Ia nan akaba bar adar gin mangi.
22 Midorozimin niginim, Babilonian
nguazimin aven otogh bar
ekevegham,

eghti kantrin kam bar iku-
vigham.

23 Babilon mati haman mam, tintini-
bar nguazir kamın kantriba
bar da misaraghariki.
Ezi datirighin ia Babilonin
apaniba, kantrin kam apirigh,
a gasighasikigh,
datirighin haman kam bar
misarighiregham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba an ganigh,
bar digavir kuram damigh, bar
moghiram atiatigham.”

24 Ikiavira Itir God kamaghin
mikeme:
“Babilon, ki nin suighasa azuazir
mam ati,
ezi ni a gifozir puvati, a managh
iti.
Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim
gami,
kamaghin amizi, azuazir kam
nin suiragham.”

25 Ikiavira Itir God Babilonin
aningaghe,
egha uan midorozir biziba
aven itir dipenimin tiar akam
kuigha,
midorozir biziba inigha
azenan ize.
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, an Ekiam, a ingangarir
ekiar mam ua iti,
a Babilonin kantri damuasa.

26 Ia apanir saghon danganiba bar
adar itiba, ia bar izi Babilonia
misogh.
Ia dagheba arızir dipeniba bar
adagh asighasikigh.
Egh Babilonin biziba bar ada inigh,
tintinibar dar pozibav kinigh,
mati gumaziba raiziaba aghora
dar pozibav kini.
Ia bizitam ko gumazitam
ateghti a ikian marki.
27 Mati gumaziba bulmakaubav
sozi moghin,

- ia Babilonin midorozir gumazir gavgaviba bar me misoghinarikigh.
- Ikiavira Itir God me gasighasighamin dughiam an otivasa, kamaghin amizi, me bar moghira ikuvigham.
- 28 Ia bar oragh!
Israelia ko Judan marasi, me Babilon ategha ara uamategha Saionin izi.
Me kamaghin mikimasa izi,
“Ikiavira Itir God, en God, a ivezir kuram isa gumazir an Dipenim gasighasiziba ikarvasi.”
- 29 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:
“Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar Zuezim.
Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izi Babilon misogh.
Ia Babilon korogh deragh anevinigh.
Egh ia Babilonin tav ateghti an arimangan marki.
Me igharaz darazigh asighasighizi moghin,
Ia pazi me damuva, bar me gasighasikigh.
- 30 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Dughiar kamın ia apaniba, Babilonian gumazir igiavav soghirarigham,
eghti me danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam.
Egh ia Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram.
- 31 “Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin min ami.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki nin Ekiam,
ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami.
- Ki ni gasighasighamin dughiam otogha gifa, ki ivezir kuram ni daningam.
- 32 Babilon, ni kantrin akaba batozim, ni irigh bar ikuvighi, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham.
Ki avim nin nguibabar atighi, eghti avir kam nin biziba bar dar isigham.”
- 33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme:
“Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira.
Egha apaniba me isa kalabus gati,
egh me ateghti me mangan me aghua.”
- 34 Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti,
ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A men akuragh men apaniba abiragh.
Egh a dabirabir aghuim isi nguazir kamın gumazamiziba bar me daningam.
Eghti Babilonia puvatigham.
A me damighi me pazivira ikiam.
- 35 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Babilonin kantri ikuvigham.
Eghti Babilonin gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham.
- 36 Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh,
gumazir onganibar min otivigham.
Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atiatigham.
- 37 Babilonin hoziaba ko karisba bar ikuvigham.
Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akurvaziba,
me bar ikuvigham.
Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham.

Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.

Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater mangegham.

³⁸ Asebar marvir guaba da nguibar kam gizifa.

Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min otifi.

Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti, men faneba ko daghuriba bar misigham.

³⁹ Eghti kamaghira, gin izamin dughiar gumazitam ua Babilonin ikian kogham.

Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam.

⁴⁰ Ki fomira Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningin boroghira itiba saram asighasiki.

Ezi da nguibar kinibar otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bizir kamra Idomin otogham, eghti gumazitam an ikeghan kogham.

⁴¹ "Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha iza-sava ami.

Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia, egha bar saghonti.

Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti.

⁴² O Babilon, ni mati guivir dirim.

Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba.

Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.

Me barir piba ko barir afuziba suisi.

Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam.

Mati ongarim gigim gira tingazi.

Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira ikiam.

O Babilon, ni mati guivir dirim.

⁴³ Babilonin atrivim apanir kabar eghaghanim baraghti me iziti, an atiatigh egh agharapaniba bar an amiragham.

An atiatigh nighnighiva avegh, egh an ararem mati, amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.

⁴⁴ "Mati laionba sipsipbagh ami moghin, ki zuamira Babilonia men nguazimra me batuegham.

Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir pizimin ikegha, otogha ghua

sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men agintisi.

Ezi ki gumazitam amiseveghti, a nguazir kam gativagh an ganam.

Ki kamaghin damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham?

Ezi tina nan min gavgavir kam iti?

Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?

Bar puvatigham.

⁴⁵ Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir ki Babilonin kantri damuasa nighniziba baragh!

Ki uaghan gumazamiziba ko boriba sara bar me batuegham,

mati laion sipsipba, bar me misuegha, dar kuaba amikirvaghera zui.

Ezi Babilonin kantri uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.

⁴⁶ Apaniba Babilon iniamin dughiamin, mikimkizim nguazimin otoghti niginir ekiam otogham.

Eghti Babilonian ararem otogh ekevegh mangiti,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar a baragham."

51

*Ikiavira Itir God
Babilonin apanim gami*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
“Ki tarazir nighniziba feghti me bizir
aviribagh asighasigham,
egh me mati aminir gavgavimin
min izi,
Babilonin kantri ko an
itir gumazamiziba sara
misogham.

² Ki gumazitaba ameghti me izi
aminim raiziabar misevibagh
ivarazi da ghuezi moghin
Babilonia giveragham.
Me aminimin min an nguazimin
a giveragh an biziba bar da
batuegham.
Me a gasighasighamin dughiam,
me tintinibar danganibar bar
otivigh izi a gasighasigham.

³ Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin
ia migei,
Ia zuamira Babilonin midorozir
gumazibav sogh.
Me tighar uan midorozir korotiabar
aghuva, egha tighar uan pibar
afam,
ia Babilonin gumazir igiaba ko
midorozir gumaziba bar me
gasirarikigh.

Ia men tav ateghti a ikian marki.
Bar markiam.
Ia bar moghira me agifagh.

⁴ Ia uan barir afuzibar Babilonia
gasiti,
me arighiri kuaba tintinibar
Babilonin kantrin tuavibar
iregham.”

⁵ Israelia ko Judaba faragha uan
nguazimin itir dughiamin,
me Israelian Godin Bar Zuezimin
damazimin arazir kurar
aviribagh ami.
Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim, an akirim ragha me
gasarazir puvati,
egha me ataghizi me mati amizir
paba ovengezibar min pura
itir puvati.

⁶ Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh
deraghvira ikiam.

Puvatighti, ia Babilonian tongin
iki, men osimtizim bangin me
ko ikuvigham.

Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin
arazir kuraba bagh ivezir ku-
ram a daningamin dughiam.

Kamaghin amizi, ia zuamira Ba-
bilon ategh mangi.

⁷ Ikiavira Itir God fomira nguazir
kamin kantriba, ivezir kuram
isi bar adar aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingan-
garir kam gami.

Babilon golin kavin mammin min
Ikiavira Itir Godin dafarimin
iti.

Egha kantrin igharazibagh
amima, me kavin kamin wain
ame.

Egha me datirighin tintini-
bar ongani.

⁸ Eghti Babilon uabi zuamira irigh
ikuvigham.

Kamaghin amizi, ia a bagh aziva
an apangkuv.

Ia mangi a bagh marasinba inigh,
an duabar aghuighti da aku-
migham.

Eghti a ti ua deragham.

⁹ Eghti Israelia ko Judaba an aven iki
kamaghin mikimam,

“E kalabuziar gumazamiziba pura
Babilon damuti, a ua der-
aghasa,

ezi a ua deragha otozir puvati.”

Egh me gin kamaghin mikimam,

“Marki. E fo, Babilonin osimtizim a
bar ekefe, egha overiamin pin
ghuavanabo.

Eghti Ikiavira Itir God bar
pazivira Babilon damuam.

Kamaghin, e Babilon ategh
uamategh vaghvagh uan
nguibabar mangam.

¹⁰ Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki,
ezi arazir kamin a en gu-
mazamizibar arazir aghuiba
azenim gati.

Aria, e Saionin mangiva,
Ikiavira Itir God, en God amizir
bizibar gun mikimam.”

- 11 Ia Babilonin apaniba, ia midorozim
bagh mangisi
uan afuziba aminiva, oraba ini.
Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an
Dipenim gasighasiki,
ezi a ivezir kuramin me ikar-
vaghasa.
Egh a Midian atrivibar nighniziba
feghti, me Babilonia misogham.
A tuavir kamra, bar Babilon
gasighasigham.
- 12 Ia apaniba, ia nir avizir ababanim
ghufeghti,
midorozir gumaziba mighvira
misogh,
Babilonin nguibar ekiamin
divazim akarika.
Ia midorozir gumaziba arighti, me
nguibar ekiam bagh arav iki,
egh uan ingangarim deragh a
damu.
Ia midorozir gumazibav kemeghti
me mangi mongegh,
Babilonia misoghsi damu iki.
Ikiavira Itir God, Babilonin gu-
mazamizibagh asighasighasa
mikemegha gifa,
egha datirighin a bizir kam
damuasa.
- 13 O Babilon, ni dipar aviriba ko
bizir aghuir bar aviriba nin
nguibamin iti.
Ezi ni ikuvamin dughiam a
roghira izegha gifa.
Nin ikirimirim mati tretin mam,
me datirighin aneghorasava ami.
- 14 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, a guizbangira uan ziamin
pin arigha mikeme.
A kamaghin mikeme:
“O Babilon, ki apanibar gumazir oko-
ruar avirim inigh iziti, me ni
misogh, ni dikabiragham.
Me nin nguazim gizivagham,
mati odezir okoruam.
Egh me ni gafiragh ni abinamin
dughiamin,

me bar akuegh pamtemin
dimam.”

*Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 10:12-15)*

- 15 Ikiavira Itir God uan gavgavimin
nguazir kam in ingari.
A uan nighnizir aghuimin
nguazir kam isa uan dangan-
imra anetizi, a gavgafi.
A uan fozozimin overiamin
ingara an onegha gifa.
- 16 A tiarim akarigha migeima, ove-
riam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir ote-
vibar migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.
- 17 Ezi gumazamiziba, me bar on-
ganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar
ingariba,
me bizir me ingarizir kaba
bagh bar aghumsigham.
Kar guizin godba puvati.
Marvir guar kaba, da aminir
datirighin en ikia angamira itir
kam puvati.
- 18 Kar me dibovir akabav kimsa
pura ingarigha arighizir bizir
kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me
tuisighamin dughiam iziti, me
bar ikuvigham.
- 19 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin
ovavir boribar God, a uabi biz-
iba bar dar ingari.
Egha bizir kabar min garir pu-
vati.
A Israelia amisevezi me an
adarazira iti.
An ziamra kara:
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.

*Babilon mati Ikiavira Itir Godin
ifanim*

- 20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Babilon, ni mati ki
misoghasa inizir bizir

mam, ni nan ifanim min
iti.
Ki ni inigha, kantrin aviriba
misaragharigha,
egha nguibar gavgavir
aviribagh asighasiki.*

21 Ki ni inigha midorozir hoziaba,
ko gumazir hoziabagh apiaz-
iba amisaraghariki.

Ki ni inigha, midorozimin
karisba ko, gumazir karisbar
suiziba saram asighasiki.

22 Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiz-
iba amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko gu-
mazir ghuriba, ki bar me
amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko
amizir igiaba, ki bar me
amisaraghariki.

23 Ki ni inigha sipsipba ko me
geghuva men garir gumaziba
sara misaraghariki.

Ki ni inigha bulmakaun ainba
mikirvagha nguaziba abiziba
ko, dar ghuaviba sara
misaraghariki.

Egha ki ni inigha gavmanin
gumaziba ko, gumazir da-
paniba amisaraghariki.

24 “Egha ki Ikiavira Itir God, ki
mikeme,

Babilonian arazir kurar me
Saionin amiziba bar, ki ada
ikarvagh ivezir kuram me
daningam.

Eghti ia Israelia ko Judaba, ia
bizir ki damuamin kabar
ganam.

25 “Babilon, ni oragh. Nin gavgavim
bar ekevegha mati mighsiar
ekiam,

egha nguazir kamın danganiba
bar adagh asighasiki.

Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir
God, ki nin apanim gami,

ki uan gavgavim itir dafarimn-
ingin nin suiragh, ni isi davarir
konimin ni akunighti,

ni poghpogh magiri nguazimin
otoghti,
avim bar ni agivagham.

26 Eghti gumazitam dipenimin
mikebamin asisi, nin aven
dagiatam inighan kogham.

Gumazitam uan dipenimin in-
garsı, dipenim aterir dagiatam,
nin aven a inighan kogham.
Puvati.

Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

Apaniba izi Babilonia misogham

27 Ia kantrin aviribar tongin akaba
amang,

egh nguaziba bar dar gumaza-
mizibar tongin sigham givi,
eghti me Babilonia misoghsi
biziba akir.

Ia Araratba ko, Miniba ko, Aske-
nasba, men diaghti me izi.

Egh midorozim bagh gumazir
ekiar tam amisefegh.

Midorozir gumaziba uan hoziabar
apiagh,

egh odezir okoruamin min izam.

28 Egh uaghan Midian atriviba ko,
gumazir dapaniba ko, gu-
mazamizir Midian gavman
gativagha an gariba, ia men
diagh.

Ia kantrin avirir me gativibar gu-
mazibar amuti,
me bar izi Babilon misoghsi
biziba akir.

29 Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa
mikemegha gifa,

egh a damighti a danganir
kinimin otogham,
eghti gumazitam ua an ikian
kogham.

Eghti Ikiavira Itir God ingangarir
kam damuamin dughiamin,

* 51:20: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumazamizir igharazibar gun migei.

- mikimkizir dafam nguazim bativira ikiam,
 mati gumazim mizazir bar kuram isima mikarzim a gasi.
- 30 Babilonin midorozir gumaziba midorozim ategh, midorozir dipenir gavgavimın aven ikiam.
 Egh me amizibar mın ikıva, gavgavıba puvatıgham.
 Apanıba Babilonian dipenıbar apongıva,
 egh nguıbarar divazıbar tıar akaba akaram.
- 31 Gumazir akaba inıgha izir avırıba, ivemar mangı ivıvıgh Babilonın atrıvım mikımam,
 Abuir gumazir kaba izi a mikım suam,
 Apanıba nın nguıbar ekıamın danganıba bar ada inıgha gıfa.
- 32 Apanıba dipabagh iregh vongın mangamin tuavıba inıgh,
 tintınıbar dakarabar itir ıghurunıbar apuegham.
 Eghı Babilonın midorozir gumazıba bar puvıram atiatıgh,
 egh tintınıbar onganıgham.
- 33 Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsraelian God, a kamaghın mikeme:
 “Babilon, a guıvir dirimın mın itı.
 Eghı mati gumazıba raızın daghem inıasa a dikabırı moghın,
 apanıba a dikabınıgham.
 Ezi ingangarir kam damuamin dughıam,
 a roghıra izegha gıfa.”
- 34-35 Ezi Jerusalemın nguıbar ekıam kamaghın mıgei:
 “Babilonın Atrıvım Nebukatnesar puvıra na mısoke, mati a na apava bar na agıfa.
 A mati aser mam bar na tuavareme.
 Egha nan bizir aghuıbar uan navım gazuıma a izıfa.
- Ezi ki mati itarir mam, an amegha gıvazi, dagher nataba an itir puvati.
 Egha gın a bar na disı.
 Babilonia bar nan mikarzim gasıghasiki, ezi nan ghuzım ire.
 Kamaghın amızı, me osımtızım itı, ezi İkiavıra İtir God men osımtızır kam ikarvagham.”
- Ikiavıra İtir God, ivezir kuram isi İsraelian apanıbar anıngam*
- 36 Ezi İkiavıra İtir God kamaghın mıgei:
 “Jerusalem, nı oragh!
 Bar guızbangıra, ki nın akuragh Babilonia nı gamızır osımtızım ikaragham.
 Ki Babilonian faneba ko dipavsızıba bar dar amıghtı, da dakegham.
- 37 Ki Babilon gasıghasıghtı, an dagıar pozıbara ikiam.
 Eghı an afıar atıabar danganimın otoghtı,
 gumazamızıba an puvatıgham.
 Eghı gumazır ıgharazıba ian ganıgh, akırım ragh ia gası, dibovır akabar ia mikımıva,
 bar dıgavır kuram damıgh puvıram atıatingam.
- 38 Eghı Babilonia laionbar mın tıarıba akar dımdıar kuram damuam.
 Me laionın nguzıba asızıbar amasa puvıra aroi moghın damuam.
- 39 Ezi ki İkiavıra İtir God, ki guızbangıra mıgei:
 Men navıba arazır kurabar amusi dikavamin dughıamın,
 ki isar ekıatam me bagh a damıghtı,
 me dipar onganır avırıbar amıva, bar ikuvıgham.
 Egh me gın dakuv onganıgh,
 egh ua dikavıghan kogham.
- 40 Mati gumazıba sıpsıpın nguzıba ko, sıpsıpın apurıba ko, memen apurıbagh amı moghın,

- ki men aku danganir me misoghti me arimighiramimin mangam.”
- 41 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Ia bar gan! Nguazir kamın gumazamiziba bar ziar ekiam isa Babilonia ganıdı, ezi apaniba izi a misogh, a iniam. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh, digavir kuram damigham.
- 42 Apaniba Babilonia avaragham, mati ongarim dipiraghira iza bar gigim avara.
- 43 An nguibar ekiaba bar ikuvigham. Eghti kantrin kam danganir dakightizir kinimin min ikiam. Eghti gumazamiziba an ikian koghıva, a daruan kogham.
- 44 Ki mızazim Bel gasegham, a Babilonın asem. Ki a damighti bizir a tuavaremez-iba, uam a dar migham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam an izan kogham. Eghti Babilonın divazir ekiam bar akarighirigham.†
- 45 “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh aregh. Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian aningaghe. Kamaghin, ki ti ia ko me saram asighasigham. Kamaghin, ia zuamira ari mangegh.
- 46 Ia tintinibar akar nguazir kamın otiviba baragh, ian naviba digavir kuram damuti ia atiatingan marki. Ia orazima, azenir mamın akar mam oto, ezi azenir igharazimin akar igharazim oto.
- Me midorozir ekiaba otivir akabav gei, ezi atrivir mam atrivir igharazim misosi.
- 47 Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamın, ki Babilonın nguibamın asebar marvir guabagh asighasigham. Eghti Babilonın nguibam bar aghum-sigham. Eghti apaniba izi Babilonın gumazir aviribav soghirarighti, men kuaba tintinibar Babilonın nguazim giregh ikiam.
- 48 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Bizir aviribagh asighasizir gumazir maba, me not ategha Babilonia misoghasa izi. Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningın itir biziba, da Babilon iramin dughiamın bar akongegham.
- 49 Babilonın arazir kamra, Israelia gamizi moghira, a ikuvigham. Ezi kantrin aviriba Babilonın agharimin ariaghire.”
- 50 Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighizir puvatizir darasi, ia zuamira Babilon ategh ari mangegh. Guizbangira, ia uan nguibamın saghon iki, egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh. Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki.
- 51 Egha datirighin ia kamaghin migei: “E bar aghumsiki. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ikiavira Itir Godın Dipenimin anogroghezir danganimın aven ghue. Egha me akar kurabar e mikeme. Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.”

† 51:44: Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighin Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighti, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam. 51:48: Akar Mogomem 18:20 51:49: Akar Mogomem 18:24

- 52 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamın, ki Babilonian kantrin asebar marvir guabagh asighasigham.
 Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimin mızaziba iniva, puram arangam.
- 53 Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh, egh misoghamin danganir gavgavimin ingarighti, ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
- 54 Ararer ekiam Babilonin otogham.
 Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham.
 Eghti niginir ekiam otogham.
- 55 Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam,
 mati ongarimin niginim.
 Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa,
 egha an akar arozim dukumasava ami.
- 56 Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me dikabiragham.
 Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh,
 men piba apirarigham.
 Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin iveziba ikarvazim.
 Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam.
- 57 Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:
 “Ki Babilonin gumazir dapanibar amighti, me wainin dipabar ameghiva onganigham.
 Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba.

Me daku onganigh, ua dikavighan kogham.

- 58 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze:
 Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighti,
 an divazir otevitam ikian marki.
 Egh an tiar akar ekiabar apongegham.
 Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gumazamiziba pura ingari.
 Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham.”

Jeremaia Babilonia bagha akam amada

59 Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamın, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi. 60 Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba. 61 Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, “Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh. 62 Egh ni kamaghin God ko mikim, ‘O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughiabar zurara danganir kam pura ikiam.’ 63 Seraia, ni akinafarir kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamın a righiva anekunighti, a Yufretisin Fanemin magirigh. 64 Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamın min magiram, egh uam otoghan kogham.’”

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasighasizir eghaghanim

52

(Sapta 52)

*Babilonia Jerusalemia misogha
men nguibar ekiam ini*

(2 Atriviba 24:18–25:7; Jeremaia
39:1-10)

¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebam, Hamutal, a Jeremian igharazimın guivim, a Lipnan nguibar ekiamın gumazir mam.

² Sedekaia, Jehoiakimın arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami.

³ Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue.

Ezi gin Sedekaia, Babilonın atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

⁴ Egha namba 9ın azenimın Sedekaia atrivimın ikia ghua, namba 10ın iakinimın otogha ghua namba 10ın iakinir kamın aruemin oto. Ezi Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamın divazir gavgavimın boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim adav kinighti, da figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. ⁵ Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimın iti, ⁶ ezi an namba 4ın iakinimın otogha ghua, namba 9ın aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghın amizi, Jerusalemın gumazamiziba mitiriam bar puv men azi.

⁷ Dughiar kamın Babilonia divazimın vuer mam akarigha Jerusalemın aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemın midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimın suebar ghuava atrivimın dagher azenimın otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamın ghua, Jerusalemın nguibar ekiamın otivigha ghue. Egha me Jordanın Fanemın danganir zarimın ghuaghırir tuavimın zui.

⁸ Ezi Babilonın midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua Jerikon nguibar ekiamın boroghın itir danganir zarimın a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁹ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonın atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamın Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamın iti, an Hamatın nguazimın aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotın aven Sedekaian gara egha ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimın ivezim iniam. ¹⁰ Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamın ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimın bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. ¹¹ Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senın ada ikegha, a inigha Babilonın ghu. Egha a isa kalabus gatizi a ikia ghua areme.

*Babilonia Jerusalem gasighasiki
(2 Atriviba 25:8-17)*

¹² Nebukatnesar Babilonın atrivimın itima, ezi an namba 19ın azenim otogha ghua an namba 5ın iakinimın, an namba 10ın dughiam oto. Ezi dughiar kamın, Nebusaradan, an atrivimın garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonın atrivimın ingangarim gativagh an ganasa Jerusalemın ize. ¹³ Egha a Ikiavira Itir Godın Dipenim ko Judan atrivimın

dipenim ko, Jerusalemın gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagha dagh aponge.

¹⁴ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanın gın zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki.

¹⁵ Nebusaradan gumamazir Jerusalemın ikiavira itiba inigha ghua, Babilonın kalabus gati. Men marasi, onganarazibagh amir gumamaziziba. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, me inigha Babilonın kalabus bagha ghue. Egha fofozir gumazir bizir igharagha garir aviriba akiribar akua, Babilonın kalabuziabar mın me inigha ghue.

¹⁶ Egha Nebusaradan, gumamazir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimın ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainın azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹⁷ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godın Dipenimın ghuegha, brasın guarir akiniba ko, tengın doziba pın da afasa brasın ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengın dipar ekiar me brasın ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghın a dibori, “Ongarim.” Egha me brasın kaba bar da inigha Babilonın ghue.

¹⁸ Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolın muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven, ingarasa amizir brasın biziba sara me da ini.

¹⁹ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba ini, kar itarir muziariba ko, itarir avim ateriba ko, ofan ghuziba arizir itarir ekiaba ko, mineba ko, lamın aghoriba ko, itarir pauran mughuriar aghuim zuir tuezir itariba ko, wainın ofabar arighamin itarir ekiaba sara ini.

²⁰ Atrivim Solomon fomira bras

inigha guarir akinir kamning ko, tengın ekiar me kamaghın diborim “Ongarim,” adar ingari. Egha uaghan a bras inigha bulmakaun 12plan nedaziba tengın ekiar kamın apengan itimın ingara, egha wilkarın itarir ekiar dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godın Dipenimın ada ariki. Ezi brasın kabar osımtızim bar ekefe, eghti gumazitam dar osımtızim gifofoghsi, da isi skel tam darighan iburagham.

²¹⁻²² Gumaziba fomira ababanir vamiran brasın guarir akinir kamningın ingari. Aningın ruarimning 8 mitan tu, ezi aningın arozimning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dipenir akinir pumuning paip brasın ekiamningın mın aningın ingari, ezi bras mitemegha an mitiam, 7 sentimita ko akuamın tu. Egha guarir akinimning dapanimning, me brasın aningın ingari, ezi dipenir akinir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pın ghuavanadim 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimın mın anesingi, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimın mın da ike. Egha me guarir akinir kamningın dapanimning gighuigha, aning asingi.

²³ Guarir akinimning vaghvagha 100plan pomigranetin oviziba aningın dapanimningın iti. Egha 96plan pomigranetba aningın 4plan miriaba iti.

Judaba ghua Babilonın kalabusın iti

(2 Atriviba 25:18-21)

²⁴ Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godın Dipenimın tiar akamın garir gumazir 3plan igharaziba sara ini.

²⁵ Egha Jerusalemın, gumazir dapanir Jerusalemın midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba

Judan atrivim ganidir gumazir 7pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima me Jerusalemın ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. ²⁶ Egha Nebusaradan gumazamizir kaba bar me inigha Babilonın atrivim bagha Riplan nguibamın ghu. ²⁷ Kar Hamatın nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghın amigha, me gın Judan igharaziba inigha ghua Babilonın kalabus gati. ²⁸ Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatizir gumazamizibar dibobonim, a kamakin: Namba 7ın azenimın an atrivimın itir dughiam, a Judan 3,023plan gumazamiziba ini. ²⁹ Egha a namba 18ın azenimın atrivimın itir dughiamın, a 832plan Jerusalemian gumazamiziba ini. ³⁰ Ezi a namba 23ın azenimın atrivimın itir dughiamın, gumazir dapanir faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla inigha kalabus gati. Me bar moghira men dibobonim, 4,600plan gumazamiziba.

Babilonın atrivim, a kalabusın Atrivim Jehoiakin fıri
(2 Atriviba 25:27-30)

³¹ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonın 37plan azenibar kalabusın itima, Evil Merodak, Babilonın atrivimın oto. Egha azenir kamın aven an namba 12ın iakinim otogha ghua, namba 25ın aruemin otozi, Evil Merodak Jehoiakinın apangkuvigha, kalabusın anegifa. ³² Evil Merodak arazir aghuimın a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganıngi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonın kalabusın ikezibar dabirabim gafira. ³³ Kamaghın amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiaabar Babilonın atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu.

³⁴ Babilonın atrivim mikemezi, me dughiaabar dagıaba isa Jehoiakin ganıdi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghıram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu.

**Gumamaziba
Jerusalem Bagha
Aziava Arai
O
Azir Akam
Akar faragha zuim**

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumamaziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalem nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamın saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumamaziba Jerusalemın apanguva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtizir me batozir kam ginighnigha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamin mong igharagha amizir arazir mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamin alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamin akar maba igha da osirir dughiamin, me men arazir kamın gin ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamin akam osiramin 21 letaba iti, a bar Hibrun akamin letabar dibobonim ko magh ghua. Kamaghin amizi, Aruamin akamin akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamin arazimin gin ghua a gira, ni e an osirizir arazir kamın ganam, a manmaghin zui. Ni bar

deravira akinafarir kamın gan, ni ganti Sapta 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gin zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamın namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamin akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamin akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuning pumuningin da isafufusi. Akinafarir kamın Aruamin akamin sapta 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamin gin ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar Leta A. Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamın, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamin, kamaghin amizir osizirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim sapta 31 a uaghan iti.

Jerusalem osimtizir ekiam iti*

¹ Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumamazir avirim iti, ezi gumaka, a datirighin bar puvati.

A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti, ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme.

A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa, ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki!

² Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike,

* 1:: Sapta 1-5 Aruamin letaba Hibrun akamin poetrin arazim gin ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gin zuir osizirim iti.

- egha datirighin nguibatam
 osimtizir kamın aven an
 akuragha gavgavim a ganidir
 puvati.
 An namakar kaba a gifaragha
 datirighin an apanibar otifi.
 Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin
 dimagaribar puvirama azima,
 an temeriba ira mamaghira iti.
- ³ Datirighin apaniba bar pazavira
 Judabagh amuava,
 me inigha ghua kantrin
 igharazimın me isava kalabus
 gati.
 Me pura ingangarir gumaza-
 mizir kinibar mın me
 gamima me iti.
 Apaniba an agintizima, ana aran ibu-
 razi me an suirazi a iti.
 Judaba datirighin kantrin
 igharazibar tongin ikiava,
 deragh daperagh avughsamin
 danganir aghuiba puvati.
 Bar puvati.
- ⁴ Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar
 ekiamın zuim pura ikiava azia
 iti,
 gumazamiziba uam a garui pu-
 vati.
 Me Godin ziam famin isar ekiaba
 bagha uari akuvamin dughia-
 aba bagha a garuir puvati.
 Kamaghin amizi, Saionin zuir tu-
 aviba pura ikiava azia iti.
 Nguibar ekiamın itiar akaba pura iti.
 Ezi ofa gamir gumaziba bar
 puviram aziava naviba bar
 osemi,
 mati gumazim mızazim
 barasi.
 Ezi Saionin amizir igiaba bar
 osimtizir ekiam barasi.
 Ezi Saionin nguibar ekiam uabi
 bar pazavira uabi barasi.
- ⁵ Faragha Jerusalemın apaniba a gat-
 ifa.
 Egha apanir kaba nımira api-
 aghav ikia an apangkuvir pu-
 vati.
 Me kamaghin fo,
 Jerusalemia osimtizitam me
 danighan kogham.
- Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar
 aviribagh ami,
 kamaghin amizima Ikiavira Itir
 God mızazir ekiar kam me
 ganingi.
 Ezi an apaniba Jerusalemın boriba
 inigha ghua,
 bar saghon me isava kalabus
 gati.
- ⁶ Guizbangira datirighin Saionin ziar
 ekiam irigha gifa,
 mati atrivimın guivim uan diriba
 sue.
 An gumazir dapaniba mitiriam men
 azima, men gavgaviba bar
 gifa,
 mati asizir dian atiaba mitiriam
 men azima, me grazibar
 amasa da buriava avenge.
 Egha me bar amiagha gav-
 gaviba puvati.
 Apaniba men agintizima, men
 agharapaniba bar men
 amirazi,
 me apanibar aran ibura.
- ⁷ Ghuezir dughiar bizir aghuir
 faragha Jerusalemın ikezir ka-
 banang, da datirighin bar iku-
 vigha itima,
 gumazamiziba anetegha tintini-
 bar ghue.
 Egha me datirighin bizir
 aghuir a fomira ikeziba
 bagha nighnisi.
 Dughiar Jerusalemın apaniba an
 gumazamiziba isimın, igharaz
 darazi an akurazir puvati.
 Egha apanir kaba an garima, a
 bar pazavira iri,
 ezi me bar a dipova
 puvirama an ingaravati.
- ⁸⁻⁹ Igharazi darazi fomira Jerusalemın
 ziam fe.
 Ezi an gumazamiziba bar arazir
 kurabagh ami,
 egha bar mızegha, mati
 bizir kurir mamın mın
 mughuasi.
 Kamaghin amizi, igharaz darazi
 datirighin an garima a bibi-
 amra itima,

me aghumsizir ekiam a ganidi.
 Egha me bar an aghua.
 Ezi Jerusalem mizazir dafam isava,
 egha aghumsigha pamtem azi-
 ava uan guam modo.
 Fomira an arazir kuraba bar azen-
 imra iti,
 mati amizimın korotiam bar
 mize.
 Ezi a kamaghın nıghnızir pu-
 vati, a ikuvigham.
 Kamaghın amizi, a datırıghın ikuvizi,
 gumazitam datırıghın bar an
 apangkuvizir puvati.
 Ezi a kamaghın mıgei,
 “O Ikiavıra Itir God, ni nan
 osımtızir kamın gan.
 Apaniba bar na abıragha gıfa, ezi
 ki bar ikufi.”

¹⁰ Kamaghın amizi, noka! Jerusalem,
 nın bizir bar aghuariba,
 apaniba bar ada okeme.

Ikiavıra Itir God faragha Akar Gav-
 gavim anıga ghaze,
 Kantrin Igharazıbar Gumaza-
 mızir kaba, me Godın
 Dipenimın aven mangan
 kogham.

Kar Godın gumazamizıba
 uari akuvamin danganim.

Ezi men midorozir gumazıba
 datırıghın aven izezi,
 Jerusalemia bizir kurar kamın
 garıma an oto.

¹¹ Mitiriam Jerusalemian gumaza-
 mızıbar azıma,
 me bar pamten dagheba bagha
 rui.

Egha bar puvırama azi.
 Me bar uan bizir aghuıbara
 dagıaba bagha da amagava,
 daghebagh ıvezava apava
 mong deragha iti.

Ezi Jerusalem kamaghın mıgei,
 “O Ikiavıra Itir God, ni kagh gan.
 Me bar pazavıra na gami.

¹² “Nan gumazamizıba fomira kam-
 aghın mızazıtam inizir puvati,
 ezi marazi ghaze, kar pura bizim.

Jerusalem, gumazamızir an boroghın
 tuavımın aruıbar dıa ghaze,
 ‘İa kagh gan, ki bar mızazir
 dafam ateri.

Ikiavıra Itir God nan
 anıngaghegha mızazir
 dafam na ganıngi.’

¹³ “Nguıbar kam, ki Jerusalem,
 Ikiavıra Itir God avım
 amadazıma a izaghirava,
 nan agharıbar isiava nan gav-
 gavım gamızı ki amıra.

A iver mam gamıgha pamten nan
 suıra.

Egha na akunizıma ki ghua
 akırıbar moghın iri.

Egha a na taghızıma,
 ki zurara bar pazavıra uabı
 baragha damazıba nan sıri.

¹⁴ “Osımtızir kaba, Ekiam bar da isa-
 furagha

da ikeghava nan firım gıke.

Nan arazir kurabar osımtızir kaba
 bar osemegha

nan gavgavıba bar ada gıfa.

Ezi Ekiam na isava apanıbar agharım
 gatızı,

ki me ko mısoghan kogham.

¹⁵ “Puvatıgham.

Ekiam bar nan midorozir gu-
 mazir gavgavıba akırım ragha
 me gasara.

An apanıbar midorozir gumazıbar
 dıazıma,

me izava na ko mısoghava nan
 gumazir igıaba bar pazavıra
 me gami.

Ekiam Judan kantrin gumazamizıba
 bar me dıkava me rıghırıki,

mati gumazım wainın ovızıba
 mırmıramın dagıar mıner
 bar ekiamın, wainın ovızıba
 dıkava da rıghırıki.

¹⁶ “Rıghırıghızir bizir kam na
 gamızıma nan temerıba iri.

Ezi na ko osımtızir kamın ikıva
 gavgavım na danıngamın gu-
 mazıba ua puvati.

Apanıba bar na abıragha gıvazı
 nan borıba bar pazavıra iti.”

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima, tav gavgavim a ganidir puvati. Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima, me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi. Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki. Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke, kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh. Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi. Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham. Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei. Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.

Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima, me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.

Ezi dagheba puvatizima gumazir kaba bar moghira ariaghire.

20 Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God! Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.

Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke, kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi.

Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire. Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

21-22 Zurara igharaz darazi nan mizazir kamın azir akam barasi.

Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.

Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.

Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.

Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,

ezi datirighin dughiar kam oto.

Ezi ki kamagsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.

Zurara ki mizazim isava arai.

Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.

Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,

ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh.

Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,

ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

1 Ame! Saionin nguibar ekiar aghuir kam, noka!

Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,

ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.

Fomira kantri Israelin, Jerusalemın nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti,

ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiar kam bar ikuvigha iti.

Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamın itim ginighnizir pu.

- Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.
- ² Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha, bar men dipenibagh asighasiki. A bar men aningaghegha men nguibar ekiar gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba, a tintinibar bar ada apiraghariki. A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima me bar aghumsiki.
- ³ Datirighin Ekiam bar aningaghegha Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira. Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati. A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki, mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.
- ⁴ Egha a Saionin nguibar ekiamin apanim gamigha, an itir gumazamiziba, uan barir pimn me gasasa men akuighav iti. A uabi uan gavgavimin Jerusalem gumazamizir e bar ifongeziba, a bar me misuaghariki. An aningagharim mati avir fefem Jerusalem nguibar ekiamin isi.
- ⁵ Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha men kantri bar a gasighasiki. A men nguibar ekiar gavgavibagh asighasigha egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apiraghariki. Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar osemegha azia mamaghira iti.
- ⁶ Gumazim uan azenimin itir averpenim apiriaghatizi moghin, Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki. Egha arazir kamn, Ekiam, me an ziam fer isar ekiabar dughiaaba ko, Sabatin dughiaaba sara a bar da gifa. Kamaghira, Jerusalem itir gumazamiziba ua isar ekiaba ko Sabatin dughiaabar an ziam fer puvati. Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha, men ingangaribar me agifa.
- ⁷ Ghua tintinibar Godin Dipenimin aven itir apanir kaba, Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir dakozim isa men taki. Egha apaniba ataghizi, me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba ini. Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam gami, mati Israelia fomira an Dipenimin ikia isar ekiabagh amua an ziam fe mokin. Kamaghira, Ekiam uabi, bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim, a bar akirim ragha aning gasaragha gifa.
- ⁸ Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekiar aghuimin divazir gavgavim akarasa nighnisi. A bar deravira an divazimin gara anesavsuisi, egha mati dipenimin ababanim damuasa benim inigha an ababanim gamigha givagha, bar a gasighasiki. A ingangarir kam damuasa iburagburazir puvati. A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa. Divazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti.

⁹ Kar divazimın itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti.

Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an ada apiraghariki.

Ezi da mizumzuiaribar otifi.

Egha da nguazimın irezima nguazir mineziba ada avara.

Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha

kantrin igharazibar ghua kalabus gariki.

Ezi ofa gamir gumaziba ua deravira Godın Akar Gavgaviba gumamazibagh eghari puvati.

Ezi Godın akam inigha izir gumaziba ua irebabar mın garir bizibar garir puvatigha, ua Ikiavira Itir God da migirigiba isir puvati.

¹⁰ Merara, Saionın gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia akabar kumigha nimira iti.

Me osemegha nguazir mineziba uan dapanibagh aghuigha azir akar korotiar piziba aghui.

Ezi Jerusalemın amizir igiaba bar osemegha dapaniba avigha pura nguazimın gari.

¹¹ Nan navim bar osemezi, ki bizir bar kurar Jerusalemın otivizibagh nighnigha azia, kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami.

Ki uan gumamazibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima, ki bar pazavira uabi barasi.

Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamın tintinibar tuavir arizibar ariaghira irav iti, kamaghın amizi, nan dighorim bar biki.

¹² Nguibar kamın itir borir kaba,

mitiriam ko dipam bagha mikirvagha arava uan amebabar gari.

Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba, mitiriam en azi.

Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,

mati midorozir gumaziba midorozimın aven ariaghira irav iti.

Ezi men amebaba men suigha itima me men dafaribar ariaghira.

¹³ O, nan guivim Jerusalem, ki bar nın apangkufi.

Osimtizer ni inizir kam, nguibar ekiatam a inizir puvati.

Ezi ki manmaghın garir migirigia tam damuva

gavgavim nın navim daningam?

Nın osimtizerim, mati ni duar ekiam ati, egha ongarimın mın bar kone.

Ezi tinara ua ni damighti ni ua ghuamaghegham?

¹⁴ Pura ni gifarir gumazir Godın akam inigha iziba, me ni gifara ghaze,

me irebamın mın garir bizibar gani.

Puvati, me bar ni gifara.

Me nın akuraghti ni deragh ikiasa, nın arazir kurabar gun ni mikemezir puvati.

Me Godın akamın gun migeir ingan garimın abazim gami,

ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim girazir puvati.

¹⁵ Raghiragha uan dapaniba roava ni dipovava, atiniba muno kura iparav amaga sighsirir akabar uariv gei darasi,

kar Jerusalemian gumamazir nguibar ekiar kam garuiba, me nın gari.

Egha me ifara digavir kuram gamua

dafariba nın akakagha arui.

Egha me kamaghın ni migia ghaze,

“Kar ti nguibar ekiar bar aghuir
me miġiava ghufer kamnang,
a?
Nguazir kamın itir gumazamiziba
bar, me ti bar a gifonge, a?
Ti bar puvati!”

16 Saghuiaba ko roġhira itir nin
apaniba bar,
nin aghuagha akar bar kurabar
ni miġia ni gasiġhasiġhasa.
Egha atariba kuskugha
iriviba tagharigha nin ingar-
avaka kamaghin miġei,
“Bar guizbangira e Jerusalem
gasighasigha gifa.
Dughiar e miġia mizua itir kam a
datirighin otogha gifa.”

17 Tiziba Ikiavira Itir God fomira
damuasa nighnighizi moghin
a datirighin a gami.
A fomira kamaghin miġia ghaze,
Israelia an akam batueghti, a bar
me gasighasigham.
O Jerusalem, a datirighin nin
apangkuvir puvati.
A nin apanibagh amizi me bar
gavgavigha ni abiragha gifa.
Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar
akonge.
A me gamizi me gavgavir bar
ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsi uan navir ave-
riabar Ekiamin dimiva an
azangsigh.
O Saion, noka!
Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan,
arueba ko dimagaribar
puviram aziam,
eghti nin teriba iri mamaghira
iki,
mati aperiam otogha ive-
mari.
Ni avughsan marki,
ni azi mamaghira iki.

19 Virara dafarimning feghiva,
dimagaribar dughiar aviribar
Ekiamin dim.
Ni pamtemin a ko mikimiva

an damazimin uan navir ave-
riamin aven itir osimtizim ko
nighnizimin gun an mikim.
Nin boriba mitiriam bangin ariaghira
tintinibar nin tuavibagh irav iti.
Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin
boribar apangkuvighsi,
ni uabin gun a mikim.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghin
miġei,
“O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar
ni uan adarazi gamizir kamın
gan.

Amizir bar uan boribagh
ifongeziba, me datirighin uan
boribar kuaba api.
Ezi apaniba nin Dipenimin aven
ghuegħa,
ofa gamir gumaziba ko nin akam
inigha izir gumazibav soghezi
me ariaghire.

Apaniba uaghan nan amizir igiaba
ko nan gumazir igiaba afuz-
ibar bar me ginivizi,
me ariaghire.

O Ikiavira Itir God, ni bar nan gu-
mazamizir kabar aningaghe,
egħa ni tong men apangkuvir pu-
vati. Bar puvati.
Ni bar me misoghezi me
ariaghire.

Zurara, ni bar nan aningaghegħa tin-
tinibar apanibar diazi,
me izava bar pazavira na gami.

Apanir bar aviriba ize, mati gu-
mazamizir bar avirim isar
ekiam gamir dughiamin otivi
moghin,
otivigha dughiar kamın uari ak-
ufa.

Egha apaniba nan gumazamiz-
iba bar me misoghezi me
ariaghire,
ezi tav ua itir puvati.

Ki bar uan gumazamizibagh
ifongegħa deravira me
geghufi.
Ezi nan apaniba izava bar me
agifa.”

3

Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan osimtiziba agivasa, a mizuai

1-6 *Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha fofozim na ganingi,

ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.

A na gamima ki bar tuavir mitatemın zui.

Ki bar angazangaritam itir puvatigha puram arui.

A dughiabar zurara mızaziba nararam anıdı.

A gumazir igharaziba kamaghın arazitamın me gamizir puvati.

A na misogha, nan aghariba apiragharighizi,

nan inivafızim bar amiragha gavgaviba puvati.

An osimtizir igharagha gariba na ganingizi

da na okarigha mızazim na gasi mati ki kalabusın iti.

A na gamizi ki bar mitater ekiamın aven iti,

mati gumazamiziba fomıra ariaghiregha iti.

7-9 Bar guizbangıra, a bar na okarizi, ki azenim giran ibura.

Mati me senın osimtizibar na ikezi ki kalabuziamın iti.

Ki zurara uabın akurvaghasa Ekiamın dei.

Ezi a tong bar kuarim atigha nan dimdiam barazir puvati.

Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da piri.

Mati me dagiar dafaba nan tuavim apiri.

10-12 Datirighın Ekiam na gasighasighasa, a mati asızir atiam asızir tam misuegh anemasava a bagha modogha gara iti.

Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a na gasighasiki,

mati asızir atiam asızir mamın agiragha ghua a misuegha, a

kurugha ghua bar an aneghoragh sue,

ezi ki datirighın bar ikufi.

Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa

nan akuighav iti.

13-15 Egha a uan barir afuzibar nan navim gase,

ezi an barir afuziba nan navim okoregha nan ovizimning miti.

Ezi nan gumazamiziba bar datirighın na dipovava

dughiaba bar nan ingarav ati.

A bar osimtizir kurar aviriba na ganingizi ki bar izifa.

Mati gumazim na gaghora dipar puvıra misozim na ganingizi,

ki a tuavareme.

16-18 Faragha a bar pazavıra na gami.

A mati nan guam isava nguazim gasezi dagiaba nan atariba apiraghariki.

Egha a mati ki bar aghum-sigha atiatigha guagha

uaghira averenimın modo.

Ki uam navir amirizim ko agoroger arazimın itir puvati.

Egha dabirabir aghuimın arazim gın amada.

Kamaghın amizi, ki ghaze, Ikiavira Itir God bizitam na daningan

kogham,

eghti ki dughiar ruarimın nguazir kamın ikeghan

kogham.

19-21 Ganganir ki uabın gara uabi ginighnızim, mati ki pura guraghav ikiava arui.

Egha ki uan osimtizir ekiabagh nighnisi.

Ezi bizir kam mızazir ekiam na ganingi, mati ki marasinın kuram ame.

Ki dughiabar zurara bizir kabagh nighnigha,

nan navim bar oseme.

* **3:1-6:** Akinafarir kamın danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamın, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa. **3:13-15:** Jop 30:9; Onger Akaba 69:12; Jeremaia 20:7

Egha ki bizir igharazim ginighnisi,
ezi bizir kam na gamima ki
gavgavigha Ikiavira Itir God
mizua iti,
a nan akuragham.
Bizir kam a kamakin.

22-24 Ghuariaba zurara mizarazibar
iri moghira,

Ikiavira Itir God, nin apangkuvir
arazir kam, zurara e ko iti.

Ikiavira Itir God zurara en apangkuva,
uan navim isa bar e ganigavira
iti.

Ezi an arazir kam a givaghan
kogham.

Kamaghin amizi, e fo, e bar iku-
vizir puvati.

Ezi an apangkuvir kam, dughiabar
zurara otivavira iti.

O God, nin arazir kam, a bar deragha
mamaghira iti.

Ki ghaze, ki bizir igharazibagh
nighnighan kogham.

Bar guizbangira, Ikiavira Itir God
uabira, a nan Akurvazim.

Ezi a nan akuraghasa ki gav-
gavigha a mizua iti.

25-27 Ia gumamazir Ikiavira Itir God
buria, egha uarir akuraghasa a
mizua itiba,
a deraghavira ia gami.

Kamaghin ti deragham, gumamazir-
iba nimira ikiva

Ikiavira Itir God mizuamtı, a ua
me iniam.

Egh uaghan kamaghin ti dera,
gumamaziriba uan igiabara
osimtıziba ater, egh nimira iki.

28-30 Kamaghin amizi, Ekiam
osimtızitam gumazitam
daningighti,
gumazir kam danganitamın
mangi uabira nimira iki.

Gumazitam uabi abiragh nimira iki
ganti,

Ekiam ua an akuragham.

Eghti gumaziba a misoghiva dibovir
akaba ko adarir kurabar a
damuti,
a pura uabi isiva men teghti, me
mar a damu.

31-33 Marki, Ekiam zurara akirim ragh
e gasan kogham.

A osimtıziba isava gumamazibagh
anigava,
egha a gin ua men apangkufi.

Guizbangira, a Godin puvira gumaza-
mizibar apangkuvim.

A uaghan mızaziba ko osimtıziba
me daningasa ifongezir pu-
vati.

34-36 Ni ge! Ekiam bar arazir kurar
kabar aghua:

Arazir gumaziba pazava kal-
abuziar gumazibagh amua me
dikabiriba,

ko arazir gumaziba kotiamın gumaz-
ibagh ifara me dikabiriba,
ko Godin Bar Pin Itimın
damazimın, gumazir maba
guizin arazibar amuan men
anogorosi.

Guizin arazir kaba, kar God
damuasava e mikemezir
araziba.

37-39 Nguazimın gumazir man-
amra mikemeghti, biziba oti-
vam? Ua gumaziba puvati,

Ekiam uabira nighnigh mikemeghti,
biziba otivam.†

Godin Bar Pin Itim migeima,
bizir aghuiba ko bizir kuraba
otifi.

Eghti gumazitam tizim bagh,
uan arazir kuram bangin ivezir
kurar a inizim bagh imo-
mam?‡

3:22-24: Ua Me Ini 34:6; Onger Akaba 119:57; Jeremaia 10:16; Sefanaia 3:5 **3:25-27:** Onger
Akaba 33:18; Aisaia 30:18; Maika 7:7 **3:28-30:** Aisaia 50:6; Matyu 5:39 **3:31-33:** Onger

Akaba 78:38; 94:14; 106:43-45; Esekiel 33:11; Hosea 11:8; Hibru 12:10 † **3:37-39:** Gumazir maba
ghaze, vezin kam, Hibrun akamın kamaghin migei, "God amamangatighan koghti, gumazitam bizitam
damighti ana otoghan kogham." ‡ **3:37-39:** Gumazir maba, vezin kamın kamaghin migei, Hibrun
akam ghaze, "Gumazim arazir kuram damighti, God ivezir kuram a daningighti, a imoman marki."

3:40-42: Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5

40-42 Oraghiva arazir aghuibar amuva, e bar deravira uan araziba ko uan daroriba tuisigham.

Egh e uan arazir kuraba ateghiva uamategh Ikiavira Itir God bagh izam.

Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimsi, e pura aghariba fan kogham.

E bar guizbangira uan navibar God ko mikimiva kamaghin mikimam,

“E ni barazi puvatigha arazir kuram gami,
ezi ni en arazir kuraba gin amadazir puvati.”

43-45 Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e ariaghire.

Nin aningagharim e avara, egha ni bar en apangkuvir puvati.

Ni en aningaghegha uan kuarimning migoro.

Mati ni overiamin itir ghuar-iar bar pizir mitiamin uabi avarazi,

en migirigiaba mavanang ni bativan ibura.

Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e bar mizegha,
mati pura dagariba adizir bizim.

46-48 Roghira itir apaniba bar, en aghuagha akar bar kurabar e migia e gasighasighasa.

Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima, e mati mozim giraghuezi moghin atiatigha iti.

E bar ikuvigha iti.

Ki uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima,

ki me bagha azia teriba ira,
mati faner ekiam ivemari moghin, ivemara kamaghira iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, ki uan azir akam agivaghan kogham.

Kamaghin amizi, nan temeriba iri kamaghira ikiam.

Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim beragh

vanginan deraghvira nan ganiva na ginighnigham.

Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar garima,
me bar dughiar kuram isima,
nan navim bar oseme.

52-54 Tav tong bizir mingarir tam nan itir puvati.

Me pura nan apanim gamua na buria na misueghti ki aremeghasa.

Egha mati gumazim kuarazimin agintizi moghin nan agintisi.

Egha mati me angamira na fegha mozim mikini,
egh dagiaba na mikinighti ki aremeghasa.

Ezi mati dipar dafam na avarazi,
ki ghaze, ki aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman marki! O Ikiavira Itir God, ga uaning!

Ni nan azir akam baragh,
ki mati gumazim mozir bar konimin iti moghin ikia nin ziamin dei.

Egha bar pazavira ikiava uabin akur-
vaghasa nin dei.

O Ekiam!

Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dindiar kam baraki.

Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin izava kamaghin na migei,
“Ni atiatingan marki.”

58-63 Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni nan akuragha apaniba abira.

Ni ua na inizi ki deragha iti.

O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima, gumazir kaba arazir kurar aviribar na gami.

Ga uaning! Ni tong nan akuragh
arazir aghuibar na damu.
Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua
na dipova kamaghira iti.
Me arazir kurabar na damuasa
nighnigha migirigiar kurabar
na gami.
Me zurara dughiabar sighsizir akaba
ko imobir akabar na gamua,
egha na misoghasa na bagha tu-
aviba buria akabav sosi.
Ni ganam, me managh dapiaghiv
ikiam, o me dikavigh managh
mangam,
me dughiabar zurara na dighora
dibovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamira! O Ikiavira Itir
God, ni men arazir kabagh
nighnighiva,
me ikaragh arazir kabara ua me
daning.
Ni osimtizir kurabar men nav-
ibar aning, onganim men
nighnizibar aningigh.
Ni ivezir kuram men daningiva
bar me gasighasikigh.
Ni men aningaghegh asizibar min
men agintigh bar me misogh
me agifagh,
eghti men tav tong Ikiavira Itir
Godin overiamin apengan itir
nguazir kam uam an ikian bar
marki.

4

*Jerusalemian apaniba me misozir
dughiamin Jerusalemia bar dughiar
kuram ini*

1-2 Aio! Saionin gumamaziziba,
mevzika,
me bar ikuvigha iti.
Me fomira mati golin dagiar bar
pin kozimin min taghtagha bar
dera.
Ezi me datirighin bar mighovegha,
ua dagiar bar pin kozimin min
taghtazir puvati.
Fomira Ekiamin gumamazizir kaba
mati, Godin Dipenimin itir
dagiar bar pin kozir bar
aghuibar min iti.

Me datirighin bar tegha, mati
dagiaba misaraghira tintini-
bar nguibar ekiamin tu-
avibagh ire.

Gumamazizir igiar kaba datirighin
ua ziaba puvati.

Me datirighin mati nguazir
miner ghurir, gumaziba in-
garizibar min gari.

³ Boribara, nan gumamaziziba de-
ravira uan boribar garir pu-
vati.

E gari, afiar atiar amebaba oteba
uan nguzibagh arisi.

E fo, afiar atiaba derazir pu-
vati.

Ezi nan gumamaziziba afiar
atiabar min arazir aghuim
gamir pu. Puvati.

Me mati, ponebar min danganir
dakirtizimin arazir kurabagh
amua iti.

Me deragha uan boribagh amir
pu. Puvati.

Me bar akirim ragha me
gasara.

⁴ Daghem bagha pura tintini-
bar aruava, gumamazizibar
azangsizir boriba,
tav daghetam me ganingizir pu-
vati.

Ezi borir aghegheviba otem
bagha kuariba men piri.

⁵ Ezi fomira dagher bar aghuir
aviriba iti darasi,
me datirighin dagheba pu-
vatigha daghem bangin
ariaghiri.

Ezi men kuaba pura nguibar
ekiamin tuavibar irav iti.

Me fomira bar bizir aviriba ikia dar
kurka iti.

Me datirighin bar biziba pu-
vatigha onganarazibagh amua
ikia,

egha bizir kuraba makurir
danganibar damasa
dagheba buri.

6 Faraghavira, Ekiam Sodom
gasighasizir dughiamin, a bar
zuamira a gasighasiki.
Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar
Sodomın gumamazizibar
arazir kurabagh afira.
Kamaghın amizima, Ekiam bar
pazavira Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira
Jerusalemia gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir
puvati.

7 Gumazir dapaniba fomira bar de-
ravira ikia men mikarziba bar
dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati dagiar pin kozibar min
taghtasi.

8 Ghuezir dughiabar men
mikarziba bar dera,
ezi datirighin men mikarziba
pighatomegha bar ikuvigha
mighofe.
Egha me tuavibar aruir dughiabar,
gumamaziziba deragha men
gara me gifozir puvasi.
Me bar aghariba gunigha men
mikarziba bar misingi.

9 Ia gumazir faragha midorozimin
aven oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsighin
faragha ovegha ghue.
Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar
ruarimin daghem bagha
amua,
mitiriar mizazir ekiaba isa
ghua, bar aghariba guigha gin
ariaghire.

10 Kar borir ariaghiribar kuaba,
mevzika.
Men amebaba fomira bar uan
boribar apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar
kuaba avigha da api.
Apaniba iza nan gumamazizibav
sozir dughiamin,

arazir kam oto.

11 Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin
aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
A Saionin nguibar ekiam avimin a
gaborozi,
a bar isi.

12 Nighnizir atriviba ko nguibar
igharazibar gumamazizibar
itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh
an tiar akaba akarigh,
nguibar ekiamin aven
mangeghan kogham.

13 Nguibar ekiamin itir ofa gamir
gumaziba ko, akam inigha izir
gumaziba uari arazir kuram
gamua,
Jerusalemın gumamazizir
aghuibav soghezi, me ariaghire.
Kamaghın amizi, God apaniba
ataghizima,
me bar Jerusalem gasighasiki.

14 Ofa gamir gumaziba ko akam
inigha izir gumaziba, gumaza-
mizir ariaghirezir kabar ghuz-
iba men korotiabar puegha,
bar Godin damazimin mize.
Ezi me bar osimtizir dafam
iti.
Kamaghın amizi, ofa gamir gumaz-
iba ko akam inigha izir gumaz-
iba,
datirighin onganigha pura tin-
tinibar tuavibagh arui.
Ezi gumamaziziba men
boroghın mangan aghua.

15 Pamtemin, gumamaziziba kam-
aghın men dia ghaze,
“Ia e gitagh.
Ia Godin damazimin mize,
ia en boroghın ikian marki.
Ia kamatigh, en kantrin
ikian marki.”
Kamaghın amizi, ofa gamir gumaz-
iba ko akam inigha izir gumaz-
iba,

- ara ghua tintinibar kantrin
igharazibar aghunababar min
guav iti.
Ezi Kantrin Igharazibar
Gumamaziziba uaghan
me batogha ghaze, ia bar
e gitagh.
- 16 Roghira kagh me ikian kogham,
Ikiavira Itir God uabi me
amadazima,
me tintinibar mar ghuezi, a ua
me ginighnizir puvati.
Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko
gumazir dapaniba,
ua gumamazizibar damazimin
ua ziaba puvati.
- 17 Saghon mar, e pura gumazir izi
uamategh en akurvaghamba
bagha gara iti.
E pura tuavir akabar gara ghua
damaziba e gami.
Egha e pura gara me mizua itima, me
tong izir puvati.
Kantrin igharazitam tong en
akuraghan kogham.
- 18 Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa
en daroribar aravima,
e ua daruan atiatingi.
E bar givamin dughiam roghira ize.
Me en dughiba dibori, en
dughiar abuananam izegha
gifa.
- 19 Uaghan e ara zuima, en apaniba en
agintisi.
Me bar zuamira ivegha izava e
ekiaru,
mati kuarazir bagam ove-
riamin ikegha izaghira
asizimin suighasa.
Me mighsiabar en agintigha zui.
Men marazi danganir dakirtizimin,
e bagha mongegha gara ikia
en suiki.
- 20 Vaghvagh kamaghin fogh,
atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam,
a en ganti e an apengan ikiva, en
dabirabim deraghti e kantrin
igharazibar min deravira
ikiam.
A uaghan e ko ikia e geghuva
en akurvagha, en gara itir gu-
mazim.
Ezi puvati. Me uan mozir
azuazimin an suira.
- 21-22 Zuamira! Idomin gumamazir
Usin nguazimin itiba,
ia datirighin dibovir akabar amu
bar akongegh suam, Saionin
nguibar ekiam datirighin bar
ikufi.
Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati
wainin dipar onganimin kap,
an a isiva Saionin gumamaziz-
ibar aningti me anemam.
A uaghan a isi ia daningam, eghti
ia uaghan onganigh puvira
mizebav kimam.
Mati ia uan mikarzibar koro-
tiaba suegh bar aghumsigham.
Zurara, ia Saionin gumamaziziba, ia
arazir kurabagh ami.
Ezi datirighin Ekiam ian arazir
kuraba ikarvagha mizazim ia
gasegha gifa.
Kamaghin amizi, kalabuziar ian gu-
mazamaziziba ikezim,
datirighin gifa, eghti ia der-
aghvira ikiam.
Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba
aghurigh azenim datigh,
mizazim ni daningighti ni
fogham,
kar nin arazir kurabar
ivezim.
- 5**
- Jerusalemia uarir apangku-
vighasa Ikiavira Itir Godin azai*
- 1 Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiz-
iba ni adagh nighnigh,
en apangkufigh.
Ni kagh en gan.
E bar pazavira ikia
egha gumamazizir igharaz-
ibar damazimin bar
aghumsiki.
- 2 Bar guizbangira, en nguazim
kantrin igharazimin gumaza-
mizibar dafarimin iti.

- Ezi me en dipenibar iti.
- ³ Dughiar e itir kam,
e mati afeziaba puvatigha borir
asaghasazibar min iti.
Egha e bar pura iti,
mati amizir odiarir paba
ariaghireziba.
- ⁴ E fomira daziba ko dipaba pura da
isi,
ezi datirighin e dagiar ekiabar
iveza,
daziba ko dipaba isi.
- ⁵ Faragha iza datirighin, apaniba bar
e abiragha mamaghira itima,
e bar amira.
Me tong e ataghizima, e
avughsir puvati.*
- ⁶ Gatirighin e dagheba puvatigha,
Isipia ko Asiriabar apengan ikia
men azangsizima,
me dagheba amadima e
dagh ivesi.†
- ⁷ Ghuezir inazir afeziar kaba
arazir kuram gamigha,
oveaghue.
Ezi e datirighin men osimtizimin
ivezir kuram isi.
- ⁸ Ia Babilonian ingangarir gumazir
kiniba e gativagha en gari,
ezi gumazir me dama e iniamba
puvati.
- ⁹ Kar gumazir e gasighasighamiba
tintinibar en kantrin iti.
E dagheba burir dughiar,
okimakiar gumazir kaba, e
misoghti e arimighirasa
me en tuaviba asia iti.
- ¹⁰ Mitiriar avir mizazir igharaziba en
azi.
Ezi en mikarziba fei, mati avim
isi.
- ¹¹ Nan apaniba en amuiba ko guivir
igiar Saion ko Judan nguibar
ekiamin itiba,
pura men suighava arazir
kurabar me gami.
- ¹² Nguibar kamın gumazir da-
paniba, apaniba me inigha
benibar men firiba dafegha
me gui.
Egha en gumazir aruaba, me
arazir aghuitamin me gamir
puvati.
- ¹³ Otarir igiaba me puvira me
abirima
me pura witin oviziba mirmira,
dazir ikizir osimtizir bar
dafaba ateragha arui.
- ¹⁴ Puvati. Gumazir aseba datirighin
ua nguibar ekiamin tiar
akamin apiav itir puvati.
Ezi gumazir igiaba ua marvibagh
ivia dibiaribav sozi puvati.
- ¹⁵ Roghira roghira, en agoroger en
navibar itiba gifa.
E ighiabagh amir arazir kam e
ataghizi,
e datirighin azir akamrama
amua iti.
- ¹⁶ Saion, en ziar ekiam iraghugha
gifa.
E uari arazir kuram gamigha,
arazir kurar kam bangin,
e datirighin bar tegha gifa.
Evezika!
- ¹⁷⁻¹⁸ Tina en akuragham, e ghaze
Saionin Mighsiam bar iku-
vigha givagha,
afiar atiabar nguibamin min oto.
Ezi e a bagha arei moghin uari
baragha aziavira itima,
en damaziba e gami.
- ¹⁹ Uaghan ni, Ikiavira Itir God,
ni Atrivir ikia mamaghira itim.

* **5:5:** Hibrun akamin me kagh deragha akam abighizir puvati. † **5:6:** Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, "E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri."
5:16: Jop 19:9; Onger Akaba 89:39; Aisaia 3:9-11   **5:19:** Onger Akaba 10:16; 45:6; 90:2; 102:12; 102:26

En ovavir boriba uaghan zurara nin
apengan iki,
mamaghira ikiam.

²⁰ Vanginan kagh en gan,
ni tizim bagha zurara e
bakinighinigha
akirim ragha e gasara?

²¹⁻²² Zurara ni ko ikiamin arazim,
ni ua e damuti e an gin mangam.
O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha
bar e gasaragha bar en
aningaghe.
Ni ti bar e gin amadagham, o?
E ua ni bagh izasa.
E ghaze, ni faragha deragha
e gamizima, e deragha ikezi
moghin,
ni kamaghira ua e damu.

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Esekielin Akinafarim
O
Esekiel
Akar faragha zuim**

Esekiel, a Godin ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apaniba inigha ghua Babilonin kalabus gatiziba, a men tongin ikia, bizir gin otivambar gun gumazamizir bizir pumuning virara me migei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonin iti, ezi gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akinafarimin aven danganir mabar Esekiel, Ikiavira Itir God pazavira Judabar amuamin ikiangsizir Akar Gavgavibar me migei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asighasighiziba, men araziba tuisigh osimtizir ekiam me daningam. Egha akar otevir igharazibar, Esekiel kamaghin migia ghaze, God gumazamizibar amighti me navir amirizimin ikiam. A ghaze, God dughiar aghuim damighti a gin otivam. Eghti Israelia ua uan kantri damighti a ua tughti, me ua God bagh Dipenir igiamin ingaram.

Ezi Judan gumazamizir Babilonin itiba, me nighnizir aviribagh ami. Me ua Godin nguibar ekiamin itir puvatigha, Godin Dipenimin saghon iti. Kamaghin amizi, me fozir puvati, God me ko ikiavira iti, o ti puvati? Ezi Esekiel Godin akabar me migia, men nighnizibar amighti da gavgavighti me kamaghin fogham, God me ko ikiavira iti. Egha arazir aghuibar amuasa vaghvagha gumazamizibar naviba fer akabar me migei.

Dughiar aviribar God irebabar min garir bizibar migirigiabar Esekiel migei. Ezi Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An migirigiabar kabar

mingariba dughiar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezi migirigiabar mabar mingariba mongezi, e deragh dar mingaribagh fofoghasa divaghdivasi.

**God akam inigha izir
ingangarim Esekiel
ganingi**

(Sapta 1--3)

*Esekiel Godin atrivir dabirabimin
gari*

¹ Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebarin Fanemin boroghin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatizi, e danganir kam'in iti. Ezi azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebam'in min garir bizimin garima, overiam kuiaghirizi, ki Godin gari. ² Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalem'in a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi. ³ Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebarin Faner miriam'in ikia, Ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara.

⁴ Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekiar mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kam'in aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuavira iti. Ezi avir kam'in tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi. ⁵ Ezi miturir mitiar ekiar kam'in tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamin min gari. ⁶ Egha da vaghvagha 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti. ⁷ Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi. ⁸ Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvagh aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvagha gumazamizibar

dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti. ⁹ Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvagh uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghateviba iti. Egha da zuir dughiabar, da kamaghira ikia uari inigha zui, egha namnaba gighavkira tintinibar zuir puvati.

¹⁰ Egha bizir angamira itir 4plan kaba, da vaghvagh 4plan guaba iti. Gumazir guam faragha iti, ezi laionin guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangin iti. ¹¹ Bizir angamira itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan namnaba ave. ¹² Ezi bizir angamira itir kaba vaghvagh Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvati.

¹³ Ki bizir angamira itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamira itir kabar tongin ghua ua izi. Ezi avimin angazangarim bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar zui. ¹⁴ Ezi bizir angamira itir kaba, mati onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh gami.

¹⁵ Ki bizir angamira itir kabar gari, da vaghvagh dar boroghin, wilin mam nguazim gisirara iti. Egha da vaghvagh wilin vamira vamira iti. ¹⁶ Ezi wilin kaba magh gari, da vaghvagh dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. Egha uaghan da vaghvagh dar aven wilin igharazir mam ua vaghvagh wilin kabar aven dagh ighuvagha iti. ¹⁷ Ezi wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. ¹⁸ Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriviba pin iti, ezi ganamin damaziba bar wilin kaba noegha iti. Ezi ki dar gara bar atiatingi. ¹⁹ Bizir angamira itir kaba

sivaghsivagh mangiti, wilin kaba uaghan mangam. Eghti bizir kaba nguazim ategh pin ghuavanangti, wilin kaba uaghan ghuavanangam. ²⁰ Godin Duam managh zui, ezi bizir angamira itir kaba uaghan zuima, wilin kaba uaghan da ko zui. Bizir angamira itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti, kamaghin amizi, da bar uari inigha virara zui. ²¹ Bizir angamira itir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, bizir angamira itir kaba mangiti wilba uaghan mangam. Eghti da tuivighti, wilba tuivigham. Eghti bizir angamira itir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

²² Ezi ki bizir angamira itir kabar dapanibagh isin gari, bizir mam mati itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghuir mam min bizir angamira itir kabar dapanibagh isin onegha taghtasi. ²³ Bizir angamira itir kaba itarir dafamin min garir bizir kam in apengan ikia, uan aviziba kua uarir amangizi, dar suiaba uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir pumuning vaghvagh dar namnaba ave. ²⁴ Egha da migha zuima, ki dar avizibar niginim barazima, mati ongarim dipira tingazi, egha mati midorozir gumazir okuruar gavgavir mam misoghasa zui, egha mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim, ararimin min dagarvasi. Egha da mighagha ghua tuivigha, uan avizibar kumi. ²⁵ Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir angamira itir kabar dapanibagh isin itir itarir ekiar fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamira itir kaba tuivigha uan avizibar kumi.

²⁶ Ezi itarir ekiar kam gisin mati atrivir dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati gumazim a gaperaghav iti. ²⁷ Ezi ki gumazir kam in gari, an ivariam in ikegha

uanadi, a brasin min angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimin min bar ekefe. Egha an ivariam in ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekevegha bar an okari. ²⁸ Ezi angazangarir kam, ekianimin min overiamin ikia dirir aghuiba an iti. Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim a izi.

Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, migirigiam kamaghin na bagha izi.

2

God, akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Esekiel amisefe

¹ Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kam in gumazim, ni dikavigh tughti, ki ni mikimasa.”

² God na migiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghin na migia ghaze. ³ “O nguazir kam in gumazim, ki datirighin Israelia bagha ni amadi. Me gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me nan akam batoke. Me uan inazir afeziabar min akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghin me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar kam amada.’ ⁵ Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba ti nin akam baregham, o an aghuaghham. Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba barazir puvatiziba. Egh me kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazir mam me ko iti.

⁶ “Ezi nguazir kam in gumazim, ni men migirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimin iti moghin

ikiam. Egh uaghan mati ni tuighak-abagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgafigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni men akabar atiatingan marki. ⁷ Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baragham, o ti puvatigham, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki.

⁸ “Nguazir kam in gumazim, nirara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumazamizir akaba batozir kabar min akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamim ami.”

⁹ Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti. ¹⁰ Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3

¹ Ezi God kamaghin na migei, “O nguazir kam in gumazim, ni akinafarir righizir kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim.” ² Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu. ³ Egha a kamaghin na migei, “Nguazir kam in gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin navim bar izifagh.” Ezi ki anepima, a nan akamin ikia, hanin min isingi.

⁴ Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kam in gumazim, ni Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim. ⁵ Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir akar igharazibav geiba bagha ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi. ⁶ Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirir, uan akabav kimti ni foghan koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deragham, ki kantrin igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar

gin mangam. ⁷ Israelian adarasi, me oraghan aghuagham. Me bar moghira akaba barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar ni migeir akatam bareghan kogham.

⁸ “Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi moghin, ki nin nighnizim damighti a gavgavigham. Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin navim damighti a men damazibar gavgavigham. ⁹ Ki nin nighnizim damighti ni daimonin dagiamin min gavgavigham. Eghti ni men ganganibar ganiva digavir kuram damu men atiatingan marki. Me bar akaba batozir adarasi.”

¹⁰ Egha God ua kamagh na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ni deraviram migirigiar ki ni mikimamin kaba uan kuarir torimningin da baregh, da isi uan navim datigh dagh nighnighvira iki. ¹¹ Nin gumazamiziba iza Babilonin kalabusin iti, ni me bagh mangi me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi biziba ki ia migei. Eghti me uari, me ni baragham, o puvatigham.”

¹² Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim uan danganimin ikegha izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi. ¹³ Ezi niginir dafar izir kam, kar 4plan angamira itir bizir kaba uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi. Ezi wilin kaba dar boroghin ikia uaghan niginir ekiam gami, mati mikimkizir ekiam izi. ¹⁴ Ezi Godin Duam na fegha na inigha zuima, ki paza uabi baragha atara nan navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. ¹⁵ Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto. Nguibar kam Kebarin Fanemin miriamin iti. Ki danganir kamin ikia, 7plan aruebar bizitam damuamin gavgaviba puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagh nighnigha bar osemegha iti.

Ikiavira Itir God, Israelia geghuv men ganasa Esekiel amisefe (Esekiel 33:1-9)

¹⁶ Ezi 7plan arueba givazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ¹⁷ “Nguazir kamin gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe. Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oregh, ikiangsizim me daning me mikim. ¹⁸ Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti ni ikiangsizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kogh, ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti, an ovevemin osimtizim nin ikiam. ¹⁹ Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. Eghti ni an ovevemin osimtizim ateran kogham. Egh arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimin akuragh, ovengan kogham.

²⁰ “Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damighti, ki an tuavim apirighti, an aremegham. Ni dughiar kamin ikiangsizir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham. Puvati. An aremegham. Eghti an ovevemin osimtizim nin ikiam. ²¹ Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangsizir akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghiva, aremeghan kogham. Eghti arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimin akuragh ovengan kogham.”

God Esekiel gamizi, an mizem osemezi, a mikiman asa

²² Ki danganir kamra ikiavira itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim

na bagha iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin na migei, “Ni dikavigh danganir zarimin magiriti, ki munagh ni ko mikimam.” ²³ Ezi ki dikavigha danganir zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarin Fanemin miriamin ikia ganizir angazangarir gavgavimin mirara gari. Ezi ki uan tevimning apirigha guam isa nguazim gati. ²⁴ Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko migia ghaze, “Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan tiar akam asaragh. ²⁵ Nguazir kamın gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni ua gumazamizibar tongin daruan kogham. ²⁶ Eghti ki nin mizem damighti, an anang nin akar averiam apirighi, ni mikiman asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akirsi me mikiman kogham. ²⁷ Eghti gin ni nan akam gumazamizibav kinsi ifongeghti, ki nin mizem damighti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa mikemezir akaba.’ Eghti tarazi ni baraghsi ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagh, marki, me mar aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batoziba.”

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4--24)

Apaniba Jerusalem gasighasigham

¹ Egha God ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi brighin tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemın nguibar ekiamin nedazim brighin kam osirizi moghin an aghoregh. ² Egh brighin kamın boroghın, ni mati midorozir gumaziba nguibar ekiar mam avinigh

a misogh a iniamin arazibar ababaniba, ni bar dar arikigh. Egh daghurimin ababanim damighti a nguibar ekiar kam bar anevinigh, egh nguazibagh kuva nguibar ekiar kamın divazimin boroghın dar pozibav kinigh. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuiv iki misoghamibar min ikiam. Egh midorozir gumaziba iki misoghamin averpeniba nguibar ekiamin boroghın dar ababaniba arikigh. Egh nguibar ekiamin divazim ginivti an akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir ababanibar moghin, ni bar moghira dar ababanim nguazimin dar amu. ³ Egh ni dar ababaniba arigh givagh, ainin itaritam inigh anekirigh a isi ni uabi ko nguibar ekiamin tongin anesaragh, egh ni uan guam nguibar ekiam mituagh, egh nguibar ekiar kam bagh misogh a iniamin ababanim damu. Eghti Israelian gumazamiziba bizir kamın gan fogham, gin midorozir gumazitaba izi Jerusalemın nguibar ekiam gasighasigham.”

⁴⁻⁵ “Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh uan agharir kiriam moghin mitogh, 390plan dughiar irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughia ni ganingi, ezi dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me ini ikiamim, a 390plan azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar ruarir kamın me amizir arazir kurabar osimtizim iniam. ⁶ Ni kamaghin damigh givagh, namba 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughia ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini ikiamin azenibar dibobonim ko magh ghu.

7 “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem iniasava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati midorozim damuasava ami moghin damu, egh nan akam isi kamaghin pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigham.’ 8 Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi bar givagham.

9 “Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, nguezir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighvira ikiva darara dami iki. 10 Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati. 11 Egh uaghan dipar ni aruer vamera damamim a 1 litara tugh, a tong uam afiraghan marki. 12 Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.”

13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham. Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar amam.”

14 Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh! Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba ko, uari ariagherir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha dagher nin

damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati.”

15 Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghin, ki nin amamangarisi, ni gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretba tu.”

16 Egha a ua kamaghin na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni oragh! Ki Jerusalemın daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham. 17 Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

1 God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi midorozir sabar bar ghumtizir tam inigh resan min an suiragh uan ghuamasizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osimtizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh. 2 Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemın akazir ababanim gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamın miriam daruva da akun, uan midorozir sabamin tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighti, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki

uan midorozir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam. ³ Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamin miriam gitorogh da isamigh. ⁴ Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mikinighti da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.”

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na migei, “Ni Jerusalemin nguibar ekiamin gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an okarigha iti. ⁶ Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. ⁷ Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jerusalemia, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira. ⁸ Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimin min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki ian araziba tuisighti gumamaziziba bar ian ganam. ⁹ Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham. ¹⁰ Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghrezir pu-

vatizir darasi, ki me aghamsighti me tintinimin nguazir kamın danganir igharazibar mangegham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamin guizbangira migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimin aven dagh amizi nan Dipenim nan damazimin bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham. ¹² Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamin aven arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamin azenan midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimin me amangighti me nguazimin danganiba bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighti me uan midorozir sababa inigh men agintigh mangi me misoghirarigham.

¹³ “Egh ki kamaghin damighti nan adarir ekiam ko aningagharim givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham, ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amamangatighti, a nan danganim inighan kogham. ¹⁴ Ki ia gasighasighti, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumamaziziba izi ian gan kamaghin mikimam, ‘Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki.’

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumamazizibar damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti

5:10: Ofa Gami 26:29; Azir Akam 4:10; Esekiel 6:8; Amos 9:9; Sekaraia 7:14 * **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

ia bar aghumsigham. ¹⁶ Egh ki ian dagher damamibar amighti,* da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham. ¹⁷ Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiabar amamangatighti, da ian boribav soghirarigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighti da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghinarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

6

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar gin zuibar atari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kam in gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan akamin gun dav kim, ³ egh suam, Ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar amamangatighti me izi, gumazamiziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham. ⁴⁻⁵ Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughuriar aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumazamiziba bar me misoghinarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighti, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighti, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar miriabar tintinibar da aghamsighti da ireghiv ikiam. ⁶ Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba bar dagh asighasighti da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir

dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham. Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar da akararighti, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham. ⁷ Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav soghirarigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁸ “Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti tarazi midorozimin tintinibar aregh mangi kantrin igharazibar ikiam. ⁹ Me saghon itir kantrin igharazir kabar kalabusin iki, na ginighnigh kamaghin fogh suam, me uan navir averiabar aven akirim ragha na gasara, ezi arazir kam bar na abira. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi arazir kam na gamima, ki bar me baseme. Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham. ¹⁰ Egh me kamaghin fogh suam, Kirara ki Ikiavira Itir God. Egh me fogham, Akar Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim puvati.”

¹¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ia uan dafaribav sogh, pamtemin dagaribar nguazim dikiva, osemi moghin kamagh mikim, ‘Mevzika! Israelin ikizim, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.’ Kamaghin amizi, apaniba iziva men tarazi, bar me misoghinarigham. Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham. ¹² Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar

5:17: Akar Mogomem 6:8
Jeremaia 5:12-14; Esekiel 6:7

6:8: Aisaia 6:13; Jeremaia 30:11; 44:14; 44:28; Esekiel 7:16

6:10:

ivezir kuram me daningam. ¹³ Eghti apaniba, Israelian gumazamizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar azebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim gamir danganibar Israelian tabav soghirarighti, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughiar kamın, Israelia arazir kamın gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Ki uan agharim men nguazimın anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamın ikegh mangi gumazamiziba puvatizir danganir sautin itimın otogh, men nguaziba bar dar amighti, da gumazamiziba puvatizir danganibar mın ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar mın ikiam. Eghti gumazamiziba deravira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7

God Israelia agivam

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migei: ² O nguazir kamın gumazim, ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın Israelin nguazibar itir gumazamizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!

Dughiar abuananam a nguazir otevíba bar dar otivasava ami.

³ Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa.

Eghti ki datirighin uan aningagharin, ia bagh anemadagh,

ia amizir araziba tuisigham.

Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba ikarvagh ivezir kuram ia daningam.

⁴ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.

Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.

Eghti ia bizir kamın ganigh fogh suam,

ki Ikiavira Itir God.

⁵ Ikiavira Itir Godın Ekiam kamaghın migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin kaba,

uari tivaghtivagh izivira iki bar moghira ia agivagh.

⁶ Ia gan! Ian dughiar abuananam datirighin roghira izegha gifa, egha ia agivasava ami.

⁷ O Israelin nguazimın itir gumazamiziba, ia bar moghira, ian dughiam roghira izegha gifa.

Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar akueghan kogham.

Ia datirighin atiatim sara uari akuv akong ikiam.

⁸ Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia tuisigh,

zuamira ian arazir kurar avirir ki ifongezir puvatizir kaba ikarvagh

ivezir kuram ia daning,

egh uan aningagharim ia gingeghti, ia osimtizir ekiaba iniam.

⁹ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.

Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.

Eghti ia bizir kamın ganigh, fogh suam,

ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar kaba amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın na migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!

Ezi asighasizir ekiam otivasa.

Israelia zurara uan namakabar ikuvava, arazir aghuibar me gamir puvati.

Me zurara uari pirafir arazim gami.

¹¹ Men arazir kurar kaba ghuavira ikia datirighin ekevegha gifa.

Kamaghın amizi, ki men bizir aghuir aviriba bar dagh asighasigham.

Egh men ziam abiraghti,
me uam arazir kurabar amuan
kogham.*

12 Osimtizim otivamin dughiam a
roghira izegha gifa.

Eghti dughiar kamin gumaza-
miziba bizibagh ivesi akongan
marki.

Eghti gumazamizir biziba amangasa
amiba naviba osiman marki.
Dughiar kamin ki gumazamiziba
bar me gasighasigham.

13 Eghti gumazitam uan biziba
amangiti tav adagh ivesi
ifuegh,

aning dughiar kamin angamira
ikivira iki,
ua uan biziba amang dagh
ivezamin arazim damuan
kogham.

Gumazamiziba bar moghira arazir
kuram gami, kamaghin men
tav ikian kogham,
me bar moghira givagham.

Nan akam a gavgafi, egh a
guizbangiram otivam.

14 Nan aningagharim gumazamizir
kaba bar men iti.

Kamaghin amizi, me midorozim
damusi sigham givi biziba
akiriva,
men gumazitam midorozim
bagh mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:

Apaniba Jerusalem anekiarugha gifa.

Eghti gumazamizir nguibar
ekiamin azenan itiba,
apaniba me misoghti me
arimighiram.

Eghti gumazamizir nguibar ekiamin
aven itiba,

dagheba men oteveghti,

arimariar igharagha garir aviriba me
damuti,
me arimighiram.

16 Eghti midorozimin ariaghirezir
puvatizir darasi, me ari
mighsiabar mangam.

Egh uan arazir kurar me amiz-
ibagh nighnigh
naviba bar osemegh
puvirama aziam.

Eghti men azirakam,

mati danganir zaribar itir
kuarazibar ararebar min
mangam.

17 Eghti men aghariba men amiragh
gavgaviba puvatighi,
men teviba me ginuighnuigham.

18 Eghti me azirakar korotiabar
aghuigh,

puvirama atiating akongiva,

bar aghumsigh,

uan dapanir ariziba bar dagh
isegh dapanir tuziba ikiam.

19 Me faragha silva ko gol mighigha
aning gagoima,

aning me gamizi, me arazir ku-
rar aviribagh ami.

Egha me fo, Ikiavira Itir God,
uan aningagharim men ak-
aghamin dughiamin,

men gol ko silva men akuraghan
kogham.

Guizbangira, men gol ko silva, men
mitiriar aghazir ekiar kam
agivagham kogham.

Kamaghin amizi, me pura uan
gol ko silva isi bizir kurabar
min, tintinibar tuavir toribar
da akunti,

da Godin damazimin bizir
mizirizibar min otogham.

20 Me gol ko silva itir dughiamin, me
kurukazir bar aghuibar ingara
uarir kuruka,

egha da bagha bar akongegha
da isa aser aviribar marvir
guabar ingari.

Marvir guar kaba ki dagh ifongezir
puvatigha, bar a dar aghua.

Kamaghin amizi, ki bizir kabar
amighti

da men damazibar bar bizir
mizirizibar otivigham.

* 7:11: Hibrun akam ves 10 ko 11 deragha aningin mingarim abighizir puvasi.

21 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin miġia ghaze:

Ki gumazir kurar azenan itibar amamangatighti me uan kantri ategh izi,
Israelian bizir kaba bar ada oke-megh mangi,
egh dar arazir kurar bar aviribar amuam.

22 Egh ki men amamangatighti me nan Dipenir aghuimin aven mangi
a damighti, a nan damazimin mizegham.
Eghti ki men anogoreghan kogham.
Bar puvati.

23 Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumazamiziba arazir kurar aviribar uari gamua,
egha men nguibar ekiamin aven me uan avirim misozi me ariaghira ghuavira iti.
Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikirarighamin dughiam oto.†

24 Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatighti me izi Israelian dipenibar me batoghti,
me ari mangiti, me men dipeniba iniam.

Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham.
Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatigh,
ua uari pirafan kogham.

25 Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti,
me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham.
Bar puvatigham.

26 Eghti osimtizer ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam,

eghti bizir kurar otivir aviribar akaba uari tivaghtivagh me bagh iziti,
me da baragham.

Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fofoghsi,
akam inigha izir gumazibar azangsighti,
ki akaba me daningan kogham.

Eghti ofa gamir gumaziba men sure damuamin akaba puvatighti,
men gumazir dapaniba me daningamin nighnizir aghuiba puvatigham.

27 Eghti men atrivimin navim bar a basemeghti,
an nighniziba bar an ikuvigham.
Eghti nguazir kamın gumazamiziba atiatingiva akongam.

Ki men arazir kurar me amiziba bar da bagh ivezir kuram me daningam.

Me faragha gumazir igharaziba isa kot gatigha me tuisizi moghin,
ki datirighin arazir kurar me amiziba bagh me tuisigham.

Eghti me kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

8

Israelia arazir kuraba Godin Dipenimin aven dagh ami

¹ E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara. ² Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamın mikarzim ko, ivariamın ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariamın ikegha ghuanaġa ki garima, a isia bar puvira taghtasi.

† 7:23: Hibrun akam deragha miġirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 7:26: Godin Araziba 32:23; Jeremaia 4:20; Azir Akam 2:9 8:2: Esekiel 1:27

³ Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim aneminegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamın min garir bizir kamın aven, Godın Duam na ghufegha nguazim ko overiamın tizimın ghua na inigha Jerusalemın ghua Godın Dipenimın otogha ghua, notın amadaghan itir divazimın tiar akamın tu. Danganir kamın, Israelia faragha aser mamın marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe.

⁴ O Israelia, ki e uan Godın angazangarir gavgavimın gari. Ki faragha Kebarın Faner miriamın ikia ganizir angazangarim.

⁵ Ezi a kamagh na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni kogh notın amadaghan gan.” Ezi ki garima, aser mamın marvir guam tiar akamın boroghira ofa gamir dakozimın boroghın asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe.

⁶ Egha a kamaghın na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelin ikizimın arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimın na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighın garir arazir kurar kabagh afiragham.”

⁷ Egha a nan akua ghua divazir Godın Dipenimın avinizimın aven zuir tiar akamın otozi, ki garima, torir mam divazimın iti. ⁸ Egha God kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni divazimın torir kam akarigh a damighti an arokegh.” Ezi ki divazimın torim asigha garima, tiar akar mam iti.

⁹ Ezi a kamagh na migei, “Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh.” ¹⁰ Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamın divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir

guaba uaghan iti. ¹¹ Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamın aven iti, ezi Safanin otarim Jasia, a uaghan me ko iti. Me bar moghira vaghvagha itarir pauran mughuriar aghuim zuibar suighav itima, mighariba dar dikava ghuavanadi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapaniba mitarmemın mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me vaghvagha uan marvir guaba bagha ofa gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti men garir puvati. Ikiavira Itir God ti akirim ragha nguazir kam gasara.”

¹³ Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghın na migei, “Ni men ganti, me arazir kurar ekar ki ifongezir puvatizir aviribar amu mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amizir arazir kurabagh afira.”

¹⁴ Egha a na inigha ghua Ikiavira Itir Godın Dipenimın divazir notın amadaghan itir tiar akamın otogha na migia ghaze, “Ni gan! Amizir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apanguva a bagha azia iti.”

¹⁵ Egha a ua kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni bizir kamın ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni datirighın ua arazir bar kurar ki aghuazir igharagha garibar ganam, da arazir ni faragha ganigha givaziba bar dagh afira.”

¹⁶ Egha a ua nan akua ghua Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın bar aven ghua an Dipenimın tiar akamın boroghın oto. Ezi ki garima, Dipenimın tiar akam ko ofa gamir dakozimın tizimın 25plan gumaziba iti. Me akiriba ighegha Ikiavira Itir Godın Dipenim gasaragha guaba aruem anadi naghın gara tevibar pirigha avighav iti.

¹⁷ Egha a ua kamaghin migei, "O nguazir kamın gumazim, ni bizir kamın ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazibagh amuava, Israelin nguazim bar an gumazamizir igharaziba bar men apanim gami. Men arazir kurar kamın, me ghaze, ki ti pura bizim, egha na dipova arazir bar mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir arazir kurar kaba na gamizi ki bar men aningaghe. ¹⁸ Kamaghin amizi, ki bar pazivira me damigham. Egh uan aningagharim anegivagham. Ki tong men apangkuv men asughasughan kogham. Me pamtem nan dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham."

9

God ivezir kuram isa Jerusalem ganidi

¹ God na mikemegha givagha, tiarim akarigha pamtemin dia migei, "Ia, gumazir nguibar ekiamin itir gumazamizibav soghti me arighiramiba, ia vaghvagh midorozir sababar suigh kagh izi." ² Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimin notin amadaghan itir itiar akamin boroghin ikegha izi. Me bar vaghvagha gumazibav soghamin midorozir sababar suiki. Ezi gumazir igharazir mam me ko izi. A korotiar ghurghurir bar aghuir mam aruzi, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa gamir brasin dakozimin miriamin boroghin mitifi.

³ Ezi Israelian Godin angazan-garir gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim a gisin ikia avughseghe, anetegha uanaga Godin Dipenimin tiar akamin boroghin zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzir kamın dia, ⁴ egha kamaghin a migei, "Ni dikavigh Jerusalemın nguibar ekiam bar an averiam daruva gumazamizir men namakaba amir arazir kurar God aghuazibar osemegha itiba,

ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me darigh."

⁵ Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav soghamin midorozir sababar suighizir gumazir 6plan kabav gei, "Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamin aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavın apangkuvigh aneteghti an angamira ikian marki. ⁶ Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me misoghırarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghırarikigh. Egh osizirir ababanim guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti me arimighiran marki." Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanibav soghezi me ariaghire.

⁷ Egha God kamaghin 6plan gumazir kabav gei, "Ia nan dipenim avinizir divazimin aven iti darazi bar me misoghırarighi men kuaba nan Dipenim gizifagh. Eghti bizir kam bangin nan Dipenim nan damazimin bar mizegham. Aria! Ia dikavigh mangi." Ezi me nguibar ekiamin danganiba bar dagh arua ghua gumazamiziba bar me misuagharisi.

⁸ Me gumazamizibav soagharizir dughiamin, ki uabira ikia Godin Dipenimin aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze, "O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uan aningagharim isi Jerusalemia gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira itir varazira bar me gasighasigham, o?"

⁹ Ezi a na ikaragha ghaze, "Israelin ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar avirim gami, ezi osimtızir bar ekiam iti. Nguazir kamın, arazir gumaziba uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar ekiar kamın gumazamiziba uarir ikizirizir arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti nguazir kam akirim ragha a gasara. Egha en garir puvati. ¹⁰ Ezi ki men ganiva tong men apangkuv men

asughasughan kogham. Ki arazir me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar me damuam.”

¹¹ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki garima, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzim, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni na mikemezi moghin ki amigha gifa.”

10

Godin angazangarir ekiam an Dipenim ataki

¹ Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar dapanibagh isin pin iti.* Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti. ² Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, “Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apengan iti. Ni wilbar tongin mangiva dafarim amadagh, avivkiataba inighiva nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh.” Ezi ki garima, a zui.

³ Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimin aven sautin amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamın, ghuariam Dipenim avinizir divazir averiam, bar a koro. ⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghın tu. Ezi ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi. ⁵ Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekiar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim.

⁶ God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin bar gavgavir kaba boroghın mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua wilin mamın boroghın miti. ⁷ Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui.

⁸ Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min dafariba ikia, dafariba vaghvagha dar avizibar apengan iti.

⁹ Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagha enselin bar gavgavir kabar boroghın iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. ¹⁰ Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagha dar aven wilin igharazir vamira vaghvagha dar tongira iti. ¹¹ Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam. ¹² Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa. ¹³ Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, “Wilin Ivemariba.”

¹⁴ Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin iti.

¹⁵ Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha

10:1: Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 * **10:1:** Enselin bar gavgavir kaba, bizir 4plan angamira itir kabar mirara gari. Esekiel sapta 1, a irebamin min garir bizim, a gun dav gei. **10:2:** Akar Mogomem 8:5 **10:9:** Esekiel 1:15-21 **10:12:** Akar Mogomem 4:8 **10:14:** Esekiel 1:10; Akar Mogomem 4:7

datirighin ua irebamin min garir bizir kamın ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi. ¹⁶⁻¹⁷ Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti. ¹⁹ Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim ataghiragha ghuanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.

²⁰ Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti.

²¹ Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha men avizibar apengan me vaghvagha gumazibar dafaribar min, dafariba iti. ²² Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kabar guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11

Israelia ikuvigham

¹ Bizir kabar gin, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim avinizir divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin otarim Jasia ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumazamizibar faragha zuir gumazir dapanimning.

² Ezi God kamaghin na migia ghaze, "O nguazir kamın gumazim, gumazir kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir kurar kaba Jerusalemın gumazamiziba me ganidi. ³ Me ghaze, 'E datirighin dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.' ⁴ Kamaghin amizi, nguazir kamın gumazim, ni akam inigha izir gumazimin min, bizir gin otivamibar gun akam me gasi me mikim."

⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze, "O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimin averiam, ki bar moghrama a gifo. ⁶ Ia nguibar ekiar kamın averiamın gumazamizir aviribav sozi me ariaghirezima, men kuaba nguibar ekiamın tuaviba bar adagh izefe.

⁷ "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, Jerusalemın nguibar ekiar kam mati isaghapir minem, ezi ariaghiregha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghin ti puvatigham, ki Jerusalemın nguibar ekiamın ia batueghti ia mangi azenan ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ki fo ia midorozir sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia misoghsi izam. ⁹ Ki nguibar ekiamın aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Egh arazir kamın, ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. ¹⁰ Ki

ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin mitaghniamra, midorozir sababar ia misoghti ia arimighiram. Eghti arazir kamın ia kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹¹ Nguibar ekiar kam a nın isaghapir minemin mın ikian kogham. Egh ia minemin mın asizir tuziba an averiamın ikian kogham. Ki ian arazir kuraba ikarvagh Israelin kantrin mitaghniamra, bar pazavira ia damigham. ¹² Eghti ia kamaghın fogham, ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki ifongezibar gın zuir puvatigha bizir ki damuasa ia mikemeziba abisi. Egha kantrin igharazir ian boroghın itibar gın ghua men arazibagh ami.”

¹³ Ki Godın akamın me miaviavira itima, Benaian otarim Pelatia irigha maghirama areme. Ezi ki tevimning apirigha guam nguazim girigha pamten kamaghın dia migei, “O Ikiavira Itir Godın Ekiam, manmaghın ami? Ni ti Israelian gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa o?”

God Israelian kalabusın itir darazi bagha amizir akar dikirizim

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei: ¹⁵ “O nguazir kamın gumazim, ni ko nın aveghbuaba, nın namakaba, ni ko kalabusın itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira, Jerusalemın itir gumazamiziba ia gıngıghnigha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, me batoghezi me ghua bar nguibar saghuiamın itimın iti. Guizbangıra, a nguazir kam isa e ganingizi, a guizbangıra en nguazimra.’ ¹⁶ Eghti ni uan namakar Babilonın kalabusın itiba kamaghın me mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, kirara ki ia aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighın iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezimın danganir ia ghua itir manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.’

¹⁷ “Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın miğia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam. ¹⁸ Egh me uamategh Israelin nguazimın izeghıva asebar marvir guar ki bar aghuaziba, bar da batokegh. ¹⁹ Eghti ki me damuti, me navir vamıran ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atıgham. Faragha men navir averiaba dagıabar mın bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amıraghamıregh na gifuegh na baghvıra ikiam. ²⁰ Egh me arazir ki ifongeziba guizbangıra dar suiraghıva, deravıra bizir ki damuasa me mikemezibar gın mangam. Egh me nan gumazamizibar mın ikiti, ki men Godın ikiam. ²¹ Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki mikemegha gıfa.”

Godın angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

²² Egha gın, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava amua, wilın kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamın, Israelin Godın angazangarir gavgavim me gısın iti. ²³ Ezi Ikiavira Itir Godın angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga aruem anadi naghın itir mighsiam gısın iti. ²⁴ Ezi Godın Duam irebamın mın garir bizimın aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghın kantri Babilonın ize. Ezi irebamın mın garir bizir kam gıfa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusın itir gumazamizibav gei.

12

Esekiel gumazim kalabusın zuir

ababanim gami

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim.

³ “Kamaghin amizi, nguazir kamın gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsı damuti, ni mangiti me bar nin ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamın mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham. ⁴ Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magirıti, me ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi. ⁵ Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamın aven mangi vongin otogh. ⁶ Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham.”

⁷ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamın ki gumazim kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim pirima, ki uan dafarimin divazimin torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemin zui.

⁸ Ezi amimzaraghan, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ⁹ “Nguazir kamın gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin azaragham,

ni tizim gami? ¹⁰ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalemın munagh itibar migirigiam.* ¹¹ Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin bizimin ababanim. Eghti apaniba kalabuziabar min me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. ¹² Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimin divazimin toritam damigh, uan biziba ater torir kamın aven mangi vongin otoghıva mitarmemin mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimningin nguazimin ganan kogham. ¹³ Eghti ki uan ivem aguraghti an an suiragham. Egh a inigh Babilonin nguibar ekiamın mangigham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir kamın ganighan kogham.† Egh a nguazir kamın iki mangi aremegham. ¹⁴ An dipenimin itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighti me tintinibar mangegham, eghti gumaziba me misoghsi me buriam.”

¹⁵ “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁶ Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

Esekiel nighava agoi

12:2: Aisaia 1:23; 6:9-10; Jeremaia 5:21; Matyu 13:13-14; Mak 8:18; Jon 9:39-41 * **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremaia

52:11 † **12:13:** Dughiar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaian suiragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamın akar isin zuir kam a guizbangira oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimin ganizir puvati, egha a nguazir kamın areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremaia 52:11, an gan.

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 18 “O nguazir kamın gumazim, ni nighvira uan daghem ami, egh atiating akongiva dipam ami. 19 Egh ni nguazir kamın itir gumazamiziba bar moghira me mikim suam, kar Ikiavira Itir Godin Ekiamın akam, a Jerusalemın gumazamizir Israelin nguazimın itiba bagha izi. Nguazir kamın itir darasi, me dughiaba bar uan namakaba pazavira me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin amizi, me atiatingvira daghebar amiva, atiatingvira dipabar ami. 20 Nguibar ekiar datirighin gumazamiziba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura danganir kinimın min ikiam. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.”

Dughiar ovezimın akam inigha izir gumazimın migirigiam guizbangiram otivam

21 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, 22 “O nguazir kamın gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumazamiziba zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir gin izamibav gia ghaze, da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar min garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.’ Ezi ki Israelian aghuzir akar kamın aghua. 23 Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagh. Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim suam, ‘Dughiam otogha gifa. Eghti irebamin min garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!’

24 “Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar tongin ikia irebamin min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimın aven bar arazir kam agivagh. 25 Ki Ikiavira

Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

26 Ikiavira Itir God ua kamagh na migei, 27 “Nguazir kamın gumazim, Israelin ikizim ghaze, ‘Esekiel, irebamin min garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigiabar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.’ 28 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, Ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!”

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 2 “O nguazir kamın gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pamtemın men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, ‘Ia Ikiavira Itir Godin akam barakigh.’

3 “Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei. 4 O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba nguibar ekiar ikuvizir mam puram a garui. 5 Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamın midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan

iburagham. ⁶ Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham.

⁷ “Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati! ⁸ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir biziba, da gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi. ⁹ Ia akam inigha izir gumazir ifavariba irebamin min garir bizibar gara akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba deraghavira gumazamizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

¹⁰ “Ia akam inigha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumazamizibav gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim divazimin ingarizi a guizbangira deragha gavgazir puvati. Ezi ia akam inigha izir gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui. Ezi datirighin divazir kamın azenan itir gananim bar dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham. ¹¹ Ni

mangi gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir gavgavim a givangam. ¹² Eghti divazim irightima, me bar ian azangsigham, ‘Divazir kam bar gavgazir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati. Ia e gifari.’”

¹³ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, nan aningagharimin, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam gasighasigham. ¹⁴ Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia misoghitarigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

¹⁵ “Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba, me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham. ¹⁶ Akam inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God amizir imezibagh amibar atari

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamim bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam inigh mangi

me mikim. ¹⁸ Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, 'Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumazamizir otevíba ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumazamizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati. ¹⁹ Ia nan gumazamizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumazamizir mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir gumazamiziba ia deragha me gami. Ezi gumazamiziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin otevíba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabagh ami.

²⁰ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibagh ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri moghin ia gumazamizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumazamizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham. ²¹ Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumazamizibar dapaniba aveziba adeggham, eghti nan gumazamiziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

²² "Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumazamizir aghuibar nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi

me gamizi, me osemzir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham. ²³ Kamaghin amizi, ia ua irebabar min garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givagham. Eghti ki uan gumazamizibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.'"

14

Gumazamiziba asebar ziaba fan, God aghua

¹ Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, ³ "O nguazir kamín gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan aghua."

⁴ Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi. ⁵ Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam.

⁶ "Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin

Ekiam kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh.

⁷ “Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gumamazizir uan kantri ategha iza Israelia ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam. ⁸ Ki men apanim damu, egh uan gumamazizibar tongin me batuegham. Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kamın ganigh, egh kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, gumamazizir akirim iragha a gasiba, arazir kamın me gami.’ Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam a danigham, bizir kamın mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganingi. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumamazizibar tongin a batuegham. ¹⁰ Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim iniam. ¹¹ Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighi me uam akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumamazizibara ikiti, ki men Godin ekiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God vaghvagha gumamazizibar

14:12: Ofa Gami 26:14-35; 1 Atriviba 8:33-40

arazir kurabar gari

¹² Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹³ “Nguazimin gumazim, kantrin tamın gumamaziziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan ekiam koghti, ki uan gavgavim men akagh men daghebar amighti da mangi bar otevegham. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti, gumamaziziba ko asiziba virara daghem bangin arighiram. ¹⁴ Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamın ikiai,* ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumamazizir arazir kurabagh amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ekiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁵ “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumamazizibav soghirarigham, egh nguazim damighti atiatim bar anevaraghti, gumazitam a daruan kogham. ¹⁶ Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamın ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamın kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira ekiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim ruarir kinimin otogham.

¹⁷ “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighizi apaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi gumamaziziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham. ¹⁸ Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kamın ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamın kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh, men

* **14:14:** Noan eghaghanimın akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimın Akınafarim, sapta 6in ikegha ghua sapta 9in tu. Ezi Jopin eghaghanimın akaba da Jopin Akınafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimın akaba da Danielin Akınafarimra iti.

otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

¹⁹ “Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighi, ki uan aningagharimin gumazamiziba ko asizibav soghirarigham. ²⁰ Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumazamizir igharaziba arimighiregham.

²¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalem da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumazamiziba ko asiziba uaghara me misoghirarigham. ²² Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu. ²³ Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

² “O nguazir kamın gumazim,

14:21: Akar Mogomem 6:8

ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati.

Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung, dagh afiragham? Ti puvati.

³ Ni a isi bizitamın ingarigham, o? Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar ingarigham, o? Ti puvatigham.

⁴ An avim damuamin bizim a bar dera. An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an bizitamın ingarigham, o? Ti puvatigham.

⁵ Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati. Ezi datirighin avim tong an isighti, a guizbangira ingangariba bar an puvatigham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozı a isi. Kamaghira, ki Jerusalemın itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba. ⁷ Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviraghsi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁸ Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.”

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, 2 “O nguazir kamın gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami. 3 Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamın mın iti. Nin afeziam ko amebam gumazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amorian adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin amebam Kenanin nguazimın ni bate. 4 Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazım atugha ni ruezir puvati. Me amangsızim ni gaghuizir puvati, egha inir avizibar ni nomkezir puvati. 5 Tav bar nin apangkuvigha bizir katam ni gamizir puvati. Amebam ni batezir dughiamın, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir kinimın ni akunizi, ni pura irıghav iti.

6 “Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gıpoghposi. Ghuzim ni avara, ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki ghaze, ‘Ni angamira ikiam. 7 Egh aghung ghuavanang, mati akimarir bar aghuım azenimın iti.’ Kamaghira, ni aghua gavgavigha ruaragha amizir igiamın oto. Nin otemning otozi, nin mikarzimın arıziba otivigha gıfa. Ezi ni bibiamra ikiavira iti.

8 “Ki ua iza nin garima, ni gumazimın ikiamın dughiam otogha gıfa. Ezi ki uan azenan azuir korotiam inigha an onegha nin mikarzim avara. Egha ki nin ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavım gami, ezi ni konanamra. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gıfa.

9 “Egha ki dipam inigha nin mikarzim ruava, nin ghuzim adıza olivin mughuriar aghuım zuir borem nin mikarzim gaghui. 10 Egha ki korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuıbar isamizim ni garu. Egha dagarir asuar bar aghuıba ni ganigha, inir bar aghuım nin dapanım gıke.

Egha azenan azuir korotiar bar aghuım ni garu. 11 Egha ki kurkazir bizir aghuıba ni ganıngi. Ki dave-riaba nin agharimning gaghuıgha, senin aghuım isa nin firimın da. 12 Egha ni uan atinım daghuasa ki ringni ganıngi. Egha ni uan kuarimning daghuasa ringning ni ganıngi. Egha ki dapanir asuar bar dirim isa nin dapanım garu. 13 Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Egha ni zurara, korotiar aghuir me tretin digirir aghuıbar isamizir aghuıba azui. Ki bretin me plauan bar aghuımın ingarizim ko hani ko olivin borem isa ni ganıngizi ni da api. Nin ganganıba bar deravıram oto. Ezi ni atrivir amizimın oto. 14 Nin ganganıba deravıram otozi, Kantrin Igharazıbar Gumazamizir avirim, nin eghaghanım gıfo. Ki uabi ni asıngizi ni ganganir bar aghuım gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

15 “Ezi ni nıghnızir gavgavım uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha tuavımın amizimın mın oto. Ni uan ganganir aghuım bangın, gumazir avırıba mangıgh zegh gamıma, ni me gekua me koma akui. Ezi nin ganganir aghuım, gumazıba bar men bizir aghuımın mın oto. 16 Ni uan korotiar maba isa asebar zıaba fer danganıba asıngi. Ni danganir kabar tuavımın amizimın mın amua pura uabi isava gumazıbagh anıdi. Nin arazir kurar kam, a bar ikufi.* 17 Ni gol ko silvan ni uan mikarzimın kurkiasa ki ni ganıngızıba da inigha gumazıbar nedazıbar ingari. Egha nedazir kaba ko poroghamıba uari bakiava akuir arazım gami. 18 Ki ni ganıngızir korotiar aghuir me tretin digirir bar aghuıbar isamizıba, ni da isa nedazir kabagh aghui. Egha ki ni ganıngızir olivin boreba ko pauran mughuriar aghuım itıba, ni da isa nedazir kaba bagha mughuriar aghuım zuir ofabagh ami. 19 Ki dagher bar aghuıba ni ganıngi, mati

* 16:16: Hıbrun akam deragha migirıgiar kamın mınгарım abıghızir puvati.

plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava me baghavira nighnigha, ofan min dar men ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.

²⁰ “Ni na bagha otezir otariba ko guiviba, ni me misuegha asizibar min me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nin arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir arazir kuram ti pura bizim, ezi ni arazir kurar avirim damu mangivira ikiasa. ²¹ Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami. ²² Ni uan arazir kurar ki bar aghuaziba ko, nin arazir ni tuavimin amizimin min amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kam in ni bibiamra ikiava uan ghuzim gipoghposi.”

Jerusalem, tuavimin amizimin min oto

²³ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze, “Iavzika! Ia bar moghira ikuvigham. Iavzika! ²⁴ Ia tuaviba bar, dar gumamaziba uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko tuavimin amizibar arazim, aning damuasa danganibar ingari. ²⁵ Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar aghuim gamim, egha gumaziba tuavibar izima, ni me gekua uan mikarzim isa pura gumazir kinibagh anidi. Egha nin arazir tuavimin amiziba amir arazir kam, ekiva ghuavira iti. ²⁶ Ezi Isipian nin boroghin itir darasi, kar gumazir mikarziba puvira dikaviba, ni men amamangatizi, me iza ni ko misiabagh akui. Ezi nin arazir tuavibar amiziba amir arazim ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim ikuvizi ki nin atari.

²⁷ “Ni oragh! Ki uan aningagharim ni gingegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha, ni ganingizir biziba, ki ua ni dama da ini. Ki ni isava Filistiar agharim gatizi me uan ifongiabar gin ghua pazavira ni gami. Me

bar nin arazir kurar mizirizir kabar aghuagha dar aghumsisi.

²⁸ “Gumazir igharazir kaba iza ni ko akua nin ifongiam agivazir puvati. Kamaghin amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha ruiagha arui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. ²⁹ Egha ni uaghan Babilonian, dagiaba bagha ingarir gumaziba, ni men gin arua mati tuavimin amizimin min, ni me koma akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti.

³⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ni uan ifongiamin gin ghua, aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir averiamin aven, arimariar ekiam an iti. ³¹ Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui.

³² “Ni mati amuir uan pam ataghirazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami. ³³ Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kam in ni me apezepera me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakuasava ami. ³⁴ Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni migia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim.”

Godin aningagharim Jerusalem gisin iti

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki

Ikiavira Itir God. ³⁶ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami. ³⁷ Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagham. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiagara ikiam. ³⁸ Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam. ³⁹ Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiagara ikiam.

⁴⁰ “Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham. ⁴¹ Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamn, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham. ⁴² Eghti nan aningagharim givaghti ki amiragham. Egh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham.

⁴³ “Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir

kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Guivim uan amebamin araziba ini

⁴⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, gin gumazimiziba nin gan aghuzir akar otevir kamn ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’ ⁴⁵ Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.

⁴⁶ “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba. ⁴⁷ Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningin dagarir noziba dikiva aningin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.

⁴⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.

⁴⁹ “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazimizibar akurvaghan aghua. ⁵⁰ Me ifaghata uari fava, egha nan damazimin ki

aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke.

⁵¹ “Samaritan arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba. ⁵² Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.”

God deravira Sodom ko Samaria damuam

⁵³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham. ⁵⁴ Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui. ⁵⁵ Eghti amizir igharazimning ki aningin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham. ⁵⁶ Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi. ⁵⁷ Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim

gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua. ⁵⁸ Ni datirighin uan arazir miziriziba ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

Godin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam zurara iki mamaghira ikiam

⁵⁹ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze: “Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagham. ⁶⁰ Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ⁶¹ Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kam, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham. ⁶² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁶³ Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

17

Ikiavira Itir God kuarazir bagamning ko wainin ikarizimin akar isin

zuim miġei

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na miġei: ² “O nguazir kamın gumazim, ki kamaghsua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kamın aven, mingarir mam modoghav iti. ³ Ni kamaghin Israelia mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġia ghaze:

Bar maburan kuarazir bagar mam iti,

an aviziba bar ekevegħa ariziba bar ruarigha dirir aghuiba ikia ganganir bar aghuim gami.

A miġhegħa Lebanonin Miġhsiabar ghua

temer sidan mamın ghuam apiri.

⁴ Egha an suiam apirigha a inigha miġhegħa

ghua dagiaba bagħa ingangaribagh amir nguazir mamın ghugħa,

a isa biziba amaga dagħ ivezir gumamazibar nguibar ekiamın anekara.

⁵ Egha a dikavigha miġhegħa

Israelin nguazimın ghua wainın ikarizir mamın biam asigha,

azenir mamın nguazir bar aghuimın an opari.

Nguazir kam, a dipar miriamın ikia bar dera,

egħti gin wainın ikarizir kam an iki aghung

mangı bar ekevegħam.

⁶ Ezi wainın ikarizimın biar kam aghua

vazimra aghariba asava wainın ikarizimram oto.

An aghariba aghua iragħa kuarazir bagam iti naghın gari,

ezi an biba diza bar vin mar uaghiri.

Ezi wainın ikarizimın aghariba ko an dafariba bar aviraseme.

⁷ “Ezi kuarazir bagar ekıar igharazir mam uaghan iti.

An aviziba bar ekevegħa arizir aviriba iti.

Ezi wainın ikarizir kam nguazir a itir kamın aghua,

egħa a uan biba ko agharibagh iragħa

kuarazir bagar kam itir danganimın da amangi.

Wainın ikarazim nighnisi,

kuarazir bagar igharazim tir nguazim ti dipar aghuim a daningam.

⁸ Ezi nguazir wainın ikarizir kam faragħa itim,

a guizbangira nguazir bar aghuim.

A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,

an aghung dafariba murıva, bıva oviziba ikıva bar deragħam.

⁹ “Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghın nın azai,

Wainın kam deravira ikıva aghungam? Ti puvatigham.

Kuarazir bagar faragħa izim ti izi biba sarama anesigh an oviziba adegh,

an aghariba apirigh da ategħti da misingigham.

Gavgavıba puvatızir gumazim o gumazir kınir puningra,

me ti wainın ikarizir kam asighırafagħam.

¹⁰ Ni oragh! Me wainın ikarizir kam nguazir aghuimın an opari.

Egħti a deraghvira ikıva aghungam, o? Ti puvatigham.

Aruem anadı naghın ikezir amınim izi a gıvangti, a imuigham.

A danganir a faragħa aghuimra, iki bar misigham.”

Akar isin zuimın mingarim

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamaghın na miġei, ¹² “Ni mangı Israelin ikizir akaba batozimın azaragh, me ti akar isin zuir kamın mingarim gifos, ti puvati? Akar isin zuir kamın mingarim kamaghın ghu. Babilonian atrivim,

Jerusalemın izegha atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagha me inigha Babilonın ghu. ¹³ Babilonın atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava, Judan kantrin atrivimın adarazir mav inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami. A ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin atrivir igiamın otogham. Egha ghaze, atrivir igiam an apengara ikiasa. Egha a Judan kantri ateghasa amua gumazir ziaba itiba, a me inigha kalabusın ghu. ¹⁴ Babilonın atrivim ghaze, atrivir igiam akar dikirizir gavgavir kamın gın mangan aghuagh, a uan kantri damuti a ua gavgavigh dikavigh Babilon misoghsi damuam, eghti Babilonın atrivim ua izi bar Judan kantri gasighasigham. ¹⁵ Ezi Judan atrivir igiar kam Babilonın atrivimın akam batuegha, Isipın atrivim bagha akam amadagha ghaze, a hoziaba ko midorozir gumazir aviritaba amadaghti me an akurvaghsi izam. Ni manmaghin nighnsi, atrivir igiar kam deravira ikiam, o? Puvatigham. A Babilonın atrivimın akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghın amizi, Babilonın atrivim izi pazaviram a damigham.

¹⁶ “Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamın guizbangira kamaghın migei: Judan atrivim mangi Babilonın kantrin kalabusın iki mangi aremegham. Bizir kamın mingarim kamakın, Babilonın atrivim anemisevezi, an atrivir igiamın iti. Egha a Babilonın atrivim ko akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, an an apengan ikiva bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir gavgavimın aghuagha anebiki. ¹⁷ Eghti Babilonia izi, Jerusalemın nguibar ekiam ekiarugh nguazim giku divazim boroghın dar pozibav mikinigham. Egh me nguazir pozir kabagh isın tuivigh iki midorozim damuam. Me kamagh nighnigha ghaze, gumazir avirim arighiregham. Eghti Isipın atrivimın midorozir gumazir avirir bar gav-

gavim, midorozimın dughiamın izi men akuraghan kogham. ¹⁸ Ia oragh! Judan atrivir igiam, akar dikirizir gavgavimın aghuagha anebiki. Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighın arimangighan kogham.

¹⁹ “Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamın guizbangira kamaghın migei: Ki atrivir kam ikaragh pazavira a damigham. A guizbangira nan ziamın akar dikirizir gavgavim gami, egha anebiki. ²⁰ Ki an suiragham, mati gumazim asizibar suizir ivem onegha a mikinizi an an suira. Ki a inigh Babilonın mangi munagh an arazir akirim ragha na gasarazim tuisigh, egh ivezir kuram a daningam. ²¹ An midorozir gumazir gavgavir aghuiba, me bar arighiregham. Eghti midorozir gumazir ikiavira itir varazira, me tintinimın suaraghirigham, mati amınim iza ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

God Israelian akuraghasa akam akiri

²²⁻²³ Egha Ikiavira Itir Godın Ekiam kamaghın migei:

“Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pın ititam atugham.

Egh a inigh mangi Israelın mighsiar igharazir bar dagh afirazimın an anekaragham.

Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam.

Egh a sidan temer bar dirimın otogh, sidan temer mabagh afiragham.

Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam.

Egh me an aguar kabar mikonibar ingaram.

²⁴ Eghti nguazir kamın itir temeba, me bar kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi. Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii. Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam.”

18

Gumazamiziba bar God vagh-vagha men arazibar gari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kam in a migei?”

“Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api.

Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri.’

³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham!

⁴ Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham.

⁵ “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighti, gumazir kam deraghvira ikiam. ⁶ Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati. ⁷ Egha a igharaz

darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi. ⁸ Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua. ⁹ Gumazir kamaghin amim, an arazir kifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁰ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighiram, kar otarimin osimtizimra. ¹¹ An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko arazir kurar ki aghuazibagh ami. ¹² Egha a gumazamizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikarvaghisi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir

igharazibagh ami. ¹³ Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam.

¹⁴ “Eghti gumazir kurar kamın otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan afeziamın ganti, an arazir kurabar amuam. Eghti a uan afeziamın mın arazir kurabar amuan aghuagham. ¹⁵ Egh otarir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba ko dakuan kogham. ¹⁶ Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuagham. Egh gumazir igharazibar biziba okıman aghuagham. Egh a uan namakamın amamangatizi, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikarvaghamin ababanım inian aghuagham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me danıngam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me danıngam. ¹⁷ Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin ababanım inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan aghuagham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuam. Otarir kam, uan afeziamın arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira ikiam. ¹⁸ An afeziam bar arazir igharagha garibagh ami. A ifara biziba okıava zurara arazir kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh ipurigh aremegham.

¹⁹ “Ezi ia kamaghin azai, ‘Tizim

bagha, otarim afeziamın arazir kurabar ıvezir kuram inian kogham?’ Ezi ian azangısimın ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam. ²⁰ Gumazim an arazir kuram gami, anarım aremegham. Otarim afeziamın arazir kurabar ıvezir kuram inian kogham. Eghti afeziam, otarımın arazir kurabar ıvezir kuram inian kogham. Gumazir arazir aghuım gamizim, an an ıvezir aghuım iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amım, a da bangin ıvezir kuram iniam.

²¹ “Gumazir arazir kurabagh amıtam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh arazir aghuıbar amuam, an aremeghan kogham, an angamira ikiam. ²² A datirighin arazir aghuibagh ami. Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada, egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an angamira ikiam. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amıba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati. Ki kamaghsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Eghti gumazir aghuitam arazir aghuıba ategh, arazir mızırızıba ko arazir kurar ki aghuazıbar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginırighan kogham. An akırım ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam.

²⁵ “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan arazıba ti ikufi. Bar puvati. İarara ian arazıbara bar ikufi! ²⁶ Gumazir aghuitam, arazir aghuım ategh arazir kuram damıgh

18:20: Godin Arazıba 24:16; Aısaia 3:10-11; Esekiel 18:4; Rom 2:9 **18:21:** Esekiel 18:27; 33:12; 33:16-19 **18:23:** Esekiel 33:11; 1 Timoti 2:4; 2 Pita 3:9 **18:24:** Esekiel 3:20; 33:12-13; 33:18; 2 Pita 2:20

an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam. ²⁷ Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremeghan kogham. A deraghvira ikiam. ²⁸ An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuim gın zui. Bizir kam bangin, an aremeghan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam. ²⁹ Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi.

³⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumamazibiba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham. ³¹ Arazir kurar ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir igiam inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava ovengasava ami? ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremeghan ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia angamira ikiam.”

19

Esekiel azirakar ighiam bange

¹ Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam bangasa na mikeme:

² Nin amebam bar laionin amebar aghuim.

A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi.

A uan nguzibar gara dagh eghuvima, da aghuava ekefe.

³ A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima, an aghuigha bar dera.

An asiziba burir arazimin an akakasi, ezi gin a gumamazibav sogha me api.

⁴ Kantrin Igharazibar Gumamazibiba, bar laionin kamın eghaghanim baregha, a bagha azuazimin min mozim gikuizi

laion iza mozir kam giraghu. Ezi me akezim an koviamin guragha anemikirigha Isipin kantrin ghu.

⁵ Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima, a izezir puvati.

Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganim ini, ezi an an gara a geghuvima, a bar mikarzim saram aghungigha, laionin igiar aghuimin oto.

⁶ A bar ekevegha givagha laionin igharaziba koma arui. A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fofoziba ini.

Egha uaghan gumamazibav sogha me api.

⁷ A men dipenir gavgaviba akaragharigha, men nguibar ekiabagh asighasisi. A tiarim akara dazerima, nguazir kamın gumamazibiba bar puvirama atiati.

⁸ Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba, a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa.

Egha me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira.

⁹ Me akezin an guragha a inigha boksir mam garugha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu.

Egha a isa kalabus gati.

A uam arı mangi Israelin mighsiabar mangan kogham.

Eghti gumamazibiba uam an dazezerir tiarim baraghan kogham.

¹⁰ Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarazim. Egha a dipar aviriba iti,

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

- kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be.*
- 11 Wainin ikarizir kamın aghariba bar gavgafi, ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari. Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia, bar ruaragha overiamın suighasava ami.
- Ezi gumamaziba bar saghon mar ikia an gari, a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti.
- 12 Ezi gumazir an aningagheziba biba saram anesigha a isa nguazim mikini. Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi, da kuaraghiregha misingi. Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi.
- 13 Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimın ghua, nguazir dakightizimın anekara.
- 14 Ezi avim ikarizir kamın agharir gavgavimın otogha vaghvagha an aghariba ko ovizibar isizi, a ua agharir gavgaviba puvati. Egh da ua atrivimın asadivimın mın otoghan kogham. Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20

Israelia Godin gintizir puvati

¹ E Babilonın kalabusın mın itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan damazimın apighav iti. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ³ “O nguazir kamın gumazim, ni nan akamın gun gumazir dapanir kabav kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin

ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamın bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki bizitamın ian azangsizitam ikaraghan kogham. Bar puvatigham.

⁴ “O nguazir kamın gumazim, ni men arazir kurar me amiziba bagh akam me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atigh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim. ⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir dughiamın, ki Jekopin ikizimın ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi isa men aka. Dughiar kamın, me Isipin nguazimın itima, ki uabin gun me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. ⁶ Dughiar kamın ki akar dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimın me inigh nguazir ki me bagha inabazimın mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghaviram aghui. ⁷ Ezi ki kamaghin me migei, ia bar moghira vaghvagh Isipian marvir guar mizirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki me mikeme, bizir ia damuti ia nan damazimın zueghan koghamiba, ia dar ziaba fan marki. ⁸ Ezi me akaba batogha, oraghan aghua. Men tav uan marvir guar mizirizir me bar ifongezitam a makunizir puvati. Egha me Isipian aseba ataghirazir puvati. Me Isipin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. ⁹ Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati. Ki kamaghin damighiva, uabi uan ziam abiri moghin damuam. Dughiar kamın, Israelia Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin itima, ki men damazibar uabi isa Israelian akagha Akar Dikirizir Gavgavim

Israelia koma a gamigha ghaze, ki Isipin kantrin aven me inigh azenan mangam. Kamaghin amizi, dughiar kamın ki uan ziar ekiam bangin, mızazir kuram Israelia ganingizir puvati.

¹⁰ “Egha ki me inigha Isip ategha gumamaziziba puvatizir danganimin ize. ¹¹ Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me ganiga, bizir ki damuasa me mikemeziba, men sure gami. Men tina Akar Gavgaviba baragha dar gintisi, me deravira ikiam. ¹² Egha ki Sabatin dughiam isa me ganiga, na ko men tongin ababanimin min aneti. Me dughiar kamın avughsiya kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ki me gamima me nan damazimin zue. ¹³ Egha Israelin ikizim gumamaziziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha bizir ki damuasa me mikemeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgaviba, men tina dar gintigh, egh deraghvira ikiam. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumamaziziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mızazir kuram me daningam. ¹⁴ Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamın ki uan ziar ekiam bangin, mızazir kuram Israelia ganingizir puvati. ¹⁵ Egha ki gumamaziziba puvatizir danganimin akar dikirizim gamua me migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangan kogham. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ¹⁶ Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongez-

iba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan navir averiabar aven asebar ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua.

¹⁷ “Egha ki men apangkuvigha, gumamaziziba puvatizir danganimin me gasighasizir puvati. ¹⁸ Ki men boriba gumamaziziba puvatizir danganimin me migia ghaze, ia uan ameboghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezibar gintighan marki. Egh men asebar ziaba fi uari damu nan damazimin mızeghan marki. ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh dar amu. ²⁰ Ia nan Sabatin dughiam damighti, a nan damazimin zuegh iki. Eghti a na ko ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti ia kamaghin nighnigh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God.

²¹ “Ezi dughiar kamın otivizir borir kaba, gumamaziziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha arazir ki damuasa me mikemeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavir men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumamaziziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mızazir kuram me daningam. ²² Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamın ki uan ziar ekiam bangin, mızazir kuram Israelia ganingizir puvati. ²³ Me gumamaziziba puvatizir danganimin itima, ki Akar Gav-

gavir mam me ganiga ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. ²⁴ Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.

²⁵ “Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi. ²⁶ Ki men amamangatizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

*God Israelia damighti,
me nguazir kamın araziba ategham*

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara. ²⁸ Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamın ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnisi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughuriar aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe.

²⁹ Egha ki men azangsis, ‘Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghua vanaga asebar ofa gami?’ Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gamir kaba kamaghin dar bori, ‘Pin Itir Danganiba.’

³⁰ “Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zui? Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize. ³¹ Ia tuavimin amizimin min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifofoghasa nan azangsis. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangsihan kogham.

³² “Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumamazibar min ikiva men min temeba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighti ia kamaghin otogham. Bar puvatigham. ³³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam. ³⁴ Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham. ³⁵ Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Puvatizir Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh

ia tuisigham. ³⁶ Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

³⁷ “Ki datirighin danganir kamın mati, sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbagh eghuva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada medi moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham. ³⁸ Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumazamiziba, ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

³⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baragham aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham.

⁴⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan gumazamiziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamın mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki bar akuegham. ⁴¹ Ia tintinimin kantrin igharazibar ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan izi, egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba bagha bar akongezi moghin, ki ia bagh navim deragh bar akuegham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar zue. ⁴² Ki ia inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar kamın, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ⁴³ Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko, arazir ia uari uari gamua nan damazimin zuezir puvatizibagh inirigham. Ia amizir arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir ikuragh suam, e bar ikufi. ⁴⁴ O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim bangin deragha ia gami. Ki ian arazir kurabar ivezir kuramisa ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

Avim sautin amadaghan otogham

⁴⁵ Ikiavira Itir God na migia ghaze, ⁴⁶ “O nguazir kamın gumazim, ni sautin amadaghan ganiva pazavira sautin mikimiva, Negevin danganimin itir gumazamiziba puvatizir danganir arozin atariva akam a gasi. ⁴⁷ Ni Negevin danganim mikim suam, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighti, a nin aven itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham. Eghti bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi notin amadaghan otogham. Eghti gumazamiziba bar, men mikarziba an mizariabar fefem bar men isigham. ⁴⁸ Eghti gumazamiziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati, eghti gumazitam anemungeghan kogham.”

⁴⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam. Gumazamiziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na giporpore.”

21

God uan midorozir sabamin Jerusalemia misoghirarigham

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ni munagh Jerusalemın ganıva kamaghin Israelin nguazimın itir gumazamiziba akam me gasi me mikim suam, me arazir kurabagh amir ikizim. Gumazamiziba asebar ziaba fer danganıba, ki uaghan dagh ifongezir puvati. ³ Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazimın itir gumazamizıba kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apanim damuva, uan midorozir sabamin bar ia misoghirarigham, ian gumazamizir aghuıba ko kuraba sara. ⁴ Guızbangıra, ki ian gumazamizir aghuıba ko kuraba uaghara me misoghsı sautın amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangı notın amadaghan tugham. ⁵ Eghti gumazamiziba bar moghıra fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan midorozir sabam an misevimın anesigha gıfa, egh ki uam a isi anerugham kogham. Puvati. Ki bar puvıra ia damigham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni mangı gumazamizir kabar kuabatıghın azenara tugh tiarim akar arang, mati nın dıghorım bıghasava ami. ⁷ Eghti me ti nın azaragham, ni tizim bagha tiarım akarava arai? Eghti ni kamaghın me mikim suam, ia bativamin bizimın mıgırıgıam izegha gıfa. Dughıar kurar kam, izi otoghti, atiatim ian navıbagh izıvaghti, ian agharapanıba ian amıraghti ia gavgavıba puvatıghti, ian sueba inıghıva akongam. Ia deraghvıram oragh, dughıar kuram otıvasav ami. Ki Ikiavira Itir Godın Ekıam kamaghın mikeme.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın na migei, ⁹ “O nguazir kamın gumazim, ni gın izamin bizimın gun gumazamizıba kim suam:

“Ekıam kamaghın migei:

Midorozir sabar mam iti,
midorozir sabar kam me
anemınezi a bar ghumıgha iti.
Me uaghan borem a
gaghuızi a bar zuegha
taghtasi.

¹⁰ Me misoghasavıra anemınezi a iti.
Me uaghan borem a gaghuızi a
zuegha onımarımın mın tagh-
tasi.

Ezi ia nan gumazamizıba, ia ti ghaze,
ia deravıra iki bar akuegh
ıkiam?
Bar puvati.

Ki mıgırıgıar gavgavıba ia gamua
mızazım ia gasıma,
ia tong nan akam barazi pu-
vatıgha
da batoke.

¹¹ Midorozir sabar kam, me
datırıghıra borem a gaghuızi
a bar zuegha iti.

A ingangarım damuasa me
anekiri.
Me anemınegha borem a gaghuıgha
a isa
gumazir gumazıba soghti me
arımıghıramımın dafarım
garısi.

¹² O nguazir kamın gumazim, ni
pamtemın tiarım akar puv azi.
Midorozir sabar kam, me a inıgh
nan gumazamizıba sogham.

Egh uaghan Israelian gu-
mazir dapanıba sogham.
Eghti me bar arıghıram.

Aia! Nın navır averıam
bar bıghti, ni uan evarım
misoghıva azi.

¹³ “Ki datırıghın uan gumazamizıba
osımtızım me danıgh men ganıgham,
me navıbagh iraghan koghti, bizir
kaba me batıvam. Ki Ikiavıra Itir
Godın Ekıam, ki mikemegha gıfa.

¹⁴ “Nguazir kamın gumazim, ni
datırıghın, gın izamin bizim
mikim
uan dafarıba sogh.

Eghti midorozir sabam okıvıra iki
mangı
gumazamizir avırıba okıti me
arımıghıregham.

- Kar midorozir sabar kuar aviriba kurim.
- 15 Midorozir sabar kam, nan gumazamizibagh amima, me gavgaviba puvatigha daghiri. Midorozir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar akamin ikia kuaba akunasavira gara iti.
- 16 O midorozir sabam, ni agharir guvimin amadaghan dughor kuniva, agharir kiriamin dughor kun. Ni midorozir sabar ghumtizim! Ni manmaghin uabi ighavkirir dughiar, ni danganiba bar gumazamizibav sogh.
- 17 Ki uaghan uan dafaribav sogh maghira iki mangiti, nan aningagharim givagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Babylonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 19-20 “O nguazir kamın gumazim, Babylonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalemın zui. 21 Eghti Babilonin atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalemın akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsighsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham. 22 Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimın afuzim Jerusalemın akaghti,

a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalemın midorozim damuam. Egh me Jerusalemın itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguazibagh kuva nguibar ekiar kamın divazimin boroghın dar pozibav kinam. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuivigh iki misoghamibar min ikiam.

23 “Jerusalemın gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, bizir kam a guizbangira puvati. Me fo, me fomira Babylonian atrivim ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze, midorozitam me bativan kogham. Ezi puvati. Babilonin atrivim, men arazir kuraba bangin akam me gasi, men suigh me isi kalabus darigham.

24 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar kaba gin amadaghan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami, ezi gumazamiziba ian arazir kurabagh fo. Osimtızir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar agharim darigham.

25 “Ni Israelin atrivim, ni nan akaba batogha arazir kurabaram amir gumazim, ki nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiam, a izegha gifa.

26 Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghin migei, ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni dapanim ikezim suegh. Biziba kamaghira ikian kogham, da ighighiregham. Ki onganarazibagh amir gumazamizibar amighti, me gavgaviba ikiam!

Eghti ziaba itir adarasi, ki me abiragham!

²⁷ Asighasigham, asighasigham!
Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighti a bar ikuvigham. Asighasizir arazir katam fomira nguazimin otozi, gumazitam an ganizir puvati.
Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki inabazimin dughiamin otogham.
Eghti ki nguibar ekiam isiva an dafarim darigham.”

God pazavira Amonia damuam

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni gin otivamin bizimin gun Amonian mikim. Gumazir kaba akar kurabar Israelia migia akaba me gasi. Eghti ni me mikim suam:

“Midorozir sabar mam, me an misevimin anesizi a gumazibagh asighasighasava ami.
Me gumazamiziba misoghinarighasamisoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni me isi kotiam datigh me borem a gaghuizi
a zuegha onimarimin min taghtasi.

²⁹ Ia Amonia irebamın min garir bizir ifavariba ia dar gari,
egha gin otivamin bizir ia migeiba, da guizbangira puvati.

Ia ghaze, ia uari midorozir sabar kamin suiragh, egh gumazir nan akaba batogha arazir kurabagh amibav soghirarigham.

Ezi irebar kam, guizbangira puvati.

Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikarvaghamin dughiam izegha gifa,
ezi ia a damighan kogham.

³⁰ “Ia midorozir sabar kam isi uam an misevim darugh!
Ian amebam ia batezir nguazim, a ian nguibamra,

ki ian arazir kuraba isi azenim datigh ia tuisigham.

³¹ Ki uan aningagharim ia gingegh ia gasighasigham,
mati avir mizariaba mighi ia bagh mangam.

Egh ki ia isi bar puvira aningazir gumazibar agharibar arigham,
kar bizibagh asighasizir fofozim itir gumaziba.

³² Avim ia gasighasigham,
eghti ian ghuziba ian nguazimra iram.

Eghti tav ua ia ginighnighan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

22

Jerusalemia arazir kurar aviribagh ami

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, Jerusalemın nguibar ekiamın gumazamiziba, gumazamizir avirimın amizi, ni me isi kotiam datigh me tuisigham, o? Ni bighivira me amir arazir mizirizir ki aghuazibar gun me mikemeghti, me fogham. ³ Egh ni nguibar ekiar kam mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumazamizir avirim misuaghariki. Egha ia uari bagha marvir guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari kamaghin amigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin dughiam roghira ize. ⁴ Ia gumazamizibar ghuzibagh amizi, da ire, egha marvir guabar ingarigha nan damazimin mize, ezi arazir kurar kabar osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin igharaziba bar men amamangatighti, me ian aghumsizimin ganiva ia dipov ian ingaravakam. ⁵ Kantrin ian boroghın itiba ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir

gumazamiziba. Kamaghin amizi, me ian ingaravati.

⁶ “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharisi. ⁷ Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba ia me abiri. Egha ian tongin itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghrezir boriba, ia men biziba isa pazavira me gami. ⁸ Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha ia Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim.

⁹ “Ian gumazamizir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me misoghitarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar ofa gamir dagheba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir agorogeb arazimin gin ghua aghumsizir arazibagh ami. ¹⁰ Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi marasi, amizir uan iakinibav sozир dughiabar me ko arazir kurabar amuasa me gakaghoru. ¹¹ Ezi marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar guiviba koma akui. ¹² Ezi ian gumazamizir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghsi an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumazibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizir aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹³ “Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan

dafaribav sogham. ¹⁴ Dughiar ki pazavira ia damuamin kamın, ia uan navir averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, ki damuam. ¹⁵ Ki ian gumazamiziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me aghamsigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagham. ¹⁶ Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura bizir kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Godin aningagharim mati avir ekiam

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹⁸ “O nguazir kamın gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da isa da makuni. ¹⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalemın nguibar torimra mizazim ia gasam. ²⁰ Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham. ²¹ Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia ameregham. ²² Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan

aningagharim ia gingegha mizazim ia gase.”

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei. ²⁴ “O nguazir kamın gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimın bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham. ²⁵ Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegħa an kuamin miriam dazera an tuziba asiagħarigha da api. Me gumamazibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me ariagħire. Men arazir kamın, amuir avirim paba puvatigha odiaribar iti. ²⁶ Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar ġin zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimın pura bizim. Egha nan damazimın zuezir biziba ko bizir mizirizibar gun gumamazibar sure gamir puvati. Me bar mogħira Sabatin arazimın ġin zuir puvati. Egha me uarir uan tongin nan ziam abiragħa ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir kinim.

²⁷ “Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegħa uarir tongin an kuam getuima, a dighoragħire. Me bizir aviriba ikiasa gumazibav suagħarigha, egha ifara pura men biziba isi. ²⁸ Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba moga mati gumaziba birim, penin ghurghurim a gaghui. Egh irebamın min garir bizir ifavaribar garava, ġin otivamin bizir ifavaribav gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezir puvati. Ezi me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godın Ekiamın akam migei. ²⁹ Nguazir kamın itir gumamaziziba, uan namakabagh

ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumamazizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategħa kotiamın aven men tuavim apiri.

³⁰ “Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagħa ruia an apizir puvati. Tinaru nguazir kamın gumamaziziba bagħ nan damazimın tughiva, nguibar ekiam avinizir divazir akaragħireziba akiram. Egħti ki nguibar kam gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati. ³¹ Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagħarim avimin min a isa me gingegħa me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

23

Amizir pumuning, tuavimın amizimın arazibagh ami

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei. ² “O nguazir kamın gumazim, guivir pumuning iti. Amebar vamira aning bate. ³ Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim ategħa tuavibar amizimın arazimın ġin ghua pura tintinimın gumaziba ko ikarara uan mikarzimning isa me ganidi. ⁴ Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian nguibar ekiamın ababanim gami. Ezi an afumimın ziam Oholiba, a Jerusalemın nguibar ekiamın ababanim gami. Ki uaghara aningın iti, ezi aning nan boriba bati.

⁵ “Ohola, a nan amuimra, egha a pura tintinimın gumaziba koma akuir arazir kam bagħa bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me gifongegħa zurara me bagħa an mikarzim dikava me bagħavira iti. ⁶ Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko

mīdorozir gumazir dapaniba, egha me korotiar bar aghuir bluplaba azui. Mīdorozir gumazir igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia mīsosi. Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimīn bar derazi, an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami. ⁷ An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimīn mīn otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mīzirizibagh ami. Egha an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a mīze. ⁸ A uan igiamra Isipīn ikia tuavimīn amizimīn arazir kam, a gamuavira iti. Dughiar kamīn, gumaziba a koma akua a ko ikararaima, a uan mīkarzim isa me ganiga ghuavira iti. ⁹ Kamaghīn amizi, kī a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavira itibar agharim gati. ¹⁰ Ezi me an korotiam suezima, a bibiabara iti. Egha me mīdorozir sabamīn Ohola mīsoghezi ana aremezi, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamīn eghaghanim baregha sighsirir akabar nīmīra, kamaghīn uariv gei, ‘A uan arazir kurabar ivezim ini.’

¹¹ “An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavira iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira. ¹² A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, mīdorozir gumazibar mīdorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isin apiav ikia mīsoziba, a me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba. ¹³ Kī kamaghīn an arazir kamīn garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamīn mīrara ghu. Aningīn araziba bar mīze.

¹⁴ “Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavira iti. A Babilonian gumazir aruabar nedazibar gari, me birimīn penīn aghevīmīn men nedaz-

ibar ingarigha da aghefe. ¹⁵ Egha dar ivariabar letiabar da amighini, egha iniba isa uan dapanibagh ikezi dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar nedazibar gari da bar an damazimīn derazi, ¹⁶ an navim dikavizi, a maghira Babilonian gumazir kaba bagha akam amadagha ghaze, Kaldian kantrin gumaziba iziva a ko dakuam. ¹⁷ Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava amir arazir kurabagh ami. Men agorogem me gami me an gin ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a bar mīze, ezi a men aghuagha akirim ragha bar me gasara. ¹⁸ Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezi gumaziba bar a gīfo, an amizir bar kuram. Ezi kī an avenemebamīn aghuazi moghīn, kī an aghuagha akirim ragha a gasara. ¹⁹ Ezi a tintinimīn gumaziba koma akuir arazir kam gami an ekiva ghuavanagavira iti, mati a faragha Isipīn igiamra ikia tuavimīn amizimīn arazir kam gami. ²⁰ An navim arazir kurar kam bagha puv a dikafi. Guizbangira, gumazir kabar mīkarzir mogomeba bar ekevegha mati donkin amīnasiziba, ezi a da baka. Men amīnasizibar dipaba mati hoziabar amīnasizibar dipaba.

²¹ “Oholiba, nī Isipīn guivir igiamra ikiava amizir arazir kaba bagha bar ifonge. Dughiar kamīn gumaziba nīn otemning gikararava nī koma akui.”

God Oholiba gasighasigham

²² Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghīn mīgei, “O Oholiba, kī Ikiavira Itir Godīn Ekiam, kī fo, nī ifongezir gumaziba, nī bar men aghuagham. Eghti kī me damighti me adarim nīn iki, egh tintinibar ikegh izi pazi nī damu nī gasighasigham. ²³ Kī Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me akuvagh me inigh izam. Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba itiba, ko gumazir dapaniba ko, mīdorozir

gumaziba, me bar hoziabagh isin dapiaghti ki me inigh izam. ²⁴ Me midorozir gumazir avirir ekiam ko karisba ko biziba aterir dakoziba sara notin amadaghan ia misoghsi izam. Me orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighti, me uan arazibar gin mangi bizir me ni damuasa mikemezibar gintigh ivezir kuram ni daningam. ²⁵ Ki nin atara ni bagha nan muriam bar kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari uan aningagharimin ni damuam. Me nin atinim ko kuarimning atugh, egh nin ikivira ikiamin adarasi, me midorozir sabamin me misogharirigham. Bar guizbangira, me ni da nin otariba ko guivibar suighti, gumazamizitaba ikivira ikiti me angamira me dapongti me isiam. ²⁶ Me nin korotiaba bar da surarigh nin bisba ko ringin diriba inigham. ²⁷ Ni tuavimin amizimin araziba ko arazir mizirizir ni fomira Isipin nguazimin ikia iza datirighin amiziba, ki bar ada agivagham. Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia ginighnighan kogham.”

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir puvatizibar agharim datighti, me izi pazi ni damigham. ²⁹ Gumazir kaba, bar nin aghua, kamaghin amizi, me nin bizir ni ingara iniziba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh amua tuavimin amizimin min bibiamra ike. ³⁰ Ni kantrin igharazibar arua men asebar ziaba fava tuavimin amizimin min amua, uabi uabi gamigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni osimtizir kaba iniam. ³¹ Ni uan avenemebamin diarir nozibar gin zui. Kamaghin amizi, ki a ganingizir ivezir kurar kavin izivazir kam, ki a isi ni daningighti ni anemam. ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:

“Ki bar pazavira ni damigham,

ki paza nin avenemebam, gamizi moghin pazi ni damigham.

Ki ni damighti ni ivezir kuram iniam, mati ivezir kuram itir kavin bar izivazir mam ni aneremam.

Eghti gumazamiziba bar nin gan ni dipov nin ingaravakam.

³³ Kavın kam, mati ki nin avenemebam Samaria, ganingizir kap.

Ni anemegh onganigh bar osemegh atiatigham.

³⁴ Ni wainin kam ami bar an agivagham,

egh kavın kam abigh an akuar misaraghirezibar amisi damuam.

Egh an akuar misaraghireziba isi uan otemning abighirarigham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

³⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni na gin amadagha akirim na gasara. Kamaghin amizi, ni uan inivafizir agorogem ko tuavimin amizimin arazim bagh mizazim iniam.”

God amizir kurar kamning gasighasigham

³⁶ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni Ohola ko Oholiba akam aning gasi aning tuisigh, aning amizir arazir kurar ki aghuazibar gun aning mikim.

³⁷ Aning amizir poroghamiba uari bakeir arazim gamimning, egha gumazibav sozi me ariaghiri.

Aning uaghan poroghamiba uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha me misuegha me isa aseba bagha ofa gami. ³⁸ Aning arazir kamnangram amizir puvati.

Aning nan dipenim gamizi a bar mize. Aning bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. ³⁹ Aning uan boribav suagharigha da isa asebar ofa gamizir dughiar kamra, ua nan

Dipenimin ghugha a gamizi a nan damazimin bar mize. Aning nan

Dipenimin arazir bar mizirizibagh ami.”

⁴⁰ “Aning zurara saghuia min itir gumaziba bagha akaba amadima me izi. Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuibar uaningin kurti. ⁴¹ Egha dabirabir bar aghuim gapera, ezi aning in guamn-ing in, me bizir aghuiba dakozim in da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tong in, nan migharir mughurir aghuim zuim koma olivin borer ki me ganingizim uaghan iti. ⁴² Ezi aning orazi, gumazir avirim in niginim oto. Gumazir igharagha garir aviriba izi. Me marasi, wain in dipaba apa onganizir gumazir kuraba, me gumazamiziba puvatizir danganim in ikegha ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning uan dapanimning garu. ⁴³ Ezi ki uabi uabi migia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir mizirizibagh amuavira iti. ⁴⁴ Me zurara amizir kamning bagha ghua tuavim in amizim in arazim in min aning gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir mizirizibagh amimning. ⁴⁵ Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko igharaz daraziv soagharizir arazim gami. Kamagh in amizi, jasin arazir aghuibagh amiba, kotiam in aven aning in arazir kaba bagh aning ikuvighsi aning in mikimam. Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aning in dafariba ghuziba dar iti.’

⁴⁶ “Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamagh in migei: Ki midorozir gumazir okoruatam in aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aning in biziba oke-megham. ⁴⁷ Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aning in boribav sogharirigh, aning in dipenibar apongegham.

⁴⁸ Eghti nguazir kam in aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kam in ganigh fogham, me aning in min arazir mizirizir kabar amuan kogham. ⁴⁹ Gumazamizir kaba, guan arazir miziriziba ko asebar ziaba fer arazir kurar kaba bang in gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamagh in fogh suam, ki Ikiavira Itir God in Ekiam.”

24

Jerusalem mati miner mam

¹ E namba 9 in azenim in Babilon in kalabuz in itima, an namba 10 in iakinim in, an namba 10 in aruem otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na migei. ² “O nguazir kam in gumazim, ni datirigh in aruer kam in dughiam osirigh. Datirigh in, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami. ³ Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar is in zuir kam isi, me mikemegh:

“Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamagh in me migei,
Ni minem isi avim dafagh,
egh dipam a gingeghti a izifagh.

⁴⁻⁵ Egh sipsipbar tong in, sipsip in bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh, an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh.

Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba avikigh.

⁶ “Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamagh in migei,
Gumaka! Jerusalem in nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.

A gumazamizir aviribav suaghariki.
A mati miner mam, an averiam bizir miziriziba an iti,
me tong a rueghan kogham.

* **24:1:** Kar e azeniba vaghvagha da diborir diboboniba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughiar dibobonim a 588. Dibobonir kam a Kraisin otrivim in faragha iti. **24:2:** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vagh-
vagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven ikian
marki.

Guizbangira, Jerusalema
bar ikuvigham.

⁷ Guizbangira, men arazir kuram
azenimra iti.

Me mati, gumazim, misoghezi
an aremezi, an ghuzim dagiam
gire.

Gumazir kamın ghuzim nguazim
girezi nguazir mineziba
anevaragha a modozir puvati.
A dagiar azenan itim gisin ire.

Kamaghira, me azenara gumaza-
mizibar damazimın kamaghın
amima,
me bar men gari.

⁸ Kirara, ki ghuzim gamizi
a dagiar azenan itim gisin ikia
mamaghira itima, ki an gari.

Eghti me modoghan kogham.

Kamaghın amizi, ki men arazir ku-
ram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvagh.

⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın
migei,

Gumaka! Jerusalemın nguibar ekar
kam, a bar ikuvigham.

A gumazamizir aviribav suaghariki
Ki uabi dazibar pozim
mikinam.

¹⁰ Ni dazir aviriba inigh izi!

Egh avim atigh a givi!

Egh asiziba amangsizim ko
iriziba sara da vereghti, da
isi.

Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam
dakeghti,
asizir aghariba bar isigh
mighirigh.

¹¹ Ni datirighın minevsevim isi
avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.

Miner kam, a bar mize,
eghti minemin itir mineziba isi
mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.

¹² Ezi ki fo, avim miner kamın
minezibar isi da agivaghan
kogham.

Nan ingangarim pura ghu, ezi ki
bar amira.

¹³ O Jerusalem, miner kamın itir
mineziba,
da nin arazir mizirizibar aba-
banim gami.

Ki zueghasa ni gamima,
ni mizeghvira iti.

Ni zueghan kogh iki mangi
dughiar nan aningagharim
givaghamin tugham.

¹⁴ Ki Ikiavira Itir God kamaghın
mikeme,
ki ia gasighasighamin dughiam
izi.

Ki a damu,
egh ian arazir kuraba ateghan
kogham.

Egh ian apangkuvighan
kogham.

Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia
daningam.

Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam,
ki kamaghın mikemegha
gifa.”

*Godın akam inigha izir gumazim
Esekiel, an amuim areme*

¹⁵ Ikiavira Itir God kamaghın na
migei. ¹⁶ “O nguazir kamın gumazim,
ki fo ni uan amuim bar faraghvirama
anerigha bar a gifonge. Ki zuamira
ni dam amizir kam inighti ni pura
ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh
temeriba iran marki. ¹⁷ Eghti tav nin
ararem baraghan marki. Ni nimira
iki uan navir averiamın aven ose-
megh. Ni zurara ami moghin uan
inim isi uan dapanim gikeghiva uan
dagarir asuabar aghuigh, egh gu-
mazim aremezi me a bagh aziava
amir araziba, ni dar amuan marki. Ni
uan guam avan marki. Egh ni azia
itir darazi ni daningamin daghebar
aman marki.”

¹⁸ Dughiar kamın, bar mizaraghara
ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi
guaratighın nan amuim areme. Ezi
amimzaraghan ki Ikiavira Itir God
na mikemezi moghin ami. ¹⁹ Ezi
gumazamiziba kamaghın nan azai,
“Ni manmaghsua kamaghın ami?”

Ni bizir kamın mingarimın gun e mikim.”

²⁰ Ezi ki kamaghın me migei, “Ikiavira Itir God na migia ghaze: ²¹ Ni Israelin ikizimın mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimın min otogham. Eghti ian borir Jerusalemın ikiavira itiba, me midorozimın aven arimighiregham. ²² Eghti dughiar kamın, ia ki amizi moghın damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki. ²³ Ia zurara ami moghın, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi. ²⁴ Esekiel ia bagha ababanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamın dughiamın ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

²⁵ Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimın gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da iningham. ²⁶ Ki kamaghın damuamin dughiamın, tav dughiar kurar kamın Jerusalemın miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam. ²⁷ Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian kogham. Arazir kamın, ni mati ababanimın min ikiva fofozim gumamazibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir

Godin Ekiam.”

Esekiel akam akura ghaze, kantrin igharaziba ikuvigham

25

(Sapta 25--32)

God Amonia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ni Amonian nguazimın gan akam me gasi me mikim suam, me ikuvigham. ³ Ni kamaghın me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigibaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghın migia ghaze, Ia nan Dipenimın garima, a ikuvigha ikia bizir kinimın oto. Ezi Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan ikizim inigha kal-abuziabar min me inigha kantrin saghuiamın itimın ghua me isa kal-abus gati. Ezi ia men gara men ingar-avaka ghaze, ‘A dera!’ ⁴ Kamaghın amizi, ki aruem anadi naghın itir gumazibar amamangatighti, me izi ia abinigh ian nguazim iningham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam. ⁵ Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin danganimın otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighti a sipsipbar arighamin danganimın otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghın na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri. ⁷ Kamaghın amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh,

ia isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar agharim datighti, me bar ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia ua kantrin tamin min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

God ghaze, Moapin kantri ikuvigham

⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti. ⁹ Kamaghin amizi, ki apanibar amamangatighti, me izi Moapin kantrin mitaghniamin boroghin itir nguibar ekiar gavgavibagh asighasigham. Egh me men nguibar ekiar dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh asighasigham. ¹⁰ Eghti apaniba aruem anadi naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apanibar agharim datighti, me me abinigh men nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

¹² Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati. ¹³ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumazamiziba ko asizibav soghirarigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam. ¹⁴ Ki Idomian arazir kuraba ikarvagh.

25:8: Aisaia 15:1–16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Amos 2:1-3; Sefanaia 2:8-11 **25:12:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 **25:15:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **26:1:** Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hibrun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagarir ekiar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

¹⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragh. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham. ¹⁷ Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

26

God ghaze, Tair ikuvigham

¹ E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamın aruer faragha zuim otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei:

“Bar dera, Jerusalemın nguibar ekiam, a ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua an mangi
dagiar ingangaribar amuan kogham.

Me datirighin e baghvira izi dagiar
ingangarim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

³ “Kamaghin amizi, datirighin, ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

“O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.
Ki kantrin aviribar gumazibar
aku ia misoghsizam,
eghti me ongarim dikava izi
moghin izam.

⁴ Me ian nguibar ekiam avinizir
divaziba akararigham.
Eghti ki bar dar tauaba avigh da
makunigham.

Egh ki nguibar kamin nguaziba bar
dar aning da adeghti,
dagiar kinimra ikivira ikiam.

⁵ Egh dagiar kam ongarimin tongin
ikiti,
osiriba isir gumaziba, uan iveba
a gisin da onegh aruemin dar
arigham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme,
Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba izi
ia inigh pazavira ia
damuam.

⁶ Me uan midorozir sababar ian
kantrin aven itir nguibar
dozibar gumazamizibav
soghirarigham.
Eghti Tairia kamaghin fogh
suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁷ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
ki kamaghin migei: Babilonin
kantri gativir atrivir bar gavgavim
Nebukatnesar, ki an aku iziti, a Tairia
ia ko misogham. A notin amadaghan
ikegh izi, uan hoziaba ko, karisba ko,
hoziabagh isin dapiamin gumaziba
ko, midorozir gumazir bar avirim
sara izam.

⁸ “A izi, nin kantrin aven itir nguibar
dozibar gumazamiziba,
midorozimin aven me misoghti
me arighiregham.

Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh

nguazim giku divazim boroghin
da pozibav kinigham.

Egh me nguazir pozir kabagh isin tu-
ivigh iki midorozim damuam,
egh uari mongsi birir gavgavibar
amuam.

⁹ Egh me temer bar ekiaba inigh
mangi
nguibar ekiamin divaziba
akararigh,
egh uan sobiar bar gav-
gavibar divazimin tauaba
akurarigham.

¹⁰ An hoziaba bar avirasemegh ive-
mar izi nguazim dikiti,
nguazir mineziba dikav bar ia
avaragham.

Eghti men midorozir gumazir hozi-
abagh apiaziba ko, dar wilba,
ko dar karisba, pamtem ive-
mar izi,
nguibar ekiamin tiar akabar
mangigh zegh damuam.

Eghti hoziar kaba niginir bar
ekiam damuti ian divaziba
vazvagh.

¹¹ Men midorozir gumazibar hozi-
aba, ian tuavir dozibar
akizirigh izi ia dikabiragham.
Eghti apaniba midorozir
sababar ian gumazamizibav
soghirarigham.

Eghti ian dagiar dipenir
akinir gavgavir ekiaba
magiri nguazim giregham.

¹² Ian apaniba ian dagiaba okimiva,
ia dagiaba bagha amadir biziba
tintinimin da iniam.

Me ian divaziba akurarighiti da iriti,
me ian dipenir bar aghuiba
akararigh bar adagh asighasigham.

Egh me ian dagiaba ko temeaba ko
nguaziba isi
ongarimin da makunigham.

¹³ Eghti ki ian onger akaba ko,
gitabav sozir arazim bar ada
agivagh.

¹⁴ Ki ian nguibam damighti, dagiar
kinimra an ikivira ikiam.
Eghti dagiar kamin, osiriba isir
gumaziba,

uan iveba a gisin da onegh
da aruem darigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikeme,
gumazitam ua ian nguibar
ekiamin ingarighan kogham.

15 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki Tairin nguibar ekiamin gumaza-
miziba kamaghin me migei: Ian
nguibar ekiam akarighiregh irighti,
gumazamizir ongarir miriamin itiba,
me nguibam akaraghirezir niginim
baragh, egh gumazamiziba mizazir
ekiam isir niginim baragh, uarir
tongin gumazamizibav sozi me
ariaghirir niginim baragh, digavir
kuram damigh akongam. 16 Kantrin
ongarir miriamin itibar atriviba,
uan atrivir korotiaba ko tretin diribar
isamizir korotiar azenan azuiba
suegh, pura nguazim dapiagh ati-
atingiva inighiva akong mamaghira
ikiam, eghti men nirizir agorogem
givaghan koghan. 17 Me ni bagh
azirakar ighiar kam damuam:

“Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar
ikufi!
Gumazamizir nguibar ekiar
kam in itiba, fomira ongarimin
ize,
Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a
gativagha,
ongarimin ingangarir kaba me
faragha dagh ami.
Egha ongarir dadaribar boroghin
nguibabar itir darazigh amizi,
me atiatia okam nighnigha
digavir kuram gami.
Ezi datirighin ni ua ongarimin itir pu-
vati.
Noki!
18 Datirighin dughiar kamra,
ni irigha gifa.
Ezi ongarimin boroghin itir darasi,
inighava agoi,
ezi arighatizibar gumazamiziba
atiatia,
pazava otozir arazir kam in
aguaghfa.

19 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin migei: O Tair, ki
ni damighti ni pura ikiam, mati
nguibar ekiar akaraghirezimin min,
nin gumazamiziba puvatigham.
Ki ongarir konir gavgavimin ni
avaragham. 20 Ki nin amadaghti, ni
Oveaghuezibar Nguibamin magiri
gumazamizir bar fomira ikeziba
ko ikiam. Ki ni damighti, ni
nguazimin apengan magiri nguibar
ekiar ki asighasighiziba ko zurara
ikiam. Bizir kam bangin, gu-
mazitam ua nin danganimin ikian
kogham. Eghti ni ua nguazir kam in
nguibar aghuitamin min otogham
kogham. 21 Ki ni gasighasigh ni
damighti, ni mati bizir kuramin
min otogh gumazamizibar amuti
me atiatingam. Gumazamiziba ni
buriva, nin apighan kogham. Ki
Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kam-
aghin mikemegha gifa.”

27

*Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Es-
ekiel a bagha azi*

1 Ikiavira Itir God kamagh na
migei. 2 “O nguazir kam in gumazim,
Tairin nguibar ekiam ikuvigham,
kamaghin amizi, ni a bagh azirakar
ighiam bangi. 3 Nguibar ekiar kam,
ongarir dadarimin boroghin ikiava,
gumazamizir ongarir miriabar itiba
ko dagiaba bagha bizibagh iveza
da amadir ingangaribagh ami. Ni
a mikim suam, Ikiavira Itir Godin
Ekiam kamaghin migei:

“O Tair, ni uabi uan ganganir bar
dirim migia a pirafi.

4 Nin ingarizir gumaziba, kurir
dirimin min nin ingari,
ezi ongarir torim, a nin nguibar
mitaghniamin min iti.

5 Me Hermonin Mighsiamin ghua
painin temer aghuiba inigha
kurir kam in ingari.
Me Lebanonin ruarimin ghua

- sidan temer aghuim inigha,
kurimîn tughav itir guarir
akinim asara.
- ⁶ Egha me Basanin nguazimin ghua
temer okin aghuiba inigha an
pulbar ingari.
Egha Saiprusin Arighatizimin
ghua temer aghuiba inigha,
kurimîn ghuriamin ingari.
Egha elefanin atariba inigha
an ghuriam asingi.
- ⁷ Egha me Isipin kantrin ghua inir bar
aghur mam inigha kurimîn
duir inimîn ingari.
Inir kam me digirir bar aghuiba
tretin da isami.
Eghti kurim saghon mar
iziti, gumazamiziba bar
deragh an ganam.
- Egha me Saiprusin Arighatizimin
ghua
bluplan nir aghuiba ko, inir
pighaghevur maba inigha
kurimîn da gui.
Eghti kurimîn ingangarir
gumaziba dar apengan
dapiv ikiam.
- ⁸ Me Saidonin nguibar ekiam ko Ar-
vatin nguibar ekiamin ghua,
pul damuamin gumaziba ini.
- O Tair, nin ingangarir gumazir fofoz-
iba itiba,
me nin kurimîn suizir gumaziba.
- ⁹ Gebalin nguibamin gumazir aru-
aba, me kurimîn ingarir fo-
fozir gumaziba,
me ni ko arua, kurimîn toriba
apirir ingangarim gami.
- Tairin nguibar ekiam, kurir kam a
nin ababanim gami,
ezi nin fofoziba itir gumaziba,
kurimîn suizir gumazibar min
ami.
- Kantrin igharazibar kuriba bar ni
bagha ize, egha dar ingarir gu-
maziba,
nin nguibar ekiamin aven ghua
nin biziba amadir dipenibar,
daghaba bagha ingangarir
bizibagh ami.
- ¹⁰ Persian kantri ko Lidia ko Libia,
men marasi, nin midorozir gu-
maziba.
Me uan oraba ko dapanir asuaba
nin divazibar da gui.
Gumazir kaba nin akuragha
misoghezi, ni ziar ekiam
ini.
- ¹¹ Arvatin nguibamin midorozir
gumaziba nin divazir gavgavir
mitiabagh isin, tuivav ikia
apaniba bagha gari.
Ezi Gamatin midorozir gumaz-
iba nin tauan ruaribagh isin
ikia,
apaniba bagha gara iti.
Gumazir kaba uan oraba nin
divazibar da guigha ni
gamima,
nin ganganim bar dera.
- ¹² “Ni kantri Spen ko bizibagh iveza
da amadir daghar ingangarim
gami.
Ezi me ni da bizir bar aviriba
iniasa,
silva ko ain ko bizir
igharazir maba sara isa
ivezimin min ni ganidi.
- ¹³ Ni kantri Grik ko, kantri Tubal
ko, kantri Mesek ko bizibagh
iveza da amadir daghar ingan-
garim gamua,
dar ikarvazim bagh ingangarir
gumazir kiniba ko bizir avirir
me brasin ingariba isi.
- ¹⁴ Ni Togarman nguibar ekiamin gu-
mazamiziba ko daghaba bagha
ingangaribagh ami.
Egha uan biziba uari ikarvagha
uari ganiga,
me dama ingangarim
damuamin hoziaba, ko
hoziar mangi misoghamiba
ko donkiba isi.
- ¹⁵ Dedanin gumazamiziba ni ko ikar-
vazir arazim gami,
ezi ongarimin miriabar itir gu-
mazamiziba, ni ko ikarvazir
arazim gamua,
elefanin atariba ko ebonin
temer piziba ni ganiga ni
da bizibagh ivesi.

- 16 Sirian gumamaziziba, ni ko biziba uari ikarvasi.
Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighagheviri aghuiba ko, inir me tretin diribar isamiziba ko,
ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.
- 17 Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi.
Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga,
nin bizir me ifongezibagh ivesi.*
- 18 Ezi Damaskusin gumamaziziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua,
egha wainin dipar me Helbonin nguibar ekiamin iniziba ko,
sipsipbar arizir me Saharin danganimin iniziba, isa ni ganidi.
- 19 Wedanin adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi† dagiaba bagha ingangarim ni koma a gami.
Egha me ain ko, borer me temer igharagha garir mam iningarizim ko, ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa,
bizir avirir me ni da ini-amibagh ivezasa bizir kaba inigha ize.
- 20 Ezi Dedanin gumamaziziba hozibar satelin apengan arizir nir mitiaba isa,
nin biziba bagha, ni ko ikarvazir arazim gami.
- 21 Ezi Arabian gumamaziziba ko kantri Kedarin gumazir dapaniba, ni ko dagiaba bagha ingara,
uan sipsipin nguziba ko sipsipin apuriba ko memeba,
nin biziba bagha, da isa ni ko ikarvazir arazim gami.
- 22 Ezi kantri Seba ko Raman nguibar ekiamin dagiaba bagh ingangaribagh amir gumaziba, ni ko ikarvazir arazim gami.
Me uan gol ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, ivezim bar pin kosi dagiaba isa,
ni ganigha, ni da bizibagh ivezasa.
- 23 Ezi Haranin nguibar ekiam ko, Kane ko Idenin gumaziba, ko kantri Seba ko, Asur ko Kilmatin kantri, men gumazir dagiaba bagha ingangaribagh amiba,
ni ko ikarvazir arazim gami.
- 24 Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar pighagheviba ko, korotiar me tretin diribar isamiziba ko, blanketin mitiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir aghuariba itiba,
me da riga benibar da ikegha ni bagha da inigha ize.
Me bizir kaba ni daningigh, bizir ni da iniamibagh, ivezam.
- 25 Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir avirir kaba, kantrin igharaziba bagha da ateragharui.
Ni uabi, mati kurir bar ekiar mam, ongarir torimin bizir bar avirim ateri.
- 26 “Ezi nin pul gamir gumaziba ni inigha ongarir torimin zuima, aruem anadi naghin aminim iza ni givarazi,
ni bar saghon mar ghua uabi gasighasiki.
- 27 Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagha amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba ko, kurimin suirazir gumaziba ko, nin ingangarir gumaziba ko, nin kurimin ingarir gumaziba ko, nin biziba amadir gumaziba ko, nin midorozir gumaziba ko, kurimin aruir gumaziba,

* 27:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † 27:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 27:25: Akar Mogomem 18:11-19

- me bar kurimîn itima, kurim ikuvizîma, me bar ongarir torimîn ovenge.
- 28 Ezi kurimîn suizir gumaziba, pamtem tuavara deîma men tuater ararem otozi, gumazamizir ongarir dadarimîn itiba a baragha niğhava agoi.
- 29 “Ezi kurir igharaziba, ongarim ategha dadarimîn ghue. Ezi kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba, kuribar faghafiagha nguazimîn tuifi.
- 30 Egha me bar puvîra ni bagh aziava arai. Egha me uan osimtîzim akak- agha, nguazir mîneziba isa uan dapanibav kira averenim gîpoghposi.
- 31 Me ni bagha uan dapanir arizibar suigha da asiagharîgha, azirakar korotiar bibiziba aghui. Me ni bagha arava men navir averiaba bar ikufi.
- 32 Me ni bagha azirakar ighiam gamua ghaze, ‘O Tair, nguibar ekîar igharazî- tam ni ikuvizî moghîn garir pu- vati. Tair datîrîghîn ongarir torimîn aven nîmîra itî.’
- 33 Ni dagîaba bagha ongarir torimîn azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiaba agîfa. Atriviba, nîn bizir ni amadiba bangîn, biziba bar izîfa.
- 34 Datîrîghîn ni ikuvîgha ongarir torir konimîn aven iraghu. Nîn biziba ko gumazir nîn in- gariba, me bar ni ko ongarim giraghuegha gîvagha puvati.
- 35 Ongarir dadarimîn itir gumaza- miziba bar, nîn biarim baregha digavir kuram gami. Men atriviba uaghan agoava atiati, ezi atiatim me gami men guaba igharagha gari.
- 36 Ni bar ikuvîgha gîfa, egh ua ikian kogham. Ezi nguazir kamîn dagîaba bagha ingarir gumazamiziba bar, akongîva atiating ghuariaba su suam, nguibar kam batozir bizim, uaghan ti e batogham.”

28

God ghaze, Tairîn atrivim iku- vîgham

¹ Ikiavîra Itir Godîn Ekiam kam- aghîn na mîgei, ² “O nguazir kamîn gumazim, ni Tairîn atrivim mîkîm suam:

“Kî Ikiavîra Itir Godîn Ekiam kam- aghîn a mîgei: Ni puvîra uabî fa, uabî mîgîa ghaze, ni godîn mam.

Ni ghaze, ni godîn mamîn mîn atrivir dabirabim gaperaghav itî, ezi ongarim ni ekîaru.

Ni ghaze, nîn niğhnîzim godîn mamîn niğhnîzim ko magh ghu.

Ezi puvati! Ni pura nguazir kamîn gumazir kînim! Ni god puvati.

³ Ni ghaze, nîn fofozim bar ekevegha, Danielîn fofozim gafira, eghti bizitam nîn modoghan kogham.

⁴ Nîn fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim ni gamima, nîn gol ko silva bar avîraseme.

⁵ Ni fofozir bar aghuir dagîar ingan- garibagh amiba ikîa, egha dagîar avîriba uam ada isi. Egha uan dagîar avîrir kaba bagha uabî fa, uan navir averiamîn aven puvîra ifaghati.

⁶ “Ezi datîrîghîn, kî Ikiavîra Itir Godîn Ekiam, kî kamaghîn ni mîgei: Ni ghaze, ni godîn mamîn mîn fofozim itî.

⁷ Kamaghîn amizîma, kî apanir bar kurabar aku ni gasîghasîghsî izam.

- Eghti ni fofozir ekiamin amodoghin amua inizir bizir aghuiba ko ziar ekiam ni ganidir bizir diriba,
me bar adagh asighasigham.
- 8 Me bar ni gasighasigh ongarir torimra ni misueghti ni aremegh,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.
- 9 Me izi ni misoghamin dughiamin, ni ti kamaghin me mikim suam, ki godin mam.
Ni misoghamin adarazi iziti, ni men guamin gumazir kinimin otogh aremegh uam angamira ikian kogham.
Dughiar kam in ni fogh suam, ni pura nguazir kam in gumazir kinim! Ni god puvati.
- 10 Apanir azenan izezir kaba ni misueghti, nin ovevem bar ikuvigh,
egh mati gumazir mizirizir kinimin min otogham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gifa.”
- 11 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei: 12 “O nguazir kam in gumazim, ni mangi Tairin atrivim bagh azirakam damu, a mikim suam:
“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ni migei:
Ni faragha gumazamiziba bar me gafiragha gumazir aghuimin oto.
Ezi nin fofozim bar ekeveghe ni gamizi nin ganganiba bar dera.
- 13 Ni mati Idenin azenimin iti, kar Godin azenir aghuim.
Egha ni dagiar guar avirir igharagha garir bar pin koziba uabin kurti.
Me golin diriba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari.
- Dagiar kabar kara, rubi, topas, daimon, beril, kanilian, jasper, sapaia, emeral koma ganet.
Ni nguazimin otozir dughiamin, ki ni bagha dagiar kaba bar dar ingari.
- 14 Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni geghuvasav aneti.
Ni nan mighsiamin ikia dagiar aghuir taghtazir kabagh isin arui.
- 15 Ki nin ingarizi, ni otozir dughiamin, nin araziba bar dera.
Egha iza datirikin, ni arazir kurabagh amua nan damazimin osimtizim iti.
- 16 Ni zurara bizibagh iveza da amadi.
Ezi bizir kam ni gamima, ni akamadariba ko arazir kurabagh ami.
Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir kinimin min ni batosi.
Ezi enselin bar gavgavir ki ni geghuvasava atizim dikavigha,
dagiar aghuir taghtazir kabar tongin ni inigha da ategha mar ghu.
- 17 Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi fe.
Egha fofozir aghuim ikia ghaze, fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam.
Kamaghin amizi, ki ni kavkinizi ni nguazim giri.
Ki ni isi azenara atrivir igharazibar damazim datighti, me nin iririm deragh an ganam.
- 18 “Ni bizibagh iveza da amaga, arazir kurar aviribagh amua, nan ziam fer danganibagh amizi, da bar mize.
Kamaghin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi,
a isia ghua nguazir kinim oto.
Ezi gumazamizir nin gariba, ni men damazimin avrenimin oto.
- 19 Ezi ni bar ikuvigha gifa.
Egh ua nguazir kam in ikian kogham.

Gumamaziziba bar moghira, ni batozir arazir kamın biarim baregha, puvira aguava atiatia digavir kuram gami.”

God ghaze, Saidonin nguibar ekiam ikuvigham

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ²¹ “O nguazir kamın gumazim, ni Saidonin nguibar ekiamın ganiva, a ikuvighsi a mikim:

²² “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.

O Saidonia, ki ian apanim gami. Ki ian tongin uan gavgavim ian akagham, eghti gumamaziziba nan ziar ekiam fam.

Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram ia daningam.

Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.

Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

²³ Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam.

Egh apanibar amangighti me bar tintinimin izi ia ekiarugh, egh ian gumamazizibav soghirarigham.

Egh ghuzim damighti, a ian tuavibar emiram.

Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

God deraghvira Israelia damuam

²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Israelin ikizimin boroghin itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniba gumazimin mikarzim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogham. Eghti dughiar kamın, Israelia deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

²⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongin ua

me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti Israelin gumamaziziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizim. ²⁶ Me nguazir kamın deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men boroghin itir gumamazizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki ivezir kuram me daningam. Eghti Israelia, deravira ikiam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, men God.”

29

God ghaze, Isipin kantri ikuvigham

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kamın gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim. ³ Ni kamaghin a mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Isipin atrivimin migia ghaze,

Ki nin apanim gami.

Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim.

Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.

⁴ Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva, osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham.

Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh, azenim mikinigham.

⁵ Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham. Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham, a pura nguazim girighiv ikiam.

Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti,

da nin kuam amam.
⁶ Eghti Isipin gumamaziziba bar fogh suam,
 ki Ikiavira Itir God.
 Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia
 ian gari.
 Israelia ghaze, ni mati, men
 asadivir aghorir gavgavim.
 Ezi puvati.
⁷ Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha,
 men dipizibagh amizi da mizazir
 kuram ini.
 Me nin suirazi, ni mati ighurunir
 kinimin min dipirizi,
 men sueba amirazi, me ira uan
 ogaba amiki.

⁸ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir
 Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
 Ia oragh! Ki apaniba inighti me
 midorozir sababa inigh iziva ia
 ekiarugh nin gumamaziziba ko
 asiziba bar me misoghinarigham.
⁹ Eghti Isipin kantri, a ikuvigh
 nguazir kinir biziba puvatizimin min
 ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki
 Ikiavira Itir God.

“Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem,
 ni ua bagha an ingarizi a nin
 bizimra. ¹⁰ Kamaghin amizi, ki
 ni ko nin Nailin Fanemin apanim
 damuam. Ki Isipin nguazim bar
 a damighti a nguazir kinimin
 ikiam. Ki notin amadaghan Mik-
 dolin nguibar ekiamin ikegh mangi
 sautin amadaghan Aswanin nguibar
 ekiamin mangi Itiopian nguazir
 mitaghniamin tugham. ¹¹ Eghti
 40plan azenibar, gumazitam o
 asizitam an ikiva, a daruan kogham.
¹² Ki Kantri Isip gasighasighti, a
 bar ikuvigh nguazir kamnin kantrin
 ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti
 40plan azenibar, Isipin nguibar
 ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar
 igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki
 Isipia damighti, me mati nguaziba
 puvatizi moghin mangi Kantrin
 Igharazibar Gumamazizibar tongin
 ikiam.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam
 ki kamaghin migei: 40plan azeniba

givaghti, Isipian aghamsigha tintini-
 bar kantrin igharazibar itiba, ki ua
 me inigh izam. ¹⁴ Egh me ateghti
 me Isipin kantrin sautin amadagham
 ikiam, kar guizin men ovavibar dan-
 ganimra. Me kagh ikiti, men kantri
 gavgaviba puvatigham. ¹⁵ Eghti
 men kantri pura bizir kinimin min
 otogham. Eghti me uam kantrin
 igharazibagh ativan kogham. Ki me
 damighti me ziaba puvatigh, fomira
 kantrin igharazibagh ativazi moghin
 gavgaviba puvatigham. ¹⁶ Eghti
 Israelin ikizim uam akurvazim bagh
 Isipian azangsighan kogham. Isip
 ikuvizir eghaghanim Israelia damuti,
 me fogh suam, me arazir kuram
 gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh
 suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

¹⁷ E kalabusin itima, azenir
 namba 27in, an iakinir faraghavira
 itimin, an aruer faragha zuimin
 Ikiavira Itir God na migia ghaze,
¹⁸ “O nguazir kamnin gumazim, Ba-
 bilonin Atrivim Nebukatnesar uan
 midorozir gumaziba ko iza Tairin
 nguibar ekiam misoghavira iti. A
 uan midorozir gumazibagh amizi,
 me misoghamin bizir osimtiziba
 ateri. Egha bizir kam bangin men
 dapanariziba asiaghirezi men dipizir
 iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an
 midorozir gumaziba pura mizaziba
 inigha, uari bagha Tairian bizitam
 inizir puvati. ¹⁹ Ezi datirikin, ki
 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin
 migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim
 Nebukatnesar daningam. Eghti a
 Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir
 aghuiba bar da isi uan midorozir
 gumaziba uan ivezimin min da
 inigh mangigham. ²⁰ Ki an ingan-
 garibar ivezimin min Isipin nguazim
 isi a daningam. Guizbangira, an
 midorozir gumaziba na bagha ingari.
 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 kamaghin mikeme.

21 “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, 2 “O nguazir kamın gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:

Iavzika!

Dughiar kuram a izi.

3 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.

Kar dughiar God gumazamiz-ibagh asighasighamim.

Dughiar kamın, overiamın ghuariar ekiaba otivighti,

God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.

4 Dughiar kamın apaniba izi Isipia misogham.

Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam.

Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.

Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti, me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

5 “Midorozimın aven, Itiopian gumazamiziba ko, Putin gumazamiziba ko, Lidian gumazamiziba ko, Libian gumazamiziba ko, nan gumazamiziba uaghan arimighiregham.

6 “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:

Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham.

Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,

Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham.

Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

7 Isipin nguazim bar ikuvighiva, kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.

Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki,

kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.

8 Ki avim Isip datighti a isiti, gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham.

Eghti Isipia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

9 “Dughiar kamın, Itiopiaba deraviram apiagha ghaze, bizir kuratam me bativan kogham.

Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti

me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam,

Isip bar ikuvigha gifa.

Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram damigham.

Ia ikiangsizir akam baragh! Dughiar kurar kam, bar roghira izi!

10 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:

Ki Babilonian Atrivim Nebukatenesar amamangatighti,

a Isipin gumazamizir aviriba agivagham.

11 A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin nguazim bar a gasighasigham.

Me izi uan midorozir sababar Isipia misoghararighti,

Isipin nguazim gumazir kuaba bar a gizivagham.

12 Ki Nailin Fanem damighti a dakegham.

Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datigham.
 Egh ki azenan izezir gumazamizibar amamangatighti,
 me izi nguazim ko a gisiin itir biziba bar dagh asighasigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

13 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:

Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asighasigham.
 Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian kogham.

Egh ki gumazamiziba bar me damighti me bar atigham.

14 Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighti, biziba bar an puvatigham.

Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighti a isigham.

Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumazamiziba tuisigh ivezir kuram a daningam.

15 Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiar bar gavgavim, ki uan aningagharim a gingegh a damighti,

an gumazamiziba osimtiziba ini maburan mizaziba ateram.

Egh Tebesin nguibar ekiam, ki an gumazamizir avirim bar me gasighasigham.

16 Ki Isip avim a datigham.

Eghti nguibar ekiam Pelusium, maburan osimtiziba ko mizaziba iniam.

Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin divaziba akararigham.
 Eghti Memfisin nguibar ekiam, apaniba dughiabar zuraram an izivira ikiti,

an nguibar ekiam aperiam a batogham.

17 Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam,

aningin gumazir igiaba midorozimin arighiregham,
 eghti aningin gumazamizir igharaziba, apaniba me inigh mangi

kantrin igharazimin me kalabuziabar min me arigham.

18 Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe.

Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham.

Eghti mitarmer kuram,

Tapanesin nguibar ekiam avaragham.

Overiamin ghuariar pizir tam Isip avaraghti,

apaniba an gumazamiziba bar me inigh kalabuziabar min me arigham.

19 Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighti, me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Isipin atrivimin gavgavim gifa

20 E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

21 “O nguazir kam in gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a ua midorozir sabamin suigham.

22 Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipiriaghirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham. 23 Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti,

me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. 24 Eghti ki Babilonian atrivimin agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham.

Ki Isipin atrivimin agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin

atrivimîn damazimîn mati gumazim aremeghasava amua bar puvîra tuava arai. ²⁵ Guizbangîra, kî Isipîn atrivim damightî a gavgavîba puvatîgham. Egh kî Babilonian atrivim damightî a gavgavîgham. Kî uan mîdorozir sabam isî a danightî, a Isipîan akaghtî me bar fogh suam, kî Ikiavîra Itir God. ²⁶ Egh kî Isipîa batuegh me aghamsightî, me tintinîbar kantrin igharazîbar mangegham. Eghtî me kamaghîn fogh suam, kî Ikiavîra Itir God.”

31

God ghaze, Isipîan atrivim mati temer sîda

¹ E kalabuzîbar mîn itîma, azenîr namba 11în, an iakinîr namba 3în, an aruer bar faraghavîra zuimîn, Ikiavîra Itir God kamaghîn na mîgei, ² “O nguazîr kamîn gumazim, nî Isipîan atrivim ko an gumazamîzir avîriba me mîkîm suam:

“Ia Isipîa gavgavîr bar ekîam itî.

Bîzir manamra, ia an mîn gavgafi?

³ Ia Asirîan kantri ginîghnîgh, a fomîra tughâ bar gavgavîgha itî, mati Lebanonîn kantrin itir temer sîda ruaragha tughavîkia, aguar dirîba îkia dughuazîr aghuim isa ruarîm ganîdî.

Egha bar ruaragha ghuanaga overîamîn ghuarîabar suiragha itî.

⁴ Dîpar avîriba nguazîmîn aven îkia temer kam gamîzî an aghua ruara.

Ezî dîpar emîmîrîr mam nguazîmîn aven îkia, dîpam temer sîda ganîdîma an aghua bar ekefe.

Ezî dîpar isîn emîrîm îvemara ghua temer kamîn povîm boroghîn ghua, uaghan ruarîmîn itir temer igharazîr tintinîbar itîba bar dar zui.

⁵ Dîpar emîmîrîr zurara itir kam bangîn, temer kam deraghavîram aghua bar ruaragha

ruarîmîn temer igharazîba bar dagh afîra.

Ezî an aguaba aghua bar ekevegha ruarî.

⁶ Ezî kuarazîr guar igharagha garîr avîrîm an aguabar mîkonîbagh amî.

Ezî asîzîr atîaba îza an apebamîn otî.

Ezî kantrin gavgavîbar gumazamîzîba,

temer gavgavîr kamîn dughuazîmîn apengan avughsa itî.

⁷ Temer kam, aguar bar ruarîba îkîava, an ruarîmîn ganganîm bar dera.

Ezî an bîba nguazîmîn aven bar iraghuezî a dîpar avîriba isî.

⁸ Godîn azenîm Idenîn aven, temer sîdan tam a ko magh garîr puvatî.

An ganganîm bar dera.

Ezî temer guar igharazîba, an mîn aguar ruarîba itir puvatî.

⁹ Kî Ikiavîra Itir God, kî temer kam gamîzî, an ganganîm bar deragha aguar bar avîriba itî.

Ezî Idenîn azenîmîn itir temeba, da an gara an mîn otîvasa.

¹⁰ “Ezî datîrîghîn, kî Ikiavîra Itir Godîn Ekîam, kî kamaghîn mîgei: Temer kam bar ruaragha ghuarîabar suiragha, uabî fa ghaze, bîzîr tîzîtam na batogham? ¹¹ Kamaghîn amîzî, kî an aghuagha, a isa kantrin igharazîbar atrivîmîn agharîm gatî. Ezî atrivîr kam temer kamîn arazîr kuram bangîn îvezîr kuram a ganîngî. Ezî kî uabî a makunîgha gîfa. ¹² Kantrin kurar igharazîbar adarazî îza, an okegha anetaghîzî, a îrîghav itî. Ezî an aguaba tintinîbar mîghsîaba ko danganîr zarîbar îre. Kantrin igharazîbar gumazamîzîr an aguabar dughuazîbar apengan itîba, anetegha igharagha ghue. ¹³ Eghtî

kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam. ¹⁴ Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeba bar arighiram, mati gumazamiziba ariaghira ghua Oveaghueziabar Nguibamin iti.

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam, Oveaghueziabar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin temeba bar dagh amizi, da misingi. ¹⁶ Ki temer kam, mozim magiramin temer igharaziba sara, da isi Oveaghueziabar Nguibamin me akunamin dughiamin, dar iririmin tingaharim, kantriba bar a bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin temeba ko Lebanonin temer bar aghuiba ko, temer igharazir deravira dipam isiba, me an iririm baregh bar akongegham. ¹⁷ Gumazamizir an dughuazimin apengan ikeziba, kar kantrin an akurvaghiziba, me a ko Oveaghueziabar Nguibamin mangi apaniba faragha midorozir sabamin misoghezir gumaziba ko ikiam.

¹⁸ “Isipin atrivim, ni ko nin gumazamizir avirim, ia mati temer kam, nguazir kam in ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin aven temetam nin min ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi temeba bar ariaghira. Ni Oveaghueziabar Nguibamin mangi, God gifozir puvatiziba ko midorozimin aven ariaghirezir darazi ko ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an gumazamizir avirim bativam. Ki Ikiavira Itir

Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32

Isipin atrivim ikuvigham

¹ E kalabuziabar min itima, namba 12in azenim otozi, an iakinir namba 12in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kam in gumazim, ni Isipin atrivim bagh azirakar ighiar kam bangiva a mikim suam:

“Atrivim, ni uabi migia ghaze, ni mati laionin mam kantribar tongin iti.

Ezi puvati, ni goar ekiamin min ongarim abighava arui.

Ni fanebagh aruima nin dagariba dipaba ditima da kovakova nedi.

³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei:

Ki ikizir igharazibar gumazamizir aviriba inigh izi me akuvagh men damazimin, ki uan iver ekiam ni mikinigh ni gekuigh azenim mikinigham.

⁴ Egh ki ni isi nguazimin azenara ni akunigham.

Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko nguazir kam in asizir atiaba izi, ni ami bar izevegham.

⁵ Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh,

egh nin asizir nar ikuviba isi, danganir zaribav kinighti, danganir zariba bar izevegham.

⁶ Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar dar emir mangam.

Egh fanebagh izevegh mighsiaba avegham.

⁷ Ki ni gasighasighamin dughiamin, ki overiam avaragh mikoveziabar angazangariba amungegham.

Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer angazangarim apazaghti a isiraghan kogham.

- Eghti iakinim uaghan isiraghan kogham.
- ⁸ Guizbangira, ki overiamin angazan-gariba bar ada mungegham. Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.
- ⁹ “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatizibar mangi dar aven kalabuziabar min ikiam. Eghti ikizir igharazibar gumazamizir avirim, ki ni gasighasighizir biarir kam baregh bar atiatigham.
- ¹⁰ Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me digavir kuram damigham. Men atriviba ian biarim baregh atiatigham.
- Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti, atriviba ko men gumazamiziba bizir kam in ganigh, puvira atiatingiva nighiva akongam.
- Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kamaghin mikim suam, God ti arazir kamra uaghan e damigham.
- ¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin atrivim migia ghaze: Babilonin atrivim uan midorozir sabamin ni misoghsi izam.
- ¹² Ki kantrin kurar kabar midorozir gumazir bar gavgaviba amangighti, me izi uan midorozir sababar nin gumazamizir avirim bar me misoghinarigham.
- Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba, me bar dagh asighasigham.
- ¹³ Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiava apiba, ki bar adav soghirarigham. Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki dipaba dikan kogham.

Egh dar amuti da nengan kogham.

- ¹⁴ Ki ian dipabar amighti da dikirigh, olivin boremin min amiraghvira emir mangam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes.
- ¹⁵ Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam. Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir an aven itibagh asighasigham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.
- ¹⁶ Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumazamizir avirim bagh azirakar ighiar kam bangam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki mikemegha gifa.”

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba

¹⁷ E kalabuziabar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin, aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

- ¹⁸ “O nguazir kam in gumazim, ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi.

Egh ni me amadaghti, me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri.

- ¹⁹ Ni kamaghin Isipian mikim suam, ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati.

Ia magiri gumazir Oveaghuezibar Nguibamin, God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi.

- ²⁰ “Isipia gumazamizir midorozir sabamin ariaghirezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar da farim gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim misoghasava ami. ²¹ Eghti

Oveaghuezibar Nguibamın aven, gumazir faragha midorozimın ziar eki-aba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamın ariaghiregha izaghira Oveaghuezibar Nguibam gireghav iti.

²² “Asirian kantri uaghan Nguibar kamın iti, ezi an midorozir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba midorozimın aven bar moghira me misuaghariki. ²³ Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar Nguibamın saghuiamın itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moziba an okarizi, a men torimın iti. Asiriaba faragha angamira itir dughiamın, me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati.

²⁴⁻²⁵ “Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar moghira midorozimın ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumazamizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghuezibar Nguibamın ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

²⁶ “Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningın midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamın iti. Ezi aningın midorozir gumazibar moziba bar aningın mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningın gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimın aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dughiamın, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati.

²⁷ Me nguibar kamningın midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar mın pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibargin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibargin ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegha, men

oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamın, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghın amizi, aningın arazir kurabar osimtızim aningın ikiavira itima aning areme.

²⁸ “Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimın misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati.

²⁹ “Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamın iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar mın ike. Egha datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midorozimın misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.

³⁰ “Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamın iti. Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir aviriba atiatim me ganidi. Egha datirighin me ariaghiregha, ghua gumazir igharazir apaniba midorozimın aven misoagharighiziba ko iti. Gumazamizir kaba God gifozir puvati. Egha me gumazamizir faragha Oveaghuezibar Nguibamın itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men mın bar aghumsiki.

³¹ “Isipin atrivim, danganir kamın izegh gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamın ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan midorozir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikeme. ³² Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumazamizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midorozimın an midorozir gumazir avirim misoghırarighti, me mangi Oveaghuezibar Nguibamın iki

apaniba midorozimin misuagharighiziki ni daningamiba, ni oragh me gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33--37)

God Israelia geghuv men ganamin gumazimin min ikiasa, Esekiel amisefe (Esekiel 3:16-21)

¹ Ikiavira Itir God na migia ghaze:
² “O nguazir kamin gumazim, ni uan gumazamizibav kim suam: Ki apaniba amadaghti, me kantrin tamin mangiti, kantrin kamin gumazamiziba ti uan tav amiseveghti, a men nguazir mitaghniam geghuv an ganamin gumazimin otogham. ³ A ganti, apaniba iziti, a gumazamiziba fofoghsi sigham giviam. ⁴ Eghti gumazitam sigham in ikiangsizir ararem bareghiva, ari mangi uabi mongan aghuaghti, apaniba iziva a misueghti an aremegham. Eghti an ovevem in osimtizim, a uabi a iniam. ⁵ Eghti gumazir kam sigham in ikiangsizim baregh aran aghuaghti, apaniba mar a misueghti an aremegh, kar an osimtizim in an areme. Guizbangira, a ti oregha ara ghua modogha, ti osimtizim batoghan koghai. ⁶ Eghti eghuvir gumazitam apanibar ganti me iziti, a ikiangsizim damu sigham giveraghan koghti, apaniba izi gumazibav soghti me arighiregham. Eghti gumazamizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha ariaghire, kar men osimtizim puvati. Kar eghuvir gumazir kamin osimtizim, a ikiangsizim me ganingizir puvati.

⁷ “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ki Israelin ikizim geghuvasa ni amisefe. Ikiangsizir akar

mikim. ⁸ Ki gumazitam in ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni ikiangsizim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar kaba atakigh. Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghira ikiti an aremegham. Eghti nan damazim in, an osimtizim in ghuzim nin dafarim in ikiam. ⁹ Eghti ni ikiangsizir akar arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir kuraba ataghiraghan aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a gasighasighti an aremegham. Eghti ni bizir kamin osimtizim puvatigham, egh ni ovengan kogham.”

Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir gumazamiziba aremeghan an aghua

¹⁰ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha arazir kurar aviribagh amigha bar oseme, egha da bagha aghariba guni. E manmaghin angamira ikiam? ¹¹ Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira ikia, egha ki uan ziam in bar guizbangira ia migei: Arazir kurabagh amir gumazamiziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki kamaghsua, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim, ia oragh! Arazir kurar ia amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha ovengasa?

¹² “Ezi datirighin, nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, gumazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki a gasighasighan

33:4: Ua Me Ini 9:19-21; Hibru 11:7 **33:6:** Aisaia 56:10-11; Esekiel 3:18; 18:20; 18:24 **33:7:** Jeremaia 1:17; 26:2; Esekiel 3:17; Aposel 5:20 **33:9:** Esekiel 3:19-21; Aposel 13:40-41; 13:46 **33:11:** 2 Samuel 14:14; Esekiel 18:23; 18:31; 2 Pita 3:9

kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati. ¹³ Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan arazir kuraba bangin an aremegham. ¹⁴ Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibar amuam, ¹⁵ an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin ababanimin min inizir bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a ua dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar gintigh aremeghan kogham, an angamira ikiam. ¹⁶ An arazir aghuibar gintighti, kamaghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an angamira ikiam.

¹⁷ “Ezi nin gumazamiziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati. ¹⁸ Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar amu, egh da bangin ovegham. ¹⁹ Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam. ²⁰ Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham.”

Jerusalem in nguibar ekiam ikufi

²¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10in aven, an aruer namba 5in, Jerusalem in ikezir gumazir

mam ara na bagha iza na migia ghaze, “Jerusalem in nguibar ekiam, apaniba a inigha bar a gasighasiki.” ²² Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, Ikiavira Itir Godin gavgavim, aminimin min nan mikarzim in izi. Ezi gumazir kam aminzaraghan mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim na ganingi.*

Gumazamizir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ²⁴ O nguazir kam in gumazim, Israelin nguazim in itir danganir ikuvizibar ikiavira itir gumazamiziba ghaze, Abraham a gumazir vamira, ezi nguazir kam bar moghira an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira, God nguazir kam e ganingi. ²⁵ Kamaghin amizi, ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar ziaba fava gumazamiziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam a ian nguazim? ²⁶ Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami. Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir arazibagh ami. Egha manmaghsua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham.

²⁷ “Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar ikiavira itir gumazamiziba, apaniba izi me misoghirarigham. Ezi nguibabar azenan itir gumazamiziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi, arimariar kuraba me damuti me arighiram. ²⁸ Ki nguazir kam damighti a ikuvighti gumazamiziba ko biziba an puvatigham. Egh ki me damighti, me uari fava amir ifaghatir

arazim, a bar givagham. Eghti Israelin miḡhsiaba bar ruaribagh avagh, miṭemeghti me dar aruan aghuagham. ²⁹ Gumamazizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighti, nguazim ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Gumamaziziba Godin akam inigha izir gumazimin migirigiabar gintizir puvati

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin miḡei, “Nguazir kamın gumazim, nin gumamaziziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv giaghaze, ‘Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.’

³¹ “Nan gumamaziziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me miḡeiba, me dagh amir puvati. Me gumamaziziba uari isava akuava amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti. ³² Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua. ³³ Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti.”

34

God, Israelian gumazir dapanibar araziba tuisisi

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na miḡia ghaze, ² “O nguazir kamın gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia miḡei: Iavzika! Ia ivezir

kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapi puvati. ³ Ia sipsipin aghuir mikarziba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapi puvati. ⁴ Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami. ⁵ Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api. ⁶ Nan sipsipba tintinibar arua miḡsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamın danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir puvati.

⁷ “Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh: ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia miḡei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapi puvati. ⁹ Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh: ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miḡia ghaze, ki ian apanim gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba

ian akatoriba da ua da inighti, ia uam damamin sipsipba puvatigham.”

Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, “Ia oragh. Ki uabi uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam. ¹² Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam. ¹³ Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam. ¹⁴ Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuibar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam. ¹⁶ Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighti da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.

¹⁸ “Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi. ¹⁹ Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika

mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.

²⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham. ²¹ Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui. ²² Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighti, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.

²³ “Ki uan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin gumazitam amiseveghti, a sipsipbagh eghuvir gumazimin ikiam. Egh a deravira dar ganam. ²⁴ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin ikiam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarir gumazim Devitin min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁵ Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghinarighamin asizir atiaba, ki bar ada givagham, eghti da ua men nguazimin ikian kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam.

²⁶ “Ki deravira uan gumazamiziba ko nguazir nan mighsiam avinizibar amuam. Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighti a bar deragham. ²⁷ Eghti men azenibar itir temeba oviziba ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumazamiziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamin dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar

34:12: Aisaia 40:11; Esekiel 30:3; Joel 2:2

34:13: Aisaia 65:9-10; Jeremaia 23:3; Esekiel 28:25

34:14: Onger Akaba 23:2; Jeremaia 33:12

34:16: Maika 4:6; Matyu 18:12-14; Mak 2:17; Luk 5:32

34:23: Akar Mogomem 7:17

34:24: Esekiel 37:24

34:25: Aisaia 11:6-9; Jeremaia 23:6; Hosea

deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamın me fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁸ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me abinan kogham. Eghti asızir atiaba ua me misoghırarıgh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiatingan kogham.

²⁹ “Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitiriaba gumazamizibar azir arazim, a gıvaghı. Eghti kantrin ıgharazıba ua me dipovan kogham. ³⁰ Eghti Israelia bar moghıra fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumazamizıba, me Israelin ikızim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mıgei.

³¹ “Ia nan gumazamizıba, ia nan sipsipbar mın ikia, nan nguazımra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gıfa.”

35

God Idomia gasıghasıgham

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na mıgıa ghaze, ² “O nguazır kamın gumazım, ni Seirin Mıghsıamın ganıva, Idomın kantri ikuvıghsı akam a gasıva a mıkim. ³ Egh gumazamizıbav kım suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:
Ni oragh! Seirin Mıghsıam, ki nın apanım gamı.
Ki uan agharım nın nguazımın amadagh ni damıghtı ni ikuvıghtı,
gumazamizıba ko bizıba nın pu-
vatıghtı,
ni pura ikiam.

⁴ Ki nın nguıbar ekiabar amıghtı da ikuvıghtı,
gumazamizıba ko bizıba dar pu-
vatıghtı, da pura ikiam.

Eghti ia kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁵ “Ia Idomia fomıra Israelian apanım gamı, egha ki ıvezır kuram me ganıdır dughıamın, apanıba ıza me mısozıma, ia apanıbar akuragha Israelia mısoghezi me ariaghire. ⁶ Kamaghın amızı, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamıra itım, ki guızbangıra ghaze, apanıba ian agıntıgh ia mısoghtıma ia arımıghıram. Ia fomıra gumazamizıbav sozi me ariaghirır arazımın atiatingızır puvati, kamaghın amızı, datırıghın apanıba ia mııueghti ia arımıghıram. ⁷ Ki Seirin Mıghsıam damıghtı, a danganır kınımın otoghti, gumazamizıba ko bizıba bar an puvatıgham. Eghti gumazamizır an mangıgh zegh gamıba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham. ⁸ Ki nın gumazamizıbar kuabar amuti, da mıghsıabar pura tintınıbar ırıv ikiam, egh uaghan danganır zarıba ko daghurır dakezıba bar, men kuaba dagh ızevegham. ⁹ Ki nın nguazım ko nguıbar ekiabar amıghtı, da pura ikiti, gumazamizıba ko bizıba ua dar aven ikian kogh kamaghıra ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

¹⁰ “Ia kamaghın mıgıa ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazımning, ian nguazımning, eghti ia aning gativaghı. Ezi puvati, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazır kamningın iti. ¹¹ Kamaghın amızı, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamıra itım, ki uan zıamın guızbangıra mıgei, ki ian arazır kuraba ikarvaghı. Ia Israelian aghuagha men atara navır kuram men ikia pazavıra me gamı. Kamaghın amızı, ki arazır kurar kabara ikarvagh, dar ıvezır kuram isi ia danıngam. Ki tuavır kamın uabı isi Israelia akakaghti, me nan arazır ki ia gasıghasıghamımın ganıva, deravıra na gıfogham. ¹² Eghti ia Idomia kamaghın deravıra

fogh suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Israelian mighsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme, 'Israelian mighsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh a gativagham.' ¹³ Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na migei. Ki ian migirigiar kaba baregha gifa. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki bar moghira ia gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin ganigh bar akongegham. ¹⁵ Nan gumazamiziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko ian kantrin danganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God."

36

God deravira Israelia damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei: O nguazir kamın gumazim, ni Israelin mighsiaba kamaghin me mikim: "O Israelian mighsiaba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh. ² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Nin apaniba akam ni gasi suam, 'Bar dera! Mighsiar ekar kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!'

³ "Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekarugha ia abinigha, ia gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia migei. ⁴ Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia mikimasa. Ian mighsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekar akaraghiregha biziba bar puvatiziba,

kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia migei.

⁵ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Ki aningagharir ekiam avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pamtem ia migei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongegha ghaze, ki pura bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kamın aven itir tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.

⁶ "Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighnigh a mikim suam: Ia mighsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei, kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam sara kamaghin ia mikimasava ami. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam akirigha guizbangira migia ghaze, Israelin boroghin itir kantriba, me uaghan igharaz darazi dipov akar kurabar me mikimam.

⁸ "Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin temeba ua muriva Israelin ikizim bagh uam oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar izam. ⁹ O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia ian dagher azenibar ingaram. ¹⁰ Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh ian ikiam. Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir men apaniba asighasighizibar ingaram. ¹¹ Ki ian itir gumazamiziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghti, gumazamiziba bar avirasemegham. Ki ia damighti, gumazamiziba ian danganir mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar a gafiragham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira

Itir God. ¹² Egh Israelia, nan gumazamiziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh, deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min ikiam. Egh ia ua men boribagh asighsighan kogham.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Gumazamizir maba ghaze, ‘En nguazir kam, a gumazamiziba api, egha a guizbangira en boribagh asighasisi.’ ¹⁴ Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua gumazamizibar aman kogham, egh ia uan boribagh asighsighan kogham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁵ Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar ua ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, ua men aghumsizir akaba baraghan kogham. Egh ia ua uan kantrin gumazamizibar amuti, me arazir kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

*God Israelia gamizi,
me gumazamizir igiabar oto*

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze, ¹⁷ “Nguazir kam in gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize. ¹⁸ Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba fe, egha uan nguazim gamizima, a nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi. ¹⁹ Ki men arazir kurar me amizir kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tintinibar kantrin igharazibar ghue. ²⁰ Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men garima, me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi Kantrin

Igharazibar Gumazamiziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me gamizi, me an nguazim ategha gifa.’ ²¹ Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumazamizibar tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam bagha oseme.

²² “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningh: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migha ghaze: Ia kantribar gumazamizir igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvati. Ki uan ziar ekiam baghavira nighnigha dar amuasa.

²³ Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam.

²⁴ “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham. ²⁵ Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham. ²⁶ Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham. ²⁷ Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam. Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba

ko bizir ki damuasa ia mikemezibar gin mangam. ²⁸ Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamın ikiam. Egh ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.

²⁹ “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimın arazir mizirizibar amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir dughiba ua ia bativan kogham. ³⁰ Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughiba ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazimın uam aghumsighan kogham. ³¹ Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar aghumsigham.

³² “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamagsua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar os-emeagh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

³³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram. ³⁴ Gumazamiziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva operam. ³⁵ Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia ruarir ekiar mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha divazir gavgav-

ibar ingari. Ezi gumazamizir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti. ³⁶ Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nguibar ekiar ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada operi. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.

³⁷ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men amamangatighti, me uarir akurvaghsi ua nan azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumazamiziba sipsipin okoruar mamın min, bar avirasemegham. ³⁸ Me Jerusalemın ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

37

Esekiel gumazamizibar agharir avirimın gari

¹ Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamın na ati. Danganir kam, gumazamizibar agharir aviriba an iti. ² Egha a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avirimın garima, agharir kaba bar misigha ireghav iti. ³ Ezi a kamaghin nan azara, “Nguazir kamın gumazim, ni manmaghin nighnisi, agharir kaba, da ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam, o puvatigham?”

Ezi ki a migia ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati.”

⁴ Ezi a kamaghin na migei, “Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir God, ia nan akam baragh. ⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam. ⁶ Ki agiriba ko

tuziba ia darigh, egh mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighti ia gumazamizibar min otivighti, ki aminim ia danighti ia angamira ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

⁷ Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akuravira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egha ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi.

⁸ Egha gin ki agiriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara. Ezi me gumazamizibar min otifi, ezi aminim men aven ghuzir puvati.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni kamaghin aminim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni nguazir kamın otevir 4pla bar dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me uamategh angamira ikiam.” ¹⁰ Ezi ki an akar kam akurima, aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamira itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumazamizir bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo.

¹¹ Ezi a kamaghin na migei, “Nguazir kamın gumazim, Israelin ikizim, mati agharir misingizibar min aremezi moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha gifa. E ua deraghvira ikian kogham. Egh e bar givaghham. ¹² Kamaghin amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge, egh kamaghin me mikim suam: O nan gumazamiziba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua Israelian nguazimin mangam, kar ian nguazim. ¹³ O nan gumazamiziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimin, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Egh ki uan Duam ia danighti, ia

angamira ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam, eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghin damuamin dughiamin, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.”

Israelia kantrin vamiran otogham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ¹⁶ “O nguazir kamın gumazim, ni ter araritam inigh akar kamın an osirigh: ‘Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.’ Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamın an osirigh, ‘Kar Josepin adarasi, me Efraimin anabamin gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.’

¹⁷ “Egh ni ter ararir kamningin ruaghatevimning uaghara uan dafarimin aningın suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki. ¹⁸ Eghti nin gumazamiziba nin azaragham, bizir kamın mingarim manmakın? ¹⁹ Eghti ni kamaghin mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me Efraimin anabamin gumazamizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan dafarimin ter ararir vamiran min ikiam.

²⁰ “Ni uan dafarimin osizirim itir ter ararimning uaghara aningın suiraghti, gumazamiziba aningın ganam. ²¹ Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Israelia ghua kantrin igharazibar tongin itibar aven, ki me akuvagh, me inigh ua men nguazimin izam. ²² Ki me damighti me kantrin vamiran otogh uan nguazimin ikiam. Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir vamirara me gatavagh men ganam, eghti me bighan kogh ua kantrin pumuningin

ikian kogham. ²³ Me ua aseba ko bizir ki aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimin mizeghan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogham. Ki men akuragh arazir kurar me amibar me firighti, me ua uarigh asighasighan kogham. Ki me damighti me nan damazimin zuegham. Dughiar kamın, me nan gumamazibar ikiti, ki men Godin ikiam. ²⁴ Eghti nan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin tongin gumazitam men atrivimin ikiam. Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan ikiti, a uabira me geghuvam, mati sipsipba geghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Dughiar kamın, me deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. ²⁵ Me nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizimin aven ikiam. Kar nguazir men inazir afeziaba ikezim. Me uan boriba ko men gin otivamin ovavir boriba, me zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam. Nan ingangarir gumazim, Atrivim Devit, an ikizimin gumazitam me gativagh men gan mamaghira ikiam. ²⁶ Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti a iki mamaghira ikiam. Me Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. Eghti ki deravira me damuam. Ki me damighti, me ekiva bar avirasemegham. Egh ki uan Dipenim men tongin anetighti, a iki mamaghira ikiam. ²⁷ Nan Dipenim men tongin ikiti, ki men Godin ikiti, me nan gumamazibar ikiam. ²⁸ Nan Dipenim zurara men tongin ikiam, eghti kantriba bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira ikiam.”

Atrivim Gokın Eghaghanim

37:24: Esekiel 34:24   **37:27:** 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 21:3   **38:2:** Akar Mogomem 20:8
38:4: Aisaia 43:17; Esekiel 39:2; Daniel 11:40

38

(Sapta 38--39)

*Ikiavira Itir God, migirigiam
 Atrivim Gokın iti*

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze, ² “O nguazir kamın gumazim, ni Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokın nguazimin gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningın atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsi a mikim. ³ Ni kamaghın a mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghın ni migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningın atrivir faragha zuim. Ki nin apanim gami. ⁴ Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni ko nin midorozir gumaziba bar, ki akezibar ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh mangigham. Nin hoziaba, ko hoziabagh isin apiaghiri gumaziba, ko midorozir gumazir uan midorozir biziba ateriba, ko midorozir gumazir oraba ko midorozir sabar itir bar avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh mangam. ⁵ Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba bar ia ko iti. Egha me bar oraba ko midorozimin dapanir asuaba iti. ⁶ Ezi kantri Gomerin midorozir gumaziba ko, kantri Bet Togarman notin amadaghan itir midorozir gumaziba, me uaghan ia ko iti. Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko iti. ⁷ Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba akir. Egh midorozir gumazir ni ativaziba, me uari akuvagh uaghan midorozim bagh uari akir. Eghti ni deraghvira me geghuv. ⁸ Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti, gin dughiar abuananamın ki nin diagh ni amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam. Kantrin kam bar fomira midorozimin aven ikuvigha dughiar ruarimin gumamaziziba puvatizir danganimın min iti. Ezi ki an gumamaziziba kantrin igharazibar tongin me akuvagha me inigha uamategha men nguazimin izezi,

me datirighin navir amirizimin uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti, ni mangi kantrin kam misogham. ⁹ Ni uan midorozir gumaziba ko, kantrin igharazibar midorozir gumaziba, ia nguazir kamın gumazamizir kabav soghsi mangam. Ia amozir ekiam ko ghuariam mitarmegha izi moghin, men nguazim avaragham.

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Gok migei: Dughiar kam otoghti, nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar amuamin tuaviba buriam. ¹¹ Ni suam: Kantrin kamın gumazamiziba navir amirizimin ikiava deravira iti. Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da aviniziba ko tiar akar gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ki pura aven mangi me korogham. ¹² Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan nguazimin ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava nguazir kamın kantribar tongira iti. Eghti ni mangi me gasighasigh men biziba okemegh da inigh mangi. ¹³ Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumazamiziba, ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an midorozir gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midorozir gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men bizir aghuir aviriba inigh mangasa.

¹⁴ “Nguazir kamın gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ni ganti, nan gumazamiziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi. ¹⁵ Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan midorozir gumazir gavgavir avirir dafam inigh Israelia misoghsi izam. Midorozir gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh

ni ko izam. ¹⁶ Ni nan gumazamiziba Israelian apanim damusi izam, mati amozir ekiamın ghuariar pizim me avara. Dughiar abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsi ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir kamın, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangsizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.’”

God pazavira Atrivim Gok damuam

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamın, nan aningagharim puvira dikavigham. ¹⁹ Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham. ²⁰ Ongarimin itir osiriba, ko overiamın itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamın itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghararigham. ²² Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir

ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram. ²³ Arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

¹ “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aninghin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki nin apanim gami. ² Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsi izam. ³ Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav sueghti da iregham. ⁴ Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam. ⁵ Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁶ “Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumazamiziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁷ “Ki kamaghin damightima, nan gumazamiziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim.

⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim,

a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam. ⁹ Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midorozir ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham. ¹⁰ Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemegham. Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh gumazamizir mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midorozir gumaziba ko, danganir zarir kamin bar me afam. Egh me ziar kam a darigham, ‘Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarim.’ ¹² Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi givaghti, nguazim ua deragh zuegham. ¹³ Israelin nguazimin itir gumazamiziba bar, gumazir kuar kabar afamin ingangarim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁴ Me gumaziba

amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar nguazim in ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin damighti, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin ingangarim damuam. ¹⁵ Me Israelian nguazim in averiam zurara mavan-aboghin izighirigh damuva aghar-itabar apigh, egh ifevim damigh abanimin min dar boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gok in Midorozir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam. ¹⁶ Eghti nguibar ekir tam danganir kam in boroghin ekiam. Eghti me ziar kam a darigham, 'Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.' Me kamaghin ingangarir kam damighti nguazim ua deragh zuegham.

¹⁷ "Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kam in gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam. ¹⁸ Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basan in Distrigh in itir sipsipba ko, memeba ko, bulmakaun mikarziaba sara itiba ofan min ada api. ¹⁹ Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighti, kuaraziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava ongani. ²⁰ Me izi nan dagher dakozim in hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin mikeme."

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

²¹ Ikiavira Itir God ua migia ghaze, "Ki gumazamizibar arazir kuraba

ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dughiar kam in nan gavgavir ekiam in ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam. ²² Egh dughiar kam in ikegh mangi dughiaba bar, Israel in ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God. ²³ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israel in ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kam in Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazim in kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midorozibar me misoghariki. ²⁴ Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini.

²⁵ "Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirigh in men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiraghan kogham. ²⁶ Israelia ua deraghvira uan nguazim in ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam. ²⁷ Ki apanibar kantribar tong in ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kam in ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera. ²⁸ Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabus in min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazim in ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God. ²⁹ Ki uan Duam isi Israel in ikizim gingegham, egh uam akirim ragh me gasaraghan

kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

God, gin kantri Israelin otivamin bizir aghuibar Esekielin akakasi

40

(Sapta 40--48)

Ikiavira Itir God Esekiel inigha Jerusalem in ghu

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. Kar apaniba Jerusalem in nguibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalem in ghu. ² Ezi ki irebamin min garir bizimin garima, God na isa Israelin nguazimin ghua mighsiar mam in bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kam in ikia, mati nguibar ekiam in min gari. ³ A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam bras in min taghtasi. A divazimin tiar akar mam in miriam in tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan darim in aning in suiraghav iti.

⁴ Egha gumazir kam kamagh in na migha ghaze, “Nguazir kam in gumazim, ni gan! Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamagh in amizi, ni deraghvira bizir ki nin akakaghambir gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim mikemegh.”

Esekiel aruem anadi nagh in itir divazimin tiar akamin gani

⁵ Ki ganizir bizir kam, a God in Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir aghorim inigha divazimin abari. Aghorir kam in ruarim 3 mitan tu.

Ezi divazir kam in tuirivimin ababanim a 3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanim 3 mitan tu. ⁶ Egha a tiar akar aruem anadi nagh in itimin ghu. A dagiar adiriziar itariba dika ghuanaga aven zuir danganim in tiar akamin gara an abari. Ezi aven zuir tuavimin ruarim in ababanim 3 mitan tu. ⁷ An aven ghua garima, gumazir divazimin garibar danganir mizuariba vong ko vong in sara iti. Egha dar aroziba ko ruariba bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an arozim in ababanim, 2 mita ko akuamin tu. Danganir kabagh itagh sivagh mangi, aven zuir tuavim iti, an tiar akam God in Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam danganir muziarir bar aven zuimin ruarim in abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. ⁸⁻⁹ Ezi an aven zuir tuavir kam in azuarir dozim in abarima, an arozim in ababanim 4 mitan tu. Azuarir dozim in miriamning in birimning in vong ko vong in ikia, aning in arozim 3 mitan tu. Azuarir dozim in vong in, tiar akar God in Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua tiar akar kam in miriam in vong ko vong in itir guarir akinimning in arozimning in abarima, aning in ababanim uaghara 1 mitan tu.

¹⁰ Gumazir divazimin garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tuavimin miriamning in iti. Ezi danganir kabar ababaniba vaghvagh magh ghue. 3pla vong in itima, 3pla vong in iti. Ezi guarir akinir dar tongira itibar ababaniba, uaghan uaghara ghu. ¹¹ Egha gumazir kam gin uamategha ghua tiar akar aven mangamin abari. Ezi tiar akamin arozim uabi 6 mita ko akuamin tu. Eghti me tiam kuamin dughiam in, an arozim in ababanim 5 mitan tu. ¹² Ezi divazimin garir gumazibar danganir muziariba, da birir oteyiba iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziba uaghan

50 sentimita. Ezi danganir kabar ruariba ko aroziba uaghara magh ghegha, 3 mitan tu. ¹³ Gumazir kam, divazimın garir gumazibar danganir mamın aven girakırangın ikegha, an abaragha ghua vongın itir danganir mamın akırangın tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamın tu. Ababanir kam, a dipenir siriamın, otevir mamın ikegha ghua vongın otevir mamın tuzimın ababanım, an mirara ghu. ¹⁴ Egha gumazir kam gın ghua azuarir dozimın abari. An tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar akar vongın azuarir dozimın itim, an miriamningın guarir akınir pumuning iti, egha a bar ghua Godın Dipenim avınizir divazimın aven ghua, uari akuvir danganim oto.* ¹⁵ Ezi Dipenim avınizir divazimın azenan itir tiar akamın ikegha, bar aven ghua azuarir dozimın vongın otozimın ruarim, 25 mitan tu. ¹⁶ Ghurıar kaba bar moghıra, winduan dozıba iti. Ezi gumazir divazimın garıbar danganıbar bırıba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akınıba, misızıbar mın garir temem detın nedazıba iti.

Esekiel, divazimın aven danganir ekiar uari akuvimın gari

¹⁷ Egha gumazir kam na inıgha ga danganir kaba ategha, Godın Dipenim avınizir divazimın aven ghua 30plan danganir muzıarır ıgharazıbar garıma, da divazir ekiar kamın pueghav iti. Me fomıra dagıar avırıba isa nguazim gatıgha daruamin danganimın ingari. Daruamin danganir kam, danganir muzıarır kabar guamın ikia divazir ekiar kamın averıam bar an avını. ¹⁸ Egha daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avınizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kamın ruarımın ababanım, tiar akabar arozıbar ababanıba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekiar kam vazımın itıma, Godın Dipenim pın iti. ¹⁹ Danganir uari akuvir ekiar

kam, bar moghıra divazir namba 2 anevını. Divazir namba 2ın kam, Godın Dipenim an aven iti. Divazir namba 2ın kamın aven, uari akuvir danganir ıgharazım ikia, egha a mong pın iti. Ezi namba 2ın divazir kamın aruem anadı naghın, tiar akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningın tızimın itimın abari. An azenan itir divazir ekiamın tiar akamın ikegha ghua, aven itir divazir namba 2ın tiar kamın tu. Ezi nguazir kamın ababanım, 50 mitan tu.

Esekiel notın amadaghan itir tiar akamın gari

²⁰ Ezi gumazir kam divazir ekiar notın amadaghan itir tiar akamın abanasa zui. Egha tiar akamın ruarım ko arozımın abari. ²¹⁻²² Ezi notın amadaghan itir tiar akam, an danganir muzıarır 6pla iti, 3pla vongın itıma 3pla vongın iti. Tiar akar kam ko, an danganir muzıarıba ko, bırıba ko, azuarir dozım ko, winduan dozıba ko, temer aghuıbar nedazıba, dar ababanıba aruem anadı naghın itir tiar akamın danganıba ko magh ghue. Tiar akamın danganıbar arozımın ababanım 12 mita ko akuamın tu. Ezi an ruarımın ababanım, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kamın adırızıar diki mavanangamım, ıghuvır 7pla iti, eghtı me da diki pın mavanang an azuarir dozımın aven mangam. ²³ Ezi notın amadaghan itir divazir ekiamın tiar akam, an vongın, namba 2ın divazimın tiar akar mam iti. Anıng aruem anadı naghın itir tiar akamning ko magh ghu. Ezi gumazir kam tiar akar kamningın tızimningın itir nguazımın abari. An azenan itir divazir ekiamın tiar akamın ikegha ghua aven itir divazir namba 2ın tiar kamın tu. Ezi nguazir kamın ababanım, 50 mitan tu.

Esekiel sautın amadaghan itir tiar akamın gari

²⁴⁻²⁶ Ezi gumazir kam na inıgha sautın amadaghan ghu, egha ga ghua divazir ekiamın tiar akamın

* **40:14:** Me Hibrun akam kagh deragha a mingarım abıghızır puvati.

oto. Egha tiar akar kamın danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimın abari. Ezi tiar akar kamın aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamın ruarimın ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamın tu. Ezi tiar akar kamın adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimın aven mangam. Egha adiriziamın boroghın itir guarir akinimning, vong ko vongın itima, aning misizimın min garir detin temer nedaziba iti. ²⁷ Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningın tiar akar kamningın tizimın itimın abari, mati a faragha aruem anadi naghın ababanim gamizi mokin. Nguazir kamın ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimın tiar akabar gari

²⁸ Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimın tiar akamın aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimın guamın itimın oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamın danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghue. ²⁹ An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimın ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimın ababanim, 12 mita ko akuamın tu. ³⁰ Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar ruarim 12 mita ko akuamın tu.† ³¹ Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimın guarir akinimning,

misizimın min garir detin temer nedaziba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³²⁻³⁴ Ezi gumazir kam na inigha ga aruem anadi naghın itir tiar akamın aven ghua, me uari akuvir danganir igharazir mamın oto. Egha aven mangamin tiar akamın danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghue. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimın ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimın ababanim, 12 mita ko akuamın tu. An azuarim, me azenan uari akuvir danganir ekiamın guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimın guarir akinimning, misizimın min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³⁵⁻³⁷ Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin amadaghan itir namba 2in divazimın tiar akamın oto. Egha aven mangamin tiar akamın danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghue. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimın ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimın ababanim, 12 mita ko akuamın tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamın guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimın guarir akinimning, misizimın min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimın gari

³⁸ Ezi divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamın azuarimın boroghın, danganir mam uaghan iti. Danganir kamın tiar

† 40:30: Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvati.

akam, azuarimın boroghın iti. Me ofan bar isia miğhırıba bagh asızıba inigh izi, danganir kamın aven da ruam. ³⁹ Tiar akar kamın boroghın itir azuarir kam, an aven, 4plan dakozıba iti, pumuning vongın itima, pumuning vongın iti. Ezi me ofa damuamin asızıba isa dagh arıgha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia miğhırızıba, ko arazir kuraba gın amangamin ofaba, ko osımtızıba ağıvamin ofaba. ⁴⁰ Ezi notın amadaghan itir tiar akamın boroghın itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharazıba ua iti. Da azuarir kamın ghuvanadir adırıziamın boroghın iti. Dakozir pumuning vongın itima, pumuning vongın iti. ⁴¹ Ezi datırıghın ofa damuamin asızıbav soghamın dakozir 8pla iti. 4plan dakozıba, azuarimın azenan itima, 4plan dakozıba, azuarimın aven iti. ⁴² Ezi dakozir 4plan igharazıba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turıvıbar ababanım 50 sentimita, ezi dar ruarıba ko arozıbar ababanım 75 sentimitan tu. Me dakozir kabagh ısın, afuaba ko bizir igharazıba arısı, kar asızıbav sogh, ofan bar isi miğhıramıbar amuamin bizıba. ⁴³ Ezi asızıba aguamin akezıba, me azuarir kamın aven itir bırıbar da dui. Akezir kabar ruarıbar ababanıba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asızir tuzıba dakozir kabar da arısı.

Esekiel ofa gamir gumazıbar ghuriabar gari

⁴⁴ Ezi gumazir kam na inigha namba 2ın divazimın aven ghua, uari akuvir danganimın aven otogha garıma, God bagha ighiabagh amir gumazıbar danganimning iti. Danganir mam, notın itir tiar akamın boroghın ikia guam sautın mısoke. Ezi danganir igharazım, sautın amadaghan itir tiar akamın boroghın ikia, guam notın mısoke. ⁴⁵ Ezi

gumazir kam kamaghın na migei, “Danganir guam sautın mısoghezım, kar ofa gamir gumazir Godın Dıpenımın ingangarıbar garıbar danganim. ⁴⁶ Ezi danganir guam notın mısoghezım, kar ofa gamir gumazir ofan dakozıbar ingangarıbagh amıba, men danganim. Me Livain anabamın ovavir borıbar aven otıvıgha Sadokın ovavir borıbar adarazıra. Merara, İkiavıra Itir Godın boroghın mangı an ingangarım damuam.”

Aning Godın Dıpenımın oto

⁴⁷ Ezi gumazir kam Godın Dıpenımın uari akuvir danganimın abarım, an ruarım 50 mita, ezi an arozım uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozım, Godın Dıpenımın faragha iti.

⁴⁸ Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godın Dıpenımın otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamın boroghın itir guarir akınir vong ko vongın itimningın abarı, aningın ababanım uaghara ghugha, 2 mita ko akuamin tu. Ezi Godın Dıpenımın tiar akamın arozımın ababanım, † 7 mitan tu. Ezi bırıbir otevir tiar akamın mıriamningın itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamin tu.

⁴⁹ Ezi azuarir kamın ruarımın ababanım 10 mitan tu. Ezi an arozımın ababanım 5 mita ko akuamin tu. Egha adırıziam, danganir me uari akuvımın ikegha azuarir kamın anabo. Ezi guarir akınir dafar pumuning azuarir kamın tiar akamın mıriamningın mıtiğhav iti.

41

¹ Ezi gumazir kam na inigha Godın Dıpenımın aven ghu. Ga garıma, Anogoroghezir Danganim iti. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akınimning vong ko vong itimın abarım, aningın arozım 3 mitan

† 40:48: Akar ababanir kamningın itim ua datırıghın Hıbrun akamın itir puvatı. Akar kam fomıra ikia iza datırıghın a itir puvatı. Akar kam ikiavıra itir dughıamın, gumazir maba Grikın akamın a gıra, ezi akar kam akınafarır me Grikın akamın an osırızımın iti.

tu. ² Ezi a tiar akamin arozimin abarima, an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimin ababanim 2 mita ko akuamin tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kam abarima, an ruarimin ababanim, 20 mita, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu.

³ Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimin oto. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vong itimningin abarima, aningin arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin ababanim, 3 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimningin ababanim 3 mita ko akuamin tu.* ⁴ Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kam abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghin na migei, "Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim."

Esekiel Godin Dipenimin poghezir ghuriabar gari

⁵ Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir mitiamin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. Godin Dipenim azenan danganir muziarir aviriba anevinigha iti. Egha danganir kabar arozimin ababanim, 2 mitan tu. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghuava anaga 3plan ghuriba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvagh 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamin, me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da arigha 3plan ghuriar danganir muziariba itiba, pin dar ingari. Eghti dar otevilla izi Godin Dipenimin birim biraghan kogham. ⁷ Danganir muziarir Godin Dipenimin avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamaghin iti: Danganir vanginan itiba, dar arozim 2 mitan

tu. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba mong ekevegha dar apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi adiriziar mam, ghuriar vanginan itimin ikegha pin ghua namba 2in ghuriamin ghua bar pin namba 3in ghuriamin oto.†

⁸ Ki gari, Godin Dipenim ghuriar vazimin itim biragha azenan ghuzir daruamin tuavim, a ghuriar kabar apengan dar mingarimin min ikia, Dipenir miriaba bar da avini, egha a ghuriar pin itibar mingariba gavgaviba dagh anidi. Mingarir kam, nguazimin ikegha pin ghua daruamin tuavimin tu, an tuirivimin ababanim 3 mitan tu. ⁹ Danganir muziarir kabar azenan itir divazimin mitiamin ababanim, a 3 mita ko akuamin tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganir muziaribar ikegha ghua, ¹⁰ Godin Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba daruamin tuavimin min iti, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu. ¹¹ Ezi danganir muziarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aningin azenan aruir tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin Dipenimin sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu.

Godin Dipenimin ababanim

¹² Godin Dipenimin akarangin aruem uaghiri naghin, dipenir ekar mam iti. Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kam

* **41:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kam min mingarim abighizir puvati. Ezi akar kam, datirighin itir Grighin akamin gin zui. † **41:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kam min mingarim abighizir puvati.

arozimın ababanım, a 35 mitan tu, ezi an ruarım 45 mitan tu. Dıpenır kamın bırı azenan ghuzım, an mıtiamın ababanım a 2 mita ko akuamın tu.

¹³ Egha gumazım Godın Dıpenımın ruarımın abarım, a 50 mitan tu. Egha a gın nguazır Godın Dıpenım avınızım ko aruem uaghırı naghın itır dıpenıbar abarı. A Godın Dıpenımın tıamın mıkebamın ikegha an abara ghua dıpenır ıgharazır kamın gırakırangın oto. Ezi an ababanım 50 mitan tu. ¹⁴ Egha a Godın Dıpenımın guam ko nguazır kınır vong ko vong sara itımın ruarıbar abarı, dar ababanım bar moghıra uaghan 50 mitan tu.

^{15a} Egha a ghua, Godın Dıpenımın akırangın itır dıpenımın abarı, dıpenır kam Godın Dıpenım avınızır nguazır kınım guam a mıssuegha itı. A dıpenır kam ko an dıpenır ruarır vuem ko vuemın itımning, dar ruarıbar abarım, dar ababanım uaghan 50 mitan tu.

Esekiel Godın Dıpenımın aven an bırıbar dıgırıbar gari

^{15b-16} Godın Dıpenımın aven zuır danganım, ko an azuarır faragha itımın bırım ko Anogoroghezır Danganımın bırım, ko winduan ruarıba ko, 3plan bırı tıar akamın boroghın itıba, me temer ararıba isa, ghurıamın ikegha ghua winduabar otogha, bırı kabar pogha da arıki. Egha uaghan temer ararıba winduaba aven dagh ase.

¹⁷ Me Godın Dıpenımın Anogoroghezır Danganım ko, Bar Anogoroghezır Danganımın bırıba ko, tıar akam gısın danganır pın itımın bırıba ko, Dıpenımın aven zuır danganımın bırıba nedazıbar dıgırıbar gın ghua da aghore.† ¹⁸ Dıgırır kam kamakın: temer aghur mamın nedazım itı, ezi an gın enselın bar gavgavır mamın nedazım itı, ezi an gın detın tememın

nedazım itı, egha ghua dar nedazıba kamaghıra uarı aghoravkıra ghua, danganır kam bar a ini. Enselın bar gavgavır kaba vaghvagha guar pumuning itı. ¹⁹ Mam gumazır guam itı, ezi ıgharazım laionın guam itı. Egha aningın guamning detın tememın gari, detın temer roghıra itır vong ko vongın itımningın gari. Dıgırır kamaghıra garıba, bar Dıpenımın bırıbagh ızıfa. ²⁰ Egha da vangınan itır ghurıamın ikegha uanaga tıar akabagh afıragha ısın tu. ^{21a} Anogoroghezır Danganımın guarır akınımning, 4plan mıriaba itı. Egha aning magh gari.

Esekiel ofa gamır dakozımın gari, a İkiavıra Itır Godın boroghın itı

^{21b-22} Bar Anogoroghezır Danganımın aven mangamın tıar akamın boroghın, bızır mam itı, a ofa gamır dakozır mamın mın gari. Ofa gamır dakozır kam, me temer ararıbar an ıngarı. An tıurıvımın ababanım, 1 mita ko akuamın tu, ezi an arozımın ababanım, 1 mitan tu, ezi an ruarım 1 mitan tu. An mıkebaba, ko an dıkınım,§ ko an mıriaba, me temer ararıbar dar ıngarı. Ezi gumazır kam kamaghın na mıgeı, “Ofa gamır dakozır kam, a zurara İkiavıra Itır Godın damazımın tughav itı.”

Godın Dıpenımın tıar akaba

²³⁻²⁴ Danganır Anogoroghezımın aven zuır tıar akam, tıar pumuning itı. Tıar kamning vaghvagha akuar pumuning itı, ezi me hinsbar da ısav suıki. Pumuning vongın itıma, pumuning vongın itı. Da kuamın dughıam, da sıvagh sıvagh mangı uarıgh puegham. Ezi kamaghıra Danganır Bar Anogoroghezım uaghan tıar pumuning itı.

²⁵ Ezi me Anogoroghezır Danganımın tıamningın, detın temeba ko enselın bar gavgavıbar nedazıbar ghore, matı nedazır me Dıpenımın aven itır bırıbar ghore. Ezi tıar akar

† **41:17:** Hıbrun akam deragha mıgırıgıar kamın mıngarım abıghızır puvatı. § **41:21b-22:** Hıbrun akam, akar kam, “an dıkınım,” a guızbangıra ghaze, “an ruarım.” Fomıra itır gumazır maba akınafarır kamın akam gıra, egha ghaze, akar kam ghaze, “an dıkınım.”

azuarimîn aven mangamimningîn azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari. ²⁶ Ezi aven mangamin azuarimîn birimningîn, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temebar nedaziba iti. Ezi Dipenimîn miriaba avinizir danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dipenir pumuning

¹ Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimîn aven otogha, Godin Dipenimîn notin amadaghan dipenir ruarir mamîn gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimîn vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimîn girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. ² Dipenir kamîn ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu.

³ Dipenir kamîn kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamin guam a misuegh iti. Me ghuriar 3pla dipenir kamîn dar ingara ghuanabo. ⁴ Dipenir kamningin tizimîn, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimîn ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu. ⁵ Dipenir kamningin namba 3in ghuriamîn danganir muziariba, da namba 2in ghuriam ko namba 1in itir ghuriamîn danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3in ghuriamîn ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganir muziariba sufi. ⁶ Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimîn boroghin itir dipenir igharazibar

ingari. Puvati. Namba 1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gavgavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin itir ghuriamîn danganir muziariba mong sufi.

⁷⁻⁸ Dipenir namba 2in ruarimîn ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir faragha itimîn ruarimîn ababanim, a 50 mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me an guamîn vongin divazir mamîn ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimîn min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimîn miriamîn iti. ⁹⁻¹⁰ Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aningin tizimîn daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamîn aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimîn mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh mangi, daruamin tuavir kamîn aven mangam.*

Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimîn vongin, danganir uari akuvimîn boroghin sautin amadaghan iti.† Egha daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimîn vongin iti. Egha aningin mikebamning Godin Dipenimîn girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti.

¹¹ Dipenir kamningin ababaniba, dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningin ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningin tizimîn, daruamin tuavir aven mangamim, aningin tiamningin iti. ¹² Gumazitam sautin itir dipenimningin aven mangisi, divazimîn mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh izi, daruamin tuavir kamîn aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimîn mirara gari.

42:3: Esekiel 40:17; 41:10 * **42:9-10:** Akar ves 3in ikegha ghua 10in tuziba, Hibrun akam deragha migirigiar kabar mingarim abighizir puvati. † **42:9-10:** Hibrun akar datirighin itim, ghaze, "aruem anadi naghin." Fomira itir gumazir maba akinafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghin migei.

¹³ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganibara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. ¹⁴ Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar danganir mizuarir kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam."

Gumazir kam divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin abari

¹⁵ Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha givagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir divazir ekiamin abari. ¹⁶ A bizibar abarir aghorim inigha aruem anadi naghin divazimin ababanim gamima, a 250 mitan tu. ¹⁷⁻¹⁹ Egha a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghin divazir kam in abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan tu. ²⁰ Godin Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kam in gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43

Ikiavira Itir God, uamategha uan Dipenimin ize

¹ Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin amadaghan ghu. ² Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi. ³ Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir bizimningin min ghu. Irebamin min garir bizir mam in aven, God Jerusalem gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati. ⁴ Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu.

⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim gizifa. ⁶ Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mam in tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei. ⁷ A kamaghin na migei, "O nguazir kam in gumazim, dipenir kam kar nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamin danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me gativagh men gan iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti

men atrivibar kuaba, ua danganir kamın ikian kogham. ⁸ Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimın boroghın dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimın tiar akam boroghıra iti. Ezi divazir vamıra me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamın, me nan ziar zuruzim gamizi, a nan damazimın bar mize. Bizir kam bangın, ki bar men aningaghegha me gasıghasıki. ⁹ Me datirighın ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimın arazir an amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arıkhıgh. Me kamaghın damıghtı, ki zurara men tongın iki mamaghıra ikiam.”

¹⁰ Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın na mıgei, “O nguazir kamın gumazim, ni Dipenimın ganganir gın ikiamimın gun Israelın ikızim mikim me geghan. Eghtı me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsıgham. ¹¹ Me uan arazir kurar me amizibar aghumsıgh gıvaghti, ni Godın Dipenimın digırıba ko ganganımın gun me mikim. An ababanıba, ko tiar akar aven ghua azenan izıba ko, an averıamın itir bizıba ko, an aven ingaramın arazıba ko, an bizir ki damuasa mikemezıba, ni bizir kaba men damazıbar bar ada osırıghtı, me bar nan akabar gan dar gın mangı dar amu.

¹² “Kar Godın Dipenimın Akar Gavgavım: Mıghsıar orazir Godın Dipenimı aperaghav itım, an danganıba bar anevınıgha itir danganıba, da bar moghıra zuegh na baghvıra ikiam. Guızbangıra, kar Godın Dipenimın Akar Gavgavım.”

Ofa gamir dakozimın ababanıba

¹³ Ikiavıra Itir God ua kamaghın mıgei, “Kar ofa gamir dakozimın ababanım. Ofa gamir dakozir kamın mıngarımın povir nguazim gaperaghav itım, an tuırivımın ababanım, 50 sentımıtın tu. Ezi an

povımın mıriamın ikegha aven zuır danganıımın arozım, an ababanım, 50 sentımıtın tu. Divazir dozır mam, an mıngarır povır kamın mıriaba azenan ısın ikıa bar anevını, ezi an tuırivımın ababanım, 25 sentımıtın tu. ¹⁴⁻¹⁵ Ofa gamır dakozır kam a 3plan mıteba itı. An povım gısın aperaghav itır mıter namba 1, an tuırivımın ababanım 1 mıtan tu. Ezi mıter kamın mıriamın ikegha aven zuır danganıımın arozım, an ababanım, 50 sentımıtın tu. Ezi mıter kam gısın itır namba 2ın mıtem, an tuırivımın ababanım, a 2 mıtan tu. Ezi mıter kamın mıriamın ikegha aven zuır danganıımın arozım, an ababanım, 50 sentımıtın tu. Ezi mıter kam gısın itır namba 3ın mıtem, an tuırivımın ababanım 2 mıtan tu. Mıter bar pın itır kam, kar ofaba tuer danganıım. Ezi ofaba tuer danganıım, bulmakaun kombar mın garır bizıba, an mıkebar 4pla gaseghav itı.

¹⁶ “Ofa gamır dakozımın ofaba tuer danganıır kamın sıriam, an ruarımning ko, arozımningın ababanıba uaghara ghuegha 6 mıtan tu. ¹⁷ Ofaba tuer danganıır kam, an apengan itır mıter namba 2, an ruarımning ko arozımningın ababanıba magh ghugha 7 mıtan tu. Ezi mıter namba 2ın mıriamın ikegha aven zuır danganıımın arozım, an ababanım, 50 sentımıtın tu. Ezi divazır dozır mam, a mıter kamın mıriaba azenan ısın ikıa bar anevını, ezi an tuırivımın ababanım, a 50 sentımıtın tu. Ezi adırızıar mam, ofa gamır dakozım gasaraghav ikıa, guam aruem anadı naghın mıssuegha itı.”

Ofa gamır dakozım, me a isa God ganıdı

¹⁸ Ikiavıra Itir God, kamaghın na mıgıa ghaze, “Nguazır kamın gumazım, ki Ikiavıra Itir Godın Ekıam, ki kamaghın mıgei: Kar bizır ki damuasa mikemezıba, me ofa gamır dakozım gısın asızıba tue da

mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozim in garigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu. ¹⁹ Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh. Merara izi nan boroghin nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumamazibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami. ²⁰ Egh ni bulmakaun kam in ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozim in, mikebabar kom in 4plan kabar aghuigh. Egh gumamazibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitem in mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighti, ofa gamir dakozim nan damazim in zueghiva, na baghavira itir bizim in min ikiam. ²¹ Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizir divazim in aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganim in azenan iti. ²² Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurim in ghuzim gamizi mokin. ²³ Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh, ²⁴ Ikiavira Itir Godin damazim in izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuaghsuegh, ofan bar isia mighirizim in min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ²⁵ Ia

7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzaribar ikian marki. ²⁶ Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan bizimra an min ikiam. ²⁷ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumamaziziba God ko navir vamiran ikiam in ofabar amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghaviti

¹ Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenim in aruem anadi naghin amadaghan itir divazim in ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam. ³ Atrivim in otarimra, Ikiavira Itir Godin damazim in daghebar amisi tiar akamin aven izi Dipenim in aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenim in aven mangamin azuarim in aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam.”

Godin gumamazizibara, Godin Dipenim in aven mangam

⁴ Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin

aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, "O nguazir kamın gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham.

⁶ "Ni Israelin ikizir akaba batozir kamın mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, Ia da atakigh! ⁷ Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumamazibar amamangatizi me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamın ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki. ⁸ Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba arizima, me ian danganim inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami.

⁹ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumamazizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogh. Bar puvatigham."

Livaiba ofa damuamin ingangarim damuan kogh

¹⁰ Ikiavira Itir God na migia ghaze, "Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹¹ Ki kamaghsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumamazibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amuva gumamazibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim damuam. ¹² Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpura ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹³ Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim damuan kogh. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir bizitamin boroghin mangan kogh. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, izevir kuram iniam. ¹⁴ Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam."

Ofa gamir gumazibar ingangariba

¹⁵ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam. ¹⁶ Merara nan Dipenimin aven izam.

Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam.

¹⁷ “Ofa gamir gumaziba, namba 2in divazir nan Dipenim avinizimın tiar akamın aven mangi uari akuvir danganimın otivsi, me ofa gamir gumazibar korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimın boroghın uari akuvir danganir kamın aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamın, me sipsipın arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki. ¹⁸ Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar mın uan dapanibagh ighuigh. Egh trausiziar otevilla isi uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsi me inir ruariba ikiva, miter gavgavibar uan ivariaba amighinan marki. ¹⁹ Me azenan ikia uari akuvir danganimın gumazamiziba bagh mangisi, me Godin Dipenimın aven ingangarim damuasa aghuizir korotiaba suegh danganir muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangi. Puvatightima, gumazamizir kiniba men korotiar bar zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham. Kamaghın amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangam.

²⁰ “Ofa gamir gumaziba uan dapanir ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuziba ikian marki. Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangi ruarighan marki. ²¹ Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir danganimın aven mangisi, wainın tam aman marki. ²² Ofa gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamın ikian marki. A Israelin ikizimın amizir igiar gumazitam koma akuizir puvatizitamın ikiti deragham. Egh a uaghan ofa gamir gumazir aremezimın amuir odiarimın ikiti deragham. A gumazir kinir

ovengezitamın amuir odiarimın ikian marki.

²³ “Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba ko nguazir kamın bizir kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimın zue, ezi bizim manam nan damazimın mize, ni dar men sure damuam. ²⁴ Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgavibagh isin tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamın arazimın gin mangiti, a na baghvira itir dughiamın mın ikiam.

²⁵ “Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamın boroghın mangi an suiragh, nan damazimın mizeghan marki. Egh an tavira, mati an afeziam o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamın itir puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan damazimın mizegham. ²⁶ Egh gin a ua nan damazimın zueghamin arazibar gin mangi ua nan damazimın zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki mizuamam. ²⁷ Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir danganimın mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a kamaghın, ua Godin Dipenimın Anogoroghezir Danganimın aven mangi ua ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikemegha gifa.

²⁸ “Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimın aven nguazitam inian kogham. Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin kam. ²⁹ Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher

44:17: Ua Me Ini 28:39-43; Ofa Gami 16:4   **44:19:** Ofa Gami 16:23; Esekiel 42:13-14   **44:20:** Ofa Gami 21:5   **44:21:** Ofa Gami 10:9   **44:22:** Ofa Gami 21:7; 21:13-14   **44:23:** Ofa Gami 10:10
44:25: Ofa Gami 21:1-4   **44:28:** Diboboniba 18:20   **44:29:** Diboboniba 18:8-19

kaba kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba na bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba da iniam.³⁰ Gumazamiziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh bizir igharazir gumazamiziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir gumaziba uaghan da iniam. Gumazamiziba dughiabar zurara bretba tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningigh. Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh izivagham.

³¹ “Ofa gamir gumaziba, kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman marki.”

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangegh, Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvagha me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozim 10 kilomitan tugham.* Eghti danganir kam bar moghira zueghiva na baghvira ikiam. ² Nguazir kamin aven, ia Godin Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh. Nguazir kamin 4plan miriabar ababaniba bar moghira 25 mitan tugham. Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam avinighti, an arozim 25 mitan tughti, a pura ikiam.

44:31: Ofa Gami 22:8 * **45:1:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamaghin migei, “5plan kilomita.” Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin kamaghin a gira, “10plan kilomita.”

† **45:3-5:** Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamakin, “20plan danganiba.” Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin a gira, “Men nguibar ekiam.”

³⁻⁵ Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighti, akuar pumuning aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamningin ababanimin ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin arozim, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamningin tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a ginabagh, kar nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan Dipenimin aven ingangaribar amuasa nan boroghin iziba, me nguazir ki me bagha inabazir kamin uari bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a danganir bar zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dipenim uaghan danganir kamin aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kamin otevir igharazim isi Livain adarazir aningam. Livaiba nan Dipenimin ingangarir igharazibagh ami. Egh me nguazir kamin uan nguibar ekiabar ingaram.†

⁶ “Danganir zuruzir kamin miriam, danganir igharazir mam an boroghin ikiam. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumazamiziba bar men nguazim, eghti me an uan nguibar ekiamin ingaram.”

God atrivim bagha nguazim ginaba

⁷ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nguazir otevir pumuning atrivim bagh aning ginabagh. Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi naghin amadaghan nan nguazimin miriam ko nguazir ian nguibar ekiam itimin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin amadaghan Israelin kantrin nguazibar mitaghniamin tugh. Eghti namba 2in nguazir otevim, aruem uaghiri naghin amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam itir

nguazimîn miriamîn ikegh, mangî aruem uaghiri naghîn Israelin kantrin nguazir mitaghniâmîn tugh. Kamaghîn amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazim, ko atrivimîn nguazir otevimning, da Israelin kantrin danganir kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi naghîn itir mitaghniâmîn ikegh, mangî aruem uaghiri naghîn itir mitaghniâmîn tugham. Eghti nguazir kamîn ekiamîn ababanim, Israelian anababa vaghvaghera ghuaviba ikian-gizir nguazibar ababaniba ko magh mangîgh. ⁸ Israelin nguazimîn aven, atrivim ua baghvîra nguazim ikiam. Eghti gîn atriviba, nan gumazamiziba abin ua men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi mokîn. Atriviba gîn Israelin ikizimîn anababa, vaghvagh men nguaziba me daningam.

⁹ “Kî Ikiavîra Itir Godîn Ekiam, kî kamaghîn miġei: Ia Israelian atriviba, ia bar dughiar ruarimîn arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko igharaz darazi abîrir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Kî Ikiavîra Itir Godîn Ekiam, kî kamaghîn ia miġei.”

Ia guizîn arazimîn ġintîgh bizibar ababanibar amu

¹⁰ Ia bar guizîn arazimîn ġintîgh, bizibar osimtîziba ko ababanibar amu. ¹¹ Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtîzimîn ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamîn itibar ababanim damuamin bizim. Aningîn bizibar abarir ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghîn amizi, efan 10pla, a homan vamîra ko magh ghu. Ezi batîn 10pla, homan vamîra, o korîn vamîra ko magh ghu. Bizir guar avîriba bar, me homan ababanimîn ġin ghua, dar osimtîziba

ko ababanibar adagh ami.† ¹² Bizibar osimtîzibar ababanim kamakîn: 20plan gera, sekelin vamîra. Ezi 60plan sekel, minan vamîra.§

¹³ “Ia Israelia dagher biziba ofan mîn da inigha na bagha izi, ia kamaghîn dar ababanibar amu. Ia witîn 60plan efa iki, egh dar tongîn efan vamîra isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongîn efan vamîra isi ofa damu. ¹⁴ Egh ia uan temer olivîn borer 100plan batba iki, ia dar tongîn batîn vamîran isi ofa damu. ¹⁵ Egh sipsipîn Israelin nguazimîn dadaba apir 200pla iki, ia dar tongîn sipsipîn vamîra isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia miġiriba, ko na ko navir vamîra ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutîma, kî ian arazir kuraba ġin amadagham. Kî Ikiavîra Itir Godîn Ekiam, kî kamaghîn miġeme.

¹⁶ “Kantrin kamîn gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangîva ofabar amuam. ¹⁷ Kar atrivimîn ingangarir a damuamin: ofan bar isia miġiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivîn borem inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatîn dughiaba ko, Israelin ikizimîn dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimîn arazir kuraba aġivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba ġin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar miġiriba ko, God gumazamiziba ko navir vamîran ikiamin ofaba.”

Godîn ziam famin dughiar ekiaba

¹⁸ “Kî Ikiavîra Itir Godîn Ekiam, kî kamaghîn miġei: Azeniba vaghvaghera dar iakinir faragha itimîn, an aruer farazimîn, ia Godîn Dipenim damighti a zueghsi, bulmakaun

† 45:10: Ofa Gami 19:36 † 45:11: Ababanir kamning, homa ko kor, aningîn ababanim 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aningîn ababanim, 17 lita ko akuamin tu. § 45:12: Sekelin osimtîzim, 11 gremîn tu, ezi minan osimtîzim, 648 gremîn tu. Hibrun akam vezin kamîn aven, “60plan sekel,” a miġeir puvati. A ghaze, “20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel.” Ezi kar 60plan sekel.

apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu. ¹⁹ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamın ghuzitaba inigh, Godın Dıpenimın guarir akınir tiar akamın boroghın itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2ın mitemın mıkebar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimın tiar akabar boroghın itir guarir akınibar aghu. ²⁰ Iakınir kamın, an namba 7ın aruemin, tina deraghvıra fozir puvatigha atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamın, ia Godın Dıpenim damuti a zuegham.

²¹ “Iakınir faragha zuimın, an namba 14ın aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam. ²² Isar ekiamın dughiar faragha zuimın, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamın itir gumamazibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu. ²³ Isar kamın arueba vaghvagh, atrivim Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumamaziziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipın apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam.

²⁴ “Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipın apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogrem wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipın kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam.

²⁵ “Eghti iakınir namba 7ın, an aruer namba 15ın, Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamın Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar

vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimın bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamın ofabar dibobonim ko magh ghu.”

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

¹ “Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki kamaghın mıgei: Aven itir danganir me uari akuvimın tiar akar aruem anadi naghın itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghıra iki. Egh Sabatin dughiam ko iakınir igiamın isar ekiamın dughiamın, tiam kuighirigham. ² Godın ziam famın dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganımın ikegh, izi azuarir dozir aven mangamımın mangi namba 2ın divazımın aven otogh, an tiar akamın guarir akınımın boroghın tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramım ko, gumamaziziba God ko navir vamıran ikiamın ofabar amigh gıvaghti, atrivim tiar akamın boroghıra ikıva tevımning apırigh, dapanım aviragh, Godın ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratızımın tugham. ³ Sabatin dughıaba ko iakınir igıabar isaba bar, kantrin kamın gumamaziziba uaghan tiar akar kamın azenan Ikiavıra Itir Godın damazımın iki, an ziam fı tevıba apırigh dapanıba avıgham.

⁴ “Sabatin dughıaba bar, atrivim izi Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipın nguzir duaba puvatiziba ko sipsipın apurir duaba puvatizir tam inigh izi.

⁵ A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivin boreme sara inigh izi.

⁶ “Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzarbar puvatiziba, ana da inigh izam. ⁷ A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3plan litan olivin boreme sara inigh izi. ⁸ Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin tiar akamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham.

⁹ “Isar ekiabar dughiabar, kantrin kam in gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi izi, tina notin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh mangisi, a sautin amadaghan itir tiar akamin azenan mangi. Eghti tina sautin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh azenan mangisi notin itir tiar akamin azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghin uam azenan mangan kogham, a vongin itir tiar akamin otogh azenan mangi. ¹⁰ Gumazamiziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam. ¹¹ Isar ekiabar dughiaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa damusi a

bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan olivin boreme sara inigh izi.

¹² “Atrivim uabi, Ikiavira Itir God bagha, uan ifongiamin gin mangamin ofa a daningam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan ifongiamin gin mangamin ofabar min, da inigh izi. Dughiar kam in, me a bagh namba 2in divazimin aruem anadi naghin itir tiar akam kuighti, an aven mangigham. Egh a uan ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam, mati a zurara Sabatin dughiabar ofa gami moghira, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangiti, me tiam dukuagh.”

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Mizarazibar zurara, ia sipsipin igiar azenir vamira ikia duaba puvatizitam inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirim in ofa damu. Ofan kamaghin amizim, ia dughiabar zurara a damu. ¹⁴ Egh uaghan mizarazibar zurara, ia ofan bar isia mighiramim damusi asizim iniva, witin aghuir kilogrem in pumuning ko olivin borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar Ikiavira Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghira ikiam. ¹⁵ Ia kamaghira sipsipin igiam ko wit ko olivin boreme inigh izi, mizarazibar zurazurara Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu mamaghira iki.”

Atrivimin nguazim

16 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuimin min uan otarim danigham, eghti nguazir kam, an an ghuavim ikegham. Nguazir kam zurara an otarimin adarazir nguazimra. 17 Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi, uan ingangarir gumazir mam danighti, azenir namba 50 otoghti, a nguazir inizir kam uam atrivim daningam. 50plan azenibar zurara, Judaba ua biziba ikarvaghamin arazir kam damuam. Dughiar kam otoghti, nguazir kam uam atrivimin nguazim gavagham. Kar an bizimra, ezi a uan otariba ko uan ovavir boriba, me zurara an ghuavim ikegham.

18 “Eghti atrivim gumazamizibar nguazitam me dama a inian kogham. A nguazir manam isi uan otaritam daningisi, a uan nguazimra isi a daningam. Eghti nguazir kam an otarimin bizimra. A gumazamiziba abiniva men nguaziba me dama da inian kogham. Kamaghin amizi, nan gumazamiziba uan nguazibar iki deraghvira dapiagham. Me aghamsigh tintinibar nguazir igharazibar mangan kogham.”

*Esekiel Godin Dipenimin
ofa tuer danganibar gari*

19 Gumazir kam na inigha, namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin otogha notin itir dipenimin oto. Dipenir kamin danganir doziba, da Godin danganibara, egha da bar zue. Dar aven, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba dar iti. Ezi gumazir kam aruem uaghiri naghin itir danganim nan aka. 20 Egha kamaghin na migei, “Danganir kamin aven, ofa gamir gumaziba, osimtiziba agivamin ofaba ko arazir kuraba gin amangamin ofabar asizir tuziba inigh izi da avigham. Egh me uaghan wit tuamin ofaba inigh izi danganir

kamra da tuam. Ofa gamir gumaziba bizir zuezi taba inigh, azenan gumaziba uari akuvir danganimin mangan kogham. Puvatightima, gumazir kiniba bizir bar zuegha anogoroghezir kabar suighiva me ovengam. Kamaghin amizi, bizir zuezir kaba bar men saghon ikiam.”

21 Egha gumazir kam na inigha azenan ghua, me uari akuvir danganimin otogha an mikebar 4pla nan akakasi. Ki garima, an mikebar 4pla vaghvagha ua danganir muziarir maba iti. 22 Danganir muziarir kaba, dar ababaniba magh ghu. Dar ruaribar ababanim, 20 mitan tu, ezi dar arozibar ababanim, 15 mitan tu. 23 Da vaghvagha birir dagiabar ingarizir mam iti. Ezi avim arighamin danganim dar biribar poroghav iti. 24 Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Kar ofan dagheba tuamin danganim. Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, gumazamiziba ofa damuasa inigha izir asiziba inigh, me kagh adar tuziba avigham.”

47

*Dipam Godin Dipenimin ikegha
emira ghuaghiri*

1 Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godin Dipenimin tiar akamin ize. E fo, Godin Dipenim aruem anadi naghin gari. Dughiar kamin, ki garima, Ame! Dipam tiar akar aruem anadi naghin itimin apengan otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakozimin boroghin emira ghuaghira, ofa gamir dakozim gita. 2 Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki dipamin garima, a sautin

amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan otogha emira zui.

³ Ezi gumazir kam uan ababanir benim inigha dipamin miriamin ghua an ruarimin abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500 mitan tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam girigha vongin zuima, dipam nan duiamningin tu. ⁴ Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivariamnin tu. ⁵ Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi afozofogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam. Kar faner ekiar gumazitam vongin mangan koghamim. ⁶ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "O nguazir kamnin gumazim, ni ti bizir kaba deravira dar gari?" Egha gumazir kam ua na inigha faner dadarimin miriamin ghu.

⁷ Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirim, faner miriamningin uaghara bar izivagha iti. ⁸ Ezi a kamaghin na migei, "Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham. ⁹ Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghin ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti a deragham. Egh faner kam ivemara ghuaghiri naghin, biziba bar angamira ikiam. ¹⁰ Eghti osiriba isir

gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin boroghin tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin ikegh, bar mangi Eneklamnin dipam emirava otivi naghin tugh, osiriba buriam. Egh me danganir kamnin uan iveba aruemnin da onegh da kirkiram. Eghti Mediterenianin Ongarir Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam. ¹¹ Eghti danganir kamnin boroghin itir dipar muziarir beghneazim izivaziba, dar dipaba deraghviram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivagham. ¹² Ezi Godin Dipenimin otozir faner kamnin miriamningin, temer igharagha garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godin Dipenimin otozimin boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram."

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

¹³⁻¹⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Ki bar fomira akar dikirizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamnin mitaghniabar, kara.

¹⁵⁻¹⁶ "Nguazir kamnin mitaghniam, a Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tuavir akar ekiamin otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningnin

mitaghniamin tizimin iti. Eghtian mitaghniam bar mangi nguibar ekiam Tikonin tugham. Tikon, a Hauranin Distrighin mitaghniamin iti. ¹⁷ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonin otogham. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin nguazimin mitaghniamin iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniam.

¹⁸ “Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distrighin tizimin ikegh mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimin tizim abighiva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniam.

¹⁹ “Eghti sautin itir nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniam.

²⁰ “Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimin dadarimin mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniam.

²¹ “Ia arazir kam in gin mangi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam. ²² Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimramin ikiam. Kantrin igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam,

ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumamazizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir otevíba ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam. ²³ Kantrin igharazibar gumamazizir iza ia ko ian gumamazizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevítaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagh me ganidi

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelian anababar ziabar kara:

“Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogham, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniam mangi nguibar ekiam Enonin otogh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kam in, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kam in aruem anadi naghin itir mitaghniam ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

²⁻⁷ “Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevimin akuighav

iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu.”

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiam mam ikiam (Esekiel 45:1-8)

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiam mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamim. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham, an ruarimin ababanim mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanim. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamin tongira ikiam.

⁹⁻¹⁰ “Nguazir kamin tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kamin tongira ikiam. ¹¹ Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava nan ingangarim bagha gavgafi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati.

Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh. ¹² Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kamin mitaghniam, a Livain anabamin nguazir mitaghniam ko poroghiv ikiam.

¹³ “Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozimin ababanim, 5 kilomitan tugham. ¹⁴ Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham.

¹⁵ “Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti, an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiam mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamin gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam. ¹⁶ Eghti nguibar ekiam avinizir divazimin miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. ¹⁷ Nguibar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimin ababanim, 125 mitan tugham. ¹⁸ Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimin tongin an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningin ru-

arimningin abanimning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamin aven ingar ikiamiba, aning in ingariva opar aning daghebar amam. ¹⁹ Israelin gumazamiziba nguibar ekiar kam in aven ikia ingariba, me nguazir kamningin azenibar ingariva oparam.

²⁰ “Eghti nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamin adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamin itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kam in ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningin ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamin tugham.

²¹⁻²² “Nguazir na baghvira ikiamin kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamin nguazir kam, aning nguazir bar ekiamin tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimin nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanin Fanemin tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Li vaibar nguazim, da bar atrivimin nguazimin torimra ikiam. Egh mangi notin amadaghan Judan anabamin nguazir mitaghniamin otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminin anabamin nguazir mitaghniamin tugham.”

Anabar igharazibar nguazir ote-viba

²³⁻²⁷ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelin anabar igharazibar

nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam:

“Nguazir me bigha God bagh datighamimin mitaghniyam, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminin anabamin adarazir nguazir otevim. Men nguazimin mitaghniyam, kantrin kam in aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

“Ezi Simeonin anabamin nguazim, a Benjaminin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Isakar in anabamin nguazim, a Simeonin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamin nguazim, a Isakar in nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Gatin anabamin nguazim, a Sebulunin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniyar kaba bar aruem anadi naghin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin tu.

²⁸ “Nguazir me bigh Gatin anabamin adarazi daningamim, kantrin kam in sautin itir nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri bar mangi Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin kantrin sautin amadaghan itir mitaghniyam. ²⁹ Ia arazir kam in gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aningighti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God Jerusalem in tiar akabar gun migei

³⁰⁻³⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kam in 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi,

2,250 mitan tugham. Egh divazimın mırıar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notın amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghın ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar akar aruem uaghiri naghın ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali.
³⁵ Kamaghın amizi, nguibar ekiam avinizir divazimın 4plan mırıaba, dar ababanim bar moghıra 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamın ikegh mangi zurazurara ikiamin dughiamın, me nguibar ekıar kamın ziam dipon suam, 'Tkiavıra Itir God Kagh Iti.'”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim O Daniel Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kam, God gifozir puvatizir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivagham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivagham. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

*Judan gumazir igiar maba
atrivimin dipenimin iti*

1 Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning

ko mizezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemın nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru. ² Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatzima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavın aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamın aven itir danganir mogomemin da ati.

³ Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiabara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. ⁴ Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponam. ⁵ Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mizezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

⁶ Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. ⁷ Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

⁸ Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin

dipenimîn isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimîn mizegham.* Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsis, eghti me dagher igharazitam a daningam. ⁹ Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa. ¹⁰ Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham."

¹¹ Aspenas faragha Daniel, Hania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei, ¹² "Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiabar tugh. ¹³ Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarziabar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu." ¹⁴ Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami.

¹⁵ Ezi 10plan dughiabar gin, men ganganim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimîn amezibagh afira. ¹⁶ Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimîn dagheba ko wainin dipaba isa zurara munagh da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me ganigavira iti.

¹⁷ Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim

ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganingi. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti.

¹⁸ Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mizekimin sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagha ghu. ¹⁹ Ezi atrivim me ko migeiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. ²⁰ Egha atrivim bizir aviribar men azangsiha, me ko migei gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afragham kogham. Bar puvati.

²¹ Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

¹ Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge. ² Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi, ³ a kamaghin me

* **1:8:** Danielin nighnizimîn mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogorogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamîn an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21 **1:20:** 1 Atriviba 10:1

migei, “Ki irebamın ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar osemi. Kamaghın amizi, ki irebamın mingarim gifoghasa.”

⁴ Egha me kamaghın Aramın akamın atrivimın akam ikaragha ghaze, “Atrivim,* ni bar deraghvıra iki mamaghıra iki. E ghaze, ni faragh uan irebamın e mikemeghti, e an mingarimın gun ni mikimam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghın gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangıra ia migei, ia bizir ki irebamın ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimın gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighıva, dar amuti da bar ikuvigham. ⁶ Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghın datirighın, ia irebam ko an mingarimın gun na mikim.”

⁷ Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamın gun e mikemeghti, e an mingarimın gun ni mikimam.”

⁸ Ezi atrivim kamaghın migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghın ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. ⁹ Guizbangıra, ia bizir ki irebamın ganizibar gun na mikemeghan koghıva, ia bar osımtızir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamıra inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnızim otevkiningham. Kamaghın, ia irebar kamın gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”

¹⁰ Ezi fofozir gumazir kaba atrivimın akam baregha, kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamın gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan koghām. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir

ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsızir katamın a gamızir puvati. ¹¹ Atrivim, bizir ni en azangsıziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan koghām. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumazıba ko itir puvati.”

¹² Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghın amizi, a midorozir gumazıba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonın fofozir gumazıba bar me misueghti me aremegham. ¹³ Ezi midorozir gumazıba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui.

God irebamın mingarim Danielın aka

¹⁴ Ezi atrivimın midorozir gumazıbar garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonın fofozir gumazıbav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravıra nighnigha, ¹⁵ kamaghın Ariokin azara, “Manmaghsua, atrivim fofozir gumazıbav sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?” Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei.

¹⁶ Ezi Daniel fofozir gumazıba aremeghan aghuagha, zuamıra ghua atrivimın migia ghaze, “Ni tong dughiam na danighti ki irebamın mingarimın gun mikimam.”

¹⁷ Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimın ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otivizıba bar dar gun me mikeme. ¹⁸ Egha apangkuvim bagha Godın Uan Nguibamın Itim ko mikimasa me migei. Egh uaghan irebar mogomemın itim bagh azangsighti, an an mingarim en akaghām. Eghti e Babilonın fofozir gumazir igharazıba ko aremeghan koghām. ¹⁹ Ezi dimagarir kamra God, atrivimın

* **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28ın tuzıba, me Hibrun akamın dar osirizir puvati. Me Aramın akamın an osiri. **2:11:** Jenesıs 41:39; Aısaia 57:15; Daniel 5:11

irebamın mıngarım Danielın aka. Ezi Daniel Godın Uan Nguibamın Itimın ziam fa, ²⁰ egha kamaghın mıgei:

“God, ki nın ziam fı mamaghıra ikiam.

Guizbangıra, fofoziba ko gavgav-iba bar nına.

²¹ Nı amozim ko aruemin dughiam gatifa,

egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,

egha ni men ingangaribar me a gefi.

Egha fofozir aghuiba ko nıghnızir aghuiba gumazibagh anıdı.

²² Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatıziba men akakasi.

Ezi zurara angazangarım nın iti, ezi ni mıtatemin itir biziba, ni dagh fogha gifa.

²³ Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavım na ganıngı

egha ni nan dımdiam baraki, egha bizir e nın azangıghızir kam, en aka.

Egha ni atrivimın irebamın mıngarım, en aka.

Ki bizir kam bagha ni mınabagha, bar nın ziam fe.”

Daniel irebamın mıngarımın gun atrivim mıgei

²⁴ Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonın fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemısefe. Ezi Daniel kamaghın a mıgei, “Nı fofozir gumazibav sueghti me aremeghan markı. Nı na inıgh atrivim bagh mangı, eghti ki irebamın a geghanıva irebamın mıngarımın gun a mıkimam.”

²⁵ Ezi zuamıra Ariok Daniel inıgha atrivim bagha ghugha, kamaghın atrivim mıgei, “Ki Judan adarazir mav inıgha izi, me fomıra kalabuziar gumazir mamın mın an kantrin a inıgha kagh ize. Ezi a irebamın mıngarımın gun ni mıkimam.”

²⁶ Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghın an azara, “Nı nan irebam ko an mıngarım mıkimamin fofozim iti?”

²⁷ Ezi Daniel kamaghın atrivim mıgei, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamın mıngarım abıghıva avegham. ²⁸ Ezi Godın Uan Nguibamın Itim, a iti, a bizir mogomebar mıngariba azenim garısi. Atrivim, God bizir gın otivamıbar nın akaghasa irebar kam ni ganıngı. Ezi ki datırıghın irebar ni uan dakozımın akua ganızımın, gun ni mıkimam.

²⁹ “Atrivim, ni akuıma God irebamın bizir gın otivamıba nın aka. Ezi Godın kam, a bizir mogomeba azenim garısi. Egha bizir gın otivamıba nın aka. ³⁰ Egha Godın kam bizir modoghav itim nan aka. Kırara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir ıgharazibagh afırazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebamın mıngarım ko nıghnızibagh gıfoghıam.

³¹ “Atrivim, ni irebamın garıma marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavıgha bar puvıra taghtasi. Ezi ni an ganıgha bar atıatingı. ³² Me golin puvıra taghtazımın an dapanımın ingarı. Egha an evarım ko agharımning, me silvan anıngın ingarı, egha an ivarıam me brasın dar ingarı. ³³ Egha an suemning me ainın anıngın ingarıgha, an dagarımningın vın, me uaghara ain ko nguazım veregha anıngın ingarı. ³⁴ Ezi dughıar ni marvir guar kamın garavıra itimın, dagıam a uabi mıghsıamın kuiaghırı, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghıra marvir guar kam mısogha an dagarır me nguazım ko ainın ingarızımning mısoke. Ezi anıng bar mısaraghıre. ³⁵ Ezi ainba, ko nguazım, ko bras,

ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminim dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar anevara.

³⁶ “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki irebamin mingarimin gun ni mikimam. ³⁷ Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi. ³⁸ Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti.

³⁹ “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir oteyiba bar dagh ativagham. Ezi atrivir kam mati bras. ⁴⁰ Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainin min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada givagham. ⁴¹ Ezi ni irebamin kamaghin gari, bizir kam in dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kam in mingarim kamakin. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghin nin aka, dar gavgavim ainin min gavgavigh egh bar gavgavighan kogham. ⁴² Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimin ingarizim, a kamakin, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham. ⁴³ Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kam in dagarim in ingari. Ezi bizir kam in mingarim kamakin. Atrivim

gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guvibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.

⁴⁴ “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam. ⁴⁵ Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamin ababanim.

“Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.”

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

⁴⁶ Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. ⁴⁷ Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kam in gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”

⁴⁸ Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim

† **2:43:** Aramin akam deragha akar otevir kam in mingarim abighizir puvati. **2:48:** Daniel 2:6; 4:9; 5:11

uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. ⁴⁹ Egha Daniel Babilonin provins gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsis. Ezi atrivim an azangsizir kamın amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumamazimizibav gei

¹ Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamın ingari. Ezi marvir guar kamın ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsın Duran nguazir zarimin aneti. ² Ezi me anetiğha gıvazıma, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me miğia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanın faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekıar faragh zuiba ko, nguıbamın gavmanın garir gumaziba ko, dagıabar garir gumazıba ko, jasba ko, nguıbabar gavmanın gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughıar faragha zuımın an ziam fısi izam. ³ Ezi gavmanın gumazir ekıar kaba iza bar marvir guam itir naghın dughıar namba wanın an ziam fasa bar uari akufa.

⁴ Egha gavmanın gumazir akam akurir mam pamten kamaghın diğha miğei, “İa nguıbaba bar dar gumamazimiziba, kantriba bar dar gumamazimiziba, nguıbabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! ⁵ İa sıghaba ko marivıba ko gitaba ko buaba ko ıghıar ıgharazıba baraghtı da arangam. Egh ia ıghıar kam baragh, uan tevıba pırıgh avıgh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamın ziam fı. ⁶ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh,

marvir guamin ziam fan koghti, e zuamıra a inigh danganir ekıar avir bar pamten isimın aven anekunıgham.”

⁷ Kamaghın me ıghıam baragha, nguıbaba bar dar gumamazimiziba ko kantriba bar dar gumamazimiziba ko nguıbabar akaba bar, maghıra tevıba apırıgha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamın ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

⁸ Ezi dughıar kamın Babilonın gumazir maba iza Judan gumamazıbar zıabagh asıghasıghasa men gun atrivim mikeme. ⁹ Egha me kamaghın Atrivim Nebukatnesarın miğei, “Gumazir ekıam, nı iki mamaghıra ikıam! ¹⁰ Atrivim, nı gumamazimiziba bar kamaghın me miğia ghaze, me sıghaba ko marivıba ko gitaba ko buaba ko ıghıar ıgharazıba baraghıva, gumamazimiziba bar tevıba apırıgh avıgh, golin marvir guar nı ingarıgha asarazir kamın ziam fam. ¹¹ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, nı zuamıra a inigh danganir ekıar avir bar pamten isimın aven anekunıgham. ¹² Ezi Judan gumazir pumuning ko mıkezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar nı Babilonın provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nın akam batoke. Egha me nın asebar zıaba fer puvati, egha uaghan tevıba apırıgha aviragha golin marvir guar nı asarazir kamın ziam fer puvati.”

¹³ Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puvıram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. ¹⁴ Me ızegha gıvazıma a kamaghın men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godın marvir guar kı asarazir kam ia uaghan tevıba apıra aviragha an ziam fer puvati. Guızbangıra, o? ¹⁵ Ezi datırıghın, ia sıghaba ko

mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamın ziam fi. Ia kamaghın damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekiar avir bar pamten isimın aven ia kunigham. Eghti godın manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

¹⁶ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati. ¹⁷ E guizin Godın ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godın gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekiar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. ¹⁸ Eghti an en akuraghan koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragh golin marvir guar ni asarazir kamın ziam fan kogham.”

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

¹⁹ Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighti a puvira isiam. Avim faragha kamaghın isizir puvati.

²⁰ Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar pamten isimın me kunigh. ²¹ Kamaghın, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekiar avir bar pamten isimın, me akuni. ²² Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemın isia mizariaba zui. Kamaghın, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamın ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. ²³ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimın torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti.

²⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghın gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

²⁵ Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimın torimın arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimın min gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

²⁶ Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir bar pamten isimın tiar akamın boroghira ghugha kamaghın dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godın Bar Pin Itimın ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan ize. ²⁷ Ezi gavmanın faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati.

²⁸ Ezi atrivim kamaghın migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godın ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godın igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godın ziamra fe. ²⁹ Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godın igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghın amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godın kam a dipova, akar kuratamın a mikiman kogham. Egh nguibaba

bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.”

³⁰ Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

¹ Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

² Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

³ God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel
bagh ami!
God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara
ikivira ikiam.

⁴ Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti. ⁵ Ezi dimagarir mam in ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. ⁶ Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam. ⁷ Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me

migeima, me irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. ⁸ Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asem in ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:

⁹ “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim.

¹⁰ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. ¹¹ Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an gari. ¹² Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima, nguazimin asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an oviziba api.

¹³ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garavira itima enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. ¹⁴ Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamin itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh. ¹⁵ Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min dadabar ami ikiam. ¹⁶ Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam. ¹⁷ Ezi

bizibar garir enselba bizir kaba oti-vasa me mikeme, eghti angamira itir gumamaziziba bar kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumamazizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi.”

18 Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam.

Daniel irebamin mingarimin gun migei

19 Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki.”

Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! 20 Ni temer ekiar mamn gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamin suira, ezi nguazir kamn gumamaziziba bar an gari. 21 A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumamaziziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari.

22 “Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekeveghe pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumamaziziba bar dar gari.

* 4:19: Akar kam, 4:19in ikegha ghua 4:33in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumamaziziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati. † 4:27: Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamim a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

23 “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’

24 “Atrivim, irebar kamn mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam. 25 Ni gumamazizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumamazizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi. 26 Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamn mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam. 27 Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumamazizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.”

28 Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. 29 Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamn uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. 30 Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumamazizibar akakaghasa.”

³¹ A miġiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin miġei, "Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham. ³² Eghti ki ni batueghti ni ua gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi."

³³ Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

³⁴ Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin miġei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.

Eghti an atrivir kam dughiarbar ikivira ikiam.

³⁵ A gari, nguazimin itir gumazamiziba mati pura biziba.

An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumazamiziba an apengan iti, a bar me gatifa.

Egh a bizitam damusi an a damuam, eghti gumazitam an anogoreghan kogham.

Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

³⁶ Ezi ki miġirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar ki faragha inizim gafira.

³⁷ Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

¹ Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mammin a isar ekiar mam gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan diazi me isar kammin izegha, a ko wainin dipam api. ² Egha me wainin dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav miġei. Kavın kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemın nguibamin itir Godin Dipenimin ghugha da inigha Babilonın nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavın kabar wainin dipabar amam. ³ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavın kabar wainin dipaba api. ⁴ Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba fe.

⁵ Me kamaghin amima, gumazimin dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kammin lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kammin garima, an osiri. ⁶ Egha a bar atiatigha, an atiatir guam

asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.

⁷ Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, “Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighti aneghuam. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a damighti a namba 3in gavmanin gumazimin ikiam.”

⁸ Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kam mingarimin gun atrivim mikemezir puvati. ⁹ Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura.

¹⁰ Dughiar kam atrivimin amebam niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimin aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni daningan marki. ¹¹ Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a ganingi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kam garima, a fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. Egha an fofozim bar ekeveghe aser gavgavibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami. ¹² A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba iti,

egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimin gun ni mikimam.”

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimin gun migei

¹³ Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? ¹⁴ Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. ¹⁵ Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura. ¹⁶ Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham.”

¹⁷ Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.

¹⁸ “Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti. ¹⁹ A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumamaziziba ko, kantriba bar dar gumamaziziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam

ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitamın ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. ²⁰ Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godın İkiavıra İtim, atrivimın ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki. ²¹ Ezi Godın İkiavıra İtim gumazamizibar nguibamın a batoke, ezi an nıghnızim, gumaziba nıghnızı moghın nıghnızir puvati, an asızibar mın nıghnısi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar mın dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dımagarimın ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghın amua ghua gın a kamaghın fo, Godın Bar Pın İtim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamın gumaziba mısevima me atrivibar otifi.

²² “Nı Nebukatnesarın otarım, nı bizir kabagh fogha gifa. Egha nı uabi dikabirazir puvati. ²³ Nı uabi uan ziam fasa nıghnıgha, Ekiar Uan Nguibamın İtim, nı nan ziam dikabıra. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavın nın afeziam Godın Dıpenimın inıziba inıgha ize. Egha nı uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nın amuir doziba ko, ia bar kavın kabar wainın dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagıamın ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatıgha mıgırıgıaba barazir puvatıgha bizitam gifozir puvati. God uabıra nın ikirimirim ko nı amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi nı an ziam fer puvati. ²⁴ Kamaghın amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. ²⁵ Akar kam kamakın:

‘Dıpon, dıpon, tuisigh, abıkiğh.’

²⁶ “Akar kamın mıngarım, ‘Dıpon,’ a kamakın,
God nı atrivimın ikiamın dughı-
aba dıponsı.

Datırıghın nın dughıar abuananam.

²⁷ Ezi akar kamın mıngarım, ‘Tuisigh,’ a kamakın,
God nın arazıba tuisigha gifa,
ezi an ababanım kamaghın nın aka,
nı arazir aghuibagh amir puvati.

²⁸ Ezi akar kamın mıngarım, ‘Abıkiğh,’ a kamakın,
God nın kantri abıghızı, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.”*

²⁹ Ezi Atrivim Belsasar zuamıra uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevım Daniel garugha egha golin sen an firimın da. Egha Daniel gamızı a Belsasarın gavmanın namba 3ın gumazir dapanir ekiamın oto.

³⁰ Ezi dımagarir kamra, Midian kantrin gumazıba iza Babilonın Atrivim Belsasarın mısoğhezi ana areme. ³¹ Ezi Darius, a Midian gumazım, a 62plan azenıba ikiava, datırıghın Babilonın atrivimın oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunızı a laionba itir mozim giraghu

¹ Dughıar kam Darius atrivimın otogha gıvagha, egha 120plan gavmanın faragha zuir gumazıba amıseveghti me kantrin aven tir nguıbabagh atıvagh dar ganam. ² Ezi atrivım, Daniel ko gumazir ıgharazir pumuning a me amısevezi, me gavmanın faragha zuir gumazir kabagh atıvagh, atrivimın ingangaribar ganam. Eghtı atrivimın ingangaribar tongın bizitam ovengan kogham. ³ Ezi atrivım, Danielın ingangarımın garıma a bar dera, egha gavmanın faragha zuir gumazıba ko a ko ingarir gumazımning a men ingangaribagh afıra. Kamaghın amizi, atrivimın nıghnızim a Daniel

5:22: 2 Eghaghanıba 33:23; 36:12 * 5:28: Aramın akamın, akar kam “Abıkiğh,” a Persian kantrin ziamın mırarra ghu.

amiseveghti a kantrin gumazir dapanimn ikiam. ⁴ Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram amimning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimn aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darigham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratam apizir puvati. ⁵ Egha me uarira uariv gei, "E Danielin ingangarimn aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham."

⁶ Egha me atrivimn ganasa ghugha kamaghin a migei, "Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam!" ⁷ Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gumazamiziba bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nirara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimn magiri. ⁸ Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarimn an osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham." ⁹ Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamn an osiri.

¹⁰ Egha Daniel atrivimn akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimn ghu. Egha

a bar ghuriamn pin itir danganimn ghugha, winduan Jerusalem amadaghan itimn bar an boroghira tevimning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei. ¹¹ Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenimn ghua an garima, a uan God ko migei. ¹² Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, "Atrivim, guizbangira ni ghaze, gumazamiziba 30plan dughiabar nirara mikimam. Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimn agiram."

Ezi atrivim ghaze, "Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam."

¹³ Egha me atrivim migei, "Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mamn min an kantrin a inigha kagh ize, a nin akaba batogha, ni atizir akar gavgavimn gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamiran uan God ko migei."

¹⁴ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar oseme, egha Danielin akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri.

¹⁵ Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamten a migei, "Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin, atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam."

¹⁶ Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimn anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, "Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh."

¹⁷ Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekiar mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin

dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke. ¹⁸ Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin ghu. Egha dimagarir kamın daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

¹⁹ Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu. ²⁰ Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, "Daniel, ni Godin Ikia Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?"

²¹ Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki! ²² God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura."

²³ Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati.

²⁴ Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba orovoregha me tuvareme.

²⁵ Ezi Atrivim Darius, nguazir kamın itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze:

"Ia bar navir amirizimin iki!

²⁶ Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba, ia ziar ekiam Danielin God daning, egh Godin kamın atiating an apengan iki.

"Kar Godin Ikia Mamaghira Itim, egh an atrivimin iki mamaghira ikiam.

An Dughiar an Atrivimin Ikiamim ko an gavgavim givaghan kogham.

²⁷ A gumazamizibar akurvagha ua me isi; an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimin dagh ami.

Bar guizbangira, a Danielin akurazi laionba a gasighasighizir puvati."

²⁸ Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimin itima, Daniel dughiar ruarimin gumazir dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamin iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7--12)

Daniel 4plan asizibar irebamın gani

¹ Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimin, ki Daniel, ki dimagarir mamın dakozim girighav ikia irebamın mın bizimin gani. Egha ki irebar kamın eghaghanim akinafarir mamın an osiri.

² Kar bizir ki dimagarimin irebamın ganiziba. Aminim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui. ³ Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

⁴ Ezi farazim laionin mın gara, avizimning ikia taragiar ekiamin

mın gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim mın tughav iti. Ezi me gumazibar nighnizim a ganingi.

⁵ Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamın iviragharir 3pla uan akamın da isaghvira, ezi tiarir mam a migia ghaze, “Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!”

⁶ Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamın mın gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar mın gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingi.

⁷ Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi. An ainın atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimın iti. Kamaghın amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar mın garir puvati.

⁸ Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komın dozir mamın garima a mabar tongin oto. Ezi komın igiar kam 3plan komın faragha itiba asi. Ezi komın igiar kam gumazimın damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamın garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

⁹ Ezi ki irebamın garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamın mın bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sipsipin arizibar mın bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar

ikiava anekiarugha anevara.* ¹⁰ Ezi avivzariaba dabirabimın otivaghira bar ekevegga dipamın mın buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenin gumazamiziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi milionin gumazamiziba an damazimın tu-ivighav iti. Egha marazi kotiarbar amuasa akınafariba tui.

¹¹ Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimın komın dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misuegga an kuam inigha ghua avim mikinizi a bar isi. ¹² Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganam kogham. Egha me zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dughiar bar otevimin ike.

¹³ Ezi nan irebar ki dimagarimın ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumazamizibar Otirimın mın ki an gani. A ghuariamın tongin ikegga nan boroghın izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi.† ¹⁴ Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimın otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimın ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarim givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamın mingarim

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamın dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. ¹⁶ Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimın boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamın gun mikimasa an azangsi. Ezi an an mingarimın gun na migei.

7:7: Akar Mogomem 12:3; 13:1   7:8: Akar Mogomem 13:5-6   7:9: Akar Mogomem 1:14; 20:4

* 7:9: Vezin kamın akar kam, “Fomira Fomira Itir Gumazim,” a Godin gun migei.   7:10: Akar Mogomem 5:11; 20:12   7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14   † 7:13: Aramın akamın ziar kam, “Gumazamizibar Otirim,” Iesus uabi dibori mokin.

7:14: Akar Mogomem 11:15

17 A ghaze, “Asizir 4plan ekiar kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanim, da nguazir kamın otivam. 18 Eghti gın Godin Bar Pın Itimın gumazamiziba, me gavgavim inighıva, biziba bar dagh ativagh, iki mamaghıra ikiam.”

19 Ezi ki akar kam baregha gıvagha, namba 4ın asizir kam bar a gıfoghasa. A mabar mın garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir avırıba uan brasın dagarir puzıbar da isa, da apava ainın ataribar da orovorogha dagh asıghası. Egha gın mınezir irezıba dıkava da mısaragharısı. 20 Ezi ki uaghan, 10plan komın an dapanımın itıba ko komın dozır gın otozim, ki dagh foghasa. Egha komın dozır kam a 3plan komın faragha itıba asızı da ire. Ezi a damazımning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komın dozır kamın gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atıatiava, egha dozır kam ki bar an atiatingi. 21-22 Ezi irebar kam ki an garıma, komın kam Godın gumazamizıba ko mısogha ikia, me dıkabıra ghuavtı Fomıra Fomıra Itır Gumazım oto. Egha a komın kam isa kotıam gatıgha kamaghın mıgei, Godın Bar Pın Itimın gumazamizıba, me kotıamın aven komın kam gafıra. Ezi dughıam otozıma Godın gumazamizıba, me bizıba bar dagh atıvamin gavgavım ini.†

23 Ezi gumazır ki azarazır kam, a kamaghın na mıkemem, “İrebar kamın mıngarım kamakın, namba 4ın asizir kam, a namba 4ın kantrin ababanım gamı. Egh a kantrin ıgharazıbar mın ganan kogham. A kantrin ıgharazıba bar dagh asıghasıgh da dıkabıragh

egh da gıvagham. 24 Ezi 10plan komın kaba, da 10plan atrıvıbar ababanım, me kantrin kamın otivam. Eghti gın atrıvir ıgharazıtım otogham, egh an atrıvir faragha itıbar mın ganan kogham. An atrıvir 3pla batuegham. 25 Eghti an akar kurabar Godın Bar Pın Itım mıkimıva, egh an gumazamizıba dıkabınam. Egh me Arazır God Me Ganıngızıba ko, dughıar ekiar Godın zıam feba, da batoghsı damuam. Egh an azenır pumuning ko mıkezım ko akuamın Godın gumazamizıbagh atıvagh men ganam.§

26 “Eghti an dughıar kam gıvaghtı, Godın kotıam otivam, eghti ana atrıvir kamın gavgavım ağıva, egh bar a gasıghasıgham. 27 Egh Godın Bar Pın Itım, a nguazımın atrıvıba bar dar gavgavıba isı uan gumazamizıbar anıngam. Eghti me atrıvıbar iki mamaghıra ikiam. Eghti kanrıba bar Godın gumazamizıbar apengan ikıva, egh ingarıva men akaba baragham.”

28 Kar irebar ki ganızımın eghaghanım, a kamaghıra tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atıatır guam asara, egha ki bizır kaba puvıram a dagh nıghnısi.**

8

Daniel irebamın sıpsıpın mam ko memem mamın gari

1 Ezi 3plan azenıba Belsasar atrıvımın itıma, ki bizır ıgharazır mam irebamın mın an gani. 2 Ki irebamın uabın garıma, ki zuamıra ghua Elamın provınsın oto. Egha Susan nguıbar ekıamın tughav itı. Ulain Fanemın boroghın. 3 Egha ki

7:18: Akar Mogomem 22:5 7:21-22: Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4 † 7:21-22: Akar kam, Aramın akam, deragha an mıngarım abıghızır puvati. Gumazır maba ghaze, akar kam kamakın, “Gumazım ghaze, Godın Bar Pın Itimın gumazamizıba me gumazır ıgharazıbagh afıra.” Ezi gumazır maba ghaze, akar kam kamakın, “Gumazır Godın Bar Pın Itimın gumazamizıba gavgavım me ganıdım, a kotıam gatıfa.” 7:24: Akar Mogomem 17:12 7:25: Akar Mogomem 12:14; 13:5-6 § 7:25: Aramın akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvati. Marazı ghaze, an azenır pumuning ko mıkezım ko akuam mıgei. Ezi marazı ghaze, akar kam, a guızbangıra, akar mogomem, egha an osımtızım kam gıvaghamin dughıam deragha an gun mıgeır puvati. 7:27: Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** 7:28: Aramın akam kagh gıfa. Me akar sapta 8ın ikegha ghua 12ın tuzıba, Hıbrun akamın an osırı.

garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. ⁴ Ezi ki sipsipin apurir kamın garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.

⁵ Ezi ki bizir kamın mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamın garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komın bar ekıar vamıra an damazimningin tizimin tughav iti. ⁶ Ezi komın pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. ⁷ Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anakunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamın akurvaghamin bizitam itir puvati. ⁸ Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamın, an komın ekiam dipiri. Ezi an danganimın 4plan komın igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komın 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.

⁹ Ezi komın dozir igiar mam, 4plan komın kabar mam gisin aghui. Egha komın igiar kamın gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumamazizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko,

God uan gumamazizibagh aningizir nguazir aghuir kamın me dikabira. ¹⁰ Ezi komın kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godın Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komın kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. ¹¹ Egha komın kam uaghan Godın Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godın Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. ¹² Gumamaziziba arazir kurabagh ami, kamaghın komın kam gavgavim inigha Godın Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughibar zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godın akaba bar guizbangira, ezi komın kam Godın guizin akam gasighasiki. Ezi gumamaziziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komın kam dar amuasa, a pura dagh ami.

¹³ Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghın an azai, “Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghın givagham? Gumamaziziba dazoghın ua Godın ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenimin iti, kamaghın a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komın kamın gavgavim givagham? Eghti a ua Godın Dipenim gasighasighan koghıva, Godın Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabinan kogham?”

¹⁴ Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghın migei, “Fomıra me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamın, me 2,300plan ofaba God daningan kogham.† Dughiar kam givaghti, me Godın Dipenim akıriva, ua Godın ofa damuam.”

8:10: Akar Mogomem 12:4 * **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

† **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughıaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham.

15 Ezi ki Daniel, ki irebar kamın garavıra ikia, egha ki an mıngarım gıfoghasa puvıra nıghnısi. Egha ki garıma gumazır mam zuamıra nan boroghın tughav itı.†

Ensel Gebriel irebamın mıngarımın gun mıgei

16 Ezi ki gumazır mamın tiarım barazi a Ulain Fanemın ikia dia egha kamaghın mıgei, “Ensel Gebriel, ni bizir Daniel ganızır kamın mıngarımın gun mıkim.”

17 Ezi Gebriel iza nan boroghın tuzı, ki bar atiatıgha, nguazım gırıgha fuaghav itı. Ezi Gebriel kamaghın na mıgei, “Ni pura nguazımın gumazım, ezi ki kamaghsua, ni irebar kamın mıngarım gıfogh. Irebar kam, nguazım gıvaghamin bizıbar mıgırıgıam an ti.”

18 A mıgiavıra itıma, nan damazıba nan sırizı, ki ira mıtogha akuava on-gani. Ezi a nan sııragha na fezi ki tu.

19 Ezi a mıgei, “Ki Godın anıngagharımın gıvaghamin dughıamın, ni mıkimasa. Kar God inabazır dughıar abuananam. Bizır kaba ni irebamın ganızı moghın otıvam.

20 “Sıpsıpın apurır komın pumuning itır ni ganızım, a kantri Midia ko kantri Persian ababanım. 21 Ezi memen apurır ni ganızım, a kantri Grikın ababanım. Egha an damazımın tongın tughav tir komın ekiar kam, a kantri Grikın faragha itır atrıvımın ababanım. 22 Ezi ni ganızır komın ekiar dıpirızır kam, 4pla komın maba an danganım otıfi. Bizır kamın mıngarım kamakın. Kantri Grik bıgh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgavıba puvatıgham, matı fomıra kantri bıghızır puvatızı mokın.

23 “Ezi kantrin kabar gavgavım gevir dughıamın, gumazamızıbar arazır kuraba bar pazav otoghtı, dughıar kamra, atrıvir tam otogham. A bar gumazır kuram. Egh an akaba batoghıva, navım gavgavıgh

ıfavarıbar amuam. 24 An otogh gavgavıgh ikiam, ezi kar guızbangıra an gavgavım puvatı. Eghtı a bizır avırım gasıghasıghıva, bizıba bar dar amusı nıghnıgh, a pura dar amuam. A gumazır gavgavıba itıbagh asıghasıgh, egh Godın gumazamızıbagh asıghasıgham. 25 Egh a gumazamızıbagh ifaramın fofozır aghuım ikıva, egh an ifavarır arazır kamın an afıragh bar pın ikiam. Egh a uan navır averıamın nıghnıgh suam a bar ekefe. Eghtı gumazamızıba suam me deravıra itı. Puvatı, a zuamıra dıkavıghıva men avırıbagh asıghasıgham. Egh a dıkavıgh Atrıvir Atrıvıba Bar Dagh Afırızır Kam mısoghsı damuam. Eghtı dughıar kamın gumazıtım a gasıghasıghan kogham, a uabı kuram inıam.”

26 Ki guaratızıba ko mızarazıbar ofabagh amır arazım, ki an irebar mıngarımın gun ni mıkemem. Ezi bizır ni ganızıba da otıvam. Egh bizır kaba ni ganızımın zuamıram otıvıghan kogham, kamaghın ni irebar kamın akar mogomer kamın gun gumazamızıbav kımın markı.

27 Ezi ki akar kam baregha gıvagha, bar oseme, egha dughıar mabar ki areı. Ezi arımarıam gıvazıma, ki dıkavıgha ua ingangarır Atrıvım Bel-sasar na ganıgızım bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a gıniğhıgha, nıghnızır avırıbagh amua deragha an mıngarım gıfozır puvatı.

9

Daniel Israelia bagha God ko mıgei

1 Darius, Serksısın otarım, a kantri Midian gumazım, egha a kantri Babilonın atrıvımın itı. 2 An azenır farazım, ana atrıvımın itıma, ki Daniel, ki Godın akınafarıba gara da dıborı. Egha, Godın akam inıgha izır gumazım Jeremaıa, İkiavıra Itır God a ganıgızır akam, ki a gıniğhısi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenıbar ikuvıghıvıra ikiam. 3 Ezi ki İkiavıra Itır God ko mıgei, Ekiam. Osımtızım

† 8:15: Gumazır kam, ensel Gebrielra. (Ni ves 16 ko 17ın gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazır mamın an gani. 8:16: Luk 1:19; 1:26 9:2: Jeremaıa 25:11; 29:10

nan navimîn itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamîn koro-tiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pamtem God ko migei.

⁴ Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim migei. Ki kamaghin migei, "O Godin Ekiam, ni gav-gavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimîn girara zui. Egha ni zurara gumazamizir ni gifuegha, nin akamîn gin zuiba, ni bar men apangkufi.

⁵ "E gumazamizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. ⁶ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamîn, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mikini.

⁷ "Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamîn iti, o e Jerusalemîn iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarzibar ikiavira iti.

⁸ "O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. ⁹ E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi. ¹⁰ En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. ¹¹ Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati.

Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa.

¹² Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimîn itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira. ¹³ Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati.

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati.

¹⁵ "O Ekiam, en God, ni uan gav-gavim akaghava uan gumazamiziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir ni amizir kamîn gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke. ¹⁶ O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalemîn nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar dibovir akabar Jerusalem migiava, e nin gumazamiziba sara migei. E kamaghsua, ni uam Jerusalemîn ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin

e bagh damuasa e ifonge.

¹⁷ “O en God, nan dımdiam ko azangsızim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam gıñighnigh, ua uan Dıpenir me asıghasıghızir kam akırigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam. ¹⁸ O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osımtızir kamın gari an en ti, ezi osımtızim nın nguıbar ekiamın ti. E gumazir aghuıbar mın nın azangsıghan kogham. E fo nın apangkuvım iti, kamaghın e nın azangsısi. ¹⁹ O Ekiam, en dımdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gın amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalemın nguıbar kam ko an gumamazıba sara, e nın adarazıra. Kamaghın amızı, ni suıghsuıghan markı. O nan God, ni uan ziar ekiam gıñighnigh egh zuamıra en akuragh!”

Ensel Gebriel, Jeremaian akamın mıngarımın gun mıgei

²⁰ Ki Daniel, ki God ko mıgiavıra iti, egha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumamazıba, men arazir kuraba sara, ki dar gun mıgei. Egha İkiavıra İtir God, nan God ki an azangsısi, eghti a uan Dıpenim ua mıghsıar kam gısın an ingarıghti a tugham. ²¹ Ezi ki God ko mıgiavıra itima, enselın kam Gebriel, ki uan irebar farazımın an gani, ezi a datırıghın mıghegha izaghıra danganır ki itımın ize. Ezi dughiar kam, bar guaratızımın ofa gamır dugham. ²² Egha a iza kamaghın na mıgei,

“Daniel, ki nın nıghnızim akırasa ize. Eghti ni fofozir aghuir avırıba ikiam. ²³ Daniel, ni God ko mıgeir dughiar kamra, a nın azangsızim ikaragha gıfa. God bar ni gifonge, kamaghın amızı, ki a nın azangsızımın ikarvazır akam inıgha ni danıngasa ızı. Ezi ni datırıghın deraghvıram oraghti ki akar ni dıponezir kamın mıngarımın gun ni mıkimam.

²⁴ “Ni 70plan dughiabar, 7plan azenıba akuvagh kamaghıra damu mangı 490ın azenıbar otogham.* Kar dughiar God inabazım, a nın gumamazıba ko nın nguıbam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akırigh da avegham. A gumamazıbar arazir kuraba bar ada ağıvaghti, me arazir aghuım damu mamaghıra ikiam. Eghti Godın Dıpenim uam a baghvıra ikiam.† Eghti a bizır kabar amutı, akam inıgha ızır gumazıbar akaba ko irebaba guızbangıram otıvam.

²⁵ “Ni oreghıra, kamaghın fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramın mıgırıgıam otogh mangı 49plan azenıba gıvaghtıma, gumazır God en akurvaghasa mısevezım, an otogham. Eghti me ua Jerusalemın ingarıva, nguıbar ekiamın aven tuavıbar ingarıva, afemozir ekiam gekuıghti a nguıbar ekiamın dıvazır gavgavım gıghuıgham. Eghti Jerusalem 434plan azenıbar kamaghıra ikiam, eghti azenır kaba,

9:21: Luk 1:19; 1:26 * **9:24:** Daniel 9:24ın, akar namba 1. Godın akam inıgha ızır gumazım Jeremaia ghaze, İsrailın kantrı ikuvıgh ikı mangıtı 70plan azenıba gıvagham. Ezi vezın kamın, ensel Gebriel kamaghın mıgei, “70plan azenır kaba,” da guızbangıra 70plan azenıba puvatı, da 70plan wıkba. Gumazır avırıba ghaze, akar kam, “wıkba,” Hıbrun akamın mıngarım kamakın 7plan azenıba. Kamaghın amızı, 70plan wıkba, kar 70plan azenıba, ezi ni 7plan azenıba inıgh 70plan dughiabar da akuvaghti, da bar moghıra 490plan azenıbar otogham. Ezi marazı ghaze, puvatı, Hıbrun akam wıkbara mıgei. Ezi gumazır maba ghaze, a pura bizır gın otıvamıbar akar ısın zuıbav gei, egha dughiar tamın ababanım gamızır puvatı. † **9:24:** Daniel 9:24ın akar namba 2, gumazır maba ghaze, e kamaghın akar kam giragham, “A danganır anogoroghezır tam ua baghvıra an amısevegham.” Eghti arazır kamın, “God uabı gumazıtam amısevegham, a gumazır bar zuegha arazır aghuıbagh amım.” ‡ **9:25:** Gumazır maba ghaze, e kamaghın akar kam giragham, “E kamaghın oregh fogham, me ua Jerusalemın ingaramın mıgırıgıam otoghti, 7plan dughiabar, 7plan azenıba akuvaghamın dugham gıvaghti, God mıseveghamın gumazır ekıar kam otogham. Dughiar kamın, me ua Jerusalemın ingarıva, nguıbar ekiamın aven tuavıbar ingarıva, egh ua afemozir ekiam gekuıghti a nguıbar ekiamın dıvazır gavgavım gıghuıgham. Eghti azenır kaba, osımtızıba itır azenıbar mın ikiam.”

kar osimtiziba ikiamin azeniba.†
 26 Egh 434plan azeniba givaghti, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eghti an bizitam ikian kogham. § Eghti atrivir gavgavir mamın midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godın Dipenim gasighasigham. Eghti dughiar abuananamın, mati aperiarn faner ekiamın otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi moghin, dughiar abuananam otogham.
 27 Eghti atrivir kam gumamazir avirim ko akar dikirizir gavgavim damuam, eghti me an akam baragham. Eghti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangi azenir 3pla ko akuamın givaghti, an arazir Godın ofa gamim agivaghham. Eghti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godın Dipenim gisin anetigham, kamaghın a uan Dipenim ategham. Eghti gumazir bizibagh asighasizim dipenir kamın iki mangi, God a gasighasighasa inabazir dughiam otogham.”**

10

Daniel Taigrisın Fanemın miriamın ikiava irebamın gani

1 Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganingi. Danielın ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangıra, egha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghın a gifogham? * Ezi God irebamın an gun migei.

2 Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar oseme. 3 Egha dagher isingtizitam amezir puvatigha, asizitam ko wainın dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha

uan dapanir arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighın pumuning ko mizezim gifa.

4 Ezi ki iakinir faragha zuimın, an dughiar namba 24ın, Taigrisın Faner ekiamın miriamın tughav iti.

5 Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar golın aghuimın ingarizim ike. 6 Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimın mın taghtasi. Ezi an guam mati onimarim taghtasi. Ezi an damazimning avimın mın dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasın mın ghurghurizi, an tiarim mati gumazir aviriba migei.

7 Ezi ki, Daniel, ki uabıra irebar kamın gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamın ganizir puvatigha men mikarziba pura me dikafi. Ezi me atiatiaava ara ghua monge. 8 Ezi ki bar uabıra ikia digavir kuram gamir irebar kamın gani. Egha ki ua gavgaviba puvatizi, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi. 9 Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girigha akuava onganigha, uan guam nguazim tua.

10 Ezi gumazir mam uan dafarimın nan suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning ko tevir akirimningın tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuavıra iti.

11 Ezi ensel kamaghın na migei, “Daniel, God ni gifonge. Eghti ni dikavigh bar deraghvıra na baraghti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize.” Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha tugha aguavıra iti.

12 Ezi a ua kamaghın migei, “Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam baraki. Egha datirighın na amadazi, ki nin azangsizim bangın ize. 13 Ki zuamıra

§ 9:26: Hibrun akam deragha vezın kamın mingarim abighizir puvati. 9:27: Daniel 11:31;

12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** 9:27: Hibrun akam ves 27ın akar avirim deragha a migeir puvati. Kamaghın amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * 10:1: Hibrun akam deragha vezın kamın mingarim abighizir puvati. 10:5: Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12

10:12: Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 10:13: Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7

izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan dughiabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba ko itima gumazir nan akurvaghamiba puvati. Kamaghin amizi, enselbar faragha zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize.† 14 Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamın min ganizir bizir kam, a bizir gin izambar eghaghamin nin aka.”

15 Egha a kamaghin migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba nan puvati. 16 Ezi enselin kam nguazimın gumazamiziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a migei, “Ekiam, ki irebar kamın ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. 17 Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamın damazimın tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi.”

18 Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. 19 Egha a kamaghin na migei, “God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimın ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh.” Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim.”

20-21 Ezi a kamaghin na migei, “Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimın aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimın ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam

gıvaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura.”

11

1 Ezi, azenir faragha zuimın Midian kantrin gumazim Darius Babilonın kantrin atrivimın itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

2 Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighti me kantri Grik ko misoghsi damuam.

3 Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam.

4 Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighti, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamın gavgavimın min gavgavighan kogham.

5 “Eghti dughiar kamın, Isipın atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimın atrivimın ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipın atrivimın gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a

† 10:13: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. 10:19: Gumazir Dapaniba 6:23 10:20-21: Akar Mogomem 12:7 * 11:5: Hibrun akamın me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningın ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” egha “Sautin amadaghan itir kantri.” Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi “Sautin amadaghan itir kantri,” a Isipın kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei.

bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. ⁶ Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimın amuimın ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamın gavgavim dughiar ruarimın ikeghan koghti, an pamın gavgavim gıvagh. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

⁷ “Eghti gin amizir kamın abatam Isipin atrivimın otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimın midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamın divazir gavgavimın aven mangi, misoghıva me kuavaremegham. ⁸ Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golın ingarizıba, ko bizir aghuir igharazıba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midorozıba puvatıgham. ⁹ Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

¹⁰ “Sirian atrivimın otariba, midorozir gumazir avırıba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimın otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamıra mangi aperiamın mın men nguıbaba avaragham. Egh me nguıbar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguıbar Isipin atrivim atıvazim.

¹¹ “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avırım dikabıragh kalabus datıgham. ¹² Egh a midorozir kam dikabıragh, egh kamaghın a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avırım misueghti me arıghıregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimın ikian kogham.

¹³ “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangıva midorozir gumazir avırım akuvaghti, men dibobonim fomıra misoghezir midorozir gumazıbar dibobonim gafıragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izı midorozir gumazir gavgavır avırım inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher avırıba ko bizir avırıba sara inigh mangam.

¹⁴ “Eghti dughiar kamın gumazir avırım Isipin atrivimın apanımın ikiam. Ezi Daniel nın adarazir marasi, me anıngagharır arazim iki, irebamın ganıgh, bizir kam bagh dikavıgh misoghsı damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham.

¹⁵ Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumazıba ko, me izı nguıbar gavgavır mam divazımın mın anerugh nguıbam inisı misogh, egh a dikabıragh. Eghti Isipin midorozir gumazıba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavır aghuıba, uaghan misoghamın gavgavıba puvatıgham. ¹⁶ Eghti, Sirian atrivim uan ifongıamın bizıbar me damuam. Eghti gumazıtam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamızigagh anıngızir kam inigh, egh nguazir kam gasıghasıghamın gavgavım an dafarımın ikiam.

¹⁷ “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumazıba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsı mangısi nıghnıgham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikıasa, a uan guivim amadaghti a mangı Isipin atrivimın amuımın ikiam. A ghaze, tuavır kamın a Isipin nguıbam dikabıragh. Eghti an nıghnızir kam guızın otoghan koghti, a bizıtam inıghan kogham.‡

¹⁸ Eghti gin a mangi nguıbar ongarımın mıriamın itıba ko misogh, egh nguıbar avırıba dikabıragh. Eghti kantrin igharazımın gumazir

† 11:6: Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvatı. Marazı ghaze, vezın kam an amizir kamın borım mıgeı, egha an afezıam mıgeır puvatı. ‡ 11:17: Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızır puvatı.

dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham. ¹⁹ Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham.

²⁰ “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamın mangi me abin men dagiaba iniam. § Egh atrivir kam midorozimin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

²¹ Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam. ²² Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsiziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragham.** ²³ An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamın an gavgavim bar ekevegham. ²⁴ Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsı nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a

bizir aghuir a misogha iniziba, a uan rooroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsı nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

²⁵ “Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham. ²⁶ Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. ²⁷ Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningın nighniziba bar ikuvighi, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. ²⁸ Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamin mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim gasighasighsı nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamin mangam.

²⁹ “Eghti dughiar God inabazimin, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamın a faragha me misogha me abinizi moghin, ua kamaghin damighan kogham. ³⁰ Eghti Romın gumazamiziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin ziam

§ **11:20:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemın nguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalemın itim migei. ** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimin migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri.

fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar gin mangam.

31 “Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin a damighti a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham.†† 32 Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham.

33 “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dpongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham. 34 Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagh. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagh. 35 Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamın tugham.

36 “Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamın bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an

akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. 37 Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemın aghuagh. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragh.‡‡ 38 Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiam divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamın ovaviba aser kamın ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. 39 Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kamın azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar mın me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagh.

40 “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin mın otogh me arigham. 41 Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamın otogham. Egh me tausen tausenın gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham. 42 Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a der-

†† 11:31: Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 †† 11:31: Akar kam, “bizir bar kuratam,” an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. 11:32: Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6

11:36: 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6 ‡‡ 11:37: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

aghvira ikian kogham. Puvati. ⁴³ Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam. ⁴⁴ Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham. ⁴⁵ Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamın dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianın Ongarir Ekiamın miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamın tizimın iti. Mighsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godin mighsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuraghan kogham.”

12

Dughiar abuananam

¹ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghın migei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamın osimtızir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtızir kamaghın garitam nguazir kamın nguibatamın otozir puvati. Ezi dughiar osimtızir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godin akinafarimın aven itiba God ua me iniam. ² Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighiva kamaghira ikivira ikiam. ³ Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnızir aghuiba

itiba, me mikoveziba isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avirim arazir aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi taghtagh mamaghira ikiam. ⁴ Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizir avirim pamtem akar kamın mingarim gifoghsı damuva avegham.’”*

Dipar miriamın itir enselningin irebam

⁵ Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir pumuning fanemın miriamningin tughav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti. ⁶ Ezi aningın mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemın pin itim kamaghın an azangsigha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganıva atiatingamıba gıvagham?”

⁷ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ghufegha Godin Nguibamın akui. Egha kamaghın migei, “Ki Godin Mamaghira Itimın ziamın, bar guizbangıra migei. Bizir ni ganıva atiatingamıba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamın mangıva gıvagham. Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizir kaba uaghan gıvagham.”†

Enselningin irebamın mingarim

⁸ Ezi a migeima, ki a baregha, akamın mingarim gifozir puvati.

12:1: Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7 **12:2:** Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar Mogomem 22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kamın itir akamın mirara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir avirim ghaze an mingarim kamaghın ghu, “Gumazamizir avirim danganıba bar dar aruam, egh bizir guar aviribar fofozir aviriba iniam.” **12:7:** Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangıra akar mogomem, egha osimtızir kam gıvaghamın dughiam deragha a migeir puvati.

Egha ki kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmaghin givagham?”

⁹ Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamın mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. ¹⁰ Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamın mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamın mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam.

¹¹ “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin a uan Dipenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughiaba givaghtima, bizir kurar kam givagham. ¹² Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mizuam mangiti 1,335plan dughiaba givaghti, me bar akuegh ikiam.

¹³ “Eghti ni, Daniel, ni datirighin tugh gavgavigh mangiti dughiar abuananam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gin ua dikavigham, egh dughiar abuananamın God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Hosean Akinafarim
O
Hosea
Akar faragha zuim**

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akinafarim, a 12plan Godin akam inigha izir gumazibar akinafarir otevirbar faragha zuir akinafarim. Godin akam inigh izir gumazibar akinafarir igharazibar, akam inigh izir gumazim Aisaia ko, akam inigha izir gumazim Jeremaia ko, akam inigha izir gumazim Esekiel, men akinafariba, kar akinafarir bar ruariba. Kamaghin amizi, akinafarir otevir 12plan kaba, me kamaghin da dibora ghaze, akam inigha izir gumazibar akinafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelin kantri bar a gasighasighasava amimin, Hosea notin amadaghan Israelin nguazimin ikia, Godin akabar gun migei. Kar, osimtizer ekiamin dughiam, ezi dughiar kam in Israelia bar deraghavira ikezir puvati.

Akar Hosea gun mikemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumamaziziba uan arazir kuraba akirasa Akar Gavgavimin me migei. Me God ategha asebar marvir guabar gin zui. Ezi an akar otevir igharazim, a bar guizbangira Godin apangkuvim ko gumamazizibagh ifongezir arazimin gun migei. A uaghan, Godin arazir an arazir kuraba gin amadim ko, gumazir arazir kuram gamizim uam a inizir akabar gun migei.

Hosean ikirimirimin araziba, Godin arazir kam in ababanimin min oto. Hosean amuim ghua arua poroghamiba uari bakeir arazibagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintinibar asebar marvir

guabar gin zui. Ezi gin Hosea ua uan amuim ini, ezi bizir kam a God uan gumamazizibar apankuva ua me inizir ababanimin min iti. God bar uan gumamazizibagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

**Hosea uan amuim
ko an boribar
eghaghanim**

(Sapta 1--3)

¹ Akar kaba, Ikiavira Itir God, Hosea ganidi, a Berin otarim. Dughiar kam in aven, Usia atrivimin ike, ezi an gin Jotam atrivimin ikezi, an gin Ahas atrivimin ike, ezi an gin Heskia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasin otarim Jeroboam, a kantri Israelin atrivimin iti.

Hosean amuim boriba bati

² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, Hosean dughiar bar faragha zuimin, akam isa a ganiga kamaghin a migei, "Nan gumamaziziba ua na gifongezir puvati, egha asebar ziaba fe, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Ni kamaghin men akakaghani, ni mangi tuavir amizitam inigh an ikiti, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvira ikiam. Eghti an boriba, tuavimin amizim oteghamin boribar min ikiam."

³ Ezi Hosea ghua Diplaimin guivim Gomer inigha an ti. Ezi gin Gomer navim asegha otarim bate.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni otarim, ziar kam, 'Jesril,' a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimin ikian kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim.

Gumamaziziba otarir kamın ziam baraghıva Jehu amizir arazir kuram gıñıghnıgham. ⁵ Egh dughiar kamın, kî Israelian mîdorozir gumazibar gavgavim Jesrılın danganır zarımın a gasıghasıgham.”

⁶ Ezi gın Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi İkiavıra İtir God kamaghın Hosea mıgei, “Nı ziam, ‘Loruama,’ a datıgh. Ziar kamın mıngarımra kara, kî ua Israelia me gifongeghan kogħ, men arazir kuraba gın amadaghan kogħam. ⁷ Kî Judan gumamaziziba, bar me gifongeghavıra iti. Kî İkiavıra İtir God, men God, kî uan gavgavımın men akurvaghā. Kî mîdorozir sabam ko, barir pim inıgh me bagħ mısogh men akuraghan kogħam. Kî men akurvaghı mîdorozir gumaziba ko hoziaba amadaghan kogħam. Puvati, kî tuavir ıgharazim iti.”

⁸ Ezi gın Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir ıgharazim bate. ⁹ Ezi İkiavıra İtir God Hosea mıgia ghaze, “Nı ziar kam a datıgh, ‘Loami.’ Ziar kamın mıngarımra kara, İa Israelia, İa nan gumamaziziba puvati. Eghti kî İan Godın İkian kogħam.”

Israelian kantri ua deravıra İkiam

¹⁰ Israelia ua bar avırasemegham, mati ongarir dadarımın gıgim, eghti me me mangan İburagħam. Datırıghın God kamaghın me mıgei, “İa nan gumamaziziba puvati.”

Egh gın dughiatam iziti, a kamaghın me mıkim suam,

“İa Godın Zurazurara Angamıra İtimın boriba.”

¹¹ Eghti İkizir kamning, Juda ko İrael ua uaning akuvagh, kantrin vamıran otogħam.

Me gumazir men faragh mangamin vamıra amıseveghti, men kantri, ua kantrin bar gavgavımın otogħam,

eghti me damuamin biziba, da bar deravıram otivam. Me mati God ingarizir azenımın mın otogħam, mati Jesrılın azenir aghuim.*

Bar guızbangıra, God ingangarir kam damuamin dugħiam, a bar dughiar ekiam.

2

¹ Datırıghın, İa Israelia, uan adarazıgh nıghnıgh, ziar kamning me darıgh, “İa Godın Gumamazizıbara,” ko “God Bar İa Gifonge.”

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

² Ezi God akar ısın zuim uan gumamazizıbagħ amua ghaze:

“O nan boriba, İan amebam ua nan amuımın mın İtir puvati, ezi kî uam an pamın mın İtir puvati. İa pamten, a mıkim a gakaghonti, a uan arazir tintinımın gumazıba ko akuim atakıgh.

A ua tuavımın amızımın arazim damuan markı.

³ An arazir kam ategħan kogħti, kî an korotiaba sueghti, a bıbıamra İki bar aghumsıgham.

Kî a damıghti, a nguazir bar kuramın mın otogħam.

Nguazir kam, bar mısingizi temeba ko bizıba an aghuir puvati, egha dipar apıba an puvati.

Arazir kamın kî a gasıghasıgham.

⁴ An borıba, me tuavımın amızım otezir borıbar mın İti.

Kamaghın amızı, kî an borıbar apangkuvan kogħam.

⁵ Men amebam kam uan pam ategħa, tintinıbar gumazir ıgharazıba ko akua navim asegha aghumsızıba puvati, egha kamaghın mıgei,

‘Kî gumazir kî İfongezıbar gın mangam.

1:7: 2 Atrıvıba 19:35; Sekaraıa 4:6   **1:10:** Jenesıs 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom 9:26; 1 Pıta 2:10; 1 Jon 3:1   * **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarizir azenim, Hıbrun akamın me a dibora ghaze, Jesrıl. Borir 3plan zıaba, faragħa bızir kurabar ababanim gamı. Ezi datırıghın ziar 3plan kaba bızir aghuıbar ababanim gamı.

Me dipaba ko, dagheba ko,
korotiaba ko, olivin borem
ko, wainin dipaba ko, bizir
maba sara na ganidi.'

6 "Kamaghin amizi, ki temer
dikoniba itiba inigh an tuavim
apirigham.

Ki divazimin min an tuavim
avinigham, eghti a gumazir
kaba bagh mangan kogham.

7 A ifongezir gumazibar gin ivegh
mangi, egh me batoghan
kogham.

A me burisi mangiva, egh men
apighan kogham.

Egh a kamaghin mikimam, 'Ki
faragha deraghavira iti, ezi
datirighin puvati.

Kamaghin amizi, ki ti uamategh
uan par faragha ikezim bagh
mangam.'

8 "A kamaghin foghan aghua, ki uabi
dagheba ko, wainin dipam
ko, olivin borem ko, silva ko,
gol ko, bizir maba sara bar a
ganingi.

Ezi puvati, a bizir bar aghuir
kaba inigha ghua asem Balin
ziam fe.

9 Kamaghin amizi, dagheba asiamin
dughiam otoghti, ki dagheba
ko wainin a ganingiziba,
ki ua da inigham.

Egh korotiaba ko bizir aghuir a
ganingiziba,
ki ua da inigham.

10 Egh a ifongezir gumazibar
damazimin,
ki an korotiaba suegham.

Eghti gumazitam nan da-
farimin uam a inighan
kogham.

11 Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki
bar da agivagham.

Dughiar ekiar kaba kamakin.

Kar, dughiar ekiar zurara azeniba
bar dar otiviba, ko, iakinir
igiaba,

ko, Sabatin dughiaba, ko, Godin
ziam fer dughiar igharaziba
sara.

12 Ki an wainin ikariziba ko
fighin temeaba ki bar dagh
asighasigham.

A ghaze, a gifongezir gumaziba
temer kaba isa an ivezimin
min a ganingi.

Eghti asizir atiaba izi wainin
azeniba ko fighin temebagh
asighasigham.

Eghti wain ko fighin azenir kaba
ruarir kinibar otivigham.

13 A dughiar ruarimin na ginamada,
egha ghua migharir mughurir
aghuim zuir ofaba isa asem
Bal bagha ofabagh ami.

Egha kurkazir aghuaribagh
amua gumazir a ifongez-
ibar gin arui.

Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a
danigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei."

*Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba bar me gifonge*

14 Egha Ikiavira Itir God uam akar
isin zuimin kamaghin migei:

"Ki akar aghuimin amizir kam
mikimiva,
egh uam a gekuigh gumaza-
miziba puvatizir danganimin
mangigham.

Egh an asughasugh anepezeperiva,
kamaghin a mikimam,
'Ki bar ni gifonge.'

15 Egh ki wainin azeniba isi ua a
danimam.

Egh danganir zarir kam me ka-
maghin a dibori, 'Osimtizibar
Danganir Zarim,' ki a gi-
ragham,

eghti a bizir aghuir gin iza-
miba bagh mizuamamin
danganimin otogham.

Eghti nan amuim danganir kam
aven iki nan akamin gin
mangam,

mati a fomira igiamra itir
dughiamin, Isip ategha izava
amizi mokin.”

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin
Israelia migei:

“Ia dughiar kamın, nan amuimin min
iki kamaghin na dipon suam,
‘Ni nan pam.’

Egh ia ua kamaghin na
ginighnighan kogh suam,
‘Ni aser kam Bal, ni nan
Ekiam.’ Puvati.

17 Ki ia ateghti,
ia amizir kamın min uam asem
Balın ziam diponan koghām.
Bar puvatigham.

18 “Dughiar kamın, ki asizir atiaba
ko, kuruziba ko, kuaraziba
koma akar dikirizir gavgavim
damigham.

Eghti da nan gumazamizibagh
asighasighan koghām.

Egh midorozim gamir biziba, mati
barir piba ko, afuziba, ki bar
ada apirarigham.

Eghti nan gumazamiziba navir
amirizimin iki nguazir kamın
ikiam,
egh uam atiatingan koghām.

19 “Israel, ki ni damighti ni nan
amuimin min otogham,
egh ni kamaghira iki mamaghira
ikiam.

Ki arazir aghuim ko guizin arazimin
ni damuam, egh ni ateghan
koghām.

Egh ni gifuegh mamaghira
ikiam,
egh nin apangkuvira ikiam.

20 Ki uan akar dikirizimin gintigham,
eghti ni nan amuimin min iki ma-
maghira ikiam.

Egh ni fogh suam,
kirara, ki nin Ikiavira Itir God.

21-22 Ki Ikiavira Itir God,

ki dughiar kamın uan gumaza-
miziba Israelian azangsziba
baragham.

Egh amozim amadaghti, a nguazim
gizam.

Eghti men azenibar dagheba ko,
wainba ko, olivin temer me
borem isiba,

biva avirasemegham, mati
Jesrilin azenir aghuim.*

23 Egh ki uan gumazamiziba nguazir
kamın me arighti,
me aghung azenir aghuir ki in-
garizimin min ikiam.

Ki faragha kamaghin uan gumaza-
mizibav gia ghaze,

‘Ki Ia Gifongezir Puvati.’

Egh gin ki bar me gifuegham.

Ki faragha kamaghin me migei,

‘Ia Nan Gumazamiziba Puvati.’

Egh gin ki kamaghin me mikim suam,
‘Ia nan gumazamizibara.’

Eghti me kamaghin nan akam
ikaragham,

‘Ni en God.’”

3

Hosea ko an amuir kuram

1 Egha Ikiavira Itir God ua ka-
maghin na migei, “Ni ua mangi
uan amuim gifongegh. Ni faragha
uan amuim gifonge, ezi a ghua
poroghamiba uari bakeir arazim
gami. Ni bar a gifongegh, mati ki
uan gumazamiziba Israelia bar me
gifonge. Guizbangira, me na ategha
aseba bagha ghue, egha wainin ovizir
me apuziziba isa asebar ofa gami. Me
kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God
me gifueghavira iti.”

2 Kamaghin amizi, ki dikavigha
ghua 150 kina ko, 6plan balin beghi-
aba uan amuim uam a givese. 3 Egha
ki kamaghin a migei, “Guizbangira,
ni nan amuimra, ezi datirighin
ki ni ko dakuighan koghām. Ni
faragh dughiar ruarimin pura
ikegh, dughiar kamın, ni tuavimin

* 2:21-22: Vezin kamın, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei, egha a ziam, “Jesril,” Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami. Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan. 2:23: Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10

amizimîn min ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam.”⁴ Kamaghira, Israelia dughiar ruarimîn tong pura ikegham. Egh me atriviba ko gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me bar da ategham.⁵ Dughiar kam givaghti, Israelia uamategh Ikiavira Itir God, men God bagh izi, akongiva atiatingvira an ziamra fam. Egh me Atrivim Devitîn ovavir borir mamîn gin mangam. Egh me Ikiavira Itir Godin akamîn apengan ikiti, gin izamin dughiamîn a bizir aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningaharimîn gun Israelia migei

4

(Sapta 4--13)

Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia gasi

¹ Kantrin kamîn itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin migirigiam me gasi:

“O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh!

A kamaghin ia migei,

‘Kantrin kamîn gumazamiziba guizin arazibar gin zuir puvati.

Egha gumazamizir igharazibagh ifongezir puvati.

Me kamaghin nighnizir puvati, ki men God.

² Me akar kurabar gumazamizibav gei.

Me uarigh ifarava,
gumazamizibav sozi me ariaghiri,
egha igharazibar biziba okiava,
egha poroghamiba uari bakeir
arazim gami.

Me arazir kurar avirim saram ami,

egha gumazamizibav suagharigha⁸ ghuavira iti.

Ezi arazir kam bar ekevegha ghuavira iti.

³ Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim ikia misigham.

Ezi nguazimîn itir gumazamiziba, ko an itir biziba bar,
kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.’”

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumazibagh asi

⁴ Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei:

“Gumazitam akam gumazamizibagh asan kogham. Markiam.

Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamîn mingarim a ian iti.

Ezi gumazamiziba migirigiam ian iti.

⁵ Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghpovavira iti.

Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami.

Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham, a mati ian amebam.

⁶ Nan gumazamiziba nan akamîn gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, me ikuvigham. Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim batuegha gifa.

Kamaghin amizi, ki ia batuegham.

Egh ian otariba ateghti, me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham.

⁷ “Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme,
egha kamaghin ia arazir kurar avirim gami.

Ia datirighin ziar ekiaba iti.

Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghumsigham.

⁸ Nan gumazamizibar arazir kuraba mati ian daghem.

Kamaghin amizi, me arazir
kurabar amuvira ikiasa ia bar
ifonge.

⁹ Ki pazi gumamazibar amighti, me
ikuvigham.

Eghti ia ofa gamir gumaziba,
men mirara ikuvigham.

Ki ian arazir kurar ia
amiziba ikarvagh pazi ia
damuam.

¹⁰ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God
gasaragha pura asebar gin zui.
Kamaghin amizi, ia dagher
aghuibar amiva, egh izivaghan
kogham.

Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba
fiva,
poroghamiba uari bakeir arazim
damuva,
egh ia boriba puvatigh kam-
aghira ikiam.”

*Ikiavira Itir God gumamazir ase-
bar ziaba febar aningaghe*

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

“Wainin dipaba apir arazim ko, tu-
avir amiziba ko, akuir araziba,
nan gumamazibar nighnizibagh
amizi,

me onanigha, deraghavira
nighnizir puvati.

¹² Egha me akar mogomeba azenim
darighasa,
pura ter otevir ingarizir mar-
vir guabar azangsi.

Me ghaze, ter otevir kaba,
bizir me foghasa ifongezibar gun
me mikimam.

Me na ategha gifa, egha asebar gin
zui,
mati amizir mam tintinimin gu-
maziba koma akui.

¹³ Me mighsiabar orazibar ghua-
vanaga ofabagh ami.

Pin itir temer kabar apengan
dughuazir orangtizim iti.

Kamaghin amizi, me temer ekiabar
apengan ikia ofan migharir
mughuriar aghuim zuibagh
ami.

Kamaghin amizi, ian guiviba
tuavimin amizibar min tin-
tinimin gumaziba koma akui.

Ezi ian otaribar amuiba
poroghamiba uari bakeir
arazim gami.

¹⁴ “Ia uari uaghan asebar ziaba fer
dipenibar itir, tuavimin amiz-
ibar gin arui.

Egha ia me ko ikiava me ko ase-
bar ofa gami.

Ezi kamaghin ki ian guiviba ko,
ian otaribar amubar arazir
kuraba ikaraghan kogham.

Egha ki bighavira kamaghin ia
migei,

‘Ia gumamazir nighnizir
aghuariba puvatiziba, ia
ikuvigham.’

¹⁵ “Ia Israelian gumamaziba mati
amizim tintinimin gumaziba
koma akui, egha ia na ategha
gifa.

Ia deraghvira ganigh, ia Judan
gumamazibar amaman-
gatighti,

me ian min arazir kamra
damigh uaghan osimtizim
ikiam.

Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar
amuan marki.

Ia aningin mangiti, aning uaghan
nguibar kuramningin min
otogham.

Egh ia nguibar kamningin iki, ki
Ikiavira Itir Godin Zurara
Itimin akakagh

nan ziamin akar dikirizibar
amuan marki.

¹⁶ Israelian dapaniba bar gavgafi,
mati bulmakaun amebar igiar
akaba batoziba.

Me ghaze, Ikiavira Itir God me
geghuvam,

mati sipsibagh eghuvir gu-
mazim uan sipsipin nguz-
ibagh eghufi.

Ki garima, me puv akaba batosi,
eghti ki manmaghin me geghu-
vam?

Ti puvatigham!

- 17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gın zui.
Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gın mangi.
- 18 Men gumazir aruaba aghumsızir arazim bar a gifonge.
Kamaghın amizi, me wainın aviriba apava ongani,
egha gın me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimın a gami.*
- 19 Ia oragh! Ki aminir gavgavim biz-ibagh ivai da zui moghın, ki me inigh mangiti me ikuvigham.
Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh,
bar aghumsigham.”

5

- 1-2 “O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.
Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh.
Ia atrivimın adarasi, ia oragh.
Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osimtıziba tuisigham.
Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimın mın gumazamiz-ibagh ifarava me gekua,
Mispan nguibam ko Taborın Mıghsıamin asebar ziaba fe.
Kamaghın amizi, ia gumazamizir aviribar nighnızibar suirazi,
me okam nighnsi.
Ia mati asızir atiabar suizir mozibar mın iti.
Kamaghın amizi, ki izevir kuram isi bar ia danıgam.
- 3 Ia Efraimia ko Israelia, ki ian araz-ibagh fo.
Ia manmaghın nan modogham?
Ia nan gın zuir puvati, egha ia bar nan damazimın mize,
mati amizir tintinimın gumaziba koma akuim.”

Israelia ua Ikiavira Itir God bativan kogham

* 4:18: Hibrun akam deragha vezın kamın mingarim abighizir puvati. 5:6: Aisaia 1:15; Jeremaia 14:12; Esekiel 8:6; Maika 6:6-7

- 4 Israelia uan God ategha asebar ziaba fema,
men arazir kam tuavir amizimın arazibar mın iti.
Arazir kam me gativagha, pamten men nighnıziba ikiagharısi,
eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham.
- 5 Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati.
Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghpoghire.
Ezi Judaba uaghan me ko ire.
- 6 Ikiavira Itir God me ategha gıfa.
Kamaghın amizi, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.
Mevzika, me uam a batoghan kogham.
- 7 Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gıfa,
mati amizim uan pam ataki, egha tintinimın gumaziba koma akua men boriba bate.
Ezi men boriba kamaghın fozir puvati, Godra guizin men afeziam.
Kıran oveghangın iakinir igiamın dughiamın, apaniba izi,
me gasıghasıgh men nguazim saram asıghasıgham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

- 8 Ia Gibeian gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminın anabamın gumaziba,
ia bar sıghabagh ivi.
Ia pamten dimıva ivemar mangı midorozim damu.
- 9 Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.
Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki mikemezi moghın,
a Israelın anababar tongın otogham.

10 Ikiavira Itir God kamaghın migei:

“Ia oragh. Judan gumazir dapaniba,

mati gumaziba gumazir igharazim in egh gin me uamategh na bagh izi
 nguazir otevim okimasa na buriam.
 nguazir mitaghniabagh Me pazi uari baregh,
 sivaghsivasi. egh gin me ua na baghvira izam.”

Ki men arazir kurar kam bangin men
 aningaghegh me gasighasigham,
 mati aperiam otogha bizibagh
 asighasisi.

11 Efraimia uan atrivim in akar gav-
 gavim in gin ghua marvir guar
 kinibar ziaba fe.
 Kamaghin amizi, ki kotin aven
 me tuisigh ivezir kuram me
 daningiva me dikabinam.

12 Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba
 virara me gasighasigham,
 mati apizir bizibagh asighasizim.

13 “Efraimia uarir gara fo, me puv
 arei.
 Ezi Judaba uari uan duar ekiabar
 gari.

Egha me dikavigha kantri Asirian
 ghua uarir akurvaghasa
 atrivir ekiam gakaghora an
 azangsisi.

Ezi Asirian atrivim men
 arimariabagh amima, me
 ghuamazir puvati.

A men duabagh amima, da
 ua aguir puvati.

14 Ki datirighin bar gavgavigh laionin
 gavgavim in min otogh
 Efraimia ko Judabav sogham.

Ki uabi tintinim in me abighirarigh
 me kurvagh mangiti,
 gumazitam men akuraghan
 kogham.

15 “Ki uan gumamaziziba ategh
 uamategh uan nguibamin
 mangam.

Eghti me uarira iki uan
 arazir kurabar ivezir ku-
 ram ini mangiti, mizazir
 kam givaghamin dughiam
 otogham.

Me uan arazir kurabar ikarvazim
 bagh ivezir kuram ko mizazim
 iniam,

6

*Gumamaziziba guizin navim
 girazir puvatigha ghaze, me ti ua
 Ikiavira Itir God bagh mangam*

1 Ezi gumamaziziba kamaghin
 migei:

“Aria, e uamategh Ikiavira Itir God
 bagh mangam.

An e abiagharigha gifa, egh a
 ti e damuti, e ua deraviram
 otogham.

An e misoghezi duaba e batifi,
 egh a duar kaba ua da ikegham.

2 Dughiar pumuning o pumuning ko
 mikezim mangi givaghti,
 an e damuti e ghuamaghegham.

A ti uam e feghti,
 e an damazim in deravira ikiam.

3 E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar
 puvira ingaram.

E fo, mizarazibar, aruem zu-
 raram anadi.

E fo, aruem garir dughiaaba givaghti,
 amozir dughiaabar, amoziba
 nguazim giri.

Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God
 iziva deravira e damuam.”

*Ikiavira Itir God gumamazizibar
 migirigiba ikarvasi*

4 Ezi Ikiavira Itir God men akam
 ikaragha ghaze:

“Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin
 ia damuam?

Ia na gifongezir arazim, a
 zuamira gifa.

Mati mizarazim in ghuariam a
 zuamirama asigha ghuavan-
 abogha puvati.

Egha uaghan mati ghuariar
 dipam dadabagh irezi,
 aruem anadi da zuamira
 misigha gifa.

⁵ Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi.

Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh osimtizir ekiam ia daningam.

Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogha gifa.

Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti:

⁶ Guizbangira, Ki apangkuvir arazim gifonge,

ki ofan kinibagh ifongezir puvati.

Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi ki dar aghua.

Ki bizir kam bagha bar ifonge, a kamakin,

ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi.

⁷ “Gumazamizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamin min ikia,

Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki.*

Me zuamira akirim ragha na gasara.

⁸ Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko gumazibav sozi me ariaghirir gumazamiziba,

me Gileatin nguibar ekiam gizifa.

⁹ Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir miriabar uari akuva,

moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei.

Egha tuavir Sekemin nguibar ekiamin zuimin,

me gumazamizir Godin ziam fasa zuibav sozi, me ariaghiri.

Me gumazir bar kuraba.

¹⁰ Ki arazir bar kurar mamın garima, a Israelin otifi.

Nan gumazamiziba asebar ziaba fava egha nan damazimin bar mize.

Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim.

¹¹ “O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagh ian aningaghamin dughiam gin-abagha gifa,

eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimin dagheba asi.

Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti,

me ua deraghvira ikiam.”

7

¹ “Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati.

Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi.

Ki Samarian nguibar ekiamin gumazamizibar bizir kurar me amibar gari.

Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei.

Ezi men okoruar kurar maba nguibar ekiamin tuavibar gumazamizibar biziba pura da isi.

² Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham.

Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.

Men arazir kuram me avara, ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari.”

Me arazir kuram damuasa akam akiri

³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Gumazamizir maba tintinimin arazir kurabar amuasa akam akiri,

egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari.

⁴ Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumazamiziba.

Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti.

6:6: 1 Samuel 15:22; Jeremaia 22:16; Maika 6:8; Matyu 9:13; 12:7; Jon 17:3 * **6:7:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **7:2:** Onger Akaba 9:16; 90:8; Jeremaia 17:1

Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham.

Bret buigh givaghti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekevegham.

Men arazim a kamaghin zui.

⁵ Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko, me wainin dipar bar aviriba ame.

Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua, dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi.

⁶ Men nighnizir me bizir kuram damuasa amim, mati bret tuer danganimin min fei.

Ezi dimagarimin gumazir danganir kam in bretba tuem, an akui, egha me mati avivkiabar min isi, ezi migharimram otifi.

Egha mizarazimin da bar puvira isi.*

⁷ “Me bret tuamin danganimin min puvira aningaghegha, gumazir dapaniba ko atriviba vaghvaghera me misoghezi me ariaghire.

Men arazir kurar kam men kantrin aven itima, ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati.”

Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagh

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko porogha men arazibar gin zui, mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere.

Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati,

mati bret deragha isizir puvati.

⁹ Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha gifa,

ezi me bizir kam gifozir puvati.

Me mati gumazir ghurir apanim, ua gavgaviba puvati, egha me uaghan bizir kam gifozir puvati.

¹⁰ Israelian arazir akaba batozim me isa kot gati.

Ezi me navim girazir puvati, egha Ikiavira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati.

Bizir kurar aviriba me batozi, me God baghavira ikian aghua.

¹¹ Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri.

Faragha me akurvazim bagha Isipin azara, egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha ghue.

¹² Egh dughiar me mighi mangamimin, ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham.

Me arazir kuram damusi uari akuvti, ki zuamira ivezir kuram me daningam.

¹³ “Mevzika! Me bar ikuvigham.

Me na ategha gifa, egha nan akam batosi.

Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

Ki faragha men akurvaghasava amima, me nan moga na gifari.

¹⁴ Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min uan misiabar irav ikia puv arai.

Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiar, me tintinimin uan mikarzarbar ghor,

mati na gifozir puvatizir gumazamiziba.

* **7:6:** Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kam in oto. Vezin kam in aven, “gumazir danganir kam in bretba tuem,” a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami. **7:7:** Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6 **7:9:** Aisaia 1:7; Hosea 4:6 **7:10:** Hosea 5:4-5; 7:7; 7:14 † **7:14:** Hibrun akam, deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi.†
 15 Guizbangira, kirara men akurazi, me ekevegha gavgafi.
 Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri.
 16 Osimtizar dughiabar, me uarir akurvaghasa na bagh izir pu.
 Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui.
 Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram.
 Men gumazir dapaniba uari fa ghaze,
 me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham.
 Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham,
 eghti Isipia puvira men ingaravakam.”

8

Israelia asebar ziabafema, God me isa kot gati

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ta midorozim damusi sigham givi.
 Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami,
 mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri.

Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki,
 egha nan akam batoke.

2 Israelia nan dia ghaze,
 ‘Ni en God, e ni gifo!’

3 Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
 Kamaghin amizi, apaniba men agintigham.

4 “Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima,
 ki men amamangarizir puvati.
 Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari.
 Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham.

5 O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua.

Kamaghin, ki bar ian aningaghe.
 Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh.

Ezi ti puvatigham.

6 Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kam in ingari.
 Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim.

Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighti,
 a pura minezir kinimin otogham.

7 Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim,
 eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham,
 mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi.

Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim,
 ezi bretbar ingaramin witba puvati.

Eghti witin kurar kam dagher bar muziariba miseveghti,
 kantrin igharazimin gumazamizibara izi dar amam.

8 Israelia ua derazir puvati.
 Me kantrin igharazibar miraram oto.

Datirighin me mati nguazir minem biki,
 egh me ua nan ingangarim damuan kogham.

9 Me donkin atiabar min puvira akaba batosi,
 egha uan ifongiabar gin zui.

Egha uarir akurvaghasa Asiriaba bagha ghua men azangsis.

Egha me uarir akurvaghasa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me apezeperi.

10 Ezi datirighin ki bar me akuvagh pazi me damuam.

Dughiar ovezimin, Asirian atrivim bar me abinigh,
 egh osimtizar ekier bar kuram me darigham.

Eghti gin me avirasemeghan kogham.

11 “Efraimia arazir kuraba ġin
 amadir ofa damuasa,
 ofa gamir dakozir aviribar in-
 gari.
 Ezi ofan kaba derazir puvati.
 Kamaghin amizi, me arazir ku-
 rar avirim gamuavira iti.

12 Ki men sure damuasa uan arazir
 aviriba osiri.
 Ezi me arazir kabar garima, da
 mati ikizir igharazibar arazir
 igharagha gariba.
 Egha me dar ġin zuir puvati.

13 Me ofan aviribagh amua ofa gamir
 asizibar tuziba api.
 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan
 kabagh ifongezir puvati.
 Kamaghin amizi, ki datirighin men
 arazir kurabagh inirigh,
 ivezir kuram isi me daningam.
 Ki me amadaghti, me mangi
 ua Isipin kantrin otogh kalabuzi-
 abar min ikiam.

14 “Israelia ghaze, atriviba ti men
 akurvaghamin gavgaviba
 itima,
 me atrivibar dipenibar ingari.
 Bar guizbangira, ki God, ki gumaza-
 mizibar ingari.
 Ezi me bizir kam ġin amada.
 Judaba uaghan osimtizer kamra iti,
 me divazir gavgaviba itir
 nguibar ekiabar ingari.
 Egha ghaze, me deravira ikiam.
 Ezi puvati, ki avim amadaghti,
 a izi nguibar ekiar kaba
 ko atrivibar dipenibar
 isigham.”

9

God ivezir kuram Israelia daningam

1 O Israelia, ia God gifozir puvatizer
 gumazamizibar min ikia,
 isar ekiaba ko nan ziam fer
 dughiabar bar akongezir
 arazim gami.
 Ia arazir kam atakigh.
 Ia akirim ragha uan God gasaragha
 gifa,

egha an ġin zuir puvati.
 Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe,
 mati tuavimin amizim tin-
 tinimin gumaziba koma akui.
 Egha ghaze, Bal ian azenibagh
 amima,
 dagher aviriba otifi, mati tu-
 avimin amizimin ivezim.

2 Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
 ko wainin dipaba puvatigham.

3 Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira
 Itir Godin nguazimin ikian
 kogham.
 Eghti ian tarazi uamategh mangi
 Isipin kalabuziabar min ikiam.
 Eghti ian tarazi uaghan Asirian
 kantrin mangi kalabuziabar
 min ikiam.
 Ia kantrin kamningin iki dagher
 God anogroghezibar amam.

4 Ia ikizir igharazibar kantrin iki-
 amin dughiamin,
 ia asiziba ko wainin dipaba ofan
 min Ikiavira Itir God daningan
 kogham.
 Ian dagheba ia damighti, ia Godin
 damazimin mizegham,
 mati dagher me gumazir kuamin
 azia, egha apim,
 ezi dagher kam me gamizi,
 me mize.
 Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da
 iniam.
 Ia dagher nar katam inigh
 Ikiavira Itir Godin Dipenimin
 mangi an ofa damighan
 kogham.

5 Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin
 dughiar ekiam iziti,
 ia manmaghin damuam?
 Ia ofa damuamin tuaviba
 bar puvatigham.

6 Ia oragh! Ġin osimtizer ekiam
 otoghti,
 ia tintinibar ari mangegham.
 Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh
 mangiti,
 ia Isipin kantrin otivigh kal-
 abuziabar min ikiam.
 Egh ia iki mangi arighireghti, me uan
 nguibar ekiam Memfisin ian
 kuabar afegham.

Ia uamategh uan nguibamin
izeghan kogham.
Puvatigham.
Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba
ko ian bizir aghuiba pura ikiti,
ruarim aghung bar da avaragham.

7 God pazi ia damuamin dughiam
otogha gifa.
Eghti ia uan arazir kurar amiz-
ibar ivezir kuram iniam.
Arazir kam otoghamin dughiamin, ia
Israelia fogham,
kar dughiar God ia ikar-
vaghamin.
Ia kamaghin na migei,
“Akam inigha izir gumazir kam
ongani.
Gumazir Godin Duam itir
kam, a nighnizir aghuiba
puvati.”

Ia gumazamiziba, ian arazir kuram
bar ekefe,
kamaghin amizi, ia bar na gi-
fongezir puvati.

8 God uabi Akar Gavgavim uan gu-
mazamizibar aningasa,
akam inigha izir gumazimin min
na amada.
Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan
suighasava ami,
mati gumazim kuaraziba guasa
ivem adui.
Egha Godin Dipenimin
uaghan nan apanim gami.

9 Ia arazir kuram gamuavira iti,
mati ian inazir afeziaba fomira
Gibeian nguibar ekiamin amizi
mokin.
Kamaghin amizi, God ian arazir
kurabagh nighnigh,
ia ikarvagh ivezir kuram ia
daningam.*

*Israelian arazir kuraba ko dar
ivezir kuram*

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei:

“Ki faraghavira ian apizir dughiamin,
ia bar dera,

mati wainin ikarizim nguazir
midiarimin otogha der-
aghavira be.

Ezi ian inazir afeziaba,
mati temer fikin ovizir
faraghaviram aniba.

Egha gin me Peorin Mighsiamin
otivigha,

egha faraghavira asem Balin
ziam fava aghumsizir araziba
baghavira iti.

Me bar aser kam gifonge,
egha an mirara bar ikufi.

11 Efraimian gavgavim mangi
givagham,

mati kuarazim mighhegha ghu.

Eghti men amiziba naviba asang
boriba batan kogham.

12 Tarazi boriba batiti,
ki me misueghti, me arimighiregham.

Ki tav ateghti a ikian
kogham.

Ki gumazamiziba ateghamin
dughiamin,

bizir kuraba tintinimin me bati-
vam.

Mevzika!”

13 Egha Hosea kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir God, Efraimia
faragha, mati Tairin nguibar
ekiamin min bar deravira iti.
Ezi ki garima, apaniba izava Tair
gasighasiki.

Eghti arazir kam uaghan Efraimian
otivam.

Apaniba izi men boribav soghti
me arimighiram.

14 O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir
manam me daningam?

Ni men amizibar amuti me nav-
iba asangan kogham.

Ni amizir borir iririviba itiba men
oter eboribar amighti da
misingigh,

eghti me oteba boribar aningan
kogham.”

15 Egha Ikiavira Itir God ua kam-
aghin migei:

“Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami.

Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari.

Gumazamiziba arazir kurar avirim gamima,

men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi.

Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham.

Egh ua me gifueghan kogham.

¹⁶ Efraimia boriba batan kogham, mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham.

Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti, me arimighiregham.”

Hosea ghaze, God pazavira Efraimia damuam

¹⁷ Gumazamizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumazamizibagh asaragham.

Eghti me kantrin igharazibar tongin pura guighav itir gumazamizibar min ikiam.

10

¹ Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be.

Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti.

Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinir aviribar ingara, egha bar deravira dagiar guarir akinir kabar kurti.

² Me ifarir gumazamiziba.

Kamaghin amizi, me uan osimtizibar ivezir kuram iniam.

Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba,

ko dagiar guarir akiniba apirarigham.

³ Kiran oveghangin, Israelia kamaghin mikimam,

“E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati,

kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en atrivim batoke.

Egh e atrivim ikiti,

a manmaghin en akurvagham?

Ti puvatigham.

⁴ Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar kinibagh ami.

Me puram akar gavgaviba akira, egha kantrin igharazibar atriviba ko puram akabav sosi.”

Israelia arazir aghuim ategha, arazir kuram gamuavira iti.

Ezi arazir kurar kam, mati imezim itir ogher kurar gumazamizibagh asighasizim.

⁵ Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam,

Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me a bagh akongiva arangam.

Guizbangira, apaniba an kurkaziba adegham.

Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko an gumazamiziba bar,

me an apangkuv egh aziam.

⁶ Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir kam inigh mangi,

mati me takis gavman ganidi moghin, me uan atrivir ekiam daningam.

Israelia fofozir gumazibar akabar gin zui,

ezi fofozir gumazibar akaba dagheba puvati.

Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti,

me bar aghumsigham.

⁷ Israelian atrivim, apaniba a inigh mangigham,

mati dazir suzim, aperiam a inigha ghu.

⁸ Asebar ziaba fer danganiba, da mighsiabar pin iti,

ezi Israelia kagh men ziaba fa
 arazir kurabagh ami.
 Eghti God danganir kabagh asighasigham,
 eghti ogheba ko benir dikoniba
 aghung ofa gamir danganir
 kaba avegham.
 Eghti gumazamiziba apanibar
 mongsi,
 kamaghin mighsiabav kimam,
 "Ia e gisin iriva e mongegh."

*Ikiavira Itir God ghaze, Israel iku-
 vigham*

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
 migei:

"Fomira Israelia Gibeon nguibar
 ekiamin ikia arazir kuramin
 na gami,
 egha arazir kurar kam ataghizir
 puvati.

Kamaghin amizi, apaniba izi gu-
 mazamizir kurar kabav sogh,
 egh mangi Gibeon tugham.*

¹⁰ Kamaghira, ki gumazamizir arazir
 kurabagh amir kabav soghasa
 akam misuegha gifa.

Egh ki pazavira me damigham.
 Me arazir kurar avirim
 gami.

Kamaghin amizi, ki kantrin igharaz-
 ibar amuti,
 me izi uari akuvagh me
 misogham,
 egh me inigh ingangarir
 gumazamizir kinibar min
 me ikirarigh me inigh
 mangam.

¹¹ "Fomira Efraim mati bulmakaun
 amebat igiar mam,
 a rais dikabinasa deravira sure
 gami,
 eghti gumazamiziba raizin
 daghem iniam.

Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
 Ingangarim faragha bar an dera,
 ezi datirighin ki a damighti,
 an ingangarim bar ose-
 megam.

Datirighin ki Israel ko Juda damighti,
 aning bulmakaun min,

gumazim temem an firim
 gikeghti,
 a nguazim abizir bizim
 gekuam.

A ingangarir dafam damuva, bizir
 kam gekuti,
 temem an firim aghoram.

¹² Ki kamaghin Israelia ko Judabav
 gei,

'Ia arazir kurar kam ategh,
 arazir aghuibar amu, egh
 guizbangira nan ziam fi,
 mati gumazim azenir igiamin
 nguazim abigha dagheba
 oparima,

da deraviram aghua dagher
 aviriba bati.

Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh
 izi.

Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira
 ia damuam.'

¹³ Ezi ia kamaghin amir pu.

Puvati, ia mati gumazim
 azenimin ingari,
 ezi ian azenibar, ia arazir
 kuram ko ifavarir arazim
 opari.

Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher
 kuraba dar aghui,
 ezi ia da api.

"Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir
 avirim ian akuragham.

Ia ghaze, ia deravira ikiamin tu-
 avim gifogha gifa.

Ezi puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia
 misogham,

egh ian nguibar ekiar divazir
 gavgaviba itibagh asighasigham.

Osimtizir kam, mati Atrivim Salman
 fomiram amizir arazim,
 a Betarbelin nguibar ekiam ko
 misogha bar a gasighasiki.

An adarazi men boriba ko amiziba
 isa nguazimin me apizima,
 me tintinibar ariaghiri.

¹⁵ Ia Betelia, ia arazir kurar avirim
 gami,

kamaghin amizi, bizir kurar ka-
 maghira garitam ia bativam.

* **10:9:** Ni Gumazir Dapaniba sapta 19 ko 20in gan.

10:12: Aghuzir Akaba 11:18; Jeremaia 4:3

Aruem anangti, me Israelian atrivim
misueghti,
an aremegham.”

11

*Gumazamiziba Godin akaba
batosi, ezi a me gifueghavira iti*

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Israel borir aghirimin min itima, ki
bar a gifonge.

Ezi nan borir kam Isipin kantrin
itima,

ki an diazima an azenan ize.

² Ezi dughiar aviribar gin, nan akam
inigha izir gumaziba nan gin
mangasa Israelian gumaza-
mizir kabar dei.

Ezi akam inigha izir gumaziba
men deima, me dughiabar zu-
rara akiribagh igha me gasi.

Nan gumazamiziba asem Bal bagha
ofabagh ami.

Me mughuriar aghuim zuir
ofaba marvir guaba bagha
dagh ami.

³ Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi,
mati borim daruasa, afeziam a
geghara anefi.

Egha ki uaghan uan agharimn-
ingin men suigha me ateri.

Ki deraghavira men gari, ezi me kam-
aghin fozir puvati,

kirara ki me gamizi, me ghuam-
aghe.

⁴ Ki bar me gifongegha men apangu-
vigha deragha me gamua men
asughasugha,

me inigha uabi da izegha, men
osimtizir me ateriba adangi.

Egha ki aviragha men akur-
vagha dagheba me ganidi.

⁵ “Ezi me ua na bagh izan aghua.

Kamaghin amizi, me ua Isipin
mangi,

o Asiriaba me gativagh men
ganam.

⁶ Midorozir ekiam otoghti, apaniba
nguibar ekiam avinizir
divazimin tiar akar ekiam
akarigh,

ivemar nguibar ekiamin aven
mangi me ko misogham.

Nan gumazamiziba uan ifongiamin
gin zui,

kamaghin amizi, midorozir kam
me agivagham.

⁷ Me zurara akirim na gasi,

kamaghin ivezir kurar ki me
daningamim, me a gitaghan
kogham.

Me uarir akurvaghsi asebar dimam.

Eghti aser kinir kaba men
akuraghan kogham.

⁸ “O Efraimia, ki ia ateghan kogham,
egh ian ari mangighan
kogham.

Egh ki bar ia kuavaremeghan
kogham,

mati ki Atma ko Se-
boimin nguibar ekiamn-
ing bar moghira aning
kuavareme.

Ki bar ia gifonge,

kamaghin amizi, ki bar ia
gasighasighan kogham.

⁹ Nan aningagharim ian ti.

Eghti ki pazi ia damuan kogham.

Egh ki ua ia gasighasighan
kogham.

Nan araziba gumazamizibar araz-
ibar min zuir puvati.

Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan
araziba bar deragha bar zue,
egha ki ia ko iti.

Ki atar izi bar ia gasighasighan
kogham.

¹⁰ “Ki uan gumazamizibar apaniba
atiatim me daningisi, pamtemin
dimam,

mati laion tiarim akara dazeri.

Eghti nan gumazamiziba atiating
akongiva,

11:1: Ua Me Ini 4:22; Matyu 2:15 11:3: Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 107:20; Hosea 7:15

11:4: Ua Me Ini 16:32; Jeremaia 31:2-3 11:8: Godin Araziba 29:23 11:9: Diboboniba 23:19

aruem ghuaghirir danganim
ategh zuamira izi nan gin
mangam.

- 11 Me puviram atiating nighiva akong
zuamira Isip ko Asiria ategh
izam,
mati kuaraziba migha zui.
Eghti ki men aku uamategh men
nguibar me itimin izam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
gifa.”

*Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God
ataki*

- 12 Ikiavira Itir God ua kamaghin
migei:

“Efraimian gumazamiziba bar
dughiar aviribar na gifari.
Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara
uan akar dikirizimin gin zui.
Ezi Judaba nan apengan ikia
gavgafi.”*

12

- 1 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar
amiba, da bar moghira iku-
vigha meraram asighasisi.
Ifavarir arazim ko midorozir
arazim men tongin bar ekefe.
Me kantri Asiria ko ingarasa akam
akiri.
Egha me olivin borebar dagiar
ingangarim gamua da isa
Isipin da amadi,
ezi Isipia dagh ivesi.
- 2 Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin
migiirigiam iti.
Egh a Israelia amizir arazir ku-
ram ikarvagh
ivezir kuram me daningam.
- 3 Men inazir afeziam, Jekop, a uan
aveghbuam ko,
aning uan amebamin navir ave-
riamin ikia, uaning misosi.
Gin Jekop ekevegha givagha
God ko misosi.

- 4 Dughiar kamın, a Godin ensel ko
misogha a gafira.

Egha Jekop uabin apangkuvasa
puvira Godin ingarava ara, an
azangsisisi.

Dughiar igharazimin, God
Betelin nguibamin Jekop
bato, egha a ko migei.*

- 5 Jekop ko migeir Godin kam, a
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim.

E kamaghin an ziam diponam,
Ikiavira Itir God.

- 6 Kamaghin amizi, ia nighnizir gav-
gavim uan Godin ikiva uam a
bagh izi.

Egh ia apangkuvir arazim ko
guizin arazimin gin mangi.

Egh a ian akurvaghisi ia a
mizuum.

*Israelian arazir kurabar osimtizim
bar ekefe*

- 7 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia, Kenanian gumazir
daghaba bagha ingaribar min
dagiar ingangaribagh amua,
egha arazir aghuim sara dagh
amir puvati.

Me gumazir iza men bizibagh ivez-
ibagh ifarasa bar ifonge.

Me amadir biziba, me guizin
ivezibar mirara da amadir pu-
vati.

- 8 Egha me kamaghin migei:

‘E daghaba itir gumazibar otivigha
gifa.

E bizir aviriba iti.

Eghti gumazitam kamaghin mikiman
kogham,

e okimakar arazim gamua
dagiar gumazibar otifi.

E arazir kuratam gamizir
puvati.’

- 9 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian
ifavarim gifogha gifa.

Ki fomira kantri Isipin ia inigha
ian akua azenan ize.

* 11:12: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. 12:3: Jenesis 25:26

12:3: Jenesis 32:24-26 12:4: Jenesis 28:10-22 * 12:4: Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an
gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God “e ko
migei.” 12:9: Ofa Gami 23:42-43

Egh ki ia damuti, ia uan dipenir
 aghuiba ategh ua purirpeni-
 bar dakuam,
 mati ki ia ko gumazamiziba pu-
 vatizir danganimin itima, ia
 amizi mokin.

¹⁰ “Ki uan akam inigha izir gumaziba
 ko migei,
 egha irebamın min garir bizir
 aviribar me mikeme.
 Egha akam inigha izir gumazibar
 akatoribar,
 ki akar isin zuibar Israelia migei.

¹¹ Ezi me orazir puvati.
 Me Gilgalın nguibar ekiamın
 arazir kurar aviribagh ami.
 Kamaghın amizi, me
 guizbangıra bizir kinibar
 mın otogham.

Me Gilgalın nguibar ekiamın ikia bul-
 makaun apuriba isa
 uan ofa gamir dakozir kurabar
 ofabagh ami.

Eghti ki ofa gamir dakozir kaba
 apirighti,
 da dagiar pozir kinibar mın
 azenara ikiam.”

¹² Bar fomira en inazir afeziam Jekop,
 ara Mesopotemian kantrin
 ghu.
 Egha an amizimın ikiasa, gu-
 mazir igharazimın sipsibagh
 eghufi.
 Egha tuavir kamın a gu-
 mazir kamın guivim
 givese.

¹³ Israelia Isipin itir dughiamın,
 Ikiavıra Itir God uan akam
 inigha izir gumazir mam
 amada,
 ezi a me inigha Isip ataki.
 Egha akam inigha izir gu-
 mazir kam deravıra me
 geghufi.

¹⁴ Guizbangıra, Efraimia arazir kurar
 avirim gamima, men Ekiam
 men aningaghe.

Kamaghın amizi, me osımtızir
 kam bangın arighiram.
 Me Ekiamın ziam dikabıri,
 kamaghın amizi, a pazi me
 damigham.

13

God Israelia gasighasigham

¹ Fomıra Efraimın anabamın adarazi
 migeima,
 anabar igharazibar gumazamiz-
 iba atiatıav agoi, egha orasi.
 Efraimia uari Israelian an-
 ababar tongın uan ziam
 fe.

Egha Efraimın adarazi ua asem Balın
 ziam fava arazir kamın arazir
 kuram gamigha gıfa.
 Kamaghın amizi, me arighiregham.

² Egha datırighın me arazir kuram
 gamua ghuavıra iti.
 Me uari bagha marvir guaba sil-
 van dar ingara egha dar ziaba
 fe.

Gumazir maba uari dagh nıghnigha,
 egha uan dafaribar dar ingari.
 Egh nedazir kaba bagh ofa
 damuasa gumaziba amısefe.
 Me bulmakaun nedazir kabar tori.
 Amei! Kar gumazamizir anabar
 bar kuraba.

³ Kamaghın amizi, gumazamizir
 kaba mızarazimın ghuariamın
 mın pura gıvaghım.
 Me dımagarımın ghuariamın
 mın iti,
 eghti aruem anangti, ghuar-
 iam zuamıra mısingigham.

Me raızın mısevıbar mın amınım
 dagh ivangti, da pura tintini-
 bar mangam.
 Egh me avir mıgharımın mın pın
 ghuavanang pura gıvaghım.

⁴ Ikiavıra Itir God ua kamaghın
 migei:

“Ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki Isipin
 ia inigha ian akua azenan ize.
 Ki uavıra, ki ian God.
 Ua godın igharazıba puvati.

- Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!
- 5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki deravira ia geghufi. Danganir kam, aminir fefem itima, dipaba an puvati.
- 6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti. Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze, ia uari uan gavgavibar da ini. Egha kamaghin ia na ginamada.
- 7 Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam, mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin, ia misoghti ia arimighiram.
- 8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham, mati bean amebam, an nguzim ovengezi an a bagh atari. Egh ki ia abighirarigh egh zuamira ia tuigham, mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin.
- 9 “O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim. Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham. Iavzika!
- 10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara. Eghti me manmaghin ian akurvagham? Me bar ian akuraghan kogham.*
- 11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi. Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha, ian atriviba batuegha gifa.

12 “Ki Efraimian arazir kuraba bar,

uan akinafarimin aven da osirigha givagha, deravira da atizi da iti.

- 13 Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua. Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima, amebam a batasava amima, an azenan otivan aghua.
- 14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me inigham, a? Puvatigham. O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti? O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti? Apanguvir arazim ti nan damazimin modogham.†

- 15 “Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira. Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham, eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham. Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham.
- 16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam. Apaniba izi me misoghti me arimighiram. Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram. Egh amizir navir adasebar naviba abigham.”

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

14

(Sapta 14)

13:10: 1 Samuel 8:5-6 * 13:10: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

13:11: 1 Samuel 10:17-24; 15:26 † 13:14: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamın nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.

Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa, Hosea me migei

¹ O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpora ire.

Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.

² Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim:

“O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh.

Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham.

Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba, e dar amuam.*

³ Asiriaba en akuraghan kogham.

Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham.

E uan dafaribar marvir guabar ingari,

egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam,

‘Kar en aseba.’

E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati,

ezi nirara, zurara en apangkufi.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam.

Ki uan navir averiamin bar me gifuegh, uam men ataran kogham.

⁵ Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi.

Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam.

Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri.

⁶ Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi.

Men ganganim bar deraghham, mati olivin temer dirimin min bar dera.

Eghti gumazamiziba bar me bagh bar akuegham,

mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi.

⁷ Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam,

mati me nan orangtizir dughuazimin apengan iti.

Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam.

Egh borir aviriba batam,

mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati.

Egh me ziar ekiaba ikiam,

mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim.

⁸ “O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham.

Ki uabira, ian azangsiziba baraghham.

Egh deraghvira ia geghuvam.

Eghti ia nan apengan ikiam,

mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin dughuazimin apengan aperaghav iti.

Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar mingarim.”

Akar abuananam

⁹ Gumazir nighnizir aghuarim itiba, me akinafarir kamın aven tir migirigiaba, me dar fofozir aghuim iniam.

Ezi ki kamagsua, me akar kam ginighnigh, egh an gin mangam.

Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi gumazamizir aghuariba dar gin zui.

Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

* **14:2:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. **14:9:** Aghuzir Akaba 10:29; Daniel 12:10; Jon 8:47; 2 Korin 2:16; 1 Pita 2:7-8

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Joelin Akinafarim
O
Joel
Akar faragha zuim**

Akinafarir kam, Godin akam inigha izir gumazim Joel mikemezir migirigibaba an iti, ezi a Godin akam inigha izir gumazimin gun mikemezir puvati, a gumazir manmaghin amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamin a ti ike, kar dughiar Israelian gumazamiziba Babilon ategha ua Judan nguazimin izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozi, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizi, da bar misingizi, odezir bizir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asighasighasava ami. Joel bizir kamın garima, a mati, gumazamizir Godin apanim damuasava amiba, ikiangsizir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangiti, Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamın Dughiam otoghti, a gumazamizir kurabagh asighasigh, gumazamizir an ifongiamın gin zuiba deravira me damuam.

Joel gumazamizibav gia ghaze, me uan navibagh iraghti, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelin akabar aven, akar dikirizir ekiar mam iti, akar kam a Joel 2:28-32in iti. A ghaze, God uan Duam amadaghti, a gumazamiziba bagh izam, gumazamizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusin suren gumazamiziba bagha anemadazir dughiamın gin, Pita kamaghın migia ghaze, Bizir kam, a Godin akam inigha izir gumazim Joelin akam gamizima a guizbangiram oto. Ni Aposel 2:1-42in gan.

Odeziba Judan kantri

**gasighasigha, ua
gumazamiziba inigha
God bagha izi**

(Sapta 1:1--2:17)

Gumazamizibar dagheba ko biziba bar ikuvizi, me azi

¹ Kar Ikiavira Itir Godin akam, a Petuelin otarim Joel bagha ize.

² Ia gumazamizir aruaba, ia oragh. Ia Judan nguazimin itir gumazamiziba bar, kuariba arikigh. Ki datirighin otivir biziba bagh ian azangsighasa.

Fomira bizir kamaghın garitam ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamın otoz, o puvati?

³ Ia bizir kamın gun uan boribav kim. Eghti ian boriba uan boribav kimti, men boriba gin otivamin adaraziv kim.

⁴ Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimin aghuibar dafariba bar ada gifa.

Faragha zuir odeziba da kun odeziba, da bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir bizir avirir mighagha aruiba, iza bizir maba api.

Ezi dar girara, odezir febaba uari fa kura iza bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir akiraba, kar odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba, da izir dughiamın bizitam itir puvati, da bar da agifa.

⁵ Ia gan, odezir kaba bar ian wainın ovizibagh asighasiki.

Kamaghın amizi, ia gumazir mighigha wainın dipam apava onganiziba, ia osegh dikavigh azi!

Ia gumazamizir wainın dipaba apiba, ia uaghan uan wainın dipar isingtiziba bagh azi.

- ⁶ Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazir bizir ekiam en kantri bar a noke.
Da bar gavgavigha bar aviraseme, ezi e da diponan ibura.
Ezi dar atariba bar ghumi, mati laionin atariba.
Egha mati laionin amebam uan atarir afuzibar asizibav sogha da aghoragharisi.
- ⁷ Da en wainin ikarizibagh asighasigha, en fighin temeaba apima da midia dipiraghire.
Da temer iniba bar da amezi, dar aguaba ghurghurigha misigha iti.
- ⁸ Ia gumazamiziba, ia azi, mati guivir igiam gumazir igiamin ikiasa a ginabazi an areme,
ezi a uan pam bagha puv azia, azirakar korotiar piziba aghui.
- ⁹ Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ofa damuamin dagheba ko wainin dipaba puvati.
Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin ofa damuamin biziba puvati.
Kamaghin amizi, me azi.
- ¹⁰ Azeniba pura ikia dagheba puvati. Azenimin itir dagheba bar ikufi,
kamaghin amizi, nguazim pura ikia misingi.
Ezi wainin oviziba bar misigha gifa.
Ezi olivin borer igiam givasava ami.
- ¹¹ Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi.
Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba ko, gumazir wainin azenimin ingariba, ia naviba osemegh azi.
- ¹² Wainin ikariziba ko fighin temeaba bar misingi.
Ezi temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi.
Kamaghin amizima, gumazamizibar arazir bar akongezim,
- a bar gifa.
- ¹³ E uan Godin Dipenimin ofa damuamin dagheba ko wainba puvati.
Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakozimin ingangarim gamiba,
ia azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi.
Ia dimagarimin azirakar korotiar piziba aghuigh,
Godin Dipenimin aven mangegh iki mangiti aminim tiragh.
- ¹⁴ Ia gumazamiziba bar me mikemeghti, me dagheba atakigh.
Egh Judan nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti,
me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva arang.
- ¹⁵ Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam,
kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam.
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin ivezir kuram gumazamizibar aningamin dughiam.
Evezika!
E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham.
- ¹⁶ En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam?
E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham.
- ¹⁷ Nguazimin aven dipaba puvati, ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire,
ezi dagheba otivir puvati.
Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba,
da pura ikia ikufi.

18 Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi,
kamaghin amizi, me arai,
egha dar okoruaba pura tintinibar aruava onгани.
Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi,
ezi me aghariba gunigha bar amira.
19 Temeba ko graziba bar misingi, mati avivzariam dar isi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, ki pamten ni ko migia nin dei.
20 Faneba ko, daghuriba ko, dipar aturiba bar misingigha gifa,
ezi graziba mati avim bar adar isi.
Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir akam

1 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki,
sighabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar nighiva akong.
2 Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiar kam, a bar mitarmegham,
eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam,
zuamira mighsiabar otifi,
mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin,
egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.

3 Da mati, avim dadabar isi moghin

dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha,
mati Idenin Azenim.
Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba,
da mati danganir misingizim.
Da bizitam ataghizi, a itir puvati.
Bar puvati.
Da biziba bar ada gifa.
4 Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min,
ivemara izi.
5 Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin,
dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi,
egha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi.
Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam,
midorozim damuasava ami.
6 Da roghira izir dughiamin,
gumazamiziba bar atiatigha,
men guaba ighegha igharagha gari,
egha me bar dukome.
7 Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi.
Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi.
Egha mati midorozir gumaziba bizim voroghira zui.
Egha me raga tuavir igharazitamin zuir puvati.
Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati.
8 Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati.
Me vaghvagha bigha ghuavira iti.
Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati,
eghti bizitam men tivaghan kogham.
9 Me ivemara nguibar ekiabar zui.
Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui.
Egha dipenibar biribar ghuavanaga

winduabar aven ghuaghiri,
mati okimakiar gumaziba.

¹⁰ Me zuima nguazim mati mikimkizim
a ginobazi a ivazvasi,
ezi overiam mati God a ginobazi
a nidi.

Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi,
mikoveziba ua isir puvati.

¹¹ Ikiavira Itir God uan midorozir
gumaziba Akar Gavgavim me
ganidi,
ezi an migirigiaba mati ararim
dagarvasi.

An midorozir gumaziba bar
aviraseme,
eghti gumazitam me diponiva
avegham.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam, gumazamizibar amuti,
me bar atiatigham.

Eghti tinara dughiar kamin aven
mangi ikuvighan kogh, de-
ravira ikiam?

Ti puvatigham.

*God navibagh ighasa gumazamiz-
ibar dei*

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin
migei,

“Guizbangira, bizir kurar kaba bar
otivam,
eghti ia datirighira uan navibagh
iragh ua na bagh izi.

Egh dagheba ategh uan
navir averiaba sara azi ua
na bagh izi.

¹³ Ia pura uan korotiaba abighiva azir
arazim damuan marki.

Ian navir averiaba aven
bighiregh, ian ararem ak-
agham.

Ia fo, Ikiavira Itir God gumazamiziba
bar me gifongegha bar men
kuarkufi.

Egha zuamirama atarir pu. Pu-
vati.

An apangkuvim bar moghira men
ekefe.

Egha a zurara uan nighnizim
gighasa ifongeghavira ikia,

egha gumazamizibar arazir
kuraba ikarvazir puvati.

Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira
Itir God, ian God bagh izi.

¹⁴ Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a
bagh iziti,

a ti uan nighnizim giragh, de-
raghvira ia damuam, egh
dagher aviriba ia daningam.

Eghti ia a bagh ofa
damuamin dagheba ko
wainba ikiam.

¹⁵⁻¹⁶ Ia Saionin Mighsiamin iki sigham
givi.

Egh uari akuvagh dagheba
ateghamin dughiam gin-
abagham.

Egh gumazamiziba bar me akuvagh,
me mikimti,
me nan ziam fisi, uan bizir
kuraba ko arazir kuraba ategh,
nan damazimin bar zuegh.

Men gumazamizir ghuriba ko, borir
ekiaba ko otem apir borir
iririviba, me bar moghira,
ni me inigh izi.

Poroghamir igiaba, me uan
dipeniba ategh uaghan izi.

¹⁷ Nan ofa gamir gumaziba, me nan
ingangarir gumaziba, ni me
mikemeghti,

me Godin Dipenimin azuarim ko,
ofa gamir dakozimin tongin
tugh

aziva arang kamaghin
mikim,

‘O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiz-
ibara.

Ni uan gumazamizibar apangu-
figh.

Puvatighti, kantriba bar, akirim ragh
e gasaragh

dibovir akabar e mikimam.

E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba ateghan koghti,
me e dipova kamaghin mikiman
kogham, Ian God managh
iti?’”

God uamategh uan gumazamiziba deravira me damuam

(Sapta 2:18--3:21)

Ikiavira Itir God daghebagh amizi da uam otifi

¹⁸ Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira uan nguazim ginighnigha, uan gumazamizibar apangkufi.

¹⁹ Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ikaragha kamaghin me migei:

“Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain dipaba, ko olivin borem ia danighti, ian dagheba avirasemegham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, dibovir akabar ia damuan kogham.

²⁰ Eghti ki notin amadaghan itir odeziba batueghti, da ian saghon mangam.

Da danganir misingizir gumazamiziba itir puvatizimin mangam.

Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,

da Amangsizim Itir Dipar Akaremin magiram.

Eghti dar okoruar igharazim, ki da batueghti,

da Mediterenianin Ongarir Ekiamin magiram.

Dar kuaba kurigh mughuriar bar aninganir kuram otivam.

Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar ekiam damuam.

²¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir ekiaba ni bagha dagh ami.

Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni atiatingan marki.

Ni bar akongegh navim deragh.

²² Graziba uam gumazamiziba puvatizir danganibar otifi.

Ezi temeaba ua be.

Ezi fikin temeaba ko wainin ikariziba dagher aviriba iti.

Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia atiatingan marki!

²³ “Ia nan damazimin deraghasa, ki ian akurvagha amozir aviriba ia ganidi.

Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki amoziba ia ganiga, egha uaghan amozir dughiabar gin izir iakiniba, ki amoziba ia ganidi.

Kamaghin amizi, ia Saionin gumazamiziba, ia bar akongegh.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian akurvaghasa amizir biziba, ia da bagh bar akongegh.

²⁴ Witin iniba kua dar dagheba isir danganiba, bar izevegham.

Eghti wain ditir danganiba ko olivin oviziba mirmirir danganiba,

wainin dipaba ko, olivin boreba bar dagh izivagh fasfagham.

²⁵ Ki uabi, midorozir gumazibar min, odezir okoruar kaba ia bagha da amangi.

Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba,

maba, odezir febaba, maba, odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba,

maba, da kunodezir biziba aghoriba,

da bar izegha ian dagheba ame.

Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh deraghvira ia damuam.

²⁶ Ia dagher aviribar ami, egh bar izevegham.

Ki digavir kuram gamir arazir aghuir aviriba ia bagha dagh ami.

Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me nan gumazamizibar amuti,

me uam aghumsighan kogham.

Eghti kamaghin, ia Ikiavira
Itir God, ian God, ia an
ziam fam.

²⁷ Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh
suam,

Ki ian tongin iti.

Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ezi godin igharazitam nan
min itir puvati.

Eghti ikizir igharazibar gumazamiz-
iba, me ia damuti,
ia uam aghumsighan kogham.”

*God uan Duam isi gumazamiziba
bar me daningam*

²⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migia
ghaze:

“Dughiar gin izamimin

ki uan Duam gumazamiziba bar
me gingegham.

Eghti ian otariba ko guiviba Godin
akam inigha izir gumazibar
min mikimtima,

ian gumazir ghuriba irebabar
gantima,

ian gumazir igiaba ire-
babar min amizir bizibar
ganam.

²⁹ Egh dughiar kabar ki uaghan uan
Duam isi,

uan ingangarir gumaziba ko
ingangarir amizibagh in-
gegham.”

*Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin
Dughiamin arazaraziba*

³⁰ Egha Ikiavira Itir God, ua kam-
aghin migei:

“Ki pin overiamin digavir kuram
gamir araziba akakagh,

uaghan nguazimin digavir ku-
ram gamir arazibar amuam.

Eghti ghuzim ko, avim ko,
migharir pizir ekiaba oti-
vam.

³¹ Eghti aruem mitarmeghti,

iakinim ghuzimin min otogham.

Bizir kaba faragh otivighti,

gin Ikiavira Itir God Izamin
Dughiar Ekiam otogham.

Dughiar ekiam kam otoghti,
gumazamiziba bar ati-
atigham.

³² Eghti dughiar kamin, Ikiavira
Itir Godin ziamin diaghamin
adarasi,
a men akurvagham.

Eghti Ikiavira Itir God mikemezi
moghin, gumazamizir Saionin
Mighsiam ko Jerusalem
nguibamin itiba,

men tarazi oveghan kogham.

Gumazamizir Ikiavira Itir God ua
bagha inabaziba,

me men tongin iki deraghvira
ikiam.”

3

*God kantriba bar dar gumazamiz-
iba akuvagh kotiam damuam*

¹ Egha Ikiavira Itir God ghaze:

“Ia oragh! Gin izamin dughiamin,

ki Jerusalem ko Judan gumaza-
mizibar amighti,

me ua deragh otivigham.

² Eghti ki kantriba bar dar gumaza-
miziba bar me inigh izi,

danganir zarir mammin otogham.

Me danganir zarir kam ka-
maghin a dibori, God Gu-
mazamiziba Tuisisi.

Ki kagh me akuvagh,

arazir me nan gumazamizibagh
amiziba bagh akam me gasam.

Gumazamizir kaba, me nan
gumazamizir ki ua bagha
inabazibara.

Kantrin kabar gumazamiziba, nan
nguazim inigha

anebigha uarigh aningi,

egha Israelia inigha tin-
tinimin kantrin igharaz-
ibar ghue.

³ Egha me nan gumazamiziba bagha
satu gikarara

uari uari amisevegha gari,

terara vaghvagh me iniam.

Egha me Israelian otariba amaga,
dar ikarvazimın, uari bagha
tuavimın amiziba isi.
Egha me Israelian guivir doziba
amaga,
uari bagha dagıaba isa
wainın dipabagh ivesi.

4 “İa Tair ko, Saidonın nguibamn-
ingın adarazi ko, Filistian
kantrin danganiba bar,
ia manmaghın na damuasa?
İa ti ghaze, Kİ arazir kuram gamizi, ia
na ikarvaghosa a?
İa kamaghın nighnighti, ki
zuamıra ian arazir kuram
ikaragham.

5 Kİ fo, ia nan gol ko, silvan biziba
ko, bizir aghuir iveziba bar pın
kozir avırıba sara,
inigha ghua uan asebar ziaba fer
dipenibar da ariki.

6 İa Tair ko, Saidon ko, Filistiaba,
ia Jerusalem ko, Judan dan-
ganir igharazibar gumazamiz-
iba inigha,
bar saghon ghua me amada,
ezi Grikba me givezezi,
me pura men ingangarir gu-
maziba ko ingangarir amizir
kinibar otifi.

7 Ezi datirighın ki ua me inighti,
me ua danganir ia me amangiz-
iba ategham.

Eghti ia me gamizir arazimra,
ki a ikarvagh ia damuam.

8 Kİ Judabar amamangatighti, me ian
otariba ko guivibagh ivezam.
Egh me inigh Sabean kantrin
ikizir saghon itimın me
amadagham.
Kİ İkiavıra İtir God, ki
mikemegha gifa.”

9 Egha God akar kam Kantrin
İgharazibar Gumazamizibar
tongın mangi a mikimasa Joel
mikeme,
“İa God ko midorozim damusi biziba
akir iki,

egh midorozir gumaziba bar
men diaghti,
me izi uari akuvagh, egh
misoghsı mangam.

10 İa uan nguazibagh tuir ainbav
soghti, da midorozir sababar
mın otifigh.
Egh uan sabar ikizirizir azenibar
ingaribav soghti, da afuzibar
mın otifigh.
Eghti gumazir gavgav-
ıba puvatıziba, uaghan
midorozir gumazibar oti-
vam.

11 İa kantrin roghıra itibar gu-
mazamiziba, ia bar moghıra
zuamıra izi,
danganir zarar kamın uari ak-
ufagh.”

O İkiavıra İtir God, ni uan
midorozir gumazir gavgavıba
amadaghti,
me izi apanir kaba ko misogh.

12 Ezi God kamaghın miği:
“Kantribar gumazamiziba bar,
dikavigh danganir zarar kamın
izi.
Me danganir zarar kam kam-
aghın a dibori, God Gumaza-
miziba Tuisısi.
Kİ danganir kam daperagh,
İsraelin boroghın itir kantribar
gumazamiziba bar men arazir
kuraba tuisigham.

13 İkizir kaba, me bar gumazamizir
kuraba!
Kamaghın amizi, ia sabar
ikiziriziba inigh me aghor,
mati daghem anigha gifa.
Egh pamten me dikabın, mati gu-
mazim wainın ovıziba dikabiri
danganımın da diti.
Ezi wainın dipaba bar izıvagha fas-
fasi.
Eghti, gumazamizir kaba kam-
aghıra bar ikuvigham.”

3:4: Aisaia 14:29-31; 23:1-18; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-28:26; Amos 1:6-10; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:1-7; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 3:10: Aisaia 2:4; Maika 4:3 3:13: Aisaia 63:3; Hosea 6:11; Matyu 13:39; Akar Mogomem 14:14-20; 19:15

14 Gumazamizir bar avirim, bar avirasemegh kotiam bagh danganir zarir kamın uari akuvagham.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,

bar dughiar ovezimın danganir zarir kamın otivam.

Danganir zarir kamın ziar igharazim, God Ivezir Kuram Gumazamizibar Anıngasa Mikeme.

15 Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti, mikoveziba ua isian kogham.

God uan gumazamiziba bar deravira me damuam

16 Ikiavira Itir God, Jerusalemın aven Saionın Mıghsiamın pamtemın deima,

an dımdiam mati ararim dagarvasi, ezi overiam ko nguazim nisi.

Ezi God uan gumazamizibagh eghufi, eghti me ikuvighan kogham.

A Israelian mogomer danganımın mın iti.

17 A kamaghın mıgei,

“Dughiar kamın ia Israelia fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ian God.

Saion, nan mıghsiamra, ki danganir kamın iti.

Ki Jerusalem damıghti, a nan nguibar ekiamra ikiam,

eghti azenan itir darazi uam an aven mangan kogham.

18 Dughiar kamın, wainın azenir aviriba otivigh mıghsiaba avegham,

eghti mıghsıar muziariba bar, bulmakaun aviriba dar ikiam.

Eghti gın Judan nguazımın itir daghurir dakeziba, dipar aviriba zurara dagh izıvagh ivemaram.

Eghti dipatam Ikiavira Itir Godın Dipenımın ikegh azenan izi,

emır ivemar Akasın Temeba Itir Danganir Zarımın mangam.

19 Isipın kantri ko Idomın kantri, anıngın midorozir gumaziba iza,

Judaba ko mısogha, pura gumazamizir osımtızıba puvatızıba,

me mısoghezi me ariaghıre.

Kamaghın amızı, Isipın nguazım danganir mıdiarımın mın otogham,

eghti Idomın nguazım danganir kınımın mın otoghti,

gumazıtam uam an ikian kogham.

20-21 Eghti gumazır, gumazamizir kabav soghezi me ariaghırezıba,

ki men arazır kurar kamra ua me ikarvagham.

Osımtızım itir gumazır kaba,

ki men tav ateghti a ikian kogham.

Eghti nan gumazamizir Jerusalem ko Judan danganir igharazıbar itıba,

me zurara iki mamaghıra ikiam.

Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Saionın Mıghsiamın ikiam.”

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Amosin Akinafarim
O
Amos
Akar faragha zuim**

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godin Akinafarimin aven itir akinafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamın gumazim, egha a faragha sipsibagh eghuva dar garir gumazim. Ezi God uan gumazimizir Israelin kantrin aven notin amadaghan itiba bagha, uan akam me mikınasa anemisefe. Dughiar kamın, Israelia deravira ikia, egha osımtızir ekiataba bativizir puvati.

Ezi Israelia ghaze, me deravira iti, ezi Amos me miğia ghaze, Me Godin damazimin derazir puvati. Gumazamizir onganarazibagh amua men tongin itiba me deragha men gara me gamir puvati. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvati. Ezi Amos akar bar gavgavim men nighniziba ko araziba akirasa me ganingi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghti God bar ivezir kuram me daningam. Ezi Israelian gumazir ekiaba kamaghın a baregha, uam anemadaghti a Judan kantrin mangasa miğei.

Ezi Amos gumazamizibav giā ghaze, Me kamaghın nighnighan marki suam, God me amir araziba miğigha dagh nighnizir pu. Bar puvati. Men nighnizir kaba kamaghın men akagha ghaze, Me bar Godin saghon iti. Me bar deravira kamaghın fogh suam, God a men Ikiavira Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ivezir kuram me daningamin gavgavim iti.

1:1: 2 Atriviba 14:23-29; 15:1-7; 2 Eghaghaniba 26:1-23
Sekaraia 9:1

**Israelia osımtızir dafam
itima, Amos Godin akam
me mikiri**

(Sapta 1:1--5:3)

God akam isa Amos ganingi

¹ Ki Amos, ki Tekoan nguibar ekiamın gumazim, egha ki sipsipbar garir gumazim. Ki irebamın mın garir bizimın garima, God akar kam na ganingi. Dughiar kamın, Usia Judan kantrin atrivimın itima, Joasin otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimın iti. Ki bizir kam irebamın mın an ganigha givazi, azenir pumuning givazima, mikimkizim oto.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi gumazamizibar aningamin gavgavim iti

(Amos 5:8-9; 9:5-6)

² Amos kamaghın miğei:

“Ikiavira Itir God, Jerusalemın nguibar ekiamın Saionın Miğhsiamın iti.

Egha an azenan iza pamtemin dia dagarvasi.

Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Miğhsiamın orazimın itir terafariba bar misingi.”

Ikiavira Itir God, Sirian kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

³ Amos kamaghın miğei:

“Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus, an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Gileatin Distrighın itir gumazamiziba bar me dikabiragha me abini.

Kamaghın amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe,

ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁴ Kamaghın amizi, ki avim isi Atrivim Hasaelin dipenim mikinighti,

1:3: Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27;

avim Atrivim Benhadatin
nguibar ekiam gavgaviba bar
dar isigham.

Nguibar kaba, divazir bar
gavgaviba da avinizi da
gavgavigha iti.

⁵ Ki nguibar ekiam kam Damaskus, an
ainin tiar akabar divazir gav-
gaviba bar ada akararigham.
Egh ki Avenin Danganir Zarimin
itir gumamaziziba batuegh,
uaghan Beteden kantrin
atrivim batuegham.*

Eghti kantri Sirian itir gumamaziziba
mangi
aruem anadi naghin itir
nguazim Kirin, aven kalabusin
min ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikeme!”

*God Gasan nguibar ekiamin gu-
mazamizibar araziba tuisisi*

⁶ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Filistian kantrin aven itir nguibar
ekiam Gasa,
an gumamaziziba arazir
kurabagh amua ghuavira iti.
Me ikizir mabar gumamaziziba
inigha
ghua Idomin kantrin kalabusin
min me ati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁷ Kamaghin amizi, ki avim isi
Gasan nguibar ekiamin itir
divazim mikinighti,
avim an dipenir gavgaviba
bar dar isigham.

⁸ Egh ki Asdotin nguibamin itir gu-
mazamiziba bar me batuegh,

uaghan Askelonin atrivim bat-
uegham.

Egh uan gavgavimin Ekronin
nguibar ekiam gasighsigh,
Filistian ikiavira itir varazira, ki
me misueghti, me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
ki kamaghin mikeme!”

*God Tairin nguibar ekiamin gu-
mazamizibar araziba tuisisi*

⁹ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Tairin nguibar ekiamin gumamaziz-
iba, arazir kurabagh amua
ghuavira iti.

Me ikizir mabar gumamaziziba
bar me isa Idomin kantrin me
amadazi,
Idomia me isa kalabusin min
me ati.

Me fomira ikizir kaba ko deragh dapi-
asa akam akiri,
ezi puvati, me datirighin uan
akar dikirizim abiki.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹⁰ Ki avim isi Tairin divazim
mikinighiva,
an aven itir dipenir gavgaviba
bar dar apongegham.”

*God Idomin kantrin gumamaziz-
ibar araziba tuisisi*

¹¹ “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Idomin kantrin aven itir darasi,
arazir kurabagh amua ghuavira
iti.

Me uan adarazira Israelia, men
agintigha,
men marazi† midorozir sababar
me misozi me ariaghirima,
me tong men apanguvir pu.

Bar puvati.

* **1:5:** Avenin Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenin Danganir Zarim akar kam in mirara ghu, “Arazir Kurabar Danganir Zarim.” Ezi ziam Beteden an akar kam in min iti, “Bar Akongezir Nguibam.” Egha ziar kamning, gumamazizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekial 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **1:9:** Aisaia 23:1-18; Esekial 26:1-28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **1:11:** Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekial 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5 † **1:11:** Israelia, me Jekopin ovavir boriba, ezi Idomia me Jekopin avebam Ison ovavir boriba. Ni Jenesis 36:1-8in ganigh.

Men aningagharir arazir kam
men tongin ikiavira iti.
Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.
12 Kamaghin amizi, ki Temanin
Distrihgin avim akunighti a
magiram.
Eghti ki Bosran nguibar ekiamin
itir dipenir gavgavibar apongti
da isiam.”

*God Amonin kantrin gumazamiz-
ibar araziba tuisisi*

13 “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar
Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Amonian kantrin gumazamiz-
iba, arazir kurabagh amua
ghuavira iti.
Me ua nguazitaba iniasa misosi,
egha Gileatin Distrihgin itir
amizir naviba adaiba,
me men naviba abizi da
biaghiri.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

14 Kamaghin amizi, ki avim isi Raban
nguibar ekiamin divazibav
kinighti,
men dipenir ekiaba bar isigham.
Eghti midorozir gumaziba misoghiva
pamtemin dagarvagh dimam,
eghti midorozim bar gavgav-
igham, mati aminir ekiam
dughiar kuramin oto.

15 Eghti Amonin atrivim uan
midorozir gumaziba ko me
mangi
kantrin igharazimin kalabusin
min ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikeme!”

2

*Ikiavira Itir God, Moapin kantrin
gumazamizibar araziba tuisisi*

1 “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Moapia arazir kurabagh amua
ghuavira iti.

Me Idomin kantrin atrivim
inigha a misoghezi an areme.
Ezi me gin uam an aghariba inigha
avimin da tuezii
da isigha arinimin min oto.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira Moapia bagha bar
ekefe,
ezi ki ivezir kuram me daningam.

2 Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin
kantrin anekunighti,
Keriotin nguibamin dipenir gav-
gaviba bar isigham.

Eghti midorozir bar ekiam otoghti,
midorozir gumaziba pamten
dimiva sighbagh iviam.

Eghti Moapia midorozir
kamin tongin arimighiregham.

3 Eghti ki Moapin atrivim ko an
ingangarir gumaziba bar me
misueghti,
me arimighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikeme!”

*Ikiavira Itir God, Judabar araziba
tuisisi*

4 “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir
kam ia ganiga ghaze,
Judaba arazir kurabagh amua
ghuavira iti.

Me nan Araziba batogha, arazir
ki ifongezibar gin zuir puvati.
Egha me uan inazir afeziaba faragha
gin ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.

Kamaghin amizi, nan aningagharim
guizbangira me bagha bar
ekefe,
eghti ki ivezir kuram me
daningam.

5 Kamaghin amizi, ki avim isi Judan
nguibabav kinighti,
Jerusalem dipenir gavgaviba
bar isigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian araziba tuisisi

⁶ “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Israelia uan namakabar amamangatizi, me pura men biziba inigha, ua da ikarvaghan iburaghburaki.

Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh aningizibagh nighnigha, gumazir kaba biziba amadi moghin me amadi, ezi gumazir ekiaba me giveve.

Ezi me pura gumazir ekiar kabar ingangarir gumazir kinibar ikiam.

Ezi Israelia gumazir ekiar kaba da dagiaba inigha, gumazir pura men bizir me da inizibar biziba ikarvasi.

Gumazir men biziba pura da iniza, mevzika, me osimtiziba puvati,

ezi bizir me Israelia da pura iniza dar ivezim ekevezir puvati.

Dar ivezimın dibobonim, dagarir asuamning givezamin dagiabar ko magh ghue.

Egha Israelia tong men apangkuvir puvati.

Kamaghın amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe.

Eghti ki ivezir kuram me daningam.

⁷ Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira, onganarazibagh amir gumazamiziba batosi.

Egha afeziar maba uan otariba ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar a gami.

Me kamaghın amua nan ziar aghuim gasighasisi.

⁸ Danganir me Godın ziam feba,

* **2:8:** Ni Ua Me Ini 22:26-27in itir Arazibar gan.

2:9: Godın Araziba 3:8-11 † **2:11-12:** Gumazir ziar kam, “Nasa,” itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainın dipaba ko dipar onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

me pura namakaba da inizir iniza ghuara dagh isin akui.

Inir kaba kamaghın akagha ghaze, gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua da ikarvaghham.

Egha me inir kaba ua me ganıdir puvati.*

Egha me uan namakar men biziba iniziba isa kot garigha wainın dipabagh ivezasa me da dagiaba isi.

Egha me Godın Dipenimın aven wainın dipar kaba api.

⁹ “Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangın Amoria gasighasiki.

Gumazir kaba temer sidabar mın ruarigha, egha okın temer mın gavgafi.

Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki.

¹⁰ Ki Isipın nguazimın aven ia inigha azenan ize.

Egha ia inigha Amorian nguazimın ia arighasa, 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimın

ki ian faragha ghua ian akua ize.

¹¹⁻¹² Ki ian otarir maba, akam inigha izir gumazibar mın me amisefe.

Ezi me nan akam akunan aghuagha men anogoroke.

Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gumazibar mın otivigh nan ingangarim damuasa me amisefe.†

Ezi ia me gakaghonezi me wainın dipaba ame.

Israelia ia fo, kar bar guizbangira!

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

¹³ “Ia oragh!

Ki datirighın ia dikabiraghti ia magiregham.

Osimtizir ia iniamim

mati gumazim bizir osimtizim
 ateri an akiragharim a gami
 moghin,
 ia mizazir ekiam baragham.
¹⁴ Gumazir puvira ivemariba, me ari
 mangi mongan iburagham.
 Gumazir gavgaviba, me ua gav-
 gaviba puvatigham.
 Midorozir gumaziba deragh
 ikisi uarir akurvaghsi
 damuva avegham.
¹⁵ Gumazir barir pibar misoziba,
 me tuivigh gavgavigh misoghiva
 avegham.
 Gumazir puvira ivemariba,
 me deragh ikisi uarir akurvaghsi
 ivemaran iburagham.
 Eghti gumazir hoziabagh apiagha
 misoziba
 me uaghan ari mangan iburagham.
 Men apaniba me misoghti
 me bar moghiram
 arimighiregham.
¹⁶ Dughiar kamın, midorozir gumazir
 atiatir puvatigha misoziba,
 me bar moghira uan midorozir
 biziba ategh puram ari
 mangegham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
 aghin mikemegha gifa!”

3

¹ O Israelin gumazamiziba, ia or-
 agh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin
 aven ia inigha azenan ize, ia bar
 moghira deragh an akar a ia gasim
 baragh. ² A kamaghin migei:

“Ikizir aviriba nguazir kamın iti.
 Ezi ki men tongin iarara inabazi,
 ia nan gumazamizibara
 iti, ezi ki bar deravira ia
 geghufi.
 Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia
 arazir kurabar amuti,
 ki bar ada ikarvagh ivezir kuram
 isi ia daningam.”

*God akam aningighti, akam inigha
 izir gumazim anekunam*

³ Gumazir pumuning uaning ko
 darusi,
 faragh akam akirighan kogh,

mamaghin uaning inigh
 daruam? Puvatigham.

⁴ Laion asizitam ruarimin a inighan
 kogh,
 manmaghsu dazeram?
 Eghti laionin igiam dagiar torimin iki
 asizitam ameghan kogh,
 manmaghsu dimiva arangam?
 Puvatigham.

⁵ Eghti ivetam, asizir otevir kuaraz-
 ibagh ifaramim an ikian
 koghti,
 kuaraziba manmaghin puram
 an aven mangam?
 Eghti asizitam azuazimin aven
 mangigham koghti,
 azuazim manmaghsu pura
 irigham. Bar puvatigham.

⁶ Eghti midorozim nguibatamin aven
 otivsi,
 gumazamiziba fofoghsi me
 sigham giviam.
 Ezi ia manmaghin nighnisi,
 gumazamiziba atiatingam,
 o?

Ezi kamaghira, nguibar ekiatam
 asighasizim a batogham.
 Ezi ia manmaghin nighnisi,
 Ikiavira Itir God ti asighasizir
 kam amadaz, o?

⁷ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin
 Ekiam damuasava amir biz-
 iba,
 a faragh uan ingangarir gumaz-
 ibav kemegham,
 kar an akam inigha izir gumaz-
 iba,
 egh gin a mikemezi moghira
 dar amuam.

⁸ Gumazim laion baraghti, a pamten
 dazerti, a ti atiatingam, o?
 Eghti Ikiavira Itir Godin
 Ekiam uan akam gumazi-
 tam danighti, an anekunan
 kogham o?
 Puvati, an an gun mikimam.

*Amos ghaze, Samarian nguibam
 ikuvigham*

⁹ Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar
 ekiamin dipenir gavgavibar

itiba, ko Isipin kantrin dipenir
gavgavibar itiba,
men diagh, akar kamın gun me
mikemegh,
“Ia bar mangi Samarian mighsiabar
uari akuvagh iki,
egh Samarian gumazamizibar
gan, me bar onganigha atiatim
uarira uarigh anıdi.
Egh men igharaz darazi
dikabirir arazir kurar me
amiba ia dar ganigh.”

10 Ikiavıra Itir God kamaghın migei,
“Samaritan gumazamiziba okımakıar
arazim ko midorozir arazim
gamua,
pura bizir avırıba isa
ghua uan dipenir gavgav-
ıbagh arızı, da bar izefe.
Me guızbangın arazir aghuıbar
amuan fofozıba bar puvatı.”

11 Ezi Ikiavıra Itir Godın Ekiam kam-
aghın mıgıa ghaze,
“Apanıtaba izı men kantri ekiarugh
an aven daru,
egh men nguıbar ekıamın
dıvazir gavgavıba akarıgh,
men bizir aghuir men
dıpenir gavgavıbar itıba
ınıam.”

12 Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın
migei,
“Laion sipsipın tam mıssuegh ane-
meghti, sipsıbagh eghuvır gu-
mazım uam a inisi,
mangı gantı, an mıdiarır
muzıarıbara ikıam,
matı an suer agharımning
ko kuarır nam.
Eghtı arazır kamra, God Samarian
ıtır gumazamizıbar amuam.
Samaria, a İsrailın kantrin aven
ıtır nguıbar ekıam.
Gumazamızır kaba deragha apı-
agha bar akongegha itı, me
datırıghın bar ikuvıgham.

Men tongın itir ikızır bar
muzıarım deragh ikıvıra
ıkıam,
matı nguıbar ekıamın itır
bizır aghuıba bar ikuvızı,
dakozır suemın otevimra
ırıgh mamaghıra ikıam.”

13 Ikiavıra Itir Godın Ekiam, a
Godın Gavgavıba Bar İtim, a kam-
aghın migei:

“Nı deragh kuarımning atıgh oregh,
Jekopın ovavır borıba ikıangsızır
akar kam me danıngıgh:

14 Dughıar kı İsrailian arazır kuraba
ıkarvaghım,
kı Betelın nguıbar ekıamın ofa
gamır dakozıbagh asıghasıgh,
egh ofa gamır dakozımın mıkebabar
ıtır bulmakaun kombar mın
garır bizıba,
kı bar da apırarıghtı da nguazım
gıregham.*

15 Egh kı dipenir aghuir gumazıba
dughıar orangtızıba bagha in-
garızıbagh asıghasıgh,
dıpenir aghuir me aruem
garır dughıamın avughı iki-
amıbagh asıghasıgham.
Egh dipenir me elefanın atarıbar
kurkezıba, kı bar da apırarıghtı
da mınezır kınıbar otıvıgham.
Eghtı dipenir ekiaba bar moghıra
ıkuvıgham.

Kı Ikiavıra Itir God, kı kam-
aghın mikemegha gıfa!”

4

1 Ia Samarian amızıba, ia akar kam
baragh:

Ia matı bulmakaun aghuıbar mın
gızır avırım apava ian
mıkarzıba bar dera.
Gumazamızır gavgavıba pu-
vatızıba,
ia bar pazavıra me gamı.

3:14: 2 Atrivıba 23:15 * 3:14: İsrailia bulmakaun kombar mın bizıbagh ingara egha da isa uan ofabagh amır dakozıbar mıkebabagh arısı. Nı Ua Me İni 27:2ın gan.

Egha ia osimtiziba isa onganaraz-
ibagh amir gumazamizibagh
aniga,
tong men apangkuvir pu-
vati.

Egha ia uaghan uan pabar dia
uari bagh wainin dipaba inigh
izasa me migia ghaze,
“Ia wainin dipar aviriba inigh iziti,
e dar ami onganam.”

² Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin
bar zuezim,
a uan ziar zuruzim akagha,
akam akirigha givagha ghaze,
“Bar guizbangira, dughiatam iziti,
apaniba akezinan ian guigh ia
mikirivagh mangegham.

Ia bar moghira,
mati gumazim dipamin akezinan
osiribar guava azenan izi
moghin,
me akezibar ian guigh
danganir igharazinan
mangam.

³ Apaniba ia inigh nguibar ekiamin
divazim akaraghirezi naghin
mangi azenan otogham,
egh ia isi Harmonin
danganir bizir kuraba
akurimin, ia akunighti, ia
magiregham.*
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikemegha gifa.”

*God ivezir kuram Israelia
ganingizi, me uan navibagh irazir
puvati*

⁴ Ikiavira Itir God, a God, a kam-
aghin migia ghaze:

“Ia Israelia, ia dikavigh mangi
Betelin nguibar ekiamin arazir
kurabar amuva nan akam
batogh.

Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin
mangi
akirim ragh na gasi mamaghira
iki.

Ia mizarazibar zurara ofa damusi
asiziba inigh izi.

Egh dughiar mikezinan, ia uan
azenibar dagheba ko, biziba
tuiragh pozir 10pla mikinigh,
egh ia pozitam isi na
daningam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
mikeme.

⁵ Aria, ia pura mangi na minabaghsi,
bretin ia tueziba inigh, na bagh
ofa damu.

Egh ia uan ifongiamin gin mangi
bizir aviriba inigh izi nan ofa
damuva,
tuavir kamin gumazamizibar
damazinan uarira uan ziaba
fi.

Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar
amuasa bar ifonge.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
kamaghin mikeme.”

⁶ “Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a
ian nguibaba bar da batozi,
dagheba puvati.

Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.
Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kam-
aghin mikeme.”

⁷ “Dughiar kamin, ian azenibar
dagheba tighar aghungamin
iakinir 3pla ikiavira iti,
ezi ki amozimin anogoroke.

Ki amozim gamizi, a nguibar mabar
ize,

egha nguibar mabar puvati.

Ki amozim gamizi, an azenir mabagh
ize,

ezi azenir maba amoziba pu-
vatigha bar misingi.

⁸ Ezi nguibar mabar gumazamiziba
dipam bagha aremeghasava
amua,
nguibar igharazibar ghua dipam
burigha arui.

Ezi dipam bar men oteveg-
havira iti.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan
navibagh iraghasa nighnizir
pu.

Bar puvati.

* **4:3:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar manmaghira gara iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

9 “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi, aning iza ian azenibagh asighasiki.

Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeba ko, olivin temeba, da apa bar ada agifa.

Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

10 “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin, ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh anemada.

Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi, me ian gumazir igiabav soghezi me ariaghire.

Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoziaba okeme.

Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi, dar mughuriar kuraba ian fetoribar aven zui.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

11-12 “Ian marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin, ki me gasighasiki.

Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima, gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.

Bar puvati.

Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam.

Ki kamaghin damighti, ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgaviba iti (Amos 5:8-9; 9:5-6)

13 Ia oragh!

Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima, da otiva ivai.

Egha a uan nighniziba isa gumazamizibar akakazima, me dagh fo.

Anarira aminirbirim damighti an angazangarim otoghamin gavgavim iti.

A mighsiabagh isin arua nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari.

An ziam, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

¹ O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham.

² Azirakar kam kamaghin ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam, a irigha givagha, ua dikavan kogham.

A datirighin uan nguazim girighav iti, ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.”

³ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei:

“Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba midorozim bagha me amadazi,
100plan midorozir gumazibara uamategha ize.
Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi, midorozir gumazir 10plara uamategha ize.”

Ikiavira Itir Godin biziba bar dagh ativazim, a Israelian araziba akirasa
(Sapta 5:4-15)

Israelia ua navibagh iragh God bagh izi, egh ikirimir angamira itim iniam

⁴ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei:

“Ia ua izi na baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.

⁵ Egh Ia Berseban nguibamin mangi nan ziam fan marki.

Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian marki,
Betelin nguibam bar moghira ikuvigham.

Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam fan marki,
Gilgalin gumamaziziba mangi kantrin igharazimin kalabuzi-abar min ikiam.

⁶ “Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.

Puvatightima, a ian atariva avir mizariamın min isi izighiri,
ia Josepin ovavir boriba bar ian isigham.

Avir kamra Betelin nguibam bar an isigham.

Eghti avir mizariar isir kam amungamin gumaziba puvatigham.”

Gumazir arazir kurabagh amiba me bar ikuvigham

⁷ Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia bar ikuvigham!

Ikiavira Itir God, biziba bar dar ingaramin gavgavim ikia, egha uaghan ivezir kuram gumamazibar aningamin gavgavim iti
(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

⁸⁻⁹ God mikovezir kamning Guezam ko, Iavibamin ingarigha,
egha uaghan mikovezir pin ikia angazangarim anidiba sara ingari.

A mitarmer bar pizim girazi,
angazangarim oto.

Egha angazangarim girazi mitatem oto.

Egha ongarimin deima, a izima,
an a isa nguazim ginge.

A gumazir gavgaviba ko men dipenir gavgaviba sarama asighasisi.
God bar bizir kabagh ami,
ezi an ziam, Ikiavira Itir God.

Amos Israelia amir arazibar gun me migei

¹⁰ Gumazir aghuiba, kotiamın otiva guizbangira migia,
egha gumazir arazir kurabagh amibar atari,
ezi ia gumazir aghuir kabar aghua.

¹¹ Ia onganarazibagh amir gumamaziziba dikabira
men biziba pura dagh ekuava,
men dagheba okei.

Ia dagiar gavgavibar dipenir aghuibar ingari,
egh ia dipenir katamin ikeghan kogham.

Ia wainın azenir aghuiba opari,
egh ia azenir kabar wainın dipatabar ameghan kogham.

¹² Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo.
Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami.

Ia gumamazizir aghuiba paza me gami.

Gumazir kuraba ia apezepera
moga dagiaba ia ganidima, ia
dagiaba isa,
gumazir onganarazibagh
amibar, kotiabar me gi-
fara me abiri.

- ¹³ Gumazamiziba arazir kurar kabar
amuam,
eghti ia gumazamizir fofozir
aghuiba itiba,
ia akabar kumigh bizitamın
me mikıman marki.
Bar guizbangira, kar arazir
kuraba otivir dughiamra.

*Ia arazir aghuimın girara mangiti,
God ia ko ikiam*

- ¹⁴ Ia arazir aghuibara damu, arazir
kurabar amuan marki.
Egh kamaghın, ia ikirimirir
angamira itim inigh,
ian ikirimirim deragham.

Ia kamaghın miğia ghaze,
Ikiavira Itir God,
a Godın Gavgaviba Bar Itim,
a ia ko iti.

Ezi ia arazir aghuir kabar amuti,
God guizbangira ia ko ikiam.

- ¹⁵ Ia arazir kuraba ategh,
arazir aghuibara ifongegh dar
gin mangi.
Ia kotiamın tugh guizbangira
mikim.

Ia kamaghın damuti,
Ikiavira Itir God, a Godın Gav-
gaviba Bar Itim,
ia Josepın ovavir borir
ikiavira itir varazira, a ti
ian apangkuvam.

**Ikiavira Itir God ivezir
kuram Israelia danıngam**
(Sapta 5:16--9:15)

*Israelia uan arazir kurabagh
nighnigh aziam*

¹⁶⁻¹⁷ Ia arazir kurar kabagh ami,
kamaghın nan Ikiavira Itir Godın
Ekiam, a Godın Gavgaviba Bar Itim, a
kamaghın miğia ghaze:

“Ki ian tongın izi ivezir kuram isi bar
ia danıngam.

Eghti ia nguibar ekiamın aven
itir tuaviba ko biziba amadir
danganibar pamten azi suam,
‘Evezika! Evezika!’
Eghti ia gumazir azenibar ingaribar
diaghti,
me uaghan aziam.

Eghti gumazamizir gumazir aremez-
iba bagha azia foziba,
me uaghan izi ian akuragh
aziam.

Eghti gumazamizir wainın azenimın
aven itiba,
me uaghan izi ian akuragh azi-
rakabar amuam.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

*Godın ziam fer arazibara, Israelian
akuragham kogham*

- ¹⁸ Ia bar moghira kamaghın ifonge,
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam,*
a bar zuamirama otogham.

Iavzika!
Ia bizir aghuir manamra
dughiar kamın an ganti an
otivam?

Ia ti ghaze, dughiar kamın aminim ti
ian tiragham.
Bar puvati.

Aminir birim a iki kam-
aghira ikiam.

- ¹⁹ Dughiar kam kamaghın otivam,
mati gumazim laionın ara ghua
bea batozi,
bea a misuegha aneme.

Dughiar kam uaghan kamaghın
otogham,
mati gumazir mam uan
dipenimın aven ghua dipenir
birimın suirazi,
kuruzim birimın ikiava a
givi.

- ²⁰ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiamın, aminim bar mitategham.
Eghti angazangarim an ikian
kogham.
Bar puvatigham.

- ²¹ Ikiavira Itir God kamaghın miğia
ghaze,

5:15: Onger Akaba 97:10; Joel 2:14; Maika 5:3; 5:7-8
Aisaia 1:11-14

* **5:18:** Ni Joel 1:15--2:11ın gan. **5:21:**

“Ian isar ekiabar dughiaba, ki bar dar aghua,
Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati.

Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,
da nan atinimin kurigha mughasi.

²² Ian ofan bar isia mighiriziba ko,
ofa damuasa inigha izir witba,
ki bar tam inighan kogham.

Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba, inigh

izi gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti,

ki ofan kabar ganighan kogham.
Bar puvatigham.

²³ Ia ua ighabar amuan marki.

Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir kinim gami.

Ezi ki da baraghan aghua.

²⁴ Ki kamaghin ifonge, ia guizin araz-
ibara damu,
eghti arazir aghuiba zurara iki
mati faner ekiar mam zurara,
emira ivemara uaghira datir puvati.

²⁵ “O Israelia,
ki 40plan azenibar ian akua,
gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin iza,

ofan kamagh garitam ua
bagh a damuasa ian
azarazir puvati.

²⁶⁻²⁷ Ezi ia datirighin na ategha
givagha uari bagh aser pumuningin
marvir guamningin ingari.

Marvir guar mam, ia atrivimin ziam
Sakut a gatigha,
marvir guar igharazim, ia
mikovezimin ziam Kaiwan a
gati.†

Kamaghin amizi, ki Damaskusin
vongin amadaghan itir
kantrin mam in kalabusin min
ikisi ia amadaghti,

ia ti marvir guar kamning inigh
aning sara mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
migei.

Nan ziamra kara, Godin Gav-
gav-iba Bar Itim.”

6

*Israelian gavgavimra men akur-
vaghti, me deravira ikian kogham*

¹ Egha God ghaze:

Iavzika, ia Saionin nguibamin gu-
mazamizir deravira itiba,
ko ia Samarian nguibamin itir
gumazamiziba, Iavzika, ia
kamaghin nighnigha ghaze,
bizitam e gasighasighan
kogham.

Iavzika!

Ia Israelin kantrin faragha zuir gu-
mazir dapaniba, ia ghaze, e
ziar ekiaba ikia, egha kantrin
igharaziba bar me gafira.

Ezi gumazamiziba akurvazim
bagha ia bagha izi.

Iavzika, ia bar moghira iku-
vigham!

² Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin
ganighiva,

egh gin mangi Hamatin nguibar
bar ekiamin ganighiva,

egh ua mangi Filistian
kantrin aven itir nguibam
Getin ganigh, kar kantrin
gavgaviba.

Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba
men gavgavibagh afirazir pu-
vati.

Men nguaziba ti, guan nguazim
gafirazir puvati.*

³ Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia
bativan kogham.

Iavzika, ia uari, ian arazir kurar
ia amiba,

dughiar kurar kam inigha
bar roghira ize.

⁴ Ia gumazir dagiar aviriba ikia,
dakozir bar aghuibagh irav
ikia, bulmakau ko, sipsipin
asizir aghuiba apiba,

Iavzika, ia uari bagh deravira
gan.

^{5:25}: Aposel 7:42-43 † ^{5:26-27}: Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. * ^{6:2}: Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati.

- Dughiar kuram ia batogham!
- ⁵ Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira,
da bangasa gitabav sosi.
- ⁶ Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati.
Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarziabagh azui.
Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
ia an kuarkuva a ginighnizir puvati.
- ⁷ Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam.
Egh ua isar ekiabar amuan kogham.
- ⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uan ziamin Akar Gavgavim akira ghaze,
Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam,
ki bar an aghua.
Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi apanibar dafaribar arigham.
- ⁹ Eghti 10plan gumazamizibara dipenir tamin aven iki,
me bar moghiram arimighiregham.
- ¹⁰ Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi,
dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kam in diagh a mikim suam,

- “Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?”
- Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, “Puvati.”
- Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragh,
“Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki.”†
- ¹¹ Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti, dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham.
- ¹² Ia ti ghaze,
hoziaba dagiar ekiabagh isin ive maram?
Egha ia ghaze,
gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham?
Ti Puvatigham.
Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham.
Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto.
Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto.
- ¹³ Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini,‡
egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti.
Egha ia uaghan ghaze,
Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini.
- ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God,
a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei,
“Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti,
me izi ia ko misogham.

† **6:10:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvati. E fo, midorozir ekiabar dughiabar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kam in da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvira me ginighnigh bar me gasighasigham. ‡ **6:13:** Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, “Ingangarir mingariba puvatizim.” Ezi ziam Karnaim akar kam in mirara ghu, “Bar gavgafi.” Dughiar kam in, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

Egh me notin amadaghan itir
nguibam Hamatin ikegh ia
gasighasigh,
mangi sautin amadaghan Ara-
ban Fanemin tugham.”

7

*Amos irebamin min garir bizimin
aven odezibar gari*

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a ire-
bamin min garir bizir mam nan aka.
Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima,
an odezir okoruar bar dafamin
ingarizi da otifi. Dughiar kamın
atrivimin ingangarir gumaziba an
nguazimin grazibagh ighizigha gifa.
Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam
otivir dughiamra, odezir kaba otifi.
² Ki garima, odeziba nguazir kamın
graziba ko biziba bar da apa ada
agifa. Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga
uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribar arazir
kuraba gin amadagh.

Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin
gavgaviba puvati.

Ni men arazir kuraba ikarvaghshi
damuti,
me ua manmaghira damuam?”

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
uan nighnizim giragha kam-
aghin migei,

“Bizir ni garir kam, an otoghan
kogham.”

*Amos irebamin min garir bizimin
aven avimin gari*

⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua ire-
bamin min garir bizimin aven bizir
igharazim nan aka. Ki irebamin min
garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin
Ekiam, ivezir kuram uan gumaza-
mizibar aningasa avim gamizi a iza-
ghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekiar
bar konimin isigha, gin nguazimin
isia ghuavira iti. ⁵ Ezi ki kamaghin
migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga
uaning, ki nin azai,
ni Jekopin ovavir boribagh
nighnigh, bizir kam damuan
marki.

Men ikizim avirasemezir puvatizi,
me uarira uarir akurvaghamin
gavgaviba puvati.

Ni men arazir kuraba ikarvaghshi
damuti,

me manmaghin uarir akur-
vaghham, me gavgaviba pu-
vati?”

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin
Ekiam, uan nighnizim giragha
kamaghin migei,

“Bizir ni garir kam, a uaghan
otoghan kogham.”

*Amos irebamin min garir bizimin
aven ainin muziarir guraghav itimin
gari*

⁷ Ekiam, bizir igharazir mam
irebamin min garir bizimin aven
nan aka. Ki Ekiamin garima, a
dipenir mamın divazir miriamın
boroghira tughav iti. Gumazir
dipenir kamın ingariziba, me ainin
muziarir guraghav itimin suiragha
dipenir kamın biribar abaragha fo,
an biriba pura voroghira tuivighav
iti. Ki gari Ekiam benir kamın
suiraghav iti.* ⁸ Egha a kamaghin
nan azara, “Amos, ni bizir tizimin
gari?”

Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin
muziarir benimın guraghav itimin
gari.”

Ezi a kamaghin na migei:

“Ni oragh!

Ki ainin benir muziarir guraghav
itimin suiragha,

Israeliyan gumazamizibar
aban men arazibar ganiva
da tuisighasa.

Ki men gari,

me mati dipenir divazibar min
voroghira tuivighav itir pu-
vati.

Ki men arazir kuraba ua da ikar-
vaghasa,

* 7:7: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.

⁹ Israelin nguibar kaba, kar Aisakin ovavir boribar danganir pin itir me asebar ziba feba, da bar ikuvigham. Guizbangira, ki dikavigh atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivagham.”

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

¹⁰ Dughiar kamın, Amasia, a Betelin nguibamin itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumamaziba nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama an ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasigham.

¹¹ Amos kamaghin migei:

“Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti, Israelia uan kantri ategh mangi, kantrin saghuiamin itimin kalabusin min ikiam.’”

¹² Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari uamategh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me izezim ni daning. ¹³ Ni akam inigha izir gumazibar akatam ua kagh Betelin nguibamin en mikiman marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamın Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”

¹⁴ Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati. Egha uan izezim bagha azangsizir puvati. Ki pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir kinim, egha fighin temebar garir ingangarim gami. ¹⁵ Ki uan ingangaribagh amua itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin na migei, ‘Ni mangi nan gumamaziba Israelia, nan akamin me mikim.’ Kamaghin amizi, ki izi. ¹⁶ Ni datirighin, Ikiavira Itir

Godin akam baragh. God adarim Israelian ti, ezi ni Godin akam inigha izir gumazimin akaba, Israelia mikiman nan anogoroke. ¹⁷ Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti.

“Nin amuim, nguibar ekar kamın aven tuavimin amizimin min gumaziba isi me ko dakuam, eghti apaniba izi misogh nin boribav sueghti me arimighiregham.

Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh gumazir igharazibar aningam. Egh apaniba ni inigh, gumamazir God gifozir puvatizibar kantrin mangighti, ni kantrin kamın aremegham.

Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin saghuiamin itir igharazir kamın, me isi kalabuziamin min me arigham.’”

8

Amos irebamin min garir bizimın akiramın gari, dagher aghuir anigha givazir abuananaba an iti

¹ Ki irebamin min garir bizimın gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher aghuir anigha givazir abuananaba itir akiram nan aka. ² Egha a nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”

Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki dagher aghuir anigha givazir abuananabar gari, da akirar mam gizivagha iti.”

Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei:

“Dughiar abuananam otogha gifa, kar dughiar ki izezir kuram isi uan gumamaziba Israelia daningamim, mati gumamaziba dagher aghuir anigha givazir abuananaba asiamin dughiam otogha gifa.

Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.

Ki bar me gasighasigham.
 3 Dughiar kamın, gumazamizir
 atrivimın dipenimin itiba,
 me uam ighiabar amuan
 kogham.

Me azivıra ikiam.

Eghti gumazamizir ariaghirezibar
 kuaba, tintinibar danganibar
 iriv ikiam.

Me gumazir kuaba azenan da
 akunti, gumaziba mikıman
 iburagham.

Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam,
 ki kamaghın mikeme.”

Israelın kantri ikufi

4 Ezi Ikiavıra Itir God ghaze,
 Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia
 gumazamizir biziba oteveziba
 dikabıra,

egha gumazamizir onganarazir
 ian kantrin itiba
 ia me gasighasısi.

5 Ia kamaghın uariv gia ghaze,
 Godın ziam fer isar ekiar kaba
 zuamıra gıvaghı,
 e uan daghetaba inigh mangı
 dagıaba bagh da amangam.

Dughiar manamra Sabat gıvaghı?
 Eghti e uan dagheba inigh da
 amadir danganımın mangı
 dar iveziba pın dar arıgham.

Egh ababanir ifavarıbar amu,
 egh skel guva me gifartı, me bizir
 kabagh ivezam.

6 E witın kurabar dagıaba pın dar
 arıgh, egh dar dagıar ekiaba
 iniam.

E gumazir onganarazim inightı,
 an e da inizir biziba, dagıar
 muziarımın da ikar-
 vaghı.

Eghti dagıar kam pura dagarir
 asuamningıvezamin dagıamın
 ababanımın mın ikiam.

Egh e an suiragh anemadaghtı,
 a gumazir igharazımın in-
 gangarir gumazir kınımın
 mın otogham.

Eghti gumazir igharazir kam,
 dagıaba isi, onganarazir gu-
 mazir kam danightı,
 a uan osımtızir kam ikarvaghısi
 dagıaba e danıngam.

7 Ikiavıra Itir God, a Jekopın ovavir
 borıbar God,

an akam akırıgha ghaze,

Ia Israelia, ia amir arazir
 kurar kaba, ki da
 bakınıghnıghan kogham.

8 Kamaghın amızı, ki nguazim
 damightı, mikımkızim a
 gınobaghtı,

nguazir kamın itir gumazamiz-
 iba atiatingıva arangam.

Eghti nguazir kamın danganıba bar
 akongam.

Mati Isipın kantrin itir Nailın
 Fanemın, aperm otogha
 buıgha ua mikırızı moghın,
 nguazir kam bar buıgh ghu-
 vanabogh ua izıghıram.

9 Dughiar kam otoghtı, ki aruem
 damightıma, ana aruer
 arızımın mıtategham,

Aminir birim aruer arızımın,
 nguazir kamın itir gumaza-
 mızıba batogham.

Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam,
 ki kamaghın mikeme.

10 Ia isar ekiabagh amua bar
 akongezir dughıaba, ki dagh
 iraghtı,

da mati gumazim ovengezi, ia
 an aghuımazımın iti moghın
 ikiam.

Ki ian onger akabagh iraghtı,
 da azir onger akabar mın
 otıvıgham.

Ki ia damutı ia azirakar korotiabar
 aghuıgh,

egh uan osımtızim akakaghısi,
 bar moghıra uan dapanir
 arızıbagh isegham.

Ki ia damutı ia mati poroghamımın-
 ing borir vamırara itıma, an
 areme,

ezi aning a bagha osemezi
 moghın, ia azi bar ose-
 megham.

Dughiar kurar kamın osımtızim,
 mati ia dagher mısozim amezı a
 ia mısozi moghın,

a mangıvıra iki mangı
 gıvaghı.

9

11 Ikiavira Itir Godin Ekiam, ua kamaghin migia ghaze:

“Ki mitiriar ekiam damighti a ian kantrin otivam.

Eghti gumazamiziba mitiriam bar puvira men agham, eghti me daghem bagh mitiriam men aghan kogham. Puvati.

Kuarim puvira men piram, eghti me dipam bagh kuarim men piran kogham. Puvati.

Me Ikiavira Itir Godin akam baraghsi mitiriam men agham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

12 Gumazamizir kaba bar, Ikiavira Itir Godin akam baraghsi ifueghiva, a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin mangi,

aruem anadi naghin ikegh aruem uaghiri naghin mangi Godin akam bagh mangigh zegh damu a buriva a batoghan kogham.

13 “Dughiar kamın amizir igiar diriba ko gumazir igiaba, nan akam inisi damu, damaziba men sirighti me iregham, mati gumazamiziba dipam bagha ariaghire.

14 Ezi gumazamizir maba Samarian asebar ziabar gavgavim uan akabagh aniga, kamaghin migei, ‘E aser Danin nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.’ Egha ‘E aser Berseban nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.’

Kamaghin amizi, gumazamizir kaba guizbangira osimtiziba iki arighiregham, egh ua dikavan kogham.”

Ikiavira Itir God Israelian araziba tuisisi

1 Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim avinizir divazimin aven itir ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. Egha kamaghin migei:

“Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar dapanibav soghti, dipenimin azuarimin danganiba bar ivazvagh.

Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri, gumazamizibar dapanibav soghti me arimighiram.*

Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira ikiti, ki apanibar amangatighti me izi me misoghti, me arimighiregham.

Men tarazi aregh deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham.

2 “Egh me nan ari mangisi, uari bagh mozibagh ku magiri Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, eghti ki uaghan magiri men suigham.

Me pin overiamin ghuavanaboghti, ki uamategh me gekuigh izighiram.

3 Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi uari mongeghti, ki me buri men apigham.

Me magiri ongarimin dikinimin mongeghti, ki ongarimin itir kuruzir aser dafam mikemeghti, a me misuegh me amegham.

4 Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin min me atighti, ki apanibav kemeghti, me me misueghti me arighiregham.

Ki men akurvaghan aghua, ki bar moghira me gasighasighasa.”

* 9:1: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. 9:2: Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4 9:3: Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgavim iti

(Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

⁵ Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam, a uan dafarimin nguazimin suirazi, mikimkizim a ginobaghnobasi.

Eghti nguazimin itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.

Eghti nguazir kamın danganiba bar akongam.

Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin, nguazir kam bar buigh ghuanabogh izighiram.

⁶ Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha, egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara, mati dipenimin siriam anevara.

Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge.

God uavira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin, ki uaghan deragha ian gari.

Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize, egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize, egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize.

⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa. Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari.

Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham.

Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me gasighasighan kogham, me ikivira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

⁹ “Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam, mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi.

Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min, kantrin igharazibar tongin nguazim giregham.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei, ‘God bizitamın e damigh e gasighasighan kogham.’

Puvatigham. Ki apanibar amaman-gatighti, me me misueghti me arimighiregham.”

God kantri Israel damighti a ua deragham

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighti, a tugham.

Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti,

dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam.

¹² Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh,

egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam.

Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei.”

¹³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham.

Eghti, gumazir dagheba opariba
ko dagheba isibar ingangarim
uari tivaghtivagham.

Eghti wainin ikariziba zuamirama
aghuigh ovizir bar aviriba
ikiam,
eghti gumazir wainin dipabar in-
gariba, da agivsi damuva aveg-
ham.

Eghti gumazamiziba wainin dipar
isingtizir bar avirim ikiam,
mati dipaba mighsiabar izevegha
ivemara uaghiri.

14 Ki uan gumazamiziba Israelia
inigh,
uamategh men nguibamin
mangam.

Eghti me uan nguibar ekier ikuviziba
akirigh, ua dar apiam.
Eghti me ua wainin ikariziba
opar wainin dipabar amiva
dar amam.
Egh me uam azenibar in-
gar dar dagheba iniva dar
amam.

15 Ki uan gumazamizibar amaman-
gatighti, me nguazir ki me
ganingizir kam deragh a dapi-
agh ikiam.

Eghti gumazitam uam me bat-
ueghan kogham.
Ki Ikiavira Itir God, ian God,
ki mikemegha gifa.”

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Obadian Akinafarim
O
Obadia
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasighasighizimin gin uan akamin gun migei. Fomira Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalem gasighasighizimin, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghin amizi, Obadia kamaghin Godin otivir akabar gun migia ghaze, God bar pazivira Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

**Idomian gumazamiziba
arazir kuram gamizima,
God men arazir kuram
ikara**

Idomian arazir kuram bangin, God ivizir kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam akar kaba isa Obadia ganingi, God arazitam Idomia damuamin akaba.

Ikiavira Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazima, a kantriba bar adar ghu.

Ezi e an akam baregha gifa.

A kamaghin migia ghaze,

“Ia uarira uarir ariragh, egh dikavigh e mangi Idomia misogham.”

² Ezi Ekiam kamaghin Idomia migei:

“Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.

Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim, egh akirim ragh ia gasaragham.

³ Ia uari fer nighnizimra ia gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min anevinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti.

Ezi ia kamaghin migia ghaze,

‘Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?’

Bar puvati.’

⁴ Ezi ki God, ki ia migei,

‘Ia kuarazir isabar min migha bar pin ghuavanaga, egha uan dipeniba bar pin mikovezibar tongin dar ingari, ezi ki ia gekuighti ia bar izighiregham.’”

⁵ Egha Ekiam ghaze:

“Okimakiar gumaziba dimagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa egha bizir me ifongezir puvatziba ataghirasi.

Ezi gumaziba wainin azenimin iza wainin oviziba isa, egha igharaziba ataghirazi da iti.

Ezi ia, ian apaniba guizbangira bar ia agivagham.

⁶ Ezi ia Idomia, ia Ison ovaviba,

apaniba guizbangira ian bizir aghuir mongeghav itiba oke-megh,

bar ada inigh mangigham.

⁷ Eghti kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram.

Me ia batueghtima, ia uan kantrin ategh mangam.

Eghti kantrin deragha ia ko apiav itiba, me midorozim ia ko a damuva ia abinam.

Eghti ian namakar aghuir ia koma apiba,

me itarim giragh asizibar suizir azuazimin min ia bagh aneguraghti a ian suiragham,

eghti me suam, ‘Idomian fofozim managh iti.’”

1:1: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Malakai 1:2-5

1:3: 2 Atriviba 14:7; Aisaia 14:13-15; Akar Mogomem 18:7

8 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze:
 “Ki ia gasighasighamin dughiam, ki
 Idomian fofozir gumazibagh
 asighasigham,
 egh mighsiabar pin itir Ison
 ovavibar fofozir aghuiba itir
 gumaziba,
 ki me da bar da batuegham.

9 Ia Temanin nguibamin gumazir
 midorozir fofozim itiba, ia bar
 atiatigham.
 Eghti mighsiabar pin itir Ison
 ovaviba,
 ki bar me misueghti me
 arimighiregham.”

*Idomian arazir kuramin, me
 osimtizir bar dafam ini*

10 Ikiavira Itir God ua kamaghin
 migei:

“Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me
 Jekopin ovavir boriba,*
 ia me misoghezi me ariaghire.
 Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh
 ian ziabar amighti,
 da magireghti ia aghumsigham.

11 Dughiar kamin Judan apaniba
 Jerusalemın divazimin tiar
 akaba akari,
 egha Judabar dagiaba ko bizir
 aghuiba okemegha,
 uan nguibamin arazimin
 ikarara da tuisigha uari
 ganidi.

Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Jud-
 abar akurazir puvati.

Kamaghin amizi, ia uaghan
 okimakiar gumazir kabar min
 iti.

12-14 Egha arazir avirir ia Judabagh
 amiziba da derazir puvati, kar
 ian aveghbuaba.

Me osimtizim isir dughiamin, ia
 bar akuegha
 naviba ian dera.

Me osimtizim isir dughiamin,
 ia me dipova me abiri.

Me osimtizim isir dughiamin, nan gu-
 mazamiziba bar ikuvizima,

ia men nguibar ekiabar aven
 ghua men osimtizir kaba
 bagha bar akuegha,
 men bizir aghuariba ini.

Me osimtizim isir dughiamin, Ia tu-
 avir akabar tuivighav ikia Jud-
 aba bagha gari,
 me ariti ia men suigh me isi men
 apanibar aningam.

Arazir ia amir kaba, da bar
 derazir puvati.”

*God bizitam gumazamizibar
 amighti me fogham*

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin
 migei:

“Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
 Ekiam, a roghira izegha gifa.
 Kar dughiar ki kantriba bar
 men gumazamizibar araziba
 tuisighamim.

Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki
 dar ia damuam.

Osimtizir ia iniamim, kar arazir
 kurar ia amizibar ivezim.”

16 Egha Ikiavira Itir God Judan gu-
 mazamizibav gei:

“Ia nan Dipenimin itir mighsiamin
 ikia, misozir dipam ame.
 Kamaghira, ki kantriba bar men
 gumazamiziba fofozim me
 daningam,
 mati ki dipar misozim me
 ganingi.

Eghti me bar moghira me
 agivagham.”

*Israelia midorozim damu apaniba
 abiragham*

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
 migia ghaze:

“Gumazamizir Saionin Mighsiamin
 itiba, me ikuvighan kogham,
 eghti Saionin Mighsiam Nan
 Nguibamin min zuegh ikiam.
 Eghti Jekopin ovavir boriba,
 ki me ganingizir nguazir
 kam, me uam a iniam.

18 Egh Jekopin ovavir boriba, me
 avimin min otivigham.

* 1:10: Jekop ko Iso afeziar vamira iti. Ezi Israel ko Juda kar Jekopin ovavir boriba. Ezi Idomia, kar Ison ovavir boriba.

Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me avir mizariamın mın otivigham,
 egh Ison ovavir boriba avim dadam girigha an isi moghin men isigham.
 Eghti Ison ovavir boritam ua ikian kogham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹⁹ Ikiavira Itir God Israel miġia ghaze:
 “Gumamazir Negevın Distrighın aven itir nguibabar itiba,
 me Ison ovavir boribar miġhsiaba inigh dar ikiam.

Eghti ian gumamazir miġhsiar muziaribar itiba,
 me Filistian nguaziba iniam.

Eghti Israelin igharaz darazi Efraimın nguazim ko Samaria nguazim iniam,
 eghti Benjaminın adarazi Jordanın Fanem girigh,
 vongın aruem anadi naghın Gileatın danganim iniam.

²⁰ Israelin notin itir midorozir gumaziba, me faragha kantrin igharazimın kalabusın ikezima,
 men kalabuziam givazima me ua ize.

Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim inigh,
 mangi notin amadaghan Sarefatın nguibamın tugham.

Ezi Jerusalemın itir midorozir gumazir kalabusın ikegha uamategha izeziba,
 me Sarefatın nguibamın ikia, Negevın Distrighın aven itir nguibaba iniam.

²¹ Eghti midorozim gamua apaniba abiniziba,
 me Saionın Miġhsiamın ghuvanangam.

Kamaghın amizi, me Ison ovavir boribar miġhsiabagh ativagh dar ganam.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim O Jona Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar eghaghanibar min garir puvati. Akinafarir kam, Jona amizir bizibara gun migei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvati.

God Niniven nguibar ekiamin gumazamizir God gifozir puvatiziba bagh akam akunasa Jona mikeme. Ezi Jona aghuagha, faragha Godin ari mangasa. Ezi God uam a inigha ize, egha dughiar kam in Jona Niniven ghugha Godin akam otivizir akabar gun me migei. Egha a gari, me navibagh irazi, a kamaghin fo God me gasighasighan kogham, ezi an navim ikuvigha iti. Kamaghin amizi, God Jona arazir apangkuvim bagha bar deraghavira an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghin nighnisi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvati. Akinafarir kam deraghvira kamaghin e mikimasa, God nguazimin gumazamiziba bar moghira me gifonge. Ezi ingangarir God Israelia ganingizir mam, a kamakin, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona ari mangasa amima God uam a inigha ize

(Sapta 1--2)

Jona Godin dimdiamin ari

¹ Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganiga ghaze,

² “Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimin otogha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighira mangi, akam akuniva a gasiva a mikim.” ³ Ezi puvati Jona Ikiavira Itir Godin ari, nguibar ekiam Tarsisin mangasa nighnisi. Egha Jopan nguibar ekiamin uaghira kuriba itir danganimin gari, ezi Tarsisin mangamin kurir mam iti. Ezi a uan kurir ivezim akirigha givagha kurimin ingarir gumaziba ko kurimin biragha Ekiamin arava Tarsisin zui.

⁴ Ezi Ekiam aminir bar dafam amadazima an ongarim gisin ivai, ezi osimtizir dafam ongarim batozima kurim bighirighasava ami. ⁵ Ezi kurimin suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mighivghighasa, kurimin itir bizir maba isa ongarimin ada akuri. Dughiar kamnaghin, Jona kurimin dikinim giraghu, egha akuava ongani.

⁶ Ezi kurimin suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a migia ghaze, “Ni manmaghsuava akui? Ni osegh dikavigh uan asem in dim! Eghti aser kam ti en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.”

⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba uariv gia ghaze, “Ia izi e arazitam damigh fogham, tinara amizima osimtizir kam e bato.” Egha me foghasa uan nguibamin arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.

⁸ Ezi me an azara, “Ni, osimtizir e bativir kaba inigha izir gumazim, ni dar gun e mikemegh. Ni tizim kagh a gami? Ni ten gumazim, egha managhira ikegha izi? Ni nguibar manam ko, ikizir manamra gumazim?”

⁹ Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ki Hibriuan gumazir mam, egha ki Godin ziam fer gumazim. A Godin

1:1: 2 Atriviba 14:25   **1:3:** Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Onger Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36   **1:4:** Onger Akaba 107:25   **1:5:** Aposel 27:18-19; 27:38   * **1:5:** Kurimin ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asizir nedaziba ko aser avirir maba uakan.   **1:6:** Onger Akaba 107:28   **1:7:** Josua 7:14-16; 1 Samuel 10:20-21; Aposel 1:26

uan Nguibamin itim, an ongarim ko nguazimin ingari.”

¹⁰ Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atiatigha aguava an azara, “Ni manmaghiram ami?”

¹¹ Dughiar kamnaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, “E manmaghira ni damightima, ongarim e bagh amiragh magiram?”

¹² Ezi a ghaze, “Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, eghti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizir ekiam ia ganingi.” ¹³ Ezi puvati, kurimin ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimin mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekeveggha ghuanabogha, faragha ingarizi moghin bar a gafira. Kamaghin me ghuava avenge.

¹⁴ Egha me Ikiavira Itir God diava arai, “O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighti, ni an ovevem ikaraghti e ovengan kogham. Ni gumazir osimtiziba puvatizir kam in ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezzi bizir kaba otifi, ni uabi dar amu.” ¹⁵ Egha me Jona inigha anekunizi, a iraghuzi, ongarir mighigha ingarir kam maghira amiragha uaghiri. ¹⁶ Bizir kam in kurimin ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, gin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giraghu. Jona osirir kam in navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2

Jona osirim in aven ikia egha God ko migei

¹ Egha Jona osirim in navim in aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei.

² A ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki osimtizim ikia nin dei, ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar kuramin ikia, nin diava arai.

Ezi ni nan ararem baraki.

³ Ni na akunizi ki ongarir dikinim giraghu.

Ki guizbangira bar ongarir dikinim in iti.

Ezi ongarim bar na avara.

Ongarim na gisin dipiraghira zui.

⁴ Ki kamaghin migia ghaze, ‘Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham.

Ki ti ua nin Dipenim in ganan kogham.’

⁵ Ki ongarim in aven iraghu, egha ki avighazi.

Ezi ongarim bar na avara.

Ongarim in aghuir tevseviba bar nan dapanim agiragiri.

⁶ Ki ongarim in itir mighsiaba bar dar apengan iraghu.

Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki.

Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini.

Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti.

⁷ Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha, egha ni ginighnisi.

Ki ni ko migeir mighirigiar kam nin Dipenir ekiar zuezim in ni batotzi,

ni na baraki.

⁸ Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe.

Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.

⁹ Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva

asizitam misuegh ofa isi ni daningasa.

Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam.

O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima,

1:17: Matyu 12:40   **2:2:** 1 Samuel 30:6; Onger Akaba 18:4-6; 22:24   **2:3:** Onger Akaba 42:7; 88:6
2:4: 1 Atriviba 8:38; Onger Akaba 31:22   **2:5:** Onger Akaba 69:1; Azir Akam 3:54   **2:7:** Onger Akaba 18:6

e angamira ni ko iti.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

Jona Godin akam Niniven anekuri

3

(Sapta 3--4)

Jona Niniven zui

¹ Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze, ² “Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumazamizir nguibar kam in itiba, an gun me mikim.”

³ Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam. ⁴ Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kam in averiamin ghuava, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze, “40plan dughia givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham.”

⁵ Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, “E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa.” Egha me mikemezi moghin, ami. ⁶ Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira.

⁷ Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, “Kar ki, uan

gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki. ⁸ Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da atakigh. ⁹ E kamaghin damightima, God ti ua uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham.” ¹⁰ Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me amizir arazir kam in gani. Egha uan nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4

God apangkuvim iti, ezi Jona Godin atari

¹ Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kam in osemegha, navim an ikufi. ² Egha a kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “Ekiam, ni nan akam barakigh. Ki tighar nguibam ataghiraghamin dughiamin, ki fo, arazir ni amizir kam ni a damuam. Kamaghin amizi, ki ari mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo, ni gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha ni zuamirama atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati. ³ Aria, Ikiavira Itir God, ni ikirimirir ki datirighin itim agifagh. Ki oveghti, kamaghin deragham. Ki oveghan koghti, kamaghin ti deraghan kogham.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Jona, adarir arazir ni amir kam a deras, o? Bar puvati!”

⁵ Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghin apera. Egha a purirpenir mamın ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an iki nguibar ekiamın ganasa, bizir tizimram a bativam. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim, kamaghin Jona ginighnisi, aruem an mikarzim dapongan koghtima a deravira ikiam. Kamaghin, a ruarimın ikarizir mam gamizima an aghua, Jonan purirpenimın ava Jona avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar akonge.

⁷ Ezi aminim tirazi amimzaraghan mizaraghara, God apizir kurar mam amadazima, a ikarizir kam bagha izegha anemezi, ikarizim misingi.

⁸ Ezi gin aruem anadima, God aminir bar puvira feim amadazima, an aruem anadi naghin izi. Ezi aruem Jonan dapanim gaboi, an damaziba an sirima a irasava ami.

Ezi Jona kamaghin nighnigha God migei, “Ki aremeka. Ki aremeghti, kamaghin deragham. Ki aremeghan koghti, kamaghin deraghan kogham.”

⁹ Ezi God kamaghin Jona migei, “Ikarizir kam misigha givazima, ni atari. Nin adarim ti arazir aghuim, o? Bar puvati.”

Kamaghin amizi, Jona bar God basemegha ghaze, “Guizbangira, nan adarim arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na damighti, ki aremeghti deragham.”

¹⁰ Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ikarizir kam dimagarir vamiran aghuava ekefe, egha dimagarir igharazimın a misingi. Ni tong an ingarizir puvati, egha ni a gamizi an ekevezir puvati. Egha bar bizir muziarir kam, ni an apangkufi. ¹¹ Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar ekiamın iti. An aven, arazir kuratam gamizir puvatizir borir aviriba iti, men dibobonim 120 tausen gafira. Egha uaghan bulmakaun bar aviriba iti.”

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Maikan Akinafarim
O
Maika
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Maika, Godin akam inigha izir gumazim Aisaian dughiamin, a uaghan Godin akam akuri. Ezi Aisaia Jerusalemian gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kiri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetin ize. A kamaghin gumazamizibav gei, me akirim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghin amizi, a mizazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongin, akar dikirizir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gin bar deraghvira uan gumazamizibar amuam. A Devitin ikizimin gumazitam amiseveghtima, an arazir aghuibar gin mangi me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir aviriba mikemezir akabar mingaribar mirara ghu. Akar kam kamakin, "Ikiavira Itir God arazir aghuibar e mikemegha gifa, eghti e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizin arazibara damuam, egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh, egh e uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam." Akar kam, Maika 6:8in iti.

God ivezir kuram isi uan gumazamizibar aningam

(Sapta 1--2)

¹ Fomira Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesehia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughibar, Ikiavira Itir God migirigiar kam

isa Maika ganingi, Maika a Moresetin nguibamin gumazir mam. Ikiavira Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalemian nguibar ekiamin otivamin bizibar gun Maika migei.

God jasin min izi mizazim Samaria ko Jerusalemia daningam

² Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvira akar kam baragh!

Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh!

Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatigha gifa.

Ezi ia deraviram oragh.

Ekiam uan Dipenimin ikia migirigiar kam gami.

³ Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.

A izighiri mighsiabagh isin daruam.

⁴ Eghti mighsiaba an suemningin apengan dipabar min otivigham,

mati kendel isia amera izaghira dipamin min emiri.

Mighsiar kaba, iri danganir zaribar otivigham,

eghti dagiaba pogh-pogh izighiri, mati dipam mighsiabar ikegha ivemara izaghiri.

⁵ Israelia, me Godin akam batuegha arazir kuram gami,

kamaghin amizi, bizir kaba bar me bativam.

Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osimtizim?

Samariaba, kar ian osimtizim.

Ezi Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osimtizim?

Jerusalemia, kar ian osimtizim.*

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,

"Ki Samarian nguibar ekiam gasighasigh,

1:1: ² Atriviba 15:32-38; 16:1-20; 18:1--20:21; ² Eghaghaniba 27:1-7; 28:1-27; 29:1--32:33 * **1:5:** Samarian nguibar ekiam, a kantri Israelin nguibar ekiam mam. Ezi Jerusalemian nguibar ekiam, a kantri Judan nguibar ekiam mam.

- an mizumzuiariba azenan dar pozim mikinigham.
 Eghti a wainin biar igiaba oparamin danganimin min otogham.
 Ki an dipeniba bar da apirarighti, da dagiar muziaribar otivigh ikiam.
 Eghti dagiar muziarir kaba iri poghpogh danganir zarimin magiri,
 dipenibar danganir faragha ikeziba avaraghan kogham.
- 7 Eghti ki asebar marvir guaba abighirarigh, da isi avimin da kunigham.
 Eghti marvir guar kaba bizir mizumzuiarir pozim mikinizibar min otivigham.
 Samariaba akirim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui.
 Bizir kam bangin, igharaz darazi izi Samariaba abinigh,
 bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham.
 Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangekh da isi uan asebar aningam.”
- 8 Ezi Maika kamaghin migei:
 “Bizir kaba otivam, eghti nan navim bighti ki aziam.
 Ki uan osimtizir kam akakaghsi dagarir asuabar aghuan kogham,
 ki pura inir kurar bibiziba ikiam.
 Egh ki afiar atiabar min arongam.
- Egh ki ponemin min arangam.
- 9 Eghti Samarian gumazamizibar osimtizim,
 mati midir puvatizir duaba.
 Eghti Judaba, uaghan kamaghira mizazim iniam.
 Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam,
 a mizazim iniamin dughiam uaghan bar roghira izi.”
- Apaniba Jerusalem boroghira ize*
- 10 Getin nguibamin itir gumazamiziba, me en apaniba, ezi ia kamaghin me mikiman marki,
 God e gasighasiki,
 me ian ganti, ia azenara azian marki.
 Ia Bet Leafran adarasi, ian naviba osemeghti ia azi,
 nguazim gipoghpogh, an mineziba uan mikarzibar aghu.†
- 11 Ia Safirin nguibamin gumazamiziba, ia bibiagara ikiva aghumsigh,
 kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin mangi.
 Ia Sananin nguibamin gumazamizibar atiatigh, nguibam ategh azenan izan kogham.
 Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi arangti ia fogh,
 mongamin danganitam kagh itir puvati.‡
- 12 Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin dughiam bar roghira ize,
 kamaghin amizi, Marotin nguibamin adarazir naviba bar osemegha,

† **1:10:** Bet Leafran nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15in itiba, da Jerusalem nguibar ekiamin boroghin iti. Apaniba Jerusalem misoghsi mangi nguazir kam ko nguibar kammin otogh mangam. Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dibovir akabar a gamua ziar kam a gati. Hibrun akamin ziar kam, Bet Leafra mong kamaghin ghu, “Nguazir menemeniar dipenim.” Kamaghin amizi, akam inigha izir gumazim kamagh me migia ghaze, me nguazir minemeniam uan mikarzibar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11in iti) a mong ziar kammin min ghu “Anetaki.” Ezi akam inigha izir gumazim men migia ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam inigha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghira ikararer dibovir akabar da gei. Ezi Hibrun akam danganir maba me deragha dar mingariba abighizir puvati. ‡ **1:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

- uarir akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti.
- 13 Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua,
Jerusalemia gamizi, me arazir kuram gami.
Kamaghin amizi, ia karisba inigh hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh aregh.
- 14 Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh.
Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua ian nguibam gavaghan kogham.
Eghti Aksipin nguibamin adarasi, Israelian atrivibar akuraghan kogham.
- 15 Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God, ia isi ian apanibar dafarim datighti, me ian nguibam inigham.
Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi,
Adulamin dagiar toribar aven muegham.
- 16 Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham.
Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh azi,
egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.
- 2 Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi.
Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi.
Ia ifavaribagh amuva,
gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi.
- 3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi,
eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham.
Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham,
egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin damuan kogham.
- 4 Ia bativamin bizir kaba otivti,
gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam.
Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam:
‘E bar moghira bar ikufi.
Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apanir igharazibagh aningi.
Gumazir kaba e inigha ghua nguazir igharazimin e isa kalabus gati.
Maia! A datirighin manmaghin en nguazir, e da inimiz ikarvagh e damuam?’”*
- 5 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia gin ua izi uari akuvagh,
nguazim abigh uari daningsi, a bagh satu gikarangamin dughiam,
ia gumazir arazir kurabagh amiba, ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham.
- 6 Ezi gumazamiziba kamaghin na migia ghaze,
“Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman marki.
E nin akaba baraghan aghua.

2

Gumazir arazir kurabar gumazir onganarazibagh amiba, God me gasighasigham

- 1 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha itiba, aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama a gami.
Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika!
Ia bar ikuvigham.

* 2:4: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

God e gasighasighan koghti,
e aghumsighan kogham.”

⁷ Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze,
Ikiavira Itir Godin apangkuvim
ia ko ikivira ikiam, a?

Egh bizir kuratamin ia
damighan kogham, a?
Puvati.

Ikiavira Itir God ghaze,
gumazir nan damazimin arazir
aghuibagh amiba,
ki nimira me migei.

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin gumazir
kabav gia ghaze,
nan gumazamiziba, ia apanibar
min me gami.

Men marazi midorozim gamigha ua-
mategha uan dipenibar izegha
ghaze,
e deragha uamategha
izegha avughsi.

Ezi puvati, ia ghua me
azenan azuir korotiaba
men akiragharibar da
adangi.†

⁹ Egha ia nan gumazamizibar tongin
itir amizir odiariba,
ia men dipenir me ifongeziba
bagha me batosi.

Egha ki men boriba, gin me
daningamin bizir aghuiba,
ia men tuavim apirigha da oke-
megha gifa.

¹⁰ Ia gumazir arazir kurabagh amua
nan damazimin zuezir pu-
vatiziba,
ia kagh deravira ikiamin dan-
ganir aghuiba puvatigham.

Ki bar pazavira ia gasighasigham.
Kamaghin amizi, ia dikavigh
mangi.

¹¹ Eghti akam akurir gumazitam ti
gumazir kurar kaba bagh izi,
wainin dipar onganiba ko dipar
onganir igharazibar akar
ifavaribar mikim suam,
“Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko
dipar onganir aviriba ikiam,”

gumazir kurar kaba, ti gumazir
akam inigha izir kam bar a gi-
fuegham.

*Ikiavira Itir God uamategh uan gu-
mazamiziba iniam*

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin
Jekopin ovavir boribav gia
ghaze,

“Ki uamategh Israelian gumaza-
mizir itir varazira ua me
akuvagham.

Egh mati gumazim sipsipba
inigha iza divazimin aven me
akuvi moghin,
ki ua me akuvagham.

Eghti me kalabusin dipenibar
tiar akabar uari akuvam.

Eghti gumazamiziba ua ian nguazim
bar a gizivagham,
mati sipsipin avirim grazir
aghuir aviribar tongin ikia ada
api.”

¹³ Ikiavira Itir God uan gumazamiz-
iba kalabusin me firigh,
me inigh azenimin izam.

Eghti me kalabuziar divazibar tiar
akaba akar azenan iziti,
men Atrivim a Ikiavira Itir God, a
uabi men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akir, deragh me damuam

3

(Sapta 3--5)

*Maika Israelian gumazir dapani-
bar atari*

¹ Ki ghaze:

“Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar
gumazir dapaniba, ia Israelian
gumazir aruaba,
ia arazir aghuibagh nighnigh da
bagh ingar.

² Ia arazir aghuir kamın aghuagha
arazir kuram bagha bar
ifonge.

Ian arazir kaba mati, ia nan gu-
mazamizir angamira itibar in-
iba aghora da misi.

† 2:8: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

- Egha men agharibar itir tuz-
iba aghora da misefi.
- ³ Ian arazir kaba mati ia nan gu-
mazamizibar iniba misa men
aghariba apiragharigha
dagh asegha, men tuziba aghor-
aghsua da api.
- Ia mati, me minem daghuasa asizir
tuzir agharibar itiba aghor-
aghsuegha
da minem gaghui.
- ⁴ Eghti dughiatam gin iziti, ia akur-
vazim bagh Ikiavira Itir Godin
arangti,
a ia bareghan kogham.
- Ia arazir kurabagh ami, kamaghin
amizi, a ian azangsiziba
bareghan kogham,
mati a uan guam ian modo.”
- ⁵ Godin akam inigha izir gumazir
maba,
deragha nan gumazamizibagh
amir puvati.
- Eghti tav dagheba me daningti, me a
ko akaba akir suam,
a dughiar aghuibar ikiam.
Puvati, kar me a gifari.
- Eghti gumazamiziba dagheba me
danighan kogham, eghti me
akar atiatibav kim ifar suam,
men apaniba izi me gasighasigham.
- Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir
gumazir kabav gia ghaze,
- ⁶ “Ia nan gumazamizibagh ifari,
kamaghin amizi, ki ian anogoreghti,
ia ua irebamın min gari biz-
ibar ganan kogham,
egh dar mingariba abighan kogh,
egh ia gin otivamin bizibagh
foghan kogh, dav kiman
kogham.
- Ia aruem iraghugha givagha aminim
pirizi moghin,
ian dughiaaba givagham.”
- ⁷ Eghti akam inigha izir gumazir gin
otivamin bizibar gara dav geir
kaba,
me aghumsigh naviba men iku-
vigham.
- Men arazir kurar kam bangin, God
men azangsiziba baraghan
kogh,
bizir me ganamin kabar amuti,
da otivan kogham.
- ⁸ Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gav-
gavim na ganingi,
egha guizin arazim damuasa
nighnizim isa na ganingi.
Egha Israelian arazir kuraba bar dar
gun me mikimasa gavgavim na
ganingi.
Eghti ki Jekopin ovavir boribar
arazir akaba batozimın gun
me mikimam.
- ⁹ Ia Jekopin ovavir boribar gumazir
dapaniba deragh na baragh,
ia guizin arazibar aghua.
Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir
aghuibagh irazi,
da ghua arazir kurabar min otifi.
- ¹⁰ Ia uari bagha Saionin nguibamin
dipenir aghuir aviriba in-
garasa,
gumazamizibav sozi me ariaghiri.
Ia guizin arazimin aghuagha, onga-
narazibagh amir gumazamiz-
iba abiragha men ghuzim in-
gegha
ghaze, kar Ikiavira Itir Godin
nguibam Jerusalem,
e anesarazi a tugha gavgafi.
- ¹¹ Ezi Jerusalemın gumazir dapaniba
kotin dughiamın, gumazamiz-
ibar amamangatizi,
me modogha dagiaba me
givezegha me gakaghorima,
me paza kotiaba tuisisi.
Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar
amamangatighti me dagiaba
me daningti,
me Godin Akar Gavgavibar
mingariba abigh me mikimam.
Ezi akam inigha izir gumaziba
uaghan ghaze, me dagiaba
inighiva,
akar mogomebar mingariba der-
agh da abigham.
Jerusalemın gumazir ekiar kaba bar,
me kamaghin amua ghaze,

“Ikiavira Itir God e ko iti.
Ezi bizitam e gasighasighan
kogham.”

- 12 Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, ia amizir osimtizir kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham. Eghti Jerusalem biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.

4

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men atrivimin ikiam
(Aisaia 2:1-4)

- 1 Gin otivamin dughia tamın, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam. Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.
- 2 Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,
“Ia izi, e Saionin Mighsiamin manangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam.
Kar Jekopin Godin Dipenim.
E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.
Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.”
- E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.
Guizbangira, Jerusalemın nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumazamizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam.

- 3 Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam. Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham. Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham. Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham.
- 4 Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze, gumazamiziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam. Egh me deragh ikiti, tav ua izi atiatim me daningan kogham.
- 5 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin mangam. Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam.

Israelia uamategh uan nguibamin izam

- 6 Ikiavira Itir God kamaghin migha ghaze,
“Gin otivamin dughiamın, gumazamizir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin amadaziba ko, suer kurar daruan iburaziba, ki ua me akuvam.
- 7 Ezi gumazamizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia, egha daruan iburaghburaki, me gumazamizir suer kurar pazava aruiba.

Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gav-gavimîn mîn otogham.

Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki, men atrivimîn iki, me gativagh mamaghira ikiam.”

⁸ Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari, mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimîn aven iti.

Ni faragha me geghuvi moghin, ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.

⁹ Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai?

Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin ubi barasi?

Ni ti atriviba puvati, a?

Ezi nin fozir gumaziba ti ariaghire, a?

¹⁰ Ia Jerusalemia, ia dimiva arang, mati amizim borim batasa mizazim baragha, ubi gighavkiravira iti.

Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimîn mangi.

Eghti me ia inigh Babilonin mangam.

Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.

¹¹ Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa.

Egha me ghaze,

“Aria, e Jerusalemîn nguibar ekiam bar a gasighasigh, an ganti a bar ikuvigh ikiam.”

¹² Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi.

Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham.

Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighiti,

da witin daghebar mîn otivigham.

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Jerusalemia, ia dikavigh mangi uan apanibagh asighasigh.

Ki ia damighti, ia gavgavigh ikiam, mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi.

Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham.

Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba,

ia uam ada inigh na daningam, ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God.”

5

¹ Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh, arang uan mikarziba aghor.

Apaniba ia ekiarugha gifa.

Me Israelian gumazir dapanim misogh aghumsizim a daningasa,

mati apanim aghorim inigha gumazimîn koviam misoke.

God akam akira ghaze, gumazir dapanitam Betlehemîn nguibamîn otivam

² Ikiavira Itir God ghaze,

“O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir nguibam,

ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim,

ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimîn otogh Israelia gativagh men ganam.

Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike,

ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti.”

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti,

me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti,

- amizir God inabazim, an otarim bategham.
- Eghti dughiar kamın Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izi uan adarazi ko uam uari akuvagham.
- ⁴ Eghti gumazir dapanir kam otogh, uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir Godın gavgavımın men ganam, mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God, an an ziar ekiamın me gativagham.
- Eghti gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavım gıfogham. Eghti an gumazamiziba deragh ikiam.
- ⁵ Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar anıngam. Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekiar gavgavıbar divazıba akarti, e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgavıba amıseveghti, me mangi me ko misogham.
- ⁶ Me Asirian kantri ko misogh me abınigh, men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me me dama a inıgham. Eghti arazir kamın, gumazir dapanir kam, Asirian e gasıghasıghasa izıba, a men dafarımın en akuragh, uam e inıgham.
- ⁷ Eghti Jekopın ovavir borıbar ikiavira itir varazira, me kantrin igharazir avıribar gumazamizıbar tongın iki, men akurvaghamın gumazıbar mın ikiam. Mati dimagarıbar grazıbagh irir ghuariaba, ko, temebagh izir amozıba,
- Ikiavira Itir God da amadagha dagh amızı, da deraghavıram otıfi. Bizir kaba me Godın gavgavımra dar amuam, men gavgavıba puvatı.
- ⁸ Eghti Jekopın ovavir borıbar ikiavira itir varazira, me kantrin igharazir avıribar gumazamizıbar tongın iki, mati laion ruarımın itir asızıba ko, sipsipın divazımın aven itıbar amasa gari. A sipsıbar tongın mangı, uabi fı sipsıpbav kın me gıvi me aghoram. Eghti gumazir men akurvaghamıba puvatıgham.
- ⁹ Eghti tuavir kamın Israelia uan apanıba abınıgh bar me agıvagham.
- ¹⁰ Ikiavira Itir God, kamaghın Israelia mıgıa ghaze: “Gın otıvamin dughıamın, kı midorozir bizıbagh asıghasıgham. Egh ian hozıabagh asıghasıgh ian karıba apırarıgham.
- ¹¹ Egh kı ian nguıbar ekiaba ko dar divazir gavgavıba bar ada akarıghtı, ia uam adar mongıva avegham.
- ¹² Egh kı ian mezıba ko akavısiaba batuegh, ian kukunir gumazıba agıvaghti, me ua ikian kogham.
- ¹³ Egh kı ian marvir guaba ko, asebar nedazıba bar da batuegham. Ia uari uan dafarıbar ingarızir bizıbar zıaba fan markı.
- ¹⁴ Egh kı temer guarir aser amızim Aseran nedazım itıba apırarıgh, ian nguıbamın bar da batuegham. Egh ian nguıbar ekiaba bar adagh asıghasıgham.
- ¹⁵ Kı arazir kam bagha nan navım bar osemegha atari.

* **5:6:** Nimrot, a gumazir Niniven nguıbar ekiamın ingarızim, an Asiriabar nguıbar ekiam. Kamaghın amızı, kantri Asiria, me ziar kam a garısi “kantri Nimrot.” Nı Jenesıs sapta 10:8-12ın gan.

Egh kantribar gumamazizir nan akaba batozir arazir kam, ki a ikarvagh.

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisigh, gin me damighti me an gumamazizibar otivigham

6

(Sapta 6--7)

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati

¹ Ia oragh!

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati.

O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia uan osimtizimin gun mikim.

Eghti mighsiaba jasin min iki, ia baragh ian akaba tuisigham.

² Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgavir nguazimin apengan ikia, an suirazi a gavgavigha ikia mamaghira itiba, ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh.

Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven uan gumamaziziba ko uari adoghodoghiva, egh an akam me gasam.

³ Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O nan gumamaziziba, ki arazir kurar manamra ia gami? Ki ian azai, ki bizir tizim gamigha osimtizim ia ganingi? Ia na mikim!"

⁴ Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kalabusin itimin ia inigha azenan ize.

Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron ko, Miriam, me amadazi, me ian faragha ghua ia inigha ize.

⁵ O nan gumamaziziba, ia Moapian Atrivim Balak faragha ia gamizir arazir kuram ginighnigh.

Beorin otarim Balam, ia Balak mikemezir akam ginighnigh.

Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gilgalin zuir dughiamin, ki amizir bizir ekiabagh nighnigh.

Ia bizir kabagh nighnigh fogh suam, ki ian akurvaghassava bizir aghuibagh ami."*

Ikiavira Itir God, arazir a ifongezibar amuasa gumamazizibav gei

⁶ Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki an damazimin izi tevimming apirigh an ziam fisi, bizir tizimra inigh izam?

Ki ti bulmakaun igiar mikarziba sara itir aghuiba inigh izi, a daningsi

ofan bar isia mighirizim min bar da tueghti da isi mighirigham, a?

⁷ Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan olivin borer mineba inigh izam,

eghti Ikiavira Itir God bizir kaba bagh bar akuegham, o?

Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan otarir ivariam ofa damusi a misueghti an aremegham, o? Bar puvatigham.

⁸ Ia nguazir kam in itir gumamaziziba, Ikiavira Itir God arazir aghuibar ia mikemegha gifa, eghti ia arazir aghuir a ifongezir kabara dar amu:

Ia guizin arazibara damuam, egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh,

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2--24:25; Josua 3:1--4:19 * **6:5:** Vezin kam ghaze, Ikiavira Itir God digavir kuram gamir arazir aghuir aviribagh ami. Israelia Sitimin nguibam ategha izir dughiamin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi me nguazir dakirtizim giregha vongin Gilgalin ghue. **6:8:** Godin Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6

- egh ia uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam.
- ⁹ Ia fofozir aghuim gifueghiva, Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiam.
- Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalem in nguibar ekiamin diagha ghaze,
“O nguazir kam in itir gumazamizir iza nguibar kam in uari akuviba, ia oragh!†
- ¹⁰ Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da mongezi da ikiavira iti,
ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir kuram gamua in-izir biziba.
- Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da amadir dughiam, ia ifara deragha dar osimtiziba tuisigha dar ivezibar abarir puvati.
Ki arazir kurar kam bar an aghua.
- ¹¹ Ki garima, ian gumazir maba igharaz darazigh ifara men bizir amadiba, deragha dar osimtizibar iveziba me ganidi puvati.
Ki men arazir kuraba gin amadir puvati. Ki aghua.‡
- ¹² Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagiar aviriba itiba, me onganarazibagh amir gumazamizibagh ifara men biziba pura dagh ekua, egha paza me gami.
Nguibar ekiar kam in gumazamiziba,
me bar ifavarir gumazamizibara.
- ¹³ Kamaghin amizi, ian arazir kurar kaba bangin, ki ia gasighasigham.
- ¹⁴ Ia daghebar ami, izivaghan kogham,
eghti mitiriaba ian aghivira ikiam.
Egh ia biziba inigh dipenimin ada akuvam,
eghti da deravira ikian kogham.
Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba amadaghti,
me izi ia misogh dagh asighasigham.
- ¹⁵ Ia azeniba opariva,
dar daghetam inighan kogham.
Egh ia olivin oviziba dikabin da mirmir,
egh olivin borer tam uan mikarzim daghuighan kogham.
Egh ia wainin oviziba dikabin da mirmir,
egh wainin dipatam ameghan kogham.
- ¹⁶ Atrivim Omri ko an otarim, Atrivim Ahap, ia aning in arazir kurabar gin ghuezir gumazamiziba,
aning faragha amizir araziba, ia datirighin aning in gin ghua dagh ami,
kamaghin amizi, ki ia gasighasigha, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akirim ragh ia gasi dibovir akabar ia mikimam.
Eghti ia nan gumazamizir nguibar ekiar kam in itiba bar moghiram aghumsigham.”

7

Israelia arazir kurabagh ami

- ¹ Maia! Ki uabin apangkufi.
Ki ti ovengam.
Gumazamiziba mitiriaba men azi moghin,
mitiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam amasa da bagha tememin garima, da puvati.
Temer fighin oviziba ko, wainin oviziba, me bar ada inigha gifa.*

† **6:9:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. ‡ **6:11:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **6:15:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Sefanaia 1:13 **6:16:** 1 Atriviba 16:23-24; 21:25-26 * **7:1:** E fozir puvati tinara akar kam akuni. Gumazir maba ghaze kar akam inigha izezir gumazim Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim, a Jerusalem o Samarian nguibamningin amizimin akar isin zuim migei. Ezi akar kam amizir kam akam akuni.

- 2 Gumazir aghuitam nan kantrin
aven itir puvati.
Gumazitam guizbangira Godin
gin zuir puvati.
Bar puvati.
Dughiabar zurara gumazamiziba
uarira uarir apanibagh amua
uarigh asighasighasa uari
bagha tuaviba buri,
mati gumazim asizibav soghasa,
azuazim agura.
- 3 Gumazamizir bar arazir kurabagh
fogha dagh amiba,
me zuraram arazir kurabagh
ami.
Gavmanin ingarir gumaziba ko,
jasba kotin dughiamin, me
gumazamizibar azangsizima,
me moga dagiabar me giveza me
gakaghorima,
me paza kotiaba barasi.
Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan
ifongiabar jsbav geima,
jasba guizin arazim ategha pura
gumazir kurar kabar ifon-
giabar gin zui.†
- 4 Ezi gumazir igharaziba ghaze me
deragha arazir aghuibagh
ami,
ezi God men gari,
me ikuvigha mati grazir
ataghatariba ko, benir
dikoniba itiba.
Dughiam otogha gifa, ezi God uan gu-
mazamizibagh asighasighasa,
mati an akam inigha izir gu-
mazim mikemezi mokin.
God kamaghin damuti,
an gumazamiziba okam nighnigh
onganigh tintinibar nighnigham.
- 5-6 Eghti dughiar kamın otariba
dibovir akabar uan afeziabav
kimti,
guiviba uan amebabar akaba
batogham.
Eghti paba itir amiziba, uan ivozir
amebaba ko akabar uari
adogham.
Gumazamizibar anababa uari,
men apanim ikiva, men iku-
vigham.
- Kamaghin amizi, ni uan namakam
ko roroamin akaba, nighnizir
gavgavim dar ikian marki.
Egh ni uaghan uan amuim o
uan pam mikimsi deraghvira
nighnigh a mikim.
- 7 Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim
Ikiavira Itir Godin iki a
mizuamam.
Eghti a ki a ko migeir azir akaba
baregh,
izi nan akuragh na inighti, ki
deraghvira ikiam.
- Ikiavira Itir God ua uan gumaza-
miziba ini*
- 8 Eghti en apaniba aghumsizir akabar
e damuan kogham.
E guizbangira iregha gifa, egh e
ua dikavigh tuivigham.
E datirighin aminirbirimin iti,
eghti Ikiavira Itir God uam
angazangarim e daningam.
- 9 E datirighin Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir kuram
gami.
Eghti Ikiavira Itir God bar
dughiar otevimra uan aningagharim
akagh, e gasighasigham.
Egh a gin ua en akuragh guizin
arazimin gin mangiva,
pazavira e gamir darazir arazir
kuraba ikarvagham.
Egh a mitatemin e inigh angazan-
garimin e atighti,
e angamira iki an ganti, an en
apanibar dafaribar uam e
iniam.
- 10 Apaniba faragha kamaghin e migia
ghaze,
“Ikiavira Itir God, ian God man-
agh iti?”
Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en
akuraghti,
me bar aghumsigham.
E ganti Ikiavira Itir God me dikiti,
mati gumazamiziba tuavimin
beghneazim diti moghin, a me
dikabinigham.

† 7:3: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. 7:5-6: Matyu
10:35-36; Luk 12:53 7:7: Aisaia 8:17

- 11 Ia Jerusalemın gumazamiziba, ia gın nguıbar ekiamın divaziba uam adar ingaramın.
Egh nguazımın mıtaghniabagh isıvaghı da mangı ekevegham.
- 12 Dughıar kamın nın gumazamızır kantrin ıgharazıbar kalabusın itıba, me uamategh tintınıbar ızam.
Tarazı Yufretısın Fanemın amadaghan ikegh ızam,
eghtı tarazı aruem anadı naghın kantri Asirian ikegh ızam,
eghtı tarazı sautın amadaghan kantri Isip ategh ızam.
Israelia bar moghıra kantrin saghon itıbar mıghsıaba ko, ongarır dadarımın itıbar ikegh ızam.
- 13 Ezi kantrin kabar gumazamiziba bar arazır kurabagh ami.
Kamaghın amızı, da danganır bar kurabar mın ikiam.
- Ikiavıra Itir God, ni Israelian apangkufıgh*
- 14 O Ikiavıra Itir God, ni gumazamızır ua bagha mısevezıba, ni me eghuvır gumazımın mın iki, mati sipsıbagh eghuvır gumazım deravıra uan sipsıbagh eghufı.
Me ruarır arızıbar mıghsıabar ikia, nguazır aghuıba puvatı.
Ezi azenıbar ingaramın nguazır aghuıba vın itı.
Me faragha amızı moghın, ni men amamangatıghtı, me mangı Basan Distrik ko Gileatın Distrıghın nguazır aghuıbar azenıbar ingaram, mati sipsıpba grazır aghuıba itır nguazım garua grazır avırıba api.
- 15 Ikiavıra Itir God akam ikaragha ghaze:
“Kı faragha Isipın ia inıgh azenan ızasa dıgavır kuram gamır arazıba, kı datırıghın uam ada ian akagham.
- 16 Eghtı kantrin ıgharazır gavgavıba itıba,
me datırıghın nan gavgavımın ganıghıva dıgavır kuram damıgh aghumsıgham.
Egh me atıatıgh uan kuarıba ko, akabar kumıgham.
- 17 Egh me fogh suam, me gavgavıba bar puvatı,
mati kuruzıba uan navıbar nguazım davaram.
Egh akongıva atıatıgh uan danganır mogomeba ategh,
Ikiavıra Itır God bagh ızam, a en God.”
- 18 O Ikiavıra Itır God, ua godın ıgharazıtam nın mın itır puvatı.
Nın gumazamızır ikiavıra itır varazıra, ni men arazır kuraba gın amadı.
Nın adarıba dughıar ruarıbar itır puvatı.
Ni zurara en apangkuvıgha, arazır aghuıbar e damuasa bar akonge.
- 19 Ni uam en apangkufıgh.
Egh uan suemın bizıba dıka da abırı moghın,
en arazır kuraba dıki da abınıgh, da akunıghtı da ongarır konım bar an aven magırıgh.
- 20 Egh ni uan akaba bar dar gın mangıva, zurara Israelia en apangkufıgh.
E Abraham ko Jekopın ovavır borıba, e nın gumazamızıbara.
Ni fomıra en inazır afeziaba koma akar dıkırızım gamua ghaze, ni en apangkuvıgham,
egh ni uan akar dıkırızır kam damutı,
a guızbangırım otogham.

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Nahumin Akinafarim
O
Nahum
Akar faragha zuim**

Godin akam inigha izir gumazim Nahum, e deraviram an ikirimirim gifozir puvati. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gifa, kamaghin amizi, akinafarir an osirizir kam, kar an migirigiar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezi an midorozir gumaziba kantrin igharazir aviribar gumazamizibav sogha me abini. Kantrin kamra notin amadaghan Israelian kantri gasighasiki. Egha an gumazamiziba inigha ghuezi, me danganir igharazibar iti.

Kamaghin amizi, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasighasighizi, me bar akonge. Godin akam inigha izir gumazim Nahum kamaghin migei, me akaba batogha arazir kurar avirim gami. Kamaghin amizi, God men arazir kuraba ikarvagha uabi bizir kam gamizi, a Ninive bato.

**Ikiavira Itir God Niniven
nguibar ekiam
gasighasiki**

(Sapta 1--3)

Ikiavira Itir God Niniven nguibar ekiamin aningazi

¹ Godin akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamın min garir bizir mamın garima, God akar kam a ganingizi, an akinafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamın akam. Godin akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

² Ikiavira Itir God uabira God, a gumazamiziba ateghti, me asebar ziaba fan kogham.

An akam batozir gumazamiziba, a mizazim me ganidi.

Ikiavira Itir God, a uan apanibar aningagha, men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganidi.

³ Ikiavira Itir God a zuamiram atarir puvati.

A Godin Gavgavir Ekiaba Itim, egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mizazim me gasi.

Ikiavira Itir God, danganir manamin mangiti, aminir ekiam ko amozim otivam, eghti ghuariaba mati an dargarinning nguazim ditima, nguazim mineziba mizi.

⁴ An ongarim dagarvagh an atarti, ongarim dakegham.

Egha uaghan fanebagh ami da dati.

Egh a suam, biziba ikuvigham, eghti azeniba ko, grazir aghuariba misingigh arimighiregham.

Basanin nguazir aghuimin itir azeniba ko, Karmelin Mighsiamin itir temeba ko, Lebanonin kantrin itir akimariba, da bar midiava ariaghiri.

⁵ God uan gavgavim akazi, mighsiaba agoa nigha, dipabar min otifi.

A uan gavgavim akazi, mikimkizim nguazim ginobagha a gamima a nisi, ezi gumazamiziba uaghan agoa nisi.

⁶ An aningazir dughiam, tina deravira iki ikuvighan kogham. Bar puvatigham.

A gumamazibar aningagha, an
damazimning mati avim isi-
ava aghefe,
An aningagharim, dagiaba
misaragharisi.

⁷ Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar
e gami.

Osimtizar dughiabar a uan gu-
mazamazibar mogomer dan-
ganimin min ikia,

egha gumamazir a bagha
zuiba, a men akurvasi.

⁸ An aperiar ekiamin min, Niniven
nguibar ekiam bar a gasighasigham.

Egha gumazir an akam batoziba,
a me misozi me ariaghiri.

⁹ Ia apaniba, ia arazir manam
Ikiavira Itir God damuasava a
migei?

Ia ganigh, a bar ia kuavare-
megham.

Guizbangira, apanitam
dughiar pumuning akirim
ragh a gasaraghan
kogham.

¹⁰ Ia mati gumazim dipar onganim
amegha bar ongani,

eghti a bar ia agivagham,
mati avim benir dikoniba
ko, grazir bar misingizibar
isi.*

¹¹ Ia Niniven adarasi, ian mav
nighnizir kuram iti,

egha a pazi Ikiavira Itir God
damuasa akam akiri.

¹² Ezi Ikiavira Itir God uan gumaza-
miziba Israelia, a kamaghin
me migei,

“Asiriaba me bar avirasemegha gu-
mazir gavgaviba iti,
ezi ki me gasighasighti, me bar
givagham.

Nan gumamaziziba, ki osimtizar
ekiam ia gati,

egh ki ua kamaghin damuan
kogham.

Bar puvatigham.

¹³ Asiriaba faragha ia gativagha ike,

ezi datirighin ki men gavgavim
abiragham,

eghti me ua ia gativagh, ian
ganan kogham.

Eghti ia ua men kalabusin
aven ikian kogham.”

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God Akar Gav-
gavimin kamaghin Asiriabav
gei,

“Ian ovavir boriba uam otivan
kogham.

Ian dipenir asebar ziaba feba,
ki dar aven marvir guaba
bar dagh asighasigham.

Egh me ian kuaba afamin moziba, ki
ia bagh dar akiram.

Ia gumamazir kiniba, ka-
maghin amizi, ia ua ikian
kogham.”

¹⁵ Ia gan, gumazir mam mighsiamin
itir tuavimin izi,

egha akar aghuim inigha izi.

Kamaghin amizi, ia Judan gumaza-
miziba, ia izi

uari akuvagh Ikiavira Itir Godin
ziam fisi isam damuam.

Egh bizir ia God daningasa akam
akirigha givaziba,

ia da isi a daning.

Eghti gumamazir kuraba ua ian
nguazim inian kogham.

Guizbangira, God me gasighasigha
gifa.

2

¹⁻² Apaniba faragha Israelia gasighasigha,
men biziba bar da inigha ghue.

Ezi datirighin Ikiavira Itir God,
Israelin ziar ekiam damuti,

a faragha ikezi moghin uam
otivam.

O Niniven adarasi, apaniba datirighin
ia misosi.

Ia gasighasighamin gumazim
izegha gifa.

Ia midorozir gumaziba arighti me ian
nguibar ekiamin okarigham.

Ia bar deravira tuavibar gan.

^{1:7}: Onger Akaba 25:8; 28:8; 37:39-40 * ^{1:10}: Hibrun akamin me kagh akam deragha anebighizir
pupati. ^{1:15}: Aisaia 52:7; Rom 10:15

Ia misoghsi tuivigh gavgav-
igh gan.

Ninive ikuvigham

³ Ian apaniba orar aghevibar suigha,
midorozir korotiar agheviba
aghuigha,
ia misoghasa izi.

Me misoghasa ivemara izima, men
karisba taghtasi,
mati avim isi.

Ezi men afuzir ruarir me painin
temebar ingariziba,
da misoghasa amua dar koniba
igha izi.

⁴ Men karisba bar pamten ivemara
nguibar ekiamin aven izi,
egha gumazamiziba uari aku-
vir danganibar me dar mangi
izegh gami.

Me adenir avibar min isia,
tintinibar ghua mati onimarim
taghtasi.

⁵ Men faragha zuir gumazim,
midorozir gumazir dapanibar
diaz, me ivemara asaghpora irasava
amua divazim bagha zui.

Me zuamira ivemara ghua aver-
penimin aven zui,
me averpenimin apengan,
divazim ginivti, anekaramin
temer otevir mam iti.

⁶ Me temer otevir kam, tiar
akar fanemin boroghin itim
ginivima,
tiar akam akariaghiri.

Ezi dipam bar puvira ivemara,
atrivimin dipenimin aven
izima, aperiar ekiam otozi,
gumazamizir atrivimin dipenimin
itiba bar atiatingi.

⁷ Apaniba Asirian atrivim gamizi, a
tughav itima, me an amuimin
korotiaba suegha,
a inigha kalabusin ghu.

Ezi an ingangarir amizibar naviba
bar ikuvizi me aziava,
bar an apangkuvigha uan
evaribav sosi.

⁸ Dughiar bar ruarimin Niniven
nguibar ekiam nimira iti, mati
dipar akarem.

Ezi datirighin an gumazamiziba
ara nguibar ekiam ategha
azenan zui,
mati dipam apirizir divazim
akariaghiri, dipam
puvira ivemari.

Men marazi pamten dia ghaze,
“Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari
mangan marki.”

Ezi tav mitigha uamategha
zuir puvati. Bar puvati.

⁹ An apaniba kamaghin uan adaraziv
gei,

“Aria, ia men gol ko silvaba okemegh
bar da inigh.

Bizir aghuir bar aviriba, men
nguibar ekiam gizifa.”

¹⁰ Ninive bar ikuvigha, pura dan-
ganir kinir gumazamiziba pu-
vatizimin min iti.

Gumazamiziba nguibar ekiam
ategha tintinibar are.

Me puviram aguava bar atiatigha,
men sueroghofariba nisi.

Men gavgaviba bar givazima,
men naviba me gighaghirima,
men damaziba atiaghiregha
guaba bar ghuari.

¹¹⁻¹² Nguibar ekiar kam faragha bar
gavgafi,

mati laionba itir danganim, ezi
datirighin puvati.

Ninive fomira mati laionin igiaba
ikia apir danganim, ezi laionin
apuriba ko, amebaba ko, men
nguziba an moga deravira
itima,
apaniba me misozir puvati.

Laionin apurim asizibav sogh da
nguemsirighti, amebam ko,
nguziba deravira damam.

Egha asizir naba isa dipenim
garizima a izifa.

Ezi datirighin laionin dipenim a man-
agh iti?

A ikuvigha gifa.

13 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin Ninivebav gei,
“Kirara ian apanim.
Ki ian karisba dapongti da bar
isigham.
Eghti ian midorozir gumaziba,
laionin igiabar min midorozimin
aven arimighiregham.
Eghti bizir ia igharaz darazi da iniz-
iba, ki bar uam ada inigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba
ua ian abuir gumaziba
baraghan kogham.”

3

1 O Ninive! Men gumazamiziba
puvira ifara gumazamizibav
sozi me ariaghiri.
Egha bizir avirim okemegha,
nguibar ekiam garizima a bar
izifa.
Kamaghin amizi, God gumazamizir
kaba bar me gasighasigham.
Mevzika!
2 Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifo-
zozozim ikia tingazi,
ezi hoziabar sueba ko, karisin
wilba tuavimin tingazi.
Ezi karisba tuavimin
dagiabagh isin ghua nidi.
3 Midorozir gumaziba hoziabagh api-
agha ivemara izi,
ezi men midorozir sababa glasin
min taghtasi.
Egha gumazir avirim misozima, men
kuaba tintinibar uarigh isin
irav iti,
ezi ni da diponan iburaghham.
Ezi gumazamiziba aruava
gumazir kuaba dika, me
gasaghoraghiri.
4 O Ninive, ni mati tuavimin amizim,
kamaghin amizi, God ivezir
kuram ni ganidi.
Nin ganganim bar derazi, ni
kantrin igharazibagh etui,
mati tuavimin amizim
akavsiaba ko, imezibagh
amua gumazibagh etui.

Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba ni bagha ghua tu-
avimin amizimin min ni ko,
arazir kurabagh ami.

Egha me nin kalabuziar gu-
mazamizibar min iti.
5 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itim kamaghin migei,
“O Ninive, ki ni gasighasigham.
Ni tuavimin amizimin min itima,
ki datirighin nin korotiaba
sueghti ni bibiamra ikiam.
Ni korotiaba puvatighti, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba
nin ganti,
ni bar aghumsigham.
6 Ki pazi ni damuva, bizir mughuriar
kuraba zuibar ni avaraghham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gu-
mazamiziba nin ganiva bar
atiatigham.
7 Me nin ganiva nin ari mariabar
mangam.
Me kamaghin mikim suam,
‘Ia gan. Ninive ikuvigha gifa.
Gumazitam an apangkuvighan
kogham.
Migirigiar aghuaritam
a damuva an akur-
vaghamin gumaziba pu-
vati.’”
8 O Ninive, ni ti ghaze, nin gavgavim
Tebes gafira, a?
Kar Isipin nguibar ekiam mam.
A uaghan Nailin Faner Ekiamin
boroghin iti,
ezi Nail mati an divazim.
9 Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri
Itiopian ruaghatevir mam
gativagha aningin gari.
Ezi kantrin tam an gavgavim
abirazir puvati.
Ezi kantri Put ko, kantri
Libia a ko, porogha
midorozibagh ami.
10 Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia
gafiragha,
kalabusin ingangarim bagha me
inigha ghue.
Me men boriba, tuavir akar
uari bativibar me misozi
me ariaghiri.

- Egha Tebesin gumazir aruaba me senbar me ikegha vaghvaghera me inigha ghue,
ezi me men ingangarir gumazir kinibar min ingari.
- 11 Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min otivam.
Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min otivam.
Ian nighniziba onganighti ia daighiram,
egh apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam.
- 12 Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran kogham.
Puvatigham.
Ian nguibar ekiar gavgaviba mati fighin temer oviziba faragha anigha gifa.
- Eghti apaniba zuamiram a inigham,
mati gumazim temer fighinobazi,
an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu.
- 13 Ian midorozir gumaziba mati amiziba,
kamaghin amizi, me apanibav sogh, me batueghan kogham.
Ian nguibar ekiamin tiar akar ekiar, gavgaviba apazir igugunir gavgaviba, avim dar isigham.
Eghti nguibar ekiamin tiar akambar kuighirighti, apaniba puvaram an aven izegham.
- 14 Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham,
kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh nguibar ekiamin aven izi.
Egh ia nguazir aghevim inigh a dikiti an amereghti,
ia brighbar ingarir boksiabar arigh.
Egh brighba inigh mangi gavgavim isi nguibar ekiamin divazim daning.
- 15 Ia dar amuti da uaghan bar ian akuraghan kogham.
Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin isiti, ia isigh arighiregh bar givagham,
mati odeziba bar dagheba agifa.
Ia faragha odezibar min bar aviraseme.
- 16 Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba
bar avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira.
Ezi datirighin me bar ghuegha gifa,
mati odeziba zuravariba amegha givagha, uan aviziba kuigha mighegha ghue.
- 17 Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orangtizimin dughiam,
da divazibagh isin iti.
Ezi aruem anadima da migha ghue.
Ezi gumazamiziba fozir puvati, da managh ghue?
- 18 O Asirian atrivim, ni oragh.
Nin gumazir dapaniba ko, gumazir ziaba itiba,
me ariaghirezi men kuaba ireghav iti.
Ezi apaniba nin gumazamizibagh amizi, me tintinibar mighsiabar ghue.
Ezi ua men akuva, me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati.
- 19 Ni mati gumazir duar ogorim iti.
Ezi nin duam damighti an akumamin marasinba puvati.
Nin duam akumighan kogham.
Bar puvati.
Ni fomira paza gumazir aviribagh ami,
ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitam in ari mangighan kogham.
Kamaghin amizi, gumazamiziba nin osimtizim bareghiva,
dafaribav sogh bar akuegham.

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Habakukin
Akinafarim
O
Habakuk
Akar faragha zuim**

Babilonin kantri bar gavgavigha itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, Godin akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura misogha, igharaz darazigh asighasisi, ezi bizir kam Habakuk gamima, a nighnizir aviribagh ami. A kamaghin Godin azangsisi, "Ki fo, ni guizin arazibagh ami, egh ni arazir kurabagh amir gumamazizibar araziba tuisigh, ivezir kuram me daning. Gumamazizir kurar kaba, gumamazizir mong derazibagh asighasizima, ni puram aperaghav ikia gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami?" Ni Habakuk 1:13in ganigh.

Azangsizir kam bar fomira ikia, iza datirighin tu. Ezi Godin ikarvazim uaghan ikiavira iti. A kamaghin migia ghaze, a uabi biziba bar dar afeziam, ezi an ifongiam ko, dughiar a uabi misevezimin, a biziba bar da akirmigham. Ezi gumamazizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, egh me zurara ikiavira ikiam.

Habakukin akar mam uaghan kamaghin migia ghaze, God gumamazizir kurabagh asighasigham. Egh akinafarir kam agivsi, Godin ziam famin ighiar mam iti, eghti an aven Habakuk uabi uan nighnizir gavgavim akakagham.

**Habakuk uan navir
osimtizibar gun migeima,
Ikiavira Itir God an akam
ikarvasi**

(Sapta 1-2)

1:5: Aposel 13:41

¹ Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamin min garir bizimin aven akar kam baraki.

Habakuk gumazir kurabar arazibar gun Ikiavira Itir God migei

² O Ikiavira Itir God, dughiar bar ruarim ki nin diava ara iti.

Ezi ni dazoghin nan dimdiam baregh, en akuragham,

eghti bizir bar kurar e bativiba, e gasighasighan kogham?

³ Ki osimtizir bar aviribar gari da gumamaziziba batifi.

Ni manmaghsua osimtizir kaba ataghizi, da otifi?

Manmaghin amizi ni bizir kurar kabar garima,

da gumamaziziba bativima, ni bizitam gamir puvati?

Ki danganiba bar a dar gari,

gumazir kuraba, gumamaziziba ko, men biziba saram asighasisi.

Ezi gumamaziziba atara pura tintinibar misosi.

⁴ Gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gintizir puvatigha ghaze,

nin Arazir kaba pura biziba.

Ezi jasba zurara kotin aven nin guizin Arazibar gin zuir puvati.

Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir

aghuibagh amiziba dikabira, egha zurara nin guizin araziba adavadafi.

Ikiavira Itir God akar mam uan gumamazizibagh aningi

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumamazizibav migei,

"Ia bar deraghvira kantrin igharazimin gumamazizibar gan!

Maia! Ia nguazir kamin itir dughiamin,

ki bar bizir igharagha garim ian tongin a damigham.

Eghti ia bizir kam bareghamin dughiamin,

ia ti nighnizir gavgavim an ikian kogham!

- Kamaghin amizi, ia bar digavir kuram damigham!
- ⁶ Ia oragh! Ki Babilonia damighti me gumazamizir bar gavgavibar otivigham.
Gumazamizir kaba, me gumazamizir bar kuraba, me uaghan misozir gumazamiziba.
Egha me datirighin pura tintinibar kantribar ghua, gumazamizir igharazibar dipeniba isa, me dikabiri.
- ⁷ Me gumazamizibagh amima, me bar atiatigha puvira nisi.
Gumazir kurar kaba, me guizin arazir tamın gintizir puvati.
Me uari fa, uan ifongiabar gintisi.
- ⁸ “Men hoziaba bar puvira ivemari, egha me asizir atiar ruarimin ikia puvira ivemaribagh afira.
Egha hoziar kaba bar puvira misosi, ezi me misozir arazim, afiar atiabar midorozir arazim gafira.
Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi misoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha, nguibar bar saghon itibar ikegha, midorozim foreghasa izi.
Me bar puviram akigh izam, mati kuarazir isam nguazim gisin uan asizimin apigha a misuegh anemasa, pura tuigha iraghu.
- ⁹ Men midorozir gumaziba, kantrin me inabazimra mangasa nighnisi.
Me izima, gumazamiziba me baregha, puvira atiatia nisi.
Egha me bar apangkuviba puvatigha puvira kantri gasighasigh, gumazamiziba inigh mangi kalabuziam datighti me pura ingaram.
Kalabuziar gumazir me inizir kabar dibobonim bar avirasemegha mati ongarir gigim.
- ¹⁰ Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir dapanibar ingaravaka, dibovibar me gami.
Egha me nguibar ekiamin garima, a divazir gavgavim iti, ezi me puv an ingaravati.
Egha me divazir miriamin nguazir pozim mikinigh, egh an manang divazimin uari akunigh,
nguibar ekiamin aven mangi an biziba bar ada inigham.
- ¹¹ Me midorozim zuamiram anegivagha, ivegha zuamira danganir igharazimin ghue, mati aminim va iza zui.
Gumazir kaba, me godin tamın gintizir puvati.
Me uari fa uan ifongiam ko, gavgavimin gintisi, egha me bar osimtizir dafam iti.”
- Habakuk atara uamategha Ikiavira Itir God migei*
- ¹² O Ikiavira Itir God, ni fomira ikia iza datirighin, ni ikiavira iti.
Nan God, ni nan Godin Bar Zuezim.
Ni zurara iki mangi aremeghan kogham.
O Ikiavira Itir God, ni mati dagiar bar gavgavim, ezi e nin girakirangin uari modi.
E fo, ni en arazir kuraba ikarvagh, puv e damuasa,
Ni Babilonia amisevegha gavgavim me ganingi.
- ¹³ Babilonia me gumazamizir ifariba, egha me arazir kurar aviribagh ami.
Ezi bar manmaghiram amizi, ni me ataghizi, me nin ingan garim gami?
Ki fo, ni bar moghira zue, egha ni gumazir arazir kurabagh amibar araziba tuisigh,
egh men arazir kuraba bagh, ivezir kuram me ikarvagh.
Ezi gumazamizir kurar kaba, me gumazamizir mong derazibagh asighasisi.

- Ezi ni puram aperaghav ikia men gari.
Ni bar tizim bagha kamaghin ami?
14 Ni gumazamizibagh amizi, me ongarimin itir osiribar min iti.
Ni me gamizi, me sibar davaragh aruibar min ikia,
men ganamin gumazir dapaniba puvati?
- 15 Ezi Babilonia gumazamiziba isa kalabuziam garisi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.
O mati, gumaziba akezibar osiribar dui.
Egha Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha,
bar akuegha diava arai.
- 16 Egha arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim uari bagha da akumakua,
dar pozim mikiri.
Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava,
mughuriar aghuiba me ganiga,
me bagha ofabagh ami.
- 17 Babilonia uan apanibar apangkuvir puvati.
Eghti ni me ateghti,
me zurara kamaghira kantrin igharazibav misogh me gasighasigham,
o?

2

Ikiavira Itir God Habakukin akam ikara

- 1 Ki uan osimtizimin gun Ikiavira Itir God mikemegha gifa,
egha a na daningamin migirigiam mizua iti,
eghti ki uam an migirigiam ikarvaghham.
Mati midorozir gumaziba nguibam avinizir divazir mitiar gavgavimin pin ghuavanega,
tuivigha apaniba bagha gara iti moghin,
ki a bagha gara mizua iti.

- 2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin nan akam ikaragha ghaze,
“Ki uan akam, ni irebamin min bizimin gari moghin,
ki a isi nin akagham.
Eghti ni akar kam deravira dagiatamin an osirigh,
eghti gumazir a diponamim deraghviram an gan zuamira a diponam.
- 3 Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghin izi guizin otivam.
Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighti da iki.
Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham.
Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki,
bizir kam bar aghumra iziva otogham.
- 4 Akar kam kamakin,
‘Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba,
me iregham.
Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba,
me nighnizir gavgavim Godin iki,
me zurara ikivira ikiam.’”

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

- 5 Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari.
Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba,
me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.
Me zurara kantrin avirim dikabin,
me inigh me gativaghasa.
Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge,
Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati.*

2:3: Hibru 10:37 2:4: Rom 1:17; Galesia 3:11; Hibru 10:38 * 2:5: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

- 6 Eghti gumamazizir men apengan itiba,
me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.
Me kamaghin me mikim suam,
“Iavzika!
Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.
- Ia manadzoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighi
me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?”
- 7 Ia gumazir igharaz darazi abiniziba, ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.
Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,
arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh.
Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku,
da ater mangam.
- 8 Ia kantrin avirir igharazibar gumamazizibar biziba, ia bar da okeme.
Egha ia men gumamazizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi,
ia men nguibar ekiabagh asighasiki.
Egha men gumamazizir varazira ataghizi me ikiavira iti.
Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira,
me dikavigh arazir kamra ia damuam.
- 9 “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham.
Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi.
Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari,
egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham.
- 10 Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi.
Ia kantrin avirim gasighasiki, kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham.
- 11 Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba,
da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam.
Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam.
- 12 “Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa,
ia gumamazizir avirim misoghezi me ariaghire.
Egha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha, arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
- 13 Ia kantriba dikabiragha, men gumamaziziba isa kalabuziam gariki,
ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.
Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba puvatigham.
Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam damightima an otogham.
- 14 Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.
Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.
- 15 “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba,

ia bar ikuvigham.
 Ian aningagharim mati
 wainin kap.
 Egha ia paza me gami,
 mati gumazim uan namakam
 wainin dipar aviriba a
 ganingizi,
 an ada amegha, bar onganigha
 inim firiaghiri,zi,
 a bibiamra ikia bar
 aghumsiki.

16 Kamaghira Ikiavira Itir God ian
 ziar ekiam abiraghtima, ia bar
 aghumsigham.
 A ivezir kuram ia daningam,
 mati a uabi ia gamima,
 ia uari wainin dipar aviriba
 apa bar onani.

Egh gumaziba ian ganti ia bibiagara
 ikiti,
 ian ziar ekiam degeghirighi, ia
 bar aghumsigham.

17 Ia Lebanonin ruarir pizimin itir
 temer bar aviriba oke,
 kamaghin amizi, God arazir ia
 amizir kamra, ua ia damuam.
 Ia mati ruarimin itir asizir atiaba,
 asizir bar avirim misuaghariki,
 ezi datirighin ia uari ikuvigham.
 Ia gumazamizir bar avirim misozi
 me ariaghire,
 egha ia nguazir kam ko, nguibar
 ekiaba ko, dar aven itir
 adarazi bar me gasighasiki,
 kamaghin amizi, bizir kaba
 otivam.†

18-19 "Iavzika! Ia gumazir kam-
 aghin ter otevilla ko, dagiavav
 migeiba,
 'Ia daguim ategh dikafigh,'
 ia bar ikuvigham.
 Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh
 bizitam ian akagham.
 Bar puvatigham.
 Marvir guar kaba manmaghin ian
 akuragham?
 Me ian akuraghan kogham.

Marvir guar kaba, kar bizir
 gumaziba uari gol ko,
 temer otevilla ingariziba.
 Kamaghin amizi, bizir kaba
 guizin akatam akarigh ia
 mikemeghan kogham.
 Da pura ia gifari,
 ezi ia bar ikuvigham.
 Gumazim uabi marvir guar kam
 akarigha ghaze, bizir kam a
 nan akuragham.
 Bar puvatigham.
 Marvir guar kam, bar
 akam akarigh bizitam
 mikemeghan kogham.
 Eghti ia silva ko, golin bar de-
 raghviram an kurkegham,
 arazir kam a pura bizim.
 Guizbangira, an angamira itir
 puvati,
 egh a bar bizitam ia bagh a
 damighan kogham.

20 "Ezi Ikiavira Itir Godra, uan
 Dipenir Bar Zuezir uan
 Nguibamin itimin iti.
 Eghti ia nguazir kamin itir gu-
 mazamiziba bar moghira izi,
 an damazimin tuivigh, uan
 akabar kumigh nimira
 ikiam."

Habakuk God ko migei

3

(Sapta 3)

*Godin akam inigha izir gu-
 mazim, Israelian akurvaghasa Godin
 azangsi*

1 Kar Godin akam inigha izir
 gumazim Habakuk, God ko migeir
 akaba, ezi da onger akar kamin
 min zui. Gumazamiziba onger
 akar kabar amuva, me azir akamin
 arazimin gin mangi, ighiabar amu.
 Eghti gumazir onger akabar faragha
 zuim gumazibav mikimti, me gitavav
 misogham.*

2 O Ikiavira Itir God,

† 2:17: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 2:20: Sekaraia 2:13
 * 3:1: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 3:2: Jop 42:5-6; Onger
 Akaba 44:1; 119:120; Jeremaia 10:7

ni uan gavgavimîn amizir biz-
 ibar akaba,
 ki da baraki.
 O Ikiavira Itir God,
 ki nin ingangaribar akaba
 baregha,
 digavir kuram gami.
 Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba,
 ni datirighin en dughiamin,
 ni ua dar amuasa ki ifonge.
 Eghti datirighin itir dughiamin gu-
 mazamiziba,
 uaghan nin arazibagh fogham.
 Guizbangira, nin adarim en iti,
 ni Godin apangkuvim.
 Ezi ki nin azangsisi,
 ni en apangkuvigh en akuragh.

³ God Idomin nguazim ategha ua-
 mategha izi.
 Godin Bar Zuezim, a Paranin
 Mighsiamin dikavigha izi.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
 An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an
 angazangarim otogha,
 overiamin danganiba, bar da
 avara.
 Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba
 bar an angazangarir ekiamin
 garima,
 arazir an ziam fem, bar me
 gizifa.

⁴ An gavgavir ekiamin angazan-
 garim, danganiba bar dagh
 isira.
 Egha angazangarir kam, an
 dafarimin ikegha onimarimin
 min taghtagha tintinibar zui.
 An dafarimra, an gavgavim
 moga itir danganim.

⁵ An arimariar igharagha garir
 aviriba amadazi,
 da an faragha ghue.
 Eghti arimariar bar ekiar gu-
 mazamizibar amuti me
 arimighiramiba,
 da an gin izam.

⁶ A ghua tuzi dughiamin, nguazim
 bar moghira ivazvasi.

Egha a ghua kantribar gumaza-
 mizibar garir dughiamin,
 me atiatiava agoa puvira
 nisi.

Egha a fomira itir mighsiar ekiar bar
 gavgavibagh amizi, da pura
 dipira uaghiri.

Egha a mighsiar muziarir a
 fomira isin aruizibagh amizi,
 da isivagha uaghiri.†

⁷ Ki Kusanin kantrin gumazamizibar
 garima, men averpeniba bar
 moghira ikuvizi
 me bar atiatingi.

Ezi Midianian purirpeniba, pura tin-
 tinibar irezi
 me puvira atiati nisi.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam
 amadazima,
 a iza faneba ko, ongarim
 gamizima,
 da dikavigha puvira ingari.
 Ni ti men atara kamaghin
 ami, o?
 Ni dikavigh izi uan gumazamizibar
 akuragh
 men apaniba abinamin dughiar
 kamin,
 amozimin ghuariar ekiaba
 mati, nin midorozir hozi-
 aba ko karisba.

⁹⁻¹⁰ Ni uan pim asigha a dafagha,
 anekirigha gifa.
 Ni barir aviriba isa bariba azuir
 mitarir misevim gaghui.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
 Egha mighsiaba nin garir dughia-
 bar,
 me nisi.
 Ni amozir ekiaba akuri da
 nguazim gira anebisi,
 ezi faner ekiabar dipaba
 emira izi.
 Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.
 Ezi dipar nguazimin aven itiba
 uaghan tingagha,
 buav anaga overiamin suisi.

† 3:6: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

11 Nîn bariba akizirigha zuir
dughiamîn,
dar angazangarim bar
ekefe.

Nîn afuzim akigha zuir dughiamîn,
an onimarimîn mîn taghtasi.
Ezi aruem ko, iakinim dar gara,
voroghira mitighav iti.

12 Nî adarir ekiam kantriba bar dar
ikia,
egha nî nguazim gisîn arua,
nguibaba bar da dikabini.

13 Nî tizim bagha arazir kabagh ami?
Guizbangira, nî uan gumazamiziba
ko, atrivir nî misevezimîn
akurvaghasa ifonge,
egha nî arazir kabagh ami.

Egha nî gumazir kurabar gumazir
dapanim misuegha, bar an
adarazi gasighasiki,
mati gumazim dipenir siriamîn
ikegha anekaragharigha, bar
izaghira an dipenir akinibar
tu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

14 Apaniba en agiraghti e pura tintini-
bar ari mangasa,
me aminir bar dafamîn mîn izi.
Apaniba e dikabinasa bar akuegha,
mati gumaziba pazi gumazir biz-
iba puvatizibar amuasa izima,
gumazir biziba puvatiziba
mongegha iti.

Ezi puvati, nî apanibar midorozir
gumazibar dapanimîn barir
afuziba inigha
dar anariram ase.

15 Nî uan hoziabagh aperazi,
da ongarim dika anebigha zui.
Ezi bizir kam ongarim gamima
a dikava nigarpiri.

16 Kî bizir kaba bar da baregha agoi.
Kî atiatia agoima, nan akam
uaghan nisi.
Nan agharapaniba amiraghamiregha
berir amirazimîn mîn oto.

Ezi nan suemning nan amirazi, kî
ua gavgaviba puvati.

Kî fo, God izi apanir e gasighasighizir
kaba puv me damigham.

Ezi kî dughiar kam mizua iti.

Kamaghîn amizi, kî pura
uabin asugha nîmîra iti.†

17-18 Eghti fighîn temeaba ban koghti,
wainîn ikariziba, wainîn oviziba
dar ituan koghti,
olivîn temeaba, oviziba dar ituan
koghti,

azenimîn dagheba puvatighiti,
sipsipba bar arimighireghti,
bulmakaubar dipenim pura ikiti,
eghti kirara Ikiavira Itir God bagh bar
akongegham.

Kî fo, God, a uamategh na iniam.
Kamaghîn amizi, osimtîzir kaba oti-
vamin dughiamîn,
kî bar akuegh navir amirizimîn
ikiam.

19 Ikiavira Itir God, a nan Ekiam, a
gavgavim na ganîdi.
A nan suemning gamizi, aning
gavgavigha, mati asîzir dian
sueba,

Egha a na gamima, kî de-
ravira mighsiabagh isin
arui.

(Gumazir onger akar kabar faragha
zuim,
gumazibav geima,
me gitabav sosi.)

† 3:16: Hibrun akam deragha vezîn kamîn mingarim abighizir puvati.
41:16 3:19: 2 Samuel 22:34; Onger Akaba 18:33

3:17-18: Jop 13:15; Aisaia

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Sefanaian Akinafarim
O
Sefanaia
Akar faragha zuim**

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akirizimin, Sefanaia gin iza Ikiavira Itir God a ganingizir akabav gei. (Ni 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23in gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godin ziam fava amiba ataghiragham. Puvatightima, God me bagh osimtizir ekiam amadaghti a izam.

Sefanaia uaghan migia ghaze, kantrin igharazir Judabar apanim gamiba, God uaghan me gasighasigham. Eghti Jerusalem uaghan ikuvigham. Eghti gumazamizir navibagh iragha arazir aghuibagh amiba, me deraghvira ikiam. Eghti gin Jerusalem ua deragh otoghti, gumazamizir Godin damazimin deraziba an aven ikiam.

**Ikiavira Itir God Izamin
Dughiam Otogham**

(Sapta 1--3)

Ikiavira Itir God Izamin Dughiam otoghti, a gumazamiziba isi kot darigham

¹ Emonin otarim Josaia, a Judan atrivimin itima, Ikiavira Itir God akar kam Sefanaia ganingi. Sefanaia Atrivim Heskian anabamin oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezi Kusin afeziam Gedalia, ezi Gedalian afeziam Amaria, ezi Heskia Amarian afeziam.

² Ikiavira Itir God kamaghin Sefanaia migei:

“Ki nguazir kam in itir biziba bar ada avigha da makunizi moghin, dagh asighasigham,

³ kar gumazamiziba bar moghira, ko asiziba, ko kuarazir overiamin

mighagha aruiba, ko osirir ongarimin aruiba.

Bizir kaba gumazamizibagh amima, me arazir kurabagh ami,

ki bar ada agivagham.

Eghti tam ua ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴ “Judan gumazamiziba ko Jerusalem in gumazamiziba bar moghira, ki mizazim me gasegham.

Asem Balin ziam fer arazimin bizir ikiavira itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba,

ki bar me gasighasigham,

eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.

⁵ Gumazamizir uan dipenibar isiriabar ghuavanaga, aruem ko, iakinim ko, mikovezibar ziaba feba,

ki me gasighasigham.

Gumazamizir avirim nan ziam fa kamaghin migei,

‘E Ikiavira Itir Godin ziam in pin an akakagha ghaze, Bar guizbangira, e an gin zui.’

Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze,

‘E asem Molekin ziam in pin akakagha ghaze, Bar guizbangira, e asem Molekin gin zui.’

Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

⁶ Gumazamiziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati,

egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsizir puvati.

Ki uaghan gumazamizir kabagh asighasigham.”

⁷ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa.

Kamaghin amizi, ia an boroghin izi nimira iki.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba me misoghasava ami,

mati gumaziba ofa damuasa
asizibav sosi.
Egha gumazir igharazibar diazi me
iza garima,
a uan damazimîn zuezir arazim
damuasa me migei.*

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
Dughiar ki uan gumazamizibav
soghamim,
ki atrivimîn gumazir dapaniba ko,
atrivimîn otariba ko, kantrin
igharazibar arazibagh amir
gumazamiziba,
ki me gasighasigham.

⁹ Dughiar kamîn, gumazamizir ase-
bar ziaba fa,
uan gumazir ekiamîn dipenim
damuti a izivasa,
me okiava gumazibav sozi me
ariaghiri,
gumazir kaba, ki me
gasighasigham.

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,
Dughiar kamîn ia oraghti ararem
Osirir Tiar Akar Jerusalemîn
itimîn ikegh otivam,
eghti azirakam Jerusalemîn
ruaghatevir igiamîn ikegh
otivam.

Egh ia oraghti, mighsiabagh isin
dipeniba iri,
pamten tingagham.

¹¹ Ia ganti, ian gumazir dagiar ingan-
garibagh amiba,
me bar arimighiregham.

Kamaghîn amizi, ia nguibar ekiamîn
danganir zarimîn iki, bizir
kaba baragh aziam.

¹² Dughiar kamîn, ki lamba inigh
Jerusalemîn averiam buriam.
Gumazir nan arazibagh ifongezir
puvatiziba, me ghaze me uari
biziba bar dar amuam.

Me ghaze God pura iti.

A gumazir aghuibar akurvazir
puvatigha,
gumazir kurabar araziba
ikarvazir puvati.

Eghti ki gumazir kabagh
asighasigham.

¹³ Gumazir kaba, gumazir igharaziba
izi men biziba okemegh, men
dipenibagh asighasigham.
Me dipenir igiabar ingarigh, dar
ikian kogham.

Egh wainîn azenir me opariba,
me dar wainîn dipabar aman
kogham.

¹⁴ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam, a roghira ize,
egh a bar zuamiram otogham.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
Ekiam, a gumazamizibar
amuti,
me bar osemegham.

Dughiar kamîn, midorozir gumazir
gavgaviba,
me uaghan atiating pamten
arangam.

¹⁵ Dughiar kamîn, Ikiavira Itir Godin
aningagharim azenim giram,
eghti gumazamiziba osimtizir
ekiamîn aven iki men naviba
bar ikuvigham,
eghti biziba tintinimîn iku-
vam.

Eghti ghuariaba aruem avaraghti,
mitater pigha duar dafam
otogham.

¹⁶ Dughiar kamîn midorozir sigham
arangti,
midorozir gumaziba izi,
nguibar ekiar divazir gavgaviba
itiba ko dipenir gavgavir gan-
ganir gumaziba itiba,
me dav sogh pamten mikim,
dimiva arangam.

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghîn migei,

* **1:7:** Vezin kamîn akar isin zuim, a kamaghîn migha ghaze, bizir God damuasa mikemeziba, da mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asizibav sogha ofabagh ami. Egha me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asizir ofan kaba api. Ezi e deragha fozir puvati, akar isin zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir izi Judabagh asighasighamiba. **1:13:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Maika 6:15 **1:17:** Godin Araziba 28:29; Onger Akaba 83:10; Jeremaia 9:22

Gumamaziziba arazir kurabar
na gami,
kamaghin amizi, ki bizir kurar
avirim damuti da me bativam,
eghti me damazir okavirizibar
min punpun, daruamin
tuaviba buriam.
Eghti men ghuziba dipamin min iriti
me arimighiram.
Eghti men kuaba nguazim gisin
kurighiri mati afiar buariba.

18 Dughiar kamın, Ikiavira Itir God
uan aningagharim akagham,
eghti men gol ko silva tong bar
men akuraghan kogham.
Bar puvatigham.
An aningagharim, avimin min otogh
nguazimin ruaghateviba
bar dar isigham.
A zuamiram otogh, nguazimin gu-
mazamiziba
bar me agivagham.

2

Gumamaziziba navibagh iragh

1 Ia kantrin kamın gumamaziziba,
ia uan arazir kurabar aghumsizir
pupati.
Ia deravira arazir kam ginighnigh,
egh a bagh aghumsigh.
2 Puvatighti, Ikiavira Itir God uan
aningagharim akaghti,
ia ikuvigham mati akimariba
midii.
Puvatighti, Ikiavira Itir God ian
ataram,
eghti an adarim avimin min ian
isiam.
3 Ia gumamazizir uari abira, Ikiavira
Itir Godin apengan itiba,
ia a bagh izi a baghvira iki.
Egh uari abinigh Godin
damazimin arazir aghuibar
amu.
Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God
uan aningagharim amadaghti
a izi arazir kuraba ikarvaghamin
dughiam,

ia ti an aven modogh der-
aghvira ikiam.

*Judan kantrin boroghin itir
kantriba Ikiavira Itir God me
gasighasigham*

4 Ikiavira Itir God Filistian kantri
gasighasighti,
gumazitam Gazan nguibar
ekiamin ikian kogham.
Eghti Askelonin nguibar
ekiam uaghan gumaziba
puvatigham.
Asdotin itir gumamaziziba, apaniba
dughiar vamiran me bat-
uegham,
egh me uaghan Ekronin itir gu-
mazamiziba batuegham.

5 O Filistian ongarir dadarimin itiba,
ia ikuvigham.
Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha
gifa.

A ia gasighasighti, ian tav
ikian kogham.

6 Ian nguazir ongarir miriamin itim,
grazir kinim a batogham.
Danganir kamın sipsipbagh
eghuvir gumaziba,
ia uari bagha dipenir doz-
iba ko sipsipba ikiamin
divazibar ingaram.

7 Ezi Judan ikizimin ikiavira itir
varazira, me ian nguazim
iniam.
Eghti men sipsipba danganir
kamın itir grazibar amiti,
Judaba Askelonin nguibamin
itir dipenibar dakuam.
Eghti Ikiavira Itir God, a men God,
a me ko iki me damuti
me deravira ikiam.

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim kamaghin migei,
“Ki Moapin kantri ko, Amonin kantri
barazima,
aning nan gumamaziziba dipova
akar kurabar me migia uari fe.
Me pamten migia ghaze,

2:3: Aisaia 1:17; Amos 5:6; 5:14-15 2:4: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sekaraia 9:5-7 2:8: Aisaia 15:1-16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-11; Amos 1:13-15

- me Israelia abinigh men
nguazim inigham.
- ⁹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, Israelian God,
ki zurara angamira ikia,
guizbangira migia Akar Gav-
gavir kam gami,
Moapia ko, Amonia me ikuvigham,
mati Sodom ko, Gomora ikuvizi
moghin me ikuvigham.
Eghti ikarizir ataghatariba otivigh
men nguazim bar anevegham.
Eghti amangszim itir moziba
nguibar kam in otoghti
a bar ikuvigh kamaghira
ikiam.
Eghti nan adarazir ikiavira itir
varazira,
me, me misogh pura men biziba
iniva,
men nguaziba iniam.”
- ¹⁰ Moapia ko, Amonia uari fava ak-
aba batosi,
egha Ikiavira Itir Godin Gavgav-
iba Bar Itimin gumazamiziba,
me dibovir akar kurabar me
migei.
Kamaghin amizi, God me
ikaragh pazavira me
damuam.
- ¹¹ Ikiavira Itir God me damuti,
me puviram atiatingam.
Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kinibar min oti-
vam.
Eghti gumazamizir ongarimin
miriamin itiba ko, gumaza-
mizir ongarir arighatizimin
itiba,
me uan nguibabara ikiva
uan teviba apir dapaniba
avighiva an ziam fam.
- ¹² O Itiopian gumazamiziba, ia
uaghan
Ikiavira Itir God midorozimin
aven ia misoghti
ia arimighiram.
- ¹³ Ikiavira Itir God uan gavgavimin
Asirian gumazamizibagh
asighasigham,
kantrin kam a notin amadaghan
iti.
Egh a men nguibar ekiam Ninive
gasighasigham.
Eghti nguibar ekiar kam dipaba
puvatizir danganimin min
otogham,
eghti gumazamiziba ua an
ikian kogham.
- ¹⁴ Bulmakauba ko, sipsipba ko,
memeba ko, asizir atiabara izi
a dakuam.
Apaniba dipenibar itir ter
arariba isi tintinimin da ku-
nigham.
Kamaghin amizi, dipenir
kaba bar ikuvigham.
Eghti dimagarimin kuarazir biariba
ko, mighiaba ko, dariaba
da pura izi dipenir kabar ikiva
dar dipenir akiniba ko, tiar
akaba ko, winduabar
dapiagh ikiva arangam.
- ¹⁵ Niniven adarazi nighnigha ghaze,
me gavgavir ekiam iti,
me ikuvighan kogham, kam-
aghin amizi, me bar akonge.
Egha me ghaze, men nguibar ekiam
a uabira kantrin igharazibar
nguibar ekiaba, bar dagh afira.
Ezi bar puvati.
Bizir kurar kaba Ninive
bato.
Ezi nguibam ikuvigha kamaghira
ikia,
asizir atiabar danganim gava.
Gumazir an boroghin zuiba me atia-
tiava
dapaniba roava bar an aghua.

3

*Ikiavira Itir God Jerusalemian
arazir kuraba gin amada*

- ¹ O Jerusalem, ni ikuvigham.
Nin gumazamizibar araziba,
Ikiavira Itir Godin damazimin

- bar mizegha, kurigha bar ikufi.
Me an akaba batogha uan adarazira, paza me gami.
- ² Me Ikiavira Itir Godin akam barazir puvati,
egha Ikiavira Itir God men araziba akiran me aghua.
Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsizir puvati.
- ³ Men gumazir dapaniba mati laionba, mitiriam men azima me pamten arava aroi.
Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati afiar atiaba mitiriam puv men azi,
ezi me asiziba apava,
gumzaraghan bagha agharitam atizir puvati.
- ⁴ Godin akam inigha izir gumaziba deraghavira uan ingangarim gamir puvati,
egha ifaghata gumazamizibagh asighasighasa pura me gifari.
Ofa gamir gumaziba, me bizir anogorogheziba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godin Akar Gavgaviba otavkiri.
- ⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jerusalem in ikiavira iti.
A guizin arazir aghuibaram ami, egha arazir derazir puvatiziba ana dagh amir puvati.
Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin gin ghua,
bar deragha kotiabagh amua, gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha ingangarir kam ataghirazir puvati.
Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kam in itiba,
me guizin arazimin gin zuir puvati,
egha aghumsizir puvati.
Bar puvati.
- ⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ki kantrin maba bar me agifa, egha men nguibar ekiabagh asighasiki.
Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba ko, dipenir ruarir ganganir gumaziba itiba, da ikuvigha iti.
Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati,
kamaghin amizi, gumazamiziba ua nguibar ekiabar aven itir tuavibagh aruir puvati.
- ⁷ Ki ghaze gumazamiziba nan arazir kabar gan, nan apengan ikiam,
egh me nan amamangatighi ki men arazir kuraba akiram.
Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba, me deragh dagh nighnighti,
ki me gasighasighan kogham.
Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati.
Me zuamira ua dikavigha arazir kurabagh ami.”
- ⁸ Ikiavira Itir God kamaghin an gin zuir gumazamizibav gei,
“Ki men atara kamaghin uan nighnizim akirigha gifa,
ki kantriba bar dar gumazamiziba inigh izi me akuvagh,
men arazir kuraba ikarvagh.
Eghti nan aningagharim avimin min nguazir kam in danganiba bar dagh asighasigham.
Kamaghin amizi, ia nighnizir aviribar amuan marki.
Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darighamim bagh pura mizuam iki.
- ⁹ “Dughiar kam in, ki kantriba bar dar gumazamiziba migeir migirigiabagh iraghti,
da ua igiabar otivigham.
Eghti me migeir migirigiaba bar zuegh bar deragham.
Egh me ua aseba ko, mikiman kogham,

- me narara mikimam.
Egh me navir vamira iki, nan ingangarim damuam.
- 10 Nan gumazamizibar marazi tintinimin kantrin igharazibar ghue,
ezi marazi kantri Itiopian iti,
me ofaba inigh na bagh izam.
- 11 “Nan gumazamiziba,
ia guizbangira nan akam batoke.
Eghti ki bizir kabar amuti da otivamin dughiamin,
ian tongin itir gumazir uari fa akaba batoziba,
ki bar me batuegham.
Eghti ia Jerusalem in ikiam, kar nan mighsiam,
egh ia ifaghati ua nan akaba batoghan kogham.
Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem in izeghiva,
ni ua uan arazir kurabagh nighnigh aghumsighan marki.
- 12 Eghti gumazamizitaba, ki me ateghti me Jerusalem in nguibamin ikiam.
Me bizir aviriba puvatigh guizbangira uari dikabiragham.
Egh na bagh izi uarir akurvaghsi nan azangsigham.
- 13 Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi.
Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham.
Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham.
Me deraghvira dapiagh avughsam,
eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham.”
- Bar akongeghamin onger akar mam*
- 14 O Israelian gumazamiziba, ia pamten dimiva ighiabar amu!
O gumazamizir Jerusalem in nguibamin itiba,
- ian navir averiaba deraghti ia bar akuegh mamaghira iki!
- 15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa mikemezir akar kam,
a anegivagha ian apanibar agirazi me are.
Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a ian tongin iti.
Kamaghin amizi, ia bizitam in atiatingan marki.
- 16 O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim suam,
Ia Saion in gumazamiziba, ia puram akongiva bizitam in atiatingan marki.
- 17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti.
An gavgavim ian akurazi, ia midorozimin uan apaniba abira.
A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam.
Mati gumazamiziba uari akuva God in ziam fa onger akabagh ami moghin,
a ia bangin pamtem ongam.
Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin nighnizir kam damuti,
a migirigiabagh asagham.
- 18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
“Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti.
Ia fo, ia nan ziam fe puvati,
ezi bizir kam ia gamima ia bar aghumsiki.
Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa.*
- 19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza ia gamiziba,
ki me gasighasigham.
Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar itiba,
ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian sueba ikufi.
Ki ia inigh ua ian nguibamin izam.
Ia datirighin igharaz darazir damazimin bar aghumsiki,

3:13: Akar Mogomem 14:5   3:15: Aisaia 54:14   3:17: God in Araziba 30:9; Aisaia 62:5; Jeremaia 32:41   * 3:18: Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

ezi ki ian aghumsizim agivagh
ziar ekiam ia daningam.
Eghti nguazimin danganiba bar,
dar gumazamiziba ian ziaba
fam.
20 Dughiar kamın, ia itir danganiba
bar,
ki ia inigh uamategh ian
nguibamin izam.
Egh ziar ekiam ia danighti,
nguazimin gumazamiziba bar
ian ziam fam.
Egh Dughiar kamın, ki ian ingan-
garibar amuti da bar deragh
otivam,
eghti ian dabirabim deragham.
Ki Ikiavira Itir God, ki
mikemegha gifa.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hagain Akinafarim O Hagai Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonin kalabus ategha ua Jerusalemın izezi, Hagai Ikiavira Itir God, a ganingizir akar kamın gun me migei. Me azenir mabar Jerusalemın ikia, zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingarizir puvati. Ezi Hagai ko, Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nighniziba fasa akabar aningın migei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghti aning Godin Dipenim uam an ingarsi Judabar gumazamizibav kemegh, uaghan Godin ziam fer arazimın arazir kuraba akiram.

Hagai kamaghın miġia ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghti, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghti Godin akar dikiriziba, an akam inigha izezir gumaziba mikemezi moghin, da guizbangirama otivam. Eghti God bar deragh uan gumazamizibar amuti, me dughiar bar aghuarimra ikiam.

God uan Dipenimın ingarasa gumazamizibav gei

(Sapta 1:1--2:9)

God ua uan Dipenimın ingarasa gumazamizibar avisi

¹ Dughiar kamın Darius, Persian kantrin atrivir ekiamın itima, an namba 2in azenim. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimın aven, Ikiavira Itir God miġirigiam isa,

uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielın otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakin otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim daningam.* ² Egha Hagai kamaghın aning miġia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghın migei, ‘Gumazamizir kaba ghaze, “Godin Dipenimın ingaramim dughiam tighar maghin otivam.” ’”

³ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibav kımasa miġirigibaba isa ua Hagai ganingi. ⁴ A ghaze, “Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuibar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti? ⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighın ghaze, Ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi o puvati? ⁶ Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvira ikiam. Gumazir dagibaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghın ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati? ⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia miġsiabar mavanang temeaba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam.

⁹ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghın amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki

1:1: Esra 4:24--5:2; Esra 6:14 * **1:1:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamın ikezim, an dughiam Ogas 29. **1:6:** Godin Araziba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

dagh iveraghti da zuamira geveg-ham. ¹⁰ Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati. ¹¹ Ki uabi amozimin anogoroke. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi.”

Gumazamiziba Godin akam baregha an gin zui

¹² Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakın otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi. ¹³ Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.’”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakın otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari. ¹⁵ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.†

† **1:15:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21.

* **2:1:** Dughiar kam, a Oktoba 17. **2:3:** Esra 3:12; Sekaraia 4:10 **2:5:** Ua Me Ini 29:45-46 **2:6:** Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibriu 12:26 **2:7:** Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44 **2:8:** 1 Eghaghaniba 29:14-16

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

¹ Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.* ² God Hagai migia ghaze, “Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakın otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam, ³ ‘Fomira nan Dipenimin ganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti? ⁴ Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakın otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu. ⁵ Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki. ⁶ “‘Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobagnobagham. ⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam. ⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze,

Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.’”

**God deragh
gumazamiziba ko,
gumazir dapanim
Serubabel, damuam**
(Sapta 2:10-23)

Arazir miziriziba gumazamizibar ofabagh asighasisi

¹⁰ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi.† ¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ni nan azangsizir kamın mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei. ¹² Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?” Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, “Mamaghin puvatigham.”‡

¹³ Ezi Hagai ua men azara, “Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?” Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, “Are, da mizegham.”

¹⁴ Ezi Hagai kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir

biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.’”

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh. ¹⁶ Dughiar kamın bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui. ¹⁷ Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati. ¹⁸ Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki damuamibar ganam. ¹⁹ Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeaba ko, pomigranetin temeaba ko, olivin temeaba, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam.”

Ikiavira Itir God, ziar ekiam isi Serubabel daningam

²⁰ Dughiar kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam Hagai migei, ²¹ “Ni Judabar gumazir dapanim Serubabel, kamaghin a mikim, ‘Ki overiam ko, nguazimin itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami. ²² Ki

† **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18. ‡ **2:12:** Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. **2:13:** Diboboniba 19:11-22 **2:16:** Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

kantrin igharaziba ko, atrivibar gavgaviba agıvagham, egh karisba ighırarıghtı, dar karisbar suizir gumaziba da sara daighiregham. Eghtı hoziaba arımıghireghtı, men mıdorozir gumaziba dıkavıgh kaghıra uan roroabav sogh bar me agevegham. ²³ İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir gumazim, Sealtielın otarım, dughıar kam otoghtı, kı nı inıghtı nı guızbangıra nan zıamın gumazamızebıagh atıvagh men ganam. Kı nırara amısefe, ezi nı matı nan atrıvımın zıar ekıam ko, gavgavıba akaghamın rıngın nan dafarımın itımın mın ikıa, gumazamızebıa geghuvamın gavgavım itı. Kı İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim nan mıgırıgıaba kamaghıra tu.’”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Sekaraian Akinafarim O Sekaraia Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nighnizir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godin Dipenimin ingarigh, arazir aghuibar amuamin gumamazibar iki. Sekaraia uaghan Godin Akamin gun migia ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1--8, an akam inigha izir gumazimin akam an iti, a Esekiel ko Danielin akinafarir akar e gariba, mong a dar mirara ghu. Sekaraia irebabar min garir bizibar gari, ezi an akaba, akar isin zuir aviriba iti.

Sapta 9--14, a bizir gin otivamibar gun migei, kar dughiar God ikiziba bar dar itir gumamazibar araziba tuisighiva, egh uaghan God gumazitam amadaghtima a izi an ingangarim damuam. Akinafarir kam in akar maba akam inigha izir gumazimin akamin min, mati Iesus amizir bizir mabar mirara ghu.

Sekaraia irebabar min garir bizibar gari

(Sapta 1--6)

Ikiavira Itir God ghaze, an gumamaziziba a bagh uamategham

¹ Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim.

² A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian

inazir afeziabar atari. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiba.

⁴ Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam.

⁵ Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire.

⁶ Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi.

Akam inigha izir gumazim irebamin min garir bizimin, hoziabar gari

⁷ Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim.* ⁸ Ki dimangan irebamin min garir bizir mam in garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mam in tevsevibar tongin tughav itima, an akirangin hoziar agheviba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti. ⁹ Ezi ki azara,

1:1: Esra 4:24--5:1; Esra 6:14   **1:3:** Jeremaia 25:5; Maika 7:19; Malakai 3:7; Luk 15:20; Jems 4:8

* **1:7:** Azenir kam 519, a Kraiss tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari.   **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

“Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?” Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, “Ki dar mingarim ni akagham.” ¹⁰ Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, “Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir otevilla bar dar gari.”

¹¹ Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia.” ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi. ¹⁴ Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangkuvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam. ¹⁵ Ki fomira uan gumazamiziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamin mitaghniyam gafiragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalem uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalem tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalem nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh

bar aneghuigham.

¹⁷ Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham.”

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

¹⁸ Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari. ¹⁹ Egha ki enselin na ko migeimin azara, “Kar manmaghin amizir biziba?” Ezi a kamaghin na ikara, “Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalem gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha haman ainbav sozibar suiki. ²¹ Ezi ki an azara, “Gumazir kaba tizim damuasa izi?” Ezi a kamaghin na ikara, “Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham.”

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir ababanim, irebamin min garir bizimin aven an gari

¹ Ki kogha irebamin min bizir mammin garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mammin suira. ² Ezi ki an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghin na ikara, “Ki Jerusalem ababanim damuva, an arozim ko, an ekiam gifoghasa zui.”

³ Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha, ⁴ kamaghin a migei, “Ni ivegh mangi gumazir

igiar munam mikim suam, ‘Gumamaziziba ko, asizir aviriba bar avirasemegham, kamaghin amizima, me Jerusalem divazibar biribar ingaran iburagham. ⁵ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimin min ikiam.’”

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

⁶⁻⁷ Ikiavira Itir God uan gumamaziziba kamaghin me migei, “Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamindanganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira izi!”

⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin pazavira an gumamazizibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, “Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami.* ⁹ Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumamazizir me abirazi men ingangarir gumazir kinibar ikeziiba, me dikavighiva, uan apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam.” Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ia Saionin nguibamin gumamaziziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam. ¹¹ Dughiar ekier ki ian akurazi kamindanganin, kantrin aviribar gumamaziziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumamazizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam.” Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki

ia bagha ize. ¹² Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezi moghin, nguibar ekiatam gifueghan kogham.

¹³ O gumamaziziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven ofa gamir gumazibar dapanimin gani

¹ Egha ki irebamin min garir bizir mamindanganin aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan, Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge.”

³ Ki garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti. ⁴ Ezi enselin kam, enselin an faragha tuivighav itibav gia ghaze, “Ia korotiar pughpurir an aghuiziba suegh.” Egha a Josua migia ghaze, “Ni oragh. Ki nin arazir kuramin osimtizim ko, korotiar pughpurir kaba suegha gifa. Ki datirighin korotiar igiaba ni daningam.” ⁵ Ki kamaghin migei, “Kamaghin ti deragham, me inir zuruzitam inigh Josuan dapanim gighuigh a ikegh.” Ezi ki mikemezi moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin

2:5: Aisaia 26:1; 60:19; Sekaraia 9:8; Akar Mogomem 21:23
kamindanganin abighizir puvati. 2:11: Aisaia 2:2-3; 60:3
5:2; Akar Mogomem 12:10 3:2: Jut 1:9

* 2:8: Hibrun akam deragha akar
2:13: Habakuk 2:20 3:1: Esra

itima, enselin igharaziba korotiar igiaba Josua gazui.

⁶ Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Josua migei, ⁷ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni bar dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan boroghin izam. ⁸ Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba. Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir Igiam. ⁹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran, nguazir kam arazir kurabar osimtizim gin amangam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima, ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azenibar daperagh fighin temebar apengan iki, avughsi deraghvira ikiam.”

4

Sekaraia irebamın mın garir bizimın, golin ingarizir lamın aghorimın gari

¹ Ezi Enselin faraghavira na ko migeim, a uamategha na bagha iza, mati gumazim akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri. ² Egha a kamaghin nan azara, “Ni tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima, me golin ingarizir aghorim ko, borem arighamin itarir ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekiam kamın 7plan lamın aghoriba a gaseghav ti. Ezi 7plan lamın kaba, da vaghvagh

borer itarir ekiamın itim gekuasa 7pla wikba iti. ³ Ezi olivin temer pumuning itima, lamın aghorir kam aningın tizimningın tughav iti, mam vongın itima mam vongın ti.”

⁴ Ki kamaghin ganigha enselin azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakın?” ⁵ Ezi enselin na ko migeim nan azara, “Ni fos ti puvati?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki fozir puvati.”

God Serubabel bagha akam akiri

⁶ Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam, gavmanın gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghin na migei, “Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimin amodoghın bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamın amodoghın ingangaribar amuam. ⁷ Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tuavim apirti, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimin ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenim datighi, gumazamiziba tiariba akar suam, ‘Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damu!’”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua migirigiar mam na ganiga ghaze, ⁹ “Serubabel uan dafarimningın nan Dipenimin ingarasa danganim akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivaghham. Nan Dipenim givaghamin dughiamin, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu. ¹⁰ Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir

ingangariba voroghira zuir abanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira zui, eghti me bar akongegham.”

Ensel Sekaraia irebamın ganizir lamba ko, olivin temer pumuningın mıngarımın, gun a mıgei

Ensel ua kamaghın na mıgei, “Lamın 7plan kaba da Ikiavira İtir Godın damazibar ababanımın mın iti. A zurara nguazir kamın otevíba bar dar gari.”

¹¹ Ezi ki an azara, “Olivin temer pumuning, lamın aghorımın agharir guvim ko, agharir kıriamın tughav itimningın mıngarım manmaghın ghu?” ¹² Egha ki uam an azara, “Kar olivin aguar manmaghın amizimning, aningın boroghın golin borem, golin itamningın torımın aven ivemara ghuaghiri?”

¹³ Ezi a kamaghın nan azara, “Ni ti fozir puvati, a?” Ezi ki ghaze, “Puvati, nan gumazir ekiam.” ¹⁴ Ezi ensel kamaghın na mıgia ghaze, “Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningın ababanım gami. Ekiam, a nguazir kamın otevíba bar dar gari, egha a uan ingangarım damuasa aning amısevegha, borem isa aningın dapanımning ginge.”

5

Sekaraia irebamın mın garir bizimın garima, akınafarir irıghizir mam mıghegha zui

¹ Ki ua kogha gara irebamın mın bizir mamın garima, akınafarir irıghizir mam mıghegha zui. ² Ezi ensel na mıgia ghaze, “Ni bizir tizimın gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima akınafarir irıghizir mam mıghegha zui. Ezi an ruarım 10 mitan tu, ezi an arozım 5 mitan tu.”

³ Egha a kamaghın na mıgei, “Akınafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangı nguazir kamın itir gumazamiziba bar me avaragham. Ezi akınafarir kamın osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin

kamın me batuegham. Ezi akınafarir kamın osizirir ıgharazir mam ghaze, te ifavaribagh amua pura pın akakagha ghaze guizbangıra, a uaghan me batuegham.” ⁴ Ikiavira İtir Godın Gavgavıba Bar İtim ghaze, “Ki akar kam amadazıma, a zui, eghti a mangı okeir gumazıba ko, gumazir ifavaribagh amua pura nan ziam diborıba, a men dipenıbar aven mangam. Egh akınafarir kam men dipenir akınıba ko, dagıaba bar da agıvaghti, gumazir kaba bar ikuvıgham.”

Sekaraia irebamın mın garir bizimın garima, amizir mam akırımın aven iti

⁵ Ezi ensel uam otogha, na mıgia ghaze, “Ni gan. Bizir ıgharazir mam ua izi.” ⁶ Ezi ki an azara, “Bizir tizim?” Ezi a ghaze, “Kar akırar mam. Egha akırar kam a mati, kantrin kamın itir gumazamizıba bizir kurar me ifongezıbar ababanımın mın* iti.”

⁷ Akırar kamın asuam, me ainın an ingari. Ezi ki garima an asuam kuiaghırızı, an aven amizir mam aperaghav iti. ⁸ Ezi ensel ghaze, “Amizir kam, an arazir kuraba bar dar nedazımın mın iti.” A mikemegha gıvagha uam amizim abıragha, akırımın asuam dukua. ⁹ Ezi ki kogha pın gara amizir pumuningın garima, aning avızıba ikıa na bagha izıma, amınım ıva aningın avızıbar akırvazi, aning mıghegha nan amadaghan izi. Aningın avızıbar ganganıba ekevegha, mati kuarazir bagamın avızıba. Ezi aning akırar kam inıgha pın mıghegha nguazım ko, overıamın tizimningın zui.

¹⁰ Ki amizir kamningın ganıgha kamaghın enselin azara, “Kaning akırar kam inıgha managh zui?” ¹¹ Ezi ensel kamaghın na ikara, “Aning akırar kam inıgh Babilonın mangıva, a bagh an ziam famın dipenir ekiatamın ingaram. Aning dipenımın ingarıgh gıvagıva, akırar kam an averıam

datigham. Eghti Babilonian gumamaziziba me dipenir kamın an ziam fam.”

6

Sekaraia irebamın mın garir bizimın garima, 4plan karisba iti

¹ Ki gın ua kogha irebamın mın bizir mamın garima, karisın 4pla iti, me brasın miğhsiar pumuningın tizimın iza, azenan oto. ² Karisın faragha izim, hoziar agheviba a kurvasi. Ezi an gın izir karis, hoziar piziba a kurvasi. ³ Ezi aningın girara izir karis, hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar gın izir karis, baghraviba dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi hoziar kaba gavgaviba dar iti. ⁴ Egha ki kamaghın enselin azara, “Nan gumazir ekiam, karisın 4plan kabar mingariba manmaghın ghu?”

⁵ Ezi a kamaghın na ikaragha ghaze, “Karisın 4plan kaba, da 4plan amınir overiamın pın itibar abanim gami. Da datirighira nguazir kamın otevíba bar dar garir Ekiamın damazimın ikegha, anetegha izi.”

⁶ Hoziar piziba mikirvazir karis, a notın amadaghan itir kantrin zui. Ezi hoziar ghurghuriba mikirvazir karis, a kantrin aruem ghuaghiri naghın itimın zui. Ezi baghraviba dukumizir hoziaba mikirvazir karis, a sautin amadaghan itir kantrin zui.* ⁷ Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha, zuamira kantribar mangi da getiasava ami. Ezi ensel ghaze, “A dera, ia mangi.” Ezi me ghue. ⁸ Ezi ensel pamtemın nan diagha ghaze, “Hoziar notın amadaghan itir kantribar ghueziba, me navir amirizim isa Ikiavira Itir Godın Duam ganingi.”

God Sekaraia miğei, An atrivibar dapanir asuam isi Josuan dapanim daghuam

⁹ Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganiga ghaze, ¹⁰ “Ni datirighın Sefanaian otarim Josaian dipenimın mangi otogh, gumazir 3plan kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama silvaba ko, golba inigh. Me Babilonın kalabus ategha Jerusalemın iza datirighiram oto. ¹¹ Egh ni me da silvaba ko, golba inigh, dar atrivir dapanir asuamın ingarigh. Egh a inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim Josuan dapanim darugh, a Jehosadakin otarim. ¹² Egh ni kamaghın an mikim, Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim ghaze, ‘Gumazir mam, me kamaghın a dibori, Temer Ghuzir Igiam. Eghti an aghungigh aguar ekiam gavagh bar deraghvıram otogham. Egh a gın Ikiavira Itir Godın ziam fer Dipenimın ingaram. ¹³ Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godın Dipenimın ingaram. Eghti gumamaziziba atrivimın mın ziar ekiam a danıngam. Egh a uan atrivir dabirabim daperagh gumamazizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabimın boroghın tughıv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimın fofozim aningın tongın ikiam.† ¹⁴ Eghti atrivimın dapanir asuam, Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven ikiam. Eghti gumamaziziba atrivimın dapanir asuar kamın ganıva God gınıghnıgham. Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaian otarim Josaia, atrivimın dapanir asuamın ganamın ingangarim, men dafaribar ikiam.’

¹⁵ “Eghti gumamazizir saghuıamın

6:2: Akar Mogomem 6:4-5   **6:3:** Akar Mogomem 6:2   **6:5:** Akar Mogomem 7:1   * **6:6:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abıghızir puvati. Gumazir maba kamaghın nıghnısi, e akar kam giraka, “An aruem uaghiri naghın uaghiri,” mati, “a ghua hoziar pizibar gıntısi.” Gumazir avırım kamaghın nıghnısi, “kantrin notın amadaghan itir kam,” a kantri Babilonın abanim gami.

6:12: Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8   † **6:13:** Hibrun akam deragha miğirıgiar kamın mingarim abıghızir puvati. Gumazir maba kamaghın nıghnıgha ghaze, a kamaghın miğei, “A nan dipenimın ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimın mın iki egh uan gumamazizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarim an amir kam bar deravıram otogham.”

itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham.”

God osimtiziba itir dughiam agivagh, bar akongezir arazim damightima an otoham

7

(Sapta 7--8)

Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba ataghirazir ifavarir arazim damuan marki

¹ Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir namba 9, me Kislot a garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi.*

² Dughiar kamın Betelin nguibamin gumamaziziba, Sareser ko, Regemelek ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei. ³ Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba men azangsighasa, “Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, egha e zurara namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti zurara kamaghin damuam, o?”

⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei, ⁵ “Ni kantrin kamın gumamaziziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim, ‘Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu.

Bar puvati. ⁶ Egha ia apir dughiar, ia pura uan navibar amuti da izivaghasa ia api.’”

⁷ Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumamazizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamın, Jerusalem deravira itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamın, Jerusalem ko, nguibar ekiar an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin itiba, gumamazizir aviriba bar dagh izifa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusin ikezir bizimin mingarimin gun Sekaraia migei

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze, ⁹ “Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan gumamazizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumamazizibar araziba akir. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh. ¹⁰ Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh borir afeziba ariaghireziba ko, gumamazizir saghuiamin iza ia ko itiba ko, gumamazizir biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki.

¹¹ “Ezi gumamaziziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi. ¹² Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa nan akam inigha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kamın gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari. ¹³ Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsighasa barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa. ¹⁴ Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin,

* **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozim, ezi an aruem Disemba 7. **7:9:** Ua Me Ini 22:21-22; Ofa Gami 19:17-18; 25:35; Godin Araziba 10:17-19; 15:11; Jeremaia 7:5-6; 22:3

pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati.”

8

Ikiavira Itir Godin, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin gumamazizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi. ³ Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba Jerusalem gumamazizibar gan suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia deraghavira Ekiamin gin zui.’ ⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziba ko, osimtiziba Jerusalem otivan kogham. Eghti gumamaziziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam. ⁵ Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh ikararang ikiam.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumamazizir kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.” ⁷⁻⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki uan gumamazizir kantrin aruem

anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua Jerusalem iziti me an ikiam. Eghti me nan gumamazizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam.”

⁹ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akam inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarim forir dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh. ¹⁰ Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin, bar faraghavira, ingangarir gumaziba ko ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba dughiabar pura tintinibar arua osimtizibagh amima, gumamaziziba avugh saziba puvati. Ezi ki me gamima, namakaba uarira uariv sosi, ezi men dabirabim derazir puvati. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir arazim, ki datirighin itir varazira damighan kogham. ¹² Ki me ateghti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiva uan azeniba oparam. Eghti amozir ekiar aviriba izitima men wainin ikariziba bitima, men dagheba deraviram otivam. Nan gumamazizibar ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar amuam. ¹³ Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia ghaze, ‘E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan ikuvigham.’ Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian gan, uan akar gumazibav mikim suam, ‘E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar deravira iti moghin, ia bar deravira ikiam.’ Kamaghin

amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Fomira ian inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami. Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men aningaghegha me gasighasiki. ¹⁵ Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki. ¹⁶ Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighti, migirigiaba bar givagham. ¹⁷ Ia arazir kurabar gumazamizir igharazibar amusi nighnighan marki. Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv sozir araziba, ki bar dar aghua.”

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiar igharazir mam ua Sekaraia ganingi. ¹⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia iakinir namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Judaba bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko, gumazamizir igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh ifongegh, dar amu.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Gin nguibar ekiar aviribar gumazamiziba ua Jerusalemian izam. ²¹ Eghti nguibar ekiar mamian gumazamiziba kamaghin nguibar ekiar igharazimin gumazamizibav kim suam, ‘E Jerusalemian mangiva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari damusi,

an azangam. Ia e ko izi.’ ²² Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumazamiziba, me Jerusalemian iziva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva, deragh uari damusi an azangsigham. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kamian saghon itir nguibabar gumazamizir 10pla iziva Judan gumazitamian korotiar otevitamin suiragh a mikim suam, ‘E kamaghin oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.’”

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akuraghsi, bizir igharagha garibar amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ivezir kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damazimningin Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumazamizibar gari. ² Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekiar Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari. ³ Tair, a nguibar ekiar gavgavimin oto. Ezi an gumazamiziba uari bagha divazir mitiar bar gavgavimin ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men damazibar

8:16: Efesus 4:25   **8:17:** Aghuzir Akaba 3:29; Sekaraia 5:3-4; 7:10   **9:1:** Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5   **9:1:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1--28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

pura bizir k̄nibar m̄n iti. ⁴ Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba bar da batuegham. A Tair̄n biziba ko, an ðivazir m̄tiar bar gavgaviba, a bar da isi ongarim da kunigham. Eghti apaniba izi men nguibar ekiam daborogh bar a gasighasigham.

⁵ Eghti Askelon̄n nguibar ekiam̄n gumamaziziba bizir kam̄n ganigh bar atiatigham. Me uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumazamiziba gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kam̄n ganti, osimt̄z̄ir ekiam me batogham, mati amizim borim batam̄n m̄zazim a bato. Eghti men atrivim aremegham. Eghti Ekronba uaghan bizir kam̄n gan̄va osimt̄z̄ir ekiar kam̄n iniam, mati amizim borim batasa m̄zazim isi. Me kamagh̄n nighn̄isi, Tairba ti men akuragham. Ezi puvati, me bar ikuvigham. ⁶ Eghti gumazir pura tigh̄n itir igharaziba izi Asdot̄n nguibar ekiam̄n ikiam. Ikiav̄ira Itir God kamagh̄n m̄igei, “Filistian kaba, me gumazir uari fa akaba batoziba, k̄i bar me ðikabaragham. ⁷ Eghti Filistian ikiav̄ira itir varazira, me nan gumamazizibar m̄n otivigh Judan anababar tonḡn ikiam. Jebusia* fom̄ram amiz̄i mogh̄n, Ekronba dat̄righ̄n nan gumamazizibar ikiam. Kamagh̄n amiz̄ima, me ghuziba itir asizir tuzibar aman kogh̄va, uaghan Judaba ataghizir dagheba, me dar aman kogham.†

⁸ “K̄i uan gumamazizibar garima me m̄zazir ekiam ini. Kamagh̄n amiz̄i, k̄i uan kantri geghuv, m̄dorozir gumaziba ateght̄ima, me nguazir kam̄n izeghan kogham. K̄i uam apaniba ateght̄i me ua nan gumamaziziba ab̄n̄iva arazir kurabar me damuan kogham.”

9:5: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7 * **9:7:** Jebusia, me Jerusalem̄n nguibam̄n nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. N̄i Josua 15:63̄n gan. † **9:7:** Judaba asizim isams̄i faragh bar derav̄irama an ghuzim ruegh̄va gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba arazir kam gamir puvat̄igha, Moses osiriz̄i mogh̄n me God̄n damazim̄n mize. (N̄i vez̄in kabar gan: Genesis 9:4; Ofa Gami 3:17 ko 7:26-27; God̄n Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiav̄ira Itir God kagh kamagh̄n miḡia ghaze, me asizim ghuziba sara ikiti me aneman a men anogroke. **9:9:** Matyu 21:5; Jon 12:15 **9:10:** Onger Akaba 72:8 **9:11:** Ua Me Ini 24:8

Guiz̄n atrivim izam

⁹ Ia Saion̄n nguibar ekiam̄n itir gumamaziziba, ia bar akongegh! Ia Jerusalem̄n itir gumamaziziba, ia bar tiariba akar pamtem̄n ðim.

Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi! A ziar ekiam ikiava m̄dorozim gamuava uan apaniba ab̄ri.

Egha a uab̄i uan ziam fer puvati.

A gumazir k̄nir ziaba puvat̄izir mam̄n m̄n donkin mam gaperagha izi.

Kar donkin amebam̄n nguzir asem.

¹⁰ Ikiav̄ira Itir God ghaze,

K̄i karisba ko, m̄dorozibagh amir hoziaba batueghti, da ua Israel̄n tonḡn ikian kogham.

Egh k̄i men bariba bar da ap̄irarigham.

Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti, da m̄dorozir arazim ategh deraghv̄ira dapiagh, navir am̄rizim̄n ikiam.

A nguazir otevirar gumamaziziba bar me gatavagh men ganam.

Nguazir kaba, da ongarir ekiam̄n ikegh manḡi ongarir saghon mar itibar tugham.

Egh Yufretis̄n Faner ekiam̄n ikegh vonḡn amadaghan manḡi bar saghon mar tugham.

Ikiav̄ira Itir God ua uan gumamazizibar dabirabim ak̄ri

¹¹ Ikiav̄ira Itir God ua kamagh̄n m̄igei,

“K̄i Akar ðik̄ir̄izir Gavgavir mam Judaba ia ko a gami.

Ian inazir afeziaba ofabar amuasa asizibav sozima dar ghuziba ire.

Ezi ghuzir kam gavgavim en Akar Dikirizir Gavgavim a ganingi.
 Kamaghin amizi, ki ia teghtima ia kantrin igharazimin kalabus ategham.
 Kalabuziar kam bar ikufi, mati me ia isa mozir ekiamin ia arighizi ia damamin dipaba puvati.

12 Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa ifonge.
 Kamaghin amizi, ia uamategh uan nguibamin izi deravira ikiam.
 Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia migia ghaze, ki arazir aghuibar ia damuam.
 Eghti arazir aghuir kam bar osimtizir kam gafiragham.

13 Judaba, ki uan barir pimn min men suiragh, egh Efraimin adarasi, ki uan barir afuzibar min men suiragham.
 Eghti Saionin gumaziba me mati midorozir sabam, eghti ki Grikba ko misogham.

14 “Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh isin azenaram otogh barir pimn asam.
 Eghti an afuziba onimarim min taghtagh zuamira mangam.
 Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam sigham givigh, sautin amadaghan ikegh, pamtem sueba akun daru, aminir bar gavgavim ko, amozim sara izam.

15 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, oramin min deravira uan gumazamizibagh eghuvam, eghti me katapelbar uan apanibav sogh bar me abiragham.
 Me midorozimin aven, me mati gumaziba dipar onganiba amegha tiariba akara uan apanibav suagharisi.
 Men ghuziba, mati me ofabar amuasa asizir ghuzir itarim inigha, ofa gamir dakozim ginge.

16 “Dughiar kamin, Ikiavira Itir God men God uan gumazamiziba iniam,
 matilaion sipsipbagh asighasighasava amima, sipsipbagh eghuvir gumazim uam me iniam.
 Eghti me bar deraghviram an nguazimin ikiam,
 mati atrivimin dapanir asuamin itir dagiar ivezir bar pin kozibar min taghtagham.

17 Nguazir kam bar deraghti, me deravira ikiam.
 Eghti gumazamizir igiaba, me dagher aviriba ko, wainin aviribar amiva aghungti,
 men ganganiba bar deragham.”

10

God uan gumazamiziba ua me iniasa akam akiri

1 Dagheba aghungamin dughiamin, ia amozim bagh Ikiavira Itir Godin azangsigh.
 Ikiavira Itir God overiar pizim ko, ghuariam akuvima, amozim izi,
 ezi dagheba ko, biziba aghui.

2 Gumazamiziba, me gin otivamin bizibagh foghasa, aseba ko kukunir gumazibar azangsisi.
 Ezi me ifavarir akabar me gami.
 Gumazir maba irebabar mingaribar gun migei, me uaghan ia gifari.
 Me ghaze ia navir amirizim iniam, ezi puvati, ian navir osimtizim ikivira ikiam.
 Gumazamiziba mati sipsipba tintiniba arua ovegha gifa.
 Me geghuvir gumaziba puvatizi, kamaghin amizi me osimtiziba ateri.

3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir nan gumazamiziba gativaziba, nan navim men atara me bagha nan isi.

- Ki ivezir kuram me daningam.
 Judan gumamaziziba, me nan gumamazizibara.
 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deraghvira men ganam,
 mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbar gari.
 Egh ki Judan anababa bar dar amuti, me midorozir hoziar bar gavgavimin min ikiam.
- 4 Eghti Judan anababar tongin, gumazir dapanir gavgavir maba otivam,
 egh me mati dipenim aterir dagiaba ko,
 dipenim aterir guariba ko, midorozir barir pibar min ikiam.
- 5 Me midorozir gumazir gavgavibar min uari inigh, uan apaniba abinti,
 mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin zuir tuavimin uan apaniba, nguazir begheazibar me dikabiri.
 Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam.
 Kamaghin amizi, me bar pamtemin misogh mangi, hoziabagh apiazir midorozir gumazibav sogh me abinigham.
- 6 “Ki Judan gumamazizibar amighti, me bar gavgavigham.
 Egh ki Israelian gumamaziziba ua me iniam.
 Ki men apangkufi, kamaghin amizi, ki bar me inigh uamategh men nguazimra izam.
 Eghti me deravira ikiam, mati ki me batoghezir puvati.
 Ki Ikiavira Itir God, ki men God, kamaghin amizi, ki men migirigiar me na migeiba ki da baragham.
- 7 Israelian gumamaziziba me midorozir gumazir gavgavibar min otivigh bar akuegham,
 me mati gumaziba wainin dipaba ame.
- Eghti men ovavir boriba gin otivigh, ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir aghuir kabagh nighnigh bar akuegham.
- 8 “Ki uan gumamaziziba bar men dimiva,
 me akumakum me inigh izam.
 Ki ua me inigh me damuti, me fomira ikezi moghin bar avirasemegham.
- 9 Ki guizbangira me batuegha me aghamsiki,
 ezi me pura tintinibar kantrin igharazibar iti.
 Egh me nguibar saghuiabar ikiva, me na ginighnighvira ikiam.
 Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva,
 bar moghira uari akuvagh, uamategh uan nguazimra izam.
- 10 Nan gumamazizir Isip ko, Asirian kantrin itiba,
 ki ua me inigh izitima, me uan nguazimra dapiagham.
 Ki nguazimin mitaghniyam gisivaghtima, me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam.
 Eghti gumamaziziba nguazir kam bar a gisivagham.
- 11 Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam,
 eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir ekiamin min men tuavim apirighti, ki me abinigham.
 Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh,
 egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham.
 Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham.
- 12 Ki uan gumamazizibar amighti me gavgavigham.
 Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

- ¹ O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham, kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki, ia uan tiar akaba kuigh.
- ² Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti, da ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, painin temeba ia azi. Me ruarir arizimin temeba okegha gifa, kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi.
- ³ Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa, kamaghin amizi, men naviba bar osemezi, me azi. Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi. Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava, a gasighasighizima da aroi.
- God, uan gumazamizibar garir gumazir dapanir guar pumuningin migei*
- ⁴ Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei, “Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu. Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa.
- ⁵ Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze, ‘E ti arazir kuram gamir puvati.’ Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze, ‘E dagiar gumazibar otivigha gifa. Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’ Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir puvati.”
- ⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

- “Ki nguazimin gumazamizibar apangkuvighan kogham. Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham.
- Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami. Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham.”
- ⁷ Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto. Kar sipsipin me misuegh damasava amiba. Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini. Aghorir mam, ki ziam Apangkuvim a gatigha, igharazim, ki Navir Vamira a gati. Ki aghorir kamningin suiragha, sipsipin okoruar kam in gari.*
- ⁸ Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua. Ezi me uaghan na gifongezir puvati. Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke.
- ⁹ Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei, “Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham, eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh. Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh. Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!”
- ¹⁰ Ki gumazamizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua, aghorir ki ziam Apangkuvim a gatizim, ki a inigha anepiri.
- ¹¹ Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa.

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. **11:12:** Matyu 26:15
11:12: Matyu 27:9-10

Ezi bizir ki amizibar aven,
gumazir bizibagh iveza da
amadiba nan ganigha fo,
kar Ikiavira Itir God me
migei.

¹² Ezi ki kamaghin me migei,
“Ia nan ivezim na daningisi, ia na
daning. Puvatighti marki, ia
uari.”

Ezi me 30plan silvan dagiaba isa
na ganingi.

¹³ Gumaziba ghaze, ki ingangarir gu-
mazir kuram.
Egha me ivezir bar muziarim na
ganingi.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na
miglia ghaze,

“Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin
dagiaba arizir danganim
datigh.”

Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha
Godin Dipenimin dagiaba
arizir danganimin da ati.

¹⁴ Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri,
aghorir kam ki ziam Navir
Vamira a garisi.

Ezi arazir kam kamaghin men
akagha ghaze,
Judaba ko Israelia, uari
abigha ikizir pumuningin
oto.

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin na
migei,

“Ni ua sipsipbagh eghuvir gu-
mazim in iki,
egh dughiar kam in ni sipsipbagh
eghuvir gumazir kuramin in
damu.

¹⁶ Guizbangira, ki uan gumazamiz-
ibar ganasa gumazir mam ati,
me mati sipsipin okoruar mam.

Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar
ikuvizibar akurvazir puvati,
egha a uaghan sipsipin ovengez-
iba tong da buria dar deir pu-
vati.

A uaghan dar duaba nozir puvati,
egha deravira itiba, a dagheba
dagh anidir puvati.

Bar puvati.

A mikarziba sara itiba, a uabi dar
tuziba apava

dar duiaba ko, puziba sara bar
da asigha da ame.

¹⁷ O sipsipbagh eghuvir gumazir bar
kurar pura sipsipba kavkirim,
an apaniba izi an agharim ko
damazir agharir guvimin itim
misogh

an gavgaviba bar da
agivagham.

Eghti an agharim an amiraghtima,
an damazir agharir guvimin itim
bar an okavigham.”

12

God gin ua Jerusalem iniam

¹ Kar migirigiar Ikiavira Itir God
Israelia bagha aningizim. Ikiavira
Itir God overiam ko, nguazimin in-
garigha, gumazamizibar ingarigha,
ikirimir angamira itim me ganingi.
A kamaghin migei, ² “Ki Jerusalem
damighti a wain itir kavin in
otogham. Eghti kantrin igharazir
an boroghin ikia, a gasighasighasava
amiba, me mati gumazir wainin
kavin kam amegha onganiziba.
Me midorozim bagh Jerusalem
nguibar ekiamin mangiva, me Judan
nguibar dozir igharaziba bar da sara
ekiarugham. ³ Dughiar kam otogh
givaghti, ki Jerusalem damightima a
dagiar bar osimtizimin in otogham.
Eghti kantriba bar a ko misoghsa
uari akuvagh, me uari ikuvigham,
mati gumazim dagiar osimtizir kam
fava mizazim isi. ⁴ Ki Ikiavira Itir
God, ki dughiar kam in apanibar
hoziabar amighti, da bar atiatigham,
eghti dagh isin apiazir gumaziba bar
onganigham. Ki Judabagh eghuva,
men apanibar hoziabar amighti dar
damaziba bar okavigham. ⁵ Eghti
Judan gumazir dapaniba bizir kam in
ganigh, uarira uariv kim suam, ‘God,
a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
Itim, a gavgavim uan gumazamizir
Jerusalem in itibagh aningi.’*
⁶ “Dughiar kam in ki Judan gumazir
dapanibar amighti, me mati tuzim
dafogha isi moghin, o mati witin

* **12:5:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati.

azenir bar misingizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghin itiba da bar givagham. Eghti Jerusalemın nguibar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam.

7 “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalemın gumazamiziba, men ziar ekiam, Judan gumazamizibar ziar ekiam gafighan kogham. 8 Dughiar kamın ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalemın gumazamiziba geghuvam, mati gumazim oramin uabi modi. Ki gavgavim me daningti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir Godin ensel o God uabi, egh me, me geghuvam. 9 Eghti dughiar kamın, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham.”

Gumazir afuzimin ruazir aremezim, me gin an aghuimazimin ikiam

10 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamin itir gumazamizir igharaziba, ki me damuti, me uan navir averiabar aven apangkuvir arazim ko, God ko migeir arazimin gin mangam. Egh gumazir me afuzimin ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam. Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puviram azi moghin, me bar osemegh puviram aziam.† 11 Dughiar

kamin Jerusalemın nguibamin azirakar bar ekiam an aven otogham. Mati, me fomira Megidon danganir zarimin ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram azi moghin, men azirakam an mirara mangam.† 12-14 Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natanın ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Livain ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagham, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13

1 “Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamin itir gumazamizir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam.”

Akam inigha izir gumazir ifariba givagham

2 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghın migei, “Ki dughiar kamın godin ifavarir marvir guaba nguazir kamın da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar miziriziba, ki nguazir kamın da batuegham. 3 Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamin min ifavarir akabav kimti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim

12:10: Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7 † 12:10: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghın migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghın migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, God uabi me bagh amadazir gumazim me a misoghezi an areme. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiar otevir kamning, Kraisin otozir bizimin ababanim. ‡ 12:11: Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Hadatrimon, an aser mamın ziam. Gumazamizir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti. 13:1: Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekial 36:25; Jon 1:29 13:3: Godin Araziba 18:20

suam, 'Ni uan akar ifavarimin gun migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati. Kamaghin amizi, ni aremegham.' Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an aremegham. ⁴ Dughiar kamın, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar mın garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a damighan kogham. Puvatigham. ⁵ A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.*' ⁶ Eghti gumazitam kamaghin an azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam, 'Ki uan namakamin dipenimin a ini.'†

God sipsipbagh eghuvir gumazim migei

⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghin migei, "O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira, mati gumazim sipsipin nguzibav sosi moghin, ki uan gumazamizibav sogham. ⁸ Egh ki kantrin kamın gumazamiziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam. ⁹ Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimin da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigiaba baragham. Egh

ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamiziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.'"

14

Apaniba izi Jerusalemia ko misogham

¹ Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamın apaniba izi Jerusalemın dagiaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam. ² Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighti, me izi Jerusalem misogham. Me Jerusalemia abinigh bizir dipenimin itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar nar mam inigh mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikivira ikiam. ³ Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham. ⁴ Midorozim otivir dughiar kamın, Ikiavira Itir God dikavigh, Jerusalemın boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalemın aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongira bighiva, akuar pumuning otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin amadaghan otoghti, an akuar vuem notin amadaghan ikiam. Eghti aningın tizimningın danganir zarir ekiam ikiam. ⁵ Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir zarir kamın mangi vongın otogham. Fomira Usia Judan atrivimin itima, mikimkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia zuamiram aregham.

* **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. † **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuam inigha pura tintinibar uan mikarzim aghorir arazimin gintisi. (Ni 1 Atriviba 18:28in ganigh.) Egha gumaziba an evarimin afuar dighoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezi a me gifara ghaze, puvati. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27 **14:4:** Esekil 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8

Eghti dughiar kamın, Ikiavıra Itir God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam. ⁶ Eghti angazangarim aruemin dughiamra otivan kogham. Puvati.* ⁷ Aminim pırir dughiamin, angazangarim isi mamaghıra ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughiaba gıvaghı, da uam otivan kogham. Ikiavıra Itir God uabıra, bizir otivamin kabar dughiam gıfo.

⁸ Dughiar kamın, dipar aghuir ikırımırir aghuim anıdim Jerusalemın ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangıızim Itir Dipar Akaremin mangıtıma, an tam Mediterenianın Ongarir Ekiamin mangam. Dipar kam dughiabar ivemar mamaghıra ikiam, an amozıba ko, aruebar dughiamin ivemar mamaghıra ikiam. A bar dakeghan kogham. ⁹ Eghti Ikiavıra Itir God nguazir kamın kanrıba bar dagh atıvagh dar Atrıvımın ikiam. Eghti a bar uabıra, gumazamıızıba bar moghıra zıar vamıra a darıgh, an zıam fam.

¹⁰ Eghti nguazir Jerusalemın boroghın itim, a voroghıra itir danganır zarımın otogham, a notın amadaghan Geban nguıbar ekıamın ikegh, mangı sautın amadaghan Rımının nguıbar ekıamın otogham. Jerusalemın nguıbar ekıamra mıghııatam gııın ikiam. Eghti Jerusalem avınamin dıvazır bar mıtıar gavgavım, a fomıra ikezi moghıra, a kamaghıra ikiam. Jerusalemın dıvazım, a Benjaminın Tıar Akamın ikegh mangı, Mikebamın Tıar Akamın otogham, danganır kam tıar akar mam fomıra itı. Egh ababanır mıtaghınıar Hananelın Tauan ikegh mangamım, a mangı me atrıvım bagha wainın ingarır danganımın otogham. ¹¹ Eghti Jerusalemın itır gumazamıızıba danganır kamın deravıra ikiam, eghti bizıtım ua me

gasıghasıghan kogham.

¹² Kanrıın Jerusalem ko mısozıba, Ikiavıra Itır God arımarıar bar kuram me bagh anemangam. Arımarıar kam kamakın, gumazamıızıba angamıra ikıti, men mıkarzıba ko damazıba ko mızeba bar kurıghtı, dar kurıba pura iram. ¹³ Dughiar kamın Ikiavıra Itır God me damıghtı, me atıatingıva onganıgham. Egh me uarır boroghın itır darazır suıghıva, uarırv soghıva arıghıram. ¹⁴ Eghti Judan gumazıba Jerusalemın akurvaghsı mısogham, eghti an gumazamıızıba ikuvıghan kogham. Egh me kanrıın ıgharazıba bar, me da, men gol ko sılvı ko korotıar avırır aghuıba inıgham. ¹⁵ Eghti men apanıbar averpenıba itır danganımın, arımarıar kurar kamra men hozıaba ko kamelba ko donkıba ko asızır guar ıgharazıba batıvam.

Kanrıba bar men gumazamıızıba Godın zıam fam

¹⁶ Judaba uan apanıba abıraghtı, men apanır mıkeaghırızıba, me azenıbar zurara Jerusalemın ızıva Atrıvımın zıam fam, a Ikiavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım. Egh me Averpenıbar İkıamın Dughiar Ekiamin aven ikiam. ¹⁷ Eghti Kanrıın Igharazıbar Gumazamıızıtıba, atrıvım Ikiavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım, me an zıam fan aghuaghtı, amozım men nguazım gızan kogham. ¹⁸ Eghti Isıpia, Averpenıbar İkıamın Dughiar Ekiamin aven ikı, Ikiavıra Itır Godın ızam fan aghuaghtıma, faragha ısamın mangın aghuazır darazı inızır arımarıar kurar kamra, Isıpia uaghan a inıam. ¹⁹ Isıpia ko Kanrıın Igharazıbar Gumazamıızıba, me uaghan Averpenıbar İkıamın Dughiar Ekiamin mangı İkiavıra Itır Godın zıam fan aghuaghıva, me uaghara uan arazır kuraba bagh ıvezır kurar maghgarım inıam.

* **14:6:** Hıbrun akam deragha akar kamın mıngarım abıghızır puvatı. **14:7:** Aısaıa 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **14:8:** Esekıel 47:1; Joel 3:18; Jon 7:38; Akar Mogomem 22:1 **14:9:** Aısaıa 2:2-4; 45:21-24; Sekaraıa 9:9; 14:16-17 **14:11:** Akar Mogomem 22:3 **14:16:** Ofa Gamı 23:39-43

²⁰ Dughiar kamın, me kamaghın nıghnıgham, bizir kaba, da Ikiavıra Itir Godın bizir zuezibara. Hoziabar fıribagh ikezir belon muziariba, da uaghan osizirim kamaghın dar ikiam, “Bizir kaba, da bar Ikiavıra Itir Godın damazımın bizir zueziba.” Eghtı Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın itir mınır kınıba, da Ikiavıra Itir Godın damazımın guızın zuezir bizibar otivam, mati itarir ekıar me ofa damuasa asızır ghuzıba isa ofa gamır dakozım gıngem. ²¹ Eghtı Jerusalemıa ko, Judabar dıpenıba bar dar itır mınır kınıba, da uaghan Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itımın damazımın zuezır bizıbar ikıam. Eghtı gın gumazamıızıba ofabar amusı, pura mınır kaba inıgh dar ofabar amuamın asızır tuzıba avıgham. Dughıar kamın, Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itımın Dıpenımın bizıbagh ıveza, da amadıır gumazıba ua ikıan kogham.

**Godin Akam Inigha
Izir Gumazim
Malakain Akinafarim
O
Malakai
Akar faragha zuim**

Godin akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar gin, a uan akam akuri. Dughiar kamın Judaba Jerusalemın Godin Dipenimın ingarigha gıfa. Godin Dipenim gıvazi, Malakai garima, Godin ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvati. Kamaghın amizi, a ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba gavgavim men nıghnızibar anıngasa akam akuri, eghti me deraghvıra Godin damazimın arazir aghuıbar gin mangam.

Malakai Godin Akar Dikirizir Gavgavıbagh nıghnıgha akar avırıbagh gei. An Akar Dikirizir Gavgavir kamın apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvıra uan amuıbar porogh iki, egh me arazir aghuıbar amuamin gumazamizıbar otıvam.

Malakai arazir kuraba ko, navim giraghamın arazimın gun mıgei. Egha a uaghan Ikiavıra Itir Godin dughiar otıvamımın gun mıgei, eghti Ikiavıra Itir God gumazamizıba bar men arazıba tuisıgham.

Malakain akar abuananam mıgıa ghaze, Elaija izeghti an gin, God amızir akar dikirizimın gin mangıva bizir aghuir avırıbar amuam. Akar aghuir kam, a Godin akam inigha izir gumazıbar akınafarıba agıfa, egha en nıghnızıbagh ekuıgha, God uan gumazamizıba ko, damuamin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam bagha zui. Ezi akar aghuir kamın mıngarım, ensel Gabriel ofa gamir gumazim Sekaraia mıgıa ghaze, a Gumazamizıba Ruer Gumazim Jonın afeziamın

otogham. Ensel ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim Malakain akabar amıghti da guızbangıra otıvam. Ni Luk 1:15-17ın gan.

**E Ikiavıra Itir Godin
apengan iki, egh bizir e
amıba bagh
ziar ekiam a danıngam**

(Sapta 1-4)

God bar Israelia gifonge

¹ Ikiavıra Itir God, Israelia mıkimasa akar kam isa Malakai ganıngi. ² Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei, “Ki bar fomıra ia gifueghavıra iti.” Ezi ia ghaze, “Ni manmaghiram e gifonge?”

Ezi Ikiavıra Itir God ghaze, “Ia oragh, fomıra Jekop ko Iso, anıng aveghbuamning, ezi ki Jekop gifuegha, Ison aghua. ³ Iso uan ovavir borıba ko, me Idomia me garısi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghın amizi, ki Ison danganir mıghsıam gasıghasıgha gıfa, egha an nguazim gamizıma, an afıar atıabar nguıbamın oto.”

⁴ Eghti Idomia kamaghın mıkim suam, “En nguıbar ekiaba ikuvıgha gıfa, ezi e uam adar ingaram,” eghti Ikiavıra Itir Godin Gavgavıba Bar Itim men akam ikaragh mıkim suam, “Ia uam adar ingartı, ki da apırarıghtı da ua bar ikuvıgham. Eghti gumazamizir ıgharazıba, me Idomia ia mıkim suam, ‘Me gumazamizir kuraba,’ egha ‘Me gumazamizir, Ikiavıra Itir God zuraram atarıba.’”

⁵ Ia Israelian gumazamizıba, ia uan damazıbar bizir kamın ganam. Egh ia kamagh mıkim suam, “Ikiavıra Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvati, a uaghan kantrin ıgharazıbar ingangarır gavgavıbagh ami.”

*Ikiavıra Itir God
ofa gamir gumazıbar atarı*

⁶ Egha Ikiavıra Itir Godin Gavgavıba Bar Itim kamaghın ofa gamir

gumazibav gia ghaze, “Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghin amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zuir puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin na migia ghaze, ‘E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?’ ⁷ Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangsis, ‘E manmaghira nin ziam gasighasiki?’ Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki. ⁸ Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zuir gumazir dapanim danighti, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme.”*

⁹ Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangsig. Eghti a bar ian azangsizim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mingariba

puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam. Gumazamizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi. ¹² Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati.† ¹³ Ia kamaghin migia ghaze, ‘Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.’ Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham! ¹⁴ Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikarziba sara itir aghuiba ategha, asizir kurar miziriziba inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham.”

2

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir mam ia mikimasa. ² Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam

* **1:8:** Ni Godin Araziba 15:21in itir akamin ganigh. **1:10:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21

† **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

famin ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egh bizir aghuir ia uarir akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura migei, egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa. ³ Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egh ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egh ia batueghti, ia mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam. ⁴ Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.

⁵ “Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaziba me dughiar rurimin nguazimin ikiti, ki dabirabir aghuim me daningam. Ki kamaghin me damightima, me nan ziam fam. Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes. ⁶ Me guizin arazibar gumazamizibar sure gami. Egha arazir kuratamin men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari arazir aghuibaram amua gumazamizir igharazir aviribar akurvazima, me arazir kuraba ataghirasi. ⁷ Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumazamizibar sure damuti, me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akurir gumaziba.

⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumazamizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh

amigha gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa. ⁹ Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha gumazamizibar sure damuasa akar magh garibar men sure gamir puvati. Ia marazi akar isingtizibar me migia egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me akiriba ia gasegh ian aghuagham.”

Israelia God ataki

¹⁰ E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir akaba abiagharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovavira ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi!

¹¹ Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar bar a gamua, egha uaghan Jerusalem a gami. Men gumazir maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize. ¹² Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham.

¹³ Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mamun gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri. ¹⁴ Ezi ia kamaghin Godin azangsi, “Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?” Bizir kamun mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuimin ikiasa

Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam abigha gifa. ¹⁵ Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki.* ¹⁶ God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, "Ki poroghamiba uari ataghirazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsizir arazir kuram gua avara, egha mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazibar uari damuan marki."†

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

¹⁷ Ia migirigiar guar aviribagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar amira. Ia kamaghin azangisi, "E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?" Ia kamaghin migei, "Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge." Egha ia tintinibar kamaghin migei, "Gumamaziziba ghaze, God arazir aghuibaram amua gumamazizibar araziba akiri. Ezi e an garima, a guizin arazir katam gamizir puvati." Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, "Ia oragh! Ki uan abuir

gumazim amadaghtima, a faragh mangiva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir kamın gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi." ² Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamin aven guizbangira mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an ganam? Bar puvatigham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopin gavgavir inir mizirizim ruti a bar zueghamimin min ganam. ³ Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumamazizibar araziba tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba inigh izam. ⁴ Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar akuegham.

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ki izi ian araziba tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumamazizir kabar arazir kurabar gun me mikimam. Gumamazizir kabar kara: imezibagh amir gumamaziziba ko, kukunir gumaziba ko, gumamazizir poroghamibagh asighasiziba ko, gumamazizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumamazizir afeziaba ariaghirezir boribar biziba isiba ko, gumamazizir Kantrin Igharazibar Gumamazizir men tongin itibar akurvazir puvatiziba. Gumamazizir

* **2:15:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. † **2:16:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. **3:1:** Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27 **3:2:** Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraia 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17

arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati.”

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati. ⁷ Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, ‘E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?’ ⁸ Ezi ki ia migia ghaze, Ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsi, ‘Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?’ Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra. ⁹ Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, Ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam. ¹⁰ Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitam in oteveghan kogham. Ia tuavir kam in gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira. ¹¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ‘Ia kamaghin damighti, ki apizibar tivaghti, da ian

azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiam in otogham. ¹² Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.’”

God ivezir aghuim isi gumazamizir aghuibar aningam

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Egha ia nan azangsiha ghaze, ‘E akar kurar manabara ni mikeme?’ ¹⁴ Ia uarira uariv gia ghaze, ‘E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme? ¹⁵ E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.’”

¹⁶ Ezi gin gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatava an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Egha Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamin ikia akinafarir righizir mam isa Godin damazimin an gumazamizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatava an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin dagh nighnighamin akinafarim. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Gumazamizir kaba,

3:10: Ofa Gami 27:30; Diboboniba 18:21-24; Godin Araziba 12:6; 14:22-29; 2 Atriviba 7:2; 1 Eghaghaniba 26:20; 2 Eghaghaniba 31:10; Nehemia 10:38; 13:12 **3:17:** Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 103:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:9

me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gumazamizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apangkuvim men iki mamaghira ikiam, mati borim afeziamin ingangarim gamizima, afeziam an apangkufi. ¹⁸ Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi.”

⁵ “Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumazamizibar amighti me bar atiatigham. Dughiar kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija amadaghtima an akam akurir gumazimin min ia bagh izam. ⁶ Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir vamiran otogh ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin izi gumazamiziba bar me gasighasighan kogham.”

4

Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam Otivam

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumazamizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghin, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti temer aguatom, o ter bitam ikian kogham. ² Eghti dughiar kamin, ia gumazamizir nan ziam fa nan atiatia nan apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarzubagh anidi moghin, a ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuamaghegham. Egh ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura divazim ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar akuegh mangi. ³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamin, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar min me dikabin me abinigham.

⁴ “Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gumazim Moses ganingizir arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki. Israelian gumazamiziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia ganingi.

4:2: Malakai 3:16; Luk 1:78; Efesus 5:14; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28   **4:5:** Matyu 11:14; 17:10-13; Mak 9:11-13; Luk 1:17; Jon 1:21   **4:6:** Aisaia 11:4; Sekaraia 5:3; 14:12; Luk 1:17; Akar Mogomem 19:15

Matyu Osirizir Akar Aghuim O Matyu Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafarir 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim miġia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimin dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekar mam Matyu anakak-aghassa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e miġia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar migirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha gifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekar igharazir mam, Matyun akinafarim a miġei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin miġei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumazamizibar atrivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti.

Faragha zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus miġhsiar mam gisin ikia, mikemeziba. Akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun miġei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuananamın bizibar gun miġei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ginighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1--4:16)

*Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Krai Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.*

³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hesron, Ramın afeziam. ⁴ Ezi Ram Aminadapın afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam. ⁵ Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11   **1:1:** Jenesis 22:18; 1 Eghaghaniba 17:11   * **1:2:** Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin anabar 12plan inaziba.   **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22   **1:3:** Jenesis 38:29-30; Rut 4:18-22

Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

6 Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.† 7 Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. 8 Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. 9 Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Heskian afeziam. 10 Ezi Heskia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam. 11 Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelia ghua kalabuziar gumazamizibar mın Babilonin nguibar ekiamın ghue.

12 Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. 13 Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam. 14 Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. 15 Ezi Eliut Eleasarın afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam. 16 Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Kraisa gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

17 Kamaghın amizi, Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamın tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamın ikegha ghua dughiar Israelia Babilonin nguibar ekiamın kalabuziabar mın ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar mın ikezimın ikegha ghua God Uam

E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamın tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi.

Maria Kraisa Iesus bate, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

18 Kraisa Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati. 19 Ezi Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghiraghasa nighnisi. An azenan Maria aghumsizim a daningan aghua. 20 Egha a kamaghın nighnigha itima Ekiamın enselin mam irebamın kamaghın a migei, “Josep, ni Devitin ovavim, ni atitingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godin Duam da ize. 21 An otarim bateghtima, eghti a uan gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh men akurvaghām. Kamaghın ni ziam Iesus a datigh.”†

22 Arazir kaba kamaghın otiva, egha Godin akam inigha izir gumazir mamın migirigiamın miraram otifi.

23 A kamaghın mikeme:

“Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham.

Eghti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamın mingarim kara, ‘God e ko iti.’”

24 Ezi Josep daguraguimın dikavigha, Ekiamın ensel irebamın aven a mikemezi moghin, ghua Maria inigha

1:6: 2 Sml 12:24 1:6: 2 Samuel 12:24 † 1:6: Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvatı. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanın amizimning. Rut, a Moapın amizim. Batseba Solomonın amebam, a uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim.

1:7: 1 Sto 3:10-16 1:7: 1 Eghaghaniba 3:10-16 1:11: 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 1:11: 2 Atriviba 24:14-15; 1 Eghaghaniba 3:15; 2 Eghaghaniba 36:10; Jeremaia 27:20 1:12:

Esr 3:2 1:12: Esra 3:2 1:18: Lu 1:27, 1:35 1:18: Luk 1:27; 1:35 1:19: Lo 24:1 1:19: Godin Araziba 24:1 1:21: Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 1:21: Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23;

13:38 † 1:21: Ziam Iesus Hibrun akamın migirigiar kam ko magh ghu, “Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamın gumazim.” Ziam Iesus Grighın akam. Me Hibrun akamın ziam, “Josua,” Iesus garisi.

1:23: Ais 7:14 1:23: Aisaia 7:14 1:25: Lu 2:7, 2:21 1:25: Luk 2:7; 2:21

an iti. ²⁵ A poroghamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua dughiar an otarim batezim. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2

Saghon itir fozir gumaziba Iesus bagha ize

¹ Maria Distrik Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamın Herot, Atrivimın iti. Amebam Iesus batezima fozir gumazir maba aruem anadi naghın ikegha Jerusalemın ize.* ² Egha me kamaghın azai, “Borir Judabar Atrivimın ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghın an ganigha an ziam fasa izi.” ³ Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalemın itir darazi uaghan kamaghın ami. ⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagha me akuvagha kamaghın men azai, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?” ⁵ Ezi me ghaze, “Judian Distrighın aven itir nguibam Betlehemın, an amebam a batam. E bizir kam kamaghın a gıfo, Godın akam inigha izir gumazimın osizirim kamaghın iti:

⁶ “Ni Betlehem, ni Judan nguazimın aven iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongın uaghan ziam iti,
nın aven gumazitam na bagh gumazir dapanimın otogh
Israelia gativagh men ganam.’”

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghın izezir gumazibar diagha mikovezim otozir dughiam bagha

men azai. A me faraghavira mikovezimın apizir dughiam gifogha, ⁸ egha me isa Betlehemın me amadagha kamaghın me migei, “Ia mangı borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghıva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangı, an ziam fam.”

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghın ganizim, men faragha ghua borim itir danganım batogha a gısırara iti.† ¹⁰ Me mikovezimın ganigha bar akonge.

¹¹ Egha me dipenimın aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato. Me tevibar pırigha avigha ghuaghira borimın ziam fe. Egha me uan mıtariıba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarım gami. Me gol ko mughuriar aghuım itir boreı ko avir mıgharır mughuriar aghuım gamım da isava a ganıngı.

¹² Ezi God irebamın me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir ıgharazimın uamategha uan nguıbamın ghue.

Josep ko Maria borım inigha Isipın zui

¹³ Fozir gumaziba ghuezima Ekiamın enselin mam irebamın Josep batogha a migıa ghaze, “Ni dikavıgh borım inıva an amebam sara inıghıva ia arı Isipın mangı. Herot borım bagh ruıva amısueghtı an aremeghasa. Kamaghın amızı, ia mangı maghıra iki mangıti, dughiar ki ua ni mikımamım.” ¹⁴ Ezıma Josep dikavıgha borım isa an amebam inigha me dimagarır kamra Isipın ghue. ¹⁵ Egha Josep Isipın ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazır kabanagh otıva Ekiamın akam inigha izır gumazır mamın akatorımın mikemezır migirıgııabar mın otıfi. A kamaghın mikeme, “Nan Otarım

* **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghın itir distrıghbar gari. Herot Atrivimın ikia, uaghan Romın Atrıvir Ekıam Sisarın apemın iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Dibobonıba 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maıka 5:2; Jon 7:42 † **2:9:** Betlehem a Jerusalemın saghon itir puvati. Anıng tızım 8 kilomıtan iti. **2:11:** Sng 72:10, Aıs 60:6, Mt 12:46 **2:11:** Onger Akaba 72:10; Aısaıa 60:6 **2:15:** Hos 11:1 **2:15:** Hosea 11:1

Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize.”

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

¹⁶ Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. ¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze:

¹⁸ “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azirakam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati.

Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi.

A navir amirizim inian aghua.”

Josep uan amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. ²⁰ Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.” ²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian

Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu.† ²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian Gumazim, a darigham.”

3

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, akam akuri

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikia akam akuri. ² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.”*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴ Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.†

⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalem in nguibar ekiam ko Judian Distrik ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha izava, ⁶ uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue.

⁷ Egha a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer danganimin izi. Ezi a

2:18: Stt 35:19, Jer 31:15   **2:18:** Jenesis 35:19; Jeremaia 31:15   **2:20:** Kis 4:19   **2:20:** Ua Me Ini 4:19   † **2:22:** Atrivim Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan azenibar atrivimin ike.   **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45   **2:23:** Mak 1:24; Luk 2:39; Jon 1:45   **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28   **3:1:** Mak 1:4, 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28   **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15   **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15   * **3:2:** Ziar kamning, “Kingdom Bilong God,” ko “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.”   **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23   **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23   **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6   **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6   † **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan.   **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10   **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10

kamaghin me migei, "Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?"⁸ Ia navim girazir arazibar amu.⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam 'E Abrahamin ovaviba.' Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ "Ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam.¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."

Jon Iesus rue
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kamin Iesus Galilin Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui.¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, "Ni manmaghsua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!"

¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, "Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir arazibar gintighti, da otivam." Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipamin anagava oto. Ezi

overiam kuiaghirizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera.¹⁷ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge."

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghu.² Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi.³ Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da bretin rubuzibar min otifigh."

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.'"

⁵ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem in ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa.⁶ Egha kamaghin a migei, "Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh."

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim uaghan

3:9: Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16
3:10: Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6
3:11: Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Ko 12:13
3:12: Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30
3:12: Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30
3:16: Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33
3:16: Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33
3:17: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17
3:17: Genesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17
4:1: Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15
4:1: Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15
4:2: Kis 34:28, 1 Kin 19:8
4:2: Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8
4:3: Jo 6:30-31
4:3: Jon 6:30-31
4:4: Lo 8:3
4:4: Godin Araziba 8:3
4:6: Sng 91:11-12, Jo 7:3-4
4:6: Onger Akaba 91:11-12; Jon 7:3-4
4:7: Lo 6:16
4:7: Godin Araziba 6:16

kamaghin miġia ghaze, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsġ an gavgavim bagh azangan marki.’”

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua miġhsġar bar pin itir mamġn ghua-vanabogha nguazir kamġn kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akak-agma ghaze, ⁹ “Ni tevimning apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

¹⁰ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akġnafarim kamaghin miġei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizġma, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distrighġn ingari
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighġn ghu. ¹³ Egha a Nasaretġn nguibam ategha ghua Kaperneamġn nguibamġn iti. Nguibar kam, Galilin Dġpar Akaremġn dadarimġn Sebulun ko Naptalin nguazir asġzimġn iti.* ¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomġra Godin akam inigha izir gumazim Aisaia miġkemezi moghġn otifi. A ghaze, ¹⁵ “Ia gumazamizir Sebulunġn nguazim ko Naptalin nguazimġn itiba, nguazir kam a tuavir ongarimġn zuimġn boroghġra itir danganim ko Jordanġn Fanemġn dadarir vongġn itir danganim, a Galilin Distrighġn nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir avġriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Gumazamizir arazir kurabar mitatemġn aven aruiba, me datirighġn angazangarir ekiamġn

gari. Me danganir mitatemġn apġ-aghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighġn amġnim tirazi angazan-garim me gisira.”

Iesus Akar Aghuim akuri
(Sapta 4:17--9:34)

Iesus suren gumazir 4plan diazi, me an ġin zui

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁷ Dughiar kamġn Iesus ingan-garim foregha akam akura gumaza-mizibav ġia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghġra ize. Kamaghġn amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin Dġpar Akaremġn dadarimġn ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita,” a garġsi. A uan dozim Andru ko, aning iver ekiaba dġpamġn da kuri. Aning osiriba isa dagġaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning miġia ghaze, “Gua nan ġin izitima ki guan akakaghtġma, gua osiriba isi moghġn gumazamiziba iniam.” ²⁰ Ezi aning an akam baraghavġra, uan iveba ategha an ġin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningġn api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botġn mamġn iti. Men iveba dġghoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazġma, ²² aning maghġra uan afeziam ko bot ategha Iesusġn ġin zui.

Iesus akam akura arġmariabar kiri
(Luk 6:17-19)

²³ Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko miġeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamġn akam me miġia men arġmariaba ko osimtġzir men

4:9: Jo 6:14-15   **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14   **4:10:** Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14

4:11: Hi 1:6, 1:14   **4:11:** Hibru 1:6; 1:14   **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43   **4:12:**

Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20; Jon 4:43   **4:13:** Jo 2:12   **4:13:** Jon 2:12   * **4:13:** Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomġra Galilin Dġpar Akaremġn dadarimġn ike. Egha Iesusġn dughiamġn aning Galilin Distrighġn aven iti.   **4:15:** Aisaia 9:1-2   **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32

4:16: Aisaia 42:7; Luk 2:32   **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15   **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15

4:19: Mt 13:47, Lu 5:1-11   **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11   **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28

4:20: Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28   **4:23:** Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38   **4:23:**

Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38   **4:24:** Mk 6:55   **4:24:** Mak 6:55

namnabar itiba bar da gefi. ²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.†
²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrighin itir darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

¹ Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamın ghuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami (Luk 6:20-23)

² Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

³ “Ia Godin damazimin ia fo, ia an bizibagh asa,
 ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam.
 Kamaghin ian naviba deragh.

⁴ Ia datirighin azia itir gumazamiziba,
 ia bar akuegham.

Kamaghin ian naviba deragh.

⁵ Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba,
 God nguazim bar ia daningam.
 Kamaghin ian naviba deragh.

⁶ Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri,
 God ian mitiriam a givagham.
 Kamaghin ian naviba deragh.

⁷ Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba,
 God ian apangkuvam.
 Kamaghin ian naviba deragh.

⁸ Ia gumazamizir navir averiaba zueziba,
 ia Godin ganam.
 Kamaghin ian naviba deragh.

⁹ Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba,
 me ‘Godin Boriba,’ ia darigham.
 Kamaghin ian naviba deragh.

¹⁰ Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi,
 God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iana.
 Kamaghin ian naviba deragh.

† **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romın Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8 * **5:1:** Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.) † **5:2:** Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5–7in itir migirigiar ruarim a 5plan kabar faragha otifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5–7in itiba a mighsiar mamın ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:3:** Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:4:** Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:5:** Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13 **5:6:** Aisaia 55:1-2; 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:7:** Jems 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:8:** Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:9:** Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:10:** 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14

- 11 Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza ia gamua osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh.
- 12 Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

*Ia amangszim ko angazangarimin
min iti*
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

- 13 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazir kam in itir gumazamiziba bar me bagha, amangszimin min iti. Ia fo, amangszim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Amangszir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anakunigh a dikabinam.
- 14 Ia mati nguazir kam in angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiatam mighsiamin iki modoghan kogham. 15 Egha gumazitam lamin tam gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin itiba bar me gisiragham. 16 Nin angazangarim kamaghira isiraghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

- 17 Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. 18 Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. 19 Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitam in kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiam in an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. 20 Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamin gintighan koghiva, ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh afiraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven mangan kogham.”

Iesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)

- 21 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha givagha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiam in otivam. 22

5:11: Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14   **5:11:** Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14   **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13   **5:12:** 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13   **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35   **5:13:** Mak 9:50; Luk 14:34-35   **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15   **5:14:** Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15   **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33   **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33   **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12   **5:16:** Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12   **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24   **5:17:** Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24   **5:18:** Lu 16:17, 21:33   **5:18:** Luk 16:17; 21:33   **5:19:** Je 2:10   **5:19:** Jems 2:10   **5:20:** Ro 9:31, 10:3   **5:20:** Rom 9:31; 10:3   **5:21:** Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17   **5:21:** Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17   **5:22:** Je 1:19, 1 Jo 3:15   **5:22:** Jems 1:19; 1 Jon 3:15

Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamamin atar suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin dar atigh. Egh uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Eghti nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polis in agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamamin gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa.

²⁹ “Eghti nin damazir guvimin itim ni damuti, ni arazir kuram damighti,

ni anesigh a makunigh. Kamaghin deragham, ni uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. ³⁰ Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghiraghan kogham

(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Egha Iesus ua migha ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghiraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ ³² Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuizir puvatizi a puram anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara, ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman

5:23: Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25   **5:23:** Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25   **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8   **5:24:** Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8   **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35   **5:25:** Matyu 6:14-15; 18:34-35   **5:27:** Kis 20:14, Lo 5:18   **5:27:** Ua Me Ini 20:14; Godin Araziba 5:18   **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14   **5:28:** 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14   **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5   **5:29:** Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5   **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43   **5:30:** Matyu 18:8; Mak 9:43   **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4   **5:31:** Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4   **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11   **5:32:** Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11   **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21   **5:33:** Ua Me Ini 20:7; Ofa Gami 19:12; Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21   **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12   **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12

marki. Ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ ³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. ³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. ³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. ³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir migirigiaba.”

*Iesus ghaze, ia arazir kuraba
ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’ ³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatham apezeghti, ia koviatar vuem sara a daningigh. ⁴⁰ Eghti tav ian

korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam saram a daningigh. ⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku tuavir asizitam mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin mangi. ⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningigh. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

*Iesus ghaze, ia uan apanibagh
ifongegh
(Luk 6:27-28; 6:32-36)*

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’† ⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apangkuvam. ⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. ⁴⁶ Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami. ⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir

5:35: Sng 48:2, Ais 66:1   **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1   **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12   **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12   **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21   **5:38:** Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godin Araziba 19:21   **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9   **5:39:** Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9   **5:40:** 1 Ko 6:7   **5:40:** 1 Korin 6:7   **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35   **5:42:** Godin Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35   **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10   **5:43:** Godin Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10   † **5:43:** Migirigiar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvti. Ni Godin Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22in gan.   **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23   **5:44:** Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23   **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1   **5:45:** Jop 25:3; Efesus 5:1   **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16   **5:48:** Ofa Gami 11:44; 19:2; Godin Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16

puvatiziba ti uaghan ia amir araz-
ibagh ami! ⁴⁸ Kamaghin amizi, ia
uan Afeziar uan Nguibamin itim,
an arazir aghuibagh ami moghin, ia
uaghan arazir aghuubar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei,
“Ia deraghvira gan. Ia gumazamiz-
iba gansi osamiva, arazir aghuubar
amuan marki. Ia kamagh damu, uan
Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir
aghuitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir
asaghasazitam daningsiva, tav
amadaghtima a mangi ian arazir
aghur kamin, gun mikiman marki,
egh mati gumazir maba me God ko
migeir dipeniba ko tuavibar tuiva
odava ami mokin. Ia men min
damuan marki. Kamagh amir darasi,
me gumazamizibar damazibar uan
araziba akakaghtima, me men zi-
aba fasa. Ki guizbangira ia migei,
me uan ivezim inigha gifa. ³ Ia
asaghasazitam in akurvaghsi, ian
agharir guvim arazir kam damuti,
agharir kiriam arazir kam gifoghan
kogham. ⁴ Eghti ian akurvazir
arazir kam averara ikiti, ian Afeziar
bizir mogomebar garim, ian arazir
aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari

(Luk 11:2-4)

⁵ Egha Iesus ua kamaghin
migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir
ifavariba ami moghin damuan
marki. Me God ko migeir dipeniba
ko tuavir ekiabar akabar tuiva,
God ko mikimasa bar akonge. Me

odava, egha ghaze, gumazamizir
aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki
guizbangira ia migei, me uan ivezim
inigha gifa. ⁶ Eghti ia God ko mikimsi,
uan dipenir averiamin mangi tiam
asaragh, egh modogh ia uan Afeziam
ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar
bizir mogomebar garim, a ian ivezim
ia daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsi migirigiar
kinir aviribar amuva, God gifozir pu-
vatizir darazi ami moghin damuan
marki. Me ghaze, me migirigiar
aviribar amuam, eghti kamaghin
God me baragham. ⁸ Me ami moghin,
ia damuan marki. Guizbangira, ia
puvatizir biziba, ia da bagh tighar
uan Afeziamin azangsighamim
dughiamin, an adagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin
God ko mikim:

“En Afeziar uan Nguibamin itim, nin
ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰ Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ati-
vamim,
a izi.

Eghti nin Nguibamin itir darazi nin
ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifon-
giamin gin mangam.

¹¹ E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.

¹² Egh me e gamir arazir kuraba e da
gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.

¹³ Egh e ateghti,
e osimtizar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan
kogham.

6:1: Mt 6:5, 6:16, 23:5   **6:1:** Matyu 6:5; 6:16; 23:5   **6:3:** Mt 25:37-40   **6:4:** Mt 6:6, 6:18   **6:4:**
Matyu 6:6; 6:18   **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14   **6:5:** Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14
6:6: 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18   **6:6:** 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18   **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15
6:7: 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15   **6:8:** Mt 6:32   **6:8:** Matyu 6:32   **6:9:** Lu 11:2-4   **6:9:**
Luk 11:2-4   **6:10:** Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14   **6:10:** Onger Akaba
103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14   **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35   **6:12:**
Matyu 6:14-15; 18:21-35   **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3,
2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9   **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika
3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9

Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.’*

¹⁴ “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. ¹⁵ Ia men arazir kuraba gin amangan koghti, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghirazir arazibav gei

¹⁶ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ¹⁷ Eghti ia dagheba ataghirazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, ¹⁸ eghti gumazamiziba ia dagheba ataghirazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei

(Luk 12:33-34)

¹⁹ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughiregham. Eghti

okimakar gumaziba biriba akar da okimam. ²⁰ Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghti, da mazigh, akughiran kogham. Eghti okimakar gumazitam biritam akarigh da okemeghan kogham. ²¹ Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam, a uaghan danganir kamra ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim

(Luk 11:34-36)

²² Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam. ²³ Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham

(Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki

(Luk 12:22-31)

* **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:14:** Efesus 4:32; Kolosi 3:13 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13 **6:15:** Matyu 18:35; Jems 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:16:** Aisaia 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:18:** Matyu 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:19:** 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:20:** Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4 **6:21:** Lu 12:34 **6:21:** Luk 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:22:** Luk 11:34-36 **6:24:** Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:24:** Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:25:** Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7

25 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. 26 Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirazir puvati? 27 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

28 “Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. 29 Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. 30 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! 31 Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?’ 32 Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia

bizir puvatizir kaba, ia da iniam. 33 Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

34 “Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7

Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi (Luk 6:37-38; 6:41-42)

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuragham koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. 2 Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. 3 Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? 4 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ 5 Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

6 “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia

6:26: Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 6:26: Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24 6:29: 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 6:29: 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 6:32: Mt 6:8 6:32: Matyu 6:8 6:33: 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 6:33: 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17 6:34: Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 6:34: Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11 7:1: Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 7:1: Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12 7:2: Mk 4:24 7:2: Mak 4:24 7:3: Lu 6:41-42 7:3: Luk 6:41-42 7:6: Mt 10:14 7:6: Matyu 10:14

givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.”

God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)

⁷ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. ⁹ Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. ¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹ “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazamizir a ko migeibar aningam.

¹² “Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)

¹³ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar

ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamın zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. ¹⁴ Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba bagh deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. ¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritamın wainın ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. ¹⁷ Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. ¹⁸ Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham. ¹⁹ Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. ²⁰ Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba.

7:7: Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22
7:8: Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:12:** Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:17:** Jeremaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33

21 “Ia kamaghin nighnighan marki, gumamazir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumamazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. 22 Godin Kotin Dughiamin, gumamazir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin ziamin duar kuraba batogha, nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.’ 23 Eghti ki Dughiar kam in bighivira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumamazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’”

Dipenimin ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. 25 Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipirighirizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. 26 Ezi gumazir nan migirigiba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore. 27 Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam

pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.”

28 Iesus migirigiar kabav kemegha givazima, gumamazir avirir ekiam digavir kuram gami. 29 Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

8

Iesus lepa itir gumazim gamizi, a ua dera
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

1 Egha Iesus mighsiam ategha ghuagherima avirir ekiam an gin zui.* 2 Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”†

3 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kam in lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡

4 Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kam in gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazim miziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

Iesus midorozir gumazimin ingangarir gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)

7:21: Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 7:21: Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 7:22: 1 Ko 13:2 7:22: 1 Korin 13:2 7:23: Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 7:23: Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 7:24: Lu 6:47-48 7:24: Luk 6:47-48 7:28: Mak 1:22; Luk 4:32 7:29: Jo 7:46 7:29: Jon 7:46 * 8:1: Ni Akar Matyu 5:2 in itimin gan. 8:2: Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 8:2: Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † 8:2: Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an ganti an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Ni Ofa Gami sapta 13 ko 14 in gan. ‡ 8:3: Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arimariam ikiti ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egh Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. 8:4: Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 8:4: Ofa Gami 14:1-32; Matyu 9:30; Mak 5:43; 7:36; Luk 5:14; 17:14 8:5: Jo 4:47 8:5: Jon 4:47

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze, ⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi.”

⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.”

⁸ Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham. ⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham.”

¹⁰ Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazamizibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamın ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia migei, gumazamizir aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam. ¹² Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamın ikiam.”

¹³ Egha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin migia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamın ingangarir gumazim ua dera.

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera

(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. ¹⁵ Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuamaghe

(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa. ¹⁷ Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabin gin mangamin arazibav gei

(Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.”

¹⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

8:10: Mt 15:28   **8:10:** Matyu 15:28   **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29   **8:11:** Onger Akaba 107:3; Luk 13:29   **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13   **8:12:** Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28   **8:14:** Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5   **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5   **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41   **8:16:** Mak 1:32; Luk 4:40-41   **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24   **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24   **8:19:** Lu 9:57-58   **8:19:** Luk 9:57-58   **8:20:** 2 Ko 8:9   **8:20:** 2 Korin 8:9

²⁰ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraz-iba miġonibar iti, ezi Gumamaz-ibar Otarim, dakuamin danganiba puvati.”

²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus miġei, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

²² Ezi Iesus a miġia ghaze, “Marki. Ni nan ġin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

*Iesus miġeima, aminir ekiam ġifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an ġin zui. ²⁴ Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵ Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a miġei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimiġhiregham!”

²⁶ Ezi a kamaghin me miġei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim miġirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim ġivazi, dipam uam amiraghiri.

²⁷ Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A miġeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

*Iesus gumazir pumuningin
duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)*

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumamaziziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹ Ezi aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa?

Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasiġhasiġhasa?” ³⁰ Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti.

³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okoruar munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus duar kurar kabav ġia ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mammin ghuaghira dipam apa bar ariaghire.

³³ Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumamaz-ibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴ Kamaghin amizi, nguibar ekiar kammin itir gumamaziziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

*Iesus gumazir soroghafariba
amirazim akirizi, a ua dera
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. ² Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin arimariar gumazir kam miġei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba ġin amada.”

³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusin miġirigiar kam baregha kamaghin uariv ġia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin miġei.”

8:21: 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25   **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60   **8:24:** Sng 4:8   **8:24:** Onger Akaba 4:8   **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8   **8:26:** Onger Akaba 65:7; 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8   **8:28:** Mk 5:1-2, Lu 8:26-27   **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27   **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41   **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41   **9:2:** Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20   **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20

4 Ezi Iesus men niġhnizibagh fogha ġivagha kamaghin me miġei, “Ia tizim bagha niġhnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? 5 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba ġin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. 6 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kam in arazir kuraba ġin amangamin gavgavim iti.”

Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim miġei, “Ki ni miġei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” 7 Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu.

8 Ezima gumazamiziba arazir kam in ganigha digavir kuram gamigha God in ziam fava kamaghin miġei, “Godra gavgavir kam isa gumazamizibagh anidi.”

*Iesus Matyun diazi, an an ġin zui
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

9 Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a miġia ghaze, “Ni nan ġin izi.” Ezi Matyu dikavigha an ġin zui.

10 Ezi Iesus an dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api.* 11 Ezi Farisiba kamaghin gara Iesus in suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir

gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

12 Ezi Iesus miġirigiar kam baregha kamaghin me miġei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. 13 Ia mangi, God in Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.”

Egha Iesus ua me miġia ghaze, “Ki God in damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Iesus dagheba ataghirazir arazim miġei

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon in suren gumaziba iza, kamaghin Iesus in azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?”

15 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimiti, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Ġin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

16 “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim

9:4: Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 9:4: Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 9:5: Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 9:5: Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 9:6: Jo 5:8, 17:2

9:6: Jon 5:8; 17:2 9:10: Luk 15:1-2 * 9:10: Matyu osirava miġirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesus in dipenim. 9:11: Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7 † 9:11: Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar ġin zui. Egha ghaze, gumazir manam men miġirigiabar ġin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me God in damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan God in damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Rom in gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Rom in itir darazi ko iti, kamaghin me God in damazimin mize. 9:12: Mak 2:17; Luk 5:31 9:13: Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 9:13: Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15 9:14: Luk 18:12 9:15: Jon 3:29

gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. ¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam.”†

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mam in arimariam agifa

(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

¹⁸ Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha kamaghin a migei, “Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.” ¹⁹ Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

²⁰ Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira. ²¹ A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

²² Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera.” Dughiar kamra, amizir kam in arimariam gifa.

²³ Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kam in dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighbagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami. ²⁴ Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi. ²⁵ A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. ²⁶ Ezi Iesus amizir bizir kam in eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

²⁷ Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “O Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”§

²⁸ A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aning in azai, “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”

²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aning in damazibagh atigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.”

³⁰ Ezi aning in damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aning in anogorogha aning migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.” ³¹ Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kam in gun bar distrighin kam in itir gumazamizibav keme.

† **9:17:** Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganim itir dipamin otogham. Wain memen inir kam in aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:18:** Mak 5:22; Luk 8:41-42 **9:20:** Mk 5:25, Lu 8:43 **9:20:** Mak 5:25; Luk 8:43 **9:21:** Mt 14:36 **9:21:** Matyu 14:36 **9:24:** Jo 11:11 **9:24:** Jon 11:11 **9:27:** Mt 15:22, 20:29-34 **9:27:** Matyu 15:22; 20:29-34 § **9:27:** Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevizim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” **9:29:** Mt 8:13 **9:29:** Matyu 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:30:** Matyu 8:4

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba miġeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. ³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua miġei. Ezi gumazamiziba diġavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.”

³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi

(Sapta 9:35--10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi ġin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me uan God ko miġeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me miġia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ³⁶ A gumazamizir avirir dafamin garima, men niġhniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipbar min ami, me ghuaviba puvatiġha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. ³⁷ Egha a uan suren gumazibav ġia ghaze, “Dagher bar avirim anigha ġivagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati. ³⁸ Kamaghin amizi, ia azenir kam in ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumazamiziba amangitima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

10

12plan suren gumazibar ziaba (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Egha ġin, Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezima, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganing.

² Aposelin 12plan ziabar kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim, ko an dozim Jon,

³ Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa, 12plan aposelbagh anidi (Mak 6:7-13; Luk 9:1-5)

⁵ Ezi Iesus gumazir 12plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangan marki. Egh Samaritan nguibar ekiabar mangan marki.*

⁶ Ia Israelin ikizimin itir sipsipin ovengeziba bagh mangi. ⁷ Ia mangi, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha ġifa.’ ⁸ Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva, egh gumazamizir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazamizibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

9:32: Mt 12:22   **9:32:** Matyu 12:22   **9:33:** Mk 2:12   **9:33:** Mak 2:12   **9:34:** Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15   **9:34:** Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15   **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44   **9:35:** Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44   **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34   **9:36:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Sekaraia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34   **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35   **9:37:** Jon 4:35   **9:37:** Luk 10:2   **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1   **10:1:** Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1   **10:5:** Ap 13:46   **10:5:** Aposel 13:46   * **10:5:** Kar Iesusin miġirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42 in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei.   **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24   **10:6:** Jeremaia 50:6; Matyu 15:24   **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11   **10:7:** Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11   **10:7:** Luk 10:4-12   **10:8:** Ap 20:33   **10:9:** Lu 10:4   **10:9:** Luk 10:4

9 “Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. 10 Ia daruamin dughiabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumamaziba damamin dagheba, me da isi me daning.

11 “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitam mangisi, ia deraghvram azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. 12 Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’ 13 Egh gumamazir dipenir kam in itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. 14 Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, ia dipenir kam o nguibar kam ataghiraghamim dughiam, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.† 15 Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizim gumamazir nguibar kam in itiba iniamim, an osimtizir Sodom ko Gomora inizim gafiragham.”

*Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

16 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia

kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh egh gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. 17 Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh me uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. 18 Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Eghti ia Akar Aghuimin gun gumazir ekiar kabav kim. Egh ia uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me mikim. 19 Me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, ‘E migerigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagh?’ Puvati. God uabi dughiar kam in ia mikimamin akaba ia daningam. 20 Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

21 “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. 22 Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumamazir gavgavigh iki mangi dughiar abuanamin otoghamiba, God men akurvagh. 23 Egh gumamaziziba nguibar ekiar mam in pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiar igharazimin mangi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan

10:10: Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18   **10:10:** Diboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18   **10:12:** Lu 10:5-6   **10:12:** Luk 10:5-6   **10:14:** Ap 18:6   **10:14:** Aposel 18:6   † **10:14:** Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiam in itir gumamaziziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Ni Mak 6:11 ko Aposel 13:51 in gan.   **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7   **10:15:** Jenesis 19:24-28; Matyu 11:24; Jut 1:7   **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15   **10:16:** Luk 10:3; Jon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korin 14:20; Efesus 5:15   **10:17:** Mt 24:9   **10:17:** Matyu 24:9   **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15   **10:18:** Ap 25:23, 27:24   **10:18:** Aposel 25:23; 27:24   **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4   **10:20:** Jon 14:26; 1 Korin 2:4   **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16   **10:21:** Maika 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16   **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21   **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; Jon 15:18-21   **10:23:** Mt 16:28
10:23: Matyu 16:28

koghti Gumamazizibar Otarim uamategham.

²⁴ “Suren gumazitam o amizitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiraghan kogham.

²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazir arigham.”[†]

Gumamaziziba Godrama ati-atingam

(Luk 12:2-7)

²⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamaziziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumamaziziba dagh fogham. ²⁷ Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia aruer angazangarimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumamazizibav kim. ²⁸ Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva helin avimin aning gasighasighamin gavavim iti.

²⁹ “Ia fo, gumamaziziba kuarazir dozir pumuning wan toian virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. ³⁰ Egha God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar

deraghavira ia gifo. ³¹ Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusin adarazir ikiva aghumsighan kogham

(Luk 12:8-9)

³² Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav.

³³ Eghti tina gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragha anetigh

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize.

³⁵ Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. ³⁶ Gumamazizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham.

³⁷ “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha,

10:24: Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20   **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20   **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15   **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15   [†] **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Ni Matyu 12:22-28in gan.   **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17   **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17   **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14   **10:28:** Aisaia 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14   **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34   **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34   **10:31:** Mt 6:26, 12:12   **10:31:** Matyu 6:26; 12:12   **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5   **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5   **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12   **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12   **10:34:** Lu 12:49-53   **10:34:** Luk 12:49-53   **10:35:** Maika 7:6   **10:36:** Sng 41:9, 55:13   **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13   **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26   **10:37:** Godin Araziba 33:9; Luk 14:26

egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamim gisaghpugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. § ³⁹ Eghti gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.”

Gumazamizir manam Kraisin adarazi deragha me gami, me uan ivezir aghuim iniam (Mak 9:41)

⁴⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamizir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Gumazamizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini. ⁴¹ Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitamın akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamın akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a danıngam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamın akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a danıngam. ⁴² Eghti tav suam, ki Iesusın suren gumazitamın akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumazamizir ziaba puvatizir katam danıgham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a danıngam.”

10:38: Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25

10:38: Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23

§ **10:38:** Romın gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me duı. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me misevizimin otogham. Iesus akar isin zuir kamın uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsi uaghan ovengamin nighnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25

10:39: Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24

10:40: Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20

10:40: Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20

10:41: 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8

10:41: 1 Atriviba 17:10;

2 Atriviba 4:8

10:42: Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10

10:42: Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41;

Hibru 6:10

11:2: Mt 14:3

11:2: Matyu 14:3

11:3: Mal 3:1

11:3: Malakai 3:1

* **11:5:** Godin

akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31

11:6: Matyu 13:57;

26:31 **11:7:** Mt 3:5

11:7: Matyu 3:5

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1--16:20)

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue (Luk 7:18-35)

¹ Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh anıga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusın ikia kamaghın God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimın ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada. ³ Egha ghaze, ia mangi kamaghın Iesusın azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsıziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam: ⁵ Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, ezi gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.* ⁶ Gumazamizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!”

7 Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghezima, Iesus an gun gumamazizibav gei, "Ia gumamaziziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. 8 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitam in ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. 9 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitam in ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. 10 Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.' 11 Ki guizbangira ia migei, Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumamaziziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.

12 "Gumamaziziba Ruer Gumazim Jonin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.† 13 Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu. 14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin akam inigha izir gumazim Elaija izam,' kar a Jon baghavira migei. 15 Tina kuarimning iti, an oragh.

16 "Eghti ki datirighin itir gumamazibar arazibar gun mikimsiva akar

isin zuir manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

17 " 'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

18 "Datirighin itir gumamaziziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.' 19 Ezi Gumamazizibar Otaram izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumamaziziba ko gumamazizir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.' Me kamaghin migeima, gumamaziziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim."

Navibagh irazir puvatizir gumamaziziba, me bar ikuvigham

(Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kam in nguibar kabar gumamazizibar atara ghaze, 21 "Ia Korasinin nguibamin itir gumamaziziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a guruava, egha uan arazir kam in uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. 22 Ezi ki ia migei,

11:9: Lu 1:76 11:9: Luk 1:76 11:10: Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 11:10: Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28 11:12: Luk 16:16 † 11:12: Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Rom in gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. 11:14: Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 11:14: Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 11:18: Mt 3:4 11:18: Matyu 3:4 11:19: Mt 9:10-14, Lu 7:35 11:19: Matyu 9:10-14; Luk 7:35 11:21: Aisaia 23:1-18; Esekial 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 11:23: Stt 19:24-28, Ais 14:13-15

Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ²³ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari feqh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodom in nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. ²⁴ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom in izim gafiragham.”

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam (Luk 10:21-22)

²⁵ Egha dughiar kam in Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin ki ni minabi. ²⁶ Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otaram gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otaram uabira, ko gumazir Otaram ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo. ²⁸ Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam.

²⁹ Ia na da fofozim iniva nan migirigababar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin

tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. ³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghodosi

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Egha Iesus Sabatin dughiar mam in uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api. ² Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganiz, o puvati? Devit dughiar kam in uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kabar amam. ⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha Godin damazimin arazir

11:23: Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12 **11:24:** Matyu 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Ko 1:26-29 **11:25:** 1 Korin 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:27:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:28:** Jeremaia 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:29:** Jeremaia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:1:** Godin Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 **12:2:** Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23 * **12:2:** Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kam in gin zuir puvati. **12:3:** 1 Samuel 21:1-6 **12:4:** Wkp 24:9 **12:4:** Ofa Gami 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:5:** Diboboniba 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:6:** Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32

kuraba puvati. ⁶ Ezi ki ia miġei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. ⁷ Egha Godin Akinafarimin aven itir miġirigiar mam ghaze, 'Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.' Ia miġirigiar kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. ⁸ Ezi Gumamazizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizi a dera (Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mam ghua God ko miġeir dipenimin aven ghu. ¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kam aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses Osirizir Araziba manmaghin miġei? E Sabatin dughiamin gumamazizibar arimariaba akiram, o puvatigham?"

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me miġei, "Ia tongin itir gumazitam, a sipsipin tam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirightima, a ti mangi uam a gekuigham, o? ¹² E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumamazizibar akurvagham."

¹³ Egha a gumazir kam miġei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera. ¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko miġeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

12:7: Hos 6:6, Mt 9:13 **12:7:** Hosea 6:6; Matyu 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:10:** Luk 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:11:** Ua Me Ini 23:4-5; Godin Araziba 22:4; Luk 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 **12:14:** Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † **12:14:** Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghin me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:15:** Mak 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12 **12:16:** Matyu 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5

¹⁵ Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumamazizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. ¹⁶ Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. ¹⁷ A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian miġirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme:

¹⁸ "Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, egha ki bar a gifuegħa, a bagħa bar akonge.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kim suam, dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

¹⁹ Gumazir kam mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham.

Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

²⁰ Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham, egh lamın pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham.

Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumamazizibar asughasugh

deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti, a iki gavgavigham.

²¹ Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir gavgavim an ikiva

uarir akurvaghsi a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimın ingari

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari. 23 Ezi gumamaziziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?” †

24 Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, a gavgavir kamın duar kuraba batosi.” §

25 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghın me migei, “Kantrin tamın gumamaziziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamıran itir darazi o nguıbar vamıran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. 26 Ezi kamaghıra e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghın tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. 27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghın, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. 28 Eghti ki Godın Duamın gavgavimın duar kuraba batoghti, ia kamaghın fogh suam,

God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gıfa.

29 “Eghti gumazir manatam mangı pura gumazir gavgavitamın dipenimın aven mangıva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghıvıra benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghın a damigh gumazir kamın dipenimın aven mangı, an biziba okemegham.

30 “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men gıntizima me tintinibar zui.

31 “Kamaghın amizi, ki ia migei, gumamaziziba amir arazir kuraba ko me Godın ziam gasıghasızir akaba, God bar da gın amadagham. Eghti gumazitam Godın Duamın ziam gasıghasıghti, God an arazir kurar kam gın amadaghan kogham. 32 Eghti gumazitam akar kuratam Gumamazizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gın amadagham. Eghti gumazitam Godın Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gın izamin dughiamın, an arazir kurar kam gın amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikıvıra ikiam.”

Temer kuraba ovızir kuraba bati (Luk 6:43-45)

33 Egha Iesus ua kamaghın migei, “Temer aghuim ikitıma, an ovızir aghuıba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitıma, an ovızir kuraba uaghan ikiam. 34 Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar mın iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam

12:22: Mt 9:32-33 12:22: Matyu 9:32-33 † 12:23: Ni akar Matyu 9:27in itimin gan. 12:24: Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 12:24: Matyu 9:34; 10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 § 12:24: Belsebul uaghan Satanın ziar mam. 12:25: Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 12:25: Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 12:28: Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8 12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 12:29: Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 12:30: Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 12:31: Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16 12:32: Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 12:32: Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13 12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 12:33: Matyu 7:16-20; Luk 6:44 12:34: Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 12:34: Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45

mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir nighnizibar mara ian akatoribar otifi. ³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha a mara arazir kurabagh ami. ³⁶ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷ God gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni damuti, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damighti, e an ganigh fogh suam, ni guizbangira Godin ingan garim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kam in itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tam in ganasa. Me tam in ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mikezim in osirir ekiar mam in navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazamizibar Otirim aruer 3pla ko dimagarir 3plan nguazim in aven ikiam.** ⁴¹ Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun

mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! ⁴² Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kam in saghon ikegha Solomon in fofozir aghuim in akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiam in Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiam in danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, ⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenim in mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. ⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghiram amim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

12:38: Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22   **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22   **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32   **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32   ** **12:40:** Ni Jona 1:17 in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira.   **12:41:** Jna 3:5   **12:41:** Jona 3:5   **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6   **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6   **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8   **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8   **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22   **12:45:** Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22   **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14   **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14

46 Iesus gumamazir aviribav giavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenan ikia a ko mikimasa. 47 Ezi gumazir mam a migia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenan tuivighav ikia ni ko mikimasa.”††

48 Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

49 Egha uan suren gumamazibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibar kara. 50 Gumamazir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

Iesus witin oviziba akurir akar isin zuim migei (Mak 9:14; Luk 8:4-8)

1 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. 2 Ezi gumamazir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumamaziziba dipar dadarimin tuivighav iti. 3 Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha arui.* 4 An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. 5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. 6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. 7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir

dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. 8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan oviziba misefi. 9 Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir manam ikia, akar isin zuibara migei (Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumamazizibav gei?”

11 Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizi, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. 12 Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. 13 Men damaziba gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha, me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tugha akar isin zuibar me migei. 14-15 Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumamazizir kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:

“Gumamazizir kaba uan navir ave-riabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.
Me kamaghin amima, God ghaze,
marki,
men damaziba bizitamin ganighai,

†† 12:47: Fofozir gumazir maba, vezin kamın akabav gia ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa, gin da osiri. 12:50: Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 12:50: Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11 13:2: Lu 5:1-3 13:2: Luk 5:1-3 * 13:3: Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti. 13:12: Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 13:12: Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 13:13: Lo 29:4 13:13: Godin Araziba 29:4 13:14-15: Ais 6:9-10 13:14-15: Aisaia 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hibru 5:11

men kuariba oreghai.
 Ezi men naviba kuiaghirezi me
 migirigiabagh foghava egha
 navibagh iragha na bagha
 izima,
 ki ua me inigha me gamizima me
 deraghai.
 Me kamaghin damuan aghua,
 kamaghin me zuraram oraghiva,
 egh deragh bizitamin
 mingarim gifoghan
 kogham.
 Me zurara ganiva,
 egh deragh bizitamin
 ganighan kogham.'

16 "Ezi ia, ian damaziba bizibar gari,
 ezi ian kuariba akam barasi. Ka-
 maghin ia bar akongegh! 17 Ki
 guizbangira ia migei, fomira Godin
 akam inigha izir gumazir aviriba
 ko gumazamizir aghuir aviriba, me
 ia datirighin garir bizibar ganamin
 ifongiar bar ekiam ikia, me dar ga-
 nizir puvati. Egha ia datirighin orazir
 akar kaba, me da baraghan ifongiar
 bar ekiam ikia, me tam baraghizir
 puvati."

*Witin akar isin zuimin mingarim
 (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 Ezi Iesus ua kamaghin migei,
 "Ia datirighin oragh, gumazim witin
 oviziba akunizir akar isin zuimin
 mingarimra kara. 19 Gumazamizir
 God Bizibagh Ativamin Dughiamin
 akam baragha anebizir puvatiziba,
 me witin ovizir tuavim girezibar
 min ami. Me Godin akam barazima,
 Satan zuamira izava me oraghizir
 akaba me dama, da ini. 20 Ezi witin
 ovizir dagiabagh isin itir nguazim
 gireziba, da gumazamiziba Godin
 akam baragha zuamira nighnizir
 gavgavim an ikia bar akonge. 21 Ezi
 men biba puvati, egha dughiar
 bar otevimra iti. Eghti gumaz-
 itaba izi Godin akam bagh pazi me
 damuva osimtiziba me darightima,
 me zuamira God ategham. 22

Ezi witin ovizir benir dikonibar
 tongin ireziba, kar gumazamiz-
 iba Godin akam baraghava, egha
 uaghan nguazir kamin osimtizibagh
 nighnigha, uaghan dagiar aviriba
 iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba
 Godin akaba ikiagharighizima da
 misevir puvati. 23 Ezi witin ovizir
 nguazir aghuim gireziba, kar gu-
 mazamizir Godin akam baragha
 deragha anebigha a gifoziba. Gu-
 mazamizir kaba mati witin oviziba
 misiva, maba 100plan oviziba misefi,
 ezi maba 60plan oviziba misefi, ezi
 maba 30plan oviziba misefi."

*Ogher kuraba azenimin otivizir
 akar isin zuim*

24 Egha Iesus uam akar isin zuir
 mam in kamaghin me migei, "God
 Bizibagh Ativamin Dughiam mati
 gumazir mam witin ovizir aghuiba
 uan azenimin da akuni. 25 Ezi
 gumazamiziba akuima gumazir
 witin oviziba akunizimin apanim iza
 ogher kuramin oviziba isa witbar
 tongin da akunigha ghu. 26 Ezi witba
 gin aghuigha misivasava amima,
 me gari ogher kurar kam uaghan
 iti. 27 Ezi azenir kamin ghuavimin
 ingangarir gumaziba ghua a migia
 ghaze, 'Gumazir ekiam, e ghaze ni
 witin ovizir aghuiba uan azenim
 mikini. Manmagh amizima, ogher
 kurar kam uaghan otifi?"

28 "Ezi a me migia ghaze, 'Nan
 apanir mam arazir kam gami.'

"Ezi an ingangarir gumaziba an
 azai, 'Ni ifueghtima, e mangi ogher
 kam suegham?"

29 "Ezi a ghaze, 'Marki. Ia ogher
 kuraba asighsuva, uaghan witba
 asian. Kamaghin da asian marki.

30 Ia da ateghtima da mar witba
 ko aghung, mangi dagheba iniamin
 dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir
 kam damuamin gumaziba kamagh
 me mikimam: Ia ogher kurar kam
 faragh anesiva a daponsiva an
 ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva

da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.’”

*Mastetin ovizimın akar isin zuim
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

³¹ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamın me miġia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimın ovizimın mın ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimın anekuni. ³² Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar mın ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamın an azenimın itir zuravarir mabagh afiragham. A tememın mın aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

*Yisin akar isin zuim
(Luk 13:20-21)*

³³ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghın me miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin mın ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramın ekiamın itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam ġin bar bui.”

*Iesus Godın akam
akar isin zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Iesus gumazamizibav geir miġirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a miġirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me miġei. ³⁵ Fomira Godın akam inigha izir gumazim kamaghın miġia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamın da muega iza datirighın tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghın an akar isin zuir kabagh ami.

*Ogher kurabar akar isin zuimın
mingarim*

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimın aven ghu. Ezi an suren gumaziba an ġin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimın mingarimın ġun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın miġia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanın gumazamiziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamın dughiam, kar nguazir kam ġivamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamın ingangarir gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam ġivamin dughiamın, me kamaghın damuam. ⁴¹ Gumazamizibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven itir gumazamiziba, men tongın itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir niġhnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamın ikiva arangiva atariba kuskugham. ⁴³ Eghti dughiar kamın gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamın aven iki, aruemin mın siġham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Bizir ivezim bar pın kozimın akar
isin zuim*

⁴⁴ Egha Iesus ua kamaghın miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pın kozim isava azenimın nguazimın aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga,

13:35: Sng 78:2   **13:35:** Onger Akaba 78:2   **13:38:** 1 Ko 3:9   **13:38:** 1 Korin 3:9   **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6   **13:40:** Matyu 7:16; Jon 15:6   **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27   **13:41:** Matyu 24:31; 25:31-46; Mak 13:27   **13:42:** Mt 8:12   **13:42:** Matyu 8:12   **13:43:** Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58   **13:43:** Daniel 12:3; 1 Korin 15:42; 15:53; 15:58   **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18   **13:44:** Aisaia 55:1; Matyu 19:29; Luk 14:33; Filipai 3:7-8; Akar Mogomem 3:18

dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

Manmaniar ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁵ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivem in akar isin zuim

⁴⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. ⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiamin me iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kam in mingarim gifo?”

Ezi me ghaze, “Are.”

⁵² Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mam in ghuavimin min ami. A uan

dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ighegha a gasara

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha, ⁵⁴ uan nguibamin ghua. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? ⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam.” ⁵⁷ Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” ⁵⁸ Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kam in mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kam in Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi.

13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19   **13:46:** Aghuzir Akaba 2:4, 3:14-15; 8:10; 8:19   **13:47:** Mt 22:9-10   **13:47:** Matyu 22:9-10   **13:49:** Mt 25:32   **13:49:** Matyu 25:32   **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28   **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28   **13:53:** Mt 7:28   **13:53:** Matyu 7:28   **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15   **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15   **13:55:** Jo 6:42   **13:55:** Jon 6:42   **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44   **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44   **13:58:** Mk 6:5-6   **13:58:** Mak 6:5-6   * **14:1-2:** Herotin kam in ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan.   **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20   **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20

Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miaviavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵ Egha a misueghti an aremeghasa nighnisi. Egha a gumamazibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. ⁷ Egha Herot dafarim overiamın akuigha kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizir manam gifongegh nan azaraghti, ki bizir kam ni danigham.”

⁸ Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot migei, “Ni Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazimin dapanim isi itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi gumazir a ko itibar damazimin akar gavgavim gamigha, kamaghin, an aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezi moghin ami. ¹⁰ A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav kemezi, me Jonin firim atu. ¹¹ Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam

ganingi. ¹² Ezi Jonin suren gumaziba iza an kuam inigha ghua anefa. Me anefagha givagha ghua Iesus mikeme.

Iesus dagheba isa
5,000 gumazibagh aningi
(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Ezi Iesus kamaghin oraki, me Jonin firim atuzima an areme. Ezi a nguibar kam ategha kurim inigha uan suren gumaziba ko, gumamaziziba puvatizir danganir mamın ghu. Ezi gumamazizir avirim orazima, a danganir kamın ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumamazizir bar aviriba iti. Ezi a men apangkuva men gumamazizibar arimariaba akira da gefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin amizi, ni gumamaziziba amangiti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez.”

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daning.”

¹⁷ Ezi me ghaze, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.”‡

¹⁸ Ezi a ghaze, “Ia bretba ko osirinning inigh izi.”

¹⁹ Egha Iesus gumamazizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5plan bretba ko osirir pumuning inigha kogha overiamın gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi. ²⁰ Ezi gumamazizir kaba

14:5: Mt 21:26, Lu 20:6   **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6   † **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi, aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh.   **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9   **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9   **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34   **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34   ‡ **14:17:** Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5pla, gumazir pumuningra damam.   **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10   **14:19:** Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10   **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13   **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13

bar amegha, naviba bar izefe. Ezi dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akirabagh aghui. ²¹ Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amangam. ²³ A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men bot misosi. ²⁵ Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua uan suren gumaziba bagha zui. ²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai. ²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam."

²⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ni izi."

Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiatiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuragh!"

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?" ³² Egha aning me gatin

botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.

³³ Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni Godin Otarim!"

*Iesus Genesaretian arimariar gumazamizir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. ³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15

*Godin Araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)*

¹ Dughiar kamın Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, ² "Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati."*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin me migei, "Manmagh amigha ia Godin Arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki.' Egha ghaze, 'Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.' ⁵ Ezi

14:23: Lu 6:12, 9:28   **14:23:** Luk 6:12; 9:28   **14:26:** Lu 24:37   **14:26:** Luk 24:37   **14:29:** Jo 21:7   **14:29:** Jon 21:7   **14:31:** Mt 8:26   **14:31:** Matyu 8:26   **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4   **14:33:** Onger Akaba 2:7; Mak 4:39; Luk 4:41; Jon 6:69; Rom 1:4   **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44   **14:36:** Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44   **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38

15:2: Mak 7:5; Luk 11:38   * **15:2:** Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamın suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam.   **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16   **15:4:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16

ia kamaghin miġei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua ġin aninghin akuraghan aghuagha, kamaghin aning miġei, "Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam." ' A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ġinighnigh deragh aninghin akurvaghan kogham. ⁶ Ia kamaghin amua, ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faraghavira darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.

⁷ "Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin miġei, ⁸ 'Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.' "

Iesus Godin damazimin mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me miġei, "Ia oragh, egh deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazamizibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize."

¹² Ezi ġin an suren gumaziba iza kamaghin a miġia ghaze, "Ni ti kamaghin fo, Farisiba ni mikemezir miġirigiam baregha men muriaba bar ikufi?"

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Nan afeziar uan Nguibamin itim,

an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mammin akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham."

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, "Ni gumazamizibav kemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?"

¹⁶ Ezi Iesus ghaze, "Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti. ¹⁷ Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. ¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. ¹⁹ Ki gumazamizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gumazibav soagharizir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiar gumazamizibagh ifarir araziba, ko gumazamizibar ziabagh asighasizir araziba. ²⁰ Arazir kaba gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumazamiziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati."

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kammin

15:8: Ese 33:31   **15:8:** Esekiel 33:31   **15:8:** Aisaia 29:13   **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14   **15:9:** Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14   **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15   **15:11:** Matyu 12:34; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15   **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7
15:13: Jon 15:2; 1 Korin 3:7   **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19   **15:14:** Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19   **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6   **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6   **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21   **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21

ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “God Israelian akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.”

²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam.”†

²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan irezir dagher muzemziariba api.”

²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumamazizir aviribar arimariaba agifa

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin Dipar Akaremın dadarimın zui. Egha ghua mighsiar mamın anabogha apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi. ³⁰ Egha suer kuraba ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin dagarimningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua

dera. ³¹ Ezi gumamaziziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

*Iesus dagheba
4,000plan gumazibagh aningi
(Mak 8:1-10)*

³² Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumamazizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.”

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim. E managh bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh bretba iti?”

Ezi me ghaze, “E 7plan bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumamazizibav geima, me nguazim gapia. ³⁶ Ezi a 7plan bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi. ³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isa 7plan akirabagh aghui. ³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. ³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8   **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8   † **15:26:** Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin Akar Aghuim isi Israelin adarazir aningighti, gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar min itima, igharaz darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamın nighnizir gavgavimin ganigha an akura.   **15:28:** Mt 8:10, 8:13   **15:28:** Matyu 8:10; 8:13   **15:31:** Mk 7:37   **15:31:** Mak 7:37   **15:32:** Mt 14:14   **15:32:** Matyu 14:14

16

*Me Iesus miġia ghaze,
a mirakelin tam damuam
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, me an ganigh kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. ² Ezi a kamaghin men miġirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, gurumin dughiam deragham. ³ Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kam in otivir arazibar gara da abizir puvati.* ⁴ Gumazamizir dughiar kam in itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tam in ganasa. Me tam in ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akaghham. God in akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

*Farisiba ko Sadyusibar
yis in akar is in zuim
(Mak 8:14-21)*

⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me bretin tam inian okinighniki. ⁶ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.”

⁷ Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv ġia ghaze, “E ti bretin

tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yis in bizim in e miġei.”

⁸ Ezi Iesus me miġeir miġirigiabagh fo, egha me miġia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv ġia ghaze, e bretba puvati? ⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganingi. Me amezi, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnighavira iti, o puvati? ¹⁰ Egha ia ti fo, ki bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha ia miġeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yis in miġeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

*Pita Iesus in gun miġei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin borogh in itir danganim in ghu, egha dughiar kam in uan suren gumazibar azai, “Gumazamiziba manmaghin miġei, Gumazamizibar Otirim a tina?”

¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti God in akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Ua E Iniasa

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22   **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22   * **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3 in itir miġirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati.   **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29   **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29   **16:6:** Lu 12:1   **16:6:** Luk 12:1   **16:9:** Mt 14:17-21   **16:9:** Matyu 14:17-21   **16:10:** Mt 15:34-38   **16:10:** Matyu 15:34-38   **16:14:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8   **16:14:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15   **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15   **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8   **16:17:** Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8

Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira Itimin Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevem in Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.† ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighti, God uan Nguibamin uaghan kamaghiram a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumazibav gia ghaze, me uaghan an amir arazibar amuam (Sapta 16:21–20:34)

Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22–27)

²¹ Ezi dughiar kam in ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalem mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mikezimin a ua dikavigham. ²² Ezi Pita akar kam

baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham.”

²³ Ezi Iesus raghirigha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha, egha Godin bizibagh nighnizir puvasi, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

²⁴ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazitam, o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi. ²⁵ Gumazamizir manam uan ikirimirim suighasa nighnisi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ²⁶ Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvasi. A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvasi. ²⁷ Guizbangira, Gumazamizibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamin angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kam in ivezim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me daningam. ²⁸ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazamizibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

17

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2–13; Luk 9:28–36)

¹ Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me

16:18: Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14   **16:18:** Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14   † **16:18:** Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam.   **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23   **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23   **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9   **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12   **16:24:** Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12   **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25   **16:25:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25   **16:26:** Sng 49:7–8, Mt 4:8–9   **16:26:** Onger Akaba 49:7–8; Matyu 4:8–9   **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12   **16:27:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12   **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27
16:28: Mak 9:1; Luk 9:27   **17:1:** 2 Pita 1:17–18

inigha, me miġhsiar ekjar mamın ghuavanabogha, uarira kagh iti. ² Egha me garavira itima, Iesusın mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın min sira. ³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko miġei. ⁴ Ezi Pita kamaghın gara, egha Iesus miġia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko miġezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita miġiavira itima, ghuariam angazangarimın min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamın aven me tiarir mam barazima a kamaghın miġei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghın oragha, bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimın akuigha ireghav iti. ⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghın me miġei, “Ia dikafigh, egh atiatingan marki.” ⁸ Ezi me dikavigha ua tavın garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹ Egha me miġhsiam ategha ghuaghira a me miġia ghaze, “Ia irebamın min ganizir bizim, bar an gun tav mikıman marki. Egh iki mangi Gumazamizibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Miŧevzir Gumazim ġin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akıram. ¹² Ezi ki ia miġei, Elaija izegha ġifa. Ezi gumazamiziba a ġifozir puvati, egha uan niġhnizibar ġin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazamizibar

Otarim arazir kurabar a damuti, a miŧazir kuram iniam.” ¹³ Iesus kamaghın miġeima me fo, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an gun miġei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko miġezim inigha ghua gumazamizir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusın boroghın tevimning apirigha egha ghaze, ¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimın apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. ¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekıran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghın miġei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian niġhnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko niġhniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghın, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arımarıam maghira ġifa.

¹⁹ Ezi Iesusın suren gumazibara ġin iza kamaghın an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me miġia ghaze, “Ia niġhnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia miġei, ian niġhnizir gavgavim zuravarim mastetın ovizitamın min ikıva, ia miġhsiar kam mikım suam, ni sıvagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia niġhnizir gavgavim

17:5: Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:5:** Jenesis 22:2; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:9:** Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:10:** Malakai 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:12:** Matyu 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godin Araziba 32:5; 32:20; Jon 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2

iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

*Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin Distrighin uari akuvagha kamaghin me migei, “Me Gumamazibar Otarim isi gumazibar agharim datigham. ²³ Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?”

²⁵ Ezi Pita ghaze, “Are.”

Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamın atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin Igharazibar Gumamaziziba da takisba isi?”

²⁶ Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migha ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. ²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni dipamin mangi akezim akun. Egh osirir ni faraghivira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a

ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isi me daningigh.”

18

*God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?”*

² Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izima a men tongin anesara. ³ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁴ Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamın min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam.

⁵ Egh gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

*Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

⁷ “Ki ghaze, gumamazizir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir

* **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamın iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghiragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.” **17:22:** Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me Ini 30:13; 38:26 **18:1:** Lu 22:24 **18:1:** Luk

22:24 * **18:1:** Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumamaziziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:3:** Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:4:** Matyu 20:27; 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:5:** Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:6:** Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:7:** Luk 17:1; 1 Timoti 4:1

kurabagh amima da otivir gumazamiziba, ki ghaze, lavzika! Ia kuram iniam!

⁸ “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a maku-nigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. ⁹ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

¹⁰⁻¹¹ “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

¹² Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagham. ¹³ Ki

guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. ¹⁴ Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damighti, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baraghti, ni ua uan aveghbuam inigham. § ¹⁶ Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gumazitam uam, o igharazir pumuning uam me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitam arazir kuram an gun a mikimsi, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’ ¹⁷ Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

¹⁸ “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir manam firighti, God uan Nguibamin uaghan a firigham.

¹⁹ “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam

18:8: Mt 5:30, Mk 9:43 **18:8:** Matyu 5:30; Mak 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:9:** Matyu 5:29; Mak 9:47 **18:10-11:** Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 **18:10-11:** Jenesis

48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibrui 1:14 † **18:10-11:** Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “Suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** Akar abuananamın, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamın iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazamizibar Otirim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.” **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8

18:15: Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia 6:1; Jems 5:19-20; 1 Pita 4:8 § **18:15:** Vezin kamın itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom 16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14

bagh niġnizir vamira ikia a ini-asa a bagha God ko miġei, nan Afeziar uan Nguibamın itim a isi gua danıngam. ²⁰ Egh gumazir pumuning, o pumuning ko miġezim nan ziamın uari akuvagh ikti, ki uabi men tongın ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba ġin amangasa akar isın zuim akuri

²¹ Ezi dughiar kamın Pita iza kamaghın Iesusın azai, “Ekiam, ki manmaghın dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimın araziba ġin amangam. Ti 7plan dughiaba?”

²² Ezi Iesus kamaghın a miġei, “Ki 7plan dughiabar an arazir kuraba ġin amangasa ni miġeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba ġin amang.

²³ “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan daġaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatıgha ghaze, me ġin ua da ikarvaghham. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akırasa.

²⁴ An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inimizimın akua izi. ²⁵ Ezi a daġiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghın atrivim me miġia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara daġaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimın ingangarir gumazir kinibar mın iki. Egh an biziba bar da amadagh, daġaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvaghham.

²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın oregha atrivimın guamın irıgha kamagh miġia a gakaghorı, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mızuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghham.’ ²⁷ Ezi atrivim an

apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da ġin amada.

²⁸ “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimın dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghırama an firimın suigha anegoava kamaghın a miġei, ‘Ni na da inizir daġaba bar da ikaragh.’

²⁹ “Ezi gumazir kam an guamın irıgha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh na mızuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghham.’ ³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi daġiar kaba ikaraghham.

³¹ “Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kamın ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a miġeme. ³² Ezi atrivim gumazir kamın diazıma, a uam a bagha ghu.

Ezi a kamaghın a miġia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki daġiar ni iniziba bar da ġin amada.

³³ Ki nın apangkufi, kamaghın amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tavın apangkuvan aghua?’ ³⁴ Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mızazim a gasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghıra iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiamın tugham.

³⁵ “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangıra uan navir averiabar aven, da ġin amangan koghtıma, nan Afeziar uan Nguibamın itim uaghan kamaghıra ia damuam.”

19

Iesus poroghamiba uari

18:20: Mt 28:20, Jo 14:23 **18:20:** Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13 **18:25:** 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:** 2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8 **18:34:** Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26 **18:35:** Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **18:35:** Matyu 6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13

*ataghirazir arazibav gei**(Mak 10:1-12; Luk 16:18)*

¹ Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distriqhin ghua Jordanin Fanemin vongin ghu. ² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamın men arımarıaba agıfa. ³ Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghın an azai, “Ni manmaghın nıghnisi? Gumazim uan ifongiamın gin ghua uan amuim puram anetaghıraghsı damuti, Judan Arazıba ti an amamangatıgham, o ti puvatıgham?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın men azai, “Ia ti Godın migirıgiaba itir Akınafarımın ganızir puvatı? Akar kam ghaze, ‘God bar faraghavıra nguazir kam ko bizıba bar dar ingara, gumazamizıbar ingarıgha me gamızı, men marazi gumazıbar mın otıvızı, marazi amızıbar mın otıfı.’ ⁵ Ezi God ghaze, ‘Kamaghın amızı, gumazim uan ameboghfezıaba ategh mangı, a uan amuim ko aning uaningın porogham. Egh aning inıvafızir vamıram otogham.’ ⁶ God kamaghın mıkemezıma, aning ua gumazir pumuning puvatı. Aning inıvafızir vamıra ikiam. Kamaghın amızı, God bizir pumuning isafuraghtı, gumazıtam aning abıghan kogham.”

⁷ Ezi Farısıba kamaghın a mıgei, “Manmaghın amızı, Moses osıra ghaze, gumazim amuim ataghıraghsıva, a bagh akınafarım osırıgh a danıgıgh, egh amuim batueghtıma a mangı?”

⁸ Ezi Iesus kamaghın me mıgia ghaze, “Ian navıba gavgafı. Kamaghın amızı, Moses ian amamangatıma, ia uan amuıba ataghırası. Faraghavıra arazir kam puvatı. ⁹

Ezi kı kamaghın ia mıgei, gumazıtamın amuim, a gumazir ıgharazıba tintınıbar me ısava akuir arazıtam damıghan koghtıma, an a batuegh egh amızir ıgharazıtam inıgh an ikiam, gumazir kam poroghamıba uarı bakeir arazım gamı.”

¹⁰ Ezi Iesusın suren gumazıba akar kam baregha kamaghın Iesus mıgei, “Arazir kabanagh poroghamıbar tongın ikıtıma, gumazıba amuıbar ikian kogham.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghın me mıgei, “Gumazamizıba bar akar kam inıan kogham. Puvatı, God gavgavır kam ısava gumazir vabaram anıngı. Kamaghın me amuıbar ikian kogham.

¹² Guızbangıra, marazi amebaba me batıma, men inıvafızıba ikufı. Marazi, me me aghorı, eghtı me borıba inıan kogham. Marazi God Bizıbagh Atıvamin Dughıam gıngıghnıgha amuıba ko pabar ikian aghua. Tına akar kam inısıva a mar a inı.”

Iesus ghaze, Ia borıba ateghtı, me na bagh ızı

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi dughıar kamın gumazamizıba borır dozıba inıgha Iesus bagha ızı. Eghtı a uan dafarımning me gısın darıgh me bagh God ko mıkımasa me ızıma, an suren gumazıba men atara men anogorosi. ¹⁴ Ezi Iesus kamaghın me mıgei, “Ni tına God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın aven ikısi, borır dozır kabar mın ikı. Kamaghın amızı, ia borır dozıba ateghtı, me na bagh ızı, egh men anogoroghan markı.”

¹⁵ Egha Iesus dafarımning vaghvagha me gısın arıgha, danganır kam ategha ghu.

Gumazir ıgiar bizir avırıba itım ıza Iesus ko mıgei

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

19:3: Mt 16:1   **19:3:** Matyu 16:1   **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15   **19:4:** Jenesıs 1:27; 5:2; Malakai 2:15   **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31   **19:5:** Jenesıs 2:24; 1 Korın 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31   **19:7:** Lo 24:1-4, Mt 5:31   **19:7:** Godın Arazıba 24:1-4; Matyu 5:31   **19:9:** Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11   **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korın 7:10-11   **19:10:** 1 Korın 7:1-2; 7:7-9; 7:17   **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15   **19:12:** 1 Korın 7:32-34; 9:5   **19:14:** Mt 18:2-3
19:14: Matyu 18:2-3

16 Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi.”

18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹ egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki me baragh, egh ia uarigh ifongezu moghin gumazamizir igharazibagh ifongegh.”

²⁰ Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damighti, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²² Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

²³ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira

ki ia migei, gumazamizir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangang iburagham. ²⁴ Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵ Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶ Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazamizibar Otaram ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam. ²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kam in itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan

19:16: Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18   **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18   **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28
19:17: Ofa Gami 18:5; Luk 10:28   **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20   **19:18:** Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20   **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8   **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8   **19:21:** Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19   **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19   **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10   **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10
19:26: Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27   **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27   **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28   **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28
19:28: Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21   **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21   **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34   **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34   **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30   **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30

zurara itir ikerimirir aghuimin aven ikiam. ³⁰ Eghti dughiar kamın faragha itir gumamazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumamazir aviriba, me gin faragh mangam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumamaziziba faragh iki-asa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue. ³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti. ⁴ Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’ ⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kamın pura iti.’

“Ezi me a migia ghaze, ⁷ ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’

“Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’

⁸ “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha

izezibar gifagh.’ ⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ “Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, ¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

¹³ “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri? ¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. ¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamın dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamın na baseme?’”

¹⁶ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mizezimın uam a migei (Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalemın zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamın ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze, ¹⁸ “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalemın ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumamazizibar Otaram isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. ¹⁹ Egh

me a inigh Kantrin Igharazibar Gumamazibar dafaribar arighti, gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva a isi ter ighuvimin a gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghti, a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon
gumazir ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningın amebam itevimning apirigha, ua bagha bizitam damuasa an azai.

²¹ Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi a ghaze, “Ni kamaghın na bagh damu, ni Atrivir Ekiamın otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nın agharir guvim daperaghti, tav nın agharir kiriam daperagh.”

²² Ezi Iesus akam baregha kamaghın a ikaragha ghaze, “Ni azangsızir bizir kam, ni an mingarim gifozir puvati, egha ni a bagha nan azai.”

Egha aningın azara, “Gua ti ki ateramin osımtızim, uaghan an ateramin gavgavim iti?”

Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

²³ Ezi Iesus kamaghın aning miğia ghaze, “Guizbangıra, gua ki ateramin osımtızim, gua a iniam. Egha ki tav amıseveghti a nan kiriam ko guvimın dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amısevegħa, me bagħa dar kirigha gıfa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10pla akar kam baregha aningın atari. ²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumamazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba

baragħasa puvıra me abıragħbırası.

²⁶ Eghti arazir kaba ian tongın ikian kogham. Gumazir manam ian tongın ekiamın ikisi, a ingangarir gumazimın mın iki. ²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangısi, a bar ian ingangarir gumazir kinimın mın iki. ²⁸ Ezi kamaghıra Gumamazibar Otarim iza, gumamazibar amuti me a bagħ ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagħ ingarasa ize. Egha a gumamazir avırıba bagħ aremegħ ua me givezegħ me iniasa ize.”

*Iesus gumazir damazir kurar
pumuning gamizi, aning gari
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategħa zui. Ezi avırir ekiam an gın zui. ³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apınımın aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamın izıma, aning pamten kamaghın dei, “Ni Devitın Otarim, ni gan apangkufıgh.”

³¹ Ezi gumamazıba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogħa ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghın aning miğeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitın Otarim, ni gan apangkufıgh.”

³² Kamaghın amizi, Iesus tugħa aningın dia ghaze, “Ki tizim gua bagħa a damuasa, gua ifonge?”

³³ Ezi aning a ikaragħa ghaze, “Ekiam, ni gan damazıba kuıghti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aningın apangkuvıgha egha dafarım aningın damazıbagħ atızı, aningın damazıba magħıra ua derazi, aning ua gari. Egha magħıra Iesusın gın zui.

20:21: Mt 19:28, Lu 22:30 **20:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30 **20:22:** Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:22:** Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11 **20:23:** Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:23:** Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mk 10:43, Lu 9:48 **20:26:** Mak 10:43; Luk 9:48 **20:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **20:28:** Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 **20:28:** Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19 **20:30:** Mt 9:27, 15:22 **20:30:** Matyu 9:27; 15:22

Iesus Jerusalemın otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21--25)

*Iesus atrivimın mın Jerusalemın
aven zui*

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon
12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın boroghın izava Olivın Mıghsıamın iza Betfagen nguıbamın oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghın aning mıgei, “Gua nguıbar munagh itimın mangi, egh gua gantıma, donkin mam me a ikezıma a uan nguzir asem ko iti. Aningın benim fıriğh na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti gumazitam guan azangtım, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarım aningın iti.’ Eghti gumazir kam zuamıra puram aning ateghti, aning izam.”

⁴ Godın akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezır akaba otı-vasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakın, ⁵ “Ni akar kam isıva Saionın nguıbar ekiamın itir gumazamizıbarav kemegh. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatızir mamın mın donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamın nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusın suren gumazimning ghua a mikemezi moghın ami. ⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuıba suegha donkiningın akırımning gısın atızı, Iesus korotiar kabagh ısın apera. ⁸ Ezi gumazamizir avırıba uan korotiar azenimın azuıba suegha tuavim

mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torım garısı.

⁹ Ezi gumazamizir faragha zuıba ko Iesusın gın izıba, uan tiarıba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitın Otarımın ziam fı! Gumazir, Ekiamın ziam ko gavgavımın izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguıbar bar pın itimın itir Godın ziam fı!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemın aven ghuzi, an itir gumazamizıba dıgavir kuram gamıgha tintinıbar uarır azai, ¹¹ “Kar gumazir manam?”

Ezi Iesusın gın izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godın akam inigha izir gumazim. A Galilin Distriğhın aven itir nguıbam Nasaretian gumazim.”

*Iesus Godın Dıpenim avınizir
dıvazımın aven bizıba amadir gu-
mazamizıba,
me batosi*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon
2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godın Dıpenim avınizir dıvazımın aven gumazamizıbar garıma, me bizıba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazamizir dagıaba uarır ikarvazıbar dakozıba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazamizıbar dabırabıba, da fava egha da ıghavkırı.* ¹³ Egha kamaghın me mıgei, “Godın Akınafarımın aven, osızirim kamaghın iti, ‘Nan Dıpenim, God ko mıgeir Dıpenimra. Ezi ia a gamızı, an okımakıar gumazıbar mogomer danganimın mın oto!’”

¹⁴ Egha a Godın Dıpenimın aven itıma, damazir okavırızıba ko suer amırızıba a bagha izıma, a men arımariaba gefi. ¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan Arazıbagh fozir gumazıba izava an amir arazir ivınbabar gari. Egha me orası, borıba Godın Dıpenim avınizir dıvazımın

21:3: Mt 26:18   **21:3:** Matyu 26:18   **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15   **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon 12:15   **21:8:** 2 Kin 9:13   **21:8:** 2 Atrivıba 9:13   **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39

21:9: Onger Akaba 118:25-26; Matyu 23:39   **21:11:** Mt 21:46   **21:11:** Matyu 21:46   * **21:12:** Gumazamizıba Godın Dıpenim avınizir dıvazımın aven iki bizıbagh ıvezisi, ofa gamir dagıabar dagh ıvezam. Me Rom ko Griğhın dagıabar ıvezan koghım. Kuarazıba ko bizir me kagh ıvezıba, da Godın ofa gamir bizıba.   **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46   **21:13:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46   **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6   **21:14:** Aisaia 35:5-6

aven ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimın ziam fi.”

Kamaghın amizi, me bizir kaba bagha atari. ¹⁶ Egha kamaghın Iesusın azai, “Ni boriba miğeir akaba barasi, o?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimın ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’”

¹⁷ Egha a me ategha ghua Jerusalemın nguibam ategha Betanin nguibamın ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi

(Mak 11:12-14; 11:20-24)

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemın zuima, mitiriam an azi, ¹⁹ ezi a tuavir apinimın temer fighın mamın garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighın oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam miğia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamın ganigha digavir kuram gamigha, ghaze, “Temer figh manmaghın amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghın me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia miğei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighın temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghın otivam. ²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusın gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalemın otogha Godin Dipenim avinizir divazimın aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghın an azai, “Ni gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?”

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami. ²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumazamiziba rue? A ti Godin Nguibamın gavgavir kam ini, o a ti gumazamiziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghın en azaragham, ‘Ia manmaghın amigha nighnizir gavgavim Jonın ikian aghua?’ ²⁶ Eghti e suam, ‘Jonın rurim gumazamizibar ize,’ kamaghın e gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jonın miğia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁷ Kamaghın amizi, me Iesus miğia ghaze, “E fozir puvati.”

Ezi Iesus kamaghın me miğia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimın gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamın otarimning akar isin zuim miğei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghın me miğei, “Ia manmaghın nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha a ghua kamaghın otarir ekiam miğei, ‘Otarim, ni datirighın mangi, wainin azenimın

21:16: 2 Sng 8:2 **21:16:** Onger Akaba 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:19:** Luk 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Korin 13:2; Jems 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu 7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk 11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18 **21:26:** Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:26:** Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk 15:11

aven ingar.’ ²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari. ³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi ingaram.’ Egha ghuzir puvati. ³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baregha an gin zui?”

Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir ekiam.”

Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. ³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, “Ia akar isin zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.† ³⁴ Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima,

me wainin ovizi taba iniasa ghue.

³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, igharazir mam me a misoghezima an areme, egha dagiabar igharazir mam ginifi. ³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ “Kamaghin amizi, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’

³⁸ “Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremekka. Egh e uari bagh wainin azenim iniam.’ ³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anekunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?”

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighiregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei:

“‘Kar dipenir akimir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.

21:31: Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 **21:33:** Matyu 25:14 † **21:33:** Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelia damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelia wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6 **21:35:** Matyu 22:6 **21:38:** Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibu 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.’

⁴³ “Kamaghin amizi, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamın aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam.
⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba misarighiregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisrarigham.”†

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amua, egha gumazamizir aviribar atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam izir gumazir mam.

22

Poroghamibar isar ekiamın akar isin zuim (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mamın gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, ² “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamın otarim amuimın ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira isam bagh izasa gumazamiziba bagha akam amada. Ezi isamın dughiam otozima, a gighamizir gumazamiziba izasa uan ingangarir gumaziba amada. Ezi puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, ‘Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, ‘Ia oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan bulmakaun apuribav suegha,

egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamın biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamın izi.’

⁵ “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamın gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimın zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Ezi marazi atrivimın ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

⁷ “Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozı a isi.

⁸ “Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamibar isamın dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamın ikian kogham. ⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir ekiaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamibar isar kamın izi.’ ¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa poroghamibar isar dipenim gapiazı a bar izifa.

¹¹ “Ezi gumazamiziba apiazıma, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamın garima, a poroghamibar isamın azuir adiari-tam aruzir puvati. ¹² Ezi atrivim an azara, ‘Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikiman asa.

¹³ “Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan

21:44: Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8 † **21:44:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44ın aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Ni Luk 20:18ın gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40 **22:4:** Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35 **22:8:** Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:11:** 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:13:** Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28

mitatemîn anekunigh. Danganir mitater kamin me puvira tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumamazizir aviribar dei, egha varazira, a me amisevima, me aven zui.”

Gumamaziziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an migirigiam baghaviram an suigham. ¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumamazizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimîn gin zuir puvati. Akar vamira ni gumamazizir ziaba itiba, ko gumamazizir kiniba uaghara, me migei. ¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtîma, arazir kam Godin damazimîn dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? ¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisarîn nedazim ko an ziam.”

Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisarîn biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai,

²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba batiti, an aveghbuamîn ikizim kuavaremeghan kogham. ²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin ike. Men avebam amuimîn ikiava boritam inizir puvati, egha areme.

Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. ²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningîn dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami. ²⁷ Egha me bar ariaghire, ezi abuan amizir kam uaghan areme. ²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumamaziziba ua dikavamin dughiamîn, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvagher kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimîn itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. ³⁰ Gumamazizir aremeziba ua dikavamin dughiamîn, paba amubar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamin ganiz, o puvati? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God.”

22:14: Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14   **22:14:** 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14   **22:15:** Mk 3:6
22:15: Mak 3:6   **22:16:** Mk 3:6, 8:15, 12:13   **22:16:** Mak 3:6; 8:15; 12:13   **22:21:** Stt 1:27, Ro 13:7
22:21: Rom 13:7   **22:23:** Ap 23:8   **22:23:** Aposel 23:8   **22:24:** Lo 25:5   **22:24:** Godin Araziba 25:5
22:29: Jo 20:9   **22:29:** Jon 20:9   **22:30:** 1 Jo 3:2   **22:30:** 1 Jon 3:2   **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32   **22:32:** Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32
22:33: Mt 7:28   **22:33:** Matyu 7:28

³³ Ezi gumamaziziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin Akar Gavgavir faraghavira itim

(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ³⁸ Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha Akar Gavgavir igharazibar faraghavira iti. ³⁹ Ezi an girara irim. A kamakin: ni uabira uabi gifongezimoghin, gumamazizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisiin tu.”

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azara, ⁴² “Ia God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?”

Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Ovavim.”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighnizim Devit ganingizi, a gumazir kam, ‘Ekiam,’ a gati, egha kamaghin migia ghaze:

⁴⁴ “‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,

“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

⁴⁵ “Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-46)

¹ Ezi Iesus gin gumamazizir aviriba ko an suren gumazibagh eghari.

² Egha kamaghin migei, “Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari.

³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati.

⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumamazizibar dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghburasi. Egha me tong uan dafar puzitamın men akurvaghan nighnizir puvati.

⁵ “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze,

22:37: Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27   **22:37:** Godin Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27   **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14   **22:39:** Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14   **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5   **22:40:** Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5   **22:42:** Jo 7:42   **22:42:** Jon 7:42   **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64   **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13   **22:44:** Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13   **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40   **22:46:** Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40   **23:3:** Mal 2:7-8   **23:3:** Malakai 2:7-8
23:5: Mt 6:1   **23:5:** Matyu 6:1

e arazir kamın uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.*
 6 Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri. 7 Egh me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

8 "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. 9 Egh ia nguazimın kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamın iti. 10 Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim. 11 Ian gumazamizir ekiaba pura ian ingan garir gumazamizibar mın iki. 12 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abınam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei

(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

13-14 Egha Iesus ua kamaghın migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi

gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

15 "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

16 "Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghın gumazamizibar sure gamua ghaze, 'Gumazir manam guizin mikimsıva, Godin Dipenimın akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsı, golin Godin Dipenimın aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimın gin mangi, a damu.' 17 Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimın ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimın aven iti, egha tuavir kamın golin kam Godin bizimın oto. 18 Egha ia uaghan kamaghın men sure gamua ghaze, 'Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar anıngsi, ofa gamir dakozimın akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimın itir

* **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiriabagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Diboboniba 15:37-41ın garava sazır otevíba uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazır ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23; Esekiel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52 † **23:13-14:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakın, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamın Dughiamın ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40ın gan. **23:16:** Mt 5:33-34, 15:14 **23:16:** Matyu 5:33-34; 15:14

ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.’¹⁹ Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kamın ofan kam Godin bizimin oto.²⁰ Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aningin akakasi.²¹ Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi.²² Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

²³ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin arazim, ko apangkuvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.²⁴ Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui.

²⁵ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakar araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini.²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghivira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi matmatiamin ganganim azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa.²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averi- abagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami.³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’

³¹ Ia kamagh migia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’³² Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir

23:22: Ais 66:1, Mt 5:34   **23:22:** Aisaia 66:1; Matyu 5:34   **23:23:** Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42   **23:23:** Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42   **23:25:** Mk 7:4   **23:25:** Mak 7:4
23:27: Lu 11:44, Ap 23:3   **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3   **23:28:** Lu 16:15   **23:28:** Luk 16:15
23:31: Ap 7:52   **23:31:** Aposel 7:52   **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7   **23:33:** Matyu 3:7; 12:34; Luk 3:7

ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamang, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ “Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Eghti ia men taraziv soghti me arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gintighti, me ari nguibar igharazibar mangam. ³⁵ Eghti arazir aghuibagh amir gumazamiziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozир arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekarian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. ³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

Iesus Jerusalem in apangkufi
(Luk 13:34-35; 19:41-44)

³⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalem in adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati turarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa

ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. ³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganankogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’”

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighirigham
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi. ² Ezi an akar kam in me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

Iesus ghaze, osimtizir aviribagin otivam
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁵ Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir

23:34: Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibu 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59; 1 Tesalonika 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9 **24:2:** Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44 * **24:2:** Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam. (4pla faragha gifa.) Akar kaba, da 24:2-25:46 in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37-39; Mak 13:3-4; 1 Tesalonika 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaia 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23-24; Jon 5:43; Aposel 5:36-37; 1 Jon 2:18

aviribagh ifaram. ⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁷ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimın itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimın adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. ⁸ Osımtızir kaba mati, amizim otasa faraghavıra mızazim barazi mokin.

⁹ “Dughiar kamın me ian suighıva osımtıziba ia darıghıva ia misoghti, ia arımıghiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangın ian aghuagham. ¹⁰ Egh dughiar kamın gumazamizir avırıba, me uan nıghnızir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari isi apanıbar agharım darıgham. ¹¹ Eghti akar ifavarım akurır gumazır avırıba otıvıgh, gumazamızır avırıbagh ifaram. ¹² Eghti arazır kuraba bar izıvaghti, kamaghın gumazamiziba uarıgh ifongezır arazım ategham. ¹³ Eghti tina arazır kabar tongın gavgavıgh ikı, mangı dughiar nguazır kam gıvaghım otoghti, God uam a inıam. ¹⁴ Eghti God Bizıbagh Atıvımın Dughıamın Akar Aghur kam, me a inıgh a ısıva nguazımın itır ikızıba bar dar gumazamizıba bar me mikımtıma, me a baragham. Eghtıma gın nguazır kam gıvımın dughıam otıvam.”

Jesus ghaze, bizir bar kuram otogham

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Egha İesus mıgıa ghua kamaghın mıgeı, “İa gantıma, bizır bar kurar God ifongezır puvatızım, Godın Dıpenımın aven ikiam. A ikıti, God uan Dıpenım ategham. Fomıra Godın akam inıgha izır gumazım Daniel bizır kamın gun mikeme. (Gumazır osızırır kamın garım, a deraghvıra nıghnıgh egh a gıfogh.) ¹⁶ Dughıar kamın Judıan Dıstrıghın itır gumazamizıba arı mıghsıabar ghua-vanangam. ¹⁷ Egh tav dıpenımın pın itır avughsazır danganıamın ikegh, nguazımın magırı, egh uam aven mangı uan bizıtım inısi nıghnıghan markı. ¹⁸ Egh gumazır manam azenır ekıamın ikegh, egh uamategh dıpenımın mangı uan azenan azur korotıam inıan markı. ¹⁹ Navıba adır amızıba ko borıba oteba apır amebaba, mevzıka; dughıar izamın kaba bar men ikuvıgham! ²⁰ İa amozımın dughıam ko Sabatın dughıatamın aran aghuaghıva, uarı bagh God ko mikım. ²¹ Dughıar izamın kaba, da osımtızır ekiabar dughıaba. God nguazım ko overıamın ingarızır dughıamın iza datırıkın, egh ua kamaghın dughıatam otoghan kogham. ²² Ekıam uan gumazamızır mısevezıbagh nıghnıgha, dughıar kurar kamın dughıar maba aghorezi, da mong ofefe. A tı dar aghorezır puvatızı, gumazamizıba bar arıaghireghai.

²³ “Dughıar izamımın, tav ia mikım suam, ‘İa gan, Kraisra kara! A God Ua E İnıasa Mısevezır Gumazımra,’

24:7: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghanıba 15:6; Aısaia 19:2; Hagı 2:22; Sekaraia 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18-20; Aposel 4:2-3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hibru 3:6; 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:15:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aısaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8

o, 'Ia gan, Kraisra muna!' ia an akam baraghan marki. ²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, 'Kirara, God Gumamaziziba Ua me Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki Godin akam inigha izir gumazir mam,' egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumamaziziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumamaziziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. ²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ "Kamaghin amizi, me ia mikim suam, 'Ia gan. A muna gumamaziziba puvatizir danganimin iti,' eghti ia mangan marki. Egh me suam, 'Ia gan. A kara, dipenir kamin aven modoghav iti,' ia men akam baraghan marki. ²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumamazizibar Otarim ua izamin arazim, uaghan kamaghiram otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸ "Gumazir kuaba iti naghin, targaiba uari akuvagham. Kamaghira, Gumamazizibar Otarim izitima, gumamaziziba bar an ganam."

Iesus ghaze, Gumamazizibar Otarim gin izam

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Osimtizir ekiar kaba otivigh givaghti:

"'Aruem mitategham, eghti iakinim isiraghan kogham, eghti mikoveziba overiamin asighiram, overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira uari sivaghsivagh, uan danganiba ataghiragham.'

³⁰ "Eghti, Gumamazizibar Otarim Izamin Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamin gumamaziziba ganti, Gumamazizibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam. ³¹ Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumamaziziba akuvam, egh enselba nguazimin oteviba bar, me akuvagh, men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumamazizibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁴ Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumamazizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³⁵ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham."

24:24: Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:24:** Godin Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:30:** Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **24:33:** Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

³⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. ³⁷ Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim Izamin Dughiamin otivam. ³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu. ³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazamizibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghram otivam. ⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham. ⁴¹ Amizir pumuning brethar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham.

⁴² "Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati. ⁴³ Ia arazir kam ginighigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁴ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham."

Ingangarir gumazir aghuim ko in-

gangarir gumazir kuramin akar isin zuim

(Luk 12:42-46)

⁴⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera. ⁴⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin nighnigham, 'Nan ekiam zuamira izeghan kogham.' ⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir daraziv sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. ⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. ⁵¹ Ingangarir gumazir kamın gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamın ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam."

25

Iesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

24:36: Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:37:** Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:39:** Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **24:43:** Luk 12:39-40 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:46:** Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:** Matyu 8:12; 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui. 2 Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati. 3 Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati.* 4 Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini. 5 Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

6 "Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, 'Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.' 7 Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.

8 "Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, 'En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningh.'

9 "Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, 'Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamın uari bagh tabagh ivesegh.' 10 Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

11 "Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamaghin migei, 'Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.'

12 "Ezi a me ikaragha kamaghin migei, 'Ki guizbangira ia migei, ki ia

gifozi puvati.'"

13 Egha Iesus ghaze, "Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otoham."

Ingangarir gumazibar dagiaba in-izimin, akar isin zuim
(Luk 19:11-27)

14 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami mokin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. 15 A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu. 16 A ghuzima, gumazir 5,000 kina inizim maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh isin uam a ini. 17 Ezi gumazir 2,000 kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini. 18 Ezi gumazir 1,000 kina inizim ghua mozim okoregha uan gumazir ekiamin dagiaba isa mozim gatigha da modo.

19 "Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei. 20 Ezi gumazir 5,000 kina inizim, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, 'Ekiam, ni 5,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 kinan mam dagh isin uam a ini.'

21 "Ezi an ekiam kamaghin a migei, 'Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekibar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan

* **25:3:** Israelin adarazi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati. **25:11:** Luk 13:25 **25:12:** Mt 7:23 **25:12:** Matyu 7:23 **25:13:** Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 **25:13:** Matyu 24:42-44; 1 Tesalonika 5:6; 1 Pita 5:8 **25:14:** Mk 13:34 **25:14:** Mak 13:34 **25:15:** Ro 12:6 **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 **25:21:** Matyu 24:45-47; Luk 12:44; 16:10; 2 Timoti 2:12

ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.'

²² "Ezi gumazir 2,000 kina inizim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ni 2,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.' ²³ Ezi an ekiam kamaghin a migei, 'Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.'

²⁴ "Ezi gumazir 1,000 kina inizim uaghan iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. ²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.'

²⁶ "Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirazim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. ²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. ²⁸ Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningigh. ²⁹ Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav,

an fofozir muziarim God a dam a iningham. ³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamin me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.'"

Gumamazibar Otarim, gumamaziziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumamazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³² Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mammin me amaga, memeba bizir mammin me amadi. ³³ A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir kiriamin amangam. ³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumamazizibav kimam, 'Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi, ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi, ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu, ³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin amizi, ia aven izi.'

³⁷ "Eghti gumamazizir aghuiba kamaghin a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi

25:29: Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:29:** Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2 **25:30:** Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:30:** Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:31:** Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:32:** Esekiel 20:38; 34:17; Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:34:** 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:35:** Aisaia 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 **25:36:** 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16

dughiar manamra, kuarim nın pırıma, e dipam ni ganıngi? ³⁸ Ezi dughiar manamra, ni nguıbar ıgharazımın gumazımın mın itıma, e ni inıgha uan dipenıbar ghue? Ezi dughiar manam, ni bıbıamra itıma, e korotiaba ni ganıngi? ³⁹ Ezi dughiar manam, ni areıma, e nın akura, o ni kalabusın itıma, e ghua nın gani?’

⁴⁰ “Eghti Atrivim me ikaragh kamaghın me mikımam, ‘Ki guızbangıra ia mıgei, arazir ia nan gumazamizir kınıbagh amızıba, ia dar na gami.’

⁴¹ “Egh Atrivim uan agharır kırıamın itır darazi kamaghın me mikımam, ‘İa na gitagh! İa Godın anıngagharımın aven itır darazi! İa mangı, avır munger puvatızımın mangı. Avır kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetızıma a itı.

⁴² Ki faragha mıtırıam nan azıma, ia daghetam na ganıngızır puvatı, ezi kuarım nan pırıma, ia dipatam na ganıngızır puvatı. ⁴³ Egha ki nguıbar ıgharazımın gumazımın mın itıma, ia na inıgha uan dipenıbar ghuzır puvatı, ezi ki bıbıamra itıma, ia korotıatam na ganıngızır puvatı, ezi ki areıma, ia nan akurazır puvatı, ezi ki kalabusın itıma, ia ghua nan ganızır puvatı. Kamaghın amızı, ia na gitagh!’

⁴⁴ “Eghti me kamaghın a mikımam, ‘Ekıam, e dughiar manam nın gari, mıtırıam nın aghe, o kuarım nın pırı, o ni nguıbar ıgharazımın gumazımın mın ike, o ni bıbıamra ike, o ni areı, o ni kalabusın ikezi, e deravıra ni gamızır puvatı?’

⁴⁵ “Eghti a me ikaragh kamaghın me mikımam, ‘Ki guızbangıra ia mıgei, arazir ia gumazamizir kınıbagh amızır puvatızıba, ia uaghan arazır kabar na gamızır puvatı.’ ⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghın amızıba mangı, ıvezır kuram

ınıam, kar mızazır gıvan koghamım. Eghti gumazamizir aghuıba mangı, ikırımırır aghuır zurara itım ınıam.”

İesus mızazım inıgha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26--28)

Gumazır dapanıba İesus mısueghti an aremeghasa mıgırıgıabar kırı

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ İesus mıgırıgıar kaba agıvagha, uan suren gumazıba kamaghın me mıgei, ² “İa fo, aruer pumuning gıvaghtıma, God İraelıa Gitazır Dughıamın ısar ekıam otıvam. Eghti me Gumazamizıbar Otarım ısı apanıbar agharım datıghti me a ısıva ter ıghuvımın a gafugham.”

³ Dughıar kamın, ofa gamır gumazır ekiaba koma Judabar gumazır aruaba ghua, ofa gamır gumazıbar dapanımın dipenımın uarı akufa. Gumazır kamın zıam Kaıafas. ⁴ Egha me arazır mogometamın İesusın suıragh a mısueghti an aremeghasa tuavıba burıa, akabav sosi. ⁵ Egha me kamaghın uariv gei, “E ısar ekıamın dughıamın an suıghan kogham. E damutı, gumazamizır ısamın itıba men navıba osemeğh, egh mıdorozır dafatam damıgham.”

Amızır mam borem ısı İesusın dapanım gıngı

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Ezi İesus ghua Betanın nguıbamın aven Saimonın dipenımın itı, Saimon faragha lepan arımarıam an mıkıarım gamı. ⁷ Dughıar kamın İesus dagher dakozımın aperaghav itıma, amızır mam, borer mughurıar aghuım zuır mam, inıgha ızı. Borer aghuır kamın mısevım, me dagıar

25:40: Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 **25:40:** Aghuzır Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hıbru 6:10; Akar Mogomem 22:12 **25:41:** Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:41:** Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10 **25:45:** Sek 2:8, Ap 9:5 **25:45:** Sekaraıa 2:8; Aposel 9:5 **25:46:** Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **25:46:** Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 **26:2:** Ua Me İni 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1 **26:7:** Lu 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38

ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamın ıvezim bar pın ko. Ezi amızir kam borer kam isava, İesusın dapanım ginge. ⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghın an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁹ E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi İesus men migirigiabagh fogha kamaghın me miğei, “İa tizim bagha osımtızim amızir kam garısı? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. ¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kırara, ia ko zurara ikian kogham. ¹² Amızir kam nan namnam mozim bagh anekırasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³ Ki guizbangıra ia miğei, me nguazir kamın danganir manabar Godın Akar Aghuim akunıva, amızir kam amızir arazim uaghan a mikımıva a gınıghnıghvıra ikiam.”

Judas İesus isıva gumazir ekiabar agharım darıghasa akam akırı
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Dughiar kamın Judas İskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. ¹⁵ Egha a kamaghın men azai, “Ki İesus isıva ian dafaribar atıghti, ia tizim na danıngam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba mengegha, da isa a ganıngi.* ¹⁶ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Judas, İesusın suiragh men dafaribar arıghasa tuavıba buri.

İesus uan suren gumazıba ko api
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatızir Bretın İsam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, İesusın suren gumazıba iza kamaghın a miğei,

“Ni danganir manamin God İraelia Gitazir Dughiamın isam amısı ifongeghti, e an mangı bizıbar kırım?”

¹⁸ Ezi a kamaghın me miğei, “İa nguıbar ekiamın aven mangı, egh gumazir kam bagh mangı kamaghın a mikım, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghıra izegha gıfa. Ezi ki uan suren gumazıba ko, God İraelia Gitazir Dughiamın isam, e nin dipenimin daghebar amam.’” ¹⁹ Ezi suren gumazıba İesus mikemezi moghın ghua God İraelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizıbar kırı.

²⁰ Ezi guaratıghın İesus uan aposelba ko me dagher dakozımın min apiaghav iti. ²¹ Me apava a kamaghın me miğei, “Ki guizbangıra ia miğei, ian tav na isi gumazir nan apanım gamıbar agharım darıgham.”

²² Ezi an suren gumazıba akar kam baregha, navıba bar oseme. Egha me bar vaghvagha kamaghın an azangsısı, “Ekiam, kırara markıama?”

²³ Ezi a kamaghın me ikaragha ghaze, “Gumazir na isıva apanıbar agharım darıghamım, a uaghan na ko ga uan dafarımning isa itarır vamıra garugha uam anıng asi. ²⁴ Gumazamizıbar Otarım, Godın Akınafarım mikemezi moghın, an aremegham. Eghti gumazir Gumazamizıbar Otarım isava apanıbar agharım gatızim, gumaka! A bar ikuvıgham! Amebam a batezir puvatızı deraghai!”

²⁵ Ezi gumazir İesus isıva apanıbar agharım darıghamım, a Judas, a kamaghın an azai, “Ekiam, ni ti na miğıa ma?”

Ezi İesus ghaze, “Nırara, ni miğei moghıra!”

26:11: Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godın Arazıba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12; Matyu 27:3

* **26:15:** Dagiar 30 silvan kaba ti datırıghın en dagıabar dibobonım, ti manmakın? Da avıraseme, egha gumazım iakınır 5pla o 6plan ingarızir ıvezımın min otogham. Ni Matyu 27:9-10ın gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me İni 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi

(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.”

²⁷ Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin migei, “Ia bar wainin dipar kam ami. ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam.”

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kam in na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam:

“Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima,
sipsipba tintinimin aregham.”

³² “Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kam in ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin, ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.”

³⁵ Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin God ko migei

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam.” ³⁷ Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi.

³⁸ Egha a kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.”

³⁹ Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

⁴⁰ Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai,

26:26: Mt 14:19, 1 Ko 10:16   **26:26:** 1 Korin 10:16   **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22   **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22   **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41   **26:29:** Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41
26:30: Lu 22:39, Jo 18:1   **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1   **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32   **26:31:** Sekaraia 13:7; Jon 16:32   **26:32:** Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28   **26:32:** Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28   **26:34:** Mt 26:69-75   **26:34:** Matyu 26:69-75   **26:35:** Mt 26:56   **26:35:** Matyu 26:56   **26:38:** Jo 12:27
26:38: Jon 12:27   **26:39:** Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8   **26:39:** Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8   **26:41:** Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14,, 4:15

“Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimin gan ikian kogham o? ⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gav-gaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizer kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. ⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mikezimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin uam a ko migei. ⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴⁶ Ia dikafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!”

*Judas Iesus isava
an apanibar agharim gati*

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. ⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim.” Egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamiram a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.† ⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri.

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram. ⁵³ Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12plan midorozir gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan akuraghai.

⁵⁴ Ki kamaghin damighti, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. ⁵⁶ Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

26:41: Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:44:** 2 Korin 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:45:** Jon 12:27; 13:1 **26:46:** Jo 14:31 **26:46:** Jon 14:31 † **26:50:** Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebighizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49 **26:55:** Lu 19:47, 21:37 **26:55:** Luk 19:47; 21:37 **26:56:** Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvagha iti. ⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghue. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. ⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹ kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mizekimin uam an ingarigham.’”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?”

Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” ⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.” ⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.” ⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.” ⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze,

26:60: Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13
Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19
Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55,
1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55;
1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak
14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6,
53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3 **26:74:** Mk 14:71 **26:74:**
Mak 14:71

26:60: Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12;
26:61: Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7,
26:64: Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55,
1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55;
1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak
14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6,
53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3 **26:74:** Mk 14:71 **26:74:**
Mak 14:71

Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghivira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri. ² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴ Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam

gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.”

Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.” ⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizir divazimin aven da kunigha ghua uabi guragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham.” ⁷ Egha me akam misueghta dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. ⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim,” a gati. Ezi me dughiar kam in ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam givezasa atizir ivezim. ¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

Pailat Iesusin azai,
“Ni Judabar atrivim, o?”

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

26:75: Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38

27:1: Lu 22:66

27:1: Luk 22:66

* 27:2: Pailat Romin gumazim. Rom in gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Rom in gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghua. Ni Jon 18:31 in gan.

27:3: Mt 26:14-15

27:3: Matyu 26:14-15

27:5: 2 Sml 17:23

†

27:8: Migirigiar otevir kam “me dughiar kam in ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei.

27:9: Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13

27:11: Mk 15:2, Lu 23:3,

Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13

27:11: Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13

27:12: Ais

53:7, Mt 26:63, Jo 19:9

27:12: Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” ¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

Pailat Iesus isi ter ighuvimin a gafughasa migei

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38-19:16)

¹⁵ Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir gumazamiziba ifongezir manam, Pailat a isi me bagh anemangam. ¹⁶ Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba iza uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham. Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghiragham?” ¹⁸ Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga ghaze, “Ki dimangan irebamın arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar osemi. Kamaghin, ni arazitamin a damuan marki.”

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanin gumazir

ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghiragham?”

Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.”

²² Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?”

Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvimin a gafugh!”

²³ Ezi Pailat kamaghin men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”

Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamın ovevem, a nan osimtizim puvati. Kar ian bizimra.”

²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevemın osimtizim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuzi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevır ruarir mam isa a garu. ²⁹ Egha me dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha fidizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze,

27:14: Jo 19:9   **27:14:** Jon 19:9   **27:18:** Jo 11:47-48, 12:19   **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19   **27:20:** Ap 3:14   **27:20:** Aposel 3:14   **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4   **27:24:** Godin Araziba 21:6-9; Matyu 27:4   **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28   **27:25:** Josua 2:19; 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28   **27:28:** Lu 23:11   **27:28:** Luk 23:11   **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3   **27:29:** Onger Akaba 69:19; Aisaia 53:3

“Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!”[‡] ³⁰ Egha me a giparava a suirazir fidizim inigha an dapanim misosi. ³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha gıvagha, korotiar me a gaghuiziba suegha, uam ananaba a gaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusın ter ighuvim gıgaghpu. ³³ Egha me ghua danganir mamın otifi, an ziam Golgota. (Danganir kamın ziamın mıngarım kamakın, Dapanir Agharir Danganim.) ³⁴ Ezi me danganir kamın Iesus damasa me dipar anınganir mam wain sara a veregha, mam inigha Iesus ganıdi. Ezi a muziarımram amegha puram anetaki. ³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvımın a gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari danıngasa satu gıkararai. ³⁶ Egha danganir kamın apiagha anesavsuisi. ³⁷ Me an dapanim gısın, an kotim gamızır mıgırıgıam osiri. Men osırızır akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.”

³⁸ Me gumazir okıava midorozıbagh amızır pumuning, Iesusın boroghın uaghan anıng agura. Me mav isa Iesusın agharır guvımın itir ter ighuvım gafu, egha mav isa agharır kırıamın itir ter ighuvım gafu. ³⁹ Ezi gumazamızıba mangı ızegh gamua Iesus dipova, uan dapanıba roa ghaze, ⁴⁰ “Ni, gumazır Godın

Dıpenım akarıgh aruer pumuning ko mıkezımın uam an ıngarasa mıkememizim! Ni uabi uabın akuragh! Egh ni guızbangıra Godın Otarım, ni ter ıghuvım ategh ızıghırı.”

⁴¹ Ezi kamaghıra ofa gamır gumazır ekiaba ko Judan Arazıbagh fozır gumazıba ko Judabar gumazır aruaba ızava a dipova ghaze, ⁴² “A gumazır ıgharazıbar akurvası, egha uabi uabın akurvaghan ıbura. A Israelian Atrivım, kamaghın a ter ıghuvım ategh ızıghırı, eghti e nıghnızır gavgavım an ikıam. ⁴³ A nıghnızır gavgavım Godın ikıa, egha ghaze, kı Godın Otarım. Eghti God guızbangıra ifongıam an ikıva, datırıghın an akuraghti, e ganıka!” ⁴⁴ Ezi kamaghıra okımakıar gumazır Iesusın boroghın ter ıghuvımın ıngın guraghav itımning, uaghan akar kabar a dipova a mıgei.

Iesus areme

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem ıza pazaghar torım gatıma, mıtatem nguazımın itır nguıbaba bar da avaragha ghua, dughıam 3 kloghın guaratızımın tu. ⁴⁶ Egha dughıam 3 kloghın boroghıra ızıma, Iesus pamten kamaghın dei, “Eli, Eli, lama sabaktanı?” Akar kamın mıngarım kamakın, “Nan God, nan God, ni tızım bagha na atakı?”

⁴⁷ Ezi roghıra tuıvıghav itır darazı akar kam baregha ghaze, “Gumazır kam tı Elajın dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamıra ıvegha ghua dipamın suızır bıızır mam inigha wainın afangtızım ısava a gatı. Ezi wain a gızıvazıma, an a isa aghorır mam gatı. Egha aneremasa a isa Iesusın amadı. ⁴⁹ Ezi marazı

[‡] **27:29:** Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivımın mın an adıarım gamı. Dughıar kamın, atrıvıba kamaghın adıarıbagh amı, me korotiar aghevıba aghuava atrıvıbar dapanır asuaba azuı. Egha me atrıvıbar dabırabıbagh apıa uaghan uan dıfızıbar suısi. **27:30:** Aıs 50:6, Mt 26:67 **27:30:** Aıs 50:6; Matyu 26:67 **27:31:** Aıs 53:7 **27:31:** Aıs 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48 **27:34:** Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:35:** Onger Akaba 22:18 **27:38:** Aıs 53:12 **27:38:** Aıs 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:39:** Onger Akaba 22:7; 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:40:** Matyu 26:61; Jon 2:19 **27:42:** Jo 11:50 **27:43:** Sng 22:8 **27:43:** Onger Akaba 22:8 **27:46:** Sng 22:1, Hı 5:7 **27:46:** Onger Akaba 22:1 **27:48:** Sng 69:21 **27:48:** Onger Akaba 69:21

miglia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰ Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegħa areme.

⁵¹ Ezi dugħiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegħa tongira bigħa, għuaghira vin otogħa akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagħiar ekiaba biaghire. ⁵² Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghireziba ua dikavigha, ⁵³ egha uan moziba ataki. Eghin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalem in aven mangam. Eghin avirir ekiam men ganam.

⁵⁴ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.” ⁵⁵ Amizir aviriba uaghan izegħa iti. Me Galilin Distrik ategħa Iesusin akurvagħasa an ghin ize. Amizir kaba mong sagħon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagħiar torim gati

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagħiar aviriba itir gumazim. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagħa ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingħi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagħa okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagħiar ekiam mam poghpuogħa ghua mozimin akam gasaragħa, anepiri. A kamaghin amigha għu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimin gara iti

⁶² Ezi Sabat bagħa bizibar kirir dugħiam għa, ezi an ghin izir dugħiamin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagħa ghue. §

⁶³ Me ghuegħa kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirighar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mizezim givagħtima ki ua dikavam.’

⁶⁴ Kamaghin amizi, ni mikemegħti, me mozim aruer pumuning ko mizezimin deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegħ, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghin an ifavarir akar kam, a faragħa amizir ifavarir akam gafiragħam.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikemegħti, me mozimin gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezzi mogħin, ia damuva, egh bar anepirigh.” ⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogħam, gumazitam dagħiam giragħan kogħam. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimin gara iti.

27:51: Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 **27:51:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniba 3:14; Mak 15:38; Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20 **27:55:** Luk 8:2-3 **27:56:** Mt 20:20 **27:56:** Matyu 20:20 **27:58:** Lo 21:22-23 **27:58:** Godin Araziba 21:22-23 **27:60:** Ais 53:9 **27:60:** Aisaia 53:9 § **27:62:** Kar Sabatin dugħiamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:63:** Matyu 12:40; 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 **27:65:** Dan 6:17 **27:65:** Daniel 6:17 **27:66:** Dan 6:17 **27:66:** Daniel 6:17

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimin ganasa izi.*

² Ezi mikimkizir ekiam maghiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apinimin ghugha, dagiam gaperaghav iti. ³ Enselin ganganim, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. ⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.

⁵ Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganimin gan.

⁷ "Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kam in gun gua mikimasa ize."

⁸ Ezi amizimning puv atiatiaiva, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui.

⁹ Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, egha ghaze, "Mizarazir aghuim." Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Gua atiatingan marki. Gua

mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh nan ganam."

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalem in ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme. ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha, ¹³ egha me migia ghaze, "Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam oke-megha ghue. ¹⁴ Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham." ¹⁵ Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kam in, Judaba kamaghira migiavira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezimin oto. ¹⁷ Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi. ¹⁸ Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, "God nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganing. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazimiziba, me damuti, me nan

* **28:1:** Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:16:** Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:19:** Mak 16:15-16; Aposel 1:8

suren gumamazibar otiv. Eghti ia Afeziamin ziam ko, Otarimin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. ²⁰ Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham.”

Mak Osirizir Akar Aghuim

O Mak Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuimın akinafarim, an akar faragha itim kamaghın miğei, “Kar Godin Otariim Krai Iesusin Akar Aghuimın mingarim.” Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarir kamın aven eghaghanir kabar gara kamaghın fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghın uabi dibora ghaze, “Gumazamizibar Otariim.” Egha a kamaghın miğei, “A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” (Ni Mak 10:45in gan.)

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanimın gun miğei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtızir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtızir aviriba a garisi. Ezi Mak Osirizir Akar Aghuimın akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dikavizir eghaghanim geghari.

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27

1:3: Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23

1:4: Aposel 13:24; 19:4

1:5: 2 Atriviba 1:8; Matyu 11:8

1:6: Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan.

1:7: Ap 13:25

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamın gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1–3:6)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,

faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

¹ Kar Godin Otariim Krai Iesusin Akar Aghuim.

² God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. Ezi an an osirizima, an akinafarimın iti. Akar kamra kara:

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima,
a faragh mangi ni bagh tuavim akiram.

³ Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimın dia ghaze,

‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva,
dar kir.’”

⁴ Kamaghın amizima, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava gumazamiziba puvatizir danganimın ikiava gumazamiziba rua kamaghın akam akuri, “Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.” ⁵ An akar kabav geima Judian Distrighın itir nguibaba koma Jerusalemın nguibar ekiamın itir gumazamiziba, me bar iza uan arazir kurabar gun miğeima, a Jordanın Fanemın me rue.

⁶ Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an asizim kamelın arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimın haniba api.* ⁷ Ezi an akam kamaghın miğei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim

1:2: Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27

1:3: Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23

1:4: Ofa Gami

1:6: Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8

1:6: Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan.

1:7: Ap 13:25

1:7: Aposel 13:25

guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an min garir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati. ⁸ Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.”

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori

(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ategha Jon bagha izezima, a Jordanin Fanemin a rue. ¹⁰ Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiagherizi Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri. ¹¹ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha bar akonge.”

¹² Ezi Godin Duam anemadazima a gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ¹³ A ghugha, 40plan dughiabar danganir kamın itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei

(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁴ Ezi me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin Distrighin ghugha Godin Akar Aghuim akuri. ¹⁵ A kamaghin migei, “Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iragh nighnizir gavgavim Godin Akar Aghuimin iki.”

¹⁶ Dughiar mam Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba akuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁷ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua nan gin iziti ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam.” ¹⁸ Ezi aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. ¹⁹ Ezi a mong sivagha ghua, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri. ²⁰ An aningin garavira aningin diazima, aning maghira uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizi me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

Iesus duar kurar mam batoghezi a gumazim ategha azenan ize

(Luk 4:31-37)

²¹ Ezi Iesus ko an gin zuir darazi Kaperneamin ghue. Me zuezi Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamın aven itir gumazamizibar sure gami. ²² A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.† ²³ A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam God ko migeir dipenimin aven izegha dei. ²⁴ A dia kamaghin migei, “Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo,

1:8: Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 1:8: Aisaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korin 12:13 1:11: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 1:11: Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 1:13: Sng 91:11-13 1:13: Onger Akaba 91:11-13 1:14: Mk 6:17 1:14: Mak 6:17 1:15: Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 1:15: Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 1:17: Mt 13:47, Lu 5:1-11 1:17: Matyu 13:47; Luk 5:1-11 1:18: Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 1:18: Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11 1:21: Mt 4:13 1:21: Matyu 4:13 1:22: Mt 7:28-29 1:22: Matyu 7:28-29 † 1:22: Ni Judan Arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. 1:24: Mk 5:7 1:24: Mak 5:7

ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim.”

²⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, “Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh.”

²⁶ Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam gunabagha araviram azenan ize.

²⁷ Ezi gumazamiziba bar bizir kamın ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsisı, “Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an akam barasi.”

²⁸ An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrik bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamizi me ghuamaghe (Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ategha Saimon ko Andrun dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui. ³⁰ Me ghua garima Saimonin asamim aria mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei. ³¹ Me a mikemezima, an a bagha ghua an dafarimin suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera (Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba koma gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi. ³³ Nguibar kamın itir gumazamiziba bar izava dipenir kamın tiar akamın uari akufa. ³⁴ Ezi Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba

men arimariabagh amizi, me ghua-maghe. A duar kurar aviriba saram otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoro ke.

Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin God ko migei (Luk 4:42-44)

³⁵ Egha amimzaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha God ko migei. ³⁶ A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui. ³⁷ Me ghua an apigha kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar ni buri.”

³⁸ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.” ³⁹ A kamaghin mikemegha, Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera (Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviragha tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”[†] ⁴¹ Ezi Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” ⁴² Iesus kamaghin migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera.

1:26: Mk 9:26   **1:26:** Mak 9:26   **1:28:** Mt 4:24   **1:28:** Matyu 4:24   **1:34:** Mk 3:11-12, Lu 4:41

1:34: Mak 3:11-12; Luk 4:41   **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42   **1:35:** Matyu 14:23; Mak 6:46;

Luk 4:42   **1:39:** Mt 4:23, 9:35   **1:39:** Matyu 4:23; 9:35   † **1:40:** Lapan arimariar fomira Baibelin

dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.   **1:44:** Ofa

Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14

⁴³ Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimın kamaghın a migei, ⁴⁴ “Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikıman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimın akagh, egh Moses fomıra e mikemezi moghın, ni ua bagh Godın ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nın arimariam gıfa.” ⁴⁵ Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi moghın damuan aghuagha, bizir kamın gun bar me migei. Kamaghın amizi, maburan avirim Iesus akuvazıma, a nguibar ekiatamın aven azenaram aruir puvatı. A uabıra itir danganimın itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavıra iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amırazir mam gamizıma a ua dera (Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Ezi dughiar maba gıvazıma, Iesus uamategha Kaperneamın ghu. A ghua dipenimın itima gumazamizir avırıba a uamategha izezir akam baraki. ² Me akar kam baregha izezıma dipenim bar izıvazi an tiar akam sara izıfa. Ezi Iesus Godın akam me mikiri. ³ An akam akurıma, gumazir maba soroghafariba amırazir gumazir mam inıgha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akurıamın a gı saghpugha izi. ⁴ Me iza garıma dipenimın tiar akam bar izıfa, kamaghın amizi, me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inıgha dipenir siriamın ghuavanabogha dipenir siriamın torim gamıgha benıba akurıam dafegha anemadazıma a Iesus bagha ghuaghiri.* ⁵ Ezi Iesus gumazir kabar nıghnızir gavgavimın ganıgha kamaghın soroghafariba amırazir gumazim migei, “Nan borim, ki nın arazir kuraba gın amada.”

* **2:4:** Judabar dipenıba boksiabar mın gari. Dar inogorıba puvatıgha, egha pın barafi. Ezi dar mirıabar azenan adıdiaba iti. Dar dipenir akınıba puvatı. Me pura nguazim gısın dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4, Aısaia 43:25; 1 Jon 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33 **2:14:** Jo 1:43 **2:14:** Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar ıgharazim kara, Livai.

⁶ Iesus kamaghın a migeıma, Judan Arazıbagh fozir gumazıba apiaghav ikiava uarıra uan navir averıabar kamaghın migei, ⁷ “Gumazir kam tızim bagha kamaghın migei? A Godın danganim inıasava ami! Gumazir kınıtım gumazir ıgharazıtamın arazir kuraba gın amadaghan kogham. God uabıra.” ⁸ Me kamaghın nıghnızıma, Iesus zuamıra uan navir averıamın men nıghnızıbagh fogha kamaghın me migei, “İa manmaghsua uan navir averıabar aven kamaghın nıghnızı? ⁹ Ki akar manam mikımam? Pura gumazir kınıtım kamaghın mikım suam, ki nın arazir kuraba gın amada. Egh uaghan gumazir kınıtım kamaghın mikımam kogham, ni dikavıgh uan akurıam inıgh mangi, egh ua deragh. ¹⁰ Ki arazir kam damıghtıma, ia ganıgh fogham, Gumazamizıbar Otarım a nguazir kamın arazir kuraba gın amangamin gavgavım iti.”

Egha kamaghın gumazir soroghafariba amırazim migei, ¹¹ “Ki ni migei, ni dikavıgh uan akurıam inıgh dipenimın mangi.” ¹² Egha a mıgiavıra itima me gari gumazir kam dikavıgha uan akurıam inıgha azenan ghu.

Gumazamizıba bar an ganıgha dıgavir kuram gamıgha Godın zıam fa kamaghın migei, “E faragha bizir katamın ganızir puvatı!”

Iesus uabın gın mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremın miriamın ghuaghiri. A ghuaghırıma, gumazamizir avırıba izava uari akuvazi, a men sure gamı. ¹⁴ A men sure gamua dipar miriamın ghua Alfiusın otarım Livain garıma, a gavman danıngamin dagıaba ısır dipenimın aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghın a migei, “Ni nan gın

izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

15 Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. 16 Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsis, “A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”‡

17 Ezi Iesus men azangsim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusin azangsis

(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kam in apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsis, “Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?”

19 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim,

a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kinti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba ataghiraghan kogham. 20 Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

21 “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. 22 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham.”

Iesus Sabatin Ekiam

(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Egha Iesus Sabatin dughiar mam in, raizin min garir dagher mam wit, an an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi. § 24 Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?”

25 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami. 26 Devit Godin Purirpenimin aven ghua me

2:16: Mt 11:19, Lu 15:1-2   2:16: Matyu 11:19; Luk 15:1-2   † 2:16: Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Rom in gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Rom in gumaziba ko arazir kurabagh ami.   2:23: Lo 23:25   2:23: Godin Araziba 23:25   § 2:23: Ni witin mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan.   2:24: Lo 23:25   2:24: Godin Araziba 23:25   2:25: 1 Samuel 21:6   2:26: Wkp 24:9   2:26: Ofa Gami 24:9

ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a bretin kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazamizibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati. ²⁸ Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”**

3

Iesus Sabatin dughiamin gumazir dafarim ekonezir mam gamizima a ua dera

(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamın aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damighti, me akam agasasa bar deraviram an gari. Me kamaghsua an gari. A Sabatin gumazir kamın akuragham, o? ³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men

atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar ose-megha gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. ⁶ Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarazi nighnizir gavgavim an itir puvati

(Sapta 3:7--6:6)

Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui

(Luk 6:17-19)

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri. ⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalemın nguibam ko, Idumean Distrik ko, Jordanın Fanemin vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonın nguibamningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri. ⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.” ¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me

2:27: Lo 5:14   **2:27:** Godin Araziba 5:14   **2:28:** Mt 12:8   **2:28:** Matyu 12:8   **   **2:28:**

Ni Gumazamizibar Otarimin mingarim gifoghsi, akınafarir kamın akırangın itir Akar Mingaribar gan.

3:4: Luk 14:3   **3:4:** Luk 14:3   **3:5:** Jo 11:33   **3:5:** Jon 11:33   **3:6:** Mt 22:15-16   **3:6:** Matyu 22:15-16   **3:8:** Mt 4:25   **3:8:** Matyu 4:25   **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3   **3:9-10:** Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56; Luk 5:1-3; Luk 7:21   **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41   **3:11:** Mak 1:23-24; Luk 4:41

Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, "Ni Godin Otarim."

¹² Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki.

*Iesus 12plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. ¹⁴ Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam. ¹⁵ Egha uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. ¹⁶ A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), ¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning), ¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam), ¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

*Me kamaghin migei,
"Iesus Belsebulin gavgavimin ingari."
(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23;
12:10)*

²⁰ Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anakufa. Me bar anakufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati. ²¹ Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An onгани." Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem in ikegha izaighira kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi."*

²³ Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumazamizibar diagha akar isin zuir mabar me migei, "Satan manmaghin uabira uabi batuegham?" ²⁴ Kantrin tam in gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam ikian kogham. ²⁵ Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir kamin itir darazi ikian kogham. ²⁶ Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.

²⁷ "Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

²⁸ "Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. ²⁹ Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam."

³⁰ Me faragha kamaghin a migia ghaze, "Duar kurar mam a gapasa." A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

3:12: Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34   **3:12:** Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34   **3:16:** Jo 1:42   **3:16:** Jon 1:42
3:17: Lu 9:54   **3:17:** Luk 9:54   **3:20:** Mk 6:31   **3:20:** Mak 6:31   **3:21:** Jo 7:5, 10:20   **3:21:** Jon 7:5; 10:20   **3:22:** Mt 9:34, 10:25   **3:22:** Matyu 9:34; 10:25   * **3:22:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul.   **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22   **3:23:** Matyu 4:10; Luk 11:17-22   **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29
3:27: Aisaia 49:24; Matyu 12:29   **3:28:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1 Jon 5:16   † **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi.   **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14   **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14

³¹ Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui. ³² Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti.”

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

³⁴ A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamizibar gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. ³⁵ Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da akuragharui.”

(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamın biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghın dadarimın apiaghav iti. ² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, ³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui. ⁴ An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da

ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe.”

⁹ Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsuavira akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghın itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. ¹² Kamaghin amizima:

“Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamın ganighan kogham.

Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamın mingarim gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,
God men arazir kuraba gin amadaghai.’”*

Witin akar isin zuimin mingarim

(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamın mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham? ¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam akuragharuim. ¹⁵ Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi, Satan zuamira

4:1: Mk 3:7-9, Lu 5:1-3   **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3   **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34   **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34   **4:8:** Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6   **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6

4:12: Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27   **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27   * **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua.

iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. ¹⁶ Gumamazizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge. ¹⁷ Egha men biba iraghuezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimin ikezir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumamazizibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. ¹⁸ Gumamazizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. ¹⁹ Me da baregha uaghan nguazir kamın biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba ini asa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamın bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi da misevir puvati. ²⁰ Ezi gumamazizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Gumamazizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.”

*Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)*

²¹ Egha Iesus kamaghin me migei, “Ia tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh. ²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ²³ Tina kuarimning iti, an oragh.”†

4:18: Mt 26:31   **4:18:** Matyu 13:26   **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17   **4:19:** Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17   **4:21:** Mt 5:15, Lu 11:33   **4:21:** Matyu 5:15; Luk 11:33   **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2   **4:22:** Matyu 10:26; Luk 12:2   † **4:23:** Iesus akar isin zuibar gumamazizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati.   **4:24-25:** Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26   **4:27:** Je 5:7   **4:27:** Jems 5:7   **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18   **4:29:** Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18   ‡ **4:31:** Ni mastetin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan.

²⁴⁻²⁵ Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

²⁶ Egha Iesus migei ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri. ²⁷ Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. ²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe. ²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramın dughiam oto.”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? ³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡ ³² Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha

azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegħa an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraz-iba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

Iesus akar isin zuibara akam akuri (Matyu 13:34-35)

³³ Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. ³⁴ An akabar gumamazibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezi aningpura nimira irighav iti (Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Aruer kamın aminim pırasava amima Iesus kamaghın uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.” ³⁶ A kamaghın me migeima gumamazib-iba dadarimın ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavan-abogħa pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. ³⁷ Iesus uan suren gumaz-iba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magırasava ami.

³⁸ Bot magırasava amima, Iesus botin kamın girakırangın dapanir aghoghonir mam uan dapanimın aghorogħa akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragħa kamaghın a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagħa nighnisi, o puvati?”

³⁹ Ezi Iesus dikavigha akar gav-gavim aminim ganıga, egha kam-aghın ongarim migei, “Gua amıragħ, nimira iki!” A migeima, aminim amırazi, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagħa puv atiati? Ia nighnizir gavgavim oteveg-havira iti?”

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghın uarira uariv gei, “Kar gumazir man-maghın amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

5

Iesus Gerasan gumazir mamın duar kuraba batoghezi da anetaki (Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan dan-ganimın oto. ² Me otivigha, Iesus bot ategħa dadarimın anadima gu-mazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamın tongin ikegħa Iesus ba-tivasa izi. ³⁻⁴ A matmatiamın ikiava a gakui. Me dughiar aviriba sen-bar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogħa da aghoragħarisi. Kamaghın amizi, gumazitam gumazir kamın suiragħ a ikiava avegham. Me uaghan senbar a ikegħti da an suiragħan kogħam. Egh gumazitam gavgavigh a ikegħan kogħam. ⁵ A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagıabar uabi uan mikarzim aghori.

⁶ A sagħon ikia Iesusın ganigha ivegħa a bagħa izava an guamin uan tevimning apiri. ⁷⁻⁸ Ezi Iesus kam-aghın duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategħ azenan izi.”

Iesus kamaghın a migeima, gu-mazir kam pamtem ara kamaghın migei, “Ni manmagħın na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimın Otarim. Ki Godin damazimın pamtem nin azangsisı, ni arazir kuratam na damuam marki!”

⁹ A kamaghın migeima Iesus kamaghın a migei, “Ni uan ziam diborogħ.”

Ezi duar kurar kam a ikaragħa ka-maghın a migei, “E bar avıraseme, kamaghın nan ziam Aviriba.”

¹⁰ A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghori.

¹¹ Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api. ¹² Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus mighiava a gakaghori, “Ni e mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka.” ¹³ Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

¹⁴ Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kam in itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kam in gun migei. Ezi gumazamiziba bizir kam in ganasa dikavigha izi. ¹⁵ Me iza Iesusin boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati. ¹⁶ Ezi otozir bizir kam in ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migha uaghan daba batozir bizimin gun migei. ¹⁷ Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori. ¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, “Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim.” ²⁰ Ezi gumazir kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar

me migei. Gumazamizir kaba a baregha digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arimariar amizir mam gamizi aning ua dera

(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumazamizir aviriba izava anekufa. ²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a iza Iesusin gara an guamin uabi ekunigha an dagarimningin boroghin irigha kamaghin puviram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam.” ²⁴ Ezi Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir avirim bar anekuvagha an gin zui. ²⁵ Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an itima 12plan azeniba gifa. ²⁶ A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam in akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham.” A kamaghin nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir aviribar gin izava me munamaga iza Iesusin korotiar avizimin suira. ²⁹ Amizim Iesusin korotiamin suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi baregha God gumazamizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim

5:15: Lu 8:27, 8:35

5:15: Luk 8:27; 8:35

5:20: Mt 4:25, Mk 7:31

5:20: Matyu 4:25; Mak 7:31

5:22-23: Matyu 8:3; Mak 7:32

5:27-28: Matyu 14:36

5:30: Lu 5:17, 6:19, 8:46

5:30: Luk

5:17; 6:19; 8:46

ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan korotiamin suira?”

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, “Tina nan korotiamin suira?””

³² Me kamaghin Iesus miaviava itima, Iesus an korotiamin suirazir gumazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui.

³³ A ruivavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza Iesusin guamin degiaghirigha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizimin gun migei. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham.”

³⁵ Iesus amizir kam miaviava itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”

³⁷ An gin aruir gumazamiziba a ko mangasa amima a men anogoregha, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inigha me zui. ³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.”

⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv

gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima, a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue. ⁴¹ Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kam in mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”) ⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. ⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me miava ghaze, ia bizir kam in gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me miava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi an aghuagha akirim a gasara (Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. ² Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizir aviriba an akaba baregha digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha kamaghin azai, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavir kam ini?”

³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghin amizi, me dibovir akabar a miava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Godin akam inigha izir gumazim, a

5:34: Mk 10:52, Lu 7:50, 17:19, Ap 14:9   **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19; Aposel 14:9   **5:40:** Mt 9:25, Lu 8:54, Jo 11:11   **5:40:** Matyu 9:25; Luk 8:54; Jon 11:11   **5:41:** Lu 7:14   **5:41:** Luk 7:14
5:43: Mk 1:44, 7:36, Lu 8:55   **5:43:** Mak 1:44; 7:36; Luk 8:55   **6:2:** Jo 7:15   **6:2:** Jon 7:15   **6:3:** Jo 6:42   **6:3:** Jon 6:42   **6:4:** Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44   **6:4:** Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44

nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati.”⁵ Kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura darim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa.⁶ Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami.

Jesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu (Sapta 6:6--8:21)

Jesus uan 12plan aposelba ingan-garim me ganigha me amada
(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Egha Jesus nguibabagh arua gumazamizibar sure gami.⁷ Jesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me migia me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹ A migirigiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi.¹⁰ Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim.¹¹ Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighti, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan

dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati.”*

¹² A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.¹³ Me kamaghin me migiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, firim atu

(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Jesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin migei, “Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

¹⁵ Ezi men marazi kamaghin migei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamaghin migei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot migei.

6:6: Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22   **6:6:** Matyu 9:35; Luk 13:22   **6:7:** Lu10:1   **6:7:** Luk 10:1   **6:8-9:** Matyu 10:9-10   **6:8-9:** Luk 10:4-11   **6:11:** Ap 13:51   **6:11:** Aposel 13:51

* **6:11:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham.   **6:13:** Je 5:14   **6:13:** Jems 5:14

6:14: Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19   **6:17-20:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 14:4; Luk 3:19-20

Ezi Herot Herodias ifongezì moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegħa derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiatia, a inigha deragħa an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragħa nighnizir aviribagh amua, ana akaba baragħasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jonin misuegħti an aremegħasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misogħamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. ²² Me izegħa isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugħa men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegħa a bagħa bar akonge.

Me bar akuegħa, Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegħ nan azaragħ. Egħti ki bizir kam ni danigham.”

²³ A kamaghin a mikemegħa, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegħ, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongegħiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregħa, azenan izegħa ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagħ an azaragħam?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim.”

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregħa, zuamira uamategħa aven ghugħa kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh.”

²⁶ Ezi Herot a baregħa, an navim bar osemi. A faragħa akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangsizim pueghan kogħam.

²⁷ Egħa Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegħa anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugħa Jonin firim atu. ²⁸ A Jonin firim atugħa an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi anenigha ghua uan amebam ganingi.

²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregħa izava an kuam inigha ghua a mozim gati.

Iesus dagħeba

5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegħa an borogħin uari akufa. Egħa me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus gegħari. ³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagħa mangigh izegħ gamima, me damamin dughiaaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.”

³² A kamaghin me migia, egħa me uarira bot inigha gumazamiziba puvatizir danganimin mam zui. ³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegħa ghua me zuir danganimin otifi. ³⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogħa garima, gumazamizir bar aviriba iti. A men gari, me

6:23: Est 5:3, 5:6, 7:2   **6:23:** Esta 5:3; 5:6; 7:2   **6:26:** Mt 14:9   **6:26:** Matyu 14:9   **6:30:** Lu 10:9-10, 10:17   **6:30:** Luk 10:9-10; 10:17   **6:31:** Mk 3:20   **6:31:** Mak 3:20   **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36   **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghagħaniba 18:16; Esekiel 34:5; Matyu 9:36

mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir aviribar men sure gami.†

³⁵ A miġiavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a miġei, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri. ³⁶ Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kam in itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives.”

³⁷ Ezi a me ikaragha kamaghin miġei, “Ia uari daghetaba me daning.”

Ezi me kamaghin a miġei, “Dagiar e me bagh bretbodyagh ivezamim, a 200 kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbodyagh ivezagh me daningasa, ni ifonge?”‡

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh.”

A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a miġei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav gei, me uari uari tuiragha grazim gapia. ⁴⁰ Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumazamiziba iti, ezi okoruar maba 100plan gumazamiziba iti. ⁴¹ Me apiaghav itima, Iesus bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin gara God minabagha bretba abiaghariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara abiagharighizi, me da isa, me ganidi. ⁴² Ezi gumazamizir kaba bar

amegha, naviba bar izefe. ⁴³ Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar izifa. ⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)*

⁴⁵ Gumazamiziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam. ⁴⁶ A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. ⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti duatam.”

Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me miġei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” ⁵¹⁻⁵² A kamaghin me miġiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha me bizir

† **6:34:** Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:35:** Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:** Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin miġia ghaze, gumazim bretba kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34 **6:46:** Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28 **6:49-50:** Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19 **6:51-52:** Mak 4:39; Mak 8:17 § **6:51-52:** Dughiar kam in Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami.

kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami. §

Iesus Genesaretin arimariar aviriba agifa (Matyu 14:34-36)

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike. ⁵⁴ Me botin ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo. ⁵⁵ Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garua uan arimariar gumazamiziba inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha izi. ⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumazamiziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin Araziba Judan ovavibar arazibagh afira (Matyu 15:1-9)

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem in ikegha, izaghira, Iesus bagha izava anakufa. ² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. ³ Farisin kaba ko Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. ⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba

isamigh dar ameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziaba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?”

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migia kamaghin osiri:

“Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.

Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’

⁸ “Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi.”

⁹ A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi.

¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ ¹¹ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghosa dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Guan akuraghosa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”

¹² Ia kamaghin

6:56: Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12   6:56: Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12   7:2: Lu 11:38   7:2: Luk 11:38   7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14   7:3: Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14   7:4: Mt 23:25
7:4: Matyu 23:25   7:6: Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9   7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4   7:10: Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16; Matyu 15:4

migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akurvazir puvati. ¹³ Ia kamaghin amua, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godin akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti.”

*Godin damazimin mizezir biziba,
Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)*

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumamazibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh. ¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegh gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. Puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizegham.”*

¹⁷ Iesus akar kaba gumamazir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damighti a Godin damazimin mizeghan kogham.” (Iesus akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven

ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. ²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumamaziziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumamazizibav sozi da ariaghiri, ²² poroghamiba uari bakei, mighighavira bizibagh ifonge, gumamazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, ²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize.”

*Fonisian amizim nighnizir gav-
gavim Iesusin iti
(Matyu 15:21-28)*

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumamaziziba a gifoghan an aghuagha, mogomebar ghua dipenir mamin aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. ²⁵ A dipenir kam in itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimningin boroghin uan tevimningin apiri. ²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. A Sirian danganir ekiamin aven itir distrik. Egha a Grighin akam migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus migiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

7:15-16: Ap 10:14-15 **7:15-16:** Aposel 10:14-15
gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23

* **7:15-16:** Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamategh uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategha azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghua garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam anetegha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamın akurazıma a dera

³¹ Egha Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dekapolisin Distrighin otogha ghua, Galilin Dipar Akaremin dadarim giraghu. ³² A ghuzıma, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. Gumazir kam uaghan mizem osemegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghorı.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningramıriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira. ³⁴ Egha Iesus pin overiamın garava, gumazir kam bagha navim bigha ara kamaghin migei, “Efata!” (Akar kamın mingarım kamaghin ghu, “Kuighirigh!”) ³⁵ Iesus kamaghin mıgiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mıghivghiki, ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavımın bizir kamın gun mikıman men anogoroke. A men anogoroghezi me ua puviram bizir kamın gun mıgiavira iti. ³⁷ Me akar kam mıgeıma, gumazamizir kaba a baregha guızbangıra digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganıbagh

amıma, me uam orası. Egha, mizer osımtızıbagh amıma, me ua deravira bizıbav gei.”

8

Iesus 4,000ın gumazıba dagheba me ganıdi (Matyu 15:32-39)

¹ Dughiar kamın, gumazamizir avirir ıgharazıba ıza uarı akufa. Me damamin dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazıbar diazi me a bagha izıma a kamaghin me mıgei, ² “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mıkezımın ikia, egha dagheba puvatıgha mıtirıam men azi, kamaghin ki men apangkufi. ³ Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghin amizi, ki me amadaghti, me mıtiriaba sara, uan nguıbabar mangıva damazıba men ısirtıma me iram.”

⁴ Ezi an suren gumazıba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Kar gumazamizıba puvatızir danganım. Ezi e managh bretba inıgh gumazamizir kabar anıngam?”

⁵ Me kamaghin mıgeıma Iesus kamaghin men azara, “İa manmagh bretba iti?”

Me a ikaragha kamaghin migei, “7pla.”

⁶ Ezi Iesus nguazımın dapiasa gumazamizıbav kemezi me apia. Ezi a 7plan bretin rubuzıba inıgha God mı nabagha egha da bıagharıgha, gumazamizıbar anıngasa uan suren gumazıbagh anıngizi, me me ganıdi.

⁷ Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God mı nabagha da me danıngasa uan suren gumazıbav gei. ⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar ızıfa. Ezi gin, an suren gumazıba dagher nar me taghızıba inıgha 7pla akırabagha aghuizi, da ızefe. ⁹ Dughiar kamın itir

7:31: Mt 15:29-31   **7:31:** Matyu 15:29-31   **7:32:** Mt 9:32, Lu 11:14   **7:32:** Matyu 9:32; Luk 11:14   **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6   **7:33:** Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6
7:34: Mk 6:41, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1   **7:34:** Jon 11:33; 11:38; 17:1   **7:35:** Ais 35:5-6, Mt 11:5
7:35: Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5   **7:36:** Mk 1:43-45   **7:36:** Mak 1:43-45   **7:37:** Ais 35:5   **7:37:** Aisaia 35:5   **8:2:** Mt 15:32-39, Mk 6:34-44   **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44

gumamazibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amegha givazi, a me amadazi, me uan nguibabar ghue. ¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba ko botin binigha, Dalmanutan danganimin ghue.

Me mirakelbar amuasa Iesus migei (Matyu 16:1-4)

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsizibar Iesus gami. Eghti God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. ¹² Ezi a men azangsizir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me migei, "Ia datirighin itir gumamazizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsisi? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham." ¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, dipamin vongin ghu.

Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim (Matyu 16:5-12)

¹⁴ Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti. ¹⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, "Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan."*

¹⁶ Iesus me mikemezi, me kamaghin uarira uariv gei, "E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei."

¹⁷ Me uarira uariv geima, Iesus men migirigibagh fogha kamaghin men azara, "Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvatizi? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvatizi. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe. ¹⁸ Ia damaziba ikia, garir puvatizi? Ia kuariba ikia, orazir puvatizi? Ia bizir

kabagh nighnizir puvatizi? ¹⁹ Ia, ki bretin 5pla biagharigha ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba, ia manmaghin akirabagh aghui?"

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E 12pla akirabagh aghui."

²⁰ Ezi a ua kamaghin me migei, "Ezi ki bretin 7pla biagharigha ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me da apa izivazi dar naba, ia manmaghin akirabagh aghui?"

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E 7pla akirabagh aghui."

²¹ Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, "Eee, ia tighar bizibagh fofogham."

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22-10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar mam inigha, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori. ²³ Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, "Ni bizitamini gari?"

²⁴ Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, "Are, ki garima, gumamaziziba temebar min garav arui." ²⁵ Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazi, gumazimin damazimningin kuiaghizima, a ua deragha bizibar gari.

8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30

8:11: Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30

8:12: Mt 12:39, Lu 11:29

8:12: Matyu 12:39; Luk 11:29

8:15: Lu 12:1

8:15: Luk 12:1

* **8:15:** Ni yisin mingarim

gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:17:** Mak 6:52

8:18: Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26

8:18: Jeremaia 5:21; Esekial 12:2; Mak 4:12; Aposel 28:26

²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei, “Ni ua nguibar kamın aven mangan marki. Ni uan dipenimın mangi.”

*Pita Iesusin gun migei
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamın boroghın itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimın men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

²⁸ Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimın kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikıman marki suam, ki tina.”

*Iesus uan ovevem ko
ua dikavamin migirigiam gami
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Egha Iesus men sure gamua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mızazir ekiaba koma osımtıziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghıva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mıkezim gıvaghti a ua dikavigham.”

³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha miriamın ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Ni mamaghin mikıman marki.”

³³ A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimın bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnızir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gın izisi, a ifongezir biziba gın amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gın izi. ³⁵ Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighı, an ikirimirim gıvaghı. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghıva, uan ikirimirim iniam. ³⁶ Gumazitam o amizitam nguazimın itir biziba bar da inigh a gın oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ³⁷ A ıvezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ³⁸ Ezi datırighın itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimın gun mikıman aghumsighti, gın Gumazamizibar Otarim uan afeziamın boroghın ikeghıva Godin damazimın zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9

¹ Iesus ua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikıvıra iki gantima, God Bizibagh Atıvamin Dughiam gavgavim sara izighiram.”

*Iesusin mikarzim ıgharagha oto
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Ezi dughiar 6pla gıvazıma, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mıghsıar ekiar mamın ghuavanabogha, me

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8   **8:28:** Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27
8:29: Matyu 16:16; Mak 9:9; Jon 6:68-69; 11:27   **8:31:** Mt 17:22   **8:31:** Matyu 17:22   **8:34:**
 Matyu 10:38-39; Luk 14:27   **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25   **8:35:** Luk 17:33; Jon 12:25   **8:38:** Mt 10:33,
 Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8   **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8   **9:1:** Mt 16:28, 24:30,
 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18   **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27   **9:2:** 2 Pita
 1:17-18   **9:3:** Dan 7:9

uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimın igharaghav oto. ³ An korotiabar angazangarir gav-gavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimın gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an mın garir puvati. ⁴ Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

⁵⁻⁶ Me uariv gıavıra itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigıabagh asagha pura kamaghın Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mıkezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariamın tongın otogha kamaghın migei, “Kar nan Otarrir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁸ Ezi zuamıra me gara ua gumazitamın garir puvati. Iesus uabıra me ko iti.

⁹ Egha me uamategha mighsiamın izaghıra Iesus bizir otozir me ganizimın gun gumazitam mikıman bar men anogoroke. Kamaghıra iki mangı Gumamazibar Otarrim aremegh ua dikavigham. ¹⁰ Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigıar mingarım bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumazıba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Mısevezir Gumazım gın izam?”

¹² Ezi Iesus kamaghın men azangsızim ikara, “Guizbangıra Elaija faragh izeghıra bizıbar kıram. Ezi tızim bagha fomıra Godın Akınafarımın osızirim kamaghın iti,

‘Gumamazıbar Otarrim osımtızir avıribar aven mangıti me akırım a gasaragham?’ ¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gıfa. Ezi gumamazıba akınafarımın osızirir an gun mikemezımın mırrara, me uan arazir me ifongezıbar a gamı.”†

Iesus otarrir duar kuram apazazım gamızıma a ua dera

(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)

¹⁴ Egha me iza suren gumazir igharazıba batıvıgha garıma, gumamazızir avırım me akuvazı Judan Arazıbagh fozir gumazıba me ko uariv gıa uarı adosı. ¹⁵ Me uarı adozıma gumamazızıba Iesusın garavıra dıgavır kuram gamıgha dughıam a danıngasa ivemara zui. ¹⁶ Ezi a kamaghın men azara, “Ia tızim bagha me ko ia uarı adosı?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumamazızir avırımın torımın ikıa kamaghın migei, “Tisa, ki uan otarrim inıgha ni bagha ize, duar kuram a gapazazıma, a mıgeır puvati. ¹⁸ Dughıar avıribar duar kurar kam a gamua anekurıma, a daghıra pupuvıba an akam mısevıma an atarıba uariv tivıma a mıkırvası. Ki duar kuram batoghasa nın suren gumazıbar azangsızıma me a batoghezır puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghın migei, “Oio! Ki bar amıra, datırıghın itır gumamazıba nıghnızır gavıgavıba puvati. Ki fomıra ia ko itıma, ia dazoghın bizıtam gıfogham? Dughıabar manmaghın, ki ia ko ikı egha ian osımtızıba ateram? Otarrim inıgh na bagh ızı.”

²⁰ Ezi me otarrim inıgha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusın apıgha, maghıra otarrim gamıma a nıgha nguazım gırıgha, poghpogha

9:3: Daniel 7:9 * **9:4:** Moses ko Elaija bar fomıram ovengezıma, Iesus boghımıra nguazır kamın ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:7:** Godın Arazıba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:9:** Matyu 12:16; Mak 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:11:** Malakai 4:5; Matyu 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:12:** Aisaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 **9:13:** Matyu 11:14; 17:12; Luk 1:17 † **9:13:** Dughıar kamın Iesus Elaija izamin bizım migei, egha guizbangıra Jon, Gumamazıba Ruer Gumazım migei. Ni foghsi, Matyu 17:12ın gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavıbar akıra faragha ize.

pupuviba an akam misefi. ²¹ Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “A man dughiamin duar kuram a gapasa?”

Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa. ²² An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.”

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham.”

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagma migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazamizibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.”

²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

Namba 2in dughiam Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar

sure gami. Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumazamizibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mizezim givaghti a ua dikavigham.” ³² Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam
(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari adosi?” ³⁴ Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12plan diagma kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumazamiziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan agharimningin a muigha kamaghin me migei, ³⁷ “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a en anav
(Luk 9:49-50)

³⁸ Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh

9:23: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40
 Jon 11:40 9:24: Lu 17:5 9:24: Luk 17:5 9:26: Mk 1:26 9:26: Mak 1:26 9:30-31: Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 9:32: Lu 9:45, 18:34 9:32: Luk 9:45; 18:34 9:34: Lu 22:24 9:34: Luk 22:24 9:35: Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 9:35: Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 9:37: Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 9:37: Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 9:38: Nam 11:27-29, Lu 9:49 9:38: Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49 9:39: 1 Ko 12:3 9:39: 1 Korin 12:3 9:40: Mt 12:30, Lu 11:23 9:40: Matyu 12:30; Luk 11:23

dughiar igharazimin akar kurabar na damighan kogham. ⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a en anav. ⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam.”

*Arazir kuraba
nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham. ⁴³⁻⁴⁴ Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim. ⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham. ⁴⁷ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁸ “Danganir kamın, apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham. Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.”

⁴⁹ “Gumamaziziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, God ganidi. Amangsizim ko avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira, osimtiziba gumamaziziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. ⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari darigh, egh uari ko navir amirizimin iki.” †

10

*Poroghamiba uari ataghirasi
(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin oto. An otozima, gumamazizir aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?”

³ A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?”

⁴ Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamimning uaning ataghiraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, e mikeme.”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ia bagha arazir kam osiri. ⁶ God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumamazizibar ingarigha

9:41: Mt 10:42   **9:41:** Matyu 10:42   **9:43-44:** Mt 5:30   **9:43-44:** Matyu 5:30   **9:47:** Mt 5:29

9:47: Matyu 5:29   **9:48:** Ais 66:24   **9:48:** Aisaia 66:24   **9:49:** Ese 43:24   **9:49:** Esekiel 43:24

9:50: Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14   **9:50:** Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom

12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14   † **9:50:** Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningın aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati.   **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31   **10:4:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31   **10:6:** Stt 1:27, 5:2   **10:6:** Jenesis 1:27; 5:2

me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. ⁷ Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham. ⁸ Egh aning inivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. ⁹ Kamaghin amizi God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. ¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. ¹² Eghti amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus ghaze, me boriba ateghti me a bagh izam

(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi. Men anogoroghan marki. ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, an aven mangan bar iburagham.” ¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin

arighava, God arazir aghuim me damuasa God migei.

Bizir aviriba itir gumazim (Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirigha Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. ¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazibar biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.’”

²⁰ Ezi an a ikaragha kamaghin migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²¹ Ezi Iesus gumazir kam in garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadagh dagiaba inighiva, gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh ni nan gin izi.” ²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. Kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!”

10:7: 1 Ko 6:16, Ef 5:31   **10:7:** 1 Korin 6:16; Efesus 5:31   **10:7:** Jenesis 2:24   **10:11:** Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11   **10:14:** 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2   **10:14:** 1 Pita 2:2   **10:15:** Mt 18:3   **10:15:** Matyu 18:3   **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4   **10:19:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4   **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33   **10:21:** Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33   **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17   **10:23:** Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti 6:17

24 An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagh-buregham. 25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagh!”*

26 A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” 27 Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumazamizibar osemegham. Bizir kaba Godin osemizir puvati. A biziba bar dagh ami.”

28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh, 30 egh gumazir kam datirighin nguazir kam, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam. 31 Datirighin dughiar kam faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin

faragh mangam.”

*Iesus uan ovevem,
dughiar mizezim uam a migei
(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)*

32 Egha me Jerusalem ghuvanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamin ghuegha, a bizir a bativamibar gun me migei. 33 A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalem ghuvanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otirim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. 34 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mizezim givaghti a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ziar ekiamning
iniasa ifonge
(Matyu 20:20-28)*

35 Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

36 Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

37 Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otogh egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

* **10:25:** Ni kamelin mingarim gifoghsi, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremia 32:17; Luk 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:** 2 Eghaghaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31 **10:38:** Mk 14:36, Lu 12:50 **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50

38 Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangisizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?”

39 Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam. 40 Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangisizi, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumamazizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami.”

41 Ezi Jems ko Jon bizir kamın Iesus migeima, 10plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonin atari. 42 Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba uan gumamaziziba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. 43 Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. 44 Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. 45 Ezi kamaghira Gumamazizibar Otariim iza, gumamazizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumamazizir aviriba bagh ovegh ua me givezegg me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam gamizi a dera

(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, gumamazizir

avirim sara Jerikon nguibar ekiam ataghirasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha inge. 47 Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otariim, nan apangkufigh!”

48 Ezi gumamazizir aviriba dıman an anogoregha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otariim, ni nan apangkufigh!”

49 Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.”

Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgavigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.” 50 Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize.

51 Ezi Iesus an azara, “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?”

Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”

52 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

Iesus mızazim inigha aremegha ua dikafi

11

(Sapta 11--16)

Iesus atrivimin min Jerusalemın zui

(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın boroghın izava Betfage ko Betanin boroghın Olivin Mighsiamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, 2 kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi gantıma, donkin igiar mam me a

10:39: Ap 12:2, MAA 1:9 10:39: Aposel 12:2; Akar Mogomem 1:9 10:42: Luk 22:25-26 10:43: Lu 9:48 10:43: Luk 9:48 10:43: Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 10:45: Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:5-6 10:45: Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:5-6 10:47: Mt 9:27, 15:22 10:47: Matyu 9:27; 15:22 10:52: Mt 9:22, Mk 5:34 10:52: Matyu 9:22; Mak 5:34

ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi.* ³ Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingan-garim an iti. A uam anemangam.’”

⁴ Ezi aning ghua gari donki me dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima, ⁵ gumazir maba tuivighav ikia aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” ⁶ Ezi Iesus mikemezi moghin aning men akam ikara. Ezi gumazamiziba aning amamangatizima aning donki inigha zui. ⁷ Egha aning donki inigha Iesus bagha izegha uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuanizi, Iesus a gisin apera. ⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. ⁹ Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghin migei:

“Hosana!
Ia Godin ziam fi!
Gumazir, Ekiamin ziam ko gav-gavimin izim,
God deragh a damu!”
¹⁰ “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi moghin gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.
Eghti God deravira a damu.
Hosana!
Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!”

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem aven ghugha Godin Dipenir miriamin ghu. A ghugha bizibar gara da asavsuisi. Ezi aruem givazi, a uan suren gumaziba ko me Betanin ghue.

*Iesus temer figh bar an anogoroke
(Matyu 21:18-19)*

* **11:2:** Ni donkin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:9:** Sng 118:25-26 **11:9:** Onger Akaba 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 **11:13:** Mak 11:20 † **11:13:** Ni fighin mingarim gifoghsi, akinafarir kamın akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6 **11:14:** Luk 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:18:** Mak 14:1

¹² Amimzaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghiragha, Iesus mitiriam an azi. ¹³ A sagon garima temer fighin mam dafarib-ara iti. Ezi a roghira mangi foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighin temeba bamin dughiam puvati. Ezi kamaghin a ghua ovizitamın apizir puvati, dafarir kinibaram an iti.† ¹⁴ Egha a kamaghin temem migei, “Tav gin nin ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

*Iesus Godin Dipenir miriamin ghua gumazir asiziba amadiba batosi
(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem otivigha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua gumazamizir asizir ofa gamibagh iveziba ko, asizir ofa gamiba amadiba, me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba fa, egha da ighagharisi. ¹⁶ Egha a tav bizir amaditam inigh Godin Dipenim avinizir divazimin aven izi mangan an anogoroke. ¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghin me migei, “Migirigiar kam Godin Akinafarimin osizirimin iti, o puvati?”

“‘Nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim.’”

“Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!”

¹⁸ Gumazamizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusin atiatigha, a

misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. ¹⁹ Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin nguibar ekiam ategha azenan zui.

*Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)*

²⁰ Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara misingi. ²¹ Ezi Pita nirigha Iesus migei, "Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!"

²² Ezi Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, "Nighnizir gavgavim Godin iki. ²³ Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, 'Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,' egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, 'An otivam,' eghti bizir kam a bagh otogham. ²⁴ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, da iniam. ²⁵⁻²⁶ Egh ni tugh God ko mikim egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagham."†

*Judan gumazir dapaniba
Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemin otogha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a bagha ize. ²⁸ Egha me

kamaghin Iesusin azara, "Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?"

²⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki azangsizir mam ia damuasa, ia na mikemeghti, ki bizir kabagha amir gavgavimin gun ia mikimam. ³⁰ Jonin rurim, kar Godin bizim, o gumazamizibar bizim? Na mikemegh!"

³¹ Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti a kamaghin uam en azaragham, 'Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?' ³² Eghti e suam, 'An rurim gumazamizibar ize.'" (Gumazamiziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumazamizibar atiatingi.)

³³ Egha me Iesusin azangsizim ikaragha kamaghin migei, "E fozir puvati." Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham."

12

*Wainin azenimin garir gumazir
kurabar
akar isin zuim*

(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, "Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha, pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi. (Eghti me gin wain taba uam a ikaragham.) Egha saghon igharagha ghu.* ² Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi,

11:20: Mk 11:14   **11:20:** Mak 11:14   **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2   **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2   **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6   **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6   **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13   **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15;

Kolosi 3:13   † **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, "Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham."   **11:32:** Mt 14:5, Mk 6:20   **11:32:** Matyu 14:5; Mak 6:20   **12:1:** Ais 5:1-2   **12:1:**

Aisaia 5:1-2   * **12:1:** Ni wainin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribargan.

wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizitaba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu. ³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategha ghu. ⁴ Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami. ⁵ Ezi a ua mikezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misoghezi an areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi maba me pura me misoke, egha maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶ “Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gin anemaga kamaghin migia ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu. ⁷ Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’ ⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anekuni.

⁹ “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam. ¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarimin osizirir kamn ganiz, o puvati?

“Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin bar dera.’”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me

gasara, ezi kamaghin me an suiragha a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

*Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam,
o puvatigham?*

(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize. ¹⁴ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagitam na bagh a inigh iziti ki an ganika.”

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?”

Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangsi

(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize.† ¹⁹ Me izegha kamaghin an

12:6: Mt 3:17   **12:6:** Matyu 3:17   **12:8:** Hi 13:12   **12:8:** Hibru 13:12   **12:10-11:** Sng 118:22-23

12:10-11: Onger Akaba 118:22-23   **12:13:** Mk 3:6   **12:13:** Mak 3:6   **12:17:** Ro 13:7   **12:17:**

Rom 13:7   **12:18:** Ap 23:8   **12:18:** Aposel 23:8   † **12:18:** Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi,
akinafarir kamn akirangin itir Akar Mingaribar gan.   **12:19:** Lo 25:5   **12:19:** Godin Araziba 25:5

azara, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighi, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mamın 7plan aveghbuaba iti. Avebam amuimın ikia boriba puvatigha aremezi, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mıkezim kamaghıram ami. ²² Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghıre. Ezi abuan, amizim uaghan areme. ²³ Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghın gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?”

²⁴ Ezi İesus kamaghın me ikaragha ghaze, “İa Godın Akınafarımın itir akam gifozir puvatigha, uaghan Godın gavgavım gifozir puvati. Kamaghın, ia paza mıgei. ²⁵ Ariaghıreziba dikavamin dughiam paba amubar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arıghan kogham. Me enselbar mın Godın Nguibamin ikiam.

²⁶ “Ezi ariaghıreziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesın Akınafarımın aven temer izizimın eghaghanım ia an ganiz, o puvati? Eghaghanır kamın, God kamaghın Moses mıkeme, ‘Kı Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’ ²⁷ God gumazamizıbar ariaghırezıbar God puvati, a gumazamizir angamıra itibar God. İa bar paza nıghnıgha mıgei.”

*Godın Akar Gavgavır faragha zuım
(Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Ezi Judan Arazıbagh fozir gumazir mam izima Sadyusıba İesus ko uarı adozıma, a me barası. An orazıma İesus ikarvazır aghuım me ganıngızıma, a İesusın azara, “Godın Akar Gavgavır manamra maba bar dagh afıra egha faraghavıra iti?”

²⁹⁻³⁰ Ezi İesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavır bar ekıamra kara: ‘İsraelia, ia deravıram oragh. Ekıam, a bar uabıra ian God. Eghtı ia bar uan navır averıaba ko uan duaba ko uan nıghnızıba ko uan gavgavıba sara bar a gifongegh.’ ³¹ Ezi Akar Gavgavır anarıra irımra kara, ‘Nı uabıra uabı gifongezı moghın, nı gumazamizır ıgharazıbagh ifongegh.’ Ua arazıtım, arazır kamningın mın ekevegha anıng gafırazır puvati.”

³² Ezi gumazır kam kamaghın İesus ikara, “Nı guızbangıra mıgıa ghaze, God uabıra, tav ua itır puvati. ³³ E uan navır averıam ko, uan nıghnızım ko uan gavgavımın Ekıam gifongegh, egh uabı gifongezı moghın, gumazamizır ıgharazıbagh ifongegh. E arazır kamningın gın mangıti, arazır kamning ofan me bar avımın tueba ko ofa damuamin bizıba bar dagh afıragham.”

³⁴ İesus orazıma a deravıra mıkezezi, İesus a mıgei, “Nı God bizıba bar dagh atıvagh dar ganamin dughiamin saghon itır puvati.” Egha datırıghın tav ua azangızıtım İesusın azangan atıatingı.

*İesus, God Uam E İnıasa Mısevezır
Gumazım bagha gumazamizıbar
azangızı*

(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Egha İesus Godın Dıpenır mıramın gumazamizıbar sure gamua, men azara, “Manmagh amızı Judan Arazıbagh fozır gumazıba kamaghın mıgıa ghaze, Krais, God Uam E İnıasa Mısevezır Gumazım, a Devıtın Ovavım? ³⁶ Devıt uabı, Godın Duam nıghnızır kam a ganıngızı, a kamaghın mıkeme:

“‘Ekıam, nan Ekıam mıgıa ghaze,
“Nı nan agharır guvımın daper-
agh ikı mangıti,

12:25: 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52   **12:25:** 1 Korın 15:42; 15:49; 15:52   **12:26:** Kis 3:2, 3:6   **12:26:** Ua Me İnı 3:2; 3:6   **12:29-30:** Lo 6:4-5   **12:29-30:** Godın Arazıba 6:4-5   **12:31:** Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8   **12:31:** Ofa Gami 19:18; Galesia 5:14; Jems 2:8   **12:32:** Lo 4:35   **12:32:** Godın Arazıba 4:35   **12:33:** 1 Sml 15:22, Aıs 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27   **12:33:** 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27   **12:34:** Mt 22:46   **12:34:** Matyu 22:46   **12:36:** Sng 110:1
12:36: Onger Akaba 110:1

ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam.”’

³⁷ “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba maketin danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. ³⁹ Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiabar, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimn ofa
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimn boroghin aperaghav ikia gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimn dagiaba arizir danganimn a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. ⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu. ⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagma kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning

dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimn mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham

(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimn ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamn itiba, da bar dipenir diriba!”

² Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam

(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, ⁴ “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadzoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁶ Gumazir aviriba nan ziamn izi, suam, ‘Ki Kraiss, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷ “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir

kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁸ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimın itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimın adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightıma, gumamazıba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkızıba uaghan otivam. Osımtızir kaba faragh otivıgham, eghti nguazir kam givamin dughiam tıghari. Osımtızir kaba mati, amızim otasa faraghavıra mızazim barazi mokın.

⁹ “İa deravıra uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguıbar garir gumazıbar anıngam. Egh me God ko mıgeir dipenıbar ia misogham. Egh ia na bangın atrıvıba ko gavmanın gumazir ekiabar damazıbar tuıv, egh ki amızir bizıba ia dar gun me mikımam. ¹⁰ Eghti Godın Akar Aghuım, gumamazıba faragh mangı ikızıba bar dar gumamazıba dav kınıgh. ¹¹ Eghti gumamazıtıba dughıar tamın ian suıgh ia inıgh kotın mangıti, ia mikımsı nıghnıgh osıman marki. God mıgırıgıar manam kotın aven ia danıghtı, ia mikım. Kar ia uari mıgeir puvatı, Godın Duam mıgei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanıbar anıngtı me me misoghtı me arımıghıram. Eghti afeziaba uan borıba uaghan kamaghıra me damuam. Borıba uan ameboghfeziabar akaba batoghıva ovengamin arazıbar me damutı, me arımıghıram. ¹³ Eghti gumamazıba bar nan zıam bangın ian aghuagham. Eghti gumamazızir gavgavıgh ikı mangı dughıar abuananamın otoghamıba, God men akurvagham.”

İesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ Egha İesus ua kamaghın mıgei, “İa gantıma, bizir bar kurar God ifongezir puvatızim, Godın Dipenımın aven ikiam. Kar a ikian koghamın danganıma. A ikıti, God uan Dipenım ategham. (Nı tına osızırır kamın ganıgh, deravıra nıghnıghıva a gıfogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughıar kamın otoghtı, Judian Dıstrıghın itir gumamazıba arı mıghıabar ghuvanangam. ¹⁵ Tav dipenımın pın itir avughıazır danganımaın ikeghıva dipenımın aven mangı uan bizıtım inıan marki. ¹⁶ Tav azenır ekıamın ikeghıva uamateghtı dipenımın mangı uan azenan azuır korotıam inıan marki. ¹⁷ Navıba adair amızıba ko borıba oteba apır amebaba, mevzıka; dughıar izamın kaba bar men ikuvıgham! ¹⁸⁻¹⁹ Dughıar izamın kaba, da osımtızır ekiabar dughıaba. God nguazım ko overıamın ingarızır dughıamın iza datırıkın, egh ua kamaghın dughıatım otoghan kogham. Ezi kamaghın, ia amozımın dughıamın aran aghuaghıva, uari bagh God ko mikım. ²⁰ Ekıam uan gumamazızır mısevezıbagh nıghnıgha, dughıar kurar kamın dughıar maba aghorezı da mong otefe. A ti da aghorezır puvatızı gumamazıba bar arıaghrıghai.

²¹ “Dughıar izamımın, tav ia mikım suam, ‘İa gan, Kraisra kara! A God Ua E İnıasa Mısevezır Gumazımra,’ o, ‘İa gan, Kraisra muna!’ ia an akam baragham marki. ²² Gumazitaba izı ia gıfar suam, ‘Kırara, God Gumamazıba Ua Me İnıasa Mısevezır Gumazım,’ o ‘ki Godın akam inıgha izır gumazır mam,’ egh me mırakelın bar ekıaba ko dıgavır kuram gamır

13:8: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Mt 24:8   **13:8:** 2 Eghaghanıba 15:6; Aısaıa 19:2; Matyu 24:8   **13:9:** MAA 2:10   **13:9:** Akar Mogomem 2:10   **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12   **13:12:** Mt 10:21
13:12: Matyu 10:21   **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21   **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21   **13:14:** Dan 9:27, 11:31, 12:11   **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11   **13:15:** Luk 17:31
13:17: Lu 23:29   **13:17:** Luk 23:29   **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14   **13:22:** Lo 13:1-3, MAA 13:13   **13:22:** Godın Arazıba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13

arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughitataba me me gifarisi damuva avegham. ²³ Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan.”

*Iesus ghaze, gin
Gumazamizibar Otarim izam
(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Osimtizir ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

“Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
²⁵ eghti mikoveziba overiamin
asighiram,
eghti overiamin itir bizir
gavgaviba bar uarira uari
sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.”

²⁶ “Dughiar kamın gumazamiziba ganti Gumazamizibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamın tongın izam. ²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamın danganiba bar ko nguazimın otevíba bar dar mangiva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam.”

*Iesus ghaze, ia temer fighin gan
fogh
(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimın dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ²⁹ Kamaghira ia

bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁰ Ki guizbangira ia migei, dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³¹ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

*Iesus ghaze, a ua izamin dughiam
tav a gifozir puvati
(Matyu 24:36-44)*

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.

³³ “Ia deravira uari bagh ganiva mizuam iki, dughiar izamim, ia a gifozir puvati. ³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar darfarim garigha dipenimın ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ “Dipenimın ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimın izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. ³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. ³⁷ Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, ‘Ia deravira gan!’”

14

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti
an aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon
11:45-53)*

13:24: Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **13:27:** Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41 **13:32:** Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:34:** Matyu 25:14; Luk 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 **14:1:** Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18

1 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri.* 2 Egha me kamaghin uariv gei, “E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham.”

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge
(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimarian an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin aven iti. Borem ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge. 4 Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv giavira iti, “Kav tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? 5 A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuraghham.” Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

6 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakigh! 7 Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. 8 Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na

gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham. 9 Ki guizbangira ia migei, me nguazir kam in danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.”

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim akiri
(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. 11 Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api

(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

12 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar faragha zuir aruemin, Judan gumazamiziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifueghti, e an mangi biziba akiram?”

13 Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. 14 Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin migei, ‘Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamim a mana?’ 15 Eghti

* **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:3:** Luk 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:7:** Godin Araziba 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7 **14:12:** Ua Me Ini 12:6, 12:14; 12:20; Matyu 26:17; Luk 22:7

a pin dipenimin aven itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar adar kirigh.”¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi. ¹⁸ Egha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.”

¹⁹ Me an akam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagha an azangsiha kamaghin migei, “Ki ti markiama?”

²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “Gumazir na ko bret isa itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a ian 12plan mavira. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumazamizibar Otarim aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh aningi
(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Egha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.” ²³ Egha a wain apir kap inigha God minabagha me ganingizi, me vaghvagha uarir guri.

²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kamin, ki wainin dipar igiam amam.”

²⁶ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti:

“‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghti
sipsipba tintinimin aregham.’

“Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na ategh aregham. ²⁸ Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrihgin mangam.”

²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, “Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikozimin suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.”

³¹ Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenimin God ko migei
(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

14:18: Sng 41:9 **14:18:** Onger Akaba 41:9 **14:24:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, 1 Ko 10:16, Hi 9:20 **14:24:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; 1 Korin 10:16; Hibru 9:20 **14:27:** Sek 13:7, Mk 14:50 **14:27:** Sekaraia 13:7; Mak 14:50 **14:28:** Mt 28:16, Mk 16:7 **14:28:** Matyu 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jo 11:16 **14:31:** Jon 11:16

³² Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko Getsemanin ghuegha, a kam-
aghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv
ikiti ki God ko mikimam.” ³³ Egha a
Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a
bar osemegha, bar paza uabi barasi.
³⁴ Egha kamaghin me migei, “Nan
navir averiam, osimtizim a itaragha
ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami.
Ia kagh ikiva, deravira gan.”

³⁵ Egha a mong isivagha ghugha,
uan guam moghin nguazim girigha
kamaghin God ko migia ghaze, tuavir
igharazitam ikiti God dughiar kurar
kam na dam a inigh. ³⁶ A kamaghin
God ko migei, “O Ame, nan afeziam,
bizitam bar nin osemzir puvati. Ka-
maghin osimtizir kam, ni na dam a
inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan
marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin
mangi.”

³⁷ Egha a dikavigha uamategha
uan suren gumazir pumuning ko
mikezim bagha ghua gari me akui.
Ezi a kamaghin Pitan azai, “Saimon,
ni akui? Ni tong dughiar otevimin
angamira ikeghan kogham? ³⁸ Ia
na bagh deravira gan, egh God ko
mikimti, osimtizitam ia damuti ia
ireghan kogham. Ki fo, ian navir
averiaba ifonge, ezi inivafiziba gav-
gaviba dar puvati. Kamaghin pariam
ian azi.”

³⁹ Egha a uamategha ghua faragha
God ko mikemezi moghin uam a ko
migei. ⁴⁰ Egha a uamategha suren gu-
maziba bagha iza gari, me akuavira
iti. Pariam puv men azi. Ezi a me
gaghurazi, me a mikimamin akabagh
asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mikezim in ghua
God ko mikemegha uamategha iza
me migei, “Ia avughsava akuavira
iti? Arazir kam atakigh! Dughiam
oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim
me a isiva gumazir arazir kurabagh
amibar dafarim darighasa. ⁴² Ia

dikavigh, e mangam. Ia gan. Gu-
mazir na isiva apanibar aningamra
muna izi!”

*Judas Iesus isava
apanibar dafarim gati*

*(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon
18:3-12)*

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon
migiavira itima, Judas oto, a 12plan
suren gumazibar mav. Maburan
avirim a ko midorozir sababa ko
asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa
gamir gumazir ekiaba ko Judan Araz-
ibagh fozir gumaziba ko Judabar
gumazir aruaba, me me amangizi,
me izi. ⁴⁴ Gumazir Iesus isi men
dafaribar arighasava amim faragha
ghaze, “Ki arazir kam ian akagham.
Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia
an suiragh, deraghvira an ganiva,
egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira
ikia kamaghin migei, “Tisa!” Egha an
tore. ⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin
agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezi Iesusin boroghin itir gumazir
mam uan midorozir sabam asigha,
ofa gamir gumazibar dapanimin
ingangarir gumazimin kuarim atuzi,
an kuarim dutuaghiri. ⁴⁸ Ezi Iesus
kamaghin me migei, “Ki okimakar
gumazim puvati. Ia tizim bagha nan
suighasa midorozir sababa koma
asianiba suigha izi? ⁴⁹ Ki zurara
ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir
divazimin aven gumazamizibar sure
gami. Ezi ia nan suighan aghua.
Ezi Godin Akinafarimin osizirim
mikemezir moghira ia kamaghin
na gami.” ⁵⁰ Ezima Iesusin suren
gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam
aruzir puvatigha, inir ghurghurir
azenan itimra ikegha Iesusin gin zui.
Ezi Iesusin apaniba an suirazima,

14:32: Mt 26:36; Jo 18:1   **14:32:** Matyu 26:36; Jon 18:1   **14:34:** Jo 12:27   **14:34:** Jon 12:27
14:36: Mk 10:38; Jo 6:38; Ro 8:15; Ga 4:6; Hi 5:7   **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38; Rom 8:15; Hibru 5:7
14:38: Lu 11:4; Ro 7:23; Ga 5:17   **14:38:** Luk 11:4; Rom 7:23; Galesia 5:17   **14:49:** Ais 53:7; Lu
19:47; 22:37; Jo 18:20   **14:49:** Aisaia 53:7; Luk 19:47; 22:37; Jon 18:20   **14:50:** Sng 88:8

⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti
(*Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24*)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. ⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanim in dipenim in divazim in aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav ikia avim in fii.

⁵⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buria, tam batozir puvati. ⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir migirigiar Iesus gami, ezi men migirigiar voroghira zuir puvati. ⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kam in a migei, ⁵⁸ “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar pumuning ko mizezim in, igharazitam in ingarigham. Godin Dipenir ki ingaram in, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizim in ingarigham.’” ⁵⁹ Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?”

⁶² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Ia ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir Godin

agharir guvim daperagh overiam in ghuariaba sara izam.”

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! ⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inigha a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(*Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27*)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenim in divazim in aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanim in ingangarir guivir mam izi. ⁶⁷ Egha Pitan garima an avim in fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.”

⁶⁸ Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazim in tiar akar ekiam in otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.”

⁷⁰ Ezi a ua uabin tira.

Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira.”

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.” ⁷² A kamaghin migiavira itima tuarim uam ake.

Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mizezim in suam, ki

Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(*Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi.

² Ezi Pailat an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a miyava, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagh, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni miyia ni gasi.” ⁵ Ezi Iesus bar miyair puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa miyiei

(*Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38-19:16*)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiam kamun dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam. ⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghira. ⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsis. Kar arazir Pailat zurara amim. ⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?” ¹⁰ Pailat

fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. ¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?” ¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin miyiei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” ¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”

Ezi me bar pamtem dia miyiei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” ¹⁵ A me damuti men naviba deraghosa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvimin a gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(*Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3*)

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa. ¹⁷ Egha me korotiar aghevur ruarim a garugha dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. ¹⁸ Egha me maghira an diava a miyiei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” ¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misogha, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan teviba apirigha ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. ²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a gaghuiziba suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvim in aneguragha a gafu (Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Ezi Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazim in ikegħa Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim aterasa an suirazi, an aneteri.

22 Egha me ghua danganir mam in ziam Golgota, me an otifi. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.)

23 Egha me wain ko mizaziba a gevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. 24-25 Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvim in aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. 26 Egha me an gun migeir akar kam osiri, "A Judabar atrivim." Me ghaze, a bizir kam bagħa kotin tughava areme. 27-28 Me gumazir okia midorozibagh amizir pumuning, Iesus in borogh in uaghan aning agura. Me mav isa Iesus in agharir guvim in itir ter ighuvim in a gafu, egha mav isa agharir kiriam in itir ter ighuvim in gafu.

29 Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava uan dapaniba roa ghaze, "Ore! Ni, gumazir God in Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizezim in uam an ingarasa mikemezim, 30 datirigh in ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategħ izighiri!"

31 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan kamagharam a dipova uariv gei. Me kamagh in migia ghaze, "A igharaz darazir akurvagħa uabira uabin akurvagħan asa! 32 Gumazir

kam, ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategħ izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam." Gumazir okimakiar an borogh in guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

Iesus in ovevem (Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Aruem iza pazagħar torim in itima mitatem nguazim in itir nguibaba bar da avaragħa, ghua dughiam 3 klogħ in guaratizim in tu. 34 Egha dughiam 3 klogħ in itima Iesus tiarir ekiam in pamtem kamagh in dei, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Akar kam in mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagħa na ataki?

35 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, "Ia oragh, a Elaijan dei." 36 Ezi gumazir mam ivegha ghua dipam in suizir bizim isa wain in afangtizim garugħa a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, "Ia tegħ, e ganika, Elaija ti iziva an akuragħam, o puvati." 37 Ezi Iesus pamtem diagħa duam sue.

38 Ezi God in Dipenim in itir inir ekiar guraghav itim pin ikegħa tongira bigħa ghuaghira vin otogħa akuar pumuning iri. 39 Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesus in borogh in tughav ikia orazi a pamtem diagħa aremezir arazir kam in ganigha ghaze, "Bar guizbangira, gumazir kam God in Otarimra!"

40 Ezi amizir maba mong sagħon tuivighav ikia gari. Men tong in Makdalan nguibam in amizim Maria, ko Jems in igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. 41 Amizir kaba Galilin Distrigh in ikegħa

15:24-25: Onger Akaba 22:18 15:27-28: Ais 53:12 15:27-28: Aisaia 53:12 15:29: Sng 22:7, 109:25, Mk 14:58, Jo 2:19 15:29: Onger Akaba 22:7; 109:25; Mak 14:58; Jon 2:19 15:33: Amo 8:9 15:33: Amos 8:9 15:34: Sng 22:1 15:34: Onger Akaba 22:1 15:36: Sng 69:21 15:36: Onger Akaba 69:21 15:38: Kis 26:31-33 15:38: Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghagħaniba 3:14; Hibru 6:19 15:40: Luk 8:2-3

Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalemın anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati

(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. ⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagha akam amadazi a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremez, o?" ⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati. ⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese. ²⁻³ Egha 7plan dughiar faragha zuir dughiamın mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamın ghua uarira uariv gei, "Tina

dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?" ⁴ Me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghu. ⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimın gan. ⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegeh, 'A ian faragh Galilin Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia munagh a bativam.'"

⁸ Ezi me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghin taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7plan dughiar faragha zuir dughiamın mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke. ¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikezi, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. ¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamın akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimın Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹² Egha dughiar kamnaghira gin Iesus gumazir igharazimın mın otozi, suren gumazir pumuning nguibar ekiamın azenan zuima an aning bato. ¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kamın gun maraziv kemezi, me

uaghan nighnizir gavgavim aningın akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin gun uan suren gumazibav gei

(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamin itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari. ¹⁵ Egha a kamaghın me migei, “Ia mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamin itir gumazamiziba bar Akar Aghuim me mikim. ¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan iki, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin iki ivezir kuram iniam. ¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziamin duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariaghiritam rameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazamizibar arighti men arimariaba givam.”

God Iesus inigha uan Nguibamin ghuavanabo
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mikemegha givazi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabo. Ezi a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. ²⁰ Ezi suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko

ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghın gumazamiziba fo, akar kam a guizbangira.*

16:14: 1 Ko 15:5   **16:14:** 1 Korin 15:5   **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23   **16:15:** Matyu 28:19; Aposel 1:8; Kolosi 1:23   **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21   **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21   **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15   **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55   **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55   **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4   **16:20:** Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibru 2:3-4   * **16:20:** Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in ikegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri.

Luk Osirizir Akar Aghuim O Luk Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimın akınafarımın aven, e Iesusın garima, a Israelian gumamaziziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamaghın gumamazizibav miği, “God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumamazizibav kınasa na mişevgha, borem nan dapanim ginge, kamaghın amizi, Ekiamın Duam nan iti.” (Ni Luk 4:18ın gan.) Ezi bar guizbangira, akınafarir kamın Luk Iesus geghara ghaze, a gumamazizir osımtızir avırıba aterıbar apangkuvigha deravıra me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimın, gumamaziziba bar akonge. (Ni Luk 1:42-48 ko 2:10ın gan.) Egha ghua akınafarim gıvazi naghın tuzi, Iesus Godın Nguibamın ghuavanabozıma, gumamaziziba bar akuegha mamaghıra iti. (Ni Luk 24:52ın gan.)

Iesusın ikirimirimın bizir avırıba, Luk uabıra dagh eghari. Bizir kaba, da akınafarir ıgharazitamın itir puvati. Luk uabıra, Iesus nguazımın izezir bizir avırir otivizibagh eghari. Luk uabıra, a Iesusın akar ısın zuir kam geghari, a kamakın: Gumazir mam osımtızim tuavımın a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar ısın zuir ıgharazim, Luk a geghari, otarım afeziam ategha ghua tintinıbar aruigha gın uamategha ize. Egha Luk Iesusın akar ısın zuir ma-banang uaghan dagh eghari. Egha

Luk uabıra, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagıaba isim.

Bizir maba Luk akar avırıba dar iti, dar kara: God ko mikımvıra iki-amin arazim, ko Godın Duamın ingangarım, ko God gumamazizibar arazir kuraba gın amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizıbar akar avırıba da iti.

Lukın akaba, da akınafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akınafarir ıgharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akınafarım. E fo, Iesus Godın Nguibamın ghua-vanabogha gıvazıma, Aposelba bizir avırıbagh ami. Ezi akınafarir kamın aven, Luk aposelba amizir bizıbar eghaghanım osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumamazizir avırıba God en tongın amizir bizıbar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazıbar ganizir gumamazizibar akam baraki. Me faragha Godın akamın ingangarir gumamazizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghın amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavıra dar mıngaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravırıma da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guızın bizıba.

Jon Gumamaziziba Ruer Gumazımın amebam a batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiamın mıgırıgıam

(Sapta 1:5--2:52)

Ensel Sekaraian mıgıra ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kamın Herot Judian atrivımın itima, Godın ofa gamir gumazir mamın ziam Sekaraia, an

1:1-4: Jon 15:27; Aposel 1:1; 11:4; 15:28; Hibru 2:3; 1 Pita 5:1; 1 Jon 1:1   **1:5:** 1 Sto 24:10   **1:5:** 1 Eghaghanıba 24:10   **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6   **1:6:** Jenesıs 17:1; 1 Atrivıba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6

Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuim Elisabet, a Aronin ovavim. ⁶ Aning bar deraghavira Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar gin zui. Ezi God aningin garima, aning an damazimin bar dera. ⁷ Elisabet furabar iti, kamaghin amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mamın ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari. ⁹ Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisivasa me dagiaba akuri. Ezi God Sekaraia amisefe. Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mughuriar aghuim zuim dapongam.* ¹⁰ Ezi migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumazamizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvagha God ko migei.

¹¹ Ezi Ekiamin Ensel a batogha, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin agharir guvimin amadaghan tughav iti. ¹² Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. ¹³ Ezi ensel kamaghin a migei, "Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezi nin amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh. ¹⁴⁻¹⁵ Egh ni bar akuegh navir amirizimin iki. Eghti a Godin damazimin ziar ekiam iniam, kamaghin amizi gumazamizir

aviriba an otoghamin dughiamin bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. A uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivagham. ¹⁶ Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh, men Ekiam God bagh mangam. ¹⁷ Eghti Elaijan itir Godin Duam ko gavgavir kamra Jonin ikiti, a Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amuti me ua uan boribagh ifueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damuti, me ua nighnizir aghuibar gumazamizibar amuva, egh gumazamizibav kintima me uari akirighasi, egh Ekiam bagh mizuam ikiam."

¹⁸ Ezi Sekaraia enselin azara, "Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki manmaghin guizbangira bizir kam gifogham?"

¹⁹ Ezi ensel an akam ikaragha ghaze, "Ki Gabriel. Ki Godin damazimin tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamın ni mikimasa ize. ²⁰ Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Bizir kam bangin ni mikiman kogh mamaghira ikiti, bizir kaba otivamin dughiam otogham."

²¹ Ensel Sekaraia migeima, gumazamiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura nighnisi, manmaghin amizima, a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti? ²² Ezi an azenan otogha, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamın gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.

1:8: 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2   **1:8:** 1 Eghaghaniba 24:19; 2 Eghaghaniba 8:14; 31:2   **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11   **1:9:** Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghaniba 29:11   * **1:9:** Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagh anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a Satun ikararer biziba iniasa ikararemın amir puvati.   **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4   **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4   **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4   **1:12:** Gumazir Dapaniba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4   **1:14-15:** Diboboniba 6:3; Gumazir Dapaniba 13:4; Jeremaia 1:5; Galesia 1:15   **1:16:** Mal 4:5-6   **1:16:** Malakai 4:5-6   **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12   **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12   **1:18:** Stt 18:11   **1:18:** Jenesis 18:11   **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14   **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hibru 1:14   **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45   **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45   **1:23:** 1 Sto 9:25   **1:23:** 1 Eghaghaniba 9:25

23 Ezi an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu. 24 Dughiar maba ghua givazima, an amuim Elisabet navim ada 5plan iakinibar uabi modo. 25 Egha a kamaghin migei, "Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi."

Ensel Maria bagha akam inigha zui

26 Elisabetin navir adasem 6plan iakinimin otozima, God ensel Gabriel Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiam. 27 Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. 28 Ensel a bagha ghua kamaghin a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti."

29 Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmaghin amizim?"

30 Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. 31 Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. 32 A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. 33 Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogham."

34 Ezi Maria kamaghin enselin azara, "Ki guivir igiar patamin itir

puvatizim. Ezi bizir kam manmaghin na batogham?"

35 Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, "Godin Duam ni bagh izeghti Godin Bar Pin Itimin gavavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham. 36-37 Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu."

38 Ezi Maria kamaghin ensel ikara, "Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu." Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

39 Ezi dughiar kamın Maria uan biziba akirighava, zuamira nguibar ekiar Judian Distrighin mighsiamin itimin ghu. 40 Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi. 41 Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezi Godin Duam Elisabet gizifa. 42 Ezi a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, "Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami. 43 Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezi nan Ekiamin amebam na bagh izi? 44 Ni dughiam na ganidima, ki ni barazir dughiamra, borir nan navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa. 45 Ni nighnizir gavavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin amizi ni bar akongegh."

Marian ighiam

1:25: Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Jenesis 30:23; Aisaia 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazir Dapaniba 6:12; Daniel 9:23; 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:31:** Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:32:** Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21 **1:41:** Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godin Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24 **1:45:** Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18 **1:46-49:** 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27

46-49 Ezi Maria kamaghin migei:

“Ki pura Ekiamin ingangarir amizim,
kamaghin amizima a na giniri.

Kamaghin amizi nan navim Ekiamin
ziam fe.

Ezi nan duam God bagha bar
akonge, a nan akurvazim.

God a bar gavgavigha bizir bar eki-
abar na gami.

Ezi an ziam bar zuegha dera.

Kamaghin amizi, datirighin tugh
mangi gumazamiziba na
mikim suam,
God deravira ni gami.

50 God gumazamizir an atiatiava an
apengan itibar apangkufi.

A kamaghira datirighin itir gu-
mazamizibar amu,
egh gin izamin gumaza-
mizibar amu mamaghira
ikiam.

51 A uan dafarimin bizir bar gavgav-
ibagh ami.

Gumazamizir uarira uan ziaba
feba,
a men agirazi me are.

52 God atrivibar gavgavim dikabiragha
gumazamizir kiniba fe.

53 A bizir aghuiba isava mitiriaba
azibagh anigha,
biziba bar izivaziba amangizima
me pura ghue.

54-55 A uan ingangarir gumazim Is-
raelin akura.

Egha en ovavibagh amizir Akar
Gavgavim ginighnighavira iti.

Egha Abrahamin apangkuvigha,
gin otivamin gumazamizibar
apangkuvigh mamaghira
ikiam.”

56 Maria iakinir pumuning ko
mikezimin Elisabet ko ikegha gin
uamategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

57 Elisabet otamin dughiam
otozima, an otarim bate. 58 An
boroghira itir darazi ko an anababa
kamaghin oraki, Ekiam an apangu-
vigha bizir aghuimin a gamizi, me a
ko bar akonge. 59 Ezi an 7plan arueba
givazima, me borimin mikarzir
mogomemin inim aghorasa izi. Egha
me an afeziamin ziam Sekaraia
a darighasa. 60 Ezi an amebam
kamaghin me migei, “Puvati! E Jon
a darigham.”

61 Ezi me kamaghin a migei, “Nin
anabatam ziar katam itir puvati.”

62 Egha me dafarimra an afeziamin
azangsis, a ziar manatam uan
otarim darigham.

63 Ezi Sekaraia an ziam osir-
asa biziba bagha dafaribara men
azangsis. Egha kamaghin osiri,
“An ziam Jon.” Ezi me kamaghin
ganigha bar aguaghfa. 64 Ezi an akam
zuamira kuiagherizima an mizem
firiagherizi, a maghira mighiava Godin
ziam fe. 65 Ezi an boroghin itir darazi
kamaghin ganigha, bar atiatingi.
Ezi Judian Distrighin itir nguibar
mighsiabar itibar gumazamiziba
bizir otivizir kaba baregha dar gun
uariv gei.

66 Ekiamin gavgavim borir kam
ko iti. Ezi me bar moghira bizir
kam baregha, a ginighnigha a bagha
azangsis, “Borir kam bar man-
maghiram otogham?”

Sekaraian ighiam

67 Ezi an afeziam Sekaraia
Godin Duam a gizivazima, a Godin
nighnizimin gun migei:

1:50: Kis 20:6, Sng 103:13-18 1:50: Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 1:51: 2 Sml 22:28,
Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5 1:51: 2 Samuel 22:28; Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5
1:52: 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 1:52: 1 Samuel 2:6; Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba
147:6 1:53: 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 1:53: 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10; 107:9 1:54-55:
Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 1:54-55: Jenesis
17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16
1:59: Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21 1:59: Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 1:60: Lu 1:13
1:60: Luk 1:13 1:66: Stt 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 1:66: Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel
11:21 1:67: Jol 2:28 1:67: Joel 2:28

- 68 “Ekiam iza uan gumazamiziba ua me ini,
kamaghin amizi, e an ziam fe,
a Israelian God.
- 69 God en akurvaghasa
uan ingangarir gumazim Devitin
adarazir aven gumazir bar
gavgavim amisefe.
- 70 Godin akam inigha izir gumaziba
bizir kamın gun fomira kam-
aghin me mikeme.
- 71 An en apaniba ko en atara pazav e
gamibar dafaribar e ini asa ize.
- 72 Egh apangkuvim en ovavibar
akakaghiva,
uan Akar Dikirizir Gavgavim
ginirigham,
⁷³ Akar Gavgavir en ovavim
Abraham ganingizim.
- 74 Egh en apanibar dafaribar uam e
inigh,
en amamangatighti,
e an ingarsi atiatingan
kogham.
- 75 Egh an damazimin arazir aghuir a
ifongezibar gin mangiti,
a ifongezir arazir aghuir kaba en
ikiam.
- 76 Ezi ni nan borim, ni faragh mangi
Ekiam bagh tuavim akir.
Kamaghin amizi, me Godin Bar
Pin Itimin akam inigha izir gu-
mazim ni darigham.
- 77-78 Godin apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me ini-
amin fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin
amadi.
- Aruemin angazangarim Godin
Nguibamin ikegh
e bagh izighiram.
- 79 Egh angazangarim mitarmemin
ikiava aremeghasava amibagh
feghiva,
egh navir amirizimin tuavim en
suebar akagham.”
- ⁸⁰ Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an
duam uaghan aghua gavgafi. A ghua
Judian gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikegha, gin Israelin gumaza-
mizibar damazimin azenan oto.

2

Maria Iesus bate (Matyu 1:18-25)

- ¹ Ezi dughiar kam Sisar Ogastus
akar gavgavim amadagha ghaze,
“Rom garir nguibabar gumazamiz-
iba bar mangi uan ziaba osir.”
- ² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian
gumazir dapanimin itima, ziaba
osirir dughiar faragha zuir kam oto.*
- ³ Ezi gumazamiziba uan ziaba osir-
asa uan nguibabara zui. ⁴ Ezi Josep
uaghan Devitin anabar mam. Kam-
aghin amizi a Galilin Distrighin itir
nguibam Nasaret ategha, Judian Dis-
trighin itir nguibam Betlehemin zui,
kar Devitin nguibam. ⁵ A mangiva
uan amuir inabazim Maria ko aning
uan ziamning osirasa. Dughiar kam
Maria borimin navim adai. ⁶ Egha
aning ghua Betlehemin itima, Maria
borim batamin dughiam oto. ⁷ Ezi
a uan otarir ivariam bate. Egha inir
avizibar borim nomke. Dughiar kam

1:68: Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16   **1:68:** Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16   **1:69:** Sng 18:2
1:69: Onger Akaba 18:2   **1:70:** Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2   **1:70:** Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2
1:71: Sng 106:10   **1:71:** Onger Akaba 106:10   **1:72:** Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45
1:72: Jenesis 17:1; 17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45   **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20   **1:73:** Jenesis 22:16-17; Maika 7:20   **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14
1:74: Rom 6:18; 6:22; Hibiru 9:14   **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4
1:75: Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4   **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10
1:76: Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10   **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3
1:77-78: Aisaia 60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3   **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18
1:79: Aisaia 9:2; 49:9; 58:8; Matyu 4:16; Aposel 26:18   **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40
1:80: Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40   * **2:2:** Dughiar kam, Romın gavman Israelian nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romın gavmanın gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.”   **2:5:** Lu 1:27   **2:5:** Luk 1:27   **2:7:** Mt 1:25   **2:7:** Matyu 1:25

dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara dagh eghufi. ⁹ Ezi Ekiamin enselin mam pura me batozi, Ekiamin angazangarim me gisirazi, me bar atiatingi. ¹⁰ Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir kam, gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegham. ¹¹ Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir Gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam. ¹² Ia mangi kamaghin ganigh fogham, ia gantima me inir avizibar borim nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.”

¹³ Ezi maghira, Godin Nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei:

¹⁴ “Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi. Eghti nguazimin itir gumazamizir God ifongeziba, me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

¹⁵ Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin Nguibamin ghuezima, sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.” ¹⁶ Egha me zuamira ghua Josep ko Marian api,

egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti. ¹⁷ Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazamizir igharazibav gei. ¹⁸ Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. ¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, dagh nighnighavira iti. ²⁰ Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin amizi me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi moghin, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui. ²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. ²⁴ Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigha izi.

²⁵ Ezi Jerusalem aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba agivamin dughiam bagha mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti. ²⁶

2:10: Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15; Luk 24:47; Kolosi 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36; Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:16:** Luk 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me Ini 13:2; 13:12-15; Diboboniba 3:13; 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aisaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 **2:26:** Hibru 11:5

Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.† ²⁷ Kamaghin amizi Godin Duam nighnizim a ganingizi a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inigha aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. ²⁸ Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimningin a ifiragha Godin ziam fa kamaghin migei:

29-32 “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.

Eghti nin akurvazimin angazangarim, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelia daningam; me nin gumazamiziba.

Ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam,

ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin

ni na ateghti ki mangi, navir amirizimin ikiam.”

³³ Ezi borimin amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha nighnizir aviribagh ami. ³⁴ Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin an amebam Maria migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav

kimam. ³⁵ Eghti gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenim giram. Eghti osimtizir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin dighorim mati.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, egha Aserin anabam. A faragha pam in ikia, aning in 7plan azenibar ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri. ³⁷ Egha a 84plan azenibar odarimin iti. A Godin Dipenim ataghirazir puvati, egha dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba ataghiragha God ko migei. ³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kam in gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalem in itir gumazamiziba iniamin dughiam bagha mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, uamategha Galilin Distirighin aven itir nguibam Nasaretin ghu. ⁴⁰ Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir aghuiba bar a gizivazi, God arazir aghuibar a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu

⁴¹ Azeniba zurara Iesus in amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir Dughiam in Isam bagha Jerusalem in zui. ⁴² Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim mirara me isam bagha zui. ⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aning in otarim Iesus Jerusalemra itima aning a gifozir puvati. ⁴⁴ Aning ghaze, a

† **2:26:** Kraissin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:29-32:** Jenesis 46:30; Aisaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11
2:34: Ais 8:14; Hos 14:9; Mt 21:42; Ap 28:22; Ro 9:32-33; 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aisaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korin 1:23; 1 Pita 2:7-8 **2:35:** Sng 42:10; Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9; Mk 15:43; Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21 **2:39:** Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godin Araziba 16:1-8

ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamın ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar tongın a bagha rui. ⁴⁵ Egha aning an apizir puvatıgha, a buri-asa uamategha Jerusalemın zui. ⁴⁶ Dughiar mıkezimın gın, aning Godın Dıpenir avızimın an api. A tisabar torimın aperaghav ikia, me baragha azangsızibar me gami. ⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha dıgavir kuram gami. ⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, dıgavir kuram gami. Egha an amebam kamaghın a mıgei, “Nan otarım, ni tizim bagha arazir kurar kamın ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.”

⁴⁹ Ezi a kamaghın aningın azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamın Dıpenimın aven ikiam?” ⁵⁰ Ezi a mıgeir bizimın mıngarım, aning a gıfozir puvati. ⁵¹ Egha a aningın akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nıghnıghavira iti. ⁵² Ezi İesus fofozir aghuım ko mıkarzim sarama aghui. Ezi an araziba God ko gumazamizibagh amıma, me a gıfonge.

Jon İesus bagha tuavım akiri

3

(*Sapta 3:1-4:13*)

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazım, a faragha izava İesusın akam akuri

(*Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28*)

¹ Dughiar kamın, Sısar Taiberius 15plan azenıbar Romın atrivimın iti. Ezi Pontius Pailat Judian Dıstrıghın gavmanın gumazir dapanımın iti, ezi Herot Galilın Dıstrıghın gavmanın

gumazir dapanımın iti. Ezi an aveghbuam Filip İturian Dıstrık ko Trakonıtısın Dıstrıghın gavmanın gumazir dapanımın iti, ezi Lisanius Abilenen Dıstrıghın gavmanın gumazir dapanımın iti. ² Ezi Anas ko Kaıafas Godın ofa gamir gumazıbar dapanımın iti. Dughiar kamın, Jon, a Sekaraian otarım, a gumazamiziba puvatızir danganimın itıma, God uan mıgırıgıam a ganıngi. ³ Ezi Jon Jordanın Fanemın dıpar mıriamın aruava akam akura kamaghın mıgei, “İa uan navıbagh iraghıva rueghti, God ian arazir kuraba gın amadagham.” ⁴ Godın akam inıgha izir gumazım Aısaian akınafarımın itir mıgırıgıar osırızıbar mırrara ghu, a kamaghın mıgei:

“Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatızir danganimın dıa ghaze,

‘İa Ekıam bagh tuavıba azenıva, dar kır.

⁵ Danganır zarıba apemıva, mıghsıaba ko akırıbagh kuti da magiri.

Egh tuavır ikızırızıba, ia dar ingarıghti, da voroghıra mıneghırıgh.

Egh tuavır kuraba, ia deraghvıra da akır.

⁶ Eghti nguazır kamın gumazamizıba bar Godın Akurvazımın ganam.’”

⁷ Ezi Jon gumazamizır bızir ruasa a bagha izıbav gei, “İa kuruzır divır anababa! Tına ia mıkemızı ia Godın anıngagharır gın izamımın arı mangasa? ⁸ İa navım gırızır arazıbar amu. Egh ia pura Abrahamın ovavıbar uarı arıgh mıkıman markı. Kı ia mıgei, God dagıar kabar amıghti da Abrahamın ovavıbar mın otıvıghamın gavgavım iti. ⁹ Sobıam

2:49: Jo 2:16 2:49: Jon 2:16 2:50: Lu 9:45, 18:34 2:50: Luk 9:45; 18:34 2:51: Lu 2:19
2:51: Luk 2:19 2:52: 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 2:52: 1 Samuel 2:26; Aghuzır Akaba 3:4;
Luk 1:80 3:2: Lu 1:80 3:2: Luk 1:80 3:3: Ap 13:24, 19:4 3:3: Aposel 13:24; 19:4 3:4:
Aısaia 40:3-5 3:6: Sng 98:2, Aıs 52:10 3:6: Onger Akaba 98:2; Aısaia 52:10 3:7: Mt 12:34, 23:33
3:7: Matyu 12:34; 23:33 3:8: Jo 8:33, 8:39 3:8: Jon 8:33; 8:39 3:9: Mt 7:19 3:9: Matyu
7:19

datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.”

¹⁰ Ezi gumamaziziba Jonin azara, “Ezi e manmaghira damuam?” ¹¹ Ezi Jon me ikaragha ghaze, “Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, a tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu.”

¹² Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsiha ghaze, “Tisa, e manmaghira damuam?”

¹³ Ezi a kamaghin me migei, “Gumamazizibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki.”

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, “Ezi eia, e manmaghin damuam?”

Ezi a me ikaragha ghaze, “Gumamazizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham.”

¹⁵ Gumamaziziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹⁷ Witba misevir savol an dafarimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.” ¹⁸ Jon migirigiar avirir maba sara me migia

men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Dughiar kamın Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. ²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumamaziziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghirizi, ²² Godin Duam bunbamin min mighhegha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.”

Iesusin inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kamın Iesus uabi 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghiram a gami. Gumamaziziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep, a Helin otarim. ²⁴ Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. Ezi Livai, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi Janai, a Josepin otarim. ²⁵ Ezi Josep, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Amosin otarim. Ezi Amos, a Nahumin otarim. Ezi Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esli, a Nagain otarim. ²⁶ Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Jodan otarim. ²⁷ Ezi Joda, a Joananin

3:10: Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17 **3:12:** Mt 21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29
3:14: Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa Gami 19:11 **3:16:** Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25 **3:17:** Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika 4:12; Matyu 13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:21:** Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42 **3:27:** 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba 3:17-19; Esra 3:2

otarim. Ezi Joanan, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim. ²⁸ Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam, a Erin otarim. ²⁹ Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua, a Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. ³⁰ Ezi Livai, a Simeonin otarim. Ezi Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi Jonam, a Eliakimin otarim. ³¹ Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Melea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi Natan, a Devitin otarim. ³² Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim. Ezi Boas, a Salmonin otarim. Ezi Salmon, a Nasonin otarim. ³³ Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim. Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a Judan otarim. ³⁴ Ezi Juda, a Jekopin otarim. Ezi Jekop, a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi Tera, a Nahorin otarim. ³⁵ Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk, a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekin otarim. Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan otarim. ³⁶ Ezi Sela, a Kainanin otarim. Ezi Kainan, Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat, a Siemin otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a Lamekin otarim. ³⁷ Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Metusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel, a Kenanin otarim. ³⁸ Ezi Kenan, a Enosin otarim. Ezi Enos, a Setin

otarim. Ezi Set, a Adamin otarim. Ezi Adam, a Godin otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Godin Duam bar Iesus gizivazima, a Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ² Danganir kamın Iesus 40plan arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvati. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezi Satan kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti, da Bretin rubuzibar min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva, dar gavgavimin ikian kogham.’”

⁵ Ezi Satan ua Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanabogha, zuamira nguazir kamın kantriba bar an aka. ⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, “Bizir kaba bar nan dafarimin iti, kamaghin amizi, ki tina daningisi fueghiva, a daningam. Ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. ⁷ Kamaghin amizi ni tevimming apirigh nan ziam feghtima, ki bizir kaba bar da ni daningam.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. ¹⁰⁻¹¹ Egha kamaghin a migei, “Godin Akinafarim kamaghin migei,

3:31: 2 Sml 5:14   **3:31:** 2 Samuel 5:14   **3:32:** Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13   **3:32:** Rut 4:17-22; 1 Samuel 16:1-13   **3:33:** Stt 29:35   **3:33:** Jenesis 29:35   **3:36:** Stt 11:10-26   **3:36:** Jenesis 11:10-26   **3:38:** Stt 4:25-5:32   **3:38:** Jenesis 4:25-5:32   **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8   **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8   **4:4:** Lo 8:3   **4:4:** Godin Araziba 8:3   **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31, 14:30, MAA 13:2, 13:7   **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31; 14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7   **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20   **4:8:** Godin Araziba 6:13-14; 10:20   **4:10-11:** Onger Akaba 91:11-12

'A ni bagh uan enselba akar gav-gavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatam gaseghan kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh."

¹² Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.'"

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14-9:50)

*Iesus Galilin ghughava maghira
uan ingangarim gami*

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezi an akam bar moghira nguibabar ghu. ¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

*Nasaretin itir gumazamiziba
Iesusin aghua*

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuraram amim. A tughu Godin Akinafarim diponasava ami. ¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi.

Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api:

¹⁸⁻¹⁹ "God Akar Aghuim onganaraz-ibagh amir gumazamizibav kinasa na miseveghe, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti.

Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir damazir kuraba ua ganam.

Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizibar apengan itiba, ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti, me kalabus ategh firighiregh mangam.

Ki kamaghin me mikimam, Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa."

²⁰ Ezi Iesus akinafarim uam a righa, a isava ingangarir gumazim ganigha apera. Ezi me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtemin an gari. ²¹ Ezi a kamaghin me migei, "Datirighin Godin migirigiar ia or-aghizim, a guizbangiram oto!"

²² Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, "Kar ti Josepin otarimra o?"

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, 'Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!' Egh e oraghizir bizir

4:12: Lo 6:16, 1 Ko 10:9   **4:12:** Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9   **4:13:** Hi 2:18, 4:15   **4:13:** Hibru 2:18; 4:15   **4:16:** Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2   **4:16:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Aposel 13:14; 17:2   **4:17:** Ais 61:1-2   **4:18-19:** Ais 61:1-2   **4:18-19:** Aisaia 61:1-2   **4:22:** Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42   **4:22:** Matyu 13:54; Mak 6:2; Luk 3:23; Jon 6:42   **4:23:** Mt 4:13, Jo 2:12   **4:23:** Matyu 4:13; Jon 2:12   * **4:23:** Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam.

ni Kaperneamin amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*

²⁴ Egha a miġia ghuavira ikiava kamaghin miġei, “Ki guizbangira ia miġei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. ²⁵ Ki guizbangira ia miġei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mikezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. ²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Saidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada. ²⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan arimariam itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

²⁸ Ezi gumazamizir God ko miġeir dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha men naviba Iesus bagha men isi. ²⁹ Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibar ekiam itir miġhsiar avarir konimin anekunasa zui. ³⁰ Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke
(Mak 1:21-28)

³¹ Iesus Galilin Distriġhin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure gami. ³² Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren miġirigiaba baragha digavir kuram gami.

³³ Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko miġeir

dipenimin aven ikia, pamtemin dia kamaghin miġei, ³⁴ “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”

³⁵ Ezi Iesus an atara a miġia ghaze, “Ni nimira iki! Egh gumazir kam ategh azenan izi!” Ezi duar kurar kam men damazibar gumazim akunigha azenimin iza gumazim gasighasighizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv gei, “Eei, kar miġirigiir manam? An akar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.”

³⁷ Ezi an amizir bizir kaba, dar miġirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Egha Iesus God ko miġeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akurvaghasa Iesusin azai. ³⁹ Ezi Iesus amizimin min tugha aviragha akar gavgavimin an arimariam batoghezima, arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar igharagha garir aviriba inigha Iesus bagha ize. Ezi a vaghvagha uan dafariba me gisin arizima me ghua-mazi. ⁴¹ Egha a uaghan duar kurabagh ami da gumazamiziba ataghiragha azenan iza kamaghin dei, “Ni Godin Otarim!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba

4:24: Jo 4:44 4:24: Jon 4:44 4:25: 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 4:25: 1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 4:26: 1 Kin 17:8-16 4:26: 1 Atriviba 17:8-16 4:27: 2 Kin 5:1-14 4:27: 2 Atriviba 5:1-14 4:30: Jo 8:59, 10:39 4:30: Jon 8:59; 10:39 4:31: Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 4:31: Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 4:32: Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 4:32: Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 4:33: Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 4:33: Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 4:34: Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 4:34: Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69 4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 4:41: Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12

Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizi Iesus mikiman dar anogoroke.

*Iesus nguibar igharazibagh arui
(Mak 1:35-39)*

⁴² Aminim tirazima, Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham. ⁴³ Ezi a kamaghin me migei, “God Akar Aghuim akunasa na amada. Kamaghin amizi ki nguibar igharaziba uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akunam.” ⁴⁴ Egha a Judian Distrighin God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

*Iesus faragha diazir suren gumaziba
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Dughiar mamın Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi.* ² Ezi a dipar miriamin garima, osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. ³ Ezi Iesus botin mamın ghuavanabo, kar Saimonin bot. Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami.

⁴ Iesus mikemegha givagha Saimon migei, “Ni bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh.”

⁵ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e dimagarir kamın ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam.”

⁶ Egha me Iesus mikemezi moghin amigha, osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami. ⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizi Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizi ni na ategh mangi.”

Ezi Iesus kamaghin Saimon migei, “Ni atiatingan marki, datirighin ikegh mangi, ni gumazamiziba iniam.” ¹¹ Ezi me uan botba mikirvegha, dipar dadarimin ghuavanega, biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

*Gumazir lepan arimariam itim
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Iesus nguibar ekiar mamın itima, gumazir mam lepan arimariam bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apigha ira uan guam nguazim mituagha kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”†

¹³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” Ezima lepan arimariam zuamira anetaki.

¹⁴ Egha Iesus akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni tav mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi

4:43: Lu 8:1   **4:43:** Luk 8:1   **4:44:** Mt 4:23   **4:44:** Matyu 4:23   **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1   * **5:1:** Ziam “Genesaret,” a Galilin Dipar Akaremin ziar mam.   **5:5:** Jo 21:3   **5:5:** Jon 21:3   **5:6:** Jo 21:6   **5:6:** Jon 21:6   **5:8-10:** 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19   **5:11:** Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28   **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28   † **5:12:** Ni akar Matyu 8:2in itimin gan.   **5:14:** Wkp 14:1-32   **5:14:** Ofa Gami 14:1-32

moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

15 Ezi Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin amizi gumazamizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghassa izi. 16 Ezi Iesus zurara me ataghiragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera (Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Dughiar mamın Iesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemın nguibamın ikegha iza apiaghav iti. Ezi Ekiamın gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amuti da deragham. 18 Ezi gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha akuriam gatigha a inigh dipenimın aven mangi Iesusın guamın anerighasa. 19 Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi me aven mangan iburagha dipenir siriamın ghuavanabogha dipenir siriamın torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghirazima a ghuaghira gumazamizir okoruamın tongin Iesusın guamın aneti.

20 Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimın ganigha kamaghin migei, “Namakam, ki nin arazir kuraba gin amada.”

21 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godın danganim iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

22 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men azara, “Ia tizim bagha

bizir kaba uan navir averiabar aven dagh nighnisi? 23 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh mangi ua deragh. 24 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimın mangi.” 25 Ezi a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamın ghuava Godın ziam fe.

26 Ezi me bar digavir kuram gamigha Godın ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei, “E datirighin bizir bar igharagha garibar gari.”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Bizir kabar gin Iesus ghua garima, gavmanın dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan gin izi.”† 28 Ezi Livai dikavigha, biziba bar da ategha an gin zui.

29 Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimın aneru. Ezi dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara iza me koma api. 30 Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi, me migirigiar mabar Iesusın suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”§

31 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me dokta bagha zuir

5:16: Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 5:16: Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46 5:20: Lu 7:48 5:20: Luk 7:48 5:21: Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 5:21: Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49 5:24: Jo 5:8 5:24: Jon 5:8 † 5:27: Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9ın gan. 5:30: Lu 15:1-2 5:30: Luk 15:1-2 § 5:30: Ni Matyu 9:11ın itir akamın gan. 5:32: 1 Ti 1:15 5:32: 1 Timoti 1:15

puvati. Gumamazir arimariaba itibara dokta bagha zui. ³² Ki Godin damazimin derazir gumamaziziba bagha izezir puvati. Ki, gumamazir arazir kurabagh amiba navibagh iraghasa, ki ize.”

Dagheba ataghirazir arazimin azangsizim

(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kinti me dagheba ategham, o puvatigham? Puvatigham. ³⁵ Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamın me geghari, “Gumazitamın korotiar ghurim torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avizir kam isi, korotiar ghurim dukuagh a isaman marki. A kamaghın damighti, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimın mın ganan kogham. ³⁷ Eghti gumazitam wainın igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghın damighti, wainın dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainın dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. ³⁸ A kamaghın damuan kogham. A wainın igiam, wainın misevir igiam gurigh.** ³⁹ Egh gumazim wainın ghurim amegh, igiam gifueghan kogham.

Egh a kamaghın mikim suam, ‘Ghurim a dera.’”

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin mın garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api. ² Ezi Farisin maba kamaghın migei, “Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir puvati?”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimın ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Purirpenimın aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame.”

⁵ Egha Iesus kamaghın me migei, “Gumamazibar Otarim a Sabatin dughiamın Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamın dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera
(Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimın aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. ⁷ Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamın apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o? ⁸ Kamaghın amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti.

⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin

5:33: Mt 9:14, Mk 2:18   5:33: Matyu 9:14; Mak 2:18   5:34: Jo 3:29   5:34: Jon 3:29   ** 5:38: Ni Matyu 9:17in itir akamin gan.   6:1: Lo 23:25   6:1: Godin Araziba 23:25   6:2: Kis 20:10, Jo 5:10   6:2: Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10   * 6:2: Ni Matyu 12:2in itir akamin gan.   6:3: 1 Samuel 21:1-6   6:4: Wkp 24:5-9   6:4: Ofa Gami 24:5-9   6:7: Lu 14:1   6:7: Luk 14:1   6:8: Lu 5:22, 9:47   6:8: Luk 5:22; 9:47

dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimın akuragham, o e a gasıghasıgham?”

¹⁰ Egha a bar men ganigha gumazim mıgei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezıma an dafarim bar moghıra ua dera. ¹¹ Ezi me bizir kam bangın atara, egha uarira uariv gıa ghaze, e arazir manatam İesus damuam.

*İesus 12pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Dughiar kamın İesus God ko mikimasa mıghsıamın ghuavan-abogha, God ko mıgeıma aminim a bangın tira. ¹³ Aminim tirazıma, a uabın gın aruir gumazıbar diazi me izezi, a 12pla amısevegha maghıra zıam aposelba me gati: ¹⁴ Saimon (İesus Pita a gati) ko an dozım Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfiusın otarım, Saimon, a Selotbar gumazır mam, ¹⁶ Judas Jemsın otarım, ko Judas Iskariot, gumazır gın İesus isa apanıbagh anıngızım.

*İesus arımarıaba batosi
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)*

¹⁷⁻¹⁸ Egha İesus uan suren gumazıba ko ghuaghıra danganır zarımın tu. An gın aruir gumazamızır avırım itı. Ezi maburan avırır Jerusalem ko Tair ko Saidonın Ongarır dadarım, ko Judian aven itıba bar, İesus baraghıva men arımarıaba ghuam-aghısa me ize. Ezi gumazamızır duar kuraba asıghasıghızıba, ua dera. ¹⁹ Ezi gavgavım İesus ategha azenan ghua gumazamızıbagh amıma me ghuamazi, kamaghın amızı, me bar moghıra İesusın mikarzimın suıghısa.

*İesus ghaze, onganarazıbagh
amıba
me bar akongegh
(Matyu 5:1-12)*

²⁰ Ezi İesus kogha uan gumazır an gın aruıbar gara kamaghın mıgei:

“İa bizıba puvatızıba, İa God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın aven itı, kamaghın İan navıba deragh.

²¹ İa datırıghın mıtırıam azıba, İa gın ızıvaghım, kamaghın İan navıba deragh.

İa datırıghın azı darası, İa gın akam, kamaghın İan navıba deragh.

²² Me İan gantı İa Gumazamızıbar Otarımın gın mangıtıma, men navıba İa bagh bar ikuvıghım.

Egh me İa batoghıva pazı İa damuva İan zıabagh asıghasıghım. Bizır kaba İa batıvtı İan navıba deragh.

²³ Men afeziaba fomıra kamaghıra Godın akam inıgha ızır gumazıbagh amızı moghın, me İa gamı.

İa uaghan ıvezır ekıam Godın Nguıbamın a İıam.

Kamaghın amızı dughıar kam otoghtı, İa bar akongeghıva agorogem sara pın uarı akun.

²⁴ İa bizır avırıba itıba, İa datırıghın navır aghuım inıgha gıfa, kamaghın İa ikuvıghım.

²⁵ İa dagher avırıba itıba, İa gın mıtırıam İan aghım, kamaghın İa ikuvıghım.

İa datırıghın atı darası, İa gın arangıva temerıbagh ruam, kamaghın İa ikuvıghım.

6:12: Mt 14:23 **6:12:** Matyu 14:23 **6:13:** Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 **6:13:** Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70 **6:20:** Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:20:** Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5 **6:21:** Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:21:** Onger Akaba 126:5-6; Aısaıa 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17 **6:22:** Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:22:** Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:23:** 2 Eghaghanıba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2 **6:24:** Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:24:** Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:25:** Aghuzır Akaba 14:13; Aısaıa 65:13; Jems 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:26:** Jon 15:19; 1 Jon 4:5

26 Gumamaziziba migirigiar aghuibar ia damuti, ia bar ikuvigham. Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami. Kamaghira, gumamaziziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, ia bar ikuvigham.”

*Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)*

27 Iesus ua kamaghin migei, “Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatiziba, ia arazir aghuibar me damu, 28 egh migirigiar kurabar ia gamir darasi, ia migirigiar aghuibar me damu, egh paza ia gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim. 29 Eghti tav ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningh. Eghti tav ian korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan aven itir korotiam sara an takigh. 30 Egh tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningh. Egh te ian biziba ini, ia ua da bagh mikimiva me dama da inian marki. 31 Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

32 “Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh ifonge. 33 Ia deraghvira deragha ia gamir darazigh ami, kamaghin amizi ia arazir aghuir manam gami? Gumamazizir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. 34 Ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagh,

egh ia manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumamazizir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, a gin ua da ikarvagh. 35 Ia uan apanibagh ifuegh deravira me damu, biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin Itimin boribar min ikiam. 36 Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba
tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

37 Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham. 38 Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira izivaghtima, a biziba isi mikebabar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.”

39 Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme, “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham. 40 Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure agivazim, a uan tisan mirara ghu. 41 Tizim bagha, minezir bar muziarim

6:27: Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 6:27: Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20 6:28: Lu 23:34, Ap 7:60 6:28: Luk 23:34; Aposel 7:60 6:29: Mt 5:39, 1 Ko 6:7 6:29: Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 6:30: Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 6:30: Godin Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 6:31: Mt 7:12 6:31: Matyu 7:12 6:32: Mt 5:46 6:32: Matyu 5:46 6:34: Mt 5:42 6:34: Matyu 5:42 6:35: Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 6:35: Ofa Gami 25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45 6:37: Mt 6:14, 7:1 6:37: Matyu 6:14; 7:1 6:38: Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 6:38: Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 6:39: Mt 15:14 6:39: Matyu 15:14 6:40: Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 6:40: Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 6:41: Mt 7:3 6:41: Matyu 7:3

nin aveghbuamin damazimin itima, ni an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴² Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?' Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh."

Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer aghuitam ovizir kuratam batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuitam batezir puvati. ⁴⁴ Gumazamiziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari puvati. Egha me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati. ⁴⁵ Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim dav gei. Kamaghin amizi gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri."

Dipenimin ingarir gumazir dikiriam ko onanim
(Matyu 7:24-27)

⁴⁶ Iesus ua kamaghin migei, "Ia tizim bagha 'Ekiam' na garisi, egha ki migeir biziba ia dagh amir puvati? ⁴⁷ Tina na bagha iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham. ⁴⁸ A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiamin dughiam, dipam dipenir kam in aven ghuzima a nuighnuizir puvati. ⁴⁹ Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin

zui puvatizim, a mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar aperiam otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar ikuvigham."

7

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim
(Matyu 8:5-13)

¹ Iesus bizir kabar gumazamizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui. ² Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami. ³ Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi. ⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagha izegha a gaghora kamaghin a migei, "Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir kam akurvazim baghava ami, ni an akuragh." ⁶ Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, "Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. Ni pazi uabi damuan marki. ⁷⁻⁸ Kamaghin amizi ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikim suam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham." ⁹ Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram

6:43:

Mt 7:16-17

6:43:

Matyu 7:16-17

6:44:

Mt 12:33

6:44:

Matyu 12:33

6:45:

Mt 12:34

6:45: Matyu 12:34

6:46:

Mal 1:6, Mt 7:21, 25:11, Lu 13:25

6:46:

Malakai 1:6; Matyu 7:21; 25:11;

Luk 13:25

6:48: Mt 7:24

6:48: Matyu 7:24

gamigha, raghirigha gumamazizir a gin zuibav gei, “Ki ia miġei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamın ganizir puvati.”¹⁰ Ezi gumazir amadaziba uamategha dipenimın ghua ingan-garir gumazimın garima a dera.

Amuir odiarimın otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainın zui. Ezi an suren gumaz-iba ko gumazir avirim an gin zui. ¹² Egha a nguibar kamın tiar akar ekiar kamın boroghın ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gis-aghpuġha nguibar ekiamın ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kam-nagh, an amizir pam aremezimın otarir vamira. Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. ¹³ Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha kam-aghın a miġei, “Ni arangan marki.” ¹⁴ Egha Iesus roghira ghua gumaz-iba isaghpuġhav itir boksiamın suira. Ezi a gisaghpuġhav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghın gumazir igiamın miġei, “Gumazir igiam, ki ni miġei, ni dikafigh.” ¹⁵ Ezi gumazir aremezim dikavigha maghira miġeima, Iesus uam a isa an amebam ganıngi. ¹⁶ Ezi me kamaghın ganigha bar digavir kuram gamigha, Godın ziam fa ghaze, “Godın akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongın oto.” Egha me ghaze, “God uan gumamazizibar akurvaghosa ize.” ¹⁷ Ezi Iesus amizir bizir kamın eghaghanim bar Judian Distrik ko an boroghın itir nguibaba sara ghu.

Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, a Iesus bagha azangsisi (Matyu 11:2-19)

¹⁸ Ezi Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningın diagha, ¹⁹ Ekiam Iesusın azangsighasa aning amada, “Ti nırara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?” ²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghın a miġei, “Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim nın azangsighasa ga amada, ‘Ti nırara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?’” ²¹ Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumamazizir arımarıaba itiba gamuavira itima, me ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gumazir damazir kurar aviribagh amima, me ua gari. ²² Kamaghın amizi, Iesus Jonın suren gumazimningın akam ikaragha ghaze, “Gua uamategh mangı bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon mikemegh, ‘Gumamazizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumamazizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumamazizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumamazizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumamaziziba ua dikavima, gumamazizir onganarazibagh amıba Akar Aghuim barasi.’” ²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghtı men navir averiaba deraghtı me bar akuegham!”

²⁴ Ezi Jonın suren gumazimning uamategha ghuzıma, Iesus maghira Jonın gun gumamazizibav ġia ghaze, “Ia tizimın ganasa gumamaziziba puvatizir danganimın ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimın ganasa ghue? Puvati. ²⁵ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuıba

7:13: Lu 8:52   **7:13:** Luk 8:52   **7:14:** Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17   **7:14:** Luk 8:54; Jon 11:43; Aposel 9:40; Rom 4:17   **7:15:** 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36   **7:15:** 1 Atrivıba 17:23; 2 Atrivıba 4:36
7:16: Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19   **7:16:** Luk 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19   **7:19:** Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8   **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18   **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Luk 4:18   * **7:22:** Ni Matyu 11:5ın itir akamın gan.   **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18   **7:23:** Aisaia 61:1; Luk 4:18   **7:24:** Mt 11:7   **7:24:** Matyu 11:7   **7:26:** Mt 11:9, Lu 1:76   **7:26:** Matyu 11:9; Luk 1:76

aghuizitamın ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar iti. ²⁶ Ezi ia tizimın ganasa ghue? Ia Godın akam inigha izir gumazitamın ganasa ghue? Bar guizbangıra! Ki ia miġei, Godın akam inigha izir gumazir kam, a Godın akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ²⁷ Gumazir kam baghavıra, Godın Akınafarim miġia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtıma, a faragh mangıva ni bagh tuavim akiram.’ ²⁸ Ki ia miġei, Jon nguazımın itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borımın mın God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven iti, a bar Jon gafira.” ²⁹ (Jon gumazamizir avırıba ruava, egha maghıra dagıaba isir gumazıba sara rue. Kamaghın amizi me İesusın akam baregha fo, Godın arazim a bar guizbangıra. ³⁰ Ezi Farisıba ko Judan Arazıbagh fozir gumazıba, me Jonın rurım inızir puvati. Kamaghın amizi me akırım ragha God men akazır tuavır aghuım gasara.)

³¹ İesus ua kamaghın miġei, “Ki gumazamizir datırıghın itibar arazııav kımıı akar ısın zuir manam mıkimam? Me manmaghıra gari? ³² Me borıbar mın gara bizıba amadır danganıbar apiav ikia uarır dei:

“E ia bagha marvıbagh ivıma,
ia ıghıan aghua.
Ezi e ongerakar amırızıbagh amıma,
ia azır puvati.’

³³ “Ezi Jon, Gumazamizıba Ruer Gumazım ıza dagheba ko wainın dipaba apır puvatızı, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ³⁴ Ezi Gumazamizııbar Otarım ızava dagheba ko wainın dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘Ia gan, a gumazır puv daghem ko wainın dipam apım. Egha a dagıaba isir gumazıba ko gumazır arazır kurabagh amıba,

a men roroabagh amua me ko iti.’ ³⁵ Ezi gumazamizır Godın fofozım inıızıba, me gara fo, Godın fofozım a guızbangıra bizim.”

Amızır arazır kurabagh amır mam İesusın dagarımning rue

³⁶ Ezi Farısın gumazır mam uabı ko damasava İesus bagha mıkeme. Kamaghın amizi an a ko daperagh damasa an dipenımın ghu. ³⁷ Ezi amızır arazır kurabagh amua nguıbar kamın itım orazi, İesus Farısın dipenımın ikiava api. Ezi amızır kam borer mughurıar aghuım zuım itır alabastan ingarızır mısevım inıgha ızı. ³⁸ Egha a İesusın ġırakırangın an dagarımningın boroghın tughav ikia azıma, an terıba İesusın dagarımning ızı. Ezi a uan dapanır arızımın an dagarımning adızava, an dagarımningın tora borem an dagarımning ıngıe. ³⁹ Ezi Farısın an dıazım bizır kamın ganıgha uabıra uabı miġei, “Gumazır kam guızbangıra Godın akam inıgha izır gumazım a fogh suam, kar amızır manam an suısi, kar amızır arazır kurabagh amım.”

⁴⁰ Ezi İesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mıkimamin bizır mam iti.”

Ezi Saimon ghaze, “Tısa, ni na mıkemegh.”

⁴¹ Ezi İesus kamaghın a miġei, “Gumazır pumuning gumazır mam da dagıaba pura da ini, egh aning ġın a da ikarvaghın. Ezi mav a da 500ın dagıaba ini, ezi mav a da 50plan dagıaba ini. ⁴² Ezi aning uaghara an dagıaba ikarvaghın ııbura. Ezi a aning ikarvaghın dagıar kaba ġın amada. Ezi ni niġnıgh, aningın tına gumazır kam bar a ġıfueghın?”

⁴³ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ki kamaghın niġnısi, gumazır dagıar avırıba inıgha ua da ikarvaghın ııburazım.”

7:27: Mal 3:1 **7:27:** Malakai 3:1 **7:29:** Matyu 21:32; Luk 3:12 **7:31:** Matyu 11:16-17 **7:33:** Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 **7:33:** Matyu 3:4; 11:18; Mak 1:6 **7:34:** Mt 11:19, Lu 15:2 **7:34:** Matyu 11:19; Luk 15:2 **7:36:** Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37 **7:36:** Matyu 26:6; Mak 14:3; Luk 11:37 **7:37:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni de-
ragha migei.”

⁴⁴ Egha a ragha amizimın gara kamaghin Saimon migei, “Ni amizir kamın gari? Ki nin dipenimın izezima, ni nan dagarimning ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimning ruegha, uan dapanir arizimın da disi. ⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimın a nan dagarimningın tora mamaghira ikia iza datirikin. ⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge. ⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin amizimın migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin amada.”

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimın mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

¹ Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamın akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an gin arui. ² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamın amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7plan

duar kuraba anetegha azenimın ize, ³ Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamın garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamın me migei: ⁵ “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an oviziba inigha uan azenimın da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. ⁶ Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimın puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire. ⁷ Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki. ⁸ Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvagha 100pla bar misevegha iti.”

An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmaghsua

akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamın mingarim baghava an azara. ¹⁰ Ezi a me migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh

7:44: Stt 18:4   7:44: Jenesis 18:4   7:46: Sng 23:5   7:46: Onger Akaba 23:5   7:47: 1 Ti 1:14
7:48: Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21   7:48: Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21   7:49: Mt 9:3, Mk 2:7
7:49: Matyu 9:3; Mak 2:7   7:50: Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42   7:50: Matyu 9:22;
Mak 5:34; 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42   8:1: Lu 4:43   8:1: Luk 4:43   8:2: Matyu 27:55-56; Mak
15:40-41; 16:9; Luk 23:49   8:5: Mt 13:3, Mk 4:3   8:5: Matyu 13:3; Mak 4:3   8:10: Ais 6:9-10, Mk
4:12   8:10: Aisaia 6:9-10; Mak 4:12

bizitamın ganighan kogham. Egh uaghan zurara oraghıva, egh me deragh bizitamın mıngarım gıfoghın kogham.”

*Witın akar isın zuımın mıngarım
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ İesus ua kamaghın mıgei, “Kar akar isın zuir kamın mıngarım. Witın ovızim a Godın akam. ¹² Ezi witın ovızir tuavım gireziba mati gumazamizir Godın akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godın akam batoke, eghti me nıghnızir gavgavım Godın ikian koghti God ua me inighan kogham. ¹³ Ezi dagıaba itir danganıbagh irezir witın ovıziba mati, gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezi men biba nguazım giraghuezir puvati. Me dughiar otevimın nıghnızir gavgavım Godın iti, ezi osımtızibar dughiam me God ataki. ¹⁴ Ezi witın ovızir benir ataghataribar tongın ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar mın iti. Me deragha tuavımın zuıma inıvafızibar agoroger osımtıziba, ko dagıar nıghnızir osımtıziba, koma nguazır kamın bizir ganganır agorogem me isıma, me dar aven ikia egha mısevır puvati. ¹⁵ Ezi witın ovızir nguazır aghuım gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuım baraghiziba, me a inıgha uan navir averiabagh atıgha dar suiragha gavgavıgha ikia, dagher aghuıba otifi.”

*Gumazıtam lam gaborogha
mınemın aven anevazır puvati
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Egha İesus ua kamaghın mıgei, “Gumazıtam lam gaborogha mınemın aven a modogha a isa dakozımın apengan anefazır puvati. An a inıgh dakozım gısın anefagham, eghti tina aven izıva angazangarımın ganam. ¹⁷ Kamaghıra mogomer

biziba da gın azenan otıvıgham. Eghti bizır amıgha aveziba da uaghan gın azenan otıvıgham. ¹⁸ Kamaghın amızı ia deraghvıra akar kam baragh. Gumazıtam o amızıtam Godın akabagh foghti, God uan akabar fofozır ıgharazıba a danıngam, eghti a Godın akar avırıbagh fogham. Eghti Godın akabagh foghan aghuazır gumazım o amızım, an fofozır muzıarım God a dam a inıgham.”

*Tınara a İesusın amebam ko dozıba?
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Ezi İesusın amebam ko dozıba an ganasa izi. Ezi gumazamızıba bar anekufa, kamaghın amızı, me an boroghıra mangan ibura. ²⁰ Ezi mav İesus mıgıa ghaze, “Nın amebam ko dozıba muna azenan tuıvıghav ikia nın ganasa.”

²¹ Ezi İesus an akam ikaragha ghaze, “Tina Godın akam baragha an gın zui, me nan amebam ko dozıba.”

*İesus mıgeıma amınır ekıam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Dughiar mamın, İesus uan suren gumazıbav gıa ghaze, “E dıpar kam abıgh vongın mangam.” Egha me botın ghuavanega vongın zui. ²³ Me ghuava, İesus parıam an azıma an akui. Ezi amınır ekıam amozım sara dıpamın oto, ezi dıpam men bot bar a gızıfa. Kamaghın amızı me osımtızır ekıamın aven iti.

²⁴ Ezi suren gumazıba ghuava a gaghuragha a mıgıa ghaze, “Gumazır Ekıam, nı dıkafıgh! E ovengam!” Ezi a dıkavıgha amınım ko dıpar puvıra ingarım akar gavgavımın anıng mıgei. Ezıma amınım ko dıpam aremegha amıragha iti.

²⁵ Ezi a kamaghın uan suren gumazıbar azara, “İan nıghnızır gavgavım managh iti?”

8:11: Hi 4:12, 1 Pi 1:23   **8:11:** Hıbru 4:12; 1 Pıta 1:23   **8:16:** Mt 5:15, Lu 11:33   **8:16:** Matyu 5:15; Luk 11:33   **8:17:** Mt 10:26, Lu 12:2   **8:17:** Matyu 10:26; Luk 12:2   **8:18:** Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26   **8:18:** Matyu 13:12; 25:29; Luk 19:26   **8:21:** Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21   **8:21:** Luk 6:47; 11:28; Jon 14:21   **8:23:** Mt 8:24, Mk 4:37   **8:23:** Matyu 8:24; Mak 4:37   **8:24:** Mt 8:25, Mk 4:38
8:24: Matyu 8:25; Mak 4:38

Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsis, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!"

Iesus gumazir mam in duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrih in otifi, a Galilin Dipar Akarem in vong in iti. ²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiar kam in itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti. ²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatizir danganim in iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesus in apigha, arava Iesus in dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, "Ni tizim na damuasa, Iesus, God in Bar Pin Itim in Otarim? Ki nin azangsis ni arazir kuratam na damuam marki!"

³⁰ Ezi Iesus an azara, "Nin ziam tina?"

Duar kurar aviriba an aven iti. Kamagh in amizi, a kamagh in migei, "Aviriba."

³¹ Ezi duar kuraba kamagh in Iesus gaghoravira iti, "Ni e batuegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kam in mangan marki."

³² Dughiar kam in, dar bizir ekiar maba mighsiar miriam in roghira ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, "Ni en amamangatighi e mangi dar munabar aven mangeka." Ezi a men amamangatizi me zui. ³³ Ezi duar kuraba

gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. ³⁴ Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiam in bizir kabar gun migeima, nguibar azenan roghira itiba saram orasi. ³⁵ Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesus in dagarim in min aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamagh in amizi me atiatingi. ³⁶ Ezi ikia bizir kam in ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrih in itiba puvira atiatia, egha Iesus in azangsis, "Ni e ategh danganir igharazitam in mangi." Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu.

³⁸ Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesus in azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze, ³⁹ "Ni uamategh uan nguibam in mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim." Ezi gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

Iesus aremezir guivir mam gamizi a ua dikafi, egha amizir an korotiam in suirazim gamizima a ua dera
(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Iesus uamategha Galilin Dipar Akarem in vong in izezima, gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. ⁴¹⁻⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenim in gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamagh in amizi a iza Iesus in dagarimning in borogh in iri. Egha uan dipenim in

mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar an okarigha kaghira uari dikabiri.*

⁴³ Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham. ⁴⁴ A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutugha ghu.

⁴⁵ Ezi Iesus azara, "Tina nan suira?"

Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze, "Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi."

⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, "Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu."

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin guamin degiaghiri, gumazamizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. ⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi."

⁴⁹ Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki."

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, "Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deragham."

⁵¹ Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara

inigha dipenimin aven ghue. ⁵² Dughiar kamın gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti.

Ezi Iesus me migia ghaze, "Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui." ⁵³ Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati. ⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha a migia ghaze, "Nan borim, ni dikafigh!" ⁵⁵ Ezi an duam uamategha izezima, a zuamira dikavigha tu.

Ezi Iesus me migia ghaze, "Ia daghetam a daningigh." ⁵⁶ Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otozir bizir kamın gun gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi.

² Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirmighti me ua deragham. ³ Egha a kamaghin me migei, "Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki.

⁴ Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ⁵ Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibam ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir

* **8:41-42:** An guivir vamira, a 12plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi, e ghaze, an azenir 12plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:46:** Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:54:** Luk 7:14; Jon 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51

kam, a derazir puvati.”* 6 Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariar gumazamizibagh amima me ghuamazi.

*Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)*

7-8 Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir aviribagh ami. 9 Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa.

*Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)*

10 Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. 11 Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, gumazamizibar arimariaba akiri. 12 Bar guaratizimin Iesusin 12plan aposelba a bagha izegha kamaghin a migei, “E gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ni gumazamiziba amadaghti, me danganir kam in itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, uari bagh dagheba ko dakuamin danganiba buri.”

13 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia uari daghetaba me daning.”

* 9:5: Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, suam, ki nin sagham. 9:6: Mk 6:12 9:6: Mak 6:12 9:7-8: Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 9:7-8: Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 9:9: Lu 23:8 9:9: Luk 23:8 9:12: Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 9:12: Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5 9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 9:18: Matyu 16:13; Mak 8:27 9:19: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 9:19: Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 9:20: Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 9:20: Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69

Ezi me kamaghin migei, “E bar Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangi gumazir avirir kaba bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham.” 14 (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.)

Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimti me 5pla ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri.” 15 Ezi suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia. 16 Ezi Iesus Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziar Ekiam minabagha, Bretba ko osirinning apirigha gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi. 17 Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

*Pita Iesusin gun migi a ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

18 Dughiar mam in Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

19 Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.”

20 Ezi Iesus men azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?”

Ezi Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni Godin izezir Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

*Iesus ghaze, an aremegh
ua dikavigham*

(Matyu 16:20-28; Mak 8:30--9:1)

²¹ Iesus miġirġiar gavgavim uan suren gumazibagh anġa ghaze, ia nan gun tavin mikiman marki.

²² Egha a kamaghin miġei, "Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar miġezimin a ua dikavigham."

²³ Egha a bar moghira me miġia ghaze, "Gumazitam o amizitam nan ġin izisi, a ifongezir biziba ġin amadagh uan ter ġhuvim zurara a ġisaghpuġh nan ġin izi. ²⁴ Gumazamizir manam uan iġirimirim suiraghsi niġhniġhti, an iġirimirim ġivagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan iġirimirim ateghiva, uan iġirimirim iniam.

²⁵ Gumazim o amizim nguazimin itir biziba bar da inigh, a ġin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ²⁶ Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti, ġin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba ko Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham. ²⁷ Ki ġuizbangira ia miġei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia iġivira iġi ġantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham."

*Iesusin miġarzim iġharagha ġari
(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)*

²⁸ Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dughiaba ġivazima, a ġin Pita, ko Jon, ko Jems inigha me God ko mikimasa niġhsiar ekiar mam in ghuavanabo.

²⁹ Egha a God ko miġeima, an guamin ganganim ragha iġharagha oto. Ezi an korotiaba bar ġhurghurigha onimarimin min taghtasi. ³⁰ Gumazir pumuning, Moses ko Elaija, ³¹ aning Afeziar Ekiamin angazangarimin aven ikia, egha Iesus ko uariv ġei. Me Iesus nguazir kam ataghiragham koma bizir a Jerusalem in damuamin bizibav ġei. ³² Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimin ganigha uaghan gumazir pumuningin ġari, aning a ko tughav iti.† ³³ Ezi gumazimning an ataghirazima Pita kamaghin Iesus miġei, "Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko miġezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam." (Pita akar kam miġia, egha uabi miġirġiar a mikemezir kam ġifozir puvati.)

³⁴ A miġiavira itima, ġhuariar mam otogha me avara, ezi me ġhuariam in aven ġhua bar atiatingi. ³⁵ Ezi tiarir mam ġhuariam in tongin otogha kamaghin miġia ghaze, "Kar nan Otarim, ki a ġinaba. Ia anariram oragh!" ³⁶ Tiarir kam mikemegha ġivazima, me Iesusin ġarima a uabira iti. Ezi Iesusin suren gumaziba bizir me ġanizimin gun gumazitam mikemezir puvati.

*Otarir mam, duar kuram a
ġapazazima Iesus a batoke*

(Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Egha me amimzaragham niġhsiam ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza tuavimin a

9:22: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33   **9:22:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33   **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27   **9:23:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27   **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25   **9:24:** Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25   **9:25:** Mt 16:26, Mk 8:36   **9:25:** Matyu 16:26; Mak 8:36   **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12   **9:26:** Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12   **9:28:** 2 Pita 1:17-18   **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33   **9:31:** Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33   **9:32:** Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18   **9:32:** Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18   † **9:32:** Bizir otozir kam ti dimagarimin oto.   **9:35:** Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22   **9:35:** Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; 17:5; Mak 1:11; 9:7; Luk 3:22

bato. ³⁸ Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, "Tisa, ki ni gak-aghori, nan otarir bar vamira iti, kamaghin amizi ni an ganigh. ³⁹ Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupu-viba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghirazir puvati. ⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh aghori. Ezi me a damuan ibura."

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Oio, ki bar amira, ia dughiar kam in itir gumazamiziba, ia nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi." ⁴² Ezi otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girigha uam aguava egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi Iesus a inigha uam an afeziam ganingi. ⁴³ Ezi gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha digavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, ⁴⁴ "Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham." ⁴⁵ Ezi me migirigiar kam in mingarim gifozir puvati. A men modo, kamaghin amizi me a gifozir puvatigha an azangsihan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze,

tina men dapanimin ikiam. ⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min tughav iti. ⁴⁸ Egha a kamaghin me migei, "Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam."

Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav
(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, "Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke."

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, "Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia an anogoroghan marki."

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem in zui
(Sapta 9:51--19:28)

Samaritan gumazamiziba Iesus men nguibamin izan me an aghua

⁵¹ God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalem mangasa nighnizim gamigha iti. ⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba aman-gizima, me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mam in a bagha bizibar akirasa ghue. ⁵³ Ezi gumazamizir nguibar kam in itiba fo, Iesus Jerusalem zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua.† ⁵⁴ Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha

9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:44:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22; 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:45:** Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:48:** Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 12:44; 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:49:** Diboboniba 11:28; Mak 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:50:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:51:** Mak 10:32; 16:19 **9:53:** Jo 4:9 **9:53:** Jon 4:9 † **9:53:** Samaritan gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalem in nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20 in gan. Samaritan gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiam in ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesus in akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16 **9:54:** 2 Atriviba 1:9-16

an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighiriva gumazamiz-ibar isigham.”⁵⁵ Ezi Iesus raghava aningin atari.⁵⁶ Egha me nguibar igharazimin ghue.

*Iesusin gin mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)*

⁵⁷ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, “Ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

⁵⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamiz-ibar Otarim dakuamin danganiba puvati.”

⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gin izi.”

Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

⁶⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuaba afi. Ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam.”

⁶¹ Ezi gumazir mam ua Iesus migia ghaze, “Ekiam, ki nin gin mangam. Ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan adarazir ganika.”

⁶² Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tav itazim kuazagh egh raghirigh gin ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham.”

10

Iesus 72plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

¹ Egha bizir kabar gin Ekiam 72plan gumazir igharaziba misevegha pumuning pumuning faragh nguibar

ekiaba ko danganir a mangasa nighnizibar me amadi.*² Egha a kamaghin me migei, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin amizi, ia azenir kamın ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumazamizibar amangiti, me an azenimin mangi dagheba iniam.³ Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui.⁴ Egh dagiaba azuir mitarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia a ikaraghan marki.

⁵ “Egh ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti.⁶ Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. Puvatighti, ian navir amirizim ua ia bagh izegham.⁷ Guizbangira, ingangarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghin amizi ia dipenir kamın aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir mamın ikegh mamın mangan marki.

⁸ “Egh ia nguibar ekiamin aven mangightima, me ia inigh tizim ia daningti, ia puram anemi.⁹ Egh ia arimariaba itir darazir amighti me ghuamagheghti, ia kamaghin me mikim, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, ia tuavir dozibar aven mangi mikim suam, ‘Tan nguibar ekiamin nguaziba en dagaribar poghezi, e da disı, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati.

9:61: 1 Kin 19:20   **9:61:** 1 Atriviba 19:20   **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7   **10:1:** Matyu 10:1; Mak 6:7
* **10:1:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki.   **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1   **10:2:** Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1   **10:3:** Mt 10:16   **10:3:** Matyu 10:16   **10:4:** 2 Kin 4:29   **10:4:** 2 Atriviba 4:29   **10:4:** Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5   **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18   **10:7:** Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18   **10:8:** 1 Ko 10:27   **10:8:** 1 Korin 10:27   **10:10-11:** Ap 13:51   **10:10-11:** Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6   **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24
10:12: Jenesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24

Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.’¹² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamim, an osimtizir Sodom inizim gafiragham.”

Gumazamizir navim girazir putatiziba bar ikuvigham
(Matyu 11:20-24)

¹³ Egha Iesus ua kamaghin uan 72plan gumazibav gei, “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a gurua, egha uan arazir kam in uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.¹⁴ Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.¹⁵ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.

¹⁶ “Tina ia barasi a uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezi 72plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.”

¹⁸ Ezi a me migia ghaze, “Ki Satanin garima a ira onimarimin min Godin

Nguibamin tagha gifa.¹⁹ Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, eghti ia kuruziba ko tuighakabagh isin daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham.²⁰ Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim bagh akongan marki. God uan Nguibamin ian ziaba osirizir bizim baghiva ia akong.”

Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongegha kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin amizi ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo.”²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, kamaghin amizi ia bar akongegh!”

10:13: Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4
Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23
10:15: Ais 14:13-15
10:16: Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20
Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20
10:18: Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9
16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9
10:19: Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5
91:13; Mak 16:18; Aposel 28:5
10:20: Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27
Ua Me Ini 32:32; Aisaia 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27
10:22: Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2
10:23-24: Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2
10:23-24: Matyu 13:16-17; 1 Pita 1:10

Samaritan gumazim Judan mam̄in akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵ Ezi dughiar mam̄in, Judan Araz-ibagh fozir gumazir mam̄in dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akam̄in aven iti? Ni manmaghin an gari?”

²⁷ Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongez̄i moghin, uan namakabagh ifongegh.”

²⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni bar deragha m̄igei. Ni mamaghira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

²⁹ Ezi a gumazamizibar damazim̄in deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?”

³⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an koro tiaba suegha, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. ³¹ Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

³² “Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui.

³³ “Ezima Samaritan gumazir mam̄in iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. ³⁴ Egha a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mam̄in aven

ghugha, deraviram a gami. ³⁵ Egha amimzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.’

³⁶ “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizezir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazim̄in namakam?”

³⁷ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, “Gumazir an apangkuvizim.”

Ezi Iesus a m̄igia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenim̄in iti

³⁸ Iesus uan suren gumaziba ko tuavim̄in ghua nguibam̄in oto. Ezi amizir mam̄in, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenim̄in ghu. ³⁹ Ezi an afumim̄in ziam Maria. A Iesusin dagarim̄in boroghira aperaghav iki-ava a barazima a m̄igei. ⁴⁰ Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizim̄in izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!”

⁴¹ Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da bagha muriam ni dighori. ⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam, gumazitam a dama a inighan kogham.”

11

Iesus God ko m̄igeir arazibar men sure gami

(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Iesus danganir mam̄in ikia God ko mikemegha givazima, an suren

10:25: Mt 19:16, Lu 18:18   **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18   **10:25:** Matyu 22:35-40; Mak 12:28-34
10:27: Wkp 19:18, Lo 6:5   **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5   **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12   **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12   **10:29:** Lu 16:15   **10:29:** Luk 16:15   **10:33:** Jo 4:9   **10:33:** Jon 4:9   **10:33:** 2 Eghaghaniba 28:15   **10:38:** Jon 11:1   **10:39:** Jo 12:2-3   **10:39:** Jon 12:2-3   **10:42:** Sng 27:4, Mt 6:33   **10:42:** Onger Akaba 27:4; Matyu 6:33   **11:1:** Lu 5:33   **11:1:** Luk 5:33

gumazir mam a miġia ghaze, “Ekiam, ni God ko miġeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi mokin.”

² Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ia God ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikim:

“En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning.

⁴ Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang.

Egh e ateghti,

e osimtizar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan
kogham.’”

⁵⁻⁶ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷ “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’ ⁸ Ezi ki ia miġei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir puvati, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an

azangti, a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ¹⁰ Gumazir Godin azabiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi. Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.

¹¹ “Ian boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsightima, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a daningam, o? ¹³ Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko miġeibar aningam.”

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a miġeir puvatizim batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir miġeir puvatizim datirighin miġei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami. ¹⁵ Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”*

¹⁶ Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham.”

¹⁷ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me miġei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. ¹⁸ Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin

11:2: Matyu 6:9-13 **11:3:** Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22 **11:11:** Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10

11:15: Mt 9:34, 10:25, 12:24 **11:15:** Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:16:** Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:17:** Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25

duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. ¹⁹ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁰ Eghti ki Godin Duamin gavgavim duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. ²¹ Gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. ²² Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamima a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam. ²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)

²⁴ Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti. ²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. ²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku

izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizir mam gumamazizibar tongin ikia kamaghin dia migei, “Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh.”

²⁸ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar akongegh.”

Mirakelin azangsizim
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Ezi gumamaziziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumamaziziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam men akakaghsi me danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kam in ganam. ³⁰ Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumamazizibar aka. Kamaghira, Gumamazizibar Otirim datirighin itir gumamaziziba arazitam men akagham. ³¹ Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kam in saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumamazizibar arazir kurabar gun mikimam. ³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona

11:20: Kis 8:19   **11:20:** Ua Me Ini 8:19   **11:22:** Kl 2:15   **11:22:** Kolosi 2:15   **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50   **11:23:** Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50   **11:24:** Mt 12:43   **11:24:** Matyu 12:43   **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20   **11:26:** Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20   **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48   **11:27:** Luk 1:28; 1:42; 1:48   **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25   **11:28:** Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25   **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12   **11:29:** Matyu 16:4; Mak 8:12   **11:30:** Jna 1:17, 2:10, 3:4   **11:30:** Jona 1:17; 2:10; 3:4   **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12   **11:31:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12   **11:32:** Jna 3:5   **11:32:** Jona 3:5

akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

Nin damazimning mikarzimn angazangarim

(Matyu 5:15; 6:22-23)

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadazir pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam. ³⁴ Damaziba, da lamin min namnamn angazangarimin min iti. Damazim derazi, angazangarim bar nin namnam gizivagham. Eghti nin damazim ikuvighi, mitatem nin namnam, avaragham.† ³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, puvatighi, angazangarim nin itim, mitarmem an epazagham. ³⁶ Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamin angazangarim ni gisirazi mokin.”

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasa an gighamizi, Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera. ³⁸ Ezi Farisin kam garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Farisiba, Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi ian navir averiabar aven bar ikuvigha mize.

Ia okimakiam koma arazir kurabagh ami. ⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? ⁴¹ Eghti ia bizir itaribar averiabar itiba isiva gumazir onganarazibar aning, eghti ian biziba bar zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha pozir vamira God ganidi. Egha ia Godin guizin arazim ko a gifongezir arazim ataghirasi. Ia faragh arazir ekiam kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Ezi gumazamiziba dagh fozir puvatigha dagh isin arui. Egha Godin damazimin zuezir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtiziba gumazamizibagh arizima me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamn men akuragha bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! ⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me

11:33: Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:33:** Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 **11:34:** Mt 6:22 **11:34:** Matyu 6:22 † **11:34:** Israelia kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighi, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aisaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31

bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! ⁴⁸ Ia arazir kam gumazamizibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami.

⁴⁹ “Bizir kam bagha, Godin fozir aghuim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghti igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’ ⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam. ⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fozim in tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumazamizibar tiar akam apiri.”

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami. ⁵⁴ Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh

11:51: Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21   **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21   **11:52:** Mt 23:13
11:52: Matyu 23:13   **11:54:** Lu 20:20   **11:54:** Luk 20:20   **12:1:** Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15   **12:1:** Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15   **12:2:** Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17   **12:2:** Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17   **12:4:** Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15   **12:4:** Aisaia 51:7; Jeremaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15   **12:5:** Hi 10:35   **12:7:** Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34   **12:7:** Luk 12:24; 21:18   **12:8:** Lu 15:10   **12:8:** Luk 15:10

gan

(Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kam in gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis Bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. ² Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. ³ Ezi bizir ia mitatem in mikemeziba, me aruer angazan-garimin da baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating
(Matyu 10:28-31)

⁴ Iesus ua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham. ⁵ Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating. ⁶ Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham. ⁷ God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham

(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. ⁹ Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. ¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. ¹¹ Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam? ¹² Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”

¹⁴ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?” ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a

bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati.”

¹⁶ Egha an akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. ¹⁷ Egha a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’

¹⁸ “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. ¹⁹ Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.”’

²⁰ “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?’

²¹ “Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam.”

Nighnizir aviribar amuan marki (Matyu 6:25-34)

²² Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? ²³ Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. ²⁴ Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati, da dagheba arizir

12:9: Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 **12:9:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23

12:10: Mt 12:31-32, Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 **12:10:** Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 **12:11:**

Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15 **12:15:** 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:**

Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5 **12:20:** Sng

39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Onger Akaba 39:6; 52:7; Jeremaia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt

6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5 **12:24:** Jop 38:41,

Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Luk 12:7

dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira. ²⁵ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh, kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. ²⁶ Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha nighnizir aviribagh ami?

²⁷ “Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ²⁸ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da inigh avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ²⁹ Ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. ³⁰ Nguazir kamın gumazamiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. ³¹ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimın ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia daningam.”

*Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)*

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimın otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. ³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazamizir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba

azuir mitariba inigh dar arightima da dighoran kogham. Ian bizir aghuir Godın Nguibamın itiba, da givaghan kogham. Godın nguibamın okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. ³⁴ Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamın itir ifongiam uaghan danganir kamra ikiam.”

*Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)*

³⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi mamaghira iki. ³⁶ Egh mati gumazim uan gumazir aruamin amuir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughafughti, me zuamiram a bagh tiam kuigham. ³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. ³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titi a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. ³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimın izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman

12:27: 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6   **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6   **12:31:** Mt 6:33
12:31: Matyu 6:33   **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6   **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6   **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34   **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34   **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13   **12:35:** Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13
12:36: Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13   **12:36:** Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13   **12:37:** Jo 13:4   **12:37:** Jon 13:4
12:39: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10   **12:39:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10   **12:39:** Matyu 24:43-44   **12:40:** Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12   **12:40:** Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12

koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kura-
ramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamin erara migei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ingangarir gumazir man-amra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. ⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin gumazir aruam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. ⁴⁶ Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghti an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an gumazir ekiam ifongezir

arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

*Iesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge. ⁵⁰ Ki tighar rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam otogham! ⁵¹ Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize? Puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. ⁵² Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamn iki uari tuiragham, 3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3plan apanimin ikiam. ⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiti, amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adoghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.”

*Iesus dughiar otivamibar gun
migei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghti a izam. ⁵⁵ Egh Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti

12:44: Mt 25:21-23 **12:44:** Matyu 25:21-23 **12:47:** Lo 25:2, Ap 17:30, Je 4:17 **12:47:** Godin Araziba 25:2; Aposel 17:30; Jems 4:17 **12:48:** Wkp 5:17, 1 Ti 1:13 **12:48:** Ofa Gami 5:17; 1 Timoti 1:13 **12:50:** Mt 20:22, 26:38, Mk 10:38-39, Jo 12:27 **12:50:** Matyu 20:22; 26:38; Mak 10:38-39; Jon 12:27 **12:51:** Mt 10:34 **12:51:** Matyu 10:34 **12:53:** Mai 7:6 **12:53:** Maika 7:6

an otogham. ⁵⁶ Ia ifavarir gumamaziziba! Ia guizbangira, overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abızir puvati.”

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)

⁵⁷ Iesus ua kamaghın migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera. ⁵⁸ Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimın mangıtima, ni a ko osımtızir kam akırsı tuavimın a mikim ganigh. Puvatıghtima, a ni inigh jasın damazimın mangam. Eghti jas ni inigh polisin dafarim datıghti polis ni isi kalabuziam datıgham. ⁵⁹ Ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, egh iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamın gin, azenim giram.”

13

Gumamaziziba navibagh iraghan kogh arımighiregham

¹ Ezi dughiar kamın gumazir maba ikia Galilin gumazibar gun Iesus migei, ezi Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asızibar ghuziba sara verevere. ² Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Galilin gumazir kaba kamaghın ariaghire. Kamaghın amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira? ³ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghıva, ia uaghan bar arımighiregham. ⁴ Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18plan gumazir Siloamın dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumamaziziba men arazir kurabagh

afira? ⁵ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghıva, ia uaghan bar arımighiregham.”

Temer ber puvatizimın akar ısın zuim

⁶ Iesus akar ısın zuir kamın me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainın azenimın anekara, egha a ghua ovıziba bagha an gara tamın apızir puvati. ⁷ Egha a wainın azenimın garir gumazim kamaghın a migei, ‘Ki 3plan azenibar arua izava, fighın ovıziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a puram aghui?’

⁸ “Ezi ingangarir gumazim kamaghın a migei, ‘Ekiam, aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki nguaziba an povim darıghtima a dagher aghuiba iniam. ⁹ An azenir munamın beghti, deragham. Puvatıghtima, ni na mikemeghtima ki an okegham.’”

Iesus amizir akırir kuram akırizi, a ua dera

¹⁰ Egha Iesus Sabatin dughiamın God ko migeir dipenir mamın aven gumamazizibar sure gami. ¹¹ Ezi amizir mam 18plan azenibar duar kuram an akıragharim gamizi an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge.

¹² Ezi Iesus an apigha an diazi an ada zuima, a kamaghın a migei, “Amizim, nin arımariam ni ataki.”

¹³ Egha uan dafarimning a gisın atizima, a zuamıra uabi aminegha tugha, Godın ziam fe.

¹⁴ Iesus Sabatin dughiamın amizim akırizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimın garir gumazim atara kamaghın gumamazizibav gei, “Ingangarir dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izıtima, a ian

12:58: Snd 25:8, Mt 5:25   **12:58:** Aghuzir Akaba 25:8; Matyu 5:25   **13:2:** Jo 9:2-3   **13:2:** Jon 9:2-3   **13:3:** Sng 7:12   **13:3:** Onger Akaba 7:12   **13:6:** Ais 5:2, Mt 21:19   **13:6:** Aisaia 5:2; Matyu 21:19   **13:7:** Lu 3:9   **13:7:** Luk 3:9   **13:8:** 2 Pi 3:9, 3:15   **13:8:** 2 Pita 3:9; 3:15   **13:13:** Mk 16:18, Ap 9:17   **13:13:** Mak 16:18; Aposel 9:17   **13:14:** Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16   **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godın Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16

arimariaba akiram. Egh ia Sabatin dughiamin izan marki.”

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati? ¹⁶ Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighi a deragham.”

¹⁷ A kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezi gumamaziziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

*Mastetin ovizir akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Egha Iesus gumamazizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam? ¹⁹ A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

*Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)*

²⁰ Egha Iesus ua gumamazizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam? ²¹ A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.”

*Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14; 7:21-23)*

²² Egha Iesus Jerusalem ghuava nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir gumamazizibar sure gamua zui. ²³ Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumamazizir vabara ua me iniam, o?”

²⁴ Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, gumamazizir aviriba tiar akar asuvazimin aven mangiva avegham. Kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kam in dirighiva aven mangi. ²⁵ Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’

²⁶ “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en sure gami.’

²⁷ “Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

²⁸ “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh tuangiva arang atariba kuskugh danganir kam in ikiam. ²⁹ Egh gumamazizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam. ³⁰ Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

*Iesus Jerusalem in apangkufi
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghin amizi ni nguibar kam ategh igharagh mangi.”

³² Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia mangi afiar atiar mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumzaraghan duar kuraba batoghiva, gumamazizibar

13:15: Lu 14:5   **13:15:** Luk 14:5   **13:16:** Lu 19:9   **13:16:** Luk 19:9   **13:24:** Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12   **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12   **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46   **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46   **13:27:** Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41   **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41   **13:28:** Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30   **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30   **13:28:** Matyu 8:11-12   **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15   **13:29:** Onger Akaba 107:3; Luk 14:15   **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31   **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31

arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim agivam.’ ³³ Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalem azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumzaraghan ko zuerimin mangivira ikiam.”

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalem adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa me ginivi me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati turarib amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁵ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin dughiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi dughiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari. ² Ezi an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti. ³ Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar azara, “Moses Osirizir Araziba, da Sabatin gumazamizibar arimariaba ghuamaghasa amamangatiz, o puvati?” ⁴ Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.

⁵ Egha a men azara, “Ian tavin otaritam o bulmakaun tam

Sabatin dughiamin mozirpamin magirightima, ia ti mangi uam a gekuigham, o?” ⁶ Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kam in me migei, ⁸ “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba. ⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham. ¹⁰ Kamaghin amizi dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, ni danganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. ¹¹ Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me eghti me ziar ekiam iniam.”

Godin ikarvazim, o gumazibar ikarvazim?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghti, ni kamaghin uan ikarvazim uamategh a inigham. ¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. ¹⁴ Eghti God arazir

13:34: Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37 **13:35:** Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13 **13:35:** Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:1:** Lu 11:37 **14:1:** Luk 11:37 **14:3:** Mt 12:10, Lu 6:9 **14:3:** Matyu 12:10; Luk 6:9 **14:5:** Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 **14:5:** Ua Me Ini 23:5; Godin Araziba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15 **14:6:** Mt 22:46 **14:6:** Matyu 22:46 **14:7:** Mt 23:6 **14:7:** Matyu 23:6 **14:8:** Aghuzir Akaba 25:6-7 **14:11:** Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **14:11:** Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **14:13:** Lo 14:29, Neh 8:10-12 **14:13:** Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 **14:14:** Jo 5:29 **14:14:** Jon 5:29

aghuimîn ni damuam. Gumazir kaba nîn dagheba ikaraghan kogham. Kamaghîn amizi, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimîn deraziba ua dikavamimîn a iniam.”

*Isar ekiamîn akar isîn zuim
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Egha Iesus ko dakozimîn itir gumazibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghîn Iesus migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamîn isar ekiam amamim, a bar akongegham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghîn a ikaragha ghaze, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagha biziba akirava gumazamizir avirimîn dia. ¹⁷ Isam azuir dughiamîn, isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar ada akirigha gifa, kamaghîn amizi ia izi.’

¹⁸ “Ezi me bar moghira mangan aghuagha uan dimdiam avaghboava migirigiar ifavaribagh ami. Egha men mav faragha kamaghîn migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’ ¹⁹ Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’ ²⁰ Ezi gumazir mikezim kamaghira a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghîn amizi, ki izan kogham.’

²¹ “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghîn migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamîn itir tuavir ekiaba ko afeghtiar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’ ²² Ezi ingangarir gumazim kamaghîn a

migei, ‘Ekiam, ni mikemezi moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’ ²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghîn a migei, ‘Ni mangi tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka. ²⁴ Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamîn daghetam ameghan kogham.’”

*Ia faragh deravira nighnighiva
Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghîn migei, ²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimîn otoghan kogham. ²⁷ Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazim o amizimîn otoghan kogham.*

²⁸ “Ian tina dipenir ekiamîn ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam agivagham? ²⁹⁻³⁰ Egh ian tina dipenir ekiamîn ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimîn ingara bar anegivazir puvati.’

³¹ “O, ki kamaghîn mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin

14:15: Lu 13:29, MAA 19:9 **14:15:** Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:17:** Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:20:** 1 Korin 7:33 **14:24:** Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46

14:24: Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11

14:26: Godin Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon 12:25; Akar Mogomem 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 **14:27:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12

* **14:27:** Ni akar Matyu 10:38in itimîn gan.

azangsigh suam, 'Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?' ³² A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuiaura ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. ³³ Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham."

Amangsizir kuramin akar isin zuim
(*Matyu 5:13; Mak 9:50*)

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham?" ³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh."

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(*Matyu 18:12-14*)

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. ² Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, "Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api."

³ Ezi Iesus akar isin zuir kam in me migei, ⁴ "Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagham, o?" ⁵⁻⁶ Egh an an apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me

akuvagh, egh kamaghin mikimam, 'Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.' ⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99plan derazir gumazamizir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim gira. Ezi 99pla gumazamiziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati."

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighvira givagham. ⁹ Egh an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, 'Ki uan ovengezir wan kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.'"

¹⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram."

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumazir mam otarir pumuning iti. ¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia a gaghora ghaze, 'Afeziam, ni ga bagh biziba tuiragh nananaba na daningigh.' Ezi aninghin afeziam uan biziba aning bagha da taira.

¹³ "Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mam in ghu. Egha nguibar kam in ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. ¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. ¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar

kamîn itir gumazir mamîn ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuaghapi. ¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizir puvati. Kamaghîn amizi, a dabar gari da ngezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ “Ezi datirighîn nighnizir aghuarim an izima, a kamaghîn miġei, ‘Nan afeziamîn ingangarir gumazamiziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh iki mitiriam bangîn aremegham. ¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghîn a mikimam, “Afeziam, ki arazir kuramîn God ko ni gami. ¹⁹ Ki datirighîn gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nîn ingangarir gumazimîn mîn ikiam.” ’ ²⁰ Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

“A saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan dafarimn-ingîn a muigha an tori.

²¹ “Ezi an otarim kamaghîn a miġei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’

²² “Ezi an afeziam kamaghîn uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a daghuigh! ²³⁻²⁴ Nan borim aremegha ua angamira iti. An ovengezi e uam an api. Kamaghîn amizi, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.

²⁵ “Ezi dughiar kamîn otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimîn boroghîn iza orazi, me ongava ighiam gizi. ²⁶ Ezi a uan afeziamîn ingangarir gumazir mamîn diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?’

²⁷ “Ezi a an akam ikaragha ghaze, ‘Nîn dozim uamategha ize. An aremezir puvatigha deravira ikia uamatege. Kamaghîn amizi, nîn afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

²⁸ “Ezi an otarir ekiam atara dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti. ²⁹ Ezi a kamaghîn uan afeziamîn akam ikaragha ghaze, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimîn mîn ikia pura nîn ingara, nîn akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamîn ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizir puvati. ³⁰ Ezi nîn otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!’

³¹ “Ezi afeziam kamaghîn a miġei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nîn biziba. ³² Nîn dozim aremegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghîn amizi, e a bagh isam gamua ivarvari.’”

16

Gumazir fozozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimîn akar isin zuim

¹ Egha Iesus kamaghîn uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamîn dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir gumaziba a miġia ghaze, ‘Nîn gumazir dapanim nîn dagiaba pura da makuri.’ ² Ezi an an diazi an aven ghuzima an an azangsisî, ‘Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki? Ni uan ingangarimîn aven ni amizir bizibar gun miġeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimîn ikian kogham.’

15:16: Snd 23:21 **15:16:** Aghuzir Akaba 23:21 **15:18:** Sng 51:4, Jer 3:12-13 **15:18:** Onger Akaba 51:4; Jeremaia 3:12-13 **15:20:** Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17 **15:20:** Aposel 2:39; Efesus 2:13; 2:17 **15:21:** Sng 51:4 **15:21:** Onger Akaba 51:4 **15:23-24:** Luk 15:32; Efesus 2:1; 2:5; 5:14; Akar Mogomem 3:1 **15:27:** Lu 15:2 **15:27:** Luk 15:2

³ “Ezi gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsighan aghumsiki. ⁴ Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumazamiziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.’

⁵ “A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamin biziba ini, me tighar an biziba ua da ikarvaghham. Ezi a gumazamizir kaba vaghvaghera men deima me aven zui. Ezi a faragha zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ ⁶ Ezi a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800pla dram wel ini.’ Ezi gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400 osirigh.’ ⁷ Egha a ua mavin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezi a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezi a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

⁸ “Nguazir kamın gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angazangarimin itir gumazamiziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, gumazir dapanir kurar kamın ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami.

⁹ “Ki ia migei, ia nguazir kamın dagiar kuram, gumazamizibar akurvagh me ko namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghti, God ni inighti ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir eki-

aba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. ¹¹ Eghia nguazir kamın dagiar kuram deraghan ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningti ia dar ganam? ¹² Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?

¹³ “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavın aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁴ Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. ¹⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Moses. Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamın, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamın aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. ¹⁷ Nguazim ko overiam givaghham. Eghti God Osizirir Arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

16:3: Jo 12:36, Ef 5:8, 1 Te 5:5   **16:8:** Jon 12:36; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5   **16:9:** Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19   **16:9:** Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19   **16:10:** Mt 25:21, Lu 19:17-26   **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26   **16:13:** Mt 6:24   **16:13:** Matyu 6:24
16:14: Mt 23:14   **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14   **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14   **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29   **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29   **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25   **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei

(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazim in iki mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizim in iti, ni uaghan amizim in mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Iesus ua kamagh in migei, “Dughiar mam in, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. ²⁰ Ezi an tiar akam in, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. ²¹ Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kam in dagher otevir dakozim in apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremegham in dughiam otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abraham in min aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa. ²³ Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam in ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abraham in garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. ²⁴ Egha an Abraham in dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avim in iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

²⁵ “Ezi Abraham an dimdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiam in, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a

datirigh in kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. ²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizim in, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’

²⁷⁻²⁸ “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abraham in akam pamtem in a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamagh in amizi, Afeziam, ki pamtem in nin azangsisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziam in dipenim in mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kam in izan marki.’

²⁹ “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko God in akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.’

³⁰ “Ezi a kamagh in Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezi-tam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’

³¹ “Ezi Abraham kamagh in a migei, ‘Me Moses ko God in akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.’”

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Iesus kamagh in uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazim in ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam! ² A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamagh in ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti deragham.

16:18: Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11 **16:20:** Matyu 15:27 **16:24:** Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42

3 Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan.

“Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. 4 Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ eghti ni an arazir kuraba gin amadagh.”

Iesus nighnizir gavgavim in arazim migei

5 Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefegh!”

6 Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitam in min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarim in uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.”*

Iesus ingangarir gumazim in arazim migei

7 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ian tav ingangarir gumazitam an azenim in ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. 8 Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami. 9 A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. 10 Ezi ia uaghan God damuasa ia

mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami.”

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akirizi me ua dera

11 Iesus Jerusalem in ghuava, Samaria ko Galilin Distrighin tizim in zui. 12 Egha a nguibar mam in aven zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikia,† 13 tiarim akara an dei, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.”

14 Ezi a men apigha kamaghin me migei, “Ia mangiva, uari isiva God in ofa gamir gumazibar akagh.” Ezi me me bagha ghua tuavir arizim in men mikarziba zuegha dera.

15 Ezi men mav, uab in garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtem in God in dia egha an ziam fe. 16 Egha Iesus in suemning in borogh in nguazim girigha fuagha, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

17 Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki ti 10plan gumazir kaba akiris, o puvati? Ezi 9pla managh iti? 18 Ezi Judan gumazitam ua iza, God in ziam fe, o puvati? Gumazir saghuia in izezim uabira izava God in ziam fe.”

19 Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizi, ni dera.”

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam

(Matyu 24:23-28; 24:37-41)

20 Dughiar mam in Farisin gumaziba Iesus in azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manadzogh in izam?”

17:3: Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 17:3: Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19 17:5: Mk 9:24 17:5: Mak 9:24 17:6: Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 17:6: Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23 * 17:6: Mastetin ovizim, a bar sufi. 17:8: Lu 12:37 17:8: Luk 12:37 17:10: Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 17:10: Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 17:11: Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 17:11: Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 17:12: Wkp 13:46 17:12: Ofa Gami 13:46 † 17:12: Lapan arimariar fomira Baibelin dughiam in ikezim ighara. Ezi datirigh in itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. 17:13: Wkp 13:45-46 17:13: Ofa Gami 13:45-46 17:14: Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 17:14: Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 17:19: Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 17:19: Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 17:20: Jo 3:3, 18:36 17:20: Jon 3:3; 18:36

Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia oragh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraziba ia uan damazibar dar ganighan kogham. ²¹ Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti.” †

²² Egha Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izitima, ia Gumamazizibar Otarim izamin dughiam bagh gansi damuva avegham. ²³⁻²⁴ Gumamaziziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumamazizibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangarim bar overiamin ruaghatevimning uagharam aningin tagham. Eghti ia ivemar men akaba gin mangan marki. ²⁵ A faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghti datirighin dughiar kam in itir gumamaziziba an aghuagham.

²⁶ “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumamazizibar Otarim izamin dughiamin otivam. ²⁷ Gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiamin, aperiam iza bar me kuavareme.

²⁸ “Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. ²⁹ Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim ko dagiar isiba amozimin min

overiamin ikegha sua izaghira bar moghira me kuavareme.

³⁰ “Gumamazizibar Otarim azenara izighiramin dughiamin, biziba uaghan kamaghiam otivam.

³¹ Eghti dughiar kam in ni tina uan dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizitam bagh nguibamin mangan marki. ³²

Ni Lotin amuim ginighnigh! ³³

Gumamazizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ³⁴ Ki ia migei, dimagarir kam in taning uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav inighiva tav ategham. ³⁵⁻³⁶ Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirightima, God tav inighiva tav ategham.” §

³⁷ Ezi me an azara, “Ekiam managhira?”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham.”

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mam in uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvaghan kogham. ² Egha a kamaghin me migei, “Nguibar ekiam mam in aven jasin mam iti, a God in atiatir puvati.

17:21: Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 **17:21:** Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 † **17:21:** Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragha ghaze, “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti.” **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12 **17:22:** Jon 17:12 **17:23-24:** Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8 **17:25:** Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:25:** Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:26:** Jenesis 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:27:** Jenesis 7:6-24 **17:28:** Jenesis 18:20-19:25 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:30:** 2 Tesalonika 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:31:** Jenesis 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16 **17:32:** Stt 19:26 **17:32:** Jenesis 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:33:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25 **17:34:** Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 **17:34:** Matyu 24:40-41; 1 Tesalonika 4:17 § **17:35-36:** Baibelin fozozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aning in tav inigh egha tav ategham.” Ni deragh foghsi, Matyu 24:40 in gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17

Egha gumazamizibagh niĝhnizir puvati. ³ Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kamın iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osımtiziba a garisi. Ezi a jas bagha zurara izava a miĝei, ‘Ni kotiamın nan akuragh.’

⁴ “Ezi dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Egha abuan a uabira uabi miĝei, ‘Ki Godın atiatir puvati. Egha ki gumazamizibagh niĝhnizir puvati. ⁵ Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghın amizi, ki ua bagh zuamira an osımtizim akırıgham, eghti a ua izi na damutıma ki bar amiraghan kogham!’”

⁶ Egha Iesus ua miĝia ghaze, “İa jasin kuramın miĝirıĝiam baragh. ⁷ God inabazir gumazamiziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osımtiziba bagh izi da akıram, o puvatıgham? A me ataghıraghti me pura mangam? Bar puvati. ⁸ Ki ia miĝei, a men osımtizibar ganıva, zuamira men akuragham. Kamaghın amizıma, Gumazamizibar Otarım uamateghamin dughiamın, a ganti, nguazımın itir gumazamiziba niĝhnizir gavgavım an ikiam, o puvatıgham?”

Gumazir pumuning God ko miĝeir akar isın zuım

⁹ Gumazamizir mabara uarira uan ziaba fa, egha ıgharaz daraziv ĝia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamaghın amir gumazamiziba bagha akar isın zuır kam gami, ¹⁰ “Gumazir pumuning God ko mikımasa Godın Dipenimın ghu, anıngın mav Farisi, ezi mav daĝıaba isir gumazim. ¹¹ Ezi Farisin gumazim tughu ua bagha kamaghın God miĝei,

‘Ki ni mınaba, ki gumazir mabar mın amir puvati. Me biziba okıava, arazir kurabagh amuava egha amizir paba itiba okıa me koma akui. Egha ki uaghan daĝıaba isir gumazir kamın mın amir puvati. ¹² Ki wıghın vamıran dughiar pumuningın ni ko mikımasa dagheba ataghırası. Egha bizir ki isıba, ki 10plan pozıbar da arıgha, dar pozir vamıra uaghan ni ganıdi.’ ¹³ Ezi daĝıaba isir gumazim mong munamaghın tu. Egha a kogha overiamın gari puvatıgha uan evarım misogha kamaghın miĝei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufıgh!’ ¹⁴ Kamaghın amizi ki guızbangıra ia miĝei, gumazir daĝıaba isir kam, a Godın damazımın dera, egha dipenimın ghu. Ezi ıgharazim puvati. Gumazamizir uan ziaba feba, God me abınam. Eghti gumazamizir uari abırıba, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus ghaze, borir dozıba na bagh izi

(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ezi Iesus dafarımning borir dozıbar arıghasa, gumazamiziba me inıgha izi. Ezi an suren gumazıba kamaghın ganıgha men atara men anogorosi. ¹⁶ Ezi Iesus borir dozıbar diazi me a bagha zuıma, a kamaghın me miĝei, “Tina God Bizıbagh Atıvamin Dughiamın aven ikisi, a borir dozir kabar mın iki. Kamaghın amizi, ia borir dozıba ateghti me na bagh izi, egh men anogoroghan marki. ¹⁷ Ki guızbangıra ia miĝei, gumazıtam borir dozir kabar mın God Bizıbagh Atıvamin Dughiam inıghan kogıva, egh an aven mangan bar iburagham.”

18:5: Lu 11:7-8   **18:5:** Luk 11:7-8   **18:7:** MAA 6:10   **18:7:** Akar Mogomem 6:10   **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9   **18:8:** Hibru 10:37; 2 Pita 3:8-9   **18:9:** Lu 10:29, 16:15   **18:9:** Luk 10:29; 16:15
18:11: Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17   **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aisaia 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17   **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23   **18:12:** Jenesıs 14:20; Aisaia 58:2-3; Matyu 23:23   **18:13:** Sng 51:1   **18:13:** Onger Akaba 51:1   **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6   **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pita 5:5-6   **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13   **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13   **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2   **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2   **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15   **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15

Gumazir dapanir biziba avirasemezim mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!

(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, "Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

19 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. 20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aninghin akaba baragh.'"

21 Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati."

22 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, "Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amanghiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar aningh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan ghin izi." 23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme.

24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, "Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! 25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven

mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami."

28 Ezi Pita kamaghin a migei, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin ghin ize."

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, 30 egh datirighin itir dughiar kamin, God bizir avirir me faragha inizir bizibagh afragh me daningam. Egh dughiar ghin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Egha Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, "Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem ghuvanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizibar Otaramin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham. 32 Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, a ifozoregh a misueghti

18:18: Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25   **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25   **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20   **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20   **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19   **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19   **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28   **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23   **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36   **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36   **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28   **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28   **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30   **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30   **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30   **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30   **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44   **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44   **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13   **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13   **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16

an aremegham. ³³ Eghti dughiar mīkezimīn a ua dikavigham.” ³⁴ Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim mīgei. Dar mīngariba men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari

(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir mīriamīn aperaghav ikia biziba bagha azangsi. ³⁶ Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim. ³⁷ Ezi me a mīgia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.”

³⁸ Ezi a dia mīgei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!” ³⁹ Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a mīgia ghaze, ni nīmīra iki.

Ezi a bar pamtem dia mīgei, “Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁰ Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gīa ghaze, “Ia gumazir munam inigh na bagh izi.”

Ezi a roghira izima, Iesus an azara, ⁴¹ “Kī tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ekiam, kī ganasa ifonge.”

⁴² Ezi Iesus a mīgia ghaze, “Nī gan. Nīn nīghnīzir gavgavim nīn akurazi nī dera.” ⁴³ Ezi a zuamīra gari. Egha Iesusin gīn ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiziba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimīn ghu

¹ Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui. ² Ezi gumazir mam nguibar kamīn iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.

³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimīn tongin iti. Kamaghin amizi a Iesusin garir puvati. ⁴ A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kamīn oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakius mīgei, “Sakius ni zuamīra izighiri. Datirighin kī nīn dipenimīn ikiam.” ⁶ Ezi a zuamīra izaghirigha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimīn zui.

⁷ Ezi gumazamiziba bar an ganigha, kamaghin mīgia ngavamadi, “A ghua gumazir kuramīn dipenimīn iti.”

⁸ Me dipenimīn ikia, Sakius tugha, kamaghin Ekiam mīgei, “Ekiam, Nī oragh! Datirighin kī uan biziba bar da tuiragham. Egh kī taba isi gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh kī gumazitam gifaragh an bizitam okemeghiva, kī datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a mīgei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamīn gumazamiziba bar men akura. ¹⁰ Gumazamizibar Otarim, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize.”

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar isin zuim

(Matyu 25:14-30)

¹¹ Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a mīgei. A Jerusalemīn boroghin itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an akar isin zuir mam me mīgei. ¹² A kamaghin me mīgei, “Gumazir aruar mam nguibar

18:34: Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16 **18:38:** Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Diboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6 **19:11:** Matyu 25:14-30; Aposel 1:6

saghuiamin mangasa, eghti me a damighti an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izegh men ganam. ¹³ A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, 'Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.'

¹⁴ "An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, 'Gumazir kam en atrivimin otivan e aghua.' ¹⁵ Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam gamizi an atrivimin otogha, gin uamatenge. A uamategha izegha kamaghin me migei, 'Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.'

¹⁶ "Ezi gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamnin dagiar ingangarim gamighava, a gisin 200 kina ini.' ¹⁷ Ezi atrivim kamaghin a migei, 'Ni nan ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10plan ganam.'

¹⁸ "Ezi ingangarir gumazir igharazim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamnin dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.' ¹⁹ Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5plan ganam.'

²⁰ "Ezi ingangarir gumazir mizezim iza kamaghin migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati. ²¹ Ki ni gifo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me

opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin atiati.'

²² "Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba puvatizim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi? ²³ Manmaghin amizi, ni nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati, eghti ki uamategh iziva da iniva dagiataba dagh isin ua da iniam?' ²⁴ Egha a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, 'Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.' ²⁵ Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a 200 kina inigha gifa.'

²⁶ "Ezi a ghaze, 'Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. ²⁷ Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.'"

²⁸ Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalem zuimin ghuavanadi.

Jesus Jerusalem in otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29-21:38)

*Jesus atrivimin min
Jerusalem in aven zui*

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁹ Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egha

19:14: Jo 1:11   **19:14:** Jon 1:11   **19:17:** Mt 25:21, Lu 16:10   **19:17:** Matyu 25:21; Luk 16:10
19:21: Mt 25:24   **19:21:** Matyu 25:24   **19:22:** 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26   **19:22:** 2 Samuel 1:16; Jop 15:6; Matyu 12:37; 25:26   **19:26:** Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18   **19:26:** Matyu 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18   **19:30:** Matyu 21:2-3; Mak 11:2-3

a uan suren gumazir pumuning amaga, ³⁰ kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamın mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. ³¹ Eghti tav kamaghin guan azaragham, ‘Gua tizim bagha donkin kam firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti.’”

³² Egha Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. ³³ Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningın azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?”

³⁴ Ezi aning kamaghin me migei, “Ekiam ingangarim an iti.”

³⁵ Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusın akurazima a donki gisin apera. ³⁶ A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari. ³⁷ A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. ³⁸ Me araghasa kamaghin migei, “Gumazir Ekiamın ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!”

³⁹ Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus

migei, “Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!”

⁴⁰ Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!”

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalemın boroghira iza, egha an gara a bagha azi. ⁴² Egha a kamaghin migei, “Jerusalem, ki kamaghsua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo. ⁴³ Dughiam iziti, nin apaniba izi nguibam avinizir divazimin boroghin nguazir pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni arimangighan kogham. ⁴⁴ Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham.”

Ivezir gumazamiziba ko biziba amadir gumazamiziba Iesus Godin Dipenimin me batosi

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, biziba amadir gumaziba batosi. ⁴⁶ Egha kamaghin me migei, “Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, ‘Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimın min oto.’”

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan

19:32: Lu 22:13 **19:32:** Luk 22:13 **19:35:** 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:35:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:36:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8 **19:38:** Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14; 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremaia 6:3; 6:6; Luk 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **19:48:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19

Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. ⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mamın Iesus Godin Dipenir avizimın aven ikia, gumazamizibar sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza anakufa. ² Egha me kamaghin a migei, “E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?”

³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumazamizibar ize?”

⁵ Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti, a kamaghin mikim suam, ‘Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’ ⁶ Egh e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize,’ eghti gumazamiziba dagiabar e ginivighti, e arighiregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim.”

⁷ Egha me Iesus ikaragha ghaze, “E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tavimın gun ia mikemeghan kogham.”

Wainin azenir gumazibar akar isin zuim

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir kamın gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainin azenim

oparigha, egha azenimın garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimın saghon iti. ¹⁰ Egha wainin oviziba kuarir dughiamın, a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir taba a daningam. Ezi azenimın garir gumaziba a misuegha anemadazima, a dafarir kinibar uamatenge. ¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. ¹² Ezi a ua mizezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

¹³ “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a baregh deragh a damuam.’ ¹⁴ Ezi wainin azenimın garir gumaziba otarir kamın ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeghti, e uari bagh wainin azenir kam iniam.’ ¹⁵ Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egha Iesus ua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimın garir gumazir kabar amuam? ¹⁶ A iziva azenimın garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim inigh gumazir igharazibar anigam.”

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migia ghaze, “Bar puvatigham!”

¹⁷ Ezi Iesus merara gara, egha men azara, “Ezi Godin Akinafarimın migirigiar otevir kam, an mingarim manmakın?

“‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava?’

20:2: Ap 4:7, 7:27   **20:2:** Aposel 4:7; 7:27   **20:6:** Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29   **20:6:** Matyu 14:5; 21:26; Luk 7:29   **20:9:** Ais 5:1   **20:9:** Aisaia 5:1   **20:10:** 2 Sto 36:15-16   **20:10:** 2 Eghaghaniba 36:15-16   **20:17:** Sng 118:22, Mt 21:42   **20:17:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42

18 “Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighiregham.”

19 Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir eki-aba, me bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Egha me bar deravira a bagha gara, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamaghsua, me Iesusin migirigiar otevitamin suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigham. 21 Ezi moga garir gumazir kaba an azangsi, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. 22 Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”

23-24 Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?”

25 Ezi me kamaghin migei, “Sisarin ziam koma nedazim an iti.”

Ezi a me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi God daning.”

26 Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham

(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) 28 Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. 29 Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. 30-31 Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mizekim kamaghira ghu. Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati. 32 Ezi amizir kam gin uaghan areme. 33 Fomira me bar amizir kam in ike. Kamaghin amizi gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?”

34 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Dughiar kam in itir gumazamiziba, me poroghamibagh ami. 35 Eghti gin gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiamin, me poroghamibar amuan kogham. 36 God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin amizi me uam arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham. 37 Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, ‘Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ 38 Kamaghin e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God. Ezi an damazimin an boriba bar angamira

20:18: Ais 8:14-15, Dan 2:34-35, Mt 21:44

20:18: Aisaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; Matyu 21:44

20:19: Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 19:47-48

20:19: Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 19:47-48

20:20:

Lu 11:54 20:20: Luk 11:54

20:25: Mt 22:2, Mk 12:17

20:25: Matyu 22:21; Mak 12:17

20:27:

Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8

20:27: Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposel 23:8

20:28: Lo 25:5

20:28:

Godin Araziba 25:5

20:36: Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2

20:36: Rom 8:23; 1 Korin

15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2

20:37: Kis 3:6

20:37: Ua Me Ini 3:6

20:38: Ro 6:10-11, 14:8-9

20:38: Rom 6:10-11; 14:8-9

iti.”

³⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, “Mar migirigiar aghuim, Tisa.” ⁴⁰ Egha me uam an azangan atiati.

Iesus a tina?

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin gumazamizibav gei, “Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Krai, a Devitin ovavim? ⁴² Ezi Devit uabi Onger Akabar Akinafarimin aven kamaghin mikeme:

“Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daper-
agh iki mangiti,*

⁴³ ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.”’

⁴⁴ “Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Manmaghin amizi, a Devitin Ovavim?”

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Ezi gumazamiziba orazima a kamaghin uan suren gumazibav gei, ⁴⁶ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumazamiziba maketin danganibar men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁷ Me amuir odiaribagh ifara, men dipeniba okia ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir

arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

21

Amuir odiarim dagiamning God ganingi

(Mak 12:41-44)

¹ Iesus kogha garima, dagiaba itir gumazamiziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. ² Ezi a garima biziba puvatizir amuir odiarir mam uaghan uan dagiar muziarimning ati. ³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazamizir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.”

Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham

(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.” ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam

(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadzoghin otivam? Arazir manam faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?” ⁸ Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, “Ia

20:42: Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43 **20:46:** Matyu 23:5; Luk 11:43 **21:1:** Mk 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12 **21:6:** Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:6:** Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3 **21:8:** Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3

uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, 'Kar kirara!' Eghti tarazi suam, 'Dughiam roghira ize!' Eghti ia men gin mangan marki. ⁹ Egh ia inogoviba ko adoghodozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham."

¹⁰ Egha a kamaghin me migei, "Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimın itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimın adarazi ko misogham. ¹¹ Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiba koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamın pin arazarazir ekiaba otivam.

¹² "Bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan gin zuir gumamaziziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba ko gavmanın gumazir ekiabar damazimın mangam. ¹³ Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. ¹⁴ Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. ¹⁵ Eghti ki nighnizir aghuiba ko migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damuti, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶ "Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian

taraziv soghti ia arimighiregham. ¹⁷ Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuaghham. ¹⁸ Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. ¹⁹ Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabar bar aghuim iniam."

*Jesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ Iesus ua kamaghin migei, "Ni Jerusalemın nguibamin ganti midorozir gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira ize. ²¹ Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalemın nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemın azenan itir gumamaziziba uam an aven mangan markiam. ²² Kar osimtizar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvaghham. A fomira osirizi moghin otogham. ²³ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizar ekiam nguazir kam bativam. ²⁴ Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivti me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalemın ganamin dughiam givaghham."

*Gumamazizibar Otarim gin izam
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

21:10: Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8 **21:12:** Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10 **21:16:** Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2 **21:17:** Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7 **21:19:** Matyu 10:22; 24:13; Hibu 10:36 **21:20:** Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:22:** Godin Araziba 32:35; Jeremaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:23:** Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin gumamaziziba bar ati-atigh okam nighnigham. ²⁶ Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumamaziziba atiat-ingiva damaziba men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. ²⁷ Egh me dughiar kamın Gumamazizibar Otarimin ganti, a ghuariamın tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam. ²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

*Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me miġei, “Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan. ³⁰ Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize. ³¹ Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³² “Ki guizbangira ia miġei, dughiar kamın itir gumamazizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³³ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan miġirigiaba givaghan kogham.”

Iesusin suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

³⁴ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamın biziba, ia puv dagh nighnighiti, da ia dikabinti,

dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian suigham. ³⁵ Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kamın gumamaziziba bar me bativam. ³⁶ Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh ia Gumamazizibar Otarimin damazimin tuivam.”

³⁷ Dughiabar zurara, Iesus Godin Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuava dimagaribar an iti. ³⁸ Ezi gumamaziziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22--24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati

(Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53)

¹ Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam. ² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumamazizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri. ³⁻⁴ Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me

21:25: Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47 **22:1:** Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12

koma miġirigiabagh ami. ⁵ Ezi me an miġirigiam gifuegha ivezim a daningasa akabar kiri. ⁶ Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri
(*Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30*)

⁷ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kam in me God Israelia Gitazir Dughiam in isam bagha sip-sip in nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.* ⁸ Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamagh in aning miġia ghaze, "Gua mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiam in isam amamin daghebar kir."

⁹ Ezi aning an azara, "Ga managh a bagh danganim akiram?"

¹⁰ Ezi a kamagh in aning miġei, "Gua nguibar ekiam in aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. ¹¹ Egh dipenimin ghuavim mikim suam, "Tisa kamagh in miġia ghaze, "Nan danganim ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiam in isam amamin mana?" ¹² Eghti a ghuriam in aven danganim bar ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir."

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(*Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha a kamagh in me miġei, "Ki guizbangira ia miġei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiam in isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiam in otogham. Kamagh in amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamagh in miġei, "Ki ia miġei, ki uam wain in ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamagh in amizi, ia a inigh ia uari daning."

¹⁹ Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamagh in me miġei, "Kar nan ini-vafizim, ki ia bagha aneningi. Ia anemi na ginighnigh."

²⁰ Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamagh in miġei, "Kavin aven itir wain in kam, an Akar Dikirizir Gav-gavir Ighiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.† ²¹ Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti. ²² Eghti Gumazamizibar Otaram tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham."

22:7: Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam in mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan.

22:13: Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9 **22:19:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30;

1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16 † **22:20:** Fofozir gumazir maba kamagh in nighnisi, vezin kam in itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22;

13:25

²³ Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsisisi, “Tina bizir kam damuam?”

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

²⁴ Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham? ²⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin Igharazir Gumazamizibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumazamizibagh amua kamaghin migei ‘E gumazamizibar akurvasi.’ ²⁶ Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezi ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

²⁸ “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. ²⁹ Kamaghira, nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa. ³⁰ Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelian anabar 12plan ganam.”

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin migei, “Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa Godin azara. ³² Ezi ki ni bagha Afeziar

Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh izi, egh gavgavim uan aveghbuabar aning.”

³³ Ezi Pita kamaghin a migia ghaze, “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikaragha ghaze, “Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghirama akam.”

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, “Ki dughiar kam in ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba ko ruagha aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitam in otevez, o puvati?”

Ezi me kamaghin migia ghaze, “Puvati.”

³⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Eghti datirighin, gumaziba dagiaba itir mitarir muziariba iki da inigh, egh gumaziba ruagha aruir mitariba iki, uaghan da inigh. Eghti gumazir midorozir sababa puvatiziba, ia uan initam amadaghiva tam givesegh.

³⁷ Guizbangira Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin Akinafarim osirizi moghin biziba na bativavira iti.”

³⁸ Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kati.”

Ezi a kamaghin me migei, “A gifa.”

22:24: Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46

22:24: Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46

22:25: Mt 20:25-27

22:25: Mak 10:42-45

22:25: Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44

22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48,

1 Pi 5:3

22:26: Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3

22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15,

Fl 2:7

22:27: Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7

22:28: 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15

22:28: 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hibrui 4:15

22:29: Lu 12:32

22:29: Luk 12:32

22:30:

Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21

22:30: Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar

Mogomem 3:21

22:31: Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8

22:31: Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8

22:32: Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17

22:32: Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15;

17:20; 21:15-17

22:33: Lu 22:54

22:33: Luk 22:54

22:34: Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38

22:34:

Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38

22:35: Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4

22:35: Matyu 10:9-10;

Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4

22:36: Lu 22:49

22:36: Luk 22:49

22:37: Ais 53:12, Mk 15:28, Lu

22:52

22:37: Aisaia 53:12; Luk 22:52

Iesus Olivin Mighsiamin God ko migei

(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategha, Olivin Mighsiam bagha zui. A zurara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. ⁴⁰ Me danganir kamın otivigha a kamaghın me migei, “Ia uari bagh God ko mikim. Eghti osımtızir ekıar kam ia damutı, ia ireghan kogham.”

⁴¹ Egha a me ategha, mati gumazim dagiam akunizir tızımın ababanımın mın, mong saghon ghugha, tevımn-ıng apırıgha kamaghın God ko migei, ⁴² “Afezıam, nı ifueghava na da osımtızir kam inıgh. Egh nı nan ifongıamın gin mangan markı. Nı uan ifongıamın gin mangı.”

⁴³ Ezi ensel mam Godın Nguıbamın ikegha iza gavgavım a ganıdı. ⁴⁴ Ezi Iesus nıghnıgha bar oseme, egha a pamtem Afezıam ko migei. Ezi an dorıba otıvaghıra matı ghuzım nguazım gırı.† ⁴⁵ An Afezıam ko mıkemegha, dıkavıghava uamategha uan suren gumazıba bagha zui. Egha a men garıma, me bar osemeğha akuavıra itı. ⁴⁶ Ezi a kamaghın me migei, “Ia tızım bagha akui? Ia dıkavıghıva Afezıam ko mıkim. Eghtı osımtızir ekıam ia damutı, ia ireghan kogham.”

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarım gati

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha Iesus mıgiavıra itıma maburan gumazir bıızım oto. An 12plan suren gumazir mam Judas, a men faragha iza tuavım men aka. A Iesusın boroghıra ızeğha an torasava amı. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghın an

azara, “Judas, kar nı Gumazamıızıbar Otarımın torehıva, a inıgh gumazir kurabar dafarım darıghasa?”

⁴⁹ Ezi suren gumazıba Iesus ko ikıa garıma arazım otıvasava amıma, me kamaghın migei, “Ekıam, e uan mıdorozır sababar me mısoğham o?” ⁵⁰ Ezi men mav mıdorozır sabam inıgha, ofa gamır gumazıbar ekıamın inıgararır gumazır mam mısoğha, bar an kuarım anetuzı a ırı.

⁵¹ Ezi Iesus kamaghın migei, “Arazır kam atakıgh!” Egha Iesus an kuarımın sıırızı, a ua dera.

⁵² Ezi ofa gamır gumazıbar ekıaba, ko Godın Dıpenımın garır gumazır ekıaba, ko Judabar gumazır aruaba, me ıza Iesusın sııghasava amıma, a kamaghın me migei, “Ia mıdorozır sababa ko asıanıba inıgha ıza matı, ia okımakıar gumazım o mıdorozır gumazım burı? ⁵³ Kı zurara ia ko Godın Dıpenımın aven itıma, ia dafarım na garızır puvatı. Ezi datırıghın ıan dughıam. Datırıghın mıtarımın gavgavım oto.”

Pıta ghaze, a Iesus gıfozır puvatı

(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)

⁵⁴ Ezi Iesusın apanıba an sııgha a inıgha ofa gamır gumazıbar dapanımın dıpenımın zui. Ezi Pıta men gin ghua mong gırara itı. ⁵⁵ Ezi me dıpenımın dıvazımın aven avım atıgha apıaghav itıma, Pıta uaghan me koma aperaghav itı. ⁵⁶ Ezi inıgararır guıvır mam avır anıazan-ğarımın an garıma, a me koma aperaghav itı, ezi a mıghıgha an garava kamaghın a migei, “Gumazır kam a ko ike.”

⁵⁷ Ezi Pıta kamaghın mıgıa ghaze, “Puvatı! Amızım, kı a gıfozır puvatı.”

22:39: Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46

22:40: Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10;

Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hibru 5:7 † **22:44:** Fofozır gumazır

maba kamaghın nıghnısi, vezın kamın ıtır akaba, Luk uabı da osırızır puvatı. Gumazır ıgharazım gin a da osırı. **22:47:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3 **22:49:** Lu 22:36 **22:49:** Luk 22:36 **22:52:**

Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 **22:52:** Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20 **22:53:** Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27

22:53: Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosi 1:13 **22:54:** Sng 31:11, Lu 22:33 **22:54:** Onger Akaba

31:11; Luk 22:33 **22:56:** Ap 4:13 **22:56:** Aposel 4:13

⁵⁸ A mong ikezima, mav ua gin iza an apigha kamaghin a migia ghaze, “Ni uaghan men mav.”

Ezi Pita kamaghin migei, “Ai! Ki an suren gumazim puvati!”

⁵⁹ Dughiam mong ghugha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.”

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!” Egha a migiavira itima, tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam raghirigha mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, Ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghirama akegham.” ⁶² Egha Pita inirighava, azenan ghugha bar puvirama azi.

*Me Iesus misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a migiava a misosi. ⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a migei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?” ⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

*Iesus gumazir apanibar damazimin
tughav iti*

*(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inigha men damazimin zui. ⁶⁷ Ezi me kamaghin migei, “Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?”

Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Ki ia mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham. ⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham. ⁶⁹ Eghti datirighin ko gin izamin dughia, Gumazamizibar Otirim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.”

⁷⁰ Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otirim?”

Ezi a me migia ghaze, “Ia guizbangira migei, ki an Otirimra.”

⁷¹ Egha me kamaghin migia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamın arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregha gifa.”

23

*Me Iesus inigha Pailatin damazimin
zuima a mitighav iti*

*(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5;
Jon 18:28-38)*

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui. ² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamın garima an en gavmanin ikura. Egha a dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai.”

³ Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamın arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Distrighin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian

22:61: Lu 22:34   **22:61:** Luk 22:34   **22:67:** Jo 3:12, 8:45, 10:24   **22:67:** Jon 3:12; 8:45; 10:24
22:69: Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1   **22:69:** Aposel 7:56; Hibru 1:3; 8:1   **22:70:** Lu 4:3, 4:9   **22:70:** Luk 4:3; 4:9
23:2: Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7   **23:2:** Matyu 17:27; Luk 20:25; Jon 19:12; Aposel 17:7
23:3: Mt 27:11, 1 Ti 6:13   **23:3:** Matyu 27:11; 1 Timoti 6:13   **23:4:** 1 Pi 2:22   **23:4:** 1 Pita 2:22

Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimın zui

⁶ Ezi Pailat miğirigiar kam baregha kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?” ⁷ Iesus, Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin fogha anemadazi, a Herot bagha ghu. Dughiar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti. ⁸ Herot fomira Iesusın ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamın an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusın akaba baregha an mirakelin tamın ganasa.

⁹ Egha Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati. ¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi. ¹¹ Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a miğei. Egha me atrivimın inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui. ¹² Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamın, aning roroamning.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat miğei

(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38-19:16)

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti. ¹⁴ Ezi a kamaghin miğei, “Ia gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghin miğei, ‘A gumazamizibav geima me gavmanın ikura.’ Ezi ki ian damazimın arazir kabanagh bagha an azangsiki. Ia oragh! Ki gumazir kamın arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari. ¹⁵ Ezi Herot uaghan nighnizir kam

ikia, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oragh! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengan kogham. ¹⁶⁻¹⁷ Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam.”*

¹⁸ Ezi gumazamiziba bar moghira tuai, “Gumazir mamın misokegh! Egh Barabas ateghti an e bagh izi!” ¹⁹ (Barabas a fomira Romın gavmanın ikuragha Jerusalemın nguibamın aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.) ²⁰ Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me miğei.

²¹ Ezi me kamaghin tuai, “A isi ter ighuvimın a gafugh! E a isi ter ighuvimın a gafugh!”

²² Ezi dughiar mikezim a kamaghin miğei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamın apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki puram a fozoreghiva aneteghti, a mangam.”

²³ Ezi me bar moghira gavgavigha dei, “Iesus isiva ter ighuvimın a gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. ²⁴ Ezi Pailat men akamın gin ghugha, Iesus miğia ghaze, an ovengam. ²⁵ Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizibar nighnizimın gin ghuava, Iesus isa midorozir gumazibar dafarim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimın a gafu

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

23:7: Lu 3:1   **23:7:** Luk 3:1   **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9   **23:8:** Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9   **23:11:** Ais 53:3   **23:11:** Aisaia 53:3   **23:12:** Ap 4:27   **23:12:** Aposel 4:27   **23:16-17:** Mt 27:15, Jo 18:39   **23:16-17:** Matyu 27:15; Jon 18:39   * **23:16-17:** Fofozir gumazir maba miğia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakın, “Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamın Dughiar kamın itima, Pailat kalabusın gumazir mam ataghizi a me bagha zui.” Ni Mak 15:6in gan.   **23:26:** Mt 27:32, Mk 15:21   **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21

26 Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, Sairinin gumazir mam an ziam Saimon, a Jerusalemın mangasa iza me gitavirazıma, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipızim gatigha a mişgeıma, a Iesusın gın zui.

27 Ezi gumazir avırım an gın ghua, amiziba a bagha aziava azirakar ighiar amirizibagh ami. 28 Ezi Iesus raghirigha kamaghın me mişgia ghaze, “İa Jerusalemın amiziba, ia na bagh arangan marki. İa uari ko uan boriba bagh arang! 29 Gın dughiatam otoghtıma, me kamaghın mikim suam, ‘Amizir furabaghatıba ko amizir tıghar boriba batamıba ko, amizir oteba boribagh anıngizir puvatızıba, me bar akuegham.’

30 “Egh me dughiar kamın kamaghın mişhsıabav kimam, ‘İa e gısın irıghıva, e mongegh!’”

31 “Me datırıghın arazir kamın temer angamtızim damıghıva arazir manatamın temer midiarim damuam?”

32 Ezi midorozir gumazıba gumazir kurar pumuning Iesus ko aning misueghtıma, me aremeghasa aning inigha izi. 33 Egha me ghua danganır mamın oto, an ziam Dapanır Agharım. Egha me danganır kam Iesus isa ter ighuvımın anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazıma, mam an agharır guvımın itıma, mam an agharır kırıamın itı. 34 Ezi Iesus kamaghın mişgeı, “Afezıam, me amir bizıba, me dagh fozir puvatı. Nı men arazir kuraba gın amadagh.” Ezi midorozir gumazıba Iesusın korotiaba inıasa satu gıkararai.

35 Ezi gumazıba an gara tuıvıghav itıma, gumazir dapanıba uaghan an gara mınbaba sıghsirava

kamaghın a mişgeı, “A gumazir mabar akurvakis. Egh a guızbangıra God Uam E İnıasa Mısevezir Gumazım, gumazir God inabazım, a uabı uabın akuragh.”

36-37 Ezi midorozir gumazıba iza uaghan a dipovava, egha wainın dipar mısozım a ganıga kamaghın a mişgeı, “Nı guızbangıra Judabar atrıvir gumazım, nı uabı uabın akuragh!”

38 Egha midorozir gumazıba osızırır mam Iesusın dapanım gısın anegura. An osızırıba kamaghın mişgeı, “Gumazir kam Judabar Atrıvım.”

39 Ezi gumazir kurar mam ter ıghuvımın guraghav ikıa, atara kamaghın Iesus mişgeı, “Nı guızbangıra God Uam E İnıasa Mısevezir Gumazım, nı uabın akurvaghıva ga sarama akuragh!”

40 Ezi gumazir kurar ıgharazım atarava kamaghın mişgeı, “Nı ovengasava amuava, Godın atıati, o puvatı? 41 Me deragha ga gamı, ga uan arazir kurabagh ipurı. Ezi gumazir kam arazir kuratam gamızır puvatı.”

42 Egha gumazir kam kamaghın Iesus mişgeı, “İesus, nı gın atrıvımın ikıamın dughıam, nı na gınırıgh.”

43 Ezi Iesus kamaghın a mişgeı, “Kı guızbangıra nı mişgeı, nı datırıghın na ko Godın Nguıbar Aghuarımın ikıam.”

Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Ezi aruem dughiar kamın garır puvatı. Kamaghın amızı, mıtatem 12 kloghın nguazım bar anevaragha ghua 3 kloghın tu. Ezi Godın Dipenımın itır inır ekıam tongıra bıki.

23:29: Mt 24:19, Lu 21:23 23:29: Matyu 24:19; Luk 21:23 23:30: Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16
23:30: Aısaıa 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 23:31: Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 23:31:
Jeremaıa 25:29; Esekiel 20:47; 1 Pıta 4:17 23:33: Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 23:33: Matyu
27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 23:34: Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 23:34: Onger
Akaba 22:18; Aısaıa 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60 23:35: Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk
15:29 23:35: Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29 23:36-37: Onger Akaba 69:21 23:42:
Mt 16:27-28 23:42: Matyu 16:27-28 23:44-45: Ua Me İnı 26:31-33; 36:35; Amos 8:9

⁴⁶ Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, "Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi." A kamaghin mikemegha, uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati."

⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanangin gari da otivima, me azia, uan afarizibav sogha, uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin Distrighin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin arazir aghuibagh amir gumazim, egha a Judan kotin aven itir gumazir aruabar gumazir mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam baghavira mizua iti. ⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. ⁵³ Ezi a Iesusin kuam ter ighuvimin anedegha, inir ghurghurimin a righa, a inigha ghua dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. ⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin Distrighin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati. ⁵⁶ Egha me

ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghua bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inigha dagiar torimin zui.* ² Egha me gari, torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. ³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge. ⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin koro-tiaba onimarimin min tagtagha men min tughav iti. ⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, "Ia tizim bagha gumazir angamira itim, gumazir ovengezibar danganimin a buru? ⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, ⁷ 'Gumazamizibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimin a guragham. Eghti a dughiar mikezimin ua dikavigham.'" ⁸ Ezi a mikemezir akaba, me dagh iniri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11plan mighava igharaz darazi sara mikeme. ¹⁰ Amizir bizir kabar gun Iesusin 11plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar

23:46: Sng 31:5, Ap 7:59   **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59   **23:48:** Lu 18:13   **23:48:** Luk 18:13   **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3   **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3   **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38   **23:55:** Lu 23:49   **23:55:** Luk 23:49   **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14   **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godin Araziba 5:14   * **24:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera.   **24:4:** Ap 1:10   **24:4:** Aposel 1:10   **24:5:** Lu 2:9   **24:5:** Luk 2:9   **24:6:** Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33   **24:9:** Mk 16:10   **24:9:** Mak 16:10   **24:10:** Lu 8:3   **24:10:** Luk 8:3

gun aposelbav gei. ¹¹ Ezi me amiz-ibav gia ghaze, me ti onganighama, kamaghin amizi me nighnizir gav-gavim men akabar itir puvati. ¹² Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimin ghu. Egha an aviragha, mozimin aven gara bizitamın apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim.†

Gumazir pumuning Emeusin tu-avimın Iesus bato
(Mak 16:12-13)

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalemın zuir tuavimın ruarim, a 11 kilomita. ¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaning migei. ¹⁵ Egha aning bizir kabav gia uaningın azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui. ¹⁶ Ezi aning an garava, deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aningın azara, “Gua tiz-ibar uaning migia tuavimın zui?”

Ezi aning tugha an garava bar osemegha aziasava ami. ¹⁸ Ezi aningın mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemın izezir gumazamiziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalemın bizir kabagh fozir puvati?”

¹⁹ Ezi Iesus aningın azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimın bar gavgafi. ²⁰ Ezi en ofa gamir

gumazir ekiaba ko en gumazir aru-aba a isa gavmanın dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimın anegura. ²¹ Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelia Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikezim oto. ²²⁻²³ Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi. ²⁴ Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimın akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati. ²⁶ Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh eghin Godin damazimın ziar ekiam iniam.” ²⁷ Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimın itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningın sure gami.

²⁸ Egha me nguibar me ikiamimın boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, ²⁹ aning a migia ghaze, “Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezi a ghuava aning koma akui. ³⁰ Egha

24:11: Mk 16:11, Lu 24:25   **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25   † **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, vezin kamın akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.   **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36   **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36   **24:16:** Jo 20:14, 21:4
24:16: Jon 20:14; 21:4   **24:18:** Jo 19:25   **24:18:** Jon 19:25   **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22
24:19: Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22   **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28   **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28
24:21: Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6   **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6   **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18   **24:24:** Jo 20:3-10   **24:24:** Jon 20:3-10   **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11   **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11   **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13   **24:27:** Jenesis 3:15; Diboboniba 21:9; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1
24:30: Mt 14:19, Lu 22:19   **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19

Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi.

³¹ Ezi aning datirighin an gara a gifofozima, a pura puvati. ³² Ezi aning maghira uaning migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalem ghua garima, Iesusin 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti.

³⁴ Egha me kamaghin aning migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!” ³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret abighizima ga an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, kamaghin me migei, “Navir amirizim ia ko iki.”[†] ³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

³⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami? ³⁹ Ia kagh nan darriba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti.” ⁴⁰ A kamaghin mikemegha uan duar torir dafarimningin itimning ko duar torir dagarimning itimning, men aka. §

⁴¹ Ezi me bar akuegha tintinibar

nighnigha, nighnizir gavgavim an itir puvati.

Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?” ⁴² Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima, ⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.” ⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, an aremegh dughiar pumuning ko mikezim in ikegh uamategh mozimin dikavigham. ⁴⁷ Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh nan akam inigh nguazimin mikébaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar gumazamizibav kintti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amangam. ⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim. ⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighiritima, ia a iniam.”

God Iesus inigha uamategha

24:34: 1 Ko 15:4-5   **24:34:** 1 Korin 15:4-5   **24:36:** 1 Ko 15:5   **24:36:** 1 Korin 15:5   † **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kam in migirigiar otevir abuananam, Luk uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.   **24:37:** Mt 14:26   **24:37:** Matyu 14:26   § **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kam in itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.   **24:41:** Jo 21:5   **24:41:** Jon 21:5   **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22   **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22   **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14   **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14   **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3   **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14-53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3   **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16   **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16   **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32   **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32   **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4   **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4

*uan Nguibamin ghuavanabo**(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)*

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaz-iba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai. ⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuavanadi. ⁵² Ezi me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem in zui. ⁵³ Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

Jon Osirizir Akar Aghuim O Jon Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimın akınafarim, a kamaghın miġia ghaze, Iesus a “Godın Akam uabi gumazimın mın oto. God anemadazima an en tongin iti.” Jon kamaghın ifonge, gumazamiziba bar niġnizir gavgavim Godın Otarim Iesusın ikiam. Egh me kamaghın fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim. Jon kamaghın fo, gumazamizir niġnizir gavgavim Iesusın itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghın an akınafarir kam osiri. (Ni Jon 20:31ın gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomira God ko itir kam, kar Iesusra. Egha ġin Jon Iesusın mirakelbar eghaghani-bar gun miġei. Eghti e dar gan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim, a Godın Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mıngaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me niġnizir gavgavim Iesusın ikiava an ġin zui. Ezi marazi niġnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13--17ın itiba, Iesusın apaniba dimagarimın an suirazimın dughiamın otivizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia miġirigiar aghuir aviriba me ġanıngi. Ezi ġin apaniba Iesusın suiragha a kot gatigha, a isa ter ighuvimın a gafu. Akar abuananam, Iesus mozimın ua dikavizi, an suren gumaziba an ġani.

Bizir e dughiar aviribar Jonın akınafarimın garir mam, a kamakın, Iesus nguazimın itir gumazamizibar dabirabimın bizibar gara da isa akar isin zuimın dav ġei. Ezi amınimın akam, ko dipamın akam, ko bretin akam, ko angazangarimın akam, ko wainın ikarizimın akam, ko sipsipbar garir gumazimın akam, dipenimın tiar akamın akam, bizir kaba Jonın akınafarimın aven iti.

Akar gumazimın mın otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar İkirimirir Zurara İtim Anıdim, a gumazimın mın oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.

² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kamın, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamın otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi. ⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimın mıngarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ġanıdi. ⁵ Ezi angazangarir kam a mitatemın isima, mitatem anevaraghava anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kamın akamın gun mikımtima, gumazamiziba bar moghira a baraghıva niġnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. ⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamın akamın gun mikımasa ize. ⁹ Ezi angazangarir kam ġuizbangın angazangarim.

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13   **1:1:** Aghuzir Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13   **1:2:** Stt 1:1   **1:2:** Jenesis 1:1   **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2   **1:3:** Jon 1:10; 1 Korin 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hibru 1:2   **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11   **1:4:** Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11   **1:5:** Jo 3:19   **1:5:** Jon 3:19   **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33   **1:6:** Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33   **1:7:** Ap 19:4   **1:7:** Aposel 19:4   **1:8:** Jo 1:20   **1:8:** Jon 1:20
1:9: Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8   **1:9:** Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8

Egha nguazir kamın izegha gumamaziziba bar angazangarim me ganıdı.

¹⁰ Akam nguazir kamın iti. An gavgavımın, God nguazir kamın ingari, ezi nguazimın itir gumamaziziba a gıfozir puvati. ¹¹ A uan nguıbamra ghuzıma an anababa an aghuagha a inizir puvati. ¹² Ezi gumamazizir maba a ini, egha nıghnızir gavgavım an ziamın iti. Kamaghın amızı, a me gamızıma me Godın borıbar mın otifi. ¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzıbar otifi, o mıkarzıbar ifongiamın, o gumazımın ifongiamın Godın borıbar otıvızir pu. Bar puvati. God uabı me gamızıma me an borıbar otifi.

¹⁴ Akam uabı gumazımın mın oto. A bar Godın Otarır vamıra, ezi God a gamızı a Godın gavgavım ko angazangarım ini. Ezi God anemadazıma an en tongın iti. Ezi e an gavgavım ko angazangarımın gani. Ezi apangkuvım ko guızın akam bar a gızıfa.

¹⁵ Ezi Jon gumazır kamın gun me mıgei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazır kam, kı faragha an gun ia mıkemegha gıfa. Kı kamaghın mıgei, ‘Gumazır nan gın izım, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amızı, an gavgavım bar nan gavgavım gafıra.’” ¹⁶ Ezi apangkuvımın a dughıar avırıbar bar deravıra e gamı. ¹⁷ Guızbangıra, Moses Osırızır Arazıba, God e bagha da isa

Moses ganıngızı, Moses e ganıngı. Ezi God, Kraıs İesusın aven apangkuvım ko guızbangın arazım en aka. ¹⁸ Gumazıtım bar Godın ganızır puvati. Ezi kar Godın Otarır vamıra, a uabı God, egha a bar Godın boroghıra iti. A uabıra God en aka.

*Jon Gumamaziziba Ruer Gumazım,
an akam akurı*

(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Ezi Judan gumazır aruaba, me ofa gamır gumazır maba ko Livain gumazır maba amadazı, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghın an azara, “Nı tınara?”

²⁰ Ezi Jon bıghavıra mıgıa akam modır puvati. A kamaghın mıgei, “Kı God Ua Gumamaziziba İnıasa Mısevezır Gumazım puvati.”*

²¹ Ezi me an azara, “Nı tınara? Nı ti Elajıa, o?”

Ezi a kamaghın mıgei, “Puvati.”

Ezi me kamaghın a mıgei, “Nı ti Godın akam inıgha izır gumazır kamra, e nı mızuai.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Puvati.”

²² Kamaghın amızıma, me uam an azara, “Nı bar tınara? E ikarvazır aghıtım inıgh mangıva gumazır e amadazıbav kımam. Nı manmaghıra uabı mıgei?”

²³ Ezi Jon kamaghın mıgei:

“Kı gumazır kamın tıarım,

1:10: Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3   **1:10:** Jon 1:3; 17:25; Hıbru 1:2; 11:3   **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46   **1:11:** Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46   **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1   **1:12:** Rom 8:15; Galesıa 3:26; 2 Pıta 1:4; 1 Jon 3:1   **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23   **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pıta 1:23   **1:14:** Aıs 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16   **1:14:** Aısaıa 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesıa 4:4; Filipai 2:7; Kolosı 1:19; 1 Timotı 3:16; Hıbru 2:11-16   **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17   **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosı 1:17   **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10   **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosı 1:19; 2:9-10   **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4   **1:17:** Ua Me İnı 34:28; Godın Arazıba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4   **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20   **1:18:** Ua Me İnı 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timotı 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12; 4:20   **1:19:** Jo 5:33   **1:19:** Jon 5:33   **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25   **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25   * **1:20:** Grıghın akamın, God Ua Gumamaziziba İnıasa Mısevezır Gumazım, me a dıbora ghaze, “Kraıs.”   **1:21:** Lo 18:15-18, Malakı 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40   **1:21:** Godın Arazıba 18:15-18; Malakı 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40   **1:23:** Aıs 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4   **1:23:** Aısaıa 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4

ki gumamaziziba puvatizir dan-
ganimin ikia egha kamaghin
dia migei,
'Ia Ekiam baghiva
tuaviba azeniva, dar kir.' ”

(Kar akar Godin akam inigha izir gu-
mazim Aisaia fomira osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisiba me
amangizi me ize. ²⁵ Egha me kam-
aghin Jonin azara, “Ni Gumazir God
Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim
puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, ni
Godin akam inigha izir gumazir kam
puvati, egha ni tizimsua gumamaziz-
iba rue?”

²⁶ Ezi Jon kamaghin men akam
ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue.
Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia
a gifozir puvati. ²⁷ A gumazir
kam, a nan gin izi. Ki an dagarir
asuabar beniba firan ibura.” ²⁸
Jon Betanin nguibamin ikia akar kam
me mikeme, nguibar kam Jordanin
Fanemin vongin iti. Danganir kam
Jon gumamaziziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

²⁹ Ezi amimzaraghan Jon Iesusin
garima an a bagha izi. Ezi Jon kam-
aghin migei, “Ia munagh gan! Munar
Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin
itir gumamazizibar arazir kuraba
gin amadi! ³⁰ A gumazir kam, ki
fomira kamaghin an gun mikeme,
'Gumazir nan gin izim, a bar fomira
iti, ezi nan amebam gin na bate.
Kamaghin amizi, an gavgavim bar
nan gavgavim gafira.’ ³¹ Ki uabi a
gifozir puvati, a tina. Ki gumazir
kam aghurightima, Israelin gumaza-
miziba a gifoghasa, kamaghin ki iza
dipamin gumamaziziba rue.”

³² Egha Jon ua kamaghin an
gun migei, “Ki garima Godin Duam
kuarazir bunbamin min Godin
Nguibam ategha mighegha izaghira
gumazir kam gisin iti. ³³ Ki uabi
a gifozir puvati. God dipamin
gumamaziziba ruasa na amadazi
ki ize. A faragha kamaghin na
mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam
izighirighiva, gumazitam gisin ikiam,
a gumazir kamra, a Godin Duamin
gumamaziziba ruam.’ ³⁴ Ki uabi
bizir kam in ganigha egha an gun
kamaghin ia migei, gumazir kamra,
a Godin Otarim.”

4plan gumaziba Iesusin suren gu- mazibar otifi

³⁵ Egha amimzaraghan Jon uan
suren gumazir mamning ko ua dan-
ganir kam in tuivighav iti. ³⁶ Egha
a garima Iesus a gitavirazima, Jon
aning migei, “Gua gan! Kar Godin
Sipsipin Nguzim!” ³⁷ Ezi suren gu-
mazir kamning a barazima a kam-
aghin akar kam mikemezima, aning
ghua Iesusin gin zui.

³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aning in
azara, “Gua tizim buri?”

Ezi aning an azara, “Rabi, ni
dipenir manamin iti?” (Ziar kam
“Rabi,” an mingarim kamakin,
“Tisa.”)

³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei,
“Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua
dipenir a itimin gari. Dughiam,
4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar
kam in aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir
gumazir kamning in mav. A Saimon
Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru
Iesus ategha maghira ghua uan aveg-
hbuam Saimon batogha, kamaghin a
migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam

1:25: Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:**
Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:28:** Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis
12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me Ini 12:3; Aisaia 53:6-7; 53:11;
Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korin 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27 **1:32:**
Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5,
2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:**
Matyu 3:17; 17:5; 27:54 **1:36:** Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20
1:41: 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:41:** 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18,
Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16

“Mesaia,” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”)

⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara kamaghin a migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Iesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!” ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamın ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar Akinafarim osira gumazir kamın gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamın gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip kamaghin a migei, “Ni izi ganigh.”

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar nin dimamin

dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.”

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamın, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.”

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighirighti, ia Godin enselbar ganti da Gumamazibar Otarim bagh ghuavanang, ua izighiram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2–4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.*

² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamın ghuegha iti.

³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.”

⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati. Nan dughiam a tighar izam.”

† **1:42:** Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamın a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremaia 23:5; Esekiel 34:23; Sekaraia 6:12; Matyu 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba 32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak 3:11; Jon 12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13

* **2:1:** Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20

⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamın 6plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue.

⁷ Ezi Iesus kamaghın ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.

⁸ Ezi a kamaghın me migei, “Ia datirighın miner dozitam inigh dipatam tuighıva a inigh gumazir isamın faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui. ⁹ Ezi dipar kam wainın dipamın otogha gıfa, ezi gumazir isamın faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainın dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo.

Kamaghın amizi, isamın faragha zuir gumazim a gumazir amuimın ikiasava amim, an diagha, ¹⁰ kamaghın a migei, “Gumamaziziba bar wainın dipar aghuim faragha me ganıdi. Ezi gumamaziziba wainın avirim amegha gıvazıma, me gin wainın dipar mong afangizim anıdi. Ezi no, ni wainın dipar aghuimın anogoregha, egha datirighıra ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir Iesus faragham amizim. A Galilin Distrighın aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamın, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnızir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamın nguibamın ghuaghiri.

Egha me dughiar mabar nguibar kamın iti.

Iesus Godın Dipenimın aven dagiaba bagha ingarir gumamaziziba batosi

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ezi God Israelia Gitazir Dughiamın Isam otivasa roghıra izima, bizir kam bagha, Iesus Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.

¹⁴ Egha a Godın Dipenim avinizir divazimın aven ghua bizibar garima, gumamaziziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumamaziziba apiaghav iti. ¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimın mın a da ike. Egha a gumamaziziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godın Dipenimın avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumamazizibar dakoziba akuri da ira dagiaba akizirigha tintinibar zui. ¹⁶ Ezi a kamaghın gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamın Dipenim biziba amadir danganimın mın a damuan marki.”

¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godın Akınafarimın itir akar mam ginırı. Akar kam a kamakın, “Nan navir averiam bar nın Dipenim gifuegha egha a baghavıra iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighın arazir kam gami?”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia Godın Dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mıkezimın uam an ingarightıma a tugham.”

2:6: Mk 7:3-4   **2:6:** Mak 7:3-4   **2:11:** Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40   **2:11:** Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40   **2:12:** Mt 4:13   **2:12:** Matyu 4:13   **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55   **2:13:** Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55   **2:16:** Lu 2:49   **2:16:** Luk 2:49   **2:17:** Sng 69:9   **2:17:** Onger Akaba 69:9   **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30   **2:18:** Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30   **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14   **2:19:** Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14

²⁰ Ezi Judaba kamaghin miġei, “Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko miġezimin a ingarighti a tugham, o?”

²¹ Ezi Iesus miġeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra. ²² Ezi God ġin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam ġiniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam niġnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumamazibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Iesus, God Israelia Ġitazir Dughiamin Isamin Jerusalemın itima, gumamazir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me niġnizir gavgavim an iti. ²⁴ Ezi Iesus, a bar men araziba ko niġnizibagh fo. Kamaghin, a niġnizir gavgavim men itir puvati. ²⁵ A uabi gumamazibar navir averiabar aven itir niġnizibagh fogha ġifa. A fofozitamın otevezir puvati, gumazitam gumamazibar arazibar gun a mikiman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko miġei

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam.

² Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a miġei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki bar guizbangira ni miġei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan kogħiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.”

⁴ Ezi Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh ġivagh manmaghin ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni miġei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogħ, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁶ Nguazir kamın itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷ Ni akar ki ni mikemezimin digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ ⁸ Aminim a uan ifongiamin ġintigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niġnim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumamazimiza bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni miġeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? ¹¹ Ki guizbangira ni miġei, e fozir bizim e a miġei. Egha e bizir e ganizimin gun miġei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a

2:21: 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14   **2:21:** 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9   **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26
2:22: Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26   **2:23:** Jo 2:11, 7:31   **2:23:** Jon 2:11; 7:31   **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23   **2:25:** Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23
3:1: Jo 7:50, 19:39   **3:1:** Jon 7:50; 19:39   **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38   **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38   **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9   **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9   **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5   **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5   **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13   **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13   **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11   **3:8:** Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11   **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26   **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26

gasara. ¹² Ki nguazir kamın bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghın ki Godın Nguibamın bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? ¹³ Gumazir igharazitam Godın Nguibamın ghuvanabozir pu. Puvati. Gumamazibar Otarim uabira Godın Nguibam ategha izaghiri.

¹⁴ “Fomira Moses gumamaziziba puvatizir danganimın ikia kuruzimın nedazir aghorimın itim a ghufe, eghti kamaghıra me Gumamazizibar Otarim ghufam. ¹⁵ God kamagh-sua, gumazir nighnizir gavgavim Gumamazizibar Otarimın itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha me Gumamazizibar Otarim ghufam.

¹⁶ “God Otarir bar vamıra iti. Egha God nguazimın itir gumamaziziba, bar me gifonge. A kamagsua, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim an Otarimın ikiva ovengan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi. ¹⁷ God uan Otarim nguazimın gumamazizibar jasin mın me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. ¹⁸ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimın iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godın Otarir vamiran kamın itir puvati, kamaghın amizi, an ovegha gifa. ¹⁹ Ezi Godın kotiamın mingarimın arazim kamakin, Godın angazangarim nguazimın izegha gifa. Ezi gumamaziziba,

me amir araziba bar ikufi, kamaghın amizi, me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimın aghua. ²⁰ Gumamazizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimın apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghın amizi, me angazangarimın izir puvati. ²¹ Ezi gumazir guizbangın arazim gamim, a Godın angazangarimın izi. A kamaghın ifonge, Godın angazangarim deravıra kamaghın gumamazizir igharazibar akagham, a Godın gavgavimın uan ingangarim gami. Ezi kamaghın gumazir kam Godın angazangarimın aven izi.”

Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, deraghavıra bighatigha ghaze, Iesus a tina

²² Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighın zui. A me ko danganir kamın ikia gumamaziziba rue. ²³ Jon, Salimın nguibamın boroghın itir nguibam Ainonın ikia gumamaziziba rue. Danganir kam dipar avırıba iti, ezi gumamazizir avirim rurim iniasa izi. ²⁴ (Dughiar kamın, Herot tighar Jon isi kalabus darıgham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonın suren gumaziba ko Judan gumazir mamın tongın oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamın gin mangi, Godın damazim zuegham? ²⁶ Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghın a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanın Fanemın vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighın gumamaziziba ruema, gumamaziziba bar a bagha zui.”

3:12: Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:13:** Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Diboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34

²⁷ Ezi Jon kamaghin me ikaragha ghaze, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danighan koghti, an a inighan kogham. ²⁸ Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’ ²⁹ Gumazitam amizitam in ikiam, eghti amizir kam a gumazir kam in amuim. Ezi gumazir kam in namakam, a tugha gumazir amuim in itim in akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa. ³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kam in gumazim, a nguazir kam in bizibagh amua egha nguazir kam in bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a biziba bar dagh isin iti. ³² A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati. ³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kam in kamaghin men aka, God a guizin akam migei. ³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri.

³⁵ “Afeziam uan Otarim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. ³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otarim in iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarim in akam in gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin

aningagharim an ikivira ikiam.”

4

Jesus Samarian amizim ko migei

¹ Ezi Farisiba kamaghin oraki, Jesus gumazamizir aviriba ruezi, gumazamizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. ² (Guizbangira, Jesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) ³ Jesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazamizir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ghu. ⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mam in oto, an ziam Sikar. Ezi Sikar in nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizim in boroghira iti. ⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kam in ti. Ezi Jesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kam in boroghin apera. Ezi dughiam aruer arizim in tu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Jesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” ⁸ (Dughiar kam in Iesus in suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim kamaghin a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmaghsua, ni dipam amasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Jesus migei.)

3:27: Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17   **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hibru 5:4; Jems 1:17   **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27   **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27   **3:29:** Mt 9:15   **3:29:** Matyu 9:15   **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6   **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6   **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15   **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15   **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10   **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10   **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16   **3:34:** Aisaia 42:1; Jon 1:16; 7:16   **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8   **3:35:** Matyu 11:27; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8   **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12   **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12   **4:1:** Jon 3:22; 3:26   **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32   **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32   **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28   **4:9:** 2 Atriviba 17:24; Esra 4:1-5; 9:1-10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Apospel 10:28

10 Ezi Iesus kamaghin amizim ikaragha ghaze, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, gumazir dipam bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigham.”

11 Ezi amizim a migei ghaze, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a inigham? 12 En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafiraz, o?”

13 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazamiziba bar dipar kam amegh, men kuariba ua men piram. 14 Eghti gumazim o amizir ki daningamin dipar kam amegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir averiamin ikiava otivi moghin, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

15 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daningigh. Eghti nan kuarim gin ua nan piran koghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

16 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamn diagh, egh gua kagh izi.”

17 Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a migei ghaze, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. 18 Guizbangira, ni faragha 5pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.”

19 Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. 20 En ovaviba me mighsiar kamn uari akuvava, Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumazamiziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalemn iti.”*

21 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kamn Afeziamin ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalemn nguibamin an ziam fan kogham. 22 Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumazamizir igharaziba bagh mangam. 23 Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumazamiziba bar guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. 24 God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.”†

25 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”

4:10: Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aisaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38 **4:19:** Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godin Araziba 12:5; 12:11-14; 1 Atriviba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazimin Mighsiam, a Samarian Distrighin iti. Samarian gumazamiziba mighsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53in vezin itir akamin gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Timoti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atriviba 17:29-41; Aisaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korin 3:17; Filipai 3:3 † **4:24:** Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimin,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimin.” **4:25:** Jo 1:41 **4:25:** Jon 1:41

²⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.”

²⁷ Iesus kamaghin a migeima, dughiar kam in suren gumaziba uamategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizim in azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?”

Egha tav Iesus in azarazir puvati, “Ni tizimsua amizir kam ko migei?”

²⁸ Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibam in ghu. Egha a kamaghin gumazamizibav gei, ²⁹ “Ia izi gumazir kam in ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?”

³⁰ Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹ Ezi dughiar kam in, Iesus in suren gumaziba a gakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

³² Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki God in ifongiam in gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki anegivagham. ³⁵ Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoram in dughiam otogha gifa! ³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a

guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenim in dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kam in ingari, ezi ia ghua me uan gavgavim in oparizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kam in itir Samarian gumazamizir aviriba, me amizim in akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesus in iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghovira iti. Ezi a dughiar pumuning in me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesus in akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kam in itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kam in itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivim in ingangarir gumazim in borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuning in Samarian adarazi ko ikegha givagha, nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “God in akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.” ⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiam in Isam bagha Jerusalem in nguibam in ghue, ezi Iesus dughiar kam in mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus datirighin uamategha ghua Galilin Distrighin

4:26: Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:26:** Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:34:** Jon 6:38; 17:4; 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:35:** Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3 **4:36:** Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3 **4:42:** Jo 17:8, 1 Jo 4:14 **4:42:** Jon 17:8; 1 Jon 4:14 **4:43:** Jo 4:40 **4:43:** Jon 4:40 **4:44:** Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 **4:44:** Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 **4:45:** Jo 2:23 **4:45:** Jon 2:23

otozi, Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamın ghu, a Galilin Distrighın aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazıma a wainın dipamın oto. Ezi dughiar kamın atrivimın ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamın iti. Ezi an otarım arıa, Kaperneamın nguibamın iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam kamaghın oraki, Iesus Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighın ize. Ezıma a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze, “Ni Kaperneamın nguibamın magiri, nan otarım damighti, a ua deraka. Nan otarım bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghın a migei, “İa mirakelba ko digavir kuram gamir arazıbar ganan koghıva, ia nighnızir gavgavım nan ikian kogham.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın a migei, “Gumazir Ekıam, ni zuamıra izıghiri. Puvatıghtıma, nan otarım aremęham.”

⁵⁰ Ezi Iesus a mıgıa ghaze, “Ni mangi, nin otarım angamıra ikıam.” Ezi gumazir kam nighnızir gavgavım Iesusın akamın ikıa, egha ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavımın ghuavıra itıma, an ingangarir gumazıba ıza tuavımın a bato, egha me kamaghın a migei, “Nın otarım an angamıra itı!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borım mong dera. Ezi me ghaze, “Boghınaron 1 kloghın aruer arızımın, an arımarıam gıvazı mıkarzım orangı.”

⁵³ Ezi afezıam fo, boghınaron dughiar kamran Iesus a mıkeme, “Nın otarım an angamıra ikıam.” Kamaghın amızı, a nighnızir gavgavım Iesusın itıma, an adarazı uaghan nighnızir gavgavım itı. ⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua ıza Galilin Distrighın ikıava mirakelın mam uam a gamı.

Iesus uan ingangarım gamua egha Sabatın dughiabar gumazamizıbar sure gami

5

(Sapta 5--10)

Iesus Betesdan mozir dipamın gumazir mam gamızı a ua dera

1 Dughiar maba gıvazı, Judabar ısar ekıam otozi, Iesus ısam bagha Jerusalemın nguıbar ekıamın ghu.*

² Ezi Jerusalemın mozir dipar ekıar mam itı, ezi Hıbrun akam me Betesda, a garısı. A Sıpsıpbı Aven Zuir Tıar Akar Ekıamın boroghıra itı. Ezi mozir dipar kamın mırıam azuarır 5pla itı.† ³⁻⁴ Ezi azuarır kaba arımarıar gumazamızır avırım dar itı, damazır okavırızıba ko suer kuraba, ko soroghafarıba amırazıba.‡

⁵ Gumazır mam an azuarır mamın itı, an suemning bar amırazıma a 38plan azenıbar arımarıar kam itı.

⁶ Ezi Iesus gumazır kamın garıma a ırıghav itı, ezi a fo, a fomıram arıa itı.

4:46: Jo 2:1-11   **4:46:** Jon 2:1-11   **4:47:** Mt 8:5-6, Lu 7:1-10   **4:47:** Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10

4:48: Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22   **4:48:** Jon 2:18; 20:29; 1 Korın 1:22   **4:50:** Mt 8:13, Mk 7:29   **4:50:**

Matyu 8:13; Mak 7:29   **4:53:** Ap 16:14-15, 16:31   **4:53:** Aposel 16:14-15; 16:31   **4:54:** Jo 2:11,

2:23   **4:54:** Jon 2:11; 2:23   * **5:1:** Jonın akınafarımın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus

Sabatın dughiaba ko Judabar ısar Ekıamın dughiabar, ingangarır avırıbar akaba itı. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22ın gan. Fofozır gumazır avırıba kamaghın nıghnısi, Jon kamaghın en akaghısa, Iesus

a Judabar Dughiar Ekıaba, a uabı dar mıngarım. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55ın gan. † **5:2:** Dughiar kam Jerusalem nguıbamın dıvazır bar ekıam itı. Ezi tıar akar avırıba an itı. Ezi tıar akar kabar mam,

an zıam Sıpsıpbı Aven Zuir Tıar Akam. Betesdan mozır dipar ekıam, a tıar akar kam boroghıra itı. ‡ **5:3-4:** Fofozır gumazır maba ghaze, akar ıgharazır mam uaghan vezın kam itı. Akar kam kamakın:

“Me dipar kam sıravamangısa, me a mızuai. Dughiar maba Ekıamın enselın mam ghuaghırıgha dipam gamıma a sıravamadı. Dıpam sıravamangıgha gıvazı, gumazır arımarıar manam itım, a dıpamın aven magırıgh, egh ua deragham.”

Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?”

⁷ Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumamazir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi.” ⁹ Ezi gumazir kam in suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha zui.

Ezi aruer kam in kar Sabatin dughiam, ¹⁰ ezi Judaba gumazir kam in ganigha kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹³ Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumamazir avirim nguibar kam in iti, ezi Iesus men tongin suiaghirigha ghu. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

¹⁴ Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki.

Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.”

¹⁵ Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” ¹⁶ Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” ¹⁸ Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kam in, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. ²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham. ²¹ Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamira itir ikirimirim

5:8: Mt 9:6   **5:8:** Matyu 9:6   **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14   **5:10:** Ua Me Ini 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14   **5:14:** Jo 8:11   **5:14:** Jon 8:11   **5:16:** Mt 12:14   **5:16:** Matyu 12:14   **5:17:** Jo 9:4, 14:10   **5:17:** Jon 9:4; 14:10   **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6   **5:18:** Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6   **5:19:** Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10   **5:19:** Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10   **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17   **5:20:** Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17   **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5   **5:21:** Godin Araziba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atriviba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5   **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5   **5:22:** Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5

me ganidi. ²² Afeziam kotin gumazitamın araziba tuisızir puvati. Egha gumamazibar araziba tuisıghamin ingangarim, an a isa Otarim ganıngi.

²³ Afeziam kamaghsua, gumamaziziba bar Afeziamın ziam fe moghin, me Otarımın ziam fam, kamaghin a gumamaziziba tuisıghamin ingangarim isa Otarim ganıngi. Gumazim Otarımın ziam fer puvati, an Afeziar Otarım amadazımın ziam fer puvati.

²⁴ “Kı guizbangıra ia mıgei, gumazim nan akam baragha, egha nıghnızir gavgavim Afeziar na amadazımın ikiava, egha a zurara itir ikırımırir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datırıghın an angamıra iti.

²⁵ “Kı guizbangıra ia mıgei, dughiar otivamim, a datırıghın otogha gıfa. Ezi gumamazizir ariaghireziba me Godın Otarımın akam baragham. Gumamazizir a baraghiziba, me angamıra ikiam. ²⁶ Afeziam, a uabi ikırımırir zurara itim anıngamin gavgavim iti. Kamaghıra a uan Otarım gamızı, a uaghan ikırımırir zurara itim anıngamin gavgavim iti. ²⁷ A Gumamazibar Otarım, kamaghin amizi Afeziam gumamazibar araziba tuisıghamin gavgavim a ganıngi. ²⁸ Ia nan akar kam inıgh egh dıgavir kuram damuan markı. Dughiam otivasava amima gumamazizir ariaghireziba, me bar Otarımın akam baragham. ²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimın izam. Gumamazizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavıgh egh zurara angamıra ikiam. Eghtı gumamazizir arazir kurabagh amiziba, me ua

dıkavıghıva kotiamın ikiam, eghtı kı kamaghin me mıkimam, me bar helın mangıva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus ua kamaghin mıgei, “Kı uabi uan nıghnızimın gın mangı bizitam damıghan kogham. Kı akar Afeziam da inizibar gın ghua, egha gumamazibar araziba tuisısi. Kı uabi uan ifongiamın gın zuir puvati. Kı Afeziamın ifongiamın gın zuima, a na amadazıma kı ize. Kamaghin amizi, kı gumamazibar araziba deravıra da tuisısi, ezi nan kotiam a bar guizbangıra ghua egha bar dera.

³¹ “Eghtı kı uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mıkimtım, gumamaziziba nıghnızir gavgavim kı mıgeir akar kabar ikian markı. ³² Ezi ıgharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun mıgei. Ezi kı fo, a nan gun mıgeir akaba guizbangıra.**

³³ “Iarara fomıra gumazir maba amangızı me Jon bagha ghuezi a nan gun mıkeme, ezi an akam guizbangıra. ³⁴ Kı uabi, kı gavgavim gumazitamın akam danıngasa nıghnızir puvati. Kı God ian akurvaghasa, kı ifonge. Kamaghin amizi, kı Jonın akamın gun ia mıgei. ³⁵ Jon a lamın mın ikia isia angazangarım gumamazizibagh anıdi. Ezi dughiar otevimın ia an akam inıasa ifonge, ezi Jonın angazangarım ia gisiragha ia gamıma ia bar akonge.

³⁶ “Ezi nan gun mıgeir akar mam iti, a Jonın akam gafıra, akar kam datırıghın nan gun ia mıgei. Afeziam, kı ingangarır kam damuva

5:23: Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23   **5:23:** Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23   **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14   **5:24:** Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14   **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13   **5:25:** Jon 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13   **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31   **5:27:** Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31   **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16   **5:29:** Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16   **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38   **5:30:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38   **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14   **5:31:** Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14   **§ 5:31:** Nı Godın Arazıba 19:15ın gan.   **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9   **5:32:** Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jon 5:6-9   **** 5:32:** Iesus “ıgharazitav,” mıgia, a uan Afeziam God mıgei.   **5:33:** Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5   **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19   **5:35:** Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19   **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9   **5:36:** Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jon 5:9

anegivasa, a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize. ³⁷ Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun miġei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. ³⁸ Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam niġhnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun miġei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

³⁹ “Ia ghaze, akar Godın Akınafarımın itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamaghın amizıma ia akar Godın Akınafarımın itibar gara da tuisisi. Ezi Godın Akınafarım uaghan nan gun miġei! ⁴⁰ Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

⁴¹ “Ki gumazamiziba da ziar ekiam iniasa, miġirıġiar kabagh amir puvati. ⁴² Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.†† ⁴³ Ki uan Afeziamın ziamın ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamın izeghti, ia an akam zuamıram a baregham. ⁴⁴ Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anıdima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghın niġhnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatıgham!

⁴⁵ “Ia kamaghın niġhnıghan marki, ki Afeziamın damazımın akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuraghıam. ⁴⁶ Ezi akar Moses osiriziba, da nan

gun miġei. Kamaghın, ia niġhnizir gavgavim Mosesin akabar ikıva, egh ia uaghan niġhnizir gavgavim nan akabar ikiam. Kamaghın amizi, ia guizbangira niġhnizir gavgavim Mosesin akaba ko nan akabar itir puvati. ⁴⁷ Ezi kamaghın, ia niġhnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghın niġhnizir gavgavim na akabar ikiam?”

6

İesus dagheba isa 5,000plan gumazibagh anıdi

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizir kabar ġın İesus Galilin Dıpar Akaremın dadarir vuemın ghu, dıpar kamın ziar mam Taiberias.

² Gumazamizir avırım faraghavira an garima a mirakelin arazir avırıbar arımariar gumazamizibagh amizi me ua dera. Kamaghın amizi, me datırıġhın an ġın zui.

³ Ezi İesus niġhsiamın ghuavanabogha, uan suren gumaziba ko aperaghav iti.

⁴ Ezi dughiar kamın God İraelia Gitazir Dughiamın Isam otivasa roġhıra izi.

⁵ Ezi İesus kogha garima, gumazamizir avırir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghın Filipın azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezegh me danıngam?”

⁶ (Ezi İesus Filipın niġhnizir gavgavim, gavgavim a danıngasava, akar kam puram a gami. İesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikaragha ghaze, “E 200 kina inıgh bret givezeghti, da bar gumazamizibar tughatıghan

5:37: Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 **5:37:** Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12 †† **5:38:** Gumazir Afeziam amadazir kam, a İesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:39:** Godın Arazıba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:40:** Jon 1:11; 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 **5:41:** Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6 †† **5:42:** Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godın apangkuvim ian navıbar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:43:** Matyu 24:5; 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:44:** Jon 12:43; Rom 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:45:** Godın Arazıba 31:26-27; Rom 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:46:** Jenesis 3:15; Godın Arazıba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **5:47:** Luk 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:4:** Jon 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:5:** Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12

kogham, me vaghvagh Bretin akuar muziariba ini dar amam.”

⁸ Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, ⁹ “Otarir mam a kagh iti, a Bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamaghin Bretin kam ko osirir kamning, da managhin en akuragham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumazamizibav kimtima me dapiagh.” (Grazir avirim danganir kamın iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaziba iti. ¹¹ Me apiaghav itima, Iesus Bretin kaba inigha God minabagha gumazamizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.” ¹³ Gumazamiziba, 5plan Bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, Bretin naba iti. Ezi suren gumaziba Bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!” ¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighti, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha mighsiamin ghu.

Iesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui
(Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

6:9: 2 Kin 4:43   **6:9:** 2 Atriviba 4:43   **6:14:** Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46   **6:14:** Jenesis 49:10; Godin Araziba 18:15-18; Matyu 11:3; Jon 1:21; 2:11; 4:19; 4:25; 5:46
6:15: Mt 14:23, Jo 18:36   **6:15:** Matyu 14:23; Jon 18:36   **6:23:** Jon 6:11   **6:26:** Jo 6:11-12   **6:26:** Jon 6:11-12   **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17   **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. ¹⁷ Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸ Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi. ¹⁹ Ezi me 5 o 6 kilomit pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” ²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

²² Aminzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue. ²³ Ezi Taiberiasin botin maba, danganir kamın boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha Bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴ Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, “Tisa, ni manadzoghin kagh ize?”

²⁶ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. ²⁷ Ia dagher kuraghiriba bagh

ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumamazibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumamazibar Otarim ia daningam.”

²⁸ Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”

³⁰ Ezi me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?”

³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.’”

³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi. ³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumamazizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti.”

³⁴ Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham.

Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an pıran kogham.

³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷ Ezi gumamazizir

Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham.

³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.

³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumamazizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin

me damighti me bar ua dikavigham. ⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumamaziziba bar Otarimin

ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me

ua dikavigham.”

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri,” egha me an atarava a gimobi.

⁴² Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?’”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin

na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a

damighti a ua dikavighiva angamira ikiam. ⁴⁵ Akar kam kamaghin

6:29: 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Onger Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10

Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimın iti, ‘God bar gumamazibar sure damuam.’ Ezi kamaghın gumamazibiba Afeziamın akam baregha, Afeziam da fofozim isa na bagha izi.

⁴⁶ “Gumazitam Afeziamın ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamın gani. ⁴⁷ Ki guizbangira ia miği, gumazir niğniğizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anıdim. ⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumamazibiba puvatizir danganimın ikia aneme, egha ariaghire. ⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumamazibiba anemiva, egh me aremeghan kogham. ⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anıdim, Godin Nguibam ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a danıngamim, a nan inivafizim. Ki kamagsua, nguazimın gumamazibiba me angamira ikiam, kamaghın ki me bagh uan inivafizim anenigham.”

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongın uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghın uan inivafizim e danıghti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghın me miği, “Ki guizbangira ia miği, ia Gumamazibar Otarimın inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirim ian ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghın amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamın ki a

damıghti a ua mozimın dikavigham. ⁵⁶ Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamira itim anıdim, a na amadazıma ki ize, ezi ki Afeziamın gavgavimın angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimın ikirimirir angamira itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gın ariaghirezimın mın garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” ⁵⁹ Iesus Kaperneamın nguibamın itir God ko miğeir dipenimın aven ikia, egha gumamazibar sure gamua akar kamın me mikeme.

Iesusın akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anıdi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusın akar kam baregha, men avirim kamaghın miğia ghaze, “Akar kam e gamima e niğniğizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?” ⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamın aven kamaghın fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim miğia imobi.

Ezi a men azara, “Akar kam ti ian niğniğizir gavgaviba gasighasisi, o? ⁶² Egh ia Gumamazibar Otarimın ganıghti, a nguibar a fomira ikezimın ua ghuavanaboghti, ia manmaghın niğniğham? ⁶³ Godin Duam uabi, angamira itir ikirimirim gumamazibagh anıdi. Gumazimın gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamın bizim, da angamira itir ikirimirim ia ganıdi. ⁶⁴ Ezi gumazir ian tongın itir maba, me niğniğizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datırighın, a niğniğizir gavgavim itir

6:46: Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18   **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18   **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40   **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40   **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58   **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58   **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10   **6:51:** Jon 3:13; Hıbru 10:5; 10:10   **6:53:** Mt 26:26-28   **6:53:** Matyu 26:26-28
6:54-55: Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63   **6:56:** 1 Jo 3:24, 4:15-16   **6:56:** 1 Jon 3:24; 4:15-16   **6:57:** Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24   **6:57:** Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24   **6:62:** Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8   **6:62:** Mak 16:19; Jon 3:13; Aposel 1:9-11; Efesus 4:8   **6:63:** 2 Ko 3:6   **6:63:** 2 Korin 3:6   **6:64:** Jo 6:36, 13:11   **6:64:** Jon 6:36; 13:11

puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

⁶⁶ Iesus akar kamın gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. ⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. ⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” ⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Aven Ikiamin Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua.

² Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otivasa roghira izi.

³ Ezi an doziba kamaghin a migia

ghaze, “Ni danganir kam ateghiva Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. ⁴ Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumazamiziba bar men akagham.” ⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughia bar, ian dughiar aghuiba. ⁷ Ezi nguazir kamın itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. ⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalem mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham.” ⁹ A kamaghin me mikemegha, Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharua migei, “Gumazir kam managh iti?”

¹² Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirir akabar uarir gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi, tav an araziba azenara dav geir puvati.

6:65: Jo 6:44-45   **6:65:** Jon 6:44-45   **6:68:** Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20   **6:69:** Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49   **6:69:** Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49   **7:1:** Jo 5:18   **7:1:** Jon 5:18   **7:2:** Wkp 23:24, Lo 16:13   **7:2:** Ofa Gami 23:34; Godin Araziba 16:13   **7:5:** Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14   **7:5:** Matyu 13:55; Mak 3:21; Aposel 1:14   **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20   **7:6:** Jon 2:4; 7:8; 7:30; 8:20   **7:7:** Jo 3:19, 15:18-19   **7:7:** Jon 3:19; 15:18-19   **7:11:** Jo 11:56   **7:11:** Jon 11:56   **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19   **7:12:** Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19   **7:13:** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19   **7:13:** Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19

14 Ezi isamin dughiar kamın tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha gumazamizibar sure gami. 15 Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua kamaghin migei, “Manmagh amizi gumazir kam fozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.”

16 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. 17 Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamın mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. 18 Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

19 “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Ezi gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

20 Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

21 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar

nighnizir aviribagh ami.* 22 Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar inibar ghorı. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) 23 Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan aningaghe† 24 Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemın gumazamizir maba, me Iesus amizir bizibar ganigha kamaghin migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghti an aremeghasa, me ifonge. 26 A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? 27 Ezi e gumazir kamın nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

28 Ezi Iesus Godin Dipenimın ikia egha akam gumazamizibav kiri.

7:15: Mt 13:54, Lu 2:47 7:15: Matyu 13:54; Luk 2:47 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 7:16: Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 7:17: Jo 8:43 7:17: Jon 8:43 7:18: Jo 5:41, 5:44, 8:50 7:18: Jon 5:41; 5:44; 8:50 7:19: Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 7:19: Ua Me Ini 24:3; Godin Araziba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Aposel 7:38; 7:53; Rom 2:21-24 7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20 7:20: Jon 8:48; 8:52; 10:20 * 7:21: Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15in gan. 7:22: Stt 17:9-13, Wkp 12:3 7:22: Jenesis 17:9-13; Ofa Gami 12:3 7:23: Jo 5:8-10, 5:16 7:23: Jon 5:8-10; 5:16 † 7:23: Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomemin inim aghori. Ni Ofa Gami 12:3in gan. Iesusın dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomemin inim aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. 7:24: Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 7:24: Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 1:16-17; Aisaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1 7:25: Jo 5:18 7:25: Jon 5:18 7:27: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 7:27: Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29 7:28: Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 7:28: Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55

Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia bar na gifo, egha ia ti nan nguibar ki izezim gifoz, o? Ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. ²⁹ Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi ki ize.”

³⁰ Me akar kam baregha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. ³¹ Gumamazir avirim nighnizir gavgavim an ikia, egha me kamaghin migei, “Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir polisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

³² Ezi Farisiba gumamaziziba barazima, me sighsirir akabar Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir dapaniba, me polisib gumaziba amadazi me Iesusin suighasa izi.

³³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar bar ovezim ki ia ko ikegh, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴ Eghti ia na buriva, nan apighan kogham. Egh nguibar ki mangi ikiamim, ia an mangighan kogham.”

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv gia ghaze, “A managh mangighti, e an ganighan kogham? A ti en gumamazizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumamazizibar sure damuam, o?

³⁶ A manmaghin nighnigha kamaghin migia ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangighan kogham.’ Ezi akar kamin mingarim manmakin?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidimin gun migei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuanam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, “Gumazitam o amizitam kuarim an pirti, a na bagh izi egh dipam amam.

³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivagh, fashagh iram.’”[†] ³⁹ Iesus Godin Duam ginighnigha migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar ziar ekiam iniam, ezi kamakin Godin Duam tighar izam.

Gumamaziziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumamazizir maba akar a mikemeziba baregha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazimin anemangasa mikeme.”

⁴¹ Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin Distrighin otoghan kogham. Puvati. ⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti

7:29: Mt 11:27, Jo 10:15 **7:29:** Matyu 11:27; Jon 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42 **7:33:** Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon 13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36; 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aisaia 55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:** Aisaia 12:3; 58:11; Esekial 47:1; Sekaraia 14:8 [†] **7:38:** Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Aghuzir Akaba 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremaia 23:5; Maika 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4

an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.”⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki.⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir dapaniba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir polisba uamategha Godin ofa gamir gumazir dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin men azara, “Manmaghin amizi, ia Iesusin akua izir puvati?”

⁴⁶ Ezi polisin gumaziba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gifara? ⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. ⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatizir gumazamiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kamaghin me migei, ⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.”

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha

izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ Ezi gumazamiziba bar uan dipenibar ghue.

8

¹ Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu.

² Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara a ua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. ³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mamın, garima a gumazir igharazir mam ko akuizi me an akua ghua a gamizima, a gumazamizibar damazimin tughav iti. ⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuizi, me an gani. ⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin mikimam.” ⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar puzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tughav kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.” ⁸ Egha a uam aviragha nguazimin osiri. ⁹ Me akar kam baregha, me bar vaghvaghav danganir kam ataghiragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira iti, ezi amizim an damazimin tughav iti.

7:43: Jo 9:16   **7:43:** Jon 9:16   **7:44:** Jo 7:30   **7:44:** Jon 7:30   **7:45:** Jo 7:32   **7:45:** Jon 7:32

7:46: Mt 7:29, Mk 1:22   **7:46:** Matyu 7:29; Mak 1:22   **7:48:** Jo 12:42   **7:48:** Jon 12:42   **7:50:**

Jo 3:1-2   **7:50:** Jon 3:1-2   **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15   **7:51:** Godin Araziba 1:16-17; 19:15   **7:52:**

Jo 7:41-42   **7:52:** Jon 7:41-42   **8:1:** Lu 21:37   **8:1:** Luk 21:37   **8:5:** Wkp 20:10, Lo 22:22-24

8:5: Ofa Gami 20:10; Godin Araziba 22:22-24   **8:6:** Mt 22:15   **8:6:** Matyu 22:15   **8:7:** Lo 17:7,

Ro 2:1   **8:7:** Godin Araziba 17:7; Rom 2:1   **8:9:** Mt 22:22   **8:9:** Matyu 22:22   **8:11:** Jo 3:17,

5:14   **8:11:** Jon 3:17; 5:14

10 Ezi Iesus dikavigha tughha kamaghin amizimin azai, "Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?"

11 Ezi amizim kamaghin migei, "Ekiam, ua gumaziba puvati."

Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki."*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim

12 Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, "Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kam in itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamira itim, an an aven ikiam."

13 Farisiba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, "Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin amizi, gumazamiziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim."

14 Ezi Iesus men akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki dikavigha izezim, ki a gifo, egha danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumazamiziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, ia uaghan a gifozir puvati. 15 Ia nguazir kam in arazibar gin ghua, gumazamizibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitam in araziba tuisizir puvati.

16 Egh ki gumazamizibar araziba tuisighti, gumazamiziba nan akar ki

mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. 17 Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aning in akam a guizbangira. 18 Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei."

19 Ezi Farisiba kamaghin an azara, "Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?"

Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham." 20 Iesus God in Dipenimin ikia dagiaba arizir danganim in boroghira gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumazamiziba an mangan kogham

21 Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, "Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan kogham."

22 Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv gei, "Manmaghsua a ghaze, 'Ia danganir ki zuimin mangan kogham?' A ti uabira uabi misueghiva aremegham?"

23 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi

* **8:11:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Jon 7:53-8:11, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko God in Araziba 19:15 in gan. **8:12:** Ais 49:6; Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:12:** Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:13:** Jon 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:14:** Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:15:** Jon 7:24; 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:16:** Jon 5:30; 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:17:** God in Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:18:** 1 Jon 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:19:** Jon 8:55; 14:7; 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:20:** Jon 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:21:** Jon 7:34-36; 8:24; 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:22:** Jon 7:35 **8:23:** Jo 3:31 **8:23:** Jon 3:31

ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamın adarasi. Ezi ki nguazir kamın gumazim puvati. ²⁴ Kamaghın amizi, ki ia mikemegha gıfa, ian arazir kuraba ikivıra ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghın nıghnızir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghın Iti, eghti ian arazir kuraba ikivıra ikiti ia arımıghıram.”†

²⁵ Ezi me kamaghın an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki faraghavıra ia mikemegha gıfa. ²⁶ Ki ian araziba bagha akar avırıba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin mın da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim, an araziba bar guızbangıra. Ezi akar a na mikemezi ki oraghızıba, ki bar dar gun nguazımın gumazamıızıba veı.”

²⁷ Me kamaghın fozir puvati, Iesus uan Afezıamın gun me mıgeı. ²⁸ Kamaghın amizi, a kamaghın me mıgeı, “Ia Gumazamıızıbar Otarım fıva ter ıghuvımın aneguragh, egh ia kamaghın fogh, Ki Uabi Ki Kamaghın Iti. Egh kamaghın fogh, ki uabi uan nıghnızımın gın ghua bizıtam gamır pu. Puvati. Afezıam na mikemezir akabara, ki darara gun mıgeı. ²⁹ Afeziar na amadazi ki ızezım, a na ko ikıavıra iti. Bizır a ifongezıba ki zurara dagh amı, kamaghın amizi, a na ataghırızı ki uabıra ıtır puvati.”

³⁰ Ezi gumazamıızıba orazıma Iesus akar kam mikeme, ezi men avırım nıghnızir gavgavım an iti.

Guızın akam gumazamıızıbar amutı me fıırıghırıgham

³¹ Ezi Iesus kamaghın Judan nıghnızir gavgavım an ıtııav gıa ghaze, “Ia nan akamın sıuragh gavgavıgh ia guızbangıra nan suren gumazıbar otogham. ³² Egh ia guızın akam gıfoghtı, guızın akam ia damutı ia fıırıghırıgham.”

³³ Ezi me kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E Abrahamın ovavıba. E dughıatamın pura gumazıtamın ıngangarır gumazır kınıbar ıkezir puvati. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ia fıırıghırıgham?’”

³⁴ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Bar guızbangıra ki ia mıgeı, gumazır arazır kurabagh amıba, me bar arazır kuramın ıngangarır gumazır kınıbar mın iti. ³⁵ ıngangarır gumazır kınıba me zurara uan anababa ko ıtır Puvati. Ezi otarım zurara anababa ko ıtı. ³⁶ Kamaghın amizi, Otarım ia damutı, ia fıırıghırıghıva, ia guızbangıra fıırıghırıgham. ³⁷ Ki fo, ia Abrahamın ovavıba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghın amizi, ia na mııoghasava amı. ³⁸ Nan Afezıam nan akazır akaba, ki dar gun mıgeı. Ezi ia uan afezıam da ınızır arazıba, ia dagh amı.”‡

³⁹ Ezi Judaba Iesusın akam baregha a ikaragha ghaze, “Abraham, en afezıam.”

Ezi Iesus kamaghın me mıgıa ghaze, “Ia guızın Abrahamın borıba kamaghın, ia an mıırara arazır an amıızıbar amıam. ⁴⁰ Guızın akar God nan sure gamıızıba, ki dar gun ia mıgeı. Ezi ia datırıghın na mııoghasa.

† **8:24:** Ua Me İni 3:14, God Moses ko uaning mıgıa, egha a uabi uan zıam dııora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghın İti.” Ezi Iesus uaghan kamaghıra uabi dııori. Ezi gumazamıızıba a mıgeır akar kam deragha a gıfozır puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19ın gan. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:26:** Jon 7:28; 12:49 **8:28:** Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:29:** Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pıta 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesıa 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30 ‡ **8:38:** Fofozır gumazır maba ghaze, e akar kam tı kamaghın a gırıgham, “Ia bıızır ıan Afezıam mııkemezııbara, ia dar amı.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesıa 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:40:** Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Aıs 63:16, 64:8 **8:41:** Godın Arazıba 32:6; Aısaıa 63:16; 64:8

Kar Abrahamın arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamın arazim gami.”

Ezi me kamaghın a miği, “En ame-baba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghın me miği, “Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamın izezir pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kamaghın God guizbangıra ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghın amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangın ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanın boriba. Egha ia uan afeziamın ifongiamın gın mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazamizibav sozima me ariaghiri. Ezi guizbangın arazim an itir puvati, kamaghın amizi, a guizbangın arazibar gın zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangıra akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghın nighnighiva, nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan akabar itir puvati? ⁴⁷ Godın boriba Godın akaba bar da barasi. Ezi ia Godın boriba puvati, kamaghın amizi, ia an akaba barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gın oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni

gapasa. Ezi e nın azai, bizir kam ti guizbangıra, o?”

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamın ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangıra ia miği, gumazir nan akamın gın zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi Judaba kamaghın Iesus miği, “E datirighın fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godın akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamın gın zuim, an aremeghan kogham? ⁵³ Ni manmaghın nighnigha kamaghın miği? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godın akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni manmaghın uabın gun mikimam, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghın miği, a ian God. ⁵⁵ Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ kamaghın, ki ian mın ifavarir gumazimın otogham. Ki a gifogha givagha, egha deravira an akamın gın zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimın ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghın Iesus miği, “Ni tighar 50plan azeniba ikiam. Egha ni ti Abrahamın ganis, o?”

8:42: Jo 16:28, 1 Jo 5:1   **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1   **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7   **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7
8:44: Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6   **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6   **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5
8:46: 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5   **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6   **8:47:** Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6   **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20   **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20   **8:50:** Jo 5:41, 7:18   **8:50:** Jon 5:41; 7:18   **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26   **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26
8:52: Sek 1:5, Hi 11:13   **8:52:** Sekaraia 1:5; Hibru 11:13   **8:53:** Jo 4:12   **8:53:** Jon 4:12   **8:55:** Jo 7:28-29   **8:55:** Jon 7:28-29   **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13   **8:56:** Luk 10:24; Hibru 11:13   **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8   **8:58:** Aisaia 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem 1:8

⁵⁸ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, Ki Fomira Iti.”[§] ⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamın api. An damazimning okavizi amebam a bate. ² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi an damazimning okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, ezi an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagsua, bizir gumazir kamın otozim, gumazamiziba an ganigh fogham, Godin ingangarim azenim giri. Kamagsua an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasa roghira izi, ezi gumazamiziba ingangaritam damighan kogham. ⁵ Dughiar ki nguazir kamın itim, ki gumazir angazangarim nguazimın itir gumazamizibagh anıdim.”

⁶ Iesus kamaghin mikemegha nguazim giparigha nguazim sara uan ipazariba veregha, gumazimın damazimning gaghui. ⁷ Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni mangıva Siloamın mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha

uamategha iza, biziba bar deravira dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghın itir darasi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumazamizibagh inge?”

⁹ Ezi marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamın mirara gara, a gumazir igharazim.”

Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.”

¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nın damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim giparigha uan ipazarim sara veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamın mozir dipamın mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a kamaghin migei, “Ki fozir puvati.”

¹³ Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam inigha Farisiba bagha zui. ¹⁴ Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimın ingarigha gumazimın damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam. ¹⁵ Kamaghin amizi, Farisiba uam an azai, “Nın damazimning, manmaghin amigha dera?”

Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gaghuzi, ki ghua ruegha datirighin deravira bizibar gari.”

§ 8:58: Ni akar Jon 8:24in itimin gan. 8:59: Jo 10:31 8:59: Jon 10:31 9:2: Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 9:2: Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 9:3: Jo 11:4 9:3: Jon 11:4 9:4: Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 9:4: Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 9:5: Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 9:5: Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 9:6: Mk 7:33, 8:23 9:6: Mak 7:33; 8:23 9:7: 2 Kin 5:10 9:7: 2 Atriviba 5:10 9:14: Lu 13:14 9:14: Luk 13:14

16 Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin araz-ibar gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazir puvati.”

Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

17 Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamın azangsisı, “Ni ghaze, gumazir kam nın damazimning akiri, ezi ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?”

Ezi gumazir kam men akam ikaragha ghaze, “A Godın akam inigha izir gumazir mam.”

18 Bar guizbangira, faragha gumazir kamın damazimning okafi, egha datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba nighnizir gavgavim bizir kamın ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamın amebam ko afeziamın diagha ghaze, gua izi. 19 Ezi aning izima me kamaghin aningın azai, “Ka ti guan borimra, o? Gua ghaze amebam a batezir dughiamın, an damazimning okavigha iti, Ezi manmagh amizi a datirighin gari?”

20 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. 21 Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” 22 An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar kam gami.

Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Jesus a Gumazir God

Uam E Iniasa Misevezim,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimın aven ikian kogham.

23 Kamaghin amizi, gumazir kamın amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigh.”

24 Egha gin me ua gumazir faragha damazimning okavizimın diagha a migia ghaze, “Ni Godın damazimın guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

25 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.”

26 Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nın damazimning akiri?”

27 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmaghsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

28 Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesın suren gumaziba. 29 E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin gumazim.”

30 Ezi gumazir faragha damazimning okavizir kam, a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvati, a nguibar manamin gumazim. 31 E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godın ziam fiva egh

9:16: Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19 9:16: Jon 3:2; 7:12; 7:43; 9:23; 9:31-33; 10:19 9:17: Jo 4:19 9:17: Jon 4:19 9:22: Jo 7:13, 16:2, 19:38, Ap 5:13 9:22: Jon 7:13; 16:2; 19:38; Aposel 5:13 9:24: Jos 7:19, 1 Sml 6:5 9:24: Josua 7:19; 1 Samuel 6:5 9:29: Jo 8:14 9:29: Jon 8:14 9:31: Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 9:31: Jop 35:12; Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13

an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham. ³² Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gumazitamin damazimning okavizi amebam a batezi, gin gumazir mam an damazimning akiri. ³³ God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin ikegha iza datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima an azenan ghu.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumazamizibar Otirim nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumazamizibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam kamaghin migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumazamizibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gumazir damazir okaviriziba me ganam, eghti gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kam in ize.”

⁴⁰ Farisin maba Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha me an azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizi ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki bar guizbangira ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha gumazir igharazibar biziba okei. ² Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim. ³ Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vaghvagha dar diava, egha men akua azenan zui. ⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin zui. ⁵ Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin amizi, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.” ⁶ Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kam in mingarim gifozir puvati.

⁷ Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. ⁸ Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazamizibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba

9:33: Jo 9:16   **9:33:** Jon 9:16   **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2   **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2   **9:35:** Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13   **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13   **9:37:** Jo 4:26
9:37: Jon 4:26   **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47   **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17; 5:22; 8:15-16; 12:47   **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19   **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19   **9:41:** Jo 15:22-24
9:41: Jon 15:22-24   **10:4:** Jo 10:27   **10:4:** Jon 10:27   **10:6:** Jo 16:25   **10:6:** Jon 16:25   **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3   **10:8:** Jeremaia 23:1-2; Esekiel 34:2-3   **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18   **10:9:** Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18

me barazir puvati. ⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izi divazimin aven mangighti, God an akurvaghäm. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ “Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivaghäm.

¹¹ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghäsi me bagh aremegham. ¹² Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti, a sipsipba ategh arimangighäm. Eghti afiar atiam sipsipbar amisä dar agintighti, da tintinibar mangegham. ¹³ Gumazir kam uan ivezim ini-asavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangighäm.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozä moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghäsi, me bagh aremegham. ¹⁶ Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamän sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baraghäm. Eghiva me bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsip-

bagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

¹⁷ “Ki kamaghsua, ki ua dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge. ¹⁸

Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti. ²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an ongani. Manmaghsua ia an akam barasi?”

²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kamän, isar ekiamin dughiam Jerusalem in oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto. ²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. ²⁴ Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha

10:11: Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:11:** Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11; Esekiel 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:12:** Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29 **10:14-15:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27; Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37:22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:16:** Aisaia 56:8; Esekiel 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38

gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. ²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. ²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. ²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me oven-gan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. ²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. ³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagiaba isi. ³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, “Iarara godba.” ’ ³⁵ Fomira God akar kam in gun gumazamiz-ibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin

itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham. ³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmaghsua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian aghuaghiva, ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, a men tongin suiaghirigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumazamiziba ruezimin oto, egha a danganir kam in iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha iza kamaghin a migei, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Jon gumazir kam in gun mikemezir akaba, da bar guizbangira.” ⁴² Iesus danganir kam in itir dughiamin, gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalem in nguibamin ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11-12)

10:26: Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6   **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6   **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14
10:27: Jon 8:47; 10:3-4; 10:14   **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9   **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39;
17:11-12; 18:9   **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6   **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6   **10:30:** Jo 17:11, 17:22
10:30: Jon 17:11; 17:22   **10:31:** Jo 8:59   **10:31:** Jon 8:59   **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo
5:18   **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18   **10:34:** Sng 82:6   **10:34:** Onger Akaba 82:6
10:35: Mt 5:18   **10:35:** Matyu 5:18   **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37   **10:36:** Jon 3:17;
5:17-18; 6:27; 9:35-37   **10:38:** Jo 14:10-11   **10:38:** Jon 14:10-11   **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59   **10:39:**
Luk 4:30; Jon 8:59   **10:40:** Jo 1:28   **10:40:** Jon 1:28   **10:42:** Jo 7:31   **10:42:** Jon 7:31

Lasarus aremegha gifa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamin gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam.* ² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumazamizibar amuti, me Godin gavgavim in ganiva egh ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.” ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusin arimariam in akam baregha, ua dughiar pumuningin nguibar a itir kam in ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav gia ghaze, “E uamategh Judian Distrighin mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiabar ni ginivasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?”

⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Dughiar vamira aruem ti 12plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, angazangarimin gara, kamaghin an asaghpora irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpor iram.”

¹¹ Iesus mikemegha givagha, gin ua kamaghin me migei, “En roroam Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba an akar kam baregha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuigh arimariam givagham.”

¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. ¹⁵ Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kam in ikezir puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a bagh mangam.”

¹⁶ Iesus mikemegha givazima, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan aruebar mozim in ike. ¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalem in boroghin iti, tuavim in ruarim a 3 kilomitan tu. ¹⁹ Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aning in dozim in ovevem bagha, me aning in akurvagham in migirigiar tabav kimti aning in navinning deraghasa, me ize. ²⁰ Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizi a dipenim in itima a ghua tuavim in Iesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! ²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigham.”

11:1: Lu 10:38-39 **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:1:** Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning.

11:2: Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:2:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:3:** Jon 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:4:** Jon 9:3; 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:8:** Jon 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:9:** Jon 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:10:** Jon 12:35; 1 Jo 2:11 **11:11:** Mt 9:24 **11:11:** Matyu 9:24 **11:16:** Mk 14:31 **11:16:** Mak 14:31 **11:18:** Mt 21:17 **11:18:** Matyu 21:17 **11:21:** Jo 11:32 **11:21:** Jon 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:22:** Jon 9:31

²³ Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.”

²⁴ Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremegh, an angamira ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazamiziba bar angamira ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamira iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

²⁷ Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa ize, egha ni bagha azai.” ²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. ³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) ³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha a ko dipenimin iti, egha an garima, a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozim in zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kam in otogha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

³³ Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima, me uaghan azi. Ezi a bar men apangkuvigha uaghan aziasava ami. ³⁴ Egha a kamaghin men azara, “Ia managh anefa?”

Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶ Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv gei, “Ia munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷ Ezi marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha a gumazir kam in akurazi, an aremeghan koghai. A ti manmaghsua an akuraghan aghua?”

Iesus Lasarus gamizima, a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar osemegha, ghua mozim in oto. Mozir kam a dagiar mozim, me mighsiam in an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara. ³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.”

Ezi gumazir aremezimin amizim Marta, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, an kuam 4plan aruebar mozim in ike. An kuamin mughuriar kuram otivam.”

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiam in ganam.”

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiam in gara kamaghin migei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizi ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami.”

⁴³ Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, “Lasarus, ni

11:24: Lu 14:14, Jo 5:29   **11:24:** Luk 14:14; Jon 5:29   **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10   **11:25:** Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10   **11:26:** Jo 8:51   **11:26:** Jon 8:51   **11:27:** Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69   **11:27:** Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69   **11:29:** Jo 11:20   **11:29:** Jon 11:20   **11:32:** Jo 11:21   **11:32:** Jon 11:21   **11:35:** Lu 19:41   **11:35:** Luk 19:41   **11:37:** Jo 9:6   **11:37:** Jon 9:6   **11:38:** Mt 27:60   **11:38:** Matyu 27:60   **11:40:** Jo 11:4, 11:23-26   **11:40:** Jon 11:4; 11:23-26
11:42: Jo 12:30   **11:42:** Jon 12:30

azenan izi.” ⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimîn da nomke.

Ezi Iesus kamaghîn me mîgei, “Ia inim adeghe, egh aneteghti, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamîn ganigha kamaghîn nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamîn gun me mîgei.

⁴⁷ Kamaghîn amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghîn me mîgei, “E manmaghîn damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! ⁴⁸ E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghîn gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romîn gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarazi saram asighasigham.”

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamîn ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghîn me mîgei, “Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Kamaghîn a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham.”

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimîn akar kam mikemezir puvati. A azenir kamîn ofa gamir gumazibar dapanimîn iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimîn mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghsi

aremegham. ⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghsivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. ⁵³ Ezi dughiar kamîn ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghîn amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba puvatizir danganim boroghîn itir nguibar mamîn iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren gumaziba ko, me nguibar kamîn iti.

⁵⁵ Ezi God Israelia Gitazir Dughiamîn isar ekiam roghira ize. Kamaghîn tintinimîn nguibabar gumazamiziba, Godin damazimîn uari zuasa Jerusalemîn ghue. ⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenim avinizir divazimîn aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghîn uarir azangsisî, “Ia manmaghîn nighnisi? A ti izi isar ekiamîn dughiamîn ganam, o puvatigham?”

⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6plan dughiba ikiavira itima, God Israelia Gitazir Dughiamîn isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamîn Iesus Betanin nguibamîn ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozimîn a gamizima a ua dikavizim. ² Ezi me nguibar kamîn Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi

11:45: Jo 4:48, 7:31   **11:45:** Jon 4:48; 7:31   **11:46:** Lu 16:31   **11:46:** Luk 16:31   **11:50:** Jo 18:14   **11:50:** Jon 18:14   **11:51:** Stt 50:20   **11:51:** Jenesis 50:20   **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2   **11:52:** Aisaia 49:6; Jon 10:16; 17:21; Efesus 2:14-17; 1 Jon 2:2   **11:53:** Jo 5:18   **11:53:** Jon 5:18   **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1   **11:54:** 2 Eghaghaniba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1   **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26   **11:55:** 2 Eghaghaniba 30:17; Jon 2:13; 5:1; 6:4; Aposel 21:26   **11:56:** Jo 7:11   **11:56:** Jon 7:11   **12:1:** Jo 11:1, 11:43   **12:1:** Jon 11:1; 11:43
12:2: Lu 10:40   **12:2:** Luk 10:40

Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimın apiaghav ikia apibar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer ivezim bar pın kozim inigha iza Iesusın dagarimning ginge, egha uan dapanir arızimın an dagarimning adisi. Ezi borer kamın mughuriar aghuim dipenim bar a koro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, Judas Iskariot, a gumazir gın Iesus isa apanibar agharim gatizim, a kamaghın mıgei, ⁵ “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighıva gumazamizir onganarazibar anıngam?” ⁶ Judas onganarazir gumazamizibagh nıghnızir puvati, egha a kamaghın mıgei. Puvati. An okimakiar gumazim. Iesusın adarazir dagıabar mıtaram an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei.

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha kamaghın me mıgei, “Amizir kam atakigh! Eghti bizir an amizir kamın nıghnızim ikivıra iki mangı dughiar ki aremeghti me na mozim datıgham. ⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivıra ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivıra ikian kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamın iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusın ganasavıra izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozimın a gamizıma a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusın ganasa. ¹⁰ Kamaghın amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim gınıghnısi, egha me ofa gamir

gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha nıghnızir gavgavim Iesusın iti. Kamaghın amizi, me uaghan Lasarus misoghasava ami.

*Iesus atrivimın mın
Jerusalemın aven zui*

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamın isar ekiamın ganasa iza Jerusalemın iti. Boghınaronra Iesus Lasarusın dipenimın ame. Ezi datırıghın gumazamiziba kamaghın oraki, Iesus roghıra iza Jerusalemın otivasa. ¹³ Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua tuavimın Iesus batogha me kamaghın dei:

“Hosana!

Ia Godın ziam fı!
Gumazir Ekiamın ziam ko gavgavimın izim,
God deragh a damu!
A Israelian Atrivim!”

¹⁴ Ezi Iesus donkin mam inigha a gaperagha zui, mati Godın Akınafarım mikemezi moghın:

¹⁵ “Ia Saionın nguibar ekiamın itir gumazamiziba, ia atiatingan marki.
Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi!
A donkin nguzim gaperagha izi.”

¹⁶ Dughiar kamın an suren gumazıba akar kabar mıngaribagh fozir puvati. Egha gın God ziar ekiam isa Iesus ganıgha gıvazıma, me akar Godın Akınafarımın itim gınırıgha me fo, a Iesusra mıgei. Egha me ua bizir gumazamiziba Iesus gamizim gınıghnısi.

12:3: Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2   **12:3:** Luk 7:37-38; 10:38-39; Jon 11:2   **12:4:** Jo 18:3   **12:4:** Jon 18:3   **12:5:** Mt 19:21   **12:5:** Matyu 19:21   **12:6:** Jo 13:29   **12:6:** Jon 13:29   **12:7:** Jo 19:40
12:7: Jon 19:40   **12:8:** Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7   **12:8:** Godın Arazıba 15:11; Matyu 26:11;
Mak 14:7   **12:9:** Jo 11:43-44   **12:9:** Jon 11:43-44   **12:11:** Jo 11:45, 12:18   **12:11:** Jon 11:45;
12:18   **12:13:** Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49   **12:13:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon
1:49   **12:15:** Sek 9:9   **12:15:** Sekaraia 9:9   **12:16:** Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26   **12:16:** Luk
18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26   **12:17:** Jo 11:43-44   **12:17:** Jon 11:43-44

17 Lasarus aremegha mozimîn itir dughiam, gumazamizir avîrim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimîn an diagha a gamizîma a ua dikafi. Ezi datirîghîn gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamîn gun miġiavîra iti. 18 Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin kam gamizi, me a bagha ghua tuavimîn a bato. 19 Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongîn kamaghîn uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirîghîn otoghan kogham. Gumazamiziba bar an ġin zui.”

Grighîn marazi Iesusin ganasa

20 Ezi dughiar kamîn, gumazamiziba isar ekiamîn Godin ziam fasa Jerusalemîn ghuavanabo, ezi men tongîn, Grighîn marazi uaghan iti. 21 Egha Grighîn gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamîn gumazim, a Galilin Distrighîn iti.) Egha me kamaghîn a miġei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.” 22 Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning uaghara ghua Iesus miġei.

23 Ezi Iesus kamaghîn aningîn akam ikaragha ghaze, “Dughiar Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iniamim, an otogha ġifa. 24 Ki ġuizbangîra ia miġei, witin ovîzitam nguazim girigh egh aremeghan koghîva, a uabîra ikiam. An aremegh, uam aghungîva witin ovîzir avîriba misîvam. 25 Gumazamizir uabîra uan ikîrimîrim ġifongezîba, me aremegham. Ezi gumazamizir nguazir kamîn ikia uabî uan ikîrimîrimîn aghuazîba, me angamîra itir ikîrimîrimîn suiragh

mangî zurara ikivîra ikiam. 26 Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezîba, me nan ġin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazamiziba uaghan na ko ikiam. Eghti gumazamizir nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar ekiam me daningam.”

Iesus uan ovevem miġei

27 Ezi Iesus ua kamaghîn miġei, “Datirîghîn nan navim bar osemegha niġhnîzir avîriba iti. Eghti ki manmagh mikîmam, ‘Afeziam, datirîghîn na bativamin bizir kam, ni a batokegh?’ Ezi puvati. Ki kamaghîn mikîman kogham. Osimtîzir dughiar kamîn otivim a mar otiv. Bizir kam bagha ki ize. 28 Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha ġivazîma, tiarir mam Godin Nguibamîn izaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizîma an ekevegħa ġifa, eghti ki ua kamaghîn damuam.”

29 Ezi gumazamizir roġhîra tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghîn miġei, “Ararim dagara!”

Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a miġei!”

30 Ezi Iesus kamaghîn akam ikaragha ghaze, “Akar ia datirîghîn oraghazir kam, a nan akurvaghâsa izezir puvati. A ian akurvaghâsa ize. 31 Datirîghîn God nguazir kamîn gumazamizibar arazîba tuisîgham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. 32 Datirîghîn ki nguazimîn iti, ezi ġin me ter ighuvimîn na guraghâ, eghti dughiar kamîn ki gumazamiziba bar me damuti me na bagħ izam.”* 33

12:19: Jo 11:48 12:19: Jon 11:48 12:21: Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 12:21: Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 12:23: Jo 13:31-32, 17:1 12:23: Jon 13:31-32; 17:1 12:24: 1 Ko 15:36 12:24: 1 Korin 15:36 12:25: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 12:25: Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 12:26: Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 12:26: Jon 14:3; 17:24; 1 Tesalonika 4:17 12:27: Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 12:27: Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu 26:38; Luk 12:50; 22:53; Jon 18:37 12:28: Mt 3:17 12:28: Matyu 3:17 12:29: Ap 23:9 12:29: Aposel 23:9 12:30: Jo 11:42 12:30: Jon 11:42 12:31: Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 12:31: Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 12:32: Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 12:32: Jon 3:14; 8:28; Rom 5:18; Hibru 2:9 * 12:32: Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimîn na aguraghâ.” Tuavir kamra, God a fehti an an Nguibamîn mangî, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan. 12:33: Jo 18:32 12:33: Jon 18:32

(Iesus miġirigiar kam gamua a uan ovengamim in arazim in gun miġei.)

³⁴ Ezi gumamaziziba kamagh in an akam ikaragha ghaze, “E kamagh in Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, ‘Me Gumamazizibar Otarim fegh ter ighuvim in aneguragham?’ Gumamazizibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamagh in me miġei, “Dughiar ovezim in angazangarim ian tongin ikiam. Datirigh in angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarim in aven daru. Puvatighi, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatem in arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶ Angazangarim datirigh in ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarim in iki. Kamagh in ia angazangarim in gumamazizibar min otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesus in itir puvati

Iesus gumamaziziba ko mikemegha givagha, me ategha ghua men modo. ³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸ God kamaghsua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamagh in mikeme:

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani?”

³⁹ Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizim in mingarim, Aisaia

uaghan akar igharazir mam in an osiri. A kamagh in miġei:

⁴⁰ “God kamaghsua, me bizitam in ganan koghiva, egh me naviba akam in mingarim gifoghan kogham.

Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti, ki me damighi me ua deraghan kogham.

Kamagh in God men damazibagh amizi da okafi, ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me ongani.”

⁴¹ Aisaia Iesus in angazangarim ko gavgavim in ganigha, kamagh in an an gurara miġei. ⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesus in iti. Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir gavgavim in gun miġeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko miġeir dipenim in aven ikian kogham. ⁴³ Gumamaziziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumamazizibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamagh in diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. ⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezim in gari. ⁴⁶ Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatem in ikian kogham.

12:34: Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:40:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:41:** Aisaia 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:42:** Jon 7:48; 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:43:** Jon 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:44:** Matyu 10:40; Mak 9:37 **12:45:** Jo 14:9 **12:45:** Jon 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:46:** Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35

Bizir kam bagha ki angazangarimin min nguazir kam in ize.

⁴⁷ “Gumazitam nan akam baregha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazimin gumazamizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. ⁴⁸ Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin dughiamin an an araziba tuisigham. ⁴⁹ Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. ⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamin akam gumazamizibar amuti, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghin amizi, akar ki mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi moghin ki dar gun migei.”

Iesus kamaghin suren gumazibav gia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13--17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurumzaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kam in itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme. ² Ezi guaratizir kam in me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar dafarim darighamim isa

Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. ³ Iesus kamaghin fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamaghin fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. ⁴ Kamaghin amizi, Iesus dagher dakozim ategha dikavigha uan korotiar ruarim suegha, taulin mam inigha uan ivariam gike. ⁵ Egha dipam itarir mam gingegha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, taulin uan ivariam amighirizimin men dagariba adisi. ⁶ Egha a Saimon Pita bagha izezi Pita an azara, “Ekiam, ni ti nan dagariba ruam, o?”

⁷ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ki datirighin amim, ni a gifozir puvati, ni gin a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a migia ghaze, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nin dagariba rueghan koghti, ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a migia ghaze, “Ekiam, mamaghin ni nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruegh!”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir ruegha givazim, zuegha gifa, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir puvati.” ¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar dafaribar arighamim, an a gifogha gifa. Egha kamaghin migei, “Ia bar moghira zuezi, ian vavira zuezir puvati.”)

12:47: Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26   **12:47:** Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26   **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12   **12:48:** Godin Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12   **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10   **12:49:** Godin Araziba 18:18; Jon 8:38; 14:10   **12:50:** Jo 8:26-28   **12:50:** Jon 8:26-28
13:1: Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16   **13:1:** Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16   **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27   **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27   **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8   **13:3:** Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8   **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8   **13:4:** Luk 22:27; Filipai 2:7-8   **13:6:** Mt 3:14
13:6: Matyu 3:14   **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22   **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22   **13:10:** Jo 6:64, 6:70-71, 15:3   **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3   **13:12:** Luk 22:27

12 Iesus men dagariba ruegha givagha, uan korotiar ruarim uam anerugha, ghua uan danganim gaperu. Egha kamaghin men azai, “Ki ia bagha amizir bizir kamin mingarim, ia a gifoz, o?” 13 Ia ‘Tisa’ na garigha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei. 14 Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh. 15 Ki arazim ian aka, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. 16 Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazamizir kinitam uan ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazim o amizim, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. 17 Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamin mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

18 “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimin itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.’ 19 Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.* 20 Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigha deravira a gami, gumazir kam na inigha deravira na gami. Gumazamizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini.”

*Judas Iesus isi
apanibar dafaribar arigham*

*(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21;
Luk 22:21-23)*

21 Iesus bizir kabav kemegha givagha, an navim bar a baseme. Egha a bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

22 A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei.

23 Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. 24 Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

25 Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghram atigha, kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

26 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki dagher otevir kam inigh itarim darugh uam a inigh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa itarim garugha uam a inigha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim. 27 Ezi Judas dagher kam inigha givazi, dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!” 28 Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati. 29 Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh

13:13: Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 13:13: Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11 13:14: Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 13:14: Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 13:15: Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 13:15: Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 13:16: Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 13:16: Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 13:17: Mt 7:24, Je 1:25 13:17: Matyu 7:24; Jems 1:25 13:18: Sng 41:9 13:18: Onger Akaba 41:9 13:19: Jo 14:29, 16:4 13:19: Jon 14:29; 16:4 * 13:19: Ni akar Jon 8:24in itimin gan. 13:20: Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 13:20: Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16 13:21: Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 13:21: Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19 13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 13:23: Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24 13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 13:27: Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 13:29: Jo 12:6 13:29: Jon 12:6

ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. ³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Igiam suren gumazibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin migei, "Datirighin Gumamazibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa gumamazibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. ³² God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumamazibar akaghti me fogham, Gumamazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a daningam. ³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumamaziba bar arazir kamim ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba."

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, "Ekiam, ni managh mangam?"

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an

mangighan kogham. Ni gin nan gin izam."

³⁷ Ezi Pita an azara, "Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge."

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akam, eghti ni dughiar pumuning ko mizekimin kamaghin mikim suam, ni na gifozir puvati."

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. ² Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ki ia mikemeghan koghai. ³ Ki mangi ia bagh danganim akirigh, ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. ⁴ Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa."

⁵ Ezi Tomas a migia ghaze, "Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?"

⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. ⁷

13:31: Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:31:** Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:32:** Jon 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:33:** Jon 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:34:** Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:35:** 1 Jon 2:5; 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:36:** Jon 7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **13:37:** Matyu 26:33-35; Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:1:** Jon 14:27; 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:2:** Jon 13:33; 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:3:** Jon 12:26; 17:24; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19

Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha zui, ia nan Afeziam gifofogha, an gari.”

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’ ¹⁰ Filip, ni ti kamaghin nighnizir gavgavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima, Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami. ¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kam in iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnighti, ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham. ¹² Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekia gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afragham. ¹³ Ki kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin biziba bagh azangsighti, ki dar amuam. ¹⁴ Ia nan ziamin bizitam bagh nan azaraghti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam

14:9: Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibr 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jo 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jo 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jo 2:27; 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jo 2:5; 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42

amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam. ¹⁶ Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam. ¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akabav geir Duam. Ezi nguazir kam in gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸ “Ki ia ateghti, ia mati borir ameboghfeziaba puvatizibar min uarira ikian kogham. Puvati. Ki ua ia bagh izam. ¹⁹ Dughiar ovezimin nguazimin gumazamiziba ua nan ganan kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamira iti, eghti kamaghin ia uaghan angamira ikiam. ²⁰ Dughiar kam in ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti moghin, ia nan aven iti, ezi ki ian aven iti. ²¹ Ezi tina nan Akar Gavgaviba baragha dar gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

²² Iesus kamaghin mikemezi, Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimin gumazamizibar akaghan aghua?”

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazitam na gifueghiva, deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam. ²⁴ Gumazir na gifongezir puvatizim, a deravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar Afeziar na amadazimin akam.

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. ²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumazamiziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. ²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. ²⁹ Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti, ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir

dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham. ³¹ Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagh ami. Ia dikavigh danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarizimin min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. ² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da ofefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin an adar ghoru. ³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. ⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozu ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizitam damighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarizimin agharim me a makunizi a misingi. Egha me

14:23: Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jo 2:20; 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:29:** Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:2:** Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:5:** Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42

agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kamın nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰ Ki uan Afeziamın Akar Gavgavibar gin zui, egha an porozi a na gifongezi moghin, ia uaghan nan Akar Gavgavibar gin mangiva nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme. ¹² Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezi moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. ¹³ Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. ¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuibar iti. ¹⁵ E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia

garisi.

¹⁶ “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin Afeziamın azaraghti, a ia daningam. ¹⁷ Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimın gumazamiziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸ Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimın gumazamiziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimın ike. ¹⁹ Ia nguazir kamın gumazamizibar min ikiti, nguazimın gumazamiziba uan adarazigh ifongezi moghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamın gumazamiziba puvati. Ki ia miseveghe gifa, ezi ia nguazir kamın araziba ataki. Kamaghin amizi, nguazimın gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami. ²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragham. ²¹ Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. ²² Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvatizi, ezi

15:7: Mt 7:7; Jo 14:13-14, 15:16, 16:23   **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23   **15:8:** Mt 5:16; Jo 8:31, Fl 1:11   **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11   **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5
15:10: Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5   **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4   **15:11:** Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4   **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5   **15:12:** Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5   **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16   **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16   **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23   **15:14:** Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23   **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27   **15:15:** Jon 17:26; Aposel 20:27   **15:16:** Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19   **15:16:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Jon 6:70; 14:13; 1 Jon 4:10; 4:19   **15:17:** Jo 13:34   **15:17:** Jon 13:34   **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13   **15:18:** Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13   **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5   **15:19:** Jon 17:14; 1 Jon 4:5   **15:20:** Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16   **15:20:** Esekiel 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16   **15:21:** Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3   **15:21:** Matyu 5:11; 10:22; 24:9; Mak 13:13; Jon 16:3   **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17   **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17

ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. ²³ Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. ²⁴ Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami. ²⁵ Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, 'Gumazamiziba pura nan apanim gami.' Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

²⁶ "Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam. ²⁷ Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ "Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki, kamaghin amizi, ki bizir kamın ia mikeme. ² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam iziti, gumaziba ia

misoghti ia arimighiram, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. ³ Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. ⁴ Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighin dar gun ia mikemegha gifa."

Jesus Godin Duamin ingangarim migei

Egha Iesus kamaghin migei, "Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, 'Ni managh zui?' ⁶ Ki akar kamın ia mikemezi, ian naviba datirighin bar oseme. ⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam. ⁸ Eghti a iziva nguazir kamın gumazamizibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim gifogham. ⁹ Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim nan itir puvati. ¹⁰ Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighiti, ia ua nan ganighan kogham.* ¹¹

15:23: Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11

15:24: Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41; 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:25:** Onger Akaba 35:19; 69:4

15:26: Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:26:** Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13;

Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **15:27:** Luk 1:2;

24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:1:** Matyu 11:6;

24:10; 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:2:** Matyu 24:9; Luk 6:22;

Jon 9:22; Aposel 8:1; 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:3:** Jon 15:21; Rom

10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:4:** Jon 13:19; 14:29 **16:5:** Jo 7:33,

13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:5:** Jon 7:33; 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22

16:6: Jon 14:1; 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:7:** Jon 14:16; 14:26; 15:26;

Aposel 2:33; Efesus 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:9:** Jon 3:18; 15:22; Aposel 2:22-37

16:10: Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 **16:10:** Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25 * **16:10:**

Nguazir kamın gumazamiziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazamizibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14

Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.

¹² “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. ¹³ Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. ¹⁴ A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kam in a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. ¹⁵ Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezimin ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan ganam.”

¹⁷ Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, “Akar a migeir kam in mingarim manmaghin ghu? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimin gin ia ua nan ganam.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kam in mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.’”

¹⁸ Egha me migia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kam in mingarim gifozir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migia ghaze, “Ia ti tintinibar

akar ki mikemezir kam in mingarim bagha azangsi? Ki kamaghin migei, ‘Dughiar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin ia uan nan ganam.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o? ²⁰ Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizir kam raghirighi, navir agorogem otogham. ²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, a mizazim iniamin dughiam otogha gifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi, a bar akonge. ²² Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham. ²³ Eghti dughiar kam in ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ²⁴ Ia fomira ikegha iza datirighin, ia nan ziamin bizitam iniasa azarazir puvati. Ia azangsigh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.”

Iesus nguazir kam in gavgavim dikabirazi a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimiva, egh Afeziamin gun ia mikimam. ²⁶ Ia dughiar kam in nan ziamin azangsigham. Ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati. ²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim

16:11: Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14   **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12   **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12   **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27
16:13: Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jo 2:20; 2:27   **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10   **16:15:** Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10   **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10   **16:16:** Jon 7:33; 14:19; 16:10   **16:21:** Ais 26:17   **16:21:** Aisaia 26:17   **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8   **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8   **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16   **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16   **16:24:** Jo 15:11   **16:24:** Jon 15:11   **16:25:** Jo 10:6   **16:25:** Jon 10:6   **16:27:** Jo 14:21-23   **16:27:** Jon 14:21-23

nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge. ²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, “Are, ni datirighin bighavira migei, egh akar isin zuibav geir puvati. ³⁰ Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nin azangasa nighnisi, ni an nighnizim gifogha gifa. Ni an azangsizim bagha mizuai puvati. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o? ³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighi ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamagh-sua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kam in ikiti, osimtiziba ia bativam. Eghti ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kam in gavgavim dikabiragha anegifa!”

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

¹ Egha Iesus suren gumazibav kemegha givagha, kogha overiamin gara, kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin

Otarim ziar ekiam ni daningisi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh. ² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazamizir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe. ³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazamizir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krales Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kam in gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. ⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kam in gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nin ize. ⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ki ize.

⁹ “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi.

16:30: Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17   **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17   **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10   **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10   **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4   **16:33:** Jon 14:27; Rom 5:1; 8:37; Efesus 2:14; 2 Timoti 3:12; 1 Jon 4:4; 5:4   **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32   **17:1:** Jon 11:41; 12:23; 13:32   **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8   **17:2:** Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hibru 2:8   **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20   **17:3:** Aisaia 53:11; Jon 5:36-37; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20   **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10   **17:4:** Jon 4:34; 13:31; 14:13; 14:31   **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10   **17:5:** Jon 1:1-2; 17:24; Filipai 2:6; Kolosi 1:15-17; Hibru 1:3; 1:10   **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29   **17:6:** Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29   **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30   **17:8:** Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30   **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19   **17:9:** Jon 6:37; 6:44; 1 Jo 5:19   **17:10:** Jo 16:15
17:10: Jon 16:15

Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. ¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamaghsua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti mokin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamaghsua, nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav keme.

¹⁴ “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamın gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamın gumazamiziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵ Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. ¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir

kamın gumazamiziba puvati. ¹⁷ Ezi nin akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam. ¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰ “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. ²¹ Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²² Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ziar ekier na ganingizim, ki ziar ekier kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezı moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamın me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki

17:11: Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:11:** Jon 10:30; 13:1; 17:21; 1 Pita 1:5; Jut 1:1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:12:** Onger Akaba 41:9; 109:8; Jon 6:39; 13:18; 18:9; Aposel 1:20; Hibru 2:13; 1 Jon 2:19 **17:13:** Jo 15:11 **17:13:** Jon 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:14:** Jon 8:23; 15:18-19; 17:16; 1 Jon 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:15:** Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18 **17:17:** Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:17:** Onger Akaba 119:142 **17:18:** Jo 20:21 **17:18:** Jon 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:19:** 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:23:** Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17

itimîn ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gav-gavimîn ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gav-gavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam, nguazimîn gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize. ²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, mati ni na gifongezî mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Jesus mîzazim inigha aremegha ua dikafi

18

(Sapta 18--20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar kamîn vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamîn aven ghue. ² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamîn me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. ³ Egha a Romîn midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisîn maba inigha me danganir kamîn ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus

bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua kamaghin men azara, “Ia tina buri?”

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.”

Ezi Iesus me migia ghaze, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a kamaghin migei, “Kar kirara,” ezi me ua ekuigha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?”

Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.”

⁹ A kamaghsua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha ofa gamir gumazibar dapanimîn ingangarir gumazim misogha, an kuarir guvimîn itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kamîn ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtîzir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romîn midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisîn gumaziba, me Iesusin suighava benimîn a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghua. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a

17:25: Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27   **17:25:** Jon 8:55; 15:21; 16:3; 16:27   **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6
17:26: Jon 15:9; 15:15; 17:6   **18:1:** 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39   **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39   **18:2:** Lu 21:37, 22:39   **18:2:** Luk 21:37; 22:39   **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16   **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16   **18:9:** Jo 17:12   **18:9:** Jon 17:12   **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50
18:10: Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50   **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42   **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42   **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2   **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2   **18:14:** Jo 11:49-50   **18:14:** Jon 11:49-50

azenir kamın ofa gamir gumazibar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghın me mikemezir gumazim, “Kamaghın a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusın gın zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gıfo, kamaghın amizi, a Iesusın gın ghua ofa gamir gumazibar dapanimın dipenimın divazimın aven ghu. ¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamın boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamın garim mikemegha, Pita inigha aven zui. ¹⁷ Ezi amizir tiar akamın garim a kamaghın Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamın suren gumazim?”

Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamaghın amizi, ingangarir gumaziba ko polisın gumaziba me avir mam ati. Egha me avimın fiava an mın tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimın fia iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim Iesusın kotim gami
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kamın ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesusın suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusın azangsisı. ²⁰ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godın

Dipenimın aven gumazamizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir puvati. ²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsisı? Ni gumazamizir akar kam baraghizibar azangsigħ. Me ki mikemezir akam gıfo.”

²² Iesus kamaghın migeima ezi polisın gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghın migei, “Ni kamaghın ofa gamir gumazibar dapanimın akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ki akar kuratam mikemegħti, ni deravira akar ki mikemezimın gun mikim. Egħti ki migirigiar aghuim damighiti, ezi ni tizim bagha na apese?” ²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimın fi. Ezi me kamaghın an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?”

Ezi a kamaghın migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ²⁶ Ezi ofa gamir gumazibar dapanimın ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimın adarazir mav.

A ghaze, “Ki ti nın gani, ni Iesus ko azenimın aven ikes?”

²⁷ Ezi Pita ua kamaghın migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

18:15: Mt 26:58; Mk 14:54; Lu 22:54; Jo 20:3, 21:20; Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1 **18:16:** Mt 26:69; Mk 14:66; Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54 **18:20:** Mt 26:55; Lu 4:15; Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2; Ap 23:2 **18:22:** Jeremaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71; Mak 14:69; Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:26:** Jon 18:10 **18:27:** Mt 26:74; Mk 14:72; Lu 22:60; Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38 **18:28:** Mt 27:2; Mk 15:1; Lu 23:1; Ap 3:13, 10:28 **18:28:** Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1; Aposel 3:13; 10:28

28 Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin asizim ameghan kogham.” Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati.*

29 Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izegha kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

30 Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

31 Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.”

Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E gumazitam puram a misueghti an aremeghan kogham.”† 32 (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamaghsua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

33 Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

34 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni uabi nighnigha akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

35 Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami?

Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

36 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamin atrivim puvati. Ki nguazir kamin atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamin atrivibar min ingarir puvati.”

37 Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamin ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumazamizir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

38 Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimin

Iesus gafughasa migei

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha givagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. 39 Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughiar, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”

40 Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra firigh!”

* **18:28:** Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judan Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:** Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romn gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:38:** Matyu 27:24; Luk 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14

(Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)[†]

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. ² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivimın dapanir asuamın mın an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu. ³ Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!” Egha me kamaghın mığiava an guam apezavıra iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghın gumazamizibav gei, “İa oragh. Kİ a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, kİ an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimın ingarizim, an an dapanimın ikiavıra iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavıra iti. Ezi Pailat me migei, “İa gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisın gumaziba an ganigha kamaghın dei, “A isi ter ighuvimın a gafugh! A isi ter ighuvimın a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghın me migei, “İa uari a inighıva egh ter ighuvimın a gafugh. Kİ uabi, kİ an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghın an akam ikaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Kİ Godın Otarım.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghın migei, gumazir kamaghın migeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha bar atiatingi. ⁹ Egha a ua ghua gavmanın dipenimın aven ghugha, kamaghın Iesusın azai, “Nı guibar manamın

ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a migei, “Manmaghın amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Kİ ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gıfızir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Godın pın itim, a gavgavim ni ganıngızir puvatızı, ni na dikabınamin gavgavıba puvatıghai. Ezi gumazir na isa nın agharım gatızim, an arazir kuramın osımtızim, a nın arazir kuramın osımtızim, bar a gafıra.”

¹² Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuavıba buri. Ezi Judaba kamaghın dei, “Nı gumazir kam ateghti a mangıti, ni Sısarın namakam puvati. Guızbangıra, gumazım uabıra uabi mığıa ghaze, an atrivim, a Sısarın apanım.”

¹³ Pailat akar kam baregha, Iesusın akua azenan ghu. Egha a jasın dabırabım gaperaghav iti, danganır kam, me “Dagıar Azuarım,” a garısı. (Hıbrun akam me ghaze, “Gabata.”)

¹⁴ Ezi dughıar kam a dughıar me God İsraelıa Gitazır Dughıamın ısam bagh daghebar amu bizıbar kırımım. Kar aruer arızım. Ezi Pailat Judabav gei, “İa ganıgh! İan Atrivım kara.”

¹⁵ Ezi me kamaghın dei, “A batokegh! A batueghti a mangı! A isi ter ighuvimın a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “İa ifonge, kİ İan Atrivım isi ter ighuvimın a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghın an akam ikaragha ghaze, “E atrivir ıgharazıba puvati. Sısar

[†] **18:40:** Fofozir gumazir avırıba kamaghın nıghnısi, Barabas, a gumazır Judan nguazım bagha Romın gavman ko mısızır mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Aıs 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aısaıa 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62 **19:16:** Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24

bar uabira!”¹⁶ Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

*Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32;
Luk 23:26-43)*

Ezi me Iesus inigha zui.¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamın zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Hibrun akam me ghaze, “Golgota.”)¹⁸ Ezi danganir kamın me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningın torimın iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.”²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighın akamın, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghın amizi, Judan avirim izava osizirir kamın gara egha a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghın Pailat migei, “Ni kamaghın osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni kamaghın osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’”

²² Ezi Pailat kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, gin me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghın gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir

kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir pu vati.²⁴ Egha midorozir gumaziba kamaghın uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang fogham tina a iniam.”

Godin Akinafarimın itir akar mam kamaghın migei, “Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghın arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesusın amebam ko, an amebamın afumim ko, Klopasın amuim Maria ko, Makdalan nguibamın amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti.²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghın uan amebam migei, “Amizim, gumazir kam datirighın, a nin otarim.”

²⁷ Egha a kamaghın suren gumazir kam migei, “Amizir kam, a datirighın nin amebam.” Ezi dughiar kamın ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimın ghugha an gara uan amebamın min a gami.

*Iesus areme
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41;
Luk 23:44-49)*

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighın bar gifa. Egha a kamaghın migei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimın itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghın an akar kam gami.²⁹ Ezi miner mam wainın afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me dipamın suizir bizim inigha wainın dipam garu. Ezi wain a givavazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusın akam darighasa

19:17: Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33
19:19: Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38
19:19: Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38
19:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34
19:23: Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34
19:24: Sng 22:18
19:24: Onger Akaba 22:18
19:25: Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18
19:25: Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18
19:26: Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20
19:26: Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20
19:28: Sng 22:15, 69:21
19:28: Onger Akaba 22:15; 69:21
19:29: Mt 27:48
19:29: Matyu 27:48
19:30: Jo 17:4
19:30: Jon 17:4

an amadi. ³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, kamaghin miği, "A datirighin gifa." Egha a dapanim aviragha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamın ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghin Pailatin azangsigha ghaze, a men amamangatighti me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighti, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegh izighiram.

³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamın suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri. ³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati. ³⁴

Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. ³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamın ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia miği. Akar ki gun miği kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira miği.) ³⁶ Godin Akinafarimın itir akar mam, a kamakin, "Me an agharitam apirighan kogham." God kamaghsua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto.

³⁷ Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimın iti, a kamakin, "Gumazir me afuzimın ruazim, me an ganam."

Me Iesusin kuam isa mozir igiar mam gati

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghua Iesusin kuam ini.

³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimın Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, borer kam gami. Ezi borer kamın osimtizim 30 kilogremın ghu.

⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimın an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mokin.

⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimın anegurazir danganir kamın boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamın mozir igiar mam iti, me dagiar mozir kamın, faragha gumazitamın kuatam afazir puvati.

⁴² Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganimın boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamın aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amanim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimın ghu. Egha a garima

19:31: Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42   **19:31:** Godin Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42
19:34: 1 Jo 5:6-8   **19:34:** 1 Jon 5:6-8   **19:35:** Jo 21:24   **19:35:** Jon 21:24   **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20   **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Diboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20   **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7   **19:37:** Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7
19:38: Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22   **19:38:** Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22   **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50   **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50   **19:40:** Ap 5:6   **19:40:** Aposel 5:6
19:42: Ais 53:9, Jo 19:31   **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31   **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1   **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1

mozimın tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.* ² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha ghua kamaghın aning miġei, “Me Ekiamın kuam mozimın a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha mozimın zui. ⁴ Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha mozimın oto. ⁵ Egha an aviragha mozimın aven inir aghuir me Iesusın kuam avarazir kabar gara, egha aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an ġin ghua, mozimın averiamın ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. ⁷ Egha a inir igharazir mamın garima a uaghan iti, kar inir me Iesusın dapanimın ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a rigħa igharagħa aneti. ⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragħa mozimın otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha niġnizir gavgavim iti. ⁹ (Guizbangira, Godın Akınafarimın itir akam ghaze, Iesus mozimın ua dikavigham. Ezi dughiar kamın aning akar kam tiġhar deraghvira a ġifogħam.) ¹⁰ Egha suren gumazimning uamategħa dipenimın ghu.

Makdalan nguibamın amizim Maria Iesusın gani

(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimın azenan tughav ikia azi. Egha aziavira ikia aviragħa mozimın averiamın gari. ¹² Egha a enselin pumuningın garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusın kuam faragħa ikezimın aperaghav

iti. Egha mam an dapanim ikezir naghın aperazi, mam an suemning ikezir naghın apera. ¹³ Egha aning kamaghın Marian azai, “Amizim, ni manmagħsuava azi?”

Ezi a kamaghın aning miġei, “Me nan Ekiamın kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.”

¹⁴ A kamaghın mikemegħa, ragħa garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamaghın an azara, “Amizim, ni manmagħsuava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimın garir gumazim, egha a kamaghın Iesus miġei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigh mangiġħiva, egh danganir ni an atizimın gun na mikemegħ. Eghti ki mangiġħiva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghın a miġei, “Maria!”

Ezi Maria ragħa kamaghın Hibrun akamın a miġei, “Rabonai.” Akar kamın mingarim a kamakın, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghın a miġei, “Ki tiġhar uan Afeziam bagħ mavanangam, kamaghın ni nan suiraghiv ikian marki. Ni nan aveghbuaba bagħ mangiġħiva kamaghın me mikim, ki e uan Afeziam bagħa uamategħa ghuavanadi. A nan God, ko uaghan ian God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghın me miġei, “Ki Ekiamın ganigha ġifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimın gun me miġei.

Suren gumaziba Iesusın gani

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Sanden guaratizimın aminim piġriġħa ġivazi, suren gumaziba Judabar atiatigha dipenir me itim,

* **20:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:11:** Mak 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:14:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4 **20:17:** Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5

me pamten an tiar akaba ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tugh, kamaghin me migei, "Ian naviba amiragh iki." ²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge.

²¹ Ezi Iesus ua me migei, "Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui."

²² A kamaghin migia, egha uan aminim men a giveragha, men amada, egha kamaghin me migei, "Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam."

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, "E Ekiamin ganigha gifa."

Ezi Tomas kamaghin me migei, "Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimningin ganighan koghiva, egh ki uan dafar puzim an duar torimning datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian koghham. Bar puvatigham."

²⁶ Ezi 7plan dughiaaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi

Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, "Ian naviba amiragh iki."

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, "Ni uan dafar puzimin kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki."

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni nan Ekiam. Ni nan God."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh."

Akinafarir kam in mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kam in da osirizir puvati. ³¹ Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim)

20:20: Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1   **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1   **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1   **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hiebru 3:1   **20:23:** Mt 16:19, 18:18
20:23: Matyu 16:19; 18:18   **20:24:** Jo 11:16, 14:5, 21:2   **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2   **20:27:** 1 Jo 1:1
20:27: 1 Jon 1:1   **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8   **20:29:** 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8   **20:30:** Jo 21:25
20:30: Jon 21:25   **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13   **20:31:** Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24; Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13   **21:2:** Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24   **21:2:** Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24

ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamın ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamın me osirir taba inizir puvati. ⁴ Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamın garima a dipamın dadarimın tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh, botin agharir guvimın amadaghan anakunigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha in-garasava uan korotiar aruzim sue.

Egha a kamaghin oraki, “Kar Eki-amra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha, dipam uabi akunigha egha dipamın ghua dadarimın oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba botin mam inigha ghua, osiriba sara ivem amikirigha dadarimın zui. Me saghon itir puvati, me 100 mitan dipar dadarimın boroghira iti. ⁹ Ezi me iza dadarimın otogha givagha, me avir mamın garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.”

¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha, egha ivem a mikirigha dipar dadarimın ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar avirasemezi ivem akariaghirizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. ¹³ Ezi Iesus avimın boroghira ghua bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimın dikavizimın gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migeia ghaze, ni nan sip-sipba deraghvira men gan men akur-vagh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akurvagh deraghvira men gan.”*

¹⁶ Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.”†

21:3: Lu 5:5   **21:3:** Luk 5:5   **21:4:** Jo 20:14   **21:4:** Jon 20:14   **21:5:** Lu 24:41   **21:5:** Luk 24:41   **21:6:** Lu 5:4-7   **21:6:** Luk 5:4-7   **21:7:** Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2   **21:7:** Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2   **21:11:** Lu 5:6   **21:11:** Luk 5:6   **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41   **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41   **21:14:** Jo 20:19, 20:26   **21:14:** Jon 20:19; 20:26   **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42   **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42   * **21:15:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”   **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25

21:16: Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25   † **21:16:** Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”   **21:17:** Jo 13:38, 16:30   **21:17:** Jon 13:38; 16:30

17 Egha dughiar mihezimin uam an azara, "Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?"

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mihezim uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus mihei, "Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge."

Ezi Iesus kamaghin a mihei, "Ni nan gumamaziziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.† 18 Ki guizbangira ni mihei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam."

19 (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita mihei, "Ni nan gin izi."

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın akam

20 Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın garima, an aningın gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusın afarızim boroghira anetigha, kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? 21 Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, "Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?"

22 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan gin izi."

23 Kamaghin amizi, akar kam tinibar arui, ezi gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, "Suren gumazir kam an aremeghan kogham."

Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati." 24 Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira. 25 Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kamın akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

† 21:17: Gumazir maba Iesusın akar kam kamagh a giragha ghaze, "Ni nan roroam?" Egha Pitan akar kam giragha ghaze, "Ni fo, ki nin roroam." 21:18: Jo 13:36, Ap 12:3-4 21:18: Jon 13:36; Aposel 12:3-4 21:19: Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 21:19: Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 21:20: Jo 13:23-25, 20:2 21:20: Jon 13:23-25; 20:2 21:22: Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 21:22: Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 21:24: Jo 19:35, 3 Jo 12 21:24: Jon 19:35; 3 Jon 1:12 21:25: Jo 20:30 21:25: Jon 20:30

Aposelbar Ingangariba O Aposel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godın Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusın Akar Aghuim “Jerusalemın nguibar ekiamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamın danganiba bar,” an gun me miġei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghın miġia ghaze, Iesusın sios Judabar tongin dikavigha egha ġin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghın en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an ġin zuibar dabirabim, da God fomira Israelın gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekir mam Aposelbar akinafarim a miġei, a Godın Duamın ingangarim. Pentikosın dughiamın Godın Duam faragha Iesusın suren gumazamizibar ize. Egha ġin Godın Duam niġhniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusın Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın ġin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha

akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav ġei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusın ġin aruizir puvati. A Iesusın siosın gumazamiziba dikabinasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polın diazi, a Iesus baghavira itir gumazimın mın otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamın otevir maba, Luk bizir Pol bativizibagh eghanasa, ghaze, “Eia,” e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghın amizi, a ghaze, “Eia.”

Aposelba Jerusalemın aven Iesusın Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1--8:3)

Iesus akar dikirizimın ghaze, a Godın Duam amangam

¹⁻² Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godın Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godın Nguibamın mangasa, aposelba misevegha Godın Duamın gavgavimın ingangarir akabar me miġei.* ³ A faragha mizaziba inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godın Nguibamın mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughia-aba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamın gun me miġei. ⁴ Dughiar mamın a me ko ikia, apava miġirigiar gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalemın nguibar

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51 * **1:1-2:** Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17; Mk 16:12; Lu 24:36-49; Ap 10:41; 1 Ko 15:5-7 **1:3:** Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49; Jo 14:16-17; Ap 2:33 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33

ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki. ⁵ Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”†

⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughiaaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati. ⁸ Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalem nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me geghanam.”

*Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)*

⁹ Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰ A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu. ¹¹ Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir

kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

*Me Judasin ingangarir danganim
bagha Matias amisefe*

¹² Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalem zui. Olivin Mighsiar kam Jerusalem boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu. ¹³ Egha me otivigha, ghuruar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

¹⁴ Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan.

¹⁵ Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimin dibobonim 120.) ¹⁶ Egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa. ¹⁷ Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

1:5: Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16
Aposel 11:16

1:6: Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21
Matyu 24:3; Luk 24:21 † **1:6:** Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelia Rom in apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Rom in gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham.

1:7: Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1
Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1

1:8: Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32
1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17
1:9: Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17
1:10: Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30
1:10: Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30
1:11: Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7
1:11: Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7
1:12: Lu 24:50
1:13: Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16
1:13: Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16
1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5
1:14: Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5
1:16: Sng 41:9
1:16: Onger Akaba 41:9
1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25
1:17: Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25

1:5: Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33;
Aposel 11:16

1:6: Aisaia 1:26; Amos 9:11;
Matyu 24:3; Luk 24:21

1:7: Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1
Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1

1:8: Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32
1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17
1:9: Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17
1:10: Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30
1:10: Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30
1:11: Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7
1:11: Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7
1:12: Lu 24:50
1:13: Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16
1:13: Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16
1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5
1:14: Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5
1:16: Sng 41:9
1:16: Onger Akaba 41:9
1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25
1:17: Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25

18 (Ivezir Judas uan arazir kuramin inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kamın a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire.

19 Kamaghın amizi, Jerusalemın itir darazi bar moghira bizir kam baregha, nguazir kam uan akamın ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamakın, “Ghuzimın Nguazim.”)

20 Egha Pita ua kamaghın miġia ghaze, “Godın Akinafarimın itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, ‘An danganim pura iki, tav an danganim inian marki.’

“Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.’

21 “Kamaghın amizi, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gumazitam amisivam.

22 Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamın tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amisivam. Gumazir kam Iesusın garima, a ua dikafi. An e ko miġirigiar kamın gun akam akunam.”

23 Egha me gumazir pumuningın ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. 24-25 Egha me God ko miġei, “Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningın tav amiseveghti, an aposelın ingangarim bagh Judasın danganim iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir iki-amimın ghu.” 26 Egha me dagiaba aningın ziamning osirigha torim

gatiġha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasın ziam isın itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11plan aposelbar tongin aneti.

2

Godın Duam izaghiri

1 Ezi Pentikosın Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusın itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.*

2 Ezi zuamira niġinir mam Godın Nguibamın ikegha izaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha anevara. 3 Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghira vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri. 4 Ezi Godın Duam bar moghira me gizivagha, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

5 Ezi Judan gumazamizir Godın apengan itir maba, me nguazimın itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighın Jerusalemın iti. 6 Egha me niġinir kam baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Kamaghın amizi, me digavir kuram gamua okam nighnisi. 7 Egha me digavir kuram gamigha azangsisi, “Gumazamizir miġeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara! 8 Ezi manmaghın amizi, e vaghvagha me barazi me en nguibabar akabav gei? 9 En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamın kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distriġhın ize. Ezi marazi Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko, Pontusın Provins ko, Esian Provinsın ize. 10 Ezi marazi Frigian Distrik ko Pamfilian

1:18: Mt 26:15, 2 Pi 2:15 1:18: Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 1:18: Matyu 27:3-8 1:20: Sng 69:25, 109:8 1:20: Onger Akaba 69:25; 109:8 1:22: Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 1:22: Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 1:24-25: 1 Samuel 16:7; Jeremaia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 2:1: Lo 16:9-11, Ap 1:14 2:1: Godın Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * 2:1: Pentikosın Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam. 2:2: Ap 4:31 2:2: Aposel 4:31 2:3: Mt 3:11 2:3: Matyu 3:11 2:4: Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 2:4: Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1 2:7: Ap 1:11 2:7: Aposel 1:11 2:9: 2 Ti 1:15 2:9: 2 Timoti 1:15

Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir nguibar ekiam Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi Judan gumazir Romn nguibamin ikegha izeziba. Marazi Judaba, ezi marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan Arazibagh amua dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi.

¹¹ Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko Arabian Distrighin gumazamiziba, e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!”

¹² Ezi Judan gumazamiziba digavir kuram gamigha pura okam nighnigha uarir azangsis, “Kar bizir tizim?”

¹³ Ezi Judan gumazamizir maba dibovir akabav gia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha onani.”

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem kamaghin gumazamizibav gei, “Ia Judaba ko Jerusalem in itir gumazamiziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki bizir otozir kam in gun ia mikemeghti, ia a gifogham. ¹⁵ Gumazamizir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.† ¹⁶ Bizir otozir kam, kar God in akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi moghin:

¹⁷ “God kamaghin migia ghaze, Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham.

Eghti ian otariba ko guiviba God in akam inigha izir gumazamizibar min mikimtima, ian gumazir igiaba irebabar min bizibar ganti,

ian gumazir ghuriba irebabar ganam.

¹⁸ Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi, uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham,

eghti me God in akam inigha izir gumazamizibar akabav kimam.

¹⁹ Eghti ki pin overiam in digavir kuram gamir araziba akakagh, egh nguazim in mirakelin arazibar amuam.

Eghti ghuzim ko avim ko miturir dafam otogham.

²⁰ Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzim in min otogham.

Bizir kaba faragh otivighti, gin Ekiam Izamin Dughiam otogham.

Dughiar kam in Ekiam uan gavgavim ko angangarim sara izam.

²¹ Eghti Ekiam in ziam in dimamin adarasi, a men akurvagham.’

²² “Israel in gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaret in Iesus, God ia bagha anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian tong in ingangarir gavgavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo. ²³ God uan ifongiam in gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar agharim in, a isa ter ighuvim in a gafuzi, an areme.

²⁴ Ovevem bar Iesus in suiraghan kogham. Kamagh in, God a gamizi a dikavigha ovevem in gavgavim ataki.

²⁵ Devit in Onger Akabar Akinafarim kamagh in mikeme:

2:15: 1 Te 5:7   **2:15:** 1 Tesalonika 5:7   † **2:15:** Judaba dughiar kam in mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamagh in Pita akar kam me migei.   **2:17:** Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9   **2:21:** Ro 10:13   **2:21:** Rom 10:13   **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4   **2:22:** Jon 3:2; 14:10-11; Hibu 2:4   **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20   **2:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20   **2:24:** Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15   **2:24:** Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1 Korin 15:15   **2:25:** Onger Akaba 16:8-11

“Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghira iti.

A bar roghira ikia gavgavim na ganidi.

Kamaghin amizi, ki atiatava agoir puvati.

26-27 Ni na ateghti,

ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham.

Ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima,

an inivafizim kurighan kogham.

Kamaghin nan navir averiam bar akonge.

Ezi ki migirigiar aghuibagh ami.

God na damuamin bizir aghuiba,

ki da bagha mizuai.

28 Ikirimirir aghuarim iniamin tu- avim,

ni nan akagha gifa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam,

egh ni na damuti,

ki bar akuegham.’

29 “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezi me anefa. Ezi an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati. 30 Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga ghaze, ‘Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.’ 31 God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krai, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God aneteghtima a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham. Egh an inivafizim kurighan kogham.† 32 Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizi a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an

ganigha, an gun migei. 33 Ezi Iesus ghuanabogha uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezi moghin uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. 34 Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei:

“Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze,

“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,

35 ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighi,

me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

36 “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gurazir Iesusin kam, God datirighin a gamizi an Ekiamin oto, a Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumazamizir aviriba uan naviba iragharue

37 Gumazamiziba Pitan akaba barazima, da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita ko aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

38 Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Krai Iesusin ziamin rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam. 39 God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon itir darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam, gumazamizir a diaziba, a uan Duam me daningam.”

2:26-27: Aposel 13:35 2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 2:29: 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 2:30: 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 2:30: 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 2:31: Sng 16:10, Ap 13:35 2:31: Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 † 2:31: Grighin akam me ghaze, “Krai,” an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. 2:32: Ap 1:8, 2:24 2:32: Aposel 1:8; 2:24 2:33: Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 2:33: Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru 10:12 2:34: Onger Akaba 110:1 2:36: Ap 5:30-31 2:36: Aposel 5:30-31 2:37: Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 2:37: Sekaraia 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30 2:38: Lu 24:47, Ap 3:19 2:38: Luk 24:47; Aposel 3:19 2:39: Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 2:39: Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45; 14:27; Efesus 2:13; 2:17 2:40: Lo 32:5, Fl 2:15 2:40: Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15

⁴⁰ Egha Pita miġirġiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamın gumazamizir kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan kogham.” ⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamın God ua 3,000plan gumazamizir maba ua me inizi, me Kraisin adarazir aven ize.

Godın gumazamizibar ikirimirim

⁴² Kraisin adarazi me aposelbar miġirġiaba baragha, bizibar uarir akurvagha, uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. ⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghın gumazamizir aviriba digavir kuram gami. ⁴⁴ Egha nighnizir gavgavim Iesusın itir darasi, navir vamira ikiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi. ⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶ Dughiabar zurara, me Godın Dipenir avizimın uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷ Egha me Godın ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughiabar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti. Kamaghın amizi, men dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko miġeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godın

Dipenimın zui. ² Ezi gumazir navimın averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godın Dipenimın tiar akar mamın anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godın Dipenimın aven zuibagh ginge. ³ Ezi a gari Pita ko Jon Godın Dipenimın aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!” ⁵ Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghın miġei, “Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Kraiss Iesus, an ziamın, ni dikavigh daru!” ⁷ Egha Pita an dafarir guvimın suiragha a fe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi. ⁸ Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara Godın Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godın ziam fe. ⁹ Ezi gumazamiziba bar an gari an arua Godın ziam fema, ¹⁰ me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godın Dipenimın tiar akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimın apiav ikia, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godın Dipenimın aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamın garima a Pita ko Jonın suiragha, Godın Dipenir azuarimın tughav iti. Dipenir azuarir kamın ziam,

2:41: Ap 2:47, 4:4, 5:14

2:41: Aposel 2:47; 4:4; 5:14

2:42: Ap 20:7

2:42: Aposel 20:7

§ **2:42:** Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusın inivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainın dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:43:** Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:44:** Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:46:** Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **2:47:** Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:1:** Aposel 2:42; 10:9; 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:2:** Jon 9:1; Aposel 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aisaia 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21

Solomonin Azuarim. ¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, "Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. ¹³ Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia, an aremeghasa a isa apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghiraghasa migeim, ia kamaghin migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara. ¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghiraghasa Pailat migei. A gumazibav sozi me ariaghirezir gumazim. ¹⁵ Ia gamizi ia angamira itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kam ganighava a gifogha an gun migei. ¹⁶ Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighin uari an gari.

¹⁷ "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozir puvati. ¹⁸ Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezi, me migia ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraiss, mizazim iniam. Ezi

God uan migirigabagh amizi moghin dar dagheba otifi.

¹⁹⁻²⁰ "Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighti dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. ²¹ God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam. ²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu. ²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.*' ²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tughha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, 'Ki kamaghin damuam,

3:13: Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aisaia 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godin Araziba 18:15-19; Aposel 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29 * **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godin Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46

nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamın itir nguibaba bar deravira me damuam.’²⁶ God kamaghın ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia bagha faragha anemada.”

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato.*² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamizibav gei. Kamaghın amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi.³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghın amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan.⁴ Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghın tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemın uari akuvagha iti.†⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti.⁷ Egha me mikemezi,

gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aningın azangsisı, “Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamın gua bizir kabagh ami?”

⁸ Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghın me migei, “Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba!⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsigħ, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghın dera.¹⁰ Eghti ia ko Israelın itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Kraıs Iesusın ziamın, gumazir ian damazibar tughav itir kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡¹¹ Ezi Iesus:

“Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighın dipenim aterir guarim gava.’

¹² “Nguazir kamın gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusın ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim.”

¹³ Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aningın ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningın gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui.¹⁴ Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

4:1: Lu 22:4, 22:52   **4:1:** Luk 22:4; 22:52   * **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami.   **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8   **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8   **4:4:** Ap 2:41   **4:4:** Aposel 2:41   † **4:5:** Gumazir okoruar pumuning ko mikemizim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar mın iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari.   **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27   **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27   **4:8:** Mt 10:19-20   **4:8:** Matyu 10:19-20   **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16   **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16   ‡ **4:10:** Gumazir okoruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romın gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misuegħti an ovengegħ. Ni Luk 22:66--23:5in gan. Egha Iesus ovengegħa givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua.   **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42   **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42   **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43   **4:12:** Matyu 1:21; Aposel 10:43

15 Kamaghin amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi. 16 Egha me uarir azangsis, "E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalem in itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. 17 E kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham."

18 Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavimin aning migia ghaze, gua uamategh Iesusin ziamin gun mikimiva gumazitabar sure damuan bar marki.

19-20 Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, "Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?"

21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40plan azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghin me Godin ziam fe. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

23 Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan

adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme. 24 Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghin migei, "En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. 25 Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme:

"Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

26 Ezi nguazir kam in itir atriviba me misoghasava ami.

Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.'

27 "Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalem in nguibamin uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim. 28 Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin ghua dagh ami. 29 Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam. 30 Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighti me ghua-magham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti

4:16: Jo 11:47, Ap 3:9-10 4:16: Jon 11:47; Aposel 3:9-10 4:18: Ap 5:28, 5:40 4:18: Aposel 5:28; 5:40 4:19-20: Aposel 5:29 4:19-20: Aposel 1:8; 22:15; 1 Jon 1:1-3 4:24: Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 4:24: Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6 4:25: Onger Akaba 2:1-2 4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 4:27: Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 4:28: Ap 2:23, 3:18 4:28: Aposel 2:23; 3:18 4:29: Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 4:29: Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19

da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim.”

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, Godin Duam bar moghira me givaziva, me atiatir puvatigha Godin akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. ³³ Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamun gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Ezi kamaghin, men tav bizitam otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananias migei, “Ni manmaghsua, Satan

ataghizima a nin navim givaziva, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira? ⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha uan dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghirigha maghiram areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi auan pumuning ko mizezim givaziva, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmaghsua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Pita migiavira itima, Safaira maghiram an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamun mozimin miriamin anefa. ¹¹ Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba bar uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. ¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati.

4:31: Ap 2:4, 4:29, 16:26   **4:31:** Aposel 2:4; 4:29; 16:26   **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8
4:32: Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8   **4:33:** Ap 1:8, 1:22, 2:45-47   **4:33:** Aposel 1:8;
1:22; 2:45-47   **4:34-35:** Aposel 2:45   **4:36:** Ap 11:22-26, 13:2-3   **4:36:** Aposel 11:22-26; 13:2-3
5:2: Ap 4:34-37   **5:2:** Aposel 4:34-37   **5:3:** Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2   **5:3:** Godin Araziba 23:21
5:12: Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12   **5:12:** Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12
5:14: Ap 2:41, 21:20   **5:14:** Aposel 2:41; 21:20

Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghua-vanabo. ¹⁵ Kamaghin, gumaziba arimariar gumazamiziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua ghuamagham.* ¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

*Ensel aposelbar akurazi,
me kalabus ataki*

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. ¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰ Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, gumazamizibav kim."

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin aposelba inigh izasa akam amada. ²² Ezi polisın maba ghua

kalabusin dipenimin otogha garima, me itir puvati, ezi me uamategha iza bizir kamın gun migei, ²³ "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami." ²⁶ Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatir puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsi.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, "E God baragham, e gumazamiziba

5:15: Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12   **5:15:** Matyu 9:21; 14:36; Aposel 19:12   * **5:15:** Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazamizibagh isin ikiti, me ua deragham.   **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12   **5:16:** Mak 6:56; Aposel 19:11-12   **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6   **5:17:** Aposel 4:1-2; 4:6   **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26   **5:19:** Aposel 12:7-10; 16:26   † **5:24:** Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?"   **5:26:** Mt 14:5, 21:26   **5:26:** Matyu 14:5; 21:26   **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52   **5:28:** Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52   **5:29:** Ap 4:19   **5:29:** Aposel 4:19

baraghan kogham. ³⁰ Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otarim ko Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam. ³² E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi.”

Gamalielin fofozim

³³ Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugha ghaze, aposelba tong azenan ikegh.† ³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mam in faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitam in

gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge. ⁴² Egha dughiba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me uarir atari.*

² Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim

5:30: Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:30:** Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:31:** Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibrui 2:10; 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 **5:33:** Aposel 7:54 † **5:34:** Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:36:** Aposel 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:39:** Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:40:** Aposel 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:41:** Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **5:42:** Aposel 9:22; 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 **6:1:** Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29 * **6:1:** Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrui akamin min ghu.

damuam, kamaghin derazir puvati.
³ Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighti, me an ganam.

⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. ⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar tongin dagh amima da otifi. ⁹ Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mam in gumaziba, dipenir kam in ziam,

Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.† ¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹ Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi me arazir kam in gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghugha an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan Arazibagh asi. ¹⁴ E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o puvati?”

² Ezi Stiven me ikaragha ghaze, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a

6:3: Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:3:** Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7 **6:5:** Ap 8:5
6:5: Aposel 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:6:** Aposel 13:3; 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:7:** Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:8:** Aposel 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 **6:9:** 2 Timoti 1:15 † **6:9:** Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitam in apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:10:** Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:11:** Matyu 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **6:13:** Jeremaia 26:11 **7:2:** Stt 11:31 **7:2:** Jenesis 11:31 **7:2:** Jenesis 12:1

Mesopotemian kantrin ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. ³ Egha a migia ghaze, 'Ni uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir ki nin ak- aghamimin mangi.'

⁴ "Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevem in gin God nguazir ia datirighin itir kam in anemada. ⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kam in ikiam. Ezi dughiar kam in Abraham uabi boriba puvati. ⁶ Egha God kamagh in Abraham in migei, 'Nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin ikiam. Egh pura men ingangarir gumazamizibar min ikiam. Eghti kantrin kam in gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. ⁷ Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me damuamin gumazir kabar aningam. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kam in nan ziam fam.' ⁸ God mikarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziam in oto, egha amebam a batezi, 8plan dughiar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomemin inim atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziam in oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ "Ezi en inazir afeziaba navir averiabar Jekopin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazir kinimin ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha an akura. God

fofozir bar aghuiba Josep ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimin oto. Egha an dipenimin biziba sara gari.

¹¹ "Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati. ¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamua zui. ¹³ Ezi me darorir namba zin ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, 'Ki Josep.' Ezi gin atrivim uaghan Jekopin adarazigh fo. ¹⁴ Egha bizir kam in gin, Josep uan afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiziba bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam amada. ¹⁵ Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire. ¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, kar Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivezezir mozim.

¹⁷ "Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangira otivasa roghira izima, en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. ¹⁸ Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghira a me gakaghori.

7:4: Stt 11:31, 12:4   **7:4:** Jenesis 11:31; 12:4   **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5   **7:5:** Jenesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godin Araziba 2:5   **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17   **7:6:** Jenesis 15:16; Ua Me Ini 12:40; Galesia 3:17   **7:6:** Jenesis 15:13-14   **7:7:** Kis 3:12   **7:7:** Ua Me Ini 3:12   **7:8:** Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18   **7:8:** Jenesis 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-35:18   **7:9-10:** Jenesis 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41   **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2   **7:11:** Jenesis 41:54; 42:1-2   **7:12:** Stt 42:1-5   **7:12:** Jenesis 42:1-5   **7:13:** Stt 45:1, 45:16   **7:13:** Jenesis 45:1; 45:16   **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27   **7:14:** Jenesis 45:9-10; 45:17-18; 46:27   **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33   **7:15:** Jenesis 46:1-7; 49:33   **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52   **7:16:** Jenesis 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32   **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7   **7:17:** Jenesis 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7   **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8   **7:19:** Kis 1:10-22   **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22   **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23   **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hibru 11:23

20 “Ezi dughiar kamın Mosesın amebam a bate, a Godın damazımın bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mıkezımın uan afeziamın dipenimın itima, me an gari. 21 Egha gın me a inigha azenan anetizima, atrivimın guivim a inigha ghua uan borimın mirarama an gari. 22 Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba ini, egha an araziba ko an mıgırıgiaba bar gavgafi.

23 “Moses 40plan azeniba ikia, egha ua uan adarazi Israelian ganasana nighnisi. 24 Egha a Israelian mavın garima, Isipian mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, Isipin gumazımın arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. 25 Moses kamaghın nighnisi, an adarazi kamaghın fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. 26 Egha amımzaraghan Moses garima Israelin gumazımningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amırizımın aning mıgei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghıra uaning misosi?’

27 “Ezi gumazir igharazitav misozim, Moses a dugha ghua kamaghın mıgei, ‘Tina ni amısevezi ni en gumazir dapanim ko jasın ikiava en gari? 28 Ni boghınaron Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghın, datırighın na misueghti ki aremeghasa?’ 29 Ezi Moses kamaghın oregha Isip ategha araghua Midian nguazir igharazımın ikia egha otarir pumuning ini.

30 “Egha 40plan azenibar gın, Moses gumazamiziba puvatızir danganimın itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam

Sainain Mıghsıamın boroghın temer otevir mamın aguabar tongın avir mızariabar aven, puram a bato. 31 A bizir kamın ganigha dıgavir kuram gami. Egh bar roghıra mangı deragh ganasava amua, egha Ekiamın tiarim barası, 32 ‘Ki nın inazir afeziabar God, ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses nıgha, ganan atiatingi.

33 “Ezi Ekiam kamaghın a mıgei, ‘Nguazir ni ısın tughav tir kam, kar anogroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghın ni uan dagarir asuaba suegh. 34 Ki arazir bar kurar me Isipin nan gumazamizibagh amıbar gani. Egha ki men arareba baregha, men osımtıziba gıvasa ızaghırı. Ni ızı, ki ua Isipin ni amangam.’

35 “Mosesın kamra Israelia an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amısevezi ni en gumazir dapanim ko jasın ikiava en gari?’ Ezi kar anarıra, gumazir God uabi men gumazir dapanımın iki, ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer ısımın aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. 36 Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin avırıbagh ami. A Isipin ko Ongarir Aghevımın, dagh ami. Egha gumaziba puvatızir danganimın a 40plan azenıbar dagh ami.

37 “Mosesın kamra, a Israelia mıgia ghaze, ‘God ian tongın akam inigha ızir gumazitam nan mın anemısevegham.’ 38 Ezi Israelia gumazamiziba puvatızir danganimın uari akuvagha itima a me ko iti, a Sainaian mıghsıamın ghuavanabozı ensel a mıkeme. Ezi an akar angamıra itir ikırımırım e danıngasa, a ini.

39 “Ezi en inazir afeziaba Mosesın akaba baraghan aghua. Egha me

7:21: Kis 2:3-10 7:21: Ua Me Ini 2:3-10 7:23: Ua Me Ini 2:11-15 7:29: Kis 2:21-22, 18:3-4
 7:29: Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4 7:30: Ua Me Ini 3:1-10 7:33: Jos 5:15 7:33: Josua 5:15
 7:35: Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 7:35: Ua Me Ini 2:14 7:36: Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35,
 Nam 14:33, Sng 105:27 7:36: Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Diboboniba 14:33; Onger
 Akaba 105:27 7:37: Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 7:37: Godın Arazıba 18:15; 18:18; Matyu 17:5;
 Aposel 3:22 7:38: Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Aısaia 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 7:38: Ua Me
 Ini 19:1-20:17; Godın Arazıba 5:1-33; Aısaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hıbru 2:2 7:39:
 Nam 14:3 7:39: Diboboniba 14:3

⁵¹ Egha Stiven ua kamaghin Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumazamiziba! Ia uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! ⁵² Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gun migeima, ian inazir afeziaba me misozi me ariaghire. Ezi datirighin ia a inigha gumazir kurabar dafaribagh atigha, a misoghezi an areme. ⁵³ Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

⁵⁴ Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan ataribagh ivi. ⁵⁵ Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. ⁵⁶ Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki Godin Nguibamin gari, a kuiagherizima Gumazamizibar Otarim Godin agharir guvimin tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav konegha, ivemara a bagha zui. ⁵⁸ Egha me a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darazi uan azenan azuir korotiaba suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven kamaghin God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimming apirigha irigha pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha areme.

8

¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamın ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarazi pazavira me gami

Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me Jerusalemın itir Kraisin adaraziv sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi aposelbara Jerusalemın iti. ² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isa mozim gatigha a bagha puvirama azi. ³ Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvaghera men dipenibar ghua gumazamiziba isa, me kurvaghera ghua kalabus garisi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distrighin anekuragharui

(Sapta 8:4–12:25)

Filip Samarian Distrighin Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar

7:51: Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:51:** Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godin Araziba 10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremaia 6:10; 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:52:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:53:** Ua Me Ini 20:1-17; Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:54:** Aposel 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:55:** Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:56:** Esekiel 1:1; Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 **7:58:** Godin Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † **7:58:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Ofa Gami 24:13-16, ko Diboboniba 15:35in gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:59:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **7:60:** Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 **8:1:** Aposel 7:58; 8:4; 11:19; 22:20 **8:3:** Aposel 9:1; 9:13; 9:21; 22:4-5; 26:9-11; 1 Korin 15:9; 1 Timoti 1:13 **8:4:** Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 **8:4:** Matyu 10:23; Aposel 11:19

anekuri. ⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri. ⁶ Ezi gumazamizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi. ⁷ Me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi gumazamizir agharir amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera. ⁸ Kamaghin amizi, nguibar kamın gumazamiziba bar akonge.

Kukunir gumazim Saimonin eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamın ikia mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.” ¹¹ A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. ¹² Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimın Akar Aghuim ko Kraisi Iesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamın ikiava, me rue. ¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalemın itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me Ekiam Iesusin ziamın ruegha Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godin Duam iniasa me bagha God ko migei. ¹⁷ Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighti, a uaghan Godin Duam iniam.”

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon migei, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamın God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. ²¹ Nin navir averiam Godin damazimın derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingangarimın aven ikian kogham. ²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamın itiba gin amadagham.”

²⁴ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aningın akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemın ghua, Akar Aghuim Samarian Distrighin nguibar aviribar anakura zui.

8:7: Mt 10:1, Mk 16:17   **8:7:** Matyu 10:1; Mak 16:17   **8:15-16:** Matyu 28:19; Aposel 2:38; 10:48; 19:2   **8:17:** Ap 6:6, 19:6, Hi 6:2   **8:17:** Aposel 6:6; 19:6; Hibru 6:2   **8:20:** Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45
8:20: Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45   **8:21:** Sng 78:37   **8:21:** Onger Akaba 78:37   **8:22-23:** Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15   **8:24:** Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16   **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16

*Filip Akar Aghuimîn
Itiopian gumazim mîgei*

²⁶ Ekiamîn ensel kamaghîn Filipîn mîgei, “Ni Sautin zuir tuavimîn mangi, tuavir kam Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamîn oto. Tuavir kam gumazamiziba puvatîzir danganimîn iti.” ²⁷⁻²⁸ Ezi Filip maghira dikavigha zui, a tuavir arizimîn Itiopian gumazir mam bato. A gumazir dapanim, a Itiopian Atrivir Amizim Kandasin dagîabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalemîn ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akînafarimîn gari.

²⁹ Ezi Godin Duam Filip mîgei, “Ni mangîva karisîn munamîn boroghîn iki.”

³⁰ Ezi Filip ivegha karisîn boroghîn ghugha Itiopian gumazim barazima, a Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akînafarimîn gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir akînafarir mam ni a gifoz, o puvatî?”

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikaragha ghaze, “Ki manmaghîn fogham? Tav na gegharaghti, ki fogham.”

Egha a Filip mîgia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akînafarimîn itir akar kabar gari:

“A mati sipsipîn nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.

Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
a bizitam mîgeir puvatî.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima,
a pura nimîra ikia bizitam mîgeir puvatî.

Ezi me guizîn arazim oteghavkinigha puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,

ezi kot a mîgia ghaze, an aremegham.

Kamaghîn amizi, a boriba puvatî,
ezi tina an gun me geghanam?

Me an ikirimîrim agivazi,
a ua nguazimîn itir puvatî.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipîn azara, “Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun mîgei? A uabîn gun mîgei, o a gumazir igharazimîn mîgei?” ³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akînafarimîn aven akar kamra an mingarimîn mîgia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimîn gun a mîgei.

³⁶⁻³⁷ Me tuavimîn ghua, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghîn mîgei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”* ³⁸ Egha Itiopian gumazim karisîn suizir gumazim mîgeima, a karis gamizîma a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamîn ghuaghirigha, Filip a rue. ³⁹ Aning dipamîn ikegha azenan izezi, Ekiamîn Duam zuamîra Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filipîn garir puvatî, egha tuavimîn ghuava bar akonge. ⁴⁰ Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamîn oto. Egha ghua, nguibaba bar dar Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9

*Sol navim gira
(Aposel 22:4-16; 26:9-18)*

¹⁻² Dughiar kamîn Sol Iesusin suren gumazamizibagh asighasigh, me misoghti me arighirasa, mîgirîgiar

8:27-28: Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20
8:32-33: Aisaia 53:7-8 **8:35:** Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27; Aposel 18:28

8:36-37: Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47 * **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghîn nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghîn mîgei, “Ni guizbangira uan navimîn aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghîn mîgei, “Ki nighnizir gavgavim Kraus Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13

gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghin an azai, "Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, 'Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, Sol an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar gumazimin min a ikirarighiva, a inigh Jerusalem mangam.'"

³ Egha Sol Damaskusin nguibamin boroghin zuima overiamin angazan-garir gavgavim a gisira. ⁴ Ezi a nguazim girigha orazima, tiarir mam kamaghin a migei, "Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?"

⁵ Ezi Sol azara, "Ekiam, ni tina?"

Ezi a kamaghin a migei, "Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶ Ni dikavigh nguibar ekiamin mangi. Egh arazir ni manmaghin damuamim, gumazitam tighar ni mikimam."

⁷ Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baragha gumazitam garir puvati. Kamaghin amizi, me migirigiba puvatigha pura iti. ⁸ Ezi Sol dikavigha, uan damazinning kuigha, ua bizitam garir puvati, an damazinning mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹ A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mikezimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kam in Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananias. Ezi Ekiam irebamin min garir bizimin aven an dagha ghaze, "Ananias!"

Ezi Ananias a ikara ghaze, "Ekiam, ki kati."

¹¹ Ezi Ekiam a migia ghaze, "Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni dikavigh, tuavir kam in mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh. ¹² Sol irebamin min garir bizimin garima, gumazimin ziam Ananias, a iza an damazinning deraghasa uan dafarimning a gisin ati."

¹³ Ezi Ananias a ikaragha ghaze, "Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba kamaghin gumazir kam in gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalem aven itiba paza me gami. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh te nin ziam fa ni ko migei, a men suighiva me kalabus darigham."

¹⁵ Ezi Ekiam kamaghin Ananias migei, "Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko men atriviba ko Israelin gumamaziziba bagh mangam. ¹⁶ Eghti a nan ziam iniamin mizaziba ko osimtiziba, ki dar an akagham."

¹⁷ Ezi Ananias ghua dipenimin aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha kamaghin migei, "Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimin ni bato. Ezi datirighin ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, a na amadazi ki ize." ¹⁸ Ezi zuamira, osirir naziamin min garir bizim, Solin damazinningin ikegha kuiagherigha iri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamin a rue. ¹⁹ Sol dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren gumamaziziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

9:3: Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8   **9:3:** Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8   **9:4:** Mt 25:40   **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8   **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8   **9:7:** Ap 22:9, 26:13   **9:7:** Aposel 22:9; 26:13
9:10: Ap 22:12   **9:10:** Aposel 22:12   **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3   **9:11:** Aposel 16:9; 21:39; 22:3
9:13: Ap 8:3   **9:13:** Aposel 8:3   **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22   **9:14:** Aposel 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22   **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7   **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti 2:7   **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28   **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28   **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13   **9:17:** Aposel 13:52; 22:12-13

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumazamiziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godin Otarim. ²¹ Ezi Solin migirigiam baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamra, a Jerusalemn ikia, Iesusin ziamin deir gumazamizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazamizibar min me ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa, egha a kagh ize?” ²² Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar ghuanabozi, a migirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazamizir Damaskusin itiba fo, Iesus a Kraisi, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

²³ Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ²⁴ Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zurazurara nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. ²⁵ Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamn anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalemn iti

²⁶ Sol gin Jerusalemn izegha, a uaghan Iesusin suren gumazibar aven mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. ²⁷ Ezi

Barnabas a inigha an gun aposelbav kimsa zui. Egha kamaghin me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri. ²⁸ Ezi Sol Jerusalemn deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiater puvatigha Iesusin ziamin akam akura ghuavira iti. ²⁹ Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ³⁰ Ezi Kraisin adarazi kamaghin oregha, a inigha Sisarian nguibamin ghuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrikh in aven itir Kraisin adarasi, dughiar kamn navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuvanadi. Gumazamiziba Godin atiatiava an apengan iti.

Pita Ainius gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumazamizibar ganasa zui. ³³ Egha a nguibar kamn gumazir mam bato, an ziam Ainius. An soroghafariba an amirazima, a 8plan azenibar misiamra iti. ³⁴ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ainius, Kraisi Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh.” Ezi Ainius zuamira dikafi. ³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumazamiziba, an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita,

9:21: Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23   **9:21:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1:23   **9:22:** Ap 17:3, 18:5, 18:28   **9:22:** Aposel 17:3; 18:5; 18:28   **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23   **9:23:** Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23
9:23: 2 Korin 11:32-33   **9:26:** Ap 22:17, Ga 1:17-19   **9:26:** Aposel 22:17; Galesia 1:17-19   **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8   **9:27:** Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8   **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26   **9:29:** Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26   **9:30:** Ga 1:21   **9:30:** Galesia 1:21
* **9:30:** Ezi gin Barnabas Sol inigh Antioghin mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25in gan.   **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10   **9:34:** Aposel 3:6; 3:16; 4:10   **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21   **9:35:** 1 Eghaghaniba 5:16; Aposel 11:21   **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8   **9:36:** 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8

Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganarazibar akurvasi. ³⁷ Ezi dughiar mamın arımarıam a inıziıma an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pın itimın aneti. ³⁸ Jopan nguıbam, a Lidan nguıbamın boroghıra iti, ezi suren gumazıba kamaghın oraki, Pita Lidan nguıbamın itıma, me a mikımasa gumazir pumuning amadazıma aning zui. Aning ghua a mıgia ghaze, “E uari, ni zuamıra datırıghıra ga ko izi!”

³⁹ Ezi Pita aning ko ghua otogha, maghıra ghuriar pın itimın ghuavanabo. Ezi amızir odıarır pura itıba, an mıriamın tuıvıghav ikıa azıa, Dorkas angamıra ikıa me bagha ingarızir korotiaba ko korotiar azenan azuıba an akası.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamıziıba bar me amangızı me azenan ghue. Ezi a uan tevımnıng apırıgha God ko mıgei. Egha raghırıgha amızir aremezim gara ghaze, “Tabıta, ni dikafıgh.” Ezi Tabıta uan damazımnıng kuıgha Pıtan apıgha, dikavıgha apera. ⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavıgha tu. Egha Pita nıghnızir gavgavım God baghavıra itır gumazamıziıba ko amızir odıarıbar dıagha Tabıta men aka, ezi me gari an angamıra iti. ⁴² Ezi Jopan itır gumazamıziıba bizır kamın eghaghanım baregha men avırıba nıghnızir gavgavım Ekıamın iti. ⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itır gumazir asızir inıbar bizıbar ingarır mam, an zıam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganıdi

¹ Gumazir mam Sisarian nguıbamın iti, an zıam Kornilius. A Romın mıdorozir gumazir 100plan garır gumazir dapanım.

A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumazıba. ² Kornilius, a God ifongezir arazıbagh amır gumazım, a uan adarazi ko me Godın apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamızir onganarazıbar akurvagha, zurara God ko mıgei. ³ Dughiar mamın 3 kloghın guaratızımın Kornilius bar deravıra garıma Godın ensel irebamın mın bizımın aven iza kamaghın a mıgei, “Kornilius!”

⁴ Ezi Kornilius atıatia dikıravıram an gara, kamaghın an azara, “Ekıam, bizır tızım?”

Ezi ensel an azangsızım ikaragha ghaze, “God nın mıgirıgiaba baragha, ingangarır ni gumazamızir onganarazıbagh amıba, God dagh ifuegha dagh nıghnısi. ⁵ Ni datırıghın gumazıtıba amadaghtı, me Jopan mangı gumazir kam an zıam Saimon, me uaghan Pita a garısi, me a batogh a inıgh izi. ⁶ An asızir inıbar bizıbar ingarır gumazım Saimon ko iti. An dipenım ongarır mıriamın iti.”

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezım anetegha ghuzıma, a uan ingangarır gumazımning koma mıdorozir gumazir bar God gifongezım uaghan a ko itimın diazıma me a bagha izi. ⁸ Ezi a bizır otıvizır kabar gun bar me mikemegha, me amadazı me Jopan ghue.

Pita irebamın mın bizımın gari

⁹ Ezi amımzaraghan aruer arızımın Kornilius amadazır gumazıba ghua Jopan nguıbar ekıamın boroghın otıvıma, dughiar kamra Pita dipenımın avughsır danganımnın ghuavanabogha God ko mıgei. ¹⁰ Ezi mıtirıam Pita azıma, a daghetam amasa, ezi me daghebagh amuvıra itıma, a irebamın mın bizır mamın gari. ¹¹ Egha a pın garıma overıam kuiaghirızı, bizır mam inır ekıamın mın gari. Bizır kam, me

9:40: Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:40:** Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60

9:43: Ap 10:6 **9:43:** Aposel 10:6 **10:1:** Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:1:** Matyu 8:5; Aposel 27:1-3

10:2: Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12 **10:2:** Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 **10:3:** Ap 3:1, 10:30, 11:13

10:3: Aposel 10:30; 11:13 **10:6:** Ap 9:43 **10:6:** Aposel 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:9:** Aposel

11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:11:** Aposel 11:5-17

an ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimın izaghiri. ¹² Egha inir kamın aven, asıziba bar an iti, asızir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asıziba, ko pın itir kuaraziba sara an iti. ¹³ Ezi tiarir mam kamaghın a miğei, “Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami.”

¹⁴ Ezi Pita kamaghın a ikaragha ghaze “Ekiam bar puvatigham! Ki fomıram Godın damazimın bizir mızırızitam amezir puvati.”

¹⁵ Ezi tiarim uam a miğia ghaze, “Bizir God amızir zueziba, ni uam mızırızibar dar arıghan marki.”

¹⁶ Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mıkezimın Pita bato. Ezi inir ekiar kam zuamıra uamategha overiamın ghuavanabo.

¹⁷ Pita irebamın mın ganızir bizir kamın mıngarım gıñıghnıghavıra itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonın dipenim bagha azangısı, an dipenim managh iti. Egha me datırıghın izava an tiar akamın otifi. ¹⁸ Egha me diava azangısı, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

¹⁹ Pita irebamın mın ganızir bizim gıñıghnıghavıra itima, Godın Duam kamaghın a miğei, “Saimon, gumazir pumuning ko mıkezim ni buriagharui. ²⁰ Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghın amızı, ni me ko mangısı niğhnızir avırıbar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.”

²¹ Ezi Pita vanginan iraghugha me miğei, “Kar kırara, ia na buri. Ia tızim bagha izi?”

²² Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan mıdorozir gumazıbar garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A

Godın damazimın deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godın enselin mam a miğia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nın dipenimın izegh miğirıgiatabar amuti ni da baragh.” ²³ Egha Pita me miğeima, me dipenimın aven ghu. Me akuigha amızaraghan, Jopan nguıbamın niğhnızir gavgavım İesusın itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusın dipenimın ghu

²⁴ Me ghua tuavimın akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius me mızua iti. A uan ro-roaba ko uan adarazi diagha, me kuvagha me ko iti. ²⁵ Pita dipenimın aven zuıma, Kornilius a batogha, an suemningın irıgha an ziam fe. ²⁶ Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kınim.”

²⁷ Pita a miğıavıra dipenimın aven ghua garıma, gumazamızir avırıba uari kuvagha iti. ²⁸ Ezi Pita kamaghın me miğei, “İa bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin İgharazıbar Gumazamızıbar boroghın mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghın na miğia ghaze, ki Godın damazimın gumazıtam mızırızım a darıghan kogham. ²⁹ İa na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki İan azangısı, İa tızim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning ko pumuning gıvazıma, ki 3 kloghın guaratızımın uan dipenimın aven ikia God ko miğei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurım arugha bemıra nan guamın mıñıghav iti.* ³¹ Egha

10:14: Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:14:** Ofa Gami 11:1-47; Godın Arazıba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14 **10:15:** Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:15:** Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20; 1 Korin 10:25 **10:19:** Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12 **10:22:** Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:28:** Jon 4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godın enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:31:** Daniel 10:12; Hibru 6:10

ghaze, 'Kornilius, God n'in migirigiam baraki, egha arazir ni gumamazizir onganarazibagh amiba, an adagh nighnisi. ³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazim'in dipenim'in akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriam'in iti.' ³³ Kamaghin amizi, ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. E datirighin bar iza Godin damazim'in iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kimtima e bar da baragham."

Pita Kornilius'in dipenim'in Godin akam akuri

³⁴ Ezi Pita kamaghin Kornilius'in dipenim'in aven itir daraziv gei, "Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumamazizir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumamazizibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumamazizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumamaziziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Krai Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizim'in iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumamaziziba ruasa akam akuragharuigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God a ko itima, ezi

a nguibabagh arua gumamazizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumamazizibagh ami me ua dera.

³⁹ "E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem'in nguibam'in bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvim'in anegurazima an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God a isava gumamazizibar aka. ⁴¹ Egha a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiam'in gin, an e ko iki-ava dagheba ko dipaba ame. ⁴² Iesus uan akam'in gun gumamazizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara. ⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam akuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziam'in ikiti, God Iesusin ziam'in an arazir kuraba gin amangam."

Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin Duam isi

⁴⁴ Pita akam akuravira iti, gumamaziziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. ⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir kuram

10:34: Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godin Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:35:** Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:41:** Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:43:** Aisaia 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14

gamigha kamaghin miġei, “Ia mu-nagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin me miġia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en anogorosi?”

⁴⁸ Egha Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Kraiss Iesusin ziamin me ruegh.” Ezi me ruegha givagha, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita miġei.

11

Pita Jerusalem ghugha bizir otivizibar gun miġei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³ Ezi Pita uamategha Jerusalem ghua-vanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara ghaze, “Ni arazir manam gamua, egha ghua gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar dipenibar me koma api.”

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba, bar deravira dar gun me miġei,

⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko miġei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin na miġei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’

⁸ “Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.’

⁹ “Ezi tiarim ua kamaghin Godin Nguibamin miġei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.’ ¹⁰ Ezi bizir kam dughiar pumuning ko mizekimin amigha, ua ekuigha overiamin ghua-vanabo.

¹¹ “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mizekim, na bagha Sisarian nguibamin iza dipenir ki itimin oto. ¹² Ezi Godin Duam na miġia ghaze, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³ Ezi an e miġia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, tuavir kamin ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ “Ezi ki miġiavira itima, Godin Duam maghira me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi mokin. ¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’ ¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Kraiss Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

10:47: Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12   **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12   **10:48:** Ap 2:38   **10:48:** Aposel 2:38   **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12   **11:5:** Ap 10:9-48   **11:5:** Aposel 10:9-48   **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45   **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45   **11:14:** Ap 16:31   **11:14:** Aposel 16:31   **11:15:** Ap 2:4   **11:15:** Aposel 2:4   **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5   **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5   **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9   **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9   **11:18:** Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16   **11:18:** Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16

18 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin ziam fa ghaze, "A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatighi, me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam."

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti

19 Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumazamizibav gei. 20 Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumazamizibav gei. 21 Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

22 Ezi Jerusalem in itir Kraisin adarazi bizir kam in eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu. 23 Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigabab me migei. 24 A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

25-26 Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini.

27 Ezi dughiar kam in, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalem in ikegha Antioghin iza-ghiri. 28 Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godin Duamin gavgavimin kamaghin migei, Rom in nguaziba bar dagheba oteveg-ham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiam in bizir kam oto.) 29 Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dabirabimin min daghaba daningiva, Judian itir darazir akurvaghasa daghaba amangasa. 30 Me kamaghin amigha, uan daghaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh aning.

12

Herot Jems misoghezi an aremezi, a Pita kalabus gati

1 Dughiar kam in Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.* 2 Egha a migeima, me Jon in aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezi, an areme. 3 Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizi, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gati. Herot Yis Puvatizir Bret in Isamin Dughiam in bizir kam gami. 4 A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir

11:19: Ap 8:1-4   11:19: Aposel 8:1-4   11:21: Ap 2:41   11:21: Aposel 2:41   11:22: Ap 4:36
 11:22: Aposel 4:36   11:23: Ap 13:43   11:23: Aposel 13:43   11:24: Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21
 11:24: Aposel 2:41; 5:14; 11:21   11:25-26: Aposel 9:30   11:27: Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11
 11:27: Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11   11:28: Ap 21:10   11:28: Aposel 21:10
 11:29: Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1   11:29: Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1   11:30: Ap 12:25
 11:30: Aposel 12:25   * 12:1: Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiam in itir Atrivir kam Herot in ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam.   12:2: Mt 4:21, 20:23   12:2: Matyu 4:21; 20:23   12:3: Ap 4:3   12:3: Aposel 4:3   12:4: Kis 12:1-27   12:4: Ua Me Ini 12:1-27

gumazir 4plan okoruabar agharim gati. Ezi me dughiaba isa vaghvagha an gari. Egha 4plan okoruar kaba, me dar vaghvagha 4plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghti, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimin a kot darighasa. ⁵ Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarazi uan navir averiabar a bagha puvira God ko migiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a ikezi a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin a bagha gara tiar akamin iti. ⁷ Ezi zuamira Ekiamin ensel otozi, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egha ensel Pitan ivim amisuegha a gaghuragha kamaghin a migei, “Ni zuamira dikafigh!” Ezi senin an agharimning gikezimning firighirigha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a migia ghaze, “Ni korotiam arughiva dagarir asuabar aghuigh.”

Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a migei, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi.” ⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. A bizir kabagh fozir puvatizi, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimin gari. ¹⁰ Aning ghuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin

zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiagherizima, aning azenan ghua tuavir mamın zui. Aning mong saghon ghua, ensel zuamira Pita ategha ghu.

¹¹ Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, “Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹² Pita bizir kabagh fogha, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avirim uari akuvagha dipenir kamın ikia God ko migei. ¹³ Ezi Pita azenan ikia divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. ¹⁴ Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghua, kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin iti!”

¹⁵ Ezi me kamaghin a migei, “Ni onganis ti.”

Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.”

Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. ¹⁷ Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡

12:5: Je 5:16   12:5: Jems 5:16   12:6: Ap 5:23   12:6: Aposel 5:23   12:9: Ap 10:3, 10:17, 11:5   12:9: Aposel 10:3; 10:17; 11:5   12:10: Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9
 12:10: Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22; Aposel 5:19; Hiebru 1:14; 2 Pita 2:9   12:12: Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37   12:12: Aposel 4:23; 12:5; 15:37   12:15: Mt 18:10, Ap 26:24   12:15: Matyu 18:10; Aposel 26:24   † 12:15: Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazamizibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiana.   12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40   ‡ 12:17: Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalemın siosin itir gumazir dapanimin oto.   12:18: Ap 5:22-24   12:18: Aposel 5:22-24

18 Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, "Pita managh ghu?"¹⁹ Pita itir puvatizi, Herot a gumazibav kemezi me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha ghaze, me arimighiram. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi. Kamaghin amizi, me datirighin uari akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Egha gin, me Herotin ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me kom anegivagham.

²¹ Herot dughiar atizimin, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimin dabirabim gaperagha gumazamizibav gei. ²² Ezi me pamtem dia ghaze, "Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei." ²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel maghira a misoghezi a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezi Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalem anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghua Iesusin Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1--21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.* ² Ezi dughiar mam in Kraisin adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, "Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aning in dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghti, aning nan ingangarim bagh mangi." ³ Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu. ⁵ Egha me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aning in akura.

⁶ Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir

12:20: 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17   **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekial 27:17   **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20   **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20

12:24: Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6   **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6   **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37   **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37   **13:1:** Ap 11:27

13:1: Aposel 11:27   * **13:1:** Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, "pizim." Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim.   **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4

13:2: Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4   **13:3:** Ap 6:6

13:3: Aposel 6:6   **13:4:** Ap 15:39   **13:4:** Aposel 15:39   **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37

13:5: Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37

gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. ⁷ A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasın diazi aning ize. ⁸ Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹ Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei,† ¹⁰ “Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiraghan aghua? ¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezi zuamira ghuariam an damazimning korozi aminim an piri. Ezi a tavin agharimin suighasa pura ruia asaghinifi. ¹² Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregha digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghın aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha

ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemın ghu. ¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghın nguibamin otifi, a Pisidian Distrighın aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamın, me God ko migeir dipenimin aven ghuegha apiaghav iti.‡ ¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givagha, Pol ko Barnabas bagha akam amaga ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin me aminiva, kamaghin me migei, “Ia Israelin gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Godin atiatia uari isa God ganidiba, ia na baragh! ¹⁷ Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamın God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸ Egha a 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim me ko ikia, men osimtiziba atera men akurvasi. ¹⁹ Egha Kenanin nguaziba, God 7plan gumazamizir bizim gasighasigha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh aningi. Ezi me dar ghuaviba

13:8: 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8 † **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamın a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8

13:10: Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 ‡ **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godin Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Diboboniba 14:34; Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godin Araziba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapaniba 2:16; 1 Samuel 3:20

ikiangi. ²⁰ Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelian ganasa gumazir dapaniba amisiva, mamaghira ikia ghua, Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.

²¹ “Dughiar kamın Israelia atrivim bagha Godin azangsisı. Ezi a Sol me ganingi, a Kisın otarım, egha Benjaminin adarazir gumazim, a 40plan azenibar men gari. ²² Ezi God Sol agivagha, Devit amisevezi an an danganim inigha atrivimin oto. Ezi a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarım, gumazir ki bar ifongezim, bizir ki ifongeziba a bar dar amuam.’

²³ “God fomira akam akirizi moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, a en Akurvazir Gumazim.

²⁴ “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazamizibav gei. ²⁵ Jonin ingangarir dughiam givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizua itim puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan derazir puvati. Ki gumazir kinim.’

²⁶ “Aveghbuaba, ia Abrahamin igiaba, ko ia God gifuegħa an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bagħa, God uam e iniasa migirigiar kam amadazi a ize. ²⁷ Jerusalemın gumazamiziba ko

gumazir ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragħa dagħ fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegħam. Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. ²⁸ Egha me a misuegħti an aremegħan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me pamtem kamaghin Pailat migei, ni midorozir gumazibav kemegħti me a misuegħti an aremegħ. ²⁹ Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin me ami. Egha me ter ighuvimin anedegħa a inigha dagiar torim gati. ³⁰ Ezi God a gamizi a ua dikafi. ³¹ A ko Galilin Distrighin ikia Jerusalemın zuir gumazamiziba, me dughiar aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumazamizibav gei.

³² “E Akar Aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagħa akam akira ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagħam. ³³ Datirighin, a Iesus gamizi a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizi, an e bagħa uan akar dikirizir kam gamizi a guizbangiram oto. Onger Akabar Akınafarım sapta 2, kamaghin a migei:

“‘Ni nan otarım, ezi datirighin ki nin afeziamın oto.’

13:21: 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aisaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:28:** Matyu 27:22-23; Mak 15:13-14; Luk 23:21-23; Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:34:** Aisaia 55:3

34 “E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamın kamaghın mikeme:

“Ki guizbangıra deraghvıra ia damuva,
bizir aghuiba ia danıngam,
ki fomıra akar dikirizibar Atrivim Devit mikemezi moghın,
ki bizir aghuiba ia danıngam.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghın guizbangıram otivam.’

35 “Ezi akar igharazir mam uaghan Godın Akınafarımın iti. A kamaghın miği:

“Ni uan ingangarım bagha misevezir gumazim ateghtıma,
a matmatın iki kurighan kogham.’

36 “E fo, dughiar kamın Devit nguazımın ikia, a Godın nıghnızımın gın zui. Egha a gın aremezi, me an kuam inıgha ghua an ovavıba afi naghın anefazi, an kuam kuri. ³⁷⁻³⁸ Ezi gumazir God amizi a ua matmatın dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghın amizima, e ua miği, ia akar kam gıfogh, gumazir kam İesus ian arazir kuraba gın amangasa ize. ³⁹ Moses Osirizir Arazıba ian akuragh ian arazir kuraba gın amadaghtı, ia Godın damazımın deraghan kogham. Puvati. Gumazir kam İesusın ingangarımın, God gumazir nıghnızir gavgavıba itıba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gın amaga, me gamıma me an damazımın dera. ⁴⁰ Ia uari bagh gan, Godın akam inıgha izir gumazıba

fomıra mikemezi moghın, bizitam ia batoghan kogham:

41 “Ki ian dughiamın bizir ıgharazıtam damıghtı
a ia batogham.

Eghtı gumazıtam ia mikımtı
ia nıghnızir gavgavım an ikian kogham.

Kamaghın, ia gumazir dibovir akar kurabagh amıba, ia gan,
ia dıgavir kuram damıgh ikuvıgham.’”

⁴² Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko miğiir dipenim ataghirazıma, gumazamizıba kamaghın aning miği, “Gua Sabatın munamın dughiamın uamategh izıva bizir kabar miğirıgiar taba uam e mikım.”

⁴³ Egha me bar God ko miğiir dipenim ategha azenan ghue. Ezi Judan avırıba ko gumazamizir ıgharazıba, me Judan Arazıbar gın zuir gumazamizıba, me Pol ko Barnabasın gın zui. Ezi aning me miği, men nıghnızıba fa ghaze, ia Godın nıghnızımın gın mangı an apangkuvımın apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatın dughiar ıgharazım otozi, nguıbar ekiar kamın itir gumazamizir avırım bar iza uari akuvagha Ekıamın akam barası. ⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okoruar kamın ganıgha, men navıba bar ikufi. Ezi me Polın akabar kurakuragha a miği.

⁴⁶ Kamaghın amizi, Pol ko Barnabas atıatir puvatıgha, akar bar gavgavımın me miği, “İa Judaba, ga faragha Godın akamın ia mikeme. Ezi ia akırım ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikırımırir aghuir zurara itim inıan kogham. Kamaghın

13:35: Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 13:35: Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 13:36: 1 Kin 2:10, Ap 2:29 13:36: 1 Atrivıba 2:10; Aposel 2:29 13:37-38: Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 13:39: Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 13:39: Aısaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19 13:40: Ais 29:14 13:40: Aısaia 29:14 13:41: Hab 1:5 13:41: Habakuk 1:5 13:43: Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 13:43: Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12 13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 13:45: Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 13:46: Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 13:46: Aısaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19

amizi, ia oragh, ga uam akar kamın ia mikıman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumamazibav kimam. ⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghın e mikeme:

“Ki ni amisevegha
ingangarir ekiam ni ganıdi.
Egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumamazibaba bagh angazangarımın mın ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumamazibaba bar men akuragh ua me iniam.’”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazibaba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumamazibir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamın akam bar nguibaba bar dar ghu. ⁵⁰ Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamın iti. Judaba men navibagh inivima, me osımtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighın aning batoke. ⁵¹ Kamaghın amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarımningın itir nguaziba apisi, eghti gumamazibaba fogh suam, men arazir kam osımtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamın ghu. ⁵² Kamaghın amizi, Antioghın itir Kraısın suren gumamazibaba, Godın Duam bar me gizıvazıma me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamın İesusın Akar Aghuım akuri

13:47: Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32   **13:47:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32   **13:48:** Ap 11:18   **13:48:** Aposel 11:18   **13:50:** Ap 17:4, 17:12   **13:50:** Aposel 17:4; 17:12   **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6   **13:51:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6   **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46   **13:52:** Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46   **14:2:** Ap 13:45   **14:2:** Aposel 13:45
14:3: Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4   **14:3:** Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4   **14:5:** Ap 14:19, 2 Ti 3:11   **14:5:** Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11   **14:6:** Mt 10:23   **14:6:** Matyu 10:23   **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2   **14:8:** Jon 9:1; Aposel 3:2

¹ Pol ko Barnabas Antioghın ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamın Judaba God ko mıgeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvıra akam akurıma, Judan avırıba ko Kantrin Igharazibar Gumamazibir avırıba nighnizir gavgavim İesusın iti. ² Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumamazibaba nighnizibagh asıghasıgha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim İesusın itir darazıgh ami.

³ Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarımın Aikoniamın ikiava, Ekiamın apangkuvımın akam mikımasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning ganıngizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghın Ekiam gumamazibaba akakagha ghaze, akar aning me mıgeir kaba, da guızın akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumamazibaba uari abiki, marazi Judabar gın zuıma, marazi aposelning bagha zui. ⁵ Egha gın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamazibaba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha aning bagha tuavıba burıa ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagıabar aning gınvıvasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuım akuri

⁶ Ezi Pol ko Barnabas kamaghın oregha ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighın nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekiar kamningın boroghın itir nguibaba sara ghu. ⁷ Egha aning kagh Akar Aghuım akuravıra iti.

⁸ Listran nguibar ekiamın aven gumazir mam, an suemning ikuvıgha

an amirazi an aruir puvatigha aper-aghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. ⁹ A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirim Pol amizir bizir kam in ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagha izaghire!” ¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigibabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.* ¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva aning in ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia migei, ¹⁵ “Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamaghsua Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin ingarizim, egha dar itir

biziba bar adar ingari. ¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham. Puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.” ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaning in ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Pol in apanibar otifi. Egha me dagibabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumazamiziba iza an okarizi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko Derben zui.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

²¹ Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumazamizir aviribagh ami, me suren gumazamizibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko Aikoniam ko Antiogh in ghu. ²² Aning gavgavim suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigibabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven

14:9: Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:9:** Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4 **14:11:** Ap 8:10, 28:6 **14:11:** Aposel 8:10; 28:6 * **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Onger Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Onger Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Onger Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19 **14:22:** Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40

mangigham.”²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha gumazamizir dapaniba amisefe. Gumazamizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighin aven Antioghin zui

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. ²⁵ Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. ²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aning dafaribar amiziba bar, dar gun me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei. ²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisin adarazi Jerusalem in nguibamin uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Mosesin Arazimin gin mangan kogh, egh uan mikarzir mogomebar iniba

aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.”* ² Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalem mangi bizir kam bagh aposelba ko Siosin gumazamizir dapanibav kimam.

³ Egha Kraisin adarazi, me amadazima me zui. Me Fonisian Distrik ko Samarian moghin ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarazi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalem otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aning agharimin amizir bizibar, gun me migei.

⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibarin ike, me dikavigha kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba akar kam akirasa uari akufa. ⁷ Dughiar ruarimin me bizir kam migia ghua, Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan akatorimin Akar Aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe. ⁸ E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganingi. An e gamizi moghira, me gami.

14:26: Ap 13:1-3, 15:40   **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40   **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12   **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12   **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16   **15:1:** Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16   * **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike.   **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1   **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1   **15:4:** Ap 14:27   **15:4:** Aposel 14:27   † **15:5:** Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan.   **15:7:** Ap 10:1-43   **15:7:** Aposel 10:1-43   **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15   **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15

Egha tuavir kamın a kamaghın en aka, a me gifuegha ua me ini. ⁹ Godın damazimın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nıghnızir gavgavim İesusın itima, God men nıghnızir gavgavimın tuavimın, men navibagh amizi me an damazimın dera. ¹⁰ Ezi kamaghın ia tizim bagh God damighti, a ian nıghnızibar gın mangam? Egha osımtızir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko, osımtızir e uaghan datırıghın ateran iburaziba, da isa nıghnızir gavgavim İesusın itir darazıgh arısı. ¹¹ Kamaghın puvati. En nıghnızir gavgavim ghaze, en Ekiam İesusın apangkuvimın, God uam e inızir moghıra me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nımıra ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me mıgei. Egha aning ghaze, God aningın dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongın, dagh ami.

¹³ Aning mikemegha gıvazi Jems kamaghın mıgei, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan apangkuvim men akagha, men tongın gumazir maba ua bagha me inıgha me gamizi, me an gumamazizibar otifi. ¹⁵ Godın akam inıgha izir gumazibar mıgırıgıamın mırarara ghu. Me fomıra kamaghın osiri, men mıgırıgıamın osızirimra kara:

¹⁶ “God kamaghın mıgei, Devitin ovaviba mati, purir-penim degiaghiri.

Egh ki gın uamategh izi, an ingarighti a tugham.

An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham, egh ki a damighti a ua deragham.

¹⁷ Eghti gumamazizir ikiavıra itir naba God bagh ruiam.

Kantrin Igharazibar Gumamazizir nan ziamın itiba bar uaghan na buriam.

¹⁸ Ekiam kamaghın mikeme.

A bizir kaba fomıra gumamazizibar akazi me dagh fo.’”

¹⁹ Jems ua kamaghın mıgei, “Nan nıghnızimra kara, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apıran kogham. ²⁰ E me bagh osir kamaghın me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anıdibar aman marki. Ia dar ami kamaghın ia Godın damazimın mızegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asızir me benibar firibagh afi ariaghırıba, dar ghuzıba darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzıbar aman marki. ²¹ E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomıra iza datırıghın, me an akam nguıbar ekiabar aven bar anakura, egha Sabatba zurara God ko mıgeir dipenibar aven a dıbori.” †

15:9: Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9 **15:16:** Amos 9:11-12 **15:20:** Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:20:** Jenesis 9:4; Ua Me Ini 34:15-17; Ofa Gami 17:10-16; 18:6-23; 1 Korin 6:9; 6:18; 8:1; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; 1 Pita 4:3 **15:21:** Ap 13:15 **15:21:** Aposel 13:15 † **15:21:** Judaba, me İsrailın nguazimra itir puvati. Fomıra me ghua kantrin ıgharazir İsrailın nguazim boroghıra itibar iti. Egha men God ko mıgeir dipeniba, nguıbar ekiamın uaghan nguazir kam iti. Ni akar Aposel 2:5-11ın itimın gan. Kamaghın, nguıbar ekiar kabar itir gumamaziziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gıfa.

Me Kantrin Igharazibar Gumazamizir God g'ifoziba bagha akinafarim amadi

²² Egha aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adazir faragha zui. ²³ Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazim in itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi me en azarazir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi. ²⁵ Ezi e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada. ²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Krai Iesusin ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha uaningin sa. ²⁷ Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia mikimasa, e aning amada. ²⁸ E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. ²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibagh afi

ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin adarazi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi.

³¹ Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. ³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin, aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviribar me gami. ³³⁻³⁴ Egha aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. ³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiam in akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei, "Ga uamategh nguibar ekiar ga Ekiam in akam akuniziba, bar dar mangiva uan adazir ganam, me manmaghin iti." ³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aning in gin mangam. ³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. ³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas

15:24: Ap 15:1 **15:24:** Aposel 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:26:** Aposel 13:50; 14:19; 1 Korin 15:30; 2 Korin 11:23; 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:28:** Matyu 23:4
15:29: Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:29:** Ofa Gami 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20 **15:32:** Ap 11:27, 13:1, 14:22 **15:32:** Aposel 11:27; 14:22 **§ 15:33-34:** Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, "Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti." **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:37:** Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10
15:38: Aposel 13:13; Kolosi 4:10

ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. ⁴⁰ Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamaghin migei, "Godin akurvazim gua ko iki." Ezi aning ghu. ⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

¹ Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamn ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gumazim. ² Listra ko Aikoniamin itir en adarasi, me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar aghuim. ³ Ezi Pol a inighti, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamn iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin, Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu. ⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba Jerusalemn mikemegha amamangatizim, gumazamiziba da baragh, dar gin mangasa, me me migiagharui. ⁵ Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi.

Pol irebamn min bizimn Masedonian gumazimn gani

⁶ Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue. ⁷ Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian

Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. ⁸ Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. ⁹ Ezi dimangan Pol irebamn min bizimn garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikia a gakaghora ghaze, "Ia Masedonian iziva en akuragh." ¹⁰ Pol irebamn min bizir kamn ganigha givagha, e zuamira bizibar kirigha Masedonian mangasa tuavibar kiri. E fo, God Akar Aghuim me mikinasa en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin zui. Egha amimzaraghan Neapolis bagha zui. ¹² Egha e kagh dikavigha ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. E kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamn, e nguibar ekiamn tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar gari me uari akuvagha itima, e me migei. ¹⁴ Amizir e barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiatairian nguibar ekiamn ikia izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, "Ia kamaghin na ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamn iki, kamaghin ia izi nan dipenimin iki." A kamaghin e migia bar e gakaghone.

16:1: Ap 14:6, 2 Ti 1:5   **16:1:** Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5   **16:2:** Fl 2:19-22   **16:2:** Filipai 2:19-22
16:3: 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5   **16:3:** 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5   **16:4:** Ap 15:23-29   **16:4:** Aposel 15:23-29
16:5: Ap 2:47   **16:5:** Aposel 2:47   **16:6:** Ap 18:23   **16:6:** Aposel 18:23   **16:7:** 2 Ti 1:15
16:10: 2 Ko 2:13   **16:10:** 2 Korin 2:13   * **16:10:** Aposeln akinafarimn akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvat. Ni Aposel 16:40, an ganigh.   **16:15:** Ap 16:33, 18:8   **16:15:** Aposel 16:33; 18:8

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mamın e God ko miğeir danganımın zuıma, ingangarir amızır ıgıam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazıma a gın otivamin bizıbagh fogha dar gun miğei. Ezi kamaghın an garir gumazıba an amir ingangarir kamın dagıar avırıba isi. ¹⁷ Ezi guıvir kam, Pol ko bar en gın ıza kamaghın dia miğei, “Gumazır kaba Godın Bar Pın İtimın ingangarir gumazıba. Me God ian akurvaghamin tuavımın gun ia miğei.” ¹⁸ A dughiar avırıbar kamaghın ami.

Ezi Pol an amıragha raghırıgha kamaghın duar kuram miğei, “Kı Kraıs İesusın zıamın nı miğei, nı azenım gırıgh!” Ezi duar kuram maghıra anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumazıba fo, men dagıaba ısır tuavım pırı. Kamaghın amızı, me Pol ko Sailasın suıragha anıng amıkırıgha gumazır dapanıba bagha bizıba amadır danganır ekıamın ghu. ²⁰ Egha me anıngın akua jas bagha ghugha kamaghın miğei, “Kar Judan gumazımning. Anıng en nguıbar ekıamın itır gumazamızıbar navıbagh inıvıma osımtızır avırıba otıfı. ²¹ Egha anıng Romın kantrı en anogoroghezır arazıbar gın mangasa, gumazamızıbar geı.”

²² Ezi gumazamızıba ıza uarı akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gası. Ezi jas mıdorozır gumazıbar gıa ghaze, ia anıngın korotıaba suegh anıng mısogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv anıng mısuegha, anıng isa kalabus gati. Egha deraghıva anıngın ganamın akar gavgavım isa, kalabusın garır gumazım ganıngı. ²⁴ Ezi kalabusın dıpenımın garır gumazım jasın akam baregha, anıng isa

selın danganır bar aven itım gatıgha, anıngın sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dımagarır arızımın Pol ko Sailas God ko miğıava ıghıabagh ami. Ezi kalabusın itır gumazır maba anıng barası. ²⁶ Ezi zuamıra mıkimkızır dafar mam otogha, gavgavım kalabusıar dıpenımın mıngarım ganıdır dagıabagh inobaghnobası. Ezi kalabusın tıar akaba zuamıra kuiaghıre. Ezi me kalabusıaba ikezır senba bar fıriaghıre. ²⁷ Ezi kalabusın dıpenımın garır gumazım osegha dıkavıgha kalabusın dıpenımın tıar akabar garıma da bar kuiaghırezi, an nıghnızım ghaze gumazır kalabusın itıba bar are. Kamaghın a uan mıdorozır sabam asıgha uabı uabı bıragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemın dia, “Nı pazı uabı damuan markı! E bar ka itı.”

²⁹ Ezi kalabusın garır gumazım angazangarıba bagha dia, egha ıvegha Pol ko Sailas itır danganımın ghua atıatıa puvıra nıgha, anıngın suebar ırı. ³⁰ Egha an anıngın inıgha azenan otogha anıngın azangısı, “Aruamning, kı tızım damıghtıma God nan akuragham?”

³¹ Ezi anıng a ıkaragha ghaze, “Nı nıghnızır gavgavım Ekıam İesusın ıktı, a nın akuragh, nın adarazı sara akuragham.” ³² Ezi anıng Ekıamın akam a miğıa egha uaghan a ko itır darazı bar me miğei. ³³ Dımagarır kamra, gumazır dapanır kam anıng inıgha anıng duaba rue. Ezi anıng zuamıra a ko an adarası, İesusın zıamın bar me rue. ³⁴ Ezi kalabusıbar garır gumazır dapanım, Pol ko Sailas inıgha uan dıpenımın aven ghugha dagheba anıng ganıdı. A uan adarazı ko nıghnızır gavgavım Godın itı. Kamaghın amızı, me bar akonge.

16:16: Ap 19:24   **16:16:** Aposel 19:24   **16:17:** Mk 1:24, 1:34   **16:17:** Mak 1:24; 1:34   **16:18:** Mk 16:17   **16:18:** Mak 16:17   **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5   **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5   **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6   **16:20:** 1 Atrıvıba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6   **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2   **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonıka 2:2   **16:26:** Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10   **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10   **16:27:** Ap 12:18-19   **16:27:** Aposel 12:18-19   **16:30:** Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6   **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6   **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10   **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10   **16:33:** Ap 16:15
16:33: Aposel 16:15

³⁵ Ezi aminim tirazi, jasba polisın gumaziba amadazi me iza kamaghın kalabuziar dapanim miġei, “Jasba kamaghın miġei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’”

³⁶ Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghın Pol miġei, “Jasba ni ko Sailas ataghiraġhasa na mikeme. Ezi gua datirighın navir amirizim sara mangi.”

³⁷ Ezi Pol kamaghın polisın gumazibav gei, “Ga Romın gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimın pura ga misogha, ga isa kalabusın ga amada. Egha me datirighın nimira ga aman-gasa? Ti puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam.”†

³⁸ Ezi polisın gumaziba akar kabar gun jsbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romın gumazimning. Ezi me atiatingi. ³⁹ Kamaghın amizi, jasba kalabusın dipenimın ghuegha, kamaghın aning miġia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningın akua azenan ghuegha, aningın azangsisı, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.” ⁴⁰ Ezi aning kalabusın dipenim ategha Lidian dipenimın ghu. Egha Kraısın adarazir ganigha, akar maba me miġia, gavgavim me ganigha, egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamın aven akam akuri

¹ Pol ko an ġin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamın oto. Tesalonikan

nguibamın aven, Judabar dipenir God ko miġeir mam iti. ² Egha Pol God ko miġeir dipenimın aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatın pumuning ko miġezimın Godın Akinafarimın itir osiziriba me geghara me miġei. ³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav ġia ghaze, “Krais miżazim inigh are-megh ua dikavamin miġirigiam, a guizbangira.”

Egha kamaghın miġei, “Iesusın ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Kraıs.”* ⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha niġnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasın niġnizimın ġin zui. Ezi uaghan Godın atiatir Grighın gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningın ġin zui.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasın niġnizimın ġin zuima, Judaba kamaghın naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamın aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimın mangasa, aning buriasa ivemara Jesonın dipenimın aven ghue. ⁶ Egha me aningın apizir puvatigha, Jeson ko Kraısın marazi kurivegha nguibar ekiamın garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghın dei, “Gumazir kaba osimtizim nguazir kamın nguibaba bar dagh arigha iza datirighın kagh oto. ⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar ġin mangan

† **16:37:** Dughiar kamın Romın nguibar ekiamın atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenianın Ongarir Ekiamın boroghira itir kantribar gari. Kamaghın amizi, Romın kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghın iti. Ezi men osirizir arazim kamaghın miġia ghaze, Kotiaba ko gavmanın gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romın kantrin gumazibar min otifi. Polın afeziam a uaghan kamaghın amizir gumazir mam. Kamaghın amizi, Polın amebam a batezi, a uaghan Romın kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 **17:3:** Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Miġirigiar kamın mingarim, Kraıs, kamaghın ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:4:** Aposel 13:50; 15:22; 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:6:** Aposel 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13

aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus.”⁸ Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai.⁹ Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu.¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira.¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin zui.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi.¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti.¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osmegha an muriam bar ikufi.¹⁷ Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei.¹⁸ Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, “Onganir mam tizibav gei?” Ezi marazi kamaghin migei, “A ti aser igharazibar akam akuri.” Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.†

¹⁹⁻²⁰ Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, “Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazamizibar sure gami. Ni e mikim.”²¹ (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migei.)

²² Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, “Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi.²³ Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir mamn gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa gamir dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴ “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar in-

17:11: Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39   **17:11:** Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39   **17:13:** Ap 13:50, 14:19   **17:13:** Aposel 13:50; 14:19   **17:17:** Ap 18:19   **17:17:** Aposel 18:19   † **17:18:** Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.   **17:24:** Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15   **17:24:** Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15   **17:24:** 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5   **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48

gari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamın otevezir puvati. Kamaghın, e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶ Ezi God gumazir vamiran ingari, egha an ovavir kamın a gumazamiziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimın dughiaba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. ²⁷ God kamaghın ifonge, gumazamiziba a buri, an boroghın izıva an apigh, kamaghın a bizir kabagh ami. Guizbangıra God e vaghvagha en saghon itir puvati. ²⁸ ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghın mikeme, ‘E Godin boribara.’ †

²⁹ “Kamaghın amizi, e guizbangıra an ovavibar ikıva, egh kamaghın nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagıabar nedazim. E uaghan kamaghın nighnighan kogh suam, a ti gumazamiziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam.

³⁰ “Fomıra gumazamiziba God gıfozir puvati. Dughiar kamın, me fozir puvatıgha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datırighın God Akar Gavgavim anıga ghaze, nguazir kamın danganiba bar dar itir gumazamiziba bar uan navibagh iragh. ³¹ God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisıghamin dughiam akırigha

gıfa. An arazir aghuimın mırara a inabazir gumazim, nguazir kamın gumazamiziba tuisıgham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua dikafi. Bizir kamın God e tuisıghamin ingan garim gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangıram otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamaghın migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” ³³ Ezi Pol me ategha ghu. ³⁴ Ezi gumazamizir maba Polın nighnizimın gın ghua nighnizir gavgavim an migirigıabar iti. Men tongın Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumazamizir ıgharazir maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polın migirigıabar iti.

18

Pol Korinın nguibar ekiamın Godın Akar Aghuim akuri

¹ Bizir kabar gın, Pol Atens ategha Korinın nguibamın ghu. ² Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusın Provinsın aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomıra kantri Italin ike, ezi Sisar Klodius Judabav gıa ghaze, me Romın nguibar ekiam ategh ıgharagh mangı. Kamaghın amizi, aning Itali ategha Korinın ize. Ezi Pol aning ganasa zui. ³ Pol uaghan aningın mırara, selin dipenibar ingari. Kamaghın amizi, an aningın ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. ⁴ Sabatin dughıabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghua me ko

17:25: Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:27:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel

14:17; Rom 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 **17:28:** Kolosi 1:17; Hibru 1:3 † **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agıfoghıasa, egha a men fomıra itir Grighın gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a danıngıasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8

uariv gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gak-aghori.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiabar zurara Godin Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimin kamaghin deravira Judabagh eghari, Iesus a Kraiss, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi. Kamaghin amizi, a uan korotiamin mineziba apizigha, kamaghin me migei, "Kamaghin ia Godin sagon iki oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Ki datirighin Godin Akar Aghuim Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me mikinam."

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti. ⁸ Krispus, God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanim. Ezi a uan adarazi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mam in Ekiam irebam in min garir bizimin kamaghin Pol migei, "Ni atiatingan marki, ni mikimvira iki, egh nimira ikian marki. ¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekiam kam in iti. Kamaghin tav pazi ni damighan kogh, egh ni misueghan kogham." ¹¹ Ezi Pol azenir vamira ko akuamin ikiava, Godin Akar Aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin gamua a isa kot gati. ¹³ Me ghaze, "Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, 'Ia Moses Osirizir Araziba riaghirighiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.'" "

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghasava ami, ezi Galio Judabav gei, "Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, ki ian akam baregham. ¹⁵ Ezi ia migirigiaba ko ziaba ko ia uan araziba, bagha nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham." ¹⁶ Kamaghin amizi, a me amadazi, me kot ategha azenan ize. ¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antiogh in nguibam ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikegha, Kraissin adarazi ategha kurimin ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.† ¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. ²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a

18:5: Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28   **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28   **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4   **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4   **18:8:** 1 Ko 1:14
18:8: 1 Korin 1:14   **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3   **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3   **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16   **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremaia 1:8; 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16   **18:14:** Ap 23:29, 25:11, 25:19   **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19   **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19   **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19   * **18:17:** Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiam in atarav egha me a misosi.   **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1   **18:18:** Diboboniba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1   † **18:18:** Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham.   **18:19:** Ap 17:17   **18:19:** Aposel 17:17   **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15
18:21: Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3; Jems 4:15

migeima, a ghaze, Puvati. ²¹ A me ataghiragha, akar dikirizim gamua kamaghin me migei, "God ifueghti, ki ua ia bagh izam." Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. ²² Egha a Sisarian otogha, Jerusalem in itir Kraisin adarazigh etiasa ghuavanabo. Egha gin Antiogh in nguibamin ghuaghiri.

²³ Pol dughiar mabar Antiogh in ikegha, Distrik Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesus in itiba gavgavim me ganidi.

Apolos God in Akar Aghuim Efesus in nguibamin anakuri

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A iza Efesus in nguibamin iti. A bar deravira mighiava, God in Akinafarim in Osiziriba bar dagh fo. ²⁵ Me Ekiam in tuavim in a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jon in rurimra fo. ²⁶ Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenim in ghugha, atitir puvatigha God in akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenim in ghugha God in tuavim a geghanizi, a deravira God in tuavim gifos.

²⁷ Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesus in itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egha a iniasa Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim God in itir darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamagh in amizi, me nighnizir gavgavim God in iti. ²⁸ Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, Judabar akar

kurar me migeiba dikabiri. A God in Akinafarim in itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisi.

19

Pol Efesus in akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korin in ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesus in oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. ² Egha men azara, "Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesus in itima, God in Duam ia gizivaz, o puvati?"

Ezi me ghaze, "Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, God in Duam iti, o puvati."

³ Ezi Pol men azara, "Ia rurir manamra ini?"

Ezi me ikara ghaze, "Jon in rurim."

⁴ Ezi Pol ghaze, "Jon in rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazim in iki, a Iesus." ⁵ Ezi me kamagh in oraghizi, Pol Ekiam Iesus in ziam in me rue. ⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, God in Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha God in akam inigha izir gumazibar min God in akam migei. ⁷ Me bar moghira men dibobonim 12pla.

⁸ Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezim in, a God ko migeir dipenim in aven, gumazamiziba akar gavgavibar me migha atitir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazim in mighirigiam in gun me migha, men nighniziba iraghasa me migei.

⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Pol in akabar ikian aghuagha, gumazamizibar damazibar azenara mighirigiar

18:25: Ap 19:3, Ro 12:11   **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11   **18:26:** Ap 19:8   **18:26:** Aposel 19:8

18:27: 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1   **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1   **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5   **18:28:**

Aposel 9:22; 17:3; 18:5   **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6   **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6   **19:2:** Ap 2:38, 8:16   **19:2:**

Aposel 2:38; 8:16   **19:3:** Mt 3:11   **19:3:** Matyu 3:11   **19:4:** Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16,

Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4   **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30;

Aposel 18:25; 19:4   **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46   **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46   **19:9:**

Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2   **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2

kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiabar zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei. ¹⁰ Pol azenir pumuningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakelin bar gavgavir igiaba Polin dafarimningin dagh ami. ¹² Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimn poegha, da isa ghuava arimariabagh arizi me ghuamazima, duar kuraba me ataghirasi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumamazizibar aven itiba batoghasa kamaghin migei, "Iesusin Pol akam akurimn ziamin, ki pamtem ni migei, 'Ni azenan izi.'"

¹⁴ Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam gami. ¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, "Iesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?" ¹⁶ Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumamaziziba bar a pirafa. ¹⁸ Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza, gumamazizibar damazimn uan

arazir kurabar gun migei. ¹⁹ Ezi gumamazizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumamazizibar damazimn da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimn dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰ Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumamazizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamn itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalemn otivasa. Egha ghaze, "Ki nguibar kamn ikeghiva, gin uaghan Romn nguibar ekiamin mangam." ²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. ²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimn, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimn min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, "Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi. ²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumamazizir avirim an

19:10: 2 Ti 1:15 19:10: 2 Timoti 1:15 19:11: Ap 14:3 19:11: Aposel 14:3 19:12: Ap 5:15
 19:12: Aposel 5:15 19:13: Mk 9:38 19:13: Mak 9:38 19:15: Mk 1:24, 1:34 19:15: Mak 1:24;
 1:34 19:17: Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 19:17: Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 19:20: Ap 6:7,
 12:24 19:20: Aposel 6:7; 12:24 19:21: Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 19:21:
 Aposel 18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 19:22: Ro 16:23, 2 Ti 4:20 19:22: Rom
 16:23; 2 Timoti 4:20 19:23: 2 Ko 1:8 19:23: 2 Korin 1:8 19:24: Ap 16:16-19 19:24: Aposel
 16:16-19 19:26: Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 19:26: Onger Akaba 115:4;
 Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15

akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumamazibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. ²⁷ Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumamazibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asemin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!”

²⁸ Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!” ²⁹ Ezi mong gin nguibar kam in itir gumamaziziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰ Pol uabi gumamazizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. ³¹ Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar gumamaziziba uari akuvimin mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumamaziziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa. ³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.* ³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze,

“Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okoruar kam me aminivagha kamaghin me migei, “Efesusin gumamaziziba, nguazir kam in gumamaziziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. ³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. ³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸ Demitrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitam in ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin anekiram. ³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir. ⁴⁰ Kamaghin amizi, gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtemin atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kam in mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.” ⁴¹ A kamaghin mikemegha gumamaziziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighin zui

¹ Ezi gumamazizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. ² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me

19:29: Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24 **19:31:** 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15 * **19:33:** Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. ³ Egha a iakinir pumuning ko mikezimn Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu. ⁴ Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghira Pol ko ghue. ⁵ Gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti. ⁶ Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughiaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizi a ua dikafi

⁷ Wighin kamn faragha zuir aruemin, e bret abiagharigha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu.† ⁸ Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamn aviriba an iti. ⁹ Ezi winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava onгани. Pol migiavira itima, Yutikus pin ikegha dega nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuigha an garima, a bar areme. ¹⁰ Ezi Pol uaghira a gisin

ghua a muigha kamaghin migei, “Ia atiatingan marki. An angamira iti.”

¹¹ Egha Pol ghuriar pin itimin ghua-vanabogha, bret abiagharigha gumazimiziba ko me da api. Pol me migia ghuavira itima aminim tirazi a me ategha zui. ¹² Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

¹³ Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam. ¹⁴ Ezi Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinin nguibamin ghue. ¹⁵ Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin otifi. Dughiar kamn gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuananamn e ghua Miletusin nguibamin oto. ¹⁶ Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalem otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamn ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷ E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazimzir dapaniba bagha akam amada. §

¹⁸ Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. ¹⁹ Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim

20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21   **20:4:** Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21   * **20:6:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, “e.” (Ni Aposel 16:10, an gan.)   **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10   **20:7:** Aposel 2:42; 2:46; 1 Korin 16:2; Akar Mogomem 1:10   † **20:7:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnisi.   **20:10:** 1 Kin 17:21   **20:10:** 1 Atriviba 17:21   **20:16:** Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8   **20:16:** Aposel 18:21; 24:17; 1 Korin 16:8   ‡ **20:16:** Ni Aposel 2:1in akamin ganigh.   **20:17:** Ap 18:21   **20:17:** Aposel 18:21   § **20:17:** Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu.   **20:18:** Ap 18:19, 19:10   **20:18:** Aposel 19:10   **20:19:** Ap 20:3   **20:19:** Aposel 20:3

sara Ekiamin ingangarim gami. ²⁰ Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akatamin ia mikimsi ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvaghera ian dipeniba ko azenara ian sure gami. ²¹ Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Krai Iesusin iki.

²² “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemin mangasa puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. ²³ Ki kamaghin fo, nguibar ekiar ki zuiba bar Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

²⁴ “Ezi ki uan mikarzir angamira itim ginighnizi, a pura bizim. Ekiam Iesus ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Mati gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim agivasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuragha arui. Egha ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham. ²⁶⁻²⁷ Bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghti, kar ian osimtizim. ²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin

gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otarimin ghuzimin me givese. ²⁹ Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangighti, gumazitaba afiar atiabar min ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsipbagh asighasizi moghin, gumazir kaba ian gari darazigh asighasigham. ³⁰ Eghti ian tongin tarazi, dikavigh guizin akam giragh nighnizir gavgavim Kraisin itir daraziv kintti, me men gin mangam. ³¹ Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mizekimin amizir araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar, teriba sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvaghera ia migia, tong mitetam atizir puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezi ki datirighin ia isa Godin dafarim gati, eghti an apangkuvimin akam ia damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zuezir gumazamiziba sara daning, akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. ³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isa uabin akurvaghera, egha na ko ingarir darazir akurvasi. ³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin

20:22: Ap 19:21 **20:22:** Aposel 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:23:** Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonika 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:24:** Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korin 4:1; 4:16; Galesia 1:1; 2 Timoti 4:7 **20:26-27:** Aposel 18:6; 2 Korin 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korin 12:28; 1 Timoti 4:16; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pita 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonika 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8

mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvaghäm. Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, 'Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.'

³⁶ Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha an tori. ³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, "Ia ua nan guamin ganighan kogham." Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghagha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalem mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. ⁶ Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim inigha

zuima, me uamategha uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike. ⁸ Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumazamizibar mav. ⁹ A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, "Godin Duam kamaghin migei, 'Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kamin ghuavim ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aningam.'

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalem mangan koghasa Pol gakaghoru. ¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, "Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Iesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera."

¹⁴ Pol bar gavgazizima e tagha anetegha kamaghin migei, "Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu."

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi (Sapta 21:15--26:32)

20:36: Ap 21:5   **20:36:** Aposel 21:5   **20:38:** Ap 20:25   **20:38:** Aposel 20:25   **21:4:** Ap 20:23, 21:12   **21:4:** Aposel 20:23; 21:12   **21:6:** Ap 20:36   **21:6:** Aposel 20:36   **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5   **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti 4:5   **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17   **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17   **21:10:** Ap 11:28   **21:10:** Aposel 11:28   **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33   **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33   **21:12:** Mt 16:22   **21:12:** Matyu 16:22
21:13: Ap 20:24   **21:13:** Aposel 20:24

Pol ghua Jerusalemın oto

¹⁵ Egha gın e bizibar kirigha Jerusalemın ghuavanabo. ¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonın dipenimın e ikiamin naghın e ati. A Saiprusın gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gın zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalemın otozima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge.

¹⁸ Egha amızaraghan, Pol en marazi ko Jemsın ganasa zui. Dughiar kamın siosın gumazamizir dapaniba bar, uaghan iti. ¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongın an dafarimın amizir biziba bar dar gun me miği.

Gumazir dapaniba Godın Dipenimın mangasa Pol miği

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghın oregha Ekiamın ziam fe. Egha me Pol miği ghaze, “En anav, ni fo Judan gumazamizir bar avırıba niğhızir gavgavim Ekiamın iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. ²¹ Ezi gumazir maba me miği ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongın itiba Moses Osirizir Arazibar gın mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²² E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua manmaghın damuam? ²³ Ni kamaghın damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴ Ni me inigh ia Godın damazimın zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir arızibagh isamin

ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghın damightıma, gumazamiziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh ami.* ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir Iesusın gın zuiba, e akınafarir mamın uan niğhızim osirigha me bagha fomıra anemada. Egha me miği ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asızibar aman marki. Egh ia uaghan asızir ghuziba itiba koma asızir me firagharim dafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghın amizi, Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amızaraghan, me ghua arazir Godın damazimın zueghamim, a me ko a gamigha, Godın Dipenir miriamın aven ghua ofa gamir gumazibav gi ghaze, dughiar manamın e Godın damazimın zueghamin arazimın dughiam gıvaghti, me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godın Dipenimın Polın suira

²⁷ Ezi dughiar 7pla gıvasava amima Judan gumazir Esian Provinsın itiba Godın Dipenim avinizir divazimın aven Polın api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polın suiragha kamaghın dia miği, ²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asıghasıghasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godın Dipenim gasıghasıgha miği. A uaghan Grighın gumaziba inigha Godın Dipenim avinizir divazimın aven ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godın damazimın

21:18: Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:** Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3 **21:23:** Diboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18
* **21:24:** Ni Aposelbar Ingangariba 18:18ın gan, uaghan Diboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29
21:26: Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Diboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:27:** 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:28:** Esekiel 44:7; Aposel 6:13
21:29: Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20

mize.”²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumamazibiba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalem in gumazamiziba uariv sosi. ³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko, midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polin suiragha midorozir gumazibav geima, me senin pumuningin a ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, “Kartina, egha a tizim gami?” ³⁴ Ezi avirir ekiar kam in aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragha bizitam baragha a gifozir puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu. ³⁵ Pol dipenir kam in adiriziam in otivasava amima gumazamiziba a misoghasa bar

kaghiram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. ³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba dia kamaghin migei, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnizir gavgavimin gun Judabagh eghari

³⁷ Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a Grighin akamin men gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam migei? ³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogha, 4,000plan gumazir kuraba inigha ghua gumazamiziba puvatizir danganim in ghu. Ni gumazir kam?”

³⁹ Ezi Pol kamaghin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiam in gumazim. Ki ni azai, ni nan amamangatighti, ki akatam gumazamizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziam in tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira itima, a Hibrun akamin me migei.

22

¹ “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei, ³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki

† **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2 in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37 **22:3:** Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5

Jerusalemın nguibar ekiamın ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimın itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. ⁴ Ki faragha gumamazir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamın zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garis. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusın itir en darazi bagha osirizir akınafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumamazir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamın gin zuiba, kalabusbar mın me inigh Jerusalemın iziva, mızaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusın ghu.”

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19; 26:12-18)

⁶ Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimın Damaskusın boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira. ⁷ Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’ ⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimın ganigha, me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na migei, ‘Ni dikavigh Damaskusın mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.’

¹¹ Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusın ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusın itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. ¹³ A iza nan boroghin tugha, kamaghin na migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴ “Ezi Ananias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamın ganiva, an akamın otivir migirigiaba baragh. ¹⁵ Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumamaziziba bar me mikimam. ¹⁶ Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamın diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.’”

God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol migia ghua ua kamaghin migia ghaze, “Ki gin uamategha Jerusalemın izegha, Godin Dipenimın aven ikia God ko migia irebamın mın bizimın gari. ¹⁸ Ki Ekiamın garima a na migei, ‘Ni zuamira dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko

22:4: Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13

22:4: Aposel 8:3 **22:5:** Ap 9:2 **22:5:** Aposel 9:2 **22:6:** Ap 9:3, 26:12-13 **22:6:** Aposel 9:3; 26:12-13 **22:12:** Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:12:** Aposel 9:17; 10:22 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:14:** Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16 **22:15:** Aposel 23:11; 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:16:** Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30 **22:18:** Aposel 9:29-30 **22:19:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:19:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:20:** Aposel 7:58; 8:1

migeir dipenibar ghua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi. ²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghin tughav ikia, uan damazimin arazir kamın garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.’

²¹ “Ezi Ekiam kamaghin na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’”

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romın gumazim

²² Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, “E a misueghti an aremekal! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

²³ Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri. ²⁴ Ezi Romın midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. ²⁵ Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romın midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol an azara, “Romın gavman osirizir arazitam, Romın kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romın gumazim. Ia na kotiam gatizir puvatigha egh na fozoroghasa.”*

²⁶ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin oregha, Romın midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghin a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romın gumazim.”

²⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romın gumazimra?”

Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

²⁸ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romın gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin a migei, “Nan afeziam, a Romın gumazim, ezi ki Romın gumazim.” ²⁹ Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oregha, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir senin Pol ikezim a fo, Pol Romın gumazimra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzaraghan midorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23

¹ Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir

22:21: Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:21:** Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7 **22:22:** Ap 21:36 **22:22:** Aposel 21:36 **22:25:** Ap 16:37 **22:25:** Aposel 16:37

* **22:25:** Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romın Arazir mam kamaghin miagiava anogoroke, me Romın gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **22:29:** Aposel 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:1:** Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:2:** 1 Atriviba 22:24; Jeremaia 20:2; Jon 18:22-23

aghuimîn gin zui.”² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananaias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

³ Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tugha na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴ Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei.”

⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.’”

⁶ Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isa kot gati.”

⁷ Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi, adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me

dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a mikemeghama.”¹⁰ Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹ Ezi aminim tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹² Egha amimzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akira ghaze, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim otogham.”

¹³ Akam akirizir gumazir kabar dibobonim, 40 gafira.¹⁴ Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam.”

¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

23:3: Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51

23:3: Godin Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon

7:51 * **23:3:** Ofa Gami 19:15 kamaghin migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamaghin migei, ofa gamir gumazibar dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:5:** Ua Me Ini 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:6:** Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27

23:8: Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23 **23:15:** Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3

16 Me miġeima Polin amizim in otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

17 Ezi Pol Rom in midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim in di-gha ghaze, "Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangi. A bizir mam in a mikimasa." 18 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol in amizim in otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, "Kalabus in itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamagh in ki a inigha ni bagha izi."

19 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarim in da-farim in suiragha aning miriam in ghugha an an azara, "Ni tizim in na mikimasa?"

20 Ezi otarim ghaze, "Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumzaragha Judan kot in mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam. 21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an ar-avagha a bagha monge. Kamagh in amizi, ni me baragha marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan kogħ mangi me a misuegħti an aremeghvira givagħam. Datirigh in ni men amamangatighamin akamra, me a bagħaviram oragħa iti."

22 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gavgavim kamagh in a miġei, "Ni na mikemezi bizir kam tav in mikiman marki."

Me Pol amadazi a gavman in gumazir ekiam, Feliks bagħa għu

23 Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir

gumazir 100plan garir gumazir dapanir pumuning in diagħa kamagh in aning miġei, "Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagħ api-agħira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 klogh in datirigh in dimagarim in Sisarian mangi. 24 Egh Pol is in dapiamin hoziataba, ni uagħan da inigh. Egħti a deravira mangi gavman in gumazir ekiam Feliks bativam."

25 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamagh in akinafarim osiri:

26 Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavman in gumazir ekiam Feliks bagħa akinafarim osiri.

Dugħiar aghuim, ni deravira iki.

27 Judaba gumazir kam in suiragħ a misuegħti an aremegħasa. Ki kamagh in fo, a Rom in gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini. 28 Ki fogħasa, me bizir tizim bagħa akam a gasi. Egha ki a inigha men kot in għu. 29 Ki kamagh in fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegħam o kalabus in mangamin arazitam gamizir puvati. 30

Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misuegħti an aremegħasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagħa zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uagħan nin damazim in me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarim in Pol in akua ghua Antipatris in oto. 32 Ezi

amimzaragħan hoziabagħ apiagħira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igħaraziba uamategħa uan dipenibar

23:27: Ap 21:30-33, 22:25-27, 24:7   23:27: Aposel 21:30-33; 22:25-27; 24:7   23:28: Ap 22:30

23:28: Aposel 22:30   23:29: Ap 18:14-15, 25:19, 26:31   23:29: Aposel 18:14-15; 25:19; 26:31

23:30: Ap 23:20, 24:5-8   23:30: Aposel 23:20; 24:5-8

Jerusalemın ghue. ³³ Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha akınafarim isa gavmanın gumazir ekiam ganıga Pol isava a ganıngi. ³⁴ Ezi gavmanın gumazir ekiam akınafarımın ganıgha Polın azara, “Ni provınsın manamın gumazım?”

Ezi Pol kamaghın mıgei, “Ki Silisian gumazım.”

Gavmanın gumazir ekiam kamaghın oregha, ³⁵ ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh otivıghtı ki nın kotiam baragham.” Egha a Herotın dipenir ekiamın Pol atıgh deravıram an ganasa, me mıkeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Aruer 5pla gıvazıma, Godın ofa gamir gumazıbar dapanım Ananias, a Judan gumazir aruar maba ko Romın gavman osırızır arazıbagh fozır gumazır mam, an zıam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasır akamın gun gavman gumazır ekiam mıgei, egha akar kam bagha me Pol isı kot darıghasa.

² Egha gavman gumazır ekiam Polın diazi an aven ghuzıma, Tertulus, Feliksın damazımın maghıram akaba a gası. A kamaghın mıgei, “Gumazır Ekiam Feliks, ni en akurazıma e dughiar ruarımın bar deraghvıra itı. Nın nıghnızır aghuarımın ni en akurvagha en kantrin aven itır bızır avırıbar akırı. ³ Nguıbaba bar ko dughiaba zurara e bar ni mınabi: Feliks, ni bar gumazır aghuım.

⁴ “Ezi ki nın suıraghtıma ni dughiar ruarımın ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nın azangısı.

⁵ “E gumazır kamın garıma an osımtızır avırıbagh amı. A Judan nguıbaba bar dar adarıba ko midorozıba forıma da otıfi, a Nasaretın ifarır darazır gumazır dapanım. ⁶⁻⁸ Egh uaghan, a Godın Dipenım damutı, a Godın damazımın mızegh ikuvıghasava amı. Bızır kam bagha e an suıghasa. Kamaghın ni uabı gumazır kamın azaragh, egh deraghvıra akar e a gasıbagh fogham.”*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulusın akuragha akaba bar Pol gası. Me kamaghın mıgei, bızır kaba bar guızbangıra.

Pol Feliks mıgei

¹⁰ Ezi gavmanın gumazır ekiam mıkımasa dafarım Polın akuızıma, a kamaghın me ikaragha ghaze, “Ki fo, azenır avırıba ni gumazamızır kabar jasın itı. Kamaghın ki nın akam ikarvaghasa nan navım bar dera. ¹¹ Ezi ni puram azangıgh, egh fogham, ki 12plan dughiar ghuzıbara, Godın zıam fasa Jerusalemın ghuavanabo. ¹² Ezi akam na gasıbar damazımın, ki gumazıtım ko, Godın Dipenım danganıman aven akatamın anedoghezır puvatı. Egha me nan gari, ki gumazıba God ko mıgeır dipenıba o Jerusalemın aven me akuva men navıbagh inıvızır puvatı. ¹³ Ezi me datırıghın na gasır akaba, me nın akaghamın tuavıtım itır puvatı. Akar me na gasır kam, a guızın akam puvatı.

¹⁴ “Ezi ki guızbangıra mıgei, ki en ovavıbar Godın zıam fa egha Tuavır kamın zui. Tuavır kamın zıam Judaba kamaghın a dıborı, ifarır darası. Ki nıghnızır gavgavım bar Moses Osırızır Arazıba ikıa, egha Godın akam inıgha ızır gumazıba osırızır akabar

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15

2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30

24:6-8: Aposel 21:28-30

24:5: Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12;

*

24:6-8: Fofozır gumazır maba kamaghın

nıghnısı, mıgırıgıar otevir mam uaghan kagh itı. Akamaghın itı: “E uan arazıba bagh a isı kot darıghasa. Ezi puvatı, midorozır gumazıbar ekiam Lisias uan gumazıba ko ızava en tongın an suıragha a gekui.

Egha kamaghın mıgei, “Tına gumazır kam kot darıghısı ni bagh kagh ızı.” **24:11:** Ap 21:17, 21:26,

24:17 **24:11:** Aposel 21:17; 21:26; 24:17

24:14: Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3

24:14: Aposel

24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3

24:15: Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20

24:15: Daniel

12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20

iti. ¹⁵ Ezi ki niġnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. ¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazamizibar damazimin uan araziba deravira da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalem in ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa daghaba inigha izi. ¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi, niġinir aviriba uaghan puvati.† ¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh. ²⁰ Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. ²¹ Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, ‘Gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’”

²² Feliks men niġnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav gia ghaze, “Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian migirigabbar kiram.” ²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim migia ghaze, ni kalabusin

gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazi an azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an migirigiaba barazi a niġnizir gavgavim Krais Iesusin itir arazibav gei. ²⁵ Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham.” ²⁶ Ezi dughiar kamra Feliks in niġnizim ghaze, Pol daghaba inigh a danighti a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko migirigiabagh ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliks in danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

¹ Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalem in ghuavanadi. ² Festus Jerusalem in ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festus in kotiam in tugh a akaba Pol gasi. ³ Me pamtem in kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalem in ghuavanang. Me

24:16: Ap 23:1   **24:16:** Aposel 23:1   **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10
24:17: Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10   **24:17:** Aposel 21:17-28

† **24:18:** Tertulus ves 6in aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui.   **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15   **24:19:** Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15   **24:21:** Ap 23:6, 28:20   **24:21:** Aposel 23:6; 28:20   **24:22:** Ap 23:26   **24:22:** Aposel 23:26   **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30   **24:23:** Aposel 27:3; 28:16; 28:30   **24:27:** Ap 25:9, 25:14   **24:27:** Aposel 25:9; 25:14   **25:2:** Ap 24:1, 25:15   **25:2:** Aposel 24:1; 25:15   **25:3:** Ap 23:12, 23:15   **25:3:** Aposel 23:12; 23:15

gumazir mabav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei. ⁴ Ezi Festus me ikara, "Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram. ⁵ Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magari kotiam baragh."

⁶ Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. ⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalem in ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, "Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati."

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Pol in azara, "Ni kotiam bagh Jerusalem in ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifongez, o?"

¹⁰ Ezi Pol a ikara, "Kotin ki tughav itir kam, kar Sisar in kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan barfo, ki osimtizitam in Judabagh amizir puvati. ¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovevemin arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!"*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin

Pol migei, "Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!"

Atrivim Agripa Pol in kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†

¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Pol in gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, "Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵ Ki Jerusalem in itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsigha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶ "Ezi ki kamaghin me migei, 'Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiam in tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.'

¹⁷ "Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimzaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. ¹⁸ Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiam in, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. ¹⁹ Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi. ²⁰ Ki akar kam in mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, 'Ni ti Jerusalem in mangiva

25:7: Ap 24:5-6, 24:13   **25:7:** Aposel 24:5-6; 24:13   **25:8:** Ap 24:12, 28:17   **25:8:** Aposel 24:12; 28:17   **25:9:** Ap 24:27, 25:20   **25:9:** Aposel 24:27; 25:20   **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19

25:11: Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19   * **25:11:** Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan.   **25:14:** Ap 24:27   **25:14:** Aposel 24:27   **25:19:** Ap 18:15, 23:29   **25:19:** Aposel 18:15; 23:29   **25:20:** Ap 25:9   **25:20:** Aposel 25:9

akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?" ²¹ Ezi Pol ghaze, 'Ki kalabusin ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.' Kamaghin amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar bagh anemangam."

²² Ezi Agripa oregha kamaghin migei, "Ki uabi gumazir kam baraghasa."

Ezi Festus kamaghin migei, "Ni gurumin an kotiam baragh."

²³ Ezi amimzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghin migei, "Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kam in gan! Judan gumazamizir Jerusalem in itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, 'Ni a misueghti an aremegh, an angamira ikian marki!' ²⁵ Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Rom in anemadi. ²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷ "Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimin gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati."

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Agripa kamaghin Pol migei, "Ni uabi uabi geghan."

Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze, ² "Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam. ³ E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira daperagh iki nan akaba baragh.

⁴ "Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalem in iti.* ⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikia, Farisibar gumazir mam in otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghuburaki.

⁶ "God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kam in ikiava a bagha datirigh in kot in iti. ⁷ Ezi kar God in akar dikirizim, en 12plan anababa, me God in ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kam in, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ "Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam?

⁹ "Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaret in gumazim Iesus in ziam gasighasigham.

¹⁰ "Egha ki bizir kaba Jerusalem in dagh ami. Ki God in ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha,

25:23: Mt 10:18, Mk 13:9 **25:23:** Matyu 10:18; Mak 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22 **25:24:**

Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7 * **26:4:** Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3 in itimin gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:5:** Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:6:** Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:10:** Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13

Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. ¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin

Kraisin anavin oto

(Aposel 9:3-19; 22:6-16)

¹² Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu. ¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghua gari, angazangarir mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri. Angazangarir kam bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafiragha, na ko zui darazi bar e gisira. ¹⁴ Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghassava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. ¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar gun mikimam. ¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvagh, eghti nin gumamaziziba ko Kantrin Igharazibar

Gumamaziziba pazi ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, ¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatem in arazir kurabagh asaragh, angazangarimin izi. Egh me Satanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gumamazizibar tongin danganim iniam. Nan gumamazizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.’”

Pol uan ingangarimin gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. ²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akuni, egha Jerusalem in akam akunigha, Judan nguibaba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ ²¹ Ki bizir kabar akam akurima, Judaba na misueghti ki aremeghasa, me Godin Dipenir avizibar nan suira. ²² God nan akurazi ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³ Me kamaghin migia ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais, a mizazim inigh aremegh, egh faraghivira ovevem in dikavighamin gumazimin otogham. Egh, a Godin angazangarimin gun

26:12: Ap 9:3, 22:6   **26:12:** Aposel 9:3; 22:6   **26:16:** Ap 22:15   **26:16:** Aposel 22:15   **26:17:** Ap 22:21   **26:17:** Aposel 22:21   **26:18:** Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13   **26:18:** Aisaia 35:5; 42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13
26:20: Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14   **26:20:** Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14
26:21: Ap 21:30-31   **26:21:** Aposel 21:30-31   **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21   **26:22:** Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21   **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18
26:23: Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18

Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumamazibav kimam.”

Pol, nighnizir gavgavim Godin iki-asa Agripa migei

²⁴ Pol akam akuravira itima, Festus a dagaragha kamaghin a migei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni ongani!”

²⁵ Ezi Pol kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei.

²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otizir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim Agripa migei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kam in na damighti, ki Kraisin anavin otogham, o?” ²⁹ Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Dughiar otevim o dughiar ru-arim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba, me dikavigha, ³¹ dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firiaghirighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27--28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisar in garir midorozir gumazibar mav.* ² E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir Mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimzaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi. ⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin Arighatizimin aminim amirazir naghin zui. ⁵ E ongarir ekiam abigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian, kurimin gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin Arighatizimin oto, a Salmonin Arighatizimin nguazir otevimin boroghin iti. Egha Kritin aminim ivai puvatizir danganimin ghuaghiri. ⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato.

26:26: Jo 18:20   **26:26:** Jon 18:20   **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25   **26:31:** Aposel 23:9; 23:29; 25:25   **26:32:** Ap 25:11   **26:32:** Aposel 25:11   **27:1:** Ap 25:12, 25:25   **27:1:** Aposel 25:12; 25:25   * **27:1:** Pol Jerusalem in izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17 in gan. Ezi Pol Judia ategha Rom in zuima, Luk ti uaghan a ko ghu.   **27:2:** Ap 19:29   **27:2:** Aposel 19:29
27:3: Ap 24:23   **27:3:** Aposel 24:23

Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghirazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,[†] ¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira dughiar kuram bativam, kurim ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. ¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kam in ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira ikiasa migei. Egha ghaze, me manmaghin Finiksin otivigh ikiti aminir kam givagham. Kar Kritin Arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin Arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. ¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir aminim.” A Kritin Arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. ¹⁶ E ghua Kaudan Arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim

mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. ¹⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gigimin ghuanangan atiatigha, kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghsivazima a zui. ¹⁸ Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi amimzaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarimin da makuri. ¹⁹ Dughiar mikezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da akuri.[‡] ²⁰ Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin amizi, e abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua itir puvatigha ghaze, e arimighiregham.

²¹ Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tughu kamaghin migei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, bizitaba oveghan koghai. ²² Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. ²³ Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan, Godin ensel iza na boroghin tughu kamaghin migei, ²⁴ ‘Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.’ ²⁵ Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir

† 27:9: Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianin Ongarir Ekiamin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. 27:10: Ap 27:22 27:10: Aposel 27:22 ‡ 27:19: Grighin akam deravira bizir kam a mikemezir puvati. 27:22: Ap 27:10, 27:31 27:22: Aposel 27:10; 27:31 27:23: Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 27:23: Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 27:24: Ap 23:11 27:24: Aposel 23:11 27:25: Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 27:25: Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12

gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki. ²⁶ E kurim ateghti a mangi arighatizitam in dadarim in poroka.”

²⁷ Ezi namba 14 in aruemin dimagarim in, aminim e givarazi e Mediterenian in ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurim in ingarir gumaziba nighnisi, e nguazim in borogh in izi. ²⁸ Kamaghin amizi, me ongarim in konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarim in konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarim in abarima a 30 mitan tu. ²⁹ Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurim in girakirang in da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei. ³⁰ Egha kurim in ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava bot in muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara ghaze, kar kurim in guamin tir anka.

³¹ Ezi Pol kamaghin 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko midorozir gumazibav gei, “Gumazir kaba kurim in ikian koghti, ia ovegham.” ³² Kamaghin midorozir gumaziba bot in muziarim in beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amima Pol daghetam amasa bar me gakaghori, “Ia, 14plan dughiaba ian dighoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. ³⁴ Ezi datirigh in ki daghetam iniasa ia gakaghori. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tong in tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham.” ³⁵ A kamaghin mikemegha givagha,

bret in mam inigha men damazibar God minabi. Egha anebigha maghiram anepi. ³⁶ Kamaghin amizi, me bar navir aghuarim ikia, egha uari dagheba api. ³⁷ E gumazir kurim in itiba, en dibobonim bar 276 in tu. ³⁸ Egha me amegha naviba izevegha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me wit in nar kurim in itiba isa ongarim in da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurim in ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuim in garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mam in gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kam in azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurim in pul gamir pul in ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurim in guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarim in zui. ⁴¹ Ezi kurim ghua ongarir torim in itir gigir fightizim in ghuavanabogha, maghiram aperaghav iti. Kurim in guam gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozima a bar biaghire.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabus in gumazitaba mangiva dadarim in otivigh aregham. Egha me me misueghti me aremeghasa nighnisi. ⁴³ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Afozofogha fozir adarasi, a me migia ghaze, ia kurim in uari akunigh afozofogh dadarim in mangi. ⁴⁴ Eghti igharaz darazi ter arariba ko kurim in arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghin bar moghira deravira nguazim in otifi.

27:26: Ap 28:1   **27:26:** Aposel 28:1   **27:31:** Ap 27:22   **27:31:** Aposel 27:22   **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7   **27:34:** 1 Atriviba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7   **27:35:** Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5   **27:35:** Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timoti 4:3-5   **27:41:** 2 Ko 11:25   **27:41:** 2 Korin 11:25
27:44: Ap 27:22-25   **27:44:** Aposel 27:22-25

28

Pol Maltan arighatizim in iti

¹ E deraghavira ghuava ongarir dadarim in otivigha, gara fo, e arighatizir mam in ti, an ziam Malta.

² Ezi gumazir arighatizir kam in itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orangi, kamagh in amizi, e avim in fingasa, me e bagha avim atigha e inigha avim boroghira ghu. ³ Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizi an azenan oto. Egha kuruzim Pol in agharim givigha guraghav iti. ⁴ Ezi arighatizir kam in itir gumazamiziba kamagh in an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamagh in uariv gei, "Gumazir kam ti gumazibav sozi me ariagherir gumazim, an ongarim in aremezir puvati. Kamagh in amizi, aser arazir kuraba ikarvazim datirigh in a ikarvaghera ghaze, an angamira ikian kogham." ⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim giraghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. ⁶ Ezi gumaziba pura Pol in mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarim in an gara a mizua ghua puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, an aser mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kam in boroghira iti, kar Publius in nguazim, an arighatizim in gavman gumazir dapanim. An e inigha uan dipenim in ghuzi, e dughiar pumuning ko mizezim in a ko deraghvira iti. ⁸ An afeziam aria iti, an mikarzim an feima, a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasa aven ghugha, a bagha God ko mikemegha, uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe. ⁹ A kamagh in amizi, arighatizir kam in itir arimariar gumazamiziba bar

moghira izima a me gamima me ua dera. ¹⁰ Me arazir aghuibar e gami, ezi e kurim inigh mangasava amima, me bizir e puvatiziba isa e ganigava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Rom in oto

¹¹ Ezi iakinir pumuning ko mizezim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Malтан itima, aminir ekiam in dughiam gifa. An Aleksandrian nguibam in kurim. Kurim in guam in asem Sus in otarir fufuzimning in nedazimning an iti. An in in ziamning Kastor ko Polluks. ¹² Ezi e ghua Sirakyus in otivigha, dughiar pumuning ko mizezim in an iti. ¹³ Egha e kagh dikavigha ghua Regium in otifi. Egha amimzaraghan, Saut in amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mizezim in Puteolin otifi. ¹⁴ E kagh Kraisin adarazir marazi batifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Egha me ategha ghua Rom in nguibar ekiam in oto. ¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesus in itir darazi Rom in ikia e barazi e izima, me e bativasa izi. Ezi e Apius in biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganim in me bato. Ezi Pol men ganigha, God minabagha an navim gavgavim ini. ¹⁶ Egha e Rom in otivizi, gavman in gumazir dapanim Pol in amamangatigha ghaze, a uabira dipenitam in ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Rom in Akar Aghuim akuri

¹⁷ Ezi 3pla dughiaba givazima, Pol Judan gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Ezi a kamagh in me migei, "Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarazi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalem in na kalabus gatighava, na isa Rom in gumazibar dafarim gati. ¹⁸ Ezi me

28:2: Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11   **28:2:** Rom 1:14; 2 Korin 11:27   **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19   **28:5:** Mak 16:18; Luk 10:19   **28:6:** Ap 14:11   **28:6:** Aposel 14:11   **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15   **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korin 12:9; 12:28; Jems 5:14-15   **28:16:** Ap 24:23   **28:16:** Aposel 24:23   **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8   **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8   **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31   **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31

nan kotiam baragha, nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamaghin amizi, me na ataghiraghasa. ¹⁹ Ezi Judaba kamaghin aghua. Kamaghin amizi, ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati. ²⁰ Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelia bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighin senin kam in na ike.”

²¹ Ezi me kamaghin Pol ikara, “E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara migirigiar kuratam ni gamizir puvati. ²² E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei. Kamaghin amizi, e nin nighnizim baraghasa.”

²³ Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a itir dipenir kam in zui. Mizarazimin ghua guaratizimin, a God Bizibagh Ativir Arazimin akam geghara an gun me migei. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akabar, men nighniziba fa me migei. Egha me nighnizir gavgavim akar kabar Iesusin ikiasa, a pamtemin me migei. ²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua. ²⁵ Egha me uarira uarir tongin akaba uariv sogha me mangasava amima, Pol akar abuananamin me migei, “Godin

Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimin kamaghin ia mikeme:

²⁶⁻²⁷ “Ni gumazamizir kaba bagh mangi,
egh kamaghin me mikim:

Gumazamizir kaba uan navir averi-
abar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.

Me kamaghin amizi, God ghaze,
marki,
men damaziba bizitamin
ganighai, me foghai,
ezi men kuariba oreghai, ezi
me foghai.

Ezi men naviba kuiagherizi
me migirigiabagh fogha
navibagh iragha na bagha
izima,
ki ua me inigha
me gamizi me deraghai.

Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zurara oraghiva,
egh deragh bizitamin
mingarim gifoghan
kogham.

Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamin
ganighan kogham.’”

²⁸⁻²⁹ Egha Pol migia ghua, kamaghin migei, “Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia kamaghin fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha anemadagha gifa. Eghti me oragham!”*

³⁰ Pol azenir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi.

28:19: Ap 25:11 **28:19:** Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14 **28:25:** Ais 6:9-10, Mt 13:14

28:26-27: Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aisaia 6:9-10; Jeremaia 5:21; Esekiel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6; 22:21; Rom 11:11

* **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha givazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv gia, akabar uariv sosi.” **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16

Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge.†

³¹ Pol God Bizibagh Ativamin Dughiamin Arazimin akam akura, egha Ekiam Krai Iesusin akabar gumazamizibar sure gami. Egha a uaghan atiatir puvatizi, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

---

† **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimun gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanin gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguibar igharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romin gavmanin gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romın Nguibar Ekiamın Itir Sios Bagha Osirizim O Rom Akar faragha zuim

Pol kamaghın ifonge, a mangıva Romın nguibar ekiamın itir Kraısın adarazir ganasa. Kamaghın amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimın me ko ikegh, gın mangı kantri Spenın Akar Aghuım akunam. Akinafarir kamın, Pol bar deraghvıra bigha İesusın Akar Aghuımın gun me miğia, egha İesusın gın zuir gumazamizibar ikirimirimın gun me miğei.

Pol faragha Romın itir Kraısın adarazi miğia ghaze, a zurara God ko miğiava, men akurvaghasa Godın azangsisı. Egha gın an akinafarir kamın akar mingarım abigha ghaze, “Nıghnızir gavgavımın tuavımıra e Godın damazımın gumazamizir aghuıbar otivıgham.” (1:17) Pol kamaghın miğia ghaze, gumazamizıba bar, me Judan adarasi o Kantrin İgharazıbar Gumazamizıba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghın amizi, God men apangkuvıgh ua me inıam. Gumazamizir nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın itıba, God uam me inıghtı, me Godın namakabar otogh Kraıs İesusın aveghbuabar ikıam.

Kamaghın amizi God ua gumazıtam o amızıtam inıghtı, a ikirimirimıgıam ikıam. Ezi God a ko itıma, Godın Duam a gızıfa. Kamaghın, ovevem ko arazir kuram ua a dıkabınıva a gativaghamın gavgavıba puvatı. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godın Arazıbar mingarım miğiava, Godın Duamın gavgavım miğei. Pol ghaze, Godın Duam, gumazamizir

nıghnızir gavgavım İesusın itıbar aven ikıa, egha men ikirimıribar aven ingarı.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osımtızir ekiar mamın gun miğei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomıra ua baghavıra misevezıba. Ezi Judan avirir ekıam, me akirim ragha İesus gasara. Ezi Kantrin İgharazıbar Gumazamizir avıriba, me İesusın suren gumazamizıbar otıfı. Ezi Judaba puvatı. Ezi Pol kamaghın miğei, arazir kurar kam, kar me uari men osımtızim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a gınıghnızir puvatı. Ezi Polın nıghnızim, gın Judan gumazamizıtıba uaghan İesusın adarazir aven izam.

Ezi Polın akinafarımın akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraısın adarazi gın mangamın arazıbav gei. A ıgharaz darazıgh ifongezir arazımın miğırıgıar avıribagh ami. Egha a uaghan Godın ingangarım damuamın arazım miğiava, gavmanın apengan ikıamın arazım miğiava, ıgharaz darazir akurvaghamın arazım miğei.

E nıghnızir gavgavım Kraısın ikıa tuavır kamın, e Godın damazımın dera

(Sapta 1–4)

Pol uan aposelin ingangarımın gun miğei

¹ Kı Pol, kı ia bagha akinafarir kam osiri. Kı Kraıs İesusın ingangarır gumazir mam. Kraıs İesus nan diagha ghaze, nı Godın aposelin otogham. Egha a na misevegħa Akar Aghuım akunamın ingangarım na ganıngı.

² Faraghavıra God akam akıra ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inıgha, an akam

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15

1:1: Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15

1:2: Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2

1:2: Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8;

Taitus 1:2

1:3: Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8

1:3: Matyu 22:42; Luk

1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8

inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti. ³ Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun migei. Otarrir kam, a gumazamizibar min otogha, kamaghin a Atrivim Devitin ikizimin iti. ⁴ Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikavigha kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Krai Iesus, en Ekiam. ⁵ God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati. ⁶ Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghin ia mikimasa. Nguazir kam in nguibaba bar dar itir gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki bar moghira ia bagha God minabi. ⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarimin Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira

iti. Ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamaghsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin amizi, ki ian ganasa bar ifonge. ¹² Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvaghham. Ian nighnizir gavgavim nan akurvaghti, nan nighnizir gavgavim ian akurvaghham.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira. Kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh iragham. ¹⁴ God Grighba ko gumazamizir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa ingangarim na ganingi. Fofozir gumazamiziba ko, fofoziba puvatizir gumazamiziba me uakan. Kamaghin, ki gumazamiziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi ia Romin itir gumazamiziba, ki Akar Aghuim uaghan ia mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an Akar Aghuimin aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvaghham. A faragh Judabar akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghham. Kamaghin amizi, ki Akar

1:4: Ap 13:33, Hi 9:14   **1:4:** Aposel 13:33; Hibrú 9:14   **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8   **1:5:** Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8   **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7   **1:7:** Diboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7   **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8   **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4; 1 Tesalonika 1:2; 1:8   **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15   **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17   **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17   **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8   **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8   **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38   **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibrú 10:38

Aghuim akunasa aghumsizir puvati.
¹⁷ Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kamın e dipon suam, e an damazimın dera. Ezi niĝnizir gavgavimın tuavimra e an damazimın gumamazizir aghuibar otogham. Mati akam Godın Akınafarimın iti, “Gumamazizir niĝnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimın dera, eghti gumamazizir kaba zurara deraghvira ikiam.”

Gumamaziziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamın ikia uan aningagharim azenimra aneka. A gumamazizir akirim a gasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri. ¹⁹ God gumamazizir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghın amizi, God ivezir kuram me gani. ²⁰ God nguazimın biziba bar dar ingarizir dughiamın ikegha, iza datirighın gumamaziziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamın, gumamaziziba Godın arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghın amizi, gumazitam o amizitam kamaghın mikiman kogh suam, “Ki God gifozir puvati, egha ki osimtiziba puvati.” Ti puvatigham!

²¹ Me God gifogha kamaghın niĝnizir puvati, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men niĝniziba onganizi moghin itima,

me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men niĝniziba avaragha dagh izifa.
²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatigha, ongani.
²³ Me Godın zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumamazizibar mın gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumamaziziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴ Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me ataghizima men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. ²⁵ Kamaghın amir gumamaziziba, me Godın guizin akamın gin mangan firin, akar ifavarimın aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godın kamnangın ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghın e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghın God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. ²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha naviba me dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami,

1:18: Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12   **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12
1:19: Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28   **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28   **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3   **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3   **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18   **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18   **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20
1:22: Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20   **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29   **1:23:** Godın Araziba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29   **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4   **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4
1:25: Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20   **1:25:** Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20   **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12   **1:26:** Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12   **1:27:** Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9   **1:27:** Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9

egh bizir kamın me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me Godın guızın fofozim suiragh a gıñıghnıghan aghua, kamaghın God me ataghizi, me uan nıghnızir kurar mızırızıbar gın ghua arazir bar kurar e damuan koghamıbagh amua, nıghnızıba bar ikufi. ²⁹ Me arazir kurar avırır kabagh ami: men arazıba bar ikuvıgha, munavın bızım bagha navım dıkafı, egha uarır apanım gamıgha, bızır avırıba itır gumazamızıba bagha navım ikufi, egha gumazamızıbav sozıma da arıaghırı, egha bızıba bagha uarır atara uarı abısı, egha gumazamızıbagh ifarı. Egha gumazamızıba paza me damuasa nıghnısı, egha gırakırangın mıgırıgıar kurabar gumazamızıbagh ami. ³⁰ Egha mıgırıgıar ifavarır gumazamızır ıgharazıbar zıabagh asıghasızıbagh ami. Egha Godın apanım gamua, egha tıraghtırızır arazım gamua, egha uan navır averıabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uarı uan zıaba fe. Egha me uarı arazır kurar ıgıar mabagh ami da otıfı. Egha me uan afezıaba ko amebabar akaba batosı. ³¹ Me nıghnızır aghuıba puvatı. Egha me uarı uan akar dıkırızıbar gın zıur puvatı. Egha me ıgharaz darazır akurvaghan aghuagha, men apangkuvır puvatı. ³² Me fo, Godın Akınafarımın itır Akar Gavgavım kamaghın mıgıa ghaze, “Gumazamızır kamaghın amıba, me ivezır kuram ınıgh arımıghıregham.” Gumazamızır kaba Godın Akar Gavgavım gıfogha, me a batogha arazır kurar avırıbagh ami. Egha uaghan me arazır kurar kabarama amır pu. Puvatı. Me arazır kurar kabagh amır gumazamızır ıgharazıbar zıaba fe.

2

God gumazamızıbar arazıba tıusızır arazım, a guızbangıra ghua bar dera

¹ Kamaghın amızı, ia akaba ıgharaz darazı gasır gumazamızıba, kı vaghvagh kamaghın ia mıkımasa, nı kamaghın nıghnıghan markı suam, kı uabı osımtızıba nan puvatı. Ia orakıgh, nı akam ıgharazıtav gası, egha nı uabı arazır me amıba nı uaghan dagh ami, kar nı akam uaghan uabı gası. ² E fo, God, gumazamızır arazır kurar kabagh amıba, men arazıba tıusıgha ivezır kuram me ganıdı, arazır God amır kam a bar guızbangıra ghua bar dera. ³ Ia arazır kabagh amır gumazamızıba akam me gasa, egha ia uarı arazır kaba uaghan me ko dagh ami. Nı ghaze, God tı akam nı gasan kogham? Bar puvatı! ⁴ Manmaghın amızı God arazır aghuıbar nı gamua, egha dughıar ruarımın nı mızua ikıa, nın arazır kuram bagha ivezır kuram zuamıra nı ganıgızır puvatı. Godın arazır aghuarır kam, nı tı an garıma a tı pura bızım? Nı uan navım gıraghasa God ifuegha arazır aghuımın nı gamı. Nı foz, o?

⁵ Nı uan navımın suiragha gavgavıgha uan navım gıghasa nıghnızır puvatı. Egha arazır kamın nı uabı ivezır bar ekıar kuram uabı garısı. ⁶ God gumazamızıba amızır arazıba bagh ivezım vaghvagh me danıngam. ⁷ Gumazamızır maba arazır aghuıba bagha gavgavıgha dar gın ghua, God ko dabırabır aghuım, ko zıar ekıam, ko ikırımırır ikuvıghan koghamım, da ınıasa tuavım burı. God ikırımırır zurazurara itım gumazamızır kabar anıngam. ⁸ Ezı gumazamızır maba uarıra uarı gıñıghnıgha, guızın akam akırım ragh a gasaragha arazır kurabar gın zıı. Eghtı God uan anıngagharım ısı gumazamızır

1:32: Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21   **1:32:** Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21   **2:1:** Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20   **2:1:** Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20   **2:4:** Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15   **2:4:** Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7; 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15   **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12   **2:6:** Onger Akaba 62:12; Aghuzır Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korın 3:8; 2 Korın 5:10; Akar Mogomem 22:12   **2:8:** Ro 1:18, 2 Te 1:8   **2:8:** Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8

kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. ⁹ Osimtızir ekiam ko mızazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtıma Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ğın. ¹⁰ Eghtı God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghtı Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ğın. ¹¹ God ikızitam uabın toroghan kogh, egh bar deravıra gumazamizibar araziba tuisıgham.

¹² Kantrin Igharazibar Gumamazimiza, Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamın ğın ghua men araziba tuisisi. ¹³ E fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, Godın damazimın derazir pu. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar ğın zuibara, God me miĝia ghaze, me an damazimın dera. ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan niĝnizimra arazir aghuibar ğın zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mırara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar ğın zui. Arazir kam kamaghın en aka, arazir aghuiba men niĝnizimın iti me fo, me manmaghın damuam. ¹⁵ Me amir arazir kamın e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. Dughiar maba men niĝnizimra akam me gasi; egha

dughiar maba men niĝnizim ghaze, ia deravıram ami. Kamaghın amizi, niĝnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghın en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangıra men navir averiabar aven iti. ¹⁶ Kamaghın amizi, Akar Aghuir ki kurim kamaghın miĝei, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir niĝnizir mogomeba tuisıghamin dughiam, gumazamizir kabar niĝnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisıgham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisıghamin ingangarim isava, Kraıs İesusın dafarım gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

¹⁷ Ezi datirıghın ia manmaghın ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Arazibagh isın tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godın adarasi, erara God uabın toro. ¹⁸ Kamaghın ia God ifongezir arazibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghın niĝnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimın mıngarir aghuim ko guizın akaba bar e ganıngi. Kamaghın ia ghaze, e gumazamizir damazir okavırıziba tuavim men akakasi. Egha mitatemın itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganıga, borir dozibar sure gami. ²¹ Guizbangıra, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghın akam akuri, biziba okıman marki. Egha iarara biziba okei. ²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan

2:9: Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17   **2:9:** Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17
2:11: Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17   **2:11:** Godın Araziba 10:17; 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17
2:13: Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7   **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7   **2:14:** Ap 10:35
2:14: Aposel 10:35   **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8   **2:17:** Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19   **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22   **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15   **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15   **2:21:** Sng 50:16-21, Mt 23:3-4   **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4

kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, "E Moses Osirizir Araziba iti." Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kamın ia Godın ziam gasighasısi. ²⁴ Ia fo, Godın Akınafarim bizir kamın miğirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba bangın, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godın ziam gasighasısi."

Guizin mikarzir mogomer dighorimın arazim

²⁵ Ia guizbangıra Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemın inim aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemın inim aghorir arazim pura bizimın oto. ²⁶ Eghti Kantrin Igharazimın Gumazitam, a mikarzir mogomemın inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim. ²⁷ Ia Judaba guizbangıra Moses Osirizir Arazibar akınafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangıra, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi. ²⁸ Akar kamın mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimın otoghan kogham. Mikarzir mogomemın inibar aghorir

arazim a inivafizimın bizim pu. ²⁹ Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazimın iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a uaghan gumazimın nighnizim ko navir averiamın aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimın otivir puvati. Kar bizir Godın Duamın tuavimın otivim. Gumazir kamaghın amim, gumamazizibar damazimın ziar aghuim isir puvati. Egha Godın damazimın a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamın gin zui

¹ E fo, mikarzir mogomemın inimın dighorim a pura inivafizimın bizim puvati. Ezi kamaghın Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimın arazimın otifi? ² God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira a geghuv an ganam. ³ Bar guizbangıra, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godın ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamın gin mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumamaziziba bar moghira ifari, ezi God uabira zurara guizbangıra migei. Godın Akınafarimın osizirim kamaghın migei:

"God, ni migeima, gumamaziziba fo, ni guizbangıra migei. Egh me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati."

2:24: Ais 52:5; Ese 36:20-23   **2:24:** Aisaia 52:5; Esekiel 36:20-23   **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3   **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3   **2:26:** Ga 5:6   **2:26:** Galesia 5:6   **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7
2:28: Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7   **2:29:** Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4   **2:29:** Godın Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4   **3:2:** Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4   **3:2:** Godın Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4   **3:3:** Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2   **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibru 4:2   **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33
3:4: Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33

⁵ Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvaghera ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir gumamazibar migirigiarbar min zui.) ⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumamaziziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin amizi a gumamazizibar arazir kuraba ikarvasi. ⁷ Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, "Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?" ⁸ Migirigiar onganir igharazir mamra kara: "Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam." Gumamazizir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighti, bar deragham.

Gumamaziziba Godin damazimin derazir puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. ¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

"Gumamaziziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a
gamizir puvati.
Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.

Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumamaziziba bar tuavir aghuim ataki.

Gumamaziziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.

Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumamazizir moziba akaba akari; kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,

men akatoribar ikia

mati kuruzim imezir kuram an aven iti.

¹⁴ Dughiaba zurara me akavghuriba gumamazizibagh arigha,

migirigiar gumamazizibagh asighasisibagh amua

osimtiziba me garisi.

¹⁵ Me zurara atamra ghua

gumamazizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi,

me ariaghiri.

¹⁶ Me aruava bizir gumamazizibar dabirabim gasighasizibagh amua,

mizaziba ko osimtiziba me garisi.

¹⁷ Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha

igharaz darazi ko deragha api-aghiri puvati.

¹⁸ Me tong Godin atiatia

an apengan itir puvati.

Bar puvati."

¹⁹ E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, me Godin arazir gumamaziziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God,

3:5: Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18-2:24; Rom 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:10:** Fofozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3 **3:14:** Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8 **3:18:** Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5

Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gın mangi dar apengan ikiam. ²⁰ E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gın mangiti, God kamaghın mikıman kogham, ni nan damazimın dera. Puvati. Gumamazir Moses Osirizir Arazibar gın mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nıghnızir gavgavim Kraısın itim, God ghaze, a nan damazimın dera

²¹ Ezima tuavir e Godın damazimın derazim, a datirıghın azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavimın otozir puvati. A tuavir ıgharazimın oto. Mosesın Osiziriba, ko Godın akam inıgha izir gumazibar Akınafariba bizir kamın gun mıgei. ²² Bizir kam kamakın, gumamazibiba bar nıghnızir gavgavim Kraıs İesusın ikiti, God suam ia nan damazimın dera. Tuavir ıgharazitam ua itir puvati. ²³ Gumamazibiba bar moghıra arazir kuram gamıgha, Godın angazangarımın saghon ikia an aven mangan ibura. ²⁴ Ezi God en apangkuvıgha Kraıs amızir ingangarımın a uam e givezegha ghaze, e an damazimın dera. E uan ingangaritamın Godın damazimın derazir pu. Puvati. Kraısın İesusın ingarım bangın, God bizir aghuir kam isa puram e ganıngi. ²⁵ God kamaghın ifonge, Kraıs aremeghıva, tuavir kamın a gumamazibibar amuti, men arazir kuraba gın amadagham. Bizir kam bagha, God Kraıs amısefe. Eghti tina nıghnızir gavgavim İesusın ikiti, God suam, ni nan damazimın dera. Kraısın ovevemın tuavimın, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomıra God gumamazibibar

asughav ikia, zuamıra men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. ²⁶ Egha datirıghın dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghın en aka, eghti gumamazibiba nıghnızir gavgavim İesusın ikiti, a suam, ia nan damazimın dera.

²⁷ Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghın mikıman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gın zuima God e mıgıa ghaze, e dera. Bar puvati. Gumamazibiba nıghnızir gavgavim İesusın ikiti, God suam, ia nan damazimın dera. ²⁸ E fo, Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godın damazimın derazir puvati. Nıghnızir gavgavim itir gumamazibiba, merara Godın damazimın dera. ²⁹⁻³⁰ Ezi manmaghın ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumamazibiba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamazibiba bar moghıra men God. Godın vamıra iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nıghnızir gavgavimın garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatıziba, men nıghnızir gavgavimın gari. Egha ghaze, ia nan damazimın dera. ³¹ Ezi manmakın? E kamaghın mikim suam, nıghnızir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghın mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavıgha ingangarım iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimın dera

3:21: Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15 **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16 **3:29-30:** Godın Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4

1 Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamın gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato?

2 Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham. 3 Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gav-gavim Godin itima, God an nighnizir gav-gavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera."

4 Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra. 5 Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gav-gavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamın nighnizir gav-gavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera. 6 Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumazamizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

7 "Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.

8 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,

God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
gumazamizir kaba bar akuegham."

9 Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezibar puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, "Abraham nighnizir gav-gavim Godin itima, God an nighnizir gav-gavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." 10 Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! 11 Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inimın dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamın duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gav-gavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gav-gavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezibar puvatiziba. Egha nighnizir gav-gavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. 12 Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezibar pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamın araz-

4:2: Ro 3:20, 3:27-28   4:2: Rom 3:20; 3:27-28   4:3: Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23   4:3: Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23   4:4: Ro 11:6   4:4: Rom 11:6   4:7: Onger Akaba 32:1-2   4:9: Ro 4:3
4:9: Rom 4:3   4:11: Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7   4:11: Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7   4:12: Mt 3:9   4:12: Matyu 3:9

ibar gın ghua, nguazir kamın ikia nighnizir gavgavim Godın iti, mati Abraham, dughiar a tıghar mikarzir mogomemın inim aghoramimın, a nighnizir gavgavim Godın iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gın zuir ovaviba me ganıga ghaze, a nguazir kam me danıngam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gın zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godın itima, God ghaze, ni nan damazimın dera. Egha God Abrahamın nighnizir gavgavimın ganıgha, kamaghın a ko akar dikirizim gami. ¹⁴ Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gın mangıva a Godın akar dikirizimın biziba initı, kamaghın an nighnizir gavgavim a pura bizimın otozi, Godın akar dikirizim gavgaviba puvatıghai. ¹⁵ E kamaghın fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba dar gın zuir puvatizima bizir kam God gamima a men anıngazi. Moses Osirizir Araziba puvatıghtıma, e kamaghın mikıman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghın ifonge, a Abrahamın gın zuir ovavibar apangkuvıghıva akar dikirizim me danıngam. Kamaghın amizi, God Abrahamın nighnizir gavgavimın ganıgha, a gısın akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gın zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamın mın nighnizir gavgavim ikıva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghın, Abraham bar en afeziam. ¹⁷ Kamaghın amizi

Godın Akınafarim kamaghın mıgei, “Kı ni damıghtı ni kantrin avıribar afeziamın otogham.” Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimın gavgafi. Godın kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godın kamra, a gumazamizir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura mıgeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvatı, God manmaghın uan akar dikirizim damıghtı an otivam. Egha a guızbangıra nighnizir gavgavim Godın ikia, bizir aghuir a fogha iniamıba bagha mızuai iti. Egha kamaghın a “Kantrin avıribar afeziamın oto.” Godın Akınafarim mikemezi moghın, “Nın ovavir borıba bar avırasemegham.”

¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurıgha mati aremezir gumazim. Egha a 100plan azenıbar roghıra ghu. Egha a fo, an amuım Sara borıtam batan kogham, a navım ronge.

²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvatı. Egha Godın akar dikirizim gınıghnıgha navır pumuningın itir puvatı. An nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavıgha Godın ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimın gın mangı bizir kam damuamın gavgavim iti. ²² Kamaghın God Abrahamın nighnizir gavgavim gınıghnıgha a dibora ghaze, a nan damazimın dera.

²³ Akar kam Godın Akınafarimın iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimın dera.” Kar an Abrahamra mıgeir puvatı. ²⁴ Kar uaghan en mıgirıgıam. E uaghan nighnizir gavgavim Godın iti. God en Ekiam İesus gamizi a ua mozimın dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti.

4:13: Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:13:** Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29 **4:14:** Ga 3:18
4:14: Galesia 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:15:** Rom 3:20; 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:16:** Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10 * **4:17:** Grıghın akam, vezın kam deragha bigha mikemezir puvatı. Marazi nıghnıgha ghaze, vezın kam kamaghın mıgei, “Abraham, Godın damazimın en ovavir afeziam.” **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:18:** Jenesis 15:5; Hibru 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19
4:22: Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21

Kamaghin amizi God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. ²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimín dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamira iti

5

(Sapta 5--8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ E nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamín God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamín an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimín aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar akonge. ³ Egha e bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge. ⁴ E tugh gavgavighti, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵ God uan Duamin, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha

bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krai e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. ⁷ Guizbangira, gumazir aghuimín akurvaghisi aremeghamin bizim bar osemi. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. ⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin, Krai en akurvaghasa areme. Arazir kamín, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹ Bizir bar ekiam, Krai e bagh aremezi, tuavir kamín God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagham. ¹⁰ E faragha Godin apaniba, ezi an Otaramin ovevemín an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamira ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham. ¹¹ Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krai Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamín aven, ovevem oto, ezi Kraisin aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamín arazir kuraba nguazir kamín oto. Ezi nguazir kamín gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato. ¹³ E fo, fomira Moses

4:25: Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21   **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21   **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20   **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20   **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19   **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19   **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14   **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 2:17; Jems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14   **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19   **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19   **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10   **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10   **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10   **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10   **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7   **5:9:** Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7   **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21   **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21   **5:12:** Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21   **5:12:** Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21   **5:13:** Ro 4:15, 1 Jo 3:4   **5:13:** Rom 4:15; 1 Jon 3:4

Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazamizibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴ Ezi Adamın dughiamın ikegha ghua Mosesın dughiamın, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın mın arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimın nedazim.

¹⁵ Ezi Godın apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramın mın amir puvati. Guizbangıra, gumazir vamıra Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamın gumazamizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamıra Krai Iesus an apangkuvimın, God e gamizi, e an damazimın dera. Ezi Godın apangkuvimın gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! ¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamıran arazir kuramın otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamıra e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamıra gamizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakın, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima, God men apankuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁷ Guizbangıra, gumazir vamıra Godın akam batoke, ezi an arazir kuramın ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimın dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamıra Krai Iesusın ingangarimın, tina God pura anıdir bizim iniva, a Krai ko

ikıva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikıva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemın gavgavim gafiragham.

¹⁸ Kamaghın amizi, e deravıra akar kam gıñighnıgham. Gumazir mam arazir kurar vamıram amizi, God ghaze, gumazamiziba bar moghıra bar ikufi. Kamaghıra, Gumazir Igharazir Vamıra arazir aghuir Godın damazimın derazim gami. Kamaghın amizi God gumazamiziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me danıngam.

¹⁹ Gumazir vamıra Godın akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh ava. Kamaghıra Gumazir Vamıra Godın akam baraghizi, an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godın damazimın dera.

²⁰ God kamaghın nıghnıgha, Moses Osirizir Araziba anıngi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighıram. Kamaghın amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godın apangkuvim bar ekeveggha, bar dar pın iti. ²¹ Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghın amizi ovevemın tuavimın, arazir kuram men atrivimın mın iti. Kamaghıra, Godın apangkuvim datırighın gumazamizibagh amima, me an damazimın dera. Ezi apangkuvim en atrivimın mın iti. Eghti gın izamin dughiam, en Ekiam Krai Iesusın ingarimın, God zurara itir ikirimirir aghuarim e danıngam.

6

E Krai ko ovenge

¹ Kamaghın amizi, e manmaghın mikimam? E ti arazir kurabar

5:14: 1 Ko 15:21-22, 15:45   **5:14:** 1 Korin 15:21-22; 15:45   **5:18:** 1 Ko 15:22   **5:18:** 1 Korin 15:22   **5:19:** Ais 53:11   **5:19:** Aisaia 53:11   **5:20:** Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14   **5:20:** Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14   **5:21:** Ro 6:23   **5:21:** Rom 6:23   **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15   **6:1:** Rom 3:5-8; 6:15   **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1   **6:2:** Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1

amuvira ikiti, Godin apangkuvim ekevegh mangivira ikiam? ² Bar puvatigham! E aremezir gumamazibar min ikia, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangivira ikiam? ³ Ia ti kamaghin fo, e bar Kraiss Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamın e bar an ovevem ko poke. ⁴ E ruegha, tuavir kamın Kraissin ovevemın poghezi, Afeziam Kraiss ko mozimin aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamın Kraiss gamizi a mozimin ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira ikiam.

E Kraiss Iesus ko uaghan ikirimirir aghuarimin ikiam

⁵ E Kraiss ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham. ⁶ E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Kraiss ko ter ighuvimin aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumamazibar ikian kogham. ⁷ Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. ⁸ E ghaze, e Kraiss ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamın ikiam.

⁹ E kamaghin fo, Kraiss mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati. ¹⁰ Kraiss dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha

ovever arazir kamın, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. ¹¹ Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia uaghan Kraiss ko aremegha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Kraiss Iesus ko puegha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti.

¹² E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham. ¹³ Egh ia arazir kuramin amamangatighti a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighti ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumamazir ovegha mozimin ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh Godin amamangatighti a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu. ¹⁴ Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apangkuvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumamaziziba

¹⁵ E datirighin ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egh e manmaghin damuam? E datirighin Godin apangkuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati! ¹⁶ Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamin gin mangiva, an ingangarir gumamazibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumamazibar ikiti, a ia damighti

6:3: 1 Ko 15:29, Ga 3:27   **6:3:** 1 Korin 15:29; Galesia 3:27   **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10   **6:4:** Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10   **6:5:** Fl 3:10-11   **6:5:** Filipai 3:10-11   **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9   **6:6:** Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9   **6:7:** 1 Pi 4:1   **6:7:** 1 Pita 4:1   **6:9:** MAA 1:18   **6:9:** Akar Mogomem 1:18   **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18   **6:10:** Luk 20:38; Hibru 9:26-28; 1 Pita 3:18   **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24   **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24   **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133   **6:12:** Jenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133   **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1   **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1   **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6   **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6   **6:15:** Ro 6:1   **6:15:** Rom 6:1   **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19   **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19

ia aremegham. Egh ia Godin akam bareghiva an gin mangiva an ingangarir gumamazibar ikiti, a ia damighti, ia an damazimin deragham. ¹⁷ Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumamazibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gamizi, ia a inigha guizbangira an gin zui. Ezi bizir kamın, e God minabi! ¹⁸ Faragha arazir kuraba ia ikiagharighizi, God ia firi. Egha ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumamazibar otifi.

¹⁹ Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumamazibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarzarbar anighti, da arazir aghuibar ingangarir gumamazibar otivighti, ia Godin mirara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumamazibar ikia, arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. ²¹ Ia faragha amir arazibagh da akurvazir manabar ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnigha aghumsisi. Arazir kabara gumamazibagh amima me ariaghiri. ²² Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvatigha, Godin ingangarir gumamazibar otifi. Ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh iki, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. ²³ Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumamazibagh aningi. Ivezir kam

an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Krai Iesus ko poroghava a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

¹ Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozı ki ia migei. Ia fo, gumamaziziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumamaziziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. ² Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham. ³ Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamın pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko puegha bizir kamın ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzarbar aningizima, e

6:18: Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16   **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16   **6:20:** Jo 8:34   **6:20:** Jon 8:34   **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13   **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13   **6:23:** Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4   **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4
7:2: 1 Ko 7:39   **7:2:** 1 Korin 7:39   **7:3:** Mt 5:32   **7:3:** Matyu 5:32   **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14   **7:4:** Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14   **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15   **7:5:** Rom 6:13; 6:21; Galesia 5:19; Jems 1:15   **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6   **7:6:** Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6

arazir kuram gami. Ezi arazir kamın ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraisin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firiaghire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzipar anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumamazizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi

arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghiregha Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migia, egha gumamazizibar akurvasi. ¹³ Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin amizi God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamın aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzipagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamın gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶ Arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dar amuti nan arazir kam kamaghin ian akaghti, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. ¹⁸ Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati.

7:7: Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33   **7:7:** Ua Me Ini 20:17; Godin Araziba 5:21; Aposel 20:33   **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56   **7:8:** Rom 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56   **7:9-10:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15   **7:11:** Stt 3:13, Hi 3:13   **7:11:** Jenesis 3:13; Hibru 3:13   **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8   **7:12:** Onger Akaba 19:8; 119:138; 1 Timoti 1:8   **7:13:** Ro 5:20   **7:13:** Rom 5:20   **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6   **7:14:** Onger Akaba 51:5; Jon 3:6   **7:15:** Ga 5:17   **7:15:** Galesia 5:17   **7:18:** Stt 6:5, 8:21   **7:18:** Jenesis 6:5; 8:21

Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. ²⁰ Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami.

²¹ Kamaghin amizi ki gari, arazir kam guizbangira nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifongezi, arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimmin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimmin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kammin firighirigham? ²⁵ Godra, a en Ekiam Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiarabar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

8

Kraiss arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganingi

7:22: Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16   **7:22:** Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16   **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11   **7:23:** Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11   **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17   **7:25:** Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17   **8:1:** Ro 8:34, 8:39   **8:1:** Rom 8:34; 8:39   **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19   **8:2:** Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19   **8:3:** Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19   **8:3:** Aposel 13:38-39; 15:10; Rom 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibru 4:15; 7:18-19   **8:4:** Ga 5:16, 5:25   **8:4:** Galesia 5:16; 5:25   **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25   **8:5:** Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25   **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8   **8:6:** Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8   **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4   **8:7:** Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4

¹ Kamaghin amizi e Kraiss Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham. ² E fo, e bar datirighin Kraiss Iesus ko pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, ovevemmin arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham. ³ En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimin tuavimin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki. ⁴ Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

⁵ Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. ⁶ Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnighiva, an aremegham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim ko navir amirizim iniam.

7 Eghti gumazim o amizim navir ghurimîn araziba baghvîra nighnigh, a Godin aghuaghîva an apanimîn ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gîn zuir puvatîgha guizbangîra dar gîn mangan kogham. 8 Gumazamizir navir ghurimîn arazibar gîn zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

9 Eghti Godin Duam guizbangîra ian navir averiabar aven ikîti, ia ua navir ghurimîn arazibar gîn mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gîn mangam. Gumazim o amizimîn navir averiam Kraisin Duam guizbangîra an itir puvatî, a Kraisin anav puvatî. 10 Ia arazir kuram gamigha, bizir kamîn ia ariaghire. Eghti Kraisi ian navir averiabar aven ikîti, God ia mikim suam, ia nan damazimîn dera, eghti Godin Duam ikirîmirir aghuarim ia danîngam. 11 Godin Duam Iesus mozimîn a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Kraisi gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzibar amuti, da ua dikavigh angamîra ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimîn tuavimîn, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

12 Kamaghîn amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimîn bizim puvatî, e an gîn mangan kogham. 13 Ia navir ghurimîn arazibar gîn mangîva, ia arîmîghiregham. Ia Godin Duamîn gavgavimîn tuavimîn, ia uan

mikarzibar arazir kurabav soghti, da arîmîghireghti, ia angamîra ikîvîra ikiam.

14 E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gîn zuiba, gumazamizir kaba bar Godin boriba. 15 E kamaghîn fo, Duar God ia ganîngizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazamizibar otozîr puvatî, egh ia bizibar atiati. Puvatî. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamîn gavgavimîn e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!"* 16 Godin Duam uabi, en duaba ko porozi, e uarir gun migîa ghaze, e Godin boriba. 17 E Godin boriba, egh gîn bizir aghuir God e danîngasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Kraisi da inîgha gîfa. E fo, e datîrîghîn Kraisi ko mîzazir a inîziba e da aterîva, gîn a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gîn Godin Nguibamîn mangîva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

18 Kî fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gîn en akaghti, e a gifogham. Ezi kî kamaghîn nighnîsi, bizir kam, a mîzazir e datîrîghîn isiba bar dagh afiragham. 19 Guizbangîra, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darîghamim a bagha mîzua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnîghîsi, dughiar manamra bizir kam otivam? 20 Guizbangîra, God fomîra nguazimîn itir biziba da tuisîgha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kîniba. Da uari kamaghîn otozîr pu. Puvatî. God uabi dagh amizi da kamaghîn

8:9: 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11   **8:9:** 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11   **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6   **8:10:** Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6   **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5   **8:11:** Aposel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5   **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5   **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5   **8:14:** Ga 5:18   **8:14:** Galesia 5:18
8:15: 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15   **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibru 2:15   **8:15:** Galesia 4:5-7
* **8:15:** Aramîn akam, a Iesusîn nguibamîn akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migîa, a kamaghîn a dibora ghaze, "Aba." Nî Mak 14:36in gan.   **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30   **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30   **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl 1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7
8:17: Aposel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti 2:11-12; Akar Mogomem 21:7   **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17   **8:18:** Rom 5:2; 2 Korin 4:17   **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2   **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2   **8:20:** Stt 3:17-19   **8:20:** Jenesis 3:17-19   **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2   **8:21:** 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2

otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹ Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agivaghti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

²² E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³ Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, mati God e daningamin bizir aghuibar faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamim, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzipar amighti da firighiregh ganganir igharazimin otogham. ²⁴ E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e tighar a iniam. Egh gumamaziziba tizim bagha bizir me inigha givazim bagh mizuam ikiam? ²⁵ E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶ Kamaghira, e gavgaviba puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuavara, an ararem akar e

mikiman asazibagh afira. ²⁷ Ezi God gumamazizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumamaziziba bagha a ko migei.

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, gumamazizir bar God gifongezibagh amima, me dera. Kar gumamazizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. ²⁹ Kar, gumamazizir God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Kraisi uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰ Ezi gumamazizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumamazizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumamazizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, manmaghin mikimam? E fo, God e baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham. ³² God uan Otarimin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir igharaziba bar, da pura e daningam. ³³ Eghti tina God inabazir gumamazizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumamazizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera. ³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin

8:23: 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30   **8:23:** 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14; 4:30   **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1   **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibru 11:1   **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3   **8:26:** Sekaraia 12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3   **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14   **8:27:** Onger Akaba 7:9; 139:1; Aposel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14   **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9   **8:28:** Rom 9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9   **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6   **8:29:** Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6   **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9   **8:30:** Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9   **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6   **8:31:** Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6   **8:32:** Jo 3:16   **8:32:** Jon 3:16   **8:33:** Ais 50:8   **8:33:** Aisaia 50:8   **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1   **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1

ivezim iniam? Puvati, Kraiſ Ieſuſ, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikavigha, datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko miſgei!

³⁵ Kraiſ bar e gifongeghaviſira iti, kamaghin amizi tina e damuti, e Kraiſ e gifongezir arazimin ſaghon ikiam? Puvati. Oſimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumamaziziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gaſiſghaſiſgham o, me e miſoghti e arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Kraiſ e gifongezir arazimin ſaghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶ Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

“E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e miſozima, e ariaghi-
rasava ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati ſipsipin gumaziba
miſueghti aremeghaſavirama
amibar min,
me e miſoghaſa.”

³⁷ Bar puvati. Kraiſ bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. ³⁸ Guizbangira, Kraiſ bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Kraiſ e gifongezir arazimin ſaghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enſelba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, ³⁹ o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir

arazimin ſaghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraiſ Ieſuſ en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9--11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

¹ Ki Kraiſin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira miſgei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, oſemegha nan navir averiam ikufi. ³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Kraiſ nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangſiſgh a ko mikimti, a uan gumamazizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai. ⁴ Me Israelin gumamaziziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moſeſ Oſirizir Araziba iſa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri. ⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniaſa Miſevezim, Kraiſ nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Kraiſ a God, egha biziba bar dar

8:35: Ro 8:38-39   **8:35:** Rom 8:38-39   **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11   **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11   **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11
8:37: Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11   **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22   **8:38:** Ef 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22   **9:3:** Kis 32:32   **9:3:** Ua Me Ini 32:32   **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1   **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godin Araziba 7:6; 14:1-2; Aposel 3:25; 13:22; Ef 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1   **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25   **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25   * **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin miſirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, “God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam.”

dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraisin ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

⁶ Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati. ⁷ Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam." ⁸ Akar kamamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. ⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."

¹⁰ Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak. ¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam." ¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."

¹⁴ Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! ¹⁵

Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam." ¹⁶ Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi. ¹⁷ Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti." ¹⁸ Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitam apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghan kogham." ²⁰ Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?" ²¹ Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.

²² God uaghan kamaghiram

9:6: Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Jenesis 21:12; Galesia 4:23; Hibu 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Jenesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Jenesis 25:21 **9:11-12:** Jenesis 25:23 **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15 **9:15:** Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:21:** Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20

ami. God kamaghsua, a uan aningagharim azenim datightima, gumamaziziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumamazizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham. ²³ A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti, gumamaziziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. ²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumamazizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ize. ²⁵ Ezi Hosean akinafarim, God kamaghin mihei:

“Gumamazizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.
Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezir darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mam in itima,
ki ia migia ghaze,
‘Ia nan adarazi puvati.’
Egh danganir kamnaghira ki ia mikim suam,
‘Ia God in zurazurara angamira itim in boriba.’”

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumamazizir nguazim in itiba bar men araziba tuisigh, zuamira men ivezir kuram isi

me danighiva bar me gasighasigham. Fomira, Israelian gumamaziziba, mati ongarim in itir gigim in min bar aviraseme, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me inigham.” ²⁹ Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin mihei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar geveggha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibanning bar ikufi.”

Israelia nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ E manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, God in damazim in deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim God in itima, God ghaze, me nan damazim in dera. ³¹ Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, God in damazim in deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati. ³² Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me God in damazim in deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavim in tuavim in gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghporghiri. ³³ God in Akinafarim bizir kam migia ghaze:

“Ia oragh!
Ki gumamaziziba asaghporrir dagiar mam amiseveggha
a isa Saion in Mighsiam in anefa.

Dagiar kam a gumamazizibagh amima, me asaghpora daighiri.

Egh gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

9:23: Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27   **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27   **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10   **9:25:** Hosea 2:23; 1 Pita 2:10   **9:26:** Hos 1:10   **9:26:** Hosea 1:10   **9:27-28:** Ais 10:22-23   **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5   **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40   **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40   **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20   **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20   **9:31:** Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4   **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4   **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23   **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23   **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8   **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8

10

Israelia Godin Araziba deravira dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki uan navir averiamin aven bar ifuegha, me bagha God ko migei.

² Ki bar deragha Israelia gifogha kamaghin migei, me Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir puvati. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin amizi me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir puvati. ⁴ E fo, Kraiss Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraissin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumamazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuiba, Moses me migia kamaghin osiri, "Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam." ⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumamazir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin deraziba, a kamaghin me migei, "Ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, "Tina Godin Nguibamin ghuavanangam?" (Akar kam kamakin, ni Kraiss e bagh izighirisi, ni mangiva an azangam?) ⁷ "Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, "Tina Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magiram?" (Akar kam kamakin, ni ovevemim mozimin mangi, Kraiss inigh anangam?) ⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei,

"Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti." Kar nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. ⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim

suam, "Iesus a nan Ekiam," egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, "Iesus nan Ekiam," eghti God nin akuraghti, ni ikivira ikiam. ¹¹

Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumamaziziba nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham. Puvati." ¹²⁻¹³ Godin Akinafarim ghaze, "Ekiamin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagham." Kamaghin amizi, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumamazir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴ Ezi manmakin? Gumamazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumamazir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumamazitaba Akar Aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? ¹⁵ Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumamaziziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, "Godin Akar Aghuim inigha izir gumamazibar darorim, a bar dera."

10:2: Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17   **10:2:** Aposel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17   **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9   **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9   **10:4:** Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24   **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24   **10:5:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12   **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12   **10:6:** Godin Araziba 30:12-14
10:9: Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37   **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8   **10:11:** Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33
10:11: Aisaia 28:16; Jeremaia 17:7; Rom 9:33   **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28   **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15   **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15   **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2   **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibr 4:2

Israelia Akar Aghuim inizir puvati

16 Ezi Israelian marasi me Godin Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara en Akar Aghuim nighnizir gavgavim an iti?" 17 Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumazamiziba Akar Aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazamizir Kraisin akam akuribar tuavimin, gumazamiziba Akar Aghuim baregham.

18 Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin Akar Aghuim, me uan kuaribar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba, daghua nguazir kamin nguibabar dar otozi, gumazamiziba bar, men kuariba a baraki."

19 Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar kamin mingarim gifozir puvati, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme:

"Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir ziaba puvatigha pura bizibar min itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham.

Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damighti ia ataram."

20 Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimin kamaghin migei:

"Gumazamizir na burir puvatiziba, me nan api.

Gumazamizir na bagha azai puvatiziba, ki uabi men aka."

21 Egha a Israelia ginighnigha kamaghin migei:

"Ki zurara dughiabar men suigh me mughasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsighavira itima, me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara."

11*God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe*

1 Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egha Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam.

2 God uan gumazamizir fomira ua bagha miseveziba, a me batozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir Godin Akinafarimin itim ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me bagha pamtem God azangsigha ghaze, 3

"Ekiam, Israelia nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezi, me nin ofa gamir dakozibagh asighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami."

4 Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, "Ki ua bagha Israelian tongin itir gumazir 7,000in varazira amisevezi, me Israelin ikiavira iti. Me asem Baal bagha teviba apirizir puvati." 5 Kamaghira, dughiar kamin uaghan Israelian tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagha me amisefe. 6 Guizbangira, God men

10:17: Jo 17:20 10:17: Jon 17:20 10:18: Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 10:18: Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23 10:19: Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 10:19: Godin Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 10:20: Ais 65:1, Ro 9:30 10:20: Aisaia 65:1; Rom 9:30 10:21: Ais 65:2 10:21: Aisaia 65:2 11:1: 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5 11:1: 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 11:2: Sng 94:14, Ro 8:29 11:2: Onger Akaba 94:14; Rom 8:29 11:3: 1 Kin 19:10, 19:14 11:3: 1 Atriviba 19:10; 19:14 11:4: 1 Kin 19:18 11:4: 1 Atriviba 19:18 11:5: Ro 9:27 11:5: Rom 9:27 11:6: Ro 4:4-5, Ga 3:18 11:6: Rom 4:4-5; Galesia 3:18

apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumazamiziba misevir arazim, gumazamiziba amir ingangarimın tuavimın otoghti, Godın apangkuvimın tuavim, a guizbangıra otoghan kogham.

⁷ Ezi manmakın? Israelia Godın damazimın deraghamın bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelian avirimın tongın itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin igharaz darasi, naviba gavgavigha Godın dımdiamın aghua.

⁸ Godın Akinafarimın osizirim iti:

“God me gamizi, me mati gumazamizir aremeziba moghın akui. Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi, men kuariba biziba barazir puvatigha, iza datirighın tu.”

⁹ Ezi Devit Godın Akinafarimın aven kamaghın miği:

“Kamaghın deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim a misoke. Me irıva, uan arazir kurabar ivezim iniam.

¹⁰ Eghti God men damazibar amighti aminim men pirighti, me ua ganan kogham.

A me damuti me osimtiziba aterıva akiraghariba avigh mamaghıra ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelia asagh-poregh iregh mamaghıra iki, ua

daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangıra, men arazir kuraba bangın Godın akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghın ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghın a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam. ¹² Israelia akirim God gasarazıma, God bizir aghuir aviriba nguazir kamın itir gumazamizibar akura. Israelia Godın arazimın irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anıngi. Kamaghın amizi, gın Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangıra bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki ia miği, God ian tongın ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. ¹⁴ Tuavir kamın, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamın, God men tarazi ua me iniam. ¹⁵ God Israelia batuegha, nguazimın itir gumazamizibagh amizıma me a ko navir vamıra iti. Kamaghın amizi gın God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam. ¹⁶ Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan mın God daningh. Eghti arazir kamnangın bretin igharaziba uaghan Godın biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godın biziba.

¹⁷ Israelia mati olivın temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mati ruarimın itir olivın temer atiamın aguaba. God ia inigha olivın temer aghuimın

11:7: Ro 9:31, 10:3 **11:7:** Rom 9:31; 10:3 **11:8:** Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27

11:8: Godın Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **11:9:** Sng 35:8

11:9: Onger Akaba 35:8 **11:9:** Onger Akaba 69:22-23 **11:11:** Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19

11:11: Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:16:** Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30

11:17: Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19 **11:17:** Jeremaia 11:16; Aposel 2:39; Efesus 2:11-19

aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti. ¹⁸ Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore. ²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamın mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti ia ikian kogham.

²² Kamaghin amizi ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazamizir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha

olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamın aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuigham, kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim.

God uan apangkuvim bar gumazamizibar akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ia guizin akar mogomer mam gifoghasa ki ia migei. Ia a gifoghiva, kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumazamizir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Eghti me gin Godin gumazamizibar tongin ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelia bar men akurvagham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Akurvazir Gumazim Jerusalemın ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavir boribar amightima

me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egh dughiar kamın uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelia Iesusin Akar Aghuim akirim a gasaragha mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akura. God fomira uan gumazamiziba amisevegha, me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami. ²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim

11:18: Jo 4:22, 1 Ko 10:12   **11:18:** Jon 4:22; 1 Korin 10:12   **11:20:** Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12

11:20: Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12   **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14   **11:22:** Jon 15:2-4;

1 Korin 15:2; Hibru 3:14   **11:23:** 2 Ko 3:16   **11:23:** 2 Korin 3:16   **11:25:** Lu 21:24, Jo 10:16, Ro

12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9   **11:25:** Luk 21:24; Jon 10:16; Rom 12:16; 2 Korin 3:14; Akar Mogomem 7:9

11:26: Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39   **11:26:** Onger Akaba 14:7; Aisaia 59:20   **11:27:** Jer 31:33-34,

Hi 8:8, 10:16   **11:27:** Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16

giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia fomira Godin akam batoghezi, datirighin Israelia a batosi. Ezi tuavir kamın ia Godin apangkuvim ini. ³¹ Kamaghira, Israelia Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kamın tuavimın, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam. ³² God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumamaziziba bar men akagham. Kamaghin amizi, gumamaziziba bar Godin akam batoke. God me gamizi me kamaghin amua, uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumamazizibar min iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekeveghe bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti:

“Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?

Gumazitam bizibar amuamin fozim Ekiamin sure damuan kogham.

Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham.

Bar puvati!”

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha dar mingarim,

ezi da a baghavira ikia, mamaghira iti. Kamaghin amizi e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1–15:13)

E uan inivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghin ia gakaghorı: Ia uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. ² Ia nguazir kamın itir gumamaziziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan marki. Ia deragh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavir kamın ia uari tuisigh. ⁴ E fo,

11:30: Ef 2:2, Kl 3:7 **11:30:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7 **11:32:** Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:32:** Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4 **11:33:** Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:33:** Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9 **11:34-35:** Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11; Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **11:36:** 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2 Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18 **12:1:** Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12

inivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamın aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami. ⁵ Kamaghira, e gumamazir aviriba ikia, datirighin Kraiss ko porogha inivafizir vamiran min oto. Egha inivafizir kamın aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraissin poroghav iti. ⁶ Kamaghin amizi, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha e ganingi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin akam inigha izir fofozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akamin gun me mikimam. ⁷ Eghti gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin fofozim ikiva, a deravira men akurvagh. Eghti gumazim o amizim igharazibar sure damuamin fofozim ikiva, a deravira men sure damu. ⁸ Eghti gumazim o amizim gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim biziba isa gumamazibagh anidir fofozim ikiva, an aviriba me daning. Eghti gumazim o amizim ingangarimin faragha zuir fofozim ikiva, a deravira an apengan itir gumamazibar ganiva ingangarir kam damu. Eghti gumazim o amizim igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikiva, a men apangkuvsi bar akongegh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumamazibagh ifongegham

⁹ Ia ifar gumamazibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumamazibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezı moghin, ia uaghan Kraissin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar. ¹¹ Ia pamten ingariva amirvaghan marki, Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. ¹² Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizua itiba, da bagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mikim.

¹³ Eghti Godin gumamaziziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Egh nguibar igharazimin gumamaziziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. ¹⁴ Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. ¹⁵ Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶ Ia arazir vabara, gumamaziziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Ia gumamazizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan

12:5: 1 Ko 12:27, Ef 4:25   **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25   **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11
12:6: 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11   **12:6:** 1 Korin 12:4-11   **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17
12:7: Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17   **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2   **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2   **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22   **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22   **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7   **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7   **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15   **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15   **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4   **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4   **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9   **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9   **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9   **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9   **12:15:** Sng 35:13   **12:15:** Onger Akaba 35:13   **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5   **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5   **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15   **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15

marki, kírara fofozim iti.

¹⁷ Gumazitam o amizitam arazir kuratamín ni damightima, ni uam arazir kuramín a íkarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazamizibar damazimín arazir aghuibar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikíva gumazamizir igharaziba ko navir vamíra ikisi pamtem ingar. ¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, ia men arazir kuram íkarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimín tu-avimín me íkarvaghám. Ia fo, Godín Akínafarimín aven en Ekiam kamaghín mígei, “Arazir kuraba íkarvaghámín ingangarim, kar nan bizim. Kí uabi men arazir kuraba íkarvagh egh ivezir kuraba me daningam.” ²⁰ Ní Godín Akínafarim míkemezi moghín damu, “Nín apanim, mítiriam an aghiti, ní daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ní dípatam a daning. Nín arazir aghuir kamín a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham.” ²¹ Ní arazir kuram ateghti, a ní gafighan marki. Ní arazir aghuim damuti, nín arazir kam arazir kuram abiragh a gafiraghám.

13

E gavmanín apengan íkiam

¹ Gumazamiziba bar gavmanbar apengan íkí. E fo, gavmanín tam puram otozir puvati. Gavmanín ingangariba Godín dafarimram oto. Gavmanín aven ítir gumazamizir dapaniba bar, God uabi me aríki. ² Gumazitam o amizitam gavmanín gumazir dapanibar akam batoghíva, kamaghín a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazamizibar

akaba batosi. Gumazamizir kamaghín amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³ Gavmanba gumazamizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa ítir puvati. Gavmanba gumazamizir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa íti. Kamaghín amizi, ní gavmanín atiatingan koghsi, ní arazir aghuibar amuti, me nín ziam fam. ⁴ E fo, gavman a mati Godín ingangarir gumazim, egha arazir aghuibar ían akurvaghása ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanín atiating. Ia fo, gumazamizibagh asighisighámín ingangarim ko gavgavim, gavmanín dafarimín íti, a puram aningín suirazir puvati. A Godín ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighti, a ían arazir kuramín ivezim ia daningam. ⁵ Kamaghín amizi, ia gavmanbar apengan íkí. Ia gavmanín apengan íkían kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangíra. Ezi ía uaghan kamaghín fogh, ía uan navir averiamín aven uan araziba deravíra da tuisigh, arazir aghuibar gín mangi. Ia kamaghín damuva, gavmanbar apengan íkiam.

⁶ Gavmanba Godín ingangarir gumazamizibar íkí, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ía uaghan takisín dagíaba ísí me daningam. ⁷ Bizir tizir ía gavmanba daningamíba, ía me daning. Takisín dagíaba ko takisín igharazir maba sara, me daningíva, egh arazir aghuibar me damu, men zíaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia íkarvaghámín bizíba, tam íkían marki, ía bar da gifagh. Eghti

12:18: Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Híbru 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godín Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Híbru 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14; 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6 **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fofozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19 **13:6:** Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8

ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumamazizir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumamazizir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumamazizibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumamazizir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezı moghin, gumamazizir igharazibagh ifongegh." ¹⁰ Ni gumamazizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghiva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumamazizibar min daruam

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamira ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. ¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemın araziba bar da ateghiva angazangarimin aven misoghsi, midorozir biziba inigh dar aghuam. ¹³ E angazangarimin aruir

gumamazizibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganen kogh, egh pura gumamaziziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Kraisi Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. ² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.* ³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. ⁴ Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin

13:9: Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me Ini 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4 * **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12

araziba tuisiġham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a iriġhamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumamaziziba bar vaghvagh uari ġifogh suam, niġhnizir manam men niġhnizim dera. ⁶ Gumazir dughiar mam piraŋim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kamın Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa niġhnigha, dagher maba ataghira.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸ E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira. ⁹ Bizir kamın mingarim kamakin. Krai aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰ E fo, e bar Godin kotiamin tuivighti, an en araziba tuisiġham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisiġhan kogħ suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir ġirakirangin adarir niġhnizibar me damuan marki. ¹¹ E fo, Godin Akinafarim kamaghin miġei:

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam,

kamaghin amizi ki guizbangira ia miġei,
 ‘Nguazimın itir gumamaziziba bar moghira
 nan guamin teviba apirigh,
 egh uan akabar nan gun mikim suam,
 ki guizbangira God.’”

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogħam

¹³ Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisiġhan kogħam. Egh ia niġhnizir igharazimın ġin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogħam. ¹⁴ Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan niġhnizim gamizi a bar kuiagherizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimın mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimın zuezir puvati. Eghti bizir kam an niġhnizimın guizbangira bar mizegħti an a damuan marki. ¹⁵ Ni daghetam amiti, nin anav gan niġhnigh suam, a Godin damazimın mize, eghti arazir kamın ni an niġhnizim gasiġhasiġham. Ni kamaghin damuva ni munav ġifongezir arazimın ġin mangan kogħam. Krai munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasiġhasiġhan marki. ¹⁶ Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷ E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir

14:5: Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:7:** 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:10:** Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8

arazim puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven otifi. ¹⁸ Tina tuavir kamın Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Egh a gumamazibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam.

¹⁹ Kamaghın amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gın mangıva, arazir gumamazizir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gın mangı dar amuam. ²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamın God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangıra, dagheba bar, ada dera. Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irighti, kamaghın ni arazir kuram gami. ²¹ Ni asizitam ko wainın dipatam amıva bizir igharazitam damighti, tuavir kamın da nin anav damighti a irigham. Ni kamaghın damuan marki. ²² Nin nighnizir gavgavir bizir kamın itim, a nin navimın iki. God nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamın mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangıra, a gınighnizi, bizir kam derazi, an navim osemzir puvati, gumazir kam bar akongegham.† ²³ Gumazitam asizitam o daghetam amıva, nighnizir pumuning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghın osimtizim an iti. Guizbangıra, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God

suam, an arazir kuram.

15

E Kraisin nighnizim ko arazimin gın mangam

¹ E gumamazizir nighnizir gavgavim itiba, gumamazizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvaghham. E uarira uarir akurvaghı nighnighan kogham. ² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvaghham. E kamaghsua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghın e men akurvaghham. ³ E fo, Kraıs uabi uabin akurvaghısa nighnizir puvati. Godin Akınafarimın arazir a batozimın osizirim kamakın, “Akar kurar gumamaziziba ni gasiba, da uaghan na gire.” ⁴ Godin migirigiar me fomıra Godin Akınafarimın osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimıra iki, osimtiziba aterıva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuıba bagh mızuamam. ⁵ Datirighın ki ia bagha God ko migıa ghaze, God uabi e gamıma, e nimıra ikıa osimtiziba atera tughı gavgafi. Egh a ia damuti, ia Kraıs İesus amizir arazibar gın mangı, egh tuavir kamın ia igharaz darazi ko navir vamıra ikiam. ⁶ Kamaghın amizi ki ia bagh Godin azangsıghti, ia navir vamıra ikıva bar moghıra uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Kraıs İesusın Afeziam.

Kraıs, Judaba ko Kantrin Igharazıbar Gumamaziziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghın amizi, gumamazıba Godin ziam fısi, ia Kraısın

14:18: 2 Ko 8:21   **14:18:** 2 Korin 8:21   **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11   **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11   **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15   **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15   † **14:22:** Grighın akam vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati.   **14:23:** Ta 1:15   **14:23:** Taitus 1:15   **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1   **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1   **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5   **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5   **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38   **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38   **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17   **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17   **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16   **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16   **15:6:** Ap 4:24, 4:32   **15:6:** Aposel 4:24; 4:32   **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3   **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3

adarazi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krai ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. ⁸ Ki ia miġei, Krai Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. ⁹ Krai uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighti, me Godin apangkuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a miġei:

“Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiva ni minamam. Egh ki nin ziam fi va ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti:

“Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia Godin gumamaziziba Israelia, ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin miġei:

“Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar, ia Ekiamin ziam fi! Egh nguazimin itir anababa, ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme:

“Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh, mati temer ghuzir igiam, temer dakar kam in oto. God gumazir kam amiseveghti,

an atrivimin otogh iziva
Kantrin Igharazibar Gumamazizibar ganam.
Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko miġei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamaghsua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kam in aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krai Iesusin ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me ofan min iki a damuti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghvira ikiam. Kamaghin amizi,

15:8: Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20 **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godin Araziba 32:43 **15:11:** Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1 **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:14:** 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9; Filipai 2:17

nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin Akar Aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Krai Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin amizi ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krai ko ingarima Krai na bagha tuaviba arizima, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem inkegha Kraisin Akar Aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provinsin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin Akar Aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anakunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa:

“Gumazamizir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham. Gumazamizir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.”

Pol Rom in itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egha datirighin ki nguibar

kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ki datirighin Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem in itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba biziba bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaiian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Israelin gumazamizir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelia fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh anigha men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kam in bizir aghuiba isi Israelia daningiva me ikarvagham.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem mangamin ingangarim agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. ²⁹ Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Krai bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Krai Iesus in itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia

15:18-19: Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12   **15:18-19:** Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12   **15:20:** 2 Ko 10:15-16   **15:20:** 2 Korin 10:15-16   **15:21:** Ais 53:15   **15:21:** Aisaia 52:15   **15:22:** Ro 1:13
15:22: Rom 1:13   **15:24:** 1 Ko 16:6   **15:24:** 1 Korin 16:6   **15:25:** Ap 19:21, 20:22, 24:17   **15:25:** Aposel 19:21; 20:22; 24:17   **15:25:** 1 Korin 16:1-4   **15:26:** Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12   **15:26:** 2 Korin 8:1; 9:2; 9:12   **15:27:** Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6   **15:27:** Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6   **15:29:** Ro 1:11   **15:29:** Rom 1:11   **15:30:** 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1
15:30: 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3; 4:12; 2 Tesalonika 3:1

gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh.

³¹ Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalem in itir Kraisin adarazi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. ³² Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumamazizir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin ingangarir amizim. ² Ki kamaghsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumamaziziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumamazizir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Krai Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin, ki uabira puviram aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aningin dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagh anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian Provinsin itir gumamaziziba bar

men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junia bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin ziar ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Krai gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deraghan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men saghon iki. ¹⁸ Me en Ekiam Kraiss Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. ¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim

inigha deravira an gin zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Kikamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham. ²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamın da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamın Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuir ki akurim, a Kraiss Iesusin Akar

16:16: 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:16:** 1 Korin 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:17:** Matyu 7:15; Aposel 15:1; 15:5; 1 Korin 5:9-11; 2 Timoti 3:5; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin 16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel 16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14; 2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamın iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira. **16:25-26:** Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13

Aghuim, a guizın akar mogomem,
bar fomıra azenir avıribar modogha
iza, datırıghın azenim giri. Guızın
akar mogomer kam, Godın akam
inigha izir gumazibar osiziriba,
da gumazamizibagh amizi, me
akar mogomer kam gıfo. Godın
ovengan koghamim, Akar Gav-
gavımın kamaghın mıgıa ghaze, akar
mogomer kaba azenim girıti, Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba bar dagh
foghıva, nıghnızir gavgavım Kraisın
iki kamaghın an gın mangam. ²⁷
Ezi ki kamaghın ifonge, Krais Iesus
e damuti, e Godın ziam fam. Anarıra
a God, egha a uabıra fofoziba bar iti.
Kamaghın amizi, e zurara an ziam fı
mamaghıra ikiam. Guizbangıra!

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri

O 1 Korin Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anakunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuasa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatighiti, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovegezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamin me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh

ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1--4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, ² ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisi Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Kraisi Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Kraisi Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. ³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. ⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisi ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. ⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisi Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati. ⁸ Kraisi Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuanamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Kraisi Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham. ⁹ God uan Otaram Kraisi Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9   **1:2:** Aposel 9:14; 18:1; 18:17; Rom 1:7; 10:12; 1 Korin 6:11; 2 Timoti 1:9   **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2   **1:3:** Rom 1:7; 2 Korin 1:2   **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2   **1:5-6:** 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2   **1:7:** Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12   **1:7:** Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12   **1:8:** Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23   **1:8:** Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23   **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3   **1:9:** Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3

God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Kraiss Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. ¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adaribar uarigh ami. ¹² Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, "Ki Polin anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Apolosin anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Pitan anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Kraissin anav." ¹³ Ezi manmakin? Kraiss ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴ Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumazamiziba puvati. Kamaghin ki God minabi. ¹⁵ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogham, "E Polin ziamin rurim ini." ¹⁶ (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues o puvati.) ¹⁷ Kraiss gumazamiziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kam'in itir gumazamizibar fofozimin anekunan kogham. Ki kamaghin damu, Kraissin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Kraiss, a Godin gavgavim

¹⁸ Guizbangira, gumazamizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumazamizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim. ¹⁹ Godin Akinafarim kamaghin migei:

"Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham, egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agivagham."

²⁰ Eghti e manmaghin nguazir kam'in itir gumazamizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazamizir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kam'in itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba mingariba puvati.

²¹ Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kam'in itir gumazamiziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe. Kar, me "migirigiar onganim," arazir akam, e anekuri. Gumazamiziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin itima, God men akurvasi. ²² Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamten ingari. ²³ Ezi e Kraiss ter ighuvimin aremezir akam me mikiri.

1:10: Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8

1:12: Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4

1:14: Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23

1:14: Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23

1:16: 1 Ko 16:15

1:16: 1

Korin 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16

1:17: Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin

2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16

1:18: Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3

1:18: Aposel 17:18;

Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3

1:19: Ais 29:14, Jer 8:9

1:19: Aisaia 29:14; Jeremaia 8:9

1:20: Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28

1:20: Jop 12:17; Aisaia

19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28

1:21: Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21,

1:28 **1:21:** Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28

1:22: Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18,

17:32 **1:22:** Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32

1:23: Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60,

6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11

1:23: Aisaia 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin

2:14; Galesia 5:11

Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghporghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim. ²⁴ Ezi e gumamazizir God diaziba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, e fo, Kraistra a Godin gavgavim ko Godin fofozim. ²⁵ Nguazimin itir gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, "Godin nighnizir maba bar ongani." Ezi nighnizir kamra bar gumamazizibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumamazizibar gavgavim gafira.

²⁶ Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir kamın itir gumamazizibar damazimin, fofozir gumamazizibar mın ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba, anabar ziar ekiaba itibar otivizir puvati. ²⁷ God kamaghsua, a nguazir kamın itir fofozir gumamazizibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazimin itir gumamazizibar damazimin nighniziba onganiziba, merara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumamazizibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazir kamın itir gumamazizibar damazimin itiba, merara God me amisefe. ²⁸ Egha a nguazir kamın ziaaba puvatizir gumamaziziba ini, kar gumamazizir me kamaghin migeiba, me bizir kinir me aghuaziba. Ezi arazir kamın, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati

bizir kinibar mın iti. ²⁹ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam Godin damazimin uabi uan ziam fan kogham. ³⁰ God uabi ia gamizi, ia Kraisa Iesus ko poroghav iti. Ezi a Kraisa gamizi, a en nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraisin ingangarimin, God e gamizima, e Godin damazimin deragha, God baghavira iti. Ezi Kraisin ingangarimin, a uam e givezegha, arazir kuramin gavgavimin e firi. ³¹ Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, "Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh."

2

Pol Korinin itir gumamazizibar nighnizir gavgavimin migei

¹ Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia migia, fofozir gumamazizibar mın akar ekiar guar aviritabar ia mikemezir puvati. ² Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Kraisa Iesusra nighnighiva, a ter ighuvinin aremezir ovevem uaghan a ginighnigham. ³ Ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiatiaava, mighighavira agoi. ⁴ Ezi akar ki mikememizim ko Akar Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamın itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavim, ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. ⁵ Guizbangira, ki kamaghsua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamın itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir

1:24: Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3   **1:24:** Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosi 2:3   **1:25:** 2 Ko 13:4
1:25: 2 Korin 13:4   **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5   **1:26:** Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5
1:27: Mt 11:25, Je 2:5   **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5   **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9   **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9   **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21   **1:30:** Jeremaia 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21
1:31: Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17   **1:31:** Jeremaia 9:23-24; 2 Korin 10:17   **2:1:** 1 Ko 1:17   **2:1:** 1 Korin 1:17
2:2: Ga 6:14, Fl 3:8   **2:2:** Galesia 6:14; Filipai 3:8   **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1   **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1
2:4: Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16   **2:4:** Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16   **2:5:** 2 Ko 4:7, 6:7   **2:5:** 2 Korin 4:7; 6:7

gavgavim, Godin gavgavimra, a gisiin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

⁶ Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin Arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kam in itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kam in gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir oven-gasava amiba. ⁷ Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazim in ingaram in dughiam in, a uan fofozir aghuim in a kamagh in ifonge, e an Nguibam in iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kam in ikegha iza datirigh in an fofozir aghuir kam en modo. ⁸ Ezi, nguazir kam in gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai. ⁹ Ezi e Godin Akinafarim in itir akam in migirigiar kam migei, a kamakin:

“Bizir gumazitam o amizitam faragha uan damazim in ganizir puvatiziba,
ko akar gumazitam o amizitam faragha oraghizir puvatiziba,
ko bizir gumazitam o amizitam in nighnizim in itir puvatiziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba baghavira da akiri.”

¹⁰ Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duam in ingan-garim in God da azenim gatizi, e dar-gari. Godin Duam biziba bar deravira

dar gara, uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo. ¹¹ Tav gumazamizir igharazibar nighnizibagh foghan kogham. Puvati. Gumazim in duar an aven itimra fo. Kam-aghira, gumazitam o amizitam Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo. ¹² E nguazir kam in duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kam in, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. ¹³ E bizir aghuir kabav geima, en migirigiaba nguazim in itir fofozim in tuavim in otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duam in akaba isa, Godin Duam itir gumazamiziba akar kaba bigha me geghari. ¹⁴ Ezi gumazamizir Godin Duam puvatiziba, me Godin Duam in bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, me kamagh in nighnigha ghaze, da bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duam in otifi. Kamagh in, gumazamizir Godin Duam itiba, merara Godin Duam in bizir aghuir kaba tuisigham in fofozim iti. ¹⁵ Gumazamizir Godin Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin Duam itir gumazamizibar araziba tuisighiva avegham. ¹⁶ Godin Akinafarim kamagh in migei:

“Tina Ekiam in nighnizim gifo?

Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiam in sure damuan kogham.”

Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

2:6: 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14   **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibru 5:14   **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9   **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9
2:8: Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14   **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2 Korin 3:14
2:9: Ais 64:4   **2:9:** Aisaia 64:4   **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27   **2:10:** Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27   **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34   **2:11:** Aghuzir Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34   **2:12:** Jo 16:13-14   **2:12:** Jon 16:13-14   **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16
2:13: 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16   **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23   **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23   **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1   **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1   **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34   **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34

3

Siosin ingangarir gumazamiziba, me Godin ingangarir gumazamiziba

¹ Nan adarasi, ki gumazamizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuibav gei moghin, ki ia migei. Dughiar kamın ia borir iririvibar mın ikia, Kraisin arazibar gin zui. ² Ki faragha, mati otem ia ganiga, dagher gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia, kamaghira iti. ³ Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira iti. Ia uan adarazi navim men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amuava, nguazir kamın itir gumazamizibar mın ami. ⁴ Gumazir mam kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi mav kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi arazir kamın ia mati nguazir kamın gumazamiziba.

⁵ Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagha ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. ⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui. ⁷ Gumazamizir dagher oviziba opariba, me ziaba puvati. Gumazamizir dipam a ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima, da aghui, kamaghin a uabira

ziam iti. ⁸ Gumazamizir dagher oviziba opariba, ko gumazamizir dipaba anidiba, me uaghara Godin ingangarir gumazamiziba. Egh me vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. ⁹ E bar moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. ¹⁰ God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazamizir igharaziba dagh isin dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir gumazamiziba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. ¹¹ Ia fo, God Kraisi Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin mın anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. ¹² Gumazamiziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram. ¹³ Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumazamiziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin mın otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz,

3:1: Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15   **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15   **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2
3:2: Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2   **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16   **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16   **3:4:** 1 Ko 1:12   **3:4:** 1 Korin 1:12   **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15   **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15   **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3   **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3   **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12   **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12   **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5   **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5   **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14   **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14   **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6
3:11: Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6   **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12   **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12

o puvati. ¹⁴ Eghti gumamazizir manam dagiar kam gisin dipenim ingarighti, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kam in ivezir aghuim iniam. ¹⁵ Eghti ingangarir gumamazizibar dipeniba bar isighti, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumamaziziba uari avimin miseveaghriugh egh me ovengan kogham.

Ia Godin Dipenimra

¹⁶ Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. ¹⁷ Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a gasighasigham.

E gumamazizibar ziaba fan kogham

¹⁸ Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kam in bizibagh fogh kamagh nighnigham, "Ki fofozir bar aghuim iti," egh a faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. ¹⁹ Guizbangira, nguazir kam in fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganin. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumamazizir maba paza gumamazizir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumamazizir kabar arazibagh amima, da meraram

asighasisi." ²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, "Ekiam a fofozir gumamazizibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham." ²¹ Kamaghin amizi, ia gumamazizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. ²² Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana. ²³ Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Kraisi, Godin anav.*

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumamaziziba tuisisi

¹ Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumamaziziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamin ingangarim gami. ² Eghti gumamaziziba tav in ingangarir gumazibar iki, egh me uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. ³ Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisigham, o gumamazizir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuam, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. ⁴ Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, "Ki gumazir arazir kuraba puvatizim." Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. ⁵ Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin, ia gumamazizir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia

3:16: 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22;

Hibru 3:6; 1 Pita 2:5 **3:18:** Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop

5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6 **3:20:** Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba

94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15 **3:23:**

Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8; 1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29

* **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumamazizibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumamaziziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar en anav, ezi Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumamazizibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. Ni 2 Korin 3:1-9 in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta

1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:2:**

Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir

Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin

3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12

Ekiã izamin dughiam mizuã. A bizir mĩtarmemĩn mueghav itiba inigh angazangarimĩn dar atigham. Egh a gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamĩn, God bar vaghvagh e mikĩm suã, en ingangarim deraz, o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶ Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghã, Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godĩn Akĩnafarim mikemezi moghĩn deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamĩn mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazamizir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abĩnan marki. ⁷ Namakam, tina gumazir ekiãmĩn ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸ Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. ⁹ Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimĩn, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimĩn e ati. E mati gumaziba me kotĩn aven ghaze, e aremegham. Me nguazir kamĩn itir enselba ko gumazamiziba bar, men damazimĩn e misueghti, e arighregham. ¹⁰ E Kraisin ziam fer arazim bangĩn, e gumazamizir onganibar mĩn iti. Ezi ia Krai ko poroghav ikiava, ia fofozir gumazamizibar mĩn iti. E gavgaviba

puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti. ¹¹ Bar fomira iza datirikin, e mĩtiriaba sara itima, kuariba puv en pirima, e krotiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e misozi, e deravira danganitam gaperazir puvati. ¹² E uari uan daribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e migeima, e deragh me damuasa Godĩn azangsisĩ. Me arazir kurabar e gamima, e pura nimira ikia osimtiziba ateri. ¹³ Me akar bar kurabar e migeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumazamiziba makuniziba. Gumazamizibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Polĩn ifongiam, Korinba an arazibar gin mangam

¹⁴ Akar kam, ia damuti ia aghumsighãã ki an osirizir puvati. Ki kamaghsua, ia mati nan boribara. Ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghãã, egha akar kam osiri. ¹⁵ Gumazamizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krai Iesus ko poroghav iti. Kamaghĩn, ki ian afeziãmĩn oto. ¹⁶ Kamaghĩn ki ia gakaghorĩ, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. ¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimĩn mĩn iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiãmĩn ingangarim deragha an gari. Ki kamaghĩn ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar gun ia mikĩmam. Arazir kabara, ki

4:6: Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hĩbru 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45 **4:15:** Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:15:** Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:16:** 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:17:** Aposel 19:22; Filipai 2:19-22

zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. ¹⁹Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. ²⁰Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. ²¹Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5--6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Krais gifozir puvatizir gumazamiziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. ²Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir

arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki. ³Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. ⁴Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, ⁵ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighi, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighi, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kam in duamin akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bui? ⁷Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghiva, zuegh, mati bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kamaghin fo, ia yis puvatizir bretin min iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam, an ababanim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Krais isa sipsipin min a misoghezi, an areme. ⁸Kamaghin amizi, en araziba, gumazamizir Isar Ekiar kam damuasava amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko

4:19: Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:19:** Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibrui 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **4:20:** 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:1:** Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:3:** Kolosi 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:4:** Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:5:** Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:6:** 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16 **5:7:** Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:7:** Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 **5:8:** Godin Araziba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1 * **5:8:** Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto.

guizın akamın gın mangiti, arazir kam mati Bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimın, ki kamaghın ia mikeme, “Ia gumamazir tintiniba uari bakiava akuiba, me ko ikian marki.” ¹⁰ Ia bar nguazir kamın gumamazir arazir kurar kabagh amiba ataghıraghasa, ki miğeir puvati. Gumamazir tintinibar uari bakiava akuiba, ko gumamazir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumamazir igharazibar biziba okeiba, ko gumamazir marvir guabar ziaba feba, ia gumamazir kabanang bar me ataghıraghsi, ia bar nguazir kamın ikian kogham. ¹¹ Ki osirizir akar kam, an mınğarim kamakın: Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumamazir uari bakiava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia uaghan gumazir kamaghın amim ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakın? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumamaziziba tuisızir ingangarim iti? Bar puvati. Kraisin adarazir aven itir gumamaziziba tuisızir ingangarim, a ian ingangarimra. ¹³ Azenan itir gumamaziziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godın Akinafarim kamaghın mikeme, “Ia gumazir kurar ian tongın itim batokegh.”

6

Kraisın adarazi uarira uari kot darıghan marki

5:9: Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:9:** Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:10:** Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 **5:11:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:12:** Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **5:13:** Godın Araziba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:2:** Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:3:** 2 Pita 2:4; Jut 1:6 **6:7:** Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:7:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9

¹ Ian tongın tav osımtızitam Kraisin adarazir mavın ikia, tizim bagha Godın gumamaziziba ategha ghua Godın gın zuir puvatızibar damazimın a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsızir puvati, o? ² Ia ti kamaghın fozir puvati? E Godın gumamaziziba, e nguazimın itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangıra gın nguazir kamın biziba tuisighamin fofozim ikiam, egha datırıghın manmaghsua osımtızir muziarir kaba uarir tongın ia da tuisighamin fofoziba puvati? ³ Ia ti kamaghın fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghın damuva, e guizbangıra nguazir kamın osımtıziba tuisighamin fofozim ikiam. ⁴ Kamaghın, osımtızitam ian tongın otoghtıma, tizim bagh ia osımtızir kam tuisighamin ingangarim isava, siosın azenan itir darazigh anıdı? ⁵ Ia aghumsıghasa, ki kamaghın miğei. Ki ghaze, ian tongın, gumazir fofozim ititam ti mar ikia, egha Kraisin adarazir tongın osımtıziba tuisighamin fofozim ikiama. ⁶ Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari isava, gumazir niğhnızir gavgavim Kraisin itir puvatızibar damazimın ghua uari isa kot garisi.

⁷ Ia Kraisin adarasi, ia osımtıziba uarir ikia, uari isa kotın zui, ezi ian arazir kam kamaghın e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gın zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? ⁸ Ia arazir aghuir kabar gın mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan

adarazigh ami.

⁹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, ¹⁰ ko okimakar gumazamiziba, ko gumazamizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ¹¹ Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Krai Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumazamizibar otifi.

En inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹² Gumazamizir maba kamaghin migei, "Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam." A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuam. Eghti bizitam na damighti, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham.

¹³ Gumazamizir maba ghaze,

"Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim." Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivaghham. Eghti en inivafiziba, gumazamiziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam en inivafizibar gara dar akurvasi. ¹⁴ God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighti e ua dikavam.

¹⁵ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham! ¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning, inivafizir vamiram otogham." ¹⁷ Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiva akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba dagh amima, da inivafizimin azenan otifi. Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham. ¹⁹ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia

6:9: Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15   **6:9:** Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15   **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22   **6:11:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:23   **6:12:** 1 Ko 10:23   **6:12:** 1 Korin 10:23   **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7   **6:13:** Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7   **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20   **6:14:** Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20   **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30   **6:15:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30   **6:16:** Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31   **6:16:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31   **6:17:** Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4   **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4   **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4   **6:18:** Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4   **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16   **6:19:** Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16   **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19   **6:20:** 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19

uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. ²⁰ God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

¹ Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim poroghamim gamizir puvati, a dera. ² Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamin iki. ³ Pamin inivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin inivafizim, kar an pamin bizim, amuim an anogoroghan kogham. ⁴ Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa. ⁵ Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghugh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimin uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamin girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua gakaghonti, gua uan inivafizimin agorogem dikabiniva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati. ⁷ Ki kamagh-sua, gumazamiziba bar nan min pura

odiaribar iki. God vaghvagh gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagh me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸ Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, deragham. ⁹ Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamin iki. Ni odiarimin ikitima, inivafizir agorogem bar nin ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

¹⁰ Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham. ¹¹ Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim batoghan marki.

¹² Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. ¹³ Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki. ¹⁴ Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God

7:1: 1 Ko 7:8, 7:26   7:1: 1 Korin 7:8; 7:26   7:3: Kis 21:10, 1 Pi 3:7   7:3: Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7   7:5: Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5   7:5: Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5   7:7: Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11   7:7: Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11   7:9: 1 Ti 5:14   7:9: 1 Timoti 5:14   7:10: Mal 2:14-16   7:10: Malakai 2:14-16   7:10: Matyu 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18

baghavira itir amizimın otogham. Me kamaghın amizir puvatizi, men boriba ti Godın damazimın zuezir puvatighai. Ezi datirighın men boriba God baghavira itir boriba.

¹⁵ Ezi nighnızir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnızir gavgavim Kraisin itir tav ataghıraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnızir gavgavim Kraisin itim, datirighın poroghamir arazir kam uam aning ikırarighan kogham. Aning firiaghiri. Ia fo, God navir amirizimın ikiasa en dia. ¹⁶ Ni amuim, ni manmaghın fogh, uan pamın akuraghtıma, a nighnızir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghın fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghın fogh, uan amuimın akuraghtıma, a nighnızir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha in-abazimın moghın ikiam

¹⁷ God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghın, e deravira ikirimirir kamın aven daruam. Eghıva e ikirimirir God faragha en diazim, e an ikıva kamaghıra daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. ¹⁸ Gumazir mam, me an mikarzir mogomemın inim atughti, gın God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomemın inim atughan koghti, gın God an diaghti, a uan mikarzir mogomemın inim aghoran marki. ¹⁹ Mikarzir mogomemın inim atuz, o mikarzir mogomemın inim atuzir puvati, aning pura bizim. Godın Akar Gavgavibar gın zuir arazim, a bizir ekiam. ²⁰ E bar moghıra, dughiar God en diazimın, manmaghın itir ikirimirim e faragha

an ike, e ikirimirir kamra ikiam. ²¹ Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimın itima, God nın dia? Ni bizir kamın osıman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin tam ikıtima, ni tuavir kamın gın mangi. ²² Gumazim ingangarir gumazir kinimın itima, God an dia, ezi a datirighın Ekiamın gumazimra. An Ekiamın damazimın firiaghırigha, ua ingangarir gumazir kinimın mın itir puvati. Kamaghıra, gumazim firiaghırigha itima, God an diazi, a datirighın Kraisin ingangarir gumazir kinimın mın iti. ²³ God bar ivezir ekiamın ia gıvese, kamaghın, ia gumamazibar ingangarir gumamazir kinibar mın ikian marki. ²⁴ Nan adarasi, manmaghın itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odıarir gumamazıbagh anıdi

²⁵ Ekiam gumamazir odıaribar mikimamin akatam na ganıngızir puvati. Ezi ki uan nighnızimın gın mangi mikimasa. Ia fo, Godın apangkuvimra na gamizi, ki guızın akam akurir gumazimın oto. ²⁶ Ki dughiar kamın osımtızir ekiabar gara ghaze, ia kamaghıra iti moghıra ikıti, deragham. ²⁷ Ni amuimın iti, ni anetaghıraghsi tuavıba burian marki. Ni odıarimın iti, ni poroghamim damusi nighnıghan marki. ²⁸ Ni amimın iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamın iki, kar arazir kuram puvati. Guızbangıra gumamazir poroghamıbagh amızıba, nguazimın itir osımtızıba me batıvam. Osımtızir kaba, ia batıvan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghın ia mıgei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamın tugh mangıva,

7:15: Ro 12:18, 14:19, Hi 12:14 7:15: Rom 12:18; 14:19; Hıbru 12:14 7:16: 1 Pi 3:1 7:16: 1 Pıta 3:1 7:17: 1 Korin 4:17; 7:20; 7:24 7:19: Jo 15:14, Ro 2:25, Ga 5:6, 6:15 7:19: Jon 15:14; Rom 2:25; Galesia 5:6; 6:15 7:22: Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 7:22: Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pıta 2:16 7:23: 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 7:23: 1 Korin 6:20; 1 Pıta 1:18-19 7:25: 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 7:25: 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 7:28: 1 Ko 7:38 7:28: 1 Korin 7:38 7:29: Ro 13:11 7:29: Rom 13:11

poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki. ³⁰ Ezi gumazamizir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazamizir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazamizir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki. ³¹ Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumazamiziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghin aghua, nguazir kam in navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuam. Odiarir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa. ³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kam in bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. ³⁴ Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiarir amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kam in bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, egh Ekiamin ingangarim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuam ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuibar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin iki. An arazir kuram

gamir puvati. ³⁷ Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera. ³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamin pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamin ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki. ⁴⁰ Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8--10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

1 Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazamizir maba ghaze, "E bar, fofozim iti." Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar

7:31: Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17   **7:31:** Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17   **7:34:** Lu 10:40   **7:34:** Luk 10:40   * **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati.   **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14   **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14   **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8   **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8   **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19   **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3; 14:10; 14:14; 1 Korin 10:19

gavgafi.* ² Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fozim apengara iti. ³ Ezi gumamazir God gifongeziba, God bar me gifo.

⁴ Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. ⁵ Guizbangira, bizir aviriba me "god," dagh arigha, bizir aviriba me "ekiam," dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin iti, da pura biziba. ⁶ E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumamazibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Krai Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamira iti.

⁷ Ezi gumamazir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghuegha kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami. ⁸ Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

⁹ Ia deravira ganigh, kamaghin fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura aneremam. Eghti gumamazir

nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamın ganıva, uam arazir kuramın aven mangam.

¹⁰ Ni gumazir fozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, gumamazir nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam. ¹¹ Eghti nin arazir kamın, fozim gumamazir nighnizir gavgavir muziarim itiba me gasighasigham. Kar, ian anav, Krai uaghan a bagha areme. ¹² Ia oragh. Kraiın adarasi, men marasi, men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kamın ia mati arazir kuramın Krai gami. ¹³ Kamaghin, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramın aven mangiti, ki tong uam asizitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramın aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvatigha, bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir firiaghirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamın ingangarim gamima, nan ingangarimin ia gamizima, ia Kraiın adarazir otifi! ² Marazi ghaze, ki

* **8:1:** Polın dughiamın, nighnizir gavgavim Kraiın itir puvatizir gumamaziziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraiın itir darasi, bizir kam bagha Polın azangsisi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1 Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20 **8:11:** Rom 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3

apospel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel.

³ Gumazamizir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi.

⁴ Kamaghin ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarimin ivezim dagheba ko dipabar min da iniam? Guizbangira, e da iniam.

⁵ A ti kamaghin derazir puvati, e amubar ikiva, me ko tuavir saghuibar mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera. ⁶ Ga Barnabasa ti, uan ingangarimin ivezim isir puvati, uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvati? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kam in gumazamizibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme. ⁹ Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. ¹⁰ An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir

azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹ E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia inivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam.

¹² Ia igharaz darazir amamangarighi, me ia da biziba iniam, ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir bizibagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvati, kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin Akar Aghuimin tuavim apiran aghuagha, kamaghin e da isir puvati.

¹³ Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati?

¹⁴ Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazamizir Akar Aghuim akuriba, me gumazamizir Akar Aghuim barazibar dafarimin, men inivafizimin akurvazir biziba iniam.

¹⁵ Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akongezi gumazitam anegivan ki bar aghua. ¹⁶ Ki Akar Aghuim akuniva, uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar

9:4: Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14   **9:4:** Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14   **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2
9:7: Godin Araziba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18   **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18   **9:9:** Godin Araziba 25:4; 1 Timoti 5:18   **9:10:** 2 Ti 2:6   **9:10:** 2 Timoti 2:6   **9:11:** Ro 15:27, Ga 6:6   **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6   **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12   **9:12:** Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12   **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1   **9:13:** Ofa Gami 6:16; 6:26; Diboboniba 18:8; 18:31; Godin Araziba 10:9; 18:1   **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17   **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17   **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9   **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9   **9:16:** Jer 20:9   **9:16:** Jeremaia 20:9

Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham.

¹⁷ Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami. ¹⁸ Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumazamizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimın mın iti

¹⁹ Ki firiağhırigha iti, egha gumazitamın ingangarir gumazimın itir puvati. Egha ki uan ifongiamın gumazamiziba bar men ingangarir gumazimın mın oto. Ki gumazamizir avırım uam me inigh, Kraisın adarazir aven izasa. Kamaghın, ki men ingangarir gumazim mın iti. ²⁰ Ki Judaba ko itir dughiamın, ki me iniasa, kamaghın ki Judan Arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazibar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghın ki men damazimın, Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimın mın iti. ²¹ Kamaghıra, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba iniasa. Kamaghın, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimın mın iti. Egha ki kamaghın amua, Godın arazim ataghizir puvati. Guizbangıra, ki Kraisın arazimın apengan ikiavıra iti. ²² Ki gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghın, ki men damazibar, ki

gavgaviba puvatizir gumazimın mın iti. Ki gumazamizir guar avıriba, men tarazi iniasa, tuavir avıriba buri. Kamaghın ki pura tintinimın gumazamiziba bar men arazibar mın zui. ²³ Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim Akar Aghuimın itiba, me daningam. Ki kamaghsua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusın Akar Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghın ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

²⁴ Gumazir ivemarıba, me bar ivemara, vamıra ivezim isi. Ia ti kamaghın fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam. ²⁵ Eghti gumazitam ivemarimın faragh otoghsı, inivafızimın ifongiam dikabıragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. ²⁶ Kamaghın, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimın garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim. ²⁷ Puvati. Ki uan inivafızim misogha a dikabırıma, a nan apengan iti. Ki kamaghın aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimıva, gin ivezim inighan kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osımtızıba bangın iran marki

¹ Nan adarasi, ia kamaghın foghasa ki ifonge. Mosesın dughiamın, en ovavıba bar ghuariar

9:17: 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:17:** 1 Korin 3:8; 3:14; 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 **9:19:** Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26 **9:21:** Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13 **9:22:** Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 **9:22:** Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29 **9:24:** Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 **9:24:** Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1 **9:25:** Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 **9:25:** Efesus 6:12; Filipai 3:14; 2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10 **9:27:** Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5 **10:1:** Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:1:** Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Dibobonıba 9:18; Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13

God tuavimîn men akakazimîn apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir Aghevim abigha ghue. ² Egha me bar ghuariam ko ongarimîn rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi. ³ Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. ⁴ Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Kraisi uabi.* ⁵ Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimîn danganir dipaba puvatizimîn pura da kavamangi.

⁶ Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. ⁷ Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami." ⁸ Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire. ⁹ Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghirezi moghin, e Kraisi bizitam damusi a gakaghonan kogham. ¹⁰ Mati men marazi amizi,

Ovevemîn Ensel iza me misoghezi me ariaghirezi moghin, Ia God gimoman marki.

¹¹ Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim e datirighin itir gumazamizibar anighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimîn e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

¹² Kamaghin, gumazitam o amizitam suam, ki tughavavgafi, a deragh gan, egh iran marki. ¹³ Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanangira, gumazamiziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimîn gin ghua, osimtizir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia bativiti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningîn ziaba fan kogham

¹⁴ Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimîn saghon iki. ¹⁵ Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. ¹⁶ Kavîn kam Godin bizir aghuiba an itima, e a bagha

10:3: Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24   **10:3:** Ua Me Ini 16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24   **10:4:** Sng 78:15   **10:4:** Onger Akaba 78:15   * **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimîn gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelia dipam dagiamîn a inizir arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7in iti, ezi mam Diboboniba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui.   **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5   **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; Jut 1:5   **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11   **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11   **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14   **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14   **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14   **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14   **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16   **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16   **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17   **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17   **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18   **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18   **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9   **10:13:** Jeremaia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9   **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21   **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21   **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46   **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46

God minabi. E an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi Bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin inivafizimin posi. ¹⁷ Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha Bretin rubuzir kamnaghiram apa, kamaghin e gumazamizir aviriba, e inivafizir vamira iti.

¹⁸ Ia Israelian arazim ginighnigh. Me ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.†

¹⁹⁻²⁰ Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guabagh anidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua. ²¹ Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram aningin daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko asebar dagher dakozim viraram aningin daman marki.

²² E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekevegha, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

²³ Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha

ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati. ²⁴ E uarira uarir akurvaghisi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghisi nighnigham.

²⁵ Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati.† ²⁶ E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

²⁷ Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi. ²⁸ Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan marki. ²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kam in migei, a ua suam, ia pazav ami.

Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazamizir igharazibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?§ ³⁰ Ki God minabagh damiti, gumazamizir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

10:17: Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16   **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16   **10:18:** Wkp 7:6, 7:15   **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15   † **10:18:** Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati.   **10:19-20:** Godin Araziba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20   **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16   **10:21:** Godin Araziba 32:38; 2 Korin 6:15-16   **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14   **10:22:** Godin Araziba 32:21; Esekiel 22:14   **10:23:** 1 Ko 6:12   **10:23:** 1 Korin 6:12   **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21   **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21   † **10:25:** Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamaghin migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, paza damigham. Puvati. Me dar amam.   **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1   **10:26:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 24:1   **10:27:** Lu 10:8   **10:27:** Luk 10:8   **10:28:** 1 Ko 8:7   **10:28:** 1 Korin 8:7   **10:29:** Ro 14:16   **10:29:** Rom 14:16   § **10:29:** Grighin akam vezin kam in migirigiam deravira anebighizir puvati.   **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4   **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4   **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11   **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11

³¹ Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu. ³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. ³³ Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumamaziziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumamazizir igharazibar akurvaghassava ami.

11

¹ Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangi.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11--14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

² Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamaghsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Kraisa, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim. ⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim darigh, gumazir kam uan dapanim Kraisa, aghumsizim a ganidi. ⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam.

Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsizim anidi. ⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighti an otefeh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pam in ziar ekiam akakasi.

⁸ God amizimin inivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin amizimin ingari. ⁹ Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari. ¹⁰ Egh enselba amizir kam in gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa Godin ingangarim gami.*

¹¹ E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim. ¹² Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³ Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? ¹⁴ Nguazir kam in gumamazibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham. ¹⁵ Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti,

10:32: Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5

10:33: Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Jenesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6

11:7: Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Jenesis 1:26-27; Jems 3:9 **11:8:** 1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13

11:8: Jenesis 2:18-23 * **11:10:** Grighin akam vezin kam in deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh ativa Godin ingangarim gami.

kar an adiarir aghuarim, egha gumamazibar damazimın ziar ekiam a ganıdi. Guizbangıra, God dapanarızir ruarim an dapanim avasa a ganıngi.

¹⁶ Eghti gumazitam o amizitam nan miğiriğiar kaba adoghsı, a deravıra kamaghın fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godın siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginıghnızir Isamın Dughiam, arazir aghuım gamir puvati

¹⁷ Kı datırighın arazitabar ia mikemeghtıma, ia dar gin mangam. Kı gari, dughiar ia uari akuva Godın ziam fem, arazir aghuım otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghın, bizir kı ia mikımamim, kı ia fe moghın miğiriğiatam damuan kogham. ¹⁸ Kı faraghavıra kamaghın ia mikımam, kı orazi, dughiar ia Godın ziam fasa uari akuvıba, ia uari abıgha uari adosi. Ezi kı mong nıghnızir gavgavım miğiriğiar kamın iti. ¹⁹ (Kı kamaghın fo, ia uari abıgh, deravıra foghasa, ian gumamazir manaba guızın God ifongezir arazıbar gin zui.) ²⁰ Egha ia Godın ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginıghnızir Isam api. Egha ia guizbangıra anepir puvati. ²¹ Ia damasava amıgha, ian marazi vaghvaghı faraghavıra uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghın marazi mitiriaba sara itıma, marazi pamtemın dipar onganıba apava onganı. ²² Manmaghın ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipenıba puvati? Ia ti ghaze, Godın sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatızir aveghbuabagh amıma, me aghumsısi. Kı manmaghın ia

mikımam? Kı ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, kı ian ziam famın akar aghuitamın ia mikıman kogham. Bar puvati.

Ekiam İesus bret ko wainın dipam aposelbagh anıngi

(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

²³ Akar kı ia mikemezım, kar Eki-amra na ganıngi. Akar kam kamakın: Dimagarir Judas Ekiam İesus isava apanıbar agharım gatızımın, İesus bret inıgha, ²⁴ God minabagha anebıgha ghaze, “Kar nan inıvafızım, kı ian akurvaghısa anenıdi. Ia kamaghın damuva, na ginıghnıgh.” ²⁵ Me amegha gıvazi, a wain apir kap inıgha, kamaghıram ami. A kamaghın miğei, “Wain apir kavın kam, an Akar Dikirızir Gavgavir İgiam, kı uan ghuzımın a gamua gavgavım a ganıdi. Ia anemamın dughiamın, ia anemıva na ginıghnıgh.” ²⁶ İesusın akar kam kamaghın en aka, zurara dughıabar ia bretın kam, ko wainın kavın kam amıva, ia Ekiamın ovevemın gun mikım, mangı dughiar a uamategh izamımın tugham.

E deravıra uan navıba tuisıghıva Ekiam Ginıghnızir Isam amam

²⁷ Eghti tina Ekiamın bret o an wainın kavın apir dughiamın, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghın an arazir kurabar Ekiamın ghuzım ko inıvafızım gamı. ²⁸ Gumamazıba faragh deraghvıra uan navıba tuisıgh, egh bretın kam ko wainın kavın kamın damı. ²⁹ Kamaghın tina Ekiamın inıvafızımın mıngarım gıfoghın koghıva, bret ko wainın kavın damıva, a uabı pazı uabı damutı, God ivezir kuram a danıngam.

11:18: 1 Ko 1:10-12, 3:3   **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3   **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19   **11:19:** Godın Arazıba 13:3; 1 Jon 2:19   **11:22:** Je 2:5-6   **11:22:** Jems 2:5-6   **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19   **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19   **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13   **11:25:** Ua Me İni 24:6-8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Hibru 8:8-13   **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7   **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7   **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29   **11:27:** Dibobonıba 9:10; 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29   **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4   **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4

³⁰ Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire. ³¹ Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. ³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Gniighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. ³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa. ² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. ³ Kamaghin, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Godin Duam gumazitam in ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, a ikufigh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, an Ekiam."

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, Duar kamra ada

nidi. ⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. ⁶ Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvagha men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kamra a gumazamiziba bar men akurvagham. ⁸ Gumazamizibar tav, Godin Duam akar niighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. ⁹ Duar kamra, niighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazamizir igharazibagh anidi. ¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi. ¹¹ Duar vavira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir aghuarir mam isa gumazamizir mabagh aniga, ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

11:31: Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11 **12:2:** Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:10:** Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16

12 Gumamaziziba vaghvagh inivafizir vamira, egha akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin sios uaghan kamaghira. 13 Duar vamira bar moghira e ruezi, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ko ingangarir gumamazizir kiniba ko firiaghrezir gumamaziziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumamazizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

14 E fo, inivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti. 15 Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati, egha ki inivafizim an akuam pu," puvati, suem a inivafizim an akuar mam. 16 Eghti kuarim suam, "Ki damazim puvati, egha ki inivafizim an akuam pu," puvati, kuarim a inivafizim an akuar mam. 17 Eghti inivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham? Egh inivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibar mughuriabar amuam? 18 Ezi guizin inivafizim kamaghin puvati. God an akuaba uabi ifongezir moghin, vaghavagha bar da isa an poke. 19 Inivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin inivafizim puvati. 20 Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Inivafizim akuar aviriba ikia, bar inivafizir vamiran poke.

21 Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam." Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam."

22 Puvati. Inivafizim an akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha pura biziba, eghti da ikian koghti, inivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. 23 Egha inivafizim an akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati.

Egha e bar deravira da asi. Egha inivafizim an akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave. 24 Egha inivafizir akuar igharaziba, e da ave puvatizi, da pura iti. God bar deravira inivafizim an akuabar ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin inivafizir akuar ziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti. 25 God kamaghin ifonge, inivafizim an akuaba uari abighan kogh, bar uari inigh uarir akurvaghshi nighnigham. 26 Kamaghin amizi, inivafizim an akuatam mizazim inisi, inivafizim an akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti inivafizim an akuatam ziar ekiam inisi, inivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.

27 Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha ia vaghavagh an inivafizim an akuaba. 28 Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelbar gin, a uan akamin otivir akabar gun migeir gumamazizibav sefe, egha men gin, God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumamazizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumamaziziba ko, gumamazizir arimariabagh amima da ghuamaziba ko, gumamazizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumamazizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghvirir mizebav geir gumamazizibav sefe. 29 Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumamazizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? 30 Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghvirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh

12:13: Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 12:13: Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 12:18: Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28 12:18: Rom 12:3; 1 Korin 3:5; 12:11; 12:28 12:27: Ro 12:5, Ef 1:23, 5:30, Kl 1:24 12:27: Rom 12:5; Efesus 1:23; 5:30; Kolosi 1:24 12:28: Ap 13:1, Ro 12:6, Ef 2:20, 4:11-12 12:28: Aposel 13:1; Rom 12:6; Efesus 2:20; 4:11-12

ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingan-gariba iti. ³¹ Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian ak-gham.

13

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

¹ Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazamizibar ak-abav geir fofozim ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. ² Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, Godin nighnizir mogomebagh fogh, fofozir aviriba bar ikiva, nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gav-gavim iki, egh ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim. ³ Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumazamiziba bar me gamua, igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan ziam fer puvati. ⁵ An akaba batozir arazim gamir puvatigha,

uabira uabi ginighnizir puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. ⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti. ⁷ Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba bagh mizuam ikiva, osimtizibar dughiamin, me tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazamizibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham. ⁹ Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe. ¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kam in, bizir mong otevezir kaba, da givagham. ¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min mighiava amuava, borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati. ¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifoz mokin.

12:31: 1 Ko 14:1 **12:31:** 1 Korin 14:1 **13:2:** Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28

13:2: Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28 **13:3:** Mt 6:2 **13:3:** Matyu

6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kam in mighirigiba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2

13 Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikivira ikiam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

1 Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh. 2 E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me gumazir igharazim ko migeir puvati. Me God ko migei. Guizbangira, gumazamiziba me migeir bizibagh fozir puvati. Me Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. 3 Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, me gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abira, men navibagh amima da dera. 4 Ezi Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me uarira uarir akurvasi. Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba me siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me bar men akurvasi. 5 Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazim o amizim Godin Duamin otivaghirir mizebav kinti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkinti, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba,

men ingangarim ekevegga, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibar ingangarim gafira.

6 Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

7 Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazamizibar min duaba itir puvati. Da deraghvira arangan koghiva, deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami? 8 Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? 9 Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kintima, gumazamiziba ian akaba baragh dagh foghan koghiva, manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati ni gumazamizibar tuaghagiriabav gia, pura zui. 10 Nguazimin itir nguibaba akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti. 11 Eghti ki gumazamizitaba mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, me nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. 12 Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

13 Gumazamizir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi,

Godin azangsigh. ¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. ¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. ¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumazamizir kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei. ¹⁷ Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazamizir igharaziba bar akurvazitam inighan kogham.

¹⁸ Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kam in ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. ¹⁹ Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva, akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰ Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumazamizir aruabar nighnizibar min iki. ²¹ Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti:

"Ekiam kamaghin migei, Gumazamiziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,

ki dar aven gumazamizir kabav kimam.

Ki nguibar igharazibar gumazamizibar amuti, me me mikimti,

me nan akaba baragham aghuagham."

²² Kamaghin, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³ Kamaghin, siosin gumazamiziba uari akuvamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, gumazamizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti ongani. ²⁴ Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami. ²⁵ Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a tevimning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, "Guizbangira, God ian tongin iti."

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

²⁶ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazim o amizir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghirir mizev giragham iti, ezi gumazir igharazim o amizir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh

14:15: Sng 47:7, Ef 5:19, Kl 3:16   **14:15:** Onger Akaba 47:7; Efesus 5:19; Kolosi 3:16   **14:20:** Mt 18:3, Ro 16:19, Ef 4:14, Fl 3:15, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2   **14:20:** Matyu 18:3; Rom 16:19; Efesus 4:14; Filipai 3:15; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2   **14:21:** Ais 28:11-12, Jo 10:34   **14:21:** Aisaia 28:11-12   **14:23:** Ap 2:13   **14:23:** Aposel 2:13   **14:24:** Jo 16:8   **14:24:** Jon 16:8   **14:25:** Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19   **14:25:** Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19   **14:26:** 1 Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12   **14:26:** 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12

bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningisi, dar amu. ²⁷ Egh tarazi Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi, gumamazizir pumuning o gumamazizir pumuning ko mizezimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizer migirigiaba da ighivkin. ²⁸ Ezi akam ighivkinamin gumamaziziba puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me nimira iki, God ko nimira uariv kim.

²⁹ Eghti gumamazizir pumuning, o gumamazizir pumuning ko mizezim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. ³⁰ Tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumamazizir faragha migeiba, me nimira iki. ³¹ Tuavir kamın, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghın siosin gumamaziziba bar fofozim ko gavgavam iniam. ³² Gumamazizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgavibagh ativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim. ³³⁻³⁴ Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghın ifonge.

Siosin gumamaziziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamın, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumamazizibar siosba bar, arazir kam iti. Amiz-

iba faragh mangan markiam, me en araziba mikemezi moghin, puram apengan iki. ³⁵ Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamın bizibav kimiva, kamaghın a uabi aghumsizim uabi daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati. ³⁷ Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghın fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba. ³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghın amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. ⁴⁰ Ia uari akuvir dughiar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

Gumamazizir ariaghireziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

¹ Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia

14:29: Ap 17:11, 1 Te 5:19-22   **14:29:** Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22   **14:33-34:** 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1   **14:33-34:** 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12;

Taitus 2:5; 1 Pita 3:1   * **14:35:** Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman

men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghın ifonge, Godin gumamaziziba, me uari akuvir dughiamın, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinın amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinın amiziba mizem giraghiragha azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimın tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh. **14:37:**

2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6   **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6   **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20   **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20   **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5   **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5   **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11   **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11

mikinizim, ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi. ² Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighti, ian nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian koghti, tuavir kamın God ian akurvagh.

³ Akar bar ekiar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Kraıs en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mizezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁵ Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba bato. ⁶ Egha gin a dughiar vamiran gumamazizir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumamazizir aviriba ikiavira itima, marazi ariaghire. ⁷ Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

⁸ Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. ⁹ Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, egha ki kamaghin nighnisi, me ziam "aposel," na darighan kogham. ¹⁰ Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogha, aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari. ¹¹ Ezi kamaghin akar kam, ki anakuri, o me anakuri, e bar moghira

Iesus aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumamazizir aremeziba me ua dikavam

¹² E zurara kamaghin akam akura ghaze, Kraıs ovegha ua dikafi. Ezi manmaghsua ian marazi ghaze, "Ariaghireziba, me ua dikavan kogham?" ¹³ Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Kraıs gamizi a ua dikavizir puvatighai. ¹⁴ Kraıs ti ovevemın ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. ¹⁵ Kraıs ti ovevemın ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir gumamazizibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Kraıs gamizi a ua dikafi. Egh guizbangira gumamazizir aremeziba ua dikavan koghti, kamaghin Kraıs ti ua dikavizir puvatighai. ¹⁶ E fo, God gumamazizir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, "God Kraıs gamizi, a ua dikavizir puvati." ¹⁷ God ti Kraıs gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraısın itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira ikiai. ¹⁸ Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraısın ikiava ariaghireziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. ¹⁹ E nighnizir gavgavim Kraısın ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kamın itir biziba baghvira mizuamiva, gin izamin biziba bagh

15:2: Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14; 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30

mizuaman koghti, gumazamiziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Kraiis gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. ²¹ Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. ²² Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Kraiis ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. ²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Kraiis bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Kraiis duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. ²⁵ E fo, Kraiis atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. ²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem.

²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati." Akar kam kamaghin migia ghaze, God

uabi biziba isa Kraiis suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraiis apengan itir puvati. ²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraiis apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumazamiziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? ³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? ³¹ Nan adarasi, ki dughia bar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Kraiis Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. ³² Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, "asizir atiaba," ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, "E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi e dami wainin dipabar amam."*

³³ Ia gumazamizir igharazibar

15:20: Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:20:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:23; Kolosi 1:18; 1 Pita 1:3; Akar Mogomem 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23 **15:21:** Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23 **15:23:** 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:23:** 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:25:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:26:** 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:27:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:30:** Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:31:** Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 **15:32:** Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11 * **15:32:** Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiavav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiavav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei.

amamangatighi, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, "Ia gumazamizir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham."†
³⁴ Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kam in ia migei.

Inivafizir ua dikavamim, igharagham

³⁵ Eghti tav azaragham, "Ariaghirez-iba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir inivafiziba ikiam?"

³⁶ Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an ekaraghti, a faragh aremeghiva, biam otivam.

³⁷ Ezi ter ovizir ni dikarazir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir kinim.

³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men inivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvaghera inivafizir igharagha gariba iti.

³⁹ Ezi inivafizir angamira itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazamiziba inivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim inivafizir igharagha garim iti, ezi kuarazim inivafizir igharagha garim iti, ezi osirim inivafizir igharagha garim iti.

⁴⁰ Ezi overiamin itir biziba, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin

itir inivafizibar digiriba, nguazimin itir inivafizibar digiriba min garir puvati. ⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvaghera digirir igharagha gariba iti.

⁴² Gumazamizir aremegh ua dikavibar arazim, a kamakin. Inivafizir e dafazim, a ikuvighi inivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham. ⁴³ Inivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Inivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham.

⁴⁴ Inivafizir e dafazim, a nguazir kam in otozir bizim. Ezi inivafizir ua dikavamim, a God in Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimin inivafiziba iti, ezi uaghan God in Duam anidir inivafiziba iti. ⁴⁵ God in Akinafarim ghaze, "Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi an angamira iti."

Ezi Adam in bar gin izezim, a Duam in otogha, gumazamizibar amuti me angamira ikiam.† ⁴⁶ God in Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kam in otozir ikirimirim faragha otozi, God in Duam anidir ikirimirim gin oto. ⁴⁷ Adam in faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adam in gin zuim, a God in Nguibam in ikegha ize. ⁴⁸ Nguazir kam in gumazamiziba, me nguazir kam in otozir gumazir kam in min ami. Ezi God in Nguibam in gumazamiziba, me gumazir God in Nguibam in ikegha izezir gumazir kam in min ami. ⁴⁹ E datirigh in nguazimin otozir gumazir kam in min

† **15:33:** Kar Grigh in fofozir gumazir mam in migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:34:** Rom 13:11; 1 Korin 6:5; 1 Tesalonika 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:35:** Jon 12:24; 1 Jon 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:36:** Jon 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:38:** Jenesis 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filipai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenesis 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korin 3:4-6; 3:17; Filipai 3:21 † **15:45:** Adam in bar gin otozir kam, a Kraistra. Ni 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19 in ganigh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesis 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31 **15:49:** Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korin 6:13

gari, egh gın Godın Nguibamın izezir gumazimın mın ganam.

50 Nan adarasi, ia kamaghın foghasa ki ia miġei. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariagheriba, bizir ariagherir puvatiziba inian kogham.

51-52 Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, siġhar abuananam arangti dughiar kamra God me damighti men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim komokoi moghin bar zuamiram otogham. Siġham arangamin dughiamın, ariaghirez-iba ua dikavighiva uam ikuvan kogham. God bar moghira e damighti e inivafizir igharagha garibar otivam. 53 Akamakın, mati gumazamiziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam aruzi moghin, e inivafizir kuram sueghiva, ikuvighan koghamin inivafizim arugham. Egh e ariagherir inivafizim sueghiva, ariagherir puvatizir inivafizim arugham. 54 E gın uan ariagherir inivafizir kuram sueghiva, uan inivafizir ikuvan koghamibar aghuighti, dughiar kamın Godın Akınafarimın itir miġirigiam a guizin otogham:

“God ovevem dikabiragha,
a gasiġhasiġha, bar a gafira.

55 O ovevem,
ni gumazamiziba dikabirir gav-
gavim
managh iti?

O ovevem,
ni gumazamiziba mizazim me
ganidir gavgavim
managh iti?”

56 Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini. 57 En Ekiam Kraiss Iesusin ingangarimın, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghın, e God minabi!

58 Kamaghın, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavighti, bizitam ia munamangan kogham. Ia kamaghın fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba pura zuir puvati. Kamaghın, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgafigh.

Pol, damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

*Me Jerusalemın amangasava amir
dagiaba, Pol dav gei*

1 Ki datirighın dagiar ia Jerusalemın itir Godın adarazi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsın itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghın ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam. 2 Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar ki izamimın, ia ua dagiaba burian kogham. 3 Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, men gun miġeir akınafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemın itir darazir dafarim darigham. 4 Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

15:51-52: 1 Te 4:15-17 15:51-52: Sekaraia 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonika 4:15-17
15:53: 2 Ko 5:4 15:53: 2 Korin 5:4 15:54: Ais 25:8, Hi 2:14-15, MAA 20:14 15:54: Aisaia 25:8; Hibru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14 15:55: Hos 13:14 15:55: Hosea 13:14 15:56: Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 15:56: Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 15:57: Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 15:57: Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5 15:58: 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 15:58: 2 Eghaghaniba 15:7; 1 Korin 3:8; 2 Pita 3:14; Akar Mogomem 14:13 16:1: Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10
16:1: Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10 16:2: Ap 20:7, MAA 1:10 16:2: Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10

5 Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. 6 Ki foghan kogham, ki ti tong dughiatabar ia ko ikeghti, orangtuzim ko aminir gavgavimın dughiam gıvaghıtıma, ki managh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtıma ki mangam. 7 Ki izi, dughiar otevimın ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimın ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghın ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

8 Ki Efesusın Nguibamın kagh iki mangiti, Pentikosın Dughiar Ekiam gıvaghıma.* 9 Ki fo, God na bagha tuavim kuizıma, ki kagh iki ingan garim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir avıribar akuraghtıma, me Kraısın adarazir otivıgham. Ezi uaghan gumazir avıriba en apanim gami.

10 Timoti ia batoghtıma, ia a inigh an akurvaghıtıma, a ian tongın ia ko navir amırızımın iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghın, a ingari. 11 Ian tarazi an gan kamaghın mikıman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amırızım sara mangı darorım gıvagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mızua gari.†

12 Ezi en aveghbuam Apolosın mıgırıgıam a kamakın. Ki dughiar avıribar aveghbuar ıgharazıba ko izi, ian ganasa pamtemın a mıgei. Ezi a datırıghın tong izasa nıghnızır puvati. Gın, tuavitam ikiti, a izam.

Mıgırıgıar abuananaba

16:5: Ap 19:21   **16:5:** Aposel 19:21   **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12   **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12
16:7: Ap 18:21   **16:7:** Aposel 18:21   **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11   **16:8:** Ofa Gami 23:15-21;
 Godın Arazıba 16:9-11   **16:8:** Aposel 19:8-10   * **16:8:** "Pentikosın Dughiar Ekiam," nı Aposel
 2:1ın itir mıgırıgıamın gan.   **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8   **16:9:** Aposel
 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8   **16:10:** 1 Ko 4:17   **16:10:** 1 Korin 4:17
 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akırım ragha a gasi. Nı 1 Timoti
 4:12ın gan.   **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6   **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6   **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10,
 Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6   **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi
 1:11; 1 Tesalonika 5:6   **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8   **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8   **16:15-16:** Rom
 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12   † **16:17:** Grıghın akam vezın kamın deragha akatam mıgeir
 pu.   **16:18:** Fl 2:29   **16:18:** Filipai 2:29   **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15   **16:19:**
 Aposel 18:2; 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15   **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12   **16:20:** Rom 16:16;
 2 Korin 13:12

13 Ia uari bagh gan, egh nıghnızır gavgavımın tugh gavgafıgh. Egh gavgavıghıva bizıtamın atiatingan marki. 14 Ia God ko gumazamizir ıgharazıba bar me gifongeghıva uan inganarıbar amu.

15-16 Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazıgh fo. Me Akaian Provınsın ikia faraghavıra Kraısın adarazır otıfi, ezi gin Akaian Provınsın itir gumazamizir ıgharazıba Kraısın adarazı otıfi. Ezi Stefanas uan adarazır ko, uari isa ingan garır Godın gumazamizıbar akurvaghımın ganıngı. Nan adarasi, ki kamaghın ia gakaghora ghaze, ia kamaghın amir gumazamizıbar apengan iki, egh uaghan gumazamizir me ko ingarıbar apengan iki.

17 Stefanas ko Fortunatus ko Akaiikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuavıba puvatızı, me ian danganim inıgha na ko iti. Kamaghın ki bar akongeghtı. † 18 Me nan navım gamızı, an amıra, egha uaghan ian navıbagh ami. Ia kamaghın amir gumazıbar akaba baragh.

19 Esian Provınsın itir sıosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afezıam ia ko iki. Ezi Akwıla ko Prısıla, ko anıngın dıpenımın uari akuvır sıos, Ekıamın zıamın uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afezıam ia ko iki. 20 Kagh itir Kraısın adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afezıam ia ko iki. Ia Kraısın adarasi, ia uan arazımın gin mangıva, ia uan adarazır agharıbar sııgh.

²¹ Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. §

²² Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar ikufigh. En Ekiam, ni izi!

²³ En Ekiam Iesusin apangkuvim, a ia ko iki.

²⁴ E bar Krai Iesus ko poroghav ikia, arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

16:21: Kl 4:18, 2 Te 3:17   **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17   § **16:21:** Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri.   **16:22:** Ga 1:8-9   **16:22:** Galesia 1:8-9

**Polin Akinafarir
Namba 2,
a Korinin Nguibamin
Itir Sios Baghava an
Osiri
O
2 Korin
Akar Faragha Zuim**

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Pol mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar osemi. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi, a me bagha akinafarir kam osiri. Egh ua me gakuigham.

Ezi akar otevir akinafarimin itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, ezi me a barazir puvatigha, akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi. Ezi me an akam baregha uan arazibar kiri, kamaghin amizi, a datirighin me bagha guizbangira bar akonge.

Ezi dughiar kam in Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakumigh, da inigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuanam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin amizi, Pol men arazir kurabar gun migei.

**Pol ingangarir God
aposelbagh aningizimin
gun migei**

(Sapta 1--7)

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1
Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3
Onger Akaba 34:19; 94:19; Kolosi 1:24
Ap 19:23, 1 Ko 15:32

1:1: Aposel 18:1; 1 Korin 1:1
1:3: Rom 15:5; Efesus 1:3; 1 Pita 1:3
1:7: Ro 8:17, 2 Ti 2:12
1:8: Aposel 19:23; 1 Korin 15:32

¹ Ki Pol, ki Krai Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaiian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. ² Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krai Iesusian apangkuv, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krai Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. ⁴ God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. ⁵ Krai osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa. ⁶ God kamagsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kam in e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam. ⁷ Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

1:2: 1 Ko 1:3   1:2: 1 Korin 1:3
1:5: Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24   1:5:
1:7: Rom 8:17; 2 Timoti 2:12   1:8:

8 Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. 9 Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamagsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovengezi-ibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. 10 Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. 11 Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

12 Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kam in ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kam in fozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimin gavgavim isa, arazir kam gami. 13-14 Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha

dagh fozir puvati. Ki kamagsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam in izi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

15-16 Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kam in God dughiar pumuningin arazir aghuimin ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam. 17 Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kam in gumazamizibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha ghaze, "Guizbangira," o "Puvati," uagharam aning mikimam? Bar puvati.

18 God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara "Guizbangira," o "Puvati," migeir pu. 19 Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin Godin Otirim Kraiss Iesusin akam kuri. Ezi ia bar fo Kraiss, "Guizbangira," ko "Puvati," uagharam aning in migeir puvati. Kraiss zurara guizbangira migei. 20 Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Kraiss "Guizbangira," akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin, e Godin akam barazima a Kraissin ziamin ghaze, "A guizbangira," ezi e Godin ziam fe. 21 Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Kraiss ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe. 22 Egha a

1:10: 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9   **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9   **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18
1:12: 1 Korin 1:17; 2:4, 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18   **1:13-14:** 2 Ko 5:12, Fl 2:16   **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16
1:15-16: Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6   **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6
1:19: Ap 9:20, 18:5   **1:19:** Aposel 9:20; 18:5   **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14   **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14
1:21: 1 Jo 2:20, 2:27   **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27   **1:22:** Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17   **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17

uabi uan inabazir ababanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korin'in ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korin'in izezir puvati. A kamaghira tu. ²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti da en apengan ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2

¹ Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. ² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. ³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. ⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir

kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizim'in arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme. ⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a inigha givagha, kamaghira tu. ⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim a daning. Puvatighti, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham. ⁸ Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. ⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati? ¹⁰ Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam. ¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim

1:23: Ro 1:9, 2 Ko 11:31   1:23: Rom 1:9; 2 Korin 11:31   1:24: 1 Pi 5:3   1:24: 1 Pita 5:3   2:1: 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21   2:1: 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21   2:4: Ap 20:31   2:4: Aposel 20:31   2:5: 1 Ko 5:1, Ga 4:12   2:5: 1 Korin 5:1; Galesia 4:12   2:9: 2 Ko 7:15, 10:6   2:9: 2 Korin 7:15; 10:6   2:11: Lu 22:31   2:11: Luk 22:31   2:12: Ap 14:27, 1 Ko 16:9   2:12: Aposel 14:27; 1 Korin 16:9
2:12: Aposel 20:1

derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

14 Ezi God, Krai ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krai modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamın gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi.* 15 Guizbangira, e mati pauran mughuriar aghuim zuimin min, Krai a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui. 16 Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. 17 Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krai ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingangarir gumazibar otifi

1 E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghsi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati! 2 Ia uari, mati akinafarir en gun gumazamizibav geim. Ezi akinafarir kamın osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kamın ganiva a diponam. 3 Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krai an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.

4 E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krai fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei. 5 Guizbangira, e uari ingangarir kam damuan buraghuburaki, egh e uari kamaghin mikiman kogh suam, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami. 6 Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomiram otoziba. Puvati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Araziba gumazamizibagh amima me ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me ganidi.

* **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3 **2:16:** Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3 **3:1:** Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekial 11:19; 36:26; Hibru 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibru 8:6-8

7 Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamın ovevem otos. Dughiar kam God dagiam abighizi, osiziriba vaghvagha an otifi, ezi Godın angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesın guam gisirazi Israelia an guamın ganan buraghburaki. Ezi gin angazangarir kam gifa. 8 Ingangarir God uan Duam gumazamizibar aningasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aningasava amizim, bar a gafira. Eghti Godın angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamın iki mamaghira ikiam. 9 Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godın angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godın angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godın damazimın deraghamim, a Godın angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam. 10 Godın angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekeveggha mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godın angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghın, e datirighın gara nighnisi, ingangarir ghurimın angazangarim munge. 11 Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godın angazangarim sara ize. Kamaghın e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godın angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti.

12 Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ mamaghira ikiam, ezi e a bagha mizuai. Kamaghın, e atiati

puvatigha azenara an gun migei. 13 E Moses amizi moghın amir puvati. An guamın angazangarim siragha mungemarima, a kamaghın aghua, Israelia an ganam. Kamaghın a iniravizim inigha uan guam avara. 14 Ezi fomira iza datirighın tuzir dughiamın, Israelian nighniziba bar pirizi, me Godın Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesın guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Kraiss uabira, gumazim a gifoghtima, God an iniravizir a dukuaghav itim adeggham. 15 Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Arazibar bori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighın oto. 16 Egh tina uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adeggham. 17 Ki Ekiam migia, kar ki Godın Duam migei. Eghti Ekiamın Duam gumazitam o amizitamın ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighirigh ikiam. 18 E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamın angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimın mın otogha, Godın angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godın angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamın nedazimın mın otivavira iti. Ekiam, a Godın Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar mın

3:7: Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10   **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godın Araziba 10:1; Rom 7:10   **3:8:** Ga 3:2, 3:5   **3:8:** Galesia 3:2; 3:5   **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21   **3:9:** Godın Araziba 27:26; Rom 1:17; 3:21   **3:10:** Kis 34:29   **3:10:** Ua Me Ini 34:29   **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19   **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19   **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23   **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23   **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25   **3:14:** Aisaia 6:10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25   **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26   **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aisaia 25:7; Rom 11:23; 11:26   **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1   **3:17:** Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1   **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11   **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11

iti

¹ God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati.

² E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otzir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. ³ Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamın mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara.

⁴ Satan a nguazir kamın godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krai deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

⁵ E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, "Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti."

⁶ Fomira God kamaghin migia ghaze, "Mitatemın aven, angazangarim otogh siragham." Ezi Godin kamangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krai Iesusin guamin angazangarir kamın gara, egha e Godin angazangarim ko an

gavgavim gifo.

⁷ E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati.

⁸ Ezi dughiar mabar osimtızir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati.

⁹ Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati. ¹⁰ E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi. ¹¹ E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri.

¹² Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei. ¹⁴ E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha ikirimirir

4:1: 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13   **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13   **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5   **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4, 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5   **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10   **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10   **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3   **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3   **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24   **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24   **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19   **4:6:** Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19   **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9   **4:7:** 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9   **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5   **4:8:** 2 Korin 1:8; 7:5   **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13   **4:10:** Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13   **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49   **4:11:** Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49   **4:13:** Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1   **4:13:** Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1   **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14   **4:14:** Rom 8:11; 1 Korin 6:14

aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam. ¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamagh-sua, arazir kamın an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghın bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghın an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazamizir bar igiabar min otivavira iti. ¹⁷ E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighın ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godın Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighın aterir kaba, da pura bizibar min otivigham. ¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghın fo, nguazimin purirpenir e datirighın aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham,

kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godın Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.* ² E datirighın nguazimin dipenir kamın ikia, egha navim bigha ara ikia uan dipenir Godın Nguibamin itim inigh, korotiamın min e anerughasa bar ifonge. ³ E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham. ⁴ E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamın en inivafizir ovengamim, a ua raghirigh, inivafizir angamira ikivira ikiamimin otogham. ⁵ God uabi e akirigha angamira itir ikirimir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godın Duam inigha givagha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Kamaghın e bizir kam ginighnigha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. ⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamın ikia, egha an gin zui. ⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha ikia, egha

4:15: 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10   **4:15:** 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10   **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4   **4:16:** Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4
4:17: Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6   **4:17:** Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6   **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3   **4:18:** Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibru 11:1-3   **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14   **5:1:** 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14   * **5:1:** Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamın inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godın Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba.   **5:2:** Ro 8:23   **5:2:** Rom 8:23   **5:4:** 1 Ko 15:53-54   **5:4:** 1 Korin 15:53-54   **5:5:** Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10   **5:5:** Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10   **5:6:** Hi 11:13-16   **5:6:** Hibru 11:13-16   **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1   **5:7:** Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hibru 11:1   **5:8:** Fl 1:23   **5:8:** Filipai 1:23

atiatir puvati. E inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. ⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. ¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin inivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamin dughiam e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

E gumamazizibar akurvaghti, me Godin namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamin atiatiaava an apengan iti. Kamaghin, gumamaziziba nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghori. God guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim gami. ¹² E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumamazizibar ziar eki-aba itiba bagha bar akongegha, men navimin aven otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamagsua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kam in e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham. ¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazir onganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira

Godin ingangarim gami. E nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghisi kamaghin damuam. ¹⁴ E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghira oveghe gifa. Kamaghin Kraisi e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. ¹⁵ Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumamazizir angamira itiba uarira uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha oveghe ua dikavizim baghvira ikiam. Kamakin, a bar moghira e bagha ovenge.

¹⁶ Kamaghin amizi, e datirighin ua navir ghurimin arazimin gin ghua gumamazizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir puvati. ¹⁷ Gumazim o amizim Kraisi ko poroghti, God a damighti, a bar igiamin otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam. ¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumamaziziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan

5:9: Kl 1:10, 1 Te 4:1   **5:9:** Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1   **5:10:** Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12   **5:10:** Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12   **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23   **5:11:** 2 Korin 4:2; Hibru 10:31; Jut 1:23   **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1   **5:12:** 2 Korin 1:14; 3:1   **5:14:** Ro 5:15   **5:14:** Rom 5:15   **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2   **5:15:** Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2   **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11   **5:16:** Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11   **5:17:** Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5   **5:17:** Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5   **5:18:** Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2   **5:18:** Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2   **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20   **5:19:** Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20   **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20   **5:20:** 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20

apanibav kinighti, me oregh nan namakabar otivigham. ²⁰ Kar e Kraisin abuir gumazamizibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh. ²¹ Kraiss uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamaghsua, e Kraiss ko porogh, an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Kraiss gisin da ariki, ezi Kraiss mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mammin min oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

¹ God ko ingara pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimmin min otivan marki. ² God kamaghin migei, "Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian akura." Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos!

³ Gumazitam o amizitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghuagha, kamaghin en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati.

⁴ E Godin ingangarir gumazibar ikia, kamaghin zurara uan arazir aghuiba gumazamizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me

kamaghin fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. ⁵ Me e misogha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha akuir puvatighava, mitiriabara iti. ⁶ E arazir Godin damazimin zuezibagh amua, guizin akamin fofozimin suira. E akamadariba ikarvagha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumazamizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumazamiziba. ⁷ E guizin akam akura, egha Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir kiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazamizir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en zibagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazamizir maba ghaze, e gumazir ifariba. Kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav geiba. ⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. ¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar osemi. Ezi guizbangira, e zurara

5:21: Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **5:21:** Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:2:** Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:3:** Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2 **6:4:** 2 Korin 4:2 **6:5:** Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 **6:5:** Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 **6:6:** 1 Ti 4:12 **6:6:** 1 Timoti 4:12 **6:7:** 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 **6:7:** 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7 **6:9:** Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 **6:9:** Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10 **6:10:** 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 **6:10:** 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24

bar akuegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumamazir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighivira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. ¹² E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. ¹³ Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir gumamaziziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. ¹⁵ Krai ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumamazir nighnizir gavgavim ititam, ko gumamazir nighnizir gavgavim puvatizitam, aning manmaghin nighnizir vavira ikiam? Bar puvati. ¹⁶ Manmaghsu, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamaghin migei, "Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumamazizibar min ikiti, ki men Godin ikiam." Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, "Ia me ategh, mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.' Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghin migei."

7

¹ Nan namakar aghuiba, Godin e bagha inabazi itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighava, da isi e daning. E arazir kuratamin gumazitam o amizitam gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizir puvati. ³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. ⁴ Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim bar amiraghirizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kam in osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumamaziziba akabar,

6:13: 1 Ko 4:14   **6:13:** 1 Korin 4:14   **6:14:** Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11   **6:14:** Godin Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11   **6:16:** Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19   **6:16:** Ofa Gami 26:12; Esekiel 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19   **6:17-18:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremaia 31:9; Esekiel 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7   **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3   **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3   **7:2:** Ap 20:33, 2 Ko 12:17   **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17   **7:3:** 2 Ko 6:11-12   **7:3:** 2 Korin 6:11-12   **7:5:** 2 Ko 2:13   **7:5:** 2 Korin 2:13

e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. ⁶ Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. ⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamın gun e geghani. Ian arazir kamın God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghın e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghın ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akınafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha ian apangkufi, egha datirighın puvati. Akınafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti. ⁹ Ezi ki datirighın bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. ¹⁰ E fo, Godın otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima, me uan navibagh iraghırası. Arazir kamın God uam en akura. Kamaghın, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamın osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima ovevem otifi. ¹¹ Ia kamaghın deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam,

bizir bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizir kamın God ia gamizi ia uari, uari bagha uan osimtizim deravira bighivira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimın atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighın mighigha e ginighnigha, gumazir arazir kuram gamizimın arazim akırasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akırasava amiba, kamaghın akagha ghaze, ia Godın damazimın osimtizitam itir puvati.

¹² Ki akınafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghın ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godın damazimın deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akınafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighın ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amiraghıřh iti, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba agıvazi, an navim amira. Ezi bizir kamın e guizbangira bar akonge. ¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuıbar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamın aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuıbar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghın datirighın Taitus fo, e ian ziaba fer migirigıaba, da bar guizbangira. ¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamın, ia atiatia nigha, a inigha, bar an migirigıabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian apangkuvigha navim ia bagha ikiavira iti. ¹⁶ Ki datirighın bar fogha ghaze, ia arazir aghuıbara damuam. Kamaghın ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir

7:6: 2 Ko 1:3-4, 2:13   **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13
12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17
26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17   **7:15:** 2 Ko 2:9

7:8: 2 Ko 2:4   **7:8:** 2 Korin 2:4   **7:10:** 2 Sml
7:10: 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu
7:15: 2 Korin 2:9

akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8--9)

Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

¹ Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. ² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamın me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa. ³ Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi. ⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumazamizibar akurvagham. ⁵ E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apangkuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham. ⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir

bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamın girara man-gasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangirama otifi, o puvati? ⁹ Ia fo, en Ekiam Krais Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamın izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

¹⁰ Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamın uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. ¹¹ Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. ¹² Gumazitam o amizitam bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisi bar akuegham. God bizir gumazamiziba vaghvagha ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darazi deravira ikiasa, ki migeir puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamın bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvagham. Kam-

8:1: Rom 15:26   **8:4:** 2 Ko 9:1-2   **8:4:** 2 Korin 9:1-2   **8:7:** 1 Ko 1:5, 12:13, 16:1-2, 2 Ko 9:8   **8:7:** 1 Korin 1:5; 16:1-2; 2 Korin 9:8   **8:9:** Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7   **8:9:** Matyu 8:20; Luk 9:58; Filipai 2:6-7   **8:12:** Mk 12:43, Lu 21:3   **8:12:** Mak 12:43; Luk 21:3   **8:13-14:** 2 Korin 9:12-13   **8:15:** Kis 16:18   **8:15:** Ua Me Ini 16:18

aghin, ia bar arazir vabara damuva, ia deravira ikiam. ¹⁵ Mati Godin Akinafarim mikeme, "Gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati."

Pol gumaziba amangizima me Korin'in ghue

¹⁶ God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama amua, uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. ¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangsisu, a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu. ¹⁸ Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus ko mar zui. Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti. ¹⁹ Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiaba arigham. E kamaghsua, e ingangarir kam in Ekiamin ziam fiti, gumazamiziba uaghan fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. ²⁰ Bizir ekiar gumazamiziba aningizi e garim, tav a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghin, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi. ²¹ E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumazamizibar damazibar dar amuam.

²² Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavagvigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin datirighin a ingangarir

kam damuasa bar ifonge.* ²³ Ia Taitus gifogha gifa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aning in ingangarim in aning Kraisin ziam fe. ²⁴ Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

¹ Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. ² Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamaghin me migei, "Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa." Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa. ³ Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. ⁴ Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki

8:21: Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12   **8:21:** Aghuzir Akaba 3:4; Rom 12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12   * **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korin'in mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme. **8:24:** 2 Ko 7:13-14, 8:1-7   **8:24:** 2 Korin 7:13-14; 8:1-7   **9:1:** 2 Ko 8:1-7   **9:1:** 2 Korin 8:1-7

bizir kamın aghumsızim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham. ⁵ Kamaghın ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganıva, ian akuragh dagıar ia danıngasa akam akırızıba, dar akırigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamın, gumazıba ian ganti, ia bar akuegh dagıar kabar anıngam. Egh me kamaghın nıghnıghan kogham, e men dagıaba okımasa me gıfari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam gıniğhnıgh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher avırıba oparigh, a dagher bar avırıba iniam. ⁷ Kamagh amızı, ia bar vaghvagh deravıra faragh nıghnıgh, egh bizir ia anıngasa ifongezim faragha a gıfogh. Gumazıtam o amızıtam uan bizıtam anıngası osemeğh suam, me bizıbara anıngasa puvıram e gaghora e abırı. Gumazamızir bar akuegha uan ifongıamın gın ghua bizıba anıdıba, God bar me gıfonge. ⁸ God bizir aghuir guar avırıba ia danıngamin gavıgavım itı, eghti ia bizir aghuir bar avırıba ikiam. Egh ia zurazurara bizıba bar izıvaghıam. Eghti ia ingangarır aghuıba bar dar amusi, bizir bar avırıba ia bagh izıvagh ikiam. ⁹ Godın Akınafarım arazır kam mıgıa ghaze, “Gumazamızir bizir avırıba isa onganarazıbagh anıdıba, me matı gumazamızıba dagher ovızıba oparasa pura tintınıbar nguazım mıkırı. Ezi men arazır aghuir kam gıvaghan kogham, a ikıvıra ikiam.” ¹⁰ God dagher ovızıba gumazamızıbagh anıdıma me uan azenıbar da oparı. Egha dagher guar bar avırıba isa gumazamızıba bar me ganıdıma, me da apı. Kamaghıra God bizıba uaghan ia danıngtı, ia bar izıvaghıam. Kamaghıra ia Godın gumazamızır

ıgharazıba men akurvaghıam. Eghti ian arazır aghuıba otıv mangıvıra ikı, matı gumazım dagher ovızıba oparızı dar dagheba otıva ghuavıra itı. ¹¹ God zurara bizir bar avırıba ia danıngtı, ia bizir avırıba ıgharaz darazı danıngamin tuavım ikiam. Eghti en ingangarımın, ia me danıngamin bizir kaba, me damıghtı, me God bar a mı nabaghıam.

¹² Kamagh amızı, ingangarır ia amır kam Godın gumazamızıbar akuraghtı, me uam bizıbar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarır kam gumazamızıbar amıghtı, me God bar a mı nabaghıam. ¹³ Ingangarır ia amua men akurvazır kam, a ian arazır aghuım bar azenaram anakaghıam. Eghti me fogh suam, ia Kraisın Akar Aghuım guızın a inıgha, deraghavıra an akamın gın zui. Eghti me bizir avırır ia me ganıngızıba, ko bizir ia gumazamızır ıgharazıbagh anıngızıba uaghan dar gan, egh Godın zıam fam. ¹⁴ Egh me kamaghın fogham, Godın apangkuvım guızbangıra bar ia gızıfa. Kamaghın, me bar ia gıfuegh, God bar deravıra ia damusi, me ia bagh Godın azangsigham. ¹⁵ Bizir aghuir God e ganıngızım, a guızbangıra bar ekefe, ezi e a mıkımamin akabagh asa. E pura bizir ekıar kam bagh God mı namam!

**Gumazır maba akar
kuramın Pol mı kemegha,
Korınbagh amızı,
me Polın oseme.
Ezi Pol men nıghnızıba ua
dar kırı**

10

(Sapta 10--13)

*Pol gumazır an ingangarım
abınasava amıbar akaba ikarvası*

9:6: Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 **9:6:** Aghuzır Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9

9:7: Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 **9:7:** Godın Arazıba 15:7; Aghuzır Akaba 11:25; Rom 12:8 **9:8:** Snd 28:27, Fl 4:19 **9:8:** Aghuzır Akaba 28:27; Filipai 4:19 **9:9:** Sng 112:9 **9:9:** Onger Akaba 112:9

9:10: Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 **9:10:** Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1 **9:11:** 2 Ko 1:11, 4:15 **9:11:** 2 Korin 1:11; 4:15 **9:12:** 2 Ko 8:14 **9:12:** 2 Korin 8:14 **9:15:** Je 1:17

9:15: Jems 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 **10:1:** 1 Korin 2:3

1 Gumamazizir maba kamaghin akam na gasa na miġia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki miġeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsi.* 2 Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e miġia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. 3 Guizbangira e nguazir kamın ikia, nguazir kamın itir gumamazibar min misozir puvati. 4 Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abighirarigham. 5 Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumamaziziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumamazizibar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangam. 6 Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumamazizir akaba batoziba, mizazim me daningam.

7 Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar

deravira nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi. 8 Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kamın aghumsighan kogham. 9 Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira atiatim ia ganidim. 10 Gumamazizir maba guizbangira kamaghin na miġei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko miġeir dughiaba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. 11 Gumamazizir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara ghu.

12 E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumamazizir uarira uan ziaba feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumamazizir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumamazizir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. 13 E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, God e bagha abarazi

* **10:1:** Sapta 10--13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuezir puvati. Pol sapta 9in miġia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamın fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10--13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:2:** 1 Korin 4:21 **10:4:** 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:4:** 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:5:** 1 Korin 1:19; 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:6:** 2 Korin 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:7:** 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:8:** 2 Korin 12:6; 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:11:** 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:12:** 2 Korin 3:1; 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3

moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamın ababanım, ia Korinba uaghan aven iti. ¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kamın ababanım, a uaghan ia avara. Kamaghın, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamın ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinın iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagha a inigha ize. ¹⁵ E uan ababanım gafirazir puvatigha, gumazamizir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighti, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham. ¹⁶ Eghti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumazamiziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazamizir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.† ¹⁷ Godin Akinafarim kamaghın migei, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh.” ¹⁸ E fo, gumazamiziba bar akuegha uarira uan ziaba fe, gumazamizir kaba Godin damazimın ziaba pu. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazamizibar ziaba fiti, gumazamizir kaba guizbangira ziaba iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara zuir puvati

¹ Ia nan amamangatighti, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? ² God gumazamiziba anariram apengan

ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraistra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim daningam. ³ Ia kuruzim fomira Iv gifarazimın eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghın atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Kraisa baghavira itir guizin arazim ategham. ⁴ Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza Iesusin igharazimın akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamın ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir “Aposelin Ekiabar,” ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. ⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakazima, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamın ivezitam inizir puvati. Arazir kamın, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati. ⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba

10:14: 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1   **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1   **10:15:** Ro 15:20   **10:15:** Rom 15:20   † **10:16:** Pol, Korinın girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinın aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningın migei.   **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31
10:17: Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31   **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5   **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5   **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28   **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28   **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17   **11:3:** Jenesis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17   **11:4:** Ga 1:7-9   **11:4:** Galesia 1:7-9   **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6   **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6
11:6: 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4   **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4   **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18   **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18

okemegha ian akura. ⁹ Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar otevegħa, da bagħa ian tavin azangsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsin ikegħa iza bizir ki otevegħa ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghuagħa nighnizir kamın suiraghavira iti. ¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagħa uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaiian Provinsin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagħ, nan tuavim apirighan kogħam. ¹¹ Ki tizim bagħ kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹² Gumazamizir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumazamizibar damazibar e ko magħ otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.

¹³ Gumazamizir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumazamiziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti. ¹⁴ Egħti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigħa, angazangarimin enselin min oto. ¹⁵ Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumazamiziba uaghan uan araziba otevkigh, Godin arazir aghuimin ingangarir gumazamizibar miraram otogħti, e kamaghin ganigh digavir kuram damuan kogħam. Me gin me amir arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

¹⁶ Ki faragħa mikemegħa givagħa datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Egħa ia gumazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egħ ia nan amamangatighima, ki uan ziam tong a feka. ¹⁷ Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvasi. Ki gumazir onganimin min migia, uabi uan ziam fe. ¹⁸ Gumazamizir aviriba nguazimin bizibar gin ghuava, uari uan ziaba fe. Egħti ki uaghan arazir kamın gin mangiva uan ziam fam.

¹⁹ Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge. ²⁰ Bar guizbangira, gumazitam ia gativagħti, ia mati kalabuziar gumazamizibar min ikiam, o a ian biziba bar ada givagħam, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, an guam apezegħam. Egħti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighiti, me uari ifongezir mogħin ia damuam. ²¹ Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvasi. Ki ian arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Gumazitam uan arazir an amiba bagħ gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. ²² Me ti Hibruian gumaziba? Ki uaghan, Hibruian gumazir mam. Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav. ²³ Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir

11:9: 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9   **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9   **11:10:** 1 Ko 9:15   **11:10:** 1 Korin 9:15   **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2   **11:13:** Rom 16:18; 2 Korin 2:17; Galesia 1:7; Filipai 3:2; 2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2   **11:14:** Ga 1:8   **11:14:** Galesia 1:8   **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19   **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19   **11:16:** 2 Ko 12:6   **11:16:** 2 Korin 12:6   **11:21:** Fl 3:5   **11:21:** Filipai 3:5   **11:23:** Ap 16:23, 1 Ko 15:10   **11:23:** Aposel 16:23; 1 Korin 15:10

ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi. ²⁴ Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan dughiar na bato.* ²⁵ Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Egha dughiar mamın me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti. ²⁶ Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, dipabar ovengasava amua okimakar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei. ²⁷ Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. ²⁸ Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. ²⁹ Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba

puvatighti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irighti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

³⁰ Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. ³¹ God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam. ³² Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari. ³³ Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamın ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min garir bizimın, akar aviribar Pol mikeme

¹ Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. ² Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavan-abogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.* ³⁻⁴ Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin

11:24: Lo 25:3 **11:24:** Godin Araziba 25:3

migei, Israelia gumazitam fozozim a daningsiva benimın a ifozorogh, meng mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanım gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fozozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41

11:25: Aposel 14:19; 16:22; 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:26:** Aposel

9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:27:** Aposel 20:31; 1 Korin

4:11; 2 Korin 6:5 **11:28:** Ap 20:18-21, 20:31 **11:28:** Aposel 20:18-21; 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13,

9:22 **11:29:** 1 Korin 8:13; 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:30:** 2 Korin 12:5; 12:9-10 **11:31:**

2 Ko 1:23 **11:31:** 2 Korin 1:23 **11:32:** Aposel 9:23-25 * **12:2:** Akar kam "Kraisin adarazir

mav," kar ti Pol uabi. Ni ves 7in gan.

ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamın ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. ⁵ Ki gumazir kamın ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghın mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangın uan ziam fisi, gumazir onganımın mın mikıman kogham. Ki guizın akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gın mangı ziar ekiam na danıngan, ki aghua. Nan nighnizim kamakın: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamın me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghın, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarımın mın Polın mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghın aghua, ki bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarımın mın garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanın ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.† ⁸ Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamın azangsiha a gakaghone. ⁹ Ezi a kamaghın na migei, “Nan apangkuvim ni baghvira iti, eghti ni bizitamın oteveghan kogham. Guizbangıra, nan gavgavim, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi.” Ekiam kamaghın mikemezi, ki datirighın gumazir gavgaviba puvatizimın mın ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin

gavgavim na ko iki na avaragham.

¹⁰ Guizbangıra, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghın amizi, Kraisin ziam bangın ki gavgaviba puvati, ezi gumazamiziba pazavira na gamima, osimtızir avırıba na bativima gumazamiziba arazir kurabar na gami, ezi gumazamiziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabın asugha iti.

Pol Korinın itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa

¹¹ Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganımın migirigiamın mın ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuibar gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghın amizir puvatizi, ki uabi migei. Guizbangıra ki pura bizim, egha ki ian “Aposelin Ekiaba,” bar men apengan itir puvati. ¹² Ki ian tongın ikia bizir bar avırıbagh ami, egha kamaghın uabi ian aka, ki guizın Aposel. Ki tughavavigha osimtıziba atera, mirakelin avırıba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godın gavgavim itir ingangariba, ian tongın dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghın nan ian akazi ia fo, ki Godın ingangarim gami. ¹³ Ki siosın igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamıra, ki ian tongın a gamizir puvati, a kamakın: Ki dagiabar uabın akurvaghasa osimtızim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gın amadagh.

¹⁴ Ki datirighın namba 3ın dughiamın ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtızim ia danıngan kogham.

12:5: 2 Ko 11:30   **12:5:** 2 Korin 11:30   **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16   **12:6:** 2 Korin 10:8; 11:16

12:7: Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14   **12:7:** Jop 2:6; Esekiel 28:24; Luk 13:16; Galesia

4:13-14   † **12:7:** Pol ghaze, dikonir atarımın mın garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangıra dikonir atarım puvati. Kar ti osimtızitaba an mikarzim batozıma, a bizir kam gısın akar ısın zuim gami.

12:8: Mt 26:44   **12:8:** Matyu 26:44   **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14   **12:9:** 2 Korin 11:30;

Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14   **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4   **12:10:** Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4   **12:11:**

2 Ko 11:5   **12:11:** 2 Korin 11:5   **12:12:** Ro 15:19   **12:12:** Rom 15:19   **12:13:** 2 Ko 11:9   **12:13:**

2 Korin 11:9   **12:14:** 2 Ko 13:1   **12:14:** 2 Korin 13:1

Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti. ¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. ¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, “Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati.” Ezi marazi ghaze, “An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi.” ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati. ¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. ¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. ²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigiabagh amua,

uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan zibaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi. ²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizar akiramin tuavim iti.” ² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. ³ Ia kamaghin foghasa, Kraisin nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamin ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraisin ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. ⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin

12:15: Fl 2:17   **12:15:** Filipai 2:17   **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18   **12:18:** 2 Korin 8:6; 8:16-18
12:20: 2 Ko 2:1-4   **12:20:** 2 Korin 2:1-4   **12:21:** 2 Ko 13:2   **12:21:** 2 Korin 13:2   **13:1:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19   **13:1:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 12:14; 1 Timoti 5:19   **13:4:** Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18   **13:4:** Rom 6:4; Filipai 2:7-8; 1 Pita 3:18

Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

5 Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Krais Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami. ⁷ E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge. ⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari. ⁹ Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. ¹⁰ Ekiam uan ingangarimin ganasa na miseveghe ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹ Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹⁴ Eghti mati e Godin gumazamiziba ami moghin, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. Godin gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Krais Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

13:5: 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19   **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19   **13:8:** 1 Ko 13:6   **13:8:** 1 Korin 13:6   **13:10:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14   **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14   **13:11:** Ro 15:33   **13:11:** Rom 15:33   **13:12-14:** Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14   * **13:12-14:** Inglisin akamin Baibelin maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a garisi. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim O Galesia Akar faragha zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kam in faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitam in akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba

Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kam in, Pol ua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kam in akar abuananaba kamakin, Kraisi e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1--2:14)

¹ Ki Pol. Nguazir kam in gumazitam o amizitam aposelin iki-asa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Kraisi Iesus, aning aposelin iki-asa na misefe. ² Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kam in itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraisi Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Kraisi Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozu, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kam in digavir kuram gami. ⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar

ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. ⁸ Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki. ⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba akar igharazitam ia mikinighti, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazamizir kaba helin mangiva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazamizibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazamizibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazamizitaba akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam o amizitamın akam ia mikiniza ia anetegha akar igharazimin gin zuima, ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazamiziba Akar Aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazamiziba akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Iesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, Akar Aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazamizitabar akamin otozir puvatizim.

¹³⁻¹⁴ Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin ghua,

kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin Akar Aghuimin itir puvatigha, arazir kabagh ami.) ¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin Akar Aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kinasas, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumazamizibav kinasas ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalemın nguibar ekiamin ghuvanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin ghugha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹⁸ Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalemın nguibar ekiamin ghuvanabo. Ki ghugha 15plan dughiabar a ko ike. ¹⁹ Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati. ²⁰ Ia oregh fogh suam nguazimin gumazamiziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo. ²¹⁻²³ Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisian Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazamizir maba ghaze, Pol fomira

1:9: Lo 4:2, Snd 30:6, MAA 22:18-19   **1:9:** Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19   **1:10:** 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19   **1:10:** 1 Tesalonika 2:4   **1:11-12:** Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus 3:3   **1:13-14:** Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13
1:15-17: Aisaia 49:1; Jeremaia 1:5; Aposel 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7
1:18: Jo 1:42, Ap 9:26-30   **1:18:** Aposel 9:26-30   **1:19:** Mt 13:55   **1:19:** Matyu 13:55   **1:21-23:** Aposel 9:30

en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin Akar Aghuim gumazamizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. ²⁴ Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazima, me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

¹⁻³ Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gin Judan Araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazamizir kaba Judan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavgavim. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamategha Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar Gumazamizibav geir kamra gumazir dapanibav geima, me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa a gaghorir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira

en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firiaghiri. Ezi gumazir kaba Kraisi e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei. ⁵ Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. ⁷⁻⁹ God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha Akar Aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mikezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha, fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, bar akar otevir

2:1-3: Aposel 11:30; 15:2; 16:3   **2:4:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13   **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13   **2:5:** Ga 3:1, 4:16   **2:5:** Galesia 3:1   **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3   **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3   **2:7-9:** Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8

vamira na ko Barnabas ganingi, “E Judan gumamazibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ingar. ¹⁰ Gua me ko ingariva gumamazir onganarazir Jerusalem itiba, gua men akurvaghamin nighnizim ginamangan marki.” Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoroke

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin ati-atigha, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma uam apir puvati. Egha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me Akar Aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men

arazir kurabar ganigha, Pita men damazimin kamaghin a migei, “Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, egha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumamazizibav gia, me abiri?”

Gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera
(Sapta 2:15--4:31)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera

¹⁵ Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, “Guizbangira, e Judan gumamazizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibara, arazir kurabagh ami. ¹⁶ Ezi e fo, gumamaziziba Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin me migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Krai Iesus nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera,

2:10: Ap 11:29-30   **2:10:** Aposel 11:29-30   **2:11-13:** Aposel 11:3   **2:14:** 1 Ti 5:20   **2:14:** 1 Timoti 5:20   **2:16:** Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19
2:16: Onger Akaba 143:2; Aposel 13:38-39; 15:10-11; Rom 1:17; 3:20-28; 4:5; 11:6; Galesia 3:11; Hibru 7:18-19

kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

17-20 “E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimın dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazibar mın arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghın mikimam, Kraiss uabi arazir kurabar amuasa, gumamazibaba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghıva, kamaghın e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godın Otarımın iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasıghasiki. Ezi ikirimirir ki datirighın nguazir kamın amim, ki nighnizir gavgavimın tuavimın gın ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Kraiss ko ter ighuvimın aremeha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Kraiss angamıra nan aven iti. Ki ikıva Godın ingangarim damuasa, kamaghın Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremeha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimın apengan itir puvati. Bizir ki Mosesın Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agıfa. Egh gın ua dar amuva, kamaghın mati ki arazir kurabagh amir gumazim.* 21 Egh ki Moses Osirizir Arazibar gın mangı Godın damazimın deraghti, Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gın mangan gumamazibar anogoroke. Me dar gın mangıva Godın damazimın deraghan kogham. Kamaghın ki Godın apangkuvim damighti a pura bizir kinimın mın otivan, ki aghua.”

2:17-20: Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibru 9:14; 1 Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9 * **2:17-20:** Grighın akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghın mikimasa, gumamazibaba Kraisin gın mangı, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gın zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gın mangısi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumamazizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar mın iti. Ni Rom 7:4-6ın gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibru 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Aposel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibru 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godın Duam ian tongın amizir bizir aghuiba, ia ti da gın amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” **3:6-9:** Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Aposel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asıghasiki?

1 O Galesiaba, ia bar ongani. E Kraiss Iesusın gun bar deravıra ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimın areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asıghasiki. 2-4 Ki bizir vamıra gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gın ghuava, Godın Duam inı, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godın Duam ini? Ia faragha Godın Duamın gavgavimın amodoghın ghuava, datirighın ia Godın Duam ategha uan gavgavibar darorim agıvasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimın, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

5 God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gın zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongın mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimın itima, a uan Duam ia ganigha ian tongın mirakelbagh ami? 6-9 Ia Abrahamın eghaghanım gınighnigh. God fomıra kamaghın fo, gın Kantrin Igharazibar Gumamazibaba nighnizir gavgavim Akar Aghuimın ikiti, a kamaghın me mikim suam, ia nan damazimın dera. Ezi Godın Akinafarım kamaghın mikeme, God fomıra Akar Aghuim Abraham ganigha kamaghın migei, “Ni bangın, ki nguazir kamın itir kantriba bar deravıra me damuam.” Godın Akinafarım ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godın itima, ezi

God kamaghin a miġia ghaze, ni nan damazimn dera.” Kamaghin, ia fogh suam, gumazamizir niġhnizir gavgavim Krai Iesusin itiba, me uaghan Abrahamin ovavir boriba. Abraham niġhnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumazamiziba bar niġhnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

10-12 Moses Osirizir Arazibar mingarim, a niġhnizir gavgavimn bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, “Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba miġei moghin damu egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam.”† Egha Godin Akinafarim kamaghin miġei, “Gumazitam o amizitam niġhnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimn dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimn derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin miġei, “Gumazitam o amizitam akinafarimn aven itir araziba deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimn deragham, kamaghin amir gumazamiziba, God me gasighasigham. 13 Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumazamiziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Gumazir ter ighuvimn duiba God ghaze, me gumazir kuraba.” Ezi kamaghin Krai en akurvaghosa ziar kam ini, “gumazir kuram.” Egha ziar kam

bangin a uam e ini. 14 God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krai Iesusin ingangarimn tuavimn Kantrin Igharazibar Gumazamiziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e niġhnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimn miġirigiaba

15-18 Fomira God bizir aghuir gin otivam an gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, “Nin ovavir boriba.” An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira miġia ghaze, “Nin ovavir borim.” Kar a Krai miġei. God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi, egh akar dikirizimn tuavimn da inighan kogham. E fo, God fomira akar dikirizimn min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e gumazamiziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, miġirigiar tam osirighti, an miġirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin miġeir puvati, “E akar dikirizir kamn gin mangan kogham.” Nan miġirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavimn miġirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar

3:10-12: Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremaia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamn gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33 **3:15-18:** Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21 **3:19:** Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godin Araziba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hibru 2:2

Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvaghm. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi. ²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

²¹ Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati. ²² Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir darasi, God bizir

kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamim gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. ²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam otogham. ²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Kraiss bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto. ²⁵ Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraissin puegha, Kraissin min otifi. Egha datirighin Kraiss Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min itir pu. Ia ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

²⁹ Kraiss an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraissin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraissin ikizir kam, iarara God fomira

3:20: Ro 3:29-30   **3:20:** Rom 3:29-30   **3:21:** Ro 8:2-4   **3:21:** Rom 8:2-4   **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32   **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23; 4:11-12; 4:16; 11:32   **3:23:** Ga 4:3   **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10   **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hibru 9:9-10   **3:26-28:** Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korin 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2   **3:29:** Ro 4:13, 9:7, Ga 4:7, 4:28, 5:1, Ef 3:6, Hi 11:18   **3:29:** Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18

Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

¹ Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. ² Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamın, a uabi uan biziba inigha dar gari. ³ Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazamizir kinibagh ava. ⁴⁻⁵ Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini. ⁶ Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "O Ame! Nan afeziam." ⁷ Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazamizir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamın biziba ua ia ikiagharisi?

⁸ Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumazamizir kinibar min iti. ⁹⁻¹⁰ Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? ¹¹ Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

¹²⁻¹⁵ Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghori. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Krai Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inigh bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamın ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifueggha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifueggha na bagha bar

4:3: Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20   **4:3:** Galesia 2:4; Kolosi 2:20   **4:4-5:** Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19   **4:6:** Ro 5:5   **4:6:** Rom 5:5   **4:7:** Ga 3:29   **4:7:** Galesia 3:29   **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5   **4:8:** Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5   **4:9-10:** Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hiebru 7:18   **4:12-15:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9   **4:16:** Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14

akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti? ¹⁶ Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim gava?

¹⁷ Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. ¹⁸ Tina gumazamizir igharaziba baghvira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati.* ¹⁹⁻²⁰ Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghamin. Ki ia ko itir puvati, lavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avaghiva Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

²¹⁻²³ Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. ²⁴⁻²⁵ Amizir kamning Akar Dikirizir Gavgavir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim

an iti. Hagar, a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ami. ²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham. Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.

Egh ni gin borir bar aviriba inighti, nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar, dibobonim gafiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh. Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim, nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalem igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firaghiri. Ezi an en amebamin min iti.† ²⁸ Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. ²⁹ Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, e tina

4:16: Amos 5:10; Galesia 2:14 * **4:18:** Grighin akam vezin kam in deragha bigha mikemezir puvati.

4:21-23: Jenesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Jenesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibru 11:11 **4:24-25:** Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibru 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10 † **4:26-27:** Ves 22 in aven, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28 in gan. **4:28:** Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:28:** Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:29:** Jenesis 21:9; Galesia 5:11; 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35

Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. ³⁰ Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, "Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh."

³¹ Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaghire

5

(Sapta 5--6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

¹ Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumazamizitar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomebar iniba aghoregtima, Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati. ³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitam inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. ⁴ Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kam in ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin tuavim ategha gifa. ⁵⁻⁶ Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti,

gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, mizuai.

⁷ Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? ⁸ Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian diazimin izezir puvati. ⁹ Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. ¹⁰ Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. ¹¹ Nan adarasi, ia orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghorir akam dughia bar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumazamizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighasisim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham. ¹² Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomebar

4:30: Jenesis 21:10; Jon 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **4:31:** Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1; 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:1:** Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:3:** Galesia 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:4:** Rom 9:31-32; Hibru 12:15 **5:5-6:** Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22 **5:7:** 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 **5:7:** 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 **5:9:** 1 Ko 5:6, 15:33 **5:9:** 1 Korin 5:6; 15:33 **5:10:** 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 **5:10:** 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7 **5:11:** 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 **5:11:** 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17

iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar ghoregh.

13-15 Nan adarasi, ia firighirasa God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi gifongezim moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

16-18 Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan

kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

19 Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami. **20** Egha nguazir kammin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. **21** Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

22-23 Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir amirizim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati. **24** Gumazamizir Kraisi Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. **25** Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira

5:13-15: Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8 **5:16-18:** Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11 **5:19:** 1 Ko 3:3; 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 **5:19:** 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15 **5:21:** 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15 **5:21:** 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15 **5:22-23:** 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17 **5:24:** Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 **5:24:** Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 **5:25:** Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:25:** Rom 8:4-5; Galesia 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **5:26:** Filipai 2:3

e ko daruva en akurvagham. ²⁶ Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an ototham

¹ Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. ²⁻³ Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraisin arazibar gin mangam. ⁴⁻⁵ Gumazamiziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumazamiziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazamiziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

⁶ Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

⁷⁻⁸ Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamnaghira, an ototham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam

Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki. ⁹ Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham. ¹⁰ Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumazamizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

¹¹ Ki osirizir osizirir ekiam kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam." Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir

6:1: Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19   **6:1:** Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19   **6:2-3:** Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21   **6:4-5:** Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5   **6:6:** Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14   **6:6:** Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14   **6:7-8:** Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18   **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10   **6:9:** 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10   **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6   **6:10:** 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18   * **6:11:** Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan.   **6:12-13:** Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18   **6:14-15:** Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11

puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Kraiss Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamın nguazir kamın araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamın arazibar gin mangan kogham. ¹⁶ Nighnizir kamın suiragha an gintiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia.

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzimın iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua. ¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

**Akinafarir Pol
Efesusin Nguibamin
Itir Sios Bagha
Osirizim
O
Efesus
Akar faragha zuim**

Akinafarir kamın akar mıngarım a kamakin, God kamaghın niğhnisi, a uan Nguibam ko nguazir kamın ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Kraisi biziba bar dar dapanimın ikiam (1:10). Ezi God kamaghın ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, me bar Kraisi ko poroghiv ikıva navir vamıra ikiam.

Ezi akinafarimın aven faragha itir akaba, Pol Godın apangkuvimın mığirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumazamizibagh amima, me bar niğhnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, ikizir vamıran gumazamizibar otifi. Iesusın ingangarimın, God ua gumazamiziba inigha, Godın Duam me ganıngi. Ezi tuavir kamın me bar fo, me Godın akar dikirizimın bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimın itir namba 2ın akar otevimın, Pol kamaghın mığia ghaze, Kraisin adarasi me Kraisi ko poroghav iti. Kamaghın amizi, me bar navir vamıra ikıva, Godın Arazibar gın mangı.

Ezi akinafarir kamın Pol akar isin zuibav gıa, kamaghın men akakaghti me fogh suam, me Kraisi ko poroghav ikia egha ikizir vamıran gumazamizibar oto. A kamaghın mikeme, Godın gumazamiziba, me inivafızir vamıran mın oto, ezi Kraisi mati inivafızir vamıran kamın dapanim.

(4:1-16). Ezi uaghan, Godın gumazamiziba mati dipenir mam, ezi Kraisi, a mati dipenir kamın guarir akınim (2:19-22). Egha Godın gumazamiziba mati amizir mam, ezi Kraisi mati amizir kamın pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamın aven e bar deravıra bizir aghuir God uan gumazamizibar amuamibar gari.

**E Kraisin poroghav
itima, God e gamizi e
gumazamizir igiabar
otifi**

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, God uan ifongiamın gın ghua Kraisi Iesusın aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusın itir Kraisin adarasi, ia Kraisi ko poroghav ikia deraghavıra an gın zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi. ² Ki kamaghsua, God en Afeziam ko Ekiam Kraisi Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ia danıngam.

*E Kraisi Iesusın poroghav itima,
God uan Nguibamin itir bizir aghuiba
bar da isava e ganıdi*

³ E Kraisi Iesusın poroghav iti, ezi tuavir kamın God deravıra e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganıdi. Kamaghın, e God mınamam, a en Ekiam Kraisi Iesusın Afeziam ko an God. ⁴⁻⁵ Dughiar God tighar nguazir kamın ingaramim, a kamaghın ifonge, e a baghvıra itir gumazamizibar ikıva, an damazimın arazir kuratam ikian kogham, egha a fomıra e ginaba. Egha ghaze, e Kraisi ko poroghiv iki, egh tuavir kamın e an gumazamizibar mın otogham. A fomıra bar e gifongegha e ginabagha ghaze, a Kraisi Iesusın ingangarimın tuavimın e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamın gın ghua

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1
1:1: Kolosi 1:1   **1:2:** 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4
1:3: Ef 2:6   **1:3:** Efesus 2:6   **1:4-5:** Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2
1:6: Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13

1:1: Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1
1:2: 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4
1:3: Ef 2:6   **1:3:** Efesus 2:6   **1:4-5:** Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2
1:6: Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13

bizir kam gami. ⁶ A ifongezir Otarimîn ziamîn, a bar pura bizir aghuimîn mîn uan apangkuvim isa e ganîngi. Kamaghîn e apangkuvir bar ekiar kam ginîghnîghîva, Godîn ziam fam.

⁷⁻⁸ E fo, Kraisîn ovevemîn God uam e inîgha en arazir kuraba gîn amada. Godîn apangkuvim guizbangîra bar ekevegha izifa. Kamaghîn a uan apangkuvim e gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nîghnîzir aghuim e ganîdi. ⁹ God fomîra uan ifongiamîn gîn ghua, Kraisîn ingangarimîn tuavimîn uan nîghnîzir mogomem azenim darîghasa nîghnîki. Ezî datirîghîn an nîghnîzir mogomer kam a en akazî an azenan oto. ¹⁰ Godîn nîghnîzir kam a kamakîn, a ingarizir biziba bar dar amutî da mangîva dughîar a inabazimra a da isî Kraisîn apengan dar arîgham. Overiamîn itir biziba ko nguazimîn itir biziba sara bar. Eghtî Krais biziba bar dar dapanimîn ikiam.

¹¹ God uan ifongiam ko nîghnîzimîn gîn ghua, bizibagh amîma da otîfi. A faraghavîra uan nîghnîzimîn gîn ghua, e Krais ko porogh an gumazamizibar mîn ikîasa, an e amîsefe. ¹² E Judaba, e faraghavîra Krais mîzuava an gîn zuir gumazamiziba, e Godîn ziar ekiam bar a pîrafam.

¹³ Ezî ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, ia guizîn akam baraghizîma God ia gamizî ia an gumazamizibar otîfi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasî. Ia nîghnîzir gavgavim Kraisîn itîma God uan Duam ia gati. Kamaghîn me fogh suam, ia an gumazamiz-

ibara. Kar Godîn Duar a fomîra akar dikîrîgha amizim. ¹⁴ E Godîn Duam inîgha gîfa, kamaghîn e bar fo, e bizir God akar dikîrizimîn uan gumazamizibav kemeziba, e bar da inîam. Bizir kamîn e fo, God uan gumazamizibar amightî me guizbangîra firîghîregham. Kamaghîn e Godîn ziar ekiam bar a pîrafam.

Pol God ko mîgia ghaze, God fofozim Efesusîn sios danîngam

¹⁵ Kî fo, God bizir kabanang gami, ezî kî orazî, ia nîghnîzir gavgavim Ekiam Iesusîn ikiava, Godîn gumazamiziba bar me gifonge, ¹⁶ kamaghîn amizî, kî zurara ia ginîghnîgha God ko mîgia ia bagha God mînavîra itî. ¹⁷ Egha kî Godîn azangsisî, en Ekiam Krais Iesusîn God, Afeziar ziar ekiam itîm, kî an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danightî a ia damutî, ia fofozir aghuim inîam. Eghtî Godîn Duam uan guizîn akam ian akaghtî, ia deragh Godra fogham. ¹⁸ Kî kamaghîn Godîn azangsisî, ian nîghnîzim kuighîrîghtî ia Godîn angazangarimîn ganam. Egh ia kamaghîn fogham, God ian diazîma bizir aghuir ia fogha inîamîba bagha mîzuai itî. Egh kamaghîn fogham, bizir aghuir God uan gumazamizibar anîngamîba, da bar ekevegha pîn ko. ¹⁹⁻²⁰ Egh ia kamaghîn fogham, e nîghnîzir gavgavim Godîn itir darasî, an gavgavim zurara en navîbar aven ikîa ingara en akurvasî. Gavgavir kam, guizbangîra bar ekevezi, e guizbangîra an gavgavim tuisîghîva avegham. Gavgavir en aven ingarîr kamra, dughîar Krais ovengezîmîn, God gavgavir kamîn Krais gamizî,

1:7-8: Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hîbru 9:12; 1 Pîta 1:18-19 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timotî 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hî 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hîbru 1:2; 1 Pîta 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:11:** Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pîta 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:14:** Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pîta 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12 **1:19-20:** Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hîbru 1:3

a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamın ghua a isa uan agharir guvimın amadaghan anefa. ²¹ Kamaghın Kraıs Godın Nguibamın ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanın gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatifa. Egha Ziar Kraıs uan ingangarim bagha inizim a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kamın ziaba ko dughiar tıghar izamimın ziaba bar. ²² God biziba bar dagh amizıma da Kraısın apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanımın oto. ²³ Sios mati Kraısın namnam. Ezi Kraıs biziba bar dar aven ikia bar dagh izıfa. Egha Kraıs uan siosın aven ikia bar a gizıfa.

2

E gumazamizir ariaghireziba, God e gamizi e Kraıs ko angamıra iti

¹ Ia fomıra Godın akam barazi puvatıgha arazir kurabagh amuava, kamaghın ian duaba guizbangıra aremezi moghın iti, mati gumazamizir ariaghireziba. ² Faragha zuir dughiamın, ia nguazir kamın arazir kurabar gın zui. Egha ia duar kurar overiamın itibar atrivim, ia an akam baregha an gın zui. Duar kurar kam, gumazamizir Godın akam barazi puvatızibar navir averiabar aven ingari. ³ Fomıra e bar moghıra men mın ami, egha uan navir ghurimın ifongiamın gın zui. E uan inıvafızir agorogem ko uan nıghnızir kurabar gın zui. Dughiar kamın e nguazimın itir gumazamizibar mın amima,

kamaghın God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e danıngasa nıghnızim gami. ⁴⁻⁵ Guizbangıra, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangıra aremezi moghın iti, mati gumazamizir ariaghireziba. Ezi God bar e gifongezi, an apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghın an e gamizi e Kraıs ko angamıra iti. Ezi God uan apangkuvimın tuavimra, a en akura. ⁶ A kamaghsua, e Kraıs İesus ko Godın Nguibamın atrivimın ikiam. Kamaghın an e gamizi e Kraıs ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. ⁷ A kamaghsua, a uan apangkuvir bar dafam, tıghar izamin dughıabar gumazamiziba bar men akaghasa. Eghtı me fogh suam, a Kraıs İesusın ingangarimın tuavimın a bar me gifonge. Kamaghın an arazir aghuir kamın e gami. ⁸⁻⁹ Ia nıghnızir gavgavim Godın itima, a uan apangkuvimın tuavimra ian akurvası. Kar ia uari amizir puvatızir bizim. Puvatı. God pura ia ganıngi. Kar ian ingarimın ivezim puvatı. Kamaghın bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki. ¹⁰ God fomıra e bagha, ingangarir aghuir e gın damuamiba, a dagh nıghnıgha da atı. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghın an e gamizi, e Kraıs İesus ko poroghav ikia datırıghın gumazamizir igıabar otifi.

Kraıs apanim gamir arazim a gıvazi, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikızir vamıran iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghın fo, Judaba, uan

1:21: Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4   **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4   **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7   **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7   **1:22:** Kolosi 1:18   **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11   **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11   **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21   **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21   **2:1:** Kolosi 2:13
2:2: Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3   **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3   **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3   **2:3:** Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3   **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13   **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7   **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12   **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12   **2:7:** Ef 1:7   **2:7:** Efesus 1:7   **2:8-9:** Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4   **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14   **2:10:** 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14   **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21   **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21

gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ike. ¹² Egha dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumazamizibar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazamizibar min iti. God uan adarazi ko akam akirigha, uan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir Gavgavir kam in aven itir puvati. Ia nguazir kam in ikiava God gifozir puvati, egha bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati. ¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi, ia Krai Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

¹⁴ Krai uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krai uan ovevem in tuavim in divazir kam anakariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiran oto. ¹⁵ Krai, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko poroghav ikia ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kam in

an e gamizi e navir vamira iti. ¹⁶ Krai ter ighuvim in aremegha tuavir kam in ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. ¹⁷ Kamaghin Krai izeghava Akar Aghuim gumazamiziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir God in saghon itiba ko gumazamizir God in boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri. ¹⁸ Kamaghin Krai in ingan garim in tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, God in Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziam in boroghin izi.

E Krai in adarasi, e mati God in Dipenimra

¹⁹ Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia ua kamaghin nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia God in adarazi ko uaghara ghu, egha uaghan God in gumazamizibar tongin itir marasi. ²⁰ Ia uaghan mati God ingarizir dipenim in min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumazibav sevezi me tuivigha ingan garim gami. Ezi Krai Iesus, a uabi dipenir guarim in min iti. ²¹ Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Krai bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenim in oto. ²² Ia uaghan Krai ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia

2:12: Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13   **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13   **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20   **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20   **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14   **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15   **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20   **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14   **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14   **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14   **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1   **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1   **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18   **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18   **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23   **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20   **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14   **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14   **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19   **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19   **2:22:** 1 Pi 2:5   **2:22:** 1 Pita 2:5

isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kamın aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin Akar Aghuim akunamin ingangarim gami

¹ God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krai Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei. ² Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi. ³ Egha God uan nighnizir mogomem azenan anakagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, ⁴ eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krai amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo. ⁵ Faragha zuir dughiaba, God gumamaziziba nighnizir mogomer kamın me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri. ⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan

aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarir gumazimin oto. ⁸ Ki, Godin gumamazizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekiar kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumamaziziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham. ⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumamaziziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. ¹⁰ God kamaghsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an fofozir aghuimin tuavir aviribagh fogham. ¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin en Ekiam Krai Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto. ¹² E Krai ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia, tuavir kamın e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati. ¹³ Ki pamtem ia gakaghorı, ia osimtızir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osıman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtızir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevimming apiri. ¹⁵ A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba

3:1: Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25
3:2: Kolosi 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27
3:6: Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:6:** Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:9:** Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12
3:10: Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11
3:15: Efesus 1:10; Filipai 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27

bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvaghva ziaba me gariki. ¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham. ¹⁷ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krai zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui. ¹⁸ Egh ia Godin gumamazizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Krai gumamazizibagh ifongezir arazim bar ekevegha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagh, bar vin uaghiri. ¹⁹ Guizbangira Krai gumamazizibagh ifongezir arazim a gumamazibar fofozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagh.

²⁰ Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba, o bizir God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. ²¹ Kamaghin dughiba bar, e siosin aven itir gumamaziziba Krai Iesus ko poroghiv iki, zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

E mati Krai inivafizimin min iti, kamaghin e Godin

3:17: Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7 **3:18:** Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21 **4:1:** Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15

Arazibar gin mangam

4

(Sapta 4--6)

E Krai adarasi, e Krai inivafizimin min iti

¹ Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki mighghavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. ² Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir amirazimin iki, osimtizir me ia gariziba da ateriva, tuavir kam in bar me gifongegh. ³ Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kam an arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benim in min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir kam suiragh gavgafigh. ⁴ E fo, e uari inigha inivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghvira mizuamam. ⁵ En Ekiamin vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti. ⁶ Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumamaziziba bar me gativagha men tongin ingara egha men aven iti.

⁷ E fo, Krai vaghvaghva bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvaghva e ganingi. ⁸ Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“A bar pin ghuavanabogha,

kalabuziar gumazir avirim inizi,
me a ko ghue.
Egha bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi.”

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Kraisa a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu.*
¹⁰ Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo. ¹¹ Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin Akar Aghuim akunamin ingangarim me ganingi, marasi, a Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marasi, gumazamiziba God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi. ¹² Kraisa kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin inivafizimin otogh gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi. ¹³ Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighti bizir kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim inigh, egh Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighti e Kraisin gin zuir darorir kam in aven, e tugh gavgavigh aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva e guizbangira Kraisin min otogham.

¹⁴ E ua boribar min ikian kogham.

Ia fo, gumazir ifavariba, me gumazamizibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai. ¹⁵ E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva guizin akabar me mikimam. Egh e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam. ¹⁶ A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko inivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e inivafizimin aven bar uari isavsuiru. Ezi mati inivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvagha uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

¹⁷ Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. ¹⁸ Egha men nighniziba mati me mitatem in iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirim in azenan iti. ¹⁹ Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me

4:9: Jo 3:13   **4:9:** Jon 3:13   * **4:9:** Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.”   **4:10:** Hi 4:14, 9:24   **4:10:** Hiebru 4:14; 9:24   **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5   **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Timoti 4:5   **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17   **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Timoti 3:17   **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2   **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2   **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9   **4:14:** Aisaia 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hiebru 13:9   **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18   **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18   **4:16:** Kl 2:19   **4:16:** Kolosi 2:19   **4:17:** Ro 1:21, 1 Pi 1:14   **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14   **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5   **4:18:** Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5   **4:19:** Kl 3:5   **4:19:** Kolosi 3:5

bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. ²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. ²³ Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh. ²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumazamiziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibav kim.

²⁶ Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki. ²⁷ Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

²⁸ Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan daribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizitaba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvagham.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighiregham. ³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dargavagha uari adoghodozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara. ³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi me damu, men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. ² Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar

4:22: Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17; Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sekaraia 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekaraia 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:** Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems 4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23

aghur God ifongezim. ³ Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba tongian tongin otivan marki. ⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. ⁵ Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kamati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham.

⁶ Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. ⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki.

⁸ Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru. ⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) ¹⁰ Ia, arazir God damuti

a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹¹ Ia arazir mitatemin itibagh amir gumazamizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi. ¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki. ¹³ Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim girighti, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin. ¹⁴ Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogham. Kamaghin, marazi ghaze:

“Ni aremezir gumazim,
ni ua dikavigh,
mozim ategh uam azenan
izi.

Eghti Kraisin angazangarim
ni gisiragham.”

¹⁵ Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fofoziba itir gumazamizibar min daru. ¹⁶ Datirighin ia Godin Arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiaba vaghvagh ia arazir aghuibar amu. ¹⁷ Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki.

5:3: Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:5:** 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:6:** Rom 1:18; Kolosi 2:4; 2:8; 2 Tesalonika 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:8:** Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:9:** Galesia 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:10:** Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3 **5:11:** Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:11:** Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Jon 1:10-11 **5:13:** Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:13:** Jon 3:20-21; Hibru 4:13 **5:14:** Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:14:** Aisaia 26:19; 60:1; Rom 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:16:** Galesia 6:10; Kolosi 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:17:** Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18

Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹⁸ Ia wainin dipar avirim amiva onganan marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh.

¹⁹ Egh ia uariv kimsi, Onger Akabar Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning. ²⁰ Egh ia zurara, en Ekiam Kraiss Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

²¹ Ia Kraissin apengan ikia an ziam fe, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baghivira iki. ²² Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. ²³ E fo, Kraiss uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuibar dapanibar iti. Ezi Kraiss uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraissin inivafizimin min iti. ²⁴ Sios Kraissin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia amuiba uaghan uan pabar apengan iki me baghivira iki.

²⁵ Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Kraiss uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme. ²⁶ Kraiss kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham. ²⁷ A kamagsua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh

bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Kraiss a bagha uabi isa a ganingi. ²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezi moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraiss siosin akurvasi. ³⁰ E fo, erara, e Kraissin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. ³¹ Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei:

“Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham.

Egh aning inivafizir vamiram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Kraiss uan sios ko aning geghari. ³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezi moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfeziabar akaba

5:18: Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34   **5:18:** Aghuzir Akaba 20:1; Aisaia 5:11; 5:22; Luk 21:34
5:19: Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26   **5:19:** Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26
5:19: Kolosi 3:16-17   **5:20:** Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5   **5:20:** Onger Akaba 34:1; Aisaia 63:7; Hibru 13:15; 1 Pita 2:5   **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5   **5:21:** Filipai 2:3; 1 Pita 5:5   **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1   **5:22:** Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pita 3:1   **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18   **5:23:** 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18   **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7
5:25: Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7   **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6   **5:26:** Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibru 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6   **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22   **5:27:** 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22   **5:30:** Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23   **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23   **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16   **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16   **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7   **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20
6:1: Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20   **6:2:** Mt 15:4   **6:2:** Matyu 15:4   **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16

baragh. ² Godin Akınafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikıva men akabar gın mangi.” Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavibar tongın ikia, egha dar faraghavıra akar dıkırızim sara iti. ³ Akar dıkırızir kam kamakin, “Ia kamaghın damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarımın an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nıghnızibagh asıghasıgh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravıra men ganıva Ekiamın damazımın men kuarıba inıva men arazıba akırıva, Ekiamın arazıbar men sure damu.

Pol ingangarir gumamazir kinıba ko men gumazir ekiar men garıbav gei

⁵ Ia ingangarir gumamazir kinıba, ia uan gumazir ekiar ian garıbar men atiatingıva, men akaba baraghıva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzımın ingangarim damu, mati ia Kraısın akam baragha an ingangarim gami. ⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian garıba ian gan suam, ia ingangarim deravıram a gamızı me ia gifonge. Egh ia kamaghın nıghnıghan marki, me ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuım damuam. Puvati. Ia Kraısın ingangarir gumazir kinıbara, kamaghın ia God ifongezi moghın ia uan nıghnızıba bar da isi ingangarim danıngıva a damu. ⁷ Kamaghın ia ingangarir gumamazir kinıbar mın ingangarim damuva, ian navıba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en garıba me baghavıra ingangarim gamir puvati, e Ekiam

bagha ingangarim gami. ⁸ Ia ingangarir gumamazir kinıbar mın iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir puvatızıba, ia kamaghın fogh, gumamazir ingangarir aghuıbagh amıba, Ekiam da bagh ivezir aghuıba bar vaghvagh me danıngam.

⁹ Kamaghıra ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuıba uan ingangarir gumamazir kinıbar amu. Ia atıatır arazıba me damuan marki. Ia zurara bizir kam gınıghnıgh, ia ko ian ingangarir gumazir kinıba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamıra iti, egha a uan Nguıbamın pın iti. An arazir vamıra gısın tugha gumamazıba bar me tuisısi.

Kraısın adarazi mati mıdorozir gumazıba

¹⁰ Nan mıgırıgıar abuananaba, ezi ki kamaghın mikımasa, ia Ekiamın poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuıvıgh gavgavıgham. ¹¹ God ia ganıdir mıdorozir bizıba, ia bar dar aghuıgh dar suıkıgh. Kamaghın ia tugh gavgavıgh Satanın ifavarir nıghnızir kuraba da muna-mangam. ¹² Ia deravıra nıghnıgh, e gumamazir ıgharazıba ko uariv sozir puvati. E duar kurar overıamın itıba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumamazıbagh atıvıba, ko aser gav-gavıba itıba, ko nguazir kamın garir adarıaba, duar kurar kaba dughiar mıtater kamın aven ingarıma e da ko uariv sosi. ¹³ Kamaghın ia God ia ganıngızir mıdorozir bizıbar suıgh dar aghuıgh. Egh arazir kuraba otıvamin dughıam, ia tugh gav-gavıgh uan apanım munası, mangı mıdorozim gıvaghamin dughıam, ia

6:4: Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Arazıba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25 **6:8:** 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Arazıba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 11:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8

tugh gavgavigh mamaghira ikiam.
 14 Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. 15 Egh ia Akar Aghuim anakunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. 16 Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kam in amodogh in barir avir kaba mungam. 17 Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. 18 Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim.

19 Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, ki anakunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. 20 Ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, egha Krai Iesusin abuir gumazimin ikia, kamagh in ki datirigh in kalabus in iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighivira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangsisi

21 Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti. 22 Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamagh-sua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. 23 Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning. 24 Eghti, gumazamizir en Ekiam Krai Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

6:15: Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15   **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15   **6:16:** 1 Jo 5:4   **6:16:** 1 Jon 5:4   **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15   **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hibru 4:12; Akar Mogomem 19:15   **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1   **6:18:** Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1   **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1   **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1   **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10   **6:20:** 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10   **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12   **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12   **6:21:** Kolosi 4:7-8   **6:24:** 1 Pi 1:8   **6:24:** 1 Pita 1:8

**Akinafarir Pol
Filipain Nguibamin
Itir Sios Bagha
Osirizim
O
Filipai
Akar faragh zuim**

Pol faragha kurimin ongarimin ghua faragha Yuropin danganimin otogha, Masedonian Provinsin aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimin itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusin ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraisin adarazir nighnizir gav-gavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir pu. Puvati. A nighnizir gavgavim Iesusin ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghin amizi, Pol akinafarir kamın Filipaiba a gamizir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnizir gav-gaviba, gavgavim dar aningasa. A kamaghin aghua, me Polin mikim suam, gumaka, a kalabusin ikiama, egh me nighnizir aviribar amuva osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimin me migei, kar ikirimirir igiar me Kraisi Iesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra Iesusin ikia egha a ini. Pol kamagh-sua, Filipaiba Kraisin arazibar gin mangam. Kraisi kamaghin nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. A uabi dikabiragha God a ganingizir

ingangarir kam gami. Pol kamaghin migei, gumamazir bar Kraisi ko poroghav itiba, me Godin navir amirizim isi, egha bar akueghavira iti.

E akinafarir kamın gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamin itir siosin gumamaziziba bar me gifonge.

**Filipain gumamaziziba
bar deravira Pol ko
ingarima a bar akonge**

(Sapta 1-4)

¹ Pol ko Timoti, Kraisi Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumamazizir Filipain nguibar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Kraisi Iesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumamazizir dapaniba ko siosin ingangarir gumamaziziba, ga bar ia bagha osiri. ² E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuvighiva, ia damuti ia navir amirizimin iki.

Pol God ko migeiava a minabi

³ Dughiabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi. ⁴⁻⁵ Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge. ⁶ Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averiabar aven ingar mangi, Kraisi Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam

⁷ Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migeiava gumamazizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar

deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti. ⁸ God kamaghin fo, Kraiss Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharaz darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekevegh mangivira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham. ¹⁰ Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuubar gin mangi. Eghti Kraiss Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham. ¹¹ Eghti arazir aghuir Kraiss Iesus ami otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam Akar Aghuimin akurvasi

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin anogozir puvati. An Akar Aghuim gamima a ghuavira iti. ¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraissin ingangarim gamima, me bizir kam bagha na isa kalabus gati. ¹⁴ Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumazamizibar garima, me ziar ekiam na ganidima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraissin akam akuri. Ezi marazi me

nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. ¹⁶ Gumazamizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an Akar Aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kamaghin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri. ¹⁷ Ezi gumazamizir igharazir ki faragha migeiba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraissin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. ¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazamizir kaba zurara Kraissin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Kraiss Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamaghin God nan akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam. ²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamaghin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamaghin, datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh arazir aghuibara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Kraiss daningam. ²¹ Nan nighnizim kamaghin, ki nguazir kamaghin itir ikirimirimin iki, Kraiss baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham. ²² Egh ki angamira nguazir kamaghin ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir aviribar akurvagham.

1:8: Ro 1:9, 2 Ko 1:23   **1:8:** Rom 1:9   **1:9:** 1 Te 3:12, Fm 6   **1:9:** 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6
1:10: Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14   **1:10:** Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibr 5:14   **1:12:** 2 Ti 2:9   **1:12:** 2 Timoti 2:9   **1:13:** Ap 28:30, Ef 3:1   **1:13:** Aposel 28:30; Efesus 3:1   **1:19:** 2 Ko 1:11   **1:19:** 2 Korin 1:11   **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16   **1:20:** Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16   **1:21:** Ga 2:20   **1:21:** Galesia 2:20   **1:22:** Ro 1:13   **1:22:** Rom 1:13   **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6   **1:23:** 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6

Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. ²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Kraiss ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. ²⁴ Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam. ²⁵⁻²⁶ Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Kraiss Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham.

Filipain gumamaziziba, God deravira me gamima me uaghan mizaziba isi

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraissin Akar Aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumamazizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimin Akar Aghuimin iti. Kamaghsua, ki ghaze, ia deravira daru iki. ²⁸ Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham. ²⁹ Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraissin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraissin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraissin ziam bangin mizaziba iniam.

³⁰ Fomira ia nan garima ki midorozir kamın aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamın aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi deravira me damuam

¹⁻² Kraiss ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apanguvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amuti, nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. ³ Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. ⁴ Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumamazizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh.

Kraiss bar uabi dikabirazima, God a fe

⁵ Ia, nighnizir Kraiss Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki. ⁶ A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar puvati. ⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamın gumazimin otozi gumamaziziba an garima, a guizin gumazimin iti. ⁸ Egha a uabi dikabiragha Godin akam baragha bar

1:27: 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12   **1:27:** 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12   **1:29:** Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8   **1:29:** Aposel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8   **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2   **1:30:** Aposel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2
2:3: Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14   **2:3:** Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14   **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5   **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5   **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6   **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6   **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3   **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3   **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17   **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17   **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2   **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2

an gın ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme. ⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziabagh afira. ¹⁰ God kamaghin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamın itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam. ¹¹ Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian saghonti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighiti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamın

gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. ¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. ²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. ²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir puvati. ²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. ²³ Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir

2:9: Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4

2:10: Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13

2:10: Aisaia 45:23

2:11: Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6

2:12-13: Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21

2:14-16: Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9

2:18: Fl 3:1, 4:4

2:18: Filipai 3:1; 4:4

2:21: 1 Ko 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16

2:22: 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2

2:22: 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2

2:9: Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 13:4

2:10: Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13

2:11: Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6

2:14-16: Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9

2:17: Ro 15:16, 2 Ti 4:6

2:17: Rom 15:16; 2 Timoti 4:6

2:21: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16

2:21: 1

2:22: 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2

2:22: 1 Korin 4:17;

tizimra na batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham. ²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezim in ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiam in Epafroditus amangasa migei

²⁵ Ki kamagh in nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. ²⁶ A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar osemi. ²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamagh in amizi, God anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamagh in an a gamizima a ua dera. ²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. ²⁹⁻³⁰ Kamagh in, ia Ekiam in ziam in Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamagh in, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam adogha ingangarim gamuavira iti. Kamagh in amizi, ia ziar ekiam a daning uaghan an

miraram amir gumazamiziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a God in damazim in dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamagh in ia migei, ia Ekiam ko poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamagh in, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israel in arazim in gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.* ³

Erara guizbang in mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim in gin zuir darasi. Ezi me puvati. Erara God in Duam in akurvazim in uari isa God ganigha Kraisi Iesus ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuraghan kogham, ezi e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamagh in amizi, e fo, erara guizbang in mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim in gin zuir darasi.† ⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, kamagh in ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzim in otivir biziba bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamagh in ia mikimam, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. ⁵ Nan amebam na batezi, 7plan dughiaba givazi, me

2:25: Fl 4:18 **2:25:** Filipai 4:18 **2:29-30:** 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17 **3:1:** 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:1:** 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 **3:2:** Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem 22:15 * **3:2:** Gumazir maba ti gumazamizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israel in Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kam in aghua, egha kamagh in Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganingi. **3:3:** Ro 2:29 **3:3:** Rom 2:29 † **3:3:** Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghorir, ezi arazir kam men akagha ghaze, me God in adarazir otifi. Datirigh in e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim in gin zuir darasi," an akar is in zuim ghaze, "me God in adarasi." Egha datirigh in, guizbang in God in adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbang in mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim in gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:4:** 2 Korin 11:18; 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:5:** Luk 1:59; Aposel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22

namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomemin inim atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui. ⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo, osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. ⁸ Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Krai Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamın biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki Kraisra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh, ⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. ¹⁰ Ezi ki Krai bar a gifoghasa. Krai mozimın

ua dikavigha, gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa. ¹¹ Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimın ua dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹² Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Krai Iesusin arazim inigha givagha, gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamın suizi moghin, Krai nan suira. ¹³ Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighin ingaram. ¹⁴ Kamaghin ki ivemar ivemarim givazi naghin otoghiva ivezir aghuim iniasa, egha ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamın gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvatizir kam, ian akagham. ¹⁶ Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira

3:6: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:6:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:7:** Matyu 13:44-46
3:8: Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:8:** Jeremaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:9:** Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Aposel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Aposel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1
3:14: 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3

gumazir en arazibar gın zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gın mangi. ¹⁸ Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar aviribar men arazibar gun ia mikemegha, datirighin ua ia migia, egha teriba nan damaziba azui. ¹⁹ Me uan mikarzipar ifongiabar gın mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamın bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasighasigham. ²⁰ Ezi eia, e Godin Nguibamin gumamaziziba. E, Ekiam Krai Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai. ²¹ Krai uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavir kamra en mikarzir apengtizir oveavira itir kabar amighti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazan-garimin itimin miraram otivigham.

4

E bar akuegh navir vamira iki nighnizir aghuiba iniam

¹ Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz daraziv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir vamira ikiasa, ki kamaghsua gua gakaghori. ³ Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuimin ingan-garim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumamazir kabar ziaba, akinafarir God gumamazir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵ Ia gumamaziziba bar men asughasughti, me ian arazir aghuir kamın ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. ⁶ Ia bizitam bagh nighnigh osiman marki. Ia zurara uan osimtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian akurvaghsi ia an azang. ⁷ Eghti kamaghin God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia Krai Iesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamın Godin navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fofozim bar a gafira.

⁸ Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimin derazir araziba, arazir zuruziba, gumamaziziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara

3:18: 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12 * **4:3:** Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumamazir a ua inizibar ziaba osiri. Gumamazir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:4:** Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aisaia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17

bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir p̄in itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. ⁹ Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagh amangizi, a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginighnighaviragifuegha bar akonge. ¹⁹ Nan ikia, egha nan akurvaghamin tuaviba puvati. ¹¹ Ki bizitam in otevezir puvatigha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir arazim gifo. ¹² Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimin fofozim ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, o ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. ¹³ Krai zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimin ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti.

¹⁴ Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnigha, arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin, ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. ¹⁵ Ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha Akar Aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kam in siosin igharazitam dagiaba na ganiga, nan

akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. ¹⁶ Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. ¹⁷ Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsi. Puvati. Ian arazir aghuim mangivira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam. ¹⁸ Ezi akinafarir kam in aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughurir aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kam in gara aviragifuegha bar akonge. ¹⁹ Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Krai Iesusin ingangarir amizimin tuavimin, a uan bizir aghuibar avirimin amodoghin, biziba isi ia daningam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira!

Pol Filipain gumazamizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki

²¹ Eghti, Godin gumazamizir Krai Iesus ko poroghav itiba, ia vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²² Kagh itir Godin gumazamiziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrivim Sisar in dipenimin aven ingarir darasi, me akar kam ia daningasa mighigha na migei.

²³ En Ekiam Krai Iesusin apanguvim vaghvagh ian duaba ko iki.

4:9: Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20
4:9: Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 13:20
4:11: 1 Ti 6:6-8
4:11: 1 Timoti 6:6-8
4:12: 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27
4:12: 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27
4:13: Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17
4:13: Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17
4:15: 2 Korin 11:9
4:16: Ap 17:1
4:16: Aposel 17:1
4:18: Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16
4:18: Ua Me Ini 29:18; Esekiel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibru 13:16
4:19: Sng 23:1, 2 Ko 9:8, Ef 1:7
4:19: Onger Akaba 23:1; 2 Korin 9:8; Efesus 1:7
4:20: Ro 16:27, Ga 1:5
4:20: Rom 16:27; Galesia 1:5
4:22: Filipai 1:13

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamın Itir Sios Bagha Osirizim O Kolosi Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, a Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibar ekiam mong an boroghın iti. Pol uabi Kolosin nguibamın sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusin ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamın nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghın oraki, gumazir maba Kolosibar nighnızir gavgavibagh asighasighasa. Kamaghın amizi, a gavgavim men nighnızir gavgavim daningasa, akinafarir kam osirigha me bagha anemada. A kamaghın miği, Kraıs biziba bar dar dapanim. Kraıs uabıra uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraısın saghuıamın mangam. Kraısın, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraısın ingangarimın God ua bar biziba iniasa. Kraıs en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraısın arazibara gın zui.

Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganıgizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an girara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimın an gun miğirigiar aviribagha ami.

**Kraıs a biziba bar dar
dapanim, ezi Godın
ikirimirir aghuım ko an
arazir aghuıba bar a
gizifa**

(Sapta 1:1--3:4)

1-2 Ki Pol, God uan ifongiamın gın ghua Kraıs İesusın aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. İa Godın gumazamizir Kolosin nguıbar ekiamın itiba gan adarasi, ia nighnızir gavgavim Kraısın ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko miğia ghaze, a ian apangkuvigh ian navıbar amuti ia navir amirizimın iki.

*Ga ia bagha nighnigha God
minabavıra iti*

3-4 Ga ian arazir aghuım baragha kamaghın fo, ia nighnızir gavgavim Kraıs İesusın ikiava Godın gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghın amizi, dughiaba bar ga ia bagha God ko miğia, ia gınighnigha God minabavıra iti. A en Ekiam Kraıs İesusın Afeziam. ⁵ E fo, guızın akam, an Akar Aghuım, a faragha ia bagha ghuzıma ia kamaghın oraki, bizir aghuir God ia danıngamıba da An Nguıbamın iti, egh ia da bagh mızuamıva da iniam. Egha ia nighnızir gavgavim bizir kamın iti. Kamaghın, ia guızbangıra nighnızir gavgavim Kraıs İesusın ikiava Godın gumazamiziba bar, me gifonge. ⁶ Ezi nguazir kamın danganıba bar, me Akar Aghuir kamın akurazi, gumazamizir avırıba nighnızir gavgavim an ikiava an gın zuıma, Akar Aghuımın dagher aghuıba otiva ghuavıra iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongın oto. Dughiar ia faragha Godın apangkuvimın eghaghanım baregha bar guızbangıra a gifozim, dughiar kam iza datırighın arazir kamra ian tongın otogha, ian ingaravıra iti. ⁷ Epafıras Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gıfo. Epafıras, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gısın ian akurvagha, bar deravıra Kraısın ingangarim gami. ⁸ Egha Epafıras ga miğia ga geghari, Godın Duam ia gamıma ia

Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko migei

⁹ Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangsis, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kam in ia Godin ifongiam bar a gifogham. ¹⁰ Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekeveg-ham. ¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekir aghuimin, God gavgaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a ia bagha miseveziba iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. ¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en akuragha e inigha uan Otaramin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarrir kam a bar a gifonge. God uan Otaramin ingangarimin e gamizi e firriaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun migei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Kraisan mirara gari. Kraisan Otarrir ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim. ¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba. God Kraisan ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar Kraisan baghavira iti. ¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Kraisan fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari. ¹⁸ Kraisan, a siosin dapanim, ezi sios an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Kraisan Godin Otarrir ivariam, egha a faragha ovevem in ua dikafi. God ghaze, Kraisan uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamagsua, a Kraisan gamizi, a ua dikafi, ¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarrir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisan aven iti. Kamaghin amizi, Kraisan Godin mirara gari.

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisan ingangarimin arazir kam damuam. Kamaghin amizi a Kraisan ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kam in en

1:9: Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korin 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2 **1:13-14:** Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11 * **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:15:** Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2

apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamın itiba ko nguazimın itiba uaghara.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghın amizi ia Godın saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami. ²² Ezi God kamaghın ifonge, a ia inigh ua bagh izam. Eghti ia an gumazamizibar mın ikıva, an damazimın bar zueghıva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua datirighın Godın Otarim angamira gumazir mıkarzim sara areme, ezi tuavir kamın God uam e ko navir vamira inis. ²³ Ezi dipenir guarim dipenimın suirazi moghın, ia nighnizir gavgavimın suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kamın fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongıva nighnizir gavgavim ataghıraghan marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir kamın ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimın itiba bar me bagha anakuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴ Ezi datirighın ki ian akurvaghasa mızazim ini. Krais siosın akurvaghasa inizir mızaziba, da gıvazir puvati. Ki da gıvasava ami. Ezi ki siosın akurvaghasa ifonge, a Kraisın inivafızimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. ²⁵ God uabi, ian akurvaghasa na misevegha, ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosın ingangarir gumazimın oto. Ezi ki deravira Godın akam akurir ingangarim nan iti. ²⁶ Dughiar fomira itibar iza datirighın, akar

kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighın Godın gumazamizibar damazibar an azenim giri. ²⁷ Ezi Godın nighnizim kamakın, a uabi Akar Aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakın, Krais ian navir ave-riabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangıva Godın Nguibamın ikıva, egh ia an bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir kam bagha mızuai. ²⁸ Ezi e Kraisın Akar Aghuim bar vaghvagha gumazamizibav kiri. E kamaghın ifonge, me Krais ko porogh ikıva fofozir aghuitamın oteveghan kogham, eghti e me inigh Godın damazimın mangam. Kamaghsua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimın gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganıdi. ²⁹ Kamaghın amizi, Krais na ganıngizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir kamın ki osımtıziba sara ingangarir dafar kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikıva akar ifavariba batogham

¹ Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamın itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamın ganizir puvatızir igharaziba sara. ² Ki kamaghın ifonge, ki gavgavim men navibar anıngti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghıva uari inigh ikıva, fofozir aghuim inighti nighnizir

1:21: Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16   **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16   **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14   **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14   **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14   **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14   **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8   **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8   **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8   **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8   **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10   **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10   **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1   **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1
1:28: Ef 4:13, 5:27   **1:28:** Efesus 4:13; 5:27   **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13   **1:29:** Ap 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13   **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14   **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14

aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krai, a uabi akar modozir kam in mingarim. Kamaghsua ki ingangarir kam gami. ³ Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krai gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krai uabira fofozir aghuir kam en aka.

⁴ Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia migei. ⁵ Ki uabi uan mikarzim in ia ko itir puvatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivigha deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kam bangin ki bar akonge.

E Kraisin porogh egh tuivigh gavgavim

⁶ Ezi ia Krai Iesus en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko daruva an poroghiv iki. ⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavim, mati temem biba sara nguazimin tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafras ian sure gamizir kam in iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me

me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Krai a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa.

¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraisin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizi an otozir pu. Puvati. Krai uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kam in e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha, a gin amadagha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim. ¹² Ezi dughiar e ruezimin e Krai ko poroghav itima, God Krai ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiam in amodogh in ingarava Krai mozimin a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kam in iti, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bangin, ia mati gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar min amua, gumazir aremezibar min iti. Ia navir ghurimin arazibar gin zui. Dughiar kam in Krai ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham, kamaghin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira iti. Ezi datirighin God ia gamizi ia Krai ko angamira iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba

2:3: Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19   **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19   **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8   **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8   **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9   **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9   **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23   **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9   **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibu 13:9   **2:9:** Jo 1:14-16, Kl 1:19   **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19   **2:10:** Ef 1:21-22   **2:10:** Efesus 1:21-22   **2:11:** Ro 2:29   **2:11:** Rom 2:29   **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1   **2:12:** Rom 6:4; Efesus 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1   **2:13:** Ef 2:1-5   **2:13:** Efesus 2:1-5   **2:14:** Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24   **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24

aghurigha azenim gatigha, e gamima e an akam ko an gavgavim in apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesus in ter ighuvim in a gafu, egha tuavir kam in Moses Osirizir Arazibar gavgavim agifa. ¹⁵ Ezi Krai ter ighuvim in duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba adeghe gifa. God ter ighuvim in, kamagh in gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Krai koma areme, ezi nguazir kam in araziba en akuragha kogham

¹⁶ Kamagh in amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia God in ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar gin zuir puvati. ¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krai a uabi guizbang in bizim. ¹⁸ Eghti gumazitam bizitam irebam in min bizim in ganigh, kamagh in a uabira uan ziam fiti, ia an akam baragha marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baragha marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurim in arazibar gin ghua, pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamagh in amitam ateghti a ia dikabiragha, ian ivezir aghuim okiman marki. ¹⁹ Egha a Krai in suirazir puvatigha anetaki, Krai en dapanim, e an inivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa, egha a ko inivafizir agiribar min uari isasuiragha iti. Inivafizir kam

Krai in apengan itima an a gamima a God ifongezi moghin aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Krai ko poroghav ikia a ko areme, kamagh in amizi ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizimsua ia nguazir kam in itir gumazamizibar min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir kam in arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin, ²¹ "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki." ²²

Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazamizibara uari dagh amuava da arigha en sure gami. ²³ E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiam in gin mangiva mighighvira God in ziam fer arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia God in ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragha navir ghurim in araziba dikabiragha da givagha kogham. Bar puvatigham.

3

E Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiam in iti

¹ God ia gamizima ia Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiam in iti. Kamagh in amizi, ia God in Nguibam in pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Krai iti nagh in iti. Krai, God in agharir guvim in amadagha uan atrivir dabirabim in aperaghav iti.

² Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh, egh nguazim in itir bizibagh nighnighan marki. ³ Ia fo,

2:15: Kl 1:13   **2:15:** Kolosi 1:13   **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10   **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10   **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1   **2:17:** Hibru 8:5; 9:9; 10:1   **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16
2:19: Efesus 2:21; 4:15-16   **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9   **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9   **2:21:** 1 Ti 4:3   **2:21:** 1 Timoti 4:3   **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9   **2:22:** Aisaia 29:13; Matyu 15:9   **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2   **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12   **3:2:** Mt 6:33   **3:2:** Matyu 6:33   **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20   **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20

ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamira itim Krai ko ikiava, Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam. ⁴ Ezi Krai, a guizbangira ian ikirimirir angamira itimin mingarim. Eghti Krai uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam.

Krais en aven itima e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5-4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

⁵ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. ⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazamizir Godin akam iriaghiazibar ivezir kuram. A izam. ⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, ⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan

marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategha, ¹⁰ gumazamizir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazamizir igiabar otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia damuti ia bar deraviram a gifogham. Kamaghsua, a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti. ¹¹ Kamaghin amizi, datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, o e mikarzir mogomebar iniba aghore, o da aghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumazamiziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o e firiagharezir gumazamiziba. E kamaghin nighnighan kogham. E fo, Krai uabira iti, egha Krai uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavira ia misevezi, ia an gumazamizibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uari dikabiragh, egh gumazamizibar asughasugh, egh dighorim amirazir arazim damu. ¹³ Egh ian tongin tav arazir kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva, egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan arazir kuraba gin amang. ¹⁴ Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir

3:4: Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2   **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2   **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5   **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5   **3:6:** Ef 5:6   **3:6:** Efesus 5:6   **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2   **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2   **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1   **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1   **3:9:** Ef 4:22   **3:9:** Efesus 4:22   **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24   **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24   **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23   **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23   **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9   **3:12:** Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9   **3:12:** Efesus 4:2   **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2   **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2   **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3   **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3

igharazibagh afira. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari. ¹⁵ Krai navir amirizim ia ganingi, egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia gativagh nighnizir aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha God ian diazima ia bar uari inigha ini-vafizir vamiran min oto. Egh zurara God minabi. ¹⁶ Egh Kraisin akam ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva akurvazir akam uari daning. Egh Onger Akabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, Iesusin ziam fer ighiabar amuva, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God minabi. ¹⁷ Ezi bizir manaba ia dagh ami, migirigiba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi.

Pol, Kraisin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei

¹⁸ Ia amuiba vaghvagh, uan pabar apengan iki me baghivira iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. ¹⁹ Ezi ia paba vaghvagh, uan amuiba bar deraghvira me damuva bar me gifongegh. Egh men ataran kogh, pazi me damuan marki.

²⁰ Ia boriba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. ²¹ Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki.

Ia kamaghin damuti, borim osemegh kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

²² Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, "egh suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham." Puvati. Ia Ekiamin atiing, egh dughiaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. ²³ Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. ²⁴ Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. ²⁵ Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

¹ Ia ingangarir gumazamizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumazamiziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin

3:15: 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7   **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7   **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6   **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6   **3:16:** Efesus 5:19-20   **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15   **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15   **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1   **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1   **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7   **3:19:** Efesus 4:31; 5:25; 5:28; 1 Pita 3:7   **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9   **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9   **3:21:** Ef 6:4   **3:21:** Efesus 6:4   **3:22:** 1 Ti 6:1, Ta 2:9   **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9   **3:22:** Efesus 6:5-8   **3:24:** 1 Ko 7:22   **3:24:** 1 Korin 7:22   **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17   **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17   **4:1:** Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9   **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9

me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko miġeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki. ³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. ⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. ⁶ Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumazamiziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumazamiziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. ⁸ Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogram, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a

ia bagha zui. ⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak ini-asa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.) ¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafra uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krai Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko miġavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. ¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darazi ko Hierapolisin nguibamin itir darazi bagha a gami. ¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁵ Egh ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam

4:2: Ef 6:18, Fl 4:6   **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6   **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19   **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19   **4:4:** Ef 6:20   **4:4:** Efesus 6:20   **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12
4:5: Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12   **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15   **4:6:** Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15   **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12   **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12
4:7: Efesus 6:21-22   **4:9:** Fm 10-12   **4:9:** Filemon 1:10-12   * **4:9:** Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan.   **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24   **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24   **4:12:** Kl 1:7, Fm 23   **4:12:** Kolosi 1:7; Filemon 1:23   **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24
4:14: 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24   † **4:14:** Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba.

ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. ¹⁶ Egh ia akinafarir kam uarir tongin a dipon, egh gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam. ¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipus mikemegh, “Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.†

**Akinafarir Faragha
Zuim,
Pol Tesalonikan
Nguibamin Itir Sios
Baghava an Osiri
O
1 Tesalonika
Akar faragha zuim**

Tesalonikan nguibar ekiam, a Masedonian Provinsin nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamın siosin mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akamin gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuram Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibar ekiamın itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazi bativizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kamın, Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraıs manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazamizir Kraıs tighar ua izamin dughiamın ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirimirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Kraıs dughiar manamra izam? Pol

men azangsiziba ikarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

**Pol ko ingarir darasi, me
Tesalonikan itir sios
ginighnisi**

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

² E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei. ³ E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraıs İesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira iti.

⁴ En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa. ⁵ Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. ⁶ Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamın araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. ⁷ Kamaghin ia arazir aghuim

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1   **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1   **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11   **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11   **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10   **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibru 6:10   **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13   **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13   **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3   **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibru 2:3   **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9   **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9   **1:7:** 1 Pi 5:3   **1:7:** 1 Pita 5:3   **1:8:** Ro 1:8   **1:8:** Rom 1:8

Masedonia ko Akaiian Provinsin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. ⁸ Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiarimin araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara aningin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. ⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. ¹⁰ Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati. ² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isima, me en zibagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tugh gavgavigha Godin Akar Aghuim ia mikiri. ³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati. ⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha

givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e ganingi. Gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim gifongegham. ⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavari-tamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha ia apezepera migeir puvati. ⁶ E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. ⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia foz, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumazamiziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. ¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar

1:9: Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1   **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1
1:10: Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12   **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12   **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9   **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9   **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1   **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1   **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11   **2:4:** Jeremaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11   **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3
2:5: Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3   **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9   **2:6:** Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9   **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24   **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24   **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15
2:9: Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15   **2:11:** Ap 20:31   **2:11:** Aposel 20:31

ia gami. ¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamın aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugh gavgafi

¹³ Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi. ¹⁴ En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Krais Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi. ¹⁵ Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar aghuagha, gumazamiziba bar men apanimin iti. ¹⁶ Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akam e me mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningharim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

¹⁷ En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. ¹⁸ E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. ¹⁹ Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damazimin bar akuegh a mizuum iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham. ²⁰ Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

¹ E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam. ² Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa anemada. ³ E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe. ⁴ E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam

2:12: Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10

2:12: Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10

2:13: Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2

2:13: Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2

Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2

2:14: Ap 17:5, Hi 10:33-34

2:14: Aposel 17:5; Hibu 10:33-34

2:15:

Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12

2:15: Aposel 2:23;

3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12

2:16: Mt 23:32-33, 24:6, Lu

11:52, Ap 13:50

2:16: Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50

2:17: 1 Te 3:10

1 Tesalonika 3:10

2:19: Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4

2:19: Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2

Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7

2:20: 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7

2:20: 2 Korin 1:14

Ap 17:15

3:1: Aposel 17:15

3:2: Ap 16:1-3

3:3: Aposel 16:1-3

3:3: Ef 3:13, 2 Ti 3:12

Efesus 3:13; 2 Timoti 3:12

3:4: Ap 14:22, 20:24

3:4: Aposel 14:22; 20:24

e bato. ⁵ Bizir kam bagha, ki sughughan aghuagha, ian nighnizir gavgavim gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge

⁶ Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e batogha, Akar Aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. ⁷ Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar e osimtiziba ateri nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. ⁸ E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugha gavgavizima, e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. ⁹ E ia ginighnigha uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God minabavira iti. ¹⁰ Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem migiavira ikia ghaze, God en amamangatighi e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham.

Pol God ko migei

¹¹ E kamaghsua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e

bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. ¹² En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizivagh egh fashfagham. E bar ia gifongezim moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh. ¹³ Eghti God gavgavim ia daningti, gumazamizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh gavgafigh

4

(Sapta 4--5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuan kogham

¹ Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. ² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh an damazimin zuegh. Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham.

⁴ Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a

3:5: Fl 2:16 **3:5:** Filipai 2:16 **3:6:** Ap 18:5 **3:6:** Aposel 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:7:** 2 Tesalonika 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:8:** Filipai 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:11:** 2 Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17; 5:27; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1 Korin 6:13-15; 6:18 * **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarigan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18; 2 Tesalonika 1:8

ifongezir arazibar amu.*⁵ Ia uan mikarzimın ifongiabara, gın mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumazamiziba amir araziba.⁶ Kamaghın ia uan aveghbuaba osımtıziba me darıgh me gifar arazir kurabar men amuıbar amuan marki. E fomıra akar gavgavim ia mıgıa ghaze, gumazir arazir kurar kabagh amıba, God gın ivezir kuram me danıngam.⁷ E fo, God arazir mızırıziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diağa ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghın ia arazir zuruzibara damu.⁸ Kamaghın amızı, nı tına akar kaba akırım dagh asara, nı akırım gumazim gasarazir puvati, nı God akırım a gasara, Godın kamra uan Duam ia ganıngı.

E arazir aghuıbar amutı da gavgavıka

⁹ Kı Kraısın adarazi uarıgh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Kı fo, God uabı ia uarıgh ifueghamin arazim bagha ian sure gamı.¹⁰ Ezı ia Provıns Masedonian itir Kraısın adarazi uarıgh ifongezir arazibar bar me gamı. En adarasi, ia arazir kam damu mangı mamaghıra ikıasa e ian azangısı.

¹¹⁻¹² Kı kamaghsua, ia bizitamın oteveghan kogham, eghtı gumazir Kraısın azenan itıba ian ganıva kamaghın mıkim suam, Kraısın adarazi arazir aghuıbagh amı. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amırızim damutı a deraghsı, puvıra uarı bagh ingar. Egh uan agharıbar uarı ingar egh ia uarı uarır akurvaghın, mati e fomıra ia mıkemezı moghıra.

Ekıam uamategh izıva e akuvaghın

¹³ En adarasi, e kamaghsua, ia bar deravıra Kraısın gumazamizir ovengezıba batıvamin bizim gifogh. Ia gumazir ıgharazir nıghnızir gavgavim Godın itir puvatızibar mın pamten osemegh ikıan marki. Me ua dıkavamin dughıam mızuair puvati.¹⁴ E kamaghın nıghnızir gavgavim itı. İesus aremegha ua dıkafı. Kamaghın amızı, en nıghnızir gavgavim kamakın, God gumazir nıghnızir gavgavim an ikıava ovengezıbar amıghtı, me ua dıkavıgh egh İesus ko ua izam.

¹⁵ Ekıamın akam e kamaghın ia mıkeme, Ekıam uamateghtıma e gumazamizir angamıra itıba, gumazir ariaghırezıbar faragħ mangan kogham. Puvati.¹⁶ Ekıam pamtem mıkımtı, an enselın faragħa zuımın tıarım mıkımtı, Godın sıgham sara arangam. Eghtı Ekıamra uan nguıbam ategħ izıghırıtıma gumazamizir Ekıamın poroghav ikıava ariaghırezıba faragħ ua dıkavıgham.¹⁷ Dughıar kamın gın e gumazamizir angamıra ikıavıra itıba, e gumazamizir kaba ko ghuarıabar tongın mavanangam, egh e bar Ekıam overıamın a batıvam. Kamaghın e bar Ekıam ko zurazurara ikıam.¹⁸ Egh ia akar kam Godın gumazamizir ıgharazıbav kım, egh gavgavim uarı danıng.

5

E Ekıam izamin dughıam bagħ uarı akır ikıam

4:6: Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1; 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekiel 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:9:** Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4 **4:11-12:** Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23 **4:15:** 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36

1 En adarasi, e biziba otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham. 2 Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham. 3 Gumazamiziba kamaghin mikimam, "Datirighin dughiar amirizim e batozi, e deravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

4 Kamaghin amizi, en adarasi, ia mitatemin itir puvati, egh dughiar kam okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan marki. 5 Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumazamiziba. E dimagarim ko mitarmemin adarazi puvati. 6 Kamaghin amizi, e gumazamizir igharazibar min daku ikian kogham. En damaziba kurighireghti e deraghvira nighnigham. 7 E fo, gumazamizir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api. 8 Ezi e aruem in adarasi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, egh bizir kamning midorozir korotiamin min uan evariba ikeghti da e apazagham. Egh God mizuam iki an akurvazir arazim inigham, egh e midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham. 9 God,

uan aningagharimin aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarimin en akurvaghava e amisefe. 10 Iesus en akurvaghava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamira iti, e a ko angamira ikiam. 11 Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami mokin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

12 Nan adarasi, e kamaghin ian azangsis, ia gumazamizir ian akurvaghava ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazamizir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramin migirigiabar amuam. 13 Ia men ingangarir me amir kam ganighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki.

14 Nan adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumazamizir amirazibar araziba akiriva, egh gumazamizir atiatibar naviba gavgavim me daningiva, gumazamizir gavgaviba puvatizibar akurvagh, egh ia gumazamiziba bar dughorir amirazim men iki.

15 Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin gumazamizibar amusi gavgavigh, uaghan gumazamizir igharaziba sara.

5:2: Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 5:2: Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 5:3: Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 5:3: Esekiel 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22 5:4: Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 5:4: Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 5:5: Ro 13:12, Ef 5:8-9 5:5: Rom 13:12; Efesus 5:8-9 5:6: Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 5:6: Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 5:7: Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 5:7: Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 5:8: Ais 59:17, Ef 6:13-17 5:8: Aisaia 59:17; Efesus 6:13-17 5:9: Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 5:9: Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8 5:10: Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 5:10: Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 5:11: Ju 20 5:11: Jut 1:20 5:12: 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 5:12: 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17 5:14: Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 5:14: Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 5:15: Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 5:15: Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 5:16: 2 Ko 6:10, Fl 4:4 5:16: 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 5:17: Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 5:17: Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7

¹⁶ Egh ia zurara bar akongegh, ¹⁷ egh ia God ko zurara mikimvira iki.

¹⁸ Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamaghsua, ia gumazamizir Krai Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.

¹⁹ Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki. ²⁰ Eghti Godin akam inigha izir gumazamizibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki. ²¹ Egh ia bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar suigh. ²² Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.

²³ God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Krai Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham.

²⁴ Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam.

²⁵ En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

²⁶ Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷ Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakhori.

²⁸ En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

5:18: Ef 5:20, Kl 3:17   **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17   **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6   **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6   **5:20:** 1 Ko 14:1, 14:39   **5:20:** 1 Korin 14:1; 14:39   **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1   **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1   **5:22:** Jop 1:1, 1:8, 2:3   **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3   **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16   **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16   **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3   **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3   **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1   **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1   **5:26:** Ro 16:16   **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri O 2 Tesalonika Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir man-amra Kraiss ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraissin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghshi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingan-garibar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghshi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1--2)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko

Ekiam Kraiss Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

² God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

³ En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvaghera bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. ⁴ Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugh gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri."

God arazir aghuimin e tuisisi

⁵ Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam. ⁶ Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvaghham. ⁷ Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam. ⁸ Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin

1:1: Ap 17:1, 1 Te 1:1   **1:1:** Aposel 17:1; 1 Tesalonika 1:1   **1:2:** Ro 1:7   **1:2:** Rom 1:7   **1:3:** 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13   **1:3:** 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13   **1:4:** 2 Ko 7:4, 7:14, 1 Te 2:19, MAA 1:9   **1:4:** 2 Korin 7:4; 7:14; 1 Tesalonika 2:19; Akar Mogomem 1:9   **1:5:** Fl 1:28   **1:5:** Filipai 1:28   **1:6:** Ro 12:19, MAA 18:6-7   **1:6:** Rom 12:19; Akar Mogomem 18:6-7   **1:7:** Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16   **1:7:** Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16   **1:8:** Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17   **1:8:** Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17   **1:9:** Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7   **1:9:** Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7

gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvaghham. ⁹ Kamaghin amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, uaghan an gavgavim in angazangarir ekiamin saghon ikiam. ¹⁰ Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kam in uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvaghham. E kamaghsua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam. ¹² Ezi arazir kam in ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Kraisis Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2

Godin Araziba adoghodozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Kraisis Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvaghham. E kamaghsua, ia bar deravira akar kam baragh. ² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa.

Gumazir mam in nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kam in gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva okam nighnighan marki. ³ Ia gumazitam in ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otogham kogham. Puvati. Faraghivira gumazir avirim Godin akaba batoghiva akirim ragh God gasaraghham. Eghti Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasigham. ⁴ Bizir gumazamiziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanim in ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiraghham. Egh a Godin Dipenim in aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, "Ki uabira God."

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? ⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kam in tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. ⁷ Ia fo, datirighin Godin Araziba adoghodozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham. ⁸ Egh Godin Araziba adoghodozir gumazir kam dughiar kam in azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, uan angazangarim

1:10: Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13   **1:10:** Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13
1:11: Kl 1:9, 1 Te 1:2-3   **1:11:** Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3   **1:12:** Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14
1:12: Aisaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14   **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17   **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17
2:2: Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1   **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1
2:3: Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14   **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14
2:4: Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6   **2:4:** Esekiel 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6
2:7: 1 Jo 2:18, 4:3   **2:7:** 1 Jon 2:18; 4:3   **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15
2:8: Jop 4:9; Aisaia 11:4; Daniel 7:10; Hibru 10:27; Akar Mogomem 19:15

ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham. ⁹ Godin Araziba adoghodozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimin, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam. ¹⁰ An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevem in tuavimin gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba bar arighiregham. ¹¹⁻¹² God kamaghsua, gumazamizir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, God men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³ En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, egha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kam in God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minamam. ¹⁴ God kamaghsua, ia uan Ekiam Kraiss Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kam in ian dia. ¹⁵ Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.

¹⁶ E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Kraiss Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam. Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava God mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam. ¹⁷ Egha gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazamizir ingangaribar amirazibar arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin. ² Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar darifaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

³ Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham. ⁴ Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

⁵ E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh

2:9: Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korin 2:15; 4:3 **2:11-12:** Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24; 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonika 4:7; 5:9; 2 Tesalonika 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korin 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonika 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **2:17:** 1 Korin 1:8; 1 Tesalonika 3:13; 1 Pita 5:10 **3:1:** Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10

suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Kraisi Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki. ⁷ Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. ⁸ E pura ian dafaribar daghetaba inizer puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari. ⁹ God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagh. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. ¹² Ezi datirighin Ekiam Kraisi Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kamin osirizibar

gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki. ¹⁵ Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶ Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸ En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

3:6: Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6 **3:10:** 1 Te 4:11 **3:10:** 1 Tesalonika 4:11 **3:11:** 1 Ti 5:13, 1 Pi 4:15 **3:11:** 1 Timoti 5:13; 1 Pita 4:15 **3:12:** 1 Te 4:11 **3:12:** 1 Tesalonika 4:11 **3:13:** Ga 6:9 **3:13:** Galesia 6:9 **3:14:** 1 Ko 5:9-11 **3:14:** 1 Korin 5:9-11 **3:15:** 1 Te 5:14, Ta 3:10 **3:15:** 1 Tesalonika 5:14; Taitus 3:10 **3:16:** 1 Te 5:23 **3:16:** 1 Tesalonika 5:23 **3:17:** 1 Ko 16:21 **3:17:** 1 Korin 16:21

**Akinafarir Faragha
Zuim,
Pol Timoti Baghava an
Osiri
O
1 Timoti
Akar faragha zuim**

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekier Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan.) Ezi Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba, me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kam in itir biziba, da derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekier akinafarim migeir mam, Timoti siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

**Timoti uabi uan araziba
deraghvira dar gan, egh**

**siosin gumazamiziba
uaghan men gan**

(Sapta 1--6)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aning in apangkuvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

*E ifavarir akaba bar a da baraghan
kogham*

³ Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, dughiar kam in ki akar gavgavir mam ni ganing, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumazamiziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. ⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham. ⁵ Nan akar gavgavir kam in mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham. ⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. ⁷ Egha

1:1: Kl 1:27   1:1: Kolosi 1:27   1:2: Ap 16:1, Ta 1:4   1:2: Aposel 16:1; Taitus 1:4   1:3: Ga 1:6, Fl 2:24   1:3: Galesia 1:6; Filipai 2:24   1:4: 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14   1:4: 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14   1:5: Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22   1:5: Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22   1:7: 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10   1:7: 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10

me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham. ⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariaghireziba, ¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamizibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi. ¹¹ Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an Akar Aghuir kam in mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God angazangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumazamiziba an ziam

fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Kraiss Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi ki kamaghsua a minaba. ¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha an apanim gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima, a nan apangkufi. ¹⁴ Ezi Kraiss Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivagha, na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava gumazamizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Kraiss Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kam in ize. Ezi men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumazamiziba a baregh nighnizir gavgavim an iki. ¹⁶ Ezi Kraiss Iesus kamaghsua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazamizir arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua zui. Kamaghin amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, ikirimirir ikia mamaghira itim iniam. ¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God

1:8: Ro 7:12, 7:16, 7:22   **1:8:** Rom 7:12; 7:16; 7:22   **1:9:** Ga 3:19, 5:23   **1:9:** Galesia 3:19; 5:23
1:10: Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9   **1:10:** Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9
1:11: Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15   **1:11:** Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15
1:12: Ap 9:15, Ga 1:15-16   **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16   **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13   **1:13:** Aposel 3:17; 8:3; 9:4-5; 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13   **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13   **1:14:** Luk 7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13   **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5   **1:15:** Luk 15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5   **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12   **1:17:** Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12

ni bar ekevegħa bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti miġia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

18-19 Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar dar gun ni miġei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki kamagsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagħa, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragħa da tuisigha, arazir aghuibar gin mangan aghuagħa da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki. 20 Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin fogħasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvagħsi God ko mikimiva an azangsigham

1 Ki miġighavira ia miġei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagħ God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvagħsi a gakaghon. 2 Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagħ Godin

azangsigh. Kamaghin, e bar deragħ ikiva navir amirizibar ikiva, God bagħavira itir arazibar amuva, God ifongezir araziba bar dar gin mangam. 3 God ko miġeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge. 4 A kamagħsua, a bar gumazamiziba men akurvagħam. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogħam. 5 E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus. 6 Dughiar God inabazimin, Krais Iesus gumazamiziba bar me bagħa uabi isa God ganigha aremegħa ua me givese. Ezi arazir kamin God kamaghin en aka, a uan gumazamiziba bar mogħira ua me iniam. 7 Egha ingangarir kam bagħa, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira miġei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazamizibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva guizin akam gifogħam.

8 Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin gumaziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamagsua, me bar uari isiva God daningiva, zuegh ikiva, aningagħharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

9 Ki uaghan kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tugħatigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogħam. Me uan

1:18-19: 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Jut 1:3 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **1:20:** 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15 **2:1:** Jeremaia 29:7; Esekiel 6:10; Rom 13:1; Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekiel 18:23; Jon 3:16-17; 17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:5:** Rom 3:29-30; Galesia 3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6; Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3 **2:7:** Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel 9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:8:** Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5 **2:9:** 1 Pita 3:3-5

dapanir ariziba mighvira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki. ¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amizir mam bar uabi dikabiragh nimira ikiva Godin akamin fozozim iniam. ¹² Ki kamaghin amizir kamın amamangatzir puvati, a uabi fiva gumazimin faraghfaragh mangi, egh an sure damuan kogham. Amizir kam nimira iki. ¹³ Ia oragh! God faragha Adamın ingarigha, gin Ivin ingari. ¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami. ¹⁵ Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva uabi isiva a daningiva zuegh iki, egh a igharaz darazigh ifongegh, arazir aghuibar gin mangiti, God an akuragham.*

3

Siosin gumamazizir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mamın ikisi a ingangarir aghuim gifonge. ² Siosin dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumamazizir igharaziba ini dipenimin mangiva, deravira gumamazizibar sure damu. ³ A

wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumamaziziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki. ⁴ Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kimtima me deravira an akaba baragh dar gin mangi. ⁵ Siosin gumamazizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati. ⁶ Gumamazizir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumamazizir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam. ⁷ Siosin gumamazizir dapaniba, siosin azenan itir gumamaziziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumamaziziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumamaziziba arazir aghuibar gin mangi

⁸ Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. ⁹ Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

2:10: 1 Ti 5:10   **2:10:** 1 Timoti 5:10   **2:12:** 1 Ko 14:34   **2:12:** 1 Korin 14:34   **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9   **2:13:** Genesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9   **2:14:** Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3   **2:14:** Genesis 3:1-6; 2 Korin 11:3   * **2:15:** Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15   **3:1:** Aposel 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15
3:2: 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24   **3:2:** 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24   **3:2:** Taitus 1:6-9   **3:7:** Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9   **3:7:** 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 6:9
3:11: Ta 2:3   **3:11:** Taitus 2:3

11 Kamaghira, siosin ingangarir amiziba uaghan, gumazamizibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu.

12 Egh siosin ingangarir gumazamiziba, me poroghamir arazim abighan marki. Egh me uan boriba ko men dipenibar itir darazi deragh men gan. 13 Gumazamizir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Kraisis Iesusin itimin gun mikimam.

Godin Arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

14 Ki gorumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri. 15 Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. 16 E guizbangira fo, Godin Arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin:

A guizin gumazimin oto,
ezi gumazamiziba an gani.
Ezi Godin Duam kamaghin en aka,
an araziba bar dera,
Ezi enselba an gani.
Ezi gumaziba ghua
an akamin gun bar gumazibav
kiri.
Ezi nguazimin itir gumazamiziba
nighnizir gavgavim an iti.
Ezi God a inigha uan Nguibamin
ghuavanabozi

a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

1 Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazamizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam. 2 Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumazamizibar sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. 3 Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God minabagh. 4 E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati. E God minabagh da iniam. 5 E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kammin daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

6 Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, ni Kraisis Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inigha nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kammin ni gavgavir ekiam iniam. 7 Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni deravira

3:15: Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20   **3:16:** Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18   **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18   **4:1:** 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14
4:1: 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14   **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4   **4:3:** Jenesis 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4   **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15   **4:4:** Jenesis 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15   **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14   **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14

Godin Arazibar sure damuam. ⁸ Ni fo, e uan mikarzipar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarzipa gavgavigham. Eghti e Godin Arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumazamiziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.* ¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir ekiam kamakin, gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba a men akuraghham. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me dar gin mangi. ¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. ¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. ¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumazamizir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki.

4:8: Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6

Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15 * **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:1:** Ofa Gami 19:32 **5:4:** Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:4:** Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3

Ezi dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamın God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni devira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. ¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, tuavir kamın God nin akuragh, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuraghham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. ² Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu. ⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara,

4:8: Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28;

me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamın, me uan amebam ko afeziamın akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvaghām. God arazir kam bar a gifonge. ⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghın ami, a nighnızir gavgavim Godın ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko miğiava, uabın akurvaghāsa an azangsisı. ⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimın bizir igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamın aven, a mati aremegha gıfa. ⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daningti, me arazir aghuıbar amuti, kamaghın gumazamizir igharaziba men gan akar kuraba me mikıman kogham. ⁸ Ni oragh. Tina uan anababar ganan kogħ, egh uaghan uan adarazir ganan kogħıva, a guızbangira uan nighnızir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazamizir nighnızir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ni amizir odiarıbar ziaba akınafarımın aven da osirisı, ni amizir kamaghın amıba men ziaba osir: Amizir 60plan azenıbar tugħa ghuavanadıba, ko porogħamir arazim abıghızir puvatizıba.* ¹⁰ Amizir kabanang, gumazamizıba bar me gıfo, me ingangarir aghuıbagħ ami: me uan borıba deravira men garava, dagħeba nguıbamın itir gumazamizıbagħ anıga, Godın adarazir dagarıba

ruava, gumazamizir osımtızıba itibar akurvagħa, uaghan ingangarir aghuir igharazıbagħ ami. Kamaghın amir amizıbara, ni men ziaba osir.†

¹¹ Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatizıba, ni men ziaba akınafarır kamın da osiran marki. E fo, men navıba ua pabar ikisı dikavti men arazir kam, a men arazir Kraıs bagħavira itim gafıragħam. ¹² Egh tuavir kamın me akar dikırızir me faragħa amizim ategħıva, me fogħam, Godın damazımın men arazim ikufı. ¹³ Egha arazir mam me uaghan a gamı. Me amırızir arazim gamuava pura dipenıbagħ arui. Me amırvazir arazımra amir puvati, me gumazamizıba amir arazıbar akaba baragħa dagħ ifongegħa, aruava gırakırangın me miğei. Me uaghan akar e mikıman kogħamıbav geı. ¹⁴ Ezi ki kamaghın nighnısı, amizir odiarır igıaba ua pabar ikıva borıba batı egh uan paba ko borıbar gan. Egh me kamaghın damuti, en apanıba men arazir me amıbar ganıva, akar kurabar e mikıman kogħam. ¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuım ategħa, Satanın gın zui.

¹⁶ Egh amizir nighnızir gavgavim Kraısın ititam, an nguıbamın amizir odiarıba uaghan ikıti, amizir kam uabı men gan. A kamaghın damuti, sıosın gumazamizıba men ganamın osımtızıba puvatıgham. Egh sıosın gumazamizıba, me amizir bar uarıra itibar ganam.

E sıosın gumazamizir dapanir ingangarir aghuım gamıba, e deravira men ganam

5:5: Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32   **5:5:** Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32   **5:8:** Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16   **5:8:** Aısaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16   * **5:9:** E fozir puvati, me tızim bagħa amizir odiarıbar ziaba akınafarımın aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akırıgha ghaze, me Godın ingangarım damuva egh ua pabar ikian kogħam. Ezi Kraısın adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba dagħebar men akurvası.   **5:10:** Hi 13:2   **5:10:** Hibru 13:2   † **5:10:** Ni Jon Osırızir Akar Aghuım 13:1-17ın gan. Dughiar kamın, men arazımra kara, gumazamizıba izi nın dipenımın otogħti, ni fogħ, tuavımın mınezıba men dagarıbagħ amıma da mıze, eghti ni men dagarıba ruegh. Arazir kam, kar ingangarır amizir kınıba ko ingangarır gumazır kınıbar ingangarımra. Ezi İesus uan suren gumazıbav gıa ghaze, ia uarı ingangarır gumazır kınıbar mın ikıam. Ni Matyu 20:25-28ın gan.   **5:13:** 2 Te 3:11   **5:13:** 2 Tesalonıka 3:11   **5:14:** 1 Ko 7:9   **5:14:** 1 Korin 7:9   **5:17:** 1 Ko 16:18   **5:17:** 1 Korin 16:18

17 Siosin gumamazizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumamazizir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumamazizibar sure gami. 18 Efo, Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki." Ezi efo, "Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam." 19 Eghti tav kamaghin mikim suam, siosin dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumamazizir pumuning, o pumuning ko mizezim, an ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh. 20 Eghti gumamazizir dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumamaziziba bar men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

21 Ezi ki Godin damazim ko Kraus Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumamaziziba bar, me damu.

22 Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amisivisi dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumamazizir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh Godin damazimin bar zuegh ikiam.

23 Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir

taba sara damiti, da nin navimin akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham.

24 Gumamazizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumamazizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. 25 Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumamazizir kiniba arazir aghuibara damu

1 Gumamazizir igharazibar apengan itir ingangarir gumamaziziba, me bar uan gumamazizir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva men apengan iki. Eghti gumamazizir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiba, akar kurabar dav kiman kogham. 2 Eghti ingangarir gumazitam garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumamaziziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

3 Tav akar igharizitam ian sure damuva, kamaghin mikim suam, En

5:18: Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 5:18: Godin Araziba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 5:19: Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 5:19: Godin Araziba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 5:20: Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 5:20: Godin Araziba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 5:21: 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 5:21: 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 5:22: Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 5:22: Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11 6:1: Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 6:1: Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18 6:2: Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 6:2: Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16 6:3: Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 6:3: Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13

ni miġei. ¹⁴ Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an ġin mangi. Ni miġirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamın ġin mangiva, en Ekiam Krai Iesus ua izamin dughiamın tugham. ¹⁵ A dughiar God atizimın otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egh a uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. A guizbangira Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gumamazir Ekiabar Gumazir Ekiam. ¹⁶ A uabira oveghan kogham. An angazangarir ekiamın aven iti, ezi e an borogħin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o amizitam an ganighan kogham. Kamagħin amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumamazir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumamazibar akurvagh

¹⁷ Gumamazir dagiar aviriba ikia nguazir kamın itiba, ni kamagħin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongegħasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi. ¹⁸ Ni kamagħin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumamazir biziba puvatizibar aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir taba isiva igharaz darazir akurvagh. ¹⁹ Egh me kamagħin damuva, me mati gumazim ġin uan dabirabim bagħa bizir aviriba

arisi. Egh me ġin iniamin dabirabim uari bagħ anerkir, egh ikirimirir guizbangira itim iniam.

Pol miġirigiar abuananaba Timoti ganidi

²⁰ Timoti, ni bar deravira ingan-garir God ni ganingizir kamın gan. Egh pura akar Godin nighnizimın ġin zuir puvatiziba akirim ragħ dagħ asaragh. Egh ni gan fogħ, gumazamizir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim iti, egha men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumamazir kaba bar men sagħon iki. ²¹ Gumamazir maba fofozir kamın ġin ghua, egha nighnizir gavgavimın tuavim ataki.

Godin apangkuvim ni ko iki.

6:15: Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16   **6:15:** Godin Araziba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16   **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25   **6:16:** Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Jut 1:25   **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9   **6:17:** Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9   **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5   **6:18:** Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibrū 13:16; Jems 2:5   **6:19:** Mt 6:19-20   **6:19:** Matyu 6:19-20
6:20: 1 Ti 4:6-7, 2 Ti 1:14, 2:14, Ta 1:9, MAA 3:3   **6:20:** 1 Timoti 4:6-7; 2 Timoti 1:14; 2:14; Taitus 1:9; Akar Mogomem 3:3   **6:21:** 1 Ti 1:16, 1:19, 2 Ti 2:18   **6:21:** 1 Timoti 1:16; 1:19; 2 Timoti 2:18

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri O 2 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim in amirvaghan marki. Egh Krai Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1--4)

¹ Ki Pol, ki Krai Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krai Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir

zurara itimin ikiam. God bizir kam in gun mikimamin ingangarim na ganingi. ² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

*Pol Timoti migia ghaze, ni Akar
Aghuim akunsi aghumsighan marki*

³ Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi. ⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. ⁵ Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. ⁶ Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. ⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimini gari.

⁸ Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin

1:1: Ef 1:1   **1:1:** Efesus 1:1   **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2   **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2   **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10   **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10   **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6   **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6   **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14   **1:6:** 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14   **1:7:** Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15   **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15   **1:8:** Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6   **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6   **1:9:** Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20   **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20

amodoghın na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osımtızim iniam. ⁹ God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tıghar otivamimın, God uabi uan ifongiamın gın ghua en dia. Egha Kraıs İesusın ingarımın a en apangkuvigha e gamizıma e an gumazamizıbar otifi. ¹⁰ Ezi datırıghın Kraıs İesus, a en Akurvazır Gumazım, a bar azenım girıgha gıfa. Ezi an ingangarımın, Godın apangkuvım uaghan en azenım giri. Kraıs İesus, ovevemın gavgavım gasıghasıki. Ezi an Akar Aghuımın tuavımın, a gumazamizıba bar me gamıma me ikırımırır zurara itım gıfo. ¹¹ Ezi God kamaghın ifonge, kı Akar Aghuımın ingangarım damuasa. Kamaghın amızı, an aposelın ingangarım, ko akam akurır ingangarım, ko gumazamizıbar sure damuamın ingangarım bagha na mısefe. ¹² Kamaghın amızıma kı osımtızır kaba atera egha aghumsızır puvati. Kı, gumazır nıghnızır gavgavım an itım, kı a gıfogha gıfa. Ezi kı fo, ingangarır a nan dafarım gatızır kam a deraghvıram an ganam, egh mamaghıra ikı mangıva dughiar Kraıs otoghamımın tugham. Bizır kam bagha kı aghumsızır puvati.

¹³ Nı guızın akar kı nı ganıngızır kabagh nıghnıghvıra ikı, egh nı arazır kamra gun mıkimıva gumazamizıbar sure damu. Egh nı Kraıs İesus ko porogh ikı, bar nıghnızır gavgavım an ikıvıra ikı, bar uan navım isı ıgharaz darazır anıngıva me gıfongegh. Arazır kamın, nı an gun me mıkim. ¹⁴ Eghtı Akar Aghuir God isa nın dafarım gatızım, nı bar deravıra an gan. A bar bizır

aghuım, kamaghın nı bar deragh an gan. Eghtı Godın Duar en aven itım, a ingangarır kam bagh nın akuragham.

¹⁵ Nı kamaghın fo, Esian Provınsın gumazıba bar na ategha gıfa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Kı Ekıam ko mıgıa ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghborıba men apangkuvıgham. A fo, Onesiforus dughiar avırıba nan navım gamıma kı bar akonge. Egha kı kalabusın itıma a nan aghumsızır puvati. ¹⁷ A Romın nguıbar ekıamın ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gın na bato. ¹⁸ Kı God ko mıgıa ghaze, Ekıam Godın Kotıamın Dughıamın an apangkuvıgham. Nı fo, Onesiforus Efesusın nguıbar ekıamın ikıa nan akurvagha ingangarır avırıbagh amı.

2

Timoti bar deragh Kraıs İesusın mıdorozır gumazımın ikı

¹ Nan otarım Timoti, nı zurara Kraıs İesusın apangkuvımın amamangatıghtıma, a nın akuraghtı nı bar gavgavıgham. ² Nı fo, kı fomıra gumazamizır avırıbar damazımın akar mabav kemezi, nı da baraki. Ezi akar kabara nı da isıva gumazamizır deravıra Godın ingangarım damuamıbar anıngıgh. Eghtı gumazamizır kaba, uaghan gumazamizır ıgharazıbar sure damuamın fofozım ikıam.

³ Nı, Kraıs İesusın mıdorozır gumazır aghuir mamın mın, nı e ko osımtızım ateram. ⁴ Nı mıdorozır gumazımın arazım gıfo. Gumazıtım a mıdorozır ingangarım gamı, a ingangarır ıgharazıbagh amır pu. Bar puvati. An garır gumazır ekiaba an ingangarım gıfueghasa, a mıdorozır

1:10: 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20   **1:10:** 1 Korın 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20   **1:11:** 1 Ti 2:7   **1:11:** 1 Timoti 2:7   **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19   **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19   **1:13:** 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23   **1:13:** 1 Timoti 1:10; 4:6; 6:3; 2 Timoti 2:2; 3:14; Taitus 1:9; 2:1; Hibru 10:23   **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20   **1:14:** Rom 8:11; 1 Timoti 6:20   **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19   **1:16:** 2 Timoti 4:16; 4:19   **1:18:** Ju 21   **1:18:** Jut 1:21   **2:3:** 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5   **2:3:** 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5   **2:4:** 1 Ko 9:25   **2:4:** 1 Korın 9:25   **2:5:** 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8   **2:5:** 1 Korın 9:25-26; 2 Timoti 4:8

ingangarir aghuimram ami. ⁵ Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam o amizitam puvira uan azenimin ingariva an opariva an ganam, a gumazamizir mabagh itaghiva faragh uan daghebar amam. ⁷ Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Kraiss Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra, ki an gun migei. ⁹ Ezi Akar Aghuir kam bangin, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garigha, na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham. ¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba, uaghan Kraiss Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava me bagha osimtizir kaba bar ada ateri. ¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Kraiss ko aremeghiva,
a ko ikirimirir kamnin ikiam.

¹² Egh e gavgavighvira ikiva
osimtiziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimin
ingangarim damuam.

E akirim ragh a gasaraghti,
a uaghan akirim ragh e
gasaragham.

¹³ Eghti e an gin mangisi a ko akam
akirigh,
egh gin e uan akar kamnin gin
mangan koghti,
a uan akar an amizimin gin
mangivira ikiam.

A uabi uan akam giraghan kogham.
Bar puvati.”

*Timotin ingangarim God gamima
a bar akonge*

¹⁴ Ni gumazamizibav kimvira
ikitima me akar kam ginighnigh.
Egh Godin damazimin mighighvira
me mikim suam, me pura akar
muziariba bagh uari adoghodoghan
marki. Arazir kam gumazamizibar
akuraghan kogham. Arazir kam
uaghan gumazamizir orazibagh
asighasisi. ¹⁵ God nin ingangarim
gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni
ingangarir gumazir aghumsizir pu-
vatizimin min ikiva, deravira guizin
akam bighvirama a mikim. ¹⁶
Marazi mizer kinibav gia akar Godin
nighnizimin gin zuir puvatizibav
gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh
dagh asaragh. Ni fo, akar kaba
gumazamizibagh amima me Godin
saghon ghuavira ikia ghua bar an
saghuiamin iti. ¹⁷ Gumazamizir ka-
banang uan akar kamnin gumazamiz-
ibar sure gami. Ezi men akar kam,
mati duam, a gumazimin namnam
ikia an isiava anepava a gasighasisi.
Men tongin ikia akar kabav geir
gumazimning, Himeneus ko Filetus.
¹⁸ Aning guizin akamin tuavim ataki,
egha kamaghin migei, “E aremegh
ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua
dikavighan kogham.” Ezi me akar
kamnin gumazamizir mabar nighnizir

2:6: 1 Ko 9:7, 9:10   **2:6:** 1 Korin 9:7, 9:10   **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20   **2:8:** Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4; 15:20   **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18   **2:9:** Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18   **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24
2:10: 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24   **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15   **2:11:** Rom 6:5; 6:8; 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15   **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13   **2:12:** Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13   **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2   **2:13:** Diboboniba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2   **2:14:** 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9   **2:14:** 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9   **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8   **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8   **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14   **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14   **2:17:** 1 Ti 1:20   **2:17:** 1 Timoti 1:20

gavgavibagh asighasisi. ¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimîn ingari moghin, a uan siosin ingarasa dipenir akinir gavgaviba akunizi da tughia ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiamin ziam itiba, me akirim ragh bar arazir kurabagh asaragh.”

²⁰ E fo, dipenir ekiar mamîn averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememîn dar ingari, egha maba me nguazimîn dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari. ²¹ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva, Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimîn min otogham. A God baghavira itir gumazimîn ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

²² Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko navir amirizimîn arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumazamizir Godin damazimîn zueziba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ezi ni me ko ikiva arazir kabar amu. ²³ Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazamizibagh amima me akabar uari adosi. ²⁴ Godin ingangarir gumazim igharaz

darazi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimîn ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. ²⁵ Egh a gumazamizir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, guizin akam gifogham. ²⁶ Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimîn aven ikia egha an ifongiamîn gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumazamiziba arazir kurabar amuam

¹ Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. ² Gumazamiziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuaghham. ³ Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir

2:19: Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19 **2:19:** Diboboniba 16:5; 16:26; Aisaia 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korin 8:3; 1 Jon 2:19
2:20: Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korin 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17, Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korin 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11 **2:23:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9 **2:24:** 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesia 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pita 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18 **3:2:** Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3
3:3: Taitus 2:3; 2 Pita 3:3

ghurimîn araziba dikabinîva avegham, egh pura gumazamizibav soghîva me gasîghasîgham. Egh me arazir aghuibar apanimîn ikiam. ⁴ Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvîra nîghnîghan kogh, atamra uan nîghnîzir kurabar gîn mangam. Egh me uarira uarigh nîghnîgh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pîn iti. Egh me uan inivafîzir agorogebâr gîn mangisi, God gifueghan kogham. ⁵ Egh me pura ifar mikîm suam, me Godîn gîn zui. Me guizbangîra akîrim ragha Godîn gavgavim gasara. Nî gumazir kamaghîn amibar saghon iki. ⁶ Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nîghnîzir aghuiba puvatîziba apezepera, kalabuziabar mîn me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avîrim gamizi, dar osimtîziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkîrima me arazir kurar mîngariba puvatîzibar amuasa ifonge. ⁷ Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizîn akam gifoghan kogham. ⁸ Fomîra Janes ko Jambres aning Mosesîn apanimîn iti moghîn, gumazir kaba guizîn akamîn apanim gami. Ezi men nîghnîziba deragha ingarir puvatîzîma me nîghnîzir gavgavim Godîn itir puvati.* ⁹ Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumazamiziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomîra Janes ko Jambresîn arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti pamtemîn Godîn akamîn suiragh

¹⁰ Ezi nî na ko ikiava, nan arazir kî manmaghîn gumazamizibar sure gamim, nî a gîfo. Nan dabirabir arazim nî a gîfo, egha uaghan nan arazibar mîngarim sara. Nî fo, kî nîghnîzir gavgavim Godîn iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganîga ingangarim gami. Egha kî igharaz darazigh ifuegha, tugha gavgavigha osimtîziba ateri. ¹¹ Nî arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, nî dagh fo, egha uaghan mîzazir kî Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia inîziba sara. Ezi nî fo, me nguibar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtîzir kabar aven nan akurazîma kî deravîra iti. ¹² Bar guizbangîra, gumazamizir Kraîs Iesus ko iki Godîn Arazibar gîn mangasa ifongeziba, me bar, gumazamiziba pazi me damuam. ¹³ Eghti gumazamizir kuraba ko ifavarir gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh ifar mangîvîra ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men araziba bar ikuvigham.

¹⁴ Ezi nîrara, nî mîghvîra guizîn akar kamîn suiragh, akar nî inîgha nîghnîzir gavgavim an itim. Guizbangîra, nî bar deragha e gîfo, e gumazamizir akar kamîn nîn sure gamiziba. ¹⁵ Egha nî fo, dughiar nî aghîrimra itim, nî faragha Godîn Akînafaribar fofozim ini. Akînafarir kaba da nîghnîzir aghuiba nî ganîdîma, nî nîghnîzir gavgavim Kraîs Iesusîn iki Godîn Akurvazim iniam. ¹⁶ E fo, Godîn Duam uabi, Godîn Akînafarimîn aven

3:4: Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19 **3:5:** Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:5:** Matyu 7:15; 7:21; Rom 2:19-20; 2 Tesalonika 3:6; 1 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:6:** Matyu 23:14; Taitus 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 **3:8:** Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * **3:8:** Judaba kamaghîn eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesîn dughiamîn ikezir Isipîn Atrivimîn ganganir gumazimningîn ziamning. Nî Ua Me Ini 7:22 ko 9:11în gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:10:** Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:11:** Onger Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:12:** Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3 **3:13:** 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:13:** 2 Tesalonika 2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:14:** 1 Timoti 1:13; 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:15:** Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:16:** Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21

itir akabagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, nighnizir aghuiba puvatizir gumazamiziba akirava, en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. ¹⁷ Kamaghin amizi, e Godin gumazamiziba, akar kaba e gamima e arazir aghuiba bar ada inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gav- gavigh

¹ Krais Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumazamizir ikiavira itiba ko ariaghireziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Krais Iesusin damazimin mighighavira kamaghin ni migia ghaze, ² ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumazamiziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, me Godin Arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva deravira God ifongezir arazibar men sure damu. ³ E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. ⁴ Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba

baragham. ⁵ Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh Akar Aghuim akurir ingangarim damu. God gumazamizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin amizi ni ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

⁶ Ezi ki uabi, nan ovevemin dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainin dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha gifa. ⁷ Ki pamtem ingara Akar Aghuim deraviram anakuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti. ⁸ Ezi ivezir aghuim na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumazamizibar araziba tuisigham. Egh Dughiar Krais Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

⁹ Ni zuamira na bagh izisi damu. ¹⁰ Ni oragh! Demas, a nguazir kamın biziba bagha bar ifonge, kamaghin amizi a na ategha givagha

3:17: 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21   **3:17:** 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21   **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13   **4:1:** Aposel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13   **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15   **4:2:** Aposel 20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15   **4:3:** 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6   **4:3:** 1 Timoti 1:10; 4:1; 2 Timoti 1:13; 3:1; 3:6   **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14   **4:4:** 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14   **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3   **4:5:** Aposel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3   **4:6:** Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14   **4:6:** Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita 1:14   **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1   **4:7:** 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:14; 1 Timoti 6:12; Hibru 12:1   **4:8:** 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10   **4:8:** 1 Korin 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10   **4:9:** 2 Ti 1:4   **4:9:** 2 Timoti 1:4   **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15   **4:10:** 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15

Tesalonikan nguibar ekiamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu.

¹¹ Luk uabira na ko iti. Kamaghin amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim. ¹²

Ni fo, ki Tikikus amadzima an Efesusin nguibamin ghu. ¹³ Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba inigh izi.

¹⁴ Aleksander, gumazir ainin bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin arazir kurar an amizir kam ikaragham. ¹⁵ Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami.

¹⁶ Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima, gumazitam na ko tugha nan akamin akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtima, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham. ¹⁷ Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi ki Akar Aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini. ¹⁸ Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin mangam. Eghti e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

¹⁹ Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki. ²⁰ Erastus Korinin nguibamin

ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti. ²¹ Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimin dughiam otogham.

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²² Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

4:11: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:11:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:13:** Aposel 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:14:** Onger Akaba 28:4; 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:16:** Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:17:** Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:18:** Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hibru 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:19:** Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17 **4:20:** Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23 **4:20:** Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim O Taitus Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamın faragha zuir akam kamaghın miġei, Kritin gumamazizibar araziba derazir puvati. Kamaghın amizi, gumamaziziba siosin gumamazizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumamazizibar sure damuasa Taitus miġei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimın akar abuananaba kamaghın miġei, Taitas gumamazizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Kraisi Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam. ² Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara

itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. ³ Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi.

⁴ Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Kraisi Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumamazizir dapaniba amisefegh

⁵ Ki kamaghın nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumamazizir dapaniba amisiv. Ki kamagsua Kritin Arighatizimin ni ataki. ⁶ Siosin gumamazizir dapaniba, me gumamazizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumamazizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. ⁷ E fo, Kraisin adarazir garir gumamazizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumamaziziba. Kamaghın me deraghvira daru, egh gumamazizibar damazimin deraghvira iki, kamaghın nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh me zuamiram

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20   **1:2:** Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20

1:3: Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4   **1:3:** Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4   **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10   **1:4:** Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10   **1:6:** 2 Ti 2:24-26   **1:6:** 2 Timoti 2:24-26   **1:6:** 1 Timoti 3:2-7   **1:7:** Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2   **1:7:** Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2

aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumamazibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. ⁸ Men dipenimin izir gumamaziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirim deraviram an gan. ⁹ Egh me gumamazibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumamazizir mabar nighnizir gavgavibagh asighisisi

¹⁰ E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumamazizir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumamazibar nighnizibagh ifari. Gumamazizir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin gumamazizir dapaniba amisefegh. ¹¹ Gumamazizir kurar kaba arazir kuram damuva gumamazibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamın me gumamazizir mabar men adarazi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti me akar katam

mikiman marki. ¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egha ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba." ¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki. ¹⁵ Godin damazimin zuezir gumamaziziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan zue, eghti me da iniam. Ezi gumamazizir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. ¹⁶ Me kamaghin migia ghaze, "E God gifo." Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumamaziziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumamazizir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

¹ Ezi no, ni gumamazibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. ² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganen marki. Me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me

1:9: 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1   **1:9:** 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1   **1:10:** 1 Ti 1:6, 4:7   **1:10:** 1 Timoti 1:6; 4:7   **1:11:** Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2   **1:11:** Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2   **1:13-14:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2   **1:15:** Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12   **1:15:** Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12   **1:16:** Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4   **1:16:** Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; 4:4; 5:4; 5:14   **2:1:** 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9
2:1: 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9

bar dera. Egh me navir ghurimîn araziba dikabîn. Me Godîn guizîn akam deravîram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh gavgavigh osimtîziba bar a da ater.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimîn daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakîrangîn me mikîman marki. Me wainîn dipar onganibar amutî da me ikîrarighan kogham. Me arazir aghuibar amusi, igharaz darazir sure damu. ⁴ Egh amizir igiabar sure damuti, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim damu. ⁵ Eghtî amizir igiaba uan navir ghurimîn araziba dikabîn, egh me Godîn damazimîn bar zuegh iki. Egh me arazir bar deravîra uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh me vaghvagh uan pabar apengan iki me baghîvîra iki. Igharaz darazi akar kurabar Godîn akamîn mikîman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimîn araziba dikabîn.

Taitus arazir aghuibar amutî, gumazir igiaba an gîn mangam

⁶ Kamaghîra, ni uaghan gumazir igiavav kim men naviba fitî, me uan navir ghurimîn araziba dikabînam. ⁷ Arazir ni uabi amiba bar, ni arazir aghuibara damu, eghtî gumazir igiaba nîn arazibar gan dar gîntîgham. Egh nîn ingangarir ni gumamazizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav kim ifaghatan marki. Ni zurara guizîn akabagh nîghnîgh deravîram akam akun. ⁸ Eghtî en apaniba akar kuratamîn e damighan koghîva, uan nîghnîzir kuramîn aghumsîghsi,

kamaghîn ni bar deravîram akabav kîmtîma, gumaziba akar kuratamîn apighan kogham.

Ingangarir gumamaziziba bar deraghvîra men garir gumazir dapanibar akabar gîn mangî

⁹ Ni kamaghîn ingangarir gumamazizibar sure damu, me gumazir men garibar apengan iki, egh ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki. ¹⁰ Egh me, gumazir men garibar biziba okîman marki. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganîva egh me akar e kurir kamîn ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimîn akam. Me akar kamîn ziam fîsi, ingangarir gumaziba bar deravîra men garir gumazibar akabar gîn mangîva arazir aghuim men akakagh.

E Godîn Arazimîn gîntîgh egh Kraisin Dughiam mîzuamam

¹¹ E fo, Godîn apangkuvim azenim girîgha gîvazi, gumamaziziba bar an gari. God uan apangkuvir kamîn en akurvasi. ¹² God uan apangkuvir kamîn en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghîraghîva egh nguazir kamîn arazir ifongeziba ataghîragham. Egh uaghan navir ghurimîn araziba dikabînivâ egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangîra e nguazir kamîn gumamazizibar tongîn iti, ezi God uan apangkuvimîn tuavimîn a ifongezir arazibar gîn mangasa, en sure gami. ¹³ Dughiar e nguazir kamîn itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mîzuai. E Kraiss Iesusîn angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam

2:3: 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4   **2:3:** 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4   **2:5:** Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5   **2:5:** Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5   **2:7:** Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3   **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3   **2:8:** 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15   **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15   **2:9:** 1 Ti 6:1-2   **2:9:** 1 Timoti 6:1-2   **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3   **2:10:** Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3   **2:11:** Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12   **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12   **2:12:** Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16   **2:12:** Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16   **2:13:** 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2   **2:13:** 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hîbru 9:28; 1 Jon 3:2

bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. ¹⁴ Krais kamaghin ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghin amizi, ni zurara akar kabara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumazamizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

¹ Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. ² Egh me akar kuratam girakirangin gumazamizibav kiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kam in arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir

biziba bagha naviba isiava arui. Gumazamiziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. ⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi, ⁵ an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kam in a en akura. Dughiar kam in a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi. ⁶ Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. ⁷ God kamaghin ifonge, Krais en apangkuvigha e gamizi, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. ⁸ E nighnizir gavgavim akar kam in ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira iki. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimesa ki ifonge. Bizir kaba bar dera, egha bar gumazamizibar akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazamizir Moses Osirizir Arazibar migirigiba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazamizir adarir onganiba ko adoghodoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en akuraghan kogham. ¹⁰

2:14: Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekiel 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:1:** Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10

Gumazitam o amizitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim abizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. ¹¹ Ni fo, gumazim o amizir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningın tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gavgafigh. ¹³ Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim Senas, ko Apolos deraviram aningın gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar aningın akurvagh. Eghti aning tuavimin daruamin dughiamin bizitamin oteveghan kogham. ¹⁴ Ki kamaghin ifonge, en gumazamiziba, me biziba bar puvatizir gumazamizibar akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko dughiaaba makunan marki. Eghti me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim inighiva an suiragh gavgafigh.

¹⁵ Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darasi, ni kamaghin me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim bar ia ko iki.

3:10: Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10   **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5   **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5   **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12   **3:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12   **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12   **3:13:** Aposel 18:24; 1 Korin 3:5-6; 16:12   **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14   **3:14:** Matyu 7:19; Efesus 4:28; Filipai 1:11; Kolosi 1:10; Taitus 2:14

Pol Filemon Bagha Osirizir Akinafarim O Filemon Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamın Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamın Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akinafarir kamın, Pol kamaghin Filemon migei, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri.

Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. ² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin

adarasi, ga me bagha uaghan osiri. ³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. ⁵ Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi. ⁶ E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Kraisi ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. ⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezir, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Kraisi Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. ¹⁰ Ki kamaghsua nin azangsi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira

mati nan otarim.* ¹¹ A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvagham.†

¹² Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. ¹³ Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamaghsua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. ¹⁴ Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

¹⁵ Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuiamin ike. ¹⁶ Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

¹⁷ Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh.

¹⁸ Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighti, ki da ikarvagham. ¹⁹ Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) ²⁰ Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kammin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham! ²¹ Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham. ²² Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki izi a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki

²³ Epafra ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Kraisi Iesus bangin kalabuziar gumazimning. ²⁴ Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

²⁵ En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

* **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kammin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiam men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham.

† **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami."
1:13: Filipai 2:30   **1:14:** 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2   **1:16:** 1 Timoti 6:2   **1:17:** 2 Korin 8:23
1:19: Galesia 6:11   **1:22:** Filipai 1:25; 2:24   **1:23:** Kolosi 1:7; 4:12   **1:24:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolosi 4:10; 4:14; 2 Timoti 4:10-11

Akinafarir Hibrun Gumamaziziba Bagha Zuim O Hibru Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumamaziziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekier God Krai Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraira guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekier pumuning ko mizekim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kam in God Iesus gamizi, a gumamazizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimin oto. (2:10) Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. Egh gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei,

da pura Iesus amizir ingangarir ekier kam in nedaziba.

Akinafarir kam gumamazizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, a Israelian gumamazizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimin suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1--2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tu-avir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. ² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kam in agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. ³ Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim agivagha, gumamazizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti. ⁵ Egha God dughiatam uan

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10   **1:2:** Onger Akaba 2:8; Jon 1:3; Efesus 1:10   **1:3:** Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11   **1:3:** Aposel 2:33-34; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15-17; 1:20; Hibru 8:1; Akar Mogomem 4:11   **1:4:** Ef 1:21, Fl 2:9-10   **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10   **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5   **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5

enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto." O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, "Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan Otarimin min ikiam." Bar puvati. ⁶ Egha dughiar God uan Otarir ivariam nguazir kamın anemangasa uaghan ghaze:

"Godin enselba bar an apengan ikiva an ziam fam."

⁷ God enselbagh nighnigha kamaghin migei, "A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi."

⁸ Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei:

"Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimin
uan gumazamizibagh ativagh
men ganam.

⁹ Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua.

Kamagh amizi, God ni amisevegha,
ni ziar ekiam ikiasa
a borem nin dapanim ginge.

A kamaghin ni gamizi
ni bar akonge,
ezi ni bar akongezir bizir kam,
atrivir igharaziba bar me
gafira."

¹⁰ Egha God uan Otarim kamaghin a migei:

"Ekiam, ni fomira nguazir kamın ingari.

Guizbangira, ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.

¹¹ Bizir kaba bar givagham,
eghti ni ikivira ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.

¹² Ni aning righam,
mati gumazim atuim riki.

Ni aning damighti aning igharagh otogham,
mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.

Nin dughiam givaghan kogham."

¹³ Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, "Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti me nin dagarimningin apengan ikiam." Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴ Guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me amadi, me arui.

2

*God en akurazir arazim,
a bizir bar ekiam*

¹ Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam. ² Fomira God en inazir afeziabav kimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamın a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira.

Ezi gumazamiziba akar kamın gin zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar

1:6: Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godin Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5 **1:7:** Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38 **1:10:** Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10 **1:13:** Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17

me amizibar mirara, me uan ivezir kuram inis.* ³ Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghassa mikeme, ezi gumazamiziba an akam baraki. Ezi me kamaghin miġia en aka, akar kamnagh a guizbangira. ⁴ Dughiar kamın, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin ġin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamın a kamaghin en aka, an Otaramın akar kam a bar guizbangira ghu.

Jesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

⁵ E nguazir igiar God ġin damighti otivamim ġinighnigh fogham, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati. ⁶ Ezi Godin Akınafarimın aven akar mam kamaghin iti:

“O God! E gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni miġhigħa e ġinighnisi?

E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ġinighnisi?

⁷ Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati.

Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en apengan iti.

⁸ Biziba bar mogħira ni da isa e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki. Egħti e bar dagħ ativagham.”

Godin akar kam ghaze, God gumazamizibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti me dagħ ativagham. Akar kamın mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.† ⁹ Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apangkuvighiti, tuavir kamın Iesus gumazamiziba bagħ aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimın an enselbar apengan ike. Egha miżazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagħa God ziar ekiam a ganiga a ghufe. ¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh men aku Godin Nguibamın mangam, egħti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi, a Iesus ataghizima a miżazim isi. Ezi miżazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragħa zuimın otogħa, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

* **2:2:** Me Akar Dikirizir Gavgavir God Moses ganingizim miġei. Ni Ua Me Ini 19-20in gan. Ua Me Iniamin Akınafarimın akam, enselin miġirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Akar Dikirizir Gavgavim enselbar dafarimın Moses ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27; Efesus 1:22 † **2:8:** Akar Onger Akabar Akınafarimın aven itim, a gumazamiziba bar me miġei. Ezi gumazir Hibrun Akınafarimın Osirizim, a Iesus ġinighnigha ghaze, a gumazimın min otogħa gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Onger Akabar Akınafarimın, a bizir guizın Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:9:** Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:10:** Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26,, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:11:** Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29

11 E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizi me Godin gumazamizibar min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, "Nan aveghbuaba ko buaramiziba." 12 Egha a kamaghin God miği:

"Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam. Ki gumazamiziba uari akuvamin danganimin iki men tongin nin ziam fam."

13 Egha a ua ghaze, "Ki datirighin, God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghin dar amuam." Egha ua ghaze, "Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti."†

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

14-15 Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti. Kamaghira Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamın a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamın ikiava ovevemın atiati. Ezi men atiati kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme. 16 Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamın boriba akurvaghasa a gami. 17 Kamaghin

amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangi apangkuvim gumazamizibar ikiva Godin ingangarim damu, egh ingangarir kamın gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a gumazamizibar min oto. 18 Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghorı, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh ifaramin dughiabar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1--4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

1 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun miğia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim. 2 God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumazamiziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumazamiziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari. 3 E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira.

2:12: Sng 22:22 2:12: Onger Akaba 22:22 2:13: Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 2:13:

Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 † 2:13: Iesusin akar kam, a Aisaia 8:17-18in ize. Gumazim o amizir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazamizir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamiziba God mizuaima a bizibagh ami, ezi Iesus uaghan orarti. 2:14-15: Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:15; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10 2:16: Ais 41:8-9 2:16: Aisaia 41:8-9 2:17: Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 2:17: Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2; 4:10 2:18: Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 2:18: Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 3:1: Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 3:1: Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 3:2: Nam 12:7 3:2: Diboboniba 12:7 3:3: Sek 6:12, Mt 16:18 3:3: Sekaraia 6:12; Matyu 16:18 3:4: Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 3:4: Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 3:5: Nam 12:7 3:5: Diboboniba 12:7

4 Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari. 5 Moses a Godin ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba. 6 Ezi Kraisa a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin ghua ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

*Gumazir akaba batoziba, me aghu-
vsazim inian kogham*

7-8 E Godin gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin amizi, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin migei:

“Ia datirighin Godin tiarim baraghiva,
egh ia uan navibar kuman
marki,

mati ian inazir afeziaba
fomira an akaba batogha
orazir puvati.

Me gumazamiziba puvatizir dan-
ganimin ikia God damuti a
irasa an akam batosi.

9 God ghaze,

Me danganir kamın ikia
nighnizir gavgavim nan itir
puvatigha,

nan gavgavim tuisigh fo-
foghasa nan azai.

Me garima,

ki 40plan azenibar arazir
aghuiba me bagha dagh ami.

10 Kamaghin amizi, ki bar gumaza-
mizir kabar aningaghegha
ghaze,

‘Gumazamizir kabar naviba bar
saghon ikia nan gin zuir pu-
vati.

Me zurara tuavir ki me bagh
atizim gitavirasi.’

11 Ki men aningaghegha bar
guizbangira akar gavgavim
gamua ghaze,

‘Me nan aghuvsazir danganimin
aven mangighan kogham.

Bar puvati!’”

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh
deravira gan, ian tongin tav nighnizir
kuratam an navir averiamin ikiti a
nighnizir gavgavim ategh, akirim
ragh Angamira Itir God gasan marki.

13 Ezi ia kamaghin damuan marki,
ia kamaghin damu, ia zurara dugh-
abar ia vaghvagh Godin gumaza-
mizir igharaziba ko ia, akar aghuim
uari daning uarir akurvagh egh
uan naviba gavgavim dar aning.
Kamaghin arazir kuram tav gi-
faraghti, a Godin gin zuir tuavim
ateghan kogham. Godin Akinafarim
ghaze, “Datirighin,” e fo, e datirighin
ingangarir kam damuam. 14 Ia
fo, dughiar e faragha nighnizir
gavgavim Godin itim, en nighnizir
gavgavim bar gavgafi. Egh e uan
nighnizir gavgavibar amuti da gav-
gavigh iki maghira mangi dughiar e
ovengamimin otogham. E kamaghin
damuva, e bar Kraisa ko poroghiv
iki a ko ingar ikiam. 15 E fo, Godin
Akinafarim kamaghin migei:

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan
marki,

mati ian inazir afeziaba fomira an
akaba batogha
egha orazir puvati.”

16 Fomira te Godin tiarim baregha,
an gin zuir puvati, egha an akam

3:6: Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 3:6: Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 3:7-8: Onger Akaba 95:7-11 3:7-8: Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5 3:11: Nam 14:21-23 3:11: Diboboniba 14:21-23 3:14: Hi 3:6 3:14: Hibru 3:6 3:15: Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 3:15: Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8 3:16: Lo 1:1-38 3:16: Godin Araziba 1:25-38 3:16: Diboboniba 14:1-35 3:17: Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 3:17: Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5

batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami. ¹⁷ Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghirezir gumaziba, merara, a men aningaghe. ¹⁸ God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei. ¹⁹ Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

¹ Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kamın aven mangighan kogham. ² E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. ³ Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira:

“Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,

‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!’”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamın ingarizim, a nguazir kamın ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.* ⁴ Godin Akinafarimın aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei, “Aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamın avughse.” ⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!” ⁶ E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumazamizitaba an aven mangam. Ezi gumazamizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, me aven ghuezir puvati. ⁷ Ezi gumazamizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimın aven itir akar kamın gun mikemegha gifa. A ghaze:

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumazamiziba an aghuvsazir danganir kamın aven mangam. ⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai. ⁹ Kamaghin

3:18: Lo 1:34-35, Hi 3:11   **3:18:** Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11   **3:19:** Hi 4:6   **3:19:** Hibru 4:6   **4:1:** Hi 12:15   **4:1:** Hibru 12:15   **4:3:** Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14   **4:3:** Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11   * **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimın mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamın danganimın otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiram an avughsizir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamın aven mangan.   **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17   **4:4:** Jenesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17   **4:5:** Sng 95:11   **4:5:** Onger Akaba 95:11   **4:7:** Sng 95:7-8   **4:7:** Onger Akaba 95:7-8   **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4   **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4

amizi, e fo, Godin gumamazibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. ¹⁰

E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim agivagha aghuvs, mati fomira God uan ingangarim agivaghava aghuvs.

¹¹ E kamaghin aghua, me fomira amizi moghin, gumazitam o amizitam uan akaba batozir arazimin gin mangi, aremegh uan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Kamaghin e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamira ikia, egha pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasuirazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi. ¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuiaghiregha Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

**Iesus Godin Nguibamin
ikia, en Ofa Gamir
Gumazibar Dapanimin
min ikia, egha Akar
Dikirizir Gavgavir
Igiamin abuir gumazimin**

4:10: Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Jenesis 2:2; Hibru 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **4:16:** Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:2:** Hibru 2:18; 4:15 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:3:** Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27

min iti

(Sapta 4:14--10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kam in suiragh gavgavigham. ¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragh.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumamaziziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. ² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. ³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba

puvati, kamaghin amizi, a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin. ⁵ Ezi kamaghin, Kraiss uaghan kamaghiram ami. A uabi uan ziam fer puwati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otaram, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto."

⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam."

⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdiam barasi.* ⁸ Guizbangira Iesus a Godin Otaram, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo. ⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi a gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto. Egh

a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin mingarim ia mikiman ibura.† ¹² Ia fomira Kraissin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveghavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba inian firin, ia otem apavira iti. ¹³ Ezi tina otem apavira iti, an aghirimra iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puwati. ¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh God mizuamti, a deraviram e damuam

¹⁻² E datirighin Kraissin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba

5:4: Kis 28:1 **5:4:** Ua Me Ini 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:5:** Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5; 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:6:** Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 **5:7:** Jon 12:27; 17:1 * **5:7:** Iesus Getsemanin Azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Ni Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puwati. God a gamizi ua mozimn dikavizi, a ziar ekiam a ganigha a gamizi an Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:8:** Filipai 2:8; Hibru 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:9-10:** Hibru 2:10; 5:6; 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 **5:11:** Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † **5:11:** Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:1-3; Hibru 6:1 **5:12:** 1 Korin 3:2 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:13:** 1 Korin 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **5:14:** Aisaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korin 2:14-15; Filipai 1:10 **6:1-2:** Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 **6:1-2:** Aposel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14

ko, rurir arazimın miğiriğiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimın miğiriğiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar miğiriğiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin miğiriğiaba, e miğiriğiabar kaba ateghti, da zurara en niğniğizibar ikian kogham. E kamaghın niğniğhvira ikiva, mati e dipenir akıniba dughiar aviribar da akurvira iti, egh dipenim asaraghan kogham. E gumazir aruabar mın akaba baragh egh dar gin mangam.*

³ God en amamangatightima, e kamaghın damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godın angazanarimın aven ikegha, akurvazir aghuir Godın Nguibamın izezim inigha ghaze, a bar dera, egh igharaz darazi ko, Godın Duam inis. Egha Godın akam baregha fo, a bar dera. Me Godın gavgavimın aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamın miseveghirigh azenimın otogham. Kamaghın amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamın izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghın amua, mati, a uan navir averiamın aven Godın Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a miğei. Kamaghın amizi, gumazir uan niğniğizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamın tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava nguazimın aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam.

⁸ Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghın nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e miğiriğiabar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighniğha kamaghın fo, ia tuavir aghuimın gin mangam, a tuavir God ian akurazim. ¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godın gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghın amuavira iti. Egh a bizir kaba bakiniğniğhan kogham. ¹¹ E kamaghın bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghın ia God gifongezir arazimın gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. ¹² Ia amirvagham marki. Ia gumazir niğniğizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar mın iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E niğniğizir gavgavim Godın akar dikirizimın iti

¹³ God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁴ Egha ghaze, “Ki guizbangira ni miğei, ki deragh ni damuva, egh nın ovavir boribar amighti me bar avirasemegham.”

¹⁵ Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimın mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimın

* **6:1-2:** Rurir guar aviribagh isir arazimın akar kam, a Grighın akamın deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghın niğniğisi, akar kam Kraisin adarazir rurim miğei puvati. A Judabar arazir me gin ghua rua Godın damazimın zuer akam miğei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:4-6:** Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:8:** Jenesis 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:10:** Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:11:** Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:13:** Jenesis 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:14:** Jenesis 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:16:** Ua Me Ini 22:10-11

ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham. ¹⁷ God fomira, gumamaziziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkininghan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁸ Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkininghan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e gumamazir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuumvira ikiam. ¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimim suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimim suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekir me Godin Dipenimim gurazimim girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimim oto. ²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimim oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimim oto, egh a zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimim a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. ² Ezi Abraham bizir a midorozimim iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamim mingarim kamakin, Navir Amirizimim Atrivim.) ³ Ezi Godin Akinafarimim aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otaramin min ikia Ofa Gamir Gumazimim ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimim iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. ⁵ E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses

6:17: Ro 11:29, Hi 11:9   **6:17:** Rom 11:29; Hibru 11:9   **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1   **6:18:** Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29   **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7   **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7   **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24   **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Onger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24   † **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekir mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godin Purirpenimim Bar Anogoroghezir Danganimim aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akinafarim sapta 16, ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. E fo, datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimim oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumamazizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan.   **7:1:** Jenesis 14:17-20   **7:3:** Sng 110:4   **7:3:** Onger Akaba 110:4   * **7:3:** Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimim an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimim aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimim ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an abanim gami.   **7:4:** Stt 14:20   **7:4:** Jenesis 14:20   **7:5:** Nam 18:21
7:5: Diboboniba 18:21

Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. ⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. ⁷ E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. ⁸ Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. ⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kam in uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. ¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzim in aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹ Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim

damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham. ¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. ¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati. ¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kam in adaraziv kemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. ¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto, me nguazir kam in arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarim kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto. ¹⁷ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze:

“Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha

mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godın boroghira mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimın otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godın ziam diborozir puvati. ²¹ God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimın oto. God kamaghın mikeme:

“Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze,
‘Ni ofa gamir gumazimın iki mamaghira ikiam,’
egh uan nighnizim giraghan kogham.”

²² Godın akar dikirizir kam kamaghın en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangiram otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

²³ Fomira, gumazir avirim Godın ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghira, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi. ²⁴ Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghın a Godın ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an mın ofa gamir gumazimın otoghan kogham. ²⁵ An angamira ikia mamaghira ikia egha gumazimiziba bagha Godın azangsisı. An ingangarimın tuavimın a me inigha Godın boroghira zui. Kamaghın,

datirighın ko zurara, a men akurvaghın.

²⁶ Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gın zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godın damazimın bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pın aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazimizibar saghon iti. ²⁷ Fomira ofa gamir gumazibar dapanir igharaziba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Egha gın me gumazimizibar arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghın amir pu. Bar puvati. Adughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan mın God ganigha egha aremegha gifa. ²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazibar gın ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamın gın otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimın oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, a Godın Nguibamın iti

¹ Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakın, e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godın Nguibamın ikia Godın atrivir dabirabimın agharir guvim gaperaghav iti. ² Egha an Anogoroghezir

7:21: Sng 110:4, Hi 5:6 7:21: Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 7:22: Hi 8:6, 12:24 7:22: Hibru 8:6; 12:24 7:25: Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 7:25: Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 7:26: Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 7:26: Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 7:27: Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 7:27: Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 7:28: Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 7:28: Hibru 5:1-2; 5:9 8:1: Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 8:1: Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2

Danganimîn ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanimîn ingangarim gami, danganir kam a guizbangira Godin Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

³ E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam. ⁴ Nguazir kamîn ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimîn ikiai, an ofa gamir gumazimîn ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti. ⁵ Ezi me nguazimîn ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimîn nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimîn ingarasava amima, God kamaghin a migei, “Ni Purirpenimîn ingarsi, ni mighsamîn ikia ganizir ababanimra, an gin mangi deragh an ingar.” ⁶ Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimîn itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumamazibar abuir gumazimîn ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igham gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igham, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igham gamighan koghai.

⁸ Egha God uan gumamazibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

“Ki ian Ekiam,

egha ki kamaghin ia migei.

Dughiam a iziti,

ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igham damuam.

⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igham, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,

an an min mangan kogham.

Fomira itir dughiam,

ki uan dafarimîn men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize,

egha ki men pamin min itima

me nan amuimîn min iti.

Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.

¹⁰ Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,

gin izamin dughiam otoghti,

ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,

eghti a kamaghin mangam:

Ki uan araziba men nighnizibar arigh,

egh da isi men navir averiabar da osiram.

Egh ki men Godin ikitima

me nan gumamazibar ikiam.

¹¹ Dughiar kamîn gumamaziziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam,

‘Ia Ekiam gifogh.’

Puvati.

Me bar moghira na gifogham,

8:3: Ef 5:2, Hi 5:1, 9:14   **8:3:** Efesus 5:2; Hibru 5:1; 9:14   **8:5:** Kis 25:40, Nam 8:4, Ap 7:44, Kl 2:17, Hi 9:23   **8:5:** Ua Me Ini 25:40; Diboboniba 8:4; Aposel 7:44; Kolosi 2:17; Hibru 9:23   **8:6:** 2 Ko 3:6-9, Hi 7:22, 9:15   **8:6:** 2 Korin 3:6-9; Hibru 7:22; 9:15   **8:7:** Hi 7:11, 7:18   **8:7:** Hibru 7:11; 7:18
8:8: Jeremaia 31:31-34   **8:10:** Sek 8:8, Hi 10:16   **8:10:** Sekaraia 8:8; Hibru 10:16   **8:11:** Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27   **8:11:** Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27   **8:12:** Ro 11:27, Hi 10:17   **8:12:** Rom 11:27; Hibru 10:17

gumamazir kiniba ko ziaba itir gumamaziba.

¹² Eghti ki men apangkuvigh men arazir kuraba gin amangiva, egh ua dagh nighnighan kogham.”

¹³ Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira asizibar ghuzibar ofabagh ami

¹ E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam. ² Me Godin Purirpenir mam ingarizi danganir pumuning an iti. Purirpenir kam in aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lam in aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.” ³ Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kam in girakirangin danganir igharazir mam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.” ⁴ Ezi danganir kam in aven bizir kaba iti: Pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiam kam me gol an poghava a noke. Egha Boksiam in aven me golin miner manan daghem

itim a gati. Egha me Aron fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiam kam gati.* ⁵ Ezi Boksiam kam in asuam, a danganir gumamazibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aning in aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumamaziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiba bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh ami. ⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Azeniba vaghvagha, a dughiar vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir kam in a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumamazir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. ⁸ Ezi Godin Duam arazir kam in bizir mam en aka, Godin Purirpenimin azenan itir danganin ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamim an en piri.† ⁹ Godin Purirpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim gami. Purirpenir kam in aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir

9:1: Kis 26:1-30 **9:1:** Ua Me Ini 26:1-30 **9:2:** Kis 25:23-40, 26:1-30 **9:2:** Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 **9:3:** Kis 26:31-33 **9:3:** Ua Me Ini 26:31-33 **9:4:** Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 **9:4:** Ua Me Ini 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba 17:8-10; Godin Araziba 10:3-5 * **9:4:** Daghem mana, kar God fomira Israelian gumamazir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24 in gan. **9:5:** Kis 25:18 **9:5:** Ua Me Ini 25:17-18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:6:** Diboboniba 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 **9:7:** Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27 **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighin akam deragha akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2

averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati. ¹⁰ Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da inivafizim bin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gin zui, eghti God gin bar moghira bizibar kirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir aghuir kam in aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kam in bizim puvati. ¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kam in aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. ¹³ E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizeghtima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham. ¹⁴ Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimin gavgavimin, a ofan

min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba agivazi, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimin ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gavgavim a ganinga

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimin dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganinga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kam in gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham. ¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti

9:10: Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:11:** Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:14:** Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18 **9:17:** Ga 3:15 **9:17:** Galesia 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:18:** Ua Me Ini 24:6

Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham. ¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi. ¹⁹ Dughiar kamın, Moses faragha Godın Akar Gavgaviba, bar dar gun gumamazibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gın bulmakaun apuribar ghuzim ko memabar ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevımın ikezim, benir kam me sipsipın arızibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an anesigha temer agharir kamın ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavımın itir Akınafarim ko gumamaziziba bar me gisın a kavamadi. ²⁰ Egha a kamaghın migei, “Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a danıngamim. God Akar Gavgavim ia ganıga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın mangi.” ²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godın Purirpenim ko Godın ziam fer bizibagh ısın a kavamadi. ²² Guizbangıra, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godın damazımın bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumamazibar arazir kuraba gın amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gın amangasa, uabıra uabın ofa gami

²³ Ezi bizir Godın Purirpenımın itir kaba, da pura Godın Nguibamın itir bizibar ababaniba. Ezi me

asızir ghuziba isa a dagh amima da zuegha Godın damazımın zue. Eghti Godın Nguibamın itir bizibar amighti da guızın zueghsi, ofan bar aghuim iki, asızibar ofabagh afiragham. ²⁴ E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganımın aven ghuzir pu, danganır kam, a pura guızın Godın Dipenımın ababanım. Puvati. A guizbangıra Godın Nguibamın aven ghu. Egha datırıghın an e bagha God ko mikımasa, Godın damazımın tughav ikia en akurvasi. ²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazibar Dapanım asızibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganımın aven zui. Ezi İesus kamagh amızir puvati, a Godın Nguibamın ghugha ofan mın uabi uabi isa God ganıngi. Egha a dughiar avıribar a gamızir puvati. ²⁶ A dughiar avıribar kamaghın damuvıra iki, egh a dughiar avıribar mızaziba ini mamaghıra ikiam, dughiar God nguazir kamın ingarızımın ikegha iza datırıkın. Ezi puvati. Datırıghın dughiar abuananamın Krais dughiar bar vamıran nguazımın ize, egha gumamazibar arazir kuraba gın amangasa ofan mın uabıra uabi isa God ganıngi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamıran ovegh egh gın Godın kotıamın otıvam. ²⁸ Kamaghıra, Krais gumazir avıribar arazir kurabar osımtıziba aterasa, dughiar vamıran ofan mın uabi isa God ganıgha areme. Egh gın a dughiar namba 2ın ua izam, egh dughiar kamın an arazir kuraba gın amangısı izan kogham. Puvati. A gumazir a mızua itiba guizbangıra men akurvagh me iniam.

9:19: Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15   **9:19:** Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15   **9:19:** Ua Me Ini 24:6-8   **9:20:** Kis 24:8, Mt 26:28   **9:20:** Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28   **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19   **9:21:** Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19   **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7
9:22: Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7   **9:23:** Hi 8:5, 10:1   **9:23:** Hibru 8:5; 10:1   **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1   **9:24:** Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1   **9:26:** 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18   **9:26:** 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18   **9:27:** Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13   **9:27:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 3:20; Aisaia 53:12; 2 Korin 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13   **9:28:** Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5   **9:28:** Aisaia 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5

10

Ofan me fomira amiba, da arazir kuraba gin amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi, e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighti, me deraghviram otoghan kogham. Puvati. ² Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. ³ Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. ⁴ Bizir kamin mangarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizir kam bagha, Kraiss nguazir kamin izasava amir dughiamin a kamaghin God migia ghaze:

“Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶ Ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghin migei, ‘God, kira kara.

Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin.

Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.’”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.” ⁹ Egha a gin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” Kamaghin amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatigha, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari. ¹⁰ Kraiss Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraissin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham. ¹² Ezi Kraiss arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghin amigha givagha, Godin agharir guvimin amadaghan

10:1: Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4   **10:1:** Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4   **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7   **10:3:** Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7   **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11   **10:4:** Maika 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11   **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22   **10:5:** Aisaia 1:11; Amos 5:21-22   **10:5:** Onger Akaba 40:6-8   **10:10:** Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12   **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12   **10:11:** Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4   **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Diboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4   **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3   **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3   **10:12:** Onger Akaba 110:1   **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3   **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25

aperaghav ikia mamaghira iti. ¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti. ¹⁴ A ofan vamira gamua egha tuavir kamın gumazamizir Godın damazimın zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ezi Godın Duam uaghan bizir kamın gun e mikeme:

¹⁶ “Ekiam kamaghın miġia ghaze, Ġin izamin dughiam otoghti, ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghın mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isi men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godın ikitima me nan gumazamizibar ikiam.’”

¹⁷ Egha ġin a ua ghaze:

“Ki men arazir kuraba ġin amadagh ua dagh nighnighan kogham.”

¹⁸ E kamaghın ganigha fo, God arazir kuraba ġin amadazi, kamaghın uam arazir kuraba ġin amangamin ofaba, da ua inganariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godın boroghira mangam

¹⁹ Kamaghın amizi, nan adarasi, Iesusın ghuzim en arazir kuraba ġin amadagha ġifa. Egh tuavir kamın e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangi egh atiatingan kogham.

²⁰ Iesus aremegha ua angamira iti, an

e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamın inir ekier kamın ġirakirangın ghua danganir kamın aven ghu, inir kam a danganir kamın tiar akamın min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimın ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

²¹ E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godın gumazamiziba bar men gara me gatifa. ²² A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghın fo, e arazir kuraba puvatigha Godın damazimın bar zue. Egha a dipar bar dikiriamın en mikarziba rue. Kamaghın amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim Godın iki, egh an boroghın mangam. ²³ E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghın amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun miġia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Egh e uan nighnizir gavgavimın suiragh bar gavgavigham. ²⁴ E vaghvagh Godın gumazamizir igharazibagh nighnighiva, me damuti men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuibar me damuam. ²⁵ Ezi e Godın gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumazamizir maba ami mokın. Kamaghın marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izi. Kamaghın amizi, e vaghvagh pamtem ingariva, igharaz

10:16: Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8 * **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira ofa gamir gumazibar dapanimra danganir kamın an an aven zui. Ezi datirighın Iesus amizir ingangarimın, e bar moghira Godın boroghın mangam. Kamaghın amizi, me Iesusın mikarzim abighizi a ter ighuvimın ovengezi, inir ekier Bar Anogoroghezir Danganimın itiar akam itim tongira bighiaghirigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38ın gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekial 36:25; Efesus 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonika 5:24; 2 Tesalonika 3:3; Hibru 4:14; 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pita 3:9-11; 3:14

darazir akurvagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

²⁶ Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba puvatigham. ²⁷ Ezi bizir e damuamin mam kamaghin iti: E ati-atir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isi me gasighasigham. ²⁸ E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagh, eghti gumazir pumuning o pumuning ko mikezim ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh. ²⁹ Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragh. Kraisin ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi. ³⁰ Ezi e fo, God kamaghin mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam." Egha ua

kamaghin migei, "Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba tuisigham."

³¹ Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangiram atiatingam.

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

³² Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati. ³³ Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti. ³⁴ Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

³⁵ Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. ³⁶ Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki.

10:26: Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Diboboniba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pita 2:20-21
10:27: Ais 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aisaia 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me Ini 24:8; 1 Korin 11:29; Efesus 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godin Araziba 32:35-36; Onger Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:34:** Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:35:** Matyu 5:12; 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4

37 Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Dughiar bar ovezimín
gumazir izamim,
a izam.
A bar zuamira izegham.

38 Ezi nan damazimín derazir gumaz-
iba,
me nighnizir gavgavim nan iki,
kamaghin me angamira
ikivira ikiam.
Eghti men tav uan nighnizir gav-
gavim ategh
akirim ragh na gasaraghti,
ki a gakuueghan kogham.”

39 Ezi eia, e gumazamizir akirim
ragh God gasaragh ovengamiba pu.
Bar puvati. E nighnizir gavgavim
Godin iki ikirimirir aghuarir zurara
itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11–13)

Nighnizir gavgavimín mingarim

1 Nighnizir gavgavimín arazim a
kamakin. E guizbangira kamaghin
fo, bizir aghuir God e daningasa
mikemezi e zuai itiba, e guizbangira
da iniam. Egha e bar fo, bizir
en damaziba ganizir puvatiziba, da
guizbangira gin otivam. ² Gumazir
fomira itiba, me nighnizir gavgavim
Godin iti, ezi God me gakuuegha, gu-
mazir aghuiba me garisi.

3 E nighnizir gavgavim ikia, egha
e fo, God uan akamin overiam ko
nguazim ingarizi da otifi. Ezi ka-
maghin, e garir biziba, God bizir e
ganighan koghamiba, bar dar ingari.

*Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir
gavgavim Godin iti*

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin
ikia, egha bizir kam bagha Godin
ofa gami. An ofa Godin damazim
bar deragha, Keinin ofa gafira. Abel
nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir
kam bagha God Abelin bizir aghuir
an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir
kam kamaghin en aka, God a migia
ghaze, a gumazir aghuim. Abel an
aremegha gifa. Ezi an nighnizir gav-
gavir kam, datirighin an akamin gun
e migiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir
gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam
bagha God a inigha uan Nguibamin
ghuavanabozi an aremezir puvati.
Ezi gumazamiziba a buria, an apizir
Puvati, God a inigha ghuavanabo.
Godin Akinafarim ghaze, God tighar
Enok iniamin dughiamin, an araziba
bar Godin damazimín derazi an a
bagha bar akonge. ⁶ Ezi gumazir
nighnizir gavgavim Godin itir pu-
vatizim, a Godin ifongiamin gin man-
gan koghti an a bagh bar akongeghan
kogham. Guizbangira, gumazir
Godin boroghira mangasava amim,
a nighnizir gavgavim kamaghin iki,
God a iti. Egh a nighnizir gavgavim
kamaghin iki, God deravira gumaza-
mizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira
nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God
bizir gin otivamibar gun a mikeme.
Kar bizir Noa tighar ganamiba.
Egha a nighnizir gavgavim Godin
akamin ikia, egha bizir kam bagha
a kurir mamín ingari. Egha uan
amuiroghboriba ko, me kurimín
aven ghuezi, bizitam me gasighasizir
puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan
nighnizir gavgavir kam, a nguazimín
itir gumazamizir igharaziba bar,
men arazir kuraba da aghurigha

10:38: Ro 1:17, Ga 3:11   **10:38:** Rom 1:17; Galesia 3:11   **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21

10:39: 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21   **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7   **11:1:**
Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7   **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5   **11:3:** Jenesis 1:1; Onger
Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5   **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12   **11:4:** Jenesis 4:3-10; Hibru
12:24; 1 Jon 3:12   **11:5:** Stt 5:21-24   **11:5:** Jenesis 5:21-24   **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1
Pi 3:20   **11:7:** Jenesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20

azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamın a miġia ghaze, a nan damazimın bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimın ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. ⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamın apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimın gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anakiri. ¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir kamın ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, “God na miġia ghaze, ‘Ni boritam batam,’ egha

akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme.” ¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimın dadarimın gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimın itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, “E nguazir kamın ikia, mati kantrin igharazimın gumazamiziba, egha iza dughiar otevimın nguazir kamın iti.”

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin miġia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. ¹⁵ Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. ¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God miġia ghaze, “Ni en God.” Ezi, God men akar mikemezir kamın aghumsighizir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, “Aisakrama nin ovavir boriba otivam.” Egha dughiar

11:8: Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Jenesis 12:1-5; Aposel 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:9:** Jenesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3; 35:12; 35:27; Hibru 6:17 **11:10:** Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 **11:10:** Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2; 21:10

* **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21; Hibru 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:12:** Jenesis 15:5; 22:17; 32:12; Godin Araziba 10:22; Rom 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:** Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26; Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12; 22:1-14; Rom 9:7; Jems 2:21-22

God Abrahamın nıghnızir gavgavim tuisıghamımın, a kamaghın Abraham migei, “Ni uan otarir vamıra misueghıva egh ofan mın a isi God daningigh.” Ezi Abraham nıghnızir gavgavim Godın ikia, egha Aisak isa God danıngasava ami. ¹⁹ Abraham kamaghın nıghnisi, “Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavıgham.” Ezi bar guızbangıra, e bizir otozir kam, akar isin zuımın kamaghın a mikımam, Abraham Aisak ua mozimın a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nıghnızir gavgavim Godın iti

²⁰ Kamaghıra Aisak nıghnızir gavgavim Godın ikia egha Jekop ko Iso gıñıghnıgha akam akıra ghaze, God gın izamin dughıabar, deravıra gua damuam.

²¹ Ezi kamaghıra Jekop a nıghnızir gavgavim Godın ikia, egha an aremeghasava amir dughıamın, a Josepın otarımning mıgıa ghaze, God deravıra gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruım gısın avıragha Godın ziam fe.

²² Ezi kamaghıra Josep nıghnızir gavgavim God ikia, egha dughıar an ovengamımın a kamaghın mıgıa ghaze, Israelia gın kantri Isip ategh mangam. Egha me mıgıa ghaze, me manmaghın an kuam damuam.

Moses nıghnızir gavgavim Godın iti

²³ Ezi Mosesın afeziam ko amebam aning nıghnızir gavgavim Godın ikia, egha dughıar amebam Moses batezimın, aning an garıma a borir bar dirim. Aning atrıvımın akam

batoghan atiatingızir puvati, kamaghın amızı, aning iakinir 3plan a modo.

²⁴ Ezi kamaghıra Moses nıghnızir gavgavim Godın ikia, egha dughıar a gumazımın otozimın, me kamaghın a diponan an aghua, Isipın Atrıvımın guıvımın borım. Puvati.

²⁵ A kamaghın nıghnisi, a dughıar otevimın agorogem bagh arazir kurabar arazımın gın mangan aghua. Egha a Godın gumazamizıba ko, osımtızıba ko mızazıba iniasa ifonge.

²⁶ A ghaze, a Kraıs, God Ua E Iniasa Mısevezir Gumazımın ziam bangın, me paza a damutı an aghumsızim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipın dagıaba ko kurukazıba ko bizıba bar dagh afıra. Egha a ıvezir aghuir God gın a danıngamım gınıghnıghavıra ikia, egha a tughıa gavgafi.†

²⁷ Egha Moses nıghnızir gavgavim Godın ikia egha a dikavıgha Isip ataki. Isipın atrıvım an anıngaghe, ezi an atrıvir kamın atiatir puvati. Guızbangıra, e gumazamizıba uan damazıbar Godın garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gamı, matı a uan damazımningın Godın gani, egha a bar gavgavıgha iti. ²⁸

Ezi Enselin Ovevem Inıgha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apırasa, Israelia akam me ganıga ghaze, me sipsipın ghuzım isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughıar kamın Moses nıghnızir gavgavim Godın ikia, egha arazir kam me ganıngı, ezi tuavir kamın God Israelia Gitazir

11:19: Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesıs 27:27-29; 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20 **11:22:** Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesıs 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13 † **11:26:** Mıgırıgıar otevir kam, “Kraıs,” an mıngarım kamakın, “Gumazir God Ua E Iniasa Mısevezir Gumazım.” Ezi gumazir Hibrun Akinafarım osırızim a nıghnızir pumuning ikia ofa an osiri. An nıghnızir farazım kamakın, Israelin gumazamizıba bar God uabı ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsızim ini, egha Godın ingangarım damu, egh Israelian akurvagham, God gumazamizir kaba me amısevezi, me Kraısın mın iti. Ezi an nıghnızir mam ua kamakın, Guızbangıra Mosesın dughıamın, Kraıs İesus otozir puvati. Ezi Moses amızir ingangarır kam, matı a Kraısın zıamrama aghumsızim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti 1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30

Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹ Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

³⁰ Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

³¹ Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumazamizir an akam batogheziba me soghezi, a me ko aremezir puvati.

³² Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanibar amuamin dughiaba puvati. ³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi. ³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me misoghasava amima,

me men are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz darazir modorozir gumazibar agintigha me misogha me abini. ³⁵ Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, men mikarzibagh asighasigha ghuav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimin dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kam in ikirimirim bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire. ³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki. ³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. ³⁸ Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kam in gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghin amizi,

11:29: Kis 14:21-31   **11:29:** Ua Me Ini 14:21-31   **11:30:** Jos 6:12-21   **11:30:** Josua 6:12-21
11:31: Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25   **11:31:** Josua 2:1-21; 6:22-25; Jems 2:25   **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11   **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6--5:31; Gumazir Dapaniba 6:11--8:32; Gumazir Dapaniba 11:1--12:7; Gumazir Dapaniba 13:2--16:31; 1 Samuel 1:1--31:13
11:33: Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27   **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27   **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30
11:34: Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30   **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25   **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37   **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6   **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6   **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19   **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19   **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9
11:38: 1 Atriviba 18:4; 19:9

me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. ⁴⁰ Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganiva, egh nighnizir gavgavim an ikiam

¹ Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariam in min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavim arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekiar God e bagha atizir kam in ivemaram. ² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavim mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir

ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghiragham marki. ⁴ Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir kam in ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. ⁵⁻⁶ God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

“Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akirmisi.
A gumazitam inigh uan borimin
min a diponiva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi
bizitam ni damighti,
ni kamaghin nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh ni uaghan osiman
marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu? Puvati. ⁸ God

11:40: Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22 **12:3:** Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godin Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9

uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba. ⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamira ikivira ikiam. ¹⁰ En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar ote-vibar me ifongezî moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin amizi, an en akurvaghasa e akirmisi. ¹¹ Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar osemi. Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti, ¹³ ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua der-aghiam.

¹⁴ Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir

Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham. ¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ataghiraghan marki. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki. ¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An Aisakin otarir ivariam, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, a dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati. ¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalem ootogha gifa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelia fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko, ¹⁹ sigham in ararem baragha gumazir mamintiarim barasi. Gumazamiziba tiarir kam baragha bar atiatigha kamaghin Moses migei, "E uam oraghan aghua." ²⁰ Ia fo, God Akar Gavgavim me ganingizi, me bar an atiatigha a baraghan aghua. Akar kam kamaghin migei, "Gumazitam o asizitam mighsiar kam in mangi puram an suiraghiam, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh." ²¹ Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha

12:9: Sav 12:7, Ais 42:5   **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 42:5   **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16
12:10: Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16   **12:11:** Je 3:17-18   **12:11:** Jems 3:17-18   **12:12:** Ais 35:2
12:13: Snd 4:26, Ga 6:1   **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1   **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22   **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22
12:15: Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12   **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12   **12:16:** Stt 25:29-34   **12:16:** Jenesis 25:29-34   **12:17:** Stt 27:30-40
12:17: Jenesis 27:30-40   **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7   **12:18:** Ua Me Ini 19:16-22; 20:18-21; Godin Araziba 4:11-12; 5:22-27   **12:20:** Kis 19:12-13   **12:20:** Ua Me Ini 19:12-13   **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19   **12:21:** Ua Me Ini 19:16; Godin Araziba 9:19

ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi.”

²² Ia bizir kamaghin garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zurara itimin nguibar ekiamin otogha gifa, kar Jerusalem in nguibar Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti. ²³ Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha givazir darasi. Ia Godin kam batogha gifa, a gumamaziziba bar men araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira Godin damazimin bar deragha egha aremegha, deraviram otiviziba, ia men duaba batifi.* ²⁴ Ia Iesusra bato, an abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gami. Egha ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a daningasa a kavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribav kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kam in God Akar Gavgavim gumamazizibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua,

egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati. ²⁶ Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamagharam aning damigham.” ²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiatingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezim mokin.

12:22: Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesia 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2; 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4

12:23: Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem 13:8; 14:4 * **12:23:** E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarir kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumamazizibar aningasa egha me dibora ghaze, “Me Godin borir ivariaba.” **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Jenesis 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me Ini 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:26:** Ua Me Ini 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Jenesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9

2 Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiabar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. ³ Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamın ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghın fogh, gumazim ko amizim uaningin ikia poroghamimningin otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimın dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar aningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghın nighnigh, bizir ia itiba, da ian tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghın e mikemegha gifa:

“Ki ia ateghti
bizitam paza ia damuan
kogham.
Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan
kogham.”

⁶ Kamaghın amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam:

“Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
ki atiatir puvati.

Ki fo,
gumazamiziba arazitamin na
damighan kogham.”

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazamizir dapanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimın arazim, ia uaghan an gin mangi. ⁸ Krais Iesusin arazim, a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam. ⁹ Ia Akar Aghuimın min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghiraghan marki. Kamaghın amizi, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Arazir kam, gumazamizibar darorimın akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir dakozir mam iti. Ezi Judabar Purirpenimın aven ofa gamizir gumaziba, God men anogoroghezima, me ofa gamir dakozir kamın daghebar aman kogham. ¹¹ Ofa gamir gumazibar dapanim, an asizibar ghuziba inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamın aven ghugha, arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumazamiziba iti naghın azenan ghua saghon

13:3: Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15
13:4: 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:5:** Godin Araziba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12 **13:8:** Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8, 2:16; 1 Timoti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:10:** 1 Korin 9:13; 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:11:** Ua Me Ini 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Diboboniba 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58 **13:12:** Matyu 21:39; Jon 19:17-18; Aposel 7:58

da tuema, da isia mighiri. ¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.* ¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.† ¹⁴ E fo, nguazir kam in e zurara ikiamin nguibar ekiam itir puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha mizua iti. ¹⁵ Kamaghin amizi, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam, a en Ekiam. ¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akurvaghsi bizitaba me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim

sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham. ¹⁸ Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati. ¹⁹ Ki mighira ia gakaghor, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikarizir Gavgavir kam, gavgavim a ganing, eghti a iki mamaghira ikiam.

²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsis, eghti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar

* **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27 in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7 ko 14 in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 **13:13:** Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14 † **13:13:** Gumazir maba ti, Kraissin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9 in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraissin gin zuir darasi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:14:** Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:15:** 2 Eghaghaniba 29:31; Onger Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:16:** Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:17:** Esekiel 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:18:** Aposel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3 **13:20:** Ais 55:3; Jer 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:20:** Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10 **13:21:** Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

ki gavgavim ian navibar aningasa os-
irizir kam, ia deraviram a baragh.

²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge,
me kalabusin en aveghbuam Tim-
oti firizi, a ua kalabusin itir pu-
vati. A zuamira na bagh izeghiva, ga
uaghara mangi ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko
Godin gumazamiziba bar me mikim
suam, ki ghaze, God deraghvira me
damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin
adarazi uaghan ia bagha akam am-
aga ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze,
Godin apangkuvim a bar moghira ia
ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim O Jems

Akar faragha zuim

Jemsin akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems, Godin gumamaziziba arazir aghuibar gin mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumamazizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fofozim iniva, egh deravira an akam ginhignighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me pura ikian kogham. Puvati. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin akagham, me nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavigh egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Kraiss Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumamazizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. ⁴ Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater.

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1

1:19; 1 Pita 1:1

* **1:1:** Israelin 12plan anabar kaba, da Godin gumamazizir nguazir kamın bar an

tibar ababanım gami.

1:2-3: Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16

1:5: 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15

1:5: 1 Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1

Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8

1:9: Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:10:** 1 Korin

7:31; 1 Jon 2:17

Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumamazizir aruabar min otogham.

Gumamaziziba nighnizir aghuibar otevegh, me God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a danıgam. God pura biziba gumamaziziba bar me ganidi, an atarir puıvati. Kar Godin bizibar anogorozir puıvatizim, me an azangsightima a me danıgasa bar ifonge. ⁶ Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danıgham, o puıvatıgham?" E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. ⁷ A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danıgham. Puvati. ⁸ A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puıvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki. ¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabıraghti me akımarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki. ¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gısirazıma a midıi. Ezi tememin akımarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumamazizir bizir aviriba itiba, me

uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham.

¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvaghera arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghoru. ¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. ¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. ¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghirazir puvati. A bizitam in nedazimin min aruem a gisirazi an oteveghe ruarazir puvati.

¹⁸ God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. ²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati. ²¹ Kamaghin amizi, ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham. ²² Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari. ²³ Gumazamiziba pura Godin Akam baregha, an gin zuir puvati, me mati gumazamiziba ganganimin uan guabar gari. ²⁴ Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men guaba manmaghira gari. ²⁵ Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firriaghiri. Eghti gumazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogh, bar an

1:12: Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba 3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10 **1:14:** Rom 7:7-10

1:15: Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4

1:20: Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 5:19-21; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12

1:25: Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12

Akamın gın mangiti, gumamazir kaba, God men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Gumamazitaba kamaghın nighnigh suam, “E Godın gumamazir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe,” egha migirigiar aghuibar uan mizebar dav geir puvati, kamaghın me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghın men nighnizir gavgavim ko Godın ziam fer arazim pura bizim.

²⁷ Guizbangın nighnizir gavgavir God Afeziamın damazimın deragha osımtıziba puvatızim, a kamakın: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghıva, amizir odıarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men osımtıziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamın araziba e damuti e Godın damazimın mizeghan kogham.

2

E arazir amir vamıran, bar gumamazizibar amuam

¹ Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraıs İesusın iti, a bizir aghuir Godın Nguibamın itibar Ekiam. Ia gumamazir ziaba itiba deravira me damu egh gumamazir ziaba puvatıziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamıran bar me damu. ² Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, God ko migeir dipenimın aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimın aven mangam, ³ eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,”

egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghın a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning boroghın magh vazim daperagh,” ⁴ İan arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumamazizibar araziba arazir vamıran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar mın otivigha nighnizir bar kurabar gumamaziziba tuisisi.

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazimın itir gumamazizibar damazibar itir gumamazir onganaraziba, gumamazir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimın arazimın iti. A fomıra gumamazir bar a gifongeziba bagha akam akıra ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghın a gumamazir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikiam. ⁶ Ezi ia akar aghumsıziba onganarazibagh anıdi. Ia nighnigh! Tina ia dikabıra egha osımtıziba ia garisi, egha ia mikırvagha kotiabar zui? Kar gumamazir dagıaba bar izıvaziba arazir kabagh ami. ⁷ Ezi God İesusın ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasıghasisi? Dagıar avırıba itir gumamazir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akınafarimın an akar ekıar mam e ganıga ghaze, “Ni uabıra uabi gifongezı moghın, gumamazir igharazibagh ifongegh.” Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gın mangı, kamaghın ia arazir aghuim damuam. ⁹ Ezi ia arazir aghuim gumamazir mabagh amua egha gumamazir igharaziba akirim me gasara, kamaghın ia arazir kuram

1:26: Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godın Araziba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Aposel 10:34; Jems 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Aposel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22 **2:8:** Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:9:** Godın Araziba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godın Araziba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10

gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati. ¹⁰ Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim. ¹¹ E fo, God kamaghin migei, “Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki.” Egha a uaghan kamaghin migei, “Ia gumazamizibav soghtima me arimighiran marki.” Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazitam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazamizibar otifi.

¹² Ia fo, Godin Arazim en arazir kuramin gavgavim a givagham, eghiva e damuti e firighirigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazamizir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. ¹³ E fo, gumazamiziba igharaz darazir apangkuvan koghti, God kotiamin me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apangkuvighan kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati. ¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba

ko dagheba puvati, ¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. ¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazamizir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazamizir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.” ¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kam in mingarim gifoghasa, o? Ia oragh. ²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kam in God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi

2:11: Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9   **2:11:** Ua Me Ini 20:13-14; Godin Araziba 5:17-18; Rom 13:9
2:12: Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16   **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16   **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19   **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42
2:14: Mt 7:21, 7:26, Je 1:23   **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23   **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17   **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17   **2:17:** Je 2:20, 2:26   **2:17:** Jems 2:20; 2:26   **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13   **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13   **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17   **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17   **2:21:** Stt 22:1-14   **2:21:** Jenesis 22:1-14   **2:22:** Hi 11:17-18   **2:22:** Hibru 11:17-18

arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. ²³ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." Egha God kamaghin a dibori, "Nan roroam." Ezi akar kamın mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto. ²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, "gumazir Godin damazimin derazim," a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migha ghaze, ni nan damazimin dera. ²⁶ E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamın nighnizir gavgavim aremezi moghın iti.

3

E uan migirigiba deravira dar ganam

¹ Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamin, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham.

Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. ² Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

³ E ainin otevíba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamın e bar deravira dar ganti, da en gin mangam. ⁴ Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui.

⁵ Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, ruarimin temeaba bar isigham! ⁶ Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizarir ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷ E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti. ⁸ Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti

2:23: Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 **2:23:** Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31 **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** Jems 2:17 **3:1:** Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3 **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3 **3:2:** 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8 **3:5:** Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13

an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumamazizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.

⁹ E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en Afeziam. God gumamazizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumamazizir igharazibagh asighasisi. ¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. ¹¹ Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati! ¹² Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumamaziziba Godin izezir fofozim ikiva, me arazir aghuibar amuam

¹³ Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumamazizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumamaziziba an arazir aghuir an amibar ganam. ¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam dikabiragham marki. ¹⁵ Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kam in bizim. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an

afeziam. ¹⁶ Ia oragh. Gumamaziziba navir kuraba gumamazizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumamazizir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami.

¹⁷ Ezi gumamazizir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumamazizibar asughasusi. Egha me gumamazizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apanguva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumamaziziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. ¹⁸ Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4

Gumamazizir nguazimin arazibagh ifongeziba, me Godin apaniba

¹ Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzim in agorogemin araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzibar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir kam in da akamadariba ko midorozibagh amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o? ² Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia gumamazizibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir puvati,

3:9: Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7   **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7   **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18   **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18   **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13   **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13   **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17   **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17   **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20   **3:16:** 1 Korin 3:3
3:17: Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18   **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18
3:18: Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11   **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11   **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11   **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11   **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22   **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22

ezi bizir kam bagha ia da isir puvati.
³ Egha ia biziba iniasa God ko miġia, egha da isir puvati. Ian niġhniziba derazir puvatizima ia God ko miġei. Ia bizir ian mikarzim in agorogem itiba bagha niġhnisi. Kamagh in, ia biziba isir puvati.

⁴ Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Ian tav nguazim in arazibagh ifonge, a God in apanim. Ezi ia ti bizir kam ġifozir puvati, o? Gumazim o amizim nguazim in arazibar namakam gami, a God in apanim in oto. ⁵ God in Akinafarim kamagh in miġei, “Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uab in apengara ikiasa a bar ifonge.” Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. ⁶ God en apangkuvavira iti. Kamagh in amizi, God in Akinafarim kamagh in miġei:

“God zurara gumazir uan ziaba feba
 a me dikabiri,
 egha gumazir uan ziaba
 dikabiriba
 God men apangkuva
 egha bar deravira me
 gami.”

⁷ Kamagh in amizi, ia uari dikabiragh egh God in apengan iki. Ia Satan munasaraghti, a ia ategh arimangigham. ⁸ Ia God in boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir kurabagh amir gumamaziziba, ia uan navir averiabar amighti da zuegh, mati gumamaziziba uan dafariba ruez i da bar zue. Ezi ia gumamazizir niġhnizir pumuning

itiba, niġhnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh. ⁹ Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumamazizir datirigh in atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumamazizir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. ¹⁰ Ia God in damazim in bar uari dikabiragh iki. Ia kamagh in damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

¹¹ Nan adarasi, ia God in gumamazizir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Ian tina akar kuram in igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuram in Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jas in min oto.* ¹² God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumamazizibar akurvagh, o me gasighasigham. Kamagh in ia te, ia jas in min gumamazizir igharaziba tuisisi?

E kamagh in mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e niġhnizibar amuam

¹³ Ia oragh, ian tina suam, “Datirigh in, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mam in mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kam in e dagiar aviriba iniam.” ¹⁴ Ia zurara kamagh in miġia, egha ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim

4:4: Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15   **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15   **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10   **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Diboboniba 11:29   **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5   **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5   **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7   **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12   **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3   **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3   **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6   **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6   **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1   **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1   * **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kam in a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8 in itim.   **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13   **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13   **4:13:** Lu 12:18-20   **4:13:** Luk 12:18-20   **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1   **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24   **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24   **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3   **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3

mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givagham. ¹⁵ Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, "Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam." ¹⁶ Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. ¹⁷ Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

¹ Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki. ² Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham. ³ Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarizibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.* ⁴ Ia deravira oragh, ingangarir gumazamiziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazamizir kaba me uan ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian

arazir kuraba ikarvagham. Ezi ingangarir gumazamizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba Bar Itim, a baraki. ⁵ Ezi dughiar ia nguazir kamim itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa. ⁶ Ia gumazamizir aghuibar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba ateriva egha Ekiam mizuamti a izam

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam. ⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki. ⁹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin

4:17: Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a daghar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogh. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kamim akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godin Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:8:** Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38

damuti, God jasın mın otogh ian arazir kuraba tuisıgham. Ia oragh, jasın kam a tiar akamın tughav iti! ¹⁰ Nan adarasi, ia fomıra Godın akam inigha izir gumazir Ekiamın ziamın akam akuniziba, ia me ginıghnıgh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osımtızir kam ateri. Ia men arazir kam inıgh, egh men gın mangı. ¹¹ Ia oragh. E ghaze, “Gumazamizir tuivigha gavgavigha osımtıziba ateriba, me bar akuegha deravıra iti.” Ia Jopın eghaghanım gıfo, a tughavıgha gavgavigha osımtızir a batozıba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gın bar arazir aghuımın a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavıra iti, egha zurara bar deravıra e gami.

E guizbangıra pın darıgh mikıman kogham

¹² Nan adarasi, e damuamın bizir faragha zuım, a kamakın. Dughıar ia akar dıkırızım damuamım, ia pura Godın Nguıbamın ziam dıponan markı, egh guizbangıra darıgh nguazım o bizir ıgharazım dıponan markı. Egh ia suam, “Ki guizbangıra bizir kam damuam.” Egh ia suam, “Ki guizbangıra bizir kam damuan kogham.” Egh ia uan akamın gın mangı. Ia mikım guizbangıra pın dıboroghti, God ıvezir kuram ia danıgham.

Godın damazımın derazir gumazıba, me God ko mıgeı, men azangsızıba bar gavgavır ekiam iti

¹³ Ezi ian tav ti osımtızım ateri? Kamaghın a God ko mikım. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamın ziam fer ıghıabar amu. ¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraısın adarazir gumazamizir

dapanıbar diaghti, me izi a bagh God ko mikımıva, Ekiamın ziamın borem an mikarzim daghuıgh. ¹⁵ Egh me nıghnızir gavgavım Godın iki God ko mikımtı, azangsızir kaba an akurvagh a damıghtıma, a ghua-maghegham. Ekiam arımariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amızir arazir kuraba, Ekiam da gın amadagham. ¹⁶ Kamaghın amızı, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godın gumazamizir ıgharazıbar kım. Eghti God ian akurvaghsı, ia uari bagh God ko mikımtı, God ia damıghtı ia ua deragham. Ezi gumazım o amızir Godın damazımın deraghavıra itım God ko mıgeı, an azangsızım bar gavgavır ekiam iti, eghti a ıgharaz darazir akurvagham.

¹⁷ Elaija, e nguazir kamın itir gumazamizıbar mın garir gumazım. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozım izan kogham. Ezi God amozımın tıvazıma amozım azenir 3pla ko iakinir 6plan nguazımın ıvezir puvati.† ¹⁸ Egha a gın ua God ko mıgeıma, God amozım amadazıma a izaghırı, ezi dagheba uam azenıbar aghui.

Gumazamizıba guızın tuavım ateghti, e ua me inıgh izam

¹⁹⁻²⁰ Nan adarasi, ian tav guızın akamın tuavım ategh pura akar ıgharazımın gın mangam, eghti ian tav uam a inıgh izi guızın akamın tuavım datıgham, kar arazir bar aghuım. Ia akar kam deragh a gınıghnıgh! Ian tav gumazamizir arazir kurabagh amıbar akuraghtıma me tuavır kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumazamizir

5:11: Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16 **5:13:** Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:15:** Aısaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:16:** Godın Arazıba 9:18-20; 1 Samuel 12:18; 1 Atrıvıba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 **5:17:** 1 Atrıvıba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15 † **5:17:** Elaija, a fomıra itir Godın akam inigha izir gumazım. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atrıvıba 18:42-45 **5:19-20:** Onger Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1 Pita 4:8

kabar duabar akuraghtıma me
oveghan kogham. Eghtı arazir
kamra God arazir kurar aviriba gın
amadagham.‡

---

‡ **5:19-20:** Marazi ghaze, Kraisin gın zuir darasi, men marazi Godın guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akınafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Pita

Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Krais Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otizir kamın, God men nighnizir gavgavimın ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Krais ua izam. Eghti dughiar kamın me ivezir aghuim iniam.

**E guizbangira Godin
adarazir otifi,
kamaghın e arazir
aghuibar amuva
egh bizir aghuir e
iniamibav zuamam**

(Sapta 1:1--2:10)

¹ Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti. ² God kamaghın ifonge, ia Krais Iesusin

akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamın a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti.

*Ikirimirir bar aghuim a Godin
Nguibamin ikia e mizuai*

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti. ⁴ Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti. ⁵ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghın amizi God uan gavgavimın ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighın dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. ⁷ Arazir kamın God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1   **1:1:** Jems 1:1   **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2   **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hibru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2   **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18
1:3: 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18   **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4   **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8   **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1   **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; Jut 1:1   **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10   **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10
1:7: Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3   **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3

puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia bativti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Kraisi Iesus ua izamim, a bar ia gakuoghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. ⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamın bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa. ⁹ Ezi ian nighnizir gavgavimın mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvagh. Egha me akar kamın mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri. ¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a manadizoghın otogham, egh a manmaghin izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Kraisi faragh mizazim inigham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. ¹² God kamaghın men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimın gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamiz-ibara

¹³ Kamaghın amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimın araziba dikabin. Kraisi Iesus uamategh izamin dughiamın God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghvira mizuam iki. ¹⁴ Ia borir akaba barazibar mın iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimın arazir kurabar gin zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin mangan marki. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godin akinafarimın osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan mın arazir kurabar saghon iki bar zuegh, nan gumazamizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Kamaghın amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamın ua e iniasta gami

¹⁷ Ia zurara, God ko migiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en zibagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvaha e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamın itir dughiamın ia pura guighav itir gumazamizibar mın an iki. Egh ia bar Godin apengan iki. ¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba, da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezezir dughiamın, a nguazir

1:8: Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20   **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hibrú 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20   **1:9:** Ro 6:22   **1:9:** Rom 6:22   **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21
1:10: Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21   **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21   **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21   **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40   **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibrú 11:13; 11:39-40   **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8   **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8   **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5   **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5   **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibrú 12:14; 2 Pita 3:11   **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23
1:17: Godin Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibrú 12:28; Akar Mogomem 2:23   **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3   **1:18:** Esekial 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3   **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9   **1:19:** Ua Me Ini 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibrú 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9

kamın bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. ¹⁹ A Kraisin ghuzimın ia givese, ezi ghuzir kam a bar pın ko. Ezi Kraisa sipsipın nguzir mamın mın ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzipar itir puvati, ezi Kraisa mati sipsipın nguzir mam, arazir kuratam an itir puvati.* ²⁰ Fomira God tıghar nguazimın ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Kraisa amisefe. Ezi datirighın e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa Kraisa bar azenara ian aka. ²¹ A ian akurazima ia nighnızir gavgavim Godın iti. God a gamizima a uam ovevemın dikafi, ezima God bar Kraisa isa bar pın aneti. Kamaghın amizi ia nighnızir gavgavim Godın iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba baghvıra mızuam iki.

Ia bar gumamazizibagh ifongegh

²² Ia guizin akam baregha an gın zui, egha arazir kamın ia Godın damazimın zue. Egha ia uaghan Godın gumamaziziba guizbangira me gifonge. Egh datirighın ia bar me gifueghıva, bar uan naviba isıva me daningigh. ²³ Ia datirighın gumamazizir igiabar otivigha gıfa, mati ia dagher biar igiamın mın azenimın oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar mın aghuir puvati. Ezi dagher ovızir kam, a Godın akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghıra ikiam. ²⁴⁻²⁵ E fo, Godın Akınafarim kamaghın mıgei:

* **1:19:** Ezi Israelia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gın amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipın bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25ın gan.) Pita Moses Osirizir Arazir kam gınighnıgha, egha mıgei, Kraisa mati ofa damuamin sipsipın aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:22:** Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:23:** Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **1:24-25:** Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3 **2:1:** Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:1:** Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21 **2:2-3:** Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:4:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6

“Gumamaziziba dadabar mın ami,
me dughiar ruarimın, nguazir
kamın ikıvıra ikian kogham.
Me oghevseviba midii
moghıra misigham.
Me ruarimın itir akımariba suaghiri
moghın,
dughiar ruaribar itir puvati.
Oghevseviba midıima,
akımariba midıia suaghiri.
Ezi Ekiamın akam
zurara ikia kamaghıra iti.”

Akar kam, a Godın Akar Aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagıar aghuir angamıra itim

¹ Ia gumamazizir igiabar otivigha gıfa, kamaghın ia arazir kuraba, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangın mıgeir araziba, ia bar da atakigh. ²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghıra, ia Godın Duam ia ganingizir daghem baghıva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godın arazir a ia gamim, ia a gıfo, Ekiam a bar moghıra dera. Kamaghıra, ia Godın Duamın daghem amıva aghung egh Godın Duamın aven gumazir aruabar mın ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akınir aghuir angamıra itim, o dagıar aghuir angamıra itimın mın iti. Gumamaziziba an aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar pın ko. ⁵

Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenim mın otoghti, an Duam dipenir kamın aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazamizibar mın ikiam. Egh ia Kraıs İesusın ziamın ia bar ofan mın uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godın Akinafarım ghaze:

“İa gan.

Kı dagiar aghuir mam amisevezima a bar pın ko.

Ezi kı datırighın Saionın Mıghsiamın dagiar kam arısi.

Ezi a Dipenim aterir dagiamın mın otó.

Eghti gumazamizir nıghnızir gavgavım an itiba, me aghumsıghan kogham.”

⁷ Ezi ia nıghnızir gavgavım Kraısın itiba, ia fo, Kraıs mati dipenir akınır bar aghuım. Ezi nıghnızir gavgavım puvatızıba, Godın Akinafarımın me ghaze:

“Dıpenır akınır kam, kar dipenır akınır ingangarır gumazıba aghuazım, a datırighın dipenım aterır guarım gava.”

⁸ Egha Godın Akinafarım uaghan ghaze:

“Dagiar kam a gumazamizıbagh amıma, me asaghpora daıghırı.”

2:5: Ua Me İni 19:6; Aısaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hıbrı 13:15-16; Akar Mogomem 1:6 **2:6:** Aıs 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:6:** Aısaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20 **2:7:** Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:7:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:8:** Aıs 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aısaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonıka 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Aıs 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me İni 19:5-6; Godın Arazıba 4:20; 7:6; 14:2; Aısaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghanıba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hıbrı 11:13; Jems 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korın 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1

Me akam barazır puvati, kamaghın amızı, me daıghırı. God fomıra fo, bizır kam me batıvam.

⁹ Ezi God ia mısevegħa gıvazıma ia an adarazır otıfı. Egha ia atrıvımın ofa gamır gumazamizıbar mın otıfı. İa bar guızbangıra Godın gumazamizıbara, egha God bagħavıra itı. Egh ia Godın gumazamizıbar ikıva, an arazır aghuir a ia gamızıbar gun mıkımasa, ia mısefe. İa faragħa mıtarımın ikezi, a ian dıagħa uan angazangarır aghuımın ia atı.

¹⁰ İa fomıra pura gumazamizır kınıbar mın itı, egha datırighın ia Godın gumazamizıba.

İa fomıra Godın apangkuvım inızır puvati, egha ia datırighın an apangkuvım inıgha gıfa.

E ıgharazıbar tongın deragħvıra daruam

(Sapta 2:11--3:22)

E Godın ingangarır gumazamizıbar mın ikiam

¹¹ Nan roroaba, kı akar gavgavımın ia mıgeı, ia nguazır kamın ikıa mati gumazamizır pura guıghav itıba, ko gumazamizır nguıbaba puvatızıbar mın itı. Ezi kı ia mıgeı, ia navır ghurımın arazır kuraba bar ada atakıgh. Arazır kaba ian duaba ko mısoı. ¹² İa bar deragħvıra Kraısın azenan itır gumazamizıbar tongın daru. Eghtı me akar kuraba ia mıkımıva, gın ian arazır aghuıbar ganıva, egh me God İzamın Dughıamın, an zıam fam.

13 Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh. 14 Gavmanin gumazamizir dapaniba, Ekiam me amisevegha ingangarir kam me ganingi, eghti me gumazamizir arazir kurabagh amiba, ivezir kuraba me daningam. Egh gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin amizi ia uaghan gavmanin gumazamizir dapanibar akabar gin mangi. 15 Gumazamizir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir aghuibar amuasa God ifonge, eghti tuavir kam in ia men akaba aminivagham, eghti me mikiman kogham. 16 Ia bar firiaghizir gumazamizibar min iki. Egh kamaghin nighnighan marki, "E datirighin firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam." Puvati. Ia Godin ingangarir gumazamizibar min iki. 17 Egh ia arazir aghuibar gumazamiziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

18 Ia pura ingangarir gumazamiziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki. 19 E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a

daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. 20 Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavighti, ian arazir kurar kam in ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighti, God arazir aghuimin ia damuam.

21 Krai mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kam in gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

22 "Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati."

23 Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim. 24 Ezi Krai en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera.

25 Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

2:15: Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16   **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16   **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13   **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13   **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22   **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22   **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1   **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1   **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15   **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15   **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6   **2:21:** Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6   **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15   **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15   **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9   **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9   **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28   **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28   **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20   **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20   **3:1-2:** 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5

3

Akar poroghamibar zuim

1-2 Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me baghvira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki. ³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. ⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera. ⁵⁻⁶ E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin apengan ikia, egha "gumazir ekiam," a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, bizitam in atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷ Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin mangiva, uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh me baghvira ikiva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim, bizitam

anepiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuy, egh uari abirir arazim damu. ⁹ Eghti gumazamiziba arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazamizir igharaziba arazir aghuim me damu. ¹⁰⁻¹² Godin Akinafarim ghaze:

“Ekiamin damazimin derazir gumazamiziba,
a deragha men gara,
men azangsziba barasi.
Gumazamizir arazir kurabagh
amiba,
Ekiam me batogha
men aghua.
Kamaghin tina dughiar ruarimin iki,
dughiar aghuibar gansiva,
egh akar kurabav kiman
koghiva,
ifavarir akaba atakigh.
An akirim ragh arazir kurabagh
asaragh,
arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin, gumazamizir
igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

3:3: 1 Ti 2:9, Ta 2:3   **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3   **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16   **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16   **3:5-6:** Stt 18:12   **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4
3:7: 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4   **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23   **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17   **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15   **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15   **3:10-12:** Sng 34:12-16
3:10-12: Onger Akaba 34:12-16; Aisaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hibru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22   **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28   **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28

13 Ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham. 14 Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki. 15 Egh ian navir averiabar, ia Kraiss uabira ia uan Ekiamin min faraghivira anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mizuair kam in mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvagh si nighnigh iki. 16 Ia arazir aghuibagh amua Kraissin gin zuima, me akar kuraba ia migei, eghti gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemezibar aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, arazir aghuibar me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. 17 Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Kraiss aremegha ua dikavigha uam e ini

18 E kamaghin fo, Kraiss uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar danganim inigha areme. A bar gumazamizibar arazir kuraba batueghiva me inigh God bagh mangasa, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kam in gumazir inivafizimin min itima me a

misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamira iti. 19 Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar Aghuim me mikiri.* 20 Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghiriassi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumazamizir splara an itima, aperiar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti. 21 Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzibar miziriziba a gevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Kraiss Iesus ovevem in ua dikafi, ezi tuavir kam in God ian akurvasi.† 22 Ezi Kraiss Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvim in iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

**Osintizir bar ekiam
Kraissin adarazi batozi,
me mizaziba isi**

4

(Sapta 4--5)

Enavir ghurimin araziba ataghiragham

1 Kamaghin amizi, Kraissin mikarzim mizazim ini, kamaghin

3:14: Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:** Jeremaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aisaia 8:12-13 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:** Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hibru 13:18; 1 Pita 2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom 5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22 **3:19:** Jenesis 6:1--7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita 2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 † **3:21:** Grighin akam vezin kam in deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **3:22:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 **4:1:** Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5

e uaghan an mìn nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzimìn mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.* ² Kamaghìn datirighìn tugh mangi, ian inivafizimìn ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimìn arazibar gìn mangan marki; ia God ifongezir arazibar gìn mangi. ³ Ia fomira dughiar ruarimìn navir ghurimìn arazibar gìn zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezi moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pantemìn diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamìn biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba puvati. ⁴ Ezi ia datirighìn ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamìn digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei. ⁵ Egh me gìn uari jasin ekiamìn kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamira itiba. ⁶ Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir

ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghìn oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati gumazamiziba bar kamaghìn ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri.†

God puram e ganingizir bizir aghuiba, e deraghvira dar ingangarim damuam

⁷ Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghìn amizi ia God ko mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimìn araziba dikabin. ⁸ Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an arazir kurar kam gìn amadagham. Kamaghìn ia Kraisin adarasi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. ⁹ Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki. ¹⁰ God uan apangkuvimìn bizir guar avirir aghuiba vaghvagha ia ganidi. Kamaghìn amizi ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumazamizir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, Godin gumazamizibar akurvagh. ¹¹ Ia kamaghìn ifongegh, gumazamiziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Krai Iesusin ziamìn me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim,

* **4:1:** Mizazim isir arazimìn akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22in iti. **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:2:** Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:3:** Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:4:** Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:5:** Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 **4:6:** Rom 8:10 † **4:6:** Grighìn akam vezin kamìn bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghìn a gira, "Bizir kam bagha Krai Akar Aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghìn an Akar Aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba mìn ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:7:** Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:8:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:9:** Filipai 2:14; Hibru 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6

God a danighti, a Godin gavgavimın igharaz darazir akurvagh. Eghti Kraıs İesus zurara, atrivimın gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivıra ikiam. Bar guizbangıra.

E Kraısın mın mızazıba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osımtızır kam avimın mın ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavır kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha garıba e batifi. ¹³ Ia osımtızır kabar aven Kraıs mızazım isi moghın, ia uaghan mızazım isi. Kamaghın ia bar akongegh. Egh gın a uamateghamin dughiamın ia an atrivimın angazangarımın ganıva ian agorogem pın ikiti, ia guizbangıra bar akuegham. ¹⁴ Godın Duar angazangarım itim ia avara. Kamaghın amizi me Kraısın ziam bangın me akar kuraba ia mikımtıma, ia bar akuegham. ¹⁵ Ia uari uan osımtızıba bagh mızazıba iniam, kamaghın derazır puvati. İan tongın tav gumazıtam o amızıtam misueghtıma an aremegham, o a bizıba okımam, o a tintinimın arazır kurabar amuam, o a tintinimın gumazamızır igharazıbar bizıbar ganam, me an arazır kaba baghıva osımtızım a darıghtıma, kamaghın derazır puvati. ¹⁶ İa Kraısın adarasi, egh Kraısın ziam bagh ia mızazıba inıva, aghumsıghan marki. Kraısın ziam ian iti, kamaghın amizi ia Godın ziam fi. ¹⁷ Dughiar God uan adarazır arazıba tuisıghamim, an otogha gıfa. An gumazamızıba faragh kotiamın otoghtıma, eghti gın Godın Akar Aghuım akırım ragha

a gasarazır gumazıba me uaghan kotiamın otoghıva, egh guizbangıra bar ikuvigham. ¹⁸ Godın Akınafarım ghaze:

“Godın damazımın derazır gumazamızıba
osımtızıba sara zuıma,
God abuan men akurvası.
Eghti Godın aghuagha arazır
kurabagh amıba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹ Kamaghın Godın ifongiamın, gumazamızır maba mızazıba iniam, egh me bar uari sıva Godın agharım darıgh, egh arazır aghuıbar amuvıra iki. God en ingarıgha, zurara bar deravıra en gari.

5

Gumazamızır dapanıba, ia bar deragh Godın gumazamızıbar gan

¹ Kı akar mam Kraısın adarazır gumazamızır dapanıbar kımasa, kı uaghan ian mın Kraısın adarazır gumazır dapanır mam. Nan damazımın, kı uabi Kraısın garıma, a mızazım ini. Egh gın Kraıs uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamateghızam. Eghti dughiar kamın kı uaghan ia ko, e bar moghıra an atrivimın angazangarımın ganıva an aven ikiam. Kamaghın amizi kı ingarasa Kraısın adarazır gumazamızır dapanıba ia mıgei. ² İa Godın gumazamızıba deravıra men gan. Me sip-sıpar mın ian agharımın iti. Tav ia ingangarır kam damusi ia abıntıma, ia ingaran marki. İa ingangarır kam damuasa God ifonge. Kamaghın, ia ifueghıva ingangarır kam damu. İa

4:12: 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7   **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7   **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9   **4:13:** Aposel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9   **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20   **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20   **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20   **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20   **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20   **4:16:** Filipai 1:20   **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8   **4:17:** Jeremaia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8   **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31   **4:18:** Aghuzır Akaba 11:31; Luk 23:31   **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12   **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12   **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9   **5:1:** Aposel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18   **5:2:** Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14   **5:2:** Jon 10:11-13; 21:15-17; Aposel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6

ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamiz-ibar akurvaghsi bar ifongegh. ³ Ia gumazamizir aruabar min ikian marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. ⁴ Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighti, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

⁵ Ezi kamaghira, ia gumazamizir igiaba, ia gumazamizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei:

“God zurara gumazir uan ziaba feba,
a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba
dikabiriba
God men apangkuva
egha bar deravira me
gami.”

⁶ Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. ⁷ God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

⁸ Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazamizibar amasa me buriagharui. ⁹ Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰ God, an apangkuvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹¹ Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Kraisa baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apangkuvim ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangkuvim, egha ki deravira an gun ia migei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin apangkuvimin iki tugh gavgafigh.

¹³ Godin gumazamizir Babilonin itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam

5:3: Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:3:** 2 Korin 1:24; Filipai 3:17; 1 Timoti 4:12; Taitus 2:7 **5:4:** 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:4:** 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:5:** Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:6:** Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:7:** Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:8:** Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:9:** Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:10:** 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:12:** Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 **5:13:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24 * **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim mokin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23 **5:14:** Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

ia ko iki.* Nan otarim Mak, a
uaghan ia bagha akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko iki.† 14 Ia igharaz
darazigh ifongezir arazim akaghsi, ia
uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin
adarasi, ia navir amirizimin iki.

Pitan Akinafarir Namba 2 O 2 Pita Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akar mıngarımra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nıghnızir gavgavıba ko arazir aghuibagh asıghası. Ezi Pita akinafarir kamın aven mıgıa ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan markı. Me, akar aposelba men sure gamızıbar suıragh gavgafıgh. Eghtı arazir kamın me God ko Ekiam Kraıs İesus deravıra anıng gıfoghı. Aposelba uarı uan damazıbar İesusın ganıgha uaghan a barazi, a men sure gamı.

Gumazir maba kamaghın mıgeı İesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guızbangıra a zuamıra izeghan koghamın bıızımın mıngarım kamakın: God gumazıtam o amızıtam ovengan aghua. A kamaghsua, gumazamızıba bar navıbagh ırıgham. Kamaghın amızı, a gumazamızıba dugham me ganıga, egha me mıızua ıkıavıra ıtı (3:9).

**E arazir aghuıbar amutı
da en navır averıabar ıkı
gavgavıgham,
eghtı e gumazamızır
kurabar akaba
batogham**

(Sapta 1--3)

¹ Kı Saimon Pita, kı Kraıs İesusın ıngangarır gumazım ko an aposel. Kı, ıa gumazamızır nıghnızır gavgavır aghuım ıtıba, akar kam ıa bagha an osırı. Kraıs İesus en God, a en Akurvazır Gumazım. Egha a uan

arazır aghuımın God nıghnızır gavgavır aghuım ıa ganıngızıma, ıan nıghnızır gavgavır kam, a enanam ko voroghıra ghu. ² Ezi datırıghın ıa God ko en Ekiam İesus, anıngın fıfozır aghuım ınıs. Ezi kamaghın apangkuvır arazım ko navır amırızım ıan ekevegh ıkı.

God ua baghavıra e amısefe

³ Kraıs İesus a God, an gavgavım a bıızıba bar e ganıngı. Eghtı da gavgavım e danıngıtıma, e ıkırımırır aghuım ınıva e God ıfongezır arazıbar amu ıkıam. E Kraıs gıfo, ezi fıfozır kam e gamıma e God ıfongezır arazıbagh amı. Ezi a ko ıtır arazım ko an arazır aghuımın, an en dıa. ⁴ Egha bıızır bar aghuıba e ganıngı, da bar ekefe. Ezi kar bıızır a fıomıra e danıngasa akam akırızıba. E nguazır kamın ıtır gumazamızıba, e navır ghurımın arazıba bagha puv agoıma, da bar pazav e gamı. Ezi Kraıs bıızır aghuır kaba bar e ganıngı. Tuavır kamın, a ıan akuraghtı, ıa arazır kurar kabagh ıtıaghıva, egh Godın ıkırımırım ınıghıva egh an arazıbar amuam.

⁵ Bızır kabanang bagh, ıa Godın ıkırımırım ınısı pamten ıngar. ıa datırıghın nıghnızır gavgavım Kraısın ıtı. Egh uaghan arazır aghuıbar gumazamızır ıgharazıbar amu, egh uaghan Godın fıfozır arazım deravıra a ınıgh. ⁶ Egh uaghan navır ghurımın arazıba da dıkabın, egh uaghan tugh gavgavıgh osımtızıba ater, egh uaghan God ıfongezır arazıbar gın mangı. ⁷ Egh uaghan, uan adarazır mın, Kraısın adarazır apangkuvıgh men akurvagh. Egh uaghan ıgharaz darazıgh ıfongezır arazım damu.

⁸ ıa Kraıs İesus gıfo, a en Ekiam. ıa arazır kaba ınıghtıma da ıan ıkı bar gavgavıghtı, ıan fıfozır kam

1:1: 2 Ko 4:13, Ef 4:5, Ta 1:4   **1:1:** 2 Korın 4:13; Efesus 4:5; Taitus 1:4   **1:2:** Ju 2   **1:2:** Jut 1:2
1:3: Jo 17:3, 2 Te 2:14, 2 Ti 1:9, 1 Pi 2:9   **1:3:** Jon 17:3; 2 Tesalonıka 2:14; 2 Timotı 1:9; 1 Pita 2:9
1:4: 2 Ko 7:1, Ef 4:24, 2 Pi 2:18-20, 1 Jo 3:2   **1:4:** 2 Korın 7:1; Efesus 4:24; 2 Pita 2:18-20; 1 Jon 3:2
1:5: 1 Pi 3:7, 2 Pi 3:18   **1:5:** 2 Pita 3:18   **1:6:** Ga 5:22-23   **1:6:** Galesıa 5:22-23   **1:7:** Ga 6:10,
1 Te 5:15, 1 Jo 4:21   **1:7:** Galesıa 6:10; 1 Tesalonıka 5:15; 1 Jon 4:21   **1:8:** Jo 15:2, Ta 3:14   **1:8:**
Jon 15:2; Taitus 3:14   **1:9:** Hı 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11   **1:9:** Hıbru 9:14; 1 Jon 1:7, 2:9-11

deravira ingartima, dagher aviriba otivam. ⁹ Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuiamin tibar ganan kogham, a mati gumazir damazir okavirizimn min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. ¹⁰ Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham. ¹¹ Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamn iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krai Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹² Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi. ¹³⁻¹⁴ Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamn itir mikarzim suevkinigham. En Ekiam Krai Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamn aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. ¹⁵ Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarin garima a Kraisin iti

¹⁶ Ezi dughiar e Kraisin akar kamn ia mikemezim, e pura gumazitamin

eghaghanitam ko nighnizimn gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Krai Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarin ko gavgavimn garima da Krai Iesusin iti, kamaghin amizi e migei.* ¹⁷ Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarin aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarin ekiam kamn aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otaram, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge." ¹⁸ Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri. ¹⁹ Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragh. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemn ikia isi moghin, Kraisin angazangarin ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarin otogham.†

²⁰⁻²¹ Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekiam kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarim osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nighnizibagh asighasighasa (Jut 4-13)

1:10: 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19   **1:10:** 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19   **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5   **1:12:** Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Jut 1:5   **1:13-14:** Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1   **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1   **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1   * **1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otazir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36in gan.   **1:17:** Mt 3:17   **1:17:** Matyu 3:17   **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35   **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28   **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35   † **1:19:** Mizarazimn mikovezir kam, kar Krai Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16in gan.   **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11

1 Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham. 2 Eghti gumazamizir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazamizibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam. 3 Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti.

4 Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. 5 Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperm gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7plan gumazamizir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti.

6 Ezi God Sodomn nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze,

aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozi aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. 7 Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. 8 Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughia bar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi. 9 Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo, osimtizitam gumazamizir Godin Arazibar gin zui taba batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazamizibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham. 10 Eghti gumazamizitaba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazamizir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazamizir kurar kaba ian tongin iti, gumazamizir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. 11 Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazamizir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

12 Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati,

2:1: Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jud 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16 **2:4:** Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jud 1:6; Akar Mogomem 20:2-3 **2:5:** Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Diboboniba 26:10; Jud 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16 **2:9:** Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jud 1:6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:10:** Jud 1:4-10; 1:16 **2:11:** Ju 9 **2:11:** Jud 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jud 1:10

egha me uan mikarzipar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumamaziziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvagham. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. ¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumamazizir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, dagh ifongezir arazim bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! ¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim Balamın tuavimın gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamın ivezim iniasa. ¹⁶ Donkiba migeir puvati. Ezi donkin mam gumazimın min migia Balamın arazir kuraba bagha an atari. Ezi arazir kamın, donki Godın akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan arazir onganir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷ Gumamazizir kaba, mati mozir dipaba dakezi moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim

akarizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam. ¹⁸ Gumamazizir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumamaziziba apezepera me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko inivafizimın arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamın, me gumamazizir datirighira navibagh iragha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima, me gumamazizir kurar kabar gin zui. ¹⁹ Gumamazizir kurar kaba kamaghın migei, “Kamaghın ia en gin mangiva, egh ia firighiregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam.” Men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumamaziziba. E fo, gumamaziziba bizitam me ikirarighti, me bizir kamın pura ingangarir gumamazizibar min ikiam. ²⁰ Guizbangira, me en Ekiam Kraiss Iesus da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimın itiba bar adagh ita. Egh kamaghın me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham. ²¹ Kamaghın me arazir aghuimın tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighın me tuavir kam gifo, egha Godın akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham. ²² Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamın aven kamaghın migei, “Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.” Ezi uaghan akar otevir igharazir mam kamaghın migei, “Dam dipam guregha givagha ua ghua beghneazim gipoghposi.” Aningin arazim virara bar kufi.

2:13: Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12

2:15: Ju 11, MAA 2:14 **2:15:** Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35 **2:17:** Ju 12-13 **2:17:** Jut 1:12-13 **2:18:** Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16 **2:19:** Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4 **2:20:** Matyu 12:45; Luk 11:26; Hibru 6:4; 2 Pita 1:2-4 **2:21:** Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41 **2:22:** Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

¹ Nan roroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da feghti, ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam. ² Ia ua Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³ Ia faragh bizir ekiam kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin, gumazamiziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia mikimam. ⁴ Me kamaghin ia dipovam, "Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin." ⁵ Me bizir kam gifogha, a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari. ⁶ Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. ⁷ Kamaghira God fomira mikemezi moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin

Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamın gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham.

⁸ Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. ⁹ Gumazamizir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumazamiziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

¹⁰ Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi mokin. Eghti dughiar kamın overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimin itiba sara bar isigh ameregh givagham. Eghti nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.* ¹¹ E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi.

¹² Egh ia Godin Dughiar Otivamim mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamın aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da

3:1: 2 Pi 1:13   **3:1:** 2 Pita 1:13   **3:2:** Ju 17   **3:2:** Jut 1:17   **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18   **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18   **3:4:** Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45   **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27; Matyu 24:48; Luk 12:45   **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3   **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17; Hibru 11:3   **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5   **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5   **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10   **3:7:** Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10   **3:8:** Sng 90:4   **3:8:** Onger Akaba 90:4   **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20   **3:9:** Aisaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20   **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11   **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31; Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11   * **3:10:** Grighin akam deragha a migeir puvati.   **3:12:** Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10   **3:12:** Aisaia 34:4; Maika 1:4; 1 Korin 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:10

bar isiva ameregham.† ¹³ God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

An fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krai ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

¹⁴ Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar. ¹⁵ Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri. ¹⁶ Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deravira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumamazir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava dav gei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

¹⁷ Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumamazir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, ia nighnizir gavgavir ia datirighin itim ategh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh. ¹⁸ Krai Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravira a gifo.

† **3:12:** 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumamazibar anighti me navibagh iragham. Ezi kamaghin, gumamaziziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar Izamim aghozagham. Ni Aposel 3:19-21in gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aisaia 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1; 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korin 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3 **3:17:** Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Ko 10:12, Ef 4:14, 2 Pi 1:10-12 **3:17:** Mak 13:5; 13:23; 13:33; 1 Korin 10:12; Efesus 4:14; 2 Pita 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Ti 4:18, 1 Pi 2:2, Ju 25, MAA 1:6 **3:18:** Efesus 4:15; 2 Timoti 4:18; 1 Pita 2:2; Jut 1:25; Akar Mogomem 1:6

Jonin Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Jon Akar faragha zuim

Akinafarir kamın, Jon akar mingarir pumuningin migei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mitatemın itir darazi ateghtıma, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemın itir darasi,” kamaghın migei, bizir nguazimın kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godın Otarim, kamaghın amizi, a nguazir kamın gumazimın mın otoghan kogh, egh e gumazamiziba ami moghın, nguazimın biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumazamiziba deravira God ko ikisi, me nguazimın bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimın biziba. Kamaghın, e arazir kabar gın mangisi nighnighan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisin adarazi akar kaba baragh dar gın mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimın oto. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God bar a gifueghıva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimın aven daruti, mitatemın aven

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14   **1:1:** Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14
1:2: Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26   **1:2:** Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26   **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24   **1:3:** Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24   **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12   **1:4:** Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12   **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11   **1:5:** Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17   **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4   **1:6:** 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4
1:7: Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14   **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5   **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4   **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4   **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7   **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7

aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1-3:10)

Angamira Itir Akam, datirighın azenan oto

¹ Gumazir me kamaghın diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamın, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. ² God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighın God en akazi, e an gani. ³ E an ganigha a baregha gıvagha, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia migei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam. ⁴ E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimın aven daruam

⁵ E Krai Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghın mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati. ⁶ E kamaghın mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egh e mitarmemın daruti, kamaghın en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamın gın zuir puvati. ⁷ Ezi God angazangarimın aven iti moghın e angazangarimın aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusın ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. ⁹ E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. ¹⁰ E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghin e Godin mikim suam, “A ifarir God.” Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera. ² Egha a uabira en arazir kuraba baghava aremezi, God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamın gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumaziba, me Godin akabar gin zui

³ E Godin akabar gin mangiva egh fogh suam, e guizbangira a gifo. ⁴ Gumazitam o amizitam suam, ki God gifo, egha Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir puvati. ⁵ Gumazitam o amizitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazamizir igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam

an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Eghti e tuavir kamın guizbangira fogh suam, e bar Godin pueghav iti. ⁶ Gumazitam o amizitam suam, ki Godin poroghav iti, egh a Krais aruizi moghin daru.

⁷ Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an Akar Gavgavir igiam puvati. Kar Akar Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.* ⁸ Mitatemın dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirizir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar ganigha fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

⁹ Gumazitam o amizitam suam, ki Godin angazangarimın aven iti, egha a uan adarazir aghua, a mitatemın aven ikiavira iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam uan adarazigh ifuegham, an angazangarimın aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham. ¹¹ Egh gumazitam o amizitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemın aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui.

¹² Ia nan boriba, Iesusin ziamın God ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

1:10: 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godin Akınafarimın aven itir akınafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, “Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami.” Ni Onger Akaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20 **2:5:** Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pita 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2 Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimın akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir igiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5; 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korin 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pita 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:11:** Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1 Korin 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1

13 Ia gumamazizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir
gumazir kam,
ia deraviram a gifo.

Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.

Ia gumamazizir igiaba,
ia gumazir kuram, Satan, an gav-
gavim gafira.

Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.

Ia nan boriba,
ia Afeziar Ekiam gifo,
ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.

14 Ia gumamazizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir
gumazir kam,
ia deraviram a gifo.

Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.

Ia gumamazizir igiaba,
ia tuivigha gavgavizi, Godin
akam ian navir averiabar ikia
gavgafi.

Egha ia gumazir kuram, Satan,
an gavgavim gafira.

Ezi kamaghin ki ia bagha
akar kam osiri.

*Ia nguazir kamın arazibagh
ifueghan marki*

15 Ia nguazir kamın araziba ko an
biziba, ia dagh ifueghan marki. Gu-
mazitam o amizitam nguazir kamın
arazibagh ifueghiva, egh kamaghin
an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan
kogham. 16 E fo, nguazir kamın
itir gumamazizibar arazibar kara:
navir ghurimın araziba bagha puv
aguava, damazimın bizibar gara bar
dagh ifonge, egha bizir aviriba iki-
ava, kamaghin uarira uari fe. Arazir

kaba Afeziar Ekiamın izir puvati. Da
nguazir kamın araziba. 17 Nguazir
kam ko an itir gumamazizibar arazir
kuraba, da bar givagham. Eghti
Godin akamın gin zuir gumamaziz-
iba, me zurara ikiam.

*Ia Kraisin apaniba bagh deravira
gan*

18 Nan boriba, dughiar kam a
dughiar abuananam. Ezi ia oregha
gifa, Kraisin apaniba izam. Ia or-
aghizi moghin, Kraisin apanir aviriba
izegha gifa. Kamaghin amizi, e fo,
kar dughiar abuananam. 19 Kraisin
apanir kaba faragha e ko ikegha,
e ategha azenan ghue. Egha me
guizbangira en adarazi puvati. E fo,
me en adarazi amuava, e ko ikiai. Me
e ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi
puvati.

20 Ezi ia, Iesus Godin Duam ia
ganingizi a ia avaragha, ia gamima,
ia bar guizin akam gifo. 21 Ia guizin
akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam
guizin akamın aven ikegh azenan
izeghan kogham. Ezi ia guizin akam
gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri.

22 Tina ifavarir gumazim? Kar gu-
mazir kamaghin migeim, "Iesus, God
Uam E Iniasa Misevezir Gumazim
puvati." Gumazir kam, a Kraisin
apanim. An Afeziar Ekiam ko an
Otarim akirim ragha aning gasara.†

23 Gumazitam o amizitam akirim
ragh Otarim gasaragh, kamaghin an
Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazi-
tam o amizitam nighnizir gavgavim
Otarimın ikiva uaghan Afeziar Ekiam
ko ikiam.

*Godin Duam guizin akam ian sure
gami*

2:14: Ef 6:10 2:14: Efesus 6:10 2:15: Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 2:15: Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 2:16: Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 2:16: Rom 13:14; Jems 4:16; 1 Pita 2:11 2:17: Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 2:17: Matyu 7:21; 1 Korin 7:31; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 2:18: Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 2:18: Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonika 2:3; 1 Timoti 4:1; Hibru 1:2; 1 Pita 4:7; 2 Pita 2:1; 2 Jon 1:7 2:19: Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 2:19: Matyu 24:24; Jon 6:37; Aposel 20:30; 1 Korin 11:19 2:20: Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 2:20: Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 2:22: 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 2:22: 1 Jo 4:3; 2 Jon 1:7 † 2:22: Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." 2:23: Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 2:23: Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jo 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 2:24: Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 2:24: Jon 14:23; 1 Jo 1:3; 2 Jon 1:6

24 Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. 25 Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

26 Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa.

27 Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraiss ko iki.

Godin boriba

28 Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

29 Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3

1 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamin gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. 2 Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Kraiss uamategh nguazir kamin iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh

an min otogham. 3 Gumazamizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

4 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. 5 Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. 6 E kamaghin fo, gumazitam o amizitam Kraiss ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraissin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Kraiss gifozir puvati, Kraiss a tina.

7 Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin damazimin derazi moghin, me Godin damazimin dera. 8 Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin ingan-garim gasighasighasa nguazir kamin ize. 9 Gumazitam o amizitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham. 10 Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te

2:25: Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 2:25: Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 2:27: Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 2:27: Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 2:28: 1 Jo 3:2, 4:17 2:28: 1 Jon 3:2; 4:17 2:29: Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 2:29: Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10 3:1: Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 3:1: Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 3:2: Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 3:2: Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4 3:4: Ro 4:15, 1 Jo 5:17 3:4: Rom 4:15; 1 Jon 5:17 3:5: Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 3:5: Aisaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 3:6: Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 3:6: Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 3:7: Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 3:7: Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29 3:8: Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 3:8: Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14 3:9: 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 3:9: 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18 3:10: 1 Jo 2:29, 4:8 3:10: 1 Jon 2:29; 4:8

Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11--5:21)

*Iesus igharazi darazigh ifueghamin
arazim en aka*

11-12 Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme. ¹³ Nan adarasi, nguazir kamın itir gumamaziziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki. ¹⁴ E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghirir tuavim ategha, ariaghirezir gumamaziziba puvati, e angamira itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin zui. ¹⁵ Tina gumamazizir igharazitabagh ifongeghan koghamati gumazir gumamazizibav sozim. Ia fo gumazir gumamazizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶ Iesus e gifongegha, e bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam. ¹⁷ Tav nguazir kamın biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighti,

an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati. ¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuibar me damuam.

*Godin boriba an damazimin
tughiva atiatingan marki*

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apangkuvir en itim bar ekeveggha, e uarira uarir apangkuvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamın e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹ Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham. ²² E Godin Akar Gavgavibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam. ²³ Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Kraus Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham. ²⁴ Tina an Akar Gavgavibar gin mangiva, Godin poroghti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

3:11-12: Jenesis 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:14:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:15:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Te 2:8 **3:17:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8 **3:18:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:19:** Godin Araziba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20 **3:20:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:21:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:22:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:23:** Jon 18:37 **3:24:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:25:** Hibru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:26:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:27:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:28:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:29:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10 **3:30:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:31:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13

4

Ia duabar gan da asavsuigh

¹ Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh ia deravira dar araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba. ² Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam o amizitam suam, Krai Iesus, a gumazir inivafizimin nguazir kam in ize, a Godin Duam an iti. ³ Eghti gumazitam o amizitam suam, Krai Iesus a guizin gumazim puvati, a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krai Iesusin apanimin duam. Ia fomira Kraisin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kam in iti.

⁴ Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegga Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kam in gavgavimin gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira. ⁵ Gumamazizir kaba, me nguazir kam in gumamaziziba. Ezi men migirigiaba nguazir kam in migirigiaba. Ezi nguazir kam in gumamazizir igharaziba me barasi. ⁶ Ezi e, Godin gumamaziziba. Ezi gumamazizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumamaziziba me en akaba barazir puvati. Tuavir kam in e guizbangira migeir Duam

ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumamaziziba God gifueghiva, egh uaghan gumamazizir igharazibagh ifongegh

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifonge, me Godin boriba, egha me guizbangira God gifo. ⁸ Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Ezi e fo, gumamazizir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim o amizim, a bar God gifozir puvati. ⁹ God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kam in anemada. Tuavir kam in God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazizibagh ifonge. ¹⁰ Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogham, e faragha God gifongegh. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kam in izegha areme. ¹¹ Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka. Kamaghin, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham. ¹² Gumazitam o amizitam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamira en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghti an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganingizi, a vaghvagha en itima, e kamaghin fo,

4:1: Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonika 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1
4:2: 1 Korin 12:3; 1 Jon 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonika 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korin 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jon 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korin 14:37; 2 Korin 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16
4:8: 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jon 2:2
4:11: Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jon 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jon 2:5-6; 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jon 1:1-2

e an poroghav itima, a en poroghav iti. ¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimın gani. A nguazimın itir gumamazizibar Akurvazir Gumazimın mın ikiasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamın ganigha an gun miği. ¹⁵ Gumamaziziba an gun mikim suam, Iesus, Godın Otarim, eghti God gumamazizir kabar poroghiv ikiti, me Godın poroghiv ikiam.* ¹⁶ E kamaghın fo, God e gifonge, ezi an e gifongezir arazim bagha e nighnizir gavgavim an iti.

Kar Godın arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Tina gumamazizir igharazibagh ifueghıva, Godın poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. ¹⁷ Tuavir kamın, e fo, God e gifongezı, e God ko gumamazizir igharazibagh ifongezı, ifofer arazir kam bar e gizıvaghtıma, an daghem otivam. Kamaghın gumamaziziba bar Godın kotiamın tuivamin dughiam, e ati-atingan kogham. E nguazir kamın itir dughiam e Iesusın mın ikiam, kamaghın e gın Godın atiatingan kogham. ¹⁸ Gumamazizir igharazibagh ifongezir gumamaziziba, me Godın atiatir puvati. Atiatir gumazıba, me fo, me ıvezir kuram iniam, ezi nighnizir kam me gamima, me atiatı. Eghti gumamazizir igharazibagh ifongezir arazim me gizıvagh daghem otıvtı, kamaghın me Godın atiatingan kogham. Gumamaziziba atiatingtı, e fo, me God me gifongezir arazim deravıra a gifozir puvatızı, kamaghın igharaz darazigh ifongezir arazir men itimın dagheba puvati.

¹⁹ God faragha e gifongezı, ezi e gın a gifonge. Kamaghın e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. ²⁰ Gumazitam o amizitam

Godın ganizir puvati. Gumazitam o amizitam Godın borir a garir igharazibagh ifueghan koghıva, egh a manmaghın Godın a ganizir puvatızim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghın fo, gumazitam o amizitam suam, Ki God gifonge, egh Godın borir igharazibagh ifueghan koghtı, e fo, a ifari. ²¹ God Akar Gavgavir kam e ganıngı. Tina God gifueghıva, egh a uaghan Godın borir igharazibagh ifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godın Otarimın iti

¹ Gumamaziziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, me Godın boriba. Kar nguazir kamın arazim: Gumamaziziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge.* ² E God gifuegh an Akar Gavgavibar gın mangıva, kamaghın e fo, e Godın boribagh ifonge. ³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghın e an Akar Gavgavibar gın mangam. Godın boriba bar nguazir kamın arazir kurabar gavgavim gafıra, kamaghın amizi an Akar Gavgavibar gın mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godın iti. Egha e uan nighnizir gavgavimın tuavimın nguazir kamın arazir kuraba dikabıragha dagh afıra.

Nighnizir gavgavir Iesusın itim

⁵ Terara nguazir kamın arazir kurabar gavgavim gafıragham? Gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusın iki suam, a Godın Otarim, merara.†

4:15: Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5   **4:15:** Rom 10:9; 1 Jon 5:1; 5:5   * **4:15:** Ni akar 1 Jon 4:2ın itimın gan.

4:16: 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12   **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12   **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21   **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21   **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12   **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12   **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23   **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jon 3:23   **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15   **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jon 2:22-23; 4:15

* **5:1:** Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2ın itimın gan.   **5:3-4:** Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6   **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15   **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15   † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2ın gan.

6 Krais Iesus, a nguazir kamın ize. Ezi Jon dipamın a ruezima, a gın aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godın Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godın Duam bizir kabar en akakasi.†
 7 Ezi God tuavir pumuning ko mıkezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godın Duam e mıgei. Ezi Jon Iesus dipamın a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. 8 Tuavir pumuning ko mıkezir kaba uari inıgha kamaghın e mıkem. Ezi e fo, Iesus a Godın Otarim. 9 Gumamazıba, me fozir bizıbar gun mıgeıma, e nıghnızır gavgavım men akabar itı. God uan Otarımın gun mıgeır bizıba, da guızın bizıba, ezi gumamazıba mıgeır bizıba pura bizıba. God mıgeır bizıba dagh afıra. 10 Gumamazıba uan navır averıamın nıghnızır gavgavım Godın Otarımın ikıva, egh me bar fogh suam, God mıkememizır mıgırıgıam, a guızbangıra mıgırıgıam. Gumamazıba nıghnızır gavgavım Godın mıgırıgıamın ikıan kogh, egh God uan Otarımın gun mıkememizır akam baraghan aghuaghıva, me kamaghın matı Godın mıgıa ghaze, God ifarı. 11 God ikırımırır aghuir zurara itım e ganıgızı, e fo, mıgırıgıar kam, a guızın mıgırıgıam. Godın Otarımın poroghav itır tuavımın, e ikırımırır aghuir kam itı. 12 Gumamazızır Godın Otarımın poroghav itıba, me ikırımırır aghuir zurara itım isi. Gumamazızır Godın Otarımın poroghav itır puvatızıba, me ikırımırır aghuir

zurara itım ısır puvati.

Akar abuananaba

13 Ia nıghnızır gavgavım Godın Otarımın zıamın itıba, ia ikırımırır aghuir zurara itım inıasa, kı fuegha, kamaghın kı bizır kaba ia bagha da osırı. 14 E fo, e Godın ifon- gıamın gıntıgh, bizıba bagh an azangıghtıma, an en azangıszıba baraghan. Kamaghın e Godın boroghın mangısi atıatingıva okam nıghnıghan kogham. 15 E fo, an e barası, kamaghın e bizıtım bagh an azangıshıva, fogh suam, an e ganıgha gıfa.

16 Godın borır ıgharazıtım arazır kurar helın magırın koghamım damutı, tına foghıva a bagh God ko mıkim. Eghtı God ikırımırır aghuir zurara itım a danıgam. Kar kı arazır kurar gumazım damıghtıma a helın magırın koghamıbav geı. Arazır kurar mam itı, a guızbangıra gumazıbagh amıma me helın aven zurara ikııva Godın saghın itı. Kı gumamazızır arazır kurar kabagh amıba God men akurvaghasa kı ia mıgeır puvati.§ 17 Arazır derazır puvatızıba da arazır kuraba. Arazır kurar avırıba ikıa, egha maba gumamazıbagh amıma me helın ikıa Godın saghın itı. Ezi arazır kurar mam itı, a gumamazıbagh amıma me helın ghuaghirır puvati.

18 E fo, Godın otıvızır borıba me arazır kurabar gın zuır pu. Puvati, Godın otızır Otarım, Iesus, deravıra Godın borır ıgharazıbar garı. Ezi Satın bizıtım me damıghan kogham.

5:6: Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 5:6: Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 † 5:6: Grıghın akam, vezın kamın deravıra bıgha mıkememizır puvati. A dipam ko ghuzımra mıkem. Ezi gumazır avırıba ghaze, dipam, a Iesus ruezır dipam. Ezi ghuzım, a Iesusın ovevem mıgeı. 5:7: Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 5:7: Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 5:8: Jo 15:26 5:8: Jon 15:26 5:9: Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 5:9: Matyu 3:16-17; 17:5; Jo 5:32-37; 8:17-18 5:10: Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 5:10: Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesıa 4:6 5:11: Jo 3:36 5:11: Jon 3:36 5:12: Jo 3:36, 5:24 5:12: Jon 3:36; 5:24 5:13: Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 5:13: Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 5:14: Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 5:14: Jon 14:13; 16:23; 1 Jon 3:21-22 5:16: Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 5:16: Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hıbru 6:4-6; Jems 5:14-15 § 5:16: Akar kamın mıgarım a deravıram otızır puvati. Gumazır maba ghaze, a gumazır ovegezıbav geı. Ezi marazı ghaze, an ovever namba 2ın mıgırıgıam. Nı Akar Mogomem saptı 2:11 ko 20:14ın gan. Me akar kam “ovevem,” a girazı a kamakın, “helın ovenge.” 5:18: Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 5:18: Jon 17:15; 1 Pıta 1:23; 1 Jon 3:9

19 E fo, e Godin boriba. Egha e uaghan fo, nguazimin itir gumazamizir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan iti. 20 Egha e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamın izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Kraiș Iesus ko, aningin poroghav iti. Kraiș Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir aghuir zurara itim e ganingi. 21 Kamaghın amizi, nan boriba, ia deravira uari bagh gan, aseba o marvir guaba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganim inian marki.

5:19: Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6   **5:19:** Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6   **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8   **5:20:** Aisaia 9:6; Matyu 25:46; Jon 17:3; 1 Timoti 3:16; Hibru 1:8
5:21: 1 Ko 10:14   **5:21:** 1 Korin 10:14

Jonin Akinafarir Namba 2 O 2 Jon Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazamizir aviriba ghaze, a siosin mamın itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighvira an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.* ² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. ³ Guizin akamin arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Krai Iesus, Godin Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴ Afeziamin Akar Gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. ⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin

azangsisi, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvati. Akar Gavgavir kam fomira e ko ikia iza datirikin. ⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin Akar Gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangivira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgafigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazamizir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Krai Iesus a gumazir inivafizimin min oto. Gumazir kamaghin migeim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.† ⁸ Kamaghin ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghiraghan marki. Kamaghin derazir puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. ⁹ Egh gumazitam o amizitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazamizir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itiba, Afeziam uan Otarim ko aning me ko iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati. ¹¹ Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghin amibagh anidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki

1:1: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * **1:1:** Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kamın aven itir gumazamiziba. **1:4:** 3 Jon 1:3 **1:5:** Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 **1:6:** Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:1-3 † **1:7:** Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. **1:8:** Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 **1:9:** 1 Jon 2:23 **1:10:** Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6 **1:12:** Jon 17:13; 1 Jon 1:4; 3 Jon 1:13-14

ia bagh izam. Egha kamaghin, ki ia bagh akinafarimin da osiran aghua.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.†

---

† **1:13:** Ni akar 2 Jon 1in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3 O 3 Jon Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazamizibar akurvagham

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. ² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. ³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. ⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami. ⁶ Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin

gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera. ⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Krais gifozir puvatizir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvati. ⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. ¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghin amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati.

¹² Gumazamiziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua. ¹⁴ Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam. ¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh

1:1: Aposel 19:29; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; 2 Jon 1:1
1:10   **1:6:** Taitus 3:13   **1:7:** 1 Korin 9:12-15   **1:11:** Onger Akaba 37:27; Aisaia 1:16-17; 1 Pita 3:11; 1 Jon 3:6-10   **1:12:** Jon 19:35; 21:24   **1:13:** 2 Jon 1:12

itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia
ko iki. Eghti ni magh en namakaba
vaghvagh kamaghin me mikim suam,
Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim O Jut

Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godın gumamazizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimın apanibar akaba baragh dar gın mangan kogham. Akinafarir kam (ves 3) kamaghın miğei, “E Godın gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumamaziziba en nighnizir gavgavim batueghıva, akar igiatam arıghan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgavıba bagh gan

¹ Kı Jut, kı İesusın ingangarir gumazim; egha kı Jemsın dozim. Ia God diazir gumamaziziba, kı ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Krais İesus uabi ian gari.

² Apangkuvimın arazim ko navir amırizim ko ıgharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizıfagh.

*Godın Akar Aghuimın apanıba, me
Kraisın adarazir aven ize
(2 Pita 2:1-18)*

³ Nan namakar aghuıba, kı faragha ingangarir God ua bar e inizir kamın, akinafarim osirıgha ia mikımasa bar ifonge. Egha kı datırıghın kamaghın nighnisi, kı akinafarir ıgharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgavıba bagh bar gavgafıgh. Egh ia Godın akar aghuimın apanibar

akaba batogh. E Godın gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumamaziziba en nighnizir gavgavim batueghıva, akar igiatam arıghan kogham. Bar puvati. ⁴ Gumamazizir maba muega Kraisın adarazir aven ize. Fomıra fomıra God kamaghın miğia ghaze, gumamazizir kamaghın amıba me an damazimın mitivıgh ovengam. Me akırıba ragha God gasi. Egha me Godın apangkuvimın akabagh iragha dagh amıma, da afiar arazıbar akabar mın oto. Gumamazizir kaba akırım ragha Atrivir vamıran kam gasara. An en Ekiam Krais İesus.

⁵ Ia bizir kabagh fogha gıfa, ezi kı ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomıra Isipın uan gumamazıbar akurazıma me Isip ataki. Egha a gın gumamazizir nighnizir gavgavim an itir puvatızıbagh asıghasıki.*

⁶ Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnıgh. God me ganıngizir ingangarıba me dar amuan aghua. Egha me uan danganıba ataki. Kamaghın amızı, Ekiam zurara iki mamaghıra ikiamın senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganıbar mıtarmangızımın me ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughıar Ekiam mızuai. ⁷ Kamaghıra, fomıra Sodom ko Gomoran gumazıba ko nguıbar ekiar anıngın boroghıra itibar gumazıba, me uaghan enselba amızir arazımın mırara amı. Me uarı isa arazir kurabagh anıga, egha me arazir bar kurar gumazıba ko gumazıba uarı isava akuıbagh amı. Kamaghın amızı, God me isa avir zurara isia mamaghıra itimın, me akunızı, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnıghıva arazir kurabar gın mangan kogham.

⁸ Kamaghıra gumamazizir kaba

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22 **1:5:** Ua Me Ini 12:51; Dibobonıba 14:29-30; Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:5; 10:9; Hıbru 3:17-19; 2 Pita 1:12 * **1:5:** Grıghın akinafarir avırir fomıra itıba, me zıar kam, “Ekiam,” osirizir puvati. Me zıar kam, “İesus,” an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10 **1:7:** Jenesis 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10 **1:8:** Ua Me Ini 22:28; 2 Pita 2:10

ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarzibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godin Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei. ⁹ Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamın, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, “Ekiam uabin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh.” ¹⁰ Gumamazir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi. ¹¹ Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

¹² Ia uarigh ifongezir isar dughiar, gumamazir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumamazir bar ovengeziba.

¹³ Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

¹⁴ Enok, an Adamın ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamın min gumazir kabav gia ghaze, “Ki Ekiamın garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.

¹⁵ A gumamaziziba bar men araziba tuisigham. Gumamazir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumamazir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam.” ¹⁶ Gumamazir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemın diava puv uan ziaba fe. Egha me gumamaziziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

*Ian nighnizir gavgavim, gavgavim
ian navibar aning*

¹⁷ Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Kraıs Iesusin aposelba an gun mikeme. ¹⁸ Me kamaghin ia migia ghaze, “Dughiar abuananabar, gumamazir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam.”

1:9: Godin Araziba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraia 3:2; 2 Pita 2:11-12 **1:10:** 2 Pita 2:12

1:11: Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14 **1:13:** Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18 **1:17:** 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3 **1:19:** 1 Korin 2:14-15; Hibrı 10:25; Jems 3:15

¹⁹ Gumamazir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamın gumamazibar nighnizibar gın zui, ezi Godın Duam men itir puvati. ²⁰ Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimın gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godın Duamın gavgavimın zurara God ko mikim. ²¹ God bar ia gifonge. Kamaghın, ia an boroghın ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krai Iesusın mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightıma, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

²² Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf. ²³ Marazi avimın iti moghın iti, kamaghın amizi, ia zuamıram avimın me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimın arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godın atiatingıva uari bagh gan. Ia Godın damazimın mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godın ziam fam

²⁴ God uabi deraghvıra ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimın ikiam. Egh ia an damazimın arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. ²⁵ Kar Godın vamıra, a en Akurvazir Gumazim, a Krai Iesus en Ekiamın ingangarimın, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimın ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimın iti. A dughiaba bar fomıra ıza kamaghıra iti. Egha datirighın a uaghan kamaghıra iti. Egh a gın uaghan kamaghıra ikiam. Bar guizbangıra.

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati O Akar Mogomem Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kam in itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarimin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimin, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1--3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim

gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam. ² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha akam osiri

⁴ Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning. ⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevem in ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16   **1:1:** Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16   **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9   **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9   **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10   **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10   **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5   **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5   **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14   **1:5:** Onger Akaba 89:27; Aisaia 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimîn en arazir kuraba agivazi e firiaghire. ⁶ An e gamizima, e atrivimîn ofa gamir gumazamizibar otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Kraiis ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami,
eghti gumazamiziba bar uari uan damazibar an ganam.
Gumazir a giniviziba,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazir kamîn kantriba bar,
dar gumazamiziba a ginighnigh azi naviba bar me base-megham.
Are, bizir kam otivam.
Guizbangira.

⁸ Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, “Kirara ki faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, a datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko poro, egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki

an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimîn na ati.* ¹⁰ Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamîn min pamten dei. ¹¹ Tiarir kam kamaghin migei, “Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimîn ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba.”

¹² Ezi ki gumazir na migeimin ganasa ragha gari, golin lamîn 7pla iti. ¹³ Ezi ki gumazir mamîn garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumazamizibar Otarimîn min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. ¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimîn min gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimîn pamtem isi. ¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. ¹⁶ A 7plan mikoveziba uan agharir guvimîn dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimîn ize. Ezi an guam aruer angazangarir

1:6: Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6   **1:6:** Ua Me Ini 19:6; 1 Timoti 6:16; Hibru 13:21; 1 Pita 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6   **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17   **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraia 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:17   **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13   **1:8:** Ua Me Ini 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13
1:9: Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9   **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9   * **1:9:** Dughiar gumazamiziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam.   **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2   **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korin 12:2; Akar Mogomem 4:1-2   **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20   **1:12:** Ua Me Ini 25:37; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:20   **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6   **1:13:** Esekiel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6   **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12   **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12   **1:14:** Daniel 10:6   **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2   **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2   **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21
1:16: Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21

gavgavimîn min pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganigha an dagarimn-ingin boroghin irigha, gumazir ovegezimin min iti. Ezi a uan agharir guvim na gisin atigha, kamaghin migei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. ¹⁸ Egha ki gumazir angamira itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ovevemîn ki, koma Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ki, ki aningin suiragha aningin ganamin gavgavim iti.

¹⁹ “Kamaghin amizi, ni bizir ganizir kabar akaba, ko bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba osirigh. ²⁰ Ni 7plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi dar mingarim kamakin: 7plan mikoveziba, da siosin 7plan garir enselba. Ezi 7plan lamba, da uari siosin 7pla.”

2

Efesusin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹ Egha gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Efesusin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki uan agharir guvimin 7plan mikovezibar suigha, egha 7plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.* ² Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo,

ia pamtem ingarigha, tuivigha gavgafi. Egha gumazamizir kurabar aghua. Gumazamizir kaba ia migia ghaze, ‘E uaghan aposelba.’ Puvati, me aposelba puvati. Ezi ia men migirigiaba tuisigha givagha, men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazamizir ifavariba. ³ Gumazamiziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

⁴ “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi datirighin puvati. ⁵ Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir lam batuegham. ⁶ Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti.”

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1:17: Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aisaia 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraia 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 * **2:1:** Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me migei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korin 11:13; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 22:2; 22:14; 22:19

8 Gumazir kam ua kamaghin miġei, “Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. ⁹ Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumazamizir maba girakirangin akar kurabar ia miġia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi.† ¹⁰ Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiabar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

¹¹ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati.”

Pergamumin nguibar ekiamin itir

2:8: Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9 † **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kam in biziba bar otevegħa, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:11:** Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:12:** Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16 **2:13:** MAA 3:8 **2:13:** Akar Mogomem 3:8 **2:14:** Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:14:** Diboboniba 25:1-3; 31:16; Godin Araziba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korin 6:13; 8:9; 2 Pita 2:15; Jut 1:11 **2:16:** Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:16:** Aisaia 11:4; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20

siosin zuir akam

¹² Gumazir kam kamaghin ua na miġei, “Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki midorozir sabar ghuntizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagħa anemadazi, a izi. ¹³ Ki nguibar ia itim bar deragħa a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kam in iti. Ezi ia nan ziamin tugħa gavgavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar ekiar Satan itimin a misoghezi an areme. Dugħiar kam in ia uaghan akirim ragħa na gasarazir puvati.

¹⁴ “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba iti, me Balam in suren akabar suiragħa gavgavighavira iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir kuramin Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagħa ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami. ¹⁵ Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran oveghangin ia bagħ izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

17 “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh fogham.”†

Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

18 Gumazir kam kamaghin ua migei, “Ni Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavim in min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezimoghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. 19 Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvasi, egha osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

20 “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam inigha izir

amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. §

21 A navim gighasa, kamaghin ki anetaghizima, a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua. 22 Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

23 Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.

24 “Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kam in akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, ‘Satanin akar mogomeba,’ ia an fofozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogham.

25 Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighirigh mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim.

2:17: Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 2:17: Ua Me Ini 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aisaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12

† 2:17: Manan daghem, Israelia gumazamiziba puvatizir danganim in aruima, God a isa me ganingi. Ni Ua Me Ini 16, ko Ighiam 78:24 in gan. 2:18: MAA 1:14-15 2:18: Akar Mogomem 1:14-15 2:20:

1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 2:20: 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14 § 2:20: Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelian atrivir amizim in ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37 in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inisi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kam in, me ti ziar kam Jesebel a gati. 2:21: Ro 2:4, MAA 9:20 2:21: Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 2:23: Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 2:23: Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13 2:25: MAA 3:11 2:25: Akar Mogomem 3:11

2:20: 1 Atriviba 16:31; 2 Atriviba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korin 10:19; Akar Mogomem 2:14 § 2:20: Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelian atrivir amizim in ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 Atriviba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atriviba 9:3-37 in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inisi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kam in, me ti ziar kam Jesebel a gati. 2:21: Ro 2:4, MAA 9:20 2:21: Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20 2:23: Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 2:23: Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13 2:25: MAA 3:11 2:25: Akar Mogomem 3:11

26 “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar iki-amin gavgavim isi me daningam. 27 Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abiagharisi.

“Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki ingangarir kam me daningam. 28 Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam.

29 “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

1 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze, ‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi puvati, ia ariaghiregha gifa. 2 Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia

ua gavgavim dar aning. 3 Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar deraviram an gin mangi. Ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan kogham.

4 “Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazamizir kabar araziba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin amizi me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. 5 Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kam in gun mikim suam, me konanaba. 6 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

7 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki dughiba bar zuegha God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaragham kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki

2:26: Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4
 2:26: Onger Akaba 2:8-9 2:27: Dan 7:22, MAA 12:5 2:27: Akar Mogomem 12:5 2:28: MAA 22:16 2:28: Akar Mogomem 22:16 3:1: MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 3:1: Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6 3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 3:3: Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 3:4: Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 3:4: Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13 3:5: Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 3:5: Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 3:7: Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 3:7: Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20

akar kam ni bagha anemadazima a izi. ⁸ Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir puvati. ⁹ Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumamaziziba. Ia orakigh. Ki gumamazizir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge. ¹⁰ Ia nan akamra gin ghuava osimtizir ia bativiba ia dar aven tugha gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumamaziziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti, dughiar kamini ki ian ganti ia deragham.

¹¹ “Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh. ¹² Gumamazizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki gumamazizir kaba damighti me nan Godin Dipenimin dipenir aknibar min tughiv ikiam. Egh me Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki gumamazizir kabar, uan Godin

ziam men osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalem igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumamazizir kabar uaghan men osirigham. ¹³ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Laodisian nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹⁴ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir ‘guizbangira’ migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. ¹⁵ Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki. ¹⁶ Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami.

¹⁷ “Ia kamaghin migia ghaze, ‘E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamini otevir puvati.’ Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumamaziziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti.

3:8: 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2   **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2   **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9   **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9   **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9   **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9   **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20   **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20   **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2   **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibru 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2   **3:14:** Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6   **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6   **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2   **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2   **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8   **3:17:** Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8   * **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan.   **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15   **3:18:** Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15

Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

18 “Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumazamiziba ian ganti ia bibiabara ikiva, aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

19 “Gumazamizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi, ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh.

20 “Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam.

21 “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gaperera. 22 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimin

3:19: Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibru 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 **3:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27 **4:1:** MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:1:** Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 **4:2:** Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekiel 1:26-28; 10:1

* **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamin Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, sapta 7:10in akam kamaghin migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Ezi God, gumazimin min garir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghirigha igharagha otivizibar ganigha, egha dagh isin akar isin zuimin God migei.

4:4: MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 10:14

gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4--11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

1 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghirigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghizim, a faraghavira pamten sighamın min nan diazim, a datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.” 2 Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti.* 3 Gumazir kamin guam dagiar jaspas ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki ekianir kamin gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi. 4 Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. 5 Ezi ki garima, onimariba atrivir dabirabimin otivaghira tintinibar sigha taghtasi. Ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba

da 7plan Godin duaba. ⁶ Atrivir dabirabimın guamın bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasın an ingarizi, a bar zuegha taghtasi.

Ezi bizir angamıra itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizir angamıra itir 4 plan kaba, da damazir aviriba itima da men mikarziba bar da ave, egha uaghan dar akiragharibar iti. ⁷ Faraghavıra itir bizir angamıra itim, a mati laion. Ezi bizir angamıra itir an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamıra ikia aningın girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamıra itir men girara itim, mati kuarazir bagamın mın pın mighava arui. ⁸ Bizir 4plan angamıra itir kaba, da 6plan aviziba bar vaghvaghera men iti. Ezi men mikarziba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghın migei:

“Ekiam, a Godin Gavghaviba Bar Itim.
Egha a bizir kuraba bar dar
saghon ikia a bar zue.
A bar zue,
a bar zue.

A fomıra ikia,
egha datirighın ikia,
egh gın uamategh izam.”

Me mığirigiar kam gamua mam-
aghıra ikia egha avughsaziba puvati.

⁹ Bizir angamıra itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperagharav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamıra itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4plan angamıra itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvıra itima, ¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimın

guamın teviba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golın dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimın guamın boroghın da akuri. Egha kamaghın ighiam gami:

¹¹ “Ni en Ekiam, en God.
Ni biziba bar dar ingari.
Egha ni uan ifongiamın,
biziba bar dar ingarizima da
otifi,
ezi datirighın biziba bar iti.
Kamaghın amizi, nırara e uari nın
torogha
nın ziam bar pın aneti.
Gumamaziba bar ni bagh bar
akuegh,
egh nın ziam fiva,
nın gavghavimın apengan
ikiam.”

5

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

¹ Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperagharav itimın agharir guvimın, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a righa 7plan danganibar kendelin grisın pamten da mighini. ² Ezi ki enselin gavghavir mamın garima a pamten kamaghın diava azangsisı, “Tina gumazir aghuir God uabın torozim, an akinafarimın itir kendelin grisba adeghıva, akinafarir kam onegham?” ³ Overiamın itir gumamaziba, o nguazimın itir gumamaziba, o nguazimın apengan itir gumamaziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganın kogham. ⁴ Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir

4:8: Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **4:11:** Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:1:** Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4 **5:5:** Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 **5:5:** Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16

kam onegh an aven ganamin gav-gaviba puvati. Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti. ⁵ Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, "Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham."

Jon Sipsipin Nguzimin gari

⁶ Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghin gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadazima me nguazir kam bar a garui. ⁷ Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini. ⁸ An akinafarir kam inigha givazima, 4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin boroghin uan teviba apiri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughurir aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim. ⁹⁻¹⁰ Egha me ighiar ighar mam kamaghin a gami:

"Me ni misoghezi ni areme,
egha nin ghuzimin

ni gumazamiziba God bagha
me givese.
Ni anababa bar, dar gumazamizir
maba ko,
nguibabar akaba bar ko,
mikarzir igharagha gariba bar
ko,
kantriba bar dar gumazamiziba,
men marasi,
ni me givese.
Egha ni me gamizima
me atrivimin adarazir
otivigha,
ofa gamir gumazamizibar min
ikia,
en God bagha ingari.
Egh me atrivibar iki,
egh nguazimin gumazamizibar
ganam.
Kamaghin amizi, God ua bagha nin
torozi,
ni akinafarim inigh
kendelin grisba adegham."

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

¹¹ Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti. ¹² Me pamten dia kamaghin ighiam gami:

"Sipsipin Nguzir me misoghezi are-
mezir kam,
e an uarir torogha
an ziam bar pin aneti.
A ziar ekiam ko
bizir aghuir aviriba ko
fofozir aghuiba ko
gavgavir ekiam iti.
E an ziam fiva
a bagh bar akongegh
a minamam."

5:6: Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 **5:6:** Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 **5:7:** MAA 4:2, 4:10 **5:7:** Akar Mogomem 4:2; 4:10 **5:8:** Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 **5:8:** Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2 **5:9-10:** Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6 **5:11:** Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibru 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11, MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghaniba 29:11; Akar Mogomem 5:6 **5:13:** Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10

13 Egha ki God ingarizir gumamaziba ko biziba bar men ighiam barasi, kar bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba kamaghin migei:

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapiagherim ko,
Sipsipin Nguzim uaghan,
e zurazurara aning minabivira ikiam.
Egh aningın ziar ekiamning fiva,
aning bagh bar akongegh,
egh aningın gavgavir ekiamın apengan iki zurara mamaghira ikiam.”

14 Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba uan teviba apirigha aningın ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

1 Ki Sipsipin Nguzimin garima, an akinafarir 7plan kendelin grisba itir kamın suira, egha kendelin grisın faraghavira itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagarvaghera, kamaghin migei, “Ni izi!” 2 Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamın garima, gumazim barir pimın suiraghera a gaperara. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

3 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisın namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamira itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!” 4 Ezi hoziar igharazim azenan izi, an

aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumamazibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

5 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisın namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamira itir namba 3 kamaghin migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pimın gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira. 6 Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamira itir 4plan kabar tongin kamaghin migei, “Ni mangi uan ingangarim damu, eghti gumaziba bar daghebar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira o balin miner muziarir 3plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.”*

7 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisın namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin migei, “Ni izi!” 8 Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Gumamazir Oveaghuezibar Nguibam, an Ovevemın girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimin itir gumamaziziba 4plan okoruabar me tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning okoruar vamira misueghti an aremegham. Aning midorozir sabamin gumamazibav sueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti

6:1: MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7   6:1: Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7   6:2: Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11   6:2: Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11   6:4: Sek 1:8, 6:2   6:4: Sekaraia 1:8; 6:2   6:5: Sek 6:2, 6:6   6:5: Sekaraia 6:2; 6:6   6:6: Ese 5:12, 5:17   6:6: Esekial 5:12; 5:17

* 6:6: Vezin kamın mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham.   6:8: Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3   6:8: Jeremaia 15:1-3; Esekial 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3

aning ruarimın itir asızir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹ Ezi Sipsipin Nguzim akınafarimın kendelin grisin namba 5 adangizi, ki garima, gumazamizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir dakozim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godin akamın suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangın apaniba me misoghezi me ariaghire. ¹⁰ Duar kaba dia kamaghın miği, “Gav-gaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimın itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimın ivezim ikarvagh!”

¹¹ Egha me gumazamizir kaba vaghvagha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamaghın me miği, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumazamizir apaniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimın ivezim ikarvagham.”

¹² Ezi Sipsipin Nguzim akınafarimın kendelin grisin namba 6 adangi, ezi ki ua garima mikimkizir dafam nguazimın oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimın mın gari. ¹³

Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givaima, fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. ¹⁴ Overiam mati, akınafarir bar dafam me a righa anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, sivagha ghue.

¹⁵ Ezi nguazimın atriviba ko gumazamizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba ko gumazamizir gavgaviba ko pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghireziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangın monge. ¹⁶ Egha me kamaghın mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimın guamın e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimın aningagharimın e modogh! ¹⁷ E fo, aningın aningagharimın dughiar ekiam datirighın otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningın aningagharim iriagh, angamira ikian kogham!”

7

144,000plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

¹ Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimın 4plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimın 4plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim

6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10
6:10: Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godin Araziba 32:43; Onger Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Onger Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakai 3:2; Akar Mogomem 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5

mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham. ² Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei. ³ A kamaghin migei, "Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazamizibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir gumazamiziba, inabazir osizirim men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh."

⁴ Ezi ki orazi, me inabazir gumazamizir osizirim inizar dibobonim dibori. Me 144,000plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12plan anababa, vaghvagha men varazira, osizirim ini.*

⁵ Kamaghin amizi 12,000plan Judan anabamin aven itir darasi, me inabazir osizirim ini,

ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Gatin anabamin adarasi,

⁶ ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi,

⁷ ezi 12,000plan Simeonin anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Isakarın anabamin adarasi,

⁸ ezi 12,000plan Sebulunin anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi,

ezi 12,000plan Benjaminin anabamin adarasi.

Gumazamizir kaba, God me ginabazir osizirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

⁹ Egha ki gin ua garima, gumazamizir avirim uari akuvagha iti. Gumazitam men avirim mengan iburagham. Gumazamizir kaba, me kanriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegha iti. Egha me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar suiki. ¹⁰ Egha Me pamten kamaghin dei:

"En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim,

ko Sipsipin Nguzim,
aningra en akuragha en apanim abira.

Kamaghin amizi, e aningın ziamning fe."

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava teviba apira uan guaba nguazim mituagha, Godin ziam fe. ¹² Me kamaghin migei:

"Guizbangira!

E ziar ekiam uan God daning,
egh a bagh bar akongegham,
egh kamaghin mikim suam,
an fofozim bar pin iti.

Egh a minabiva,

7:3: Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4   **7:3:** Esekial 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4   **7:4:**

MAA 9:16, 14:1-3   **7:4:** Akar Mogomem 9:16; 14:1-3   * **7:4:** Osizirim kamnagh "Israelin kantrin aven itir 12plan anababar," gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelia me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui.   **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9   **7:9:** Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9   **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13   **7:10:** Aisaia 43:11; Jeremaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13   **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17   **7:12:** Akar Mogomem 5:12-14; 11:17

egh an ziam fam.
 A gavgavir ekiam iti,
 eghti e an gavgavimîn apengan
 ikiam.
 Dughiabar zurara bizir kaba bar
 moghirama Godin biziba.
 Bar guizbangira!”

*Kraisin adarasi, men osimtizim
 gifa*

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav
 kamaghin nan azara, “Gumamazir
 korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir
 kaba, me taia? Me managhira ikegha
 ize?”

¹⁴ Ezi ki kamaghin an akam ikara,
 “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a
 kamagh na migei:

“Gumamazir kaba me uan apani-
 bar dafaribar osimtiziba ko
 mizazir ekiaba ini.

Ezi osimtizibar dughiam datirighin
 gifa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin
 Nguzimîn ghuzimîn da
 ruegha,
 dagh amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamaghin amizi, me atrivir
 dabirabimîn guamîn tuifi.
 Egha dimagariba ko aruebar an
 dipenimîn ikia
 egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam
 gaperaghav itim,
 a uabi me ko iki egh me geghu-
 vam.

¹⁶ Eghti mitiriaba ua men aghan
 kogham,
 eghti kuariba ua men piran
 kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba puvira
 dagh aboim,

ua men mikarzibar isian
 kogham.

¹⁷ Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimîn
 tongira ikia,
 egha me geghufi.

Egh a me inigh nguazimîn aven ive-
 marir dipar atuir danganimîn
 mangam,

kar dipar ikirimirir zurara itim
 anidim.

Egh God bar men damazibar
 temeriba adizighti

da misigham,
 eghti me uam azian
 kogham.”

8

*Sipsipin Nguzim akinafarir
 righizimîn kendelin grisîn abuananam
 adangi*

¹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimîn
 itir kendelin grisîn namba 7 adangi,
 ezi Godin Nguibamîn bizitam bar
 mozorozir puvatizi, migirigiatam
 uaghan otivir puvatigha, ghua mong
 dughiar ruarimîn tu. ² Ezi gin ki
 7plan enselbar garima, me Godin
 guamîn tuivigha 7plan sîghabar
 suiki.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa
 gamir dakozim boroghin tughav iti.
 A golin minner mamîn suira, minner
 kam, me an aven paura tuazi a isia
 migharir mughuriar aghuim otifi.
 Ezi me pauran avirir maba a ganingi,
 eghti a Godin gumamazibar
 azangszibar sara isafuragh, atrivir
 dabirabimîn guamîn mangiva golin
 ofa gamir dakozimîn God bagh ofa
 damuam. ⁴ Ezi pauran isir migharir
 mughuriar aghuim ko Godin gu-
 mazamizibar azangsziba, da uari

7:13: MAA 3:18 **7:13:** Akar Mogomem 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:14:** Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:15:** Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3 **7:16:** Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:16:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4 **7:17:** Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 **7:17:** Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4 **8:1:** Hab 2:20, MAA 6:1 **8:1:** Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:2:** 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:3:** Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13 **8:4:** Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 **8:4:** Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8

inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamın dafarim ategha ghuavanadi. ⁵ Ezi ensel miner migharir mughuriar aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anakunigha givazima, arariba dagarvazima niginir ekiam oto, ezi overiamın onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighbagh ivi

⁶ Ezi 7plan enselin, sighthar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.

⁷ Ezi faragha zuir ensel uan sightham givima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3plan okoruabar vaghvagha da taira, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temebar okoruar mam, avim bar an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi.

⁸ Ezi namba 2 ensel uan sightham givima, bizir mam mati mighsiar ekiamın min avim an isima, me anakunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto. ⁹ Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da taira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da taira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi.

¹⁰ Ezi namba 3 ensel uan sightham givima mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar

faneba taira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. ¹¹ Mikovezir kamın ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire.

¹² Ezi enselin namba 4 uan sightham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvagha da taira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okoruar mam gasighasiki. Kamaghın amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.

¹³ Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamın pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghın pamten dia migei, "Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighbagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!"

9

Namba 5 ensel uan sightham givi

¹ Ezi enselin namba 5 uan sightham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganingi. ² Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan

8:5: Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 **8:5:** Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 **8:7:** Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:7:** Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2 **8:8:** Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:8:** Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 51:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:9:** Aisaia 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:10:** Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:11:** Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:12:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14 **8:13:** Akar Mogomem 9:12; 11:14 **9:1:** Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 **9:1:** Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:2:** Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10

otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kamın anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi.³ Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, kar nguazimin itir gumamazizibagh asighasighamin gavgavim.⁴ God odezir kaba kamaghın dav gei, “Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumamazizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh.⁵ Ki ian amamangati, ia gumamazizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki.” Ezi odezir kaba, da gumamazizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar miraraghu.⁶ Dughiar kamın, gumamaziziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumamazizibar guaba.⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi.⁹ Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi.¹⁰ Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghın amizi mizazir gavgavir kam,

5plan iakinibar gumamazizibar aningamim.¹¹ Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamın ziam dibora ghaze, “Abadon.” Ezi Grighın akamin me kamaghın a dibori, “Apoliyon.” An mingarim kamakın, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamın tiarim barasi. A Godın guamin itir golin ofa gamir dakozir mamın otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi.¹⁴ A kamaghın namba 6 enselin sighamın suirazimin migei, “Enselin 4plan Yufretisin Faner ekiamın kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi.”¹⁵ Ezi a 4plan enselin kaba ataki, eghti me 3plan okoruabar gumamaziziba tuiragham, egh okoruatam bar a misueghti a arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamın enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti.¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egha ki irebamin min garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar

9:3: Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:3:** Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:4:** Esekil 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:5:** Akar Mogomem 9:10; 11:7 **9:6:** Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:6:** Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16 **9:7:** Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:7:** Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17 **9:8:** Jol 1:6 **9:8:** Joel 1:6 **9:9:** Jol 2:5 **9:9:** Joel 2:5 **9:12:** MAA 8:13 **9:12:** Akar Mogomem 8:13 **9:13:** Kis 30:1-3, MAA 8:3 **9:13:** Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3 **9:14:** MAA 16:12 **9:14:** Akar Mogomem 16:12 **9:15:** MAA 8:7-12 **9:15:** Akar Mogomem 8:7-12 **9:16:** Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 **9:16:** Onger Akaba 68:17; Esekil 38:4; Daniel 7:10 **9:17:** 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29 **9:17:** 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29

ganganim aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziaabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziaabar akabar otiva tintinibar zui. ¹⁸Egha me gumazamiziba 3plan okoruabar me taira, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam misoghezima me ariaghire. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziaabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. ¹⁹Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziaaba uan ipebar mizazir kuram isa gumazamizibagh anidi.

²⁰Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. ²¹Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi an anepi

9:20: Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11
9:20: Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisaia 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16 **10:1:** Esekiel 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16 **10:3:** MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5 **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godin Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekiel 2:8--3:3

¹Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi. ²Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara. ³Egha a laionin min bar pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara. ⁴Ezi 7plan ararir kaba dagarvegha givazima, ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamindiam barazima, a kamaghin migei, "7plan ararir dagarvaghizibar akam, ni uan nighnizimin anetighti a iki. Ni an osiran marki."

⁵Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka. ⁶Egha ghaze, "Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati. ⁷Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam inigha izir gumazamiziba."

⁸Ezi gumazir ki Godin Nguibamin

faragha oraghizim, a ua kamaghin na miġei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.”

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a miġei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamaghin na miġei, “Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar singigham.” ¹⁰ A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim enselin dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi. ¹¹ Ezi me kamaghin na miġei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamın, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin min gari, egha me kamagh na miġei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin apan. Egh ni dipenir kamın Godin ziam fer gumamazibar dibobonim dipon. ² Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God

Kantrin Igharazibar Gumamazibiba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni anetakigh.* ³ Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamın pumuning nguazir kamın Ekiamin guamin tughav iti.† ⁵ Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aningin akamningin otogh, bar aningin apanibar isigh me gasighasigham. Kamaghin amizi, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, an ovegham. ⁶ Aning overiamin aneghoroghamin gavgavim iti, egh aning Godin akamin gun mikimamin dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamın izan kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimin otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimin gumamazibibagh asighasighamim gavgavim iti. Dughiar kamın, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam.

⁷ Aning Godin akamin gun miġeir ingangarim agivaghti, mozir torir bar konezimin itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning

10:9: Jer 15:16   **10:9:** Jeremaia 15:16   **10:10:** Ese 2:10, 3:3   **10:10:** Esekiel 2:10; 3:3   **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15   **11:1:** Diboboniba 35:5; Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15   **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5   **11:2:** Esekiel 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5   * **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42plan iakiniba, da 1,260plan arueba, o 3plan azeniba givazima uam akuam. Da 42plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumamazibiba Jerusalem dikabarazimin gansiva, Luk 21:24in gan.   **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4   **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4   **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14   **11:4:** Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14   † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan.   **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5   **11:5:** Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atriviba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5   **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1   **11:6:** Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atriviba 17:1   **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8   **11:7:** Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8

ko misoghiva, aning abiragh aning misueghti aning aremegham. ⁸ Eghti aningın kuamning nguibar ekiam kamın tuavir ekiamın irighiv ikiam. E akar isin zuimın a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningın Ekiam, ter ighuvimın a gafugha a misoghezi an areme. ⁹ Gumazamizir mikarzir igharagha gariba, men marazi ko anababa bar, dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar, dar gumazamizir maba ko kantriba bar, dar gumazamiziba, men marazi dughiar 3pla ko akuamın aningın kuamningın ganam. Egh aningın kuamning afan anogoregham. ¹⁰ Nguazimın gumazamiziba kamaghın mikim suam, Godın akam inigha izir gumazir kamning, aning mızazir bar kuram nguazimın gumazamizibagh aningı. Kamaghın amizi, me bar aningın ovevem gifuegham, egh bar ighiabar amu, damıva, egh bizir aghuiba uan namakabar aningam.

¹¹ Ezi 3plan dughiaba ko dughiar akuar kam gıvazi, God uam aning gamizıma, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazamizir aningın ganiziba bar atiatingı. ¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godın Nguibamın kamaghın aning mıgei, “Gua kagh anang.” Ezi aningın apaniba garavira itima, aning Godın Nguibamın ghuanabo.

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar ekiamın dipeniba 10plan okoruabar da tuirazi dar okoruar mam bar

ikufi. Ezi 7,000plan gumazamiziba ariaghire, ezi ariaghirezir puvatiziba ikia, bar atiatigha Godın uan Nguibamın itimın ziam fe.

¹⁴ Iavzika, ia orakigh! Osımtızir bar ekiam namba 2, a gifa. Ezi osımtızir bar ekiam namba 3, an otıvasa bar roghıra izi.

Enselın namba 7 uan sıgham givi

¹⁵ Ezi enselin namba 7 uan sıgham givima, Godın Nguibamın itir darazi tiariba akara ghaze:

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim,
aning datırighın nguazir kam gativagha an gari.

Egh aning atrivimın iki mamaghıra ikiam.”[†]

¹⁶ Ezi 24plan gumazir dapanir Godın guamın uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me teviba apırigha uan guaba nguazim mıtuagha Godın ziam fe. ¹⁷ Egha ghaze:

“Ekiam, ni Godın Gavgavıba Bar Itim.
Ni bar fomıra ikia
egha iza datırighın uaghan iti.

Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datırighın atrivimın iti.
Kamaghın amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba bar puvıram atari,

11:8: Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:8:** Aisaia 1:9-10; Luk 13:34; Hıbru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:10:** Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:11:** Esekiel 37:5-14; Akar Mogomem 11:9

11:12: 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5 **11:12:** 2 Atrivıba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aisaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5

11:13: MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:13:** Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18

11:14: MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:14:** Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1

11:15: Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6

11:15: Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aisaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6

† 11:15: Grighın akamın, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamaghın a dibora ghaze, Kraıs.

11:16: MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:16:** Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4

11:17: MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:17:** Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6

11:18: Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13

11:18: Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13

ezi nın aningagharim otogha gifa.
 God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam otogha gifa.
 Kar dughiar nın ingangarir gumazamizir nın akam inigha izeziba, me uan ivezir aghuim iniamim.
 Gumazamizir nın atiatia egha nın ziamın apengan itiba, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.
 Eghti gumazamizir nguazimın itir gumazamizibagh asighasiziba, God uaghan me gasighasigham.”

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godın Dipenir an Nguibamın itim kuiagherizima, me garima, Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godın Dipenimın aven iti. Ezi overiamın onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar mın gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12--20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamın gari

¹ Ezi overiamın pın bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamın mın aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12pla itim, an dapanimın iti. ² Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamın bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir agheviri mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan komba ikia, egha 7plan atrivimın dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti. ⁴ Kuruzir kam overiamın itir mikoveziba 3plan okoruabar da tuiara, egha okoruar mam pamtem uan ipemın dar vigha da maku-nizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bategtima an anemasa, kamaghın kuruzim amizimın guamın tughav iti. ⁵ Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainın aghorir gavgavimın suiraghiva gumazamiziba mighvira me gativagham. Ezi an otarim me zumira a inigha Godın atrivir dabirabimın anefasava a inigha ghuavanabo. ⁶ Ezi amizir kam ara gumazamiziba puvatizir danganimın ghu. Danganir kam God a bagha anakiri, eghti a kagh 1,260plan dughiarbar iki akurvazim ini ikiam. ⁷ Ezi datirighın maburan midorozim Godın Nguibamın pın oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi. ⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha Godın Nguibamın uan danganim ataki. ⁹ Ezi Maikelın enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garsi egha uaghan an ziar mam, “Gumazir Akam Gumazamizibagh asim.” A gumazir nguazimın itir gumazamizibagh ifarim, a datirighın uan enselba ko iza nguazim giri.

¹⁰ Ezi ki Godın Nguibamın tiarir ekiar mam barazi a kamaghın migei:

“Gumazir Godın guamın tugh

11:19: Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:3:** Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15 **12:6:** MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1; 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:10:** Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1

dimagariba ko aruebar en
 adarazi akam me gasim,
 me anekunizi a nguazimın
 iraghu.
 Kamaghın amizi, datirighın God uan
 gumazamizibar akurvasi,
 ezi an gavgavim bar azenim
 girizi,
 A Bizibagh Ativir Dughiam
 otogha gıfa!
 Ezi an Gumazir God Gumazamiziba
 Ua Me Iniasa Misevezim,
 uan gavgavim inigha gumaza-
 mizibar akazi,
 me an apengan iti!
 11 Kraisin adarasi, dughiar gu-
 mazamiziba me misozima me
 ariaghirim,
 dughiar kamın me uan mikarzi bagh
 nighnizir pu.
 Bar puvati.
 Me ghaze, pura bizim.
 Kamaghın amizi, me Sipsipın
 Nguzimın ghuzim ko guizin
 akar me gun migeimın,
 me Satanın misuegha anebira.
 12 Kamagh amizi, ia Godın Nguibam
 ko an itir darazi bar,
 ia bar akongegh!
 Ezi nguazim ko ongarim,
 guavzika,
 gua bar ikuvigham.
 Satan fo, a ikiamın dughiam bar
 otefe,
 kamaghın amizi a guan aningaghi
 gua gasighasighasa gua
 bagha izaghiri.
 Kamaghın amizi, guan aven itir
 darasi,
 iavzika.”

13 Ezi kuruzim fo, me anekunizi
 a nguazimın iraghu, egha amizir
 otarim batezir kamın agira. 14
 God kamaghsua, amizim azenir

3pla ko akuamın gumazamiziba
 puvatizir danganimın ikıva, egh a
 kagh akurvazim iniam. Kamaghın
 amizi, a mighegh danganir God a
 bagha dikirizir kamın mangasa, God
 kuarazir anebar ekiamın avizimning
 a ganıngi. 15 Kuruzim kamagh-
 sua, aperiar ekiam amizim inigh
 mangıgham. Egha kamaghın uan
 akamın dipar ekiamın miki, ezi
 dipar kam aperiar ekiamın mın
 ivegha amizimın gın zui. 16 Ezi
 nguazim amizimın akurvagha, akam
 akarigha dipar kuruzim mighizir
 kam tui. 17 Kamagh amizi, kuruzim
 puviram amizim atara ghua an borir
 igharaziba ko misoghasa, kar Godın
 Akar Gavgavibar gın zuir darazi ko
 İesusın akamın gun migeiba. 18 Egha
 kuruzim ongarir dadarimın tughav
 iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

1 Ezi ki garima asizir atiar mam
 ongarimın otogha anadi. A dapanir
 7pla iti, ezi komın 10pla an dapani-
 bar iti. Ezi 10plan atrivimın dapanir
 asuaba vaghvagha an 10plan kom-
 bar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha
 Godın ziamın tiraghtirazir ziaba dar
 iti. 2 Asizir atiar ki datirighın garir
 kam, a kaziar atiar ekiar me kam-
 aghın diborim lepat, an an mın gari.
 Ezi an sueba, asizir atiar kurar me
 kamaghın diborim bea, an an sue-
 bar mın gari. Ezi an akam laionın
 akamın mın gari. Ezi asizir atiar kam,
 kuruzim uan gavgavim ko atrivir
 dabirabim ko bizibagh ativamin gav-
 gavir ekiam a ganıngi. 3 Nan gan-
 ganimın asizir atiar kamın dapanir
 mam, me a birazi a duam atıgha
 atam aremeghai, ezi an duam ua

12:11: Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 12:11: Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 12:12: Ais 44:23, 49:13,
 MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 12:12: Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20
 12:14: Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 12:14: Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3 12:15:
 Ais 59:19 12:15: Aisaia 59:19 12:17: Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4
 12:17: Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4 13:1: Dan 7:2-3, 7:7, MAA
 12:3, 17:3, 17:7-12 13:1: Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 13:2: Dan 7:4-6,
 MAA 12:4, 12:9, 16:10 13:2: Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10 13:3: MAA 13:12-14,
 17:8 13:3: Akar Mogomem 13:12-14; 17:8

ikiri. Ezi nguazimın itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asızir atiar kamın gın zui. ⁴ Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asızir atiam ganıngi, kamaghın amizi me kuruzimın ziam fe. Egha uaghan asızir atiar kamın ziam fa ghaze, “Gumazitam asızir atiar kamın mın gavgavim itir puvatı! Gumazitam a ko misoghan kogham!”

⁵ God asızir atiamın amamangatizi, an akam God gasava Godın ziamın tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu. ⁶ Egha uan akamın God ko Godın ziam ko Godın Nguibam, ko an Nguibamın itir darazi sara, men tira. ⁷ Ezi God an amamangatizıma, a Godın gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me abıra. God gavgavir ekiam a ganıngi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamın gavgavim iti. ⁸ Eghti nguazimın itir gumazamiziba asızir atiar kamın ziam fam. Fomıra, nguazir kam tıghar otivamın dughiamın, God gumazamizir ikirimırir zurara itim iniamın ziaba akınafarimın aven da osiri. Akınafarir kam, kar me fomıra misoghezi aremezir Sipsipın Nguzimın akınafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asızir atiamın ziam fan kogham.

⁹ “Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁰ Eghti gumazitam kalabusın mangisi, God amamangatıghti, a kalabusın mangi.

Eghti gumazitam midorozir sabamın ovengsi, God an amamangatıghti, a midorozir sabamın ovengam. Bizir kaba otivtıma, Godın gumazamiziba nıghnızir gavgavim iki tugh gavgavigh mamaghıra iki.”

¹¹ Egha ki asızir atiar igharazir mamın garima, a nguazimın anagav oto. Egha an dapanimın komın pumuning sipsipın nguzimın komın mın gari. Egha a kuruzir ekiam mıgei moghıra mıgei. ¹² Ezi asızir atiar namba 2ın kam, asızir atiar faragha izezimın gavgavimın biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asızir atiar faragha zuimın ziam fe. Asızir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. ¹³ Ezi namba 2ın asızir atiar kam, arazarazir ekiar gumazamizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amızir arazir mam kamakın, an avim gamizi a gumazamizibar damazibar overiam ategha izaghıra nguazim giri. ¹⁴ Ezi God asızir atiar namba 2ın amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asızir atiar faragha zuimın guamın otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimın itir gumazamizibagh ifara me mıgia ghaze, “İa asızir atiar faragha zuimın marvir guamın ingarigh an ziam fi.” Asızir atiar kam, me midorozir sabamın duam a gati, ezi a uam angamıra iti. ¹⁵ God asızir atiar namba 2ın amamangatizi, an asızir atiar faragha zuimın marvir

13:4: MAA 18:18 **13:4:** Akar Mogomem 18:18 **13:5:** MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12 **13:6:** Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27 **13:10:** Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:10:** Aisaia 33:1; Jeremaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar Mogomem 14:12 **13:11:** Akar Mogomem 11:7 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:13:** Godın Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godın Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9; 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4

guar kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghin amizi gumamazitaba, marvir guar kamın ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. ¹⁶ Gumamaziziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghorı. Me, gumamazizir kiniba ko gumamazizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumamaziziba ko gumazitamın apengan itir puvatizir gumamaziziba, me bar osizirim ini. ¹⁷ Kamaghin amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamın ziam, o an ziamın aven itir mogomer namba. ¹⁸ Gumazim Godın fofozim ikıva, deravıra bizir kam gifogham. Gumazim fofozir aghuim iki, egh deravıra asizir atiamın namba tuisighıva a buriam. Kar gumazir mamın ziamın namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipın Nguzimın gumamaziziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, Sipsipın Nguzim Saionın Mıghsiamın tughav iti. Ezi 144,000ın gumamaziziba a ko tuivighav iti. Ezi Sipsipın Nguzimın ziam ko an afeziamın ziamın osizirim

men guabar iti. ² Ezi ki orazi, tiarir mam Godın Nguibamın migei, ezi an migirigiaba mati dipar ekiaba puvıra nıdi moghın nıdi, egha mati arariba dagarvazi moghın dagarvasi, egha mati gumamaziziba uan gitabav sozi moghın, pamten migei. ³ Ezi 144,000ın gumamaziziba, me Godın atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba, me men guamın tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kamın gumamazizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gıfo. Gumamazizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gifogham kogham. ⁴ Ezi gumamazizir 144,000ın kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godın damazimın mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipın Nguzim aruir daroribar gara darara gın zui. God nguazimın gumamazizibar tongın 144,000plan gumamazizir kaba ua me gıvese. Ezi me, God ko Sipsipın Nguzim aning bagha faraghavıra inabazir gumamazizibara. Eghti me aningın adarazir mın ikiam.* ⁵ Men aktoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumamazizir igharazitaba akatam me gasir puvati.

Enselın 3pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimın garima an overiamın pın mighegha zui. A nguazimın itir gumamaziziba ko,

13:16: MAA 14:9, 19:20, 20:4   **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4   **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4   **13:17:** Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4   **13:18:** MAA 15:2, 17:9, 21:17   **13:18:** Akar Mogomem 15:2; 17:9   * **13:18:** Me fomıra, Hibrun akam ko Grighın akamın osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar mın iti. Men leta "a," a mati namba 1, ezi leta "b," mati namba 2, egha da dibora kamaghıra zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamın letabar gan, egh namban ababanir an ziamın mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nıghnızir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avırım ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romın atrivir mam, a faragha Kraisın adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16   **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16   **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6   **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6   **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3   **14:3:** Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3   **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9   **14:4:** 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9   * **14:4:** Vezın kam, Grighın akam guizbangıra ghaze, me gumamaziziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avırım ghaze, a gumamazizir deravıra God ifongezir arazibar gın zuimın akar ısın zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27   **14:5:** Onger Akaba 32:2; Sefanaia 3:13; Efesus 5:27   **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7   **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7

gumamazir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, a me bagha zurara itir Akar Aghuim akunasa mighhegha zui. ⁷ Egha a pamten kamaghin migei, "God gumamazibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi."

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, "Babilonin nguibar ekiam bar ikufi! Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar kamra gumamazibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme."†

⁹ Ezi enselin mizekim aningin gin iza pamten dia ghaze, "Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningin ziam fi, egh an namba uan guam o agharimin a inighiva, ¹⁰ a uaghan wainin igharagha garim amam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir kap gingeghtima gumamazir kaba aneremam. Egh Sipsipin Nguzimin damazim ko

Godin enselbar damazimin, gumamazir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam. ¹¹ Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumamazir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham."

¹² Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumamaziziba tugh gavgafigh. Me gumamazir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko, nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

¹³ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazima, a kamaghin migei, "Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh mangi, gumamazir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh." Ezi Godin Duam uaghan ghaze, "Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh."

God abuan gumamaziziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

¹⁴ Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumamazibar Otarimin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin

14:7: Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2 † **14:8:** Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumamazizir Kraiss ko an adarasi, men apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15; Esekial 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8 **14:11:** Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hibru 4:10; Akar Mogomem 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekial 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2

suirā.† 15 Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor.” 16 Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

17 Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi, egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

18 Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin di- agha ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.” 19 Ezi enselin kam uan sabam inigha nguazimin a ighengezima, nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba mirmiramin miner ekiam kam, a God gumazamizibar aningaghamin arazim aka. 20 Ezi me dagiar miner ekiamin wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi

ghuzim dagiar minemin azenan iza, aperiemin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu. §

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

1 Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me ikia egha 7plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.

2 Ezi ki bizir ekiamin mam gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara an ingari. Gumazamiziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min garir kamir miriamin tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.* 3 Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aningin ighiam gamua kamaghin migei:

“Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim!

Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,

ezi e dar gara

digavir kurabagh ami!

† 14:14: Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. 14:15: Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 14:15: Jeremaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17 14:18: Jol 3:13, MAA 16:8 14:18: Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 14:19: MAA 19:15 14:19: Akar Mogomem 19:15 14:20: Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 14:20: Aisaia 63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar Mogomem 11:8; 19:14-15 § 14:20: Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiam kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim. 15:1: Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 15:1: Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 15:2: MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18

15:2: Akar Mogomem 4:6; 5:8; 13:15-17; 14:2; 21:18 * 15:2: Saptan kamir migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamin ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.) 15:3: Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 15:3: Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7

Gumazamiziba bar ni men atrivim!
Nin araziba, da bar deragha
bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.
Eghti gumazamiziba bar nin ati-
ating
ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim
girigha gifa,
kamaghin amizi, kantriba bar
dar gumazamiziba bar izi
ni bagh teviba apir
nin ziam fam.”

⁵ Bizir kamın gin ki ua gari, Godın
Dipenim, a Godın Nguibamın Purir-
penim, a kuiaghiri. Kar Godın Akar
Dikirizir Gavgavim aven itir Purir-
penim.† ⁶ Ezi enselin 7plan kaba,
bizir bar kurar 7plan gumazamiz-
ibagh asighasighamiba suigha Godın
Dipenim ategha azenan izi. Me inir
igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha
golin letiaba uan evariba kuamigha
da ike. ⁷ Ezi 4plan bizir angamira
itaribar mav, 7plan golin itariba inigha
enselin 7pla ganingi. Golin itarir
7plan kabanagh, Godın Zurara Itimin
aningagharir arazim dagh izifa. ⁸
Ezi Godın Dipenim, an angazan-
garim ko an gavgavimın migharim,
bar a gizifa. Kamaghin amizi gu-
mazitam dipenimın aven mangan
kogham. Me kamaghira iki mangi
7plan enselba, 7plan bizir bar kurar
gumazamizibagh asighasighamin
ingangarim givagham.

15:4: Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7

15:4: Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7

15:5:

Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21 † **15:5:** Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimın gun
migei. Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimın aven ikia, egha
Godın Purirpenimın aven iti. Ni Ua Me Ini 40:1-33in gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem
15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9;
10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me
Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekiel 44:4; 2 Tesalonika 1:9 **16:1:**
Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba
69:24; Jeremaia 10:25; Esekiel 22:31; Sefanaia 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis
9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:2:** Ua Me Ini 9:10; Godın Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7;
13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:** Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:**
Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10
16:5: Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137; Akar Mogomem 1:4; 1:8;
11:17; 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger Akaba
79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20

16

*Enselba Godın aningagharir 7plan
itaribar itiba nguazim ginge*

¹ Ezi ki tiarir ekiam mam barazi,
a Godın Dipenimın otogha kam-
aghin 7plan enselbav gei, “Ia Godın
aningagharir arazir 7plan itaribar
itiba inigh mangi nguazimın da ingi.”

² Ezi enselin faragha zuim, uan
itarir Godın aningagharim izivazim
inigha ghua nguazimın a inge, ezi
duar bar igharagha garir kurar gav-
gaviba, gumazamizir asizir atiamın
namba itiba ko an marvir guamın
ziam feba, men mikarzipar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim
ongarim gingezi, ongarim gumazir
aremezir kuamın ghuzimın min oto.
Ezi bizir angamira an itiba, da bar
ariaghire.

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim
faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi
dipar kaba bar moghira ghuzimın
min oto. ⁵ Ezi ki orazi, enselin
dipabar garim kamaghin migei:

“God, ni datirighin ikia, egha uaghan
faragha ike.

Ni Godın Bar Zuezim.

Nin araziba bar derazi
arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba
tuisigha

da ikarvagha ivezir kuram me
ganingi,

ezi nin arazir kam
a guizin arazim.

6 Gumazir kaba nin akam inigha izir gumamaziziba ko nin gumamazimibav soghezi men ghuziba irezi me ariaghire. Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi, me aneremam. Ghuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvaghham.”

7 Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir dakozimin aven otogha pamten diagha ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni kotin gumamazizibar araziba bar guizbangira da tuisisi, ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.”

8 Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruemin amamangatizi an avim pamten isia puvira gumamazizibar isi. 9 Aruemin avir gavgavir kam bar puvira isia, egha puvira gumamazizir kabar mikarzibar isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

10-11 Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumamazizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzibar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam

gasighasigha migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin amizi me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

12 Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati. 13 Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vaghvagha men akatoribar otifi.*

14 Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumamaziziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

15 “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akurir puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti gumamaziziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongegh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kam in me akufa, me

16:7: Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 16:7: Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2
 16:8: MAA 8:12, 14:18 16:8: Akar Mogomem 8:12; 14:18 16:9: Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 16:9: Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21; 11:13; 16:21 16:10-11: Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21 16:12: Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 16:12: Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14 16:13: 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 16:13: 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10
 * 16:13: Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir gumazim. A gumamazizibav geima, me asizir atiar faragh itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in gan. 16:14: 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 16:14: 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1; Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20 16:15: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 16:15: Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † 16:15: Ves 15in kam, kar Kraisi Iesus uabi mikemezir akam. 16:16: Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 16:16: Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19

Hibrun akamın kamaghın danganir kam dibori, Armagedon.†

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamın a inge. Ezi Godın Dipenimın aven tiarir ekiar mam Godın atrivir dahirabimın otogha kamaghın pamten miġei, “Biziba bar ġifa.” 18 Ezi overiamın onımariba taghtagha zuima, niġinir dafam overiamın otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomıra gumamaziziba otozir dughiamın iza datirighın tu, mikimkizir ekiar kamagh garitam fomıra otozir puvati. 19 Ezi Babilonın nguibar ekiam biaghiregha 3plan okoruabar otifi, ezi gumamazizibar nguibaba bar moghıra ikufi. God Babilonın nguibar ekiamın arazir kuram ġinighnigha, egha a gamizi a uan wainın kap bar aneme, kar Godın aningagharir arazimın wainın kap. 20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi miġhsiatam ua itir puvati. 21 Amozir ofizir ekiaba dagıabar mın izaghiri. Ezi amozir ofizir dagıar kaba vaghvagha, dar osımtiziba 50 kilogremın iti. Amozir dagıar kaba overiamın izaghıra gumamazizibagh isın ira bar me ġasıghasısi. Ezi bizir kurar kam bagha me Godın ziam ġasıghasıgha miġei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ıvezir kuram isi

1 Ezi 7plan enselın itarir 7plan suighizir kabanangın mav iza kamaghın na miġei, “Ni kagh izi. Eghtı ki amizir ıvezir kuram iniamim, nın akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar avıribagh isın apiav itir amizim. 2 Nguazimın atriviba arazir mızırızir bar kurar avıriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimın gumamaziziba uaghan a ko arazir bar mızırızibagh amua, mati gumazim wainın avirim amezi moghın ongani.”*

3 Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ki irebamın mın bizimın ġari, ensel na inigha gumamaziziba puvatizir danganimın ghı. Ezi danganir kamın ki amizir mamın ġarima an asızir atiar aghevır mam ġisın aperaghav iti. Asızir atiar kamın mikarzim osızirir avıriba an iti, ezi osızirir kabanagh Godın ziam ġasıghasısi. Asızir atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti. 4 Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ġanganım aghevım ko piġhaghevım. Ezi ġolın diġirir bar aghuiba ko, me dagıar aghuibar ingarızir diġiriba ko, manmaniar ġhurġhurir dagıaba pın koziba, amizir kamın mikarzim ġizifa. Egha a uan dafarımın ġolın

† **16:16:** Ziar kam Armagedon kamakın, “Megidon Miġhsıam.” Fomıra apaniba Israelia ko uariv sogha egha Atrivim Josai a misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamın boroghıra itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghanıba 35:20-24ın ġan.) Kamaghın amizi, fofozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavıra miġeir puvati. Me ghaze, an akar isın zuımın midorozir gumaziba mangamin danganim miġei. Egh me mangı bar ikuvigh egh bar ovengam. **16:17:** MAA 16:1 **16:17:** Akar Mogomem 16:1 **16:18:** Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 **16:18:** Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 **16:19:** Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 **16:19:** Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5 **16:20:** MAA 6:14 **16:20:** Akar Mogomem 6:14 **16:21:** Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 **16:21:** Ua Me Ini 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11 **17:1:** Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 **17:1:** Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 **17:2:** Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 **17:2:** Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3 * **17:2:** Gumamaziziba arazir bar mızırızibagh amir arazir kamın akam, a gumamazizir God ataghizir arazimın ababanım, egha aseba ko arazir kurar ıgharazibar ġin zui. Egha Godın damazimın, a mati gumazim uabi uan amuım ategha, ghua gumamaziziba uari isava akua amir arazim ġami. **17:3:** MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:3:** Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:4:** Jeremaia 51:7; Esekiel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16

kavın mam suirazi, kavın kamın aven bar kurigha mug hazir araziba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa. ⁵ Ezi amizir kamın guam, me ziar mam osiri, ziar kamın mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakin:

“Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim,
ni, nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua arazir mizirizibagh amiba,
ni men amebam.”

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin onгани. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamın ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi. ⁷ Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan dapaniba ko 10plan komba iti, aningın akar mogomemin mingarim, ki nin akagham. ⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir puvati. Egh a mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir mabar ziaba akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamın ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

⁹ “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim 7plan mighsiabagh isin aperaghav iti.† ¹⁰ Egha da uaghan 7plan atrivibar ababanim gami. 5pla ariaghiregha gifa, ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam. ¹¹ Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egha a 7plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

¹² “Ezi 10plan komın ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham. ¹³ Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. ¹⁴ Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amiseveghe, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba

17:5: 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:5:** 2 Tesalonika 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:7:** Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18 † **17:9:** Gumaziba Romın nguibar ekiam, 7plan mighsiabagh isin an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:12:** Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremaia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremaia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremaia 50:41-42; Esekiel 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16

ko, vaghvaghera akabav geir gumazamiziba. ¹⁶ Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzim tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. ¹⁷ God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. ¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kam in atriviba bar dar garir nguibar ekiamin abananim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

¹ Bizir kam in gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira. ² A pamten diagha kamaghin migei:

“Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa!

A bar ikufi!

Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti.

³ Nguazimin nguibaba bar, me an wainin kap uari bakia akuava amir arazir kuraba izivazim ame.

Ezi nguazimin atriviba

a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba,

me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghin dagiar aviriba uari bagha da isi.

Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴ Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir igharazir mam barazi, a kamaghin migei:

“Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,

ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikrav iti, da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.

Ezi God an amizir arazir kurabagh nighnighavira iti.

⁶ Ia amizir kam gumazamizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme, kamaghira ia an arazir kurabar ivezim isafuraghiva bar a daningigh.

A dipar onganir gavgavimin kap isa gumazamiziba bagha a inge, kamaghira ia dipar gavgavir onganim uam a isafuragh a bagh kap gingegh a daningigh.

⁷ A uabira kamagh uabin migia ghaze, ‘Ki atrivir amizim,

17:17: 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:1:** Esekial 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremaia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8 **18:3:** Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15 **18:4:** Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19 **18:7:** Aisaia 47:7-9

egha atrivir dabirabim
gaperaghav iti.
Ki amizir odiarimin min itir puvati,
eghti osimtiziba na bativan
koghti,
ki azian kogham!'

A uabi uan ziar gavgavim fa
egha arazir mizirizir aviribagh
amua,
egha arazir kurar igharaz-
iba saram ami.

Kamaghin amizi, ia mizazir kurar
ekiam ko osimtizir bar ekiam a
daningh,
mangi an amir arazibar ikegh
mangi tuzi naghiram, a daning.

⁸ Amizir kam Babilon, uan ziar gav-
gavim fe,
kamaghin amizi, dughiar bar
otevir vamiran,
bizir bar kuraba bar a bati-
vam.

Bizir kaba, arimariar ekiaba ko
osimtizir ekiaba a bativti
an azitima,
mitiriar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.
Ekiam God an araziba tuisigha
givagha ghaze,
'A ikuvigham.'

Godin kam gavgavir ekiam iti.
Kamagh amizi, bizir kurar
aviriba
dughiar vamira bar moghiram
a bativam."

⁹ "Nguazimin atriviba a ko arazir
mizirizibagh amua, egha uaghan a ko
arazir kurar igharagha garibagh ami.
Egh atrivir kabanagh an ganti avir
migharim an otoghtima, me a bagh
naviba osemegh egh a bagh aziam.

¹⁰ Egh me mizazir ekiar a isir kam
ganigh, atiatigh saghon tuivigh iki,
kamaghin mikimam:

"Noka, Babilonin nguibar ekiam.

Noka!

Ni nguibar ekiar gavgavim
itim!
Nin arazir kurabar ivezir kuram
dughiar otevimra
ni bagha ize.'

¹¹ "Eghti biziba amaga dagh ivezir
gumazamizir nguazimin itiba, me
Babilon ginighnigh a bagh aziva,
naviba bar osemegham. Me gari,
gumazamizir men dagiaba bagh
amadir bizibagh ivezamiba ua itir
puvati, kamaghin me oseme. ¹² Me
dagiaba bagha amadir bizibar kara,
gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko
manmaniar iveziba bar pin koziba;
ko inir ghurghurir aghuiba ko inir
pighaghevur aghuiba ko inir slika
ko inir agheviba, ko men temer
mughuriar aghuir igharagha gariba
ko bizir me elefanin ataribar in-
gariziba ko, bizir me temer iveziba
bar pin itibar ingariziba ko, bras
ko ain ko, dagiar aghuir digiriba
itiba. ¹³ Bizir me amaga dagiaba
isir igharaziba uaghan iti, adar kara,
sinamon ko, apir iriziba ko, pauran
mughuriar aghuim gamim ko, grisin
igharagha garir mughuriar aghuiba
zuiba ko, sandan aghuim ko, wain
ko, wel ko, plauan aghuim ko witba;
men bulmakauba ko, sipsipba ko
hoziaba ko dar karisba ko, pura
ingangarir gumazamizir kiniba,
me dagiaba bagha men ikirimiriba
amadi. Bizir kaba bar, gumazamizir
dagh ivezamiba puvati.

¹⁴ "Gumazamizir biziba amaga
dagh ivezir kaba kamaghin a
mikimam, 'Bizir aghuir ni iniasa
navim dikavim, datirighin da bar nin
saghuiamin ikiam. Bizir bar aghuir
avirir iveziba bar pin koziba ko ni
asingizir bizir ganganir aghuiba,
da bar ovengeghti ni ua dar ganan

18:8: Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:8:** Jeremaia 50:34; Akar Mogomem 11:17; 17:16; 18:10
18:9: Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:9:** Jeremaia 50:46; Esekiel 27:30-35;
Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 **18:9:** Esekiel 26:16-17 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA
14:8, 18:17-19 **18:10:** Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31,
27:36 **18:11:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:12:** Akar Mogomem 17:4 **18:12:**
Esekiel 27:12-13; 27:22 **18:15:** Ese 27:31, 27:36 **18:15:** Esekiel 27:31; 27:36

kogham!’ 15 Eghti gumamazizir
nguibar ekiar kamın uan bizir kaba
amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh
a isir mızazir ekiar kamın ganam.
Egh bar atiatigh azi, naviba bar os-
emegh saghon tuivigh, egh kamagh
mikimam:

16 “Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!

A fomira korotiar ghurghurir
aghuiba ko inir pighagheviba
ko inir aghevira aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko
dagiar aghuiba ko manmaniar
bar pin kozibar anedi!

17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir
kaba
dughiar bar otevimra bar ikufi!

“Eghti kuribar keptenba ko,
gumazir kuribagh arua nguibar
igharazibagh aruiba ko, kuribar
ingangarir gumaziba ko gumazir
ongarimın dagiar ingangaribagh
amiba, me bar moghira uaghan
Babilonin saghon tuivigh ikiam.

18 Eghti Babilon isiti an migharim
otivtima me an gan, kamaghın dim
mikimam, ‘Nguibar datirighın itir
manamra, nguibar ekiar kamın mın
gari? Bar puvati!’ 19 Egh me
uan osımtızim akaghasa nguazir
mınemniaba inigh uan dapanibagh
isin da kun, naviba bar osemegh egh
aziva, kamaghın dim mikimam:

“Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!

Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiar kamın
dagiabar,
dagiar gumazir ekiabar otifi.

Mevzika!

A dughiar otevimrama bar ikufi!

20 Ia Godin Nguibamın itir darasi,
ia bar akongegh!

Eghti ia Godin gumamaziziba ko
apotelba ko Godin akam
inigha izir gumamaziziba,
ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia
gamizim baghava,
God a tuisigha givagha,
uam an arazir kuram ikar-
vasi.

Kamaghın amizi, ia datirighın
nguibar kam batozir bizim
bagh
bar akongegh.’”

21 Ezi migirigiar kaba givazima,
enselin gavgavir mam wit mirmirir
dagiamın mın garir dagiar ekiam
ini. Egha dagiar kam fegha a isa
ongarimın anekunigha kamaghın
migei:

“Kamaghira, me Babilonin nguibar
ekiam inigh
zuamira pamtem anekunighti
a bar magirigh bar ikuvighti,
me uam an ganam
kogham.

22 O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar
arareba ko, sighaba ko,
ararer aghuir igharazir
maba
ua nin aven otivan
kogham.

Eghti fofozir gumamazizir ingan-
garir guar igharagha garibagh
amiba,
me ua nin ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimın
ararem
ua nin aven otivan kogham!

23 Eghti lamın angangariba
ua nin aven isian kogham.

18:16: MAA 17:4 18:16: Akar Mogomem 17:4 18:17: Ais 23:14, Ese 27:26-30 18:17: Aisaia
23:14; Esekiel 27:26-30 18:18: Ese 27:32, MAA 13:4 18:18: Esekiel 27:32; Akar Mogomem 13:4
18:19: 1 Sml 4:12, Ese 27:30-34 18:19: 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34 18:20: Lo 32:43, Ais
44:23, Jer 51:48 18:20: Godin Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48 18:21: Jer 51:63-64,
Ese 26:21, MAA 12:8, 16:20 18:21: Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20
18:22: Ais 24:8, Jer 25:10, Ese 26:13 18:22: Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13 18:22:
Jeremaia 7:34; 25:10 18:23: Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 18:23: Aisaia
23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11; Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2; 17:5

Eghti gumazamizir uarir ikiasa
 migeir migirigiaba,
 da ua nin aven otivan kogham.
 Nin gumazamizir fomira dagiaba
 bagha biziba amadiba,
 gumazamizir igharazibar
 damatuzibar gumazamizir
 bar ekiabar otifis.
 Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gu-
 mazamizibagh ifara
 imezir igharagha garir aviribar
 ingari.
 24 God nguibar kamın gari,
 me an aven Godın akam inigha
 izir gumazamiziba ko an gu-
 mazamizibav sozi
 me ariaghire,
 ezi a men ovevebar
 osımtızim ateri.
 Ezi nguazımın gumazamiziba,
 men apanıba me misoghezi me
 ariaghire,
 osımtızir kaba bar, Babilon-
 rama a da ateri.
 Kamaghın amizi, God an osımtızir
 kaba ikarvagha
 a gasighasisi.”

19

Babilon bar ikuvizıma, Godın gu- mazamiziba bar akonge

1 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir
 dafam, gumazamizir bar avirimın
 mın Godın Nguibamın kamaghın dia
 migei:

“E Godın ziam feka!
 En God, gavgavim ko ziam iti,
 a uabıra en Akurvazir Gu-
 mazim!”
 2 God gumazamizibar araziba
 tuisizir arazim,
 a guizbangıra ghua bar dera!

Amizir gumaziba okia me ko akuim,
 a nguazımın gumazamizibagh
 amizi, me a koma arazir
 mızırızıbagh ami,
 ezi God a isa kot gatigha
 ghaze,
 an aremegham.

Amizir kam Godın ingangarir gu-
 mazamizibav soghezi
 me ariaghire,
 ezi God an osımtızir kam ikarvagha
 osımtızir ekiam a ganıngi.”

3 Ezi me ua kamaghın dia ghaze:

“E Godın ziam feka!
 Nguibar ekiar kamın isir avımın
 mıgharım ghuavanang
 zurara mamaghıra ikiam!”

4 Ezi 24plan gumazir dapanıba ko
 4plan bizir angamıra itir kaba, tevıba
 apırıgha egha Godın uan atrıvir
 dabırabımın aperaghav itımın ziam
 fe. Egha me kamaghın migei:

“Bar guizbangıra!
 E an ziam fe!”

5 Ezi tiarir mam atrıvımın
 dabırabımın iza kamaghın migei:

“İa Godın ingangarir gumazamizir
 an atıatiava an apengan itıba,
 ia gumazamizir ziaba itıba ko zi-
 aba puvatızıba,
 ia bar Godın ziam fı!”

Sipsipın Nguzım amuımın ikiasava amıma ısar ekiam oto

6 Ezi ki niginir ekiam barazi mati
 gumazamizir avirim uari akuvagha
 migei, egha mati dipar ekiam afora
 nıdı. Egha araribar mın pamten da-
 garvagha kamaghın migei:

18:24: Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 18:24: Jeremiaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6

* 19:1: Jon akınafarir kam Grighın akam an osiri. Egha ves 19:1ın migirigiari otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamın an osiri. Hibrun akamın a kamakin, “Aleluia.” Akar kamın mingarim a kamakin, “E Godın ziam feka!” 19:2: Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 19:2: Godın Arazıba 32:43; 2 Atrıvıba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 19:3: Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 19:3: Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18 19:4: Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 19:4: Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14 19:5: Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 19:5: Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 19:6: Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 19:6: Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekıel 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2

“En Ekiam God, a Godin Gavgaviba
Bar Itim,
datirighin an atrivimın iti.
Kamaghın amizi, e Godin
ziam fam!

7 Sipsipin Nguzim, amuimın ikiamin
dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.

Kamaghın amizi, e datirighin naviba
deragh bar akongegh,
an ziam fam!†

8 Amizir kam, God korotiar
ghurghurir bar aghuim a
ganingi,
korotiar kam bar zuegha
an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin
gumamazibar arazir aghuir me
Godin damazimın amiba, dar abanım gami.)

9 Ezi ensel kamaghın na migei, “Ni
akar kam kamaghın an osir: God
Sipsipin Nguzir amuimın ikiamin
dabirabim bagha diazir gumaza-
miziba, me bar akongegh!” Egha
kamaghın ua na migei, “Akar kaba,
da Godin guizin akaba.”

10 Ezi ki an suemningin boroghın
tevimning apirigha an ziam fasa. Ezi
a kamaghın na migei, “Ni mamaghın
damuan marki! Ki, ni ko nin aveg-
hbuar nighnizir gavgavim Iesus ku-
nizir akabar itiba, ki ia ko e ingan-

garir vamıram ami. God uabıra, ni an
ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gu-
mazamizibar nighniziba fema, me
Godin akam inigha izi.‡

*Jon hoziar ghurghurim gaperazir
gumazimın gari*

11 Ki gari, Godin Nguibam
kuiagherizi, hoziar ghurghurir mam
iti. Gumazir hoziar kam gisın
aperaghav itim, an ziamning ka-
makın, “Gumazir dughıaba bar God
baghavıra itim,” ko “Gumazir uan
akar dikiriziba migeima da otivim.”
A gumamazibar araziba deravıra
da tuisigha, midorozim fora arazir
aghuimra gın ghua a gami. 12 Ezi
an damazimning mati avir mızariar
gavgavimın mın pamtem isi, ezi
atrivimın dapanir asuar avırıba an
dapanımın iti. Ezi an mıkarzim
ziar mam an iti, ezi gumamazir
igharaziba a gifozir puvati. A uabıra
ziar kam gıfo. 13 Ezi korotiar ruarir
an aruzim, ghuzim a gizıfa, ezi me
ziar kamın a dibori, “Godin akam.” 14
Ezi Godin Nguibamın midorozir gu-
maziba korotiar ghurghurir aghuıba
aghuıgha hoziar ghurghurıbagh
apiagha an gın zui. 15 Ezi midorozir
sabar ghumtizir mam gumazir men
faragha zuir kamın akamın ikegha,
azenan izi. A midorozir sabar
kamın nguıbar igharazıbav sogh me

19:7: Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 19:7: Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † 19:7: Sipsipin Nguzir kam an amuimın ikiasa, a Kraısra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraısın sios. Eghti dughıar Kraıs ua izıva egh uan sios inıamım, a kamakın, aning uaningın iti. Egh a uan siosın gumamazıba me inıgh uan Nguıbar aghuımın mangam. Eghti me Kraıs ko deraghvıra iki mamaghıra ikiam. 19:8: Sng 45:13-14, Aıs 61:10, Ese 16:10 19:8: Onger Akaba 45:13-14; Aısıa 61:10; Esekıel 16:10 19:9: Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 19:9: Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5 19:10: Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 19:10: Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9 ‡ 19:10: Grıghın akam vezın kam deravıra anebıgha a mıgeir puvati. Gumazir maba kamaghın mıgirıgar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikızir nıghnızir gavgavım Iesusın ikiava an zıamın gun mıgeım. Ia God uabıra an zıam fı. E fo, Godın Duam akam inıgha izir gumamazıbar, Godın akam kunasa men nıghnızıba fe. A Iesusın zıamın gun mıkımasa gumamazıbar akurvası.” 19:11: Sng 96:13, Aıs 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 19:11: Onger Akaba 96:13; Aısıa 11:4; Esekıel 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 19:12: Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 19:12: Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 19:13: Aıs 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 19:13: Aısıa 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 19:14: Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 19:14: Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9 19:15: Sng 2:9, Aıs 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 19:15: Onger Akaba 2:9; Aısıa 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonıka 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20

abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumazamiz-ibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba mirmiri moghin, Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharir arazir ekiam akagham. ¹⁶ Ezi an korotiar ruarim ko an buarakirimin, me ziar kam osiri:

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko,
Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷ Ezi ki enselin mam in garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamin pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam. ¹⁸ Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumazamiziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firighireziba, ko pura gumazamiziba ko gumazamizir ziaba itiba!”

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. ²⁰ Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamin damazimin dagh ami. Kamaghin amizi a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamin osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh

amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu. ²¹ Ezi aningin midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiam

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha uaghan senin ekiamin suira. ² Egha a kuruzir ekiar kam in suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike. ³ Egha ensel a inigha anakunizi, a mozir bar konim giraghu. Egha mozir torimin akam apirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha an akam akura egha pamten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire.

19:16: 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12   **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12   **19:17:** Esekiel 39:17-20   **19:19:** Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14   **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14   **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15   **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15   **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18   **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18   **20:1:** MAA 1:18, 9:1   **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1   **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9   **20:2:** Jenesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9   **20:3:** Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8   **20:3:** Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8   **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17   **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17

Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an abanim uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamira ikia Krais Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam. ⁵ Eghti gumazamizir igharazir ariaghirez-iba dughiar kamın, bar ua dikavigh angamira ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan azeniba gıvaghām. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumazamiziba ua dikavamim. ⁶ Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godın gumazamiz-ibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisın ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Krais ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷ Eghti 1,000plan azeniba gıvaghiti, ensel mozir torir bar konezimın akam kuighti, Satan uan kalabus ategham. ⁸ Egh an azenan izi nguazir kamın itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokın adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvaghām. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimın gigimın min otogham. ⁹ Me tintinibar nguazir kamın mangi, Godın gumazamiz-iba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamın ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham. ¹⁰ Satan me gifari, kamaghın amizi

God anekunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamın magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamın iti, me arueba ko dimagaribar mızazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹ Egħa ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamın garima a iti, ezi gumazir a gapiagherim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningın ganan kogham. ¹² Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimın guamin tuivighav iti, ezi akınafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akınafarir igharazim uaghan akui, kar akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim ini-amin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akınafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi. ¹³ Ezi ongarimın ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, aning ua ovengezir gumazamizir aningın itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi. ¹⁴ Egħa gın an Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Dangānir avim bar puvira isir kam, kar namba 2ın

20:6: 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4   **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4   **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10   **20:8:** Esekiel 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10
20:9: 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6   **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekiel 38:9; 38:16; 39:6   **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8   **20:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8   **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11   **20:11:** Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11   **20:11:** Daniel 7:9-10   **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5   **20:12:** Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5   **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12
20:13: Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 2:23; 6:8; 20:12; 22:12   **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8   **20:14:** 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8   **20:15:** MAA 13:8, 19:20   **20:15:** Akar Mogomem 13:8; 19:20

ovevem. ¹⁵ Eghti gumazamizibar ziaba, akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21--22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamin gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. ² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalem in igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha iza-ghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pam in ikiasa kuruke. ³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimin iza pamtem migei:

“Ia orakigh.

Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti!

Egh men tongin ikiti

me an gumazamizibar ikiam.

God uabi me ko iki

egh men Godin ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vagh-vagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanang,

da bar givagham.

Eghti gumazamiziba uam ovengan kogham,

egh me ua naviba osimiva

egh uam azian kogham,

egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamaghin migia ghaze, “Ni akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavimin dar ikiam.”

⁶ Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam. ⁷ Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam. ⁸ Eghti gumazamizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba ko, gumazamiziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba

21:1: Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:1:** Aisaia 65:17; 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:2:** Aisaia 52:1; 61:10; Galesia 4:26; Hibru 11:10; 11:16; 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:3:** Ofa Gami 26:11-12; 2 Eghaghaniba 6:18; Esekiel 37:27; 43:7; Sekaraia 2:10; 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:4:** Aisaia 25:8; 35:10; 61:3; 65:19; 1 Korin 15:26; 15:54; Akar Mogomem 7:17; 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:5:** Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:6:** Aisaia 55:1; Jeremaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:7:** 2 Samuel 7:14; Onger Akaba 89:26-27; Sekaraia 8:8; Hibru 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:8:** Matyu 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15

feba ko, gumazamizir ifavariba, me bar uan nguibamın mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvıra isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalemın igiamın gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godın aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghın na migei, “Ni iziti, ki Sipsipın Nguzimın amuir a datirighın ikiamim nın akagham.” ¹⁰ Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamın ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavıra Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godın damazimın ikegha Godın Nguibam ategha izaghiri. ¹¹ Ezi Godın angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pın kozimın mın gari. A jaspın dagiar angazangarimın mın gara egha glasın mın taghtasi. ¹² Nguibar kamın divazim bar ekevegha bar pın mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekiar kamın iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghın tuivighav iti, ezi Israelın 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. ¹³ Ezi aruem anadi naghın itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notın itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautın itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghın itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. ¹⁴ Nguibar kamın divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan

ikia gavgavim a ganıdi, ezi Sipsipın Nguzimın aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimın suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. ¹⁶ Nguibar ekiar kamın 4plan miriabar ababanim voroghıra ghu. Ezi ensel uan golin aghorimın nguibar ekiamın abarima an ababanim ghua 2,200 kilomitan tu. Ezi nguibar ekiamın 4plan miriaba ko an ruarimın ababanim bar voroghıra ghue, egha boksiar dafamın mın gari.* ¹⁷ Ensel nguibar ekiamın divazim uaghan an abarazıma, ezi divazimın tuirivimın ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanimın mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamın abara a medi. ¹⁸ Nguibar ekiamın divazim God dagiar jaspın an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasın mın isia taghtasi. ¹⁹ Ezi nguibar ekiamın divazir mıngarim, God dagiar bar igharagha garir bar pın kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pın ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jaspın, a divazir mıngarimın faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetın dagiam. Ezi namba 4 a emeralın dagiar garim. ²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevım. Ezi namba 7 a krisolaitın dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilın dagiar garim. Ezi namba 9 a topasın dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresın dagiam. Ezi namba 11

21:9: MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9   **21:9:** Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9   **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2   **21:10:** Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2   **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5   **21:11:** Aisaia 60:1-2; 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5   **21:12:** Esekiel 48:30-35
21:14: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10   **21:14:** Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10   **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1   **21:15:** Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1; Akar Mogomem 11:1

* **21:16:** Grighın akam kamaghın migei, nguibar kamın ababanim “12,000 stadia.” Ezi en dibobonim e kamaghın a diponam, 2,200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizın 2,200 kilomitan ababanim migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnızimın aven, namba 12, a mıngarir ekiam an iti.   **21:18:** Aisaia 54:11-12   **21:21:** MAA 21:12, 21:18   **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18

a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim. ²¹ Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha dar ingari. Ezi nguibar kamın aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasın mın taghtasi.

²² Ezi ki gari, nguibar ekiar kamın aven Godın Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, a Godın Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godın Dipenimın danganim ini. ²³ Godın angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekiar kamın lamın mın iti. Kamaghın amizi nguibar ekiar kamın angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham. ²⁴ Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekiar kamın angazangarimın daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam. ²⁵ Eghti aruemin, me nguibar ekiar kamın divazimın tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar ekiar kamın puvatigham. Kamaghın amizi tiar akaba kuighiregh mamaghira ikiam. ²⁶ Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. ²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazamizir arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gumazamizir ifavariba, me nguibar

ekiar kamın aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziaba akinafarir zurara itimın aven itiba, akinafarir kam a Sipsipin Nguzimın akinafarim, merara nguibar ekiar kamın aven mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurara itim ko dipar ikirimirir zurara itim anidim, aningın gari

¹ Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamın dipam ikirimirir zurara itim anidima, an angazangarim glasın mın taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimın atrivir dabirabimın apengan ikegha ivemara ghua, ² nguibar ekiar kamın tuavir torimın uaghiri. Ezi faner kamın miriamningin temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvagha zurara dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghua-maghegham. ³ Eghti bizir God bar aghuagha otogheziba uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimın atrivir dabirabim, nguibar ekiar kamın ikiam. Eghti Godın ingangarir gumazamiziba an ingangarim damuam. ⁴ Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. ⁵ God en Ekiam, angazangarim gumazamizibar aningti, kamaghın dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti

21:22: Jo 4:23, MAA 15:3   **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3   **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5   **21:23:** Aisaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5   **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12   **21:24:** Aisaia 60:3-5; 66:12   **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5   **21:25:** Sekaraia 14:7; Akar Mogomem 22:5   **21:25:** Aisaia 60:11   **21:26:** Ais 66:12, MAA 21:24   **21:26:** Aisaia 66:12; Akar Mogomem 21:24   **21:27:** Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15   **21:27:** Aisaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekiel 44:9; Joel 3:17; 1 Korin 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15   **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8   **22:1:** Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8   **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19   **22:2:** Jenesis 2:9; Esekiel 47:12; Joel 3:18; Sekaraia 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19   **22:3:** Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15   **22:3:** Jenesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15   **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1   **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1   **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25   **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25

Godin gumamaziziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

6 Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin Ekiam, uan Duam an akam ingha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egha a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumamaziziba bizir bar zuamirama otivamiba men akaghasa, izi.”

7 Ezi Iesus kamaghin migei:

“Ia orakigh.

Ki bar zuamira ia batogham.

Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, an aven iti.

Eghti gumamazizir akar kabar gin zuiba, me bar akongekh!”

8 Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevimning apirigha an ziam fasa. 9 Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam ingha izir gumamaziziba, me nin adarasi, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumamazizir akinafarir kam in akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”

10 Egha a kamaghin na migei, “God bizibar amuamin dughiam a

bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kam in itim, ni dar ghuangsighan marki.

11 Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumamazizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumamazizir God baghavira itiba, me Godin gumamazizibar ikivira iki.”

12 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim ingh izam. Egh gumamaziziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagh. 13 Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi.

14 “Ezi gumamazizir uan koro-tiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kam in daghebar amiva, uaghan nguibar ekiar kam in tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongekh. 15 Eghti gumamazizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumamazizir uari bakia akuiba ko, gumamazizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumamazizir asebar ziaba feba ko, gumamazizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumamazizir kaba bar moghira Godin nguibar kam in azenan ikiam.

22:6: MAA 1:1, 19:9, 21:5   **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5   **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20   **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20   **22:8:** MAA 19:10   **22:8:** Akar Mogomem 19:10   **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4   **22:10:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4   **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13   **22:11:** Esekiel 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13   **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12   **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremaia 17:10; Rom 2:6; 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12   **22:13:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6   **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6   **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2   **22:14:** Jenesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2   **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8   **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8   **22:16:** Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5   **22:16:** Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5

16 “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamın gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir bar puvıra isim.”

17 Ezi Godın Duam ko Sipsipın Nguzimın amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghın mikımam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an pırti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimirir zurara itim anidir kam puram a inıgham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akınafarir kamın itir akaba baraghizibagh anidi

18 Ki Jon, ki gumazamizir akınafarir kamın aven itir akam baraghizibav kımasa, akar kam a datırighın ko gın otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba pamtemın vaghvagha me mıgei, “Gumazitam akar ıgharazitam uam

akar kam gısın a gıvıraghti, God a ikarvaghıva, arazir bar kurar akınafarir kamın aven itim, God gumazir kamın ivezir kuram ua dagh ivıragham. 19 Eghti gumazitam datırighın ko gın otivamin bizibar akar akınafarir kamın itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anıdimın daghetam aman kogham, egh God baghavıra itir nguıbar ekiamın ikian kogham. Nguıbar ekıar kam, akınafarir kam an gun mıgei.”

20 Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Mıgeir Kam, datırighın kamaghın mıgei:

“Bar guızbangıra,
ki zuamıra ia batogham.”

Guızbangıra! Ekiam Iesus, ni izi!

21 Eghti Ekiam Iesusın apangkuvim, Godın gumazamiziba bar moghıra me ko iki.

Bar guızbangıra!

22:17: Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 22:17: Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9 22:18: MAA 15:1, 15:6 22:18: Akar Mogomem 15:1; 15:6 22:18: Godın Araziba 4:2; 12:32 22:19: Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 22:19: Onger Akaba 69:28; Akar Mogomem 13:8; 22:2 22:20: Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 22:20: Matyu 16:27; 1 Korin 16:22; Akar Mogomem 22:7; 22:12 22:21: Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18 22:21: Rom 16:20; 2 Tesalonika 3:18